Gel 33
Nr 97

R 9
1/5

BARTOLI
SAXOFERRATEI

VIRTVTI SIC

DIT INVIDIA.

IN PRIMAM INFOR
TIATI PARTEM, PRÆLECTIONES AD

Immensum auctæ, summa ope, ac studio recognitæ, forma speciéque longè venustissimæ: atque, vt semel dictum sit, omnium vt postremæ, ita absolutissimæ & integerrimæ. Quibus excudendis, nec fidelissimorum, omne genus Exemplarium copia, nec Doctiss. hominum defuit irrequieta sedulitas.

Lege, expende, pereant, ni iuuent ac placeant.

LVGDVNI AD CANDENTIS SALAmandræ insignæ, in vico Mercenario promercales habentur.

Cum Priuilegio.

Anno. 1546

SEVILL

Tabula Rubricarum huius voluminis.

¶ Acquirenda hæreditate.fo.165.
Ad senatusconsultum Syllanianum.fo.192.
Admini.& peri.tuto.& cura.fo.58.
Authori.tuto.& cura.fo.68.
Actione rerum amotarum.fo.37.
¶ Concubinis.fo.45.
Condi.insti.fo.158.
Confirmando tutore.fo.52.
Contraria tutelæ & vtili actione.fo.78.
Contrario iudicio tute.fo.76.&.92.
Curatoribus furioso.fo.76.79.&.95.
¶ Eo qui ꝑ tutore vel curatore negotia gessit.fo.76.78.&.93.
Excusa.tut.& tempo.earum.fo.74.76.&.79.
¶ Fideiusso.& māda.& here.tuto.& curatorū.fo.76.78.&.94.
¶ Here.insti.fo.121.
¶ Iis quæ in testa.delen.fo.120.
¶ Impen.in re.dota.factis.fo.34.
Iniusto rupto & irri.testa.fo.115.
Iure delibe.fo.162.
Iure codicillorum.fo.197.
¶ Legi.tuto.fo.53.
Liberis agno.vel alen.à patro.fo.39.
Liberis & posthu.fo.103.
¶ Magistratibus conueniendis, & hæredibus eorum.fol.76.79.&.94.
¶ Quando exfacto tuto.vel cura.&c.fo.71.
Quemadmodum testa.aperian.fo.187.
Qui petant tuto.fo.56.
Quod falso tuto.authore esse dicetur.fol.76.78.&.94.
¶ Rebus eorum qui sub tute.&c.fo.76.79.&.94.
Rerum amotarum.fo.37.
¶ Si quis omissa causa testa.fo.189.
Si quis aliquem testari prohibuerit.fo.196.
Si ventris nomi.mu.in pos.mis.sit.fo.44.
Si mulier vētris nomi.ī pos.calumniæ causa fuisse dicat.fo.45.
Soluto matrimo.fo.2.
Suspectis tuto.fo.72.
¶ Testamentis & qui testa.face.pos.fo.95.
Testamentaria tutela.fo.48.
Testamento mili.fo.163.
Tutelis.fo.45.
Tutelis & ratio.distra.fo.75.78.&.90.
Tuto.& cura.da.ab his.fo.54.
¶ Vbi pupil.educa.debeat.fo.75.78.&.89.
Ventre inspicien.fo.43.
Vulga.& pupil.fo.136.

¶ FINIS.

BARTOLI SAXOFERRATEI IN PRIMAM INFORTIATI Partem Prælectiones lōgè Luculentissimæ, & omnium ut postremæ, ita multò castigatissimæ.

Soluto matri. quēadmodū dos peta. Rubrica.

SVMMARIVM

1 *Infortiatum quare sic dicatur?*
2 *Nomina imponuntur pro arbitrio, ideo in eis non est insistendum.*
3 *Repræsalias habens contra perusinos ciues non habet eas contra eum qui dicitur perusinus.*
4 *Perusinus & de perusio quòd idem sint.*
5 *Argumētū ab æthimologia uocabuli, nō habet locū in nominibus proprijs.*
6 *Infortiatum diuiditur in quinq; partes.*
7 *Infortiatum sumit nomen ab ultimis uoluntatibus.*
8 *Rubricæ continuatio.*
9 *Pandectarum uolumina gratia commodioris lecturæ fuerūt diuisa.*
10 *Dos impropriè dicitur in matrimonio putatiuo.*
11 *Petatur pro repetatur sumitur. & nu. 12.*
13 *Reddēdi uerbum accipitur pro quolibet actu translationis dominij.*
14 *Dari uerbum, potest sumi altero de duobus modis.*
15 *Dictio quemadmodum quomodo ponatur?*
16 *Dos quid sit? & nu. 2 . & quando sit ius uniuersale. & n. 18.*
17 *Datum pro traditum sumitur.*
19 *Accessiones augent dotem, & ueniunt ex natura eiusdem actionis.*
20 *Pretum in uniuersalibus succedit loco rei.*
22 *Libellus generalis in actione de dote admittitur, sicut in petitione hæreditatis, & fructus ueniunt eadem actione.*
23 *Sentētia lata in iudicijs uniuersalibus, quō dicatur cōtinere quid certum?*
24 *Contractus dotis est de iure gentium.*

LEX I

Quia. Hoc non est caput
libri consyderata di-
uisione legislatoris
(vt infra dicā,) ideò
omitto quæ in alio-
rum librorum prin-
cipijs dici consue-
uerūt: scilicet, quid
sit subiectum legalis
scientiæ, & similia.
¶ Ante tñ q̄ ad ru-
bricā descēdam, quę
1 ro † quare hoc volu-
men Infortiatū appellet. Quinq; sunt rñsiones in gl. Prima, cū
studiū esset antiqtus destructū Romæ, istud volumē fuit amis-
sum: postea studium incepit Bononiæ esse, sicut adhuc hodie
est, & istud volumē fuit recuperatū Rauēnæ, pp qđ multa iuri
nostro fuerunt addita q̄ añ deerāt. Vñ ius nostrū est factū ma-
gis forte. vñ dicit Infortiatum. i. valde fortiatum sicut. j. de li. et
posth. l. gall⁹. §. ille casus. sic in syndōe qđ habet pl⁹ de syrico di-
cit syndon Infortiatū. Hoc puto falsum: Nā hoc volumē nunq̃
fuit amissum: semp em̄ fuit totū volumē Pādectarū Pisis, & ad
huc est. Præterea, si hoc esset verū, iste liber dicerez infortiās, nō
infortiatū. Secūda rō est: qa hic sunt fortes leges: sed certè & in
ff. veteri vt dicit gl. hic. puto tñ qđ hic sunt tex. magis difficiles
s. in tit. de lib. & posth. & ī ti. ad le. fal. de acq. hered. & in ti. de bo.
pos. q̃ sint ī aliqua pte iuris: quare hoc p̄t tollerari. Tertia: qa di
citur ab inuētore, qđ nō placet: qa nec Iustinianus, nec aliqs de
cōpilatorib⁹ q ponunt. C. de vete. iu. enu. ī. l. ij. fuit hoc noīe voca
tus. Quarta: qa hęc sunt noīa magistralia: & de his nō est curan-
dū: qa ptinacib⁹ relinquunt: vt dicit gl. arg. C. de cōstit. pecu. l. ij.
2 ad mu. l. fi. §. pe. ista em̄ nomina † mutant [a], & imponunt ad li-
bitū. C. de mu. no. l. j. & infrà ad trebel. l. facta. §. si ī dāda. & ideo
de his nō curat, vt īfrà de leg. j. si qs in fundi vocabulo. certè hęc
ratio satis placet. ¶ Et est argu. ad q̄stionē. † Quidā habens re-
3 pręsalias cōtra ciues perusinos, siue homines de perusio: inuenit
aliquē qui vocabit perusin⁹: an hoc pbat ipsum esse de perusio?
4 videt ꝙ sic: † qa idē est dicere perusinus, qđ de perusio. vt extra
de spon. c. j. facit extrà de rescrip. c. significāte. & ad municip. l. as
sumptio. in princ. dixi in. l. prouinciales. j. de verb. signi. In cōtra
riū est veritas. & p hoc est casus in allegata. l. fi. §. pe. j. ad muni.
b Et qa [b] de istis nominib⁹ pprijs nō est curādū (vt dixi). nō ob.
contraria: qa loquunt, qñ hoc nomē, perusinus, ponit vt nomen
c appellatiuū [c]. secus, si vt ppriū, vt dixi. ¶ Ex quo habes † qđ ar.
d ab ætymologia [d] vocabuli: nō habet locū in nominib⁹ pprijs.
Nā si aliqs vocetur perusin⁹: nō p hoc pbat ipsum de perusio
esse. ¶ Quinta, ꝙ dicit ab infortiasin: qđ est dispositio: qa hæ
vltimæ dispositiones hìc sunt. & hanc tenet Dy. qđ satis placet.
Collige ergo ꝙ istud nomē est magistraliter impositū ad pla-
citū. Ratio aūt quę mouit imponentē, potuit esse quę continet
6 in secūda & vltima rōne. ¶ Secundo q̄ro, † qualiter diuidat iste
liber? gl. videt dicere ꝙ in tres partes: qa de trib⁹ tractat. Tu dic
ꝙ in qnq;. Primò cōplet tractatū matrimonij: vsq; ad titulū de
tutelis. Secūdò materiā tutelarū, vsq; ad tit. de test. Tertiò de te-
stamētis, & de his quæ cōtinentur in eis: vsq; ad ti. de bono. pos.
Quartò, de modo & ordine succedēdi de iure prætorio: vsq; ad
titu. de suis & leg. Quintò & vltimò, trāctat materiā succedēdi
ab intestato de iure ciuili, vsq; ad finē libri. & ista pōt esse quæ-
dā magistralis diuisio, licet imperator diuiserit aliter ī. l. ij. C. de
vetere iure enu. Sed tu dices secundū hoc, quare magis denomi-
7 nat † ab vltimis volūtatib⁹, q̃ ab alijs materijs q̄ hìc tractant? Rñ
deo: qa illa ē maior & potētior ps. ar. s. de sta. ho. l. qrit. ¶ Hoc p̄-
8 misso † qđ est gñale ad totum librū, descēdā ad rubricā cōtinuā
dam: & examino p cōtraria &. q. Gl. cōtinuat duob⁹ modis. Pri
ma est multū à remotis. Secunda pōt sustineri. tu posses sic dice
re. Primo dicit de matrimonio, vt in ti. de spō. & ī ti. de ritu nup.
Itē, qa in eo interuenit dos: ideò posuit de iure do. & de pac. do.
de fundo dota. Itē, qa constāte matrimonio fiūt donatiōes inter
cōiuges, q̄ reprobant: ideò de his tractauit hic. Itē, quia mrīmo-
niū qñq; est necesse dissolui: vt ī. §. nuptias. in aut. de nupt. ideo
posuit. de diuortijs. Et qa soluto mrīmo. dos petit, ideō posuit istā
rubricā. ¶ Oppo. primo sic. iste liber tradit ad instruendū alios,
et sic debet edi: seu tradi a capite: vt. l. argētari⁹. §. edi. s. de edē. sed
hìc nō est caput libri: vt in gl. dicit ergo &c. Sol. sicut. fundus di
uidit gratia vberioris culturę: vt. j. de leg. ij. l. Cai⁹. §. titius. & gra
tia cōmodioris diuisiōis, iudex adiudicat de parte vnius, alteri:
9 vt insti. de offic. iudi. §. ꝙ si cōmodè. Ita dicunt doc. † ꝙ iurisc ō-
sulti ista tria volumina diuiserūt gr̄a cōmodioris lecturæ: alias
vnus liber esset nimis magn⁹, & alius nimis paruus. Aduerte: qa

a ¶ Mutantur. Adde gloriosissimæ matris mariæ p̄sidio inuocato. inquātū Alexan. post Gul. de cu. in. l. cōparationes. C. de fi. instru. tenet ꝙ notarius nō possit mutare signū ppter cōparationē, qđ idē voluit Bald. ī cōsil. xxij. j. lib. & cōsil. ccccxxxij. li. iij. in quibus etiā tenet qđ signū sit de substātia: & quòd notari⁹ præsumat rogat⁹ quanq; signū notarij nō sit de substātia, nisi vbi viget cōsuetudo: vt tenet. d. Car. cōs. cxxxiij. & quòd notarius nō præsumat rogatus voluit Ang. cōs. lxxiiij. & cclxxiij.

POMATES.

b ¶ Et quia. Adde ꝙ aliquādo nomē parū operat effectū, qa si mortuo patre nascat posthum⁹, & imponat nomen pris, qđ ex hoc probat filiatio. ita Bal. ī. c. tuā. de ordi. cog. vbi pōderat text. l. vxorē. ff. de manumis. test. Adde etiā qđ dicunt Io. and. Imol. & Card. in. c. grauis. de depo. & dicit gl. l. facta. §. si in dāda. ff. ad treb. Car. ī. c. cū secūdū. de prebē. vide Cepol. cons. iij. in vlti. col. & cōs. xxiiij. in iij. col.

c ¶ Appellatiuum, Vltra Alex. Adde qđ voluit. d. Anto. in. c. de Frācia. extrà de spō. Gemi. in pēmio decretaliū. vbi dicit, ꝙ idē est dicere petr⁹ Frācigena qđ petr⁹ de frācia: & Roman⁹, qđ subiect⁹ Romanis & alleg. j. dist. c. ius quiritū. & gl. in c. quāto. lxiij. di. & tex. in. c. florētinū. lxxxv. dist. ar. xxiij. q. iij. c. comperimus. & j. q. j. c. scriptum. & inquantū Alexā. post Imolā ponit, an concessis repræsalijs contra perusinos. si perusinus alibi habitat non perusij, possit capi, vide qđ cōsuluit Bal. in cōs. cxj. incip. quatuor ad propositū. j. lib. vbi loquit de repręsalijs cōcessis per venetos cōtra. d. Galeo. mala testa, & eius subditos & districtuales: In quātū etiā idē Alexan. quærit, qd ecōtrà si repręsalie concedātur per Bononienses contra Perusinos: & Bononiensis habitet perusij, an possit capi? & dicit quòd non: allegando Ioan. andr. in addit. ad specu. in rubri. de iniu. & dā. da. Adde quòd idem voluit Bald. in consi. cij. incip. quod dictus grassus. & consi. cccxj. quod incip. punctus concessus. ij. lib. an autem concessis repręsalijs contra aliquam ciuitatem, comprehēdantur postea nati, vide Pau. de cast. consi. cccxiiij.

d POMATES. ¶ Etymologia. Vide Feli. in proemio decre. ī. xiij. co. Feli. in. c. quāto. j. col. de præsump. Barba. cōs. j. viij. col. in. j. vol. & prepo. ī. c. priuilegia. iij. distin.

a ¶ Id est repetat. Adde eundē Alex.in.l.j.§.si quis ędificiū.& q̄ ibi posui.j.de ope.no. nun.& inquantū hîc dicit quòd statutū de cōpromissis est fauorabile,allegādo Pet. de ancha.in cōsi.lxxviij. Tu alleg.clxxxvij.& vide Pau.de ca. cōs.lxix.& præcedēti.

b POMATES. ¶ Reddēdi. Vide aliqd ꝑ Alexā.cōs.liiij.in.ij.col.iiij.vol.gl.ca. qui dormierit.xxvij.q.ij.Alexā.cōs.vlti.iiij.vol.& Barba.cons.cxx.

c ¶ Quòd sic.inq̄tū Alex.dicit ꝙ perso na ignorans ius & sciēs factū,&cōtrahēs mr̄imoniū de p̄senti,ī gradu ꝓhibito, āmittit dotē, & applicat fisco.Adde ꝙ dictū suū debet intelligi, qn̄ ꝑ carnalē copulā matrimoniū fuit cōsūmatū &erant maiores:quia verba nihil opant in cōtrahēdo mr̄imonio in gradu ꝓhibito. Et ita voluit Bal.ī cōs. cij.lib ij.& ad hæc ne lōgior sim, vide Lu.Ro.cōs.cccccv. Adde qd̄ Pau.de cast.hîc enumerat priuilegia:& idem facit Ludo. Ro.d. cōs. cxlvij.q cōsuluit ꝙ stāte statuto qd̄ oīa bōa mariti sint tacitē hypotecata vxori.& p̄īde habeāt,ac si essent exp̄sse hypotheca ta ꝙ hæc tacita hypoteca habet oīa priuilegia q̄ vera hypotheca.

POMATES.

d ¶ Tex.& gl.Vide qd ex hoc inferat Alex.cōsi. cv.in.v. colū.iiij.vol.& cōs. xxiiij.in.iij. col.eo. vol.Alex.in.l.edita ij.colū.C. de eden. Bar.cōs.cxx.

e ¶ Dic ergo. De hac diffinitione. Pau.de ca.hîc dicit qd̄ aliq reprobant Bartol.& malè: de quo vide Ang. cōsi.clxxx.licet dote Alex.aliter alleget &ī.d.cōs.ex sua diffinitione inferat ꝙ stāte statuto quòd maritus lucret dotem quòd tale statutum verificabitur in dote promissa:Quôd limitat Pau.de castro in.l.iubemus.C.de sacrosan.eccle.si promittens fuit in mora:quia sua mora non debet sibi opitulari.Et hoc idē voluisse vr̄ Bal.cōs.ccxxiiij.lib.iiij.ibi.nec mora posit īputari debitori.& cōsi.cxxxiij.vbi alle.consiliū Bar.incipiens. Statutū cōmunis sartiani & Alexā.in consi.lxxiiij.in fi.libr.iiij.vbi dicit hanc esse cōmunem opin̄.quam etiā firmauit Ange. cōsi.lvj.incip.In dei nomine, statutū loquitur,An autē stante statuto ꝙ si matrimoniū fuerit solutū morte mulieris,liberis non extātib⁹:ita qd̄ dos sit in casu restitutionis,marit⁹ lucret tertiā ptē dotis,quā restituere nō teneat si maritus vxori vel socero dederit dilationē de soluēda dote,in trib⁹,vel in quatuor annis:& dilatione pendente moriat mulier sine liberis,vel lapsa sit dilatio:an lucrifaciet maritus dotem?cōsuluit Angelus quòd non:quia iste est casus omissus à statuto:qa statutū nō cōcedit lucrū nisi eo casu quo esset ī casu restitutiōis ꝙ hîc nō fuit.vide eius cōsi.clviij. incip. qd̄ si statutum.

f ¶ Vniuersalis.Adde Ange.consi.lxxxj,incipien.Do.Maria.de bastarijs:dn̄s Alexan. illud aliter allegat.cui inquātū in fi.ponit.an valeat statutū imponēs pœnā filio.cū ea cōtrahēti mr̄imoniū sinē cōsensu p̄ris,adde qd̄ voluit Old.cōs xvj.& Bal.cōsi.cccxxiiij.li.iiij.Et ꝙ actio de dote cōpetat etiā ad fruct⁹.Adde etiā Bar.ī.l.j.§.j.j.de īpē.ī reb⁹ dota.fact.& Bal in.l.emptorē.C.loc.&ī.l.frater à fratre.s.de cōd.īde.d.Ant.& Imo.ī.c.

recte pōt dici,ꝙ hic est caput libri,accipiēdo librū ꝓvolumine:
sed accipiēdo librū ꝓ istis libris partialibus,(vt sunt quinqua-
ginta libri Digestorū) tūc nō est caput libri,vt probat.j.de leg.
iij.l.librorū.§.si cui.secūdum doc.¶ Secūdò opp.hic dicit solu-
to matrimonio.Cōtra,qa etiā constante matrimonio repetitur
dos:vt.j.e.l.si cōstāte.& sic ista rubrica nō est cōgrua ad nigrū.
sol.imò est generalis ad omnes leges, de quib⁹ tractare intendit
principaliter:quoniā regula est,qd̄ soluto matrimonio repetit
dos:licet qnq; fallat:vt no.j.eo.l.ij.in princ.Ideo.l.si cōstante. po
nitur sub hoc titu.vt denotet illā specialitatē.¶ Tertiò opp. ꝙ
etiā qn̄ nullū præcessit matrimoniū tractatur de dotis repetitio
ne:vt.j.eo.l.si cum dotē.§.fi.Sol.vt hic ti.sit perfectus: tractatur
10 etiam de matrimonio † putatino,in quo tn̄ nō est propriè dos:
nec actiōe de dote repetitur,sed cōdictione ob causam.vt.l.j.de
condi.ob cau.&.s.de cōdi.sine causa.l.auunculo.dic vt ibi:et.C.
de inces.nu.l.q cōtra.&.j.de adul.l.si adulteriū cū ince.¶ Quar-
tò opp.dicitur hic petat &c. Cōtrà:qa cū semel data fuit dos.vt
C.de do.cau.l.j.debet dici,repetat:vt.s.depositi.l.j.§. eleganter.
&.j.de leg.ij.l.cum pater.§.fidei tuæ.&.C.de cōdi.ob causam.l.
11 si repetēdi.&.s.de cōdi.indebi.l.repetitio.Solu.huius † timore di
a cit gl.expone petatur.i.repetat[a] &c.sic.s.si cer.peta.in rub.Vel
dic secundū Dyn.qd̄ hęc lex pōt stare propriè aliquo casu, qn̄
dos esset data ab alio,vel à nemine,sed à marito constituta. sed
certè tunc videt ipsi mulieri donata.& sic ipsa dedisse vr̄,vt.s.si
cert.pet.l. singularia.s.de iure do.l.licet.§.j. &sic expositio ista
nō ē necessaria sicut prima.¶ Itē an iste marit⁹ posit dotē cō-
stituere,est dubiū.de quo dic.vt.l.j.C.de do.ante nup.&.l.si vo-
12 luntate.C.de do.promis.vnde glo.bene exponit.Sed an † hæc
expositio sit ex ꝓpria significatiōe,an vero ex interpretatiōe,
gl.in.l.verbū reddēdi.j.de verbo.signifi.dicit ex interpretatiōe.
Tu dic etiā ꝙ peti,pōt assumi vt genus pro qualibet petitione,
seu repetitiōe in iudicio vel extra facta:vt.l.amplius.rē ra.hab.
&.l.si decem cū petiero.j.de ver.obl.& tunc repetita est eius spe
cies,&cōtinet sub suo gn̄e:ex ꝓpria significatiōe:vt.j.de reg.iu.
l.semp ī gn̄alibus.Et si intelligas ita esse positū hîc,ista exposi-
tio nō esset necessaria,nisi causa dubitatiōis tollēdę.Itē pōt assu
mi vt species separata& tunc procedit,quod dicit ex interpre-
b tatione &c.Idē dic † de verbo,reddendi[b]:nā pōt accipi verbū
13 reddi,pro genere,scilicet ꝓ quolibet actu trāslationis dn̄ij, sicut
verbū dari,vt insti.de actio.§. sic itaq; discretis.ff. de verb.ob.l.
vbi aūt.in fi.& tūc verbū reddēdi,cōtinet verbum dari, ꝓpriè.
Alio modo p̄t accipi ꝓut est species distincta et separata:vt.d.
§. elegāter.&.§.fidei tuæ.& tūc ex interp̄tatiōe.& istud est vti
14 le scire propter statuta.Sic † etiā verbū dari,pōt sumi duob⁹mo
dis.vno modo ꝓut est gen⁹.i.ꝙ oīs act⁹ ꝑ quē dn̄iū transfert est
gen⁹.l.vbi autē.in fin.de ver.ob.Secūdò sumit tanq; species.mo
do si tu accipis dari tanq; genus: tūc continet reddi ex propria
significatiōe.vt.l.ij.ff.de ver.obl.Sed si accipit dari ꝓ specie, &
sic separatū à reddendo:tūc ex interpretatiōe continet reddi. &
ita dicas in verbo petat: qa potest accipi largè,vt genus. Item
prout species.& si accipit peti,tāquā genus:tūc nō est necessa
ria expositio petat.i.repetat:qa ex ꝓpria significatiōe cōtinet.
sed si accipis peti,prout est species:tunc est necessaria exposi-
tio.i.repetatur. qnia ex interpretatione continetur. ¶ Quero
primo,dicitur hîc sol.matri.an hic titu.habeat locum quocunq;
c modo soluat.dicit glo.qd̄ sic[c].facit.j.eo.l.si qs stipulet. ¶ Secun
15 dò quæro,qualiter accipiat hæc dictio,† quēadmodū. Rn̄deo,
hîc accipit interrogatiuè.q̄ritur em̄ ꝑ quos:& à qbus,inquantū,
& quando dos petat.& dic vt in gl.sic.s. quēadmo. serui.amit.
in rub.&.j.quemadmodum test.aper.& de pac.do.l.si pater.§.j.
quādoq; ponit similitudinarie, directo vel ꝑ contrariū.vt.j.de
adi.le.l.iij.§.si quis duob⁹.& ibi glos.de acquirend. pos.l.quēad
modū.C.de agri.& cēsi.¶ Tertiò quęro. hîc dicit dos.Quid est
16 dos?dicit Azo in summa. C.de iure do.dos † est quę à muliere,
vel eius patre marito,vel ei⁹patri ꝓpter onera matrimonij dat:
vt ꝑpetuo sit penes eū.& ibi eā probat.Quid sit dos sed hęc dif-
finitio nō videt vera : quia etiā si nihil dat,vel tradit à muliere,
cōstituit dos:vt in debitore liberato causa cōstituēdę dotis:vt.s.
de iure do.l.ꝓmittēdo.§.j.&.l.licèt in pri.Sed pōt rn̄deri,qd̄ vi-
det à muliere data:vt p̄alle.l.licèt.Pręterea,si mulier nō sit dn̄a,
& dat fundū alienū in dotem:tamē tradēdo dicitur fundū dota
lē facere:vt.s.de fun.do.l.dotale.§.j.& ibi nota.sed excusando di
17 ctū Azo.dic quòd intellexit † datū pro traditū.sic.s.deposi.l.j.in
pri.& qd̄ ibi no.&.j.de reg.iur.l.nō vident data.Pręterea,quòd
diffinitio Azo.nō sit vera, ꝓbatur sic.Azo dicit ꝙ illud qd̄ dat
est dos:hoc est falsum: qa dos est quoddā ius incorporale:sicut
hæreditas, patrimoniū, peculiū &c.vt.j.de impen. l. ꝙ dicitur.
d & ibi est tex.& gloss.[d] Præterea,† quòd sit ius vniuersale seu in
18 corporale,patet,qa fructus & accesiones nō augēt res singula-
res,sed bene augēt vniuersales.s.hęreditates:vt.l.item veniūt.§.
fruct⁹.s.de peti.hære.ad quod facit.j.de verb. sign.l.hæreditatis
appellatio. &.l.pecunię.§.j.&.s.de pecu.l.peculiū nascitur. sed
19 † accessiones dotis augent dotem, & veniunt ex natura eiusdē
actionis:vt.j.eo.l.si marito. §.fin.C.de iure do.l. etiā. ergo patet
quòd est quid vniuersale. Præterea, in vniuersalibus pretium
20 † succedit loco rei:secus in particularibus:vt.l.si & rem & pretiū.
s.de peti.hære.& ibi no.& in.l.Imperator.in fin.j.de le.ij. & per
doct.C. de rei ven.l. mater. sed in dote pretiū succedit loco rei:
vt not.j. de ver.sig.l.labeo.&.l.sabin⁹. §.item si dn̄s, ergo dos est
aliquid vniuersale.hoc aūt quòd pretiū succedit loco rei, intelli
go secundū.l.ita constante.&.l.res quæ ex dotali.s. de iure doti.
e ¶ Ex his concludo diffinitionē Azo.esse falsam. Dic ergo[e] sic.
21 Dos † est quoddā ius in se cōtinens id quod à muliere, vel eius
patre,marito,vel eius patri traditur,vel pro tradito habet, pro-
pter onera matrimonij sustinēda. ¶ Et prædicta sunt multum
22 vtilia † ad practicā:quare dico quòd admittetur libellus vniuer
f salis,[f] seu generalis,sicut in petitione hęreditatis:& fructus inte
rim percepti veniūt eadem actione,nō ex officio iudicis per ea
quæ.s.dixi.& quod not.s.de edē.l.j.in prin.mag.glo.Sed hoc vi
23 detur cōtra.l.fi. C.de sen.quæ sine cer.quanti.profer. Sol.† sn̄ia
quæ fertur in iudicio vniuersali, debet cōtinere certū, respectu
vniuersi.sed incertitudo q̄ est respectu rerum particulariū,quæ
continētur sub vniuerso,nō vitiat,vt.d.l.j.in glo.mag.s.de eden.
Sed in.d.l.fi.fuit sn̄ia incerta,respectu vniuersi. non em̄ declara-
uit ibi iudex dotē esse datam,nec quantitatem dotis.sed si decla
rasset dotem datā,licèt nō quantitatē,valeret,(vt ex p̄dictis pa
tet)hoc etiā probatur in.d.l.fi.vbi libellus admittit, in quo dos
petitur,licèt quātitas dotis non exprimat.Item prædicta deter-
minatio videtur cōtra.l.si peculiū.in prin.j.de pecu.le. vbi dicit
ipsa corpalia vendicāda.Quare dic, ꝙ quædam est vniuersitas
corporū:vt grex,& vniuersaliter ista pōt vendicari,&personali
actione peti.vt.l.j.in fi.&.l.seq.s.de rei ven.Quædā est vniuersi-
tas corporū,& iuriū:vt peculium,hęreditas,dos,& similia:&tūc
si actione personali vel mista agatur,pōt vniuersaliter peti,vt di
xi.aut agitur merè reali:& tunc sunt corpora designāda, vt prę
alleg.l.si peculiū.ratio est qa ista iura p̄sonalia non pn̄t vendica
ri:vt.l.si ager.s.de rei ven.&.l.pe.C.eo.ti.&.j.quorum bono.l.fi.
24 ¶ Quartò quęro † an dos,siue cōtractus dotis sit de iure gentiū,
vel ciuili. Dico ꝙ de iure gentiū.vt est expressum.s.de capi. di.
l.eas.facit,qa nō est de casibus exceptuatis qui ponūtur in.l.ex
hoc iure.s.de iust.& iure.¶ Vltimò quęro an Guarneri⁹ viderit
hunc librum. quidā dicunt quôd non.quod nō placet : quia hîc
posuit opi.suas,vt patet in.l.ij.§.fi.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegia dotis, an dentur ipsi actioni dotis, an uerò personæ?*
2 *Priuilegium prælationis, in hypotecaria non transit in alium.*
3 *Priuilegiū, ne fundus dotalis alienetur, quādo transeat ad omnes?*
4 *Priuilegiū, quod in dubio pro dote præsumatur, & pro ea fiat interpretatio, transit ad omnes ad quos dos transit.*
5 *Priuilegium tacitæ stipulationis, & quòd contractus dotis sit bonæ fidei transit ad omnes.*
6 *Priuilegium, ut iudicium dotis sit summarium, an transeat ad hæredes?*
7 *Priuilegium quòd præferatur cæteris, non transit ad hæredes.*
8 *Priuilegium, quòd tacita hypoteca dotis sit priuilegiata : transit ad suum hæredem.*

Raynutius extra de test.& sing.in cōsi.lxxiiij.incip.Dña Auriola.Et ꝙ ve
niant fructus & accessiones in actiōe de dote,tenet etiā glossa mag.ī.l.j.in
prin.s.de eden.Et pñt peti vna cū īterusurio medij tpis.ita tenet Bartol. &
oēs.ī.l.si socer.ī.§.luci⁹.j.e.& ī.l.nupta.§.j.et ī.l.si marito.§.si fundū.ī.eo.vbi
actio de dote datur ad fructus.ponunt etiam.Cy.& doc.in.l.nō est.C.fa.er.

9 Dos an sit priuilegiata ante matrimonium.
10 Dos an constituatur nudo pacto.
11 Dos creditur promissa de bonis patris.
12 Dos quando dicatur promissa de bonis aui.& quid de matre & fratre?
13 Mutus accipiēs dotem,an fingatur stipulari?
14 Dos an ratione incertitudinis uitietur, & quādo incertitudo uitiat contractum.
15 Dotis alia priuilegia.
15 Iudex cōstituit dotē filiæ,quando pater est absens.
17 Dotalis res immobilis an sine decreto poßit alienari.quid de mobili,& quando?nu.18.
19 Mulier præfertur de dote in actione personali et hypothecaria.
20 Testis si dicat quòd uidit Titium poßidere per xxx. annos semper quod nō dicatur falsus,licet probetur.
Titium aliquo tempore fuisse absentem.
21 Dictio semper,quòd denotet continuationem.
22 Testis qui deponit de poßeßione,quòd intelligatur de poßeßione naturali.
23 Poßeßio cōtinuata q, satis dicat̄ ꝓbata,si testis dicat quòd uidit semper responderi de fructibus.
24 Dos q, in omni parte mūdi,et cōtra quēcūq; sit priuilegiata.
25 Vtilitas publica et priuata poßunt sumi quatuor modis.
26 Vtilitas publica qñ præferatur priuatæ,et alteri publicæ?
27 Dispositio huius.l.q, habeat locū ī dote ꝓfectitia et aduētitia.
28 Mulier q̄ secūdo nupsit dote nō repetita,q, habeat priuilegia.
29 Mulier sterilis,quòd habeat priuilegia dotis.
30 Doctor uel scholaris,quādo poßit expellere fabrum malleantem penes scholas uel cameram?
31 Debitū causa studij & debitū causa dotis:quòd concurrant.

LEX I.

DOtis causa.[a] Causa do
tis est priui
legiata ꝓpter fauorē reipub. qui
vertitur in liberis procreandis:et di
uide vt in glos. ¶ Casus in termi-
nis.Reperiuntur duo instrumenta
confecta in eadem die[b],& in quolibet continetur
obligatio personalis per se, & hypothecaria:vnum
est dotis,& aliud est mutui,quæritur quod præfera-
tur,& præsumatur primo factum?& respondet iuris
consultus:do tibi talem regulam, dotis causa &c. &
ponit rationem regulæ, & rationem rationis. nota-
bilia collige per teipsum &c. Primo op. certum est
quòd matrimonium est causa dotis,vt.l.iij.cum si.s.
de iure do.malè ergo hìc dicit dotis causa:quia secū
dùm hoc tractat de matrimonio, cum deberet tra-
ctare de dote.vt patet ex rubrica.Huius timore glo.
quæ est hìc.dat sex expositiōes,vt in ea videtis. Sed
quidam damnant omnes istas expositiones.Primas
quinq; reprobant,ista ratione: quia si priuilegium
daretur ipsi actioni,vel doti,vel eius naturæ,siue cō
tractui transiret ad omnem ad quem transiret actio,
siue ipsa dos:vt.l.in omnibus.et.l.priuilegia.j.de reg.
iur.& de aqua quoti.& esti.l.j.§.permittitur sed hoc
nō est verum ī dote.l.j.C.de priui.do.ergo &c. Vlti-
mam reprehendit Dyñ.dicens,quòd hoc non repe
ritur lege cautum. & quia hìc esset potius odium
quàm fauor:vt.C.vt intra certum tempus.l.j.vnde
alij vt Odofre.exponunt dotis causa.i. mulier[c], in
actione de dote.& hoc videtur probari.j. de priui.
cre.l.dabimus.in princi. vbi dicit ipsi mulieri &c.&
ad idem.C.de priuile.do.l.j.sed istud videtur contra
text.C.de rei vxo.act.l.j.§.& vt plenius.vbi dicitur
de ipsa actione dotis &c.& sic patet quòd priuile-
gium datur actioni,& non personæ. Vnde Dyñ.di
cit priuilegium actioni, & non personæ: tamen.
dat̄ fauore psonæ mulieris,& ideo nō trāsit ad hære
des.Idem tenet Cyñ.in.d.§.& vt plenius. ¶ Tu dic
1 † quālibet expositionē per se esse veram,diuersis re
spectibus:nam dos habet multa priuilegia: vt.j. vide
bitis.Quoddam priuilegium est tacitæ hypothecæ,
& illud datur,ipsi actioni de dote:vt præallegato.§.

POMATES.

a ¶ Dotis causa. vide ī materia p Barba.cōs.iij.vij.col.in j.volu.& cōs.vj.ī.ij.col.& seq.e.vol.& col.xv.vide Fely.ī c.ad audiētiā in.iij.&.v.col.ver.viij.cōcludēdo. de ꝓscri. aliqd p Barba.cōs.xv.in.v.col.j.volu. Amplia hāc.l.vt p glo.j.l.ius pluribus. ff.de iusti. & iure.

b ¶ Eadem die.Adde vltra Alex.id qđ voluit Bald.cōs.ccxliij.libr.iij.quòd si reperiant̄ duo īstrumēta dotis, eadem die,&ijsdē testibus cōfecta vnum quo apparet ꝓdia simpliciter ī dotē data, aliud quo fuerunt æstimata quòd hæredū mulieris erit electio quo vti velint.& qualiter ītelligat̄ ꝙ ī dubio pro dote iudicandū sit. vide Ludo.Roma. consi.clvij.

POMATES.

c ¶ Mulier lex ista cū gl.inducit ī arg. Vide Fely. ī proe. decre.ī.c. Rex.pacificus.Ludo.Roma. cōsi.cclxiij.

POMATES.

d ¶ Aduersatiua vide Fely.ī.c.ex tenore.ij.col.de test.Ludo. Ro.cōs. cclxiij. & cōs.seq.& consi. cccj als.xxxj.Imo. consi.viij.ij.col.

c ¶ Breuiores.Adde Bal.cōsi.xxxv.li.j. &ꝙ causa accipiat̄ pro instātia voluit idē Bal.cōs.cclxxij. li.ij.vbi voluit ꝙ fideiussor expēsarū (si pricipalis succubuerit ī causa) non teneat̄,si iudex ꝓnūciauerit instātiā peremptam.

✱ Pro concordia.Aduerte ꝙ dñs Ias.in hac.l.j. col.ix. dicit Bar.contrariari, dū vult Barto.inducēdo, (vt ipse ducit) s.ꝙ priuilegiū dotis trāsit ad quēcūq; hæredem.Cōtrari⁹ tñ allegat̄ ī.l.nesennius.§.fundū.in. fi. ff.de re. iur. Soluit ipsemet do.Iaco.in hac.l.j. Ideo dicen-

dum,vt ibi per eum.Et per do.Christo.de Nicel.qui facit differentiam in
ter priuilegia quæ concernant personam mulieris:& illa non transeant ad
alium(nisi esset pater viuente filia:)quia tunc communis est patri & filię.
Item etiam transeunt ad filios eiusdē matrimonij priuilegia prælationis
Alia autē cōiter trāseunt.& ita pōt saluari Bar.Adde Bart.in l.post dotem.
circa.v.colum.in versicu.ego autem. hoc titulo.

& vt plenius,& fateor quòd hoc transit,ad quemcū
que transit actio de dote:vt probatur institut.de ac.
d §.fuerat.in fi.vbi ponitur aduersatiua[d] dictio autem
quæ innuit quòd hypotheca transit ad omnes.& ad
idem facit dictus.§.& vt plenius.quia etiam ex par-
te viri est tacita hypotheca:& sic competit tam alte
2 ri quàm mulieri. sed illud priuilegium.† quòd illa
hypotheca sit priuilegiata,vt præferatur alijs hypo
thecis:hoc non transit in alium.Et hoc tenet Pet.vt
no.Cy.C.de priuil.do.l.j.& Iacob.de are.& not.ipse
Cyn.in.l.asiduis. in vlti.q.C.qui po. in pi.habe.&
tunc bene procedit illa expositio dotis causa,id est
actio dotis:& sic est causa causata:vt.C.per quas
personas no.acqui.l.j. Quoddam est priuilegium
quod datur ipsi doti:hoc est rei ī dotem datæ quod
glos.dixerunt esse dotem:vt dixi.s.in rubrica .vt est
3 priuilegium † ne fundus dotalis posit alienari: &
istud similiter transit ad omnem ad quem transit
dos ipsa:quia hæres posset alias illum vendicare.
sicut ipsa mulier,nisi ipse vir esset hæres, vt.l.fundū
4 dotalē.s.de fundo do.&.j.de vsucap.l.cū vir.&†po-
ne exēplum de illo priuilegio quod habet dos ,vt in
dubio præsumatur ꝓ ea:& fiat interpretatio secun-
dùm quod posui casum in hac.l.illud eñ datur ipsi
doti: qa textus dicit in ambiguis pro dotib⁹.&c.vt
l.in ambiguis.s.de iure do.&.l.in ambiguis. de regu.
iur.& istud transit ad omnem ad quem & dos.non
enim datur ipsi mulieri tm̄:sed etiam ex parte viri:
vt patet in.d.l.in ambiguis.& tūc bñ procedit expo
sitio sequens,dotis causa,id est ipsa dos. Idem dico
de tertia.& quarta expositione:quia ad idem tēdūt.
Quoddam est priuilegium,quod datur ipsi contra-
5 ctui:vt†de tacita stipulatione : vt.C.de rei vxo.act.
l.j.in princi.Item ꝙ sit cōtractus bonæfidei:vt insti.
de act.§.fuerat & ista simil'r transeunt ad hęredes:&
tunc procedit quinta expositio,dotis causa. i.titulus
6 seu contractus. quoddam est priuilegium† quod
datur causæ,seu instantiæ iudicij,vt quia ista causa
est fauorabilis:ideo iudex potest abbreuiare dilatio
nes,vt causa citius finiatur.ar.j.de re iudica.l.ij.& ex
tra de iudi.c.dispendiosam in clemen.& hoc modo
procedit sexta expositio gloss.Non ob.illud quod
dicit Dyñ.videlicet quod non reperitur lege cautū
&c.quia imo reperitur,(vt dixi.)Nec ob.l.ij.C.vt in
tra certum tempus,quia fateor quòd instantia ipsi⁹
causæ non perit tpe bienij :qa hoc esset odiū:sed iu-
e dex dabit dilationes breuiores[e] in fauorem mulie-
f ris,sicut in causa alimentorum.[f]& hoc tetigi.j.eo.l.si
constante.in.iij.q.prin.in.vj.q.& illud priuilegium
transibit ad hæredes vniuersales,secūdū qualitatem
hæredis:vt præallegata.l.ij.de re iudi. Quoddam est
7 priuilegium qd† dicitur personale,vt ꝓferat̄ alijs,&
illud datur mulieri:& ad hæredes nō trāsit.vt allega
ta.l.dabimus.in princip.j.de priuile.credi. &.C.de
priuile.do.l.j.& tunc procedit expositio Odof.dicē
tis dotis causa.i.mulier in actione de dote. Quoddā
est priuilegium quod datur meræ actioni,fauore
8 mulieris:vt†quia illa tacita hypotheca sit priuile-
giata:Tunc non transit,nisi ad suum hæredem:vt
præallegato.§.fuerat.&.l.asiduis.& tunc procedit
expositio Dyn.& Cy.qui eū sequitur.& tunc vides
quod quęlibet expositio est bona,& ideo iuriscōsul
tus dixit dotis causa &c.Volens ponere verbum ge
nerale aptum referri ad omnia priuilegia. Possetis
dicere hoc esse falsum:Nam textus qui sequitur,lo-
quitur solum de priuilegijs quæ competunt mulie-
ribus.dicit enim:nam reipublicæ interest dotes mu
lieribus cōseruari &c.Vñ de necessitate debet expo
ni dotis causa.i.mulier in actiōe de dote.Respōdeo.
cuicunq; concedat̄, siue actioni ,siue cōtractui, siue
ipsi doti siue ipsi mulieri,semper interest mulieris.
Interest enim nostra habere bonas,& priuilegiatas
actiones:& ideò text.iste nō cōcludit quòd semper
mulieri concedat̄ priuilegiū. ¶ Ex prędictis appa

f ¶ Causa alimentorum.Adde inquantū Alex.concludit hìc ꝙ cā dotis non posit agitari die feriata in honorem dei,nisi mulier nō haberet vñ se aleret:qa etiā legatum alimētorū factū diuiti,non dicit̄ piū. ꝙ hoc idem voluit Bal.cōs.ccclvj.li.ij. Pet.de ancha.cōsi. xxiiij.& inquantū Alex.ēt concludit ꝙ qñ nō pōt haberi copia iudicis secularis,ꝙ causa dotis potest tractari coram ecclesiastico,ī terris imperij, sed ī terris ecclesiæ pricipaliter posit tractari corā iudice ecclesiastico.vide Felin.in cōsi.ccxxxvj. & Petr.de anchar.cōs.xx. vbi dicit,ꝙ dictū Inn. pōt ꝓcedere, cum dos repetit̄. sed cū dos petit̄ cōstitui, ꝙ nō habet textū nec dictum doct. quòd iudex ecclesiasticus cēseat̄ cōpetens.& est mirādū quòd do.Alex.hoc nō alleget : quia.s. in rubrica allegauit ductum cōsiliū ad statutum prohibēs filiumfa. matrimoniū contrahere sinè cōsensu patris. Vide Spec.in ti.de cōpe.iudi.§.j.versi. xxxvij.& inquātū dixi.s.quòd causa dotis potest agitari die feriata,in honorem dei,qñ mulier nō habet vnde se alat: pulchrum est scire qñ non dicat̄ habere vñ se alat: quia non memini in hoc tit.tangere: de quo vide Bald. consil.cxcvj.lib.ij.

a ¶ Eo soluto. Pau. de cast. hic in rub. dicit se ita consuluisse super statuto
senensi, quo cauet℞ mulier habens liberos non posit testari. nisi de quar-
ta parte suæ dotis, reliquas autem teneatur reseruare liberis, ꝙ istud statu-
tum vēdicat sibi etiā, & habet locū in vidua: qa ad huc est dos, & ita dicit
determinasse Bald. in. l. j. C. vñ vir & vxor. sed melior ratio videt̃ esse quòd
istud statutum fuit
factum fauore fi-
liorum et iniquum
videt̃ quòd alios
præferat proprijs
filijs iuxta illud
quod pulchrè con-
suluit Petr. de an
cha. consil. xxiiij.
ici. super statuto ca
stri polimarti, quo
cauet̃ quòd mater
non posit dispo-
nere aliquo tempo
re, nec aliqua dis
positione, nec etiā
pro anima: nisi de
x'. pro centenario,
quòd tale statutū
valet: quia pia cau
sa filijs non est præ
ferēda: & ita credo
quôd talis mēs fue
rit statuētium, nō
autem habuerit a-
nimum ad istas
subtilitates. Et pro
opin. Paul. facit qđ
etiam ipse consu
luit in consil. cxxj.
quòd viduæ luxu
riosè viuēti potest
per hæredes mari
ti obijci exceptio
stupri: vt perdat
dotem, quemad
modum potuisset
maritus opponere
adulterium. tu la-
tius ibi vide, & in
terminis Paul. de
cast. vide etiā Ale.
consi. ccij. iij. volu.

ret solutio. q. quam ponit Dy. ĵ. eod. l. post dotem. an
mortua filia pater habeat priuilegium? dic vt ibi di-
cam, & dabo regulam. ¶ Secūdò opp. ad hoc quòd
dicitur hic semper. contra. j. eodem. l. maritum. Hu-
tus contrarij timore dicit glos. (quod est veritas) ꝙ
illa est regula, ꝙ dos est priuilegiata omni tempore
& omni casu eorundem temporum, scilicet ante
a matrimoniū: & eo constante: & eo soluto[a]. & de hoc
ponit exempla? Fallit in casu dictæ. l. maritum:
ideo glos. subaudit ferè. ¶ Aduerratis circa istam
glos. Oportet nos videre vtrum bene dicat, in eo
quòd dicit omni tempore est priuilegiata. Secundò,
an bona exempla ponat. Tertio, an bene contraria
9 soluat. ¶ Ad primum oppo. & videtur † quòd dos
non potest esse priuilegiata ante matrimonium,
cū nō posit esse sinè matrimonio: vt. l. iij. s. de iure
dot. Respondit. quòd dos post sequutum matrimo-
nium assumit priuilegium, in eo quòd factum fuit
ante matrimonium: Vel dic quòd etiam si matri-
b monium non sequatur,[b] habet tamen sponsa in ali-
quibus priuilegium: vt. ĵ. de priuileg. cre. l. ij. in fin. &
s. de iure dot. l. si sponsa. ¶ Ad secundum venio sci-
licet ad exempla. Et primum exemplum, scilicet
10 quòd † dos constituitur nudo pacto. oppo. quia sem
per fingitur stipulatio. vt. C. de rei vxo. act. l. j. §. j. So
lut. illa glossa loquitur secundùm illa tēpora: vt not.
in. l. ad exactionem. C. de dotis promiss. Item con-
trà: quia illud exemplum est ex parte viri: sed. l. no-
stra loquitur de priuilegio ex parte mulieris. Respō
de, quia etiam mulieris interest dotem nudo pacto
constitui, & stipulationem præsumi: quia statim
11 queritur mulieri. Aliud priuilegium est: † quia de
c bonis patris promissa creditur,[c] vt. l. fina. C. de do-
tis promiss. ratio, quia paternum officium est: quod
intellige de patre legitimo & naturali: secus de na-
turali tantùm: vt. ĵ. de lega. iij. l. vxorem. §. pater na-
12 turalis. dic vt ibi. ¶ † Quæro, quid in auo? gloss. ma-
lè loquitur in præallegata. l. fina. sed dic idem in auo
paterno: vt. ĵ. de colla. bo. l. dedit dotem. Quid de ma
tre? dic vt in. l. neque mater. C. de iure do. Sed quid
in fratre? dic vt in. l. cōplures. §. pe. j. de admit. tuto. et
in. l. nō omni. C. de admini. tuto. Aliud priuilegium
est de tacita stipulatione, & de tacita hypotheca. &
hoc est verum de iure hodierno: non secundum ista
d tempora. ¶ Sed quid si mutus[d] accepit dotem (qđ
13 potest,) † vt. l. mutus. in princip. supra de iure dot?
videtur quòd non posit fingi stipulatio: vt infra de
verb. ob. l. j. in prin. iūcta. l. qui ad certum. supra loca.
sed puto fingi stipulationem interpositam eo mo-
do quo potest, scilicet per seruum: vt præallegata
l. prima in princ. de verborum obliga. ¶ Aliud priui
legium est, quòd dos potest in arbitrium patris con-
14 ferri, & eo detracto remanet promisio † incer-
ta & valet: vt. l. cum post. §. gener. de iure dotiū
quod intellige in promiss. facta per stipulationem:
vt ibi not. Quidam moderni dicunt, quòd hoc
non est speciale in dote: quia dicunt idem in
e alijs contractibus: vt incertitudo[e] posit admitti,
ratione adiuncti certificati: vt in legato ad refe-
ctionem viæ, in tutelis & in alimentis &c. vt. l. qui
dam in testamento. j. de lega. ij. & de annu. leg. l. si
cui annuum. ita dicit. Cy. C. de dot. promiss. l. j. Ego
credo glos. bene dicere: aliàs nulla incertitudo vi-
tiaret. Nam in venditione pretium intelligeretur se-
cundùm rei qualitatem. Idem in locatione, & idem
in legato: nam intelligitur secūdùm merita: vt. l. nec
adiecit. s. pro socio quòd est falsum: vt dicto. §. ge-
ner. & j. de verbo. obligat. l. si ita stipulatus. in princi.
& ibi scripsi. Est ergo speciale in dote, & in alimētis:
vt in præallegata. l. si cui annuū. & in legato ad refe-
ctionem viæ: vt. d. l. quidam in testamento. quia est
causa fauorabilis. vt. l. ad instructionem. C. de sacro-
f sanct. eccles.[f] Aliud vero † priuilegium speciale est
15 in. l. finali. C. ad velleia. dic vt ibi. Aliud. C. commu-
nia de leg. auth. res quæ. Dicemus in. l. à filia. in prin.
infrà ad trebel. & ista sunt iura noua. Aliud ī. l. quòd
autem. s. de iure do. sed ibi nullum est speciale: quia
ibi tacitè agebatur: vt ibi no. glo. &c. vt. l. item quia
g supra de pac. Aliud in. l. qui liberos.[g] de ritu nup.
16 quia pater cogitur dotare filiam. vt ibi. ¶ † Quæ-
ro hîc, si pater est absens, vel haberi non potest, quid
fiet? Certè iudex constituet eam. Casus est notabi-
lis in. l. profectitia. circa prin. suprâ de iure dot. ¶ Ex
pedita sunt exempla primi temporis. Aliud priuile
17 gium est in secundo tempore: quia † nō potest alie-
nari: vt institu. qui alien. licèt. in princi. ita dicit glo.
& sic videtur tenere quòd indistinctè res dotalis nō
potest alienari. siue mobilis, siue immobilis. Idem
no. infra de regu. iuris. l. libertas. & C. de rei vxo. act.
l. vnica. §. & cum lex. licèt ibi se non firmet. In con-
18 trarium, scilicet † quòd res mobilis dotalis posit alie
nari: tenet imperator insti. qui. ali. licèt. in princip. &
Azo in summa de fund. dot. circa fin. Odoff. tenet
istam gloss. & similes: quia leges quæ loquuntur de
fundo dotali ponuntur gratia exempli: licèt hoc vi-
deatur contra. l, res in dotem datæ. s. de iure do. Iaco.
de are. tenet opi. contrariam in. d. §. & cum lex. Pet.
vero distinguit, licèt Cyn. ibi eum aliter recitet. Aut
res dotalis consistit in pondere, numero, vel mensu
ra, & potest alienari: vt. d. l. res in dotem. Aut consi-
stit in alijs rebus: & tunc si possunt seruari, non pos-
sunt alienari: vt hac glo. cum fim. Fallit fauore liber-
tatis: vt. j. cod. l. dotalem. in princi. Aut non possunt
seruari: & tunc possunt alienari. arg. l. lex quæ tuto-
res. C. de admini. tuto. Sed ista distinctio mihi non
placet: quia est eadem ratio in muliere, & in minore:
vt. l. sicut. C. de præscrip. xxx. anno. Alij vt Iaco. de
are. dicunt, quod interim vir potest alienare: quia
nō est prohibitum: sed soluto matrimonio dotis do-
minium reuertitur ad mulierem: vndè ipsa poterit
eam vendicare. argu. s. de in diem addict. l. si ex duo-
bus. §. sed & marcellus. sicut in rebus quę subiacent
restitutioni: vt in auth. res quę. C. communia de leg.
h Et hoc puto verum[h] de iure antiquo: tamen de iure
authenticorū dico esse innouatum in rebus quæ ser-
uari possunt, vt non posint alienari sinè solennitate
quam ponit auth. siue à me. C. ad velleia. & ibi not.
glo. in fi. Idem tenet in corpore vnde sumitur. d. aut.
§. penul. colla. v. quod esse verum patet: quia licèt illa
constitutio (dum loquitur de donatione) exprimat
de immobilibus: tamen cum loquitur de dote, dicit
generaliter: si quid dotis causa &c. quod est notan-
dum. ¶ Aliud priuilegium est, quòd constante ma-
trimonio posit repeti ea causa: vt hîc dicit in glo. di
cam in. l. si constante. ĵ. eo. in princi. ¶ Aliud priuile-
gium est in tertio tempore: quia præfertur in perso-

b ¶ Non sequatur.
Idem tenet Bald.
consil. xvj. j. volu.

c ¶ Creditur. Adde
(quicqd dicat Ale.
post Imo. hic) qđ
Bal. consuluit con
sil. cxlv. ij. lib. quòd
stāte statuto, ꝙ mu
lier presumatur do
tata de bonis pro
prijs, si pr̃ dotet fi-
liam, et dicat quòd
de bonis proprijs
dotauit, quòd elidi
tur illa p̃sumptio
statuti, & ibi dicit,
quòd ī dubio ītelli
gitur dotata de bo
nis patris. & vide
eundem consil. ij. li. iiij. dico tamen ꝙ Abb. consi. cxv. ij. volu. tenuit quòd
de iure canonico, sicut pater tenetur filiam spuriam alimentare: ita etiam
tenetur dotare, & non solum ipse, sed eius hæres. fatetur tamen quòd sol.
ma. p moriē spurię, dos reuertit̃ ad domum quēadmodum alimēta finirēt.
etiā ibi Ab. ꝙ fauorabilior est causa dotis q̃ alimentorum. & ita dicit no
tare Cy. ī. l. nō omni. C. de admi. tut. cui⁹ cōtrariū tenuit hîc Alex. ꝙ pr̃ filiā
spuriā dotare nō teneat̃, & ꝙ fauorabilior sit causa alimentorum q̃ dotis.

d ¶ Si mutus. Adde quod doc. hic & in. l. j. j. de verb. obl. sequitur Barto. Sed
queritur, an talis stipulatio ficta habeat executionē paratā. Vide Alex. in
l. iurisgētiū. §. ꝙ ferè. s. de pac. Bal. ī. l. ad pbationē la. j. C. de pba. et in. l. j. §.
vt plenius. C. de rei vxo. act. Barto. in. l. j. ĵ. de his quæ in testamento delen.
& dic quòd ficta stipulatio habet omnia priuilegia quæ habet vera. ita te-
net ludo. Roma. consi. cxlvij.

e ¶ Incertitudo. Adde quòd licèt Cy. dicat hoc non esse speciale in. l. iij. C. de
dotis promiss. quòd Bar. eum etiā reprehendit in. d. l. si ita stipulatus. de quo
vide Pau. de cast. in
cōsi. cxxv. Et adde
quòd licèt incerti-
tudo vitiet de iure
ciuili: tñ de canoni
ca æqtate pmissor
posset compelli, vt
pmissa adimpleat
ad arbitriū boni vi
ri, secundū Archi. j.
q. j. c. sunt nōnulli.
& de incerta pmiss.
vide Bal. in consil.
xliiij. j. volu.

POMATES.

f ¶ Sacrosanc. eccle.
Vide multa ad hęc
per Bar. consi. xij.
in prima col. & iiij.
seq. in primo. vol.

g ¶ L. qui liberos. Ad
de quòd filię nuptę
sine dote dos etiam
per patrē debet cō
stitui, put tenet gl.
xxxij. q. ij. c. hoc sā-
ctum. & xxxvj. q-
stione prima. c. de
rapt. Si autem indi
gno nupsisset sinè
cōsensu patris, mi-
nor dos ei constitui
tur, secundū Imol.
qui allegat. l. iij. §. si
emancipatus. j. de
contratabu. quia si
cut nubēs indigno
non potest exhæ-
redari: ita nec dote
priuari. Adde tamē
quòd licèt filia quę
peccauit in corpus,
non debet ali, nec
dotari, (vt no. Spe.
in tit. qui fil. sint le-
git. §. penulti. vers.
quid si filia) tamen
si penitentiam ege
rit, debet ali & do-
tari, secūdùm spe.
vbi. s. & do. Anto.
in. c. quītauallis de
iureiurā. & est tex.
in. l. imperialis. C.
de nupt. Eodē mo
do potest dici de fi
lio qui cōmisit cau
sas ingratitudinis:
vt facta pœnitētia
non posit exhære
dari. Et an filia nu
pta viuente patre
posit dotē petere,
vide Pau. de cast.
consil. ccxxv. & an si expediat plus dare filiæ pro dote quàm sit legitima
an pater posit cogi? Vide eundem Paul. consilio. ccxxij. Et quid si filia
sit arcta ita quòd non posit cognosci, tamen luxuriosæ viuat: an posit ex-
hæredari, vide Bald. consilio. cxxj. primo volumine. & gloss. suprà. xxxij. q.
ij. tenuit Abbas consilio. lxv. Et quòd pater teneatur ad dotem filiæ quæ
nupsit sinè eius consensu: tenuit Alexan. consilio. vij. ij. volumi. & Abbas
consil. xj. lib. ij.

h ¶ Puto verum. Adde an fundus dotalis posit alienari, Bal. consi. cccxxix.
iiij. volumi. & per Ludo. Roma. consilio. lxxviij. & Ange. in. §. j. insti. quib.
alie. licèt, vel non.

nalibus

quia præfert in pſonalibus,& in hypothæcaria:vt.l.
a aſsiduis[a].C.q pot.in pig.hab.de quo dic vt ibi.aliud
19 †eſt priuilegium,ſcilicet quòd nõ opponitur cõpen
ſatio:vt in.§.taceat. C. de rei vxo.act. Contrarium
ibi not.vnde dic vt dicam.j.eod.l.diuortio.§.ob do-
nationes.&.l.rei iudicatę. Apparet ergo qualiter
omnia quaſi exempla procedunt. ¶ Nunc venio
ad ſolutionem contrarij de.l.maritũ.dicit gloſſ.ſub-
audi ferè.dicit Dy.imò non ſubaudias,ſed dicas ſic,
quòd in.l.maritum.eſt iſtud ideò:qa inter coniuges,
actiones turpes,& turpia continentes non dantur
b vt.j.eo.ti.l.alia.&.j.rerum amo.l.j.&.ij.Et iſta actio[b]
haberet turpem effectum,ſi condemnaretur ad id
quod honeſte facere non põt:vt.l.filius.j.de condi.
inſti.ideò nõ cõdẽnatur inſolidũ ſecũdùm eum:ſed
nihilominus regula iſtius legis falcificatur:quia hoc
eſt fauore perſonæ mariti,& excludit actiones de do
te,contra regulam communem aliarum actionum.
vndè ſubaudi ferè(vt gloſſ.dicit.)ꝓpter hoc.l.iſta cũ
20 glo.inducitur†in argumentum ad.q.Teſtis dixit,vi-
di Titium poſsidere per.xxx.annos ſemper.deinde
probatur Titiũ aliquo tẽpore fuiſſe abſentem:an ex
hoc teſtis reddatᷣ falſus?& videtᷣ quòd ſic:qa dictio
21 ſemper,†denotat continuationẽ,ſeu perpetuitatem:
vt.l.Caio.§.imperator.j.de ali.& ci.le.facit.j.de flu.
l.j.§.item.Et quia oratio ſumitur ex vniuerſo:vt.l.ſi
iſ qui ducenta.§.vtrùm.de reb.dub.In contrarium
facit hæc.l.quæ dicit ſemper:& tamen in aliquo eſt
falſum.vt in autᷣ.vt determi.ſit nu.cle.§.cum verò.
colla.j.dicit Dy.eum non eſſe puniendum:quia po-
tuit ſaltem animo poſsidere:vt.l.licèt.C.de acq.& re
22 tin.poſ.Iſtud non placet:qa†dictum teſtis nõ debet
intelligi de poſſeſsione quæ cõſiſtit in animo:ſed de
ea quæ eſt facti:vt.l.ſtipulatio iſta.§.hæc quoqꝫ.j.de
verb.obli.& ibi glo.Tu ſuſtine dictũ teſtis:quia põt
eſſe quòd teſtis vidit,quòd ille ſemper potuit vti re,
ſi volebat.licèt ergo quandoqꝫ non vtatur,tñ ſemp
vti videtur:vt.l.j.§.ergo.j. de aqua quot.& æſti.vel
dic,quòd põt eſſe quòd vidi omni anno ſibi reſpon
c deri de fructibus[c] à colono.ꝙ ſatis†videtᷣ,ad proban-
23 dum continuam poſſeſsionẽ:vt dicit text.not.C.de
agri.& cenſi.l.litibus.li.xj.&.j.de condi.& demõ.l.ſi
quis ita legauerit.& hoc quantum ad excuſandum
teſtem.aliâs aũt qualiter probetur continua poſſeſ.
no.per Cy.C.de præſcri.lon.tempo.l.peñ.&.l.celſus
& ibi vide.j.de vſuſca.¶ Tertiò opp.dicitᷣ hîc,quòd
vbiqꝫ eſt præcipua.ſed cõtra,qa ſolũ intelligitᷣ in fun
dis italicis ſecũdùm iſta tẽpora vt.C.de rei vxo.act.l.
vnica.§.& vt pleniùs[d].Solu.ſi exponis vbiqꝫ.i.omni
caſu eorũdẽ tẽporũ:vel.i.cũ ſtipula.vel ſiuè.nõ ob.
cõtrarium.Si exponis vbiqꝫ.i.in omni loco(ꝙ vide
tur verius cũ ſit aduerbiũ loci)tũc rñdeo ꝙ hoc ibi
nõ dicit tex.ꝙ ſecus eſſet in fundis italicis quàm in
alijs:ſed ponit quorundã variam opi.& dubiam dic
24 †ergo quòd habet locũ in omni parte mũdi,ſiue aga
tur in rẽ,ſiue in perſonã,ſiue cõtra maritũ,ſiue con-
tra alium.& ſic ſemper & vbiqꝫ.¶ Quartò oppo.ad
ſecũdã partẽ.hîc dicitᷣ,quòd reipublicæ intereſt:con
trà:imò reſpublica perimit dotes:vt.l.ſatis notũ.C.
in qui.cau.pig.taci.contraha.ſolu.ibi ex vna parte
eſt vtilitas publica principaliter:ex alia dos,quæ
eſt principaliter priuata,ſecundario publica.hîc
ex vna parte eſt dos:ex alia vtilitas priuata.hæc
ſo.videtur contra caſum.l.ij.C.de priuileg.fiſc.vbi
dos & fiſcus concurrunt.Dic ergo quòd in illa.l.ſatis
notum eſt ſpeciale,propter officiũ primipili.ſic &
aliud ſpeciale eſt in.l.fi.C.de primip.li.xij.¶ Tu ve
25 rò pro ĩtellectu huius materie dic,†quòd publica &
priuata vtilitas poſſunt ſumi quatuor modis. Pri-
ma eſt quædam vtilitas publica,quæ ſuã vtilitatem
affert in cõmuni:& in quolibet particulari:quæ cõ-
ſiſtit in ſacris ſacerdotibus & magiſtratibus.Nam
ſicut vnus poteſt intrare eccleſiam & orare:ita &
alius,& ſicut vnus defenditur à magiſtratu &c.vt.ſ.
de iuſti.& iure.l.j.§.huius ſtudij.Secunda eſt,vtili-
tas publica,quæ ſuam affert vtilitatem in commu-
ni,& non in particulari.vt eſt id quod habet camera
fiſcalis:vt.l.vtilitas.C.de primipi.li.xij.Tertia eſt q̃-
dam vtilitas priuata principaliter:tamen dicitur
publica ſecundario:quia reſpectu vniuerſi vtilis
eſt qa affert vtilitatẽ reſpectu vniuerſi. Et eſt apta
afferre in quolibet actu pticulari:vt quòd mulieres
ſint dotatæ.Nã ſi nuberẽt ditiori viro,parerẽt filios
q forte erũt Magiſtratus ſacerdotes,papa,vel impe
rator:vel aliquã aliã ſummã dignitatẽ cõſequentᷣ &
ſic eſt apta nata afferre ſuã vtilitatẽ in qualibet re
particulari.& ita loqtur hîc. Quarto modo aſſumitᷣ
vtilitas publica illa q̃ principaliter eſt priuata:ſed
ideò dicitᷣ publica,qa affert vtilitatẽ ſuã reſpectu vni
vniuerſi:ſed in pticulari affert ſuã vtilitatẽ cuilibet
ſeparatim per ſe:& ita quòd vni et nõ alteri:nec eſt
apta afferre ĩ quolibet particulari vniuerſaliter.Exẽ
e plũ quòd homines ſint diuites[e] ſimpliciter loquen
do ſine adiectiõe alicuius cauſæ:qa hoc reipublicæ
intereſt,vt inſtit.de his qui ſunt ſui vel alie.iur.§.fi.
& in authen.vt iudi.ſine quoquo ſuffrag.§.cogita-
tio.& de ꝓcu.l.ſeruũ quoqꝫ.§.publicè & iſta eſt pro
26 priè priuata vtilitas. ¶ Cum enĩ†q̃ritᷣ,vtrũ publica
vtilitas præferatur priuatæ:vel etiã vna publica al-
f teri publicæ vtilitati.Diſtingue[f],aut quæris de pri
uata:& illa prefertur omnibꝰ alijs:vt.C.de ſacroſan.
eccle.l.ſancimꝰ.& in.c.bonæ memorię.extra de po- e
ſtu.prælat.&.ſ.de reli.& ſumpt.fune.l.impenſe.qđ
eſt notandum ad multa:& illa præfertur dotibus.
Aut quæris de ſecunda:& tunc diſtingue.aut quæ-
ris an p̃feratur tertiæ:vt in caſu.l.noſtræ.Dic quòd
non:quia paribus paſsibus ambulant:vt.l.ij.de pri.
fiſci.Falllit ĩ caſu.l.ſatis notum.C.in quib.cau.pig.
ta.contraha.Aut quæris an præferatur quartæ,hoc
eſt vtilitati priuatorum:& tunc aut loqueris in iure
iam quæſito præferendo:& publica p̃fertur:vt.C.
de priuil.fiſ.per totum &.j.de priui.credit.l.penult.
aut quæris de iure de nouo p principẽ condẽdo:&
tunc quandoqꝫ princeps præfert vtilitatem priuato
rum publicæ ne videatur auarus:vt.C.de ſecũ.nup.
l.ij.& de caduc.tollen.l.j.in fi.Si verò quæris de ter-
tia:& tunc iſta præfertur vtilitati priuatæ:vt hîc,&
autᷣ.res quæ.C.cõmunia de lega.¶ Quintò oppo.
dicitur hîc,quòd reipublicæ intereſt ꝓpter liberas
perſonas.Contrà:liberum corpus non recipit æſti-
mationem:vt.l.liber homo.ſ.ad.l.aquil.&.l.j.§.ſed
cum liber homo.ſ.de his qui dele vel effu.& ſic non
eſt intereſſe quod eſt æſtimatio damni.huius timo
re gl.dicit,quòd hîc loquitur de intereſſe ineſtima-
bili:& ponit quandam diuiſionem intereſſe:quod
non proſequor:ſed dic vt.l.j.C.de ſenten.quæ pro
eo quod intereſt profer.¶ Sextò oppo.ad tertiam
partem.l.hîc dicit quòd intereſt reipublicæ mulie-
res eſſe dotatas,& ciuitates impleri liberis homini-
bus.Sed contrà:nam mulieres poſſunt nubere ſi-
ne dote:vt in authenti.quib.mod.nat.effi.ſui.§.legi-
timi.col.vij.Item ciuitates poſſunt regi per ſpurios: f
vt.l.generaliter.§.ſpurio.ff.de decur.Huius timore
ſunt hîc tres gloſſellæ.Sol.expone neceſſarium id-
eſt vtile:vt exponit prima gloſſella.in quo autem
conſiſtit vtilitas dicunt aliæ gloſſellæ,vna incipit,
ad nubendum:alia incipit,legitimis.¶ Veniamus
ad quęſtionem,& primò quæro,de qua dote hîc lo-
quatur dicit gloſ.quod tam de profectitia quàm de
aduentitia:vt.l.ꝓfectitia.ſ.de iure dot.Alia gl.dicit
quòd hîc loquitᷣ de vtraqꝫ.quidam dicũt ꝙ iſta non
eſt bona:quia per hoc hæc.l.reſtringitur ad filiofſa.
27 tantùm:vt.l.fi.C.de inoffi.teſta.Tu dic†ꝙ licèt no
men peculij tam profectitij quã aduẽtitij ſolũ cadat
in filiofſa.vt ibi:tamen dos profectitia & aduentitia
dicitur etiam in ea quæ eſt ſui iuris,nõ ſolum reſpe
ctu patris qui emãcipat,vt.l.ꝓfectitia.in fi.ſ.de iure
do.ſed etiam in qualibet alia fœmina ſui iuris:vt
l.j.§.& vt plenius.C.de rei vxo.actio.& in authẽ.vt
exact.inſtan.do.§.illud.& ibi eſt bonus tex.¶ Secũ
do quæro,de qua ciuitate loquitur hîc iuriſconſul-
28 tus:dic vt in glo.¶ Tertiò†quæro quid ſi mulier iã
ſecundo viro nupta eſt antequàm dotem à primo
repetat:an habebit hoc priuilegium?videtur quòd
non:quia ceſſat ratio huius.l.Iacob.de are.tenet
contrarium per.l.nupta.in princ.j.eo.& ibi dicam.
29 ¶ Quartò†quæro,quid in muliere ſterili.an
habeat iſta priuilegia? Videtur quòd non:quia
ceſſat ratio huius.l.propter quod quidam(vt
Iacobus de are.)intrant hîc materiam,ex ratione

a ¶ L.aſsiduis. Adde poſt dñm Alex. Bal.cõ.ccclxxxix.j.volu.per Paul.de caſt.cõſ.cccxciiij.p Ang.cõſ.clxxx.& per Pau.de caſ.hîc & Pe.de ancha.cõ.cccx.Lud.Ro.cõſ.ccclxvj.

b ¶ Et iſta actio. Et vide Ludo.Ro.in cõſ.cclx.vbi cõſuluit teſtẽ excuſandũ,qñ dixit ſemp.& vide,qa pulchrè loquitᷣ & allegat ea q̃ hic dicit. Andrę.Barba.

c ¶ De fructibꝰ. Adde ꝙ communiter hoc tenetur.vt no.per Bal.ĩ.l.foramẽ.de ſer.vrb.pręd.p Spe.in tit.de teſte.§.poſtqꝫ Archi.xxij.di.c.ſacroſã.Ang.in.l.minimè de legi.& ĩ.l.j.§.j.de flu.Pe.de anc.cõſ.cccxvij.inci.ĩ Chriſti nomine,viſis articulis.& de hac dictiõe ſemper,vide Spec.in tit.de re.in integrũ.in.iij.parte.§.j.

d ¶ Vt plenius.Adde ꝙ Imol.dicit,ꝙ prima opi.ãtiquorum fuit ante hãc l.ideò p iſtũ text.fuit inductũ vt nedum in prędijs italicis,ſed vbiqꝫ ſit dos priuilegiata.

e ¶ Diuites Adde ꝙ Imol.dicit,ꝙ imo diuitiæ ſunt aptæ afferrę vtilitatẽ in quolbet particulari,per textum.in l.j.§.quòd ſi nemo ſ.quod cuiuſqꝫ vni.& facit:quia videmus quòd res priuatorũ afferri poſſunt pro vtilitate publica.vt no.Pau.de caſt.in.l.ſciẽdũ j.de ope.no.nũc.& in.l.itẽ ſi verberatũ ſ.de rei ven.& Bar.in.l.j.ĩ pric.de pig.acti.Ang.cõſ.cxxvj.Roma.cõ.cccx.

f ¶ Dic.Adde quòd magna vtilitas priuata ſemp p̃ponitᷣ publicæ parui l.ij.§ ſunt q putãt.j.ne qd in flu.de quo etiã p glo.& doc.in c.bonæ el primo.de poſtul.prælato.

legis debeat fieri restrictio. qđ dicā alibi: ego dico, & ita expresse tenet Cy. ī addi. p.d.l. nnpta. j̄. eodem ti. secundū Oldra. quòd habet priuilegia: & hoc oēs tenent: probo si sint plures rationes finales, & vna cessat: tamen propter aliam remanet dispositio: vt insti. de nup. §. affinitatis. not j̄. de priuileg. cred. l. si ventri. §. in bonis. & de excep. rei iudi. l. si quis ad exhibendum. no. s̈. de his qui not. infa. l. liberorum. §. j. & in authenti. de nuptijs. §. si vero altera. colla. iiij. facit. j̄. de heredi. instituen. l. si non lex. sed in dote sunt plures rōnes q̄ ponunť in. l. assiduis. C. qui potio. in pign. ha. licèt em̄ cesset vna: remanent tñ aliæ. pro hoc videť casus. j̄. de libe. & posthu. l. si qs posthumos.[a] in princi. Preterea casus est hic, dum dicit maximè. quasi dicat, reipublicæ interest etiam si liberi nō nascanť. pro hoc videtur casus. s̈. de iure dot. l. ij. vbi ponitur, quòd ratio fauoris est solum quòd possit nubere, ne forte aliâs meretricetur. quæ ratio semper adest: sed si solam illam rationem attenderes ista esset vtilitas priuata, nō apta afferre in quolibet particulari, & sic cessarent ista priuilegia: vt dixi. s̈. in. iiij. oppo. Quare dicas, quòd ratio est illa quę ponitur etiam in mulieribus sterilibus: quia debet attendi natura mulierum, non ipsius vitium speciale sterilitatis: vt in prǫallegata. l. si quis posthumos. ¶ Vltimò[b] inducit glo. istam. l. in argumentum ad quæstionem not. positam per glos. C. de studijs liberalibus vrbis Romæ. l. j. in fin. lib. xj. quia scholares
30 † vel doct. possent repellere fabrum qui stat iuxta scholas, vel compellere ne mallet, propter publicā vtilitatem, vt respublica peritis hominibus, repleatur, sicut hîc: & nota. in. d. l. j. in fine. Econtrà quòd nō: qa priuilegiū scholarium debet intelligi sine iniuria cuiusq;: vt. l. impuberi. j̄. de admini. tutor. & j̄. ne quid in loco publi. l. ij. §. meritò. & §. si quis a principe. & C. de emancipa. li. l. nec auus. sed hîc fieret iniuria fabro. ergo &c. Præterea, patronus non potest impedire libertum suum vti arte sua: ergo multominus scholaris fabrum:[c] vt. j. de iure patro. l. quę ro. & de obseq. ali. parēt. prest. l. fi. Præterea faber nihil immittit in alieno: ergo &c. vt. l. sicuti. §. aristo. s̈. si cer. vendi. Iaco. de aret. sic distinguit: aut doctor præuenit fabrum, & doctor præfertur: vt. j̄ ne quid in loco publi. l. ij. §. si quis nemine. Aut faber præuenit doctorem: & tunc aut doctor non potest in alio loco commodè stare: & præfertur doctor: quia propter necessitatem frangitur diuina reuerētia: vt. C. de ferijs. l. omnes in prima. Aut potest alibi scholas commodè facere: & tunc secus: quia prǫuentus. vt. l. si pluribus. de lega. j. cum similibus. Si vero simul cōcurrunt, præfertur doctor: quia maior præfertur minori: vt. s̈. de iud. l. per minorem. C. de ordi. iud. l. fin. & melius præferť bono: vt. l. exigēdi. C. de procura. & s̈. de offic. procon. l. obseruare. §. proficisci. Alij hoc reprehendunt: quia cum scholares sint priuilegiati, sicut mulier, arg. hui⁹ legis, præferuntur etiā ei qui prior est tempore: quia priuilegia non considerantur ex tempore: vt. l. quòd quis & l. priuilegia. j̄ de priuileg. credi. & C. qui po. in pig. habe. l. assiduis. Et per hoc respondetur ad omnia contraria. & sic dicunt doctorem & scholarem indistinctè prę ferri ei, scilicet fabro. Ego puto quòd ista lex nihil faciat; quia hîc loquitur, quando iura diuersorum concurrunt circa idem. Sed quęstio nostra loquitur, quando quilibet operatur in suo, separatim alter ab altero. Dico igitur in hac quæstione quòd hoc totum pendet ex officio iudicis, considerata locorum dispositione, & aptitudine, & antiqua consuetudine contracta: quia fortè est ibi consuetum semper legi. & ex alijs circunstantijs iudex præferret doctorem vel fabrum. Idem in duabus scholis. ita propinquis quòd inuicem se impediant: vt præallega. l. prima. C. de studijs libe. vrbis Rom. libro. xj. vbi est casus quòd hoc fiet vel iudicis officio vel condictione ex illa. l. & in ambiguis præfertur doctor fabro. argumen. huius. l. & merito quia in doctore versatur publica vtilitas in communi, & in quolibet particulari. quia quilibet potest adire doctorem, & ab eo addiscere secundùm ea quæ dixi supra in quarta opposit. Idem dico si faber est iuxta domū vnius scholaris vel doctoris: vt. l. legatis seruis. §. ornatricibus. j̄. de leg. iij. & ad hoc ꝓpriè facit. l. nostra: qa hîc versať vtilitas respectu vniuersi, & est apta afferre vtilitatem in quolibet particulari: quia propter scientiā efficietur doctor, & leget, vel erit magistratus, vel papa, vel cardinalis, vel eps̄: vt
31 tota die videmus. & sic ex dicta glo. & ex ista † sumè argu. quòd debitū causa studij, & debitū causa dotis concurrunt: cum sint paria: vt. d. l. assiduis. §. exceptis. C. qui po. in pigno. hab. quod est multum notandum. Bartolus.

SVMMARIVM.

1 Dos quibus casibus restitui non debet?
2 Dos quando restituatur mulieri?
3 Dos constāte matrimonio quibus casibus repetatur.
4 Dos repetitur marito bannito.
5 Bannitus æquiparatur deportato.
6 Exulare est principium paupertatis.
7 Maritus quādo possit soluere dotem uxori, constante matrimonio, & soluendo liberetur?
8 Dos an statim soluto matrimonio reddatur?
9 Actio de dote competens extraneo ad dotem repetendam, est stricti iuris.
10 Dilatio restituendæ dotis de qua in. §. exactio, quòd competat etiam quando extraneus repetit.
11 L. in omnibus. de iudi. quòd locū habeat in actiōe stricti iuris:
12 Maritus cogitur promittere restituere dotem uxori. Et quando alteri?
13 Promittere alteri quando quis cogatur?
14 Vasallus ad petitionē dñi an cogať fidelitatē alteri ꝓmittere.
15 Creditor debitorem suum ut sibi faciat instrumentum, potest compellere.
16 Actio ex stipulatu tacita secundùm iura Digestorum non competit mulieri.
17 Vir tenetur mulieri in actione de dote, secundùm tempora ff. inquantùm facere potest.
18 Extraneus qui stipulatus est dotem sibi reddi, quando agat contra uirum insolidum?
19 Pauper quando quis dicatur & non soluendo?
20 Maritus cogitur officio iudicis cauere de dote restituenda.
21 Maritus qualiter caueat uxori?
22 Consuetudo quando est contraria in ciuitate reditur ad ius commune.
23 Mulier an caueat uiro de euictione?
24 Cauere inimico suo an quis cogatur?

LEX II.

SOluto matrimonio

¶ Vsq; ad. l. de diuisione, tractat iurisconsultus vnam materiā, & vsq; ibi diuidiť in duas partes. Primò loquitur de fœmina sui iuris. Secundò de ea quę est in patris potestate. secunda ibi, quòd si in patris. Item prima subdiuidiť in duas, qa primò loquiť de solutione. secundò de promissione. Secunda ibi, nec cogiť. & breuiter. h. d. Soluto matrimonio debet dos reddi mulieri, & ab initio debet promitti ipsi mulieri, & non alij, si marito noceret. hoc dicit in terminis. ¶ In prima particula.* de tribus fuit interrogatus iurisconsultus, * primò an dos data debet restitui? Secundò quādo. Tertiò cui? ¶ Ad quæ respondet per ordinem quòd dos debet restitui: & quādo solu. matri. & cui. s. mulieri. h. d. Et sicut sunt tria dicta, ita tres oppositiones per ordinē formātur in glo. ad quodlibet dictum; vndè diuide glo. in tres partes. Secūda ibi; item fallit si extraneus. Tertia ibi; item quòd dicit. ¶ Oppo. ad primum & videtur quòd dos nō debet[d] restitui: vt. j. eo. l. lucius.
1 So. dicit gloss. hoc primum fallit † si culpa mulieris matrimonium est solutum: vt. j. eod. l. lucius. & C. de diuor. l. consensu. nisi & ipse maritus delinqueret: vt j. eo. l. cum mulier. ¶ Secūdò fallit si fuit pactum appositū de dote lucranda: vt in auť. de san. epi. §. si verò constāte. & hoc nisi maritus deliquerit: vt. l. si ab hostibus. §. j. j. eod. nisi etiā matrimoniū sit solutū morte viri; quo casu pactum nō operatur, quod dic: vt. l. ij. s̈. de pact. do. & in. l. j. j. de do. prǫleg. Item fallit regula huius. l. si aliquid pōt obijci mulieri: vt recōciliatio matrimonij, vel mora vt. j. eodem. l. si mulier. & l. semel. Ita dicit glo. & bene. Nunc habes primā partem glo.

a ¶ L. si quis posthu. Bar. ibi in lect. nouissima limitat, nisi sit sterilis à natura, per tex. ī. l. sed est q̄sitū, in rōne sui. j̄. de lib. & post. vñ hic sumpta occasiōe Ray. et Bal. tāgūt, an cessante rōne legis cesset. l. dispositio. de quo plenè p Bar. et alios ī. l. ij. j̄. de dona.

b ¶ Vltimò. Adde quòd causa studij est publica vtilitas. text. est in. §. fi. ī ꝓemio. insti. et dū Bar. dicit ꝙ cōsuetū est legi, ꝓ eo facit. l. ij. in prin. j̄. de aqua plu. ar. et ī tit. de pace cōstā. ī versi. sicut, ī qbus attēdiť cōsuetudo & dū Bart. dicit ꝙ si faber ꝓuenit doctorē ꝙ nō pōt eū expellere: tñ adde ꝙ si ī hoc loco sit cōsuetū legi, poterit expelli. ita tenet Pe. de anch. & Imo. in. c. j. de loc. Io. an. Ant. de bu. ī. c. fin. de iud. dicit etiam Spec. ī ti. de iudi. §. j. versiu. hîc ēt no ꝙ si scholaris vicin⁹ camerę alteri⁹, legit ita altè qđ alium impediat, ꝙ iudicis officio pōt cōpelli aut tacere aut abire. ꝙ aūt dicit Bar. idē priuilegiū esse scholarib⁹ per. §. ornatricibus. Imò tenet cōtra: qa non est par vtilitas in scholari q̄ est ī doctore. p. l. j. & ij. C. de execu. ar. ti. li. xj. neq; ob. §. ornatricib⁹. qa loquiť in vltimis voluntatib⁹, in qb⁹ fit larga īterpretatio. l. ī ābiguis. j̄. de re. iur. l. quoties. j̄. de re. du. ꝓ quo facit qđ no. cano. ī ꝓœ. decre. per illum tex. in ver. doctoribus. & scholaribus intelligendo quòd copula &, ponatur inter diuersa. facit quòd no. Bar. in. l. j. §. nec castrense. de colla. bon. qđ datum causa studij non dicitur castrēse. & an priuilegia cōcessa doctoribus trahātur ad scholares, vide Feli. ī proę. decre.

POMATES.

b ¶ Vltimò. Vide Decium in. c. fi. de iudi.

POMATES.

c ¶ Fabrum. Vide aliquid per alex. in. l. ita stipulatus. in. x. col. ff. de ver. oblig. & quæ ibi scripsi ad Bar. iiij. oppo.

d ¶ Nō debet. Adde inquātùm Alexā. ponit de hac dictione, perpetuo. Cal. consi. xvij. de verb. sig. & Abb. sicul. cōsi. lx. & inquātùm Alex. limitat Pau. de cast. in eo quòd dicit, qñ mulier ab ītestato decederet, & maritus esset inops, quòd maritus succederet ī dote, ꝓcederet, nisi extarēt filij. Vide Spec. in titu. qui filij sint legi. §. j. versi. quid si mulier.

a ¶ Quartus casus. Adde dum Alexã. addit quintum casum, quando maritus expulit vxorẽ sine causa: qđ voluit Pau. de ca. cõsi. cccxcij. in fine.

b ¶ Ia. de are. Adde ꝙ cõis est opin. ꝙ maritus non liberatur, nisi mulier effecta sit locupletior: dicit tamẽ Pau. de castr. se reperire ꝙ aliquando liberaẽ, scilicet si facta erat donatio ꝑpter nuptias ęqualis doti, & ei restitueretẽ donatio: nã posset etiã dos restitui: vt. l. si constãte. §. fi. & ibi Cyn. C. de do. ante nupt. de quo hîc ꝑ Alex. Itẽ si dos nõ erat soluta marito, sed ꝑmissa, qa põt marit⁹ cõsentire cõstãte matrimonio, ꝙ soluatur vxori. & tunc liberaẽ promissor, vt colligiẽ ex. l. huiusmodi. §. cũ pater. de lega. j. aliãs frustratorium esset consiliũ illius legis. Item si socer q recipit dotẽ emãcipet filiũ, & iussu mulieris dotẽ filio restituat, liberatur â muliere. vt probatur. s. de iure dot. l. sanè. in fi. cũ. l. prӕceden. & ita ibi tenet Bart. expressè. quem casum dicit Pau. de ca. esse notandũ: quia quotidie accidit, quando filij nõ possunt stare cũ patre. de quo vide Bal. cõsi. xix. iiij. vol. & pulchrè per Pet. de anch. cõsi. ccxxix. & not. ꝙ in prędictis consilijs loquunẽ, qñ sunt i potestate patris.

c ¶ Vltimò quæro. An stante statuto de Trigesto, quòd mariti de Trigesto ipsis stãtib⁹ in matrimonio sint vsufructuarij bonorũ mulierũ, tam datorũ in dotibus, qnã acquisitorum: & mortuis maritis ipsarum mulierũ omnia bona ipsarũ in continenti deuenire debeant ad mulieres prædictas. Queritur modo, an dos data in pecunia numerata, statim peti possit, quia in statuto fit mẽtio de dotibus. Bal. cõsuluit, quòd non possit peti. cõsil. cij. j. vol.

tem glo. ¶ Secũdò oppo. ad secundã partẽ. hîc diciẽ
ꝙ mulieri dos solui debet, contrà ꝙ nõ debeat reddi
mulieri, vt. C. de rei vxo. act. §. accedit. vbi redditẽ ex-
2 traneo. Sol. † ꝙ hîc diciẽ ꝙ mulieri debet dos reddi.
Fallit in duobus casibus. s. si extrane⁹ dedit, & si mu
lier est in potestate, vt in glo. ¶ Tertiò op. ad tertiũ,
ꝙ debet reddi sol. mat. Cõtrà. quia imò eo cõstante:
vt. j. eo. l. si cõstante. in prin. glos. dicit qđ hîc diciẽ ꝙ
3 so. ma. reddit. Fallit † in quatuor casibus, vt hîc habes
in glo. Primus casus est verus: tñ non est ꝑpriè resti-
tutio, cũ adhuc dos deseruiat oneribus matrimonij:
vt. C. de iu. do. l. vbi. dicã in præal. l. si cõstãte. ¶ Ad
uerte: quia secũdus casus nõ facit ad propositũ, quia
l. queãdmodũ, loquiẽ de repetitiõe quę fit per cõdi-
ctionẽ ob cãm, vel sine causa: hîc de ea q̃ fit p actio.
a de dote. ¶ Itẽ aduerte: quia tertius & quart⁹[a] possunt
dici idem cũ primo: nã primus casus est, quãdo mari
tus vergit ad inopiã: sed si maritus deportaẽ, vel dã-
natur in metallũ, perdit bona, olim & hodie, tamen
olim veniebant ad fiscum: vt. l. deportatorum. C. de
pe. & . l. fi. C. de bo. damna. hodie dantur certis perso-
nis. vt in auẽ. bona damnatorum. C. de bo. dam. Me-
rito ergo dos repetitur: quia ad summam inopiã de-
4 ducitur. ¶ Et hoc not. † facit ad quæstionẽ. Si mari-
tus est exbannitus, quòd sit locus repetitioni dotis:
vt hic, coniuncta gloss. quæ est instit. qui. mo. ius pa.
pote. sol. §. relegati. & ita tenet Spec. in titu. de dona.
post diuor. resti. §. j. versi. quòd si. vir. de quo dixi ple
nè. j. eo. l. si constante. in. j. q. princ. ¶ An autem exbã
5 niti † equiparentur deportatis, disputaui, & tenui ꝙ
non. & Cyn. idem. C. de hæredi. insti. l. j. tamen fina-
liter dicò, quòd eoipso ꝙ ipse est exbannitus, facit
locũ repetitioni dotis: vt in auẽ. de coll. & in corpore
vnde sumitur: quia eoipso quòd ipse incipit male vti
substãtia sua, potest dos repeti, quòd facit eoipso ꝙ
6 incipit exulare. Nam † exulare est principiũ quod
ipse efficiatur pauper: vt in auẽ. vt omnes obe. iudic.
ꝑuin. §. hęc considerantes. & in authẽ. de exhi. & in-
7 tro. reis. in princi. ¶ Quinto quæro † an maritus ex-
tra hos casus possit sua sponte soluere dotem vxori
constante matrimonio? gloss. dicit ꝙ sic in casibus
qui sunt. j. eo. l. quãuis. & . l. seq. j. eo. & de iure do. l. mu
tus. §. manente. in alijs non valet solutio. nec libera-
tur maritus soluendo, nisi quatenus ipsa mulier esset
locupletior facta, vt. C. si constante matrimonio dos
soluta fuerit. l. j. & ita dicit glos. in dicta. l. j. Ista est no
tabi. glo. firmat enim vnam opi. contrariam Iaco. de
b are.[b] qui dicit, ꝙ maritus etiam soluẽdo extra illas
causas constante matrimonio liberatur. Circa quod
arguo pro & contrà: vt dicit Cyn. C. si dos constan-
te matrimonio. l. j. Finaliter tene quòd hîc dicit glo,
quòd maritus non liberetur, nisi mulier sit locuple-
tior: & tunc liberatio contingit magis iure compen-
sationis, & exceptionis doli, quã iure solutionis. vt. l.
apud celsum. §. si quis pupillo. de do. exceptio. & pro
hac parte est expressum in authen. de nupt. §. dotes.
& est casus. s. allega. C. de iur. dotium. l. fin. Nec obst.
s. ad velleia. l. vir vxori. §. j. quia ibi intelligo qđ solue
batur in casu præmisso. Prædicta vera quãdo vir sol-
uit mulieri vt habeat sibi: secus si solueret confiten-
do se vergere ad inopium: licet fortè confessio non
esset vera, quod dic vt. j. eo. l. si constante. in. iij. quæ
c stione principali. ¶ Vltimo quæro[c] hîc dicitur qđ
8 dos debet reddi soluto matrimonio. quęro † an sta-
tim glossi. hîc in princip. dicit ꝙ olim annua, bima,
trima die, hodie &c. innuit ergo quòd tã in mobili-
bus quàm in immobilibus habebat olim vir istam
dilationem: & expresse dicit. j. eod. l. diuortio. § inter-
dum, quod est falsum: vt ibi dicam. ¶ Nunc venia-
mus ad versicu. nec cogitur, in hoc versicu. sunt duę
glossę. In prima ponuntur lecturæ diuersę. In secun
da ponũtur contraria, & quæstiones. Contitinua sic.
Dictum est. s. quòd solui debet dos mulieri. Sed quę
ritur, an maritus cogetur promittere alteri, vt sic alte
ri reddatur. Et respõdeo vt in litera: quæ legitur duo
bus modis. Primò in dote promittenda ab initio: sci
licet inchoato matrimonio: & hoc propter verbum
ab initio quod est in litera. Et secundum hoc, loqui
tur de nuda promissione sine fideiussore. Secundo
modo legitur de promissione facta ab initio: scilicet
soluto matrimonio. Et secundùm hoc, loquitur de
promissione facta cum fideiussore: vt. l. si constante.
§. quoties. j. eodem. Ad hanc secũdam lecturam nos
inducit continuatio literę, vt prosequatur hîc ean-
dem materiam, sicut in princi. scilicet, soluto matri-
mo. Item quęlibet istarũ lectu. subdiuiditur in duas
partes. Nam secundum primã, potest intelligi, quan
do ipsa mulier dat dotem: & ista est vera. Item quã-
do extraneus dat pro muliere: & ista est falsa: nam
tũc maritus cogitur promittere extraneo: vt. l. j. §.
accedit. C. de rei vxo. actio. nisi sustineres istam, po-
nendo quòd extranei promissio precesserat simpli-
citer: postèa quando dabat dotem volebat stipulari
sibi: tunc enim non cogitur maritus: quia ius quesi-
tum erat mulieri: vt. C. de pact. conuẽ. l. ex morte. in
fi. & not. in pręalleg. §. accedit. vt. j. dicã. Item secun
da lect. potest intelligi, quãdo mulier ab initio dedit
dotem: & hęc est bona. Item quando extraneus de-
dit pro ea: tunc extraneo non pręstabitur talis cau-
tio, ratio: quia actio ei cõpetens est stricti iuris, & sic
ei non cauetur: vt. l. dedi. in prin. de condi. ob cau. ita
dicit glo. no. ¶ Ex qua gl. no. † primò quòd actio de
9 dote competens extraneo ad repetẽdum dotem, est
stricti iuris, qđ indubitãter est verum: vt dicam. j. eo.
10 l. de diuisione. ¶ Secundo no. † ꝙ quando extraneus
stipulatus est dotẽ sibi reddi, habet locum dilatio: de
qna in. l. j. §. exactio. C. de rei vxo. acti. qđ patet: quia
hîc quæritur an interim debeat pręstari cautio. de
qua loquitur. j. eod. l. si constante. §. quoties. si enim
illam dilationem non haberet: nõ quęreretur de ista
cautione. ¶ Tertiò not. ex ista glo. mirabilem opini.
11 Nam † licèt sit dubium, vtrùm. l. in omnib⁹ suprà de
iud. habeat locum in actione stricti iuris. de quo glo.
ibi dubitat: & se non firmat, tamen firmat se. s. de cõ
ditio, ob causam. l. si pecuniam. §. item si quis dederit.
& . l. in possesionẽ. j. ex quibus cau. in pos. ea. & vide
tur tex. in. l. si creditores. j. de priui. credi. & . C. de pre
ci. impe. offer. l. vniuersa. tamen illa glo. & hîc tex. de
terminãt omnia ista iura, vt ita demum debitor co
gatur in actionibus stricti iuris, si non est ei laborio
sum inuenire fideiussores, in actionibus autem bonę
d fidei,[d] illa distinctio sit laboriosum vel ne non atten
ditur. quod multum not. tamen prima lect. multum
applandit literę. ¶ Istis lectu. sic explicatis, & extri-
catis primò oppo. qđ ab initio quis non cogitur pro-
mittere. vt. C. de actio. & obliga. l. sicut. Solu. glos. di-
cunt quidam quòd hîc est speciale. vel dic ꝙ occa-
sione dotis pręambulę incidit in hanc necessitatem.
& hanc tenet Dy. per. l. si quis seruũ. s. de actio. emp.
¶ Et aduerte ad istam solutionem. quia scdm hoc
oportet te ponere ꝙ hîc præcessit conuentio de do
te, vel etiam traditio, nulla facta promissione mulie-
12 ri de dote reddenda. & hoc est verum. ¶ Nota † er-
go quòd maritus cogitur mulieri promittere, non au
tem alteri, si sibi noceret: vt hîc. Sed si poneres quod
nulla conuentio de dote pręcessisset: mulier non co-
geretur se dotare, nec ipse vir promittere: vt in authẽ.
de nup. §. sic itaq. versi. si quis enim. & in authẽ. qui.
mod. na. effi. legi. §. & quoniam. & hoc modo potest
sustineri prima lectu. etiam extraneo dotante: quia
pręcessit promissio simplex: & sic videtur mulieri do
natum: vt. l. ex morte. C. de pact. cõuen. ¶ Secũdò
oppo. gloss. quòd non cogitur alij promittere: vt. C.
de nouatiõ. l. j. dicit gloss. Solut. vt ibi. sed certè ma-
gis obstat. l. nec creditores. eodem titulo. gloss. ibi di-
cit quòd hîc est speciale. Petrus dicit quod illa glos.
dicit verum de rigore: sed si intueamur veritatem &
æquitatem* Idem erit dicendum, * etiam in quolibet
alio, quòd cogatur alteri, ꝑmittere, nisi ei noceret: vt
l. in creditores. s. de euic. sed certè satis videtur ei no-
cere, ex eo qđ fit contra voluntatem suã. vt. s. de vsu
& habi. l. fi. insti. de actio. §. preterea. teneas ergo ꝙ
13 hoc est speciale in dote. ¶ Ad huius † autem decla-
rationem sic distiugue, quando aliquis petit à me
quòd sibi prodest, & mihi nõ nocet. aut pręcedit cõ
tractus, de cuius natura est vt faciam & cogor. vt. d.
l. in creditore. Aut non pręcedit: & tunc aut ille petit
quòd faciam, quia ex hoc aliquid lucraẽ, vel aliquid
cõmodi sentit, aut vt dãnum euitet. ¶ Primo casu
non possum cogi: vt pal. leg. nec creditoris. & de vsu

d ¶ Bonęfidei. Adde quod Iino. Ange. Pau. de ca. & Alexã. dicũt qđ etiam in cõtractibus stricti iuris habet locũ cautio: de qua in. l. in oĩbus. non facta aliqua distinctiõe, vt probatur in. l. in possesionẽ. in ver. ꝑmissa sit. cũ glo. j. ex quibus cau. in pos. ea. & in. l. si creditores. de priui. credito. & in. l. creditoribus. cum glo. j. de sepa. bo. & in. l. inter oẽs. s. qui satisda. cog. & in. l. iij. in prin. s. de condi. ob cau. & in. l. si finita. §. elegãter. de dã. in fec. qđ intellige sẽper ex causa superueniẽte. vt. d. l. si creditores. als non debet satisdare. Item quãdo ex vltia volũtate est debitor, debet satisdare, etiã nulla cã supueniente, vt. d. l. inter oẽs. Et tenẽdo hãc opi. rñde ad hãc secundã lect. qđ non est vera, dũ intelligiẽ de extraneo: nec huic literę cõuenit maximè: quia iste tex. loquitur de incõmodo de futuro, vt in ver. suspectũ. & qđ in. l. in oĩbus. debet intelligi causa supueniente: voluit Pau. de ca. consi. xlix. & inquãtũ Alex. ponit qualiter debeat cõstare de causa suspiciõis fugę debitoris. Adde Ludo. Ro. pulchrè, cõsil. ccxxiiij. & cccxx.

a ¶ Et prędicta. Adde vltra do. Alexā. Bal. cōsi. ccxcv. j. volu. qui tenet, quòd inuito vasallo dn̄s non posśit delegare, duobus casibus exceptuatis: de quibus ibi vide. & Rom̄. consi. xxv. dicentē quòd sub vniuersitate transeūt. sed vide plenius per eundē Bal consi. cclxxxvĳ. iĳ. lib.

b ¶ Loco periculoso. Vide eundē Bar. in. l. si quis sit stipulatus stichum. §. j. in fin. de verbo. oblig. & in l. iĳ. §. fina. de lib. leg. & in. l. item §. qui parat⁹. ṡ. qui. mo. pig. vel hypo. sol. Ange. in repe. l. nemo carcerem. de exacto. tribu. lib. x. Similiter non putatur idoneus fideiussor q talia bona possidet. & ita limitat̄ l. sciendū. Similiter nec ille qui habet pecunias ad vsuras, per istam glo. quia est verisimile eum effici non soluēdo. & de hoc est bonus tex. in. c. quanto. in verbo, voragine. extra de vsur. & ibi Pet. de ancha. facit mentionem de ista glo. & pro hoc etiā facit illud quod cōsuluit Bal. cōsi. xj. j. volu. Cum esset facta quædā diuisio inter duos, & vnus habuisset stabilia: alius autē nomina debitorū ex vsuris, dixit ipe Bal. rescindendā esse diuisionem, qa sine vexatione exigi non poterant, nec etiā assignari, cum saperēt vsurariā prauitatē. Vide id quod not. Bal. & post eum domi. Alexā. qn̄ sufficiat primò p instrumentū causam suspicionis ꝓbare & postea post capturam iustificare capturam, prout etiā tenent Bal. & Ange. in. l. apertissimi. C. de iudi. per glos. in verbo, recusare. Tu vide de hoc p Rom̄. cōsi. ccxlj. & ibi qd si ab vna parte sunt ꝓbatio. plenæ de fuga, & ab alia parte ꝓbatio. de bona fama, & quòd possidet immobilia, & ꝙ est habitator cōtinu⁹. & consi. cccсxvj. p eundē, quomō constare debeat debitorē de fuga suspectum. Et de p̄dicta materia vide etiam Pau. de cast. consi. xxxix. cum sequē. & per Rom̄. consi. cccxx. & ccxxiĳ.

c ¶ Tunc redimus. Adde ad Bart. hîc Alex. de imo. ī cōs. v. colū. j. & in cōsi. cxxvĳ. col. penul. in. v. volu. Et intellige hoc verū, nisi altera dictarū consuetudinū esset præscripta spacio. xl. annorū, de iure canonico: vel. x. annorū de iure ciuili: qa tunc tolleret̄ præcedens consuetudo: & sic non redirem⁹ ad ius cōmune. Ita Alex. in. d. consi. v. in. v. col. versi. nō obstante quartò dicebatur cunctis his quę ponit in. ĳ. col. versi. iĳ. qa præsupponit̄. Et ibi vide pulchra p ipsum, quāto tempore p̄scribatur consuetudo.

d ¶ Vltimò. Nota. ꝙ cōiter tenet̄ quòd si probabiliter dubitat se posse offendi: ꝙ possit petere ab inimico caut. de quo p Bar. & Ang. in. l. sed & si susceperit. §. si libertis. ṡ. de iudi. per Spec. in titu. de pig. §. sequitur versi. quid si timeo. p Imol. in. l. si finita. j. de dā. infec. per Cy. & alios in. l. denūciamus. C. de his qui ad eccle. cōfu. Bar. in. l. capitalium. §. ad statuas. j. de pen. Bal. in. l. fin. C. de episco. & cleri. & an si sit statutum, dicens quòd offendēs possit petere cautionem ab offenso, & eius consanguineis, & p se & eius consanguineis dicatur fauorabile vel odiosum? Et qd si maior pars consanguineorum offendentis renunciauerit statuto, an præiudicet minori parti petenti caut? & qualiter sit probanda offensa, & qualiter consanguinitas, vide Ancha. consil. lj. & vide ad hanc materiam. Id quod cōsuluit Bal. consi. cxlj. iĳ. volu.

& habi. l. fin. & institu. de actio. §. preterea. Fallit. j. ad trebel. l. quia poterat. fauore vltimę volūtatis. Item fallit fauore religionis, vt. l. si quis sepulchrum. suprà de religio. Item fallit fauore dotis, vt hìc. ¶ Secundò casu distingue sic, aut ille petit à me vt possit reformari quod ante erat & qđ facere cogor: vt. l. chirographis. cum glos. sua. de admini. tu. & in. l. ĳ. §. item varus. de aqua plu. arcen. Aut vult quòd aliquid de nouo faciam, & nō cogor, vt putà vult quòd vendā sibi viam causa eundi ad fundū, cum aliunde ire non posset: vt patet suprà de serui. vrbano. prædio. l. binas ędes Fallit fauore religiōis: vt. l. si quis sepulchrū ṡ. de religio. ¶ Et prædicta[a] sunt arg. ad † quęstionē,

a

14 An vasallus ad petitionem domini cogatur fidelitatem promittere alteri. de quo hîc p Jaco. de are. Quidam (vt Cyn.) habent in. l. j. C. de nouatio. dic vt ibi. ¶ Tertiò opp. quòd hęc cautio videtur superuacua: cum habeat mulier actio. ex stipulatu: per titu. C. de rei vxo. acti. Sol. dicunt glo. quòd imò est vtilis: quia habebit instrumentum & etiam probationes. Ideò petitur vt caueat. Et vide glo. illam ibi. Sed ad quid cauetur? & quicquid dicat illa glo. non habet mulier tacitam actionem ex stipulatu, secundùm ista tempora, vt not. glo. C. de dotis promiss. l. ad exactionem hodie verò sic: vt. j. dicam. ¶ Et facit hæc glo. ad quę

15 stionem, an possim † compellere debitorem meum ad faciendam mihi instrumentum. Dixi de hac. l. si pupillus. de noua. & ibi per glos. vt. l. chirographis j. de admini. tuto. & cura. & facit. l. sicut datam. C. de libe. cau. & l. plures apochis. C. de fide instru. & in Spe. de instrumen. edi. §. postquàm. in ver. quid si solui. & per glo. extra de testi. c. significauit. de quo plenè dixi in. l. si finita. §. eleganter. de dam. infect. quòd tamen gloss. dixit, quòd secundùm ista tempora haberet actionem ex stipulatu. nō est verum, vt statim dicam. ¶ Venio ad quęstiones. & quæro pro declaratione literæ, quomodo potest maritus suspicari se habere incommodum? Gloss. dat quatuor respōsiones. Prima, quia fortè ille qui vult quòd maritus promittat est rixosus homo. Secundò, si est potentior, quod no. & istę duę primę sunt multum not. Tertiū incommodum est (vt dicit gloss.) si mulier stipulāti donat in casu soluti matrimonĳ: quia mulier ageret inquātum facere potest: vt. j̄. eodem. l. maritum. & l. nesennius. j. de re iudica. sed extraneus, insolidum. Istud non videtur verum: quia actio ex stipulatu secundùm antiqua tempora habet exactionem insolidum, etiam si mulier stipularetur prout est tex. C. de rei vxo. acti. l. vnica. §. cum autem. vndè in hoc nō videtur diuersitas siue mulieri, siue extraneo promitta

16 tur. Gloss. † ista (vt dixi in præcedenti cōtratario ibidum dicit, sed ad quid cauetur,) videtur tenere quòd secundùm ista tempora mulier habet actionem tacitam ex stipulatu. Idem in. l. si filio. j. eodem. Et dico quòd hoc non est verum: quia secundùm ista tempora mulier non habebat actionem tacitam ex stipulatu, vt not. gloss. in. l. ad exactionem. C. de do. promiss. dico ergo quòd actio de qua fit mentio in. §. cum autem. erat quædam actio ex stipulatu. quę fuit ante antiqua tempora digestorum: in antiqua iuris prudentia, non post: cum non habeamus alibi mentionem quàm ibi: aliâs sequeretur quòd totus iste titulus esset destructus. Iaco. de rą. sic ponit in

17 præalleg. §. cum autem. & ita † teneo quòd secundùm ista tempora vir tenetur ipsi mulieri in actone de dote inquantùm facere potest: vt. l. ĳ. de consti. pecu. & l. rei iudi. j. eo. licèt alia actione agatur quàm actione de dote ex stipulatu vel alia, vt not. j. eod. l.

18 maritum. ¶ Sed pone quòd † extraneus stipuletur dotem sibi reddi: an aget insolidum cōtra maritum? Hîc glo. videtur innuere quòd sic. Tu dic inspiciendum qualiter verba stipulationis fuerunt concepta, vt not. in. l. si prior. j. eod. ¶ Not. tamen secundùm istam glo. quòd actio competens extraneo pro dote competit insolidum. Sed contra hoc opp. quia secundùm hoc: expectat maritus quòd ipse efficiatur pauper, & ꝓpter hoc denegat extraneo promittere: qđ non debet fieri: quia casum & aduersam fortunā expectare non debet, vt. l. inter stipulantem. §. sacrā. j.

19 de verbo obliga. Sol. dicit glo. † quòd vir nō erat soluendò, vel expectabatur effici in breui nō soluendò:

b quia res eius erāt in loco periculoso.[b] quod declaro, vt puta si res erant in montibus, & sic proper aquæ inuentionem diuoluebantur, vel si res erāt iuxta flumen. Ad prædicta facit. l. verum. §. si locupleti. ṡ. de mino. Et not. ista exempla: quia faciunt ad limitandum. l. sciendum. qui satisda. cog. Ponit enim gloss. exēplum de iusto timore, quando subiacebat vsuris, vel erat implicitus mercātĳs periculosis in mari, vel per terram. Ista enim omnia iustum ingerunt metū, ne efficiatur non soluendo. ¶ Dat glo. aliud exemplum: quādo vir nō vult alĳ promittere, quia timet incōmodum ex eo: quia mulier postea nō posset de dote testari: & sibi relinquere. sed hoc videtur falsum: quia vir posset semper recusare promittere alteri: quod est contra mētem huius. l. ¶ Præterea istud non cōtinet incommodum, sed timet vir admittere lucrum: sed non est par eademq; ratio, vt. l. fin. in fin. C. de codicillis. ¶ Quæro ergo quo iure petatur caueri. Glo. dicit, quòd si dos non est data, per retentio

29 nem. vel si est data, † per officium iudicis petitur: qđ placet per istum tex. qui dicit cogitur: quod iudicis officium importat, vt dixi de cōdi. ex le. l. j. & de ali. & ciba leg. l. iĳ. & no. in. l. sicut datam. C. de libe. cau. & l. plures apochis. de fide instru. C. ¶ Extra glo. quæro qualiter formabitur promissio fienda per vi

21 rum de dote restituenda. Dic de iure † cōmuni, taliter quòd vir nō teneatur ad aliud, nisi ad quod teneretur stipulatione nō facta: vt. l. si quis sic stipuletur. j. eo. titu. & l. cum quærebatur. j. de ver. sig. aliàs si aliquid nouum promitteretur ipse pateretur incōmodum, cōtra. l. istam. Item debet cauere de dolo, & lata culpa, & leui: vt. j̄. eo. l. si filio. §. j. Sed cum hodie in quibusdā locis fiant instrumenta dotis reddendę cū his verbis: videlicet quòd maritus sub hac cōditione ꝓmittit reddere, & restituere dotē, si matrimoniū solutū fuerit morte mulieris sine liberis, vel cum liberis decedētibus in pupillari ætate, an promittetur cum illis verbis. Certè nō, nisi cōsuetudo talis fuerit: vt. l. ꝙ si nolit. §. quia assidua. ṡ. de ædic. edi. & l. si tertius

22 §. j. ṡ. de aqua plu. arcen. ¶ Sed quid si esset † consuetudo quæ haberet aliam consuetudinem contrariā:

c tunc redimus[c] ad ius commune: vt. l. nemo. §. temporalis. j. de regu. iur. Ex quo not. quòd si in ciuitate cōficiantur instrumenta diuersimodè, propter tales cōiecturas & diuersitates redimus ad ius commune: vt

23 d. l. §. temporalis. ¶ Quæro, † quid si vir petit sibi caueri à muliere de euict. an teneatur mulier sibi cauere? Dic vt tex. & glo. in. l. non solùm. ṡ. de iure do.

d ¶ Vltimò[d] hæc. l. inducitur ad. q. an quis cogatur ca

24 uere † inimico suo de non illum offendendo. Gui. ponit in. l. illicitas. §. j. ṡ. de offi. præsi.

SVMMARIVM.

1 *Actio de dote profectitia, est communis patris & filiæ, nec alter in alterius præiudicium potest petere, uel delegare.*

2 *Filia, contra uoluntatē patris nubere potest de iure cano.*

3 *Filia, in dote aduentitia potest agere sine consensu patris.*

4 *Actio de dote profectitia, est solius filiæ emancipatæ, & in ea agit.*

5 *Ratio inducendi communionem actionis inter patrem & filiam.*

6 *Factum patris quòd non noceat filiæ post emancipationē.*

7 *Pater quando possit agere actione pro dote?*

8 *Filia quando possit, agere patre uiuo, & durante patria potestate sine patris uoluntate, & eo inuito?*

Filĳ quod

9 *Filij quòd possint agere cōtra patrem consumentem oīa eius bona, ne dos apud patrem existens consumatur.*

Quod si in patris. [a] Ista est secunda pars principalis huius legis, & vsq; ad §. voluntatē, tractat vnā
1 materiam. & hoc dicit. Actio † de dote pro fectitia est communis [b] patris & filię, nec alter in alterius praeiudicium petere vel delegare potest. hoc dicit. Primò ponit dictum in genere. Secundo infert aliquas illationes. Tertiò ponit, quid si fuerit contra factum. Secunda ibi, denicq;. Tertia ibi, cæterum. ¶ Oppo. quicquid acquirit filius, acquirit patri: etiā hodie in profectitijs. vt. l. cum oportet. post principium. C. de bonis quæ liber. Solu. speciale est hic in dote, quòd filia hoc iure non quærit patri. Secundò oppo. dicitur hîc quòd dos est communis. Contrà: imò est mariti, vt. l. doce ancillam. C. de rei vendi. Solu. hîc dos exponitur, id est dotis actio. ¶ Tertiò oppoñ. de. l. si vt proponis. C. de nup. glo. dicit quòd ibi fallit: quia fi-
2 lia nupsit contra voluntatē patris. & ratio est, † quia filia non potest nubere contra voluntatem patris. qđ de iure canonico est hodie correctum. vt supra de statu ho. l. paulus. & institu. de nup. §. primo. & ibi nota. & sic cum cessat ratio, cessat & lex. ¶ Oppo. vltimò infra eodem, de. l. quoties. Solu. ibi pater fuit incontinenti stipulatus sibi dotem reddi. hic non. ¶ Quæro hîc loquitur in dote profectitia: quid in aduentitia?
3 Respondeo, † potest filia in ea agere sine consensu [c] patris, vt in authenti. quod locum. C. de collatio. secundùm glo. & bene. ¶ Quæro: hîc loquitur de filia in potestate. quid si est emācipata? [d] Guar. dicit idē alij dicunt idem quòd Guar. iure antiquo, sed hodie
4 dicūt corrigi p. l. vnicā. §. extraneū. C. de rei vxo. act. sed † veritas est (vt dicit Ioā. in fi.) quòd si filia esset emancipata, tota actio remanet sua. Ratio: quia per emancipationem actio quę est communis cum patre, solidatur in filiam, vt in. l. vnica. §. videamus. de rei vxo. act. multomagis efficitur propria filię principio. vt argumē. l. acceptam. & l. si p te. C. de vsuris. & hoc tenet Dyn. hîc. & idem Cyn. in. l. auia. C. de iure dotium. Non obst. l. profectitia. s. de iure dotiū: quia fateor quòd est profectitia, vt ibi, non tamen est cōmunis patris & filiæ, sed solius filiæ. Item non obst. l. filię. j. eo. quia respondeo quòd ibi pater fuit stipulatus, non obst. etiam. l. si ab hostibus. j. eodem: quia ibi filia erat in potestate iuris ficti. ¶ Quero q̄ fuit ratio quæ mouit legislatorem ad inducendam istam
5 communionem. Glo. † ponit vnam ex parte patris, scilicet ne si filia haberet actionē integram, & eam peteret, & perderet dotem, pater cogatur iterū eam dotare. Alia ratio est ex parte filię: ne pater accipiēs dotē eā consumeret, & sic filia remaneret indotata, [e] vt. l. si cum dotem. §. eo autem tempore. j. eo. ¶ Ve-
6 nio ad versi. cęterum si pater. ¶ Not. hîc † quòd factum patris non nocet filię, postquā fuerit emancipata. & sic videtur quòd interim noceat. ¶ Oppo. j. eod. de. l. si pater. & l. si cum dotem. §. si pater. Solut. glo. intellige hanc secundùm illas, scilicet quòd non nocet filię, nisi pater postea sibi tantundem dederit,
7 vel reliquerit. ¶ Quero † vtrum pater interim possit agere. Gloss. (quę est hic) dicit qđ nō: quia nō potest venire contra factum suum. & vide eam quę incipit morte, vel emancipatione &c. & dicit verum gloss. si pater vult agere pro iure suo pro actione sibi competente. sed si vellet agere tanquā legitimus administrator filiæ, posset: vt no. in glo. l. cum dos. s. de pact. doct. & hoc. §. à contrario sensu. Et per consequens posset etiam filia agere patre nolente. pro quo facit j. proxim. respon. & quod ibi dicam procedendo vl-
8 terius. ¶ Sed quęro † vtrum patre viuo, & durante patria potestate possit filia agere sinè patris voluntate, & eo inuito. gloss. dicit quod sic. maxime si pater est inops: aliâs non. Et ad hoc adducit. l. fina. s. de eo per quem factum erit. quia sicut inopia eximentis rescindit liberationem exempti: ita inopia patris rescindit spem liberationis, quam habebat vir. Pro hoc facit. l. planè. la. ij. §. primo, de legatis. j. et. l. pater. in fi. j. de do. pręleg. inducit etiam gloss. l. Imperator. j. ad trebel. nam sicut ibi suspicio de patre facit transire fideicommissum, in filium: ita hîc suspicio patris propter paupertatem, facit transire actionem de dote in filiam, secundū Dyn. pro hoc. j. eo. l. si cum
f dotem. §. eo autem tempore. Not. hanc glo. Formo [f]
9 tibi vnam aliam questionem. Pone † quod vxor alicuius decessit remanentibus filijs hęredibus: dos remansit apud patrem, qui dissipat omnia bona sua: filij volunt agere contra patrem ne dos cōsumatur: an possint? Et videtur quod non. vt de bo. ma. l. j. &
g in auē. de nup. §. est quoq; [g] & melius in. §. sed qđ sancitum, quibus iuribus dicitur filios agere posse, sicut ipsa mater posset. primò per istam glo. quę equiparat paupertatē patris emancipatione serui. Pro hoc videtur casus de sen. pas. l. fi. & j. vt lega. no. ca. l. fi. in princi. vbi glo. tangit istam. q. posui in. l. si cōstante, in princi. j. eo. venio ad versi.

SVMMARIVM.

1 *Factum filiæ durāte patria potestate nocet sibi factæ sui iuris.*
2 *Pater & filia in actione de dote non sunt socij: sicut duo rei credendi.*
3 *Pater agens ut adiuncta persona filiæ quid significet.*
4 *Actio competens filiæ & patri pro dote. an sit una uel sint plures.*

Item si voluntate. Not. quòd factum filij, non
1 nocet patri. ¶ Secundo not. † quòd factū filiæ tem-
h pore patriæ potestatis nocet sibi factæ sui iuris: [h] vt l. & heredi. §. penulti. s. de pact. & vide quod ibi notatur. Nam debet intelligi hîc, quod illa remissio fiat ante matrimonium, vel eo soluto: aliâs eo constante non valeat prohibente viro, per titulum, de donatio.
2 inter virum & vxo. ¶ † Oppo, quòd promissio siue voluntas solius filiæ præiudicet patri. vt. l. si rem. §. si duo. j. de nouatio. & l. si duo. s. de arbitr. Huius contrarij timore gloss. dicit quòd pater & filia in actione de dote non sunt socij, sicut duo rei credēdi: & sic non obstant contraria. quod probat glos. in. l. qui hominem. §. si gener. j. de solutionibus. quod apparet: quia ibi vnus sociorum agit suo nomine tātum: hîc verò agit nomine suo & alterius. probat etiam Dyn. quòd non sunt socij: nam hîc speratur consolidatio in personam vnius, per mortem alterius, vt hîc. & C. de rei vxo. actioñ. §. videamus. ideò non est idē quòd in duobus socijs reis credendi, quod patet: quia duo rei trāsmittunt ad hæredem: vt. j. ad. l. falcidiam. l. in l. falci. hoc esse seruandum. & l. j. de nouat. & de duobus reis. l. si reus. & vide gloss. quæ incipit, idest filia *non perdet hoc.* ¶ Vlterius hic dicitur quòd pater potest agere vt adiuncta persona filiæ. ¶ Oppo. de. l. cum dos. §. si verò. de pact. dota. contrariū istud est forte glo. sol. dicens quod potest agere: vt hic. sed exceptiōe repellitur: vt ibi. Sed hoc nihil esset in effectu. vel ibi loquitur in pacto: hic in delegatione. Sed hanc reprehendit Dyn. quia maioris authoritatis est delegatio quā pactum. vt. l. si rem. §. si duo. j. de noua. & l. si vnus in princi. s. de pa. sol. ergo alio modo, vt ibi dicit glo. & illā tenet Dy. sed mihi videtur quòd sit contra textum ibi, licèt aliàs fim solitus illam fir-
3 mare. Quid dicemus? dic ergo † si vis intelligere sufficienter, oportet intelligere hoc dictum quod pater agit, vt adiuncta persona filiæ: vel nō adiuncta. vt gl. dicit: & quandoq; nomine suo vel filiæ: & quandoq; solus, scilicet nomine suo. declaremus hoc. Quandoq; pater solus potest agere non vt adiuncta persona: vt si filia nullam habet causam contradicendi: vt j. e. l. si cum dotem. §. j. Item quādoq; potest agere filia patre permittēte: vel si dos esset magna, patre nō permitte: vt. C. de colla. auth. quod locum. & eo existente inope, vt dixi. s. proximè. Et ex hoc quidam sequuntur quòd ambæ personæ possunt agere, quilibet principaliter: sicut quilibet duorum reorū credendi: vt. l. iij. in fi. j. de duo. reis. ¶ Item quādoq; potest agere pater vt adiuncta persona filiæ, & hoc duobus modis. Primò, vt agat nomine suo, & nomine filiæ: hoc est ad vtilitatē tā ipsius patris quā filiæ: quia ista verba noīe suo & filię, tantū importāt quantū si pater ageret pro medietate p se, & p medietate pro filia. Et isto primo modo nō posset agere pater in ca

POMATES.

a ¶ Quòd si in patris. Vide in hac materia per Areti. post Roma. in. l. placet. de acqui. hæredi.

b ¶ Cōis. Adde inquantū Alex. limitat hoc procedere, nisi pater simpliciter stipulatus esset dotem reddi: quia tunc sola filia agere poterit. qđ idem voluit do. Car. con fil. penul.

c ¶ Sine cōsensu. Adde Bal. consi. ix. v. lib. Ro. consi. cccclxxxvj. vbi extendunt etiā si sit minor. & facit qđ volunt do. de Rota in anti. Decisio. ccccxcviij. quòd cap. si annuū: habeat locum in minore potente decimas sibi debitas ex priuilegio. & in dicto cōs. Romañ. approbat exēplū glos. quòd Alex. improbat. & tu adde quòd opi. Barto. hic dicit esse cōmunē Alexā. de imo. in cōsi. xx. co. fin. in. ij. vol.

d ¶ Emācipata. Adde cōiter teneri qđ si pater dat dotem pro filia emācipata actionē de dote esse propria filiæ. pro qua opin. est tex. cum gloss. in. l. pater filiæ. s. de eui cti. vbi dicitur qđ quādoq; pater dat dotē pro filia emācipata, & stipulatē eam sibi reddi: & tūc illo casu est patris. ergo à contrario sensu extra illū casum erit filię.

e ¶ Indotata. Adde qđ pro notabili tenent doctores hāc glo. hîc. & Barto. in. l. si cōstāte. & Bal. in. l. vbi adhuc. C. de iure dotium. & Bar. j. l. Imperator. j. ad trebel.

f ¶ Formo. Adde Ioan. and. in addi. Spec. in titu. de donatio. inter virum & vxo. §. fi. ad fin. Bald. in. l. ij. C. si qđ in fraudē patro. & in. l. nō potest. s. de adop. Bart. & Bal. in. l. cū oportet. §. cum autē. C. de bo. quę li. & dicit Innocē. in. c. fi. de sequestra. pos. & fruct. quòd ille qui pro suis necessitatibus fructus consumit, dicitur eos dilapidare. qđ Bal. reputat nota. dignū in d. c. fi. & idē voluit Bald. in. c. j. §. fancimus. in ti. quo tempore mi. & Archi. xj. q. j. c. quia res. Ange. in. l. diuus. s. de peti. hære. quos sequit Barba. cōsi. x. ij. volu. & quòd patri dilapidāti auferatur administratio, decidit Bar. cōs. lxxv. iij. lib.

POMATES.

g ¶ Quoq;. Vide Feli. in titu. de treu. & pace. in. iij. col. & Are. in. §. sequen.

h ¶ Sui iuris. Adde an si filiussam. liberet debitores paternos, illa liberatio si bi præiudicet effecto sui iuris? Paul. de cast. dixit sibi videri qđ a pricipio non valuit, nec ex postfacto possit reconualescere. & se remittit ad no. per Bart. & Dyñ. in. l. filius. j. de solu. & in. l. cū dñs. §. si filius, de pecu. leg. & in. l. & heredi. §. filia. s. de pact. per pet. de ancha. & Domi. de sancto Gemi. in. c. quāuis. de pac. per Spec. in titu. de pactis. §. pe. Sed qua pena veniet puniēdus filiussā. q asseruit se procuratorē patris, & liberauit debitorē: & etiam qua pena, si debitorem liberatū alij cedat. vide Bal. consi. xiiij. iij. volu. cōcludit etiā hic Paul. de cast. de mēte doct. quod si filia cōmisit adulteriū quod non præiudicat patri: vt marit⁹ lucretur dotem.

a ¶ Conſentiente. Adde quòd Pau. de caſt. dicit iſta verba nõ habere saporẽ: quia etiã videtur agere nomine filiæ ad eius vtilitatẽ: & dicit quòd põt dici, qđ ſol. gloſ. poſita in vltima parte ſit vera, cum nõ noceat factũ filię, quãtùm ad hoc vt pater repellatᷣ ab agẽdo: ſed bene nocet quãtùm ad aliud: qa ſi agat. vt adiũcta perſona filię, tenebitur eã defendere in cauſam reconuentionis, ſi fortè filia ꝓmiſiſſet pœnam marito, ſi ab aliquo moleſtaretᷣ, p. l. iij, §. fin. j. re. amo.

b ¶ Prçiudicet patri. Adde quòd Bald. hîc & cano. in. c. ex literis. de pigno. & Specu. in tit. de dote poſt di. reſti. ĩ. §. formatᷣ. verſi. quid ſi filia. inferunt qđ ſi filiuſſamilias renũciauit iuri hypothecę quòd nõ prę iudicat pr̃i. idem ſi cõmiſit adulteriũ. & hoc oẽs ſequunᷣ hîc per text. in autᷣ. de nup. §. eſt quoq; idem ſentit gloſ. in l. fin. C. de repub. d, Ant. in. c. quia plerũq; de dona. inter virum & vxorem.

c ¶ Qui tacet. Adde quòd Bal. infert ad ſtatutũ. quòd mulier non poſsit ſine cõſenſu duorũ propinquorũ alienare, quòd nõ ſufficit illos eſſe præſentes, & tacentes, p hunc tex. in verbo videri, quod fictionẽ denotat. l. j. §. deieciſſe de vi & vi arma. & l. iij. §. econtrario. ĵ. de acquiren. poſ. & Bar. ĩ. l. ſi is qui pro emptore. ĵ. de vſuſca. ſed ſtatutum requirit caſum vtrũ, & non fictum. vt. l. fi. C. de his qui vẽ. eta. impetra. & l. iij. §. hęc verba. ff. de neg. geſt. & c. in noſtra. de iureiur. & ita tranſeũt moderni. pro qua opi. ale. Angel. tex. in. l. j. in fi. ĵ. de autho. tu. ſed melius facit. l. iij. cũ gloſ. eod. titu. tamẽ §. emphyteoſim el ij. in auth. de ali. & emphy. limitat, niſi ſtatutum requireret ſcientiam: quia tunc etiam ſcientia cum contradictione ſufficeret. quod limitatur, niſi ſcientia eſſet neceſſaria alicuius poſiti in dignitate: vt epiſcopi: quia tunc requiritur ſcientia & conſenſus: vt elegãter voluit Archi. in. c. quidam, per illum tex. xxiij. q. ij. aliâs. xxviij. quod reaſſumpſit Bal. in. l. fi. §. neceſsitate. C. de bo. quæ libe. & ſi propinqui nolunt conſentire. an iudex poſsit illos cogere vel diſpenſare, quòd abſq; eorum conſenſu contrahat? & ſimiliter dicas de eo quod hîc dicit Rom̃. Si requiratur aliquid fieri de licentia talis, an requiratur expreſſa: videte de hac quæſtione. Abb. conſi. lxvij. j. volu. & quando tacens videatur conſentire, vide Alexan. conſi. j. ij. volu. & per Abba. conſi. xl. ij. lib. & inquantùm Alexan. concludit quòd ſtante ſtatuto quòd filius non poſsit contrahere ſine cõſenſu patris: ſi pater efficiatur furioſus, quòd abſq; curatore, vel decreto filius poterit contrahere. Adde pro hoc. Id quòd voluit Bal. ſuper ſtatuto prædicto, conſil. ccccxliiij. quòd mulier non poſſit contrahere ſine conſenſu mariti: quòd ſi maritus ſit abſens, de lõginquo quòd poterit contrahere abſq; eius conſenſu.

ſu iſto, cum filia ſibi præiudicauerit: & ſi ageret iſto
modo, repelleretᷣ ex pſona filiæ, & ſic loquitᷣ. l. cõtraria.
¶ Secũdo modo põt agere pater vt adiũcta perſona filię: id eſt de volũtate & permiſsione filiæ: non
tamen ad eius vtilitatẽ. & hoc modo põt agere etiã
in caſu iſto, vt hîc: & probatur expreſſè in. l. filiuſſa.
§. ſed & filiafamil. ſ. de ꝓcur. & ita videtᷣ ſentire hîc
Iac. de are. Et ſecundũ hoc facit quædã glo. parua ſuper verbo. adiuncta. quę exponit, id eſt nomine ſuo
& filię, ſed nõ bene dicit, ſed debet intelligi adiuncta
a pſona filiæ. i. filia cõſentiente [a] per dictũ. §. ſed & filiafamil. & ita intelligit glo. magna circa prin. & in
fi. vt. ĵ. dicam in ꝓximo cõtrario. Procedo vlterius, &
op. dixi qđ filia non põt agere per ſe: ergo neq; poterit per aliũ, vt. l. neq; per ſe. C. de hære. inſti. Breuiter
glo. bene dicit ꝙ non agit p ſe, neq; per aliũ: ſed alij
permittit quòd agat, & vide glo. quę eſt in fi. ibi. Ex
hoc habes qualiter debeat practicari qđ pater agat
vt adiuncta pſona filiæ vel nõ adiuncta. Quando ergo quis põt alij permittere quòd ipſe facere nõ poteſt? Tex. ſoluit in. l. ſi fundus. §. j. ſ. de pig. ¶ Sed cõtra prędicta opp. Idem eſt aliquid facere voluntate
alterius, & mãdato alterius, vt. l. poſt dotẽ. ſecũdùm
intellectũ Dyn. j. eodẽ. vnde ſi pater agat voluntate
filię, debet repelli: quia videtur agere vt eius procurator Soluam in. l. cõtraria. ¶ Quero vtrũ actio † quæ
4 competit filiæ & patri, ſit vna vel plures? Et dic vt
hîc p glo. quę plenè hoc diſputat. Io. tenet quòd ſit
vna ſola, quã pater intentat, quãdoq; ſolus, quãdoq;
ſola filia, quãdoq; filia & pater, vt dictum eſt. ¶ Sed
cõtra hoc facit iſta litera q̃ dicit nec eam actionẽ &c.
quia copulatiua incluſa in dicta negatiua, nõ oſtendit diuerſitatem actionũ. & ſic ſunt plures. Dy. dicit
quòd ſignificat pluralitatẽ circa modum agendi, nõ
circa ſubſtantiã actionis. ¶ Secũdò cõtra hoc facit:
quia ex eadẽ iniuria facta filię naſcunᷣ plures actiones, vt. l. pater. ĵ. de iniur. glo. dicit aliud eſſe in actiõe
iniuriarũ. Dy. dicit ideò aliud eſt: quia ex pluralitate
perſonarũ inducitᷣ pluralitas iniuriarũ, & conſequẽter pluralitas actionum. vt. l. j. §. fi. & l. eum qui. §. pe.
ff. de iniur. ſed hîc propter pluralitatem perſonarum
non inducitur pluralitas dotium, & ideo nec pluralitas actionum. ¶ Tertiò contra Io. facit: nam ſicut in
duobus reis ſunt duæ actiones, vt. l. ſi reus. ĵ. de duob.
reis eadem ratione & hîc duę erunt. Reſpondet Dy.
vbi eſt pluralitas obligationũ. meritò ſequitur pluralitas actionum. ſed hîc vna tãtum eſt obligatio, vt. l.
qui hominem. §. ſi gener. ĵ. de ſolutio. ¶ Quartò contra hoc inducitur: quia quãdo pater agit, cauet de rato, vt. j. ea. l. in fi. & l. non ſolũ. §. ſi de dote. ſ. de procu.
ſed ſi ageret nomine proprio, non caueret. Reſpondeo, quando quis agit nomine proprio, & alterius
conſenſus non requiritur: tunc non debet cauere de
rato: ſed hîc requiritur alterius cõſenſus, vt. j. proxi.
§. Qualis autem hæc cõmunio dicatur inter patrẽ
& filiam. dicam. ĵ. l. proxi.

SVMMARIVM.

1 *Diuortium factum culpa filiæ, quòd non præiudicet patri, ſed ſibi, mortuo patre.*
2 *Filia conſentiens marito alienanti bona, quòd non præiudicet patri, ſed ſibi.*
3 *Tacens quãdo uideatur conſentire? remiſſiuè.*
4 *Furioſus quando uideatur conſentire, & habeatur pro abſente? numero. 5.*
6 *Pater agens pro filio, quando teneatur ſatiſdare?*
7 *Venditori ſcienti litem motam non eſt, denunciandum per emptorem.*

*Voluntatem. Filia ſanæ mentis dicitur velle, ſi præſens ſit, e
& non contradicit. Idem ſi eſt furioſa. ſecus ſi eſt abſens. hoc dicit. Et habet tres partes, vt patet ex litera.
1 Iſte ver. facit † ad quęſtionem: factum eſt diuortium
b culpa filię, an prçiudicet patri? [b] glo. mouet illam in
l. conſenſu. C. de repu. & in. l. ſi dotem. C. de iure do.
& ibi Cy. tenet idem quòd Dy. hîc, quòd patri non
præiudicat, ſed præiudicat ſibi filiæ, patre mortuo,
per hunc. §. & in authen. de nup. §. eſt quoq; * iuncta
authen. econtrà ſi filijſa. C. de repu. * ¶ Secũdò facit
2 † filia cõſentiẽte marito alienãti bona ſecundùm formam. l. iubemus. & l. etiam. C. ad vellei. an præiudicet patri? Certè non; ſed prçiudicat ſibi filiæ, patre
mortuo: vt hîc ſecũdùm Dyn. facit. l. & hęredi. §. pe.
ſ. de pac. & hoc tenet Specu. in tit. de do. poſt diuor.
3 reſt. §. ij. verſi. quòd ſi filia. ¶ Oppo. qui † acet nõ videtur conſentire: vt. l. qui vas. §. vetare. j. de fur. gloſſ.
ſoluit remittendo ad not. in. l. filiuſſa. §. inuitus. ſ. de
procur. per Cyn. in. l. inuitus. C. de procurato. Dyn.
c in. c. is qui tacet. [c] de regu. iur. libr. vj. Ego examino. j.
d eo. l. quę dotis. ¶ Opp. j. eodem. l. titia. Solu. in gloſ. [d]
¶ Oppo. ad ſecundum dictum de. l. qui ad certum
4 ſ. locati. Solu. furioſus † non videtur conſentire, quãdo requiritur conſenſus verus, tacitus vel expreſſus,
vt. l. contraria. ſed hîc nullus cõſenſus requiritur: ſed
non cõtradicere pro voluntate habetur, facit ad hoc
quod not. in. l. in negocijs, de regu. iur. ¶ Oppo. ad
e tertium dictum: nam furioſus ęquiparatur abſenti, [e]
vt. l. ij. §. furioſus. ſ. de procu. & j. de iure codi. l. ij. §. furioſus. ergo idem debet eſſe in abſente, quod. ſ. dixi
5 in furioſo. gloſſ. inuoluit ſe. Dyn. † dicit optimè ſic
diſtinguendo, quandoq; ſufficit abſentia: nec requiritur conſenſus abſentis: & tunc furioſus habetur
pro abſente: vt. l. ſed & ſi vnus. §. filio. infrà de iniur.
Quandoq; requiritur conſenſus abſentis: & tunc furioſus non habetur pro abſente: vt. l. ij. §. fin. ſ. de procu, quandoq; requiritur præſentia: & conſenſus expreſſus: & tunc habetur pro abſente: vt. l. ij. §. furioſus. j. de iure codicil. quandoq; requiritur conſenſus,
nec curatur vtrùm ſit prçſens, vel abſens: & tunc aut
ſanæ mentis cõtradicere poteſt: & tunc habetur loco diſſentientis: vt. l. qui ad certum. ſ. locati. aut non
poſſet contradicere, & habetur pro conſentiente: vt
hîc: veruntamen iſtud non eſt propriè conſentire,
ſed magis non diſſentire: vt. ſ. dixi. ¶ Venio ad gloſ.
6 & oppo. dicitur hîc. † quòd pater tenetur ſatiſdare
pro filia. Contrà ſuprà de procura. l. non ſolùm. §.
ſi pater. Solut. dicit gloſſ. ibi pater agebat actione iniuriarũ, quæ erat ſua propria: hîc agebat actione de
dote, quę eſt communis & vna tantùm: vt ſuprà dixi. ¶ Oppo. ad idem * rerum filię in poteſtate conſtitutę delatarũ pater eſt legitimus adminiſtrator &
vſufructuarius, eas tamen in prçiudicium dictæ filię
alienare non poteſt, * vt. l. j. C. de bono. ma. ergo non
cogitur ſatiſdare: vt. l. fina. §. defenſionem. C. de admini. tu. Gloſ. format iſtud dubium. C. de bono. quę
libe. l. cum nõ ſolùm. §. vbi autem. & l. filiuſſa. ſuprà
qui ſatiſda. cogun. Dyn. in. c. ratum. de regulis iuris
libro. vj. dicit, Aut pater agit tanquàm legitimus
adminiſtrator

POMATES.

d ¶ Vt in gloſſ. Vide Cardi. conſilio xxxiiij. & cõſi. lvj. in. j. dubio.

e ¶ Abſenti. Facit ad teſtem qui dicit ſcio: quia fuit præſens: licèt non dicat vidi: quòd eius dictum valet: licèt Bal. hîc cõtrarium teneat, & quòd probet, tenuit Abb. in c. peruenit. de teſt. cog. & Imol. quos ſequitur Bald. in. l. diem proferre. §. coram. ſ. de arbit. Ange. in authen. de teſti. §. ſiquis per glo. in. c. prçſentium. de teſtibus. in. vj. gloſ. in. l. j. C. de erro. aduo. Specu. in titu. de teſte. §. j. verſic. item quòd viſum. & Bar. in. l. j. in fin. infrà de autho. tuto. Bald. in. l. ſi non ſpeciali. C. de teſtamen. & Bar. in ſuo tract. de teſte. procedit tamẽ opinio. j. Bald. vbi quis de aliena prçſentia deponeret: qa intelligitur nõ de ſciẽtia, ſed de præſentia tãtùm deponere, ſecus vbi de ſua: quia intelligitur de prçſentia & ſcientia: vt p Bar. in. l. j. ĵ. de auth. tuto. de quo Bald. facit ſeſtũ in. l. j. C. de bono. poſſeſ. ſecundùm tabu. quis autem dicatur abſens, an ille qui longè eſt propriè dic quòd ſic per. l. fina. §. vbi autem. C. de bono. quæ libe. de quo per Paulum de Leaza in clemẽ. cum ratiõi. de elec. & Ioan. an. in capi. ſi delegatus. de officio delegati. in. vj. & per Bal. conſilio ccccxliiij. & quomodo quis præſumatur præſens, & cui incumbat onus probandi abſentiam vide per eundem conſilio. cccxliij. tertio volumine, & an præſentia teſtis neceſſario includat ſcientiam, vide Bal. conſil. ccccxj. iij. libro.

* Pro concordia. Aduerte quòd Bart. in. l. iubemus. C. ad velleia. dicit quòd mulier quę conſentit alienationi, ſibi prçiudicat in iuribus hypothecarum. Contrarius tamen allegatur in hoc. §. voluntatem. Solu. domi. Alexander in dicta. l. iubemus. in Apoſtillis ſoluit dicens quòd debet intelligi ibi ſecundùm determinationem, in hoc. §. voluntatem. vt loquatur patre mortuo. ſecus quando eſſet viuus. & ita intelligitur in hoc. §. voluntatem.

administrator filię,& non cogitur cauere,vt in contrario. Aut agit nomine
filię tanq̃ quilibet administrator extraneus:& cogit̃ cauere. Est & tertium
mẽbrũ. Aut pater agit noı̃e suo,& requirit̃ cõsensus filię: & similiter debet
cauere:vt hîc ita dicit Cy.in.d.§.vbi aũt.¶ Querit glossa,quid si omissa sit
cautio de rato.dic vt.j.eo.l.si cũ dotẽ.§.si pater.¶ Secũdo querit̃,quid si fi-
a lia[a] morit̃,dic vt in glo.¶ Querit glo.quõ hęc practicabimus, vt doceamur
de filiæ volũtate. Rñd. si de filiæ scientia nõ cõstat, debet ei denũciari.sed
si sciret,nõ esset opus denũciatione.vt.l.herẽni⁹.s̃.de euic.&.l.j.in fi.s̃.de act.
7 emp.¶ No.hãc gl.& leges quas glo.alle.q̃ videtur firmare,qđ vbi vẽditor†
scit litẽ motã emptori,nõ debet ei denũciari. Idem tenet in l.emptor.C.de
b euic.& ibi Cyñ.& Dy.in.c.eum qui certus.de reg.iur.lib.vj.Cõtrariũ[b] tamẽ
semper tenui.Nã quãdoq; denũciatio fit ad certificandũ aliquẽ:& tunc ve
rificat̃ regula,q̃ qui certus est,certificari nõ debet. sed quãdo denunciatio
fit ad aliud:tunc etiam scienti debet fieri denunciatio.vt.l. denunciasse. in
princi.j.de adul.Sed denũciatio quę fit vẽditori,non fit tãtum vt certificet
eum:sed ad citandum eum,quod veniat ad defendendum.vt.l.j.C. de peri.
& commo.rei vendi.& in.l.si rẽ.in fi.de euic.dixi in.d.l.denunciasse.in prin.
& in.l.non solum.§.fin.de ope.no.nũcia.& in materia protestationum.

SVMMARIVM.

1 *Petere rem qui non potest,non potest etiam solutionem recipere.*
2 *Filio familias quod possit solui,in his in quibus non queritur usufructus patri,& nu.9.*
3 *Solutionem recipere,quod sit alienatio.*
4 *Dictio quæ,exponitur,id est cuius.*
5 *Actio de dote,quomodo sit communis patris & filiæ?*
6 *Actio de dote competit patri & filiæ insolidum.*
7 *Alter ex duobus reis credendi potest agere sinè consensu alterius: nec tenetur cauere de rato,sed de defendendo eum,si ab alio conueniatur.*
8 *Coniunctæ personæ quando possit solui.remissiuè.*
9 *Filiofa. an possit solui in casibus in quibus patri per filium non quæritur usufructus.*
10 *Procuratori dato ad exigendum quòd possit solui.*
11 *Solutio facta creditori creditoris,quando liberet soluentem.*

LEX III.

NOn solum. De dote cuius actio est cõmunis solutio
facta vni,non pręiudicat alteri : nisi pecu-
nia in eius commodũ sit conuersa.h.d.cum.l.seq.¶ Vos habetis
1 hîc,qđ qui non potest petere† non potest solutionem recipere.
¶ Oppo.j.de ver.obli.l.eum qui.§.qui sibi.& de solu.l. si stipulatus. Solu.
glo.q̃ aliud est in adiecto,vt ibi:qđ declara,vt statim dicam. ¶ Oppo.j.de
solu.l.hoc iure.vbi quis potest petere:non tamẽ solutionem recipere. Dicit
glo.aliud est in procuratore litis. Tu dic.pro declaratione istorũ iuriũ. vtrũ
petere & solutionẽ recipere,procedãt ex ĳsdem regulis? distingue:aut quis
non potest petere sine voluntate alterius qui alieno nomine petit: & tunc
illa procedunt ĳsdem regulis,vel non:scđm voluntatem eius cuius nomine
petit.nam si mandat vtrũq;.s.quòd petat:& solutionem recipiat,vtrũq; po
test facere.si mãdat alterũ tantum,illud solum facere poterit,& non aliud.
Exemplum in adiecto cui tantum solui potest.quia hoc videtur mãdatum,
vt.l.vero procuratori.s̃.de solu.petere autem non potest, quia hoc non est
mandatũ.Idem est in procuratore litis,qui potest petere,cum sibi manda-
tum fit.non autem solutionem recipere:quia hoc non est sibi mandatum,
vt.l.hoc iure.j.de solu.¶ Quãdoq; quis vult petere nomine suo, & ad suam
vtilitatẽ:tunc aut non potest petere,propter defectum iuris quod habet,&
non potest solutionem recipere,est casus hic:quia illa ratio respicit vnifor-
miter petitionem & solutionem.Nam propter cõmunionem quę est inter
patrem & filiam,nõ põt pater solus petere,eodem modo nec solutionẽ re-
cipere.¶ Quandoq; quis prohibetur petere,propter defectũ qualitatis per
sonę:quia non potest stare in iudicio:tunc enim quandoq; talis defectus est
ita potẽs quòd eodẽ modo quo impedit petitionẽ,eodẽ impedit & solutio
nem,sicut in pupillo furioso.& sic qui non potest petere,non potest solu-
tionẽ recipe.vt.l.non oı̃s.§.fi.s̃.si cer.pet.Qñq; talis defectus respicit petitio
nem tm̃,propter solẽnitatẽ iudiciorũ,non autẽ propter solutionẽ. Exẽplũ
in filiofa.& seruo:quia tunc qui non potest petere,poterit solutionẽ recipe
re.vt.l.si vnus.in princi.s̃.de pac.&.l.qđ seruus.s̃.deposi. ¶ Et per hoc põt
2 determinari quęstio,vtrũ in casibus in quibus† patri per filiũ non querit̃
vsusfructus,possit solui filio.Et videtur quòd non:quia filius nõ potest age
re* sine cõsensu patris,*vt.l.cũ nõ solũ.§.necessitatem.C.de bo.quæ libe.er
go nec solutionẽ recipere,vt hic.In contrariũ dicit Dy. quòd filius potest
alienare,& prohibitio alienationis facta est solum in his in quibus patri ac-
quiritur vsusfructus.vt.l.fi.§.filĳs autẽ.C.de bo.quæ lib.ibi dũtaxat. sed re-
3 cipere solutionẽ† est alienatio,vt.j.de sol.l.qui hominẽ.§.qui titiũ.ergo &c.
Præterea probatur ex distinctione pręcedenti:quia ratio quæ impedit fi-
liũ agere, non impedit eum solutionẽ recipere.¶ Oppo.hîc dicitur,quòd
dos est cõmunis patris & filię.¶ Contra,imo est viri.vt.l.doce ancillã.C.de
4 rei ven.Solu.vt in glo.breuiter dicas q̃ debet exponi hic†que.i.cuius actio.
simile.s̃.l.proxi.§.quòd si in patris.¶ Oppo.de.l.si filiafamil.s̃. de iure dot.
Sol.ibi.ideo est.quia filia se dotauit de peculio,& ideo pater permittendo
quòd se dotet de peculio,videtur permittere quòd sibi soluatur. ¶ Oppo.
de.l.si cum dotẽ.§.j.j.eod.Sol.ibi solutum fuit filiæ ex iustis causis.¶ Quę-
5 ro circa istud principiũ,qualiter actio de dote est cõmunis patris & filię.†
Glossa dicit,sicut duobus hęredibus.vt.l.ea quę.C.fami.erc.tñ pater habet
exercitiũ partis suæ, & partis filiæ.Certè ex hoc se-
quitur quòd non est bona similitudo, nam vnus ex
hæredibus non potest habere exercitiũ,nisi pro par-
te sua.vt.l.sępe.de re iudi.&.l. pro hæreditariĳs.C. de
hæredi.actio. Vnde glos. respondet aliter, quòd est
communis,sicut in duobus reis: quia quilibet habet
actionem insolidum.& secundũ hoc,plus habet ad-
huc pater:quia habet exercitium volẽte filia.Sed cõ
tra hoc facit:quia etiam filia habet exercitium volẽ-
te patre:vt in aut.quod locum.C.de coll. Sed respõ.
in filia requiritur quòd habeat expressum consen-
sum patris:in patre verò sufficit quòd filia non con-
tradicat,nec causam cõtradicendi habeat.vt.s̃.l.pro-
xi.§.voluntatẽ.facit.l.filiusfamilias.§.sed & filiafam̃.
s̃.de procu.Sed Dy.dicit.quòd exemplum de duo-
bus reis non est bonum:nam in duobus reis sunt plu
res actiones,& plures obligationes,vt de fideiussori.
l.generaliter.&.l.si reus.sed hîc est vna tantum. vt.s̃.
l.proxi.§.item si voluntate. hoc etiam dicit glo. in.l.
qui hominem.§.si gener.j.de solutio.Qualis est ergo
ista communio?dicit Dyñ.quòd communio est si-
cut in pluribus hæredibus eius qui stipulatus est in-
diuiduum.vt.l.ĳ.§.ex his.j.de verbo. obliga. hoc ta-
men est hîc plus,scilicet quòd non potest alter agere
sine altero.Ratio est propter spem consolidationis,
quæ est,vt altero moriente consolidetur in alterum.
& ita intelligitur glo.in præalleg.§.si gener.¶ Quæ
ro qualiter fit ista consolidatio. Certè ex prædictis
apparet:non enim transit actio de vno in alium:quia
vna est tantũ actio (vt dictũ est,) sed obstaculũ tolli
tur.Nam patre mortuo,tollitur obstaculũ quod ob-
stabat filiæ:& econtrà,mortua filia tollitur obstacu-
lum quod obstabat patri.ita dicit glos. ¶ Quæro si c
6 hoc est verum † quòd vtriq; cõpetit actio insolidũ:
vndè est qđ alter cauet de rato pro altero insolidum.
vt.s̃.proxi.in fi.quod videtur contra.l.non solum.§.
si pater.s̃.de procura. Gloss. respondet & bene, hoc
ideo esse:quia cõsensus alterius requiritur:sed in duo
bus reis secus esset. ¶ Ex ista glos. not. primò istud
tertium membrum additum ad distinctionem glos.
7 & Dy.& dixi.s̃.l.proxima,in fi.¶ Secundo no. † qđ
vnus ex reis credendi potest agere sinè consensu al-
terius:nec tenetur cauere pro eo.Cy.allegat pro hoc
gloss.istam.C.de duobus reis.in aut.hoc ita. sed ego
dico quod licet nõ teneatur cauere de rato,scđm istã
glo.tenetur tamen cauere de defendendo eum, si ab
alio conueniatur.vt est text.not.in.l. fideicommissa.
§.plerũq;.in fine.j.de leg.iĳ.¶ Tex.iste inducitur in
8 argu.ad quæstionem:vtrum† cõiunctæ personę pos
sit solui.& hîc est casus quòd non: nam nulla est ma
gis coniuncta persona quã pater & filius. dic de hoc
vt plenè dixi de filia,cui tamen non potest solui: vt
hic.&.l.ĳ.j.vt leg.no.ca.&.j.eodem.l.filiæ.&.j.de so-
lu.l.qui hominem.§.si gener.& not. in.l.vero procu-
9 ratori.de solu.¶ Item inducitur † ad aliam.q. vtrùm
in casibus in quibus patri per filiũ nõ quæritur vsus-
fructus possit solui filiofami. Et videtur quòd non:
quia filius non potest agere sine consensu patris.vt.l.
non solum.§.necessitatem.C.de bon.quæ libe.& sic
non potest sibi solui.vt hìc. In contrarium facit ar-
gu.Dy.quòd filius potest alienare, & prohibitũ est
sibi solui iu illis casibus in quibus patri quęritur vsus
fructus.vt.l.fina.§.filĳs autem.C.de bonis quæ libe.
sed recipere solutionem est alienatio. vt.l.qui homi-
nem.§.qui titium.j.de solutio.&.l. quòd si fortè. Ad
hanc.l.respondeo:hæc est eadem ratio in solutione,
sicut in petitione.vt.s̃.dixi in princi.l.¶ Item induci
c tur ad aliam.q.vtrùm[c] procuratori dato ad exigen-
10 dum possit solui†. Hìc videtur quòd non. coniun-
cto text.cum gloss.prima huius.l.ibi vbi dicit & ex-
igit procurator litis:non tamen ei soluitur &c.Breui
ter dico:aut mandatum de exigendo fit seruo:& in-
telligitur quòd exigat extra Iudicium, quia in iudi-
cio esse non potest.vt.l.si quis seruo.j.de sol. Si verò
mandatũ de exigẽdo fiat liberę personæ:tũc impor-
tat quòd possit solutionẽ recipere scđm Iaco.de are.
vt.C.de noua.l.non abstulit.&.C.de sol.l.inductũ.di
xi in.l.hoc iure.j.de solu.Non ob.hìc glo. quia expo
nitur exigit.i.peragit vsq; ad sententiam perueniẽn-
do.Venio ad versiculum,Sed si pecunia.

POMATES.

a ¶ Quid si filia. Adde quòd si filia ingrederet̃ monasteriũ,per Alex.cõsil. cxxxix.ĳ.vol.

b ¶ Cõtrariũ. Adde cũ Bar.cõiter tenetur,& idẽ qđ hîc tenet Bar.in.l.denunciasse.j.de adult.& in.l.nõ solũ.§.morte.j.de ope.no.nũ. Bald.Bar.Sali.in.l.emptor.C.de euic. Bar.in.l.qui absentem.& ibi Bald. & Ang.s̃.de procura. Ange. & Imo. in.l.in executione.§. in solidũ.j.de verbo.obl.Bal.in.c.j. si vasal.de feu.ab alio fuerit interp.Spec.& Io.an.ı̃ ti. de emp.& ven.§.fi. ad fi.& Pe.de ancha.& Io.an.in.c.fi.de empt.& ven.in.vj.qđ singularit̃ limitat Alexan.vt hic per eũ.

c ¶ Vtrũ pcu. Adde qđ Spec. tenet qđ sol.recipere nõ possit à spõte soluente pcura. in tit.de pcu.§.vt autẽ. idẽ tenet Ro.per.l.fin.in verbo nec exigere. C.so.ma. cõiter doctores tenẽt cõtrariũ, per.l.indultũ.C. de sol.&.l.nõ abstulit. C.de noua.&.l.verbũ exactê.de verb.sig.Ange.in.l. solutã.§.solutũ. de pig.act.Bal.in.l. falsus. C.de furtis.& licèt nõ satis in proposito põt hîc dici de illa.q.si testator prohibuit hęredi ne se immisceret de facto hereditati, donec soluerent̃ legata sub pena priua. ipsi⁹,& hęres à spõte soluẽtibus recipit pecunias. an debeat prætextu prohibitionis prædictæ priuari hæreditate. Pe.de anch.consil. xlvj. consuluit qđ non.

* Pro cōcor. Aduerte qđ Bar. his q̄ dicit in hac.l.de diuisione.circa fin.f.qđ stricti iuris est actio descēdens ex stipulatu in dotalib⁹ q̄ competit extraneo. cōtrari⁹ allegat̃ in.l. si cōstāte.in.ij. parte. col.ix. ver. vj. q̄rit̃. hoc eo.tit. Ista materia quātū ad propositū nostrū reputat̃ satis difficilis & ꝑplixa: qa gl.& doc. multū in ea variarūt. Pro sol.tñ vide cōcordan. quā posui in.d.l. si cōstāte.

a ¶ Possesione tradita.vr̃ verū ēt si in dote sit vniuersitas bonorū,vt est gl.reputata singularis ĩ l.j.ĩ ver. vniuersæ.j. pro dote.quā alleg. Bal.& Imol. hîc.& eam singularē dicit Bal. in.l.ij. C.de iu. do.& ꝑ gl. est tex. in.l.q tibi. C. de his q à nō do.ma. & vide Ang.cōs.lxxvj.

* Pro intel. l. fi.§. fi. C.de iu. do.

b ¶ Vñ tene opiñ.gl. cū Bar.trāseūt Bal. Ang.Ro.&Pau.de ca.Alex. verò dicit quòd nūquàm sibi placuit opiñ. Bart. sed Iac. de are.Andræ.de pis. & Imo. latius hîc vide per Alexā.

POMATES.

c ¶ Dot.s.alle. Vide Alex.cōsil.cxlvij.ĩ añpe.col.iiij.volu.

d ¶ Reassume.qd de mēse emergēti qūo cōpēsabit: qa a'iqd hñt dies plures, aliqui pauciores, vt si iudex die.x. Febr. dederit dilationem vni⁹ mēsis, qūo cōputabim⁹: & dicendum est vsq; ad.x. Martij. qa inspicit̃ mēsis ĩ quo fit act⁹ secundū glo.cōiter approbatā in.c.quā sit.de elec.ĩ.vj.& est gl.in.c.si ꝑpter debita.de rescrip.ĩ.vj. Io.an.& oēs in.c.licèt.de sup.neg. p̄la. Bal.& Ro.in.l.j.s̃.si quis cau. Bal.ĩ aut̃. qui semel.C.qūo & quādo iudex.Ang. post glo.in ver.triū mensiū.in.l.fi.§.j.j. de iur.delibe. Bal.ĩ l.cū bissext⁹.de verbo.sig.per Bar.in.l. ij.C. de temp.app.

Sed si pecunia. Hîc habes quòd si pe
cunia soluta per vnū,
perueniat ad aliū qui nō cōsentit solutioni,quòd cō-
tingit liberatio.h.d. ¶ Op.quia puenit ad patrē illud
quòd soluitur filio,quia quicqd acquirit filius, acqui
rit patri : ergo statim liberat̃. vt.l.j.j.si à pa.quis fue.
ma. Sol. dicit Dy. intellige qđ ad patrē peruenit est
verum realiter & cū effectu, simile.j. de leg.j.l.si ser-
uus.§.j. ¶ Opp.hîc dicit̃ quòd tollitur actio ipso iu-
re.&.j.l.proxi.dicit̃ quòd tollit̃ ope exceptionis.Sol.
hîc loquitur quādo pecunia directò ad alterū perue-
nit.j.eo.l.proxi.loquit̃ quādo ad alium puenit p obli
quum,sed glo.hîc posita super verbo,tollet̃,non pa-
titur istā solutionē:dic ergo quòd in.l. proxi. dicit de
doli exceptione.f.facti vel intentionis. ¶ Sed contra
11 hoc op.quādo soluit̃ creditori † creditoris non cōtin
git liberatio ipso iure: sed ope exceptionis sic : vt.l.si
liber homo.s̃.de neg.gest.&.j.de doli excep.l.si ope-
ra.Sol.ibi.loquit̃ quādo soluitur creditori qui nullo
modo est particeps oblig.hîc aūt quādo soluit̃ illi q
erat particeps obli.facit.s̃.de pig.act.l.solutum. §. so-
lutam. & hoc modo intelligitur istud quod glo. hîc
not.quòd liberor soluendo alij, dummodo pecunia
ad creditorem peruenerit.

SVMMARIVM.

1 *Prædium non dicitur dotale, nisi possesione tradita.*
2 *Pro dote, sinè interpellatiōe mulier non cōstituitur in mora.*
3 *Actio ex stipulatu quæ cōpetit uiro, est bonæ fidei. & nu.5.*
4 *Fructus dotis, à quo tempore debeantur marito.*
6 *Ambasiatori reuerso in tertijs quòd debeatur salarium pro integro die.*

LEX V.

DE diuisione. Supra tractauit
iuriscōsultus ma
teriam cōmunionis in actione de dote in
ter filiam,& patrem.hîc incipit tractare
qualiter fructus vltimi anni (quo matrimoniū sepa-
ratur) diuiduntur inter virum & vxorē, seu hæredes
eorū, & hanc prosequitur vsq; ad. l.si ab hostibus. &
breuiter.h.d. Vltimus annus à die traditionis rei do-
talis cōnumerat̃, si nuptiæ præcesserūt.h.d. ¶ Gloss.
primò ponit duas lect.vnam, quādo matrimonium
durauit pluribus annis:aliā,quando durauit tantùm
vno anno, vel minus:& in alio non differunt. ¶ No
1 ta primò quòd prędiū † nō dicitur dotale,nisi in pos
a sesione tradita: [a] sic.s̃.de fundo dota. l. dotale. §.j.
¶ Opp.hîc innuitur quòd fructus medij tēporis vir
lucratur,contrà.j.eod.l.in insulam.§.vsuras.& de do-
li excep.l.fin.circa prin. Solu.hîc vir sustinuit onera
matrimonij,ideo nō est mirum si fructus medij tem
poris lucret̃:ibi vero nequaq;. Ita dicit glos.j. ¶ Op.
quòd inspiciatur tempus nuptiarū.vt.j. l. proxima.
Sol.si nuptiæ pręcesserunt: inspicitur tempus tradi-
tionis,vt hîc: si aūt non præcesserunt,inspicit̃ tēpus
nuptiarum:vt in cōtrario.ita dicit gloss. vlt.in prin.
¶ Opp.pro declaratiōe eiusdē glossæ,quòd marito
debeantur fructus à tēpore morę:vt.l.videamus.in
prin.s̃.de vsuris.Sol.ĩtelligo hoc esse verū cum mora
nō pręcesit,aliter fateor quòd vir deberet eos habe-
re à tēpore morę, cū actio ista sit bonæ fidei.ita dicit
glo.imputet em̃ sibi maritus, si mulierē nō interpel-
2 lauit. habes ergo quòd mulier † non constituitur in
mora,sinè interpellatione. Secundò habes hîc,quòd
3 hæc actio † quæ cōpetit viro, est bonæ fidei. ¶ Ad
primū op.quòd cum iste contractus sit vltro citroq;
obligatorius : statim cum vir implet contractum ex
parte sua, sustinendo onera matrimonij, vxor dicit̃
esse in mora re ipsa : vt.s̃.de actio.emp.l.iulianus. §.
offerri. &.§.ex vendito. &. C.de act.emp. l.curabit.
Sol.dicit glo.intelligo mulierē non percepisse fruct⁹,
aliâs oppositū procederet.Vel dicit glos.dic mulierē
eos obstulisse, & maritus fuit negligens recipere. &
sic non fuit in mora. Iacob. de aret.damnat istā glo.
per.l.fi.§.fina.C.de iur.dotium.vbi nō cōtrahebatur
mora:nisi per interpellationē,vel per cursum biēnij.
¶ Ad contrariū signatū in glo.respōdebat Andreas
de Pisis, quòd hic maritus non impleuit cōtractum
ex parte sua perfectè : quia adhuc debet mulierem
alimentare per totum tēpus matrimonij. Item quia
potest eam repudiare, hęc responsio nō placet:quia
eodem modo possunt cōtrahentes (si volunt) à con-
tractu vēditionis discedere. ¶ Præterea,in cōtractu
locationis si aliquis locasset *domū aut aliquid aliud
non refert * ad plures annos : potest in fi.vnius anni
petere mercedē pro illo anno, licèt nō impleuerit ꝑ
toto tēpore : ita & maritus pro tēpore quo sustinuit
onera matrimonij,pro illo debet lucrari fructus. vn-
de dicit Pet. quòd vir videtur donare fructus vxori,
non petēdo eos.sed nō placet:quia eadē ratione pos-
set dici quod emptor videret̃ donare venditori: imo
* fortius,cum sit prohibita donatio inter virū & vxo-
b rem.vnde teneo opi.glo.[b] ¶ Nō ob.l.fi.§.fi.C.de iur.
c do.s̃. alleg.[c] quia hic loquit̃,qñ mulier seipsam dota
uit.vnde cū ei impleat̃ contractus per virum,re ipsa
mulier est in mora : sed lex cōtraria loquitur, qñ dos
fuit ꝓmissa ab extraneo: & ita ibi exponit̃ in glossa
parua dum tex.dicit, si quis &c.dicit glo.f. extrane⁹:
quod patet ex cōtinuatione illius.§.ad pręcedentia.
licèt em̃ maritus prestet vxori alimenta, quantū ad
extraneū tamen nullū contractū implet : quia quo
ad eum est donatio, ideo extraneus nō est in mora,
nisi p interpellationē, vel cursum biennij. & ista est
vera.Sed qñ se dotat mulier,est idē quòd in venditio
ne:vt.l.oēs.&.l.se.j.de act.& obliga.&.l.apud celsum
d §.si cum legitima.j.de doli except. ¶ Reassume [d] er
4 go breuiter sic distinguēdo aut † traditio pręcesit nu
ptias:& tunc inspicitur tēpus nuptiarū. vt.j.l.proxi.
aut nuptiæ pręcesserunt,& secuta est traditio:& tūc
aut dotauit mulierem extraneus:aut ipsa seipsam do
tauit. Primo casu annus computabitur à tempore
traditionis,nisi mora pręcesserit p interpellationem,
vel cursum biennij:vt præallg.l.fi.C.de iure do. tunc
enim incipit à tēpore moræ. Secundo casu, qñ mu-
lier dotauit seipsam:& tūc aut vir nō sustinuit onera
matrimonij post nuptias.& ab illo tpe annus nō cō-
numeratur.ar.l.in insulā.§.vsuras.j.eo.&.l.fi.in prin.
de doli except. Aut sustinuit onera matrimonij:& f
tunc aut per eū stetit quominus fundū reciperet, cū
fuerit interpellatus ab vxore, & cōnumerat̃ annus à
tēpore traditionis:vt hic secundū vnā solutionē glo.
Aut per eū non stetit, & tūc aut mulier fructus non
e pcepit,[e] & idē est dicendū vt hic secūdū aliā solutio
nem glo.Aut mulier pcepit fructus:& connumerat̃
annus à tpe quo incipit maritus onera matrimonij
sustinere: qa mulier est in mora re ipsa, à simili sicut
in emptore & vēditore dictū est. ¶ Ad secūdū quòd
5 dicit gloss.op. † quòd actio ista ex stipulatu sit stricti
iuris:vt not.s̃.eo.l.ij.in.iij.glos. Iac. de are.fatetur qđ
glo.nō dicat verū, cum solū actio ex stipulatu q̄ cō-
petit mulieri sit bonę fidei, secundū eum:vt in.§.fue
rat.insti.de ac.Pe.& Cy.tenēt cōtrariū.C.de rei vxo.
ac.l.j.§.sed & si nō ignoramus. vnde teneas istā glo.
Non em̃ puto reperiri qđ ex vno cōtractu actio ex
vna parte sit bonæ fidei,& ex alia sit stricti iuris.de-
bet ergo intelligi p̄alleg.§. fuerat secundū præalleg.
§.sed & si nō ignoramus.Non ob.gl.l.ij.in prin.s.eo.
qa fateor quòd actio ex stipulatu q̄ competit extra-
neo est stricti iuris:qa illa non reperit̃ inter actiones
bonę fidei. Est em̃ quędā actio quā extraneus sibi ac
quirit ex propria stipulatione:vt in.d.l.vnica.§.acce
dit.C.de rei vxo.act.&.l.auia.C.de iu.do.Actio verò
f ex stipulatu quæ cōpetit vxori, & etiā viro [f] est bo-
nę fidei:vt hac glo.& p̄alleg. §.fuerat.&.d. §.sed & si
non ignoramus. ¶ Opp.de fun.do.l.iij.Sol.aut tradi-
tio nō pręcesit,& nō est dotalis ꝓpriè,sed quasi do-
g talis:vt in glo.[g] ¶ Vltimò hāc.l. inducit Dy. in arg.
6 ad.q.de † ambasiatore qui reuersus est in tertijs,an de
beat habere salaria pro die integra,an vero pro par-
te.Hęc lex facit quòd debet habere pro parte: vt.s̃.
de mino.l.iij.§.minorē. ¶ In contrariū tamen facit:
qa dies cępta habet̃ pro cōpleta:vt.j.de test.l.qua ęta
te.in.l.in vsuscapiōe.j.de diuer.& tem. p̄scrip.&.j.de
manu.l.j.verūtamē ille.ll.faciūt modicū. sed ꝓ parte
ista videtur casus.j.de ver.sig.l.iij.&tene hanc partē.

SVMMARIVM.

1 *Dictio quasi, est expræsiua ueritatis. & quando sit nota diminutionis.*
2 *Puellam minorem annis.xij.qui duxit, & onera matrimonij sustinet, an fructus dotis lucretur?*

Si ante nuptias

Pau.de leaza.in cōmento. c. nulla. de cōces.præbendæ.

e ¶ Fructus non percepit. Ex doctrina Bar.hic iūcta gl.colligit̃, qđ mora ista non contrahit̃,nisi vbi pcepti sunt fructus ab illo cui impletū est, nec sufficit qđ impletū sit ab implere debēte: nisi implemētū accipiēs fructus pcepit.& ita videtur voluisse tex. in.d.l. curabit. & firmat Cy.in.l.in minorū. & ibi Bal.C.in qui. cau. in integ. resti. nō est necessaria,& Paul.de cast.hic.

f ¶ Etiā viro. Adde Pau. de castr. consi.cccxlij.

POMATES.

g ¶ Vt in glo. Vide Feli.cōsi.cx.& cōsi. seq.in pe. col.

¶ LEX. VI.

SI ante nuptias. Si traditio pcesserit, dies nuptiarum inspicitur. & fructus ante nuptias percepti, augẽt dotẽ. h.d. ¶ Opp. ad fi. ṡ. de iur. do. de. l.
1 lotis fructus. & .j. e. l. diuortio. §. itẽ si messes. Sol. †istud quasi, est expressiuũ veritatis. simile. C. de leg. tut. l. iiij. & .l. j. ṡ. de transac. & .j. de eo qui pro tut. l. j. §. cũ eo & .j. ad treb. l. mulier. §. fina. & .j. de iniur. l. sed & si vnius. §. prætor ait. Q͂q; hæc dictio quasi, est diminutionis no. vt. l. posthumorum. j. de iniu. & irri. test. & .j. eod. l. diuortio. §. si fundũ. secundũ quod ibi intelligit Dy. & .ṡ. de vsufru. ea. re. quę vsu cõsu. l. ij. & .j.
2 eo. l. si cũ dotẽ. §. fi. secũdũ Ia. de are. ¶ † Quærit gl. quid si aliquis duxit vnã puellã minorẽ. xij. annis, cum qua nõ potest esse matrimoniũ de iure, & sustinuit onera eius, vtrum interim lucretur fructus dotis? Dicit gl. quòd nõ: per istã. l. & pręcedentem & est ratio quia debet inspici tẽpus nuptiarũ, quæ nuptię nõ fuerũt. & hoc de rigore. sed Azo dicit quòd de æquitate lucratur: quia est eadẽ ratio in isto, quę in viro: quia subijt onera matrimonij. & dicit quòd ita seruatur Bononiæ per legem municipalẽ. licet gl. illã æquitatẽ nõ firmet, hic tamẽ firmat eã in. l. dotis fructus. in prin. ṡ. de iur. do. istã opi. etiã ponit Spe. in tit. de do. post diuor. resti. §. fi. ver. quid si mulier. & Host. in summa, de dona. inter vir. & vxo. Dyn. dicit quòd contra opi. Azo. facit. j. eo. l. in insulam. §. j. quæ. l. bene facit. Ideo distinguit Dyn. aut vir credebat matrimonium tenere: & lucratur fructus. aut non: & tunc non lucratur, vt pręalleg. l. in insulam. §. j, nisi cõtrarium fuerit pactũ, vt. l. dotis fructus. ṡ. de iure do. Istam. q. videtur tangere gl. C. de do. promis. in. l. si pro dote. & ibi Cy. dicit idem quòd Dy. hic. eo addito: quia videtur fructus ex præsumptione dare, si tradit dotem. facit. l. dotis fructus. ṡ. de iure do. quia beuefacienti benefacere debemus. Ista opi. Azo. habuit originẽ ex dictis suis in summa. C. de iure dot. circa fi. sed & hic mihi videtur quòd omnes isti doct. malè dicunt. Nã pu
a pilla etiam si expressè vellet donare, cum decreto nõ posset:[a] & nõ potest dotem cõstituere, vt. l. siue generalis. ṡ. de iur. dot. & .l. seq. & .C. de admit. tut. l. lex quę tutores. de prædi. mino. l. prędia. vnde dicerẽ quòd interueniat pactum de lucrandis fructibus, vt dicit Dyn. vel quòd tradendo videatur donare fructus, vt dicit Cy. quod nõ procedit: quia si expsse vellet donare, non posset, vt dictum est. & pro hoc vt vir non lucretur est casus. j. quod fal. tu. auc. l. pe. §. Iulianus. & hoc verum est, in pupilla. Sed si poneres sponsam esse maiorem: tunc procederet quod dicũt doctores. & ita procedit glo. in. l. si pro dote. C. de do. promis. & .l. in insulam. §. vsuras. j. eo. tit.

SVMMARIVM.

1 *Fructus quod dicantur deductis expensis.*
2 *Si matrimonium durauit pluribus annis, de quibus fructibus deducantur impensæ?*
3 *Dos quod sit quid uniuersale.*
4 *Expensarum deductio non fit, si ultimo anno fructus non fuerint reco ll .*
5 *Colonus ante diuisionem fructuum, non deducit impensas.*
6 *Verbum fructus, prolatum à lege intelligitur deductis expensis.*
Et quomodo prolatum ab homine. nu. 7.
8 *Dispositio huius. l. an habeat locum in fundo dato æstimato in dotem?*
9 *Dictio mox, quomodo capiatur?*
10 *Testes asserentes testatorẽ instituisse titiũ postea caiũ, innuunt utrũq; fuisse institutũ.*

¶ LEX. VII.

b FRuctus. [b]† Fructus intelligũtur mariti & mulieris dedu
1 ctis expẽsis. h.d. Primò ponit qñ matrimoniũ durauit vno anno, vel minus. Secũdò qñ plus. Secunda ibi, & ita. prima subdiuiditur: qa primò ponitur dictũ. Secũdò declaratio dicti. Tertiò exẽplũ. Secũda ibi, quòd sceuola. Tertia ibi, namsi mu
c lier. ¶ O p. j. de. l. [c] prox. §. iterdũ. So. ibi matrimonium durauit plu ribus annis integris: sed qñ est vnus annus nõ cõpletus, recurrimus ad distinct. huius. l. Itẽ opp. j. prox. l. §. ob donatiões. So. ibi loqtur in viro qui nõ deducit: hic im muliere secũdũ quosdã. tu dic quòd ibi matrimoniũ durauit integro tẽpore: hic aũt fuit vnus annus nõ cõpletus. Quæro de qbus expensis loquitur hic? dicit glo. & bene, quòd loquitur de expensis, quę
2 fiunt fructuum quęrendorum causa. ¶ Quæro circa fi. huius. l. † cũ matrimonium durauit pluribus annis, de quibus fructibus deducantur impẽsæ factæ à muliere: de primis nõ: quia sunt cõsumpti: de vltimis nõ: quia in eis à muliere non est impensum. Glo. dicit quòd de vltimis: quia vltimi succedunt loco priorum. arg. l. Imperator. §. fi. & .l. seq. j. de le. ij. pro hac glo. primò est text. huius. l. qui hoc probat expressè. Secunda ratio:
3 † dos enim est quid vniuersale, vt dixi. ṡ. eo. super rub. sed in vniuersalibus vna res succedit loco alterius. vt præalle. l. Imperator. in fi. & not. in. l. si & rẽ & pretiũ. ṡ. de per. hęr. & hoc facit ad. q. quã dixi in. l. si seruus legatus. §. qui quinq;. j. de leg. j. ¶ Quæro extra glo. † quid si vltimo anno
4 nulli fructus sunt percepti. dicit Iacob. de are. quòd nulla fit deductio ab aliqua partium. sicut enim fructus vltimi anni succedunt loco fructuum primi anni, si sunt vberiores: ita si sint minores vel nulli &c. Pro hoc alle. tex. j. l. proxi. §. si fundum in fi. ¶ Contra hoc videtur casus. ṡ. de peti. hære. l. quòd si sumptus. Respon. ibi loquitur de possessore hæreditatis bonæ fidei, qui non debet pati commodum vel incommodum: quia restituit, quatenus est locupletior. hic loquitur in viro & vxore, qui patiũtur commodum vel incommodum, secundũ quòd casus occurrit. ¶ Ter
5 tiò quæro: † locat quis fundũ colono, ad dimidiã partẽ fructuũ: colonus vult ante omnia deducere expensas, postea diuidere fructus per mediũ. ar. huius. l. an possit. Ia. de are. dicit quòd nõ: qa operas suas & expẽsas videtur ponere pro illa medietate fructuũ quã lucrat. ar. l. cũ duobus. §. si ĩ coeũda. ṡ. pro socio. & sic habet se cõis vsus, & cõsuetudo, q̃ est seruãda. ar. l. cũ de lanionis. §. asinã molẽ. j. de fun. instr. & .l. anniculus. de ver. sig. Nec ob. hæc. l. vt dicit Iac. qa hæc dictio fructus, profertur à lege, sed in. q. prædicta profertur ab homi-
6 ne. ¶ Pro declara. huius. q. distingue sic: aut † verbũ fructus, profertur à lege, & intelligitur deductis expẽsis. vt hic. Fallit in decimis: vt extrà de deci. c. tua nobis. & no. de peti. hære. l. si a dño vel à
7 patre. §. fi. Si verò † profertur ab homine: tunc aut ista dictio fructus, profertur ad fructus extãtes in fundo, seu pẽdẽtes. & intelligitur de fructibus integris, deductione nõ facta: vt. l. si pẽdẽtes. in prĩ. de vsufru. & .l. quoties. §. si colono. eo. tit. & .l. qui pẽdẽtẽ. de actio. empt. & .j. de his quæ in fraudẽ cre. di. l. fi. §. pe. licet gl. videatur ibi aliter dicere, vt in l. iulianus. §. si fructibus. ṡ. de act. em. & de iu. fisci. l. fi. in fi. Si verò refertur ad fructus futuros recolligẽdos, intelligitur deductis impensis: vt. l. fundi trebatiani. j. de vsufr. leg. & gl. in. l. si quis argẽtũ. §. j. C. de dona. & hoc nisi aliud sit actũ tacitẽ, vel expressẽ: vt in colono dictũ est, secũdũ Iac. de are. & hoc verũ est qñ nomẽ fructus, indeterminatẽ profertur: sed si profertur determinatẽ: vt decẽ corbes frumẽti ex illo fundo: tũc nõ habet locũ ista distinctio. sed si statutũ dicit quòd de corbe frumẽti recollecti soluat tm̃ noĩe gabellæ: non deducẽtur impẽsæ. secus si deduceret de fructib'. vt. l. si debitor. §. verisimile. ṡ. de cõtrah. emp. dixi plenè in. l. inter stipulãtẽ. §. sacrã. j. de ver. obliga.
8 ¶ † Quæro vtrũ ista. l. habeat locũ in fundo æstimato dato in dotẽ. rñdeo nõ, vt. l. j. §. sed & nouissimi. j. de rei vxo. actio. ratio est: quia ẽstimatio facit emptionẽ: & ideò fundus videtur carior æstimatus, propter fructus: vt. l. si quod ex pamphila j. de leg. ij. & .l. fi. §. pe. j. de his quæ in fraudẽ cre.
9 ¶ Vltimò † est & hic quædã gl. super verbo diuer
d tit &c. quæ intelligit quòd mox aliquid [d] dicitur fieri quod intra mẽsem fit. & idem videtur in di
10 ctiõe, postea. Et hoc inducit Dyn. ad qõnem. † testes dixerũt quòd testator instituit hæredẽ Titiũ postea Sẽproniũ. Quæro vtrũ vltimus tãtũ erit hæres? Mihi videt quòd sic: quia hæc dictio mox & postea, denotãt interuallũ, vt hic, & .l. nam postea. ṡ. de iureiur. & .l. post diẽ. ṡ. de lege commissoria. & .l. per interuallum. ṡ. de iudicijs. & .j. eod. l. post dotem. ¶ In cõtrariũ facit: quia dictio mox, & dictio postea, possunt accipi incontinẽti post: vt. l. j. §. j. j. de verbo. obli. & pro hoc est lex extra
e de electio in. c. quia propter. Cõcludit [e] ergo Dy, quòd verbum mox, & postea, sunt ambigua: quia in dubio ambo intelliguntur hæredes. pro hoc. j. de vulga. & pupil. l. si pater captus. & in authẽ. de incest. nup. §. primo. colla. ij. argu. l. quoties. j. de reb. dubijs.

SVMMARIVM.

1 *Mulier quando non habet aliud præter dotem, debet intra annum ali ab hæredibus uiri.*
2 *Hæredes uiri lucrantur fructus dotis, pro illo anno quo alimentant mulierem.*
3 *Mulier debet operari in illa domo, ex qua alimẽta percipit ex legis dispositione: secus si ex dispositione testatoris.*
4 *Mulier quando non uult stare, uel non potest, cum hæredibus uiri. quando cogatur uel debeat deducere quantum intersit hæredis ex non præstatione operarum.*
5 *Hæredes mariti quod lucrẽtur fructus dotis, quãdo superabundãt alimentis præstitis uxori defuncti.*
6 *Contributio fructuum, sicut nõ fit in fructibus naturalibus, nisi de perceptis: ita in pensionibus.*
7 *Colono quis stare tenetur quando res in ipsum transfertur ex necessitate: secus si ex uoluntate.*
8 *Tempus locationis, si excedit annum à die matrimonij: de illo quod excedit, uir nihil habere debet.*
9 *Locatio fundi dotalis, si esset facta pro certa quan-*

a ¶ Nõ posset. Spe. in titu. de do. post diuor. re. §. formatis. ver. qd si muli. & ibi Io. an. tenet quòd de iuris rigore nõ lucretur fructus: secus de æquitate. vide quod voluit Pe. de anc. cõs. xciij. iquãtũ Alex. se remittit. an statutũ deponens q̃ vir lucretur dotẽ, habeat locũ ĩ muliere non traducta ad domũ, nec carnali copla cognita. Adde Abb. cõs. cvij. Pau. de cas. cõ. cxxiij. Bal. cõs. ccchij. j. li.

POMATES.

b ¶ Fructus. Vide Feli. in. c. ad aures. col. ante pe. de pręscrip.

c ¶ Et de ista materia fructuũ qñ debet pretiũ, vide Ludo. ro. cõ. x. incip. qõnis propositę deci. Andr. barba.

d ¶ Quod mox. de dictione mox, illico, statĩ, vide Car. cõs. x. de verb. sig.

POMATES.

e ¶ Concludit. vide Alexã. consil. liiij. versil. licet. j. volu.

a ¶Diuortio. Adde in quãtũ Alex. hic scribit Pe. de anc. cõsil. lxxxvij. ꝙ ita propter timorem belli sit fienda remissio, sicut si esset bellũ. pro hoc facit quod idẽ consuluit, consi. ccccxxj. quòd si pater filiã infirmã morbo pestifero emãcipet, vt possit testari vt ipsum vniuersaliter instituat & filium proprium infantem in modica re: quòd non valet emãcipatio, in pręiudicium eorum qui successuri fuissent ab intestatò infanti: qa ꝓximus morti habetur pro mortuo.

POMATES.

a ¶Diuortio. Vide ad istum tex. q. formatam per Oldr. consi. cxij.

b ¶Primò. Dic secũdũ Pau. de castro quòd hic nõ oẽs cõcesserũt: tum quia hoc non reperitur iure cautũ: tũ quia dilatio debet prodesse hęredib⁹ quib⁹ à lege datur: vt. j. l. si cõstãte. §. quoties. j. eodẽ. sed hic esset onerosa: ergo videtur non bene dictũ. Adde quòd Abb. cõsi. xxxix. libr. ij. dixit quòd Cyn. refert multos tenere, quòd non debeat ali. & quòd sibi videtur subtilior, et verior opin. quia mulieri potest consuli vidẽdo ius sibi competens de pręsenti. dicit tamen ꝙ alia opi. est ęquior quam tenet gloss. in. d. §. exactio. quã uis gloss. communiter, vt dicit Pau. de castr. & docto. sequantur pręterq̃ vbi res immobiles essent in dotem datæ: quia tunc statim illas restituere tenentur cũ fructib⁹ vt possit seipsam alere. ẽt vt si patrẽ haberet, vel fratres. à quibus alimẽta habere posset: qa possent prædicti dicere, habes vñ te alas, nolo te alere. & secũdũ hoc Sa. in. d. §. exactio. & Ia. de bu. d. l. j. C. de rei vxo. act. dicũt ꝙ si intra annũ mulier nõ petijt alimẽtari, elapso anno nõ põt petere alimẽta, nisi pecũiã mutuò accepisset, vt se aleret: qa tũc rõne morę tenerẽtur ipsi hr̃des. & hoc dicit Paul. de ca. mẽti tenẽdũ. Tu Adde Bal. cõsi. ccxxiiij. ij. vol. & Abb. vbi. s. firma tñ remanet opinio, ꝙ ista dilatio data hæredib⁹ vltra annũ, nõ debet sibi esse dãnosa, vt intra illud tp̃s alere teneãtur viduã. ĩ q̃ Paul. de cast. dicit Bar. se ĩuoluere. & idẽ de eo dicit do. Alex. q facit quãdã dictionẽ q̃ ĩ p̃rio mẽbro habet cõtrariũ cõsiliũ Bal. dũ vult ꝙ si nõ habet vñ se alat, ꝙ hęredes viri teneant̃ restituere tm̃ ꝙ se alat, qa Bal. dicit hoc attẽto, ꝙ mulier semꝑ hr̃et vñ se aleret. imò plus dicit ꝙ si mulier habet penes se peculiũ, vl̃ res q̃ de sui natura nõ fructificẽt ꝙ illas nõ teneat̃ vẽdere, nec ꝑ hoc dicat̃ hr̃e vñ se alat: ita ꝙ hęredes ad alimẽta teneant̃. Iõ vide eius cõsi. cxcvj. ij. vol. vnde concludit hoc ꝙ dicit do. Alex. de mente Pet. & Cy. non esse fiendum saluo si haberet multum vini in rediti. & nihil frumenti: tunc * em̃ hæredes ei dicere possent. * vẽde de vino, & emas de frumento. nulla ergo vsq; quaq; data est sol. ad cõtrarium, nisi dicamus ꝙ sit speciale in debitore dotis: vt teneat̃ non obstante dila. ad alimenta: qa data ẽ ipsa dos, vt de ipsa se mulier alat, vt dicit Paul. de cast. hic & ĩ cõsi. ccclxxxv. & necessitas legi nõ est subiecta, vt dixit Cy. ĩ. d. §. exactio. & sic tenentur alere viduam q̃ nullã habet dotẽ, vel habuit, sed perempta sit, vt volunt Rich. malũ. & Cyn. in. l. fi. de bonis mat. q̊s & seq̃t Paul. de ca. q̃to magis debẽt alere istã, cui⁹ dotẽ habet ĩ ptãte, & * eã cõuertũt in vtilitatẽ suã * arg. aut̃. multo magis. C. de episcop. & cleri. stabim⁹ ergo cũ glos. & cõi op. ꝙ si nõ habet vñ se alat mulier, intra annũ oĩno alẽda sit à viri hr̃dib⁹. & ita cõsuluit Bal. alle. cõsilio. ccviij. ij. vol. & do. Car. cõsil. lxxiij. an aũt hęredes viri lucrẽtur oẽs fructus, an solùm pro ea parte pro qua expensę factæ sunt. Anto. (quẽ Paulus de castro sequitur) dicit quòd eatenus lucrentur, quatenus exponunt. & sic potius de suo mulier ali dicitur. pro quo facit quod voluit Baldus in alleg. consilio. ccxxiiij. scilicet quòd hæredes viri non teneantur ad alimẽtãdum eã nisi secũdũ quãtitatem dotis, non secundum patrimonium viri. & hoc idem voluit Iacob. butr. in. §. illo proculdubio. vt refert. j. do. Alexã. p̃uã opi. putat de iure veriorẽ. licet Bal. illã nõ alleget. tamẽ Bartol. & gl. aliter loquuntur. Operari autẽ cui debeat? Dic secundum Paulum de cast. illis à quibus percipit alimẽta, & si stat in domo, omnia illa facere tenetur quæ operari scit, per gloss. in. l. sicut. de oper. lib. Si autem extra domum habet alimenta ex eo: quia cum honore, vel pacificè stare in domo non potest vel est consuetudo in patria quòd mortuo marito reuertatur mulier, ad domum patris vel suorum: tunc quia per ipsam nõ stat quomin⁹ operetur debet ali extra domum, deducto eo quod ex opera sua commodè lucrari potest. ita dicit Paulus de castro hic. & Baldus allegat consi. cclviij. An autem post annum possit petere alimenta. Raphael. cuma. dicit communem opi. esse quòd nõ possit qa secundũ Angel. imputan. est mulieri, quæ non repetit doté ex qua se allere possit. & hoc probat per. l. titiã. j. de solu. cõfirmat Paulus de castro per hoc simile quòd quis potest petere sortem, non tamẽ vsuras. l. j. cum ibi not. C. de senten. quæ sine cer. quanti. profer. & ita dicit dominus Alexan. tenuisse Imol. hic: Anto. de butr. & Ioan. andre. in c. salubriter. de vsu. Hostien. in summa de vsu. §. aliquo. versi. quid ecõuerso. Rom. in. c. consuluit. in repetitio. de vsu. in tertia quæstione. Tancre. in sua compendiosa, in rubr. quia iure cautum non reperitur, quòd mulier hæredib⁹ viri teneatur operari: ergo nec ab eis ali. arg. l. secundũ naturam. adde quòd Abb. consilio allega. s. consuluit quòd nõ valet statutum disponens, quòd vxori relictæ debeantur alimenta, donec dos soluatur. & ita dicit tenuisse Ioan. de lig. in clemen. j. de vsu. quia dicitur vsura. alleg. etiam Imol. in. d. c. salubriter. vbi dicit quòd si hæredes viri pignorauerint mulieri fundum, pro restitutione dotis, quod mulier tenetur fructus compensare. & idem sensit Paul. de cast. hic: nisi non haberet vndè se aleret. & ad proximè dicta faciunt quæ vult Pet. de anch. consil. xcij. quòd licet testator damnet hæredem soluere. x. annua, donec dos soluatur pro centenario, occasione alimentorum, quòd illa mulier exigere illi non potest. Si tamẽ mulieres solitæ sunt mercari, vel dare pecunias suas ad partem lucri, illius lucri cessantis potest ratio haberi, vt est lex. in. l. iij. & ibi gl. de eo quod cer. lo. & de hoc consuluit Pau. de ca. cõsi. ccclxxxv. vbi etiam videtur voluisse, quòd si mulier non habet vndè se alat, & pacta fuerit cum hæredibus viri de lucrando aliquid vltra dotem, quòd licitè retinere possit: & dixit dicta canonistarũ procedere, quãdo mulier nullum cõmodum percepisset de dote: quia tenuisset in causa, vel haberet vnde se aleret. quas autẽ vsuras, & qualiter possit maritus petere ab hæredibus vxoris, quibus est facta mora in soluendo dotem: vide plenè per Ro. cõsil. cccxvij. & ad proximè dicta, an mulier possit post annum petere alimenta dotis, vide Bald. cõsi. cclij. ij. vol. & Bar. cõsi. cxxviij. quod incipit, Franciscus.

b POMATES. ¶Primò. Vide Alex. cõsil. xxvij. co. j. vo. iiij. & cõ. cxxxiij. in prin. & per totum. eod. volu. vbi declarat Barto. consi. lxxv.

titate fructuum, qui percipiuntur ex ipso fundo quò nihil ueniret ex contributione.

10 *Mulier utrum possit agere cõtra colonum sine successione, quando fundus fuit ad ipsam reuersus?*

11 *Vir si decedit, quod transmittit fructus perceptos pro eo tẽpore quo durauit matrimonium ad eius hæredes.*

12 *Canonicus quòd nõ trãsmittat fructus perceptos pro rata anni, quo stetit in canonicatu ad eius hære. de iure cano.*

13 *Mulier si locauit fundum, quando uir debeat aliquid habere de fructibus.*

¶LEX. VIII.

Diuortio. a Si fundus plen⁹ fructibus datur in dotem tempus locationis inspicitur, vt sciamus quid percipitur de pensione. i. pro quanto tempore percipitur pensio. tempus verò matrimonij inspicitur: vt sciamus pro quota parte anni de pensione vir lucratur. sed si fundus vacuus datur in dotem, tempus locatiõis pro nullo inspicitur. hoc dicit vsq; ad. §. ob donationes. Primò ponit dictum in genere. Secundò exẽplificat, quando plenus fundus, datur in dotem. Tertiò exemplificat, quando fundus vacuus datur in dotem. Secunda ibi: neq; enim. Tertia ibi, econtrario. Prima pars est clara, & glo. prima ponit casum in hoc principio. Secunda pars subdiuiditur: quia primò remouet quorundam opinionem falsam. Secundò illud probat, reducendo ad inconueniens. Tertiò concludit, & exemplificat Secunda ibi, alioquin. Tertia ibi, itaq;. Item tertia pars subdiuiditur: quia primò loquitur, quando fundus fuit datus vacuus, & ex eo maritus nullos fructus percepit. Secũdò quãdo maritus percepit aliquos fructus, sed nõ integros. Tertiò ex prædictis ponit vnam illationem. Secunda ibi, itẽ si messes. Tertia ibi, apparet igitur. Ad primam partem oppo. quòd tempus locationis inspicitur vt patet in secunda parte huius legis. Solutio. tp̃s locationis inspicit̃, vt sciam⁹ qd percipit̃: vt ab alio incipiat ann⁹, vt patet ex summario, vt infrà dicã glo. ponit in prin. gl. magnæ. ¶Quærit glo. quid si matrimonium soluitur morte? respõdeo idẽ: vt §. fi. & §. s3 & nouissimi. C. de rei vxorię. act. ¶Secundò quęrit, qd si mulier est alẽda intra annũ ab hæredibus viri. Et gl. dicit hic, quòd tũc hære. lucrãtur fruct⁹ pro illo anno. Ex quo no. duo. primò b ꝙ si mulier † nõ habet aliud intra ann. debet

b

1 alimẽtari ab hæredi. viri. Ita pręsupponit hic gl. nostra. & hoc firmat ĩ. §. exactio. C. de rei vxo. ac. & in. l. pen. j. vt in pos. lega. & in Spec. in ti. q filij sint leg. §. j. ver. nũc dicamus. Secũdò not.

2 † quòd in illo anno hæredes viri lucrari debẽt fruct⁹, per regulã iuris, secũdũ naturã. cũ em̃ sustineãt onus sentire debẽt lucrũ, secũdũ Dy. vt extrà de re. iur. c. q sẽtit. li. vj. ¶Extra gl. q̃ro, intra illũ annũ vbi

3 mulier debet operari? Rñdeo † ibi vbi debet alimẽtari: vt. l. sicut. in prin. j. de ope. li. & ibi not. ꝙ intelligo verũ, qñ debẽtur alimẽta ex dispositiõe iuris, siue legis, vt in q̃one proposita: sed si ex dispositiõe testatoris: tunc illud cessaret. vt. j. de ali.

4 & cib. leg. l. libertis la secũda. §. fi. ¶† Quæro, qd si mulier nõ vult stare in domo cũ hæredib⁹ viri. Spe. in tit. qui filij sint legitimi distinguit: aut ibi põt honestè stare, aut nõ. sed tex. in. l. libertis. pręalleg. §. fi. videtur dicere quòd nõ imponatur necessitas stãdi cũ hæredib⁹ sed quòd debet alibi alimẽtari: sed tũc qd fiet de operis mulieris. Rñdeo, q̃dã sunt mulieres quarũ nullæ sunt operę in domo: vt istæ dñę, magnę quę suis manib⁹ nihil operãtur: & tũc de suis operis nulla est ratio: vt. l. pe. j. de oper. seruo. si verò est domina quę operaretur: tũc de alimẽtis debet deduci, quãtũ interest hæredis ipsam in domo operari. vt. j. eo. l. si cõstã

5 te. §. quoties. ¶† Quæro quid si heredes in alimẽtis mulieris expẽdãt minus quã sint fructus dotis. Dy. hic format istam questionẽ, & non determinat. credo quòd hæredes isto casu tenent vicẽ defuncti. mulier enim illo tempore videtur stare in primo matrimonio. vt. l. fin. C. de bonis maternis. nam sicut si fructus dotis non sufficerent sibi, de suo deberent supplere: ita si superabundãt debent lucrari. Venio ad secundam partem, scilicet ad versiculum, neq; enim.

Neq; enim

Neque enim. Intro glo.magnã,quę est ita difficilis,sicut ali qua alia quæ sit in isto libro. ¶ Oppo.hic dicitur quòd quarta portio mercedis miscetur cũ fructibus perceptis. ¶ Cõtrà,imò tertia:quia tertia parte anni durauit matrimonium. Respõdet gl. quòd illa portio non debet computari anteq̃ debeatur,sed non debetur nisi pro tribus mẽsibus:& sic pro quarta parte anni:ergo illa tantũ cõputat̃. sed si prius locasset,pro maiori tẽpore computaretur. fructus eñ percepti
a cõtribuũtur hic.vnde sicut de fructibus naturalibus[a] nõ fit contributo† ni
6 si de perceptis:ita de fructibus ciuilibus & de pẽsionibus non fit cõtributio,nisi quatenus sunt percepti,vide gl.q̃ hoc dicit. ¶ Ad hoc op.q̃a secũdũ hoc tẽpus locationis inspicit̃, quod ab initio negauit. Rñdet gl. tẽps locationis inspicit̃ vt sciamus qd pcipit̃:tẽps aũt matrimonij inspicit̃,vt sciamus pro quota parte anni fruct⁹ vir lucret̃. & sic si bene cõputes.de trib⁹ aureis pro quatuor mensibus vir habebit vnum,& si dicis,quare pro primo mense habet aliquid de pensione. Respõdet gl.& bene:q̃a pro illo mẽse subijt onera mr̃imonij.ergo debet sentire cõmodũ.vt ĩ re.iur.secũdũ naturã. Et quòd hoc sit verũ,apparet ex tex.q vult virũ habere tertiã partẽ quartę.sed si aliud diceres,haberet solum quartã quartę. ¶ Op.& videtur quòd tota pẽsio veniat in cõtributione sicut totus fructus. Rñ.hic tractat̃ de diuisione fructuũ perceptorũ tñ.sed totus fruc.est pceptus nõ tota pẽsio:ideo tota in contributione nõ venit.ita dicicit gl. ¶ Cõtra hoc op.imò tota pensio est percepta,vt.j.de re.iur.l.qui actionẽ habet:imò plus quàm fructus:quia p viri solicitudinẽ habet̃ pẽsio:sed fructus solus nõ,vt.l.si nauis.š.de rei ven.gl.rñdet tribus modis. Primò,quòd nõ ꝓpriè dicit̃ haberi id ad quod qs habet actionẽ,vt.l.minus.j.de reg.iur. Ista sol.destruit̃ p tertiam rñsionẽ quã statim dicã. Secũdo modo soluit,ꝙ hoc est ideò:q̃a mulier grauat̃ ĩ vno:q̃a tenet̃ stare colono,vt.l.si filio.§.fi.j.eo.ti.&.l.in venditione.§.j.de bo.aut.iud.pos.ideo cũ trãslatio fiat in muliere de necessitate: nõ mirũ si releuet̃ in alio,vt nõ cõtribuat pẽsionẽ totã:iõ ex hac gl.distin-
7 gue.aut res† trãsfert̃ ad aliquẽ ex necessitate:& cogit̃ stare colono.aut ex volũtate:& tũc secus.dixi plenè in.d.l.si filio.§.fin.j.eo.vbi vide gl.& not. Tertio modo.soluit̃ pẽsio de iure,peti nõ põt,nisi in fi.anni,vt no.in.l.iij. C.locati.& ideò meritò tota nõ cõtribuit̃.certè secũdũ istã sol.nec ꝓ trib⁹ mensibus cõtribueret̃:q̃a nõ põt peti:vñ huius timore Io.legit aliter istã. l.videlicet,quòd tota pensio contribuatur tripliciter,re,nomine,& spe. Et secundum hoc,oportet te ponere quòd locatio esset facta pro.xij. aureis, ita quòd quolibet mense vnus aureus solueretur. Sed qualiter ista computatio fiat,glo.ponit hic ita obscurè quòd doc.& scholares communiter nõ capiunt. Dubium est:quia.xij.debentur pro vno anno,à die locationis:& vir nõ debet habere nisi pro vno anno,à die contracti matrimonij:qui annus non capit nisi.xj.menses de tempore locationis. Ideò computatio fiet tribus modis. Primo modo,vt vnus mensis detrahatur,vt sic tria cõtribuãtur re,& octo spe. quòd enim Io.dixit nouem detracto vno mense, idem
8 est dicere quòd octo. ¶ Not.ex hac dispositione gloss.† quòd vbicunq; tẽpus locationis excedit annum à die matrimonij:de illo quod excedit, vir nihil habere debet. Nec ob.infrà.ea.l.ver.econtrario.&.§.item si messes.vt in quolibet eorũ dicam. ¶ Alij aliter computant,videlicet quòd tota nouem contribuantur in spe.& ne incidas in illud absurdum,quòd fiat computatio pro.xiij.mensibus,pensio vltimi mensis attribuatur mẽsibus præcedentibus.& sic pro singulis quatuor mensibus debeantur quatuor aurei cum dimidio.& sic in octo mẽsibus debebuntur nouem. Contra istam cõputationem op.quia non est in potestate nostra facere quòd illud quod quis debet in mense sequenti, debeatur in præcedenti:quia ante diem malè agitur,vt.l.j.quando di.vsusfru.le.ce. Solu.ad istud euitandum, dicebat Io.hanc computationem faciendam esse finito anno,à tempore locatiõis. vt sic debitoris in nullo intersit:tunc enim fiet computatio,perinde ac si pro pcedẽtibus mensibus ille vltimus aureus esset debitus. Tertio modo sustinendo hanc opi.Io.potest fieri illa computatio.vt.j.dicetur in glo.vide licet quòd videatur perceptum q̃tum istud nomen debitoris debẽtis mercedem posset vendi,vt ibi.alij dicunt quòd caueat &c. Si ista opi.Io.in aliquo esset vera:deberet intelligi secundùm primam computationem.in veritate tamen non est vera:quia est cõtra istam literam. Teneo ergo primã lect.s.quòd tria tantum contribuantur. ¶ Ad rationem in oppositum adductã,dum dicit quòd omnia contribuantur,quia omnia videntur percepta,vt in regula iuris,qui actionem.respondeo:hic tractatur solum de diuidendis fructibus à viro perceptis.dico ergo quòd ab initio colonus debet totam pensionem,vt.l.si à colono.j.de fideius.sed videndum est cui debeatur. Respondeo:pro illa parte anni pro qua fundus ad virum pertineat:ipse vir implet contractum:quia patitur colonum frui. Ideò ipsi viro videtur acquisitum,meritò ergo in contributione venit,& pro alia parte anni qua fundus pertinuit ad mulierem,ipsi mulieri videtur debita pẽsio in effectu: ipsa eñ mulier cõtractũ implet,& patitur ipsum colonũ frui.ergo meritò sibi debet̃,vt.l.si seru⁹ communis meuij.§.fi.j.de sti.ser.& ibi dixi. ¶ Quare autem hoc casu non contribuatur illud quod à muliere percipitur, sed solum quod percipitur à viro,dicam statim in sequenti parte. ¶ Op. quãcunq; opi.teneas:reperitur quòd vir habet pro isto vltimo anno partem fructuum duorum annorum. Gl.hic in fin.respondet quòd non dicitur nisi vnus annus tantum:tamen ille annus est fertilior.ita dicit gl.in fi. ¶ Cõtra hoc op.extrà glo.si fundus iste non esset locatus de fructibus sequẽtis anni,vir nihil debet habere:vt š.l.proxi.ergo eadẽ ratione nec hic. Respõ.

a Naturalibus. Qui dicantur fructus naturales & qui industriales,vide eundem Bart.in.l.& ex diuerso.š.de rei ven.Bal.in.l.pro oneribus.C.de iu.do. Bal.in.l.ancillę.C.de fur.d.Anto.& cano.in.c.grauis.de restit.spol. Bart.in l.fin.j.ad.l.fal.Bal.in rubr.C.de fruct.& lit.expẽ.Bal.in.l.fin.C.de vsur. Et licet pensiones veniant appel.fructuum,vt per glos.& doc.hic,vt etiam est tex.ĩ.l.si nauis.š.de rei ven.& in.l.videam⁹.š.de vsu. tamen Bald.in.l.si traditio.C. de act. emp.tenet ꝙ pensiones strictè nõ veniũt appe.fructuũ. pro quo est bonus text. in.l.cum autem.§.cũ redhibetur.š.de ędil.edi.& in.l.mercedes.š.de pe.here.&.in.l.prędiorũ.in verbo pro fructib⁹.š. de vsur. si ergo habeantur loco fructuum, ergo non sunt fruct⁹: cũ aliud sit esse fructus,aliud haberi loco fructuum.l.mercis.la.ij.j.de verbo. sig. quod est not. propter statuta,& qui dicantur fruct⁹ industriales & qd de oleo, vide Bart. consi.cxxv.

non est eadem ratio.nam si fundus non esset locat⁹ in fructibus percipiendis,vir nihil iuris videtur habere.& ideò non potest dici quòd veniant in contributione tãq̃ percepti.secus si locauit,vt dictum
b est. Et pro hoc dico:[b] si† ista locatio esset facta pro certa quantitate fructuum qui percipiuntur ex isto fundo:quòd nihil veniret in contributione:nam illa promissio dicitur conditionalis vt.l.j.j.de condi.& demon. Et ideò meritò viro nihil est quæsitum. sed si locatio esset facta pro certa quantitate in genere soluenda quolibet mense:vel in fin.anni,non curo: pars venit in contributione secundùm formam huius legis:quia licet hæc obligatio sit in diem:tamen dies cedit,& viro debetur:vt.d.l.cedere diem.infrà
10 de verb.sig. ¶ Circa istã† partem quærit gl.quando fundus reuertitur ad mulierẽ:an mulier possit agere sine cessione cõtra colonum?& determinat quòd non:sed vir cogitur cedere,vt in gloss. Si tamen vir non esset,vel non reperiretur per quẽ cogi posset: tũc haberet actionem vtilem sine cessione.vt.l.j.C. de act.& obli.&.š.de hæredi.instit.l.j. Venio ad tertiam partem.s.ad versi.econtrario.

Econtrario. Op.quòd litera videt̃ sibi cõtradicere.dicit eñ econtrario quoq;:& sic dicit quòd est hic contrarium:& est idem. Respondeo:non contradicit:quia ista verba referuntur ad diuersa.est enim econtra ad præcedentia:quia š.mulier dedit fundum plenum fructibus:hic autem vacuum,sed est idem:quia circa diuisionẽ fructuũ habet̃ ratio mercedis vel fructuũ non à die locatiõis,sed cõtracti matrimonij:vt hic,& ibi, secũdùm gl.& bene. ¶ Ad hoc op.š.quia.š.dixi tãtùm illam partem pensionis diuidi,cuius tempus fluxit durante matrimonio hic verò totam pensionem dicit diuidi,& sic,non est idem. Respõdeo idẽ esse,sed non per omnia.vtrobiq; enim pensio cõputatur,sed ibi pars:hic tota.& ratio est:quia ibi datus fuit fundus plenus:hic vacuus,secundùm glo.& bene,declarando eam vt.j.dicam. Alij soluunt,dicendo quòd hic est per omnia idem:& magis ponitur quædam facti accidentia quàm iuris ministerium: ideò non placet gloss. Tertij(vt Plac.)dicunt se non intelligere istum.§. Quarti(vt Io.)qui in præcedenti.§.tenet quòd omnia contribuantur, dicit quòd est per omnia idem:sed illius opi.š.reprobaui.tene ergo primam sol.gloss. ¶ Ad huius declarationem scias quòd quando vir fructus percipit,nihil sibi debetur à muliere de eo quod percipiendum est:sed quando maritus non percipit fructus:tunc debetur sibi à muliere de eo quod percipiendum est ab ea de pensione.vt.j.ea.l.§. interdum. vnde meritò in præcedenti versi.marito nihil debetur de pensione percipienda:hic sic. Item aduerte:q̃a intelligo istũ §.quòd mulier locauit fundum ꝓ.xij.habito respectu ad fructus qui percipiũtur ĩtra annum à die matrimonij:meritò ergo vir de illis debet habere partem. Et quòd hoc sit verum,apparet ex litera.licet enim vinea locetur de mense martij pro vno anno pro.xij.aureis,hoc fit respectu vnius vindemię quæ percipitur de mense Octobris:& sic intra annum à die matrimonij. Si enim locasset pro maiori parte, fortè pro.xxiiij.aureis in duob⁹ annis,vel in viginti mẽsib⁹.& sic respectu fructuũ duorũ annorũ vir nõ deberet habere,nisi de pensione quæ respicit fruct⁹ illius anni quo matrimonium durauit.nec enim ꝓ vlteriori tempore debet habere,vt patet ex præcedenti parte. Fallit in versicu.item si messes.j.eod. secundùm secundam lecturam,vt ibi dicam. Et eadem ratione dico si vir locasset pro multis annis,& pensionem ab initio recepisset,quòd solum debet vir pẽsionem habere,quæ respicit fructus quos ipse debebat habere illo anno:& residuum debet restituere mulieri. ¶ Opponitur infrà.de iure fisci.l.fin.

b ¶ Pro hoc dico. Adde quòd cũ Barto. transeũt Angelus, Pau.de ca.& Inn. sed Mod.Rom.& Alexan. contrà:q̃a licet non sit nata actio & obli.tamen spes ipa vr̃ posse cõtribui & diuidi.ĩ.l. spem.C.de dona.l. in quantitate.j.ad le.fal.nec iste text. secundùm ipsos cõsyderauit natiuitatẽ act.& ob.sed solũ acquisitio: quo ad iur.ĩterpretationem.secũdùm quã interpretationem non reperitur iure cautum quòd pensio cõsistens in fructib⁹ nascituris, nõ ita censeatur acquisita ꝓ tpe præterito,sicut pẽsio cõsistẽs in pecunia vel alio genere:cũ lex gñaliter loquat̃ all'. Ro.text.ĩ ver.item si messes,ĩ ea.l. quẽ tñ do. Alex. dicit non facere ad propositum,sed ipse dicit probari:q̃a clarũ est vbi aliqd mihi competit sub cõditione,semper habet̃ ratio illi⁹ quod pendet ab euentu condi.vt.l. in leg. aquil.si deletum. š.ad leg.aql.& ĩ.l.si seru⁹.š.de cõdi.fur.

POMATES.

a ¶ Opp. hic. Vide in materia fructuũ cõsumptorũ p Bar. in rub. C. de loca. in xv. colũ.

POMATES.

b ¶ Prædictis verò. Limita hęc p Bar. l. eum qui. in fi. prin. ff. de his quib. vt indi. & adde eundem Bar. in eadem materia. l. dñi pdiorũ. C. de agrico. & censi. li. xj. & l. & ex diuerso. §. j. ff. de rei vẽ. in fin. Panor. in c. grauis. de restit. spoli.

c ¶ In anno. Adde quod Bal. infert ad questio. ñ vẽdo tibi vuas mei viridarij quę bis in anno colliguñ, ꝙ debet intelligi facta vẽdi. de prima vice. qđ limita secũdũ Ro. nisi quantitas pretij aliud iudicaret: quia esset magnũ pretiũ, nisi ꝓ pria vice: qa tũc intelliguñ venditę oẽs vuę per tex. in l. cũ in fundo. §. vxor viro. s. de iure Do. Itẽ limitaꝰ, nisi essent alienatæ ex cã lucratiua: qa non debẽt intelligi in perpetuũ. ita decidit Bald. in auẽ. excipitur. C. de bo. quę li. per. l. fi. de ser. vrba. predi. pro quo facit quod ipse dicit in l. ij. C. de fideicom. quòd si testator legauit vxori suę vestitũ. & sic ex titulo lucratiuo, debet intelligi quòd singulo anno vestiaꝰ, si mos tamẽ regionis expostulat, alś nisi illis fractis alię non fiaꝰ, quod est notã. & si vis videre qñ aliqđ debeaꝰ pro prima vice, vel annuum, vide Bar. in l. cum qui. §. qui ita ĩ magna. de ver. ob. & in l. pen. j. de annu. le. Refert etiã do. Alexan. quòd Bal. i. l. ę. de. Co. loc. per hũc tex. in ver. quòd si in anno. dicit quòd si emphyteuta cessat in solu. vel biẽnio, vel triẽnio, vt res est, & ca data à iure suo, non verificatur in eo q cessat illo tempore si in illo biẽnio, vel triennio vnus solꝰ

gloss. parua quæ incipit, pro tota locatione &c. dicit aliter distingui in prædio vendito alij locato quàm hic. pro hoc assigno rationem: quia venditio fit, ex voluntate. illa autem restitutio fit ex necessitate, vt not. s. in glos. magna. ¶ Opponitur. s. de vsufru. leg.
11 de. l. defuncta. dicit gloss. † aliud in fructuario, aliud in viro, assignans rationem: quia vir percipit fructꝰ, respectu oneris matrimonij, vt. l. pro oneribus. C. de iure do. vnde ꝓ ea parte anni qua onera substinuit, lucreꝰ fructus, sed fructuarius percipit fructus, propter ius quod habet, non respectu alicuius oneris. vnde eoipso quòd percipit fructus, facit eos suos irreuocabiliter. & si decedat antequàm percipiat, per-
12 dit ius percipiendi totaliter. ¶ Vnde fortè esset † idẽ dicendum de canonico qui decedit, quod in viro, scilicet vt fructus perceptos & percipiendos trãsmittat ad successores, ꝓ rata anni quo stetit in canonicatu. non enim percipit fructus tanquàm simplex fructuarius. sed propter onera ecclesiæ quæ sustinet. Canonistę tamen aliter dicunt: quibus in hoc est stãdum. ¶ Quærit Dyn. hic quid si ipsa mulier locauit: an debeat ipse vir habere aliquid, quidam quòd non: quia vir nil percipit: cum habeat mulier actionem. Contrarium tamen dicit Dyn. & apparet ex
13 princi. huius. l. vbi generaliter loquitur. Tu † distingue: aut mulier locauit cõstante matrimonio: & tunc idem est ac si locasset vir: qa ex bonis viri quæ fuit mulier, & sic est viri. vt. l. quintus. de dona. inter virum & vxo. aut locauit ante matrimonium: & tũc dic vt infrà proxi. ver. secundùm secundam lect. & ibi dicam. Venio ad ver. item si messes.

Item si messes. Iste versicu. legitur tribus modis, primò secundùm primam lecturam: quæ est clara & bona. Secundo modo secundùm secundam lecturam, quę est notabilis, licet non ita clara. Tertio secundùm tertiam lecturam, & ista non est notabilis neq; clara. Prima lectura est plana: ideò vide per te. ¶ Veniamus ad secundam lecturam, ex qua not. quòd si mulier ante matrimonium locauit fundum, & recipit pensionem, & posteà nupsit: & antequàm alij fructus perciperentur diuertit: tunc in recompensationem, vir debet habere de fructibus sequentis anni. & sic est casus in quo ad maritum pertinent tam fructus vlterioris anni, quàm vltimi. quod not. diligenter. sed si mulier pensionem non percepisset: tũc viro debetur pars pensionis, vt patet in hoc versicu. secundùm primam lecturam. tertiam lectu. vide per te. ¶ Oppo. si fructus sint percepti; tota pensio in contributione non venit; vt. s. ea. l. versicu. itaq;. Solu. illud verum, si omnes fructus sint percepti scilicet pro cultu totius anni. & ita ibi. hic verò fuerunt percepti pro parte tantum qua seruiturus esset: & ideò in contributione venit pensio vindemię. ¶ Vltimò ponit Dyn. vnam distinctionem de fructibus: quam Cyn. refert. C. de rei vxo. ac. in. l. vnica; §. sed & nouissimi. quæ tamen eget multa suppletione: vt ex præcedentibus patet, vide per te.

SVMMARIVM.

1 *Dos, est quid vniuersale.*
2 *Compensatio quantitatis debitæ in pecunia, ad quantitatem fructuum, quòd non fiat.*
3 *Vnum genus quando possit solui pro alio.*
4 *Fructus perceptos, sed æstimationem, quem reddere non teneri.*

Ob donationes. Oppo. cõtra petitionem dotis non obijcitur compensatio, vt. C. de rei vxo. act. §. sed nec ob impensas. & §. sed nec retentio ob res amotas. Solu. dicit gloss. quòd isti fructus non sunt dos, licet actione de dote petantur. quod non est verum:
1 quia † dos est quid vniuersale, vt infrà titu. j. l. quòd dicitur. & dixi. s. eodem. titu. super rubr. vnde nec ipsa res data in dotem, nec fructus propriè sunt dos licet sint dotis. Ad contrarium dic, vt dicam infrà
a eodem. l. rei iudic. §. primo. ¶ Oppo. hic. a fit compensatio de specie ad quantitatem, vel de specie ad speciem. Contrà de. l. si conuenerit. de pigno. act. gl. solu. quòd hìc res amotæ, & donatæ desierunt extare: & sic mulier ad quantitatem tenebatur. Item fructus desierunt extare, & sic vir tenebatur ad quantitatem, vide glos. quia notabilis est: innuit ergo ista
2 gloss. quòd † quantitatis debitæ in pecunia ad quantitatem fructuum non fiat compensatio. Contrariũ not. C. de compensa. l. neq;. Iaco. de are, dicit. tenendam esse vltimã opi. positam in glo. in. l. contraria. & sic ista remanebit firma: qui enim compensat, soluit. vt. l. si debitor. §. q po. in pi. ha. sed aliud pro alio. inuito creditore solui non potest: vt. l. ij. §. j. s. si cer. pet. ergo nec compensari, secundùm Ia. de are. Idem tenet Innoc. extrà de iureiuran. in. c. ad nostram. ¶ Oppo. ad istud. infrà de auro. & arg. leg. de. l. j.
3 & l. titiæ amicæ. §. fin. Respondeo: vnum † genus potest solui pro alio, si sunt eiusdem materiæ: vt si debeo tibi libram auri: possum tibi soluere in pecunia aurea, & econtrà. sed si sunt diuersę materiæ: vt si ab vno debetur pecunia: ab altero frumentum: nõ fiet compensatio, vt hic. prædicta vera sunt nisi ex consuetudine sit aliud inductum. videmus enim quòd pro floreno soluitur pecunia numerata argentea, vel econtrà, quod ex consuetudine procedit, vt. C. de dona. l. si quis argentum. circa princi. & ibi nota. suprà de contrahen. emp. l. Imperatores. dixi in. l. paulus. infrà de solu. ¶ Oppo. ad idem: fructus percepti ex pignore, extenuant debitum: vt. l. prima. & secunda. C. de pigno. actio. & sic fructus cum pecunia compensantur. Solu. illud verum, si fructus sunt consumpti. sed si extant: tunc sunt pignorati pro debito, nec tollitur debitũ: vt. C. in qb. cau. pig. ta. contra. l. tertia. ita intelligit Cyn. in. l. j. & ij. de pi
4 gno. actio. ¶ † Ex prædictis verò b nota diligenter,
b quòd qñ percipio fructus ex re tua licitè, vt maritꝰ, creditor, tutor & procurator, & similes psonę, consũptis fructibꝰ, nõ teneor ad fructus, sed ad æstimationẽ sic, vt hoc tex. cũ sua gl. ꝙ est vtile qa de cętero nõ põt crescere vel decrescere ẽstimatio. qđ no.

SVMMARIVM.

1 *Fructus vnius temporis si sint maiores quàm alterius, quomodo fiet diuisio?*
2 *Frumentum si in fundo uno anno seminetur ex consuetudine regionis, in alio nihil, uel seges minoris ualoris: quod totum biennium computatur pro una cultura.*

Quod in anno. c Quod ĩ anno dicitur: intelligiꝰ de vna cultura, siue sit maioris tẽporis, siue minoris. h. d. & est notabilis. §. ¶ Opp. ꝙ solus annus debeat inspici, vt. j. l. proxi. §. fi. aliàs est sub hac. l. Rñdeo, hic bis tota terra colitꝰ: ibi semel tñ in anno. ¶ Quærit glo.
1 quid † si fructus vnius semestris tẽporis sint maiores ꝗ̃ alterius: qa primò fuit frumẽtũ, posteà miliũ. Gl. dicit idẽ: qa si vnus annus est fertilior altero, hoc non inspicitur, vt no. s. ea. l. in. ij. glo. magna in fi. hoc intellige verũ, qñ vnus annus est fertilior alio anno, ex casu. sed si ex necessitate: vt puta qa ideò semina tũ est miliũ, ꝙ sequẽti anno possit facere frumentũ, quod aliàs nõ faceret: tũc puto ꝙ diceꝰ totius tẽporis vna cultura, & fructus totius tẽporis cõfunduñ, & pro rata diuiduñ. sicut dicimus in messe, & vindemia, vt. s. e. l. ver. itẽ si messes. & sicut dicimus in lana, & fœtu quę percipiuñ ex animalibus, vt dicã
2 in proximo. §. † & ideò in possessionibus istarũ partiũ in qbꝰ vno anno seminaꝰ frumẽtũ, & ĩ alio anno nihil: vel seges minoris valoris: puto totũ biẽniũ cõputari ꝓ vna cultura, & inspiciẽdũ esse pro quanta parte biẽnij durauit matrimoniũ. quod not. &c.

Non solum. In animaliũ fructu, & pdiorũ vrbanorũ fit diuisio, sicut in fructibus rusticorũ. h. d. ¶ Opp. res mo
d biles non restituuntur d statim mulieri: vt. C. de rei vxo. act. §. ex actio. vnde vir debet sibi lucrari istos fructus: vt. l. si cõstante. §. quoties. j. eodem. difficile cõtrarium est quod soluam in pręallega. §. quoties.

SVMMARIVM.

1 *Dictio quasi, quòd denotet improprietatem, & etiam similitudinem.*
2 *Maritus, si incidit arbores fructiferas, tenetur actione de dote.*
3 *Emphyteuta quòd non possit incidere arbores fructiferas.*

fructus percipitur. quòd licet ipse nõ exemplificet, põt tamẽ exemplificari in nemoribꝰ quæ de tribus, vel quatuor annis solẽt incidi. Et per hoc dicit ipse se velle adducere quæstionẽ quam habebat de facto: quia ecclesia cõcesserat aliquid in emphyteusim cuidam, pacto apposito quod ĩ quolibet festo resurrectionis solueret canonẽ, & transiuit binus terminus resurrectionis: qa tñ non transiuit totũ biennium, non dicitꝰ cecidisse. & ita dicit expressè tenere do. Ant. in addi. Spec. titu. de loca. §. nunc aliqua. ver. lxxxviij. qa requiritur lapsus biẽnij, non autem sufficit quòd labatur vnus terminus soluendi. & ita dicit sentire Cy. in. l. ij. in. x. vel xj. qstio. C. de iur. emphy. Dicũt etiã doct. d. q. posse extendi & itelligi de Archid. qui locauit fructus ad decennium. vtrũ conductori debeaꝰ illud quod solitum erat dari pro suo aduẽtu. de quo Oldr. cõsuluit in meo consil. cxxix. qđ not.

d ¶ Restituunꝰ. Pau. de cast. quærit, qđ de clerico beneficiato q perceptis fructibus moritur nondum completo anno. an eius hæres teneaꝰ eos restituere successori ꝓ rata, sicut hęres mariti: an nõ, sicut nec hęres fructuarij. & se remittit ad gloss. ord. in. l. j. C. de anno. ciui. libr. xj. & quod no. ĩ. l. defuncta. s. de vsufru. Si vis videre de quibꝰ bonis possit facere testamentum, & quomodo de fructibus, vide Bald. consil. ccclxxiiij. ij. lib.

Si fundum

a ✠POMATES. ¶ Si fundum. vide Alex. consi. cxviij. inci. in casu. v. colū. Cepo. in tractatu de seruitu. rusti. prędi. in. c. de monte. contrarium tamen consuluit Barba. consil. xxxvj. in. ij. volu.

b ¶ Quòd sit idē. Adde φ idē cōsuluit Bal. cōsi. clviij. inci. vulgare est. j. lib.

c ✠POMATES. ¶ Si vir in fundo. Limita istum. §. non procedere in villa data in dotem. in qua erat ecclesia, ĩ qua mulier habebat ius patronatus, vt non transeat in maritū, vt p Feli. in. c. cum Bartoldus in penu. col. de re iudi.

d ¶ Iniuriarum. Ro. hic tenet contrarium: qa actio quæ ĩfamat, nō datr iter vi. & vxorem. l. ij. C. re. amo. sed actio iniuriarū infamat. l. j. §. q furti. de his qui notā. infa. & l. infamem. de pu. iudi. & ita dicit consuluisse. d. Alex. pa duæ, p dictum Io. andr. in addi. spe. in titu. de iniur. qui tenuit quòd pro atroci iniuria inter coniuges, non detur actio iniuriarum. p d. l. ij. sed tutiꝰ esset dare actionē in factū. arg. l. nō debet. §. de dolo. & hoc voluit gloss. l. ptor. §. præterea. versi. sed & si quis ex li. j. de iniurijs.

✠POMATES.

e ¶ De dolo. Vide alex. consi. xlix. in fi. §. interdum. ver. quòd secundū ista tempora. vide Ro. sing. cccclxiiij.

f ¶ Dixi quòd non. Paul. de cast. dicit hic quòd Bar. malè respondit & qa Bal. distin. in. l. j. C. de fru. & li. expen. ideo verba Pau. ad mittam. & distinguit Bal. aut quæris an ista pecunia sit mulieris, quo ad potestatem fruendi. & dicēdum est quòd sic: vt. l. vsufructu legato. §. de vsufru. & l. vxori meæ. j. de vsufruct. leg. & si aliter dicéremus, sequeretur quòd si aliud in hęreditate non haberet testator, hæres nūq̃ aliquid haberet: aut quærit̃ nūquid pecunia spectet ad mulierē iure proprio, & ita loquit̃ Bart. Inducit etiam Pau. de cast. ad. q. de qua Alex. nō facit mētionē. s. φ cū in mōtibꝰ Ber

Si fundum.

[a] Arbores ceduæ cōputant̃ in fructibus. secꝰ in arboribus fructiferis, & thesauris. h. d. ¶ Op. dicit̃ hic quasi in alieno inuenti. Cōtrà. C. de iure do. de. l. in rebꝰ. 1 Huiꝰ † timore dicit gl. quòd hic hęc dictio quasi, improprietatē donotat. Dy. verò dicit φ denotat silitudinē: qa nullū simile est idē, vt. l. quòd nerua. §. de po. ¶ Cōtra hoc oppo. de. §. thesauros. instit. de re. di. Solu. fateor φ sit viri, vt ibi: sed reuocabiliter, vt hìc: qa 2 debet restituere. ¶ † Quero, quid si vir incidat arbores fructiferas, qua actione tenet̃: dicit glo. φ actione de dote: & in hoc bene loquit̃ vel actione. l. aquil. & hoc nō placet: qa maritus est dn̄s fundi dotalis: ergo nō tenet̃. l. aquil. sed sibi datur, vt. l. itē Mela. §. legis. §. ad le. aquil. Nō obst. §. ad le. aquil. l. si seruus seruū. §. si cū maritus. in gl. alleg. qa ibi vxor dedit dānum in rebus mariti, & sic in rebus alienis: hìc verò mari3 tus in rebus dotalibus, & sic in rebꝰ pprijs. ¶ † Quærit Dy. aliquis accepit fundum in emphyteosim: an possit arbores fructiferas incidere? videtur quòd sic: qa habet vtile dominium: vt. l. j. §. si ag. vecti. pe. sed in re propria quilibet est moderator, & arbiter: vt. l. in re mandata. C. manda. & l. si mandato: §. manda. & l. quòd si posses. de peti. heredi. In contrarium dicit Dyn. quòd sit idem [b] quod hic dicitur in marito: vt in. l. in fraudem. §. cōductor. j. de iure fi. & j. de cēsi. l. forma. §. si vires. de vsu & ha. l. si ita. §. fi. idem in vasallo, seu feudatario, eadem ratione.

SVMMARIVM.

1 *Impensæ quæ fiūt in quærēdis lapidibus, quòd debeāt restitui.*
2 *Mulier quæ non permittit uirum accipere marmor cæsum, qua actione teneatur?*
3 *Vxor relicta usufructuaria à marito notario, quòd nō debeat habere fructus protocollorum.*

Si vir in fundo.

[c] Lapis qui non renascitur, non est in fructu: secus si renascat̃. idē in aurifodinis, argentifodinis, & cretifodinis. h. d. ¶ Opp. si maritus fecit fundum pretiosiorē, debēt sibi impensę restitui: vt. l. fi. §. de fun. do. & de iure do. l. si ex lapidicinis. sed hic in versicu. & impensa. dicitur contrarium. Huius timore dicit glo. quòd hic mutat casum iurisconsultus, quando maritus fecit fundum deteriorem. ¶ Opp. hìc dicitur φ si marmor est in fructu: impensa debet restitui. Contrà, infrà ea. l. §. impendia. Sol. impensę 1 † quæ fierent ad perpetuam rei vtilitatem, vt in quærendis lapidicinis, debent restitui: vt hic, sed postq̃ lapidiciuę sunt inuentę, expēsę quę fiunt in fodiendis lapidibus, dicuntur fieri causa quærendorum fru ctuum, & non veniunt in restitutione: vt in contra2 rio. ¶ Quærit glo. † quid si mulier non permittit virum accipere marmor quod cæsum est. Dicit glo. φ mulier tenetur ad exhibendum: vel si impēsa est facta, & marmor non est exemptum, tenetur de dolo. vt. l. si cum mihi. §. de dolo. hoc secundum reprobat̃ per Iaco. de are. quia cum maritus sit dn̄s rei dotalis, vt. l. doce ancillam. C. de rei vend. & habeat actionē ad exibendū: & iniuriarū [d] cessat actio de dolo: vt. l. q pendētem, de actione emp. & hoc est verum cōstāte matrimonio. sed eo soluto haberet maritus actionem mandati, vel nego. gest. vt. l. j. §. sed nec ob impēsas. C. de rei vxo. actio. ergo cessat actio de dolo. [e] ¶ Vltimò per istū. §. respondi ad quæstionē. Mari3 tus † qui fuerat notarius, legauit vsumfructum omniū bonorū suorū mulieri: quero, nūquid istud qdꝰ percipitur ex exēplatione protocollorū, pertineat ad mulierē. Dixi quòd non. [f] illud enim quod semel tantum percipit̃, & nō renascitur: nō dicitur esse in fructu, vt hic: sed reditus ptocolli est huiusmodi: ergo &c. quia postq̃ semel est redditus nūq̃ amplius restituetur: cum non sit verisimile φ reaccipiēs perdat. facit. l. si ex lapidicinis. §. de iure dotium.

SVMMARIVM.

1 *Immobilia data in dotē solu. matrimo. an statim restituātur.*
2 *Immobilia statim restituantur, sed mobilia non. & quæ sit ratio.*
3 *Cautio quam præstat mulier uiro soluto matrimonio de restituēdis fructibus, an debeat esse cum fideiussore?*
4 *Vir & uxor, sunt socij diuinæ & humanæ domus.*
5 *Verbum cautio, prolatū à lege, debet intelligi cū fideiussore.*
6 *Fructus quando sunt pendentes, & de proximo recolligendi, uir retinet fundum.*
7 *Mulier soluto matrimonio, potest relinquere fundum uiro, quousque fructus sint recollecti.*
8 *Idem dic in socero & eius hæredibus nu. 8.*

Interdum.

Si fundus restituitur pendentibus fructibus, mulier viro cauet: sed eis perceptis, & matrimonio soluto, post annum maritus nihil restituit. si intra annum fuerit dissolutum: restituitur pro rata. quod etiam ad socerum & eius hæredes extēditur. hoc dicit. ¶ Est iste. §. ponit practicam eorum quæ dicta sunt. §. ¶ Oppo. φ secūdū tempora ista dos debeat remanere penes virum, & restitutio debet fieri annua, bima, trima die: vt in. l. j. §. exactio. C. de rei vxo. act. ergo nō 1 est necesse φ mulier caueat marito. Solu. gloss. † φ hic loquit̃ de quinquēnali fructu: vel φ hic fiat mētio noui iuris, secūdum quod restitutio sit statim, vt pręalleg. §. & sic tenet ista gl. quòd olim immobilia non restituebant̃ statim, sed restituebant̃ annua, bima, trima die. qdꝰ Dy. & oēs reprehendūt. Primò p palleg. §. exactio. ibi. φ cōe vtriusq̃ fuerat &c. & p tex. ĩ. l. cū ĩ fūdo. §. si fundꝰ. §. de iure do. qdꝰ tenet gl. j. de do. pręle. l. ij. §. fi. & ex hoc apparet φ nō ob. cōtrariū: qa mobilia etiam olim restituebātur statim. 2 ¶ † Sed querò quę est ratio, φ immobilia statim restituunt̃, mobilia verò post tempꝰ debēt restitui hodie. Dicit Iac. de aret. φ qlibet pōt statim restituere immobilia. ideo si vir esset diues, & haberet pecuniā prę manibus, cogeret̃ statim illa restituere. idem tenet Cy. in pal. §. exactio. & Rof. in libellis suis, super ti. de act. ex. stipu. pro dote. Mihi videtur φ hoc sit contra pręallega. §. exactio. vbi dicit φ res se mouentes, & iura debēt restitui post annum: & tamen constat φ erat facilis restitutio: non est ergo alia ratio nisi φ sic principi placuit. qdꝰ autem dixi iura restituēda post annū, intelligit̃ secūdū determinationē. l. 3 licet. §. fi. §. de iure do. ¶ † Quæro circa principiū, an hęc cautio q̃ pręstat̃ à muliere debeat esse cū fideiussore, vel sine. gl. videt̃ dicere φ sine. licēt sit argu. cōtrà. j. eo. l. si constante. §. quoties. idem tenet gloss. C. de rei vxo. acti. §. cū aūt. & Cy. ibi ad similitudinem sociorum: vt. l. verū. versic. cęterorūq̃. §. p socio. vir 4 enī † & vxor sunt socij diuinę & hūanę domꝰ. Pet. vi5 detur dicere contrarium: † qa verbū cautio, [g] quando profertur à lege siue ciuili, siue ptoria, debet intelligi cū fideiussore: vt. j. de preto. stipu. l. ptorię. &. §. de iudi. l. in oībus. & in. d. l. si creditores. de priuil. cre. vt refert Cy. C. de verb. sig. l. sancimus. &. C. de procur. l. j. sed possumus dicere hic quòd illud facit ratione societatis predictę. ¶ Quero econtra vtrum vir caueat mulieri. glo. dicit φ sic. j. eo. l. si filio. §. fin. 6 ¶ † Quæro: quid si soluto matrimonio fructus sunt recolligendi de proximo. glo. dicit quòd tunc non debent restitui, nec caueri: quia cū de proxi. sint recolligendi, habentur tanq̃ recollecti, ideò vir tenet, donec percipit. arg. l. si is à quo. infrà vt in pos. lega. 7 ¶ † Quæro quid si mulier vult interim relinquere fundum viro, & non cauere, an possit? gloss. respondet quòd sic per. l. hac ædictali. §. mobilium. C. de secun. nup. Dy. contrà per dictum. §. mobilium. & per l. si constante. §. quoti. j. eodem. puto glo. melius dicere. nam in potestate eius est cauere, vel restituere ei apud quem res debet esse. vndè in rebus quæ debent esse apud virū annua, bima, trima die cū cautione, est in potestate viri an retineat, restituat, vel caueat: vt pręalleg. l. hac edictali. & in his quæ debent esse apud vxorem, incōtinenti cum cautione

gomi essent qdā venę subterraneę, ex qbus fodiebant̃ cotes, & istę venæ essent sub prędijs priuatarū psonarū: & qdā fodissent p aliquod tpus, illi q habebant prędia suprà impediebant, dicentes venas esse eorū qui prædia suprà habebāt, & facit iste tex. quia lapidicina est illius cuius est fundus. in contrarium dicit facere tex. cū glos. in. l. cuncti. & l. quosdā. C. de met. li. xj. & ita dicit menti tenendū, de quo vide latius per eū, consil. lxxix. & sequēti. si vis videre consilium Bart. de perceptis protocollorum. an veniant app. fructꝰ vide cō sil. l. incip. filius Petri.

g ¶ Verbum cautio vide Old. in consi. lxix. vbi refert qdꝰ Papa dixit in cōsistorio de pdicto verbo.

✠ Pro cōcordia. Aduerte: si testator dicat oīa bona mea lego, comprehendere videtur etiam nomina debitorū. ita Bart. in. l. vxori meæ. ff. de vsufru. leg. d. Alex. ibi allegat Bart. sibi cōtrariari in hoc. §. si vir ĩ fundo. circa finē. vbi dicit Bart. non pertinere ad mulierem id quod percipitur ex exemplatiōe protocollorū. Tu dic Barto. sibi nō cōtradicere. nā in hoc. §. si vir. non dicit legatū factū bonorum &c. Sed loquitur, quando legauit vsumfru. q̃ valde differūt. Pręterea, & secundò secundū subiectā materiam, intelligitur legatum secundū qualitatem legatarij cui si cōuenit vt sentit Bart. in hoc. §. si vir. & ita possit limitari dictum in d. l. vxori. vide ad ppositum Bart. in. l. mutum. eo. titu. in verbo pro prima solutione videt̃ melior. & ibi. d. Alex. videtur dare aliam solutionē, quo ad illum casum: & vide per eum aliter soluentem in hoc si vis: aliàs ĩ. §. si fundum. colum. penul. vbi latè p eum quem simul legit cum. d. §. si vir.

a ¶ Dimittat, vel recipiat. Adde quod Bal. dicit, q mulier etiã poterit inhibere viro ne fructus colligat, nisi in præsentia vnius quẽ mittere prætendit, ne fraudet fructibus: quĩ hoc iura tolerãt fieri posse, per text. in l. ij. §. sub aspectu. C. quã & q. quart. pars debe. l. x. per quem tex. alle. Specul. ita tenere expresse in tit. de deci. §. j. ver. fin. quod est no. cõtra partiarios, vt posset quis mittere famulum in spectorẽ ne fraudetur.

✻ Pro intellect. l. q si sumptus. ff. de pe ti. hære.

POMATES.

b ¶ Impendia. Limita, nisi maritus legasset dotem vxori, vt per Bal. in l. si nõ designata. C. de fal. cau. adiec. leg.

POMATES.

c ¶ Si mora. Vide Feli. in c. sedes. versi. subreptio. in ij. col. & iiij. limitatione, de rescrip. facit gl. in auth. psbyteros. cũ similibus. C. de episco. & cler. & ibi Bar. facit quod voluit Feli. in c. cum accessissent. xj. col. de consti. Ro. sing. ccccii. & singul. dccxxxiiij.

d ¶ Non est verum. Illud tenent Ang. & Bal. sed Paul. de ca. & Alex. sequũtur Bart. qui idẽ tenuit i. l. ob res. j. re. amo. & in l. si filio. §. j. vbi gl. idẽ sentit. j. eod. & in l. nesennius. §. j. de re iu dic. & ibi dicit Bar. vnũ perpetuo notã. quòd licèt hodie trãsferatur dñiũ in mulierẽ ipso iure: nõ tñ re transfertur in hæredem mulieris. quod singulare reputat Imola i. d. l. nesennius. Quod videtur intelligendum solum in hæredes extraneos, p l. j. cum gloss. C. de priuil. do. secundũ Alex. tu de hoc vide in terminis paruum consiliũ Bal. cccxv. iij. vo. & Pe. de ancha. cõs. xxij. circa mediũ. ij. col. & ita etiã tenet Pe. de ancha. cõsi. lxxxv.

e ¶ Sola oblatio. Intellige secũdũ Ange. scilicet realis: qa vbi requiritur oblatio, nõ sufficit verbalis. vt. l. qui decẽ. §. i. vẽndit. de solu. & l. seruus si herediam fi. de sta. libe. Bar. plenè in l. prætor. §. ii qs. de ope. no. nun. q vbi op' est facto, verba nõ

debent esse in potestate vxoris, an dimittat vel recipiat.[a] & caueat eadem ratione. & ita intelligit ista glo. ¶ Quæro de quo cauebit vxor. dic vt in glos. & bene.

8 ¶ † Vltimo nota q quę dicunt in viro habẽt l. cũ in socero, & heredibus eius. quod videtur contra tex. in l. si verò. §. de viro. j. eodem. & ibi dicam.

SVMMARIVM.

1 *Impensa facta in curando seruum, quòd dicatur necessaria.*

2 *Impensa facta in curando equum accommodatum, quòd non repetatur, si fuit modica.*

3 *Impensa non deducetur de fruct. secundi anni, si pro cultura agri plus sit impensum quàm fuerit perceptum.*

Impendia.[b] Impendia facta gratia quærendorũ fructuum, de fructibus deducuntur: cętera necessaria & vtilia repetantur. hoc dicit. Oppo. quòd impensa facta

1 † in seruo curando repetatur tanq necessaria. infrà titu. j. l. ij. Solu. secundùm Iac. de aret. ibi quando impensa est magna: hîc quando parua, quæ nõ repetitur. quod

2 no. si enim † accommodo tibi equum & tu expẽdis in eo curando, siquidem impensa fuit modica, non repetitur, sicut nec cibaria, vt. l. in rebus. §. possunt. s. cõmo. secus si esset magna, vt in præallega. l. ij. j. de impen. ¶ Oppo. de. l. prætor. §. his verbis. de bo. autho. iud. pos. Gloss. soluit illud: ideò est qa creditor fructus non lucratur. ¶ Oppo. quod constructio noue villę non sit impensa necessaria. vt. l. impensã. j. de verb. sig. Gloss. exponit necessaria. i. vtilis. vel dic quod potest stare propriè, eò quia fundus sine illa domo peribat, vel laborari nõ poterat. ¶ Quæro qd si pro vno anno pro cultura plus expendit q percipit: an possit deducere de fructibus sequentis anni. gloss. arguit pro & contra. Et primò dicit quòd sic, vt. s. eodem l. fructus. vbi impensæ primi anni deducuntur de fructibus vltimi anni. Ad idem expressè. s. de peti. hære. l. quòd si sumptus. allego pro hoc: l. si vno. s. loca. vbi vbertas vnius anni compensatur cum sterilitate alterius: vt. l. si merces. §. vis maior. s. locati. In contrarium allegat gloss. infrà titu. primo. l. fin. quam Dyn. sic inducit. impensa facta gratia quærendorum fructuum, non debet deduci de dote, vt infrà titu. primo. l. fin. & hoc. §. si fructus vltimi anni sunt dotis. vt. l. si marito. in fine. infrà codẽ. ergo de ipsis non deducitur. Istam partem

3 † teneatis primò per hunc text. quia debet deduci de fructib' eiusdem anni. infrà. l. proxi. §. fin. Nec ob. l. fructus. in fin. suprà eodem: quia fructus vltimi anni bene computantur loco fructuum primi anni: quia omnes ad virum non pertinebãt, vt ibi. sed fructus vltimi anni non debent computari loco fructuum præcedentium annorum, in quibus integrum matrimonium durauit: cum illorum annorum commodum, vel incommodum debeat esse viri. Nec ob. l. quòd

✻ si sumptus. s. de peti. hær. quia ibi loquitur in bonæ fidei possessore, qui non debet habere damnum, cũ nec ab eo extorqueatur lucrũ: hîc in marito, ad quẽ interim pertinet commodum, vel incommodum. Item non obst. l. si nõ. s. loca. eadem ratione, quoniã à colono exigeretur maior merces, si vbertas nimiũ excederet. eodem modo fit sibi remissio propter sterilitatem. vndè commodum & incommodum simpliciter non est suum: vt. d. §. vis maior. §. alle. vndè si vir in illo anno post sterilitatem percepisset fructus multum vberes: totũ sibi lucraretur: vndè etiã si sterilitas esset, damnum pateretur. ¶ Quæro qua actione repetentur istę impensæ necessariæ, & vtiles. dic vt in gloss. & bene.

LEX IX.

Si fundus. Cõmodũ lapidicinarum existentium in re dotali pertinet ad maritũ, nisi aliud actũ sit. hoc dicit. ¶ Opp. s. l. proxi. §. si vir in fundo. Solu. quando lapidicinę inquiruntur, ab initio habet locum ista. l. quando verò posteà sunt inuentę, habet locum distinctio ibi posita, scilicet an lapis renascatur, vel non, vt ibi.

Quod in sementem. Impensa facta in certis fructibus deducitur ex alijs fructibus eiusdem anni, & eiusdẽ fundi. hoc dicit. quod intelligunt gl. & Dyn. quando ex eodẽ terreno fruct' vterq percipitur: aliàs secus. quod enim facit diuersitas annorum: multomagis faceret diuersitas rerum. ¶ Vltimò iste. §. probat quod impensa facta vno anno, non deducitur de fructibus alterius anni, vt dixi suprà. l. proxi. §. fin.

SVMMARIVM.

1 *Maritus propter culpam mulieris, excusatur à culpa leui & leuissima.*

2 *Non factum uocatur factum.*

3 *Negligentia creditoris in non recipiendo fructus, quando noceat debitori?*

4 *Dominium rei dotalis, quòd non transeat in mulierem, soluto matrimonio, de iure isto.*

5 *Mulier quomodo dicatur hic fuisse in mora?*

6 *Obligatio, quòd cadat in rebus mobilibus.*

7 *Consignatio, quòd non cadat in equo, & similibus, sed oblatio sic.*

8 *Oblatio sola quando sufficiat, si dos est in pecunia numerata: & quòd liberat solum à casu fortuito.*

9 *Re oblata & perempta posteà, an debitor liberetur. remissiuè.*

10 *Debitor ex alia causa quàm ex causa dotis, an & quando ex sola oblatione liberetur?*

11 *Oblatio quid operetur, si mora præcessit.*

12 *Oblatio quòd operetur duplicem effectum, in his in quibus quis propter moram tenetur de casu.*

13 *Maritus quando teneatur de lata culpa post oblationem.*

14 *Maritus quòd teneatur de leuissima culpa in faciendo.*

15 *Dominium rei dotalis, quòd sit mulieris soluto matrimonio.*

16 *Culpa leuissima in non faciendo, quod non ueniat in actione de dote. nec in actione. l. aquiliæ.*

17 *Accipiens castrum custodiendum pro uno anno, si finito anno illud obtulit domino, & posteà castrum perdidit sine dolo, quòd non teneatur de culpa: & salarium habere debeat.*

18 *Remanens in custodia castri finito primo tempore, an uideatur eodem modo relocare operas suas? remissiuè.*

LEX X.

c Si mora.[c] Mora mulieris in non recipiendo fundum dotalem, facit maritũ teneri de dolo duntaxat, & de fructibus quos pcipit. hoc dicit. Primò ponit dictum de re. Secundò rationem. Tertiò ponit aliud dictum de fructibus. Secunda ibi, ne facto. tertia ibi, fructus tamen &c. ¶ Opp. quòd maritus non tenetur, nisi de dolo tãtum: vt. j. eo. l. si filio. §. maritum. & l. si constante. §. si maritus. Huius timore, Azo subaudiebat hîc maximè, vt tangitur hîc, in gloss. ij. sed hęc subauditio non placet: quia secundũ hoc hęc. l. frustra esset posita. Ad contrariũ respõdet, q imo releuat: qa qñ mulier nõ est in mora, maritus tenet de dolo. & lata culpa, & leui: vt. j. eo. l. etiam. §. j. C. de iure do. l. in rebus. hîc alleg. & s. de pac. do. l. pomponius. & ita debet suppleri in ll. allega. in contrariũ.

1 Ex hoc † sequitur q maritus propter moram mulieris excusatur à culpa leui. & hoc inducitur per hanc. l. ¶ Secũdò op. ad secũdã particulã dicit hîc, ne facto mulieris. Cõtrà, mulier nõ facit, sed cessat recipere. Solu. gl. iij. dicit

2 q † non factũ vocat factũ: vt. l. qui nõ facit. j. de reg. iu. ¶ Ad idem opp. ex-

3 tra glo. q † maritus vel alius quicũq debitor nõ teneat de negligẽtia adhibita in nõ recipiẽdo fructus, etiã ante morã creditoris: vt. l. vẽditor. s. de hære. vel ac. vẽ. Sol ibi loquit in re nobis debita, quę nũq nostra fuit: hîc in re debita nobis, quę fuit nostra. Circa qd' dic, vt dixi plenius in. l. si seruũ. §. j. j. de verb. obl. ¶ Opp. ad vltimã partẽ, & videt q maritus lucret fructus perceptos negligẽtia mulieris non potẽtis, vt. j. ad trebel. l. mulier. §. si hæres. Sol. dicit Iaco. de are. hîc erat res propria mulieris debentis recipere: qa res dotalis est mulieris soluto matrimonio: vt. l. in rebus. C. de iure doti. ibi aũt

4 erat res alij debita. † Innuit ergo ista sol. q secũdũ iura ista sol. mat. dñium

d rei dotalis trãsit in mulierẽ, qd' nõ est verũ[d]: vt. j. de acqui. re. do. l. qdã. §. de fundo dot. l. j. in fi. C. de iure do. l. & si dotis. & no. j. eo. l. si filio. in gl. sup verbo, nostras. quare solue vt pcedẽs cõtrariũ: quòd ibi loqt in re debita, quæ nunq fuit nostra: hîc in re nobis debita quæ iam fuit nostra, vel alterius q

5 pro nobis dedit. arg. l. videamus. §. si actionem. s. de vsuris. ¶ † Quæro, quo fuit hęc mulier in mora. Dicit gloss. ideò est, quia res oblata non fuit, vt. C. de vsuris. l. si per te. non dico consignata: quia forte erat talis quæ nõ poterat consignari, vt equus. ita dicit glo. quam vide. Certè glo. non debuit dicere fortè: quia tex. clarè loquit in agro qui nõ pòt cõsignari: quia res est im-

6 mobilis, vt. C. quando & qui. quar. pars debetur. l. ij. † oblatio enim cadit solũ in rebus mobilibus. vt. C. de dona. ante nup. auth. dos data. istã tñ gl. puto

7 notandã, quę tenet q † in istis animalibus nõ cadit cõsignatio, sed sufficit sola oblatio. cui concordat gloss. in. l. acceptam. C. de vsur. in prima gloss.

8 ¶ † Quero, quid in pecunia numerata: gloss. (licet obscure) dicit idem quo

e ad quid, scilicet quod sufficit sola oblatio[e] nec requiritur consignatio. sed quo ad quid secus. nam in speciebus oblatio facit quem non teneri nisi de dolo, vt

sufficiũt,vt per gl. ordi.ĩ.c.pastoralis. de offi.ord.& tex. in.c.j.&.ij.de seq. pos.& fru.quæ regula breuiter fallit in obla.rei immobilis: quia sufficit verbalis,si sit solutio parata secundũ Bal.in.l.acceptã.in j.qõ.C.de.vsu.Itẽ fallit.d.regula quo ad impediẽdũ irretractabilem vendi.pig.l.fundus qui lucij.s.de rescin.vẽd. Itẽ fallit in debito intricato & infrascato secundũ Bar. qa sufficit quòd debitor ĩterpellet creditorẽ coram iudice,& deputetᷣ vnus calculator. vt ipse dicit in.l.pen.de distra.pi.Item fallit, vbi aliquid offertᷣ quod momento expediri nõ põt:vt in eo q offert se ꝓbaturũ,nõ est necesse quòd ipse ducat testes.ita Hostiẽ. & do.Ant.& moder.ĩ c.interposita.de appel.per text.in.c. literas.de restitu.spo.Itẽ fallit,nisi ille cui fit oblatio verbalis,dicat se nolle recipere:quia tunc illa oblatio nõ requiritur,ad similitudinem eius qui semel citatus,dixit se nolle cõparere.ita Bal. in.l.j.C.ne li.ter.prouo. item fallit in eo qui promisit se soluturum Perme, Bononiæ &c. quia si est conuentus,sufficit ꝙ offerat verbo se soluturũ in loco destinatæ solutio.ita declarat Bald.in.l.acceptam.in.j.q.& oẽs istas fallentias limita non procedere, qñ creditor incontinenti rñderet se paratũ recipere.nã debitore tunc realiter non offerẽte, talis oblatio verbalis euanescit:secũdũ Bart.in.d.l.pe. de distra.pi. Imo. hîc,& de obl.verbali.& an possit fieri procura.vide Bal. cõsi.xxv.& an oblatio facta per vnũ ex reis,sufficiat: vide eundem consil. cxviij.& vol.iij.& quãdo valeat oblatio facta per debitorem ad domum creditoris,vide eũdem Bal.cõsi.cccxlix.& de oblatione vide Pe.de anc. consi.cccxxxij.

dolo,vt hîc:in quantitatibus verò tenetur de dolo & culpa,etiam post oblationem:vt.l.qui decem.in princi.de solu.ita dicit gloss.quam vide,& hoc est verum.Ratio:quia in speciebus in contractibus de quibus loquimur ante moram creditoris,debitor tenetur de dolo,lata culpa,& leui.oblatio ergo liberat debitorem à leui:& remanet obligatus de dolo & lata culpa tãtũ,vt hîc.sed in quantitatib⁹ debitor tenetᷣ de dolo,lata culpa,& leui,& de casu fortuito,vt incendiũ &c.vt.l.incẽdiũ.C.si cer.pet.&.l.in ratione.§.diligẽter.ĩ.ad leg.fal.oblatio ergo debitoris liberat eum à casu fortuito,& remanet obligatus de dolo,lata culpa,& leui.ita intellige gloss.hîc,& bene.

9 ¶ † Quæro,re oblata,& postea perempta,an liberetur debitor ipso iure,an ope exceptionis.Glos.te remittit ad notata per eã in prǣallegata.l.qui decem.ĩ.

10 de solu.dic vt ibi.¶ Quǣro vtrum id quod hîc dicitᷣ de oblatiõe,sit verum in debito ex alia causa quàm ex causa dotis.Glo.videtur dicere quòd hoc sit verum in debito in diem,post elapsum diem tacitè:vel expressè:& sic post moram debitoris, aliàs secus. ¶ Vt hoc intelligas,scias quòd quo ad quædam,qs tenetur ex natura contractus,etiam nulla prǣcedente mora:& tunc vt ab his quis liberetur,ante omnẽ morã posset quis offerre congruo loco & tempore & ita loquitur ista lex.nõ enim ponit quòd viri mora ꝓcessit,sed quo ad quǣdã qs tenetur,nisi præcedẽte mora:& tunc fateor quòd gloss.dicit non esse necessariã oblatio.nisi mora præcedat.¶ Sed tũc quæ

11 ro† si mora præcessit,vt hîc intelligit gloss. debitor tenebatur de casu fortuito:ergo oblatio non facit eũ teneri de dolo dũtaxat,sed remanet obligatus de leui culpa:vt.s.dixi de debitore quantitatis.vt.d.l.qui decem.de solu.Respon.ꝙ imò tenetur de dolo duntaxat,secundùm intellectum glo.vt.hîc:& est casus in.l.semel.ĩ.eo.Nõ ob.cõtrarium:quia illud est,quãdo quis tenetur de casu fortuito,ex natura cõtract⁹,

12 seu rei debitæ.¶ † Secus si de casu tenetᷣ propter moram:quia illo casu oblatio operatur duplicẽ effectũ. Primò:quia purgat moram debitoris,& per consequens non tenetᷣ de casu,vt.l.parui.s.de condictione furti secundùm effectum operatur:quia creditorem in mora recipiendi constituit,ex quo liberatur de leui,vt hîc & prǣalleg.l.semel.j.eodẽ. ¶ Quæro,

13 nunquid† maritus teneatur de lata culpa post oblationem.gloss.dicit quòd sic:quia illa dolo æquiparatur.Fallit in casibus quos gloss.ponit hîc,& clarius in.l.in actionibus.s.de in litem iur.dic vt ibi.dixi ple

14 nius in.l.quòd nerua.s.deposi.¶ Quǣro,quid† si maritus fuit in culpa leuissima in faciendo? gloss. dicit quòd tenetᷣ.argu.l.in.l.aquil.&.l.j.s.ad le.aquil. Pe. dicit hoc verum,si maritus fuit in mora:aliâs non tenetur de leuissima. Tu dicas indubitanter glo.dicere verum,secundùm iura hodierna,secundùm quæ

15 † dñiũ rei dotalis est mulieris.sol.mat.&c.vt.in.l.in rebus.C.de iure.do.& ideò marit⁹ tenetur de culpa leuissima acti.l.aquil.vt præallega.l.in lege aquil.sic intellige gloss.non dico ꝙ leuissima culpa veniat in

16 actiõe de dote,vt dictũ est.culpa† verò leuissima in

a non faciendo,non venit in actione[a] de dote,nec in actione.l.aquil.vt.s.de vsufru.l.si cuius.aliâs si vsufru.§.deniq;.& sic culpa in faciendo prǣponderat culpǣ in nõ faciendo.sed si loqueremur secũdũ tpa huius.l.secũdũ quǣ dñium rei dotalis non trãsfertᷣ in mulierem ipso iure(vt dictum est)tunc glo.nõ procederet:quia nec actione de dote ageret contra maritum.nec actione.l.aquil.quia nõ est domina:vt.l.itẽ mela.§.j.s.ad le.aquil. ¶ Quæro de vna quæstione

17 quam ponit hîc Dynus.† Quidam promisit custodire castrum vsq; ad annum:finito anno,domino illud obtulit quod domin⁹ recusauit accipere:postea inimici castrum inuaserunt,& destruxerunt id sine dolo custodis: an custos teneatur?& videtur quòd non,vt hîc.sed nihilominus potest salarium petere. In cõtrariũ facit.l.item quæritur.§.qui impleto.s.loca.quia remanendo in castro,videtur remanere in eadem custodia, & eadem qualitate quam primò prǣstiterat:vt.d.§.qui impleto.Sed primò tenebatur de culpa,quæ præsumitur adesse:vt.l.carceri.& l.fin.de custo.reo.& no.in.l.si quis ex argentarijs.§. pe.s.de eden.ergo & tunc.sed illud habet locũ.vbi

18 non obtulisset domino.ita dicit Dy.sed certè† quòd custos remanendo in castro videatur eodem modo locare operas suas,non teneo indistinctè.dic plenè vt dixi in.d.l.item quæritur.§.qui impleto.s.loca. dic vt ibi dixi.

LEX XI.

SI ab hostibus. Idem iuris est si filia decedat ĩ ptãte,siue verè,siue fictè.hoc dicit. ¶ Oppo.quia videtur decedere post tẽpora captiuitatis,etiam si sit in potestate: vt.l.lex cornelia.ĩ.de vulg.& pupil.substi.Solu.illud intelli

b ge fictè,sed non verè,vt hic.¶ Opp.[b] in autᷣ.de nup. de.§.sed etiã captiui.So.olim soluebatᷣ matrimoniũ per captiuitatem:hodie non.¶ Opp.ad hoc vt patri dos restituatur,oportet quòd dos sit profectitia, & filia sit ĩ potestate:vt.l.ij.§.quòd si in patris.s.eo. sed hic non erat in potestate:ergo &c.Sol. Quidam dicunt quòd pater fuit pactus eam sibi reddi:quòd est diuinare.Alij dicunt quòd pater repetit illam iure successio.& sic innuit ista gloss.quòd secundùm ista tempora filiusfa.habeat hæredes in dote.quod an sit verum,dicam.j.eod.l.post dotem. Tertia solu. est,(& ista est vera)quòd hîc per fictionem.l.cor.filia præsumitur decedere in potestate patris.

SVMMARIVM.

1 *Maritus occidendo uxorem dotem transmittit ad hæredes uxoris.*

2 *Maritus qui uxoris suæ ab alio occisæ necem non uindicat, illius dotem defert fisco.*

3 *Maritus qui nõ adhibuit medicum pro curanda uxore, quòd reputetur indignus.*

4 *Practica ad probandum quòd quis non adhibuit medicum, & sic ad imputandum quod quis non fecit per alium.*

5 *Maritus occidens mulierem repertam in adulterio, quãdo perdat lucrum dotis?*

6 *Substitutus quòd non admittatur, quando institutus eius facto decedit.*

Si vir vxorem. [c] Qui occidit vxorẽ, non debet aliquid ex dote lucrari.h.d.Iste ver.ideq;.ecõtrario legitur duobus modis.primò secundũ gloss.& bene in muliere q̃ stipulata est lucrari donationẽ propter nuptias.secundò legitur secundùm quosdam,ꝙ mulier occidit virum,non possit repetere dotem,quasi culpa eius sit dissolutum matrimonium:vt.l.consensu.C.de repu.qđ licet sit verũ in se,tñ quo ad istã.l.ista lectu. nõ placet Dyn.qa ibi loquitᷣ,qñ vir priuatur lucro: hîc mulieri infertᷣ dãnũ,& sic nõ est bona similitu-

1 do.¶ † Opp.extra glo.& videtur quòd dos debet applicari fisco.vndè opp.de.l.ei q mortẽ.j.de his q. vt indig.&.ĩ.de iure fis.l.cum mortẽ.Iacob.de are. solu.dicẽs ꝙ hîc vir interfecit vxorẽ,propter quod

2 perdit lucrũ,ibi alius interfecit.sed ideò† ibi perdit quia nõ vindicauit mortẽ vxoris.vnde aliquo tempore lucratus est,sed ab eo tanq̃ ab indigno auferᷣ, & applicatur fisco.hîc nullo tempore est lucratus:

d ideò vadit ad hæredes mulieris.Contrà hoc facit[d].l. cum ratio.in fin.ĩ.de bo.dam.&.j.si quis ali.tes.pro hi.l.j.§.si dominus.&.l.ij.§.si fratris.Solu.possumus dicere quòd sit speciale in istis lucris nuptialibus,vt l.j.C.de secũ.nup.vel aliter vt dixi in præallega.l.ei qui mortem.ĩ.de his quibus vt indig.Quærit gloss.

3 quid si maritus non interficit eam,sed† vxor erat infirma,& maritus noluit ducere medicũ:vel duxit talem qui erat imperitus & nihil sciebat?Certè dicit glos.quòd perinde est indignus,acsi eam occidisset. quod nota.ad fundandam tamen intentionem tuã,

e & ad repellendum virum,non sufficit probare[e] ꝙ medicum nõ adhibuit:sed debes probare quòd me

4 dicum potuit adhibere,† cum in isto loco essent medici:aliâs sibi non imputaretur:vt.l. idemq;: post prin.s.pro socio.in ciuitatibus tamẽ & locis insignibus,præsumptio est ipso iure quòd habeant copiã

❧ POMATES.

a ¶ In actione. Vide Barba.consil.iij.in iij.col.ij.volu.

❧ POMATES.

b ¶ Op.Vide Feli.ĩ c.in nostra.in.xxxvij.corolario.de rescrip.

❧ POMATES.

c ¶ Si vir vxorem. Vide quid per istũ text.dicat Bart.in consi.l.in.iiij.volumine.

❧ POMATES.

d ¶ Cõtra hoc facit Et vide pro intelectu.d.l.cum ratio quǣ dixi latè ĩ rub de success.ab intesta.

e ¶ Nõ sufficit probare.Adde Inn.in c.statutũ.de rescri. in.vj.tex.in.l.ij.§.si quis cau.&.c. querelã.de proc. Bart. in.d.l.ideq;.s.pro socio.Io.& Bartol.in tractatu de teste.§. lata culpa.& in.l. tutor q repertoriũ. j.de admi.tut. Bar. in.l.in bonorum.j. de bo.poss.titu.generali.Bal.in.l.iuri ignorantia. C. qui admit.in qb⁹ locis etiã habetur,ꝙ locus dicitᷣ insignis, cu habet forũ meri & misti imperij. l.si duas.§.decet.de exeu.tut.& si non esset medicus ĩ illo loco,debet ire ad locum vicinum, vt per Bar.in.l.continuus.§.qui in insulam.de verbo.obl. do:Ant.& Imol.in d.c.ij.de consti.no. etiam Bald.ex glo. quòd si vulnetat⁹ non adhibuit medicum, præsumitur sua culpa decessisse, quando vulnus iudicio medicorũ poterat se habere ad mortẽ & vitam. & idem tenet Tãcre.in sua subst.cõpendiosa,in rubri. in.ix.q̃stio.& Bal. in.l.qui occidit.§. fin.s.ad.l.aquil.& ĩ c.j.q.mo. feu.ami. si habes duplicatũ. vide.c.qđ incipit, qa.in princi.& melius adde Bald.qui allega.gloss.hîc, &

ponit quæ sint consideranda, ad videndum an sit mortuus ex vulnere, an
vero sua culpa, consil. cxcv. lib. j.

a POMATES. ¶ Quæro, quid. Vide Roma. singu. cõsilio. xx. Ias.
l. j. col. j. C. vnde vir & vxor.

b ¶ Si licuisset. Idem tenent Angel. Cyn. & Bald. de quo latius per Alexã.

peritorum, vt. j. de excu. tuto. l. si duas. §. est autem.
& extrà de rescript. c. statutum. lib. vj. quod no. pro
omnibus casibus, in quibus vis alicui quid imputa-
ri quod non fecit per alium, vt habeas necesse pro-
bare verè, vel presumptiuè: quòd aliàs inueniebat
a quem de facili facere poterat. ¶ Quæro, quid[a]
5 si† maritus interfecit vxorẽ repertam in adulterio,
propter quod ipsa debebat perdere dotem: an vir
perdat istud lucrum: dicit gloss. quòd sic: quia non
licebat sibi interficere,* vt. l. marito. ff. ad leg. iul. de
adult. cum vulg.* Et per hæc dico quòd si licuisset[b]
b interficere, ex consuetudine vel statuto, non perde-
ret dotem: vt. l. qui seruum. de verb. oblig. & de leg.
j. l. quid ergo. §. si hæres. ¶ Vltimò not. per istam. l.
cum per totam Italiam sunt statuta, quòd muliere
præcedente, vir lucretur certam partem dotis, & eã
6 non lucretur si mulierem occidat, vt hîc. & facit ꝙ†
si facto substituti decedat institutus, quòd non vo-
catur, nec venit substitutus ad hæreditatem.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio dominij, non potest obijci contra mulierem dotem repetentem.*
2 *Quæstio dominij, quando poßit referri mihi per habentem causam à me?*
3 *Ecclesia si uendit rem aliquam, solennitate non seruata, eam potest repetere ab emptore.*
4 *Minor, si tradit indebitè possessionem alicuius rei, quòd poterit illam repetere.*
5 *Extraneus quando non poßit opponere exceptionem dominij?*

hîc: adde etiam secundùm Paul. de castr. ex glo. in verbo curanda, vnum quotidianũ, quòd si maritus expulit vxorem sinè causa, vel absentauit, nec fecit prouisionem de alimentis, & mortua sit mulier sui culpa, non substinẽs onera matrimonij, nõ debet lucrari dotem ex forma statuti. & ita dicit se obtinuisse Florentiæ, per istũ textum cum glos. & dictum Baldi in authenti. dos data. C. de donatio. ante nuptias. & pro hoc facit quod voluit Bald. consilio. ccxxiij. primo volu. quòd negligens testatorem infirmũ priuetur commodo successiõis, qui alleg. hunc. §. & ibi etiam, quando maritus occidit vxorem à qua erat institutus: an perdat successionem ipso iure, vel per sententiam. Sed in terminis fortioribus ad propositum Pauli de cast. consuluit idem Bald. consi. cccxxviij. iiij. lib. incipi. quædam domina. quòd si mulier diuertat à viro, & vir ipsam faciat excõmunicare in contumaciam, vt ad ipsum reuertatur, & ipsa negligat & infirmetur, & moriatur, & maritus non dederit sibi alimenta: quòd nihilominus perdit lucrum dotis ex forma statuti: quia sicut vltima mora nocet: ita vltima culpa, deserendo vxorem in infirmitate mortali: vt. ff. de acti. empt. l. si per emptorem. nec ob. quòd sit excõicata: quia sicut pars corporis debebat nutriri: vt. c. admonere te cum lachrymis. xxxiij. q. ij. Lati⁹ ibi videte: & idẽ quòd Pau. tenuit Abb. in vltimis verbis consi. lxxxv. ij. lib.

c POMATES. ¶ Dic ergo. Vide Bolog. in repe. §. Cato. in. iij. col
de verbo. obliga.

d ¶ In possessore violento. Limita secundùm Bal. in. l. vis eius. C. de proba. & ibi per Pet. & Cyn. & Bald. in. l. si quis ad se fundum. C. ad. l. iul. de vi. & Imo. in. l. iiij. §. Cato. infrà de verbo. obliga. Inno. in. c. bonæ. de postu. præla. Bald. in. l. ij. in. xiij. qõne. C. de serui. & aqua. Imo. in. l. naturaliter. §. nihil commune. infrà de acquir. possess. qui dicunt hoc esse verum tantummodò in spoliato qui habebat temporis prerogatiuam: quia per. xxx. an. ante possederat. vnde ex coniunctione duarum presumptionum, scilicet antiquę posses. & spo. rei. resultat sufficiens probatio dominij. secus in eo spoliato qui per. xxx. ann. non possedisset: quia potest ei opponi exceptio, tu non es dominus. l. cum seruum. C. de serui. fugit. probatur in. c. j. de restitu. spolia. & quãdo habens causam à me, possit referre quæstionem dominij, vide Pau. de cast. consi. iiij. & an idem sit in clandestino, quod in violento possessore, vide Oldra. consi. lxxvij.

e ¶ Debet probare. Cum hac doctrina Bartol. transeunt doct. in. l. secunda. §. in mutui datione. & in. l. nam & si fur. suprà si cert. petatur. & Bald. in. l. cum proponas. C. pro soc. & Bart. in. l. si duo. in fine princip. infrà vti pos. vbi dixit quòd idem est in omnibus rebus mobi. & pro theorica Barto. facit text. in. c. cum venerabilis. de except. quem ibi ponderat Abb. Concordant etiam Cyn. & Bald. in. l. ij. C. si certum peta. Et vnum post doct. dicit Alexan. hîc, quòd omni casu quo dicunt doct. posse opponi de dominio, vel iure tertij, quòd illud est verum, quando illud ius est in totum exclusiuum iuris agentis: aliâs secus. ita firmat gloss. in. l. is consequenter. §. j. suprà fami. erciscun. not. Bald. hîc. est glo. in. l. ij. suprà si ager vecti. & de illa glo. in. l. is consequenter. facit mentionem Barto. in. l. si pro dote. & Baldus & Imol. in. l. ex facto. §. iulius longinus. de vulga. & pupil. & vide per Baldum in. l. secunda. infrà de exceptione rei iudica. & quando quis possit opponere de iure tertij, vide Paulum de castro in consilio. cxiij. & domi. Cardi. consilio. cxliiij.

f POMATES. ¶ Quero. Vide Alex. consi. j. in vlti. colum. versicu. circa tertiam. vlti. volu.

LEX XII.

SI alienam. Mulieri repetenti dotem nõ obijcitur exceptio quòd nõ sit domina. h. d. Not. quòd
1 si mulier† agit ad repetitionem dotis, non potest ei obijci exceptio dominij. s̈. de diuor. l. ij. ¶ Opp. de. l. ita vt si fur. s̈. commo.
Rñ. hîc agitur actione personali ex contractu matrimonij. vndè exceptio
dominij non perimit ius agentis. in contrario agebatur actione in rem.
vndê exceptio dominij ius agentis perimit. ita tenet gloss. hîc & in præal-
c leg. l. ita vt si fur. & probatur in. l. fi. C. de rei vendica. Dic ergo [c] pro hui⁹ de-
2 claratione, vtrum ille† qui habet causam à me, possit mihi referre quæstio-
nem dominij? sic distingue, aut ipse conuenitur actione in rem, aut actio-
ne personali. primo casu potest vt preælleg. l. fi. C. de rei vend. & quod no.
d in. l. ita vt si fur. Fallit in possessore violento.[d] vt. l. si quis emptionis. §. sed
hæc contra. C. de præscrip. xxx. anno. Item fallit in caus. authentic. item
possessor. C. qui po. in pigno. hab. si verò conuenitur actione personali, tũc
aut conuenitur actione personali quæ descendit ex contractu directo, aut
ex ea quę descendit ex quodam quasi contractu, celebrato extra id
quod agitur: vt conditione indebiti, vel condictione ob causam, vel simi-
li. ¶ Primo casu subdistingue: quia quandoq; ad substantiam illius contra-
ctus, ex quo agitur, requiritur quòd agens fuerit dominus: vt in contractu
mutui, & tunc referri potest exceptio dominij. ratio, quia talis exceptio
perimit ius agentis, vt dixi. s̈. in rei vendi. & not. per doct. C. si cert. pet. l. ij.
per Gul. in. l. si à furioso. si cer. pe. & ibi dixi quòd licet talis exceptio pos-
e sit obijci, tamen ille qui eã obijcit, debet probare [e] tradentem non fuisse do-
minium, cum hoc præsumatur. vt no. per glo. in simili in. l. j. s̈. de rerum permutatione. Nec ob. prędictis. C. de non numerata pecu. l. j. & C. de pigno.
acti. l. nec creditores. quia ad producendum pig. actio. non requiritur quòd
ille qui dat rem pignori, sit, dominus, licet requiratur quandoque ad con-
stituendum ius in re. quandoq; non requiritur quòd actor contrahens fue-
rit dominus: sed requiritur quòd conuentus sit dominus: vt in deposito, lo-
cato, commodato, & cęteris similibus. potest enim quis mihi vendere rem
alienam non meã propriam: & tunc aut quis obijcit exceptionem domi-
nij alieni, & non auditur: vt. l. j. §. si prędo. s̈. depositi. & s̈. commo. l. ita vt si
fur. cum simi. ratio: quia per talem exceptionem non perimitur ius agen-
tis: & ita est casus hîc. Quãdoq; quis obijcit authori suo exceptionem pro-
prij dominij: & tunc potest: vt. l. qui rem. s̈. depositi. & l. ei à quo. j. de vsu-
ca. & s̈. de cõtrahen. emp. l. suę rei. ratio: quia tunc per hanc exceptionem
perimitur ius agẽtis, scilicet cõtractus. quod intellige secundũ distinctionẽ
positam. j. de acqui. pos. l. si rem aliquam. Quandoq; ad substantiam cõtra-
ctus non est necesse ꝙ agens sit dñs, nec ille qui recipit sit nõ dñs, vt in casi-
bus in quibus valeret emptio, & locatio, & cęteri cõtract⁹ sup re ꝓpria: vt
in pręalleg. si rem aliquam. & tunc nullo modo potest exceptio dominij
proprij vel alieni obijci, vt ibi patet. ratio: quia per hoc ius agentis non in-
fringitur. prædicta vera sunt cùm res propria venit restituenda, quia extat
& in ea potest fieri executio. sin autem non extaret, vel aliâs ad executio-
nem fiendam ad ęstimationem veniretur: tunc semper potest obijci. ex-
ceptio dominij, vt per hoc æstimetur possessio, & non res, vt suprâ. quòd
metus causa. l. si mulier. §. qui possessionem. Secundo casu principali, quã-
do agitur actione personali descendente extra id quod agitur, & tunc non
potest obijci exceptio dominij, vt si agitur condictione ex. l. ad possessio-
nem, vt. l. si quis conductionis titulo. C. loca. vel si agitur conditione triti-
caria, vel similibus: vt. l. j. in fi. & l. ij. s̈. de condi. tric. & l. indebiti. §. sed & si
3 nũmi. suprà de condi. inde. ¶ Et per hoc dicebam aliâs† de facto, si eccle-
sia vendit rem aliquam non obseruata solennitate, potest eam repetere ab
emptore condi. ex authen. qui res iam dictas. C. de sacrosan. eccle. & in cor-
pore vnde sumitur. nũc potest ei obijci de dominio. Et eodem modo si mi-
4 nor† vendidit rem aliquam non seruata solennitate, quia tradidit posses-
sionem illius rei indebitè, poterit possessionem repetere, vt præallegata. l.
indebiti. §. sed & si nummi. suprà de condi. inde. ita intelligo infrà de re. co-
f dem. quam. l. magis puto. §. j. vbi est casus. ¶ Quæro, [f] prædicta loquuntur,
5 quando ipsemet conuentus obijcit exceptionem dominij. sed† quid si ex-
traneus venit dicens, ego sum dominus. non restituas huic agenti. act. perso-
nali. Gloss. dicit quòd verus dominus prefertur agenti, vt. l. bona fides. su-
prà depositi. Tu dic quandoq; extraneus veniens cõtradicit restitutionem
fieri agendo, & tunc impedit restitutionem fieri, vt. l. bona fides. suprà de-
positi. nisi ille qui agebat primò, habebat tale ius quod præferebatur vero
domino, vt puta pignoris. vt. l. j. §. itẽ pomponius. suprà. nautę. cau. sta. Item
hoc verum est, si extraneus agens venit ante latam sentẽtiam pro primo. si
enim esset lata sñia ꝓ primo, & veniret ad impediendã executionẽ, dic vt
dixi in. l. is à quo. s̈. de rei vendi. & l. penulti. s̈. de peti. hær. dixi. j. ad trebel.
l. ita tamen. §. quoties. & j. de re iudica. l. à diuo pio. §. si super rebus. facit
quod dicam. j. eod. l. titia. Quandoq; extraneus venit non agendo, sed pro-
testando ne restituatur: & tunc an impediat. dic vt. l. pe. C. depositi. & au-
thẽ. ibi posita.

SVMMARIVM.

1 *Maritus quãdo habet beneficium, ne condẽnetur ultrà quod facere poßit?*

❧ POMATES.
a ¶ Maritum. Adde
ꝙ marit⁹ nō habet
beneficiū huius le-
gis, quando culpa
sua factus est pau-
per. Ita tenet Feli.
in.c.quæ ĩ ecclesia
rū.in.xxv. colū.de
consti.
b ¶ Aut maritus.re-
gula hîc posita vl-
tra fallentias quas
hîc ponit Bart.fal-
lit eriã ĩ marito pu
tatiuo, vt est text.
no.in.c.j.in ver.to-
tã.de do.inter vir.&
vxo.secūdū cōem
intellectū Io.an.&
doc.quē sequit̃ Ia.
de bel.sua.q.q̃ po-
nitur in.l.vnica.C.
de rei vxor.ac.itē si
maritus conuentus
negaret se maritū
per.l.sed hoc ita.j.
de re iudi.&.l.verū
s̈.ꝓ so.firmar Bar.
in.l.etiã.j.eod.item
fallit, si maritus ha
beret filios, ex quo
rum artificio viue-
re posset, vt est glo.
j.eo.l.si maritus.&
glo.C.de do.l.si qs
argentū. sed Paul.
de ca.dicit ꝙ con-
tra hoc facit gloss.
quæ est in.l.miles.
j.de reiu.quæ dicit
quòd clerici & ad-
uocati gaudēt hoc
priuilegio, ne con-
demnentur vltrà
quàm facere pos-
sint.quod est notã.
secundùm ipsum
& intelligendum,
si commodè ex ad-
uoca.non potest vi
uere doctor, & cleri
cus habeat solū bñ-
ficium de quo viue
re nō possit.& ad
hoc vide Panor.in
c.Odoardus. extrà
de sol.Itē fallit, vbi
iudex reijciendo
hanc except.tulit
sentētiã cōdēnato-
riã à qua marit⁹ nō
appellauit: quia in
execut.nō poterit
opponere, vt est gl.
no.in.l. nesennius.
j.de re iudi.itē fal-
lit secūdū Bald.qñ
maritus cōuenire-
tur, vt liberaret mu
lierem à promissio
ne dotis: vt putà qa
dotē vir nō habuis
set.& .h. dicit Bal.
instit.de lega.in.§.
sed si vxori.p.l.de
posui.§. si nuptu-
ra.s̈.de pecu.
c ¶ Simpliciter. Idē
ipse tenet in.l.si du

2 *In quãtum facere potest intelligitur scilicet deducto ne egeat.*
3 *Agendo contra maritum, sufficit simpliciter petere.*
4 *Maritus si non est soluendo, & uxor sit pauperrima: tunc nō habet beneficium ne condēnetur ultrà quàm facere possit.*
5 *Beneficium ne maritus condemnetur ultrà quàm facere possit competit hæredi suo, non tamen extraneo.*

LEX XIII.

a MAritum.[a] In præcedentibus iu-
risconsultus primò tra-
ctauit materiam cui competat actio de
dote vsq; ad legem, de diuisione. Posteà
tractauit de diuisione fructuum vltimi anni quo fi-
nitū est matrimonium: vsq; ad hãc legem, excepta.
l.si ab hostibus.hîc tractat de quadã exceptione quę
competit marito, ne conueniatur in plus quàm face
re potest vsq; ad.l.si mulier.infrà eo.& breuiter hoc
dicit. Maritus habet priuilegium ne condemnetur
nisi inquantum facere potest: nec porrigitur ad hæ
redes, licet porrigatur ad defensorem.hoc dicit vsq;
ad.l.alia.§.eleganter.infrà eodē. Nota quod dixi in
summario. ¶ Oppo.quòd imò condemnetur in so-
lidum: vt.l.si rerū.infrà de re iudica.Solu.hîc actio-
ne de dote conuenitur, ibi ex delicto. ¶ Oppo.de.l.
nesennius.§.fundum.infrà de re iudi.Solu.hîc loqui
tur, quando maritus conuenitur actione personali,
ibi, quando conuenitur actione in rem, & sic vt qui-
libet possessor, non vt vir: meritò non habet benefi-
cium: vt infrà eodem.l.si cum dotem.§.fin.s̈. de de-
cu.l.deposui.&.l.ex facto.§.fin.tangit Dyn.in.l.si fi
liofa.in.ij.q.infrà eodem.quod tenet Guil.suprà de
1 cōdi.indebi.l.quod nomine. ¶ Et pro† declaratio-
ne huius materiæ, distinguit Dynus.instit.de actio.
§.præterea.non tamen plenè. Et ideò dicas: aut ma
b ritus[b] conuenitur actione in rem: & non habet locū
beneficium, vt dictum est.aut conuenitur actione
personali: & tunc aut descendit ex maleficio: & nō
habet locum beneficium: vt.d.l.si rerū.infrà de re iu
di.aut descendit ex contractu, vel quasi: & tunc aut
ex contractu dotis: & tunc habet beneficium: vt hîc
& institu.de acti.§.item si de dote.nisi illud benefi-
cium perdiderit, vt.l.etiam.§.licèt.j.eod.aut conue-
nitur alia actione: & tunc si quidem succedit in loco
actionis de dote, aut succedit propter negligentiã,
seu culpam viri: & perdit beneficium: vt.l.diuortio.
s̈.de neg.gestis.si verò sinè culpa sua: tunc non per-
dit beneficium: vt suprà de constitu.pecu.l.iij.Si ve
rò conuenitur alia actione prorsus separata ab actio
ne de dote: tunc glossæ sunt contrariæ.nam hîc di-
stinguit: aut conuenitur constante matrimonio,
aut post.idem nota.in.l.non tantum.infrà de re iudi.
Alibi gloss.non curat de hoc quando conueniatur,
sed quando fuerit celebratus contractus: scilicet an
constante matrimonio an post.ita not.in.l.diuortio.
suprà de neg.gest.& ita tenet Dynus insti.de actio.
§.præterea.quod est verum. Nec obst.l.sed hoc ita.
quam gloss.allegat hîc: quia alio casu loquitur, vt
videbitis infrà eodem titu.l.ex diuerso. ¶ Quæro,
2 quid est dictum† inquãtum facere potest. Dicit de-
ducto ne egeat: vt.l.in cōdemnatione.infrà de regu.
3 iu. ¶ † Quæro, quando ago contra maritum, an de-
beo in libello ponere.peto eum condemnari inquã-
c tum facere potest? an verò sufficiat me simpliciter[c]
petere? Respon.quòd sufficit me simpliciter petere.
vt.l.penul.quod cum eo probatur in.l.ex diuerso.§.
fina.infrà eodem.&.l.nesennius.§.fina.infrà de re iu
4 di. ¶ † Quæro, quid si maritus non est soluendo, &
d mulier est pauperrima?[d] Iacob.de are.format istam
quæstionem infrà eodem.l.si maritus.& dicit mu-
lierem præferendam: quia ordinata charitas incipit
à seipso: vt.l.pręses.C.de ser.& aqua. Præterea in pa
ri causa mulier præfertur: vt.l.assiduis.§. exceptis.
C.q po.in pig.ha.facit.l.si quis à liberis.§.de alimē-
tis.infrà de libe.agnos.facit.l. verùm.§.fin.suprà de
mi.vbi in pari causa præfertur ille qui tractat de dã-
no vitando.ita hîc cum neuter habeat vndè viuat,
æquius est mulierē præferri quæ repetit suum, quã
virum lucrari.de hac quæstione plenius vide per
Ia.de are.in.l.si maritus.infrà eodem. ¶ Quæro, dici-

tur quòd tale beneficium non datur hæredi extra-
5 neo: an detur hæredi suo? † Gloss.dicit quòd sic: vt.l.
etiam.j.eod.&.l.assiduis.C.qui po.in pig.ha.hoc au
tem quòd dicit suo, intelligit quòd sit suus fili⁹: nec
est necesse quòd sit in potestate.

❧ SUMMARIUM. ❧

1 *Beneficium personale, quando transit ad hæredem? & nu.3.*
2 *Fructus percepti usufructuario uiuente, transeunt ad hæredes.*
4 *Beneficium ne maritus conueniatur ultrà quàm facere possit, datur propter liberos.* d
5 *Priuilegium concessum Titio & posteris, uel Titio & suo generi, uel Titio & hæredibus, quando trãseat ad hæredes, & ad quos?*
6 *Priuilegium quando in dubio intelligatur reale, & quando personale? remissiuè.*

LEX XII.

e QVia tale. Not.quòd beneficiū[e]
personale non transit
ad hæredem.quod glo.tractat.C.de ex-
cu.mu.l. sordidorum.lib.x.Dyn.in.c.pri
uilegium ꝑsonale.extrà de reg.iur.lib.vj. Pe.hîc, & e
in.l.j. suprà de consti.princi.in fin.& distingue sic.
1 † Aut priuilegium personale conceditur à Principe:
& non transit ad hæredem: vt præalleg.l.j.in fin.s̈.
de constit.princi.&.infrà de aqua quoti.& ęstiua.l.
j.§.permittitur.Si verò conceditur à lege: tunc.Pe.
dicit idem quòd Dyn. Quandoq; persona est proxi
ma causa priuilegij, & non transit ad hæredem: vt
hîc. Quandoq; persona non est proxima causa pri-
uilegij, sed lęsio, vel alia naturalis æquitas: vt in mu-
liere quæ iuuatur velleiano, & tunc transit ad hære
des: vt.l.non solum.s̈.de in inte.restit.&.l. hæredes.
C.ad velle.& hoc est verum, si in priuilegio non est
facta mentio de hæredibus.si enim fieret mētio: tūc
dic vt infrà dicam. Mihi videtur aliter distinguēdū.
Aut quęris, nunquid priuilegium transeat ad hære-
des, super his rebus, & in casibus in quibus defuncto
non incipit competere, & ad hæredes non transit:
vt.l.j.suprà de consti.princi.& hoc est generale, si-
ue concedatur à principe, siue à lege.non enim est
dubium quòd hæres minoris, vel mulieris in contra
ctibus celebratis à se non habet beneficium mino-
ris, vel mulieris, cuius est hæres. Aut quæris nūquid
transeat ad hæredes, super his quæ incipiunt defun
cto cōpetere: & tunc aut illud priuilegium introdu-
xit exceptionem, seu defensionem: aut introduxit
concessionem alicuius iuris rei, vel actionis. ¶ Pri-
mo casu, aut cōtinebat exceptionem peremptoriã,
& transit ad hæredem postquàm cœpit competere
defuncto: vt.l.iij.§.quòd autem.suprà quod quisq;
iuris, & sic intelligitur illud quod dicitur de muliere
& minore, qui transmittunt ad hæredes, vt dictum
est.aut dilatoriam in tempus, vel intra tempus vitę
eius cui conceditur: & ad hæredes non trãsit, vt hîc.
nam istud beneficium quod maritus non conuenia
tur, nisi inquantum facere potest, conceditur mari-
to ad tēpus vsquequo peruenerit ad pinguiorē for-
tunam, vel quoad vixerit, vt dicam infrà eodem.l.
ex diuerso. in fine.meritò ad hæredes non transit.
¶ Secundo casu quando continet concessionem:
tunc quatenus facta est executio viuo eo cui conce-
ditur transit ad hæredes, & non in plus. Exemplū
2 in vsufructu.† Nam fructus percepti viuo vsufru-
ctuario transeunt ad hæredes, & non vltrà: vt.l.de-
functa.suprà de vsufru.& sic intelligitur.l.ij.§. per-
mittitur.infrà de aqua quot.& ęsti. Istud autē quod
3 † in hac.l.dicitur, priuilegium non transire ad hære-
f des[f], intelligunt quidam nisi ad suum: vt.l.sordido-
rum.C.de excu.mu.libr.x.&.l.dabimus.§.j.infrà de
priuile.credi.& ibi, hoc idem not.per gloss.& idem
not.gloss.l.ex pluribus.de admi.tuto.quod Iaco.de e
are.reprehendit.vt dixi in.d.l.dabimus.& dicam in
dicta.l.ex pluribus.& hoc per.l.non solum.§.si puel
læ.s̈.de ritu nup.solum enim est speciale in hoc be-
4 neficio: datur† enim propter liberos, & propter ma- f

bitetur.j.de fideius
so.Bald.& Guil.de
cug.in.l.pe.s̈.quod
cum eo.& Bal.in.l.
ij.C.qđ cū eo.mul
ta singula.ponit in
hac materia. idem
Bar.in.l.sunt q pu-
tant.j.de re iudi.Ia.
bu.in.§. præterea.
insti.de actio.
d ¶ Pauperrima.
Hęc videtur magis
communis opi. se-
cūdùm Alex.quã
tenent Guil. &
Bal.in.l.si quis cre
diderit.s̈. de pact.
quæ venit limitan
da vt ibi per eos.&
inquantum Alex.
alle.l.qui bonis.vi-
de quę singulanter
voluit Roma.cōsi.
cccccx.in fin.
e ¶ Beneficium. Id
est bona actio tri-
buens gaudium: vt
no.Archi.in.c.gra-
tia.de rescrip. est
tex.in.c.j.qui. cau.
feu. amit. & hoc
modo sumitur in.l.
si seruus.s̈.de ser.ex
portã. Sumit̃ etiã
pro bñficio eccle-
siastico, qđ quali-
ter differat à prębē
da, vide ĩ dicto lo-
co per Archi. Com
prehendit etiã feu-
dum, vt in.§. bene-
ficiū.si de feu. fue.
controuer.& quæ
fu.prima cã benefi
cij amit.in rubr.&
nig. Cōprehendit
etiam priuilegium
qđ est contra ius,
vt.l.ius singulare.
s̈.de legi.Itē rescri-
ptum quod est secū
dū ius, vt de diuer-
sis rescriptis.per to
tum.& no.in.c.j.de
rescrip.Itē cōpre-
hēdit beneficium
principis, qđ non
est contra ius, nec
secundùm ius, sed
pręter ius: vt si con
cedit bona fiscalia,
& istud est ꝓpriè
beneficium largis-
simè interpretãdū:
vt.l.qñ.C. de bo-
dã.&.l. beneficiū.
de constit Princ.&
in.c.dilec.de dona.
Cōprehendit etiã
ius defalcãdi: vt.l.
beneficio.j.ad.l.fal.
& ibi vide Bar.qui
infert ad.q.
❧ POMATES.
e ¶ Beneficium. Vi
de Anch.in regula
pe.de regu.iuris, in
vj.
f ¶ Transire ad hæ-

redes.d.Alex.dicit posse inferri ad decisio.quęstio. Dy.& Bart.in.l.licitatio.§.fin.s.de publi.per illum tex.dicentium quòd priuilegiũ concessum ecclesiæ Romanę,vel fisco,ꝙ teneantur soluere vectigalia,non transit in emptorē fiscalium salinarũ vt no.Spe.& Io.an.in tit.de immu.eccle.& gl. in cle.præsenti.de cen.doct.in.l.quàmquàm.de cen.Federicus de se.consi. cxj.inci. quæritur an rustici.

POMATES.

a ¶Est dictũ. Vide p Moder.in.c.j.§.& qa videm⁹.ĩ xxvj.q.q feudũ dare possunt.Alex.cõs. cl.in.ij.col.al's cõsil. clx.remissiuè. Feli. in.c. mandato. de presump.

b ¶Posteris. Adde quòd idem voluerunt Pet.& Cy. in l.fi.de cõstit.princ. in.iiij.q.sed Pau.de cas.hoc limitat esse verum in priuilegio indulto contra publicã vtilitatem vt in casu.d.l.pe.de iure immu.sed in alio priuilegio dicit comprehendi oẽs descendentes etiã per fœminas,vt in l.liberorũ.de verbo. sig.& glo.expresse in.l.si ita scriptum sit filiabus. de leg. ij.Et an ĩ dubio priuilegium cẽseatur esse perpetuum,vide Bald.cõsi.cj.iiij. volu.Et an & per quæ verba trãseat ad successores,vide eundem Bald.consil.cccv.iij.volumi. & vtrum in dubio sit iudicandũ reale vel personale, p Pet.de ancha. cõsi. cccxxviij. Feder. consi.lxviij.p Bar. cõsi.xliiij.ij.libr. & ibi qñ fuit dictum ꝙ talis cũ tota sua familia sit per petuò exemptus,& p Alex.quomodo intelligat̃ priuilegiũ cõcessum pro se & suis hæredibus successorib⁹ ei⁹.consi. cxc.secundo volu.

c ¶Propter reuerentiam.ex hoc inferũt Angel.& Imo. quôd licet ecclesia sit exempta per pactum ab episcopo,quôd tamen tenetur ei reuerentiam exhibere,vt voluerũt Oldra.Bald.in.l.fina.C.de bo.liber.Et tu ad dicta Bar.hîc adde Ioan.an.Host.& Imo.in.c. Odo ardus.de solu.& dicta.Maria.soci.in.c.si diligenti.in glos.prima.extrâ de foro competenti.

d POMATES. ¶Querit Dyn.Vide Feli.in.c.de cetero.in antepenul.colum.& seq.de re iudi.

e ¶Debitorem.Inquantùm Alexan.post Bartol.concludit non valere tale pactum.Adde quòd idem voluit Oldr.consil.liiij.& inquantùm ponit fallentiam in capto ab hostibus.Adde pro hoc,quod consuluit Romanus consilio.cccxvj.quòd minor pro se redimendo,possit se obligare omissa solennitate statuti.Et inquantùm Alexan.dicit non etiam valere pactum quòd quis possit excommunicari sinè solennitare.dic quòd nec valet consuetudo quòd quis possit excommunicari sinè scriptis,voluit Rota decisi. ccclviij.in antiquis.Et ad dicta Bartol.hîc,adde.domi.Maria.soci.in rubr.

trimoniũ,qđ prĩcipaliter ꝓpter sit liberos: meritò trãsit ad hæredes illius matrimonij tantũ:vt.l.etiã. in princi.infrà eodem.& ibi dicam.¶Quæro,quid
a si in priuilegio est dictum,[a] concedo† tibi, & tuis
5 hæredibus:an transeat ad hæredes,& ad quos.Pet. dicit:quandoqꝫ in priuilegio est dictum, concedo
b tibi & tuis posteris,[b] vel tibi & tuo generi:& tunc transit ad hæredes descendentes ex sexu masculino:vt.l.ij.infrà de iure immu.Quandoqꝫ dicit tibi, & tuis hæredibus:& tunc transit ad omnes hæredes:vt.l.sciendum.de verb.signifi.Fallit in casibus ibi notatis.aut dicitur,relinquo tibi,& tuo hæredi: & tunc ad tuum primum hæredem porrigitur tantùm:vt.l.antiquitas.C.de vsufru. ¶Mihi ista verba non placent.sed dic plenè vt dicam in.l.gallus. §.nunc de lege velleya.ver.& bene verba se habēt. infrà de libe.& posthum.& tangitur per Cyn.in.l.
6 in annalibus .C. de lega. ¶Quæro nunquid † in dubio concessio priuilegij intelligatur facta in persona,vel in re.hoc plenè examinaui infrà de ser. leg.l.pe.dic vt ibi.

SVMMARIVM.

1 *Beneficium quod habet maritus ne teneatur ultra quàm facere posit,quare non transit ad hæredem,uel fideiussorem & ad defensorem sic?*
2 *Alieno nomine quem conueniri, duobus modis intelligitur.*
3 *Defensor mariti qui suscepit in se iudicium animo nouandi, uel donandi,quando habeat beneficium competens marito?*
4 *Defensor non potest in plus grauari quàm dominus.*
5 *Beneficio quòd quis non conueniatur ultrà,quàm facere possit,quando quis renunciare potest? & nu.7.& nume.9. & quid si super illo pacto iuretur.*
6 *Pactum quòd qui tenetur insolidum,non conueniatur ultrà quàm facere possit: tenet.*
8 *Aliquid fieri certo tempore,uel alio,& conferri in aliud,paria sunt,nisi tempore quo fit certa habilitas requiratur.*
10 *Pactum quòd liceat creditori capere debitorem,quòd non ualeat.*
11 *Occupans possessionem ex pacto,non potest eo uti si inueniat resistentem.*
12 *Argumentum de lege ad pactum,quòd non semper ualeat.*
13 *Pactum ne liceeat debitori cedere bonis,an sit ualidum? & nume.16.& .17.*
Pactum quòd debitor stet in carceribus donec soluerit debitum,an sit contra bonos mores?
14 *Stare in carceribus est species seruitutis.*

LEX XV.

1 Alia causa. Quæro† quę est ratio differẽtię,quòd transit ad defensorem, non ad hæredẽ, vel fideiussorem. gloss.assignat tres rationes.vna ponitur in.l.si cum procuratore.infrà de re iudi.videlicet,quia defensor habet regressum cõtra dominum,sed non heres.sed ista non est vera:quia etiam fideiussor habet regressum contra dominum,& tamen ad eum non transit vt in prealleg.l.si cum procuratore. Item posset esse talis defensor qui non habe regressum contra dominum,& tamen indistinctè transit ad eum beneficium.vndè gloss.assignat hîc duas alias rationes.prima est quia defensor conuenitur nomine mariti.& eius personam in iudicio repręsentat, hæres verò & fideiussor conueniuntur:tanquàm principaliter obligati.ista est bona ratio.¶Contra hoc etiam opp.de.l.furti.§.si quis alieno.suprà de his qui not.infa.vbi etiam hæres dicitur conueniri alieno nomine.Solu.hoc di
1 ctũ† quē alieno noĩe cõueniri.potest intelligi vno modo largè qñ origo obligationis fuit in persona alterius.& hoc modo hæres,& etiam fideiussor alieno nomine conueniuntur,vt in contrario.Quandoque accipimus strictè:& tunc dicimus illum alieno nomine conueniri,in quo nullo modo residet obligatio:sed tantum modo ex persona alterius conuenitur,& hoc
3 modo accipitur hìc.¶†Quid ergo dices de defensore,qui suscipit in se iudiciũ animo nouandi,vel donandi:& sic conuenitur actione vtili? Respõd. debemus aduertere ad ad verba obligationis:aut promisit tantum quantum maritus debet:& tunc non conuenitur,nisi inquantum maritus debet in effectu:aut promisit certam quantitatem expresse:& ad illam tenebitur.argu.l.si prior.& quod ibi nota.in eo.Assignat gloss.aliam rationem:quia hoc est propter regulam quæ habet.quòd non potest in plus
4 †grauari defensor quàm dominus,preterquàm in satisdando.ita etiã not. in.l.verum.§.j.s.pro socio.

Eleganter. Pactum quòd maritus conueniatur vltrà quâm facere potest non valet:quia contra bonos mores. hoc dicit.& est not.§.¶Oppo.C.de pac.l.si quis in conscribendo.dicit glo.ꝙ fallit hîc.& est ratio:quia est contra bonos mores.idem ergo erit dicendũ in quolibet simili,vt.C.de pac.l.pacta quæ contra.¶Opp.infrâ de re iud.
5 l.si conuenerit.Solu.vt dicit gloss.& bene,quandoqꝫ† quis habet hoc bene
c ficium propter reuerentiam[c] debitam personæ,vt in casu nostro:& tunc huic non potest renunciari:quia esset contra bonos mores,vt hîc.Quandoqꝫ quis habet istud beneficium ex natura contractus,vt in contractu societatis:& tunc illi bene potest renunciari,vt in contrarijs:quia non est con-
6 tra bonos mores,& possum⁹ facere contractũ prout nobis placet.¶†Quęro quid econuerso:an qui tenetur insolidum possit pacisci,vt conueniatur solum inqꝫtùm facere potest? Dicit gloss.quòd sic:vt.l.si quis crediderit.s.
7 de pactis.¶Quęro an huic† beneficio possit per pactum renuntiari,solu. mat.gloss.dicit quòd non secundùm Ros.argu.suprà de rel.& sumpti. fu.l. quod si nulla.hoc tenet Dyn.propter reliquias renerentiæ præcedẽtis matrimonij,quę durant solut.mat.vt.l.j.&.ij.infrà rerum amo.&.l.vnius.§.seruo.infrà de quæstionibus.¶Item probat:quia si pactum sit constante matrimonio,& confertur in tempus soluti matrimonij:tamen nõ valet vt hîc: ergo nec si fiat soluto matrimonio:quia paria sunt fieri tempore prohibito &c.vt.l.in tempus.infrà de hære.insti.&.l. quòd autem.suprà de dona. inter vi.& vxo.Gul.de cu.in.l.diuortio.s.de nego.gest. tenet contrarium & dicit quòd est casus in preal.l.diuortio.vbi actio de dote transfertur in aliam actionem solut.mat.absqꝫ isto beneficio:quòd non fieret,si esset contra bonos mores.pro hoc facit suprà de pactis dot.l.licèt.&.l.sequen. quæ leges hic allegantur in gloss.quod puto verum.Non ob.ratio Dyn.nam reliquie reuerentię durant in negotio antegesto:non in eo quod postea fit.
8 ¶Not.ob.quòd dicit† quòd paria sunt aliquid fieri certo tempore,vel fieri alio.& conferri in aliud:quia hoc est verum,nisi tempore quo fit,certa habilitas requiratur,vt.l.si alienũ seruum.§.in extraneis.infrà de hære.instit.&.l.si minor.suprà de ser.expor.ita hic requiritur quòd tẽpore quo fit,
9 nulla sit debita reuerentia.¶†Quęro quid si super hoc pacto iuretur.Hîc dicit gloss. quòd propter hoc non confirmatur,& bene de iure ciuili, & etiam de iure canonico:quia regula est,quòd non est obligatorium cõtra bonos mores pręstitum iuramentum,vt in.c.non est obligatorium. extrà
d de reg.iur.lib.vj.¶Quærit Dyn.[d] an† pactũ factũ ꝙ liceat creditori cape
10 re debitorem[e] valeat.Et determinat,quòd nõ,per istum.§.s.arg.l.non est
e singulis.infrà de regu.iur.¶Contra hoc oppon.de.l.titius.suprà de ser.ex por.&.l.tertia.C. de pigno.Solu.ibi fuit pactum de capiendis rebus vel personis seruorum,quæ sunt loco rerum:quæstio autem nostra est de ca-
11 piendo libero homine,quòd non valet.dico etiam† quòd si quis iret ad occupandum possessionem ex pacto,& ibi inueniret resistentem,quòd non posset eum repellere,nam pactum non potest porrigi ad id quod est causa maioris tumultus,vt.l.non est singulis.infrà de regu.iur.dixi latius in repetitione.l.tertiæ.C.de pig.¶Item oppo.contra Dyn.de.l.ait pretor.§.si debitorem.infrà de ijs, quæ in frau.cred.vbi per.l.potest concedi quòd debitor capiatur:ergo per pactum.vt.l.non impossibile.suprà de pact.sed dic
12 †quòd ista propositio non est vera simpliciter.multa enim possunt fieri per l.quę nõ pñt p pactũ,vt.l.neqꝫ pignus.§.priuatorũ.&.l.nec ex p̃torio.j.de
13 reg.iur.¶Vltimò Dy.inducit hũc.§.in arg.ad quęstionē† an valeat pactũ ne liceat debitori cedere bonis.Ad qđ facit.l.nemo carcerē.C.de exact. trib.lib.x.Cyn.ponit istam.q.in.l.j.in fi.C.qui bo.cę.pos.& ibi recitat vnũ consiliũ Iac.de are.q dicebat,quòd aut istud pactũ fuit vestitũ & appositum iuxta contractum, & est validum.aliàs secus per.l.fina.in fin.C.qui bo.ced.pos.Ad istum.§.respondet Dyn.ꝙ istud pactum non est cõtra bonos mores,quòd debitor stet,ĩ carceribus donec soluat debitum.quod patet:qa lex hoc qñqꝫ pmittit,vt pręalle.l.fi.C.q bo.cę.post.Ad istud quod solet dici

15 solet dici † ꝙ stare in carceribus est species serui-
tutis:vt.l.titio centum.§.titio centum.j̄.de condi.&
demon.&.C.de ac.&.ob.l.ob ęs.Respondeo ꝙ licet
stet in carceribus, non tamen est seruus creditoris
sui.¶ Richar.malum tenet quod pactum non va-
let.pro hoc alleg.gl.quę est in aut.Imo.C.de act. &
a ob.& istud puto esse verum[a].Do duas limitationes
16 qa hîc † fallit,si iste qui vult cedere bonis,dissipauit
omnia bona sua in fraudem creditoris,vt.l.fi.in fi.j̄.
de his quæ in frau.cre.qđ tenet Dy.insti.de act.§.
17 item si quis in fraudem. Fallit † etiā,si debitor tpe
quo contraxit,sciebat se nō esse soluēdo,vt.š.de iur.
do.l.pe.qa istis duobus casibus valet tale pactum.

SVMMARIVM.

1 *Locupletiorē qn̄q; aliquē esse,est causa dandæ uel denegādæ actio .& tūc qđ tēpus inspiciatur?an lit.cōte.an rei iud.*
2 *Hæres mariti obijcere potest compensationem ob res amotas uel donatas,non ob mores.*
3 *Hæres mariti non potest uti retentione.*
4 *Vir,noc eius hæres,propter mores uxoris non lædentes matrimonium,non potest dotem retinere hodie.*
5 *Vir retinet dotem propter mores lædentes matrimonium non eius hæres.*
Vir uxoris suæ defunctæ hæredi potest de adulterio obijcere.
6 *Vxor quō dicatur esse in potestate soceri,& uiri.*

LEX XVI

Rei iudicatæ. Opp. quòd in spiciatᷣ tp̄s lit.
contest.vt.l.litis.š.de nego.gest.Glo.sub
audit etiam,quasi diceret,vtrūq; tp̄s spe
ctatur.qđ Hugo.nō placet.nō tamen respondet ad
cōtra.vnde gl.cōmuniter tenetur. Ego verò teneo
1 mecum Hug.¶ Ad contrarium † respondeo, quan-
doque quē esse locupletiorē,& causa dandę vel de
negandæ act.& tūc inspicitᷣ tēpus lit.cōtest.quo tē-
pore act.in iudiciū deducitᷣ.vnde tūc debet videri,
an ac.habeat,vt.l.ī pupillo.j̄.de excep.&.j̄.de solut.
l.si pupilli.j̄.de dona.inter virum & vxor.l.qđ autē
&.l.litis.š.de neg. ges.Qn̄q; aliquem esse locupletio
rē est causa moderādæ cōdemnationis:& tūc tēpus
rei iudi.inspicitᷣ.Ita loquitᷣ hîc,&.l.verū.§.tēp⁹.š.p
soci.&.š.de pet.hęr.l.si à dn̄o vel à patre.§.quo tpe.

2 Hæredi mariti. Hæres † mariti po-
test obijcere com-
pēsationē ob res donatas,& amotas,non ob mores.
h.d.¶ Opp.C.de rei vxo.act.§.taceat. Dicit gloss.
ibi erat species debita ab altera parte tātum:hîc ab
vtraq; quantitas.vel hæc corrigitᷣ per illā vel hîc in
hęredibus,ibi in viro.Gl.tenet hîc primā sol.š.eod.
in.l.j.gl.mag.tenet ꝙ hîc corrigatᷣ:& sic in actione
de dote nō obijciatᷣ cōpensatio, priuilegio eius.sed
veritas est ꝙ ponitᷣ hîc,scilicet ꝙ vtriq; debeatᷣ quā
titas:meritò compensatio fit,vt patet ex text. qui
dicit cōpēsationes tn̄ q̄ est ad pecuniariam causam
&c.Idem no.in pręallc.§.taceat.C.de compē.l.neq;
&.š.eo.l.diuortio.§.ob donationes.&.j̄.eo.l.sed & si
ideo.§.fi.&.l.si cū dotem.§.si pr̄.&.l.si constante.§.
3 si vxor.&.l.in.his.§.j.j̄.e.tit.in.l.verò cōtraria.† phi
betur retentio non compensatio.quod not.

Morum. Gloss.ponit hîc casum. sed non
clarè.tu pone sic: Mulier com
misit adulterium,propter.qđ vir potest eam expel
lere,& dotem lucrari,& nō fecit:quæritur an hæres
posset hoc opponere,& dotem retinere? Et respon
deo quòd nō,si ipse maritus nō accusat.h.d.ita legit
Dy.¶ Oppo.C.de repudijs.l.consensu.Sol. vir po-
test opponere,sed si ipse non opposuit,videtᷣ remit
tere,& hæres eius non poterit conqueri,vt.l.fi.C.de
reuo.do.¶ Oppo.ꝙ vir nō posset retinere dotem
ob mores mulieris,vt.C.de rei vxo.actio.§.taceat.
Glo.dicit ꝙ iste ver.hodie corrigitᷣ.Ista gloss.dicit
verum,si intelligimus in moribus pudorem matri-
monij nō lędentibus:quia tūc de iure antiquo lice
bat viro eam expellere:hodie nō. sed si loquimur
de morib⁹ pudorē matrimonij lędētibus,vt est adul
terium secđm casum Dy.tūc non corrigitur hoc.Ita
sentit glo.in pręalleg.§.taceat.& Cyn.ibidem.& ha
4 bes † tria dicta ꝙ propter mores non lædentes pu-
dorē matrimonij,nec vir,nec hæres potest retine-
5 re dotem hodie.sed eledunt † pudorem matrimonij:
b potest retinere vir: non autem hæres. [b] Casus est
nota.hic.licet.Spe.de hoc dubitet. in titulo de do.
post diuor.rest.§.ij.versic.quid si mulier.& in titul.
de excep.§.dicto.vers.item quęritur. ¶ Quero an
mortua muliere,possit obijcere vir hęredi eius de
adulterio.tex.est de hoc in.l.fi.C.de adulterijs.

Socero. Socero ex vtraq; parte, & etiam
ipsi mueliri datur hoc beneficiū.
hoc dicit cū.l.seq.¶ Op.dicitur hîc quòd socer pa-
rentis locū obtinet.Contrà,nurus nō est in potesta
te soceri,sed patris sui,vt.C.de cōdi.inser.l.si vxor.
6 &.j.de iniur.l.j.in fine.&.l.ij.Solut.† dicit gloss.in po
testate soceri vr̄ esse.q.d.quadam fictione:in pote-
state tn̄ patris sui & viri est verè.quidam habēt in
glos.in sui patris,& viri est potestate:& sic recitaui.
Alij hadent in sui patris,& verè est in potestate.q̄
libet potest esse bona.nam in potestate sui patris
est verè,vt dictum est: in potestate patris & mari-
ti etiam est.Nam in potestate patris est,quo ad re-
uerētiam tantum,vt hîc.& in potestate mariti quo
ad operas,& debitum carnis,vt no.gl.insti.ab ter-
tul.§.j.&.l.vxor.C.de condi.inser.

LEX XVIII

Ex diuerso. Oppo.de.l.sicut.
in fi.j̄.de re iudi.
Gl.sol.hîc.cum agitᷣ cōstante matrimo
nio.sec⁹ si eo soluto.quo casu distingue
vt.š.de iur.do.l.pe.Cōtrà.sol.matri.debet dos red-
di à viro.vnde per virum non potest peti à socero,
So.gl.qa fortè potest peti ex pacto de lucrando vel
ex.l.secđm statuta Italiæ.Venio ad versi.

Item si. Oppo. aut mulier conuenitur cō-
stante matrimonio:& nō habet be
neficium cum enim debeat ali à viro,non pōt peti
nisi deducatur ne egeat,vt.l.si cum dotē.§.sinau-
tem in seuissimo.j.eodem.aut sol.matri.& tunc po-
test conueniri ex pacto de lucrando:qa nō haberet

de dila.articu.iiij.in princ.q.ij.
¶ Puto esse verum.Contrariam opi.sequuntur do.Alex.Rapha.& Imol. in.c.cum cōtingat de iureiuran.potissimè per cōsi. Fed.de senis. consilio. lx.vbi consuluit valere tale pactum iuramento firmatum,si non sit notoria mēdicitas,ꝙ fame pereat.tu vide Rotam in antiqs decisi.deci.lxviij.per ij.col. Vnum dicit Paulus de castro. quòd Florētię trus fantᷣ de dicto Bal. in.l.j.qui bon.ced. pos.vbi tenuit ꝙ debitor ita possit liberari ce-dēdo bonis:si est capt⁹ per statutum: sicut si esset capt⁹ de iure cōmuni. Tu etiam vide pro opin. Florentinorum, Oldra.consilio allega. liiij.vbi voluit ꝙ licet debitor de iure communi pro debito non possit extrahi de ecclesia: tamen per ius municipale debitor obligatus possit extrahi. & an debitor qui dolo versatus est cum creditoribus,possit cedere bonis. vide eundem Paul. consilio. xlvj. & vide an in cessione bonorum sint citandi creditores: & an eoipso quod princeps scribit quòd carceratus relaxetur facta cessione bonorum: an videatᷣ remisisse illa ignominiosa quæ seruantur in aliquibus cessionibus? de hac quæstiōe vide Bal.cōsil.ccccxxxvij.iiij.vol.Et adde Ro.in decisiōe.clj.&decisi.ccv.& vide Abba. in consilio.xlij.in ij.volu. qui tenent ꝙ talis renunciatio firmatᷣ iuramento. de quo etiam per doctores in.§.fina. instit. de actio.&. per do.Maria.soc. in.c.si diligenti.de foro compet.

b ¶ Nō autem hęres. Adde text.in.l.fin. in fine.infrà ad syllan. &.l.omnimodo.& ibi glossa.C. de inoffi.testam̄.&.C.de reuocan.do.l.i. Imol.in.c.plerunque. de donati. inter virum & vxorem.& hoc verū est si maritus sciuerit, & dissimulauerit. Si autem sciuit, & ita repentè decesserit quòd accusare eam non potuit:tunc hæredes mariti poterunt illam accusare,vt voluit Ioan.andr. in.c.ij.de dona. in glos.fina.&in additio.in tit.de feudis.in additione incipiente,reuoluitur hęc quęstio.vbi ponit quæstionem de vasallo qui commisit feloniam,& dominus ita repentè mortu⁹ est quòd feudo eū priuare non potuit,quòd tamen hæres poterit.alleg.Io.and.l. in confirmando.& l.vtilitatem.infrà de confir.tuto.& dominus Alexan.dicit quòd hanc distīctionem sequitur Cyn.in.l.j.C.de reuocand.do.Andræ.de Iser.& Baldus in.c.j.§.porro.in titu.quæ fuit prima causa benefici.ami. Non obst.l.j.de priua.deli.quia limitatur,vt hîc. Addo etiam quòd eandem dist. sequitur Abbas cons.iij.in.ix.qō.Si autem maritus ignorauit, & hæres sciuerit an ipse possit opponere de adulterio,Bal.dicit quòd non,per glossam.in.l.cum emanc.§.emancipatus.infrà de colla.bono.Idem vult Paul.de castr. Roma.contrà per gloss.communiter approbatam in.l.fideicommiss.C.de fideicommis.& tex.in.l.j.cum ibi not.per Bartolum.infrà de his qui.vt indig.&quia quis nō videtur renunciare iuri quod ipse ignorat.l.mater.š. de inoffic. testa. & per ea quæ voluit Ioan.an.vbi.š. de feu.cui adde Baldū in.c.imperialem.§.insuper. de prohibi.feu.alie per Federi.& hoc de feudis. sequitur Abbas vbi suprà scilicet quòd dominus ignorans,feloniam non videtur remittere. & per hoc etiam facit quod voluit Ioannes andre.in.c.fin. de donatio.vbi limitat.l.finalem. de reuo.do. non procedere ī donatore decedente, & ignorante donatarium fuisse ingratum: quia poterit hæres donationem reuocare, per dictum cap. fina. in versicu.tacēte. Et dicit dominus Alexan. quod ita seruaretur ī practica, propter authoritatem Ioan. andræ. Ego tamen inueni quòd Bald.consuluit in causa cuiusdam mulieris, quæ mortuo marito ad exonerationem conscientiæ protestata fuerat se esse enixam filium ex adulterio: & ille recesserat alio legitimo & naturali existēte hærede,q deinde mortuus est,quòd hęredes non poterant de hoc adulterio ignoto marito ipsam accusare:quia tanquam actio ad vindictam non trāsit ad hæredes. & allegat dictum.§. emācipat⁹ qui est sub.l.cum emanci. infrà de colla.bono. consilio. ccclxxxij.incipiente. In Christi nomine. Petrus de firmo.primo volumi.& hoc idem voluit Paul.de castro.cōsilio. cxxviij.in fin.Limita etiam primò dicta secundùm Iaco.de bel.in.§.quia verò plurimas.in authen.vt lic.ma.& auiæ.nisi maritus approbasset mores mulieris:quia tunc heres non posset eam accusare,licet repente decesserit.vbi autē improbasset ipsam expellēdo vel conquerendo,licet nō accusauerit eius hęres,poterit tamē accusare.argument.l.hęredem.j.de regulis iuris facit lex prima.in verbo,conquestus.j.ad sylla.Tu hoc singulariter limita non habere locum in hærede extraneo,vel singulari successore: qa isti nō possent obijcere de adulterio,licet maritus sciuerit,& cōquestus fuerit,ipsam expellendo.ita voluit Baldus eius consilio.lxxxviij.primo volumine, incipien. In Christi nomine, nam quandoque. & ita dicit

debere intelligi Iaco.de bel.quem ipse alleg.in.l.prima.C.de rei vxor. act.& ibi dicit tenere Specul. quòd nisi ipsa mulier sit condemnata, vir non lucratur dotem,nec ea nō condemnata hæres potest excipere de adulterio.& hoc probatur in titulo de dote,post diuor.restitu.§.finali.versiculo,quid si mulier agit ad dotem,& in titulo de exception.§.finali.versiculo, item querit.& Io.and. in.d.c.plerunque.se remittit ad Specu. tanquā contentus decisione sua.ita dicit vbi suprà.Aduerte ēt quia Pau.de castr. hîc dicit quòd maritus debet accusare vxorem, coram iudice ecclesiastico ad separationē tori,& lucrum dotis,vt in.d.c.plerūque.& isto casu nō habet necesse se inscribere,vt capitu. tue. de procurato. Si autem accusaret criminaliter eā ad pœnam legalem: quo casu habet necesse se inscribere, nō posset tūc post ea ciuiliter agere ad lucrum dotis. imò detrudetur in monasterium vna cum dote diuidenda,iuxta authenti. sed hodie.C.de adulterijs.& ita dicit tenere Cyn.& gl. in.l.consensu.C.de repu.ad solu. contrariorum dictæ authēti.& est hoc singulare:quia regulariter finita accusatione criminali non prohibetur quis ciuiliter agere. & propter hoc dicit Barto.errasse in.l.miles.§.si socer.j.de adulterijs. vbi dicit quòd maritus non lucratur dotem nisi accuset & se subscribat:qa non est verum,nisi accuset ciuiliter. & idem voluisse videtur Baldus in allegato consilio. xxxviij. & consilio.ccxxxj. iiij. volumi.an autem maritus hæredibus mulieris repetentibus dotem possit opponere adulterium quod mulieri non fuit oppositum: gloss.in dicto capitulo finali, de donationibus,tenuit quòd non.sed Ioan.Andrę.in titu.de feudis.vbi.š.& Bal.in.dicto.c.imperialem.de vasalli hęrede formāt quęstionem,& determinant vt.š.si fuit sciens dn̄s de culpa defuncti & habuit tēpus ad querelandum.& ita tenendo opinionem Ioannis andreæ.de qua suprà esset eodem modo distinguendum.sed tenendo opinionem Bald.in dicto consil. Paul.de cast.in dicto consilio.& Specula.& Ioan.and.in dicto capitulo finali.& gloss.esset dicendum quòd non,ex quo non est condemnata. An autem adulter & adultera possint eodem libello accusari:& an stante statuto quòd adulter possit torq̃ri,an etiā torqueri possit adultera,vide Bal. dicto consil.cclxxxj.vbi dicit quòd non. Et an mulieri minori confessio adulterij pręiudicet sinè curatore:& an ex eo quod maritus dixit esse publicā vocē & famam,ineptè gerit?quia secum habitādo commisit lenocinium:dico quòd cōfessio ei non nocet:venitq; absoluenda:qa ĩeptè maritus egit.ita tenet Baldus eius cōs.clx.iij.volumine incipiente.in Christi nomine.aut mulier.Quæ aūt indicia sint sufficientia ad torturam in causa adulterij,& q testes admittantur,vide Romanū consil.ccccl. An autem mulier p adulteriū ipso iure priuet alimentis,vide Federicū de Senis consilio.clxvj. Et an pendente quæstione adulterij, in foro ecclesiæ possit iudex secularis cognoscere sup alimētis vxoris.vide per eundem consilio ccxxxvj. Vnum scias quod Paulus de castr. consuluit consili.cxxj.ꝙ vidua ita perdit dotem propter stuprū sicut p adulterium. Aliud etiam scias dum dixi de feudo,qd' Baldus in dicto capitulo, imperialem,dicit ꝙ si per vasallum esset talis felonia commissa,seu culpa propter quam feudū ipso facto p didisset: quòd tūc posset agi ab hęrede domini contra hæredem vasalli. quod dictum dicit Abbas no.in dicto consilio.iij.q.ix.q per hoc alleg.§. callidis.iuncta glo. in dicto.c. imperialem.limitando,nisi dominus per aliquem actum positum tacitè probauerit.arg.c.ex ore. de priuilegijs.& facit tex.in dicto ca. dilecto.de prebendis.&.l.filia.š.familiæ erciscun.

locum ea superuiuente,vt.l.ij.de pac.do. Solu.potest intelligi matrimonio cōstante:& quod mulier volebat dare quicquid habebat:sed quia illud non sufficiebat,vir volebat eam incarcerare propter dotem,vel eam repellere.certè habet beneficium ne conueniatur nisi inquantùm facere potest.Item potest intelligi matrimonio soluto viro agente ex pacto de lucrando:quod potest habere locum matrimonio soluto.secus si morte,vt.d.l.ij.de pact.dota.& ita loquitur.l.j.j.de do.pręleg.

SVMMARIVM.

7 *Exceptio peremptoria quæ non impugnat sententiam, potest opponi post sententiam.*

8 *Exceptio quòd hæres non poßit conueniri ultra uires hæreditarias, quod poßit opponi post sententiam.*

9 *Error expressus in sententia, reddit sententiam nullam.*

10 *Vxor agendo ad dotem contra uirum, non habet necesse ponere in libello ipsum condemnari, inquantum facere poßit. & nu.11*

12 *Excipiens post sententiam, debet excipere ne conueniatur ultrà quàm facere poßit.*

13 *Tutus exceptione ne conueniatur nisi in quantū facere poßit, si soluit totum quando repetat.*

14 *Exceptio ne quis conueniatur ultrà quàm facere poßit post sententiam opposita, quòd non sit odiosa.*

15 *Exceptio ne quis conueniatur nisi inquautum facere poßit, quòd sit temporalis.*

Si in iudicio. Exceptio quæ non impugnat sententiam potest opponi post sñiam.h.d. ¶ Opp.C.senten. rescindi non posse de.l.peremporias.glossa dicit hoc
7 speciale.veritas est ꝙ nulla sit specialitas.nam† illæ perēptorię opponi nō possunt post sententiā: q̃ si opponūtur impugnant sententiā:sed ista nō est huiusmodi.fateor enim me cōdemnatū,& bene.sed peto executionē fieri inquantū fieri potest.j.de re iudicata.l.nesennius.in fine.&.l.si fideiussores.§.idē respondit.j.de fideius.p Cy.C.de iur.& facti ignoran
8 tia.l.j.&p hoc dicebat Mar.Saly.ꝙ exceptio† competens hæredi ex cōfectione inuentarij,ª ne cōueniatur vltra vires hęreditarias,potest opponi post sententiā.arg.d.l.nesennius in fi.j.de re iudi..quod not.
9 Oppoñ.C.quādo prouo.nō est necesse.l.ij.Solu.† dicit gl.hîc nō fuit expressus error in sententia:aliàs
10 sententia esset nulla.Ex hoc habes† ꝙ non est necesse poni in libello, peto virum condemnari inquantū facere potest.si enim hoc esset positum,nō posset iudex pretendere errorem.¶ Opp.suprà de compen.l.quod in diem.§.si rationem.& suprà de negotijs gestis.l.si autem.§.fin.dicit Dy.hoc debet intelligi,quando exceptio non fuerit opposita in iudicio.aliàs secus,vt.l.fi. C.de fide instrumen.& bene.hoc etiam dicit glo.in.l.nesennius.infrà de re iudica.& probatur p rationem, quod si opponeretur post sententiam.impugnaret sententiam quæ
11 emanauit cognito super illa exceptiōe.† Et ex hoc etiam apparet ꝙ non est necesse quòd de hoc in libello fiat mentio.quod probatur in.l.pen.š. quod
12 cū eo.dixi in.l.maritum.š.eod. puto tamen † quòd etiam hoc casu,quando opponeretur post sententiam, debet opponi quòd non conueniatur vltrà ꝙ facere potest tempore sententię,vt.l.rei iudicatę.š.
13 eodem titu.in princi. ¶† Quæro quid si tutus hac exceptione soluit totum:an repetere possit. Gloss. distĩguit hic:aut soluit ante sñiam:& pōt repetere. aut post:& tunc secus:quia est tutus exceptione doli,quæ est odiosa,vt hîc.Contra hoc facit: quia ista exceptio est dubia fortè:quia maritus peruenit ad pinguiorem fortunam,& fortè nō:ergo interim potest repetere,vt.l.sufficit.š. de condict.inde.In contrariū,videt casus ĩ.l.nā & marit⁹.š.de cōdi.ĩde.Dy. dicit quòd quædam est exceptio dubia quæ tollit naturalem obligationem,vt exceptio pacti:& tunc quocūque errore soluatur,repetitur,vt' pręallega.l. sufficit.Quædam est exceptio dubia,quę non tollit naturalem obligationem,vt hîc,& probatur ĩ.l. vbicunque.infrà de fideiuss.& suprà. proxi. §. Et tunc si soluit errore facti,repetit vt hac gloss.secus si errore iuris,vt.l.cum quis.C.de iur.& fac.igno.
14 ita dicit Dy.Certè illud† quod dicit gloss.quòd ista exceptio post sententiam est odiosa, non dicit verum. Est enim illa eadem quę competebat ante, vt.l.nesennius.in fine.infrà de re iudic.Et quòd hic dicitur,quod est exceptio doli:intellige de illa quæ competit loco cuiuslibet exceptionis, quæ dicitur odiosa:nec impedit repetitionem, vt notatur in.l. qui excep.suprà de condi.indeb.&.l.qui se debere.
15 de condi.ob cau.Item illud† quod dicit Dy.scilicet quòd ista exceptio est dubia,non dicit verum.imò est temporalis:quia lex præsumit quem venire ad pinguiorem fortunam,vt.l.cura.§.deficientium.infrà de mune.& honor.&.l.si defunctus.C.arbi.tute. & hoc tenet Cy.in.l.cum quis.C.de iur.& fac.igno. Guil.Iac.but.in.l.nam & maritus.suprà de condi. indebi.vnde soluens indistinctè non repetit.& hoc placet.Constat enim quòd est temporalis. etiam alio respectu:quia finitur ĩ vita viri.& ad hęredem non transit,vt.l.maritum.&.l.sequēti.suprà eodem titu.Bar.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio, ne quis conueniatur ultrà quàm facere poßit, transit ad filios eiusdem matrimonij.*

2 *Res ecclesiæ data in dotem & in emphyteosim, & data in feudum, quòd non transit ad extraneos hæredes.*

3 *Vir relinquit dotem uxori, quòd filij habebunt priuilegium, ne conueniantur ultra quàm facere poßint.*

4 *Priuilegium ne filius conueniatur, nisi inquantum facere poßit, quòd non competat filijs alterius matrimonij.*

LEX XIX.

1 Etiam filios. Exceptio † ista ne conueniatur nisi inquantum facere possit, transit
b ad filios ᵇ eiusdem matrimonij.hoc dicit. ¶ Opp.š eo.de.l.maritum. Sol.dicit gloss. speciale
2 est hîc in filijs.&† idem in re ecclesiæ ᶜ data in dotem
c & in emphyteosim, & data in feudum : quæ non

a ¶ Inuentarij.Adde extra Alexā.quòd exceptio inuentarij possit opponi post sententiam, tenuit Petrus de ancharano consil. vj.vbi dicit etiam ꝙ omnis exceptio quæ pōt opponi post sententiam, pōt opponi post bannum.Et Pau. de castr.cōs. cxliij. vbi etiam tenet ꝙ exceptio retentionis bonorum pro melioramentis potest opponi in executione sententiæ,similiter exceptio pretij non soluti: quia per eas nō impugnatur sententia.& vide etiam Ang.consil.cxxxij.

b ¶ Ad filios.Pau.de ca.hîc dicit esse no.vnum verbum Ang.ꝙ priuilegiū de quo hîc,transit ad filios primi gradus eiusdem matrimonij:non autem ad nepotes & vlteriores quem sequuntur Imo.& Ro.

c ¶ Ecclesię.Adde post Alexan.hic,quòd sicut docto. varij fuere legendo eo modo,& consulendo,& tres inuenio opi.prima est quòd emphyteosis ecclesiastica transeat ad hęredes extraneos,& quòd.§.emphyteosim.corrigatur,& hanc tenet dubitatiuè.tamen Paul.de castro consilio.cxxxix. & Abb.consi.lxxiiij.dummodo fiat ex causa.subdit tñ in fi.ꝙ si cōcessio fiat filijs,&suis hęredib⁹,ꝙ nō debet ĩtelligi de extraneis.& eādē opi.videt

transit

tenuisse Baldus consil.xcviij.iij.lib.incipien. Quædam moniales.si in inuestitura dicatur,pro se & suis hęredibus, & quibus iura sua dederit.si autem solum dicatur pro se & suis hæredibus:non vult quòd transeat ad matrem filij pro quo facta est inuestitura, sed stetur huic gloss. quam etiam sequitur ipse Bal.consilio.cxcviij.j.lib. & consilio.clxvij.ij.libro.Paul.de cast.cōsi.cxxxvij. cū duobus sequen. & Bar.consil.lviij. & hęc est secunda opi.tertia est opi. Pet.de Anch.cōsi. cxxxiij. plenè & subtiliter, ꝙ emphyteosis ecclesię posśit transire ad quoscunq; descendentes.& hanc opini.tenuit Cal.consilio.vj.Alex.consil.lxxx.j.libro. & consilio.viij.& cōsilio.xxxviij.ij.lib. Andr.sicu.latè cōsilio.lx.ij.li.vbi refert ita consuluisse Frau. de rampo. Gasp. de cal. Ful. Ioan.de san.ita tenuisse.x.q.ij.c. perpetua.& ita etiam ibidem tenere Gemi.& referre quòd vidit consiliū Bal. Quid autē de feudo,vide Pau.de castro. consilio.s.allega.& Bald.cōsil. cccxxvj.ij.volum. & consil.lxxij.j.li. vbi dicit quòd si inuestitura dicaꝛ, quòd transeat ad quoscunq;, & rex (in cuius ditione sunt feuda)fecerit cōstitutionē,quòd vasallus posśit in non capacem alienare feudum, & ille incapax teneatur intra annū vēdere capaci: quod vigore dictorum verborum ad quoscunque,nec vigore constitutionis regię,non transire poterit ad spuriū. vide, quia alia no. dicit, quæ breuitatis causa omitto.

a transit[a] ad heredes extraneos,nisi sit actum,vt in gl.

3 ¶ †Sed quid si vir relinquat vxori dotem: nunquid filij habebunt priuilegium? videtur quòd non: in sti.de lega.§.sed si vxori. & quod ibi not.in contrarium facit.l.in condemnatione. & quod ibi not.in gloss.j.de regu.iur.cogitabitis.

b [b] Quæro quid de filijs mariti alterius matrimonij:an ad eos transit hoc beneficium? Gloss.dicit quòd sic. quam vide.contra

4 rium † not.in.l.si cum procuratore. & l.sciendum.j.de re iudicata. & institut.de act.§.item si de dote.s.pro so.l.verum.circa princi.in gloss.super verbo,cęterorū.& illę sunt veriores.probatur per text. C.qui po.in pigno.ha.l.asśiduis.§.exceptis. & hoc tenet Cyn.ibi.

SVMMARIVM.

1 Culpa in bonis proprijs quando committi posśit,& quando faciat quòd maritus perdat beneficium ne conueniatur vltrà quàm facere posśit.nume.2.

3 Maritus si negat matrimonium,perdit istud priuilegium:sed si negat dotem datam,illud non perdit.numero.4.

5 Vsurarius si diśsipauit bona sua,in foro conscientiæ,an teneatur ad restitutionem?remisśiuè.

c Licet.[c] Dolus à marito commisśus in rebus proprijs perdendis, eum facit perdere beneficium,si contra mulierem committatur.in rebus dotalibus aduersus quoscunq;.h.d.Et primò ponit vnum dictum,qualiter dolus & culpa obligent.

d Secundò ponit aliud dictum,qualiter dolus[d] & culpa faciant hoc beneficium perdi. secunda ibi, dum tamen.Item secunda subdiuiditur: quia primò loquitur in dolo commisso in rebus proprijs ipsius viri.Secundò in dolo commisso in rebus dotalibus.secunda ibi,ossilius.Item quęlibet istarum diuidiꝛ in dictum & limitationem dicti, vt patet ex litera.& ex isto casu collige per te pulchram distinctionem.

1 ¶ Opp.† quòd etiam in re propria posśit committi culpa,vt.l.ędiles.§.pedius.&.l.cum autem.§.fi.s. de ędi.edi.glo.non sol.Dyn.dicit quòd ibi res subiacebant restitutioni:& sic posśunt dici alienę spe,& bene.hoc probatur hic.nam in rebus dotalibus (licet sint viri constante matrimonio) tamen potest committi culpa, propter spem restitutionis.in reb.verò proprijs viri.est secus. ¶ Oppo.de.l.j.in fi.s.de his qui sunt sui vel alie.iur.Glos.non soluit.Dyn.soluit dicens ꝙ ibi ex qualitate facti prēsumebatur dolosè agere: quod non licet, maximè in re animata,vt in seruo.facit.l.j.ad.l. corne.de sicca.C.de iniur.l.si nō conuitij.&.l.j.de doli excep. ¶ Op.j.quę in frau. credi.de.l.ait prętor.§.illud.glo.non soluit.Dy.dicit ꝙ ibi loquiꝛ de dolo debitoris qui est minus culpabilis:quia de euitandis muneribus tractat.arg.l.fulcinius.§.sed illud.j.ex qui.cau.in pos.ea.hic verò de dolo eius in quem est facta alienatio, qui de acquisitione cum alterius iniuria contendit.argu.l.fi.§.licentia.C.de iure de liber. ¶ Quero quid de alijs qui habent beneficium ne cōueniantur nisi in quantum facere posśunt.Respon.idem vt.l.verum.§.tempus.

2 s.pro soc. ¶ † Quero quid si maritus perdit bona sua propter culpam suā,an perdat beneficium.hæc glo.dicit quòd sic in pręalleg.l.verum.§.tēpus.Con

ca.& ille duxit bouem vna cum suo ad castrum vt essent in loco tutiori:& conductum posuit in locum tutum:suum autem in locum tutisśimum, & hostes conductum abstulerunt:quòd propter hoc ille teneatur de hac leuisśima culpa,per supradicta:quia in suis fuit diligentisśimus.

e POMATES. ¶ Dolo commisso. Vide Bald.in auꝛ.contrà qui propriā.C. de non nume.pecu.

trarium no.C.de rei vxo.act.l.vnica.§.cū autem.& ista est vera.probatur per istum tex.de culpa enim tenetur,non tamen propterea perdit beneficium.

e ¶ Quero quid de dolo commisso [e] tēpore quo mulier dotē petit, puta si maritus negat positiones mu

3 lieris.Respon.qū maritus† negat illud quod est causa beneficij,vt si negat matrimoniū: tūc puto quòd perdat beneficium:sicut socius qui si negat societatem,beneficium perdit, vt.l.si vnus.§.fi.pro soc.de re.iudi.l.sed hoc ita.in fine.&.l.si dubiteꝛ.post prin. j.de fideius.simile & in liberto qui īpetrauit ius annulorum aureorum.nam perdit illud, si negat se libertum,vt.C.de iure aur.annul.l.fi.facit qđ no.C.

4 de legi.l.quod fauore.s.de legi.l.nulla.sed si† nō negat matrimonium,sed negat dotem datā, vel cōtractum celebratum:tunc non perdit beneficium,vt.l. pe.cum sua glos.j.qui bo.ce.pos.dixi in.l.si dubiteꝛ.

f j.de fideiusso. ¶ Vltimò hęc.l.facit.ad.q.[f] quę magis pertinet

5 † ad theologos ꝙ ad nos.Pone quòd vsu

g rarius[g] diśsipauit omnia bona sua:an teneatur,ad restitutionem in foro conscientię? hic est argumentū quòd sic.standum est tamen in hoc theologis.

POMATES.

f ¶ Facit ad quęstionem. Adde ꝙ istā quęstionē decidit Barbati. in.c. quæ i ecclesiarū.vij.co. de cōsti.facit.c.cū tu.de vsu.

g ¶ Vsurarius. Adde quòd Imo. dicit, ꝙ si dolo diśsipauit,nō esset liberatꝰ in foro cōtentioso,nec posset vti beneficio cesśionis bonorū, per.l. fi.§.fi. de cesśi.bonorum.sed in foro cōscientię erit liberatus.& per.c.peccatū.cū ibi not.de regulis iuris.in.vj. per.c.ij.&.j.de pœniten.dist.prima. erit tamen dignus duplici pœna: quia vsuras extorsit, & dolo extortas consumpsit. & Vide Pet.de anch.in.d. c. peccatū, & qđ in simili habetur ī c.super eod.de raptoribus, &.xiij. q.vj.c. si res. & ꝙ debitor dolo versatus cum creditoribus non posśit bonis cedere, voluit Pau.de cast.consi. xlvj. Et tu adde ad quæstionē Barto. quòd si vsurarius absq; culpa amisit sua bona: ꝙ tunc non tenetur restituere: & si pœniteat, euitat pœnam æternam.Ita Ant. de aut. & ibi Abb. in.c.cū tu.in secundo notabili de vsuris.nō tamē euitat pœnā tēporalem purgatorij. ita tenet Ant.de but.in c.super.de rapto.ī prin.ij.colū.& hoc idē tenet Hēri.bo. hic ī dicto.c.cū tu. col.iij.in fi.ver.aut non potest. & ponit Landulphus in.iiij.sententi.distin.xv.& ibi cęteri.

SVMMARIVM.

1 Exceptio superueniens pendente iudicio,prodest reo.

LEX XX.

h Si mulier. Si pendēte[h] iudicio desciat id quod est causa concedendę act.expirat iudiciū.h.d.Suprà proxi.vidistis de vna exceptiōe quę cōpetit marito,scilicet ne conueniaꝛ vltra quàm facere pōt,hic de alia quę sibi cōpetit, si matrimoniū

i fuit reintegratū.[i] & ista.l.est contra Pe.qui dicebat

1 † quòd exceptio superueniens pendente iudicio nō prodest reo.Ad idem.j.eo.l.si cum dotem.§.eo autē tempore.& dixi plenè in.l.j.j.de excep. ¶ Oppo.s. de nup.l.si vt proponis.So.vt in gl. ¶ Opp.de.l.plerisq;.s.de ritu nup.Sol.vt in glo.

SVMMARIVM.

1 Dos potest solui constante matrimonio uxori, ut æs alienum soluat.

2 Maritus constante matrimonio potest soluere uxori,ut prædia emat,& quando?

3 Vxori rectè soluitur,ut redimat consanguineos ab hostibus, uel eos egentes alat.

4 Vxori per uirum iustè soluitur ut impleat uotum à se factum pro anima sua,uel alterius coniuncti.

5 Actio de dote non nascitur constante matrimonio.

6 Ius futurum non potest tolli per sententiam, sed per pactum uel aliud actum sic.

7 Largiri de alieno est species furti.

8 Maritus expendens de uoluntate uxoris,habet exceptionem: & idem si non contra uoluntatem.

9 Ratum habere quando quis cogatur,etiam quod est suum naturali ratione.

10 Actio de dote tam ex parte uiri quàm mulieris est bonæfidei,secus si competeret extraneo.

POMATES.

a ¶ Non transit. Adde quòd ista est cōmunis, vt per Alexand.consilio.xxxviij. in vlti. colū. ij.volu.

b ¶ Ibi cogitabitis. Adde quòd do.Alexan.dicit hic non fuisse Barto. & quòd.l.in condemnatione.non facit:& putat quòd non perdant.latius hic vide.

c POMATES. ¶ Licet. Vide Feli.in.c.quę in ecclesiarum.xxiij.columna de consti.

d ¶ Dolus. Adde etiā ꝙ maritus teneꝛ de leuisśima culpa si in suis rebus est nedum diligens,sed diligentisśimus,vt firmauit glo.in.l.in rebus.C.de iur. do.quapropter Nico.de Neap.dicit hic limitari omnia iura dicentia aliquem solum teneri de dolo,lata,& leui culpa.Et per prędicta dicit Alexāder posse decidi quęstionem indecisam quam refert Baldus in.l.pignus.§. de pignora.actio.de eo qui dederat bouem vni pro certa mercede,vt eo vteretur:quo casu tenebatur de lata & leui.vt.l.item quęritur.§.si fullo.s.lo

h ¶ Pendente. Adde inquantum Alexander tangit,an post conclusionem in causa posśint produci instrumenta nouiter reperta, quòd Bald.consuluit in consilio.clxxvj.primo lib.& dicit quòd coram cōsultore si expressè non est conclusum in causa, posśunt produci instrumenta liquida,& iuret quòd ante non potuit producere.

i ¶ Reintegratum. Adde quest.quā ponit hic Pau.de cast. ꝙ stante statuto Padue, quòd mulier nubens nulla dote marito suo constituta censeatur omnia bona dedisse in dotem:quòd si vidua nubat, nulla aliter constituta dote,quòd dos data primo, secundo videtur constituta, vt ipse consuluit consi.cclxxxiij.non autem omnia bona,secundùm statuta.

POMATES.

a ¶Quanuis.an iſta l.procedat in dote tantum promiſſa,vide Rom.ſing. cccccxix.

b ¶Expendit.ꝙ ita demum liberatur maritus ſi probat mulierem expendiſſe in dictas cauſas,aliter non.ſecũdùm Ro.hic allegantem gloſſ.ſingularem in.l.fina. in ver.creditori.ſ. de iur.do.dum gl. dicit idem eſſe in marito qđ in emptore rei eccl'iaſticæ iuxta authen. hoc ius porrectum C.de ſacroſan.eccle.

POMATES.

c ¶Tertiò. Vide Ro.conſi. lxxviij. j.colum.

d ¶Ab hoſtibus. Adde quòd Bald. infert ex textu.in verſi.ex vinculis. quòd liberare quẽ à carcerib⁹ ſit op⁹ pium. quod etiã videtur,ſi eſſet in carcere pro maleficio.cum iſta lex gñaliter loquatur ſecũdũ eũ.ex quo etiam infert,quòd executores electi ad diſtribuendum bona in pios vſus, poterunt diſtribuere ĩ incarceratos pro maleficio in pœna pecuniaria. & allegat gloſſam optimam.xij.quæſtione.ij.c.ſacrorũ. quę gl.alleg.text. in capi.ſi res aliena.xiiij.quæſtiõe vj.& ca.reos.xiij. quęſtiõe.v.vbi dicitur,ꝙ non eſt inhumanum benefacere his qui deliquerunt. & facit text.lxxxvj.diſtĩ. cap.non ſatis.vbi dicit text.ſed plus illis qui ſunt ſine culpa implicat ꝙ etiã culpatis bene faciendum ſit.& hanc opi.tanquã magis roboratam quàm illa quã tenuit Baldus in authen.contra rogatus.C.ad tertull.ſequitur Alex.poſt Fulgo.dicens ꝙ p hoc inferri poteſt ad deciſi.q.formatæ per Bar.in aut. res quæ.C.communia de leg.vbi ĩdeciſum reliquit quod bona ſubiecta fideicõ.poſſint alienari pro redimenda perſona grauati à carceribus in quibus poſitus fuit propter delictum.ſed tu dic ꝙ contrarium expreſſè tenuit Bald. conſ.clxxxvj.incip.in Chriſti nomine.quid importent.ij.lib.vbi voluit quod ſi teſtator grauat hęredẽ onere fideicõmiſ. & quod non poſſit alienare,niſi in caſu neceſſitatis, & pro redimendo à carceribus ꝙ nõ poſſit alienare,ſi neceſſitas eſt cauſata,cauſa euertendi fideicommiſ.ſimiliter non poſſet alienare pro ſe redimendo propter delictum à ſe commiſſum, niſi teſtator expreſſè dicat, licèt in caſu neceſſitatis.

LEX XXI.

Qvanuis.[a]Si mulieri ex iuſtis
a cauſis ſoluatur:vel ipſe
maritus in iuſtas cauſas expendit[b],eate
b nus actio dotis tollitur.hoc dicit cum.l.
ſeq.& ſunt ſingulares.l.&.ſ.dictum eſt de duabus
exceptionibus competentibus marito.hìc ponit
vnam exceptionem, ſcilicet ſolutionis factæ con-
1 ſtante matrimonio.¶†Not.primò,quòd mulieri
poteſt ſolui dos,vt æs alienum ſoluat,vt.l.fi.ſ.de
2 iur.do.¶Secundò nota,quòd mulieri†poteſt ſolui
vt prędia emat.& hoc eſt regulare quandocunque
ex ſolutione quę fit mulieri cauſa dotis,mulieris
conditio fit melior,& maritus inde non efficiatur
pauperior:quia poteſt maritus ſoluere vxori cõſtã
te matrimonio,vt.l.ita conſtante.ſuprà.de iure dot.
3 ¶†Tertiò[c]not.quòd poteſt ſolui mulieri,vt redi-
c mat ſuos conſanguineos ab hoſtibus[d],vel vt eos
d egentes alat.Ex quo not.†quòd ſi mulieri ſoluitur
4 pecunia,vt impleat votum factum à ſe, vel vt va-
dat in aliquam peregrinationem pro aĩa ſua,vel al
terius ſibi coniuncti:quod iuſtè ſoluitur,& dotem
minuit.Si enim hoc permittitur ad liberandum cor
pora,multo magis ad liberandum animas quæ qui
buſcunque rebus ſint pręferendę.vt.l.ſancimus.
C.de ſacroſan.eccle.& not.in.l.j.ſ.de pac.¶Opp.
C.ſi dos conſtante matrimonio de.l.j.Solu.ſpeciale
in caſibus hic poſitis.¶Op.de.l.ſeq.ad iſtam.nam
hic dicitur quod tollitur ipſo iure:ibi ope excep.
Sol.hic ſoluiť ipſi mulieri.j.l.proxi.alteri ſoluitur.
5 ¶Opp.Dy.actio de†dote non naſcitur conſtante
matrimonio,vt.l.ſed ſi alia.de bo.dam.&.l.ij.in prin
ci.j.de do.pręle.& dicam infrà eo.l.ſi conſtante.§.j.
ergo non poteſt tolli.Sol.Dy.non tollitur actio,ſed
ſpes actionis.Ad idem.l.iij.§.deſinere.ſ.vſufruc.
quemad.ca.¶Sed ad hoc opp.de.l.ſi ſeruus.§.bonę
6 ſ.de condi.fur.&.l.grege.§.fi.ſ.de pig.Solu.†ius
futurum non poteſt tolli per ſnĩam:quia non põt
in iudicium deduci,vt ibi:ſed propter pactum vel
aliud actum ſic,vt hic.¶Opp.dicitur hìc in fine,
maximè ſi ex voluntate filiæ &c.& ſic innuit idem
7 ſi filia non conſentit.Sed contrà:quia ſpecies†furti
eſt de alieno largiri,vt.l.filius.§.j.de dona.& de fur
tis.l.ſi is qui pignori.So.timore huius cõtrarij,dicũt
quidã quòd hic abundat maximè.Alij dicũt quòd
mulier habuit ratum.Alij quòd mulier videtur ha-
bere ratum tanquàm vtiliter geſtum,vt.l.pompo-
nius ſcribit.ſ.de neg.geſt.Ego dico quòd maximè,
non ſuperabundat.ſed debemus diſtinguere tres ca
8 ſus.Aut†maritus expendit de voluntate mulieris,
& habet exceptionem.aut abſque voluntate,non
tamen contra voluntatem:& idem, vt hic colligi-
tur ex dictione maximè.Aut contra voluntatem,
& non habet locum hęc.l.nec.l.fi.C.de ne.geſ.cũ ſi.
9 Et ſi dicis,†quõ mulier cogitur habere ratum:cũ
iſtud negotium non ſit ſuum nec re ipſa nec ipſo
geſtu,nec cura,& ſolicitudine?Rñd.poſſumus dice
e re quòd negotium ſit ſuum reſipſa,ſi ille redẽptus[e]
erat talis cui ipſa ſuccedebat,nam hoc non facto p-
debat ius ſuceſſionis,vt in authen.ſi captiui.C.de
epiſ.& cler.facit.l.ſi pupilli.§.item quęritur &.§.ſi
titij ſeruum.de nego.geſt.ſed ſi erat talis,cui mulier
non ſuccederet:tunc oportet nos dicere quòd iſtud
eſt quartũ genus negotiorum,ſcilicet quòd eſt no-
ſtrum naturali rõne:& ſic cogitur quis hr̃e ratum,
ſicut ſi eſſet ſuum re ipſa.dixi in.l.ſi pupilli.§.item
10 q̃ritur.ſ.de neg.geſt.¶†Quæro an actio de dote ſit
bonęfidei.hic eſt caſus quòd ſic,ex parte mulieris.
Idem dic ex parte viri,& habuiſtis no.in.l.de diui-
ſione.ſ.eo.ſecus ſi competeret extraneo,vt habui-
ſtis not.in.l.ij.circa prin.ſ.eo.

SVMMARIVM.

1 *Caſus omiſſus,quòd remaneat in diſpoſitione iuris communis.& nu.3.& .8.*

2 *Prouidens ſibi in unum caſum,quando uideatur prouidere in alium?*

4 *Prouiſio hominis quòd tollat prouiſionem legis extraordinariam,non ordinariam:& quando tollat?*

5 *In caſu omiſſo per patrem in ſtipulatione,actio dotis integra eſt filiæ:& nu.6.*

7 *Lex nunquam fingit donationem in muliere, quando matrimonium non ſequitur.*

9 *Pater uel extraneus ſi ſtipuletur dotem,ſi matrimonium ſoluatur morte mulieris ſinè liberis.ſi mulier decedat cum liberis:quòd actio iſto caſu quæritur mulieri.*

10 *Liberi poſiti in conditione per teſtatorem, quòd non cenſeantur uocati.*

11 *Filia ingrediente monaſterium an committatur ſtipulatio, quæ tollitur in caſu mortis.remiſſiuè.*

LEX XXIII.

SI cum dotem.Qui ſibi ꝓuidit ĩ vnũ
caſum alij renunciare vr̃.hoc dicit ſecũ-
dùm vnam lecturam.Vel aliter ſecundũ
1 aliã:Caſus†omiſſus remanet in diſpõne iuris cõis.
& in hac.l.incipit iuriſconſultus reaſſumere mate-
riam cõionis,q̃ eſt inter patrem & filiã in actione
de dote,& eam proſequitur vſque ad.§.tranſgredia
mur & eſt.not.prin.Oppo.hìc tex innuit patrem
dantem dotem appropriare ſibi act.per pactum,
dum dicit,pepigit.contra.C.de iu.do.l.auia.&.j.eo.
l.quoties.¶Huius timore legitur hęc.l.duobus mo
dis.Primo modo,quòd licet in narratione cõiungat
patrem & extraneum:in rñſione loquitur tantum
de extraneo,quaſi diceret pactum patris nihil ope-
ratur.Hęc lectura ponitur in.j.glo.quam vide.Alij
dicunt quòd verbum pepigit,prout refertur ad pa
trem,intelligitur per ſtipulationem.& ceſſat con-
trarium:prout refertur ad extraneum,intelligitur,
ſiue per pactum,ſiue per ſtipulationem.& hæc lec.
ponitur in prin.gl.mag.quam vide.& hoc ſatis pla
cet.vel dic tertiò,quòd licet pater pactus ſit per pa
ctum nudum,quòd non valet ad acquirendam ſi- e
bi ſolidam act.valet tñ quantum ad inducemdam
præſumptionem,vt in caſu omiſſo videatur dare
velle filiæ.ar.de le.j.l.planè.in princ.& ſic de pacto
nudo poteſt intelligi in perſona vtriuſq;.¶Oppo.
de diuor de.l.ſi filia glo.ſolu.in caſu omiſſo rema-
net actio filiæ niſi fraudem committat,vt ibi.&.C.
de repu.authẽ.ecõtra ſi filij.&.j.e.l.filiæ.¶Opp.&
2 vr̃ quòd qui ſibi prouidet†in vnum caſum,videať
ſibi prouidere in alium,vt.ſ.de cond.ob.cau.l.ſi ex-
traneus.gloſſ.dicit quòd videtur ꝓuidere in alium,
ſcilicet ſibi ſimilẽ,vt ibi:non diſſimilẽ.vt hìc,quod
glo.reprehendit & bñ.dic ergo ꝙ ibi loquitur de
cõdi.ob cau.non de act.de dote.ita tenet Dy.hic,&
Ia.bu.in.l.contraria.& etiam Guil.quod eſt ipſa ve
ritas,vt.j.dicã ſtatim.¶Opp.C.de poſthu.hęre.in-
ſti.de.l.fi.gl.non ſoluit hic.in cõtrario ponit plures
ſolu.vna eſt ꝙ ibi ſunt verba ambigua apta referri
ad vtrunque caſum:hic ſecus.Circa hoc dic vt dicã
in.l.cõmodiſſimè.j.de libe.& poſth.¶Opp.caſus
3 †omiſſus remanet in diſpoſitione iuris cõis,vt.l.ſi
verò.§.de viro.j.e.&.l.ſi extraneus.ſ.de cõdi.ob cau.
ergo in caſu omiſſo actio erat cõis pr̃is & filiæ,nõ
ſolũ filię,vt.l.ij.§.ꝙ ſi in pr̃is.ſ.e.Hui⁹ timore variať
lec.hui⁹.l.quidã em̃ fatenť cõtrariũ:& ita intelligiť
hìc,quod nõ placet:nã qñ vna determinatio referť
ad duo determinabilia,debet intelligi,vt ea vnifor-
miter determinet,vt.l.iã hoc iure.in prin.&.l.luci⁹.
j.de vul.& pup.ſed hęc verba,cõem eẽ mulieri actio
nem &c.referũtur ad patrẽ & extraneũ dotãtẽ.ſed
in extraneo nõ eſt dubiũ ꝙ mulieris eſt tota dos,vt
in.l.j.§.accedit.C.de rei vxo.act.ſic ergo debet ĩtelli
gi in patre.& iſta lect.reprobata poniť hìc in fi.glo.
Reperiť tñ in qbuſdã additiõib⁹,ꝙ Dy.tenuit eã.&
in additionib⁹ ſuis reperiť ꝙ tenuit aliã.& ſic in hoc
vr̃ ſibi cõtradixiſſe.& tñ iſta nõ eſt vera.vndè alij
legũt vt gl.dicit,ſcilicet ꝙ hìc filia erat emãcipata.
quod nõ placet:qđ eſt diuinare.¶Itẽ qa ſcđm hoc
ĩter patrẽ & extraneũ nulla eſſet differentia:cũ qli-
bet diceret extrane⁹,vt.C.de rei vx.act.§.extraneũ.
4 Dicẽdũ eſt ergo ꝙ†in caſu omiſſo eſt actio filiæ in
tegra.& hoc p rõnẽ:qa eligẽdo vnũ caſum,vr̃ renũ
ciare alteri,vt.C.de ꝓcu.l.marit⁹.ita dicit gl.ꝓ hoc
facit:qa ꝓuiſio hoĩs tollit ꝓuiſionẽ legalẽ,vt.l.& ha
bet.§.cũ qs.j.de ꝑca.&.C.de pa.conuẽ.l.fi.Ita ratio
non placet

e ¶Redemptus. Paul.de caſtro dixit.hic eſt argu.ꝙ ſoluẽs condemnationem pro eo cui ſibi veniebat amputanda manus, cogitur habere ratum,& reſtituere:vt etiam Bart.firmat in.l.ſtichus.cum gloſſ.j.de pecu.leg.& idẽ Pau.in.l.fin.C.de neg.geſt.Pet.de anc.in c.lator de pig.& hoc etiã verum eſt ſi ipſo inuito ſoluerit.pro quo facit gloſſ.lxxxiij.diſtin.c.j.volens impenſam factam ꝓ liberatiõe infirmi etiam eo inuito repeti poſſe.& fuit de mente Spec.in tit de fal.§.fi.vſic.quid ſi infirmus.

a ¶ §.cũ inter.adde post.Alexan.qđ sol.Bart.& Ia.de bel.sequit clarissimè Bald.consilio.cxliij.incipi.punctus.q.ij.libr.vbi irascit cõtra quendam doct.qui dicebat quòd maritus lucrabat dotẽ à cõtrario sensu, & ibi dicit quòd mittet disputationem. Iacob.de bello.si sibi credere nolebat de quo vide etiam suis cõsilijs. lxxxvij.Et duobus sequẽ.Bart.consilio.cxxx.incip.pater dedit dotem.

POMATES.

b ¶ Lucretur. Vide Barb. cõs.cxxviij. & consi.c cxxx.

POMATES.

c ¶ Querit. Vide Alexã. consi.cxxix. in.j.col.ij.volu.Et ꝑ intelligentia huius glos. vide Carolum Rui.ĩ repe.l.gallus.§.& qd si tantũ.v.col.de li.& posth.qd aũt si filia profiteat religionẽ capacẽ? an actio de dote desinat esse cõis,& an cõsolidet in patrẽ vel in filiã,vide ibi eum. Et ad dictũ Bartol. hic vide Cardi.consil.clij.

d ¶ Mortis. Adde vltra Alex. ꝙ non valeret statutum dictans ꝙ muliere ingrediẽte monasterium vir lucret dotẽ,vel dotis partẽ.Item stante statuto quòd vir lucretur dotem vel partẽ morte vxoris,non eã lucrabit si vterq; religionẽ ingredit.ita consuluit Pe.de ancha.cõsi.cclxxiiij.inci.pro & contrà.

POMATES.

¶ Quæro. Vide Ias.in.§.fuerat.in pe.colum.insti.de actio.& in aut.ꝙ locum.in.v.col.C.de colla.

¶ Culpa & dolo. Cõiter hoc tenet, quicquid dixerit Guil. & Ioan.de Imo.

¶ Vltimo nota. Et vide Bald.in aut.qđ locũ.& ibi plenè Lud.Ro.hic alleg.& quid in alimentis,vide etiam

5 † non placet.nam ꝓuisio hoĩs tollit prouisionem legalem extraordinariã.ita loquũtur iura ꝑalleg.non autẽ ꝓuisionẽ ordinariam. Ita no.in.l.ij.C.de iu.emphy.sed quòd actio patris & filiæ sit cõis, est ordinaria prouisio legis:ergo &c.Præterea per prouisionem hominis receditur à prouisione legis circa idẽ, quod est prouisum,vt in.l.s.alle.non autẽ reperitur quòd per prouisionem factam in vno casu recedat à prouisione facta in alio casu.vnde ista ratio hoc
6 nõ concludit.Tene tamen† quod.s.dixi,quòd actio sit propria filiæ, & quòd pater eligendo vnum casum videtur alteri renunciare.&hoc per rationẽ, vt istos duos casus vniformiter determinet.& per casum.l.inter socerum.§.cum inter suprà de pac.do.quod tenet Dyn.in.c.quod ob gratiam.extrà de regu.iu.li.vj.& Cyn.in.l.quod fauore.C.de legi.
¶ Ad contraria respondeo,& maximè ad.l.si extraneus.s.de condi.ob cau.quòd quando dos datur pro muliere,& matrimonium sequitur: lex multũ fauet mulieri,& præsumit donationem & stipulationem mulieris, vt in.l.vnica.§.accedit.C.de rei
7 vxo.acc.sed † quando matrimonium non sequitur:lex nunquam fingit donationem in muliere, vt.l.si ego.in princi.suprà de iure dot.¶ Vndè ad
8 contrarium casus† omissus remanet in dispositione iuris communis.verum est si ille casus respicit illũ euentum, cum matrimonium non contrahitur, vt præalleg.l.si extraneus.sed si respicit euentum quo matrimonium contrahitur:præsumitur donatio in muliere, fauore matrimonij.ita loquitur hìc in pręallega.l.inter socerum.§.cum inter.suprà de pact.dot.¶ Oppo.extra gloss.& videtur quòd in casu omisso vir lucretur dotem,nec quæratur mulieri,vt l.si filia.suprà de diuort.& præalle.l.inter socerum §.cum inter.quod est vtile scire,quando communi
9 ter in omnibus contractibus pater vel† extraneus stipulatur dotem,si matrimonium soluatur morte mulieris sine liberis.si ergo moriatur cum liberis: est dubium vtrum remaneat apud maritum,quasi vir eam lucretur ex tacito pacto:an remaneat apud eum tanquàm pro filijs hęredibus mulieris:& sic mulieri videatur quæsita in casu omisso.Dy.in pręalleg.c.quod ob gratiam.extrà de regulis iur.in.vj.& Cy.in præalleg.l.quod fauore.C.de legi.innuunt ꝙ quærit marito ex tacito pacto:ꝑ tex.in præall.§.cum inter.in contrariũ est hæc.l.quæ dicit quæri mulieri.Ia.de bel.disputauit,& determinauit quod in casu omisso queritur mulieri per hãc.l.& p.l.bebi⁹.s.de pac.do.vbi dicit esse casum ꝓ hoc,quod tacita præsumptio donationis est in ipsam mulierem, vt pręal.§.accedit.facit ĩfrà de leg.j.l.seruo legato.§.si testator.¶ Ad.l.si filia:suprà de diuor.respondeo in eo quod text.dicit,quòd diuertit vt virum lucro afficiat. intellige quòd fuit expressè actum, quòd viro quæreretur muliere diuertente,vt.l.inter socerum.in prin.&.l.si pater. in princ.suprà de pac.do.
a ¶ Ad.l.inter socerum.§.cum inter.[a] de pact.do.Rñ. quòd dos retinebatur per maritum.pro filijs eius q
b sunt hęredes matris eorũ,nõ ꝙ vir iste lucretur[b]. Et ista opi.placet.ꝓ hoc ĩduco.j.de hęre.ĩsti.l.luci⁹.cũ
10 glo.sua:† vbi si pr̃ grauat filiũ, si decesserit sine liberis,in casu quo haberet liberos,nõ vr̃ nec intelligitur ꝑ hoc ipsis liberis ꝓuidere,sed solum filio suo, qđ faciat qcqd vult,ita in ꝓposito vr̃ prouidere filijs non liberis,ꝓ hoc facit qa ꝑsumptio est ꝙ pr̃ diligit plus filiam quam tunc habet:q̃ filios ex ea nascituros, in qb⁹ nulla cadebat affectio,vt no.in.l.q filiab⁹.infrà de lega.j.in prin.Ad idem infrà de condi.& demon.l.publius.§.fina.Et per hoc si filia erat sui iuris,poterit de illa dote testari,& facere quod vult. contrà dices tu, non secundùm ista tempora poterat maritus retinere dotem, pro liberis tanquam pro hęredibus mulieris:cum filiusf.isto iure non habebat hęredes.dicam de hac.q.in.l.post dotem.ĩfrà
c eodem.¶ Querit glo.[c] † quid si filia ingrediatur monasterium? Rñ.dicit glo.quòd tunc committitur sti
d pulatio, quę tollitur in casu mortis[d],vt.l.deo nobis, C.de epis.& cle.secus si deportetur,vt.l.ex ea parte. §.in insulam.infrà de ver.ob.¶ In contrarium facit suprà pro socio.l.actione.§.publicatione.&.j.de con

tratab.l.j.in.fi.glo.non soluit. dic quòd in illis factũ ciuiliter repręsentat eundem effectum quòd factũ naturaliter, secundùm Dyn.& Pet.in præal.l.deo nobis.Quod plenè examinabo in.l.gallus.§.& quid si tantum.infrà de libe.& posthu.

SVMMARIVM.

1 *Pater quãdo possit agere actiõe de dote,adiũcta persona filiæ.*
2 *Pater quando teneatur iterum dotare filiam,quæ consumpsit dotem? & nu.5.*
3 *Dos si fuit soluta filiæ ex iusta causa,& eam amittat uel amiserat,an maritus liberabitur?*
4 *Patri an incũbit onus ꝓbãdi ꝙ filia nõ expẽdit in iustis causis?*
6 *Pater qui dat filio legitimam pro soluenda condemnatione, non tenetur amplius illi legitimam assignare nec dare.*

Si post solutũ. Per solutionem factam filię patri actio nõ tollitur,nisi ex iustis causis soluatur filię non perdituræ. h.d.¶ Opp.quòd semper pater videtur velle,si non contradicat, vt.l.ij.§.voluntatem. suprà eadem glo. So.no. istud verum in filia, sed in patre requiritur expressus consensus,vt.l.filiusfam̃.§.inuitus.suprà de procu.dixi in.l.non solum.supra eodẽ. ¶ Oppo. quòd sine patre non potest exigi, vt.l.ij.§.quod si in patris suprà eodem.So.hic exigit à spõte soluẽte. dic vt in glo.¶ Opp.suprà eodem.l.iij.in fin. Dicit glo. quòd hic non consumpsit in rem patris, & be
1 ne dicit. ¶ † Quæro,an pater possit agere adiuncta persona filię.glo.dicit quòd sic,vt.l.ij.§.sed vtrum. suprà eodem.alij contrà per.l.cum dos.§.si verò.suprà de pac.do.Nec ob.§.sed vtrum,quia ibi loquit in promissione:hic in solutiõe.& hoc tenebat Ia.de are.Tu dic quòd patrem agere adiuncta persona filię,potest intelligi duobus modis.vno modo potest:
e alio modo nõ,vt dixi ĩ pręal.§.sed vtrũ.¶ Quęro[e],
2 quid si filia † consumpsit dotem:an iterum pater teneatur eam dotare? gloss.dicit quòd sic.C.de do.promis.l.fina.sed quidam cõtrà.In quibusdam additionibus reperitur Dyn.tenuisse contrarium,per.l.fideicommissa.§.si quis decem.infrà de lega.iij.pro hoc adduco quasi expressum casum in.l.si socius pro filia.suprà pro soc.puto sic dicendum quòd si fi
f lia pdit dotẽ sinè culpa & dolo[f]:pater tenet eã iterũ dotare. alràs ſecus, vt.l.etiam.§.licẽt.suprà eodem. pro hoc est casus. C.de colla.authen.quod locum. ibi,nisi filiæ possit imputari &c.Ad.l.si socius pro filia.suprà pro socio. Respon.quòd socius nõ tenet
3 iterum dotare,vt ibi.sed pater sic, vt hic.¶ † Queró, quid si solutum fuit filiæ ex iusta causa,& ipsa amittat vel amiserat:nunquid maritus liberabitur? glo.respondet quòd non:quia nec tunc videtur solutum: quia perdituræ est solutum. alleg. glo.l.iij.§.sed si mutuam, suprà de in rem verso. & hic exigit tex. quod iusta causa sit solutum, & non perdituræ, & tamen perdidit. glo.arguit pro & contrà: quia ex quo perdidit,videtur solutum filiæ perditurę.quod puto verum,quando soluit ex iustis causis voluntarijs quæ ponuntur supra.l.proxi.&.l.quamuis. sed si soluisset ex causis necessarijs:tunc distingue, aut mulier perdidit istam pecuniam data opera:& sic procedit ista glo. vt.l.iij.§.sed si sic accepit. suprà de in rem verso.nisi pater in perdendo,dolum commiserit,vt.l.si pro patre.§.versum eodem titu.Aut fuit perdita casu:& tunc pater non potest agere, vt l.seruus.in prin.de in rem verso. &.l.iij.§.si mutua-
4 tus.eodem.tit.¶ † Quæro, quis debet probare an maritus,quod mulier in iustis causis expẽdit:an verò pr̃ ꝙ in causis non iustis.Et videt ꝙ pr̃,vt.l.pe.s. de exer.&.l.si prædium.C.de prędi.mi.In cõtrariũ vr̃ tex.in.l.iij.§.si mutuatus.s.de in rẽ verso.Nõ ob. contrariũ:qa sibi soluebatur authoritate iudicis, vel
g mãdatũ ꝓcessit.¶ Vltimò no.[g] id qđ.s.dixi.† ꝙ filia
5 q̃ perdit dotẽ sua culpa,nõ debet iterũ dotari à suo
h pr̃e facit ꝙ si pr̃[h] dat filio† legitimã ꝓ soluẽda cõdẽ
6 natione ex forma statuti,ꝙ pater nõ tenet amplius
i ei legare vel relinquere legitimã[i].Ad idẽ.j.de pecu. l.si noxa.& authen.quod locum.C.de colla.

SVMMARIVM.

7 *Nouatio quòd tollat præcedentem obligationem ipso iure, & etiam delegatio.*
8 *Maritus accipiẽs debitorẽ inopẽ ꝓ dote,qñ uideatur donare.*

Bald.in.l.j.§.j.de iusti.& iu.& Ia.de are.in.l.si libertus.&.l.q operarũ.j.de ope.li.And. Bar.

POMATES.

g ¶ Vltimò not.Faciunt quæ no. Feli.in.c.quę in ecclesiarum.colũ.xxiij.de cõsti.Paul. de ca.cõsil.xiij.in antiquis.& cõsi.seq.

h ¶ Facit quod si pater.Et vide Bald.in.l.post emancipationẽ.j.de libe.lega.& Bald.in.d.aut.qđ locũ.& an tale statutum valeat,vide gloss.fin.in rubri.de decre.decurio. Andræ. Barb.

i ¶ Legitimã. Paul.de castro hic dicit quòd Bald.in authentica si captiui.dicit quòd tenebitur tamen pater ipsum alimentare secundùm Old. q hoc tenet per.l.libertus qui operarum.j.de oper.lib.vbi patronus perdit ius patronatus quãtum ad succedendum, non tñ pdit ius reuerẽtiale,quin ipsum alere teneatur.Quod etiam dictum limitatur secundùm Bald. in authẽti.cõtra rogat⁹.C.ad tertul. nisi filius partem suam dolo vel lata culpa dissipauerit: quia tunc etiam alimẽta perdit.secus si leui culpa.allega.l.etiam.suprà eodem.& ita videt tenere Speculat.in tit.qui filij sint legi.§.primo.versicul.sed pone.& ita etiã transit do.Alexã. Sed tu dic, quòd Specula.de hac limitatiõe nõ loquitur, sed simpliciter dicit,quòd si pater emãcipat filiũ,& dat ei partem:& fili⁹ iuret de cætero non petere alimenta:quòd nihilominus si efficiatur inops, pater tenetur eum alere:quia tale pactum est cõtra ius naturale.

a ¶ Videtur donare. Romañ. contra. quia imo videtur fecisse maritus sub spe quod in futurum efficiatur soluendo.arg.l.si defunctus .C. arbi.tute. &.l.cura.§.deficientium.de mu.& ho.& allegat text.in.l.in promittendo §.si à debitore.suprà de iure dot.ad.l.cum vir.r̃ñde quòd ibi apparebat de animo nouandi.idem voluit Bald.in.d.l.promittendo.& cũ eis trãsit Alex.

POMATES.

b ¶ Si pater. Vide Areti.con. xciij.in ij.col.

POMATES.

c ¶ Et ista. Vide Panor.& doct. in. c. officij. de testa. Fede. de senis in cõsi. iij. cum similibus.

d ¶ Ex forma statuti. Paul. de castr. dicit hanc opi. esse tenendam, quicqd dixerint Federi.de scalis. & Angel. Rapha.& aliqui tenentes contrariũ. quibus vide respõsum per Alex.hìc. & vide per Bald. consi.lxiiij.circa fi. iij. volumi. vbi refert Fede.de scalis. & id quod ipse posuit in authẽ. præterea. Quid autem econtrà, an marit⁹ legando vxori, videatur legare animo compensandi cum lucro quod mulier cõsequi debeat ex forma statuti? vide eundem Bal. consil.cxxiiij. ij.volu. Et an legatum dotis videatur factum animo cõpensandi cum debito, ad quod alius quàm testator tenebatur: vt puta si filius legat cẽtũ quæ pater promiserat ꝓ dote filię vel suo testamento legauerat, si filius testatoris, & frater filię similiter legat centũ vel aliam summã: an videatur legare animo compensandi, vide Paulum de cast.consil.lxiiij. & an si filia agnoscat legatum sibi factũ animo compensandi, sibi preiudicet, vide Baldum consilio cxcv.iiij.volu.

e ¶ Per nũciũ. Adde quòd vbi requirit̃ cõsensus alicui⁹ in iudicio, põt p̃stari ꝑ nũciũ vel epistolã. qđ est notandũ ad intellectũ.l.f.§. necessitatẽ.C.de bonis quæ libe.& ita tenet Iaco.de Bel.per tex.in.l.honores.§.fina.infrà de decuri.idem tenet Bartol.in.l.j.C.de decur.lib.x.& in.l. filiusfa.infrà de donat.Spe.in titu.de actore.§.j.versicu.sed nunquid pater per epistolam. & inquantum Alexan. hic ponit, an banniti perdant ea q̃ sunt iuris cõmunis vel iura municipalia.adde Pau.de castro cõsilio.xxxij.

f ¶ Et procedit prima. Adde quod Paul.de castr.dicit quòd ista distinctio est bona, si pater duntaxat contradicit, & procuratorem ad agendum non mittit.si autem mitteret, & esset casus in quo deberet audiri: quia nõ est bannitus vel relegatus: tunc sicut ipse si esset præsens præfertur filiæ, etiam si filia esset honesta: quia exercitium est patris: ita & ei⁹ procurator prefertur. vt infrà ea.l.§.si soluto.vbi de hoc probatur in simili. & tunc potest procedere prima opi.quam gloss.reprobat, nisi pater sit turpis persona: quia tunc sicut non audiretur ipse: ita nec eius ꝓcurator.

Si mulier. Delegatio pauperis debitoris ignorante muliere dotis actionem non perimit.secundum gloss. ¶ Oppo.s. manda.de.l.inter causas.§.abesse.Solut.dicit glossa. speciale esse hìc fauore dotis. Tu dic quòd ibi recepit scienter, hìc ignoranter, vt ibi nota. quæ solutio est vera, vt.l.si ita stipulatus sum.§.fina.de verb.ob. licet gloss.aliter dicat in.l.qui satisdare.infrà de fide
7 ius.& ibi dixi. ¶ Oppo. nouatio † tollit pręcedentẽ obligationem ipso iure, & etiam delegatio, vt.l.j.& l.si rem.in.fi.infrà de noua. vndè cum hic sit facta delegatio: non potest agi actione de dote: sed debet agi de dolo.vt.C.de transac. l. sub pretextu. gloss. ponit plures solutiones. vna est quòd hìc restituitur vel à lege vel à iudice, quod est cõtra hũc tex.qui dicit quòd actio dotis ei manebit. dic ergo (vt glos.dicit) quòd est speciale fauore dotis. simile in.l.si mulier.§.si dos.suprâ quod met.cau. ¶ Quærit gloss. quid si delegatio est facta cõstante matrimonio.dic
8 vt in gloss. ¶ † Quero econtrà, quid si maritus accipit pro dote à muliere debitorem non locupletem. Respondeo: aut accipit ignoranter, & non imputatur sibi, vt.l.promittendo.§.si debitor. suprà de iure do. Aut accipit scienter, & non valet ipso iure: quia vide
a tur donare[a] vt.l.cum vir.de iure do.

SVMMARIVM.

1 *Improbare non debet aliquis factum eius ex cuius persona lucrum sentit.*
2 *Legatum quòd in dubio uidetur relictum animo compensandi. & nu.3.*
4 *Legatum factum ab uxore uiro, quòd computetur in portione quam uir lucratur ex forma statuti.*

b Si pater.[b] Legatum relictum videtur relictum animo compensandi in debi
1 tum necessarium.hoc dicit & est nota.§. ¶ † Not. ex qua persona quis lucrum sentit, factum eius non debere improbare, vt in regula iuris ex qua perso
2 na. ¶ † Secundò nota quòd legatum in dubio videtur relictum animo compensandi cum debito.quod intellige vt infrà dicam. ¶ Oppo.infrà ad.l.fal.de.l. pater filiam.in princ.glossa dicit, & sol.quòd hìc filia habebat vltra falcidiam tãtum quod sufficiebat sibi ad dotem: quod placet eo casu quo filia fuit instituta à parte.sed vbi fuit ei legatum tantum: tunc nõ est curandum de falcidia. ¶ Oppo.C. de reo vxo. actio.de.§.sciendum.Solu.hìc pater expressit quòd esset contenta altero tantum: quod est diuinare .vel
c dic vt ibi, in viro relinquente: hìc in patre.& ista[c]
3 est vera ratio: quia vir † est debitor vxoris spõtaneus, qui in dubio non videtur animo compensandi relinquere, vt pręallegato.§. sciendum.& .l. creditorem. infrà de leg.ij.sed hic pater erat debitor ex necessitate: quia cogitur filiam dotare, vt.l.qui liberos.de ritu nup.C.de do.promis.l.fina.In quo debito necessario legatum in dubio computatur, vt hic & infrà de bo.liber.l.etiam.§.si debita.C.de inoffici.testa.l.quoniam nouella.vbi legatum computatur in legitimã. Ad idem.C.vnde vir & vxor.authentica pręterea.
4 secundum Iaco.de aret.& bene. ¶ † Et per hoc pluries dixi quòd legatum factum ab vxore viro, computatur in portionem, quam debet lucrari vir ex for
d ma statuti[d] de dote, vt pręallega.authẽtica pręterea. quod multum nota. ¶ Sed contra hoc facit infrà ad le.falc.l.in quartam.&.l.id autem. &.l.quod autem. Solu.testator instituendo, videtur voluntariè incidere in illam obligationem, vel verius.cum fal. debet habere iure hęreditario relinquendo iure legati, videtur habuisse animum quod in falc. non computetur, nisi hoc exprimatur.secus in alijs quartis, in quibus non est necesse, quòd iure legati habeantur. vt in trebellianica vt pręalleg.l. in quartam. ¶ Oppo.de.l.huiusmodi.§.qui seruum.de leg.j.gloss.dat duas sol.Dy.tenet vltimam, dicens quòd ibi cœpit esse debitum post mortem de quo non potuit cogitare. ¶ Opp.quòd non sit lucrum: quia si mulier esset rogata de restituendo alteri, sibi non imputaretur.vt.l.mulier.§.cum proponeretur.infrà ab treb. Solu.dicas hìc impropriè poni, vt in glos.not.

Si patri. Propter patris absentiam necessariam potest solui mulieri cauenti patrem ratum habiturum.hoc dicit. ¶ Quero, quę & quot sunt causæ propter quas Romę habitare non licet. Dic vt in glossa. ¶ Quæro, quid si pater
e existens absens, contradicit filiæ per nuncium[e] vel epistolam quod non soluatur. In glo.sunt opin. Tu distingue. aut pater habet legitimam causam
f contradicendi: & procedit prima[f] opi. aut non: & procedit secunda, vt probatur.j.proxi.

SVMMARIVM.

1 *Pater agens ad dotem pro filia, quando possit agere: & numero.4.*
2 *Statuto si caueatur quòd mulier nõ possit contrahere sinè consensu duorum consanguineorum: quòd poterit contrahere, si consanguinei nolunt consentire.*
3 *Filia quando possit agere ad dotem absque patre. & nume.4.*
5 *Mulier quæ nimis uirum diligit, quando sit audienda.*

g Eo autem tempore.[g] Ante lit. contest. potest filia mutare voluntatem. Item ex causa quandoque datur actio filię, & patri negatur, vel ecõtra. hoc dicit. ¶ Oppo.de.l. huiusmodi. §. si stichum. infrà de lega.j.& de opti.lega .l. apud Aufidium. Gloss.soluit duobus modis, & bene.quas solutiones nota.Oppo.per absentiam non videtur pater contradicere, vt.l.secunda in fin.suprà eodem tit.Sed dic quòd hic erat absens, & expressè cõtradicebat. ¶ Quæro, qualiter filiæ consulitur. Dicunt quidam, quòd datur cura parri, vel quòd filia agit. Ista est vera, quòd istis casibus filia agit, vt.l.filius.§.sed & filia.suprà de procurato.facit authentica, quod
h locum.C.de colla. ¶ Quæro[h] practicam huius ma
1 teriæ. Respõdeo † aut pater agit: & sufficit probare filiam scire, vt.l.secunda in fin.s.eodem.aut nihil probat: & admittitur cum cautione de rato; vt ibi dicit glo.sed si filia contradicit expressè: debet examinari causa contradictionis.& si iustam causam allegat pater, non audietur, vt hìc.aliâs secus, vt infrâ eodem.l.dotem.dico etiam quòd si iudici liqueret patrem esse vilem personã: potest iudex ex suo
2 officio non admittere eum, vt hìc. ¶ † Et per hoc dicebam in quibusdam ciuitatibus esse statutũ, quòd mulier nõ possit contrahere vel testari sine consensu consanguineorum.ꝙ si cõsanguinei requisiti no
i lunt cõsentire: ꝙ ad iudicis officiũ[i] spectat examinare cãm cõditiõis.& si quidẽ est iusta: bene quidẽ: al's iudex ꝑmittet mulieri cõtrahere, aut testari, vt hic.

POMATES.

g ¶ Eo autem. Pro intellectu huius.§.vide Iaso.in.l.conuenerit.in.viij.colum. ff.de iurisdi.om.iu.

POMATES.

h ¶ Quæro, vide Alexan. consilio. liiij. in. iij. columna. secundo volumine. Feli.in.c.cum accessissent in.ix.col. de constitu.Roma.cõ. xxxvj. Panor.consilio.lxv.in. iij. col. in.ij.volu.

i ¶ Iudicis officium. Adde post alexandrum Roma.cons. xxxvj.& Bal.in.c. primo.ꝑ illũ text. de consuetud.recti feu.& in. l. j. C. de nup.& in.l.j.C. qui admit.in fi.vbi ponit multa pulchra ĩ hac materia. Petr. de ancharano in repe.c.canonũ statuta in versicu. trãseo ad statuta q̃ quãdo ꝙ ꝓhibent.Bald.in l.in cõiunctione.& l. viduę. de nuptijs. vbi dicit ꝙ iudex loco istorum poterit surrogare alios propinquos. limitat in rubri.C.de cõtrahen.emptio.nisi statutum reqreret præsentiã propinquorum, & iudicis decretũ. nam tunc iudex non poterit supplere defectum propinquorum recusantiũ per not.ꝑ gl.in.l.fi.in ver.persona.C.si propter publi.pen. quã sequtur Sal.in.l.dudum de cõtrahen.stipu. subdens cautelam quòd adhibeatur iudex ad interponẽdum decretum suum: alius ad supplẽdum defectum propĩquorum. per id quod in simili habet̃ in.l fi.§.j.C. de iure delibe.de quo ꝑ Bart.in.l.cum hæres institutus.infrà de acqui.hære.per Bartolum, Angel.& Baldum.in.l.turpia.§.j.infrà de lega. j. & quòd iudex in loco nolentium consentire, possit alios surrogare, tenuit Abbas consilio .lxv. ij.libr.& an solennitates statuti requisitas tpe cõtractus habeat validare si deinde interueniat, vide Roma.consilio.liiij.incip.& quãtũ hìc Alexã. truffatur de Roma.breuitatis causa.vide Roma.in antiquis.in tit.de appel. decisio.ccxxij.incip.vbi appellatur à tribus, si vnus solus deferat. Inquantum

tum etiã Alex.tãgit de instrumẽto guarẽtigiæ,adde quod stante statuto quòd instrumenta guarentigiata habeãt executionẽ paratã: quòd mulier agens in casu.l.si constante.non habebit executionem paratam,vt voluit Pet.de anchar.cõsil.cviij.& quod sit instrumentũ guarentigiæ,& quę instrumenta habeant executionem paratã,notat Paul.de cast.consil.lxxiij. & ibi etiã vide de eo quod tangit hìc Alexan.quòd quãdo solẽnitas requiritur à prĩcipio in aliquo actu.nõ sufficit quod ex post facto adhibeatur. Item inquantũ in tertia limitatione dicit quòd instrumentum depositi de iure communi habeat executionẽ paratã, hoc videt̃ intelligẽdũ verũ in deposito naturali, vbi apparet de numeratione.sec⁹ vbi apparet depositũ cõfessionatum . & hoc per ea q̃ voluit Bal.cõsi.cccxxxij. in fin.vbi dicit ꝙ priuilegiũ datũ deposito.s.ꝙ ĩ eo qđ nõ admittat̃ cõpẽsatio,habet locum in vero deposito. arg.l.assiduis . qui po.in pigno.ha. ex quo etiam notare potes quòd priuilegia dotis non habent locum ĩ dote confessata:& prædicta videntur intelligenda, nisi sit renunciatum exceptioni non numeratæ pecuniæ. per ea quæ idem Bald. voluit consil.ccclxij.ij.li . inquantũ etiam Alexan. tangit an filius dicatur aliquid facere metu.vel reuerentia. vide Paul.de cast. consil.clxxxviij.

3 ¶ Aut agit † sinè patris consensu:& tunc si pater est præsens,debet docere de expressa voluntate patris,vt.s.eadem.l.§.j.aut pater non potest esse præsens:& admittetur filia cum cautione de rato, vt.s. §.pxi. aut pater præsens siue absens contradicit expressè:& tunc examinatur causa contradictio-
4 nis,vt hoc.§. ¶ † Dic latius practicam,aut filia scit, & tacet:aut scit & contradicit:aut scit & consentit: aut dubitatur vtrùm sciat vel non. Primo casu:aut filia est pręsens,aut absens:si præsens,aut habet causam contradicendi,& per officium iudicis suppletur,& habetur ꝓ contradicente, vt hoc.§.ver. necnon. aut non habet causam contradicendi : & habetur ꝓ consentiente,vt .d.§.si voluntatem.Sed si filia est absens:& tunc aut filia se absentauit:quia verecũdabatur contradicere patri in præsentia sua: & tũc pro contradicente habetur. Ideò examinatur causa contradictionis,an sit iusta, vel iniusta, vt hoc.§.versicu.sed si latitet.aut ideò se non absentauit,& habetur pro consentiente,vt dicto.§.si voluntatem.in fine.quod intellige,nisi habeat iustam causam contradicendi. quo casu si filia taceat, & causa iudiçi apparet, debet iudex filiæ subuenire, vt hoc.§.ver.necnon.quod potest in absente intelligi,si se non absentauerit ad istum finem.Secundo casu principali:scilicet quando expressè contradicit:& tunc siue pręsens,siue absens sit,debet iudex causam contradictionis examinare, vt hic in vl-
a timo respon. Tertio casu [a] principali,quando consentit : & tunc non est dubium quod patri datur actio,nisi filia reuocet ante lit.contest.a.vt in princi.huius.§.Quarto casu,quando dubitatur an sciat vel non:tunc est locus cautioni de rato.ita intelligitur.§.iste,vt in.l.ij.§.si.s.eo.Ex hac distinctione col
5 lige plenè q̃.s.dixi. ¶ Quærit gl.hic dicitur nõ † audiendã mulierẽ quę minus virum diligit,an hoc sit distinguendum si vir meruerit vel non. In glo.sunt variæ opi.Dy.videtur tenere vltimã,scilicet quòd non curatur de meritis mariti,vt.l.iubemus.§.j.C. de sacrosan. eccle. Alij dicunt contrariũ:puto hoc relinquẽdum arbitrio iudicis,vt hoc.§.

SVMMARIVM.

1 *Coniunx debet esse particeps pœnæ infortunij, non penè delicti.*
2 *Excusatus à muneribus propter morbum,quando dicatur perpetuò excusatus.*

Si maritus.

Furiosus [b] non potest coniugem repudiare:nec ipse potest ex hac causa repudiari, nisi furor sit intolerabilis.hoc dicit. ¶ Opponitur. C.de dona. inter virum & vxorem de.l. res. Gloss. non soluit. Tu dic quòd hoc non est delictum,sed infortunium. vnde
1 allegatur,quòd † cõiũx debet esse particeps pœnę infortunij, non pœnæ delicti,secundùm Dynum.
c Vltimò [c] nota text.qui dicit,nulla spes solemnitatis
2 supersit,quod si semel † quis est excusatus à muneribus propter morbum , cuius sanitatis nulla est spes:quòd hoc prodest semper.vt hìc facit . infrà de vaca.mu.l.penul.in principio.secus si sit excusatus propter morbum simpliciter:puta quia potest esse vno tempore sanus:alio tempore morbosus.C. qui morbo se excus.l.podagræ.libr. x.facit.l.spadonem . §. qui absolutus . infrà de excusatione tutorum.

SVMMARIVM.

1 *Maritus cogitur uxorem alimentare,ad instantiam consanguineorum uxoris.*
2 *Dos sequestratur,si uir ea abutitur.& nu.4.*
3 *Vir alimentare debet uxorem nullam dotem habentem.*
5 *Vxor debet ali,secundùm reditus qui percipiuntur ex dote.*
6 *Vxor diues,cogitur alere uirum inopem.*
7 *Bona mariti quòd sint obligata uxori pro alimentis.*
8 *Dominus tenetur facere famulo infirmo expensas modicas, non magnas.*
9 *Medicinæ,quòd sint præstandæ illi cui alimenta debentur.*

Si autem in sæuissimo.

Maritus cogitur vxorem furiosam alimentare , & si dotem dissipat, dos sequestrabitur. hoc dicit
1 ¶ † Nota quòd ad petitionem consanguineorum, cogitur maritus alimentare vxorem . argu . infrà de liberali causa.l.ij.&.iij.de appellationibus.l.non
2 tantum.& infrà qui pe.tuto.l .ij. ¶ † Nota dotem
3 sequestrari,si vir ea abutitur . ¶ Oppo.quòd † vir debet vxorem alere,etiam si nulla dos est , vt.l. quod si nulla.suprà de relig . Solut . glossa subau-
d dit maximè. Dyn . hic an vir cogatur [d] vxorem alere,ponit aliqua verba.Iacobus de areti. plenius quàm Cy.refert.C.de negot.gestis.l.quod in vxo-
4 rem.dic vt ibi. ¶ Oppoñ. † quòd dos non debet sequestrari.vt.C.de prohi.sequest.l.j.gl.dicit quòd istud est speciale. ¶ Sed ad hoc oppo.quòd marito dissipante non debet dos sequestrari:sed vxori assignari,vt infrà eodem.l .si constante. in prin.&.l. vbi adhuc .C.de iure do.Sol.contraria loquuntur, quando vir dissipat bona sua.hic autem erat diligens circa bona sua:sed dissipabat dotem.dixi plenè in.l.si constante.infrà eodem.dic vt ibi. ¶ Quæ-
5 ro,† dicit̃ hìc scđm dotis quãtitatẽ,quõ intelligitur. Dicit Iaco.de are.i.secũdũ reditus qui percipiũtur

POMATES.

a ¶ Casu. Et vide domi.Abb. in.c.nulli de iure pa.c.tuæ.& c.relatum.de cleri. non resid.Et vide Ludo.Rom.in.consi.xxxv.incipien.visa disceptatione.vbi singulariter loquitur,quando sine iusta causa cõtradicitur.

b ¶ Furiosus. Qualiter probetur furor vltra loca varia,Alexander consilio. cxl.primo volu.Barba.consi.lx.ij.libro.per Petrum de ancha.consil.v.

c ¶ Vltimò,Paul.de castr.dicit.contra Bartolum facere:quia comperta veritate error cedit veritati,vt in.c.veritate.viij.distinctio.& vide quod habetur in.c.fraternitatis. de frigidis & malefici.vndè dicit ipse quòd aut immunitas propter aliquam causam quæ erat vera tempore concession. postea tamen desinit esse vera. Et tunc non finitur immunitas,& habet locum regula illa quòd decet priuilegium esse mansurum.& ita loquuntur allega.primo loco si bene inspiciantur.aut conceditur propter aliquã causam,quę communi æstimatione putatur vera:tamen ex post facto apparet quòd non vera erat:& tunc finiatur immunitas, tanquam concedentes fuerint decepti. Et ita loquuntur allega. pro secunda parte, & ista est veritas secundùm ipsum.& ex his potest etiam decidi qõ.quòd si pater fuit excusatus à muneribus,propter numerum liberorum,iuxta.l.semper de iure immuni.quòd si postea filij moriantur, debet durare immunitas: quia habuit principium à causa vera.& hoc voluit Ioannes and.in regula, de cer.de regulis iuris.vide tamen de hoc Bald.consil.cj.iij.volu.

d ¶ An vir cogatur.secundùm Paulum de castr.quòd in causa pia possunt cognati implorare iudicis officium,propter eorum interesse,ratione sanguinis.facit.l.j.cum seq.de liberali causa.nec habebunt cauere de rato:qa agunt nomine proprio,non autem nomine cognati.facit.l.non tantum.ff. de appellationibus.& an maritus cogatur restituere dotem mulieri,quæ non est in eius seruitio,viri culpa.vide Baldum in.l.fina. C.de senten.quę sine cer.quantitate ꝓfert tenẽtẽ quòd sic,per.l.si is.§.j.de iure dotiũ.de quo vide etiam per Ioannẽ and.in titulo de do . post.diuor. resti.§.nunc .in additio . incipiente. Odoffredus . & licet cõmunis conclusio sit quòd maritus alere cogatur vxorem : tamen si dos sit promissa,.& non soluta,non cogitur per glossam in authentico de non eligendo secundò nubentes, in.§.illud . versiculo onera.& secundùm Paulum de Castro.& Baldum hic.& licet cui debentur alimenta debeantur medicinæ:vt etiam voluit Speculator in titulo,qui filij sint legitimi.versiculo, sed nunquid is.& facit textus in.l. prima. §.mulier.infrà de ventre in possessionem mittendo. tamen appellatione cibariorum,nõ veniunt medicinę,secũdùm Angelum qui alleg.l.sicut impendia . suprà de vsu fructu . & probatur in.l.in rebus. §.possunt.supra cõmodati.& ibi Baldus . Et quia dixi suprà,Baldum tenere quòd vxori quæ sine sui culpa non est cum viro, teneatur vir restituere dotem, secũdùm Baldum. vide de hoc Paulum de castro tenentem contrarium consilio.cccxcij.incipien.viso quondam libello secanda col.vbi dicit quòd propter expulsionẽ de domo vel malã tractationem mulier potest solum petere alimenta. & ibi etiã dicit quòd si fructus dotis excedunt alimenta,quòd vltra alimenta maritus potest ꝓ se retinere:sicut si non essent sufficientes teneretur eam de suo alere. Et qđ si dos sit promissa post confessionem mariti de recept.& per.xxx.annos vxorem aluerit:an poterit transigere cum vxore vir , ratione alimentorum præstitorum ad effectũ,ne eius hæredes molestentur,vigore suæ confessionis?& si partem receperit tempore matrimonij,an & illam partem poterit diminuere,vigore transactionis alimentorum?vide Abbatem consilio.lxxxv.secundo libro.& dum allegat glossam in authentica, de non eligendo secundò nubentes.Romanus consilio.ccccvij.dicit,se nunquam reperisse glossam.vnde ibi reprehendens modernos consuluit,quòd si viro sit promissa dos,quod non possit agere ad alimenta si est in eius seruitio vxor,nec sit bona distinctio Modernorum.scilicet aut maritus protestatus est aut non.& siue mulier sit sana,siue infirma, imò cogatur vir in omnem casum ex quo est in eius seruitio ipsam alimentare vel etiam si nõ sit in eius seruitio viri culpa,& quod causa dotis dicatur causa pia, voluit Io.de Ana.consilio.lvij.Et ad Barto.hìc adde Alexan.in consilio . vij. colum.j.circa princi.in.ij.volu.

a ☙ POMATES. Diues cogať. Vide Alex. cõs. lvj. in. ij. col. in. iiij. vol.
b ¶ Quæro nũquid bona. Paul. de ca. in mea leč. de hoc nõ facit mentionẽ cõsilio tñ. viij. dicit quòd cõstante matrimonio vidẽtur obligata. & ita dicendũ est intellexisse Spec. & Bar. secus so. mat. & subdit, & si per statutũ taxatur certa quãtitas pro alimentis. videtur idẽ dicendũ, vt pro eis bona etiã sint obligata, vt ꝓ dote, sicut de iure cõmuni cõstãte matrimonio vel post intra annum: quia eadẽ est ratio: & ista obligatio & hypotheca fuit cõtracta ab ipso principio dotis datę, scilicet tam pro illa ꝙ pro alimentis quæ in futurũ incipient deberi rõne tardæ solu. l. j. cum ibi nota. ff. qui po. in pig. ha. sub dubio tamẽ hoc dicit dicere. do. Alexã. hic dicit ꝙ Paul. de ca. dicit se obtinuisse tres sententias. põt dixisse tamen in meo non habeo, prætereà. d. Alex. non facit mẽtionem de statuto de quo loquiť Pau. de castro: sed ipse simpliciter dicit sibi idẽ videri sol. matri. vt bona sint tacitè hypothecata ꝓ alimẽtis, eadem ratione vel maiori, vt hic per eum. Sani⁹ videtur fecisse Paulũ relinquendo sub dubio: quia Roma. consilio. ccccliij. in fin. incipien. omnipotentis dei &c. In re p̃senti quatuor. vbi refert Specula. Bartol. & Bald. in l. lucius. & in. l. vnica. C. de rei vxo. actione. & firmat non esse obligata: ☞ verum est quòd erat in casu. sol. matrimo. tamen ipse non specificat, sed similiter dicit de statuto de quo loquitur Paul. de castro: quòd nec tunc sint tacitè hypothecata: quia dicit ipse, licèt constitutio municipalis det vxori post mortẽ mariti facultatem alimenta petendi: tamen de tacita hypotheca non dicit. vndè casus hic omissus remanet in dispositione iuris cõis. l. si extrane⁹. s. de condi. ob cau. & idẽ firmat Abbas consil. xliij. in fine inci. Iesu Christi. ij. libr. & ibi clarè dicit quòd sol. matrimo. sibi placet opinio Bartol. & ibi etiam dicit de statuto alia ratione: quia statutum satis operatur ad obligandum hęredes, ad alimenta, absque eo quòd tribuat tacitam hypothecam.

c ☙ POMATES. ¶ Distĩgue. Vide Raphaelẽ comẽ. cõsi. xl. ĩ. ij. dubio.
d ¶ L. si filius. Idem tenuit Spec. in ti. de dote post di. rest. §. formatis. ver. sed quid si filius. & idẽ Bald. Ang. Imo. & Pau. de cast. vnde dicit se habuisse quęstionem de facto, quòd quidam filius mente capti recepit dotem, & sic pater non potuit se obligare: & ipse filius fefellit: & mulier volebat ire contra possessores bonorũ patris. dicebatur quòd non poterat: quia pater non se obligauerat. dicit se respõdisse quòd imò possit: quia si fuisset sanus mente, potuisset cogi. de quo vide latius per eundem consil. clxxvj. etiam dicit Paul. consil. xiiij. quòd non solum bona patris censentur obligata pro dote filij, ipso viuente: sed etiã si fili⁹ post mortẽ patris ducat vxorẽ censetur illa obligatio causata viuẽte patre. dicit etiã idem Paul. de ca. quòd si filius vult recedere à patre ex iusta causa, si esset emãcipatus, potest compellere patrem ad dandũ sibi dotem. Si autem non sit emancipatus, iudex habet super hoc prouidere. Bald. consilio. xix. iiij. volumine. vbi allegat Dyn. ita dicit cõsuluisse. sed nõ facit hanc distinctionẽ: nec dominus Pet. de anchara. consilio. ccxxxix. qui similiter allegat Dy. ita consuluisse. sed an valeat pactum quod facit pater, cum recipit dotem vna cum filio, scilicet quòd non teneatur, nisi in tantum quantũ erit portio contingens filio, vide Baldum consilio. ccvj. primo volumine.

ex dote, vt. j. de ali. & ci. le. l. cum vnus. §. fi. ¶ Quero
6 † an vxor diues cogatur [a] alere maritum inopem?
a Doc. dicũt ꝙ sic. arg. huius. l. & . C. vndè vir & vxor.
authen. Pręterea. quod tenet Spe. in ti. q filij sint legi. §. j. versi. quid si mulier est locuplex. ¶ Quero,
b nunquid bona [b] mariti sint tacitè obligata ꝓ † ali-
7 mentis. Iac. de aret. determinat ꝙ sic, vt. C. de rei vx.
act. §. sed vt plenius. nã ex dote debentur alimenta,
vt hic, sicut vsurę quandoque debentur ex pecunia.
ad idem. C. de iur. dot. l. ꝓ oneribus. sed res obligatę
ꝓ sorte, sunt ꝓ vsuris obligatæ, vt. s. qui po. in pig.
ha. l. lucius. ergo res obligatæ ꝓ dote, sunt obligatæ
ꝓ alimentis. facit de alimen. & ci. le. l. lucius. & de
annu. leg. l. caius. cum sua gloss. fertur tamen quòd
Guil. de suza. dizit contrarium, & idem determina
uit quidam qui vocatur Io. ruff. de Parma. qui a nul
la lege cautum reperitur quòd res sint obligatę pro
alimẽtis. Sed vt vidistis, Iaco. de are. dicit quòd imo
reperiuntur obligatę sicut pro vsuris. ¶ Quæro, an
dominus teneatur facere expensas famulo infir-
8 mo. Respondeo † si expensa est modica, debet facere: si magna, tunc secus. vt colligitur suprà eo. l. diuortio. §. impendia. & quod ibi dixi, coniuncta. l. j. j.
titu. j. & quod ibi dicam facit. l. in rebus. §. possunt.
s. cõmo. & . s. de ędi. edi. l. itẽ si serui. §. j. & ita determi
9 nauit Iac. de are. ¶ Vltimò ex isto. §. not. † quòd illi
cui debentur alimenta, sunt præstandæ medicinę.
vt. j. de verb. sig. l. verbo victus. adde. l. sicut impendia. s. de vsufruct. quam nullus allegat.

Item pater. Pater potest agere pro se & filia furiosa, & pro ea [e] repudium mittere. hoc dicit. ¶ Et oppo. suprà. de proxi. §. Sol. ibi loquitur in fœmina sui iuris: hic in ea quæ est in potestate patris pro qua potest pater mittere libellum repudij. ¶ Op. furioso non potest solui, vt l. quod si fortè. §. pe. & . l. si seruus dare. x. iussus esset. infrà de so. male ergo dicit hic quòd pater petit dotem filię sibi reddi, vt furiosę. Sol. dic filię ve, hoc est sibi, nomine filię.

Si soluto. Patre furente, eius curator vel filia de dote agit: idem dic ĩ patre capto. hoc dicit. ¶ No. quòd patre non valente agere, agit filia, vt. l. filiusfami. §. sed si filia. suprà de procura.

☙ *SVMMÆRIVM.* ☙

1 *Soluere mihi, uel alij de mea uoluntate est idem.*
2 *Pater quando teneatur pro dote data filio?*
3 *Flium esse hæredem patris an probet creditor.*
4 *Pater quando cogatur consentire filio recipienti dotem, uel illam promittere. & nu. 5.*
6 *Filius accipiendo uxorem non congruam, poterat de iure. ff. exhæredari.*
7 *Pater si consentiat filio recipienti dotem, an per hoc ad dotis restitutionem obligetur.*
8 *Lucrum dotis an teneatur alter frater alijs communicare?*

Transgrediamur. Hæc actio datur contra maritum, si ipse dotem receperit per se vel per alium. Item datur contra socerum, si sibi vel eius nomine, vel iussu soluta est. aliàs de peculio tantum tenebitur filius insolidum. hoc dicit. Primò loquitur de viro sui iuris: Secundò in eo qui est in patris potestate. secunda ibi, sed si filius. Item iste. §. seipsum con-
1 tinuat. ¶ † Nota. quòd non refert an mihi vel alteri
de mea voluntate soluatur. Aduerte hic & oppo. gl. de. l. fugitiuns. ff. de solu. Dicit glo. fallit ibi. & bene ratio patet ibi in tex. ¶ Ad idem oppo. C. de thesau. de. l. j. §. in alienis. li. x. Solu. similiter fallit ibi rationem. dic vt ibi. ¶ Item oppo. de. l. cum fundum. §. quęsitum. infrà de vi & vi arma. Dicit gloss. fallit ibi. tu dic vt ibi per Dyn. in. c. potest quis. extrà de
2 reg. iur. li. vj. ¶ Oppo. & videtur quòd licet † pater
accipiat, filius tamẽ tenetur. vt. l. si pupilli. §. j. suprà de nego. gest. propter quod gloss. hic distinguit, an quis dederit contemplatione patris tantùm: an filij
c tantùm vel vtriusque. Tu tamen clarius distingue [c]
sic. ¶ Quandoque pater solus recipit nomine suo, & solus tenetur, vt hic: filius non: nisi sit hæres patris, vt hic in fi. Quandoque pater recipit nomine filij tantùm: hoc acto vt ipse non teneatur: & tunc solus filius tenetur, si habet ratum, sicut si solus recepisset vt hic. recipit enim per alium. Quãdoque pater recipit nomine suo, & filij ratum habentis: & tũc vterque tenetur, vt. l. fi. C. de do. cau. neqꝫ nume. Qñqꝫ solus filius recipit, & sine patris iussu: & tunc solus tenetur, nõ pater, nisi de peculio vel de in rem verso, vt hic. aut recipit patris iussu: & tunc distingue, vt glos. aut habuit animum obligandi alterum tantùm, aut vtrunque. sed si dubitetur cuius contẽplatione dederit, intellige quòd dederat contemplatione vtriusque. arg. l. in ambiguis. suprà de iure do. secundùm Iaco. de are. ¶ Opp. s. de pecu. l. in bonę fidei. & . l. depositi. Sol. illud quòd dicit patrem teneri de peculio tantùm, intellige, nisi res extent dotales: tunc enim ad illas, teneretur insolidum, vt proba
3 tur in contrario, & etiam infrà. proxi. §. ¶ † Quero
cui incumbit onus probandi: an creditori quòd fili⁹ sit heres: an ipsi filio: quia abstinuerat? Gloss. dicit ꝙ creditor debet probare, vt. C. si vt se ab hære. abstine. l. j. de hoc dixi plenè in. l. necessarijs. de acqui. hæ
4 redi. ¶ Quero, an pater † cogatur consentire filio ob
liganti se, & bona sua, pro restitutione dotis quam filius accepit. Videtur quòd non. vt. l. honores in fi. de decurio. & . infrà ad municipa. l. ij. ¶ In contrarium videtur. l. qui liberos. suprà de ritu nupt. & . C. de do. promis. l. fina. Dyn. determinat, quòd cogitur per. l. fi. de suspec. tuto. & . l. si quis inter. §. imperator infrà de excus. tuto. Alij contrà: quia non reperimus quòd cogatur se obligare pro dote filij: sed bene cogitur filio assignare donationẽ ꝓpter nupt. vt. l. fi. C. de dotis promis. sed si ad vtrunque teneretur, esset inconueniens. Et hoc puto verum in his partibus in quibus fiunt donationes propter nup. debet enim esse æqualitas, vt sit tanta donatio quanta dos. vt. C. de dona. ante nup. authen. dos data. & in authen. ęqualitas. C. de pact. conuen. sed in parti-
5 bus † in quibus non est hęc consuetudo, an pater co
gatur promittere dotem? videtur mihi sic distinguendum. aut filius non accepit sibi personam congruam, sed vilem & abiectã quæ sibi non congruit:
6 & tunc pater non cogitur promittere: imò † secun-
dùm ista tempora, erat iusta causa [e] exhęredationis. vt. l. non tantum. §. si emancipatus. infrà de contratabu. sed si filius acciperet honestam personam: tũc cogitur pater ꝓmittere illi dotem, ne matrimoniũ impediatur. arg. l. qui liberos. de rit. nup. & . l. fi. de suspec. tut. in. fi. & . l. si quis inter tres. §. imperator. infrà de excusa. tut. maximè si pater consensisset matrimonio. argu. l. honores. in fine. de decurio. & . l. ij. j.
7 ad municipa. ¶ Sed quero, an sufficiat † quòd pater
consentiat filio recipienti dotem. Videtur quòd non: quia per simplicem consensum pater non obligatur, nisi de peculio, vt. l. lucius titius. §. caius. infrà de administra. tuto. & . l. j. §. j. suprà quod iussu. Respond. & dico quòd sufficit quòd pater simpliciter cõsentiat, & per hoc obligatur ipse & eius bona, & pro hoc do regulam, quòd, vbicunque cogitur pater consentire, & se obligare, simpliciter consentien
d do se obligat, vt. l. si filius [d]. infrà de tute. & pręalleg.
l. si quis inter tres. §. Imperator. infrà de excu. tuto. dic ergo quandoqꝫ pater cogitur consentire, non tamen se obligare: & tunc consensus eum nõ obligat: vt. l. cum non solùm. §. necessitate. C. de bonis quæ libe. quandoque cogitur consentire, & se obligare: & tunc simplex consensus eum obligat, vt dixi.

quandoqꝫ

quandoq; non cogitur consentire nec se obligare:& tunc simplex consensus non obligat eum,nisi de pecu.vt not.in.l.lucius titius.§.gaio.infrà de admi. tu.
8 &not.in.l.j.§.j.suprà quod iussu. ¶† Quæro[a], po-
a ne quòd filius lucretur dotem,an cogatur eam fratribus communicare? Dy.dicit.aut lucratur eam patre viuo:& tunc tenetur eam communicare fratribus,aut eo mortuo:& tunc secus.vt.l.ij.C. fami. ercis.& ibi Cy.item ad literam pro hoc videtur casus. in.l.dotem.infrà de castren. pecu. secundùm vnam lectu.&.l.actione.§.fin.&.l.seq.š.pro soci. quod mihi placet secundùm ista tempora. hodie puto contrarium.Nam quod filius lucratur ex dote, est aduentitium, vt.C.de bo.quæ lib.l.j.ergo non venit in colla.vt.l.fin.C.de colla.& istud est verissimum.

✣ *SVMMARIVM.* ✣

1 *Res empta de pecunia dotali est dotalis.*
2 *Dos putatiua retinetur propter impensas.*
3 *Dos putatiua repetitur condictione sine causa.*
4 *Mulier quare præfertur domino in rebus extantibus.*
5 *Mulier pro dote putatiua, an habeat hypothecam. & numero.8.*
6 *Dos putatiua habet priuilegium in personali, sicut uera dos.*
7 *Res empta ex pecunia dotis putatiuæ est quasi dotalis.*
9 *Vxor in matrimonio uero, quibus præferatur in actione de peculio?*
10 *Vendens boues, quòd pro pretio non soluto non possit repetere res boues. Et idem in mutuante pecuniam, ut ex qua sunt empti boues, quòd non potest petere boues.*
11 *Dos & quasi dos sunt quid uniuersale.*

Si mulier. Vxor putatiua habet quasi priuilegium in actione de peculio contra omnes, preterquàm contra dominum mariti putatiui,& contra eum in rebus extantibus quę propter impēsas potuerunt retineri.hoc dicit cum.l.seq.Et est not.ad materiam putatiuam. ¶ Oppo. hic dicitur,quòd res empta de pecunia dotali, est quasi dotalis.Contrà,suprà de iur.do.l.ita constan-
1 te.Sol.si matrimonium† esset verum,res verè essent dotales,sed quia hoc non est: ideò dicuntur quasi dotales:secundū gl.¶ Opp.quòd res extātes nō pos
2 sit retineri propter impensas.C.de rei vxo.act.l.j.§.sed nec ob impēsas.qdā dicūt ꝙ hìc corrigit̃. tu dic †ꝙ hic loqt̃ in dote putatiua, in qua nihil corrigit̃: ibi in vera.¶ Quero, quare dicat quasi priuilegiū? Dicit gl.quia nō est verè matrimoniū: quia si esset
3 verū:tunc esset verum priuilegium.¶†Quæro,qua actione repetit̃ ista dos.respon.cōdictione sine cau sa.vt.l.auūculo.de condi.sine cau.¶ Quero,quæ est ratio,ꝙ in rebus extantibus mulier preferatur domi-
4 no.†Respondeo:quia illę non sunt peculij.ideo dominus de his non potest deducere.vt.l.depositi in
5 prin.š.de pec.¶ Quero,an mulier† ista pro ista quasi dote habeat hypothecam,& priuilegiatam.gloss. dicit.s.quod sic.vt.l.ij.in fin.j.de pri.credi.Ista glos. dicit verum, quando liber homo contraheret matrimonium,non vtrum ignoranter:tunc enim obligātur bona sua:& mulier in hoc habet priuilegium, vt.l.assiduis.C.qui potio.in pig.ha.& quod ibi not. sed quando seruus accipit vxorem putatiuam:vt.l. nostra.dicit,non possumus tractare de obligatione bonorum ipsius:quia nihil habet: nec bona domini potest obligare:nec etiam bona peculij, nisi habeat liberam administrationem. vt.l.si conuenerit.
6 §.fin.š.de pigno.acti.& sic notat† quòd dos putatiua habet priuilegium in personali, sicut vera dos.
7 quod est singulare:vt hic.†Item quòd res empta ex
b pecunia dotis[b] putatiuę est quasi dotalis, quod est
8 speciale.vt hic.†Item habet priuilegium de tacita hypotheca.Item quandoq; habet illam hypothecam priuilegiatam:vt dictum est.¶ Quæro:tex.hic in fine dicit in rebus quę in dotem datę sunt.& glos. exponit idest existunt,vt sit tertium adiacens,id est nomen tertię personę nullius actus:quid est hoc dictum? Pet.in.l.j.C. vbi fideicommis. peti oporteat. (vbi glo)dicit idem:sed ego nescio quid vult dicere. & Cy.ibi refert Dy.hic exponentē tertium adiacens,idest nomen tertiæ personę nullius certi actus determinationem continens. & istud est obscurius quàm dictum gloss. Tu dic clarius:assume istam orationem:res datę sunt.quę oratio consistit in tribus verbis:ergo vult dicere gl.quòd istud verbū sūt, est tertium verbum positum in oratione: quasi dicat totum illud regitur ex parte antè:& sic innuit: sunt idest existunt.sed si aliquid regeretur ex parte
9 pòst,aliud importaret.¶ Quero, ponet† quòd verum fuit matrimonium,an mulier præferatur omnibus in actione de peculio.gloss. dicitur quòd sic:& intelligitur verum esse,preterquàm in parte & domino:vt patet ex text.¶ Vlti.Dyn.inducit ad quę
c stionem[c]:si vendidi† homini tuo duos boues:& ago
10 ad pretium: & tu vis detrahere quod tibi debetur: sed peto saltem boues.hic est arg.quòd audiar quasi species existat.Item si mutuaui pecuniam,& ex ea sunt empti boues,est hic argu.quod admittar ad boues.facit de lega.ij.l.Imperator.§.fina.& de priuileg.credito.l.si ventri.§.in bonis.sed est argu. contrà in.l.procuratoris.§.planè. versicu. sed si dedi.š. de tribu.act.&.§.quod interdum:non dicit plus Dy. hic.ego dico quòd pro ista vltima parte est casus in l.quidam fundum.š.de in rem verso.¶ Ad contrarium respondeo:nam.l.imperator.in fine loquitur in vniuersalibus:hic in singularibus:vt no.in.l. si &
11 rem & pretium.š.de petitione hæredi.† Ad istam legem respondeo,quia dos & quasi dos sunt quid vniuersale:vt.l.quod dicitur.j.titu.j.dixi.š.eod.in rubrica:meritò vna res succedit loco alterius:vel potes dicere,quòd est priuilegium dotis vel quasi dotis:vt ibi dixi.ad.l.si ventri.§.in bonis.dico quòd ibi loquitur in priuilegio personali:sed dominus prefertur omnibus habentibus priuilegium personale:vt hic,&.š.de pecu.l.ex facto.in prin.

Repetitio.

✣ *SVMMARIVM.* ✣

1 *Bona quando dicantur ære alieno deducto.*
2 *Mulier secundùm iura ffrum quòd possit agere ad dotem, cū uir esset in extrema paupertate: ita quòd bona non sufficiebant ad dotis exactionem, ære alieno deducto.*
3 *Mulieri, per ius.C.prouisum est, quòd licèt bona mariti sufficiant ad dotis exactionē, si tamē maritus, qui est nobilis, la-*

a ¶ Quero.domi.Alexand.hic plures refert opin.& in illa residere videtur, quòd aut statutum dicit,qui recipit dotem eam lucretur:tunc quia verba possunt verificari in patre,lucrum sit conferendum. aut dicit,vir lucretur: & tunc lucrum noni communicabitur: vt hic latius per eum. verùm quia Paulus de castro aliam facit distinctionem omissis varietatibus lecturarū, vobis offero quod Ludouicus Romanus consuluit cōsilio. ccccvj.qui refert quinque opiniones, quas causa breuitatis omitto: vna excepta quam ipse approbat,& dicit vltima fuit æquissima,& vera opinio Bartoli in tractatu de duobus fratribus,prima parte principali,quæstio.vltima. quam secutus fuit Bald. in.l.ij. fami. ercis. distinguētis quòd aut ipse pater solus sustinuit onera matrimonij, & tali casu cum lucrum quæratur patri tanquàm ex re eius quęsitum qui onera matrimonij sustinuit. meritò venit fratribus cō municādum. Aut vterque onera matrimonij sustinuit: scilicet & pater & filius,& inter vtrumque lucrum diuiditur pro rata onerum supportatorum.argu.l. secundùm naturam. de regul. iuris. Et pars patri obueniens,est inter fratres diuidenda:per dictam.l.ij.pars autem fratris minimè, tanquàm aduentitia: per. d.l. finalem, iuncta.l. j.aut onera matrimonij sustinuit solus filius.& tunc soli filio illud quæritur: non autem patri.igitur nō venit communicandum,vt.d.l. finali. hoc autem membrum vltimum rectè probatur in.d. l.si is qui stichum. §.ibi dos.š. de iu. do.&ī.l.si marit[9]. &ī.l.si filia.§. hoc amplius. š. fami. erciscun.& in.l.j. §.cantio.de rei vxo.actio.& hanc vltimam esse verissimam existimo: qua ego primo probo per tex.singularem iuncta gloss.suprà pro socio.l.quod si eo tempore.vbi videtur quòd lucrum dotis obueniens vni ex socijs omnium bonorum,communicari debet alijs: si alij onera matrimonij sustinuerunt.ecce ergo ibi quòd ad considerandum cuius sit lucrum dotis,consideratur penes quem sint onera matrimonij. Secundò probo:vbi nulla sunt onera matrimonij, ibi nulla debet esse dotis constitutio.& consequenter nullum dotis lucrum cadit:vt formaliter dicit text. suprà de iure dotium.l.Iulianus.&.l.si pater mulieris.in fine. nec huic considerationi refragatur textus in.l.j.&.ij.C.de bonis quę liberis. in quantum vult quòd ad instar aduentitiorum pater habeat vsumfructum lucri municipalis filio obuenientis:& consequenter in eodem nullo modo sit collationi locus per dictam.l.finalem.C.de collatio.quia possunt dictæ leges intelligi de eo lucro, quod non obuenit marito mera vxoris liberalitate,& quod nō conceditur propter onera matrimonij.& quod illud sit verum, probatur:quia & huic casui copulatur alter casus in dictis legibus,scilicet de lucro ex bonis mariti obueniente vxori:cuius etiam pater vsumfructū habet:& tamen illud vxori non conceditur, ob matrimonij onera quæ quidem solus vir subit:vt.l.pro oneribus.C.de iure dot. & quod habeatur ratio personæ,quę sustinuit onera matrimonij: tenuit Abbas consilio. lxxix.ij.libro. vbi dixit illud domini Barto.in tractatu suo de duobus fratribus esse notabile.& vide Bald. consilio.lxxx.v. libro.& vnum verbum per do. Cardinal cōsil.xxxvij. Adde tu & vide do.Petr.de vbald. in tract. de duob[9] fratribus quæstio. v.principali. colūna.xvij.versiculo. xvj.quero,vbi dicit quod in fratribus socijs omniū bonorum tale lucrum communicabitur.

b ¶ Dotis putatiuę.Adde Paul.de castro, qui dicit quòd prędiū dotale non poterit alienari:vt.l.ij.de fundo dotali. quod et putat verum si mulier non fuit in dolo ad decipiendum virum:vt.l.à diuo.š.de ritu nup. de quo vide Bald. consil.xx.iiij. vol. dicit etiam Bald. in.l.j.ī fin. de cōd. ob.cau.quod si statutum dicat,quòd instrumenta dotalia executioni mittatur,sicut sententia diffinitiua, ꝙ tale statutū locū habebit in quasi dotalibus:quod est notandū secundùm Paulum.

b ✣ POMATES. ¶ Dotis. Vide Roma.cōs.xl.in fine.

c ¶ Ad qōnem. Vide Ro.cōsi.xl.in fi. Adde tu quòd potes limitare hanc doctrinam Bar.non habere locum,quādo mutuās pecuniā pro emēdis bobus spāliter fecisset sibi obligari boues,vel aliam rē emptā:qa tunc preferretur talis mutuans,etiam creditoribus anterioribus in dictis bobus,vel in alia re empta,per no.in.l.licèt.C.qui po.in pi.ha.ita dat cautelam Cepo.ī suis cautę.char.xvj.cautela incip.vulgaris est regula iuris.

borat inopia, habet tamen tantùm in bonis quòd sufficit creditoribus & doti. tamẽ quia oportet eum uiuere honorificè: omnia expendit, & mulier pateretur necessitatẽ: quòd tunc mulier agere possit ad dotem.

4 Mulieri per ius authenticorum prouidetur ut ad dotem agere possit, quando uir (licet diues) incipit malè uti substantia sua.

5 Dos quibus casibus sequestretur.

6 Remedium. l. in omnibus. §. de iudicijs. quibus casibus habeat locum.

7 Facultates uiri non esse sufficientes ad dotis restitutionem, qualiter probabitur.

8 Sententia ubi facit magnum præiudicium, debet plenè cognosci, & probari.

9 Sententia ubi facit modicum præiudicium, semiplena probatio sufficit.

10 Mulieri quando agit contra uirum ad dotem, sufficit probari per opinionem uulgi, facultates uiri non esse sufficientes ad dotis exactionem. secus quando contra tertium. & numero. 15.

11 Facultates alicuius si essent probandæ non sufficientes, tunc sufficit q asseratur tot esse bona, & qui dicit esse plura, probare debet.

12 Verbum euidentissimè assumitur secundùm subiectam materiam.

13 Paupertas seu inopia alicuius an probetur per uulgi opinionem?

14 Paupertas quando à lege limitatur, statur legi, ubi fit modicum præiudicium, probatur per uulgi opi. ubi autem magnum præiudicium paratur, relinquitur iudicis arbitrio.

16 Virum incipere uti malè sua substantia sufficit semiplenè probare, quando agitur cõtra uirum. si contra tertium, requiritur plena probatio.

17 Viro incipiente malè uti sua substantia, respectu initij, siue respectu finis: uxor potest agere ad dotem dotis fauore.

18 Marito bannito propter maleficium de ciuitate sua etiam bonis non publicatis, uxor potest agere ad dotem. & nu. 20.

19 Bannitus an æquiparetur deportato. remissiuè.

21 Peregrinatio perducit ad paupertatem, & ad mortem.

22 Marito absenti debent mitti alimenta.

23 Mulier licet à principio tempore matrimonij sciuerit maritum inopem: tamen potest ad dotem agere.

24 Sententia quæ fauet matrimonio, est amplectenda.

25 Mulier quòd agat ad dotem socero, qui dotem recepit uergente ad inopiam.

26 Argumentum de re ad tempus quòd procedit.

27 Executio quòd fiat ubi est eadem ratio.

28 Gloss. in. l. si uerò. §. de uiro. in princ. ff. eodem. non est uera.

29 Legem hanc ad casum non specificatum extendi.

30 Lex noua quòd possit extendi per legem antiquam.

31 Lex extenditur per suam rationem.

32 Socer & maritus quando tenentur ad dotem, altero ipsorum ad inopiam uergente: mulier potest agere ad dotem.

33 Paupertas alterius ex reis debendi quòd noceat alteri.

34 Fratres, quãdo uel patruus & nepotes plures sunt obligati pro dote: altero ad inopiam uergente, quando possit agi ad dotem?

35 Extranei duo si sint obligati pro dote, & alter uergat ad inopiam, an mulier possit agere ad dotem.

36 Extraneus potest dotem recipere, & ad eius restitutionem se obligare.

37 Extraneus qui recipit dotem, & promisit restituere: si uergit ad inopiam, quòd mulier agere possit ad dotem. & nu. 45.

38 Lex simpliciter loquens in uno casu, ex identitate rationis extenditur ad alium casum, quando correctio non inducitur: sed declaratio, & distinctio. & nu. 43.

39 Opinio Io. in aut. quas actiones. communiter tenetur.

40 Ius faciliùs distinguitur quàm tollatur in totum.

41 Ius diuinum per ius humanum distinguitur, non autem tollitur.

42 Lex loquẽs per dictiõem taxatiuam, quòd extendatur per aliam legem ad casum habentem similem rationem: & quando per hominem possit extendi. & numero. 44 & numero. 45. & ibi in casu fauorabili, & pio.

46 Vir nec socer per dationem fideiussoris possunt euitare quòd mulier non agat ad dotem in casu inopiæ.

47 Filia quòd in casu huius. l. patre inuito agit ad dotem, quando dos est parua, uel si est magna, & pater sit ita pauper, quòd si dos perderetur non posset iterum filiam dotare.

48 Dos magna uel parua, intelligitur secundùm qualitatem personarum.

49 Patre absente, potest filia agere ad dotem in casu huius. l. etiam si sine ipso agere nõ posset cum cautione rem ratam haberi.

50 Pater in casu huius. l. quando agere possit absq; filia?

51 Actio quæ competit patri & filiæ pro dote, est una numero.

52 Filia ius suum non amittit, quando pater ad dotem agit, sed illud consolidatur, & fratribus cõfert.

53 Mulier licet stipulata fuerit sibi dotem reddi quandocunq; soluto matrimonio: poterit tamen agere antè, uiro ad inopiam uergente.

54 Prouisio hominis quòd tollat prouisionem legis de iure speciali, in eodem casu, non in diuerso: & ibi quando. remissiuè.

55 Extraneus qui dotẽ dedit pro muliere, & pactus est sibi eam restitui: an in casu inopiæ poterit agere ad dotem?

56 Actio ex stipulatu pro dote competens extraneo, est bonæ fidei.

57 Lex, in omnibus. §. de iudicijs. quòd non habeat locum in actionibus stricti iuris.

58 Extraneus qui dedit dotem, & pactus est sibi illam restitui, quòd habeat beneficium l. in omnibus. §. de iudi.

59 Pater mulieris si stipulatur dotẽ sibi reddi soluto matrimonio, an ipse uel mulier possit ad dotem agere ob inopiam uiri?

60 Pater uiri, uel extraneus si recepit dotem: an eo ad inopiam uergẽte, uir agere possit ad dotem suo nomine contra extraneum.

61 Actionem personalem quæ competit mulieri, uel hypothecaria pro dote: uir non intentat suo nomine: scilicet quando agitur ratione inopiæ: sed nomine mulieris.

62 Vir qui sustinet onera matrimonij: quandoq; potest etiam extra casum inopiæ intentare condictionem ex lege, uel iudicis officium implorare ad dotem.

63 Filij matre mortua, quòd non poterunt contra patrem habere remedium harum legum, & quando.

64 Filij matre bannita, uel excommunicata, quòd poterunt agere contra patrem uergentem ad inopiam nomine matris: & etiam eorum proprio nomine. & nume. 68.

65 Coniuncta persona agit nomine coniuncti, etiam eo inuito, quando tractatur de proprio interesse.

66 Coniuncta persona impropriè dicitur procurator.

67 Titulus dotis ex parte uiri & filiorum, non est lucratiuus.

69 Delictum parentum non nocet filijs, in ijs quæ per ipsos filios non acquiruntur.

70 Mulier qua actione agit ad dotem, uiro ad inopiam uergente.

71 Mulier quòd habeat actionem in rem contra extraneum possessorem ad rem datam in dote inæstimatam, uiro ad inopiam uergente.

72 Mulier agens hypothecaria contra extraneos possessores ad dotem quòd debeat facere executionem.

73 Mulier in casu huius legis agit ad quæcunq; bona uiri etiam emphyteoticaria & feudataria, & etiam ad mobilia.

74 Minor recipiens dotem quòd tacitè non obligat eius bona: ideo uxor non potest agere ad dotem, ipso ad inopiam uergente, & quæ sit ratio?

75 Illata & inuecta per minorem in re conducta, quòd tacitè non obligentur.

76 Donatio propter nuptias, quod statim ipso iure uidetur constituta, cum uir dotem recepit.

77 Tacita hypotheca quòd competat etiam uiro pro dote habenda.

78 Mulier nubens, quando uideatur omnia sua bona dare in dotem.

79 Cautela ut ille qui dat dotem minori expressam obligationem bonorum cum iuramẽto recipiat.

80 Fructus dotis pro eo anno quo dos repetitur per uxorem, in casu huius legis quòd non diuidantur, sed restituantur mulieri.

81 Libellus & lit. contesta. an & quando requirantur in casu huius legis?

82 In causa matrimoniali & tangentibus quóquo modo eam, proceditur summariè, & sinè strepitu & figura iudicij.

83 Libellum & litis contestationem semper requiri quando aliquid pleni præiudicij uersatur.

84 Iudex in hoc iudicio quas exceptiones admittat?

85 Exceptio quæ constante matrimonio minuit dotem: poterit etiam opponi in casu huius legis.

86 Exceptio ne maritus conueniatur ultrà quàm facere possit, potest in casu huius legis opponi.

87 Pactum de dote lucranda per uirum matrimonio soluto, quòd non possit in hoc iudicio opponi.

88 Exceptio compensationis alterius quantitatis debitæ uiro per mulierem, non opponitur in hoc iudicio.

89 Vxor potest uti retentione, etiam contra extraneos agentes hypothecaria, uiro ad inopiam uergente.

90 Viro uergente ad inopiam, & contumace existente mulier mittitur in possessionem.

91 Repetitionis dotis quis sit effectus. uiro ad inopiam uergente.

92 Mulier repetens dotem in casu huius. l. an & quando consequatur dominium rerum pro dote assignatarum.

93 Verbum assignare, prolatum à iudice quando translationem dominij importet, quando ius pignoris, & quando custodiam.

94 Hypothecaria intentata per mulierem in casu huius. l. quòd non sit de natura hypothecariæ intentatæ per alios.

95 Vir sua sponte constante matrimonio extra iudicium restituens dotem uxori propter inopiam, quando talis restitutio sibi & creditoribas noceat. & nume. 97.

96 Contractus omnis ex quo dotis conditio fit melior, & uir non efficitur pauperior: inter uirum & uxorem est licitus.

98 Vir uolens transferri dominium uxori, si eidem assignaret dotem: quòd in eam transferatur, quando restitutio fit, ut uxor se suosq; alat.

99 Restitutio dotis facta ab eo qui uergit ad inopiam, in quo differat ab ea quæ fit ab eo qui non uergit. In periculo deteriorationis rerum. & nume. 10.

100 Restitutio dotis ad hoc ut fieri possit in casu huius. l. requiritur quòd appareat instrumentum dotis confectum ante contractum matrimonium.

101 Res restitutæ mulieri in casu huius legis si fierent deteriores, ad quem spectabit incõmodum.

102 Fructus dotis restitutæ si non sufficiunt mulieri ad alimenta, quòd uir teneatur dare ultra.

103 Vir quòd teneatur alere uxorem, etiam nulla dote constituta.

104 Fructus dotis restitutæ si excedunt onera matrimonij, excessus restituitur uiro.

105 Vir in casu huius. l. quando possit conueniri insolidum: uel inquantum facere possit.

106 Conuentus actione in rem, non potest allegare ne conueniatur ultrà quàm facere possit.

107 Vir si efficitur diues, facta dotis restitutione. quòd dos sibi non restituitur.

108 Casus superueniens qui ab initio impediret actum geri, quando tendit ad eundem effectum cum actu gesto: ex superuenienti casu non tollitur gestum.

* Pro cōcordia. Aduerte ꝙ si creditor vnus habens plures reos debendi in solidum paciscitur cum vno, recipiendo: puta partem debiti: & sic tacitè videtur diuidere indebitum inter ipsos reos. an istud tacitum pactum prosit absenti. & Barto. videtur tenere affirmatiuam in. l. si creditores. per illum tex. C. de pact. prout est veritas. Contrarium alleg. tenere in hac. l. si constante. in principio. in. iiij. q. secundi artic. pricipalis. Tu dic ꝙ nō meretur argui de cōtradictione. nā in hac l. (licet possit filia agere actiōe de dote pr̄e absente: eò qa cōis est:) tn̄ istud nō dicit̄ tacitū pactū: sed facultas agendi ꝓpter absentiā patris. l. si lōgi⁹. §. j. ff. de iud. & ita fuit mēs Bar. ibidem. nec obst. si obijceretur de illo pacto de rato &c. quia illud tm̄ prodest paciscēti: non autē absenti. imò poti⁹ posset nocere, ita tamē ī quocunq; pacto de rato pōt dici.

109 *Vxor cui dos est restituta, tenetur ex ea alimētare uirum, socerum, & filios alterius matrimonij, si bona sunt omnibus sufficientia. aliàs secus.*

LEX XXV.

* SI constante. Principiū huius legis quam repetitur⁹ sum breuiter hoc dicit. Si bona mariti non sufficiant ad dotem constante matrimonio, dotis exactio competit mulieri, hoc dicit. Diuide hanc legem in duas partes. Primò quærit. Secundò respondet. Secunda ibi, & constat &c. Casum in terminis pone per te, & notabilia collige. ¶ Oppon. & videtur primò, quòd mulier non debeat tātum expectare: sed possit agere, etiā quando vir potest sibi satisfacere plenè. vt. C. de iure do. l. vbi adhuc. Solu. gloss. quòd hìc facultates mariti non sufficiebant creditoribus & mulieri: sed mulieri bene potest satisfieri: vt hìc & ibi no. & quòd hoc sit verum, probat per rationem, quòd aliâs mulieri nullum esset legis consilium, cum inanis est actio &c. vt suprà de dolo. l. nam his. & extrà do restitu. spolia. c. olim. el. ij. & placet quòd hæc lex sic intelligatur: quia aliâs esset inane consilium. tn̄ nō credo quòd. l. vbi adhuc. debeat restringi ad hāc inopiam. vt. j. dicam. ¶ Secundò oppo. quòd facultates hominum debent intelligi, nulla facta deductione æris alieni, vt suprà de iure dot. l. siue generalis. & ibi not. & . j. de administr. tuto. l. cum post. § j. Sed iste tex. requirit facultates non sufficere: & sic videtur requiri quòd bona non sufficiant, etiā non deducto ære alieno, & sic prędicta solu. non est vera.

a ¶ Huius timore gloss. exponit facultates id est bona. & sic intelligantur bona ære alieno deducto. vt infrà de verbo. significa. l. subsignatum. §. bona.

1 & sic est bona solutio. † Quando autem intelligantur bona, ære alieno deducto, vel nō: dic vt infrà de verbo. significa. princeps bona, dicam. j. de bono. possess. l. j. ¶ Tertiò oppon. & videtur quòd mulier non expectet inopiam: imò agat statim, cum vir incipiat malè vti substātia sua: vt in authen. de æqua li. do. §. illud. col. septima. gloss. hìc, & . C. de iur. dot. l. vbi adhuc. dicit quòd hìc iura corrigantur per illam authē. sed in dicto. §. illud. videtur dicere quòd hoc intelligatur secundùm illam. & hanc sequitur Dyn. licèt Iaco. de are. sequatur primam, vt refert Cyn. in. d. l. vbi in prima op. ¶ Mihi autem videtur ꝙ circa hoc sunt tria iura: scilicet ius. fforum. & hoc prouidet mulieri plenè. Ius codicis, & hoc prouidet plenius. Et ius authenticorum, & hoc prouidet plenissimè, & nullum alteri derogat: imò diuersis casibus

2 loquūtur. Nam secundùm hæc iura † digestorū mulier tunc poterat agere, cum vir erat in illa extrema miseria, & bona sua non sufficiebāt ad exactionem dotis deducto ære alieno: nec antè poterat age-

3 re, & istud est solū in dote. Sed † per ius Codicis prouisum est plenius, quòd licèt bona mariti sufficiant ad exactionem dotis, tamen si maritus (qui est homo nobilis) laborat inopia: & habet in bonis parū: tamen habet in bonis tantùm quòd sufficit creditoribus & doti: tamen (quia oportet eum viuere honorificè) omnia expendit, & mulier pateretur necessitatem, secundùm ista tempora mulier non poterat agere: sed hodie potest per dictam. l. vbi adhuc, & l. in rebus. §. omnis. eod. titu. Et quòd de hac inopia debeat intelligi, dicam. j. in quęstionibus. Item per authen. est ipsi mulieri prouisum plenissimè. Ecce

4 vir † habet tantū quòd sufficit creditoribus & doti: & est diues: & habet tātū ꝙ pōt bene viuere, tn̄ est dubium quòd vergat ad inopiā: quia incipit malè vti substantia sua: & secūdū ista iura mulier nō poterat agere: sed hodie est sibi prouisum plenius: vt etiam tūc possit agere. vnum ergo ius non corrigit aliud: sed addit alteri iuri, plenius prouidendo.

b ¶ Quartò oppo.[b] extra gl. & videtur quòd mulier non possit agere ad dotē, vt hìc dicit̄: sed petere dotem seq̄strari: vt. s̄. eo. l. si cū dotē. §. si verò dotē. Sol. dicūt quidā, fateor quòd habet vtrūq; remediū, &

5 illud & istud. Ego dico aliter: † aut vir dissipauit, & adhuc dissipat bōa sua, ꝓpter qđ dubitat̄ de exact. dotis: & tūc ꝓcedit istud pricipiū. aut dissipat & cōsumit dotem, & res dotales: & tunc loquitur. l. con-

c traria[c]: nec potes dicere quòd idem sit iuris, siue dissipat res suas, siue res dotales: quia est contra. l. etiam. §. licèt. suprà eodem. quod credo verum. Posset etiam aliter intelligi: quia ibi loquitur quando mulier est furiosa: vel talis conditionis quòd ipsa dissiparet: tunc enim officium iudicis in hac actione de dote (quæ est bonæ fidei) de ęquitate non facit dotem restitui mulieri: sed facit ipsam sequestrari apud tertium, vt sic viro & vxori consulatur. ¶ Quintò oppo. & videtur quòd hæc. l. sit super-

6 flua: quia † poterat mulieri esse consultum per remedium. l. in omnibus. suprà de iudi. sed in iure nostro nihil debet esse superfluum: vt in prima consti. C. §. quibus. ergo &c. Solu. dicit Cy. in. l. vbi adhuc. C. de iure do. in. ij. oppo. meliùs est habere res quàm cautiones. vt. l. qui ita. §. primo. infrà ad trebel. & institu. de obligatio. quæ ex delict. §. furti. confitetur tamen ipse remedium. l. in omnibus. posse habere locum, si mulier vellet illud intentare. sed hoc non puto verum. nam dicta. l. in omnibus. loquitur de cautione cum fideiussore (quicquid dicat ibi gloss.) vt ipse idem Cyn. not. in. l. sancimus. C. de verb. sign. & bene probatur per. l. si creditores. infrà de pri. credi. aut ergo dices, quòd dabit fideiussores de dote cōseruanda. & hoc est falsum, per titulum, ne fideius. do. den. l. prima. aut fideiussores de dote restituenda. & hoc posset procedere secundùm opin. Dy. positam infrà eadem. l. §. quoties. quam idem Cy. sequitur in dicta. l. prima. sed gloss. ibi contrà. & idem sequitur Innoc. extrà de donatione inter virum & vxo. c. per vestras. quod etiam tenet dominus Rayn. & hoc etiam puto verum, & latissimè dicam. infrà eadem. l. §. quoties. Cum ergo nullo casu fideiussio valeat: patet quòd remedium illius legis non potest habere locum. ¶ Sextò oppo. & videtur, quòd dos potest tantum peti soluto matrimonio. vt suprà eodem. l. secunda. in prin. Solu. speciale est hìc. sunt alij casus speciales quos ibi vide. ¶ Veniamus ad materiam legis nostræ examinandam per. q. & vt etiam faciliùs habeatur doctrina: hoc ordine procedam. Primò, quęram circa personam ei⁹ à quo dos repetitur propter inopiam. Secundò circa personā eius qui repetitur. Tertiò circa modum repetendi. Quartò de repetitionis effectu. Circa primum quęro qualiter probabitur viri facultates ad dotis exactionem non sufficere. Dy. dicit quòd probabitur secundùm vulgi opi. sicut nota. in dicta. l. vbi adhuc. & in dicto. §. illud. de qua. do. ¶ Ista verba videntur innuere idem esse, bona ad dotis quantitatem non sufficere, & virum esse inopem: & male vti substantia sua, cum eodem modo videtur probari. sed ego prædicta posui suprà vt diuersa. ideò singulariter examinemus. & primò discutiamus † qualiter viri fa-

7 cultates ad dotis quantitatem non sufficiunt? Non probatur per vulgarem opi. imò probatur hoc modo, probando plenè per instrumenta & per testes, virum habere tot debita, & asserendo illum habere tot bona, quæ ad debita non sufficiunt: tamen si ma-

d ritus[d] vult probare esse plura bona, potest hoc face-

e re. vt suprà de proba. l. cum de lege[e] & ibi nota. Ista enim (cum sit negatiua) aliter probari non potest. Sed sustinendo gloss. & Dy. dico quòd quędam

8 sunt causę in † quibus sententia lata facit magnum pręiudicium. & in illis requiritur plena cognitio, &

cum de lege. & idem videtur tenere Bartol. in. l. decem. de verbo. obliga. & Paul. de castr. in. l. maritum. infrà eodem. & facit pro hac opi. quod ipse not. in. l. conficiuntur. §. codicilli. de iur. codicillo. videlicet si non possunt habere septem testes, tempore pestis in testamento, sufficiant quinque, & eo ipso quòd asserit plures haberi non potuisse: fundata est intentio sua: nisi contrarium probetur, dicta. l. cum de lege. facit etiā pro hac parte quod si quis Parmæ existēs habeat producere aliquod statutum Papiæ: & sic illud ꝓducat, asserens esse totum: presumitur pro ipso, donec ꝓbetur contrarium secundùm Bartol. in rub. infrà de op. no. nun. per gloss. in dicta. l. cum de lege. quam gloss. sequitur Roma. hìc. & pro ea dicit esse casum in. l. si is qui. infrà de testa. & dominus Anto. in. c. j. in fi. de pro. Barto. & in. c. contingit. de fin. instr. & cum opi. Barto. hìc tenent etiam Ang. & Imol. qui imo. fuit sibi contrarius in. l. cum ex causa. infrà de re iudi. & Ange. in. l. mutum. §. eum. infrà de acqui. here. & tenendo istam opi. non obst. ratio illa, quòd probatio debeat de necessitate concludere: quia illud est verū, ad ostendendum quantitatem ęris alieni: ex quo resultat pręsumptio fundamentalis illius qui asserit plura bona non extare. alij tamen modi probandi sunt securiores ad probādum facultates alicuius non sufficere ad debita. de q̄bus per Bal. in. l. j. de reuo. his quę in frau. cre. & ī. l. si verò. §. qui pro rei. s̄. qui satisda. cog. & in. l. vbi adhuc. C. de iure do.

POMATES.

a ¶ Nō est vera. Vide Alex. in. l. nam ꝙ. §. non oīs. in. j. col. in. iij. not. ff. ad trebel.

b ¶ Quartò opponī. Et vide Lud. Ro. in cōsi. xlv. incipi. ī cā dn̄ę Camillę. qn̄ mulier repetat dotem, constante matrimonio. And. Barba.

c ¶ Lex contraria. Adde sol. Bar. hic approbat Bart. in authē. ꝙ locū. C. de colla. in. v. q. & inquātum Alexā. concludit ꝙ mulier constante matrimonio in casu huius. l. possit agere rei vendi. dic ꝙ idē cōsuluit Bald. consilio. xxiiij. j. libro.

POMATES.

d ¶ Si maritus. Sequitur Alex. consilio cij. in. ij. volu. & cōsilio. xxxiiij. iiij. volu. & consil. xxxj. aliâs. lj. & consilio cxxvj. eo. volu. iiij. Feli. in. c. veniens. j. de testi. & aliquid in. c. in literis. ver. sed his non obstātibus. de præsum.

e ¶ Cum de lege. Adde quòd idem ipse tenet in. l. fin. §. licentiam. per illū tex. C. de iure de li be. & eum sequitur Bald. in dicta. l.

plena probatio:vt.C.de iudi.l.iudices.& in illis si de
beret probari, quòd bona ad debita non suffice-
rent,probabitur eodem modo quo dicitur in dicta.
l.cum de lege.nam probabitur plenè tot esse debita:
& assereretur tot esse bona.& pro hoc optimè facit
9 extrà de præsum.c.fi.† Quedam[a] sunt causę in qbꝰ
a snīa lata facit modicū pręiudicium[b]:& in illis suffi-
b cit semiplena ꝓbatio.vt.j.de car.edi.l.iij.§.causę.&
s.ad exhi.l.iiij.§.sciendum.& quod not.j.de li.ag.l.si
quis à liberis.§.si vel parēs.Cū ergo ex hac snīa(quę
fert̄ in hoc iudicio)ipsi marito fiat modicum præ-
iudiciū.Ideò dotem esse tantā mulier probat plenê:
quia si de hoc dubitaretur, fieret plenum pręiudi-
10 cium alijs creditoribus:† sed non esse tot bona quæ
sufficiant eis computatis ad exactionem dotis, pro-
batur per vulgi opi. quia summaria & semiplena
probatio per famam videtur haberi.vt not.suprà de
testi.l.iij.§.eiusdem quoque principis.Nam hęc sen
tentia parum pręiudicat viro,cum fructꝰ deseruiat
oneribus matrimonij.vt.d.l.vbi. adhuc.C.de iure
do.& infrà dicam.quod puto verum, quando agi-
tur contra ipsum virum. sed si ageretur contra ex-
traneum:tunc credo quòd deberet probari plenè,se
cundûm gloss.dicta.l.cum de lege. & infrà dicam,
& ad prędicta facit quod habemus in Spe. de iudi.
c §.fin.versicu.v.&.vj.¶ Ex prędictis[c] not. quôd in
11 omnibus casibus in† quibus idem debet probari,
sufficeret asserere tot esse bona:qui autem vult dice
re esse plura,probat.sed si debita vel credita essent
tot in causis in quibus paratur plenum præiudiciū,
debet probari plenê:in alijs verò per vulgi opi. vt
d hîc,cū simili ¶ Sed cōtra prædicta[d] in stat̄ de litera
ista.ibi:ex quo euidentissime &c. vbi vr̄ quòd reqrat̄ id esse notoriū,quod estplus quā plena ꝓbatio.
Nā verbū euidentissimè,notoriū denotat.vt.s.q sa-
tisda.cog. l.sit verò.§.q ꝓ rei qualitate.& ibi no.So.
aduerbiū euidentissimè,quādoque ponitur pro eo
quod affirmatiuè asseritur:vt aliquem esse diuitem:
& sic eum habere tot.& tunc bene sumitur pro no-
torio:vt in contrario. Ista enim possunt transire in
notorium.vt.l.ea quidem.C.de accusa.&.l. empto-
rem.in prin.de act.empt.& ibi no.Spe.de not.cri.§.
sequitur de manifesto.ver.j.&.§.iam de notorio.per
totum. Quandoque ponitur iuxta id quod negati-
uè asseritur,nec certo tempore,vel loco coartat: vt
in casu nostro.& tunc cum non cadat in plenam ꝓ
bationem:vt.l.actor.in fin.C.de proba. multo ma-
e gis non cadit in notoriū[e].† Assumimus ergo euiden
12 tissimè secundum materiam subiectam,vt.l.si vno.
ff.lo.& in his in quibus fit plenum præiudicium, ꝓ
plena probatione, aliâs semiplena,& vulgi opi.vt
hîc. Expone ergo euidentissimè secundùm vulgi
f opi. ¶ Secundò quęro,[f] iuxta prædicta quomodo
13 † probatur paupertas,[g] seu inopia alicuius. gloss.in
g dicta.l.vbi adhuc dicit eodem modo per vulg.
opi.Istud Dy.& Cy.tenent.Plus dicit Iaco.de are.
indistīctè esse verum in quolibet casu.vt no.per ip-
sum in.l.paupertas.infrà de excu.tu. ¶ Contra hoc
opp.nos habemus quòd pauper dicitur qui non ha
bet in bonis quinq̄ginta aureos. vt infrà de accua.l
nonnulli.Alibi videtur pauper qui non habet cen-
tum aureos in bonis, vt insti.de suc.lib.§. sed nostra
constitutio.& in hoc residet glo.in authē.de exhi.
&intro.re.§.fin.in glo.qs dr̄ pauper.col.v. Alio mo
do videtur accipi pauper:vt inst.de excu.tut.§. sed
h & si propter pauptatē.Quid dicemus?[h] dic† ꝙ q̄nq;
14 in aliquibꝰ casibꝰ lex limitat qualiter debeat intel-
ligi pauper,& tūc stabo dispositioni.l.vt.d.l.nōnul-
li.&.d.§.sed nostra.q̄nq;.l.nō limitat:& tūc ī casibꝰ
in qbus ex pauptate paratur paruū præiudiciū, sta
bo gl.l.vbi adhuc vt sufficiat probari ꝑ vulgi opi.ꝑ
iam dicta.In casibꝰ verò in qbꝰ paratur magnū pręiudicio:tunc relinquendū est arbitrio iudicis.[i] gloss.
i hoc tenet.C.vnde vir & vx.authē. pręterea. Arbi-
trabitur autem hîc iudex diuersimodè secundùm di
uersitatem personarum,& factorum:vnde vnus mi
les,vel nobilis homo habens mille tantum in bonis,
est pauper:vnus rusticus habens minus,est diues.
ar.j.de ver.sig.l.nepos proculo.& quod no.de regu.
iur.l.in condemnatione & de iudi.l.sed & si suscepe
rit.§.j.Item ex qualitate factorum.consideratur ēm
onus iniunctum.& vtrum sit ille sufficiens vel non:
& secundum hoc dicitur diues vel pauper vt.d.l.
paupertas.& no.in.d.§.sed & propter paupertatē.
Circunstantijs ergo probatis remanebit in iudicis
arbitrio. Ista scire prosunt ad multa.vbi expedit sci
re de pauptate,& diuitijs,& in testibꝰ & alijs. ¶ Ex
15 prędictis ergo dico quòd† si mulier vult agere in ca
su inopię contra extraneum pignorum possessorem
hypothecaria:quòd pōt,vt.d.l.vbi adhuc.C.de iure
do. quia tūc fieret sibi extraneo magnū pręiudiciū:
quòd inopia debeat probari plenè eo mō quo pōt,
vt arbitrium iudicis ad hoc moueatur.& in hoc non
puto glo.istam bene dicere. ¶ Tertiò quęro:quo-
modo probabitur virum inchoare malè vti substan
tia sua.Glo.in pręalleg.authē. de ęqua.do.§.illud vi
detur dicere idem:videlicet quòd probetur ꝑ vul-
k gi.[k] opi.vel loquendi consuetudinem. alibi videtur
no.quòd debeat probari per actus extrinsecos: qa
vendidit,& dilapidauit &c.not.j.de tu. & cura.da.
ab his.l.his qui.§.fi.& videtur ꝓbari.j.de cur. fur.l.j.
16 dico† idem quod.s.quòd cū agitur contra maritum
vbi fit paruum pręiudicium, sufficit vulgi opin.in
alijs casibus vbi fit magnum pręiudicium:vt in casi
bus.l.his q.§.fi.j.de tut.& cur.da.ab his.&.l.j.de cur.
fu.& ī casu nr̄o cōtra extraneū,dico ex gestis & ex
alijs causis extrīsecis dr̄e ꝓbari. ¶ Quartò q̄ro: pōe
qꝺ maritꝰ ē diues hō, īcipit facere mercātiā,& ire ꝑ
l mare.[l] secūdū qꝺ ēt alij ī arte illa piti faciūt:īcipit ni
mis perdere,& depauperari:ita ꝙ vulgi opi.ē ꝙ ver-
gat ad īopiā,an ml'ier poterit dōtē petere.& vr̄ ꝙ nō:
nā.l.ista nō habet locū:qa eiꝰ bōa adhuc doti & cre-
ditoribꝰ sufficiūt.Itē nec.l.vbi adhuc.habet locū:qa
oībꝰ cōsyderatis &c.secūdū vulgi opi.adhuc ē diues,
lꝫ tēdat ad īopiā.Itē nec ius aut̄.nā illud reqrit virū
malè vti substātia sua:sed hîc nō īchoauit malè vti
cū vtil'r cœpit:lꝫ negotiū malū exitū habuerit.vt.s.
m de ne.ge.l.sed an vltro.§.fi.&.l.successori.ī fi. Rn̄.[m]
17 q̄nq;† dr̄ res malè geri,respectu īitij.vt.d.ll. q̄nq; re-
spectu finis,vt.j.de īpē.l.& ī totū.In ꝓposito ergo fa
uore dotis ne mulier possit ꝑdere dotē si vir ꝑuene-
rit ad ꝑfectā pauptatē,vtroq; mō ītelligā:vt siue vir
malè īchoaret respectu īitij,siue malū exitū habeat,
cōsulet̄ mulieri.ar.s.e.l.j.& de reg.iu.l.ī ambiguis.&
hoc vr̄ hîc sētire.gl.ī.d.§.illꝺ & ī aut̄.de eq̄.do.ī gl.in
n q.q̄ q̄rit̄,qd si maritꝰ & socer teneāt̄. ¶ Quītò q̄ro[n]

a POMATES. ¶ Quedam. Vide Fel.in.c.veniens.el.ij.de test.

b ¶ Preiudicium. Ad quod plenius per ipsum in.l.j.§.fin.j.de preto. stipu.& in.l.iiij.§.hoc autem iudicium.de dam.infec.& in extraua.ad reprimen. in ver.summariè.per Bald.in.l.iudices.C.de appella.& Barto.in.l.ij.C.de edi. diui Adri.tollen.& in.l.à diuo pio.§.super rebus.j.de re iudi.per Specula.in titu.de offi.iudi.§. postremo. & per Barto.& Bald.in.l. nec q̄cq̄.§.de plano.s.de offi. procō.& lega.

POMATES.

c ¶ Ex predictis. Vide Alex.consi.cij. vol.ij.

POMATES.

d ¶ Sed contra prædicta. Quid importat verbū euidens. vide Bal.in.l. ea quidem. C. de accus. Alex.cons.lix. iiij. vol.Alexan.in.l. q plures.ff.de vul.& pupil.Feli.in. c. licèt cām.in.xj.not. de proba.Bar. consi.xxviij.j.volu. & consi.ij.volu.& cōsi.xlv.eo.vol.

e ¶ Notorium. Adde quod cōtrariū probat per plura Ant.de but. in repe.c.vestra. de coha.cle.& mu.p.c.j. de confes.in.vj.iūcto. c. fi. de coha. cle.& mulie.& est casus in.c.cum olī. de verbo.signifi.& ī.c.dudum.el.j. de elect.

POMATES.

f ¶ Secundò quęro. Vide alium modū probandi per Ro. consilio. ccxlv.in fin.& quis dicatur pauper. vide Ale. in authen. pterea. vbi Iason.C.vnde vir & vxor.

g ¶ Paupertas. Adde alios modos ꝓbandi per Iaco.butriga.in.l.actor. C. de proba. Bald.& Sali.in aut̄.preterea. C. vnde vir & vxor. Bal.in.l.paupertas.j. de excus. tuto.& in.l.si qs ad declinādam.C. de episco.& cler. per gl. in versi.absunt. in authē.de hæred. & fal.per Canon̄. in.c. Odoardus.de solu. Item secūdū Anto.quando quis fideiubet,videtur probatum quòd malè vtitur substantia sua.ita in.l.in personam.ff.de pactis.Item quando habet pecunias sub vsuris,secūdùm eum per illum tex.& in.l.iij.de fideius.Not.tamen pro practica,quòd non sufficit si testes dicant quòd vergit ad inopiam:nisi dicant manifestū est eum vergere ad inopiam.ita probatur in.l.in rebus.C. de iur. do.& vide Ro.cōsil.ccxlvj.in fine.vbi consuluit super dictis quorundam testium,qui dixerant quòd maritus alia bona non habebat insi illa quę in articulis posita fuerant,quæ ad alimoniam non sufficiebant, quomodo probatur illa negatiua dicit eo modo quo deponunt:quia vicini not.& allega. gl.ordi.quæ dat modum probandi negatiuam in authē.de hęre.& falci.§.si verò absint.in versi.& vidisse.

h POMATES. ¶ Quid dicemus. Vide Aret.consi.xiij. facit quod voluerunt idem Are.consi.xvij.& Alex.consi.xxxiij.ver. & eisdem. in.v. volu. Et istam materiam vide pro possess.in.l.quo iure.viij.dist.Feli.in.c.si qui testium.in fin.de test.vide Car.consi.lxxxvij.vbi ea probetur paupertas per vulgi opi.

POMATES.

i ¶ Arbitrio iudicis. Adde multos casus, quibus statur arbitrio iudicis: ꝑ Barba. consi. xx. volu.ij.Alex. consil.xxj. Et vide q̄ no.in.l.j.§.ait prætor.ff.de iure delib.

k ¶ Vulgi. Adde Bald.cōs. cccxxiij. j.lib.

l ¶ Per mare. Vide Pau.de castr.cōsi. cccxcij.

POMATES.

m ¶ Respon. Vide Alex.in.l.si cum dotem.§. si maritꝰ. in.iiij.no. s. eodem

n ¶ Quintò quæro. Dn̄ Bart. concludit habere locum repetitionem dotis:si vir solummodo sit bannitꝰ. Adde quòd idem tenet Ro. consi.cccxcij.in loco.j. allega.& Barto. in.l.j. C. de repudijs. Imo.in.l. si cū dotem.§.si maritus.s. eodem.Bald.in.l.ij. s.eodē.Pau.de cast. in.l.si marito. j.eodem.Ange.in.l. cū notissimi de pręscri.xxx.ann.Ant. de but.in.c.per vestras. de do. inter vi.& vx.Ioan.and. in addi.ad spe.in titu.de do. post diuorti.re.§. fin.ver. quid si vir est ī banno.vbi quærit, qd si maritus est excommunicatꝰ. vbi dicit quod non habet locum iste tex. per text.in.c. inter alia.cum ibi no. de sen.excom.& cum eo transit dominus Ant.in.d.c.per vestras.& idem tenet Bal.consi.xxiiij.j. lib.& qd si marito bānito,vel ad inopiam vergēte mulier agat rei vendi. ad fundum quem in dotem dederat ęstimatum,an rectê agat? Bal.concludit quòd sic. consil. xxiiij.j.volu.& quid si viro exbānito ad mulierem tanq; negotiorum gestricem peruenerint tantę pecuniæ,quod sibijpsi potuit consulere,& nō fecit.an postea audiatur cōtra bonorū poss.mariti volēs agere hypothecaria. Ro.concludit ꝙ nō:consi. clxxxvij. Et quid si mulier cōstante matrimo. cessit oīa iura sibi cōpetētia ad dotē contra maritum alicui cū iuramento: an posit posteà agere in casu huius.l.& an possit vti via executiua,sicut si solutū esset matrimonium vigore instrumēti guarētigię.ita an cū vxor sua culpa non sit cū viro:an tn̄ posit agere in casu huius.l.& quid de fructibꝰ, vide dominum Pet.de anch.consi.cxviij.

pone

18 pone† quòd maritus[a] est bānitus propter maleficium de ciuitate sua:vtrū
a tunc mulier poterit petere dotem.arg. istorum iurium quidam dicunt ꝙ sic:quia bannitus ęquiparatur deportato vt insti.qui mo.ius pa.pot. solu. §.relegati.&.x.colum.in ti.hic finitur lex corradi.circa prin.sed in deportatis est locus repetitioni.vt.C.de repu.l.j.& not.š.eodem.l.ij.in prin.ergo
19 & in bannito.†Ista quęstio,an bannitus æqui paretur de portato,est multum magna & vulgata satis:quam tangit Cyn.C.de hære.insti.l.j.& Spe. in ti.de instr.edi.§.compendiosę.versi.qro quid de bannito. hoc hic non examino,tamen q̄tū ad presens spectat distingue,†aut iste bannitus per-
20 dit omnia bona sua,quia publicatur:& tūc nō est dubium quòd habet remedium huius legis:quia tunc est in perfecta inopia.Idem credo de parte bonorum plublicata.vt.j.eodem.l.si marito.in prin.Si verò nihil de bonis publicatum est,sed solū exulare iussus est:tunc est dubium. Finaliter credo idem ꝑ remedium.d.authē.de æqua.do.vbi viro inchoante malè vti substātia sua habet locum repetitio.sed ille quem oportet peregrinari ma-
21 lè vtitur:quia† peregrinatio perducit eum ad paupertatem, & ad mortē, vt in auť.de exhi.re.in prin.& in auť.vt omnes obe.iudi.prouin.§.hoc con syderantes.in fi.§.Idem videtur tenere Spe.in titu.de do.post di.rest.§. fi.
22 ver.quid si vir.plus etiam ibi dicit† quòd marito absenti debent mitti alimenta.quod tene menti.Ad quod facit.š.de iu.do.l.mutus.§. manente. in auť.de incest.nup.§.si verò contigerit.coll'.ij.¶ Sextò q̄ro iuxta predicta, quid si quando ab initio mulier dedit dotem,maritus in inopia constitut' erat,vel in aliquo ex predictis casibus qui faciunt locū repetitioni dotis constante matrimonio:an poterit vti beneficio istarum legum.Dy. dicit quòd non,per.l.si is à quo.§.fi.&.j.vt in poſ.lega.do.Cy.in.d.l.vbi adhuc. in quarta quæstione distinguit, aut mulier sciuit : & preiudicat aut non,& tunc non preiudicat: vt .d .l.si is à quo. §. fina. &.C. de spon.
23 l.fina.§.his illud quoque. † Ego credo quòd semper mulier habet tale beneficium.Primò:quia ante contractas nuptias mulier non potest aliquod pactum facere expressē,per quod longiori die repetatur dos,ne con ditio eius fiat deterior,vt.š.de pact.do.l.de die.&.l. sequē. &.l. attilicinus. Multomagis non potest sibi preiudicare per tacitum pactum,quod vide tur resultare ex eo quòd dat dotem viro inopi. Pretereà, sententia predicta esset nuptijs impedimento:nam pauper,& qui malè facit facta sua,nō inueniret vxorem cum dote,eo quòd mulieres viderent se auxilio istarum
b legum destitutas.Ista autem nostra sententia [b] nuptijs est fauorabilis.&
24 †ideo est tenēda,& admittenda.vt.j.de condi.& demon.l.hoc modo.& de iure pa.l.adigere.§.si patronus.pro hoc videtur casus extrà de do. inter vi.
25 & vxo.c.per vestras.¶ †Septimò quæro,quid in socero,si ipse recepit do tem,& vergat ad inopiam:vel malè vtitur substantia sua. Videtur quòd contra eum non possit agi:nam regula est.exactionem de dote non dari,ni si solu.ma.vt.C.de prescri.xxx.an.l.cum notissimi.§.illud.&.C.de iur.do. l.in rebu s.§.omnis.de do preleg.l.ij.in prin.Et hęc regula fallit in viro ver gente ad inopiam:vt hic cum s.de socero nō habem' expressum:ergo stabimus regulę.& leges quæ loquuntur in viro non extenduntur ad socerū. vt.j.eod.l.si verò.§.de viro.&ita possumus arguere.glo.tamen hic. & in.l. vbi adhuc.determinat contrarium:quia eadem ratio est equitatis in socero quę est in viro.ergo &c.vt.l.fi.C.ad.l.fal.cū si. Pretereà Dy. hoc pro-
26 bat.alia ratione,licitum† est arguere de re ad tempus:vt.j.de re.mil.l.miles ita.§.& quia diximus.sed in re seu in quātitate ita datur contra socerum, sicut contra virum,vt.š.eo.l.rei.§.socero.& ita in tempore. Dyn. inducit ꝑ glo.š.eo.l.diuorrio.§.interdum.in fi.qui facit ad rationem factam in contrarium.& ad.§.de viro in quo videtur casus,in contrarium non respon-
27 det.†Sed ex verbis gl.hic,& ibi poteritis colligere talem solu.scilicet quòd hic extenditur ad socerum:quia est eadem ratio. Et ibi non extenditur,qa nō est eadē rō.¶ Aduerte:qa hoc vr̄ falsum,nā i.l.si vò.ī pri.no.ꝙ maritus de volūtate vxoris manumittēs teneť mādati.vel ne.ge.de eo quod ad eū ꝑuenit.eadē rōne ī socero idē erit dicēdū.nā lex vult ꝙ quodcūq; ad aliū ꝑ uenit ex mādato meo debet mihi restituere.vt.š.mād.l.ex mādato.ī prin. Ista rō est cōis ad virū,& ad socerū:ergo ista sol.nō ē bona. Quid dicem'.
28 dico ꝙ gl.l.si verò.ī pri.†q dicit dari act.mād.vel ne.ge.nō ē vera.nā ille q est patron' de voluntate alteri',nō vr̄ ex eo eē locupletior:nec ꝑter id ali q̄ actiōe tenebit̄ reglr.vt.š.de pscrip.v.l.naturalis.§.fi.& ibi no.&.j.de le.j. l.planē.§.fi.j.de re.iuris.l.nemo pōt.§.j.sed.l.iu.de ma.or.statuit cōtra virū dari hoc casu spālē actionē.hoc ē cōdi.ex.l.illa.cū de noīe actiōis nō cōstet. j.d.l.si verò.§.de viro.&.j.ad le.cor.de fal.l.fili'.§.marit' & de socero nihil dr̄:ergo remanet ī dispositiōe iuris cōis:vt i cōtrario.quo casu no.nostrā.l.
29 †ad casum nō specificatū extēdi:vt ibi.sed hic loq̄ť de viro : & de socero nihil dr̄. remanet ergo sub dispōne iuris cōis,q̄ ē vt eodē mō deť actio de dote ī re & tpe ī socerū q̄ dať ī virū.vt.š.e.l.rei iudicatę.§.fi.&.l.diuortio.§.
30 īterdū.†nō ergo hāc.l.extēdim':sed aliç leges ꝑcedētes eā extēdūt. simile vr̄ i iudicijs,ꝙ.l.si qs seruo.C.de fur.q̄ i seruo loq̄ť,ī casu spāli,& odiosō.ꝑ l.antiquā extēdiť ad filiū.s.p.l.vt tm̄.§.j.š.de ser.cor.hoc no.dicit gl.in.l.
31 verò.š.de legi.lex ergo legē extēdit.Itē extēdiť.†qn̄q; ꝑ rōne suā,vt dicā. j.ꝑxi.in.ix.q.facit etiā ꝑ hac opi.d.l.vbi adhuc.nā ibi dať istud bn̄ficiū nō tm̄ cōtra maritū.sed etiā cōtra extraneos possessores:ergo, multomagis cōtra socerū.¶ Octauò q̄ro,†qd si socer & marit' teneāť,& alter tm̄ v gat ad īopiā:an locū habeāt ista remedia.dicit gl.qa sic:sed hodie poterit agi:qa negari nō pōt cœpisse malè geri res ꝑ dote astrictas. dn̄s Cy.ī.l.vbi adhuc.ī.ij.q.vr̄ dicere ꝙ tpe harū legū poterat agere : quia mulieris īterest plures reos hr̄e,vt.l.iiij.ī fi.j.de li.le. qđ dicit Cy.nō credo bn̄ dictū,nā tale īteresse non daret mľieri act.cū lex reqrat bōa mariti euidētissimē ad dotē nō sufficere.ar.ꝑ gl.j.de v.ob.l.si qs stipulat' sit stichū.§.fi.cū si.Istud dictū gl.videtur mi hi dubium.nam aut tu intelligis vtrūm contra eum possit agi qui vergit ad inopiā,& tūc de hoc nō est dubiū.Aut contra alium propter inopiam alterius: & tūc si gl.habuit hunc respectū,videtur dubium.
b nā factum vnius correorū non nocet alteri,nisi sint socij,vt.š.de vsu.l.mora.§.fi.& no per Dy.in.c.mo-
c ra.extrà de reg.iur.lib.vj.in fi.¶ Aduerte,aut vir & socer sunt obligati tanquam duo rei:puta si hoc est actū tacitē,vel expressē;vt.j.de duo.reis.l.ij.j.respō. &.l.reos.§.cum in tabulis.& tunc si sunt socij,tunc nō videť dubiū quòd propter paupertatē vni' pōt agi cōtra aliū.arg.j.de duo.reis.l.pe.si verò nō sunt socij:dico idē q̄tūm ad hūc casum.nā licet regulariter factum vnius non noceat alteri:tamen fallit ad perpetuandam actionem.vt.l.fi.C.de duob.re.& in
33 authē.hoc ita.co.ti.Item† paupertas vnius nocet alteri,quia auffert sibi beneficiū diuisionis:vt.d.l.fi.& authen.hoc ita.C.de duob.re.ita in ꝓposito paupertas vnius nocet alteri.Prætereà,non est dubium,qa casus mortis contingens alteri in persona viri,facit dari actionem contra socerū,quare non est idem in casu paupertatis in persona alterius imminēte.Præterea,hoc videmus in pluribus hęredibus vnius debitoris facti,qui conditionaliter promisit pœnā vbi factum vnius nocet alteri,& facit actionem dari cō tra alios.vt.j.de ver.ob.l.ij.§.item si in facto.cum.l.
d seq.Et hoc modo sustineo gl.[d] sic distinguēdo.Aut sunt obligati ambo,non tanquàm duo rei,vt in casu nostro &.š.eo.l.si cum dotem.§.transgrediamur. puta quando mulier dedit vni dotem contemplatione vtriusq;:vel vbi obligati sunt ambo,non tamē tanquàm duo rei,quia vnus non cogitauit de obli-
d gatione alterius.& sic non est actum tacitē,vel expressē quòd sint duo rei.& tunc non credo quòd ꝑ pter inopiam alterius possit agi contra aliū:quia est contra omnia iura,nam factum cuiq; suum &c.vt in reg.iu.nō debet qs alterius od.o pręgrauari,vt in c.nō debet.extrà de reg.iu.lib.vj. Ratio diuersitatis est quando sunt duo rei,& quando non sunt,quia primo casu debet imputari sibi quòd alterius obligationem participauit.vnde eius inopia sibi noceat. Secundo casu nil potest sibi imputari,vnde alteri' inopia nil debet nocere sibi,vt not.Dy.ī.c.mora.ex trà de reg.iur.libro.vj.¶ Aduerte tamen:quia dixi
34 †duos reos posse constitui in dote:intelligo patrem & filium,vel plures fratres patruos:vel nepotes for te simul habitantes:quorum promissio non est causa generandę perfidię in viro seu matrimonio.& sic
35 intelligo.l.fi.C.de dote cau.non nume.si autem† po neres in extraneis prorsus:& tunc inquātùm adinuicem videntur fideiubere secūdùm cōem opini. Azo.no.in.l.vir vxori.§.fi.ad velleia.posset dubitari vtrū teneanť per ti.C.ne fideiussores do.den.quod
36 relinquo sub dubio.¶ Nonò q̄ro† quid si extrane' recepit dotē,& se obligauit:qđ fieri potest:vt.d.l.fi.
37 C.de dote cau.an eo † vergente ad inopiā,habeat locū remediū harum legū.Glos.hic in fi.dicit quòd e sic:quia eadē est rō:ergo idem ius debet statui.Aduerte:qa gl.dicit,quòd extrane' recepit dotē &c.& sic nō videť fideiubere.Si aūt nō recepisset,& obligareť vt co.reus:tūc esset dubiū.tenet ergo ista glo.
38 †quòd lex ꝑlata in vno casu extēdať ad aliū casum habentem eandem rōnem.Idem tenet Dy.j.de reg. iur.l.quæ propter necessitatem .Cōtrariū videť.C. de patri.qui fil.distra.l.ij.Dy.in.c.mora.& in.c.in ar gumentū.extrà de reg.iur.lib.vj.tenet istam glos. quādo lex simpliciter loquitur.sed si in.l.esset verbū taxatiuū,sicut in.l.ij.quę dicit hoc tantummodo casu,vel vbi per aliā.l.prohibetur extēdi.& tunc nō extenditur istud dictū.Dy.in vtroq; casu non videť bonum.In primo videtur contra authē.quas actio-
e nes [e] & quòd ibi not.C.de sacrosan.eccle.vbi lex simpliciter loquens non extenditur ad casus eandem rationem habentes.vel ad maiorem,vt ad ciuitates. Respondeo si tenes opi.Pla ibi no.quam tenet Pet.

✢ POMATES.

b ¶ Maritus. Vide Ro.cōsi.clxxxvij.

c ¶ Snīa.Adde quòd Bar.idē tenet in.l.si is à quo.§.fi.j.vt in poſ.leg.ꝑ.c.ꝑ vras. de don.inter vir.& vxor.Contrariū tenet Io.and.in addi. Spe.ī ti.de do.post di.resti.§.fi.ver.qd si mulier,&ita dicit tenere Marti.de fano.opi. Dy.& Cy. idē tenet Bal.Ang. & Roma.& Oldra. ī auť.qđ locū.C.de colla. Bened. de plumb. in.l. dotalē.j.de manu.ad.h. d.Alexā.esse tex.à nemine pōderatū ī c.decreuit.de hęre. ī vj.vbi mulier sciē ter cōtrahēs matrimoniū cū hæretico amittit dotē.dequo hic vide per eum.

d ¶ Sustineo glo.Ad de inquātū Alex. in hac.viij.qō.dicit quod opi.Bar.non vr̄ vera:quod illa tā quàm verā secutus est Ro.cō.ccclxij. vbi dicit quod hoc improbauit,& cū filius & pr̄ obligati sunt insoli dū ad restitutionē dotis,ita quod ad quēlibet ipsorū ꝑtinet ꝑ dimidia pue nisse:quòd tūc mu lier agēs cōtra socerū teneť insolidū cedere actionē cōtra maritū.& op.Bart. seqť Pau.de ca.cōs. cxxxj.cū quadam modificatione, de qua ibi.per eum

e ¶ Auť.quas actiones. Adde ꝙ illud venit limitandum, nisi per talem extē sionem rediretur ad ius commune: quia tunc ex identitate rationis fit extensio tanq̄ de causa fauorabili.gl.est in.c.statutū.in ver. numerandum. de prēben.in.vj.no.do mi.Anto.in c.olim tibi.de verbo.sign. Item limita vt in.l. ij.C.de iudi. vidui tollen.Item limita, nisi ratio sit scripta

39 non obstat:imò concordat.sed si tenes opi.† Ioan. quæ ibi nota.quæ communiter tenetur: tunc obstat.dicendum est ergo quòd ibi tractatur de correctione legis:& ideo non extenditur:quia hoc nō mutatur &c.vt.l.pręcipimus.in fi.C.de appella.In casu nostro non tractamus de correctione,sed de declaratione seu distinctione.nam lex quę simpliciter loquitur:quæ dicit actionem non dari constante matrimonio : intelligitur , nisi propter inopiam viri: vt hîc,vel extranei qui dotem accepit per eandem
40 rationem.& ius facilius distinguitur† ꝙ tollatur in
41 totū:vt dicimus de iure diuino† quòd distinguatur, non autem tollatur per humanum.vt suprà de cōsti.prin.l.j.in fin.&.C.si contra ius vel vtili.publi.l.
42 fi.& ibi not.¶ †Contra secundum membrum Dy. oppo.quòd etiam vbi esset dictio tantum , vel dūtaxat,fieret extensio ad casum habentem eandem rationem.vt.C.de prędi.minorum.l.ob æs.& quod ibi not.& infrà de vsucapi.l.serui nomine.& infrà de reg.iur.l.contractus.in princip.Respon.dictio taxatiua impedit.l.extendi per hominem.ita loquitur Dyn.sed per aliam.l. bene potest extendi non ob.dictione taxatiua.ita loquuntur contraria.Contra hoc iterum instatur,& videtur quòd per hominem potest extendi non obstante dictione taxatiua.vt.C.de sacrosan.eccle.l.illud.& quod ibi nota. Solu.aliquando dictio taxatiua ponitur in.l.quę permittit aliquid fauorabile & pium:& tunc potest extendi ad casus similes.Et dictio taxatiua solùm casus dissimilem rationem habentes videtur excludere:ita loquitur.d.l.illud.cum sua gloss. quandoq; ponitur in.l.quę permittit aliquid odiosum : tamen propter aliquam necessitatem toleratur vt . d . l.ij. C.de pa.qui fi.distra.& tūc nō extenditur ad similes casus.arg.quia odiosa restringuntur &c . ¶ Ex his[a] ergo apparet dictum Dyn.non esse perfectum. Distingue ergo cum queritur vtrū lex extendatꝛ ad casum similē rationē habētē:aut lex est ꝑlata simplr.aut ī ea sunt verba taxatiua.¶ Primo casu † aut
43 per extensionem induceretur correctio: & non potest.vt.d.autē.quas actiones.&.C.de appel . l. pręcipimus.ad fi.aut legum declaratio siue distinctio. & tunc potest fieri:vt hîc.& in reg.quæ ꝓpter necessi
44 tatem.vt ibi not.¶ †Aut in ea sunt verba taxatiua: & tunc aut per aliam legem apparet de extēsione, & extendimus.vt.l.ob ęs &.l.serui nomine.&.l.contractus.ꝑalleg.Aut per aliam.l.nō apparet : & tunc aut lex est ꝑlata in casu fauorabili,& extenditꝛ vt.l. illud.C.de sacrosan.eccle.aut in casu odioso:& tunc secus.vt.l.ij.C.de pa.qui fi.distr.& quod not.Dy . in
45 c.in argumētum.¶ † Ex prędictis[b] ergo patet glos. bene dicere in.c.proposita: quia ista.l . loquitꝛ simpliciter,nec est dictio taxatiua.& si esset,loquitur in casu fauorabili & pio:ergo extenditꝛ secūdùm ꝑdicta,vel possum⁹ dicere(si volum⁹ laqueos ꝑdictos effugere)ꝙ idē fit in extraneo quod in viro:nā hoc fit ex extensione hoīs,ꝓpter idētitatē rationis. sed in extensione legis quę vult actionem ex stipulatu ꝓ dote pariter & eodē modo dari,siue vir siue ali⁹ dotē recepit:vt.C.de rei vxo.act.§.& vt pleni⁹. hoc ēt videtꝛ expressum ī.d.l.vbi adhuc nā cōtra extraneos possessores ibi datꝛ hypothecaria.¶ Decimò[c] & vltimò circa hanc partem quero qd si maritus vel socer
46 †vult dare mulieri agēti fideiussores,an euitabit ex actionē gl.in C.l.vbi dicit quòd nō.& idē tenet Cy. in.iij.qō.& bene dicit,vt ibi.¶ Veniam⁹ ad secūdū s.ad personā eius qui repetit dotē ꝓpter inopiā,vel
47 qui male vtitꝛ substantia sua.¶ † Et primò q̄ro circa hoc,quid in casu,vbi est cōis dos patris & filię, an filia possit agere pr̄e inuito,& de hoc est casus in.d.§.illud in authē.de ęqua do.cōiūcta authē.qd' locū.C.de colla.q̄ in dote ꝓfectitia distinguit,aut dos est parua aut magna.dic vt ibi.Adde alium casum,quòd etiā dos vbi est parua,& pater vxoris est ita paup quòd si dotē ꝑderet,non posset eā de nouo dotare,tūc filię eo inuito permittitꝛ agere,vt in glo. l.ij.cæterum.s.eo.Intelligas quòd in illis casibus in quibus filia potest agere ex forma illius authē.non requiritur consensus patris.de quo loquitꝛ.l . cum non solū.§.necessitatē.& ibi no.in glo.magna.C.de bo.q̄ lib.¶ Secūdò q̄ro.tu dicis quòd q̄ndos est magna[d] & profectitia,filia pōt agere inuito patre,quo
48 modo intelligatꝛ magna vel parua.†Respōdeo secūdùm qualitatem personarum.vt.s.de iure dotium. l.quæro.&.l.siue generalis,ita not.in.d.§.illud .&.d.
49 authē.qd' locū.¶ Tertiò.[e] q̄ro,quid si pater est ab-✱sens,eo casu quo filia non potest agere sine consensu suo.Respon.quòd tūc filia poterit agere.vt.s.de iudi.l.si longiùs . § .j .&.j.de iniur.l.sed si vnius.§. filiofami.&.§.seq. qd' tenet Pe.in.d.authē.quòd locū.qd' ītelligo cum cautione rē ra.habe.vt.s.eod.l.
50 ij.in fin.¶ †Quartò quæro,quid si filia nō vult agere:sed pater eius:vtrū possit.Glo.dicit hìc quòd sic: qa ad patrem pertinetꝛ periculum vt teneatur de nouo dotare eam:vt.C.de rei vxo.actione.authen.sed quàmuis.Aduerte.hoc dictum intelligo,si filia sibi consentit,vel causam cōtradicendi non habet,vt.s. eo.l.si cū dotem.§.eo aūt tempore.&.j.eo.l.dotem.
51 tunc enim poterit pater agere.†nā cū vna sit actio numero &c.quę cōpetit patri & filiæ.& ita determinatū est.j.eo.l.ij.§.item si volūtate.Item si mulieri committitur actio,vt hîc,ergo & patri.hæc tamē intelligo ꝙ dos exacta non perueniat ad manus patris,sed oneribus matrimonij deseruiat.Item licet
52 †aliâs per exactionē patris filia amittebat ius consolidationis in ea parte patre mortuo:vel ea emancipata.vt ar.j.eo.l.si marito.§.si volūtate.& no.j.eo.l. in insulam.in prin.tamen hoc casu filia tale ius non amittit,imo in eam cōsolidatur,& fratribus cōfert. hoc satis innuitur in.d.§.illud.&.d.authē.qd' locū.
53 ¶ † Quintò quæro[f] quid si mulier dedit dotem,& stipulata sit eā sibi reddi quandocūq; soluto matrimonio,an ante diem poterit agere[g]:Glos.hoc non tangit:videtꝛ quòd non,quia huic casui(quādo agitꝛ constante matrimonio) videtur renunciasse,vt.s. eod.l.si cum dotem.in princip.&.C.de pac.conuē. l.fi.cū si.Contrarium videtur.s.de eo quod cert.lo. l.j.&.s.pro socio.l.si quis à socio.Dy.dimittit hanc q.insolutā.Iac.de are.dicit vxorē nō admitti:per iura pręalleg.Cy.in.l.vbi adhuc in.v.q.tenet cōtrariū scilicet quòd mulier admittatꝛ,maximè hac rōne qa non est vera restitutio:cum adhuc deseruiat oneribus matrimonij.teneo opinionē Cyn.quia si mulier ab initio voluisset expresse huic petitioni renunciare nō potuisset:vt iam dixi:ergo nec tacitè.Pręterea,leges[h] in contrariū allegatę non vrgent,nam

in.l.correctoria:quia tunc etiam fiet extensio ex identitate rationis,secundùm gloss.contra text.in.c.j.in versi.eligitur.de elect.in.vj.quod intelligi debet,nisi correctoria non sit pœnalis;quia tūc non fit extēsio.text.in cle.ij.in ver.in eisdem.de æta.& quali. Itē intellige verū nisi alia ratio non scripta in.l.suaderet extensionem nō debere fieri.ex hoc enim deprehenditur ꝙ in casu non expresso non militat oīno eadē ratio.gl. est in.c.cōstitutio. de elect.in.vj. quā ad hoc ponderant Imol.& Gemi.al's limitat titulum ad ista.vide Anto. de but.in.c.secūdùm. in.ij.&.x.fallentia. de cōsue.p Gemi. in.c.j.&.c. si postquā.de prębē.i. vj. Fortius dicitꝛ quòd etiā si ratio non sit scripta in.l.tñ reddi non possit nisi vnica rō:tunc etiā fit extēsio in correctorijs ad casū nō expressum:sicut si ratio scripta esset in lege.vt not.glo. & Moder.in.l. q̄-uis.de fideiusso. & Bal. in.l. maximū vitiū.C.de lib.pręte.& in.l.fin.& ibi Imo.j. de hęre.insti.Pau.de ca.in.l. si verò.§.de viro.j. eo.Idem dū Bar.dicit,quòd vbi non sumus in materia correctoria sed exorbitanti.si tamen est pia & fauorabilis:tunc ex identitate ratiōis fiet extensio.Adde gl.in in.l.j.C.de his qui ante aper.tabul.& in.l.miles.de re iudi.tex.in.l.libertū. §.senatus.s.de ritu nupt. Item inquātum voluit,quòd iura loquentia per dictionem taxatiuam possunt extēdi ex alijs iuribus. Adde.l.iij.§.cum titio.j.de adi.lega. vbi ipse voluit,ꝙ si sit statutū,quòd vulnerans aliquē puniatꝛ pœna mille:deīde fiat aliud quòd vulnerās puniatur tantū in qngentis: quod oīno erit pœna ī mille: quia per dictionē tantum:non videtꝛ corrigere.de quo dicto vide in.l.j.C.de bo.posses.cōtra tab.quā prætor lib. po.& ibi Ioā.de imo.in.l.si verò.§.de viro.j.eo.& in.c.inter alia.de immu. eccle.& de extensionis materia,vide per Cyn.Bar.& Bal.in.l.non dubiū. C.de legi.pe.Bal.in.l.j.C.de interdi.per Saly.in.l.ij.C.de noxa.per Bal.in l. [illegible] C.de patri.qui fi.distra.per Geminia.in.d.c.j.per Canonistas in clem.j. de [illegible] per do.Anto.in.d.c.ij.de consue.& per Ioan.and.in titu.de actio & pe.§.pe.in addi:quę incipit,autor.& per eundem in regula pro possessore [illegible] in mercurialibus.per Pau.de cast.consi.xxxviij.&.clxj.&.cccxxxvj.p [illegible] consi.xxxiiij.&.iiij.ij.lib.per Pet.de ancha. consi. xciij.per Roma. [illegible] comunū Cardi.consi.lx.& an in exorbitantibus per idētitatem rationis fiat extensi,vide Roma.consi.cclxxxv.

a ❧POMATES.¶ Ex his.In ista materia excussionis vide Panor.ꝑ illum tex.in.c.canonica.de senten.excom.Alexā.in.l.si prius.ff.de operis noui nun.& consi.xcij.iiij.volu.Feli.in.c.translato.in fi.de constitu.Cepo. consi.xxxiij.in fi.& consi.lxxij.& consi.xxiiij.Bart.bri.consi.xlij.in.j.vol. Alexā.in.l. filiusfamilias.§.diui.ff. de leg.primò.Imo.cōsil. lxiiij . Alexā.in l.j.§.si is qui.hęres. ff.ad treb . & in.l. marcellus.eodē tit. ad trebel.

❧POMATES.

b ¶ Ex prædictis. Placet ī casu vero fauorabili, & pio: vide Bal.in nouel. in tractatu de dote in.§.parti.vbi latè ī causa dotis an sit causa pia.

c ¶ Decimò. Adde quòd idē tenētꝛ Canonistę in.c.per vestras. Ioan.andr.in addi.ad Spec.in ti. de dona.inter virū & vxo.ī addi.inci. vt not.ī.d.l.vbi adhuc.& ista ē cōmunis ad.c.p vestras. potest responderi quòd per remediū illius decretalis nō excluditur à beneficio legis huius.

d ¶ Dos est magna. Adde quod Bal.in fi.consi.cxxiij.j.li. dixit, ꝙ dos mille florenorum est magna re,& effectu. allegat ita notasse Accurs.in authen. præterea.C . vnde vir & vxor.& vide Bar.ī.l. admonēdi de iureiuran.

❧POMATES.

e ¶ Tertiò.Pro intelligentia huius quęstionis,& quis probabit istam dotem magnam,vel paruam , vide Alexā. cōsi.lxvj.inci. viso processu.vol.j.

✱ Pro ītellectu.l. Titio cētum.§. Titio genero.ff. de cōdi. & demonst.

❧POMATES.

f ¶ Quintò quæro. Vide Anto.de bu. consi .j.in.iiij. dub. Imo.consi.c.

g ¶ Agere.Sed quid si sit statutū quòd īstrumēta guarētigiata habeant executionem paratam:an mulier in casu huius,l.poterit vti beneficio illius statuti, Pet.de anch.consi.cxviij.tenet quòd non.

h ¶ Præterea leges. Et pondera.qa cōsului Mātuę hodie,quod si filia nō est præsens tēpore stipulationis,nō quæritur sibi actio:allegaui Bart.hîc & in vij.q.sed Sali.in.l.si cū dotē.in princ.ff.solu.ma.tenet cōtra.& mouetꝛ:quia idē operatur tacitū pactum,ꝙ operatur expressum per.l.ij.C.de pac.quē sequitꝛ Io.de imo.in.d.l.si cū dotē.alleg.rationē Salic.sed nomen tacet.Luro.ibi dubitat.ego cōsului secūdùm opi.Bar.ex eo quia ista erat quædā donatio:ergo erat opus quòd esset præsens,vel nūcius ad hoc,vel epistola:& responde ad.d.l.ij.quòd illud pactum tacitum vestiebatur colore iudicij.

l.si cum

l.si cum dotem.secundùm vnam opi.quæ est vera,tenet quòd filia absente tempore quo pater stipulatur,debet intelligi quòd casus omissus remanet in dispositione iuris cõmunis.vt.l.si extraneus.s̃.de condi.ob.cau. & ita dotis actio est ibi:in casu omisso communis patri & filiæ.aut intelligit quòd pater in casu omisso videatur filiæ solidam actionem concessisse quod potest procedere,si poneres eam præsentem.ar.s̃.de pac.do.l.inter §.cum inter.& tunc est specialis fauore dotis talis presumptio.hoc autem esset contra dotem.Ideò huic intellectui feci differentiam inter præsentem,& absentem:quia ea præsente potest cadere in pactum:quod potest corrigi ad futura.ea verò absente caderet in simplicem renunciationem quæ ad futura non porrigitur:vt no.C.de pact.l.j.Item non ob.l.fin.C.de
54 pact.conuen.quia fateor† quòd prouisio hominis tollit prouisionem legis de iure speciali,quod est verum in eodem casu,vt ibi.sed in diuerso casu secus:sed iste casus inopiæ constante matrimonio fuit in stipulatione omissus:ergo &c.Quando autem prouisio hominis tollat prouisionem legis,dic plene per Cyn.C.de iure emphy.l.ij.in.vj.quæstio.¶ Sextò quæ-
55 ro,quid si †extraneus dedit dotem pro muliere:& pactus est sibi eam reddi:an in hunc casum inopiæ agere poterit?Dicit hic gloss.(& bene)quòd non:quia in casu soluti matrimonij videtur stipulatus.hîc ergo casus inopiæ remanet in iure communi,& sic mulier agit.¶ Preterea,hîc fit restitutio impropriè:scilicet vt mulier se suesq; alat.quod non posset fieri,si extraneo restitueretur:vt glo.dicit,& bene.¶ Sed circa hoc insurgit dubium,qualiter consulatur extraneo.nunquid habebit remedium.l.in omnibus suprà de iudi.gloss.in.l.ij.ij.responso suprà.eodem videtur tenere quòd non:quia actio competens extraneo est stricti iuris.quo casu non habet locum cautio.d.l.in omnibus.argu.suprà de condi.ob cau.l.dedi.il-
56 lam gloss.ibi in quolibet reprobaui &c.¶ Primò in eo † quòd dicit actionem competentem extraneo.esse stricti iuris,non bene dicit:imo est bonæfidei.vt patet.C.de rei vxo.act.l.j.§.& vt pleniùs.vbi dat actionẽ ex stipulatu:siue ipsa mulier dedit dotem,siue extraneus pro ea postea in eadem.l.§.sed si non ignoramus.dicitur dictam actionem ex stipulatu(de qua lex dixerat)esse bonęfidei.quod ibi videtur tenere Pet. Prædicta videtur probari institu.de act.§.fuerat.vbi dicit actionem ex stipulatu esse bonęfidei.quod intelligo quandocunque & apud quencunque sit.Nec obstat quòd in eodem.§.sequitur preferri autem &c.imò facit prò.nam aduersatiua autem,videtur innuere contrarium esse in precedentibus,vt infrà de dam.infect.l.hoc amplius.§.de his autem.in secunda gloss.& ibi not.quicquid ergo in.d.§.dixerat,est commune omnibus.quod verò posteà sequitur,præferri autem &c.illud cõpetit mulieri tantùm.& hoc tenere videtur alia gloss.suprà eodem.l.de diuisione.pro hoc facit quod not.doct.C.de priui.do.l.j.&.C.qui potio.in pigno.habe.l.assiduis.
57 in vltima quæstio.¶ Secundò in eo quod dicit,†quòd in actionibus stri-
a cti iuris non est locus cautioni,vt.d.l.in omnibus[a].ibi gloss.non firmat, sed in.d.l.dedi.de condi.ob cau.dicit quòd habet locum in actione stricti iuris.idem tenet infrà.ex quibus causis in poss.ea.l.in possessionem.& bene facit pro hoc infrà de priuileg.credi.l.si creditores.vbi est casus.& hoc te-
58 nent omnes doctores.† Conclude ergo quòd extraneo succurritur per remedium.d.l.in omnibus.facit ad hoc de preci.impera.offe.l.vniuersa.&
59 quod ibi not.per Cyn.& per eundem.C.vt in pos.le.l.j.¶ †Septimò quę-
b ro[b],quid si pater est stipulatus dotem sibi reddi soluto matrimonio?dico quòd secundùm opi.gloss.positæ in.l.si cum dotem.suprà eodem in princip.in casu non expresso videtur pater renunciare,ideò hoc casu filia sola ageret.sed illam gloss.suprà.proxi.in quinta quæstio.ego tenui,si ponis filiã fuisse præsentem:aliàs casus omissus remaneret in dispõne iuris communis.& sic est communis actio patris & filię:& erit idem quod dictum
c est suprà in quarta quæstio.¶ Et prędicta vera intelligo etiam[c] si pater stipulatus sit dotem sibi reddi in omnem casum restituendę dotis:cum casus inopiæ non sit casus dotis restituendę,nisi in vxore,vel in eo qui cũ ea habet actionẽ cõem:vt ex prędictis patet.quod est no.&quotidie
60 accidit.¶ Octauò quæro:†pater viri vel extraneus dotẽ recepit & vergit ad inopiã.certũ est quòd vxor põt agere,vt.s̃.dictum est sed nũquid ipe vir suo nomine potest agere contra extraneum vel contra patrem si ponam⁹ eũ emãcipatũ.Videt̃ quòd sic,nã p̃re mortuo exheredat⁹ habet actionẽ vtilẽ fami.erc.vt.j.de do.ple.l.ij.§.si tñ.& no.j.pxi.§.in gl.Preterea vr̃ casus.j.de.cõdi.& demõ.l.titio cetũ.§.titio gñero.Preterea hoc videt̃ sibi pmittere regla gñalis,q̃ est quòd vbi est on⁹ mrimonij:ibi debeat esse dos, vt.s̃.de iur.do.l.si is.§.j.¶ In cõtrariũ vr̃.qa cũ ista actio sit inducta cõtra virũ:vt hîc cũ si.iõ nõ vr̃ ei cõpetere,vt.j.de leg.j.l.legata inutilr.Breuiter di-
61 co†q actio psonalis p dote q̃ cõpetit hoc casu,vel hypothec.cõpetit ipsi mulieri:vt hac.l.&.l.vbi adhuc.C.de iure do.ergo nõ poterit eã intentare vir suo nomine:p hoc videtur casus.j.de leg.iij.l.fideicõmissa.§.interdum & de leg.j.l.seruo legato.§.si testator.Nec ob.§.Titio.quia illud de equitate:qa persona viri fuit noĩata in legando:aliàs sec⁹.vt.l.cũ p̃r.s̃.de iur.do. fateor tñ q ex regula posita ĩ.d.l.si is.§.j.s̃.de iu.do.resultat qdã cõdictio ex.l.vel officiũ iudicis,qd' cõpetit ipsi filio qui sustinet onera matrimonij:vt dos debeat esse apud eum quem poterit intẽtare,qñq; etiã extra casum inopię:nisi aliquod ĩpedimẽtũ obstet.pro isto dicto do.gl.no.j.de do.
62 ple.l.ij.§.si tñ.in gl.sup ver.iudicio.¶ Nonò quæro,†vxor decessit extãtibus liberis,dos remãsit apud patrẽ:pater nũc so.ma.vergit ad inopiã:vtrũ filij poterũt agere cõtra p̃rem ad dotẽ,p remediũ harũ legũ.Et vr̃ quòd sic:qa priuilegiũ dotis transit ad filios eiusdem matrimonij:vt.l.assiduis.§.exceptis.*C.qui potio.in pigno.habe*.&.s̃.eodem.l.etiam.in prin.¶ In cõtrarium videtur.s̃.de iudi.l.lis nulla,& de his rebus potest pater facere quicquid vult.vt.C.de bo.mater.l. j.Ad hoc dico quòd remedia istarum legum nõ habent locum,que tantùm succurrunt mulieri constã-
63 te matrimonio:sed†ea mortua est solutum.sed si pater malè vtitur substãtia sua:si quidem est talis abusus qui cadit in prodigalitatem,constituatur ei curator:& de hoc non est dubium.aut nõ cadit in prodigalitatẽ:& tunc aut malè vtit̃ dote,fortè quia fundum dotalem vendidit:& tunc filij non possunt aliquid dicere,sed patre mortuo poterunt vendicare, vt.d.l.j.de bo.ma.& in authen.de nup.§.sed quod sancitum.colum.iiij.erubescit enim &c.vt ibi.sed si dotem alio modo dissipat & subuertit,vt cum dos sit in quantitate,& patrimonium suum taliter destruit,quòd dos filijs non sit salua:puto eis esse consulendum per officium iudicis vt suum saluum habeant,vt.j.ad trebel.l.imperator.&.C.de sen.passis.l.fin.§.quibus.vbi casus est.hoc etiam optimè p batur.infrà vt.leg.no.ca.l.si.circa prin.& ibi videtur
64 casus.¶ Decimò & vltimò†quęro circa hoc:vxor habens dotem & filios,& maritum vergentem ad
d inopiam,est excommunicata vel exbannita[d],ita quòd propter suum delictum non potest agere,quĩ exceptione repellatur.filij sui volunt agere tam cõtra patrem ista actione,quàm hypothecaria contra extraneos possessores bonorum,cum ista actio sit fauore matris,& filiorum,vt ex dote sustententur, quęro vtrùm possint nomine eorum,vel nomine matris,vel aliquo alio iure.Non insisto in allegationibus prò & contrà:adductis multæ possent fieri: quia quæstio est dubitabilis.Credo quòd filij possent agere contra quoscumq; tanquàm coniunctæ
c personæ nomine matris:nec repellentur exceptione ex persona sua,cum agunt ad eorum vtilitatem.
65 hoc patet primò:†quia licèt aliàs coniuncta persona non posset agere contra voluntatem coniunctę, vt.l.pomponius.in fi.s̃.de procur.tamen vbi coniũcta persona prosequitur proprium interesse:& agit pro coniũcta,non repellitur:vt ibi,&.l.j.ij.&.iij.de lib.cau.facit de appella.l.non tantùm.¶ Pręterea ego video quòd pater agit actione de dote nomine suo,& nomine filiæ:quia agit ad suam vtilitatem. & non obstat sibi exceptio ex persona filiæ.vt suprà eodem.l.ij.§.item si voluntate.etiam si exceptio procedat ex delicto filię:vt ibi no.Dyn.& probatur in authen.de nupt.§.est quoq;.¶ Præterea,p curatori in rem suam ex persona actoris à quo non habet causam lucratiuam,non opponitur exceptio doli excommunicationis,vel banni,vt.j.de doli,exceptio.l.apud celsum.§.de authore.cum simi.& not.per Dy.in.c.is qui in ius.in penult.quæstio.ex-
66 trà de regulis iuris lib.vj.†Et licèt coniuncta persona non dicatur propriè procurator:vt.j.iudi.solui. l.iij.§.j.in fine.impropriè tamen dicitur,vt.j.de procu.sed & hæ.in prin.l.& ibi not.cum enim hi agunt ad suum commodũ,sunt quasi procuratores in rem suam,vt.l.j.§.in propria.j.quando appel.sit.¶ Item
67 non habent causam lucratiuam:†quia titulus dotis ex parte viri & filiorum,non est lucratiuus,vt.j. de actio.& oblig.l.ex promissione,cum simi.ergo
68 eis non obst.exceptio.¶ †Conclude ergo quòd ei⁹ nomine possunt agere,nec exceptione repelluntur. Consulo tamen quòd in libello dicant se agere ad eorum vtilitatem.Item dico quòd possunt agere suo proprio nomine,saltem vtilibus actionibus,q̃ mulieri competebant directò.& hoc probo.video enim quòd quando ius dat alicui actionem ad meã vtilitatem,illo impedito agere,mihi competit actio vtilis.vt.l.j.&.ij.s̃.de institu.sed hîc cum actio detur mulieri ad vtilitatem filiorum:ergo &c.Pręterea, video quòd si testator legat aliquid alteri ad meam vtilitatem,mihi competit actio,vt infrà de lega.j.l. seruo legato.§.si testator.& de leg.iij.l.fideicommissa.§.interdum,& de lib.leg.l.non solùm.§.j.cum simili.sit ergo in iure quòd puideret vxori pro se & filijs vxore impedita,saltem filij agent.¶ Preterea

vide in dicto consilio Andrę.Barba.

a ¶ In omnibus.Adde quod.l.in omnibus,habeat locum in contractibus bonæfidei solum.voluit Pau.de ca.consi.xlix.

POMATES.

b ¶ Septimò quæro. Vide Bart.consil. iiij.volu.ij.Imo.cõsil.c.

POMATES.

c ¶ Intelligo.Adde contra Bart.in fortioribus terminis tenet Pau.de cast. cõs.cxxvj.inci.qritur.contrarium tamen tenuit Roma. cõsi.cxcij.vide p Imo.in tracta.de dote.i.iij.parte pri. q.xl.

d ¶ Exbãnita.Adde quod voluit Pet. de anc.cõsi.ccxlv. vbi ponit si statutum repellit publicum vsurariũ agẽdo:an similiter repellatur tutor agẽs nomine filij hæredis vsurarij:& ibi etiam ponit an cedente excommunicato vel bannito,cessionari⁹ possit agere.

POMATES.

a ¶ Secūdò quero. Vide Barba. cōsil. xxviij.in. viij. col. j.volu.

b ¶ Credo verū. Adde quod Ro. cōsi. clxxxvij.tenet idē. & cōsi.qđ allegat dn̄s Alex.est. cccc xxx.& idē Ro.cōsi.cccxcij.dicit no. ꝙ illud quod dicit̃ aduersus extraneos bonorū possessores creditorē hypothecariā non posse dirigere, nisi p̄cedat excussio eorū q sunt obligati, ꝓcedit nisi agatur cōtra illū q vn⁹ est ex reis pricipaliter obligatus: qm̄ tūc nō ē necessaria excussio bonorū per gl. quā dicit sing. s̈.q po.in pigno.habe.l. mulier. & ibi illā summè no.Barto.& Bald. firmare in aut̃. sed hodie.C.de act.& ob. Itē dicit p̄dictam regulam ꝓcedere, nisi eorū bona hypothecātes cōstituant se precario nomine creditoris possidere:qa tūc si inueniat̃ p tertium possessio bonorū debitoris acqsita creditori precario, poterit ipe creditor excussione nō facta agere contra possidētes cōditione ex.l. vl. C. de acq. pos. vt singl'r ibi dicit firmare Iac.bu.& Bald.sequi.l.j.C.de his.q̄ ī frau.cre.&.ī.l.exit⁹ de acq.poss.

POMATES.

c ¶ Tertio quæro. Adde vltra doct. hîc,ꝙ rō est: quia ī feudo nō cadit hypotheca.& ē tex.ī c.j.in prī.de prohi. feu.alie. per Fede. gl.& Bal.in.l. lex vectigali.s̈.de pigno.Bal.in.l.ij. C. communia de leg. & in.c.j.§.aut si liuellario.quib. mo. feu.amit. Ioan. fabri.& moder. in.§. itē seruiana. insti. de act.Ale. consil. cxxiiij.iij.vol.

d ¶ Emphyteoticariȩ. Vide p Bal.cō. cccxxxij.ij. lib. & pulchrè.cō.cxxxvij.&.cclvj.iij.li.de

pro hoc bene facit.suprà de iudi.l.si longius.§.j.cum
69 sua materia:†ideò delictum parentum non nocet fi
lijs,in his quȩ per ipsos filios non acquiruntur. vt.l.
diui fratres.j.de iurepa.&.s̈.de sena.l. emācipatum.
& per Dyn.in.c.non debet aliquis.extrà de reg iur.
lib.vj.sic in proposito,cum filij agant ad eorum pro
priā sustentationem.& non matris, possent etiam
isti filij habere tertium remedium.s. quòd per offi-
cium iudicis peterent dotem sequestrari.ar.s̈.eodē.
l.si cum dotem.§.finaūt in seuissimo.coniuncto.§.si
verò dotem.Si opponis mihi, quomodo poterunt
agere contra patrem:cum non sit de casibus qui po
nuntur in.l.lis nulla.s̈.de iudi.& sic nō possunt age-
re contra patrem: ergo nec contra alios extraneos
possessores.cum debeat fieri discussio bonorum pa
tris.vt.j̈.dicā.Rn̄deo imò est de casibus.cū hîc casus
ptineat ad alimēta ꝓ qb⁹ pōt eē lis.& sic seru⁹ ēt ꝓ
relicto in cā alimētorū pōt agere cōtra dn̄m suum:
quod aliâs nō posset:vt.j̈.de legat.j.l.seruo alieno.§.
j. cū si.Prædicta vera sunt si filij sunt maiores.si ve
rò essent minores,cōstitueret̃ curator liti.vt not.in
d.l.si longiùs.§.j.& prædicta tene menti. ¶ Expe-
ditus de secundo venio ad tertium, scilicet ad mo-
70 dum repetendi. Primò ergo quæro † qua actione
aget mulier ad illam dotem. Respondeo, aut mu-
lier dedit in dotem res quȩ pondere,numero,vel mē
sura continentur:& tunc mulier poterit agere actio
ne personali de dote:vt hîc:ibi,dotis exact. &c. de
manu.l.seruum dotalem.de do.prȩle.l.pater. & ibi
nota.Item poterit agere hypothecaria.vt.C.eodem
l.vbi.& hoc dicit secunda gloss.huius. l. probatur
per rationem : eo tempore defertur hypotheca-
ria quo personalis.vt suprà de distra. pign.l.cū sol-
uendæ,& quibus modis pig.vel hypothȩ.soluatur.l.
soluitur.§.si paciscatur.sed hîc defertur personalis:
ergo &c. Item si ponis res emptas ex dotali pecu
nia, vel dotem esse datam in rebus ȩstimatis ta-
li ȩstimatione quȩ facit emptionem : eo casu quo
vir non esset soluendo : satis puto mulierem ha-
bere vtilem in rem actionem quæ sibi competit
soluto matrimonio.probatur in.l.vbi*adhuc.C. de
iure do*& in.l.ī rebus.in princ.&.§.fina.facit suprà
de donatione inter vi.& vxo.l.vxor marito.Si verò
71 †mulier dedit marito in dotem res inȩstimatas : tūc
siquidem vir ipsas res dotales dissipat:habet locum
remedium sequestrationis.vt suprà eodem.l.si cum
dotem.Si verò substantia sua male vtitur:tunc cre-
do quòd poterit vendicare ab extraneo possessore,
& à viro:sicut posset ab extraneo possessore.vt.d.l.
vbi adhuc &.l.in rebus.licet glo.in hoc dubitauerit.
C.de rei vendi.l.doce ancillam Quidam tamē dixe
rūt quòd sola hypothecaria sibi competit. quod est
falsum.vt no.Cyn.in.d.l.vbi adhuc in.xj.q. ¶ Secū-
a dò quero[a],vtrùm † cum vult agere actiōe hypothe-
72 caria contra extraneos,debeat priùs prȩcedere exe-
cutio in bonis viri.Gloss.in.l.vbi.dicit quòd sic. Idē
Cyn.ibi.in.xj.q.Idem tenet Spec.in titu.de do.post
diuort.resti.§.fin.versic.sed quo iur.quod credo ve-
b rum[b],licèt quidā contrà. ¶ † Tertiò quȩro[c] ad quas
c res poterit mulier agere hypothecaria.Respondeo:
73 aut quȩritur de rebus immobilibus quȩ sunt pro-
priȩ viri:& tunc non est dubium quòd poterit age-
re contra virum & contra extraneos. vt dicta.l.
vbi adhuc. Aut non erant propriæ viri: sed em-
d phyteoticariȩ[d], vel feudatariȩ : & tunc idem, do
nec ius viri durat:aliâs secus.vt suprà de pigno.l.
lex vectigali. Si verò quȩritur de rebus mobili-
bus:tunc aut sunt merces:aut res causa mercandi
habitȩ:& tunc aut habet eas maritus:& potest age-
re.aut iam sunt venditȩ:& non potest agere. vt su-
prà de pigno.l.cum taberna.in prin.sed si non sunt
e merces[e]:tunc poterit agere.per.d.l.vbi adhuc. cum
f non reperiatur prohibitum. ¶ Quartò quȩro[f]: po-
74 ne † ꝙ minor accepit vxorem & dotem : nunquid
erunt bona ei⁹ tacitè obligata,ita quòd vxor possit
causa īopiȩ mariti agere hypothecaria?videt̃ quòd
non:quia prohibētur res minores obligari,vt.l.j. de
reb.corū &.C.de admi.tu.l.lex quȩ tutores.cum si.
¶ Econtra,videtur quòd sic:quia lex permittit eis

facere matrimonium.vt insti.de nup.in prin.ergo &
accessoria.s.dotem recipere.arg.l.mutus.in princip.
suprà de iur.do.Ista quæ formatur in gloss.C.de le-
gi.tu.l.fi.& ibi se non firmat Cy.ibi tenet quòd obli
getur :quia est obligatio legalis,& hoc per ratio-
nem prædictam:& per.l.ij.&.iij.j.de reb. eorum.
75 Vbi est glo.in simili.quȩstio.s.vtrum † inuecta & il
lata per minorem sint tacitè obligata:quæ dicit ꝙ
non,vt not.s̈.de pac.l.item quia quod sequitur Dy.
insti.de actioni.§.item serui ana.Gul.de cu.in.d.l.itē
quia.dicit sic,aut lex inducit obligationem,aut hy-
pothecam rerum præcedente contractu,nullo alio
subsecuto,& tunc bona minoris possunt tacitè obli
gari.vt.d.l.fina. de legi.tuto.&.l.ij.& iij.de re.eorū.
Aut requirit̃ quòd sub sequatur aliud factū.& tūc
secus.ita loquitur glo.in.d.l.item quia.nam ex solo e
contractu bona tacitè non obligantur,nisi sequa-
tur inductio.vt.l.si non inducta.C.in qui.cau.pign.
taci.contrahi.quæ verba recitantur per Cyn.C.lo-
g ca.in.l.certi iuris.in.v.quæstione.[g]In casu ergo no-
stro erant tacitè bona obligata,cum aliud factum
non requiratur,licèt ista verba sint pulchra & sub-
76 tilia,tamen non videntur vera.Nam † statim cum
vir recepit dotem ipso iure videtur donatio pro-
pter nuptias constituta,vt.C.de do.ante nupt.au-
then.dos data secundûm opinio. Azo ibi notatā.
quam sequuntur Cyn.& Iacob.de are. Ecce ergo
si minor accepit dotem,erit ne statim facta dona-
tio propter nuptias æqualis ? Certè non,nisi in-
teruueniente tutore & decreto,vt.l.lex quæ tutores.
in principio.C.de administra.tuto.& de prædi.mi.
77 l.prædia.Prȩterea quid plura ? † sicut ex parte viri
contrahitur tacitè hypotheca pro dote restituenda:
ita ex parte vxoris pro dote danda,vt.l.j.§.& vt ple
nius.C.de rei vxo.act. ¶ Sed pone quòd vxor mino
ri promittit dotem:erunt ne bona eius tacitè obli-
gata?Certè non sine decreto:vt suprà de iure do.l.
titia.& ibi not.&.C.si aduer.do. l.j.Apparent er-
go verba Gul.non esse vera.tamen fateor quòd si
minori tradantur res ȩstimatæ in dotem vel ex do-
te comparatæ,quòd tunc res cum sua obligatione
transiret,vt.d.l.secunda & tertia.de re.eorum.non
autem res quæ primo minori essent quȩsitæ. Ad
l.mutus.dicas quòd potest recipere,dum tamen re-
cipiat modo legitimo. Prȩterea hoc alia ratione
78 probatur.mulier † eoipso quòd nubat videtur dare
omnia bona sua in dotem tacitè, licèt nil dicatur,
vt.no.suprà de iure dotium.leg. mulier.bona.Ita
tenet Iacob.de aret.indistinctè.sed Marti.de fano
tenet cum distinctione ,scilicet prout dignitates &
facultates viri patiuntur,vt lege quæro.suprà de iu-
re dotium.Ista ergo tacita dotis datio quȩ nullum
factum requirit per minorem in rebus immobili-
bus potest capi sine decreto. Certè non per iura
97 præallegata. Consulo † ergo quòd ille qui dat
dotem minori,obligationem bonorum expressam f
h recipiat cum iuramento.[h]per authentic.sacramen-
ta puberum . C. si aduersus venditio. ¶ Quintò
quæro,quid in fructibus anni eius quo dos repeti g
80- tur.† vtrum diuiderentur secundùm formam.l.de
diuisione suprà eodem.Et videtur quòd sic in di-
cta lege vbi.nam datur actio,sicut matrimonio so-
luto.Credo quòd omnes fructus extantes qui de- h
bent conuerti in onera matrimonij, debent reddi
mulieri non consumpti,nec debet fieri prȩdicta di-
uisio.hoc probo ex identitate rationis , quæ insur-
git ex simili effectu repetitionis.nam sicut repeti-
tur dos vt sit penes vxorem,vt ea vtatur,vt domi-
nus re sua,sicsibi fiet restitutio fructuū q spectāt ad
eam quib⁹ pōt vti in re sua,sicut apparet ex diuisio
ne prædicto mō facta.Ita in casu nostro cū dos rest i
tuat̃:vt mulier ī casu matrimonij expēdat.dico om-
nes fructus(qui in causa matrimonij sunt expendē-
81 di) debere restitui mulieri,eadem ratione. ¶ † Sex-
tò,quæro vtrùm in hoc iudicio requiritur libellus
litis contestatȩ,& plenaria cognitio sicut in alijs.
Videt̃ quòd sic,vt ī authē.offerat̃.C.de litiscōtest.
&.l.iudices.C.de iudi. ¶ In cōtrariū:qa cū hîc ver-
satur quasi causa alimentorū,adhibetur summaria
cognitio

feudo. aūt Bal.cōs. 38². j.li.dicit,ꝙ mulier pōt habere regressum pro gaudimētis & nō aliter.& cōs.ccxiij.dicit feudū posse dari ī dotē, q̄diu durat penes mulierē.& idē voluit Ro.cōsi.ccclvij. p vasallū aūt ī dotē dari nō potest vt voluit dn̄s Cardi.cōsi. lxiiij.

e ¶ Merces.Adde ꝙ ꝓ hac parte mulier posit agere ad merces venales:facit illa decisio magis cōmunis:quòd ī obligatiōe gn̄ali veniāt merces venales:cū gn̄aliter facta est dispositio de reb⁹,secundū Bar.ī.l.gn̄al. §. vxori.j.de vsufr. leg.& tenet Bal.ī.d. l.cū tabernā.in reportatis antiqs.vbi refert Bar.ita tenere in.d.§. vxori. & alle.sicut quis esset vēditur⁹. eodē mō & obligatur⁹.& hic sequitur Alex.cōfirmās qa in gn̄ali obligatiōe nō venit pecunia,& tn̄ pecunia semp est venalis.& iō nō cōprehēdit̃ ī legato in quo venalia nō cōprehēdūt̃ secūdū Bal.ī.l.fi.C. de cōp.alle.tex. no. ī.l.vxorē.§. legauerat.de le.iij.Qđ in obligatione gn̄ali nō veniant merces venales, tenuit bal. cōsil.ccclxvij.j.vol. īci.verba dicūt.& alle.Iac.de are.ī prin. l.vbi adhuc.

POMATES.

f ¶ Quartò q̄ro. Vide Ro.consi.cclxxx.

POMATES.

g ¶ In.v. q.Idem tenet Ro.in repe.aut̃. simil'r.in.iij.char.colū.iiij.C.ad.l.fal.

h ¶ Cū iur̄o.Adde qc qd dicat alex.quòd opi.Bar.seqt̃ Pe.de anc.cōsil.xciij .Bal. cōs.xcij.iij.li.vbi dicit ita ēt tenere Ful. dn̄m suū:qa cōstitutio dotis nō ē legalis & necessaria,sed volūtaria & attēta rōne legis,non pōt fieri sine decreto.itē alia rōne nō pōt minor cōstituere dotē: qa reqrit̃ cāȩ cognitio,vt.j.de mino.l.si

ex cāę.§.in dotis.ſ. an ſuppetāt facultates, & an vir ſit dign⁹ tāta dote.& hęc cāæ cognitio ſpectat ad iudicē. ad gl.in.l.p̄dia.dicit qđ allegantes nō intelligunt.ibi vide r̄nſum. & eādē opi.ſequit̄ ipſe Bal.& Bar.hìc mētionē faciēs. conſi. cccxcvij.inci. ī cā iſta.j.li.reſtrīgit tn̄ dictum Barto.niſi par pari nuberet, & malitia ſuppleret ętatem,vel niſi conſenſus propinquorū adfuerit, & ꝙ minor abſq; decreto nō poſsit cōſtituere dotem,voluit Ro.cōſi.cccxiiij.licet cōtra prędicta faciāt quę voluit idē Ro.cōſ.cclxxx. &.cccxciiij.

cognitio,vt.j. de libe.agn.l.ſi quis à liberis.§.ſi vel
82 parens.pro hoc de iudi.clemē.diſpendioſam. vbi † in matrimonijs, & ea quoquo modo tangentibus, proceditur ſummariè & ſine ſtrepitu, & figura iudicij,quod eſt ſine libello.& alijs in cle.ſæpe. de ver. ſig.& hoc videtur ſenſiſſe Roff.gloſſator antiquus. s.eo.l.j.ſuper verbo,cauſa.in fin.¶ Sed Dyn.hoc ibi reprobat.quid dicemus? Dic ſecundùm quod dixi ſuprà, quando illa cauſa agitur contra extraneos, & facit plenum præiudicium, quādo contra virum in eo quod quæritur vtrum dos ſit data, & quanta facit plenum præiudicium in alio. & vtrum ſi vergat ad inopiam,vel malè vtitur ſubſtantia ſua, facit ſe-
83 miplenè præiudicium, vt dixi. quando † ergo aliquid verſatur pleni præiudicij, dicas ſemper libellum & litis conteſt.requiri,ſecundùm.d.auť.offeratur.& hoc tenet Specu.in.d.titul. de do. poſt diuor. reſti.§.fi.verſi.ſed quo iure. & ibi vide libel. probatio autem in his quę plenè præiudicant, requiritur plena.in alijs non,vt iam ſuprà dictū eſt.accedit ad hoc quod no.Spec.de officio iudi.§.fin. ver.quintò dicamus.& ver.ſeq.credo tamen quòd iudex in hac cauſa:quia eſt fauorabilis, poterit dilationes abbreuiare,& erit fauor ipſius cauſę, vt arg.l.ij.j.de re iud. & ſic voluit intelligere Rog.s.eo.l.j. & bene. Ad.c.
84 diſpendioſam. reſpondet vt ibi not. ¶ Septimò † quæro,quas exceptiones admittit iudex in hoc iudicio.Ad quod dico quòd omnes exceptiones iuridicas contra libellum & contra perſonas, vt quia minor:vel quia agit ſine cōſenſu patris eo caſu quo ius ſibi non permittit poterunt opponi, vt in auť. quod locum.C.de collatio.nec video rationes repugnantes ſibi. Item ſi ſibi opponatur, quòd etiā ipſa malè vtitur ſubſtantia ſua: quid tunc iudex habeat facere,patet ex notatis in hac.l.in.iiij. oppo.Si verò quæritur de exceptionibus tangentibus negotium
85 principale:ad hoc dotales regulas.¶ Prima † regula eſt quòd omnis exceptio quæ conſtante matrimonio ipſo iure minuit dotem.hoc caſu poterit opponi.& hoc probatur.s.eod.l.quamuis.&.l.ſequen. vbi videtur caſus ad hoc.j.titu.j.l. quod dicitur.&.s. de iure do.l.ſi is.§. quod dicitur. ¶ Secunda regula
86 eſt,† quòd omnis exceptio qua omiſſa, marito ſoluto matrimonio non eſſet conſultum, illa poteſt opponi.hoc patet in exceptione ne quis conueniatur, niſi inquantum facere poteſt, & hoc declaratur in tractatu de effectu repetitionis.in.q.viij. ¶ Tertia regula negatiua eſt talis.nulla exceptio procedens ex cauſa quæ dotem conſtante matrimonio nō minuit,& qua non oppoſita, marito ſoluto matrimonio poterit eſſe conſultum,poteſt in hoc iudicio opponi. hoc probatur in.l.vbi adhuc.C.de iure do.in
87 fine. ¶ † Quæro, pone maritum eſſe pactum de dote lucranda ſoluto matrimonio per diuortium,liberis extantibus,quòd pactum valet,vt.s.de pac.do.l. ij.ſi mulier modo repetit dotem,perinde ac ſi matrimonium eſſet ſolutum, vt.d.l. vbi adhuc.poterit ne vir opponere exceptionem ex illo pacto? Certè non:quia talis cauſa conſtante matrimonio dotem ipſo iure non minuit,& viro ſoluto matrimonio poteſt eſſe conſultum, vt hìc: hoc etiam inducit ratio huius legis, & ſimiles.ſunt enim inductę vt mulieri conſulatur,& viro non noceat,vt patet ex.l. vbi adhuc.ſed ſi mulieri poſſent opponi exceptiones,quæ aliàs ipſo iure dotem minuunt:exceptio mulieri noceret.Item ſi vir non poſſet opponere exceptiones, quibus non oppoſitis ſoluto matrimonio ſibi non eſſet conſultum, viro noceret quod eſſet contra.l. propoſitam.quod non eſſe debet, vt.l.ſcire.§.ſufficit.j.de excuſ.tut.facit.j.de lega.j.l.legata inutiliter. & de condi.& demonſt.l.cum tale.§.falſam.¶ Ex
88 his ergo reſpondetur ad.q. † mulier in caſu inopiæ repetit dotem conſiſtentem in quantitate; vir vult opponere exceptionem compenſationis alterius quantitatis ſibi debitę,an poterit? & certè licet poſſet indiſtinctè,ſi ageret ſoluto matrimonio, vt not. C.de rei vxor.ac.l.j.§.taceat.&.l.diuortio.§.ob donationes.&.l.rei iudicatę.§.j.s.e.tamen in caſu propoſito compenſatio non poterit opponi: quia conſtante matrimonio dotem non minuit.& eo ſoluto, a & etiam conſtante poteſt viro alio modo eſſe conſultum.ad quod facit: quia hoc caſu dos repetitur, quaſi in cauſa alimentorum:ergo non eſt opponenda compenſatio,vt.C.de compenſa.l.in ea.hoc probatur aliter, ius offerendi quod competit ſecundis creditoribus contra primos agentes hypothecaria,competit etiam contra mulierem ſolu.matri.vt C.qui po.in pig.ha.l.cum tibi:ſed eo caſu quo agitur conſtante matrimonio propter inopiam, contra eam talis exceptio non operatur,[a] vt not.Cyn. in.l.cum tibi.præalle. Iſta enim repetitio non eſt ſimplex, ſed eſt limitata ſecūdùm ſuum effectum: & ideò cum omnis exceptio vtatur ſua æquitate,vt s.de doli excep.l.qui ęquitate.contrà iſtam non opponuntur omnes exceptiones quæ opponuntur ſo.
89 mat.quia ęquitas hoc non dictat. ¶ Octauò † quęro nunquid mulier ſibi poſſit conſulere per viam retentionis.certè ſic, tam contra extraneos hypothecaria agentes, vt.d.l. vbi adhuc.quàm etiam contra ipſum virum, ſi ſibi dotem non ſoluit, & petit vir qui vergit ad inopiā, vt in.c.p tuas.extrà de do.in-
90 ter vi.& vxo.¶ Nonò † quæro quid ſi vir eſt contumax:vtrum procedatur ad diffinitiuam contra eū. certè non:ſed mittitur mulier in poſſeſsionem,ſicut regulariter fit,vt.l.cum proponas.C.de bo.auť.iud. poſ.de quo in Spec.in titu.de dote poſt diuor.reſti. §.fin.verſic.quid ſi vir vocatus. ¶ Decimò & vltimò quæri poſſet circa hoc, vtrum vir ſpontanea voluntate poſsit propter inopiam reſtituere mulieri. quæ quæſtio licet hìc caderet: tamen quia nō poſſet bene hìc tractari,niſi videremus repetitionis effectum: ideò reſeruo eam tractandam infrà proxi. b ¶ Expeditus de tertio, veniamus ad quartum: ſcilicet ad repetitionis effectum. Circa quod primò
91 quæro † quis ſit repetitionis effectus. Reſpondeo magnus: nam mulier non poterit amodo perdere dotes ſuas per viri dilapidationem. Item vxor non poterit alienare. Itē viri cōditio ex hoc nō fit deterior: quia ſimul ex ea alimentatur. Item prędia dotalia remanent ſibi ſalua in caſu ſoluti matrimonij, vt dicta.l.vbi adhuc.C.de Iure do.ſuprà eodem.l.ſi cum dotem. §. ſi verò dotem. & hoc eſt clarum.
92 ¶ Secundò quęro † an mulier hoc caſu conſequatur dominium rerum aſsignatarum pro dote.quidam quòd ſic,quando agitur perſonali: nam tunc res dantur inſolutum, & mulier conſequitur dominium. Ita videtur dicere gloſſ.in dicta lege vbi adhuc.in gloſſ.parua,quæ incip.idem dicas &c. Alij,vt Vber. de bobio,tenent contrarium. quod probant ex dicta lege vbi adhuc. nam ibi prohibetur alienari dicit ipſe: ergo non datur ſibi inſolutum, nec transfertur dominium:Ita not.Specu.in titu.de dote poſt diuor.reſt.§.fin.verſicu.ſed nunquid poterit.Credo gloſſ.bene dicere,& videtur caſus in dicta authen.de ęqual.do.§.illud.ibi:ſic enim habitura e- c rat in collationis ratione proprias res &c. Tamen vt iſta materia clarius liqueat,diſtingue: aut mulier agit hypothecaria: & tunc certum eſt quòd non conſequatur dominium, ſed pignus tantum,vt.d. l.vbi adhuc.Aut actione in rem: & tunc dominium non conſequitur per traditionem, ſed ſuum eſſe ex legis ratione declaratur,vt dicta lege in rebus.C.de iure do.Aut agitur perſonali: & datur ſibi res inſolutum, & conſequitur dominium, vt dictum eſt. Aut dubitatur: verbi gratia, mulier petijt de rebus
93 viri ſibi aſsignari vſq; ad dotis quantitatem † & iu-
b dex in ſententia aſsignauit.modo iſtud verbum[b]
c aſsignare[c], eſt dubium: poteſt enim intelligi per translationem dominij, ſicut.s.de rei vendicatione. l.item ſi verberatum.§.primo & de euict.l.lucius.ad hoc.j.de aſsig.li.per totum. Item poterit ſe habere loco pignoris vel loco cuſtodiæ,vt infrà de vent.in poſ.mit.l.j.§.antepenul. & de le.iij.l.item legato.§. item intereſt.primo caſu dicit Guil.de cu.ſuprà de pecul.l.ſi noxali.§.j.quòd bona videntur data cauſa cuſtodiæ, & ſic loco pignoris non dominij cauſa: vt. C.ne pro do.muli.bo. ma.addi.l.j.C.de iure do.impe.l.j.in ſi.In hoc non teneo cū Guil.imò di-

a ¶ Exceptio nō operať. Adde quod idē tenet Io.an.in tit.de do. poſt di. reſ.§.fi.ſup v̄ſic.qd ſi mulier. Bal.ī.d.l. vbi. Pau.de ca.in.l. ij.s.e.& bal.& ang. in.l.j.ad ſi.s.e. Sed hìc Bal.Ang.Imo. Ro. & Pau.de ca. tenēt cōtrariū, qđ limitat pau.hìc verū, ſi fructus dotis ſufficiāt ad alimētandū familiā: alr̄ debeat ſequeſtrari de bonis mariti,tā tum ꝙ ſufficiat ad alimēta. & ī.§.fini autē in ſequiſsimo. Tu dic ꝙ Bal.cōſi. cclxxxij.ici. ī xp̄i noīe p̄mittēdū eſt. j.l.tenet opi. Bart. hic & ī.d.l.cū tibi. quā dicit eſſe Iac. de are. & Cy.non tn̄ facit mētionem de Bar.hìc.

b ¶ Modo iſtđ verbū. Et de iſto v̄bo aſsignare.vide bal. ī.l.vbi adhuc.C.de iu.do.vbi ſeqť bar. & qđ voluit idem bal.ī.c.j.ī ti.qd ſit ī ueſtitur.& iō dicit idē Bal.ī.l.fi. C.de ſa.ſan.ec. ꝙ v̄bū aſſigno, ē v̄bū plenariū, ſed pēdet mō dubitatio per me. qd ſi mari⁹ dixit. aſsigno vxori talē fundū loco fundi dotalis quē aliena ui de cōſenſu ſuo. vtrū īportet trāſlationē dn̄ij:qa doc. hic loquunť ī actu iudiciali, qa vxor agebat contra maritum.

POMATES.

c ¶ Aſsignare.adde Bal.ī.l.ordo. C. de execu.rei iu.& ī.l. ij.C.cōia de leg. & ī.c.j.qd ſit īue. & ī c.fin.de not.for.fi. Ange.ī.l.offic.s.de rei vē.Archi.ī.c. ſi canonici.de off.or. ī.vj.& ī.c.referēte. de p̄b.de v̄.cōcedo. vide tex.gl.Bar. & Imo.ī.l.fi.j. de do. & in.l.vxori.de le. iij.& tex.ī.l.cū pater. §. dulciſsimis. de le.ij. & ī.l. phibere.§.planè.j.qđ vi aut clā.p Abb.ī c. cū venerabilis. de ſen.excō. p gl.ī c.j.de cōceſ.p̄bē.p Imol.& Anch.ī.c. paſtora.de dona.

eo quòd videtur translatum dominiũ in dubio, cum
præcedat causa habilis. casus videtur. s̈. de iur. do.
l. dotis fructus. §. fina. & l. seq. & . j. pro dote. l. j. circa
medium. Non obstant iura allegata in contrarium,
quia loquuntur de quadam adiectione quę fit mor-
tuo viro, & quæ habetur loco vniuersalis successio-
nis, quæ ibi non potest fieri, sed fit in casu speciali:
fauore libertatis, vt insti. de eo cui lib. ca. bo. addi. ꝑ
totum. & . j. de fideicom. liber. l. cũ verò. §. subuentũ.
Item facit pro Guil. l. cum pater. §. pater pluribus.
j. de leg. ij. vbi videtur dicere quod in dubio tradi-
tio videtur facta causa custodię, vt ibi no. glo. Solu.
ibi non pręcedebat aliqua causa, vnde in dubio non
pręsumitur causa donatiõis, sed causa custodię: hìc
94 secus. ¶ Tertiò† quęro: aliqui agentes hypotheca-
a ria[a] consequuntur omnia bona sibi obligata, vt pi-
gnori incumbãt: vt no. de bo. aut. iud. pos. aut. ei qui.
nunquid ergo hypothecaria intentanda per mulie-
b rem, erit huiusmodi effectus? Respon. non [b] credo.
Nam mulier agit constante matrimonio, vt ex spe-
ciali iure, & agit respectu certę causę, vt se suosq́ue
alat ex dote: ergo pro quantitate dotis agat hypo-
thecaria, vt. C. communia de leg. l. j. in fine. Idẽ not.
95 Cy. in. d. l. vbi adhuc in. xiiij. q. ¶ Quartò† quæro[c]:
c pone quòd vir constante matrimonio extra iudi-
cium vxori restituit certa bona pro sua dote, & con
fessus est se vergere ad inopiam, vel iurauit coram
iudice: & sic de plano cõfessus est vir, vtrum valeat
ista restitutio sic ꝙ pręiudicet viro, & etiam alijs cre
ditoribus ne possint hoc reuocare? Hęc quęstio est
dubia. Dy. eam tangit, & Cy. recitat in. l. vbi adhuc
in. xij. q. etiam videtur tenere ꝙ non valeat talis con
tractus: quia donationis est instar. vt ipse ibi ponit.
Ego arbitror istam quæstio. requirere altiorem in-
daginem. dico ergo sic: aut erat verum ꝙ confessio
cõtinet. s. ꝙ vergebat ad inopiam, & hoc constat: &
tunc non est dubium talẽ restitutionem valere: quia
cogitur bonam fidem agnoscere, vt. l. quoties. §. si-
cut. j. de admini. tut. & maximè si hoc est manife-
d stum, quod quasi habetur pro sententia[d], vt. l. em-
ptorem. s̈. de act. empt. & illo casu ipse non poterit
reuocare, nisi quatenus dedisset res maioris pretij,
quæ caderent in donationem. Creditores verò non
poterunt dicere contra. nisi vt possent facta restitu-
tione per iudicium contentiosum: aut est falsum, qa
vir non vergit ad inopiam: & hoc non constat, vel
non potest probari ipsum vergere ad inopiam: tunc
scias ꝙ ista falsa causa adiecta à sciente non vitiat
contractum, vt. j. de verb. oblig. si diuortio. Viden-
dum est ergo vtrum contractus ille valeat. Et ad
96 hoc examinandum dotalem regulam, omnis† con-
tractus ex quo dotis conditio fit melior, & vir non
efficitur pauperior, est licitus inter virum & vxo-
rem. & hoc probatur. s̈. de iur. do. l. ita constante. cla
97 rius. j. eo. titu. l. fin. In† proposito ergo si vir assigna-
uit dotem vxori, vt habeat eam loco pignoris: tunc
dotis conditio fit melior, & securior esse videtur, ex
eo quòd res est pignorata, & vir non efficitur pau-
perior, cum de iure esset tacitè obligata. sed tantum
minus habet ipse maritus quòd ante istas res admi-
nistrabat, ipse modo non administrat, sed mulier.
vtrum propter hoc videatur conditio viri facta de-
terior, ita quòd possit reuocare? dico quòd vsq; ad
quantitatem dotis ista donatio vel administratio
istorum fructuum facta mulieri valet, sed quod est
vltra dotis quantitatem poterit reuocari. Casus est
s̈. de do. inter vi. & vx. l. ex annuo. creditores ergo id
qđ est vltra dotis quantitatem poterunt reuocare.
qđ est infra non poterunt, nisi vt possent restitutio
98 ne facta ex vera causa in contentioso iudicio. Si† au
tem vir assignauit volens in eam transferri domi-
nium: tunc est dubium. nam videtur ꝙ non possit
fieri per tex. C. si dos constante matri. l. j. & in aut.
de nupt. §. dotis. & . s̈. de relig. & sumpt. fun. l. sed si
pro rata. ¶ Contrarium dico quòd valeat, & in vxo
rem transeat dominiũ: quia ista restitutio non fit ad
aliud, nisi vt vxor se suosq́ue alat. vt. d. l. vbi adhuc
C. de iure. do. sed in hac causa dos potest restitui, vt
l. mutus. §. manente. s̈. de iur. dot. ergo &c. hoc modo
intelligo dotem fuisse restitutam, vt. s̈. ad velleia. l.
vir vxori. §. primo. ¶ Præterea regula pręcedens ha
bet locum, quando causa dotis fit melior, & vir non
efficitur pauperior: quia fructus deseruiunt oneri-
bus matrimonij: neq; res poterit alienari. Non ob.
l. j. C. si dos constan. matri. cum similibus. quia istud
verum, quãdo talis restitutio cadit in donationem:
puta quia restituit simpliciter, vt mulier habeat sibi
fructus: nec conuertat in oneribus matrimonij. vn-
de in fructibus est donatio, hìc non: vel etiam ibi re-
stituit vir qui ex pacto dotem debebat lucrari, sed
hoc casu in hac restitutione agitur etiam tacitè, vt
pacta dotalia in suo statu permaneant, ergo vir non
efficitur pauperior, & dotis conditio fit melior: er-
go valet, non ergo reuocabit vir, nisi res vltrà vale-
ret: ita quòd caderet in donationem, nec creditores
poterunt reuocare, nisi sicut possent restitutione fa-
cta ex vera causa, & in contentioso iudicio. ¶ Ad-
99 uerte† tamen quòd inter illam restitutionem quę fit
ab eo qui ad inopiam vergit, & eam quæ fit ab eo
qui non vergit, est differentia in periculo deteriora-
tionis rerum, vt dicam. j. proxi. q. ¶ Item aduerte ꝙ
100 † in omnibus prædictis casibus requiritur quòd ap-
pareat instrumentum dotis confectum ante contra
ctum matrimonium. Nam si constante matrimo-
nio confiteretur se dotem recepisse, & pro illa dote
confessata restitueret sua bona: siquidem dos fuis-
set in rebus mobilibus, præsumptio est iuris & etiã
de iure, quòd fuit fraus: & nullo modo præiudicat
creditoribus, vt. C. de do. ante nup. aut. sed iam ne-
e cesse. & vide ibi per Cyn. an autem [e] ipse vir posset
reuocare, vide plenè per Cyn. C. de do. cau. l. quod
101 de suo. ¶ Quintò † quæro si tales res mulieri resti-
tutæ fierent deteriores: ad quem incommodũ per-
tinebit. Respondeo: aut fuerunt restitutę in pignus
& hypothecam: & periculum est viri, vt. C. de pign.
act. l. pignus. aut fuerunt ei restitutæ vt dominium:
& tunc (si quidem est vera causa, vt inopię) peri-
culum erit mulieris: quia illi res perijt cuius est, vt
d. l. pignus. & erit commodum, & incommodum,
sicut in alijs rebus dotalibus, vt. s̈. de iure do. l. iiij. &
de vtroq; probatur. s̈. de iure do. l. plerunq;. in princ.
& hoc videtur sequi Guil. de cu. in. d. l. si noxali. §. j.
s̈. de pecu. Si verò fuerunt res restitutę ex falsa cau-
sa inopię: tunc dicitur quòd periculum semper est
viri. nam ad dictam restitutionem lex duo requirit,
scilicet causam iustam, & vt se suosq́ue alat. & hoc
videtur innuere, vt. s̈. proxi. dixi. Item vt soluatur
mulieri non perditurę, vt patet in. d. l. mutus. §. ma-
nente. s̈. de iure do. sed postquàm perdidit mulier:
quia deteriorata est dos mulieri, perditurę data est:
ergo restitutio non videtur tenuisse in ipsius mulie-
ris præiudicium. hoc videtur tenere gloss. in simili. s̈.
e. l. si cum dotem. §. j. in gloss. super verb. & ex iustis.
commodum verò pertinet ad mulierem. tamen si
res efficiatur melior, nõ est perditura mulier. Et sic
erit casus in quo fallit regula iuris, secundũ naturã.
nec mirum: quia ideò est qa nõ est par ratio lucri &
dãni, vt no. Dy. in. c. qui sentit. extrà de re. iur. lib. vj.
102 ¶ Sextò† quęro quid si fructus dotis restitutę non
sufficiunt vxori ad alimenta: vtrum vir teneatur da
re vltrà. Certè sic, si habeat vnde det: quia etiam nul
103 la† dote constituta tenetur eam alere, vt. l. quòd si
nulla. s̈. de relig. & sump. fu. & no. s̈. eo. l. si cum do-
tem. §. sin autem. in fi. plenè per Cyn. de nego. gestis
l. quod in vxorem. & in Specu. qui fil. sint legi. §. j.
ver. nunc dicamus. de vxoris alimentis. ¶ Septimò
104 † quęro quid si fructus sunt tot quot supersunt pro
omnibus oneribus matrimonij. Respondeo viro re-
stituuntur: nam dotis fructus debent esse viri, vt. s̈.
de iure do. l. dotis fructus. si ergo lucraretur vxor: vi-
ri conditio fieret deterior: quod noluerunt hæc iu-
ra, vt dictum est. Præterea esset donatio quæ est
prohibita inter virum & vxorem. facit ad hoc opti
105 mè. C. de epis. & cle. l. ij. ¶ Octauò† quęro vtrum il
la petitio quam vxor facit, habeat effectum solidę
exactionis, an solum inquantum vir facere potest.
gloss. vltima huius princi. ibi, & cum certo tempe-
ramento &c. tenet quòd vir exigatur inquãtum fa-
cere potest. sed in. l. vbi adhuc. tenet contrarium, qđ
exigatur insolidum. assignat rationem: quia non
potest

POMATES.

a ¶ Hypothecaria. Vide de isto vbo aliqua per Alexã. cõsi. xl. col. ij. volu. iiij. & Barba. ĩ. l. cũ pater. §. pater pluribus. ff. de leg. ij.

b ¶ Rñ. nõ. idem hoc tenẽt Raph. & Ioan. in addi. ad spe. in ti. de do. ĩter vi. & vxo. §. fi. in add. inci. vt not. in. d. l. vbi. adde tu. & ad Bar. hic vide Alex. de Imo. in cõsi. iiij. col. v. in. ij. vol.

c ¶ Quartò quęro. Adde Alex. consi. xl. aliâs. iiij. col. vij. ij. volu.

d ¶ Quasi hr̃ ꝓ sententia. Adde quòd ipse melius locut⁹ est in. l. is cui bonis de verb. obli. quia imò habet vim sententię, iuxta not. ꝑ doc. ĩ. c. cũ sit romana. de app. & in. c. ad nostrã. el. ij. de iure iu. Bal. in. l. j. j. de cur. fu. & in. l. is cui. j. de test. & ĩ. c. vr̃a. de coha. cle. & mul. Bal. in ꝓposito nr̃o consi. xl. iij. vol. vbi consuluit super causa cuiusdã cõdemnati ob maleficiũ, q post maleficiũ assignauit dotẽ vxori, & quęrebatur an valeret: quia post cõdemnationẽ ꝙ vergeret ad inopiam non erat ꝓbatum ipse consuluit valere: quia cõdemnatio priuatę personę & sñia cõdemnatoria faciebant manifestũ ipsum vergere ad inopiã. lati⁹ ibi videto.

e ¶ An autem. Vide Bart. in aut. sed iam necesse. C. de do. ante nup. & in l. si volũtate. C. de do. ꝓmi. per Bart. & alios ĩ. l. si diuortio. de verbo. ob. & ibi per Alex.

potest agere, cum alatur à muliere. Cyn. tenet ibi illā gloss. Idem Rayn. hic intelligo ergo vltimam glo. hic bene dicere, & diuersis casibus loqui.
106 ¶ Ad cuius declarationem pręmitte, quòd † quando agitur actione in rē contra virum vel alium qui habeat beneficium ne conueniatur, nisi inquantum facere potest, illud beneficium non habet locum: quia tunc agitur contra eum tanquàm quemlibet possessorem. casus est. j. de re iudi. l. nesennius. §. fundum. ita tenet Guil. de cug. s. de condi. inde. l. quod nomine. Nec ob. j. eo. l. si filio. la. ij. & quod ibi not. per Dyn. quia intelligo ibi qn̄ agitur personali. & ita intelligebat Ray. nunc ergo dico ꝙ quando mulier agit hypothecaria, sicut loquitur lex vbi adhuc tunc vir debet condemnari insolidum: quia contra eum agitur reali, tanq̄ contra quēlibet possessorem. Item non potest agere, vt dicit gl. Item nullum parat sibi pręiudiciū sol. ma. nā offerēdo vxori qđ sibi debet cū effectu habita ratiōe ne egeat, recuperabit hypothecam suam: & ideò notabiliter dicit glo. ibi, hoc casū &c. q. d. qn̄ agitur hypothecaria: sed in casu legis nostræ agitur personali, tanq̄ contra virum: meritò habebit beneficium. Nec ob. si dicas quòd nō potest agere, cum alatur à viro: quia dico ꝙ si istud suum beneficium nō amitteretur, nec posset opponere exceptionem istam: fieret sibi pręiudicium in futurum so. ma. nam cum mulier agat personali, si daretur sibi res insolutum, & sic transiret in eam dominiū sol. mat. ageret rei ven. per quę iura vir excuteretur insolidum (vt dixi) poterit ergo ista exceptio opponi in illo iudicio, qua omissa sol. mat. viro non esset consultum, vt dixi in
107 pręcedenti articulo in. vij. q. & hoc credo verū. ¶ Nonò † quero si vir post restitutionem effectus est diues, nunquid dos sibi restituetur. Glo. in. l. vbi adhuc. tenet ꝙ non, sed remanet penes vxorē. quā glo. ibi approbat Cyn. potissimè per fi. illius. l. ibi, si quas postea forte quęsierit &c. vbi videt tex.
a alij sunt in contraria op.[a] qđ videtur tenere Spe. in. d. §. fi. ver. quid si. in fi. Et hanc vidi tenere quosdam modernos doc. allegantes pro casu. l. dicentes ꝙ illud qđ fit propter inopiam, est temporale, donec superueniant diuitię, vt. s. de mu. & ho. l. cura. §. deficientium. & de vac. mu. l. his honorib⁹. §. auctis. de iur. immu. l. semper. §. negotiatio. Ego sustineo glo. hic, & sic
108 probo quandocunq; † casus superueniens qui ab initio impediret actum geri, tendit ad eundem effectū cū actu gesto ex superuenienti casu tunc, non tollitur qđ est gestum, vt. j. ad leg. falc. l. verbis. & insti. de leg. §. ex cōtrario. Dy. in. c. factum legitimè. in fi. extrà de reg. iu. li. vj. sed hęc restitutio facta est ad securitatem mulieris, & diuitiæ superuenietes tendunt ad eundem effectum. s. ad securitatem mulieris: ergo non tollitur restitutio iam facta, pro hoc videtur casus. s. qui satisd. cog. in. l. sciendū. §. fi. vbi cautio interposita pro securitate à paupere vel à non possidente immobilia,
b non tollitur[b] superueniente possessione vel diuitijs. Rō quia quicquid superuenit, tēdit ad eundem effectum, scilicet securitatem. & per hoc patet responsio ad contrarium. s. ad. §. deficientium. cum similibus: quia ibi diuitię quę superueniunt, tendunt ad contrarium effectum cum actu iam cele
109 brato. ¶ Decimò & vltimò quęro † nunquid ex istis bonis mulier tenebi
c tur alere non solum virum, sed etiam socerū, [c] & filios viri ex alio matrimonio. Credo ꝙ sic, si sunt bona omnibus sufficientia, aliàs secus. de quo dic vt no. per Cy. in. d. l. vbi adhuc. in. x. q. Et hęc de ista repetitione sufficiant.

SVMMARIVM.

1 *Actio de dote quòd non nascatur constante matrimonio. & nu. 2.*
3 *Conditio omnino extitura quando impediat natiuitatem actionis?*
4 *Dictio sed cum, exponitur pro quando.*
5 *Maritus quòd possit dotem repetere.*
6 *Hæredi differenti hæreditatem adire, statuitur tempus ad adeundum: uel datur curator bonis.*

Si exhæredato. Iste. §. legitur quatuor modis. duobus modis in gl. ista. alij duobus modis in glos. in. l. pater. in princip. de do. pręleg. Et breuiter hoc intendit secundū lect. quā tenebo. Inopia contingens per exhæredationem, incipit esse euidens à die aditę hæreditatis. h. d. ¶ Opp. actio de dote nascitur so. ma. vt. l. in rebus. §. omnis. C. de iur. do. & l. cum notissimi. §. illud. C. de pręscr. xxx. an. sed hic durabat matrimonium: ergo actio de dote non est nata. ¶ Huius timore glo. legit primo modo, quia post mortem soceri solutum est matrimonium morte, vel diuortio. quia lec. vera est in se, sed non congruit literę, quę dicit ex die aditę hęreditatis, tunc enim incipiet actio de dote à die soluti matrimonij, nec aditionem hęreditatis debemus inspicere. ¶ Secūdo modo legitur secundùm Ro. ꝙ matrimonium durabat, sed vir vergebat ad inopiam, & sic actio nascitur constante matrimonio, vt. s. proxi. hanc reprehendit gl. per rationem in ea positam, sed mihi videtur hanc lec. esse bonam, vt. j. dicam. ¶ Tertio modo legitur in. l. pater. in prin. de do. pręlega. ꝙ dos petatur actione ex testamento, non ac. de dote. quod nō placet: quia illud est contra istū tex. qui dicit, mulier agit de dote. Pręterea sumus in materia actionis de dote, non in materia actionis ex testamēto. vnde in dubio de actione de dote intelligitur, vt. l. Imperatores de in diē adiect. ¶ Vnde alij legunt quarto modo, quòd hic matrimonium constabat, & actio de dote nascitur constante matrimonio, quando socer mortuus est. & hoc tenebat Io. in. l. pater. in prin. j. de do. pręleg. hoc etiam tenebat Iaco. de are.
1 quod mihi non placet, vt statim dicam. ¶ Pro huius gloss. declaratione † quæro quando nascitur actio de dote. gl. dicit quòd hic non dicitur, sed dicetur in. l. v. in fi. j. de bo. dam. Certè circa hoc gloss. variat. nam gloss. l. iurisgentium. §. quinimmo. versic. vt puta post diuortium. & versi. idem marcellus. s. de pac. tenet quòd actio de
d dote nascitur [d] constante matrimonio. pro quo videtur casus. C. de iur. do. l. auia. & j. eo. l. quoties. & l. v. in fi. j. de bo. dā. probatur per rationem: quia conditio quæ est omnino extitura, non suspendit natiuitatem actionis: vt. l. si pupillus. §. qui sub conditione. j. de noua. sed actio de dote pendet ex ista conditione, si matrimonium soluatur, sed certum est matrimonium debere solui, vt in auc. de nu. §. nuptias. ergo &c. ¶ Alia est opi. Ioan. in. d. l. pater. quam te-
a net Iac. de are. s. quòd actio de dote nascatur cōstante matrimonio contra hæredem soceri, non contra maritum, nisi causa inopię, & hoc probo. primò per istam. l. secundò per. d. l. pater. in prin. de do. præle. tertiò, quia respectu soceri mortui solutum est matrimonium, vt. l. cum hic status. §. si socer. s. de do. inter vi. & vxo. ergo contra hæredes soceri competit actio. Præterea videtur casus in. l. sed & si pro dote. §. j. de leg. pręstan. ¶ Tertia est opi. nostrorum glos-
b satorum, qui indistinctè dicunt, ꝙ actio non nascitur constante matrimonio, vt. l. cum notissimi. §. illud. C. de pręscri. xxx. an. & ibi gloss. & l. in rebus. §. omnis. C. de iur. do. & ibi tex. & glo. idem tenet glo. in. l. quia. eo. tit. & s. de pig. act. l. si rem. §. omnis. s. e. l. si cū dotem. §. si mulier. & j. de bo. dā. l. v. & videtur text. in. l. seruum dotalem. j. de manumis. & hoc tenet gl.
2 & Dy. Ego dico † hoc esse verissimum: quia etiam contra heredes soceri mortui non nascitur actio constante matrimonio. tex. est in. l. ij. in prin. j. de dot. pręle. ¶ Ad contrarium respondeo ad. l. auia. C. de iure do. dic vt ibi ad. l. quoties. j. eod. dic vt ibi. ad. l. v. de bo. dam. dic vt ibi in gl. ¶ Ad rationem quòd conditio est omnino extitura, dic secundùm Dyn. in. l. pater. j. de dote præle. quia potest esse quòd soluetur matrimonium culpa mulieris. & sic non nascitur actio de dote, & sic non est omnino extitura.
3 vel dic conditio † extitura omnino impedit natiui-
c tatem actionis, verum est, si est certum an & quando existat. vt ipse Dyn. dicit in. l. si pupillus. j. de noua. sed hic non est certum an & quando, ergo &c. Ex his concluditur, quòd glo. allegatę in. l. iurisgentium. s. de pac. non sunt verę. ¶ Ad rationes Ioan. & Iaco. de are. respon. Et primò ad istum tex. quòd
d hic teneo opp. Roge. suprà positam, quòd vir accepit dotem, & est exhæredatus à patre. Certè propter hanc exhæredationem incipit esse non soluendo. vnde mulieri actio de dote incœpit competere: sed quia non est certum exhæredationem nocituram, nisi adita hęreditate cum tunc sumat effectū, vt. l. filium. §. sed cum exhæredatio. j. de contratabu. & j. de lega. præstan. l. j. & l. si quis filium. C. de inoffi. test. & ideò tempus aditionis inspicitur: quia tunc euidentissimè apparebit mariti facultates ad dotis exactionem nō sufficere, vt requiritur in principio huius legis. ¶ Ad. l. pater. j. de dote præleg. dicō quòd ibi exegit de facto. Ad rationem cum dicitur quòd quo ad socerum est solutum matrimonium, dico quòd non sufficit, vt in. l. ij. in prin. de do te præleg. ¶ Ad. l. sed & si pro dote. §. j. de leg. pręst. dico quòd ille casus non est contra. dicit enim ille
4 text. ibi, sed † cum constante matrimonio aduersus hæredes soceri &c. expone sed cum, id est quando, quod est viro vergente ad inopiam post mor-
5 tem soceri, vt in casu huius. §. ¶ Quæro an † maritus ipse possit dotem repetere. gloss. dicit quòd sic,
6 & bene. ¶ Quærit Dyn. † quid si hæres institutus per malitiam differt adire hæreditatem. respon. ꝙ statuetur ei certum tempus ad adeundū, vel dabit curator bonis, vt. l. si quis instituatur. §. j. j. de hære. instit. & l. j. in prin. de suc. ędic. & s. de cu. bo. dan. l. j.

SVMMARIVM.

1 *Maritus debet cauere de dote soluēda, annua, bima, trima die in casu inopiæ. & nu. 8.*

* Pro ītellectu. l. si filio. la. ij. ff. sol. mat.
a ¶ Cōtraria opin. Adde ꝙ in eadem fuit Rapha. vt refert Pau. de ca. in. l. plib⁹. de ver. ob. q dicit: qa nō dat bonū rīnum ad. l. sciē dū. iō sto cū Bar.
b ¶ Non tollit. Idē tenet Io. an. ī sępi⁹ alle. ti. de do. ī. d. §. fi. ver. qd si vir. bar. in. l. plurib⁹. §. & si placeat. & ibi pau. de cast. j. de verbo. obligati. Ange. in §. illud. ī aut. de ę qua. do. & Bald. post Cy. ī. d. l. vbi. & Imo. hic. Anto. de bu. ī. c. p vestras. ange. hic. Bal. Ro. Raph. hic tenent cōtrarium de quo hic vide per Alex.
c ¶ Socerum. Adde tex. & qđ ibi not. Bal. in. l. si paterno affectu. C. de neg. gest.
d ¶ Nascitur. Vide Bal. cōsi. cij. j. volu. vbi cōsuluit quòd stāte statuto quòd mariti in dotib⁹ & bonis mulierū cōstante mrīmonio sint vsufructuarij, & mortuis maritis incōtinēti oīa bona mulierū restituant, ꝙ dotes consistētes in pecunia nō poterūt petere mulieres intra annū, licet in statuto facta sit mentio de dotib⁹, & quia adhuc actio de dote non est nata intra annū: & si sit nata, non est efficax. vt posit dici ī bonis. latius vide in allegato consilio.

2 *Cautio de dote restituenda an sit prohibita, sicut prohibetur cautio de dote conseruanda.*
3 *Aliquid fieri uno tempore, & fieri alio; & conferri in illud, quod idem sit: nisi lex initio resistat. nu. 7.*
4 *Signum uniuersale de sui natura requirit plura.*
5 *Debitor, dicitur quodammodo seruus creditoris.*
6 *Duo rei an poßint in dote constitui? & nu. 8.*
9 *Interusurium medij temporis, quando æstimetur in restitutione dotis ad inopiam?*
10 *Vir uolens soluere dotem ab initio, quòd deducat commodum medij temporis.*
11 *Vir quando poßit soluere dotem ante diem uxori?*
12 *Satisdatio de qua hic, petitur officio iudicis.*
13 *Libellus in remedio huius. §. quomodo formetur.*
14 *Periculum rerum dotalium regulariter ad mulierem spectat.*
15 *Culpa in rebus proprijs non punitur.*
16 *Maritus in rebus dotalibus tenetur de leui culpa.*

* Quoties. Si per maritum nõ satisdetur cũ
posit, statim insolidũ condem-
natur. sed si non potest, medij temporis interusu-
rium deducetur: nec mulier potest voluntatem suã
mutare. hoc dicit in gloss. legitur duobus modis. pri-
mam Rog. reprobat. vnde pone casum secundùm
1 secundam lectu. ¶ Et not. quòd maritus debet † sa-
tisdare de dote soluenda annua, bima, trima die. dic
vt in. l. in omnib⁹. ﬀ. de iudi. & l. vniuersa. C. de preci
bus imper. offe. ¶ Opponitur quòd non debet satis
dare, sed cauere, vt. l. diuortio. §. interdum. ﬀ. eo. Solu.
ibi in muliere: hic in viro. secundùm Dyn. quod dic
vt in contrario. ¶ Opponitur. C. ne fideius. do. den.
de. l. j. Solu. gloss. quod ibi prohibet satisdari cõstan-
te matrimonio, hic permittit eo soluto. a in contra-
rio recitatur quædam opinio secundùm quam sol-
2 uitur. quod ibi † prohibetur satisdatio de dote con-
seruanda, non autem de dote restituenda. de qua lo-
quitur hìc. & illam opinionem tenet Dyn. & ita di-
cit se consuluisse. Quę ergo illarum opinionum sit
verior, videamus. & pro Dyn. facit: quia in dote pos
sunt constitui duo rei, vt. l. fin. C. de do. cau. sed duo
rei videntur adinuicem fideiubere, vt. l. vir vxori. in
3 fin. ﬀ. ad velleia. ¶ Prætera † paria sunt aliquid fieri
vno tempore, vel fieri alio, & conferri in illud &c.
vt. l. in tempus. j. de heredi. insti. & l. quòd sponsę. C.
de dona. ante nu. sed matrimonio soluto potest sa-
tisdari de dote restituenda: ergo eodem modo ma-
trimonio constante, cum conferatur in tempus so-
luti matrimonij. ¶ Præterea probatur per. l. cum
oportet. §. non autem. coniuncto. §. fin. eiusdem. l.
secundùm solu. quam facit ibi gloss. C. de bon. quæ
lib. ¶ Præterea pignora possunt constitui pro do-
te restituenda, vt. l. quàmuis. aliâs incipit, Calipo-
dius. j. de solut. secundùm Dyn. ¶ Præterea pater
videtur fideiussor filij, vt. l. cum filius. in prin. & l. si
seruum. in princ. de verbo. oblig. & §. penulti. sed pa
ter potest obligari pro dote filij, vt. l. si cum dotem.
§. transgrediamur. ﬀ. eo. & j. l. proxi. in prin. ergo &c.
¶ Præterea videtur text. in. l. & si fideiussor. in prin-
cipio. j. de re iudi. & l. alia. in prin. ﬀ. eod. & quod ibi
not. In contrarium est opi. Azo. in. d. l. j. C. ne fide-
iuss. do. den. & hoc tenet Inno. in. c. per vestras. ex-
trà de dona. inter vir. & vxo. quod mihi placet. pri-
mò per. l. j. & ij. C. ne fideius. do. den. quia. l. j. prohi-
bet fideiussorem dari pro dote conseruanda. lex. ij.
dicit quòd ampliatur. l. prima. ergo prohibet omnẽ
satisdationem constante matrimonio, aliâs nulla
ampliatio esset. ¶ Præterea. vide tex. ibi dum dicit,
nullam satisdationem fieri. & sic vtitur signo vni-
4 uersali, quod † de sui natura requirit plura, vt not.
in. l. in re mandata. C. mand. prohibet ergo non so-
lum satisdationem de re conseruanda, sed etiam de
restituenda. ¶ Præterea ratio quæ ponitur in. d. l. fi.
est, ne vlla causa perfidiæ oriatur inter virũ & vxo-
rem, sed illa ratio habet locum, siue detur fideiussor
de dote conseruanda, siue de dote restituenda vni-
formiter, semper enim potest maritus dicere mulie
ri quòd ipsa esset perfida aduersus eum, cum ab eo
fideiussores exigat, propter quod ipse maritus est
fideiussoribus obligatus, & est quasi seruus eorum:
5 quia debitor † dicitur quodammodo seruus credi-
toris, vt. l. fideicommissa. §. si rem. j. de leg. iij. & C. de
noua. l. iij. ¶ Præterea contra Dyn. est: quia fideius-
sio de dote conseruanda, & de dote restituenda est
idem. non enim potest restitui si non conseruetur,
vt patet in deposito quod datur ad conseruandum
per quod ille obligatur ad restituendum, vt. l. j. ﬀ. de-
positi. Sicut ergo prohibetur dari cautio de dote cõ-
seruanda: ita & de ea restituenda constante matri-
monio: sed eo soluto potest interponi, vt hìc. Ad ra-
6 tionem † Dyn. dum dicit quòd in dote possunt cõ-
stitui duo rei, dico quòd in. d. l. fin. non dicitur hoc,
sed dicitur quòd duo rei possunt recipere dotem:
nec adijcit insolidum. sed si sic intelligeres, quòd es-
sent personæ inuicem coniunctę: vt pater & filius
vel duo fratres: & sic ex hoc non oritur causa perfi-
7 diæ constante matrimonio, vt infrà dicã. Ad † aliud
quod dicit glos. per. l. in tempus. respondeo per. l. si
minor. ﬀ. de ser. expor. quòd hæc. l. resistit in initio.
Ad. l. cum oportet. §. non autem. C. de bo. quę. lib. re
spondeo ꝙ ibi loquitur in pignoribus in quibus nõ
est eadem ratio quę in fideiussore, vt. j. dicam. sed si
obligaret bona alterius, fateor ꝙ esset idẽ. Ad aliud
quod dicitur de pignoribus, si vir obligat bona sua,
non est eadem ratio. & non valeret. Ad id quod di-
xi de patre & filio recipientibus dotem, respondeo,
quòd sunt coniunctę personę, ita quòd propter hoc
non potest oriri causa perfidię. Ad. l. & si fideiussor.
j. de re iudi. cum si. respondeo quòd loquitur in fide
iussore dato â marito soluto matrimonio: aliâs illę le
8 ges non procederent. hoc autem † quod dixi, fideius
sorem non posse dari constante matrimonio, intelli
go, nisi in casu inopię: quia tunc est secus, vt in. c. per
9 vestras. extrà de do. inter vir. & vx. ¶ Oppo. ꝙ † nul
lum sit interusurium medij tẽporis, vt. C. de rei vxo.
ac. l. j. §. exactio. vbi videtur, quòd vir omnes fructus
debet restituere mulieri. Istud est forte contrarium.
quod Cy. tangit in. l. contraria, & nescit quid dicat.
Dico quòd omnes fructus qui percipiuntur ex re,
vel propter rem mulieris, debent ei restitui post an-
num: vt. d. §. exactio. & §. seq. & ﬀ. eo. l. diuortio. §.
non solum. Isto casu commodum mediorum tem-
porum est: ꝙ illo medio tempore habet commodi-
tatem istorum fructuum. facit. l. iiij. ﬀ. de pac. dota.
Si verò fructus percipiuntur ex dote: non tamen ex
re mulieris, vt puta si dos erat in pecunia, & sic erat
debitum in genere: tunc nomine vsurarum post an-
num maritus non debet aliquid restituere: merito
commodum medij temporis ęstimatur. ita loquitur
hìc. facit. l. si nauis. ﬀ. de rei vendi. ¶ Venio ad gloss.
fi. & oppo. & videtur quòd ipsa mulier inuita ipsa,
non patiatur hanc deductionem: vt. l. si tibi manda-
uero. in prin. & §. j. ﬀ. mand. Solu. gloss. hìc speciale
est in dote. vel solue vt in contrario. ¶ Quæro: quid
10 si † vir vult soluere ab initio, deducto commodo me
dij temporis, & mulier contradicit, an debeat audi-
ri vir? Quidam dicunt quòd sic. & ita ponunt ca-
sum hìc in versiculo nec. & hæc est vna lect. Sed
ista non est vera. quia hoc fit non tantum gratia mu
lieris, sed etiam viri, quæ lectu. potest esse vera, si in-
telligas virum satisdare non posse, & quòd mulier
in principio satisdationem petijsset, aliâs secus. non
enim hoc debet fieri ad petitionem viri. argumen. di
ctę. l. si tibi mandauero. §. j. ﬀ. mandati. Alij dicunt ꝙ
loquitur hìc quando iam est lata sententia contra
maritum: & facta est deductio contra mulierem:
quia tunc non posset mutare voluntatem: quasi di-
cat, si deductio non esset facta, non posset vir â mu-
liere consequi, vt fiat deductio. argument. l. si iudex
circunuentus. ﬀ. de minori. & l. illud. in fine. ﬀ. de ędil.
edict. Sed puto quòd eoipso quòd mulier petijt â
viro sibi præstari satisdationem, marito defertur,
per. l. hęc facultas. vel quod satisdet, vel si non po-
test, soluat deducto interusurio medij temporis: nec
mulier potest mutare voluntatem, vt hìc dicitur.
Non obstant leges allegatę incontrarium: quia lo-
quuntur in beneficio quod datur alicui de iure spe-
ciali, quod facilius tollitur: vt. l. in honorarijs. versi-
culo. sed cum rescissa. j. de acti. & obliga. ¶ Sed con-
11 tra prædicta † videtur quòd siue mulier velit, siue
nolit, maritus posit soluere ante diem. j. de solutio.
l. quod in

* Pro cõcordia. Aduerte ꝙ inopia nulla existẽte, fideiussor põt dari p virum vxori tã p dote cõseruãda ꝙ restituẽda. ita Bart. in. l. si cõstãte. in prin. in v. op. sed ibi do. Alex. arguit Bar. de cõtrarietate ĩ hoc §. quoties. Tu dic si bñ inspiciat̃ bar. nõ meret̃ asignari cõtrari⁹: nã loquitur in. d. prin. secũdũ vnã opin. postmodũ se remittit ad dicta p eũ ĩ hoc §. quoties. vbi amplè p. d. Alexã. de veritate illi⁹, & vr̃ tãdẽ cõcludere cũ Bar. q tenet negatiuã & dicit esse magis cõem, imò pl⁹ dicit &c. cũ iuramẽto qđ tñ est dubitabile. ĩtellige tñ prędictã cõclu. nega. cũ modificatiõib⁹. & limitationibus. de quib⁹ p. d. Alex. ĩ hoc. §. quoties.

a ¶ Eo soluto. Idẽ tenuit gl. in. l. j. C. ne fi. do. den̄. idẽ tenet Spe. ĩ ti. de do. post diuor. rest. §. fi. ver. illud. Bal. in l. si cũ dotẽ. §. trãsgrediamur. ﬀ. eod. ang. ĩ aut̃. de ęqua. do. §. illud. Ray. & Ro. hìc ĩ pri. l. Bal. in. l. pfectitia. ﬀ. de iur. do. Ni. de nea. hìc. & Rapha. qui dicit hãc ẽẽ cõem opi. rõnes adducũtur quę in lecturis põt videri. & Pau. de ca. idẽ dicit vidisse practicari & seruari, nisi statutũ sit cõtrariũ, vt est Florentiæ. postea quęrit qd̃ si pstat̃ talis fideiussor cũ iuramento, an valeat. rñdit dicens: Bar. dicit ꝙ non, in. l. si qs pro eo. C. de fideiusso. qa cũ phibitio est ĩ personã &c. Cõtrariũ dicit se cõsuluisse in ciuitate Lucana. fundamẽta hìc videte p eũ. & Sol. ad. d. Bar. in hoc cõmuniter reprobat̃ cõs. Pau. est. clxix. & se. & an posint cõstitui duo rei in dote restituẽda, vide ĩ. d. cõsi. fallit ẽt in extraneo secundũ Imo. & Rom̃. q põt hr̃e fideiuss. de dote restituẽda. & dat Pau. de ca. ĩ. d. cõsi. cautelã cõtra dictũ ti. ne fideius. do. den. scilicet ꝙ aliqs absente marito recipiat dotẽ sol⁹, & pmittat dotẽ saluare & restituere, quia de hoc non loquit̃ ille ti. hãc cautelã dixit Alex. nõ carere periculo. hic vide per eũ. dubium facit, si appareat posteà de indemnitate facta per maritũ, an ista simulatio noceat vxori: & vr̃ ꝙ nõ p id qđ in simili dicit Bal. ĩ. l. j. C. ad velle. p text. ĩ. l. seia mãcipia. ﬀ. ad velle. vbi dicit ꝙ cũ mulier nõ possit p alio fideiubere, sed p suo facto sic: si tñ pmisit tãquã ĩ facto pprio: licet postea reperiat̃ p aliquẽ ei pmissã ĩdẽnitas, sua pmissio non vitiatur. quod est notãdum.

l. quod in diem. §. j. Respondeo. si maritus vellet, statim insolidum nulla facta deductione posset, vt. l. contraria. sed si vult deducere, non potest, nisi prius mulier ab eo petat propter quod ei defertur conditio. Nec obstat. s. eodem. l. diuortio. §. interdum. &
12 quod ibi not. vt ibi dixi. ¶ Quero† quo iure petatur hęc satisdatio. Respondeo, officio iudicis. vt hic, &
13 l. in omnibus. s. de iudi. ¶ Quero. † qualiter formabitur hic libellus? respondeo: potest mulier petere sibi satisdari, & adijcere quòd si per contumaciam recusauerit, statim condemnetur insolidum. argumen. C. vnde vi. l. non ab re. & l. cōductores. C. locati. Puto etiam quòd si simpliciter petat sibi satisdari: succedit officio iudicis, ad illud faciendum, secundùm formam illius. §. ¶ Vlti. glo. assignat argu. contrà de l. fin. C. qui bo. ced. pos. dicit Dyn. sol. vt ibi: vel sol. vt colligitur suprà eo. in gl. ibi, vel dic verius.

Siue autem. Quero: quando est periculum mariti? respondeo re-
14 gulariter† esse periculum mulieris: quia res perit ei cuius est: vt. l. pignus. C. de pig. ac. Fallit in casibus hìc notatis in gloss.

Si vir. Vir tenetur restituere quicquid habet vel habere sperat à liberto dotali, nisi animo donandi, vel compensandi sibi permissum fuerit manumittere. hoc dicit. ¶ Opp. quòd ista cōditio non valeat, cum sit pactum de futura successione: vt. l. fin. C. de pac. quod gloss. soluit notabiliter: quod dic vt plenè scripsi in. l. stipulatio hoc modo concepta. infrà de verbo. oblig.

Si maritus. In bono sufficit maritum esse talem in rebus dotalibus, qualis in suis est, secus in malo hoc. dicit notabiliter.
15 ¶ Nota quòd in rebus† proprijs [a] culpa non punitur. sic suprà eodem. l. etiam. §. licet. & de peti. here. l. si quid possessor. §. sicut. & C. mandā. l. in re mandata. ¶ Opponitur. s. de his qui sunt sui vel alieni iuris. l. secunda. §. j. Solu. ibi. ex qualitate facti apparebat dolus. ¶ Opp. quòd res dotales non sunt alienę sed proprię: vt. l. doce ancillam. C. de rei vendi. Sol. intellige alienę: scilicet spe, tam in faciendo quàm
16 in negligendo. ¶ † Quero, vtrum maritus teneatur in rebus dotalibus de leui culpa. ¶ Quidam distinguunt, aut committit in faciendo, aut negligendo &c. finaliter glos. tenet quòd teneatur de leui culpa, quod est verum: siue in faciendo siue in omittendo: quod dixi in. l. si mora. suprà eodem.

a ¶ Rebus proprijs. Adde φ non sufficit quem vti negligentia in rebus ꝓprijs, vt excusetur si eadem vtatur in alienis secundùm doc. qđ limita, nisi res alienę essent commissę arbitrio istius negligentis. secundū Bar. in. l. j. j. de sol. per. d. l. j. iūcta. l. ceterū. cū gl. ma. eo. ti. & ibi Ange. & Pau. de cast. & qūo ꝓbet negligentia qñ ī aliquo actu requirit diligentia. vide Bart. cōsil. cij. inci. charissime.

SVMMARIVM.

1 *Compensatio fit in dote, quando quantitas debetur utrinque.*
2 *Vxor commodans res uiri, quando committat furtum? Et ibi ad quid teneatur.*
3 *Tempus quod datur mulieri ad restituendas res uiri per ipsam commodatas, est in arbitrio iudicis.*
4 *Vir sciens uxorem commodare res suas, & non prohibens, quando uideatur permittere?*
5 *In obligatione rem restitui quòd ita deuenitur ad æstimationem, non apparente re, sicut non extante.*
6 *Res commodata per uxorem si non inueniatur, quòd teneatur cauere: & de quo caueat.*

Si vxor. Qui propter dolum tenetur restituere rem, non consequitur dilationem ad eam perquirendam, aliàs secus. hoc dicit. ¶ Oppo. C. de rei vxo. de. l. vnica. §. taceat. & §. sed nec ob impensas. quidam dicunt quòd hìc corrigi-
1 tur, sed veritas est† ista, φ fit compensatio, quando quantitas debetur vtrinq́. dixi in. l. rei iu. §. j. s. eod. ¶ Dicitur hìc quòd compensabitur. quero quid? In
2 glo. sunt opi. nam gl. tenet φ† mulier teneatur ad duplum, vel ad quadruplum: quia furtum commisit. Hu. quòd ad simplū tantū. & hanc tenet Dyn. nam cōstante matrimonio nō nascitur actio poenalis, ergo non nascitur eo soluto. nisi de nouo contrectet: sed hìc non contrectauit: ergo &c. vt. l. iij. j. re. amo.
3 ¶ Quero† qđ tempus est istud quod datur mulieri. In glo. sunt opi. tene quod erit in arbitrio iudicis. arg. l. j. in fi. j. de iu. delib. ¶ Quero, an eo ipso† quòd
4 vir non prohibuit, videatur permittere? Gloss. videtur dicere quòd sic, quod intelligo, si vir sciuit & nō prohibuit: [b] aliàs secus, vt. l. qui vas. §. vetare. j. de fur. Idem si res erat quam verisimiliter mulier credebat virum permissurum commodare. ar. l. inter omnes. §. rectè. j. de furt. & institu. de obli. quę ex delict. nas.
5 §. placuit. & ibi not. ¶ Vltimò no. † φ in obligatione rem restitui, sicut deuenitur ad ęstimationem re non extante, vt. l. in re furtiua cum similibus. de condi. fur. ita re non apparente. [c] vt hic in tex. expressiꝰ in. l. cum res. versic. item si res. j. de lega. j. ¶ Querit
6 glo. † de quo cauebit? Dic vt in glo. quæ incipit, vt inueniat si possit, & restituat. sed illud quod dicit, vel actionem cedat, non est verum: quia non liberatur cedendo actionem: quia nō tenetur eo quòd habeat actionem: sed ex sua culpa tenetur.

SVMMARIVM.

1 *Instantia iudicij cœpta, quòd non transeat in fiscum. nume. 4.*
2 *Fiscus quòd non sit hæres.*
3 *Instantia cœpta cum filio, quod transeat in patrem.*
5 *Iudicem pro parte pronunciare quando sufficiat.*
6 *Actor si petat totam rem, & in fine iudicij apparet reū possidere pro parte, iudex pro parte condemnat, & sententia ualet.*
7 *Actionem habens ad quinquaginta, si petit centum quòd iudicium teneat.*
8 *Dos quando tota publicari poßit constante matrimonio, & eo soluto?*

d **Si bona.** [d] Si iudicium tenet pro parte, sufficit pro parte ferri sententiā. Item in fiscum non transit instantia iudicij. h. d. ¶ Oppo.
1 quòd iudicium expiret, sed† instantia transeat ad fiscum [e], vt. l. si eum hominem. j. de fideiussor. & l. seruus. s. de his qui no. infam. & l. j. C. si pend. appel. mors interue. & l. si petitor. s. de iudi. Solu. dicit Iac.
2 de are. quòd contraria loquuntur in herede, sed† fiscus non est heres, vt hic. & probatur in. l. inter eos fideiussores. §. fi. j. de fideiussor. l. quoties. infrà de noua. Sed hęc solutio non placet: sufficit enim quòd in aliquem transeant bona vniuersaliter, vt patet in
3 patre qui occupat bona filij iure peculij, & † in eum transit & transfertur instantia, vt. l. tam ex contractibus. s. de iudicijs. & l. sed & si vnius. §. filio. infrà,
4 de iniurijs. dic† ergo quòd speciale est in fisco, vt in eum instantia nō transeat: quia suos iudices habet.
f ¶ Oppo. quòd non sufficiat [f] iudicem condemnare pro parte cum debeat sententiare super toto, vt. l. in hoc iudicio. s. fami. hercis. l. j. C. sic aduer. rem iudic.
5 & ibi per Pe. Sol. † quando iudicium super toto tenet, super toto debet pronunciari: vt in contrarijs. sed quando tenet pro parte tantum: sufficit pro parte pronunciari: vt hic. ¶ Per hoc dicebam in quæ-
6 stio. de facto mihi proposita petitor† petijt rem: in fine apparet conuentum non possidere, nisi pro parte. iudex pro illa parte eum condemnauit: de alia nihil dixit. puto sententiam valere: quia pro parte quam non possidebat non valet iudicium: vt. l. fina. de rei vendi. & ibi Cy. & C. de ali. iud. mu. cau. fa. l. j.
g ¶ Quid ergo dices [g] si† ille qui habebat actionem
7 ad quinquaginta petijt centum: an sufficit iudicem pronunciare de quinquaginta? Respondeo non, vt dicam in. l. j. C. si aduer. rem iudi. quia in totum tenet iudicium: licet non totum debeatur. tex. est in. c. Abbate sanè. extrà de re iudica. lib. vj. & l. cum putarem. supra famil. herciscun. ¶ Quero: dicitur hic quòd dos fuit publicata pro parte, quero exemplū.
8 Glo. dicit in. l. iulia. de vi priua. ¶ Ex hoc nota† φ dos fuit publicata soluto matrimonio: quia. l. iulia de vi priua. non est in illis casibus in quibus potest fieri publicatio dotis constante matrimonio, qui ponuntur in. l. iij. C. de bo. dā. ¶ Quæro qua lege fuerunt publicata omnia bona. dicit gloss. in quinq́ casibus qui ponuntur in. l. v. infrà de bo. dam. gloss. nō habet necesse se restringere ad illos casus: quia illa lex loquitur constante matrimonio ista autem de publicatione quæ fit solu. matrimonio: quo casu habent locum omnes leges quę loquuntur de publicatione bonorum. quod est notandum.

SVMMARIVM.

1 *Compensatio in actione de dote, quòd non prohibetur.*

b ¶ Prohibuit. Bal. ex isto ꝟ. in ꝟ. ꝓbauerit. iūcta gl. īfert ad. q. si vir & vxor in eodem instrō simul donauerit Titio fundū q erat in totū viri: an dñiū ī totū sit trāslatū in donatariū: an verò solū pro dimidia? Bal. dicit φ ī totū. & φ etiā ꝓ parte mulieris trāsferat dñium. idē tenuit Bal. in. l. si liqat. C. de īof. do. & refert ita cōsuluisse Bal. & ꝓ hoc facit dictū Bar. in. l. cū pr̄. §. libertis. de leg. ij. vbi dixit, si pr̄ & filiꝰ ī vno & eodē instrō obligēt, pr̄ vr̄ cōsensisse filio. alle. text. ī. l. titiꝰ. s. q. mo. pi. vel hy. sol. qđ pro no. tenuit Bal. ī. l. is q. j. de acq. hęre. §. neq̄ filiꝰ. & ī. l. fi. C. ad mac. & Io. an. in. c. q tacet. de regu. iur. in mercurialibus.

c ¶ Re nō apparēte. dic idē eē si appareat: tamē sine magna difficultate haberi nō possit, vel propter longā absentiam, vel aliam similem causam. l. in eo. in prin. j. de acq. re. do. & l. multa. j. de cōdi. & de. voluit Cy. & Bal. ī. l. mr̄. C. de rei vē.

POMATES.

d ¶ Si bona. Vide Ro. sin. dcccclxxxviij. Pan. in. c. qa V. pē. & vl. col. de iud. vide Pañ. ī materia consil. xxix. col. ij. vo. ii.

e ¶ Ad fiscū. an istātia cœpta cū laico trāseat ī clericū, vide Bal. cōsi. ccvij.

POMATES.

f ¶ Opp. φ nō sufficiat. & facit simile qđ hr̄ ī. §. ī bonę fide instit. de act. & vide Bar. in. l. j. C. si aduer. rē iudi.

POMATES.

f ¶ Sufficiat. Vide Mat. sil. notabili. cxxxix. Feli. in. c. pe. ī. v. co. de exce.

g ¶ Quid ergo dices. Adde tu & vide Bar. in. l. qui vas. in prin. ff. de fur. Paulus de cas. & ibi dominus Alexā. in. l. quidam ęstimauerunt. s. si cert. peta.

a ¶ Patiendo. Ante patietia habeaṫ ꝑ traditiõe, vide bal. conſil. cccxlvij. ij. libr.

POMATES.

b ¶ Dic ergo latius. vide Pau. de ca. in ca. fin. ne pla. vices ſuas. Pa. ĩ. c. nemo. de elect. lib. vj. Ro. ſingu. lxiiij.

c ¶ Singulari. ſed an ſucceſſor territorij vel iuriſditionis dicatur ſingularis vł vniuerſalis, vide Bal. cõſi. lxv. & an ſucceſſor in eccleſiaſticis teneatur ſtare colono. vide Bal. conſi. xxxvij. j. li. Car. conſil. j. & quid ſi prelatus recipit penſionē totius locationis, per eundē cõſil. vij. eo. tit. ꝑ Pet. de anch. conſil. cxv. per do. Card. cõſi. xliij. & xcv. Que autē dicatur locatio ad lõgũ tp̄s, vide Cal. cõſi. viij. & de locatiõe prelati qñ valeat, & qñ ſucceſſor teneaṫ ſtare? vide pleniſſimè, Ange. cõſi. ccxliij.

POMATES.

d ¶ Et tunc. Vide Roma. cõſi. xxij.

POMATES.

e ¶ Vltimò ex p̄dictis. vide Raph. cuma. cõſi. xxij. Cardi. conſi. xcv.

f ¶ Semel. Refert Paul. de ca. ꝙ Bal. inducit iſtũ tex. ad q. duorũ q fecerũt pacē, & ꝓmiſerũt ſe non offendere ſub pœna. tñ vnus primò offendit, alius ſecũdò, videbaṫ ꝙ ſcd'ò offendens tñ teneret ad pœnã: qa vltia mora nocet. contrariũ tñ determinaṫ ꝑ tex. ĩ. l. cũ par. §. illi. j. de re. iu. & in. l. j. §. idē ait. j. ne quid ĩ loco pu. & in. c. cõſtitut⁹. de pœnis. Io. an. ĩ ru. de treu. & pa. in addi. ſpe. Bald. Imo. Ro. & Pau. de ca. hic cum multis cõcor. de quo per Ro. cõſi. clxxxiij. & cclviij. Paul. de ca. cõſil. lxxiij. per Alex. cõſ. cxix. & ſeq. iiij. vol. & plenè per Bal. conſil. lviij. j. vol.

2 *Mulier contra uirum retinet, & compenſat.*
3 *Pater cedendo actionem contra filium, quòd non liberatur.*
4 *Actionem habens de peculio quando poßit de ea compenſationem opponere.*

LEX XXVI.

SI filiofamilias. In peculio filij videtur eſſe quicquid mulier debet filio:
& ideo illud mulier poterit compēſare.
h. d. Adde ad tex. ibi, vxori debetur. q. d. impēſę res
donatę & amotę non valebant tantùm quantum
erat dos: & ſic pater habebit totum per compenſa-
tionem, & reſiduũ adhuc debebitur, ſecundùm Iac.
de are. ¶ Opponi. C. de rei vxo. actio. l. j. §. ſed nec
ob impenſas. Dicit glo. ꝙ iſta lex corrigitur hodie:
quia prohibita eſt compenſatio in actione de dote.
Idem no. š. eo. l. j. in glo. mag. ſcilicet quòd cõpenſa
1 tio hodie ſit prohibita. contrarium† no. in multis lo-
cis: & verius vt dixi. š. eo. l. rei iudicatę. §. j. quia etiã
in actione dotis obijcitur cõpenſatio. ſed quicquid
ſit poſito quòd compēſatio eſſet prohibita, iſta lex
non corrigitur. Nam compenſatio eſt prohibita op
poni contra mulierem agētem actione de dote. hic
verò permittitur mulieri conuentę de dote, ob res
donatas, amotas, vel impenſas vt compenſationem
opponat. Cum ergo ſit in fauorem mulieris, nõ de-
bet intelligi correctum per. §. ſed nec ob impenſas.
š. allega. cum ſit in fauorem mulieris, & hoc verum,
ſi res donatę vel amotę ſunt conſumptę à viro, ita
ꝙ vtriq; debetur quantitas. ſed ſi res extarent, adhuc
mulier haberet retentionem illarum rerum pro do-
te: per hanc. l. quę indiſtinctè loquitur, & eſſet ſpe-
ciale fauore mulieris, contra regulam poſitam in. l.
2 ſub pretextu. C. commo. ¶ Not. ergo ex hac. l. ꝙ†
mulier contra virum retinet, & compēſat: & in hoc
nulla hodie facta eſt compēſationis mutatio: & hoc
3 tenet hìc Iacob. de aret. ¶ † Quero an pater ceden-
do actionem liberetur. Reſpondeo ꝙ non: quia ha-
beret cedere eandem contra ſeipſum. quod cum nõ
poſſet fieri, de neceſsitate fit compenſatio, ſecundũ
4 Dynum. ¶ Opponi. † quòd ille qui habet actionem
de peculio, non poteſt de ea compenſationem op-
ponere: vt. l. cum fundus. §. ſeruum. ſuprà ſi certum
peta. Solu. illud eſt verum, quando pater, vel domi-
nus ageret actione propria. ſecus ſi peculiari: vt hìc.
vel dic quòd hìc conſtabat peculium eſſe ſoluendo.

SVMMARIVM.

1 *Actio de dote, quòd non ſit arbitraria.*
2 *Maritus tenetur de dolo, lata culpa, & leui.*
3 *Vir quòd poßit alienare ſeruitutes fundo dotali debitas, non tamen patiendo, ſed non utendo ſic.*
4 *Res dotales an ſint uerè uxoris, ſoluto matrimonio.*
5 *Diſtinctio an debeat adhiberi, an res dotales eſſent eodem modo perituræ penes uxorem, uel non?*

Maritum. Maritus qui dotem reſtituit,
tenetur cauere de dolo & lata
culpa. & contra non reſtituentem iuratur in litem.
1 hoc dicit. Quidam dicunt per iſtum. §. † actionē de
dote eſſe arbitrariam, ſed non eſt verum. ideò enim
in ea iuratur in litē: quia nõ eſt bonę fidei: vt hic dici
2 tur in gloſſ. † ¶ Quero de qua culpa teneatur mari-
tus. Glo. ponit opiniones. veritas eſt quòd tenetur
de dolo, lata culpa, & leui: vt dixi plenè in. l. ſi mora
š. eodem. ¶ Quero exemplum in quo vir potuit cõ
mittere culpam conſtante matrimonio? Gloſ. dicit
ſi forte ceſſauit vti ſeruitutibus: & ſic ſunt amiſſę.
3 hoc non placet Iac. de arena: quia † vir non poteſt
alienare ſeruitutes fundo dotali debitas: vt. l. lex iu-
lia. aliâs eſt. l. Iulianus. š. de fundo dot. ſed poteſt ſu-
a ſtineri gloſſa quòd non poteſt alienare patiendo:[a]
vt ibi: ſed nõ vtendo ſic: vt hac gl. no. & l. ſi maritus.
š. de fun. dot. argumen. infrà de diuer. & temp. pre-
ſcript. l. longè. & quod ibi no. ¶ Vltimò hìc videtur
4 tex. quòd ſecundùm iura† digeſtorum ſoluto ma-
trimonio res dotales fiunt mulieris. ibi dum tex. di-
cit res noſtras &c. ſed exponit gloſſa res noſtras, ſci-
licet ſpe, non re: & ſic determinat gloſſa, quòd etiam ſoluto matrimonio
non ſunt res dotales mulieris verè. Iaco. de arena contrarium tenet per. l.
in rebus. C. de iure dot. ſed illud eſt verum, tempore illarum legum: hodie
ſecus. vt dixi in. l. ſi mora. ſuprà eodem.

Si poſt diuortium. Poſt moram periculum rerum dotalium ſpectat ad virum. hoc dicit.
5 ¶ Quęrit glo. † an debeat adhiberi diſtinctio, an res dotales eſſent eodem
modo periturę penes vxorem, vel non? Et iſte textus facit quòd non, ibi
dum dicit, omnimodo &c. In actionibus realibus dic vt plenè not. in. l.
item verberatum. §. fina. de rei vendi. in perſonali dic vt not. in. l. quod te.
ſuprà ſi certum petatur. dixi in. l. nemo rem ſuam. §. j. infrà de verborum.
obligatio.

Si qui dotalium. Vir teneṫ perſequi ſeruos fugitiuos ſui culpa, ſuis expenſis. hoc dicit.

SVMMARIVM.

1 *Succeſſor quando teneatur ſtare colono.*
2 *Conductor quòd peteſt dicere ſe remanere in re conducta uigore pignoris, & nõ poßit expelli à ſucceſſore, quando locator pro obſeruatione obligat omnia bona ſua.*

Si vir. Vxor tenetur ſtare colono. & penſiones ſequentium anno-
rum ſpectant ad eam: pręcedentium verò ad virum. hoc di-
cit. Adde ad textum ibi, maritus damnatus ſit. dic colono eo quòd mulier
colonum expulit. Iacobus de arena. ¶ Opponitur. C. locati. de. l. empto-
rem. & l. nihil proponitur. §. primo. de legat. j. Solutio. hìc in ſucceſſore ad
quem quis cogitur ex neceſsitate transferre, in contrarijs verò transferę-
batur ex voluntate. Hanc ſolutionem ponit gloſſa in. l. diuortio in glo. ma
gna. š. eodem. ¶ Contra iſtam ſolutionem opponitur. š. locat. de. l. ſi quis
domum. §. primo. Solu. ibi: fructuarius non habebat plenam adminiſtra-
tionem reſpectu iuris dominij, hìc autem maritus plenam adminiſtratio-
nem habebat. Circa hanc materiam Iacobus de arena ponit hìc vnam di-
ſtinctionem: & Cynus aliam in. d. l. emptorem. C. locati. Et neuter eorum
b plenè dicit. Dic ergo latius[b], & ſic. cum quęritur† an ſucceſſor cogatur ſta
1 re colono, diſtingue: aut loquitur in ſucceſſore vniuerſali: & tunc non eſt
dubium quòd tenetur, & cogitur, ſicut defunctus: vt. l. hęreditas. §. & non
c debet. & l. hęredem. infrà de regulis iuris. Aut in ſucceſſore ſingulari:[c] &
tunc aut conductori eſt conſtitutum ius in re, & quilibet ſucceſſor cogi-
tur ſtare colono: vt. l. j. §. j. infrà de ſuperficiebus. & l. j. & ij. ſuprà ſi ager ve
ctigalis vel emphyteoti. petatur. Aut ei non eſt conſtitutum ius in re: &
tunc aut ſucceſſor non ſucceſsit in plenum ius, & miſſus in poſſeſsionem
cauſa rei ſeruandę: & cogitur ſtare colono: vt. l. in venditione. §. j. de bonis
d authoritate iudicis poſsidendis. Aut ſuccedit in ius plenum: & tunc[d] aut
ex voluntate. & non cogitur ſtare colono: vt. d. l. emptorem. C. locati. & l.
nihil. §. j. infrà de legat. j. Fallit fauore fiſci: vt. l. fi. §. fi. ĩfrà de iure fiſci. Aut
ſucceſſor fuit ex neceſsitate: & tunc aut ille qui locauit non habebat ple-
nam adminiſtrationem, vt fructuarius reſpectu iuris dominij: & ſucceſſor
non tenetur ſtare colono: vt. l. ſi quis domum. §. j. ſuprà locati. Aut habe-
bat plenam adminiſtrationem reſpectu eius cui reſtituitur poſteà: & ſuc-
ceſſor tenetur ſtare colono: vt. l. ſi tutelę. infrà de adminiſtratione tuto.
Aut habebat plenam adminiſtrationem nomine ſuo: & tunc ſimiliter ſuc
ceſſor in quem transfertur, ex neceſsitate tenetur ſtare colono: vt hìc in-
nuit iſte. §. quòd mulier habet neceſſe ſtare colono viri: quod ſanè intelli-
go, ſcilicet quando ex neceſsitate quadam: quis cauit marito de idemnita
te. & per conſequens de patientia pręſtanda colono, ſed non vt colono de-
tur exceptio vel retentio. Nam hoc non eſt iure cautum: nec iſta lex dicit
e hoc, ſi inſpicias eam in mille annis. ¶ Vltimò ex prædictis[e] habetis nota-
2 re, † quòd quando aliquis locat domum vel fundum, & pro obſeruatione
obligat omnia bona ſua, quòd colonus vel inquilinius poteſt dicere ſe re-
manere in re cõducta, ſcilicet vigore pignoris, & ſic ſucceſſor non poterit
eum expellere: quia habet ius in re ſecundùm diſtinctionem prædictam:
idem no. j. de ſuperfi. l. j. §. quòd autem.

SVMMARIVM.

1 *Mora quòd purgetur per oblationem ſequentem.*
2 *Maritus quòd non teneatur per interitum rei ſua culpa.*
3 *Maritus non tenetur de leui culpa poſt oblationem.*

LEX XXVII.

f SEmel[f] mora. Oblatio ſequens purgat moram prę-
cedentem, & eius effectum tollit. hoc
dicit. ¶ Oppo. & videtur quòd non ſit mora ibi poſtquàm vir
obtulit, & mulier accipere noluit, vt. l. mora. š. de vſur. Reſpon
1 deo quòd ab initio fuit mora, ſed poſteà† per oblationem ſequentem pur
2 gatur. ¶ Quæro† vtram liberetur maritus interitu eius rei interueniente
culpa ſua. Gloſſ. videtur dicere quòd nõ, & intelligit hìc ſeruum deceſsiſſe
3 ſine dolo & culpa mariti. quod intellige de lata culpa. † de leui enim non
tenetur poſt oblationem, vt. l. ſi mora. š. eod. & ibi dixi. ¶ Quero vtrũ alijs
modis mora purgetur. Dic vt in gl.

SVMMARIVM.

1 *Extraneus agens quòd non habeat eadem priuilegia, quæ habet mulier.*

LEX

LEX XXVIII.

SI post diuortium. Licet persona actoris mutetur, non tamen mutatur
a qualitas actionis, scilicet respectu conuenti.[a] hoc dicit. ¶ Opp.
j.eo.de.l.si maritus.Solu.si mutatur persona ex parte rei, mutatur etiam conditio actionis ex parte actoris:vt ibi.sed si mutatur persona ex parte actoris,non contingit mutatio ex parte rei,vt hìc:sed bene cõtin
1 geret mutatio ex parte ipsius actoris:quia† hęres extraneus agens non habet eadem priuilegia quę mulier, vt.C.de priuil.do.l.j.&.l.asiduis.§.exceptis.C.qui po.in pig.habe.

SVMMARIVM.

1 *Maritus quòd debeat posse facere de iure, & de facto.*
2 *Maritus obligatus purè pro uxore,au antequam soluat,poterit compensare?*
3 *Fideiussor pro euictione antequàm res euincatur, an & quando poßit agere ut liberetur?*

LEX XXIX.

FAcere. Quod vir ab eius vxore potest exigere, in eius bonis non computatur,& illud dicitur posse facere:quod dicitur hìc in tex.ibi posse facere. & ideò in hoc cõpensatio nulla obijcitur mulieri.h.d. ¶ Quero vtrùm indistinctè maritus dicatur posse facere totum id ad quod habet actionem. Gloss.
1 dicit quòd sic.si debitor est soluendo:vnde requiritur† quòd vir posit facere de iure, & de facto.nam aliàs est inanis actio quam inopia debitoris excludit,vt.l.nam is.š.de dolo.sed Dy.dicit quòd quantùm ad casum huius.l.eo casu quo contra virum habet actionem, sufficit quòd vir sibijpsi semper sit soluendo,vt.l.nesennius.§.fi.de re iud.&.l.quęrebatur.j.ad leg.
2 falci. ¶ Querit glo.quid† si maritus est obligatus pro vxore purè:an antequàm soluat,poterit mulieri compensare.Gloss.dicit quòd sic.in.l. si quis mandato.de nego.gest.In contrarium facit:quia fideiussor nõ repetit antequàm soluat,vt.l.lucius.š.manda.Sed ratio diuersitatis patet in.l.indebi
b tam.š.de condi.indeb.& no.in.d.l.si quis mandato. ¶ Vlti.[b] Iac.de are.in-
3 ducit hunc fi.in arg.† quòd fideiussor de euictione antequàm res euincat, etiam si stetit per magnũ tẽpus:non potest agere vt liberetur:quia adhuc obligatus non est, vt hìc in fi.huius.l. & quod tenet Cyn.in.l.si pro ea.C. manda.

SVMMARIVM.

1 *Actio de dote quòd sit nata ante solutum matrimonium spe.*
2 *Stipulari dotem incontinenti patrem,quando dicatur.Et sic quomodo dicatur facta stipulatio incontinenti.& nu.5.*
3 *Pater potest ante contractum matrimonium,& post statim sibi dotem stipulari:extraneus uerò non,& quæ sit ratio.*
4 *Pater sicut non potest dirimere sponsalia, quòd etiam non poßit inuita filia dotem stipulari.*

LEX XXX.

QVoties. Pater appropriat sibi actionem de dote,si ante matrimonium stipuletur,vel pòst tempore traditionis:aliâs secus:nisi filia ei consentiat.hoc dicit. ¶ Opponi.
1 † quòd actio de dote non est nata ante matrimonium solutum, vt.l.in rebus.§.j.š.de iure dotium.dixi in.l.si constante.§.primo.š.eo.si nõ est:ergo non potest stipulando in se transferre dotem:dico quòd transfert in se stipulãdo,scilicet spem actionis de dote. ¶ Opponitur.C.de iure dotium.de.l.auia.Sol.pater stipulando appropriat sibi actionem de dote.vt hìc.secus si paciscendo,quanquàm incontinenti.vt ratio ibi patet:licet in
2 extraneo sit secus. ¶ Quero.hìc dicitur† patrem debere stipulari incontinẽti,qualiter debet intelligi.Breuiter,aut dat dotem pater, aut extraneus; primo casu, aut ante matrimonium contractum: & tunc semper dicitur incontinenti siue pręcesserit promisio de dote danda,siue non: vt hìc in versic.planè. Si verò post matrimonium contractum, & tunc distingue, aut nulla promisio pręcesit de dote danda: & tunc dicitur incontinenti tempore traditionis,vt hac.l.in.principio.Aut pręcesit de dote danda:& tunc debet intelligi incontinenti tempore promisionis:aliâs autem quęreretur ius filię,vt.C.de rei vxo.actio.l.vnica.§.accedit.&.C.de pact.conuen.l.ex morte.secundùm Dynum. quod intellige verũ, si promisio fuit facta tempore matrimonij vel pòst, nam si ante totum tempus ante ma-
c trimonium dicitur incontinenti, vt dixi.š.Si verò dotat extraneus:[c] si nulla pręcesit promisio, dicitur incontinenti tempore traditionis, vt.C.de rei vxo. act.§.accedit.si verò pręcesserit promisio, dicitur incontinenti tempore promisionis,siue fuerit facta ante matrimonium vel pòst,vt.d.l. ex morte.C.de pact.conuen.& not.in dicto.§.accedit.Idem dico si tempore promisionis apponatur pactum de prouisione sibi facienda,de dote re
3 stituenda.argumen.l.modestinus.j.de solu. ¶ Quero quę est ratio † quòd pater antre matrimonium potest quandocunq; stipulari,licet promiserit antè:extraneus verò non.Glo.dicit:quia ante matrimonium filia nullum ius habet in dote.vt hìc in vlti.gloss.sed certè illa eadem ratio videtur in extraneo,vt.l.si extraneus.š.de condict.ob cau.Sed ratio est:quia pater ante matrimonium contractum potest sponsalia à muliere contracta dissoluere:qđ fieri potest, vt.l.in potestate.š.de spon. & sic est in eius potestate ne matrimonium contrahatur:meritò est in eius potestate stipulari dotem, sed in potestate extranei non est dirimere sponsalia: eodẽ modo nec stipulari dotem,sed post contractum matrimonium, in neutrius potestate est illud dissoluere inuita muliere.vt. C.de repudi.l.dissentientis.cum l.sequenti. Et hanc rationem ponit tex.in.l.adopti
4 uum.§.j.š.de iur.do.Et per hoc† dico,quòd si de iure canonico pater non potest dirimere sponsalia, quòd nec etiam potest dotem stipulari inuita filia sua. ¶ Oppo.j.eod.de.l.post dotem.Solu.illud contrarium est quod istam.l.reddit difficilem. dic vt
5 ibi. ¶ Vltimò scias,† quòd hìc non cadit illa expositio quam quidam faciunt,quòd incontinenti dicitur fieri quicquid fit constante matrimonio:vt glo. dixit:quod plene examinaui in.l.iurisgentium.versic.vt puta si post diuortium.š.de pact.

Si quis. Si extraneus stipulatur dotem.solutio facta vxori maritum non liberat. hoc dicit.

SVMMARIVM.

1 *Mulier nupta secundò quòd habeat priuilegia dotis.*
2 *Dos quòd sit necessaria etiam ad sustinenda onera matrimonij,sicut ad mulierem maritandam.*
3 *Petere quis id non potest, quod exactum cogitur restituere.*
4 *Maritus an poßit soluto matrimonio dotem exigere, ut lucretur interusurium medij temporis?*

LEX XXXI.

d NVpta. [d] Op.C.de repudi.de.l.consensu.So.intellige quòd hìc
1 diuertit sine culpa sua. ¶ Quero† an ista mulier habeat priuilegiũ actionis de dote.Iac.de are.dicit simpliciter quòd sic.In cõtrariũ facit.š.e.l.j.nã pòstq; est nupta,cessat rõ cõcedendo rũ priuilegiorũ mulieri:cõcedebant enim illa priuilegia ꝓpter eam maritandã.Sed Iac.de are.dicit, &
2 bene,† quòd dos non solũ est necessaria ad maritandam mulierem:sed etiã ad sustinenda onera matrimonij:pro hoc est casus in.l.asiduis.§.exceptis.C. qui po.in pig.ha.&.l.etiã.š.eo.vbi filij primi matrimonij habẽt priuilegiũ:ergo multò magis ipsa mulier habebit.quod no.

e Quoties. [e] Non† potest quis petere,quod
3 exactum cogetur reddere:sed sa
4 tis est debitorẽ liberare.h.d. ¶ † Quero vtrũ maritus posit soluto matrimonio dotem exigere, vt lucret interusuriũ medij tpis, qđ olim tenebat restituere annua,bima,trima die,hodie post annum. Respondeo,vt dicam.j.eo.l.si socer.§.lucius.

SVMMARIVM.

1 *Fiscus tenetur ad dotem, pro ea parte pro qua bona mariti sunt publicata.*
2 *Vir quòd sit liberatus pro ea parte,pro qua fiscus tenetur.*
3 *Dotem remissam pacto,pater non exigit soluto matrimonio.*
4 *Vir soluto ma.quando poßit dotem soluere?*
5 *Dos non potest esse sine matrimonio instanti,uel præterito.*
6 *Actio iudicati quòd cõsolidetur in filiam post mortem patris, sicut actio de dote.*
7 *Actio quando fiat ad hæredes transitoria per sententiam?*
8 *Pater & filia in dote,quòd non habeãtur ut duo rei.*
9 *Hæres patris quòd cogatur dotare filiam.*
10 *Consentiens alicui ex uoluntate, quando uideatur consentire hæredi eius?*
11 *Ius consolidationis filiæ, an perimatur per exactionem dotis factam à patre.*
12 *Conditio unius ex institutis si pro parte pendet, an alij poßint interim insolidum agere,uel conueniri?*
13 *Fructus quòd augeant dotem, & quod iuris est in dote,idem sit in fructibus.*
14 *Dos quòd sit quid uniuersale, & augetur à fructibus.*

a ¶ Conuenti.Adde quod Bal.infert ad statutũ disponens quòd frater non posit facere capi fratrem pro debito,quòd si frater cedat actionem suam pro debito,cesionarius non poterit ipsum facere capi:quod limitat Pau. de ca.si statutum loquitur in rem:quia dicat pro debito fratris fratrem capi non posse.arg.l.aut qui aliter.§.fi.j.quod vi aut clam.secus si in personam secundũ Bal. ar.l.quia tale.š.eo. & hoc vltimũ limitat Ro. verũ, si ex lucratiua. l. apud. §. de autoris. j. de do.excep. iuncto. §.si cum legitima. ea.l.ĩfert etiã Pau. de ca.quòd si data fuit licẽtia creditori, vt ꝓpria authoritate posit ingredi possesionẽ rei debitę, vel pignoratę, quòd poterit vti hac licẽtia contra hæredẽ ei⁹. sed quid si mulier ĩ instrõ dotali habet tale pactũ:an sol. ma.poterit vti illa licẽtia, non citato possessore authoritate iudicis? vide bal.cõsi. ccxxxiij. j.vol. an autẽ frater fratrem posit capere propria authoritate: & quando portauit eũ depictũ in scuto, vide Bal. consi.lix.j. lib.

b ¶ Vltimò. Idẽ tenet Io.an.in addit. ad spe.in ti.de iudi.in.iij. parte.i.§. spãlia.in addi.quę inci.Io. de pronosco. Bart.in.l.j. C. de fideius.idem tenent Moderni.

c ¶ Extraneus.Sed quid si sit dubium an fuerit stipulat⁹ incõtinenti vel ex interuallo:pro extraneo tamen sint aliquę coniecturę. vide Bal.cõsi.xlij. j.vol.

POMATES.

d ¶ Nupta. Vide Alexan. consi.vij. vol.ij.

POMATES.

e ¶ Quoties. Declara istũ.§.vt p Bart. in.l.ita stipulatus. in.j.q.ff.de ver.ob.

15 *Fructus dotis quòd non sint dos.*
16 *Legata facta seruis dotalibus, quando sint uiri & quando mulieris.*

LEX. XXXII.

1 SI marito. † Pro qua parte bona mariti publicantur: pro
a ea parte ad dotem fiscus[a] tenetur. hoc dicit. ¶ Oppo. ille ad quem bona peruenerunt, nõ tenetur creditoribus, vt. l. mulier bona. s. de iu. do. & C. de hære. vel act. ven. l. j. & ij. Solu. hìc bona mulieris peruenerunt ad fiscum, iure cuiusdam successionis. in cõtrarijs peruenerunt ex contractu, secundũ Dy. vt. l. iij. §. cum ex causa. de iure fis. Vel dic, quòd hìc bona peruenerũt ad aliquẽ ex dispositione legis: in cõtrarijs aũt ex dispositiõe hominis. pro hoc facit. l. j. de bo. pos. & l. princeps bona. j. de
b verb. sig. Opp. de. l. si debitor[b]. C. de sen. pas. Sol. ibi fuit publicata certa res: hìc quarta pars bonorũ. vel dic meli⁹, quòd fuit ibi restitut⁹ ad certas res: hìc in quarta parte bonorũ fuit facta publicatio. ¶ Quæ-
2 ro, † an vir sit ipso iure liberatus ꝓ ea parte quę peruenit ad fiscum? veritas est quòd sic, vt. l. si debitori deportato. j. de fideius. licet quędã gl. dicat cõtrariũ: qđ examinaui plenè in. l. vbicũq;. j. de fideius. vbi dicit quòd non tenetur ciuiliter, sed remanet obligatio naturalis, sed in. l. fi. j. de duo. re. dubitat.

3 Si pater. † Dotem sub pacto remissam pater nõ exigit soluto matrimonio. h. d. ¶ Opp. quia solutione eius quod debetur, tollitur omnis obligatio, vt. j. eo. l. pe. §. si vir. & s. de iure dot. l. vir ab eo. Solu. hìc dos fuit remissa pacto. ibi acceptilatione, quę vicem solutionis obtinet, secundùm Dy. & Ia. de are. quæ solutio an vera sit, dicã in d. l. pe. §. si vir. j. eo. ¶ Opp. pactũ factũ vni trãsit ad hæredem eius, vt. l. si pactum. de prob. Solu. hìc pactum fuit personale. dicit enim ne à se tantũ peteretur. ¶ Opp. quòd soluto matrimonio vir nõ potest
4 petere dotem, vt. s. l. ꝓxi. in fi. Sol. intellige † quòd hìc matrimoniũ cõstabat mortuo socero, vel si erat solutum, fuit interpositũ pactũ de dote lucranda, secundùm gl. Sed illa sol. vlti. non congruit literę, quę
5 dicit, ista quoque pecunia in dotem erit: † cum non possit esse dos sine matrimonio, nisi sustinendo dicas sine matrimonio. s. instanti vel præterito: sic ergo habes, quòd si post matrimonium soluatur viro qui debet dotem lucrari, dicitur illa pecunia dotis fieri. & vt dotem eam lucrari.

6 Si voluntate. † Actio iudicati post mortem patris consolidatur in persona filię: sicut actio de dote. hoc dicit.
7 ¶ † Op. quòd ꝑ sñiam actio efficitur transitoria ad hęredes, vt. l. qui libertinus. §. sed si iam. j. de ope. lib. Sol. aliud in operis libertorũ, vt ibi: aliud in dote, vt hìc. Dy. assignat rõnem: quia ibi viuo patre nulla actio filię competebat: & sic per sñiam nihil sibi aufertur. hìc autẽ viuo patre actio quæ filię cõpetebat de dote, erat cõis cum filia. & sic nec ipsa sententia, nec actio, nec litis contestatio impedit ius in filiam consolidari patre mortuo. ¶ Oppo. ad hoc. j. de duo. re. l. ex duobus. Solu. materia duorum reorum nihil
8 habet cõmune cũ ista. † Nam pater & filia nõ habẽtur vt duo rei, vt. l. ij. §. item si voluntate. s. eo. & l. nõ solùm. ¶ Oppo. d. l. sicut. §. si debitori. s. quib. mod. pig. vel hypo. sol. vbi qui consentit debitori, videtur etiam cõsentire hęredi eius: ergo hęc filia quæ consentit patri, videtur consentire hæredi patris. Gloss. nõ sol. Dy. dicit quòd in eodẽ statu est ibi à quocunque res vendatur, & ex persona hęredis non variatur. hìc vero secus: quia pater tenetur filiã dotare, nõ hę-
9 res eius, ita dicit Dy. tenet ergo Dy. quòd † hęres pa-
c tris nõ cogitur dotare filiam, qđ not. Contrarium[c] not. ipse idem in. l. in insulam. in princ. j. eo. qđ est
10 verius. vt dicã. j. eo. l. post dotem. Contrariũ † ergo solue qñ quis videtur alteri consentire ex voluntate, videtur consentire hęredi eius, vt in contrario. secus si consentit ex necessitate: quia tunc nõ videtur cõsentire hęredi. Et sic cessat ratio inferendę necessitatis in hæredem, quæ tamen erat in defuncto, vt hìc.
11 ¶ Quæro, † cũ nec per contestationẽ: nec per sñiam perimatur ius consolidationis filiæ, an saltem perimatur per exactionem à patre factam. Dy. tangit in. d. l. insulã. & nil alle. Tex. est in. l. ij. C. de bo. quę lib. & l. fi. C. cõia vtriusq; iud. & dic vt ibi ꝑ Cy. ¶ Vlt. scias quòd est quædã gl. j. ad. l. fal. in. l. pater filiã. in prin. quę videtur huic tex. contradicere: sed dic vt ibi dicam.

Cum patri. Quatenus solutum est mulieri, eatenus vir à cohęredibus suis non repetit. h. d. ¶ Oppo. j. de hæredi. insti. de. l. suus quoq;. Sol. intelligas istam secundam distinctionem illius legis. ¶ Oppo. de. l. si maritus. s. fami. erciscund. Solu. intelligas quod hìc matrimonium erat solutum: ibi verò non. ¶ Vltimò iste. §. facit ad quæ-
12 stionem notabilem quę ponitur in. l. ij. s. si pars hęredi. peta. videlicet, † an pendente conditione vnius ex institutis pro parte, alij possint interim insolidum agere vel cõueniri. & hìc videtur casus quòd nõ, nisi pro parte pro qua quis institutus est purè: quod dixi in. l. planè. §. si coniunctim. j. de leg. j. Sed quæro tenendo hoc qualiter consuletur vxori ad dotem pendente conditione. Dy. tangit in. l. si constante. s. eodem. §. j. dicens quòd faciet dari curatorem bonis, per. l. si diu. j. quib. ex cau. in poss. eatur. & l. j. j. de cura. bo. dan. & l. si quis instituatur. j. de hæred. insti.

d Si fundum. Fructus[d] augent dotem. † & ideò qđ iuris est in
13 dote, erit & in fructibus. hoc dicit. Et per istum. §.
14 dixi. s. eodem, super rubrica: quòd † dos est quid vniuersale: quia augetur fructibus, sicut hæreditas: vt hìc probatur in. l. quod dicitur. j. titu. proxi. ¶ Oppo. C. de. l. iiij. Solu. ibi loquitur quando fructus debent peti officio
15 iudicis. hìc autem principaliter petuntur actione de dote, licèt † fructus non sint dos: ita dicit gloss. quod intelligo, sicut res hęreditariæ non sunt hæreditas, vt. l. j. s. de rerum diui. ita fructus non sunt dos: nec aliqua res dotalis est dos: cum dos sit quid vniuersale. vt. s. dixi: sed fructus sunt dotis, seu dotales. ¶ Oppo. j. de verb. oblig. de. l. iulianus. §. j. Dicit glos. tu dic vt ibi. sed illa nihil habet facere cum ista: quia ibi loquitur, qñ dos est soluta perfectè, sed in re deficit aliquod ius. hìc qñ dos non est perfectè soluta. & de ista materia habes in. l. & eleganter. §. non solum. s. de dolo. & per Cyn. C. ad exhib. l. exhibitionis. ¶ Quæro nunquid legata facta seruis dotalib⁹
16 † debeantur mulieri. glo. & Dy. dicunt quòd debet inspici cuius contemplatione sit relictum, & bene. sed quid dicendum in dubio? dic vt dixi in. l. aditio. de acquiren. hęredita. secundùm Dy. quod no.

LEX. XXXIII.

SI prior maritus. Qui promittit quod debet, intelligitur de debito cum effectu. hoc dicit. ¶ Opp. j. de re iudic. de. l. nesennius. & de excep. do. l. purè. §. si eum. Glos. soluit mirabiliter sic distinguẽdo. aut maritus promisit simpliciter quod debet. & intelligitur cum effectu deducto ne egeat, vt hìc. Aut promisit centum quę debet, & sic quantitatẽ
e expressam: & tunc[e] conuenietur insolidum: vt in contrario. ar. l. eum qui. §. si mulier. s. de iureiur. idẽ no. in dicta. l. nesennius. Idẽ tenet Azo in summa so. ma. & videtur tex. in. l. meuio. §. à me. j. de lega. ij. ¶ Querit glo. quid si post hanc promissionem vir efficiatur non soluendo. Respondeo, periculum esse mariti secundùm distinctionem quæ ponitur in. l. si extraneus. s. de iure do.

SVMMARIVM.

1 *Mulierum genus auarißimum.*
2 *Adhibitus à muliere ad stipulandum dotem quando uideatur adhibitus ut minister, uel animo donandi.*
3 *Adhibitus si fuerit aliquis à muliere ad stipulandum animo donandi, an poterit mulier donationem reuocare? & quæ donatio dicatur, etiã quando est facta mentio mortis.*
4 *Donatio, quando arguatur ex cursu temporis. & nu. 7.*
5 *Donatio, quòd non præsumatur ratione sanguinis, sed consensus sic.*
6 *Donatio, quando præsumatur uicißim facta?*
7 *Donatio, quando præsumatur ex modo, uel genere?*
8 *Consentire quando quis uideatur adeundo?*
9 *Aditio, quando habeat uim solutionis?*
10 *Maritus an habeat beneficium ne conueniatur ultrà quàm facere poßit: quando aliquis fuit adhibitus ad stipulandum.*
11 *Stipulatio dari alicui, an præsumatur animo donandi facta?*
12 *Stipulari emere uel contrahere nomine tertij: an in dubio sit donare ipsi tertio. & ibi quid in ascendentibus: & quid in extraneo, & descendentibus.*
13 *Consentiens rem suam obligari, an uideatur hoc facere animo donandi? & poterit agere ut luatur.*
14 *Consentiens uendenti rem suam, an uideatur consentire animo donandi. & sic quando consensus inducat donationem.*
15 *Consentiens donanti rem suam, quòd uideatur donare.*
16 *Consentiendo alienanti rem suam, quando dicatur donare, remißiuè?*
17 *Consentiendo alienationi rei mihi obligatæ, licèt præsumatur remißio pignoris, non tamen de debito præsumitur donatio.*
18 *Consentire quòd non uideatur absens & ignorans.*
19 *Absens sciens, licet non sit præsens in casibus in quibus cogeretur consentire: præsumitur consentire.*

Presens.

---

a ¶ Fiscus. Paul. de ca. hic refert Bar. ĩ l. res. §. res aũt. j. de iu. fis. dicẽtẽ, quòd bonis cõfiscatis si cõparet mulier vel alter creditor cum instrõ, quòd non debet compelli ad ad[illegible]lãdum libellũ, & ꝓcedendũ ordinariè coram iudice fiscali, imò summariè debet eis solui per officiales cameræ: viso de iuribus eorũ sine alio iudicio, & sine alia sñia diffinitiua. qđ ꝑpetuo dicit menti tenendum esse.

POMATES.
b ¶ Si debitor. vide Imo. consi. xxxv.

POMATES.
c ¶ Contrariũ. Vide Alex. cõs. cxxxiij. vol. ij.

d ¶ Fructus. An possint in sñiam deduci si petiti nõ sunt: & an sup fructib⁹ sufficiat gñalis libell⁹, & gñalis sententia, vide ꝑ Cy. ĩ l. certũ. C. de rei vẽ. & ĩ. l. cũ ꝓpria. C. si qs alte. vel sibi. & ibi ꝑ Bal. ꝑ Inn. & Cano. ĩ. c. significãtib⁹. de li. ob. & ĩ c. grauis, & ĩ ca. accedens. de rest. spo. & in c. certificari. de sep. & in c. tãta. de exces. pla. & in c. ij. de or. cog. per Bar. ĩ l. & ex diuerso. s. de rei vẽ. ꝑ eũdẽ & moder. ĩ. l. j. s. de edẽ. ꝑ Bal. in. l. j. C. si secundo nup. mulier. ꝑ. d. de ro. cõclu. iij. Ang. in. l. si fili⁹. §. j. de ꝟ. obl. vnũ dixit Ange. ꝙ iudex nõ põt condẽnare ad fructus ꝑcipiẽdos ꝑ sentẽtiam alle. l. j. post prin. s. de vsu. & est glos. in. l. iu. §. j. ver. rei iudicatę. s. de rei vẽ. & idẽ ange. in. l. vbi. & ibi Alex. j. de ver. ob. ꝑ Alex. cõsi. xcij. ij. vol.

POMATES.
e ¶ Et tunc. Vide Imol. consil. cij. in vj. colum. & seq.

* Pro concor. Aduerte, qñ præsens est & tacẽs in actibus filij, videtur φ pater præsumatur consentire. ita Bar. in. l. si fili⁹. ff. de tut. Sed do. Alex. ibi allegat Bar. tenere cõtrariũ in hac. l. q̃ dotis col. fin. Tu dic quòd nõ cõtradicit Bar. Nam in. d. col. fi. nõ loquit̃ Bar. in munere puplico. authoritate, sed vtilitate priuato. vt est in tutela prout facit in. d. l. si fili⁹. in quo casu, multa specialia adducũtur, vt in. l. cũ ostẽdimus. ff. de fideiuss. tut. vel aliter in. d. col. fi. loquitur potius in casu ecõtrario, qñ fili⁹ intelligit̃ p̃ri cõsentire. Item alleg. cõtrarius. s. pro negatiua quòd nõ obligetur pater p̃sens, & cõsentiẽs: nisi exp̃ssè se obliget. in. l. lucius in fi. ff. de admini. tut. Pro affirmatiua, scilicet quòd obliget̃ vr̃ velle in. l. j. §. si is q nauem. ff. de exer. Sed solue secũdùm distinctiones q̃ habentur per Barto. ibidẽ. & meli⁹ in. l. post dotẽ. vj. lect. in. j. op. hoc eod. titu. & l. si cũ dotẽ. §. trãsgrediamur. hoc tit. dic vt ibi. & attestatur Bart. quòd habuit in facto, & null⁹ sciuit aliquid allegare Adde ad hoc Frãc. arc. in cõsi. ix. incipiẽ. in Christi. &c. viso themate.

a ¶ Partem. Petr. de anch. consi. xxij. cõsuluit nepotes mulieris adhibitos ad stipulãdũ dotẽ, pro se & eorũ heredib⁹ censeri adhibitos, vt donatarios. & cõsi. cccxv. tenet fratres adhibitos adstipulãdũ dotẽ sororis, quæ renunciauit hæreditati paternę, & fraternę cẽseri adhibitos vt ministros. de quo vide ẽt Bar. cõsi. cxxvij. incipi. quidam fratres.

b ¶ Causa mortis. An in dubio donatio sit censenda cã mortis, & ad primã limitationẽ Alexã. videro. cõs. ccxxix. & vide Bald. consi. cvij. libro. j. & circa sextã limitationẽ Alexand. inquantum reprehendit Paul. de cast. quòd donatio omnium bonorũ valet, saltẽ in præsentibus. dic quòd cõtrariũ consuluit Ange. consi. clxxix. & quòd donatio quæ non potest valere in vim donationis inter viuos, valeat in vim donationis causa mortis, etiam si dictum esset quòd non posset reuocari, nisi in duobus casibus. consuluit Bal. consi. cccvj. libro j. & quòd cum in donatione vbi fit mentio mortis, & sunt illa verba perpetuò non contrauenire, quòd propter hoc non desinit esse donatio causa mortis. tenuit Bal. alleg. consil. cij. & Ange. consi. cclij. vbi dicit Ray. tenere glo. in. l. si alienam. & bal. alleg. cõs. cccvj. & quo ad septimã limitationẽ Alexã. vide Bald. consil. cxxxviij. libro. j. & ccccij. li. iiij. & consil. cxcv. li. ij. & vide & melius consi. cclxiij. eo. lib. quòd ista donatio. & quò ad vltimam limitationem. vide Bald. alleg. consi. ccvj. & xlix. ij. colũ. j. volu.

20 *Præsens, sciens, & intelligens quando præsumatur cõsentire? & nume. 22.*
21 *Tacere est medium inter consentire & dissentire.*
23 *Coniunctio quæ in se habet reuerentiam in tacente præsente facit præsumi dissensum.*
24 *Intrans possessionem meam, uel accipiens de rebus meis me præsente & tacente, quando præsumatur intrare me consentiente.*
25 *Scientia superueniens ex postfacto, quando arguat consensum? remissiuè.*
26 *Subscribens quando uideatur consentire?*
27 *Sigillans quòd uideatur consentire?*

LEX XXXIII.

QVæ dotis. ¶ Ista est pulchra l. & habet materiã quotidianã, & subtilem, & pessim ẽ examinatam. & hoc dicit. secundum lectu. quam teneo. Adhibitus ad stipulandum partem dotis, animo donandi videtur adhibitus. & si maritus mulieri est hæres, ei tenebitur, etiam si hæreditas soluendo non fuerit. hoc dicit. Primò ponit thema. Secundò respondet ad questionem. Tertiò respondet cuidam tacitæ obiectioni. Secunda ibi, nihilominus. Tertia ibi, nec ad rem pertinere. In textu ibi, compensasse. i. actionem confudisse. ¶ Oppo. isti adhibiti videntur adhibiti vt procuratores, vt. l. si mulier de suo. & est parua lex. š. de iure do. ergo non possunt illum heredem conuenire, quia si esset exactũ, ei restitueretur. vt. l. idemq́; §. si cui. š. manda. debet ergo heres tueri se exceptione dolo facis. Gloss. respondet quòd animo donandi facit & constat: aliâs

1 præsumeretur vt procurator: † cum auarissimum sit genus mulierum: & ita dicit gloss. quam vide, & incipit, si animo donandi &c. vsq; ibi, nisi. & ibi dimitte. Et assume ibi, & ita haberet locum &c. & illa communiter tenetur. sed diuinare est, quod mihi displicet: quia non est vera lect. dic ergo quòd hic isti fuerunt ad stipulandum partem dotis adhibiti: ideò videtur mulier donare. In contrarium verò ad totam dotem stipulandam fuerunt adhibiti, ideò non præsumitur donatio: sed potest etiam esse alia præsumptio modo quando mulier vult alium adhiberi ad totam dotem stipulandam, tunc est propter honestatem quia mulier non vult ascribi in instrumento, vt. l. pupillus. §. sanè. C. de authori. tut. & l. optimam. & est. §. fin. de contrahen. & cõmit. stip. Sed quando partem stipulatur, & ad partes alias adhibet alios: cessat illa præsumptio honestatis: cum voluerit stipulari: quia sicut partem stipulatur in sua persona: ita & in totum potuisset reiecta causa honestatis. Idem dico si partẽ nõ stipulatur, sed aliũ adhibet ad partem stipulandam. ¶ Præterea, prout potuit sine stipulatione in parte stare, ita & in toto. & hoc probat. l. ij. C. de iure do. & l. cum propria. C. si

2 quis alte. vel sibi. ¶ Oppo. † de. l. cum maritus. §. fin. š. de pactis do. glo. dicit quòd ibi animo donãdi fuit adhibitus, & constabat donatio. Istud est diuinare, & mihi displicet. Sed r̃ndeo quòd ibi fuerunt adhibiti ad stipulandum dotem in vno casu, in alio non: ideò præsumitur donatio, vt ibi. secus si fuissent adhibiti ad stipulandum in omnem casum. vt. l. si mulier. §. fi. š. de iure do. & l. cum quis decedens. §. nuptura. j̃. de leg. iij. Tene ergo si constat quòd animo donandi esset adhibitus, stamus certo. si verò non ap

a paret: tunc aut est adhibitus ad stipulandum partẽ[a] dotis, aut totum, vt vidistis, & rationem assignaui.

3 ¶ Vlterius op. † posito quòd adhibitus videatur animo donandi: ipsa tamen mulier potest donationem ipsam reuocare. vt. l. seia. in fin. de dote prælega. Huius contrarij timore gloss. dicit quòd potest intelligi

b ista. l. quòd fuit adhibit⁹ causa mortis.[b] qđ in dubio pręsumitur, non ob. l. seia. quia fateor quòd potest reuocare expressè, vt ibi fuit. hic non expressè reuocauit. & sic gloss. dicit hic expressius. Glo. ponit istam opi. quæ fuit Azo. in. l. cum maritus. in fin. š. de pact. do. Dicit ne bene ista gloss. Et certè nec ad istam. l. nec ad. l. contrariam bene dicit: quia donatio causa mortis defalcatur, vt. l. in donationibus. C. ad. l. fal. & l. j. §. si quis ex mortis causa. j̃. quorum lega. Si defalcatur, ergo apparet quòd hæres non tenetur vltra vires hæreditarias. sed hic text. dicit quòd vltra vires hæreditarias tenetur. ergo ista lectura non est bona quantum ad hanc. l. quòd præsumatur donatio causa mortis. Ad. l. seia. de do. pręleg. Respondeo quòd fuit facta mentio mortis. ideò pręsumitur donatio causa mortis. ¶ Sed cõtra istud op. & est difficile cõtrarium de. l. cum maritus. in fine. š. de pact. do. vbi fuit facta mentio mortis: & tamen donatio est inter viuos: nescio quid debeam dicere? dic quòd ibi fuit actum quòd inter viuos esset, vel ibi præsumitur p̃pter duos actus. vnus est, quia fuit pacta mulier fratri suo: deinde alius fuit stipulatus, secus si vno actu, vt dicta. l. seia. de do. pręleg. Sed istud dubitando dico. Nam habes quòd si apparet eum fuisse adhibitum animo donandi, stamus certo: si causa mortis,

c vel inter viuos etiam, stamus[c] certo. Aut dubitatur, & tunc si est facta mentio mortis pręsumitur quòd causa mentio mortis, vt hic. nisi duo actus interueniãt, vt dixi. Aut non est facta mentio mortis: & tũc pręsumitur donatio inter viuos. vt. l. š. alle. ¶ Opp.

d de. l. procula. š. de proba. Glo. dicit quòd est verum nisi ratio temporis aliud inducat. & vide gloss. ibi, in ver. nisi aliud &c. sic gl. tenet quòd sola ratio tẽporis

4 facit pręsumi donationem, dicit ne bene? Certè † non quia non sufficit solus cursus temporis, & illud est ideò quandoq; quis allegat titulum & cursum temporis ad illud, an sufficiat? dic vt dixi in. l. si certis annis. C. de pac. & l. cum de in rem verso. š. de vsur. vbi tetigi de dote & in quæstione quam disputaui de illa quę iuit ad maritum cum magna dote. Aliquando allegatur cursus temporis tantum: & tunc si esset tantus cursus qui sufficeret ad pręscriptionem, tunc non est dubium. Si verò non est sufficiens: tunc solus cursus tẽporis nõ inducit pręsumptionem liberationis, vt. l. libertis. l. a. ij. §. j. j̃. de alimen. leg. Fallit in d. l. procula. quia ibi plura interuenerunt. vt per glo. in. d. l. libertis. §. j. Fallit etiam in debito odiosi lucri, vt. l. cum post. in princip. š. de iure do. & l. cum quidam. §. j. š. de vsu. & C. de vsu. l. vsuras. Et ita debes intelligere illam expositionem. Et aduerte: quia nõ cadit ad. l. sed ad regulam generaliter formatã, quòd in dubio non pręsumitur adhibitus animo donandi. ¶ Oppo. de. l. si seruus communis. §. j. de dona. inter

5 vi. & vxo. Sol. illud † est verum: nisi ratio sanguinis aliud inducat. & vide glo. ibi in verbo, sanguinis. Similem glo. habes in. l. vtrum. j. de dona. inter vir. & vxo. dicit ne bene ista glo. Certè non: quia. l. si seru⁹ communis. §. j. non dicit quòd ratio sanguinis facit pręsumi donationem: sed dicit quòd facit præsumi consensum qui inducit donationem. & hoc dicit gl. in. l. qui patitur. š. man. sed in casu legis contrariæ, ille consensus in quocunq; extraneo facit pręsumi donationem. vt. l. in ędibus. in fi. j̃. de dona. vnde ibi fecit ratio sanguinis pręsumi consensum istum. & sic ista glo. quantum ad. l. illam non bene dicit: sed ad. l. istam peius dicit. s. quòd ratione sanguinis pręsumatur donatio. vt. l. si mulier. in fin. š. de iure do. Item in parte non præsumitur: vt. l. post dotem. j̃. eod. secũdũ lec. Dy. Item in fratre nõ pręsumitur. vt. l. cum quis. §. nuptura. j̃. de lega. iij. etiam secundùm opi. gloss. & est casus contra illam glo. in. l. cum maritus, in fi. š. de pa. po. secũdùm qđ gl. intelligit. & sic glo. malè dicit, in vno tamen reperio eam bene dicere quando ascẽdens adhibet aliquem ex descendentibus, vt inter filium & filiam, vt mater filiam & pater filium: tunc enim in dubio præsumerem animũ donãdi & pro-

POMATES.

c ¶ Etiam stamus. vide Alexan. cõsil. xiiij. incipien. circa primum, in princi. in. j. volu.

d ¶ Procula. Adde post Alexand. Ro. consil. ccccc. xvij. vbi refert dominũ Dionysium de perusio pręceptorem suum secutum fuisse Bal. in. d. consi. alleg. per Alexan. & dicit non bene considerasse. l. cum quidam. de vsu. subdẽs ipse quòd si vir staret toto tẽpore durantis matrimonij, quòd non peteret interesse, quòd videtur tacitè illud remisisse per tex. iuncta gl. in verbo vsuras, in. l. vir vsuras. š. de dona. inter vir. & vxorem q alle. l. cum oportet. §. sin autem res. C. de bono. quę libe. & dicit mirari quòd Bald. fuerit incognitus.

POMATES.

d ¶ Procula. De intellectu huius. l. vide Alex. con. lvj. in. ij. col. in. iiij. volu.

hoc facit.l.donationes.§.species.j.de dona.&.l.fina.cod.tit.¶ Opp.de.l.si verò non remunerandi.
6 §.idem papinianus.s.manda.Gl.soluit† per ratione, quòd vicissim præsumit donatio.dicit ne bene ista glo. Et dico quòd bene dicit in duobus casibus extra ius legis, quia in dote est speciale, vt si mihi mulieri donasti, & te adhibeo, vt stipuleris: vt.l.ideò.§. si cui.s.mã.& quòd hoc sit verum est casus in.l.post dotem.j.co.secundùm lec.Dy.Sed ad illã potest respõderi, quòd pater non videt donare: sed ad.l.ideò §.si cui.nõ videtur dari responsum.¶ Op.de.l.vnica.§.accedit.C.de rei vxo.acti.solu.ibi fauore a dotis est: quia illa causa respicit pietatem, vt.l.cum is.§. pe.s.de condi.inde.Opp.de.l.omnino.j.ti.j.Sol.illud est verum in modicis.& ideò do vnam regulã quam dat iurisconsultus in.l.vtrùm.s.de dona.inter vi.&
7 vxo.† quòd in dubio non præsumitur donatio nisi ex modo vel genere aliud inducat, vel præsumatur. declaro: ex modo intelligo.i.cursu temporis, & ex gestu negotij, vt.l.procula.s.de proba.& hac.l.cum si.secundùm lect.quam teneo in.l.falsus.§.si iactum j.de fur.& quod no.in.l.qua ratione.§.fin.de acqui. re.do.& quod no.in.l.ij.in fi.s.ad le.rhodiam.de iac. ¶ Sequit vel ex genere.potest duobus modis intelligi: istud ex genere scilicet rei vt modica, vel parua, vt l.omnino.&.l.quod dicitur.j.ti.j.Item ex genere.s. causæ propter quam datur vel remittitur, vt si causa est quæ respiciat pietatem: vel respiciat lucrum odiosum, vel in alijs causis in glo.specificatis, vt.l.sed si ego.in fi.s.ad velle.& sic potest intelligi omnis casus qui ponitur in.d.l.si verò non remunerandi.§.idẽ papinianus.s.manda.¶ Venio ad alias glos.dicitur
8 hic,† quòd adeundo videtur consentire contrà aditio
9 † non habetur pro solutione in damnum hæredis, vt.l.vrannius.j.de fideiu.aliàs est.l.si debitori.& qđ no.in.l.si socer.in prin.j.eo.Respon.quòd hic ista successio non habet vim solutionis, sed actio habetur pro confusa: & ideò heres tenetur istis stipulationibus, sicut quilibet extraneus.& propter hoc do meliorem expositionem secundùm Iac.de are.in text. quòd gloss.tenet, per.ll.quas allegat videtur dicere, ꝙ habeat vim solutionis quod nõ est verũ.¶ Dicit hic quòd tenetur insolidum creditoribus contra de.l. §.si is qui.j.ad trebel.&.l.in ratione.§.quod vulgò.j. ad.leg.falci.Sol.glo.quòd vsq; ad vires hæreditatis tenetur legatarijs: & creditoribꝰ insolidum secũdùm ista tempora.hodie autem sic distinguitur: aut fecit inuentarium vel non: quia tunc hodie tenetur lega-
10 tarijs insolidum per au.sed cum testator.C.ad.l.falcid.¶ Quæro an maritus habeat beneficium ne cõueniatur, nisi inquantum facere pôt.Glo.dicit quòd sic.dicit ne bene gl.Certè sic, intelligendo quòd fuerunt adhibiti ad stipulandum partem dotis simpliciter.secus si ad certam partẽ specificatã, vt no.gloss. in versicu.suspectũ.s.co.l.ij.&.s.l.proxi.in glo.ista.l.
11 dicit quandoq; † aliquis fuit adhibitus ad stipulandũ pone quod stipulor dari sibi, & non adhibeo quòd stipuletur, an præsumetur adhibitus animo donandi vel non? quandoq; stipulor dari tertio quod non est meum, nec est mihi debitum: tunc talis conuentio non valet: nec mihi nec sibi acquiritur.vt.§.alteri.in sti.de inuti.stipu.&.l.stipulatio ista habere licere.§.alteri.j.de verb.obligã.nec pôt intelligi quòd stipulet vt negotiorũ gestor: quia non est meum negotium nec etiam tanquàm procurator.Quandoq; stipulor alteri qđ est meũ: vel mihi debitũ, & tunc in extraneis nunquàm præsumitur donatio, sed tanquã procuratori adiectio, vt.l.iulianus.§.j.de verb.ob.&.§.si quis alij.insti.de inuti stip.& hoc apparet in.l.donationes.§.penul.de dona.cũ gl.Fallit ratione sanguinis, intelligendo prout dixi, quando vnus ex ascendentibus stipulatur descendenti in casu in quo potest sibi queri.vt.l.publia.in prin.s.depo.& quod no. in.d.l.donationes.§.j.j.de do.Et nõ est multum tempus quòd ego allegaui in quadã pulchra & magna.
12 q.de quadam stipulatione.¶ Quæro, vlterius pone † quòd ego stipulor, emo vel cõtraho: tñ noĩe tertij: an in dubio videar donare ipsi tertio? Videte dñi.iste est pulcher punctus quia in extraneo non præsumit donatio.vt.l.pe.s.de nego.gest.& p totũ titu.nisi es-

a ¶ Fauore dotis.Adde tu ꝙ hanc solu. Bar.sequit do.meꝰ Soci.in cõsilio suo mihi cxxxix.in.ij.vo.qđ nõ hr̃ cõiter ĩ co.x.ver.ad secũdã rõnẽ.Et cõs.inc. dñs labia mea aperiat &c.s.scriptꝰ ĩsignis doctor & mihi frater.

b ¶ In matre.Inquãtũ Alex.tãgit qđ ĩ marito soluẽte pro vxore.Adde qđ si maritꝰ soluit pvxore, deĩde se dicauit, an cõtra vxorẽ vel cõtra monasteriũ agere debeat maritꝰ? Ro.cõs.ccxcij.

POMATES.

c ¶ Procedo. Vide Bal.et doc.ĩ.l.dotalẽ. j.e.Are.cõ.clxiij.co.viij.Alex.cõsi.viij.vol.iij.ver.ex pmissis.& cõsil.lxxviij.ĩ fi.e.vol.& cõsil.cxviij.vsi.& p pdicta.e.vo.Bar.ĩ.l.qbꝰ diebus.in fi.prin.ff.de cõdi.& demon.Et an vniuersi q ĩtersunt cõgregati õi dicãtur cõsentire, vide Fel in.c.cũ oẽs.ĩ vij.colũ.de cõsti.& an fiat pudicialis cõstitutio vni eorũ nõ cõtradicenti, an dicat cõsensisse, vide Ro.sing cccclx-

set causa pietatis, illud est dubium, vt.s.dixi inter ascendentes & descendentes, & glo.in.l.filiæ.C.fa.erci.dicit quòd donatio psumit in patre qui habet filiũ in potestate.sed dico quòd ex solo cõtractu non præsumitur animus donandi sed concedendi: in peculium sic.vt.l.j.C.de castren.pec.&.j.de pecu.leg.l.fi. sed si nomine filij emeret, & pateretur sibi rẽ tradi, tunc præsumitur donatio: vt.l.ij.&.iij.C.si quis alte. vel sibi.ita debet intelligi.l.filiæ.C.fa.ercisc.nec ob.l.
b j.C.de castren.pecu.In matre b verò quæ talem filiũ non habet in potestate aduerte, si quidem est talis contractus qui geritur, ex quo posset queri actio alteri, statim præsumitur perfecta donatio, aliàs secus, vt.l.fin.j.de dona.Nos habuimꝰ in.l.si fundũ per fideicommissum.j.de leg.j.an consensus sit animo do
13 nandi vel non.Et † pone, ego cõsentio quòd obliges rem meam.& bene an inducat pignus cõsensus.sed quero an animo donandi, vel non videt adhibitus? Respondeo nõ: sed potero agere vt luas.vt.l.siut certo.§.si de me.s.cõmo.& dic plenè in.l.fin.C.commo.
c &.l.lucius.s.man.¶ Procedo c vlterius, consensi tibi
14 † vendenti rem meam, an videar consentite animo donandi per illa quæ dixi.in.l.si fundum per fideicommissum.j.de lega.j.Reassumo vnam distinctio- d nem, & videbis.ll.quas allegabo.quandoq; consentio venditioni rei meæ, & à te mihi donatæ, quandoq; de alio, si de re mihi donata à te, præsumit donatio.vt. l.si verò.§.idem papinianus.s.man.si verò non fuit à te mihi donata, nec ab authore tuo: vel abꝰ eo cuius est hæres, vel ab eo eius præceptore: & tunc aut ille qui vendebat erat patronus meus: vel hæres patroni: & præsumitur donatio, nisi aliud appareat.l.codicillis.§.j.de lega.ij.aut non erat patronus nec heres patroni, & tunc aut res ipsa erat mea, re aut spe.si re, tunc non præsumitur animo donandi, vt.l.si fundũ per fideicommissum.de lega.j.Si verò erat mea spe: & tunc aut ille actus (cui consentio) erat talis actus ex quo res ad me peruenire debeat & afferret mihi præiudicium.vt.l.cum pater.§.libertis.infrà de lega.ij.&.l.nihil.§.j.j.de lega.j.&.l.quoties. C. de fideicommis.aut ille actus non erat talis actus, quia erat in re mea mihi legata, sub aliqua conditione, isto ca e su consentiendo non videor remittere fideicommissum.vt.l.fundo.infrà ad.l.falci.& no.per Dyn.in.l. qui Romæ.§.duo fratres.infrà de verborum obligatio.& habuistis gloss.in.l.si à substituto. in principi.infrà de lega.j.Si verò non erat donata, nec à te nec ab authore tuo. tunc indistinctè consensus non inducit donationem, vt.l.cum à matre.C.de rei vendicatione.per quod dixi in.l.si fundum per fideicommissum.infrà de leg.j.¶ Tertiò pone quòd con
15 sentio† tibi donanti rem meam, an videar per hoc donare? dic quòd sic, vt.l.si seruus.§.j.s.de donatio. e inter virum & vxorem.&.l.ij.C.si aduer.do.&.l.in
16 ædibus.§.penul.infrà de donatio.¶ † Quid si consentio alienanti rem meam? Dic vt dixi in.l.si fundum per fideicommissum.præallega.¶ Quid si con
17 sentio alienationi † rei mihi obligatæ? dic quòd præsumitur facta remissio pignoris: non tamen de debito præsumitur donatio, vt.l.si probaueris.C.de re. pi.&.l.sicut.§.non videbitur.s.quibus modis pi-
d gnus vel hypo.solu.¶ Habemus d videre quando quis dicatur consentire, & in isto casu habemus videre de præsente, de absente, & de tacente.Item de
18 subscribente, & sigillante. Et primò † quæro an absens & ignorans videatur consentire. Et breuiter non in homine sanæ mentis loquor.nam de furioso dixi.s.eodem.l.ij.§.voluntatem.& quòd hoc sit verum, not.in.l.in eo.§.finali.s.de ritu.nupt. cum.l.sequenti.&.l.secunda in fine.s.eodem.&.l.debitorem.C.de pigno.&.l.qui vas.§.vetare. infrà de
19 furtis.¶ † Quæro: quid e de sciente, non tamen
e præsente.Respondeo.absens in casu in quo cogitur consentire, præsumitur consentire.vt.l.secunda.§. voluntatem.s.eo.aliàs consensus non sumitur.vt.l.in
20 delictis.in principi.s.de noxa.¶ † Quæro, quid de præsente sciente, & intelligente & tacente, cum
e ignorante e non cadat consensus, vt.l.labeo.infrà de aqua plu.arcen.Et breuiter hic sumꝰ in materia capitulo is qui tacet.extrà de reg.iuris li.vj.& ibi per Dyn.

xxviij.& sequẽ.& an ĩ baptismo taceẽs habeat p cõsentiẽte.vide ca.cum paruuli.de con se.di.stin.iiij.Et an ad statutũ reqrẽs consensum antiquorũ satis sit data eorũ cõscientia, ita Ro. sin.ccccccxxvj. Cepo.cau.xlvij.Rom. singu.cccclxxxiij.

POMATES.

d ¶ Habemꝰ.In ista materia vide Feli.ĩ c.cũ oẽs.in.vj.co.de cõsti.& ĩ.c.nõne bene dicimꝰ in.ij.col. vsq; ad fi.de psum. & ĩ.c.iij.ĩ.ij.co.ver. xix.de prẽscrip.

POMATES.

e ¶ Quid. Vide Cepo.in caut.fo.xij.in fi.Et de hac materia, vide Barb.cõsi. vj.in.v.col.in.j.vol. Fel.in.c.cũ.M.ferrariensis.in.ij.colũ. de cõsti.

e ¶ Scripta exẽplaria habẽt in versi.Quero qđ ibi, cũ ĩgnorate.&.c.cũ ignorare nõ credat, vt.l.labeo de aqua pluui. Nec ibi ea verba an in psente, & sciẽte.ergo & in tacente cõperiũt.Alexã. Loseus.

a ¶ Quoddam medium. Propter hoc Pe.de ancha.consi.cxxv.inci.iste executor, dicit male locutã gl.in cle.q̃uis rigor.de app.quę voluit ꝙ iudex tacẽdo cum petuntur apostoli, videatur negare: quia dicit hoc non præsumendum.ibi vide quod voluit.

b ¶ Per contumaciã. Videᵗ cõsentire.optima est gl.in.l.q̃diu.ĩ.de acqui.hær. & ex hoc meli⁹ ꝓbaᵗ dictũ Inn.in.c.j.de his q̃ fi.à maio.par.ca. vbi dicit ꝙ vocatus ad actũ vt approbet si est præsens, & tacẽs, videᵗ cõsentire, si act⁹ sit sibi preiudicialis licet secus si non erat vocatus.per.l.filiusf.§.inuitus. de ꝓcu.qđ dictũ magnifecit Abb.ĩ.c.ij.de his quæ fi.à p̃la.sine cõsen.ca.& in c.ij.de loca.

POMATES.
b ¶ Per contumac. Vide Bar.ĩ.l.quàm diu.la.ij.ff.de acqui ren.hære.

POMATES.
c ¶ Contradicendo. Vide Alex. cõsi.cxxxj.ĩ.ij.co.ĩ.ij. vo. Pano.cõsi.lxxxvj. Ro.cõsi.cxl.ĩ.ij.vol.

d ¶ Et istud qđ fallit.not.ꝙ rõne sanguinis p̃sumitur cõsensus. Fallit, nisi sit cõiunctio habẽs in se reuerẽtiam, vt.l.j.§.q̃ onerãdæ, hic alleg.& hoc etiam tenet hic do.Ant.in c.nõne bñ dicimus de p̃sumpt.sed moderniores indistinctè hoc nõ tenẽt:& cõtra hoc allegant tex.ĩ.c.vnico de de spõ.impu.in.vj.vbi tacẽs habeᵗ pro cõsentiẽte, etiã ĩ actu in quo requiriᵗ cõsensus oĩno liber ab oĩ coactiõe: vt ĩ mrĩmonio, vt.c.cũ locũ de spõ.nec ob.text.in.d.§.quę onerãdę. qa loquiᵗ, si p̃tori liquidè constiterit, ꝙ ob reuerẽtiã libert⁹ ꝓmisit, vbi deberẽt esse aliquę circũstãtię, ad hoc vt reuerẽtia excuset: puta qa patron⁹ erat terribilis: qa solebat sæuire: vel qa acriter vir tractabat vxorẽ.ar. eoꝝ quę no.Inn.in c.cãm matrimonij.de off.dele.& idẽ videᵗ velle Bart.in.l.ad inuidiã.&.l.metum.C.quod metus cau. Et secundũ hoc posset limitari similiter dictũ.c.vnicum, vt filij non habeantur pro consentientibus. Si causa cognita cõstiterit ob reuerentiã tacuisse tẽpore cõtractus matrimonij. Item vbi ex cõtradictione exp̃ssa timereᵗ de aliquo damno, saltẽ de facto contradicẽtis, etiam si daret ṽba gñalia.& alle.bonũ tex.in.c.cũ venisset.de insti. Itẽ fallit fauore cultus diuini, vel religionis. & sub hoc comprehenditur casus.c.si seruus sciẽte.liiij.dist.vbi si fuerit ordinat⁹ seru⁹ dño nõ cõtradicente, vr̃ cõsentire.

Dy.in glo.in.l.Caius.s̃.de pig.actio.&.l.quidam de
euic.l.filiusfa.§.inuitus.s̃.de procu.& glo.in.l.titia.§.
21 lucia.ĩ.de leg.ij. Et verè loquendo, tacere† est quod
a dam medium[a] inter cõsentire & dissentire: quia qui
tacet, non verè consentit, nec verè negat. vt in.c.is q
tacet. extra de reg.iur.lib.vj. Sed si sumus in tali casu
in quo non requiritur nec scientia, nec ignorantia:
tunc nulli applicabitur.vt.l.j.§.scientiam.s̃.de tribu.
act. Si verò est necesse quòd applicetur alicui extremorum:
& tunc quandoq; quis tacet per contuma-
b ciam:[b] & tunc præsumitur consentire, vel negare in
damnum sui, vt.l.de ætate.§.qui tacuit.s̃.de interro.
acti. quandoq; tacet non per contumaciam: & tunc
quandoq; actus qui geritur, est aliquis actus vniformis:
vt contractus, vel quasi: & tunc si quidem ille
actus qui geritur respicit meum fauorem, & videor
22 consentire. quandoq;† respicit meum præiudicium
circa ius reale. quandoq; respicit meum præiudiciũ
circa actionem personalem. quandoq; respicit præiudicium
tertij, cuius bona ad me præsentem & tacentem
pertinent cura & solicitudine. In primo casu
præsumitur consentire, vt.l.si remunerandi. §.si
passus.&.l.qui patitur.s̃.manda. Secundo casu scilicet
quando respicit meum præiudicium, circa ius
reale: & tunc aut circa ius meum quod habeo in re
tertij, vt quia venditur res mihi obligata, vel aliquis
contrahit super re mihi obligata: & tunc dic vt dixi
plenè in.l.vltima.C.de remiss.pigno. si verò circa ius
mei dominij, vel vsusfructus: & tunc glo. distinguit:
aut erat talis actus quem non poteram impedire cõ
c tradicendo[c]: & non presumitur consensus. vt.l.caius
s̃.de pigno.act.&.l.titia.§.lucia.ĩ.de lega.ij.&.l.sæpe
ĩ.de re iudic. Fallit ratione coniunctionis: quia tunc
præsumitur consentire, vt.l.si seruus.de donat.inter
virum & vxor.& hac glo. Fallit etiam in.l.qui pati-
d tur.s̃.man. Et istud quod fallit[d] ratione coniunctio-
23 nis, intellige nisi sit talis† coniunctio[e] quæ habeat in
e se reuerentiã: quia tunc faceret præsumi dissensum.
vt.l.j §.quę onerãdę.ĩ.quarũ re.actio non da.&.l.penul.ĩ.de
fur. si verò cõtradicendo poterat actum impedire:
tunc tacẽs presumitur cõsentire: ita dicit glo.
& allegat.l.fideiussor.§.pater.s̃.de pig.& ibi gl.&.d.
l.sæpe.ĩ.de re iud. sed an requiratur quòd ipse taceat
dolo, vel non: & vnus tex. videtur requirere quòd taceat
dolo. vt.l.ij.C.si ali.res pi.da.sit.& facit.l.si sine.
C.ad velleia. do.Iaco.but. dicit contrarium, & istud
tenuit maximè per rationem.l.sæpe.&.l. si sine. ad
velleia. quam gl. inducit pro se: & est contra se: quia
l.si sine. requirit quòd mulier dolo taceat: vt excludatur
à velle. aliàs in obligatione rerum non excluditur,
sed habet velle. nisi habeat dolum: quia tunc à
velleia excluditur. In tertio casu, scilicet quando respicit
meum præiudicium circa ius personale, tunc
in dubio tacens non videtur consentire. vt.l.filius.§.
f inuitus[f].s̃.de procur. Fallit[g] fauore pupillorum. vt.l.
g filius.ĩ.de tute.&.l.ij.ĩ.ad municip. In quarto casu,[h]
h quando respicit præiudicium tertij, cuius bona te respiciunt
cura & solicitudine: & tunc non præsumitur
consentire. vt.l.iij.ĩ.de autho.tuto.& ibi text. &
i gl.[i] ¶ Quęro quid si sum præsens[k] & tacens in casu
k difformi,† & cum intras in possessionem meam,
24 vel accipis de rebus meis & taceo. & isto casu siquidem
præcesserit contractus, ex cuius natura tenebar
illud pati, & præsumor consentire.vt.l.ij. & ibi
not.C.de acquirend.possess. si talis contractus non
præcessit: & tunc si quidem tractatur de magno
l præiudicio, & tunc videor dissentire. vt.l.penul.ĩ.de
furt.& not.in.l.ij.C.de acquir.possess. Si verò[l] de modico
præiudicio, tunc præsumor consentire. vt.l.quã i
tuberonis.§.sunt quidam.s̃.de pecu. &.l. sabinus.s̃.
communi diuid.&.l.labeo.cum sua gloss.ĩ.de aqua
plu.arcen.&.l.qui bona.§.si quis iuxta.ĩ.de dam.infect.
Prædicta sunt vera in scientia quæ est tempore
25 negotij gesti:† sed si superueniat scientia ex postfacto,
dic vt dixi anno in.l.quo enim.§.ij.ĩ.rem ratam
haberi. tangitur in.l.si absentis.C.si cert.petatur. &
ibi dixi. & tetigi hoc in.l.j.versi.poena.ĩ.de libe.agn.
26 ¶ † Quæro, quid[m] de subscribente. certe si se subscri
m bat vt testis, non dicitur consentire: aliàs videtur cõ
n sentire subscribendo, nisi erraret[n], vt.l.fideiussor.§.
pater.& est.§.primus.s̃.de pig.&.l.sicut.§.non videtur.
s̃.quibus modis pignus vel hypo.sol.&.l.vlti. C.
plus vale. quod agitur.&.l.sticho.§.stichus seruus.ĩ.
de stat.lib.&.l.j.§.inter filium.ĩ.de fal.&.l.Caius.s̃.
o de pig.actione. ¶ Quæro quid de sigillante[o], an† vi
27 deatur consentire? Et videtur quòd sic: vt.l.ij. C. de
reb.alie.non alie.& dicta.l.fideiussor.§.j. secundùm
vnam lectu.s̃.de pigno. Sed in quibusdam casibus
sigillare habet vim ademptionis possessionis, vt.l.
quod si nec.s̃.de peri.& com.rei vend. quod dic vt
ibi. fallit in vno casu, vt.l.j.§.si dolum.eo.titu.

e POMATES. ¶ Coniunctio. Vide Alex.in.l.interpositas.C.de trãsact.Panor.in.c.literis.de presum.Aret.consi.xiiij.in.iij.col.
f ¶ §.Inuitus. Vide latè And.sic.consi.xlvj.lib.ij.& Rom.consi.clxxx.
g POMATES. ¶ Fallit. Vide Ro.consi.cccxj.
h POMATES. ¶ Casu. Vide Panor.consi.xl.in.iij.col.in.ij.dubio, in ij.volu. Felin.in.c.tuis questionibus in vlti.col.de testi.
i ¶ Tex.& gloss. Intelligendũ est si taciturnitas longo tẽpore duret: qa tunc videtur consentire. l.qui aliena.ĩ.de acqui.hæred.&.l.si filius.C.de peti.hęre. Bar.in.l.gerit in fi.ĩ.de acquirẽ.hæredi. facit qđ voluit Pe.de anc.cõsil.clxxv.
POMATES.
k ¶ Præsens. Vide Are.cõsil.clx.ij.col.
POMATES.
l ¶ Si verò. Vide Panor. consil.xlix.in.ij.col.in.ij.vol. Imo.cõsi.lxxxij.in fi. & vide Ro.in materia sing.cõsi.cccccvj.
POMATES.
m ¶ Quero quid. Vide latè Alex.consi.cxlvij. in.ij. colũ.in ij. volu. Felin. in.c.translato.in fin.verbis de constitu. & pulchrè in.c.quoniam cõtra. in. xxiiij.colũ.ver.quartò quęro.de proba.& in.c.cum venerabilis.in.iij. col. de excep.gl.& scriben.in c.si quis presbyteros.de rebus eccles. non alie. Felin.in.c.cũ.I.iij.col.de re iu.
n ¶ Nisi erraret. Bal. dicit esse notãdum pro subscribẽtibus se cõsilijs alioꝝ absq; eo qđ legerint & viderint qđ cõtineãt ipsa cõsilia. sed si appeat illos ea legisse, nũq; p̃sumaᵗ error.l.sicut.§.nõ vr̃.s̃.q.mo.pig.vl'hyp.sol. qđ de se subscribẽte papyro albo, vide Bal.ĩ.l.si ita stipulat⁹.§.chrysogonus.de ṽb.ob.& ibi p Imo.p Ang.in.l.sciẽdũ.e.ti.p Bal.in auth.si qs in aliquo documento.C.de edẽd.vbi dicit ipse Bal.ꝙ gñalis subscriptio sufficit.de quo per Pau.de ca.cõsi.ccxxx.&.cccxxxij.&.cccl.vbi dicit ꝙ se subscribenti incũbit onus probandi illud quod nõ legit, nec de eo notitiã habuit.p Pet.de anch.cõsi.cxliij.p Ro.cõsi.ccciij.
o ¶ Sigillante. quod sit idem, tenet Bal.in.d.l.ij.per illum text.& Ro.d.consil.ccciij. quod videtur verũ. nisi res esset magni præiudicij, per ea quę no.Inn.& glo.in.c.post cessionẽ.de proba.vbi habeᵗ ꝙ crediᵗ sigillo epi in sñia excommunicationis, quod debet intelligi in his quę sunt parui præiudicij.
o POMATES. ¶ Sigillãte. vide Feli.ĩ.c.iij.k c ĩ.j.co.de ꝓb.ro.cõ.cccxciij.

SVMMARIVM.

1 *Pater probans filiam legitimam, dicitur probare ipsam esse in eius potestate.*
2 *Filia probatur legitima, probando ipsam natam ex legitimo matrimonio.*
3 *Filiam esse legitimam quando probandum sit coram episcopo, & quando possit probari coram seculari.*
4 *Incidens examinatur coram iudice causæ principalis.*
5 *Causa matrimonij est examinanda coram ecclesiastico, quando est dubium an matrimonium esse possit.*
6 *Iudex secularis quod possit cognoscere de exceptione excommunicationis: item quòd possit punire sacrilegum & hæreticum.*
7 *Iudex secularis quando possit cognoscere de exceptione usuraria.*
8 *Tertius quando admittatur in iudicio ad probandum, licet sua non intersit.*
9 *Filiam sibi consentire probat pater: eo ipso quod non habet causam contradicendi.*

LEX XXXV.

Titia. Exceptio opposita ĩ tertia persona cui⁹ interest, obstat, & venit examinanda in iudicio, & impedit processum. hoc dicit. Et est not.& plus subtilis lex quàm credatur. glo. legit hanc.l. quòd pater implorauit primò officium iudicis contra filiam, petens pronunciari eam in sua potestate esse. Secundò intentauerat actionem de dote contra maritum: sed ista lectu.non congruit bene literæ: nam ordinata causa illa principali, sequentes causæ debent silere, cum sit præiudicialis, vt.C.de lib.cau.l.lite ordinata.& insti.de act.§.præiudiciales. vnde per actionem de dote non procederetur, sed esset officium iudicis pronũciare, donec pendet causa principalis super alia non esse procedendum.& ideò posui casum, quòd pater dictauerat libellum contra maritum, & in eo dicebat filiam in sua potestate

a ¶ Quæro quõ. Qualiter probet̃ filiatio, vide Bal.cõsi.ccclxxx.j.vol.& per eundẽ,cõsi.xv.ij.volumine.

a ✠ POMATES. ¶ Quæro quõ. Adde Bar.cõsi.cliiij.& Moder.in.l.si emancipati.C.de colla.

b ¶ Sed dubitatur. Pau.de cast.hîc vr̃ inhærere distin.Bald.in.d.l.quoties.C. de iud.vbi dicit, ꝙ aut loquimur in cã matrimoniali, aut vsuraria primo casu,aut icidit ĩ cã criminali,vt si ꝓcedit ꝓ adulterio, & sic expedit ꝓbari mřimoniũ, aliter tunc nõ diceret̃ adulteriũ,qa eccl'ia de cã vbi ingerit̃ pœna sanguinis,nõ habet se impedire,nec cognoscere.ecclĩasticus aũt incidit in cã ciuili:& tũc siue sit quæstio facti, siue iuris:remitti**t** ad iudicẽ ecclesiasticũ. vt in.c.tuã.de ord. cogn.&.c.cãm q.q. fi.tint.legi.in qbus iuribus etiã loqtur qñ erat.q.facti, & dicit se semel Florentię in cã ardua irritasse ꝓcessum vnius iudicis,quisu per hoc ꝓba.acceperat.de quo p eũ cõs.cxliij.& ibi qd de cã vsuraria, vbi facit di.quam facit Bar.hîc,& in.d.cõs. etiã habet̃,an talis exceptio poterit opponi post lit cõte.

✠ POMATES.

c ¶ Diceremus. Vide Gemini.in.c.j. §.si vero.de excep. li.vj.& in.c.j.fi.de fo.cõpe.lib.vj.quẽ seqt̃ Feli.in.c.fi.de excep.licet aliter teneat Cardi.Cal.cõsi.ix.posito sub tit. de fo.compe.& vltrà Alexã.hîc etiã tenet Pau.de cast. cõsi.cccxxxiij.in principi.visa petitione pdicta.Cald.consi. xxx.posito sub tit. de foro cõp.inci.in cã vsurarũ. Alex. in.l.si non fortè.in prin.ff.de cõd.indeb.vbi alleg.alia Io.de ana.in.c.post mirabilẽ.de vsur. Alex.cõsi.xcj.inci. visis actis transmissis.in.ij.vol.& cõsi. ix.incip.pstantissime doctor.in.iiij.volumine.& consilio lxxvj.in.ij.columna in.iiij.volu. Panor.cõsi.lxiiij.in.iij.col.in.j.vol.& consi.lxxj.in.ij.col.eo.vol.Fede.consi. xcvj.& consi.ccxlv.Pau.de cast.in.l.cũ innouatione.C.de sacrosan.eccles. & in authẽ.cãm q cum monacho.in.ij.col.C.de epis.& cle.p Fel.in simili.i c.ecclesia sanctæ mariæ.in.xvij.col.ver.tertia declaratio.de consti.& in.c.si gnificauit.in.iij.not.de testi.vnũ verbũ in.c.cõstitutus.in prin.de testi.in.c. fin.in.iij.col.de excep.

esse,& dotem sibi reddi debere.in quo iudicio comparuit filia,dicens se sui iuris esse, & se velle agere, cùm actio sibi competat.certè ista exceptio examinabitur,cum ipsius filiæ opponentis intersit.facit.l. si suspecta.in princip.ff.de inoffi testamen.&.C.de litig.authe.nunc si hæres.facit.ĩ.de re iudi.l.sæpe.&.ĩ. ad trebel.l.ita tamẽ.§.quoties.& ibi dixi.&.l.is à quo ff.de rei vendi.de peti.hæredi.l.penulti.& in qualibet earũ dixi. ¶ Oppo.quòd filiæ incumbat onus probandi,se sui iuris esse,vt.l.circa.ff.de probatio. Solu. hîc erat in quasi possessione existentiæ sui iuris, secũdùm gloss. ¶ Quæro de qua dote loquatur hæc lex. Respon.de dote profectitia, secundùm iura allega. & secundùm veram opi.nam aduentitia nõ potest petere pater,etiam si filia esset in potestate,vt.C.de colla.authen.quod locum. ¶ Quæro,quomodo[a] pater probabit se habere filiam in potestate. Respon.

1 †gloss.notabiliter, eo ipso quod probat filiam esse legitimam,vt.l.nam & ciuiũ,de his qui sunt sui, vel alie.iur.& insti.de pa.pote.in princip.Sed tunc quæ

2 ro † quomodo ꝓbabit̃,ꝙ sit legitima. Rospond. probando quod sit nata ex legitimo matrimonio,vt d.l.nam & ciuium.&.l.si vicinis.C.de nup. ¶ Sed dubitatur[b] tunc vtrum iste articulus possit probari corã

3 alio,quàm coram † episcopo quod nõ videtur:nam quæstio est spiritualis:ergo debet determinari corã episcopo.vt.C.de sacrosan.eccle.l.omni innouatiõe. & extra qui fil.sint legi.c.causam.& de ordi. cogn.

4 c.tuam.In cõtrariũ tñ facit quia† quodlibet incidens debet examinari & determinari coram iudice causæ principalis.vt.C.de iudi.l.quoties.Respõd.quan

5 doq; est dubiũ,vtrũ inter patrẽ & matrem fuerit matrimonium:& istud debet examinari coram iudice ecclesiastico:quia est causa spiritualis,vt dictis.ll.sed fortè hoc nõ est verum in casu prædicto,quia de matrimonio non est quæstio inter coniuges: sed inter alios,vel inter coniugem & alium:vnde quæstio matrimonij non tractatur ad illum finem, vt inter tales personas(quicquid iudicet̃)decideret iudex causam mřimonij,vel aliqd faceret ad esse vel nõesse mřimonij. vnde cũ essentia matrimonij in aliquo p hoc nõ lędatur, non potest dici quæstio de re spirituali: al's

6 si secus diceremus,[c] sequeretur quòd iudex † secularis non posset cognoscere de exceptione excommunicationis[d].Item quòd non posset punire sacrilegũ, vel hæreticum, quando incidenter de re spirituali quæritur.tunc quandoq; de matrimonio non dubitatur:sed dubitatur an ille filius fuerit natus ex illo matrimonio:& istud non est spirituale, sed poterit examinari coram iudice seculari:vt hîc,&.d.l.quoties.Et ita tenent decretistę[e] in.c.causam prælleg.

7 ¶ Et eodem modo,si† est quæstio super contractu q dicitur vsurarius,[f] potest hoc esse duobus modis,vno modo,quia partes cõfitentur factũ: tamẽ dubitatur an contractus, descendens ex tali facto cõfessato sit vsurarius,an non:tũc quia illud est spirituale,examinabitur coram episcopo:quia tunc est quæstio inter prohibitum & concessum:sed si de facto dubitatur, qa vnus dicit factum processisse p vnum modum,& alter per alterum:putà quia creditor dicit se numeras se totam summam in instrumento comprehensam: debitor verò dicit se non recepisse nisi dimidiam, & aliam dimidiam esse adiectam in fraudem vsurarum. Item dicit venditor,quòd contractus fuit excogitatus in fraudem vsurarum:quod emptor negat,& tũc istis casibus est contentio de facto,non de vsura,siue aliquo spirituali negotio:quia quilibet confitetur ꝙ vsura eẽt,si sic eẽt:& tũc debet examinari corã iudice laico.&ita videtur mihi quòd ponat domin⁹ Pau. de leaza.in.c.vlti.extrà de vsu.in.cle. ¶ Vltimò vide

8 tur in casu quòd tertia persona † admittatur in iudicio ad probandum,licet non prosequatur proprium interesse.vt.l.ij.in fi.C.de nego.gest. ¶ Quæro, quo

9 modo† probabit pater filiam sibi consentire.Rñ.eo ipso quòd nõ habet cãm cõtradicendi:vt.l.dotem.ĩ. eo.examinaui latius in.l.si cum dotem.§.eo autem tempore.ff.eo.

d ¶ Excõicatiõis.Quòd iudex ecclesiasticus debeat cognoscere de exceptione excõmunicationis tanquã merè spirituali,cõsuluit Calde.consil.nono. de iud.

e ✠ POMATES. ¶ Et ita tenẽt decretistę.Istã.q.alibi satis latè remisi. sed vide ꝙ no.ad Bal.in.l.j.C.de latin.liber.tol.& in.l.j.C.de cõfes.& in authen.ei q.C.de bo.auth.iu pos.doc.in ca.lator.q.filij sint legit.&.c.cum sit generale.de for.cõpe.&.c.post miserabilẽ.de vsu.& Fede.de se.ĩ cõsi.xcj. Sed vnum adde,ꝙ in casu in quo laicus ꝓcedit, in istis cãis seruabit.ll.suas nec seruabit cle. dispendiosam.de iudi.&ibi est bona glossa, quo ad ordinem procedendi.sed quo ad desionem, quid iuris? do.Pet.in repeti.c. ea quæ, de regulis iuris in.vj.dicit se habuisse de facto hanc quæstionem. & arguit quòd debent seruari statuta laicorum in quęstione de instrumẽto vsurario, quòd non probat, si nõ est registratum in memorialib⁹ actorum. Sed non est ausus decidere pro ista parte, ex quo erat causa animæ, & agitur de periculo animarum per.c.cum esses de test.vide eum in.ij.quæstio.& in quæstio.xxvj.

LEX XXXVI.

Liberta. Liberta quæ legitimè recedit à patrono,ab eo potest petere dotem.h.d

LEX XXXVII.

g **SI maritus.** [g]Etiam si fiscus succedat vxori, non perditur priuilegium mariti. hoc dicit.cum lege sequen.

SVMMARIVM.

1 *Contradicens dicitur habere iustam causam contradicendi iuris permißione.*

2 *Voluntas in re propria pro ratione habetur non in communibus,nec in his quæ alium lædunt.*

LEX XXXVIII.

DOtem. [Non videtur,] filia contra dicere quæ iustam causam contradicendi non habet.hoc dicit.sed fi lia comparente & contradicente, causa prius examinabitur.vt.l.si cum dotem.§.eo autem tempore,suprà eodem. ¶ Oppon.ĩ.de noui operis nunciatio.l.j.in principio. Gloss.non soluit.tu dic,

1 eoipso † quòd quis contradicit,habet iustam causam contradicendi,iuris permißione. ¶ Secundò oppon.C.de pactis conuen.de.l.hac lege.Glossa non soluit.dic quòd ibi mulier suum defendit:& in re pro

2 pria † est pro ratione voluntas.hîc verò mulier volebat patrem grauare in iure proprio ipsius patris: vel dic quòd non est pro ratione voluntas in rebus communibus, vel in his quæ alium lædunt. ¶ Op. infrà ad trebellianum.de lege quia poterat. Solu. ꝙ ibi hæres repudiando se exonerat, & iuri suo renunciat:hîc autem mulier alium grauare volebat. ¶ Vltimò gloss.inducit hanc legem in argumen.contra eos qui contradicunt electionibus.de quo infrà de decu. l.imperator.§.fina.de muneribus & honoribus.l.reus §.j.& per Dynum.in.c.quod semel.extrà de reg.iur. lib.vj.ibi:item potest poni exemplum.

SVMMARIVM.

1 *Iniuriam factam filio per coniũctos,quòd pater non remittat. & nume.3.*

f ¶ Vsurarius. Quis debeat cognoscere de exceptione vsuraria, & quis debeat punire vsurarium, vide Calderi.cõsilio.tertio. & Bartol.consilio. xxv.libr.v.& consilio.clxix.libro secundo.& ibi quid si fuit opposita iudæo & saraceno, domi.Cardina.ponit in cõsilio.cxx. & an arbiter possit cognoscere de causa vsuraria, vide Paulum de castro consilio.lxxiij. & an iudex ecclesiasticus possit inhibere seculari ne cognoscat non citata parte, vide Petr.de ancha.consilio. ccxxxv. &.ccxxxij.Bal.consi. xvij.lib.iij.& qd de cã decimarum:vide Bal.consi.ccxliij.

g ¶ Si maritus. In quantũ Alex.hîc remissiue ponit,an debitores bannitorũ liberentur soluendo fisco,adde Bald.consi.ccxciij.lib.ij.

Pater

3 *Pater turpis persona, non potest remittere iniuriam factam filio.*
4 *Hæres quando cogatur habere ratum factum defuncti.*
5 *Hæres soceri quòd poterit opponere de moribus uxoris, licet hæres mariti non possit.*
6 *Conuentus ut hæres, quòd possit uti exceptionibus sibi competentibus, etiam non ut hæredi.*

LEX XXXIX.

LVcius. Sponsalia contracta per patrem non extinguunt
ius petendi dotem, vel retinendi ius filio
competens culpa mulieris. hoc. d. ¶ Op.
eoipso quod filius non contradicit, videtur consen-
tire sponsalibus. vt. l. sed ea quæ. & l. filio. s. de spon.
Sol. glo. ibi loquitur in filia quæ videtur tacite con-
sentire: sed in filio secus. vt hîc in. l. contraria. gl. hoc
non approbat. & idem Pet. & Iaco. de are. & Iac. de
ra. dic ergo quòd hîc loquitur in filio qui ignorauit
1 sponsalia contracta. ¶ Oppo. extra glo. †quòd pa-
ter potest remittere iniuriam factam filio. vt. l. sed &
si vni⁹. §. filio. ĵ. de iniur. potes dicere ꝙ hoc ideò, quia
spōsalia nō durauerūt. quod nō placet: quia iniuria
semel remissa non resuscitatur, vt. l. si vnus. §. pactus
ne peteret. s. de pact. nec potes dicere quòd mulieri
imputatur, si dissoluit sponsalia: quia hoc licet. C. de
spon. l. j. & text. hîc expresse dicit quòd mulieri im-
putatur culpa in dissoluendo primo matrimonio.
2 Dic ergo† quòd hîc pater erat turpis persona, qui in
iuriam factam filio non potest remittere. vt. d. §. fi-
3 lio. vel dic quòd speciale† est in istis iniurijs, quæ tā-
quàm à coniuncta persona inferūtur, sicut est vxor
vt à patre remitti non possit, vt hîc. Simile est in in-
iuria præteritionis, vel exhæredationis factæ à ma-
tre, vt. l. papinianus. in princi. s. de inoffic. testamen.
4 ¶ Op. quia eo† quòd filius est hæres patris, cogitur
habere ratum factum per patrem, vt. l. ex qua perso
na. ĵ. de regul. iur. & C. de rei vendi. l. cum à matre.
Glo. sol. notabiliter. quòd tunc hæres cogitur habe-
re ratum factum defuncti, quando illud factum est
obligatorium: ex quo contra defunctum compete-
ret actio, vel exceptio: sed hîc non erat huiusmodi:
ergo &c. Istud examinaui plenè in. l. cum vir. ĵ. de
vsur. & l. rem alienam pignori. s. de pignora. actio.
vel aliter soluit gloss. factum defuncti cogitur quis
habere ratum: sicut si ipse fecisset. sed si ipsemet fi-
lius consensisset, non præiudicaret sibi: quia spōsa-
lia tantùm fuerunt contracta, non matrimonium: er
go &c. sed hoc vltimum non placet Petr. quia eadē
est ratio in sponsalibus quæ in matrimonio: nā con-
trahendo sponsalia, videtur approbare mores suos,
sicut contrahendo matrimonium. Tene ergo præ-
cedentem solu. ¶ Opp. s. eo. de. l. rei iudicatæ. §. hæ-
5 redi. vers. morum. Sol. hæres† mariti non potest op-
ponere de moribus vxoris, si maritus non opposuit
vt in contrario, sed hæres soceri idemq; maritus be-
6 ne potest opponere, vt hîc. Vltimò not. †quòd licet
quis conueniatur vt hæres: potest tamen vti defen-
sionibus competentibus sibi, etiam non vt hæredi:
vt hic in fin.

SVMMARIVM.

1 *Paria delicta mutua compensatione tolluntur, & nu. 8.*
2 *Exceptio lenocinij, quòd tollat causam adulterij ciuilem.*
3 *Exceptio doli, quando tollatur replicatione doli.*
4 *Casus positio in ista lege.*
5 *Pronunciari super facto in criminalibus sufficit, sicut quando agitur de crimine ciuiliter. Idē in actione descendente ex contractu quandoq;. nu. 6.*
7 *Locus & tempus debēt inseri in accusatione, etiam quando de crimine agitur ciuiliter.*
Idem quando excipitur.
9 *Bannitus an possit opponere contra bannitum ipsum nō audiendum, quia bannitus. remissiuè.*
10 *Dolus cum dolo, & culpa cum culpa quando compensetur.*

LEX XL.

VIro atque vxore. [a] Paria
1 † deli-
cta mutua compensatione tolluntur. h.
d. glo. ponit casum in vxore quæ repete
bat dotem: vir excipiebat de adulterio: mulier repli-
cabat de lenocinio, vel ecōuerso, maritus repetebat
donationem propter nuptias: mulier excipiebat de
lenocinio: maritus replicabat de adulterio vxoris.
2 Sed tunc op. †exceptio lenocinij non tollit causam
b adulterij, vt. l. ij. §. si publico. ĵ. de adulte. [b] Solu. non
tollit causam criminalem, vt ibi, sed ciuilem sic, vt
3 hic. ¶ Oppo. †contra exceptionem doli non datur
replicatio doli, vt. l. apud celsum. §. marcellus. ĵ. de
doli excep. Sol. quando aliquis agit, & repetit quod
c dederat, & sic certat de damno vitādo. [c] contra exce-
ptionem doli datur replicatio doli: vt hic. sed quan-
d do ille qui agit, certat de lucro captando. [d] vt si petat
quod sibi promissum est per dolum, contra exce-
ptionem doli non datur replicatio doli: vt in contra
rijs. Ista est vera solutio. Inn. tamen aliter soluit ex-
trà de reb. eccle. non alie. in. c. si quis. & de adul. c. in-
telleximus. ¶ Opp. secundùm hunc casum hîc fuit
pronunciatum super incidēti: quod fieri non debet
&c. vt. l. j. C. de ordi. iudi. sol. fateor quòd non erat ne
cesse pronunciare: tamen si fit, pronunciatio valet,
4 vt. l. intra vtile. s. de mino. Mihi tamē videtur† quòd
ista lex verius & proprius posset legi, scilicet quòd
vir principaliter agebat contra mulierem, petens
pronunciari culpa ipsius mulieris diuortium esse fa
ctum: & eam debere perdere dotem: & econuerso,
vxor contra maritum, dicēs eum debere perdere do
nationem propter nuptias: & sic reconueniebat eū:
iudex ergo ex natura conuentionis & reconuētio-
nis, vna sentētia pronūciauit vtrunq; causam repu-
dij dedisse, dubitatur an snīa valeat: quia non videt̄
pronunciatū super eo quod principaliter petit̄. s. an
vxor perdat dotē vel nō: & idem in viro, an perdat
donationē propter nuptias vel non. ¶ Ad quod rñ-
det iurisconsultus, quòd valet snīa, & idē importat, si-
cut si iudex pronunciaret, absoluendo vtrūq; , cum
nullus debeat iuuari ea lege quā ipse contēpsit. cum
5 paria delicta &c. ¶ † No. quod [e] sicut in criminalib⁹
e sufficit pronunciari super facto. vt. l. j. §. j. ĵ. ad turpil.
ita cum agitur de crimine ciuiliter, vt hic, ita etiam
6 qnq; sufficit in actione† descēdēte ex cōtractu. vt. l.
quid tñ. §. j. s. de arbi. & l. si prætor. in prin. s. de iudi.
7 ¶ Quæro† qñ de crimine agit̄ ciuiliter. an debeat in
seri locus & tēpus secūdùm formā. l. libellorꝫ. ĵ. de ac
cusatio. Rñ. sic, vt. l. itē exigit. s. de dolo. & l. ptor edi-
xit. in prin. ĵ. de iniu. tex. est in casu. l. nostre, & extrà
f de procu. c. tuę. & idē si opponat̄ exceptio [f] criminis.
quod dic vt dixi in. l. j. ĵ. de exceptio. ¶ Quærit glo.
8 † nunquid hoc sit verū quod paria delicta mutua cō
pensatione tolluntur, siue circa idē factum versetur
turpitudo vtriusq;: siue circa diuersa. Glo. dicit idem
vbiq;. quod est verū in terminis. l. nostre: qa vtrunq;
tendit ad eundem finē. s. ad dissoluendum matrimo
nium. vt in. c. intelleximꝰ. extrà de adul. & ĵ. de adul.
l. si vxor. §. iudex. an aūt hoc aliàs procedat, tāgitur
9 in. l. cum mulier. ĵ. eo. ¶ Quæro† nūquid exbannitus
possit opponere exbānito ipsum audiēdum nō es-
se, quia est exbannitus. Et tex. facit ꝙ nō: quia paria
delicta &c. dicā in. d. l. cū mulier. ĵ. e. ¶ Vltimò Dy.
10 ponit† hîc vnā distinctionē, quādo dolus cū dolo, &
culpa cum culpa cōpēsatur. quā posuit in. c. in pari.
extrà de reg. iur. lib. vj. ideò hîc non recito.

SVMMARIVM.

1 *Limitatio ad. l. pecuniam. s. si cer. pet. s. quòd pendente conditione stipulationis nouantis & perimentis primam cōsentiente illo cui quæri debet in euentu conditionis agi potest.*
2 *Gl. in. l. iulianus. s. de condi. indeb. in fin. in uersi. illud quæro. non uidetur uera.*
3 *Secunda lectura huius legis.*
4 *Tertia lectura ponitur.*
5 *Stipulatio simplex limitatur secundùm naturam præcedentis contractus.*
6 *Quarta lectura huius legis.*
7 *Promittens per errorem credens se teneri, quòd habeat exceptionem. secus si scienter promisisset.*
8 *Quinta lectura.*
9 *In stipulatione dotis cum uoluerit filia, moriendo uidetur uelle. & est speciale in dote, sicut in ultimis uoluntatibus.*
10 *Sexta lectura huius textus.*

POMATES.
a ¶ Vxore. An & qñ culpa cōpēsetur, vide Feli. in. c. dilecte. de exceptio. Paul. de ca. consil. cxxvj. aliàs. cxxviij. Lud. ro. singul. dcccxcv.

POMATES.
b ¶ De adult. Vide Alexā. consi. lxxv. inci. visis dubitationibus. in. iiij. col. iij. volu.

c ¶ Damno vitādo. Adde inquantùm Alexan. dicit quòd Ro. non intellexit c. michael. ꝙ ipse potuisset vti dicto morali Senecę, lauda parcè: vitupera parci⁹, vel illud qđ dicit tacere. qa Ro. consil. cclxxxv. inci. omnia ad decisi. idē tenet ꝙ hic. & dicit quòd in. c. cū aliquibus. est text. singularis, ꝙ quoties ī rescripto sunt illa verba, authoritate nostra, quòd ordinarius efficīt delegatus. nec obstat ꝙ in. d. c. Michael. sint illa verba: quia dupliciter respondet. primò ꝙ illa v̄ba authoritate nr̄a, referātur ad verba eiusdem tex. attentius prouisurꝰ. q. d. authoritate nostra attētius prouideas, non autē referātur ad personam epi: vt ipse authoritate apostolica procedat, vel ibi putabat episcopus, ex quo papa sibi mādauerat simpliciter vt Boñ. ciues cōpelleret ad restitutionē vsurarum fiēdam Michaeli, quòd nō deberet admittere dictam expositionem dilatoriā, quasi rescriptum debe ret aliquid operari vltra ius cōmune, positū in. d. c. quia frustra. vnde Papa declarādo dicta authoritate rescripti a sui ex hoc ad episcopum directi: vt ipse faciat vsuras restitui, intelligitur dicere secūdùm ius cōe, dūmodo idem Michael restituat secūdùm. c. qa frustra. ꝙ in delegatis loquit̄ loquēs papa extēdit ad ordinarios à iure cmniū cōmuni rescripta iurisditionis excitatiua seu iurisditiōalis interpretationē recipiunt, & secundùm illud restringūtur. de primo est casus secūdùm ipm in. c. graue. de of. or. de secūdo in. c. cām quę de rescrip. & c. super eo. de of. dele. & fortifica vt ibi per eum, qui ita cō soluit.

d ¶ Captando. Sed quid si lucrum captandū pendet ab euentu, an admittetur replicatio, vide Pet. de ancha. consil. ccxcij. & consil. lxj. Ro. consil. cclxix. & consi. ccxcix. Fede. consil. ccxlv.

POMATES.
e ¶ Nota quòd. Vide Pau. de cast. in. l. decuriones. C. de infami.

f ¶ Exceptio. Vide Calde. consil. j. de except.

a ¶ Notādū. Adde inquātū Alex. hic improbādo Bar. dicit ꝙ cum scd'a promissio contineat plus ꝙ̄ prima, ꝙ hodie vr̄ facta nouatio, ꝙ hic est verum, si ex probabilib⁹ coniecturis appareat partes voluisse nouare, vt idem ipse voluit consi. xiij. li. ij. tñ Ro. consi. cxxj. dicit ꝙ iure nouissimo non fit nouatio, nisi expresse agat. dicit etiā ibi ꝙ per sniam nō inducitur nouatio, sed ex snia obligatiōis primę cōfirmatiua resultat, ꝙ prima actio pōt nouiter allegari ad ꝑbandū intentionē agētis, ꝑ pallegata ibi per ipm.

POMATES.

b ¶ Scd'o mō. Vide Alex. ind. in. l. j. in iiij. col. de leg. ij.

POMATES.

c ¶ Sonat. Vide Alex. cōs. clix. in. ij. colum. in. ij. volu.

✠ Pro concordia. Aduerte ꝙ omnis procurator q suscipit mādatū de emēdo domū, & postea simpliciter emat, vr̄ procuratorio nomine emisse. allegaẽ p. d. Alexā. in hac. l. post dotē in col. vij. Bar. tenere ꝙ non est necesse ꝙ semp fiat mentio ꝓcuratoris: qa vr̄ factū procuratorio noīe propter mādatū pręcedēs: alleg. Bar. in. l. qui seruum. ff. de inter act. in. l. si seruus. in fine. & in. l. proinde. in prin. & §. j. ff. de stipu. ser. & in. l. qui ī aliena. §. si is q putabat. in prin. ff. de acqui. hæred. Sed. d. Alex. vbi. s. alle. Bart. cōtrariari in hac. l. post dotē, quia nisi faciat mētionē de procuratore, non videẽ cōtrahere ꝓcuratorio noīe. per. l. iij. §. sed qd' de tutore. ver. sed si quid. ff. iudic. solui. soluit idem. d. Alex. ꝙ in d. l. iij. §. sed ꝙ de tutore non pręcesserat mandatum vel iussus. & hanc sol. dedit ipsemet Bar. ī l. q mihi donatū, circa vlti. col. versicu. quæro quid in dubio. ff. de dona. per. l. res ex mādato. ff. de acqui. re. domi. licet nō bene probet scd'm Alex. dic vt ibidē per eum, qui alleg. concor. pro vtraq; opi.

11 *Facere de uoluntate alicuius, uel eius mandato, quòd idem sit*

12 *Procurator licet non exprimat, uidetur facere procuratorio nomine domini.*

13 *Voluntas quando inducat mandatum.*

14 *Accusans aliquē de publico crimine, & dicens hoc facere de uoluntate Titij præsentis & uolentis, non dicitur accusare procuratorio nomine.*

15 *Pater quādo in dubio uideatur dotē stipulatus nomine suo, uel nomine filij.*

16 *Pater stipulādo dotē pro filia emācipata, quòd ipsi filiæ quæratur actio utilis. Et quòd pater ea inuita agere non possit.*

17 *Septima lectura huius legis.*

18 *Octauus modus legendi.*

19 *Pater quòd admittatur etiā filia ignorāte, quādo nō habet iustam cām cōtradicēdi ad agendū pro dote.*

20 *Vir si in instrumento cōfessus fuit se habuisse, & recepisse à patre mulieris centū in dotē, quæ promisit per stipulationem restituere, an mulier soluto matrimonio possit dicere actionem suam?*

21 *Verba præteriti tēporis apposita in instrumēto circa id quod possibile fuit interuenisse tēpore cōfecti instrumēti, quòd intelligatur in tēpore præsenti, & sic tempore quo cōfectū fuit instrumentum.*

22 *Filia an & quando perdat omni iure ius consolidatiōis, quādo pater fuit stipulatus incontinenti sibi dotem reddi. & numero. 24.*

23 *Dos an transeat ad hæredes patris etiam extraneos cum onere suo.*

25 *Filia quòd in dote aduentitia habeat actionem etiam patre inuito. Et quid in eius hærede. nu. 26.*

27 *Actio de dote profectitia à patre donata, cuius sit sol. matri.*

28 *Declaratio lata. l. dos à patre. C. & nu. 29.*

30 *Vtilitas huius disceptationis per tres quæstio. & nu. 31. 32.*

33 *Priuilegiū filiæ an transeat ad patrē agentem.*

34 *Priuilegiū bonæfi. ad quęcunque; transit, etiā ad diabolum in fernalem: si contingeret.*

35 *Cessionarius an utatur priuilegio mulieris cedentis?*

36 *Pater qui dotauit filiā, an solus succedat ei, uel cum matre, & fratribus.*

LEX XLI.

Post dotem. Primò ponit dictū vsque ibi: si conditio, ibi ponitur rn̄sio bimēbris: & propter diuersitatē lecturarū non recipit cōgruū summarium. Et ideò pone in nube secundū quòd litera sonat casum in terminis. Opp. & vr̄ ꝙ q̄n pater stipulatur filiæ volūtate, possit agere etiā inuita filia sicut si ab initio stipulatus fuisset: vt. s. e. l. quoties. §. cęterū. Huius cōtrarij timore sunt in gl. qnq; lec. extra gl. sunt tes. Prima. ꝙ hoc in stipulatione fuit adiecta duplex cōditio, vt in prin. gl. Cōtra istā opi. videẽ ꝙ scd'm hoc viua filia nō posset pr̄ agere ipso iure, qa stipulatio nō est cōmissa: cū solū vna cōditio extiterit: vt. l. si qs ita stipulat⁹. j. de ver. obl. So. intellige hoc esse verū viua filia: qa hic pr̄ volebat agere actiōe de dote primeua: non ex stipulatione scd'a. Et ideò repellitur exceptione, nisi filia cōsentiat, vel caueat eā ratam habiturā: vel cā cognita &c. vt gloss. dicit. Ex quo apparet ꝙ hoc debet intelligi, q̄n agit actiōe primeua: qa si ageret ex stipulatione scd'a, etiā cū cautione nō admitteretur, quia stipulatio non est commissa. ¶ Item op. quia nō videẽ posse agi: donec pēdet conditio sequentis stipulationis nouantis & perimentis primam, vt. l. pecuniam. §. si cert. pet. Solut.

1 illud verū est ꝙ nō pōt agi nisi consentiēte illo cui debet q̄ri in euentū cōditionis. & ita loqẽ hic: qd' est notādū: [a] qa est notabilis limitatio. rō pater, quia debitori soluēti est plenè consultū. arg. ꝑ hoc. l. pure in princi. j. de doli excep. & qd' no. in. d. l. pecuniā in solutione cōtrarij ad. d. l. purè. Sed cōtra pdicta facit qd' no. de cōdi. inde. l. iulianus in gl. in fi. in ver. illud quęro. vbi dicẽ ꝙ q̄n idē est stipulat⁹ sub cōtrarijs cōditionib⁹, nō pōt statim agere: ergo &c. Sol. qdā gl. illā nō tenēt: sed post. to ꝙ eēt vera: ibi nunq; pcessit stipulatio pura: sed vtraq; fuit cōditiōalis, & neutri⁹ extiterat cōditio. hic verò iam prima obligatio est cōmissa facto diuortio. Est ergo va hęc lecā se. sed quātū ad hāc. l. hęc lec. nō placet: qa hic nō fuit nisi vna cōditio. s. diuortij, quod apparet ex tex. q dicit si cōditio &c. & sic loquẽ ī singulari numero. Itē de eo quod dicẽ si decessērit sine liberis, fit mētio in rn̄tione nō ī themate. ¶ Secūdo mō legiẽ hęc lex ꝙ tātūm fuit vna cōditio. s. diuortij. vt hic in fi. & si cōtra patrē excipiat, tñ ipse replicat. & sic nō ob. versi. cęterū. ¶ Et aduerte: qa ista gl. est corrupta. dicit eñ primo, & scd'o casu replicaẽ. Certè ī primo casu non est dubiū ꝙ nō ob. exceptio, nec est op⁹ replicatiōe. ergo vult dicere gl. ꝙ isto casu &c. sed certè hęc lec. nō placet: qa hic ī fi. dicitur submoued⁹ erit. sed si replicatiōe iuuaret, nō submouereẽ. Pręterea stipulatio pr̄is facta filię volūtate, debet tollere oē obstaculū ipso iure: licet pactū tollat ope replicationis, vt. s. de pac. l. si vnus. §. pact⁹ ne peteret. ¶ Tertio modo legiẽ, ꝙ pr̄ fuit stipulat⁹ simpliciter nō exprimēdo sibi vel alij, vñ videẽ stipulat⁹ sibi & filię. sed ī. l. cōtraria fuit stipulat⁹ simplr̄ sibi. ¶ Cōtra hoc op. de. l. si ita stipulat⁹. §. chrysogon⁹. j. de vb. ob. Gl. nō sol. vñ qdā ꝑ illā l. dānāt istā lec. Tu solue: qa ibi nō intelligiẽ ꝑsona extrinsec⁹ in quā vba stipulationis cōferanẽ. sed ꝑsona cuius noīe stipulatio facta intelligiẽ, bñ pōt subintelligi, vt hic. & etiā ibi ꝑbaẽ, quod patet: qa libert⁹ teneẽ cedere sicut ꝓcurator alieno noīe stipulat⁹. & hic tenet Dy. vel dic ꝙ ibi loquiẽ, q̄n nullus pcessit cōtract⁹, de cui⁹ natura debeẽ alteri: hic sec⁹: & iō hic limitaẽ stipulatio simplex secūdùm naturā cōtract⁹ precedētis. ar. s. de vsur. l. si stipulat⁹. & j. de leg. j. l. si legati serui noīe. & j. de v. ob. l. inter stipulātē. in prin. & quod ibi no. dic ergo ꝙ ista lec. est in se vera, & notabilis, & mēti tenēda: tñ respectu huius. l. nō placet: quia tex. expsse dicit ꝙ fuit stipulat⁹ sibi dari nō simpliciter. & secūdùm dictas tres lec. illa verba filię voluntate, determināt participiū stipulatus. ¶ Quarto modo legitur ꝙ pater stipulatus est sine filiæ voluntate dotē dari sibi. s. facto diuortio volūtate filiæ: & sic illa verba, filiæ voluntate, determinant participiū facto. & non ob. ver. cæterum. quia hic filia nō cōsensit patri stipulanti. Istā lec. tenet gl. s. de mino. in. l. iij. §. sed vtrūm. in peñ. glo. & est vera in se ista lec. si ille promisit per errorē credens se teneri. & ista est exceptio quæ cōpeteret marito conuento in tali stipulatione. s. quia per errorē promisit. sed si scienter promisisset: tunc ipse teneretur, nec haberet exceptionē: vt. l. sed & si quis. §. fin. s. si quis cau. & de condi. indeb. l. j. cū si. tamē hoc mulieri nō preiudicaret, vt hic, & s. eo. l. quoties. & l. ij. §. quod si in patris. s. eo. ¶ Aduerte tñ: quia iam vidi quosdam qui nesciuerūt opponere istam exceptionē, & per hoc perdiderunt suam causam. tñ hæc lec. nō placet: quia non continet dubitationē, contra. l. quod labeo. j. de carbo. edi. ¶ Quinto modo legitur, ꝙ pater stipulatus est dotē facto diuortio sibi dari filiæ volūtate. & hoc est si filia tūc voluerit. & ista vba, filiæ voluntate determinent verbum dari. istam lect. tenet etiam glo. in. d. l. iij. §. sed vtrùm. de mino. hanc etiā tenet Pe. ¶ Cōtra hoc opp. quia filia mortua antequàm declaret, euanescit stipulatio, vt. j. de verb. obl. l. si quis arbitratu. & l. centesimis. §. fi. & C. de contrahen. emp. l. fi. sed hic dicit ꝙ potest agi ex stipulatione. Solu. speciale est in dote: quia moriēdo videtur velle sicut in vltimis volūtatibus. vt. j. de leg. iij. l. fideicōmissa. §. sic fideicōmissum. & l. vxorem. §. peñ. ar. pro hac specialitate. C. de do. promis. l. j. & de iur. do. l. cū post §. gener. & sic ille casus est notabilis & singularis. nec potest dici quòd hic agitur actione prima, non ex stipulatione: quia hoc est contra tex. Item op. ꝙ secūdùm hoc, filia viua ipso iure non potest agere pater ea inuita: quia non extat cōditio stipulationis: sed hic dicit quòd remouetur exceptione. Sol. dic quòd in vlti. ver. hic pater agebat actione prima. vel dic quòd loquitur de exceptione facti, vel intentionis. Ista lect. licet in se possit sustineri, tamen huic. l. non congruit: quia secundùm hoc fuerant duæ conditiones. & tamen tex. dicit de vna. Præterea, litera violenter transponitur. ex quib⁹ videtur ꝙ glo. tua remaneat confusa, dicens quòd sine istis violētijs ista lectura non videtur posse procedere. ¶ Sexto modo legitur secundùm Dy. vt litera sonat [c] ꝙ pater primò dedit dotem: deinde ex interuallo post contractas nuptias filia voluit ꝙ pater stipularetur dotem sibi reddi facto diuortio: hoc est thema. Responsio est, vt iacet litera. Nec ob. vers. cęterum. quia pater ibi stipulatus est nomine suo: hic procuratorio nomine filiæ. & hoc facere videtur in dubio stipulando simpliciter, vt. l. quæ dotis. s. eo. & quòd dicit filiæ voluntate expone. i. mādato. & hanc tenet Cyn. C. de rei vxo. ac. l. vnica. §. videamus. Et pro hac lect. do tibi casum notabilem. s. man. l. idē §. si cui mandauero. ista est notabilis lect. ex qua habes duo. Primò, quod idem est facere ex voluntate alicuius, & de mādato alicuius. Secundo, quòd procurator [d] videtur facere procuratorio nomine domini, licet non exprimat & hoc simpliciter stipulando, vt Dy. dicit & secūdùm hanc lect. Dy. concordat cum tertia in hoc quod stipulatio fuit simpliciter concepta: sed in alio discordat: quia hic actio est tota filię, cum pater ꝓcuratorio nomine stipulatus videatur: ibi verò communis: quia communi nomine videtur stipulatus. & sic lec. istę prima fronte videntur cōtrarię. sed infrà apparebit solu. Opp. [e] & vr̄ ꝙ voluntas non sit idē cum mādato. vt. s. de exercit. a. l. j. §.

(margin of right column: 2, 3, b, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 c, 11, d, 12, e, 13)

d ¶ Procurator. Adde Bald. consi. ccxxvij. lib. ij. sed quid si habens mandatū ad emendum, emat fundum medium nomine suo & aliam partem di midiam nomine domini, & totū possideat per. xxx. annos: quo remedio succurrat̃ dño, vide Io. an. in addi. ad spe. ti. de emp. §. j. ver. nonnūq.

e POMATES. ¶ Oppo. & videtur. & vide Ioan. de imo. in consil. c. qui alleg. Barto. hic.

cit.l.j.§.si is qui nauem.de tri.l.j.§.scientiam.& de admini.tuto.l.lucius titius caium.Sol.dic aut negotium spectat principaliter ad eum cuius voluntate geritur.aut principaliter ad gerentem.aut potest ad vtrumq; pariter pertinere.Primo casu,illa voluntas inducit mandatum.vt.l.qui patitur.& qđ ibi no.s.man.isti.de inuti.stip.§.si quis alij.& ibi not.quod itellige,si interueniat alia necessaria causa ad inducendum mandatum ,scilicet quòd partes sint præsentes,vel nuncius,vel epistola interueniat.vt not.in.l.consensu.j.de act.& obli.& ita dicunt dicta iura.Secundo casu,voluntas non inducit mandatum.vt.s.mandati.l.ij.§.fi.licet quandoq; preiudicium generetur.vt dixi.s.eod.l.ij.§.voluntatem.Tertio casu distingue,aut voluntas est causa negotij:vt quia præcedit voluntas mea,propter quam tu aliquid facis.aut econtrà negotium est causa voluntatis,vt te faciente aliquid
a ex tuo motu ego volui & consensi.Primo casu,illa voluntas[a] inducit mandatum.vt.s.man.l.j.ibi cum dicitur siue volo.& hanc.l.vide secundùm istã lect.& ita verisimile est Dy.intellexisse,quod patet ex verbis suis.Nam ponendo casum dicit.deinde voluit quòd pater stipularetur.innuit ergo quòd voluntas præcessit.Secundo casu,talis voluntas non inducit mandatum.vt.l.aliud est vendere.j.de regulis iuris.& sic loquitur tertia lec.huius l.licet autem non inducat mandatum:parat tamen aliud præiudicium:secundùm ea quę.s.dixi in.d.l.ij.§.voluntatem.s.eod.Inducit etiam ratihabitionem,si eius nomine gereretur.dices tu per totam istam distinctionem non respondetur ad.l.pecuniam.s.si certum petatur.& ad.l.j.§.si is qui nauem.& alias leges quę allegantur in contrarium,nam ibi pręcedebat volũtas,& tamen non inducit mandatum.sol.ibi præcedit voluntas scilicet limitata quòd filius contrahit in peculio,quod sibi separatim concesserat: & ideo solum tributoria obligatur.Fallit in mercede nauali vbi obligatur insolidum.vt.d.§.si is qui nauem.& de tribu.l.j.in prin.&.§.scientiam.fuit ergo limitata voluntas respectu peculij,sed non fuit determinata respectu contractus,non enim retulit se ad certum contractum faciendum cum Titio,vel Sempronio.sed si hoc poneres quòd voluntas patris pręcedens,fuit causa certi & determinati contractus:tunc bene induceret mandatum,per
✻ dicta iura,vt.s.quod iussu.l.j.Ad.l.lucius.de administra.tuto.iam est respõsum,quia ibi voluntas non fuit causa illius tutele,sed econtrà.illo enim casu quo pater videtur mandare,an ipse obligetur volendo & consentiendo dixi.s.eodem.l.si cum dotem.§.transgrediamur.& ista tene menti,quia iã
14 †vidi examinari in.q.de facto proposita & nullus sciuit allegare aliquid boni.Ecce accuso Titium de publico crimine,& dico me hoc facere de voluntate Sempronij ibidem pręsentis,& volentis:an videar illum ac-
b cusare procuratorio nomine?& fuit determinatum[b] quòd non,quia secundùm hoc apparet accusationem non procedere,ideò &c.vt.l.quoties.de re.du.& determinatio fuit in se bona,& apparet ex dicta doctrina,quia negotium potest ad vtrumq; ęqualiter pertinere.Item op.ad secundum,& videtur in dubio suo nomine stipulari.vt.d.§.chrysogonus.& de in rem verso.l.si filius.&.j.man.l.papinianus.& de solu.l.& magis.cum simili.Sol.
c vt[c] dixi.s.in tertia lec.& ita sentit Dy.videte,†hoc intelligo si in stipulatio
15 ne dotali voluntatis,vel mandati fuit habita mentio.vt.s.de hæredi.instituen.l.fi.&.j.de admini.tuto.l.cum post.§.j.Et sic intelligit quod not.in.l.post mortem.infrà quando ex facto tuto.sed si nil fuisset dictum,tunc secus.vt.j.iudi.sol.l.iij.§.sed & quod de tutore.versi.sed & siquidem.¶ Item oppo.& nunc reintro dicta Dy.nam aut filia erat in potestate:& tunc pater stipulando filiæ videtur stipulari sibipsi,vt.l.dominus seruo.j.de ver.obli.&.l.eum qui ita stipulatur.§.qui sibi.eodem titu.aut erat emancipata,& tunc per patrem non potuit quæri filiæ,vt.C.de iure do.l.si gener.Solu.
d si[d] ponis in potestate,†tunc dico quòd hoc casu ipsi filiæ potest quæri.vt
16 l.pomponius philadelphus.s.famil.erci.& quod no.C.de inof.do.l.ij.si ponis in emancipata,idem dico,quia quæritur filię vtilis in casu isto sine dubio.vt.j.eodem.l.Caius.In alijs casib[us] quid iuris sit.j.dicam.plus dico quòd etiam si filię emancipatę nil quęritur,tamen quia pater tenetur sibi cedere,ideò non posset agere inuita filia:etiam ante cessionem.vt.l.apud celsum.§.mandaui.j.de doli.excep.in gloss.ibi,vel dic quòd feci pactum &c. vt.s.de pact.l.si cum emptore.§.fin.Expressiùs vide.s.de procu.l.si procurator meus.quod tene menti.¶ Vltimò opp.de.l dos à patre profecta.C. eod.vbi videtur quòd ad patrem indistincte reuertatur.Solu.intellige in dote aduentitia.aut si tu intelligas istam.l.in dote profectitia:& tunc quod hic dicitur fine liberis subaudi maximè.vel dic quòd ibi loquit[ur] quãdo filia non est stipulata sibi per se,vel per procuratorẽ.vt ibi.vel illud,quando mulier prædecessit in matrimonio,vel ante.si aũt postea,repetit vt hæres filiæ.vt hic.Et ista sunt verba Dy.multũ dubia hic,vel alibi malè examinata.ego examinabo in.iij.q.¶ Tu aduerte quòd ista lec.non videt[ur] vera: qa de iure isto filiussa.non habebat hæredẽ.vt.l.j.&.ij.j.de castren.pec.pro-
17 pter quod quidam recedũt ab ista lect.¶ Septimò isti † legũt,q tota hęc.l. loquatur in filia emancipata.& sic potest habere hæredem.In alijs tenentes opi.Dy.isti restringunt nimis istam.l.& est quædam diuinatio.& lect.
18 Dy.qualiter posset sustineri.j.dicã.¶ † Octauò potest legi lex ista,vt ponamus casum simpliciter secundũ quod litera iacet,& gl.tangit in gl.magna.in fi.Ad ver.cæterum.respondetur quòd talis cõsensus præiudicet filię post mortem eius,non in vita.arg.s.de pac.do.l.ij.quod non placet,qa post mortem filiæ pater posset agere sine stipulatione.sed illa stipulatio nihil operaretur.dic ergo quòd etiã viua filia pater potest agere.vt in ver.cæterum.& hoc est verũ,nisi filia contradicat,& habeat iustam causam contra dicẽdi.& ita debet intelligi.s.eo.l.dotem.&.l.si cum dotem.§.eo autẽ tempore.& sic quidam tenẽt istam lec.quod mihi satis placet.Quid eñ si filia facto diuortio vult nubere,& pater contradicit:qa forte est persona vilis?Certè ipse cogetur per iudicem filiam dotare,vt.l.qui liberos.s.de ritu nup.Eadem æquitate impediretur repetere ne eam consumeret.licet ergo per stipulationem actio sit integra patris:ta men filia habet ius impediendi ex causa:vt hic.præiudicat ergo sibi filia consentiendo patri stipulanti,
a in hoc quòd actio quę erat primò cõmunis,nunc est propria patris,& p hoc preiudicat sibi,quia perdit ius consolidationis.vt.j.eo.l.in his.§.filia.&.j.dicam. ¶ Item in alio:quia quãdo actio est cõmunis,oportet patrem probare filiam scire,vel de rato cauere.vt b
19 l.ij.in fi.s.eo.sed hoc non est necesse.nam † admitteretur pater etiam filia ignorante,nisi cõtradicat iusta causa,vt hic.quod est satis notabile,& hoc procedit hodie sine dubio,cũ ius filię sit fortificatum etiã patre stipulante.vt.C.de rei vxo.act.authẽ.sed q̃uis.& ibi dicã.¶ Expeditis lec.veniamus ad quæstiones.
20 † & primò q̃ro:pone quod cõtinetur in instrumento,quòd vir fuit cõfessus se habuisse,& recepisse mille i dotẽ pro m[at]rimonio cõtracto à tali patre vxoris, qui promisit sibi reddere per stipulationẽ &c.nunc dicit filia sol.ma.actio est mea:quia vir fuit confessus se habuisse & recepisse illa mille:ista sũt vba p̃teriti tẽporis,& sic numeratio præcessit stipulationẽ: vnde dicit sibi nõ esse preiudicatũ.Pater autem vel patris heredes dicũt,quòd solutio & numeratio fuit tẽpore stipulationis facta:quęritur quid iuris.In dubio intelligo istam quęstionem quòd partes non negant pecuniam numeratã esse:quia nolũt:vel qa nõ possunt.Iac.bu.cõsuluit in simili quęstione,& dixit c
21 † quòd verba preteriti tẽporis apposita in instrumẽto circa id quod possibile fuit interuenisse tempore confecti instrumenti,illo tunc præsumitur actũ.& allegabat.C.de fide instru.& iur.haste fisc.l.j.li.x.& q
d ibi no.in glo.pro hoc facit quod cõmuniter fit.nam notarius scribit in instrumẽto: Titi[us] dedit,vendidit, & tradidit.omnia ista sunt præteriti temporis:& tamen constat quòd intelliguntur de illo tẽpore quo instrumentũ fuit confectũ,& sic debet intelligi præteritũ in modica preteritione:ita quod incõtinẽti nõ ex interuallo dicatur gestũ.Ego hoc credo verum.
e & pbatur.C.de apoc.publ.l.fi.lib.x.vbi subscribitur pecuniam solutã esse,& sic per verba præteriti tpis: & tamẽ de eodẽ tẽpore loquitur,vt.l.pen.C.de co.sun.patri.li.xj.ad idem.quod not.in.l.si ex cautione. C.de nõ nu.pecu.vbi notarius scribit qđ accepit:& intelligit in præsenti.p hoc expressius de ver.obl.l. si ita stipulatus.§.chrysogonus.vbi quis scribit se acceptisse.& per stipulationem pmittit,& intelligit stipulatio incõtinẽti subsecuta,vt ex illo tex.intelligiẽ clarè colligi,si bene aduertatur:& glos.ibi ita intelligit[e],& est expressum.s.si cer.peta.l.lecta.in prin.ad idẽ quòd in instrumẽtis cõtinetur testimonium rei
22 gestę.No.quòd dicit gestę tpis preteriti.¶ † Itẽ secũdò q̃ro,pone quòd p[ate]r stipulat[ur] est incõtinenti,vtrũ ex hoc filia pdat ius consolidationis mortuo patre vel ipsa emancipata.Ista quæstio est multùm difficilis,& in ea variãt glo.& doc.antiqui,& moderni. Nos autẽ examinabimus eam triplici modo.Primò quid iuris sit de iure antiquo ante Iustinianum.Secundò, quid iuris sit de iure.C.post iustinianum. Tertiò,quid iuris sit de iure authẽticorũ.¶ Circa primum tẽpus,dicũt quidam quòd filia nõ perdit illud ius:qa officiũ paternum est dotare filiam.vt.l.qui liberos.s.de ritu nup.Cum ergo faciat ex necessitate, videtur quòd non possit auferre beneficium cõmunionis.vt.l.vnum ex familia.in princ.de lega.ij.& de hære.insti.l.si seruo.¶ Præterea,leges dicunt generaliter mortuo patre,vel filia emancipata actionem sibi filiæ cõpetere,vt.s.e.l.ij.ver.quòd si in patris.& j.e.l.socer.in prin.ergo &c.&,l.j.§.& generaliter.de lega.præstã.¶ Præterea:per nouationem quæ fit per sententiam,non tollitur filię tale ius.vt.l.si marito.§. si voluntate.s.eod.Ita etiam per nouationem quę fit per stipulationem non tollitur.¶ Pręterea,videtur casus in.l.vxorem.§.testamento quo filiũ.j.de.le.iij.

✣ POMATES.
a ¶ Voluntas. Vide Alexan.cõsi.viij.in iij.col.in.iij.vol.& col.penul.
b ¶ Fuit determinatum.Hęc.quę.fuit Iac.bu.vt refert Io.and.in addi.ad spe. in titu.de accusatore.& dicit Paul.de cast.esse vtilẽ hanc inuestiga.ad statutum bono.q dicit, quòd de iniuria facta alteri non possit alius accusare sine voluntate offensi.quòd si aliquis accusat,& dicit de voluntate Titij,quòd si non probat punitur.

✣ POMATES.
c ¶ Solu. vt. Vide Imo cons.c.in.j.dubio.

✣ POMATES.
d ¶ Solu.l.si. Vide Alexan.cons.ij.in pe.col.in.iiij.volu.
✻ ¶ Pro intellectu.l. lucius.ff.de admini.tuto.

✣ POMATES.
e ¶ Intelligit.Adde Bar.in.l.certi cõditio.§.si nummos.in iij.colũ.ff.si cer.pe. Bart.in authẽ.si qs in aliquo.in fi.C.de eden.

videtur etiam caſus in hac.l.in fin.vbi licèt pater ſti-
pulatus ſit de filiæ voluntate,non tamen poteſt age
re ea inuita:& ſic durat ius communionis.facit.j.eo.
l.caius.Nec ob.j.e.l.penul.§.filia. quia ibi interuenit
factum filiæ quę conſentit delegationi,vel nouatio
ni,ideò debet ſibi prędiudicari.quæſtio noſtra loqui-
tur quando eſt ſtipulatus pater ab initio ſine volun-
tate filię .ar.j.ad trebel.l.quidam.§.hoc amplius.de
regu.iu.l.factũ cuiq; ſuum.& in hac opi.fuit Iaco.de
bel.Alij ſunt in contraria opi.nã pater non debet eſ-
ſe deterioris conditionis quàm extraneus,imò melio
ris:quia nulla facta ſtipulatione actio eſt communis.
vt.s.eo.l.ij.§.quòd ſi in patris,ſed ſtipulante extra-
neo ipſius ſolꝰ eſt actio,vt in.l.vnica.§. accedit.C.de
rei vxo.act. &.s.de condit.ob cau.l. ſi extraneus.&
C.de pac.cõuen.l.j.ergo &c.¶ Præterea, illud quod
eſt acquirendũ duobus,poteſt per promiſsionẽ agẽ
tis vni tantum acquiri.vt.l.ſi ſeruus communis.j.de
ſtipu.ſer.C.per quas perſo.no.acqui.l.fi.ita in propo
ſito.¶ Præterea,ratio communionis facit filiæ com-
petere illud ius conſolidationis.vt.l.ij.§.quòd ſi in pa
tris.s.e.ſed patre ſtipulante ceſſat communio.vt.s.e.
l.quoties.ergo &c.¶ Præterea caſus eſt expreſſus in
d.l.quoties.&.C.de iure do.l.auia.&.l.cum à ſocero.
quę leges loquuntur etiam vbi nullum factum filiæ
interuenerit:& ſic non eſt bona reſponſio prędicta
ad.l.penul.§.filia.j.eo.vbi etiam eſt caſus.& iſta opi.
eſt ipſa veritas, quam tenet gl.in.l.ij.§.quòd ſi in pa
tris.s.eo.in gl.ſuper ver.filiæ.&.s.eo.l.ſi cum dotem.
in prin.&.C.de iure do.l.ſi dotem.& Azo.in ſumma.
C.de rei vxo.act.l.vnica.§.j.& Roſ.in tit.de actio.&
ſtipu.pro dote.§.pro dote.Iac.de bel. Dy.& Cyn.in
d.§.videamus.C.de rei vxo.act.& oẽs.Ego do caſum
expreſſum in.l.j.§.j.de col.do.ibi,ſi verò alij &c.tunc
tñ nõ cogit̃ cõferre:qa ad eã nõ pertinet. Et nõ ob.
quòd officiũ paternũ ſit dotare filiã:qa non cogitur
actionẽ dotis cõmunicare.imò ius permittit ſibi eã
appropriare.vt dictis.ll.Non obſt.ſecũdũ . qa illæ le-
ges debẽt determinari per alias.Nec ob.tertiũ : quia
alius eſt effectus nouationis quæ fit p ſententiã,vt.l.
fi.C.de vſu.rei iud.&.l.j.C.de iudi.& ibi no.Nec ob.
l.vxorem.§.teſtamẽto quo filiũ.j.de leg.iij.qa ibi pr̃
fuit ſtipulatus ſibi aut filiæ:& hoc caſu fauore dotis
filia videtur adiecta ad obligationẽ. vt.l. caius.j.eo.
nec ob.hæc lex:qa ſecundũ diuerſas lec . diuerſa eſt
rñſio.¶ Circa ſecudũ,quid iuris ſit ſecundũ iura.C.
poſt Iuſtinianũ.videt̃ ꝙ filię cõpetat illud ius cõſoli
datiõis,licet pater ſit ſtipulatꝰ,vt.l.vnica.§.videamꝰ.
C.de rei vxo.act.vbi loquit̃ de actione ex ſtipulatu.
pręterea in ea.l.j.§.illo procul dubio.videt̃ eſſe idem
in actione ex ſtipulatu,vel tacita,vel expreſſa intel-
ligatur.& tex.videt̃ exprimere eandẽ legẽ.§.& hoc
ex rei.& hoc tenẽt gloſſ.& Iaco.de rauen. in.d.§.vi-
deamus.Et ſic conſuluit dñs Vbaldinus de malauol
lis doctor & aduocatus Bonoñ.vt refer. Cyn.in.d.
§.videamus.Certè licet illæ rationes vrgeant:tamen
hoc non teneo per illas leges:quia actio ex ſtipula-
tu antiqua de qua fit mentio in illa lege vnica,non
eſt illa quę deſcẽdit ex ſtipulatiõe expreſſa,de qua
hic loquitur:ſed eſt quędam quę erat in antiqua iu-
ris prudentia.vt dixi.s.eo.l.ij.& Cy.notat in dicta.l.j.
§.cum autem.¶ Præterea,quando ceſſat ratio com
munionis per ſtipulationem:ceſſabit etiam ius con
ſolidationis,vt dictum eſt.Pręterea ego video ſecũ-
dùm iura noua & nouiſsima,quòd emancipatio nõ
impedit patrẽ actionẽ quęrere per ſtipulationem,vt
d.l.vnica.§.extraneum.& aut̃.ſed q̃uis.& in corpo-
re vnde ſumitur ibi,expreſſa &c.multo magis actio
nem ſibi quęſitã non extinguit.ſi ergo illum.§.intel-
ligis in ſtipulatione expreſſa : dic quòd fuit ſtipu-
latus ſimpliciter:vt hic,ſecundũ vnã lec.vel ſibi & fi
lię.& ſic eſt idẽ qđ de iure cõmuni.& hoc tenet ibi
Cy.& ſic tenet quòd ſit idẽ de iure ffor ũ.&.C.¶ Ego
a aũt dico hoc eſſe verũ,niſi in duobꝰ caſibꝰ[a] , ſcilicet
ſi pater habeat alios filios ꝓ quibus dederat dotem,
vel donationem propter nuptias,nec fuerit ſtipula-
tus,& illi ex aliquo caſu nõ tenẽtur cõferre,tunc(ne
emergat inęqualitas)iſta filia haberet ius conſolida-
tionis vſq; ad concurrentem quantitatem. Secũdus
caſus eſt,ſi extranei ſunt à patre heredes inſtituti,ca
ſus eſt in.l.fi.C.communia vtriuſq; iudi.nam ſi dos exacta à patre filię red
ditur.multo magis habita retinetur.& licet gloſſ.in extraneo ibi videatur
aliter intelligere:tamẽ hęc eſt veritas,vt tex.ibi ſonat.& ita intelligit Azo
in ſumma.C.de rei vxo.act.circa fi.primę colum.& gloſſ.ibi ſuper authen.
ſed q̃uis,quod tene menti.¶ Circa tertium.ſ.quid iuris ſit de iure authenti
corum, dicunt quidam quòd hodie non obſtante ſtipulatione,ius conſoli-
dationis eſt apud filiam per.d.authen.ſed q̃uis.C.de rei.vxo.act.& in cor-
pore vnde ſumitur.nam ibi dicitur quòd pater tenetur conſeruare dotem
filiæ etiam ſecundò nubenti.ſed quomodo conſeruaret , ſi eſſent hæredes
patris.& hoc tenebat Richar.mal.per illam authen.Alij dicũt quòd illa au-
b then.nil facit.nam dos tranſibit ad hæredes patris[b] cum onere ſuo,vt ipſi
cogantur dotare.& ita ibi ſentit Cy.in prima queſtiõe ſup illa authen.Alij
vt dñs Ray.de forli.dicunt quòd primò datur actio hæredibus:quibꝰ ceſ-
ſantibus daretur filiæ actio cauſa euitandi circuitum.argu.l.dominus teſta
mento.de cõdi.indebi.¶ Nos quid dicemus?certè videtur quòd iſta opi.
23 dependeat ex hoc,† an tranſeat ad hæredes patris etiã extraneos dos cum
onere ſuo.Richar.dicit.quòd nõ.Cy.contrà,vt vidiſtis.Dy.breuiter in hoc
variat.nam.s.eo.l.ſi marito.§.ſi voluntate .tenet quòd non,licet.j.eo.l.in in-
ſulam.in princ.dicat contrarium,vt habet̃ in ſuis additionibus.& minor de
opi.tantorum.Nam ad quemcũq; dos reuertarur,vadit cum ſuo onere . vt
ex ea iterum dotetur filia.vt.l.ſi ſocius pro filia.s.pro ſocio vbi eſt caſus ro
tundus:& miror quòd illam.l.nullus allegauit.videndum eſt ergo quid ad-
dit authẽ.ſed q̃uis.dico quòd per dictã.l.ſi ſocius.dos reuertebat̃ ad patrem
cum onere ſuo,vt eam dotem ſecundo viro dare poſſet.¶ Not.quod dicit,
poſſet.non enim imponit neceſsitatem.ſed ſi ea cum minori dote pote-
rat cõmodè nubere,pater poterat minuere dotẽ:hodie verò redactum eſt
ad neceſsitatem,vt cogarur dare tantum quantũ primo viro dedit,ne poſ-
ſit diminueres& ideò,dico quòd quando pater dat dotem primo viro,po-
teſt eam ſibi ſtipulari,& in hoc nil eſt innouatum per authẽ.ſed ſi poneres
dotem ſemel datam primo viro ſimpliciter,poſteà dote ad patrem reuerſa
c ipſe daret eam ſecundo viro[c],& ſibi expreſſè ſtipularetur ſine filiæ volũ-
tate,hoc ſibi non pręiudicaret,imo haberet ius conſolidationis ſicut primò.
ſicut enim exiuerat patris bona ab initio,ita & nũc debet eſſe.vt dicit text.
in corpore vnde ſumitur.Præterea,per hanc ſtipulationẽ minueretur dos
filiæ,vel ſaltem cauſa,quod eſſe non debet.& hoc ſentit gl.in dicta authẽ.
ſed q̃uis.ſi bene inſpiciatur.& in hoc ſolum eſt innouatum per authen.Ex
d prædictis[d] † ergo collige,aut pater eſt ſtipulatus ſimpliciter,aut ſibi & fi-
24 liæ:aut ſibi,aut filiæ.& tunc de iure antiquo filia habet ius conſolidationis.
vt hac.l. ſecundùm vnam lectu.&.l.vxorem.§. teſtamento quo filium:de
lega.iij.aut fuit ſibi ſtipulatus expreſſo tantum proprio nomine:& tunc ſi
quidem hoc fuit in primo matrimonio,filia perdidit ius conſolidationis,ni
ſi in duobus caſibus.vt.l.fina.C.communia vtriuſq; iudicij.Aut fuit dos ſe
cundi matrimonij,& tunc aut pater in primo matrimonio fuit ſtipulatus
eodem modo quo in ſecundo:& idem quod.s. proxi.aut primo fuit data
dos ſimpliciter,& tunc per ſtipulationem patris ipſa non perdit ius conſo-
25 lidationis.vt in.d.authen.ſed q̃uis.& in corpore vnde ſumitur.¶ † Tertiò
quæro,de dote aduentitia.Et in hoc non eſt dubium quòd ipſi filiæ ea vi-
ua competat actio,etiam patre inuito.vt.l.ij.§ . quòd ſi in patris.s.eodem.
& ibi not.&.C.de colla.authenti.quo locum . licet gloſſ . innuit . contra-
rium.s.eodem.l.titia & malè.ſed ea filia mortua.tunc eſt dubium.nã gloſſ.
e huius.l.videtur dicere quòd tranſeat ad filios tanq; ad hæredes.[e] in eo quod
dicit quòd requiritur voluntas eorum.& ita etiam videtur hoc ſentire Dy.
ſed tunc videtur obſtare quòd ſecundùm iſta tempora filiuſfami.non ha-
bebat hæredem ab inteſtato,etiam in caſtrẽſibus.vt.l.j.&.ij.cum ſimilibꝰ.
j.de caſtren.pecu.& hoc videtur ſentire glo.s.eodem.l.nupta.§.j.Quid dice
26 mus,ſecundùm ius authenticorum,† iſta quæſtio non habet dubium:quia
filiæ ſunt hæredes.per authẽticam de hæred.ab inteſta.§.j.C.de ſuis & legi
timis hæred.authen.in ſucceſsione.Itẽ ſimiliter de iure codi.dico quòd in
aduentitijs filius habet hæredem.vt.C.de bo.quę liber.l.quod ſcitis.quę eſt
l.iij.vbi nota tex.de hoc:&.l.quęcunq;.eod.tit.licet glo.ibi malè intelligat.vt
C.communia de ſucceſ.l.fi.& ad tertul.l.fin.Item de iure digeſtorum dico
idem hoc caſu tãtùm quòd filia in dote aduentitia habet hęredem.vt hac
l.ſecũdùm glo.& Dy.& eſt expreſſum in.l.auus.in prin.de iure dotium . ſi
bene inſpiciatur. Nec obſtat quod dicit in caſtren.pecu.quia filiuſfami.
non poteſt deſcendentes habere hęredes legitimos,qui non ſunt in poteſta
te patris,vel ab ipſo patre emancipati.Et ſic ipſe pater ipſis deſcendenti-
bus pręfertur.vt.j.ſi quis à pa.fue.ma.l.j.§.nepos,ſed filia poteſt habere po
ſterioritatem,quę non eſt neq; fuit in poteſtate patris ipſius filię,vt inſtit.
de pa.po.in fin.Nec ob.quod not.s. eodem.l.nupta.§.j.quia illud refertur
ad.l.prout loquitur de dote profectitia . ſecus in aduentitia , vt dixi , aliâs
f malè diceret. ¶ Quartò[f] quęro quid de dote profectitia, † quando ipſa
27 filia eſt ſtipulata ipſo patre volente , vel pater eius nomine:vt in caſu hu-
ius.l.ſecundùm Dyn.vel alio modo pater donauit ipſi filię integram actio
nem de dote,cuius erit actio ſoluto matrimonio.Reſpon.viua filia non eſt
dubium quod erit ipſius filię.vt hìc ſecundùm Dyn.&.s.eodem.l.ſi cum
dotem.in princip.&.s. fami.erciſcun.l. pomponius . philadelphus , & not.
g C.de inoffic.do.l.ij.ſed filia mortua videtur quòd tranſeat[g] ad filios filię
tanq; ad hęredes.vt hìc ſecundùm lect.Dyn.& expreſſè ipſe Dyn . dicit
reſpondendo ad.l.dos à patre profecta.vt ſuprà vidiſtis.In contrarium vi
detur quòd pater occupat ius filię.vt not.s.eo.l.nupta.§.j.etiam ſecundùm
iura

POMATES.
a ¶ Caſibꝰ.Vide Ro. conſi.liij.aliâs.cliij. ad fi.
b ¶ Hæredes patris. An onus dotandi trãſeat ad hæredes, vide poſt Alexan. Abb.conſil.cxv.& an idem ſit in ſpuria.
c ¶ Secũdò viro.Sed qđ ſi ſecũdo matrimonio ẽ aucta dos, & deceſsit mulier liberis ſupexiſtẽtibus ex primo : an illud plus debeat reuertere ad pr̃em, vel ad filios primi matrimonij . vide Bal.ĩ cõſi. cclxxxviij.j.volu.

POMATES.
d ¶ Ex p̃dictis . Vide Alexan . conſil. cxxxix.in.ij. col.in ij.vol.
e ¶ Hęredes.Qñ filiafa.ĩ dote habeat hęredẽ. vide Paul. de caſt.cõſi.ccl.do. Cardi.conſi.clij.
f ¶ Quarto. Adde ꝙ cõſuluit Pau.de ca. conſi.cxxv.

POMATES.
g ¶ Tranſeat. Vide Alexan.cõſi.xxix. in.ij.col.in.iiij . vol. Pau.de caſt. in.l.illam.in.iiij.col.C.de colla.Imol.cõ.lxiij.

iura hodierna,vt no.in authentic.de hæredib.ab intesta.§.j. Et Azo dicit
expreſſè in ſumma ſolu.matrimo.circa fin.veritas eſt quòd filia tranſmit-
tit ad filios tanquàm ad hæredes,vt hîc,ſcd'm hãc lec.&.ſ.de pact.do.l.inter
ſocerũ.§.cum inter.vbi eſt caſus nota.nam ibi in caſu omiſſo pater vide-
tur donare filiæ,& ipſius ſolius eſt actio,vt.ſ.eo.l.ſi cum dotem.in princip.
& ideò ibi retinetur propter filios tanquàm hæredes filiæ .& ita intelligũt
illum.§.Odofr.& Iacob.de bel.in quadam diſputatione,vt dixi.ſ.eodem.l.
ſi cum dotem.in princip.De iure verò authenticorum hoc eſt expeditum:
quia tex.dicit omnia quæ per filium patri nõ quæruntur tranſeunt ad eius
hæredes deſcendentes,vt in.d.§.j.in auth.de hæredibus quę ab inteſt.defer.
ſecundũ doc.Sed dos ex donatione tacita vel expreſſa,acquiritur ipſi filię,
ita quò d pater in ea nil habet facere,vt dictum eſt,ergo tranſit ad filios vt
hæredes.Non ob.quod no.in.l.nupta.ſ.eo.& p Azonem in ſumma:quia il-
lud intelligitur quando pater non donauit filiæ,tacitè vel expreſſè.in quę
* ſtione noſtra eſt ſecus.Non ob.quod no.in.§.j.de hæredibus q̃ ab inteſt.qa
verũ eſt quòd etiam filius hodie non habet hæredem in ꝓfectitijs,ſcilicet pe
culijs quæ ipſi filio non quæruntur.ſed ipſorum dominium in bonis pa-
28 tris remanet,vt.C.fami.herciſcun.l.certum.¶ † Quintò quæro quid in do-
te profectitia,vbi nulla ſtipulatio interuenit ſcd'm ius commune:& filia in
poteſtate mortua eſt in matrimonio ſuperſtitibus liberis:an dos debeat ad
patrem reuerti.Iſta quæſtio eſt antiqua & difficilis,& fuit opin.olim & ho
die liberis non extantibus.Nam Martinus antiquus gloſſator dicebat dotẽ
non remanere apud patrem.Primò per caſum leg. illam.C.de col . Secun-
dò per rationem,quia ĩ ſucceſſione prima cauſa eſt filiorum,& ſic filij præ
feruntur patri.& iſtam rationem ponit. C.eodem.l.dos à patre profecta.
29 Item pro eo † videtur caſus.ſ.de pact.do.l.j.&.l.inter ſocerum.in principio.
&.§.cum inter.j.de legatis.iij.l.vxorem.§.teſtamento.&.ſ.de minor.l. iij.§.
ſed vtrum.vbi dicitur quòd dos eſt proprium patrimonium ipſius filiæ:er-
go trãſmittitur ad filios vt.ſ.eodem.l.ſi ab hoſtibus.Et in hac.l.videtur ca
ſus à contrario ſenſu.& iſta iura inducuntur hîc per gloſſam, pro Martin.
Item pro ſe inducit caſum,vt lega.nomine ca.l.finali.§.primò.& ibi gloſſ.
hoc tangit.Petrus de bel.& quidam alij moderni tenent iſtam opinionem
& de iure addunt rationem:dos datur propter onera matrimonij. vt.l. pro
oneribus.C.de iure do.& matrimonium eſt fauorabile , propter liberorum
procreationem,vt.ſ.eodem.lege prima. ſed onus liberorum remanet apud
patrem:ergo &c.vt.l.ſi maritus.ſ.fami.herſciſcun.& ſuprà de iure do.l. ſi is.
§.j.Alij vt Bul.Ioan.& Azo,ſunt in contraria opinio.quòd indiſtĩctè reuer
tatur ad patrem ,niſi ſit factum pactum,in contrarium, vt dicta lege dos à
patre.C.eodem &.ſ.de pact.do.l.ſi pater,in principio.C.de bo.quæ libe.l.ij.
&.j.rem ra.habe.l.fina.&.j.de ſoluti.l. pater.ſ. eodem.l.ſi ab hoſtibus.C.de
nego.geſt.l.quòd in vxorem.&.ſ.ad macedo.l.filiusfami.cum ſimilibus no
tatis in.d.l.dos à patre . Sed ad omnes iſtas leges reſpondet Martin . quòd
debet diſtingui ſecundũ p̃dictas leges .ſed illa non eſt bona reſponſio, vt.j.
patebit.Item hoc probatur per rationem,ſicut in extraneo,vt not.in.d.l.dos
à patre.Item per aliam rationem , quatenus duo participant circa idem ,il-
lud debet ſeruari de vno quod debet ſeruari de altero,vt.l.ſi de meis.ſ.de ar
bi.&.l.fina.C.de duobus reis.&.C.de fruct.& lit.expen.l.fina.cum ſimilib⁹.
ſed mortuo patre conſolidatur actio in filiam ſine diſtinctione:ergo idem
erit mortua filia.& hanc rationem ponit etiam gloſſ.in.d.l. dos à pa re.per
quam rationem Dynus tenuit illam opinionem de iure.Sed qui tenent cõ
trarium,reſpondent quòd hoc eſt verum,quando in vtroque eſt eadem ra
tio:hîc ſecus.Item inducit gloſſ.C.de rei vxo.act.l.vna.§.ſileat . vbi dicitur
expreſſè.Sed Martinus reſpondet,quòd ibi fuit matrimonium ſolutum
diuortio &c.& ſic ĩnuit text.ibi,dum ſequitur contra vxorẽ &c.& ſic ĩnuit
vxorem ſuperuiuere. Prætereà illud priuilegium ne iſtę retentiones fiant
non tranſiret ad alios hæredes,nec ad patrem,vt infrà dicam. Item indu-
cunt .j.eodem.l.ſi dotali.ſed dic vt ibi.Item facit.j.de doc.præleg.lege prima
in principio.ſed reſponde eodem modo.Item facit contra Martinum.quia
ſecundũ iſta tempora filiusfa.non habebat hæredem:vt.l.ij.j.de caſtren.pe
cu.ergo non tranſmittit ad filios tanquàm ad hæredes.iſtam rationem tra-
dit Azo in ſumma.ſolu.matrimo.circa fin.ſed poteſt reſponderi,quòd imò
habet in dote,vt.ſ.dixi.Item contra Mart.inducit Iacob.de ra.filius non po
teſt plus iuris transferre in hæredes quã habeat.vt de reg.iur.l.nemo plus iu-
ris.&.l.in ijs offic.§.non debeo.& lege hæredem.eodem titu . ſed ipſa filia
erat huius conditionis quòd ſolut.matrimo.dos reuertebatur ad patrem :er
go idem eſt dicendum in filijs ipſius. propter quam rationẽ Iacobus de ra.
& Cyn.tenent ſequendo iſtam opinionem in.l.dos à patre.ſed certè hæc ra
tio non concludit:quia filia habebit hoc ius:quia ea non exiſtente in patria
poteſtate,dos erit integra ſua,vt in.d.§.videamus. & infrà eodem.l.ſi ſocer.
ita ergo in propoſito,cum filij ipſius mulieris non ſint in poteſtate patris
materni,ſcilicet aui eorum, conſolidetur totum ius dotis in eos ſicut fieret
in matre eorum . Quid ergo dicemus ? certè multum eſt dubia quæ-
ſtio intantùm quòd Rofred. in titulo de actio . ex ſtipula . pro dote.
voluit eligere veriorem opinio.& noſtri gloſſatores quando volunt pone-
re exemplum de lege de cuius intellectu dubitatur, ponunt exemplum de
hac.l.vt no.in.l.non poſſunt.ſ.de legi. finaliter tamen teneo communem
a opinionem noſtrorum maiorum,[a] quòd de iure debeat ad patrem reuer-
ti ſimpliciter,ſiue extent liberi,ſiue nõ,per leges allegatas per noſtros gloſ-
ſatores,qui dicunt ſimpliciter ad patrem reuerti quæ per nullam aliam.l.
diſtinguitur. deberet ergo intelligi quòd nullo caſu dos remaneat apud

* Pro intel.§.j.in authẽ.de hære.quæ ab inteſt.def.
a ¶ Noſtrorum maiorum.Vide latè Cal.per.iij.col.conſi.j.de do.inter vir.&
vxo.& Io.an.in addi.ad Spe.in ti.de donã.inter vi.& vxo.
b ☙ POMATES.¶ Marti.eſſet.Adde Pan.in.c.quod trãſlatio.in.ij.no.
de offi.le.Bal.in.l.fin.verſi.vnũ.C.cõmunia vtri.iud.ſic eſt in ſtatuto,vt per

maritum,vt.j.de verb.ſig.l.cum quærebatur. Secun
dò per.d.l.vni.§.ſileat.C.de rei vxo.act.& per rõnẽ
ibi poſitã:quia naturali rõne pater tenet̃ alere filios,
non propter dotẽ.& per hoc patet rñſio ad rationẽ
Pet. Tertiò per.l.inter ſocerũ.§.cum inter.Nam ex
vigore tacitæ renunciationis dos ſibi retinetur:aliâs
iſta lex eſſet facta fruſtra,& in caſu non dubio:con
tra legem quòd labeo.ad carbonianũ.Quartò,quã
do filia paciſcit̃ in dote,nocet ſibi ita demũ in vno
caſu ac ſi fuiſſet ſui iuris effecta,vt.j.eo.l.ij.§. item ſi
b volũtate:ſed ſi opinio Marti.eſſet[b] vera:noceret ſi-
* bi in alio caſu,ſcilicet ſi filia decederet cum filijs:&
ſic iuriſcõſultus inſufficienter reſpõdiſſet:quod nõ
eſt dicendum.nõ ob.l.illã.C.de colla.quia loquitur
in filia ſui iuris,quod patet:quia ibi coniungit pa-
trem & matrem,quã cõſtat nõ habere filiam in po-
teſtate vulg. §.fœminę inſti.de adop. nec obſt.ꝙ
in ſucceſſione eſt proxima cauſa filiorũ &c.quia in
hac dote profectitia quæ eſt cõmunis ſibi & patri,
ipſe non habet hæredem.& hoc eſt quod voluit di-
cere.l.ij.de bo.quæ lib.ſcilicet vt ea quę dicuntur de
aduentitijs alijs,non habent locum in dote à pa-
tre data.non ob.l.inter ſocerum.in princi.&.§.cum
inter.imò facit ꝓ hac opinio.vt dixi.Nec ob.l.vxo-
rem.§.teſtamẽto.de leg.iij.quia ibi pater deceſſerat
in.q.noſtra viuebat.nec obſt.l.iij.§.ſed vtrùm. quia
nõ eſt verè propriũ,ſed quaſi ratione cõmunionis.
nec obſt.l.ſi ab hoſtibus.quia facit pro hac opinio.
Nec ob.j.vt leg.no.ca.l.fi.§.j.& ibi not.Cõcludo er-
go de iure dotẽ reuerti ad patrẽ,licet de cõſuetudi-
ne obſeruet̃ opi.Mar.¶ Et iſta diſputatio an de iu-
re,an de cõſuetudine dos reuertatur,eſt vtilis ꝓpter
30 multa.Primo † ecce filiafamilias habẽs filios ex pri-
mo matrimonio nupſit ſecundo viro,& habet dotẽ
profectitiam,& moritur in ſecundo matrimonio
ſine filijs.Certe ſi de iure eſt vera opin. Marti.ſuc-
cederent in dotem filij primi matrimonij:quia pri-
ma cauſa eſt liberorum.ſi de iure non eſt vera:tunc c
ſecus.Nam cum cõſuetudo dictet ꝙ dos remaneat
apud virum,propter filios eiuſdem matrimonij,nõ
extenditur ad alium caſum, vt.l. ſi verò .§. de viro d
j.e.&.l.quod verò.j.de leg. Et hoc tenuit Iaco.bu.in
l.fi.C.communia vtriuſq; iud.& ibi reperitur in re- e
c portationibus ſuis,& hoc puto verũ:[c] quia de eodẽ
oportet filios conſiſtere.caſus eſt in.l.ſi inter virum.
ſ.de pac.conuen.&.j.de condi.& demon.l.cum vir.
31 ¶ Item facit ad aliud:pone † ꝙ maritus deceſſit pri-
mò,poſtea deceſſit vxor extantibus liberis:an pa-
ter poterit repetere dotem ab illis filijs?Dyn.hîc vi-
detur dicere quòd non,quaſi filij habeantur vt hæ-
redes filiæ,ibi dum dicit reſpondendo ad.l.dos à pa
tre,vel illud quãdo mulier deceſſit in matrimonio.
Si autem poſt repetit,vt hæres filiæ , vt hic.Et iſta
ſunt verba ſua vt vidiſtis,quaſi dicat ſi filij extant,
ipſi ſunt hæredes aliâs pater. Vel fortè fuit motus
Dy.ad hoc dicendum:quia ante ſolutum matrimo
nium non eſt nata actio:& ſic filia non habet quid
tranſmittat,& ideò tota actio eſt patris. ſecus ſolu.
matr .iſtam reputo falſam de iure.Nam ius conſo-
lidationis inter patrem & filiam,eodem modo ha-
bet locum ſolu.mat.ante dotis exactionem,ſicut eo
conſtante.vt.ſ.e.l.ſi marito.§.ſi voluntate.&.j.e.l. in
inſulam.in prin.& ſic matrimoniũ eſſe ſolutum nõ
facit illud ius magis eſſe tranſmiſſibile ad hæredes
quàm primò.vnde hoc nõ eſt verũ de iure,nec etiã
d puto verũ[d] de cõſuetudine:quia iſta cõſuetudo ha-
bet locum in muliere decedẽte in matrimonio,vt.d.
l.dos à patre profecta.C.hoc ti.& ſic nõ porrigit̃ ad
caſum quo vir prędecedit,& mulier ſuperuiuit.arg.
d.l.ſi verò.§.de viro.& quod not.j.e.l.ſi dotali.& de
do.pręleg.l.j.in prin.&.C.de pac.cõuẽ.l.ij.Et cũ erã
Bononię eã audiui ſic determinatã fuiſſe bñ p octo
e doc.[e] tñ de dicto Dy.hîc nullã fecerũt mẽtionẽ,cre-
do hoc eſſe verũ de iure.& vr̃ caſus.ſ.de pact. do.l.

Bar.ĩ.l.cęſare.in.vj.
col.de pub.& de cõ
ſuetudine ꝙ nõ ex
tenditur ad aliũ ca-
ſum, adde ꝙ dicit
Ol.cõſil.ccxxxvij.
ĩci. proſpectis. Cal.
cõſil.xj.ĩ ru.de feu.
Alex.cõſi.ix.incip.
viſo themate. in.j.
col.in.ij.vo.Pau. de
ca.cõſi.ccxij. incip.
qñ adiectioni.ad fi.
moder.in.c.j. in.vj.
q.qui feu.dare poſ.
* Pro cõcor. Aduer-
te.ꝙ Bart.ĩ.l.ĩ quar-
tã.ff.ad.l.fal.v.quę-
ro filia deceſſit añ-
quàm pater,dicitꝙ
matris dotẽ impu-
tat nepos in legiti-
mã.contrariũ tamẽ
voluiſſe allegatur ĩ
hac. l. poſt dotem.
Bar.qui dicit quòd
qñ eſt hæres mrĩs,
dicta dos nõ cõpu-
tatur ĩ legitimam.
ſolutiones ad iſtud
cõtrariũ videtur ac
commodare Ang.
are.in.§.fi. poſt gl.
in verſi.cõſtitutio-
nibus.inſti.de inof.
teſ.qui videtur ſen-
tire hanc contrarie-
tatẽ.dic vt per eũ.
c ¶ Verũ.Vide Bal.
cõſi.ccccl xix.lib.ij.
☙ POMATES.
d ¶ Puto verũ.Vide
Imo.conſi.lxiiij.
e ¶ Octo doct.hoc
idẽ refert & ſequit̃
Pet.de anc.eius cõ-
ſi.cccl.& Bal.conſi.
vij.iij.vo.& Pau.de
caſ.cõſil.cxxvij.qd
aũt ſi pater ſtipula
tus ſit dotẽ reſtitui
ſibi,aut cuiuis debe
ret reſtitui , & ſit
ſtatutũ ꝙ maritus
lucretur certã par-
tem dotis:an nõ ob
ſtante ſtipulatione
maritus lucrabitur
partem, ſecundùm
formã ſtatuti. Bal.
tenet ꝙ ſic.cõſi.cc-
vj.lib.iiij.& idẽ fert̃
hîc tenuiſſe Ray.&
quod dicit hic Bar.
de cõſuetudine nõ
vr̃ placuiſſe Bal.al-
legato conſi.vij.

a ❧POMATES.¶ Quã tenemus.adde Alex.cõs.xxiij.in.iiij.vol.Alex.
in.l.ĩ quartã.in.xviij.col.ff.ad.l.fal.Pau.de ca.cõsi.xxv.Cepo,.cõsi.liij.Alex.
cõs.xxiiij.ĩ.ij.col.in.j.vol.Pañ.cõs.cxv.ĩ.ij.dubio.ĩ.ij.vo.Imo.cõs.lxiij.

* Pro intel.l.illam.C.de col.

b ¶ Bonis aui.Vide Bal.al's Bar.ĩ cõs.inci.pr̃ dedit dotẽ.& cõsi.ici .Gilibertus.
& cõsi.ici.rai. & vi
de tu Bald.& Pau.
de ca.ĩ.l.qm̃ nouel
la.C.de inof.te. & ĩ
l.illã.C.de col.&eũ
dẽ Pau.de ca.ĩ cõs.
lxij.ĩcip.dubitatio.
&ĩ cõs.cxxij.ĩcip.
dubia de qb⁹. & in
cõs.cclj.inci. visis
& cõsyderatis. Pe.
de anc.ĩ cõs.xlix.ĩ-
cipi.visis diligẽter.
& ĩ cõs.ccc.ici.diui
nusBar. Alex.etiã
põit ĩ.d.l. illã. & in
cõs.xxiiij.ĩ.j.vo.re-
petito ĩ.iiij.vo. cõs.
xxiij.põdera tñ in
cõtrariũ ỽba Bald.
distĩguẽtis.in.l.illã
C.decolla.quẽ seqt̃
Sal.ĩ.l.scim⁹.§.reple
tionẽ.C.de inof.te.
& Imo.hîc & ĩ.l.in
quartã.ad.l.fal. idẽ
Pe.de anc.ĩ cõs.ccc
lxvj.ĩci.in thema-
te.sed Alex.Raph.
& Lud.ro.ĩ.d.l.illã
reprobãt:ꝑ quo vi
de qđ not. idem
Alex.ĩ.l. pactũ. C.
de col. vide tamẽ.
And.barb.ĩ cõs.xl.
in.ij.vo.

❧POMATES.

c ¶ Sed q̃ro,pr̃.ego cõ
sului pridie secus ĩ
cã dñę libere de bel
laminib⁹,vide ĩ . d.
cõs.& vide Lu. ro.
in cõs. xxxix. inci.
visis ac discussis.

d ¶ Nup Adde qđ
opi.Bar.seqt̃ Lud.
ro.cõs.xl. & multa
ibi adducit reiecta
opi.Bal.in auth.de
t ũcto ỽitatẽ ad ter.

e ¶ Mors ciuilis. Iste
tex.facit secũdùm
Pau.de ca. ꝙ cõfi-
scatis bonis nõ trãs
it in fiscũ feudum,vel emphyteosis q̃ post mortẽ patris deuentura sunt in
filios,& hoc ẽt tãgit Bal.ĩ.l.j.C.de bo.li.Bal.in.l.j.si finita.§.si de vectigalib⁹.
j.de dã.infe.reprobãdo Spe.in.ti.de feu.§.qm̃.versi.xl.vbi vr̃ tenereꝙ trãseat
ĩ fiscũ,quousq; ille viuit cuius bõa sunt cõfiscata.qđ est contra.c.j.§.si vasal
lus culpã.si de feud.fue.cõtr.& in.c.j.si val.feu.pri.& cap.felicis.circa mediũ.
de pœnis.de quo lati⁹ ꝑ Alex.cõs.xxiij.&.xxix.in.j.vo.& cõs.xcix.iiij.vol.
& ꝑ Old. cõsi.xvij.& appl'one mortis an cõprehẽdat̃ ciuilis,vide eũdẽ Ol.
consi.cclxxiij.& Pet.de anc.cõs.cclxxix.vbi cõsuluit,ꝙ non dicit̃ decedere
sine filijs decedẽs cũ filio fratre minore.

f ❧POMATES.¶ Cõsolidatio.Vide Alex.cõsi.cxxxiiij.in.iiij.col.in.ij.
vo.& vlt.col.in materia.an ꝑ ingressum filij in religionẽ cõsolidet̃ actio in
patrẽ?vide Caro.rui.ĩ repeti.l.gall⁹.§.& qđ si tãtũ.ĩ.v.co.& seq.de li. & post.

g ¶ Consumpsit.Pau.tenet cõtrariũ ꝑ gl.ĩ ỽb.cõpensatis.q̃ vr̃ velle,quòd eos
lucretur,non tanq̃ maritus,sed tanq̃ bonæfidei possessor,& hîc si erant cõ
sumpti,nec effectus erat locupletior.nec tex.negat hic quin si essent con-
sumpti in alia causa quàm in mulierenon possint repeti, & de testibus di-
centibus ante guerram & post guerram,vide Bald.consilio.lxxiij.& sequẽ.
iiij.volu.& de antè post,& prius vide eundem Bald.consilio.xlij.j.volu.&
quando testes reducendi sunt ad concordiam,vide Alexan.consilio.xxiiij.
ij.volu.Petr.de ancha.consi.ccxcvij.& etiam de testibus dicentibus ante,&
pòst Ang.consi.cclxxiij.

bebius.Prędicta vera sunt nisi ꝓbaret̃ de cõsuetudi
ne idem esse etiam si mulier decederet in viduitate
existentibus liberis:& hoc secũdùm opi. quam tene
a mus.[a] sed si opi.Mar.esset vera de iure: tunc isti filij
* succederent matri vt hęredes.¶ †Item facit ad aliud,
32 an filij filiæ computent sibi dotem matris eorum in
b supplementum legitimæ eis debitæ in bonis aui,[b] an
non.nam si vera esset opi.Mar.de iure ipsi habent vt
hæredes matris.& sic nõ computantur in legitimam
cum tractaretur de successione aui,vt.l.scimus.§.re-
pletionem.C.de inoffi.testa.Si verò alia opi.esset ve
rior,isti filij non habent hoc à matre eorum sed à pa
tre matris,à quo consuetudo aufert: & sic videretur
contrarium.hoc non examino modo: quia vtilis &
33 subtilis passus est.¶ Sextò quæro †vtrùm cum pa-
ter agit de dote sit priuilegiatus sicut filia. Et dicit
Dyn.quòd videtur quòd sic : quia patri competit
actio ex stipulatione tacita,vt.§.extraneum.&.§.seq.
C.de rei vxo.act.Prætereà videtur casus.j.e.l.in insu-
lam.§.vsuras.In contrarium facit quando persona
facit locum priuilegio:cessante persona cessat priui-
legium,vt.l.in omnibus.&.l.priuilegia.j.de reg.iu.sed
priuilegium conceditur mulieri:ergo &c. vnde ipse
distinguit:aut pater agit filia viuente,& est actio pri
uilegiata,quia agit ad vtilitatem filiæ . aut agit filia
mortua:& tunc est secus:non obst.l.insulam.§. vsu-
ras.j.eod.quia ibi pater fuit stipulatus vsuras.ideò ha
bet eas,non quòd sit actio bonæfidei in patre.acces-
siones autem naturales bene haberet etiam sine sti-
pulatione,vt.l.si marito.in fi.š.eod.ita debet intelligi
quod not.in.§.fuerat.instit.de act. Et quantùm ad
secundùm,credo quòd sit verum quod Dyn.dicit ꝙ
actio quæ transit ad patrem non sit bonæfidei.
34 ¶ Ego credo quòd †si ad diabolum infernalem trã-
siret haberet priuilegium dotis: quia omne priuile-
gium datum doti,meretur executionem à lege .vel
ab homine viua muliere transit ad quemcunq; va-
dit dos,vt dixi in.l.maritum.š.eod.Nam vsusfructus
est personalis:& in eo quòd est facta executio, tran-
sit ad hæredem:in eo quòd non est facta executio,nõ
transit:modo actio de dote incontinenti quòd est
dos,est priuilegiata:& sic est facta executio.Itẽ priui
legium hypothecæ statim cum dos est : & est facta
executio ad quẽcũq; transit:sunt tamen quædam pri
uilegia quæ non merentur executionem, nec à lege,
nec ab homine,vt priuilegium personale quod non
habet nisi venerit ad cõflictũ.Et quid est priuilegiũ
tex.dicit.C.qui bo.ce.pos.l.fi.§.fi.circa fin.vbi dicitur
quòd est quoddam officium iudicis, quod resultat
ex illo priuilegio,quia non est priuilegiatus per ius,
sed iudex ex officio suo defert:ideò nõ trãsit ad alios
mortua muliere scđm hãc gl.quicquid dixi tibi in
l.j.š.eo.Priuilegiũ ergo bonæfidei transit ad quẽcunq;.vt.§. extraneũ.&.§.
seq.C.de rei vxo.act.sed in isto priuilegio quod nõ meretur executionẽ in
35 muliere,nõ transit ad patrẽ viua filia.Pone ergo in similiꝰ quòd mulier ce-
dit actionem de dote alteri,trãsit ne in cessionariũ viua muliere cũ priuile-
gijs suis? Pet.& Cy.in.l.j.C.de priuil.do.dicũt ꝙ sic:quia pertinet ad vtilita-
tẽ mulieris & alleg.l.vlti.de priuil.fis.& eodẽ modo trãsit ad patrẽ domini.
Ego cogitaui ꝙ anno tenui opi.Pe.ibi,vbi ponit:sed reperi vnam.l.quę tur
bauit spiritũ meum in hoc,in authẽ.vt exac.instã.do.circa prin.col.vij.Ne
scio quid dicã.finaliter est sic dicẽdum:quædã est cessio quę fit ex necessita
te ex vtraq; parte:quia ille q cedit,cogit̃ cedere:& ille q emit,cogit̃ emere:
isto casu trãsit cũ onere suo,vt.l.fi.C.de priuil.fis.& si nescires extrahere ve
ritatẽ,tũc venias ad me.Quædã est cessio quę fit ex voluntate:& isto casu
nõ transit priuilegiũ,vt in authẽ.vt exactio instã.do.circa princ.sed qcquid
dixi in.l.vnica.C.de priuile.do.ꝙ transit priuilegium in cessionariũ,intelli-
go,si agit iure directo nomine cedẽtis,vt gl.probat in.§.fuerat.insti.de acti.
secus si ageret nomine suo vtili.Modo quo ad patrem:pater põt agere suo
noĩe tãquàm administrator filię,vt.l.cũ dos.š.de pac.do.dixi in.l.si cũ dotẽ.
§.itẽ pater.š.eo.&.l.ij.§.itẽ si voluntate.š.e.Et isto casu si agit,dico ꝙ habet
priuilegiũ,sed si ageret noĩe suo,& ad suã vtilitatẽ,licet veniat per obliquũ
c ad filiã,& tũc nõ habet priuilegiũ,& sic sum⁹ expediti.¶ Sed quęro,pater[c]
36 †dedit dotẽ filiæ,& stipulatus est pro filia:& est mortua sine liberis, succe-
dit ne pater sol⁹ qui dedit dotẽ,vel pater & mater cũ fratrib⁹ & sororib⁹?
d & fui nuper[d] interrogat⁹ de hoc.& casus est in.l.quod scitis.ij.rñ.C. de bo.q̃
li.& dixi ꝙ pater solus.& est ibi casus singularis,ita quòd non est alibi.

❧ SVMMARIVM. ❧

1 *Actio de dote etiam soluto matrimonio efficitur propria patris & filiæ.*
2 *Solutum pro dote etiam soluto matrimonio conuertitur in dotem.*

LEX XLII.

SI pater. Dos sol.matrimonio per actionẽ de dote repetit̃.
h.d.¶ Op.ꝙ agit cõdictione indeb.vt.l.si qs fun-
dũ.§.j.š.loca.Glo.dicit so.vt ibi.Pet.dicit ꝙ hîc est spãle fauore
dotis.rõ:quia actio de dote est cõis patri & filię:sed cõdictio in-
1 debiti est propria patris solius soluẽtis indebitũ.¶ †Ex quo no.ꝙ actio de
dote etiã solu.ma.efficit̃ propria patris & filię.vel dic aliter secũdùm Ia.de
are.Nã licet matrimoniũ sit solutũ:tñ dos adhuc est debita viro,vt.l.si socer
2 §.lucius.j.eo.&.l.titio.§.titio.de cõdi.& demõ.& ideò †etiã si soluatur solu.
ma.in dotẽ cõuertitur.facit quod dixi.š.eo.l.si marito.§.j.& qđ no.in gl.ibi.

❧ SVMMARIVM. ❧

1 *Onus dotandi an transeat ad hæredem extraneum? remißiuè.*

LEX XLIII.

e IN insulam. Mors ciuilis[e] patris facit actionẽ de do-
te filię esse pro solido.h.d.¶ Op.š.eo.de
l.si marito.§.si voluntate.gl.subaudit hîc maximè.vel dic ꝙ nõ
petierat cum effectu,id est,nõ exegerat:nã tũc secus.q.d.ꝑ actio
f nẽ impedit̃ cõsolidatio[f] fieri in filiã,nõ per petitionẽ vel sñiam,vt in.l.cõtra
ria.& verũ dicit,vt.C.cõmunia vtriusq; iu.l.fi.&.C.de bo.quę lib.l.ij.Addit
Dyn.rõnẽ,ꝙ si patri esset soluta,actio de dote esset extincta:& bona trans-
irẽt ad fiscum cum onere suo.arg.l.si marito.in prin.š.e.&.l.si maritus.& ad
syllania.l.cũ fisco.& ad tre.l.marcellus.ita dicit Dy.tenet ergo ꝙ onus dotã
di filiam transit ad hæredem extraneũ.contrarium dixi in.l.si marito.§.si
voluntate.š.eo.& dixi in.l.post dotem.š.eod.

❧ SVMMARIVM. ❧

1 *Testis unus si dicit aliquid factum ante guerram, & alius post guerrã, quòd sibi non con tradicunt.*
2 *Fructus dotis putatiuæ quòd tenetur quis restituere, nisi quatenus consumpsit in muliere, uel rebus eius.*
3 *Fructus percepti per uirum ex dote putatiua, quatenus expendit pro utilitate mulieris, sibi compensat.*

Fructus. Vir nõ lucratur fructus dotis putatiuæ,retinet tñ quaten⁹
in vxorem consumpsit:& quatenus necessario vel vtili-
ter impẽdît.h.d.¶ Op.dicitur hîc ante causam liberalem:cõtrà,quia pẽdẽ-
te cã liberali vir debet etiã alere ipsam vxorẽ,vt.l.fi.C.de ord.cog.So.expo-
nit hîc añ cãm liberalẽ.s.finitã:& cessant cõtraria.qñq; exponit̃ ecõtra.vt.j.
1 de cõtrario iud.tu.l.ij.§.pe.Et †hoc inducit Ia.de are.ad.q.de testibus.quo-
rũ vnus dicit aliqd fuisse ante guerrã:alius dicit fuisse post guerrã.nõ enim
cõtradicũt sibi,debet enim intelligi ante guerrã.s.finitam,& post guerrã.s.
inchoatã:& sic ad idẽ tẽpus se referũt:de quo habes tex.extra de test.c.cum
tu.fa.š.si cer.pe.l.ij.§.peñ.in eo quod exponit̃ ante nuptias,& post nuptias,
& ibi plenè hũc articulũ examinaui.¶ Op.š.e.de.l.diuortio.§. impẽdia.sol.
ibi loquit̃ tex.in vera dote:hîc in putatiua.& secũdùm hoc hîc vr̃ tex. cõtra
2 gl.& Dy.in eo quod no.š.e.l.si añ nuptias.vt in matrimonio putatiuo †quis
g tenet̃ restituere fruct⁹,nisi quatenus cõsumpsit[g] in muliere,vel in rebus ei⁹.
¶ Op.C.de rei vẽ.de.l.certũ.So.ibi loquit̃ in bonęfidei possessore,q puta-
bat se dñm,& sui contẽplatione tantùm fructus recipiebat nullo alio respe
3 ctu?hîc verò ꝑcipiebat fructus rõne oneris matrimonij.¶ †Quæro quo iu-
re maritus illos fructus sibi cõpensat,vel iure cõpẽsatiõis,vel iure exceptio
nis doli.Quidã dicunt ꝙ iure cõpẽsationis.Nec ob.§.sed nec ob impẽsas le
gis vnicæ.C.de rei vxo.act.quia ibi nõ prohibet̃ cõpensatio,vt ibi dixi in.l.
rei iudicatæ.§.j.š.e.& posito ꝙ prohiberetur,nõ haberet locum in matrimo
nio putatiuo:sed in vero,vt.l.si cum dotem.§.si.cum.l.seq.š.eo.

Debitum

SVMMARIVM.

1 *Debitum hincinde ex causa usuraria compensatur.*
2 *Vsuræ in actione de dote currunt ex mora.*
Vsuræ uiro in dote non soluta quòd debeantur etiam de iure cano. secus mulieri in dote restituenda.
4 *Vsuræ legales quòd hodie sint prohibitæ, & correctæ.*

a **Vsuras.** [a]Debitum † hincinde ex causa vsuraria compensatur. Itẽ
1 marito non debentur vsuræ qui nõ alit vxorẽ.h.d. ¶ Quę
b ro[b] an in † actione de dote currãt vsurę ex mora? Certè sic: quia est actio bo
2 næ fidei, vt habes in glo. habes ergo quòd actio de dote est priuilegiata etiã
c mortua filia. ¶ Quæro quid[c] de iure can. an ista vsura debeat? Rñdeo: † ma
3 rito post morã in dando sibi dotẽ debent vsurę: magis em̃ petit tanq̃ pro-
prium interesse (quia sustinuit onera matrimonij) q̃ vt vsura ꝓpria, vt in
d c. salubriter. extra de vsu. sed mulieri[d] passæ morã in dote restituẽda solu-
to mat. vsuræ nõ debẽtur: qa tũc ꝓpriè essent vsurę secũdùm Inn. & Io. an.
4 in d. c. salubriter. licet Cy. aliter dicat ĩ l. j. §. exactio. C. de rei vxo. ac. † facit
quod tenet Azo in sum. de vsu. quòd omnes vsuræ etiam legales sunt ho-
die prohibitæ, & correctæ de iur. cañ.

Ad virum. Reintegrato matrimonio iudicium de dote incœptũ per extraneum non dissoluitur. h.d.

SVMMARIVM.

1 *Maritus pro restitutione dotis quòd tenetur cedere nomina debitorum, etiam si nõ habeat aliunde unde uiuat: si ex sua opera potest sibi quærere uictum.*
2 *Quis quando poßit soluere nomine debitorum.*

LEX XLIIII

1 **SI maritus.** Marit⁹ † nõ tenet ꝓ restitutiõe dotis actio
nẽ de dote cedere, si aliud ad vitã sufficiens
sibi nõ remanet. h.d. gl. dicit notabiliter, nisi ꝑsona mariti sit ta-
lis ꝙ ex sua opa possit sibi q̃rere victũ, qđ tene mẽti. oẽs gl. tẽ-
e dũt ad expositionẽ literæ. ¶ Querit[e] hic Iac. de arc. qd si etiã mulier nõ habet
2 vnde viuat. certè ipsa ꝓfert viro. Dixi in l. maritũ. s̈. e. Dy. inducit ad q. † te
neor tibi ad cẽtũ, volo soluere nomine debitorũ: an cogaris recipere? Vide
tur ꝙ sic, vt hac. l. & l. cũ querit. j. de admi. tu. In cõtrariũ cessio vr̃ emptio,
vt. l. si dubitet. §. j. & l. cum is q. j̃. de fideius. sed nemo inuitus cogitur eme-
re: ergo &c. Dy. dicit ꝙ nõ cogit recipere, vt. l. nõ aduersus. C. si cert. pet. &
l. nã & seruius. s̈. de ne. ge. mihi vr̃ ꝙ hęc, quę nõ fuit necessaria. Nã aut q̃s te
net, iõ qa habet actionẽ, & eã cedẽdo liberatur: vt. l. quòd debetur. s̈. de pe-
cu. aut tenetur aliâs: & tunc non cogetur quis recipere actiones, nisi cum de
f bitor aliud non haberet[f], vt. l. eum à quo, & authen. ibi posita. C. de solu.

SVMMARIVM.

1 *Succeßio quando habeat uim solutionis.*
2 *Pater & filia in dote an æquiparentur duobus reis?*

LEX XLV

SI socer. Successio soceri quã facit genero, nõ perimit fi-
lię ius cõsolidationis. h.d. ¶ Op. successio habet
vim solutionis, vt. j̃. de fideius. l. si debitori. ergo perimit filię ius
consolidationis, vt no. in. l. in insulã. in prin. s̈. e. Solu. successio ha
1 bet † vim solutionis respectu succedẽtis tm̃, nõ alteri⁹ secũdũ Azo. hoc nõ est
verũ ꝑ. l. si ei. §. j. s̈. de euictio. vñ. glo dicit ꝙ habet vim solutionis q̃tũ ad suc
cedentẽ & fideiussores, & ad ceteras accessorias obligationes. q. d. nõ q̃tùm
ad filiã q̃ quo ad patrẽ nõ est accessoria, imò ęquè prĩcipaliter debet sibi si
g cut patri. & hoc dicit gl.[g] ij. q̃ ęquiparat † patrẽ & filiã duob⁹ reis, licet non
2 sit ꝓpria ęquiparatio, vt. l. nõ solũ. s. eo. & ibi dixi. Dyn. vò dicit ꝙ successio
habet vim solutionis q̃tùm ad oẽs, q̃bus põt solui, sed pr̃i nõ põt solui inui
ta filia, vt. l. qui hoĩem. §. si gener. de sol. ideò eius successio nõ habet vim so-
lutionis. qđ nõ placet. qd em̃ si filia nõ haberet cãm cõtradicẽdi? certè tunc
successio patris haberet vim sulutionis secũdũ eũ: quod est cõtra istũ tex. di
co ergo ꝙ successio habet vim solutionis ex quadã fictione, q̃ tũc demũ in-
ducit, qñ ille q̃ succedit vult ex hoc euitare damnũ, vt. d. l. si ei. j̃. de euic. & l.
si debitori. de fideiusso. secus aũt si ex hoc vellet lucrũ consequi, vt. l. heres
à debitore. §. fi. j̃. de fideiussor. & ita hic non hr̃ pro sol. vt per hoc pater pri-
uet filiã iure consolidationis: & de hoc dixi ĩ. l. si is qui ꝓ emptore. j̃. de vsu-
sc. in. illa. q̃. qua q̃ro quæ sit cã ĩducẽdę fictiõis. dixi ẽt ĩ. l. vrani⁹. j̃. de fideius.

SVMMARIVM.

1 *Petens illud quod est restituturus alteri quàm ei à quo petit, nõ uidetur facere dolo.*
2 *Actio de dote mortuo patre soluto matrimonio consolidatur in filiam.*
3 *Dos etiam soluto motrimonio dicitur deberi uiro.*
4 *Verba enunciatiua per modum causæ prolata, quòd inducant dispositionem etiam quo ad actionem.*
5 *Regula, dolo facis petere quod alij es restituturus, quando habeat locum.*

* h **Lucius.** [h]Qui † petit illud quod resti tuturus est alteri, quàm ei à
quo petit, dolo facere non vr̃. h.d. Primò ponit thema & q̃
1 stionem. Secundò rñsionẽ. Tertiò rñdet cuidam obiectioni in cõtrarium.
Quartò ꝓbat illud per reductionem ad inconueniens. Quintò iuxta præ-
dicta format vnã quæstionem. secũda ibi, rñdi. tertia ibi, nec vllam. quarta
2 ibi, alioquin. quinta ibi, sed & si ex parte. ¶ † No. quòd solu. ma. mortuo pa
tre actio de dote consolidatur in filiam, simile. s̈. e. l. si marito. §. si voluntate.
3 ¶ No. ij. † quòd etiã sol. ma. dicit dos deberi marito. vt etiã dixi. s̈. eo. l. si pa
ter. ¶ Itẽ no. quòd regula dolo facis habet locum, qñ illud petit quod quis
restituturus est eidem à quo petit. secus si alij. ¶ Op. genero non potest im-
putari cur patrẽ nõ cõuenit, vt. l. si extrane⁹. s̈. de iure
do. ergo videt ꝙ à filia nõ possit cõueniri. Sol. glo. ꝙ
hic pr̃ exheredauit filiã cõtẽplatione dotis: & ideò fi
liæ legare videt: & sic ꝓpter volũtatẽ patris imputa
4 tur marito, quod aliâs nõ ĩputaret. Et ex hac gl. no. †
quòd verba enũciatiua ꝑ modũ causæ ꝓlata, indu-
cunt dispositionẽ etiã quo ad actionẽ. ¶ Sed contra
hoc vr̃ tex. ĩ. l. emptor. §. ancilla. alleg. ĩ gl. & j̃. de doli
excep. l. fi. in prin. Rñ. ꝙ nõ inducit dispositionẽ quo
ad actionẽ realẽ: vt in cõtrarijs. rõ est: qa nõ est lega
tũ expressum sed tacitũ. ar. l. seruũ filij. in fi. s̈. de leg.
j. sed quo ad actionẽ ꝑsonalẽ, inducit dispositionem:
vt. l. pe. j̃. de col. bo. & hac gl. licet tñ hæc in se sint ve-
ra: tñ in proposito ista solutio nõ placet: qa per illam
causam testator vr̃ voluisse filię ꝓuidere, & nõ mari
to. vt. l. seruo legato. §. si testator. j̃. de leg. j. si ergo non
ꝓuidit marito in aliquo: nõ potuit eũ grauare testa-
tor, vt faceret eũ teneri, vbi al's nõ teneret, vt. l. ab̄ eo.
C. de fideicõ. & l. planè. la. ij. §. j. al's fi. j. de leg. j. vñ gl.
soluit aliter quòd marito nõ ĩputaret cur patrẽ non
cõuenit, vt in cõtrario. sed cur nõ cõuenit hęredes pa
i tris quos cõuenire põt, vt hic. ¶ Op.[i] extra glos. hic
5 habetis duo. Primò quòd † regula dolo facit, habet
locũ in eo qui debet restituere. Secundò ꝙ nõ, habet
locum in eo qui debet restituere alij incontinenti.
¶ Ad primũ oppo. j. vt le. not. ca. factũ de. l. fin. §. j.
Respon. quòd regula debet intelligi, qñ restitutur⁹ ẽ
eidẽ incõtinẽti. & sec⁹ si ex ĩteruallo, vt in contrario.
¶ Op. ad istud de. l. ista. in fi. nam mulieri debet dos
restitui ex ĩteruallo: tñ ꝓ pte sua nõ debet cõueniri.
simile. s̈. de cõd. ob cau. l. si donatur⁹. ĩ fi. Respõ. qñq̃
pars habet dilationẽ quę miserationis causa indulge
tur solutioni: & ista dilatio nõ impedit quin habeat
locum regula, vt in cõtrarijs. qñq̃ quis habet dilatio
nẽ quę respicit illã obligationẽ: & tũc ĩpedit locum
habere regulã, vt in. d. l. fi. §. j. in fi. vt le. no. ca. ꝓbatur
hæc so. in. l. si cũ militi. in fi. s̈. de cõpen. ¶ Oppo. ꝙ
dos possit interim peti ꝓpter commodũ interusu-
rij medij tpis. nec ob. petenti regula, dolo facit, vt. l. j.
C. si constan. mat. dos soluta fuerit. & j̃. re. amo. l. si
k mulier. §. rerũ. Sol. ea q̃ dixi habet locũ [k]in petitio-
ne non in repetione. ratio est, qa ille q̃ repetit ex ali-
qua iusta causa, videt quodammodo dicere vt tanq̃
spoliat⁹ restituat, vt. l. interdũ. & quod ibi no. in gl. s̈.
de condi. inde. & in regula iuris q̃ dicit quòd fauẽdũ
est magis repetitioni q̃ aduẽtitio lucro. vnde cũ. l. j.
C. si constan. ma. dos so. fu. & l. si mulier. §. rerum. j̃. re
rũ amo. loquant in repetitiõe: fauet ei ꝓpter ĩterusu
rium medij tẽperis. licet haberet dilatioẽm miseratio
nis causa. quod nõ fieret si principaliter peteretur, vt
hac. l. in fi. & d. l. si donatur⁹. ¶ Oppo. ad regulã de. l.
j. §. rediguntur. j̃. quorum lega. Solu. quidam dicunt
ibi loqui in possessore: hic in petitore. Tu dic, quòd
hic non erat liquidum, an deberet restitui, & ideò nõ
haberet locũ regula. ar. l. fi. C. de compẽ. & no. de do
li exce. l. dolo. de re. iu. c. dolo. in. vj. ¶ Op. ad secundã
regulã, quòd qñ est restituturus alteri, habeat locũ

a ¶ Vsuras. & vide Bar. in cõsi. cxxviij. incip. Franc. habuit. m. in vxorẽ. & vi
de Bar. in cõsi. cxciiij. inci. Vbertus habuit quandã. vbi loquit de vxore an
sit alimentãda. Abb. in. d. c. salubriter. vide ibi And. Barb.

b POMATES. ¶ Quæro. Vide Ang. arc. in. §. fuerat. instit. de ac. &
qd de iure cano. vide Bar. in. l. at q̃ natura. §. nõ tm̃. ff. de ne. gest. Alex. cõsil.
xxvij. in. ij. colũ. & cõs. lxiij. in. ij. co. in
iiij. vo. Pañ. cõ. xxx
ix. in. ij. vol. Bart. ĩ. l.
fi. §. pręterea. C. de
iu. delibe.

c ¶ Quęro qd. Adde
quę voluit Ludo.
ro. cõsi. dxvij. Pau.
de ca. ĩ. l. diuortio. s̈.
e. Abb. cõ. cvij, b. ij.

d ¶ Mulieri. Adde
Pau. de cast. cõsilio
cccxxxvij. & q̃ po
sui in. l. diuortio.

e ¶ Querit. & etiam
Bal. qd si vir habet
magnũ palatiũ mo
dici reditus & ma-
gni valoris: an coga
tur illud vendere.
hic nõ decidit, sed ĩ
l. q̃ bonis. C. q̃ bo.
ce. pos. dicit quòd
non. pro quo vide
Ro. consi. cccix.

f ¶ Aliud nõ habe-
ret. Idem tenet Ro.
consi. ccccvij.

g ¶ Dicit gl. Pau. de
ca. post Bal. ex glo.
fi. no. quòd pr̃ non
cõpellit dotare fi-
liã iure actionis. &
idẽ vr̃ dicẽdũ ꝙ nõ
transit ad hæredes,
vt cogant dotare fi
liã, secũdũ Bal. cui⁹
cõtrariũ vult Bar. ĩ
l. post dotẽ. s. e. & se
q̃tur Pau. de ca. hic
q̃ & officiũ iudici.
cõpetẽs ꝓ alimen
tis trãsit cõtra hære-
dẽ, vt. l. si q̃s à liberis
§. itẽ rescriptũ. j̃. de
libe. ag. & hoc dicit
esse verũ iu filia nõ
maritata. vñ dicit
quòd habuit consu
lere nũqd filia ma-
ritata sine dote per
patrẽ possit ĩplora
re officiũ iudicis cõ
tra patrẽ vt eam do
tet. & hoc in lect. d-
cit aliqua verba cla
ri⁹. vide eius consi.
cxxxj. in prin. & vi
de Bal. consi. lxxiij. j. vo. & ibi quid, si vult repudiare hæreditatẽ pr̃nam: &
consequi dotẽ. & an curator datus bonis (donec hęreditas iacet) possit do-
tare filiam defuncti?

* Pro concordia. Aduerte ꝙ his q̃ vult Bart. in. l. hac. §. luci⁹. s. quòd medij tẽ-
poris tm̃ ĩterusuriũ hr̃ in cõsyderatione, qñ repetit ĩdebitè solutũ añ tp̃s al-
legat cõtrari⁹. ꝑ. d. Alex. ĩ apõs. i. l. cũ q̃s. col. xj. C. de iu. & fac. igno. & in. l. j.
col. fi. ff. de cõdi. ĩde. Tu dic ꝙ nõ cõtradicit Bar. nã ĩ hoc. §. luci⁹. non loquit
ꝑcisè de ĩterlocutoria. nã dicit ꝙ mulier poterit petere ꝑꝑ ĩterusuriũ medij
tp̃is, sed nõ dicit tm̃ ꝑꝑ illud. vel alr̃ loquit in casu sp̃ali dotis q̃ dos continet
plura alia priuilegia, vt ꝑ doc. ĩ. l. j. ff. sol. ma & in. c. salubriter. de vsuris.

h ¶ Luci⁹. Et vide Bar. in cons. cxxvj. inci. Titius maritauit suã sororem. vbi
consuluit in materia huius. l. Andr. Barba.

i POMATES. ¶ Oppo. Vide per Ang. arc. in princ. instit. de exce.
in. xx. col. Ludo. Rom̃. consi. cciiij. in. ij. col. in fin.

k POMATES. ¶ Hñt locũ. Adde ꝙ contrariũ tenet Bar. ĩ. l. j. in pe.
colũ. de condi. inde. sed concordat vt per Ias. in. l. in diem. ff. de condi. inde

a ¶Ascendentes.no.Pau.de ca.in ver.respondi.in text.quòd in casu huius.l. non solum ille qui dat dotem mulieri potest pacisci illam reddi illi mulieri, sed etiā filijs & nepotibus ex ea,& acquiritur illis vtilis actio:sicut si stipularetur mulieri:quasi repręsentetur eadē persona,per.l.pater.C.de pact.cōuentis.quā dicit singularē ad hoc,ꝙ licet loquatur in patre dante dotē ꝓ filia:tñ filij filię non sunt in eius potestate.& ipse dicitur ascendens ex linea materna:& nihilominus pōt acqrere descendenti nō solū mulieri pro qua est data dos, sed imò liberis eius.qđ est valde singulare.vñ eadem est rō in quocunq; extraneo:& dicit ista esse menti tenenda: quia quotidiana & vtilia.

POMATES.

b ¶Tertio no.adde nūquid per extraneū queratur futuro marito.Alex.cō sil.xiij.incipiē.visis his quæ in themate.in.xvj.colum.j.volu.

POMATES.

c ¶Nuptiarū.Vide Car.consi.cxj.in.ij.colum.

d ¶Integra. Vide Bal.consi.cclv.li.ij.

POMATES.

e ¶Sed quid. Adde qđ cōsuluit in terminis Bald.consil.cclxxxvij.ij.volu.

f ¶Secūdo casu.Vide Alex.cōsil.xix. in.iij.col.versi.nūc capio.iij.vol.& cō si.xiij.in.iij.colū.j.volu.

g ¶Appellatiōe filiorum.an eorū appellatiōe cōtineātꝰ nepotes, vide Bal. cōsil.lxxvj.li.iiij.& cōsi.ij.iij.vol.& cōsi.clxx.j.vo.p Pau. de cast.cōsil.clxxj. p Old.cōsi.cclxix. p Ang. cōsi.lxxxviij.per Ludo. Ro. cōsi.ccccxxxix.an autem appellatiōe nepotis filiꝰ fratris cōtineatur,Pau. de cast.hic.dicit Dyn. consuluisse quòd non.Idē per plura media cōsuluit Fede.cōsi.xxxix. vbi dicit quòd si in aliquibus iuribus reperiatur nepos pro filio fratris, id impropriè est, & ibi alegat omnia iura allegata hic p alex. idem Paul. distinguit hic quòd aut verbum nepotibꝰ, iungitur cum verbo filijs, vt si aliqs

regula,dolo facis,vt.l.si donaturus.in fi.de condi.ob cau.Solu.aut ille q petit restituturus est alteri,qui restituturus est ei à quo petiť,& tunc habet locū regula,vt in contrarijs. aut ille alius non est restituturus ei à quo petiť,& nō habet locū regula,vt hîc. Ex p̄dictis distingue breuiter,aut opponitur exceptio,dolo facis:qa petis quod restituturꝰ es eidē, aut restituturus es alij.Primo casu,aut nō est liquidum,aut est liquidū.si nō est liquidū,aut est restituturus eidē incōtinēti,aut ex interuallo.aut erat dilatio quæ respicit obligatiōnē,aut illa quę miserationis causa indulgereť solutioni,& hoc secūdo casu aut loquiť in petēte aut repetēte,vt ex prędictis patet.Secūdo casu prīcipali qñ restituturꝰ est alij, & tūc aut ille aliꝰ est restituturus sibi à quo petiť,aut nō.vt dixi in precedētibꝰ.Prędicta vera in petitorijs, sed in possessorijs dic vt no.p Dy.in.c.dolo.&.in.c.qui ad agēdū.extrà de re.iu.li.vj.&.l.ij.C.de edict.diui Adria.tol.dixi plenè in.l.naturaliter.§.nihil commune.de acqui.pos.

SVMMARIVM.

1 *Actio quòd regulariter non quæratur nobis per ascendentes ex linea materna.*

2 *Extraneus quòd semper uidetur adiectus ad solutionem, siue quis stipuletur sibi aut extraneo,siue extraneo aut sibi.*

3 *Actio utilis ex stipulatione fauore nuptiarum quæritur mulieri,per extraneum & liberum.*

4 *Actio integra est mulieris in stipulatione dotis alternatiua.*

5 *Actio est integra mulieris si extraneus dedit dotem,& stipulatus est eam sibi reddi,authen.cui de iure debebit.*

6 *Actio quæritur pro parte,quando extraneus stipulatur sibi dotem reddi & mulieri,si uerò simpliciter stipuletur, non quæratur actio.nu.7.*

LEX XLVI.

Gaius. Ex pacto aui materni dotē dantis solu.matri.actio quæritur mulieri.h.d.¶ 1 †No.quòd per ascēdētes[a] ex linea materna nō potest nobis queri actio regulariter.simile in.l.debitor. in fi.j.ad tre.¶ 2 †Secundò not.ꝙ siue quis stipuletur sibi aut extraneo,siue extraneo aut sibi: semper stipulator videtur adiectus ad obligationem,extraneus ad solutionem,vt hic & in ver.sed dicendum , probať in l.j.§.si fructuarius.j.de stipu.ser.¶ Tertio no.[b] 3 ꝙ fauore†nuptiarum per liberā personā extraneā quæritur actio mulieri vtilis ex stipulatione , vt hîc in fi. ¶ Et aduerte diligēter ad tex . qui dicit maximè ꝓpter affectionem personarum : quasi dicat solus fauor nuptiarum sufficit, etiam si affectio personarū 4 non esset.¶ †Vlt.not.ꝙ fauore dotis si aliquis stipuletur sibi aut mulieri & sic alternatiuè , mulieris est integra actio , vt hîc.facit.l.vxorem.§.testamento.j. de leg.iij.¶ Oppo.ad primum.s.deposi.l.publia. in prin.vbi p pactū matris queriť actio filię. Sol.ibi nō ideo queriť filię,qa mater ei cessit , sed qa pactū fuit interpositū sup re ꝓpria.& sic qriť cuilibet extraneo,vt.l.pe.C.ad exhi.dixi in.l.stipulatio ista.§.si qs insulā.j.de verb.ob.¶ Opp.ad idē de.l.si genero.C. de iure do.So.hîc dicit gl.ꝙ ibi p ascēdētem ex linea paterna queriť vtilis descēdēti,etiā si nō sit in potestate.simile in.l.vt iurisiurādi.§.si liberi.j.de ope.lib. dixi plenè in.l.qđ diciť.j.de ver.ob.¶ Ad secundū vero op.primò qa stipulāti nō queriť actio : qa si ꝑmittit psonā extraneā:psona sua videť adiici ad solutionē:ergo ei nō queriť actio,vt.l.cū q ita.§.q sibi. j.de ver.ob.Sol.illud est verū qñ ei q primò adijciť, stipulatio posset queri.sed hic filię qri nō poterat de rigore:meritò qa iste stipulator videbať adiectꝰ ad obligationē,mulier vò ad solutionē:& iō qa de eqtate mulieri qri pōt,vt in fi.l.ibi eadē eqtate mulier vi debať adiecta ad obligationē,stipulator ad solutionē.¶ Opp.ad.ij.no.de.l.debitor.in fi.j.ad tre.Sol.gl. qđ p extraneū stipulātē pō[illegible] qri nobis actio,eo casu quo nobis qrereť stipulatiōe nō interposita : sed hic si auus dedisset dotem nulla stipulatiōe interposita, quereret actio mulieri , vt in.l.vnic.§.accedit.C.de rei vxo.ac.ergo etiā stipulatiōe interposita &c.not. hāc so.¶ Cōtra hoc vř casus in.l.si ita stipulatus.§ chrysogonꝰ.j.de vb.ob.vbi licet ex nūeratiōe posita nobis qri actio p aliū,nulla īterposita stipulatiōe:tñ si stipulatio interponiť,nobis nō qriť.Itē hoc vř cōtra tex.huiꝰ.l.q̄ dicit hoc esse fauore nuptiarū:& ideo scđm illa iura nō vř verū dictū gl.hodie aūt hoc vř determinatū p.l.ij.C.ꝑ quas perso.no.ac. ¶ Ad vlt. no.op.alternatiua posita inter psonas qbꝰ acqriť, resolutť in cōiūctā etiā in cōtractibꝰ, vt.l.cū q̄dā.C.de v.sig.Cū ergo auus stipuleť sibi aut filię:debet intelligi.i.filię & sibi.So.secūdū illa iura nō ꝓcedit contrariū.vt.l.ꝓinde.in fi.cū.l.se.de sti.ser.hodie ꝓcedit. c sed rńde hoc esse spāle fauore nuptiarum,[c]simile in 5 d.l.vxorē.§.testō.j.de leg.iij.Et p† hoc dicebā semel in.q.de facto mihi ꝓposita:extraneus dedit dotē, & stipulatus est eā sibi reddi, aut cui de iure debebit. d Certè ex hac stipulatiōe integra[d]est actio mulieris: qa perinde est ac si dicat sibi aut mulieri : qa mulier est illa cui de iure debet reddi,vt in.§.accedit.¶ Sed e qđ[e]si extraneus esset† stipulatus sibi & mulieri.Rñ. 6 crederē tūc actionē qri ꝓ parte sibi, & ꝓ parte mu- 7 lieri,vt.l.si mihi & titio.j.de v.ob.¶ †Quero quid si extraneꝰ stipulatꝰ est dotē reddi, & nō dicit sibi vel mulieri. Vř ꝙ sit stipulatꝰ sibi, vt.l.stipulatio.§.si qs. j.de v.obl.¶ In cōtrariū facit:qa fauore dotis intelligiť stipulatꝰ dotē reddi cui de iure debuit . casus est. s.e.l.post dotē.secūdū tertiā lec.gl.& sic ipsi mulieri qriť.dic ergo aut extraneꝰ dedit dotē,& nō stipulať, vel pacisciť aliqd de restitutiōe.aut sup ea pacisciť: f & hoc secūdo casu,[f]aut paciscitur simplr̄ reddi sibi, aut simplr̄ mulieri,aut sibi & mulieri copulatiuè,aut sibi aut mulieri alternatiuè. vt ex prędictis patet.& hoc in extraneo,ī patre dixi,plenè in.l.post dotē.s.e.

LEX XLVII.

Qui dotem. Legatū quod nō pōt capi, non pōt in dotē compensari.h.d.¶ Quæro exemplū quomodo vxor capere non poterit, Glo.ponit qñ legauit mater ea quę sunt affixa ędibus,vt.l.cetera.j.de leg.j.quod nō placet : quia tunc saltem æstimatio debetur, vt ea.l.§.si duobus.vnde pone exemplum per.l.apud iulianū.§.fi.j.de leg.j.

SVMMARIVM.

1 *Liberorum appellatione quòd ueniant nepotes,*

LEX XLVIII.

Si dotali. Appellatiōe liberorum continenť nepotes.h.d. innuit ꝙ si pactū nō fuisset interpositū, non potuisset retineri ꝓpter liberos. Et sic facit ad.q.no.in.l.dos à patre.C.eo.quam exami- 1 naui plenè in.l.post dotē.s.e.¶ Item not.ꝙ appellatione liberorū,cōtinenť nepotes.qd aūt appellatiōe g filiorum:[g]dixi plenè in.l.liberorū.de verb.signi. Itē no.gl.que dicit ꝙ hoc pactū valeat,si mulier prędecedat.secus si prędecedat vir. & ꝑ hoc vř qđ opin. Mar.sit vą de cōsuetudine,nō de iure.s.ꝙ filia mortua in matrimonio cū liberis,dos retineať.ꝙ si cōtingat virū primò decedere, postea vxorē viduā cū filijs relictis:ꝙ pater filię viduę pōt ab illis liberis dotē repetere:qa cōsuetudo loqť muliere decedēte cōstā.ma.si ergo decedit eo soluto,remanet dispositio iuris cōis.qđ plenè examinaui.s.e.in.l.post dotem.

SVMMARIVM.

1 *Ratio legis & mens legis quòd idem sint.*

2 *Replicatio turpitudinis quando tollat exceptionem turpitudinis.*

3 *Exceptio doli quando tollatur per replicationem doli.*

4 *Exbannitus offendens exbannitum,offensus accusans: accusatus excipiens de banno an debeat audiri quia est exbannitus?*

5 *Bannitus qui potest impune offendi,quòd amittat omnia iura suæ ciuitatis.*

accipit emphyteosim pro se,& pro suis filijs & nepotibus nasci turis : tunc non debet intelligi propter verbum adiunctum de natis ex fratre:quia per verbum adiunctum declaratur significatum.arg.l.seruum filij.§.fi.de le.j. aut verbum nepotes,profertur pro se,aut à.l.vel statuto:& tunc debet intelligi propriè de filijs filiorum.si autem ab homine : tunc si subiecta materia non conueniat nisi descēdētibus, vt in feudis,idē erit:aliās intelligatur latè secundū cōmunem vsum loquēdi. An autem appellatiōe fratrū cōprehendātur patrueles. & in dubio dicit Imo.ꝙ cōtinenť fratres q sunt in primo gradu : nō aūt patrueles, vt dicit Bart.in l.lucius.§. quæsitū. de le.iij.vnde dicit Alex. se cōsuluisse ꝙ stāte statuto ꝙ fratribus extantibꝰ excluderentur sorores, quòd fratres patrueles nō excluderenť prout in terminis decidit Bal. in.l.iubemus.§.fin. C.ad trebel.& in.l. vxor.C.q accu.nō pos.Angel.in.l.j.ff. de inof.testa. & in authentic.matri.& auię.C.qñ mu.off. tu. & ꝑ Bald.in.c.j. de bñfi.fratris.Contrariū tñ tenuit Io. an.in addi.ad Spe. in ti.de succes.ab ītestato.in rub . referens Iaco.de are. disputasse.& tenuit Bal. in.l.scimus . in fin. prī.C.de inof.test. idē Lu.Ro.in.l.j.C. de suc.edi.de quo vide Alex.eius cōsi.xcvij.li.ij.vbi refert quę hîc adduxit ꝓ sua parte, & vide Bal.cōsi.xxx. in.ij.col.Ro.in cōsil.xvj.an aūt stāte statuto quòd fratres patrueles excludant matrē, an sorores patrueles illam excludēt, vide Bal.cōsi.cccxxij.li. iiij.& an stāte statuto quòd frater excludat sororem, an stante fratre cō sobrino excludeť. Ro. cōsuluit quòd sic,consi.ccccxj.

a ❧POMATES. ¶ Cum mulier. Vide Fran. cremē. sing. lxvj. in. j. no. & Barba. in cōsi. x. in. vj. & viij. col. & tribus sequentibus. & in. xv. colum. in. ij. volu.

b ❧POMATES. ¶ Replicatio. Adde similem casum per Pe. de an. cōsil. ccclxxxiij. inci. retento ordine. versicu. descendo ad quintum dubium. & ad hoc dictū Bart. vide Feli. in. c. dilecti filij. in. iij. col. de excep. vbi sequitur Bartol. hîc: & vide Bart. in. l. j. ff. de cōdi. ob turpem causam.

6 *Stante statuto quòd bannitus non audiatur, nec agendo nec defendendo, & bannitus agat contra bannitum, bannitus excipit de banno, & replicat contra bannitum quòd iudicium non procedit.*

7 *Statutum quòd bannitus non audiatur tam in agendo quàm in defendendo, an valeat.*

8 *Stante statuto quòd de quolibet contractu soluatur gabella, aliâs contractus ipso iure non valeat, an contra excipientem gabellam non solutam possit de tali non solutione replicari.*

9 *Exceptio infamiæ contra testem opposita an tollatur replicatione?*

10 *Iudæi & hæretici sunt nobis inimici, & odiosi ratione sectæ.*

LEX XLIX.

a CVm mulier. [a]Siue maritus excipiat de
adulterio vt dotem lucretur, siue crimi-
naliter accuset, lenocinij exceptione re-
1 pellitur. h. d. ¶ No. ex fi. huius. l. † ꝙ ratio. l. & mens.
l. est idē, vt no. p Dy. extrà de re. iur. c. fi. li. vj. Oppo.
j. de adul. de. l. ij. §. si publico. Sol. post nomē rei rece-
ptum inter eos non repellitur vir exceptione lenoci
2 nij: vt ibi, ante sic, vt hîc. ¶ † Opponi. replicatio [b]tur-
b pitudinis non tollit exceptionem turpitudinis, vt. l.
ij. C. de condi. ob turpem cau. ibi, in pari turpitudi
nis causa melior est cōditio possidētis. Sol. ibi agens
illa conditione in ipso libello obijcit reo turpitudi-
nem: reus excipit de pari causa turpitudinis, nec au-
ditur actor replicans de pari causa turpitudinis: quia
sic replicaret istud idem quod posuit in actione. sed
hîc mulier fundauit intentionem suam ex cōtractu
dotis, non ex turpi causa: vir excipiebat de turpitu-
dine mulieris: mulier replicabat de turpitudine vi-
ri, de quo in actione nihil erat dictum. ¶ Opp. de do
c li exceptio. [c]l. apud celsum. §. marcellus. Solu. quan-
3 do ille qui † excipit certat de lucro: tūc exceptio do-
li tollitur p replicationē doli, vt hîc & l. viro. s. eo. se-
cus si de damno certaret. vel vterq; esset in pari cā,
vt in contrario secundùm Iaco. de are. & alios doc.
Contra hoc videtur. C. si mi. se ma. dix. l. fi. in princ.
vbi minor petit se restitui, quod potest esse etiā pro-
pter lucrum, si ei obijciatur quòd se asseruit maiorē,
& si dolo fecit potest replicari per eum: quia ad hoc
fuit inductus dolo aduersarij. Respondeo: contra ex-
ceptionem doli nō obijcitur replicatio doli, sed ostē
ditur dolum non fuisse. si enim dolo me induxisti
vt me maiorem dicerem: aduersus te nullus dolus
d est cōmissus. ¶ Et prędicta inducunt [d]ad. q. exbāni-
4 tus offendit † exbānitum: offensus accusat: accusatus
excipit de banno ꝙ non debet audiri: quia est exbā
nitus: vnde non potest hoc opponere, an admitta-
tur hęc replicatio? Iaco. de are. dicit quòd non: quia
exbannito datur defensio, non autem alterius impu
gnatio, vt. l. seruos. de acc. Pro quo videtur casus ex-
trà de excep. c. dilecti. vbi dicit text. magis propriè.
Sed pro euidentiori intellectu huius quæstionis op.
5 sic contra Iaco. de are. exbanniti † qui possunt impu
ne offendi perdunt omnia iura ciuitatis suæ, vt. l.
amissione. s. de capi. di. & no. per Iaco. de are. in. l. ex
facto. §. ex facto. j. ad tre. & sic cum quilibet esset ex-
bannitus, statuta ciuitatis suæ non vendicabunt si-
bi locum in eis. Respōde: quia istud statutum quòd
possit impune offendi, non est in beneficium offen
dentis, sed fauore reipublicæ in odium exbanniti:
vt. l. j. C. quando lice. sinę iudi: se vin, meritò exban-
nitus non vtitur aliquo beneficio ex forma statuti,
sed dicit quòd talis actus in talem commissus non
est delictum. ¶ Oppon. ad idem fortius, nonne de-
terminatio Iaco. de are. est contra solutionem quā
modo dedi? quòd quando ille qui excipit certat de
lucro: exceptio doli tollitur replicatione doli, vt hîc,
sed exbannitus excipiens, excipit vt ipse non tenea
tur, & sic vt lucretur impunitatem delicti, & sic per
e replicationem doli debet repelli. Pone [e]clarius in ci-
ue exbannito qui agit, excipitur quòd non potest:
quia ipse est exbannitus, & sic excipiens certat de
lucro. an poterit replicari quòd ipse est exbannitus?
Puto ꝙ non, & sic credo verum esse dictum Iaco. de
f are. Nā illud [f]quod dicitur quòd exceptio doli quā-
do certat de lucro repellitur doli replicatione. est ve
rum ad merita causæ quando opponitur exceptio
doli, post lit. contesta. tunc tolleretur replicatione
ista exceptio: vt in. c. iij. extrà de excep. & per hanc
legem, & l. viro. s. eo. sed quando circa personam cer
tatur: tunc non est quærendum de lucro. ¶ Præter-
g ea [g]quando opponitur ad personam non potest re-
h plicari. ratio est: quia quando cito [h]te vt reum, sta-
tim facio te habilem reum quàm cito ad iudicium
veneris per te & per alium: sed tu non approbas me
vt actorem. & ista sunt verba Innoc. in. c. cum inter.
extrà de exce. prædicta vera sunt, nisi actor esset fa-
miliaris, vel domesticus rei, vt extrà de accu. c. nulli.
i & ibi per glo. & Inno. ¶ Quæro [i]de vna quæstione
6 † quam disputauit dominus Iaco. de bu. pone quòd
k statuto [k]cauetur quòd exbannitus nō audiatur, nec
in agendo, nec in defendendo. Exbannitus agit con
tra exbannitum. dicit ille tu non potes agere: dico
ego nec tú potes excipere: quid erit dicendum? Iac.
but. in sua disputatione determinauit finaliter quòd
non potest excipere vetante statuto, & iudex de fa-
cto non potest supplere, & sic iudicium procedit.
7 Sed videndum est an dictum statutū † valeat, scili-
cet quòd non audiatur nec in agendo nec in defen-
dendo. Certè non: quia leges debent esse iustæ, vt. l.
ij. s. de leg. & defensio est iuris naturalis: quod non
potest tolli, vt. l. vt vim. suprà de iustitia & iure. &
not. s. de pact. l. pactum. in gl. mag. & est tex. in. c. pa-
storalis. de re iudi. in clemen. nec potes facere vt iu-
l dex te iniustè condemnet. ideo dic quòd quædam [l]
est defensio voluntaria, vt quando fit proclama si
quis vult talem defendere vel suscipere iudicium in
se &c. tunc ista potest tolli per statutum. sed defen-
sio necessaria per statutū non videtur posse tolli, &
hoc tenet Innocē. in. d. c. cum inter. extrà de except.
Modo ad propositum, exbannitus excipiens cōtra
exbannitum potest facere: cum sit necessaria defen
sio: & sic procedit iudiciū. sed dic, quia forte hoc nō
videtur verū: sicut enim reo denegatū est excipere:
ita denegatū est actori replicare: vnde sicut videtur
denegatum reo ne excludat actionē: ita videtur de-
negatum actori ne excludat exceptionē. ergo qua
rōne tu dicis quòd procedit actio: quia deficit exce-
ptio: eadē ratione dicas quòd procedit exceptio: qa
replicatio deficit. Respondeo quòd non deficit re-
plicatio: quia non venit ad excludēdum, sed ad de-
tegendum: quia exceptio est nulla, seu excipiēs est
inhabilis. sed certè idem dicet reus. Nam exceptio
venit ad declarandam inhabilitatem actoris. vnde
videtur quòd iudex simul reperiat, quod nec re⁹ po
test excipere, nec actor agere: cum nō debeat iudex
plus concedere actori quàm reo: & sic non procedit
m iudicium. ¶ Quæro de vna quæstione [m] quam di-
8 sputauit Iac. but. statutum † est quòd soluatur certa
gabella de quolibet contractu. aliâs ipso iure nō va
leat contractus. emi vnum fundum pro centum: tu
vendidisti, non fuit soluta gabella ab aliqua par-
tium: tu vendicabas à me, dicens quòd ego non sol-
ui gabellam, & ego contra te excipio: quia tu nō sol
uisti: potest ne hoc fieri? Breuiter ille doctor deter-
minauit quòd exceptio doli non tollitur replicatio-
ne doli, quādo quilibet est in pari causa, vt hîc & in
l. apud celsum. §. marcell⁹ de doli excep. sed; qn̄ exci
piēs certat de lucro, replicās verò de damno: tūc se-
cus, vt hîc. & vt suprà dictū est. Et ex hoc sequitur, si
repeto à te fundū quē possides, ego certo de lucro:
& tu excipiēs de gabella nō soluta, certas de dā. vitā.
& sic nō possum replicare: qa nec tu soluisti. Sed vr̄
in contrariū casus in. l. fi. circa principiū. C. de litig.

❧POMATES.
c ¶ Doli exceptiōe. Vide Alex. consil. lix. ad fi. in. ij. volu.

❧POMATES.
d ¶ Et prædicta inducūt. Quia tūc iudex ex officio suo pōt excipere, licet pars priuetur iure excipiēdi: nā qn̄qs priuat̄ iure excipiē di, carēs actiōe pōt agere, vt est gl. no. in. c. cū ecclesiasticæ. de excep. tex. in l. q habebat. §. fin. de ma. testa. l. iuli. §. quātū. ad exhib. Bald. in. l. ij. ff. ne qs eū qui in ius vo. vi exi. tn̄ iudex pōt excipere. ij. q. vij. c. alieni, & vide qđ no. p moder. in. d. c. dilecti. qđ bn̄ not. & Innoc. in. c. intimauit. de test. & d. Ant. i. c. cū dilect⁹. de consuetudine.

❧POMATES.
e ¶ Pone. Vide aliqd p Ang. are. inst. de exce. in. xix. col.

f ¶ Nā illud. Et de materia vide Bald. in. l. ij. ff. ne qs eū. & in. l. in arenā. C. de inof. testa. Ange. in authen. vt iud. sine quoquo sufr. fiant. §. itaq;. Bartol. in. l. apud celsum. §. marcellus. de doli exceptione. do. Petrus de ancha. in. c. itelleximꝰ. de adul. do. Ang. & mod. in c. dilecti. de excep. & ibi Inno. & Inn. in. c. si qs presbyterorū. de reb. eccl. nō alie. & limita istud dictum procedere quo ad episcopos, qui debent habere sanctos cubicularios. secus quo ad prelatos inferiores qui habēt famulos. ita no. dicit gloss. & ibi Inno. in. c. nulli. de accus. quod est not. dignū. & vide no. c. querēdū. c. sicut alij. c. alieni. c. cum pastoralis. ij. q. vij. & vide Inn. in. d. c. dilecti. vbi dicit idem esse in diuersis capitibus, & in c. quia frustra. de vsu. & in. c. in ciuita. eo. tit. idem dicit in. c. cum olim. de censi. si quis improbat vnam. l. non potest eius executionem pro se iuducere. & vide Bal. in. c. j. de ordi. cog. vbi dat pulchram doctrinam. vide Ludo. ro. in consi. ccxj. quando statutum dicit, non audiatur ciuiliter, nec criminaliter: vide ibi, quia pulchrè loquit̄. Andr. Barba.

g ¶ Pręterea. Vide Cepo. cau. charta. xxiij. in. j. col. Feli. in. c. pręsentium. in iij. col. de testi. & in c. cum inter. in. vij. col. ver. vide generaliter. de except.

h ¶ Cito te. Et ꝙ citatus vt re⁹ videat̄ habilitatus ad iudicium. Adde & vide latè Felin. in. c. cum inter. colū. vj. circa fi. hic allegato. & vltra ibi dicta per ipsum, adde Paul. de cast. in cōsi. xij. incipiē. tota disputatio. j. parte consiliorum antiquorum.

❧POMATES.
i ¶ Quęro. Vide are. instit. de except. in princ. in. xxv. colū. Alex. cōsi. cxxx. in ij. col. in. iij. vol. vbi in simili. in versi. q̄ro vnam. quæ. quā disputat Iac. de bu. statutū est &c. adde Barba. cōsi. xliij. in. xxij. col. in. j. vo. Ang. aret. instit. de except. in princ. in xxvj. col.

k ¶ Statuto. Si exbānitus non debet audiri: an iudex possit supplere, vide Rom. consi. ccxiiij.

l ¶ Ideo dic ꝙ quædam. an defensio poterit tolli, vide Bal. pulchrè loquētem in lege vt vim. de iust. & iur. & vide quæ not. s. eo. l. Andræ. Barba.

m ¶ De vna quæstione. Vide Pet. de ancha. consi. cxcij.

a POMATES. ¶ Et reum. Vide Feli. in c. decætero in iij. col. ver. finita. q. de testi. & in c. testimonium in vlti. col. co. tit.

b ¶ Quero quid si. Et vide quę dixi in c. testimoninm. de testibus. & pondera tex. in l. seruos. ff. de accusa. ibi seruus potest excipere cōtra accusatorem infamem, vt eum repellat. ergo ita poterit excipere contra testem: quia equiparant testis & accusator. & tu pōdera: quia criminosus ipso facto est priuatus potestate testificandi. ita probat in ca. testimoniū. in versic. remoueri. de test. ita seruus ipso iure est priuat⁹ potestate testificādi, vt in auth. de testi. in princi. & ibi est gl. singu. secūdùm Ang. ad quid ergo est opus quod excipiatur: quia à iure est priuatus? itē seruus potest repellere accusatorem vt leonē, vt. l. seruos. j. de accus. ergo ita pōt repellere testē aliàs inhabilē. & de hoc vide gl. in c. notificamus. xxxv. q. vj. quæ dicit idem qd hic Bar. Andr. barba.

c ¶ Et testē. Adde ibi quod ꝑ ei⁹ decisione est gl. in c. testimoniū. de testi. & idē tenet Angel. Ro. Bal. hic: & Bal. in c. dño guerrā. in prin. hic in lege deinde incipiūt. Spe. in ti. de test. §. j. ver. qd si excōicatus. & versi. qd si vnus de vniuersitate. & idē tenet. d. Ant. de bu. in. d. c. testimoniū.

POMATES.
d ¶ Promittēdo. Vide Alex. consi. x. in ij. col. & fe. in. ij. vo. Ro. consi. xlvj.

e ¶ Sed delegatur. Paul. de ca. dicit ꝙ non videt rationē diuersitatis presupposito priuilegio. l. iure succursum. §. fi. & l. si ea res. §. j. s. de iure do. an aūt eo ipso quòd trado tibi instrumentum videar tibi mandare, vide hic ꝑ Paul. de cast. an deponere an remittere videar debitū, & an eo ipso quòd trado instrumenta mea procuratori ad causas, videar ei mādare quòd exerceat actiones, vide glos. in c. corā. de of. dele. per Bar. in l. iiij. §. causæ. de car. edict. ꝑ Cy. in l. maritus. de qōni. ꝑ cano. in

sed tenebam opinionem quam tenuit ille. Nec ob. l. vlti. C. de litig. quia ibi ideo est: quia ille qui agit, non agit ad commodum suum, sed ad commodum alterius, scilicet illius in cuius fraudem res est alienata. prędicta sunt vera, quando obijcitur inter actorem & reum.[a] ¶ Quæro quid si[b] obijciatur inter partem & testem,[c] an exceptio infamię † contra testem proposita tollatur replicatione? vt si dico, tu
9 qui excipis es similiter infamis. Et gloss. dicit in l. ij. §. lege iulia. s. de testi. quòd sic: sed fortè contrarium est verum: nam infamis non potest obijcere infamiam alteri infami, etiam in his quæ inuicem habēt facere. vt. l. in arenam. C. de inofficio. testa. sed testis non facit aliquid principaliter parti: sed adhibetur vt faciat fidem iudici, sed iudex propter infamiam partis non habet maiorem fidem teste vili & infami. & ita dicit Inno. in simili in c. intelleximus. extrà de adulte. Sed contra hoc facit. C. de hæreticis. l.
10 quoniam. sed respōdeo, quòd iudęi † & heretici sunt nobis inimici, & odiosi ratione sectæ, quod odium cessat inter eos. sed infames, de quibus hic loquitur, sunt tales quòd eis non debet adhiberi fides ratione proprij delicti & proprię malitiæ, quæ ita respicit alium infamem etiam eiusdem infamiæ, sicut non infamem: ideo eis non debet adhiberi fides.

LEX L.

Meuia. Maritus non tenetur de periculo nominis, si sibi culpa imputari non potest. hoc dicit. ¶ Opp. j. de leg. ij. de l. Caius. Sol. secundùm Pe. hic tradidit instrumenta singulariter & expressè. aliàs in generali concesione non venirent instrumēta: vt ibi. ¶ Oppo. de. l. si nomen. s. de hære. ven. Sol. intelligas quòd hoc nomen fuit datum simpliciter in dotem, secus si est æstimatum: quia tunc faceret emptionem: & periculum esset viri, vt. l. contraria. ¶ Oppo. de. l. promittendo[d]. §. si à debitore. s. de iure do. sol. aut nomen datur in dotem, & habet locū distinctio præcedens: scilicet aut datur æstimatum, aut datur simpliciter. Si verò nomen non datur in dotem, sed delegatur[e] viro: & tunc aut loquitur de periculo subsistentis inopiæ tempore delegationis: & distinguitur vtrum vir fuerit sciens vel ignorans. vt in. d. §. si à debitore, aut loquitur de periculo subsequentis inopiæ: & periculum est viri simpliciter, vt. l. pupilli. §. ij. j. de solutionibus.

SVMMARIVM.

1 *Titulus dotis ex parte uiri dicitur onerosus, ex parte mulieris lucratiuus.*
2 *Dolus authoris quòd noceat habenti causam lucratiuam.*
3 *Exceptione repulsus dicitur teneri ad non petendum.*
4 *Mulier renunciando iuri hypothecarum: quòd sibi non præiudicet, si uir non habeat alia bona.*

Fundus. Si prędium æstimatum in dotem datum sine culpa euincatur, non debetur ęstimatio mulieri. hoc dicit. & subtilis. §. est. ¶ Oppon. quòd dolus patris non noceat filiæ, vt. l. apud celsum. §. de authoris dolo, de doli excep. Sol. gl. quòd hoc ideo est quia filia habet causam lucra-
1 tiuam non onerosam. Et not. hic, nam † licet titulus dotis dicatur ex causa onerosa, vt infrà de actio. & obligatio. l. ex promissione. tamen illud intelligitur ex parte viri, sed ex parte mulieris pro qua dos datur, & sic dotem lucratur, dicitur titulus lucratiuus: vt. l. fin. §. j. infrà de his quæ in fraud. credit. & ita intelligitur ista glo. ¶ Oppo. C. de iure do. de. l. aria. & s. de pact. l. rescriptum. §. si pacto. & s. de euict. l. vendicantem. Glo. dicit: intelligo istam, secundùm illas, scilicet quòd sit in electiōe viri, vel agere de euictione contra hæredes soceri, vel excipere contra mulierem, vt hic: quod non placet nostris docto. Nam cō-

c. ij. de sol. sed pulchrè vide per Ro. consi. cccclxvj.

f POMATES. ¶ Inducit. Vide quid per hoc dicant Paul. de castr. & Alex. in l. rogasti. §. si. ff. si cer. pet. Ro. consi. cxl. & consi. cclxxxvij.

g ¶ Renunciare. Inquantùm Alex. allegat hic glo. in c. licet mulieres. de iureiuran. tu singulariter limita, vt per Bal. consi. cxviij. & consi. cccxciiij. libr. iij.

stante matrimonio posset agere vir de euictione, sed eo soluto non: ageret enim ad commodum mulieris, sed ipsa non posset agere cum causam lucratiuā habeat, vt dictum est: ergo non potest conueniri, vt l. aristo. de donatio. nec alius pro ea, vt. s. de condi. ob cau. l. si donatarius. in fine. & sic tenebat Iacob. de aret. & sic subauditio glo. non est bona. ¶ Opp. dolus patris non debet nocere filiæ, vt. j. de carbo. edict. l. prima. §. secundo. Solut. vt not. in. l. diui fratres. j. de iure patron. & per Dynum in capitu. non debet ali-
2 quis. extra de regulis iuris. libr. vj. † sed quantùm ad propositum hic dolus patris nocet filiæ, sicut dolus cuiuslibet extranei à quo quis causam lucratiuam haberet, vt. l. apud celsum. §. de authoris dolo. de doli exceptione. ¶ Quærit Dynus quid si constante matrimonio vir egit de euictione, & obtinuit: an teneatur restituere mulieri? Et dicit quòd sic, vt probatur suprà de iure dotium. in. l. nō solum. & l. quoties. distinxi plenè in. l. prętor. §. primo. de bonis authori. iudicum possi. ¶ Vltimò Iacobus de arena notat istum textum, qui dicit. ait enim propterea se non teneri: & exponit glo. scilicet de euictione, vel dic: id
3 est non repellitur exceptione. & sic nota † quòd ille qui exceptione repellitur, dicitur teneri ad non petendum. & facit. l. si vnus. §. pactus ne peteret. s. de pactis. & l. vbi pactum. C. de transactione. & per hoc
f ipse inducit[f] hunc tex. ad quæstionem, † mulier po-
4 test renunciare[g] secundùm iura digestorum. & C. iu-
g ri hypothecarum, vt. l. iubemus. & l. etiam. C. ad velleianum. sed secundùm iura authenticorum mulier non potest obligari pro viro, tex. est in authē. si qua mulier. C. ad velleianum. sed si renunciat, obligatur ad non petendum pro viro: ergo videtur quòd hoc non valet: & hoc concedit Iaco. de arena, scilicet, ꝙ quando vir non habet bona, quòd talis renunciatio sibi non præiudicet: quia per hoc non impeditur petere. secus si alia bona haberet, quod tene menti. Idē tenet Dynus in. l. si pignus. j. de his quæ in fraudem creditorum. & Iacobus de bel. in authentico. vt immobilia ante nup. §. si. aliàs primo. & hæc sufficiant in isto. §.

SVMMARIVM.

1 *Mulier quod non alienet fundum dotalem, etiam uiro uolēte.*

LEX LI.

AEstimatis rebus. Fund⁹ ęstimat⁹ tali æstimatiōe quæ nō facit emptionem potest alienari muliere volēte. hoc dicit. ¶ Opponitur, hęc lex videtur etiam loqui in rebus mobilibus, quod apparet, dum dicitur quę verò non extarent. nam immobilia non possunt de facili non extare. sed mobilia indistinctè poterūt alie-
h nari isto casu: vt not. s. eodem. l. j. Solutio.[h] fateor ꝙ poterunt alienari, sed soluto matrimonio poterunt per mulierem reuocari, vt. l. in rebus. C. de iure do. ¶ Opponitur, hic innuit quòd res dotales possunt alienari volente muliere. nam talis æstimatio non facit desinere rem esse dotalem, vt. l. quòd si fundus. suprà de fundo dotali. & l. dotalem. & l. si inter. C. de iure dotium. & sic est contrà. C. de rei vxo. acti. l. vnica. §. & cum lex. & instituta qui ali. non licet. in principio. Soluunt quidam ex textu qui hic dicit neque volente &c. & subaudiunt maximè, & istam tenet Dynus. Alij dicunt quòd ista æstimatio licet h
non faciat emptionem, facit tamen vt possit alienare fundum volente muliere, vt. l. finali. suprà de pac. dota. & istam tenet Petrus, quod est notandum. ¶ Opponitur in authenti. vt immobilia ante nup. do. §. j. posita. C. ad velleianum. authentica, siue à me. glossa dicit quòd ibi dos æquiparatur donationi propter nuptias quò ad cætera, non autem quò ad permittendum alienationem. Non enim hodie permittitur

Sed quid si mulier agat contra emptorē bonorū, & emptor excipiat ꝙ ipsa consensit, & ipsa replicet quòd illa erāt vltima bona, cui incumbat onus probandi, an mulieri quòd alia non essent? Pau. de ca. dixit se respondisse sic. de facto, quòd mulieri actrici negāti alia nō esse in bonis incūbebat onus probādi. l. hoc iure. de verb. obli. non ob. l. cum de lege. s. de ꝓba. quia loquitur, qñ reus negabat ad fundādā intentionē suā: sed hic iste habet fundatā intētionē ex renūciatiōe mulieris, secundū ipsum Pau. de castr. q. hic formata ꝑ Bart. vide de Bal. cōs. ccclxiij. j. vol. Pau. de castr. consi. ccxix. & per Ro. cōsil. clxxxvij. vbi etiā dicit quòd si marit⁹ sit exulā ciuitate vel tanꝙ bānit⁹, & puenerit pecunię sufficiētes ad dotē ex bōis ipsius mariti ad mulierē tāꝙ ad negotiorū gestricē, qđ si sibi nō consuluit ꝑ dote, extinguit hypotheca, ita ꝙ nō pōt agere cōtra bona mariti hac ratiōe: qa qñ alius sui debitoris negotia gerit, si solutionem pecunię eiusdē debitoris sui sibimet sine iusta cā facere retardat, in culpa eē censet. quā obrē si de pecunia ipsa aliud obueniat, actionē cōpetētem admittit: & secūdū ipm casus est vnic⁹ & singularis. ff. de ne. ge. in. l. debitor. & ꝙ renunciatio mulieris sibi non præiudicet, tenuit Fede. consil. cclxj. ¶ Solutio. Adde secus constāte, vt ꝑ Bald. in. l. si prędiū. in. j. col. C. de iu. do. per Alexā. consilio cvij. in. iiij. volu.

permittitur plusq; olim. ¶ Quæro, dicim⁹ suprà an vir posit alienare fundũ
1 dotalẽ volẽte muliere. quero † nunc an mulier [a] posit alienare fundum dota
lem volẽte viro. Iac. de are. dicit ꝙ sic, per. l. si prædiũ. C. de iure do. à cõtrario
sensu, & ibi ꝑ Cy. ideò est verũ quia ipse tenet ꝙ dos põt solui mulieri con
stante matrimonio, vt dixi in. l. ij. in prin. s. eo. vnde eoipso ꝙ vir ꝑmittit mu
lieri quòd vendat, videtur sibi solutũ. Sed certè illã opi. reprehendi in. l. ij. s. e.
Ad. l. si prædium respõdeo, ꝙ ibi non debet sumi arg. à contrario sensu: quia
resultaret prauus intellectus.

LEX LII.

b AEstimatæ. Ista lex. [b] seipsam summat. ¶ Quæro quid si ante matrimoniũ res æstimatæ in dotẽ datæ deteriorentur cuius periculo deteriorantᷣ. Rñ deo, vt. l. si plerumq;. §. si ante. s. de iure do. Bar.

LEX LIII.

MAritus. Dos indebitè reddita condicitur. h. d. prosequere hãc. l. vt in gl. quæ bene dicit.

SVMMARIVM.

1 *Filius dotem recipiendo tenetur insolidum, pater uero tenetur de peculio.*
2 *In actione de dote quòd non intersit, an res data in dotem extet uel non.*
3 *Maritus qui habuit domum in dotẽ, & est cõuentus, quando teneatur quatenus facere potest.*
Maritus conuentus actione reali: quòd non habeat beneficium ne cõueniatur ultrà quã facere posit.
4 *Mulier quòd hodie posit uendicare à uiro rem in dotẽ datam.*
5 *Filiusfamilias quòd teneatur de peculio, inquantũ facere potest.*
6 *Pater conuentus de peculio, deducit æs alienum, & quod sibi, & suis debetur.*
7 *Sententia lata contra filiumfamilias, quòd habeat executionẽ contra ipsum factum sui iuris.*
8 *Filiusfamilias põt condẽnari, & executio fit in peculio, & etiam in personam.*

LEX LIIII.

SI filio. Primò põit vnum dictũ cõiter in p̃re & filio. Scd'ò in filijs tantum tollit tres dubitationes.
Tertiò in patre tantũ tollit vnũ dubiũ. Quartò in filio tm̃
tollit aliud dubiũ. secũda ibi, nec interest. tertia ibi: atquin.
1 quarta ibi, acsi cũ ipo filio. Ex prima parte no. † quod fi-
lius recipiẽs dotẽ tenetᷣ insolidum, p̃r verò tantũ de pecu-
lio, vt. l. si cũ dotẽ. §. trãsgrediamur. s. e. ¶ Op de hac eadẽ. l. vbi filius nõ exi
gitur insolidũ. Sol. tenetur insolidũ respectu substãtiæ obligatiõis, vt hîc in
prin. sed cõsyderata efficacia exactionis, nõ exigitur nisi quatenus facere
2 potest, vt in sequenti respõso. ¶ Venio ad secundam partẽ. Ex qua † nota
primò, ꝙ non interest siue res extet, siue non. Contrà. s. de pec. l. in bonæfi-
dei. & commo. l. iij. §. si filio. Solu. quando cõuenitur filius, nõ interest, v, thîc.
secus qñ cõuenitᷣ pater, vt in cõtrario probatᷣ in. l. si cum dotẽ. §. fi. s. eodem.
3 Et istud facit in arg. † ad. q. maritus habuit in dotem domum. quæritur an
sol. ma. debeat eam restituere si nil aliud habeat, vel debeat condemnari,
quatenus facere põt. Cy. dicit quòd hîc videtᷣ casus quòd debeat cõdemna
ri quatenus facere potest, dũ dicit siue res extẽt, siue nõ. quod est verũ sine
dubio, si maritus conueniretur actione personali, sed si actione in rem, tũc
est dubium per. l. nesennius. §. penul. de re iudi. & Gui. tenet quòd quando
vir cõuenitᷣ actione reali, non habeat beneficiũ vt nõ exigatur. nisi quaten⁹
facere potest: quia cõuenitᷣ vt quilibet extraneus possessor, per illã. l. nesen-
nius. §. pe. Ita no. ipse in. l. quod nomine. s. de cõdi. inde. dixi in. l. maritum. s.
eo. pro hoc vr̃ casus in. l. etiam. §. licet. ver. of filius. s. eo. vbi si dolo mariti res
dotalis interijt, tenetur insolidum, sed paria sunt quẽ possidere, vel dolo de
sijsse posidere, ergo &c. ¶ Quid dicemus? Rñdeo quòd si loqmur de alia
re vxoris quæ ad virum peruenit, si cõueniatur vir rei vendicatiõe, proce-
dit opi. Guil. sine dubio. si verò loquimur in re dotali: tunc secundùm illa
tempora mulier non poterat vendicare: quia in eam non transibat domi-
nium, vt. l. cum dotem. C. de iure do. dixi in. l. si mora. s. eo. gloss. tenet in. l. si
4 filiofa. s. eo. §. j. Hodie verò † mulier potest vendicare per. l. in rebus. C. de
iure do. Sed aduertendum est quòd tunc oportet agere vt vxor de necessi
tate hoc habeat in iudiciũ deducere, quòd vxor fuerit, & sic nõ agit vt qui-
libet extraneus: & sic sustinendo Dyn. hoc casu posset vir habere benefi-
cium ne exigatᷣ vltrà quàm facere posit, ꝑ quo facit hæc lex. Nõ ob. l. etiã.
5 §. licet. quia ibi ꝓpter dolum graui⁹ punitᷣ quàm si posideret. No. etiã † ex
hac secunda parte, quòd filiusfa. tenetur in quantùm facere potest de pecu
lio. ¶ Oppo. s. de pecu. de. l. si quis cum filio. Solu. ibi conueniebatur alia
actione quàm de dote scd'm gl. ¶ Venio ad tertiam & quartam partem si
6 mul. Ex quibus no. quòd † quãdo pater cõuenitur de peculio, deducitur æs
alienum; & quod sibi & suis debetur. sed quando ipse filius conuenitur, ni-
hil deducitur. ¶ Contra hoc oppon. quia hoc nullius effectus est, nam pa-
ter statim cum videbit filium condemnari, adimet sibi peculium: & sic mu
lier nihil cõsequetur: vt. l. quã tuberonis. §. fina. cum. l. sequen. s. de pe. Respõ
det gl. quòd imò proficiet ad tria. Primò, quia potest pater conueniri actio
ne in factum, quòd prius nõ poterat. Secundò: quia filius factus sui iuris po
terit ex hac sententia conueniri. nec exigentur aliæ probationes, quod no.
7 quia † sententia lata contra filiũfa. habet executionem paratam contra eun
dem factum sui iuris. Tertiò prodest, dicit gloss. qa currunt vsuræ centesi-
mę post quadrimestre tempus: & hoc verũ est si pater adimat. si aũt nõ adi
8 meret: tunc fieret executio in peculio. vt hîc dicit gloss. † Ex hoc vltimo.
habes quod filius condemnatur. Item quòd execu-
tio fit, & sic in peculio. ¶ Contra hoc oppo. quòd fi-
lius condemnetur & exigatur insolidum, vt. l. si du-
bitetur. §. filius. j. de fideiusso. Sol. specialis casus est
hîc, quòd filius non tenetur vltra vires peculij, simi
le in. l. si filius. de iudi. ¶ Oppo. quòd executio dif-
ferri debeat in tempus existentiæ sui iuris, vt. l. ꝙ
si minor. §. si seruus. & l. iij. §. sed vtrum. ibi, & quidẽ
&c. & ibi not. s. de mino. Solu. dico sustinendo gloss.
quòd executio non fit in personam filij durante pa
tria potestate, vt ibi, sed in peculium sic: vt hîc. veri-
tas est quòd etiam in persona filij fit executio, quod
apparet: quia potest cedere bonis, vt. l. penul. C. qui
bo. ced. pos. non enim est necessaria filio cessio bo-
norum, nisi posit capi in personam. vnde preallegatæ gloss. non sunt veræ, & eas reprehendit Ricar.
malum. potest ergo fieri executio durãte patria po
testate, & in personam, & in peculium, vt dictũ est.
¶ Oppon. quòd pater qui tenetur de peculio, tenea
tur vt fideiussor contractus, vt. l. cum filius. in princ.
de verborum oblig. sed in fideiussorem contractus
non fit executio, vt plenè dixi in. l. j. iudi. sol. ergo in
patrem nõn poterit fieri executio: quod fieri potest
capiendo peculium. quare Pet. dicit quòd non fiet
per modum executionis, sed agendo contra patrẽ
de peculio: quod est contra istum tex. nam tunc pa
ter deduceret illud quod sibi & suis debetur. Dico
ergo quòd pater non est solum fideiussor contra-
ctus: imò est vt fideiussor iudicij, vt. l. iij. §. idem scri
bit. de peculio. Ideò poterit in eũ fieri executio, vt.
d. l. j. j. iudi. sol. Præterea pater & filius tenentur ea-
dem actione, vt. l. iij. §. cui congruit. s. de pecu. ¶ Itẽ
opponi. ad gl. quòd pater non posit adimere pecu-
lium, vt. l. summa cum ratione. s. de pecu. Solu. intel
lige quòd hîc bona fide ademit. & ita sentit Iaco. de
aret. Ad prædicta de executione fienda in peculio,
facit. s. de noxa. l. & si condemnatus. quæ lex habet
glo. no. qualiter in peculio aduentitio fiet executio
contra patrem. ¶ Vltimò Dy. inducit ad quæstio-
nem: maritus habuit in dotem vnam domum. & so
lu. matri. nihil habebat: an debeat restituere domũ,
vel sit condemnandus inquãtum facere potest? De
qua quæstione dic vt. s. dixi in eadem. l. &c.

LEX LV.

MAritus. In exactione inquantum quis facere potest, non fit deductio æris alieni, nisi in donatore.

LEX LVI.

CVm mulier. Viro restituente dotem debet à muliere caueri de indemnitate. hoc dicit.

LEX LVII.

SI quis sic stipuletur. Stipulatio generalis refertur ad omnem casum soluti ma. h. d. ¶ Op. in authẽ. de
nup. §. sed & captiuitatis. Solu. hodie per captiuita-
tẽ nuptiæ non dissoluuntur. ¶ Opponi. quod mors
ciuilis non æquiparetur naturali, vt. l. ex ea parte.
§. in insulam. j. de verbo. oblig. Solu. vt per Dynum
in. l. si cum dotem. in princ. s. eod. dixi in. l. gallus. §.
& quid si tantum. de libe. & posthu. ¶ Quæro. ali
c quis est stipulatus sibi dotem reddi [c] in omnem ca
sum restituendę dotis. Ista stipulatio est generalior
quàm illa de qua hîc dicitur. quia potest etiam eue-
nire casus restitutionis dotis constante matrimo.
vt propter inopiam. Sed an tunc poterit eam repe-
d tere? Puto quòd [d] nõ: quia propter inopiam nõ dici-
tur dos verè restitui. cũ remaneat vt deseruiat oneri
bus matrimonij, vt. l. vbi adhuc. C. de iu. do. sed si es
set ali⁹ casus restituẽdę dotis verè, vt si vxor deberet
separari à viro, ꝓpter fornicationẽ viri, ꝑut dicũt iu-

a ¶ An mulier. Adde Ro. qui cõsuluit quòd sic. consi. cxl.

b ¶ AEstimatæ. Bal. (quẽ refert. Paul. de ca.) dicit hãc. l. esse notãdã, ꝓpter mulieres rusticanas q̃ remanẽt viduæ cũ vestib⁹ & iocalib⁹ factis à primisviris, & deinde nubũt secũdo, & tradũt istas vestes vel iocalia æstimata. & mariti dimittũt ipsis mulierib⁹, & efficiuntᷣ deteriores vtẽdo: ꝙ heredes mariti non possunt illas restituere sol. ma. mulierib⁹, licet ipsę illas deteriorauerint: qa æstimatio fecit emptionem.

c ¶ Reddi. Paul. de ca. dicit se semel defendisse vnã viduã q̃ se obligauerat in omnẽ casum restituẽdę dotis, ꝓ dote nur⁹ recepta à filio, & fili⁹ esset effect⁹ inops, & nur⁹ ageret ad restõnẽ dotis: cõsuluit ipse ꝙ illo casu nõ erat fiẽda restõ, sed consignatio. eius cõsiliũ est. cxxvj. Idem tenuit Per. de ancha. cõsi. cxviij.

POMATES.

d ¶ Puto qd'. Adde quod ꝑ istã opi. cõsuluit Pau. de cast. cõsi. cxxvj. sed contrariũ cõsuluit Ro. cõsi. cccxlij. & vide de hac. q. per Imol. consi. c.

a ¶ Commoditas. Bal. cõsi. cclxxxv. li. iiij. dicit ꝙ mulier dãdo in dotẽ vsum-
fructũ nõ dicit̃ alienare: sed in corpore matrimonij retinere.
b ¶ Vno nũmo. Vide Pe. de anc. cõs. vlt. Card. cõs. iiij. de loc. & ibi qd si res est
solita cõcedi p eccl'iam ad lõgũ tp̃s vno nũmo, an posit sil'r cõcedi iudeo.
c ¶ Fraudulentũ. Per hoc determinatur. q. ꝙ si aliqs expectãs bñficiũ p mor
tẽ, & aliqs hẽat pin
gue bñficiũ qd' re-
nũciauit cõsangui
neis, aut amicis, ne
ptineat ad expectã
tẽ, vl' vt ptineat ad
domũ si moriat̃, re
nũciatio hr̃ ꝓ non
facta. & expectãti
concedit̃, & hodie
est cas᷒ ĩ. c. ij. de re-
nũ. li. vj. si aũt non
moreret̃, remane-
ret firma renũciatio
qa sibi soli renũciã-
ti esset nociua, nec
posset cõtrauenire
qa fundaret se in
turpitudine sua. l.
cũ ꝓfitearis. C. de
reuo. dona. & vide
Ol. cõs. cccxxiiij.

POMATES.

d ¶ Vide p Barb. cõ
si. xviij. in. viij. col.
& seq. ĩ. ij. volu.
e ¶ Expẽsa funeris.
No. ꝙ licet marit᷒
hẽat dilationẽ lega
lẽ ad dotẽ restituẽ-
dã, tñ debet facere
expensas funeris:
quia de ipsa dote ẽ
sepeliẽda, & si ipse
nõ fecit, sed ali᷒ cui
venit restituẽda: il-
le statim põt nõ ex
pectata dilatiõe le
gali à marito expẽ
sam petere. l. in eũ.
in fi. cũ. l. se. s. de re
li. sic ergo loq̃t ista
lex, qñ cedebat lu-
cro mariti, licet qui
dã moderni cõtra-
riũ dicant, & malè
cõtra istũ tex. nam
qñ nõ cedit lucro
mariti, nõ tenet̃ ma
rit᷒ cõtribuere ad
expẽsas funeris se-
cũdũ eos, sed hoc
nihil facit, quia ve
rũ est ꝙ nõ tenebi
tur cõtribuere de
suo: sed quousque
dos est penes eũ te
neat̃ facere expẽsas
de ipa dote: & ipas
posteà in eã cõpu-
tare, vt iuribus. s. al
leg.

ra canonica: tunc fortè illi stipulatori comperet actio
ex stipulatu.

SVMMARIVM.

1. *Actionem directam habens si consequitur utilem, quòd illam non intentat.*
2. *Vsusfructus licet cedi non poßit, cõmoditas tamen utendi ceditur.*
3. *Mulier cedendo in dotem usumfructum fundi qui erat uiri, sed eius non durauit, quòd ad hæredem mulieris nõ transeat.*
4. *Locatio uel uenditio facta uno nũmo quando ualeat. remißiuè.*
5. *Emphyteosis data in dotem uiro cui fuit refirmata per dominum soluto matrimonio quomodo restituatur.*

LEX LVIII.

VSusfructu. Vsusfructus in dotem
datus in re propria mu-
lieris, sibi & hæredi restituitur, facto diuor-
tio. in re verò mariti, sibi dũtaxat. in aliena verò: com
moditas percipiendi fructus sibi & hæredi debet re-
stitui. h. d. Diuidit̃ in quinq; partes. Primò ponit vnũ
dictum, in quo simpliciter dicit̃ vsumfructum mu-
lieri & hæredi eius debere restitui, vsq; ibi, quod an
sit verum. Ibi scd'a, in qua qd' est dictum de hærede
reuocat in dubium: vsq; ibi, sicum haberet. Ibi tertia
in qua declaratur qñ mulier dedit in dotem vsum-
fruct. fundi qui erat mariti vsque ibi, quòd si fundi.
Ibi quarta, in qua ponit aliud dictum quando mu-
lier dedit in dotẽ vsumfructũ fundi, qui erat mulieris.
& durauit eius, neq; alienauit vsq; ibi, si verò aliena-
ta sit proprietas. Ibi quinta, in qua ꝓsequitur duo cõi
ter. s. quando dedit in dotem vsumfructũ fundi mu-
lieris qui non durauit eius, sed eum alienauit, vel si de
dit in dotẽ vsumfructũ fundi alieni, vsq; ad finem. Et
ista vltima pars diuiditur in duas partes: quia prima
loquitur de restitutione quæ fit mulieri. Secunda de
restitutione quæ fit hæredi eius. secunda ibi, nam &
finge. & dubium huius. l. est specialiter in hac vltima
parte: quia vsusfructus nõ põt cedi. & si cedat̃, finit̃:
vt. l. si vsusfructus. s. de vsufruct. & instit. de vsufruct.
§. finitur. ¶ Et ex hac diuisione habes casum in ter-
minis clarum. Gloss. prima fuit additio & ponit ca-
sum, & in quibusdam non bene dicit, vt. j. dicam. re-
cito ergo primò aliam gloss. ¶ Oppo. ego dixi diui-
dendo quòd primò ponit vnum dictum simpliciter.
Contrà, imò loquitur limitatiuè in fundo qui non
erat viri neq; vxoris. Solu. gloss. quòd non apparet
cuius erat fundus tp̃e dationis in dotem: & ideò illud
diuidit posteà in quatuor casus. Secunda pars non
habet contraria. ¶ Venio ad tertiam partem. & op-
po. Ei qui est dominus non potest cedi vsusfructus
cum res sua nemini seruiat: vt. l. vti frui. in princip. s.
si vsusfruct. peta. Respond. apud mulierem erat vsus
fructus formalis, cum conceditur viro domino pro-
prietatis, dicitur esse causalis? cum & restituit mulie-
ri, incipit de nouo esse vsusfructus formalis. & vide
gloss. quæ incipit, formalis &c. quæ bene dicit, quòd
statim quando est apud mulierem, mutatur de for-
mali in causalem. Et hoc facit ad quæstionem si ha
1 bens † actionem directam consequatur vtilem, an
posit illam vtilem intentare. Et dic quòd non, arg.
huius. l. & quod dixi in. l. ij. C. de actio. & obli. ¶ Ve-
nio ad quartam partem, & oppo. si mulier est domi
na, sibi non põt restitui vsusfructus, vt ꝑal. l. vti frui.
Rñ. quòd in eã nõ tranfert̃ formalis, sed incipit esse
causalis. ¶ Venio ad quintam partem, & opp. vide-
tur ꝙ vsusfructus non posit cedi, vt insti. de vsufruc.
2 §. finitur. Solu. † dic quòd hic non ceditur ei vsusfru-
a ctus, sed commoditas [a] vtendi & fruendi, ad quod
facit. l. necessario. §. fina. de peri. & cõmo. rei vend. &
hoc habes. s. de pac. in. l. si tibi. §. pactũ. ¶ Opp. ꝙ sit
alius modus restituẽdi. s. quod locet vel vendat mu-
lieri vno nummo: vt. l. si vsusfructus. s. de iu. do. So. fateor quòd illud reme-
dium quod hic deficit, suppletur per illam. l. ¶ Opp. ad si. quod non debeat
restitui hæredi: quia vsusfructus morte finitur, vt. l. corruptionẽ. C. de vsuf.
& d. §. finitur. Solu. si mulier fuisset vsufructuaria, fateor quod ad heredem
non transiret, sed hic maritus erat vsufructuarius, tamen quia hoc erat con-
templatione mulieris: commodum quod percipit debet restitui mulieri, &
3 hæredi eius. ¶ † Quæro quid si mulier dedit in dotem vsumfructum fundi
qui erat viri, sed eius non durauit: quia alienauit. glos. j. magna dicit istum
casum esse in tex. & esse idem, sicut quando mulier dedit in dotem vsum-
fructum fundi sui quem alienauit. quod non placet. Iste enim casus nec in
text. est, nec esset vera decisio: quia si mulier dedit in dotem vsumfructum
fundi qui erat viri, & ipsa mulier erat vsufructuaria, non fecit fructuarium
4 virum, vnde ad hæredem mulieris nihil transit, † vt hic dicitur in tertia par-
b te. l. ¶ Quæro an valeat venditio vel locatio vno nummo. [b] Cyn. ponit in. l.
maritus. C. de procu. & Pe. hic, glo. tangit in. l. si quis ante. j. de acquiren. pos.
5 & ibi plenè dixi. ¶ Vltimò ex hac. l. collige distinctionem per te. ¶ † Quæ-
ro extra gloss. res emphyteoticæ fuerunt datæ viro in dotem, & ei refirma-
tæ per dominum: qualiter restituantur sol. mat. cum non posit fieri aliena-
tio, nisi consentiente domino. Respondeo per remedia huius. l. patietur vti
frui re illa. Idem fortè dicendum est in rebus occasione dotis marito con-
cessis in feudum.

LEX LIX.

SEruus dotalis. In rebus quæ in alienum commo-
dum geruntur: consilium est illius
voluntatem exquirere, vt gestor se à periculo gestionis exone-
ret. hoc dicit. Opp. quòd istud remedium non sit necessarium,
cum propter hereditatem maritus non teneatur vxori, vt. l. hinc queritur. §.
potest. s. de pecu. Sol. intelligas hic quando fuit consequutus contemplatio-
ne vxoris. & colligitur ex qualitate personæ relinquentis, vt. l. sed si plures.
§. in arrogato. de vulg. & pupil. subst. & C. de iure deli. l. cum aliquis. vbi ex
verbis colligitur. Item in dubio præsumitur secundùm no. in. l. additio. de ac
qui. hære. ¶ Op. extra glo. dos non potest restitui constante ma. vt. C. si cõ-
stan. ma. dos solu. sit. l. j. So. hic casus est specialis: quia per hoc conditio mu-
lieris efficitur melior, & mariti efficitur deterior, vt. l. ita constante. s. de iur.
do. dixi in. l. quamuis. s. eo. ¶ Op. extra gl. de. l. qui sic. j. de solu. Sol. vbi quis
sic soluit vt statim recuperet, nõ trãsfert dominium, si commodum aliquod
apud recipientem non remanet: secus si apud recipiẽtem remanet commo
dum, vt hic. ¶ Quæro quid si mulier interrogata tacet. Respondeo, maritus
non cogitur adire, vt. l. si procuratorem. §. si ignorãtes. vers. si hi qui pro te fi-
deiusserant. s. man. quia taciturnitas semper interpretatur contra tacentem,
vt. l. de ætate. §. qui tacuit. s. de inter. act. ¶ Quæro quid si mulier est absens,
adeo quòd non potest sibi denunciari. Rñdeo, videtur quòd perinde sit
acsi denunciatum sibi esset, vt. l. si ancillam. j. pro suo. & l. si fideiussor. §. j.
s. mãd. verius est quòd non videtur denunciatum. Nam dicta iura loquun-
tur quòd habeatur pro denunciato, quantùm ad exonerandum se, ne inci-
dat in obligationem aliquam propter denunciationem factam, sed non ha-
betur pro denunciato, vt liberetur ab obligatione quæ iam incipit: vt. l. si
mandauero. §. j. s. mandati. Ita in proposito maritus iam cogebatur vtiliter
gerere negotia dotalia, vt. l. penul. in prin. & l. fi. j. eo. & l. si cõstante. §. si ma-
ritus. s. eo. & ita absenti non præiudicabitur. idem in societate.

LEX LX.

c FIliæ. Repudiũ fraudulentũ [c] patri non præiudicat. h. d. Pone
casum in terminis secundùm gl. & Dy. quòd pater de-
dit dotem pro filia emancipata, & stipulatus est in casu mortis
tantùm. ¶ Op. quòd patri nullo modo competat actio cũ filia
est emancipata, vt. C. de rei vxo. act. §. extraneum. Solu. hic stipulatus est in
vnum casum, scilicet mortis. ¶ Op. s. de iure dot. de. l. profectitia. So. intelli-
gas eodem modo ꝙ hic pater in vnũ casum tãtùm stipulatus erat, vnde in
alio cõpetebat actio filiæ, & hæredibus eius, vt. l. si cum dotẽ. in prin. s. eo. fa
cit. s. e. l. ij. §. quod si in patris potestate. Opp. dolus tertij. s. viri nõ debet pre-
iudicare mulieri vel eius heredibus, vt. l. & elegãter. in princ. s. de dolo. cuius
contrariũ hic dicitur. Sol. potes dicere quòd hæc mulier participauit dolũ,
sed diuinare est, videtur enim quòd de iure communi actio detur hæredi
mulieris: tamen quia viri dolo factum est. pater contra eum potest habere
regressum per vtilem actionem: & si vir non esset soluendo, pater ageret cõ
tra heredes mulieris ad quos peruenit in subsidium, vt. l. planè. la. ij. §. qui ro
gatus. de leg. j. & l. fi. de eo per quem fac. erit quomi. quis in iudi. sist. ¶ Quę
rit gl. quid si filia esset in potestate. tunc gl. dicit secus: quia filia nõ haberet
heredem in profectitijs. Idem no. s. eo. l. nupta. §. j. & per Azo. in summa de
iure do. Contrarium videtur tenere glo. in. l. si cum dotẽ. in prin. s. eo. scilicet
ꝙ in dote filiafa. poterat habere heredem secundùm ista tempora, quando
d actio esset sua tota. & ibi hunc articulum examinaui. ¶ Quæro quomodo [d]
probatur ꝙ vir ad hoc misisset repudium, vt patrem fraudaret. Rñ. eo ipso
ꝙ infirmã repudiauit: nã hic videt̃ missum repudiũ, vt pater fraudetur. tex.
est extrà de renũ. in. c. fi. lib. vj. & hoc videt̃ etiã de mente huius. l. ¶ Vltimò
ista. l. inducit̃ in ar. ad. q. quas quæsiui. s. eo. in. l. ij. §. item si voluntate.

LEX. LXI.

e SI filia. Expensa funeris [e] statim repetitur, non expectata
dilatione legali. hoc dicit. No. ergo quòd mulier de-
bet sepeliri de dote. Concordantiæ sunt in glo.

Vir manu-

SVMMARIVM.

1 *Vir manumittit seruum dotalem, etiam uxore inuita.*
2 *Res subiectæ restitutioni quòd non poßunt alienari.*
3 *Vxor qua actione repetit seruum dotalem per uirum manumißum.*

LEX LXII.

DOtalem. Iurisconsultus tractat hîc vnam materiam de
seruo dotali manumisso vsq; ad.l.in his.& pri
mò loquitur, quando vir manumisit vxore cōtradicente.vt hac
l.dotalem.Secundò, quando vir manumisit seruum vxore volē
te animo donādi.vt.l.quòd si vir.&.l.sequenti. Tertiò quādo vir manumi-
sit vxore volente, non animo donādi.vt.l.si verò negotium.vsq; ad finē.j.e.
& breuiter hoc intendit: si vir manumittit seruum vxore contradicēte, resti
1 tuit omnia.h.d.¶ †Not.quòd vir potest manumittere seruū dotalē inuita
muliere, vt hîc, &.l.seruū.j.de manumis.¶ Oppo.seruus dotalis subiacet re-
stitutioni: ergo non valet manumissio, vt.l.seruū qui sub cōditione.j.de ma-
numis.&.C.cōmunia de leg.l.fi.§.pen.Sol.Iaco.de †Are.dicens ꝙ contrariū
loquit̄ quādo subiacet restitutioni, ita ꝙ ipso iure trāsferatur dn̄ium: quod
hîc non est.ista est bona sol.secūdùm ista tempora, vt dixi in.l.si mora.s̄.e.
sed hoc hodie non procederet per. l.in rebus.C. de iure dot. nisi diceres
vt.j.dicā. Vel aliter dicas secūdùm Iac.de are.ꝙ contraria loquuntur, quan-
do res subiacent restitutioni, ita ꝙ adueniente cōditione retro actū fingat̄:
quod hîc non est.quod nō placet quia in legatis cōditionalibus nō fingitur
retro.vt.l.j.§.j.ad syl.&.l.si mater.§.eandē.j.de excep.rei iud. Tene ergo pri-
mam opinio.nec ob.hodie.l.in rebus.nam cū dos detur eo proposito vt per
petuò sit penes virū vt.l.ij.s̄.de iur.do.fauor libertatis facit ꝙ valeat, perinde
acsi maritus esset dn̄s irreuocabiliter.¶ Op.res dotales alienatę possunt re-
uocari in dotē.vt.l.si æstimatis.s̄.eo.sol.speciale est hîc in libertate, quę qui-
dem reuocari non pōt.¶ Oppo.C.de his qui à nō do.ma.de.l.j.sol.hîc mari
tus erat dn̄s: ibi manumittens non erat dn̄s.¶ Oppo.ꝙ etiam qn̄ à non dn̄o
seruus manumittitur debeat restitui.vt.l.in summa.§.pen̄.de condic.indeb.
sol.ibi dominium fuit translatum ignoranter, hîc scienter.¶ Sed contra hoc
videtur, ꝙ plus debet secūdùm hoc grauari vir qui sciebat se teneri quàm il
le qui ignorabat.Sol.vt dixi.s̄.hóc faciunt duo.s.fauor libertatis, & votū dā-
3 tis, quod est, vt perpetuo sit penes virū.¶ Quæro qua † actione ista mulier
repetit.gl.dicit cōdictione sine causa, vel ex cautione, si pręstita est.Iaco.de
are.dicit melius: quia istud iuspa.succedit in locū serui dotalis.vt.l.dotalē.in
fi.j.de here.insti.& ideò sicut seruum tenebatur restituere actione de dote,
ita illud quod cōsequitur ex iurepatronatus, illud verò quod cōsequit̄ nō vt
patronꝰ, restituet officio iudicis deseruiēti actioni quę descēdit ex illa ęqui
tate: quia si seruus nō fuisset manumissus, totū acquireretur mulieri. & ex-
ponit sic istū tex.restituere debet mero iure per actionē de dote, cum istud
iuspatronatus succedat in locum dominij sui serui.& quod sequitur, alterā
verò portionem dotis iudicio, exponit.i.propter ęquitatē iudicij dotis, quod
est bonæfidei, quod satis placet.¶ Vlterius possumus dicere quòd ista mu
lier agit condictione ex.l.iulia.de maritandis ordi.de qua fit mentio.j.eo.in
l.si verò.§.dabit.& in.l.si filius emancipatꝰ.§.fi.j.ad.l.corne.de fal.& isto mo
do potest etiam intelligi.

SVMMARIVM.

1 *Donatio rei quæ est futura mea, an ualeat?*
2 *Dictio quodammodo, quòd sit nota improprietatis.*

LEX LXIII.

QVod si vir. Si vir voluntate mulieris donantis seruos
dotales manumittit, de impositis operibꝰ
nil restituit.h.d.¶ Opp.j.quarum re.ac.nō da.de.l.j.§.quę onerā
dę.Sol.intelligas quòd nō fuerūt operæ impositæ causa oneran-
dæ libertatis.¶ Opp.quòd seruus dotalis est viri, vt.s̄.eo.l.seruus dotalis.er-
1 go nō pōt ei donari vt.l.proprias.C.de leg.Sol.potes dicere.† ꝙ consistit do
natio rei meę quæ est futura nō mea, vt.l.si rem meam.de verb.ob.& de le-
gatis primo.l.cætera.§.j.sed hoc non placet: quia ibi confertur in tēpus quo
est futura nō mea: hic autē donatur cum mea est.Et ideò iuriscōsultus vo-
lēs tollere hoc contrarium, dicit quòd non est propriè donatio.sed quodam
modo videtur donare in hoc quòd permittitur manumitti.hæc enim dictio
2 †quodammodo, improprietatem denotat, vt.l.si me in vacuam.j.de acqui.
pos.&.l.ij.j.re.amo.&.j.de lib.& posthu.l.in suis.

SVMMARIVM

1 *Maritus si manumittit seruum uxore ignorante: an mulier habeatur pro contradicente.*
Ignorans etiam si sit coniunctus, an habeatur pro contradicente? remißiuè.
2 *Maritus qua actione teneatur pro seruo per ipsum manumißo?*
3 *Ambasiatores quòd non teneantur reddere communi munus eis factum ab imperatore.*

LEX LXV.

SI verò. Si maritus manumittit seruū vxore volēte, eo ani
mo vt eius negotium geratur, restituit omnia quę
vt patronus cōsequitur mulieri, & eius hæredi: secus in eo quod
cōsequitur vt quilibet.hoc dicit vsq; ad.§.de viro.¶ Quærit glo.
1 quid † si maritus manumittit vxore ignorante, & dicit quòd vxor videtur
contradicere.Iaco.de aret.dicit quòd propter coniunctionem personarum
vxor præsumitur consentire, vt in.l.si seruus.de dona.inter vir.& vxor.sed
certè illa loquitur in præsente & sciente, sed ignorans videtur contradicere,
etiam si sit coniuncta persona, vt.l.ij.§.fin.s̄.eo.&.l.in eo.§.deinde.s̄.de ritu.
nupt.sed si esset præsens & tacens, an propter coniunctionem personarum
inducatur consensus? Dixi plenè in.l.quæ dotis.s̄.e.
2 ¶ Quærit gl.† qua actione repetet vxor illud à ma-
rito.Respondet quòd ac.mandati, vel nego. gest.
Idem no.in.l.proxima & sic cum glos.pertranseunt
doct.mihi tamen hoc displicuit: quia si hoc esset ve-
rum, dictum iurisconsulti.j.eadem.l.§. de viro. non
procederet: vt ibi dicam. Præterea, si manumitto ser
uum tua voluntate ex eo quod sim patronus: non
teneor tibi ad aliquid, nec ex eo videor locupletior,
vt.l.naturalis.§.fin.de præscriptis verbis.& ibi no.&
l.planè.la.ij.§.j.infrà de legatis primò. quia ergo ma a
ritus non tenebatur mandati.vel nego.gesto. de iu-
re communi: ideo prouidebat.l.iulia.de maio.ordi.
quòd maritus teneatur, vt infrà ea.l.§.dabit autem.
competit ergo contra virum condictio ex illa.l.iuli.
vt.d.§.dabit.&.l.si filius.in fine infrà de fal.proba-
tur in.l.si postulauerit.§.fin.j.de adul. posses dicere
quòd istud est contra.l.dotalem.s̄.eo.vbi ad hoc cō-
petit actio de dote.Respondeo: ibi manumisit vxo-
re contradicente: ideo de iure communi tenetur re-
stituere quicquid cōsequitur, vt.l. Titius. cum.l.seq.
s̄.de actio.emp.& not.in.d.l.naturalis.§.fi.de prescri.
verb.

a Item quicquid. [a]Sūmaui hunc.§.cū
pręcedēti.Nota ar-
gumentū de tanquàm, & inducit̄ in argu.per gl.ad
3 q.† de ambasiatoribus [b]Mediolan.quibus fuit factū
b encenium ab imperatore, vtrum debeant illud resti
tuere communi.& vide glos.hîc.&.s̄.de procu.l.qui
proprio.§.procurator &.l.sed si plures.§.in arroga-
to.de vulga.& pup.& per Cyn.in.l.manifestissimi.
C.de fur.& per Gui.de cu.in dicto.§.procurator.&
ibi dicit quòd ambasiatores nullo modo debent re-
stituere encenium communi, nisi expreßè id fuerit
eis datum, vt communi redderent.& probatur: quia
donationes quæ fiunt ab Imperatore, videntur fieri
contemplatione eius cui dantur: vt in.l.cum multa.
C.de bonis quæ liberis.ego pro hoc induco.l.diuus.
j.de bo.dam.vbi patet quòd tales ambasiatores con
sueuerunt remunerari. Ad idem.C.publi. letitiæ.l.
j.lib.xij.Et pro hoc est casus si bene inspiciat̄.s̄.pro
socio.l.socium qui in eo.in fine.

Dabit autem. Summaui hūc.§.cum
pręcedēti.Not.ex hoc
§.quòd ad petenda ista quę maritus consequitur vt
patronus, inducta est prouisio.l.iuliæ.& sic compe-
tit condictio ex ista.l.non actio mandati vel nego.
gest.vt.s̄.dixi.& bene.

SVMMARIVM.

1 *Lex prouidens aliquid contra ius commune, quando extendatur?*
2 *Statutum non disponens contra ius commune, quòd extendatur ad casus similes.*
3 *Allegans causas absentiæ, non cauet de rato.*

De viro. Prouisio.l.contra ius cōe nō ex-
tenditur vltra illud quod lex ex-
primit: licet eadem sit ratio.h.d.¶ Oppon.quòd de
viro debet extendi ad socerum, vt.l.diuortio.§.inter
dum.s̄.eod.cum eadē sit ratio: ergo idem ius * de-
bet censeri, vulg.l.illud.ff.ad leg.aqui.cū sim.* Huiꝰ
timore hîc sunt duę lec.in gl.secūdùm primam ob. b
contrarium.sed r̄ndetur ꝙ non est eadē æquitas in
socero quæ est in viro: sed quare nō est eadē? hic nō
dicitur.vnde alij legunt ꝙ hîc detur vtilis actio con
tra socerum, & eius hæredes.& sic duæ negationes
hîc positę faciunt vnā affirmationē quod est exp̄ssè
cōtra mētē huius.l.dic ergo sic vt intelligas: Quādo
1 †l.prouidet aliquid contra ius commune, illa.l.non
extēditur, nisi quatenus in ipsa exprimatur. vt tex.
dicit expresse in.l.præcipimus.in fin.C.de appella.
&.s̄.de legib.l.quod verò.&.l.ius singulare. Sed de
iure communi contra eum qui manumittit seruum
de voluntate alterius nulla actio datur. vt.l.natura-
lis.in fine.de præscriptis verb.sed per.l.iuli.fuit pro
uisum contra virum, & contra hæredes viri. sed de
socero nil fuit additum: ideò ad eum non extendi-
tur vt hîc. Sed si intelligeres vt gloss.dicit in princi-
pio istius.l.&.j.l.proxima, scilicet quòd vir teneatur
actione mandati, vel negotiorum gestorum. & sic
de iure cōmuni eadē ratione tenerentur socer, & hę-

a ¶ Item quicquid.
Sed Cal.in.c.postu
lasti.de conce.p̄bē.
distinguit aut per-
sonæ ambasiatorū
erant notæ princi-
pi: & tunc sunt am
basiatorū. aut non
erant notæ, & tunc
secꝰ, aut dona erāt
cōcedētia personis
ambasiatorū: puta
dedit eis vestem,
vel doctori librum:
& tunc sunt amba
siatorum, aut dedit
castrum.& tunc vi
det̄ spectare ad ci-
uitatē, & sic erit ci-
uitatis, cum hac di-
stinctione trāsit et
ibidē do.Ant.&.d.
Floria. tenet opin.
Bart.hîc, quā vide-
tur sequi do.Ioan.
And.Barba.

POMATES.
a ¶ Item quicquid.
Vide quid per istū
tex.dicat Old.con
si.ccxxix.& consi.
xlviij.in fi.

b ¶ Ambasiatoribꝰ.
Adde Bal.in termi
nis consi.lvij.j.vol.

a ¶ In his. Vide Bar. in cōsi. inci. Barto. de tuder. ad qđ alleg. istā. l. & vide gl. & Inn. in c. sicut dignū. extrà de homi. | And. Barba.

a ✣ POMATES. ¶ In his. Vide Alex. cōs. xx. in fi. in v. vol.

b ¶ Tene mēti. Adde φ Bal. scđm Cy. tenet contrariū: quia esset nimis inhumanum: quia nulla ratio dictat quod si habes rē cōductā, & aliquis ponat incendiū absq; tui culpa forte, qa hēat te odio: φ tu teneaμris. arg. l. sed & dāno. ſ. loca. Paul. de castr. distinguit, φ aut potuisti prouidere, quia ille fuit minatus hoc facere, & non adhibuisti diligētiam, nec mihi significasti: & pōt procedere dictum Bar. al's dictū Cyn. & Bald. & de hoc vide Bart. in l. cotem. §. qui maximos. de pu. & vect. Spe. in tit. de iniur. & dā. da. §. seq̄t. versi. sed pone inimic⁹ Rapha. in l. stichus certo. de verb. obliga. Bal. in l. falsus. j. de fur. Bar. in l. creditor oblatā. ī. de solu. vbi dicit quòd damnum datum à prędone, dicitur casus fortuitus. & vide per Bald. cōsi. clix. & ccxxvij. lib. ij. an damnum qđ passus est soci⁹ ob inimicitiā socij vel partialitatis tangat socium?

✣ POMATES.

c ¶ Violentia. Vide Ro. cons. clxxij.

✣ POMATES.

d ¶ Itē quæro. Vide Alex. consi. xlij. in cip. in causa & lite vertente. in. j. colū. in. v. vol. Roma. cōsi. cxlvj. Fel. in c. super ea. in. ij. colū. libr. ij. de test. Barb. consi. xlix. Roma. consilio. clxxij. & consi. ccliiij. Card. consi. xliij.

e ¶ Tertia opi. Et Vide rom. in cōs. cclj. de vestibus quas vxor aportat ad domū viri ad vsū quotidianum. Andræ. Barba.

✣ POMATES.

f ¶ Pluries. Vide Alexan. cons. xxj. in vltima col. i. iiij. vol. & cons. xlij. in viij. col. in. j. vol.

g ¶ Pluries consului. Adde & communiter doct. trāseūt cum opi. Bar. tam legēdo quàm cōsulendo, vt ipse Bartol. consuluit cōsil.

res soceri: cum scriptum sit quòd quilibet ad quem aliquid peruenit ex mandato teneatur mandati, vt l. ex mandato. suprà mandati. & l. qui proprio. §. procurator. ſ. de procu. ¶ Contra prædicta facit quod no. in l. si constante. in princ. ſ. eod. Dic vt ibi dixi. &
2 in hoc apparet intellectus eius, cū dicitur φ † statuta nō recipiūt interpretationē extensiuā: quia hoc verissimū est in statutis quæ disponūt cōtra ius cōmune vt hîc. Sed si statutū esset φ cōtra ius cōmune nō disponeret: traheretur ad similes casus, vt l. de quibus. suprà de legibus. ¶ Quærit Dy. † an veniens ad allegā
3 dum causas absentiæ debeat cauere de rato. & dicit quòd nō: quia lege non cauet. & est glo. in l. in eo. §. nemo. infrà de regu. iur.

✣ *SVMMARIVM.* ✣

1 *Obligatus ad certam quantitatem respectu certæ speciei, dādo speciem liberatur.*
2 *Obligatus uidetur aliquis ad quantitatem, & non ad speciem. Ex istis uerbis, quanta pecunia erit.*

1 Quod ait. Quando quis † tenet ad quantitatē respectu certæ speciei, soluendo speciem liberat. h. d. ¶ No. † φ ex istis verbis,
2 quanta pecunia erit, vr̄ quis obligat⁹ ad quantitatē, & nō ad speciē. ¶ Secūdo no. qđ dixi ī summario, facit infrà de leg. j. l. si fundū per fideicōmissum. §. j. & l. nemo. §. fi. & l. quidā testō. §. si tibi. ij. de leg. j. & ī. de doli exceptione. l. fideiussor euictionis. & sic habes casum in quo aliud ꝓ alio pōt solui creditore inuito.

LEX LXVI.

HAEc actio. ¶ Quæro de qua actione loquatur hîc tex. gl. dicit māda. vel neg. gest. qđ reprobaui. ſ. l. ꝓxima in prin. & §. de viro. vel dic vt gl. dicit conditione sine cā, vel ex cautione: vt. ſ. eo. l. dotalē. qđ nō placet quia ibi loquit de actione de dote, q̄ dat demū solu. matri. Vnde gl. dicit tertiò, φ loq̄t de actione de dote, & qđ vir vergebat ad inopiam. quod licet in se sit verū: tñ nō est de mente l. dic ergo φ loquit de conditione. l. iulia. quæ datur contra maritū ad id quod cōsequitur à liberto, vt dixi. ſ. eo. l. proxi.

✣ *SVMMARIVM.* ✣

1 *Damnum datum ab inimicis, quando dicatur casus fortuitus?*

LEX LXVII.

a IN his rebus. [a]Damnum datum ab inimicis mariti, culpa mariti dari videtur: & ideò maritus tenetur. h. d. ¶ Opponitur de l. incendiū. C. si certū pe. Sol. hîc excipit pecuniā: qa in
1 ea maritus tenet de casu fortuito, vt ibi. ¶ † Quæro quid si aliqs habebat inimicos sine culpa sua, an teneat de dāno ab eis illato. & vr̄ φ sic, vt. l. si merces. §.
b culpæ. ſ. locati. quod tene mēti[b]. ¶ Cōtra hoc opponitur. ſ. cōmoda. de. l. ad eos. & l. in rebus. & ſ. loca. l. sed
c de dāno. & ī. de reg. iu. l. cōtractus. vbi violētia[c] numeratur inter casus fortuitos. solutio. dic φ q̄n violētia adhibet cōtra te singulariter, propter aliquā indignationē contra te habitā culpa tua, vel sine: tūc dicit damnū datū tua culpa: vt in d. §. culpæ. Si verò nō cōtemplatione tui: quia sic fecisset cuicunq; quē inuenisset, vt in deprædationibus quæ fiunt in strata: vel captura ciuitatis: tūc esset casus fortuitus: vt in contrarijs.

✣ *SVMMARIVM.* ✣

1 *Vestes quando nō restituuntur uxori. an compensetur pretiū quod est tunc, an quantum consistebat ab initio.*
2 *Vestes datæ uxori per uirum quando sint uxoris, uel restitu debeant hæredi uiri?*
3 *Victus appellatione uenit uestis.*
4 *Dominus quando poßit accipere uestes famulo recedenti.*

Seruus vxoris. Facto diuortio maritus vestimenta data seruis dotalibus recuperat qualia sunt, aliâs compensat in dotem. h. d. ¶ Oppon. suprà de in rem verso de. l. tertia. §. proinde. & l. si res. in principio. gl. sol. quòd hîc maritus dedit vestimēta vltrà quàm esset necesse: & secundùm hoc loquit hîc, siue erant dotales, siue non. Sed Iacobus de are. legit quòd loquitur in seruis qui erant proprij mulieris. Ad contrarium dicit quòd maritus vtebatur istis seruis: & ideò compensantur vestimenta cum seruitio. ¶ Opponitur. C. de rei vxo. act. do. l. vni. §. sed nec ob impensas. glo. soluit. dixi in l. etiā. §. j. ſ. eo. ¶ Sed oppo. quòd hæc compēsatio nō habeat locū: cum ex altera parte debeant species. s. vestimenta. Sol. q̄n vestimēta dant quæ cōsumunt vsu. perinde est acsi daretur pecunia: vt hic & ſ. de vsuf. ea. re. quæ vsu consu. per
1 totū. ¶ Quæro, q̄n † vestimenta nō restituunt vxori vtrū cōpenset pretiū quod est tūc, an q̄tum cōsistebat ab initio. Tex. hîc nō aperit: puto φ tantū pretium q̄tum est tunc: nec potest ei imputari cur vestimenta non restituit. est enim iusta causa non restituendi: ne nudus remaneat. argumen. l. si domus. §. si confitetur. ī. de legat. j. & l. fina. §. si fenerator. ſ. quod
d metus causa. ¶ Item quero[d] extrà † glo. quid de vesti
2 mentis quæ vir dat vxori, & posteà morit, an illa debeant esse vxoris, an hęredis mariti. In hoc reperio tres opinio. Prima est, φ vxor lucratur, quasi vir videatur donasse, & donatio morte confirmatur: vt. l. cū hic status. §. j. ſ. de donatio. inter virū & vxor. l. si filij. C. de donatio. inter vir. & vxo. & C. fa. hercifcun. l. filiæ. Secunda opi. fuit Dyn. qui dicit quòd istæ vestes nō videntur donari: quia maritus tenetur alere vxorem, vt. l. si cum dotem. §. sin autem in seuissimo. ſ. eo.
3 & l. quòd si nulla. de religio. & sump. fune. sed. † appellatione victus continentur vestimenta, vt l. verbo victus de verborum significatio. & l. legatis. de ali. & ciba. leg. cum ergo necesse habeat dare vestimenta, non videntur donatæ, quia nemo in necessitatibus liberalis existit: vt. l. rem legatam. infrà de adimen. legat. pro hoc videtur casus in l. mortis suę causa. ſ. de donatio. inter virum & vxorem. Certè ex hoc dicto Dy. sequitur quòd vestes, quæ sunt ad vsum quotidianum, non videntur donatæ, sed debent esse hæredis viri. Sed vestes festiuæ, & preciosæ, videntur donatæ, quia eas sponte maritus sibi dedit: & sic sunt mulieris. quæ opinio manifestè cōtinet iniquitatem.
e Tertia opinio[e] est, quòd vestes quotidianæ quas maritus tenetur dare vxori statim efficiantur vxoris, vt l. ex annuo. in prin. suprà de donationi. inter virum & vxo. & sic sine dubio pertinent ad hæredes mulieris. vestes verò pretiosæ nō efficiuntur mulieris, nec vir videtur eas dare animo donādi: sed propter sepm facit. vt vxor sua magis ornatè vadat, vt. d. l. mortis suæ causa in principio. suprà de donationi. inter virū & vxo. & hoc dicit gl. j. ad. l. falci. l. si vsufructus. & hoc videt velle ista lex φ talia ornamenta nō sint vxoris, nisi expressè legarētur, vt. l. ornamentorum. de alimen. & ciba. leg. & l. legatum. cum. l. sequenti. ī. de
f legatis. iij. & hoc mihi placet, & pluries[f] consului[g]. ſ.
g φ vestes quotidianæ sint vxoris: pretiosæ & festiuæ, sint hæredis viri. Non ob. l. cū hic status. §. j. quia ibi cōstat φ dedit animo donādi: hîc non, vt dixi. Non ob. l. filię. C. fami. hercīscūdæ. quia aliud est in filia q̄ in vxore, quia in ea non est illa ratio quæ est in vxore: vt. ſ. dixi. Non obstat. l. si filij. C. de donatio. inter virū & vxo. quia respondetur vt ibi nota. ¶ Vltimò
4 † gloss. inducit hunc. §. in argumen. contra seruientes & pedisequas quæ recedunt, vt tunc dominus possit eis accipere vestes. dic vt in gloss. quæ incipit hoc videtur

incipien. φ de vestimentis. Ang. consilio. clj. incipiēt. Nicoletus de tartagnis qui fuit pater aui domi. Alex. vt ipse refert & consuluit Paulus de cast. cons. clxxxiiij. Petr. de ancharano. consilio. clxxxj. vbi refert ita consuluisse quēdam domi. Ioannē de canamonte solennem virum. domi. Cardi. consilio. xiiij. Idem consuluit Roma. consilio. clxvj. in quo consi. tenet quòd licet donatio facta spōte ꝑ verba de pręsenti non valeat, vt per Bal. ī auth. ex testamento. C de colla. tñ si illa sponsa nō erat viri potens, φ donatio tenet, ꝑ casum sing. in l. antepenul. ſ. de do. inter vi. & vxo. tenet etiā quòd anuli qui dātur vel mittuntur ꝑ spōsum sponsę, dicantur donati, qa valeat donatio qa donatio fctā ꝑ spōsum spōsę eorū ē necessaria sunt ad contrahendum matrimonium valida est, vt est casus ſ. de do. inter vi. & vxo. in l. si quis ꝑ vxore. in versicu. de contrahēdo matrimonio. & in versi. nostris oneribus. Sed anuli vt patet de cōsuetudine hodierna, licet nō de iure communi (vt patet in c. illud. extrà de pręsumpti.) sunt necessarij pro matrimonio contrahēdo. Igitur & c. do. Card. tñ in allega. cōsi. aliter loq̄t, dicit etiā in. d. consili. apud eum fore dubium id quod Bar. dicit in. §. nec castrense. s. φ si famulus sponsi dicat sponsus donat tibi hoc: quòd nō est inducta donatio: sed subintelligitur ad vsum tantū: quia impropriat verbū illud, secundū subiectā materiam. l. si vno in princ. ff. loca. quia dicit Ro. non videt verū ex quo verbum illud donat. simpliciter prolatum est: & generaliter meritò cōtra sponsum interpretandum potius quàm contra spōsam. l. veteribus. ſ. de pact. sibi enim imputari debet, si ita generali sermone vsus est. l. fina. C. de dotis promis. item ex quo simpliciter fuit donatū nō subitelligit illa clausula quoad vsum etiam si sponsus hoc in mente ha-

buerit. leg. ſi repetendi . C. de condiction. ob cauſ. dato. Item quia in hac donatio. facta ſponſæ ſolum hic tacitè! hoc intelligitur , ſcilicet ſi matrimonium ſequutum fuerit,& per ſponſam non ſteterit: ergo non debet intelligi hîc quo ad vſumfru. ſi enim Imperator illam voluiſſet ſubintelligi,illam expreſsiſſet:quemadmodum & aliam.C.de cadu.tollen. l. j. §. ſinautem ad deficientis.& ca.ad audientiam.de decim.vnde dicit ipſe aut præcedit aliqua donatio per ſponſam facta ſpõſo:& tunc trãſmiſſio facta per maritum ornamentorum,intelligitur facta cauſa remunerandi: igitur donatio inducetur . l. ſi verò non remunerandi.§. inde papi. ſ.mandati.quę donatio valida eſt: quia reciproca, vt ſ.de donatio. inter virum & vxorem. l.quod autem.§.ſi vir.aut nulla donatio facta per ſponſam præcedit. & tunc aut ornamenta ſunt paruæ æſtimationis: aut magnę.primo caſu donata pręſumuntur. ſecundo non.argu. iuris.ſ. allegati tenuit etiam in dicto conſil.quòd veſtiũ donatio facta per maritum vxori valeat in vita, quemadmodum valeat donatio per vxorem facta viro cauſa honoris.l. nuper. &. l.quòd adipiſcendæ.ſ. de dona. inter virum & vxorem . à paritate rationis.an autem in caſu earum veſtiũ, vel ornamẽtorum quæ præſumuntur donata ſi vxor moriatur, & cum illis ſepeliatur , maritus teneatur hæredibus mulieris reſtituere æſtimationem eorum & cui incũbat onus probandi illas extare, vide eundem Ro. conſili . ccliiij . an res donatæ per conſanguineos viri vxoris,ſint viri vel vxoris,adde Bal.conſi.ccxv.lib.iiij.

hoc videtur corrigi quod,not.vnde dic quòd quedã ſunt veſtimenta quæ dantur ſeruis,non vt ſint ſua, ſed vt his vtantur certo tempore,puta cum ſeruiũt domino in menſa,& non aliter: alia eſt veſtis quæ datur ſeruitori vt ea vtatur,& ad ſuum vſum conſumat. Iſtam diſtinctionem ponit text.in.l. id veſtimentum.ſ.de pecu.vnde primo caſu veſtis videtur dari vt ſpecies.Secundo caſu vt quãtitas.vt.l.ſed & ſi quid.§.& ſi veſtimentorum.ſ.de vſufru.& de vſufru.ea.re.que vſu cõſu.l.ſi tibi vini. Iſto ergo caſu, quando veſtis dať vt pecunia:ſic dicas : aut famul⁹ recedit ex tali cã ex qua ſibi inſolidum ſatiſfieri debet:qa abſq; culpa ſui,& culpa dñi:& tũc abſq; dubio nõ põt retineri veſtis.ſed ſi non debet ſibi fieri integra ſolutio,ſcđ'm diſtinctionẽ poſitã in.l.ſi vno. §.item cũ quidã.ſ.loca.tũc nõ debẽt ei auferri veſtimẽta,ſi vult domino reſtituere quãtitatẽ.vt hoc.§.& ſ.dixi.ſed ſi quantitatẽ nõ vult reſtituere , conſuetudo inducit vt poſsint eis veſtimenta reaccipi . ratio eſt:quia communiter iſti ſeruitores ſunt ſuſpecti & fugitiui,argu.l.ait prętor.§.ſi debitorem.j.de his quę in frau.credi.ſed ſi non eſſent ſuſpecti,non video de iure quòd poſsint eis auferri veſtimenta,& quia ꝑpter debitum pecuniæ quis poſsit ſpoliare reum,& ſibi ipſi ius dicere, licet cõtrarium de conſuetudine obſeruetur.Nec obſtat iſte.§.quia hîc iſti quibus veſtes erant datę,erant ſerui,& ſic veſtimenta non erãt ſua effecta.Nos autem loquimur in ſeruitoribus liberis.¶ Pręterea,nec hic dicitur quòd dominus ſpoliet eos ſua authoritate, imò magis innuit contrarium.

Filia. Voluntas de ſoluendo patri nõ impedit filiæ ius conſolidationis mortuo patre,in ea parte quæ ſoluta nõ eſt.h.d.Cõcor.ſ.eo.l.ſi marito §.ſi voluntate.Iſte.§.allegatur pro caſu,quòd qñ pater ſtipulatur dotem reddi ſibi,ius conſolidationis in filia extinguiť,per hoc quod dicit,nec promiſſa nouandi animo & cætera.quod plenè examinaui in.l. poſt dotem.ſ.eodem.

SVMMARIVM.

1 *Floreni ſi fuerint dati æſtimati, cum pacto,ut reddantur ſub eadem æſtimatione :quòd licet florenus ſit deterioratus, tamendebent reddi ſub æſtimatione facta tempore traditionis.*

Mancipia. Si ad maritum ſpectat periculum ancillarum, ad eum ſpectat partus earum.h.d.facit ad† quæſtio.dediſti mi
1 hi centum libras in florenis hoc pacto:vt tibi reddantur in florenis ſub eadem ęſtimatione.¶ Quæro qd importat iſtud pactum. Et iſta lex eſt in argumen. quòd importat quòd ſi florenus eſt factus deterior, quod debeã tibi ſupplere:ſed hîc loquitur in mancipijs quæ poſſunt creſcere,& decreſcere in bonitate intrinſeca.plus enim valet ſeruus iuuenis quã antiquus:& ſanus quàm infirmus.quod in florenis nõ cadit:nam eiuſdem bonitatis intrinſecę eſt ſemper: licet eorum æſtimatio varietur:& ideo importat vt
a ſemper floreni ſic æſtimentur prout ęſtimati[a] ſunt tempore traditionis vt dixi in.l.paulus.j.de ſolu.

a ¶AEſtimati.Adde quod conſuluit Bal.cõſ.ccccxxiij.ij.volumine.& conſ. cccxxxix.eodem volu.quid autem in ſententia :an debeat inſpici valor tẽpore ſententiæ,an tempore ſolutionis,vide Oldra.conſilio.xiij.quid autem ſi teſtator dicat lego.cc.libras pro anima mea,nec apparet de qua moneta, & teſtator viuat per.x.annos pòſt,an debeat fieri ſolu.ſecundùm qđ currebat moneta tempore teſtamenti,vel tempore mortis? Oldra . conſuluit ꝙ debeat inſpici tp̃s teſtamenti conſi.xxxj.cuius contrarium cõſuluit Rò. conſi.cxxiij.alleg.text.in.l.cum certum.ver.pretium præſentis.j.de aur. & argen.leg.& Specu.ita tenere.quid autem in reſcriptis,vide Oldr.conſilio. clxviij.& Ro.prædicto conſilio quid autem in conſtitutionibus & ſtatutis:an ſolutio ſit fienda de antiquis,vel de vſualibus nummis. Oldra. conſilio.ccl.tenuit ꝙ ſolutio ſit fiẽda de moneta quę currebat tpe cõſtitutionũ & ſtatutorũ.idẽ Abb.cõſi.lvj.li.ij.Sed Ro.tenet cõtrarium in alleg.conſil.ꝙ in vltimis voluntatibus,ſtatutis,conſti.& reſcriptis debeat fieri ſol.de vſuali per.d.tex.quem dicit fuiſſe incognitum.Oldra.

b ¶Vxor.Allegat iſtum.§.Bartol.in conſil.lij.incip.P.nupſit,quòd ſi mulier alienauit cum viro fundum dotalem, quòd poteſt dimidium pretium petere ab hæredibus viri,actione de dote: quia non videtur donare,& ſuccedit in locum dotis. vide ibi Andræ. Barba.

POMATES.

c ¶Interuenerit.Vide Ro.conſil.xliiij. in.ij.eolum.

d ¶ Patrimonium. Adde Bald.conſil. xcviij.ij.volumine. Quid autem ſi ſit minor.xij.annis & vir miniſtrauit patrimoniũ tam ipſa exiſtente minore quàm facta maiore,& carnali copula matrimonio conſummato : deinde etiam ſit facta æſtimatio patrimonij inter generum & ſocerum , non tamen habita mentione dotis , & ſit ſtatutum quòd decedente vxore in matrimonio vir lucretur dotem , vel dimidiam:an illam vir lucrabitur? vide Romanum conſil.cccxiiij. Quid ſi ſit ſtatutum quòd omnia bona præſumãtur in dotem data,niſi fuerit vis conſtituta , vt eſt Paduæ: & mulier quæ primò nupſit aſsignata dote nubat ſecundo alia dote non conſtituta:an vigore ſtatuti præſumatur omnia bona dediſſe in dotem, an verò dos data primo marito dicatur conſtituta ſecundò, vide Paul.de ca.conſi.cclxxxiiij. & qd ſi ſit mulier.xv.annorum nubẽs ſimpliciter, an ſtatutũ illam cõmprehẽdat.vide Anch.conſi.xciij.

Mulier. Si maritus per errorẽ promiſit pl⁹ debito,non poteſt exigi vltra debitũ.h.d.¶ Opp.de.l.ſi diuortio.j.de verb.obli.ſolu. ibi maritus promiſit ſcienter:hîc ignorãter.¶ Quæro quid ſi ducenta promiſſa eſſent in dotẽ,an poſt promiſsionẽ teneretur inſolidum:an inquantùm facere poteſt.quod videtur in.l.iij.ſ.de conſti.pecu.In cõtrarium,ꝙ inſolidum:vt.l.eum qui.§.ſi mulier.ſ. de iureiur.gl.non ſoluit.tu dic cõſideranda eſſe verba promiſsionis,vt not.in.l.ſi prior.ſ.eo.

SVMMARIVM.

1 *Mulier an uideatur omnia eius bona in dotem dediſſe. remiſſiuè.*

2 *Filij antea nati,an per matrimonium ultimò cõtractum cum concubina legitimentur.*

b Vxor. [b]Dos primi matrimonij,videtur in ſequenti matrimonio repetita, licet
c matrimonium tertij in medio interuenerit[c]. hoc.d.
1 ¶ Facit ad.qõ.quam diſputaui de muliere† haben-
d te magnum patrimonium[d],quæ aſſumpſit virum, & paſſa eſt eum poſsidere illa bona,nulla facta conſtitutione dotis:an videantur omnia bona in dotem data.& hîc facit in ar.quòd ſic.quod dic vt in illa q̃-
2 ſtione quę incipit,mulier habens.Secundò facit† ad quæſtionẽ quã diſputauit Ry.mal.videlicet quòd per matrimonium vltimò contractum cum concubina,filij ante nati legitimẽtur, licet matrimonium alterius medio tempore interuenerit,quod tãgit Iaco.de areti.in.l.cum decem mihi.§.ij.j.de ſolu.& ibi dixi.de hoc no.bene iſtum.§.

SVMMARIVM.

1 *Maritus ſi fuit confeſſus ſe habuiſſe dotem quam promiſit reſtituere,& ſtatim dicta confeßione non obſtante pater uel extraneus promiſit dotem:an ſoluto matrimonio hæredes viri debeant dotem reſtituere,uel liberentur cedendo actionem.*

e Si vir. [e]Dos acceptilata poteſt repeti, ſicut dos data.h.d.¶ Oppo.ſ.eo.de.l.ſi marito.§.j.&.ſ.de pact.dota.l.fina.in fin.Solu.ibi loquitur in pacto:hîc in acceptilatione,quæ vim ſolutio-
f nis habet.& hoc eſt vtile[f] ad† quæſtionem occurren-
1 tem ſæpe de facto.Maritus fuit confeſſus ſe habuiſſe dotem integram quam promiſit reſtituere:& ſtatim non obſtante dicta confeſsione, pater vel extraneus dans dotem,promiſit tantùm marito illam dotem ſoluere.quæritur,an ſoluto matrimonio hæredes viri debeant reſtituere dotem,an verò liberentur cedendo actionem contra hæredes ſoceri,vel alterius promittentis:quod videtur:vt.l.ſi ſocer. §.lucius.ſ.eodem.In contrarium facit quòd poſtq; fuit confeſſus ſe habuiſſe,videtur ſibi ſolutũ,vt hîc,&.ſ. de iure do.l.vir ab eo.&.l.dotẽ.quod ſine dubio verũ eſſet in extraneo promittente:ſed in patre eſt dubium,propter glo.quæ eſt in.d.l.dotem.ſ.de iu.dot. quæ in patre hoc non tenet.Nam illa verba quibus confeſſus eſt ſe habuiſſe,& recepiſſe,videntur emanare ſpe futuræ numerationis:vt patet ex ſequenti promiſsione:vnde illa verba ab initio non inducunt obligationem efficacem . vel poſſumus dicere quòd non fuit facta prima promiſsio ſpe futuræ numerationis,ſed ſpe futuræ promiſsionis pro illo.

e ¶Si vir.Et vide Ange.in.§.mulier.ſ.eod.& ibi Bald.Ange.in conſil.cxvj. vbi conſuluit contra Barto.& vide Bal.in.l.legem.C.de pact.Et in.l.ſi voluntate.C.de dot.promiſ.& in.l.pollicitatione.C.de dona.ante nup.& in. l. ab anaſtaſio.& eſt.l.fina.C.mandat.&.l. ſi abſentis.C.ſi cert. peta. conſulo nunc Senis cõtra Barto.& vide Barto.in conſilio incipien. ſtatuto cauetẽ quòd mulier. Et ibi etiam alleg.Iacob.de are.hîc ſtatutum loquens de lucro dotis habet locum in dote promiſſa.& vide Barto.in conſilio.cclvij.vbi conſuluit de eo qui confeſſus eſt ſe recepiſſe dotem,& in continenti ſocer promiſit ſibi ſoluere.incipit illud conſiliũ,ſtatuto cauetur quòd ſi mulier Andræ.Barba.

f POMATES.¶ Vtile.Vide Alex.conſilio.xxxvj.in.j.col.in.ij.vol.& Prima Barto.ſuper infor.

vide Panor.conſi.lxxiij.in.iij.col.in.ij.vol.& cõſ.lxv.ad fi.eo.volu.& Barb. conſ.xix.in.ij.volu.

a ¶ Ipſius viri. Adde quòd hoc ſequit̃ Pau.de ca.& Bald.ſaluo. quod Bald. dicit ꝙ illud eſt verum,ſi promiſsio fuit facta ex interuallo.ſecus ſi inconti nenti.qđ Pau.de caſt.reprobat:qa imò eſt ecõtra:quia qñ ſequitur incõti nẽti,tũc tpe confeſſionis cẽſet̃ habuiſſe reſpectũ ad illã promiſsionem ſtatim ſequuturam. & contemplatione filij cenſetur cõfeſſus,iuxta not. in.l. per retẽtionem. C. de vſur.ſed quãdo ex interuallo non cenſetur ad illam habuiſſe reſpectũ. & ſic cenſetur potius facta promiſſio ſpe futuræ numerationis, quàm ſpe futuræ promiſſionis:licet ergo ex poſtfacto promiſſionemrecipiat:nõ perdit exceptio. non numeratæ dotis:quia hîc ꝓmiſſio non contrariatur ei,ſed potius eã corroborat,quia ꝓbat numerationẽ non eſſe factam.& hanc opin.Pau.de caſtro tenuit Abb. conſilio.lxxiij.libr. ij.vbi conſuluit in facti contingentia ſecundùm Bartol. & Iacob.de aret.in diuerſa tñ opiniõe fuit Rocinus conſilio.cccc.l.v.de quo etiã vide Ang. plenè conſi.cxlv.& p Ro.aliquid conſil. xlvj.Barba.conſi. xix.lib.ij.concludẽdo opin.Barto. & Iacob.de are.ſequitur clare Bal.& in pulchro caſu conſ. ccccl.lib.ij. ſed qd ſi maritus ſit confeſſus ſe habuiſſe dotem à muliere, & hac confeſsione non obſtãte, mulier p aliud inſtrumentũ ſtatim promiſit dotem quã nunquam ſoluit: an habeat locum hæc determinatio Barto.Paul.de ca. in facti contingentia dicit ſe reſpondiſſe quòd non:qa hæc determinatio loquitur: quando fuiſſet confeſſus ſe recepiſſe ab alio, & conuenitur à muliere. non ſic, quando ab eadem muliere per textum.§.ſequentis.&.l.promittendo.&.l. fina.ſ.de iure do.& eſſet iniquum quòd mulier repeteret à marito pecuniã quam nonquàm ſoluit.facit.l.nupta.§.j.ſ.eo.adde quòd idem vult Ange. in dicto conſil.

b ¶ Vnum caſtrum. Adde quòd Bald.non fatetur deciſionem Barto.in confiſcationibus bonorũ immobiliũ:quia ſi pertineret ad maritum,non redderetur territorium integrum mulieri.quod non placet Pau.de caſtr.hîc:quia imò redderet̃,nec in aliquo diminuit̃ quãtùm ad iuriſdictionẽ:quia mulier erat dña vniuerſalis territorij,& iuriſdictionis non ſingulorũ bonorum immobilium.vnde ſicut tranſeũt de priuato in priuatũ tit.donationis,vel venditionis,& non alteratur territoriũ & vniuerſitas: ita etiã ſi tranſeant in virũ per cõfiſcationẽ,& ſic mulier recuperato territorio exercebit iuriſdictionem contra virum,vel hæredes eius ſuper bonis cõfiſcatis, ſicut contra alios ſubditos & alleg.bo.text.in l. vſufructu legato.ſ.de vſufru.an aũt dans in dotem videatur dare territoriũ,vide Bald. conſil.cccxciij.in.v. volu. & an dando oĩa bona & iura,in dotẽ, tranſeat iuſpatronatus, vide Bal.cõſi.j.lib.v.

la enim futura promiſſiõe fuit iſte cõfeſſus ſe habuiſſe dotẽ:vnde illud nomẽ tantũ eſtimaſſe videt̃.facit. C.de reſcin.ven.l.pretij cã.vr̃ enim in ſolutũ accepiſ- a ſe illud nomẽ,& ſic periculũ eſt ipſius viri[a], vt dixi in.l.meuia.in prin.ſ.e.& hoc vr̃ tenere Iac.de are.

Si quis. Pro qua parte mulier tenetur ſoluere, pro ea parte ad virum non ſpectat periculum.h.d.Bar.

SVMMARIVM.

1 *Caſtrum ſi cum iuriſdictione datur in dotem, confiſcationes, mulctæ, & condẽnationes ſunt uiri, & non reſtituuntur ſoluto matrimonio.*

2 *Fructus iuriſdictionis ſunt cõdemnationes,mulctæ, & confiſcationes,*

3 *Grege in dotem dato,omnia quæ naſcuntur ex eo ſunt uiri,licet ex renatis in loco mortuorum ponat.*

4 *Vir quòd non debeat repudiare lucra obuenientia circa dotẽ.*

LEX LXVIII.

In partem. Vir tenet̃ de dolo & culpa,inq̃rendo & cõſeruãdo peculiũ,& fruct⁹ peculij ſpectãt ad virũ.h.d.Quero 1 †mulier dedit b in dotẽ vnũ caſtrũ [b]cũ iuriſdictione, durante matrimonio:cõtingit ꝙ ſunt cõmiſſa delicta p ſubditos,ex qbus bona ſunt publicata & aliæ condẽnationes, & mulctæ ĩpoſitæ.q̃rit̃ an iſtę debeãt reſtitui mulieri. Videt̃ ꝙ ſic,vt.l.iiij.&.l.cũ in fundo.ſ.de iur.do.&.ſ. eo.l.diuortio.§.ſi vir.vbi ea q̃ nõ renaſcũt̃ debẽt reſtitui.In contrariũ videt̃ facere.l.iſta:qa qñ aliquid vniuerſale,dat̃ in dotẽ,vt peculiũ,fructus illius ꝑtinẽt ad maritũ.qdã dicũt ꝙ pecunia & res mobiles ꝑceptæ ex cõdẽnatiõe ſunt mariti.ĩmobilia verò reſtituũtur vxori.Alij dicũt ꝙ oĩa debẽt eſſe mariti tanquã fructus illi⁹ iuriſdictionis.& hoc verũ puto per hanc.l. &.l.item ſi fundi.§.ij.&.§.aucupiorũ.ſ.de vſufru.&.l. 2 vſufructu.ſ.e.oĩa †em[c] ſunt fructus iuriſdictiõis.vt.x. c col.q̃ ſint regalia.c.j.&.C.de mo.mulcta.l.mulctarũ. & ibi p Cy.ad cõttariam ꝙ illud qđ accreſcit, debet vxori reſtitui ſi tñ nõ eſt in fructu,vt hic.Nõ ob. qđ dicitur ꝙ ea q̃ nõ renaſcunt̃ nõ ſunt in fructu:qa nunquàm ex aliena re illud idẽ numero qđ ſemel naſcit̃ & poſteà renaſcitur:ſed aliud eiuſdem generis.ita in iuriſdictione ſæpe & ſæpius cõtingit cõmitti delicta propter quæ cõdẽnationes mulctæ & bonorũ publicationes dicunt̃ renaſci,ſed non eorũdẽ bonorũ nu- 3 mero ¶ †Quero pone ꝙ dat̃ in dotẽ grex ouium,qd pertinebit ad virũ? Dico ꝙ omnia q̃ naſcũtur, ſed ex renatis debet in loco mortuorũ ponere.& gregẽ ſupplere.vt.l.vetus fuit quæſtio.cũ.l.ſeq.ſ.de vſufru.facit 4 l.diuortio.§.non ſolũ.ſ.eo.¶ Vltimò not. text. † qui dicit ꝙ vir teneat̃ acquirere.quod intelligo, id eſt lucra obuenientia non repudiare,ſcđm formã.l.ſeruus dotalis.ſ.eo.al's ſequeretur ꝙ vir teneretur ad vtiles impenſas,quod non eſt verum.vt dicam.j.tit.j.in lege.j.circa prin.

De impenſis in rebus dotalibus factis. Rubrica.

LEX I.

d e Impenſarum. In iſto titulo ſic procedit iuriſconſultus:quia primò ponit vnã diuiſionẽ gñalẽ ĩpenſarũ vſq; ibi neceſſarię.vbi tractat de neceſſarijs vſq; ad.l.quòd dicitur.§.vtiles.vbi incipit tractare de vtilibus vſq; ad.l.voluntariæ.vbi de volũtarijs vſq; ad l.vtilium.vbi incipit tractare communiter.& permixtim de omnibus vſq; ad fin.Legam totam legẽ ſimul,ponendo caſum vſq; ad.l.quòd dicitur.aſſume.§.neceſſarię.

SVMMARIVM.

1 *Neceßariæ impenſæ ſunt,quas maritus habet neceße facere. & quæ dicantur.nu.3.*

2 *Vir an teneatur facere utiles impenſas ex neceßitate contractus.*

4 *Impenſæ neceßariæ in petitione hæreditatis,uel rei uendicatione dicuntur,quando ſunt ex parte rei.*

5 *Curator repetit impenſas actione negotiorum geſtorum.*

6 *Expenſæ factæ per maritum in exigendis debitoribus in dotem datis,quando computentur mulieri.*

1 Neceſſariæ. No.hîc & in.l.& in totũ.ĩ prin.ꝙ†neceſſariæ impẽſæ ſunt quas marit⁹ habet neceſſe facere:aliâs tenerẽt.¶ Cõtrà,maritus tenetur facere impẽſas vtiles. vt.j.eo.l.peñ.&.ſ.ti.j.l.fi.ergo vtiles ſunt neceſſariæ. ¶ Huius cõtrarij timore glo.hîc poſitę ſe inuoluũt. Dicit eñ prima gl.ꝙ debet intelligi hîc de neceſsitate ex parte rei:quia aliâs ſi nõ fieret,res periret, vt.l. impẽſæ.j.eod.Sed hoc eſt contra text.l.& in totum. vbi inſpicitur neceſsitas ex parte pſonæ.Eſt enim neceſsitas ex parte rei: vt quando domus periret, oportet quòd reficiatur.Eſt etiã neceſsitas ex parte perſonæ.vt quãdo.l.imponit perſonę neceſsitatẽ quę faciat.& de qua neceſsitate loquatur. gl.inuicẽ variãt hic.& in.d.l.& in totũ.Et vide gl.quę incipit 2 à.l.impoſitam &c.¶ Pro cuius†declaratione quæro an vir teneatur facere vtiles impenſas.& videtur quòd nõ:quia quæ fiunt ex neceſsitate cõtract⁹,nũquã veniũt in actiõe mãdati.vel neg.ge.ſed in actione ex eo contractu.vt.l.hæredes.§.ſi vnus.ſ.famili. erciſ.&.l.ſi cões.de neg.geſt.Sed impẽſæ vtiles repetuntur à viro p actionẽ mãdati vel actione ne.geſt. vt.l.j.§.ſed nec ob impẽſas.C.de rei vxo.actio.ergo nõ debet vir eas facere ex neceſsitate contractus.& hoc eſt verũ.Nõ ob.l.pe.j.e.qa ibi dicit ꝙ debeat res tueri,nõ ꝙ debeat augeri.Nõ ob.ſ.ti.j.l.fi.qa intelligit̃ ꝙ debet acquirere nõ faciendo expẽſas de nouo, ſed lucra ſibi obueniẽtia agnoſcere,& nõ repudiare ſecũdùm formã.l.ſeruus dotalis.ſ.tit.j.&.l.ſi cões.ſ. 3 de neg.geſt.Nunc ad propoſitum dico†ꝙ impẽſæ neceſſariæ dicũtur quæ habẽt neceſsitatem ex parte rei,& ex parte pſonæ ſimul.nunq; enim eſt neceſſitas pſonę mariti,niſi ſubſiſtat neceſsitas rei.& ita ſentit Hug.in.d.l.& in totum.in prin.quod eſt veriſ- 4 ſimum.†Prędicta vera ſunt cũ tractat̃ de impenſis in rebus dotalibus factis:ſed in petitione hæreditatis vel in rei vendicatione in quibus bonæfidei poſſeſſor non tenetur ad aliquid,ſolum inſpicitur neceſsitas ex parte rei,vt dicantur impẽſæ neceſſariæ. vt dicit glo.in.l.& in totum.& bene.Vna obiectio reſtat de curatore qui repetit acti.neg.geſt. & iſtud teneo, & ſemper tenui,nec vnquàm reperi contra- f rium.¶ Oppo.j.eod.de.l.impenſæ.ſolue vt in gloſſ. 5 Venio ad verſicu.in neceſſarijs.¶ Quæro,mulier[f] g dedit in dotem†nomina debitorũ,maritus fecit expenſas[g]in exigendis debitoribus: an illæ expenſæ computentur mulieri.Gl.verò hîc dicit ꝙ nõ:quia illud non eſt impenſum in rem mulieris.& ita dicit caſum eſſe hîc.Et vide gl.quę incipit,nec ad perpetuã.ibi cõueniſſe videtur.vel ſigna eam & not.quia ſingularis eſt.Specula.tractat hanc quæſtionem in

POMATES.

c ¶ Oĩa enim. Vide Ro.cõſi.vij.in vlti. dubio.in vlti.col.

d ¶ Et vide circa hãc rubricã.fratres dederunt dotẽ ſorori,& ſtipulati ſunt eis illam reddi, & paſsi ſunt inſtituere hęredem filium ſuum, ꝙ nõ eſt reſtituenda fratrib⁹. alle.l.mulier.ff.de iu.dot.Bar.in cõſi. ccxxvij.incip.qui dã fratres.Andrę. Barba.

POMATES.

e ¶ Impenſarũ. Adde an impenſę cuſtodis ſint efficaces: vide Ro.ſing. cccxxxij.& an impenſę inutiles,vide Rom.ſingu.ccccx.& qd ſi in vtilitate alterius aliquid expendit cõtẽplatione concedentis,vide Ro.ſingu.dclxxiij.& ſingu.dclxxiiij.

f ¶ Quero mulier. Vide Bald.in.l.ij. C.de actio.& obligat. & in.l.per diuerſas.in.v.q.C. manda.Badl.in.l. ij.C.de fal.cã adiecta dicit hãc gl.procedere in expenſis paruis.de quo no. per Barto.in.l.qui ſe debere. in vlti. qõne.ſ.de cõdi.cauſa data cauſa nõ ſe.& ad iſtam gl.vide glo.in.l.meuia.§ fi.ſ.ti.j.no.per Bal.in.l.j.C.de bo.ma.

g ¶ Maritus fecit expenſas. Et vide Bal.in.l.ij.C.de acti.& ob.& habetur in.l. j.C.de bo.ma.Et vide ibi Ang.& doct.in.c.iudicante.de teſt.Bal.in.l.j.&.ij. C.man.& in.l.per diuerſas.eod.tit.Andrę.Barba.

tit. de dote post diuor. rest. §. fi. v. illud. etiã querit. & ibi recitat opi. antiquorũ, scilicet Io. & Guarnerij, q Guar. fuit in cõtraria opi. ¶ Et ꝓ ista gl. facit C. de bo. mater. l. j. & de bo. quę lib. l. fi. §. vbi aũt. vbi vř casus in cõtrariũ: qa si impẽsæ fiãt gratia rerũ: deducunť de fructib⁹. vt. l. si à patre. §. fi. ſ. de pet. hære. & ſ. ti. j. l. fruct⁹. & l. diuortio. §. impẽdia. ¶ Preterea, istę impẽsę in exigẽdis vel cõueniẽdis debitorib⁹ videnť necessarię: quia eis nõ factis maritus teneť, & suũ esset periculũ. vt dixi. ſ. ti. j. l. meuia. in prin. & in hac opiñ. fuit Guar. Nõ ob. l. j. de bo. ma. & de bo. q lib. l. fi. §. vbi aũt. quia ibi pater pcipit fruct⁹, ꝓpter patriã potestatẽ, nõ ꝓpter aliquod on⁹ quod ipse sustineat: qa etiã si nullũ onus sustineret, & ipse fruct⁹ perciperet: merito de illis fructib⁹ debet facere impẽsas. sed hîc vir pcipit fruct⁹, ꝓpter onera matrimonij. si ergo de illis debet facere impẽsas, in cõueniẽdo debitores, iã in duplicẽ casum cõputarenť, cõtra. l. ꝗ labeo. ſ. de cõpẽ. qd dicemus modo dico sic. qñq; daľ in dotẽ nomẽ ęstimatũ: & sic periculũ est mariti: tũc sine dubio nõ repetet impẽsas, vt. l. si nomẽ. ſ. de here. vel ac. vẽ. dixi in. l. meuia. in prin. ſ. ti. j. Qñq; vir accepit nomẽ debitoris in dotẽ simpliciter: & tũc dico ꝗ oẽs impẽsę legitimẽ factę in exigẽdis noĩbus debitorꝝ debẽt deduci de dote. pro hoc do gl. quę. h. d. in simi. C. mã. in. l. per diuersas. in gl. mag. vbi diciť ꝗ qñ nomen datur, tantùm videť dari quantùm põt consequi deducta impensa. Venio ad ver. proinde. & in eo quod dicit ꝗ præstitit ex stipulatione damni infecti interesse: intellige si vxori erat vtile magis prestare interesse quàm domum pro derelicto relinquere, vt. l. si quis putans. ſ. cõmuni diuid.

LEX II.

Vel si in valetudinem. Opp. ſ. ti. j. de. l. diuortio §. impẽdia. sol. hîc loquitur in impensa magna, ibi in parua. quod facit ad. q. quam ibi dixi.

LEX III.

Vel si vites. Quę fiũt ad perpetuam vtilitatem rei dicuntur expensæ necessariæ: sed quæ factę sunt ad præsentem tantùm vtilitatem, sunt expensæ vtiles. h. d.

a Nos generaliter. No. regulã, aut impẽsa fit ad perpetuã[a] rei vtilitatẽ, aut ad vtilitatem illius anni. Sed circa hoc querit gl. quid si fit expensa ad vtilitatẽ. x. an. Et rñdet ꝗ dicitur expẽsa necessaria, & venit deducẽda. qđ no. & hoc ĩtellige verũ, si post impẽsas factas matrimoniũ statim est solutũ. Sed si matrimoniũ nõ esset solutũ, tũc ꝓ totũ decẽniũ perderet expẽsas cũ fructibus. ar. l. diuortio. §. ꝗ in
b anno.[b] ſ. titu j. Itẽ si matrimoniũ durauit per mediã partẽ tẽporis, medietas tãtũ (quę respicit vtilitatẽ futuri tpis) veniet repetenda. ar. d. §. ꝗ in anno.

LEX IIII.

Et in totum. Ex prin. huius. l. sume regulã quę impẽsę dicanť necessariæ. quod declarаui. ſ. co. l. j. in prin. ¶ Ex fin. not. ꝗ sufficit ab initio interesse, licet ex postfacto desierit, quod tractat Dy. hîc & plenius p Cy. in. l. ad comparandas. C. man. dixi in. l. qui autem. §. j. ſ. si quis cau.

SVMMARIVM.

1 *Impensæ factæ circa fundum dotalem, quando minuant ipsum fundum?*
2 *Dos est quoddam nomen iuris: & quid sit hoc dicere? nu. 3.*
4 *Maritus si uult, an potius poßit repetere impensas quàm habere fundum?*
5 *Mulier si uult dimittere fundum uiro: & impensas non soluere: an uir poßit cõtradicere.*
6 *Dos propter impensas quando uideatur de nouo dari?*
7 *Authẽ. sed iam necesse. C. de dona. ante nup. an habeat locum in dote crescente propter impensas?*
8 *Impensas utiles an teneatur facere maritus?*
9 *In feudo auito si unus fratrum cõmisit feloniã, & amisit feudũ: dominus remisit, an uideatur de nouo datũ, ut sic non sit auitũ, an remaneat auitum sicut primò erat.*
10 *Compensatio, quòd non fiat ipso iure.*

LEX V.

Quod dicitur. Expẽsæ necessarię in dotẽ factę minuũt dotẽ & quãtitatẽ in dote cõtẽtã, nõ corpora dotalia. secus si extra dotẽ sint factæ. Itẽ muliere soluẽte eas, dos crescit. h. d. Et est lex subtilis & difficilis multũ: & diuidiť in quatuor partes vsq; ad. §. si. dos. Primò declarat regulã de dote minuẽda ꝓpter impẽsas nõ porrigi ad corpora: & hoc ꝓbat p absurdũ, & marito cõsuluit. Secũdò declarat regulã ptinere ad quãtitates. Tertiò declarat regulã nõ ptinere ad expẽsas factas extra dotẽ. Quartò determinat vnã q̃stionẽ circa ꝓdicta, vsq; ad. d. §. si dos. secũda ibi, manebit igiť. tertia ibi, hoc
1 de ijs. quarta ibi, sed si impẽsis. ¶ Opponiť, hic † diciť ꝗ corpora nõ minuũť ꝓpter impẽsas. Cõtrà de. l. si is. §. ꝗ diciť. ſ. de iure dot. Hui⁹ timore sunt hîc in gl. magna quatuor opinio. Prima est ꝗ nõ minuiť corp⁹ ꝓpter impẽsas. sed ab initio. vt hîc. sed si mulier cessat soluere p annũ: tũc minuiť, vt in cõtrario. vide gl. q incipit, vniuersitatis. ibi, sed si, posteà mulier. & ibi, sed si maritus. Ista opinio non placet gl. nec doct. qa ibi vř text. ꝗ ab initio minuať. vñ alij dicũt ꝗ statim minuiť corp⁹: sed muliere soluẽte ĩfra annũ, fingiť nõ eẽ minutũ: quę opinio nõ est vera. Nã in contrario Sceuola dicit, aut impensæ ęquiualẽt toti fundo, & totus fundus desinit esse dotalis, vt ibi. sed qñ æquiualent parti, nihil dicit. vnde alij dicunt ꝗ aut ęquiualent toti fundo: & tũc totus fundus desinit esse dotalis. vt ibi. Aut æquiualent parti fundi, & pro parte non minuitur corpus, vt hîc. Ista solutio est contra text huius. l. vbi reputatur absurdum diminutionem fieri in totum, vel in partem. ibi, cæterum hæc res &c. Vnde alij dicunt ꝗ ibi poniť opi. Sceuolæ, hic Vlpiani. qui eũ manifestissimẽ reprehendit. & ista est vera. & vide gl. ibi: vel illud qđ dicitur &c. ¶ Vt ergo hũc articulũ examinemus: arguo primo ꝓ Sceuola. ꝓ quo facit, ꝗ debem⁹ leges legibus cõcordare. vt. l. j. C. de inoffi. doti. & c. cũ expediat de elect. in. vj. Secundo: quia ibi in text. diciť desinit. Item ibi in text. dicit, reuertať. ergo desinit esse dotalis. Item dicit ꝗ est rõ quia pars fundi desinit esse dotalis, ne inducať cõio. q rõ cessat, qñ ipensæ ęquiualẽt toti fundo. & istã rõnẽ ponit Ioã. in contrario. Et hãc opi. Sceuolæ (vt distinguamus an expẽsæ ęquiualeãt toti fundo, vel parti) tenet gl. C. de rei vxo. act. in. l. vnica. §. sed nec ob impẽsas. vt ibi, tenet Iac. de ra. & Cy. & gl. insti de act. §. fi. & etiã Dy. ¶ In cõtrariũ cõtra Sceuolã ꝓbať: quia in. l. cõtraria dicitur manifesta iniquitas &c. Itẽ: quia ibi diciť implear. ¶ Tertiò p rõnẽ nõ debet esse deterior cõditio mulieris quàm alterius, imò melior. vt. l. j. ſ. tit. j. Sed si alius expẽdit in rẽ meã necessariò plus quàm valeat: nõ desinit res esse mea. vt. l. si seruos. ſ. de pig. ac. ergo &c. Preterea videť tex. pone si seru⁹ dare deberet dño plus quàm habeat in peculio, an corpora desinãt esse peculiaria. Casus est ꝗ nõ ĩ. l. peculiũ. §. ĩ ere. ſ. de pecu. Preterea, cõtra Sceuolã est tex. in vers. cæterũ. ꝗ iniquũ est minui in totũ, vel in partem. Sed ad hoc vidi responderi hoc modo, exponẽdo sic ver. cæterũ hæc res faciet desinere fundũ esse dotalẽ, subaudi. s. totũ, eo casu quo impensa ęquiualet toti fundo. quod est verũ. Sequiť vel an parti ei⁹, subaudi, scilicet eo casu quo ęquiualet parti fundi: quod est absurdũ. sed hęc expositio est manifestẽ cõtra tex. qui dicit vtrũq; absurdum. Itẽ cõtra text. qa rõ tex. est quare nõ fit diminutio: quia nõ fit cõpẽsatio speciei ad quãtitatẽ. vt patet in vsi. manebit igiť. teneo ergo opini. Vlpiani, reprobata opinione Sceuolæ. ¶ Ad contrariũ respõ. & diĉ ꝗ nos debemus leges legibus concordare, si possumus * & si sustineri valeãt. d. c. cũ expediat de elect. in. vj. * sed hic nõ possumus: quia directẽ cõtradicũt * & ex diametro pugnãt. * Nõ obstat ꝗ ibi diciť, desinit: quia ibi loqť scdm opinionẽ Sceuolę reprobatã p Vlpianũ. Nõ obstat qđ diciť reuertať, qa est ĩpropria locutio: sicut verbũ reddere, ponitur ꝓ dare, vt. l. cũ quidã de leg. ij. & l. verbũ reddendi, de verbo. signi. non obstat ratio Io. quia nõ est illa rõ, ne inducať cõmunio: sed illa, quia speciei ad quãtitatẽ nõ fit cõpensatio, vt hic. ¶ Oppo. dicitur hic quòd diminutio fit propter impensas necessarias, quãdo pecunia est in dote. Cõtra, in pecunia nõ põt fieri impensa ne-
cessaria. Solut. gloss. intelligit quòd in dote erat corpus, & pecunia: secus si pecunia tantùm. & vide gloss. quæ dicit quando corpus inæstimatum &c. Et sic habes quod quandoque est pecunia, seu quãtitas tantùm in dote. & tunc non fit dotis diminutio propter impensas, neque rei in dotem comprehensæ. quandoque est corpus tantùm in dote, & tunc fit diminutio dotis, & iuris. quandoque est corpus, & quantitas, seu pecunia in dote: & tunc propter impensas necessarias diminuitur pecunia. ¶ Oppon. hîc dicitur, quòd vir remanet in detentatione rerum. Contrà. C. de rei vxor. act. de. l. vnica. §. sed nec ob impensas. Solutio. quidam dicunt quòd hic vir remanebit, & cætera. sed hoc corrigitur. dic ergo verius quod. §. sed nec ob impensas. loquitur de impensis vtilibus, vel voluntarijs, sed pro necessarijs competit retentio vt hic, iõ non cogitur. ¶ Quæro dicitur hic, nec enim ipso iure corporum, sed dotis fit diminutio, quid vult
2 dicere? Gloss. mirabiliter declarat quòd † dos est quoddam nomen iuris, sicut hæreditas, peculiũ: & similia. quod not. & declaraui suprà titu. primo
3 in rubrica. ¶ † Quæro, quid est dicere nomen iuris? Respondeo, id est nomen eius quod est ius: vel dic id est nomẽ à iure inductum. Sed primum plus placet. Istorũ autẽ nominũ iuris, q̃dã sunt particularia: vt obligatio, seruitus & similia. & de istis loquiť imperator institut. de re. cor. & l. j. ſ. de rerum diuisi. Quædam sunt nomina iuris vniuersalia. & ista quandam continẽt vniuersitatem personarum.

[a] ¶ Ad perpetuam. dicit tamẽ glo. in. l. in fundo. ſ. de rei ven. queriť expensa quæ fit principaliter causa percipiendorum fructuum, non dicitur fieri ad perpetuam vtilitatem. & ita dicit ibi Barto.

[b] ¶ §. quod in anno. sed ille text. nõ bene facit, sed bonus tex. est in. l. domos. de leg. j. & ibi vide mod. de istis impẽsis factis. & not. bene quando sit vtilitas ad certum tps, vide quæ dixi post Imo. in. d. l. domos.

vt populus,collegium, & similia.vt.l. proponeba-
tur.suprà de iudi.&.l.mortuo.j.de fideiusso. Quæ-
dam sunt nomina iuris vniuersitatis rerum tantùm
vt grex.Quædam sunt nomina vniuersitatis iuriũ,
& rerum:vt hæreditas,peculium, dos, patrimoniũ,
& similia.& de hoc non multùm curo. ¶ Quæro.
4 quid† si vir vult potius repetere impensas quàm ha
bere fundum.glo.magna hîc dicit quòd potest ibi:
sed si maritus &c. Mihi videtur quòd ista quæstio
sit fundata super illa opi.quam.s̃.reprobaui:sed te-
nendo quòd propter impensas æquiualentes toti
fundo fundus desinit esse dotalis:tunc enim est quę
stio:quæro quid si vir velit restituere fundum.& re-
petere expensas;sed(vt dixi)nũquàm fundus desi-
nit esse dotalis,nec vir potest illum retinere muliere
nolente soluere.secundùm opi.Vlpiani.debet ergo
5 sic formari quæstio.¶ †Quid si vxor vult apud vi-
rum dimittere fundum, & impensas non soluere:
an vir possit contradicere: & tunc bene procedunt
leges allegatæ in gloss.pro quo videtur casus infra
proxi.§.in contrarium facit argu.factum per Dyn.
j̃.de aqua plu.arcen.l.is cum quo.&.j̃.de dam.infec.
l.prætor.§.hoc ædictum.l.& si fortè.§.etiam.s̃.si ser.
vend.&.l.cum fructuarius.s̃.de vsufruc.Dyn.deter-
minat quòd sit in electione viri,p. l.j.C.de his qui
veni.æta.impetra.ne vir legis authoritate decipia-
6 tur,vt.l.omnino.j̃.eod.& ibi dicã.¶ Quero:† vtrùm
aliquo casu dos videatur de nouo dari propter im-
pensas.Breuiter secundùm opinionem istorum vi-
detur quòd sic,si solus fundus esset datus in dotem,
& impensæ æquiualerent toti fundo,& sic dos esset
extincta.Soluendo ergo impensas videtur de nouo
dari.sed secundùm opinionem quam teneo,nõ po-
test videri dos de nouo constitui,sed constituta au-
getur.aut enim sola quantitas est in dote,& tũc im-
pẽsæ necessariç nõ possunt cõstitui:aut est in dote
quantitas,& corpus,& tunc dos non potest extin-
gui propter impensas,vt dixi:nisi fortè poneres ꝙ
illud corpus naturaliter perimeretur: augeretur er-
7 go dos,quando impensæ redduntur.¶ Venio † ad
vnum dubium.dos crescit,quando impensæ reddũ
tur:an tunc habeat locum authen.sed iam necesse.
C.de donat.ante nupt.scilicet quòd debeat reddi in
rebus immobilibus secũdùm formã dictæ authẽti-
8 cæ.cogitabitis.¶ †Vltimò,quærit Dy.quid de im-
pẽsis vtilibus? Videtur idẽ quòd vir habeat necesse
eas facere.vt no.supra eodem.l.prima,in principio.
sed illud ibi reprobatur in expensis vtilibus,tene ꝙ
a dicam in.l.vtilium.j̃.eod.¶ Hæc lex[a] inducitur † ad
9 quæstionẽ de feudo.Et præmitte[b] ꝙ si sint plures
b fratres habentes feudum auitum: vno decedente
trãsit ad alios fratres.secus si erat feudum ipsi fratri
decedẽti concessum.& probatur decima col.de suc
cessione feu.capi.primo.Pone ergo quòd vnus fra-
trum commisit feloniam,& amisit feudum: domi-
nus remisit sibi feloniã:an videatur de nouo feudũ
datum,vt sic nõ sit auitum,an verò videatur esse il
lud feudum quod primò erat? Et hęc lex est in arg.
ꝙ antiquum feudum duret,sicut antiqua dos dici-
tur durare & crescere.& hoc probatur.x.colla,de va
sallo decrepitæ ætatis.§.primo.no.de prohibita feu
di alie.per Federicũ.c.Imperialem.§.insuper.& ibi
10 glo.determinat quòd ibi videtur auitũ. ¶ †Vltimò
lex nostra determinat opinio.quæ fuit inter glossa-
tores nostros:an compẽsatio fiat ipso iure,vel sit ne
cesse ꝙ opponatur ab homine.de quo est text.s̃. de
cõpen.in.l.si quid à fideiussore.&.l.si constat.C. de
compen.& instit.de actio.§.in bonæfidei.sed hîc ha
bes casum in versi.hoc de his impensis &c. Nã spe-
ciale est in impensis necessarijs in dotem factis, vt
fiat cõpensatio ipso iure,si in dote est quãtitas.Sed
quid de impensis factis extra dotem? Certè ipso iu-
re non cõpensarentur,nisi opponeretur ab homine.
& pro hoc est casus.j̃.proxi.§.

POMATES.
a ¶ Hæc lex, Vide Alex.consil.cv. ante fi.in.iiij.vol. aliâs cvij.& consil.ij.in.ij.col.in.ij.volu.

b ¶ Et prẽmitte.Ad de glo.in.l.pecu.§.si ære.de pe.

SVMMARIVM.

1 *Dos si tota soluitur sine deductione impensarum necessariarum, qua actione agatur.*
Libellus in hac actione quomodo formetur?

Si dos. Tota dos soluta sine deductione impensarum necessariarum indebiti condictione condicitur:hoc dicit. ¶ Oppo.d.l.si in area.s̃.de conditione indebiti.Sol.glo.dicit solu.vt.s.de condictio. indebiti. l.q exceptionem..§.si pars.quasi dicat ĩ.l.si in area.restituebatᷣ res q̃erat illi cui restituebatᷣ.Et sic nullũ negotiũ inter eos gerebatᷣ.vt ibi,sed hîc trãsfertur dñiũ à restituẽte in eũ cui restituitᷣ.& sic inter eos negotiũ geritᷣ, & sic põt oriri condictio indibiti,vt d.§.si pars.¶ Sed contra hoc,videtᷣ quod dos quę restituitur est debita:& pro impensis vir habet actionẽ de dote,vt.l.oĩo.j.eodem,ergo vir non habet condictionem indebiti,vt.s̃.de cõdictione indebiti lege qui inuicẽ.&.j̃.tit.primo.l.si cum dos.in princi.q̃ allegãtur in gl.pro cõcordant & tñ sunt cõtrariæ.sed contraria loquunᷣ,qñ cõpensatio nõ fit ipso iure,sed hîc fit ipso iure in necessarijs impensis, meritò tanq̃ indebitũ repe
1 titur,vt no.dicta.l.qui inuicẽ.¶ †Sed tertiò instatur, quare de hoc fuit quæstio inter iurisconsultos.si enim est ipso iure indebitũ,sine dubio condictio indebiti cõpetit de rigore.Respondeo.in dote sunt cõsyderanda duo. Primò ipsum ius dotis.prout est nomẽ iuris,& cuiusdã vniuersitatis, & istud ipso iure minuitᷣ,ꝑpter impensas:vt in.principio huius legis.Itẽ sunt corpora dotalia,& illa non diminuuntur.vt.s̃.dixi,sed quantitas sic.Aut ergo soluitᷣ plus debito quãtitas:& tũc repetitᷣ ꝑ condictionẽ indebiti,secundũ oẽs. Aut soluitur plus debito ipsum corpus quod solum erat in dote: & tunc si ipsum corpus inspiciatur,nõ haberet locũ condictio indebiti:quia debebatᷣ. sed debet vir repetere per actionem de dote,vt.l.omnino.j̃. eodẽ.& dicta.l. qui inuicem &. l.si cum dos.aut consyderamus ipsum ius dotis, quod erat diminutum,& illo respectu videtᷣ solutũ plus debito.& sic habet locũ condictio indebiti:quia debebatᷣ.sed debet vir repetere:& ita loquitᷣ hîc.& sic in libello dicã totã dotẽ solui indebiti,vel agitᷣ aliter cõdicti indebiti. secundũ qui exceptionem qđ dicitᷣ in.l.§.si pars.s̃.de condicti.indebi.tñ primũ plus mihi placet.

Vtiles. Istum.§.cum.l.se.quenti prosequere vt in glos.

LEX VII.

Voluptariæ. Opp.ꝙ pictura sit vtilis impensa, vt.j.eo.l.qđ si eç res.So.verũ est in re quã qs venalẽ habet:qa melius vẽditᷣ.secus in re quã quis haberet: ad vsum suum qa eodẽ mõ vtitᷣ sine pictura,sicut cũ pictura.Quæro qua actione istæ impensæ vtiles repetantur.dic vt in glo.

LEX VIII.

Vtilium. Iurisconsultus hîc incipit tractare de omnibus impensis cõmuniter vsq; ad finẽ.Mulier tenetur ad impensas vtiles:si eius volũtate factæ sunt, vel si aliũde soluere põt.aliâs secus.h.d.¶ Oppo.C.de rei vxo.actio.de.l.j.§.sed nec ob impensas.Soluũt quidã ꝙ hodie indistinctè cogitᷣ mulier istas impensas restituere,& in hoc ista iura antiqua videnᷣ corrigi per noua. vel dic ꝙ illa intelligatur scđm istã.aut sunt factæ impensæ volũtate mulieris:& tenetur.aut sine:& tunc aut põt aliunde soluere:& idẽ dic vt in cõtrario.aut nõ põt aliunde soluere:& non tenetur,vt hîc.nõ eñ tũc vrᷣ vtiles,cum non expediebat mulieri.& hãc opinio.tenet.Dy.

LEX IX.

Pro voluptariis. Mulier debet pati virũ tollere id quod volũtariè impendit, si illud ablatũ viri cõmodo cedat.al's secus.& si nõ patitur, debet soluere.h.d.Gloss.signat argumẽta cõtraria.s̃.de iure do.l.cũ in fundo.§.diuortio.in fi.sed ibi ex detractione vsufructus põt vtilitas pcipi, vt.s̃.ti.j.l.vsufructu hîc ex detractione impensarũ voluntariarũ non, scđm Dy.Itẽ petit ibi quod suum est:ideò sibi restituitur.

LEX XI.

In voluptariis. Nota istũ casum.nã qui nõ recordaretᷣ,deciperetᷣ,cum gloss. dicat cõtra istam legem instit.de actio.§.penultimo.& Dyn.eã reprehendit.

SVMMARIVM.

1 *Negotiorum gestor repetit expensas minimas,secus tamen est in dote.*
2 *Actio de dote duplex est,scilicet directa,& contraria.*
3 *Expensa modica dicitur arbitrio iudicis.*

LEX XII.

Omnino. In actione de dote de impensa modica non curatur,secus in actione negotiorum gestorũ. hoc dicit.¶ Quæro pro declaratione literæ, quid vult dicere versiculus, alioquin negotiorum gestorum &c.gloss. exponit primò impensa modica non repetitur:impensa magna venit in actione negotiorũ gestorũ, quod nó placet.Primò,quia non congruit literæ. Secundò per rationem,impensa necessaria fit ex necessitate contractus dotalis. vt suprà eodem.l. & in totũ.ergo nõ venit in actione negotiorum gestorũ, vt lege hæredes.§.si vnus.s̃.fami.ercis.&.l.si communes.s̃. de nego. gest. & hoc prout intelligitur de necessarijs impensis:sed si hanc.l. velles intelli-
1 gere in voluptarijs procederet prędicta expensio. Exponunt † ergo alij secundo modo: & dicunt expensæ necessariæ modicæ non curãtur in actione de dote:si autem diceres aliter,sequeretur quòd nulla esset differentia inter actio.de dote.& actio.negotio.gestor. in qua curatur de minimis.

a ¶ Casum huius.l. Et ideò dicit Bald.quòd hic in glo.traditur doctrina quę non est alibi, quòd directa & contraria non habent locum nisi in casibus à iure expressis.ita dicit ipse in.c.j.in fine quid præced.debe.an inuest . vel fide.& etiam in.l.edita.in.xxviij.colum.C.de edend.& allegatur Angel.& Imola in.l.prima.s.titu.primo.in.vij.columna.& cum ista opinione Bald. videtur concordare Angel.in.l.diuortio.§.si vir. ĩ fine.s. titu.primo.& Paulus de castro in.§. impendia.ea.l.

b ¶ Sicut in aliis.Et colligitur etiam ex doctrina tradita p Bartolum in.l.curatoris.de nego. gest. dũ loquitur de contractu pignoris, & negotiorum gestorum.

c ¶ Collectas soluere.& idem no. glos. Bartolus,& doctores in lege prima. C. de mulie. & in quo loco.libr. decimo. & Bartolus in l.lucius.§. idem respondi constãte.ff. ad municipalẽ. & Specul.in titulo de cen.§. nunc dicendum.versiculo finali.ille enim qui fructus percipit et possidet, ad talia munera vocatur. lege, hactenus.&.l.si pẽdentes.§.si qd cloacarij.ff.de vsufruct. &.l.prima.C.de anno.& tri.libro.x. & l.si sine hærede.§. lucius &.j.de administra.tu. l.fructus. C.de actio.emp. & l.in summa. C. de pignor. sed maritus est de talibus.l. pro oneribus.C.de iure dotium.l. de tis fruct⁹.§.si res.suprà de iure dotium &.l. pomponius.§. in dotem.ff.de acq renda pos.&.l.vnica.C.de vsu.p dot. ergo &c.intantùm quòd si essent munera non tantùm realia.Realia enim sunt de quibus dixi in.l.voluntariæ.C.de exc.tuto.sed etiam personalia,de quibus personalib⁹ muneribus conueniri possit,mulier debet conueniri vbi vir eius incolatum habet.dicta.l.prima.C.de mul.& in quo loco.l.fina.C.de incol.libro decimo.&.l.fi.§.item rescripserunt mulierem.ff.ad municipa.consuetudo enim in talibus attendi debet,vt est casus in.l.si sine herede.§.lucius.j.de administra.tutorum.cum similibus ibi allegatis.vbi habetur quòd valet consuetudo etiam contra ius commune in talibus oneribus. & intantùm quòd dicit Bal.in.l.omnes populi.in penul.col.in versi.sed pone statuto cauetur q mulier &c.s.de iusti.& iure.quòd etiam si statutum vel consuetudo loquẽs in talibus oneribus dicẽdo quòd null⁹ ciuis originarius teneat ad talia onera,extendetur etiam ad eum qui est ciuis ex priuilegio,vt ipse etiam non teneatur.vide not.Barto.in.l.si maritus sit in magistratu.§.primo.j.de adulte.& in consilio incipien.punctus talis est quidam &c.vbi dicit quòd cõsuetudo talis disponens in ciue,locum etiam sibi vendicat in ciue ex priuilegio.& idem dicit Bald.in.l.si non speciali.C.de testamen. & in.l. siue possidetis.C.de probatio.& ĩ.l.iij.hæc verba.de neg.ge.& in.l.ciues.C.de appellatio.& in.l.secũda.C.de iure aur.annu.& in.l.in vrbe.post Cy.per illũ tex. ff.de statu homi. & latè per Petr.de Anchara.in repeti.c.canonum statuta.de constitu.in versicu.ij.pone statuto cauetur.& quod not.Bartol.& docto.in.l.si is qui pro emptore.in fine.iij.quæstionis princ.j.de vsusca.& in.l. j.s.ad munici.cum simi.quod priuilegium ciuitatis cum non sit de casibus reseruatis principi,possunt etiam antiani & consules ciuitatis sic habentes administrationem concedere, vt per Barto.in.l. hi qui.j.de iure immuni.& in.l.vacantis.de decurio.libro decimo.& Specula.in titulo de censi.§.nũc. dicendum.versicu.quid si vniuersitas alicuius.& ibi Ioan.andr. in additio. incipiente,& per hanc.l.& domi.Anto.& alij in.c.peruenit de immuni.eccle. legitur & nòt. in.c.auditis. de restitutio.in integrũ vbi habetur quod ciuitas & vniuersitas possunt hoc cõcedere.&.l.finali.§. item rescripserunt mulierem.ad munici.glossa & docto. in.l.origine. C. de municipi. & orig. libro decimo. Bal. & doct.in.l.cũ quædam.puella.s.de iurisditio. omnium iudicum.iste enim nõ est de casib⁹ reseruatis principi.q trãslationem. cum ibi not.extra.de officio delegati. cap. nuper. cum ibi nota.de sententia excommunica. Specula. in titu.de lega.§.nunc ostendẽdum. versiculo legatus igitur quicunq;.& glo.ij.quæstiõe.iij.c.j.& quod not.xxxv. questiõne secunda.in summa. quod priuilegium seruandum est.l. decurionibus. C.de sylẽ.libro.xij. cum similibus. talia enim onera possessorem seu successorem in possessionem vndique sequuntur.l.j.&.ij.C. sine cen. vel relig. fundi.ve. non posse.l.licet. C. de iure dotium.etiã si alius sit in æstimio descriptus, vt declarat Bald.in. l.si negotium. C. de negotijs. gest. & in lege. omnes : in principio.C.sine censu vel relig.& sic qui rem in alium transtulit,ab onere liberatus est. facit ad hoc quod not.Specula.& Ioan.And.in titu.de cleri.cõiuga.in vers.ad hui⁹.& versi.sequẽ.vxor enĩ nõ habet neq; dñium,neq; possessionẽ,neq; fructus.l.doce ancillã.C.de rei vẽd.l.si prędiũ.C.de iure dotium.item quia si sic esset:sequeretur quòd de vna & eadem re duplex collecta esset soluenda,scilicet vna à viro:& alia ab vxore:contrâ not.per glos. & docto.in.d.l.prima.C.de mulie.& in quo lo.libro.x.& glos.in.l.honorem sustinenti.ff.de mune.& hono.Innocent.in.c.cum non sit.de deci. & Bart. & docto.in.l.fina.§.quoties.ff.de publi.& Bald.in.l.j.§.quibus.in versicu.in ij.quæstione princ.ff.quod cuiusq; vniuer.no.Petr.de anchara.in clemen. præsenti.de cẽsi.Adde primę parti huius apostillæ oĩno quę cõsuluit Pau. de castr.cons.cxcv.vbi ponit an mulier debeat subire onera in loco patrimonij,vbi habet bona,licet mutauerit domicilium.& quid si ciuis nouellus sit creatus,cum hoc quòd non fiat pręiudicium villę in qua est ortus:an si posteà in eadem villa emat bona,tenebitur ad onera? vide Bald.consil. cxxiij.cum sequen.iij.volu.

mis.Ista est bona expositio,secundùm quam summaui hanc.l.& est ratio secundùm Petr.quia negotiorum gestor nihil lucratur:ideò modicam impensam repetit:sed vir lucratur fructus:ideò modicas impensas non repetit.hoc etiam inducit societas vitæ inter eos,vt sic inuicem infesti esse non debeant.Sed ad hoc oppo. iudicium de dote non videtur posse adaptari ad impensas:cum illa actio competat mulieri,& non viro.Et huius contrarij timore quidam dicunt:quòd hic tex.loquitur de impẽsa facta à muliere in rebus viri,quod est contra mentem literæ. Sumus enim in materia de impensis in rebus dota-
2 libus factis,nõ in rebus viri.vnde Roge.† dicit quòd actio de dote est duplex:scilicet directa,& cõtraria. secundùm Ro.directa datur vxori : contraria datur viro pro impensis,sicut in actione pignorantia, depositi,& simi.Sed glossa dicit quòd de hac contraria non meminit se legisse.vnde intellige iudicium dotis cõpetere viro pro impensis,hoc est deductionem ex dote.nam vxore agente vir excipiet. Mihi placet opinio Roge.quòd sit in actione de dote con-
a traria.Primò per casum huius legis[a].Secundò per rationem:quia ea quæ fiunt ex necessitate contract⁹, veniunt in actione ex eo contractu.vt.l.hæredes.§.si vnus.s.fami. ercíscun.sed impensæ necessarię fiunt ex necessitate contractus dotis.vt.l.& in totum.s.eodem. ergo ea actione repetuntur. Præterea actio de dote est bonæ fidei ex parte viri & vxoris,vt dixi.s. titulo primo in.l.de diuisione.ergo in ea debet venire quicquid est ęquum.vt institut. de actio.§.in bonæ fidei. Præterea, non video æquitatem quare in hoc contractu non competat viro contraria de do-
b te,sicut in aliis[b],de quibus suprà dixi. Tene ergo quòd actio de dote est directa,& contraria:vt hic in textu.¶ Redeo ad primam gloss.& oppo.quòd impensæ etiam modicæ repetantur.vt.l.sed mors.§.finali.s.de donat.inter virum & vxorem:Solu.ibi non erãt modicæ.¶ Opponitur de.l.quòd si vir.de donatio.inter virum & vxorem.Glossa aliquantulum se inuoluit.dic clarius quòd si vir vult,donare potest vt in contrario.sed in dubio si est impensa magna, non
3 præsumitur donare.secus si modica:vt hic.¶ † Quæro qualiter dicatur modica.dic quòd est in arbitrio iudicis.& ista est bona.

SVMMARIVM.

1 *Fructus percipiens tenetur soluere collectas & tributa.*
2 *Res dotalis,non dicitur esse in bonis uiri quò ad onus personale,sed quò ad onus reale.*
3 *Vir tenetur soluere pro fundo dotali onera,quæ imponuntur personæ pro rebus.*

LEX XIII.

1 Neque stipendiũ. † Qui percipit fructus,debet tributa & collectas sol-
c uere.[c] hoc dicit.Nota hanc legem.¶ Opponi.j.ad municipalẽ de.l.lucius.§.idem respõdi cõ-
2 stãte.Solutio.† illud verũ est quod quo ad onus personale,res dotales non dicuntur in bonis viri : secus quo ad onus reale,vt hic,&.l.hacten⁹.s.de vsufructu.
3 cum si.† Itẽ in eo quòd imponitur personis pro rebus,vt collacta.spectat enim ad virum:vt in glossa. C.de mulier.& in quo loco.l.j.libro.x.& hoc tenet Specula.in titulo.de censitis.§.nunc dicendum.

SVMMARIVM.

1 *Colonus quando teneatur facere aggeres & fossata.*
2 *Fossata & aggeres,ueniunt in uenditione.*
3 *Religionis quæ sunt de consuetudine,ueniunt in contractu.*
4 *Cautela ut probetur consuetudo.*

LEX XIIII.

d Impensæ.[d] Declarat p exempla quæ dicantur impensæ necessariæ.[e] ¶ Nota quòd agge-
e res facere,& fossata.est ĩpẽsa necessaria.
1 habui † in hoc anno consulere quòd quidã conduxerat multum terrenum â communi. quærebatur an cõductor teneretur scalpere & purgare aggeres, & fossata.videtur quòd non debebat facere,nec mũdare,nisi inter eos hoc sit actum. vt.l.si in lege.§.si domus.s.loca.cum quadam glossa quæ est ibi.in cõ-
2 trarium videtur,quia † aggeres & fossata veniunt in venditione.vt.l.prædia maritima.§.ita legatum.j. de fund.instru.ergo & in locatione.cum eisdem regulis venditio & locatio cõsistant,vt.l.ij.s.loca.Bre-
f uiter dico sic[f] quòd primò inspiciatur consuetudo
3 regionis : quia † ea quæ in consuetudine regionis sunt,veniunt in contractu, vt.l.circa. C.locati. &.C. de agrico. & censi.l.domini.prædiorum.&.l.si prius. §.primo.j.de aqua pluuia.arcend.&.l.semper in stipulationibus.j.de regulis iuris.&.l.quòd si nolit.§.q
4 assidua.s.de ædil.ædicto.Et ideò † cõsulo tibi quòd facias positionem de consuetudine,vt in actis appa-
g reat[g] si verò non apparet de consuetudine : & tunc quandoq; debent mundari ad vtilitatem perpetuam, vel longioris temporis quàm sit tempus conductionis:& istud non debet facere colonus.vt hac l.ponitur enim inter istas expensas necessarias quas vir repetit,& non compensatur cum fructibus:& sic

d POMATES. ¶ Impensæ.Vide Alexand.consilio.iiij.ad finem. v.volumine.

e ¶ Impensæ.necessariæ. Vide quod legitur & notatur in.l. diuortio.s.titulo.j.

f ¶ Dico sic.Vide Bar.in.l.prędia.j.de fun.instru.

g ¶ Actis appareat.Et ideò circa tales impensas vidi dubitari de domo quę

erat in fundo seu agro in quo habitat colonus agri.q̄ fuit frustra. & postea fuit refecta per maritum:an illa expensa refectionis posit repeti ab hæredibus vxoris?& quia colonus non poterat aliter stare in illo agro,nisi esset illa domus:videtur connumerari inter necessarias impensas.vt est tex.in.l. diuortio.§.impendia.s.soluto matrimonio.vbi dum text.dicit planè,si nouam villam necessariò extruxit, vel veterem totam sine culpa sua collapsam restituerit, erit eius impēsæ petitio.& licet ibi gl. dum textus loquit̃ de cōstructione nouæ villæ, exponat necessariò, id est, vtiliter.tamen secū dùm Bartolum & alios ibi text. stare potest propriè:scilicet quod sit impēsa necessaria,quando fundus aliter laborari non poterat sine constructione nouæ villæ.Ita etiā in effectu accipit Dyn.in.l.prima.super glossa in verbo.factum.s.eodem.& ibi Angel. in.§.primo,dicens quod si nullus colonus volebat in prædio dotali stare,nisi ibi de nouo fiat pistrinum:illa impensa dicetur necessaria,& ad illam faciendam tenebitur maritus:quia alias res dotalis efficeretur deterior.multomagis ergo erit impensa necessaria quando combusta,& destructa erat domus ipsa:& fuit posteà reedificata per maritum,vt.d.l.prima.& quod ibi notat glossa in verbo, factum.s.eodem.& etiam per istum textum expresse notat Angelus in.l. & in totum.s.eodem.& non est dubium quòd impensas necessarias indistinctè consequi debet maritus; quinimò dos minuitur propter dictas impensas.l.quòd dicitur.la prima cum ibi plenè nota.s.eodem.&.l. dote. de ritu nuptia.& institu.de actionibus.§.item si dote.versiculo,propter retentionē quoque.& est in electione viri, si potius velit agere ad expensas tales quàm dotem retinere.vt not.Dyn.& Bartol.in dicta.l.quòd dicitur. & ibi probatur in versicul.si dos.& in.l.omnino. secundùm intellectum Barto.& aliorum communiter approbatum.s.eodem tit.datò etiam quòd illa impensa non fuerit necessaria,& ad quam faciendam fuisset obligatus maritus tamen quia fuit facta ad perpetuam vtilitatem rei, & rem reddidit meliorem,& deteriorem esse non permisit,dicitur fuisse vtilis impensa,vt legitur & nota.in.c.pastoralis.extrà de deci.& in.l.impensæ.j. de verborum signi.& in.l.quòd dicitur.in fin.præallega.vnde venit repetenda,cū præsupponatur non fuisse modicam impensam,siue contraria acti.de dote.l.omnino.s.eo.secundùm intellectum Barto.& aliorum.& ibi Ang.in.l. diuortio.§.si vir.s.solu.matrimo.& Pau.de ca.in.d.§.impendia.siue act.neg. gest.l.j.§.sed nec ob impensas.C.de rei vxo.act.quæ remedia procedūt vbi absq; voluntate mulieris impensæ factæ essent:aliàs haberet locū actio mādati.d.§.sed nec ob impensas.&.l.vtilium.s. eodem. nec aliquo modo videntur factæ impensæ donandi animo ipsi mulieri,vt probant iura præalleg.& facit.l.vtrùm.cum gloss.ff.de dona.inter vi.& vxo.& not.glo.& docto.in.d.l.omnino.& Dyn.& Ray.in distinctione quam ponunt in.l.j.s.eodem.quam etiam approbat Cyn.in.d.§.sed nec ob impensas.& minus etiā videtur habuisse animum donandi ecclesiæ,vel alteri personæ, cuius dicebatur fuisse directum dominium soli.vt probatur in.l.final.C.de iure emphy.& in.c.potuit de loca.vbi suas meliorationes vendere potest emphyteota,vel conductor ad longum tempus.bene facit quod habetur in.c.domino guerram.§.si vasallus.& quod ibi no.Bald.in tit.hic finitur lex Con. & declarat Bald.in authen.excipitur.C.de bo.quæ lib.& in.l.fin.§.emptor. C.communia de leg.& in.l.in fundo.ff.de rei ven.& in.l.ij. C. eo.tit. Specu. in tit.de loc.§.nunc autem.in pluribus verbis illius.§.& Angel.in.l. senatus §.marcellus.de leg.j.præterquàm in casu posito in.§.si verò quis locator.in authē.de ali.& emphy.per Bar.in.l.colonus.in prin.ff.loca.per Bal. & Ange.in locis præalleg.nec etiam potest dici φ fructus percepti à marito, debeant computari in sumptus factos,iuxta.l.sumptus.ff.de rei vend.quia illud locum non habet in eo aduersus quem,nec fructus, nec res peti poterant tempore quo fructus percipiebātur,vt no.glo.reputata singu.ff. de rei vend.in.l.emptor.in prin.in versi.medij.in ver.sed quid si pendente &c.sed cōstante matrimonio nullus poterat petere rem dotalem neq; fructus.l.pro oneribus.C.de iure do.l.dotis fructus.s.de iure do.Item non obst.si dicatur quòd expensæ vtiles factæ in dote sine voluntate mulieris aduersus eā exigi non possunt:nisi quādo ipsa aliunde quàm ex fundo dotali habet vnde soluat.l.vtilium.s.eo.quia respōdeo (posito sine præiudicio) φ si de voluntate mulieris nō appareret dictas expēsas factas:fuisse φ nihilominus hæres mulieris qui vult exigere dictas expensas,seu melioramenta tenetur:qa

non tenetur facere colonus.vt hîc,cōiuncta.l.iij.§.nos generaliter.s.eodem.Prędicta vera sunt,nisi cōductor conduxisset pro illo tempore quo debet durare vtilitas seu impensa,vt dixi.s.eodē.in.l.iij.§.nos generaliter.Si verò sunt fossata quæ annuatim debēt refici:tunc ad colonū refectio pertinet.vt hîc & in.l.j.§.de eo.j.de aqua plu.arcen.probo hoc,nō est dubium quòd colonus debet colere fundū, vt.l. ex conducto.§.j.s.loca.Sed istos aggeres & fossata facere,est de cultura fundi,vt.d.l.j.§.de eo.cum respiciant præsentem vtilitatem.vt.d.§.nos generaliter. ergo colonus debet fossata facere:& hoc est verum, siue fuerint aggeres fundi proprij conducti,siue cōmunes cum vicinis.Item si proprij alterius.& dominus fundi conducti tenetur eos purgare:& quandoq; tenetur alius,vt.l.j.§.j.&.ij.j.de aqua plu.arcē. & ibi dixi.puto etiam quòd si colonus conduxisset ad longum tempus,quòd teneretur facere aggeres, & fossata,quæ respiciunt vtilitatem totius illius tēporis:licet non præsentis tantûm,per ea quę dixi in l.iij.§.nos generaliter.s.eo.

satis est quòd tempore quo agitur de repetitione, & de restitutione dotis: mulier,seu pari rōne heres mulieris habeat aliūde vnde soluat.vt in.d.l. vtiliū.vbi loquitur de tempore quo dos exigebatur.vt ibi legitur & no.hoc clarè apparet ex distinctione Dy.in.l.j.s.eo.quam ibi in additi. formaliter reassumpsit.& eā sequitur Ray.ad quā se remittit Cy.in.l.j.§.taceat.C.de rei vxo. act.vnde verba Dyn.sunt hæc, quo ad propositū nostrū,si expēsa p maritum facta est vtiliter:& tunc aut marit⁹ impēdit mādato mulieris,& repetit totum per actionem mandati. vt.d.§. sed nec ob impensas.&.d.l.vtilium.aut sine mandato:& tunc si mulier est soluendo tēpore impēsæ factę, & tempore quo repetitur,tūc repetet per actio.neg.gest. in totū. vt.d.§.sed nec ob impensas. aut est soluēdo tēpore impēsæ factę, nō tempore quo repetitur:& tūc idem est dicēdum arg.l.sed an.§.j.de neg. gest.&.l.& in totum.s.eo.& no.in.d.l.vtilium.aut nō est soluēdo mulier tēpore impēsæ:nec tempore repetitionis:& tūc ita demum tenet̃,si aliūde soluere potest,vt.d.l.vtiliū.& ita residēt Dy.& alij doc.& sic volūt φ etiā dato φ tēpore impēsæ factę mulier soluēdo nō esset,hoc nō nocet petēti expensas,vel excipiēti de expēsis:dūmodo qn̄ dos repetitur,mulier aliūde habeat vn̄ soluat:& ideo si tēpore quo facta est impēsa,mulier nō est soluēdo:vt qa impēsa erat adeò magna φ excedebat primeuū valorem fundi dotalis,& omniū bonorū mulieris si quę habebat:cōtigit etiā φ mulier non erat soluēdo tēpore quo soluitur matrimoniū:quod quidē tēpus appellatur tēpus repetitionis dictæ dotis.l.ij.in prin.s.so.matri.&.l.j.§.exactio.C.de rei vxo. act.Posteà antequàm actu ageretur ad ipsam dotem,mulier vel fortè hęres eius si morte mulieris fuit solutum matrimonium:vt in casu nostro reperitur habere bona alia quæ nō habebat tempore impēsæ factæ:nec tempore quo matrimonium fuit dissolutum:certè hoc casu volunt præfati doctores expēsas esse repetēdas,& ita videtur exemplificandū dictū mēbrum prędictæ distinctionis:aliâs videret̃ implicare contradictionē, inquātùm dicunt præfati doc.φ si nō esset soluēdo mulier tempore impensæ:nec tempore repetitionis:si aliūde soluere pōt,tenetur:quia si intelligeremus φ tēpore quo soluitur matrimoniū mulier haberet aliūde vnde soluere posset: diceretur soluēdo.l.facere posse.s.so.mat.facit.l.qui pōt facere.cū si.j.de reg.iur.Idem decidit Nico.de neapo.in.l.vtiliū.cum seq.vbi quærit,quid si qn̄ maritus fecit expēsas,mulier non erat soluendo,nunc autē sic.& respōdet φ hoc casu nō solum retentio dotis:sed etiam ac.neg.ges.competit pro eis,per id quod ibi habetur.& φ sufficiat,si tēpore quo agitur ad dotē posit aliūde soluere expēsas:probatur in.l.litis.de neg.gest.& plenè Bar.in.l.rei iudicatę.in princip.supra so.ma.Nec ob.si diceretur φ dato φ hęres habet aliūde,tamē fortasse mulier nō habebat.respōde hoc nō esse in cōsyderatione.quod probatur:quia aut dicimus φ hoc erat cōcessum mulieri in priuilegiū,vt ipsa non teneretur satisfacere vtilibus expensis,nisi aliūde habeat tantûm quòd satisfacere posit,ne ipsa habeat alienare fundum dotalē:& tunc dicēdum est φ hoc priuilegium nō transibit ad hæredem mulieris.l.j.C.de priuil.do.aut dicimus φ transibit ad filios eiusdem matrimonij, iuxta.l.asiduis.§.exceptis.C.qui po.in pign.ha.& glo.& doc.in.d.l.j.de priuile.do.& in.l.etiam in prin.so.ma.& tunc cōsideramus personam & statum ipsorū filiorum:vt.d. l.etiam.in prin.aut volumus dicere φ istud est ius cōmune in muliere:scilicet φ expēsas vtiles non tenetur soluere,si aliūde nō habet vn̄ soluat: sicut etiā habet in alijs personis.l.in fundo.cū ibi no.s.de rei ven.& tunc cum attendi debeat tempus inchoati iudicij:& sic tempus quo fit exactio.d.l.litis. in prin.ideò tunc habemus consyderare an hęres qui repręsentat personam mulieris:habeat aliunde vnde satisfaciat pro dictis melioramentis tempore iudicij:ideò si habet,tenetur satisfacere.

SVMMARIVM.

1 *Expensæ factæ ad custodiam temporalem rei,non repetuntur sed compensantur cum fructibus.nu.3.*

2 *Expensæ factæ per detinentem castrum in custodiam castri, compensantur cum fructibus.*

LEX XV.

QVod dicitur. Expēsæ necessariæ minuūt dotē,si in dotē sunt factæ ad perpetuam vtilitatē:secus si causa quęrēdorū fructuū,vel ad temporalē rei custodiā.h.d.cū. l.seq.

1 Not.† φ[a] expēsæ quæ fiunt ad temporalem custo-
a diam rei nō repetūtur.Et ideò si vxor dedit in dotē
b castrum,expēsæ factæ in custodiam castri nō repetūtur[b].Item facit† φ si aliquis detinet castrum alte-
2 rius:φ impensæ factæ in custodiam castri compensantur cum fructibus ibidem perceptis: sunt enim sicut impēsę factę causa quęrēdorum fructuum vt hîc:quę in omnē casum ab omni possessore debent
3 deduci. Nota † etiam quòd si istæ impensæ factæ

a POMATES. ¶ No.quòd.Vide preposi.in.c.ius gn̄ale.in vlt.col.j.dis.
b ¶ Non repetuntur.Bar.in hoc fuit sibi cōtrarius.vide de hoc articu.in.l.diuortio.§.impēdia.s.tit.j.& ibi Ang.tenet cōtra Bar.& dicit se ita consuluisse apud vrbem veterē,per not.per Bar.in.l.cū quæreretur.§.prædijs. de leg.iij. & Imo.in.d.§.impendia.cōcordat φ si est expensa temporalis,vt quia fiat quid tantùm singulo mense custodibus:tunc pertinet ad maritum.secus si fuit perpetua:vt si emit seruos qui perpetuò esse debent in custodia. facit quod habet̃ in.l.seruos.de ali.& ciba.le.nec ob.prędictis dictus.§.prędijs.qa ibi testator legabat fundū,& ea quę parata erāt culturę.ideo nimirū si seru⁹ saltuari⁹ nō venit:qa non operat̃ circa culturā.secus si legasset ea quę parata

rata erãt gratia fru
ctuũ percipiẽdorũ,
cum seruus saltua-
rius sit paratus, vt
melius & facilius p
cipiantur fructus.
& vide not.in.l.do-
mos. & in.l. sum-
ptus.de leg.j. & vi-
de quę dixi in.d.§.
prędijs.& no.Imo.
in.d.l.sumptus.

a ¶Repeti. De hoc
post Imol.aliquali
ter tãgũt moder.in
d.l.domos.in fi.de
leg.j.& solet etiam
tractari in.l.diuor-
tio.§.impẽdia.prę-
alleg.Alexan.

b ¶Quia dictio. &
nota de dictione
quodãmodo, vide
textũ in.c.j.de do-
na.& in ca.fin.xij.
quæstio.j. Andrę.
Barba.

c ¶De.l.si quis. Vi-
de glo.in.c.non di-
catis.xij.qõ.j.& de
vxore.in.c. manife
stum. xxxiij.quæ-
stio.v.in.c. cęterũ.
de do. & ibi dixi.
Andrę.Barba.

POMATES.

d ¶Vt in glo.Adde
tex.in.l.si concubi-
na.§.nõ solũ.j.eod.
titu.vbi Alexand.
in apostillis.

¶Rerum amota-
rum.instit.de obli.
adde.l. prætor. &
ibi Bar.š.de eden.

in custodiã castri essent maiores quã fructus,ꝙ nõ
a debẽt repeti.[a]debẽt enim cũ fructib⁹ compẽsari: vt
hîc vides.facit qđ dixi.š.ti.j.l.diuortio.§.ꝙ in anno.

De actione rerum amotarum Rubr.

SVMMARIVM.

1 *Vxor est quodammodo domina rerum uiri.*
Dictio quodammodo, denotat improprietatem.
2 *Condictio furtiua non datur marito contra uxorem.*
3 *Libelli conclusio in actione rerum amotarum.*
4 *Vxor pro magno furto facto uiro potest puniri criminaliter per potestatem: licet uir non poßit agere.*
5 *Vxor quòd poßit facere eleemosynam de bonis uiri, etiam pro anima sua.*

LEX I.

Rerum amorarũ.
Licet vxor cõstante matrimonio
furtũ faciat,furti tñ actione nõ te-
neť:sed actiõe rerum amotarũ di-
uortio facto cõueniť:nisi post di-
uortiũ cõtrectauerit.h.d. ¶ Oppo.diciť hîc ꝙ mu-
lier quę facit furtũ,nõ teneť actiõe furti.cõtrà de.l.
fi.§.fi.C.de fur.sol.vt ibi.¶ Opp.qui est dñs. nõ fa-
1 cit furtũ:vt.l.j.j̃.de fur.Sol.vxor.nõ†est domina,nisi
b quodãmodo:vt hîc dicit tex.quia dictio[b] quodãmõ
denotat improprietatẽ:vt dixi in.l.ꝙ si vir.š.ti.ij. &
l.si me in vacuũ.j.de acqui.pos.&.l.in suis.j̃.de libe.
c & posth.Op.de.l.si qs[c]vxori.j̃.de furt.Sol.vt in gl.[d]
d ¶ Quæro,an mulier teneatur conditione furtiua.Et
gl.arg.pro & contrà.& vide gl.quę incipit,vt instit.
e de ob.[e] quę ex delic.ibi sed an cõdi.fur.&c.sed in.l.
2 ꝓxi.determinat & ponit† ꝓ cõstãti,ꝙ nõ dať con-
dictio furtiua.Ad istã.l.respondet, dicẽs ꝙ isti sunt
casus speciales.Ad.l.rerũ qdẽ.j̃.eo.respõdet vt ibi vi
debitis.Sed cõtra istas gl.habeo glos.cõtrariã in.l.in
his.§.ij.j.de sol.Iac.de arẽ.dicit ꝙ illa glo.est falsa: &
ista est vera.põt aliter dici:ꝙ cõdictio furtiua nõ da-
tur marito contra vxorem, sed pro furto facto ex-
traneo potest dari cõdictio furtiua:& illa marito po
test cedi.& ita loquitur ibi: & videbitis. j̃. proxi. §.
¶ Quęro quomodo cognoscam actionem furti ab
3 actione rerũ amotarũ.Respondeo†in actione rerũ
amotarũ non fiet mentio furti in libello:vt.j̃.l. ꝓxi.
dicam enim quòd ipsa amouit vel exportauit:non
autẽ ꝙ furata est.Item in conclusione potero con-
cludere sic.& quia non congruit bonęfidei aliquem
locupletari cum aliena iactura vulg.l.nam hoc natu
ra.ff.de cõdict.inde.ideò peto &c.vt dicitur in simi-
li in.l.nõ debet.š.de dolo .vbi poniť qualiter cogno
scatur actio de dolo ab actione in factum. qđ not.
Cy.in.l.si superstite.C.de dolo.& hoc scđm quos-
4 dam.Vltimò†quęro,an potestas posset mulierem
punire,licet vir non posset agere. Certè aliâs dixi
vobis,aut est furtum modicũ:& tunc vxor nõ põt
puniri criminaliter:Si vero sit magnũ sic.l.respiciẽ
dum.§.furta domestica.j̃.depœnis.&.l.fin.j.de fur.
5 &.l.si libertus.eo.ti.Quæro † an mulier posit face-
re eleemosynam de bonis mariti.&iste text.facit ꝙ
sic:quia societas vitæ quodammodo facit eam do-
minam.Et ego puto quòd secũdum quod maritus
f consueuit facere,& ipsa posit,[f]vt.l.vel vniuersorum
š.de pigno. actio.& pro hoc facit.l.fina.š.quod cum
eo.sed ista lex concludit quòd potest facere eleemo
synam pro dño,seu pro anima domini.sed vtrũ ipsa
etiã posset facere de bonis mariti ꝓ anima sua?bre-
uiter cõcludo ꝙ sic ipso permittente:quia illo casu
permittitur donatio:vt.l.si sponsus.§.concessa do-
natio.circa finem.š.de dona.inter virũ & vxorem.

SVMMARIVM.

1 *Dictio uterque, est distributiua duorum.*

LEX III.

Et ideo si post. Casus huius legis est pla-
nus ideo vide per te.

Item si seruus. Ex persona alterius in-
ter virum & vxorem
datur condictio furtiua.hoc dicit. ¶ Oppon. quod
in princip.innuit quòd non detur actio furti. con-
tra.l.de his.C.de fur.Huius contrarij non signati in
gloss.timore est facta gloss. quæ incipit,in vtroque
casu &c.quæ dicit ꝙ hic dicit de vtroque.intelligas
scilicet de secundo.de tertio, & quarto rñso: non in
1 primo.hoc est in prin.huius.l.¶ Sed cõtra hoc†op-
po.vterque est distributiuum duorum tantùm: er-
go non potest referri ad tria. vt not.in.l.ancillæ.C.
de fur.huius timore dicunt quidam ꝙ nec etiam in
secundo casu detur cõdictio furtiua,per.l.si mulier. f
§.j.j.eo.sed ille.§.nihil facit, vt ibi patet.dic ergo ꝙ
dictio vterq;,refertur ad istos tres casus.simile in di-
cta.l.ancillæ. vel dic ꝙ duo vltimi casus habentur
pro vno:quia in vna oratione ponuntur: aliàs esset
contra.l.si quis vxori.j̃.de fur.¶ Opp.ꝙ condictio
furtiua est turpis:vt.l.honori.&.l.parẽs.j̃. de obs.sed
turpes actiones non dantur:vt.š.l.proxi.§.j.Solu.vt
in glo.

Item verum. Hæc actio dať etiã pro
rebus consumptis.h.d.

SVMMARIVM.

1 *Filia delinquens siue contra patrem, siue contra uirum, non nocet patri.*
2 *Pater repetens dotem ut adiuncta persona filiæ tenetur satisdare de eam defendendo in casu reconuentionis.*
3 *Procurator actoris, an teneatur eum defendere in casu reconuentionis?*

Si filia. Filia amouens teneť insolidũ,& pater
de peculio.& pater vt adiuncta perso
na filiæ dotẽ repetẽs,ipsam teneť defendere insoli-
dũ ea viua,sed ea mortua teneť ad id tãtũ qđ ad eũ
ꝑuenit.h.d.vs; ad.l.cõtra nurũ.Op.de.l.ij.§.ex fur
tiua causa.š.de pec.gl.sol.& bñ,dic vt in ea.¶ Opp.
& videť ꝙ deť actio noxalis, vt.l.j.§.cũ seruus.š.de
his qui deie.vel effu.glo.non soluit:sed istud est ve-
rum in seruo,sed in filio delinquente cessat actio no
xalis.¶ Vltimò oppo.diciť hîc ꝙ si pater vt adiun-
cta persona filię &c.Cõtrà delictũ filię nõ põt noce
re patri,vt.l.si filia.š.de diuor.&.l.filiæ.š.titu.ij.&.C.
de repu.authen.econtrà si filij famil.Glo.soluit pri-
mò:qa ibi filia delinquebat in fraudẽ patris:hîc ve-
1 ro cõtra virũ.Sed hęc nõ est bona:qa†siue cõtra pa-
trẽ siue cõtra virũ filia deliquerit:non debet nocere g
patri:vt.l.ij.ver.cęterũ.š.ti.ij.& fuit determinatũ per
Dy.in.l.consensu.C.de repu.&.l.si dotẽ.C. de iure
do.vnde soluit gl.ꝙ hîc pater vt adiũcta ꝑsona filię
agebat:& ideo eã tenetur defendere,& ista est vera.
¶ Sed quęro,cum agere vt adiuncta persona filiæ,
posit intelligi duobus modis,vt dixi in.l.ij.§.item si
voluntate.š.titu.ij.quomodo hîc intelligatur.respon
deo si agit vt adiuncta persona filię,intellige hoc est
ad vtilitatem suam & filiæ. secus si ageret nomine
suo tantùm, licet de voluntate filiæ: quia tunc non
teneretur eam defendere:vt.l.seruum quoque.§.ait
prętor.&.l.si quis in rẽ.š.de procuratoribus. ¶ Op.
š.de in ius vocan.de.l.neq;.Solu.ibi loquitur in filia
impubere:hîc in maiore.¶ Oppo.quòd pater non
debeat satisdare:vt.l.fin.§.defensionem.C.de admi
ni.tuto.Sol.vt.l.fi.§.vbi autem.C.de bo.quæ libe. &
l.filius.qui satisda.cog.dixi in.l.ij.§.fin.š.tit.ij.& not.
2 in.l.iij.eo.ti.¶ Quæro†quam satisdationem pręsta-
bit hîc pater.gl.hîc videtur variare in hoc,& videtur
intelligere quandoque de satisda.de defendendo,&
qñq; de iudicato soluẽdo.& hoc propter leges quas
allegat.& vide glossam quę incipit,videtur ex deli-
cto.ibi,& facit &c.Et glo.in.l.seruũ quoq;.§.ait prę-
tor.š.de ꝓcurator.intellexit.l.nostrã ꝙ debeat satis-
dare de defendendo.Petrus dicit ꝙ nõ reperitur le-
ge cautũ ꝙ satisdeť de defendendo: nisi loquamur
de eo qui defendere debet.& Cynus intellexit ita in
l.actionem.C.de procurato.sed quicquid dicat, ve-
g ritas est ꝙ potest intelligi de cautione[g]de defenden
do per tex.in.l.j.C.de satisda.& ita communiter te-
netur.hoc enim dictat æquitas: nam istæ exceptio-
nes pro quibus satisdatur debent opponi ante litem
contestatam:vt.l.pomponius scribit.§.ratihabitiõis.
š.de procurato.Modo cum agis,fortè non sum para
tus te reconuenire incontinenti:sed volo quòd præ-
stes cautionem de defendendo in causa reconuẽtio-
3 nis:quia satis conuenit.¶ Quæro†an hoc sit verum
quocũq; modo agat pater,vt teneatur defendere in
causa reconuentionis,quia satisdat: respondeo vt.š.

f ¶Et ipsa posit.
Sed dic ꝙ in mate-
ria huius titu. non
solũ ꝓ rebus amo-
tis competit hæc
actio,sed etiã certi
condictio.text. est
multùm not.in.l.si
cõcubina.§.nõ so-
lum.j.eo.quod no.
& de ista eleemosy
na quam facit mu-
lier de bonis mari-
ti.vide Flo.in.l. pe-
nulti.ad.l.aquil. &
gloss. magistram.
xxxiij.quęstio.v.c.
ꝙ eod.& vide Ho-
stien.in summa de
pœni. & remis. in
§.quibus & quali-
ter.versi.quid si fa-
cientibus.

g ¶De cautione.
Vtrùm ꝓcurator
actoris pręstet cau
tionẽ de defenden
do.vide Bart. post
gloss. & Cy.in.d.l.
actionem.

tetigi, qd' modus agẽdi est duplex: vno mõ vt agã de volũtate filiæ meæ: vt. l. filiusfa. §. sed & filia. s. de ꝓcuratoribus. Alius modus est in. l. si cum dotẽ. §. itẽ pater. s. ti. ij. ibi, noĩe suo & filiæ agit. & gl. tangit in. l. ij. ver. cæterũ. s. ti. ij. licet ibi malè intelligat. Mõ qro an debeã intelligi ꝙ pater simpliciter agat. & certè non, nisi qñ filiæ noĩe, qa qñ qs agit, noĩe suo & volũtate filiæ: tũc tenet̃ satisdare. vt. l. si qs in rẽ. s. de procu. & l. seruũ quoqꝫ. §. ait ꝓtor. & sic agit pater ad suã vtilitatẽ. secus si nõ ad vtilitatẽ suã, sed noĩe suo & filiæ. vt. s. dixi.

LEX VI.

Contra. Cũ hac. l. cõcordat. j. eo. l. nihil. §. j. sed in prox. §. est contra. Sol. vt ibi.

SVMMARIVM.

1 *Filius si recipit dotem patre non consentiente nec obligante, patri nil quæritur.*

2 *Filius si lucratur ex pecunia dotali, quòd pater in lucro habeat usumfructum.*

Quoties. Pro reb⁹ quę spectãt ad virũ nõ competit socero hæc actio. h. d. ¶ Opp. j. e. de. l. nihil. §. vxor. Solu. dicit glo. Aut erat filius emãcipat⁹: & tũc põt pater agere. aut nõ erat: & tũc vide gl. q̃ incipit, nec rerũ amotarũ &c. ¶ No. 1 casum. l. cũ gl. † ꝙ si filius recipit dotẽ patre nõ cõsentiente: nec se obligante, patri nil quærit̃, nec vsusfructus: nec aliqd aliud. & ex hoc sequit̃ ꝙ si dos est filio data, & ex ea aliqd lucrat̃, patri nil acqrit̃.[a] & hoc puto verũ, si res est data in dotẽ in specie, vel est species empta ex pecunia dotali: tũc credo ꝙ glos. dicat 2 verũ. dicã ideo † ꝙ mihi vr̃. ꝙ si est pecunia dotalis cõsumpta: qa cũ ea emit, & vẽdidit, & mercaret̃ filius: & tũc credo ꝙ patris sit vsusfruct⁹. vt. l. deposui. in principio. &. §. j. s. de pecu. qa qñ species dat̃ in dotẽ, nõ efficit̃ peculij ꝓfectitij. vt. l. ex facto. s. de pecu. & d. l. deposui. & l. si cũ dotẽ. §. fi. s. ti. ij. Sed si dat̃[b] pecunia, secũdũ ista tẽpora efficit̃ peculij ꝓfectitij: vt d. l. ex facto. & ꝓ hoc facit. l. dotẽ. j. de castrẽ. peculio. & hodie efficit̃ peculij aduẽtitij: vt. l. j. C. de bo. quæ liberis. & sic acqrit̃ vsusfruct⁹ patri. ¶ Sed qd si emit rẽ ex pecunia dotali mercando. de hoc vobis alibi dicam: sed intelligo de specie empta ex re dotali.

Item cum rerũ. Hęc actio dat̃ cõtra virum, etiam si fuerit filiusfamilias, & in patrem de peculio. h. d.

Si post diuortium. Hæc actio datur contra hæredẽ. & transit ad heredes. Itẽ hæres viri põt condicere res amotas eo mortuo: licet iacente hæreditate non fiat furtum. hoc dicit. ¶ Opponitur. C. eo. de. l. vlti. Sol. vt in glo. & hanc glo. tene menti ad id quod dixi in. l. j. s. eod. scilicet quod condictio furtiua non datur contra mulierem: quia si daretur: tunc trãsiret contra hæredem insolidum. contra. l. vlti. C. eodem titulo.

LEX VII.

Cum mulier. Si marit⁹ & vxor inuicẽ agãt rerũ amotarum actione poterunt cõpẽsare. h. d.

SVMMARIVM.

1 *Soluens quòd debet, nõ tamen prohibetur petere quod sibi debetur.*

2 *Creditor si in ducenta petit centum, an ex hoc uidetur liberatus debitor ultra centum.*

3 *Debitor si accipit cẽtum à debitore, quæ dixit sibi deberi, quòd ex hoc non uidetur intentio rei fundata.*

LEX VIII.

1 Si cum dos. Qui soluit † quod debet, nõ ꝓhibet̃ petere quod sibi debet̃. h. d. ¶ Oppo. in authen. sed cũ testator. C. ad. l. falci. vide gl. quæ incipit nihilominus poterat &c. Et ista fuit ratio dubitãdi: sed dic ꝙ ibi hæres habebat solã exceptionẽ seu retẽtionem, quã perdidit soluendo, sed hîc etiam habebat actionẽ: sed per hoc non videtur responderi ad id quod ibi dicitur, quòd hæres soluẽdo præiudicat sibi quo ad non soluta. dic ergo ꝙ ibi est speciale. Vlteri⁹ opp. & videt̃ ꝙ nõ potest agere per actionẽ rerũ amotarũ, sed condictione indebiti. vt. l. ꝙ dicitur in prima. §. si dos. s. tit. j. & vide gl. ibi: videt̃ &c. Et dic qñqꝫ fit cõpensatio ipso iure. & de hac loquit̃. d. l. ꝙ dicitur. §. si dos. aut nõ ipso iure: & de hac loquit̃ hîc. & no. l. q inuicẽ. s. de cõdi. indebi. ¶ Opponit̃: tut⁹ exceptione fauorabili soluẽs repetit per conditionẽ indebiti vt. l. qui exceptionẽ s. de cõdi. indeb. sed hîc erat tut⁹ exceptione cõpẽsationis quę est fauorabilis: ergo &c. Solutio. exceptio cõpensationis nõ respicit actionẽ, sed magis cõpensationis executionẽ: sed. l. qui exceptionẽ. loquit̃ de ea quę actionẽ elidit: hîc verò de ea quę executionẽ elidit. Et nota illã præsumptionẽ hîc: quia licet tibi soluã aliquid: nõ tñ pręsumor ꝙ à te non debeã aliquid percipere. ¶ Sed pone[c] dico † ꝙ debeo à te cen 2 tũ habere, & debes ducẽta, an videaris liberatus ab eo quod est vltra centũ. Et dico ꝙ pro hoc est tex. in l. rõnes. C. de proba. aut apponitur dictio taxatiua tãtùm. vt quia debes mihi centũ tantùm: & videor confiteri ꝙ vltra nõ debes. sed secus si nõ apponatur dictio taxatiua: vt ibi no. secundùm opin. Azo. quę est vera & probatur. j. de adimen. lega. l. iij. §. cũ titio.[d] ¶ Sed pone † ꝙ debitor dixit creditori: ecce 3 centum quæ centum tibi debeo. & creditor illa accipit, & nihil dixit. vtrùm ex hoc sit fundata intentio rei? & videtur ꝙ non: nisi appareat ꝙ illud reciperet animo transigendi. casus est in. l. si quidẽ. C. de transactionibus.

SVMMARIVM.

1 *Iuratur in litem in omni actione qua quis contemnit restituere ad iudicis præceptum.*

Sabinus. Cõtinuat̃ vsqꝫ ad. l. marcellus. In hac actione contra non restituentem iuratur in litẽ. & soluẽti æstimationẽ non cauetur de euictione. h. d. ¶ No. ꝙ in hac actione iuratur in litẽ, sicut in arbitrarijs, licet nõ sit arbitraria verè[e] secũdùm gl. Idem no. in. l. in actionibus. §. fi. de in li. 1 iur. Ego dico † ꝙ in oĩ actione in qua quis contemnit restituere ad præceptum iudicis iuratur in litem tex. est in. l. qui restituere. in fi. s. de rei ven.

SVMMARIVM.

1 *Denegans restituere rem meam quam habebam uenalem, liberatur rem dando, uel uerum pretium.*

2 *Res suas uendere quando quis cogatur, remißiuè.*

LEX IX.

Non enim. Opp. C. de in li. dã. tu. l. an tibi. Sol. dicit gl. ꝙ ibi habebat rẽ venalẽ. ¶ Not. il1 lam solu. † ꝙ ille qui denegat[e] restituere rem meã quã habebã venalem, liberatur dãdo rẽ,[f] vel verũ pretiũ. vel secũdùm gl. & Dy. illud ibi cõtingit ex necessitate officij. Præterea nec ibi cogit̃, sed põt vẽdicare. vt. j. e. l. dicit̃. secũdùm Dy. ¶ Op. ad. l. ideoqꝫ. de. l. si donatẽ. s. de do. inter vi. & vxo. Solu. ibi possidẽs habebat cãm à vẽdicãte, secũdùm gl. & Dy. in. c. ꝓ possessore. extrà de reg. iu. lib. vj. dixi in. l. litis æstimatio. j. ꝓ emp. & in. l. depositi. de re iu. 2 ¶ Vlti. Dy. tractat hîc istã materiã † an quis cogat̃ inuitus vẽdere res suas. quã quęstionẽ ponit Cy. in l. j. C. de episco. audi. dixi in. l. fi. j. ad. l. iul. de ann. & in. l. j. §. cura. carnis. s. de offi. præfec. vrbis.

LEX XI.

Marcellus. Tam viro quàm vxori cõpetit hæc actio. h. d.

SVMMARIVM.

1 *Positionibus in causa criminali an sit respondẽdum, & quomodo. Adde de hoc & uide Georgium natam in clemen. sæpe. §. & quia. col. 7. de uerbo. signi. ubi ponit octo casus quibus tenetur quis respondere.*

2 *Positioni continenti factum alienum in causa ciuili, an sit respondendum? remißiuè. Et uide Abb. in consi. fi. in. ij. uol.*

3 *Positioni continenti turpitudinem respondentis quando sit respondendum? Et de hoc uide per Lanfran. in. c. quoniã contra falsam. in uerbo responsiones. col. fi. extrà de proba. & Feli. in. c. cum dilecti. col. ij. de accu.*

Qui rerum. Cõuento hac. l. põt deferri iusiurãdum: nisi alieno nomine conueniatur.[f] & is cui defertur, nõ põt referre. hoc dicit.

¶ Nil acquirit̃. Noꝙ si filiusfa. recipit dotẽ, ꝓ qua pater se nõ obligat, ꝙ pater nil habet agere de fructibus dotis. Vide ad hoc no. in §. fuerat. isti. de ac. a addẽ tñ ꝙ si dos ẽt sit data socero, & ꝓmittit viro pcipere fructus illi intelligunt̃ donati filio, ẽt si socer supportet onera mr̃imonij: ita not. Bald. in b authẽ. ex testã. i. ix. co. C. de colla. adde etiã tex. s. de pecu. in. l. in bonæfidei. sed Ro. in. l. si cũ dotẽ. §. trãsgrediamur s. solu. ma. dicit ꝙ mirat̃ de Bar. q facit differẽtiã de dote cõsistẽteĩ quãtitate aut in specie, qa secundũ eũ lege nõ probat̃: & iõ indistinctè ipse tenet deberi prĩ vsumfru. ꝓ l. j. j. & ij. maximè simul iunctis illis legibus, cũ ibi not. C. de bo. q. li. qd' intellige verũ, si pr̃ sustinet onera matrimonij: als' dixi ꝙ indistinctè vsufructus debeat esse penes filiũ: quia vbi est onus matrimonij, ibi dos esse debet. d. l. si is q. §. j. de iu. do. & ꝓ not. per Ang. & doc. in. d. §. transgrediamur. & ad Barto. hic vide Lu. l. ro. in. d. auth. ex testã. in versicu deberẽ incipere. & adde Bar. in. l. si qdẽ. C. de trãsactio.

b ¶ Sed si datur. Et ex hoc infertur ꝙ nõ cõferunt̃. vide Bal. in auth. ex testamento. C. de colla. Andrę. barba.

c ¶ Sed pone. Vide Alex. cõsil. lxiij. in ij. col. in. ij. vol. & vide Barba. i. l. si qdẽ. C. de trãsac. & Angel. aret. in. §. si minus. in. j. nota. institu. de actio.

POMATES.

d ¶ Cum titio. Vide Ro. consi. cxliij.

POMATES.

e ¶ Qui denegat. Vide Io. bapt. de sancto Seue. & Mod. in. l. rogasti. per illũ tex. in princip. ff. si cer. peta.

f ¶ Conueniatur. Et ideò solet allegari iste tex. ꝙ nõ informato non deferẽ iuramentum, in defectum semiplenæ probationis. ad idẽ facit quod not. in. l. maritus. j. de qõ. & in. l. admonendi. de iureiuran. & in. l. in bonæfidei. C. de rebus cre. & iureiu. & ibi Bal. dicit ꝙ non põt deferri iuramẽtum hæredi, de gestis per defunctum per. l. generaliter. in prin. eo. tit.

a POMATES. ¶ Sequen. Vide Feli.in.c.præsentium.in.iiij. colum. versi.xxxix.de testi.

b ¶ Tangitur in Spec. Vide Bal.aliter loquentem in.l.j.C.de pen.iu.qui male iudi.& in.l.j.C.de confes.

c POMATES. ¶ Secundò vide Io.an.in.c.ij.de confes.lib.vj.

d ¶ Videtur q sic. Adde Bart.in.l.fin. de his qb.vt indig. Adde videndum Bal.consil.cxciij.ij. colum.j.vol.

POMATES.

e ¶ Responderi. Vide Bartol.consilio. clxxxvij.

POMATES.

f ¶ Tunc cogitur. Et vide Bart.in.l.ij. §.quod obseruari. C.de iura.calum. & in.l.qui iurasse. §.si pater.ff.de iureiur. & in.l.finali. ff.de his quibus vt indig.& in.l.si à te. ff. de exceptio. rei iudi. Innocen.in.c. ij.de confessis. plenè ibi per dominũ Cardi.do.Abba.& alios Inno.in capi. dudum.ij.de electi. quid in teste vide Innocen. in dicto capi.ij.& plenè ibi do.Cardi. & per omnes in.c.cũ causam.extra de testi. gl.in.c.ij.de cõfes.li. vj.& in.c.ex pœnitentib⁹.l.di.& vide Barto.in consi.xlij. incipien. Nicolaus de spoleto.pro ista l.marcellus.ex isto §.j.

g ¶ Dicit glo. Vide Bart. in.l. iusiurandum.§.ait prætor. de iureiuran.

POMATES.

h ¶ De rebus. Adde quòd vbi admittitur variatio, q in dubio non intelligitur, nisi semel, vt per Bal.in authen. habita.C.ne fil.pro pr̃e.facit quod notat idem Bald.in.c. secundo. de libel. obla.glos.in.l.quicquid astringende. ff.de verbo.obli.Et vide Ecly.in.c.præsentata.in secunda col.& fina.de testi. Alexand.in.l.si ex toto.§.fin.de lega.j.

i ¶ Ideò admittitur. An & quando admittatur variatio, per hoc deciditur not.qõ per Dyn. Rayne.& Imol.in l.si frater.§.fi.supra de cõd.indeb.& ad de q vbi permissum ẽ variare, fortè non licebit nisi semel:ita videtur velle Bal.in authen.habita.in.x.col.ne fil.pro pat.in ver.secundò quęro.per.l.iusiurandi.C.de rebus cred.& adde casum in quo nõ admittitur variatio, qui no.per Bal.in.l.fi.in vlti.col.C.de testi.adde q licet consultori variare,& contrariari secundùm Bal.in.l.fi.§.sed cum in secundam in.ij.col.in fi.C.de fur.& de hac materia vide etiam no.p Bal. & Imol.in.l.si cum dotẽ.§.eo aũt tempore.s.sol.mat. plenè p Iac. de bel. in.l.in causę.in prĩci.de procu.& not. bene q vbi requiritur cõsensus in certo tempore, si ante prętetur, põt mutari voluntas ante illud tempus. text. est melior de cõrpore iu.in.d.§.eo autẽ tempore.secũdũ Ang.ibi & facit ad quęstio. de qua per Io.an.in regula, mutari.ĩ mercurialibus. & an qui semel declinauerit forũ, possit variare, vide per gloss.in authenti.habita. in ver.optione. & ibi in materia.C.ne fi. pro pa. vide bonũ tex.in.l.de die.in fi. qui satisda.cog.

a hoc dicit cũ duabus legibus sequen.[a] ¶ Pro† decla-
1 ratione huius legis debemus primò examinare vtrũ
in criminalibus sit respondendum positionibus. &
hìc videtur text.quòd sic,inquantùm fiant de facto
proprio Domini.volo vobis dicere clarius istã quę-
stionem;quòd in criminalibus non debeat respon-
deri per credit,vel non credit.ratio : qa meũ credere
non facit esse delictũ illud quod non esset:vt.l.inter
omnes.§.rectè.j.de fur.insti.de obliga.quæ ex deli.§.
placuit.&.j.de cri.expil.hære.l.fi.sed de veritate de-
bet responderi vt hìc,&.j.de quęst.l.repeti.& p totũ
ti.&.j.de iniur.l.lex cornelia.§.hac lege &.s.de iure-
iur.l.iij.circa prin.quod intellige,si positio fiat de fa-
cto pprio delinquẽtis:aliâs secus, vt hìc.siue de cri-
mine agatur ciuiliter,siue criminaliter,vt probãt di-
2 cta iura.An autẽ in negotio † ciuili non ex delicta
debeat responderi positionibus de facto alieno:glo.
C.de iura.cal.l.ij.§. q obseruari.in fin.dicit q non,
per istum text.sed illa.l.non facit;quia hìc loquitur
de respõsionibus quæ debent fieri de veritate,ibi de
credulitate.in qbus respõdet,etiã si interrogatus nõ
põt habere notitiam,nisi per credulitatem,quod pa-
tet,quia interrogat quis de ætate sua:vt.l.de ętate.in
princ.s.de interrog.act.dic de hoc vt no.per Cyn. in
d.§.q obseruari:in vlt.quæstio.& in Spec.in ti.depo
si.§.v.versi.& no.quod autem dixi in criminalibus.
an sit respondendum positionibus,tangitur in Spe-
b cu.[b] deposi.§.vij.versicu.xix.¶ Secundo[c] est viden-
c dum† an positioni continenti turpitudinem respon
3 dentis debeat respõderi. & videtur quòd sic,[d] vt hìc.
d In contrarium videtur.s.de iureiuran.l.qui iurasse.
§.si pater.Et quod ibi no.per gloss.& quod not.j.de
exceptio.rei iudi.l.si à te.in princip.per canonistas
in.c.inquisitionis.extrà de accusa.&.c.dudum.el.ij.
extrà de electione.per gloss.& Innocẽ.& per Spec.
in titu.deposi.§.vij.ver.xix.quẽ.s.allegaui. respon-
deo,aut crimẽ de quo ponitur,si celaret,faceret cri-
minosum locupletari cũ aliena iactura:& debet re-
e sponderi[e] positioni criminosę:vt hìc,&.l.quoties.§.
prætor.de noxa.vbi cogitur quis respondere an pos
sideat,vel dolo fecerit quominus possideret. simile
in.l.non intelligitur.§.tacitè.j.de iure fisci. vbi dicit
glo.parua quòd per confessionem partis detegun-
tur tacita fideicommissa.& hoc est quod dicunt ca
nonistę,quòd quãdo est tale crimen per quod quis
f remouetur à beneficio:tũc cogitur[f] quis responde-
re positioni criminosæ:ne indebitè beneficiũ deti-
neat:vt in.c.inquisitionis.s.allegato,hoc tñ verũ in-
telligo,nisi tractaretur quod semel decisum est sen-
tentia,vel per iusiurandum.vt dicta.l.qui iurasse.§.
si pater.& quod ibi not.in.l.si à te.in prin.de excep.
rei iudica.quandoq; si illud crimen de quo opponi-
tur occultaretur,non faceret quem lucrari cum alie
na iactura:vt quia dico quòd non potes agere: quia
es infamis,vel excommunicatus,posito quòd illud
crimen occultaretur:non propterea lucraretur:cum
aliena iactura:qa solueret quod deberet. & de istis
casibus non debet responderi positionibus crimi-
nosis:& hoc modo loquuntur iura.s.allegata.& pro
hoc faciunt.l.idemq;.§.gñaliter.s.mãda.&.C.de trãs
actio.l.transactione finita.Prædicta vera,nisi iam il
la sint notoria,& crimẽ sit detectum ab illis per sen
tentiã:& tunc cogitur quis respondere:vt.l.aliâs. s.
de iureiu.& ibi dixi plenè.& sic debet intelligi glo.
quæ est in.l.j.s.de offi.asses.in gl.super verbo postu
lationibus.vbi interrogatur aduocatus,& responde
re cogit an sit infamis scilicet per sñiam.pro hoc est
tex.in.l.decreto.j.de suspe.tuto.&.l.sed & si milites.
§.scribit.ver.sed & ignominia.j.de excu.tut.

Iurare. Iste vers.c.iurare.allegatur,quòd positioni de facto alieno in criminalibus non debet responderi.vt.s.dixi.¶ Opponi.glo. C.de adulter. de.l.in adulterij. &. C.de sica.l.fina. Solu.dicit gloss.quòd ibi deponit vt testis:imò non est verum q deponat vt testis de facto alieno.sed de suo:sicut de eo qd' vidit,vel alio modo sensu pcepit: vt.l.q testamẽto.in fi.j.de testa.&.l.testiũ.C.de test.

SVMMARIVM.

1 *Relatio iuramenti, quòd habeat locum in delictis.*

Si quis delatum. Op.C.de iureiurã. de.l. delata. Dicit
g gl.[g] speciale est odio delinquentis q non possit iura
mẽtum referre:sed est cõtra.l.j.de iniur.l.lex cornel.
1 §.hac lege. Dic† ergo secundùm Petrum q ideo hìc
non est locus relationi, aliâs quia delictum de quo
quęritur non cadit in scientiam eius cui refertur, si-
cut in scientiã eius cui ab initio defertur,sed quando
æqualiter caderet in scientiam vtriusq; : vt cum ali-
quis est verberatus ab aliquo:tunc est locus relatio-
ni:vt.d.l.delata.&.l.lex corne.§.hac lege.

SVMMARIVM.

1 *Arguere quòd liceat ab ordine titulorum.*

LEX XIII.

Idem labeo. Inducit ista.l.
1 in argu.† an sit
arguẽdũ de ordine titulorum:& vr̃ q sic.
vt hìc,p hoc quod no.in.l.j.s.si cer.pet.&
ibi per Guil.de hoc glos.tua dicit.C.ne fideiusso.do.
den.l.j.circa fi.mag.glo.facit quod not.doc.C.de cõ-
fir.tut.l.j.&.ij.& dicam in.l.j.de confir.tuto.

SVMMARIVM.

1 *Variatio quando admittatur.*

LEX XIIII.

h **De rebus.**[h] Circa diuersas res ad-
mittitur variatio. h. d.
1 ¶ No.† q variatio admittitur.dicit glos.
¶ Op.s.de procu.de.l.in causę.gl.nõ sol.
Dy.dicit q hìc nõ est variatio circa idẽ:nec circa di-
i uersa quę habentur loco eiusdẽ,ideo admittitur[i] va-
riatio:vt.l.aurelius.§.pen.j.de lib.leg.&.l.si sterilis.§.
fi.de act.empt.sed si esset circa idem vel circa diuer-
sa quę ratione connexitatis haberent loco eiusdem
tunc non admitteret varietas:vt.l.celsus.§.itẽ celsus.
j.ad exhib.&.l.legatarius.j.de leg.j.&.l. prætor.§.vñ
quærit.de dã.infec.&.d.l.in causę.de procu.Fallit in
l.nõnunq;.j.de col.bon.&.j.ad tertul.l.filij mater. &
in eis reddit ratio secũdũ Dy.de hoc vide plenè per
eũ in.c.mutare cõsiliũ.& in.c.qd' semel extrà de reg.
k iur.li.vj.Sed Old.[k] circa hoc distinguit latius & cla-
rius.aut variatio inducit cõtrarietatẽ:aut simplicẽ di
uersitatẽ:primo casu nõ admittit variatio:vt.l.si ita
stipulatio à patrono facta sit in fi.j.de ope.li.&.l. nã
absurdũ.j.de bo.li.Ad hoc faciũt oẽs leges q̃ dicunt
q allegãs cõtraria nõ audit.Secũdo casu, qñ inducit
simplicẽ diuersitatem:tunc aut variatio est in hoc q
plures res adinuicẽ separant: aut in hoc q voluntas
mutat.Primo casu,licita est variatio:vt.l.cũ hi.§.qui
trãsigit.s.de trãsac.&.j.cõmo.l.in cõmodato.§.duo-
bus.& de act.empt.l.& si vno.& hac.l.Secũdo casu,
aut pprietas rei seu vocabuli se habet ad varietatẽ
impediendã:aut ad varietatẽ inducẽdã : aut ad neu-
trum.Primo casu varietas improbatur impediente
natura rei,vel vocabuli:vt in electiõe rerum legata-
rum,cum statim rei acceptatę acquiratur dominiũ:
vt.l.apud aufidium.infrà de optio.leg.&.l.statulibe-
rum.§.stichum.j.de lega.ij.&.l.huiusmodi.§. stichũ.
j.de lega.j.¶ Idẽ dicas si proprietas vocabuli impe-
diret,vt si stipulor quem voluero:vt.l.si quis stipula
tus sit stichum.j.respon.j.de verb.obli.Secundo casu
admittitur variatio siue rei proprietas hoc suadeat:
vt in electione legali:vt.l.cũ qui certarum. in fi.de
verb.oblig.& de actio.empt.l.si sterilis.§.fi.siue hoc
inducat natura vocabuli:vt si stipulor illum. aut il-
lum quem volam:vt.j.de verbo.obliga.l.si quis sti-
pulatus sit.ij.respon.Tertio casu tene distinctionẽ
Dy.secundùm dominum Oldra.

POMATES.

k ¶ Sed Oldr. Vide Bal.in.l.fi.§. sed cũ in secundã dubitationem in.ij.col.C. de fur.& Cy.in.l.j. in.iij.q.eo.tit.

SVMMARIVM.

1 *Statutum de dote lucranda pro uxore præmorien-*

POMATES. ¶ Nihil. Et vide Bal.in.l.non tantùm.C.de legatis.& quæ dixi in.c.Raynutius.de testa.col.xxxij.

b ¶ Ad quæstionem. Vtrum maritus lucretur tertiam partem dotis, vxoris prædefunctæ,etiam si eam in domum nondum duxerit. Adde quòd cōtra Bart.hîc tenet Bald.in.l.non sine.C.de bo.quę lib.& in.l. Deo nobis.C.de epis.& cleri.vide p Saly. latè in.l.cum te.C. de don. ante nupti.& vide latissimè scripta instit. de act. in.§.fuerat. vide quæ not.Bar. & ibi dixi in simili in.l.iubemus.§. sanè.C.de sa.sanc.ec. & Bal.in authenti. dos data.C.de do. ante nup.in.ij.col. & quæ no.Bal.in.l. j.C.vñ.vir & vxor.

POMATES.

b ¶ Ad quæstionē. De ista quæ. vide Pau.de ca. & Ale. in.l.si ante nuptias. in fi.ff.solu.mat. & ibi Are.tenet cōtra Bart.hîc & contra Bart.hîc consuluit Panor.consil.j.in.j. vol.sed Bart.hic sequitur Paul.de ca. in consil.xxiij.inci. super primo quæsito.Ro.in.l.j.C. vnde vir & vxor.Pe. de an.in.c.j.de spō. lib.vj.Mathe.notabili. lxxvij. aliâs. xvij.inci.not.quòd statutum.Areti. in §. fuerat. in. xxv. col.insti.de act. vbi dicit istā opi. Bart. esse magis communem.& quid si maritus cōsummauit matrimonium in domo patris vxoris, vide Bartol. in tract. differentiarū inter ius ciuile & cano.in.viij.col. & quid si vir & vxor morerentur eo momento.vide Franc. cre.singu.lvij. inci. not. quòd statutū. Et nunquid dictū statutū habeat locum in dote promissa, & non tradita, vide. Soci.in.l. de diuisione.ff. sol. mat. & in materia vide Roma. sing. dccccxxij.

te,quòd habeat locum,quando matrimonium fuit contractum per verba de præsenti.

LEX XV.

a NIhil. [a] Ad hanc actionem non curatur an simul habitauerint con-
b iuges. hoc dicit. facit ad quæstionem [b]
1 quòd statutum loquens† quòd vir lucretur certam partē dotis vxoris prædefunctæ, habeat locum etiam si cum ea non habitauerit, si modo per verba de pręsenti matrimonium cōtractum fuerit, vt hîc.&.l.cum hîc status.§.si maritus infrà de do. inter virum & vxo.&.l.res vxoris.C.de do.inter.vir.& vxo.cum.l.seq.

Vxor. Contra coniugem eius quem quis habet in potestate,non datur actio furti, secus si emancipatus fuit.h.d.

LEX XVI.

AD fiscum. Hęc lex legitur pluribus modis tam in primo,quàm in secundo respōso. primò loquitur in viro damnato in metallum, & si eius occasione vxor amouet,certè tenetur fisco ratione rerum amotarum in simplum, quod no.qa secundùm doct.est casus quod hæc actio locum habeat,si quis amoueat propter spem matrimonij soluendi, aliter quàm per diuortium. dicam infrà eo.l. rerum quidem amotarum. Secundo modo potest legi, quòd mulier amoueat causa diuortij: posteà maritus fuit damnatus in metallum, aliàs deportatus,& mulier diuertit:non enim per deportationem soluitur matrimonium,nisi diuortium sequatur. vt l.j.C.de repu.

Quamuis. Iste versi. legitur duobus modis in gl.tamen circa primam lec.vide gl.& supple dicit gl.id est in fisci patrimonio incorporatis:aliàs non tenetur in quadruplum, vt.C.de iure fis.l.defensionis facultas.lib.x.

LEX XVII.

SI concubina. Inter eos inter quos non fuit matrimonium verè,non habet locū
c hæc actio.h.d. ¶ Not. [c] ꝙ licet matrimonium putatiuum habeat quædam priuilegia circa dotem putatiuam.vt.l.si cum dotem.§.fi.s.solu.ma. non tamen habet circa alia.vt hîc.

SVMMARIVM.

1 *Animus qualis fuerit apparet ex euentu.*

Res amotas. Causa diuortij pōt amoueri tunc cum fit diuortium, vel etiam antè, si posteà celetur.h.d. ¶ Not.
1 ex hoc tex.quòd† ex euentu apparet animus pręcedens.ex eo enim ꝙ facto diuortio celat,præsumitur causa diuortij amouisse.facit.s.ad mace.l.sed Iulianus.§.proinde.&.l.si ventri.§.fi.de priuileg.credi. & solitus sum allegare.d.§.proinde.Qualiter potest apparere quòd filius accepit, vt in rem patris verteretur.Et dicit ibi quòd ex eo quòd est posteà solutū.& sic hoc quod retinet post diuortium videtur amouisse.

c ¶ Si concubina.not.Imo.in.l.diuortio.§.impendia suprà soluto matrimo.

d ¶ §.non solum.hîc habes tex.valde no.ad hoc ꝙ condictio competit marito contra vxorem pro rebus amotis,& econtrà.quod tene menti.

e ¶ Nam furtum.An autem furtum sit de atrocioribus, dic vt not.in.l.de ea. de regu.iur.& eo casu quo excusatur seruus in delictis propter mandatum domini,excusatur discipulus,vt est glos.no.in authen.de tabel.§.scientibus. quæ est no.secundùm Nico.de neap.hîc Andrę.Barba.

f ¶ §.si seruus.dixit notario.Et no.hîc quando obediens in illicitis excusetur. de quo est glo.in.l.j.si familia fur.fe.dica.& glo.in.l.ij.in fi.ff.de noxa.

g POMATES. ¶ Instrumentum. Vide Felin.in.c.quoniam contra falsam in.xxiij.colum.in ver.secundò limita.extrà de proba.

h ¶ §.at si in dotem.quærit Ia.Adde quæ no.Bartol.in.l.creditor in fi.princ. infrà de sol.

SVMMARIVM.

1 *Re perempta potest ipsa res principaliter peti in obligatione rem restitui.*

d Non solum. [d] Hæc actio competit pro rebus extantibus, &
1 peremptis.h.d. ¶ No.† ꝙ in obligatione rem restitui re perēpta potest ipsa res principaliter peti.vt hîc, & in.l.inter stipulantem.§.penul.j.de verb.obl.&.s.de condi.fur.l.iiij.&.l.si seruus.§.boue.eodē titulo.licet glo.in.l.in re furtiua.in princip.eodem titulo. dicat contrarium, scilicet quòd debeat peti æstimatio,& plenè dicam in.l. stipulationes non diuiduntur.j.de verborum obligationibus.

Quæ viro. Hîc dic,vt declarabo.j.eo.l.antepenul.

LEX XIX.

SEd & si diuortii. Amouere dicit̄, qui dolo causam dat, vt alius amoueat.h.dicit. ¶ Oppo.j.de fur.de.l.vulgaris. in fi.&.s.de condi.furt.l.ex causa.&.l.seq.Sol.aliud est in cōdictione furt.vt ibi.aliud in hac actione:vt hîc secundùm gloss.& potest esse ratio differentiæ: quia aliquis tenetur furti,licet non condictione furtiua:sed vxor non tenetur furti: ideo æquum est quòd hac actione quæ est rei persecutoria teneatur.

LEX XX.

SI rem. Hæc actio competit coniungi pro re à se bona fide possessa.hoc dicit ista lex,quam nota & menti tene.

LEX XXI.

SI cum mulier. In eam quæ causa mortis speratæ amouet,vtilis hæc actio datur.h.d. secundùm primam lec. ¶ Quæro quare non datur rerum amotarum directa.glo.dicit quòd hîc diuortium non fuit sequutū: quod requiritur ad directam,vt.l.rerum quidem amotarum.j.eo.Et secundùm hanc lectu.expone tex.ibi dum dicit diuerterit,id est,de domo recesserit.aliâs ista lec.esset contra text. ¶ Legitur alio modo: quæ amouit causa mortis speratæ tenetur hac actione.si posteà diuortium est sequutum.h.d. Et tunc est ratio quare non datur directa,sed vtilis:quia amotio non fuit facta principaliter causa diuortij,sed causa mortis. ¶ Sed opp.quòd detur directa,si post diuortium celat.vt.l.si concubina.§.res amotas.s.e.dicit Iac.de aret.quòd ibi datur vtilis,vel ibi res extabant quæ celabantur:hîc verò iam erant consumptæ secundùm eum. Tu dic:quandoq; est certum quòd non amouit causa diuortij:tunc licet celet post diuortium, non tamen datur directa,sed vtilis.sed quandoq; est certum ꝙ causa diuortij amouit:& tunc datur directa.vt in.d.§.res amotas.si diuortiū interuenerit:vt.l. rerū quidē amotarū.j.e.qn̄q; est dubiū qua cōtēplatione amouerit:& tūc si post diuortiū celet,præsumitur gratia diuortij amouisse:& dat̄ directa, vt.d.l.si concubina. §.res amotas:sed quid si diuortium non interuenerit, & vxor amouit causa diuortij,vel causa mortis speratę? Respondeo,tenetur vtili,vel in factum, vt .j.e.l.rerum quidem amo.&.C.e.l.ij.

SVMMARIVM.

1 *Furtum est nomen iuris, & significat illud totum quod ponitur in diffinitione furti.*
2 *Citare faciens aliquos si in relatiōe plures posuit quàm citari fecerit, an cōmittat falsum.*

Si seruus. ¶ Etiam si in amouendo furtum non fiat:mulier tamē cuius dolo fit amotio,tenetur rerum amotarum actione. h.d. ¶ Oppo.s.eo.de.l.iij.§.item si seruus.&.j.de fur.l.si quis vxori.in princi. Solu.hîc seruus non fuit in dolo:ideò furtum hîc non committitur.vt.l.si is. §.si tu Titium.j.de fur. ¶ Sed tunc opp.ergo vxor non tenetur si seruus nō fuit in dolo,vt.d.§.si tu titium.gloss.non soluit hic:sed in.l.si quis id quod.§.
1 penul.s.de iurisdictione omnium iudicum.videtur soluere. Nam† furtum [e]
e est nomen iuris.& hoc etiam vocabulo significatur totum illud quod ponitur in diffinitione furti.si ergo non interuenerit dolus facientis,nō fit furtum:nec potest teneri tanquàm quis mandans fieri furtum:si furtum non est factum.vt dicto.§.si tu titium.sed verbum amouere,est nomen facti & verificatur in sola amotione de facto.sufficit enim quòd seruus in veritate amouerit:& licet dolus cesset:tamen si amouerit: meritò mulier potest teneri rerum amotarum actione.vt dicta.l.si quis id quod.§.penult. ¶ Et hæc
2 faciunt ad ea quæ dixi.j.de fal.l.si quis obrepserit.Et hoc† consului de facto
f in ciuitate Tuderti.quia vnus dixit notario, [f] scribe citationem factam de istis.& baiulus dixit:verū est.& ille fecit scribi de pluribus personis quàm ille citauerat.Dicebatur quòd ille fieri fecit falsum:& certè fuit dictū quòd non est verum:quia falsum fit cum dolo,vt.l.quid sit falsum.j. de falsis. & C.de falsis.l.prima.sed notarius non commisit dolum in scribendo falsum: ergo non est commissum falsum, & sic non poterat puniri tanquàm fa-
g ciens falsum instrumentum. [g] & sic consului, & idem dominus Franciscus tigrini. sed dixi quòd poterat puniri ex alio falso secundùm.l.si quis obrepserit.j.de falsis.

At si in dotem. Ex facto serui dotalis mulier tenetur,si fuerit sciens:aliâs liberatur dimittendo pro no-
h xa.hoc.dicit. ¶ Quærit [h] Iacob.de aret.qua actione conuenitur mulier.Respon.aut fuit sciens,& tunc conuenitur actione in factum:vt.l.j.in fin.C.de iure do.Si verò fuit ignorans:tunc vir probabiliter nullam actionem habet contra eam:sed solam retentionem.ar.s.de ædi. edic.l.cū autem.§.iul.ait.Et prædicta vera sunt quando seruus fuit datus inæstimatus:al's si ęstimat9 fuerit datus,& mulier fuisset ignorās,in nihilo tenetur vt.s.de ac.emp.l.iul.§.j. certè satis vr̄ ꝙ mulier teneat̄ actiōe de dote cōtraria:de qua dixi in.l.omnino.s.

no.š.ti.j.Si enim hoc venit in actione depositi,mandati,& similibus:eadem ratione veniet in actiõe de dote:vt.l.iul.in prin.š.de act.emp.&.l.si seruus.j. de fur.& intellige in actione contraria secundum opi.quam posui in.d.l.omnino.š.titu.j.Huic tamen multùm contradicit.C.de iure do.l.j.sed dico ꝙ inquantùm dicit tenetur.in factum.intelligo id est de dote propter tale factum.& ꝙ hoc sit verum,probatur.C.de rei vxo.actio.l.j.§.& vt plenius.

a **Rerum amotarum.** [a]Iste est fortis.§.& legitur duobus modis.Primò qñ fuit amota res do talis.Secũdò qñ fuit amota res viri.& hęc lect.colligiť ex gl.ibi nõ ergo interim est &c.Sequẽs gl.ꝓsequiť verãq; lect.pmissam.Si res dotalis amoueatur,habet locũ hęc actio,ꝓpter interusuriũ medij tpis.h.d. ¶ Opp.j.de do. exce.[b]de.l.dolo facit.&.l.in cõdẽnatiõe.§.dolo.de re.iur.So.hic vir petẽs re- b stitutus est,nõ incõtinenti,sed ex interuallo.¶ Sed opp.š.de cõdi.ob cau.l. si donatur⁹.in fi.Sol.ibi loqř in viro petẽte ab initio:hic in repetẽte,qđ ple nè dixi in.l.si socer.§.lucius.š.so.ma.sed secũdũ aliã lec.hoc intendit. Agẽti hac actiõe,nõ põt obijci cõpẽsatio:& habeť rõ lucri & dãni.h.d. Et incipit hęc lec.in gl.ibi,nõ ergo interim.Cũ ergo loquať de cõpensatiõe,necessario debet intelligi de re viri amota.si enim amouisset rẽ vxor:non tractareť de compẽsatiõe.¶ Quęro exẽpla,quõ habeať rõ lucri amissi.glo.ponit multa exẽpla,& qdã cõgruũt primę lect.& qdã secũdę.Primũ exẽplũ est:qa esti matione vel poenã oportuit eũ soluere:qa rẽ amotã pstare neqt.hoc exemplũ cõgruit primę & secũdę lecturę.Secũdũ exẽplũ est qñ creditã pecuniã chirographo à se subtracto ꝓbare nõ potuit:illud exẽplũ cõgruit tãtũ secũ dę lecturę qñ res viri est amota.Tertiũ exẽplum est,qñ vir nõ lucrať serui operas.Istud exẽplũ cõgruit primę lect.qñ res dotalis est subtracta.Quartũ exẽplũ est,qñ nõ est lucratus hęreditatẽ in qua seruus amotus erat institutus.hoc exẽplũ magis cõgruit in re ꝓpria vir.rõ est:qa si seru⁹ esset dotalis, acqrereť mulieri in dubio,vt.l.dotalẽ.š.ti.ij.&.l.aditio.j.de acq.here.¶ Quęrit gl.an mulier incidat in.l si qs ĩ tãtã.C.vñ vi.vel in edictũ diui mar.Odof. dicit ꝙ sic.Dy.ꝙ nõ:quia illę leges sunt poenales:ergo &c.vt.l.ij.C.eo.

SVMMARIVM.

1 *Condictio furtiua oritur ex delicto.*

1 **Hæc actio.** Hæc actio est persecutoria:ideo ꝑpetua.h.d.¶ No. ꝙ†condictio furtiua oritur ex delicto . simile in.l.si ambo.§.quoties.de cõpen.per quas leges Dyn.& Guil.reprehendunt glos. nostras:quæ dicunt condictionem furtiuam oriri ex varijs figuris causarũ: vt.l.j.in prin.j.de actio.& oblig.

Nec viro. In actione ex maleficio non est locus beneficio:ne qs condemnetur,nisi inquantùm facere potest.dixi in.l. maritum.š.solu.matri.

LEX XXII.

SI propter res. Litis æstimatio facit emptionẽ : ideo soluẽs habet exceptionẽ & retẽtionẽ. h.d.Istã materiã ponit Dy.in.c.ꝓ possessore.extrà de reg.iur.li. vj.& gl.in.l.si culpa.š.de rei ven.¶ Op.de rei vẽ.de.l.hoc si res. So.intelligo qñ fuit data æstimatio,res erat pſens.& circa hoc,an soluẽs esti mationẽ quęrat dñium,vide p Dy.in.c.pro possessore.in.iiij.&.vij.q.de reg. iur.li.vj.¶ Quæro an mulieri soluẽti æstimationẽ sit cedẽda actio.Glo.dicit ꝙ sic.nisi dolo desierit posidere.de quo vide Dyn.in.d.c.pro possessore.in iiij.q.¶ Quæro an vxori soluenti estimationẽ vir debeat cauere de euictione.vide de hoc Dyn.in.d.c.pro possessore.in.j.q.de hoc dixi vobis in.l.iij.j. pro empt.&.l.fi.ex qui cau.in pos.ea.&.l.in depositi.j.de re iudica.

Si mulier. Si mulier amouit causa mortis quę sequuta est,tenetur ac.pe.hære.& ad exhib.h.d.Gl.dicit tenetur fortè vtili rerũ amotarũ.quod an sit verum dicam statim in.l.rerum amotarũ.j.eo.

LEX XXIII.

REdintegrato. Ista.l.seip sam summat.¶ Oppo.ꝙ per secundũ matrimonium fit sublata actio rerum amotarum:vt.j.eo.l.fi.Solu.glo.non fuit sublata in totum:sed interim cessauit.

LEX XXIIII.

c **OB res amotas.** [c]Ob res amotas mulier teneť pluribus actionibus,sed altera debeat eligi.h.d.¶ Op.ꝙ in re dotali marito non competat rei vẽdicatio, cum sit mulieris.vt.C.de iure do.l.in rebus. Huius contrarij ti- d more dicit gl.[d]ꝙ res erant æstimatę,& sunt propriæ viri.vel dic ꝙ interuenit pactũ de lucrãdo:sed hoc est diuinare.dat gl.aliàs duas solutiones.& prima so.non tollit contrarium:nec secunda.qualiter ergo soluemus?dicunt qdã ꝙ.l.in rebus.loquitur de rebus immobilibus:sed secus est in alijs.Sed ista so.non placet:quia illa.l.loquitur generaliter.sed so.est quia secundùm ista tempora non transferebatur dominium statim in vxorem.& ideo viro dať rei vendicatio.vt.l.etiam.š.de fundo dota.&.d.l.in rebus.loquitur secũdùm noua tempora & dixi in.l.si filio.š.sol.ma.¶ Quęro quæ condictio cõpetat viro.dicit glo.condictio furtiua.sed hoc non est verum:nisi poneres contrectationem secutam esse facto diuortio,vt dixi in.l.iij.§.j.š.eo.dicit ergo ꝙ de certi condictione generali vel sine causa loquitur.

SVMMARIVM.

1 *Actio ista an hodie competat ex quo non fit diuortium.ubi quòd competit utilis?*

2 *Actio quòd sit de iure gentium.*

3 *Venetijs,& apud Tartaros ius dicitur manu regia.*

4 *Libellus per quẽ peto aliquẽ condẽnari secundũ formã iuris & statutorũ,ꝙ ꝓcedat.*

LEX XXV.

RErum quidem. Pro re-[b]⁹ amo tis sequuto diuortio cõpetit hęc actio:si verò diuortiũ nõ est sequutũ cõpetit cõ dictio.h.d.Ibi ĩ tex.iure gẽtium,expone.i.iure à quo 1 sumpsit originẽ.¶ Op.hodie†nõ põt fieri diuortiũ de iure cano.nisi ex cã fornicationis : nec tũc tolliť: sed separať,& sic ista actio nõ põt hodie habere locũ.sed si dicas ꝙ cã cõsanguinitatis:diuidiť:non est verũ,imò tũc iudicať:qa declarať matrimoniũ non fuisse:vt.l.si cõcubina.š.eo.dicit glo.ꝙ hodie potest habere locũ solũ actio vtilis, qñ causa sperat æ mortis amouit.& vide gl.quę incipit,sunt ergo &c.vsq; ad finẽ.Idẽ dicit gl.C.eo.super rub.sed hoc nõ videť verũ,p.d.l.si mulier ĩ fi.š.eo.quã gl.alleg.qa ibi fuit sequutũ diuortiũ.Dy.dicit fateor ꝙ verba legis desi ciũt:tamẽ possum⁹ dicere ꝙ ex mẽte detur vtilis.& hoc tenent oẽs.& maximẽ Cy.in.l.ij.C.eod.& probať p.l.ob res.secũdũ vnã lect.š.eo. hoc habeo ꝓ verissimo,& ꝓbo per rationẽ.Sed pri⁹ cõtra istud vide tur tex.š.eo.l.cõtra nurũ.§.sed si morte.&.l.si ꝓpter res.§.fin.Item cum ista actio nũquàm cõpetat marito:nõ ergo transit ad hæredes eius.Breuiter respõ deo ꝙ hæres habet alias actiones vnà cum ista.& si dicis nunq; cõpetit actio:nego.gesto.qa cõstãte ma trimonio pater videť habere actionẽ in factũ:vt.l.ij. C.eo.Nam ipsa & actio rerum amotarum non differunt,vt not.gl.in simili.š.ad.l.aqui.l. quemadmodum.§.magistratus.&.l.de pecoribus.C.ad.l. aqui. ¶ Procedo vlteri⁹ : nam dicitur hic iure gentiũ &c. 2 †videť ꝙ actio sit de iure gentiũ:cõtra.l.ij.§.deinde š.de ori.iur.Propter hãc.l.vltramõ.dicunt ꝙ est verũ,ꝙ actio est de iuregentiũ:sed ista est materia.l.ex hoc iure.š.de iusti.& iu.dicũt etiã ipsi,vt Iac.de are. ꝙ si fuisset illo tpe quo actio nõ fuit.accepisset mul tã pecuniã mutuo.tex.rñdet ꝙ nõ erat actio:sed ma 3 nu†regia ius dicebať:vt.l.ij.ĩ prin.š.de ori.iur.vt fit Venetijs,& apud Tartaros : sed Iuriscõsulti & Imperatores introduxerunt posteà actiones subtiliter intuentes.& hoc dicit.l.fi.C.de prescrip.long.tẽpo. d ad illam.l.respondeo ꝙ actiones sunt de iure ciuili: & iuriscõsult⁹ arguit ꝙ sicut de iure gẽ.(quo nõ erat actio)fiebat exactio:multomagis hodie fiet, cũ sit actio.vide glo.quę incipit,quia iure naturali &c.sed quare dicit iure gẽ.i.naturali;cũ sint species opposi- e tæ & separatę:vt.l.j.in fi.š.de iust.& iur.glo.rñdet.& vide in gl.ibi,sed certè &c.habes similẽ glo.in.l. stichũ.§.naturalis.j.de sol.& tex.in.l.cũ amplius. circa fi.de reg.iu.¶ Contrariũ videť tenere gl.ꝙ ex naturali obligatione oriať actio,in.l.fideiussor.* obligari.§.fideiussor.in verbo innuit*.j.de fideiussor.sed illa f gl.nõ dicit verũ.& intellige eã prout gl.loquiť in.l. naturales.j.de ac.& ob.vel aliter potest responderi ad contrariũ,sed de iure gen.põť condici,addita tñ actione de iure ciuili.Vltimò dic ꝙ iusgẽ. vocať ius ciuile.vel expone vt dixi sup tex.i.iure à quo sum- e psit originẽ.ius ciuile.non curo.expone prout vis.[e] f ¶ Istã.l.induco in ar.ad.q.[f]quam consueui formare 4 in.l.de qb⁹.š.de legi.ago & peto in libello†reũ cõdẽ nari secũdùm formã iuris,& statutorũ.an iste libell⁹ procedat?& dicũt quidã ꝙ nõ:quia proponit actio nẽ de iure cõi,& cõdictionẽ de iure statutorũ.cõtra §.eligere.l.ꝙ in herędẽ.š.de tributo.act.¶ Sed cõtra riũ dico ꝙ vba debẽt interpretari secũdùm ꝓferẽtẽ in iudicio:vt.l.si qs intẽtiõe.š.de iud.& modò qñ di co secũdùm ius & formã statutoꝝ,id est secundùm statuta à iure approbata,secũdùm hãc.l.secundùm quã glo.exponit.i.de iure ciuili approbato &c.Et ꝓ hoc videť casus ĩ iure canonico extrà de eo ꝙ mit.in pos.causa rei ser.c.cũ venissent.vel iterpřtabiť.i.condẽneť secũdùm ius,& ꝓcedať secũdùm formã sta- f tutorũ.vel intelligiť.i.secũdùm iura nõ reprobata p statuta,secũdùm quod actori vtilius visum fuerit.

LEX XXVI.

REerum. Ista actio est in personam. hoc dicit.¶ Quæritur vtrùm ista condictio infamet . gloss. dicit quòd non:vt.j.de actio.& obliga.l.cessat ignominia.quod intellige de iure:sed de facto infamat, vt.l. honori-

a ¶ Rerũ amotarũ. Et allegať quotidie secũdũ Nic. de nea.ꝙ cõdictio furtiua sit ex delicto. & sic cõtra glo. inſtit. de actio.§.j.de cõdi.fur.l.j.§.ne ex deli . defun.l.j.j . de act.& obli.l.j.de regu.iur.l. pupillum. §.in hæredes.vbi di cit ꝙ nasciť ex varijs figuris.in contrarium est hic tex. & in.l . si ambo.§. idem . de compen. glo.est valde no.in l. seruus quem . in glo. interlineari de act.emp.An.Barb.

a ¶ Rerũ amotarũ. Vide Bar.in.l.si ita stipulatus. in.j.qõ. princip . ad fin.de ver.obl.

POMATES.

b ¶ Doli except.Vide Bart.in.l.ita stipulatus.in fi.pe.q. princ.de verb.obli.

POMATES.

c ¶ Ob res amotas. de intellectu huius text.vide Bart.in.l. ita stipulatus magna.in.j.colũ. circa mediũ de ṽbo.obl.

POMATES.

d ¶ Dicit glo.in.l.si mora.in.ij.col.ff.so lu.matri.

POMATES.

e ¶ Prout vis. Vide Feli.in.c.ij.in.xv.co lũ.versi.iij. declarať. de rescrip.

POMATES.

f ¶ Ar.ad.q.Sed ista subtilitas est vana: quia est cõtra.§.j.ĩ- sti.de iniur.nam cũ nõ apponatur verbũ cõmune ĩ libello : & statuta sint ius,vt.l.oẽs populi. suprà de iust.& iur. ergo secundùm Nico.de neapo.hìc .& dicit ꝙ illud verbũ secũdùm formã iuris,vł secũdùm ius cõe & statuta, Paduæ . intelligi debẽt scd'ũm ius cõe paduanũ.& ita dicit de facto fuisse ĩductũ p.§.j. præal. ¶ Ar.ad.q.Vide q no. Bar.in.l.secũda §.si publico. j. de adul.ĩ ṽs.iij.qro. de quo latè p Rapha. & Imo.ĩ.l.gall⁹.§. si ei⁹.j.de lib.& posthu.bñ facit.l.ij.§.j. C.quęad.testamen.

aperi.ibi secūdū.l.moresq; locorū &c.& vide Bal.in.l.eos.C.de ap.Io.an.de arbi.in.c.statutū.bn̄ facit qđ no.dixit Imo.in.c.dilectus.de of.or.Adde qđ ponit Bal.de pace cōstā.in ver.secūdū leges & cōsuetudines & dixit not. arg.ꝙ si causa est cōmissa secūdū leges & cōsuetudines terrarū terminãda, ꝙ potius debet terminari secūdū bonas cōsuetudines,ꝙ̄ secūdū leges.& ta-
lis seruat bonitatē arbitrij non merū ius cōe.deeo q mit. in poss.cā rei ser.c. cū venissent.& vide Cyn.C. de test. mi.l.captatorias.& dicit Bal.ī.l.j.C. de ser.& aqua.ꝙ libel lꝰ pt fundari sup cō suetudine,vt.c.dile ctꝰ.de of.or.& text. in.l.fi.C.de iniu.& ad hoc vide Bal. in l.obseruare.§.ꝓfici sci.in.xxxiij.qō.de offici.ꝓcō.& in.l. sed & si qs.§.q̄situ. si qs cau.& ī.l.j.C. de confes.in.xij.co. & qđ no.Rom. in rubri.de arb.in.xv. q.adde qđ no.Bal. in.l.gn̄aliter ī.ij.col. C.de epis.& cle.& Inn.in.c.certificari.de sepul.& dicit Bal.ꝙ licet quis faciat mētionē de cō suetudine & super ea fundet se,tn̄ pōt etiā sup ea deducere ius cōe, secundū eū in.l.ij.in.x.colū. C.si cōtra ius alle. Inno.in.d.c. certificari.& adde Bal. in l.edita.C.de edē. in xvij.colū.vbi allegat Bar.hic,& dicit ꝙ ꝓcedit libellus dicēdo:peto ꝓnunciari secūdū leges & cōsuetudines.& ad Barto.hic, adde Bald.in.l. vinū.§.si cer.pet.& Bal.ī.l.ij. in.ij.co.C.de nup. vbi dixit ꝙ si peto quē puniri secūdū cōsuetudines & statuta,si nō cōstat de cōsuetudine,puniē extra ordinē, adde primis verbis apostillæ.Bal.consi.cc-xvj.in pe.col.j.vol. & ad Bar.hic vide do. Maria.socinū. in.c.ij.de libe.obla. ar.xiij.quę.ij.circa finem.

&.l.si parens.j.de obsequijs.

L E X X X V I I.

R Erum amotarum. Legitur duobus modis: & secundū primam lect.h.d.Actio ciuilis proposita ab vno non differtur propter accusationem criminalē propositam ab alio.h.d.¶ Op.C.de adul.de.l.adulterij.gl.dat duplicem solu.vnam,ꝙ ibi criminalis & ciuilis proponebantur inter eosdem:hic inter diuersos.& ista est vera in se.Vel aliter,& ista est secūda lect.Accusans criminaliter non potest reconueniri ciuiliter,vt in cōtrario:sed vnus & idem potest agere ciuiliter & criminaliter, vt hic.& ratio solutionis potest esse ista,quando accusat vir & agit mulier ciuiliter.ista sunt pręiudicialia:qa si mulier cōuincit̄: perdit dotem,vt.l.consensu.C.de repu.Ideo vna impedit aliam:sed actio rerum amotarum & accusatio adulterij,non sunt pręiudiciales. ¶ Sed opp.de.l.interdum.j.de publi.iud.Dy.respondet & bene,ꝙ qn̄ actio ciuilis & criminalis oriuntur ex eodem facto, non possunt simul proponi:quia sunt inuicem pręiudiciales.secus si ex diuersis,vt dixi in.l.ij.j.vi bon. rapt.& solitus sum dicere in.l.j.C.quando ciui.act. cri.pręiu.¶ Sed contra illud est.C.de ord.iu.l.fi.quia non possunt concurrere ciuiles actiones & criminales:non ob hoc quia sunt pręiudiciales:sed quia vna est maior altera,vt.l.per minorem.s̄.de iud.&.l.fi.& ibi tenet glos.C.de or.iud.sed ista ratio habet locum siue ab vno,siue à diuersis ambæ proponantur: & vide absurditatem quæ sequeretur, si posset fieri ꝙ actor ciuilem & criminalem simul intentaret, sed reus non posset opponere, & sic liceret actori quod non liceret reo,contra.l.non debet actori.j.de re.iur. tene ergo primam solu.& primam lectu.

L E X X X V I I I.

S I uxor. Pro re viri subtracta competit actio furti extraneo cuius interest:licet nō viro.h.d.¶ Opp.C.de fur.de.l.fi.so.quandoq; mulier surripit rē viri,quæ est apud virum:& tunc habet locū actio rerum amotarum solu.mat.per totum istum titulum & eo constante,actio in factum, vt.l.ij.C.e. Quandoq; surripit rem viri,quę est apud extraneū, & loquitur iste tex.quandoq; surripit rem extranei, quæ est apud virum:& tunc habet locum.l.fi.in fi. C.de fur.&.l.si concubina.in fi.s̄.eod.

L E X X X I X.

R Erum amotarum. Inspicitur quantùm res valuit tempore amotionis,& postea quanti plurimi fuerit.h.d.¶ Not.casum in quo fit furtum, & efficitur res furtiua:non tamen competit actio furti:quod ꝓsequitur gloss.in.l.sequitur quę est.l.iiij.§.si rem.j.de vsucapio.& ibi plenè dixi:& per Cy.C.de seruis fu. l.j.& Dy.summauit istum titu.in.l.sed & si diuortij. s̄.eo.per distinctionem quam posuit Cy.C.eodem. l.finali.

L E X X X X.

C Vm soluto. Per matrimonium redintegratū soluitur hoc iudicium.h.d.Sed intellige,vt.l.redintegrato.s̄.eo.

De liberis agnoscendis & alendis a parentibus: uel a patronis libertis. Rubrica.

¶ Dictum est.s̄.ꝙ solu.ma.quandoq; oritur contentio super repetitione dotis.& de hoc dixi in ti.s̄.so.ma.quemad.dos petatur.quandoq; oritur cōtentio super impensis in rebus dotalibus factis:ideo posuit tit.de impensis. qn̄q; oritur contentio propter res amotas:ideo posuit ti.rerum amo.quandoq; oritur contentio de liberis:& hoc duobus modis:vel quia maritus non vult agnoscere illos in suos filios:ideo ponit̄ hic rub.de liberis agnoscendis.Et istam partem prosequitur iurisconsultus vsq; ad.l.si quis à liberis. quādoq; oritur contentio de alendis liberis:ideo annectitur in rubri.& alendis.& istā partem prosequitur à principio.l.si quis à liberis.vsq; ad.§.solēt. Et quia incipit tractare de alimentis, & contingit interdum ꝙ parentes se petant ali à filijs:ideo subnectitur in rubrica parentibus,de quibus etiam dixit à prin. l.si quis à liberis.vsq; ad.§.solent.permixtim. Item quia contingit interdū vt patroni petant alimenta à libertis,siue seruis,vel econuerso: ideo annectitur in rubrica,vel à patronis libertis:de quo dicitur in.d.§.solent.vsq; ad fi.postea format quasdā quęstiones ad materiam vsq; ad finē totius tituli.

L E X I.

S Enatus. Diuisionē tituli habuistis in rubri.Prima pars quæ tractat de lib.agno.diuiditur:qa primò iurisconsultus ponit in summa quę fuit mens senatusconsulti circa hoc vsq; ibi,permittitur igitur. Ibi ponit̄ quę fuit mens senatusconsulti,in quantùm spectat ad mulierem,cum quibusdā declarationibus vsq; ibi,mariti &c. Ibi tertia in qua ponitur meus senatusconsulti,inquantùm ad maritum spectat:vsq; ibi,sed si maritus.Ibi quarta in qua tractat permixtim de marito & vxore contemnentibus senatusconsultum,vel obedientibus:vsq; ad.l.siue contra.§.quia plautianum.Ibi quinta, in qua circa dicta format aliquas quæstiones vsq; ad.l.si quis à liberis.¶ Venio nunc ad primam partem:& ista est clara in tex.¶ Opp.ad prin.quia de partu falso supposito non tractatur hic.Sol.licet non ponatur hic,ponebatur tamen in verbis senatuscōsulti.vel aliter:licet non tractetur principaliter: tamen tractatur per consequentiā,cum dantur remedia,ne partus posit supponi.¶ Quæro qua lege teneatur ille qui partum falso supponit.dic plenè vt.l.j.C.de fal.& ibi plenè per glo.

S V M M A R I V M.

1 *Denunciatio potest fieri per procuratorem, & quòd sufficiat generale mandatum.*
2 *Procurator constitutus ad denunciandum, à quo debeat constitui: scilicet an à filia tantùm: an à patre, an ab utroque?*
3 *Citatio facta ad domum, quando ualeat?*
4 *Nuncius quomodo referat, quando citatio est facta ad domum.*
5 *Citatio debet fieri ad domum habitationis, ut ualeat, non ad apothecam.*
6 *Citatio ad hospitium in quo quis hospitatur, quando fieri posit?*
7 *Ciuitatem incolere dicitur, qui in ea habet familiam, licet ipse sit absens.*
8 *Ciuitas, uilla, & municipium, quomodo differunt.*
9 *Mulier qualiter denunciat uiro se prægnantem.*
10 *Aduersarium suum quis instruere non tenetur.*

* a Permittitur. [a] ¶ Oppo.j.quę senten.sine appe.re.l.j.§.item cū ex ædicto.Sol.vt ibi.¶ Not.hic† ꝙ denunciatio
1 potest fieri per procuratorem.Sed hic quæritur,an requiratur speciale mādatum.Et glo.dicit ꝙ sic.quæ incipit speciale,vt dicunt &c.Et sic not.ꝙ vt procurator posit denunciare requiritur speciale mandatum.similem glos. habes in.l.de pupillo.§.si procur.j.de ope.no.nun.glo.quædam in hac.ea.l. videtur dicere contrarium.j.proxi.§.super verbo nomine.in ver.mariti.& allegat.l.actione.§.renunciare.s̄.pro so. Possumus dicere quòd hæc glos.loquitur in denunciatione facta ex parte mulieris:alia in denunciatione facta ex parte viri.& licet glo.possent sustineri:tamen credo ꝙ procurator habēs generale mandatum posit denunciare, vt.l.actione.§.renunciare.s̄.pro so. &.l.j.in fin.cum.l.seq.de oper.no.nun.facit.l.si quis.§.ij.de vsuris. prædicta intelligo esse vera quando denunciatio fit circa id quod spectat ad administrationem bonorum.non enim est de casibus in quibus requiritur speciale mandatum,qui ponuntur in.l.pomponius.s̄.de procur.¶ Quandoq; denūciatio non fit circa ea quæ respiciunt administrationem bonorum: & tunc quædam sunt quæ non possunt esse nota,nisi quatenus à persona principali procedāt:vt mulierem esse prægnantem.& requiritur esse speciale man-
2 datum,vt hic:aliàs secus.vt in glo.contraria in hac.l.posita.¶ † Quero iuxta idem,an hoc mandatum debeat fieri à patre & filia: an sufficiat fieri à patre tantum:an sufficiat fieri à filia tantum. Dyn.dicit ꝙ ab vtroq;, per hoc
b quod dicit,mandatum ab eis est:puto quòd filia sola [b] posit facere procuratorem:quia in eo quòd solus filius posset facere sine patre,in eo solus posset cōstituere procuratorem,vt.l.filiusfa.§.sed & si filia.s̄.de procu.Ad tex. qui dicit,ab eis.R̄n.quòd debet intelligi disiunctiuè,secund quod disiuncti
c ua oratio pręcesserat.¶ Secundò not. [c] ꝙ denunciatio debet fieri in perso-
d nam,vel ad domum,si personæ copia haberi non potest.Et per hoc dicūt [d]
3 quidam,quod citatio ita demū tenet† facta ad domū,si persona reperiri nō potest

a ¶ POMATES.¶ Permittit̄.Vide qd p istū tex.dicat Bar.cōs.xcviij.
* Pro cōcordia.Aduerte ꝙ his q̄ dicit Bar.in hoc.§.pmittit̄.s.ꝙ citatio facta ad domū in qua habitat cū familia,dicit̄ iuri cano.contradicere.alleg p do. Alex.in.l.cū qdā.ff.de fund.instruc.vbi Bar.voluit ꝙ debet citari ad apothecā.tu dic ꝙ nō meret̄ argui de cōtrarietate:nā in hoc.§.pmittit̄.nō negāt qn qñq; ad apothecā vbi laborat,fiat:imò etiā si bn̄ cōsyderet̄.idē dicit, dū cōcludit ꝙ valet,si fiat in loco in quo stāt psonę,quę vͥsimiliter hoc notificent citato:ergo etiā vbi laborat,& sic nō cōtradicit,imò concordat: intellige tn̄ semp facta diligēti pquisitiōe psonę:& nō repto psonaliter,secundū doctrinā Bar.in.l.iiij.§.pretor ait.ff.de dāno infecto.Rota in decisione.lj.cū simil.
b ¶ POMATES.¶ Puto ꝙ filia sola.& vide qđ no.in.c.fi.de iudi.li.vj.
c ¶ POMATES.¶ Secundò no.Ale.l.iiij.§.pretor ait.de dā.infect.
d ¶ Per hoc dicūt.Et vide plenè in palle.§.ptor.p moderniores.Andr.barba.

potest.Contrarium tenet Dynus hîc per.l.scire oportet.§.qui autem suprà ꝭ.de excusatio.tutorum.vbi dicit citationẽ fieri personaliter, vel ad domũ: & sic sufficit alterum eorum.Sed ipse idem Dynus in.l.iiij.§.prætor.infrà de dam.infec.tenet ꝙ tunc potest fieri ad domum,si non potest haberi copia personæ.Idem tenet glo.extrà de dolo & contu.c.causam. & Innocen. de eo qui mit.in possessio.causa rei ser.c.vltimo.quod intelligo in eo qui nũquàm fuit in iudicio.secus si semel incœpit litigare:tunc enim si non compareat in iudicio,sufficit quòd citetur ad domum, vt.l.ab eo.C. quomodo & quando iudex.& quod ibi not.& in authen.qui semel.ibi posita.Consu-
4 lo†ergo quòd relatio nunciĳ scribatur sic, dicit se eum solenniter perquisiuisse:& quia eum personaliter reperire non potuit,ideo citauit eum ad do-
a mum.prædicta examino multũ latè in dicta.l.iiij.§.prætor.de dam.infect.[a]
5 ¶ Tertiò†ex versiculo:domum.nota quòd denunciatio, seu citatio debet fieri ad domum habitationis,non ad apothecam vel stationem.licet in contrarium faciat.l.item apud labeonem.§.conuicium.ꝭ.de iniur. ¶ Sed quæro,quid si habeat plures domos,in quibus habitet.Respon.de hoc est gloss. extrà de electio.in.c.causam. in clemen. dixi in dicto.§.prætor.¶ Quæro
6 †nunquid sufficiat citari ad hospitium in quo hospitatur.Text.hîc videtur dicere quòd sic:si in ciuitate maneat.hoc intelligo de hospitio in quo habitat,non de eo in quo paulisper hospitatur.illud enim non est habitare. vt.l. ꝭ.§.hospes.ſ.de his qui deie.vel effu.& hoc innuit hic textus,dum dicit,in ciuitate maneat,hoc est in ciuitate habitationem habeat. ¶ Et ex hoc nota
7 †glossam quæ est hîc,quòd in ciuitate dicitur manere,licet ibi non sit præsens:si tamen ibi retinet familiam suam:vt dicit hîc glo.super verbo, manere.facit de vsu & habita.l.si maritus.& infrà de leg.tertio.l.quæsitum.§.primo.quod allegabam in quęsti.de facto mihi proposita.factum fuit hîc statutum,quòd omnes habitantes de ciuitate à die dicti statuti confecti habeãtur pro ciuibus.contigit quòd illa die quidam erat extra territorium ciuitatis,tamen domum & familiam suam retinebat in ciuitate:certè illa die ha-
8 bitare videbatur,vt ex prædictis patet. ¶ Quęro†quam differentiam facit hîc iurisconsultus inter ciuitatem,villam,& municipium.Respondeo:in ciuitate communiter non habetur domus,nisi causa habitandi, ideo in ciuitate hospitium simpliciter pro domo accipitur.In villa verò & municipio habentur domus,quandoq; causa habitationis:quãdoq; causa fructuum quęrendorum:& ideo expressit quòd debet intelligi de domo in qua larem matrimonio collocauit,id est in qua familiariter habitauit.dicam in.l.prima. §.siue autem intra oppida.ꝭ.de ope.no.nunciatio.& Ioan.an.ponit in nouella in.c.si ciuitas.de sent.excommu.lib.vj.¶ Venio ad versi.denunciare. ex
9 quo not.†formam denunciationis quam mulier debet facere: quia solum debet notificare se pregnantem:nec debet vlterius instigare virum, vt mittat custodes.ex quo dicit Iaco.de are.quòd non tenetur quis instruere aduersarium suum.simile.ꝭ.de public.l.fi.§.diui.el primo.Sed quæro,an in denunciatione debeat dicere se pregnantem ex eo text.hîc dicit primò quòd sic.Secundò innuit quòd sufficit quòd simpliciter dicat se pregnantem: & sic non facit differentiam.dicunt quidam vt gloss.quòd denunciatio est ꝙ pregnans,subintelligitur ex eo.istud non est verum:quia denunciatio esset incerta:vt.l.denunciasse.ꝭ.de adul.& vide glo.quæ incipit denunciare:& sic licet in stipulatione persona extrinsecus non intelligatur:vt.l.si ita stipulatus.§.chrysogonus.ꝭ.de verborum obliga,tamen in nunciationibus semper intelligitur persona cui nunciatur.& pro hoc gloss.est in.l.stipulatio ista.§. qui ita. infrà de verbo.obliga.sed puto ꝙ talis nunciatio non valeat, per hunc tex.& quia nunciatio debet esse certa.vt dixi in.l.denũciasse.ꝭ.de adulte.& ideo puto primam opinionem esse veram.s.ꝙ debeat dicere se esse ex eo pregnantem.

SVMMARIVM.

1 *Probat qui non improbat:& quando?remissiue.*
2 *Protestatio quælibet an tollat primam?*
3 *Denunciatio facta procuratori,quando constituat dominum in mora.remissiue.*
4 *Iuramentum,quòd deferatur ei qui melius scit ueritatem.*

Mariti. Op.C.de nup.l.patrem.So.vt in glo.in.§.pœna autem.ibi, ꝙ maritus debet denunciare &c.& sic collige no.secũdũ gl.
1 †ꝙ qui nõ improbat,probat.& vide gl.quę incipit,qui nõ ꝓbat &c.Sed cõtra illud opp.de.l.quoties.§.ij.ꝭ.rem ra.ha.Sol.istud est in odium eius qui cõtempsit senatuscõsul.qñ autem quis dicatur improbare,si non probat,dixi in.l.si absenti.§.fi.C.si cer.pet.& ibi tangit Cy.no.dicens ꝙ denũciatio posset fieri per procuratorem.¶ Quæro an requiratur speciale mandatum, & dic vt in glos.¶ Quæro de qua pœna hic loquatur.sunt opi.in gl.Sed puto verum ꝙ arbitrio iudicis,vt.l.ꝭ.§.expilatores.ꝭ.de effra.&.l.sanctio.ꝭ.de poe. ¶ Quæro an habeat necesse se probare filium plenè vel summariè. Et glo.
b est hîc contraria.ꝭ.eadem.l.§.ex his.& ibi examinabo[b].¶ Extra glo.quæro
2 an hoc sit verum indistinctè,quòd†quælibet protestatio tollat protestationem primam. & hîc videtur quòd sic, & infrà quod vi aut clam.l.aut qui aliter.§.si quis cum denunciasset.¶ In contrarium videtur quòd non tollat, sed confirmet:vt in citato qui respondet se nolle venire: & tunc est contumax verè:vt.l.fulcinius.§.fi.ꝭ.ex quib.cau.in pos.ea.& no.in.l.fi.ſ.de in integrum resti.Quandoq; denunciatio fit ad inducendum consensum tuum tacitum vel fictũ:& tunc cõtraria protestatio tollit primam:& est casus hîc, & in.l.aut qui aliter.§.si quis cum denunciasset.ꝭ.quod vi aut clam. Qñque denunciatio fit ad aliũ finẽ,vt puta ad declarandum volũtatem meam,vel ad cõstituendũ quẽ in mora:& tunc prima protestatio ꝑ cõtrariam ꝓtestationem non tollitur,imò esset magis contumax: vt no.ſ.de in integ.rest.l.fi.& de hoc vide ꝑ Cy.in.l.j.ꝭ
3 v.q.C.de lit.cõte.¶ Quæro,an†denũciatio procuratori facta cõstituat dñm in mora.Pe.tangit hîc,cui⁹ dicta refert Cy.C.in qui.cau.in integ.res.nõ est necess.l.in minorũ.in.ij.q.Dy.format illã.q.in.l.de pupillo.§.nunciatione.ꝭ.de ope.no.nũ.& ibi distinguit prout dicit glo.in.l.procurator.in prin.ſ.de proc.do. An.de pisis posuit istã quæstionẽ in repeti.quã fecit de.l.fi.§.si quis in prin.ꝭ.de le.iij.& do.Ioã.an. posuit in mercu.in.c.in gñali.extrà de reg.iur.lib.vj.dixi in d.§.nunciationẽ.& plenè in.l.nõ solum.§.fi.de ope. no.nun.in materia protestationũ.¶ Vltimò gl.tua (quę est hîc)dicit no.in versi.illud quòd nunciatio incipit à muliere:quia meli⁹ scit factũ.& tene meti.
4 Et dicit Dy.ꝙ†valet,qñ deferẽ iuramẽtũ:qa debet deferri ei q meli⁹ scit veritatẽ.& dic vt in.l.in bonę fidei.C.de iureiu.&.c.t.l.gñaliter.&.ſ.ti.j.l.marcellus. declaraui plenè in.l.admonendi.ſ.de iureiur.

SVMMARIVM.

1 *Mulier si non denunciauit excusatur,& quæ sit ratio.*
2 *Dies diuortij,quòd computetur in ista dilatione:quia intelligitur de momento ad momentum.*
3 *Dies datæ dilationis,an computetur in dilatione?*

Sed si maritus. Si mulier contẽnit senatusconsultum plautianum preiudicat filio,nisi filius verè probet se filium.Fallit,si erraret,vel ex necessitate mulier denunciationẽ omisisset.h.d.vsq; ad.§.queadmodum. Et diuiditur vsq; ad.l.si quis à liberis.Primò loquitẽ qñ mulier cõtẽnit senatuscõsultum,vsq; ibi, quemadmodũ.ibi,qñ non cõtẽpsit mulier,nec vir vsq; ad §.Iulianus.ibi loquitẽ qñ marit⁹ cõtẽpsit,& nõ mulier nec vir vsq; ad.§.planè.ibi redit ad casum, qñ nec vir nec mulier contẽpsit senatuscõ.vsq; ad.l. siue cõtra.§.quia plautianũ.ibi format aliqua dubia circa materiam vsq; ad finẽ huius partis.¶ Quæro primò quot & qui sunt hi custodes.gl.ponit,& incipit fortè liberos &c.dic vt in ea.¶ Quęro qd si maritus nõ est contẽtus ista pœna,sed vult oĩno mittere
1 custodes,dic vt in gl.¶ Quæro † quæ põt esse iusta causa,ꝓpter quã mulier excusatẽ,si nõ denũciauit. rñdet gl.ꝙ ignorabatẽ se pręgnãtẽ:& hoc cõtingit vt dicũt physici.& Rofr.refert.sup hoc titulo ex multis signis,quę debẽt esse in mulierib⁹ pręgnãtibus,q qñq; nõ sunt.Item addit glo.ꝙ excusatẽ rõne minoris ætatis:quod no.& pro hoc facit.C.si aduer.delic. l.fi.¶ Quæro quis debeat alere istũ filium interim: certè mater,vt dicit glo.quę incipit si probauit &c. ¶ Quæro,dicitẽ hîc:dies triginta cõputãtur à die di-
2 uortij.in.§.permittitẽ.dicitur†ꝙ triginta dies cõputãtur post diuortiũ.vtrũm ergo dies diuortij cõnumeretẽ?dicit Iac.de are.ꝙ sic:& intelligetẽ de momento ad momẽtum:vt.l.j.§.biduum.& §.dies.& quod ibi
3 no.ꝭ.qñ app.sit.†In alijs autẽ dilationibus nunquid dies datę dilationis cõputẽtur in dilatione?solet dici in.l.j.si quis caut.&c.extrà de dilat.c.super eo.tangitur per Ioã.and.in.c.frequens.extrà de restit.spo.li. vj.& in.c.pia.extrà de excep.lib.vj.

SVMMARIVM.

1 *Mulier si non petit curatorem uentri,quòd excusetur,si peperit intra triginta dies.*
2 *Villa quæ non denunciauit maleficium intra tempus statuti, quòd excusetur,si interim alius accusauit,uel iudex inquisiuit.*

Eleganter. No.istum tex.quòd ex eo ꝙ triginta dies statuuntur, non habet locũ senatusconsultum in ea quæ parit infra
1 xxx.dies†facit quod si mulier nõ petijt curatorem ventri,nõ imputetẽ sibi si infra.xxx.dies peperit, & sic debet determinari.ꝭ.ad tertulla.l.iij.§. si mater. versic.quòd si cum prægnans.Item Iaco.de are.in-
2 ducit hũc tex.†ad questionẽ,quòd si statutũ est in ciuitate ꝙ villa debeat denunciare maleficium infra certos dies,quòd si alius interim accusauerit,vel
c iudex inquisiuerit,villa excusetẽ.[c] pro hoc est.l. edicto.§.ij.ꝭ.de iu.fis.&.ꝭ.ad tertu.l.iij.§.si mater. versic. sed si fortè absens.¶ Vltimò dicitẽ hîc,ꝙ si mater cõtemnit senatusconsultum,non præiudicat partui si filius probat se filium &c.¶ Quæro,an hoc debeat

POMATES.
a ¶ Dam. infec. Vide Ias.in.l.plerisq;. in.ꝭ.col.ff.de in ius vocan.

POMATES.
b ¶ Examinabo.Vide Lud.rom.sing. cclxiiij. in versicu. vlti.vide Ang. are. in.§.per alluuionẽ. in.ij.col.insti.de rerum diuisione.

c ¶ §. eleganter. villa excusetur. dicit idem Bar.in.l.sororem.C.de his qui. vt indig.& Bart.in l.diuus.la. ij. de custo.reo.in vlti.colũ. & Albe.de ro.in.ij. parte statutorũ.q. lxiij.inci.Item quæro statuto cauetur ꝙ consules villarũ. & vide Bald.in.l.si qs heres.de inof.te. Bal.in.d.l.sororem. limitat opiñ.Barto. vt ibi per eum.vide etiam Bar.in.l.peñ. ꝭ.ad sylla.

a ✣POMATES. ¶ Examinemus. Vide plenè Feli. in c. per tuas. in iij. col. & seq. de proba. Barba. consi. xxvij. in iij. col. & sequenti.

b ¶ Quod senatusconsul. §. idē p cōtrarium, p veritate. & istam doctrinā seq̄t Pe. de anc. in c. si verò. de sen. excō. & de materia habet p doc. in c. trāsmissa extra. qui fi. sint legi. & in c. p tuas. de pba. & vide p Moder. in l. neq;. C. de testa. & Bart. i. l. filium. §. de his qui sunt sui vel alie. iu. & not. in c. micha. de fin. presbyt. per Bal. in l. neq; natales. & i. l. nō nudis. C. de pbat. & oīo vide Cy. in d. l. non nudis. Angel. in l. vxorem. de ma. te. Inn. in c. transmisse. qui filij sint leg. Adde melius per Bal. cōsi. lix. libr. iij. vbi dicit q sicut in l. filiū diffinimus &c. §. de his q sunt sui vel alie. iu. eod. mō si pater nominat filiū, debet intelligi de legitimo & naturali. & idē in teste q deponit filium esse, & nihil plus dicit, quia intelligitur de legitimo & naturali. & si testis dicat, scio pro certo q est fili⁹ talis, pter hoc nō dicit filius, quia debet intelligi secundū humanā naturā. i. præsumpt. vt lex præsumit, vt. j. de ædili. edict. l. si vēditor. refert etiā Bal. in d. consil. lix. quod cū quidā sapiens Bononiensis iuisset Romam, & summus Pontifex illi dixisset q erat suus filius: quia eū cōceperat, dū erat in studio Bononię, & q volebat eum promouere ad maximos honores, q ille respōdit nō placet deo, mater mea fuit vxor & bona dña: Papa rñdit recede cum dño, iste credit legitimus, & de pbatiōe filiationis vide eūdē Bal. cōsi. xv. in iiij. co. ij. vol. & de cōfessiōe patris, facta apud acta sup filiatione, vide eo. volu. Bald. consi. cxxxij.

c ¶ Vnum ego. Et bñ facit p. q. i quasi fuit interrogat⁹ Bono. quidā miserat quendā ad scholas, & eū faciebat īdui optimis vestib⁹, & vocabat ipsum filiū, an per hoc cōstituatur ī quasi possessione filiationis.

probari verum. breuiter gl. super. §. proxi. (quem recitare omisi) tenet quòd debet verè probari. Cōtrarium no. j. l. proxi. §. ex his. & ibi dicam.

SVMMARIVM.

1 *Conducens equum ad uecturam, an teneatur de custodia si locans misit famulum.*

Quemadmodum. Vxor & marit⁹ obseruāt senatuscōsultū, licet maritus partū nō agnosceret. h. d. ¶ Quęro qd si maritus mittit custodire simpliciter. gl. hic nō bñ declarat, & vide eā quę incipit repēte neget &c. ibi & custodes misit, nideo sufficit per tex. qui hic dixit maximè. &. §. e. l. §. permittit & innuit. s. e. ver. pœna aūt. Induco ad qōnē: 1 †Cōduxisti equū ad vecturā, & ille qui locat equū, tibi mittit famulū, an excuseris à custodia. gl. format istā quęstionē. s. vsufru. queād. ca. l. penul. Ego sum solitus dicere, quòd si do tibi famulū vt equū reducat, quòd tūc negligentia famuli nō excuset te: sed dolus suus te excusaret. vt. l. si vt certo. §. si me rogaueris. s. cōmo. sed si do famulum, vt eum custodiat: tūc distingue, vt. d. l. si vt certo. §. si à me petisses. s. commo.

LEX II.

IVlianus. Si maritus contēnit senatuscōsultū plautianū, cogit partum agnoscere, nisi verè probet non filium. Sed si mulier ipsum contemnit, maritus non cogitur partum agnoscere, nisi ille probetur filius. h. d.

SVMMARIVM.

1 *Confiteri uidetur, qui non facit protestationem, uel denunciationem contrariam.*
2 *Confessio patris facit aliqualem probationem pro filiatione.*
3 *Confessio filiationis facta extra iudicium, quam probationem faciat?*
4 *Practica probandi filiationem.*

Idem per contrarium. Si maritus contēnit senatusconsul. plautianū, cogitur partum agnoscere, nisi probet illū nō filium. h. d. ¶ 1 †Not. ex prin. huius. §. quòd non facere protestationē seu denunciationē contrariā, vel non mittere custodes, est quædam cōfessio, vt ibi cōfessio patris &c. Ex quo no. q 2 †cōfessio patris nō facit plenam, sed aliqualē probationē de filiatione. ¶ Oppo. s. de probatio. de l. fi. §. fi. glo. dicit ibi loquit in confessione matris, hic in patris. tu dic q nec ibi facit plenā probationē, sed qualemqualē sic. vt hic. ¶ Op. C. de cōfes. de. l. j. sol. ibi, in confessiōe, quę fit in iudicio, hic extra iudiciū. & vide istā glo. quę incip. magna probatio. Examinemus.[a] 3 †an confessio filiationis facta extra iudiciū præiudicet. Breuiter tu habes tenere pro veritate[b] q in cōfessione extra ius de filiatiōe, quādoq; quis cōfitet principaliter propter se: & tunc restituit eū in quasi possessione filiationis, donec probetur cōtrariū. vt hic, & l. fi. §. de pba. Qñq; extra iudicium asserit suū filiū incidēter propter aliud: & tūc indistinctè dicūt doc. q nil prēiudicat, vt. l. ex his. C. de testa. mi. melius pbat. l. epistola. in prin. §. de pac. Doctores ponūt in l. nō nudis. C. de proba. in iudicio verò faceret fidē. vt dicta. l. j. C. de confessis. Vnū ego[c] addo quòd si aliquis incidēter propter aliud appellat aliquē filiū. si quidē est talis actus qui nō cōgruit nisi filio, vt exheredatio, vel emācipatio. vt. l. quidā cū filiū. ff. de ver. obl. tunc cōstituetur in quasi possessione filiationis: & vltra doc. fateor quòd ista nuda enūciatio non præiudicat, nisi illud quod vltrà ponitur pter quod nomino filiū, cōueniat magis filio quā extraneo, & tūc cōstituit eū in quasi possessione filiationis: vt si dico bñ veniat filius meus, quē volo vt res meas tractet: vt. l. quidā. in princ. §. de probatio. dico aliud, quòd qñ quis tractat eū vt suū filiū, etiā si nulla verba interuenerūt: ponit eū in quasi possessione filiationis: nisi cōtrariū probetur: vt. l. j. §. j. j. de

& vide de ista filiatione Bal. in l. filiusfamil. §. de his qui sunt sui. Bar. Bal. & Cy. in l. non nudis. C. de pba. l. non epistolis. eo. ti. Ang. & Lud. in l. neq; matris. C. de testa. Ang. in l. vxorem. ff. de manu. testa. Imo. in c. transmisse. extra qui fil. sint legi. glo. & ibi Ang. & Io. de Imo. in l. vxorem. ff. de manu. testa. Bar. in l. j. alias. ij. C. quorum bonorum. & no. q ista opi. ij. Bart. multum facit pro opi. Gof. quæ est valde not. vt not. in c. afferte. de presum. nam in casu illi⁹. c. dicit ibi gl. q debet fili⁹ habere hæreditatem illius, in cuius erat possessione filiationis, ibi legitur, sed Gof. dicebat quòd si puer possidebat vtrāq; hæreditatē habet exceptionē contra petentes, ex quo est re⁹. optimē facit quod hic Bar. dicit, q quantū ad vnum ex cōfessiōe cōstituitur filius in quasi pos. filiatiōis, & sic quantum ad aliū vide ibi domi. Io. de imo. & tu vide de Abba. in c. pro tua. de pba. vbi dicit cōtra Bar. cōtra quem cōsuluit hic ferrarię. An. Barb.

4 d questioni: & †istud feci tibi notare,[d] ad hoc vt facias qñ vis probare filium, vt fiāt duo articuli. vn⁹ quòd talis est, vel fuit talis filius, secundus quòd ille qui dicitur pater, eum habuit, tenuit, & tractauit eum vt filium. ex hoc enim præsumeretur filius, nisi probaretur contrarium, vt dixi. s. &c.

Idem iulianus. ¶ Oppon. ad versi. si quis longo tempore. §. de his qui sunt sui vel alie. iuris. de l. filium. Solutio. Azo in summa de alendis lib. legit quòd hic non sit. §. nec versi. & sic ad præcedentia continuetur. & sic contrarium non obstat, sed concordat. Alij dicunt quòd est. §. & ob. contrarium: sed responde vt in gl. quia nascitur ei filius quò ad alimenta: & quo ad omnia, donec probetur contrarium.

SVMMARIVM.

1 *Actio præiudicialis quādo pater negat aliquem filium, ita reperitur, sicut quando quis dicit se esse filium.*
2 *Filius quando debeat habere alimenta: quando mulier contempsit senatusconsultum plautianum.*

Ex his. ¶ Nota ibi, cęterū recusare poterit filiū. signa & nescio alibi, ad quid sit dicā. j. in l. siue contra. §. quia plautia. ex 1 †quo habes q sicut reperitur actio pręiudicialis in rē, per quā pater dixit aliquē filiū suum, & filius aliquē suū patrē. vt insti. de actio. §. prēiudiciales, & de rei vendica. l. j. ita reperitur actio præiudicialis, per quam pater negat filiū suum esse: vt hic apertè dicit textus. ¶ Quęro, 2 qñ †mulier cōtemnit plautianum, & filius petit alimēta, an oporteet quòd probet se verū filiū. Et gl. dicit hic quòd sic: quam vide, quæ incipit plenè pbet &c. Contraria glo. est in versi. pœnam. s. eadem. l. & incipit summatim &c. Tu dic quòd mulier quādoq; contemnit plautianum: & tunc non debet fili⁹ habere alimenta, nisi verè probet se filium, vt hic. & s. eadem. l. §. sed si maritus. &. §. idem per contrariū. Qñq; maritus contemnit plautianum, & mulier ipsum obseruat: tūc filius debet habere alimēta, vt in gl. contraria huic: nisi probet non esse filium. Qñq; vterq; obseruauit, & tunc isto casu causa alimētorū debet summatim cognosci. & hæc est gl. quā signauī pro contraria, & tex. in. §. quemadmodū &c. s. ea. l. Quartus casus est, qñ vterq; cōtempsit plautianū: & iste casus nō est possibilis: quoniam nūciatio debet incipere à muliere, vt. s. e. l. j. §. illud notandū est. & si nunciatio debet incipere à muliere: & contempsit, imputetur sibi vt. s. eadem. l. §. idem per contrarium. quandoq; vterq; obseruauit, & tunc causa alimentorum debet summatim cognosci, vt. j. e. l. si qs à liberis. §. si vel parens.

SVMMARIVM.

1 *Sententia lata in causa filiatiōis an præiudicet alijs quā patri.*

Plane.[e] Sententia lata in causa filiationis inter patrē & filiū facit fidē quo ad oēs. h. d. ¶ Op. 1 † & videt q hæc sentētia nō præiudicet, nisi inter patrē & filium. vt in authen. quib. mod. na. effi. le. §. sed si filiū: vide gl. quæ op. & nō solū. & incipit, sic infrà vnde &c. & ibi in. §. sed si filiū. Sol. ibi loquit de illo actu qui rē de nouo in esse constituit. Cōstat enim q ante nō erat legitimus: sed per illum actū efficiebat legitim⁹: hic verò de actu qui in preteritum aliquid fuisse declarauit: vt. j. l. proxima. §. fi. facit. s. de sta. ho. l. ingenuum. In hoc quando sententia facit ius, dic plenè per doc. C. quibus res iud. non no. l. j. dixi in l. j. de except. rei iu. & per. Cy. C. in qui. cau. in integ. rest. non est necessa. l. j.

SIue contra. Casus in hac. l. i prin. continuatur cum casu præcedenti.

SVMMARIVM.

1 *Plautianum & Adrianum senatusconsultū, quod remedium inducant.*
2 *Actio descendens ex dictis senatusconsulti, dicitur præiudicialis, id est fauorabilis.*

In quo

d ¶ Notare. Adde Batto. in l. filium. §. de his qui sunt sui. & Bal. in l. neque. C. de testa.

✣POMATES. ¶ Notare. Vide Alex. cōsi. lj. incip. viso & discusso. in j. vol. Barba. consi. xxvij. in iij. colū. & sequen.

e ¶ §. planè. Circa istum. §. vide Do. in c. causam. el. ij. q fil. sint legit. & not. per Imol. plenè in l. sępe. de re iudic. per gl. & doct. in c. vlt. eo. titulo.

3 *Præiudicialis actio in rem,in quo differat à rei uendicatione.*
4 *Beneficium iſtorum ſenatuſconſultorum quando locum habeat?*
5 *Præiudicialis actio,quare dicatur præiudicialis?*
6 *Actionem duplicem quis poteſt intentare,quando eſt probabiliter incertus.*
7 *Libellus in hac actione.*
8 *Libellus incertus hoc caſu quòd admittitur,& quando incertitudo cauſatur à facto patris,& quando eſt incertitudo iuris.*
9 *Maleficium commiſſum in confinio duarum ciuitatum:quis puuire poteſt.remiſſiuè.*
10 *Actio præiudicialis,per quam quis aliquam in ſuam uxorem uendicet,uel econtra,an reperiatur?*
11 *Filius ſi naſcitur ſoluto matrimonio morte,quando mater teneatur denunciare?*
12 *Filius natus etiam conſtante matrimonio,quòd poſsit intentare actionem præiudicialem in rem.*
13 *Actionem præiudicialem in rem poteſt quis intentare in qualibet actione,quæ datur pro iuribus incorporalibus.*
14 *Caſus in quo inſtantia cœpta non tranſit ad hæredes.*
15 *Accuſator ſi pendente inquiſitione ſuperueniat,an ſileat inquiſitio,remiſſiuè.*
16 *Iudex procedere poteſt contra accuſatum de falſo, mortuo accuſatore.*
17 *Actio præiudicialis,quòd competat etiam non contingentibus ſe per patriam poteſtatem.Et ſic fratri uel alteri coniuncto.*

Quia Plautianum. Iſte.§.eſt ſolennis,ſubtilis,& ſingularis.Si partus naſcitur conſtante matrimonio,& eo ſoluto morte viri,auo ſuperſtite,vel ſi de hoc dubitetur an ſit vxor:præiudicialis in rem redditur,& non habet locum cum extraneus ſupereſt,& in petitione hæreditatis incidenter examinabitur de filiatione,quia ad carboñ. deuenitur:& hæc inſtantia incœpta cum patre, ad hæredem non tranſit.hoc dicit.Habet ſeptem reſponſa:& ideo ſummatio non eſt multum congrua.ponam primò caſum in terminis:& poſteà reaſſummam declarando.In primo reſponſo iuriſcõſultus vnum præſupponit.ſ.quòd ſenatuſconſultum Plautianum,de quo dixi in principio tituli,vſque huc,habet locum in partu qui poſt diuortium naſcitur. deinde dicit quòd aliud ſenatuſconſultum eſt factum tempore Adriani, quod pertinet ad partus qui naſcuntur conſtante matrimonio.¶ Oppo.ad primũ.ſuprà eodem.de.l.j.§.eleganter.Solu.gloſſ.quòd hoc eſt verum,ſi naſcitur poſt diuortium,& poſt.xxx.dies.q.d.ſecus ſi infra.xxx.dies,vt in contrario.tu dic quòd quantum ad pœnam inferendam mulieri contemnenti Plautianum,non habet locum in partu qui editur poſt.xxx.dies,vt in contrario.ſed quantùm ad agnitionem fiendam per patrem habet locum.vt patet in.d.§.eleganter.Ad ſecundum quod hîc dicitur,quòd per aliud ſenatuſcon.agitur de partu agnoſcendo, quæritur qua actione.Gloſſ. dicit quòd actione in rem præiudiciali,qua ſe vendicabat in filium,vel nepotem,vel econuerſo,vt inſtit.de, act.§.præiudiciales.Iſtam lect.ponit Roſ. in titu.de actionibus præiudicialibus:quam poſuit in materia prætoriarũ. & titul.de act.præiud.in rem,quam poſuit in materia ciuilium actionum. Contra hoc videtur quòd illa actio præiudicialis eſt prætoria:ſed hîc dicitur quòd agitur ex ſenatuſconſulto:ergo iſta actio eſt ciuilis,nec ei erat neceſſe quòd de hoc fieret nouum ſenatuſconſultum.quod iuriſconſultus hîc videtur velle.& ideò reperio quòd Roſ.legit iſtum.§.aliter in duobus titulis,quos ipſe ponit in tractatu ſenatuſconſultorum.poſuit enim vnum titu.de ſenatuſcon. Plau.alium de ſenatuſconſul.Adriano.ideſt facto tem-
1 pore Adriani,de quo loquitᷣ hîc.& magis hoc placet. ¶ Vnde pro† declaratione materiæ clariùs quàm ponit Roſ.eſt aduertendum quòd ex ſenatuſconſulto Plautiano proditum eſt remedium filio,& etiam patri.ſi em̃ mulier obſeruauit Plautianum,& vir comtempſit,partus editus proponit actionem,id eſt condictionem ex dicto ſenatuſconſulto,per quam petit patrem cogi,vt eum agnoſcat in filium quo ad omnia,donec pater ordinariè agat,& probet verè ipſum non eſſe filium,vt ſuprà eodem.l.j.§. pœna autẽ mari.&.§.iulianus.Si verò mulier contẽpſit Plantianum,& vir obſeruauit:tunc oritur viro condictio ex illo ſenatuſconſulto,per quam petit pronunciari ipſum non eſſe cogendum ad agnoſcendum in filium illum,donec ordinariè agat,& probet verè ſe filium,vt.d.l.j.§. pœna.&.§. idem per contrarium.ſuprà eodem.poſteà quia illud ſenatuſconſul.non loquebatur niſi de partu qui naſcitur poſt diuortium,factum eſt ſenatuſconſultum Adrianum,quo cauetur quòd filius natus conſtante matrimonio,ex hoc ſolo quòd natus eſt conſtante matrimonio,petat in filium ſe agnoſci,donec pater ordinariè agat verè,& probet eum verè non eſſe filiũ. & omnes iſtæ actiones quæ deſcendunt ex dictis ſenatuſconſul. poſſunt vocari præiudiciales.de partu agnoſcendo.vt hîc dicitur in text.non quòd ſit illa de qua loquitur.§.præiudiciales inſtit.de act.quia illa facit plenum
2 præiudicium,vt ſuprà proxi.Et ſi tu dicis† quare iſta actio vocatur præiudicialis,cum præiudicium non faciat,exponit Roſ.pręiudicialis,id eſt fauorabilis:quia ex modica præſumptione inducitur præſumptio pro filio donec verè probetur contrarium.quæ expoſitio probatur ſuprà eodem. per.§.iulianus.ibi, grande præiudicium affert pro filio,hoc eſt magnum fauorem*& magnam probationem,non tamen plenam,inquit ibi gloſſ.in d.§.iulianus.*ideò dicamus hîc præiudicialis,id eſt fauorabilis filio.Et circa iſta ſenatuſconſulta ſunt factæ ſuppletiones iuriſconſul. omnibus reſponſis quæ ſequuntur.¶ His viſis,tenendo opinio. gloſſ.quæ intelligit quòd agatur præiudiciali in rem,de qua loquitur dictus.§.præiudiciales.
3 Quæro† in quo differt hęc pręiudicialis in rem,à rei vendicatione,de qua loquitur ſuprà de rei vend.l.j.§.per hanc.Reſpondeo,quia rei vendicatio competit tantum aſcendentibus,qui vendicant alios in ſua poteſtate.Iſta præiudicialis verò competit aſcendentibus,& deſcendentibus inuicem. Secundò illa rei vendicatio datur tertio poſſidenti filium.Iſta præiudicialis etiam competit,ſi à nemine poſſidetur.Tertiò quia illa rei vendicatio eſt ciuilis.Iſta præiudicialis eſt prætoria,vt dicto.§.præiudiciales inſti.de actio.Quartò quia in illa rei vendicatione agitur principaliter de iure patrię poteſtatis.in hac præiudiciali agitur principaliter de iure filiationis. ita ſentit.gloſſ.in dicto.§.præiudiciales.& omnes doctor.antiqui & moderni.Et ex hoc patet quòd hîc.§.non loquitur de actione præiudiciali prætoria,de qua loquitur.§.præiudiciales.quia prętor dat actionem filijs qui non ſunt in poteſtate,ſicut eis qui ſunt in poteſtate,& ſolam filiationem naturalem conſiderat.ſed hîc vt patet ex fin.§.non datur eis qui non ſunt recaſuri in poteſtatem.de alia ergo præiudiciali loquitur. ¶ Sed contra
4 hoc oppoñ.quia ad hoc† vt quis agnoſcatur vt filius quo ad alimenta,& cætera onera,donec verè probetur non filius,competit officium iudicis, vt.l.ſi quis à liberis.in principio.& per totam.l.infrà eodem.ergo non eſt neceſſaria prouiſio iſtorum ſenatuſconſultorum.Reſpondeo quòd quandoque eſt contentio de filiatione,& alimentis tantùm:& tunc habent locum remedia ſenatuſconſul. Quandoque eſt contentio de alimentis tantùm,& non de filiatione:& tunc habet locum officium iudicis:& ita intelligitᷣ dicta.l.ſi quis à liberis.Sed ſi eſſet cõtentio de alimentis & filiatione, ceſſaret prouiſio ſenatuſconſul.quia fortè natus non reincidit in poteſtatem:tunc agnoſceretur ſummatim in illo officio iudicis,quo illa alimenta petuntur:vt dicta.l.ſi quis à liberis.§.idem reſcripſit.Idem ſi alimenta peterentur à matre,quam conſtat filios non habere in poteſtate,*vulg.§.fœminæ.inſtitu.de adopt.*Item retenta opin.gloſſę,quęro† quare illa actio
5 in rem dicitur pręiudicialis.Dicit gloſſa: quia alijs quęſtionibus pręiudicat,vt.l.ordinata.infrà de libe.cauſa.quod modicum eſt dicere.Dico ergo quod præiudicialis, dicitur multis reſpectibus.quandoque reſpectu contingentiæ: quia vna cauſa ſic ſe habet ad aliam,quòd abſolutoria lata in vna,parit exceptionem rei iudicatę in alia,vt.l.fundi.& l.fundum.infrà de exceptionibus.&.l.prima.C.qui accuſare non poſſunt.quandoque dicitur pręiudicialis,reſpectu authoritatis,& pręeminentię,licet ſe inuicem non contingant ratione pleni pręiudicij,vt petitio hęreditatis,vt.l.ſi quis libertatem.ſuprà de petitio.hæredi.&.l.fina.C.de peti.heredi.quandoque dicitur pręiudicialis,reſpectu maioritatis,licèt ſe inuicem nullo modo contingant,vt quando ciuilis & criminalis ex diuerſis factis,vt nota.in.l.fina.C. de ordi.iudi.quod dixi vobis ſuprà titul.j.in.l.rerum amotarũ actio ob adulterij.ſecundùm vnam lect.&.l.per minorem ſuprà de iudi.quandoque dicitur præiudicialis:quia in ea vertitur res magni præiudicij,vt cauſa ſtatus.ita loquitur.dictus.§.præiudiciales.ſecundùm Pet.quandoque dicitur præiudicialis,id eſt fauorabilis.& ita loquitur hîc,ſecundùm intellectum Roſ.quem ſuprà poſui.Venio ad ſecundum reſponſum quod gloſſ.intelligit quòd actione præiudiciali agatur in rem,vt ſuprà. tu dic quòd agitur actione præiudiciali,ex ſenatuſconſul.extenſo per iuriſconſultum, per quem filius qui naſcitur mortuo patre,viuo auo petit ſe agnoſci in filium quo ad omnia,donec auus ordinariè agat,& ipſum non eſſe filium oſtendat.& hoc quod dicitur in text.vt ſi ex filio eius ſuſceptus probetur:intelligo quòd probetur eoipſo quòd mulier ſtetit in matrimonio cum defuncto marito:& partus eſt natus infra tempus à quo poſſibile eſt filium ſuũ naſci,vt.l.filium.de his qui ſunt ſui vel alieni iuris.hoc autem non habet locum in nepote nato ex filia.cum non incidat in poteſtatem aui,vt gloſ. dicit.¶ Venio ad tertium reſponſum,vbi dicitur quòd ſi eſt dubium quo tempore eſt natus,agitur ex ſenatuſconſul.¶ Quæro ex quo ſenatuſconſulto agatur.gloſſ.finaliter concludit propter dubium ex vtroque.¶ No-
6 ta ergo quòd† quando quis probabiliter eſt incertus,poteſt intentare duplicem actionem,vt.l.prima.§.quia autem.infrà quorum legato.ſed certè ibi loquitur quando incertitudo cauſatur ex parte conuenti.quæ ratio hîc ceſſat:& ſic videtur quòd deberet cogi eligere ex quo ſenatuſconſul.velit agere,vt.l.quod in hæredem.§.eligere.de tribut.ergo reſponde vt ſtatim dicam.¶ Quęro ad quid agatur ex ſenatuſconſulto.& ſecundùm glo. agitur actione pręiudiciali in rem,vt in.§.pręiudiciales.Certè tunc malè diceret tex.ex ſenatuſconſulto,imò ageretur tũc ex ędicto prętoris.¶ Itẽ cum cauſa ſit pleni pręiudicij,deberet reus reddi certus in libello,vt.l.j.in principio.ſuprà de eden.dic ergo quòd agitur ex ſenatuſconſult.extenſo
7 per iuriſconſultum ad hunc caſum dubitabilem.¶ Petet† ergo filius ſic.dico me natum ex tali viro,& ex tali domina.& dubitatᷣ vtrũ conſtante matrimonio,vel eo ſoluto,& in quocunq; tẽpore natus fuerim,deberẽ agnoſci vt filius per ſenatuſconſultum:ideò peto vt in filiũ me agnoſcas quo ad omnia,vſquequò ordinariè agas,& me nõ eſſe filiũ verè conuincas.erit ergo hîc ſpecialis fauor filij.Et quia res eſt modici pręiudicij vt admittatur libellus ſic incertus:ſed quando incertitudo cauſaretur ex facto conuenti, tunc etiam libellus incertus admitteretur in re magni pręiudicij,qui concluderet in diuerſis actionibus,vt in dicta.l.prima.§.quia autem.j. quorũ legat.Idem ſi incertitudo nõ eſſet in facto,ſed in iure,propter opinionẽ doctorũ vel iuriſcõſultorũ,vt.l.gallus.§.ſi ei⁹.j.de liberis & poſthumis.in fine.

¶ Vltimò[a] Dy. † inducit istum ver. in argumentũ,
9 ad quæstionem de maleficio cõmisso in cõfinibus,
ita ꝙ nõ cõstat in cuius territorio* fuerit cõmissum*
de qua dixi ĩ.l.iurisperitos.§.cũ oriũdus.j.de excu.
tu. Venio ad quartũ rñsum. dicit̃ hîc ꝙ si est cõten-
tio an vxor fuerit, agit̃ preiudiciali. hoc intelligitur
duobus modis. Primò vt sit quędã actio ꝑiudicialis,
qua vxor vendicat aliquẽ in suũ virũ, vel ecõuerso.
quod gl. nrẽ nõ placet. Spe. ita tenet in ti. q filij sint
legi. & allegat hũc.§.secũdũ istã lec. qđ an sit verũ
in se, statim dicã. tñ ad ꝑsens nõ placet: sed dico hîc
ꝙ loquitur de quadã actione ꝑiudiciali ex senatus-
consulto extẽso ꝑ iuriscõsultũ ad istũ casum, ĩ quo
filius dicit sic: dico ꝙ ego sum natus ex tali viro &
ex tali vxore constante mrĩmonio: vel eo soluto. &
ꝙ de hoc est quęstio an illa fuit vxor, quod mihi ꝑ-
iudicare nõ debet: quare peto vt me agnascas in fi-
liũ quo ad oĩa. donec cã matrimonij principaliter
agat̃, & verũ matrimonium non esse doceat̃. ¶ Re-
10 uoco † ergo in dubiũ,[b] an reperiatur preiudicialis ꝑ
b quã quis vendicet aliquam in vxorẽ, vel vxor ven-
dicet aliquẽ in virũ. ¶ Videt̃ ꝙ sic: qa habemus in-
terdictũ de vxore exhibenda, vt. C. de li. exhi. l. fin.
sed ibi loquit̃, qñ ab aliquo detinet̃. sed si ipsa face-
ret cõtrouersiã, & diceret se nõ esse vxorẽ: tunc non
habemus expressum in iure nostro, nisi per idẽtita-
tẽ rõnis. de iure verò canonico est expressum in. tit.
de cõuer. coniu. per totũ. & in Spec. de spõ.§.sequit̃.
Quęro quot sunt casus in quibus agat̃ preiudicia-
li. gl. hîc enumerat aliquos. s. eos q pertinent ad istũ
ti. secũdũ intellectũ suũ: licèt aliter intellexerim, vt
11 dixi. ¶ Quęro † qñ fili⁹ nascit̃ sol. matri. morte, vtrũ
vxor teneat̃ denũciare socero, sicut qñ solutũ est di
nortio. gl. hîc in fine dicit ꝙ nõ. qđ no. Ia. de are. &
dicit ꝙ qñ nascit̃ post mortẽ prĩs viuo auo, ꝙ est lo
cus denũciationi, ꝑpter eandẽ rõnẽ, qđ dic vt dicã
12 j. ti. proxi. l. j.§. de ĩspiciendo. ¶ Ex † predictis patet
ꝙ si filius nascitur cõstante mrĩmonio, & sic est in
possessione filiationis: tñ potest intentare actionem
preiudicialẽ in rẽ, tenendo lec. glo. quod puto verũ.
13 Idẽ est dicendũ in † qualibet actione q̃ cõpetit ꝑ iu-
ribus incorporalibus, & quæ competit vt det̃ posses
sori, vt. l. & si forte.§. sciendum. si ser. vend. & l. vti
frui.§. fi. si vsusfru. pe. ¶ Venio ad quintum respon
sum. s. ad vers. illud tenẽdũ. quẽ intellige in filio ma-
iore & etiã in filio minori. si non vult vti beneficio
Plautiani. aliâs posset impetrare carboñ. & nõ agit̃
petitione hereditatis, vt. j. proxi. respõso. an autem
posset agere hoc casu actione preiudiciali in rẽ, dixi
s. proxi. ver. venio ad ver. adeò. ¶ No. casum specia
14 lem in † quo instãtia iudicij nõ trãsmittit̃ ad hære-
des. cõtra. l. si cũ hominẽ. j. de fideiusso. ratio est: quia
mortuo illo, & eo defuncto expirat actio, q̃ iã inten-
tata erat. facit. l. j. C. si pẽ. ap. mors interue. ¶ Et hîc
15 Dy. inducit ad quęstionẽ, pone. † ꝙ incepta inquisi
tione superuenit accusator: an sileat inquisitio? Et
hîc vr̃ argu. ꝙ sic. de hoc tangit̃ in. l. pe. j. de suspe. tu
to. & ad idẽ ipse in. l. si marit⁹. j. de adul. Dy. hoc po-
nit in. c. actus legitimi. extrà de reg. iu. li. vj. Cy. in. l.
ea quidẽ. C. de accu. & ibi dixi plenè in dicta. l. si ma
16 ritus. j. de adul. in princip. ¶ Itẽ inducit in argu. † ad
quęstionẽ. Accusauit aliquis testẽ de falso. accusator
est mortuus. an iudex posset ꝓcedere sicut poterat
ab initio? Certè sic. Et Dyn. nou allegat. l. defuncto.
secũdũ vnã lec. vbi est casus. j. de publ. iud. & in. c. j.
& ij. extrà de collu. dete. ¶ Venio ad vltimũ respõ-
17 sum. & no. illud † ꝙ preiudicialis in rẽ nõ habet locũ,
nisi inter eos qui se inuicẽ cõtingunt ꝑ patriã pote-
statem: & est valde notabile tenẽdo lec. gl. secũdùm
hoc ego nõ possum petere me ꝓnunciari esse tuum
fratrẽ vel tuũ patruũ, & similia. Innocen. verò extrà
de or. cog. c. cũ dilectus. aliâs. c. tuã. dicit ꝙ principa-
liter & incidẽter possum petere me pronũciari tibi
esse cõiunctũ. idẽ in Specu. q filij sint legi. circa prin
cip. Ioã. de blanosco in. d.§. preiudiciales. inst. de act.
Cyn. format hoc in. l. nõ nudis. C. de proba. vbi dici
tur in gl. quòd est dare iudiciũ quasi possessoriũ fra-
ternitatis: ergo eadẽ ratione petitoriũ. ¶ Ad istũ.§.
nõ rñdet. Respon. tenendo opinionẽ quã dixi, nihil
ad propositũ facit: qa loquit̃ hîc de alia præiudicia-
li. s. fauorabili quæ non facit ad præiudicium: & hęc
vera: sed tenendo opinionem glo. dicas quod nõ po
test agi præiudiciali ex intentione senatusconsulti,
sed aliâs sic. pro hac optime facit. infrà de vend. in
poss. mit. l. vbicunq;. & ibi examinabo.

SVMMARIVM.

1 *Partum præfocans qualiter puniatur.*

LEX IIII.

NEcare. Hîc iurisconsultus ponit causam, quare introductũ est remediũ sequẽtis. l. scilicet de alẽdis liberis: qa ille q negat alimẽta, videt̃ ne-
1 care. Quęro † qualiter puniatur ille qui partũ præfo-
cat, gl. dicit ꝙ. l. cornelia tã in primo casu, q̃ in sequẽ
tibus. Docto. dicũt ꝙ in primo casu scilicet qñ præ-
focat, punit̃. l. cornelia. sed qñ denegat alimẽta, puni
tur pœna extraordinaria, vt. l. j.§. pœna. s. eo. Itẽ qñ
abiecit, vt qñ exponit infantem ad hospitale, vt. l. ij.
C. de infant. expo. sed etiã qñ dolo exponeret in ali-
quo loco, vt moreretur, teneretur. l. cornelia. de sica.
vt. l. j.§. diuus. j. ad. l. cor. de sica.

SVMMARIVM.

1 *Alimenta petuntur officio iudicis.*

LEX V.

c SI quis a liberis.[c] Continuatio patet ex his quę dixi. s. ĩ. l. j. & s. l. proxi.§. qa Plautianũ. & hoc intendit. Alimẽta liberis â parentibus vel à liberis decernuntur officio iudicis cognoscentis an sit filius vel pater: & an de facultatibus cõuenti possit ali, & an sibi petens sufficiat ꝓpter res & operas suas: vel an sic subsit cã propter quã possint legitimè denegari. h. d. vsq; ad.§. solent.
1 ¶ No. † ꝙ iudicis officio alimẽta petunt̃. ¶ Opp. ꝙ
nõ subsit obligatio, nisi naturalis, vt. l. j. in fine. s. de
iusti. & iur. ergo nõ dat̃ actio. Solu. verũ est quòd nõ
datur actio, sed offiñ iudicis, vt. l. si quis per collusio
nẽ.§. j. s. de ac. emp. & ꝙ non præsupponit aliquam
obligationem ciuilem, vt. l. si res. in fin. de leg. j.

SVMMARIVM.

1 *Bannitum patrem an filius alere teneatur.*

d Sed vtrum.[d] Opp. si nõ est in potestate, nõ habet locũ hoc reme-
diũ, vt. l. siue contra.§. quia Plautianũ. s. eo. Solu. hîc
e de alio remedio loquit̃. ¶ Quęro[e] si pater † est exbã
1 nitus, an filius cogatur eum alere. Respondeo ꝙ sic.
tex. est in aut. de incest. nup.§. si verò contigerit. cũ
sua glo. col. ij. & l. mutus.§. manente. s. de iure do.

SVMMARIVM.

1 *Officium iudicis circa alimenta, descendit ex charitate sanguinis, & ex æquitate.*
2 *Pater etiam spurium tenetur alere, de iure canonico.*
3 *Filiam bastardam pater dotare tenetur.*
4 *Officium iudicis competens filio, quando possit implorari ab alio quàm à filio?*
5 *Frater tenetur alere fratrem, etiam naturalem.*

1 Vtrum. Not. ꝙ † hîc officium iudicis descẽdit ex charitate sanguinis, & ex
æquitate, non ex iure patrię potestatis: & sic aliud
est q̃ in senatusconsulto, vt dixi in. l. siue contra.§.
2 quia Plautianũ. s. eo. ¶ Quęro † vtrũ[f] pater cogatur
f filiam iniustã alere. Glo. dicit quòd si est nata ex dã
nato coitu, non tenetur eam alere. secus si ex concu
bina. Certè hoc est verũ de iure ciuili: sed de iure ca-
nonico cogit̃ quis alere etiã spuriũ, vt in. c. cũ habe-
ret. extrà de eo qui du. in ma. quam pol. per adult.
3 ¶ Quęro † an quis cogatur dotare filiã bastardã. Ca
sus est in. l. vxorem.§. pater naturalis. infrà de leg. iij.
4 ¶ Quęro † an istud[g] officium iudicis possit implora
g ri ab alio q̃ à filio. Rñ. ꝙ sic: qa consanguinei & alij
admittunt̃ ad petendum alimenta ꝑ filia, vt. l. qui
5 filium. infrà vbi pu. educ. de. ¶ † Quæro an frater[h]
h teneat̃ alere fratrẽ. Glo. arguit prò & contrà, & vr̃ in
i clinare ꝙ tenet̃, per. l. qui[i] filium. ff. vbi pu. educ. de.
sed certè ibi loquit̃ ĩ sorore quę est vitè obsequioris.
& sic non est eadem ratio, vt. l. cum hi.§. in persona.
k s. de transact. Veritas est quòd cogitur alere fratrẽ[k]
naturalem: ergo multò fortius legitimum, vt. C. de
natura. lib.

a ¶ Vltimò Dy. Vide de Bartol. in. l. ij. C. vbi de crimine agi opor.

POMATES.

b ¶ In dubiũ. Adde an maritus possit vẽdicare vxorẽ, vel ecõtrà per Rapha. cuma. consi. x.

c ¶ Si quis à liberis. ad hanc. l. vide Bar. in. l. quidam cum filium. de verb. obli.

d ¶ ¶ Sed vtrũ. An filius cogatur. adde qđ no. Bart. in. l. si cõstãte. in. v. q. prie q. principalis. solu. ma. cõtrariũ seqt̃ & tenet Bal. in tit. de pa. cõstã. in prin. ꝑ tex. ibi in ver. spondeant. nec allegat Bart. aliqd. & idẽ tenet Bal. in. l. si qs de ĩcest. nup. & vide q̃ no. Bal. in aut̃. bona dãnatorũ. C. de bo. dã. & idẽ Bal. ĩ. d. ti. de pa. cõstantie. loqt̃ primò ĩ casu spãli de non nume. pe. Itẽ nisi esset cõtra patriã. p. l. minimè. ĩfrà de reli. & sump. fune. iũcta. l. neratius. eo. titu.

POMATES.

d ¶ Sed vtrum. Et vide Bal. in aut̃. incestas nuptias. C. de incest. nup. & ĩ aut̃. bona dãnatorũ. C. de bo. dã. qd de marito bãnito, ponit Bal. in. l. vbi adhuc. C. de iu. do.

POMATES.

e ¶ Quæro. Vide cepo. cõsil. v. col. iiij. ad fi. Barba. consil. xlj. colũ. xx. j. volu.

e ¶ Quæro vtrũ. Et vide Io. an. ĩ. c. quintauallis. de iureiur. vbi dicit, ex quib⁹ causis prĩ pt filiũ exhæredare, ex eisdẽ põt denegare sibi alimẽta. vide no. dictũ Spe. ĩ tit. q fil. sint legi. ver. qd si filia. & in versi. seq. vbi dicit ꝙ si filia vult pœnitere de pacto, quę luxuriæ erat dedita: pater tenet̃ eam alere. arg. l. dist. c. ferrũ. & per consequens tenet̃ eam dotare, secundùm moderniores in. d. c. quintauallis. quia fauor alimentorũ & dotis æquiparantur. l. j. sol. matrimo. Andrę. Barba.

f ¶ Quæro vtrûm. Et no. Spe. ĩ ti. q fil. sint legit.§. j. & vide q̃ habent̃ ĩ aut̃. licet. C. de natu. li.

POMATES.

f ¶ Vtrũ. Vide doc. in. c. cũ haberet. de eo q dux. in matri. quam polluit per adulreriũ. & Areti. de iure natura. gen. & ciui. in princi. in vij. col. Ro. cõsilio xliij. ad finem.

POMATES.

g ¶ An istud. vide in materia per Prepo. in. c. nõ satis. lxxxvj. dist. & in. c. ius naturale. in. ij. colũ. j. distin.

POMATES.

h ¶ An frater. Vide aliquid per Pañ. cõsil. xij. in pe. colum. vij. dubio. j. volu.

i ¶ L. qui. Facit text. ibi nota. in. l. q̃uis. solu. matri.

k ¶ Alere fratrẽ. Ad de glo. & Bart. in. l. j. C. de alend. lib. & Bal. ĩ. l. j.§. ius naturale. de iust. & iur. & ibi quid in vxore, & quid in eo filio qui dilapidauit bona. adde quod idẽ de fratre tenuit Bald. consilio. cccxcvij. ij. li. vbi propter hoc consuluit cũ quidã pater alterũ filiũ hæredẽ instituisset, cum hoc quòd nihil daret fratri alteri. & sic filio testatoris sub pœna priuationis hereditatis ad euitandã pœnã, cõsuluit quod adeat iudex. q cogat fratrẽ ad prẽstãdũ sibi alimenta ex persona sua. & hoc mõ iudex ꝑ alimẽtis poterit sibi facere assignare vnã pos. non obstãte ꝓhi. testatoris. & qd de eo q dilapidiauit bona qđ Pau. de ca. ĩ. l. si cũ dotẽ. in.§. j. s. sol. mat. dicit Bald. tenere ꝙ pater omnino teneatur ad alimenta, in aut̃. si captiui. s. de episc. & cle. & dicit Old. ita tenere per. l. libertus q oparum. j. de ope. liber. qđ limitat Bal. ĩ aut̃. cõtra rogat⁹. C. ad trebel. nisi fili⁹ dolo vel lata culpa ptẽ suã

dissipauerit:qa tunc etiam alimenta perdit.secus si leui culpa.alle.l.etiam.s.de solu.& hoc tenet Spec.in titu.qui fil.sint legi.ver.sed pone.

a ¶ Sed si filius aliunde posset.Quid autem in filio habente aduentitia.vide.l.fin.§.finaũt.& ibi Bal.C.de bo.quę lib.vide Bart.& Bal.in.l.libertis.§.j.de ali.& ciba.lega.& quid de muliere nupta,an debeat habere alimenta natura.lib.authẽ.licet.&.s.sol.matrimo.l.quamuis.de hoc per Cyn.C.de alen.lib.l.j.

à patre vel ab hęredibus patris: nam dicit statutum Bononiense quòd antequam mulieribꝰ dos fuerit cõstituta, debeãt eis dari alimẽta decentia,de bonis hæreditatis illiꝰ de qua dos constitui debuerit. & vltrà,dicit statutum quòd ista alimenta debeant præstari arbitrio coniunctorum,dico quòd istud etiam erat de iure cõmuni.vt no. Bal.in.l.qui filium post Nic.de neap.ff.vbi pupil.educa.debe.ꝑ illum text.& in.l.non sine.C.dè bo.quę lib.tñ licet alimenta qñq; debeantur iure sanguinis: & naturæ, prout sunt alimenta quæ debentur à patre ipsi filię,& successiuè ab hęredibus patris eum repræsentantibus, iuxta.§.item rescriptum.in hac ea.l.ij.eo.tñ non dñt præstari illi qui iam aliunde alimentatus est,nisi quãdo pro se alimentando se obligauit alteri.vt quia pecuniã mutuo accepit pro alimentis.ita declarat Barto.in.l.libertis quos.§.manumissis.infrà de alimẽ.& ciba.lega.& qa de iur.ex dispositione.l.alimẽta nõ cõstituunt̃ illi qui habet aliũde vnde sibi prouideat de alimentis, vt.j.eodem.l.alimenta.d.l.qui filiũ.ff.vbi pu.edu.deb.cũ ibi no.& ideò filia postquàm erit nupta,& in obsequio viri cũ viro:etiã si nulla dos promissa erat,quia poterat sibi ꝓuidere de alimẽtis ex ꝑsona viri:quia maritus tenetur eã alere,satis tunc iuri consonum videtur ꝙ statuentes noluerint prouidere mulieri de talibus alimentis,postquàm nupta erat viro:& si ipsa volebat,poterat dotem suã exigere ex forma statuti.& secundũ hoc istud statutũ erit in hac parte alimẽtorũ conforme iuri cõi:ideò talis interpretatio videtur amplectenda.l.ij.C.de noxa.actio.c.cũ dilecti.de consue.nec maritus vr̃ posse petere alimenta:quia si nõ cõstat sibi promissam fuisse aliquã dotẽ,& non apparet quòd mulier fuerit infirma:tunc alimẽta præstita à marito vxori quę fuit & est in seruitio viri,nõ possunt peti per maritum,vt firmat Innocen.in c.per vestras.de do.inter vir.quasi videatur fuisse contentus maritus persona ipsius mulieris pro dote,ex quo ab initio non conuenit de dote,secũdũ Innocẽ.vbi.s.alle.quod habetur in aut.qui mo.na.effi.leg.§.pe.ver.qd enim agat.& Cyn.& Bal.in.l.pro oneribus.C.de iur.do.& Cyn.& aliꝫ in.l.quòd in vxorem.C.de nego.gest.hoc expressè voluit ibi Paul.de ca.s.qdꝰ quando marito nulla fuit dos promissa,& alimentauit vxorem sanam existentem,seu quę esse poterat in obsequio viri,nulla possit petere alimenta.Et ad materiam Bartol.hìc vide not.per Bartol.in.l.de alimentis.C.de trãsac.& Bar.in.l.j.C.de mẽdi.val.li.xj.& gl.& Bar.in.l.si quis argentum.§.sed & si quis.C.de do.& spe.in titu.qui fil.sint legi.ver.quid si is qui petit.Adde tu ad primã partem,quid si testator legat mille suæ filiæ,& vult ꝙ ponat̃ in loco tuto vsq; quo ipsa ꝑuenerit ad nubilẽ ætatẽ,& qdꝰ de vsufructibus alat̃,& hęres hoc nõ fecerit:an ista puella tp̃e nubilis ętatis poterit petere illud quod plus percepisset vltra alimenta,si mille fuissent deposita,nõ obstante ꝙ alimenta habuerit ab hærede.vide Paul.de cast.consilio.ccxxxvj.Ad secundam partem apostillæ,dic ꝙ etiam si marito sit dos promissa,dummodo mulier sit in seruitio viri,vel per ipsum steterit ꝙ non sit,qdꝰ tamen non potest petere alimenta ab ipsa.ita consuluit Panor.consilio.lxxxv.vbi consuluit rescindendam quãdam transactio.factam inter virum & vxorem.eò quia vir partem dotis quam habuerat volebat compensare cum alimentis factis vxori,quę erat ĩ eius seruitio,& Romanus consi.cccccxvij.vbi similiter dicit quandã liberationem factam marito, per vxorem de dote occasione alimentorum præstitorũ fuisse erroneam.

b ¶ Potest exercere.Ille qui potest se alere ex operibus suis,non debet ali.fallit si aliter deberentur per not.per Bald.in.l.de alimentis.C.de transact.

c ¶ Si vel parens.summariè &c.Ad hanc summariam cognitionem,vide quæ not.Bart.latè in.l.j.§.fin.de præto.stipu.

d ¶ Si quis ex his nõ valeret.Vide qualiter in causis summariis,in quibus speratur sententia,debet dari libellus,& lis contestari.& quę probatio fieri debeat,vide hìc.& vtrum sententia lata in causa summaria sit diffinitiua vel interlocutoria,Gul.& Pet.de ancha.post eum in cle.j.de iure patronatus,dicunt quòd causa alimentorum est summaria:& quòd non requiritur libellus,nec alia iuris solennitas,cum expediatur officio iudicis,per hanc.l.&.l.j.&.l.si iudex.suprà de his q sunt sui vel alie.iu.& quod not.in rubri.de interroga.actio.& adde Bartolum in l.j.§.fina.de præto.stipu.

e ✤ POMATES. ¶ Quæro.Vide Feli.in.c.veniens.el.ij.colum.iiij.& seq.de test.& in.c.cum super.colum.vij.de re iudi.

f ✤ POMATES. ¶ Iudex.Vide Iaso.in.l.ius autẽ ciuile.in.j.col.in prin.ff.de iusti.& iur.& quid per hoc dicat Franc.crem.sing.xix.vide Prepositum in.c.ius generale.in.ij.colum.j.distin.

g ¶ Alimenta denegari.Adde Ioan.an.in.c.quintauallis.de iureiurã.& idẽ dicit Bald.in.l.fina.C.de dot.promis.in dote.s.quòd poterit ex eisdem causis filia dote priuari,arguẽdo de dote ad alimenta.& hìc,adde Bar.post gl.in.l.fin.C.de alen.libe.& quando procedit arg.de alimentis ad legitimam,dicam in.l.fin.j.de his qui.vt ind.& no.Bald.hìc.adde gloss.no.in.l.iniquũ.C.qui accusa.non poss.quæ dicit quòd alimenta pietatis causa præstita repetuntur,si alimentarius accusat alimentatorem.

✤ *SUMMARIUM.* ✤

1 *Alimẽta petere nõ potest qui ex suis operis potest se alere.*

Sed si filius.

Hìc ponitur de alia causæ cognitione.s.an ille q petit sibi dari alimenta,posset sibi sufficere,& sic an filiꝰ aliunde possetᵃ habere q̃; à patre. ¶ Not.ꝙ qui põt 1 †se alere ex operis suis,non potest petere alimẽta,ꝑ istud offm̃ iudicis.qdꝰ est verũ.pro hoc facit text.in aut̃.de quęstio.in fine coll.vj.C.de mẽdi.val.l.j.lib.xj.& hoc intellige,si honestè põt exercereᵇ illã artẽ.aliàs secꝰ,vt.l.nepos ꝓculo.j.de ver.sig.secũdũ Pet.

✤ *SUMMARIUM.* ✤

1 *Sententia in causa alimentorum an sit interlocutoria uel diffinitiua: & an donec causa pendet filius ali debeat?*

Si vel parens.

In causa alimentorum procedit̃ summarièᶜ & sententia lata non facit præiudicium in causa filiationis ordinariæ exercenda.h.d. ¶ Oppo.ꝙ causa filiationis agatur per senatusconsultum,vt.l.siue cõtra.§.quia Plautianũ.s.eo.Sol.hoc intellige in casibus in quibus senatusconsulta deficiunt:qa fortè filius nõ est in potestate:quod apparet in hoc.§.qñ filius denegat aliquem suũ patrẽ,quo casu senatuscõsulta non prouiderũt.vel dic ꝙ remediũ istius officij iudicis,& remedia senatusconsultorum possunt concurrere.& in electione eius est qui dicit se filiũ,quod intentet. ¶ Quæro 1 †an sententia quæ datur hìc super causa alimentorum,sit diffinitiua vel interlocutoria.glo.hìc dicit ꝙ est interlocutoria.veritas est quòd est diffinitiua,vt dicã.j.proxi.§.& ibi est glo. ¶ Quæro an interim donec cã pendet,debeat ali filius?gl.dicit ꝙ sic,vt.l.si neget.j.eo.dic vt ibi dicam.inducit Dyn.ad quæstionem,an si iudex pronunciet testem falsum sibi præiudicet.de quo dic vt.l.lucius titius.in fin.de his qui not.infa.

✤ *SUMMARIUM.* ✤

1 *Sententia lata in causa alimentorum,quòd sit diffinitiua.*

2 *Sentẽtia in causis summariis speratur, ubi lis contestatur,& libellus dari debet.*

3 *Summariè & de plano quando proceditur sine strepitu & figura iudicij,an requiratur libellus.*

4 *Summaria quam probationem requirant?*

Si quis ex his.

1 †Quæro an ista sententia sit diffinitiua,an interlocutoria.veritas est quòd est diffinitiua,vt gloss.dicit,licèt in præcedenti.§.aliud dicat. 2 †Nã in causis summariis vbi speratur sententia,debet cõtestari,lis & dari libellus:aliàs nõ valeretᵈ sentẽtia,vt in authen.offeratur.C.de lit.cõtest.& hoc tenet Spe.in titu.de off.omnium iud.§.postremo.aliàs.§.post quàm.ver.v.dicamꝰ.facit.l.tigni.§.fin.suprà ad exhiben.nam actio ad exhibendum requirit summariã cognitionẽ:& tñ datus sententia,& lis contestatur,vt ibi.In contrarium facit:quòd videtur tenere glo.in.l.qui bona fide.§.si alieno.de dam.infec.sed 3 ibi respondet,& hoc est verũ quando dicit̃† ꝙ causa examinetur summariè.secꝰ si diceret̃ summariè,& de plano sine strepitu & figura iudicij:qa tunc seruaretur ordo qui ponitur in cap.sępe cõtingit.de verbo.signi.in cle. ¶ Queroᵉ in istis† summariis.quę 4 probatio sufficiat.Respon.quædam est causa summaria quæ facit plenum præiudicium:& tunc requiritur plena probatio,licet dilationes dentur breuiores,vt.C.de naufgã.l.de submersis.lib.xj.& in.d.c.sępe.quędam est causa summaria,quæ non parit plenum præiudicium,sed modicum,vel quasi nullum,vt in actione ad exhibendũ:& tunc sufficit probatio per iuramentum,vt.l.thesaurus.suprà ad exhiben.quędam est causa quę non parit plenum,sed qualequale præiudicium:vt causa alimentorum:& tũc requirit̃ qualisqualis ꝓbatio,vt hìc.&.j.e.l.§.solent.&.l.iij.§.causæ.j.ad carbo.in causis verò ordinariis,sine dubio requiritur plena ꝓbatio,vt.l.iudices.C.de iudicis.in criminalibus requiruntur probationes luce meridiana clariores,vt.l.sciant.C.de proba.

Idem iudex.

ᶠNota.ꝙ ex quibus causis potest filius exhæredari,ex eisdem possunt ei alimenta denegariᵍ:vt hìc cũ sua gloss.quæ incipit,ex qua causa.& tene menti.

Non tantum.

Oppo.j.ea.l.§.parens.Solu.intellige hìc tex.loqui de oneribus alimentorũ pro se,& pro vxore,& liberis,vt in glo.nõ tamen quòd soluat pro filio ęs alienum,vt in cõtrario,& vide gl.q̃ dicit,vt vestimẽta.Ista prima exẽpla sunt vera in se,non tñ congruũt.literę:qa postq; tenet̃ alimẽta re:tenet̃ dare vestimẽta,& habitationem*.l.legatis alimẽtis.j.de alimi.& ciba.leg.*sed ideò dicit cętera,vt ĩ fi.gl.ibi itẽ pro se & suis liberis cum vxore.& ista est vera.

Et si impubes.

Declara hunc.§.vt in gloss.&c.

✤ *SUMMARIUM.* ✤

1 *Mater quando poßit repetere alimenta facta filio?*

Si mater.

Mater,alimenta quæ fecit in filium qui à patre ali debebat,à patre repetit.h.d.secũdũ veram lect. ¶ Oppo.de.l.alimenta.C.de neg.gest.Solu.glo.quæ est hìc 1 † distinguit:aut expensa est magna,vel parua:aut mulier fuit protestata,aut nõ.Iacob.de aretio & Cyn.& Pet.in.d.l.alimenta.dicunt quòd in casu huius.l.non est necessaria protestatio:tunc enim est necessaria,quando onus alimentandi spectat ad ipsum filium:tunc quia præsumptio est ꝙ mater velit do-

POMATES.

a ¶Hîc videt̃ tex. Vide .c. cũ qdã. de iureiurã. vbi tale iuramẽtũ est cõtra rationẽ. vide q̃ remisi ad lecturã Ab.

b ¶Iure naturali. Alimenta debent̃ de iure naturali. & ideo non valet pactũ ĩ cõtrariũ, vt p Io. an. ĩ Spec. ĩ titu. q fil. sint legiti. & sequit̃ Pe. de an. in c. canonũ statuta. circa mediũ. de cõstituti. ex quo dicebat Spe. in p̃dicto ti. q fil. sint legit. §. j. ver. sed pone. qđ nõ valet pactũ qđ filiũ nõ teneat̃ alere pr̃. & idẽ erit in dote danda filiæ videlicet ꝙ nõ valet pactũ, ꝙ pr̃ nõ teneat̃ eã dotare secũdũ Ro. in. l. j. suprâ solu. ma. & limita istũ tex. ĩ filĩ. dũ dicit quòd parẽti debentur alimenta. nisi talis pr̃ eẽt ĩ delicto pacis ruptæ, casus est not. in. c. j. §. si quis hominẽ. de pa. tenẽ. intellige tñ vt ibi patet ex litera p Bald. in aut̃. bona dãnatorũ. C. de bo. dã. itẽ fallit in pr̃e q cõtra patriã venit, qm̃ nedũ isti alimẽta non debent̃, sed poterit impune occidi, per tex. no. ĩ. l. minimè. de reli. & sumpt. fu. p quo vide no. per modernos in. l. quàmuis. cũ. l. se. so. mat. an autem & qñ alimentis renũciari possit etiã cũ iuramẽto. vide Bal. ĩ. l. pactũ. C. de col. & qđ no. Bar. in. l. cũ hi. in princ. s̃. de trãsac. & quod no. Ro. ĩ. l. j. sol. ma. vide Bar. ĩ. l. qui filiũ. vbi pupil. educa. debe. & facit iste tex. p eo quod cõsuluit Dy. in cõs. vĳ. inci. questio talis est, qdam nomine Odanus. & adde tu ꝙ tale pactum non firmatur iuramẽto secũdũ do. Maria. soci. in. c. si diligenti. ĩ gl. j. extrà de foro cõpe. ita nec valeret statutum, vt ibi per ipsum.

POMATES.

c ¶Naturali. Vide Feli. in. c. cum inter

nare filio, necessaria est ꝓtestatio. sed quãdo onus
alimentorũ spectat ad virũ, nõ est verisimile quòd
mulier velit viro donare. Ideò repetit etiam si non
fuit protestata, vt hic probatur in. l. nesennius. s̃. de
nego. gest. & ibi dixi. intra triennium tamen onus
alimentorum spectat ad matrẽ, vt. l. iĳ. C. de alẽ. lib.
quod intellige, si mater potest alere filiũ. secꝰ si esset
ita pauper, quòd eũ sine auxilio sustẽtare non posset,
quia tunc spectaret ad virũ, vt. s̃. eodẽ. l. j. §. j. & .j.
eadẽ. l. §. parens. & . §. pe. & vide gl. quę incidit, & nõ
modica. in fin. gloss. dic vt plenè per Dynum.

SVMMARIVM.

1 *Educare parentes an sit de iure naturali, & an ualeat pactum ne liceat alere. numc. 2.*

Parens. Solet dubitari: quia in. l. j. in fin. suprà de iusti. & iur. dicitur quòd edu
1 catio liberorum est de iure naturali. ¶†Sed quid
a de educatione parentum. Hîc videtur text.[a] quòd
b sic. ibi, de iure naturali[b]. sed dixi vobis ibi quòd edu
c catio parentum non est de iure naturali[c], sed naturali
rali ratione. mouet̃ qa bene facientibus bene facere
debemus, vt. l. sed & si lege. §. cõsuluit. s̃. de peti. hęredi.
redi. qđ apparet: qa huic verbo naturali adiungitur
ratio, q̃ nõ competit alĳs animalibus, ideò intelligitur
tur ratione naturali, id est de iuregẽtium. facit. s̃. de
iusti. & iur. l. omnes populi ibi naturali ratiõe, id est
2 de iuregen. dicit glo. ¶ Quæro an valeat[d] pactum,
d ne liceat alimentare. Certè nõ, vt. l. alia. §. eleganter.
suprà solu. ma. Specu. in titu. qui filĳ sint legit. &c.

SVMMARIVM.

1 *Onus alimentandi, quando transeat ad hæredes?*
2 *Frater, quòd alere debeat fratrem inopem, & non hæredes extranei filĳ ipsius alimentandi.*
3 *Monasterium, quòd alat filios ingressi.*

1 Item rescriptum. †Onus alimentãdi in subsidiũ
transit ad hæredes. hoc dicit. Dicitur hîc hæres filĳ.
Sed contra filiusfa. non habet hæredem, vt. j. de ca.
pec. l. ĳ. Solu. intelligas hîc in filio emancipato, vel
in filio in potestate habente castrense peculium, q
fecit testamentum. Dicitur hîc hæredes non cogi
&c. Sed contrâ de obse. lib. l. liberto. & . l. hæres. Solu.
ib loquitur in hærede liberti: hîc in hæredę filĳ: vel
aliter intelligetur ibi secundûm distinctionem hu-
2 ius. §. prima plus placet. ¶†Quæro aliquis[e] pater
e egenus habet fratres qui tenentur eum alere, vt
suprà eodem. l. j. §. j. Item habet hæredes filĳ extra
neos, ad quos pertinet onus alimentandi? Quidam
dicũt quòd primò pertinet ad hęredes filĳ, vt hîc. &
hoc videtur tenere Cy. C. de negoti. gest. l. alimenta.
in fin. sed breuiter puto quòd onus alimentandi
potius spectat ad fratres, vel ad matrem si habet. p
istum text. qui dicit in summam egestatem. vult
enim dicere quando nullum alium habet q debeat
ipsum alere. Illa est enim summa necessitas, hoc est
vltima, vt. l. qui duos. infrà de reb. dub. & . l. eum qui
ad trebel, pro hoc videtur text. infrà eodem. l. penu.
3 & ibi dicam. ¶†Quæro quid[f] si pater ingreditur
f monasterium, an monasterium teneatur alere filiũ.
Dynus dicit quòd sic, per hunc tex. huius. §. & Spe.
in titu. qui filĳ sint legiti. §. j. versi. quid si quis intret.

SVMMARIVM.

1 *Sententia lata in causa summaria quòd non faciat præiudicium, si agitur ordinariè.*
2 *Actio præiudacialis reperitur per quam quis negat se libertum.*
3 *Cognitio de qua hîc, an sit summaria uel semiplena?*
4 *Probare per iuramentum an sufficiat in ista summaria cognitione.*

Solent. Hîc incipit tractare de tertia parte rubricæ. s. de alimẽtis præstãdis in-
ter libertos, & patronos, & hoc intendit Liberti co-
guntur alere patronos, & eorum filios, & parentes,
& officio iudicis cognoscetur an sit libertus. & de fa
cultatibus liberti, & patroni. & an causam habeant
1 recusandi. hoc dicit vsque ad finem. l. ¶†No. quòd
sententia lata in causa summaria, non facit præiu-
dicium. si agatur ordinariè, vt suprà eodem. l. §. si
vel parens. & . j. de re iudi. l. â diuo pio. §. si super re-
2 bus. ¶†Not. vnam actionem præiudicialem per
quam quis negat se libertum. quod (vt gl. dicit) facit
vendicando se in ingenuitatem, vt. l. circa. s̃. de pro
3 ba. ¶ Quæro, vtrùm† ista cognitio sit summaria, vel
semiplena. & dic vt glo. quę incipit, scilicet summatim.
tim. & est vera opinio glos. per istum textum: quia
si causa alimentorum cognosceretur: plenè faceret
pręiudicium in alio, vt. l. penultima. & ibi not. s̃. de
his qui sunt sui vel alie. iur. & . l. j. C. de ordin. iudic.
¶ Opp. C. de iud. de. l. iudices. vbi dicitur quòd ple-
4 na debet esse cognitio. Solu. fallit hîc. Sed hîc† quæ
ro, an in hac summaria cognitione sufficiat proba-
re per iuramentum. sicut dicimus in. l. thesaurus. s̃.
ad exhiben. Et Pet. dicit quòd non, & bene per. l.
iĳ. §. causæ. j. ad carboñ. Pro cuius notitia nota tria,
quòd causarum summariarum quędam facit plenũ
præiudicium &c. vt plenè scripsi. s̃. eodem. l. §. si quis
ex his. & ibi vide.

Vtrum. Quærit gloss. vtrum liberi libertorum teneantur alere patronos. &
vtrum patroni teneantur alere filios liberti. dic vt
in gloss. & bene.

SVMMARIVM.

1 *Vasallus uasalli mei an sit uasallus meus.*

Si quis a liberti. Primum dictum facit in argumentum
1 quòd† vasallus vasalli mei non est meus vasallus.
de quo est glos. in. l. de accessionibus. infrà de diuer.
& tempor. pręscrip. & ibi dedi tibi concord. Ad se-
cundum dictum quæro, in quo perdatur ius patro-
natus, quando quis manumittit ex causa fideicom-
missi. & dic vt in gloss. tamen intelligas quod non
cogitur alere patronum: nisi sit filiꝰ patroni, vt. l. qui
ex causa. j. de bo. lib. ¶ Quero quid in eo qui est em
ptus nummis suis. dic vt in gloss.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia qualiter teneatur alere patronum.*

De alimentis. Quærit Iaco. de are. quid si mulier non ha
bet vnde viuat. Respondeo quòd tunc condemna-
tur vir insolidum. arg. huius. §. & dixi in. l. maritum.
1 s̃. solu. mat. Quærit Dyn. †an presbyter ecclesię te-
neatur alere patronum, ecclesiæ, si est inops. & dicit
quòd sic, si sibi superest, aliâs secus: vt hîc.

LEX VI.

Alimenta. Si patronus liberto denegat alimenta,
perdit iuspatronatus. si libertus patro-
no redigatur in seruitutem. hoc dicit.

SVMMARIVM.

1 *Donatarius an teneatur alere donantem? remißiuè.*
2 *Vasallus alimentat dominum.*
3 *Filius emancipatus denegans alimenta, reuocatur in potestatem.*

Imperatoris. Oppo. C. de li. causa de. l. solo. Sol. dicit gloss. dic vt
ibi, & bene. Quærit gloss. dicitur hîc emptori addi-
centur, quid vendetur? & glos. dicit quòd libertus?
factus seruus per ingratitudinem. Et istam tenet
Dyn. sed ista non videtur vera: quia tex. dicit quòd
â præside, & sic non ipse patronus: quod non esset
dubium si esset seruus. Alĳ dicunt quòd vendetur
libertus vel verius iuspatronatus, vt & filiusvendit̃.
& vide gloss. quæ incipit, vel pro saltẽ. ibi, sed quid
vendet̃? q̃ opi. est vera. & vltima opi. nõ videt̃ vera:
qa tex. pręsupponit quòd redigat̃ in seruitutẽ quo-
modo venditur libertus. Præterea tex. vult ponere
quòd sit maior poena, & si ius liberti venderet̃ esset
minor. Qualiter ergo soluatur ista gl. dic ꝙ secũda
procedit secũdũ prin. qñ dicit tex. admoneant̃. ꝙ si
hoc modo non sint admoniti, actũ vr̃ ꝙ vendit̃ ius-
patronatus, si aũt intelligit̃ ꝙ admoneant̃, id est cor
rigantur: & tunc procedit prima opin. ¶ Inducitur
1 in atg. †an donatarius teneatur alere donantem. &
gloss. sunt variæ, seu contrariæ in. l. vlti. C. de reuo.
do. & . j. de reg. iu. l. in condemnatione dic vt not. per
2 Cy. in. d. l. fi. ¶ Quærit Dy. †vtrũ vasallus teneatur
g alere dñm. & vr̃ quòd sic.[g] ar. huius. l. Præterea va-
sallus tenet̃ dñm defendere, vt col. x. quę sit for. fid.
c. j. sed

priorem. in. v. colũ. de rescrip.

POMATES.

d ¶An valeat. Vide Socinum in. c. si diligenti. in secundo mẽbro principali. col. iiĳ. & se. de fo. cõpe. & Alex. in. d. §. eleganter. hîc allegatio. in. iiĳ. colũ. ver. prędictis tamẽ Gemini. in. c. q̃uis. in. ĳ. colũ. versicu. quid si filia. de pactis. in. vj.

e ¶Quæro aliquis. Vide etiam Barto. ĩ. l. si marito. §. si voluntate. s̃. sol. ma. & in. l. post dotẽ. eod. ti. & qđ no. in simili in. l. sicut. §. si debitor. quibus mo. pig. vel hypo. solu. & incidenter Imo. in. l. stipulatio hoc modo concepta. de verb. ob. vide Bart. in. d. l. j. C. de mendican. vali. lib. xj. & gloss. ibi. & Bal. in l. si quis argentum. §. sed si quis. C. de do. & Spec. in titu. qui fil. sint legi. §. j. versi. quid si is qui petit.

POMATES.

e ¶Aliquis. Vide qđ ĩ simili dicit Alex. in auth. pręterea. in vj. col. C. vnde vir & vxor.

POMATES.

f ¶Quæro quid. Et sic sentit Bar. quòd filius nõ potuit petere legitimam interim. idem tenuit in authẽ. si qua mulier. C. de sacr. san. ecc. & authen. idẽ est. C. de bo. quæ libe. cõtrà tenet Bal. in. d. authen. si qua mulier. p tex. sing. in. c. cum simus. de regul. ego allego glo. sing. pro Bald. in cap. ex transmissa. qui fil. sint legi. & vide quæ dixi in d. c. cum simus.

POMATES.

f ¶Quæro quid. Vide Feli. in. c. j. colũ. xix. & . xxvĳ. de ꝓbationibus.

g ¶Alimenta. §. imperatoris. Quòd sic. de hoc p Bald. in. l. j. §. sed scimus. C. de lati. liber. tol. & Bart. in tractatu de alimentis.

c.j.ſed ſi nõ p̄ſtat alimẽta, videt̃ eũ necare, vt.l.neca
re.ſ.eo.ergo tenet̃ eũ alere.glo.tangit in.l.ſolo.C.de
libe.cau.facit gl.in.d.c.j.de for.fid.& hoc no.Spec.
in tit.qui fil.ſint legi.§.j.verſi.ſed nũquid dñs.Quæ
3 ro† an filius emãcipatus q denegat alimẽta reuocet̃
in poteſtatẽ.& Iaco.de are.dicit quod ſic.ar.hui⁹.§.
&.l.j.C.de ingra.li.&.j.de iure pa.l.ingratus.

SVMMARIVM.

1 *Actio præiudicialis negatiua reperitur.*
2 *Non exiſtens in quaſi poßeßione filiationis non alitur.*
3 *Actio præiudicialis per quam nego aliquam eße uxorem meã reperitur.*
4 *Exiſtens in poſſeßione præbende aliter ex ea, etiam ſi de ea ſibi moueatur quæſtio.*

LEX VII.

SI neget. Iſta lex habet tres lect.
& vno modo legit eã Ia-
co.de ar.vt recitat Cy.C.eo.l.fi.ꝙ filius
petit alimẽta à p̃re, & pendente ſumma
ria cognitione filius obtinuit: quare p̃r cogit̃ illũ ale
re.nũc pater agit p̄iudiciali, dicẽs illũ nõ eſſe filiũ le
gitimũ cũ mater fuerit ſerua alteri⁹, & ſic nõ vxor.
an illa, ꝑnunciatio in alimẽtis pręiudicet in filiatio
ne? certè nõ. In tex.ibi, interim expone, id eſt pẽdẽ
te cã ſup actione p̄iudiciali, in qua debet fieri plena
probatio filiationis.qa primò fuerat facta ſumma-
ria cã alimẽtorũ, vt dicit Iaco.de are.& no.p Cy.C.
1 eo.l.fi.& ſecũdũ iſtã lec.No.† iſtud qđ dixi tibi in.l.
iij.§.qa Plautianũ.ſ.e.ꝙ inuenit̃ pręiudicialis actio
negatiua.& ſecũdũ iſtã lect.habes quòd iſta lex nil
facit ad illud ad quod eã alle.gl.hìc, & in.l.ſi qs à li-
beris.§.ſi vel parens.qñ dicit tex.nec decernent ali
mẽta &c.& ſic intelligit ibi gl.ꝙ pẽdẽte cã alimẽto-
rũ debeat ali: quod nõ eſt verũ, imò pendente præ-
iudiciali cã.Secundo modo legit eã Dyn.ꝙ hîc erat
qõ de matrimonio & filiatione, qa negabã vxorẽ,
& filiũ eſſe ex me natũ, interim debet ali.& ſic facit
ꝑ gl.quæ eſt in.§.ſi vel parens.in.l.ſi quis à liberis.
ſ.eo.¶ Videamus iſtã lect.Dy.quomodo erat.q.de
matrimonio & filiatione.& oportet te dicere quòd
erat incidens: qa petebat filius alimẽta.ego negabã
ipſum eſſe ex me natũ, & matrẽ fuiſſe meã vxorẽ:
& tũc ponit eã Dy.grauatã in cauſa filiationis quę
ſupereſt.& agitatur in eodẽ iudicio. Certè pendẽte
iſto iudicio cogitur pater alere filiũ. Eſt ne vera iſta
lect. Certè ſi eſſet vera: tũc ſequeret̃ abſurditas: qa
quilibet ribaldus poſſet ire ad vnum diuitem homi
nem, & facere illi quęſtionem filiationis: qa interim
deberet alimentari. Et idẽ tenet gl.in.l.vlti.C.eod.
Vt ergo ceſſet iniquitas, intellige glo.quę eſt in.l.ſi
quis à liberis.§.ſi vel parens.& aliã quę eſt in.l.vlti.
C.eo.& hanc.l.ſecũdũ iſtã lect.quod poteſt eſſe ve
rum in vno caſu, quãdo quis eſt in quaſi poſſeſſio-
ne filiationis, ꝙ interim debeat ali.aliâs nõ, vt.l.j.§.
2 idem iulianus.ſ.eo.ſed ſi† non eſt in quaſi poſſeſſio
ne filiationis: tũc non debet ali, niſi præcedente ali
qua cognitione, vt l.j.§.ſi ea.j.de vẽ.in poſ.mitten.
&.l.iij.§.cauſæ.j.ad carbo. ¶ Tertio modo legitur
vt Dy.tangit hîc, ꝙ erat quęſtio de matrimonio, de
filiatione non principaliter: ſed an eſſet legitimus
interim tenetur eum alere.& Dyn.nititur hoc im-
pugnare: qa ſi hoc eſſet verũ, cauſa alimẽtorũ non
poteſt ſubeſſe: qa ſi pronunciatur eſſe matrimoniũ,
ſequitur quòd ſit filius legitimus: ſi pronũciatur ſer
uus, cogitur eum alere vt filium, & ſeruũ ſuũ, & ſic
cauſa alimẽtorũ nõ poterit ſubeſſe. Sed dico quòd
Dyn.arguit ab inſufficienti partium enumeratio-
ne: qa lex nõ dicit de ancilla ſua vel alterius: quia ſi
eſſet ancilla alterius, tunc non cogeretur pater alere
illum ſeruũ extranei, ſed dominus eius: & ſic poteſt
3 procedere.& ſecũdum iſtã lect.† habemus nouam
præiudicialem actionem.ſ.quòd nego te eſſe vxo-
rẽ meam, & ita ponit Dy.in.§.quia Plautianum.vi
a de Specu.qui ponit in titu.de ſponſa. ¶ Vltimò[a]
4 Dyn.iſtam.l.inducit in arg.ad.q.† Alicui mouetur
quæſtio de probenda.an interim debeat ali ex ea.
Et certè ſic, ſi eſt in poſſeſſiõe ipſius prebendæ: &
pro hoc facit.l.fin.C.de ordi.cog.&c.

SVMMARIVM.

1 *Habens hæredes patris, & auum maternum an ab illo potius ali debeat? & à quo ali debeat habens filium & patruum diuites uel auum & patrem. numero. 2.*

a] ¶ Vltimô. Adde an Abbas expulſus poſſit facere pactum de rebus monaſterij, & debeat alimẽtari, vide Bal. in conſi.ccccxxxviij.volu.iiij.

POMATES.

b ¶ Dicat. Vide Alex. conſ.cxxxvj.ver.& quòd ita. in.ij. volu. Aret.in ca. meminimus. colũ.iiij.de accu.

c ¶ Nõ quemadmodum iure naturali. & ob hanc rationẽ dicebat Bal.in aut. res quæ.in.ij. colũ. C. communia de leg.quòd auus non tenetur dotare neptem, ſi fili⁹ habet vnde eam dotet: ſicut diximus in alimentis: aliâs ſic.an autem quis teneat̃ ſubuenire potius filio ſuo quàm patri ſuo, & econtrà, vide Cyn.in.l.ij.in fine.C.de pa.qui fi.diſ.vide Bart.in.l. dedit dotẽ.j.de col. bo.dum loquitur, quis teneatur dotare neptem, pater an auus.

LEX VIII.

* NOn quemadmodũ.
Deſcendentes per lineã maſculinam co
guntur alere aſcendentes ſuos.ſecus ſi p
fœminam, niſi in ſubſidium.hoc dicit.hìc dico eſſe
1 caſum eius quòd† ponitur in.l.ſi quis à liberis.§.itẽ
reſcriptum.ſ.an debeant alimentari ab hęredibus
patris vel ab auo materno: & dico quòd ab auo ma
terno.ita videt̃ caſus hîc. Et Dy.volens fugere con
trarium exponit tex.dum dicit, non ſunt ſuperſti-
tes.&c ſubaudi vel hæredes eius, ſed iſte tex.tũc nil
releuat.nec eſt de mente huius literæ, & hoc voluit
tex.in.§.itẽ reſcriptũ.ibi, in ſummam egeſtatẽ &c.
b credo ꝙ hoc ſit verũ, licet aliter dicat[b] Pet.in.l.ali-
2 menta.C.de nego.geſt.¶ Quærit Iac.de are.† aliqs
habet patrẽ & filiũ diuites: à quo petit alimẽta. alia
quęſtio eſt.aliquis habet patrẽ & auũ diuites: à quo
petit alimẽta.Iac.de aret.format hîc, & in.l.j.C.de
alẽ.libe.& Cy.eũ recitat, licet ſit aliqualis variatio.
nam ibi tenet quòd filij ſit electio.hîc tenet ꝙ prius
debet petere à patre quàm ab auo vel à patre prius
ꝙ̃ à filio: & hoc puto verius.& eſt ratio: qa text.eſt
in.l.ſi quis à liberis.ſ.eo.verſi.& magis.dicit ꝙ hæ-
res deſcẽdit ab ęquitate, & charitate ſanguinis: ſed
c quòd pater alat filiũ eſt de iure naturali.[c] nõ aũt vt
filius præſtet alimenta patri.vt dixi.ſ.eo.l.ſi quis à
liberis.§.ſi vel parẽs.ergo ęquitas naturalis facit vt
prius petantur alimenta à patre ꝙ̃ à filio: & ſic cum
pater ſit de propinquorũ ſanguine, putarem quòd
prius petantur alimenta à patre ꝙ̃ ab auo.& hoc di
cit Iac.de are.& dixi in.l.j.in fin.ſ.de iuſti.& iur.

SVMMARIVM.

1 *Alimenta, an debeantur annua uel menſtrua?*
2 *Filius uiuente patre an dicatur habere aliquod ius in debito bonorum ſubſidio.*

LEX IX.

* IN bonis. Patron⁹ nõ habet ius
in bonis liberti, niſi ꝑ
alimentis in caſu neceſſitatis.h.d. Not.
1 † quòd dicit de alimentis menſtruis.&
tene mẽti.& ſic vr̃ quòd q debet alimẽta debet ſol-
uere de mẽſe in mẽſem. ¶ Op.C.de epi.& cle.de.l.
ſi quis ad declinãdam.vbi dicit quòd annua.Iacob.
de ar.ſolu.valde ſolenniter, & dicit quòd quãdoque
alimẽta debent̃ in ꝑpetuũ, vt pauperib⁹ talis hoſpi-
tat⁹ vel fratrib⁹ & tũc debent̃ annua vt in cõtrario.
ſed qñq; debent̃ alimẽta ad tp̃s.vt alicui certo homi
ni quem eſt certum moriturum: & tunc de menſe
in menſem debentur. Sed dices tu nomine alimen-
torum cõtinentur veſtes: an in omni menſe induet
me? Breuiter hoc intellige verum in.l.noſtra quan-
tum ad cibum & potum.veſtes autem debent dari
cum eget.& hoc tenet gloſ.in.l.firmio.infrà quãdo
di.le.ce.facit.l.nec ſemel.§.ſi in habitatione.eo.titu.
Prædicta intelligo vera, niſi per diſponentem eſſet
aliter declaratum: quia dixit annuatim, vel dietim,
vel quolibet menſe, vt nota.in.d.l.nec ſemel.§.ſi in
habitatione.facit.l.diarijs.j.de ali.& cib.lega.decla-
raui plenè in.l.pecuniæ ſortem.infrà de ali.& cib.le.
2 ¶ Quæro† an[d] filius dicat̃ habere aliquod ius in de
d bito bonorũ ſubſidio viuente patre.& quidã habẽt[e]
e hîc per Dyn additionem de hoc eſt gl.in aut.de hę
redibus & fal.§.ſiquis aũt nõ implens.videtur dice
re quòd ſic.& pro hac facit.l.papinianus.§.ſi quis.ſ.
de inoffi.teſta.In contrarium videtur caſus in.l.no-
ſtra.quia patronus nullum ius habet in bonis liber-
ti.& pro hoc facit.l.ij.j.ſi à pa.quis fu.ma.verum eſt
quòd viuo patre nõ dicitur debitũ propriè, ſed qua
ſi debitum.gloſ.eſt expreſſa.C.de iur.& fact.igno.
l.iij.facit.j.de col.bo.l.j.§.ſi impuberi.& quod ibi di
xi, declarabo melius in.l.is poteſt.j.de aqui.hær.
Vltimò quæro.dicitur hîc quòd nullum ius habet
niſi ſit egenus: an ergo tunc haberet ius in bonis li-
berti.& dico quòd non: quia ſi haberet, ad quencun
q; tranſirent bona, ad eundem tranſiret iſtud onus,
quod eſt contra.l.hæres liberti.infrà de obſe. mihi
ergo videtur quòd ſit onus perſonæ pro rebus, ſe-

* Aduerte ꝙ Barto. in hac.l.alleg. contrarius, dum videt̃ velle quòd tene at̃ aſſignare legitimã filio pater eo viuẽte. Sed pro ſol.vide concor. quam poſuit in aut.ſi qua mulier.C.de ſacroſan.eccle.

* In bonis. Quæro an ſolẽt aliqui Moderni examinare hoc in.l. ſtipulatio hoc modo.de verb. obli.

POMATES.

d ¶ Quæro an. Vide Bart.in.l.poſt emãcipationẽ.§.j.ff. de libe.leg. Panor.cõſil.lxiij.in fi.j.vol. Alex. cõſi.clxxx.v.vol. Bal.cõſil.ccvj.inci. pater.in.j. parte. Et limita vt per Io.de ana.in.c.ij.colum.xiij.de delic.puc.& ĩ.c.Iudei.ij.de iud.& ad iſtã quęſtio.vide etiam Alex. conſi.lvij.in prin.iij.volu.

POMATES.

e ¶ Et quidam habent. Et iſtam glo. ſing.tene menti.licet ſit reprobata, tu potes eam ſaluare dicendo quod aut ingrediatur monaſteriũ, & ſic venit naturaliter, & tũc debetur, caſus eſt ſing.in.c. cum ſimus.de reg.ſecũdũ Bald.in aut. ingreſſi.C.de ſacroſanct.eccle.aut nõ: & tunc ex ſtatuto, putà quia filius eſt cõdemnatus, & pater tenetur ad legitimam: & tũc procedit gloſſ.iſta eſt ſingu.glo.in rubrica.C.de decu.lib.x.vide Io.de Imo.in.c. Raynutius.de teſta.ſi filius habet in bonis patris ius viuo patre.tex.gl.& Barto.in.l. poſt emancipationem.ff.de lib.leg.& vide Barto.in.l.ſi quis legatum.§.j.de fal.& in.l.iij.C.de iur.& fac.igno.

a ❧ POMATES. ¶ Tẽporibus. Limita vt p Are.cõsi.cxliij. colũ.xij.
b ¶ Temporibus. Et no.istã gl. Et an medici & obstetrices debeant iurare, vide Bal.in.§.is illud.& Ang.in repetitione.l.si vacãtia.C.de bo.vacantitu. & tene menti ꝙ sñia lata iudicio medicorũ non transit in rem iudicatam: & sic pôt cõtinuò retractari.ita singulariter dicit Ioã.and.in ti.de homici. in additio.in.§.j. refert do.anc.in.c.ꝑposuisti. extra de ꝓbatio.&ibi ostẽdit ꝙ sententia lata consilio sapientis non transit in rem iudica.qđ est singulariter notandũ.Andræ.Barba.

cundùm quòd aliâs videtur in.l.rescripto.in fine.j. de mu.&ho.

De uentre inspiciendo custodiendoque partu Rubrica.

¶ Continuatio rubricæ huius apparet ex princ.l.j.

❧ *SVMMARIVM.* ❧

1 *Obstetrices quæ adhibentur in aspiciendo uentrem, iurare debent.*
2 *Medici mißi ad inspiciendum uulnus an sit mortale uel an sit remansura cicatrix iurant.*
3 *Testis deponens per uerbum uidetur, quando probet.*
4 *Relationi peritorum in arte, quòd credatur.*
Modus scribendi commißionem factam peritis.
5 *Plures periti adhibentur, quando plures haberi poßunt.*
6 *Dictum duorum testium, an eneruetur per dictum unius dicentis contrarium? remißiuè.*
7 *Dicto unius affirmentis magis statur, quàm duoẽus aut tribus negantibus.*
8 *Testimonium de credulitate quando sufficiat.*

* ¶ Pro concordia. Aduerte quòd testis deponẽs p ista verba videri suo iudicio nõ probant, qa non videtur deponere per sensum corporeũ, sed p iudicium intellectus. Bar.in.l.quid tñ.§. si arbiter.ff.de arbi. Contrarius tamen allega. in hac.l.in princ. Tñ dic quòd in hac.l.j.in princ. loquitur in casu singulari, qñ secũdùm subiectam materiã sufficit testimoniũ de credulitate: quia deponitur de peritia artis. aliâs regulariter contrà. ita tenet Frãci.de aret. in consilio suo.lxiiij.in.iij. colum. & ita procedat prima opini. ratio autem specialitatis in secunda opini.est: quia tunc testimonium de credulitate admittitur: quia non est propriè testis. vide do.Ias. in rubrica post gl. ibidem.ff.de iureiuran.

LEX I.

a T Emporibus. [a] Hîc dicitur ꝙ ĩ nouo facto nouo cõsilio opus est.&
1 ista est notabilis.l. Quęro priõ† an iste obstetrices q̃ adhibent̃ debeãt iurare.& gl.dicit fortè ꝙ nõ.& vide
b gl.q̃ incipit sic.C.de fide instru.&c.& no.istã gl.[b]
2 ꝓ† medicis q mittunt̃ ad videndũ vuln⁹ an sit mortale, vel an sit remãsura cicatrix.& Iac.de are.tenet gl.in.l.iurisiurãdi.C.de testibus dicit ne verũ ista gl. & ille? certè nõ: qa dicit contra.l.hac edictali.§.is illud.C.de secũ.nup.& cõtra.l.cõparationes.C.de fi-
3 de instru.¶ † Quęro testis[c] examinatus & interroga
c tus quantũ petitũ fuit, dicit cẽtũ floreni (vt mihi videtur) an iste testis probet: & hic videt̃ casus ꝙ sic. vbi dixit tex.videri. imò diceres tu, casus est hic qđ nõ: qa videri est testimoniũ de credulitate, nõ de veritate.& h.d.glo.quã gl.allego quòd illud est testimoniũ credulitatis, nõ veritatis: tñ tex.alibi dicit cõtrariũ, quòd tantũ est dicere pręgnantẽ videri quãtũ pręgnãs est, vt.l.quid tamẽ.§.si arbiter.š.de arbi. &.l.diui fratres.§.j.j.de li.cã.& secũdũ illas leges gl. hîc nõ bñdicit: qa secũdũ illas leges testimoniũ est de veritate.& hoc etiã pôt colligi ex illo tex.q dicit pręgnantẽ videri, & posteà dixit pręgnantẽ esse.& sic iurisconsultus vtitur illis verbis, quasi non esset
4 aliud prægnantẽ videri: & pręgnantẽ esse. ¶ † Quę
d ro vtrùm[d] hoc sit verũ quòd perito ĩ arte sua sit credendum. Certè casus est hìc quòd sic.ex quo tex.tu qui iudex es, dic commisi tali & tali expertis in arte illa.pro hoc facit quod habetis in proęmio digestorum, ibi, qs amplius &c.&.l.j.š.si mens. fal.mo. dixe.& de acqui.re.do.l.lacus.&.l.semel.C. de re mili.li.xij.& ĩ auť.de nõ alienan.aut pmu.re.eccl.§.
5 quòd aũt.coll.ij. ¶ † Sed quæro debet ne duobus cõmittit, vel vni, vt credatur vni? & tex.iste requirit ꝙ sint duo.& breuiter si ciuitas habet plures artifices in illa arte: tunc duobus committitur. sed si non habet nisi vnũ: tunc illi soli cõmittitur, vt.d.§.quòd
e aũt.in auť.de nõ alie. ¶ Vlterius[e] hęc.l.facit in arg.
6 ad quęstio.† quotidianã. duo testes dicunt de aliquo negotio ꝙ sit, vnus dicit contra aliũ: an sit probata intentio actoris? & hîc videtur casus ꝙ non ledit dictum vnius.& ista quęstio est multum pulchra & quotidiana: & istam ponit Cyn.in.l.j.circa fin.C. de iureiuran.& ibi vide. ¶ Vlterius not. quòd ista l.facit pro gloss.quam habes in.l.diem proferre.§.si
7 plures. supià de arbit. quòd magis† statur dicto
f vnius affirmantis, quàm duobus[f] aut tribus negantibus. hîc est textus, & Iaco.de aret.ponit hîc.& Oldrad.quandam distinctionem.quam ibi dixi, vt ha
8 bes hîc in lib.meo. Quando† autẽ testimoniũ credulitatis sufficiat, vide Iacob.de bel.in authen.de hære.& fal.§.hinc nobis.& posui post omnia contraria, & bene. Item est arg.ad id de peritis in arte sua. Sed vide plenè in Specu.in titu.de proba.§.fin.versicu.hoc quoque.

❧ *SVMMARIVM.* ❧

1 *Positionibus etiam de iure isto est respondendum.*
1 *Intentato uno ex tribus remedijs, contrà contumacem de quibus in.l.consentaneum. si nihil mihi prodest, an possum aliud intentare.*
3 *Denegans respondere positionibus, an habeatur pro cõfesso.*
4 *Banni in quibus legibus fiat mentio.*
5 *Consultor si debet eligi, eligitur à partibus, & ipsis discordantibus à iudice.*
6 *Occidens descriptum in libro bannitorum excusatur.*

1 Ex hoc rescripto. Iste text.allegatur, † an positionibus de iure isto sit respondendum.& solet.

c ¶ Quæro testis. semper solet ista lex ad hoc allegari ꝙ creditur peritis in arte.& an testis qui deponit per verbũ videt̃, valeat.& an ille qui deponit per verbũ credo de peritia artis.excusetur à falso testimonio, vide Bald.in.l.data opera.in xxij.colum.C.qui accusa. non poss.& de teste deponente per verbum videtur, scripsi post Barto.in.l.qui tamẽ.§.si arbiter.š.de arbitris.& vide decisum de duobus medicis testificantibus vnum fuisse tantùm vulnus mortale, quod sufficit, vt in.§.quòd aũt.in authenti.de nõ alie.aut permu.reb. eccl.l.cõparationes.C.de fide instrumen.c.qm̃ cõtra.de probatio.no. Bar. & alij in proęmio digestorũ, & Bar.in.l.quoties.C.de ponde.& auri illa.lib. x.& in.l.j.§.fi.de verbo.obliga.& Bald.& Saly.in.d.l.cõparationes & cano. in.c.proposuisti.de proba.& satis est ꝙ prędicti q habent sup tali cognitione deponere, sint experti in arte sua.vt dicit tex.in.c.fin.de fri.& male.vel quòd sint medici.l.semel.C.de re mili.libro.xij.&.c.significasti.ei.ij.de ho. & medici in proposito dicuntur illi qui eas egritudines curare solent tam febres q̃; etiam vulnera.l.j.in princip.& ibi Bartol.j.de var.& exoraordi. cogni.vnde appellatione medicorum veniunt obstetrices, & qui non vniuersaliter, sed etiam tantũ certã partẽ corporis curare solent, vt dolores dẽtium, seu auricularum, etiam si per incantationem curarẽt, vt dicit tex.not. & ibi Bald.in.l.j.C manda.& sic apparet non oportere quòd sit doctoratus, quod patet etiam ex.l.j.§.ne autem.C.de communi seruo ma.vbi serui vtriusq; sexus possunt esse medici: quod esse non posset, si ad hoc vt quis dicatur medicus requireretur doctoratus: quia cum doctoratus sit dignitas.c.quantò.de magist.not.Bartol.in.j.consti.codi.& in.l.j.ff.de testa.mili.& Bald.in.l.j.in princi.ff.de iusti.& iure.cum similibus.serui autem à dignitate repelluntur.l.pe.& fin.C.qui mili.non poss.libr.xj.sequeretur igit̃ ꝙ non possent esse medici contra.d.§.ne aũt. Adde tu.quòd vbicunq; cũ dicto vnius medici probatæ vitę, & in arte periti, concurrit longitudo vitę in cura infirmi, vel etiam quòd vulnus non esset in loco in quo non requireretur consilium medicorum, vel aliud concurreret, quòd medici dictum iuuaret, tunc testimoniũ vni⁹ medici est sufficiens ad absoluẽdũ. Nõ obstant iura quæ dicunt quòd vbi de peritia artis testimonium redditur, non sufficit vnus testis, sed requiruntur plures, vt in authen.de non alienãdis aut permu.re. eccle.§. sed neque. in verbo architectis.& in.l. semel. de re.milit. libro xij.C.in verbo medicis.& hic text.in verbo omnes vel duæ.& in.l.hac edictali.§. mobilium. ĩ verbo, arbitros.C. de secũ.nup.qa ista iura ꝓcedũt, qñ plures fuerunt adhibiti: quia tunc p plures fienda est probatio, sed si ibi vulneratus solum vnũ medicum adhibuisset, vel aliter fuisset adhibitus, si est ꝓbatæ vitæ, & peritus in arte, sua iudex potest se conformare cum dicto illius. argumento.l. primæ. in fine.de verbo.obli.& quia non debet vulneratus subtrahere aduersario facultatẽ probandi nullum medicum, vel vnũ adhibendo.& hoc consuluit clarius Bald.eius consilio. ccciij.ij. volu.scias etiam vnum quod dicit Bal.in.l.si ab hostibus.§. si vir. š.solu.matri. quòd si vulneratus non adhibuit medicum præsumitur sua culpa mortuus, quando vulnus poterat habere ad mortem & vitam iudicio medicorum.& quę sint consideranda ad videndum an sit mortuus ex vulnere vel sui culpa, posuit Bald.consilio.cxcv.primò libr.& quòd stetur dicto vnius periti in arte, quando plures haberi non possunt, tenuit Romanus eius consili.xx. vbi dicit quòd licet istis deponentibus de eorum peritia deferatur iuramẽtum: tamen si sit statutum quòd in causis aliquibus procedatur summariè, simpliciter & de plano, iuris solennitate non seruata quòd absquè iuramẽto valebit eorum dictum. Allegat Bartol.infrà de dolo in.l.si filiusfamil.& in tractatu ad reprimendum.super verbo, videbitur.& Roma. ipse comprobat per plura media.

c ❧ POMATES. ¶ Testis adde Paul.de castr.in.l.j.ff. de iusti.& iure.vbi latè per Iaso.in.vj.colũ.vide Alex.consil.cxlix.versi.& licet.v.colũ. Are.in.l.planè.§.si ita.ff.de lega.j.in quarto notabili.Ro.sing.ccclv.in ver. & quid si testis dicat, nisi fallor.vide Pau.de cast.consili.cclxxviij.incipiẽ. viso processu.colũ.fin.& an valeat statutum quòd testi deponenti de credulitate credatur, vide Roma.quòd sic.singu.ccclx.Areti.consil.cxliij.incipien.ex facto proponitur.per Pau.de cast.consi.cxcviij.inci.visa inquisitione.in.ij.colũ.Rapha.cõm.consi.cxxxiiij.in.ij.colũ. Alex.consil.cxl.j. volu.Anch.consi.clxxvj.incip.ex consuetudine.in fin.

d ❧ POMATES. ¶ Vtrum. Vide Alex.consi.cxlviij.in.ij.col.ij.vol. & consi.xv.colũ.fin.j.volu.Roma.consi.xx.in.ij.col.& quæ scripsi in.j.cõstit.ff.veteris.in vlti.colũ.versi.item not.

e ❧ POMATES. ¶ Vlterius. Vide Cepo.consi.xxviij.colũ antepe.
f ¶ Quam duobus. Exẽplum quando dicis est hîc maritus, sic etiam si negatiuè referatur, secũdùm Imol.per istum text.&.l.si cum dotem.§.si maritus.suprâ soluto matrimonio.

a ¶ Ex hoc rescripto.de banno.Et adde quę dixi in rubrica de regul.iur.post Roma.& adde gloss.in.l.iij.§.quid ergo.de suspec.tu. & not.per Bartol.in l.illicitas.§.veritas.s̈.de offi.præsi.

b POMATES. ¶ Vlterius. Vide Felinum in.c.proposuisti. in.iij. colũ.de probationibus.

allegari.l.offidius.j.de leg iij. sed mihi videt̃ quòd
sit casus hîc:qa interrcgat̃ mulier an sit prægnans:
& debet respondere ꝙ sic:qa si negat,tũc mittũtur
obstetrices:si confiteatur,exonerat partem à pro-
1 batione.sed† vos scitis ꝙ.l.cõsentaneũ.C.quo. & qñ
iud.dat tria remedia cõtra contumacẽ:& si intento
vnũ & nil mihi prodest,an possim aliud remedium
intẽtare?& dico ꝙ casus videt̃ hìc ꝙ sic.ibi dũ dicit,
quid ergo si non &c.In cõtrariũ facit.l.satisꝗ.s̈.de
in ius vocand.vide in.d.l.consentanenm.vbi de hoc
3 dixi.Item† vlterius ex hac.l.not.aliud,an ille qui de
negat respondere habeatur pro confesso.& facit ꝙ
non:sed remedijs prætorijs cogitur respondere. ha-
bes not. per Cyn.in.l.ij.§.penul.C.de iur.calum.&
j.de confess.l.certum.& extrà de confess.c.ij.libro
4 vj.Item habes† hîc de banno,[a] & gloss.facit mentio
a nem in.l.j.circa princi.infrà de requi.re.de iure ho-
dierno habes in authen.Item nulla communitas &
b in titu.hîc finitur.l.Cõradi.c.j.colla.x. ¶ Vlterius[b]
5 ista.l.facit,debet† assumi aliquis sapiens.quis debet
eligere sapientem vel iudex vel partes.Et in versi.
& notandum est.videtur quòd iudex.Dyn.dicit ꝙ
partes:sed si discordant,tunc iudex eligat,vt.l.iij.§.
fin.j.de admi.tu.&.l.fin.C.de iud.& in.l.in vẽditio-
ne.§.fin.j.de bonis authen.iud.pos.& Specu.in titu.
de requi.consil.§.j.versi.scias igitur. ¶ Quæro quid
de positione.videtur idem dicendum per.l.iusiurã-
e dum.§.si de qualitate.s̈.de iureiurand. ¶ Vltimò[c]
inducitur hæc.l.cum gloss.quæ incipit,scilicet &c.
6 in argumentum† aliquis est scriptus bannitus in li-
bro communis,alius interfecit eum,an excusetur p
formam statuti.Certè sic,per istum versi.cæterũ.&
per Dyn.in.l.penul.j.de adul.& in dubio pręsumi-
tur ignorare,vt hic.Dyn.dicit,& probatur in versi.
meminisse.j.ea.l.

Meminisse. Istum.§.allegaui tibi in.l.pretor.j.vi bonorum rap.&.in.l.quẽadmodũ.§.fi.s̈.ad legẽ aquil.quod dictũ est in vna lege,non intelligitur repetitum in alia.

Si cui ventrem. Oppo. dicitur hìc quòd factum matris præiudicat filio.Contrà.imò videtur quòd factum matris filio præiudicare non debeat,vt.l.j.C.de fal.Solu.in petitorio non præiudicat:in possessorio verò sic.Oppo.j.ad carbo.de.l.iij.§. missum.Solu.vt ibi.&.l.penul.eodem.titu.

d **Denunciari.** [d] Facit ad.q.[e] quam posui
e in repetitione.§.Cato.in fin.l.eadem quæ est.l.iiij.j.de verbo.oblig.

SVMMARIVM.

1 *Omissio crucis in inuentario quòd non uitiet.*
2 *Solennitas leuis quæ dicatur.*
3 *Consuetudo loci inspicitur in confectione alicuius actus.*

f **Quod autem.** [f] Omissio modicæ so-
lennitatis non vitiat.
1 hoc dicit.Facit ad quæstionem† quando omittitur
g signum crucis[g] in inuentario, quòd non vitiet,
quia est leuis solennitas. sed quæ est leuis solenni-
2 tas?Oldra.dicit† quòd leuis solẽnitas est,cuius omis
sio nullum vel paruum præiudicium generat:vt
h hîc.& illa dicitur grauis solẽnitas[h] quæ omissa mul
tum obst.persone,vt.l.cum hi.§.si prætor.s̈.de trãs
3 act. ¶ † Item not.quòd in eo quod est gerendum,
debet inspici consuetudo loci vbi fit.facit ad.q.testamenti: quòd locus vbi fit testamentum debet inspici.vt.l.ij.C.qui testamen.face.poss.&.l.ij.quẽadmodum test.aperi.

LEX II.

Edictum. Mulier propter imperitiam excusatur. hoc dicit. ¶ Oppo. infra titulo.ij.de.l.j.&.l.iij.§.causæ.infrà ad carbo. Solu.glo. ¶ No.quòd factum matris filio non præiudicat, in petitorio:in possessorio sic. ¶ Quæro quid sit istud edictum ad exemplum carbo.& duæ expositiones sunt in gloss.& quælibet est bona,& dic vt in ea.& secundam tenet Dyn.

SVMMARIVM.

1 *Substitutio uulgaris tacita,quòd nõ ualeat sine aditione,remissiuè.*

c ¶ Vltimò.Et vide Bartol.in.l. pen.j. de adulter.&.l.j.§.si seruus.j.de acquirenda possessi.Bal.in.l.j.j.de leg.& in authenti.quæ supplicatio.C.de preci.impet.offe.l.huiusmodi.§.cũ ita.de leg.j. Bald.in.l.si duo.de acqui.hære.Andr.bar.

POMATES.

c ¶ Vltimo. Vide Felin.in.c.quæ in ecclesiarum. in.iij. colũ.versic.quinto casu.de constitu.

d ¶ Denunciari.Ad intellectum huius §.vide Bartol.in.l.in diem.j.de aqua plu. arcen.& semper allegatur iste text.quòd iudiciũ & citatio debent dirigit contra illũ quem principaliter negotium tangit,& non ad illum ad quem negotium spectat in consequentiam. de quo tex. ad hoc facit festum Bald.in rubri.de suc.edic.vbi dicit quòd ille debet citari ĩ iudicio, cuius interest tanquàm pars.de quo dicto facit festum domĩ.Cardi.in.c.inter quatuor.de ma.& obe.facit quod voluit idem Bald.in.l.si curatoris.de iure deliberãd.& in.l.nam ita diuus.de adop.& in.l.obseruare.§.proficisci.de offi.procon.dicit tamen Bald.in.l.ab eo.C.quomodo & quando iudex, quòd ad substãtiam iudicij sufficit citari illum ad quem dirigitur petitio, sed quo ad extensionem præiudicij non præiudicat ista scientia,nisi fuerint citati illi quorum interest.& dicit hanc fuisse doctrinam Innocen.in c.humilis.de maio.& obedien.Dico quòd hîc est text.vbi probatur quòd debet iudicium dirigi in illum ad quem principaliter negotium spectat.& Bal.ibi ex abrupto loquitur.nam Inno.in.d.c.humilis.dicit quòd in citatione requiri debent omnes quos causa tangit & alle.l.nam ita diuus,de adop.l.in causę.§.causa cognita.de mino.l.de vnoquoꝗ.de re iudi.l.si deserta.C.si propter publi.pẽsi.& absentib⁹ nõ p̃iudicat.l.etiã.§. veluti.s̈.de mino.posteà Inno.refert alios arg.eiusdem text.dicentes ꝙ nõ tenet quod factum est,& potest dici non tenere sententiam latam,nisi per edictum solenniter euocentur.ff.quæ sen.sine appe.re.l.j.§.item cum ex edicto sed bene tenet etiam si nõ vocent̃ singulariter,sed non pręiudicat eis q nõ audierunt edictũ. hęc sunt verba formalia Innocẽ.ex quibus apparet qđ refert opi.duas.vna est ꝙ iudiciũ teneat:alia ꝙ iudiciũ sit nullũ:posteà eligit tertiam opi.s.sñiam latam nõ tenere,nisi per edictũ solenniter euocẽtur:sed bene tenet etiã si non vocentur singulariter ꝙ sententia valeat,sed nõ pręiudicat eis qui non audierunt edictum.& ita eundẽ Inno.refert do. Cardi.in.d.c.humilis.de maio.& obed.in.ij.q.&.sic illud ad qđ Bal.alleg.Innocẽ. Non fuit opi.Inno.sed fuit opi.quorumdam.si ergo sit facta citatio p edictum in genere,iuxta no.per Barto.in.l.fi.C.de iur.deliberan.& quod habetur per Iaco.de bu.& alios in aut̃.si vt se ab hered.abstin.valebit iudiciũ. Istud tamẽ quod Inno.dicit sufficere,quòd citet̃ per edictum & non singulariter,potest limitari non procedere,scilicet quando persona quę citatur esset certa.& sciretur:quia tunc non sufficit eam citare per edictum & in genere,sed requiritur quòd singulariter citetur.ita voluit sing.Innocen. in.c.cum in tua.qui ma.accu.possunt.& ibi omnes sequuntur.facit quod voluit Ioan.Andrę.in.c.fin.de elect.in.vj.præterea.istud dictum Baldi in d.l.ab eod.C.quomodo & quando iudex intelligitur qñ principalis actus spectabat ad illum contra quem directa fuit petitio.Ita rectè intuenti sensit Bald.in.d.l.ab eod.inquantùm alleg.Innocẽ. in.d.c.humilis.vnde iudicium debet dirigi contra illum quem principaliter negotium tangit, non in consequentiam.facit quod dixi post Bartol.in.l.iij.in.x.colum.in apostilla magna circa fin.suprà de pignorib.adde videndum circa prædicta Bal.consil.xvj.iiij.volu.& scias quòd licèt statutum dicat debere citari p proprijs nominibus filios & hæredes debitoris,non antem generaliter p procuratorem, quod debet intelligi vt ipsi creditori ad cuius instantiam citatio emanauit,possibile est facta diligenti inquisitione notitiam habere propriorum nominum ipsorum filiorum, & hæredum citandorum: aliâs autem constitutio arctaret ad impossibile.nec pręsumitur quòd constitutio voluerit quem arctare ad impossibile.l. titius. infrà de excusa. tutor. not. Bald. in.l.j.C. vnde vir & vxor. solu.seruabitur ius commune quòd vbi incerti sunt, sufficit generalis citatio:si sunt certi,specialis,vt not. Bartol.in extrauaganti.ad reprimendum.in verbo,per edictum.& in iuribus allegatis in apostilla.s̈.de quibus adde Cum. singulariter determinantem hoc in.c.sin.de elect.etiam allegatum nõ ad hoc scias etiam quòd licèt erratum esset in citandi modo seu forma à iure traditis,nihilominus si is cuius interest notitiam habuit:citationis p quam non legitimè citabatur:tamen ita ligatur quemadmodum si fuisset legitimè citatus.casus est in clem̃.causam.de elect.& licet aliâs sententia nõ pręiudicet non citato,præiudicat tamen hoc casu illi qui habuit notitiam,licèt legitimè citatus non fuerit.ita tenet Roma.consil.ccccx. Quæ autem diligentia requiratur quando aliquis est citandus ad domum,& an ille qui est in comitatu ciuitatis dicatur abesse à ciuitate,vt excusetur faciens citare,si citari debebat personaliter:vide Roma.consilio.ccccliiij.& an si in citatio.requiratur certa solennitas,an omisso solennitatis vitiet citationem, si in causa potest procedi summariè.& si nuncius referat se omnia fecisse, pręsumatur fecisse seruata forma,& an præsumenda sit omissio iudicis de citatio.pro validitate actus,vide eundem Roma.consil.ccccxcvij. & formam quomodo absens sit citandus,siue sit de ciuitate siue non,vide per Bald.consilio.ccclv.j.volu.

d POMATES. ¶ Denunciari.Iste.§.est singu.secundùm Barba.consi.xxix.in.xvj.colum.j.volu.& Alex.consi.clvj.in.ij.volu.& consi.v.in.j.colum.ij.volum.Feli.in.c.ij.de constitu.

e ¶ Ad quæstionem.& istum.§.pro singu.allegat Bal.in rubri.de suc.edic.& vide quę dixi post Bartol.in.l.si quis instituatur.§.item si conditioni.j.de hæredibus institu.

f ¶ Quod autẽ.Et vide Bald.in proę.C.& in.l.fin.C. de iu.delib.Andr.bar.

f POMATES. ¶ Quod autẽ.pro intellectu huius.§.vide Alexan.consi.cxlj.vlti.colũ.ij.volu.& consi.xlviij.col.iiij.Feli.in.c.ij.colum.ij. extrà de testi.cogen.Barba.consi.cxcviij.Feli.in.c.cum causa.colum.v.de re iudicata. Roma.consi.cxlvj.

g ¶ Quòd autẽ.signũ crucis.Vide Bar.ĩ.l.ij.infrà de vul.& pup.& q̃ ibi dixi.

h ¶ Grauis solẽnitas.Et q̃ dicat̃ leuis solẽnitas,vide Bar.in.l.hac consultissima.in princ.C.q testa.fa.pos.vbi dicit ꝙ est illa q̃ nõ est fundata in aliqua vrgẽti rõne vel vtilitate.qđ tene mẽti.& adde qđ no.Bar.in.l.fi.§.cũ igit̃ in fi.C.de iure deliberan.& in.l.j.§.si plures.in.iiij.q.de exercito.act.& cõ-

ditio apposita à lege nunq̄ intelligit̃ continere leuẽ solẽnitatẽ. Bald. in auт. matri & auię. C. quando mu. tu. oft. fungi potest. Ang. ĩ. l. j. j̄. de lib. & post hu. Barto. in. l. j. de vul. & pup. in. iiij. q. ad fi. ij. effect⁹. vide Bart. in. l. licitatio. j̄. de publica.

LEX III.

Qui ventri. [a] Ista. l. legit̃ duob⁹ modis. Ad secũdũ modũ qñ substitutus pupillariter op. qa sua mõ interest: vt. s̈. ꝓxi. l. qđ ei⁹ nõ interest. patet: qa si nõ nascit̃, nõ succedit: ergo sua nõ interest. Sic qđ sua interest ꝓpter tacitã vulgarẽ. & vide gl. q̄ ĩcipit, directa. vsq; ad finẽ. Et sic vides ꝙ substitut⁹ succedit p tacitã vulgarẽ: sed hoc est verũ
1 qñ haberet cohęredẽ institutũ: † qa sine hęreditatis aditione nõ valet tacita vulgaris. vt. l. qđ si filius. j̄. de cap. & postli. re. & hoc nõ examino hîc. gl. est in l. lex cornelia. j̄. de vulg. & pupilla. substi. & Cy. in. l. precibus*. C. de impub. & alijs subst.* & Gul. de cu. in trac. de vulg. & pupil. dicam in. d. l. lex cornelia.

LEX IIII.

Is a quo. Fideicõmissari⁹ vniuersalis cui⁹ cõditio defecit propter natiuitatem posthumi, admittitur ad custodiẽdum partum. hoc dicit.

Si uentris nomine muliere in possessionem missa, eadem possessio &c. Rbrica.

¶ Continuat Dyn. istam rubricam ad precedentẽ: qa seruatis solennitatibus q̄ ponunt̃. s. titu. i. mulier mittit̃ in possessionẽ cã ventris: vt. l. j. §. si venter. & p totũ. j̄. de ven. in pos. mit. sed qa qñq; ad aliũ dolo malo transfertur: ideò ponitur hîc hæc rubrica.

a ¶ Qui ventri. Vide ad quid alleg. Bart. istã. l. in. l. j. in x. col. de vul. & pu.

LEX I.

Hoc edicto. [b] Primò cõmẽdat vlpianus edictũ & ei⁹ rõnẽ ponit. Secũdò ponit mẽtẽ edicti. Tertiò exponit edictũ vsq; ad finẽ. secũda ibi, idcirco. iij. ibi, ĩterest autẽ. ¶ Op. j̄. ea. l. de. §. ĩterest. Gl. exponit hîc p̄dę. id est ĩiustè acquisitiõis re ipsa. Extra glo. op. nõne subuenit̃ alio mõ etiã q̄; p istud edictũ, scilicet p petitionẽ hereditatis, vel p rei vẽdicationẽ. Sol. illa remedia nõ sufficiebãt ĩ omni casu: qa põt esse ꝙ possessio sit penes eũ cum titulo. & petitio hęreditatis nõ datur cõtra titulo possidẽtẽ: vt. l. regulariter. s̈. de peti. hęred. Itẽ non per rei vendicationẽ: quia non veniunt ea de q̄bus non est dictum: vt. de pe. hære. l. & non tantùm. ideò prætor istud edictum de necessitate posuit.

POMATES.

a ¶ Qui ventri. Vide Caro. Ruy. in. §. & quid si tm̃. xxij. col. de lib. & posth.

Idcirco. Ista secũda pars subdiuidit̃ in quatuor partes. Primò dicit actionẽ dari cõtra mulierẽ. Secũdò in patrẽ. Tertiò dici ad qd det̃ cõtra eos. Quartò dicit dari in extraneũ. & hæc est mẽs edicti. secũda ibi: nõ solũ. tertia ibi: actionẽ. quarta ibi: necessariò. ¶ Op. ad primũ rñsum, ꝙ debeat dari cõdictio ex. l. nõ actio ĩ factũ: vt. l. j. s̈. de cõdi. ex lege. Sol. ibi loquit̃ ex. l. ciuili: hîc ex edicto p̄toris: vt in gl. ¶ Op. & vr̃ ꝙ ꝓ possessiõe ista actio nõ dat̃ in mulierẽ: qa hęres habet actionẽ in eũ in quẽ est trãslata possessio. Sol. vt. s̈. ꝓxi. & j̄. in dicto §. interest. ¶ Vltiò opp. qa erat ꝓuisum p. l. p̄tor ait in prin. & §. est p̄terea. j̄. de bonis auth. iu. pos. In veritate dubito. sed possum⁹ dicere ꝙ illud edictũ habet locũ ĩ creditore misso ĩ possessionẽ: hîc in muliere missa ĩ possessionẽ noĩe vẽtris. sed ista solutio facit me dubitare & illud edictũ gñalr̃ loqt̃, qñ qs est missus ĩ possessionẽ. & l. j. ex q̄bus cau. in pos. ea. loquit̃ etiã de muliere missa noĩe vẽtris. possum⁹ eñ dicere ꝙ illud tãq; gñale habeat locũ, & istud etiam specialiter ĩ hoc casu. & ideò vnũ p aliud nõ tollit̃.

b ¶ Hoc edicto. sed an in ista bonorum possessione requiratur decretum iudicis Bal. tenet quòd sic in. l. fi. & ibi vide. C. q admit. post Nico. de ma. ibi. ita etiã tenet ibi Paul. de ca. & Frãc. tigri. in. l. j. eo. ti. Item an ista bonorum pos. duret anno, & nunqd hodie sit sublata, vide ibi. & vide Bald. & ibi dixi in l. fin. C vnde legi.

SVMMARIVM.

1 *Interdictum quod datur hæredi ut expellat possessorem iniustè missum in hac materia.*
2 *Dubium superueniens, quòd non tollat aditionem iam factã, licèt impediat faciendam.*
3 *Lex in dubio debet intelligi secundùm materiam tituli in quo situata est.*
4 *Executio sententiæ latæ contra principalem, quòd poßit ferri contra eum in quem poßeßio dolo est translata.*

Necessario. Vidi ꝙ ãctio dat̃ cõtra mulierẽ, & cõtra patrẽ ĩ eo qđ interest. ¶ Queroqd de extraneo misso ĩ possessionẽ. Rñdet iuriscõsultus ꝙ de hoc p̄tor necessario fecit edictũ vt dicit in litera. ¶ Quero qd vult dicere nõ pretoria potestate, vel manu ministrorũ. Quidã dicũt ꝙ ponit̃ ꝓ eodẽ. Alij dicũt ꝙ pretoria ptãs est vna pars & man⁹ ministrorũ est alia, scilicet p ministros p̄torum, vel ministros ipsiusmet agẽtis. & vide istã gl. q̄ incipit, vel manu ministrorũ &c. ¶ Ad hãc lec. sic declarata op. ꝙ hîc dicit tex. ꝙ nõ põt manu militari: cõtra. l. si qs missus. j̄. ne vis fiat ei* q ĩ poss. miss.* Gl. dat duas solutiones. Vna est ꝙ manu militari det̃ expulso: hîc dño, seu hæredi deneget̃. Et qd vult dicere expulso. dic ei q ante erat miss⁹, vel mitti iussus authoritate iudicis: sed dño vel hęredi q tũc missus nõ erat, vel nullũ ius haberet denegat̃ man⁹ militaris. sed debet dari libell⁹. & ista est bona sol. Secũda solutio est ꝙ ibi loqt̃ in possessore malæfidei, hîc aũt in possessore bonęfidei. Est ne vera ista solutio? Certè sic: qa illa haberet locũ ĩ eo qui resistit mala fide. sed q̄tũ ad hãc legẽ nõ habet locũ. qa hęc lex nõ habet locũ ĩ eo q bona fide resistit, vel dolo, si res sit apud eũ, vt. j̄. eo. l. dolo. ¶ Secũdò op. ꝙ hr̃es possit expellere istũ possessorẽ sua authoritate. nam mulier missa ĩ possessionẽ nõ possidet, sed detinet. & sic appet ꝙ hr̃es possidet, extrane⁹ ergo missus ĩ possessionẽ facit violẽtiã hęredi: ergo hęres põt eũ expellere sua authoritate: vt. l. quẽadmodũ. in prin. s̈. ad legẽ aql. & in. l. j. §. vim vi. & l. iij. §. eũ igit̃. j̄. de vi & vi arma. & l. si vitẽ. §. si ad ianuã. qđ vi aut clã. malè ergo dicit̃ hîc ꝙ nõ põt p se vel p suos ministros, ꝓut exponit̃ p ministros agẽtis. Gl. vult soluere. & dicit cõcedo ꝙ ver⁹ hr̃es possidet, & licèt ille ĩtromittat̃ in possessionẽ: tñ propter hoc nõ põt illũ expellere. Sed si poneres ꝙ ille tenẽs vellet expellere hæredẽ & nõ admittere: tũc hęres posset eũ repellere p vim. & vide istã gl. q̄ incipit ꝓ eodẽ &c. ibi vel vt prius &c. & ibi dum dicit nõ pretoria &c. ibi, p̄toris officio. Itẽ ibi, ciuilius. largè accipe. vt cõprehẽdat edictũ pretoris mortui. & ex istis cõtrarijs apparet ꝙ ille q possidet ciuiliter & naturaliter, & alius soluẽdo detinet iniustè non à se possidẽte, sed ab alio:
c possidẽs tũc sua authoritate nõ põt [c] experiri: sed debet experiri interdicto vti possidetis: vt hîc & l. hęc aũt. §. fi. in fi. j̄. ex q̄bus cau. ĩ posses. ea. possum⁹ etiã intelligere ꝙ hîc hęres nũq; fuit in possessione, vt dixi in solutione p̄cedẽtis cõtrarij. ¶ Venio ad sequẽ-
1 tem glo. magnã. & quæro † quid sit illud interdictũ per quod hęres potest expellere possessorẽ, gl. rñdet quatuor modis. Primò ꝙ sit interdictũ vti possidetis. Secũdò ꝙ sit interdiũ vnde vi. Tertiò ꝙ sit ĩterdictũ hoc est actio in factũ descendẽs ex hoc edicto. Quartò ꝙ sit interdictũ ne vis fiat ei* qui in posses. missus est* virtus eorũ depẽdet ex precedẽtibus lec. Si eñ ponimus ꝙ hæres antè possideat, potest procedere secũdũ qđ dicitur de interdicto vti possidetis, & vnde vi. si dicimus ꝙ hæres nõ possidebat ꝓcedit sequens expositio. tamẽ vt clarius ista liqueãt oppo. ad primam. hæres non possidet antequàm adipiscat̃ possessionem: vt. l. cum hæredes. de acqr. poss. &c. Itẽ adipisci non potest possessionem. donec est dubiũ an partus nascatur. vt. l. cũ qdã. §. qđ dicit̃. j̄. de aquir. hære. & j̄. ti. j. l. j. in fi. Quomodo ergo cũ nõ possideat antè, imò impossibile erat eum possedisse, põt habere interdictũ vti possidetis? certè nõ video. sol. Rof. in libellis suis super hoc edicto ponit ꝙ hæres primò adiuerat hęreditatem, & post
2 eà mulier dicit se prægnantem. & sic no. † quòd dubium superueniens non tollit aditionem iam factã, licèt impediat faciendam. Idem tenet glo. in. l. cum falsum. j̄. de acqui. hære. Dyn. soluit aliter dicens ꝙ hîc interueniebãt illa tria ꝓpter q̄ nõ impedit̃ aditio. licèt mulier dicat se pręgnãtẽ. s. ꝙ sic erat opinio vulgi, & ꝙ nõ erat prægnãs, & in veritate ipse hr̃es sic credebat: vt. d. l. cũ qdã. §. qđ dicit̃. ¶ Secũdò op. ꝙ mulier licèt nõ possideat mittẽdo aliũ priuat dñm possessiõe: vt. l. peregre. §. qb⁹. & l. iij. §. ꝙ si seru⁹. j̄. de acqr. pos. & C. de acq. pos. l. fi. cũ ergo hr̃es nõ possideat, nõ habet locũ ĩterdictũ vti possidetis. Rof. fatetur oppositũ, vñ ad hoc vt habeat locũ ĩterdictũ vti possidetis, oportet te ponere ꝙ mulier expressè egit: vt nõ trãsferat nisi detentationẽ quã ipsa habebat Dyn. verò dicit melius quòd mulier p immissionẽ.

c ¶ Necessariò non põt. & sic no. quòd possidens ciuiliter & naturaliter non põt expellere detinentem sua propria authoritate. adde Innocẽ. in. c. inter quatuor. de maio. & obe. & qđ not. in. l. fi. C. si per vim vel alio modo. & in. l. fin. aliâs pe. C. de bo. vacã. lib. x. & ĩ. l. facultas de iur. fi. eodẽ. lib. & in. l. ob maritorum. C. ne vx. pro marito. & ĩ. l. â diuo pio. §. si super rebus. ff. de re iudic. & in. l. null⁹. suprà ex qb. cau. ma. & no. Bal. etiã in. l. si deserta. C. si ꝓpter pu. pensi. & Bal. in. l. certa forma. C. vt ĩ poss. le. & ibi tenet contrà Bar. hîc per gl. ordinariam in. l. j. §. interdictum. infrà vti pos. & vide quod not. Bald. in l. fin. C. de popul. ac. & in. l. pe. ĩ prin. de nõ nu. pecu. sed cũ Bart. tenet Bal. in. l. j. ad fin. C. de exec. rei iudic. per Rom̃. in. l. peregre. §. fi. ad fi. de acqui. poss.

tertij non priuat hæredem possessione:quia non potest trãsferre plus quã habeat.Ad contraria respondeo ꝙ loquunť in colono p quem dñs possidet:vnde cũ animus dñi quiescit in illa possessione coloni,meritò transferendo in alium priuat dñm.hîc loquitur in muliere per quam hæres non possidet,& nil allegat Dy.dico ꝙ istud est verum.& gloss.est in.l.j.in fin.š.vsufruct.quẽadmo.ca.&.j.de vi & vi ar.l.iij.§.vnde vi.& istud tene mẽti.
Tertio opp.scđm istam expositionẽ diciť ꝙ datur interdictũ vnde vi.cõtrà.aut heres possidet & non habet interdictum vnde vi:vt.d.l.iij.§.vnde vi.de vi & vi arma.aut dicis ꝙ hæres desinat possidere,& diceres tũc contra ea quæ suprà dicta sunt.Rñd.fateor ꝙ heres nõ amisit possessionem per immissionem factam de illo vt.š.sed postꝙ heres accessit ad possessionem,& ille immissus eum non admisit,& in illo actu passus est vim,vt.l.clam possidere.§.fi.cum.l.sed.j.de acqui.pos.& sic oportet te opponere volendo tenere ꝙ detur interdictũ vnde vi. ¶ Venio ad tertium exemplum scđm qđ gl.dicit ꝙ interdictum istud intelligiť.i.actio in factũ ex hoc edi
3 cto.istud exemplũ tenet Iaco.de ra.qđ mihi placet: qa.l.debet †intelligi in dubio quòd loquatur de actione de qua loquitur in titulo ĩ quo situata est,vt.l.Imperator.š.de in diem adic. & no.in.l.fina.in princ.š.de condi.inde.& ista lect.est vera & necessaria,ponẽdo ꝙ hæres ante non possidebat vt.š.dixi.potest etiam necessaria esse ista opin.Alio modo pone quòd partus est natus ex ventre,ille qui primo adiuerat est exclusus,per partum,qualiter subueniatur huic nato contra possessorem? Certè per nullum interdictum, nisi pnr istud.& de hoc sentit Ros.in suis libellis super hoc titul. ¶ Venio ad quartum prout loquitur in interdicto ne vis fiat ei q in poss.missus est.licet glo.circa hoc multa dicat:tamen hoc interdictũ nõ potest habere locum:quia cõpetit ei qui est missus,vel mitti iussus authoritate iudicis.sed heres non est huiusmodi,ergo &c.vt.l.si qs missus.j.ne vis fiat ei.Alij dicunt ꝙ mulieri cõpetit interdictũ ne vis fiat ei, & mulier fuit iussa mitti in possessionem nomine ventris:sed non placet:quia aut ille tertius ingressus est voluntate mulieris,& mulier non potest conqueri.aut contra eius voluntatem:& tunc mulier haberet contra eum auxilium manus militaris,vt.l.si quis missus.j.ne vis fiat ei.quod hîc negatur.vnde ista quarta expositio non procedit.tenerem ergo tertiam expositionem
4 tanꝗ magis vtilem,& magis congruam legi. ¶ †Vltimo scias ꝙ do.Cy.in
a l.j.C.de ali.iud.mu.cau.fa.tenet.qđ[a] contra eum in quem translata est possessio,dolo põt fieri executio sententię latę contra principalẽ & alleg.C.vt in posses.leg.l.certa est forma ꝙ dictũ ẽ cõtra istum tex.facit instit.de act.§.itẽ si quis in fraudẽ qđ plenè declara vt dixi in repetitiõe.l.iiij.C.de pig.
b **Interest.** Quero an [b] à muliere posit hæres petere possessionẽ.& fructus.Et iste textus facit quòd non:quia solum tenetur ad id quod est vltrà puto tamen ꝙ totũ posit peti:vt.l.pretor.§.est preter eà.j.de bo.auth.iud.pos.succedit enim ista actio quæ datur cõtra mulierẽ in totum in locum actionis,quæ daretur contra eam si posideret.ideò durat perpetuò,vt.j.proximo.§.& si aliud diceres,oportet te dicere quod esset annalis,vt dicam infra titulo.j.l.j.§.hanc autem.& ibi probabo.

Hæc actio. Opp.quòd sit annalis.vt.j.ti.j.l.j.§.hanc autẽ.Sol,vt ibi dicam.

LEX II

Dolo facit. No.dicit glo.differentiam inter eum qui tradidit,& eum qui perdidit,vt.l.fin.C.de acqui.pos. ¶ Opp.& videtur ꝙ mulieri non imputeť,si alius occupat possessionẽ,vt.l.si finita.§.si quis dãni.j.de dã.infec.& l.pretor.ait.§.est præterea.de bo.autho.iud.pos.Sol.illud verũ,si dolo fecerat.vel ibi in creditore misso in possessionem.hîc in muliere missa noĩe ventris,quę plus debet custodiri.prima placet.

Si & patris. ¶ Versicul.est,& ideò legitur duobus modis.Primò vt ver.præter sumptus determinet sequentia.Secundò quòd determinet precedentia.In text.ibi,ab eo qui est in possessione.alij habent ab ea quæ est in potestate,& ista est communis litera. ¶ Oppo.ad primum.C.de euic.de.l.j.glo.non soluit.dic quòd ibi actio de euictione non fuit nata ꝓpter principale,ideò non durat pro expẽsis.hîc autẽ fuit nata propter principale,ideò pro expensis durat. ¶ Quero.in quibus sumptibus loquitur hic.dicunt quidam ꝙ hîc loquitur ꝓ expẽsis factis in litigando contra illũ missum.hoc tenẽdo procedit prima lectura & tunc istę expensę veniunt iure actionis,vt.l.iij.§.ex quibus.š.de aliena,iu.mu.cau.fac.&.j.qđ fal.tu.autho.l.nouissimè.&.j.de leg.iij.l.iij.§.si rem. Alij dicunt ꝙ hîc loquiť de expensis factis in litigando cõtra mulierem,& tunc procedit secunda lect.quòd determinet precedentia,& tunc istæ expensę veniunt officio iudicis.Cum enim expiret actio principalis,expirabit etiã officiũ iudicis propter expẽsas,vt.l.iiij.C.deposi.&.l.terminato.C.de fruct.& lit.expen. ¶ Sed ad primum opp.nam videť ꝙ sumpt⁹ debuerit recuperare à possessore victo:qa victus victori cõdẽnať in expensis vt.l.properandũ.§.siue autẽ.alterutra.C.de iud.&.l.q solidũ.§.etiã de leg.ij.Sol.gl.ꝙ ab illo nõ potuit recuperare vel propter ignorantiam,vel propter contumaciã,tenẽdo primã ꝙ propter ignorantiam non potuit recuperare,tunc ꝓcedit prima lect.scilicet ꝙ determinet sequẽtia,& sic ꝓpter expẽsas durat actio,sicut si propter paupertatem recuperare non potest:vt.š.l.ꝓxi.§.interest aũt.Si tenes secundã scilicet ꝙ ꝓpter contumaciã:tũc non durat actio:& non recuperat:& tũc ꝓcedit alia lect.Cum enĩ ex sua culpa perdiderit,nõ est æquum qđ ab alio recuperet.vt in regula iuris,damnum qđ quis sua culpa sentit *non intelligitur sentire quod quis.ff.de reg.iur.* Ex prædictis apparet qđ diuersitas lectu.ꝗ est hîc ꝓcedit scđm diuersas literas.Nã hi q habẽt tex.ab ea ꝗ est ĩ potestate,debẽt legere scđm lectutã ꝗ loquiť de ĩpensis factis ĩ agẽdo cũ muliere illi q habẽt ab eo q est ĩ possessiõe debẽt legere scđm lecturã illã ꝗ loquiť de expẽsis factis agendo cũ ipso.

Si mulier uentris nomine in possessionem calumniæ causa fuisse dicetur Rub.

LEX I.

Si de possessione. Iuramẽtũ mulieris excusat eã à calũnia,& ptui nõ nocet,nec ꝓdest.h.d.Priò dictũ fuit qđ iuramentũ excusat ab expẽsis.vt dicam in.l.q solidum.§.etiam.j.de leg.ij.&.l.j.§.j.ad turpil.
c **Hoc edictum.** [c] No.ꝙ calumnia diciť quãdocũꝗ quis vnum dicit,& aliud scit, vel facit.

SUMMARIUM.

1 Actio pœnalis quando sit perpetua.
2 Iuramentum calumniæ quod non excuset ab expensis.

Hanc autem actionem. Op.qđ sit ꝑpetua.š.tit.j.l.j.in fi.gl.dicit quod illã intelligiť scđm istã,qđ est violare literã.Alij vt Iaco.de are.dicũt ꝙ ibi dať de eo qđ ad eã ꝑuenit.sed certè ibi etiã dať de eo qđ nõ ꝑuenit,scilicet ad ex
1 pẽsas,vt.l.fi.ĩ fi.š.tit.j.dic ergo† ꝙꝗñꝗ actio pœnalis succedit ĩ locũ actionis ꝑsecutorię:& tũc est ꝑpetua,vt patet in vtili rei vendicatiõe ꝗ dať cõtra eũ q dolo desijt possidere.ita loquiť.š.ti.j.l.j.ĩ fi.de tab.exhi.l.iij.§.hoc interdictũ.&.j.ne qd in lo.pu.l.ij.§.fi.sed qñ actio ex sui natura.& ab ipso initio est pœnalis & ꝑtoria:tũc nõ dať nisi ĩtra annũ, ita loquiť hic.§.nã ab initio dať ĩ pœnã eius q calũnię cã venit in possessionẽ.hoc plenius dixi ĩ.l.ĩ honorarijs.j.de act.& obliga.sed cõtra hoc facit.l.itẽ.§.fi.cũ.l.seq.de ali.iu.mu.cau.fac. Respon.actio ex isto edicto nõ succedit in locũ eius qđ veniebat in prima actione:sed loco illius qđ est vltra.sed.š.tit.j.actio ex illo edicto succedit in totũ in locũ illius qđ veniebat in actione prima. ¶ Idẽ oppo.de.l.iij.§.fi.j.ad carbo.So.
2 vt ibi Ista.l.† facit in ar.ad.q.an iuramẽtum excuset
d ab expẽsis,[d] ex hoc videť ꝙ sic:quia excusat â calũnia,vt no.in auť.de iudi.§.fi.& Cy.in auť.generaliter.C.de episc.& cleri.Ego feci vos notare in.l.j.§.quæri possit.j.ad turpil.qa aliud est temeritas,aliud calumnia,iuramentũ ergo excusat à calumnia, vt hic,&.l.iij.§.j.š.de iureiur.nõ autẽ.excusat à temeritate,& expensæ veniunt propter temeritatẽ.vt.l.eum quem temere.š.de iudic.& sic nõ excusatur ab expensis quãdo aliquis temere litigat.

SUMMARIUM.

1 Pater putatiuus an repetat expensas factas filio putatiuo.

e **Competit.** [e] Facit ad quæstionem,si pa-
1 ter† alimentauit quendam vt filium, & postea apparet eum nõ esse filium,an possit alimenta repetere.Et certè distinguitur:aut filius fuit in calũnia,aut nõ.& hoc si quærimus de alimẽtis tepetendis à filio,sed an possit repetere à patre nõ est dubiũ qa ipse nil fecit vt aleret.sicut ergo hîc expensę factę in muliere prægnãte nõ repetunť à patre q nõ fuit in calũnia,nec ab ipsa, ita in ꝓposito nõ repetunť expẽsę a filio putatiuo,nec à patre eius tamẽ cũ semel de facto ꝗstio hac acciderit in foro cõscientiæ,fratres iudicauerũt cõtrariũ.

Nonnunquam. In hoc interesse nõ põt venire æstimatio totius hæreditatis,si propter ventrẽ alius successurus est ab hæreditate exclusus.hoc dicit. ¶ Opp.j.ad carbo.hæres.l.scriptus glo.soluit.quòd plenè dixi in.l.ventre.j.de acqui.hære.

a ¶ Tenet qđ. Ad de Bart.in.l.si qs missum.§.fi.de dã.infe.& tu vide Frã de are.in.c.quia.v.col.iij.de iud.

b ¶ Interest. Quæro an. Adde Bar.in.d.§.fi.alle.in.§.precedenti.

c ¶ Hoc edictum. Istum text.ꝓ not.ponderat Bald.in l.ij.C.si propter pu.pẽsi.vide Bald.in.l.properandũ.§.siue autem alterutra.de iud.& in.l.generalr.C.de epis.& cleri.

d ¶ An iuramentũ excuset ab expensis.vide Bal.cõsi.lxxxiij.j.volu.trãseuntem cum glo.in.c.ignorãtia.de reg.iur.& adde qđ consi.celebris doc.excusat ab expensis.ita tenuit Pet.de anch.cõsil.cxx.iiij.in.fi.

e ¶ Competit.Ad.q.Pau.de ca.in.l.alimenta.C.de neg.gest.se remitut ad istum.§.

LEX II.

SI substitutus. Contra mulie- 5
rem succurrit
hæredi substituto defuncti.& cõseruã
tur legata & libertates.h.d.¶ Op.si mu
lier soluit pretiũ hr̃ditatis vr̃ emisse res hr̃ditatias,
vt.l.ei⁹ rei.de rei vẽ.& l.litis.æstimatio.j.p emp.Gl.
fatet̃ cõtrariũ.sed nõ est verũ:qa mulier nõ dedit
p̃tiũ vt emẽs, sed dedit vt p̃tiũ suæ culpæ.Itẽ dedit
p̃tiũ ei q nil habet facere in hæreditate, sed est ab
ea exclusus facto mulieris.ita intelligũt Pe.& Ia.de
ar̃.¶ Querit.gl.qd si nõ vult vẽder̃,nec dicit dequo.
certê hoc ĩtelligit̃ de legitĩs testatoribus apud quos
serui remanẽt.ratio est. qa cõpellit̃ vẽdere fauore li-
bertatis.ar.C.de ser.cõ.ma.l.j.Ad mulierẽ aũt nõ po
test referri hoc.qa soluẽdo p̃tiũ nihil ei qrit̃,vt.s.di-
xi.¶ Quero vtrũ eoipso q nõ peperit p̃sumat̃ calũ
nia.& Roff.dicit q nõ,nisi probetur ipsam calũnię
causa fecisse,vt.l.non alia.s.de his qui no.infa.

POMATES.
a ¶ Concubinis. Quę dicant̃ concubinæ, & an aliquo casu licitũ sit tenere cõcubinas, vide Io.de ana.in rubric.extrà de adulter.

a *De concubinis. Rubrica.*

¶ Dy.supra rubrica ponit vnã distinctionẽ per quã
summat istam materiam de concubinis,& filiis na
tis ex concubina:ideò non recito eam.scribatis per
vos quia communiter habetur.

LEX I.

QVæ in concubina
tu.An liberta possit patronũ reliq̃re,dic
vt ĩ gl.& illud ẽ verũ q nõ põt relinq̃re.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium præsumitur, quando quis retinet in domo mulierem liberam honeste natam.*
2 *Concubinatus quod sit illicitus de iure canonico, licet licitus sit de iure ciuili.*
3 *Concubinarius coitus qualiter dicatur legitimus.*
4 *Filij adulterini uel incestuosi, quòd nõ legitimentur per subsequens matrimonium.*
5 *Clericus concubinarius in minoribus constitutus si habet filios, an ipsos legitimet per subsequens matrimonium.*
6 *Societas an præsumatur contracta inter plures fratres simul commorantes, & ponentes lucrum in cõmuni. remissiuè.*

b ¶ Cõtrariũ probetur. Adde Bartol. in.l.si vxor.§. sed si ea.j.de adul.
c ¶ No.ex eo. Vide Barb.cõs.viij.aliâs vj.col.xiij.j. volu.

POMATES.
d ¶ Quero an. Vide Panormi. in.c.cũ sit generale.in penulti.colũ. & ibi Areti.in vlti.col. de foro compe.

LEX III.

IN concubinatu. Cũ inge
nua honestè nata ĩ dubio præsumit̃ ma
b trimoniũ nisi cõtrariũ[b] p̃bet̃:sec⁹ si fue
1 rit liberta, vel vtiliter nata.hoc.d.¶ †No.ex eo[c] qd
c qs retinet liberã mulierẽ honestè natã, p̃sumit̃ ma-
trimoniũ de iure ciuili,& de iure canonico,& quali
2 ter p̃bet̃,dic vt extrà de p̃sũ.ca.illud quoq̃.¶ †Quę
d ro an[d] cõcubinatus sit licit⁹.Dic de iure ciuili sic: vt
e hîc de iure canonico[e] sec⁹,vt.xxxiij.qõ.iiij.c.j.&.c.ne
mo.&.c.dicat.quod intellige quãtũ ad pœnã spiri-
tualẽ,nõ quantũ ad tẽporalẽ:aliàs nati ex cõcubi-
na p subseq̃ẽs matrimoniũ nõ legitimarent̃, secũ-
3 dũ Richar.vt statim dicã.¶ † Quero ergo qualiter
debet intelligi q cõcubinat⁹ est legitim⁹ coitus.do.
Richar.mal.in quadã sua disputatiõe dicit q de iu-
re antiquo primeuo oĩs coitus seu coniunctio erat
legitima:& statim cũ qs nascebat̃ erat legitim⁹, vt
in aut̃.quib⁹ mo.na.effi.legiti.§.liceat. Supuenerũt
posteà leges,quę aliquas cõiunctiones approbaue
runt expresse,vt matrimoniũ:& tũc filij ex eo nati
4 dicunt̃ legitimi.Quædã est† cõiunctio expressè re-
probata,vt coitus adulterinus,& incestuosus & si-
miles:& tũc tales filij nati nõ dicunt̃ legitimi nec
filij nominant̃:& tũc p subseq̃ẽs mr̃imoniũ nõ le
gitimant̃,vt.l. Paulus.s.de sta.ho.& extrà q fi.sin.
leg.c.tãta vis.&.C.de nup.l.& si cõtra.& in aut̃. q.
mo.na.effi.sui.§.pe.&.C.de natu.li.aut̃.licet.Quæ-
dã est cõiunctio q̃ à lęge nõ est approbata,nec im
probata,vt coitus concubinari⁹.& isti remanent in
primo iure naturali:& ideo filij nati dicunt̃ natura
les,& p subseq̃ẽs matrimoniũ legitimant̃,vt in mul
tis legibus.C.de natur.lib.& in aut̃.quibus mo.na.
effi.sui.§.pe.Et hoc vult dicere text. scilicet quòd
concubinatus assumpsit nomen per legem, scilicet
nudũ nõ q per legẽ talis cõit⁹ sit approbat⁹ vel re

e ¶ De iure canonico. Adde quod hoc tenet Anto. de but. in. c. cum sit generale.de foro compe.& adde gl.in.l.in libere. s. de ritu nupt. & vide quę dixi post Bar.in.l.si adulterij.j. de adulteri. per Hostiẽ.in.c. lator extra q filij sint legit. & adde Bar.& Bal. in.l.& si cõtra.C.de nup. & Bal.in authẽ.licet.C.de nat.li.& vltra prędicta vide tũ Areti.in.d.c.cum sit generale.col.fin.

probat⁹,sed remanet in primo iure naturali.¶ Et p
5 hoc determinat †ipse talem qõnem:Clericus[f] in mi
f noribus cõstitut⁹ retinuit cõcubinã,& ex
ea habuit filios:postea eã duxit in vxorẽ:an filij an
te matrimo.nati legitimentur?Et determinat q nõ
qa coitus concubinarius in clericis est totaliter re-
probatus à lege,vt ĩ aut̃.de san.epi.§.clericos.& in
aut̃.de mona.§.si qs aũt.&. C.de epis.& cle.l. eũ q
probabilẽ.vnde nõ possunt dici filij naturales, nec
legitimant̃ per subseq̃ẽs matrimoniũ.& Ioã.An.
ponit istã qõnem in mercurialib⁹ suis super illa re
gula,sine culpa nisi subsit causa &c. Et facit mẽtio
nẽ de dicto Richar.& determinat cõtrariũ.Primò
q coit⁹ cõcubinarius in clericis est totalr̃ reproba
tus de iure canonico,vt est dictũ. Sed ad illud r̃n-
det̃ qd est verũ q̃tũ ad pœnã spiritualẽ,nõ q̃tũ ad
tẽporalẽ.Scdò dicit ipse q nõ est verũ qd de iure
naturali oĩs coitus sit licitus,imo statim cũ de⁹ fecit
masculũ & feminã fecit matrimonium,& voluit q
vn⁹ inhęreret vni.hoc etiã aĩalia faciunt:alĩs esset in
certitudo totalis parẽtũ.Determinat ergo q legiti
mant̃ per subsequens matrimoniũ.mihi tñ videt̃ q
ista ratio nõ facit.nã p̃cedit scdm ius naturale pri
meuũ,in quo fuit genus humanũ ante peccatũ pri-
mi parentis:qa scdm legẽ naturalẽ à deô datam sta-
tim fuit matrimoniũ:sed post pctm̃ natura humana
corrupta est,& scdm illud tp̃s post naturã humanã
corruptã,dicũt iura q de iure naturali oẽs liberi & le
gitimi nascebant̃:nec erat aliqs coit⁹ reprobat⁹.Ad
g qõnem [g]principalem dico q si clericus nõ est bñfi
ciatus si alĩs retinebat concubinam,quod filij tunc
nati per subsequens matrimonium legitimantur:
quia tunc cum eam retinebat concubinam, rebus
sic se habentibus poterat esse eius vxor.& ita loqui
tur determinatio Io.an.sed si clericus erat benefi-
ciatus,& retinebat cõcubinã,filij tũc nati p subse
quens matrimoniũ non legitimant̃.qui cũ nati fue
rũt rebus sic se habentibus non poterat esse eius
vxor.hic est tex.& ĩ.l.& si cõtra.C.de nup.vbi filij
nati ex ea quæ nõ potuit esse vxor,per subseq̃ẽs
matrimonium non legitimantur.¶ Vltimò hæc.l.
6 facit ad quæstionem quam tangam de admi.tuto.
in.l.titiũ & meuiũ.§.altero scilicet quòd inter duos
fratres simul commorantes & ponẽtes lucrũ in cõi
in dubio præsumatur contracta societas,sicut inter
virum & mulierẽ in dubio præsumitur contractum
matrimonuim,quod dic vt ibi dicam.

f ¶ Clericus. No. q. de clerico concubinario. & adde q clericus in sacris constitutus, dicitur committere incestum secũdũ gl.& Bal.in.l. fi.C. de episc.& cle. & his adde Bald.in.l.parentes.ff.de in ius voc. & Bald. in.c.j.§. naturales.si de feu. fu. contro. quæsiuit an nat⁹ ex clerico in minoribus constituto legitimetur per subseq̃ẽs matrimoniũ & Ric. ma. dixit qd non: quia est natus ex dãnato coitu.l. Paulus.s. de sta.ho.tu dic cõtra:qa ibi contrahere matrimoniũ ab initio erat ĩ patris p̃tãte:& ideò legitimatio trahitur retro vt extrà q fi.sint legi.c.tãta vis & ita tenet Io. and.& Bald.adde, Bart.& doc.in.l.& si cõtra.C.de nup. & no. loquit̃ Ioã. fab.insti.de nup.§. aliquando.

POMATES.
g ¶ Ad qõnẽ. Et vide Bal.in.l.si contra.C.de nup.Bar. in.l.bonorum.C.q admi.

SVMMARIVM.

1 *Filij nati ex concubina non retenta in domo an legitimentur per subsequens matrimonium.*

LEX III.

h COncubinam. [h]Quæro qd
si aliquis ha
bet aliquã mulierẽ extra domũ suam.
vtrum ista dicat̃ cõcubina,adeò quòd fi
i lij nati ex ea dicant̃ nati[i] ex concubina.tex.est hîc
quod sic.qa cõcubina sit ex solius animi destinatio
ne.glo.dicit contrarium,scilicet quòd requirat̃ ha-
bitatio simul.non est ergo concubina,nisi simul co
habitent.Illud etiam tenet Dy.& dicit quòd in cõ
cubinatu requiritur indubitatus affectus sicut in
vxore,cuius affectus præsumptus inducit̃ per co-
k habitationem.quod multum nota.hic ergo[k] filij qui
l habentur[l] ex muliere non retenta secum in domo,
vel ex aliqua famula non legitimantur per subse-
quem matrimonium.

De tutelis. Rubrica.

¶ Rubricam istam continua vt in glo.

SVMMARIVM.

1 *Verba hæc uis ac potestas in diffinitione tutelæ posita, quid significant.*
2 *Tutor quis dicitur etiã antequã satisdet uel inuẽtariũ faciat.*
3 *Hæreditas si fuerit delata pupillo, & tutor scit, & pupillus intra annum decedit, quòd propter scientiam tutoris qui non satisdedit, uel inuentarium non fecit transmittit pupillus ius deliberandi.*
4 *Vis quot modis capiatur.*
5 *Substantiua duo quando sic se habent adinuicem quod unum in est alteri, tunc unum resoluitur in adiectiuum alterius*

POMATES.
h ¶ Cõcubinã. Istũ tex.dicit sing.Ro. sing.dccccxciiij.
i ¶ Dicunt̃ nati. Vide q̃ no.Bat.in.l.si vxor.in princ.j.de adul.& adde Bald. in aut̃.licet p illũ tex.C.de na.lib.& ibi no.q̃ reqrantur ad licitũ concubinatũ.& Bal. ĩ.l.eã quã.in.xxiiij.colũ. C.de fideicõmis.
k ¶ Hi ergo filij. Et vide do.Abb.in.c. innotuit. de elect. vbi refert Old.tenere contrarium. & do.Pet.de anch. & vide quę ibi dixi.idẽ voluit do. Pet.in.c.per tuas. de proba.Andræ. Barba.

POMATES.
l ¶ Qui habentur. Vide Are.in.§.fin. insti.de nupt.vbi ponit q̃ requirant̃ ad hoc vt dicatur concubina.

LEX I.

a TVtela. [a]Primò ponit diffinitionem tutelæ. Secundo ponit diffinitionem tutoris. Tertiò ponit allusionem seu deriuationem huius vocabuli tutor. secunda ibi, tutores. tertia ibi, ex qua re. ¶ †Quæro quid vult dicere vis ac potestas. gl.
1 dicit, i. violentia potestas: quia datur inuitus, & inuito, vt institu. eodem in principio. & per hoc differt à curatore qui non datur inuito. dicit gloss. ista expositio non valet: quia si sunt duo substantiua copulatiuè posita resoluuntur, vt vnum sit adiectiuum alterius, quando vnum de necessitate inest alteri, vt. l. j. ff. de pact. ibi dum dicit, placitus & consensus. i. placitus consensus. sed vis & ptas vnius nõ inest alteri de necessitate: ergo &c. Præterea natura copulæ positæ inter substantiua est augere, vt. l. ea tamen adiectio. ff. de leg. iij. sed hic secũdũ hoc nõ augeret: imò restrigeret dicẽdo violenta potestas qd' in volẽte nõ fit. qd' est falsum: qa reperio tutorẽ qui datur demũ volens vt est mater, vt. C. qñ mu of. tu. fun. po. l. ij. & auth. matri & auię ibi posita Item multi dantur tutores q hoc affectant, vt. ff. eodẽ. l. in eos. & ff. de excusa. tu. l. tria onera. hoc etiã patet in oĩbus tutoribus q habent excusationẽ. & eã nõ pponũt. ¶ Itẽ si hęc expositio esset vera. infert q si pupill⁹ volẽs petierit tutorẽ volẽtẽ, nõ esset tutor: qa nõ esset violenta ptãs: qd' est falsum: qa potest dari volẽti & inuito, vt. ff. l. pxi. & ff. de tu. & cur. da. ab his. l. illud. & l. seq. vnde gl. insti. eo. circa prin. exponit aliter, scilicet vis ad cogendũ potestas ad imperãdum. q. d. in tutela est ptãs ad imperandum, & vis ad cogendum. i. ad mandandũ executioni qd' imperat, vt denotet quòd non est ptãs sola, sicuti est in quibusdã iudicibus qui habent cognitionem & non executionem. vt iudices delegati, vt. l. à diuo pio. in prin. ff. de re iud. facit q no. in. l. priuatorũ. C. de iurisd. om. iudi: & qdam q habent excutionẽ sine cognitione, vt. l. executorẽ. C. de exec. rei iu. sed in tutore est vtrunq; qa habet vim & ptãtem & iurisditionẽ & exercitiũ. & hoc vult dicere vis & ptãs, & q aliud sit potestas, aliud exercitiũ ptãtis, vi
2 debit in. l. inter tutores. ff. de admini. tu. sed istud etiã nõ placet: qa† tutor ante factũ inuẽtariũ nõ potest administrare, vt. l. fi. C. arbi. tu. & ff. de admi. tu. l. tutor qui repertoriũ. Itẽ tutor qui nõ satisdedit non põt administrare vt. C. de tu. & cu. q nõ satisde. p totum. & insti. de satisda. tu. p totũ. & sic secũdũ istã expositionẽ sequeret q tutor nõ sit tutor anteq; possit administrare: qa licet habeat ptãtẽ nõ tñ habet executionẽ. & sic in eũ nõ cadit diffinitio: ergo nõ esset tutor. vt. ff. pxi. rñso. hoc autẽ est falsum. nã tutor testamẽtari⁹ est incõtinẽti, adita hęreditate, vt. ff. tit. j. l. si nemo. & l. fi. ff. de excu. tu. legitimus eñ statim ẽ mortuo defuncto: qa ipa lex eũ facit, vt. l. legitimos. ff. de leg. tu. silr & datiuus est tutor statim cum est datus, vt. ff. de tu. & cu. da. ab his. p totũ. qd' et apparet: qa tutor anteq; faciat inuentariũ põt quędã facere q sunt vtilia pupillo, & alienare q sũt tpe pitura, vt. l. tutor qui repertorium. in prin. ff. de admi. tu. & pbatur optime in. l. muto. §. j. ff. e, Ẽ odẽ modo põt anteq; satisdet. vt. C. de tu. vel cu. q nõ satisde. l. fi. ex qbus cõcludo q tutor est anteq; satisdet vel inuentariũ faciat. Et pro hoc concludo ad quæstionẽ de facto mihi propositã q si est hæreditas delata pu-
3 pillo & tutor scit, & pupillus† intra annũ decedit, qd' pter scientiã tutoris q nõ satisdedit, vel inuentariũ nõ fecit trãsmittit pupillus ius deliberãdi cũ hoc pupillo prosit, & nil ei noceat. vt plenè dicã. ff. de reb. dub. l. q duos.
4 in prin. vnde ista verba sunt aliter exponẽda. Prò cuius† declaratione scias q verbũ vis, qñq; ponit p actu illato in alterũ: & tunc idẽ est qd' violẽtia, vt. ff. qd' me. cau. l. j. in prin. l. extat. & ff. ad. l. iul. de vi publi. & de vi priua. & de vi & vi ar. & ff. de iust. & iure. l. vt vim. cũ simi. qñq; ponit vis p quadam potentia q est in psona, siue in anima, siue in corpore, put ipsi psonę inest nõ put in aliũ trãsfert: & tũc vis & ptãs idẽ est, vt hic & ff. pxi. rñso & in-
b sti. e. in prin. & sic dico q ista duo vba p eodẽ ponunt. Sed tũc [b]instabis, qñ
5 duo† substantiua sic se habẽt adinuicẽ q vnũ inest alteri. tũc vnũ resoluitur in adiectiuũ alterius, & copula subducitur, vt. ff. de pactis. l. j. ibi placitus & cõsensus vbi exponit gl. j. placitus cõsensus. vñ videt q sit vera prima expositio gl. vis & ptãs. i. violenta potestas. Rñdeo. hęc dictio vis, non descẽdit à vbo violo violas: hoc est violẽto violẽtas. tũc enim potest loqui expositio gl. sed descẽdit à vireo vires scd'm Hug. & põt exponi, vis ac potestas. i. virens potestas, hoc est viridis & fructifera, non sicca & inutilis. ¶ Sequitur in diffinitione in capite libero. dicit glo. p hoc remouet seruũ qui non põt habere tutorẽ, vt. ff. eo. l. si arrogati. §. j. nisi in duobus casibus: vt hac. l. & in glo. hic Sed ista expositio nõ placet. nã ista ptãs prout referẽ ad personã ĩ quã exercetur illa psona poneret ĩ accusatiuo casu, vt. l. ĩ eos ff. eo. & ff. de of. pręsi. l. iij. & oẽs leges q dicũt actionẽ dari in aliquẽ. sed hic ponitur ĩ ablatiuo, vt significet illã psonã ĩ qua est illa ptãs, & q eã habet & nõ psonã in qua exercet. dico ergo q p hęc vba excludit seruũ qui non põt esse tutor. vt insti. q da. tu. pos. in prin. filius autẽ familias est liber hõ: licet nõ sit sui iuris. vnde põt dari tutor, vt ibi patet. ¶ Seqt in diffinitione cõstituta. Gl. nec doct. nõ exponũt istud vbũ dic ergo q est qdã ptãs quæ in se subsistit: licet nõ sit persona in qua cõsistat. vt iurisditio: & iõ vno iudice mortuo vel remoto ali⁹ dicit habere eadẽ iurisditionẽ, vt. ff. de iud. l. ppone bat. sed tutela est qdã ptãs q nõ est nisi put est in capite libero constituta anteq; ergo sit tutor nõ est tutela: sed si semel desinit, & postea tutelã reassumat ipse vel alius, nõ est eadẽ tutela, vt. ff. de suspec. tu. l. iij. §. quæri. põt Sequit ad tuendũ. per hoc dicit glo. remouet patrem qui est propter alios effectus patriæ ptãtis. scilicet vt patri quærat ex causa profectitia vel adue-

titia vsusfructus: qd' satis placet. ¶ Sequit in diffinitione eum. hęc dictio non exponitur a glo. vel doc. sed dico quòd hic ponitur vt excludat curatorem qui non datur ad tuendũ eũ. s. psonã eius principaliter. sed ad tuẽda bona, vt. C. de nup. l. in copulandis cũ si. vnde gl. j. huius. l. quę dicit quod ideò fuit positum in diffinitione vis, vt excluderet curatorẽ, nõ dixit bñ nec fuit bona expositio sua, vt dixi. sed hæc dictio eũ, ad hoc ponit. ¶ Sequit in diffinitiõe q pter etatẽ suã hoc ponit ad differentiam curatoris q daf furioso ad tuendũ eũ. tã in persona, q in reb⁹. vt ff. de cur. fur. l. furiosę. & l. vitũ. & l. & mulieri. Sequitur in diffinitione seipse defendere. hoc ponitur ad differentiam cuiusdam defensionis necessarię. quæ fit patiẽdo quę venire in possessionẽ ex primo decreto, vt. l. sed & he. persone. §. fi. ff. de proc. qd' põt facere pupillus. Sequit in diffinitione iure ciuili data ac permissa p hoc qd' dicit iure ciuili. excludit. gl. quãdam tutelã, hoc est quandã defensionẽ permissam de iuregẽtiũ: de qua fit mẽtio. in. l. vt vim. ff. de iusti. & iur. quod dicitur data ac permissa glo. exponit data à lege vel à iudice: pmissa à testatore vel data p sonę: pmissa secũdario rebus. Vel tertio data à lege: pmissa dispositiõe iudicis vel testõris. quasi diceret hæc potestas interdũ daf à lege, vt. ff. de leg. tu. l. legitimos. & p totũ ti. interdũ pmissione legis datur à testatore, vt. ff. tit. j. l. j. in prin. & per totum titulũ interdum datur à iudice similiter legis pmissione, vt. ff. de tut. & cur. da. ab his. l. j. & ff. eo. l. muto. §. tutoris datio. Et ita exponit Iaco. de are. q mihi placet.

c TVtores. [c]Not. q ille est tutor in quem cadit diffinitio tutelę, scilicet qui habet eã vim ac ptãtẽ &c. silr ille est iudex. q habet iurisditionẽ iudicis ille est ptor q habet iurisditionẽ ptoris. & ille dicit ptãs q habet iurisditionẽ ptãtis & simili.

SVMMARIVM.

1 *Significatio proprij uocabuli sumitur ex deriuatione.*

ITaque. Nota. quòd tutor dicitur à tutela. ex quo habes quòd propia significatio vocabuli sumit ex diffinitione: qa ille est tutor cui competit diffinitio tutelæ. simile. ff. de testa. l. j.
1 ¶ †Scd'o not. ex ver. itaq; quòd significatio pprij vocabuli sumit ex deriuatiõe seu allusione. silẽ. ff. si cer. pet. l. ij. §. appellata. & ff. de vb. sig. l. tugurij. sed qñ allusio vocabuli, & diffnitio discordarent pualeret diffinitio, vt dixi in. l. j. de test. & in repetitione l. oẽs populi. ff. de iustit. & iur. dũ tractaui de interpretatiõe statutorũ declaratiua. seu expositiua &c.

SVMMARIVM.

1 *Tutor in interponendo authoritatem, quod debeat loqui.*
2 *Aditio hæreditatis, an inducatur ex habitatione facta in domo per pupillum sciente tutore remissiuè.*
3 *Tutor post tutelã si efficitur surdus uel mutus, desinit esse tutor.*
4 *Intelligens solũ ad motum labiorum, quòd nõ possit esse tutor.*

MVtus. Mutus & surdus tutores dari non possunt. hoc dicit. ¶ Oppon. ff. de procu. de. l. mut⁹ ĩ princ. Solu. pcu. põt esse ad nego
1 tia nõ tutor: qa nõ põt authorare. Ex hoc no. † q ĩter ponẽdo authoritatẽ reqritur q tutor loquaf. si enim nõ reqreref, mut⁹ posset eẽ tutor. de hoc loquit tex.
2 ff. de autho. tute. l. iij. & hoc† iudicio ad. q. [d]quã tractaui i. l. gerit. ĩ fi. ff. de acquirẽ. hæredi. vtrũ si pupillus habitauit ĩ domo defuncti tutore sciẽte inducaf aditio. ¶ Oppo. ad secundũ q surdus possit esse tutor vt. ff. de legi. tut. in. l. fi. Sol. ibi nõ erat p oĩa surdus, licet malè audiret. Oppo. ff. de decurio: de. l. honores. §. j. Sol. ibi loquit in muneribus patrimonialibus,
3 hic in personalibus. ¶ †Querit glo. an ista vitia superuenientia extinguant tutelã iam susceptam. Respõdeo quòd sic. & bene. ¶ Queritur an isti defectus faciant ipsum ipso iure non esse tutorem: & an sit opus excusatione. Dic vt in glossa. quod ipso iure.
4 ¶ †Item quæro, quid de eo qui nullo modo audit, sed vidẽdo motum labiorum intelligit, an possit esse tutor. Rñdeo q nõ: qa text. hic dicit audire tutor debet. hoc est p sensum auditus pcipere: sed ille qui intelligit ad motum. labiorũ non audit: sed ex motu labiorũ diudicat quid tu vis dicere: quod nõ est audire. simile. ff. de his q in testa. delẽ. l. j. in princ.

a ¶ Tutela. An autẽ tutela comprehendatur appellatiõe contractuum vel negotiorum. vide quę dixi in. l. j. ad fin. post Bald. si de momẽ. pos. fuer. appel.

b ¶ Sed tunc. Et vide gl. & doc. in. c. j. de homi. vbi ex ponunt id est. c. j. xx. q. j. And. bar.

c ¶ In. §. tutores. No. valere arg. à significato nominis. l. j. §. si cer. peta. l. j. de acquir. poss. in rubri. solu. matri. Andr. Barb.

POMATES.

d ¶ Et hoc induco ad quæst. & vide quę pulchrè dixit Bal. in. l. potuit. C. de iur. deli. & quæ remisi hic in text.

similem.q.facio.ĵ.de verborum oblig.ī.l.j.in princi.

LEX II.

NOn est exigendum.

No.quòd nō est de necessitate quòd pu
pillus petat sibi tutorē,cum posit dari
etiam absenti.vt gloss.dicit & bene.si tamen pupil-
lus peteret sibi tutorem nō esset impedimētum vel
si esset præsens,vt.l.illud.ĵ.de tut.& cur.dat.ab his.
¶ Scd'ò no.ꝙ nō est necesse ꝙ tutor habitet in eadē
domo cū pupillo,vt hîc dū dicit aut ad tutorē suū ꝓ
ficiscat.scd'm vnā expositionē gl.Ponit etiā gl.aliā
expositionē qd'nō est necesse ꝙ pupill'vadat ad iu
diciū.scilicet tpe quo dat tutor.quod etiam placet.

SVMMARIVM.

1 Pupillo & furioso simul substituitur pupillariter ut pupillo non exemplariter ut furioso.
2 Causa naturalis quando præualeat accidentali uel econtrà?
3 Minori & prodigo simul datur curator ut minori.
4 Curator si detur minori & prodigo simul tanquàm prodigo. quando datio uitietur?

LEX III.

QVi habent.

a [a]Quando concur
runt duæ causæ
vna naturalis,alia accidentalis, præualet
naturalis hoc.d. Per hāc.l.determinatur
1 ꝙ† si aliquis est pupillus & furiosus, debet sibi sub-
stitui pupillariter vt pupillo nō exēplariter vt furio
so.& hoc.ĵ.pupillarem ętatem,dixi in.l.ex facto. ĵ.
b de vulga.& pupil.¶ Oppo[b].s̈.de iure dotium.de.l.
2 cum pater.gloss. non soluit.dic† quòd quandoque
causa naturalis & accidentalis sunt inuicem repu-
c gnantes.& tunc præualet accidentalis[c]cum natura
alteretur,vt.l.j.§.bestias.s̈.de postulā. quandoque
causa naturalis & accidentalis non repugnant sed
repugnant effectus earum,vt hîc.Nā pōt quis esse
pupillus,& furiosus,sed si haberet tutorem vt pu-
pillus,& curatorem vt furiosus:pręualet causa na-
turalis, vt hîc patet. Quandoqꝫ causa naturalis &
accidentalis possunt simul concurrere,& etiam ef-
fectus earum se compatiuntur:& tunc vna non pre
ualet alteri.& ita loquitur.dicta.l.cum pater.& ita
3 videtur intelligere Dy. ¶ Quæro:minor .xxv. †an
nis est prodigus:an dabitur ei curator vt prodigo.
d vel vt minori?hîc est textus[d]quòd dabitur ei curator
vt minori.hoc fecit mihi dubiū:nam per dationem
curatoris non est subuentum prodigalitati.nam pro
digus non obligatur naturaliter,vt.l.is cui bonis.ĵ.
de verbo obligatio.sed adultus obligatur naturali-
ter,vt.l.j.infrà de noua.&.l.pupillum.infrà de regu.
iur.& quod ibi not.propter quod dico ꝙ duplex est
actus.Primus per quem bonis interdicitur, vt.l.j.
eod.l.iulianus.ĵ.de cura.fur.& iste actus celebratur
in minori prodigo qd' post interdictum non obliga
tur etiam natutaliter.Secundus actus est datio cura
toris,& dabitur ei curator tunc vt minori non vt
4 prodigo,vt hîc ¶ †Quærit Dy.quid si datus fuerit
curator tanquàm prodigo, cum debuerit dari tan-
qꝫ minori.& tunc distinguit ipse:aut fuit expressus
error in sententia,& non valet . aut non,& valet,vt
l.præses.&.l.cum prolatis.ĵ.de re iud.ita dicit ipe.di
cam in.l.seiæ egressę.ĵ.de tu.& cu.da.ab his.hoc di-
cam in.l.is cui bonis.ĵ.de verb.ob.

SVMMARIVM.

1 Tutor durante tutela potest à pupillo conueniri rei uendicatione.
2 Curator ad litem datus pupillo,datur inuitus & uolens.
3 Curator quando datur ad litem debet esse præsens.
4 Infanti quando posit dari curator ad litem.
5 Prodigo & furioso datur curator ignoranter.
6 Contractus prodigi uel furiosi quòd ualidetur iuramento.
7 Pupillus ab extraneo quòd posit citari personaliter.

Si pupillus.

Propter litem quam quis
habiturus est cum tuto.vel
e cura.datur curator[e] ,qui non datur nisi præsenti. &
1 petenti.Itē cogit qs petere.h.d.¶ †Oppo.ꝙ pupil-
lus nō possit habere litem cum tutore,vt.C.qui da.
tu.pos.aut.minoris.Sol.glossa . intelligit hîc de lite
in rei vendi.nō autē sup actîone personali.& sic nō
est debitor vel creditor tutor.& ita intelligit Dy.q
format hāc oppositionē.sed certè ꝓpter litē q est su
per rei vēdicatione quis nō pōt esse tutor, vt dicta
aut.minoris.& ibi not.Aliter ergo intellexit gloss.
dū format cōtrarium sic scd'm eundē Dy.tutor nō
potest conueniri nisi finita tutela,vt.l.ij .C . de ad-
mi.tuto.&.l.si tutor.in fi.j.de tute.& rati.dist. Solu.
gloss.hîc non conuenitur ratione administrationis,
sed rei vēdicatione quę potest intentari etiam du-
rante tutela qualiter aūt durāte tutela posit conue
niri tutor,vide plenè per glo.in.l.ij.C.de admi.tut.
¶ Oppo.& videt ꝙ iste.§.sibi contradicat nam pri-
mò dicit quòd talis curator non datur nisi volenti.
Secundò dicitur quòd cogitur.Gl. rñdet quòd aut
pupillus agit,& non recipit talem curatorem, nisi
volens,vt in princ.aut conuenitur, & cogitur reci-
pere:sed non hunc vel illum sed erit in electione sua
quē velit recipere Miror quomodo iuriscōsulti fue-
rūt moti in persona pupilli loqui.quid enim pōt ip-
se puer discernere fortè septem annorum quem ha-
bere sibi expediat,fortè petet quencūqꝫ tutor vult.
vnde forte ęquius fuisset dicere hoc esse in arbitrio
iudicis vnde contra hāc iniquitatem hodie est pro-
2 uisum,vt.ĵ.dicam . ¶ †Quæro an talis curator da-
bitur inuitus vel volens. Ioco.de are.dicit quòd vo-
lens,aliàs frustra diceret de pręsentia .Alij dicunt
quòd inuitus.argu.infrâ de mune.& ho.l.munerum
§.defensores.&.§.iudicandi.& .§.vlti.sed dico ꝙ vo
lens constituitur,vt hîc.Sed ex causa potest cogi.
vt dicimus in curatore bonis dando,vt.l.ij.§. quæri-
tur.de cur.bonis dan.& de hoc vide per Cyn.C.qui
f pet.tuto.l.j.¶ Quęro.quid[f]si datus est absens an va-
3 leat datio.†Videtur quòd sic.s̈.de ꝓcura.l.j. &.ij .in
princ.l.ij.In cōtrarium ꝙ non qa nō est seruata for
ma quę hîc ponitur:ergo non valet vt.l. cum hi.
g §.si prętor.s̈.de transac.Præterea:vbi[g]certo & limi-
tato tempore requiritur cōsensus,non sufficit rati-
habitio sequēs,vt.l.obligari.§.tutor.suprà de autho.
tuto.&.l.quid ergo.in princ.s̈.de his q.notā.infa.&
hîc no.& tenet Iac.de aret.Sis ergo cautus,quod in
h curatore ad lites semper ponatur[h]quòd pręsens da-
i tur pręsenti.& petēti.¶ Quęro,dicit[i]dic ꝙ infanti
4 non potest dari curator.†qd ergo faciet tutor.Iac.
de are.dicit ꝙ differt actio & conuentio, sed neutri
parti currit p̄scriptio.vt.l.ij.§. in oībus .s̈ . de iudic.
Certè per hoc male ꝓuidetur tutori qui vellet suū:
& ideo lex ista recipit hodie in multis limitationem
per authenti.minoris.C.qui da.tu.poss.nam aut tu-
tor erat petiturus aliquid à pupillo.antequā tute-
lam assumeret,& non potest dari tutor & si datur,
perdit ius suum vt.d.aut.minoris:& sic non est ne
cesse ꝙ detur pupillo curator,propter litem quam
ip̄e tutor iam perdidit:sed si pendente tutela super
ueniat sibi ius cōtra pupillum,& tūc nō potest ad-
ministrare sine adiuncto sibi curatore, secundùm
formam dictæ aut.minoris in qua adiunctione non
requirit ꝙ pupillus sibi petat.& sic cū illo curatore
sibi adiūcto pōt agere,sicut si ab initio fuissent plu-
res tutores.vt.ĵ.titu.j.l.si plures.& hoc ibi not.in glo.
sed si lis esset mouenda à pupillo contra tutorē: tūc
si ius superuenit pupillo pendente tutela, est idem
quod.s̈.dixi.Sinaūt ius competebat pupillo antè:
tunc ille tutor non debet accedere ad tutelam : nec
admissus fuisset si hoc exp̄ssisset:si ergo tacuit tan
quā fraudem cōmittens in tacendo poterit remo-
i ueri,vt.l.in eos.ĵ.eo .si quis autē vellet petere eum
remoueri,haberet necesse recurrere ad remedium
5 huius.§.¶ †Quęro quid sit in furioso & ꝓdigo. Re
spondet Iac.de are . quòd isti accipiunt curatores
ignoranter,sicut pupilli tutores:quia consentire nō
possunt,vt.l.furiorsi.de regu.iu.&. l.ij.§. voluntate.
suprà soluto matrimo.& est tex expressus in titu. l
ex qbus cau.in poss.eatur . in .l.fulcinius .§. àdeo.
6 Quęro vtrùm cōtractus† furiosi vel prodigi validet
iuramēto.De furioso certū est ꝙ nō :qa non habet m
intellectum.De prodigo Iaco . de are . dicit idem
k quod plene examino [k]in.l.is cui bonis.ĵ. de verbo.
7 oblig.¶ †Quęro an pupillus [l]posit citari viua voce
l ad petitionem tutoris.Et videtur quòd sic, vt in.§.
m isto ibi,siue agant siue cōueniant.Et sic videtur[m]ꝙ
ipse iam erat citatus facit.ĵ.de admi. tuto.l.j.§.suffi-
cit pro

a ¶ Qui habet.Et vide Bal.ī.l.humanitatis.C.de impu.& plene.d.Ioan.in.d.l.ex facto.ĵ.de vulga.pupi.sub.& eūdem in.c.Ray extrà de testa. And. Barba.

b ¶ Opponit. Vide Pet.de anc.in regula semel malus.in.ij.col.de reg.iu.in.vj.Barba. cōsil.xxvij.in.v.co.j.vo.Imo.consil.xxxv. vide Ang. in.l.iij.ff.de officio asses. Bald.in repe. Padua .in .l. j. in . iiij.col.vers. Christianorum.C.de sum.tri.Iaso.ī.l.iij.in fi.ff.de offici. assesso. Fel.in.c .significāte.in vlti . colum . de rescr.Ro.singu. dcccccix.in.l.p̄ses.ī princ.C.de appel. Ro .sing .ccccliiij.

c ¶ Præualet accidentalis . An inspiciatur natura vel accidens , ad de Bal.in.l. j.C .de vsur.& adde no. p Cy.& Imol.in. l.q solidum.§.j. de lega.ij.

d ¶ Hic est tex.Adde Bar.in.l.si curatorem habens. C . de in integrum resti.mino.

e ¶ Dat curator hic ergo habes quod pupillo dat curator ad iudicia . & vtrùm dari possit ad negotia , habes textū not.in.l. prima.§.si curator. de eo qui pro tu.& vide in tit.C .in qui.cau.tuto.habē.detur tutor.& ibi gl.& Bar.ī.l. curator.ĵ.de tut.& cur.dat.ab his & no.casum ī quo curator dat ī uito.adde Bal.in.l.tutor.C.de neg ge.

f ¶ Quæro qd.Not.tn̄ casū ꝙ curator nō dat absēti.& vide.ī.l.illud.ĵ.de tu.& cur . da. ab his.

POMATES.

g ¶ Pręterea vbi.Et vide no. in. l. si qs mihi bona.§.iussū.ĵ.de acqui .hęred.

h ¶ Semp ponatur. Vide Ia.de aret.& Bald.in . l. curatoris.aliàs tutoris.C. de neg.ge .& quæ ibi scripsi.

i ¶ Quęro dicit. an infanti posit dari curator ad lites,vel quod sit remediū creditorum . vide latè.Bal.ī.c.j.de mili.vasal.q contu.est post not.p doct.ī.l.hic autē.& in.l.fulcinius.§. adeo. qui ex cau.in pos.ea.& dū hîc dicit ꝙ nō dat curator ad lites nisi petenti. intelligo tn̄ ī casu illo qn̄ tutor agit cōtra pupillū:aliâs dat inuito scd'm formā.l.j.quipe.tu.& ibi gl. & do. & vide hîc in gl.& p Spe.in ti.de cura.§. vt autem . circa prin.& Bal.no.in.l. nec quicqꝫ . §. vbi decretū . de offic. ꝓcō.& oīno Bal.ī l.si qs istituat. §.fi. de hęr.isti.& Ang. ī.l.mut⁹.§.is q pōt s̈.de ꝓcu.& an impuberi posit dari curator ad lites quas habiturus est principaliter cum alio qꝫ cū turore,vide Bar.in.l.curator ff.de tut.& cur.da. ab his. & quod ibi scripsi.& de ista materia vide Ioan. an.in addi. Spe.in ti.de reo.ad fi.& p Io.fab . in.§.item inuiti inst.de cura.& per Ange.in .d. l.j.C.qui pe. tuto.

k ¶ Examino. Adde Bal.ī.l. ij .C .de resci. vē.& q̄ solēt notari in. l . is cui bonis.de verb.obl. adde Bald.melius examinantē cōsil. cxxviij.j.vol.&ibi qd si iurauit cum cōsensu curatoris, qui curator nō tn̄ iurauerat gerere negotia legaliter, prout ius & iudex ei p̄ceperat : & ibi etiam quid si erat ꝓdigus & adultus & an valeāt cōtra ct⁹ ꝓdigi vl' furiosi facti cū authoritate curatoris dati tanqꝫ adulti, vide Pet.de. anc. consilio.cccxv.

l ¶ Pupillus. Vide Panon.cōsi.xxix. colū. vlti. ij. volu.

m ¶ Et sic vr̄.Et vide Bar.in.d.§. sufficit & quę ibi remisit Andr.ar.adde & . vide Abb.ī cō.xx. ix.col.fi.in.ij.volu

POMATES.

a ¶ Necesse. Vide Alex.cōsi.lxxxvj. in.j.colū.in.ij.vo.

b ¶ Quòd aliquis citetur. Vide no.per Bart.in.l.legitimos ī prin.j.de legi.tut.

c ¶ Dicam.j. Quid qn̄ daẽ curator ꝓdigo? vide Ange. & Imol.in.l.is cui bonis.de vb.obl. qui dicūt ꝙ requiritur citatio ipsius ꝓdigi vel furiosi, cū tractet de auferenda eius administratione.ꝓ hoc facit quod voluit Bar.in.dicta.l.legitios.limitari tamē pōt.s̄.dicta cōclusio Ang.in.l.is cui bonis.palleg.secūdū qđ limitat Bal. ibidē.& post eum, ibi Pet.de anc.licet de Bal.mētionē nō faciat,videlicet illud esse verū, nisi notoriū esset illū esse prodigum: qa tunc nō requireret aliqua citatio, qđ tamē nō est sine dubio:qa pendet ab illo dubio passu, an in notorijs requiratur citatio. & magis cōmunis conclusio est qđ sic.de quo per gloss.in.c. ad nostram.de iureiu.& per Archi. in.c.j.de electi.in vj.per docto.in.c. euidentia.de accu. & ibi Ioan.de Imo.firmat clare esse necessariam citationē.& Abb.in c.cū sit Romana. de appel.dicit qđ aut est tale notorium ex quo cōstabat nullā esse defēsionē.& tūc nō requirẽ.aut ecōtrà:& tūc secus.& de hoc arti.plenè not. per Ant.de bu.i.c.vr̄a. de coha.cle.& mu. Adde qualiter cōtra minores possit pueniri ad primū & scđm decretū: & an missus in possessionem bonorū minorum pro causa partim vera, partim falsa, facit fructus suos, vide Abbatē consilio xliij.ij.lib.& Romā. consilio.ccccxcvj,

cit.pro hoc quia pupillus qui non habet tutorem patitur imissionē ex primo decreto.vt.l.apud iulianum.ex qui.cau.in pos.eatur. In cōtrariū qa nō habet legitimam personam stādi in iudicio, vt.l.j.C. q legiti.personandi.in iudi ha.ergo citatio q̄ est fundamentū iudicij,vt instit.de pe.teme.li.§.fi.&.s̄.de in ius vocan.l.j.nō cadit in pupillo. Respōdeo in extraneo litigante cū pupillo fateor ꝙ possit citari pupillus,per iura.s̄.alle.& licèt pupillus citetur, intelligitur ꝙ veniat cum tutore. sed quando tutor litigat cū pupillo secūdū tēpora huius.l.tutius erat citari pupillū, vt veniret ad petendum curatorem: cum tutor intendat litigare cum eo.& vide ad hoc per Cyn.in.l.j.C.qui pe.tu.

Quolibet. Quidā habēt literam sic quolibet loco à tpe hunc curatorē dari posse &c. Alij habēt in litera quolibet loco & tēpore:& hūc curatorē:& tūc implicat nō solū tutorē,imò & curatorē posse dari quolibet loco & tempore. Idē ꝓbatur.j.de tut.& cu.da.ab his.l.nec mandāte.§.dari.& defer.l.ij. Et ad istud quod subaudiẽ de tutore. Oppo.nam cum detur cum causæ cognitiōe,vt istitu.de autho.tut.in fi.ergo nō potest dari à ꝓcedente iudice,vt.l.à ꝓcedente.C.de dila. Solu. intellige hîc quādo daẽ sine inquisitiōe. secus si cū inquisitione.& ita loquūtur cōtraria. quando ergo datur tutor nō est necesse[a] ꝙ aliqs citetur[b].qđ qualiter intelligatur dicam[c].j.de tu.& cu.da.ab his.in.l. tutor si fuerit petitus.

SVMMARIVM.

1 *Procurator constitutus ad causam simpliciter, an uideatur datus ad omnes causas præsentes & futuras?*

Si pupillus. [d]Curator ad litem simpliciter datus, intelligitur datus ad omnes lites quas pupillus habet cum tutore cū quo litigare intendit.hoc dicit. ¶ Facit ad.q.vtrum 1 †ꝓcurator datus ad causam simpliciter,videaẽ datus ad oēs causas pręsentes & futuras. Et videẽ adp̄sentes tantùm. Gl.tangit in.l.omniū.s̄.de ꝓcur. & in.l.damni.§.si is qui vicinas.de dā.infect.& ibi dixi & Specul.i titulo de ꝓcu.§.ratiōe autē formę.&.§.j.

SVMMARIVM.

1 *Procurator simpliciter datus, quòd intelligatur quò ad personas, & res nominatas in instrumento.*

2 *Pupillus ex causa, quòd prouocet ad diuisionem.*

3 *Procurator, q intelligatur datus ad agendū & defendendum.*

LEX IIII

Q Vod dicitur. [e]Not.primò. ex princip. huius.l.qđ†ꝓcurator simpl'r datus quò ad res,debet intelligi strictè dat9 quò ad personas nominatas in instrumēto ꝓcura.nisi aliud exprimatur. Et ideò si reperiẽ instrumētum in quo aliquis fecit Seium procuratorē suū cōtra Titium in tali causa,& generaliter in omni alia,intelligitur scilicet cōtra Titiū:vt hîc. Est ergo necesse ꝙ in ꝓcuratione exprimaẽ,& generaliter cōtra quācunq; personā,vt ex isto tex.colligiẽ. ¶ No.etiam[f]ex hoc 2 principio †ꝙ pupillus potest prouocare ad diuisionem qđ intelligo ex causa:aliâs secus,vt.l.si pupillum.in prin.j.de re.eorū.& ibi dicā,per doc.C.de sacrosan.eccl.in.l.iubemus.circa princ.in eo qđ dicit 3 prædia diuidere &c. Vltimò no.†ꝙ procurator dat9 simpliciter,intelligiẽ datus ad agendū,& defendendum,vt hîc.pro quo facit:qa defendere tenetur,vt l.seruum quoq;.§.ait pretor.s̄.de procu.gl.opp.de.l. si quis mihi bona.§.iussum.j.de acquirend.hæredi. & non soluit.dic qđ id est speciale,vt ibi dixi.

Possunt. Opp.quādo sunt plures tutores, non est necesse deuenire ad hunc curatorem,vt.j.titu.j.l.si plures. Sol.propter hoc forte gl.intelligit hîc pluriū.s.pupillorū:quia vnus erat curator plurium pupillorum,potest etiam intelligi plurium.s.tutorum,qn̄ plures tutores vnius pupilli erāt habituri eādem causam cum pupillo,aliâs non esset necesse deuenire ad hunc curatorem. Opp.glo de.l.iam tamē.§.penult.j.iud.sol. Sol.vt in gl.

SVMMARIVM.

1 *Datione unius curatoris an alius uideatur remotus.*

2 *Procuratoris secunda constitutio non tollit primam, nisi fiat circa diuersa.*

3 *Curatores ad litem simul dari plures non possunt, nisi dentur insolidum.*

LEX V.

C Vm semel. In eadem causa dato vno curatore non potest dari alius. Item datus in vna causa nō pōt dari in alia.h.d. ¶ Op. s̄.de ꝓcu.de.l.pluribus.&.l.si qs cū ꝓcuratorio no1 mine.§.fi.dicit gl. Sol.†vt ibi.nā post lit.cōtest.non pōt dari ali9,nisi primo remoto ante lit.cōtest.& eo ipso qđ daẽ alius.videẽ remoueri prim9. ¶ Sed cōtra hoc opp.nūquid p dationē vnius curatoris videtur remoueri alius,vt.l.ventri.§.j.j.de tuto.& cur.da ab his. R̄ndeo,verum est in curatore gn̄ali,vt ibi.nō tn̄ existēte vno potest dari alius,nisi causa cognita, vt.l.curatorem.C.qui.da.tut.pos.sed curator ad litē remoueẽ p cōstōnē alteri9 curatoris.sicut diciẽ in ꝓcuratore ne in plures aduersarios distinguaẽ qui cū vno cōtraxit,vt.l.ne in plures.s̄.de exerci.&.d.l.si 2 qs cū procu.in fin.& no.per Gul. ¶ Op.de† sequēti responso ad fi.ibi,per secundum mandatum non tolliẽ primum. Solu.gl.hoc ideo est qa circa diuersa. ¶ No.ad illud qđ diciẽ,sed faciēdo aliū procuratorē remoueẽ prim9,intelligitur si circa idē fit.& vide 3 istā gl. ¶ Ex p̄dictis†apparet soluta quæstio an plures curatores ad litē possint dari simul. Iste casus nō est hic in text.sed dic,aut dantur simul:nec adijciẽ insolidū,& nō valet si opponatur,ne quis in plures aduersarios distinguaẽ,vt.l.iā tn̄.§.pe.j.iudi.solui.& l.ne in plures.s̄.de exerci.&quod no.s̄.l.ꝓxi.in prin. aut adijciẽ insolidum:& tūc valet,sicuti in plurib9 procuratoribus vt.s̄.de procu.l.pluribus,cum eis tales curatores assimilenẽ vt dictum est. sed si detur vnus,deinde alius,habet locum quod.s̄.dixi.

LEX VI.

M Vto. Muto potest dari tutor q ei poterit authorari.hoc dicit. ¶ Not.quod ex parte eius cui pręstatur authoritas,non est necesse ꝙ loquaẽ, vt hîc.sed ex parte præstantis sic,vt.l.j.in fi.s̄.eo.

SVMMVRIVM.

1 *Tutor quando & sub qua conditione dari possit?*

2 *Dictio si, non facit conditionem, quando adijcitur ei quod tacitè inerat de necessitate.*

3 *Tutor antequam satisdet quòd sit tutor, licèt administratio differatur.*

4 *Clausula apposita in literis apostolicis, si cum idoneum repererit, quòd faciet potius admonitionem, quā conditionē.*

Sub conditione. A iudice non potest dari tutor sub conditione[g],& exp̄ssio eius quod tacite inest dispositionem conditionalem non inducit.hoc dicit. 1 ¶ †Opp.ꝙ tutor possit dari sub conditione,vt.j.e. l.furiosus. Sol.nō potest dari sub cōditione expressa,vt hic.sed qn̄q; sub cōditione tacita,sic,vt in contrario.& in alijs casibus qui hic ponuntur in gloss. quæ satis placet quātum ad alios casus:sed quātū ad.l.furiosus.dic vt ibi dicam. ¶ Opponitur.s̄.de procu.de.l.iij. Solu.dicit glos.aliud in procura.& est ratio.vt dicit Dyn.fauor pupilli nedum conditionis exstentia expectantur,bona pupilli interim negligantur & pereant. ¶ Oppo.& videtur quòd possit dari sub conditione,sicut sententia,vt.l.j.§.biduum j.quando app.sit. Sol.hęc.l.vltra procedit annullando:ibi vltra procedit confirmando. Circa quod quidam habent distinctionem Dy.quam ipse ponit in c.quę cōtra ius.extra de reg.iur.lib.vj.& per doc.in l.non dubium.C.de legi. ¶ Oppo.ꝙ tutor possit dari sub cōditione.vt.j.titu.j.l.tutor datus.& institu.q da.tu.pos.§.ad certū. Sol.gl.verū est à testatore,vt in cōtrarijs,sed non à iudice,vt hic. Sed q̄ est ratio? qđā dicunt qa actus iudiciarius nō debet dependere de futuro,vt.l.non quemadmodum.s̄.de iudi.qđ non placet,vt in pręallega.l.j.§.j.&.§.biduum. Alij dicūt quòd est actus legitimus:sed Petrus dicit[h].ratio est, quia factum testatoris in eo quod deficit, potest suppleri per iudicem:sed factum iudicis non debet suppleri nisi per iudicem: ideò iniungitur sibi quod

POMATES.

¶ Si pupillus Et vide q̄ dixi in.c.cū dilecta.de rescrip. sed adde Oldr.in cōsi.vij.vbi consuluit qđ si generalitas pręcedit.quia testōr dixit, volo qđ soluantur oīa debita creditoribus patris, & matris:postea,& apponit speciem talis loci qđ restringitur illa gn̄alitas ad locū istū. vide ibi. Et vide doc.in.c. j.de transa. vbi dicūt quòd liberaẽ &c.vide ibi.adde quod pulchrè consuluit. Oldra.in sili vt refert do.Ant. in.c.cum dilecti.de don.

POMATES.

d ¶ Pupillus. Vide Roma.singu.clvij.

POMATES.

e ¶ Quod dicitur. Vide quid dicat Roma.singu.clvij.

f ¶ Nota etiam qd in prodigo. Vide Bald.in.d.l.iubemus vbi alleg.casum sing.i.l.ex castrēsi de castr.pec. qđ not.And.barb.

g ¶ Sub conditione. Adde tn̄ ꝙ administratio tutoris pōt dari sub conditiōe,vt in.l.in auia. §.pater infrà de cōdi.& demon.

h ¶ Petrus dicit. Vide gl.Bart.& doc. in.l.j.C.de testa.tutela.

a ¶ Si eũ idoneum. Et vide tex. in c. si gnificasti. de elec. vbi si exprimitur do pallium si iura ueris, non facit cõditionẽ. vide q̃ ibi dixi & vide. c. fi. de presump. & q̃ ibi no. vide Bal. q pulchræ loquit̃ in. l. ij. C. q̃ñ ꝓuo. nõ ẽ necesse. And. Barb.

b ¶ Quam conditionem. de quo vide not. per Bald. in. l. q in diẽ. de condic. inde. & in. l. nõ dubiũ. in versi. iuxta hoc q̃ro. C. de legibus & i. l. neq; natales. C. de ꝓbatio.

c ¶ Sed ita demũ. Et vide quod not. Nico. de neapo. in l. j. de tu. & cura. datis ab his. Andræ. Barba.

d ¶ Ei cuius. Adde ad istum tex. cõtra l. & Bal. in. l. j. C. de cura. furio.

✱ Pro cõcordia. eorũ quę vult Bartol. in hac. l. si filius. videt̃ q̃d pater presumat̃ consentire q̃ñ p̃sens est, & tacens in actibus filij sui & vide concordantiam quam posui in. l. quę dotis. ff. sol. mat.

e ¶ Dari curatorem. Not. arg. quòd si debitor sit multũ à longinquo possum petere curatorem dari bonis suis scd'm Pe. Dy. & Ray. & not. in. l. ab hostib⁹ in prin. s. ex qui. cau. maio. & Bald. hîc in addi. Spe. in tit. de curato. & nota. Barto. in. l. pe. de iureiur. & Bal. not. in. l. coheredibus. C. fa. ercis. in vers. qd si volo diuidere cũ absente Bal. in. l. ignorare. in fi. C. de restit. mi. & in. l. pe. C. de bo. autho. iu. pos. Barto. in. l. si finita. §. iulianus. in. x. colũ. de dam. infec. non tñ semper procedit vt no. Barto. in l. qui liberis. §. hęc verba. de vulgari & pupil. adde videndum Bald. ad supradicta bene declarantem consi. xxxv. & sequen. primo volu. & ibi

pure & perfectè det, vt hoc not. Cyn. C. de testa. tute super rubri.
2 ¶ Oppo. † dictio si, facit conditionem, vt. l. qui promisit. s. de condit. indebit. & l. si titio. j. quando dies leg. ce. Solutio fallit hîc, ratio: est quia adijcitur ei quod tacitè inerat de nessitate, vt. l. iij. j.
3 de leg. j. ¶ † Vltimò no. quòd tutor antequã satisdet est tutor, sed solùm administratio differtur. vt dixi. s.
4 eod. l. j. in princip. ¶ Et per hunc text. † dicit domi. Ioan. and. quòd si in literis apostolicis apponatur
a ꝓuideas tali. de beneficio, si eũ idoneum[a] repereris, ꝙ talia verba faciunt potius ad monitionem q̃ con-
b ditionem[b] vt extrà de offi. de leg. c. j. in cle.

SVMMARIVM.

1 *Tutelæ datio an sit iurisditionis uel misti imperij.*

Tutoris.

Is põt dare tutorem cui specialiter permittit̃. h. d. vel aliter. tutelæ datio est misti imperij. hoc. d. secundũ glo. ¶ Quero
1 expositionẽ illorũ verborũ. ¶ † Gl. exponit ꝙ nõ est meri imperij tm̃, nec iurisditiõis tantũ, sed misti imperij olim, & hodie cõpetit iure magistratus. Sed Iaco. de are. dicit ꝙ nõ est imperij: hoc est ꝙ nõ cõpetit alicui eoipso ꝙ habet imperiũ, nec est iurisditionis. hoc est nõ cõpetit alicui eoispo ꝙ habet iurisditio
c nem, sed ita demum[c] si hoc specialiter lex concedit, vt. l. j. de tuto. & curato. da. ab his. in gl. mag. in princ. & ꝓbatur: quia præsides in prouincia habent merũ imperiũ: vt. l. illicitas. §. q vniuersas. s. de offici. presi. & tñ. l. iulia attilia specialiter concedit eis dare tutorẽ. vt institu. de attilia. tuto. §. j. q̃d fuisset superfluo, si habuissent eo ipso ꝙ habent imperiũ. Itẽ si esset iurisditionis, iam priuatus nõ posset dare tutorẽ in testamẽto, ꝙ. l. permittit ei: ergo cõpeti ei: cui ꝑmittit. l. vel senatuscõsultũ, vel princeps: & sic facit prò comitibus qui ex priuilegio habẽt istã dignitatẽ cõstituendi vel creandi tutores & faciẽdi iudices ordinarios, q hoc facere possunt, vt dicit Iacob. de are. Fateor quòd tutelę datio prout cõpetit priuato, nõ est iurisditionis: sed prout competit iudicibus, est iurisditionis in genere, & reponit̃ in specie misti imperij, vt hîc in gl. quod patet: qa officio iudicis nobili expedit̃, vt dixi in. l. imperiũ. s. de iurisdit. om. iudi.

d
Ei cuius.

[d] Ei cuius status est dubius nõ põt dari tutor, sed dabit̃ curator, bonis h. d. ¶ No. bõis captiui & absentis dari curatorẽ[e] cũ
e quo poterit litigare, vt. s. ex quib. cau. ma. l. ab hostibus. i prin. & ex q. cau. in pos. eat̃. l. i possessionẽ. §. fi.

SVMMARIVM.

1 *Pater præsens, & tacens, cum filijs datur tutor, uideatur consentire. & an adire hæreditatem uideatur qui alij agenti consentit. nu. 2.*

LEX VII.

SI filius.

Si pater cõsentit filio tutori dato tenetur. in solidum[f]. & admonitio pro cõsensu nõ habetur. hoc. d.
1 ¶ † Quero quid si pater est præsens & tacens, an videat̃ cõsentire. Gl. hic. dicit ꝙ sic. Dy. reprehẽdit eã: qa gl. meli⁹ dicit in. l. ij. j. ad munici. vñ dicit q̃d est quoddã munus publicũ authoritate & vtilitate: & tũc presentia patris sine cõtradictione habet̃ pro cõ
f sensu[f], vt. l. ij. j. ad municipa. quoddam est munus publicum authoritate, sed non vtilitate, vt tutela. & tunc si pater expressè cõsentit, tenetur, vt hîc, secus si taceat. & hoc verũ est si tutela est datiua. si verò est testamentaria, tũc etiam si expressè consenserit non tenetur, nisi de peculio, vt. l. lucius titius caium infrà de admini. tu. & rationem ibi dicam. de quo vide per doc. in. l. j. C. quod cum eodem. dixi in. l. si cum dotem. §. transgrediamur. suprà solu. matr. de hoc qualiter cõsensus patris eũ obliget. ¶ Vltimò
g no.[g] mirabilem. l. ad probandũ aditionem hæredita-
2 tis. † Nam ille adit hæreditatem, qui eam agnoscit, vt. l. gerit. j. de acqui. hære. agnoscere autem vr̃ siue quis gerit per se, siue alij gerenti cõsentiat, siue aliquid ex hereditate acquirat. vt hîc dicit tex. siue dicat hæreditatẽ ad se pertinere. vt dicit text. hic. de quo dicam plænè in. d. l. gerit. de acqui. here.

LEX VIII.

PAtronus.

Patrono imputatur negligentia & fraus in bonis liberti, sicut in bonis extranei. h. d.

SVMMARIVM.

1 *Omittens ponere unam rem in inuentario, an remoueri posit & an qui accipit pecuniam ut esset tutor, posit conueniri conditione ob turpem causam. & nu. 2.*

3 *Salarium potest constitui ex causa per iudicem tutori.*

LEX XI.

INeos.

Fraus in assumendo tutelã vel in malè administrãdo, extra ordinem punitur. hoc dicit. ¶ No. istos casus & specialiter vltimos
1 ꝙ † q in inuẽtario omittit ponere bona pupilli. punitur extra ordinem, & poterit remoueri. Item si alienat bona pupilli, quę nõ debuerũt alienari. ¶ Quæ-
2 ro secũdũ gl. † qd si aliqs accepit pecũniam vt esset tutor. Rñdet. gl. ꝙ tutor erit, sed pecunia repetet̃ ꝑ cõditionẽ ob turpẽ causam: qa officiũ tutoris debet
h esse gratuitum. Idem no. in. l. j. s. man. [h] Veritas est
3 ista † ꝙ tutori põt constitui salarium à iudice, vt. l. à tutoribus. §. fi. infrà. de admi. tu. Item & cõtutoribus ex causa. vt. l. j. §. si pupill⁹. j. de tute. & rationi. distra.

LEX X.

ETiam municeps.

Hic est duplex litera. vna affirmatiua, scd'm quã dicit ꝙ municipes pñt dari tutores municipij, hoc est ciues ciui, & sic innuit. secus si nõ esset ciuis. ¶ Ad quod op. C. de excusa. tu. de. l. testõ. & j. ti. j. l. quæro. So. non mnniceps non potest dari tutor à iudice: vt hîc. qa in eũ non extendit̃ iurisditio dãtis: sed in testõ põt dari: non municeps, vt in cõtrarijs. ratio est qa tũc nõ dat̃ vigore iurisditionis, sed authoritate. l. quæ suã authoritatẽ extendit vbiq;, nisi ille datus excusetur, vt dictis. ll. & ista sol. est vera, licèt gloss. aliter sentiat in. l. non solum. §. & q in testõ. j. de excu. tu. q̃d tãgit Cy. C. vbi pe. tu. in. l. j. Sed iuxta hoc q̃ro, q̃ñ testator dat nõ ciuẽ in tutorẽ, qs iudex decernet sibi administrationẽ? dicam in. l. legitimos in prin. j. de legi. tut. Alia litera est hîc negatiua, secũdùm q̃s dicit ꝙ non municeps potest dari municipi tutor. ¶ Contra hoc oppo. de tu. & cu. da. ab his de. l. j. Sol. non municeps, intellige hoc est qui nõ habitat ĩ municipio, sed extra: subest tñ iurisditioni. vel scd'm glo. Iaco. de are. & Pe. non municeps, id est q nõ subit munera ex aliquo ꝑuilegio: subest tamen aliàs iurisditioni.

LEX XI.

FVriosus.

Op. s. eod. de. l. muto. §. sub conditione. Sol. ibi datus fuit à iudicẽ, hîc à testatore. hęc est bona. vel dic hic in conditione tacita. ibi in expressa. q̃d nõ placet q̃tũ ad casum huius. l. nã conditio tacita q̃ inest ex volũtate disponẽtis q̃ poterat nõ inesse, ita suspẽdit, & eiusdẽ effectus est, cuius & exp̃ssa, vt dixi ĩ. l. iij. j. de leg. j. ꝓbat̃ in. l. miles. §. ꝓ parte. de lega. ij. sed hîc iudex dãdo tutorẽ, aliquem compotẽ mẽti potest dare tutorẽ purè. in casibus autẽ in quib⁹ iudex nõ põt ꝓuidere, admittit̃ tacita. vt. d. §. sub cõditiõe. Et aduerte diligẽter: qa oẽs isti casus loquũtur in conditiõe tacita: in qua tutela finitur: non in ea in qua tutela suspenditur.

LEX XII.

QVæsitum.

Tutores dati in locum absentis durãt etiam illo defuncto. h. d. ¶ Op. quòd in locum absentis detur curator, vt insti. de cura. §. ꝙ si tutor. Solut. expone tutoris id est curatoris. vel propriè quælibet practica est bona, vel ꝙ detur tutor vel curator. declarabo. j. l. proxi. ¶ Oppo. s. eo. de. l. muto. §. fi. Sol. vt in gl.

SVMMARIVM.

1 *Tutor datus coadiutor tutori, quanto tempore duret.*
2 *Modus dandi tutorem habenti.*
3 *Curator siue coadiutor datur in locum tutoris impediti.*
4 *Coadiutor, si epõ datus est episcopo mortuo admiuistratio spectat ad capitulum, non ad coadiutorem.*

LEX XIII.

SOlet.

Curator vel coadiutor datur tutori per iudicem ex causa, vel ꝑ ipm̃ tutorẽ cũ decreto iudicis. h. d. ¶ † Quæro: iste curator datus quanto tempore

quid si fuit datus curator abñti forensi, & deinde cõparens petat illum reuocari: & pars neget, & forẽsis petat articulũ hunc cõpromitti vigore statuti ꝙ causæ inter forensem & ciuem debeãt compromitti: an audiatur, vide in dictis duobus consilijs vbi declarat dicta Dy. alleg. in apostillis.

f ¶ Pro consensu. sed Bart. in. l. quæ dotis. in v lti. colũ. solut. matri. videtur tenere contrarium eius quod hîc dicit. & ibi. Imol.

g ¶ Vltimò not. Et vide Moderniores in. l. j. de verb. obli. in princip. & Bal. in. l. si dñs. C. quod cum eod. & qd importet istud verbũ facias quod velis dic quòd non imponat donationem. casus notabilissimus secundũ Bald. in. l. j. §. j. s. quod iussu. & quid si dicitur facias quicquid tibi placebit, vide textũ singu. ĩ. c. cũ venissent. de insti. An. barb.

POMATES.

g ¶ Vltimo not. Vide Bald. in. l. potuit in. vj. colum. C. de iure delibe.

POMATES.

h ¶ Manda. Vide Barbat. consilio lxxxij. in. iij. colũ. ij. volu.

tpe durat? glo. dicit q finitur eius officiū finita necessitate. qd' dic vt. C. de pcur. l. neq. & eodē mō finit officiū actoris sicut tutoris in cui⁹ locū daf. In cōtrariū videt tex. s. in. l. pxi. & j. de tu. & cu. da. ab his. l. curatorē. Sol. qnq tutor: est absens, & in locū absentis est dat⁹ tutor. & tūc iste tutor est principal' & p se: & ideo ēt primo mortuo durat tutor? vt. l. pxi. qnq pupillo daf curator, & hic, ē aduertēdū: qa si tutor ē psens, & nō ipedit curator dari nō
2 pōt: vt. l. curatorē. j. de tuto. & curato. dat. ab his. sed si esset absens, vel præsens, & ipedit⁹: tūc pōt sibi dari curator. & † mod⁹ dādi est duplex: qa vel dabit eum iudex, vt in princ. l. vel dabit eū tutor cū decreto iudicis, vt. in. ij. rn. Idē probatur in. l. neq. C. de procura. in gl. quę ponit vtranq practicā & in stit. de cura. §. fina. Et istius officium finitur finita necessitate, vel etiā finita tutela: quia non datur principaliter pter se, sed ad supplendū defectū alterius. ita intelligitur hic. & hoc probatur hic in textu. dum dicit magis administrator rerū quàm curator esse intelligit. quādoq daf curator impuberi nullum tutorem habenti: & sic non datur vt suppleat defectum alteri⁹ tutoris determinati: & tunc durat cura toto tempore pupillaris ætatis.
3 vt. d. l. curatorem. j. de tutori. & curato. dat. ab his. ¶ No. † etiam q quando
a q in locū impediti[a] pōt dari curator siue coadiutor, vt hic: siue actor, vt. C. de acto. à tu. & cur. dan. l. j. cui⁹ actoris materiā plenè examinabo in. l. actor
4 j. rē ra. habe. ¶ Vltimò hęc lex† & præcedens inducuntur ad quęstionem: Cuidā epo pter infirmitatem fuit datus coadiutor. mortuo epo quęritur vtrùm administratio deuoluatur ad capitulū, vel an resideat penes coadiutorē. & videt quod penes coadiutorē, vt. l. quesitū. s. eo. In cōtrariū videt facere hæc. l. & qd'. s. dixi. & hoc est verum, etiā pter aliam rationē: quia vbi superuenit administrator legitimus, cessat datiuus, vt. l. si tutor. §. j. de tu. & ra. distra. sed capitulū est administrator legitimus cessante epo: ergo cessat administratio datiua concessa coadiutori. & de isto coadiutore episcopi habes extra de cleri. egro. c. j. lib. vj.

LEX XIIII.

SI arrogati. Si pupillus transit in alterius potestatem vel perdit ciuitatem, tutela finitur. Item si tutor remoueatur, vel conditio extitura extiterit. hoc dicit
b in eo quod dicit[b] quòd pupillus fuit deportat⁹, intellige[c] quòd
c erat doli capax.

LEX XV.

SI quis. Si tutor est apud hostes sine mutatione status, nō finitur tutela. ¶ Opponitur quòd transfuga mutat statum. Solu. vt in glossa. ¶ Opponitur. s. eo. de. l. muto. §. fi. Sol. vt in gloss.

SVMMARIVM.

1 *Tutela non transit ad hæredes.*
Prælatura. & commissaria non transit ad hæredes.
2 *Tutela legitima quòd transeat ad filios, & quomodo.*

LEX XVI.

TVtela. Tutela est officium virile, & non transit ad hęredes. hoc dicit. Not. † tutelam non transire ad hæ-
1
d redes.[d] idem dicas in qualibet prælatura & cōmissaria, vt dicit glo. no. de hoc extrà de testamē. c. si. lib. vj. & l. alimēta. in prin. j. de alimē. & ciba. lega. in glo. per Dy. & Iac. de bel. in auē. de eccle. tit. §. si qs
e edificationē. in fi. vltimæ oppositionis. ¶ No. etiam[e] istā ęquiparationem
2 tutelæ cōmissariæ. simile facit glo. in. l. vxori. §. j. j. de fal. ¶ Not. † quòd ad liberos transeunt tutelæ legitimę. quod intellige non quòd ista tutela quę est in patre transeat ad filios: quia illa est finita morte: sed quia filius tanq legitimus proximior consanguineus incipit esse tutor pupillo.

LEX XVIII.

FOEmine. Hodie secus, vt in authen. mr̄i & auię. C. quando mulier tu. offi. fun. po. dicam. j. titu. j. l. si quis sub conditione.

De testamentaria tutela Rubrica.

¶ Dictum est. s. de tutelis in genere: sequitur videre de tutelis in specie. verùm quia testamentaria tutela pręcedit alias: ideo pręmittit de testamentaria tutela &c.

SVMMARIVM.

1 *Tutor filio naturali dari non potest in testamento, nisi confirmetur.*
2 *Spurio, non datur tutor in testamento.*
3 *Testamentum si rumpitur ex causa præteritionis, datio tutelæ firma remanet.*
4 *Authenti. ex cā, q habeat locū in præteritione parterna item in præteritiōe posthumi. n. 5. Item in præteritione illius qui per legem uelleyam succedit in locum primi defuncti, & reperit se præteritum. & nu. 6.*

LEX I.

LEge. Parentes possunt dare tutores in testamento liberis natis, & nasciturís, qui in alterius potestatē
1 recasuri non sunt. h. d. ¶ † Quero vtrum filijs naturalibus possit dari tutor. Respondet glo. quod non. nisi confirmetur *per Iudicem vt. l. fin. * C. de de confirma. tuto. Quæ-
f ro: an etiam† spurio possit dari tutor in testamento. gl. re-
2 spondet quòd non: quia non debet nominari filius. & no. hanc glo. ¶ Quæ
3 ro dicit hic, † si liberi sint rupturi testamentum ex causa præteritionis, nō valet datio tutelę: an hoc sit correctum p authē. ex causa. C. de. lib. præ-

a ¶ Locū impediti. Vide Bald. s. l. proxi.
b POMATES. ¶ In eo quod dicit. Et vide not. in. l. excipiuntur. ad sylle. & ibi Mod. & Bart. in. l. & si seuerior. C. ex quib. cau. infamia irrogatur Bal. in. l. clarum. de author. prestanda.
c ¶ Intellige. vide Bal. in. l. clarum. C. de autho. prestan.

4 te. Gloss. dicit quòd sic: quod not. ¶ † Not. ex hac
g glossa.[g] quod authen. ex causa. habet locum in prætceritione paterna. de quo dicam in. l. filio præterito. j.
5 de iniusto rup. & irrito testamen. ¶ † Not. ex hac gl. quòd etiam authenti. ex causa. habet locum in præteritione posthumi. vt videbitis in. l. si quis testamento. j. de legatis. ij. dixi plenè in authenti. ex causa & dicā in. l. filio. de iniust. rup. testa. vbi me-
6 lius occurret. ¶ Tertiò no. † quòd authentica, ex causa. habet locum non solum in præteritione posthumi, hoc est post mortem seu testamentum nati, sed etiam in præteritione eius qui per legem velleiam succedit in locū primi defuncti, & reperit se pteritū.

LEX III.

TEstamento. Testamento videntur dati qui sunt dati in codicilis testamento confirmatis. ¶ Oppo. quod semper codicilli videantur testamento confirmati, vt insti. de codicil. §. non tantùm. dicit gloss. hoc est verum hodie. quod intellige si testamentum est factum, aliter
h secus[h] si nō sit factū. Circa quod vide Cy. in. l. ij. C. e. facit quod not. in. l. sępe. §. at cùm dicitur. j. de verbo. signific. ¶ Oppo. ad secundum dictum, & videtur q non requiratur de iure factum, vt. j. de condi. insti. l. mulier. §. fina. Gloss. non soluit. Tu dic quòd ibi loquitur tex. in conditionibus q̄ sunt facti ptcrea, & ibi postea valet de iure.

SVMMARIVM.

1 *Dictio tanquàm, est nota improprietatis.*
2 *Mater quòd non possit dare tutorem, licet datus confirmetur cum inquisitione.*
Idem in auia.

LEX IIII.

PAter. Pater dat tutorem filio instituto, vel exheredato, mater instituto tantū, & tūc cum inquisitione confirmabitur. h. d. ¶ Opponi. dicitur quod in rem potius q̄ in personam videtur dari
e contra. infrà eodem. l. quia. vbi videtur dari personę
1 potius quàm rebus. Dicit glossa† quòd dictio tanquàm, est nota improprietatis: quia verè datur personę. ¶ Opponitur de legatis. ij. de. l. peto. §. mater.
2 Solu. non† potest dari à matre. vt ibi: tamen confirmabitur cum inquisitione, vt hic. & C. eodem. l. iiij. & ista inquisitio quando filius instituitur erit modica: aliàs esset magna, vt videbitis infra titu. j. l. ij. &
3 iij. ¶ Quero, † quid i auia. Respōdeo idē esse quod in matre. vt not. C. eo. l. j. licet Specu. videatur aliud dicere in titu. de tutore. §. j. versi. quid si auia. opi. gloss. probatur per. l. ij. §. si mater. j. ad tertu. vbi lex quę loquitur in matre q cogatur petere tutorem filio, habet locum in auia, vt. d. l. ij. §. si mater. ver. filijs autem non petendo punitur.

Cum a patre. Tutor datus à patre non legitimo, confirmaf sine inquisitione, nisi noua causa superueniat. h. d.

SVMMARIVM.

1 *Filiorum appellatione an ueniant posthumi? remissiuè.*
2 *Liberorum appellatione an ueniant nepotes? remissiuè.*
3 *Varietas loquendi, per nomen filios, uel liberos? an attēdatur in idiota, sicut in literato.*
4 *Verba notarij, q intelligi debeāt scd'm iuris interpretationē.*
5 *Verba testis deponentis in uulgari, quando non possunt redigi in Latinum, cautela est q uulgariter scribantur.*

d ¶ Ad hæredes. not. quòd vbi agit de cōmissione officij in dubio intelligitur psonalis. adde l. cuius. j. de cur. furi. & de hoc not. Imol. in. l. qa tale s. solut. matri. post Bald. ibi. qd' facit ad no. p Bald. in. l. penulti. suprà. de ser. & ibi dixi.

POMATES.

e ¶ Not. etiam. Et no. etiam per hanc l. cōiuncta glos. q fęmina non potest esse executrix. & vide de Barto. in. d. l. vxori. & vide Bal. in. l. ij. in. xiiij. qō. vbi dicit q idem est iudiciū de executionibus, & tutelis. Et vidi dubitari an cōmissaria perdatur per transitū ad secūda vota, sicut tutela in auē. sacramētum. C. qn̄ mul. tu. offi. fungi pōt. & c. cogita qn̄ mater seu auia dantur cōmissarię in testamēto. vide Bal. in auē. ijs dem pœnis. C. de secun. nup. Bar. in l. filio. de adi. leg.

e ¶ No. etiā. Imo. al leg. istā glo. pro fingu in. l. q a filio. §. si quis plures. j. de leg. j. æquiparādo fideicommissariū tutori, vt ī hac glo. Adde gl. similiter æquiparātem tutelam, & cōmissariam. in. l. vxori. §. j. j. de fal. quā alleg. Imo. in. l. cum pater. §. hæreditatem. de lega. ij. vbi etiam vide an tutela finiaf per deportationē. & ipsam hic tenebat Bart. & an executor cogatur inuit⁹ officiū suscipere, vide Bart. in. l. iiij. C. si penden. app. mors interue. & ad glo. hic adde Bald. in. l. j. C. si qs ignorem mi.

f ¶ Quæro an filio naturali vel spurio possit dari tutor in testamento, vide no. in. l. naturalis infrà titu. j. sed an habeat tutorem legitimum, vide Bal in. l. fina. C. quando mu. tutę. offic. fun. potest.
g ¶ No. ex hac glos. Et an habeat locum in testamento materno, vide glo. sing. secūdùm francisc. de rampo. in. l. vxorē. j. de manu. testa. Andr. Bar.
h ¶ Aliter secus. Et sic sentit Bartol. hic quòd tutor in codicil. datus, non si tutor testamentarius. vide tamen Bald. in. l. ij. C. eodem.

a ¶ Continentur. In hac. l. habes an appellatione filiorum posterorum, & liberorum, contineantur nepotes. istam tamen. l. restringit & limitat Imol. in. l. qui filiabus. de leg. j. procedere quando testator sciebat mulierem vel vxorem prægnantem: aliâs secus, per. l. si quis ita. ÿ. eo.

b ¶ In idiotā. No. quid importent ista verba, non cadit. vide tex. not. in. l. itē prętor. ÿ. de suis & legiti. hære. ibi non ppriè, sed per abusionē qui est nota. qñ tacit gl. no. in. l. a quoties. C. famil. ercisc. in ver. qlibet nescit vti proprijs vbis specificis. & ibi Bar. post antiquos: & no. perpetuò pro dictis testium q nō debēt intelligi scd'm subtilitates iuris. vide Innocē. in. c. cum clamor. de testi. & qd' not. in. d. l. j. C. de vsu. & i. §. si scriptū. instit. de inut. stip. & ad hoc not. p Barto. adde Cy. b C. de do. ante. nup. c i. l. si cū ante. & qd' notat Bald. in. c. j. d in princip. de suc. feu. & qd' no. Bar. in. l. si quid earū in princ. de le. ij. & in l. liberorū. in vlti. e col. j. de vbo. signi. vbi oīno vide. faciūt no. in. l. j. C. de vsu. & cū Bar. hic. transit Paul. de ca. in. l. stipulatio. §. hæc quoq;. de verbo. oblig. & ibi vide Bald. ad fi. & Bald. in. l. j. ad fi. C. de legi. here.

POMATES.

c ¶ Puto. Vide Bart. in dicta. l. liberorū. in fine. Bald. in. l. peñ. C. de legi. hære. Et hoc dictum Bartoli refert & sequitur Alex. cōsil. ij. col. xj. vsic. ij. ad hoc φ quotiescunque in. j. vol. & consil. xxxvij. in peñ. col. in. ij. volu. & Bald. in. l. j. in fine. C. de suc. edi. Alex. cōsil. xliij. ver. primo casu. i. v. vol. & consil. lxvj. per totum, eod. volu. Panor. consil. lxxix. Et an & quando communis vsus loquēdi attendi debeat, vide Feli. in proœ. decretalium in. ij. col. & an sermo vulgariū sufficiat ad interptationem statutorū, vide Barbat. in. c. j. in vltima char. de cōsti. Gl. in. c. statutum. in verbo, copiam. de rescrip. in vj. Et nota quòd verba glo. prolata gl. interpretantur. Bal. in. l. mancipia in fi. C. de ser. fugi. Gloss. in cle. j. in princ. de reli. domi. Et circa ista vide Alex. consi. xxvj. in pe. co. in. iij. vo. Et quę scripsi ad Bar. in. d. l. liberorū. in vlt. col. j. de ver. sig. vide Alex. consi. ix. in. ij. col. v. vol. Feli. in proœmio decreta. in iij col. & in rub. de consti. col. penul. & in. c. tertio loco. in. ij. col. de proba. & in. c. quoties. in. ij. colum. de testi. & in. c. cū clamor. in vltima co. eo. ti. & in. c. venerabilis. col. fi. extrà de testi. cogen.

LEX V.

SI quis filiabus. Appellatione filiorum continentur[a] posthumi filij: non nepotes. sed appellatiōe liberorum etiam nepotes cōtinent. appellatione verò posterorum omnes descendentes continentur. h. d. cum duabus. ll. sequen. an† appellatiōe filiorū cōtineant posthumi, 1 qd' examina vt dicam plenissimè in. l. q filiabus in prin. j. de lega. j. Secūdò† an appellatiōe filiorum cō 2 tineātur nepotes, examina vt dicam plenissimè in. l. liberorum. j. de verb. signi. Aduerte tamen† φ glo. 3 dicit hîc, quòd talis varietas loquendi, an dicat filios vel liberos nō cadit in idiotā. ¶ Quidam exponunt istā glo. quasi velit dicere φ distinctio huius. l. habeat locū, qñ ista vba fuissent prolata ab hoīe literato, iurista, vel alio hoīe intelligēte tales diuersitates. secus si à rustico. Certè aliud vult dicere gloss. quasi diceret ista varietas dicendi est in sermone literali, nō in vulgari loquatione, & ideò nō cadit in idiotam[b], qui nescit nisi vulgare. puto[c] tñ quòd si in testamento idiotę in scriptis p notarium reducto reperiunt ista verba, φ deberent intelligi scd'm interpretationē istarū legum. Nam presumendū[d] est φ notarius in scribendo apposuit verba importantia voluntatem testatoris. † & sic verba notarij intel- 4 ligenda sunt secūdùm iuris interpretationē, vt not. C. de vsur. l. j. & l. sciendum. de verborum obliga. Et ista possunt[e] esse vtilia ad multa, † scilicet qñ dicta te- 5 stium deponentium in vulgari redigunt in scriptis. consilium tamen est φ illa quæ propriè in latinum redigi non possunt scribant in vulgari, secundùm quod prolata sunt. arg. l. j. in prin. ÿ. de excu. tuto.

SVMMARIVM.

1 *Tempus quo tutor datur inspicitur, non quo testamentum confirmatur.*

2 *Statuta duo si in eodem uolumine contraria reperiantur & illud uolumen fuerit uno & eodem tempore cōfirmatum, quod tempus inspiciatur?*

LEX VII.

TVtores. Dies tutelæ cedit ab adita hęreditate, & immediatè illa potestas transit à testatore in autore. hoc dicit. Not. † inspici tem- 1 pus, quo tutor datur, nō quo testamētū confirmat. Et sic facit scd'm Dyn. ad quęstionē de duob' † sta- 2 tutis cōtrarijs in eodē volumine repertis, φ volumē fuit vno & eodē tēpore cōfirmatū, φ inspicitur tēpus cōstitutionis nō tēpus cōfirmationis. de quo per Cy. C. eod. l. ij. dixi plenè in. l. omnes popul. de iustitia & iure, & ideo inspiciēda est vltima scriptura, ex quo cōtrariæ sunt vt. ÿ. l. proxima. in fi. & hoc tenet hîc Dyn. dicitur hîc. nam & ipse hęres tutor dari potest. qd vult dicere. Respondeo. s. dixi potestatem tutoris procedere à defuncto, non ab hærede. hoc probat duabus rationibus. Prima est, quia ipse hęres tutor dari potest. Ex quo concluditur quòd ab eo non dependet tutoris datio: quia seipsum dare nō posset, vt. ÿ. de tu. & cur. da. ab his. l. prætor. Aliam rationem ponit textus: quia post mortem hęredis tutor rectè dari potest: ergo patet quòd ab eo non procedit: quia ipse non posset ante mortem suam dare.

LEX VIII.

TVtor datus. Oppo. C. de codicil. de. l. j. & in sti. eod. §. j. vbi hæreditas nō pōt adimi in codicillis. Sol. intellige hic i codicillis scilicet in testamēto cōfirmatis. vel dic secūdū glo. aliud est in hęreditate cū tractat de adēptiōe: aliud in tutela. & istud placet: nā hrdis institutio debet assumere vires à seipsa. ideo nō pōt dari nec adimi in condicillis cū dependeat ex testamēto, vt. l. qd' per manus. ÿ. de iur. cod. sed tutela pēdet ex testamēto, & requirit aditionem hæreditatis, vt. ÿ. l. proxima. Oppo. s. de adopti. de. l. si tibi. So. patria ptās non potest esse sub conditione vtili: sed potestas tutoris sic, vt hîc. & ibi patet ratio in glo. ¶ Oppo. de. l. muto. §. sub conditione. s. tit. j. Solu. ibi loquitur in datiua tutela: hic in testamentaria &c.

In tutoris. In tutelæ datione attenditur etiam nouissima scriptura. h. d. d Intellige, nisi prima sit derogatoria, vt plenè dicam in. l. si quis in principio testamenti. ÿ. de lega. ij.

SVMMARIVM.

1 *Tutela cedit à die aditæ hæreditatis.*

Regula Catoniana non habet locum in tutela.

2 *Testator si instituit pupillum, & ei tutorem dedit: quō succurratur pupillo ut poßit hæreditatem adire.*

3 *Existentia sui hæredis, quòd confirmet dationem tutelæ in testamento, nec tollitur per beneficium abstinendi.*

4 *Relicta in testamento, an hæreditate non adita ualeant.*

5 *Relicta in testamento, quòd confirmentur instituto in re certa adeunte.*

LEX IX.

f SI nemo. [f] Nō valent disposita in testamento, nisi adeatur hęreditas, saltem p vnū ex pluribus.

1 hoc dicit. ¶ † Quero, à quo tpe cedit dies tutelæ, vtrum à die mortis vt in legatis: an à die aditæ hæreditatis. Glo. dicit φ à die aditæ hęreditatis, per hanc. l. & ideo regula Catoniana nō habet locū in tutela, vt. ÿ. de reg. cato. l. antepe. dictū glo. est verū, & melius probat. s. e. in. l. tutores. & ÿ. de exc. tu. l. si is qui tres. §. idem euenire. sed posito quòd tex. nō diceret, probat tamē ratione. nam in his quæ ad hærede non transeunt dies cedit ab adita hęreditate, nō à die mortis. vt patet in vsufructu, & in libertate. vt l. j. in fin. cū. l. seq. j. quando di. le. ce. & l. j. §. in nouissimo. C. de cadu. tol. sed tutela non transit ad heredē, vt. s. titul. j. l. tutela. ergo &c. ¶ Venio[g] ad quoddam

2 † indissolubile contrariū hîc positum in gloss. pone quòd testator pupillum filium solū hęredē instituit & ei tutorē dedit. Ex hoc insurgit perplexitas. nam pupillus non potest adire sine tutoris authoritate, vt. l. potuit. C. de iure deli. & ÿ. de acqui. here. l. pupillus. Item tutor non est tutor anteq; pupillus adeat, & sic non pōt authorari. sed contra hāc perplexitatem succurrit p gl. duobus modis: primò φ adeat

h hæreditatē authoritate iudicis[h], vt. l. si infanti. C. de iure delibe. & l. bonorū. C. qui admi. ad bon. pos. Secūdò quòd detur curator ad adeundam hæreditatem, vt. C. de admi. tu. l. cū qdā. sed hoc nō videt verū: qa curator nō pōt authorari pupillo ad adeundā hęreditatē. vt. l. cum in vna. §. tutor. infrà de appel. & nota in. l. solet. s. titu. j. ¶ Nec ob. l. cū quædā, qa loquit in curatore adulti. Dyn. soluit istud indissolu-

3 bile cōtrariū alio modo: scilicet φ † existentia sui hę-

i redis cōfirmat dationē tutelę[i]. vt insti. de hære. q ab itesta. defer. §. posthumi. & de hęredū qual. & diffe. §. sui. hoc tenet Cyn. C. e. l. ij. ego etiā hoc teneo. Cū enī hoc sit ad cōmodū filij habere tutorē, existētia sui hęredis hoc operat: nec est sublata p beneficiū abstinēdi inductū à pretore, vt. l. si filius q patri. j. de vulg. & pupil. subst. & ibi dixi. Sed si poneremus φ existentia sui hæredis nō posset operari: qa testator fecisset de suo volūtariū, substituēdo vulgariter vel alio modo: tūc esset recurrendū ad primū remediū positū. s. Esset etiā aliud remediū, scilicet φ det tutor ad adeūdā hęreditatē, vt. ÿ. l. pxi. in pri. Nō dico curator, vt dicit. glo. sed tutor. qd' qualiter procedat

4 ÿ. dicam. ¶ Quæro quid † si non aditur hæreditas, an

k hodie valeāt relicta[k] vt. C. de libe. præte. authēti. ex causa? Respondeo nō: quia. d. aut. loquitur quādo testamentum rumpitur ex causa exhęredationis vel præteritionis tm. vnde quando rumpitur propter hæreditatem non aditam, ista iura remanent incorrecta. In casu tamē hodie est immutatum, scilicet si hæres

POMATES.

d ¶ Præsumendum. Vide quid per hęc verba dicat Ro. cōsil. clxxix. col. ij. & consil. clxij.

e ¶ Et ista possunt. & vide Lud. Ro. in consil. ccxlj. And. Barba.

POMATES.

f ¶ Si nemo. Vide Roma. in repeti. authē. similiter. in ij. speciali primæ causæ. C. ad le. fal. vbi assignat tres rōnes huius. l.

POMATES.

g ¶ Venio. Vide Panor. consil. xc. col. ij. in primo dubio. in. ij. volu.

h ¶ Anthoritate iudicis. An curator possit authorari pupillo ante aditam hæreditatem. vide in. l. cum in vna. §. tutor. ÿ. de appel.

i ¶ Confirmat dationem tutelę. Ad de. Bal. omnino in l. j. post glo. C. eo. & ibi etiā Bart. & an isto casu ante aliam aditionē tutor φ possit conficere inuentarium, & quomodo, vide Bal. post gl. in. l. tutores. C. de administ. tut. hîc ad de not. per imol. in. l. si filius q patri in versi. quæro effectus: & quod ibi dixi. j. de vul. & pupil. adde Ioānn. dr. in titu. de tu. in addi. Specula. circa princi.

k ¶ Valeant relicta. An debeantur legata non adita hæreditate, vide. l. q filio, in fin. de hæredibus īstituēdis.

hæres non vult adire:quia est prohibitus detrahere falcidiã, tũc em̃ valent relicta in testamento:& pars hęreditatis vadit ad personas enumeratas in authentico de hære.& fal.§.si verò expressim.& de hoc ibi per Iacobũ de
5 bel.¶†Quæro quid si fuerit adita hęreditas per aliquem institutum in re certa.an per hoc confirmentur alia relicta in testamento,quia hæredes vniuersales non adiuerunt.Respondeo quòd sic.arg.huius.l.&.l.testamento.j.de manu.testa.& hoc probo per rationem.nam certum est testatorem decedere testatum quia si hæredes vniuersales adibunt, non est dubium.si non adibunt,tunc iste institutus in re certa erit hæres vniuersalis, vt.l.j.§.si ex fundo.j.de hęredi.institu.quia tunc accrescit totum ei.vnde est eadem ratio:sicut si adierit vnus ex institutis vniuersaliter,vt dixi in l.ex facto.j.de hęre.insti.

SVMMARIVM.

1 *Tutor an poßit dari ad unum articulum.& an teneatur tunc facere iuuentarium?*

LEX X.

SI hæreditas. Pendente aditione hæreditatis potest dari tutor pupillo.h.d.¶Op.donec locus est testamentariæ tutelæ,aliæ cessant.vt in authẽ.matri & auiæ.C.quando mulier tute.offi.fungi po.&.j.eodem.l.si quis sub conditione.sed hîc tutor testamentarius est confirmatus per existentiam sui hęredis, vt dixi.s.l.proxi.ergo &c.Sol.intelligas hîc quando existentia simlhęredis non operabatur.& aduerte quòd hîc dicitᷣ in tex.posse dari.q.d.non succedit legitimus propter spem testamentarij,sed peruenitᷣ
1 ad datiuum.¶Opp.tutor†ad certum articulum dari non põt,vt.j.eod.l.certarum &c.huius timore dicunt quidam, quòd hîc tutor datur simpliciter non ad adeundam hęreditatem tantùm,quia talis datio non valeret, vt in cõtrario secũdùm Dy.quod videtur probari per tex.hic,dum dicit
a quasi nõ sit:nec speretur &c.sed Iac.de are.intelligit[a] isto casu eẽ speciale vt ad vnũ articulum detur tutor.s.ad adeundum hæreditatem,vt.l.impuberi.j.de tuto.& cura.da.ab his.Puto quamlibet practicam esse bonam,tñ diuersis casibus.Aut enim certum est hæreditatem esse locupletem & vtilem & datio tutoris extenditur ad illum articulum,scilicet ad adeundam hæreditatem,vt.d.l.impuberi.Aut hîc est dubium,& tunc detur tutor simpliciter,quasi nec sit,nec speretur alius vt hic.sed si sequatur aditio tunc incipit esse locus testamentariæ:& datiua extinguitur,vt insti.de attil.tuto.§.itẽ si purè.puto tamẽ quòd si datus est tutor ad vnum articulum tãtũ ipse non habet necesse facere[b] inuentarium,sicut dicimus in curatore dato ad litem,vt no.in.l.de creationibus.C.de epis.audi.

In tutelis. In tutelis attendimus nouissimam scripturam.h.d.¶Opp.s.eo de.l.ij.So.hîc,quando diuersæ scripturæ reperiuntur super datione eiusdem tutoris.ibi.quando super datione diuersorum:quia tunc vterq; erit.Sed contrà.s.de procu.l.si quis cum pcuratorio.in fi.vbi per dationem vltimi primus videtur remotus.So.gl.aliud est in procuratore,vt ibi.aliud in tutore,vt hic.Tu dic quod licet fuerit scriptus primò vnus:posteà alius,tamen quia eodem tẽpore cõfirmãtur,ideo valet datio vtriusq;,q̃ ratio cessat in procuratore,vt no.per doc.C.eo.l.ij.

SVMMARIVM.

1 *Filius præteritus si decedat uiuo auo,an testamentum confirmetur.*
2 *Regula Catoniana quòd non habeat locum in tutela.*

Qui filium. Si nepos viuo auo incipit tenere locum sui:sicut confirmatur testamentũ per.l.velleiam:ita tutelæ datio.h.d.¶Opp.dicitur hîc viuo auo successisse.Cõtrà:viuus non habet hæredes,vt.l.j.s.de hære.ven.&.j.pro hęre.l.j.Sol.dicit gl.& bene in hęreditate alicuius quis non succedit ei viuo:sed nepos bene succedit in locũ filij.vt incipiat tenere primũ locũ viuo auo,& filio mortuo.Ita loquitᷣ hîc q.d.succedit in suitate,non in hęreditate.¶Opp.dicitᷣ hic,cũ testamentũ sit cõfirmatũ:& sic innuit quòd ab initio non valebat cõtrà arguendo à diuisione.vt in glo.magna.Et solue,quod cõfirmatum est testamentum, nõ quòd ab initio non valuerit:valuit enim quòd filius fuit institutus,& nepos substitutus,quod est permissum per.l.velleiam.vt.l.gallus.in prin.&.§.nũc de lege velleia.j.de lib.& posth.& de illa cõfirmatione testamẽti
1 hoc est de permissione legis velleie.loquitur hîc tex.No.†tñ ex hac glo. quòd si filius pręteritus decedat viuo auo,testamẽtũ non confirmatur.cõtrarium no.j.de regu.Cato.l.fi.& videtᷣ casus in.l.posthumus.§.idem & circà.j.de iniust.rup.& irri.testa.& ibi dicam similem glo.habetis in.l.pe.§.fi.j.de dona.& ibi dixi.¶Oppo.datio tutelæ non valuit ab initio:ergo non confirmatur impediente regula Catoniana,vt.j.de regu.Cato.l.j.So.
2 regula†Catoniana non pertinet ad tutelas,quia earum dies cedit ab adita hæreditate:vt vi.istis.s.in.l.proxi.

Si furiosus. Inhabilis datus tutor,intelligitur datus cum fuerit habilis.h.d.

SVMMARIVM.

1 *Seruus alienus an poßit dari tutor.*

Seruus. Seruus alienus potest dari tutor sub conditione libertatis, & si simpliciter detur,in dubio videtur ei data fideicommissaria libertas.h.d.¶Op.C.qui da.tut.pos.de.l.in seruili.Sol.non potest dari â iudice:vt ibi sed à testatore sic,vt hîc.¶Oppo.vt insti.eo.§.seruus,
1 vbi dicitur non valere.Solu.vt in glo. Et circa†hanc materiã distingue sic,secundũ Iac.de are.aut seruus datur tutor à iudice,aut à testatore.Primo casu,non valet,vt.C.qui da.tu.pos.l in seruili.Secundo casu,aut testator credit eũ liberũ,& nõ valet.vt.j.eo.l.si quis tutorẽ.& insti.qui te.tuto.da.pos.§.planè.&.j.de fideicõmis.liber.l.generaliter.§.si quis tutorem.aut scit eum seruum:& tunc aut est proprius aut alienus.si proprius aut prouidit de eius libertate,& statᷣ illi prouisioni:vt.j.eo.l.qui tutelam.§.penul.secundùm verã opinionẽ, aut nõ prouidit,sed simpliciter dedit tutorẽ:& tũc erit liber directè,vt.C.de neces.ser.hęred.insti.l.fi.& insti.qui te tuto.da.pos.circa princi.Aut ignorat proprium.& videtur data fideicommissaria libertas.argu.huius.§.Aut erat alienus:& tunc aut fuit datus tutor cum liber erit:& tunc erit tutor:vt hoc.§.j.respon.aut fuit datus purè:& tunc fideicommissaria libertas videtur ei data,& erit redimendus.& manu mittendus vt hîc.in.ij.respon.&.C.eod.l.si pupillorum,secundũ Ia.de are.adde.l.& si non ascripta.C.de fideicommis.liber.& ibi videtur casus.

SVMMARIVM.

1 *Spes testamentariæ tutelæ,quando faciat cessare tutorem legitimum.*
2 *Tutor legitimus si desijt esse,an succedat alius, uel perueniatur ad datiuum?*
3 *Tutor datiuus quando desinit esse,an perueniatur ad legitimum,uel detur alius.*
4 *Prebẽdã uacãtẽ in curia Romana papa cõcedit:sed si postea ille cui cõceditur,moriatur:naturaliter ordinarius eã cõfert.*
5 *Mater & auia quòd hodie poßint esse tutrices. & quid sit immutatum per ius authenticorum.*
6 *Proauia quòd poßit esse tutrix,quia est uerè auia.*
7 *Mater quòd poßit esse tutrix filio naturali,& quid in matre spurij?*
8 *Mater in tutela non præfertur patri legitimo in tutela: sed naturali tantùm sic.*
Mater filio naturali tantùm succedit simpliciter.
9 *Auo & auia superstitibus præfertur auus auiæ in tutela.*
Auia naturalis tantùm præfertur in tutela, & in succeßione auo naturali tantùm.
10 *Mater in tutela & succeßione præfertur auo.*
11 *Mater & auia quòd poßint esse curatrices sicut sunt tutrices.*
12 *Mater & auia non coguntur tutelam suscipere.*
13 *Tutela quæ defertur matri & auiæ an sit legitima uel datiua & quòd sit legitima.*
14 *Mater data tutrix in testamento quòd sit testamentaria uoluntaria.*
15 *Mater data tutrix si non renunciat secundis nuptijs, non tenet datio.*
16 *Lex præsumit quòd mater excoriaret filium propter secundum uirum.*
17 *Mater si nõ renũciat uelleiano in datiõe tutelæ uitiatur datio.*
18 *Mater si renunciat secundis nuptijs,& uelleiano,non tamen omni alij legum auxilio:quòd non ualeat datio.*
19 *Mulier pro debito tutelæ potest capi & in carcerari.*
20 *Renunciari quòd non poßit uelleiano secundũ uerã opinionẽ.*
21 *Mulier renunciando omni auxilio legum, quòd non uidetur renunciare beneficio masculo competenti ne conueniatur:nisi inquantùm facere poßit.*
22 *Mater tutrix data,quòd non habeat specialiter renunciare uelleiano,sed secundis nuptijs sic.*
23 *Mater tutrix tenetur expreßè obligare omnino sua bona.*
24 *Matre & extraneo datis in testamento tutoribus, uterque erit tutor.*
25 *Mater data tutrix in testamento,non eget confirmatione: sed tutelam agnoscit coram iudice renunciando illis bñficijs.*
26 *Tutor si à iudice datur matre ignorante,an ualeat datio, remißiuè.*
27 *Mater si non transit ad secunda uota,sed aliter est luxuriata: quòd priuatur tutela.*
28 *Matre exclusa à tutela per transitum ad secunda uota,an sit locus legitimo uel datiuo.*
29 *Mater quòd statim desinit esse tutrix,q̃ primum uadit ad iudicem,& dicit se uelle transire ad secunda uota.*
30 *Sponsalitijs contractis,statim mater desinit esse tutrix.*
31 *Iudex quòd non teneatur dare in tutorẽ nominatum à matre, quæ dixit se uelle transire ad secunda uota.*
32 *Matre minore existente,esse locum legitimo.*
33 *Legitimo proximo debitore uel creditore existente,an sit locus legitimo,uel datiuo?remißiuè.*
34 *Mater si transeat ad secũda uota,& antè petijt à iudice tutorẽ dari filio suo,& datus est, auia superstite uolẽte tutelã quis præferatur?*
35 *Mater existente uiro bannito,quòd sit tutrix.*

a ¶Intelligit. Vtrũ possit dari tutor ad vnũ actum tantum,adde Bart. in l.cum in vna.§.tutor.de appella.& tutor seu cura. ad vnum actum an teneatur satisdare.l.mulier.& quod ibi Bal.C.de iu.dotiũ.

b ¶Necesse facere. Ita etiam no.Bart. in.l.tutor. in princi.& Ange.in.l.cũ in vna.§.tutor.j.de appel.

LEX XI.

SI quis sub conditio

a ne.[a] Hec est valde nota.lex. Spes testa-
metarię tutelę facit cessare legitimã, &
locus erit datiuę. Idẽ si testamentari⁹ desijt esse natu
raliter vel ciuiliter iudice hoc principaliter agente.
Secus si desijt esse naturaliter vel ciuiliter iudice pri
cipaliter hoc nõ agẽte: qa tũc legitim⁹ succedit: sed
non succedit vbi aliqs ex testamẽtarijs supuiuit. h.
d. Primò ponit qñ testamẽtaria nõ cœpit, sed eius
spes subest. Secũdò, qñ cœpit & desijt naturaliter
vel ciuiliter iudice principaliter hoc agẽte. Tertiò,
qñ cœpit & desijt naturaliter vel ciuiliter, iudice pri
cipaliter hoc nõ agẽte. Quartò, qñ testamẽtaria in
vnius psona cœpit & desijt, & in alteri⁹ psona sup-
est. Secũda ibi, & si semel. Tertia ibi: ꝙ si tutor. cõiũ
cto ver. ceterũ. q ẽ ĩ fi. l. Quarta ibi: planè si duo. Ad
euidẽtiã præmitte ꝙ regula est ꝙ tutela testamenta
ria pcedit legitimã: & legitima precedit datiuam,
vt probatur ex ordine titulorum. ff. & C. & instit. &
C. quando mu. tu. offi. fun. po. aut. matri & auię. &
hîc in glo. &c. hoc premisso pone casum in termi-
nis per te: quia clarus est. ¶ Oppo. de versic. & si se-
mel. ad ver. ꝙ si tutor. glo. soluit in ver. & si semel. li-
b cèt sit accusatus & remotus. adhuc supersunt[b] reli-
quię testamentarię tutelę: ideò non habet locum le
gitima. secus qñ tutor est mortuus. vt in ver. quòd
si tutor. idem no. C. eo. l. j. in glo. magna. sed contra
hoc videtur ꝙ non supersint reliquię aliquę. nam
tutela testamentaria finitur, cum tutor est remotus,
vt. l. si arrogati. š. ti. j. & j. de suspec. tuto. l. decreto.
nec apparet in quo istę reliquię remaneant. Vnde
Dy. declarat. intellige reliquias remanere quando
remotus à tutela remanet ita habilis quòd potest
dari tutor. sed quando non remanet habilis: vt quia
c mortuus vel deportatus[c] est: tunc non dicuntur re-
d manere reliquiæ,[d] secundùm Dyn. & Cyn. in. d. l.
j. C. eo. & omnes cõmuniter: quod mihi non placet:
quia remotus vt suspectus, decætero illi pupillo tu-
tor non dabitur: vt. l. iij. §. quæri potest. j. de suspe.
tut. & sic quantùm ad illum pupillum, nullæ rema-
nent reliquię. Preterea ex dicto Dy. sequeret̃ hoc ĩ-
cõueniens. Pone aliquẽ excusatum morbo perpe-
tuo: ita quòd nulla spes sanitatis superest: quod po-
test esse: vt. l. si cum dotẽ. §. si maritus. š. solu. matri.
& de vaca. mu. l. penul. in princi. Certè secundùm
eũ succederet legitimus: quasi nullę supersint reli-
quię: quod est contra istũ text. qui indistinctè vult:
quòd quando aliquis est excusatus, perueniatur ad
datiuum. Dic ergo ꝙ ratio est illa, quã ponit iuris-
consultus in tex. Nam primo casu remouetur à iu
dice hoc principaliter agente: & ideò iudex eum re
mouet, vt alium det. Et hoc dicit tex. ibi: nam idcir
co hîc abijt vt alius detur &c. & j. de leg. tu. l. iij. §. q̃-
ri potest. & ibi est idem text. & hoc erat forte, quod
in senatuscõsulto continebatur. de quo hîc fit men-
tio. ¶ In secundo verò casu tutor desijt esse natura
liter mortuus, vel ciuiliter, vt deportatus: quo casu
iudex principaliter hoc non agebat vt eum remo-
ueret, & aliũ daret: & sic cessat senatuscõsultum. si-
mile induxerũt hodie canonistę: qa si aliqua pbẽda
vacat in curia, papa remouente aliquem, collatio
spectat ad eum nõ ad ordinariũ, vt extrà de prebẽ.
c. licèt. & c. præsenti. lib. vj. Et ex hoc sequit̃ alia cõ
sequẽtia. pone ꝙ tutor est datus in testamento ad
tempus, vel ad certã cõditionẽ quę euenit. certè tu-
tela finitur, vt. š. eo. l. tutor datus. sed an perueniа-
tur ad legitimum? videtur quòd non, secũdũ Dy. qa
superest psona habilis, & sic reliquię. sed sec⁹ puto
secũdũ rationẽ iurisconsulti: qa tunc verè cessat tu-
tela absq; alio facto iudicis: & sic locus est sequẽti le
gitimo, vt hîc. pro hoc facit inst. qui. mo. tute. fi. §. j.
vbi assimilat̃ tutelã finiri morte ex aduentu diei,
vel cõditionis. ¶ Opp ad prin. l. extra glo. si spes te
stãrię tutelę facit cessare legitimã, multò magis da-
tiuã faciet cessare quę est min⁹ potẽs, vt dictũ ẽ. Rñ.
hoc non sequit̃. Nam tutelę deferunt̃ per eũ modũ
per quẽ hereditates, vt. l. j. & ij. de legi. tu. sed q̃diu
spes est testamentariæ successionis, cessat legitima.
vt. l. q̃diu la secũda. j̃. de acqui. hære. & j̃. de reg. iur. l. q̃diu. & C. cõia de
succes. l. anteq̃. sed in illa prouidet iudex dãdo tutorem, als curarorẽ bonis
vel dando bonorum possessionẽ secũdũ ta. vt. j̃. de hære. insti. l. si quis inst
tuatur. de reg. Cat. l. ij. §. si sub cõditione. de cura. bo. dã. l. j. & ita hîc donec
est spes testamẽtariæ cessat legitima, & deuenitur ad prouisionẽ iudicis
¶ Op. dicitur hîc quòd si est deportatus, locus est legitimæ. Cõtrà. j. ti. ij.
de. l. j. §. si apud hostes. Solu. ibi desijt esse absq; facto iudicis: tamen subest
spes quòd cedeat ad tutelã propter postliminiũ: in deportato secus. sed cõ
trà, quòd etiã in deportato subsit spes quòd restituatur, vt. C. de sen. pas.
per totũ. Sed ista spẽs est de iure speciali per viam restitutionis, ideò non
attendit̃, vt. l. iij. in princ. j. de fideicõ. lib. Preterea, illa restitutio nõ põt cõ
cedi. nisi ab vno scilicet à principe, ergo reputatur impossibile, vt. l. apud
iul. in fi. j̃. de le. j. ¶ Op. ad fi. Nam licet vnus testamẽtarius tm̃ decesserit,
videtur esse locus legitimę, sicut in testamentis: vbi ex postfacto põt qs
decedere pro parte testatus, & pro parte intestatus: vt. l. circa. š. de inof. te.
sic in tutela vt habeat vnũ testamẽtariũ, & aliũ legitimũ. Sol. Dyn. & bene
tutela est apud quemlibet insolidum, licet administratio diuidatur, vt. l.
inter tutores. j. de admi. tu. vnde ideò non põt perueniri ad legitimum,
1 prouidit ergo prætor substtuẽdo datiuum. ¶ Ex predictis † circa mate-
e riã huius. l. distingue[e] aut tutor testamẽtari⁹ nunq̃ fuit, sed est eius spes,
& locus est datiuo, vt hîc. & insti. de tit. tu. in princ. aut fuit, & desijt, & tũc
aut iudice hoc principaliter agente: & locus ast datiuo, vt hîc. in secundo
rñso. aut desijt ex causa naturali vel ciuili iudice hoc principaliter agente,
& tũc aut desijt in persona vnius alijs remanẽtibus, & locus est datiuo, vt
hac. l. in fi. aut nullis alijs remanẽtibus, & tunc aut spes nõ subest quòd re-
assumãt, quia mortui, & tunc succedit legitimus, vt hîc. in ver. quòd si tu-
tor. aut superest ibi spes, & tunc aut supest spes de iure cõi, vt in capto ab
hostibus, & locus est datiuo, vt. l. j. §. si apud hostes. j. titu. ij. aut superest
spes de iure speciali, vt in deportato per restitutionẽ, & tũc succedit legi-
timus, & cessat datiuus: quia illa spes non attenditur; vt hic. facit. l. iij. §. nõ
2 tantùm. j. tit. ij. ¶ Quæro † quid si vnus fuit legitimus, & desijt esse. Glo. di
cit succedit alius sequens legitimus: aliàs peruenitur ad datiuum. In hac
quæstione puto esse distinguendum eodem modo quo distinxi in testa-
mentaria sic: quandoq; tutor legitimus nõ fuit, sed eius spes superest, sci
licet primi legitimi qui alios pcedit: & tunc non est locus sequenti legiti-
mo sed datiuo vt. l. non solum. §. si libertus. & ibi not. j. de excus. tut. & l. si
tutor reipublicæ. §. j. de tu. & ra. distra. Quãdoq; fuit, sed desijt, & tũc aut
facto iudicis principaliter hoc agentis: & nõ est locus sequenti legitimo,
sed datiuo: vt. l. iij. §. quæri potest. j̃. ti. ij. aut desijt causa naturali, vel ciuili
iudice hoc non agente, & tunc aut superest aliquis legitimus eiusdem gra
dus, & locus non est sequenti legitimo, sed datiuo, vt. l. iij. §. sed & si ali-
quis. j. ti ij. ar. huius. l. in fi. Aut omnes legitimi eiusdem gradus desierunt
esse, & tunc aut non superest spes quòd reassumat, & succedit sequens le
gitimus, vt. j. tit. ij. l. iij. ver. sed si oẽs patroni. aut superest spes: & tũc aut est
spes de iure cõi, vt in capto ab hostibus: & tunc nõ succedit legitimus: sed
datiuo est locus, vt. l. j. §. si apud hostes. j. titu. ij. aut superest spes de iure spe
ciali, vt in deportato. & succedit sequens legitimus nec est locus datiuo, vt
3 j. ti. ij. l. iij. §. pe. ¶ Quero: qd † si datiuus desijt esse. Dicit glo. quòd perue-
niat̃ ad legitimum si est. aliàs peruenit̃ ad datiuũ. vide glosl. istam in quæ-
stione ista, tex. deficiunt. Et glo. breuiter loquitur, dicit enim quòd si de-
ficit datiuus, peruenitur ad legitimum, & sic præsupponit quòd ille habe
bat datiuum qui poterat habere legitimũ. ¶ Videndum est ergo quo-
modo potuit hoc esse. Rñdeo primò, quòd legitimus non erat adhuc ido-
neus, & tunc glo. procedit clarè. nam adueniente legitimo cessat datiuus.
vt. l. si tutor reipublicę. §. j. j̃. de tute. & ra. distra. & l. non solum. §. si libert⁹.
de excu. tuto. Item potest esse quòd datus fuit datiuus tutor ei qui pote-
rat habere legitimũ in casu huius. l. scilicet propter spem testamentarię,
tũc etiã gl. pcedit quia deficiente datiuo peruenit̃ ad legitimum. qđ intel
lige, si qñ datiuus deficit, spes testamentariæ defecerat aliàs si superstitis-
cut ab initio impediuit legitimum, & ita tunc impediat. Item potest esse ꝙ
fuit deuentum ad datiuũ in locum excusati, vel remoti: & tunc si datiuus
desijt esse morte naturali vel ciuili, peruenit̃ ad sequentẽ legitimum quod
est no. & qđ dicit̃ supra aliquo remoto vel excusato peruenit̃ ad datiuum
intelligitur pro prima vice. secus si ille datiuus posteà naturaliter esse de-
sierit, vt hac glo. quę omnes istos casus comprehẽdit. & hoc etiam dicunt
f canonistę.[f] Nam † qñ prebenda vacat in curia, papa eam concedit: sed illo
4 posteà mortuo naturaliter, debet fieri collatio per ordinarium: & sic pro
prima vice deuoluitur, vt extrà de prebẽ. c. licet. & c. presenti. li. vj. Expe
dita est glo. prout propriè ad. l. pertinet. ¶ Sed modo glosl. intrat quæstio
nes aliquas per quas oportet nos examinare de tutela. quę defertur matri
5 & auię. ¶ Antequàm veniam ad quæstionem gl. quęro † an mater & auia
possint esse tutrices. Rñde, de iure isto non poterant esse, nisi hoc impe
trarent à principe, vt. š. tit. j. l. fi. de iure. C. fuit introducta quædam solẽni-
tas, scilicet quòd post impetrationẽ requirebatur decretũ iudicis, & quod
eum iuramẽto renunciaret secũdis nuptijs, & hoc locũ habebat si nulli su-
pessent legitimi, vt. C. q̃n mu. tute. offi. fun. po. l. ij. hodie p iura aut. est im-
mutatum. Primò, quia non requiritur impetratio à iudice, sed hoc lis per-
mittitur à lege. Secundò, est immutatum: quia de iure. C. &. ff orum non
fiebat mẽtio: nisi de matre: hodie permittit̃ matri & auiæ solũ. Tertiò est
immutatũ: quia hodie mater & auia (si volũt) præferũtur oĩbus legitimi
& datiuis

POMATES.
a ¶ Si quis sub conditione. Vide Are. consi. ciiij. col. iiij.

POMATES.
b ¶ Adhuc supersũt. Et vide Bal. in. l. j. C. eo. vbi alle. casum. l. hę enim causę. j. de suspec. tuto.

c ¶ Vel deportatus. Quare in deportato non attenditur quod est de iure speciali. & vide Bart. in. l. inter stipulantem. §. sacrã. in vlt. brocardo de verbo. obli.

d ¶ Remanere reliquię. Nota quòd si plures sunt tutores, & vnus decessit. an sit alius subrogatus. vide Bal. in. l. cum magistratus. C. qñ prouoc. non est ne. & adde Bar. glo. & doct. in l. j. C. eo. titu.

e ¶ Distingue. Adde Bart. in. l. j. C. eodẽ. post glo. & docto. ibi.

f ¶ Dicunt canonistę. No. dictum cano. & adde Barto. in. l. j. C. eo.

& datiuis, exceptis testamentarijs: cum olim legitimi præferebantur, vt dixi. Quartò est immutatum: quia per iura. C. debebant cum iuramento renunciare secundis nuptijs: quod iuramentum hodie tollitur. Preterea, sufficit si sine iuramento renũciant secũdis nuptijs & velleiano: & omni alij legis auxilio. Quintò, per iura authenticorum debitor & creditor nõ possunt assumere tutelã: vt. C. qui da. tuto. pos. auẽ. minoris. sed in matre & auia hoc non obstat: vt. C. quando mu. tu. offi. fun. po. authen. matri & auiæ. sumpta ex corpore in authen. de hæred. q̃ ab intesta. §. ex his. & auẽ. sacramentum. & auẽ. ad hęc. eo. tit. sumpta ex corpore, vt sine ꝓhi. ma. debi. & credi. tute. gemino. ¶ Quero, qd in
a ꝓauia[a] Videtur† quod nõ possit esse tutrix: cũ tex. dicat matri
6 & auię solũ. Cõtrariũ credo: nã ꝓauia verè est auia, licèt adijciaẽ dictio prò, vt. l. cui eorum. §. ij. de postulando. & l. appellatione. de verb. signi. dicam in. l. gallus. §. instituens. de lib. & posthu.
7 ¶ † Quero, quid de matre naturali tantùm. Glo. in authen. matri & auię. dicit, quòd potest esse, & bene: vt. l. fi. C. q̃n mulier tu. offi. fun. po. & in authen. vt sine ꝓhi. ma. debi. & credi. §. j. Idem
b videtur de matre spurij: vt no. in. l. fina.[b] C. quando mu. tu. offic. fun. po. Sed putarẽ distinguendũ, vtrùm mater fuit illustris vel non: vt distinguitur in successione: vt. C. ad orfi. l. si qua illustris.
8 ¶ † Quid si est pater & mater? Respond. si pater est legitimus: ipse prefertur: vt. l. ij. in fin. C. quando mu. tu. offic. fun. po. nam tex. qui dicit matrem preferendam legitimis, intelligitur scilicet à latere: vt text. exprimit in dicto. §. ex his. & in authen. de hęre. ab intestat. venient. colum. ix. ergo in ascendentibus iura antiqua remanent incorrecta. sed si esset pater naturalis tantùm, puto matrẽ esse preferendam: vt. C. q̃n mu. tu. offi. fun. po. l. fi. sicuti in successione præfertur. vt instit. de succes. cogna. §. vulgo. & j. vñ cog. l. hac parte: pater aũt naturalis non succedit filio suo ab intest. nisi forte in duabus vncijs: sicut filius patri: vt. l. secũda. C.
c de natu. lib. & ibi per Azo. in fin.[c] mater verò succedit simpli-
9 citer. ¶ Quæro quid si est auus & auia. † quidam dicunt ambos admittendos dic si est auus paternus, & auia paterna: de necessitate sequitur quòd illa auia est nupta: si poneremus eam esse nuptam: & per consequens repellitur à tutela: quia est nupta. & ꝓfertur auus. idẽ si ponamus auum maternum & auiã maternã: sed si ponamus auũ paternum, & auiam maternã, vel ecõuerso, & legitimos: & tunc procedit quæstio quã glo. format in auẽ. matri & auiæ. & puto auũ preferendum: qa tex. in corpore dicit eas ꝓferri legitimis[d] ex latere, non ex linea ascendenti. Et si diceres
d leges codicis quę dicebant legitimos, preferri, non loqui de auia. fateor tamen quòd eadem sit ratio in auia quę in matre. simile. j. ad tertul. l. ij. §. si mater. ver. filijs autem. non enim fuit de mente legis facere conditionem meliorem auiæ quàm matris. sed si poneremus auum & auiã naturales tantum: tunc prefertur auia
10 sicuti in successione: vt dixi. s. in matre. ¶ † Quero, quid si est mater & auus. Dicit glo. in dicta auẽ. matri & auiæ. quòd ꝓfertur au⁹ tanq̃ legitimus: cum sit de ascendentibus: quod non placet quia tex. vndẽ sumiẽ authen. matri & auiæ. vocat eos ad tutelã, sicut ad hæreditatem: sed absq̃ dubio in hæreditate preferẽ mater auo. vt in authen. defuncto. & ibi not. C. ad tertul. ergo auus non est legitimus: quia non succedit. ¶ Quero † an idem sit in
11 cura, quòd mater & auia possunt esse curatrices. text. non clarè exprimit: tamen gloss. & docto. omnes tenẽt idem in cura, quòd in tutela, per identitatem rationis, vt not. in. d. authen. matri &
12 auiæ. ¶ Quæro † an mater & auia cogantur suscipere tutelam Respondeo quòd non: quia text. in corpore & in authen. matri & auię. dicunt permittimus: non dicunt præcipimus. Et idẽ te-
13 net gloss. in. d. authẽ. matri & auię. ¶ Quero, † & tunc aliqualiter intro glo. mag. an tutela quæ defertur matri: & auię sit legitima, vel datiua? Glo. hic dubitat. videtur quòd sit legitima. l. omnẽ. C. ad tertul. Econtrà quòd sit datiua: quia p. l. C. legitimi eam præcedebant. Præterea. l. non facit eã tutricem, nisi ipsa velit vt dixi: vnde glo. in. d. authẽ. matri & auiæ, dicit quòd non est legitima, nec datiua, sed anomala. idem Specu. in titu. de tutorib⁹. dicit Dy. matrẽ esse legitimã. primò p text. d. l. omnem. secũdò p l. ij. §. si mater no perierit versic. quod si pater. j. ad tertul. Ego allego. l. pe. C. in qui. cau. pig. ta. contra. & hoc puto verum: scilicet quòd sit legitima hodie p iura auẽ. quod apparet: qa alijs legitimis ꝓferẽ. & non intelligo legitimã per. l. xij. tabu. sed p dictas cõstitutiones. simile dicimus de fiduciaria tutela. C. de legi. tuto. l. iij. & ibi per glo. & doc. dicã in. l. iij. §. fi. j. tit. ij. Non ob. quòd demum volens admittitur: quia per hoc non desinit esse legitima. sicut videmus in legitimis hæredibus: quia quidam sunt sui & necessarij: quidam voluntarij. ita in legitima tutela quædam est necessaria, quædam voluntaria. ¶ Quæro, quid si mater
14 † vel auia est data tutrix in testamento: an dicetur testamentaria. gloss. hic finaliter dubitat, veritas est quòd est testamentaria qa dari potest per auẽ. matri & auiæ. & erit testamentaria vo-

luntaria. Alij sunt testamentarij necessarij: sicut dicimus in hæ-
15 redibus. ¶ Quero, p auẽ. matri & auię requirẽ† q̃ mater & auia renuncient secundis nuptijs velleia. & omni alij legum auxilio: quid si non renuncient secundis nuptijs. an valeat ista assumptio tutelæ? videtur quòd sic: qa omissio modicę solẽnitatis non vitiat: vt. l. j. in fi. s. de ven. inspi. & quod not. C. de iudi. l. rem non
e nouam. ¶ Contrariũ[e] credo: qa vbi in datione tutoris quocunq̃ modo est erratum, non valet datio, vt. l. tutor si petitus. j. de tut. & cura. da. ab his. Item, quia ista solennitas posset esse multum præiudicialis: ergo præsumitur necessaria: vt. l. diuus. de in integ. resti. & l. cum hi. §. si pretor. s. de transac. quòd autem posset esse multum preiudicialis ostendo. Certum est quòd ista quę
16 habet secũdũ virum, est multum suspecta legi: † quia lex presumit q̃ excoriaret filium propter secundum virum: vt. C. de administuto. l. lex quę tutores. & authẽ. ad hęc. C. q̃n mu. tut. offic. fun. pos. sed idem dicemus in ea quæ habet animum, & consilium nubendi. sicut in ea quę iam nupserit: Simile in ea q̃ habet animum, & consiliũ diuertendi: vt. l. si cõcubina. §. j. s. rerũ amo. & j. qui & à quib. *liberi manu. nõ fiant*. l. sed si maritus. circa fi. pro hoc opti. tex. C. de nup. l. imperialis. §. sed & si tales. Præterea ꝓbaẽ in tex. authẽ. vt sine prohi. ma. debi. & credi. tute. ge. mino. §. qa verò. versi. mox tamen. col. vij. ibi dũ dicit, secũdas cõcupiscentias &c. & ex illo verbo apparet quòd cõcupiscẽtia secũdarũ nuptiarũ ita eã reddit inhabilẽ, sicut ipsæ nuptæ iam contractæ Præterea, de iure antiquo cogebantur hoc iurare, aliàs non admittebantur: hodie verò remouetur iuramentum: sed renunciatio requiritur: ergo in alijs remanet idem effectus: scilicet quòd renunciatio omissa vitiet. Preterea, iudex qui dat eam tutricem cum secundis nuptijs non renunciauerit: fecit hoc ignorans: an illa haberet animum nubendi vel non: tamen ad istum effectum requiritur renunciatio: ergo errauit in iure magni preiudicij: meritò non fuit tutela legitimè assumpta: nec pote-
f rit administrare[f]. ¶ Quæro. † quid si mulier non renunciauit
17 velleiano. Cyn. in authẽ. matri & auię. s. allegata, dicit quòd ista renunciatio modicum releuet: ex quo sequitur, quod eius omissio nõ vitiaret. & cum esset semel hic de facto ista questio: fuit mihi ostensum quoddam consilium quod dicebatur esse cuiusdam magni doctoris antiqui de Bonoma: qui vocatus est Fedcricus de scalis. quod consiliũ determinabat, quòd ista renũciatio esset modici ꝓiudicij: & sic ei⁹ omissio nõ vitiabat. Cõtrariũ puto, quod omittitur res magni pręiudicij vt videtur dicere gl. dicta auẽ. matri & auiæ. Pone igitur quod mulier debitũ pupilli non exigeret, vel habet contutores pro quibus possibile est eam obligari: vel constitui actorem, & sic esset intercessio vnde iuuaretur velleiano quare opus est eius renuncia. Et ideò cõcludo, quòd si aliquod istorum omittitur: omittitur res magni præiudicij, & non erit legitima tutrix. & hoc videẽ sentire gl. extrà de appel. c. ex parte. & idem videtur sentire Specu. in ti. de tut. & ita consuluimus in hac ciuitate ego & quatuor ad uo-
18 cati. ¶ Quæro, † quid si renunciauit velleia. & secundis nuptijs: sed non fuit, dictũ, & omni alij legum auxilio, an valeat? Et videtur quòd sic: quia tex. in dicta auẽ. matri & auię. non requirit quòd renunciet nisi secũdis nuptijs, & velleiano. ¶ Preterea, nõ videtur quòd habeat aliud beneficium: & sic. adiectio illius generalitatis non videtur necessaria. Contrarium dico, quia mulier in multis iuuatur, in quibus non iuuaretur masculus. ¶ Primò, in iuris ignorantia: vt. l. fin. C. de iur. & fac. ignoran. & in pluribus alijs. & ideo per hanc renunciationem omnia beneficia mulieri tolluntur & reducitur in eo casu quo esset si
19 esset tutor masculus.[g] vnde † puto[h] quòd hoc casu pro tali debi-
g to posset ista mulier capi, & incarcerari: licet alias secus. vt. C.
h de offi. diuer. iud. l. j. auẽ. & sed hodie. ibi posita licet talia bñficia aliàs per renunciationem non possint tolli: & tamen hoc casu tolluntur legis authoritate permittente hanc renunciationẽ.
20 vt patet in velleia, cui secundũ veram † opi. renũciari nõ põt: vt no. per doc. in. l. fina. C. ad velleia. probatur in. l. doli mali exceptio. §. diuersum. j. de noua. & per Cy. in. l. siq̃s in cõscribẽdo.
21 C. de episc. & cle. puto tamẽ† quòd bñficia quę cõpeterẽt mulieri etiam si masculus esset, vt non conueniatur à filio. nisi quatenus facere potest per hanc renunciationem non tolluntur:
22 sed solum beneficia mulieris. ¶ † Quæro, quid si non renunciauit secundis nuptijs, nec velleia. specialiter, sed generaliter omni beneficio: an valeat? respõdeo non esse necesse quòd exprimatur de velleiano specialiter: quia illud est beneficium mulieris: & ideo de necessitate cõcluditur sub generali renunciatione. sed oportet videre, an sit necesse qđ exprimatur de secũdis nuptijs. Nam posse transire ad secũdas nuptias, nõ est beneficiũ seu priuilegiũ: sed est q̃dã facultas cuilibet competens. & illa sub illa gñali renunciatione non comprehenderet: vnde
23 est necesse quod exprimatur: tu vidisti est. ¶ † Quero, qd si in

a ¶ Quid i. proauia. An authen. matri & auię, habeat locũ in proauia, dixi ibi post Bar.

b ¶ Vt no. in. l. fi. Vide Bald. in. l. j. C. q̃n mu. tut. off. fungi po. qd in patre spurij, vide Bal. in. d. authen. matri & auię.

c ¶ In summa. Vide & Bar. in. l. fin. j. de his quib. vt indig.

d ¶ Preferri legitimis. sed Bald. in. d. auẽ. mr̃i & auię, dicit quòd hoc non ponit ꝓ cõstanti.

e POMATES. ¶ Cõtrarium. Vide Alex. cõsil. ccij. al'. ccciij. iiij. col. vol. ij.

f POMATES. ¶ Administrare. Vide Areti. in. l. sciendum. xiiij. colũ. de ver. ob. Alexã. cõsi. ciiij. v. col. ij. vo.

g ¶ Tutor masculus. Adde Bar. in. d. auẽ. matri & auię. & qđ ibi dixi.

h POMATES. ¶ Vnde puto. Et vide Saly. in authẽ. matri & auię. C. q̃n mu. offi. tute. fungi põt & Ludo. Rom. j. l. auia. §. eleganter. s. sol. mat. ego tenui contra. in. c. ij. de pigno. per rationem text. in. c. ij. §. fina. de iudi. lib. vj. & p d. l. j. vbi dicit qđ ꝓpter honestatem sexus, mulier non incarceraẽ. & vide quę ibi dixi.

tutela nō obligauit expreſsè omnia bona ſua: quod reqritur: vt
d. auč. vt ſine prohi. ma. debi. & credi. tutē. ge. mino. coll. vij. Di-
cunt qdā ꝙ nō vitiat: quia bona ſunt tacitè obligata pro admini
ſtratione: vt. l. pro officio. C. de admi. tuto. Contrariū puto ve-
rū: ſcilicet ꝙ requiratur expreſſa obligatio: quia multi ſunt effe
ctus hypothecæ expreſſę obligationis vltrà quàm tacitę, ma-
ximè in caſu. l. aſſiduis. C. qui po. in pig. habe. & hoc dicit tex. in
24 l. de creationibus. in fin. C. de epi. audi. ¶ Quęro, pone† ꝙ duo
ſunt tutores dati in teſtamento, mater & extraneus: an mater
erit tutrix. Quidam ꝙ nō: qa teſtamentarius pręfert ei. & gloſſ.
in dicta auč. mr̄i & auiæ, dicit qđ vterq; erit tutor. & bn̄. ¶ Quę
25 ro ſi mater† eſt data in teſtamento, an egeat cōfirmatione, qui-
dam ꝙ ſic per. l. qui aliena. §. q̄q̄. ſ. de nego. geſt. tu dic ꝙ illa. l. lo
quitur de iure antiquo: hodie verò non eget confirmatione: ſed
eſt neceſſe ꝙ tutelam agnoſcat coram iudice, & renunciet illis
beneficiis, de quibus dictū eſt. ſ. tangit in. d. authē. matri & auię.
26 ¶ Quæro, quid ſi† datus fuit tutor à iudice, matre ignorante, an
valeat. De hoc habemus gl. cōtrarias. de hoc dicā in. l. tutor ſi pe
titus. j. de tutor. & cura. da. ab his. in glo. j. vbi glo. ponit. ¶ Quæ
27 ro†: mulier quæ tranſiuit ad ſecūda vota priuatur tutela[a]: quid
ſi aliter luxuriata eſt. Gl. dicit ꝙ eſt idē: vt no. in authē. de reſti.
& ea quæ parit in. xj. menſe. §. fin. & no. in authē. ſacramētū. C.
qn̄ mu. tu. offi. fun. po. probat in. l. vlti. illius titu. vbi dicit, quòd
mater debet pudicitiā ſuā intactā cōſeruare. ¶ Quæro, matre ex
28 cluſa† à tutela p trāſitū ad ſecūda vota, ad quā redit tutela: vtrū
ad legitimū vel ad datiuū. Dicit glo. ſiue dicas eam teſtamenta
riā, ſiue legitimā, ſiue datiuā: habes rn̄ſionē ex p̄dictis, ſed in di-
cta authē. ſacramētū. dicit gl. ꝙ vadit ad datiuū ad inſtar eius q
remouet vt ſuſpectus. Iſta quæſtio fuit ſemel propoſita in ciui-
tate iſta pro tutela filiæ Bernadini Comitis de merciana: & fuit
cōmiſſa Bononiæ quatuor doctoribus, ſcilicet Richer. de ma. q
erat ibi tūc relegatus. d. Iaco. de bel. domino Iaco. bu. & d. Ray.
de for. qui fuerunt diſcordes. dn̄s Richar. & do. Iaco. de bel. dice
bant, quòd erat locus datiuæ: vt in gl. prædicta. Iac. but. & Ray.
dicebant, quòd erat locus legitimæ. & hoc probat dominus Ia.
bu. ſic regula eſt quòd donec eſt legitimus, non peruenitur ad
datiuum: ſed legitimus excludit datiuum: vt dictum eſt. Habe-
mus ergo dicere & reſpondere ad iura quæ faciunt in contra-
rium: quæ videntur velle quòd ſit locus datiuo. Primò, pro hoc
facit. l. ij. in fine. C. quando mu. tu. offi. fun. po. quæ dicit, quòd
matre excluſa locus eſt datiuo. Rn̄. illa loquitur ſecūdū tempo
ra antiqua ſecūdū quæ mater nō poterat eſſe tutrix exiſtēte le
gitimo: merito ea excluſa puenit ad datiuū: qa nullus erat legi-
timus. Itē quòd ſit locus datiuo. videtur text. in. l. omnem. & l.
matres. C. ad tertul. & C. in qui. cau. pig. taci. cōtra. l. iij. aliâs pe.
& in authen. de nup. §. ſi aūt tutelā. colū. iiij. & C. qui. pe. tutor. l.
matris. ſed ad oēs illas. ll. reſpondebat Iac. bu. qđ illæ loquūtur
quādo non ſupſunt legitimi: ſinaūt legitimi ſupereſſent: tunc
remaneret regula. ſ. quòd exiſtente legitimo datiuus repellitur.
pro hoc facit. j. qui pet. tu. l. ij. & l. diuus. ¶ Sed contra iſtud vlti-
mū facit. d. authē. ſacramētū. & qđ ibi no. in gl. ſcilicet qđ ma-
ter remouetur vt ſuſpecta, & per conſequens deuenitur ad da-
tiuum, & in illo conſilio nō reſpondet ad iſtud contrariū: ideò
videtur mihi dicendum qđ tres ſunt caſus, qn̄ mater nunq; aſ-
ſumit tutelā, ſed vadit ad iudicē, & dicit nolo eſſe tutrix, & pe-
to dari tutorē filio meo: & tunc nō eſt dubiū qđ defertur legiti
mo ſi eſt: vt. l. ij. j. q pe. tu. qn̄q; mater aſſumpſit tutelam, & poſt
ea deſiit eſſe tutrix hoc pōt eſſe duob⁹ modis. primò qđ vadat
ipſa ad iudicē, & dicat, ego intendo tranſire ad ſecunda vota; de
tis tutorem filio meo. tunc puto qđ ſit locus datiuo. ita loqui-
tur gl. in dicta authē. ſacramētū. & gl. hìc poſita. Nam corā iudi
ce manifeſtatur primò iſta cauſa ſuſpicionis, & idcirco abiit vt
alius detur: vt tex. dicit in hac. l. idcirco iuit ad manifeſtandum
hoc iudici, vt alius detur. Si verò mater non curauit de iudice,
nec de filiis, ſed ſimpliciter ad ſecunda vota tranſiuit: tunc ipſo
iure ceſſat eſſe tutrix: vt. d. authē. ſacramētū. & hoc iudice nul-
lo modo agente: ſed à iudice factū nō eſt, ſed à lege meritò de-
uenitur ad legitimū, non ad datiuum: vt hac. l. & quod. ſ. dictū
29 eſt. ¶ Quæro, † an ſtatim cum mater vadit ad iudicē, & dicit ſe
velle tranſire ad ſecūda vota, deſinat eſſe tutrix antequàm trāſ
eat. Glo. C. in qui. cau. pig. taci. cōtra in. l. pe. dicit quòd non. &
alleg. l. omnē. C. ad tertul. & in authē. de nup. §. ſi aūt tutelā ex-
preſſius. inſti. de cura. §. interdū. qđ mihi nō placet: nā ab initio
nō daretur tutrix, niſi renūciaret ſecūdis nuptiis, vt dictum eſt.
& ſic ſtatim cū ſuperuenit animus nubendi incipit eſſe ſuſpi-
cio: ergo &c. Præterea ſufficit hoc allegare. licèt poſteà nō nu-
bat qđ eſt no. ar. C. de nup. l. imperialis. §. ſed & ſi tales, p hoc
tex. ī. d. §. ſi aūt tutelā. in auč. de nup. ibi, & volēti ad nuptias ve
30 nire &c. & ex hoc puto idē eſſe dicēdū ī ſpōſalibus† vt cōtractis
ſponſalibus ſtatī deſinat eſſe tutrix. qđ tangit Spe. in titulo de

a ¶ Priuatur tutela. Vide quæ dixi ī. l. ſciāt. C. de legi. hęr. poſt Bar.

b ¶ Mater petit. Ad de Bald. conſil. clv. lib. ij.

c ¶ An ſit locus. Ad de Bal. in authen. ſacramenta puberū. C. ſi aduer. ven. & Spe. in ti. de tute. §. nūc dicendū. ver. ſed pone aliqua. & dicam in dicta authen. matri & auię.

POMATES.

d ¶ Quęro, pone. Vide Bald. in. l. j. in. j. colum. C. de hære-di. inſti.

e ¶ Certarum. Adde ad iſtam. l. quæ no. Bar. ſ. eo. ti. l. ſi hæreditas, in prin. curator tamen aliter quàm ad lites pōt dari ad vnum actū vt in. j. l. nec nō, cū l. ſeq. j. de tu. & cura. da. ab his & adde hîc quæ not. Bald. poſt gl. in. l. j. ſ. prin. C. eo. & quòd curator poſſit dari ad vnā rē tm̄. non ſolū ad lites, eſt gloſſ. in l. fin. §. ſinaūt. in. ij. col. C. de bo. q̄ lib. quam ibi not. doc. i maximè Bal. qui dicit illā eſſe elegantem: & ibi quærit an poſſit dari curator ad conſulendū, ſi ſtatutum requirit conſilium. & dicit quòd non.

POMATES.

e ¶ Certarum. Vide Roma. conſil. ciij. colū. v. vol. ij.

tutore. §. nunc dicendū. ¶ Quæro, dixi qn̄ mater vadit ad iudi-
31 cem anteq; nubat, locus† eſt datiuo: Sed vtrū iudex debet dare
b illū quē mater petit[b]? Gl. in. d. auč. ſacramentū. dicit qđ debet
petere: & ſic vr̄ velle gloſſ. qđ iudex dabit petitū à matre. Alij
doc. dicūt qđ petitū à mr̄e nō dabit de neceſſitate. & ita refert
Cyn. fuiſſe determinatū & cōſultū Bononię p quēdā ſolēnem
doc. aduocatū q noīatus eſt do. Vbaldinus de malauoltis. & do.
Iac. bu. in cōſ. de quo. ſ. dixi tenet idē p. l. credēdū. in fi. j. q pe. tu.
vbi dicit qđ matris cōſiliū nō eſt ſufficiēs ad eligēdū tutores. &
nulla. l. eſt quę dicat qđ iudex teneat dare petitū à matre: ſed
quòd mater tenet petere, & noīare, & in arbitrio iudicis erit da
re illū vel nō: vt. C. qui pe. tu. l. matris. & j. ad tertul. l. ij. §. ſi ma-
ter. & oēs alię. ll. allegatę in pręcedentibus. q. duabus. Iſtud etiā
tenet Iac. de are. & refert Cyn. in auč. mr̄i & auię. & cōmuniter
habetur in ſcriptis ſuis: ſed do. Richar. malū. dicebat quòd non
erat verum, quòd Iaco. de are. hoc teneret, tn̄ cōiter ſcripta hoc
32 dicūt. ¶ Sed quęro, † qd ſi mater eſt minor. xxv. annis & ſpera-
c tur effici maior ante pubertatem filij: an ſit locus[c] ſequenti legi-
timo vel datiuo? Et videt quòd datiuo: vt. l. non ſolûm. §. ſi liber
tus. de excu. tut. & l. ſi tutor reipublicæ. §. j. ſ. de tute. & ra. diſt.
In cōtrarium facit: qa mater nō eſt legitima tutrix: niſi qn̄ vult.
Nūc ad propoſitū nos dicimus quòd ſequēs teſtamentū tollit
primū ſi eſt validū per ſe. ſecus ſi expectaret confirmationem
quę pendeat ex voluntate alterius, vt ſi filius in eo eſt præteri-
tus: vt. l. cū in ſecundo, & ibi no. j. de iniuſt. teſta. ita probat. ſ. de
lib. & poſthu. l. ſi filius qui ī poteſtate. ita in propoſito cum tute
la deſcendit ex volūtate mulieris in futuro nō impediat aliū le-
33 gitimū, hoc tamē nō pono p cōſtanti. ¶ Quęro† qd ſi pximus
legitimus eſt debitor, vel creditor, an ſit locus ſequēti legitimo,
vel datiuo. Dicam in. l. ſi impuberi. j. de tut. & cura. da. ab his. &
34 multa alia circa hoc. ¶ Quęro, ſi† mater trāſiuit ad ſecūda vo-
ta, & antè à iudice petiit dari tutorē filio, & datus eſt. modò ſu-
pereſt auia quę vult eſſe tutrix: quęrit qs pręferatur. Rn̄. auiam
pręferēdā, p tex. * in auč. de hęredi. ab inteſt. ve. * q dicit eā p̄ferri
omnibus, exceptis teſtamentariis. vn̄ etiā ſi teneremus opi. glo.
quòd deberet dari petitus à mr̄e, hoc caſu nō pcederet: qa non
35 eſt loc⁹ datiuo: ſed auię quę p̄cedit omnē datiuū. ¶ † Quęro: po
d ne[d] quòd pater eſt exbānitus vel aliter cōdēnatus: ita qđ filij
efficiunt ſui iuris, & egēt tutore ſecūdū gl. īſti. q. mo. ius pat. pot.
ſolui. §. relegati. an mater poterit eſſe tutrix cū ſit nupta? Rn̄. ſic
quia tex. dicit quòd oportet eam renunciare ſecundis nuptiis.
q. d. illæ nuptiæ ex quibus orti ſunt filij non ſunt in impedimē-
to quòminus poſſit eſſe tutrix. & hæc ſufficiant.

SVMMARIVM.

1 *Tutor quare nōn poteſt dari certæ rei, ſicut hæreditati?*
2 *Tutela continet grauamē & onus ex parte tutoris: licèt ex parte pupilli ſit fauorabilis.*
3 *Tutor poteſt dari rebus exiſtentibus in certa uilla. Idem in certa ciuitate.*
4 *Teſtator relinquens omnia titio quæ habebat Peruſij, ſi facto teſtamento quæſiuit ibi multa: an legatarius habeat etiam poſteà quęſita.*

LEX XII.

e CErtarum.[e] Tutor non poteſt dari certę rei, ſed perſonæ, vel vniuerſitati. h. d. cum duabus legibus ſequentibus. ¶ Oppo. quòd valeat datio hęc, ac ſi in vniuerſum datus eſſet: ſicut dicimus in hæreditate: vt. j. de hæredi. inſti. l. hęreditas. Imol. in l. j. §. ſi ex fundo. eo. tit. Sol. quidam hoc fatētur: ſed hoc eſt cō-
trà. l. & ſi datus. j. eodē. dic ergo aliud eſſe in hęreditate. vt ibi:
1 aliud in tutela, vt hîc. Et poteſt eſſe rō: qa qn̄† aliqs inſtituitur
in aliqua re: & aliqd habet iure hęreditario, merito illud pōt ex
tēdi ad totā hæreditatē: ſed ſi aliqs dat tutor ad vnā rem: nil ha-
bet eius qđ eſt tutelę quę principaliter eſt vis in capite libero
&c. & hoc eſt quod dicit tex. quòd pſonę nō rei &c. quod pba
tur à ſimili: qa q habet aliquid iuriſditionis: pōt progari eius iu-
riſditio: ſed eius qui nullā habet nō pōt. vt. l. priuatorū. C. de iu-
riſdi. om. iud. & l. j. & ij. de iudic. ſed iſta nō eſt bona ratio quā-
do tutor datur deductis rebus: nā ipſa datio continet vitium: &
non valet. vt hîc: ſed ſi quis daret tutorem ſimpliciter & poſt-
eà prohibet adminiſtrare certas res: bene valet. arg. l. plenum.
2 §. j. ſ. de vſu. & ha. Dic ergo quòd rō eſt†: qa inſtitutio eſt fauo-
rabilis ex vtraq; parte: ex parte teſtantis, vt decedat teſtatus, ex
parte īſtituti: vt ſuccedat. tutela verò cōtinet gauamē & on⁹ ex
parte tutotis: licèt ſit fauorabilis ex pte pupilli. Et ſic nō fit ita
larga interpretatio. ¶ Oppo. ſ. titu. j. de. l. qui habet. in fin. Solu.
ibi loquitur in curatore ad lites. ¶ Oppo. C. de in lit. dā. tu. de
l. ad litem. Sol. ibi exponitur tutor id eſt curator. ¶ Op. ſ. de vſu
& habi. l. per ſeruum. §. j. Solu. quando tutor datur deductis re-
bus, ipſa datio non valet, & continet vitium, vt hîc. ſed ſi quis
daret tutorem ſimpliciter, & poſteà prohibet eum adminiſtrare
certas res, datio valet. arg. d. l. per ſeruum. §. j. cum. l. ſeq. vbi pro
batur

batur hæc distinctio. ¶ Opp. ad legem, qa ꝑsonę. de leg. iij. s. eo. & institu. de excusa. tut. §. datus. & .j. de admi. tuto. l. cũ plures. §. cũ tutor. vbi dicitur quod tutor datᷣ rei. Solu. verũ est secũdario: sed principaliter datᷣ ꝑsonę: vt hîc. & patet in diffinitione tutelæ. datur eñ ad tuẽdum eũ q ꝓpter etatẽ se ipse defendere nequit. ¶ Opp. C. de nupt. de. l. in copulandis. Solu. ibi in curatore qui datᷣ principaliter reb⁹. ¶ Vltimò ad. l. si tñ. oppo. de legib⁹ præcedentibus. Dicit gl. hîc datᷣ cuidã vniuersitati, scilicet rei Aphricanę, vel Italicę. ¶ Cõtra hoc videtᷣ. j. de heredi. insti. l. ex facto. vbi totaliter institutus vr̃ institut⁹ in re certa. Vnde respon. ꝙ de stricto iure etiã ista datio nõ ꝓcedit: tamẽ de cõsuetudine admittitᷣ: & hoc ẽ quod dicit iuriscõsult⁹, & hoc iure vtimur &c. Ex vsu eñ magis hoc ꝓbatᷣ q̃ʒ ex stricti iuris rõne. & hîc vsus põt esse cã quare tutor. simpliciter datus põt se excusare ab administratione rerũ q̃. sunt in alia prouincia: vt. C. de excu. tuto. l. testamẽto. vñ fortè testator sic dando intellexit ꝙ esset tutor simpliciter: tñ administraret tãtũ bona q̃ essent in illa prouincia. pro
3 hoc dicit Iaco.† de are. ꝙ si aliquis daret tutorẽ reb⁹, quæ sunt in certa villa, quòd nõ valeret datio. secus in reb⁹ q̃ sunt ĩ certa ꝓuincia, secũdũ dictã rationẽ. Itẽ hodie si daretᷣ reb⁹ q̃ sunt in vna ciuitate: cũ habeat hodie territoria. & iurisditiões distĩctas, vt no. in. l. fin. s. de ꝑscrip. lon. temp. ¶ Vltimò hęc glo. est
4 arg. ad† q̃õnẽ, reliq̃t tibi testator quicq̃d habet pusij: posteà supuiuens ibi multa q̃siuit. q̃ritᷣ an hęc ad te ptineãt? si tenemus hãc gl. quòd sit relictũ vniuersitatis: tũc ptinebit ad te: sicut reperitᷣ tpe mortis: vt dicimus in grege, & in peculio: vt. l. grege. j. de leg. j. & l. peculium. j. de leg. ij. si dicimus ꝙ sit relictũ certarum rerum, inspicitur tempus testamenti: vt. l. fi. §. j. j. de leg. ij. & l. si ita. j. de aur. & arg. lega. & hoc ibi tetigi in. q. de eo qui reliquit põdere. quod habet in tali villa: tetigi in. l. j. j. de reb. dub.

SVMMARIVM.

1 *Filij appellatio, quòd referatur ad omnes: non tamen ad eũ quem testator credebat mortuum.*
2 *Indefinita quòd æquipolleat uniuersali.*
3 *Institutio facta de filijs, quòd non comprehendat eum quem testator credebat mortuum.*
4 *Certus quòd dicatur, qui de aliqua re habet aliquam opinionem uehementem.*
5 *Testis si in causa scientiæ dicat quòd scit quia est certus, qđ non probet.*

LEX XVI.

SI quis ita. Indefinita ĩ singl'ari, vl' ẽt in pl'ali ꝓlata in tutelis ęquiualet vniuersali: nõ tñ cõprehẽdit eos de qb⁹ cõstat testatorẽ nõ sensisse. h. d.
1 ¶ No.† ꝙ appellatio filij refertur ad oẽs: qđ intelligit gl. si nõ fiat adiectio ꝓprij noĩs. tunc eñ ad aliũ nõ extenditᷣ. qđ no. Idẽ dicit Cy. in. l. q̃cũq̃ʒ
2 in. j. q. C. de ser. fu. ¶ Secũdò no.† ꝙ ĩdefinita ęq̃pollet vniuersali quod dic vt dixi. in. l. si pluribus. j. de
3 leg. ij. Tertiò no.† ꝙ ꝓpter mentẽ testatoris q credebat se aliũ filiũ nõ habere: appellatio filiorũ ad aliũ nõ extenditur. Idẽ dicit Dy. in institutione facta de filijs, vt non cõprehẽdatᷣ ille quẽ testator credebat
a mortuũ. facit. j. de lib. & posth. l. Titius. in princip.[a]
b Et istud facit ad ea q̃ dixi in. l. qui filiabus. in prin. j.
4 de le. j. ¶ Vltimò[b] no.† tex. ibi. Proinde & si credat ꝙ certus est ille qui de aliqua re habet aliquã opinionẽ vehemẽtẽ. facit. j. de aqua plu. ar. l. in summa.
5 §. pe. & fi. secundùm Iaco. de are. & sic facit † ꝙ si testis fuerit interrogatus quomodo scit: respondet,
c qa sum certus: nõ probat[c]: quia nõ deponit esse sensum corporeũ. põt eñ esse cert⁹ vehemẽti opiniõe: quæ potest esse falsa: vt hìc patet. facit. j. de acq. hęre. l. cum quidam. §. quod dicitur.

SVMMARIVM.

1 *Tutorum prouocantium ad satisdationẽ quis præferatur?*

LEX XVII.

TEstamento. Testamentarij nõ cogunt à iudice satisdare: sed quandoque possunt offerre vt soli administrẽt: ad quod admittũtᷣ: nisi alij ẽt offerãt idoneè, vel iudici cognoscẽti aliud videatur:

d quòd si plures simul offerũt, idoneior eligitᷣ[d] hoc dicit cũ. l. sequẽ. ¶ Opp. de versi. sed rectè. ad. l. quòd si plures. nã ibi dicitᷣ quòd oẽs administrãt: hìc ꝙ eligitur idoneior. Sol. Pet. aut patrimoniũ est magnũ: & ita loq̃tᷣ ꝟ. sed rectè. aut paruũ: & habet locũ. l. quòd si plures. Dy. vr̃ dicere in quadã additione paruula quòd q̃ñq̃ʒ plures offerũt satisdationẽ. & q̃libet dicit se velle ĩsolidũ admĩstrare: & ita loq̃tᷣ ver. sed rectè. Q̃ñq̃ʒ plures offerũt, & nõ dicũt insolidũ se administrare velle: & ita loq̃tᷣ. l. quòd si plures. vel dic secũdũ Iaco. de aret. quòd in. l. quòd si plures. oẽs offerebant simul. sed ĩ ꝟ. sed rectè. vn⁹ primo obtulit, post eà ali⁹. Et istę duę solu. Dyn. & Iaco. sunt veriores.
1 distingue† ergo: aut plures tutores ꝓuocãt ad satisdationẽ: aut vnus tñ: aut nullus. Primo casu aut apparet ordo prouocãtiũ: & tũc secũd⁹ pręfertᷣ: cũ primus sua prouocatione secũdo facultatẽ hãc dederit: vt insti. de satisda. tuto. §. j. Si verò ordo non apparet: tũc eligitᷣ idoneior: vt hac. l. quòd si plures. Secũdo casu, q̃ñ vnus tñ ꝓuocat: aut cõtutores alij acceptãt: & tũc ille solus nõ gerit habita causę cognitione? de qua dicitᷣ in fine hui⁹. l. aut nõ acceptant, sed ipsi volũt gerere cũ eo satisdatione oblata: & tũc oẽs gerẽt: vt hac. l. versi. sed rectè. aut ipsi soli cõtutores volũt gerere illo non admisso: & audiũtᷣ, vt dictũ est: vt insti. de satisda. tu. §. j. si verò null⁹ offert satisdationẽ: sed petũt ꝙ vni administratio decernatᷣ vel diuidatur: & tũc habet locũ quod dicitᷣ. j. de admi. tu. l. iij. ¶ Opp. ad. l. quòd si plures. de. l. in trib⁹. de iudi. vbi sorti cõmittitᷣ. Sol. vt no. p doc. C. cõia de leg. l. fi. in princ. dicã in. l. huiusmodi. j. de lega. j. Itẽ opp. gl. de admini. tut. de. l. iij. in fi. sed ex prædictis appet solutio. quia ibi nemo offerebat satisdationem.

LEX XIX.

SI nemo. Extrane⁹ volẽs satisdare, nõ repellit tutores ab administratiõe. h. d. Inducitᷣ p Dy. ad. q. ꝙ si hæres vel cõiũcti defuncto dicãt se paratos satisdare de exequẽda volũtate defuncti, ꝙ ꝓpter hoc exequutores dati nõ repellẽtᷣ ab exequẽdo, etiã si nõ satisdẽt. an autẽ teneãtᷣ satisdare: de quo dic vt dixi in. l. diuus. j. si cui plus q̃ʒ per. l. fal.

SVMMARIVM.

1 *Tutores soli legitimi & datiui satisdãt sine inquisitione.*

Hoc edictum. Ad euidentiã scias ꝙ tutores dati ex inquisitione, nõ debent satisdare: vt inst. de satisda. tu. §. j. ¶ Secũdò scias ꝙ duplex ẽ cõstitutio: vna p quam vn⁹ tutor ꝓuocat aliũ ad satisda. vt. l. testõ. s. e. alia p quã tutores cõmittũt administrationẽ vni ex eis, vel diuidũt: vt. l. iij. de admi. tu. hoc ꝑmisse hîc dicitᷣ quòd ad datos ex inq̃sitiõe porrigitᷣ vtraq̃ʒ clausula,
1 hoc dicit. ¶ No.† quòd soli legitimi, & datiui sine ĩquisitione satisdãt, secũdũ glo. j. sed gl. in. l. j. C. de tuto. & curato. q nõ satisde. dicit quod hodie oĩs datiuus satisdat. Idẽ tenet Spec. in ti. de tutoribus sed gl. in autᷣ. vt sine ꝓhi. ma. §. fi. dicit distĩguẽdũ esse: aut quis est datus à maiori iudice, aut à minori. & istã tenẽt doc. vt. C. de tu. & cura. qui satis nõ de. super rubri. in gl. huius. l. ibi. l. iiij. in fi. gl. nõ soluit dic ꝙ hîc fuit electa industria personę: quæ ratio ibi cessat.

TEstamento. De eo quod q̃s gerit antèq̃ʒ nascatᷣ posthum⁹, tenetᷣ actione negotiorũ gestorum. si verò post eum natũ gerat, in actionem tutelæ deuoluitur. h. d.

LEX XXII.

TVtor incertus. Nota ꝙ non põt dari tutor incertus: tñ incertitudinis materiam declara vt dixi in. l. quidam. j. de rebus dubijs.

LEX XXI.

TEstamento. Oppo. de filiofamil. qui potest dari tutor, & non potest facere testamentum. vt ĩsti. q da. tu. pos. ĩ prĩ. Sol. dicit tex. cũ qb⁹ ẽ testamẽti factio, & sic passiuè, *idest q capere pñt ex testamento* & sic cõgruit filiofa. nõ dicit de eo q testamẽti factionẽ habet. ab hac aũt lege excipe eos, qui

a ¶ Si quis ita. l. titi⁹. in princi. Vide ibi gl. Imo. & Pau. de ca. sed Bald. in. l. sicut certi. de mili. test. tenet cõtrariũ: licet de Bar. hîc nõ faciat mentionẽ. & hoc fauore testiũ: quo casu non tractatur de onere alicuius: hîc aũt tractatur de onere tutoris: facit secundũ eum. l. iij. C. de inoff. testa.

POMATES.

b ¶ Vltimò. In. l. pãtonius. §. rei p duellionis. ff. de acqui. hære. ĩtellige tñ ꝙ ꝓpriè iste talis nõ dicitᷣ scire. gl. in notabili. in. l. ij. §. pe. in verbo sciant. ff. de aqua plu. arcẽ. gl. ĩ l. si duo. §. pe. ĩ ver. scire. ff. vti pos. glo. in. l. libera. ff. de pecu. & gl. paruã. & ĩ l. si pr̃famil. ff. de hære. insti. quã ibi no. Bal. & Imo. Adde etiã Rom̃. cõsil. ccccij. ĩ pe. colũ.

c ¶ Nõ ꝓbat. No. q. de teste q reddit rõnẽ dicti sui q dicit hoc esse verum. qa sum cert⁹. facit qđ dixi post Bar. in. l. q interrogat⁹ de peti. hære. & qđ not. Inn. ĩ. c. cũ cãm. de testi. & qđ dixi. ĩ. l. qd tñ. §. si arbiter. de arbi. & no. Bal. in. l. solã. in. ij. colũ. C. de testi. vide tñ Bal. & Imol. in. l. si pr̃famili. in fi. ij. co. de hęre. instit. Adde quod Bal. tenuit cõsi. lix. iij. vol. qđ testis dicens quòd sit cert⁹, nõ dicitᷣ falsus, qđ debet ĩtelligi secũdũ humanã naturam.

d ¶ Testamẽto. Eligitᷣ. Per istam. l. sequeretur quòd filius naturalis non possit dari tutor: qa non potest capere vide istũ tex. tamẽ eũ limita secũdũ l. naturalis. j. tit. j. & vide Bal. in. l. item in potestate. de his qui sunt sui vl' alie. iu.

ſpecialiter ꝓhibeť à lege: vt mulier, & minor. xxv. annis, cũ qb⁹ licet ſit teſtamenti factio, nõ tñ poſſũt eſſe tutores, vt. s̈. ti. j. l. fi. & j. eo. l. quæro. §. fi.

LEX XXII.

SI quis tutorem. Qui relinquit tutorem ſeruum, quem putabat liberũ, non videtur libertatem ei dare. hoc dicit. dixi. s̈. eo. in. l. ſi hæreditas. §. j. aliàs fi.

☙ POMATES.
a ¶ Qui tutelam. Vide Roma. in repe. authen. ſimiliter. in xxxv. ſpeciali piæ cauſę. C. ad. l. fal.

SVMMARIVM.

1 *Obligatio ad aliquod officium, quòd poßit conferri in uolũtatem eius qui grauatur.*

LEX XXIII.

TVtor ita. Incertitudo circa ꝑſonas qb⁹ dať tutor vitiat dationẽ. Itẽ datio certa põt cõferri in volũtatẽ eius cui dať. h. d. ¶ Opp. j̈. de noua. de. l. ſi is. Sol. vt ibi. ¶ Opp. C. de ṽbo. ſignific. de. l. cũ qdã. vbi diſiũctiua poſita inter ꝑſonas qbus ꝓuideť reſoluiť in cõiũctã. Sol. hîc apparet teſtatorẽ aliud ſenſiſſe: qa dixit *illi aut illi filiȷs meis vtri eorum volet:* ſimile in. l. ſi titio aut ſeio. j̈. de leg. ȷ̈. ſecũdũ Pet. ¶ Opp. dř hîc, ſi nõ elegerit nõ valet cautio. Cõtrà, imò oĩb⁹ erit tutor: vt. l. ſi qs titio. ĩ fi. & l. cũ qdã. & l. vnũ ex familia. §. rogo. j. de leg. ȷ̈. Solu. aliud eſt in tutela: vt hîc. aliud in legato, vt ibi. iõ qa tutela eſt onus. ¶ Opp. dř hîc ꝙ põt dari tutor ſi volet. cõtrà de prĩ. hui⁹. l. Solu. ibi erat ĩcertitudo *circa perſonas* qb⁹ dať, in fine verò non. ¶ Opp. diſpoſitio nõ põt cõferri in volũtatẽ ei⁹ q grauať: vt. l. ſenatus. §. legatũ. j. de lega. j. & de ṽb. obl. l. cẽteſimis. §. fi.
1 Sol. ibi loqť in obligatiõe pecuniaria: ſed † obligatio ad aliquod offm̃ põt cõferri in volũtatẽ eius q grauať: vt hîc. qđ no. Sed dices tu, ꝙ ĩ tutela qs obligať ad pecuniã. Rñ. nõ ẽ verũ incõmutabilr̃, & de neceſſitate: qa poterit eſſe ꝙ ita bñ adminiſtrabit ꝙ non tenebiť ad pecuniã. cum adminiſtrandũ accedat ex benignitate, & pietate. ſecus in contrarȷs vbi obligatur ad pecuniam incommutabiliter.

b ¶ Ex ſententia. Facit iſte tex. ad no. ꝑ Bald. in. q. not. in. l. j. in. iiȷ. qõ. C. ſi ſer. extero. ſe emi mãda.

☙ POMATES.
b ¶ Ex ſententia. Vide Raph. co. conſi. viȷ.

LEX XXIIII.

SI plures. Quæro diciť hîc ſupuacuum, quid ſi fuerit petitus, & dat⁹. Rñ. nõ valet: vt. j. de tut. & curato. da. ab his. l. curator pupillo. ſecundùm Iaco. de are.

SVMMARIVM.

1 *In ſeparatis de uno ad aliud non infertur.*
2 *Patrimonium quando eſt indiuiduum, excuſatus à tutela unius propter hoc nõ excuſatur à tutela alterius.*

LEX XXV.

DVobus. Excuſatus à tutela vni⁹ propter hoc non excuſatur à tutela alterius. hoc dicit. vel aliter.
1 † In ſeparatis de vno ad aliud non infer-
2 tur. hoc dicit. ¶ Quæro. † quid ſi patrimonium eſt indiuiduum. Gloſ. dicit, fortè idem eſt: vt dicitur. C. qui nu. tu. *ſe excuſant. l. vnica* ſed certè illa. l. modicũ aut nihil facit ſecũdũ Iaco. de are. qui dicit, ꝙ excutio nõ ꝑderit quo ad aliũ: vt. s̈. quemad. ſer. amit. l. ſi communem. Pe. cõtrà: quia ius tutelę eſt indiuiduum, & ĩ indiuiduis inutile per vtile vitiatur: vt. l. j. §. item quęritur. j. de aqua quoti. & æſti. Non obſtat. l. ſi communem. qa ibi loquitur de iure quæſito: hîc de iure quærendo ſecũdũ eũ. ſed non placet: quia ibi loquitur de iure quęſito: iam em̃ erat tutor, ſi em̃ nõ eſſet, nõ haberet neceſſe excuſare. tenerẽ ergo opi. Iaco. de are.

c ¶ Ponit Dy. Vide ad materiam quę dicit Bal. in. l. ſeru⁹. j̈. de teſt. & l. impuberem. de fal. & in l. ſi cõſul. quæ eſt. l. iȷ. de adoptio.

LEX XXVI.

IVre. Mater non poteſt eſſe tutrix teſtamentaria: nec confirmať à iudice. h. d. ¶ Opd. j. de admi. tuto. de. l. quidam decedẽs. §. papinia. Sol. ibi non dedit eam tutricem: ſed iuſſit tutorẽ gerere conſilio eiuſdem. ¶ Oppo. j. ad tertul. de. l. ȷ̈. §. ſi mater non petierit. verſi. ꝙ ſi pater. Sol. vt ibi. ¶ Vltimò ſcias, ꝙ hæc lex corrigitur per authen. matri & auiæ *C. quãdo mu. tut. offi. fungi poteſt.* quod dic vt plenè dixi tibi in. l. ſi quis ſub conditione. s̈. eod.

SVMMARIVM.

Tutor honorarius quis dicatur.

Honoris. ¶ Non videtur tutor honorarius qui ab aliȷs actiones exigere debet. hoc dicit. Ad euidentiam ſcias † quis
1 dicitur tutor honorarius Glo. in. l. quod ſi fortè. j. de ſolu. dicit quòd eſt honor ei qui datur. ſed certè imò eſt onus. Secũdò, dicit gloſſ. ꝙ eſt honor ei cui datur: & iſtud placet vt fortè vnus magnus & potẽs homo datur tutor non vt gerat, ſed propter honorem pupilli, vt ex hoc pupillus magis reueatur. Aliȷ dicunt ꝙ dicitur honorarius quia eſt datus à prætore, ſicuti ius honorarium dicitur ius prætoriũ, qđ nõ placet, qa tutela eſt de iure ciuili vt. l. j. s̈. ti. j. Tene ergo pręcedẽtẽ expoſitionẽ: ex quo patet quòd quando tutor debet recipere rationes ab aliȷs, non dicitur honorarius ſimpliciter: imò etiã habet onus: quia debet adminiſtrare, & hoc eſt quod dicit iſte. §.

SVMMARIVM.

1 *Teſtamento rupro per querelam habet locum authen. ex cauſa.*
2 *Tutelæ conſeruantur per authen. ex cauſa. & ea quæ nõ poſſunt dari, niſi in teſtamẽto.*
3 *Authen. ex cauſa. quòd conſeruet etiã illud quod eſt relictũ filio rumpenti teſtamẽtũ.*

Propter litem. Datus tutor in teſtamẽto de cuius viribus dubitatur, à prætore confirmatur. & interim erit tutor, ſed qualis ſit declarabit euentus. h. d. ¶ Op. quòd nõ egeat confirmatione: nam antequàm teſtamentum reſcindatur per querelam, verè eſt teſtamentum. Reſpondeo iſtud ideò eſt quia ipſe filius cui erat datus tutor volebat agere querela. ¶ Opp. de auť. ex cauſa. C. de lib. pre-
1 te. vel exhære. Solu. dic qđ hodie iſta lex corrigiť. qđ no. † quia teſtamento rupto per querelam habet locum auť. ex cauſa. Idem no. in. l. cum fili⁹. in prin. j̈. de leg. ȷ̈. & l. papinianus. ſi ex cauſa. §. s̈. de inoffic. teſta. & l. pen. eo. ti. & hoc puto verũ per text. in corpore qui dicit, ne filiȷ falſis accuſationibus cõdemnẽtur. & ſic loquitur in exhæredato cauſa inſerta, licet falſa.
2 ¶ No. † etiã ꝙ per hanc auť. ex cã cõſeruantur tutelæ, & ea q̃ nõ poſſunt dari niſi in teſtamento. Idem no. s̈. eo. l. j. quod eſt cõtra illud quod Dy. dicit in. l. j. j. de vulg. & pupil. & malè dicit, qa tex. in corpore dicit expreſſe
3 qđ conſeruetur datio tutelę. Tertiò † ex hac gl. no. ꝙ ꝑ auť. ex cã. cõſeruatur illud quòd eſt relictum filio rumpenti teſtamentum, nam ei erat dat⁹ tutor: vt ſibi cõſeruet. qđ etiam tangit gl. in. l. maximũ vitium. C. de libe. præte, vel exhere. Mar. ſil. diſputauit: & ibi Cy. refert, de quo dixi. j. de leg. pręſtan. l. filiũ. §. omnibus. dic vt ibi. Item hîc videť tex. ꝙ tutor confirmatus eſt datiuus non teſtamentarius, quod dic vt dicam. j̈. titu. j. l. j.

SVMMARIVM.

1 *Teſtamentum licet dicatur falſum tamen pro eo præſumitur adeò ꝙ tutor cõfirmatur, & iudex de ſubreptione reſcripti impetrati cognoſcit.*

LEX XXVII.

1 IDem fiet. Ex hac. l. no. † ꝙ licet teſtamentũ dicatur falſum interim tñ ꝓ eo ꝓſumiť, à deò ꝙ tutor q in eo eſt dat⁹ cõfirmať; & ſic facit, qđ ſi dicať reſcriptum falſum, iudex q reſcripto diciť dat⁹ de hoc poſſet cognoſcere. ſicuti ſi dicať impetratũ tacita veritate, vt. l. pręſcriptiõe & eſt. l. ȷ̈. C. ſi cõtra ius vel vti. publ. & quod no. per Inno. de reſcrip. c. paſtoralis.

Cum autem. Propter cãm ſtatus recediť à legitimo, & locus eſt datiuo. h. d. hodie verò indiſtinctè ꝓpter quã liber litem impediture ſſe tutor ſecundùm formam authen. minores. C. qda tu. poſ. dicam in. l. propter litem. j. de excu. tu.

LEX XXVIII.

a QVi tutelam. [a] Qui ſe à tutela excuſat, ꝑdit id qđ ſibi ſuiſq; eſt ea cõtẽplatiõe relictũ. h. d. ¶ Opp. j. de leg. iiȷ. l. fin. §. ſeio & de. l. ſi titio. & de leg. ȷ̈. q caueŕe Gl. nõ ſoluit dic quòd in illis legibus erat ꝓ parte relictum in perſona vtriuſq;, hîc autem totum erat relictum cõtemplatione partis: vt. j̈. de vulg. & pup. ſubſti. l. ſed ſi plures. §. in arrogato. quid autem pręſumatur in dubio. Dyn. tangit in. l. filio. j. de condi. & demon. & ibi dicam.

Verbis. Seruus datus tutor, nõ erit liber incõtinenti, ſed de eius libertati aliter prouidetur. h. d. ¶ Opp. inſti. eo. §. j. & s̈. eo. l. ſi hæreditas. §. fi. Huius timore eſt hîc facta iſta glo. dic tamen quòd ille q tutorem dedit, de libertate ſpecialiter prouidit: vnde illi ſtandum eſt ſecundùm Pet. & omnes dixi in. d. l. ſi hęreditas. §. fi. s̈. eo.

Impuberi. ¶ Patronus non poteſt dare liberto tutorem, ſed confirmatur. h. d.

SVMMVRIVM.

1 *Lex cornelia punit uerum uel falſum doloſè commiſſum.*
2 *Senatuſconſultum libonianum punit quaſi falſum.*
3 *Aſcribens ſe tutorem in teſtamento: quando eſſe poßit?*
4 *Notarius quando poßit ſcribere commißionem ſibi factam à iudice?*
5 *Poteſtas uel capitaneus alicuius ciuitatis non poteſt cognoſcere de iuriſditione ſua.*
6 *Aſcribens ſibi fideicommiſſa, & ſit præſens, uel acceptãs tempore teſtamenti, quòd non poßit poſtea recuſare.*
7 *Scribens ſe debere certum alteri ex aliqua cauſa, licet non promittat ſoluere an uideatur promiſiſſe?*

LEX XXIX.

b EX ſententia. [b] ¶ Qui ſibi aſcripſit tutelam in teſtamento, non erit tutor, niſi teſtator ſubſcripſit, & executionem amittit. hoc dicit. Ad euidentiam
c ſcias quod ponit Dyn. [c] quod lex † cornelia punit verum vel
2 falſum, doloſè commiſſum, vt. l. nec exemplũ. C. de falſis. & j. de fal. l. quid ſit falſum

a ✤ POMATES. ¶ Istam. Adde Are. consi. xxxvj. col. pe. Alexan. in l. sciendū. de verb. obli. Iaso. in. l. ij. in. vj. colū. in. vj. limitatione. ff. si quis in ius voc. non ie. Feli. in. c. quoniam contra falsam. xxiij. colū. ver. secundò q̄ro. & xxvij. col. ver. quartò quero. de proba.

b ¶ Ad questionem. Vide Bar. in. l. si seruus cōmunis. in prin. de stip. ser.

c ¶ Dico ergo. Et vide do. Anton. in. c. auditis. de procurator. vbi allegat istud dictū Barto. hic. Andre. Barba.

d ¶ Aliquo actu. Istā decisionem Barto. hic sequitur Ang. in. l. sciendum. in princip. de verbo. obliga. sed contra hanc tenet Hosti. in. c. quoniam contra. de probatio. & Ioan. andr. in regula, cum quid vna. de regu. iur. in mercur. vt refert Ange. & Moder. in dicta. l. sciendum. in princ. Bald. etiam in. l. iurisiurandi. C. de test. tenet contra Bartol. & in. l. iudices. de fid. instru. & in. l. fi. §. j. de iu. de. sed Sali. concordat opin. in authē. apud eloquētissimum. C. de fi. instru. de quo vide not. p do. Anto. in d. c. quoniā contra. vide etiā Barto. in l. si pater. §. j. j. de falsis. & in. l. quòd dicimus. §. fina. de auto. tuto. & Ioan. and. in Spe. in rub. de instr. edi. & Bal. in. l. instrumenta. C. de proba. & adde quæ dixi not. post Bar. i. l. iubem⁹ §. sanè. C. de sac. san. eccl. & de eo φ dicit hic Bar. vide Bal. in. l. iudices. C. de fide instru. & ad de Cy. in. l. pe. s. de arbi. & oīno Inno. in. c. cum Bertold⁹. de re iud. Ioā. an. in c. ij. de iudic. in. vj. Bald. in. d. l. iurisiurandi. in vlti. col. & dicit Bald. in. l. ij. in vlti. colum. de an. na. except. quod notarius potest de consensu iudicis partes monere, & eundem actū scribere. Angel. in repe. l. sciēdū. in prin. tenet opi. Bald. hic adde Bald. in. l. fin. C. de iu. delt. Saly. in. d. authen. apud eloquentissimum. tenet contra Barto.

sit falsum. & patet in omnibus capitibus. l. cornel. 2 † Item fuit factum senatusconsultum libonianum: quod ponit quasi falsum, hoc est cum quis sibi ascripsit in testamento: vt. l. diuus. j. de fal. & C. de his q sibi ascri. in testa. per totū: quod senatuscōsultū loquitur de eo qui in testamento ascribit sibi commodum. si ergo ascribit sibi tutelā, quę est onus, non habet locū ex verbis, sed ex sententia: nisi testator sub 3 scripsit: vt hac. l. ¶ Oppo. † extra glo. & vr̄ quòd sit tutor ēt si testator nō subscripsit: vt. l. vxori. §. j. j. de fal. so. secūdū Iaco. de are. quando testator se subscripsit, erit tutor testamētari⁹: vt hic, & j. ad. l. cornel. de falsis. l. j. §. inter filium. Sed qn̄ testator se nō subscripsit, nō erit tutor testamētarius: vt hac. l. in prin. sed iudex poterit eū dare, si aliàs est idoneus: vt. d. l. vxori. §. j. & vtroq; casu admittitur excusatio hic & ibi. ¶ Oppo. glo. s. j. de leg. iij. de. l. cum quis decedēs. in prin. & nō sol. Dyn. dicit φ hic deprehēditur culpa facientis: quia fecit id quod sciebat aut scire debebat de iure fieri non posse, & factum erat, cuius ratione pœnę subiectus erat: vt. d. l. vxori. §. j. sed in cōtrario nulla erat delicti suspicio. tu dic, quòd hic videtur purè promisisse. In contrario promisit sub quadam conditione, seu quodam respectu qui post 4 eā deficit. ¶ Induco † istam[a]. l. ad quæstionem.[b] iua dex facit notario aliquam commissionem: an ipse b idem possit eam scribere? videtur φ non: quia non potest sibi ascribere officium: vt hic: ad idem. l. vxori. §. j. j. de falsis. ¶ In contrarium facit quod quotidie fit: nam scribunt notarij se rogatos à patribus c vel à iudice. dico ergo[c] si alicui aliquod officium cōmittitur: ille idem nō potest scribere, vt hic. sed si committatur vnus articulus officij eius, vt quòd recipiat testes in vna causa, vel aliquid simile: tunc nō est prohibitum quod scribat: quia rogat⁹ est de d aliquo actu.[d] similiter si quæreret̄ de alicui⁹ iurisdi 5 tione, † an aliqs sit potestas vel Capitaneus huius e ciuitatis: ipse idē nō potest[e] cognoscere. qa iudicaret in causa propria, vt. C. ne quis in sua causa iudicet. l. j. Sed super vna q̄stione potest ipse pronūciare vtrū sit iudex: vt. l. ij. in prin. s. si quis in ius vo. nō ie. sic vt tutor, licet nō possit sibi ascribere tutelam, pōt tn̄ conscribere librū rationū, in quo cōtinētur actus f particulares, & ei creditur etiam pro se, [f] vt. l. nesennius. s. de neg. gest. tutius tamē est quòd ali⁹ no- 6 tarius scribat, vel cū eo subscribat. ¶ † Secūdò facit ad quęstionē: qd̄ si aliqs ascribat sibi fideicōmissa, & sit præsens vel acceptans tempore testamēti quòd postea nō pōt ea recusare ita inducitur per 7 gl. in. d. l. vxori. §. j. j. de fal. ¶ Tertiò facit, † quod si g ego scribo me tibi debere[g] cētum ex aliqua causa, licet non dicatur quòd ita promittam, videor tn̄ promittere: vt hac. l. in fi. ibi, promisisse videbatur.

✤ SVMMARIVM. ✤

1 Tutores eiusdem nominis si fuerint dati quis eorum in ucrita te erit tutor.

2 Ex coniecturis probabitur de quo testator senserit.

D Vo sunt titii. [h] Incertitudo h personæ cui datur tutor, vitiat dationem. hoc dicit. Nota ibi non ius deficit sed probatio. ¶ Op. de. l. si quis seruū. §. si inter duos. j. de lega. ij. Sol. vt no. in. l. si quis à filio. §. si quis plures infrà de leg. j. & per Dyn. de reg. iur. c. in obscuris. dixi in dicto. §. si inter duos. ¶ Oppo. de. l. item mela. §. si plures. s. ad. l. aquil. Glo. non sol. Dyn. dicit quod illud est fauore publicæ vtilitatis, ne maleficia remaneant impunita, cum omnes deliquisse constat. Idē no. in. d. c. in obscuris. de reg. iur. lib. vj. ¶ Oppo. j. de adi. lega. de. l. iij. §. si duobus. Solu. vt ibi patet. ¶ Oppo. de. l. qui soluendo. j. de hære. insti. Solu. ibi voluit ambos esse liberos, hic vnum tantùm esse tu 1 torem. ¶ Quæro an in veritate † aliquis sit tutor Iac. de are, quòd nō: qa veritas quæ non potest ap-

e ¶ Non potest. Idem tenet do. Ant. in. c. causam. de iudi. quàmuis Imo. inclinet in contrariū. vt ibi per eū. & adde quod no. in. l. constitutiones. j. de app. & ibi per Bar. facit quod no. Bal. i. c. ij. circa fi. de alie. feudi. & dixi post Bar. in. l. ij. s. si qs in ius vo. non ierit & vide Bal. in. l. iudices. de fide instru.

f ¶ Etiam pro se. Vide Barto. in. l. seruus. j. de test.

parere, habetur p nihilo quò ad ius nostrū: vt. l. in lege. s. de cōtrahē. ēpt. & hoc vult dicere ista lex dū dicit. nō ius deficit, sed pbatio. Pe. dicit cōtrariū: quia i lex sp ē certa[i]: vt. l. cū qdā. §. suū heredē. j. de acqrē. hęred. & s. si pars heredi. pe. l. illud. & s. de conditi. ob cām. l. si pecuniā. §. si seruū. iō nō deficit ius, sed pbatio. & ita vr̄ velle gl. i. d.* l. si qs seruū* §. si iter duos. ff. k de leg. ij. & l. sed si ita, de stipula. ser. ¶ Quæro[k] quo 2 † possit pbari de quo testator sensit. Rn̄. p amicitiā quā habebat magis cum vno φ̄ cum alio: & pter alias cōiecturas: vt. l. si seruus plurium. §. fina. j. de lega. j. & innuitur in. d. §. si inter duos.

LEX XXXI.

S I pater. Tutores dati in testō̄ rupto debēt cōfirmari. Dicit gl. φ hodie erūt tutores testamentarij, p aut. ex cā*. C. de libe. pte.* nec egēt cōfirmatiōe: & idē no. i. l. iure nr̄o. §. fi. & l. j. s. eo.

LEX XXXII.

Q Væro. In testamento pōt dari tutor nō ciuis. ¶ Op. de. l. ēt. s. ti. j. Sol. ibi datur à iudice: hic à testatore, rationem ibi dixi. ponit etiam rationē tex. s. eo. l. tutor incertus. §. j.

Idem paulus. Tutor dat⁹ cū notitię ita tenet̄ vt ali⁹. h. d. ¶ Quęro qd vult dicere accessionis iure &c. Rn̄. ibi pter ea q̄ primonio pupilli accesserūt: vt. j. de admini. tutor. l. quoties. §. cōstat. Alij ī litera hn̄t cessationis. & tūc dic si cessauit gerere tenet̄, sicut qlibet ali⁹, secūdùm Dy.

✤ SVMMARIVM. ✤

1 Minor. 25. annis an possit dari tutorem filijs.

Lucius. Licet expssū differat: tacitū nō differt. h. d. Cōcordat. j. de admi. tu. l. luci⁹. §. j. & hoc ideò: est qa tacitū pōt cadere ī seruo siue expsso. si c in. l. si fideiussor. ī pri. j. de le. j. & qd̄ ibi no. ¶ Nō φ minor. xxv. an. nō pōt eē tutor. sic. C. de legi. tu. l. fi. ratio est qa cū sit sub cura alteri⁹, nō 1 debet ipe aliū regere. ¶ Sed q̄ro, † an minor. xxv. an. possit dare tutorē filijs in testamēto. Rn̄. φ sic. casus est. j. de admi. tut. l. iij. §. quis. quod tene mēti.

✤ SVMMARIVM. ✤

1 Dictio tunc, denotat extremitatem temporis.

2 Electus pro primo anno si moritur, uel impeditur uenire ad officium quod acceptauit, an electio expirauerit, uel ad secundum deuoluatur.

LEX XXXIII.

T Vtoribus. Verba pśentis tpis cū aduerbio tūc, referūt̄ ad tps mortis. h. d. ¶ Op. vbū viuit est pn̄tis tpis: ergo debet referri ad tps pśens, & nō mortis: vt. l. si ita. j. de au. & arg. leg. & l. si. §. j. j. de leg. ij. Sol. istud est pter dictionē tūc: q̄ si 1 gnificat extremitatē tpis. † nā tūc aduerbiū idē importat φ illo tpe: ergo nō pōt itelligi de pn̄ti, cū hoc pnomē illo sit, demōstratiuū de lōginquo. & de hac dictione tūc: dicā i. l. si his. §. j. j. de cōdi. & demō. Alij dicūt, φ hoc est pter naturā tutelę q̄ sumit efficaciā ī tpe mortis. & tn̄ verba pśentis tpis referūt̄ ad tps testamēti. tene ergo primā. ¶ Hæc lex inducit 2 † ad. q. eligūt̄ duo ptātes, vn⁹ p prīo anno: ali⁹ p secūdo. prim⁹ acceptat, & posteà morit̄, vel venire impedit̄: an electio deuoluat̄ ad secundū: an verò expi l rauerit: & sic op⁹ sit noua electione. Istā q̄onē. [l] ponit Cy. C. de impu. & alijs substi. in. l. post aditā. Iac. de are. j. de cōdi. & demō. l. cū sub hac. & ibi dixi.

✤ SVMMARIVM ✤

1 Defectus causæ finalis uitiat dispositionem.

2 Causa cessante cessat effectus.

LEX XXXIIII.

1 C Vm codicillis. Defect⁹ causæ † finalis vitiat dispositionē. h. d. ¶ Querit gl. qd erit de

g ¶ Debere. Adde tu Bal. ad hęc dicta in. l. vnica. §. j. C. de rei vxor. acti.

h ¶ Duo sunt titij. Ad limitationem huius. l. vide Bart. in. l. quidam. in fin. de reb. dub.

✤ POMATES.

h ¶ Duo sunt titij. Vide per istam. l. quid dicat Ro. sin. ccxxxiij. limita vt per Barba. consil. xxxiij. col. iij. vo. j.

i ¶ Est certa. Ad intellectum huius vide q̄ dixi in. l. si qs seruum. §. si inter. de leg. ij. & Bald. in l. hac cōsultissima in. ij. col. C. qui testa. fa. pos. per Angel. in. l. ij. de li. & posth.

✤ POMATES.

k ¶ Quæro. Vide Cepol. consi. xj. colum. j. & seq.

l ¶ Istam quęstionē. Per istā quęstionē potest etiam decidi quæstio talis: videlicet quidam cōstituit titium procuratorē, & si titius nollet, constituit seiū. titius suscepit procurationem & postea ex causa ei renunciauit. dicit Dy. quòd hic videtur casus quòd sei⁹ repellatur: quia sufficit quòd aliquo tempore in persona primi mandatū habuit effectum. & ita sequitur Bar. hic, & Cyn. in. d. l. post aditam. C. de impub. & al. subst. Adde eundē consi. lxxxj. libro. v.

datis ĩ codicillis. Quidã dicũt, ꝙ illi erũt tutores: vt. l. ij. C. eo. nõ eñ reuocãt primi, licet dent secũdi: licet aliud sit ĩ ꝓcuratore. rõne dixi ĩ. l. si hæreditas. §. j. s. e. Alij dicũt ꝙ secũdi dati nõ sunt tutores ꝓpter defectum causæ finalis: vt. l. vlti. j. de heredi. insti. & istã opinionem tenet Dy. nõ ob. l. ij. s. eo. ti. qa ibi secũdi fuerũt dati simpliciter. ¶ Vltimò format hîc gloss.
2 † aliud generale, an cessante causa cesset effect⁹: qđ examinãt doc. ĩ. l. generaliter. C. de epis. & cleri. & Dy. in. l. ij. §. fi. j. de dona. & ibi plenê dixi de hoc.

De confirmando tutore Rubric.

¶ Quia tutores inutiliter dati in testõ veniũt confirmandi: ideò ponitur hîc rubrica de cõfirman. tut.

SVMMARIVM.

1 *Verba deprecatiua quando inducant dispositionem?*
2 *Mater non dat tutorẽ, sed datus confirmatur cũ inquisitione.*
3 *Curator non datur testamento, nisi furioso.*
4 *Impuberi an detur curator in testamento: remißiuè.*
5 *Tutor datus in testamento & confirmatus, an dicatur datiuus, an testamentarius.*
6 *Tutor Confirmatus, quòd præferatur legitimo, admittit tamen secum alium datiuum.*

LEX I.

ET ne. Tutor legitimè dat⁹ in testõ. nõ eget cõfirmatione. sec⁹ si min⁹ legitimê, vel ex ꝑsona dãtis, vel eius cui dat, vel ex mõ dãdi. h. d. ¶ Not. † qđ ṽba de-
1 precatiua in tutelis nõ inducũt dis-
a positionẽ[a]: licèt secus sit in legato: vt. l. vnum ex familia. §. fi. & l. peto. in prin. j. de leg. ij. vel dic ꝙ istud ideò est qa verba depcatiua referũt ad grauatũ: vt. l. gñali. in pri. de vsufru. lega. & no. in. d. l. peto. in pri. de leg. ij. vel veri⁹ hoc ideò est qa dixit deprecor curã habere rerũ, nõ dixit ꝑsonę cui tutor debet dari:
2 vt. l. qa ꝑsone. s. tit. j. ¶ No. † ꝙ mater nõ põt dare tutorẽ filijs, & datus nõ cõfirmat sine inquisitiõe. rõnẽ differẽtiæ inter patrẽ & matrẽ ponit gl. C. e. in. l.
3 j. & ibi ꝑ Cy. ¶ No. † ꝙ curator nõ põt dari in testa-
b mẽto[b], sed tutor sic. rationẽ ponunt doct. in. l. pe. C. de testa. tut. ¶ Sed ad istud op. C. de epis. aud. de. l. de creationib⁹. & de cura. furio. l. vlt. Sol. aliud est in curatore furiosi: vt ibi. aliud in curatore adulti. vt hic nec ob. j. de cura. fur. l. fi. vbi dicitur ꝙ à iudice datur. qđ debet exponi. ĩ administratio deceruit, secũ-
4 dũ Pe. ¶ Quero an † impuberi possit dari curator in testõ. Rñ. nõ: vt. l. ĩpuberi. j. de admini. tuto. ¶ Que-
5 ro † an tutor cõfirmat⁹ dicat datiu⁹ vl' testamẽtari⁹. Vr̃ ꝙ datiuus: qa q cõfirmat, dat: vt. l. lege obuenire. j. de ver. sign. & in aut. de defen. ciui. §. interĩ. & quod not. iu. l. & qa. s. de iuris. om. iud. sed hîc iudex cõfirmat: ergo &c. ꝓ hoc vr̃ tex. s. ti. j. l. iure nostro. in fi. & C. e. l. si vt ꝓponis. & l. j. vbi dicit tex. datos à iudice. ꝓ hoc. j. de admi. tut. l. qui negotiationẽ. §. testõ. & j. de cur. fur. l. pe. circa prin. In cõtrariũ, ꝙ sit testamen-
c tari⁹ vr̃: qa nõ satisdat[c]: vt. j. eo. l. fi. & videt expressum. j. eo. l. iij. quod ẽt apparet: qa p̃fertur legitimo: vt statim dicã Dy. dicit ꝙ est datiuus: tamen sapit naturã testamentarij: in hoc qa non satisdat: & quia præfertur legitimo secũdũ quosdã: qđ an sit verũ dicã in sequẽti q̃stione. ꝓbat hoc tex. j. eo. l. iij. vbi assimilat tutorem cõfirmatũ ei, qui est dat⁹ in testamẽto. si simile, ergo non idem: vt no. in. l. quod nerua. ff.
6 deposi. ¶ Sed † q̃ro vtrũ talis tutor confirmatus præferatur legitimo. glo. insti. de tutelis. circa prin. tenet ꝙ legitimus prefferatur. quod tangitur in. l. neq;. C. eo. tit. Sed contrà videt tex. s. tit. j. l. iure nostro. in fi. & l. seq. sed ad illam posset responderi. dicit Dy. quia ibi loquitur, quãdo est dubiũ an testamentum valeat. Sed quæstio glo. loquitur in casu certo secũdũ eũ. sed do. Mar. sil. disputando determinauit ꝙ talis confirmatus prefertur legitimo: & hoc pro-
d bat[d] ex ordine titulorum: nam in. ff. & C. primò posuit de testamentaria tutela. pòst de confirmando tutore. tertiò de legitimis tuto. vnde ostendit tutorem confirmatum preferri. Item probatur institu. de tute. §. fi. vbi dicit ꝙ omnino debet confirmari. pro hoc facit. j. e. l. qui à patre. vbi assimilatur dato in testamẽto. Item in hac. l. dicitur ꝙ iudex eum cõfirmet simpl'r sine aliqua inquisiõe: & sic nõ inquirit an supsit legitim⁹. & istã opinionẽ tenẽt cõiter. doc. quã puto verã. Cy. tãgit. C. e. ĩ. l. neq;. & licet p̃-
e ferat legitimo[e], admittit tñ datiuũ secum: vt. l. si vt ꝓponis. C. e. & d. l. qui negotiatione. §. testamẽto. j. de admi. tu. ratio: quia ipse verus datiuus est, ideo secum admittit alium sibi similem.

LEX II

MVlier. Tutor vel curator datus à matre cõfirmat ex inqsitione. h. d. ¶ Opp. de. l. peto. §. mater. j. de leg. ij. vbi datio tutoris facta à matre nõ valet. Sol. qdã dicũt ibi loqui qñ nõ instituit, hîc sic. vel dic siquidẽ eũ instituit, confirmat cum mo-
f dica inqsitione[f]: vt ibi. si eũ non instituit, cõfirmat cum magua inquisitione: vt hîc ita tenet Dy.

SVMMARIVM.

1 *Dictio perinde est nota similitudinis.*
2 *Testamentum imperfectum solum ualet inter liberos, nõ quo ad extraneos.*
5 *Tutor dat⁹ in testõ imperfecto q habeat petere se cõfirmari.*
4 *Tutor datus in testõ minus solenni si petit se confirmari, & iudex nagligat, quòd poterit administrare.*

LEX III.

g QVia patre. [g]Tutor dat⁹ à pr̃e in testõ inualido cõfirmat. sec⁹ si ĩ testõ valido dat⁹ esset.
1 h. d. ¶ No. † qđ dicit, ꝑinde. & sic ẽ nota similitudinis: ergo nõ est idẽ, no. s. eo. l. j. ¶ Opp. testm̃ min⁹ solẽne facit fidẽ inter liberos: vt hîc: & l. hac cõsultissima. §. ex impfecto. C. de test. Sol. gl. in l. neq;. C. eo. dicit eñ hodie has leges eẽ correctas ꝑ dict. ĩ. §. ex ĩpfecto. sed gl. ĩ. l. j. C. de testa. tu. sup rub. vr̃ tenere cõtrariũ. Idẽ ĩ. d. §. ex ĩpfecto. & hoc nõ ẽ
2 verũ: qa † testm̃ impfectũ valet tm̃ inter liberos, nõ quo ad extraneos: vt. d. §. ex ĩpfecto. & C. cõia vtri. iudi. l. fi. meli⁹ ĩ. l. fi. C. famil. ercis. nõ eñ priuilegiũ filiorũ debet extẽdi ad dãnũ extraneorũ, vt. l. ĩpuiberi. j. de admi. tu. hoc verũ ẽ, nisi poneres vnũ ex liberis eẽ tutorẽ datũ ĩ testõ: tũc eñ valeret hodie ꝑ
3 d. §. ex ĩpfecto. ¶ Quæro † an tutor dat⁹ ĩ testõ non solẽni teneat petere se cõfirmari, à deo ꝙ si cesset teneat de piculo administratiõis desertæ. Et hîc vr̃ ꝙ sic: æqparat eñ dato in testõ legitimê facit ꝓ hoc. j. de admi. tu. l. tutores. §. tutores. cõtrariũ ẽ verũ, vt j. de admi. tu. l. ĩpuberi. & qđ no. ĩ. l. pr̃. in fi. s. ti. j. &
4 est expssum. C. e. l. j. & ij. ¶ Quero † qd si petit se cõfirmari, & iudex negligit eũ cõfirmare, an poterit ĩterim administrare? Decrestite ĩ rectorib⁹ eccl'iarũ dicũt ꝙ sic, extrà de supplẽ. negli. p̃la. c. j. & ibi ꝑ In.

SVMMARIVM.

1 *Eligens aliquem ad officiũ seu beneficiũ, præsumitur ipsum habere notũ, ideo canonici eligentes aliquẽ indignum, præsumũtur fecisse scienter, & priuandi sunt iure intelligendi.*

LEX IIII.

SI patronus. Quilibet põt dare tutorẽ ĩpuberi quẽ ĩstituit si nihil aliud hꝫ. h. d. ¶ Quero, qd si habet alia bona? Rñ. cõfirmabit sine inqsitiõe, & cõcedit sibi administratio illorum bonorũ ĩ qb⁹ impubes est ĩstitut⁹. in alijs aũt nõ cõcedit administratio sine inqsitiõe secũdũ Dy. & bñ
1 vt. l. vlt. C. e. l. fi. qñ mu. tu. offi. fun. po. ¶ Vltiò † no.
h tex. ibi, quẽ heredes ĩstituit tutorẽ &c.[h] Ex quo no,[i]
i ar. ꝙ si qs elegit aliquẽ ad aliqđ bñficiũ, seu offm̃, p̃sumit ipm habere notũ. facit. j. fur. aduer. nau. cau. l. j. §. pe. & sic ẽ ar. ꝙ canonici q eligũt aliquẽ ĩdignũ p̃sumũt fecisse sciẽter. & sic priuãt iure eligẽdi secũdũ Ia. de are. facit. j. de re. iu. l. q cũ alio. ꝙ tene mẽti.

SVMMARIVM.

1 *Tutores dati ex inquisitiõe an hodie debeãt satisdare. & cũ dat tutor ex inquisitiõe debet añ ꝓnũciari de idoneitate. n. 2.*

LEX V.

TVtores. ¶ Ad mgistratus qui tutores cõfirmant sine inquisitiõe, & fideiussores nõ recipiũt. ꝑtinet ꝑericulũ administrationis. h. d. ¶ Op. tutor dat⁹ cũ ĩqsitiõe nõ debet satisdare: vt ĩst. de satis. tu. §. j. Gl. ĩuoluit se. ṽitas ẽ qđ debuerũt recipe fideiussores: qñ cõfirmãt sine inqsitione. Et qđ sequitur

a ¶ Et ne. Dispositionem. Ita istam. l. alle. Bal. in repeti. l. j. in. viij. col. de leg. ij.

b ¶ Dari in testamẽto. Fallit in curatore furiosi. itẽ adde ꝙ fallit in oĩ eo q põt curatorem legitimũ habere. secundũ. Bal. in. l. curatorem. C. de nego. gest. alle. text. ĩ aut. vt hi qui ob se habere phibent res mi. circa medium. & ibi vide de ratione. & vide Bart. in l. tutores. §. j. j. de admi. tuto.

c ¶ Non satisdat. An tutor cõfirmatus sit tutor testamentarius, vel datiuus vt euitet satisdationẽ. adde Barto. in rub. s. de eo per quẽ fact. erit. & l. ij. C. eo. & no. ĩ. l. j. de pec. & vide Pet. de anchar. in cle. ij. de sta. mo. q sequit ad literã Bar. hîc.

POMATES.

d ¶ Hoc ꝓbat. De hoc ordine vide gl. in. §. pœnales. & ibi Are. in pe. col. insti. de act. Barto. in rub. ff. de eo per quẽ fac. erit. Barba. consi. v. col. viij. volu. ij. vbi latè.

e ¶ Præferat legitimo. No. ꝙ tutor cõfirmatus prefert legitimo, nec est necesse inqri de legitimo ĩ dicta cõfirmatione. & sequit ad lr̃am Bart. Petr. de anch. in. d. cle. ij.

f ¶ Mulier. Modica inquisitione. Sed qd in tutore dato in codicillis, vide Bald. & Cy. in. l. ij. C. de testa. tu.

g ¶ Qui à pr̃e. Et vide cõsiliũ Bar. qđ ĩcipit, sciendũ est. & est tertiũ ĩ ordie meo. And. Barba.

POMATES

h ¶ Tutorẽ &c. Vide Felyn. in. c. cum. olim. in. iij. col. ver. qñ aũt. de testi.

POMATES.

i ¶ Si patronus. Ex quo no. sic non excusatur si elegerit indignũ, & priuat secundũ Bal. potestate eligendi. vide qđ no. in. l. cũ qdã j. de lega. ij. c. si cõpromissari⁹. de ele. li. vj. In tex. ibi, dilexit. & no. ꝙ q instituit impuberẽ, vr̃ illũ diligere vt filiũ. l. nemo. §. qui frater. j. de hære. insti. & vide tex. in. c. innotuit. de electio.

a ¶ Intellige quãdo vult. Et no. hic se-
cũdũ Bal. ꝙ cõfir-
matio tutoris põt
cõmitti secũdũm
Ia. de are. facit. c. si
Abbatẽ. de ele. lib.
vj. And. Barb.
b ¶ Vltiò no. Et sic
no. secundũ Bal. ꝙ
anteq̃ iudex ĩterpo
nat decretũ sup a-
lienatiõe rerũ pu-
pilli debet ꝓnũcia
re eã eẽ rectè factã,
aliâs nõ p̃sumiť ꝓ
exequutiõe, nec a-
periť via cõtra ex-
traneũ possessorẽ:
tñ glos. or. l. j. C. ad
trebel. tenet cõtra.
And. Barb.

POMATES.

c ¶ Si q̃rať. opp. ꝙ a-
liud. Et vide qđ
notať ĩ. l. eũ q. s̃. de
iu. om. iu. l. si pr̃. C.
ne de statu defũ. &
cle. j. de se. pos. ĩ cle.

POMATES.

d ¶ Not. ꝙ Vide A-
lex. cõs. cij. j. col. ij.
vo. & cõs. clxxxv.
ĩ fi. ĩ. ij. vol. Fel. in. c.
scribã. ĩ. ij. col. de p̃-
sump. & ĩ. c. ad au-
res. in pe. co. v. limi
ta. ij. de rescript. &
qd econuerso. vide
Alex. consil. clxx-
xiij. in fi. ij. vol.
e ¶ In cõfirmando.
mutatio volũtatis.
Vide Bart. ĩ. l. eũ q
ita. §. q sibi. ff. de v.
obli. & in. l. cum qs
sibi. ff. de sol.

POMATES.

f ¶ Dicebat. Adde
Bart. ĩ. l. nemo põt
col. iij. de le. j. Are.
consi. xxij. col. ij.
g ¶ Legitimè ex gl.
isti⁹ legis no. habes
ꝙ correcta rõne. l.
ĩtelligiť correcta,
& eius dispõ. adde
gl. idẽ volẽtẽ ĩ. l. ij. ĩ
pri. ĩ v. filio p̃cedẽ-
te. de vul. & pu. de
quo vide not. per
Imo. ĩ. l. ij. j. de don.
& p Bal. ĩ. l. j. s̃. sol.
ma. & Ioã. an. in. c.
post transla. de re-
nũ. p Imo. ĩ. l. si vò
§. de viro. s̃. sol. ma.
& qd ecõtra. vide
gl. ĩ. c. nouit. ĩ v. qui
cũq̃. de iudi. & ĩ. l.
fi. de fal. vbi hr̃ qñ
qs allegat. ll. corre-
ctas qua pœna de-
beat puniri.
h ¶ Cõtrà qa. Tene
mẽti ꝙ ex statuto
agnati q p̃ferũť co
gnatis ĩ successiõe
p̃ferũť in tutela: &
sic correctovno vr̃

qđ sequiť in tex. ꝙ nõ põt añ ĩterponere decretũ q̃
a p inquisitionẽ idone⁹ ꝓnũcieť: ĩtellige qñ vult[a] cõfir
mare p inquisitionẽ & fideiussorẽ nõ recipe. ita ĩtel
1 ligit Dy. ¶ Quero † an tutores dati ex inquisitione
hodie debeãt satisdare. In gl. hic sunt opin. glo. q̃ est
hic, & in. l. j. C. de cur. q satis nõ dederũt. tenet ꝙ ho-
die oĩs datiu⁹ debet satisdare. ẽt ex inq̃sitiõe dat⁹. Cõ
trariũ no. s̃. ti. j. l. si nemo. §. j. & tãgiť hic. secũdũ aliã
opi. Dy. dicit distĩguẽdo, aut dať à maiorib⁹ iudici-
bus cũ ĩquisitiõe: & nõ debet satisdare. aut dať à mi
norib⁹: & tũc sic. ita tenet Dy. hic, & gl. in auť. vt hi
q obl. se p̃hibẽt habere res mi. §. fi. Cy. ĩ. l. fi. vel super
rub. C. de tu. & cur. qui nõ satisde. Ego dixi in. d. l. si
b nemo. §. j. ¶ Vltimò no. [b] diligẽter istũ tex. ꝙ qñ da
2 tur tutor ex inquisitione, † antequàm decernať sibi
tutela, debet pronunciari esse idoneus.

LEX VI.

SI filio. Tutor datus à patre sine inqui
sitione confirmatur. h. d.

LEX VII.

NAturali. Declarabo istud princi-
pium. j. proxi. §.

SVMMARIVM.

1 *Tutor datus in testamento à patre, qñ debeat cõfirmari?*
2 *Tutor datus à matre in testamento qualiter confirmetur.*
3 *Patronus si dat tutorem liberto, an confirmetur?*
4 *Tutor datus ab extraneo, an confirmetur?*

SI quæratur. Hic poniť forma quomedo tutor cõfirmať ex inq̃si
tiõe. ¶ Op. s̃. de tut. de. l. q habet. §. pe. So. ibi qñ dať
c sine inq̃sitiõe. ¶ Opp. ꝙ aliud[c] requirať. s. ꝙ cogno-
scať de morib⁹, vt. l. scire oportet. §. pe. j. de tu. & cu.
da. ab his. Sol. dicit gl. qa qđ hic deficit per illã sup-
pleť. Tu dic ꝙ cũ diciť, & is deť cui⁹ dãdi erat fa-
cultas tolliť cõtrariũ: nã dicit inquirẽdũ de psona tu
toris in quo venit inq̃sitio de morib⁹, in qua debet ꝓ
nũciare anteq̃ interponať decretũ: vt. s̃. e. l. tutores.
¶ Vltimò scias ꝙ Dyn. posuit hic vnã distinctionẽ
ꝓ declaratiõe ti. quã nõ bñ declarat. Ideò ꝓ ei⁹ de-
1 claratiõe q̃ro † an tutor dat⁹ in testõ à patre debeat
cõfirmari. Rñdeo ꝙ siquidẽ dať à p̃re legitĩo & na-
turali filio in ptãte, ĩ volũtate solẽni nõ eget cõfirma
tiõe, vt. l. j. in pri. s̃. eo. Si vò dať ĩ testõ min⁹ solenni:
tũc olim debebat ĩdistictè cõfirmari, vt. s̃. l. ꝓxi. & l.
q à p̃re. & l. j. hodie debet distĩgui. Aut testm̃ est nul
lũ ex cã p̃teritiõis, vel exheredatiõis: aut ex defectu
solẽnitatis. Primo casu nõ eget cõfirmatiõe, sed va-
let hodie p auť. ex cã. vt no. s̃. ti. j. l. j. & l. iure nr̃o. ĩ fi.
& l. si pr̃ exheredate. Secũdo casu, aut est dat⁹ tutor
vn⁹ ex liberis, & nõ eget cõfirmatiõe hodie, vt. l. hac
cõsultissima. §. ex ĩpfecto. C. de test. aut est dat⁹ ex-
trane⁹: & tũc eget cõfirmatiõe, vt dixi. s̃. e. l. q à p̃re.
& no. ĩ. d. §. ex ĩperfecto. ¶ Sed aduertẽdũ est ꝙ si pr̃
decessit incõtinẽti post testm̃ cõfirmať sine inq̃sitio
ne. si vò ex ĩteruallo: tũc adhibeť inquisitio q̃dã. de
qua diciť. j. l. ꝓxi. & l. se. Si vò pater dat tutorẽ filio
legitĩo tm̃ vt adoptiuo: tũc de iure veteri erat idẽ qđ
ĩ legitĩo & naturali: qa tũc trãsibat ĩ ptãtẽ adoptan-
tis: hodie sec⁹, vt. l. cũ ĩ adoptiuis. C. de adop. Et ideò
debet adhiberi distĩctio illi⁹. l. Aut trãsit in ptãtẽ, aut
nõ, secũdũ Dy. Si vò dat tutorẽ filio naturali tm̃: hoc
põt cõtingere duob⁹ modis: qa q̃nq̃ est fili⁹ emanci
pat⁹ in quo ꝓpter emancipationẽ vinculũ ciuile est
sublatũ, legitim⁹ tm̃ est, tunc dat⁹ cõfirmať sine ĩqui
sitione, vt. s̃. e. l. j. Q̃nq̃ dať filio naturali, vt nato ex
cõcubina: & tũc debet distingui, aut eũ nõ instituit:
& nõ cõfirmať sine inq̃sitiõe, vt hac. l. in prin. aut eũ
instituit: & tũc aut nõ habebat alia bona: & cõfirma
tur sine inq̃sitione, vt. s̃. e. l. si patron⁹. Aut habebat
alia bona, & tũc cõfirmať, sed in bonis q̃ habet à te-
statore decerneť sibi administratio sine inq̃sitione.
In alijs aũt nõ decerniť nisi cũ inq̃sitiõe, vt. l. fi. C. e.
& qđ no. p Dy. ĩ. l. si p̃ron⁹. s̃. e. Si vò deť filio spurio
2 nõ valet datio, nec cõfirmať, vt. s̃. tit. j. l. j. ¶ † Quero
qd si tutor deť à m̃re. Rñ. aut mr̃ instituit filiũ, & cõ
firmať cũ modica inq̃sitiõe, vt. l. p̃eto. §. mr̃. j. de le.
ij. & ibi p Dy. aut nõ ĩstituit, & cõfirmať cũ magna
3 inq̃sitiõe, vt. l. ij. s̃. e. & ibi p Dy. ¶ Quero † qd si p̃ro-
nus det tutorẽ liberto. Rñ. distĩgue eodẽ mõ quo di-
xi ĩ p̃re naturali p easdẽ leges vel eodẽ mõ quo dixi
4 in m̃re &c. Quero † qd si tutor deť ab extraneo. Rñ.
si eũ cui dať ĩstituit vel aliqd sibi reliq̃t cõfirmať cũ
inquisitione: aliàs sec⁹, vt. s̃. e. l. si p̃ronus. & l. tutores.

SVMMARIVM.

1 *Diues uel pauper licet quis semel probetur, non tamen hodie de necessitate præsumitur talis.*
2 *Mutatio uoluntatis præsumitur propter morũ mutationem.*
Mandatum procuratoris uidetur reuocatum, si aliquid mali in personam eius emerserit.
3 *Tutela quòd denegetur ei qui implicatus est cum fisco.*
4 *Propter utilitatem pupilli receditur à uoluntate defuncti.*
5 *Testator licet remiserit confectionem inuentarij tutori: iudex tamen ex causa coget tutorem.*
6 *Testator non habens filios si fecit plura legata, quòd propter superuenientiã filiorum præsumitur ab illis recessisse: remissiuè.*

LEX VIII.

IN confirmando.
Licet pr̃ dederit tutorẽ filio: tñ ĩquiri de
bet an volũtas patris mutata fuerit vel
mutari debuerit, maxĩẽ si diu post testm̃ factũ deces
d serit. h. d. cũ duab⁹. ll. se. ¶ No. ꝙ [d] licet †, ꝓbeť quis se-
1 mel diues vel pauper, nõ p̃sumiť hodie de necessita
te talis. qm̃ diminutio & augmentatio facultatũ vel
morũ de facili obuenit, vt hic. facit. j. de excu. tut. l.
spadonẽ. §. q absolut⁹. & qđ ibi no. Quid ecõuerso
an quis p̃sumať talis retro qualis est hodie. dicemus
2 j. de magist. cõue. l. j. §. si magistrat⁹. ¶ No. † ꝙ pro-
e pter mutationẽ morũ p̃sumiť mutatio voluntatis[e]
ei⁹ qui administrationẽ cõcedit. & sic facit ꝙ si ea q̃
hic ponunť emerserint in persona ꝓcuratoris videa
tur reuocatũ mãdatũ. ꝓ hoc tradiť. j. de sol. si cũ cor-
neli⁹. & ibi dixi & p Cy. C. de fur. l. falsus. ¶ Tertiò
3 no. † ꝙ ei q est implicat⁹ cũ fisco denegať tutela. qđ
qualiter intelligať gl. tãgit in. l. j. in fi. C. ne tu. vel cu
4 ra vecti. cõ. dic vt ibi. ¶ No. † ꝙ ꝓpter vtilitatẽ pu-
pilli recediť à voluntate defuncti: simile in. l. j. C. vbi
5 pu. edu. de. Et † ꝓpter hoc dicebat [f] Mar. sili. ꝙ licet
f pater ꝓhibuerit cõfectionẽ inuẽtarij, ꝓut quotidie
fit qđ põt, vt. l. fi. C. arbi. tut. in fi. tñ si iudici videbiť
ꝙ pupillo expediebat inuẽtarium fieri coget tutorẽ
ad inuẽtariũ faciẽdũ. ar. hui⁹. l. & doc. referũť in. d. l.
6 fi. C. arb. tu. faciũt † etiã istę. ll. ad id qđ dixi in. l. pe.
j. de codi. ꝙ si testõr reliq̃t multa legata tpe quo nõ
habebat liberos, & posteà suscepit plures filios, ꝙ ꝓ
pter supueniẽtes filios, p̃sumať recessisse ab illis lega
tis. tetigi ĩ. l. j. de codici. & ĩ auť. ex cã. C. de libe. p̃te.

LEX XI.

QVidam. Curator datus à patre
nõ debet satisdare rem
pupilli saluã fore, sed de fideicõmisso re
stituẽdo sibi relicto, si curã dimiserit. h. d.

De legitimis tutoribus Rubrica.

¶ Post tutores testamẽtarios & testõ confirmatos
veniũt legitimi: iõ poniť hic rub. de leg. tu. Quidã ta
mẽ hñt & curatorib⁹, ĩ rub. qđ nõ debet eẽ: qa licet
tutela distĩguať ĩter spẽs. s. legitimã testamẽtariã &
datiuã: tñ cura nõ: qa dari ĩ testõ nõ põt, vt. l. j. ĩ fi. s̃.
ti. j. & nulla cura est legitĩa nisi furiosi, vt. C. de epis.
au. l. de creatiõib⁹. & j. de tu. & cu. da. ab his. l. scire o-
portet. & l. vẽtri. §. fin. de exc. tu. l. sed & milites. & l.
amicissimos.

SVMMARIVM.

1 *Agnati & cognati hodie pariter ad tutelam admittuntur, nisi aliter per statuta prouideatur.*
2 *Cognati agnati deficientibus, de iure antiquo ueniebant ad tutelam.*
3 *Tutela legitima quòd competat filijs adoptiuis tantum.*
4 *Ratio declarat & limitat dictum.*

LEX I.

g LEgitime. [g] Legitĩa tutela
ex v̄bis & ex mẽ
te. l. xij. ta. defeť cognatis ad quos de
ferť hr̃ditas. Fallit si mulier est ĩ me-
1 dio. h. d. ¶ Opp. diciť hic † ꝙ agnati
vocãť tm̃ ad tutelã: sicut ad succes-
h sionẽ. ¶ Cõtrà: qa [h] hodie videť vocari ẽt cognati ad
tutelam: & ad successionẽ, vt in auť. de hęred. ab in-

correctũ id qđ ve
nit ĩ cõsequẽtiam
qđ est no. & vide
Bar. ĩ cõs. ici. ciuita
ti camerin. & vide
qđ no. ĩ. c. fi. de of-
fi. ord. ĩ gl. sup. v b.
ꝓut sunt. & in. c. in
ter dilectos. de fid.
instru. in nouel. &
Bal. ĩ. l. oĩa priuile-
gia. C. de epis. &
cle. & l. q̃q̃. C. de
aduo. diu. iud. vbi
cõcesso priuilegio
vni studio sic ha-
bet aliud si reuoca
reť illđ nõ reuoca
rẽť illa priuilegia
cõcessa ad ĩstar. ꝙ
est cõtra bar. hic: q̃
oĩa bñ no. qa ista al
legauit do. Pet. de
anc. ĩ repe. c. cano-
nũ statuta. de con-
sti. & viđ Sa. ĩ auť.
matri & auię. vbi
loquiť singlr̃. C. qñ
mulier. tu. off. fũg.
po. & vide bal. ĩ. l.
precib⁹. C. de ĩpu.
vbi alle. tex. istius
l. j. & sentit ꝙ tute
la spectat ad eum
ad quẽ spectat pri
ma spes succeden-
di, & cõsulo nũc se
cũdũ istã opi. & sic
sentit opi. bar. & vi
de qđ voluit Bal. ĩ
c. cum cessante. de
ap. Sed cõtra Bar.
facit: qa euitãda ẽ.
ll. correctio, nec de
bet extẽdi: tñ quia
aliud ẽ tutela: aliđ
successio. facit. l. iij
ff. de legitimis tu.
vbi qs excludiť à
successione: nõ tñ
excludiť à tutela.
Itẽ qa ĩ fauorẽ ma-
tris fuit inductũ, vt
sit tutrix in. d. auť.
mr̃i & auię. ergo. l.
g̃nalr̃ loquẽs nõ tol
lit spãlem fauorẽ. l.
decurionib⁹. C. de
sil. lib. xj. Itẽ repel
lere quẽ ab officio
est pœna. l. testõ.
ff. de tes. tut. sed tu
tela est officiũ: er-
go &c. And. barb.

POMATES.

h ¶ Cõtrà qa. Vide
alex. ĩ. l. j. xxxj. co.
ff. si cet. pe. Io. an. ĩ
addi. Spe. in tit. de
cur. §. fi. bar. in. l. iij.
§. fi. j. e. & ang. are.
ĩ. §. actionũ. in. vij.
char. ver. ex quo se
quiť. ĩsti. de actiõi-
bus. Sal. in auť. si-
cut. C. de legi. tut.
Alex. consil. cxxj.
iij. vo. Aret. in rub.
de acqui. pos. in. ij.
colum.

a test.veniẽ.§.ex his.gl.fatetur[a] ꝙ hodie admittũť pariter agnati & cognati,& bñ:qa text. dixit. Puto tñ quòd in ciuitatib⁹ in quibus per statuta est derogatum iuri cõi,vt agnati p̃ferant cognatis in successione.ꝙ eodẽ mõ p̃ferentur in tutela, p rationem illi⁹.l.
2 ¶ Quero † de iure antiquo,an agnatis deficiẽtibus veniãt cognati ad tutelã sicut vocabãť ad successionẽ de iure ptorio.gl.vr̃ hic dicere ꝙ nõ : qa nõ reperiť lege aliqua cautũ.cõtrariũ no.ĩsti.eo.§.sed agnatiõis.ĩ gl.no.diligẽter &.C.e.l.j.& ista est verior.pro quo.j.e.l.iij.ĩ fi.&.j.e.l.fi.secũdũ verũ intellectũ quẽ ibi dicã:hodie vò nõ eẽt dubiũ,vt dixi.
3 ¶ Quero † an filijs adoptiuis tm̃ cõpetat legitĩa tutela.gl.hic dicit ꝙ nõ.Ia.de are.dicit cõtrariũ p rõnẽ redditã ĩ tex.qa hereditas.p.l.deferť adoptiuis:ergo & tutela,vt.j.de suis & leg.l.j.&.ij.§.parui.Nõ ob.iste tex.q vr̃ requirere vtrũq.s.ꝙ sit legitim⁹ & naturalis:qa debem⁹ magis cõsyderare rõnẽ ꝙ vba[b].nã † rõ limitat & declarat dictũ,vt.l.cũ pr̃.§.dulcissimis.j.de le.ij.scd'm eũ.
b
4

Si apud hostes. Spes primi legitimi facit tutelã nõ deuolui ad sequentẽ:sed opus est datiuo.h.d.¶ Opp.s.,proxi.respõ.sol.ibi pxim⁹ agnat⁹ erat,ibi ĩpedit⁹ ĩpedimẽto ppetuo:qa mulier.hic sec⁹:quia capt⁹, sed erat spes ꝙ rediret.sile ĩ.l.iij.§.nõ tm̃.j.eo.ibi ẽm ĩ deportato nulla erat spes reassumẽdi tutelã de iure cõi,ratione horũ vidistis in.l.si quis sub cõditiõe.s.titu.ij.

Interdum. Licet patronus propter delictum priuetur iure succedendi:non tamen priuatur onere tutelę.h.d.

LEX II.

Legitimam. Tutela legitima tollitur capitis diminutione.h.d. istud est verũ secundũ ista tpa.sed hodie quia sublata est differentia emãpationis & patrię ptãtis,quo ad hęreditatem eodem modo quo ad tutelã:vt in auť.de hęred.abinte.venientib⁹.§.ex his.ita tenet Dy.& oẽs doc.

LEX III.

Tutela. Ex lege diciť qd' ex mẽte ei⁹ colligiť, licet vba deficiãt.h.d.hęc.l.dicũt doc.Moder.ꝙ illud[c] qd' est ex mẽte.l.est ex lege,& competit directa actio ex illa.l.& hoc ponũt ĩ.l.j.C.vti pos.& in.l.j.C.de act.& obl.Aduerte tñ ꝙ licet sit ex.l.nõ tñ est ex verbis, vt hic patet:&.j.de verb.sig.l.noĩs & rei.§.verbũ.ex.l.declarabo aliqualiter.j.ea.l.§.fi.

SVMMARIVM.

1 *Hæreditatem perdens,an perdat tutelam.*
Delictum non tribuit immunitatem.

Sed & si hac. Cõtumax in manumittendo priuať hæreditate, sed non tutela,nisi in totum iuspatronatus perdat.h.d.
d ¶ Quero an[d] isto casu ille qui manumisit admittať ad hęreditatẽ.Glo.j.dicit ꝙ non.Alia gl.parua vr̃ dicere ꝙ sic:quę est super ver.tutorẽ esse.sed istę gl.diuersis casibus loquuntur:nã secũda glos.refert se ad tex.qñ seruus fuit emptus nũmis suis conniuentib⁹ oculis dñi.prima glo.refertur ad aliũ casum quãdo nũmis emptoris.
1 ¶ Quero isto † casu quãdo perdit hęreditatẽ an perdat tutela.Rñ.gl.ꝙ non, quia delictũ non tribuit immunitatẽ : p hoc facit.s.e.l.j.§.fi. quod est no.facit ꝙ licet pximus agnatus intra annũ nõ administrauerit vel tutorẽ non petierit : licet priueť hęreditate,vt.l.sciãt.C.de legi.hęre.nõ tñ priuať tutela.Spe.in ti.de tu.in illo.§.in quo tractat de legitima tutela,innuit cõtrariũ in his verbis.¶ Item op.ꝙ priueť ex quo intra annũ tutelã nõ petijt,per dictã.l.sciãt.C.de legi.hęre.Sed illa op.non est bona ꝙtũ ad remouẽdũ eũ à tutela , vt hic patet.sed ꝙtũ ad remouendũ eum à successione.tangam in.l.tutor qui repertoriũ.in princip.j.de admi.tuto.¶ Contra predicta opp.glos.de.l.decreto.j.de suspe.tu.&.l.sed & milites.§.sed & ignominia.j.de excu.tu.vbi pœna dat immunitatẽ.Sed so.vt no.p Dy.in.d.l.decreto.& in.c.qď alicui.extrà de re.iur.lib.vj.
e Itẽ cõtra[e] ea quę dixi oppo de.l.tutelas.supra de capi.dimi.&.s.l.pxi.j.ea.l.in ver.planè.vbi ille qui priuať hereditate,priuať tutela.Sol.in primis duabus priuať hęreditate & iure agnationis:meritò priuať tutela.ĩ ver.planè.priuatur in totũ iure patronatus,adeò ꝙ non est patronus.¶ Item contra prędicta facit quod dixi.s.e.l.j.in prin.vbi postq agnati priuantur hęreditate.per.l.nouã.C.& pręferuntur cognati anterioris gradus:priuantur etiã tutela,& tñ agnati remanẽt.Rñ.ibi priuãtur hęreditate absq suo delicto,meritò priuantur & onere tutelę.Et prędicta tene menti.

Si duo. Si plures sunt patroni oĩbus defertur tutela: & aliquo deficiente remanet apud cęteros.& omnibus deficientibus vadit ad liberos eorum,per eundẽ modum per quẽ defertur hęreditas.h.d.

f **Queri potest.** [f] Si prim⁹ legitimus desinat facto iudicis hoc prĩcipaliter agẽtis, loc⁹ est datiuo,nõ sequẽti legitĩo:sec⁹ si desinit casu naturali vel ciuili iudice hoc prĩcipaliter nõ agẽte.h.d.cũ.§.seq.Istã materiã plenè declaraui in.l.si qs sub cõditione.s.tit.ij.

SVMMARIVM.

1 *Frater fratri an sit legitimus tutor?*
2 *Tutela quæ sit quæ defertur ex mente & uerbis legis duodecim tabularum.*
Quæ ex mente & non ex uerbis.
Quæ nec ex mente nec ex uerbis.
Fiduciaria tutela quæ dicatur?

Si parens. Pater est legitimus tutor filij emancipati, frater fratris emancipati est tutor fiducari⁹.h.d.cũ.l.se.¶ Est aduertendum:quia in libro institutionũ habemus tres titulos.primum de legi.agna.tu.& de illa habuistis vsq ad hunc.§.secũdum de legi.paren.tu.de illa dicit iste.§.tertium de fiduciaria tutela.& de illa loquitur.l.sequens quo defuncto.¶ Oppo.de isto.§.vbi diciť ꝙ est legitimus ad.l.seq.vbi diciť ꝙ est fiduciarius.gl.C.eo.in.l.frater.dicit † ꝙ frater fratri est legitimus tutor.
1 & glo.nostrę in ista materia nõ habuerunt clarum intellectum.doc.dicunt melius sic.Quędã est † tutela propriè quę defertur ex mẽte & ex verbis legis.xij.tab.vt.s.e.l.j.in prin.& insti.de leg.agna.tu.quędã est tutela legitima ex mẽte.l.xij.tab.nõ ex verbis,vt illa quę defertur patrono,vt.s.e.l.iij.in prin.Cum ẽm p.l.xij.tabu.deferť hęreditas patrono.per cõsequens eius mens fuit de tutela:licet verbis hoc nõ expresserit:quę mens colligiť ex ratione.l.vt patet.s.e.l.j.in prin.&.l.iij.in prin.facit so.ma.l.cũ mulier, quędã est tutela legitima nõ ex verbis nec ex mẽte.l.xij.tab.sed ex extẽsiõe iuriscõsulti pter idẽtitatẽ rõnis:vt si pater emãcipat filiũ.l.xij.tab.nõ vocat eos inuicẽ ad successionẽ.rõ est:quia nõ cogitauit de hęreditate,nec de tutela:nõ ergo est ex verbis nec ex mẽte:sed posteà superuenerũt senatuscõsulta quę vocãt patrẽ ad hęreditatẽ filij.Vnde posteà ex hac.l.noua cõiuncta cũ rõne.l.xij.tab.iuriscõsulti vocãt patrẽ ad legitimã tutelã filij.vt hoc.§.& insti.de legi.parẽ.tu.& hoc vult tex.dicere vicem legitimi tutoris sustinet.q.d.nõ per.l.xij.tab.sed per extensionem iuriscõsulti ex idẽtitate rationis.Quędã est alia tutela quę vocatur fiduciaria: vt si filius emancipatus est tutor filij in potestate rerenti,vel econuerso.& iste non est tutor ex verbis nec ex mente.l.xij.tab.nec ex ratione:quia secundũ ista tpa nõ vocabať ad hęreditatẽ,sed quia pter charitatẽ sanguinis lex multũ cõsidebat de eo:ideò vocabať tutor fiduciarius,vt hic,& insti.de fidu.tute.sed hodie frater vocať ad successionẽ fratris emãcipati,& ecõuerso,vt.l.lex.xij.tab.&.l.meminimus.C.de leg.hęre.Et ideò põt dici hodie tutor legitimus non ex.l.xij.tab.sed ex.l.noua cõiuncta cum rõne.l.xij.ta. & isto respectu in.l.frater.C.eo.ista tutela q̃ hic appellať fiduciaria,ibi appellať legitima: qa illo tpe fuit ĩtroducta successio isto mõ.& vide de hoc p doc.ĩ.d.l.frater.

SVMMARIVM.

1 *Quinque requiruntur ad hoc ut tutor datus poßit administrare.& nu.7.*
2 *Decretum iudicis in tutela,quòd fuerit introductum de iure digestorum.*
3 *Decretum iudicis in quibus tutoribus requiratur.*
4 *Institutus in beneficio quòd non administret, nisi ponatur in quasi possessione administrationis.*
5 *Decretum in tutela interpositũ ab uno iudice,an porrigat effectum suum ad res alterius territorij.*
6 *Forma interponendi decretum quando decernitur tutela.*
7 *Decretũ quãdo interponitur super tutela, an alij qui sunt seu esse possunt tutores citari debeant.*
8 *Tutor licet dederit fideiussorem pauperem respectu facultatum pupilli, potest tamen administrare.*
9 *Gesta per tutorem in his quæ principaliter tendunt ad commodum pupilli quòd teneãt, licet in eius datione omnia requisita non interuenerint.*

LEX V.

g **Legitimos.** [g] Tutores legitimi cõstituũť ipso iure p.l.nõ tñ p̃nt administrare,nisi satisdẽt, q̃ satisdatio à patrono cã cognita nõ exigiť.h.d.
h Querit[h] glo.an † eo ipso ꝙ tutor datus est alicui possit accedere ad administrationẽ.gl.dicit ꝙ sic,dũ tñ tria primò faciat,primũ ꝙ accipiat res cũ decreto iudicis.secũdũ ꝙ faciat inuẽtariũ.& ista duo pbanť in l.fi.C.arbi.tu.Tertiũ ꝙ iuret,vt ĩ auť.vt hi q obl.phi.se ha.res mi.§.fi.col.vj. Quartũ addit gl.ꝙ satisdet:vt hic.Quintũ addũt doc.s.ꝙ expressè pmittat defensionẽ p pupillo suscipere,vt.C.de admi.tu.l.fi.§.defensionẽ.& ibi per Cy.¶ Examinem⁹ p ordinẽ.
2 † Priò q̃ro quo iure sit ĩtroductũ hoc decretũ gl.vt vidistis allegat.l.fi.C.arbi.tu.dũ dicit Imperator ꝙ res accipiat secundũ ꝙ vsitatũ est,& sic se refert ad quãdã cõsuetudinẽ:dico ꝙ ppriè loquẽdo seu ĩtelligẽdo istud decretũ fuit ĩtroductũ de iure ffor ũ.quo nõ poterat administrare tutor,nisi sibi decerneret administratio,vt tex.expressè dicit.j.de auť.tut.l.iiij.

a ¶ Gl.fateť.Idẽ cõsuluit Bar.in cõsil.inci.ciui.Mediolani.& sequiť Pe.de anchan.c.canonũ statuta.de cõsti.in x.char.in ver.quęro si lex phibet in duob⁹.& adde bar.in.l.j.C.e.p Inno.ĩ c.post trãslationẽ.de renũ.cõtra Bar.tenet Io.an.ĩ Spe.ĩ ti.de cur.& vide p Sal.ĩ.l.fi.C.de legi.hęre.

b ¶ Quàm verba.sicut dicim⁹ de testõre cuius voluntatẽ magis quàm verba inspicere debem⁹.l.cũ virũ.C.de fideicõ.l.ĩ cõditiobus.de cõdi.& de l.nõ aliter.de leg.iij.Ad hoc etiã bñ facit.c.pterea.de vb.sig.in antiquis.

c ¶ Quòd illud. Et vide Bart.ĩ.l.j.j.vti pos.And.Barb.

d ¶ Quero an. Adde Bal.ĩ.l.p̃cib⁹.in v.col.C.de impu.

POMATES.

e ¶ Itẽ cõtra. Et no.ꝙ licet quis priueť honore, nõ tñ priuať onere : & vide qď no.in.l.si qs solidũ.j.de hęre.ĩsti.&.l.ij.§.nemo.s.de capitis dimi.lege si duo.eo.ti.

f ¶ Queri põt. Vide gl.Bar.& doct.in.l.j.de testa.tu.

g ¶ Legitios. Quæ p̃nt opponi cõtra legitimũ tutorem. Vide p Specu.de le.tu.& ibi ponit formam.

POMATES.

h ¶ Querit. Vide Panor.consi.xc.j.col.j.dub.ij.volu.

a ¶ Quero vtrùm. Adde Bart.& ibi no.in.l.tutor qui repertoriū.j.de admi.
tuto.& in.l.tutor.& in.l.tutoribus.de autho.tut.
b ¶ Quero an. Vide Pe.de ancha.in cle.ij.de sta.mo.
c ¶ Debēt citari. Et cū decisiōe Bar.hìc trāsit Pet.de anch.in cle.ij.de sta.
mo.facit qđ in simili dicebat Ang.in.l.is cui bonis.de ver.ob.videlicet an
qñ iudex ꝓcedit
ad ĩterdicēdū ad-
ministrationē ꝓdi
go reqrat̃ citatio
ipsi⁹ ꝓdigi,et con-
cludit ꝙ sic:qa tra
ctat̃ de auferēda ei
admĩstratiōe:& cū
ang.ibi trāsit Imo.
de quo vide q̄ dixi
ĩ.l.q habet.ĩ.§.quo
libet loco & tem-
pore.s̈.de tut.
d ¶ Vltimū est. An
decretum admini-
stratiōis debeat p̃-
cedere ĩuētariū &
alia,sed Bal.in.l.fi.
de ma.cōue.p illū
tex. dicit ꝙ nō re-
fert secūdū Bar.ĩ.l.
tutor qui rep.circa
prĩ. de admi.tu.&
Bal.ĩ.l.ij.ĩ pe.colū.
C. qui admi.adde
Ro.cōsi.ccccxxv.
vbi ponit.xv.q̄ de
bet facere tutor,tu
tela suscepta.
e ¶ Quòd satisdet.
Adde ꝙ licet tutor
nō satisdet vel ca-
ueat rē pupilli sal-
uā fore.eo tpe quo
tutela suscipit̃, tñ
nō est de substan-
tia.facit quod not.
doct.ĩ.d.l.de die.§.
tutor.s̈.q satis.cog.
& qđ no.p Bar.in
§.ꝓxi.& Bal.ĩ.l.fi.
de mag.cōue.C.&
qd si nō p̃t tutor fi
deiussorē idoneū
dare. vide Bal.ĩ.d.
l.fi.vbi est text.se-
cūdū eū ꝙ fideius-
sor nō idone⁹ tute
lā nō vitiat,nisi fi-
deiussor fuerit in
dolo.
f ¶ Quintū qđ req
rit̃. Et vide text.&
ibi Bar.ĩ.d.§.defen
sionē And.Barb.
Adde tu & intelli-
ge hoc idē ĩ curato
re:qa debet satisda
re rē adulti. saluā
fore.iuxta ea q̄ hñr
ĩ aut̃.vt hi q oblig.
se ha.ꝓhibent res
mi.§.fi.cū ibi not.
& in.l.& si ad spe-
cies.j.rē pupil.sal.
so.tñ vbicūq; cura
tor promisit vtilia
adulti facere,& in
utilia p̃termittere,
& ꝙ ipm defendet
&c.& iurauit ac fi
deiussit &c. suffi-
cit ex quo in effe-
ctu sunt eiusdē im
portātię ac si pro-
missum fuisset rē adulti saluā fore,vt ꝓbat̃ in.l.fi.in.§.in ꝓuincia.C.de cu
rā.fu.dū tex.ibi dicit ad sil'itudinē tutorū,& in.l.de creationib⁹.C.de epis.
audi.de quo latè vide per Alex.in consi.lxxx.col.fi.in prin.in.v.volu.
g ¶ Promittat defensionem. Adde Bal.in.l.prętor.in princ.de ope.no.nū.in
l.fi.§.omnem.C.de admi.tuto.

l.iiij.licet gl.aliter ibi exponat facit. ꝓ hoc.s̈.de po-
stu.l.cui eorū.ĩ prĩ.& ibi no.C.de tu.& cura.illu.ꝓso.
l.j.&.C.qñ mu.tu.offi.fun.po.l.ij.&.C.arbi.tu.l.fi.&
pręall.§.fin.in aut̃.vt hi qui obli.se ꝓhib.ha.res mi.
a ¶ Quero vtrū[a] in quolibet genere tutorū sit neces-
3 sariū decretum † hoc. Rñ.sic,vt.d.l.iiij.de aut̃.tu. &
aliis.ll.s̈.alle.hoc tñ pōt recipere instātiā ĩ tutorē te-
stamētario.s.si testator ei hoc remiserit exp̃sè,vt.d.
l.fi.C.arbi.tu.vel testator ipse decernet sibi admini-
strationem.potest enim ipse testator decernere vt
tutor sua authoritate ĩcipiat administrare,vt.d.l.cui
eorū.sicut pōt cōcedere legatario licentiā accipien-
di possessionem sua authoritate, vt.l.titia.§.j.& ibi
no.j.de leg.ij.ꝓpriè est em̄ istud decretū prętare tu
tori quasi possessionē administrationis:sicut dicunt
4 canoniste:† ꝙ licet aliqs sit institut⁹ in beneficio:nō
tñ accedit ad administrandum, nisi ponat̃ in quasi
possessione administratiōis,vt extrà de insti.c.iij.in
prin.& p Inn.de cōces.p̃b.c.ꝓposuit.ĩ.j.gl. ¶ Quæ-
b ro an[b] istud decretū interpositū ab vno iudice † por
5 rigat effectū suū ad res alteri⁹ territorij.vr̄ quòd nō:
vt.l.cū vnus.§.pe.j.de bo.au.iud.pos.&.s̈.de iur.om.
iu.l.extra territoriū. ¶ Pro huius declaratione est
videndū quę sit forma hui⁹ decreti. Rñ.quòd iudex
decernat sibi administrationem dictę tutelę,seu licē
tiā administrādi:& ita vtimur,ad quē vsum se refert
lex nostra,vt.C.arb.tu.l.fin.probat̃.j.e.l.§.in legiti-
mis,vbi tex.dicit decerni tutelā.gl.exponit.i.admi-
nistrationē tutelę.ad idē.j.de aut̃.tu.l.iiij.non est er-
go necesse quòd iudex ponat eum in possessionē de
facto,sed data snīa ipse tutor potest accipere res:&
hoc est qđ dicit tex.ĩ.l.fi.C.arbi.tute.& gl.hęc dicit
res accipiat p decretū.i.p̃cedēte decreto, nūc ad ꝓ-
positū decretū qđ interponit̃ in aliquo actu volun
tario,nec habet coertionē ĩ aliū pōt interponi a iudi
ce q habet p̃sonā in potestate,licet res sit extra terri
torium,vt.l.magis puto.§.illud.j.de re.eo.& no.per
doc.C.de prędi.mi.l.si p̃diū. Et ex hoc cōcludo ꝙ iu
dex sub quo est pupillus pōt interponere illud de-
cretū,qđ extendit̃ ad bona vbicunq; posita,si con-
tradictorē nō habet,sed si cōtradictor esset ita quòd
haberet necesse mitti in possessionē p ministros iu-
dicis:tunc nō sufficeret licentia illius iudicis,sed de-
bet scribi illi iudici sub quo res sunt,vt.d.l. cū vn⁹.§.
6 pe.de bo.au.iudi.pos. ¶ Quero † an qñ istud decre-
c tū interponitur debeant citari[c] alij qui sunt vel esse
possunt tutores? Rñdeo qñq; per istud decretū con-
ceditur administratio vni,ita ꝙ alijs denegatur,tunc
illi debent requiri,cum hoc faciat causa cognita,vt
s̈.de testa.tu.l.testamento.&.l.se.j.de admi.tut.l.iij.
§.fi. ¶ Quandoq; per istud decretum cōceditur vni
administratio,nō tñ alij denegat̃: & tunc siquidem
sunt alij qui sunt tutores legitimi,vel datiui iam con
stituti à.l.vel à iudice.illi debēt requiri.nō enim fiat
nisi causa cognita,vt ea.l.§.in legitimis. & hoc ma-
ximè verum est in legitimis quorum interest ne vn⁹
accedat ad administrandum sine alio,propter spem
successionis, vt.j.e.l.§.pe. si verò non sunt tutores,
sed esse possunt:tunc non est necesse eos requiri:qa
non lęduntur.arg.pro hoc optimum. C.de cōfir.tu.
l.si vt proponis.&.j.de admi.tut.l.qui negotiationē.
§.testamēto.& qđ no.per Inno.de conces.preben.
7 c.proposuit.in.j.glos. ¶ Vltimò scias † ꝙ licet gloss.
d ponat istud decretū pro primo:tamen vltimū est.[d]
debet enim tutor prius fecisse inuentariū,& alia quę
s̈.dixi quàm ei tutelę administratio concedatur, vt
d.l.fi.C.arbi.tu. vel hoc debet fieri in ipso actu quò
decretū interponit̃,vt in aut̃.vt hi qui obli.se perhi.
ha.res mi.§.fi. ¶ Secundum quod requiritur,& ꝙ fa
ciat inuentariū:quod examino in.l.tutor qui reper-
torium.in prin.infrà de admini.tu. ¶ Tertium quod
requiritur est ꝙ iuret se vtilia facere, & inutilia prę-
termittere,vt.d.§.fina.in aut̃. vt hi qui oblig.se per-
hib.ha.res mi.quod de iur.C.fuit introductū in cura
tore furiosi,vt.l.de creationibus.C.de episcop.aud.
sed per.d.aut̃.est extensum ad omnes tutores & cu-
ratores. debent enim hoc promittere sub expressa
obligatione rerū suarū,vt ibi patet. ¶ Quartò requi
e ritur(vt dicit gl.) ꝙ satisdet:[e] & hoc in tutore datiuo:
dic vt dixi.s̈.tit.j.l.tutores. In legitimo habes hìc in
text.secūdùm quē omnes debent satisdare excepto
patrono,à quo causa cognita nō exigitur satisdatio.
¶ Quæro quid si iudex voluit hanc satisdationem
exigere,vel exigit,& est finita. Respon.vt dicā.j.ea.
8 l.§.in legitimis.vbi tex.tangit. ¶ Quero † quid si de-
derit fideiussorem pauperem respectu facultatum
pupilli. Respon.nihilominus potest administrare,
vt.C.de iure dotium.l.mulier.posset tamen ob hoc
remoueri:secundùm ea quæ no.in.l.paupertas.j.de
excusa.tuto.& ibi dicam. ¶ Quintum quod requi-
f ritur,[f] est ꝙ expresè promittat defensionem[g] pupil
g li,vt.l.vlti.§.defensionem.C.de admini.tuto.& ibi
per doc. ¶ Aduerte quòd antiqui non apponebant
istud,propter quod iam vidi multas tutelas cassari.
sed hodie hoc in qualibet apponitur:& licet de iure
antiquo hoc esset precipuum officium tutoris.s.pu-
pillum ipsum indefensum non relinquere, vt.l.tu-
toris pręcipuum.j.de admi.tu.tamen lex vult quòd
h hodie tutor hoc expresè ꝓmittat,vt dixi. Vltimò[h]
9 scias ꝙ licet † prędicta omnia requirantur : tñ in his
i quę dilationem non recipiunt,[i] vel in his quę princi
paliter ad commodum pupilli spectarent,valet ge-
sta per tutorem etiam non interuenientibus prædi-
ctis,vt.j.de admi.tu.l.tutor qui repertorium in prin.
C.de tu.& cu.qui non satisde.l.fi.

SVMMARIVM.

1 *Decretum iudicis in tutelæ administratione interponebatur de iure digestorum.*
2 *Tutelæ administratio, quòd possit uni ex pluribus tutoribus decerni:si alij sint impediti.*
3 *Tutelam petens rectè petit. Et intelligitur.i.administratio.tutelæ.*
4 *Tutor non potest uenire contra tutorem qui non satisdedit de iure uel de facto,nisi offerat satisdationem: sed pupillus uel tertius sic.*

k **In legitimis.** [k] Vni ex tutorib⁹ legitimis
ex causa pōt decerni admi
nistratio,& se inuicem possunt prouocare ad satis-
dationem,nisi sint patroni.h.d. ¶ Ex isto prin.not.
1 ꝙ † isto tpe interponebat̃ decretū administratiōis.
ibi dum dicit,tutela decerni. Dicit glo.j.administra-
l tio tutelę.[l] ¶ Secūdò no. † ꝙ qñ sunt plures tutores
2 tutela non decernitur vni, nisi ex causa si alij sunt
impediti,vt hic in prin.vel si alij prouocant ad satis-
dationē,vt in seq.ver.& sic videt̃ ꝙ debeant reqri:vt
dixi.s̈.proxi. vel saltem debeat hoc iudici liquere,
ne aliâs erraret in ĩterponēdo decretū.secūdū ea quę
3 dicunt̃.j.ti.j.l.tutor si petit⁹ fuerit. ¶ Tertiò † nota
istam expositionem decerni tutela.i.administratio
tutelę:quę facit ad quęstionem. Cōparuit ꝓximior
agnatis,& petijt sibi decerni tutelā pupilli.& iudex
decernit. Opp.ꝙ nō debeat petere sibi decerni sed
declarari,certè pōt sustineri vt intelligat̃ decerni tu
tela.i.administratio tutelę:vt hìc. ¶ Item venio ad
vers.an igit̃ no.primò dicit tex.si oēs nō satisdede-
rūt.qđ exponit glo.i.nullus. nā negatio postposita
signo vniuersali ęquipollet suo cōtrario,vt.j.de ca-
pti.& postlimi.re.l.in bello.§.j. ¶ Circa hoc quęrit
m gl.[m] qd si aliqui satisdederūt, & aliqui nō dicit gl.ꝙ
inter nō satisdātes amittitur ꝓuocatio. ¶ Sed tunc
quęro qd si oēs satisdederūt:sed vnus nō vult agere
cum alio. Rñ.recurrendum est ad remedium.l.iij.§.
fi.cum.l.sequen.j.de admi.tu. ¶ Vlterius quęro quo
modo versi.nonnunq; &c.se habeat ad prędedētia.
Rñ.quòd est quędam interpositio per quam respō-
detur cuidam oppositioni.dictū est quòd inter non
satisdantes locus est ꝓuocationi. Contrà. Nā tuto-
res legitimi debent satisdare: vt.s̈.proxi. quomo-

POMATES.
h ¶ Vltimò. Vide
Imo.cōsil.xcix.ij.
dubio.
i ¶ Dilat.non reci-
piūt. Et sic sentit
hìc Barto. ꝙ tutor
pōt expedire sine
decreto ea q̄ sunt
tpe peritura. & in
d.l.tutor q reperto
riū. & ita declarāt
Bal.& Ang.in.l.ꝓ
curatorē.C. de ꝓ-
cu.& Alex.in cōs.
cxliiij. col.fi. in.v.
volu.& adde ꝙ si
vno & eodem tpe
fuit creat⁹ curator,
oblo contracta &
decretū interposi-
tū act⁹ reddit̃ nul-
lùs.ita tenet Pe.de
anc.in cōsi.lxxix.
inci.in xp̄i noīe vi
sis diligēter actis.
& Pau.de ca.in cō
sil.lxxxiiij.inci. in
xp̄i noīe super eo
qđ q̄rit̃.& Alex.ĩ
d.cōs.cxliij.& vide
p Ro.ĩ cōs.cvj.ĩ fi.

POMATES.
i ¶ Recipiūt. Vide
p Fel.ĩ.c. trāslato.
iij.col.de cōstit.
k ¶ In legitimis. Et
vide Io. de imo.in
cōs.xcix.ꝓ eo qđ
hìc dicit̃. And.bar.

POMATES.
l ¶ Tutelæ. Vide
Imo.cōs.xcix.in.j.
dubio.
m ¶ Querit gl.nega
tio postposita sig-
no vl'i ęquipollet
suo cōtrario,hoc re
spōsum nō est sim
pl'r verū,vt no.per
tex.& ibi Bar.in.l.
de pupillo.§.si plu
riū.de op.no.nū.&
qñ resultaret abso
nus & iuri cōtrari⁹
intellect⁹. & vide
Bar.in.l.si necessa-
rias.§. si annua.ff.
de pig.ac. & meli⁹
in ti.qui sint rebel
les.in ver.nonnul-
los. & limitat Bal.
in.l.j. in princi.C.
quomodo & qñ iu
dex.

a ¶ Si legitimus. An clericus poſsit eſſe tutor. dicit Bal. ĩ. l. presbyteros. C. de ſac. ſan. eccle. qđ non: cum in minoribus conſtituti nõ ſuſcipiant tutelam vel aliud officiũ ſeculare. per illum tex. & vide Bal. in. l. generaliter. ad fi. C. de epiſ. & cle. Adde qđ Bal. cõſil. cclxiij. li. j. tenet ꝙ clericus laici tutor eſſe poſsit, & laicus clerici.

b ¶ Agnato. Vide ĩ ſimili Spe. ĩ titulo de tuto. §. ſi vò. vſ. ſed pone pater.

c ¶ §. tutoris. ibi hoc ẽt rephẽdit Bar. dicẽs ꝙ hoc eſt miſti ĩperij. & vide q̃ dixi poſt Bar. ĩ. l. j. in ix. & x. col. C. de iu. om. iud.

d ¶ Not. quòd. Vide auť. gñali. C. de epiſ. & cle. & ibi qd ſi tutor ẽ clericꝰ. & de hoc vide q̃ dixi poſt Bar. in. l. legitimos. ſ. ti. j. §. fi. ſed quęro an pupillus poſsit ꝓrogare iuriſditionẽ ſine cõſẽſu ſui tutoris, vide Bal. in. l. j. C. de iuriſ. om iud. & vide ibi de iudice incõpetenti ad dandũ tutorem.

e ¶ Querit Dy. hac qõ. vide deciſionẽ p eũ in. l. pupillo. j. e. & ĩ. l. j. qui pe. tu.

f ¶ Ius dãdi. Et vide Bar. ĩ. l. j. ĩ. iiij. co. & ibi ſcripſi plenè in. ix. col. cũ ſeq. C. de iuriſ. om. iu. an poſsit delegari datio tutoris.

f ¶ Ius dãdi. Et no. ex iſto tex. ſecũdũ Bal. ꝙ app̃lone pẽdẽte põt aliqd ĩnouari: ſed non innouat cõtra appellãtem, vt eſt gl. ordi. in. l. creditor. ſ. mã. And. Barb.

g ¶ Cõpromitti. q̃ cãę poſsint cõpromitti in arbitrũ, vide p Bar. in. l. nõ diſtinguemus. §. quęſitum. ſ. de arbi.

POMATES.

g ¶ Cõpromitti. Vide Lãf. in tra. de arbi. char. xliiij. qõ. vij. Ro. cõſi. cclxij.

h ¶ Nec cõpromitti. An. q. tutelę. cadat in compromiſſum, faciũt no. per Bar. in. l. ſi quis ĩ cõſcribẽdo. C. de pac. & no. Bar. ĩ. l. fi. C. vbi & apud quem cognitio ĩ integrũ reſti. agit. ſit. per Spec. in tit. de arb. §. reſtat. verſ. quid ſi pater.

do ergo ꝓcedit quod hìc diciť de nõ ſatiſdantibus.
4 Ad hoc rñdeť nonnũꝗ &c. ¶ Ex quo† verſic. no. ꝙ cõtra tutorẽ q nõ ſatiſdedit de iure vel de facto alter tutor nõ põt venire, niſi offerat ſatiſdationẽ: ſed pupillꝰ vel adultꝰ, vel ẽt tertiꝰ põt petere eũ cogi ad ſatiſdandũ, vel interdicit ſibi adminiſtrationẽ, vt. C. de tu. & cu. q nõ ſatiſd. l. j. & p totũ illũ titulũ. ¶ Venio ad vſi. an ergo. q̃ro an idẽ ſit ĩ agnatis ꝙ hic dicit ĩ patronis. Gl. dicit ꝙ nõ, & eſt rõ ſecũdũ Iaco. de are. & Dy. qa nobis nõ eſt ita debita hęreditas agnatorũ, ſicut libertorũ, vt. j. ſi à parẽ. qs fue. ma. l. nõ vſꝗ.

SVMMARIVM.

1 *Clerici, ſiue ſeculares ſiue religioſi an poßint eſſe tutores.*

a # Si legitimus.
[a] Capitis diminutiõe pereunt legitimę tutelę etiã
1 iam ſuſceptę. h. d. ¶ Quęro† qd de ſacerdotibus, an poſſint eſſe tutores. Videť ꝙ nõ, vt. l. non diſtinguemꝰ. §. ſacerdotio. ſ. de arbi. tex. habemꝰ in auť. presbyteros. C. de epi. & cle. ſcilicet ꝙ poſsint eſſe volẽtes, nõ vt coganť inuiti: qđ dic vt ibi: & hoc in clericis nõ religioſis. Si aũt eſſet monachꝰ vel canonicus regularis: tũc indiſtinctè ſibi ĩterdicta eſt tutela de iure ciuili, vt. d. auť. p̃sbyteros. in fi. idẽ in ep̃o, vt ibi patet. Sed qdã canoniſte dicũt ꝙ de iure canonico ſecꝰ eſt, vt ĩ decretis. lxxxvj. diſ. c. ꝑuenit. & ibi no. & no. Spe. ĩ titu. de tu. §. gñaliter. v. itẽ opponiť qđ eſt ep̃s.

LEX VI.

INteſtato.
Qui nõ reliquit tutorẽ eſt inteſtatꝰ quòad tutelã. & mortuo teſtamẽtario deueniť ad legitimos. h. d. iſte tex.

LEX VIII.

SI reliquero.
Qui ſunt in pari gradu agnatiõis pariter vocanť ad tutelã. h. d. cũ. l. ſe. dicit Iac. de are. ꝙ hodie nepos ex alio filio prefert in tutela, ſicut in ſucceſsione, vt in auť. de hęre. ab inteſt. veniẽtibꝰ. §. ſi igiť. qđ ſatis placet.

LEX X.

AGnato.
[b] Propinquior cognatus nõ ĩpedit ſequẽtẽ agnatũ, nec ꝓpinquior cognata impedit ſequentẽ cognatũ. h. d. ¶ Not. hoc qđ diciť de matertera quę eſt ſoror matris, & ſic cognata quę nõ ĩpedit filios fratris ipſiꝰ ꝗ materterę. hoc eſt filios auunculi q filĳ ſunt cognati: & ſic habes caſum ꝙ in defectũ agnatorũ tutela deuoluiť ad cognatos, & dixi. ſ. l. j. in prin. Alĳ volẽtes hoc effugere dicũt, ꝙ hìc loquiť de filĳs fratris ipſius impuberis, & hoc nullũ habet dubiũ: qa illi p̃feruntť materteræ quia agnati. Itẽ mr̃tera nõ eſſet ĩ ꝓximiori gradu, & ſic nõ correſpõderet ad id qđ ĩ prin. l. diciť. ſecũdũ Dy.

De tutoribus & curatoribus datis ab iis, qui ius dandi habent. &c. Rub.

¶ Poſt tutelam teſtamentariã & legitimam deueniť ad datiuã: ideò de ea ponitur. in inſtitutis verò habemus titulum de attiliano tutore, vbi tractať de tutore datiuo. Item aduertendum eſt ꝙ hìc in rub. diciť de tutore & cura. meritò: quia etiã curaror dať à iudice. in pręcedentibus nõ diciť de curatoribus: quia ſolus tutor eſt legitimus & teſtamentarius, nõ curator, vt dixi. ſ. tit. j. ſub rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Tutor an poßit dari per delegatum?*
2 *Merum imperium quàntum ad cognitionem delegatur: non quàntum ad executionem.*
3 *Ius dandi tutorẽ quòd cõpetat quibus ſpecialiter mandatur.*
4 *Tutor dari põt à comitibus habentibus poteſtatẽ à principe.*
5 *Iudices ciuitatum hodie dant curatores, & tutores.*
6 *Pupillus debet eſſe de iuriſditione dantis tutorem.*
Caſus in quo tutor datur non exiſtenti de iuriſditione dantis.
7 *Peruſinum uel de Peruſio eſſe intelligitur origine.*
8 *Pupillus quòd poßit habere domicilium.*
9 *Statutũ diſponẽs circa legitimã perſonã alicuius, comprehendit originarios, & habentes domicilium.*
10 *Pupillo: qui eſt originarius in uno loco: habet domicilium in alio: & facultates in alio, quis Iudex dabit tutorẽ? remißiuè.*

LEX I.

SIue proconſul.
Is põt dare tutorem cui eſt conceſſum: & illi qui ſuę iurſditioni ſubeſt. h. d. ¶ Opp. dicitur hìc ꝙ vicẽ gerẽs præſidis poteſt dare tutorem. Contrà.† datio tutoris eſt
1 miſti imperij, vt. ſ. de tutelis. l. muto. §. tutoris. ergo nõ poteſt fieri per delegatum, vt. l. j. ſ. de offi. eius cui man. eſt iuriſ. Dicit gl. intelligo eo caſu quo merum & miſtum imperiũ põt delegari, vt præſide abſente. Iſta ſol. videtur cõtra caſum. l. ij. C. de offi. eiꝰ q vicẽ
2 alte. gerit. & qđ ibi no. Suſtinẽdo gl. dicit Dy. ꝙ q̃tũ ad cognitionẽ põt demãdari & delegari merũ ĩperiũ. ita loqť iſta gl. ſed nõ q̃tũ ad executionẽ, vt in cõtrario. Tu dic ꝙ iſta poſſunt eſſe vera in delegato, ſeu in ipſo vicario ab ipſo pręſide cõſtituto, vt. d. l. j. §. j. ſ. de offi. eius cui mã. eſt iuri. ſed ille cui mandať à principe, vt vicem præſidis gerat mortuo pręſide. vel etiam abſente habet merũ & miſtũ imperiũ. etiã quo ad executionẽ, vt hìc. & l.
3 j. §. deportatos. j. de leg. iij. ¶ Opp. diciť hìc:† ꝙ ius dãdi tutores cõpetit q buſdã. Cõtrà imò oĩbꝰ q habent merũ imperiũ, cũ ſit miſti imperij, vt. d. §.
c tutoris[c]. Dicit gl. ſpeciale eſt hìc, vt nõ cõpetat niſi ſpecialiter mandetur.
4 Itẽ tenet Iac. de are. vt dixi in. d. §. tutoris. ¶ † Quæro qd de iſtis tutoribus qui dantur ab iſtis iudicibus chartularĳs habentibus poteſtatem, ſeu authoritatẽ a Principe vel a comite, cui Princeps cõceſſit. an valeat. gl. dicit quòd ſic, & bñ de hoc no. in Spe. In titu. de curato. §. j. ver. qd de his. facit
5 qđ no. C. vbi & apud quẽ. l. fi. ¶ Quęro† tutores & curatores dãtur hodie à iudicibus ciuitatũ: an procedat datio de iure? Pe. dicit ꝙ ſic propter cõſuetudinẽ, vt. C. de emã. l. j. & l. fi. Puto ꝙ procedat etiã de iure: qa oĩbus magi
d ſtratibꝰ eſt ꝑmiſſum. vt. j. eo. l. iij. Venio ad ſecũdã partẽ. ¶ Not. ꝙ[d] opor
6 tet † pupillũ eſſe de iuriſditiõe eius qui dat tutorẽ: quod tene mẽti: quia ſi eſſet aliqs pupillꝰ clericus, tutor debet dari ei authoritate iudicis ſui, & nõ iudicis ſecularis. in caſu tñ põt dare tutorẽ ille qui nõ habet eum in ſua iuriſditione, putà in lite quæ vertiť corã eo, vt. l. fi. §. j. C. de admi. tu. qđ no. ¶ Itẽ no. tex. hìc q dicit eiuſdẽ ꝓuincię vel vbi domiciliũ habebat. ꝑ hoc
7 † quod dicit eiuſdem prouinciæ intelligitur ſcilicet origine, vt gloſſ. dicit. & ſic videtur caſus quòd eo ipſo quòd dico me Peruſinum vel de Peruſio.
8 intelligitur ſcilicet origine. & examinaui. j. ad muni. l. j. ¶ Not. etiam† ꝙ pupillus poteſt habere domicilium quod eſt mirabile. Nam domicilium paternum nõ tranſit ad eum, vt. l. aſſumptio. §. fi. j. ad muni. ſed nõ vr̃ ꝙ ipſe poſſit cõſtituere domiciliũ ſine tutore, cum per hoc obligeť. Solu. intelligo ꝙ habeat domiciliũ: ſcilicet qñ cõſtituiť re ipſa: qa ibi habet maiorẽ partẽ fortunarũ ſuarũ, vt no. in. l. heres abſens. ſ. de iudi. vel poſſumꝰ dicere qđ pupillꝰ poſſit cõſtituere domiciliũ in loco, ad hoc vt poſſit hr̃e tutorẽ: qđ
9 vr̃ ſentire Azo in ſumma. C. vbi pet. tut. ¶ No ex hac. l. ꝙ† ſtatuta ciuitatũ q̃ diſponũt circa p̃ſonã legitimãdã ad aliquẽ actũ: nõ porrigũť ad eos qui non ſunt ſuæ iuriſditiõis: ſed ad eos tñ qui ſunt originarĳ vel habent domiciliũ vt hìc. ſecus in ſtatutis quæ diſponũt circa ſolennitatẽ alicuius actus: qđ plenè examino in. l. cunctos populos in repe. mea. C. de ſum. tri.
10 & fide catho. ¶ Vltimò† quærit Dy.[e] hìc, qd ſi pupillꝰ in vno loco ſit ori
e ginariꝰ: in alio habet domiciliũ: ĩ tertio loco habet bõa vbi nullũ habet domiciliũ: qs dabit tutorẽ illis facultatibꝰ? gl. & doc. tãgunt in. l. j. C. vbi pe. tu. dicam in. l. pupillo. j. e. & ibi videbitis.

LEX II.

CVm quidam.
Propter abſentiã vel appellationẽ aliorũ dať tutor ad tp̃s. h. d. ¶ Op. à datiõe tutoris nõ appellať. vt inſtit. de excuſa. tu. §. q aũt. & j. qñ appel. ſit. l. j. §. ſi qs tutor. Glo. dicit ꝙ hìc loquiť ſecũdũ iura antiqua. tu dic ꝙ hìc appellať à ſñia reprobãte excuſationẽ: & ſic cõcordat cum contrarĳs.

LEX III.

f # IVs dandi.
[f] Opp. inſti. de attil. tu. de. §. ſed hoc de iure. dic vt in gl. & bene. ¶ Opp. de. l. etiam. ſ. de tute. dic vt ibi.

SVMMARIVM.

1 *Officialis non poſſunt cogere ut partes in ſe compromittant, & quæſtio tutelæ non poteſt compromitti, etiam ſtante ſtatuto quòd omnes compromittant. nu. 2.*

LEX IIII.

PRætor.
Prætor nõ poteſt ſe dare tutorem vel delegare. hoc dicit. ¶ Quero de intellectu illorum verborum: nec compromiſſarius ex ſua ſententia fieri poteſt. Gloſſ. exponit duobus modis. Primò quòd non poteſt ſe facere arbi
1 trum: quod nota† contra officiales qui cogunt partes ad compromittendũ in ſe. de hoc. ſ. de arbi. l. ſed ſi in ſeruum. §. ij. Secundò exponit quòd arbiter non poteſt ſe dare tutorẽ. ſed an de hoc cõpromittatur: innuit quòd quæſtio de tutela poſſet compromitti: quod non placet: quia eſt miſti imperij,
g vt. l. mutuo. §. tutoris datio. ſuprà de tutelis. ergo nõ poteſt compromitti,[g] vt lege non diſtinguemus. §. iulia. & §. ſequenti. ſuprà de arbitris. Præterea non competit niſi eis quibus conceditur ſpecialiter, vt ſuprà eodem. lege prima. Præterea non poteſt delegari niſi habenti iuriſditionem,
h vt infra eodem. l. nec mandante. ergo eadem ratione nec compromitti.[h]

Sed quid

a ¶ Sed quid. Et vide qđ no.ī.l.nō distinguemus.§.de liberali.s.de arbi.sed
si incidenter veniret, vide singularē casum secūdū glo.C.de reb.cre.in.l.cū
proponas.& vide Ludo.Ro.in consi.ccxcv.vbi alleg.istum dictū Bartol.
quod nō possit arbiter cognoscere de causa matrimoniali:vide ibi Andrę.
Barb.Et adde tu quòd ex dictis Barto.hîc,habes quòd statutum generale
de omnibus causis
compromittendis
restringitur ad cās
compromissibiles,
vel aliâs de iure.
&sic nō includerēt
cāę liberales, vel
crimînales, secūdū
Bar.hic:qa sūt me
ri vl' misti īperij,se
cūdū moder.in tra
ctatu de arbitris
dū tractāt super q
bus rebus & causis
possit cōpromitti:
facit qa statutū de
bet intelligi vt ali
quid possit opera-
ri,& posteà quā ali
qd opatū est restrī
giť, & reduciť ad
ius cōe, vt minus
corrigať: & facit
quia leges veteres
cōtum possum⁹ tol
lerare debemus,ne
correctę dicanť.ita
dicit gl.per multa
iura in auť.de fide-
ius.in prin.& sic ta
le statutū recipit
etiam limitationē
ne causę claræ &
executiuæ cōpro-
mittatur, sicut hîc.
Ne causa aliâs nō
compromissibilis
intelligať compro
missibilis p statu-
tum, vt dicit Bar.
hic.& bene confir
mat Panor.in.c.ir
refragabili.in fi.de
offi.ordi.vbi vult
ꝙ si statutum di-
cat sñiam arbitro-
rū executioni man
dari, debet intelli-
gi, & restrīgi, nisi
fuerit sñia arbitri ī
cā criminali, vel li
berali, de qua nō li
cet de iure cōi com
promittere: quia
statutū de tali cau
sa nō intelligiť, vt
minus lædat ius
cōe, & bñ faciūt ea
q̄ dicit Alex.in cō
sil.lxj.incip.visa
facti narratione.in
vlt.col.in.ij.vol.

POMATES.

a ¶ Sed quid. Vide
Rom.in materia
consi.ccxcix.

b ¶ Statutorū. Ad-
de ꝙ hoc sequitur
Ro.consi.cclxij.&
ccxcviij.

POMATES.

c ¶ Quę transactio
non cadit. Vide
Barb. distinguen-

a ¶ Sedquid [a] dicemus ex forma statutorum [b] quibus
b cauetur ꝙ oēs †causę cōpromittanť in arbitros &
2 arbitratores de iure & de facto:an si sit inter duos
contentio de tutela veniat in compromissum? Rñ.
non:qa illud cōpromissum in arbitratorem est quę
dam transactio, vt in auť.vt dif.iudi.§.j.& ibi not.
c quę trāsactio nō cadit [c] ī ista qōne.nō em̄ pōt qs dare
pecuniā vel accipere vt sit tutor vel patiať alium
esse tutorē, vt.l.in eos.s.de tute.

SVMMARIVM.

1 Curator datur inuitus & ignorans.

LEX V.

d ILlud. [d] Absens & inuitus absenti & inuito pōt dari tutor.
h.d.¶ Opp.s.de tute.de.l.qui habet.§.j.
So.ibi loquiť in curatore q dať ad lites
Op.insti.de cu.de.§.itē inuiti.Sol.ibi loquiť in cura
tore adulti:qui nō recipit curatorē inuitus,nisi ad
1 lites.Curator †autem ipse bene dať inuitus,& etiam
ignorās, vt in.l.fi.in prin.C.de admi.tu.Est em̄ mu-
e nus [e] publicū:& ideò pōt dari inuit⁹,& etiā ignorās se
cūdū Dy.pro hoc facit.j.de cu.bo.dā.l.ij.§.queritur
an inuitus.& si dať inuit⁹, ergo etiā ignorans & ab-
sens, vt.l.qui pōt inuit⁹.j.de re.iur.&.l.iij.de fideic.
lib.gl.signat arg.contrâ.s.de adoptio.l.post mor-
tem.§.fi.& nō soluit.dic ꝙ ibi loqtur ī adoptione
q̄ est actus priuatus: nec cadit inter absentes, sicut
nec cognatio naturalis, sed hoc est publicū munus,
quod cadit in ignorātem & inuitus, ita dicunt doct.

LEX VII.

f NOn tantum. [f] Curator pt dari ad autorādū
in vno cōtractu.tm̄.h.d.Aliud est ī tuto
re:qđ dic vt.ī.l.certarū.s.de testa.tute.
fallit in casu.l.impuberi.j.e.dixi.ī.l.si hrditas.in prī.
s.de test.tu.

LEX VIII.

NEc mandante. ¶ Tutelæ datio non
pōt mādari.ei q nō habet iurisditionē:sed
habēti iuris.sic.h.d.tex.cū gl.qꝫ vide p te

Si prætor. Qui nō ītelligit, licèt habeat iurisdito.nō pōt eā exercere.h.d.

SVMMARIVM.

1 Tutor dari potest die feriata in honorem dei, si non detur ex inquisitione.

g Dari. [g] Tutor pōt dari die feriata [h] h.d.¶ Quę
h rot qd de die ferato ī honorē dei.Ia.de a
1 re dicit, ꝙ forte illo die poterit, cum hoc spectet ad
pietatē, vt extrà de fer.c.fi.&.C.de fer.l.fi.q̄ lex fa
cit ad hoc:& hoc nisi fiat cū īqsitiōe:tūc em̄ debet fie
ri iudice sedēte p tribunali, vt.l.naturali.in fi.s.ti.ij.

SVMMARIVM.

1 Tutor pōt dari ad unum articulū tātum, etiā hoc expresso.
2 Tutor, quòd non sit necessarius ad adeundam hæreditatem.
Idem in restitutione trebellianicæ.
3 Tutor solus nō adit hæreditatē, qñ pupillus est maior infante.

LEX IX.

1 IMpuberi. Ista.l.se ipsam summat.No.† qđ tutor
pōt dari ad vnū articulū etiā hoc expsso
s. ad hęreditatē adeūdā, & hoc ex cā, qđ
declara, vt dixi ī.l.si hæreditas.s.de testa.tu.in prin.
2 ¶ Oppo.† ꝙ nō sit necessari⁹ tutor ad adeūdā here
ditatē, vt.C.q admit.ad bo.pos.l.bonorū.gloss.dicit
aliud esse in bonorū pos.posteà subiūgit idē in vtro
qꝫ casu.& bñ:qa sicut bonorū possessio pōt agnosci
authoritate iudicis in defectū tutoris, vt ibi:ita pōt
hæreditas adiri, vt.l.si infanti.in fin.C.de iure deli.
¶ Quæro qd in restōne trebellianicæ. Rñ.idē vt in
3 gl.¶ Quero † an solus tutor possit adire sine pupillo.
glo.dicit qđ nō, si est maior infante:licet bonorum
possessionē posset acqrere.Cōtrariū no.in.d.l.bono-
i rū [i] sed qđ hîc diciť, ē veri⁹.vt no.in.l.potuit.C.de iur.
delib.& ita tenet Dy.dicam in.l.tutor.j.de.bo.pos.

tem in.d.§.quæsitū.ff.de arbi.Alexan.in.l.pe.in fi.C.de pac.Ro.fina.xlvj.
d ¶ Illud. Per istā.l.Bar.in.l.hoc aūtem prin.ex q cau.in pos.dať.dicit quòd
tutorē pōt dare iudex pupillo ēt si à nemine petať.de quo etiā vide q̄ scri-
psi in.l.j.in.iij.col.de iuris.om iud.Sed q̄ro qñ tutor dať absenti? vide Bal.in
l.ij.C.de neg.gest.alle.p bal.ī.l.q habet.§.si pupill⁹.de tute.& Bar.ī.l.qđ si
forte.§.sunt qui di
cunt.de sol.

SVMMARIVM.

1 Error in datione tutoris quando illam impediat.
2 Error in persona dati, quòd non reddat dationem nullam licet faciat datum remoueri.
3 Vna causa ex pluribus est sufficiens perueniendi ad datiuum.
4 Datio tutoris facta à iudice alio, petente, non facta mentione de matre an ualeat?
5 Mentio si fuerit facta de matre in petitione tutoris an ipsa debeat requiri?
6 Si iudex cui fuit narratum de matre si dedit tutorem sine inquisitione, an præiudicet matri posteà uolenti tutelam.
7 Pupillus si habet tutorem de facto non de iure cum alius petitur: an de hoc sit fienda mentio, ut datio teneat.
8 Sententia quando est nulla ex causa intrinseca quæ iudici non liquet manifestè, non pōt ad aliā sententiam deueniri, nisi prima cassata.

LEX X.

TVtor.

Si petitus. Si in cā dandi tutorē errať, datio est nulla.
h.d.Primò loquiť ī specie.Scđ'o illud pbat p regu-
lā generalē.secunda ibi, nā & si quoquomodo &c.
1 ¶ Quero † quid vult dicere erratū fuerit ī facti causa.
Dicit gl.ꝙ credebať nō habere tutorem, & habe
bat, vel credebatur nō habere patrē, & habebat in-
quib⁹ casib⁹ nō pōt dari tutor.Istud est verū in se,
sed nō cōgruit legi.Nā ī prīcipio loquiť ī casu ī quo
tutor potest dari propter absentiam alterius, vt.l.ij.
s.eodem.s.& de tute.l.quęsitum:sed non valuit da-
tio:quia hic causa non fuit declarata iudici.Illud
quod sequitur.nā & si &c.venit ad pbationē illius,
sed nō esset bona probatio arguēdo de casu ī quo
nō potest dari tutor, ad casum in quo potest dari.
dic ergo ꝙ hic loquitur generaliter quocunqꝫ mō er
reť in petitiōe tutoris.nō dico de oī errore sed in fa
cti cā:hoc est in eo ꝙ est cā hui⁹ facti.s.datiōis tuto
ris, datio nulla ē simile in aditiōe hęreditatis.Nā oīs
error non īpedit, sed ille q ē ī cā aditiōis, vt.j.de acq.
hęr.l.si is ad quē Exēplū ergo hui⁹ regulę vnū habes
ī prin, hui⁹.l.qa cā quare poterat dari tutor erat absē
tia alteri⁹ tutoris:sed si tutor fuit dat⁹ ex alia cā, nō
valet datio.Idē quocūqꝫ modo erreť in cā dationis.
exēplū ad datiuū nō pueniť, donec ē spes testamē-
tarij, vt.l.si qs sub cōdōne.s.de test.tute.Itē donec
subest spes pximiorū legitimorū, vt.s.ti.j.l.j.§.si a-
pud hostes.&.l.nō solū.§.si libert⁹.j.de excu.tu.Itē
si prim⁹ ē remot⁹ vl' excusat⁹.Itē si pximior appel
lauit, vt.l.ij.s.e.ti.Itē si pximior erat pupilli debitor
vt.l.si īpuberi.j.e.& ibi dicā.Itē si prim⁹ ē creditor,
vt.l.ij.s.e.ti.istę ergo causę vel altera earū debet ex
primi, vt iudici sit notū si ex alia causa daret, nō va-
leret datio, hîc ē cas⁹.¶ Itē aduerte ꝙ sol⁹ error ī cā
2 facit dationē nullā si enī errať ī psona q̄ dať:† qa di-
cebať idonea, cū nō esset, dicebať diues cū pauper
esset, dicebať amic⁹ cū esset inimic⁹: hęc nō faciūt
dationē nullā, vt.l.ī eos.s.de tute.sed faciūt eos posse
remoueri tāqꝫ suspectos, vt.j.de suspe.tu.p totū.Sed
k contra [k] pdicta vr̄ multū fortiter obstare.C.de cōfir.
tu.l.si vt pponis.vbi ei q habebat tutorē datū ī testō
inutiliter, q debebat cōfirmari, fuit datus tutor à iu-
dice:de illo nō facta mētiōe:& tñ ibi diciť ꝙ valet, ad
idē facit qđ dr̄ in auť.mr̄i & auiæ.C.qñ mul.tut.off.
fungi pōt.de tutore datiuo nō facta mētiōe de mr̄e,
vt ibi no.¶ Sed ad illā gl.dico vt statī dicā declarādo
gl.hîc positā q̄ est illi cōtraria.¶ Ad.l.si vt pponis.
dico ꝙ tex.ibi dicit:ꝙ legitime factū ē &c.Intelligo
ꝙ iudici notū erat de datiōe tutoris ī testō, sed ppter
cessationē illi⁹ iudex dedit aliū, vt pbať in.l.q nego
tiationē.§.testō.j.de admi.tu.vel veri⁹ & subtili⁹, qñqꝫ
tutor dať à iudice ad petitionē alteri⁹.& ita loqť ista
l.& qđ.s.dixi:vt expresè dicit tex.ibi tutor si fuerit
petit⁹.& ibi, nā & si quoquomō ī petitiōe &c.Si aūt
tutor datur pprio motu iudicis, si casus erat in quo

POMATES.

e ¶ Est enim mun⁹.
No. absentibus ēt
nō citatis posse of-
ficia decerni, secun
dū Bal.hoc est tñ
posteà eis notificā
dū, vt.l.fi.j.eo.

f ¶ Nō tm̄.de mate-
ria huius.l.dixi
post Bar.in.d.l.cer
tarum.

g ¶ Dari pōt. Et vi
de gl.fin.p distin-
ctiōe Bar.ī.l.actus.
C.de fer.An.barb.

h ¶ Die feriata. An
die feriata possit da
ri tutor, & qñ vide
Bald.in.l.actus.C.
de fer.& ibi ēt ha-
bes an possit cōfici
inuētarium, & ad-
ministratio decer-
ni.

i ¶ L.bonorum. Et
ibi vide, & pbať ēt
in.l.fi.C.de tuto.&
cu.q nō satisdede-
runt & quod voluit
Pau.de ca.ī.l.bono-
rum.C.qui admit.
sed p' Bart.hîc est
gl.in §.neqꝫ.insti.
de auť.tut.& Bal.ī
l.potuit.de iure de
li.& Imo.in.l.resti
tuta.§.fi.ad tre.vi-
de quæ dixi in.d.l.
bonorum.

k ¶ Sed cōtra. Vide
Bal.in.d.l.si vt pro
ponis.

Pro intellectu.l.si
vt proponis.C.de
confir.tu.

a ¶ Venio ad qō. gl. & vide Bal. ī cō
ſi. cxvj. ici. Ioan. de
ſtrictu milterij. vbi
cōſuluit in caſu in
quo loquit̄ gl. iſta.
And. Barb.
POMATES.
b ¶ Vn̄ Odof. Vide
Bart. cōſi. cxl. in. ij.
colū. in. ij. dubio.
c ¶ Quero an. Vide
Bart. in aut. mr̄i &
auię. & ibi oīo bal.
C. qn̄ mul. tu. offi.
fungi poteſt.
d ¶ Curator. Circa
prī. Bar. tenuit cō-
trariū in. l. q habet
§. ſi. in gl. ī ver. talē.
cū gl. ſe. s. de tut. &
eſt tex. & ibi clari⁹
Arc. & Io. an. ī. c. ſi.
de iud. in. vj. & bal.
in. l. j. §. ſi curator
īpuberis. j. de eo q
p tut. & gl. in. l. ait
ptor. §. pmittit̄, cū
gl. iuncto tex. s. de
mino. & Bal. ī. c. j. ī
pe. co. de mil. vaſal.
q̄ cōtu. eſt. & p hoc
& per alia ita aliâs
cōſului apud Mu-
tinam.
e ¶ His q. Vtrū fili⁹
teneat̄ reddere rō-
nē prī vl' ecōtrà, vi
de Bal. ī. l. ſi ſupſti-
te. C. de dolo.
POMATES.
f ¶ Hoc dicit. De
modis pbādi quē
furioſum, vide A-
lex. ī. l. ſi cū dotē. §.
ſi marit⁹. ī glo. ſup
v. offerēs. ff. ſo. ma.
& aliqd p eū ī. l. a-
pud iulianū. §. con
ſtat. ī. iij. vo. de le. j.
vbi Iaſ.
g ¶ Sit ſanę mentis.
Et qūo cognoſcat̄
qs ſit furioſus, vide
no. per Bar. lati⁹ in
ſuo tra. de teſta. ī v.
prudentia. eſt & a-
liud vt quia habet
memoriā īordina-
tā. caſus eſt ī. c. filij
de hęre. ī. vj. & ibi
eū pōderat do. de
ſanc. Gemi. aliud
eſt. ſ. qn̄ neſcit pro-
ferre qd' vult. iſtud
pbat̄ ī. c. j. v. ſi vò.
de cleri. egro. ī. vj.
& ibi ī pōderat do.
de ſan. gemi. & an
debeat deponere
teſtis, ſup qualita-
te furoris cū inter-
rogat̄. vide Bal. ī ru
bric. C. ſi ex fal. in-
ſtr. & ī. l. furioſum.
qui teſ. fac. poſ. &
qūo cognoſcat̄ qs
eſſe furioſus: vide
q̄ dixi in. l. ſi cū do

poterat dari: licet ſit erratū in cauſa tamen: valet da-
tio, vt. d. l. ſi vt pponis. & hęc ſol. vr̄ hodie probari
per tex. extrà de preben. c. ſi motu pprio. li. vj. ſimi
le habem⁹ in iure nr̄o ſi liber homo putās ſe ſeruum
adijt hęreditatē motu pprio: talis aditio nō vitiat̄ p
errorē. ſecus ſi ad petitionem alterius, hoc eſt, alio
iubēte, vt. j. de acqui. hęre. l. qui in aliena. §. ſi is qui
3 putabat. ¶ Sed quęro † quid ſi plures ſint cauſę per
ueniendi ad datiuū & exprimit̄ vna: an valeat? Pu-
to q ſic: ſi illa eſt ſufficiēs. ar. j. de acqui. hęre. l. q ſi
a dubitet. ¶ Venio ad. q. gloſſ. a & quęro quid ſi tutor
4 † eſt datus à iudice alio petente nulla facta mētiōe
de matre, an valeat datio tutoris? Glo. vr̄ hìc deter-
minare q nō, vt habes in ea. Contrariū huius deter-
minat gl. in aut. matri & auię. C. quādo mul. tu. off.
fungi po. p. l. ſi vt pponis. C. de cōfir. tu. Spe. tangit
in ti. de tuto. §. nūc dicendū. ver. quid ſi mater. Dy.
tāgit hanc gl. nā licet anteq̄ mater aſſumat tutelam
nō ſit tutrix, vt in aut. de hęre. veni. ab inteſt. §. ex
his. tamen ex quo petit, incipit eſſe legitima, vt. j. ad
tertu. l. ij. §. ſi mater. non petierit ver. q ſi pater. dixi
in. l. ſi quis ſub cōditione. s. de teſta. tu. ſed legitimo
ſuperueniente repellitur datiuus: vt. l. ſi tutor reipu
blicę. §. j. de tute. & ra. diſt. & in. l. non ſolum. §. ſi li-
bertus. j. de excu. tut. Non ob. l. ſi vt proponis. quia
confirmatus nō habet̄ loco legitimi, ſed in veritate
eſt datiuus, vt dixi in. l. j. s. de cōfir. tu. meritò ſecum
cōpatit̄ alium datiuū, ita dicit Dyn. iſta verba ma-
gis probant iſtā gl. malè dicere quàm bene. Nā con
cludūt q interim valet datio. ſed matre poſteà pe-
tēte tutelā euaneſcit. gl. aūt dicit q ſtatim nō valet.
b Vnde Odof. b diſtinguit aliter: aut mater fuit ī mo-
ra petendi tutelam: & tunc pręferunt̄ datiui. aut nō
fuit in mora, nec eſt quid imputetur ſibi: & tūc prę-
fert̄ ipſa mater. arg. j. de adul. l. ſi marit⁹. §. ſi extra-
neus. facit. j. de iur. fiſ. l. edicto. §. ij. & iij. & j. de admi
ni. tut. l. tutor qui repertoriū. in prin. & C. de his qui.
vt īdig. l. ſororē. qd' tenēt Iac. de are. Pet. & Cy. in. d.
aut. matri & auię. p hoc optime facit tex. j. ad tertul.
l. ij. §. ſed ſi mater. verſic. ſed ſi forte. & C. de epi. &
cle. aut. presbyteros. & ibi innuit̄ quòd tacendo per
quatuor menſes ſit in mora. Iſta vera reſpiciuntur
qn̄ mater poſteà venit, & vult tutelam, ſed ſi mater
nō peteret tutelā, ex eo q nō ſit facta mentio de ea:
vitiatur datio tutoris. & hoc eſt qd' quęrit gl. noſtra
ad qd' prędicta verba nō vadunt. dico ergo in quę-
ſtione propoſita q ſi de matre in petitione nō fiat
mentio: tutelę datio eſt nulla: quia errat̄ in cā: ergo
&c. vt hac. l. ideò eīm peruenit̄ ad datiuū: quia ma-
ter nō vult. Itē ideò admittit̄ alius ad petēdū: quia
nō petit mater. debet ergo hoc exprimi iudici. text.
c eſt. C. q da. tu. poſ. l. q dicitis. ¶ Quęro an c ſi de ma-
5 tre facta eſt mentio in petitione † debeat ipſa reqri.
Tex. ī. d. l. q dicitis innuit q ſic. quaſi iudex debeat
inquirere an hoc ſit verū ibi patet: qd' puto verū, ſi
tutor daret̄ ex inquiſitione, vt. l. naturali. in fi. s. tit. ij.
ſed ſi iudex vellet dare abſq̄ inquiſitiōe tutorū: tūc
ſufficeret corā eo eſſe narratū. nec eīm habet neceſſe
aliter inquirere qd' habet: quia pōt fieri quolibet lo
co, & tpe, vt. l. qui habet. §. pe. & qd' ibi no. s. de tute.
6 ¶ Sed tūc † q̄ro qd ſi iudici narratū fuerit, & tutorē
ſine inquiſitiōe dederit, an matri poſteà tutelā volē
ti p̄iudicet? Rn̄. tenere hoc caſu diſtinctionē Odof.
an mr̄ fuit ī mora an nō, vt dixi. s. & qd' dixi de ma
tre cuius prīa cauſa eſt in petēdo tutorē. idē vr̄ in cę
teris vt debeant aſſerere iudici qūo proximiores cō
ſanguinei, ſeu agnati ceſſent petere tutorē cum ſint
admoniti, ne erret̄ in cauſa facti, vt. j. tit. j. l. diuus. §.
7 ſi quidē. ¶ Quęro † quid ſi pupillus habeat tutorem
de facto, nō de iure, an cū petit̄ alius, debeat de hoc
fieri mētio? Rn̄. qn̄q̄ tutela non vacat, neq̄ de iure,
neq̄ de facto: & tūc nō eſt dubiū: qa nō pōt dari ali⁹
tutor regulariter, vt. C. in qui. cau. tu. ha. tutor da. pōt
p totū: ſed ī caſib⁹ ī qb⁹ pōt dari: debet ille caſus ex-
primi corā iudice, ne erret̄ in cā, vt hìc. Qn̄q̄ tutela
nō vacat de iure, ſed de facto: vt qa habet tutorē q
nō adminiſtrat: & tūc idē, vt hac. l. in prin. Qn̄q̄ tu-
tela vacat de iure, ſed non de facto: tunc puto q de-
beat fieri mētio in petitione, ne aliter erret̄ in cauſa
pbo: quia regula eſt q tutorē hn̄ti regl'r non datur

tutor, ſed bn̄ pōt referri ad ius, & ad factū, vt. l. ſti-
pulatio iſta. §. hęc quoq̄. & §. ſeq. de ver. oblig. ergo
debet declarari. Præterea ſicut teſtamentū qd' eſt
de iure validū impedit aditionem ab inteſtato: ita te
ſtīn qd' eſt de facto, vt puta ſi eſt falſum, cum hr̄s
dubitat, vt. l. cum falſum. j. de acqui. hęre. Ita hic per
tutorē exiſtentē de facto, iudex adit̄ ad dubitatio-
8 nem, an pupill⁹ tutorē habeat. Ad idē facit † quia ſi
ſententia eſt nulla ex cauſa intrinſeca, ita q iudici
manifeſtè nō liquet, nō pōt deueniri ad aliā ſenten-
tiā, niſi prima caſſata, vt. l. cū quęrebat̄. j. de re iudi.
& ibi dixi, p hoc habemus decretales expſſas & de
elec. c. cōſyderauim⁹. de cōceſſ. pbē. c. cum noſtris. &
c. poſt electionē. & c. literas. debet ergo hoc expri-
mi, poſtq̄ factū fuit hoc iudici notū: nō eſt neceſſe
q de hoc inquirat: cū poſſit dare tutorē ſine inqui-
ſitione, vt dictū eſt. ſed licet iſta ratio valeat, tamen
iſte ſecūdò dat⁹ nō poſſet ſua authoritate repellere
primū qui erat in quaſi poſſeſſiōe: ſed ſup hoc adhi
bet̄ cauſę cognitio. ne illi fiat iniuria, arg. j. de aqua
quo. & ęſti. l. pe. & eſt expreſſum in ſimili extrà de
prebē. c. licet. lib. vj. Quandoq̄ tutela vacat de iure
& de facto. quomodo autē de iure vacet, liquet oīb⁹.
de facto autē vacare intelligo, etiam ſi quis admini-
ſtret nō tanq̄ tutor, vel ſi adminiſtret vt tutor: & in
caſu tali q cōtra eū nō dat̄ actio tutelę, vt. j. de eo q
pro tut. l. j. §. j. & §. ſimili modo. & ibi no. cū enim in
illum nō cadat hoc nomē protutor, meritò nō pōt
dici q de facto gerat vt tutor. Iſto caſu nō eſt neceſ-
ſe q fiat mētio de tali adminiſtratore, ſed debet fie-
ri mētio de alio, cuius prima cauſa eſt in tutela vel in
petitiōe tutoris, vt. s. dixi de matre & ſimilibus. &c.

SVMMARIVM.

1 *Curator datur tutorem non habenti.*
2 *Curator datus pupillo tutorem non habenti, quòd poßit face*
re omnia exceptis his quæ iuris ſolennitatem deſyderant.
Quæ ſunt illa quæ deſyderant iuris ſolennitatem.
3 *Curator datus habenti tutorem præſentem non tenet.*

LEX XI.

d CVrator. d Præſente tutore pu-
pillo nō pōt dari cura-
tor. h. d. ¶ Opp. s. de tutel. de. l. ſolet. Sol.
ītelligit gl. hic ſi eſt pſens, & adminiſtra
1 re pōt. ¶ † Quęrit gl. nunqd ei qui nō habet aliquē
tutorē pręſentē, vel abſentē poſſit dari curator. Di-
cit gl. quòd ſic, per. l. iſtā & j. e. l. curatorē. quod not.
2 ¶ Quęro curator † qui datur pupillo nō habenti tu
torem quid pōt facere. Reſpon. omnia: exceptis his
quę ſolennitatē iuris deſyderant, vt. l. curatorē. j. de
autho. tu. ſolennitatem autē iuris deſyderare arbi-
tror omnē actū per quē pupillus obligat̄, vel aliena
ret: ſicut patet in aditione hęreditatis in qua nō ſuf-
ficit, authoritas talis curatoris, vt. l. cū in vna. §. j. j. de
appel. & hoc iō fit: qa per aditionē pupillus obliga-
tur, vt. j. de acquir. hęredi. l. more. & ideo non poſſet
eſſe in iudicio, niſi cum datur curator ad litē cum tu
tore ſuo, vt. l. qui habet. §. ſi pupillus. s. de tute. pōt er
go interim iſte curator adminiſtrare. cōſeruare bo-
na, & recolligere fruct⁹, & ſimilia, quę ſunt facti, nō
3 autē ea quę iuris ſunt. † Quęro quid ſi talis curator
eſſet dat⁹, cū tutor eſſet pręſens. Rn̄. nō valet, vt hac
l. cōiuncta. l. pręcedēti & hoc no. Iac. de are. s. de teſt.
tute. in. l. ſi plures. & ibi dixi.

LEX XII.

e HIs qui. e Fili⁹ poteſt dari curator
patri curatore egenti. h. d.
¶ Quęrit glo. an iſte filius teneatur red-
dere rationem patri. & dic quòd ſic, licet
ſecus ſit in patre. quod dic vt in gl.

SVMMARIVM.

1 *Sanitas mentis comprehenditur ex ſermonibus.*
2 *Prodigus ex factis, non ex ſermonibus cognoſcitur.*
3 *Teſtis deponens ſuper aliqua qualitate animi debet teſtificari*
per actus exteriores quos uidit.

DIuus. Prodigo filio ad matris inſtantiā da-
tur curator & prodigus eſt qui in
ſermonibus videtur ſapiens: in factis verò incipiēs.
f hoc dicit. f ¶ Not. † ex ſermonibus comprehen-
1 di an quis ſit ſanę mentis, g vel demens. ſimile ha-
g bes in lege quidam. de condi. inſtitu. ¶ Secundò
not. quòd

tē. §. ſi marit⁹. s. ſo.
mat. & vide not. p
Bar. ī. l. nec codicil
los. de codicil. per
bal. ī. d. l. furioſum.
aliqd p Ro. ī. l. j. in
prin. de v. ob. vbi di
xit quē non reddi
furioſum, licet cor
p⁹ ſuū ad ſepultu-
rā deferri mandet
cū cantibus &c. &
mortē ſuā nō lugē
do p tex. xiij. q. ij.
facit. q diuina. &c.
vna quęq̄. qd autē
in mentecapto vl'
demente, an diffe-
rat à furioſo? & an
ll. loquētes in vno
habeāt locū ī alio?
Ang. ī. d. §. ſi mari-
tus. ſe remittit ad
no. p ſe ī. l. ex facto
j. de vul. & pu. &
ibi tenet q. ll. de
vno tractātes nō ex
tēdant̄ ad alium. p
l. ſi furioſi. C. de
nup. tu vide Bar. ī
d. l. furioſū & bal. ī
l. humanitatis. ī. iij.
col. C. de īpub. &
alijs ſubſt. & Bal. ī
l. ij. de īof. do. aliàs
de inof. teſta. & in
l. ſed & milites. §.
iā aūt. de excu. tu.
& Imo. ī. l. ſi verò.
§. de viro. ī. xj. col.
s. ſol. mat. vbi pfe-
ctè loquitur. Adde
qualiter furor pro-
betur Alex. cōſi.
cxl. lib. j. Sicu. lxj.
Pe. de ancha. cōſi.
lxvij.

a POMATES. ¶ Sermonibꝰ. Adde Alex.cōsi.lxxxv.col.pe.v.vo.

b ¶ Oppo.quòd seruo. Adde.l.j.& ibi gl.C.qui da.tu.pos.ad datiuum.adde Bal.in.l.cum in eo.s.de pac.

c ¶ Vltimò. Et vide quod notatur singulariter in.l.si pecuni.j.vt in posse.leg.& Ange.in.l.dedit.§.planè.s.qui satisdare cog.Andrę.Barba.

2 not.†ꝙ prodigus cognoscitur ex factis non ex ser-
a monibus.[a] Ex quo no.†ꝙ quandocunq; de aliqua
3 qualitate animi queritur, testis debet testificari per
actus exteriores quos vidit.facit.C.de prædijs naui.
l.ij.in fi.& quod ibi dixi lib.xj.

SVMMARIVM.

1 *Seruo qui debet esse liber incontinenti tutor datur.*
Et quando potest cum domino litigare.nu.3.
2 *Paria sunt aliquid in esse consistere,uel de proximo in esse deduci.*
4 *Tutor datur in casibus in quibus legitimus esse non potest.*
Et impedimento legitimi cessante cessat datiuus.
5 *Tutor datus cessat legitimo superueniente & satisdante rem pupilli saluam fore.*

LEX XIII.

SI impuberi. Ista est optima &
aurea lex.Seruo pu
pillo in causa quā pōt habere cum domino
datur tutor qui desinit esse statim cum cœperit ha-
bere patronum, & legitimè satisdederit. hoc dicit.
Primò loquitur in eo cui est relicta libertas, & hęre
ditas per fideicommissum.Secundò in eo cui est reli
cta libertas directo,& hęreditas per fideicōmissum.
Tertiò respōdet cuidā tacitę obiectioni.Quartò for
mat circa prędicta quędā dubia,& soluit.secūda est
ibi,posteà.tertia ibi,quàmuis.quarta ibi, quid ergo.
Prima subdiuidit̄ in duas partes:quia primò osten-
dit per senatuscō.prouisum esse impuberi seruo, vt
ei tutor detur qui petat heredē institutum cogi adi-
re,& illum manumittere,& ei hæreditatem restitue
re.Secundò in ver.qui tutelam.declarat quāto tem-
pore duret hic tutor datus. & dicit quòd statim cū
hęres institutus manumittit seruum,incipit esse pa-
tronus:& per consequēs tutor legitimꝰ. & sic videt̄
ꝙ cesset tutela datiua.dicit tn̄ ꝙ nō aufertur primò
administratio.nisi patronus restituat hęreditatē, &
b caueat rem pupilli saluam fore. ¶ Op.quòd seruo [b]
non detur tutor:quia tutela est potestas in capite li
bero posita,vt.s.de tute.l.j.in princi.&.l.si arrogati.
1 §.j. Sol.qđ†dicitur seruum non posse habere tuto-
rem,verum est,nisi debeat fieri liber incontinenti,
2 vt hic.quod not. ¶ Ex quo not.†quòd aliquid in es-
se consistere,vel de proximo debere deduci in esse,
paria sunt.facit.j.de excusa.tu.l.non tantū.in prin-
ci.&.j. qui sine ma.ad liber.perue.l.vlti. vel aliter:
3 †seruus non potest habere tutorem, nisi in casibus
in quibus potest cum dn̄o litigare.Ita loquitur hic
tex.qđ tene menti.facit.j.eo.l.ei qui & idem est di-
cendum forte in filiofa.qui de statu suo litigat cum
c patre.argumen. dictæ.l.ei qui. ¶ Vltimo[c] not.ex
4 hoc princ.†quòd in casibus in quibus legitimus nō
pōt esse tutor:quia debitor vel creditor, propter li-
tem deueniendum est ad datiuum,cuius tutela defi
cit statim cum ille desierit esse debitor vel creditor,
vt hic in versi.qui tutelam.statim enim ꝙ patronus
desinit esse debitor,reassumit tutelam legitimā. qđ
5 bene no. ¶ Itē not.†illud quod dicitur ꝙ superue-
niente legitimo cessat datiuus:intelligitur postquā
legitimus satisdedit rē pupilli saluā fauore.quod est
singulare.posses tu hic dicere:fortè hoc est speciale
in casu isto,sed non video rationem specialitatis,&
hoc vtilitati pupillorum cōgruit.Et ideo puto hoc
generaliter ītelligi in quolibet legitimo,& sic deter
minat.l.si tutor reipublicæ.§.j.j.de tute.& ra.distra.
&.l.non solum.§.si libertꝰ.de excusa.tuto. ¶ Venio
ad secūdam partem.& opp.ꝙ nō sit idē quod in prę
cedenti:qa ille cui datur directò libertas:est libertus
orcinus,hoc est familiæ testatoris.vt.l.iij.§.planè.s.
titu.j.So.nō est idem omnino:nisi ponas quod hęres
institutus,sit de familia testatoris secūdū Ia.de are.
¶ Venio ad tertiam partem,& oppo.s.ti.j.de.l.j.§.
interdum &.l.iij.§.planè.Sol.vt in.glo.

LEX XV.

IN omnem. Curator datus in locum tuto-
ris absentis,datur in omnem rē.hoc dicit.
¶ Quæro quid vult dicere in omnem rē.
Respon.curator qui datur impuberi non habenti tu
torem,datur in omnem rem quæ solennitatem iuris
non requirit,vt.l.curatorem.j.de autho.tu.dixi in.l.
curator.s.eo.sed curator qui datur in locum absen-
tis tutoris,datur in omnem rem,etiam quę solenni-
tatem iuris requirit,vt hic per quam itur ad adeun-
dam hęreditatem,vt.l.cum in vno.§.j.de appella.

LEX XVI.

EI qui. Hanc.l. declara vt dixi in.l.si impuberi.supra eodem.

SVMMARIVM.

1 *Iudice appellationis in ciuitate non existente appellatur ad ordinem decurionum.*
2 *Episcopatu uacante iurisditio remanet apud capitulum.*
3 *Papatu uacante,iurisditio est in collegio Cardinalium.*
4 *Decuriones possunt dare unum ex episcopis.in tutorem pupillo.*

LEX XIX.

d VBi. [d]Quando rectores non sunt in ci-
uitate tutoris,datio remanet apud
priores, vel ordinem decurionum.hoc
e dicit.[e] ¶ Not.diligenter† istum casum.
1 & sic in ciuitatibus vbi non est iudex appellationis
posset appellari à sententijs potestatis ad ordinem
f decurionum.[f]Item† facit,quòd vacante episcopa-
2 tu remanet iurisditio apud capitulum,[g] & sic va-
g cante†papatu remanet iurisditio apud collegium
3 Cardinalium.[h] circa quæ vide Innocen. extrà de
h maiori.& obedien. in.c.his quæ.[i] Item nota quòd
i quando ordo decurionum tutorem dat,† potest da
4 re vnum ex eis[k] in tutorem pupillo. quod not.se-
k cundùm vnam lectu.

d ¶ Vbi. Et hanc.l.nota.limitat Ang.in.l.testamentum.C.de testa.vt ibi dixi.& de hoc vide no.p Bartol.in.l.j.§.solēt.j.qn̄ appellā.fit.qđ ibi tradit̄ p Modern.& vide qđ no.dixit Ang.in.l.nulli.quod cuiusq; vni.nomi.Et ad hanc.l.vide Angel.in.l.vacantia.C.de bo.vocan.li.x.in.v.charta. Et Bal.in aut.habita.C.ne fil.pro pat.in xvj.col.ver.sed dubitatur. & in.l.secunda aliâs.iij.C.quando fis.vel pri.in versicul.sed nūquid defectū aliorum. & ad not.hic vide Bald.in ca.j.si de inuest.lis oriatur inter do.& vasal.& Bald.in.l.iudicium soluitur.ff.de iudic.& Barto.in.l.ij.j.ad munici.& istud dictū Bar.hic probatur per text.valde sing.in aut.vt nulli iudi.§.hic peruenit̄ in ver.primoribus ciuibꝰ.quē tex.alle.Bal.pro sing.i.l.ij.C.qn̄ fisc.l.pri.& Bal.in.l.j.s.de offi.cōsu.i.xix.q.& ibi Bal.in.d.c.j.

POMATES.

e ¶ Hoc dicit. Vide cōcor.per Roma.in rubri.de arbi.in xj.col.& limita.vt ibi per eum.vide Barba.consil.j.in vj.char.in.iij.colū.j.vol.

POMATES.

f ¶ Decurionum. Adde quòd istam opi.reprobat Feli.in rubri.de appel.Bald.in.c.licet ex suscepto.de foro compe.per text.in clementi.ne Romani.§.irritum.de elect.alleg.hic per Alexand.in apostil.& vacante imperio iurisditio non remanet apud electores, sed apud Papam vt in dicto.c.licet ex suscepto.& in.c.pastoralis.colum.finali.in versi.aliter videat̄ loqui.Et ita tenet Barto.in.l.prima.§.deniq; el.ij.de aqua plu.arcen.& ibi Alexand.in apostillis,quid autem in legato de latere,an mortuo Papa succedat Papę sede vacante in prouincia sibi commissa? dic ꝙ non:ita tenet Barba.in.d.c.licet ex suscepto.Roma.sing.ccccvij.incip.vacante imperio.& sing.seq.

g ¶ Apud capitulum. Adde quod Bald.per illum textum in.c.j.si de inuesti.lis oriatur inter dominum & vasallum.in princ.dixit ibi mirabilem esse textum.quòd propter negligentiam Magistratus recurritur ad populum terræ.Et ideò est argumen. secundùm eum, quòd si vacat iudex à populis debet appellari ad populum, non ad successorem.& istam.l.non intelligit habere locum in actis meræ voluntatis.per legem secundam.C.de donatio.& ibi latè vide per eum bonum dictum Inn.quod videtur facere in contrarium.

ADDE text.in authen.vt nulli iudicum.§.hic peruenitur.in versicul. primatibus ciuitatis.quem tex.ad hoc allegauit Bald.pro singulari in.l.ij.C.quando fiscus vel priuatus.Et idem Baldus in.l.j.s.de officio procōsul.

h ¶ Collegium Cardinalium. Ego dico quòd vacante sede papali sacrum collegium fratrum dominorum Cardinalium non habet iurisditionem, nec potestatem quam Papa viuus exercebat.hoc decidit text.elegans in clement.ne Romani.§.irritū.de elec. per quem textum confunditur opi.Bart.hic inquantùm vult quòd vacante sede papali appellatur ad collegium Cardinaliū,sicut ad ipsum Papam si viueret: quia malè loquitur Bart.quia mortuo Papa iurisditio & potestas Papę non remanet apud collegiū Cardinaliū: vt ibi est textus. hoc etiam voluit glos.ibi vbi ponit differētiam inter collegiū cardinalium, & alia collegia. Et idem voluit glos.in cap. vbi periculum.§.ideòque.de elect.in.vj. vbi etiā probat hoc text.& gl.mag.in.c.primo de schisma.in.vj. Nec ob. si dicatur quòd minora collegia possunt, ergo multò fortiꝰ collegium Cardinalium:quia respondet quòd quo ad accelerandū prouisionem ecclesię, in cuius prouisione imminet periculum speciale est quòd statui debet. & sic est simile secundum glos.in.c.accusa.§.sanè.de hæreti.in.vj. & dicit etiam ibi gloss. quòd cardinalatꝰ est officium. quā gloss. adde ad ea quæ dixi in.l.j.§.de qua re.de postul.& ex istis glo.sequitur quòd cœtus cardinaliū vacante sede non potest facere cōstitutiones quia cōdere cōsti.est iurisditionis vt voluit gl.in.l.j.de iuris.om.iu.& Inn.in.c.cū accessissent.de consti.probatur in.l.nulli.de sen.& in.c.vt animarū.de consti.in.vj.& in.c.ecclesia.de consti.Bar.in.l.omnes populi.de iusti.& iur.glos.tamen in.c.nullus.lxxix.dist.dicit,ꝙ vacante sede cœtus Cardinalium tenet locū Papę mortui.ex quo sequitur ꝙ videtur ꝙ posit facere illud qđ Papa si esset viuus.sed gl.illa nō bn̄ loquitur.quia mortuo Papa ecclesia nō remanet sine spōso qui est Christus,vt voluit gl.& doc.in cle.ne Romani.de electio.& in.d.c.j.de schisma.in.vj.& in.d.c.vbi periculū.& cōtra illū tex.in.d.cle.ne romani.& quòd non habeant iurisditionem voluit Bal.in tractatu schismatis.in.ij.col.in ver.suppono autē quòd cardinales.

ADDE si vis videre verba formalia huius apostillę, Barb.consi.j.vbi latè loquitur de potestate Papę & Cardinalium.& in.xxiij.col.hic dicta plenius reperies,& vide que posui post Imol.in cle.ne romani.

i POMATES. ¶ His quæ.vide Barb.cōsi.j.xxij.col.j.vol.&.c.trāslato.penul.col.de constitutionibus.

k ¶ Vnum ex eis. Qn̄ ordo decurionum dat tutorem, an posit dare vnum ex eis in tutorem,vide gl.& Bar.in.l.planè.quod cuiusq; vni.

a ¶ Cum reliquis. Vide de hac materia per Bart.in.l.si finita.§.iubemus.in iiij.col.j.de dam.infec.
b ✤POMATES. Vltimò limita vt per Alex.cõsi.lxxxvj.in.ij.col.in ij.vol.& vide ad dictum Bar.hic Imo.consi.lxxviij.
c ¶ Et qui non sunt. Adde quę no.Bar.per illum tex.in.l.cum vni.& in.l.ij. aliâs.j.de adoptio.
d ¶ Opponi. Vide in simili Spec.in titu.de syndic.§.debet autem fieri.
e ¶ ¶ Seię egressæ. hanc.l. nota. limita.secundùm Bal. in.l.ij.C.qñ ꝓuoc. nõ est necesse.nisi fuisset super ętate dispensatum.
✤POMATES.
f ¶ Ad dictũ. Vide per Rom.consilio. lxix.ĩ.ij.col.Alex. cõsilio.lxiiij.in. iij. colum.in.iij.vo. & consil. lxxxvij. in prin.in.ij.vol.
g ¶ Sed dic. Et vide Bald.in.l.iustè. in addi.de acqui.pos. & ibi do. Ioan.& vide Bal.l.j.j.de cura.furi. Andrę.Barba.
h ¶ Non põt. Vide in simili Bald.in.l. ij.de cõtrahẽ,emp. & adde Bar.in.l.j. qui pe.tu.
i ¶ Dico etiã. Addetu ad hoc Alex.de Imo.in cõsi.xliiij. col.v. post mediũ in.v.volu.
k ¶ Fideiubere. Si plures delinquũt, vel sunt comperti cum armis, potest vnus fideiubere ꝓ alio. allegant doc. istum tex.in.l.his. §.si seruus.de fideiuss.& hoc quod dicit hìc Bart.intellige verũ, si nõ sunt suspecti: aliâs sec⁹. secundũ gl.in aut. de exhi. reis &.§. suspec.& an & qñ sunt plures inquisiti posit vn⁹ pro alio testificari, vide Ange. in.l. fin. de sica.& Bal.in.l. qm̃ liberi.de testi. & ĩ.l.fi.de accu.& vide Spec.in titu. de test.§.j.vsi.qd si quot. & ibi vide oĩo Ioan.an.& ad hãc doctrinã traditã p Bart.hìc adde Bal.p illũ tex.in.l. oẽs.ĩ.j.col.C. de epi.& cle. & Ange. & Imo.ĩ.l.reos. in princi.de duo.reis.
✤POMATES.
l ¶ Matris. De materia huius legis vide per Bal.in.l.precibus.C.de impu.

LEX XX.

VEntri. Ventri non datur tutor, sed curator.h.d.

✤ SVMMARIVM. ✤

1 *Tutor & curator quomodo differunt?*

Curatorem. Hoc ĩtellige.dicit gl.cã cognita. debet ergo liquere
iudici ꝙ habeat aliũ curatorẽ, & ꝓcedere secũdũ for
1 mã.l.curatorẽ.C.qui da.tut.possunt. ¶ Vltimò gl.†
q̃ est hìc no.differẽtiã ĩter tutorẽ & curatorẽ, quã vide & signa: sed ĩ eo qđ gl.dicit ꝙ curator est tm̃ datiu⁹, videbaẽ hr̃e aliã gl.cõtrariã, vt.j.de excut.l.amicissimos.q̃ dicit ꝙ curator est legitim⁹. sed hãc tenet Dy.& oẽs doc.& no.ĩ.l.de creatiõib⁹.C.de epi.audi.

LEX XXI.

SCire oportet. Mulieres non possunt eẽ curatrices.h.d.fallit hodie in matre & auia; vt in aut.matri & auię.C.qñ mu.tu.offi.fun.potest.

Si mater. Cũ q̃d vna via ꝓhibeẽ, alia nõ debet eẽ ꝑmissum.h.d.Qđ dic vt.j.in c.cũ quid vna.extrà de reg.iu.li.vj.& ibi per Dy.de hac ꝓhibitione testõris, vide.C.sic cõtra ma.vo.l.j.

Eos. Absens causa reipublicę nõ debet dari tutor.& si datur, remittitur.h.d.

✤ SVMMARIVM. ✤

1 *Coniuncti & amici pupilli requiri debent, quando inquiritur de moribus dandi in tutorem.*
2 *Suspectus est qui se ingerit.*
Testis non citatus deponens est suspectus.

a Cum reliquis. [d] Cum tutor daẽ ex inq̃sitiõe inquiriẽ de mo
1 rib⁹ dãdi.nec debet dari ille q se ingerit.h.d. Certè †
quãdo ista inquisitio fit debẽt req̃ri cõiuncti & amici pupilli, vt.l.ait ꝑtor.§.pe.s.ex quib⁹ cau.maio.& qđ no.j.ex qui.cau.in pos.ea.l.hoc aũt.& qđ not.
b Inn.extrà de trãsac.c.fi.in fi. ¶ Vltimò [b] no.† ꝙ q se
2 ingerit est suspect⁹. Facit.l.quę oĩa.in prin.s.de ꝓcura.qđ facit cõtra testẽ q deponit nõ citatus.de quo dixi.j.de his qui.vt indig.l.post legatũ.§.his verò.

LEX XXII.

c ET qui non sunt. [c] Nobiles ꝑñt esse tutores populariũ, & ecõuerso.h.d. ¶ Oppo.j.de excu.tu.l.spadonẽ.§.j.So. Dy.aut q sunt in hac dignitate danẽ illis q sunt ĩ aliqua dignitate, licet minori.ita loquiẽ hìc.sec⁹ si ĩ nulla, vt in cõtrario.

LEX XXIIII.

DIuus. Si idone⁹ tutor ĩ ciuitate nõ reperiẽ, perquiriẽ in ciuitatibus
d circũstantib⁹.h.d. ¶ Oppo. [d] videẽ ꝙ iudex possit dare eũ q nõ est de territorio suo verbotenus, & scribere illi iudici cui ille tutor subest, vt eũ cogat, sicut in interlocutoria de mittendo in possessionẽ rerũ, quę sunt in alieno territorio, vt.C.de iudi.l properandũ.§.sin autẽ.& de bonis au toritate iudicis possi.l.cũ vnus.§.is qui.Sol.secundũ Iac.de are.ibi iudex ꝓnũtiat de bonis rõne ꝑsonę litigãtis quę ei subest: sed hìc ꝑsona eius quẽ volebat dare tutorẽ nõ subest principaliter, nec accessoriè.

LEX XXV.

CVratorem. Curator dat⁹ impuberi durat vsque ad pubertatẽ.h.d. Quod declara vt dixi in.l.quęsitum.&.l.solet.s.de tute.

✤ SVMMARIVM. ✤

1 *Datio tutoris in qua erratũ est ratiõe ætatis, quando sit nulla. & numero.4.*
2 *Sententia lata ex falsa causa, quando sit nulla.*
3 *Decretũ interpositũ ex falsa cã, etiã nõ expressa q̃ sit nullũ.*
5 *Curatoris datio facta alicui prodigo, quòd teneat.*

LEX XXVI.

e SEiæ egressæ. [e] Si tutor datur impuberi ei qui nõ est,
1 nõ valet datio.h.d. ¶ Opp.† de re iudi.de.l.preses.&.l.cũ prolatis.Sol.gl.intellige ꝙ hìc erat expressus error in sentẽtia, aliter secus.idẽ vr̃ sentire ĩ.l.labeo.j.de vsusca.& insti.qui.nõ est permis.face.test.§.itẽ prodigus. Item tenet Dy.in.l. is cui bonis.j.de verb.obl.vbi gl.tãgit.& hoc ꝑpter authoritatẽ rei iudicatę, vt.j.de re.corũ.l.fi.&.l.sed si pecunia.§.itẽ queri põt. Cõtrariũ videẽ dicere gl.C.qñ ꝓuo.nõ est necess.l.ij.&.C.de peti.hęred.l.si putas.& hoc tenẽt Pe.& Iac.de are.& Cy.in.d.l.ij. qñ ꝓuo.nõ est necess. & dicunt ꝙ est
f casus in.l.tutor si petit⁹ fuerit.s.eo.& verũ dicũt. ¶ Ad dictũ [f] Dy.† & glo.
2 respõdent ꝙ quędã est sñia quę si semel est vera, semper & incõmutabiliter est vera: & tunc ꝓcedit distinctio, an sit expressus error in sñia vel nõ, vt dictis.ll.sed qñ sñia nõ durat semper vera vt datio tutelę, quę extinguitur adueniẽte pubertate: tũc nõ ꝓcedit dicta distinctio, vt hìc, &.l.tutor si
g petitus fuerit.s.e.secundũ eos.quę solu.nõ placet.sed dic [g] ꝙ differẽtia est
3 inter sñiam & decretũ.nã decretũ † interpositũ ex falsa cã etiã nõ expressa est ipso iure nullũ, vt.l.j.§.hęc verba.j.ne vis fiat ei.&.l.cũ verò.§.subuẽtũ.de fideicõ.liber. & hìc.&.l.tutor si petitus fuerit.s.e.In sñia ꝓcedit ista
4 distinctio qđ dic vt dixi in.l.seruo inuito.§. cũ ꝑtor.j.ad tre.In † ꝓposito tñ sunt aliquæ gl.q̃ dicũt verũ.Nã qñ daẽ tutor vel curator rõnę etatis: tũc si in hoc est erratũ: datio est nulla ipso iure, vt hìc, &.d.l.tutor si petit⁹ fuerit.& gl.q̃ dicũt cõtrariũ nõ dicũt verũ.
5 Qñq; † daẽ curator alicui, vt ꝓdigo: tũc licet in hoc sit erratũ, tñ valet datio.& sic bñ loquiẽ gl.j.de vsusc.l. labeo.& insti.q[illegible] nõ ẽ ꝑmis.facere test.§.itẽ ꝓdig⁹.rõ qa declaratio ętatis fit à natura.declaratio autẽ prodigalitatis spectat ad iudicem.vnde sic esse ꝓveritate hr̃ ex quo iudex declarauit.ad qđ facit quod dicũt doc.in simili in.j.§.idẽ põp.ĩ.qđ fal.tu.aut.& hanc distinctionem facit gl.C.de cur.fur. in.l.j.dixi in.l.is cui bonis.j.de ver.ob.

✤ SVMMARIVM. ✤

1 *Tutorẽ pupillo quis det cũ ratione originis, domicilij, & fortunarũ habet diuersos iudices.*

LEX XXVII.

PVpillo. In loco originis datur tutor à iudice domicilij. aliâs daẽ à iudice originis, si ĩ vtroq; habeat bona. ¶ Op.diciẽ hìc, rerũ.Cõtrà: qa dãẽ ꝑsonę nõ reb⁹, vt.l.qa ꝑsonę.s.de test.tu.Sol.hìc danẽ ꝑsonę principalr̃, sed rerũ limitatur
1 administratio, vt ibi dixi. ¶ Quero † pupill⁹ hìc sortiẽ originẽ, Florẽtię; habet domiciliũ: in tertio loco habet bona, vbi nõ sortiẽ forũ, neq; ratiõe originis, neq; rõne domicilij, qualiter dabiẽ tutor illis bonis? Iudex eñ originis
h vel domicilij nõ põt, vt hìc. Iudex illi⁹ tertij loci nõ põt [h]: qa personã nõ habet in iurisditiõe, vt.l.j.s.e.Dy.vt qdã hñt.ponit in.l.j.C.e.& arguit ꝓ & cõtrà.Cy.refert in.l.j.C.vbi pe.tu.vbi gl.tãgit.Dy.tenet ꝙ iudex domicilij vel originis põt dare tutorẽ cui⁹ administratio porrigaẽ ad oĩa bona.& allegat l.magis puto.§.illud.j.de re.eorũ.Sed glos.vr̃ tenere cõtrariũ, vt.l.nõ solum §.q testõ.j.de excu.tut.& malè.qa ꝓ opi.Dy.& sequaciũ est casus expressus.j.de excu.tut.l.ꝑpter litẽ.§.licet: vbi ad vniuersum patrimoniũ diciẽ datus, licet posset se excusare de bonis quę sunt in alia ꝓuincia, si igiẽ habet necesse se excusare: ergo valet datio, vt.s.l.ꝓxima. ¶ Ad hãc.l.respõdeo, fateor ꝙ iudex originis põt dare tutorẽ qui administrat tantũ bona originis. & eodẽ modo iudex domicilij: qa hęc est quędã vniuersitas ĩ.l.si cũ testamẽ
i to.s.de testa.tute. Dico ẽt [i] ꝙ iudex tertij loci ĩ quo nõ habet domiciliũ neq; originẽ poterit dare curatorẽ illis bonis, quę sunt in sua iurisdictione, cũ curator deẽ principaliter rebus, nõ personę, vt.l.in copulandis.C.de nupt.& hoc vult dicere tex.in.l.iurisperitos.§.cum oriundus.j.de excu.tu.

✤ SVMMARIVM. ✤

1 *Tutor unus quando poßit pro alio esse fideiussor.*

LEX XXVIII.

ROmanius. Põt quis dari tutor ei ꝓ quo tenetur.h.d. ¶ Opp.quòd à creatiõe tutelę nõ appellatur, vt.l.j.§.si quis tutori.j.qñ appel.sit.Sol.dic ꝙ appellauit à
1 sñia reprobãte excusationẽ. ¶ Vltimò † no.hãc.l.in qua est casus ꝙ vn⁹ tutor põt esse fideiussor ꝓ alio.qđ intelligit Dy. si est idone⁹ & soluẽdo: aliâs sec⁹: qa hoc est ĩ fauorẽ pupillorũ, qđ ĩtelligas q̃tũ ad hoc ꝙ iudex nõ posit recipere cõtutorẽ ĩ fideiussorẽ: sed si recipit, paupertas ei⁹ nõ vitiaret, vt.C.de iure do.l.mulier.qđ declarabo ĩ.l.paupertas.j.de excu.tu.& est ar.opti.ista.l.ꝙ plures accusati vl' ĩquisiti, vel simul cũ armis inuẽti
k posint inuicẽ fideiubere. [k]

LEX XXIX.

SI peregre. Tutoribus datis debet per iudicẽ intra.xxx. dies nunciari.h.d.Facit.j.tit.ij.l.quidam decedens.§.fi.declara vt in gl.tua.

Qui petant tutores, uel curatores, & ubi petãtur. Rub.

l *LEX I.*

MAtris. [l] Mater tenetur filijs impuberibus petere tutores, & curatores non adultis.h.d.

✤ SVMMARIVM. ✤

1 *Agnati ad quos spectat succeßio abintestato, quòd hodie si non petant tutorem pupillo, priuantur succeßione.*
2 *Dispositio.l.sciãt.C.de legi.habetur, quòd debet strictè intelligi, & non ex-*

non extēdi ad aliud quàm loquatur.& nu.12.
3 Mater & auia,quòd non cogantur esse tutrices,uel curatrices:& si non petant tutores quomodo puniantur.& an habeant necesse petere?
4 Tutor si in testamento est datus minus solenniter,imputatur succedentibus ab intestato si non petunt ipsum confirmari.
5 Duo tutores legitimi qū sunt in eodem gradu,an unus axcusetur per alium.
6 Lex noua quantumcunq; odiosa,& pœnalis,debet extendi secundùm regulam iuris antiqui.
7 Excluso primo à successione propter negligentiam petendi,secundus non habet necesse petere tutorem.
8 Pupillo si extraneus est substitutus & mater,cui primò incumbit necessitas petendi tutorem pupillo?
9 Substitutus pupillo,quando repellatur à successione propter non petitum tutorem?
10 Substitutus quare excusetur propter tutorem non petitum.
11 Mater an admittatur quando substitutus est exclusus propter non petitū tutorem,uel ipsa etiam exeludatur?
13 Mater excluditur à successione & legitima filij propter substitutionem pupillarem.
14 In pertinentibus ad tutelam præfertur matri qui debet succedere,licèt in educatione præferatur matır.
15 Mater & substitutus si in aliquo excludantur,an alij ueniant.

ELX II.

SIminores. Pupillis petendi tutores sunt à matre:aliâs priuatur succesſione
& à libertis:qui aliàs puniētur:& alij agnati vel cogna
ti possunt hoc facere.sed si neglexerint,non punient
1 h.d.cū prin.l.seq.¶Opp.†quod etiā agnatis qui spectant succe-
dere imponatur onus petendi tutores,vt.C.de legit.hære.l.sciant.
Solu.dicit gloss.intellige in agnatis illis quibus non defertur hæ-
reditas ab intestato.si enim deferretur:tunc punirentur sicut ma
ter,vt.d.l.sciant.& hoc probatur.j.ad tertul.l.ij.§.si mater.ver.&
qd si nepotibus.vbi dicit de auia.ita dicit gl.Ista sol.est directè cō
tra istum tex.qui expressè dicit ꝙ hæc necessitas est matri,& li-
bertis tantûm imposita:nec de iure antiquo reperitur quòd alijs
agnatis imponeretur hæc necessitas expressè,nec per rationem.
ratio enim quare matri imponitur necessitas,est materna pietas,
vt.l.matris.C.eo.quæ ratio cessat in alijs agnatis.Non ob.quod
dicitur de ania.idéo enim auia est:quia matet fuit:& idéo durat
ratione maternæ pietatis.& appellatione matris continetur auia
& appellatione filiorum continentur nepotes in hoc casu,vt.d.
l.ij.versi.& quid si nepotibus.j.ad tertul.& id quod dicitur in.l.
sciant.est noua lex facta per Theodosium qui immutat,& corri-
git ius antiquum in hoc.s.quòd hodie sit necesse agnatis qui sunt
successuri ab intestato.secundùm formam istius.l.& ista inuesti-
2 gatio est vtilis.†quia cum illa.l.sit contra ius antiquum debet
strictè intelligi,& non extendi ad aliud quàm ad id quod in eo
expressum est,vt.l.præcipimus.in fin.C.de appel.quod facit ad
multa quæ dicam in.q.per me disputata quam.j.scribam.¶Op.
ista necessitas imponitur,quando pupillus non habet tutores le
gitimos,vt hac.l.in prin.sed ipse agnatus,vel cognatus hodie est
tutor legitimus,qui sperat habere hæreditatem,ergo non habet
necesse petere tutorem.Dicit Dyn.intelligas hoc esse verum qñ
datus in testamento erat remotus vel excusatus,ita quòd nō vo-
cabantur legitimi,sed locus erat datiuo,vt.l.si quis sub condit.
s.de testa.tute.vel eo casu quo ꝓximior erat inhabilis inhabilita
te tēporali,vel alijs casibus in qb⁹ locus est datiuo.secundū Dy.
quod no.Sed cōtra istud op.de.l.sciāt.C.de leg.here.q̄ loquit̃ de
illo agnato cui incūbebat onus petēdi tutorē à tēpore mortis de-
functi.dicit enim tex.sciant illi q vocant̃ ad hæreditatem pupil-
li,si mortuo patre intra annū &c.sed si pupillus habuit in testamē
to tutorem qui est remotus,vel excusatus,non debuit ei peti tu
tor à tempore mortis:ergo illa constitutio non habet locum nec
debet extendi,cum sit contra ius cōe,vt dixi.Respondeo,& te-
neo opi.Dy.Quod enim dicitur intra annum à morte testatoris
subaudi:& imminente necessitate. hoc probatur in simili in.l.
a iiij.§.si quis hæreditatem.j.de stat.li.¶Idem[a] aduerte.quod vi-
detur colligi ex verbis Dyn.ꝙ si successurus ab intestato est tu-
tor legitimus quod est quando non subest impedimentum,quòd
eo casu non impediatur,si tutorem non petierit.& sic videtur ꝙ
si inuentarium non faciat,& non administret,non puniatur illa
constitutione.Contrarium credo:sicut determinatum est in ma-
tre,cui scilicet delata est tutela legitima:si non administret,
legitimè punitur.& not.j.ad tertul.l.iij.§.si mater.versic.quòd si
pater cū enim ipse idem sit tutor legitimus ad eius curam perti-
net facere inuentarium?& legitimè administrare.quod si nō fa
cit punit̃.ar.j.ad tertul.l.iij.§.idoneos.&.§.sequen.Nec obstat qd᷑
dicit Dyn.quia fateor quòd non punitur:quia non petijt:sed qa
non legitimè administrauit.Non ob.quòd hoc non dicitur in.l.
sciant.vt ibi dicam.¶Opp.matri hodie defertur legitima tute-
la.per.l.vt in aut̃.matri & auiæ.C.qñ mul.tut.off.fungi pot.ergo
ei nō imputat̃,si tutorē nō petierit,cum pupillus habeat causam
3 legitimā.ita rñdet Dy.¶†No.ꝙ mater & auia non coguntur es
se tutrices:sed ita demum sunt si volunt,vt.d.aut̃.matri & auię.
idèo cū nullus sit legitimus,remanent iura antiqua incorrecta:
quod placet:& per hoc determino tex.istum qui dicit ꝙ mater
tūc tenet̃ petere tutores,qñ non habet tutores legitimos.hodie
nō potest habere tutores legitimos pupillus matre existēte,ante
quàm mater sit in mora:quia ipsa præfertur omnibus legitimis.
vt in.d.aut̃.matri & auiæ.punit̃ ergo mr̃ si tutores nō petierit:
si in mora fuerit vel antequā sit per mortem exclusa nō renun-
ciauit,ita ꝙ deueniat̃ ad legitimū.& hoc ꝓbat̃ de iure antiquo in
d.l.iij.§.si mater nō petierit.versi.qd᷑ si pr̃.sed secūdū ista tp̄a eo
casu quo mater non potest esse tutrix legitima,excusat̃ si pupill⁹
habet alium legitimū.& hoc expressè dicit tex.& gl.no.C.ad ter
tul.l.matres.nec puto ꝙ matri imputetur si non petijt eos cogi
administrare,vel facere inuentariū:quia huius cura non videt̃ ei
iniuncta.Nec ob.quod dicit̃ in.d.l.iij.§.idoneos &.§.seq.j.ad ter-
tyl.ꝙ cōstitutio punit matrē,si pupillo tutores nō petierit.vt.j.l.
proxi.&.d.l.iij.§.si mater nō petierit.¶No.ꝙ dicit petierit,ꝙ est
futurū,vel præteritū subiunctiui.& sic debet intelligi cum effe-
ctu.vt.l.j.in prin.s.qd᷑ q̄sq; iur.vñ in petitione ab ea requirit̃ ple
nū officium,vt.d.§.idoneos.hoc est qd᷑ petat cū effectu,vt dixit,
& ita loquit̃ gl.in.d.l.matres.C.eo.sed qñ legitimus subest,nulla
necessitas imponitur sibi aliquo iure:ergo non debet puniri.Nō
ob.qd᷑ no.glo.in.d.ver.ꝙ si pater.in.l.ij.§.si mater.j.ad ter.qa ibi
loquit̃ qñ locus non erat legitimo,ꝓpter voluntatem defuncti.
qui voluit matrem administrare tutelā legitimā.& sic intellige,
ꝙ ibi non erat legitimus.Idem dicerē hodie in alia muliere,quę
succederet ab intestato,vt nō puniat̃ per.l.sciāt.si pupillus habet
tutorem legitimū,licèt nō administraret:qa nulla.l.reperit̃.nam
dicta.l.sciant.imponit necessitatem ꝙ faciat ei dari tutorē:qñ ve
rò.l.facit eū,non loquitur:& idē dicerem in substituto pupillari
4 ter.¶†Quæro,quid si in testō est datus tutor minus solenniter?
Rñdeo,imputet̃ eis,nisi petant illum confirmari,vt.l.credendum
5 in prin.j.eo.¶†Quæro,qd si sunt duo legitimè eiusdē gradus.an
vnus excuset̃ p aliū?Rñdeo,si quidem vnus gerat,& legitimè,
alius excusat̃.ar.l.credendum.iij.respon.j.eo.sed si vterq; negligat
vterq; punit̃:p.l.si maritus.in prin.j.de adul.Sed si dicas quō hoc
fiet cum.l.sciant.loquat̃ in eo casu quo non sunt tutores legitimi
6 ergo non debet extendi ad istum casum.¶Respondeo,†lex no-
ua quantūcunq; odiosa & pœnalis debet extendi secundùm re-
gulam iuris antiqui:vt no.in.l.quod verò.s.de legi.sed lege anti-
qua cautum est ꝙ si ille cui incūbit hæc necessitas hoc faciendi
negligat,puniat̃:vt.d.l.iij.§.idoneos.circa fi.§.ergo &c.sed qñ est
alius legitimus non ipse:tūc hæc necessitas sibi nullo iure impo-
7 nitur.¶†Quæro primo excluso à successione ꝓpter negligen-
tiam,an secūdo incumbit necessitas petendi tutorem.Glo.hic in
fi.dicit ꝙ nō.Idē not.in.l.nepotibus.C.eo.&.d.l.sciant.C.de legi-
ti.hæred.quod est verū:vt declarabo in.q̄stione.per me disputata
8 quam.j.ponam in tertio puncto.¶†Quæro quid si est substitut⁹
extraneus,& mater cui primo necessitas incumbit.Circa hoc dis-
putaui vnam.q.quam hîc insero,de verbo ad verbum, quæ talis
est.Pupillus cui erat extraneus pupillariter substitutus,decessit
post annū à morte patris nullo ei existente vel petito tutore à sub
stituto,vel matre,quæritur an illius hęreditas deferat̃ à substitu
to,vel matri,vel neutri.¶Et primò videam⁹ de ꝑsona substitu-
ti:& quôd non admittatur videtur casus.C.de legi.hære.l.sciant
& pro ista parte contra eum non est aliud allegandum.¶Con-
trà quòd ipse extraneus substitutus admittatur.¶Primò proba-
tur:quia videtur casus.j.de excu.tu.l.amicissimos.in prin.vbi pro
pter tutelam non administratam non repellitur ab hæreditate si
bi delata ex substitutione facit.j.de excu.tu.l.tutor petitus.§.j.&
casus videtur in.l.credendum.§.si verò maritus.j.eo.vbi propter
non petitum tutorem non perditur id quod venit in iudicio de-
functi.Secundò probatur sic.ille cui incumbit onus petendi tuto
res,tūc tenet̃,qñ nullus est cui tutela legitima deferat̃:vt no.C.ad
tertul.l.matres.sed hîc mater est quæ omnē legitimū excludit,seu
præcedit,vt in aut̃.matri.& auię*.C.qñ mul.tut.offi.fungi.po.*&
in corpore vnde sumitur:ergo substitutus excusatur si non petijt
tutores.Tertiò sic.quando sunt duæ causę quarum vna est natu-
ralis.alia accidentalis:naturalis præfertur,vt.s.de tute.l.qui habet
in prin.&.j.de lib.& posthu.l.filio quem.in princip.sed hæc est
mater cui incumbit onus petendi tutorem ex causa naturali:qa
materna pietas facit eam ad hoc teneri:vt.C.eod.l.matris.&.l.fi.
Item est substitutus cui incumbit onus petendi tutorem per ac
cidens:quia est substitutus vt.d.l.sciant.ergo mater ei anteponi
tur.non potest ergo substituto imputari negligentia,donec eum
præcedit mater,vt.l.fi.C.qui admit.ad bono.poss.poss.& de suc-

POMATES.
a ¶Idē vide Ancha. cōsi.iiij.in.j.colum.

a ces.edi.l.j.in princ.cũ si.Quartò sic,[a]non tenetur facere quis id
quod factum non releuaret aliquid,vt.s̈.si quis in ius voc.non i e.
l.ij.in fi.& de arbi.l.arbiter si calẽdis,& vt leg.no.ca.l.hæc stipula
tio.§.diuus.cũ si.sed si substitutus petijsset tutorem,non releua-
ret aliquid:quia mater in petendo præfertur,adeo quòd iudex
debet dare eum quẽ petit ipsa.vt in auť.de nup.§.si qs autem tu
telã.& gl.hoc tenet in.l.si qs sub cõditione.s̈.de testa.tut.Secũdò
videamus de matre,& quo iure repellatur à successione si non
petijt tutorem.Sunt casus multarum.ll.j.ad tertu.l.ij.§.si mater.
C.eo.l.matres.&.C.qui petant tutores.l.matris.&.l.fi.& insti.ad
tertul.§.pe.¶ Ecõtrà,quòd mater admittať ad hęreditatem ꝓ-
bať.Primò sic.Tutor testamentarius pręferť matri:vt in authẽ.
matri & auiæ,& in corpore vñ sumiť:ergo eadẽ rõne substitutus
(cui incumbit onus petendi tutorem)in petendo pręfertur ma-
tri,cum à testatore sit substitutus.non est ergo imputandum ma
tri si non petijt:quia nec ad petendum fuisset admissa.Secundò
sic.Tunc matri imputatur,si nõ petijt tutorem filijs,qñ ipsa ha-
bet ius succedendi & nullo iure est eo priuata:vt.j.ad tertul.l.ij.§.
si mater nõ petierit cũ si.& idéo dicunt leges ꝙ eis quorũ causa
succedendi non est prima & potior in succedendo,nõ imputať
si tutorem.non petierunt.vt.l.fina.j.ad tertul.&.C.qui pe.tuto.
l.nepotibus.& nota.C.de legi.hęre.l.sciant.sed in ꝓposito in suc
cedendo causa substituti pupillariter est prima & potior:ergo
matri nõ imputať,si tutorẽ nõ petijt.Tertiò *ꝓbať sic.Tũc ma-
tri ĩputať si tutorẽ nõ petijt filijs,scilicet qñ filij decesserũt inte-
stati,vt.j.ad tertu.l.ij.§.si mater*nõ petierit*ibi intestatorũ filio
rũ &c.&.j.eo.l.credendũ.vbi similiter dicit intestatorũ filiorum.
sed qñ pupillus habet substitutũ pupillariter,nõ potest dici in-
testatus:ergo &c.videť ergo in dictis.ll.casus pro matre.cum nul
lo alio modo pupillus possit esse testatus:nisi habendo substitu
tum.& tunc eo casu lex nõ grauat matrẽ in petendo tutorem.
Quartò sic.Quando filius decessit pubes,matri non imputatur
si tutorem non petijt.ratio est quia tũc filius ipse potuit sibi pro
uidere testando,vel petendo curatorem,vt.C.ad tertu.l.matres,
&.C.qui pe.tu.l.matris.in fin.Sed ista eadem ratio est in casu
proposito:quia prouidit filio pater testando,& etiam dando sibi
personam quę petat tutorem.ergo non est quod matri impute-
tur.¶ Quòd neutri deferatur,probatur.Primò,quando pluribus
incumbit onus petendi tutorem pupillo,si vterqꝫ negligit,vnus
non excusatur propter alium,sed ambo puniuntur,vt patet in
matre & liberto.vt*probatur hac.l.&.C.qui pe.tut.l.ij.Ita in pro
posito substitutus non excusatur ꝓpter matrẽ,& sic tanquàm
negligens non potest succedere,per.l.sciant.C.de legi.hære.Item
mater non excusatur propter substitutum,& sic etiam ab hære
ditate excluditur ipsa per dicta iura.Secũdò sic,regulariter qñ
plures tenentur ad dandũ aliquid,vel faciendum,vnus propter
alium non excusať:imò non prohibet oẽs in pœnã cõstitui:vt.j.
de verb.obl.l.ij.§.j.&.§.fi.&.l.eadẽ.§.Cato.& de duobus reis.l.fi.
ita in proposito nec mater propter substitutũ,nec substitutus ꝓ
pter matrem,excusatur.sed vterqꝫ cadit in pœnã:& sic successio
ne priuatur.Tertiò sic:quando pluribus incumbit onus facien-
di aliquid,licèt sint talis conditionis quòd vnus alteri pręferať;
tñ donec vnus pręoccupet,ambo dicuntur simul teneri.ar.ff.de
adulte.l.si maritus pręuenerit.in princ.vbi videtur casus.q̃st.no-
strę.licèt ergo in petendo tutorẽ mater præferatur substituto,&
substitut⁹ matri:tamẽ quilibet est in mora:donec ad iudiciũ ꝓ-
uocetur.& sic vterqꝫ excluditur.& alij succedent.Quartò ꝓbať
sic,qñ filius decessit impubes,matri incũbit onus petandi tuto-
rẽ filio iure quodã naturali, propter maternã pietatẽ,vt.C.eod.l.
matris.&.l.fi.& ibi no.sed hæc pietas materna non tollitur,licèt
filius habeat substitutum durat ergo ratio legis,&.sic lex.*cum
rõ sit anima legis,vulgata.l.cũ rõ.ff.de bo.dãna.*¶ Itẽ substitu-
to incũbit onus petendi tutorem propter spem successionis,quę
spes durat etiam si sit mater.qđ apparet:cũ ergo rõ legis duret
in vtroqꝫ,videť ꝙ vterqꝫ excludatur,& alij succedant.Solu.in q̃-
9 stio.prędicta primò videndũ est de ꝑsona substituti.¶ Circa† q̃
dico qđ si quidẽ qs vellet eũ repellere:qa cum tutor esset testamẽ
tarius vel legitimus vel datiuus:& se excusat,non potest.vt.j.de
excu.tuto.l.amicissimos.in princip.&.l.tutor petitus.eodem ti-
tu.in.§.j.& iste casus nõ pertinet ad quæstio.nostrã.Si verò vult
quis substitutum à substitutione repellere:quia pupillo non ha-
benti tutorem non petijt:& tunc aut propter hoc vult quis sub-
stitutum repellere à substitutione fideicommissaria,& nõ po-
test:quia illud consequiť vt ex bonis testatoris.non pupilli:vt.j.
eo.l.credendũ.§.si verò maritus.& ita intelligũt doc. p̃allegatã.l.
sciant.C.de legi.hære.Aut quis vult repellere substitutum à sub
stitutione directa pupillari.& tunc excluditur,si intra annum
cessauit.vt.d.l.sciant.& hoc no.quod intelligo,nisi excusetur ex
aliqua iusta causa.vt diximus in matre.j.ad tertul.l.ij.§.si mater
10 nõ petierit.&.§.seq.quod nota.C.ad tertul.l.matres.¶ † Itẽ in-
telligo iustam causam esse,si substitutus ignoraret se substitutũ,
vt.C.qui pe.tu.l.cũ à matrib⁹.& arg.j.ad tertu.l.ij.§.si mater.*in
ij.*versi.sed si fortè absens.vbi propter absentiam mater excusa
tur.eodem modo*excusabitur *propter ignorãtiã facti.facit de
iur.& fact.igno.l.j.& quis ordo in bono.possess.ser.l.ij.in princ.
nec excusatur substitutus:idéo quia pupillus matrem habet,vt
ostẽdiť.s̈.Rñdeo rationibus prædictis factis pro hac parte ad ex
cusandũ substitutũ.Non obst.l.amicissimos.&.l.tutor petit⁹.de
excu.tut.&.l.credendũ,vt.s̈.patet.Nõ obst.secũda ratio quæ di-
cit substitutum excusari:quia mater est illa cui legitima tute-
la defertur*illa si quidẽ nõ*est,nec cogiť,sed ei permittiť,si vult
vnde propter eam non excusatur substitutus,quin petere de-
beat & ita determinat Dyn.hîc quod verum est non enim spes
eius qui potest esse excusat aliquem à petendo tutorẽ interim,
sufficit enim ꝙ tunc non habeat defensores,vt hac.l.Non obst.
tertia ratio,scilicet ꝙ causa naturalis præfertur causę accidenta-
li:quia illud verum est qñ effectus illarũ causarum se non com-
patiuntur ad inuicẽ.secus qñ se cõpatiuuť & vna cõcurrit cum
alia:quod patet per omnia iura in quibus concurrit obligatio na
turalis & ciuilis:ita in proposito nil impedit quin mater tenea-
tur petere,& etiam substitutus,sicut tenentur mater & libertus:
vt hac.l.Non ob.quarta ratio,scilicet quòd si substitutus pete-
ret nil releuaret,cum iudex debeat dare petitũ à matre:quia il-
lud non est verum secundùm opinio.multorum:vt dixi in.l.si qs
sub conditione.s̈.de testa.tute.Sed posito ꝙ illud esset verum,ta
men ꝓpter hoc substitutus non excusaretur:qa interim donec
mater tacet substitutus diciť esse in mora,& ei currit tempus,li-
cet mater veniens p̃ferať,vt.j.de adul.l.si maritus præuenerit.in
princ.qui casus est not.ad hoc.¶ † Secundò videndum est exclu
11 so substituto,an mater admittatur,an verò ipsa etiam excluda-
tur:quia tutorem non petijt.& loquor de matre maiore.xxv.an
nis quæ nullam excusationem habet de illis quæ ponũtur in.d.l.
ij.§.si mater.in.ij.j.ad tertul.& quod no.C.ad tertullia.l.matres.
solùm ergo hîc est inuestigandum,an iusta causa sit excusandi
matrem:quia pupillus habet substitutum. ¶ Et ad hoc viden-
dum præmitto quòd de iure digestorum necessitas petendi tu-
tores incumbebat solùm matri & libertis:& nullus alius pro-
pter non petitum tutorem priuabatur hæreditate,nisi mater &
auia,vt expressè dicit tex.hîc,&.j.ad tertul.l.ij.§.si mater*nõ pe-
tierit.ver.filijs autẽ.per iura verò.C.fuit introductũ vt hęc neces
sitas imponať venientibus ab intestato & substituto:aliâs priuẽ
tur hæreditate.vt.C.de leg.hæredi.l.sciant.licèt glossa in.d.l.ij.
qui pet.tuto.videatur velle intelligere istum tex.vt non contra-
dicat.l.sciant.Sed veritas est,quod dixi,scilicet quòd olim alij à
libertis matre & auia non tenebantur petere tutores:vt hîc ex-
pressè dixit tex.nec ratio quæ hîc habebat locum in matre,ha-
bebat locum in aliis venientibus ab intestato.nam ratio est ma-
terna pietas.vt.C.eodem.l.matris.§.fin.& ibi nota.quæ ratio ha
12 bet locum in matre & auia,non in alijs.¶ † Ex hoc concludo
quòd cum dicta.l.sciant.corrigat iura antiqua in hoc:& sic est
contra ius commune,debet strictè intelligi,vt non extendatur
vltra id quod in.d.l.expressum est:vt dicit textus.C.de appel.in
l.præcepimus.in fine.& de legib.l.quòd verò.&.l.in his.¶ Scien-
dum est quòd etiam matri imponitur necessitas petendi tuto-
rem confestim.i.cum primum poterit,ita quòd annum non trãs
cendat,vt.j.ad tertul.l.ij.§.confestim.sed alijs succedentibus ab
intestato,& etiam substituto datur annus in.d.l.sciant.licèt qui-
dam docto.Moderñ.dicant quòd.l.sciant.debet intelligi vt lo-
quatur de anno secundùm formam dicti.§.confestim scilicet ꝙ
statim teneatur cum potest,licèt annum non possit transcende-
re.pro quibus facit textus dictæ.l.sciant.cum dicit secundùm.l.
b non petierit intra annum &c.Ex eo em̃[b]quòd dicit secundùm
l.videtur se referre ad dictum.§.confestim.sed hoc non est bene
dictum.nam illud quod dicitur secundùm.l.refertur ad verbum
petierit.Est ergo sensus talis secundũ.l.hoc est secundũ modum
legitimũ & permissum eis in petendo turores & sic se refert ad
hanc.l.Mutatur ergo hęc lex in hoc:quia olim petebant ñ vole-
bant ex permissione.l.sed hodie imponitur necessitas:vt si non
fecerũt quod.d.l.eis permittit,perdant hæreditatem.Item statui
c tur eis tempus quòd hoc faciat[c] intra annum.nec est mirum si
mater astringať plus q̃ꝫ alij venientes ab intestato:quia in ea est
duplex ratio,scilicet materna pietas.Item spes succedendi.Sed
in venientibus ab intestato,& substituto est sola spes succeden-
di.Et ista interpretatio tanquã benignior admittenda est:vt.l.
benignius.s̈.de legi.& maximè cum dicta.l.sciant.sit contra ius
commune,& etiam pœnalis. ¶ His præmissis dico matrem
non teneri si non petit tutorem filio intrat totum illud tempus
intra quod substitutus potest petere.quòd sic probo Certum est
13 † matrem excludi à successione filij:& à legitima,propter sub
stitutionem pupillarẽ:vt.C.de impu.& alijs substi.l.precibus.
&.s̈.de

POMATES.
a ¶ Quartò sic.Vide Feliñ.in.c.ex transmissa.in.iij.colum.versi.limita tamen extrà de prescrip.

* ¶ Pro intel.l.sciãt C.de leg.hęredi.q̃ debet strictè intelligi,& non extendi ad aliud quàm qđ loquatur eius dispositio.

POMATES.
b ¶ Ex eo em̃. Vide ad hoc Pan.cõsi.xc.in.ij.colũ.& seq.in ij.dubio.in.ij.volu.

c ¶ Quòd hoc faciãt. Sed quòd idẽ sit in alijs qđ ĩ matre tenet Bar.in.d.§.cõfestim.& in.d.l.sciãt.& sic est cõtra ius & de hoc vide not.p Bal.in.d.l.matres.C.ad tertu.

et.§.de inoffi.testa.l.papinian⁹.§.sed nec impuberis,& extrà de test.c.si pr. ib.vj.Sed ei qui e xcluditur propter testamētū à debita portione,sibi licitum est omittendo facere quod potest,vt ille intestatus decedat:nec videtur dolo nec culpa facere sed iustè dicit̄ facere,& ab omni pœna excusat̄. & istud est multum approbatū per iuriscōsultos:vt.j.de leg.ij.l.cū pater. §.titio.& si quis omis.cau.test.*ab intest.poss.hę*.l.excusat⁹.&.l.qa aūt.§. nō simpliciter.& ibi no.&.§.si patronus.& de inof.test.l.papi.§.qm̄ autē quarta.& etiam propter factum patris potest omitti hæreditas ex testamēto impuberis,vt sic impubes decedat intestatus, vt.j.de acqrēd.hæred.l.si pupillus*in prima.*licitum est ergo matri intra illud tempus quod datur substituto ad petendum tutores,tacere,vt sic substituti excludantur à successione,& pupillus intestatus decedat.Si enim diceres matrem intra illud tempus debere petere tutores,iam illa præueniret[a] substitutū:& sic ꝑpter tutorem non petitum non excludetur à successione.j.ad tertul.l.ij.§. si mater.*in.ij.versi.sed si fortè absens.quod esset absurdū,& contra rōnē præcedentem.non enim tenet̄ substitutionē cōseruare,sed magis infirmare ad hoc faciunt oēs rationes.s.factæ de matre.sed si mater esset instituta in tabulis pupillaribus in legitima sua:tunc cessaret ratio prædicta:vt.d.l. excusatus.&.l.quia autem.§.si patronus.j.si quis omis.cau.test.Præterea, si ponimus substitutum esse talis conditionis quòd impossibile sit eum excludi,propter excusationem prædictam,vt si substitutus est minor nec est possibile eum effici maiorem intra pupillarem ætatem eius cui facta est substitutio:tunc enim in matre cessat ratio prædicta:& si cessauit petere tutorem,priuatur hæreditate pupilli,si quoquo modo ad eum deuolueretur, substituto mortuo,vel repudiante per dictam.l.ij.§.si mater.j.ad tertul.& hic.&.C.*qui pet.tu*.l.matris cum similibus.nec excusatur mater ꝑpter substitutū.hoc enim nulla lege cauet̄.licèt enim sit substitutus,adhuc sub est materna pietas.quæ facit eam teneri,vt probatur.s.in allegationibus pro tertia parte factis.Nec obstant rationes factæ.s.ad excusandum matrem.Non enim obstat prima ratio quæ dicit quòd substitutus in petitione debet præferri:idèo mater debet excusari:quia posito ꝙ esset verū substitutum præferri:tamen interim dum ambo negligunt, vtriq; imputatur negligentia:vt.l.si maritus præuenerit.in prin.j.de adul.Sed an substitutus præferatur,potest esse dubium.Pone matrem & substitutum concurrere in petitione tutorum,& petunt diuersos,quid faciet iudex? Respon.nō tenetur sequi consilium matris,nec substituti,vt.j.eod.l.fi.& dixi plenè in.l.si quis sub conditione.s.de testamen.tute.sed si vult,non puto eum errare si

14 præferat substitutum.Nam† in his quę pertinent ad tutelā p̄ferr̄ is qui sperat succedere,licèt in educatione pręferatur mater,vt.C.vbi pupil.educari de.l.fi.& ibi not.p gloss.Non ob.ratio secunda:quia illa ratio non ꝓcedit in matre.nam etiam si non speret succedere,materna pietas facit eam teneri ad petendum tutorem,vt dictum est.Non ob.ratio tertia:quia dictę leges imponunt matribus necessitatem petendi tutores filijs simpliciter. Sed tamen priuant eas successione filiorū intestatorū.vnde sufficit ad priuandam eam quòd tēpore quo mater vult succedere filius reperiatur intestat⁹,& sic fateor ꝙ de iure antiquo si mater esset substituta,nō priuaretur illa successione:quia filius non est intestatus,sed hodie priuat̄,per.l.sciant. *C.de le.hęr.*Nō ob.quarta ratio:qa licèt testator ꝓuiderit filio de hęrede, nō tamē prouidit de tutore:nec de eo q peteret tutorē directò,licèt lex ipi

15 substituto necessitatem imponat petendi tutorem.¶†Tertiò et videndū an aliquo casu excludātur mater & substitutus,& veniant alij.Et constat quòd possibile est substitutū excludi:quia non petit tutorē,matrem verò morte vel repudiatione.¶Item econtrà,matrem excludi,ꝑpter tutorem nō petitū substitutū*verò*repudiatione,vel morte:tūc sine dubio veniūt alij dubium verò est,an substitutus vel mater possint excludi propter nō petitum tutorem.* quod dubium*descendit ex eo quòd lex videt̄ velle quòd primo excluso propter non petitum tutorem nō excludant̄ sequētes,vt.l.ij.in fi.ad tertul.& no.C.qui pe.tu.l.nepotibus.&.d.l.sciāt.de legi. hære.C.& hac.l.Siue ergo mater excludatur primò,non debet posteà excludi substitutus,siue econtrà.si primò excludatur substitutus.non debet posteà mater excludi.Sed ad hoc dicendū est quòd aliàs de iure antiquo alijs à matre & auia nō imponebat̄ necessitas petendi tutores.vt dictū est idèo matre exclusa sequentes agnati non poterant excludi propter negligentiam.ita loquitur.l.ij.in fin.j.ad tertul.& gloss.s.allegat.Sed si esset mater & auia,[b]cum vtriq; imponatur necessitas petendi tutores:puto ambas posse excludi propter negligentiam,per rationes superiùs factas pro tertia parte lex enim necessitatem imponit auiæ:nec distinguit,vtrum pupillus habeat matrem vel non:credo tamen,quòd priùs matrē debeat expectare nec debeat auia matrē pcipua festinatione pręuenire:vt.j.de iure fisci.l.edicto.§.cum ante.&.C.de his qui.vt indig.l.sororē.& quod ibi not, C.qui admit.ad bono.pos.poss.l.fi.Nec ob.j.de adul.l.si maritus præuenerit.& quod.s.dictum est.Respon.ad illam.nam mater & auia vocantur ex eadem causa propter pietatem maternam,quæ causa respicit matrem per prius,& auiam per posterius,& illo ordine incumbit eis onus petendi tutorem.sed mater & substitutus vocantur ex duabus causis separatis,[c]quarum quælibet se habet ad quemlibet per prius,& eis simul incumbit onus petendi tutorem per prius: matri, ratione maternę pietatis, substituto aūt ratione speratæ successionis.simile in.d.l.si maritus pręuenerit,ꝓuocatur enim pater ad dolorē ratione paternitatis:maritus ratione maritalis affectionis.licèt enim ista ratio sit magis intensa,vt.l.ij.in fine.j.de adulte.

non tamē est per modū prioris:& idèo cōcurrūt,& simul currit tempus de iure antiquo.de iure verò.C. per.l.sciāt.dico quòd illa pœna imponitur solū illis quorū est prima spes successionis patre mortuo,vt ex tex.hui⁹.l.manifestè colligit̄.Si ergo primus excludit̄[d] propter non petitum tutorem,alius ad quē incipit pertinere spes successionis non priuabit̄ ea, si tutorem non petijt,quia.l.illa hoc nō dicit,nec debet extendi:cum sit contra ius cōe,vt.s.in.j.puncto ostensum est:& sic gl.in.d.l.sciant. bene loquitur. ¶Nūc ad ꝓpositū dico ꝙ impossibile est substitutū & matrem simul excludi ꝑpter nō petitū tutorē, vt si est substitut⁹ & matri in tabulis pupillarib⁹ sit relicta legitima,vt dictū est in secūdo puncto.Item si substitutus est exclusus,primò propter nō petitū tutorem:& tūc incipit currere tempus matri.cessat em̄ causa ꝑpter quā excusabat̄.matri em̄ omni tēpore quo filius eget tutore imponit̄ necessitas:hoc est siue tempore mortis siue posteà:idèo leges vulgares ad hoc allegatæ dicūt matrem puniri,si prioribus reiectis alios nō petierit.Sed si poneres matrem primò excludi ꝑpter nō petitā tutorem:quia primò ei incumberet onus:tunc impossibile est substitutum excludi.Exemplum.Pupillo est substituta mater primo loco:extraneus secūdo loco:tūc si mater excluderet̄ ꝑpter nō petitū tutorē,nō excluderetur substitutus posteà:quia mortuo patre pupilli prima spes successionis non erat talis substituti:& sic ad eum non porrigitur:vt.d.l.sciant.Disputata fuit hæc.q.per me in ciuitate Perusij anno domini.M.ccclx.

LEX III.

Diuus seuerus. Si quidem.[e] Qui litigatur⁹ est cum pupillo,non debet ipse petere tutorem.sed alijs nunciare,qbus negligētib⁹,iudici debet referri.h.d.¶Not.ibi, hoc ipsum dicet &c.Quòd debet iudici notum hoc fieri quomodo illi q pręferuntur in iure petendi hoc negligūt.dixi tibi plenè in.l.tutor si fuerit petitus.s.ti. j.versi.sed tunc quæro quid si iudici.in.ij.colum.

SVMMARIVM.

1 *Minor ubi potest per se stare in iudicio,potest procuratorem constituere.*

Curatores.[f] Minores petunt sibi curatores per se vel per procuratorē.h.d.¶Quero qualiter constituatur iste procurator à minore.Gloss.variant.Ista est[g] † veritas.vbicunq; minor habet legitimam personam standi in iudicio per se,potest constituere procuratorem,nec requiruntur curator vel tutor.ita loquitur iste textus,facit.j.de iniur.l.sed & si vnius.§.idem ait* & est.§.fin.*&.j.de manumis.vindic.l.etiā.§.absens.& j.rem ratam haberi.l.iij.§.j.& quod ibi no.& per Innocen.extrà de restitutio.spoliatorum.c.ex parte. ¶Quæro an alius possit petere pro minore cauendo de rato.Respondeo sic,vt.l.mutus.§.is qui.s.de procurato.

LEX IIII.

Curatorem. Tutor non potest petere curatorem pupillo.& qui legitimè non petierit tutorem pro non legitimo habetur hoc dicit,& breuiter.

Qui qualitercunque. Remotus à tutela non tenetur alium petere.h.d.

LEX. VI.

Decreto. No.quòd*decuriones*possunt dare aliquem iudicem tutorem.h.d.

SVMMARIVM.

1 *Datio tutoris facta à iudice sine inquisitione an ualeat?*

LEX. VII.

Credendum.[h] Mater quæ tutorē nō petijt cōfirmari,vel in locum excusati aliū dari cūali⁹ nō supesset pdit successionē filij non id quod ei debetur ex testamento mariti. nec sibi imputatur si vt suspectum non petijt remo-

[a] ¶Antiquissimi codices hn̄t,iā pręueniret substitut⁹.& sic ꝑpter tutorē nō petitum excludet̄ mr̄ à successione.q lectura magis cōformis est text.adducto,si subtiliter īspiciat̄.in ver.sed fortè.d.§.si mater.Sed quo ad ver.sed si fortè absens,lec.huius vol.verior est,dum modo intelligas nō excludet̄.s.substitutus à successione. Alex.Loseus.

[b] ¶Mater & auia. Vide Bal.in.d.aut̄. matres.C.ad tertul.

[c] ¶Causis separatis. Vide.Bar.ī cōsi.incip.And.cōdidit.

[d] ¶Primus excludit̄. cōtrariū tenet Bart. in.l.nepotibus. C. qui pe.tu.& vide quod no.in.l.qd ergo.§.j.de infa.

[e] ¶Si qdē.Ibi in tex. sed & si quem petit &c.& sic no.ī materia huius ti.ꝙ qlibet pōt petere dari tutorē pupillo,ēt si tutor talis dari non pōt.l.ij.& ibi Bald. C.de nego.gest.

[f] ¶Curatores. Not. ꝙ illis casibus qb⁹ pōt tutor esse ī iudicio eisdē pōt cōstituere ꝓcuratorē p se solū.& q sint illi casus vide p glo.& Inn. in.c.ex parte. el.j.de appel.& no. ī.l.j.in prin.C.q legi. per* stand. in iudi. ha.vel non*& adde tex.in.c.fi.de iudi.ī vj.p Bar.ī.l.neq;.C, de ꝓc.& ī.l.iuit⁹.§. is q.& ibi gl.&Gul. co.ti.& Bal.ī.l.etiā. de ma.vind.p Inn. in.c.cū.i & a.de re iudi.p Moder.in.c. intelleximⁿ.de iud.

POMATES.

[g] ¶Ista est.Vide Areti.in.l.j.§. pupillus. in prin.ff.de acqui. poss.

[h] ¶Credendū. Vide Bar.in cōsi.incipiē. testm̄ sit nullū.vbi loquit̄ de venētib⁹ ab ītest. vtrū pdāt successionē per negligentiam mr̄is,& est tertiū cōsi.secūdū ordinē libri mei. And.Barb.

POMATES.

¶Credendū. Vide ad hūc text.Rom̄. cōsi.cclxvij.

a ¶ Opp. ad versi. & hāc gl. in ver. tu dic a *quod fuit relictū.* pro no. alle. Old. in consi. xcix. & est in sili alia gl. in. l. pcibus in versi. fideicō misi. in d. l. pcib⁹. in ix. colū. C. de ipu. & in. l. cēturio. ī. ix. charta. post Bart. j. de vulg. & pup. p il lū tex. & p tex. i. c. si pr. de testa. lib. vj.

b ¶ An valeat. An valeat semp tutelę datio sine inquisitione, vide. l. ij. C. de cōfir. tu. & vide quod not. in. l. j. C. de tu. qui non satisded.

POMATES.

c ¶ Hîc non. Vide Alex. in. l. cōtra pupillū in col. j. & seq. ff. de re iudica.

POMATES.

d ¶ Qualiter. Adde q̃ do p citationem 1 quālibet habilitet, 2 vt p Bal. in. l. si susce 3 pta. ff. de inoff. test. aliqd p Alex. in. l. si 4 ex legati cā. in. iij. col. in fi. ff. de verb. obli. Panor. in cōsi. xliij. in. j. dub. in. ij. volu.

e ¶ Prima citatio. 1 Qualiter fiat citatio de minore & de adulto, vide Bald. in. l. penul. ad fi. C. si aduer. rem iu. vbi alle. text. loquētem de pupillo, in. l. si idéo. ff. de eui. & qd si pupillus sine authoritate tutoris est litem contestatus, vtrū solus tutor possit litem prosequi. dic quòd sic. d. l. si idéo. & nota Bal. in viij. q. in. l. si quando. de test.

f ¶ Respondeo. Sed Bart. in extraua. ad reprimē. in ver. ci 2 tatum. nō decidit. adde Bald. in. l. j. C. qui pe. tuto.

g ¶ Puto etiā. Et vi- 3 de do. Abba. in. c. sua nobis. de app. pro his q̃ hîc dicuntur. & vide Bal. in. l. si ex legati causa. j. 4 de ver. obl. ar. cōtra istud dictum, quia si interpellatio extraiudicialis nō potest fieri pupillo: ergo multo magis iudicialis. sed bene potest saluari hoc dictum si non haberet tutorē vel curatorem. sed imò vide quod dictū Bar.

ueri. h. d. in prin. secundū responsum declara p ea q̃ dixi. s. l. ij. ¶ Op. ad ver.[a] si verò maritus. C. ad. tertul. de. l. omnē. & de legi. hære. l. sciant gl. sol. veritas est quicquid matri debetur, vt ab ipso pupillo istud perditur. sed hîc fideicōmissum debebat vt ex bonis mariti: idéo non perdit: quia circa bona mariti mater nō deliquit, secūdū Iac. de are. & Pe. & no. p Cy. in. d. l. sciant. examina vt in qōne disputata. s. e. l. ij. in primo pūcto. ¶ † Venio ad finē & quæro, mater petijt tutorem filio quē iudex dedit sine inquisitione an valeat.[b] Videt q̃ nō dicitur em̄ quòd dat⁹ à matre nō cōfirmat sine inquisitione. Cōtrariū est verū, licèt enim iudicum inquisitione & sine dare tutorē, vt. l. q habet. §. penul. s. de tutel. Nō obst. iste tex. quia quādo mater petijt tutorem dari in testō filio: tūc iste non cōfirmabitur sine inquisitione, ad hoc vt habeat vim tutoris cōfirmati, qui præfertur alijs legitimis, & datiuis: vt dixi in. l. j. s. de cōfirmā tuto. sed si mater petijt tutorē simpliciter, & iudex confirmat *eum* sine inquisitione, vt sit tanquā simplex datiuus, licet ei &, & posset etiam absq; matris petitione facere. ita intelligit gloss.

De administratione & periculo tutorum & curatorum. *Rubrica.*

¶ Continuatio est de se manifesta.

SVMMARIVM.

1 *Tutor an cogatur administrare?*
2 *Tutor ut administret, qualiter cogendus sit?*
3 *Tutor quando cogitur administrare officio iudicis, nec libellus nec ordo iudicum requiritur.*
4 *Tutorem uolentem gerere si alius non admittit, quomodo prouideatur tutori?*

LEX I.

GErere. Tutor cogitur administrare, & ad eum spectat periculum ex quo scit se datū. h. d. ¶ Opp. quòd † tutor non cogatur administrare, vt. j. de autho. tu. l. si tutor. Sol, hîc loquitur in tutore q nunq̃ gessit: ibi in eo q aliquādo gessit: tñ in aliquo actū nō vult authorari. in quo distingue vt ibi rō: vt ille q nūq̃ gessit incipiat teneri actione tutelæ: iō cogit. Sed op. etiā ille qui nūq̃ gessit, tenetur vtili, vt. l. ita autem. §. gessisse. j. eo. sed inter vtilem & directā nō est differentia, vt. l. actio. s. de neg. gest. ergo nō videtur rō quare hîc magis cogat q̃ ille q gessit aliquid. Respon. ille qui nō gessit, nō pōt remoueri p pter dolum latam culpā, & leuem, vt. l. hę enim *causæ*. §. qui nihil. j. de suspe. tuto. sed qui gerit, potest remoueri pter dolum, latam, & leuē culpā, vt dicta. l. hæ enim. & idéo interest pupilli vt gerat: & p pter hoc cōpellit, vt hîc secūdū Dy. Est & alia rō validior: quia qñ nō gerit, nō obligat fideiussor ex pmissione rē pupil. saluā fore, vt. l. nō quasi. §. illud. j. rē pupilli sal. fore. ¶ Itē interest pupilli vt administret, & eum bonis moribus informet, vt. l. scire oport. §. fi. s. ti. ij. ¶ † Quæro, qualiter fiat ista coactio? Dicit glo. captis pignorib⁹, & mulcta indicta, vt. l. ij. s. si quis ius di. non obtē. & de vē. inspi. l. j. §. de inspiciēdo. ¶ † Quæro quo iure fiat ista coactio? Respondetur q̃ officio iudicis; vt hîc patet ex eo quod dicit, cogi solent puto q̃ non sit necessarius libellus, nec aliquis ordo, cum quolibet loco & tempore expediri possit, vt. l. qui habet. §. penul. s. de tutel. & l. ij. de ferijs. † Sed quero, pone q̃ tutor vult gerere, & alius eum non admittit, qualiter prouidetur tutori? Respondeo si est contutor ille qui non admittit, ex hoc potest accusari vt suspectus, vt. l. actus. j. eod. Si verò esset pupillus vel adultus, tunc cogeretur eum admittere officio iudicis. datur enim inuito, vt. s. de tuto. & cura. da. ab his. l. illud. & hoc est quod dicitur, quod accipitur res per decretum iudicis, vt. l. fin. in fi. C. arb. tut. facit. l. legitimos. in prin. & quod ibi dixi suprà de le. tuto. ¶ Venio ad ver. ex quo. quē declara plene, vt p gl. j. eo. l. qdam decedēs. §. fin.

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter formetur, quando agitur contra pupillum tutorem habentem?*
2 *Citari debet pupillus uel minor in prima citatione, ut per se uel per legitimam personam compareat.*
Item an ualeat citatio pupilli facta simpliciter, sicut minoris.
3 *Tutori comparenti & petenti dilationem ad exhibendum pupillum non datur dilatio.*
4 *Contestatio litis cum quo fiat quando agitur contra pupillum tutorem habentem.*
5 *Contestatio litis siue fiat cum pupillo, siue cum tutore nō refert, quia eodem modo præscriptio interrumpitur.*
6 *Tutor semper iurat de calumnia, quādo pupillus conuenitur.*
7 *Minor quando suscepit iudicium cum tutoris authoritate, an sit necesse quòd ei in quolibet actu authoretur.*
8 *Tutor potest per se in iudicio comparere, licèt iudicium sit susceptum per pupillum cum tutoris authoritate.*
9 *Lis quando est contestata per pupillum cum tutoris authoritate ipse & non tutor est citandus.*
10 *Tutor si citetur, & non comparet, hoc casu non est contumax.*
11 *Pupillus si comparet in iudicio sine tutore, quòd pceditur contra eum tanquàm contumacem, quia non legitimè comparet.*
12 *Sententia qualiter formetur in iudicio moto contra pupillum tutorem habentem.*

SUfficit. Tutor potest defendere pupillum per se, vel ei se defendenti authorari, prout elegerit ipse: sed curator potest defendere adultum per se, vel ei defendenti authorari, prout elegerit actor. Item tutor & curator possunt agere, vel agentibus authorari, prout ipsi elegerint. h. d. & est solēnis & magistralis casus. Diuide. Primò loquitur in pupillo conuento. Secundò in adulto conuento. Tertio de eis agentibus. secunda ibi, in causis autē. tertia ibi, non denegari. ¶ Op. quòd tutor satisdet: vt. l. vulgo. j. eo. Sol. ibi erat dubium an sit tutor: hic non.[c] ¶ † Quæro contra quem formabitur
c 1 libell⁹. gl. dicit q̃ pōt formari in psonā tutoris, & in psonā pupilli. tu dicas quòd ī pupillo est electio tutoris, an ipse respondeat tutorio nomine, an pupillo respondent authoretur, & idéo poterit esse practica quod primò citetur tutor: & interrogetur an ipse velit per se pupillum defendere, an pupillo se defendenti authorari ex æquitate. l. vbicunq;. s. de interrogato. actio. &. s. de petitio. hæredita. l. qui interrogat⁹ & ex hoc redditur actor certus qualiter formet libellum, vel vt puto poterit formare generaliter libellum contra pupillum: & quemlibet personam pro eo legitimè comparentem, seu defendentem, seu interuenientem: & ita admittit cōsuetudo. ratio *est* quia non est in potestate sui actoris quem conueniat, vt. l. j. §. quia autem. j. quorum le. & l. q̃ in hęredem. §. eligere. s. de tribu. *act.* in adulto verò nō est dubiū: cum electio sit actoris. vnde pōt formare libellū, vel in ipsum curatorē, vel in ipsum adultū, vel etiam simpliciter vt dixi. s. in pupillo. non enim ex hoc læditur adultus, si actor dat sibi electionem cōparendi per se cū authoritate curatoris, vel per curatorē tātū. ¶ † Quero qualiter[d] fiat prima citatio:[e]
2 d an citabuntur minores, vel defensores eorum. nam
e in adulto est electio actoris. Respondeo[f] verum est
f q̃ in adulto electio actoris est: sed in pupillo debet fieri citatio alternatiuè q̃ cōpareat per se vel per legitimam personā. vt euidenter dicit hic text. quod etiā pōt fieri in adulto per rationem quā dixi puto etiam[g] quòd si solus pupillus citetur, valeat citatio:
g sicut em̄ quando citatur minor intelligitur quòd cōpareat per se vel per procuratorem: vt. l. fi. C. de pcu. & l. j. in fi. s. de procu. ita in pupillo intelligit q̃ compareat per se vel per legitimam personam, & q̃ talis citatio valeat apparet: quia si nemo comparet ad defendendum pupillum fit missio in possessionem ex primo decreto licèt non ex secūdo, vt. j. ex
3 qui. cau. in possi. eatur. l. apud iulia. §. j. ¶ † Quæro, si tutor compareat & petat dilationem ad exhibendum pupillum: an debeat sibi dari? Respond. nō[h]
h imò absentes & infantes omnino per se debent defendere vt hic in text. & eodem modo si agitur contra adultum absentem, non cogatur curator eum exhibere, sed tenetur actor dictare iudicium contra ipsum curatorem vt hic in ver. in absentibus an
4 tem. *adultis &c.* ¶ † Quæro cum quo fit litis cōtestatio.

sit vrrū p istā. l. sed ad. l. si ex legati cā rñde. qa ibi agit de maiori piudicio. Et no. q̃ ad validitatē primi decreti debet citari tutor: aliàs esset nullū. arg. l. hoc aūt. §. j. ex qb⁹ cau. in pos. eat. Io. and. in addi. in tit. de primo decreto. §. restat ver. qd si maior. & vide Bar. in. l. q habet. §. si pupill⁹. ff. de tutel. als audiui distingui an possit citari in pria citatione, dic q̃ sic vt hîc. aut in secūda & tertia: dic q̃ nō p pter piudiciū, & vide pro opi. Bar. hîc doc. & i. c. Raynuti⁹ de test. & adde Bal. l. fi. C. si pter pub. pensi. & qñ minor citat, vide Bald. in. l. j. C. qui pe. tuto. Andræ. Barba.

h ¶ Rñdeo nō contra Bat. tenet Bal. p illū tex. in. l. si ex legati cā. de verb. obl. cū seq. itē cōtra Bar. facit. l. hæc aūt. j. q. ex cau. in pos. ea in ver. citādi sunt tutores. p Imo. in. l. cōtra pupillū. de re iu. qd in furioso, vide Bat. in. l. ij. ff. de cu. fu. de īfante certū est quòd citari nō pōt vt hîc. & no. Bal. in c. j. de mil. vasal. q cōtu. est. sed quid debet facere creditor qui vult suū cōseq. vide Bal. ibi, & Bar. in. l. hæc aūt. in prin. & in. l. fulcin⁹ q. ex cau. i pos. ea. vide in materia ista no. p Bar. in. l. q habet. §. si pupill⁹. s. de tu. & de infante et vide Bal. in. l. donatarū. C. de acq. pos. & de mō citādi pupillū, vide Bal. in. l. j. & in. l. fi. C. si pro pter pu. pēsi. & bar. in extraua. ad reprimē. in ver. citatū. & no. Bal. in. l. j. C. qui pe. tu. & dixi in. d. l. si ex legati causa. ad de Abba. cōsil. lxxxiij. ij. lib. Ro. cōsi. ccccl iiij.

statio.Respond.ex prædictis patet:quia vel cum tu
tore,vel curatore,vel cum minoribus authoritate
ipsorum *fiet*data electione eis:de quibus dixi.s.
5 ¶†Quæro.vtrũ sit differẽtia,an lis cõtestetur cum
pupillo,vel tutore.Glo.innuit quòd sic:nã si sit cũ
pupillo authoritate tutoris,interrũpit præscriptio
nem.secus si fieret cum tutore,& ita innuit glo.do
cto.dicunt ꝙ etiam si fiat cum solo tutore,interrum
pitur præscriptio:cum eius mora & culpa noceat
pupillo,& eius solicitudo prosit,vt.l.si ex legati
causa.j.de verborũ obliga.Ita tenẽt Iacob.de are.&
Pet.quod placet p.l.si quis solutioni.§.j.s.de vsur.
6 ¶†Quero' quis iurabit[a] de calumnia?gloss.dicit
a indistinctè quòd siue pupill⁹ sit in iudicio cũ au-
thoritate tutoris,siue tutor solus,ipse tutor semp iu
rat de calumnia.vt.l.ij.§.quod obseruari.C.de iura.
calum.licèt aliter olim.aliter hodie obseruetur.q đ
7 satis placet.¶†Quæro quando minor suscepit iu
dicium cum authoritate tutoris,vel sui administra-
toris,an debeat esse præsens in quolibet actu & au-
thoritate,an*verò*sufficiat vna authoritas pro to-
to iudicio.Et videtur quòd in quolibet actu,aliâs
ille actus nõ noceret pupillo,seu adulto,vt.l.clarũ.
b C.de authorita.prestand.nõ ergò[b]poterit respon-
dere vni positioni sine tutoris authoritate,quòd in
telligo vt dicam.j.de confes.l.certum.§.sed an ipos.
8 ver.in pupillo.¶†Item quæro si pupillus suscepit
iudicium cum authoritate tutoris,& tutor posteà
vult esse in iudicio principaliter per se,an possit?
Respon.quòd sic.nam omnis iuris competentis pu
pillo exercitium cõpetit tutori:licet ergo ius instã
tię istius sit pupillo quæsitum,inquantùm tutor
poterit ipsum exercere:non autem cogetur inuitus
9 hoc facere,vt.s.dixi.& ex hoc sequit†qđ si pupil
lus suscepit iudicium authoritate tutoris,non vale-
10 ret citatio posteà facta de tutore,&†non esset con-
tumax tutor si non cõparet,licèt posset cõparere si
11 vellet.¶†Quero quid si pupillus compareret sine
tutore ab initio,vel antequã suscepit iudicium in se
cũ authoritate tutoris.Respõ.procedit communi-
ter contra eum,sicut contra contumacem:quia nõ
legitimè comparet.vt.l.v.§.rectè defendi.j.ex quib.
cau.in pos.ea.& sic non est necesse ad quemlibet
actum citare pupillum & tutorem:sed sufficit ꝙ ci
tetur eiusꝗ est comparere legitimè vt.s.dixi,sicuti
12 ab initio elegit.¶†Quæro,in quem debet forma
ri sententia.Respond.patet ex prędictis:quia in
eum in quem formatur libellus,in hoc tamen est
differentia inter tutorem,& procuratorem:quia va
leret sententia lata cum tutore:licèt verba con-
ferantur in personam pupilli.secus tamen esset in
c alio,vt.l.j.[c]C.de senten.& interlocu.omni.iudic.ar-
gu.l.eum qui.§.si actori.s.de consti.pecu.dixi in.l.sti
pulatio ista *habere licere*.§.si quis insulam.j.de
verb.oblig.Quæro lata sententia in quem fiet exe
cutio?dic vt.j.l.proxima.

LEX II.

Siue tutor. Iudicati actio non datur contra tutorẽ nisi se liti obtulerit:sed cõtra pupillũ nisi ab hæreditate cuius causa cõdẽnatus est,se abstinuerit.h.d.Opp.C.quando ex fact.tuto.
de.l.j.glo.hìc ponit opinio.Tu dic quòd actio dire
d cta datur tutori,& contra tutorem,[d]& vtilis datur
pupillo,& cõtra pupillum:vt hìc sed executio sem
per fit in pupillum,vt hac.l.&.l.iiij.in prin.j.de re iu
dica.quod intellige de ipsa condemnatione princi
pali.sed si esset cõdemnatio facta in expẽsis,in quẽ
fieret executio:dicã in.d.l.iiij.de re iudica.tangam
in.l.qui solidum.§.etiam.j.de leg.ij.& dixi in.l.j.§.si
procurator.s.si quis ius dicen.nõ obtempera.¶Op
poni s.de procura.de.l.procurator qui pro euictio-
ne.Solut.aliud in procuratore,aliud in tutore.quod
an sit verũ,ibi plenè dixi.¶Vltimò querit gloss.
quid si tutor satisdedit ꝓ pupillo qui non adiuerat.
nec respondet.Dic ꝙ si ex certa scientia tenentur
fideiussores:si per errorem iuris vel facti.non tenen
tur,vt.j.vt in possess.leg.l.j.primo responso.& de
fideius.l.si quis post quàm.&.s.si quis caut.l.sed &
si quis.§.fi.secundùm Dynum.

a ¶Iurabit.Et illum tex.no.qa est valde sing.quòd neg.ges. cõstituit quẽ in mora.Andr.Barb.

b ¶Nõ ergo.Et vide dñm Bal.q eleganter loquit in.l.clarũ s.de authori.ꝓstan.And.Barb.

c ¶Vt.l.j.Hanc.l.j.de sen.& interlo.limita vt p Bar.in extrauag.ad repri.in versicu.sine figura.

d ¶Contra tutorem Ad hoc vide quod dixi post Imol.in simili in.l.iiij.§.si ex conuentione in fi.de re iudic.

POMATES.

e ¶Quamuis.Vide Ro.sing.clxxviij.incip.glo.ordi.

SVMMARIVM.

1 *Executores testamentorum an æquiparentur tutoribus,uel curatoribus.*

LEX. III.

Si plures. Ex pluribus tutorib⁹ vel curatoribus quilibet põt administrare,& vni erit decernẽda admini
stratio p iudicẽ,vel si vni erat decreta p testatorẽ,il
le administrabit,& alij nõ gerentes tenent ad ea ꝗ
hic exponunt in tex.h.d.Opp.ꝙ nõ valeat gestũ p
vnũ.j.de cur.fur.l.cõsilio.§.pe.& fi.Sol.hic admini
strabit vn⁹ alio nõ cõtradicente,secus si alius cõtra
dicat,vt in contrario.¶Opp.s.de ꝓcur.de.l.pluri-
bus:vbi nõ potest gerere quilibet insolidum.nisi
sit dictum.Sol.aliud in ꝓcuratore,vt ibi.aliud in tu
tore,vt hìc.dixi in repetitione.l.j.§.si plures.s.de ex
1 erci.act.¶†Quæro quid in pluribus executori-
bus testamentorum,an eos æquiparemus tutorib⁹,
vel procuratoribus?olim erant opĩ.hodie est casus
extrà de testa.c.fi.lib.vj.

SVMMARIVM.

1 *Suspectus quis præsumitur ex mala conuersatione.*

Si parens. No.ex hoc.§.ad quid tenentur tutores si non gesserint.¶Se-
cundò no.finem huius.§.ibi,& solicitè curare qua-
1 liter conuersetur.ex quo habes†quòd ex mala con
uersatione præsumitur quis suspectus &c.

SVMMARIVM.

1 *Minor dat tutorem filio.*
2 *Receditur ex causa à uoluntate defuncti.*
3 *Suspectus quis præsumitur ex mala conuersatione.*
4 *Res facilius expeditur per unum,quàm per plures.*

e Quamuis.[e] Ex causa recedit à volũtate defuncti:& alij quã testator
dixit,administratio cõcedit.Idẽ in curatore.& si te
1 stator nõ dixerit,vn⁹ eligit.h.d.¶†Not.tex.ibi;for
tè minor &c.ꝙ minor.xxv.annis põt filio dare tuto
2 rẽ in testamẽto.¶†Itẽ no.ꝙ ex cã recedit à volun
tate defuncti.simile in.l.in confirmando.&.l.vtili-
3 tatem.de cõfir.tu.facit.j.vbi pu.edu.de.l.j.¶†No.
ꝙ ex conuersatione mala quis est suspectus.simile.
4 s.proxi.§.¶†No.ꝙ facilius res expeditur per vnũ
quàm per plures.Concordantiæ sunt in gloss.

SVMMARIVM.

1 *Tutor unus an possit cogere alium ad diuisionem administrationis.*

Si non erit. Tutores possunt vni ex eis administrationem commit-
1 tere,vel oẽs simul gerere:vel diuidere.¶†Quid si
vnus vult diuidere,& alius non,an vnus possit cogi
per alium ad diuisionem.tex.non aperit.dic quan-
doꝗ omnes volunt committere vni:quandoꝗ no-
lunt.& de istis casibus non est dubium.sed si vnus
vult diuidere.cum omnes alij velint administrare:
tunc fiet diuisio cæteris inuitis per officium iudicis.
arg.s.fami.er.l.& puto.&.s.communi diui.l.cõi di-
uidundo.§.si duo.facit quod no.per Inno.in.c.ex li
teris.extrà de proba.Et prædicta sunt vera.quando
nullus offert satisdationem:tunc enim recurrimus
ad distinctionem positam in.tex.s.de testa.tu.l.te-
stamento datos.&.l.seq.

SVMMARIVM.

1 *Stante statuto quòd nomine gabellæ debeant solui tot denarij pro libra,si res de qua fit contractus non ascendit libram,non debet gabella solui.* LEX V.

f Ita autem.[f] Dictũ determinat secũdũ suã causam.
1 h.d.†No.tex.ibi;& cũ cã depositionis ex-
primat.ex quo colligit qđ dixi in summario.Ista
g lex[g]facit ad quæstionẽ.dicit statutũ quòd debeãt
solui noĩe gabellę tot denarij ꝓ libra.qd si illud sup
quo cõtrahit,vel quod colligit non ascendit librã?
hic est arg.quòd nulla gabella debeat solui.

SVMMARIVM.

1 *Gessisse quis dicitur ex administratione modicæ rei.*
Item adiuisse hæreditatem.
2 *Tutor qui gessit,tenetur actione directa,non gerens,utili.*
Actio tutelæ directa orit ex quasi cõtractu celebrato gerẽdo.
3 *Tutor qui gessit & posteà cessat,remouetur ut suspectus.*
4 *Qui per aliũ facit,quãdo uideatur per seipsum facere.*

f ¶Ita autẽ.Et adde Bar.in.l.iiij.§.abesse.de dã.infec.& an cõputent libræ deductis ĩpẽsis,vide j.de cõdi.& demõ.l.si vir.al's ĩ.l.sed si hoc.§.cuidã.p Bar.& circa dicta per Bar.hic vide p eũ.in.l.iiij.§.pretor.circa fi.de dã.infe.&ꝗ ibi dixi in reportatis.& vide Bal.in.l.sacrosanct.de sacrosanc.eccle.C.

POMATES.

f ¶Ita autẽ.Ad hoc vide Alex.in.l.ij.in iiij.vol.& cõs.lun.ĩ prin.e.vol.& cõsil.cxxx.e.vol.& cõsi.xvij.j.vo.Bar.cõsil.x.ij.vol.& cõsil.xj.ij.vo.& cõsi.xiij.e,volu.& cõsi.xx.eo,vo.& cõsi.xxxiij.e.vo.& cõsi.seq.& cõsil.xxxvj.eo.ij.vol.&.lvij.col.iiij.eod.volu.& cõsi.lviij.v.col.&.xvij.co.e.vo.& cõsi.lxxij.ĩ.ij.colũ.& xvj.col.eo.ij.vol.Ro.cõsi.xcij.& cõ.cij.&.cv.&.cvij.&.cxx.& cõsi.clxiiij.& cõsi.cxvij.& vide Feli.ĩ.c.nõnulli.in prin.de rescri.Imo.cõsi.ix.in prĩ.& cõsi.xxxiij.ĩ fin.&.xxxvj.&.xiij.j.col.&.xciij.qa cui nõ cõueniũt sensus l.iiij.§.toties.de dã.ĩfe.vbi scripsi.l.illã C.de colla.Bar.cõs.incip.in monasterio fratrũ minorũ.Alexã.cõsi.lvij.ij.vol.Feli.in.d.c.nõnulli.

g ¶Ista lex.Et vide Bar.in.l.iiij.§.ꝓtor ait.de dã.infect.& ego dixi in cle.fin.de rescri.in glo.vlt.And.Barb.

Gesisse. Hîc.§.venit ad declarationem.l.
j.in prin.s.eo.vbi dicit ꝙ tutor q
non gesſit,cogiť gerere.ſecus ſi geſsit.hîc dicitur qs
geſsiſſe dicať.& geſsiſſe diciť q modicũ attigit ꝑ ſe
vel ꝑ aliũ.& ſic ſi ceſſat,vt ſuſpect⁹ poterit accuſari
& qui nõ geſsit,teneť vtili.h.d.¶ † No.ꝙ ex admi-
niſtratione modicæ rei dicitur qs geſsiſſe,& obliga
tur actione directa tutelæ.ſimiliter ꝑ adminiſtratio
nem modicæ rei videť quis adire,vt dicam in.l.ge-
2 rit.j.de acq.hære,¶ † No.ꝙ tutor q geſsit teneť di-
recta,q nõ geſsit,teneť vtili.ex quo apparet quòd
actio directa tutelæ oriť ex quaſi cõtractu celebra-
to gerẽdo.ſi em̃ nõ gerit.tenetur vtili nõ directa,vt
3 hic patet.¶ † Not.ꝙ ille q gerit,& poſtéa ceſſat,po
teſt remoueri vt ſuſpectus.ſecus in eo q nihil gerit.
4 dixi.s.eo.l.l.j.in prin.¶ † No.ꝙ ille q ꝑ alium gerit,
videť per ſeipſum gerere,vt teneať directa.An autẽ
ille qui per aliũ gerit dicatur ipſe gerere ſecũdũ ve
ritatẽ,vel ſecũdũ fictionẽ.dicã plene in.l.ſed & ſi
vnius.§.j.j.de iniu.Materiã autẽ an qđ qs ꝑ ſe põt,
poſsit ꝑ aliũ.vide ꝑ Dy.in.c.põt qs.& in.c.qui per
aliũ.extrà de reg.iur.lib.vj.tãgiť ꝑ Inno.extrâ de of
fic.dele.c.fi.¶ Gl.tñ ad iſtud generale ſignat quę-
dã arg.cõtraria,& nõ ſoluit.vide eã & tolle ſolutio-
nem.dicit glcſ.ad.l.cum fundũ.Solu.vt ibi patet.
¶ Ad.§.ſi quis.dic ꝙ ibi in abſentia vendidiſſe non
videť ſed in pñtia ſic ex quo ꝑ alium facit.& ſic cõ
cordat Dy.¶ Sequiť in glo.& de adop.l.poſt mor-
tem.§.j.dic fallit ibi:quia adoptio non eſt in admi-
niſtratiõe:vt.ſ.de manumiſ.l.ſeru⁹ furioſi.Dy.Item
qđ adoptio imitatur naturam,ideò non põt cõtra
hi per ꝓcurarorẽ ſicut filiatio naturalis.¶ Sequiť.
&.C.de his q ve.æta.impe.l.ij.dic,fallit ibi:quia ve-
nia ætatis dať rõne induſtriæ,q̃ magis apparet cũ
petit per ſe quàm ſi peteret per aliũ ſecundũ Dyn.
¶ Sequiť in gl.de.l.Paul⁹.Sol.vt ibi.¶ Sequiť & de
tranſac.l.cũ hi.§.fi.hoc nõ eſt pro,nec cõtra.¶ Se
quitur &.l.liber homo.ſecundo reſponſo.hoc eſt
pro,quia vterq; tenetur.vt ibi patet.

SVMMMARIVM.

1 *Tutor an teneatur à ſe exigere debitum naturale?*

Debitor. Debitum ex alia cã deuolniť in
actionem tutelæ.¶ Op.C.q da.
tu.poſ.de auť.minoris.ſo.iſta iura hodie corriguňť:
quia tutor non põt eſſe q ſit debitor,vel creditor,
quod dic vt dicã in.l.propter litem.j.de excu.tuto.
1 ¶ † Quæro an tutor teneať à ſe exigere debitũ natu
rale.gl.hîc nõ determinat.diſtingue aut illũ debitũ
naturale fuit cõtractũ añ adminiſtrationẽ,& nõ te-
neť illud à ſe exigere,al's eẽt ſibi dãnoſum offm̃ ſuũ
abſq; ſui culpa,qđ eſſe nõ debet,vt.l.ſi qs ex ſigna-
torib⁹.j.queãd.teſt.ap.aut fuit cõtractũ rõne admi-
niſtratiõis:& teneť à ſe exigere,arg.ei⁹ qđ dr̃ de ſer
uo ĩ.l.at q natura.in prin.de nego.geſt.ſecundũ Pet.

Si tutor. Tutor finita tutela teneť admone
re minorẽ vt petat ſibi curatorem:
aliàs tenetur.h.d.¶ Quærit gl.qd ſi tutor admonuit
& minor noluit.Dicit gl.quòd tutor eſt excuſatus,
qđ Dy.intelligit de curatore ad negotia.ſec⁹ ſi ad
litẽ.nã cogiť recipere inuit⁹:& ſic nõ excuſať ꝓpter
ſolã admonitionẽ.ſatis puto ꝙ ipſe tutor excuſareť
qđ em̃ diciť inuitus recipit curatorẽ ad litẽ,intelli-
giť ad petitionẽ aduerſarij,nõ ad petitionẽ tutoris.

SVMMARIVM.

1 *Syndicus constitutus ad certum tempus,finito tempore,& lite cõteſtata,an poſsit cogi ad cauſam proſequendam.*

Poſt completum. Poſt comple-
tam tutelam
vel curã cogiť qs litẽ ceptã ꝑficere:niſi inſtrumẽta
litis & rõnes reddiderit.h.d.¶ De hoc habes rubri.
C.vt cau.poſt pu.aſſit tut.facit.j.de appel.l.tutor.
1 ¶ † Quæro:ſyndic⁹ [a] fuit cõſtitutus ab aliqua vniuer
a ſitate vſq; ad certũ tempus.lis fuit conteſtata.tem-
b pus eſt finitũ.an finito tpe teneať [b] litẽ ꝓſequi:dice
rem ſic:aut tu queris vtrũ poſsit compelli ad cãm
peragẽdam ab aduerſario, & dico ꝙ ſic,niſi.ſyndi-
cus alleget aliquam iuſtam cauſam de his q̃ ponun
tur in.l.poſt litem cum.l.ſeq.s.de procu.Non enim
poteſt reuocari in pręiudicium aduerſarij,vt ibi.aut
quæris an poſsit cogi ab illa vniuerſitate,ita quòd ei teneatur ſi non exerce
c ret,& non poteſt cogi,nec tenetur [c],niſi fortè ceſſauerit in reddẽdis inſtru-
mentis,& in reddenda ratione,vt hîc dicitur in tutore.

LEX VI.

d QVidam decedens. [d] Si relinquitur liberatio
à reddendis rationibus,ni
hilominus tutor de dolo tenetur,qui non poteſt remitti:ſecus
ſi de damno quod ſua culpa ſentiret.h.d.concor.l.ſi ſeruus veti
tus.de lega.j.& ibi dixi & in.l.aurelio.§.j.de libe.lega.¶ Oppo.s.de pac.de
l.ſi vnus.§.j.Solu.vt ibi.¶ Oppo.de.l.ſi quis rationes.j.de libe.le.Sol.illa de
bet intelligi ſecundũ hanc,quando legatur liberatio ab adminiſtratione
præterita ante factum teſtamentum:ſed ſi ab adminiſtratione futura,do-
e lus nullo modo videtur remiſſus [e],ita loquiť hîc.& hoc tenet domi.Dyn.

SVMMARIVM.

1 *Iuſſus gerere de cõſilio alicuius,quãdo teneatur illud requirere,& ſequi?remiſsiuè.*
2 *Executor qui tenetur uoluntatem defuncti exequi de conſilio alicuius fratris minoris, an poſsit ſine eo facere?remiſsiuè.*

Papinianus. Si tutor iubetur gerere de conſilio eius qui non
poteſt eſſe particeps officij,de honeſtate illud re-
quirit:ſed non tenetur ſequi,ſicut aliàs quando à voluntate defuncti rece-
ditur.h.d.¶ Opp.j.eo.de.l.titium & meuiũ.in prin.Solu.ibi fuit aſſumpt⁹
1 vt † conſultor ille qui potuit eſſe particeps officij.hîc mulier quæ eſſe nõ
poterat.quod pleuè examinaui in repe.l.j.§.ſi plures.s.de exer.act.& hoc
2 facit ad.q.dixit teſtator † quòd executor teneatur exequi volumatem de-
functi de conſilio alicuius fratris minoris.an executor ſine eo poſsit facere
f plenè examinaui [f] in.iij.libro minoricarum.

SVMMARIVM.

1 *Scire quem ſufficit ſine proteſtatione.*
2 *Denunciatum eſſe alicui per aliquem quod ſit tutor an ſufficiat.*

Ex quo. A tempore ſcientię periculum eſt tutoris.& ignorantia
1 pręſumitur,niſi ſcientia probetur.h.d.¶ † No.quòd ſuffi
cit quẽ ſcire ſine ꝓteſtatione:quod intellige,qñ proteſtatio fit ad notifican
dum tantũ:cum ille qui eſt certus certiorari nõ debet.l.j.in fi.de actio.emp.
& extrà de reg.iur.in.c.eum qui certus.ſecus ſi proteſtatio fieret ad aliud,
vt.l.denunciaſſe.in prin.de adul.dixi in.l.ij.in fi.s.ſolu.matr.¶ Oppo.ꝙ te
neatur tutor à tpe quo fuit iuſſus,vt.j.eo.l.qui iuſſus.Huius * cõtrarij * timore
poſita eſt quędã diſtinctio ꝑ glo.quam vide & ſigna.ſed in vltimo mẽbro
in quo dicit qđ teneť ex quo iuſſus eſt Dy.dicit qđ imò teneť ex die qua
debuit adminiſtrationẽ accipe,& ex quo ſciuit ſe datum,vt.j.ſi tut.vel cu.
ap.l.j.&.ij.&.j.eo.l.tutores qui poſt.§.tutor dat⁹.¶ Op.C.de peri.tu.l.ſi tu
tor.Sol.ibi tutor ꝓbat ignorãtiã ex volũtate,nõ ex neceſsitate.ita dicit gl.
vel veri⁹ ſufficit pupillum ꝓbare publicã famam,ex quo ꝑſumiť ſciẽtia ni
ſi ꝑ tutorẽ ꝓbetur ignorãtia:idẽ ſi denũciatũ fuit ad domũ,vt not.in.l.cõ-
3 traria.ſimile dicam vobis in.l.is poteſt.j.de acqui.hęre.¶ † Quæro quid ſi ꝑ
aliquẽ eſt denunciatum mihi qđ ego ſum tutor:an ſufficit.tex.innuit ꝙ ſic.
In cõtrarium eſt quòd non debeãt alteri credere,vt.j.qđ fal.tu.auť.l.ij.Eſt
g ergo modus [g] qđ illi qui datus eſt tutor oſtendatur teſtamẽtũ,vel dicatur ei
per perſonas quæ dicant ſe vidiſſe teſtamentum,adeo qđ ſi non credit,ſit
ignorantia ſupina,vt.l.ſi quis inficiatus.s.depoſi.dicam plenè in.l.nõ ſolũ.
§.fi.j.de ope.no.nun.in materia proteſtationis.

SVMMARIVM.

1 *Tutor tenetur facere inuentarium.*
2 *Actor constitutus à tutoræ non facit inuentarium.*
3 *Tutor honorarius facit inuentarium.*
4 *Tutor datus ad unum articulum tantùm putà ad adeundum,non tenetur inuentarium facere:cautiùs tamen eſt ut faciat.*
5 *Tutor ad lites non facit inuentarium.*
6 *Inuentarium debet fieri quàm primum poterit.*
7 *Tutor qui neglexit facere inuentarium,per plura tempora & poſteà facit an admittatur ad agendum.*
Si adminiſtrauit ante confectionem inuentarij,nihil obijcitur inuentario,ipſe tamen ut ſuſpectus accuſari poteſt.Contra tutorem qui non geſsit,non poteſt obijci dolus præſumptus ad remouendum,eum ut ſuſpectum.
8 *Inuentarium debet fieri coram notario.*
9 *Inuẽtariũ ut faciat fidẽ cõtra debitores in eo deſcriptos,debet fieri coram iudice.*
10 *Quæ res debent poni in inuentario.*
11 *Inueniri dicitur propriè,quòd manibus apprehenditur.*
12 *Res in inuentario taliter aſcribi debent,ut tutor ex illo poſsit conueniri.*
13 *Forma inuentarij poſita per Spe.quòd non ſit bona.*
14 *Tutor ſi in inuẽtario dicit ꝙ credit tales res eſſe pupilli,& ad eũ pertinere ꝙ ſufficiat.*
15 *Tutor non ponens omnes res in inuentario,quando uideatur dolo facere.*
16 *Inſtrumenta in quibus continẽtur nomina debitorum an debeant poni per extenſum in inuentario?*
Et citatis nominatim ad hoc ipſis debitoribus ad hoc ut inuentariũ contra ipſos probet ſed quantùm ad tutorem ſufficit ſummatim ponere.
17 *Neceſſaria cauſa quæ dicatur quando non conficitur inuentarium.*
18 *Cauſa iuſtiſsima licèt non neceſſaria,quæ dicatur?*
19 *Iudex ex cauſa poteſt remittere confectionem inuentarij.*
20 *Qui nõ facit quòd ſcit uel ſcire debet rõne officij ſibi iniũcti,eſt in dolo præſumpto.*
21 *Contra tutorem iuratur in litem propter dolũ uerũ,nõ ꝓpter præſumptũ,& ex quibus cauſis.Contra hæredem tutoris quomodo iuretur in litem?remiſsiuè.*

Tutor

---

a ¶ Quæro ſyndicus. Et vide ſcribentes in.c.j.de ſyndic.ibi Io.de Imo.tenet cõtra.Andr.Barb.

b ¶ Teneať.An ſyndicus poſsit cogi finito ſuo tpe litẽ per ĩpſum ceptã finire vide Bart.in.l.fi.ad fi.de app.& vide q̃ no.in.l.dãni.§.ſabinus.de dam.infect.poſt Barto.cum Bart.tenet Imol.in c.j.de ſyndi.vbi vide no.ꝑ dñm Ant.de but.adde tu.qđ hic dicta ꝑ Bart.reprobat Paul.de ca.cõſ.ccxxxv.incip.viſis & diſcuſsis.ſequiť dictũ Bar.in.l.j.s.de ꝓcu.vbi vult qđ ꝓcurator cõſtitutus ad certũ tp̃s,etiã volẽte aduerſario finito tpe & lite cõteſtata nõ poſsit ꝓſeq:qa ĩputet ſibi aduerſari⁹ qui ſciebat tp̃s appoſitũ à principio eſſe finiturum.

c ¶ Nec teneť.Vide Bar.qui idẽ tenet in l.creditor.§.ſubſtituti.de appel.

POMATES.

d ¶ Decedens.Vide Alex.cõſil.cxxxv.in prin.ij.vol.

POMATES.

e ¶ Remiſſus.Vide Alex.cõſi.lxij.vol.iiij.Barba.lxviij.ij.volu.

f ¶ Plenê examinaui.Vide Bal.in auť.ingreſsi.in.iiij.col.C.de ſaſan.eccl.& qđ no.Bart.in.l.à filio.deali.& cib.le.& melius Barto.in.l.j.§.ſi plures.de exer.act.

g ¶ Ergo modus.Es Vide q̃ dixi in.c.cũ cõtingat.de reſcrip.And.Barb.

a ✠POMATES.¶ Tutor qui repertorium. Vide quid per hanc.l.dicat Roma.consi.cxviij.

b ¶ Facere tenetur. Adde ꝙ si plus deberet expendi in cōfectione inuentarij q̄ esset vtilitas: tunc nō debet tutor conficere inuentariū, vt in terminis dicit Bartol. per illum tex.in.l.mediterraneæ.in princip.C.de anno.& tri.lib.x.vbi plura dicit in fini.

c ¶ Quid de actore. Vtrū actor debeat facere inuentariū: de quo etiam vide Pe.de anch.in clementi.ij.de statu mona.

d ¶ Quero vtrum. Et not.pro qō.j.in qua consulo nunc vtrū tutor qui non cōfecit inuentariū de bonis & reb9 inter pupillū & aliū sed instituit vt fieret an incidat in istam legē? & vide Bart. in.l.j.supra. de tutel. Andrę. Barba.

d ¶ Quæro vtrūm. Adde Bart.ī.l.si hęreditas.de testa. tu.in prin.item debet satisdare curator datus ad vnū actum.l.mulier.& ibi Bal. de iur.do.

e ¶ Quæro an tutor. Et vide Ange.in.l. si vacantia. C.de bo.va.li.x.vbi ponit sing.limi.& vi- Bar.in consi.cxlix. inci.literas magnificentię vr̄e.vbi cōsulait pro eo q nō posuit in inuētario res quæ erant pupilli.& in cōsil.sequenti, vbi tangit quō excusetur tutor, non ponendo res in inuentario, & ibi vide de libro rōnū, & qualiter debet confici, vide cōsi.Bar.inci.Nic. Goffre.vbi consuluit ꝙ si tutor dicit ꝙ talia bona sunt in hæreditate, non sequit quòd hęreditas illa possideat vn̄ pōt probari cōtrà: & sic limitat illa regula ꝙ nō potest pbari cōtrariū eius quod scriptū est in inuentario & q̄n pupill9 agit cōtra tutorē, dicēs tutorē non posuisse res in inuentario, qualr debet esse pbatio: dic talis cōstituit tutorē in dolo vel culpa.s.ꝙ sciuerit illas res, vl' cōiter sciebat, vel qd' diligēs paterfamilias sciuisset.ita dicit Bar.in cōsi.inci.cum pdicta examinarē.& an poterit probari per indicia, vide eundē ibi, vbi requirit legitimas probationes.l.fin.§.licentia.C.de iu.delib.& ita probatur in.l.fi.C.de in li. iur.&.l.si defunctus.C.arbi.tute.& an poterit probari per iuramētum: vbi tenet ꝙ sic, sed in contrariū facit qd' no.in.l.si q̄n.C.vnde vi.& qualiter debet fieri liber rationum: vide ibidē per eum, & vide Ludo.Roma.in consi.cxv.& in consi.clxxvij.vbi disputat si tutor patern9 possit administrare bona venientia à matre pupilli. Andr.Barba.

e ¶ Quero an. Et an tutor datus bonis ad lites teneatur facere inuentariū: & an ad exigenda debita teneatur &c.vide Spec.in ti.de acto.versi.pubes autem.& vide eum in titu.de tuto.§.generaliter.ver.vtrūm curator.& ibi etiam tangit quid possit facere.

f ✠POMATES.¶ Q̄n. De ista dictiōe mox, vide Ias.ī.l.fruct9.§.so.ma.

g ¶ Sed quæro. Adde hic Bal.in.l.j.§.item solent.ś.de offi.præfe.vrbis.& vide omnino Bar.in.l.legitimos.in versi.vlterius scias.de legi.tuto.

h ✠POMATES.¶ Puto. Vide Alex.consi.lxxxvj.ij.vol.

i ¶ Præsumptus. Et quid si tutor omisit aliqua scienter ponere in inuentario, vide.l.in eos.§.de toto.&.j.proxi.

22 *Tutor non debet aliquid gerere, antequàm non fecerit perfectè inuentarium.*

23 *Protestatio apposita in inuentario quòd si qua non apposuit apponenda &c. quòd nihil releuat.*

24 *Copia inuētarij q. debeat dari per tutorē aduersario petēti.*

Facultates pupilli non debent manifestari.

Forma in dando copiam inuentarij aduersario petenti.

25 *Copia totius inuentarij non est danda petenti, etiam dicenti se uelle accusare tutorem de suspecto, quia omnes res in inuentario non posuit.*

26 *Tutor quæ habeat facere ut possit administrare? remissiuè.*

27 *Tutor ante confectionē inuentarij potest expedire illa quæ dilationem non recipiunt.*

28 *Scientia tutoris sufficit ad translationem iuris deliberandi.*

LEX VIII.

TVtor qui reperto-
a riū.a Cōtra tutorē qui non facit inuēta-
riū absq; cā iurat in litē.& anteq̄ faciat
nō pōt administrare, nisi q̄ dilationē nō recipiunt.
h.d. Primò ponit dictū & exceptionē. Secūdò effe-
ctus dicti secūda ibi, si quis igit. prima subdiuidit in
duas *partes *scilicet ī dictū & exceptionē. secūda
ibi: nisi fortè. itē secūda ibi: subdiuidit ī quatuor: pri
mò ponit vnū effectū. secūdò ei9 practicā q̄tū ad
modū pbādi. tertiò ponit aliū effectū. quartò ab eo
excipit. secūda ibi qd' ex iureiurādo tertia ibi, ni-
hil itaq;. quarta ibi, nisi id ꝙ. ¶ Anteq̄ ponā casum
1 in terminis, scias qd' iuriscōsult9 † ponit p cōstāti
b ꝙ tutor inuētariū facere tenet: b vt.l.tutores.C.eo.&
C.arbi.tu.l.fi.&.l.iij.§.tutores.j.de suspe.tu.hoc p-
misso casus est plan9: examinem9 p particulas. Pri-
mò habem9 vnū quod hic psupponit: ꝙ tutor tenet
facere inuētariū. Cōcordātias dixi.ś.idē in curato-
re, vt.C.de cur.fu.l.fi.&.C.de epis.au.l.de creationi
2 bus.¶†Sed q̄ro quid de actore.c R̄n. actor nō gerit
c noīe suo, sed gerit noīe tutoris, & eius periculo con
stituit, vt.l.solet.ś.de tute.&.l.decreto.j.eo.& ideò
nō est necesse ꝙ faciat inuentariū, sed sufficit à tu-
tore esse cōfectū. tutor em̄ p eū gerit.vt.l.ita autē.§.
gessisse.ś.e.sed tutor qui daret in locum absentis
vel coadiutor, vel quicūq; haberet authoritatē per
se, & periculo primi tutoris non gereret, teneret fa
cere inuētariū propter generalitatē huius.l.& simi
3 liū.¶ Quærit gl. an tutor honorarius, vel datus cau
sa notitiæ teneatur facere inuentariū. Et determi-
nat ꝙ sic, propter generalitatem huius.l. Item quia
potest eis solui qui habent cōmunionem in tutela.
4 vt in gl.¶†Quæro, vtrū d tutor datus ad vnū arti-
d culū, puta adeundā hæreditatē, teneat facere inuē-
tariū. Iac.de are.dicit ꝙ non, vt.l.impuberi.ś.de tu
tor.& cur.da.ab his.arg.C.de tu.& cu.qui satis non
deder.l.vlti.secūdū vnā lect.ita dicit ipse, quod pu-
to verū: quia inuentariū debet fieri solum de cor-
poribus quæ inueniunt in bonis pupilli.vt.j.dicā,
sed ante aditam hæreditatem nullum tale reperit.
vt.j.dicā.ergo &c.tutius tn̄ est ꝙ inuētariū faciat, &
in inuentario solū ponat ius adeundi illam hæredita-
tem.& ita videtur sentire Cyn.in.l.tutores.C.eodē.
5 ¶†Quæro an e tutor datus ad lites teneatur facere in
e uentarium. R̄nd. ꝙ nō, vt no.C.de epi.audi.l.de crea
tionibus. licèt quidā contrà, per.l.& si ad species.j.rē
6 pu.sal.fo.dic vt ibi.¶†Quæro q̄n debeat fieri inuē-
f tarium. tex.in.l.tutores.C.eo.dicit mox quòd creati
fuerint, quod quidam intelligunt intra tēpus quod
datur hæredi. quidam intra quatuor menses. glo.ibi
& hic, & etiam omnes doc. intelligūt mox.i. quā pri
mū poterit. facit.j.de cōdi.& demonst.l.hæc condi-
7 tio quod si nō fecit, dolo fecisse videt: vt hic.†Sed q̄
g ro g quid si neglexit facere per plura tēpora, & post-
ea inuentarium fecerit: an admittat ad agendū? Glo.
dicit ꝙ non: imò debet remoueri vt suspectus, & in-
carcerari: vt.l.iij.§.tutores.de suspe.tu.&.C.arbi.tu.
l.vlti.& hoc videt tenere Spe.*in titu.*de instr.edi.
§.fi.circa prin.§.vbi dicitur ꝙ contra inuentarium
potest obijci quòd non fuit factū mox, cū potuit &
h debuit.¶ Contrarium puto h nam dictæ.ll.dicūt ꝙ
tutor qui nō facit inuētariū debet remoueri vt suspe
ctus. s. ergo interim est tutor. Præterea non facere in-
uentarium est dolus pręsumptus, vt hic sed contra
tutorem qui nihil gessit ad eū remouendum vt su-
i spectum, non potest obijci dolus præsumptus, i vt
l. hæc enim* causę*.§.qui nihil.j.de suspe.tut. tangit
k per glo.& clarius per Cyn.C.de suspe tuto.l.ij.k dico
ergo ꝙ si tutor nil administrauit, licèt tardius vene-
rit ad conficiendum inuentarium, & tardius vene
rit ad gerendū, nihil* tamen *potest ei obijci à quo-
cūq; sed si administrauit antequā faceret inuētariū,
nil pōt obijci inuētario: qa tutor est, & facere debet
8 sed posset accusari vt suspect9.vt.d.legibus.¶†Que
ro qualiter inuētariū debeat fieri? Respōdet tex.in.l.
tutores.C.eodem. dicit quod in præsentia publicarū
l personarum l glo. tamen intelligit ꝙ sufficit vn9 no-
tarius: & ita etiam hic.& ita etiam cōiter obseruat.
¶ Quæro, vtrū debeat fieri corā iudice. Gloss. hic
videtur tenere ꝙ sic. argu.l.chirographis.j.eo.doc.di
9 cunt & bene, †quòd q̄tū ad tutorē sufficit fieri ex
tra iudiciū, sed q̄tū ad hoc vt inuentariū fidē fa-
ciat cōtra debitores, quorū nomina in inuētario scri
bunt. requirit qd' coram iudice fiat.vt.d.l.chirogra-
10 phis.¶†Quæro quæ res debent poni in inuētario?
tex.in.d.l.tutores. dicit quòd debeat fieri inuentariū
omnium rerum, & instrumentorum. quod intellige
verum, scilicet omnium corporalium, & quòd dicit
instrumentorum intellige, id est iurium incorpora-
lium: de quibus apparent instrumēta, seu probatio-
m nes in bonis pupilli.¶ Et ex hoc concludo m duo.
Primò quòd debita à pupillo alijs tutor non tene-
tur ponere in inuentario: quia illorum ius non est
res pupilli: sed est res creditoris ipsius, pro hoc* facit*
tex.in.l.vltima.C.de alimen. pupil. præstand. non
n tamen nego quin possit ponere si vult.¶ Secundò n
concludo, quòd si sunt debita aliqua ipsi pupillo, de

k ✠POMATES. ¶ L.ij. Vide Rapha. cu.consil.xv.

l ¶ Personarum. Et an requirat decretū, vide Bal.in authē.sed cū testator C.ad leg.falcid.& Bald in.l.j.C.q bo.ce.pos.& Spec.in tit.de instru.edi.§.fi.ver.quid si heres & Salyc.in.l.fi.§.j.de iur.delibe.dicit ꝙ nō est fiendū in iudicio: & qd' ita terminat hęc.q.in d.l.fi.& in.§.sancimus.in aut.de hę & fal.col.j.licèt secūdū eū gl.al'dixerit in.§.sancim9.in aut.de hęre.& fal. in ver.si verò. Bar. in.§.hinc nobis.in aut.de hered.& falci.dicit q.d.glo.facit pro opin. Mar. de fano.relata in Spec.in pręal.loco scilicet ꝙ inuētariū fieri debet corā iudice. Bal.in.l.facultas.C.de iu.fisc. li.x.tenet ꝙ inuētariū hæredis nō fit fiendū in iudicio, secus in inuētario tutoris: & an inuētariū debeat fieri ī iudicio. vide in.l. de creatiōib9.C.de epis.au.& in.l.nulli.§.cū autē.C.de epis.& cle.p q̄ iura Ang.ī.l.j.§.hęc stipulatio.si cui plus q̄ p leg.falc.tenet ꝙ hæres nō debet facere inuētariū in iudicio. cogita: qa in inuentario hęredis requiruntur testes.l.fin.§.si autē C.de iure delib.§. si verò absunt.in aut.de hær.& fal.q nō solēt in actibus iudiciarijs interuenire.l.in donationib9.C.de dona.& cogita: quia de hoc secūdū Ange.vr̄ gl.in d.§.sancim9.in ver.nostra. itē hic adde Bal.p illū tex.in.l.orphanotrophos. de epis.& cle.& in au.si oēs.C.si minor.ab hęre.se absti.& in.l.si tutor.C.in qb.cau.in inte.resti.nō est ne.& ibi dicit ꝙ requirit decretū iudicis & ꝙ ēt decernat administratiōnē.& cū Bart. trālit simplr Pet.de anch.in cle.ij.de sta.mo.& de mō inuētarij ponit p Bald.in.l.j.C.qui bo.ced.pos.& adde ꝙ in inuentario hæredis nō debet poni legatum relictū post mortē defuncti p extraneum testatorē secūdū Bal.in.l.j.in prin.C.vt act.ab hære.& cont. here.*incip.* qd' limita vt per eū.j.ea.l.in fi.& vltra hęc dicta per Bar. qualr pecunię, res, & noīa debitorū debeāt describi in inuētario, vide.l.si quis.in prin.& ibi Bal.C.de bo.pscri.adde ꝙ requirant in inuētario hæredis. Vide consi.lxxiij.ij.lib.per Abb.& ꝙ inuentariū hæredis (de quo dn̄s Alex.in apostil.reliquit cogitadum) sit fiendū in præsentia iudicis, tenuit Bal. cōsi cccxxvj.iij.volu.alle.Spe.in ti.de instru.edi.§.dicto.

m ✠POMATES.¶ Concludo. Vide Are.consi.cxlviij.in prin.

n ✠POMATES.¶ Secūdo. Vide Cepol.in repe.l.si fugitiui.de ser.fu

POMATES.

a ¶ Qualiter. Vide Bart. cōsil. lix. ij. volu. & cōsi. lxij. ij. volu.

POMATES.

b ¶ Quæro quid. Vide Panormi. consi. lxxiij. ij. dubio. ij. volu. & vide aliqd p Barb. cōsil. cxlv. Imol. colū. xcix. in vij. dubio.

c ¶ Vtrùm sufficiat. Vide Bal. in l. fi. C. arbi. tut. sed an ante aditam hæreditatem possit tutor facere inuētariū? vide gl. & Bal. in l. tutores. C. eo. & Bar. in l. in eos. §. de tutel.

d ¶ Nō posuit. Quid si res modicas dimisit ponere in inuentario: nō nocet secūdū Bal. in Spe. in ti. de instru. edi. §. dicto: sed qd si nihil ē in bonis, an tutor teneatur facere inuētariū? vide Bal. in l. fi. C. q bo. ce. po. sed an debeat poni æstimatio rerum in inuētario, vide Bald. in l. fi. C. magi. conuenien.

e ¶ Legitimè. Sed an requiratur citatio creditorum, adde gl. Bar. & Bal. in l. tutores. C. eo. & an in inuentario reqratur signū crucis, vide Io. an. qd no. in Spe. in ti. de instru. edi. §. fi. ver. hoc autē. adde qd cōtrariū videt voluisse Ab. cōsil. pxi. alle. lxxiiij. ij. li. primā tñ opi. sequit Bal. plenè cō. ccccxxxj. iiij. lib.

POMATES.

f ¶ Remisit. Adde an valeat remissio inuentarij facta p testatorem Bart. & alios in l. nemo potest. in v. q. de leg. j. vbi cōiter cōcludit qd sic, & idē in tutore legitimo & datur secūdū glo. in l. tutores. la. ij. in vers. psonarū. ad fin. C. de admi. tu. an autē sit idem in inuētario cōficiendo per heredē, vide ibi p eos, & p Alex. cōsi. ccxix. inci. perspectis quæ in themate narrantur.

g ¶ Si cōsuetudo. Et de materia vide Ange. in tract. inuentarij. & domi-

quibus in bonis suis non reperiatur instrumentum quod tutor non tenetur ponere in inuentario antè quàm exigat, quod probo. Inuentarium dicitur, qa reperta & inuenta in bonis pupilli ibi describuntur: vt hic no. in j. glo.
11 †sed inueniri dicitur illud propriè quod manibus apprehenditur, vt instit. de re. diui. §. item lapilli. C. de fideiuss. l. si barsatorem. & not. per doct. in l. licèt de acquiren. pos. sed talia debita non inueniuntur. nec capi possunt manibus: ergo non possunt scribi in inuētario: postquàm vero illa debita erunt exacta, poterunt in inuentario poni, sicut res de nouo obuenientes, vt l. fin. §. tali.
12 C. de cura. fu. ¶ †Quæro qualiter a res debeant adscribi in inuentario. Respon. taliter quòd tutor ex illo inuentario possit conueniri. vt l. fi. in princip. C. arbi. tut. & ex hoc dico quod omnes res debent scribi per signa, per latera, & confinia, sicut in libello ponerentur, vt dicitur in l. si in rem. §. de rei vendic. & l. in actione. j. de fur. dico etiam quòd tutor debet scribere se inuenisse in bonis dicti pupilli, vt hic, secūdū q gl. intelligit, in d. l. tutores. C. eodem.
13 † Et per hoc non placet mihi forma inuentarij, quam Spec. ponit in titu. de instru. edi. §. dicto, vbi dicit, talis tutor dixit & asseruit in pupilli bonis primò esse talem rem: item talem &c. Nam secūdū illam formam non dicit se inuenisse, sed dicit esse in bonis. quod potest intelligi de re existente etiam apud alium cuius habeo petitionem, vt l. rē in bonis. de acquirē. re. domi. & sic ex hoc inuentario tutor non posset conueniri ad resignandam rē, cum se eam inuenisse non asserat. & istam formam Spe. arbitror esse corruptam vitio scriptoris: cum in sequentibus formis semper adiecerit verbum,
14 inuenisse. ¶ †Quæro, quid b si tutor dicit in inuentario quòd credit esse tales res dicti pupilli, & ad eum pertinere, vtrùm sufficiat. c Respon. inuentarium sit de eo quod inuenitur vt dixi: si ergo inuentarium clarè dicit id quod spectat ad inuētionē: vt quod possessionē, seu ipsam rē inuenit in bonis: satis est. nec puto q tutor habeat necesse asserere de domino ipsius rei, cum hoc non subijciatur inuentioni de facili, propriè loquendo.
15 ¶ †Quæro quid si tutor in inuentario nō posuit d omnes res. Rnd. dolo facere videtur, cum omnes debeat ponere. vt d. l. tutores. C. eo. non tamen propter hoc remoueretur ab agendo contra debitores, nisi primò remoueretur vt suspectus. vt. j. dicā. Prædicta vera *sunt* nisi aliqua iusta causa esset propter quam nō posuit, vt quia illæ res erāt sibi occultæ: vt hic ibi, nisi *fortè* aliqua necessaria &c. facit. j. quod vi aut
16 clam. l. semper. §. in hoc interdicto. ¶ †Quæro an instrumenta in quibus continentur nomina debitorū debeant poni per extēsum in inuentario. videt q sic: vt l. chirographis. j. eod. & hoc videtur tenere Spe. in preal. §. dicto. vbi dicit q cōtra inuentarium opponitur q instrumenta non sunt scripta per extensum in inuentario: puto quòd si aliqs vellet *facere* quòd inuētariū probaret contra debitores, deberet scribi totū per extensum. vt d. l. chirographis. & deberet inuentarium esse confectum corā iudice præsentibus debitoribus, vel citatis legitimè. e ad hoc aliàs inuētariū non faceret fidem, vt in aut. si quis in aliquo. C. de eden. & qd dico citari, ad hoc intelligo clare. s. q compareat coram iudice, ad videndum confectionē inuentarij, in quo exemplatē tale instrumentum debiti. debet enim esse clara citatio, vt l. aut qui aliter. in prin. j. quod vi aut clā. & de adul. l. denunciasse. in prin. sed quantū ad tutorem volentem gerere, sufficit q summa, seu sententia instrumenti ponatur in inuentario. licèt tenore nō excusso, arg. l. scire leges. §. de legi. & ita obseruatē. ¶ Venio ad secūdā partē, dicitē hic, nisi fortè aliqua necessaria aut iustissima causa allegari possit *cur.
17 id factū nō fit*. ¶ †Quæro, quæ sit illa causa necessaria. Rn. pōt esse primò i psona tutoris: qa morbo sontico impeditus. vt l. quæsitū. de re iudic. pōt etiam esse impedimentum ex parte rei: quia nō reperitur adhibita diligens inquisitio. vt. s. dixi. facit j. de acq. pos. l. iij. §. Neratius. & j. de leg. j. l. cum res.
18 versi. sed si stichus. & ver. itē si res. ¶ †Quæro quæ dicatē causa iustissima, licèt nō necessaria. Rn. si testator remisit f confectionē inuentarij. vt l. fi. in fin. C. arbi. tu. quod intellige, nisi ex causa iudici aliud viderētē ar. l. in confirmādo. & l. vtilitatē. §. de cōfir. tuto. l. qdā decedēs. §. vsq adeo *. §. eod*. Itē si cōsuetudo g esset qd tutores non facerent inuētariū. ar. §. de le. l. de quib. h & C. q sit lon. cōsue. p totū, & hoc
19 tāgit Spe. in præalleg. §. dicto. Item puto† qd etiā iudex ex causa possit remittere cōfectionē inuētarij, sicut qnq expedit pupillo non habere tutorem vel quātitatē patrimonij sui non manifestari: vt. j. ad tertul. l. ij. §. tractari. ver. ergo etiā si mr. C. de ali. pupil. præ. l. vl. & C. qn & q. quar. pars debe. l. ij. lib. x. ¶ Venio ad secūdā particulā principalē. scilicet
20 ad ver. si qs igitur: ex quo coniūcto cum prin.† no. i q ille qui non facit id qd scit, vel scire debet se teneri rōne officij sibi iniūcti, est in dolo psumpto. simile. j. de custo. re. l. carceri. & §. manda. l. si procuratorē. §. dolo. & j. ad leg. fal. l. dolo. & ex hoc obligat ad interesse: vt hic patet. ¶ Venio ad tertiā parti-
21 culā. s. ad ver. qd ex iureiurādo. No. q† licèt ppter dolū suū iuretur in litē, & non propter latā culpā, vt in l. in actionib. §. de in li. iurā. tñ intelligit pro dolo verò, non p dolo presumpto: vt hic. Item qd dicitur in litem iurari qn inuentariū non facit. idē puto si facit, & aliquas res non posui, vel obscurē posuit, ita qd de bonitate ipsarum apparere non potest. paria enim sunt nō esse, & nō apparere, vt l. in legē. j. de cōtrahē. em. facit. l. cū res. §. itē si res. j. de leg. j. Nō em videtur legitimè fecisse, si ex eo cōueniri nō potest. vt. d. l. vltiū. C. arbi. tu. & C. de suspe. tu. l. neminem. Itē hoc verū est cōtra ipsum tutorem, cōtra autē hæredē suum quomodo iuretur in litē, dic plenè. C. de in lit. iurā. per totum. ¶ Venio ad quartā particulā. s. ad ver. nihil itaq. † in quo
22 habes qd tutor nō debet k aliquid gere ante factū inuentariū. Et aduerte diligenter: quia dicit factū, quod rem perfectam significat. vt l. j. in fin. §. quod quisq iur. Est enim participiū preteriti temporis. non ergo sufficeret esse ceptū. & hoc tenet Spec. in tit. de tuto. §. & generaliter. ver hoc autē. & ver. seq. & intelligo perfectū, qn ab ipso tutore est habitū
23 p pfecto. vt l. cōtract. C. de fide instr. ¶ † Quæro, qd si tutor apposuit in inuentario protestationē q si qua posuit non ponenda habeanē pro non appositis: & si qua non apposuit ponēda, paratus est apponere: vtrùm ex hoc inuentariū dicatur non perfectum. Rn. non quia cēptum est in se, tutor habet p perfecto. Præterea, hæc protestatio nihil operatur, fit em circa ea q qs habet necesse facere, & sic nihil importat. vt l. alimēta. C. de neg. gest. dicā plenè in materia ptestatiōis in l. nō solū. §. fi. j. de ope. no. nūcia. Item aduerte, quia tex. hic dicit nihil gerere eū oportet. i. expedit. Et sic videtur consilium: sed in l. fin. C. arbi. tu. declarat imperator quòd non audeat ad administrationem accedere ante confectum inuētarium: & sic imponit necessitatem: ergo non po
24 terit legitimè, nisi prius faciat inuentariū. ¶ † Quæritur, quid si tutor agit cōtra aliquē, an illi petenti debeat fieri l copia inuentarij. Videtur quòd sic, alias illi aduersario non esset cautū q agat cum legitima persona. q debet esse sicut si ageret cum principali: vt l. ij. §. defendi. ff. ex quib causis i pos. ea. ¶ In contrarium q non debeat edi videtur: qa facultates pupilli non debent manifestari alijs, vt d. l. fi. C. de ali. pu. prestā. & l. ij. quando & qui. quar. pars debe. lib. x. & ibi tetigi. Respon. q inuentarij copia debet fieri per primam rationem: non tamē ponentur in copia omnes res positæ in inuentario sed solùm probabitur parti aduersæ tantùm quòd sibi sufficiat, & probare possit tutorem habere legitimam personam standi in iudicio, per iura secūdò allegata. Dic ergo sic: hic est copia cuiusdā inuentarij confecti per talem tutorē cuius tenor talis est, & ponit totum vsq ad res, & posteà dicit in primis &c. vltimò ponit lectū, & publicatū vsq ad finē. nō enim debet edi nisi illa particula q spectat ad aliū vt l. argētarius. §. edi. aūt. §. de eden. & hoc est verū tenendo opi. quam dixi qd inuentariū nō vitiatur ex eo quòd aliquid sit omissum. Si em vitiaretur

deberet

nū meū. in l. diuus. §. hæc stipulatio. j. si cui plus q p legē fal. & quod no. per Moder. in rub. de acqui. hære. Andr. Barb.

h ¶ De qbus. Adde quod no. Bart. in l. nemo potest. de legatis. j.

i ¶ No, qd ille. Vide quæ dixi post Bar. j. d. l. fi. vbi dicit qd hoc casu requirit q remittatē apud iudicem,

k ¶ Nō debet. Not. qd ante inuētariū cōfectū nō pōt tutor administrare. adde Bal. in l. fi. tutor. C. in qb. cau. in inte. resti. nō est ne. vbi etiam dicit q ante decretū administrationis spāliter nō potest tutor administrare. & ad de Bald. in l. legitimos. de legi. tut. & not. quòd si facultates augentur, tutor debet augere inuentariū, secūdùm gl. & Bal. in l. tutores. C. eod. & dicta hic p Bar. limitanē in fine hui princi. per eū, adde quę requiranē i tutore antè quā administret, vide re. xv. not. p Ro. consi. ccccxxv.

l ¶ Debeat fieri. An conuento à tutore debeat fieri copia inuentarij, vide q dicam in l. i illa de verb. oblig.

POMATES.

a ¶ Venio. Vide Ro. cōsi.cvj.ad fi.

b ¶ Pñt geri. Vide text.in.d.l.si.& ibi Bar.& doc.de tu.& cura.q satis non de.pōt ēt oēs fructus vendere, & si biēnio non corrūpanē &c.Ang.in.l. ꝓcurator.C.de ꝓcura.

c ¶ Si tutor. Et per istū.§.not. ꝙ si ecclesia infeudat, ꝙ cōis opiñ.erat qđ cēt cōmodū eccl'ię licet ex post facto illud eueniat:&sic actualiter reqritur ꝙ sit ꝓficuū ecclesię.& vide gl.sing. secūdū do.Anto.ī c.cū apostolica.de his q̄ fiūt à pla sine cōsi.capi.&ꝑ hoc dicet saluari glos. quę cōiter reprobatur.xij.qōe.ij.in summa.ibi ꝑ doc. in.c.j.de in integ. restit.ꝙ alienatio in casu nō cōcesso seruata forma, sit valida:qa debet ītelligi q̄n saltē appareret:licet existētia de casu cōcesso cōstabat,qa hoc habebat cōis opi&vide.d.Ant.ī.d' c.cū apl'ica. And. Barba.

d ¶ Si post depositionē.Habes hîc quō qs dicaē esse in negligētia.adde ēt ꝙ anteq̄ qs habeat testes nō dicitē esse ī negligētia agēdi. vel accusandi. ita no.dixit Bal.ī.l.j. C.de his q.vt īdig. &ad ꝓbādā negligētiā ī gn̄e. vide l.idēq̄.& qđ ibi dixi.s.ꝓ socio:& ad de ꝙ testis deponēs sup negligētia ēt nō interrogatus debet deponere cām dicti sui secūdū Bal.ī.l.solā.C. de testib' adde ad ꝓbādā negligētiā ꝙ in actu reqriē diligētia.& qualr debeāt deponere testes.vide Bar.con si.cij.inci. charissime dn̄e:& vide R. cōsi.xxviij. an tutor teneaē si pecuniā pupilli nō collocauit in emptionem prediorū vel sub lucro.

25 deberet dari copia totius inuentarij:al's non esset cautum parti aduersę.¶ Sed quero:† quid si totius inuentarij petit copiam aduersarius: quia intendit tutorem accusare de suspecto,eo qđ oēs res nō posuit in inuentario:vtrū debeat habere copiā? Videtur ꝙ sic.sicut q̄n petit copiā fieri cū die & consule: qa vult redarguere in die & consule de' falso,vt.l.j. §.editiōes.s.de eden.cōtrariū est verius. Nam forte ibi quis copiam petit vt possit redarguere de' falso ꝓsequēdo suā iniuriā,vt quia cōtra eū sunt instrumēta ꝓducta:hic verò petit copiam totius,vt accuset eum de suspecto:ad vtilitatem pupilli, non ad suam:& ista reconuentio de crimine quando quis suā iniuriā non prosequitur non permittitur.vt.l. neganda.C.qui accus.non poss.&.j.de pub.iud.l.is qui reus.maximè cū iste couētus sit suspectus quòd faciat animo differendi litem: vt.l.ij. C.de falsis.

26 ¶ Quero an tutor habet alia facere vt possit administrare.gl.tenet ꝙ sic.& posuit illa q̄ posuit ī.l.legitimos.in princi.s.de leg.tu.qđ examina vt ibi dixi.

a ¶ Venio^a ad vltimam particulā† ex qua not. quòd

27 illa quę dilationē nō recipiūt pñt geri^b ante confe-

b ctionem inuentarij.Idem puto de his quæ de necessitate cōfectionē inuētarij pręcedunt vel expectāt, vt perscrutatio rerū hereditariarū. vt.j.de acquir. hære.l.aristo.Idem puto de his quæ pupillo nullo modo pñt obesse,sed ꝓdesse tm̄,vt.l.si. C.de tu. &

28 cura.qui satis non ded.Pro hoc dico † qđ scientia tutoris qui facit ea que requirunē,vt possit administrate sufficit ad translationem iuris deliberandi:vt plenè dixi in.l.qui duos.j.de rebus dub.

c **Si tutor.** ^c Nimia festinātia vel negligentia tutoris in rebus pupilli vendendis punitur.h.d.

Competit. In emendis rebus tutor non tenetur nisi de dolo & lata culpa.h.d.¶ Oppo.C.arbi. tu.de.l.quicquid.vbi ēt teneē de leui.Solu.specialis casus est hic,scilicet q̄n emit prædia,vt non teneatur nisi de lata culpa.

SVMMARIVM.

1 *Tutor potest cogi ad emendum.*

2 *Tutor propter negligentiam in emendo tenetur ad usuras.*

3 *Negligentia tutoris quomodo probetur.*

d **Si post depositionem.** ^d Hic vsq; ad fi.Iurifcōsultus tractat materiā de vsuris pupillarib' quā gl.summat.j.ea.l.§.q̄ autē.& ideò vsq; ad finem

1 nō dabo summariū.No.ꝙ† tutor pōt cogi ad emendū.Et est casus sp̄alis,cū regulariter nō cogiē authorari in certo articulo.vt infrà.de autho.tut.l.si tutor.

2 ¶ † Itē ꝙ ꝓpter^e negligentiā in emēdo teneē ad vsu-

e ras.qđ forte hodie nō ē correctū:nō ēm̄ directō petit vsuras pecunię:sed magis quātū ex fructib' pcepisset ex pdio empto.¶ † Vltimò ad hoc vt tutor couēniaē ex hac negligentia,est necesse ꝙ probeē prędia fuisse venaliaq; emere potuit:al's negligētia nō ꝓbareē: ꝓbaē in auē.vt hi q̄ ob.se habere phi.res mi. §. pe.facit.j.eḋ.l.cū plures.§.fi.&.s. ꝓ socio.l.iacq;.§.j.

SVMMARIVM.

1 *Hic.§.an hodie sit correctus.*

2 *Iudex non potest hodie precipere ut post tempus usuræ currant,licèt inobedientem mulctet.*

Nec testator.

f **Si deponi.** ^f Op.ꝙ etiā facta depositiōne c irrant vsurę,vt.s.ea.l.§ si post. *depositionē* Sol.post depositionem possunt vsurę currere ob morā factā in cōparēdo,vt ibi,nō ob mo-

1 rā factā in deponēdo,vt hic.¶ Quero an† hodie iste §.sit correct',cū vsurę hodie nō possint exigi.Azo in summa de vsuris videē tenere ꝙ sic.ꝙ intellige,ni si tanq̄ interesse peteē:vt dixi in.§.si post depositio

g nē puto ēt^g ꝙ† iudex nō posiit hodie pcipere vt post

2 tēp' currāt vsurę:nec ēt testator,vt.j.de adimē.leg. l., iij.in fi.licèt aliter iudex possit mulctare īobedientē vt.C.de modo mulcta.l.mulctarū.&.s.si qs ius dicē.

h nō obtem.l.j.&.ij. LEX IX.

Si tutelæ. ^h Tutor teneē restituere pecuniā quā credidit ad ueniēte die,nisi in credēdo nō potuit sibi culpa imputari.h.d.

SVMMARIVM.

1 *Actio utilis pupillo queritur per seruum tutoris, sicut per ipsum tutorem.*

2 *Melius est meum quam nostrum.*

3 *Exceptio aliqua potest opponi actioni directæ qua non opponitur utili.*

4 *Tutor si stipulatur quomodo debeant concipi uerba,stipulationis?*

LEX X.

Quoties. Tutor debet facere pupillo si pōt vt qraē directa:al's actionē vtilē queri sufficit.h. d. ¶ No.tex.ibi q ve in potestate ei' erit.

1 qđ † ꝑ seruū tutoris ita qritur vtilis pupillo.sicuti ꝑ

2 ipsum tutorē.¶ Quæro q̄ est ratio cuius ordinis. Dicit gl.ꝙ† melius est meū q̄ nostrū.& ideò si stipuletur sibi pupillus,habet actionem directā:si stipulatur tutor,queriē directa tutori,& vtilis pupillo. Vnde si pupillus læderet,sup illa directa nō posset impetrare restitutionē.ita dicit gl.quam vide,& signa.

3 ¶ No.ex ista gl.† qđ aliqua exceptio pōt obstare^i

i directæ q̄ nō obstat vtili.de quo vide ꝑ Dyn.in.c. ꝓ possessore.extrà de reg.iur.li.vj.in vltimo.q.Dixi in.l.si culpa.s.de rei ven.d.Istā gl.reprehēdunt Pet. & Iac.de ra.dicētes ꝙ siue agaē directa siue vtili,pōt peti restitutio:qa inspecta origine fauorē pupilli respicit,ꝓ quo facit qđ no.ī.l.nō solū.in prin.&.§.j.s. de procura.vbi ita cauet de rato ille qui agit directa sicut ille qui agit vtili.pro quo videtur casus in.l.ij. in fi.s.eo.¶ Quero an hic ordo sit necessarius. Glo. respōdet qđ est cōsilij.nō necessitatis.¶ Quæro q̄n

4 † tutor stipulaē quomodo debeāt cōcipi verba stipu

k lationis.Respon.vnus modus^k est qđ tutor stipuleē nomine pupilli.& iste est bonus mod' & indubitabilis.valeret enim ēt in ꝓcuratore,vt.l. huiusmodi. in principio,& qđ ibi no.j.de legatis.j.Secūdò qđ stipuleē ꝑ hęc vba.promittis pupillo.vt.l.eū qui.§. si actori.s.de cōstitu.pecu.Ita dicit gl.idē.j.de stipu. ser.l.j.in prin.Iaco.de are.istū sc̄d'm modū nō approbat.dic vt dixi in.l.stipulatio ista.§.si qs insulā.j. de verb.obli.vbi tangit gl.

Nequaquam. Debitum ex alia causa in actionem tutelæ deuoluitur.si tutor debuit & potuit soluere:& pupilli īterest ꝙ in actionē illā deuoluaē.h.d. ¶ Quero ꝓ declaratione litere qd vult dicere hoc:& superi'. Gl. variant & sc̄d'm gl.exponiē hoc.s.proximè dictū, & superius.s.dictū.in princi.§. sc̄d'm verò responsum nō mutatur:& hoc tenet Dynus.¶ Oppo.s.de neg.gest.de.l.diuortio.Gl.soluit.ibi debebaē pecunia pupillo:hîc verò debebat pupillū liberare.

SVMMARIVM.

1 *Tutor quando teneatur à se exigere debitum naturale?*

2 *Pupillus si debet naturaliter tutori,non potest sibi soluere.*

3 *Nemo sine actione experitur.*

Item si temporali. A hūc versi. op.actio subrogata debet sapere naturā eius,in cuius locum subrogatur:vt.l.eū q.§.q iniuriarū.s.si qs cau.Solu.hic propter culpā tutoris,qa à se exigere debuit.ita no.ī.d.

1 l.diuortio.¶ † Quero an tutor teneatur à se exigere debitū naturale^l. Tex.innuit qđ sic.& gl. videē te-

l nere.Sed cōtra hoc:quia officiū esset sibi dānosum. Dicūt quidā,qđ non est:etiā antea poterat sibi obijci compensatio.ita tenebat Iaco.de are.Pe. ꝓpter oīa ista distinguit.aut debitū naturale cepit esse ante tutelā,& nō tenetur à se.exigere:al's secus,vt dixi s.eod.l.ita autem.§. debitor.& istud videē æquius.

2 ¶ † Quæro quid econtrà si pupillus debet tutori naturaliter,an possit sibi soluere.glo.innuit quòd sic. posteà in cōtrarium adducit.s.de peti. hæredi.l.si quid possessor.§.j.&.j.de sol.l.stichum.§. additio.&

3 istud vltimum tenet Dy.& verius. ¶ † Vltimò not. tex.quod sine actione nemo experiē. simile. habes s.de neg.gest.l.si pupilli.§.videamus.

POMATES.

e ¶ Quia ꝓpter. Vide Roma. consilio xxviij.j.dubio ale. post Bar.ibi in.l. diu'ī.j.col.versi.in gl.ij.ff. ad leg. fal.

f ¶ Si deponi.Adde Bar.in.l.diui.ij. ad leg.falci.& an iudex possit pcipere ꝙ post ip̄s currāt vsurę, & de testatore vide q̄ scripsi in.l.stipulatio ista. *habere litere*.§.alteri.de v.ob.& de iudice vide Ang.ī l. ꝓcuratori.la.j.j. rē rat.ha.& vide q̄ scripsi.ī.l.si finita. §.iulianus.ī. xvij. char.de dā.infe.in illo arti.an iudex possit iubere ꝙ immissus ex primo decreto ob nimiā cōtumaciā lucreē fruct' adde an testator possit mādare heredi vt soluat decē ꝓ cētenario, si nō soluerit dotē mulieri testatoris. Ancha.consi.xcij.

g ¶ Puto ēt.Et vide Bar.in.l.diui.ff.ad l.falci.c.ꝑ vestras. de do.inter vi. & vxo.Lud.ro.in cō sil.cxxvj.An.Barba.

POMATES.

g ¶ Puto etiā.Vide alex.cōsi.xxvij. col.ij.iiij.vo.Lud. R.cōs.cxxxix.

h ¶ Si tutelę.Hāc.l. all.Bar.ī.l.si filius. de v.ob.& Cy. & alij in.l.ꝑptorem. C.loca.

i ¶ Quoties.Obstare directę. Vide Bal.ī.l.emptor.in fi.C. de hęre. vel act..ven. qui seqē istam gl.

k ¶ Rn̄deo.vnus modus.Et vide Bar. & ibi Ang.in.l.stipulatio ista *habere licere*.§.si qs ī sulā.de v bo.ob.& Bal.ī.l.ij.C.ꝑ quas perso. nobis acq. And.Barb.

l ¶ Item si tpali, Quero an tutor debeat exigere debitū naturale.Et vr̄ qđ qlibet teneaē sibi soluere.arg.bonæ lr̄æ in.l. frater à fratre.ff.de cōdi. indebi.& insti de actio.§.actionum *autem.*

Sed & si sub vsuris. Hic. §. rectus p aut. minoris C. q da. tu. pos. q debitor. vel creditor nō pōt esse tu tor. & an hoc sit verū in testamētario dixi in. l. si q sub cōditione. s. de test. tutel.

SVMMARIVM.

1 *Tutor quando condēnatur in expensis, fit executio cōtra eū.*

2 *Tutor debat agnoscer e bonam fidem.*

3 *Tutor interrogatus in iudicio licèt faciat contra pupillum, debet ueritatem respondere.*

4 *Hic. §. corrigitur in tutore legitimo. & datiuo.*

a **Sicut autem.** [a] Tutor pōt sibi & aliis soluere. debet eñ bonā 1 fidē agnoscere. h. d. No. hic. argu. q† si tutor cōdēnaẽ in expensis fiet executio contra eū. ibi, in ver. deniqꝫ Imperator &c. tetigi in. l. ij. s. e. l. q solidū. §. etiā. ĩ. de leg. ij. ¶ †No. q tutor debet bonā fidē agnoscere. [b] 2 ¶ †No. q tutor interrogat⁹ in iudicio debet respō- b dere veritatē, licet faciat cōtra pupillū, vt ibi denun 3 ciari verū sibi debet. Exponit gl. s. iudici. de quo ple nè per Cy. C. de cōfes. l. j. in. xiij. qō. dicā plenè in. l. c certū. §. sed an & ipsos. j. de cōfes. [c] ¶ †Quero, an hic 4 §. & pcedēs sint correcti, p aut. minoris, quę phibet debitores & creditores esse tutores. Respō. sic in tu tore legitimo. & datiuo. In testamētario est magna cōtrouersia. dicam in. l. propter litem. j. de excu. tut.

d **Non tantum.** [d] Tutor pōt à pupil- lo mutuo accipere, & seipm debitorē ascribere. h. d. ¶ No. q hoc casu su- stinet tutor duplicem personā. s. mutuātis, & eius cui mutuatur. h. d.

SVMMARIVM.

1 *Fundans ecclesiam licèt dicat quòd uult illam subesse Abbati tamen subest episcopo. & licèt deputetur Rector ad regendum castrum ciuitati de nouo adiunctum: per hoc non tollitur iurisditio.*

Potestatis ciuitatis. nu. 2.

Constat. Tutor datus patrimonio super- uenięti, nō tenet de anteriori: sed prior tenet de augmento obuenięti. h. d. Ex fine hu 1 ius. l. [e] sumitur arg. † qd si aliquis fundat ecclesiam e hac. l. & pacto. qd subsit. Abbati qd nihilominus erit sub episcopo. Iaco. de aret. Item† finis huius. l. p- 2 stat arg. ad. q. qd si ali qs ad regendam terram vel castrum quę vel qd de nouo adiungitur territorio ciuitatis deputatur singularis rector. quòd nihilo- min⁹ generalis iudex. id est Potestas habet ĩ illa ter- ra, vel castro iurisditionē qa in illis quæ possunt esse apud plures insolidum (vt est iurisditio) nō videẽ ademptum vni quod est concessum alteri vt hìc. secus in his q nō possunt esse apud plures ĩsolidū: vt est in dñio rerum: qa tunc optinet regula cōtraria, vt. l. quòd in rerum. §. j. de leg. j. & ibi dicam

LEX XI.

Generaliter. ¶ Tutor q non fa- cit ea q faceret qli bet legitimus defendēs nō videẽ rectè de fendere. h. d. ¶ Quero dicẽ hic si detra- ctat solutionē, quomodo solutio ptinet ad rectā de fensionē. Respō. itelligas copulatiuè: qa non soluit nec defendit & ita procedit clarè: quia si solueret, nō esset necessaria defensio. Si verò intelligas alter natiuè. vt sonat tex. tūc intelligas q detractat solu- tionem. s. sportularū, vel salarium notariorū, & ad- uocatorum, pter quod impeditur processus.

LEX XII.

Circa. ¶ In rebus emptis p tutorę q est ĩuēti⁹ seru⁹ Dominus. non habet ius deductionis. h. d. Ratio est qa res empta de pecunia pupilli, est pupil- li, vt. l. sed si pecunia. j. de rebus eorum. & ideò si- cut in rebus alienis, dñs nō habet ius detractationis vt. l. si cū dotem. §. fi. s. sol. ma. & l. ex facto. s. de pe culio. ita nec in his habet ius detractationis.

LEX XIII

Cum plures. Durante tutela non potest agi actione tutelę. Circa quod distingue ple nè vt. l. ij. C. eo.

a ¶ Sicut aūt. Vide no. s. pxi. §. & vide Bal. in. l. cū ipse. de cōtrahen. emp. & Bar. & doc. in. l. j. de stip. ser. qd in exe- cutore testamēti, vi de Io. an. post Spe. in ti. de instr. edi. §. nūc aliqua. ĩ addi. inci. supple. qd aūt in pcur. & offic. vi de Bar. in. l. j. §. hec vba. ĩ si ne vis fi. ei. q in poss. missus est

POMATES.

a ¶ Sicut aūt. Limita vt per Rom. sing. cxiij.

POMATES.

b ¶ Agnoscere Vide Feli. in. c. qualiter. & qualis in. vij. co. de psc.

POMATES.

c ¶ Et ipsos. Vide Cardi. consi. lj. col. fi. vij. dubio.

d ¶ Nō tm̄. Et per istum text. dicit. d. Ant. post Inn. in. c. de cerero: de trāsict qd licet ille cui da ta est ptās transigē di nō posset à lite discedere. putà re- nūciādo, tñ pōt, si lis erat iniusta. An. Barb.

d ¶ Nō tm̄. vide qd p istū tex: dicit gl. ĩ. l. singularia. ff. si cert. pet. & eā rep hendit Barto. ibi in iiij. col. Adde q ibi pstat arg. ad. q. Bal. cōsi. cclxviij. iij. vo lu. cōsil. ccclxxxv.

POMATES.

e ¶ Huius. l. Vide Fe. in. c. cū venera- bilis. x. col. in. fi. & seq. & xiij. colū. de excep.

Hę duę quest. Bar. nō videtur: sed po- tius Iacobi de are. cui hìc ĩscribūtur. quod suadeẽ tamē: qa in exēplaribus scriptis nō habenẽ: tū et qa Bar. de hoc nō tractat qppiam in. l. quod in rerum. ad quā se remittit vt ibi dixit Alex. Loseus.

Quæ bona. Quæ legitimè & bona fide alienata sunt. nō retractanẽ eo qd bona pupilli fuerūt. h. d. ¶ Quæro de quib⁹ rebus intelligiẽ hic. §. glo. si. intelligere videẽ in reb⁹ que casibus videntur esse subiectæ & conseruari non possunt. præcedentes glo. intelligere videntur simplicit in oīb⁹ reb⁹ cuiuscūqꝫ cōditiōis: q si legiti- mè & bona fide alienatæ sunt. nō retractanẽ de iure cōi, vt hìc. Sed an retractētur p restitutionē in inte- f grū: tūc bene adhibeẽ distinctio leuis dāni, & enor- mis: vt hic in gl. & ita intelligit Dy. ¶ Quero an sit verū indistictè, qd nō interest an tutor sit pauper, vel diues. gl. dicit quòd nō. dicā plenè in. l. si. j. eo.

Nimium. Non potest tutor propter pu pillum plus expendere suo no mine. h. d.

SVMMARIVM.

1 *Tutor dotat sororem pupilli, ex eodem patre natam.*

2 *Filia cui aßignatur dos in testamento per patrem quod uidea tur dotata.*

Cum tutor. Circa personam pupilli debet tutor expēdere qd moribus, honestati, & cōditioni pupilli cōgruit. h. d. ¶ Oppoñ. qd ista munera non debeāt dimittere, vt. j. l. pxi. §. fin. Sol. hìc loquiẽ de muneribus soli- tis, & cōsuetis, q ex honestate dimitti non possunt. ibi, de muneribus incōsuetis, & q scd'm honestatē 1 dimitti pñt. ¶ †Quæro. dicit [f] hic q non dabit sorori f dotem ex alio patre [g] nate: quid si est nata ex eo- g dem patre an eam dotabit, si nō habet vnde se do- tet. Gloss. dicit q sic. & bene per. l. q filiū. s. quæsitū. j. vbi pupillus educ. de. tangit gl. C. e. m. l. nō omni. h & ibi p Cy. ¶ Vltimo [h] glo. †ista facit ad questionē. 2 an si pater assignauit filię dotem in testamento, vi- deatur dotata. glo. hìc innuit qd sic. [i] qd plenè exa- minabo in. l. titio. §. fi. j. de condi. & demon.

LEX XIIII.

Tutor.

SVMMARIVM.

1 *Quod quis facit de suo præsumitur quòd potuerit etiam de alieno.*

2 *Turor qui non potuit collocare pecuniam pupilli, sed suam sic non est in culpa si suam collocauit.*

3 *Negligentia alicuius quòd pecuniam nō mutuauit, quomodo probetur.* i

1 **Non est.** Quod† quis facit de suo psumiẽ qd potuerit de alieno. hoc dicit. ¶ Opp. s. de in litem iur. de. l. videamus. Sol. tutor in proprijs, & in pupillaribus eandē diligētiam de bet adhibere. vt. j. eo. l. à tutoribus. sed in proprio facto nō cōpellitur diligēs paterfa. subire periuriū. eodem modo nec in pupillatibus, vt. d. l. videamus. hìc autem cōstabat diligentiam fuisse adhibitam ĩ pprijs: ergo debet eā adhiberẽ pupillarib⁹, scd'm 2 Dy. ¶ †Quæro quid si est certum qd pecuniā pu pillarem nō potuit collocare: suā sic. Respon. hæc l. loquiẽ in casu dubij sed in casu certi non est tutor in culpa, si vtilitatem propriam pretulit vtilitati pupilli, ne alias officium suum sit sibi damnosum, qd esse non debet. arg. pro hoc quod not. in. l. si vt certo. §. planè. s. cōmo. ita tenet Pe. C. arbi. tutel. l. 3 quicquid. ¶ Vltimò not. †ex hoc. §. qd si quis vult arguere aliquem de negligētia qd pecuniam non mutuauit: oportet qd probet directè, vel presum- ptiuè, quòd eam mutuare non potuerit.

SVMMARIVM.

1 *Tutori non poßunt imputari munera nuptialia missa sorori pupilli, si sine dedecore illa euitare non poterat.*

k **In soluendis.** [k] Tutor debet soluere debita, & expēsas neces- sarias facere, & tutores suspectos arguere: expensas verò quę in donationem caderent facere non po- test. hoc dicit. ¶ Opponi. s. de. l. proxi. §. vlt. glo. sol uit hoc vt ibi dixi. ¶ Quæro quid si indebitū. exi- git, an teneaẽ restituere pupillo. & determinat qd sic: & bene. sed cōtra hoc facit. s. de peti. hære. l. si qd possessor. §. sed an & bonęfidei. So. vt no. s. de neg. 1 ge. l. si qs negotia. hìc† videẽ casus qd si tutor ma- ritauit sororē pupilli. & eidē misit munera nuptia- lia quòd

POMATES.

f ¶ Dicitur. Adde Bart. in ru. ff. de te. ĩ. iij. col. vide Pe. de anch. cōsil. ccccl. aliàs. ccccxxv. in- ci. ex narratis supe rius.

g ¶ Ex alio patre. Frater non tenetur dotare ex alio pa- tre natā sororem, Adde Bald. in. l. fi. C. de do. promis. & an filius teneaẽ do tare matrem. vide Bald. in. l. iij. C. de præsc. lon. tempo.

POMATES.

h ¶ Vltimo. Vide Iaso. in rub. ff. solu. ma. in. vj. col. Ale. consi. clj. in. j. co. ij. volu.

i ¶ Quod sic. Filia cui est assignata dos in testamento, an dicatur dotata. & adde. quod dicit Bar. ĩ. l. q pupillū. j. de adulte. Adde Bal. consil. cciij. ij. volu.

k ¶ In soluēdis. Et hic est tex. qd fili⁹ nō teneaẽ matrem dotare. quę alleg. Bal. & ibi etiā est tex. l. j. C. de pscri. lon. tempo. & vide l. j. sol. mat. s. & ibi no. per scrib.

lia, ꝙ illud nõ põt ĩputari pupillo. ĩtellige si poterat
se abstinere à dictis muneribꝰ sine dedecore. ita loq
tur hic tex. Si verò nõ põt se abstinere sine dedeco-
re, & verecũdia: tũc id debet mittere. illud enim est
munꝰ solẽne de quo loquiť. l. ꝓxi. §. peñ. & ꝑ hoc fa
cit. s̈. mã. l. quintus. & . j. de ali. & ciba. lega. l. pecuniȩ.

LEX XV.

ETiam. Quærit gl. de quo tutore loqť. & dicit de datiuo & le
gitimo, nõ de testamẽtario q nõ satisde-
dit. Iac. de are. dicit ꝙ ẽt põt ĩtelligi ĩ testa
mẽtario, & datiuo ex ĩqsitiõe, si ex post facto est fa
ctus nõ soluẽdo, vt. j. loqť litera: qa q̃ de nouo emer-
gũt: &c. ꝓ hoc facit. j̃. e. l. tres tutores.

LEX XVI.

SI tutor. Negligẽtia in nõ cõueniẽ do debitores, & in nõ mu
tuãdo pecuniã imputatur tutori. h. dicit.

LEX XVII.

CVm quereretur.[a] Si in eadem
administratiõe plura noĩa cõtrahanť ad
petitionẽ administrãtis: debet dñs vl' oĩa
agnoscere, vl' oĩa repudiare. h. d. ¶ Op. gl. j̃. rẽ rat. ha
be. de. l. cũ debitore. nec soluit. Dic ꝙ ibi ratihabitio
partis valet ad cõmodũ ꝓcuratoris hoc acceptãtis.
secꝰ si in eiꝰ cõmodũ hoc acceptare nollet. ita loquiť
hic tex. ¶ Op. s̈. mã. l. si verò nõ; remunerãdi. § . idẽ
ait: Sol. ibi gerẽs nõ deferebat cõditionẽ, hoc est nõ
petebat vt totũ approbaret, vel totũ reprobaret: hic
secus. ¶ Op. s̈. de nego. gest. de. l. si qs aliena. Solu. in
telligas ibi ꝙ diuersȩ & separatȩ erant administra-
tiões: hic vna. vl' si intelligeres qđ ibi vna esset ad-
ministratio, dicas qđ ibi deficit ꝑ hãc suppletionẽ:
qa si deferať cõditio debet vel ĩ totũ approbare, vel ĩ
totũ reprobare, sc̃dm Dy. ¶ Querit gl. qd erit eo ca
su qñ pupillus in totũ reprobauit. Respõdeo tutor
teneť ad vsuras centesimas, ac si ĩ vsus suos cõuertis-
set, vt in gl.

LEX XVIII.

QVi iussus. Tutor tenetur â tpe quo iussus ẽ admini
strare, si antè ignorauerit. h. d. ¶ Op. s̈. e.
de. l. qdã decedẽs. §. fi. cũ. l. seq. Glo. soluit
ibi vno modo. Dy. aliter, vt ibi dixi. & dicam. j. eo.
tit. l. tutor. & ibi vide.

LEX XIX.

QVi tutor. Tutela ꝑt geri, & tutor obligari, licet
in nullo actu interponať authoritas. h. d.
Inuestigatio huius. l. est facta propter id
qđ habuistis in. l. ita* autẽ*. §. gessisse. s̈. e. vbi gerens
tenetur directa, non gerens tenetur vtili.

Ex duobus. Opp. gl. de. l. si ex duobus. de tu. & ra. dist. gl. soluit po
nendo quãdã distinctionẽ quã plenius ponit & exa
minat in. l. j. C. de trãsac. dicã in. l. cõtraria. & in. l. j. §.
nunc tractemus. j. de tut. & ra. distra.

SVMMARIVM.

1 *Tutor faciens inuentarium alteri nolenti facere, an teneatur illud ostendere?*

LEX XX.

ACtus. Durante administratiõe nõ teneť qs reddere rõnem colle
ge sed cũ ad administrationẽ admittere.
h. d. ¶ Et ẽ bona lex. ¶ No. ar. imò † casũ
1 ꝙ si vnus tutor facit inuentariũ alteri nolẽti facere
inuẽtariũ nõ teneť illud cõmunicare, vel ei ostẽdere.
¶ Sed circa hoc posset dubitari. qũo plures tutores
asserent se easdẽ res inuenisse separatim. Respõdeo
non est incõgruum: qa res ad eos nõ veniũt nisi quã
tũ ad curã & custodiã. sed custodia põt pluribus in
solidũ ptinere, vt. l. si vt certo. §. si duobꝰ* vehiculũ*
s̈. cõmo. ¶ No. ex. ij. respõ qualiter cõtutor cogiť ad
mittere cõtutorẽ q aliter vt suspectus accusať. &
dixi in. l. j. in prin. s̈. eo. titul.

LEX XXI

TVtor. Tutor q succũbit in excusa tiõe, teneť ex quo debuit ge
rere. h. d. ¶ Opp. s̈. eo. de. l. q iussus, quidã
dicũt qđ dies iussus est illa q̃ debuit ac-
cedere, & sic cõcordat. Alij dicũt. & illud tenet Dy.
qđ dies iussus inspiciť, si sciẽtia nõ procedit: aliàs
dies scientiȩ, vt hîc, & . l. quidã decedẽs. s̈. eodem.

SVMMARIVM.

1 *Consensus patris quando in tutela habeatur pro obligatione: & an requiratur expressa obligatio, cum quis contrahit præsente patre: nu. 2.*

LEX XXII

LVcius. Si pater consentit filio q administrat, vt testamen
tarius non obligať, nisi de peculio, & de
in rẽ verso. h. d. ¶ Oppo. s̈. de tuto. & . l. si
filius. vbi pater cõsentiendo obligať insolidũ. Sol. di
1 cit † glos. hic loquitur in testamẽtario, ibi in datiuo.
Ratio: qa nõ eget ita cõfirmatione testamẽtarius si-
cut datiuus, secũdũ gl. Alij dicũt quòd rõ est fauor
b iudicij[b]. Alij vt Iac. de are. quòd rõ est: qa testamẽ
tarius nõ teneť satisdare, sed datiuus sic: vnde patris
cõsensus eũ nõ obligat ad satisdandũ. sed datiuus te
neť satidare: vnde patris cõsensus eũ obligat. ac si sa
c tisdedisset, vt. l. cõtraria. Ego dico quòd rõ[c] est: quia
in tutela in qua requiritur satisdatio pater põt cogi
filio cõsentire, & pro eo se obligare, vt. l. si quis inter
tres. §. Imperator. j. de excusa. tut. cũ ergo possit co-
gi: meritò. cõsẽsꝰ habeť ꝓ ꝓmissiõe. quȩ ratio cessat
in tutore testamentario. hoc plenè expediui. s̈. solu.
2 matrimo. in. l. cũ dotẽ. §. trãsgrediamur. ¶ † Vltimo[d]
d no. † diligẽter qñ celebras cõtractũ cũ filio de volun
e tate patris:[e] qa si qd in instrumẽto scribať patre prȩ
sente vel cõsentiẽte, ꝑpter hoc ipse non obligať, vt
hic & no. s̈. qđ iussu. l. ij. §. j. qđ ĩtellige sc̃dm distin
ctionẽ quã dixi in. d. §. trãsgrediamur. Est ergo ne-
cesse ꝙ pater expressè se obliget.

LEX XXIII.

TVtor ad vtilitatem.
Quæro qd si est dubiũ an ad vtilitatẽ pupil
li ptinet. Respõ. idẽ qa põt, vt. l. nouare. §. j. j. de no-
ua. & ibi no. ꝑ Dy.

SVMMARIVM

1 *Tutor quando dubitatur de mandato, quomodo caueat?*
2 *Cautio rati & hæc quam præstat tutor quando de mandato dubitatur, quomodo differant.*
Cautioni de rato quòd sit locus si de mandato procuratoris constat plene, & de reuocatione semiplenè.
3 *Actore probante plenè de credito, & reo semiplene de solutione res efficitur dubia.*
4 *Habens instrumenta causæ admittitur cum cautione rati.*

LEX XXIIII.

VLgo. Tutor nõ debet cauere de rato, nisi de eiꝰ potestate du
biteť. h. d. & est notabilis casus. ¶ Quero
qd vult dicere tex. ibi dũ dicit, rẽ in iudi-
ciũ deducit. Respon. hoc est ius pupilli ĩ iudicio fa-
cit periclitari, sicuti si ipse litigaret. j. de exceptio. rei
iud. l. si mater. §. hoc iure. facit. l. ꝓcurator. j̃. rẽ ra. ha.
1 ¶ † Quæro qñ dubitať de rato quã cautione prȩstat
tutor qdã ĩtelligunt de rato. alij vt Ioã. qđ nõ est de
rato. sed ꝙ aduersariꝰ nõ dãnificabiť: qđ est idẽ. se-
cũdũ Dy. ac si caueret de cõseruãdo aduersarium in
dẽnem, si apparet ipsum non esse tutorem, vt. j̃. de
dã. infec. l. prætor. §. si cõtrouersia. & . l. qui. vias. §. j.
f Et est differentia[f] inter hanc, & cautioem de rato:
quia illa de rato cõmittiť etiã si vere habeat man-
datũ. saltẽ ad sumptus litis, vt. l. si sine* iudice.* §. cũ
autẽ. & . §. marcellus. j. rẽ ra. ha. sed ista nullo modo
cõmittitur, si apparet eum habere mandatũ. & pro
pter hoc doc. in. l. j. C. de procur. formant. q. qualiter
debet cauere procurator de cuius mãdatò dubitať.
Ego de hoc dicam in. l. inter quos. §. alieno. j̃. de dã.
infec. vbi gl. tangit sc̃dm diuersas lectu. Nam ille
q habet officium voluntarium vt procurator, cauet
de rato. ille* autẽ* q habet necessarium, cauet sub hac
conditione si non apparebit eum esse tutorem. vt
2 hîc sc̃dm Io. & bene. ¶ Quæro de mãdato constat
plenè, de reuocatione semiplenè, an sit locus cautio-
ni de rato. doc. dicunt ꝙ hic est casus quòd sic: ibi
vel an duret tutor. de hoc notatur ꝑ doc. in. l. j. C. de
3 procutatoribus. ¶ † Item facit si actor. de credito

a ¶ Cum quæritur. Ad hãc legem vide
Bal. in. l. si absentis. si cer. peta.
b ¶ Fauor iudicij. hãc gl. alleg. Bald.
sing. in. l. fi. §. fin. autẽ. C. de bo. quȩ lib.

POMATES.

c ¶ Quod rõ. Sequiť Areti. consi. xxix.
col. iij.

POMATES.

d ¶ Vltimo. Vide Alex. consi. clxxj.
in. j. col. ij. volu.
e ¶ Volũtate pris. cõ filiũ qñ filius volũ
tate patris. & adde Bal. in. l. j. C. qđ cũ
eo.
f ¶ Est differentia. Sed Ray. tenuit cõ
trariũ in. l. j. de ꝓcu
per. l. inter quos. §.
alieno. secũdũ vnã
lec. itẽ qa dñs non
põt conuenire nisi
de facto, sed secũdũ
eũ etiã istud nõ de
bet attẽdi. l. eo tpe
in pri. de peculi. ꝓ
pterea si vera esset
ratio reddita per
Barto. & sequaces
hic & in. d. §. alieno
sequeretur quod
qlibet ꝓcura. etiã
de cuius mandato
constaret deberet
cauere de rato, ꝙ est
falsum, vt. l. vnica.
C. de satisdã. & . l.
j. de ꝓcur. Ista opi.
videtur mihi sustẽ-
tabilis, vt referã sta
tim quãtũ limita
ex dict. Bal. in. d. l.
j. nã Salice. ibi licèt
de Rayn. nullã men
tionẽ faciat, allegat.
tñ cõtra opi. Cyn.
fere oĩa q̃ Ray. di-
cit. & finaliter con-
cludit Sal. qđ aut
conditio apposita
in cautione expri-
mitur ꝑ hæc verba
caue qđ dñs meus
ratũ habebit, sub
hac tñ conditione;
scilicet si nõ habeo
mandatũ, vel si nõ
probetur mandatũ
& sic onus proban
di non residet ĩ ꝓ
curatotore. & tunc
non ꝓcedit opin.
Cyn. & sequaciũ.
aut cõditio expri-
mitur per hȩc. ver-
ba. s. si tu probes
me nõ habere mã-
datum, & sic onus
ꝓbãdi ĩ aduersariũ
trãsfera tur. Et sic
ꝓcedit opi. Dyn.
quia si posset ap-
poni dicta con-
ditio inuito aduer
sario. sequeretur
ꝙ qñ dñs cõuenire
tur, haberet neces-
se aduersariꝰ ꝓbare
de mãdato ꝓcura-
toris. & ẽt ĩ hoc face
re expensas quas
nõ posset repetere
à procuratore ex-
cautiõe rati. Et sic
esset deterior cõdi-
tio aduersarij liti-
gantis cũ tali ꝓcu-
ratore quã si cum
dño litigaret: quòd
esse non debet ꝑ
tex. ĩ. l. ij. §. defendi.
j. ex quib. cau. ĩ po.
ea. Pau. de ca. ĩ. d. l.
nõ solũ. §. qui alie-
no. ff. de ꝓcu. distĩ-
guit aut ꝓcurator
est in culpa quia
nõ ostẽdit instru-
mentum mãdati,
cũ debuerit venire
paratꝰ. ar. l. si qñ. de
dilatio. & tunc ꝓ-
cedat opi. Cyn. &
Bar. nã imputet si-
bi qui suo defectu
subijcit se cautioni
rati. Item nõ debet
eius alterare naturã
ĩuito aduersario, &
natura eius est vt
faciat procuratorẽ
& eius fi deiussorẽ
teneri ad expẽsas
litis, datò ꝙ sit ve-
rus ꝓcurator si dñs
conueniat. d. §. cũ
aũt. aut ꝓcurator
non est in culpa:
quia instrm mãda
ti ꝓduxit, & aduer
sariꝰ replicat ꝙ est
reuocatum, & per
hoc dubium ꝑstat
cautionẽ rati & tũc
possit apponi di-
cta cõditio p. d. §. q
alieno. cũ g. sed hȩc
distinctio non vř
iure ꝓbari in prio
casu: nã si ꝓcura-
tor fuit ĩ culpa nõ
exhibẽdo mãdatũ,
grauatur in hoc,
quia tenetur satis-
dare de rato. vn-
de si procurator in
cautiõe rati ꝑstita
sub cõditione assu
mit ĩ se onꝰ ꝓbãdi
de mandato legiti-
mo, nullũ vř fieri
ꝑiudicium aduer
sario. nec ob. dictꝰ.
§. cum autem. quia
ibi nõ fuit adiecta
hȩc cõditio ĩ cautio
ne rati.

a POMATES. ¶ De iureiuran. Vide Rom. singu. lxvj. & sing. cccclvij. Cepo. cōsi. xij. in .ij. col.

b ¶ Habet instrumenta. No. q idem tenet Barto. in .l. iij. §. causę .j. ad Carbo. & Bal. & Ang. in .l. maritus. ff. sol. mat. & ibi etiā Pau. de ca. & Imo. quod intellige verū scd'm Imol. in .c. corā. de offi. deleg. si erat penes eū, q consuetus erat exercere officium procu. quia tunc admittet cū cautione rati: nisi manifestè constaret de traditiōe facta per dnm. quia tunc videt q non sit necessaria cautio rati. & ad predicta vide do. Ant. in .d. c. coram. & Innocen. in .c. j. extrà eo. p Bal. & Pau. de cast. in .l. si qua p calūniam. C. de episco. & cle. idē tenet Bal. i .l. j. C. de pcur. quē sequitur ibi Sali. & adde gl. & doct. in .l. fi. C. de pac. conuē. Adde an ex eo q quis habet instrumenta causę videatur pcurator. Ro. consi. cccclvj.

Pro concordia eorum q̄ vult Bart. in hac .l. decreto. ff. q etiam sine causa cum decreto tn̄ iudicis actor per tutorē vel curatorē pōt cōstitui. vide concordātiam quā posui in .l. neq̄. C. de pcu. vbi alleg. contrari' p Franc. aret. in suo consil. xxix .i. v. colū. &c.

POMATES.

c ¶ ff. mād. Vide Aret. cōsil. clxvj. col. iiij.

d ¶ Quæro si sunt. Nico. de neapo. hic dicit q glo. pcedit quādo agūt vt oēs admittātur. non quādo omnes conueniuntur. qa in potestate actoris est vnū illorū eligere, ne inuitus ī plures distiguat. & de hoc dicit esse casum ī .l. iam tn̄ §. si tn̄ plures. ff. iudic. solu. Adde q etiam in eodē lib. omnes admitūt & non ī diuersis, hoc ideo est quia omnium itereſt rōne officij & cōmunis periculi, vt .d. §. si tn̄ plu res. in. fi. de ci .l. iure cōmuni in prin. & de sepu. vio. l. ij. §. si ad plures. & pro hoc in duco .l. ij. & .l. senat' C. qui accus. non poss. quę leges in

pbat plenè: reus de solutione semiplenè, quòd dicatur res dubia, adeò quòd deueniatur ad iuramentū de hoc p doct. in .l. in bonæ fidei. C. de re. cre. dixi in .l. admonendi. ff. de iureiu.[a] ¶ Vltimò scias quod 4 Inno. extrà de offici. dele. c. corā. dicit q si aliquis habet instrumenta[b] causæ ex quo prēsumit pcur. quod admittatur cum cautione de rato.

SVMMARIVM.

1 Actor an poßit constitui per tutorem si nulla subsit necessitas.

LEX XXV.

Decreto. Ex cā cōstituitur actor per tutorem decreto iudicis. h. d. ¶ No. ex hac .l. quòd ad hoc vt constituat actor, sufficit q necessitas sit ex parte rei vt ī pri. Nā si primoniū est diffusum necessitas est ex parte rei, non ex parte psonæ tutoris: quia pōt facere pcuratorē volēte pupillo si fari pōt, vt .l. neq̄. C. de procur. Itē, sufficit si est necessitas psonę ex parte tutoris, vt si est infirm', vel in dignitate: licèt possit facere procuratorem eo modo: tn̄ pōt constitui actor. sed qn̄ esset necessitas ex pte: pupilli: qa infans, vel absens, qui nō possunt facere pcuratorē: tunc de necessitate fiet actor, vt hīc ī fi. quod intelligo ad iudicia cū ibi nō possit facere tutor procuratorē ante lit. contesta. vt .d. l. neq̄. sed ad negotia posset facere pcuratorem: vt .l. si pcurator §. j. ff. man. pōt autē p aliū excercere, vt .l. ita autem. 1 §. gessisse. ff. eo. ¶ † Sed quæro, an si nulla subest necessitas possit cōstitui actor? Dy. tenet q sic, p hāc l. in princ. & quod no. C. qui da. tu. pos. l. curatorē certè hīc etiā aliqua subest necessitas, vt dixi, qd' videtur requiri. vt. ff. de tut. l. solet. & insti. de cura. §. fina. cōiter tenet q ex volūtate posset fieri actor, p quo *facit*. C. de pc. l. neq̄. cōsultius tn̄ est q semper, aliqua apponat cā q̄tuncunq̄ generalis: puto enim q pter impedimentum rei familiaris pprię, pōt gerere per actorem vt .l. thais. §. j. de fideicō. lib.

SVMMARIVM.

1 Tutores plures an poßint simul agere.

Siduobus. Vnus ex pluribus tutoribus potest agere. h. d. ¶ Oppo. ff. c mā. de[c] .l. creditor. §. duob'. de arb. l. sicuti. de procur. l. q pprio. §. fi. & .l. seq. Solu. aliud ē in tutorib' cū ius tutelę sit indiuiduū. & insolidū apud quēlibet. vt .j. e. l. īter tutores, aliud in pcuratorib', vt in cōtrarijs quā materiā expediui plenè in repetitiōe .l. j. §. si plu 1 res. ff. de exer. act. ¶ † Quæro si sunt[d] plures tutores, d & volūt simul agere, an possunt[e] gl. videt tenere q e sic. qd' em̄ hic dicit q simul agere nō pn̄t, intellige ī pedimēto facti nō iuris. idē no. C. si vn' ex plurib'. l. j. & hoc tenet Dy. cōtrariū tenēt ibi Cyn. & Iac. de are. C. q accu. nō pos. l. senat': & ibi p Cy. ī vlti. q. & hoc p ratione positā in .l. iam tn̄. §. pen̄. j. iudi. solu. debet ergo postulāte reo eligi vn' ex eis q agat, vt dictis legib' secus si reus nō cōquerit. & istud videt æqui'.

SVMMARIVM.

1 Auxilium ordinarium non impedit extraordinarium, quando competit contra diuersos. & nu. 3.

2 Actio generalis quando est proposita, & prosequutio in una specie, in non prosequutis quando agi poßit?

4 Iudex si male iudicauit, & ab eius sententia sit appellatum, an appellatione pendēte poterit tempore syndicatus conueniri.

5 Restitutio in integrum quòd poßit cedi.

6 Modus quiuis per quem quis inuocat auxilium iudicis, potest dici prouocatio.

7 Exceptio doli quando poßit opponi post sententiam?

LEX XXVI.

1 Siminoris. Auxilium † ordinarium non impedit extraordinariū, qn̄ cōpetit cōtra diuersos. Itē beneficiū restitutionis pōt ī alios p cessionē trāsferri. h. d. Primò ponit vnū dictū. Secū tutoribus loquūtur in plurali, & est ibi casus nisi text. cauilletur si cōueniūt nam si conuenitur pupillus, omnes possunt interuenire. casus est non cauillando in .l. §. sufficit. *hoc tit*. Et probatur in text. l. j. C. si explu. tuto. aut cōuenitur tutor tutorio nomine pro infante: & tunc actore inuito alij cōtutores non possunt defensionem suscipere. ita dicit Salic. in .d. l. j. & ista sunt verba sua. & dicit Nico. de Neapol. fuisse doctorē suum. Andr. Barba.

dò illationē ex dicto. Tertiò vnā. q. circa promissa. Scd'a ibi: & idcirco. tertia ib: qd tn̄ si iam * fecerūt iudicatum. * ¶ Op. q si egit in min' de iure cōi pōt agere ī plus, vt insti. de act. §. si min'. ergo nō habet restitutionē, vt .l. ī causę. ff. de mino. Et hui'* cōtrarij* e timore hoc pricipiū legit duob' modis. Primò q actio tutelę fuit proposita simplr & īdefinitè. sed in pcessu causę culpā frumēti malè vēditi posuit ī .x. cū deberet poni ī .xx. & sic īspecto libello fuit actū ī totū. sed fuit actū minoris īspecta psequutione ī cōtrarijs ab ipso iitio fuit actū in minori quātitate, & f 2 ista est bona lec. ¶ Sed op. † qa adhuc pōt agi p his q̄ nō ē psequut'. & si excipit: replicabit de iure cōi sine restōne, vt .l. licèt. C. de iudic. Rn̄. qn̄ actio generalis ē, pposita: licet psequutio ī vna specie ē fasa, & ī alia nō: tūc loqt .l. licèt. sed si ī vna specie ē facta p sequutio, licèt nō ī totū q debet p residuo, non pōt f agi de iure cōi, nisi petat restitutio. hīc ē casus[f]. idē si fuerit omissū aliqd' accessoriū illi' speciei ī qua facta ē psequutio, vt .l. si cū tibi. C. de iudi. q̄tene mēti. & sic habes ī gl. ibi, dū dicit, ī specie verò frumēti ī ītegrū restitutio cōtra sn̄iam nō cessat. licèt qdā habeāt siuenō. sed tūc deberet dici: ī specie verò frumēti replicatio cōtra sn̄iam cessat. ¶ Scd'o modo legit qd' ab ipso iitio fuit actū p specie frumēti tm̄. & tutotes fuerunt cōdēnati in parte, & in parte absoluti. & sic p parte illa pōt peti restitutio. nec ob. §. si minus. qa ibi p parte fuit actū, p alia pte nihil dictum 3 fuit, nec ī libello, nec in sn̄ia. ¶ † Op. vbi habet locū remediū ordinariū nō habet locū extraordinariū, vt ff. de mino. l. ī causę. Sol. gl. hic* loqtur* cōtra diuersos ibi cōtra eūdē & bene. ¶ Cōtra hoc. op. de iudi. de .l. pperādū. in fi. gl. ibi dicit speciale ī instātia iudicij. Pe. dicit cōtrà. dicit em̄ qd' qn̄ eq̄ bn̄ pupillo pōt esse cōsultū p ordinariū, sicut p extraordinariū, vt qn̄ petit pecuniā: tūc licèt cōpetat contra diuersos: vnū tn̄ tollit aliud: vt .d. l. pperādū. in fi. sed qn̄ nō pōt esse ęquè cōsultū. vt puta qn̄ tutor vēdidit vnā speciē, si ageret cōtra tutorē haberet pecuniā: iō pōt agere cōtra emptorē, vt rehabeat rē, vt .l. etiā. C. si tutor vel cu. iterue. ¶ Sed hęc sol. ē cōtra hāc .l. vbi agit de iter esse sicut ad pecuniā: tn̄ qa* agit* cōtra diuersos vnū nō tollit aliud, tene ergo sol. gl. qa vnū spāle ē ibi in īstātiā iudicij. ¶ Venio ad scd'am partē, & op. actio cōpetēs cōtra tutorē ē extincta p sn̄iam vt dictū ē: ergo nō pōt cedi. Hui' cōtrarij timore ista pars legit trib' modis Primò qa ab illa sn̄ia qua tutores fuerūt cōdēnati ī min', curatores appellarūt, & hoc vr̄ dicere. tex. hīc dū dicit, puocātes. Sed scd'm hoc qrit in qua cā exceptio doli obijcit: de qua dicit hic ī tex. Rn̄deo in actiōe in factū de re iudicata q̄ pponit cōtra tutores cōdēnatos. Ista ē vna lec.[g] scd'm quā vi g 4 det casus. q si iudex malè iudicauit & ab ei sn̄ia ē appellatū, q tēpore syndicat' appellatiōe pēdēte iudex possit cōueniri[h] adīteresse, sicut si appellatū nō h esset. nā licet hīc curatores appellauerint, nihilomin' ferūt couenti & cōdēnati ab adulto pter culpā eorū. ¶ Sed ego disputaui hāc q̄stionē, & determinaui cōtrariū. qa iudex nō posset cōueniri, nisi ad interesse sumpt' litis tātū. arg. l. iij. §. ex qbus. de alie. iu. mu. causa fa. & .l. si fine. iudice. §. cū autē. & . §. marcell'. j. rē ra. ha. Ad hāc .l. respōdeo qd' hīc curarores appellauerūt: vnde appellādo nō poterūt perimere actio uē cōpetentē minorib' cōtra ipsos. Sed in q̄stione pposita appellauit q nō vult agere cōtra iudicē: vn̄ bene poterit perimere actionē cōpetentē sibi ipsi. q plenè dic vt ī illa disputatiōe. ¶ Scd'o modo legit qd' hīc fuit appellatū à sn̄ia: qa ipsi curatores fuerūt cōdemnati: & in illa causa appellationis opponit exceptio doli. Sed tunc remanet cōtrarium: quomodo potest cedi actio cū sit extincta. Rn̄d. intelligo i quòd ceditur in ītegrū restitutio, & sic species actio 5 nis quā consequutus est per restitutionē. Ex quo[i] k no. † q ī ītegrū restitutio pōt cedi.[k] simile habet, in .l. quod si

¶ An possunt. Vide quod no. Bal. ī .l. senatus. C. qui accusa. non possunt.

f ¶ Si minoris. hīc est casus. no. pulchrā limitationem .l. licet. C. de iudi. vide Cy. in .l. si cā tibi. e. ti. vbi declarat qn̄ intelligatur vnum capitale vel vna species.

g ¶ Ista est vna lec. & vide Ang. ī .l. argētarius. §. cū aūt. ff. de eden. & ī .l. mācipia. & ibi Bald. C. de fur. & Imol. ī .l. j. j. de appellatio. Andrę. Barba.

h ¶ Possit conueniri. Vtrum si iudex malè iudicauit, & fuerit appellatum tempore syndicat' possit conueniri, adde no. docto. in .l. j. in princi. j. de appel. & Bar. ī .l. itē si res. ff. de ali. iu. mu. cā fa. & ī .l. iij. §. ex quibus. eod. tit. & sequitur Angel. simpliciter in .l. sancimus. C. de iudi. & Bald. in .l. obseruare. §. pficisci. in .xx. q. de offic. procu.

POMATES.

i ¶ Ex quo. Vide Bar. consi. xcij.

k ¶ Potest cedi. Vide qd' not. Bar. in .l. modestin'. ī ff. j. de so. & qd' dixi in matera. post Bart. in .l. per diuersas. C. mand.

quòd si minor.§.fin.s.de mino.¶ Sed tũc instatur:quomodo põt cedi cũ
sit bñficiũ psonale? Respõ.cũ sit trãsitoriũ ad hæredes.vt.l.nõ solũ . in fi.s.
de in integ.resti.põt per cessionẽ trãsferri.vt.j.eo.l.ex pluribus. ¶ Tertio
a modo[a] legit̃,qđ hic intelligat̃ ꝑuocantes.i.reclamãtes.& sic nulla fuit in-
terposita appellatio.Sed ista oppositio exceptionis doli prouocatio vocat̃
6 & sic no.† ꝙ omnis mod⁹ p quẽ qs inuocat auxiliũ iudicis,põt dici ꝑuoca-
tio simile*habes*in.l.si ab arbitro.s.q satisda.cogã.secũdim diuersas lectu.
7 ¶ † Op.excep.doli est peremptoria:ergo nõ põt opponi post sententiam
vt.l.peremptorias.C.sen.rescin.nõ pos.Respon.vel dicas hîc fuisse appella
tũ,& sic causa nõ est finita.vl' si dicas nõ fuisse appellatũ.& respõdeo ꝙ ex
ceptio cedendarũ actionũ nõ repugnat sentẽtię,& sic põt opponi post sen
tentiam.vt.l.si fideiussores.§.j.j.de fideius.&.l.ex diuerso.§.fi.s.solu.matri.
¶ Venio ad vltimã patrẽ.& videt̃ qđ post solutionem cessio nõ possit fie-
ri,vt.j.de solu.l.modestin⁹.Dicũt quidã qđ hoc fuit actũ:tu dic qđ hic tu-
tores & curatores fuerunt obligati diuerso genere obligatiõis, & sic solutio
vni⁹ nõ tollit obligationẽ alterius,ꝑut no.in simili.in.l.stichũ.§.si mãdato
j.de solu.l.papinianus.s.mãda.¶ Op.actio quæ est inutilis penes cedentẽ,
debet esse ĩutilis penes eũ cui ceditur:qa nõ debet esse melioris cõditionis,
vt.l.in oĩbus.§.nõ debeo.j.de re.iur.& in.c.is q in ius.extrà de reg.iur.lib.vj.
Respon.causa q̃ reddebat actionẽ vtilẽ p cessionẽ purgat̃:merito efficit̃ vti
lis.simile in.l.fi.in prin.C.de iure dotium.

SVMMARIVM.

1 *Procurator quando poßit conueniri officio durante?*
2 *Curator qñ durante officio curatoris conueniri poßit?*

LEX XXVII.

CVm curatore. Op.s.e.de.l.actus.gl.ponit mul
1 tas solu.breuiter hoc dicit † aut
loquimur ĩ ꝓcur.& põt cõueniri durãte officio vt hic.licet ali-
ter nõ.& no.bene.s.de procura.l.q ꝓprio.§.fi.cum.l.sequen.qđ
dic vt ibi.aut loquimur in ꝓcuratore in eo qđ gerit tanq̃ curator.& ille sta
tim põt cõueniri.vt hîc scđm vnã solu.&.l.non quasi.§.illud.j .rem pupi.
2 sal.fo.† aut loquimur in curatore vero:& tunc aut in curatore furiosi:& põt
cõueniri durante administratione simpliciter:vt.l.nisi.in.§.cũ furiosi.j. de
tute.& ratio distr.& ita põt intelligi hic.aut loquimur in curatore adulti:&
tunc si quidam loquimur de actiõe q̃ orit̃ aliũde q̃ ex gestione illa, & põt
cõueniri vt hic scđm diuersas sol.aut loquimur in ea q̃ oritur ex gestione:
& tũc aut cõuenit̃ ꝑ tota illa administratiõe & nõ põt ea durãte,vt dicta.l.
act⁹.s.e.aut ꝑ particulari administratiõe:& põt cõueniri ea durãte,vt hic &
no.C.e.l.ij.si verò loqmur de tutore.dic vt.no.in.d.l.ij.p Gul.& doc.dicã ĩ.l.
si tutor rei publicę.§.fi.j.de tute.& ra.distra.

LEX XXVIII.

TVtor. Tutor qui bene facit habetur pro domino. hoc dicit.

Tutor. Finita tutela finiuntur satisdationes iudiciales.h.
d.vt in gl.¶ Opp.C.vt ca.post pub.as.tu.de.l.j.
sol.vt in glo.tetigi.s.eo.l.ita autem.§.fi.

Tutor. Ille per quã nõ stat quominus reliqua soluat,ad vsuras non
tenetur.h.d.

LEX XXXI.

TVtoris. No.ꝙ quãdo tutor promittit bene,& legaliter
gerere,in hac generali promissione venit pupil
lum indefensum nõ relinquere,vt hic:tamẽ hodie hoc debet ex
primi in promissione,vt.C.de admi. tut.l.fi.§.defensionem.

LEX XXXII.

DIui Donec plures gerunt ex officio publico tenentur insoli-
dum.secus cum incipiunt gerere ex priuato.h.d.Facit ad
qõnẽ,an plures mercatores socij teneant̃ ĩsolidũ.de quo dixi ple
nè in.l.j.§.nunc tractemus.j.de tut.& ra.distr.& in.l.iij.§.j.j. de
duobus reis.imò melius in.l.eãdem.eo.titu.

SVMMARIVM.

1 *Obligatio fideiussoria durat absque principali.*
2 *Contra fideiussorẽ,& hæredẽ tutoris an iuretur in litẽ?*

LEX XXXIII.

b SI sine hærede. [b] Mortuo principali sine hęrede te-
netur fideiussor ad id ad qđ princi
1 palis tenet̃.h. d. ¶ † No.casum in quo durat obligatio accesso
ria absq; principali obligatiõe.similem text.habes in.l.stichum
aut pamphilũ . in princip.j.de solutio. tangitur in.l.postq̃.in prin.j.vt leg.
no.ca.&.j.deposi.l.j.§.idẽ põponius.*querit*& ibi gl.& tex.Cyn.tangit.C.
2 de lui.pig.l.intelligere.dixi in.l.stichum.in prin.¶ † Quero an contra istum
fideiussorem iuretur in litem.Gl.dicit ꝙ nõ:qa cõuenitur actionẽ stricti iu
ris.¶ Quæro vtrũ cõtra hęredes tutoris iuret̃ in litẽ.Gl.videt̃ dicere qđ sic
quod intellige*esse verũ*si ipse est in dolo.vt.C.de in litẽ iur.l.fi.& p totũ.

Modestinus. Tutori nõ imputat̃ damnũ absq; sui culpa cõ
tingens.h.d.

Modestinus. In reddenda ratione sufficit cõtra tutorem pro
bare quòd fructus bona fide pcipi potuerunt:li
cèt perceptos*fuisse*p eum non probetur.h.d.quod not.vt quando agis in
faciendo articulos,non dicas qđ percepit fructus:quia forte non posset ꝓ-
bari:sed dicas qđ tantum potuit pcipere,& sic communiter proceditur.

SVMMARIVM.

1 *Onus probandi quod pecunia sit perdita,uel pupillus sit factus locupletior cui incũbat?*

a POMATES.¶ Tertio modo.Vide Ro.consi.xc.in princip.
b ¶ Si sine hærede.Vide Bar.in.l.sequidem.C.de prædi.mino.
c ¶ Interposito.Vide Bar.in.l.si quidẽ.C.de prędi.mino.
d ¶ Lucius.Et Vide Bar.in.l.etiã.s.de mino.& Bal.in.l.fi.C.in quib.cau.in in
teg.resti.non est necessaria.And.Barb.

2 *Restitutio rei,an fiat uigore primi iudicij rescindentis.*
3 *Restitutio in integrum restituit quòd lesio abstulit.*
4 *Minor qui uendidit rẽ:si pretium perdidit,an ex hoc habeat iustam causam petendi restitutionem in integrum aduersus uenditionem?*
5 *Practica petendi restitutionem in integrum aduersus uenditionem.*
6 *Res potest ab ædificio separari quando pristina facies ędificij per eius separationem non mutatur.*

c Interposito. [c] Restitutus ad rem vendi
tã nõ debet restituere pre
tium,nisi quatenus ex eo factus est locupletior:nec
expensas voluptarias sibi auferre possunt.hoc dicit.
1 ¶ Quærit gloss.cui incumbit onus probandi.an mi
nori,quòd pecunia sit perdita, ab aduersario qđ
minor sit locupletatus.Dic vt.l.prædiorum . C . de
2 prędi.minor.& bene.¶ † Vltimo iste . § .facit ad. q.
quòd ex vigore primi iudicij rescindentis fiat resti-
tutio rei , vt ibi in possessionem induci iussus est.
quod declaratur in.l.qui proprio .§ . item quæritur
supra de procur.&.l.ab hostibus.§.sed quòd simpli
citer.s.ex qui.cau.ma.¶ Quæro igitur an ex hoc
indicio rescindatur contractus,& restituatur posses-
3 sio,hic videtur tex.quòd sic.& † breuiter restitutio id
restituit quod læsio abstulit:vt si minor fuit læsus,
quia vendidit & non transtulit possessionem,
tunc solum in venditione restituitur,non in posses-
sione in qua non fuit deceptus.& hoc probatur in
dicta.l.qui proprio.§.item quęritur.suprà de procu
4 ra.¶ † Quęro minor vendidit,& fuit sibi soluta pe
cunia quam perdidit,est ne ista iusta causa restitu-
tionis in integrum aduersus venditionem ? Et vide-
tur hîc tex.quòd sic.& istud habui de facto.& dixi
quòd ista non erat iusta causa petendi restitutio-
nem aduersus venditionem,seu solutionem:& ideò
5 † quando formas articulum & quando petis restitu
tionem aduersus venditionem.debes dicere quòd
tibi nõ expediebat tunc vendere:sed cũ pdis pecu-
niã es deceptus in solutione qa nõ fuit facta prout
fieri debuit.& ista probant̃ in.l.res *quas*.C.de iure
do.&.l.si quidẽ.C.de prędi.mino.& ista sunt quoti
6 diana.¶ No.etiã tex.ĩ fi.qui optimè declarat † quæ
sunt res q̃ possunt ab ędificio separari.s.quãdo p se
parationẽ pristinam facies ędificij nõ mutatur.

d Lucius. [d] Consuetudo q̃ respicit rem sicut
ligat maiores, ita & minores .h.d.
examinaui in repetitione.l.omnes populi.s.de iu.&
iur. in.q.illa quos ligent statuta.p Gul.in.l.de qui-
bus .s .de legibus.

SVMMARIVM.

1 *Exbannitus, an desinat esse tutor?*

Tutores. Relegatione non finitur tutela.
ideò tutor cõueniri nõ põt. h.d.
¶ Opponi.j.de tut.& ra.dis.de.l.si tutor.§.fi.Sol.in-
telligas hìc de dato in exilium.i.relegato.secus.si fue
1 rit deportatus,vt.l.contraria.¶ Quæro an exbanni-
tus desinat esse tutor.hic videtur casus qđ non.In
cõtrariũ videtur*facere.*d.l.si tutor.in fi de tu.& ra.
e dis.cõiter tenet̃ [e] aut p exbannimẽta bona sunt pu
blicata.aut nõ.vt insti.quib.mod.ius pa.po.sol.§.re
legati.& ibi no.

LEX XXXIIII.

f ATutoribus. [f] Tutor tenet̃ face
re illud qđ diligẽs
paterfa.facturus esset.h.d.Bar.

Officium. Curatoribus constitutis , in
eos administratio transfertur,
& officium tutoris finitur.h.d.

Hæredibus. Ius eligendi vnum ex reis
transit ad heredes.hoc .d.
¶ Op.j.eo.de.l.ex pluribus.Solu.istud nõ est priui
legium,ideò trãsit ad hẹredes,ibi secus:& hoc mo-
do intelligas.

d ¶ Lucius.Adde qđ
no.Bar.& quæ ibi
dixi in.l.fin.in fi.C.
in qui.cau.in itegr.
rest.*nõ est necess.*
vide q̃ scripsi. in . l.
cũ delaniõis .§. asi-
nã.de fun.instru.&
vide in silì Spe. in
ti.de instru . edi. §.
dicto de impugna
tione testamenti.
hic.quid sit de cõ
suetudine.

POMATES.
d ¶ Lucius . Vide
Alex.cõsi.xxxvij.
col.iij.in.iiij.volu.li
mita vt Ro .fin .l.
e ¶ Tutores.tenetur
hoc idem voluit
Bar.in.l.si qua pe-
na.s. de his q sunt
sui.*vel alie.iu.*vi
de etiam not . Spe.
& Io.An.in tit. de
actore .§.j.v.qd si
bannitus.& in tit.
de instru.edi.§. cõ-
pendiosè.& p Bal.
in.l.seruum quoq;.
§.publicè.de ꝓcu.
plenè p Cyn. Bal .
& oẽs ĩ.l.j.C.de hę
re.insti. per Iaco.
but.& Bal. in aut.
itẽ nulla cõitas .C.
de epi.& cle . & li-
cet cõiter cõcludat̃
ꝙ bãniti nostri tpis
nõ perdãt patriam
potestatẽ:tñ Bald.
in.l.j.de hære.insti.
& ibi etiã Paul . de
ca.& Imo . in.l.ex
facto.§.ex fctõ . ad
trebel.Bald.in.l.iij.
in penul . vel vlti .
colũ .C.si pen. ap-
pel .mors interue.
& Imo. post Ray.
& Bald.in.d.l.j.de
hęre . insti . dicunt
ꝙ talis bannitus
perdit ea quę sunt
ciuium Romano
rum quó ad ĩpam
ciuitatẽ. vide quæ
dixi in.l.si cum do
tem.§.si pr̃.s.solut.
mat . vbi limitaui
cõem opini . adde
qđ Abb.cõsi.ciiij.
cõsuluit ĩ terminis
ꝙ bãniti ex forma
statuti possint occi
di,perdũt patriam
potestaten . j. vol.
cons.eius.
f ¶ Tutoribus.§.prin
cipalib⁹.salariũ. an
tutori cõstituat̃ sa-
larium .adde Bart.
in.l.j.§. j .s. mand.

a Principalibus. Sed glo. d. l. in eos. & l. j. §. si. ff. ma. dicit quod officium tutoris debet esse gratuitum. Bart. ibi limitat illam glo. nisi intercessisset authoritas iudicis, vt hic tenet Bal. & in. d. l. in eos. idem sequitur, & dicit quod hoc tenuerunt Iac. de ar. Oldr. & Andræ. de pis. in. l. j. §. si pupillis. ff. de tut. & ra. dis. Et dicit hic Nico. de neapo. solutam fuisse quæstionem de qua vidit sæpe dubitari, an tutor debeat habere expensas de bonis pupilli. & dicit quod non, nisi iudex ex causa sibi salarium constituat: quod potest & illud firmauit in d. l. in eos. & subdit ibi quod secundum constitutiones regni Apuliæ minores habentes feuda debent habere bayllum qui debet habere salarium ab illis minoribus. & ex prædictis deciditaliam quæstionem. capitulum sede vacante elegit œconomum, & constituit sibi salarium, an ille possit percipere tale salarium licite? & dicit quod aut ipse petit: & licite habere non pot. aut capitulum motu proprio constituit: & pot. in d. §. si pupillis. dicit duo, videlicet quod si tutor accusatur tanquam suspectus, & ipse defendit se, & finaliter obtinet. quod omnes expensas quas fecit in lite pot recuperare à pupillo, & sibi satisfieri de bonis pupilli. quod est mirabile, & aliud quod dicit ibi: & quod in syndico, an possit constitui sibi salarium, dic quod sic. c. j. de syndi. & vide ibi docto. Andræ. Barba.

POMATES.

b ¶ Tutori. Vide Imo. consil. lxxv. col. fina.

c ¶ Inter tutores. Diuisa administratio. vtrum iurisditio concessa alicui possit diuidi inter filios. bene facit quod not. Bart. in. l. si vni ex pluribus. de re iudi. in versi. quinto quæro

* Quemadmodum. *a Expensæ factæ circa psonam tutoris non imputantur pupillo, nisi per iudicem salarium ei fuerit ordinatum. h. d. Op. tutori b non pot dari pecunia vt sit tutor, vt. s. de tute. l. in eos. Huius* contrarij* timore dicunt quidam quod istud quod hic dicit refertur ad principium. s. ad sumptus factos in tutela. veritas est quod refertur ad proximum pot enim iudex ex causa statuere tutori certum salarium, vt dixi plene in. d. l. in eos. ¶ Op. j. de tut. & ra. dis. de. l. j. §. si pupillis. Sol. hic intelligitur quando tutor manet in domo vel ciuitate propria. nam si oporteret eum alio proficisci: tunc de bonis pupilli deberent fieri expensæ. ita intelligit Iac. de are. vt in. l. contraria

LEX XXXXV.

AD instruendam.* In causa suspecti tutoris possunt torqueri serui pupilli. h. d. Ibi iudicantis in causa suspecti & rationis reddendæ. secundum Iac. de Aret.

LEX XXXVI.

TVtor. Sequens administrator nomina facta à prio non tenetur recipere suo periculo. h. d. ¶ Op. de. l. cum quæritur. s. eo. Sol. dicunt quidam aliud est in tutore: vt ibi. aliud in curatore: vt hic. Ego nescio quid sit hoc dicere, si tutor vult assignare nomina debitorum periculo eorum. & tunc non pot sed datur electio an velit omnia nomina acceptare vel velit ab omnibus recedere.

SVMMARIVM.

1 *Compensatio potest obijci alteri tutori, pro debito vnius tutoris etiam tutela durante, nu. 4.*
2 *Administratio licet sit diuisa pro debito vnius tutoris, potest alter conueniri.*
3 *Diuisio quando est facta inter tutores, an & quando vnus possit se intromittere de administratione alterius?*
4 *Casus in quo obligatio naturalis & ciuilis datur, non tamen actio: & tamen potest compensari scilicet tutela durante.*
5 *Datio tutelæ quòd sit imperij, & quòd possit delegari.*
6 *Iurisditio peruenta in plures fratres licet non possit ciuidi tamen eius administratio seu exercitium diuiditur.*

LEX XXXVII.

INter tutores. c Hæc. l. legitur quatuor modis. Primò secundum Io. Secundò secundum quosdam alios: de quorum opi. fuit mentio facta in lec. Azo. Tertiò legitur secundum Azo. Quartò secundum Hugo. prosequor lec. Azo. tanquam veriorem, secundum quam breuiter h. d. Diuisio qualitercunque facta non impedit quin de re ptinente ad administrationem vnius contra alium possit obijci compensatio & dari petitio. h. d. Primò determinat. q. Secundò probat p rationem. Tertiò ponit vnum dictum ex quo pot sumi ar. ad probationem prædictorum à maiori. secunda ibi nam diuisio tutelæ tertia ibi nec experiri. ¶ 1 † No. quod pro debito vnius tutoris obijci d tur compensatio alteri tutori. d ¶ 2 † Item no. quod administratio licet sit diuisa pro debito vnius tutoris pot alter conueniri. Sed procedamus vlterius & op. de. l. vel in partes s. eo. vbi vnus non debet se intromittere de portione seu administratione alterius. Istud est contra principium cuius *contrarij *timore sunt hic plures lecturæ. dicit Ioan. ego intelligo quod hæc administratio fuit diuisa à iudice. & quod in tota hac. l. ponatur vnus casus. s. de eo de quo obijcit compensationem: tunc ad contrarium fateor quod alius non pot se impedire de administratione alterius, principaliter agendo seu defendendo: sed obijciendo compensationem sic, vt hic. Sed contra hoc videtur litera in fi. dum dicit nec experiri * cum pupillo * &c. sed Io exponit experiri. i. compensare. & sic in est totus vnus casus. Item op. C. de compensa. de. l. eius. vbi ex psona alterius non obijcitur compensatio. Solu: hic ex parte vnius videtur esse: quia ambo tutores repræsentant personam eiusdem pupilli: ibi verò prohibetur opponi ex persona alterius. s. extranei. hæc lec. licèt in se sit vera: tamen in eo quod hanc. l. restringit, vt exponat experiri, pro compensare, non placet: quia est contra verborum significationem nec subest ratio quare hoc facere debeamus merito &c. vt. l. non aliter. j. de le. iij. ¶ Prima ratio posita in text. congruit volenti agere sicut volenti compensare. vnde alij legunt aliter: & dicunt diuisionem esse factam ab ipsis tutoribus non à testatore vel à iudice: & ideo vni de debito ex persona alterius potest obijci compensatio. Item potest vnus conueniri pro debito ex persona alterius. & sic in fine experiri proprie ponitur. Nec ob. l. vel in ptes. s. eo. quia hæc fuit diuisio facta à seipsis quod non pot alijs præiudicare vt tex. dicit, ibi, fuit diuisio facta à testatore vel à iudice. ista lec. inquantum restringit istam. l. in diuisione facta à seipsis, non est vera, cum indistincte loquatur, Azo legit tertio modo, scilicet siue diuisio sit facta à seipsis, siue à testatore, vel à iudice, quod ex psona vnius alteri possit obijci compensatio & agi cum altero. Non ob. s. e. l. vel in partes. quia fateor quod vnus non pot agere de re pertinente ad administrationem alterius: vt ibi: sed conueniri sic. ita loquitur hic: & ista est vera lec. Hæc enim diuisio quocunque modo facta potest præiudicare eis vt non possint agere: non autem extraneis, vt eos non possint conuenire. & hoc innuit tex. dum dicit, inter ipsos locum habeat. pro hoc facit quod ius tutelæ remanet apud quemlibet insolidum, vt hic dicit litera. ad idem. C. de pac. l. pacto successorum. facit etiam quod hæres alienum respicit totum patrimonium, vt. l. si fideicommissum. §. tractatum. s. de iudi. ad treb. l. j. §. si hæres. & j. de hære. insti. l. ex facto &c. ¶ Op. j. e. de. l. si duo. Sol. hic alter pot conueniri ex psona alterius. s. de re ptinente ad administrationem alterius actione psonali non reali. rõ est quia illa non datur contra obligatum, nec respicit totum patrimonium, sed datur contra eum qui habet facultatem rei restituendæ, vt. l. officium. s. de rei vendi. & ita loquitur. l. si duo. j. eo. ¶ Opp. C. si vnus ex pluribus de. l. ij. vbi expresse dicitur quod si est diuisa administratio, non pot alter agere vel conueniri ex psona alterius. Sol. dicit Dy intelligo illud ad commodum actoris: quia non habet necesse citare nisi tutorem illius regionis. Sed si vellet conuenire alium. posset, si vellet. vel dicas quod ibi loquitur de actione reali, secundum Dy. & sic concordat cum. l. si duo. tu dicas quod si tutores qui diuiserunt sunt eiusdem fori: tunc vnus pot conueniri pro alio actione psonali, vt dixi hic. Si verò sunt diuersi fori, tunc si quidem volo tutorem conuenire in foro administrationis suæ: & possum simpliciter vnum pro alio ita loquitur hic tex. Si verò volo eum conuenire vt ille qui est in vna regione cogatur ire ad aliam regionem, non sunt administrationis: & non possum. ita loquitur ibi. ¶ Op. quod d etiam agendo posset vnus se intromittere de his quæ ptinent ad administrationem alterius, vt. l. tutores qui post * finem tutelæ *. §. hæres. j. e. Solu. ibi ille qui conueniebatur, erat de regione quæ spectabat ad administrationem agentis tutoris, vnde ratione psonæ dicebatur ptinere ad eius administrationem. 3 Ex prædictis † distingue, quando est facta diuisio an vnus posset se intromittere de his quæ ptinet ad administrationem alterius, aut administrando aut agendo contra alium, aut defendendo. si administrando, non pot se intromittere: quia diuisio inter eos habet effectum, vt hic, aut agendo contra alium: & tunc aut nullo modo spectat ad administrationem ipsius, nec ratione rei, nec ratione psonæ, & repellitur exceptione, vt. l. vel in ptes. s. e. vel ptinet ad eius administrationem ratione psonæ conueniri: & pot agere, vt d. l. tutores * qui post *. §. hæres. j. e. Tertio casu quando defendendo pot intelligi duobus modis. Primò an ipse possit accedere ad defensionem voluntarie. Secundò an si conueniatur, teneatur respondere. Ad primum dico quod sponte non pot venire ad defendendum eadem ratione, quia non pot agere, vt. d. l. vel in ptes: & hoc si vult defendere vt tutorem. Sed si veniret vt quilibet extraneus: non est dubium quod possit. Secundò modo quando necessario: quia vel contra principalem excipitur, vel principaliter conuenitur ex psona alterius: & tunc aut conuenitur reali, & non pot, vt. l. si duo. j. e. aut personali: & potest conueniri, vt hic. aut quis vult eum trahere ad aliam prouinciam: & non potest: vt. l. ij. C. si vnus ex pluribus. Expedita est in lectu. Azo. * que est * bona vtilis notabilis, & vera, quam teneas. ¶ 4 † Quarto modo legitur secundum Hug. vt in gl. ex qua not. quod licet durante tutela contra tutorem non posset agi: pot tamen compensatio opponi. quod tene menti. est tamen hic casus in quo datur ciuilis & naturalis obligatio, & non actio. & tunc potest obijci compensatio. quod alibi ita expressum non habes. ¶ Venio ad secundam partem, & quæro quid vult dicere tex. quod diuisio tutelæ non est iuris

& l. lucio. §. j. & ibi Bart. de aqua quotid. & æsti. & per Imo. in. c. prudentiam * extra. * de offi. lega. adde quod no. Bar. in. l. fi. in fine. j. de re iud. & ad no. hic p Bar. vide Bal. in. d. c. * prudentiam * & in. §. ptcrea ducatus. de prohi. feu. alie. per Feder. & adde quod no. idem Bal. in aut. hoc amplius. C. de fideicõ. & vide Ange. in. l. ij. §. ex his. de verb. ob. & vide quæ dixi in l. est receptum. de iurisdi. om. iud.

POMATES.

¶ Tutori. Vide late Feli. in. c. cum inter priorem. i. xij. colum. de excep

est iuris,sed iurisditionis &c.quidam exponunt, vt
dicit gloss.hoc non fit iure, sed iudicis authoritate.
qđ non placet:qa istã.l.intelligo quocunq; modo
sit facta diuisio,ẽt à seipsis,vt dixi. Alĳ exponunt
nõ est diuisio iuris.i.eorũ q̃ in iure cõsistũt,q̃ nõ di-
uidũť,vt debita,&credita,qđ nõ placet:qa etiã ista
diuiduntur credita,cum vnus non possit agere de
eo quod ptinet ad administrationem alterius.vt.d.
l.vel in partes.s̃.eo. Tertĳ exponunt,vt colligitur in
glo.in formatione contrarĳ,& eius solutione.vt di-
camus diuisio tutelę nõ est iuris.s.magni. vt dicatur
meri vel misti imperĳ:sed est iurisditiõis. s.minimę.
¶ Sed contra oppo.s̃.de tute.de.l.muto.§.tutoris da
5 tio.So.† datio tutoris est misti imperĳ, vt ibi: sed
diuisio tutelæ est iurisditionis, vt hic. quod tene
menti.& sic innuit qđ diuisio tutelæ petať per mo-
dum actionis:al's non esset iurisditionis. sed hoc
est falsum.quia imò officio iudicis petitur,vt.l.iĳ.in
fi.s̃.eo.Sustinendo tamẽ glo.in hoc possum⁹ dicere
ꝙ est imperĳ.s.minimi,& sic cõperit cuilibet .s.ma
gistratui.& sic posset delegari.vt.l.cognitio.§.vt pos
sessio bonorũ.s̃.de offi.ei⁹ cui mãd.est iurisd.& ple-
ne dixi.in.l.ĩperiũ.s̃.de iuris.om.iudi.hæc tñ exposi
tio huic literæ nõ cõgruit.dic ergo qđ hic vult dice
re quòd diuisio tutelę nõ est iuris,hoc est ꝙ ipsum
ius tutelę nõ diuidiť,cũ sit apud quẽlibet insolidũ.
sed quod.j.sequiť,sed est iurisditiõis, hoc est diuisio
administratiõis.& ita intelligit Dy.& qđ sequiť.j.
& ad modũ administrationis facit.respondet cuidã
obiectioni,q̃ fieri posset quomodo administtatio
q̃ cõsistit in facto diuidiť.Rñdeo qđ diuidere, est
a modũ administratiõis tradere.alia sunt plana[a] ¶ Et
b prædicta multũ[b] diligenter no.in.q.quã habui de fa
6 cto.† cuidã Comiti fuit cõcessum feudũ à Principe
de plurib⁹ castris:filĳ postea *feudũ* diuiserunt:di-
cebã ꝙ nõ erat diuisa iurisditio, q̃ nõ põt diuidi à
seipsis,vt.l.imperialẽ.§.pręterea.de ꝓhi.feu.alię.sed
est diuisa administratio, seu exercitiũ iurisditiõis:
vt hic.Et ex hoc sequiť ꝙ si vnus ex illis delinquat
in territorio alteri⁹:nõ põt ab alio puniri:qa cũ iuris
ditio sit cõis, par in parẽ nõ habet imperiũ*.l.ille à
quo.§.tẽpestiuum.ff.ad trebell.*Itẽ ex hoc [c]sequiť
c qđ ꝓpter delictũ vnius ex eis posset superior exerce
re iurisditionẽ in bonis vtriusq;:qa illa diuisio inter
eos habet locũ tñ,nõ quò ad aliũ vt hic ĩ tex.¶ Ve
nio ad tertiã partẽ.& ista declarata est ex pręcedẽti
bus:quia diuersis modis legitur.vt superius dixi.

LEX XXXVIII.

TVtorem. [d]Si variať conditio ꝑsonę gerentis,vel ei⁹
cuius negotia ex necessitate geruntť,obli
gatiõis cõditio variať.h.d. Primo ponit
vnã regulã.scđo exemplificat illã ꝑ quatuor exem
pla.secũda ibi:secũdũ quã.¶ Quæro circa prin. de
cuius tutoris ꝑsona loquiť.Gl.dicit de omni,siue sit
liber,siue seruus,siue paterfa.siue fili⁹.In eo ꝙ dicit
de seruo,nõ intelligas tutorẽ.sed alio modo negotia
gerentẽ,cũ tutor esse nõ possit:vt.l.si arrogati.s̃. de
tute.& tex.j.ꝓbar.¶ Op.qđ durãte tutela null⁹ tu-
tor obligať:vt.j.de tute.& ra.distra.l.si tutor.in fi.
Gloss.sol.sed ista opi.est vera ꝙ durãte tutela oriť
obligatio ciuilis,& naturalis,sed non actio, vt in.l.
cõtraria:& hoc innuit hîc tex.in fi.¶ Op.s̃.de neg.
gest.de.l.pompo.in negotĳs .Dicit gl.sol.vt ibi: nã
variať ibi conditio eius cuius negotia geruntur per
rationem ibi positã.hic conditio personę gerentis.
Sed hæc sol.videtur contra tex.istum in ver.sic em̃,
quare dic ꝙ in gestione quę fit ex voluntate habet
locum hæc distinctio.s.aut variať conditio gerẽtis,
aut eius cuius negotia geruntur,per rationem ibi po
sitam. sed in eo qui gerit ex necessitate,dicta distin
ctio nõ habet locum:sed in cuiuscunque persona
variatur conditio variať obligatio:vt hîc.cessat em̃
ratio istius distinctionis.¶ Vltimo illud quod dici-
tur hîc.quòd negotium cõnexũ gestum in seruitute
venit in actione descendente ex eo negotio gesto in
libertate,intellige scđm.l.eum actum.s̃.de neg.gest.
& ibi no.per gl.

POMATES.

a ¶ Sũt plana. Vide Alex.consil. xviĳ. ĳ.vol.& cõsi.xxv. ĳ.volu.& cõs.vj.& se.v.vo.& cõs.xxv. in prin.eo.vol.v.& cõsi.xxix.eod.vol. Feli.c.q̃ in eccl'iarũ de cõsti.Bart. cõsi. clxxxĳ.Barb.cons. xx.ij.volu.

POMATES.

b ¶ Multum. Et no istã.q.no.ego consului ĩ causa illorũ de Ramponibus. Bal.tenet cõtra in d.§.ꝑterea.& ego dixi ꝙ illud dictũ eius fuit dñi Bar.& ita debet ĩtelligi illud qđ hic Bartol. dicit, videlicet qñ iurisditio ĩhæret ꝑsonę.ita dixit Bart. ff.cõmo.in.l. si vt certo.§.si duobus. & vide Bal.in.c.j. de no.for.fideli. & vide do. Abba. & do.Anto. & Io. de Imol.in.c.prudentiam. de off. dele. vbi trãseũt cũ isto dicto Bar. & vide Bar.in.l.põponius. ff.de re iudi. & vide doc.in.c.ĳ.de arbi.lib.vj.vbi refert. hoc dictũ Bart. & vide Bal.in.c. vno delegatorũ de offi. deleg.& vide Pet. de anch.ĩ.c.postu- lasti.de foro. cõpe. vbi alle.Barto. hîc vtrũ collega possit punire collegã. & vide Bar.in.l. si qs violauerit.ff.de re. diui. & an iurisditio possit vẽdi.&c. & vide Bar.in cõsi. cxxxiĳ. incipi. an iurisditio possit vẽdi.&c. & eundem Bar.in cõsi .ccxcĳ. incip.vtûm iurisditio possit vẽdi &c. vbi pulchrè loqtur & vide.Ange. in ĳ.§.ex his.ff.de ver. obl.& vide do.Abba.in.c.fi.de re iu. Bart.in.l.lucio.§.j. de aqua quoti. & esti.Bar.in.l.arbor. §.iudex.ff.cõ. diui Andr.barb.

☞ *SVMMARIVM.*

1 *Contumacia an sit maleficium?remißiuè.*
2 *Ceßio pro qua parte dabet fieri quando unus ex pluribus tutoribus,fideiussoribus uel correis conuenitur.*

LEX XXXIX.

SI plures. Inter tutores cõtumaciter nõ gerẽtes habet
locũ bñficiũ diuisiõis,nõ aũt cessionis.h.
d.Et no.primò loquiť de beneficio diui
sionis.scđò de beneficio cessionis,scđa ibi.vnde q̃
rendũ.Itẽ in pría primò ponit vnum dictũ.scđò cir
ca illud examinat vnũ dubiũ:scđa ibi,siqdẽ.¶ Op.
qđ nõ habet beneficiũ diuisionis,vt.l.j.§.nũc tracte
mus.j̃.de tute.& ra.dis.Sol.hui⁹ cõtrarĳ timore prin.
e istud legiť duob⁹ modis.[e] Primò qđ habeat bñficiũ
diuisiõis.Nec obst.cõtrariũ:qa ibi denegať bñficiũ
cessiõis,vñ cõcordat cũ fine hui⁹.l.alĳ.vt azo dicũt
ꝙ ẽt bñficiũ diuisionis denegať his q dolosè gesse
runt vel contumaciter cessauerũt.Ad istum tex.rñ
det Accur.accusando Azo.ꝙ hic nõ diciť ꝙ habeãt
beneficium diuisiõis,sed qđ pupillus non põt vnũ
eligere:sed oẽs simul debeant cõueniri.& scđm hoc
est facienda vis in mõ excipiendi.aut em̃ tutor ex
cipit petẽs actionẽ diuidi:& nõ audieť. aut excipit
petẽs nõ se solũ cõueniri,sed alios simul debere cũ
eo cõueniri:& audieť.hęc lec.Azo.ĩquãtũ cõcludit
qđ vnus nõ possit eligi,nõ videť vera.Nam cõtra
plures tutores etiã nõ dolosos pupillus habet ius eli
gendi,vt.s̃.eo.l.à tutorib⁹.§.hæredibus.&.C.de diui.
tu.l.ĳ.ergo multomagis cõtra dolosos.Itẽ meo qđ
dicit idẽ esse in beneficio cessionis,& beneficio diui
sionis,nõ videť verũ:qa nõ est eadẽ ratio in vtroq;.
nã beneficiũ diuisiõis est mera defensio.bñficiũ ces
sionis finaliter tendit ad cessionẽ vel actionẽ dandã
contra alium.sed fauorabiliorẽs sumus in defensio-
nibus,quã in actionib⁹ vt in regula iuris,fauorabilio
res.& de act.& obli.l.arrianus. & ita tenent docto.
in.l.j.C.de trãsac. tenẽda est ergo prima lec.qđ hic
tutores cõsequunť hoc opponẽdo beneficium diui
sionis.In hoc tamen no.lec.Azo.ꝙ opponẽdo bene
ficiũ diuisionis procedit libellus, si oẽs conueniren
tur tutores simul imò hoc habebat necesse facere
scđm eũ.qđ intelligo verum,si in libello dicerẽ con
uenio oẽs insolidum.ita quòd vna solutio sufficiat
& eodẽ modo fiet cõdẽnatio.sed in executione fiet
diuisio si oẽs sunt soluẽdo:aliàs fiet executio tñ cõ-
tra illos qui soluendo essent.vt hîc & facit in auť.de
duobus reis.§.penul.examinaui plenè.in.l.iĳ.§.j.
j.de duo.reis.¶ Ad secũdã partem opp. quod actio
sit cedenda.vt.j.eo.l.si pupillus,& de tu.& ra. dis.l.j.
§.nunc tractemus.Solu.ibi.in pluribus tutoribus qs
conueniuntur ex culpa:hîc verò conueniuntur ex
cõtumacia & sic ex dolo & maleficio.Ita dicit glos.
1 & bñ qđ no.† appellat enim contumaciam malefi-
cium.qđ an sit verũ doc.tangũt.C.de cri.stel.ĩ. l.j.
Ego examinaui plenè in.l. omne delictũ.§.contu-
2 macia.j.de re mili.¶ † Quęro qñ cessio fit, pro qua
parte debet fieri.Tex.videť hic dicere ꝙ pro parte.
gloss.hic singulariter distinguit: aut est renuncia-
tum bñficio diuisionis.& tunc cessio fit insolidũ,al's
pro parte.quã gloss.no.alibi videtur dicere glo.qđ
si est renũciatum indistinctè nõ fiat cessio:vt.l.vñ
q̃ritur.in fin.s̃.cõmo.& ibi glos.alibi gloss.dicit in-
distinctè cessionẽ fieri pro pte.vt.l.j.C.de duo.reis.
&.j.de soluti.l.modestinus.Dy. dicit qđ distinctio
huius.l.nõ habet locũ in correis,vl' cõtutorib⁹. Ratio
est. qa si vn⁹ soluit totũ,repetet ab alio ꝓ sua parte
vt.l.j.C.de duo.reis,nõ põt ergo ĩpetrare cessionem
actiõis ĩsolidũ cõtra aliũ effectualiť:qa ille quẽ cõue
niret:posset excipere si soluissem ĩ totũ,à te repeterẽ
ĩ parte:ergo ꝓ ea patre nõ põt agere,ꝑ regulã,cui da
mus actionẽ.Sed ĩ plurib⁹ fideiussorib⁹ põt ꝓcedere
hæc distinctio scđm Dy.cum soluẽs non habeat re-
gressum contra aliũ fideiussorẽ.vt.l.vt fideiussor.j̃.
dt fideius.&.C.de fideiuss.l.cum alter.Ego dico ꝙ
nec ista distinctio procedit in fideiussoribus.nam
cõstat qđ creditor teneť cedere fideiussoribus actio
nes suas.Si ergo cedit vni fideiussori, cedit illam
cum sua causa.vnde ipso agente insolidum contra

POMATES.

c ¶ Itẽ ex hoc Limita vt ꝑ Bal.c.j.in fi. qual'r vas.iura. debe.fidelita. refert & sequitur Lancello.in.l.j.ff.de offic. ei⁹.& Iaso.vbi ponit multa similia in l.de pupillo.§.si qs nuos.ff.de ope.no. nun.Feli.latè in.c. nihil prodest. de pręscrip.

d ¶ Tutorẽ. Ad intellectũ huius.l.vide Bal.in.l.j.C.de transac.

e ¶ Si plutes duobus modis. Vide Bart. in.l.j.C.de transac.

fideiussorem conuictus excipiet, non habes agere insolidũ:qa si insolidũ soluerẽ tibi,tu deberes mihi cedere actionẽ cõtra teipsum: sicut tenebaᵗ creditor principalis.& sic patet ꝙ est eadẽ ratio in tutoribus correis,& fideiussoribus,ꝓ quãta ergo parte sit faciẽda cessio?Doc.tangunt in.l.j.C.de transac.Ego examinabo plenè in.l. modestinus.ſ.de solu.¶ Vltimò circa princ.quęrit gl.quid vult dicere ibi vtrũ qa nullę ꝑtes &c.Tene vltimã expositionem Azo

a ¶ Tutores. Vide Bar.in.l.si actor.C. de appel.

LEX XL.

a Tutores. a¶ Ei qui non potest agere, non imputatur periculum,si nomina debitorũ sunt effecta deteriora.hoc.d.¶ Quærit,gloss. qd si iste tutor erat cõiuncta persona.Rñdeo, ꝙ tunc teneť:vt.s.de neg.gest.l.si autẽ.qđ not.aperte emdicit ꝙ coniuncta ꝑsona põt agere ꝓ minore.qđ tenet Iac.de are.& docto.tractant.C.de ꝓcu.in.l. exigendi.

SVMMARIVM.

1 *Curatoris dati in testamento impuberi,quòd non tenet datio.*

2 *Tutor non legitimè datus,quòd non poßit administrationem deserere,nisi alium faciat dari legitime.*

POMATES.

b ¶ Curator. Vide Aret.in.l.a titio. in vlti.colum.ff.de vb.ob.& cõs.lxvj. in.iij.col.vide Ias. l.q quartã.de leg.j.

b Curator. bTutor inutiliter datus gerens, postꝙ alius fuerit legitimè datᵘ. 1 non tenetur.hoc.d.¶ †No.qđ dicit curator datus, in testamento impuberi nõ valet.Nam in cõtrariũ facit ꝙ debet valere,& debeat exponi curator.i.tutor vt.l.pater seuerinã.ſ. cõditionũ.j.de cõdi.& demonst.Sed ibi bene exponiť tutor.i.curator. qa cũ sit plᵘ cũ detur ꝑsonę,& rebᵘ,põt trahi ad id qđ est minᵘ:nõ autẽ exponiť curator id est tutor cũ sit minus.vt hic vides.¶ Op.ꝙ teneať insolidũ ꝓ tota administratiõe,vt.l.si pupilli.ſ.fi.s.de neg.gest. sol. intellige hũc finẽ secũdũ distinctionẽ illius.ſ.¶ †Vlti2mò no.ꝙ tutor nõ datᵘ legitimè,nõ põt deserere administrationẽ,nisi aliũ faciat legitimè dari.& faciẽdo dari aliũ,ipse est liber ab administratione sequẽtis tẽporis:& sic feci his diebus practicari in ciuitate Tuderti.Nã quidã erat datus tutor,& gesserat plura:& qa erat senex nolebat gerere ampliᵘ:tũc ergo feci ostendi mihi tutelã,& vidi qđ nõ erat legitimè datᵘ:& sic feci peti ꝙ dareť alius.vt redderet ratio gestorũ p istũ.& nõ tenebitur amplius vt vidistis.

SVMMARIVM.

1 *Bonis publicatis per iudicem Marchiæ fisco suo,non ueniũt bona existentia in ducatu:sed ad thesaurarium ducatus spectant.*

POMATES.

c ¶ Hæres. Vide Alex.cõsi.cxj.maximè.l.j.& vlti.colum.in.iiij.volu.

c Hæres. cEa quæ sunt agenda cũ persona, pertinent ad authorẽ eius regionis vnde est persona.& ea quæ sunt agenda in rebus ꝑtinent ad tutorem eius regionis,vbi sunt res.hoc.d.

d ¶ No.ꝙ si per rectorẽ.Et vide Bart.& Bald.in.l. cunctos populos.C.de summa trini.& fide ca. Addræ.bar.

1 ¶ †No.qđ si p Rectorem d Marchiæ publicanť bod na alicuius,ea bona q̃ sunt extra ꝓuinciã,vt in ducatu,debẽt ꝑtinere ad thesaurariũ ducatus:vt hic in fi.gl.intrat hic quandã materiam nõ multũ pertinẽtem ad tractatũ nostrũ.Primò,an aliquo casu hęres hęredis instituti possit cogi adire.& respõdet qđ sic in casu.l.nõ iustã.C.ad treb.dic plenius vt no. in l.eã quẽ.C.de fideicommis.Quęrit secundò,quid si decessit institutus post aditionem ante restitutionem?dic vt in gloss.

e ¶ Tutor condemnari in expẽsis.An succumbẽs ĩ causa appellationis sit cõdemnandus in expensis.vide Bart.ĩ l.ꝓperandũ.ſ. antepenũ qni est. ſ.si ue authenti.C.de iud.

Aduersus. Qui contraxit cũ tutore tanquam cum priuata persona, potest conueniri licet pecunia ad pupillum peruenerit.h.d.¶ Opponi.s.eodem.de.l.ij.Solutio.hic contraxit principaliter: ibi, vt tutor.¶ Item ibi contraxit cum creditoribus hęreditarijs,a qua hæreditate pupillus abstinuit:hic cum alijs.¶ Quæro an pupillus ipse possit cõueniri.Distingue cuius rei contemplatione fuit contractum, vt in gl.

Curatores. Sublata causa cautiõnis interponendę.tollitur effectus cautionis interpositę.h.d.

SVMMARIVM.

1 *Appellans frustratorie est in dolo,uel lata culpa ideo debet succumbens indistinctè in expensis condemnari, si sententia emanauit ex primis probationibus:alias secus.*

1 Tutor. Periculum tpis currentis pendente appellatione frustratoriè interposita ad periculum tutoris pertinet.h.d.¶ †No.ꝙ ille qui appellat frustratoriẽ non est in leui culpa,sed in dolo.vel lata & ex hoc dicunt doc.quòd ille qui succumbit in causa appellationis,indistinctè e debet condẽnari in expensis e:quia non potest habere iustã causam litigandi.videbat enim acta primę causę:& sic errabat in iure,ita not.per Ioan.an in.c.iuris ignorantia extra de reg.iu.lib.vj.quod intellige,quando sententia appellationis emanauit ex primis probationibus:si enim ex nouis ꝓbationibus sententiareť in causa appellationis,cessaret rõ prædicta.

Rerum. Tutor vnius ꝓuinciæ rectè petit curatorẽ cõstitui ad causam,quę in alia prouincia agitatur.h.d.

Patruus. Tutor datus certę regioni administrat ea quę tpe administrationis erant eiusdẽ regionis.h.d.

Curatores. Procuratores tenentur insolidum, vt tutores.h.d. ¶ Not.quod dixi in summario.¶ Op.s.e.de.l.diui. Solu.hic loquitur in eis qui gesserunt tanꝙ tutores,vel tanꝙ curatores:& sic ex necessitate,vel necessitatis suspicione.ibi in eis q gesserunt ex voluntate. ¶ Vltimò vides hîc quòd.tex.innuit qđ datus inutiliter debet petere se cõfirmari.ꝙ intellige dixi.s.de cõfir.tut.in.l.qui à patre.& videbitis in.l.ꝓxi.

Tutoribus. hic.ſ.legitur in gl.tribus modis:tene illam ꝙ vnus heres non tenetur ex sua persona,si non exegit hæredem alterius tutoris.h.d.

In eum. Primò tenetur gerens ꝙ̃ non gerens pro gestis,ꝓ neglectis quilibet ęqualiter.h.d.

Tutores. Quamuis finita tutela causa cepta posset peragi per tutorẽ.nõ põt tñ agi iudicati p eũ.h.d.iste.ſ.quẽ no.bene.

SVMMARIVM.

1 *Minor si à tutore est damnificatus in centum,& remittit pro quinquaginta cum iuramento,tenet remißio.*

1 Abeo. Dic casum.†tutores dãnificauerunt pupillum in cẽtũ post eã pupillus factus maior cepit agere cõtra eos:& cũ nollet litigare dederunt ei pupillo quinquaginta, & ipse remisit eis actionẽ tutelę. Primò q̃riť,an teneat remissio.Scđò an videať remissio ex cã donatiõis vel trãsactiõis:qa aliqđ est datũ.& rñdeť ꝙ remissio tenet:quia facta.fuit à maiore xxv.an.& ꝙ nõ videť ex cã donatiõis.sed trãsactionis.h.d.¶ Op. C.de transac.de.l.ꝓses &.s.de iureiu.l.tutor.Sol.maior factᵘ põt liberare tutores vel curatores sine dubio:vt hic.existens minor nõ posset liberare ex cã donationis sed transactionis sic:si fieret bona fide vt in cõtrarijs,alś secus: qa põt restitui p titulũ.C.si aduer.trãsac.hodie verò valeret ista remissio cũ iuramẽto,p autẽ sacramẽta puberũ.C.si aduer.ven.& no.j.de contra.iudi.tu.l.iij.ſ.contrarium.

Periculo. Glo.legit pluribus modis,tene quam vis Bar.

Adolescens. Per actionem propositam contra tutores,non tollitur actio contra curatores, nisi quatenus est exactum.h.d.

Tutor. Tutori imputať negligentia si hęredẽ contutoris nõ cõuenit,sicut si cõtutorẽ suspectum facere neglexerit.h.d.

Tutele. Non eget summario.Ratio dubitationis erat:qa actio tutelę nõ põt intentari,nisi finita tutela.hîc aũt licet esset finita in persona vnius:tñ propter ꝑsonam alterius in cuius ꝑsona tutela durabat.videbať nõ posse agi tutelæ,quod remouet hic.ſ.

SVMMARIVM.

1 *Tutori inutiliter dato in testamento nõ imputatur si nõ gerit,nec se confirmari petit.*

2 *Priuilegium debet intelligi sine alterius iniuria.*

3 *Priuilegium militum non extenditur extra dispositionem factam super suis bonis.*

4 *Dispositio.ſ.ex imperfecto.non habet locum in donatione tutoris.*

5 *Tutela datur iure patriæ potestatis non militiæ præmio.*

LEX XLI.

1 Impuberi. Priuilegiũ cõcessum militibus circa testamenta intelligiť cõcessum circa eorũ bona,nec vltra se extendit.h.d.notabilis casus est.¶ †No.primò qđ si tutor datus in testõ inutiliter nõ gerit:nec se confirmari petit,nõ est ꝙ sibi imputeť.secus si sponte gereret.vt.s.l.proxi.ſ.curatores.

2 ¶ †Secũdò not.quòd priuilegium debet intelligi sine alterius iniuria, vt C.de eman.li.l.nec.auus.& infrà ne quid in lo.pu.l.ij.ſ.meritò.&.ſ.si qsã

3 principe.¶ †Tertiò no.† quod priuilegia militũ non extenduntur vltra

4 dispositionem factã sup bonis suis.& sic videtur hic casus qđ †priuilegiũ cõcessum hodie patribus,vt possint testari inter liberos nõ seruata solennitate,vt.l.hac consultissima.ſ.ex imperfecto.C.de test.nõ habeat locum in datione tutoris.vt no.in.d.ſ.ex imperfecto:dixi.s.de cõfir.tut.in.l.qui à patre.& hãc materiã quatenus se extendit priuilegiũ militis in cõficiendis

5 testamẽtis,ponit Dy.j.de testa.mili.sup rub.dic.vt ibi.¶ Vltimò no.ꝙ tutela dať iure patrię potestatis,nõ militię pręmio.q.d.tũc põt dare tutorẽ miles quando paganus

LEX XLII.

Qui plures. Duobus modis principalř legitur,hæc.l. primò in liberatione relicta vni ex tutoribus per testatorem qui tutores dabat.& hanc prosequitur gloss.secundò in liberatione relicta per ipsum pupillum factum adultum.& hanc ponit Dy.secundum primam.hoc dicit. Licet sit vni

sit vni relicta liberatio reddẽdarũ rationũ, nõ prohibeť tamẽ pupillus aliũ ex eius persona couenire, si eũ suspectũ facere neglixerit. h.d. ¶ Oppo. ad hanc lec. quod pupillus agens repelliť exceptione cedendarũ actionũ: qa eas nõ põt cedere: & sic ob. j. eo. l. si pupillus. Hui⁹ cõtrarij timore sunt tres solutiones principales. Prima est ꝙ hęc actio põt cedi, licet nõ in totũ. ceditur eñ in eo quod dolo facit, vel in reliquis quę remanserũt apud eũ: & sic in plus couenit cõtutor q̃ cedať actio. hęc nõ vr̃ vera: qa qđ iuris est in toto, hoc idẽ vr̃ in parte: & ꝓ qua parte nõ põt cedere, ꝓ ea nõ põt agere. Vñ solue secũdo modo ꝙ hic pupill⁹ nõ põt cedere absq; facto suo. remisit eñ testator, nõ ipse pupill⁹ &c. ¶ Sed cõtra hoc facit: qa ꝑsona defuncti & pupilli vr̃ eadẽ, ꝓpter quod qdã recedũt ab hac solutiõe. Sed rñ. ꝙ eadẽ vr̃ q̃tũ ad obligatiões hęreditarias. Sed obligatio qua teneť tutor nõ est hęreditaria. ¶ Pręterea nõ est qd imputeť ipsi pupillo, ab ipso eñ initio tutor q accessit ad agẽdũ sciebat se habere cõtutorẽ cui liberatio est relicta. vñ c õtẽplatiõe illi⁹ actiõis cedẽdę nõ gessit. simile habes in. l. si titius. j. de fideiuss. & dixi plenè in. l. si stipulat⁹. §. fi. e. ti. vñ tene hãc solutionẽ. Alia solutio est ꝙ nõ possit agi, nisi eaten⁹ quaten⁹ actio posset cedi. Sed p̃cedẽs est verior tenẽdo hãc lec. cũ pupillo nõ posset imputari culpa, vt dicã in. l. si pupill⁹. j. e. ¶ Venio ad secũdã lect. Dy. secũdùm quã. h.d. Si pupill⁹ fact⁹ maior liberatione vni ex tutorib⁹ reliquit, cõtutor poterit couenire ꝓ eo ad qđ illa liberatio se nõ extẽdit. h.d. huic lect. magis applaudet lr̃a quòd ipse pupill⁹ liberatione reliquit. Dicit eñ quòd ille q habuit tutores vetuit rationẽ reddere. ¶ Op. de. l. si pupill⁹. j. e. sol. fateor quòd cõtutor nõ põt couenire, nisi rõne doli vel reliquorum, ad quod se non extendit liberatio alteri relicta.

SVMMARIVM.

1 *Quæ non transmittuntur ad hæredes, non possunt cedi.*
2 *Priuilegium quod datur pupillo, non transit ad hæredes.*
3 *Priuilegium quod habet pupillus in actione personali contra tutorem quòd præferatur omnibus, quòd non transit ad hæredes.*

LEX XLIII.

a EX pluribus. [a] Quę nõ sunt trãsmissibilia ad heredes: ꝑ
1 cessionẽ nõ trãseũt. h.d. ¶ † Not. ꝙ qui nõ
sunt transmissibilia, nõ sunt cessibilia. de quo ꝑ doc. C. de priui. do.
b l. j. dicã. j. de verb. obl. l. si stipulat⁹ [b] fuerim. in pri. ¶ † No. ꝙ priuilegiũ qđ
2 dať pupillo nõ trãsit ad hęredes. ¶ Op. s. de in ĩteg. resti. de. l. nõ solũ. & s. e.
l. à curatorib⁹. §. hęrebib⁹. So. illa priuilegia nõ danť merè rõne ꝑsonę, vt dixi
3 plenè, s. solu. mat. l. maritũ. & l. sequẽti. ¶ † Quęro ꝙ est istud priuilegiũ ꝙ
datur pupillo? Rñ. vt ꝑsonali p̃ferať cæteris: vt. l. dabim⁹. §. j. j. de priui. credi.
¶ Quæro an hoc priuilegiũ transeat ad suum hæredẽ, hoc est ex se descendentẽ. Glo. hic ponit opi. in. d. l. dabim⁹. tenet quòd ad suũ heredẽ trãsit. Iac. de aret. tenet cõtrariũ per. l. pe. §. si puellæ suprà de ritu nup. vbi est casus.

LEX XLIIII.

CVm post mortem. Rationem quare tutor nõ potest agere vidistis. s. eo. l. tutores qui post finem.

SVMMARIVM.

1 *Tutor uel curator quando promittit scienter illud ad quod scit pupillum uel adultum non posse conuenire, ipse tenetur.*
2 *Promittens dotem pro illa cuius negotia administrat, non uidetur promittere animo donandi, sed animo repetendi.*
3 *Mulier quòd possit conueniri constante matrimonio, & eo soluto.*
4 *Mulier quæ conuenitur pro dote habet exceptionem ne conueniatur ultrà quàm facere posit. & idem eius curator.*

Quidam cum esset. Primò ponit thema. & q̃stio. necũdò vna rõ cõtra patruũ. Tertiò alia rõ ꝓ patruo. Quartò determinať vna qõ circa p̃dicta. Quintò determinať qõ ꝓposita. & hęc qnta subdiuidiť in tres ptes: qa Primò ponit qñ curatori nullo mõ subueniť. Scđo ꝙ ei subueniť cõtra adultũ. Tertiò qñ ei subueniť cõtra eũ q dotẽ ꝓmisit. secũda ibi: qñ. tertia ibi, mouet q̃stionẽ. quarta ibi, p̃terea. qnta ibi: rñdi. ptes verò isti⁹ vltimę sunt tres. secũda ibi: sed is. tertia ibi: ꝙ si mulier. Sũmariũ colligiť ex prima gl. hic posita. ¶ Examinemus per ꝑticulas. Prima pars in qua poniť thema & qõ nõ habet dubitatio
c nẽ. ¶ Venio ad secũdã [c] partẽ ĩ qua fit argumẽtatio cõtra curatorẽ: & sic qñ qs ꝓmittit ꝓprio noĩe indubitãter teneť: sed qñ ꝓmittit curatorio noĩe nõ teneť: vt. l. ij. s. eo. & l. post mortẽ. §. j. j. qñ ex fac. tu. sed hic ꝓmittit exprimẽdo noĩe proprio & appellatiuo, & pręcessit propriũ, ergo proprio noĩe promisisse vr̃: vt. l. si cõis seru⁹. in prin. j. de stipu. ser. & ad hanc rationẽ nõ respõdetur. j. sed rñdeo ꝙ ex eo quòd cõtractũ est sup re ꝑtinẽti ad vtilitatẽ adultę. vr̃ esse cõtractũ curatorio noĩe. vt. l. fi. j. qñ ex fac. tut. dixi in. d. l. si cõis seruus. vel aliter positò quòd ista argumẽtatio sit vera ꝙ ꝓprio noĩe ꝓmisisse videať: nõ tñ ob. determinationi seq. vt. j. dicã. Erãt aũt in promissione alia verba: qa promisit se daturũ, & sic habuit animũ obligãdi se nõ pupillũ: vt patet ex themate. quod quàliter procedit. j. declarabo. ¶ Venio ad tertiam particulã in qua ponitur argu. pro ipso curatore, & est clara. ¶ Venio ad
1 quartã particulã: in qua poniť arg. cõtra curatorẽ. ex qua diligenter no. † ꝙ
vbi tutor vel curator ꝓmittit sciẽter illud ad qđ scit pupillũ vel adultũ non posse couenire, ipe teneť: vel qa videť donare: vel qa nõ est dign⁹ ꝙ sibi subueniať ꝓpter dolũ: qđ facere põt ad multa. ¶ Venio ad quintã ꝑticulã: & prima eius pars est clara: siue enim ꝓmiserit aĩo donãdi, siue sciẽter, supra vires patrimonij sibi non subuenitur. ¶ Venio ad secũdam partẽ vltimæ
2 partis. ex qua singulariter not. quòd † qñ administrator promittit dotẽ pro illa cuius negotia administrat, nõ vr̃ eã promittere aĩo donãdi, sed animo repetendi: & sic determinatur. in. l. vlti. & quod ibi no. C. de do. ꝓmis. facit quod not. j. de leg. iij. l. vxorẽ. §. pr̃ naturalis. facit. s. de nego. gest. l. nesennius. & sic sis cautus facere articulũ & probare, quõ ille q dotẽ ꝓmisit gerebat negotia mulieris. ¶ Quęro ꝓ huius declaratiõe qualiter iste curator dotẽ ꝓmisit. Rñ. nõ põt dici quòd ꝓmiserit ꝓcuratorio noĩe: qa tũc ipso iure nõ teneť: sed adulta: vt. l. ij. s. e. nec esset opus exceptiõe: nec tãta dubitatiõe q̃tũ hic vr̃ fecisse iuriscõsultus. Itẽ nõ põt dici quòd ꝓmisit vt priuata ꝑsona aĩo donãdi: qa tũc nullo mõ subueniť sibi: vt in præce. rñ. Dicẽdũ est ergo ꝙ ꝓmisit noĩe ꝓprio, qđ apparet. qa ꝓmisit se soluturũ: vt dixi in themate. sed dubiũ est an videať ꝓmisisse aĩo repetẽdi à muliere, vel nõ: & interpretať iuriscõsultus ꝙ vr̃ ꝓmisisse aĩo repetẽdi. qđ colligiť ex eo quòd est gestor negotiorũ suorũ, vt dixi: & tãgũt doct. in. l. fi. C. de dot.
3 ꝓmis. ¶ † No. etiã hic ꝙ cõstãte matrimonio, & eo etiã soluto mulier põt couenire. ¶ Venio ad vltimã ꝑ'ẽ, & ꝓ eius declaratione q̃ro: qñ mulier nõ vult ꝙ soluať, qs modus erit tenẽdus. Dicit glo. ꝙ ipsa petit restitutionẽ in integrũ ꝑ ti. C. si aduer. dona. & l. si ex cã. §. in dotis. s. de mino. Sed dices tu, quõ põt ipsa restitui, cũ ipsa nõ teneať marito? Rñ. licet nõ teneatur marito tñ teneť curatori: qa est habitur⁹ regressum cõtra eã, licet hoc cũ marito actũ nõ fuerit: vñ defensiones ex ꝑsona actoris ꝓsunt isti curatori. silr̃ habeť in. l. idẽq;. §. gñaliter. s. mã. & de interrog. ac. l. q seruũ. ¶ Quęro, tenẽdo istã lect. an ipse curator possit petere restitutionẽ? Quidam dicũt ꝙ sic ad instar fideiussoris minoris inducti dolo. Sed istud exẽplũ non est bonũ: qa respectu mariti iste curator nõ est fideiussor. Alij dicũt idẽ: qa curator, & pupilla representãt eãdẽ ꝑsonã. & hoc placet: qa nõ tanq; curator ꝓmisit, vt. s. dixi. dic ergo ꝙ iste curator nõ põt petere restitutionẽ: sed ista pupilla hr̃et necesse petere, & sustinere defensionẽ illi⁹ curatoris, & ĩ illa defensiõe vti iure suo: vt. d. l. idẽq;. §. gñaliter. & l. procurator ad exhibẽdũ. §. j. j. rẽ ra. ha. hęc tñ lec. ꝙ hic ĩpetrať restitutio nõ placet: qa huic literę nõ congruit. Præterea cũ sit tuta bñficio iuris cõis, vt statim dicã: nõ habet necesse petere restitutionẽ. Respõ. ergo scũdò quod tã curator q̃ pupilla habet exceptionẽ ne couenniať vltra vires patrimonij. Sed tũc quęro q̃ est ista exce-
4 ptio. Rñ. † mulier cõstãte matrimonio nõ põt couenire vltrà q̃ facere põt: & ista est exceptio quã opponit marito: & hoc innuit litera q̃ dicit ipsam cogi ad cauendũ, de supplẽda dote si effecta fuerit locupletior. Apparet ergo ex pręđictis ꝙ illo curatore couẽto tanq; ꝓprio noĩe põt mulier cõparere & opponere exceptionẽ istã & cauere: & ob hoc ipe curator absolueť. põt etiã hoc facere ipse curator, vt dicit glos. Opp. ꝙ ipso iure sit tutus, qñ ꝓmisit vlta vires patrimonij: vt. l. siue generalis. s. de iure dot. Solu. vt ibi. ¶ Opp. ꝙ nullo modo iste curator sit tut⁹. vt. l. si donaturus. §. j. s. de cõdi. ob cau. glos. dat plures sol. ista est vera ꝙ ibi ꝓmisit credens se teneri, & sic nõ aĩo repetendi à muliere: hic verò promisit animo rehabendi & petendi de patrimonio mulieris.

LEX XLV.

QVi nominibus. Qui nomina q̃ sibi à priore administratore assignantur agnoscit, eorũ periculo est astrictus. h.d. Opp. s. eo. de. l. tutor siue curator. Sol. ibi recepit assignatione facta à priore administratore, nõ tamẽ illa nomina assignata agnouit, vt idonea. Sed tunc dubitať qualiter videtur agnoscere. glo. rñdet notabiliter agnoscere videť secũdùm. l. si fili⁹. s. de tu. siue verbo siue aliquo actu appareat quòd illa nomĩa dixit idonea esse satis est, recipiẽdo verò assignationẽ simpliciter nõ videť illa nomina vt idonea approbare: vt. s. e. l. tutor siue curator. ¶ Opp. C. e. de. l. debitoribus. Sol. hic teneť de periculo. s. de inopia subsistente tũc enim illa noĩa acceptauit vt idonea. de periculo verò inopiæ subsecutę tenetur, si sibi potest imputari culpa: aliàs non, vt in contrario

POMATES

a ¶ Ex plurib⁹. Adde quod cõtrarium vult Bal. in. l. imperialẽ. §. præterea ducatus. de ꝓhi. feud. alie. per Fed. Aret. cõsi. clxiiij. in. vj. co. Alexã. l. si stipulat⁹ fuerim. & Alexã. in apost. l. si mulier. §. ex asse. ff. de iure dot.

b ¶ Si stipulatus. Ex illo tex. videť probari quòd quę trãsmittuntur ad heredes si sunt facti nudi, nõ possunt cedi, nisi cessio fiat ex cã necessaria. l. pro hærede. §. quid tñ. cũ gl. de acq. hęredi. & ibi Bar. secus si sunt iuris. fallit in casu. l. si mulier. §. ex asse, de iure dot & dixi post Imol. in. l. apud iulianum §. vtrũ. j. ad trebe. ꝑ Bar. latè in. l. qa tale. sol. mat. & in. l. j. C. de priui. do.

c ¶ Venio ad secundã. Et vide Bar. in l. fi. ff. de peti. hęredit. & quæ notaui ad Bal. in. l. fi. C. de dot. promi. Andræ. Barba.

Sed si pupillus. Hic versiculus legitur in gl. pluribus modis, tene hãc lect. s. φ assignationẽ reliquorũ acceptauit, & vsuras recepit. p qđ nõ videt̃ suo priuilegio renũciare: & sic in summa dicit φ p receptionem vsurarũ pupillus nõ perdit priuilegiũ. ¶ Opp. j. de priui. credi. de. l. si vẽtri. §. in bonis. Sol. aliud est in priuilegio quod dat̃ depositario. illud em̃ pditur p receptionẽ vsurarũ. quia egreditur terminos depositi. aliud in priuilegio quod datur pupillo vt hic.

SVMMARIVM.

1 *Pupillus uolens conuenire alium tutorem ex persona liberat[i] non auditur.*
2 *Tutor unus quando pro alio teneatur?*
3 *Magistratus an habeantur ut duo rei.*
4 *Liberatus præscriptione, quòd per oĩa nõ sit similis solueti.*
5 *Actiones infrà sunt sublatæ culpa, uel facto eius qui cedere debet, tunc exceptio cedendarum actionum obstat.*
6 *Actio perpetuata contra unum ex tutoribus, quòd dicatur perpetuata contra alium.*

LEX XLVI.

SI pupillus. [a] Quatenus vn⁹ ex tutorib⁹ est liberat⁹ facto pupilli: eatenus alter eius nomine cõueniri nõ põt. h. d. Vel aliter. Qui tenetur cedere actionẽ, si eã cedere nõ põt facto suo, repellit̃ exceptiõe cedendarũ actionũ. h. d. ¶ In textu ibi, interpellare. dic φ non põt cõtra aliũ actiões cedere, qđ facere debet. vt. l. j. §. nũc tractemus infrà. de tu. & ra. dis. & sic repellit̃ exceptione cedendarũ actionũ. Ibi conuenit, & liberauit. Nã si † ex psona liberati
1 velit alterũ cõuenire, non audit̃. Dy. ¶ Opp. ad primũ quòd non possit pupill⁹ liberare tutorẽ: vt. s. eo. l. tutores qui post finẽ. §. ab eo. hui⁹ timore est hic facta gl. j. dicens φ liberauit transigẽdo: quod potest, vt hic: sed nõ donando, vt ibi. ¶ Secũdò opponit̃ quòd vnus tutor pro alio non tenetur, sed quilibet in virili. vt. l. tutores qui post finẽ. §. in eum. s. eodẽ. & C. de diui. tutel. l. j. Sol. dicit glos. intellige † quòd hic vnus
2 gessit: alius non. vel quòd ambo non erant soluendo tempore depositi officij. Istud non est necesse: quia siue sint soluẽdo siue non: quilibet tenetur insolidũ, licet habeat beneficium diuisionis. vt. d. l. j. C. de diui. tutel. & s. e. l. si plures. & ibi dixi. Si ergo amiserũt diuisionis beneficium, superest beneficiũ cessionis: quod potest opponi post sententiam. vt. l. si minoris. s. eodẽ. l. si fideiussores. §. j. j. de fideiussoribus. ¶ Sed tenendo illam opinionẽ quòd hic alter non erat soluendo. oppo. quando quis liberat debitorẽ qui non tenetur efficaciter, non potest repelli exceptione cedendarum actionũ: vt. l. q̃uis. §. marcellus. s. ad vell. Respond. ibi, debitũ erat ineffcax inefficacia iuris: hic verò de iure erat efficax, sed de facto inefficax: qa erat nõ soluẽdo. ¶ Opponit̃. j. de fideiussoribus. de. l. si stipulat⁹. §. fina. Solue vt ibi plenè dixi. ¶ Opponi. j. de legatis. j. de. l. ab omnibus. j. respon. glo. non soluit, dicit Dy. ibi non liberatur facto creditoris, sed facto testatoris legantis, qui vnum ex hæredibus potuit liberare, & alios insolidum obligare: vt. l. cum ab vno. j. de legatis secũdò. quod placet. facit quod dixi s. eo. l. si plures. secundùm lectu. gloss. ¶ Venio ad secundam partem. dicitur hic † quòd duo magistrat⁹
3 non habentur vt duo rei: vnde est hoc? Dicit glo. qa magistratus non tenetur nisi de dolo alterius: secus si ex culpa conueniatur: vt. j. de magistra. conuenien. l. antepenultima. hoc non placet: quia magistratus tenetur ex culpa communi: vt. s. ad municipalem. l. Imperator. & de administra. rerum ad ciuita. pertinentiũ. l. magistrat⁹. Nec obstat lex allegata in glos. quæ loquit̃ q̃n magistratus cõuenit̃ ex facto tutoris, vel curatoris, quẽ dedit. hic loquitur q̃n cõuenitur ex culpa collegæ. Dico ergo quòd magistrat⁹ nõ fũt propriè duo rei: quia isti duo rei secũdùm hæc tẽpora non habebãt beneficiũ diuisionis, sed magistratus illi sic. & istud vult dicere tex. Sed tunc instatur, cũ hodie duo rei habeant beneficium diuisionis. ergo plures magistratus habent̃ hodie vt duo rei. Respõ. non est ita. nam duo rei habent beneficium diuisionis: ita demũ si correus est præsens, & soluendo sit, alter non couenit̃: vt. C. de duo. reis. authẽ. hoc ita. & in corpore vnde sumitur. Sed plures magistrat⁹, & plures tutores habent bñficiũ diuisionis, etiã si tunc cum conuenitur collega non sit soluendo: si soluendo erat tempore
4 depositi officij: vt. C. de proba. l. ex psona. ¶ † Venio ad vltimũ responsum, ex quo nota primò quòd liberatus præscriptione, similis est soluenti: quod non intelligas quò ad omnia: cum præscriptio non tollat naturalem obligationẽ: solutio autẽ sic. Sed q̃tũm ad hoc vt posset obijci ei contra quem præscriptum est culpa: quasi facto suo, & negligẽtia sua sit liberatus. ¶ No-
5 ta etiam † ex hoc responso quòd tunc obstat exceptio[b] cedendarũ actio-
b num, quando actiones sunt sublatæ culpa vel facto eius qui cedere debet. Et hoc est quod hic tex. dicit in fi. habet enim quod obijciat petitori. Circa quod distingue plenè in. l. si stipulat⁹. §. fi. j. de fideiuſ. ¶ Opp. quòd nõ pòt tempore extingui actio contra vnum quin extinguatur contra alium. nam solo cursu temporis non: quia eodem tempore nascitur contra vnum, quo
6 contra alium. ¶ † Item si perpetuaretur contra vnum, perpetuaretur con-
c tra alium[c], vt. l. fi. C. de duo reis. Glos. huius timore dat duas solutiones quę claræ sunt: tamen diuinationem continent. dic ergo quòd. l. fi. de duo. reis. loquitur de duobus reis propriè non in tutoribus, & magistratibus qui non sunt propriè duo rei: vt hic dicitur in tex. Ista est vera quam tene menti: p hoc facit. j. de solu. l. cum quis. §. si quis pro reo. & ibi glo. sed hic non videt̃ procedere: cum præscriptio. xxx. an. hoc tempore non esset cognita: vt no. in. l. qui occidit. §. j. s. ad. l. aquil. Respõ. potest dici quòd hic loquit̃ de actione tutelæ quæ dabatur cõtra patrem de peculio: & sic intra annum: vt. l. tutorem qui. in fi. s. eo. & sic esset expeditus casus huius. l. vel dicas quòd erat quædam præscriptio secũdùm antiqua tempora de qua mentionem nõ habemus. facit quod no. insti. de perpe. & temp. actio. in princi.

LEX XLVII.

LVcius. Si adultus debitorem suum procuratorem constituat: non videtur eum vt debitorem idoneum ex causa preambula approbare. h. d.

Sempronii. Diuisio facta inter plures tutores à seipsis, non facit quin vnus pro alio teneatur anteq̃ perueniat ad magistratum. secus in diuisione facta à pluribus reipublicæ administratoribus. h. d. ¶ Oppo. quòd etiam magistratus teneatur insolidum alter p altero: vt. l. proxi. s. eo. Solu. glo. ibi loquitur in pluribus magistratibus qui gerunt aliquod officium, cui inhęret iurisditio siue dignitas. hic quãdo administrant bona sine aliqua iurisditione vel dignitate sicut bona priuatorum. hæc solu. est singularis: nec est vera contra. l. Imperator. & l. sequen. j. ad municip. & quod ibi not. & c. ¶ Ad contrarium respon. ibi simul gerebant, nulla facta diuisione etiam à seipsis, sed promiscuè faciebant modò vnus, modò alter. hic verò inter se diuiserunt. ¶ Opp. quòd idem sit in tutoribus quod hic dicitur in magistratibus. vt. j. ea. l. §. cum testamento. Sol. vt ibi dicam. ¶ Opp. s. de nego. gestis de. l. cum alicui. Sol. vt in glos. ¶ Op. de. l. aufertur. §. fi. j. de iure fisci. Sol. glo. quòd ibi loquitur cum agit fiscus, hic cum agit minor, cuius bona fuerunt administrata. hæc solu. videtur contra prædictam. l. Imperator. Ideo dic quòd lex contraria loquitur quando non fuit facta diuisio, & sic debet intelligi secundùm distinctionem not. in d. l. Imperator. quod plene dic vt ibi. ¶ Quæro, quæ actio detur pupillo cõtra istos curatores. glossa dicit quòd negotiorum gesto. & bene.

Tutorem. Si tutor facit de re pupilli id ad quod tenetur, licet suo nomine: ad vtilitatem tamen pupilli facere præsumitur. h. d. Et est casus valde not. ¶ Nota quod dixi in summario, & declarabo. j. l. proxi. §. altero.

Quæsitum. Finita tutela ante solutionem currunt vsuræ, quæ priùs currebant. h. d.

SVMMARIVM.

1 *Castrum qui accepit in custodiam per sex menses, & dedit fideiussores, si elapsis sex mensibus castrum capiatur, pro mala custodia non tenentur fideiussores.*

d **Paulus.** [d] Fideiussor tutoris non tenetur ad ea quę tutor post pubertatem sponte gessit. hoc dicit. ¶ Ex eo quòd dicit sponte, & nulla necessitate cogente, apparet quòd si negotium erat connexum, ita quòd gessit de necessitate quòd teneatur fideiussor secundùm Iac. de aret.
e Hic. §. facit ad quæstionem[e] quòd † si aliquis assumpsit custodiam castri
1 vsq; ad sex menses, & dedit fideiussores: quod si finitis sex mensibus remãsit in custodia, & castrum perdatur quòd fideiussores non teneantur. & ita dicit Iac. de are. & dicit hanc. q. fuisse de facto agitatã veronæ. Dyn. dicit
f idem[f] quando isti custodes promiserunt seruare & custodire castrũ per illud tps: & in hoc dederũt fideiussores per hanc. l. & s. j. de admi. rerũ ad ciuit. perti. l. ij. §. penul. & fi. & vt le. no. ca. l. j. bellissimè, sed si promiserunt dictum castrum restituere: quia tunc nõ restituerunt: adhuc fideiussores tenentur. ita dicit Dy. ista quæstio fuit de facto florentiæ, & in ea consului: quod plenè examinaui in. l. item quæritur. §. qui impleto. s. loca. dic vt ibi.

SVMMARIVM.

1 *Confeßio tutoris non nocet pupillo.*

Tutelæ. Apochæ tutorũ debitorib⁹ datæ fidẽ faciũt contra pupillũ, licet ipse cõtra tutores habeat regressum. h. d. ¶ Nota
g ergo[g] quòd scriptura tutoris pbat cõtra pupillũ. sed quero qd continebat
h ista scriptura. Rñ.[h] gl. quòd † tutor cõfessus fuit sibi solutũ. qđ si verũ esset,
1 notabile esset. doct. tñ tenẽt quòd cõfessio tutorũ spõte facta nõ piudicat[i]
i pupillo

a ¶ Si pupillus. Secundò oppo. vide Bal. in. l. j. C. de trãsac. & videt̃ text. φ tutor primò tenet̃ reddere rationẽ tã de introitib⁹ q̃ de expensis: vt. l. thais §. libertatem. de fideicom. lib.

b ¶ Obstat exceptio. Quãdo obstat exceptio cedendarũ. vide Bar. in. l. j. j. de transac.

c ¶ Cõtra aliũ. Vide Bar. in. l. cũ quis. §. si qs pro reo. infrà de fideius. q. videt̃ tenere cõtrariũ ei⁹ qđ tenet hic: sed. d. Alex. in cõsi. mihi. ccc. i nõ impssis, incipit sup eo quo q̃ritur. s. an dicta interruptio dicit dicta Bar. hic vera.

POMATES.

d ¶ Paul⁹. Vide Are. cõsil. xxix. in. xiij. col. & cõsil. lxxiij. vij. col.

e ¶ Ad. q. Vide hoc dictũ relatũ p me in. l. si mora. in fin. sol. mat.

f ¶ Dyn. dicit idem. Facit qđ dixi post bart. in. l. vbicunq;. de fideiu. & Io. an. in. d. c. præterea requisiti. de appel. & adde. l. si cum hermes. & ibi Bald. C. loca. & adde quod no. Dy. & Bar. in. l. si mora. s. sol. mat.

g ¶ No. ergo. Et vide Paul. de cast. in j. cõs. vbi reprobat Bar. hic. & vide Angel. in. l. non abstulit. C. de noua. & vide q̃ dixi i. c. si cautio. de fide instru. Andræ. Barba.

h ¶ Tutelæ. rñdet glo. hanc glo. sequitur Ange. in. l. à duo. pio. §. si sup. de re iudic. & vide ibi Imol. & etiã in. l. si debitori de noua. & quod no. Bar. in l. ex cõtractibus. de nõ nu. pec. & Bald. in aut. isdem. in. ij. col. de secũ. nup. p Pau. de cast. in cõs. j. & sequit̃ etiã Ludo. roma. glo. istam in. l. prædia. de acqui. possess.

POMATES.

i ¶ Præiudicat. Vide Alex. cõsil. l. col. pe. in. v. vol. & contra Barto. hic tenet Paul. de cast. consi-

vlti.& consi.j.hîc alle.per Alex.inci.ego Pau.opi.tñ Barto.dicit esse cōmunem Are.cōsi.iiij.& pro eis dicit facere tex.in.l.iij.§.si is pro quo.ff.qđ quis. iur.vide Alex.cōs.xxxvij.j.col.iij.vol.Ro.consi.xxiiij.

a ¶ Accipit.imò nō est differentia an dicta apocha cōtineat ꝙ tutor receperit vel quòd confessus fuerit recepisse,vt not.Bald.in.l.si ex cau.de non nume. pecu.alleg. gloss.j. l.si non singuli. C. si cer.pet. ita dicit Paul. de ca.in suo cōsi.j. vbi in oībus tenuit hîc contra Barto.

b ¶ Loqꝛ.Vide Bar. in.l.j.C.de trāsact.

POMATES.

c ¶ Hoc etiam.Vide Barba .l'. j. C. de trāsact.Ro. singul. ccxcviij.

d ¶ Titiū. Et à sñia lata cōsilio sapientis pōt appellari.l. j.§.j.de app. & ibi Bart.in fi. vbi etiā habeꝛ ꝙ consultor non potest noua recipere instrumēta. Quid de verbo licentia: & simili. vide no. in.l. si aūt plures. j. de aqua plu.arcen.& ibi qd si partes cōsenserūt committi cū consilio sapientis:an iudex facit litē suam si secundū id iudicet.vide Bar.in.l.si cōuenerit. ff. de re iudica.& Bal.in.l. si mancipia. C. de ser.fugit. 'Adde an consilium sapientis posit peti de iure?& an iudex debeat dare: & an illud teneatur sequi: vide Bal.cons.ccclxx.j.lib. & ibi qd iuris stante statuto & per Ang.consil. clxxxviij. & quid si post terminum consilium iudici præsentatum sit,& publicatum,& cōfirmatū per iudicē an valeat?vide Bal. cōsi.cliiij. & clvij. an autē teneatur sequi consilium imperiti,vide eo. vol. consi.cxcij.& Ange.cōsi.cclxxj.vbi dicit quòd non est turpe imperito seq cōsilium periti: an autē petitio consilij sapientis ita suspendat sñiam quē admodū appellatio:vide Ro.consi. ccxxxv.

e ¶ Ex principio. Et vide eundem in.l.iij.§.si quis ita.ff.de eo quod cer.loco.& Bal.in.l. luti' titius.s.de po.Barto.in.l.si conuenerit.& ibi alios de iurisd.om.iudic. domi. Anto.& domi.Ioan.de Imol.& domi.Abb.in.c.j.de iudi.vbi discutiunt hoc Andræ.Barba.

f ¶ Tutores vbicunꝗ fuerit petitum.Quando promitto soluere vbicunque fuerit petitum quid importet. Vide Barto.& doct.in.l.si conuenerit. de iurisditione om.iud.

g ¶ Non operantur.Casus est in.c.Romana.§.contrahentes.de fo.competen. in.vj.vide no.per doct.in.l.ij.s.si quis in ius voca.non ierit.& vide Bar.in.l. si qs in conscribendo.& q̄ ibi dixi.C.de pactis:& idem quod hîc tenet do. Ant.in.c.j.de iudi. & ibi Imo.& ibi dixit do.An.ꝙ si promisi soluere Brixię: Bononię:& vbicūꝗ locorū ꝙ nō potero cōueniri in loco remotiori locis expssis.sed Imo. tenet cōtrariū ibi,vbicūꝗ fuerit petitū &c.vide Bar.& moder.in.l. si quis inconscribēdo.C.de pac.vbi latè scribit de hoc articulo. & ī.l. si cōuenerit. de iu.om.iud.Fulg. in d.l.si qs in cōscribēdo.tenet cōtra hāc doctrinā p.l.ī bonę fidei.in ti.de eo qđ cer.loco. &.c. dilectis filijs.ī ver.rñdere vel soluere propter disiūctiuā vel vide de for.cōpet. ad quę iura rñdent moder.in.d.l.si qs ī cōscribēdo vt ibi.p eos & si cōsideras Bar.hîc vr̄ sibi cōtrarius circa id qđ dixit ī.d.l.si qs ī cōscribēdo.ī.ij.cōtrario vbi vult ꝙ nō sufficit dicere vbicūꝗ tū. fuerit petised ē necesse ꝙ ēt dicaꝛ ꝙ promitto soluere,siue me soluturum in quocūꝗ loco, vel vbicunꝗ fuerit petitum. Vide ibi no. ergo tenerē opinionem. Bart. ibi p istū tex.ī ver. solueret quē ipi allegāt. vide q̄ ibi dixi.Adde ꝙ si īstrumentū dicat ꝓmisit soluere Romæ. Venetijs,& vbicūꝗ, & sub quocūꝗ iudice vult posse conueniri,ꝙ tñ nō poterit conueniri, nisi vbi inuēt' fuerit:sed qd si ꝓcurator istius debitoris sit inuēt' in aliquo loco cū mercātijs: an poterit ibi conueniri,vide pulchrè Bal.cōsi.ccclxvij.j. volu.q determinat ꝙ nō, si mercātiæ erāt alibi vēditę & tradita p cōsigna. vel in spec. oculorū:quia nō includūtur in obligatione.l.cum tabernam.de pig.Qualiter autem intelligantur illa verba quòd vult in quolibet loco posse conueniri.vide Ro.consi.ccxlviij.

h POMATES.¶ Vltimò.Vide Alex.consi.cxj.pe.versic.conformis iiij.volu.& consi.xvj.col.fi.j.vol.

pupillo,vt.j.de confes.l.certum.§.sed an ipsos.& ibi plenè dixi per doc.C.de cōfes.l.vnica.& ibi p Cyn. in.ix.q.dico ergo ꝙ scriptura debet cōtinere qñ tutor in veritate pecuniā illā accepit[a] & si solā cōfessio nē cōtinet,nō noceret pupillo.j.si quid in frau.patr. l.j.§.si mutuā.vbi ex tex.no.& hoc est qđ dicit hîc iurisconsultus rñdendo si bene aduertaꝛ.dicit enim si debitores soluissent &c.quasi dicat nō sufficiat cōfessio &c.

Cum testamento.

Si tutor testamentarius & datiuus gerunt diuisim,pro datiuo prius pueniꝛ ad magistratū q̄ꝫ ad cōtutorē.secus si omnes essent datiui.h.d.scđm lec.quā teneo.& est singularis casus. ¶ Opp.ꝙ habēti tutorē tutor dari nō pōt.C.in qui. cau.tu.ha.tu.da.po.l.j.Solutio. spālis casus est hîc, ¶ Opp.ꝙ prius debeat conueniri tutor q̄ꝫ magistratus,vt.l.j.§.nunc tractemus.j.de tu.& ra.distin.Solu. gl.intellige ꝙ hîc in principio fuit diuisa administratio per iudicē.qđ tex.nō patiꝛ,dic ergo ꝙ. §. nunc tractemus.loquitur [b]qñ plures sunt tutores eiusdem cōditionis:quia sunt oēs testamētarij,vel omnes legitimi,vel oēs datiui.hîc qñ sunt diuersæ cōditionis patet:quia vnus testamētarius.vel legitimus , alter datiuus.& hāc distinctionē expresse facit text. nec opus est aliqua cauillatione.& hoc etiā [c]tenet Iaco. de arena.Dicit glossa,primò à testatore diuisa tutela,imò à seipsis secundū Iacob. de arena.vide glossam super verbo aliâs.imò non vult facere hanc diuersitatem sed dicit aliâs id est aliter obseruabitur quando vnus est datus à iudice,alius à testatore, & diuisa est administratio à seipsis,vt.s.dixi aliter qñ ambo essent dati à iudice.&c.

Tutoribus.

Tutor potest solutionem recipere non donare , vel ꝓ modico sine causa transigere.h. d.iste notabilis.§.

SVMMARIVM.

1 *Tutor ad hoc ut teneatur requirere consilium alterius,etiam testatore iubente,quid requiratur?*

2 *Dictio &, implicat.*

3 *Habens potestatem à lege,uel ab homine aliquid faciendi cū alterius consilio,quando teneatur illud sequi?*

LEX XLVIII.

Titium.

[d]Iussus facere cum consilio alterius si quidem est particeps officij tenetur eum requirere,& sequi. al's secus.hoc dicit. 1 ¶ Nota quòd ad hoc † quòd tutor teneatur requirere consilium alterius etiam testatore iubente, duo requiruntur in persona illius: scilicet quòd sit tutor,& particeps officij.Item quòd ei administratio non sit denegata,sed potest administrare.hoc dicit text.ibi,si administrationem & nemo dedisset & cætera. 2 ¶ Nam † illa dictio &: implicat etiam ista duo.scilicet quòd officium & administrationem habeat. ¶ Ad istud opponitur.s.eodem de.l.quidam decedens.§.pater tutelam. Respond. si non esset particeps officij,de vrbanitate debet requirere consilium,vt in contrario ,non de necessitate: vt hîc. ¶ Opponi.s.de exercito.act.de.l.j.§. si plures &.l.idemꝗ.§.si quis ea.s.mandati.& infrà de acquiren.hæredita.l.si quis mihi bona . §. si coram titio. 3 Respondeo,† contraria loquuntur in eo qui habet potestatem ab homine: vnde si ab homine adijciatur quòd faciat cum consilio alterius:valet ista adiectio:& est sequenda.Hîc loquitur in tutoribus qui licet sint noīati à testatore:officium tamen habent à lege:vt.l.prima in principio. s.de tute.Ideò testator adijciēdo ꝙ faciat cū cōsilio alterius extranei, vel contutoris non habentis administrationem,nō potest officium datum à lege infringere vt hîc:& dicta.l.cum quis.in princip.&.§.j.s.eodem.& ita dicit Oldradus in quadam sua disputatione.& eadem ratione dico.quòd si data esset alicui potestas à lege, & à lege adijciatur.quòd faciat cum consilio alteri' quòd illud debet de necessitate requiri:vt.l. impuberibus.de suspect.tuto.& hoc examinaui plenè in repetitione.l.j.§.si plures.s.de exercito. ¶ Circa secundum responsum quærit gloss.an consilium,seu arbitrium istarum mulierum sit sequendum.Circa qđ distinguit gloss.si quidam alimenta sint relicta ipsi pupillo:vt in casu legis nostræ:tunc quia hoc spectat ad admininistrationem tutorum cum habeant plenum officium:& mulieres non possunt esse participes offitij,non requireretur earum consilium de necessitate,vt.d.l.cum quis.§.j.s.eodem.Sed si legata esset de administratione tutorum : tunc illorum arbitrium deberet requiri. & si malè arbitrarentur corrigerentur per arbitrium boni viri,vt.l.j.j.de leg. ij.& l.si cum annuum.j.de annu.lega.Iacob.de are. dicit quòd etiam ab ipso initio videtur relictum arbitrio boni viri:nec est necesse quòd arbitretur . vt d.l.j.de legat.ij.& ibi plenè dixi. ¶ Vltimò gloss.signat argumentum contrà.Vide gloss. ibi in verbo, arbitrio.Sol.illud est speciale fauore matrimonij, vt l.turpia.§.j.de leg.j.

SVMMARIVM.

1 *Conueniri qualiter posit qui promisit soluere ubicunque fuerit petitum.*

Tutores.

Ad tutorem apud quem instrumenta ad administrationem alterius pertinentia reperiuntur, pertinet alteri notum facere:aliâs tenebitur.hoc dicit. Ex principio[e] huius.§.circa facti narrationē.not. 1 illa † verba quòd promisit soluere vbicunꝗ fuerit petitum.[f] Ex quo patet quòd vbicunꝗ conuenitur:ibi videtur contractum:& ratione contractus poterit conueniri : vt.j. de actio.& obligatio.l.contraxisse. &. s. de iudicijs. l. hæres absens. secus ergo si dixerit se conueniri velle vbicunque inuentus fuerit: quia huic promissioni poterit renunciari ante litem contestatam:vt.l. si conuenerit. s. de iurisdit. omni. iudic. De hoc per Specul.in titu.de competen.iudi.adim. §.primo.versicu.quid si pactum. ¶ Circa textum nota illud quod dicit cum neꝗ debitores in Italia essent nec eorum prædia : ex quo patet quòd per illa verba, promitto me soluturum vbicunꝗ fuerit petitum, non operantur[g] vt posim trahi extra territorium meum, si ibi non inuenior personaliter, vel si ibi non sunt bona mea.Sed si ibi reperirentur bona mea, posset ibi à me peti: licet ibi personaliter non essem : & hoc propter illa verba , vbicunꝗ fuerit petitum: & sic ibi videtur contractum : vt dictum est. & tenet Iacobus de aret. & est notabi. ¶ Vltimò[h] nota.quòd quando plures sunt administratores, vnus debet alteri notificare id quod ad alterius administrationē pertinet: aliâs punitur.

A matre.

Res non legitimè venditas potest pupillus vendicare. hoc dicit.

Præfectus.

Ea qua tutor potest facere pro pupillo, & pro se licitè

a ¶Altero.non videtur.An & quando tutor emens videatur emere nomine
suo, an pupilli sui. Adde quod not. Bartol.in.l.iij.j.iud.solui.per Barto.&
Baldum.in.l.si patruus.circa princi.C.communia vtri.iudi.Adde Bald.con
sil.liij.iij.volu.

b POMATES.¶Oppo.vide Bal.in.c.j.de bene.fra.

c ¶Sol.fateor.Et vi-
de Bald.in.l.si vt
proponis.C.de rei
ven.And.Barb.

d ¶Et ideò pro hu-
ius declaratione.Et
de materia quan-
do plures fratres
vel nepotes habi-
tāt simul.vide Bal.
ī.c.j.de bene.fra.&
in.l.j.C.qui testa.fa
ce.pos.& in suo tra
cta.& in.l.si seruus.
si cert.peta.Bart.in
cōsi.xxxvij.inci.vi
toniensis.do.Petr.
in consi.clxiij.& in
consi.cxij.& in cō-
si.ccxcj.& conside-
ra:qa reducitur ista
materia ad duo.pri
mò de gestis viuo
patre de quo per
Bald.in.ll.filiæ.C.
famil.erciscū.& de
gestis mortuo pr̄e
de quo per Bald.in
l.si patronus.C.cō-
mu.vtri.iudi.& vi-
de Bal.in.l.j.C.pro
socio.& in.l.ij.e.tit.
& in.l.j.C.si quis al
te.vel sibi.& ī.l.pe-
nul.eo.tit.& in.l.cū
duobus.§.si fratres
pro so.& in.l.fin.C.
de colla.Salyc.in.d.
l.si patronus.Andr.
Barba.

e ¶In princ.de hoc
tex.vide etiā Bal.ī
l.cū oportet.in.xiij.
col.de bo.q̄ libe.&
de hac materia vi-
de quæ dixi post
Bart.in.l.qui mihi
donatum.ff.de do-
natio.

POMATES.

f ¶Dicā.Vide Ro.
cōsi.iij.& ad hæc o-
mnia vide Barba.
cōsi.xxxvij.per to-
tū.ij.vol.Ro.consil.
ccxc.Car.consi.xx
vij.colū.ij.ij.dubio.
Bald.in.l.si patro-
nus.ij.colū.C.cōia
vtri.iudi.

g ¶Quæro quid.Et
vide oīno quod di-
cit Bal.in.c.j.§.duo
fratres.de frī.de no.
bn̄.inuest.ex quo
text.infert ad aliud
quod dixi ī.l.fi.j.ad
l.fal.&ad p̄dicta ad
duxit illū tex.ī.d.§.
si duo.per solam tm̄
habitationem non
inducitur societas
secūdùm eum in.l.cum duobus.§.si frater.pro socio.de decu.l.licet.li.x.&
d.§.si duo.adde quod statim.j.dicā.& quę notat Bal.in.l.si vt proponis.C.
de rei ven.& quæ post Bar.habes in.l.fi.C.de col.

faciendo simpliciter videtur facere pro se.h.d.

Lucius. Damnū subitò emergens in re pignorata tutori nō imputatur.h.d.

SVMMARIVM.

1 Res empta ex pecunia pupilli per tutorem,est pupilli de iure speciali.

Pecunia redacta à tutore ex re pupilli suo nomine uendente non efficitur pupilli.

2 Patruus, frater, idemq; tutor si negotiatur etiam de pecunia pupilli:an ad pupillum pertineat pars lucri;an petat simpliciter interesse?

3 Patruus uel frater si sit tutor uel curator, & negotiatur: an minor debeat habere partem lucri? & an damnum debeat cum pupillo communicari.nu.4.

5 Societas inter duos fratres,uel inter patruum & nepotes, quando tacitè dicatur contracta.

6 Fratres,uel patruus & nepotes si insimul habitant,quæ societas dicatur contracta?

Altero. Tutor qui est debitor pupilli in ge
nere:si rem emit suo nomine,nō vi
a detur[a] emisse de pecunia pupilli.h.d.¶Op.& vide
tur præstandum cōpendiū:vt.l.actione.§.si in rem
&.§.morte.s̈.pro socio.Sol.hic patruus gessit nego-
tiū paternū suo nomine:ibi noīe cōi:quantùm ad.l.
cōtrariā diuinare est.vn̄ gl.in.d.§.si in rē.soluit aliter
pluribus modis:sed illa est vera ꝙ ibi loquitur de cō
pendio quod processit de re cōmuni.hic autē loqui
tur de cōpēdio quod processit ex alia negotiatione
posteà facta.¶Secūdò oppo.gl.de.l.verū.§.in hæ-
redē.s̈.ꝑ socio.finis illi⁹.§.habet duas lect.secūdùm
vnā cōcordat:secūdùm aliā est cōtrà.Sed solue vt p̄
b cedens cōtrariū.¶Oppo.[b] extra glos.quòd hoc cō-
pendium videtur prouenire ex re pupilli:vt infrà
quādo ex facto tuto.l.ij.&.C.arb.tu.l.curator.Si er-
go hic tutor ex mercibus communibus habuit pe-
cuniam:prima pecunia fuit communis cum pupil
lo.Item alię merces emptæ ex dicta pecunia eadem
ratione fuerunt cōmunes cū pupillo:vt dictis legi-
bus ergo compendium ex re communi videtur pro
c cessisse.Solutio.fateor[c] quòd res † empta ex pecu-
1 nia pupilli per tutorem,est pupilli de iure speciali,
vt.d.l.sed econtrà.pecunia redacta ex re pupilli à tu
tore suo nomine vendente non efficitur pupilli.vt
hoc.§.&.l.qui vas.§.fina.cum similibus infrà de fur
tis.ratio est quia pecunia de facili consumitur con-
sumptione,& immistione.& ideò voluit.l.tutorem
teneri in genere.& illam pecuniam non effici pupil
li,vt sic interitu non liberetur.ita tenet hìc Dyn.
& patet ex summario quod dedi suprà.& secundū
hoc si de pecunia pupilli emeret res suo nomine,&
res essent pupilli:& sic compendium illius primæ
emptionis esset pupilli.sed si iterum venderet tutor,
& aliàs emeret:haberet locum hic.§.vt debeatur
vsura & non compendium,hodie verò de iure ca-
nonico non debetur vsura,sed interesse.¶Item op-
poni.j.eodem de.l.qui negotiationem.in principio.
Gl.solu.pluribus modis.illa est vera quòd ibi in du
bio videtur nomine pupilli gessisse:quia tali modo
fuerunt dati tutores:& sic fuit mandatum collatum
etiam post mortem:& sic non fuit finitum morte.
hìc verò gessit nomine suo:vt patet ex litera.¶Et
d ideò[d] pro huius declaratione distingue † quando
2 patru⁹ vel frater idemq; tutor pupilli negotiatur,an
ad pupillum pertineat pars lucri:an verò petat sim
pliciter interesse.Distingue aut negotiatur nomine
communi,aut suo proprio,aut dubitatur.si commu
ni,non est dubium quod compendium est cōmune
vt.d.l.contraria. Sed secundo casu quando no-
mine proprio:& tunc aut de pecunia communi
cum pupillo:aut de propria, aut dubitatur. Si
de cōi:tūc quia res empta efficitur cōmunis, cōica-
bitur compendiū:vt.l.actione.§.si in rem.& ibi no.
s̈.pro socio.& dixi.s̈.si verò de pecunia propria,etiā
de rebus cōibus redacta quę propria est:vt dixi cō-
pendiū est propriū:sed pupillo tenetur ad interesse
vel vsuras:vt hoc.§.si verò dubitet̃.de cuius pecu-
nia,in dubio præsumit̃ de propria:vt.C.arbi.tu.l.si
defunctus.nec in dubio puto recurrendum ad con-
iecturas quas glo.tangit in.l.cum oportet.in princi.
de bo.quæ lib.quia coniecturæ illæ non habent lo-
cum,nisi in filiofami.vt ibi vel in vxore:et.l.quin-
tus.ff.de dona.inter vir.& vxo.vel prælato ecclesię:
vt.C.de epi.& cleri.authen.licentia.Tertio casu,qn̄
dubitatur an proprio nomine,vel communi fuerit
mercatus:tunc in dubio præsumitur ꝙ suo proprio
nomine:vt.l.& magis.§.j.de solut.ne persona subin
telligatur extrinsecus:vt.l.si stipulatus.§.chrysogo-
nus.j̈.de verb.ob.fallit in.l.qui negotiationi.in prin-
e cip.[e]j.eo.ratio est ibi propter mandatum præcedēs:
vt.s̈.dixi.ad quod facit.s̈.solu.mat.l.post dotem, se-
cūdùm lec.Dy.regulariter est dicendū ꝙ quādo tu
tor facit illud ad quod tenetur:licet faciat suo nomi
ne,videtur tamen facere pro pupillo:vt.s̈.l.proxi.§.
tutorem.negotiationē verò nō tenet̃ facere,nisi te-
stator præcepisset:imò tenetur pecuniā conuertere
in emptiones prædiorum:vt in auth.vt hi qui ob.se
perhi.§.quoniam.&.s̈.eo.l.ita autem.in princ.& re-
gula est quando licitè potest facere nomine suo, &
nomine pupilli,simpliciter faciēdo noīe suo subin-
telligitur facere:vt.s̈.eadē.l.§.pręfectus.In dubio er
go proprio nomine videtur negotiari.¶Nec obs.j̈.
quando ex fac.tu.l.post mortem,& quod ibi no.qa
illud intelligo quando facit mentionē quòd erat tu
f tor,vt ibi dicam[f].¶Quæro,quid[g] si patruus vel fra
g ter † qui negotiatus est non erat tutor, vel curator?
3 Rn̄.sed pecunia fuisset cōis:tamen compendiū non
esset cōe.si cōmuni nominē nō esset mercatus.nam
si quidē ille frater,vel fratris filius erat maior,nō est
dubium:vt.C.cōmunia vtri.iudi.l.si patruus, secun
dùm lec.glo.&.s̈.pro so.l.cū duobus.&.l.si fratres.§.
idē papinianus.Idem si erat minor:quia illud quod
dicit̃ ꝙ res empta ex pecunia minoris est minoris:
est verū qn̄ emitur per tutorē vel curatorē:secus si
per extraneū,nisi fortè in subsidiū:vt.l.si filiæ.cum
gl.sua.j.de sol.dicam in.l.ij.j̈.qn̄ ex fac.tut.prædicta
vera,nisi inter eos cōtracta esset societas tacitè: vel
expressè,qualiter autē cōtrahatur tacitè, statim di-
4 cam.¶ † Quæro dixi de cōpendio:quid de damno?
h Rn̄.[h] eo casu quo tutor est debitor in genere,non est
dubium ꝙ tutoris est damnum.Sed eo casu quo pe
cunia est pupilli siue communis:in eius fauorē est
ꝙ res empta ex ea pecunia sit pupilli:quo fauore
vti nō potest si vult.arg.s̈.de mino.l.si iudex circun
uento.nec tutor poterit hoc contra eum allegare cū
ipse suo nomine facit.arg.C.de transac.l.transa.Sed
si tutor gessisset nomine cōmuni,tunc si tale nego-
tium erat cōsuetum à patre pupilli,vel cōmune dā
num sicut & lucrum:aliàs lucrum est commune &
damnū solius tutoris:vt.s̈.de neg.gest.l.qui aliena.
ita no.in authē.vt hi qui ob.perhi.se habere res mi.
i §.quoniā.ver.quid ergo.[i]¶Quæro,an[k] societas pos
k sit cōtrahi tacitè,& qualiter. † quidā dicunt ꝙ sic.nā
5 cum contrahatur cum consensu: consensus potest
exprimi verbis,& factis,vt.s̈.de legi.l.de quibus.&
ideò si cōtractus cōmuni nomine celebretur inter
eos,videtur esse cōtracta societas.argu.j̈.de lega.iij.
l.prædijs.§.fi.sic & in dissoluendo ex actibus præ-
sumitur tacitè dissoluta societas, vt.s̈.pro socio.l.
itaque.prædicta vera sunt,nisi aliter consensu care-
ret:tunc enim non potest esse cōtracta societas ta-

h ¶Respondeo.Adde Bal.in.d.l.si patruus.in.iij.col.& quod ipse no.in.l.cer-
tum.in fi.j.col.C.fami.erc.& quod no.Bal.in.d.l.si patruus.in vlti.oppo.

i POMATES.¶Quid ergo.Adde quòd in dubio dicit̃ cōtracta so-
cietas omnium bonorum per Alex.consi.cxxxiij.col.iij.in.ij.dubio.ij.volu.
Et de materia vide Alex.consi.cliij.ij.col.ij.volu.& consi.xxxvij.in.ij.colū.
iiij.volu.Et quali-
ter possit contrahi
societas,vide Bar-
to.consi.xxiij.in.ij.
col.ij.volu.& cōsil.
xxxj.in.iiij.col.in
j.volu.Rom.consi.
cclxxxij.

k ¶Quæro an.Et
ista faciunt ad ea q̄
dicit Barto.in.l.ex
diuerso.in princi.s̈.
solu.mat.quem oī-
no vide & etiā Bal.
in.c.j.de bene.fra.
quem etiā omnino
vide dū dicit ꝙ si
titius emit tale ca-
strum à Sempro-
nio &c.& quòd fa-
cit ad quęstionē ru
sticorum simul stā
tium &c.Adde in
simili quod no.bal.
post glos.in.l.si pa-
terno.C.de nego.
gest.& moder.in-
stit.de ac.§.actionū
autē in materia ne
got.gesto.& vide
Bal.in.d.c.j.dum di
cit ꝙ ex solo conui
ctu &c.& dū Bald.
in dicto.c.j.refert
Bar.dic ꝙ Barto.il-
lud dixit in vno
consilio,quod inci.
an Carolus.consil.
lxvij.& vide Bald.
in.l.ij.C.qui testa.
face.pos.& hìc ad-
de Barto.in.l.cum
duobus.§.pater.s̈.
pro so.& vide Bar.
hìc in fina.verbis,
& adde eundē Bar.
in.l.j.§.nec castrēse
de col.bo.&.in.l.cū
oportet.in princip.
C.de bo.quę liber.
& quę no.de rusti-
cis.vide per Bal.in
d.l.si patruus.ad
finem.& in.l.j.pro
socio.in.x.qō.& de
materia per Ang.
in consi.lix.& cōsi.
lxxxix.& cōsil.cx.
& consilio.clxxj.
& Pau.de ca.in cō
sil.clxxxiij.Adde
qualiter præsuma-
tur contracta so-
cietas: & an diuer-
sitas exercitij: vt
quia vnus sit mer-
cator: alter doctor
alter intendat rei
rusticæ, & agricul-
turæ, impediat so-
cietatem,vide Pe-
trum de Anchara-
no consilio.ccciij.& vide etiam per Romanum consilio.ccxcj.& per Bal-
dum consilio.ccxxvij.primo libro.in verbo qualiter intelligatur contracta
societas.

a ¶ Sic dicas. Vide Bar. in. l. si fratres. §. idem papi. pro soc. & eundem in tracta. de duob. fra. & Bal in. l. si patruus. C. communia vtri. iud. & in. l. j. C. qui testa. fa. pos.

b ✠ POMATES. Secundo casu. Vide Alex. cõsi. xxiiij. inci. visis. in vlt. col. in. j. vol. Pet. de ancha. consilio. xxx. incip. quia quæstio modica.

✠ POMATES.

c ¶ Tertio casu. Adde Alex. cõsi. cliiij. in. ij. col. vo. ij. & cõsil. xxiij. ij. volu. & consilio. lxxvij. in vlti. col. eo. iiij. vol. & consil. xxiij. ad fi. vol. j. Barba. cõsi. xxij. in. ij. colum. in j. vo. Ro. cõs. ccxcj.

✠ POMATES.

d ¶ Ideò enim. Vide Alexã. consi. xxxvij. in vlti. col. volu. iiij. & cõsi. lxxviij. als. xlviij. in. ij. vol. Et idẽ tenet Saly. in. l. si fratres. ff. pro soc. & Io. de Ana. consi. lxiij. incip. viso pũcto. Idẽ tenet Anto. de bu. cõsil. lxxj. als. lxxiiij. incip. dictũ. Frãcis. cõtrà tñ tenet Bal. in l. si socius. p illum tex. ff. si cert. peta. Ang. cõsil. ccxxxvij. incip. filiũ Hugonis. Alex. consi. xlix. in primo vol. & consi. lxxvj. als. xxxvij. s. alleg. vide latẽ de hoc per Iaso. l. j. col. ij. & vj. seq. C. qui testa. fa. pos.

e ¶ Contracta societas. Vide Bal. in. l. j. C. si quis alteri vl' sibi. & dũ dicit hic q si emo fundum nomine proprio, illũ non teneor cõicare. Petr. de Anchara. tenuit contrarium. & ita cõsuluit quãdo antè & post omnia fuissent hincinde collata in consi. cxxxij. & in cõs. cclxxxix. Bal. i. l. cũ oportet. ver. q̃ro qualiter fratres. C. de bon. quę liber. & in. d. l. si fratres. §. idem papinianus. in lectu. antiqua. Ange. in cõsi. clxxj. & adde Bar. in. l. j. §. hoc interdicto. hic alleg. de itine. actuq; priuato. & adde q nũ q̃ in vita patris vr contracta societas inter filios: & ideo debita facta per vnum non sunt communia. l. certum. & ibi not. hic Bald. in sexta col. C. famili. ercisc und. & l. cum duobus in fine. pro socio. & Baldus in dicta. l. si fratres. §. Idem. Papinianus. in lectura antiqua, & in. l. cum oportet. versiculo. quæro qualiter fratres. de bonis quæ liber. & in tractatu de duobus fratribus. & retuli post Baldum in dicta lege si patruus. & in hac materia vide Baldum in. l. finali. C. de colla. & in. l. si socius. ff. si certum petatur. & in. l. j. qui testamenta facere possunt & Saly. in. l. si fratres. §. idẽ papinianus pro socio. Bald. in. l. ij. C. si quis alte. vel sibi. Adde an si patruus stat cum pupillo videtur contracta societas cum pupillo, Roma. consilio. clxxxij. & ibi an patruus accipiens vxorem possit in diuisione. de communi illos detrahere, verò de parte sua tantùm: & quòd inter fratres hęreditatem paternam indiuisam possidentes non intelligatr̃ contracta societas. ita quòd si alter emit nomine proprio non teneatur communicare, tenuit Roma. consil. cccxiij. quãdo neuter eorum negotiatur: sed si ambo negotiantur bene presumitur contracta societas concurrẽtibus his quæ dicit Bar. & hoc etiã approbat Lud. ro. consilio. ccxcj. sed quid si eo casu alter emit noĩe suo tñ, tñ in catastro. res reperiatr̃ posita tanq̃ cõis: & quid de instrumentis q̃ alter frater facit capitare in personã filiorũ. vel vxoris, vide eũdẽ Ro. in p̃ alleg. consi. Et qd de duobus fratrib⁹ simul stãtibus per quinquaginta annos, & vnus ex industria lucrer̃, vide eundum consi. iiij. & quid de fratre maiore habitante cum minori, per eundem consilio. ccccxiij. & quid de lucris q̃ puenïunt vni ex fratribus ex dote lucrata, vide eũdẽ consil. ccevj. Et qualiter intelligatur cõtracta societas inter patruũ & nepotẽ, vide Bal. cõsi. ccxl. & cclxxv. ij. volu.

citẽ: cũ nõ posset expressẽ, vt. s. pro socio. l. vt in cõductionibus. ita dicit Richa. malũ. hoc etiã seq̃batur Oldr. his verbis: in simul habitatio lucrorũ in vnum collatio, & eius q alter superlucrer̃ inuicẽ nõ redditã rõne facit p̃sumi societatẽ. argu. s. de p̃ba. l. p̃cula & de do. inter vi. & vxo. l. si seruus. & s. sol. ma. l. quę dotis. & qđ ibi no. & ita reperir̃ in q̃busdã dictis Ia. de are. Sed cõtra p̃dicta op. s. p̃ so. de. l. iiij. vbi no. q re sola nõ põt videri cõtracta societas vera. R̃ñ. fateor q nõ contrahir̃ societas re tantũ: quia nõ est de cõtractibus qui re cõtrahuntur, sed contrahir̃ cõsensu solo: vt ibi no. & de act. & obl. l. cõsensu. iste autẽ consensus põt esse declaratus verbis & factis. vt. s. probatũ est. ¶ Ex predictis. tñ dicta materia nõ est bene declarata, ideò latius sic dicas [a] in duobus [b] fratribus, patruo, vel nepote, aut alter eorũ est pupillus, & non videtur contracta societas: vt. s. pro soc. l. vt in conductionibus. vt. s. dixi. aut vterque est maior: & tũc aut neuter negotiar̃: aut alter tñ, aut vterq;. Primo casu etiã si indiuisam hęreditatẽ insimul habeant, nulla vr̃ inter eos cõtracta societas, nisi expressẽ sit dictũ, vt. s. fami. ercis. l. ex parte. §. filius. Secundo casu, [b] qñ alter tñ negotiatur: tunc idẽ: quia nõ põt videri cõtracta societas tacitẽ, cũ alter nil ponat, vt. s. p̃ soc. l. v. in fi. nisi aliud esset actũ. & ideo quæsita ab altero nõ cõmunicanr̃ vt. d. l. si patruus. cõia vtriusq; iudi. & pro soc. l. si fratres. Tertio casu [c] qñ vterq; nagotiar̃: tũc si hincinde lucra cõsueuerunt cõicare, p̃sumo societatẽ cõtractã esse p ea quę dicta sunt à dictis doctõ. hoc etiã probo p. l. in cõcubinatu. s. de cõcu. & s. de ritu nuptia. l. in liberę. Prætereà, talis actus circa ius & nomẽ societatis nõ põt celebrari, ergo societas vr̃ tacitẽ cõtracta. argu. j. de acquir. hæred. l. pro herede. §. papinianus. non enim põt dici donatio, cum non fiat ex liberalitate: ideò enim [d] tibi confero: quia tu mihi. Item nec veniunt ista ex natura hæreditatis insimul retentæ: & sic nõ veniũt in iudicio fa. ercis. quia ea sola veniũt in fam. erc. iudicio, q̃ quis facit vt hæres, vt. s. fa. ercis. l. ij. & l. veniunt. & l. & puto. §. sed & si dolo. Item non venit in cõi diuidũdo: quia illud dar̃ ad diuidẽdũ, non ad cõicandũ. ¶ † Restat ergo q dicta cõmunio sit facta iure societatis: & sic societas videatur tacitẽ contracta. sed de vno restat dubium quę societas sit contracta: an oĩm bonorũ, an vnius negotiationis, vel dicatur societas simpliciter contracta: de quib⁹ haber̃. s. p̃ so. l. v. & l. coiri. & l. se. Ad qđ dico q ista ẽ regula q actus ad quos volũtarij nõ extẽdutur vltra q̃ gñanr̃. C. ne vxor pro ma. l. si. de itine. actuque priua. l. j. §. hoc iterdicto. C. de nego. gest. l. j. & ij. & s. ead. l. tutores q post mortem. §. j. dico ergo q si cõicauerunt lucra vnius negotiationis, illius negotiatiõis tñ videtur esse cõtracta societas [e]. si erãt diuersæ, illarum cõtracta societas videtur: & iõ si fortè vnus emisset fundũ suo noĩe: nõ tenerer̃ fundũ cõicare, sed teneretur cõicare pecuniam, si ex dicta negotiatione fuisset. s. p̃ so. l. si vn⁹. §. j. Sed si emptiones [f] fundorũ cõi nomine celebrarenr̃: tũc etiã huius negotiationis præsumeretur contracta societas: & sic cogerer̃ cõicare, secundũ ea q̃ dicta sunt: & idẽ dico in tpe. nã ab eo tpe quo ceperũt cõicare vider̃ cõtracta societas. Idẽ ab eo tpe quo desierũt cõicare dicir̃ dissoluta: vt. d. l. idemq;. s. pro soc. secus si vnus cõtinuabat communicare, & alter sibi retinebat, & societati non renunciabat: tũc em̃ seruarẽ [g] qđ dictũ est. s. p̃ socio. l. actione. §. diximus. Itẽ qđ dicir̃ de cõmuniõe inuicẽ facta, nõ intelligo de modicis & paruis lucris. arg. s. de impẽsis. l. oĩno. & de dona. inter virũ & vxo. l. vtrũ. Quæro illa societate tacitẽ cõtracta quæ partes intelligantur. Respon. dicebat Ray. æquales. vt. s. pro socio. l. si nõ fuerint. quod placet.

Tutor rerum.

Tutor vnius regionis potest soluere creditori alterius regionis. h. d.

☞ ✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Curatores prodigi, furiosi & pupilli dicuntur habere plenam & liberam administrationem.*

2 *Plenè, idem est quòd liberè.*

3 *Curator bonorum & uentris non habet liberam.*

LEX XLIX.

h **Inter bonorum.** [h] Ponit differentiã iurisconsultus inter curatorem vẽtris & bonorũ ex vna parte. & curatorẽ p̃digi furiosi & pupilli ex altera parte. ¶ † No. q [i] curatores p̃digi furiosi, & pupilli dicunr̃ habere plenã & liberã administrationẽ, vt colligir̃ hic ex eo † q dicir̃ plenè. qđ idẽ ẽ acsi diceret liberè, vt. C. de p̃cu. l. si p̃curator. & l. j. i prin. s. de of. p̃cu. Cesa. qđ tenet gl. i. l. mãdato. s. de p̃c. ¶ Scđò no. † q curator bonorũ & ventris, nõ dicir̃ habere liberam. &c.

LEX L.

Obsænus. Tutor q non est soluendo ob negligentiã punier̃ in corpore. h. d. ¶ Op. de officio p̃æsi. de. l. illicitas. in fi. gl. nõ soluit, hic solue vt ibi. & C. de pœ. l. pœnam.

LEX LI.

Sires. Casus fortuitus nõ iputar̃ tutori. h. d. Hoc intellige res p̃ditæ erãt in loco verisimiliter tuto: al's tener̃ tutor, vt. C. de peric. tuto. l. si res. & j. de dam. infe. l. vtiq; & s. eo. l. tutor. pro pupillo. in fi.

☞ ✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Generalis prouisio quando ualeat tantum quantum specialis.*

2 *Administratio certæ rei quòd interdicitur, sicut administratio omnium bonorum.*

LEX LII.

Siduo. Eodẽ mõ quo vn⁹ tutor tenetr̃ p̃ alio: eodẽ mõ tener̃ fideiussor eius. h. d. Pro declaratiõe q̃ro, à quo fuit diuisa administratio. gl. dicit à iudice: necaudeo dicere à testatore: quia tũc tutores nõ satisdarẽt nisi inter se. ita dicit gl. Sed põt sustineri etiã facta diuisiõe à testatore. nã licet nõ teneatur satisdare: si tñ satisdet, tener̃ vt. j. de fideius. l. grece. §. à tutore. ¶ Quero qđ si administratio est diuisa ab eis. vr̃ q fideiussor nõ teneaŕ, nisi p̃ gestione quam tutor gessit: p̃ alia verò nõ, licet nõ tener̃ p̃ nõ gerete. gl. non firmat. contrariũ vider̃: nã diuidendo administrationẽ inter se, alter alteri videtur committere q administret: & sic quilibet non in totum videtur administrare per aliũ, vt. j. e. l. tres tutores. §. non solùm. ¶ His declaratis oppo. q possit conueniri p̃ alia administratione. vt. s. e. l. inter tutores. Solu. verum est actione personali: vt ibi: non reali, vt hic. ¶ Oppo. ad fi. q non sit idem denegare in genere vel in specie, vt. s. de vsufru. l. quoties. §. fi. Sol. † quãtùm ad inclusionẽ & exclusionẽ rei tñ valet gñalis q̃tũ specialis p̃uisio. vt hac. l. & j. de leg. iij. l. si chorus. in prin. C. de p̃scrip. xxx. an. l. omnes. sed quantũ ad durationẽ rei mutuatæ non, vt ibi: eò est quia ibi p mutationẽ desinit cõtineri sub appellatione

f ¶ Sed si emptiones. Et vide Bald. in. c. ecclesia. vt li. pen. el. j. vbi quærit si quis de pecunia ecclesię fecit mercantiam: & multa est lucratus, nõ acquiritur ecclesię. Vide ibi Andæ. Barba.

g ¶ Seruarem. Idem not. Bal. in. l. fina. §. q quatuor. de lega. ij. & in. l. si socius. s. si cer. peta. & tex. in. d. l. si patruus ibi Bald. & Angel. in consi. cx.

h ¶ Inter bonorũ. Adde quæ no. in. d. l. j. C. etiam per procuratorem cau. in integ. resti.

i ✠ POMATES. ¶ No. quòd. Vide latẽ Bald. & Alex. in. l. præses. C. de transactionibus.

speciei:manet tn̄ sub appellatione generis.ita dicebat dn̄s Oldr.¶ Opp.ad idē.s.de mino.de.l.illud.§.si talis.So.ibi requirit spāle mandatū:quia sub gn̄ali ꝟisimiliter nō cōprehēditur:vt in casu illius.l.& in alijs in quibus exigit spāle mandatū.Regula ergo vniuersalis quæ dicit ꝙ tantùm valet gn̄alis quò ad
a oīa,quātùm spālis quo ad quędā,intelligitur in his[a] quæ sub gn̄ali dispositione seu expressione cōprehēduntur:& hoc quò ad cōprehensionē tantùm. nā quò ad alia multę sunt differētiæ:vna patet in solutione pręcedētis contrarij.alia quia qn̄ relinquit in gn̄e,vnū legatū est.si vero specificantur:sunt plura. Ex quo insurgit ꝙ primo casu nō potest pro parte agnosci:pro parte repudiari:secūdo sic,vt.j.de le.ij.
2 l.ij.cū.l.seq.¶†Vltimò not.diligēter.ꝙ sicut alicui pōt interdici administratio oīm bonorū:ita ei pōt interdici administratio certę rei vel certi act⁹ vt hîc in fi.facit.j.de castrē.pecu.l.pater.§.j.& de pœ.l.moris.& ideò in repetitiōe.l.cūctos populos.C.de summa trini.& fide catho.ego dico ꝙ si per statutū minor filiusfami.vel mulier prohibet aliquod gen⁹ cōtractus celebrare:ita porrigit effectū suum vbicūq;, sicut porrigitur effectus vniuersalis interdictionis administrationis.dic vt ibi dixi.

LEX LIII.

CVrator. Hoc est verū de istis expensis nuptialibus quæ fiūt ꝑ ipsa adulta,pro alijs verò cōsanguineis pupilli.vel adulti an possint fieri,dic vt.l.tutor secūdùm dignitatem.§.fi.s.eo.

LEX LIIII.

EMilius. Ad cōtutorem & magistratū ꝑtinet piculū tutoris q satis nō dedit,si tpe finitæ tutelæ reperit nō soluēdo.h.d.¶ In tex.ibi, idonei ꝑmāsissent tutores.No.pronūciationē fieri sub cōditiōe:qa est cōditio quę tāgit negotiū.facit.C.de sen.& inter.omn.iud.l.cū iudex.& de re iud.l.à diuo pio.§.in venditione.&.j.qn̄ app.sit.l.j.§.biduum.

LEX LV.

b NOn existimo. [b]Tutor potest accipere pecuniam pupilli mutuò à contutore vel seipso palàm & bona fide,& nō clā h.d.¶ Not.distinctionem huius legis.

SVMMARIVM.

1 *Totius ad totum quod operatur diuisio idem,operatur diuisio partis ad partem.*

2 *Tutores plures si conueniuntur ex aliqua administratione,inter omnes sufficit una solutio.*

3 *Gesta à prodigo manifestè,ualent,nisi sit ei bonis interdictū.*

4 *Bona alicuius,quando uenduntur ad creditoris petitionem: præsumptio est quòd non sit soluendo.*

LEX LVI.

TRes tutores. Hęc.l. diuidit diuersimodè secūdùm diuersos doc.ego diuido eā ponēdo casum secūdùm ꝙ mihi vr̄ ꝓcessisse de mēte iuriscōsulti.Primò ponit thema & qō, vsq; ad ꝟ.& tutorū.& in hac parte est variatio:qa quidam ponūt ꝙ tertius tutor nō gessit per se,sed cōtutoribus tutelā cōmisit.Alij ꝙ tertius nullo modo gessit,nec alteri commisit.& hoc mihi placet,per text. qui dicit nihil oīno gessit.¶ Sequitur ver.& tutorū. hîc est secūda pars in qua antequàm iurisconsultus rn̄deat ad quæstionē propositā,examinat generaliter de natura obligationis pluriū tutorū:& dicit ꝙ hæc est regula vt periculū sit cōmune,& oēs teneātur insolidū.Sed hæc regula habet quasdā limitationes vulgares quas iuriscōsultus non ponit,sed præsupponit eas tanquàm notas.Prima ꝙ hæc regula est vera,qn̄ omnes gesserunt communiter. secus si administratio esset diuisa à testatore,vel à iudice.s.e.l.si duo.Itē est vera si oēs gesserunt. secus si vnus gessit,& ali⁹ nō:qa tūc prius cōueniret gerens,vt.s.eo.l.tutores q post finē tutelæ.§.in eū.&.§.tutor. Itē si oēs sunt finita administratione soluendo, diuidit periculum inter eos,vt.s.eodem.l.æmilius.His ergo præsuppositis circa regulam & limitationem iuriscōsultus in prin.format quædam dubia,& determi-

a ¶ Si duo.Intelligit in his.Idē operatur genus quo ad gen⁹, quod spēs quò ad spēm.fallit vt hîc. itē fallit etiā in obligatione pignoris secūdùm Ray. in.l.j. per illū tex.C.quæ res pig.oblig. poss.

POMATES.

b ¶ Non existimo. Rō.hui⁹.l. est qa q̄ fiūt palā presumūtur sine dolo,ꝑ Panor.cōsi.lxviij. i.ij.col.vol.j.Barba.cōsi.xxvj.in.iiij.colū.in.ij.volu.Anto. de butr.consil .xlvj. in iij.colum.

POMATES.

c ¶ Tutor rerū. Istā legem dicit singul. Are.in.l.si quis nec cām.i prin.ff.si cer. peta.Ias.in.l.de pupillo.§.fi.ff.de ope. no.nū.Lud.ro.l.singularia.i.iij.col.ff.si cer. pe.sequit Ias.l. filiusfa. §. diui.in.j. char.ff.de ꝗle.j.facit tex.l.ꝙ dicim⁹.§.fi. & seq.vbi Barto.ff. quod me.cau.text. c.ex parte.de feud. no.Archi.§.his ita. ij.q.vij.Bal.in.l.si vt ꝓponis.la.j.in peñ. col.Et ibi Salic.C. qūo & qn̄ iud.Bal. c.j.§.ad hoc.in.v.colū.de pace iuramē. fir.Imo.l.si expressim.de appe.Pe.de anch.cōsil.lvij.inci. circunspectis regulis causæ.

nat.ex quibus patet solutio propositæ quęstionis.¶ Sequitur versic.planè. Hîc est tertia particula in qua format vnum dubiū circa limitationem illā quę dicebat ꝙ qn̄ diuisa est administratio à testatore vel à iudice, periculū nō est cōmune:& est dubitatio talis.quid si nō diuiditur administratio tota, sed aliqua res,vt puta pecunia fuit diuisa inter tutores à testatore vel à iudice.rn̄detur ꝙ respectu illius pecunię est etiam periculū diuisum:& quilibet
1 tenet pro eo quod accepit.¶†Not.ꝙ id quod operatur diuisio totius quo ad totū,idē operatur diuisio partis quo ad partē.facit.s.e.l.si duo.in fi.& tene mēti istū casum.¶ Sequit versic.sed & si ipsi hæc est quarta pars in qua format vnū dubiū circa regulā quæ est ꝙ periculum est cōe.& est talis dubitatio,regula procedit indubitāter qn̄ hæc actio datur ad interesse. Sed qa qn̄q; contra tutorē datur actio pœnalis quę vocat de rōnibus distrahendis: an illa pœna possit exigi à quolibet insolidū an verò teneant oēs cōiter sicut ad interesse.Et rn̄detur ꝙ non possit exigi à quolibet insolidū, sicut in alijs actionibus ex delicto:imò oēs tenentur cōiter,sicut qn̄ agitur ad interesse:& in quadruplo inest simplum:licet secus sit in actione furti. h. dicit.
2 ¶†Not.ꝙ qn̄ plures cōueniuntur ex aliqua administratione,siue sint administratores publici,siue priuati,non tenentur ad pecuniam soluendā quilibet insolidum,sed inter omnes sufficit vna solutio:vt hîc &.j.de publi.l.si multi.& ibi dixi.& ad leg.iul.pecul.l.sacrilegij.§.j.& de iure fis.l.aufert.§.fi. quod no.quia sæpe accidit:quod intellige si cōueniantur actione ex administratione illa.secus si cōuenirentur tanquàm quilibet,nō tanquàm administrator,vt statim dicam.Opp.s.de iuris.om.iud.de.l.si qs id quod.§.fi.cū l.seq.Sol.hîc administratio mitigat delictū,vt tex.dicit,& gl.& probat in.ll. alleg.in contrarijs secus.&c.¶ Ad istud opp.s.de his q not.infa.de.l.athletas §.ait prætor.vbi licet qs teneat cauponā:& sub prætextu cauponæ teneat mācipia questuaria:nō mitigat delictū.gl.non sol.dic ꝙ ibi non cōuenitur ratione administrationis:sed vt quilibet tenens mācipia quæstuaria. Præterea ibi non erat officium publicum vtilitate & authoritate.¶ Oppo.j.de tu.& ra.dist.de.l.j.§.in tutela.Rn̄deo,fateor quòd tutor potest cōueniri furti:& tūc non cōueniretur vt tutor,sed vt quilibet furtū faciens:& teneretur secūdùm cōem naturā actionis furti:hîc cōuenit actione de rōne distrahēda.& sic vt tutor.¶ Opp.ꝙ in duplo nō insit simplum:vt.l.si pro fure.s.de cōdi.furti.Gloss.inuoluit se ista est vera,ꝙ hîc cōuenit actione de rōne distrahenda,in qua conuenitur vt tutor:& administratio mitigat delictum: ibi qn̄ agitur actione furti.¶ Quæro an quadruplū vel duplū ad quod tenetur tutor actione furti deuoluatur in actionē tutelę,quasi tutor debuerit à se exigere.Glo.videtur tenere ꝙ sic.quod est mirū:quia tūc debitū ex vna causa deuoluitur in actione ex administratione:quādo eius cuius bona administrant interest:vt.l.diuortio.s.de neg.gest.&.s.eo.l.quoties.§.j.&.§.seq. sed ista actio furti nō est merè pœnalis,nec continet interesse pupilli.gl.tn̄ sic tenet.¶ Sequitur vers.nō solùm.hic est quinta pars in qua iuriscōsultus format vnam dubitationem circa illam limitationem regulæ quæ dicebat tunc periculum esse cōmune:qn̄ gesserunt omnes.secus qn̄ vnus gessit,ali⁹ nō:& dubitatur qualiter quis intelligatur gerere.Ad quod respondet multum notabiliter:siue quis gerat per se,siue mandet alteri tutelam gerendā, siue cōmittat contutori suo & ab eo recipit satisdationē:ipse gerere videtur, nec pōt defendi tanquàm nō gerens.¶ Sequit versicu.inde in eo ꝙ nemo. Ista est sexta pats in qua iuriscōsultus format vnam dubitationē circa eandem limitationem quæ dicebat si vnus gessit,& alius nō:prius conueniendum esse gerentem.dubitat ergo,quid si vnus gessit aliqua,& alia neglexit: alius oīno nō gessit.an in nō gestis seruetur ordo? Rn̄.ꝙ nō,nisi essent connexa his quæ gesta sunt.Nota bene istum casum & exempla quæ ponuntur in gl.¶ Sequitur versi.ꝙ autem dicitur.Ista est septima pars in qua iuriscon.format vnam dubitationem circa illā limitationē regulæ quæ dicebat:si tutores sunt soluendo tēpore finitæ tutelæ:periculum diuiditur inter eos.secus si desierint esse soluendo.¶ Quero qualiter desinere esse soluendo intelligitur.& quęstio & rn̄sio clara est multū.¶ Not.text.ibi,nā apertè
3 prodigo &c.vbi videt casus ꝙ licet†quis sit manifestè prodigus;tn̄ valēt gesta per eū,nisi interdicatur sibi administratio:quod plenè examinaui in.l. is cui bonis.ff.de ver.ob.¶ No.tex.ibi,vel cuius bona venierūt.Ex quo col-
4 lige†ꝙ qn̄ bona alicuius venduntur ad petitionē creditoris:pręsumptio est ꝙ nō sit soluendo.¶ Opp.j.de magi.conue.de.l.j.§.si magistratus.So.dicit glo.aliud in magistratibus:qui excusant si tutor quē dederunt erat ab initio soluendo,aliud in contutoribus qui ita demum excusantur si erant soluendo tempore finitæ tutelæ.Dy.dicit ꝙ hoc non est verum,qn̄ magistratus dedit tutorem & accepit satisdationem:sed si satisdationem non accepit:tunc non excusatur nisi soluēdo sit tēpore finitæ tutelæ: vt.l.æmilius.s.eo.Ex prædictis omnibus apparet solutio.q.propositæ in prin.l.si diligenter aduertatur.¶ Vltimò circa istam materiam est distinguendum:tamen quia glo.alibi istam materiam tractat.s.in.l.j.§.nunc tractemus.j.de tut.& ra.distra.& istam.l.non diligenter aduertit:ideò ibi dicemus.

¶ Tutor rem alicui venditam (si ille non soluat pretium) potest retinere, si ipse tantundem de suo expendit in vtilitatem pupilli,& venditio iustè facta fuerit.

LEX LVII.

c TVtor rerum. [c]Rem pupilli iustè venditam pōt tutor sibi licitè retinere, si emptor pretium non soluit:& ipse tutor pretium de suo in vtilitatē pupilli cōuertit.h.d.& est singularis & no.casus.innuit ꝙ tenet emptio facta

POMATES.
a ¶Nõ em̃. Vide per Moder.c.j.in.j. notabili qui feu. da. poſſ. per Frãc.cur.
b ¶Exemplato. Vide materiã inuentarij,& q̃ poſſunt opponi cõtra inuẽtariũ & formã inuentarij per Spe.in tit. de inſtru. editi.§.dicto de impugnatione teſtamenti.

POMATES.
c ¶Coneniri. Vide Alex.conſi.vj.in.ij. col.iiij.vo.& in authẽ.ſi quis ĩ aliquo in.ij.col.verſ. ſeptimò fallit.C.de edẽ. Fely.c.qm̃ contra falſam in.xxvj.co. verſic.vj.quæro.de proba.
d ¶Non faceret fidẽ. regiſtrum actorũ facit fidem.adde Bald.in.l.geſta. de re.iu. & Bald.& Ange.in authen.ſi quis.C.de eden.

POMATES.
d ¶Nõ faceret fidẽ. Vide alex.cõſi.vj. in.iiij.vol. & in authen.ſi quis in aliquo.in.vij.colũ.C. de eden.
e ¶Debitorem cogi. Caſus in quo poſſum cogere debitorem vt de nouo faciat ꝓmiſſionẽ,idẽ ſi ĩſtrm̃ ẽ antiquũ, vel variati ſunt cõfines ſecũdùm Bal. in authen.ſi quas ruinas.C.de ſac.ſã. eccle.& adde Bar. in.d.authen.ſi quis in aliquo.facit.l.ſi quis.de fab.lib.xj. Adde quòd Bar.ſequit̃ Ioan.And.in Addi.ad Specu.in ti.de inſtr.edi.§.ij. verſi.qd ſi ſolui.x. vbi dicit Spe.quòd debitor nõ obſtante quòd ſibi redditum fuerit inſtrm̃ obligationis debiti quòd nihilominus poterit cogere creditorem vt ſibi faciat inſtrm̃ confeſ. ſolutionis.
f ¶De hoc p Guil. Adde not. Bar.in.l. hęredes palam.§.ſi quis poſt.de teſta. & in.d.l.adopt.de adoptio.& iſtam gl.hic de imbreuiatura ſequit̃ Bar.in l.gallus.§.idem credendum.de lib.& poſthu.& ibi di-

facta ſe authore.Contra.ĩ.ti.j.de.l. pupillus.§.itẽ ipſe
tutor Glo.inuoluit ſe multum pro ſolutione hui⁹ cõ
trarij.tu dic quòd tutoris authoritas fuit ab initio,hic
iuſtè interpoſita:cum alteri fuit facta venditio:vnde
abſq; noua authoritate nõ ſoluẽte emptore potuit
tutor ſibi retinere palã.& bona fide.ar.ſ.e.l.nõ exiſti
a mo.facit.ĩ.de le.iij.l.j.pater§.xv.Nõ em̃[a] videt̃ noua
emptio ſed antiquę emptionis in perſonam tutoris
tranſlatio:& etiam ſol.gl.q̃ dicit quòd hic emit palã
& bona fide eſt vera in ſe:ſed præcedens verior &
notabilior eſt.& ſigna eam.

SVMMARIVM.

1 *Debitum quando probetur ex inſtrumento exemplato in inuentario.*
2 *Inſtrumenta producta de uerbo ad uerbum ſi inſerantur in actis,tunc faciunt fidem perpetuò.*
3 *Tutor de culpa an teneatur?*
4 *Inuentarium quando fieri debeat coram iudice?*
5 *Inſtrumentum ſi ſit perditum uel nõ reperitur extẽſum in imbreuiatura notarij,an poſſum cogere debitorem ad nouam promiſſionem faciendam?*

LEX LVIII.

Chirographis.

Imputat̃ tutori ſi ex inſtrumẽtis in inuẽtario exẽplatis potuit
conuenire debitores & neglexit.h.d.In
tex.chirgraphis.ſ.publicis.Itẽ ibi,eos debitores.eoſq;
cõtutores.Itẽ ibi priores.ſ.extraneos debitores, eoſq;
1 tutores.¶No.ꝙ†ex inſtrõ exẽplato[b] in inuentario
b probat̃ debitũ.Cõtra hoc op.C.de edẽ.de authen.ſi
qs in aliquo.Gl.dicit ꝙ hoc fuit factũ authoritate iu
dicis:intelligas & parte citata ad cõfeſſionẽ inuẽtarij
aliâs authoritas iudicis ei nõ p̃iudicaret,vt.l.de vno-
quoq;.ĩ.de re.iu.&.ſ.de adop.l.nã ita diu⁹.ita tenent
doc.ĩ.d.aut̃.ſi quis in aliquo.addit gl.ꝙ debet tota ſe
c ries iſtorũ inſtrõrũ in inuẽtario cõtinerẽ[c]. Iſtud eſt
verũ ad hoc vt ex inuẽtario poſſet ꝓbari.nã ſi parti-
d cula eſſet exẽplata,nõ faceret fidẽ,[d] vt.ſ.de legi.l.in
2 ciuile.in tex.& in glo.Ex hoc† colligit̃ practica ꝙ ſi
inſtrã q̃ ꝓducunt̃ de verbo ad verbũ inſeruntur in
actis:tũc faciũt fidẽ ꝑpetuò.etiã ſi originale ꝑdatur:
vt hic.& ſic oportet ĩtelligi.l.iij.C.de fide inſtru.Sed
ſi ꝑticula tm̃ exẽplaret̃ ſec⁹ eſſet:vt dictũ ẽ.& hoc ve
rum,quãtũ ad hoc vt ex inſtrõ exẽplato inuentario
alij cõueniant̃.quãtũ aũt ad hoc vt tutor poſsit admi
niſtrare ſufficit ſi de inſtrõ in inuẽtario fiat mẽt o:ſi
cut in creditorib⁹ dicit̃.ĩ.de bo.autho.iudi.poſ.l.fi.&
dixi ĩ.l.tutor qui repertoriũ.in prin.ſ.eo.& tene mẽti
iſtã gl.¶Quero,an ſufficiat ꝓbare inſtrm̃ eſſe amiſ
ſũ caſu.dic vt in gl.¶Quero de quib⁹ in inſtrumẽtis
loquit̃ hic.Rñ.de publicis.in priuatis aũt nõ ꝓcede
ret:qa nõ poſſet fieri cõparatio,vt dicit gl.¶Quero
3 extra gl.de†qua culpa teneat̃ tutor.Rñd.de lata hoc
caſu,nõ de leui,vt.l.ij.C.arb.tu.Itẽ hæc.l.inducit̃ ꝙ
4 † inuentariũ tutoris debeat fieri corã iudice,qd' eſt
verũ quantùm ad hoc vt prȩiudicet debitoribus vt
dixi.quãtũ verò ad hoc vt tutor poſsit adminiſtra-
re,dic vt dixi in.l.tutor q reptoriũ.ſ.e.in prin.¶Secũ
5 dò no.† ꝙ ſi amiſi inſtrumẽtũ,poſſum petere debito
e rẽ cogi[e] ad nouã ꝓmiſſionẽ faciendã.Itẽ ſi reperiat̃
ĩbreuiatura.i.inſtrm̃ notarij nõ extẽſum illud intelli
git Ryc.vocatis his quorũ intereſt qa ſolennitas quę
requirit̃ in cõſtitutiõe alicui⁹ rei,reqrit̃ eadẽ in redin
tegratione eiuſdẽ:vt.C.de nup.l.ſi vt ꝓponis,facit in
f aut̃.de tabellio.§.j.col.iiij.de hoc p Guil.[f] ſ.de adop.
l.adoptio nõ iure facta,& glo.C.de diſcuſsio.l.ij li.x.
facit qd' no.in authẽ.de hęre.& fal.§.j.& ibi p Iac.de
bel.& in Spec.de inſtr.edi.§.ſed nunqd caſu.& verſ.
g ſeq.¶Sed[g] aduertẽdũ eſt qd' inſtrõ amiſſo qñq; ego
peto à notario vt reficiat mihi nouũ ĩſtrm̃.quando-
q; peto à parte,vt faciat mihi nouã ꝓmiſſionẽ:quia
nec originale,nec ꝓtocollũ inuenit̃:& hoc loquit̃ hic.
& de iſto caſu qual'r qs cogat̃,dixi plenè ĩ.l.ſi finita.
§.elegãter.de dã.ĩfec.&.ĩ.de li.le.l.iiij.§.nũc de effectu

SVMMARIVM.

1 *Iudex appellationis cognoſcit an appellatio ſit accipienda, uel ne.*
2 *Facta appellatione pendente reuocatur in priſtinum ſtatum per officium iudicis appellationis.*
Quando fiat dicta reuocatio,& circa quæ.
3 *Alienata lite pendente reuocãtur officio iudicis.*
4 *Pretium non reſtituitur ei à quo fundus aufertur.*

h
Ab eo.

[h] Facta appellatione pẽdẽte,ſi appel
lans ſuccũbit officio iudicis appella-
tionis in ſtatũ priſtinũ reponũtur.h.d.¶Primò not.
1 †quòd ſi iudex prim⁹ nõ recipit appellationẽ:an ſit
recipienda,vel nõ,ſpectat ad officiũ iudicis appella
tionis:vt hic &.ĩ.nil no.ap.penden.l.j.ij.rñd. Et ideô
iudex prim⁹ q nõ recipit debet exprimere cauſam
i quare nõ recipit,vt.ĩ.de ap.reci.l.ſciendũ. Secundò[i]
2 no.† ꝙ facta pẽdẽte appellatione reuocant̃ in priſti-
nũ ſtatũ per officiũ iudicis appellatiõis,vt hic.& ita
intelligit glo.idẽ no.in.l.furti.§.j.ĩ.de his qui no.infa.
Et adurtẽdũ eſt quòd iſta reuocatio fit demũ ſequu-
ta victoria in cauſa appellationis:vt hic ibi, appella-
tione iniuſta &c.Et aduerte:qa reuocant̃ oĩa facta
tam per eũ q appellauit:vt hic,ſi ipſe ſuccũbit,quám
facta per iudicẽ cõtra eũ ſi ſñia irritat̃:vt.l.cũ ex cau-
3 ſa.ĩ.de appel.¶No.etiã † quòd eadẽ ratione debẽt
reuocari alienata lite pendẽte per ti.extrà vt lite pẽ.
4 nil inno.& per.l.fi.C.de lit.¶†Vltimò no.quòd ei à
quo fundus aufertur non reſtituitur pretiũ, quod fa-
cit ad.q.quòd ſi per inquiſitorem hereticæ prauitatis
reuocant̃ alienata per hæreticum,non debet reſtitui
pretium.de quo per Cy.in.l.fi.C.ad le.iuli.maie.hoc
dixi.ĩ.de his quæ in frau.credi.l.ex his &c.

LEX LIX.

Qui negotiationem.

Si tutor facit id quod teſtator iuſsit prȩſu
mitur in dubio noĩe pupilli facere:licet
nõ exprimat.h.d.¶Op.ſ.eo.l.titiũ.§.altero.Sol.glo.
multis modis.Tu dic quòd hoc eſt propter præce-
dens mandatum defuncti:vt dixi in.d.§.altero &c.

Ex duobus.

Quod tutor ab alio exigit nomine ſortis, vel vſurarũ,
q̃tũm ad eum loco ſortis habetur.h.d.

Teſtamento.

Tutores dati inutiliter in teſtamento,non tenẽ
tur de periculo ante confirmationem contingente.
h.d.facit.ſ.eo.l.impuberi.&.l.tutores qui poſt finem
tutelæ.§.curatores.& quod ibi dixi.

SVMMARIVM.

1 *Legatum dotis factum filiæ quando poſsit peti.*

Pupillo.

Tutor tenet̃ ſi relictũ pupillo negligit à fratre ipſius petere.h.d. &
1 eſt notabilis.facit†quòd ſi pater relinquit dotẽ filię
quòd poſsit ſtatim eã petere nõ expectato tpe nubi
li,vel quòd nubat:qd' eſt verũ indubitãter ſi relinqt
ſimpliciter nõ adijciẽdo pro dote:vt hic.ſed ſi relinqt
pro dote quaten⁹ eſt intra legitimã idẽ quòd ſtatim
põt petere cũ nõ recipiat dilationem,vt.l.quoniam
in prioribus.C.de inofficio.teſtamẽ.ſed in eo qd' eſ-
ſet vltra legitimã:tũc põt eſſe contentio:quia videt̃
iſtud legatũ eſſe purũ.vt.l.titio.§.ante nuptias.ĩ.de
condi.& demonſtr.& ibi dicã.tangũt docto.in.l.ſan-
cim⁹.C.de nup.& ibi facit ad qõnem,quòd ſi ſtatutũ
k dicit[k] quòd filia fęmina nõ ſuccedat,ſed debeat do-
tari:vtrùm poſsit ſtatim petere dotem:dic vt ibi.

Quæſitum.

Quantùm ad recipientem pro ſorte habet̃,quod ei ab
initio pro vſuris datur.h.d.

LEX LX.

Cum hæreditas.

Pactũ qd' tutor facit
cũ creditoribus pupilli, tenet̃ obſeruare in
ſeipſo.h.d.¶Opp.quòd officium ſuum erit ſibi dã-
noſum.cõtra.l.ſi quis ex ſignatoribus.ĩ.quemadmo-
dũ teſta.ape.Dicit gl.quôd nõ erit:quia ad hoc coge
batur conſentire maiori parti,certè iſtud eſt verum
quãdo oẽs ſimul conuocati hoc ſtatuiſſent:vt.l.iuriſ-
gentium.§.hodie.ſ.de pactis.ſed hæc.l.innuit quòd
fuerit pactum factum ſingulariter cũ quolibet, nec
dicitur cum maiori parte:vnde ſi non eſſet tutor,nõ
cogeretur.dicendum eſt ergo quòd officium ſuũ nõ
eſt ſibi damnoſum. Nam ſi pupillus non adiuiſſet
non haberet quem conueniret:& ſic perderet credi-
tum.Item nec videt̃ dãnoſus eſſe ſibi conſenſus ſuus:
quia prouocando alios videtur eſſe parte cõtentus.
facit.ĩ.de doli excep.l.apud celſum.in prin.

cam.
g ¶Sed aduertendũ eſt.Et vide Bart.in l.ſi debitor.quæ in frau.credi.Bal.in.l.fi.C.cõia de leg.& dixi.in.c.de ſchiſma.Andr.Barb.
h ¶Ab eo.Ad intellectũ hui⁹ tex.aliqua dixi poſt Bar. in.l.poſt contractũ in vlt.col.de do.ſecundùm Imo.

POMATES.
h ¶Ab eo. Vide moder.peru.ĩ.c.cõſtituti.in.xj.col.de app.
i ¶Secũdo not. Sed hoc fallit valde no. ſecundùm Bald.in l.ſi qs filio.§.ſi aũt ĩ.de iniuſto teſta.& in.c.j.§.ſancimus quo tẽp.mil.inue. pe.deb.& vide Angel.ĩ.l.furti.ſ.de his qui no.infa.vbi ponit multas fallentias Andr.Barba.
k ¶Statutũ dicit. Adde tu & hanc.q.vide latiſsimè examinatã p aſtenſem in ſuo tracta.ſup ſtatuto quòd exiſtentibus maſculis fœmina non ſuccedat in.xj.parte.q.iij.q tentãs opini.tenet diſtinctionẽ Paul. de caſt.in.d.l.titio. §.titio centum.ff. de cõdi &.de.

a POMATES. ¶ Quáquàm. Vide Bal.in.l.vxor.C.de cõditio.inſer.

b ¶ Poteſt authorari. Et ad materiã an quis poſsit ad ſui vtilitatem authoritatem præſtare, quæro ſi collegiũ quòd nõ poteſt ſine authoritate prioris conſtituere procuratorem, velit priorem cõſtituere, an poſsit prior authoritatem præſtare. Bal.tenet quòd ſic in.l.ſi iuſſu.§.veterani.de procu.alleg. dictũ Arch.in.c.pñtium.de teſti.in.vj. & ad materiã vide Baldum & doct.in authẽ. preterea. C. vnde vir & vxor. & per Bal.in.l.ſi furioſus. C.de nupt. & vide quod habet l.ſi cõſul.de adopt. & vide oĩno ꝙ no. Bar.in.l. ab omnibus.§.ſi titio. de le.j.& in ſimili.q. vide Bal.ĩ authẽ.hoc ius porrectũ. C.de ſacroſanctis eccle. vbi ponit an epiſcopus alienans res eccleſię ſuę poſsit ipſe ſibi authorari.

c ¶ Dicit bene. Adde Bar.in.l.frater à fratre.ff.de condi.inde.in.xxx.col.

d ¶ Quæro. Adde Bal.in.l.j.in.iij.col. de inoffi.do.& quę not.ibi in additio. Ang.& Bar.ĩ.l.gallus.§.quid ſi is. de liber.& poſthu.idẽ tenet Bar.in.d.l.bonorũ.& ibi Bal.circa finem. C.qui ad mit.ad bono, poſſ. poſ.& notat Paul. de caſtr.in.l.ſeium. qui teſta.fac. poſſ. & vide no.p Bald. in aut.hoc ius porrectũ. C. de ſacroſan.eccle.& Innoc. in.c.dudũ.de re.ec. non alienã. an autem pater poſsit authorari filijs in diuiſione bonorum, vide Bal.ĩ.l. generaliter.C.de ſecũ. nup.

e ¶ Videt̃ quod nõ. Contra hanc opiñ. tenet Ang. in.l.j.§. fuit quæſitum.j̃. ad trebellianum & dicit ſe de facto conſuluiſſe cõtra Bar. & dicit ꝓ hac ſua opiniõe videri tex. in.l.j.C. de ĩpo. lu. deſcri-libr.x. nam tex.ibi quamuis dicat de titulo lucratiuo, ſeu de obuenientibus alicui titulo lucratiuo: tamen dixit ipſe tex.illũ non hacere locum in obueniẽtibus ex vltima voluntate patris, vel econtrà non intelligendo in filio emancipato. Secundò adducit ipſe quia ad hoc vt valeat donatio non requiritur authoritas patris, ſed conſenſus, dicta.l.tam his.§.j.j̃.de dona.cauſa mortis &.l.filiuſfami.§.patri.de dona.ſi verum eſt quòd requiritur conſenſus patris, poterit quandocunq; iſte conſenſus interuenire. ſecus in authoritate: quia illa interuenire debet tẽpore actus.l. obligari.§.tutor.de authori.tuto.& plenè not.in.l.ſi quis mihi bona.§.iuſſum.j̃. de acqui.hered.& plenè per Innocen.in.c.conſuetudinis de cõſue.p quem tex.patet reſponſum ad iſtam.l.j.de authori.tuto. quia loquitur in authoritate: nos verò in conſenſu. Tertiò mouebatur Ang.ſi diceretur non poſſe filium donare patri: cum conſenſu ipſiuſmet patris ſequeretur quòd illud quod fuit inductum in fauorem patris redundaret in eius odium, contra.l. quod fauore.&.l.nulla.C.de legi.fuit enim inductum in fauorem patris, vt filius non poſſet donare ſine eius conſenſu: ergo &c. Quartò adducebat tex.in.l.j.§. ſinautem.j. ad trebellianum. vbi poteſt reſtitui hæreditas præſidenti ipſius collegij cum conſenſu ipſiuſmet præſidentis &c.& ratio eſt: quia conſenſus requirebatur. & per hoc dicebat Ang. in dicto.§.fuit quęſitum. ſe cõſuluiſſe apud Tudertum in qõ. facti, ſtatutum dictabat mulierem non poſſe teſtari, vel contrahere, niſi cum conſenſu duorum cõſanguineorũ dixit, quòd ſufficiat conſenſus illorum cum quibus vult contrahere, vel quos vult inſtituere. de quo articulo infrà dicam. Rapha. cuma. in dicto.§. fuit quæſitum.l.j.ff.de treb. in.j. articulo tenet opin. Angel. quia iſto caſu non videtur quòd talis conſenſus debeat interuenire ad ſupplendam perſonam ipſius filij: quia ita filij famil. poſſunt eſſe optimi iudices, ſicut ſunt patresfamiliæ. & qui ſunt ſui. videtur ergo ꝙ conſenſus patris debeat interuenire ex diſpoſitione.l. ne fiat præiudicium patri ergo ſi ita eſt, ſequitur quòd pater paſsit conſentire: quia non offenditur lege ſed in ſecunda quæſtione, de ſtatuto in qua dicit ſe non cõſoluiſſet, tenet contra Angelum: quia tales conſenſus videntur inducti ad ſupplendam inhabilitatem mulieris. vnde non debet poſſe talis conſenſus ipſorum præſtari ad vtilitatem ipſorum: ſicut dicimus in authoritate tutorum quæ requiritur ad integrandam perſonam pupilli: vt hic. & dicta.l.j.§.fuit quæſitum.ff.ad trebelli. Imo verò ibi dicit quòd gloſſ.poſita hic quæ communiter eſt approbata, eſt contra Angel.& ibi tenet contra Angel.pro qua adducit: quia eadem videtur ratio quando requiritur conſenſus alicuius, & quando requitur authoritas alicuius. item quia dictus cõſenſus præſtandus per patrem in donatione cauſa mortis, videtur inductus ad redintegrandam perſonam filij, alleg.gloſ.in.l.fina.§.neceſſitate.C. de bono.quæ liber.&c.& inquantùm Imo.alleg. gloſſa in dicto.§. neceſſitate dic quòd illa gloſſa magis comuniter reprehenditur: vt per Barto. ibi: & alios maximè per textum in.c.finali de iudi.in.vj. dicebat etiam Imol. quòd ad allegata per Angel. poteſt reſponderi. Primò ad.l.j.de impolu.de. quòd ibi non dicitur quòd donatio illa cauſa mort.facta per filium patri valeat propterea donatio illa de qua ibi in text. datò quòd bat omnia

L E X   L X I.

S I tutoris. In actione tutelæ venit ꝙ factũ eſt ah hærede tutoris implẽte inchoata per defunctum.h.d. ¶ Oppo.s̃.eo.de.l.tutores qui. poſt finẽ tutelæ. ¶ Sol.glo.quòd ibi loquitur de geſtis nõ inchoatis per defunctũ.hic ſecus.idem intellige ibi de omnibus geſtis per hæredem ad quæ tenebatur vt veniant in act.tu.hic de his ad que non tenebat̃ vt veniãt act.nego.geſt.vt.j̃.de fideiuſ.tu.l.etiam &.l.ſequen.

L E X   L X I I.

A Pud Ariſtonem. Pupillus tenetur ex culpa tutoris quatenus eſt factus locupletior, & etiã vltrà.ſi tutor eſt ſoluendo, ſed liberatur cedendo actionẽ.h.d. Primò ponit vnũ dictũ Ariſtonis. Secundò circa illud pomponius conditor huius.l.mouet duo dubia. Tertiò dictum Ariſtõis approbat. Quartò ſeipſum redarguit de eo quòd malè dubitauerat.& dictũ Ariſtonis qđ ſimpliciter approbauerat limitat ex quo colligitur ſolutio primæ dubitationis. Quintò ſoluit ſecundã dubitationẽ quã fecerat.ſecunda ibi, ſed ſi tutor.tertia ibi, qđ tu putas.quarta ibi, ſed quare.quinta ibi impune. Opp.in prin.approbauit dictũ Ariſtonis in verſ. ſed qa.dicit cõtrariũ.Rñ.gl.fateor quòd corrigit ſeipſum. Quidã moder.volũt tenere quòd ſeipſum non corrigit, dicẽtes ꝙ in princ.loquitur qñ culpa tutoris fuit talis ex qua pupillo nõ orit̃ actio durãte tutela: ideò nõ liberat̃ cedẽdo actionẽ: qa nõ põt cedere.in ver.ſed qa.loquit̃ qñ culpa tutoris fuit talis quòd durãte tutela oritur actio, vt furtum, vel rapina vt.l.ſi tutor reipublicæ.in fi.j.de tu.& ra.diſt. meritò liberat̃ cedendo: quia poteſt cedere. Sed certè, licet in primo caſu non nata ſit actio, poteſt tñ cedere ſpem actionis, vt.C.de do.l.ſpem.ideò eadẽ eſt ratio. tene ergo ſolutionem gloſſ.quòd corrigit ſe.ita tenent Dyn.& Iacob.de aret. ¶ Oppo.s̃.de euict.de.l. illud. ne vis fiat ei.l.j.§.hoc edicto.cũ ſimi.Rñ.quòd omnes leges q̃ dicũt pupillũ teneri.ſi tutor eſt nõ ſoluẽdo, intelligas quòd liberat̃ cedẽdo actionẽ per hãc.l. ¶ Op.s̃.e. de.l.cũ plures.§.j.So.qñq; tutor aliqua facit diligẽter: & tunc pupillus tenet̃ etiam ſi caſu bonum exitum nõ habuit, vt ibi, quandoq; facit aliqua culpabiliter, vel doloſè: tunc tenetur pupillus quatenus ad eũ peruenit, vel vt cedat actionem. vt hic. de quo pleniùs dicam in.l.ſi dolo.j̃.ſi quis omiſſa cauſa teſtamen. vbi tangit gl.

De authoritate tutorum & curatorum Rubrica.

S V M M A R I V M.

1 *Directò quod non licet, an liceat per obliquũ & quando?*

2 *Filius poteſt ſtipulari à pupillo in cauſam caſtrenſis peculij, uel quaſi, patris authoritate.*

3 *Pater authoratur filio in cauſa aduentitia, & ad quem remanebit uſuſfructus.*

4 *Donatio cauſa mortis facta per filiũ in poteſtate patris ipſo patre authorante, an ualeat.*

5 *Filius ut poßit donare cauſa mortis ſufficit conſenſus patris.*

6 *Conſenſus requiſitus à ſtatuto in contractu mulierum, non poteſt præſtari per eum cui directò acquiritur.*

7 *Pater authoratur filio donanti cauſa mortis fratri ſuo exiſtẽti in poteſtate.*

L E X   I.

a **Q Vanquam.** a ¶ Quod nõ licet de
iure directo.licet p cõſequentiã. Itẽ
b quis nõ poteſt authorari b in negotio, ex quo ſibi acquirit̃ principaliter.hoc.d. ¶ Opponi.quod non li-
1 cet † directo, non licet per obliquũ, vt.s̃.de his qui no. infa.l.athletas.§. ſine autẽ. de dona.inter vir.& vxo. l.ſi ſponſus.§.j.de libe.lega.l.ſi is qui duos.in principio.Sol. Dyn. quando aliquid per ſe ſeparatim ab alio eſt prohibitum: ſed illud neceſſariò ſequitur ad poſitionem alterius permiſſi, quod non licet directo, licet per conſequentiam: vt hic, &.s̃.de pactis.l.ſi vnus.§.illud.de vſuſcap.l.ſi aliena.§.hoc iure.de libe. leg.l.ſi is qui duos.in fi.de in integ.reſti.l.non ſolum. j̃.eodẽ.l.quod dicimus.de acceptilat.l.& per iuſiur. §.& ſi fideiuſſori. Si vero illud prohibitum non ſequitur neceſſariò ad permſſum: tunc illud quod nõ licet directò, non licet per conſequentiam: vt in contrarijs. ſed ſi permiſſum non poteſt procedere ſine prohibito, quod non licet directò, licet per conſequentiam: vt.l.quoties.C.de iudi.ita dicit Dyn.&
2 bene. ¶ Quærit gloſſ. † quid ſi filius ſtipulatur à pupillo in cauſam peculij caſtrenſis, vel quaſi patris authoritate, an valeat. Gloſſ.dicit quòd ſic ſed contrà facit.j̃.eodem.l.quòd dicimus.§.fi.& ſuprâ de iuriſdic.om.iu.l.qui iuriſditioni.non enim videtur cõſiderandum an per filium quæratur patri, vel non: ſed hic ſolum an filius ſit in poteſtate.nam filius nõ poteſt authorari patri: licet ipſi filio non quæratur: vt dicta.l.quòd dicimus.§.fi.& hoc videtur innuere gloſſ.in.l.impuberem.§.j.j̃.de falſis.dico quòd hæc
c gloſſ.dicit bene c Aut enim pater authoratur filio: & tunc ſolum inſpicimus an per filium queratur patri vt.j̃.de fal.l.ſi pater.&.l.impuberem.§.j.ita debet intelligi quod not.per gloſſam. Aut filius authoratur patri: & tunc ſolam patriam poteſtatem inſpicimus vt dicta.l.quòd dicimus.§.fina.j̃.eo.& eſt ratio: quia pater poteſt iubere filio, non econtrà. Ad prædicta facit.s̃.de dona.inter vir.& vxo.l.iij.§.qui in eiuſdem vbi non prohibetur donatio filio eunti in caſtra.
d ¶ Quæro, d quid ſi † pater authoratur filio in cau-
3 ſa aduẽtitia. Dicit gl.quòd valet quó ad proprietatẽ, non quo ad vſumfructum: quia patri queritur. Sed ad quem pertinebit vſuſfructus. videtur quòd ad ipſum filium qui habet proprietatem.non enim remanebit apud promittentẽ.agu.C.de bo.quæ lib.authẽ, excipitur.quod declara vt dixi in dicta.l. impu-
4 berem.§.j.j̃ de fal. ¶ Quæro † quid ſi filius velit donare cã mortis ipſi patri, vel ei⁹ ſeruo eo authorante
e an valeat? Videt̃ ꝙ non e dicit gloſ.iſta ratio nõ procedit de iure antiquo, ſecundùm quod pater occupa

non valuisset, posset tamen morte filij præcedentis confirmari iuxta.l. penultimam.C.de donat.inter vir. & vxor. vel posset responderi, quòd ibi videt̃ necessariò intelligendum in filio emancipato vel in filio habente peculium castrense vel quasi.patet quia nedum ibi loquitur in donatione causa mortis, sed etiam de alia vltima voluntate. Item secundùm Imo.non obst. dum dicebat Ange.quod differentia debet esse inter consensum & authoritatem: quia respondet ipse, quia licet sit differentia, quandoq; illud est verum, qñ est diuersa ratio: sed hæc non est diuersa ratio, per supradicta ergo &c. sed certè Imo.non videtur bene suscipere mentem Angel.in ratione sui. nam intentio Ange.fuit hæc quòd iura in donatione causa mortis. quam filius potest facere requirunt voluntatem, & non authoritatem, quæ voluntas potest quandocũq; interuenire etiam post actum.l.si autẽ plures.de aqua plu.arcen.&.l.fi.C ad macedo.cum simi.si ita est, ergo apparet quòd hæc voluntas patris non habet interuenire ad integrãdam personam filij: quia si haberet interuenire ad integrãdam personam filij, requireretur ꝙ interueniret in actu, sicut authoritas.d.l. obligari.§.tutor.j.de auth. tut. sequitur ergo ꝙ dicit̃ reqsita, & debet interuenire ne fiat p̃iudiciũ patri: meritò vbi nõ agit̃ de p̃iudicio patris nõ requirit̃ talis voluntas, vt patet in.l.filiusfa. in fi.ff.de dona.sed in proposito nostro non est in cõsideratione voluntas patris hoc casu: quia offendit̃ lex.& sic ad Ange.rationem non videt̃ sufficiẽter responsum pro quo b̃ñfaciũt q̃ no.Barto.& alij in.d.l.fi.§.necessitatis.C. de bo.q̃ lib.& vt.j.cõcludãt, verior vr̃ op j.Ange.Ro.in.d.§.fuit q̃sitũ. se remittit ad dicta per se in.l.ij.in prin.de do.& ibi tenet opi.Barto.per cle.ij. de re.eccle.non alie.quã allegat etiã hîc Imo.sed ad illum text.in cle.ij. potest responderi ꝙ ibi ille consensus præstadus per episcopum in contractu celebrando ab ecclesia.non fuit requisitus principaliter ad commodum ipsius episcopi.sed ad commodũ ecclesiæ cuius capitulũ vel Rector contrahebat & sic ad integrandam personam rectoris vel capituli.nos autem loquimur in consensu præstando in fauorem ipsius patris, nõ autem ad integrandã personam ipsius filij, vt dixi.non obst.responsio quam dedit Imo. in. d.§. fuit quæsitum.ad.§.sin autem ad trebel.quia aliud est collegium, & aliud singularis persona de collegio.l.in tantùm.§.vniuersitatis de re.di.l. sed si hac.§.qui manumittitur.de in ius vo.vnde q̃suis in illo.§.si singularis persona præsideret collegio quo ad conuocationem vniuersitatis faciendam vel quo ad hoc vt esset primus in ordine, iuxta.l.j.j.de al.scri. cum ibi not. per Bar.ergo ibi ipsius vt singularis p̃sonę de collegio reqrit̃ cõsensus non aũt ibi rerit̃ cõqsensus ad integrãdã p̃sonã collegij secus vbi reqreret̃ authoritas ad integrandã p̃sonã collegij, vt in episcopo: vt.d.cle.ij.sed ad illam cle. põt r̃ñderi vt.s.quã r̃ñsionẽ etiã dedit Abb.in.c.cum in veteri.de electio.cuius verba.j.referam adde ꝙ vltrà scripta hîc per docto. Bar.in.l.frater à fratre.s.de condi.inde.tenuit in vlti.q.opin.gl.in hac.l.j.de autho.tu.& sic contra Ang.eandem opi.tenet Bal.in.l.bonorum.in vlti.colum. C. qui admit. &.l.si vxorem.in.j.col.C.de condi.inser.& Imo.in.l.in ædibus.§.quòd si filius.j.de dona.& etiam Bal in.l.si furiosus.C.de nup.vbi ponit vnum sing. verbum & remedium ad validendum donationem causa mor. quam vellet filius facere patri. Nam dicit ipse quòd licet dicta donatio non valeat, vt in gloss.hîc, tamen remedium est quòd ahibeatur authoritas, seu decretum iudicis. Item adde quòd cum opi.Ange.tenet Pe.de bella per.hîc vt refert Bald.in.d.l.bonorum.C.qui admit.mouebat̃ Petr.per.d.l.j.C.de impo. lu.de.& per alia quædam minus vrgentia.que refert Bald.in.d.l.bonorum. hanc opinio.etiam sequitur Cyn.in.l.senium.in pe.q.C.qui testamen. facere poss.allegans.l.cum ipse cum ibi not.C.de contrahen.emptio. idem etiã tenuit Fulg.in.d.l.senium.& ibi idem etiã Pau.de cas.in.d.l.seniũ.referẽs se idem al's consuluisse cum pluribus do.Perusinis. idẽ An. in consi. clxxviij. incip.filia resultauit p̃ri &c.idem tenet Paul.de cast.in.l.filius qui in potestate.de testa. Idem Iaco.de are.hîc vno casu videlicet.quando pater generalem dedisset licentiam donandi cã mor.non specificato quòd donare posset patri.nam tunc videt̃ cessare ratio huius.l.secus autem vbi specificè pater consentiret filio donanti causa mortis ipsi patri: quia tuuc procedit glo. hîc posita. Istud tamen quod dicunt Iacob.de are.& Cy.pendet ab alia.q. videlicet vtrùm possit dari generalis potestas à patte filio donandi causa mortis.vel testandi ad pias causas, vel similes actus, de qua q̃stione tangit Bald.in.l.j.C.de sacrosan.eccle.ad prædicta etiam vide Bald.& Salice.in.l. j.C.vnde vir & vxor. vbi ponunt.q.quam ponit Angel.in dicta.l.j.§. fuit quęsitum.ff.ad treb.statuto cauetur quòd mulier non possit testari sine cõsensu mariti: quid si vult testari & instituere maritum, quid iuris? dicit Bal. se dubitare.finaliter dicit quòd si maritus renunciet illi facultati præstandi consensum sibi datæ à statuto, quod quidem facere potest.l.si quis in conscribendo.C.de pact.l.pactum.inter hæredem.eodem titu.hoc pacto potest maritus ita institui.l.si pater.de ma. vin. &.l. quidam cum filium. de verbo.obli.nec obst.l.ista.&.d.l.j.§.fuit q̃situm.quia dicta iura loquuntur qñ præstatur authoritas ad integrandam personam: non autem in quæstione prædicta ita præstabat̃, sed solùm in fauorem mariti. Sali.etiã in præalleg.l.j.C.vnde vir & vxor videt̃ transire cum illa opiñ.quòd maritus possit consentire: quia consensus à statuto requisitus, est requisitus in fauorem eius: igitur non debet in eius odium redũdare.&c.l.quod fauore. C. de legi.

bat oĩa iure peculij: vñ non erat sibi necessaria donatio causa mor. sed h'm verò iura hodierna ꝓcedit eo casu quo pater filio nõ succedit. vel succedit cũ
a alio, & sic donatio potest sibi esse vtilis.[a] Et nota &
5 collige diligenter ex hac gl.† ꝙ ad hoc vt filius possit donare causa mortis, nõ requiritur patris authori

adde tamen quòd de directo tenuit contra Ange.Barto.hîc in fine principii dum dicit hic est argumen.pro statuto, quòd nõ valeat contractus per mulierem &c.& cum hac opinione Bartol.hîc posita concordat Paul.de castro in dicta.l.senium.idem tenuit Ange.qui est sibi contrarius.in.§.æconomus.in auth.de ali.& emph.col.viij.hanc partem vr̃ sequi Ludo.Rom. in.d.l.j.C.vñ vir & vxor. tenens simpliciter cõtra Bald. hanc.l.j.de author. tut.& quia consensus requiritur ad integrandam personam mulieris propter imbecillitatem.l.ij.§. verba.ff.ad velleia.istam opiñ.tenet etiam hîc Imo.per.l.j.&.ij. ff.ad velleia.quia præsumitur quòd statutum requirat consensum ad integrandam personam earum: eo quia.l.pręsumit in eis imbecillitatem.& hoc dicit in contractu.in actu verò vltimæ voluntatis dicit se dubitare: quia non resultat præiudicium etiam si instituit dictos consanguineos: quia tale testamentum est reuocabile.l.si mihi & tibi.§.in legatis.de legat.primo.dico quòd de statuto Tudertino quod ponit, an si mulier testetur & instituat &c.non omitto quòd Abb.tetigit hunc articu.in.c. cum in veteri.de elect.vbi durabit.statuto cauetur q[illegible] mulier non possit contrahere sine consensu duorum propinquorum.consensit vnus qui contraxit.& ali' qui non contraxit non consensit, vtrùm valeat? & decidit ipse ꝙ sic, per id quod not.gloss.in.d.c.cum in veteri.in contrarium adducit tex.in.d.clemẽ. ij.& respondet vt.s.respondi. Dico quòd (si bene sentio) casus istius vlti. articul'.pendet ab hac consideratione, videlicet an hoc statutum fuerit introductum ad fauorem propinquorum, an verò ad integrandam personã mulieris.si ad fauorem propinquorum: expeditum est per ea quæ.s.dixi in primo articulo, si ad integrandam personam mulieris: tunc per.l.nostram & per.l.j.§.fuit quæsitum Bartol.in.l.transac.de transac.dicit quòd quando statutum requirit consensum propinquorum, videtur istud inducere in cõmodum propinquorum.intelligas scilicet proximorum.ita Bald.in.l.finali per illum textum.C.de verb.signi.& sequitur ibi Sali.in.l.j. C. vnde vir & vxor.& in.l.fin.C.de testa.mi.& Pe.de ancha.in repe.c.canonum statuta.versicu.quæro vlterius.in versi.consanguinei extrà de consti.& Ange.in consi.clvij.tamen his non obstantibus dico ꝙ in casu prædicto statutũ videtur requirere consensum ad integrandam personã mulieris.quod firmat in terminis Bald.in.l.ij.C.de adoptio.& istud idem vult Barto.rectè intuẽti in.d.l.transac.licèt eum nunc allegauerim in cõtrarium.quod in veritate nõ facit.vnde cõcludo de iure verius, ꝙ statutum ad integrandam personã mulieris emanauit, nõ ad fauorem quod si ita est non valebit cõtractus nec institutio.& ita teneo in his duobus articu.& ad materiam vide Ioã.and.in Spe.in titu.de instru.edi.§.porrò.in addi.inci.Petrus.ibi enim nõ examinat propriè has duas.q.sed examinat vnam quęstionem quam ponit hîc gl.videlicet, vtrùm vnus filius possit donare cõfratri. Adde tu quòd Bald.consil. lix.ij.lib.refert aliquas opi.an pater proprio facto possit authorari filio: & deinde dicit quòd aut pater authoratur bona fide: & tunc possit: & ita loquatur vna opi.aut mala fide: & tunc non possit. Subdit tamen de iure verior videtur opiñ.quòd possit authorari: quia aliud est in tutore: vt in authen.minoris debitor.versicu.sed & si actionis cessione.C.qui da.tut. poss. aliud in patre cui filius in potestate potest cedere iura contra tertium, nec hoc aliqua lex prohibet. Idem & apertius tenuit Roma. consi.cccccxv. per eandem.l.j.C.de impo.lu.de.in versi.ex diuerso.respondit ad hanc.l.quòd loquitur in authoritate quam ad sui commodum non potest quis interponere: & quęstio ista loquitur in consensu.& aliud est authoritas aliud cõsensus, cum sint diuersissima: vt patet ex his quæ not.Innocen.de consue.c.cũ consuetudinis.& gloss.in.c.dictum.de reb.eccl.non alie. Quòd autem quis possit consentire ad sui vtilitatem, eo casu quo res non potest explicari, sine suo consensu, est casus extrà de offi.delega.c.cum in iure.& latius vide p ipsum Ro.in.l.filius.de do. Et in fi.apostil.indecisa relinquitur quæstio, an vnus frater possit donare alteri fratri patre authorante si ambo sint in potestate.consi.xxvj.consuluit ꝙ sic plenè. Et de statuto quòd mulier non possit testari sine consensu, vide in terminis Bald.consil.lxxvij.ij. volu. Abb. tamen consi.xl.in.iiij.lib.videtur tenere quòd pater possit authorari vni filio volenti alteri filio & sic fratri donare, Bal.etiam consi.iiij.j.volu.videtur tenere quòd stante statuto quòd filia vel eius filius non possit se obligare sine consensu Potestatis vel duorum iudicum, & pręddicta tamen cessent si interueniat consensus aui vel patris, quòd hoc casu si pater cõsentiat ad sui commodum non valet.stante autem statuto ꝙ filius non possit se obligare sine consensu, & parabola patris, an poterit se obligare cum consensu patris pro redimendo ipsum à carceribus.vide Bal.cõsil.lxxix.j.lib. Adde etiã apostillæ inquantùm facit mentionem quòd Imo.dicit se dubitare in vltima voluntate, quando esset statutum quòd mulier non posset testari sine consensu duorum propinquorum, an illi propinqui possint consentire vt ipsos instituat, quòd Bal.consuluit constante prædicto statuto quòd sic: quia dicitur consensus non authoritas.cõsilium est.clxxij.incip.hæc est copia.ij.vol.&.Ang.consi.cxliij.

a ✤POMATES. ¶ Vtilis. Vide Alexã.l.j.§.fuit quęsitum.in.j.colum. & sequen.ff.ad trebel. Et in consil.cvj.in.j.volumi.& consi.xxix.in.iij. volumi.Ange.consi.cxxxiiij.incip.tria dubia. Rom.consil.cccccxv.& singul. cclxxx.aliàs consi.Ang.est.cxxxvj. Panor.in.c.cum in veteri.de ele.Alex.

l.bonorũ.cica finẽ.C.qui admit.ad bo poss.pos.&.l.j.circa.ij.col.C.e.Barba. consi.j.in.iiij.&.xlviij.col.in.j.vol.

a ¶ Tenet gl.Et facit etiã ista glo.ad id quod voluit Bartolus in rubrica digestorũ versus fi.dum in quęstio.de donatione Constantini respondet ad.l. legatum de offi.præsi.

POMATES.

b ¶ Ad multa. Vide Ro.sing.cclxxx.Feli.c.edoceri. de rescrip.& no.ꝙ statutũ ꝙ filius nõ possit contrahere sine cõsensu ꝓpinquorũ, non habet locũ in patre:quia in eo cessat omnis suspicio.ita tenet Bal.l. pactũ quod dotali.in.ij.colum.C.de colla.

tas,sed sufficit patris consensus vel permisio: vt. l.
tam his.§.j.de do.causa mortis.l. filiusfa. codẽ.titu-
a lo.& tamen tenet gloss.[a] quòd pater non põt pstare illum consensum ad sui commodum. quod not.
b ad multa.[b] Sunt enim [c] per italiam statuta † quòd
c minores & mulieres non possunt contrahere sine
6 consensu aliquorum consanguineorum quem consensum quis prestare nõ potest,quando directo de
7 acquirendo sibi tractatur,vt hîc. ¶ Quærit gloss.an pater acquirendo posit authorare filio volenti do-
d nare causa mortis fratri suo in potestate existenti[d]. Respon.gloss.quòd sic quò ad proprietatem, non quoad vsumfructum.quod placet. ¶ Quid autem fiet de vsufructu, dixi.s.not.hanc gloss.sed si fieret donatio causa mortis in testamento:tunc non requiritur nec præsentia nec stipulatio vel pactum vel pollicitatio sicut nec in cæteris quæ in testamento aguntur.vnde not.dixi in.l.j.de dona.cã mor.&.l. j.j.e.tit.& tũc ꝓcederet determinatio gl.in fi.

SVMMARIVM.

1 *Testis præsentia an necessariò includat intelligentiam.*
2 *Tutoris præsentia sufficiat si tacet.*

e Tutor si inuitus. [e]Non valet authoritas interpo
f sita à tutore inuito,[f] nec præsentia corporis cũ igno
1 rantia.h.d. ¶ Not.posse † esse pręsentiam sine consensu.& sic facit ꝙ licet testis dicat quòd fuit præsens,quòd non sufficit nisi dicat quòd vidit & audiuit.Ad idem.j.eodem.l.non multùm.&.C.de er. aduo.l.j.& per Ioan.An.extrà de testibus.c.præsentiũ.
g Contrarium [g] puto quòd sufficiat.[h]pro hoc est tex.
h in.l.testium.C.de testibus.vbi sufficit ꝙ testis dicat numeratum est in eius præsentia quòd apparet: quia ipse non posset dicere se præsentem nisi intellexisset.facit suprà de arbi.l.diem proferre.§.si corã titio.de verbo.signifi.l.coram.secus esset si testis di-
i cat alium fore præsentem:quia non sequitur [i] ergo intelligentem:quia potest esse vnus separatus ab alio.ita loquitur hîc cum simi.Sed quando lex vel homo iubet aliquid fieri eo præsente:semper intelligitur & eo intelligẽte:vt.d.§.si corã titio.&.d.l.co-
k rã.Itẽ hęc[k].l.† à cõtrario sensu facit ꝙ præsentia tu-
2 toris tacẽtis & intelligẽtis inducat authoritatẽ. vide tex.ibi,occupat⁹ tacuisset.ergo si nõ fuit occupat⁹: licet non loquatur,sufficit,secundùm Iaco.de Are. quod non placet.vt dicã.j.eo.l.iij.& ibi vide.

LEX II.

Nulla. Quod.s.proxi. dixit in specie:nunc ponit in gñe.h.d.

SVMMARIVM.

Tutoris præsentia & taciturnitas an sufficiat in actibus minorum.

LEX III.

Etiam. Sufficit authoritatẽ tutoris interponi parte nõ in-
1 terrogãte.h.d. ¶ Quęrit glo.qd† si tutor
l est tacẽs[l] & pręsens,an videaẽ authorari talr ꝙ sufficiat.In gl.sunt opi.finaliter determinat ꝙ nõ valet:sed requirẽ ꝙ expressè loquatur.In contrariũ facit.s.eod.l.j.§.fi.à cõtrario sensu.& hoc videtur tenere glo.j.de reg.iur.l.vbi non nocet.&.j.e.l.ꝙ dicimus.§.j.& quod ibi no.In contrariũ ꝙ ista glos. sit vera apparet:quia si nõ requireretur ꝙ tutor loquereẽ,mutus posset esse tutor,& authorari:cui⁹ cõtrariũ dicitur in.l.j.in fin.s.de tute.& istã opin.tenet Dy.in distinctione magna,quã ponit sup hoc ti.in c.qui tacet.extrà de re.iu.li.vj.& Gui.de cu.in.l.pater filiũ.s.de adop.& istud puto verum:non ob.s.e. l.j.in fi.quia ibi non debet sumi.arg.à cõtrario sensu:quia resultaret prauus intellectus.

SVMMARIVM.

1 *Administratio si uni cõcessa est:an alijs uideatur denegata.*

LEX IIII.

Et si pluribus. Sufficit vni⁹ tutoris authoritas,si põt administrare: al's
m secus.h.d. ¶ Opp.j.[m]de acq.hære l. pupillum.sol.glo.intelligas hic non concessa:id est denegata administratione à testatore,vel à iudice in totũ vel in partẽ.& si dicis in quo differt à fine hui⁹ legis vbi loquiẽ de remoto:dic vt in gl.tu intelligas
n istã.l.vt iacet[n],tutor enim nõ põt administrare,nisi

c ¶ Sunt enim. Et vide ad illud an si mulier non poterit testari sine cõsensu duorum propinquorũ, an poterit vnum ex illis instituere.dic quòd sic per tex.& ibi doc. in.c.cum in veteri. de electio. Et vide Baldũ in.l. fina.§. necessitate. C. de bonis quæ.liber.& in lege si fili⁹.ff. de his qui sunt sui vel alieni iuris dñm Abb.in.c.cũ in veteri.de elec. scribẽ. in.l.si consul. ff. de adopt. & in.l.cum pater. §. libertis. de legatis.ij. Bald. in.l.fi. C. ad mace. & in.l.bonorũ.C.q admit.ad bo. poss. pos.Bal.in.l.j.C.vnde vir & vxor. Angel.in.l.j.§.fuit quæsitum.ff.ad trebellianum.Bal.in.l. si furiosi. C. de nupt. Rapha.in.l.senium.qui testamen.facer.poss.Paul. de castr. in. l. qui in potestate.ff.de testa.&.in.l.si quis mihi bona.§.quòd si mandauit.ff. de acquirenda hæreditate .Bartol.in.l.tam his.ff.de dona.cã mortis.quod voluit Angel.in.§.æconomus.in authen.de eccle.tit.Io.de Imo.in.d.§. fuit quæsitum. & in.l.in ædibus.§.ꝙ filius.ff.de do.Ioan.in.l.ij.eo.titu.Ioan.and.in titu. de instru.edi.§.porrò.in addi.incip.quia accursius.Bal.in.c.fi.de feu . sine cul. non amit.glo.& Bal.in.l.exceptione.C.de euict.& in.l.si pater.C. de spon. domi.Anto.in.c.cum consuetudinis.de consuetu.Bal.in.l.j.C.qui admit.ad bo.poss.pos.Bal.in cõsi.cxliij.incip.præmittendum.Io.mo.in.c. dudum.de reb.eccl.non alie.in.vj.qd' voluit Io.an.in cle.si vna.de re.ec. non alie.& in c.qui tacet de reg.iur.in.vj.Host.in.c.possessione de reb . eccle.nõ alie. do. Abb.in.c.cum dilectus.de cõsue.& quod voluit Barto.in.l.j.§.si plures.ff.de exer.act.scribent.in.l.fistulas.§.fundus.ff.de contrahen.emptio.quod habetur in.c.consueuit.de iure patrona.Abb.in.c.magis.de voto.Andræ.Barba.

d POMATES. ¶ Existenti.Vide Oldr.consi.xxvj.& consi.cx. Panor.consi.xl.in fi.in.ij.vol.Feli.in.c.insuper.in.v.col.& in.c.cum nuncius. in vlti.colum.ad fi.de testi.& Barb.consi.xlij.in.xiij.col.in.j.vol.Panor.in.c.sicut nostri.in.v.col.de iureiurã.

e POMATES. ¶ Inuitus de ratione huius.§.vide in.l.sub pretextu. C.de hære.actio.

f ¶ Tutore inuito.hoc verum,nisi sit cõpulsus à iudice,vt no.Bald.in.l.fi. §.j. de bo.quæ libe.C.

g POMATES. ¶ Contrariũ.vide Alex.cõsi.ij.in.j.col.iiij.vol. & cõs. xliij.in penul.colum.eo.vol.& cõsi.cxxxiiij.in.ij.col.in.ij.vol.& opi.Barto. dicit cõem Alex.cõsi.clxxx.inci.in causa angelorum.in.ij.vol.Alex.consi. xx.incipien.in causa opinionis.in.iiij.volu.pro qua facit gloss.l.tutor. C.de peri.tuto.sed contra Bart.tenuit idem Alex.consi.cxv.incip. viso superiori themate in.iij.vol.& cõsi.cxxxiiij. in.ij.vo.in.j.col.ad fi.vide Alex.cõsi.v.in ij.col.in.j.vol.Feli.in procœmio decretaliũ in.v.col.& seq.& aliqd in.c.cum literis.in vlti.colum.&.c.cum causam.in.v.colum.versi.ij.declara.eod.titu &.c.ij.prope fi.de test.cogen.Cepo.consi.lxj.in.iij.colũ.Barba.consi.xxix in.xv.colum.in.j.volu.& consil.sequenti.in.viij.colum.& consil.iij.in. viij. colum.in.ij.volu.

h ¶ Quòd sufficiat. Bald. in.l. ij.§. voluntate.s.solut. matrimo.per gloss.ibi. in versic.sed si absens.dicebat ex illa gloss. colligit ꝙ si testis deponit mutuum fuisse factum,& interrogatus de causa scientiæ dicit: quia fuit præsens.si non dicit ꝙ vidit non probat.contrariũ communiter tenetur p Spec.in titu.de teste.§.j.versicu.item ꝙ iussus.& Bar.& alij hic,& Barto.in suo tracta.de teste.& Bal.in.l.si nõ speciali.in princ.C.de test.& in.l.j.ad fin. C. de sec.tabu.& Bal.& Ang.in.l.hęredes palam.j. de testa.& Bal.in.l.testium. per illum text.C.de testi.ibi, in versic.præsto.& per alias rationes de quibus in dictis locis.idem Imol.in d.ca.peruenit.de testi.cog. idem tenuit Angel. in. §. si quis igitur. per illum textum in versic.sub sui præsentia. de testib.& Imo.& Ab.in dicto ca. peruenit. de testibus cogendis. quamuis ibi textus teneat contrarium instantibus & videntibus. sed debet intelligi secundùm distinctionem Barto.aut de sui præsentia &c.idem Bald.in.l.diem proferre.§. coram. de arbitris.& vide Bald. in. l. secunda. §.voluntate.soluto matrimonio.& Bald.in.l.testium.C.de testibus.vbi tenet contrarium:sed Imol.in dicta.l.secunda.§.primo,tenet cum Barto.per ea quæ hîc dicuntur.adde Imol.in dicta.l.hæredes palàm. quod cum Bartol.concordat.adde quod not.Bartol.& Bald.post gloss.in.l.j.C.de erro.aduo.& latius per Barto.in tractatu de testibus.in secunda charta. & Bald.in c.primo.de controu.inter domi.& vasal.de inuesti.tenet contra Barto.hîc. Adde pulchrè Bald.consilio mihi.ccccxj.incip. quidam nomine.à.iij. libr. & ad Bartolum hîc vide Franciscum de aret. in.c.primo de iudicijs.columna.vij.& Barba.in consil.iij.columna.viij.in primo volu.Et in consil.xxix. colum.xij.in secundo volumine.

i POMATES. ¶ Sequitur.Ad declarationem vide Alexan.consil. xlix.in vlti.col.in prin.in.iiij.vol.

k POMATES. ¶ Item hæc. Vide Barba.consil.xxxj.in.iiij. colum. in.j.volumine.

l ¶ Est tacens.An in præstanda authoritate requiratur quòd tutor loquatur adde tamen Bald.in.l. si patruus.C.communia vtri.iudi.vbi omnino vide.& an in præstanda authoritate requirantur verba, vide quæ habentur post Bald.in.l.fin.§.necessitate.C.de bo.quæ libe.& de verbo, consentire.vide omnino Bald.in authen.hoc ius porrectũ.C.de sacrosan.eccl.vbi quærit an collegiati posint bonis consentire in alienatione rei ecclesiæ,vide Bald.in.l.si sine voluntate.C.ad velleia.& ibi scripsi.Adde Abb.cõsi.xl. ij.lib.vbi allegat hanc.l.

m ¶ Opp.j.Et vide Bal.in.l.in exercendis.C.de fide instru.vbi alle.no.istam glo.And.Barba.

n ¶ Vt iacet.Et not.hanc gl.ꝙ ista diuersa sunt aliquem deponi,& administrationem ei auferri.quam singulariter allegat Bal.in ca.primo de eo qui arma libel.depo.& in.l.si tutor.C. in quibus causis in integrum restitutio non est neces.

sibi decernatur

sibi decernatur administratio per iudicem vel per testatorem: vt plenè dixi in.l.legitimos. in prin.s.de le.tu.& not.in.l.tutor qui repertoriū.in prin.s.tit.j.& C.arb.tu.l.fi.&.j.e.l.tutores. 1 ¶ Querit gl.† an concedendo administrationem vni, videatur alteri denegare.& distingue: aut est certum qui iudex senserit: & stamus certo. in dubio verò concedendo vni videtur denegare alijs: vt.s.de iudi.l.cum prætor. Istā glo. intelligo[a] quando omnes tutores fuerunt presentes, & causa cognita, secundùm quod ponitur in.l.iij.§.fi.s.de admi.tuto.& fuit decreta administratio vni: tunc videtur alteri denegata, vt dicit ista gl. sed si absq; cause cognitione (vt fieri solet) iudex decernit administrationē vni, propterea nō vr denegare alijs: imò etiam si alijs decreuisset, decretū duraret. non enim potest iuri alterius derogare sine cause cognitione: vt.l.de vnoquoq; de re iudi.& de adop.l.nā ita diuus. Ex his apparet qualiter debet intelligi.l.pupillū.j.de acqui.hære.quę fuit.s.alleg.pro contrario. nam ibi loquitur in pluribus tutoribus qui poterant administrare: & habebant decretum iudicis: tn̄ vnus non administrabat: certè bene poterat authoritatem interponere: ita loquitur ibi ista glo. nota.

SVMMARIVM.

1 *Pupillus tutori non obligatur naturaliter inquantùm factus est locupletior: tamen obligatur.*

Sed tunc qualiter obligetur Barto. non aperit.

LEX V.

Pupillus. Pupillus tutori tutore authorante non potest obligari naturaliter: nisi quatenus factus est locupletior: sed cum authoritate alterius tutoris poterit. h.d. 1 ¶ No.† q pupillus tutori nō obligatur naturaliter: quia.l.resistit obligationi. prohibet enim pupillum obligari tutori: vt hîc. simile habes in.l.si non sortem.in prin.de condi.indebi. sed extraneo obligatur naturaliter: quia lex non resistit obligationi: licet non assistat: vt.l.j.in fin.j.de noua. quod plenè dic vt ibi. ¶ Secundo not. q obligatur inquantùm factus est locupletior: sed aduertendum est an obligetur obligatione descendente ex cōtractu qui geritur, an verò obligetur condictione sine causa. vel ex æquitate.l.si & me & titium.s.si certū pe. vel actione ad exhi.& similibus iudicijs. respon. dic vt no.in.l.iij.in prin.s.commo.

Pupillus. Pupillus in cōtractu vltro citroque obligatorio sine authoritate tutoris non obligatur: sed alium sibi obligat. hoc dicit. ¶ Quærò si pupillus agat contra eum qui secum contraxit: an illi permittatur agere contra eum. Respon. non: sed retentionem habet: nisi pupillus contractum impleat ex parte sua. ita not. in simili in.l.in causæ in princ.&.l.j.s.de minori. ¶ Item aduerte diligenter quòd istud habet locum quādo contractus ab initio contrahitur. secus si post contractum factū de eo dissoluendo ageretur: quia tunc non intelligitur liberari pupillus, si aduersarius non liberatur: vt l.si id quod.§.fi.de rescin.ven. p ratione cogitabitis.

SVMMARIVM.

1 *Diuersitas debet esse inter ementem & uendentem.*

2 *Notarius constituendo procuratorē, si scribit instrumentum manu sua, & promittat sibi ipsi stipulanti nomine eorum &c. quòd non poßit.*

3 *Emens per interpositam personam præsumitur emere in fraudem: nisi palàm, & bona fide faciat.*

4 *Tutor quando poßit emere rem pupilli.*

1 **Item ipse tutor.** Nota q† inter ementem & vendentem debet esse diuersitas: vt.s.de rerum permu.l.j. hoc facit ad questio. 2 si notarius† facit procuratorē, & scribat instrumentum manu sua, & adijcit quod promittit sibijpsi notario stipulanti, & recipienti nomine eorum quorū interest de rato, & de iudicato soluendo & similia q non valeat: cum inter promittentem, & eum cui promittitur debeat esse diuersitas. b quod plenè dixi in.l.ij.de stip.ser. ¶ Not. q[b] eo ipso 3 q† quis emit per interpositam personam presumit fraus, nisi hoc fecerit palam & bona fide: vt text. dicit. 4 ¶ † Vltimò pro declaratione presentis.§. distin- c gue quando tutor emit[c] rē pupilli sui per se, aut per aliū. Si per se, aut authoritate cōtutoris sui: aut authoritate sua: aut à tertio vēdente: vt puta creditore. Pri- d mo casu: aut emit bōa fide, & valet emptio.[d] vt hîc. secus si mala fide: puta pretio vitiori: & tunc nō valet: vt hîc. facit. C.si ven.pig.aga.l.j.& quod ibi not. & de iure fisci.l.iij.li.x.& qd' ibi no. aut emit authoritate sua: & tunc aut emit rē iam alij legitimè vēditā cū ipse pretiū nollet soluere, & valet emptio: vt.s. tit.j.l.tutor rerum. Aut nemini fuerat vēdita: & tunc aut emit palā, & bona fide: & tūc valet secundū opi. Io.& gl.argu.s.ti.j.l.non existimo.& no.in.d.l.tutor rerum. no. etiam. C.de contrahen.emp.in.l.cum ipse tutor.&.s.de contrahen.emp.l.si in emptione.§.fin. & poterit hoc casu sibijpsi authorari. Aut emit clā, & tacitè: & nō valet: vt hîc in princ. Si verò emit per alium, & tūc aut per personā suo iuri subiectā, & nō valet perinde ac si ipsemet emeret: vt hoc.§.in fi. Aut nō erat suo iuri subiecta: & tunc si apparebat q ipse emebat: licet nomen alterius faceret in instrumento ascribi: & valet emptio: vt hîc in ver. sanè. si suę ætatis. Si verò hoc nō apparebat nō valet. eo enim ipso e q per interpositā personā emit, fraus presumit[e]: vt hîc in ver. sed & si per interpositā personā. facit.j.de acqui.here.l.si is qui bonis.&.C.de natu.lib.l.iij.in fi. & hoc etiā intelligo si emat à cōtutore vendēte, vt dicit textus. si verò emeret vēdēte creditore, valet, si bona fide fiat secus si mala, vt hîc in ver. sed & si creditor pupilli distrahat q̄ mala fides presumit ex modicitate pretij vel ex interpositiōe personę: vt.s.dixi. & predicta intelligas in tutore, cui est decreta administratio: aliâs pōt emere vt extraneus: vt.j.l.proxi.

LEX VI.

Tutores. Tutores non possunt administrare, nisi eis administratio decernatur: & tunc possunt emere vt extranei. h.d.

LEX VII.

Quod dicimus. Hoc principiū declara. vt.s.eo.l.j.in princi.

Si duo. Diuersitas tutorū authorātium non impedit cōstitutionem duorum reorum. h.d. ¶ Quæro an semper sufficiat vnius authoritas. Respō. q sic, vt.s.e.l.& si pluribus. nisi esset expresse dictū q non posset vnus sine altero. vt.l. Titium & meuium.in prin.s.ti.j. ¶ Quæro qn̄ vn⁹ est presens & tacēs, & alter authorat: an videat & alter anthorare. tex. hîc videt dicere q non. In cōtrarium facit tex.j.e.l.inter pupillos. Gl. dicit q hic exprimebatur q vnus tutor tantùm authorabat: & vnus tutor ignorabat de alio: & sic innuit q authoritas posset præstari etiam si tutor non loquatur. Contrariū determinaui.s.eo.l.iij.& melius, vt ibi dixi.

SVMMARIVM.

1 *Filius notarius an poßit conficere inßrumentum de contractu patris.*

Si & pater. Fili⁹ tutor nō pōt interponere authoritatē cōtrahente patre, in cuius est potestate. h.d. Dy. dicit hîc, esse arg. 1 q filius† notarius nō pōt instrumētū cōficere in cōtractu patris.[f] & facto instrumēto nō credat p hoc, qa tabellio est loco testis: vt.j.de testa.l.domiti⁹. sed testis idone⁹ nō est: vt.s.de testi.l.testis idone⁹. ergo &c. Ecōtra q possit, cū sit publicū officiū. C.de tabu.l.gn̄ali.li.x. sed quo ad ius publicū attinet, nō curat patria ptās: vt.j.ad treb.l.nā quod.&.s.de iudi.l.in priuatis. ¶ Sed pōt distingui an sit in ptāte pr̄is, vel nō: vt.j.de fal.l.impuberē.§.si dn̄s.in fin. ita dicit Dyn. cōtra hoc facit quod no.s.e.l.j. vbi nō inspicit patria ptās, sed an patri quæratur. & ibi solui. dic vt ibi dixi.

LEX VIII.

Et si conditionalis. Interpositio authoritatis est actus legitimus, qui condictionem nō recipit. h.d. & est arg. q si authoritas interponatur sub hac conditione si & inquantùm possum de iure q non valeat.[g] ¶ In contrariū facit: quia cōditio quę presens tempus respicit non suspendit: vt.l.cum ad præsens.s.si cer.pet. contra hoc est tex.j.de acqui.hæred.l.cū

a ¶ Istam gl. intelligo. Et istam gl. no. quia sing. secundū Bald.in.l.j.C.de transac.

POMATES.

b ¶ Nota. q. Vide Alexā.in.l.j.§.fuit quæsitum.in.j.not. ff.ad trebel.

c ¶ §.Itē ipse tutor emit. Not. quid iuris qn̄ tutor emit rē pupilli. sed quid in prelato vide Bald. in authen. quibuscunq; modis. C.de sacrosanc.eccle. & Pe.de ancha.in cle.j.de exces.prela.& adde plenè Bal.in l.cum ipse.de contrahē.emp.& Imo.in.l.j.§.fuit quæsitū.ff.ad treb. quid in executore testamenti no. per Ioā.and.& Specu.in ti.de instru.edi.§.nūc verò aliqua.in vlti.char.in addi.incip. conueniat.

d ¶ Valet emptio. Quādo bona fide & palā emisse presumat, vide Barto.in.l.frater à fratre.in fin.xx.col.ff.de condi.inde.& facit quod no.in.l.fin.s.de ritu nup.& Bal.in.l.fin.C.de summa trin.& fide catho. adde Bal.in terminis cōsil.ccxlvij.iij.lib.

e ¶ Fraus presumit. Adde Cy.& Bald.in.l.ij.C.de repu.hære.& quod not.Dy.in.c.fi.de regu.iur.in.vj.& Bal.in repeti.l.j.C.de sacr.sanc.eccle.

f ¶ Cōtractu patris. An filius tabellio possit cōficere instrumentum de re parentis, vide Bar.in.l.si pater. infrà de fal.& latè Bart. in consilio incipiē. filiusfa. notarius. & vide Bald.in.l.instrumenta.ad fi.C.de proba. vbi ponit an tabellio domestic⁹, & amicus instrumentum cōficere possit.

g ¶ Nō valeat. Bald. talē interpositionē decreti tenet fore validā in.l.j.C.qui admit.ad bon̄.pos.& de materia ista vide eūnet Bald. q rn̄det ad text.ī.l.eū q.hîc alleg.p Bar. licet nō alleg.in.l.potuit.in.viij.qō.C.de iur.deli. adde Bart.ī l.cū propter.de leg.prestā.& vide gl.in c.cū cōtingat.de offi.deleg.& Bar.in.l.si quādo.in fi.prin.de leg.j.& Bar.in.l.prætor.in princ.de dam.infec.& quid si dicat authoritatē meam interpono. si de iure debeo, vide Bald.in.d.l.j.in pen̄.col.C.qui admi.ad bono.poss.& q dicit q valeat. & quid si dicit aliquis hæreditatem adeò si de iure possum. Vide Bald.in d.l.potuit.

POMATES.

a ¶ Conditio. Vide Io. fab. in. §. conditiones. insti. de verbo. oblig. Roma. in rubric. de arbit. in pe. colum.

b ¶ Obligari. Adde tamē q si permisi pupillo q pro me emeret, & emit: potest posteà sine tutore mihi iura cedere. text. est not. in. l. iiij. §. nihil. & quod ibi ponit Bart. j. de manu. & Bal. in. l. j. x. q. C. si ser. exte.

c ¶ Oppo. Pupillus pôt suā conditionē meliorē facere sine authoritate tutoris in negotijs: sed qd in iudicijs dicas idem. glo. est no. in l. non ideo minus. circa finem. C. de procur. facit tex. & quod glo. parua ibi dicit in. l. si tutor. C. in qui. cau. in integ. resti. non est neces.

d ¶ Tutor. Vtrū autem consensus capituli superueniēs conualidet contractum agitatum cū prelato. vide glo. in cap. edoceri. de rescript. & ibi maxime p domi. Abba. adde quod licet p actus validitate requirat decreti interpositio & debeat illud incontinenti interponi secundùm. gl. ordi. §. de iud. l. ij. sup verbo auditurum non esse. & Innoc. in. c. dudū. extrà de rebus ec. non alie. per l. magis puto. §. nō passim. j. de rebus eo. tñ qñ ad validitatē actus requirit superioris authoritas: tunc etiam ex interuallo illa seq pôt: vt no. glo. in. c. cum nos. extrà de his quę fi. à prelat. sine consensu ca. & xij. q. ij. c. si qua de rebus. extrà de iure pa. c. cura. & hoc tenuit Roma. consilio. j.

a qui duobus. §. fin. vbi etiā cōditio[a] de pręsenti vitiat actū qui nō recipit cōditionē. nō de termino modo.

SVMMARIVM.

1 *Negatiua præposita signo uniuersali facit æquipollere suo contradictorio.*

2 *Pupillus quando & quibus casibus obligetur?*

LEX IX.

b 1 Obligari. [b] Nota q † negatio preposita signo vniuersali, facit eqpollere cōtradictorio. simile in. l. legitimos. §. an ergo. s. de legi. tu. ¶ Op. q ista lex sibi cōtradicit. nā primò dicit q pupillus potest sibi acquirere. & declaratū est q in contractu vltro citroq; obligatorio pupillus non obligatur, sed aliū sibi obligat, vt. l. pupill[9]. §. pupillus. s. eo. Posteà hic subdit contrariū. nā mutuādo non obligat sibi aliū: qa ipse alienare nō pôt. vt enim q qcq; ipse nō alienet: ali[9] tñ sibi obliget. Rn. hic illud qd est interdictū in psona pupilli, est immediata cā obligationis alterius. mutuū enim non contrahit sine re: ideo nisi trāseat dñium in alterū nō cōtrahit mutuū, qd est immediata causa obligatiōis alterius. Sed cōtractus emptionis & vēditionis cōtrahit cōsensu: & sic q pupillus obliget, nō est immediata causa obligationis alterius, sed cōsensus illius: q cōsensus interuenit. ¶ Ad idē op. de hac. l. ad. §. pupillus in. ij. & insti. eo. §. neq; vbi lucrosam hereditatē nō pôt acquirere. Respon. licet hereditas sit lucrosa: tñ possibile est q esset sibi dānosa: ideo nō permittit sibi adire sine tutoris authoritate. hoc tāgit Dy. in. c. qd ob gratiam. extrà de reg. iu. li. vj. & Cy. in. l. quod fauore. C. de legi. vel dic q licet cōstet hereditatē esse lucrosam, tñ qa illud acqrere fit per istū actū obligādi se: ideo nō pmittit lex q fiat sine tutoris authoritate. facit. j. de acqui. hæredi. l. more. ¶ Sed ad illud oppo.[c] quod dictū est. s. de cōtractu vltrò citroq; obligatorio, q valet quatenus est p pupillo, nō in eo quod est contra eū. ita valet hec aditio, quatenus est p pupillo, non in eo q est cōtra eū. Respō. qa in illo contractu sunt diuerse persone: meritò nō prohibet in vna persona valere. in alia nō. Sed in isto quasi cōtractu est vna psona tātū quasi cōtrahēs. s. pupill[9] q adit: iō nō debet scindi, vt pro parte valeat, p parte nō: qa eadē res nō debet diuerso iure censeri, vt. l. eū qui ædes. de vsuca: * & l. illud. ff. ad leg. aql. * Preterea hereditatis aditio nō recipit diuisionē in psona eiusdē: vt. l. j. & ij. de acq. hære. Preterea, si adiret, & nō obligaret esset hæres, & nō heres. & sic esset repugnātia. cōtra. l. vbi repugnātia. de re. iur. Distingue ergo ex pdictis.

2 Qñq; † pupillus obligat tātū: & non pôt sine tutoris authoritate. vt in prin. l. qñq; tātùm acqrit sibi, & in nullo obligat, nec de suo diminuit: & aliū sibi obligat: & tūc hoc pôt sine tutore: vt in. ij. rńso. qñq; celebrat aliquē cōtractum vel quasi, in quo vel se obligat, vel de suo diminuit, & aliū sibi obligat vel sibi acqrit: tūc aut ille act[9] celebrat p se solū, & nō valet, ne ipse obliget vt hic in. §. pupill[9] hereditatē. & j. de acqui. here. l. more. & insti. eo. §. neq;. aut ille celebrat cū alio: & tūc aut diminutio patrimonij pupilli est cā pxima, & immediata obligatiōis alteri[9]: & pupillus sibi nō acqrit, vt in mutuo & solutione: vt hic. in v. s. sed credēdo obligare sibi nō pôt: aut nō est cā pxima: & tūc pupillus nō obligat. sed alterū sibi obligat, vt. s. e. l. pupill[9]. §. pupill[9]. de act. emp. & l. iul. §. si qs à pupillo. fallit i. l. si id qd. §. fi. de rescin. vē. dixi in d. §. pupillus. fallit in aditione hereditatis: nā licet sit actus q cū alio celebrat tñ nō valet etiā inquātū cōtineret cōmodū pupilli: vt hic. rō est pter repugnātiā quę resultaret: vt dixi. s. circa adeūdā hereditatē.

SVMMARIVM.

1 *Authoritas & consensus an debeat interuenire antè, uel statim post?*

d 1 Tutor. [d] Authoritas debet in ipso negotio interponi. h. d. statim † intellige modicum ante, vel incontinenti post non interueniente medio actu cōtrario: vt. l. cōtinuus. in princ. de verb. obli. cū simi. Itē hoc verū est in authoritate: cōsensus autem pôt interuenire postea. Item iussus potest ex interuallo antè pręcedere: vt dixi in. l. si qs mihi bona. §. iussum. j. de acq. hæredi. Itē not. q qñ cōsensus

e requiritur certo & determinato tempore, sequens[e] ratihabitio nil operat: vt hic. & s. de his q no. infa. l. quid ergo. dixi in. l. bonorum. j. rem ra. habe.

Etiam. Sufficit tutorē authorari pupillo presente: licet alia pars sit absens. hoc dicit. ¶ Nota q quando contractus geritur per epistolam: tunc perficitur quando recipiens consentit.

Tutor. Non imputatur tutori si impeditus non authoratur. h. d.

LEX XI.

f Si ad pupillum. [f] Hereditas vel bonorum possessio non potest agnosci sine authoritate tutoris, vel curatoris furiosi. qui tenentur, si non vtiliter fuerint authorati. h. d. hanc. l. examino vt in glo.

LEX XII.

Si seruus. Si seruus cōmunis acqrit quod vni ex dominis non potest queri: quæritur alteri cui potest. h. d. Glo. oppo. de. l. proinde. §. j. j. de stipu. ser. dic plenè vt ibi dicam.

LEX XIII.

Impuberes. In contractu q non celebratur verbis, non est necesse pupillum loqui: & ei tutor poterit authorari. h. d. Et hanc l. declara vt in glo. l. iij. s. eo.

LEX XIIII.

Non multum. Dic plenè vt. s. eodē. l. j. in fine.

SVMMARIVM.

1 *Curator si habet plures causas & comparens dicat, compareo pro omnibus causis, ualet.*

LEX XV.

g Accipientis. [g] Vna voce potest interponi authoritas duob[9] diuersis actib[9]. ¶ Oppo. s. de pcuratoribus de. l. licet. §. si plures. vbi vnus non potest esse procurator agentis & conuenti, ne sibi ipsi condemnetur, vel à seipso absoluatur. huius contrarij timore legitur in glo. hæc. l. tribus modis. Primò, q vnus erat tutor duorum pupillorum: quorū vnus conueniebatur à sempronio pro vna re: alius agebat cōtra eūdē pro alia. & sic cū fuerint diuersa iudicia, cessabit dicta perplexitas. & bona est hec lectura, & vera. Secundo modo legitur q erat tutor vnius pupilli tantū qui agebat contra vnū, & ab eodē recōueniebat: & similiter cessat dicta pplexitas: quia sunt diuersa iudicia. & hec est bona. Tertio modo legit q erat tutor duorū pupillorū: quorū vnus agit cōtra aliū: & in eodē iudicio tutor interponit authoritatē agēti. & cōuēto. Glo. hoc reprobat: qa nō poterat iurare de calūnia. scit enim tutor partē alterā non fouere iustitiam. sed ab hac opinio. gl. se defendit: quia nō iurat tutor sed pupillus tutore authore. Ista nō est bona: quia nō potest iurare pupillus: vt not. in. l. j. §. sufficit. s. tit. j. & l. ij. §. quod obseruari. C. de iuramen. calū. vnde respondet gl. aliter. q loquitur secundū iura vetera secundùm quæ non iurabatur de calumnia. vt. s. famil. hercis. l. inter cohæredes. §. si familiæ. & per doct. in. l. j. C. de iura. calū. vnde gl. respondet tertio modo q hoc iuramentū de calumnia potest omitti tacitè. vel dic verius q potest esse casus in quo vterq; habet iustam causam litigandi. s. ille qui petit, & ille qui defendit. s. si vult q committatur stipulatio de euict. vt. l. vtiq;. s. de rei ven. & s. de neg. ge. l. at qui natura. §. cum me. ¶ Superest alia opinio de dicto. §. si plures. l. licet. s. de pcur. quomodo enim tutor poterit sibimet condemnari vel à se ipso absolui. Respon. (vt text. dicit) q expressè hic loquitur, quando ipsi pupilli suscipiunt iudicium tutore authore, non ipse tutor pro pupillis: & sic vnus pupillus condemnabitur alteri vel absoluetur ab altero: non ipse tutor à seipso.

h & sic procedit hæc lectura. ¶ Vltimò[h] hic. §. facit
i 1 † ad quæstionem[i]: vnus procurator habet plures causas coram iudice: comparuit & dixit ego pręsento me in quolibet termino quem hic habeo: hoc est in omnibus

e ¶ Sequens ratihabitio. hoc quō intelligatur, vide p me post Bar. in. l. in puincia. §. fin. cum. l. seq. in. v. colum. de oper. no. nuncia.

POMATES.

f ¶ Si ad pupillum. Vide Roma. consi. cxlix. in prin.

g ¶ Accipientis. Et vide quod no. in. l. iij. §. j. ff. de duobus reis. & per Bar. ibi. & vide Pet. in cap. Raynutius. de testa. Andr. Barb.

g ¶ Accipientis. vide Feli. in. c. cum superior. de maior. & obedien.

h ¶ Vltimò. Et vide qd no. dicit Ange. i. l. duo rei. infrà de duobus reis & in. l. apud. §. Impator. j. de manumis. vbi omnino vide Andrę. Barba.

i ¶ Facit ad qstionē. Adde Bart. in. l. si finita. §. iulianus. in. iiij. col. de dam. infec. & adde An. in. l. duo. j. de duob. reis. & vide quę dixi in. d. §. iulianus. in. vj. char.

POMATES. ¶ Omnibus. vide Roma. singu. cccxj. & Barb. consi. viij. in vltı. col. j. volu.

b ¶ Si tutor. Bene faciunt in arg. quę no. Barto. in. l. si cum dotem. §. eo autem tempore. s. sol. ma. & hic Adde Bar. in. l. iij. C. de procu. cum concor.

c ¶ Tetigit Dyn. Adde quod no. Bart. in. l. de pupillo. §. si quis ipsi prętori. j. de oper. noui nunc.

d ¶ Glos. distinguit. Et vide. c. relatum. el. ij. per do. Petr. de test. & in. c. nulli. de rebus eccle. nõ aliená. & ibi dixit Bal. in. c. j. de feu. co. Andræ. Barba.

POMATES.

e ¶ Aliter. Vide Alexan. consi. xxvij. in vlti. col. iij. volu. & consi. cxj. in peñ. colum. iiij. vol. & cõsi. xvj. ad fi. in. j. volu. & l. à diuo pio. §. in venditione. ff. de re iudica. Panor. consil. lxiij. in. iiij. colũ. in. ij. volu. & consil. cij. in. ij colũ. v. volu. Felin. in procemio decreta. in. iij. col. Barb. cõsil. xlv. & cõsi. l. cõsil. lxix. & consil. ccxxvij. Cardi. consil. lxxij. in. j. dubio.

f ¶ Iudicis decretum. Idem consuluit Dyn. in consil. ij. incip. in Christi nomine. in qõ. peñ. cuius tenor talis est: si tamen cessio actionis super immobilibus fieret ex causa transactionis: non requiritur decretũ secũdũ eũ sed tutoris authoritas. l. præses. cũ ibi not. C. de trãsactionibus. vide tamen nota. in. l. j. C. si aduer. transac.

POMATES.

g ¶ Vel non. Vide Are. cõsi. liiij. in pe. colum.

h ¶ Declaratur. Vide quod dixi post Bar. in. l. mouentiũ. de vb. sig. & adde Bar. in. l. si sic. §. j. de lega. j. & in. l. j. C. si aduer. trãs. & Bald. in. l. iubem⁹. la. ij. & ĩ authẽ. hoc ius porrectũ. C. de sac. san. ec. & in. c. j. circa fi. prin. de pace tenẽ. vide Ange. & Ro. in. l. j. §. fuit q̃situm. ff. ad trebel. & in materia ista consuluit Bartol. & habetur per Bald. in l. j. de statu. ho. post Guil. & Bart. vide Io. an. in titu. de instru. edi. §. nunc võ aliqua. in additio. incipien. scire debes &c. & Abb. in. c. nulli. de reb. eccle. nõ alie. vbi refert cõsi. ccix. Oldr. Adde an appellatione mobiliũ, & immobiliũ veniant iura & actiones. Bal. in l. j. §. argento. j. de auro & ar. leg. & in. c. j. de feu. cog. in gl. in verbo immobilia. bonus tex. in. l. bene à zenone. C. de quadriẽ. pręscriptio. gl. in. l. fi. C. in q. cau. in integrum restitutio. non est necesse text. in. l. j. §. exactio. de rei vxo. act. Bart. consilio. l. Ang. consi. ccxxxviij. incip. Anastasius. per Bal. consil. lxxx. in fin. j. volu. An autem si pupillus sit obligatus ad restitu. dotis vel ad actionem cedendã cõtra promissores dotis, possit solus tutor cum decreto tamẽ iudicis eo casu cessionem facere: & an idẽ possit facere in quẽlibet creditorem pupilli vide Ro. consilio ccclxxxvj.

* Pro intellactu hui⁹ legis potest.

i ¶ Tertiam speciẽ. Et idem si competeret ad quantitatem: quia reputatꝰ tertium adiacens, vt firmat Lappus alle. xcj. aliâs. lxxx. vt refert Ro. in. l. si constante. §. fin. ff. solu. matri.

k ¶ Pecunia enim. Et vide textum in l. iuliamus. s. de petitio. hæredita. & l. Aristo. §. fi. cum. l. seq. j. de iure delibe randi. Andrę. barb.

l ¶ Non potest agere. quid autem si vniuersitas est dispersa, vide Inno. in c. cum ex iniuncto. infrà de operis noui nuncia. & in. c. humilis. de maiorita. & obedien.

a in oĩbus [a] causis meis: an sufficiat si cãm non exprimat. hic tex. mirabiliter facit ꝙ sic. Ad idẽ facit. j. de verbo. obl. l. pluribus. in prin. & de accep. l. pluribus.

SVMMARIVM.

1 Tutor quando cogatur authorari pupillo.
2 Potestas quando poßit impediri per rectores ciuitatis de eo quod facit, uel reseruari debeat tempore syndicatus.

LEX XVII.

b Si tutor. [b] Non cogitur tutor in certo contractu authorari pupillo. h. d. ¶ Opp. C. de admi. tut. de. l. fin. in princ. Solu. dicit glo. speciale in iudicijs. ratio est: quia certum est pupillum pati damnum, si non defendatur propter immissionem quæ fit. quod nota. idem ergo esset secundùm Doctores in omni actu singulari, vbi certum esset pupillum pati damnum si non fieret. & sic potest intelligi. s. titulo. j. l. tutor qui repertorium. §. si post depositionem. ¶ Opponitur. s. titulo. j. de. l. prima. in princip. Solut. ibi cogitur administrare ab initio. secus quando nil administraret, sed in vno actu authorari non cogitur. & ita loquitur hîc. Ex prædictis distingue:
1 † aut petitur quod tutor cogatur administrare in genere, & cogitur: vt. l. j. in prin. s. tit. j. aut quòd cogatꝰ authorari in certo actu: & tunc aut in iudicijs: & cogitur: vt. l. fi. in prin. C. de admi. tuto. aut extra iudiciũ: & tunc aut est certum quòd si non authoretur, pupillus damnificabitur, & cogitur. arg. dictę. l. fi. in prin. C. de admi. tuto. & s. ti. j. l. tutor qui repertoriũ. §. si post depositionem. aut non est certũ, & nõ cogitur, vt hîc. & hanc distinctionem tetigit Dy. [c] s. ti.
c j. in. l. j. in princ. & Cy. in. d. l. fi. in prin. de admini. tu. ¶ Opp. C. in quib. cau. in integ. rest. nõ est neces. de l. fi. so. apparet ex prędictis: quia ibi certũ erat ab initio lædi, & ibi soluitꝰ per Cy. in prima oppo. ¶ Vltimò no.
2 † arg. pro Rectoribus ciuitatũ q̃n priores vel consules volunt eos impedire vel cogere ad aliquid faciendum, vt possint licitè dicere, non potestis me cogere vel hoc examinare: sed reseruetur cognitio tempore syndicatus. quod intellige, nisi euidentissimè male faceret, vt ex prædictis patet: tunc enim cogi potest. de hoc est textus in authen. vt diffe. iudi. in princi.

SVMMARIVM.

1 Nomina debitorum an dicãtur mobilia uel immobilia ad hoc ut in eorum alienatione requiratur decretum?
2 Tutor solus quòd poßit delegare nomen debitoris pupilli, si pupillo expedit.
3 Pecunia si sit in obligatione: solus tutor delegat sine decreto.
4 Pecunia est de rebus quæ seruando seruari non possunt.
5 Syndicus factus à capitulo cum authoritate superioris, non agit contra superiorem litigantem cum capitulo.
6 Syndicus factus à populo cum authoritate potestatis non litigat contra ipsum potestatem.

LEX XVIII.

Potest. Quæ sunt gerẽda cum alio possunt expediri tutore authore. secus si cum ipso tutore: tunc enim non potest authorari, nec ad id se authore procuratorem facere. h. d. Ex primo dicto glossa. collige not. ꝙ cum alienationem immobilium sine decreto prohibuit oratio Imperatoris: vt. l. j. j. de reb. eorum. & l. Constantini. C. de admini. tutorum. l. lex quæ tutores. prohibuit alienationem mobilium, quę
1 seruari possunt, & hîc permittitur. alienatio † actionis apparet quòd actio non continetur appellatiõe mobilium vel immobilium. contrarium nota. j. de
d verbo. significa. l. mouentium. Glossa distinguit [d] ali-
e bi aliter. [e] Aut in actione veniunt immobilia: & computantur inter immobilia: aut veniunt mobilia, & computantur inter mobilia: vt in authẽ. de non alie. aut permu. reb. eccle. §. j. col. ij. istam alleg. Cyn. C. si aduer. transac. l. j. & C. de sac. san. eccle. l. iubemus. §. fi. Dy. distinguit: aut consideramus ipsum ius obligationis, & ipsum est immobile. ita loquitur glos. in dicta. l. mouentium. aut consideramus effectum descendentem ex ipsa obligatione: & tunc dicit regula iuris qui actionem habet, rem videtur habere, vnde procedunt aliæ glossę vt distinguamus. aut actio datur ad mobilia vel ad immobilia; & secundùm
f hoc vel erit necessarium iudicis decretum. [f] vel nõ [g]
g Non obstat hæc. l. quia intelligo quòd hîc erat debi-
* tor alicuius rei mobilis, quæ secundùm ista tempora poterat alienari sine decreto, ita dicit Dyn. sed Ia. de are. in dicta. l. mouentium. dicit quòd propriè loquendo nomina debitorum nõ sunt mobilia, [i] neque
h immobilia. & sic est tertia species. declaratur [h] per rationem: quia non occupant locum, cum sint incorporalia, ergo non possunt dici mobilia. vel immobilia, cum hoc dicatur respectu loci. & ideo iurisconsultus de nominibus debitorum facit tertiam speciem in. l. à diuo pio. §. in venditione. j. de re iudica. & s. de peculio. l. quam tuberonis. §. penultı. & quando non esset necesse quòd ista species numeretur inter mobilia vel immobilia, retinent tertiam
i speciem [i] per se; vt dictis legibus. Sed quando est necesse quòd alicui horum accedat; tunc habet locum distinctio glo. aut in actione venit mobile, & computatur inter mobilia: aut venit immobile, & computatur inter immobilia: & ita est hîc. Res enim minoris mobiles quæ seruando seruari possunt prohibentur alienari hodie. quid erit de actione? certè est aduertendum quid in actione venit: vt dictæ glossę dicunt. pro hoc optimè facit textus. C. de prædi. minori. l. si ad resoluendum. de hoc tangitur in Specu. in titu. de ces. act. §. j. versicu. sed nunquid minor. facit quod nota. in Specu. in titu. de fruc. & interesse. §. primo. versic. item quæritur. ¶ Oppo. quòd tutor non possit delegare; vt. j. de nouationibus. l. nouare. glo. soluit, hæc intelligitur secundùm illam quando per delegationem conditio pupilli fit melior, vel
2 fieri creditur: aliâs secus, vt ibi. ¶ Quæro † vtrùm tutor solus posset delegare. textus videtur quòd non. j. ad trebellianum. l. restituta. §. primo. & ita habent quidam apostillatum hic per Dynum. sed puto quòd posset solus si pupillo expedit: vt. s. titu. j. l. tutor ad vtilitatem. & dicta. l. nouare. infrà de nouationibus. Non obst. l. restituta. §. j. quia ibi loquitur in restitutione vniuersali hæreditatis quæ fit vt actiones transeant per trebel. secus in cessione vel dele-
3 gatione vnius actionis tantùm. ¶ Quæro † vtrùm si in obligatione sit pecunia, possit delegari sine de-
k creto. Respondetur quòd sic † pecunia [k] enim dicitur
4 esse inter res quæ seruando seruari non possunt: vt not. in. l. j. §. fuit quæsitum. infrà ad trebel. quod apparet ex legibus nouis quę permittunt tutori pecuniam mutuare: & ex pecunia prædia emere sine decreto: vt. C. de administratio. tuto. l. j. & in authẽ. ibi posita. & in authẽ. vt hi qui ob. perhi. se hæres mino.
5 §. penul. ¶ Venio † ad secũdam partem, ex qua not. quòd syndicus factus à capitulo cum authoritate su-
l perioris non potest agere [l] contra superiorem, si liti-
6 gat cum capitulo. & eodem modo † syndicus factus à populo cum authoritate potestatis nõ potest agere contra potestatem ipsum. qualiter autem fiat tũc syndicus quando subditi volunt agere contra superiorem. Dicit Innoc. in. c. edoceri. extrà de rescriptis. ¶ Op. ad istam partem, ꝙ creditor vel debitor pupilli non possit esse tutor. vt in authẽ. minoris. C. quida. tu. pos. Sol. aliud erat olim: aliud hodie. dicam in l. propter litem. j. de excusatio. tutorum.

SVMMARIVM.

1 Curatoris dati pupillo qualis sit potestas.

a POMATES. ¶ Multum no. sequitur Are. consil. xxij. in. j. col. vide
etiam Alex. consi. vij. in fi. in. v. volu.
b ¶ Defendente allegatur singu. ista. l. per Bald. ad hoc ꝙ sententia super in-
cidenti potest fieri sine scriptura concordat text. in. l. fin. C. de sententijs ex
breui. recitandis. Andrę. Barba.

b ¶ Defendente. Et
per hoc dicit Bald.
in. l. j. & in authēti-
ca ibi posita. C. si
minor ab hæredi.
se abst. ꝙ minor
petens restitutionē
aduersus hæredita-
tem nō habet pro-
bare se lęsum: quia
de se præsumitur.
& in dicta authen-
tica in penultima
colū. no. istum tex.

c ¶ Notabilem pra-
cticam. Cum petit̄
executioni manda
ri sententia, iudex
potest tunc incipe
re à pręcepto, & vi
de quod dixi post
Bart. in. l. de pupil-
lo. §. meminisse. j.
de operis noui nun
ciatione. & adde
Bart. in. l. j. de exe-
cutio. rei iudicatæ.
Sed an requiratur
libellus, vide Bald.
in. l. ab executiōe.
in tertia colum. C.
quorum appell. nō
recipi. de hoc etiā
habetur in. c. scisci-
tatus. de in integrū
restitutione. & per
Bal. in authentica.
quę supplicatio. C.
de pre. impe. offer.
& per Bart. in. l. iiij.
§. condemnatum.
de re iudicata. per
Bald. & docto. in
l. si prætor. §. mar-
cellus. de iudic. &
vide textum. gl. &
Bar. & latius Bald.
in. l. j. C. de in inte-
grum restitutione.
Bald. in rubric. C.
de iure delibe. ad
finem. & omnino
in. l. finali in. ij. col.
C. si ex fal. instru.
Ange. in. l. furti. §. j.
de infa. Spec. in fi.
de execu. sen. §. fin.
ver. in integrū. dixi
plenè post Imo. in
d. §. condemnatū.

LEX XIX.

CVratorem. Curator potest dari pupillo ad
agendum, non ad authorandum. h.d.
¶ Not. ꝙ impuberi potest dari curator.
quod intelligo siue habeat tutorem, siue non: vt not.
s. de tuto. & curato. da. ab his. l. curator. & probatur
1 in. l. curatorem. eo. tit. ¶ † Quæro de potestate istius
curatoris. Respondeo ꝙ tex. hîc declarat omnia quę
possunt fieri per tutorem circa administrationem
in iudicio vel extrà. puto ꝙ possunt fieri per talem
curatorem. sed in illis quæ haberet facere pupillus
tutore authore: tunc authoritas illius curatoris nullo
modo sufficeret. ita intelligo hanc legem.

SVMMARIVM.

1 *Pupillus habens socium rixosum, potest prouocare ad diui-
sionem cum authoritate iudicis, & maiore socio prouo-
cante, minores possunt diuidere inter se.*

LEX XX.

INter pupillos. Non est necesse
tutorem authorantem diuisioni se sub-
scribere. h.d. ¶ No. ꝙ non est necessaria
subscriptio in authore, loqui tamen debet secūdùm
ea quę dixi. s. e. l. ij. ¶ Secundò not. ꝙ inter pupillos
potest fieri diuisio. ¶ Opp. j. de re. eo. de. l. si pupillo-
rum. & C. de prædi. min. l. penulti. vbi pupillus non
potest diuidere, nisi prouocet̄ ad diuisionem. Soluit
primo gl. ꝙ hîc in hereditate non erant nisi mobilia.
quę solutio est vera, sed diuinationem continet. Alij
dicunt ꝙ hîc fuit facta diuisio decreto iudicis, & au-
thoritate tutoris. istam tenet Ia. de are. tanꝙ multū
a no.[a] † quando pupillo expedit: vt quia habet socium
1 rixosum, vel aliâs non expedientem sibi: tunc ipse
potest prouocare ad diuisionem cū authoritate iu-
dicis vt hîc, secundùm istam solutionem: & proba-
tur. s. de tutel. l. ꝙ dicitur. & hoc suggerit æquitas, ne
socium rixosum cogatur habere. arg. pro socio. l. si
conuenerit. & hoc tangitur per Cy. C. de sac. san. ec.
l. iubemus. circa principium. ex hoc quod dicit text.
prędia diuidere. alij dicunt ꝙ vnus socius ipsorum
pupillorum maior eos prouocauit ad diuisionem.
istam solutionem etiā not. ꝙ vno socio maiore pro-
uocante ad diuisionem. alij minores possunt inter se
diuidere. quod teneas menti.

SVMMARIVM.

1 *Iudex in exequendo sententiam potest incipere à præcepto
de soluendo.*
Practica præcepti.
2 *Exequendi modus est ut primò pars citetur ad opponendum
quare sententia non debet executioni mandari.*
3 *Petitio restitutionis in integrum quando impediat executio-
nem sententiæ?*

LEX XXI.

b DEfendente. [b] Petitio restitu-
tionis impedit
executionem sententiæ. h.d. ¶ Oppo. ꝙ
curator solus nō potest abstinere pupil-
lū: quia hoc requirit causæ cognitionē, vt. l. in causę.
§. causa cognita. s. de minori. Duę sunt opi. prima, ꝙ
pupillus nō immiscuerat se iuridicè; qa vel ipse sol⁹
sine tutore. secundū Placē. vel tutor solus sine pupil
lo, secundū Azo. meritò ergo nudis verbis pōt absti
nere. quod intellige quantū ad hoc vt in eū nō det̄
actio iudicati, non vt sibi præiudicetur, vt interim se
immiscere non posit: quia hoc requirit tātā solēnita
tē quātā aditio, vt. l. is pōt. j. de acquirē. hæredi. alij vt
Hug. dicūt ꝙ licet hîc in tex. nō referat̄: tn̄ in integrū
restitutio fuit petita, & causa cognita data. & hęc est
1 tutior. Ex hac. l. habes no. † practicā[c] ꝙ cū petit̄ sen-
c tentiā executioni mādari, iudex pōt incipere à prę-
cepto de soluēdo. vt pręcipio tibi vt soluas id in quo
condēnatus es per sententiā, vel ostendas quare sen
tētia nō debeat mādari executioni. ita enim incipit
hîc dicendo facias iudicata. facit. j. de ope. no. nun. l.
de pupillo. §. meminisse. vbi in nūciatiōe quę fit per
2 prętorē, ponit̄ similis modus. alius † modus exequen
di est vt primô citet̄ pars, vt veniat ad opponendū
quare sententia nō debet executioni mandari: licet
quidā dicant ꝙ sententia pōt executioni mandari
etiā parte nō citata, vt. l. ab executiōe. C. quorū ap.
nō reci. dixi plenè in. l. à diuo pio. j. de re iudi. §. in vē
d ditiōe. Secūdo no.[d] ꝙ † petitio restitutionis impedit
3 executionē[e] sententię, quod intellige[f] qn̄ causa resti-
e tutionis erat euidens, ita ꝙ apparebat ꝙ nō oppone
f bat̄ causa calūnię & prorogādę litis[g]: aliâs nō impe-
g diret executionē, sed procederet̄ ad executionē prę-
stita cautiōe de restituēdo, si minor vicerit in causa
restitutiōis: vt extrà de in inte. resti. c. auditis. facit. C.
de pręci. imp. offe. authē. q̄ supplicatio. C. de fal. l. iij.

LEX XXII.

SI quid est. Actus qui tendit ad li-
berationem tutoris nō
potest fieri eo authore. h.d.

h *Quando ex facto tuto.[h] uel cur. mino.
agere uel conueniri possint* Rub.

SVMMARIVM.

1 *Probatio per iuramentum quòd non admittatur ubi quis con-
uenitur ex dolo alterius.*
2 *Villa si conuenitur pro robaria facta in eius territorio ad
damni emendationem, non sufficit probatio per iuramen-
tum in litem.*
3 *Stante statuto quòd pater teneatur soluere condemnationē
pro filio delinquente, an soluat, quando filius condemna-
tus fuit ob contumaciam? remißiuè.*

LEX I.

OB dolum. Qn̄ pupill⁹ cō
uenit̄ ex dolo
tutoris, non admittit̄ ꝓbatio per iu
1 ramentū in litē. h.d. ¶ Not. † gene-
raliter vbi aliquis conuenitur ex
dolo alterius, non admittitur pro-
2 batio per iuramentū in litem. & facit † ad. q. qn̄ dero
batus non agit contra derobatores, sed contra ho-
i mines villæ[i] ad emendationem damni, vt non suf-

d ¶ Secundò no. & facit. l. ij. C. ad. l. cor. de fal. & quod tenet Ioan. an. in titu. de
iudi. de leg. §. stat. versicu. quòd si in statuto. in fine illius additionis. Andræ.
Barba.
e ¶ Impedit executionem. An restitutio in integrum impediat executio-
nem sententiæ, vide quæ dixi post Bartol. & Imol. in. l. iiij. §. condemnatū.
de re iudi. & vide quæ dicam declarando hanc materiam in. l. iij. §. si seruus.
de acqui. poss. & vide late Imo. in. l. qui à latronibus. §. j. j. de testa. differen-
tiam autem inter appellationem & in integrum restitutionem, vide per
Bart. in. l. illud. la. ij. per illum text. infrà de appella. & Bald. in rub. C. de ma-
nu. vindi.
f POMATES. ¶ Quod intellige. Vide Barb. consi. xviij. in. xj. colū.
& duabus seq. in. j. vol. & Ro. consi. clx.
g ¶ Prorogandæ litis. Adde quia dixit Imo. multum singu. in. c. post electio.
de concessio. prę. quòd vbi quis ad impediendum executionem sententiæ
vel instrumenti, opponit exceptionem si iudici videtur, quòd animo ca-
lumniandi opponat & differendi negotium quod potest iudex non ad-
mittere & repellere excipientem. quod dictum refert domi. Abbas in capi-
tulo pastoralis. §. quia verò. & in. c. ex parte. el secundo. de officio dele. & in
ca. nullus. de præsumptio. & idem voluit Imola post alios in cap. cum con-
tingat. de offi. dele.
idē Petrus de an-
cha. in ca. pastora-
lis. de except. vbi
allegat Innocen. in
dicto cap. post ele-
ctionem. idem etiā
in. c. ij. de falsis. &
in. c. licet causam.
de probationi. in
quibus locis alle-
gat illud dictum
Innocen. & facit
quod voluit Inno.
in cap. fin. de libel.
oblatio. idem dicit
Bal. in. l. j. C. qui ac-
cus. non poss. dum
dicit ꝙ exceptio
malitiosè opposita
non impedit pro-
cessum. & ad hæc
adde elegantē glo.
in. c. super eo. de of-
fic. deleg. quam vi-
de. & eodem modo
videtur dicendum
quòd poterit repel
lere opponentem
exceptionem nul-
litatis, vbi compre-
hendit reum illam
opponere malitio-
sè vt impediat exe
cutionem senten-
tiæ. & ibi idem di-
cit domi. Cardina.
esse in causa sum-
maria. & ad hoc
adduco gloss. nota-
bil. in ca. pernicio-
sam. de vsur. & fa-
cit. l. satis apertè. C.
de falsis. & vide do
minum Antoniū
in ca. super hoc. de
renūciatio. vbi ha-
betur ꝙ exceptio
non verisimilis nō
debet per iudicem
admitti. l. non est
verisimile de eo.
quod metus causa.
& ideo dicit An-
ge. in. d. l. satis aper-
tè. quòd cum pri-
ma frōte exceptio
videtur opponi p
calumniam, nō est
differenda execu-
tio. Adduco Ioan. and. in Specu. in titu. de lega. §. iam nunc dicendum. in ad-
di. mag. incip. iam ponit verba Roffre. veniat alia quæstio de accusato de
homicidio. quam ibi vide per eum qui plenè loquitur. & facit quod voluit
Imo. in. l. qui à latronibus. §. si quis capitali. ff. de testa. vbi dicit quòd restitu-
tio in integrum impedit executionem sentētiæ, dummodo non sit pręsum-
ptio contra illum petentem in integrum restit. vide Salic. in. l. iudicati. C. si
ex fal. instru. aga. & retuli post Bart. in. l. iiij. §. cōdemnatum. in apostil. mag.
de re iudicata.
h ¶ Nota generaliter. Et vide Bar. in. l. ne quicquâm. de incen. rui. idem dicas
quando agitur de delicto in omittendo per casum singularem in. l. argenta
rius. §. cum autem. s. de edendo. & ibi Ang. & vide Lud. Ro. in rubr. de iure-
iur. And. Barba.
i ¶ Homines villę. Facit in simili dictum Bal. in. l. j. in fi. j. colum. C. commu-
nia de lega. vbi si statuto cauetur quòd in causis vertentibus super instru-
mento guarentigię nulla posit opponi exceptio, intelligitur inter eos inter
quos

quos cõfectũ est i-
strumentũ. Adde
ẽt Ang.& Bal.met
in.l.si debitori.C.si
aduer.cre. & vide
Bar. in.l. ne qd.ff.
de incẽ.rui.nau. &
illud dictũ Bart. in
d.l.j.cõia de leg. se
quit̃ Pe.de ancha.
in.c.canonũ statu-
ta.in vers.circa istã
intẽtionẽ alibi &c.
extrà de constitu.
a ¶ Nõ cõtra aliũ. Vi
de Bar.in.l.siqñ.C.
vñ vi.hîc al.p eum
& q̃ no.in. d.l. fin.
de in lit.iu.& istud
fuit dictũ Dyn.hic
& idẽ tenet Bal. in
c.j.§.cõuẽticulas.de
pac.iu.fir.& Barto.
in.l.ne qd. de ĩcen.
rei naufra.
b ¶ Si tutor. Et vide
Bal.in.l.si vt pro-
ponis.C. de rei vẽ.
Bal.in.l.si familiæ.
C.fa .ercis.& vide
Bar.in.l.curator.C.
arb.tute. Andræ.
Barba.
c ¶ Ia.de are. Et vide
Bar.in.d.l.filiæ. &
Bal.in.l.si patruus.
C.cõia vtriusq; iu.
d ¶ Post mortẽ.§.tu-
tor. In hoc.§. sunt
duæ regulæ.p hoc
in simili facit text.
in.l.j.§. editiões.ff.
de edẽ.vbi ponun
tur duęregulę,vna
pmissiua:alia phi
bitiua : vbi vide
Bald.post Ray. &
idemtenet do.Ant.
in.c.g.ppetuus. de
fide instr.facit tex.
& ibi Bal.ĩ.l.si ruf-
finus.C.de test.mi.
vide Spec.in tit.de
ĩstru.cau.§.vidẽdũ
& vide Bal.& Mo
der.in.d.l.si ruffin⁹.
e ¶ Quidã dicũt. Et
qd in pcuratore.
vide Bar. q notabi
liter loqt̃, licet sit
sibi cõtrarius in. l.
qui in aliena.§.pe.
al's fi.j.de acq. hær.
&.l.j.§.nũciatio. j.
de ope.no.nunc.&
vnum notabi.ver-
bũ dicit ĩ.l.iiij.§.vn
de queri põt. ff.de
manu.& vide An-
ge.in.d.l.pcurator
qui p euictione.ff.
de pcu.do.Ant. in
c.literæ.de dila.An
dræ.Barba.

ficiat probatio per iuramentum in litẽ.sic. C. vnde
vi.l.si quando.& extrà de his q̃ vi metusve cã fiũt.
c.fi.q̃ admittunt pbationẽ rerũ derobatarũ per iura
mentũ:quia habet locum, solùm qñ agit̃ cõtra dero
a batorẽ:nõ contra aliũ.[a] vt in qualibet earũ not. per
3 docto.Facit † etiã ꝙ si statuto cauet̃ ꝙ pater teneat̃
soluere p filio delinquẽte,& filius fueritcõdẽnat⁹ p
delicto ob cõtumaciã:ꝙ hæc pbatio nõ sufficiat cõ
tra patrẽ,nisi cõtra eũ verè pbet̃ crimẽ.ita dicit Dy.
hîc.aliter vr̃ dicere in.l.cũ filius.j.de ver.ob. ego istã
quęstionẽ disputaui,& scripsi plenè in.d.l.cũ filius
in prin.¶ Oppo.s.tit.j.de.l.fi.Sol.intelligas hãc secũ
dùm illã.s.ꝙ pupillus liberet̃ cedẽdo actionẽ:de hoc
tñ plenè dic,vt dixi.j.si qs omis.cau.testa.l.si dolo.

SVMMARIVM.

1 *Tutore emente aliquid de pecunia pupilli,efficitur ipsius pu pilli.*
2 *Idem in uxore ecclesia, & milite.*

LEX II.

b SI tutor. [b]Quod tutor,vel curator acquirit ex pecunia mi-
noris,efficitur minoris.h.d.Not. ꝙ illud
1 † quod emitur ex pecunia minoris, effi
2 citur minoris,simile dicit gl.† ĩ vxore,de,ecclesia,&
milite idẽ no.in.l.si vt proponis.C.de rei ven.¶ Op
po.s.tit.ij.de.l.Titiũ & meuiũ.§.altero.Sol.secundũ
Dyn.illa pecunia non erat minoris,licet fuerat reda
cta ex re minoris:sed tutor erat debitor in genere.vt
ibi dixi.¶ Opp.j.de sol.de.l.filiæ.sol.scd'm Iaco. de
c are.[c]istud quod hic dicit̃ ꝙ res empta de pecunia mi
noris,efficitur minoris:debet intelligi tutore vel cu
ratore emente.facit.s.de peculio.l.ex facto.sed extra
neo emente,secus:vt not.in.d.l.filiæ.nisi fortè in sub
sidium.Ita debet intelligi. d.l. si vt proponis. C. de
rei vendi.¶ Oppo.ad id quod dicitur hîc de stipu-
latione.de.l.solutũ.§.p liberã.s.de pign.act.sol.gl.hîc
& melius in.l.contraria.quod dic vt ibi.

LEX III.

DOlus. Pupillus nõ tenet̃ ex dolo tutoris,nisi quatenus ad eũ
peruenerit.h.d.dic plenè vt dixi in.l. si
dolo.j.si quis omissa causa testa.

LEX V.

POst mortem. De eoquod quis gessit
vt administrator finita administratio-
ne nõ tenet̃.h.d.Intellige in administra
tore necessatio.in,voluntario dic vt.l.procurator,qui
pro euictione.s.de procur.

SVMMARIVM.

1 *Tutor simpliciter contrahens in re pertinente ad pupillum, intelligitur contrahere tutorio nomine.*
2 *Tutor uel alius gestor necessarius contrahens quando uideatur nomine proprio uel tutorio nomine contrahere?*
3 *Procurator uel institor cõtrahens & exprimens hoc, fieri in causa pertinente ad dominũ, uidetur procuratorio, uel institorio nomine contrahere.*
4 *Defensiones pupilli quãdo possint prodesse tutori?*
5 *Pecunia mutuata tutori quando fuit cõuersa in utilitatẽ pupilli, actio utilis cõpetit contra pupillum mutuanti.*
6 *Arbitrium si fuerit cõcessum prioribus super abũdantia, quid importat tale arbitrium? remissiuè.*
7 *Tutor acquirẽs aliquid stipulãdo uel emẽdo simpliciter, an pupillo, an sibi acquirat? remissiuè.*

d Tutor. [d]Si tutor simpliciter cõtrahat in re
pertinente ad pupillum,intelligitur
tutorio nomine contrahere , si in re quæ potest ad
ipsum:& ad pupillum pariter pertinere,intelligitur
nomine proprio contrahere : nisi aliud actum sit.
hoc dicit.Et iste.§. habet duas partes. secunda ibi.
non idem in eo.¶ Opponitur ad prin.de.l. cũ post
e mortem.§.primo.s.titu.ij.Quidam dicunt[e] ꝙ debet
intelligi hîc quãdo accepit tutorio nomine:sed glos
sa dicit,& bene,quòd hoc non expedit.nam contra
1 hendo simpliciter † in re pertinente ad pupillum
intelligitur tutorio nomine:vt hîc,&.j.eodem.l.fin.
Nõ obstat.d.l.cũ post mortẽ.§.j.qa ĩtelligo ꝙ ibi ex
pressè voluit se pprio nomine obligare. ¶ Oppo.
j.de administra.re. ad ciuitatem pertinen .de.l.iij.§.
in eum.Sol.dicũt quidam ꝙ ibi expressè fuit actũ
ꝙ proprio nomine obligaretur fortè volens donare.
ita dicit glo.hîc.tu dic ꝙ glo.hîc,&.j.codẽ.l.fina. lo-
quitur quando tutor simpliciter promisit.ibi quan
do promisit animo nouãdi.ex hoc enim solo ꝙ ani
mo nouãdi promisit,intelligitur se proprio nomine
velle obligare:vt ibi patet.¶ Opp.de.l. procurator
qui pro euictione.s.de procur.sol.ibi in gestore vo
luntario:hîc in necessario,secũdùm gl.& Iac.de are.
aliter dicit,vt refert Cy.C.quod cum eo.l.ei qui,di-
xi plenè in dicta.l.procurator qui pro euictione.&
2 l.si pupilli.§.j.s.de negotijs gestis.Circa † gestorem
verò necessarium & hæc (est, propriè materia no-
f stra)distingue:[f]aut est certũ qualiter se voluit obli
gare:& stamus certo.aut est dubium:quia promisit
simpliciter,non dicendo pro se suisq; hæredibus:&
tunc aut cõtraxit in re quę euidẽter pertinet ad pu-
pillum:aut in re quæ põt æque pertinere ad eum,si-
cut ad pupillũ.Primo casu:aut contraxit promittẽ-
do animo nouãdi:& ex hoc videtur proprio nomi-
ne promittere:vt.l.tertia,§.in eum.de admi.re.ad ci-
ui.pertinẽ.aut promisit non animo nouãdi:& tunc
aut sciebat tutor pupillũ ex hoc conueniri nõ pos-
se:& ille qui cum eo cõtrahebat ignorabat:& tunc
propter dolũ tutoris ipsemet proprio nomine tene-
tur:vt.l.cum post mortẽ.§.primo vers.pręterea.s.ti-
tu.ij.aut in tutore abfuit dolus:& tunc videtur tuto-
rio noĩe promittere:vt hîc,&.j.eod.l.fi.Secundo ca-
su quando contraxit in re quæ potest pariter perti-
nere ad vtrumq;:& tunc aut fuit expressum hoc fie
ri in causa pertinente ad pupillum:& videtur con-
trahere tutorio nomine:vt hoc.§.in fine. Expressio
enim causę tũc habetur perinde acsi diceret tutorio
3 noĩe facere.Idem in † procuratore:vt.l.si pupilli.§.j.
ibi,vt creditorẽ tuum vel pignus tuum liberet.s. de
neg.ges.idẽ in institore,vt.l.j.§.non autem.vers. sed
& si in pretijs.s.de exerci.acti.si verò hoc nõ expri-
mat:tunc videtur se proprio noĩe obligare:vt hîc in
ij.rñ.quod intellige quantùm ad actionẽ dandã cre
ditori contra eũ,sed sibi tutori qui illud cõuertit in
vtilitatẽ pupilli datur actio contra pupillũ.& eodẽ
modo vbicũq; dixi.s.tutorem teneri proprio noĩe,
intellige ꝙ repetat à pupillo:nisi cõstet quòd fece-
rit animo donãdi:vt.l.cũ post mortẽ pupilli.§.ij.vsi.
4 rñdi.& ver.sed is de quo.s.tit.ij.Et ex hoc † sequitur
ꝙ defensiones pupilli poterũt hoc casu prodesse tu
tori qui proprio noĩe tenetur:vt dicta.l.cũ post. §.j.
in fine dicti.§.&.j.de act.& obli.l.qui seruum. puto
5 etiam † ꝙ hoc casu si pecunia fuit cõuersa in vtilita-
tem pupilli,competat mutuanti vtilis actio contra
pupillũ,licet eius contemplatione nõ mutuauerit:
vt.l.ei qui.in fi.C.quod cum eo.facit.l.eum.C.si cer.
peta.quod plenè no.in.d.l.si pupilli.§.j.Et prędicta
6 faciunt ad quæstionẽ † quam disputaui. Prioribus
est cõcessum arbitriũ,super abundantia fecerũt ali
quid,quod facere non poterant vigore eorũ officij,
poterant tamen facere vigore arbitrij sibi concessi
super abundantia,non expresso hoc quòd facerent
vigore arbitrij sibi concessi.an actus valeat? dic vt di
7 xi in dicta disputatione.¶ Quæritur † quid si tutor
aliquid acquirit simpliciter stipulando, vel emẽdo.
Glo.dicit idem.tu intelligas vt dixi.s.eodem.l.ij. &
s.titu.ij.l. Titium & Meuium.§.altero.

f ¶ Distingue. Ad-
de quæ not.Bart.in
l.filiæ.ff.de solu. &
in.l.si patruus.circa
medium. C. com-
munia vtri.iudi. &
quę habes in.l.post
dotem in.vj. lectu.
solu.matri.

LEX VI.

TVtor interposito. Sicut pupillo quęritur per tutorem : ita
per actorem ab eo constitutum.h.d.

LEX VIII.

TVtor qui. Si negotium in parte spectat ad pupil-
lum,pro illa videtur tutorio nomine fa-
cere:pro alia proprio.h.d.In tex.ibi,con
ueniretur.scilicet à legatarijs.

De suspectis tutoribus, & curatoribus Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Materia quotidiana est melius & subtilius examinanda.*

LEX I.

HAEc clauſula. Procedit
per modum ſummæ. ¶ Primò po
nit quid induxit ad tractandũ ſeu
tradendũ hanc materiã. ¶ Secun-
dò ponit q̃ requirũtur ad hoc vt
hæc materia intelligatur. & illa per ordinẽ tractat
1 per totum iſtum titu. partes patent. ¶ Not. † quòd
materia quotidiana eſt melius & ſubtilius examinã
da: vt hîc & l. legaui. ĩ. de libe. lega.

a ¶ Sciendũ. Ibi glo. dicit. Et no. ꝙ dicit hîc iſta glo. de qua exultat Bal. in. c. j. §. ſi tres. de pace tenen. in vſi. feu. col. x. Andre. Barba.

SVMMARIVM.

1 *Accuſatio ſuſpecti tutoris quòd ſit ciuilis, quando procedi-
tur ad ſolam remotionem, & quando ſit crim inalis.*
2 *Accuſatio hæc coram quo iudice proponi poßit? remißiuè.*
3 *Quærela inofficioſi teſtamenti uocatur accuſatio.*
4 *Forma legis libellorum quando requiratur in accuſatione ſu
ſpecti tutoris.*
5 *In accuſationibus ciuilibus ex delicto deſcendentibus quæ in
famant, poni debent ea de quibus in. l. libellorum.*
6 *Iudex inquirens in cauſa ſuſpecti tutoris, quando nõ habeat
neceſſe ponere in inquiſitione ea de quibus in. l. libello-
rum.*
7 *Accuſans in cauſa ſuſpecti tutoris, quando teneatur ſe inſcri
bere.*

Sciendum. Primo quæro an accuſatio
ſuſpecti dicatur publica. Gl.
a dicit[a] hîc quòd eſt legitimum crimen & tamen non
dicit quòd eſt publicum. ſed quòd ſit publicum. di-
cant infrà eadem. l. §. conſequens. hoc plenè exami-
nabò. j. de publi. iudic. l. j. nam quoad quid eſt publi
cum, quoad quid non. Quæro quando interponi-
tur accuſatio ſuſpecti, vtrum requiratur forma. l. li-
bellorum. j. de acccuſatio. Gloſſ. hîc dicit aut p roce-
ditur per viam accuſationis ad remouendum: & re
quiritur illa ſolennitas: aut per viam inquiſitionis,
& tunc ſecus. vt. j. eodem. l. iij. §. præterea. ¶ Ad
1 hoc examinandum primò eſt videndum † vtrum
b accuſatio ſuſpecti ſit ciuilis cauſa, vel criminalis[b]: &
hîc innuitur quòd ſit criminalis, vt infrà proximo.
§. & infrà ead. l. §. fin. & . j. ad turpillia. l. j. §. ſuſpecti tu
tutoris. In contrarium quòd ſit cauſa ciuilis apparet:
quia poteſt interuenire procura. vt. l. non ſolùm. §. fi
na. ſ. de procuratoribus. veritas eſt quòd ſi quidem
agitur ad remotionem ſolam: tunc eſt cauſa ciuilis,
vt dicta. l. non ſolùm. in fine. probatur per rationem
quia hîc agitur ſolùm ad remedium, & cõmodum
priuati. ſcilicet pupilli, non ad vindictam publi-
cam: ergo & cætera pro hoc facit optimè textus. in
c. tuæ. extrà de procura. Si autẽ ageretur ad pœnam
imponendam: tunc an ſit cauſa ciuilis vel crimina-
lis? & innuitur quòd ſit criminalis: vt. j. eadem. l. §.
2 fina. Et ex hoc apparet † apud quem iudicem de-
beat hæc actio proponi: vt. ĩ. proximo. §. dicetur. nec
eſt mirãdum ſi etiam eo caſu quo dixi eſſe cauſam
3 ciuilem, vocatur ſuſpecti accuſatio: quia † etiam
querela inofficioſi teſtamenti vocatur accuſatio, &
tamen cauſa ciuilis eſt: vt. l. poſthumus. §. j. ſ. de inof-
4 ficio. teſtamen. ¶ Secundò videndum eſt, † quan-
do dicatur ciuilis iſta accuſatio: vtrûm debeat por-
rigi libellus ſecundùm formam. l. libellorum. ĩ. de
accu. quia quando criminaliter intentatur, non eſt
5 dubium. Reſpondeo, † in accuſationibus ciuilibus
deſcendentibus ex delicto, ſiquidem infamant, de
bent poni in libello omnia illa quę in criminali. vt. l.
prætor edixit. in principio. & ibi dixi. ĩ. de iniurijs. &
ſ. de dolo. l. item exigit. & ibi dixi. & eſt textus in. c.
tuæ. extrà de procu. vnde ſi hæc accuſatio propone-
retur de dolo, ita quòd remotus infamaretur, debe-
ret poni locus & tempus ſecundũ formam. l. libello
6 rum. aliâs ſecus. ¶ Tertiò eſt videndum. † vtrũ quã-
do iudex procedit per inquiſitionẽ in iſto crimine,
ſit neceſſe quòd inquiſitio contineat omnia illa quę
dixi debere continere accuſationem. Gloſſa hæc. vt
dixi. Tenet quòd non. Idem videtur generaliter te-
nere inſtitu. de public. iudic. in principio Idem In-
nocentius de iure canonico, extrà de purgatione
canonica. c. finali. veritas eſt quòd ſi quidem iudex
inquirit ſolum ad remouendũ non eſt neceſſe ꝙ inquiſitio cõtineat crimẽ
determinatũ. ſufficeret enim ſi iudex diceret hęc eſt inquiſitio quã fecit ta-
lis iudex ad videndũ vtrùm tutor bene adminiſtrauerit: & ſi inuenerit eum
doloſè vel culpabiliter geſsiſſe: tũc intẽdit eum remouere. & de tali intelli-
git Inno. in. d. c. fin. extrà de purga. cano. & textus ibi. ſed ſi inquireret ad eũ
puniendum: tunc cũ inquiſitio ſuccedat in locũ accuſationis, deberet cõti-
nere crimen certũ: ſicut accuſatio ſolùm hoc minus ꝙ non eſt in ea neceſſa
rio ſolennitas inſcriptionis. & de hac ſolẽnitate non ſeruãda loquitur inſti.
de publi. iud. in princ. ita tenet Iac. butrig. inſti. de actio. in princ. dixi in. l. li-
7 bellorum. ĩ. de accuſ. ¶ † Quęro, an quando quis accuſat aliquem de ſuſpe-
cto, debeat ſe ſubſcribere ad pœnã talionis. Glo. dicit ꝙ ſic, & erit pœna ta-
lionis infamia. Item aliæ pœnæ quas quãdoq; quis patitur extraordinariè.
Doctores dicũt, aut accuſatur criminaliter: hoc eſt vt remoueatur, & punia
tur: & tũc debet ſe ſubſcribere. aut vt remoueatur tantùm, & non debeat ſe
ſubſcribere: quia eſt cauſa ciuilis. Et non obſt. ꝙ glo. dicit de pœna infamię:
quia per hoc non eſt locus inſcriptioni. aliâs ſequeretur ꝙ in qualibet accu
ſatione ciuili famoſa quis deberet ſe inſcribere. quod non reperitur. l. cautũ.
de hoc no. per doct. in. l. fi. C. eo. titu.

b ¶ Hęc clauſula. §. ſciẽdũ. vel criminalis. An cã ſuſpecti ſit ciuilis vel criminalis, vide Bal. in. l. j. C. ſi tut. nõ geſſe.

c ¶ Tutor. Et hoc facit ad ea q̃ no. Bar. in. l. j. §. j. cũ cõcordan. ſ. de oper. no. nuncia.

d ¶ Pręterea. Idem dicas in procuratore. tex. eſt ſing. in. l. iij. C. de pcur. ſed in Barto. ibi. ſed vide Lud. Ro. cõſi. cccxvj. de captura pſonæ. And. Barba.

SVMMARIVM.

1 *Delegatus etiam poteſt cognoſcere ſi de ſuſpecto agatur, ut tantùm remoueatur. ſi au-
tem ut etiam puniatur, non poteſt cognoſcere.*

Damus. Cauſa ſuſpecti poteſt agitari coram ordinario, & coram
delegato iudice. hoc dicit. ¶ Opp. ĩ. ad turpilianum. de. l. j.
§. ſuſpecti. Solutio. ibi nomen pręſidis ponitur gñaliter, vt cõprehendat de-
1 legatos. alij dicunt † ꝙ delegatus poteſt cognoſcere: vt hîc, non punire: vt in
contrario. Iſta quęſtio fuit ſemel agitata inter domi. Fran. accur. & dominũ
Dy. vt refert Cyn. in. l. fina. C. eo. veritas eſt iſta, aut accuſantur de ſuſpecto
ad remotionem tantùm. & ſic ciuiliter. & poteſt de hoc cognoſci, & iudica-
ri apud delegatum: vt hîc. aut accuſantur vt remoueantur, & puniantur: &
tunc ſolûm apud ordinarium, vt. in. l. contraria. & ibi plenè dixi.

Oſtendimus. Omnes tutores cuiuſcunq; conditionis exiſtãt
poſſunt accuſari de ſuſpecto, ſi malè gerant. h.
d. ¶ Opponitur. ĩ. eod. de. l. ſi tutor. Solutio dicit gl. illud eſt conſilium. quod
an ſit verum ibi dicã. ¶ Quæro qualiter petitur remoueri patronus quod
non infametur. dic vt. l. fina. C. eod.

SVMMARIVM.

1 *Plublicum eſt illud quod omnibus patet.*
2 *Crimen ſuſpecti tutoris eſt publicum.*
3 *Dictio quaſi, eſt expreßiua ueritatis.*

Conſequens. Quilibet admittitur ad accuſandum tutorem
de ſuſpecto, etiam mulier ſi ex pietate moueat.
1 h. d. No. † quôd publicum eſt illud quod omnibus patet: quod facit ad mul
ta. ¶ Opponitur quòd mulieres non admittantur, vt. ĩ. de accuſa. l. qui accu
2 ſare. So. ſpeciale eſt hîc. Quæro, † vtrùm crimen ſuſpecti ſit publicum. Glo.
3 dicit quòd ſic: vt. j. de publi. iud. l. j. & inſti. eod. §. conſequens. & ſic tex. † qui
dicit hîc quaſi, eſt expreſsiuum veritatis. ego aliter intelligo vt dicam. in. l. j.
ĩ. de publi. iudicijs.

SVMMARIVM.

1 *Atrocia facta quæ dicantur?*

Si quis de plebeiis. Ob facta atrocia tutor non ſolum re
mouetur, ſed etiam punitur. h. d. Et
hîc tractat vlpianus de vltima parte eius, de quo tractaturum ſe dixerat in
1 principio legis, ſcilicet de pœna ſuſpecti. ¶ † Quęro quę ſunt iſta facta atro
cia. Glo. ponit exempla. quam no. quia appellat atrocia illa facta quæ alibi
non reperiuntur numerata inter atrocia: de quibus ponitur in. l. auxilium. ſ.
de mino.

SVMMARIVM.

1 *Regulæ ſi ſint duæ una permißiua, alia prohibitiua: prohibitiua attenditur.*

LEX III.

c Tutor. [c] Tutor poteſt accuſare contutorem ſuſpectum,
1 etiam ſi fuerit remotus. h. d. ¶ † Not. quòd vbi ſunt
duæ regulę, vna permiſsiua: alia prohibitiua: potius attenditur
prohibitiua. Nam regula eſt ꝙ quilibet poſsit accuſare ſuſpectũ
alia eſt ꝙ libertus non poteſt accuſare ſuſpectum patronum. certè iſta pre-
ualet: vt hîc ſecundùm Dy. & Iac. de are. ¶ Quęro dicitur in. §. liberti, & eſt
§. ſequens, ſed ſi patronum ſuum. cuius erat patronus iſte? In glo. ponuntur
tres opi. & quælibet poteſt eſſe bona.

SVMMARIVM.

1 *Tutor quando remoueatur ut ſuſpectus ex cognitione incidenti?*
2 *Iudex de quolibet delicto commißo coram ſe incidenter poteſt cognoſcere, & punire.*
Iudex inquirit principaliter in cauſa ſuſpecti tutoris.
3 *Damnatus per inquiſitionem, quòd non efficiatur infamis.*

d Præterea. [d] Tutor poteſt remoueri ex officio iudicis ſine accu-
ſatione. hoc dicit. ¶ Primò quæro qualiter poteſt præ
tori liquere ipſum eſſe ſuſpectum. Gl. reſpondet duobus modis. Primò in-
cidenter cum ſuper alio iudex principaliter cognoſceret, vidit tutorẽ frau-
dulenter ſe gerere in cauſa pupilli. ¶ Secundo modo ſi iudex principaliter
inquirat, ſuper hoc vt videat ſi tutor bene, vel malè gerat. vt. ĩ. eo. l. fin. ¶ Et

a ¶ Quæro an. Et vide Bald. in c. j. de pac. iur. fir. in vsi. feu. Andre. Barba.
b POMATES. ¶ No. quòd damnatus. Vide Zanchi. in repe. c. primi. ver. differentia extrà de accu. Panor. cōsil. xxv. in ij. col. in iij. dubio. in j. volu. Roma. consi. ccviij. in ij. volu. Panor. in rub. de iud. in vlt. col. ad fi. Car di. cōsi. xciiij. in primo dubio.

c ¶ Quod facit. Et vide Bal. in c. j. de pac. iur. firmā. ī vsi. feu. And. Barb.

d ¶ Si tutor. Et vide no. p Bar. ī. l. miles. §. fi. ff. de adul. & in l. cū tabulis. §. prio ff. de his qui. vt indig. cōtrariū est. In gl. fi. in. l. athletæ. §. dat remissionē. j. de excu. tut. An. Bar.

e ¶ Si tutor. inimic⁹ fratri. An inimicus fratris mei sit mihi inimicus, & an iniuria facta socio meo sit fcā mihi, vi de Bal. in. l. ij. C. de legib. & quod dixi de socio. vide q̄ dixi in. l. itē apud labeonē. ad fi. de iiur.

f ¶ Arbitrio iudicis. De quo vide doc. in. l. de pupillo. §. si qs ipsi prærori. & quòd ibi dixi ī. iij. col. de ope. no. nū.

g ¶ Tutores qui repertorium. Et qūo intelligat̄ quòd ,p pter inuentariū nō cōfectū qs teneat̄ vt suspectus, adde Bar. ī. l. tutor q rep toriū. s. de admi. tu.

h ¶ Posset cōdēnari. Alibi gl. videlicet in. c. j. de male. itelligit ptinacia aliqd fieri vbicūq̄ fit sciē ter, & nō ex temeritate.

i ¶ Quòd de iure cō muni. Et vide tex. xvj. q. vj. c. illud. & tex. & doc. ī. c. tuæ. d vt lit. nō cōtest. & d. §. ī venditione. l. à diuo pio. ff. de re iu. Et an habēs bo na poterit excōica ri, aliq tenēt quòd nō ī. c. tuæ. pal leg. quod ; est not. si est verū. sed Hostien. tenet cōtrariū: imò est in electione iudicis. & vide Bal. & Io. de Imo. ī. l. si filio. s. sol. mat. & eūdē in. c. ij. de pig. & vide tex. ī. l. j. C. de repu. bono. poss. q text. contra cōem opi. pbat. An. Bar.

POMATES.
k ¶ Nō debet. Vide Alex. cōsi. clviij. ī iij. col. ī secūdo vol. & istā gl. rep. sing. Alex. l. a diuo pio.

1 primò not. † quòd tutor potest remoueri ex cognitione incidenti. quod qualiter intelligatur dicam. j. eodem. l. impuberibus. §. fina. est tamen regula; quòd de quolibet delicto commisso coram iudice super aliquo principaliter cognoscente, ipse potest inquirere. & punire: vt. l. nullum. C. de testi. & l. sciant. C. de proba. dixi plenè in. l. secunda. §. si pu-
2 blico. j. de adul. ¶ † Secūdò no. quòd iudex potest in quirere principaliter super causa suspecti. Et aduerte, quòd hîc est speciale fauore pupillorum. aliâs enim non est permissa inquisitio ad vtilitatem priuatam; vt hîc patet: quia si speciale est in pupillo, ergo in contrariū est ius commune. ad vtilitatem enim publicam licet inquirere: secundùm ea quæ dixi in dicto. §. si publico. ¶ Quero an a isto casu quo aliquis remouetur per inquisitionem, sit infamis. glo. dicit quòd non. quam vide, & signa. dicit Dynus. ¶ † Nota quòd damnatus b per inquisitio-
3 nem non efficitur infamis. & ista gloss. non reperitur alibi, dicit ipse. certe imò reperitur in. l. fin. C. eodem. & l. j. C. de modo mulct. de hoc no. in Spec. in titu. de senten. §. j. ver. quid de istis examinaui plenè. j. de publ. iudi. l. infamem.

SVMMARIVM.

1 *Notario non interdicitur officium, ob delictum commissum extra officium notariatus.*

Nunc videamus. ¶ Tutor remouetur ob dolū in tutela commissum; secus si extra tutelam. Item secus si in alia tutela: si est qui eum actione tutelę conueniat. hoc dicit vsq; ad. §. si tutor inimicus. No.
1 † quod ob crimen commissum aliâs quàm in tutela, non potest quis remoueri vt suspectus. quod facit c ad questionem de notario condemnato de falso ex aliqua causa non pertinente ad officium notariatus, ne per hoc interdicatur illud officium sibi. de quo plenè dixi in. l. eadem. §. primo infrà. ad l. iul. repe.

Quod si quis. No. hic de hac dictione quò ad, quæ non habet in se conditionem extensiuam, de quo. j. tit. primo. l. penulti. dixi plenè in. l. prima. j. de conditio. & demostra.

SVMMARIVM.

1 *Arbitrio iudicis, relinquitur an tutor remoueri debeat pro pter inimicitiam fratris pupilli, uel transuersalium.*

Si tutor. d ¶ Propter inimicitias cum pupillo vel cum parentibus remouetur tutor vt suspectus. hoc dicit. ¶ Quærit quid si est inimicus fratri e, vel alicui ex transuersalibus. gl. dicit secus. Contra istam gloss. facit. C. de excus. tu. l. humanitatis. ita dicit Dyn. Item videtur contra text. j. de iniur. l. lex cornelia. & l. item apud. §. conuitium. & §. sequenti eodem titulo. vbi si fit iniuria socio meo, fit iniuria mihi: multo magis si con-
1 sanguineo. † vnde puto standum esse arbitrio iudicis f secundum facti qualitatem, & consuetudinem regionis. in Tuscia eñ est consuetudo, vt qui inimicatur, seu iniuriatur vni ex consortibus, hoc est descendentibus per lineam masculinam, inimicatur vel iniuriatur omnib⁹. alibi aliter obseruatur. & hoc innuit hic tex. vnde standum est arbitrio iudicis: vt tex. subijcit.

Seuerus. Propter res malè venditas potest tutor vt suspectus remoueri. h. d.

Tutor qui alimenta. Tutor q denegat alimenta indebitè, potest vt suspectus remoueri, & etiam puniri. h. d.

SVMMARIVM.

1 *Pertinaciter resistere dicitur qui iudici præcipiēti nō obedit.*

§. in vēditiōe. in. iij. col. de re iud. ,p qua gl. & ei⁹ materia vide Fel. in. c. quod ad cōsultationē. in. vij. col. de re iudi. Panor. cōsi. xlij. in. ij. vol. Ro. cōsi. cxx. & consi. ccxlj. in. ij. col.
l ¶ Quod satis placet. Et adde quòd idē tenēt Bar. & Bal. in. l. j. C. q boñ. ced. pos. & Bar. & Ang. ī. l. nemo carcerē. C. de exac. trib. lib. x. & Bal. in. l. j. ī fin.

2 *Humilis homo dicitur quilibet dignitate carens.*
3 *Carceri non subijcitur quisquam de iure communi pro debito. fallit. nu. 4.*

g Tutores qui repertoriū. g

Tutor q nō facit inuentarium, vel pecuniam ad cō parationem nō deponit pertinaciter, in vinculis est ponendus, nisi fuerit positus in dignitate. hoc dicit. ¶ Not. de pœna tutoris qui non facit inuentarium. ¶ Nota textum qui dicit pertinaciter cum sua glo.
1 Ex quo habes quod † ille dicitur pertinaciter resistere. qui iudici pręcipienti non obedit: & sic facit
h quòd ille posset condemnari h tanq̄ hereticus pertinax qui inquisitori aliquid asserenti non credit.
2 ¶ † Tertiò nota quòd humilis homo dicitur quilibet dignitate carens. pro hoc. s. eod. l. j. §. fin. pro hoc C. vt nemo priua. l. ij. secūdùm Iacob. de are. ¶ No. textum ibi vinculis publicis &c. Cum glo. quæ intelligit illud verum, quando laborat inopia. & sic
3 no. † quòd de iure communi i nō debet k quis poni in
i carcerem pro debito, nisi quando non habet bona
k sufficiētia pro debito. quod satis placet l. si enim pri
l mò discutiuntur mobilia, q̄ perueniatur ad immobilia: & primò immobilia q̄ perueniat̄ ad nomīa, vt. l. à diuo pio. §. in venditione infra de re iudica. multò magis omnia ista debent discuti antequàm perueniatur ad personam statuta tamen & consuetudines Tuscię statuunt aliter.

Qui ob segnitiem. Remot⁹ propter culpam, nō est infamis. Idem in eo cui alius adiungitur. hoc dicit. Quero, quæ differentia est inter ista nomina. gloss. dicit quòd quasi idem significant, & sic est in culcatio verborum: sed si quis diligenter inspiciat, di uersa important. ¶ Quero. an remotus oblatam cul pam efficiatur infamis. gloss. videtur tenere quòd non. idem not. in. l. in actionibus. s. de in litem iur. & ibi dixi. doct. tangunt in. l. vltima. C. eodem tit.

SVMMARIVM.

1 *Causa in sententia inseri debet: si tamen non inseratur non uitiatur.*
2 *Causa in dubio non intelligitur famosa.*
3 *Tutor quando dicatur remotus ob culpam uel ob dolum.*
4 *Accusatio suspecti tutoris, quod habeat similitudinem cum iu dicijs uniuersalibus, & sic sufficiat generaliter petere.*

LEX IIII.

m Hæc enim causæ. m ¶ Remot⁹ abs q̄ dolo, non est infamis, & si in sententia causa non exprimatur, non intelligitur
1 ex causa famosa damnat⁹. seu remotus. h. d. ¶ † No. causam debere inseri in sententia: si tamen non inseratur, non vitiatur. de quo per Dy. in. l. qui romæ. §. duo fratres. j. de ver. obli. per Cyn. in. l. properandum. §. illo proculdubio obseruando. C. de iudic. p
2 canonistas extra de re iudica. c. sicut. ¶ † No. quòd in dubio non intelligitur causa famosa. ¶ Opp. sententia debet referri ad acta: vt. l. fi. C. de sen. quæ sine cer. quan. profe. & de except. rei iudica. l. si ex testamento. & l. si quis suprà ad exhib. & ibi not. glo.
3 dicit distinguendum, † aut obijcitur culpa tantum: & obtinet quod dicitur hîc. aut obijcitur dolus tan tùm, & ob illam causam videtur remotus. vt in con trario. aut obijcitur culpa & dolus, & hunc casum non posuit glos. & tunc etiam videtur remotus ob culpam: vt not. in. l. si quis. s. ad exhibend. facit. l. si præses. & l. interpretatione. j. de pœn. si autem nul-
n la causa exprimebatur in libello: tunc etiam proce-
n dit hoc dictum glo. n vt intelligatur remotus ob cu pam tātum. quod no. ¶ Quæro ergo quomodo po-

C. de iur. & fac. ign. & in. l. ordo. ī vlti. col. & in. l. etiā. ꝑ si. sed nūqd. C. de exe cu. rei iudi. & Bal. ī Spec. In tit. de exe cu. sentētiæ. ī principio. & Imo. in. c. Odoardus. de sol. Abb. in. c. quòd ad cōsultatiōnē. de re iudi. Sali. in. l. cū & filij fami. C. q bo. ce. pos. & Imo. in. l. à diuo pio. §. ī vēdi tione de re iud. & Imo. & Ro. in. l. si filio. la. ij. solu. mat. aliter tenet. vide Ang. inst. de act. §. cū eo quoq; & est §. si. circa. iiij. co. Et sic no. hic quòd de iure cōi qs nō pōt ī carcerē mitti, nisi qñ nō habet bona sufficiētia. & adde quòd in hac cōpu tatiōe debēt excuti bona fideiussoris. tex. est sing. in l. si plures. §. prēter ea si quæraт. j. de si deiuss. quē textum multū no. Bal. in. l. mulier. C. de iur. do. & adde q̄ dixi ī l. j. C. q bo. ced. pos. & Bar. in. l. cū eo. j. ad leg. iul. pecula. & adde Bal. in. d. l. si filio. la. ij. soluto matrimonio.
ADDE Bal. cōs. xl. cū seq. &. xlix. j. lib. & pulchrū cō siliū in eadē materia eiusdē Bal. cōsi. ccclxxxiiij. secundo libro. & p eūdē consi. ccxvij. & ccxxxvij. iiij. lib. & an si habeat bona ī alieno territorio. ita quòd indemni tati creditoris possit ,puidere, an sit relaxandus. consi. ccccluiij. iiij. volu. Paul⁹ de cast. cōsi. xxix. & seq. Pe. de anch. cōsi. cccxx, vbi alleg. tex. in. l. si pl'es p do. Alex. allegatum in apostilla.

m ¶ Hæ enim. Vide Compo. & Ioā nem andrę. in. c. su per eo. de electiōe.
POMATES
n ¶ Hoc dictum gl Vide Feli. in. c. pe. in. iij. col. ver. difficilius. de excep. &

test esse quòd nulla causa exprimeretur, cum accusatio debeat solenniter proponi? vt. s. eodem. l. j. §. j. vel dicas quòd hîc procedebatur per inquisitionẽ: vt ibi dixi vel si dicas ꝙ per accusationem: tamẽ nõ est necesse quòd exprimatur causa. quando dolus 4 non obijcitur: habet enim† similitudinem cum iudicijs vniuersalibus. Et sic sufficit dicere, dico quòd malè & non diligenter administrauerit negotia: vt hac. l. sicut sufficit dicere ĩ actiõe tutelæ: peto quòd reddas rationẽ administrationis tuæ tutelę.

SVMMARIVM.

1 *Sententiæ uerba debent intelligi ut referantur ad petitionẽ.*

Si prætor. Idem est ꝓhibere, gerere, & remouere. h. d. ¶ Op. s. de administra. tuto. de. l. ij. §. fina. & quod nota. s. titu. ij. l. iij. Solu. gloss. & bene hîc prohibuit eum gerere qui accusabatur vt suspectus: ibi erat contentio quis deberet 1 administrare. & sic no.† ꝙ verba sententiæ debent intelligi quantùm possunt, vt referantur ad petitionem.

SVMMARIVM.

1 *Administrare quis cogitur per iudicem ut si malè gerat facilius remoueatur.*

Qui nihil. a ¶ Op. C. eodem de. l. ij. & l. iij. So. tutor q nihil gessit, aut fecit cõtumaciter, & iussus à prętore potest remoueri, vt in contrarijs. & de administra. tut. l. fin. in princi, aut non contumaciter: & tunc aut scienter, & dolosè. & potest remoueri vt suspect⁹: vt in cõtrarijs. aliter secus: vt hîc. & ideò† cogitur aliquis administrare per iudicem, vt faciliùs si malè gerat possit remoueri: vt. l. j. in princ. suprà de admi. tut. & per Cyn. in. l. ij. C. eo.

LEX V.

SVspectus. Satisdatio non impedit quin tutor si malè gerat, possit remoueri vt suspect⁹. hoc dicit.

SVMMARIVM.

1 *Facere debens aliquid ex. l. dispositione consilio alterius: illud necessario requirere & sequi debet.*

LEX VII.

IMpuberibus. Adulti possunt accusare tutorẽ de suspecto cum consilio cõsanguineorum. secus in pupillo. h. d. ¶ Not. quando b aliquis† debet facere aliquid cum cõsilio alterius ex dispositione legis, debet illud requirere & sequi. vt hîc, & instit. eodem. §. impuberes. quod intellige vt dixi in repetitione. l. j. §. si plures. s. de exerci. act.

SVMMARIVM.

1 *Lata culpa non æquiparatur dolo ad infamandum, sed ad remouendum.*

Si fraus. Tutor potest remoueri propter latam culpã. hoc dicit. ¶† No. quòd lata culpa ęquiparatur dolo: quod intellige q̃tùm ad remouendum, non q̃tùm ad infamandum: vt dixi. s. eo. l. iij. §. fi.

SVMMARIVM.

Fuga an faciat quem suspectum.

Præterea Ex sola contumacia quis suspectus efficitur: & vt suspectus remoueri potest. hoc dicit. In tex. ibi, careant scilicet suarum rerum detentatione: quę transferunt̃ in pupillum: vt. j. sequitur. ¶ No. quòd propter c fugam d quis efficitur suspectus.† & ista suspicio sufficit ad condemnationem: quod est verum hoc casu, vbi ipsa suspicio habetur pro delicto: simile quando fuga ipsa habetur pro delicto: vt. C. de deserto. l. p̃ria. lib. xij. aliàs sec⁹. facit ad ꝑdicta. C. de oĩ agro deserto. l. locorum. li. xj. & in auẽ. de exhiben. reis. §. si verò etiam quidam. colla. v. & ibi ꝑ Iacobum de belin. l. in bonę fidei. C. de iureiurand. & ibi per Gul. & Cyn. & j. ad sylla. l. lege cornelia. §. j. & ibi dixi.

SVMMARIVM.

1 *Tutor contumax potest remoueri ordine infrà scripto.*

Item si quis, Cadit sub precedẽti summario.* Tutor qui copiam sui pupillo agere volenti non prestiterit, tanquàm suspectus remouebitur. hoc dicit.* ¶ Opp. dicitur hîc quòd perraro, imò frequenter: vt. s. eodem. l. j. in principio. Sol. dicit Dy. postulatio suspecti frequens est, vt ibi. sed quòd hoc modo remoueatur istud fit perraro. ita loquitur hîc. ¶ Vltimò not. e 1 istam legem quòd quando tutor† est contumax & non comparet, potest remoueri. ordo autem remotionis erit f quòd post contumaciam iudex inquirat an ipse latitet. & propter hoc eum remoueat. erit ergo necessaria noua citatio post contumaciam primam. & ideò Iaco. de aret. exponit sic diligenter habita inquisitione g super hoc, an latitet, an absens sit. puto etiam quòd in ipsis citationib⁹ primis potest iudex comminari. h quòd si non comparet, ipsum remouebit tanquàm suspectum. & tunc quia ad hoc videtur esse citatus non requiritur noua citatio. i argu. s. de iudi. l. ad peremptoriũ. cum. l. sequen. & l. nonnunquàm. & suprà. de admi. tuto. l. tutor qui reperoriũ. §. idẽ solent. facit. C. quo ho & quando iudex. l. consentaneum. & eodẽ modo intelligo quod no. s. eodẽ. l. iij. §. præterea. & sic quando iudex incidẽter competit tutorem fraudulenter administrare, antequàm remoueat eum, super hoc debet citari: ad hoc vt possit facere suas defensiones. hoc enim debet fieri causa cognita: vt hîc not. per glo. & sic debet intelligi quod no. per glo. C. de administr. tuto. l. fi. in prin.

SVMMARVM.

1 *Conuinci qualiter debeat ille qui per aliquem nuncium misit pecuniam quæ est deperdita, uel ad debitum finem non peruenit.*

LEX VIII.

SVspectum. Suspect⁹ tutor dicitur ex moribus, non ex diuitiarũ defectu. hoc dicit. 1 ¶† Not. bene hanc. l. quia facit ad multa. maximè quando quæritur an alicui imputetur eò quòd confidit de aliquo misso per eum, mittendo pecuniam, vel aliam rem non enim ex hoc solo potest cõuinci quòd ille pauper erat, sed ex morib⁹ præcedentibus hoc debet perpendi.

SVMMARIVM.

1 *Tutor suspectus quando sit remouendus, uel ei dandus curator?*

2 *Libellus super accusatione suspecti quomodo formari possit?*

3 *Tutori de suspecto accusato, quando sit interdicenda administratio?*

LEX IX.

SItutor. k ¶ Si tutor cõuictus per remotionem infamaretur, meliùs est sibi curatorẽ adiũgi. hoc dicit. ¶ Op. s. e. de. l. j. §. ostendimus. vbi legitimus remouetur. Glo. dicit quòd istud est consilium non præceptum. & hanc sol. approbat in. l. 1 contraria. alio modo soluit† vt distinguatur an remouendus sit propter dolum: & tunc cum de hoc infamaretur, non remouetur, vt hîc. aut propter culpam, & tunc quia ex hoc non infamatur, potest remoueri, vt in contrario: & istam tenet Dy. puto sic dicendum, si quidem remouendus est propter culpam, potest remoueri, vt dictum est, si propter dolum, tunc stat in arbitrio iudicis, quia si quidem repetit dolum, & fraudem commissam, in magna re, debet eum remouere, si verò esset modicus dolus, vel circa modicam rem: tunc debet ei curator adiũgi. vt hîc: & s. eodem. l. tertia. §. tutor qui ad alimẽta. & infrà de pœnis. l. respiciendum. §. furta domestica. hoc enim an remoueri debeat, arbitrio iudicis ponitur, vt suprà eodem. l. tertia. §. si tutor inimicus. pro hoc facit. j. titulo primo. l. propter litem. vbi distinguitur, an sit lis magna, vel parua quę est inter tutorem & pupillum. & ideò quando format̃ 2 † libellus super accusatione suspecti contra aliquẽ l tutorem consanguineum pupilli, si quidem l quis velit eum redarguere de culpa vel negilgentia tantùm, securè concludat quòd petit eum remoueri. si verò

c. sicut in. xj. col. de iudi.

a ¶ Qui nihil. Et ob quam culpam qs remoueatur, vide Bar. in. l. ꝙ nerua. in penul. colum. s. depo. & adde ꝙ vbi tutor non accusat pro pupillo, vbi potest accusare, remouetur vt suspectus gloss. est & ibi Bald. in. l. senatusconsulto. C. q accus. non poss.

b ¶ Impuberib⁹. no. q̃n. Et vide istum tex. no. allega. per do. Anto. in. c. cum olim. de arbit. de quo vide quę dixi in. l. si conuenerit. de re iudi.

c ¶ Not. quòd propter fugam. Et vide Bart. in. l. labeo. de edil. edic. & l. cõsiliarios. C. de offi. asses. & in aut. de co. §. necessitate. & Sali. ĩ repe. l. admonẽdi. & ibi Lu. ro. de iureiu. & quod no. l. lege corne. j. ad sylla. And. Bar.

d ¶ Præterea. propter fugam No. ꝙ fuga facit quẽ suspectũ, de quo vide. j. de quæstio. in. fi. & ibi Bar. & docto. in. l. fina. C. de rap. vir. Bar. in. l. lege cor. j. ad sylla. et ibi scripsi. & Bart. in. l. j. de reb. eo. & ibi habetur quòd fuga post accusationem non facit reum suspectum. ADDE Bal. cõsi. ccxxx. j. vo. & Ol. consi. lxv.

e ¶ Vltiò no. Quod intellige q̃n perseuerat in contumacia. vide Bald. in. l. præses. C. eo. ĩ ver. perseuerari. & vide tex. sing. secũdũ Bart. in. l. cessante. C. quõ & quando iudex. And. Barb.

f ¶ Itẽ si qs. Remotionis erit. No. modũ remouendi suspectum. Adde Bar. in. l. eum qui C. de proc. & vide de hoc eundẽ Bar. in. l. j. in princ. ff. si quis ius di. nõ obt. & quæ ibi dixi.

g ¶ Habita inquisitione. Et vide in. l. iij. §. si ad diẽ. de re mili. & ibi dixi.

h ¶ Cõminari. Hoc ĩ similivoluit Imo. in. l. si finita. §. iulianus. de dã. infec. licet non faciat mentionẽ de Bart. hîc.

i ¶ Noua citatio. Et hec q̃ dicit Barto. hîc limitant eã no. ipse in. l. iij. §. si ad diẽ. ff. de re mili. pro qua limitatione est tex. in. c. ij. & ibi no. Ioã. andr. & Ant. de but. extra de testi. cogen.

k ¶ Si tutor. Baldꝰ dicit istã. l. sing. in. l. fi. C. arbi. tu. & ꝯ no ibi vide & in glo. qd in ꝑlato vel epo. & q̃dã obseruẽt canones, & qd q̃n cõfert bñficiũ indigno, vide Cardi. in clemen. j. de æta. & quali.

POMATES.

l ¶ Siquidẽ. Vide Are. instit. eod. in prin. & Imo. cõsil. lxviij. n. ij. colum.

a ¶Decreto.distinguit. Et ad istum tex.vide Bar.in.l.iusiurãdum quod ex conuentione.§.si.in.iij.col.ff.de iureiur.

b ¶Post finitam. Et vide glo.in.c.per tuas.el.j.de simo.ad quod allega.istũ text.Andr.Barb.

b POMATES. ¶Post finitam. Adde quòd nõ est opus quòd iudex ferat sententiã: vt per doc.in.l.postq̃ liti.C. de pact.nisi prius pateret,vt p gl.leg.cum fundũ. §.fin.ff.de vi & vi armata.vel nisi iudex ignoraret causam finitam:vt p Bald.in.c.dudũ.el.ij.de electioni.

c ¶Variatur qualitas. De qua materia vide quæ dixi in.l.si constante.§.si bona.š.sol.mat.

d ¶Vltimò Dyn. Et vide quæ dixi in ca.qualiter.el.ij.de accus. Andreas Barba.

e ¶Nihil.§.imperator. Ad intellectũ huius text.&.l.iurisperitos.de excusat.tuto. Aduerte: quia Bartol.in.l.luci⁹.š.de administra.tuto.& in.l.si cum dotem.§.trãsgrediamur.soluto matrimo. videtur velle quòd ista iura debeant intelligi,quòd pater teneretur consentire & cauere pro filio tutore datiuo indistinctè.secus si pro testamentario.dicta.l.lucius.quidam tamen dicebant quod imò etiam nec in casu huius.l.pater teneatur consentire vel obligare. sed hîc hoc erat propter fraudem suã quod multum applaudit literę, limita tamen istum textum inquãtum intelligitur prout Bartol.intellexit. Nam fallit nisi filius accepisset tutelam talis viri quòd redderet dedecus generi suo. argu.l.tertię.§.si emancipatus.de contrata.bul.& hîc qa tunc cessatet ratio fraudis quæ erat hîc in text. ita videtur necessariò concludi per ea quæ not.Bartol.hîc, & in dicto.§.transgrediamur bene facit in argumen.l.nepos proculo.ff.de verborum significatione. Item posset limitari secundo:nisi iste filius habuisset tantùm & tot bona a patre quòd ex illis bonis posset cauere pro tutela administranda: ne pater pro filio duplici onere grauetur.argumen.l.titia.§.qui inuita.de legatis.secundò cum similibus,ita videtur eiam necesse concludi debere, per nota.per Bartol.in.d.§.transgrediamur. & tunc etiam videtur satis cessare animus fraudãdi.non obst.quòd tutela dicatur necessario. matrimonium autẽ & receptio dotis & consequens dicaẽ voluntaria,vt probatur in.l.q liberos:in princ.de ritu nup.qa sicut etiã non debet esse pater impedimento matrimonio,vt.d.l.qui liberos.qui esset si hęc non faceret. vt dicũt dicti docto.ita etiã nõ debet esse impedimẽto assumptioni tutelę, vt hîc,quod procederet etiã si primò cõtraxisset matrimoniũ & posteà peterẽ ꝙ pater se obligaret:qa tũc etiã voluntaria diceret ꝑceptio dotis, etiam post matrimoniũ: cum dependeat à cõtractu qđ est volũtatis à princ. vt dicunt doct.in sili ĩ l.si cũ dotem. §. si pater.š.sol.matri. ergo &c.vltio casu videtur obstare.l.qui liberos.qa pr̃ tũc nõ esset impedimento matrimonio.cogita.

ADDE. quod docto.cõiter in.l.si cũ dotem.§.transgrediamur.solu.matrimo. dicunt ꝙ si filius non posset matrimoniũ contrahere cõmodè.ꝙ pater cogitur se obligare pro dote restituenda: aliàs secus.q̃ rõ cessat ĩ casu ꝓposito. per do.Alexã.tñ contra faciat:qa licet filia nubat absque dote: potest tamẽ petere dotẽ à patre,vt concludunt docto.in.l.j.solut.matri. & Paul. de cast.cousil.cxxxv. & tamen cessat rõ: quia dos datur, vt faciliùs maritum inueniat. Item cõtra facit quod consuluit Pau.de cast.consilio.clxxvj.ꝙ si filius qui habet patrem mente captũ nubat, quòd bona patris sunt obligata,licèt non consenserit. videtur posse dici ꝙ si filius accepit cõdignã mulierem ex quo de iure canonico in m̃rimonio cõtrahẽ.nõ reqriẽ patris cõsensus,quòd eodem modo pater cogatur se obligare,si aliter socer non vult sibi soluere dotem: tñ quia idẽ est in filia quę nubit sine cõsensu patris: tunc quia non cessat ratio impeditiua totaliter matrimonij.

si verò illi tutori dolum impingeret:puto ꝓcedere: si sic concluderet.puto eum remoueri:vel curatorem adiungi, secundùm quòd iudici videbitur.

3 ¶†Quero an huic tutori cõsanguineo statim cum postulatur suspectus, debeat interdici administratio.& videtur quòd sic,vt.C.eod.l.eum quem.institu.eo.§.si quis autem.j.de solu.l.quòd si fortè.§.j.sed illas leges intelligo in tutore qui venit remouẽdus, tunc enim pendente lite interdicitur ei administratio.secus si remouendus non venit,vt not.extrà de offic.deleg.c. venerabili.dixi in.d.l.quod si fortè.§.j.j.de solu.

SVMMARIVM

1 *Suspectus tutor dicitur à die postulationis.& ei per iudicẽ interdicitur administratio.*

An talis interdictio fiat à die motæ litis?

2 *Procurator in causa suspecti tutoris,qñ interuenire poßit?*

3 *Præmium,& pœnam quis ex eodem facto consequitur.*

LXE X.

DEcreto. Post remotionẽ nõ spectat ad tutorẽ periculũ tutelæ.h.d.hîc loquitur postq̃ qs est remotus.Gl.vr̃ intelligere ꝙ à die postulationis est† qs suspect⁹:tũc eñ ei interdiciẽ administratio.vt instit.eo.§.si qs autẽ,quod intellige fieri p iudicẽ.vt ibi.&.l.eũ quẽ.C.eo.quod quãdo fiat dixi š.eo.l.proxi. ¶No.tamẽ istam glo.diligenter, quæ innuit talẽ interdictionem fieri ab initio motæ litis. nõ expectata cõtestatione sup cã suspecti dũ dicit *quia ab eo tempore* quo cepit cã suspecti moueri. *interdicitur ei administratio*. ¶† Queritgl. vtrũ in cã suspecti posit interuenire procurator. Et rñde ꝙ sic,licèt regula sit ꝙ in publicis iudicijs nõ interueniat ꝓcurator* l.pe.§.ad crimen.j.de publ.iud. Tu dicas quòd si quidẽ ꝓcurator interuenit ex parte rei:aut accusatio fiebat ad remouẽdũ tm̃:& tunc est causa ciuilis:meritò potest internenire procurator vt.l.nõ solũ.§.fi.š.de procura. Si verò agereẽ nõ solũ ad remouẽdũ,sed etiã ad puniẽdũ:& tũc aduerte an imponaẽ pœna relegationis,vel minor:& sic poterit interuenire ꝓcurator,aliàs nõ.vt.l.seruũ quoq̃ §.publice.š.de ꝓcu.&.l.pe.§.ad crimẽ.j.de publi. iudi. Si verò loquiẽ ex parte accusatoris,tũc nõ potest interuenire ꝓcurator,nisi agaẽ ciuiliter secũdũ qđ diciẽ in actionib⁹ popularib⁹,vt.l.licet.š.de ꝓc. qđ aũt gl.dicit hîc,quòd istud sit publicũ iudiciũ, nõ est verũ simpliciter.vt plenè examinaui in.l.j. de publi.iudi. ¶Vltimò hæc gl.colligit no.† ꝙ ex eodẽ facto quis consequitur pœnam & premium. remouetur enim à tutela quod est pœna,& consequitur liberationem à periculo quod est p̃mium. ¶Ad istud opponitur.š.de neg.gest.l.siue hæreditaria. Dyn.circa hoc distinguit[a] hîc quod ponit in.c.quod ob gratiam.extrà de regu.iur.lib.vj.

SVMMARIVM.

1 *Mulier agens in casu.l.si constante.prosequitur iudicium ceptum mortuo marito,absq; eo quod incipiat contra hæredes causam.*

2 *Inquisitio an debeat silere si pendẽte inquisitione.superueniat accusatio?*

LEX XI.

b POst finitam. [b]Finita cã litis, finiẽ ĩstãtia. h.d. Istã.l.ĩtelligo qñ accusabaẽ solũ ad remouẽdũ.secus si ad puniẽdũ: qa tũc remanet instãtia ꝓpter pœnã.arg.l.vtiq̃.š.de rei vẽdi. & C.si reus vel accusator mortu⁹ fuerit.l.fi.& si pẽdente appellatione mors interue.l.iij.Dyn.† inducit hanc legẽ ad q̃stionẽ.mulier cõstãte matrimonio cepit agere contra maritũ,dicẽs eũ vergere ad inopiã: ante finitã litẽ finitũ est matrimoniũ.qriẽ an de nouo debeat cãm incipere contra hęredes,an verò possit ꝓsequi sup prima instãtia,ad istud vr̃ arg.C. de rei vxo.act.l.j.§.videamus.š.de his q notã.infa.l.seruus.& de iudic.l.tã ex cõtractib⁹. In cõtrariũ facit.l. ista.ita dicit Dy.primũ puto veri⁹: qa actio de dote intentabaẽ in isto iudicio.vt.l.si cõstante. in prin.š. solu.mat.actio ergo nõ variaẽ per mortẽ superueniẽtẽ, sed variaẽ qualitas[c] nam in primo iudicio debebat fieri cõdẽnatio nõ ad plenariã restitutionẽ,cum dos deberet deseruire oneribus matrimonij.vt.l.vbi adhuc.C.de iu.do.sed in secũdo casu agiẽ ad restitutionẽ plenariã:ergo agiẽ ex eisdẽ actis.vt.š.de noxa. actio.l.in delictis.§.si detracta. ¶Vltimò Dy.[d] inducit in argum̃.ad aliã.q.†.si pendente inquisitione superueniat accusatio:an debeat silere inquisitio, de quo vide p eundẽ in.c.actus legitimi.extrà de regu.iur.lib.vj.& in.l.si maritus.§.j.j.de adulte.& per Cy.in.l.ea quidam.C.de accu.

LEX XII

NIhil. A seruis pupilli põt inqri & inuestigari de fraude tutoris.h. d. hanc.l.intelligit glo. iudice principaliter inquirente de fraudib⁹ tutoris:vt no. in.l.iij.§.præterea.š.eo.

e Imperator. [e]Pater cogiẽ se obligare ꝓ filio tutore,si est necesse. h.d.iste.§.quẽ tene mẽti. Quidã non habent hîc istũ.§.sed in.l.si quis inter tres.§.imperator.j.ti.j. sed cõmuniter habetur hîc.

f *De excusationibus tutorum,[f] et temporibus earum* *Rubrica.*

Lectura antiqua Barto.vsq; ad tit.de testamen. in codicibus Lugduneñ.hactenus imp̃ssioni nõ tradita,in qua nonnulla vtilia cõperiet solers indagator, vt ex eius lect.& apostil.Tho.diplo. liquidò cõstabit. Quãq; vti in venetis exẽplarib⁹ adinueni:ita in his nostris nullo addito,vel dempto apponendam curaui. Alexander Loseus.

¶Continua rubricam istam vt in glo.& per doct. & p Azo.videbis cõtinuationẽ in summa.Bart.

LEX I.

HErennius modestin⁹.ĩtellige ꝙ hęc lex primò fuit ĩ greco:& posteà ĩ latino. Itẽ no.ꝙ notarius q dicta testiũ scribit,ꝙ qñ nõ põt trãsferre vulgarẽ ĩ literalẽ sermonẽ.tũc ponat ĩ vulgari.arg.huius literæ. Bart.

Non potest. Op.de.l.maritus. C.q da.tu.pos.pos.gl.dicit hîc, absoluunẽ ipso iure. ¶Op.C.de ꝓc.de.l.marit⁹.sol.vt. arg.not.in.c.cessante.de appell.

f ¶De excusationibus tutorũ. Aduertẽdũ puto ad id quod Bar. scripsit in istis titulis à tit.de excusatio.tuto.vsq; ad tit.de testa.& inueniunẽ duę lect. vna Bar.q̃ est lectura antiqua,& p modũ recollectarũ.& alia q̃ nõ est Bart. sed dñi Nicolai de Neapoli.& illã lectu.dñi Nicolai doctores multoties allegant,& allegãt ꝓ lect.Bar.& illa lect.secũdũ do.Anto.de Rosellis ĩ suo tractatu legitiationũ.in.ij.lib.de cã efficiẽti nõ ẽ Bar.& dicit eo existẽte bonoñ. sic,fuisse obtẽtũ ĩter plures doctores.& seqẽ Feli.ĩ.c.qm̃ frequẽter.ĩ.viij. col. vt lite nõ cõtestata.vbi dicit.ꝙ hîc est quod ĩ quibusdã impressionib⁹ attri

buit do. Nico. de Neap. & verè fūt. do. Nico. & ideò in primis impressionibus extat lectu. Barto. antiqua & posteà illa. d. Nic. & hoc erat qa nō reperiebant̄ scripta Barto. vobis autē nūc datur vera lectura Bar. in isto titu. de excus. tuto. vsq; ad tit. de test. q̄ est Bar. vt ex stylo & lect. sua apparet, & maximè cùm hic multoties se refert ad lect. suas, & etiā dicit se consuluisse. & inueniūt̄ eius cōsilia. & lect. ad q̄ fit relatio vt infrà patebit ex inspectiōe. & in apostillis. quā lec. habui & inueni ī lectura Bar. sup toto infortiato antiqua ī mēbranis manu scripta q̄ fuit. d. Tindari de alfanis de pusio. & seqt̄ post titu. de suspec. tuto. titul⁹. de excusatione tutorum. & aduerte ꝙ in illa lect. nō est inserta lectura antiqua Bar. q̄ est impressa. nec lec. do. Nic. & ideò primò inserui lectu. Bertol. verā, & posteà antiquam. & demū illam domini Nico. Tho. diplomatari.

a ¶ Consulere. Et ita consuluit Barto. ꝑ ista iura in consil. cxcj. incip. dn̄i Pe. de burgo. & ibi dixi in add. meis plenè, quod est duplicatū in cōs. ccxviij. inci. an facta. Tho.

b Tria onera. Vide Bar. j. ad. l. fal. l. qui fundū. §. coheres. ī fine. Tho. diplamata.

c ¶ Ttria onera. Vide Bar. in. l. cum filius. in prin. de vb. obli. Tho. diplo.

gl. sed q̄ est rō drię, & rōnē ponit gl. in. d. l. marit⁹. C. q da. tu pos. vide ꝙ rō q̄ ibi ponit̄ nō ē bō a: qa eadē esset in ꝓcuratore & dic ꝙ rō est: qa maiorē authoritatē habet tutor q̄ ꝓcur. & ponit ibi Cy. Et q̄ro qd si socero, an possit esse curator nurus suæ. certè nō. & est casus in. l. licet. C. de excu. tuto. Barto.

LEX II.

EXcusantur. Facit ī ar. ad qōnē. aliqs īpetrauit bn̄ficiū eo tpe quo nō habebat legitimā psonā. q. pēdēte puenit̄ ad ętatē legitimā: tūc inspicimus tp̄s quo fuit elect⁹. &. h. d. hic Dy. & ē casus extrà de p̄scri. ca. si eo tpe. li. vj. ¶ Et Pe. īducit ad illā. q. l. istā, ꝙ exceptio supueniēs pēdēte iudicio nō pmittit act. Sed ego rep̄hēdi eū. ar. l. ij. j. de exercit. act. & tex. iste nō facit: qa exceptio supueniēs nō exercuit actio. mādati. & vide qđ ibi no. B.

AEtas autem. Quęro, vtrū ex his naturalib⁹ ꝓbat̄ & gl. dicit ꝙ illę ꝓbōnes cū alijs faciūt plenā ꝓbōnē, & vide gl. q̄ īcipit, testib⁹ vl' scriptis &c. & dū dicit ꝙ duę p̄sūptiōes cū alijs faciūt ꝓbōnē plenā, dic, ꝙ hoc est verū ī crīalib⁹, ī ciuilib⁹ duę p̄sūptiōes nō faciūt ꝓbationē. hîc verò ē qō ꝙ duę p̄sūptiōes faciūt vnā ꝓbōnē hoc ē. verū dicit Old. hîc. si istę p̄sūptiōes sunt eiusdē gn̄is. & ꝙ hoc sit verū. ē gl. ī. §. fi. j. e. & recordor ꝙ dabā tibi vnā doctrinā de eo ꝙ q̄ nō ꝓsūt singl'a multa iuuāt. gl. q̄ tractat brocardicū alleg. ꝓ & cōtrà. C. q nūc. tu. l. j. sed solō ē, ꝙ qn̄q; plura veniūt ad pfectionē vni⁹ toti⁹ vt ī isto casu, & q̄ nō ꝓsūt singula multa iuuāt, siue sint eiusdē gn̄is, siue diuersorū eiusdē gn̄is. vt ī. §. āpli⁹ diuersorū. vt ī testō, qa hr̄des īstituti & exheredati &c. q̄ ibi reqrūt̄. & q̄ nō ꝓsūt singl'a multa iuuāt: & idē sūt. q̄dā sūt q̄ veniūt ad pficiēdū diuersa tota: & tūc q̄ nō ꝓsūt singula, nec multa iuuāt: vt. l. spadonē. §. q auita. j. e. l. ij. ī fi. C. qui nume. tu. Mō ꝓbāt: dico ꝙ totū qđ q̄rit̄ nō qa aliđ nisi fide iudicij: vt. l. qnq̄gīta. C. de ꝓba. Mō si ex plurib⁹ diuersi gn̄is colligit̄ vna fides satis ē: qa cōparatio & scriptura faciūt fidē. vt aut̄. at si cōtract⁹. C. de fide īstr. Sed pone ꝙ duę sūt p̄sūp. & Dy. ponit hîc. & Cy. ī. l. vlt. C. de qōnib⁹. & ꝟba q̄ Dy. hîc ponit reducam⁹ ī terminis, fama & vn⁹ testis faciēt ne ꝓbationē? vel meli⁹ fama sola faciet semiplenā, vel indiciū, & gl. ē ī. l. iij. §. eiusdē quoq; pricipis. s. de testi. alia gl. tāgit ī. l. iiij. C. de proba. & vr̄ ibi dicere. Cy. ꝙ fama nō facit semiplenā ꝓbationē, sed factā coadiuuat. & ita vr̄ dicere tex. ī. l. iij. §. eiusdē. s. de testi. & gl. ī. c. prīo extrà. de appel. tenet ꝙ fama facit semiplenā ꝓbationē. & Dy. dicit ꝙ est relīquēdū arbitrio iudicis. Ego habui cōsulere[a] ꝓ. p. annos studiū & dixi sic. licet gl. variet. ego dico ꝙ pōt eē ita vera fama, ꝙ semiplenā ꝓbationē facit: vt. l. ij. §. itē labeo. s. de aq̄ plu. ar. & facit lex, siqdē. C. sol. mat. pōt ēt esse fama ita debilis ꝙ nō īduceret semiplenā ꝓbationē: vt. l. iij. s. de test. qa vn⁹ dicit ꝙ sic: & ali⁹ ꝙ nō. tm̄ vnū dixi ꝙ publica cū iurō syndici. credo ꝙ faciat & ꝙ possit pueniri ad tormēta: vt. C. de diuor. aut̄. hodie. & ista sunt magnę vtilitatis, & honoris. Bar.

Non solum. Nota cōtra illos q verbū filij ꝓferrent ab hoīe, aut à lege. & dicam in. l. gallus. §. instituens. j. de lib. & posthu. hîc non sunt alia. Bar.

LEX III.

TRia onera. [b]Vide gl. q incipit tres onerosæ &c. & facit ad. q. quā formaui ī. l. si seru⁹ ī. ij. §. quod vero. j. de furtis. de ambasiatoribus q fuerūt spoliati, an debeat restitui eis dānū, & dixi aut susceperūt volūtariè aut īuiti &c. vt ibi dixi. B.

LEX V

TRia onera. [c]Habes quòd pater tenetur tanq; fideiussor filij: vt. l. iij. j. ad muni. ¶ Sed quęro an habebit beneficium vt conueniatur primò filius. certè non dicit gl. secūdū Ia. de are. dicit qđ est per. l. libert⁹. §. j. j. ad muni. & leges quas allegat Ia. dicūt. ꝙ prius excutiat̄ fili⁹. sed videam⁹ pri⁹ rōnē. & rō est ī. l. j. j. ad muni. hoc p̄misso iure qa in istis minorib⁹ facili⁹ obligat̄, vt. j. ad muni. hoc p̄missō gl. dicit verū. qa q̄dā est tutela in qua solo cōsensu pr̄ obligat̄. s. in datiua, vt. l. si fili⁹. §. de tu. & dicit verū Ia. de are. q̄dā est tutela ēt qua nō obligat̄ nisi sciat, & cōsentiat: vt ī testāria, vt. l. luci⁹. de admi. tu. & iō erit ī hoc idē ꝙ ī alio fideiussore, sed de iure iste fideiussor nō habebat bn̄ficiū, iō nec pr̄. an āt hodie hēat istud bn̄ficiū? dicerē ꝙ pr̄ q iubet & cōsentit. qn̄q; negotiū ad eū spectat pricipal'r, & nō habet bn̄ficiū, vt. l. ij. §. j. s. ꝙ iussu, qa vt pricipal'r, sꝫ si pricipal'r spectaret ad filiū, tūc hr̄et bn̄ficiū. ar. l. si ꝓ parte. s. de in rē ver. Bar.

LEX VI.

SIduas[d] habenti. In text. ibi, ad aliā q. d. dico excusationē ī q̄rta. itē ī tex. ibi, datis. s. tutelis. ¶ Quærit gl.[e] ad quē recurrit̄. & dic, vt gl. & Dy. subaudit ꝙ si eēnt isti iudices vn⁹ orginari⁹ & ali⁹ īcola. tūc p̄fert̄ originari⁹, vt. l. libert⁹. §. p̄scriptio. j. ad mu. & no. ī. l. ciues. C. de inco. ¶ Et q̄rit Ia. de are. qd si nō apparet. dic vt ī. l. ij. §. dicim⁹ sup. Itē Dy. īducit ēt ar. ad. q. quā ponit ī. l. si duos de le. j. Sed q̄ro, legat⁹ cōcessit bn̄ficiū duob⁹ eo. die: vt extrà de rescrip. c. duobus. lib. vj. Barto.

Grammatici. Dn̄s legat⁹ q nuper trāsiuit in ciuitatē istā, dū erat Archiep̄s, & vice papa in istis cōtractis: resecauit ꝙ īqsitores ī ciuitate nō possīt hr̄e, nisi tot q sint de familia sua, q arma pn̄t portare, vt ar. hui⁹. l. Itē habes hîc ꝙ duæ rōnes solutę hn̄t vī copulatiuæ. dicā. j. de hæ. īsti. l. si testis. vide gl. q̄ īci. vtrāq; doctrinā. s. grāmaticā. & dicit Old. no. ꝙ hoc nomē vterq; est dictio significās qlibet facit ad. q. qn̄ statutū dicit qđ ab vtraq; parte debet hr̄e. ꝙ hîc vide debet hr̄e. &. h. d. gl. exp̄sse in aut̄. de iudi. §. ne aūt col. vj. Barto.

EST autem. [f]No. istā. l. ad illđ qđ hn̄t Ca. in. c. statutū extrà de rescr. li. vj. qn̄ dicāt̄ ciuitates magnæ, & mediæ: vt hîc. qa Ca. dicūt ꝙ cā nō p̄t delegari &c. vt. d. c. statutū olim. nescio qual'r vocabāt antiq ciuitates sed hodie secūdū cōstitutionē extrauagant̄. Nā ciuitas illa dr̄ q̄ habet ep̄m, & adhuc nō vidi illā cōstitutionē. Itē vides hic casum ꝙ ciuitas nō pōt dare immunitatē collectis alicui, sed est verū in p̄iudiciū maioris, siue supioris, sed in p̄iudiciū sui bn̄ pōt. vt. C. de cu. & dixi in. l. ij. j. de iu. immuni. Bar.

LEX VII.

SEd & reprobari.[g]

Amplius. No. qđ perusin⁹ tm̄ est dicere, q̄tū ciuis pusin⁹, vt dicā ī. l. ꝓuīcialis. j. de ꝟ. sig. & facit tres cū glo. hic ibi cum manes &c. & gl. dicit. C. man. &c. tene menti. Barto.

Romæ. Dicit Iac. de aret. qđ ille q est ī curia Romana debet hr̄e fruct⁹ sui bn̄ficij. ꝓut si esset in p̄ria sua: qa Roma est cōis p̄ria §. habeāt īmunitatē[h]. l. doc. an à patrimonialib⁹ insti. dic vt in. l. medicos. C. de profess. & medi. qui in vrbe. Constan. vide gl. quæ incipit, eat. Bar.

LEX VIII.

AThletæ. Vide glo. q̄ īcip. nata s. inimicitia[i] &c. & fui interrogatus ad terrā istā an possit fieri remissio in vno absenti. & dixi quòd sūt verba statuti respiciēda: qa aut dicit si habuerit remissionē, & tūc absenti fieri, vt hîc, & insti. de iniur. §. si. aut dicit statutū quòd habeat pacē, vel cōcordiā, & requirit̄ ꝙ pn̄ti fiat, vel alteri recipiēti ꝓ eo legitimè, cum pax à p̄cor dicat̄, vt. l. j. s. de prædi. ¶ Quæro, qd si habeat facultatē mutādi testm̄, & nō mutauit, an tūc me remittere. & vide gl. īci. aliâs est p̄terq;. ibi, sed post testm̄ &c. & ꝓ hoc facit. l. iij. C. de inof. test. seqt̄. l. pauptas. Bar.

LEX IX

PAupertas. Qual'r ꝓbet̄ paupertas. Ia. de are. ponit hîc ego pono ī. l. si cōstāte. s. so. ma. & ibi plenè scripsi, & dixi. ¶ Quærit gl. an si pupillus sit ditior tutore. & dic vt gl. sed si tutor sit sufficiens, & fideiussores: tunc nihilominus potest tutor administrare, vt. l. mulier. s. de iure do. Barto.

d ¶ Si duas. Vide Bal. ī. l. si cū eo. §. j. in fi. s. de iu. om. iu. & Lu. ī ti. de reiu. iij §. & Lu. ro. ī certis suis sing. alleg. istū text. pro sin. Tho. diplo.

e ¶ Querit glo. Vide Bal. in. l. adoptatū. C. de adop. Tho. diplo.

f ¶ Est autem. Vide Bart. in. l. bonorum de bo. pos. ti. gn̄ali & in. l. idē q; ꝓ soc. Tho. diplo.

g ¶ Sed & reprobat̄. Ad fi. prī. adde. d. An. alleg. Bar. hîc dū q̄rit an īpator approbat⁹ posset reprobari, q. d. Anto. dicit qđ doctor legū p̄t reprobari sicut medic⁹: vt. l. vt gradatī. §. reprobari. de mu. & ho. & ibi fauore publico hoc dicit. & ī. c. de illis. el. j. & c. fi. extra de despol. ī pu. Tho. diplo.

h ¶ Immunitatē. Vide Bar. in. l. ij. in fi. de ver. si. & ī. l. si finita. §. ex hoc edicto. j. de dā. infa. & Lud. roma. in. §. si de vectigalibus. & Bal. ī. l. quorū. ff. de vsuf. Tho. diplo.

i ¶ Inimicitia. Vide Barto. in. l. iij. s. de adi. lega. & in. l. neq;. §. fin. j. de testa. mili. Tho. diplo

LEX X.

SEd & milites. Not. q̄ priuilegiat⁹ cōtra priuilegiatū pari priuilegio nō vtit̄ priuilegio suo. & gl. no. in aut̄. quas actiones. C. de sac. san. ecc. & ibi dixi. & ibi no. p Cy. Bar.

Nisi fortalis. Not. q̄ remotus à priuilegio in dispositione iuris cōis remanet. sic. j. eo. l. ad ministrantes. §. fi. & l. ꝑpter litē. §. vlt. & . j. de lib. & posthu. l. fili⁹ § miles. no. q̄ in dispositione. l. nepotes nō cōtinētur appellatione filiorum. simile habes in. l. ij. §. eorum. s. eo. titu. Bar.

Quandoque autem. Quæro, si aliquis est tutor. & nō stetit per totū tēpus: an possit habere immunitatē: & dico q̄ casus est hîc q̄ nō debet habere nisi quartā partē, cū steterit pro hoc facit. j. e. l. in fi. & l. iij. j. de consu. ¶ Quæro, qd de vicerectore, an debet habere immunitatē si stetit p tps cōgruū quēadmodū, & rector & tex. est. C. in dignitate ordinaria seruat̄. l. vlti. in fi. lib. xij. & tene menti. Barto.

LEX XII.

a NOn solum.[a]

Annus. Not. istum. §. ꝑ ambasiatoribus, & ꝑnūcijs qui recta via debēt pergere: vt hîc, & q̄ i testō &c. no. hîc formā cōclusionis, & tene mēti: formam aūt narrationis dicā in. l. scire. §. scire. j. eo. ¶ Opp. de. l. pupillo. j. de tu. & cu. da. ab his. dicit gl. q̄ hic loquit̄ in testamētario: ibi in datiuo. & vide glo. quæ inci. simplr &c. Az. fuit in cōtra opi. q̄ ēt datiuus sit tutor oīm bonorū, sicut curator. vbi pōt tunc. l. j. & ibi tenui opi. Azo. & dicam vobis in. l. pupillo. j. de tu. & cur. da. ab his. Bart.

Si libertus. Iste est bo. §. & dicit q̄ donec ē spes testātij vel legitimi ꝑximioris cessat tutel. legitima, & pueniṫ ad datiuā. h. d. & tene mēti istū textū, & gl. istā hîc, & nō examino mō. primò qa dubito ne pēdeat de facto: & qa habeo. dixi in. l. j. §. si apud hostes. & l. iij. §. vn̄ q̄rit̄. s. de leg. tu. gl. tn̄ dicit hîc duo. & ibi primū est & hîc. sed cōtrariū no. j. de tute. & ra. distra. l. si tutor. & §. si duob⁹ malè. hîc nō sūt alia. Bar.

LEX XIIII.

IDem Vlpianus.

Sunt & alii. Hæc. l. inducit vlpia. ad. q. cōmittentis maleficiū q efficit̄ clericus. & Dy. hîc. & Cy. in aut̄. cā q fit cū mona. C. de epi. & cle. & Gul. de cu. in. l. pe. s. si ex cā agatur. & dixi isto anno in. l. ij.
b j. de pe. Itē alle.[b] p alterū ad aliud an sit necesse q̄ dicat nō obstāte tali. l. &c. & bene vr̄ q̄ nō: sed sufficiat si ex certa licētia principis. pro hac. l. quidā cōsulebāt. in fi. j. de re iud. Bart.

LEX XV.

SCire oportet.

Oportet autem. De citatione fiēda ad domū intellige ī subsidiū; vt dixi in. l. ij. de īmuni. s. de liberis agnoscēdis.

Aliud autem. Quoties ex verbis simpliciter intellectis resultat iniquitas, recedimus
c à verbis, & mentem[c] seruamus. h. d.

COnsequens. Ista. l. facit in arg. ad istud quod dicit. l. ꝑperandū. §. j. C. de iudic. an sententia q̄ fert̄ post triēniū valeat & q̄ nō, facit & vr̄ ꝑ hoc iste tex. vt ibi tāgit Dyn. & Old. q plenius disputauit vnam. q. & facit vnam distin. pulcherrimā, & si quis vult eam habere accipiat de meo lib. & Dn̄s tangit hîc etiam Iac. de are. Bar.

Sufficit. Per istum tex. dicūt quidā q̄ in casibus fortuitis ꝑbatur iuramēto. Ia. de ar. dicit contrarium, & debet ꝑbari p legitimas ꝑbatiōes. vt. l. iij. §. dixim⁹. s. si quis cau. & l. in excep. §. j. s. de prob. & . j. de re mi. l. ij. §. si ad diem. & l. qui cōmeatus. e. ti. & Spe. ponit istā. q. in ti. de ap. §. nūc breuiter. ver. qd ergo. & ibi tenet q̄ secundùm qualitatem personarū debet esse. Gul. de cu. ponit istam. q. in. l. ij. §. quòd dicim⁹. s. si qs cau. & dicit idē quod Spe. & vide quod ibi no. & tene mēti. Bart.

Scire oportet. Nō. cōtra eū q opponit exceptiōes generales quod nō sufficit sibi nisi exprimat: vt hîc. & extrà de excep. prela. c. pastoralis. Bar.

Oportet autem. Iste est solēnis. §. & in tex. ibi. sub memorationibus. & dic. i. de positiōibus testiū q in causa excusationis producuntur secundùm Dy. & not. duo. s. q̄ debet fieri à iudice sedente ꝑ tribunali. & ex hac glo. collige vnum q̄ ista cā nō pōt delegari. quid ergo est. ista excusatio. & dicit quod off. iudicis. & dicit glos. & vide eā q̄ inc. tria no. &c. secūdò no. qd̄ dicit̄ hîc q̄ viua voce, vel p libellū &c. & p istā. l. dicūt oēs doc. q̄ exceptio ad libellū potest fieri viua voce sine scriptis. i. q̄ non producantur in scriptis: licet in scriptis redigant̄. & hoc est verū, nisi sit talis excep. q in modum actionis proponat̄, vt. l. vt ꝑfectius. C. de an. excep. Item fallit in exce. non nu. do. & nō nu. pe. & in aut̄. hoc aūt &c. C. de non nu. pe. & propterea credo q̄ excep. cōpensationis debeat fieri in scriptis, qa succedit in locū actionis. ¶ Quæro an iudex a posit committere examinationē testiū. & de hoc est aut̄, apud eloquētissimū. C. de fide instr. & gl. in aut̄. sed iudex. C. de epi. & cler. & aut̄. de test. §. sed hęc oīa. & in. §. j. & de hoc facit extrà de of. deleg. c. j. i cle. & ponit Innoc. in. c. qm̄ cōtra falsam. de ꝑba. Bar.

LEX VII.

SPadonem.

d SIam autem. An iudeus[d] succedat cōsanguineo suo Christiano. & hîc videtur quòd sic: cum succedat in tutela quæ defertur secūdùm successionem: vt. l. j. & . ij. j. de leg. hęre. Bar.

Si ciuitatis princeps. Istum. §. allegabam ad consuetudinem c quòd si iudex sit contutor, dicitur scire cū sit iudex: princeps incertus. arg. huius. §. Bar.

e Qui solutus. Glo. assignat rōnē, qa res inter alios[e] acta &c. & secūdū Dy. dicit q̄ circa eosdem. & dicit quòd non probat quando sol. lon. cursu temporis recipiunt mutationem, acta facta in vno iudicio non probant in alio. & hîc expediui in. l. si vt proponis. C. quō & qn̄ iud. & ibi per Cy. ¶ Sed qd si ꝑpter ætatē est excusatio & pro d batio facta de ętate minori nō probat. de ætate maiori aūt semper probat quia semper est maior. & sic debet intellgi. l. de ętate. s. de mi. & . h. d. l. non tantùm. j. de cura. Bar.

Est autem. Vide ibi in ver. iam autem &c. & dico q̄ iste tex. facit contra gl. quæ est in. l. paupertas. s. eo. Barto.

LEX VIII

SI quis inter tres.

Si quis creabitur. Dictū ego allegaui vobis in istū. q. q̄d p̄r pōt cōsentire filio recipiēti dotē se obligare, vt dixi vobis in. §. transgrediamur. sed est ne verū quia tutor qui nō est di f ues sicut pupillus[f] non possit administrare? & dico istud quòd si est datus ex inquisitione, & valde idoneus non habet fideiussorem, & tunc non potest solus administrare, sed cum adiuncto sic, vt hîc. si verò non habeat idoneas facultates sed dedit idoneos fideiussores, tunc potest administrare sine adiuncto: vt l. j. C. de cura. fur. & l. determinationibus. C. de epis. au. & tene e menti istud &c. declaratio mea. & adde hîc in gl. tua. in. l. paupertas &c. s. eo. ti. sequitur. l. Caius. Bar.

LEX XIX.

CAius. ¶ Op. de. l. iurisperitos. §. vlt. j. eo. so. Ia. de ar. & Dy. dicit Dy. tu potes intelligere hîc confirmatus fuerit &c. de cōfirmando tractatū, vt. d. l. iurisperitos. ī fi. j. e. & Iac. de are. dicit aliud quia aut confirmat̄ volens: & non pōt se excusare, aut cōfirmatur inuitus, & potest se excusare, vt. l. spadonē. §. j. s. eo. tit. Bart.

LEX XX.

NOn tantum. Hîc vr̄ casus de. q. qn̄ dicatur pupill⁹ ꝑximus puber f tati, & vr̄ q̄ qn̄ est prope pubertatē per. vj. menses &c. hoc gloss. nostrę dicunt aliter in. l. j. j. de noua. & inst. de inutil. stip. §. quod dicimus. & l. pupillum. j. de reg. iu. & hic dicitur esse proximus q̄tùm ad excusationem, & sic teneas istam. l. in casu suo. in alijs tene glo. Bar. g

LEX XXI.

g BEllo amisi.[g] ¶ Ista est bona. l. & pulchra. & Dyn. inducit in arg. ad qō. statuto cauetur quòd de equis debeat fieri emendatio stipendiarijs in bello: & inuenitur vnus equus qui percussus est in bello, & moritur in ciuitate an debeat emēdari? & videt̄ quòd nō, vt hîc in cōtrariū videt̄. s. ad leg. aql. l. huic scripturæ. & Dy. dicit quòd statuta non debent extendi: & ideò tunc intelligatur de his qui moriuntur in bello. Sed nescio quomodo ista. l. faciat contrà, quia si ob illud vulnus moritur tunc dicitur mortuus in bello: vt. l. ait lex. & l. huic scripturæ. & ar. l. damni infecti stipulatio. §. emptor. ver. sabini. s. de dā. infect. & quando tu accusares quòd talis occidit talem &c. semper ponas locum vulneris, non vbi exiuit anima, quia bellum & vulnus fuerunt causa proxima vt moreretur secus si alia causa superuenit quę abstulerit sibi vitam. & hæc sufficiāt

¶ Non solū. Adde Bar. & Bal. i. l. j. in fi. si qs cau. & Bal. in. c. j. §. firmiter. de phi. feu. ali. p sed. Tho. diplo.

b ¶ Itē alleg. Vide Bal. in plud. feu. in iij. col. iij. char. & ī c. j. per quos fiat inuesti. Tho.

¶ Et mētem. Vide Host. in sū. de clā. despō. §. j. in. ij. col. vbi tit. ille loquendi nō habet locū ī sponsalib⁹ ex mente. Tho. diplo.

¶ Iudeus. Adde Bar. in alia lect. in prin. Bar. ī. l. feriatim. de reb. du. & vtrū vendicet sibi locū iste. §. hodie dicit Bald. q̄ non facit tex. ī. c. adhoc de inde. ꝑpter nimiam cōuersationē quā haberet iudeus tutor cū pupillo. & Bar. in ru. de iureiu. & Ang. de are. instit. de excē. §. fi. in. xj. char. Tho. diplo.

¶ Res inter alios. Bart. in alia lectu. Nico. tāgit qd de pōnibus. cui adde eūdem in. l. j. in fi. ff. de excep. & in. l. si mater. in fi. j. de re. dub. & in. l. qui duos. §. j. eod. titu. Tho. diplo.

¶ Pupillus. Vide Bart. in. l. si impuberi. s. de tuto. & cur. da. Tho. diplo.

¶ Bello admissi. Vide Pe. de an. alleg. Bartol. hic consil. clxxxj. subtiliter & plen̄.

pro modo. Bart.

LEX XXIIII.

PRopter litem. [a]Ista est bona lex, et habuistis in. l. athletę. ṡ. eo. ꝙ qñ est qõ stat⁹, ꝙ tũc excusaẽ à tutela. et hîc vides ꝙ si est cã oĩm bonorũ, vel maioris partis excusaẽ, et sic æqparaẽ cã æ stat⁹. ¶ Op. C. q da. tu. pos de auẽ. minoris. Azo dixit ꝙ ẽ tutor, nisi ipse recuset. Hugo dicit ꝙ nõ ẽ verũ ꝙ nõ sit tutor [b]ipo iure: an est, sed pdat debitũ. & vide gl. q̃ ĩci. sed nec hodie &c. q̃ est vera. Istã opi. et gl. istã vr̃ tenere Azo in. l. pr̃. in prĩ. ṡ. de ꝓcu. alia gl. est in auẽ. minoris. et tñ se firmat. d. Ray. disputauit istã. q. et determinauit secũdũ opi. Azo. et ꝓbat p tex. ĩ. C. vt ĳ q ob. &c. vbi nõ ĩponiẽ alia poena. nisi ꝙ dubiũ admittat. si eñ nõ eẽt tutor, nõ ĩcurreret aliam poenã. ar. l. ea q dẽ. Bar.

Licet datus. Hîc vr̃ casus exp̃ssê cõtra glo. nostram in. l. nõ solũ. §. j. ṡ. eod. tit.

LEX XXXIII.

IVrisperitos. Quod nõ habet limitatũ tẽpus intelligiẽ in perpetuũ. h. d. Facio tibi vnã. q. et scis ꝙ qñ qs cõducit ad modicũ tp̃s indeterminatũ vt mihi placebit, qd videtur. et ista. l. facit in ar. ꝙ vbi non est tempus determinatum. facit in perpetuum. [c]et tene menti. Bart.

Cum oriundus. Facit ad. q. quã dixi me facturum in. l. pupillũ. de tu. Dy. [d]inducit ad. q. qñ sunt duo vnus laicus, et tenetur. ll. alter cleric⁹ qualiter cõueniretẽ. et si est cã q̃ põt diuidi, diuideẽ. si nõ esset, erũt simul. Itẽ facit ad. q. qñ aliqs facit aliqd aliud in confinio. et post Dy. q põit hîc, vide extrà de rescri. c. pastoralis. et. c. cũ cõtĩgat. b.

LEX XXXIIII.

SI is qui tres. Primò ponit. q. et sol. vsq; ad ver. nihil me mouet. ibi secũda ĩ qua ponit r̃nsionẽ ad tacitã obiectionẽ vsq; ibi: idẽ euenire &c. ibi tertia ĩ qua ponit prioris solutiõis extẽsionẽ vsq; ibi: illa quoq;. ibi verò est quarta ĩ qua ponit quasdã differentias inter tutelã, et illa durat vsq; ad finem. Bar.

LEX XXXV.

NEsennius. Istam. l. in fi. cum. l. sequẽ. ego allegaui in. l. quid ergo. j̃. de leg. j. contra distin. Azo. ¶ Vlteri⁹ no. quòd non pręsumitur qs dare nisi exprimat. vt. C. de cad. tollẽ. l. vnica. §. ne autem. &. l. libero. in fi. j̃. de adi. le. l. libero. j̃. de supel. lega. ¶ Vltimò Iacob. de bel. tenet quòd ista lex sit correcta, & ponit in. §. his omnibus. in authen. de hære. & fal. Bar.

LEX. XXXVII.

QVid autem. [e]No. quòd remotus ab officio perdit salarium & facit. l. meuia. j̃. de aur. & arg. lega. & dixi in. ff. in. l. diẽ functo. ṡ. de offi. asser. aut in. l. si vno. §. cum quidã. ṡ. loc. & tene menti istud Bar.

LEX XXXI.

AMicissimos. No. istum casum, & tene eũ mẽti, ita quòd non recedat à te. Bar.

Lucius titius. [f]No. ꝙ bñficio qđ qs habet à me cõtra me nõ vtiẽ simile hr̃ in. l. si iudex circũuẽto. ṡ. de mino. sed cõtra extraneũ me inuito vtiẽ. l. si põt in fi. de bo. pos. cõtra tab. & facit ad. q. vxoris: an maritus miles, vel doctor habeat necesse appellare eam dominam. & certê nõ quia maior habet beneficium. Bar.

LEX XL.

QVi testamento. Hîc habes qđ qs ꝓpõit duas exceptiones cõtrarias. & facit cõtra Dy. in. c. null⁹ plurib⁹ extrà de reg. iur. li. vj. & facit ad id qđ dixi ĩ libello appellationis peto ꝓnũciari sñiam nullã. & si qua est &c. vt. l. j. C. qñ ꝓuo. nõ est ne. &. l. carmelia. j̃. de iurepa. &. l. quædã. ṡ. fa. er. Itẽ qñ fratri apponiẽ in sñia dicã in. l. si is ad quem. j̃. de acq. hę. & dixi in. ff. vet. in. l. si ꝑtor. §. Marcellus. ṡ. de iud. Barto.

LEX XLV.

CVm exoratione. Allegaui tibi istam. l. quòd ille qui impetrauit ius aureorum annulorum, scitis quòd libertus non verê, sed fictè liber. modò allegaui tibi istam. l. an status porrigatur ad casum qui sub eo comprehendiẽ de fictione tñ: & secũdũ veritatẽ non comprehẽdiẽ. & hic vr̃ casus ꝙ sic: tñ dixi cõtrariũ per. l. iiĳ. §. ex hoc edicto. ṡ. de neg. ge. & scripsi in. l. oẽs populi. ṡ. de iust. & iur. Bar.

LEX XLVIII.

TItius filiis meis. Dictio quo ad nõ adducit cõdõnẽ extĩctiuã ꝓ mag. dilatũ nisi aliud sit exp̃ssũ. h. d. Et habes hîc ꝙ dictio quò ad, inducit cõdõnẽ extĩctiuã. nisi aliud sit exp̃ssũ. ĩ cõtrariũ ẽ casus ĩ. l. iiĳ. ṡ. de ser. cogitabitis ĩ hoc, et dicã vobis in materia de cõdi. & ẽ casus in cõtrariũ ĩ. l. ĩ ambiguis. C. de vsufru. & dicã in. l. ĳ. vel sup rub. j. de cõdi. & demon. Itẽ not. ꝙ fallit ex tpe cõtra. l. nemo põt. j. de lega. j. dic vt ibi dicã. ¶ Vltimò Old. inducit. l. istam in ar. ad. q. promisisti p iurm̃ non recedere de ciuitate ista, & ego dedi tibi licentiam semel: an posteà reincidas in poenã obligationis. & Old. dicit ꝙ sic, & p istam. l. disputauit. Old. solu. habeo hîc in libro q vult eam accipiat sibi. ¶ Vlteri⁹ nos habemus hîc in ciuitate ista statutum ꝙ filia foemina nõ succedat quousq; supsunt masculi: sunt mortui: venit filia, & vult succedere: an possit? & ista. l. facit ꝙ non quia non cessat impedimẽtũ propter masculos. ꝓpterea mortuos nõ determino, sed dico in arg. ꝙ ista est ꝓfunda qõ: tñ rogo vos ꝙ teneatis bene menti. l. istam. Bart.

Vbi pupillus educari uel morari debeat: & de alimẽtis ei præstandis. Rubrica.

LEX II.

OFficio iudicis. No. argumentum. dicit Iacobus de are. quòd si victor expendit in causa plusq; de iure debuit, ipse non debet recuperare. Bart.

LEX III.

IVs alimentorum.

In amplis. Nõt. arg. quòd iudex põt dicere respondeas iuramento, aliâs te condemnabo.

LEX IIII.

QVi filium. [g]Hîc habes ꝙ offi. iudicis p alimentis ponẽdis, non solũ habet implorare q eget alimẽtis: sed etiã à quolibet eius cõsanguineo. ¶ Itẽ not. ꝙ frater teneẽ alimẽtare sororẽ pauperẽ: & dixi in. l. si qs à liberis. ṡ. de lib. ag. Itẽ no. ꝙ rõne consanguinitatis teneẽ ad alimẽta: tũc debet soluere magistrũ q eũ docet secũdũ cõditionẽ ei⁹. sed sec⁹ est in alimẽtis debitis in testõ: vt. l. legatis. j. de ali. & ci. leg. Itẽ facit ad qõ. statuto ciuitatis diciẽ ꝙ filia foemina si fuerit dotata non possit aliqd petere: mõ pater relinquit filię: an possit incõtinẽti petere, vel cũ nubit? & iste tex. facit ꝙ nõ. In cõtrarium facit. l. q negotiationẽ. §. pe. ṡ. de admit. tu. & ibi dixi. & d. Ric. disputauit istam. q. & Cy. ponit in l. sancimus. C. de nup. Bar.

LEX VI.

SI absens.

Si vero. Infrà de dã. infec. ꝙ qñ per primum vel secundum decretum nõ potest esse satis consultus: q a tũc sine lit. cõte. ꝑueniẽ ad diffinitiuam. vt hîc. & simile in. l. cũ verò. §. subuentũ. j̃. de fideic. lib. Bar.

De tutelis & rationibus distrahendis. &c. Rub.

LEX I

DE omnibus. [h]No. quòd minor nõ põt donare [i]cã mort. Item no. quòd plerũq; fallit rub. vt hîc. l. si vt certo. §. j. ṡ. cõmo. &. l. si tutelã. ṡ. de tu. & intellige istis ꝑsonis exceptuatis, decreto interueniente. & hîc not. & tene mẽti. Bar.

Officio Tutoris. In tex. ibi cõfitẽte acti. nõ solũ ad calculũ ĩponẽdũ, sed q̃tũ ad volumẽ chartarũ: vt. l. cũ seru⁹. j̃. de cõd. & demõ. &. l. si ita fuerit. §. qõ. j̃. de ma. te. secũdũ Iac. de are. q̃ro istud reddere volumẽ, & rõne [k], ꝓbet ne pẽdẽte significari cõtra pupillũ ꝓ quodã tertio? ꝓbat, vt. l. lucius. §. tutelę. ṡ. de admi. tu. cõtra tutorẽ ꝓ pupillo nõ est dubiũ: vt. l. q̃dã. §. q̃dã & qđ ibi not. ṡ. de edẽ. &. l. rõnes. &. l. instr̃a. C. de ꝓb. ꝓ tutore aũt cõtra pupillũ: & tũc q̃dã sũt q̃ depẽdẽt ex mera volũtate tutoris: & tũc faciũt fidẽ ꝓ tutote: vt. l. nesẽni⁹. ṡ. de ne. ge. & qa fecit aĩo repetẽdi, q̃dã verò sũt q̃ nõ dependẽt ex mera volũtate tutoris, sed ex facto: & tũc dicit Pe. vr̃ ꝙ ea q̃ nõ pñt ꝓbari vt qa emit carnes, & filia parua: & tũc staẽ ꝓ eo: vt. l. si qs ꝓ redẽptione. C. de donatio. h. d. Pet. ĩ. l. id qđ p aupib⁹. C. de epi. & cle. & gl. ẽ ĩ. l. diu⁹. ĩ. si cui plusq; &c. bar.

De seruis. Rõne seruorũ ꝓducũẽ in. q. inter tutorẽ et pupillum: et sup isto nõ cogitabitis. et facit ad vnã, & mihi videẽ quòd dixi vobis in. l. admonẽdi. ṡ. de iure iur. et in auẽ. atsi cõtract⁹. C. de fide instru. ꝙ rõnes tertĳ faciũt semiplenã ꝓbõnẽ, et cõtra se faciũt plenã. et ꝓ eo nullam & hîc tex. facit ꝙ rõ tertĳ facit semiplenam probationẽ. et sic diceres seruus est pars: quia seru⁹ illi⁹ nõ est, ita pars cõmunis. Bart.

Nunc tractem⁹.

---

a ¶ Propter litẽ. Vide Bald. in. l. parentes. circa fin. C. de test. Tho. diplo.
¶ Quòd nõ sit tutor. Vide gl. in. c. j. ĩ ver. substantia. de re. spo. lib. vj. et Angel. de are. allegat Bar. hîc in. §. actionum. in. xvĳ. colũ. ĩstit. de actio. Tho. diplo.

c ¶ In perpetuũ. Vide Bal. in. l. pe. C. si cert peta. et Bald. in. c. j. in fin. de feu. guardię. et Bartol. ĩ. l. de pupillo. §. si qs ipsi. ĩ. ĳ. colũ. ꝗ de op. no. nũc. et Bal. in. l. solẽt. §. nõ vò. ĩ ĳ. col. de of. procõ. Tho. diplo.

d ¶ D. Dy. Vide in simili Bal. in. l. ĳ. C. vbi de crimi. agi oportet. et in. l. j. et ĳ. C. de of. consu. et Bar. in. l. pręcipimus. C. de app. Tho. diplo.

e ¶ Quid aũt. Vide Bar. ĩ. l. post legatum. §. amittere. de his q. vt indi. Tho.

f ¶ Lucius titius. Vide Bald. vnum verbũ in. q. vna. in. l. id qđ paupibus. ĩ. ix. col. C. de epi. et cle. et vide oĩo. l. planè. j. e. et ibi melius. itẽ an priuilegiũ cõcessum alicui casatę, vel gñi posset vn⁹ cõtra reliquũ priuilegiatũ, vide Bald. ṡ. e. l. non tantũ. §. altioribus.

g ¶ Qui filiũ. Vide Bal. in rub. C. de fi. instr. in. xiiĳ. colũ. & in auẽ. ex testõ. vj. col. C. de coll. & Bar. in cõsi. suo qđ ĩci. vnũ iudex. T.

h ¶ In oĩbus. Vide Bald. in. c. cũ oẽs. in pe. co. de cõsti. all. text. istũ. §. j. ꝓ fin. ꝙ sicut pater filio impuberi testaẽ et codicillaẽ, ita põt bona sua cã mortis donare. Tho.

i ¶ Nõ põt donare. Vide hîc Nic. de neapo. q ponit rõnẽ. & Bal. ĩ repe. l. j. ĩ. v. vol. C. de sac. san. eccle. Tho.

k ¶ Volumẽ & rõnẽ. Et an huic libro credaẽ. Vide clarius hîc Bar. & ĩ. ĳ. lec. Bald. in rub. C. de fid. inst. in. xiiĳ. co. et Barto. in. l. q sub conditione.

ĩ.de cõdi.& demõ. & Ange.de are.alleg. Bar. instit. de acti.§.actionum.in x.char.Tho.di.

a ¶Quid ergo. Vide hĩc aliam lect.& ad de Nico.vb.pu. in l.iij.§.j.in fi.& loc. in tit. de commo. Tho.dip.

b ¶Aut. sacra. Vide Bal.in ru.C. de pac.& vide hic clari⁹ in.ij.lec.&Bald. in.c.sacra. de pac. iur.fir.in.iiij.col. & in.l.pactũ.i.xvj. q. de col.& in pe.qõ. & vide Imo. oĩno in.l.ĩ cõcedẽdo.circa fi.de aqua plu. arcen.Tho.dip.

c ¶In.l.qro⁹. Vide Bald.in.l. filius. de fur.& Bart.& Bal. in.l.multum inter est. de cõdi.& demon.& Bal.in.l.ne q̃ natales.ĩ fin.C. de ꝓbat. & in.l.ij. §.j.de iud.& Bald. in.d.l.j.§.fi.ff.de ꝓcur.Tho.dip.

d ¶Sufficeret.Et hęc all'.gl.in.c. cõstitutus.de rescri.& gl. ix.q.j.ca.nos in homine.& Pe. de ancha.cõsil.clxxxvj. versic.circa ꝓmũ dubiũ.Tho.dip.

e ¶Est sing. Vide Bal.in.l.filius.in fi. C.de fur.& Bald.

Nunc tractemus. Ista materia in administrationibus tutorum priuatorum est bona, & vtilis,& tractat̃ hĩc,&in.l.j.C.de trãs.& ibi p Cy.& solet dici ĩ.l.j.C.de tute.vide q̃ ibi tãgit,& q̃ ibi no.p eũ.B.

In tutela. Dy.j.de pu b.l.ij.§. vñ q̃rit̃ dicit sustinendo. glo. est an vnus mo dus agẽdi &c.& dictũ Dyn.ꝓbat p istum tex.secũdò no.ꝙ vides hĩc ꝙ actio furtinõ tollit̃ cõtra.l.j.j.vi bo.rap.Rñ.doc.vnũ rñsum valde not.ꝙ q̃n duo delicta hñt se vt genus & species:vnũ tollitur p aliud quatenus cõcurrũt:vt ibi, sed q̃n sunt plura cria q̃ hñt se vt excedẽtia & excessa,vt hĩc:tũc vnũ nõ tollitur p aliud in eo ꝙ cõcurrũt:vt hĩc & dixi in.l.j. §. dixerit.j.de pub.&.l.senat⁹.j.de leg.j.& Cy.refert & alleg.istã.l.in.l.qcũq̃.in.vj. q.C.de ser.fugit.Barto.

LEX V.

Si tutor. In.c.si duobus.vide glo. quę inci.sic ergo.in fi.gl. dicas.dic vt no.per Cy.in.l.iij.C.de test. tute.Bar.

De contrario iudicio tutelæ, & utili actione. *Rubrica.*

LEX III.

Quid ergo.[a] Contrarium. ¶ Si pupillus non vult me liberare: tunc tria remedia mihi cõpetũt q̃ dic vt gl. et est tex.in.l.j.C.de vsu.ego do aliud remediũ, qd' verũ est nec ꝙ possit agere cõtraria tutelæ vt libere tur.vt hĩc sed offi.iudi.possum intẽtare: qa vbi habeo exceptionẽ:tũc offi.iud. possum intẽtare:vt. l. aurelius.§.centũ.j.de lib.le.&.l.si cõcedãt.j.de fideiuss.& vide glo.q̃ incip.finito officio & vide ꝙ aut. sacramẽta.C.si aduer.vend.[b]habet locũ idistinctẽ:licet tex.in ea loquatur in cõtra tu.& tene mẽti.Bar.

Vsuras. Vos scitis p.l. j.j. de an.exce.ꝙ filio fa.nõ currit pscriptio.quid his reb⁹ in quibus pater nõ habet vsumfru.filius nõ potest agere,nisi cõsentiẽte p̃re:vt in.§. necessitate. curret ne filio pñte. dico ꝙ sic,si nõ ĩpetrauit licentiã à patre:quia est qd sibi imputet̃:vt hĩc:quia possum impetrare à iudice vt patrẽ cogat consentire:vt.l. ij. in fin.j.de an.exce.loquitur in his in quibus pater erat legitimus administrator. pro hoc do tex.in authen. de equa.do.§.illud.vñ sumitur authen.quod locum. C.de coll.do.& ego do tibi tex. de hoc extra de ele. c.fin.Barto.

De eo qui ꝓ tut. uel cur. ne. gessit. Ru.

LEX III.

Quæro an his. Facit ad.q. an iudex q ignorat se iudicem & iudicat,an valeat.& Gul.de cu.tãgit in l.obseruare.s.de off. procon. & tenet ꝙ non,per istam.l.Innocẽ.aliter extra de offi.dele.c.prudentia.dicã fortè ĩ.l.ex facto.§.j.q̃n ex fac.tu.& circa hoc nõ plus.Bart.

Quod falso tutore authore gestum esse dicetur. *Rub.*

LEX I.

Huius edicti. Op. de.l. pedius.§. in seruum.s.de arbitris.sol. Dy. ꝙ hĩc erãt duo tutores quorũ authoritas vnius sufficeret[d]sed.l. contraria loquit̃ ĩ duob⁹ arbitris, quorũ q libet p se nõ posset.Sed circa hoc quero:duo erant arbitri vel iudices delegati dati sub hac conditione,quòd si alter non posset esse arbiter:alter sol⁹ sufficiat:& ambo fuerũt iudices,vel arbitri:& ambo iudicauerũt:& vn⁹ eorũ nõ poterat esse: qa seru⁹ vel excõicat⁹:videlicet ne sñia?& hĩc vr̃ casus ꝙ sic:sed nõ est verũ:qa hĩc loq̃t q̃n q̃libet p se simpliciter po test:siue alius possit,siue alius nõ possit:vt.l.vlt. de autho.pstã.C.Sed duo iudices pdicti nõ pñt q̃libet insolidũ facere,nisi alter sit impedit⁹.sed cũ ipsi ferunt sñiam,& nõ vr̃ q̃libet insolidũ facere:licet alius sit ĩpedit⁹:cũ illis q põt nõ credat se facere insolidũ: ergo nõ valet qd' factũ est p ambos:vt.l.q̃ro.s. tit. j.& extrà de of.dele.c.prudentia.circa fin.Bart.

Idem pomponius scribit.

e Iste est sing.[e]§.& oẽs aduocati sciũt eũ,& inducit̃ in arg.ad.q.q̃n iudex ꝓnunciauit quẽ legitimũ ꝓcu.q nõ sit:an valeat:& dicũt qdã ꝙ sic p hãc.l.in cõtrariũ vr̃ ꝙ talis ꝓnũciatio nõ p̃iudicat dño:vt.l.cũ nõ iusto.de collu.detegẽ.ad istã.l.rñdeo ꝙ ad offm̃ iudicis spectat dare tutorẽ,sed nõ ꝓcuratorẽ.Ia. de are.no.hĩc & Cyn.ponit in.l.filius.C.de furt. in vlti.q.Bar. f

LEX II.

Si id. No.qualr̃ debeãt credere denũciationi.& habes p doct. in.l. si fundũ.C.de rei ven.& dixi anno pterito ĩ.l.j.§.j.j.de ope.no.nũci.&.l.ait ptor. §.si quis particeps.j. quæ in frau.cre.nõ sunt hĩc alia. Barto.

LEX III.

Plane. No.ꝙ q bñficio edicti non vtit̃,cõtra eũ nõ põt excipi de bñficio edicti.& iducit̃ ĩ arg.ad.q.dicit ĩ statuto ciuitatis ꝙ possit istm̃ executioni mãdari,saluo si steterit p.v.annos.mõ p. x. annos:an possum petere libellũ secũdũ ius cõe: & vr̃ ꝙ possim p hãc.l.qa ego q peto p libellũ nõ vtor bñficio statuti ꝓ executo.& ideò nõ potest de illo statuto cõtra me excipi.ĩ ciuitate ista mihi vr̃ ꝙ pra cticet̃ cõtrariũ:nescio si sit ꝓpter alia verba ĩ statuto alia forma posita.Bar.

LEX V.

Interdum tamen. Ciuitas cõpulit me ad ĩmutandũ ꝓ briga.an ego ad hoc tenear?in.l.iste est.arg.ꝙ sic Barto.

LEX VII.

Nouissime. No.& signa text. ibi,qd eẽ si cõpulsus.& per istũ tex. determĩat[f] Cy.vnã.q.C.qd' me.cã.l.j.& in.ij.qõ.& ẽ qõ,ꝙ q dã erat debitor cuiusdã,& iudex sibi pcepit vt solueret,& ille ꝓmisit soluere:deinde soluit:an videat̃ cõpulsus soluisse?certè sic:vt hĩc.Bar.

LEX X.

Si falso tutore autho re. No.istã.l.& tenebis mẽti.& cã iustæ ignorantię possum per restit.in integrũ. h.d.Bar.

LEX XI.

Falsus. Dico ꝙ ille qui ꝓmisit vt tutor vel procurator se obligare,ꝓbare debet se tutorẽ,vel ꝓcuratorẽ.alio iure ex ęqtate eius tutela,& debet ꝓbare p.l.j.&.ij.C.cre.eui.pi.nõ debere &c.B.

Qui filiam. Hĩc est casus vbi non lucratur fructus qui ducit minorem &c.¶Item habes ꝙ dat̃ hĩc edictum cõtra legitimũ administratorem:licèt non tutorem.Bart.

De fideius. & nomi. & hære. tu. & cura. *Ru.*

LEX III.

Etiam. Not.istam.l.pro opi.l. centũ Capuę.s.de eo quod certo loco.Barto.

LEX IIII.

Cum ostendimus. Fideiussores. Iste ẽ no.casus. vbi patiẽtia[g] apud acta.habet vim stipl'onis.& Dy alleg. in.l.j.j.qui.app.nõ licet.ĩ quadã sua apost.parua,& dixi vobis ĩ.l.j.in p̃rĩ.j.de ver.ob.¶Itẽ no.ꝙ aliquis confirmant alium idoneum tantum, vt fideiussor eius Bar.

De magistratibus conueniendis: & hæredibus eorum. *Ru.*

q all'.hanc.l.in.l.j. ĩ vj.colũ.C.de te. & Bar.in.l.scire.suprã de tuto.& cura. & Ab.in.c.post cessionẽ.in fi.extra de ꝓba.& in.c. edocen. de resc.& Bal.in.c. sup literis.in.fi. eo. tit.Tho.

f ¶Determinat. Vide Nico. de Nea.q voluit ꝙ cõpulsus à principe,vt emat rẽ alteri⁹ q̃cq̃ ĩ mala fide pscribit qd' no.vt voluit Mar. de lar.ĩ tract.de prĩcipibus,qd' est vtile.q̃n qs cogit̃ emere bona expulsorũ. & vide pe.de anch. all'.hic Bal.ĩ consil. ciiij. rõnẽ q̃ superius.& ꝓ.d.cõsi. facit qd' no.Bar.in.l. post legatũ.§.is vero.de his q.vt indi. & qd' no.Ab.alleg. In.j.c.cũ.M.ferrariensis.ĩ.gl.ij. in v. pceperint.in fi. de cõsti.hĩc not. Ange.de are.all'. Bald. hĩc in tract.malefi. in versi.fama publica precedẽte. in xxxv.col.ĩ fi.Tho.

g ¶Etiam. Patientia in iudicio habet vĩ stipulatiõis.De ĩtellectu istius.l.vi de Bal.& Mo.ĩ.l.j. in prin.de verb. si. & Bal.in.l.ij. C. de decu.li.x.&. Bald. ĩ.l.oẽs.ĩ ij.col.C.de epis.& cle. & aut. rogati.C.de tes. et Ang.in.§l. si verò. §.qui prorei qualitate.in prin. ff.qui satisf.c og.et Bald. ĩ.l.si fideius.in prĩ. e.ti.et Bar.in.l. cũ qs decedẽs.ĩ princ. de le.iij.et glo.no.ĩ cle.j.ĩ fin.extra de ꝓcu.Bar.ĩ.l.fin.extra.de pte. sti.et in l.fi.§.j.j.qb. appel. nõ licet.et Bal.ĩ.§. ç ꝓuocauit.in. vij. et.xj.col. de pact. Pau.de ca.in.l.sciẽdũ.de ver.obl. do. Anton.et Ab.in.c. nõne.de psumptio. Bal.in.l.status.ĩ fi. C.de sent.ex bre. rec.et.ĩ.l.siue apd' acta.ĩ.j.col. C. de trãsac.et.in.l.filius. §.iuit⁹ de ꝓc.et ĩ.l. ij.§.volũtate. solu. ma.et Ang.ĩ.l.si pater.s. de adoptio. Bal.in.l.hac consul tissima.in prĩ.C.de test.Tho.

LEX I.

IN ordinem. Not. in iſto prī. ꝙ magiſtratus ꝓmittūt rem ſaluā fore reipubli. non pupilli. & facit ad. q. ſi aliquis ꝓmittit cōſeruare īdemnē iſtā ciuitatē, qđ ſi vnꝰ fuit derobatꝰ. ꝙ ille nō tenet̃ ex illa ꝓmiſſione illū conſeruare īdemnē: ſed vl'r oēs de ciuitate tenent̃. ¶ Itē no. iſtud dicitur hic, preſes tenetur &c. & allego vobis ī. l. qđ maior. ĵ. ad muni. ꝙ q̄ñ dicit̃ ꝙ decuriōes ſciūt, & maior videt̃ ſcire: hoc eſt verū in eo qđ ad eorū officiū ſpectat: ſecus ſi nō ſpectat ad eorū officiū: vt deliquēdo, vl' cōtrahēdo: qa nō tenēt̃ niſi ſint p̄ſentes vt hic facit ꝓ eo qđ dicit̃ de repſaliĳs cōceſſis p delictū ciuitatis: ꝙ nō tenet̃ niſi p̄ſenti in ciuitate. &c. Bar.

Si curatores. Fundamenta, ſigna gl. q̄ dicit ꝙ iudex debet inquirere de condōne teſtis. & glo. ſup ṽ. īimicitię. ī. l. j. in prin. ſ. de teſt. dicit ꝙ ex offi. ſuo. & gl. ī aut̃. de teſt. §. ſcimꝰ ſup ṽ. officĳ. de hoc no. & bene. Bar.

LEX VIII.

MAgiſtratibus. Nota iſtud officiū iudicis habet tacitā cōdōnē ſi petat̃: vt. l. iiĳ. §. hoc aūt. ĵ. de dā. īfec. & d. Old. facit vnā diſt. ſup hoc. habeo ī lib. q cūq; vult tollat eā. ¶ Diuus Adrianꝰ. & iſte ē bonꝰ ṽ. ¶ Si magr̃arꝰ ab īitio. & iſte ē bonꝰ caſus ¶ Probatio aūt vide gl. q̄ ici. qa em̄ &c. Ol. diſputauit vnā. q. quā habeo in lib. meo accipiatis ſi vultis. ¶ Exigere. Dy. pōit vnā diſt. & anno dixi ī. l. nō quaſi. ĵ. rē pu. ſal. fore. ¶ Vlterius vide tex. ibi: ī p̄ñtia &c. dūi hic ē aduerbiū. & dic. i. tp̄s. Itē ibi: dāda. dicatis. i. ſine ceſſiōe: vt. l. nō quaſi. ĵ. rē pu. ſal. fo. ſcđm Dy. dictū. licet illa nō ꝓbat ſed meliuſ ꝓbat. l. iĳ. C. eo. ti. & ibi videatis.

De rebus eorum qui ſub tutela uel cura ſunt ſine decreto non alie. uel ſupponendis *Ru.*

LEX III.

Si pecunia.

SIdem querit. No. caſum ꝙ per ſententiā transfertur dominium. Bar. *LEX IIII.*

q QVod tamen. In tex. ibi poſſidere &c. ꝙ declaraui vt. l. iĳ. & l. fi. C. de metallariĳs. li. xj. Bar. *LEX V.*

MAgis puto.

Si pupillus. Tene menti iſtū §. & credo ꝙ. ī. l. ſi alienū. ſ. ſo. ma. tetigi de materia huiꝰ. §. & īduxi iſtū. §. ī prima vice q̄ñ redĳ de bononia ī ar. ad. q. qa quoddā monaſteriū liberauit quēdā hoīem ſuū ſine ſolennitate, & abbas ſequēs repetebat eū: & in examinatiōe ꝓceſſus nō apparebat illū fuiſſe hominē monaſterĳ: fuit ī quaſi poſſeſſiōe hoīs qa qđ eſt ac ſi fuiſſet iuſtiſſimꝰ: vt hic. l. magis. §. j. Bar.

a Non paſſim. [a] No. formā vēditiōis rei pupillaris, qual'r debeat fieri: vt hic. Et opp. de. l. a diuo. ĵ. de re iudi. dicit̃ ꝙ poſtremo ad noīa &c. & hic dicit̃ ꝙ priꝰ. ſol. ibi loqt̃. ĵ. de execu. re iud. q̄ debet habere purā executionē. de hoc no. per Cy. ī aut̃. hoc ius porrectū ī. j. q. C. de ſac. ſan. ecc. ad ea quæ ibi no. per eum. Bar.

Illud queri poteſt. Iſte ē. §. & videt̃ tex. ibi val de valide &c. & dic nec ob. C. e. l. ſi p̄diū p̄t authoritatē īterponere. & iſte vr̃ hic, & ibi plenè no. p Cy. B.

b NE tamen. [b] Iſte eſt no. caſus an credat̃ nūcio &c. & in text. ibi, viatorē &c. no. bonū tex. & q̄ñ credat̃ nūcio, dixi ī. l. ea q̄ dē. C. de acc. & ibi p doc. Bar.

s Ed ſi forte. Et no. ꝙ vbi nō eſt cōmunis nō po teſt eſſe diuiſio. & alia non habetis. Bar. *LEX VIII*

SI pupillorum. Iſtā. l. tene mēti. & not. ꝙ duo pupilli habētes bona cōia nō p̄ñt diuidi. doc. nr̄i dicūt ꝙ poſſet fieri q̄ñ eſſet eis vtile. & videbitis p Dy. ī. l. inter tutores. ſ. de admi. tut. & per Cy. in. l. iubemus. in prin. C. de ſac. ſanc. eccle.

c Si pupillus. [c] p iſtū. §. dicit Dy. ꝙ ſi bona eccleſię ſint legitimè obligata: tūc p̄t creditor vēdere ſine decreto, vt. j. ea. l. §. ſi prętor tutoribꝰ. ¶ Quæro ī p̄rio dixit ſic teſtator, ꝑmitto tibi vēdere fūdū ꝓ tāto. nō vēdidit, ſed dedit ī ſolutū: an valeat? vr̃ ꝙ nō: vt hic. ī cōtrariū credo: qa datio ī ſolutū ē ſimilis vēditiōi. vt. l. iĳ. ĵ. ꝓ ēpt. ergo &c. p̄terea videt̃ caſus in ſimili. in. l. fi. in fi. ſ. mā. itē faciat ſecūdus pūctus ad. q. ꝙ ſi ep̄s dat licentiā vendēdi rem mihi damnoſam. malè facit ſic concedendo: quia debet ſpecificare. ſed ſi concedit pure. valet. Barto. *LEX IX.*

QVi neque. Tene menti iſtā. l. quę vtilis eſt ad practicā, & theoricam: & ſigna eam. Bar.

q QVamuis. Decretū aūt p̄deceſſoris pōt reuocare ſucceſſor, h. d. & dixi in. l. qđ iuſſit. ĵ. de re iu. Bar. *LEX X.*

d ILlicite. [d] Exceptio q̄ incipit cōpetere venditori poſt cōtractū tranſit ad emptorē. & de iſta materia dixi in. l. cum vir. ĵ. de vſur. Bar. *LEX XIIII.*

e [d] PAulus reſpon. [e] Teſtm̄ irritū ꝓbat volūtatē teſtatoris. h. d. & allegat̃ iſta. l. an ex teſtō inutili debeatur legitima natural'r. & dixi. C. de iu. & fac. igno. l. cū q̄s. & videatis qđ ibi dixi & hic. nō ſunt alia. Bar.

De curatoribus furioſo & aliĳs: &c. *Rub.*

LEX I.

LEge. xii. tabularum. Vide ī text. ibi: quod ſi euenerit. hoc ſi ē certū ſin autē eſt dubiū: tunc tandiu erit in cura q̄diu à iudice fuerit pronūciatū eū ad bonos mores reuerſum: & rō adminiſtratiōis reddita: & ſic ſcđm Iac. de are. ¶ Quæro an īterdicat̃ a lege. vel ab hoīe furioſo adminiſtratio. & habuiſtis tract. ī. l. is cui. ĵ. de teſta. & anno dixi in. l. is cui. ĵ. de ṽ. ob. & gl. tenet ꝙ p iudicē. & vide bñ circa iſtā materiā Bar.

LEX II.

SEd & aliis. No. q ſunt aliĳ: & gl. enumerat. & vide eā in. l. j. in fi. cum. l. ſeq. ſ. de poſtu. & gl. bene alleg. Bar. *LEX III.*

CVrator. No. quod ſi eſt aliqua ciuitas quę habet vnum cui fuiſſet ſectator. ṽ. g. cōtra eū nō debet veniri ad ſecūdū decretū: ſic cōtra aliās p̄ſonas: ſed debet dari curator bonis & hic per iſtam. l. qu d tene menti. Bar.

Quæſitum. Iſte eſt fin. §. & oēs iuriſp̄iti alle. ipſum, & ſcio ī fi. ¶ Op. & vr̃ ꝙ cōtract̃ nō ſit iur. gl. nō ſol. Op. qa ſoluere eſt dare: & dare eſt iur. vt. l. vbi aūt. in fi. j. de ṽ. ob. ergo &c. Sol. eſt iure ſoluere: ſolue vt dari tibi ſup ru. ĵ. de ſol. & l. ſi ita ſtipulatꝰ. §. poſſunt.

g ĵ. de ver. ob. vlteriꝰ dicit̃ hic alienare: qd iuriſ? gl. dicit idē: tm̄ de ambobus interrogaui, & de vno reſpō. & de alio vr̃ idē r̄ndere, in cōtrariū facit. l. & ſi ſine. §. ſed ꝙ papi. ſ. de mi. vbi de vno r̄ñdēdo affirmatiuè. in alio vr̄ negare. & clariꝰ ī. c. nōne. bñ dicimꝰ extra de p̄ſum. dictū breuiter q̄tū eſt ī ꝓximū puto gl. dicere verū: vt appet ex fi. illiꝰ. §. ¶ Vltimò h iſte. §. inducit̃ in

h arg. feciſti duos ꝓcu. in iudicio ad r̄ñdēdū poſitionibꝰ. & vnꝰ dixit credit: alter verò dicit nō credit. & q̄rit̃ qd iuris. dicit Dy. ꝙ eſt hic ar. quod debet ſtari negāti. & mihi vr̃ ꝙ Inn. teneat idē, qa hr̃ ꝓ nō r̄ñſo, & ſic ꝓcedit tāq̄ cōtra cōtumacē. & iſta r̄ñſio eſt obſcura q̄ nō valet: vt. l. de ætate. §. qui tacuit. ſ. de interr. act. & de hoc dicit In. extrà de ꝓcu. in. c. in noſtra præſentia. circa prin. Bar. *LEX IX.*

CVius bonis. Not. iſtā. l. & iſtud quod hic dicit̃, quòd officiū curatoris dati bonis nō tranſit ad heredem. quod tene menti. *LEX X.*

IVlianus. Bona. l. eſt, & inducit̃ in arg. ad. q. de errore, an impediat tranſlationem domini. quod non ꝓſequor Bar. *LEX XII.*

ABagnato. No. quod curatores nō p̄ñt minuere de bonis pupilli, ſi liberabatur pupillus per mulierem viuentibus. tene menti Bar.

s Sæpe ad aliū. No. ꝙ curator furioſi & ꝓdigi eſt legitimus: & ꝙ ī defectū pueniat̃ ad datiuū. ſed qd de dato muto, vel ſurdo, vl' al'r īpedito: an eſt legitimꝰ vel datiuꝰ? & gl. C. de epi. aud. l. de creatiōibꝰ. dicit ꝙ ī iſtis duobꝰ caſibꝰ ſit l'tīus. & idē tenet ī ſti. de cur. §. j. gl. vr̃ al'r dicere ī. l. j. ī fi. cū. l. ſeq. & ſ. depo. & videbitis ibi no. p gl.

s SI furioſo puberi. No. eſt iſta. l. & nota. caſus. tene eam menti Bart. *LEX I.*

De excuſationibus tutorum & temporibus &c. *Rub.*

HErennius. Quęrit gl. qd de marito & vxore. Glo. dicit ꝙ ipō iure nō tenet̃. Cōtra hoc op. de l. maritꝰ. C. de ꝓcu. So. vt in gl. qa aliud ī ꝓcuratore rō diuerſitatis ponit̃ in. l. maritꝰ. C. q dare tu. p̄ñt. illa rō nō eſt va: qa illa rō nō eſt ſp̄ālis ī ꝓcuratore. Dic ergo ꝙ rō magis eſt in ꝓcuratore: quia citius finit̃ ex volūtate vxoris. & hanc rōnē reddit ibi Odoffre, quā hic ſequit̃. Dy. & Spec, in titulo de procuratoribus & ibi tāgit̃ vna bona. q. ſed

breuiter

a ¶ Nō poſſum. Vide Bar. ī. l. tutor. ĵ. de bo. poſ. & in. l. alio. in. iiĳ. colū. de ali. leg. Tho. diplo.

b ¶ De iſto tex. vide p Fely. in. c. quę ī eccleſiarū. ī. j. col. ī fi. de cōſti. & Iaſ. in. l. iudices. C. de iud. & q actio cōpetit tunc minori vide Pau. de caſt. in cōſ. cclxv. incip. ſi nō intereſt in vlti. col. et vide Pau. de ca. ī. l. actus. C. de fer. vbi videas oīno. et vbi pōit ꝙ hodie de cōſuetudine nō cōficiunt̃ acta, nec ſeruatur iſte tex. de cōſuetudīe. et vide oīno. Pau. de ca. ī conſi. cclxxv. incipien. ī j. col. Tho.

b ¶ Nō tm̄. vide glo. iiĳ. q̄ō. ĳ. in. c. ſi teſtes.

c ¶ Si pupillus in. §. quid ergo. vide gl. in. l. dicere. ff. de arbit. Tho.

d ¶ Illicitè. Vide Ang. ī. l. ēt. §. fi. de pe. he. Tho. diplo.

e ¶ Paulus r̄ñd. Vide Bal. ī. l. j. in. j. co. pe. char. C. de ſac. ſan. ec. Tho.

f ¶ Curator. Vide Bald. in rub. C. de ſuc. edi. in vlt. colū. Tho. diſplo.

g ¶ Vlterius dicitur Vide tex. et gl. ī. c. prudentiā. in prin. de off. dele. et Ange. in aut̃. de hæ. et fal. §. hinc nobis. ī fi. Pe. de anc. et in c. literas. ī prin. de cōce. p. p illū tex. vide gl. l. ſiſi cōtra in. c. poſtulaſti. de reſcrip. et Bal. in. j. cōſt. C. ī. §. quibus. dū reſpondet ad. l. cōcubinā. §. idem quæ ſit. de pig. & Barb. in. cle. ne romani. §. eo. tn̄ in. iĳ. char. de ele. et Bal. ī d. c. ſi ſiue. §. ĳ. ꝙ pa pi. in prin. de mi. et Io. in. l. eius q. in fi. ſ. ſi certū pe. et Ab. in. c. fraternitatis. in. j. no. de teſta. et Bal. hic cum Bar. Tho.

h Vltimò. Vide do. all'. Bar. hic in. c. ſi duo. de ꝓcu. in. vj. poſt gl. Tho.

a POMATES.¶ Ad vtilem.Adde Alexan.in.l.si cum dotem.§.si maritus.in.iij.col.& seq.ff.sol.matrimo.

b ¶ Ponit istam.q.Vide quæ dixi in.l.sciendum.§.possessor.qui.satisdar.cogan.in.c.decet.in additio.de regul.iur.in.vj.& Bal.in.l.j.C.si aduer.deli. & vide Ange.in.l.minoribus.de his quib.vt indig.& vide Pe.& Cyn.& Bal. in.l. generaliter.C. de epi.& cle.ĩ q̃stione illa an cessante causa &c.vide plenè quæ dixi in.l.si cum dotem.§. si maritus. solu.mat. sed puto Bartol. bene dicere per.l. cura.§. deficientiũ. de muneribus & hono.& per.l.is honoribus.§. penult. de vac.mune.

c ¶ Diximus.Istum tex.cum sua gloss. no.alleg. Bart.in.l. admonendi.in antepe.colum.s̃.de iureiur.

POMATES.

d ¶ Sunt.Vide Alexan.ĩ.l.quidam cõsulebant.in.ij.colũ. ff.de re iudic.Rom. singul.ccxcj.& qd operetur clausula ex certa sciẽtia.Felin.in.c.cum inter. de exceptio.&.c. nonulli.in.iiij. fallen.de rescri.& in eo capite.§.sunt & alij.ver.fallit.vij.& in.c.ad audiẽtiam. versi.fallit. eod.tit. vide gloss. insti.de vulga. substit.vbi Ang.& doct.vide Felin.c.treugas.de treu.& pa.& Fe.in trac. fallentiarum, in.j.fall.in fi.primi volu.

e ¶ Idẽ vlpia.§.sunt & alij scientia principis.not. ꝙ Paul. de cas.nescio si est in.l.cẽturio de vulgari & pupill.aut in.l.quã q̃s,aut in.l. in testamento.C. ad.l.falcidi.dicit,ꝙ Princeps in dubio nunqnàm videtur vti suprema potestate,sed iure cõi.& ita dicit velle Bal.in.l.bonorũ.C.q admit.ad bo.pos.poss.vbi allega.not.p Ioã.Andræ.in.c.dudum.de deci.idem in terminis tenuit Innocẽ.in c.innotuit.de elect.idẽ Ang.in.l.bene à zenone.C.de quadri.pscrit.& idẽ etiam notat Baldus in.l. finali in princip . C. de fructi.& lit.expens.p.d.l.quãquãvbi etiã dicit quòd priuilegiũ principis debet interpretari secũdũ ius cõe nõ de iure speciali.idem etiã voluit Bald.in.c.j.§.item sacramenta.de pa.iu.fir. subdit etiam Bartol.& Bald. in.l.si testamentum.C.de testa.quòd Papa non videtur velle facere contra ius cõmune,nisi opponat clausulam,nõ obstãte lege &c. Et ita clarè quòd appareat de eius mente quòd intendat vti suprema voluntate.& ita dicit debere intelligi quod legitur & not . in clementi . quia contingit . in versicu.apostolicę sedis,el.j.de religi.domi.bene facit.l.si quando.in prin. cip.C.de inoffici.testamen . & præsumitur etiam principem voluisse vti suprema voluntate.vbicunq; in actu suo inserta est clausula ex certa scientia.vt est glo.not.in.c.ad hec.de rescript.& clemen.ij.in glo.fi.eodem titu. & est glos.in.c.quòd in aliquo.lxxj.dist.in gloss.iij.& alia glos.est in.c.p̃senti.liiij.distinctio.& de hoc vide Innocenti.& Hostieñ.in.c. veniens . de fil. presbyt.& videtur etiam glo.in.l.eos.in princi.in versicul. decisam . quam ibi expressè ponderat Bald.C.de appellationibus.& probatur in.l.quidam consulebant in fine.& ibi hoc not.Bartol.de re iudica. secundum intelle-

breuiter pertrãseat: an possit maritus esse ꝓcurator ad litẽ.hoc anno solui.

LEX II.

Excusantur. Vides ergo ꝙ debent esse liberi tpe excusatiõis.Cõtra hoc vr̃ tex.in.l. bello amissi.j.eo.ad qđ dico ꝙ sufficit,siue sint viui,siue viui fingãtur.de quo dic vt in glos. Dicit̃ hîc ꝙ ꝓbat̃ p instrumentũ.nũquid p testes? gl.dicit ꝙ sic.Ad hãc gl.adde qđ no.in.l.ij.de fer.& no.in.l.cũ circa.si minor se maio.dixerit.& videtur text.in.l.omnes.C.de his qui veniam æta. impetra.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium conceßum ob numerum filiorum an cesset si aliqui filij moriantur?*

Non solum. Tu habes hîc coniũcto.§. proxi.ꝙ numer⁹ liberorũ debet esse tpe quo creatur,licèt filij moriant̃ posteà vel pẽdẽte excusatione.& ideò tex.iste facit ad a vtilẽ[a].q.scitis† ꝙ numer⁹ liberorũ excusat à numeri 1 bus patrimonialibus. modò ĩposita est collecta:& posteà filij moriunt̃.vr̃ hic tex. ꝙ nihilominꝰ excusatur.tñ responderi potest ad hũc textũ ꝙ tutela est onus indiuisibile,sed onus patrimoniale est diuisibile:& ideò si tpe collectæ secũdò impositæ nõ reperiantur filij,nõ excusatur.Ioã And.ponit istã.q.[b] b latissimè in.c.decet concessum.de reg.iur.lib.vj.

Amplius. Hîc dicitur quòd tunc habet locum quandd.minores nõ excesserunt minorem ætatè.dicit,vt intra sex menses.

LEX IIII.

c Diximus. [c]Nota bñ istã legẽ q̃ notabilis est & menti tenenda.

LEX V.

Tria onera. Querit gl.nũqd sit seruãd⁹ ordo executionis inter gerentẽ & patrẽ. Et gl.vr̃ remittere.ista gl.nõ declarat.& ideò dic vt no.ĩ.l.j.de filiosa.minore.& qñ pr̃ ꝓ eo teneat̃ ponit Iac.de are.& q̃ sit ratio hîc dixi tibi iã hoc anno.

LEX VI.

Si Iduas. No.istud prĩcipiũ ꝓ alijs officialib⁹.vide gl.q̃ ĩcip.si ordo.nõ apparet ĩ fi.quã no.qd ĩ alijs officialib⁹ incõpatibilib⁹.Dy.remittit ad id qđ no.ĩ.l.ciues.C. de inco.li.x.Tu adde ad illã.l.j.C.quẽadmo. ciuilia mune.indic.

LEX VII.

Sed & reprobari. Tu vides hîc quòd ciuitates possunt concedere immunitates:& concessas auferre.

SVMMARIVM.

1 *Procurator licèt infamis non repellitur.*

2 *Inimicitia est causa excusationis tutoris.*

3 *Tutor excusatur quando sit quæstio de statu uel de bonis.*

LEX VII.

Athletæ. Facit quod no.in.l.fulcinius.§.qd aũt sit latitare.&.§.celsus.j.ex qb.cau.ĩ pos.ea.& hîc adde ad gl.q̃ incipit,qa.h.d.in ista.l. vide 1 gl.in fi.q̃ concludit,† ꝙ ꝓcurator nõ repellit̃ licèt infamis sit.Idẽ in tutore hoc ꝓbat tex.in.l.j.§.sed est ęquissimũ.de postu.hoc etiã no.in.l.j.C.de infa.lib. 2 x.vbi etiã allegat̃ iste tex.Itẽ habes hîc† ꝙ inimicitia est cã excusationis,nisi præcesserit testamẽtum: quia inducit̃ quedã præsumptio contraria.¶ †Vl3 timò no.hîc ꝙ si sit q̃stio de statu,vel de bonis:tunc excusat̃.dic verũ dũmodo calũuiosè non fiat.vide quod no.ĩ.§.si verò aliter odiosus.in copore.de testi.

Scribit autem. Tu vides hîc quod respectu pœnæ remittuntur iniuriæ.ad quod facit quod habetur in.l.decreto.s̃.de suspectis tuto.& quod.no.Dyn.in.c.qđ ob gratiam.extra de reg.iur.lib.vj.

LEX XII.

Non solum. Inducit Iacob.de aret.ꝙ si nuncijs soluitur pro numero miliariorum,quòd si nõ fecerint rectã viam,nõ debet eis ꝓ tota via solui.h.d.

LEX XIII.

Idem Vlpianus.

d Sunt & alii. [d]Vides hîc qđ tãtũ valet certa e scientia principis,[e]quãtũ sup illo actu dispensatio ei⁹.facit.l.qdã cõsulebãt.§.fi.de re iudi. Vltramõta. faciũt de hoc magnũ festum.in.l.fi.C.cõtra ius vel vtil.publ.ad quod etiã facit.l.bonorũ.C.qui admit. ad bo.poss.poss.

LEX XV.

Scire oportet.

Sufficit. Ibi,cui⁹ fidẽ subaudit Iac.de are.s.iuramẽto. sed secũdùm quòd habeo scriptum ipse intelligit etiam si non fuit iuratum quod etiam tenet Gul.in l.ij.§.penult.suprà si quis cau.Spec.etiam tangit in f ti.[f]de appella.§.nunc breuiter.versi.quid ergo.& vide per Archi.in.c.j.extrà de dolo & contu.li.vj.ego allego tex.iuris canonici quem ipsi non allegant in c.quia propter.extrà de elect.in.§.pen.

SVMMARIVM.

3 *Examinatio testium an possit committi per iudicem coram quo quæstio uertitur.*

2 *Exceptio an sit possit in scriptis redigenda.*

ctum communem.ad quod vide nota.per gloss.magnam & docto.in.l.ij. C.si contra ius vel vtili.pub.per Bartol.in extrauagan.ad reprimen.in versicu.non obstantibus.per Bald.in.l.fin.C.sententiam rescin.non poss.prędicta limita secundùm Paul.de Castro.nota.in.l.ex imperfecto.C. de testamen.per glo.ibi in versi.imperij.videlicet quòd etiam si nulla clausula ex prædictis apponatur. tamẽ si act⁹ sit talis qui valere non possit ex potentia ordinaria. Et hoc sciat princeps,scilicet quòd non potest valere, nisi ex plenitudine potestatis: quia tũc videbitur in dubio voluisse vti plenitudine potestatis vt actus valeat.adducit in simili tex. in.l.ij.infrà de testamento mili. idem voluit Pau.de cas. in.l.princeps.ff. de legi. per text.in.l. penulti.C.de donat.inter virum & vxo. dum text.dicit quòd illa donatio valet,& tamen non apparet quòd fuit adiecta aliqua ex prædictis clausulis,& ibi illud Imperator præsumitur sciuisse:qa omnia iura haberè dicitur in scrinio pectoris sui iuribus vulgaribus.& hoc puto verum , licèt Bald.in dicto.c.j.§. item sacramenta. dixerit quòd si testator donat filio, nisi dicat regla potestate,non valet. vt ibi alleg.l.bonorum.C.qui admit, ad bo.poss.poss.qa respondeo quòd dicta.l.bonorũ nõ probat eius dictũ: bene enim dicit ille text.quòd sufficit qđ iudex sciat defectum tutoris pro quo bene facit l.ista.& dicta.l.quidam consulebant. infrà de re iudicata.sto igitur cum domino Paulo de castro , qui etiam idem tenuit in consilio.cclxxx,incipienti.in facto prędicto nõn intendor & de hoc vide etiam Fulgo.in dicta lege ex imperfecto.qui videtur tenere contra Paulum,& nil boni allegat.adde tamen quòd dictum Baldi in dicto.§.item sacramenta.fuit originale Oldra.in suis consil.prout refert. Ludouicus Romanus & sequitur in authentica ex testamento.in tertia columna.de collatio.& de clausula ex certa scientia.vltra prædicta vide Angelũ .l.in.l.si cõstat.ff.de appellatio,& que dixi ibi.vide Imo.& Innotẽ. in.c.innotuit.de electio.& dominum Abbatem in capitulo ad hæc.de rescript.vbi dicitur quòd Papa non potest vti plenitudine potestatis nisi ex causa.& ibi etiam quid si non constet de certa scientia Et etiam tangitur an Papa possit committere ex certa scientia causam suspecto sine potestate recusandi.& vide de hac clausula & alijs latè dominum Abbatem in . c. nonnulli.de rescrip.in fi.iij.col.

ADDE de clausula ex certa scientia,de plenitudine potestatis, Baldum consilio.ccxcv.iij.volumine. Et vide eundem Baldum consilio.xv.ij.vol. vbi refert Hostien.dicere quod princeps petat vtendo suprema potestate in præudicium alterius.& per Abb.cons.xxiiij.j.libro.

f ¶ Scire oportet.§.sufficit. Tangit in tit.vide Bart.& doc.in.d.§.quod diximus.qui est.§.pe.l.j.ff.si quis cau.

Oportet. [a]Ad gl. no. tria. sed'm hoc ergo videt̃ qđ examinatio † testium nõ possit cõmitti per iudicẽ corã quo causa vertit̃: vt alius testes examinet, licet in causa criminali secus, vt in corpore de testi. §. quia vero. & in. §. illud. in auť. vt defunc. seu fu. eo. *nõ iniurient à credi.* est tñ aduertendũ ad quod gl. hic dicit ꝙ fit apud aliũ nõ corã iudice ꝙ videt̃ cõtra auť. apud eloquentissimũ. C. de fide instru. intellige ergo ꝙ fit nõ corã iudice subaudi illi⁹ ciuitatis, licet fiat corã iudice scilicet alio cui ille iudex commisit. ¶ Secũdò facit argu. † ad. q. quòd exceptio põt opponi in scriptis, & sine causa: cũ excusatio sit q̃dã exceptio, & ꝙ hoc sit verũ tenet̃ Odofr. & Cy. in auť. hanc autẽ q̃relã C. de nõ nume. pec. Est aduertendũ ꝙ de necessitate oportet apud acta ĩ scriptis redigi, vt probat̃ in. c. quoniã cõtra falsam. extra. de proba. p gl. & Inno. ad hoc facit qđ no. in corpore in auť. de iud. §. pe. secũdũ vnã opi. gl. LEX XVI.

S Padonem.

Qui patri. No. casũ hui⁹. §. nã & alibi habes ꝙ q̃ ꝓcurauit offm̃, nõ potest postea aduersus id excusationem proponere, vt. l. ex sententia. §. de testa. tute.

Iam autem. [b]No. istum. §. ¶ Opp. ꝙ tutor debet iurare, vt not. in. l. legitimos. in prin. de leg. tu. Sed videm⁹ ꝙ iurando p euangelia de facili peieraret: ergo videt̃ ꝙ nõ admittat̃. Dic ꝙ nõ iurabit[c] p euãgelia, sed p formam traditã in. c. & si Christus. extra de iureiurã. & p no. in specula. in titu. de iuramẽ. calum.

Si ciuitatis. [d]No. istũ. §. quẽ Oldra. solẽniter allegat in vna q̃stione quam disputauit. Et vide Guil. in. l. prima, & ꝙ vbi vltramonta. not. §. si certum petatur.

LEX XVIII.

S I quis Inter tres.

Si quis. Istũ casum no. & gl. no. hĩc in fi. quo modo cõpellat̃. & dic vt in gl. & not. ꝙ alicui iurisditionem denegare nihil est aliud dicere, ꝙ qđ imperiũ ostẽdatur, vt. l. j. §. quod autem.

LEX XX.

N On tantum.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegiũ paupertatis perditur diuitijs superuenientibus.*

2 *Prope dicitur esse id quod est prope sex menses.*

Eos qui. Hunc. §. allegat Iacobus de are. quod † priuilegiũ paupertatis perditur superuenientibus diuitijs. facit. l. semper. §. negotiatio. de iur. immu. & l. his. honorib⁹. §. penul. de vaca. mune. ¶ Not. ex princ. huius. l. quod † prope dicitur aliquid esse. quando est prope sex menses, quicq̃d glo. no. in. l. j. de noua.

SVMMARIVM.

1 *Statutum dictans quòd equi in bello mortui emendentur, an comprehẽdat vulneratos in bello, & mortuos in recessu.*

LEX XXI.

B Ello. Inducit Dy. in arg. † ad quæstionẽ si statutum huius ciuitatis dicat equos in bello mortuos debere emendari, qđ debent emẽdari illi q̃ fuerunt vulnerati in bello, & postea redeũtes decesserunt. In contrarium determinatur per. l. j. §. ex incendio. de incen. rui. nau. & . l. ita vulneratus. ad. l. aquil. Ad hanc. l. respõdet Old. in questione ista agitur de priuilegio dãdo contra ius cõmune, cum ius cõmune velit haberi propter numerũ liberorũ, & eis viuentibus, vt. l. ij. §. j. §. eo. at cõtra dispositionem iuris cõmunis proderat. nõ ergo mirum si lex non vult tantum extendere. puto opi. Dy. & Oldra. esse verã: nõ tñ secũdũ eorum rationem, sed secũdũ illud quod teneo quod statuta recipiunt interpretationem extensiuam: licet contrarium in hoc teneãt. Nam ibi mors trahitur ad aliud tẽpus. hoc est per extensionem. vt. l. huic scripturæ. §. ad legem aquil. quod verbum improprietatẽ denotat, facit. l. ossa. §. fi. §. de relig. & sump. fu. & . l. naturaliter. ff. de acqui. poss. & ibi no. in prin. sed statutum dixit in bello. si ergo equus vulneratus, & postea rediens est mortuus, istud est tantũ de fictione: que fictio & interpretatio extensiua in statutis non habet locũ secundùm eos, vt not. in. l. de verb. signi.

LEX XXIIII.

P Ropter litem. Quærit hĩc gl. an ipso iure hodie tutor vel curator q̃ ẽ debitor vel creditor pupilli non sit tutor? an verò debeat se excusare. hęc opi. ẽ vera. de qua no. ĩ. l. pater. §. de ꝑcu. & in auť. minoris. C. qui da. tu. pos. quam o pi. tenet hĩc Iac. de are.

LEX XXXIII.

I Vrisperitos.

SVMMARIVM.

1 *Prædiũ pupilli sitũ in una ciuitate si uendatur & ipse habeat alibi domiciliũ utriusque iudicis, decretũ interuenire debet.*

1 Cum oriundus. † Si venditur prædiũ sitũ in ciuitate ista, & pupillus habeat domicilium alibi, consilium est qđ decretũ iudicis in cuius territorio sit prædiũ & decretũ iudicis originis interuenire debeant. inducit̃. l. si prędiũ. C. de prędi. mino. & Cy. in. l. j. C. de cõtrahen. empt. tu adde ad q̃onem vnũ bonũ argumẽtum, qđ est in. c. pastoralis. extra. de priuile. per Inno. no. glos. quasi dicat, & signa finem eius per. l. caius. §. eo. & vide qđ ibi no. ad qđ allegaui istũ. §. l. siue contra. §. qa plautianũ. §. de lib. agno. vide qđ scripsi in. l. magis puto. §. item quæri põt. j. de reb. eorum qui sub tute. vel cura sunt.

LEX XXXIIII.

S I is qui tres.

Eum qui. Iste tex. est vtilis propter. l. ij. j. ad tertul. ibi penitus egenis &c. Ratio huius. §. est dolus & fraus ipsius tutoris que in dubio prę sumit̃. Iac. de are.

LEX XXXIX.

A Micissimos. Gloss. tamen videtur hic. velle quòd quàmuis tutela dicatur legitima: cura tamen non est legitima. Dy. eã reprehendit, & remittit se ad aliam quæ melius dicit in. l. cũ furiosus. C. de cur furi. illa bñ pòtest loqui in curatore furiosi & ꝓdigi. habuistis in. l. sed & milites. §. iam aũt. in glo. & in. l. vetri. §. de tut. & cura. da. ab his. vide quod addidit in. l. mutum. infra de acq. hære.

SVMMARIVM.

1 *Falsa causa an uitiet decretum, in quo imploratur officium iudicis?*

LEX XL.

Q Vi testamento. [f]Insertio falsę causæ reddit sententiam ipso iure nullam fauore minoris. h. d. Dyn. vel aliter. Si omittitur causa vera in pronunciatione: & inseritur falsa sententia, non tenet, fauore minoris. hoc dicit. ¶ Et est valde notabilis[g] lex ista quam allego tibi in. l. si is ad quem. j. de acquirend. hære. Sed certè hæc lex non probat istud summarium. sed ideò non valet: quia potest dici error expressus cũ sit lata contra ius, vt . l. ij . C. quando prouoca. non est neces. tu dic vt dicta. l. si is ad quem & ibi dixi.

1 ¶ Quæro † an in decreto quo imploratur officium iudicis falsa causa habeat vitiare, in quo non requiritur tanta causæ cognitio, & videtur quod non valeat. probatur in. l. cum verò. §. subuentum. infrà de fideicom. lib. & l. j. §. hęc verba. ne vis fiat ei, qui in poss. missi. est, ꝓbat tex. cũ gl. in. l. & si præses. de prædi. mino. nec obst. quod. §. dictum est, quod no. in. d. l. & si pręses. ad primum facit. l. fulcinius. §. sed & si cura. j. ex quib. cau. in poss. ea.

SVMMARIVM.

1 *Impeditus facto aduersarij prosequi excusationem, elapso tempore illam prosequitur.*

Si cum

---

a ¶ Oportet. istũ. §. alle. Bar. sing. in. l. j. in. xj. q̃. de iuris. om. iudi.

POMATES.

a ¶ Oportet. Vide Imo. cõsi. cxij. ĩ. v. col. v. quod exceptio. põt opponi. Lãfrã. ĩ repe. c. q̃m cõtra falsam. in. v. col. de prob.

b ¶ Spadonẽ. §. iam aũt. adde Bart. in rub. §. de iust. & iu.

POMATES.

c ¶ Quòd nõ iurabit. Vide Iasõ in ru. ff. de iust. & iu. ĩ. ij. col. v. cõtra Bar. & ibi ĩ. iij. col. vbi dat intellectũ ad hũc tex. & in . l. bello. ĩ prin. vide Bar. ĩ sil'ĩ l. dãni. §. sabin⁹. ff. de dã. infec. latè in l. licet. C. de pactis.

d ¶ Si ciuitatis. Istũ tex. no. Bar. in. l. j. ĩ fi. de iur. om. iud.

e Aliq̃ codices hñt: quia quòd ĩperiũ offendatur. vtraq; lect. stare põt. Aduerte quoq; quòd Bart. non adducit ru. sub qua ẽ posita. l. j. §. quod ãt. puto quòd voluerit allegare tex. ĩ. §. ait prætor. quẽ gl. adducit hic: quia ĩ discursu pandectarũ non repi aliquẽ. §. quòd aũt. q faciat ad rẽ. Alex. Lose⁹.

POMATES.

f ¶ Qui testõ. Vide Fel. in. c. sicut. ĩ. xj. col. de re iud. Car. cõsi. xxix. ĩ. iij. col. ad fi. de peti. hęre. Pe. de anch. cõsi. j.

g ¶ Qui testõ. valde notabilis. Et dubitauerunt hic Ray. Cy. & Bald. an cã nullitatis deserat̃, & deserta reddat̃. piter sicut applõnis. exeplũ si cã applõnis nõ fuit ꝓsecuta intra annũ, vl' nõ fuit appellatũ. quo casu reddit̃. deserta, an idẽ sit ĩ cã nullitatis. de hoc sunt opi. de quo ẽt p Bar. ĩ. l. si expressim. de appel. per Imo. in. c. sępe. de app. p Bal. & Sal. ĩ l. j. q̃n ꝓuo. & Bal. in. c. sanẽim⁹. quo tẽ. miles ĩuest. pet. debeat. & in repe. l. tale pactũ. §. qui ꝓuocauit. v. si. xiij. q̃ro. ff. de pactis. & Bal. in Spe. in tit. de appel. v. statutũ dicit. & ĩ. l. j. ĩ prin. C. de sentẽ. ex bre. re. Gu. in. l. suũ. C. de iu. deli. Pe. de anc. ĩ cle. j. de do. & cõtu. Sal. ĩ. l. fi. §. illud. C. de temp. app. aduer tamen. quia q̃n nullitas sniẽ spãlr reseruaretur cognoscẽda: tũc nõ põt appellari à snia: qa effe ct⁹ appellationis est rescidere ipsam sniam à qua appellat̃. l. j. ff. ad turp. l. si filius. §. fi. de bo. lib. l. si cã cognita. C. detrãsac. c. veniens. de iure in. c. sępe. de app. sed id quod non est, rescindi, vel suspẽdi nõ põt. l. nã & si sub cõdõne. de iniu. ru. & irri. test. c. ad dissoluẽdũ. de despon. impu. ergo snia nulla quę nõ dicit ẽẽ sentẽtia. l. iiij. §. cõdẽnatũ de re iud. nõ pt p applõnẽ rescindi vl' suspẽdi, vt declarat Bart. d. l. si expssim. ĩ. iij. q. & Bald. ĩ. l. j. de sent. ex breui. reci. ĩ prin. vide dicta. in. l. quedam mulier. ff. fa. ercisc.

ADDE an appel. deserta intelligatur deserta nullitas, Ange. consil. cclxvj.

a ¶Si cum ipse. Et semper iste tex. cum præcedenti allegatur ꝙ vbicunq; vnus ex delegatis per subterfugia causam protelat, nõ currit instantia alteri, in quo culpa non est. adde ꝙ hoc apertè sentit gl. in. c. venerabilis. in gl. magna ibi dum dicit ꝙ propter subterfugia &c. de iud. & per istum text. dicũt Dy. Cy. & Bal. hic ꝙ si ex forma statuti omnis causa debet determinari intra tres mẽses, & aduersarius cã testiũ ꝓducendorũ, quos dicit habere in longinquis partibus, petat dilationẽ quę vltra tres mẽses extẽdat ꝙ nõ obstante statuto cã post tres mẽses erit decidenda: ad idẽ est text. in. l. petendę. C. de tẽpo. in inte. res. & ibi doc. & tex. in. l. intra vtile. in prin. ff. de mi. & l. cõtra maiores. C. de ĩof. test. & l. fi. in fi. C. de adul. vbi dicit Cy. no. ꝙ si cã debet expediri intra certum tp̃s, illud tp̃s nõ currit impedito ꝓpter dilationem aduersarij. idẽ tenẽt Bal. & Sali. & no. Ia. bu. & bal. in auť. clericus. C. de epi. & cle. vñ dicimus ꝙ si statut⁹ est terminus actori ad probandũ, & in termino actor positiões ꝓducat, & steť p reũ quomin⁹ positionibus r̃ndeať, non currit termin⁹ actori statut⁹, vt no. gl. ĩ cle. sępe. in verbo, stat de v. si. ꝑ qua Bal. ĩ l. j. C. de iur. cal. põderat ibi esse text. & no. etiã idẽ Bal. in. l. fi. ff. de fer. & ĩ l. quàndiu. la. iij. de acquiren. hęre. & hic. & facit. l. quinquẽniũ. ff. de adul. & qđ latè ꝓsequitur. Io. an. in Spec. in titu. de dila. §. j. sup ver. sed pone. ꝙ cã sicut in simili idẽ vr̃ dicendũ ꝙ tp̃a app̃onis non currãt qñ stat per iudicẽ ꝙ cãm non prosequitur. iuxta auť. ei q. C. de tẽp. app. & q̃ ibi dixi vt no. gl. in auť. de ap. §. ad hęc sancim⁹. & in. l. j. §. dies. ff. qñ app. sit. & in auť. vt spõ. larg. specia. sit cõtract⁹. §. hic quoq;. & in gl. in. l. sed & si p̃ p̃torẽ. in pric. ff. q. ex cau. ma. & in. l. fi. & ibi Mod. ff. de re iud. vel saltẽ qñ facto iudicis nõ expediť cã appellatiõis debet pars restitui in integrũ aduersus curs⁹ fataliũ, vt no. gl. ĩ auť. si appellatiõe. & ibi Bar. C. de tẽp. appel. & gl. in. d. §. hoc quoq;. & gl. & doc. ĩ. d. auť. ei q. & gl. & doc. ĩ. c. ex rõne. de appel. & gl. ĩ. l. arbitrio. §. dolo. ff. de dol. Archi. post glos. ij. q. vj. in ca. anteriorũ. & do. de Ro. sua cõclusione. xcix. Sed an ista procedant. vide in. d. auť. ei qui. ADDE Ludo. Ro consil. c. & consi. ccxxv. cũ se. & consil. ccccxxxj.

b POMATES. ¶Ipso iure nulla. Vide Pan. cõsi. xvj. in. j. col. ij. vol. Barba. consil. lxvij. in. v. col. ij. vol.

c POMATES. ¶Qui ĩ collegio. Vide Alex. in. l. diem functo. in. v. col. ff. de offi. asses.

LEX XLII.

SI cum ipse. [a]No. ꝙ vbi quis † p aduersariũ impeditur producere ad finẽ excusationẽ, & trãsacta sunt tp̃a, pôt sine noua causa seu instantia procedere ad excusationẽ, & de ista. l. nõ meminerũt moderni in. l. ꝓperandũ. §. & siquidẽ. C. de iudi. in qõ. quã gl. facit, nũquid sñia ibi lata post terminũ sit ipso iure nulla[b], Ray. eã allegat in l. scire oportet. §. consequens. in. q. s̃. eo.

LEX XLIIII.

ADministrantes. Quæ est ratio ꝙ comites militũ habẽt excusationẽ? qa sine eis agere nõ possint, idẽ in vxore militis & tribuno, & medico: quę tamẽ personę non sunt de numero militũ, de milite ꝓbat textus in. l. abesse. s̃. ex qui. cau. ma.

LEX XLVIII.

TItius. Ista lex est valde nota. & miror ꝙ Inno. qui de hoc tractauit non facit mentionem de hac. l. vt no. per eum in. c. cum bonæ. extra re ęta. & quali. in medio.

Si tanta. Iacob⁹ de aretio dum dicit, nec impossibile &c. no. ꝙ famulus vel vasallus non potest aliquid impossibile.

LEX XLIX.

QVi in collegio. [c]Facit iste text⁹ ꝙ quando aliquib⁹ hominibus cuiusdã collegij conceditur immunitas aliqua. intelligitur eis esse concessa, qui per se artem exercent, nõ alijs. facit. l. semper. §. licet. de iure immuni.

Vbi pupillus educari uel morari debeat, & de alimentis ei præstandis Rubrica.

LEX I.

SOlet prætor. Per quẽ debet adiri prętor. gl. hic dicit à quocunq;. quam not. facit quod no. j. eo. l. ius alimentorum.

LEX IIII.

QVi filium. Adde ad hãc. l. vnã notabilẽ quęstionẽ quã ponit Iaco. de are. in. l. alimenta. C. de neg. gest. & ibi reassumit Cy. de sororib⁹ quę dotanť, & posteà remanent cum fratribus.

De tutelis & rationibus distrahẽdis, & utili curationis causa actione Rub.

SVMMARIVM.

1 *Verbum plerunque, constituit regulam.*

LEX I.

DE omnibus. No. hic ꝙ † 1 per verbum plerũq; cõstituitur regula, vt ibi, plerũq; &c. coniuncta glos. Iac. de arena. ¶Quero, de qua culpa loquitur. Glo. videť dicere in. §. suspectus. insti. de suspe. tuto. ꝙ de culpa lata, leui, & leuissima, sed de leuissima non est verum, vt no. moderni. in. l. quicquid. C. arbi. tut. no. gl. super versi. iudicio tutelę. quę est valde nota. & habet magnũ effectũ dũ dicit decreto, scilicet interueniente. idem si non interuenit. vt. l. qui filium. s̃. titu. j.

Officio. Iac. de are. intelligit ꝙ quilibet administrator tenetur si non facit rationem, & non allegat aliquã legem. expressè inducitur. l. finalis. j. de libe. leg. & l. si ita. de manu testa.

Si pupillus. No. hunc. §. in fi. ꝙ viatica tutor habere debet, cui adde quod nota. in. l. idemq;. §. idem labeo. s̃. mãda.

Plane. Quęrit glo. quid si nullus gessit & immiscet. glo. siue agatur vtili, siue directa, dicit idem ꝙ nõ fiat cessio. hęc gl. in omnibus bene dicit pręterquã in versiculo, si vn⁹. Circa hoc vide Azonẽ in summa de admi. tut.

Non tantum. No. quòd cessio actiõis aliqñ fit ante cõdemnationem. fallit in illa cessione quæ post condemnationem fit.

Hanç actionem. Hunc. §. adde ad glo. rubric. & ibi dum allegatur. l. ij. d. l. j. quia. l. ij. non facit ad id. non autem concludit ille tex. ꝙ incontinenti illa actio nascatur.

LEX IIII.

NIsi finita. In fi. huius legis vide quod no. in. l. ambiguitatem. C. de vsufru. versic. quid de diuisione rei ecclesiasticę.

LEX XX.

ALterius. Restitutio indulta minori parat viam in integrum restitutioni indulgendę maiori, hoc dicit litera, dum dicit alterius. secunda est valde no. licet non congruat huic literę: tamen in se est vera, vt probatur in. l. si quid possessor. de peti. hęre. & l. si pupilli. §. fi. de ne. gest. Ia. de aret.

Non idcirco. No. ꝙ actionis cessio petiť fieri iure cessionis. dixi in. l. si minoris. s̃. de admini. tut. & l. si res obligata. j. de. leg. j.

LEX XXII.

DEfensor. Nouatio necessaria non impedit priuilegium tutelę. h. d. In bonis ipsius curatoris tm̃ obtinet istud quod dicitur, sed in bonis defensoris non, & hoc intellige hic secundum Iac. de aret.

LEX XXIIII.

POsthumo. No. istam legem cui concor. l. cum pater. s̃. de nego. gest. quę. l. cum gl. quadã, quæ ibi est, facit ad id quod habuistis in. l. qui ventri. s̃. de ven. inspi. an competat hypothecaria. dic contrarium not. in. l. fin. j. quæ in frau. cre. & ibi reprehenditur.

De contraria & utili actione tutelæ Rubrica.

LEX I.

COntrariam. Nota actionem tutelę contrariã esse pretoriam, quod alibi reuocatur in dubium. Quęrit Dy. quomodo cõpetant, & qualiter actiones contrarię? dic breuiter remittendo ad gloss. in. l. consensu. infra de act. & obliga. quę gloss. alibi non reperitur.

An in hoc iudicio. Circa hoc vide quod notant moderni in. l. ij. C. senten. rescind. non posse. & in. l. prima. C. quando ciui. act. cri. præiudi. & per Innoc. in. c. cum dilectus. extrà de ordi. cog.

LEX III.

QVid ergo.

Contrarium. Nunquid hoc sit verum quòd si tutor facit sibi fieri liberationẽ à pupillo interueniente sacramento: an valeat liberatio? glossa dicit quòd sic. vide de hac quęstio. vt no. x. col. de pa. iur. fir. §. item sacramenta. in. ij. glo. & vj. q. in versic. dubium erat: quia auť. sacramenta. loquitur in contractibus. hunc articulum prosequere plenà, vt ibi.

De eo qui pro tutore, uel curatore negotia gessit Rubr.

LEX I.

PRo tutelæ.

Si quis quasi. Gloss. quærit an ista actio pro tutelæ concurrat cum actione negotiorum gestorum. glo. dicit quòd non vt no. mo. in. l. militiæ. C. qui da. tu. pos. est enim vera determinatio huius glo. in vtili actione pro tutelæ: non autem in directa & sic intelligitur. quod not. in. l. iij. §. hac actione. de negot. gest. ad hoc præstat argument. lege quemadmodum. ad legem aquilianam & l. qui bona. §. si quis opus.

a POMATES. ¶ Verba autem. Vide Oldra.conſil.xlvij.
b POMATES. ¶ Idē pōponius. Vide Feli.in.c.poſt ceſsionē.in ſpe.
col.extrà de proba.& Alex.conſi.ciij.in.iij.col.ij.vol.
c POMATES. ¶ Nouiſsimè. Iſte tex.eſt ſingu.ſecūdū Alex.cōſi.
clxxxviij.v.volu.verſi.ex pfatis.& vide Alexand.ad.q. Bar.s.conſi.xlvij.
in.ij.colum.iiij.volu.& cōſilio ſequē. in.j.colum. Cepol. conſi.iiij.in.xj.col. ij.dubio.

POMATES.
d ¶ Cum oſtendimus. Declara & limita vt per Alex. in.l.ij.§.voluntatē. in fi.ff.ſol.ma.

d ¶ Cum oſtendimus. Tene menti Bart. in.l.j.de ver. obliga.inter caſus in quibus enumerantur illi in quibus præſumit ſtipulatio, ſi non apparet an verba interuenerint. & etiam.gloſſ.in.l. his verbis.de adoptio. inter alios Bart.in dicto loco enumerat caſum iſtum ſingula.per quem dicit quòd patientia in iudicio habet vim ſtipulationis.ita etiam intelligit.l.fina.de prę-to.ſtipul.&.l.fina. §.j.j.qui & a quibus appel. non licet. & in.l. cum qs decedens in princ. de leg.iij. & Bald. in repe.l. tale pactum.§.qui prouocauit.in.vij. &.xj. col.ſuprà.de pact. & Bened.de plūb. & Paul.de caſtro in.l. ſciendum. de verb.oblig. ſed ſecundùm Dy. Bar. & Bal.hoc eſt ſpeciale propter fauorem pupilli. idem tenuit Dyn.in.l.inuitus. in.j.colū. de procura. & domi. Ant. & Abba. in c.nonne.bene dicimus de pręſum. ſed certè ſolus fauor pupilli nō videtur ſufficere ad hoc vt patientia inducat conſenſum, vt eſt text. ſecundùm vnum intellectum quem ibi approbat Bart.in.l.ſi filius.s.de tutelis. quicquid ibi dixerit gloſſ.& ſic intelligo quod requiritur vtrunque, ſcilicet fauor pupilli, & color iudicij.ita intellexit legem iſtam Rapha.in.l. ſciendum.de verb.obli.Bal.autem in.l.ſtatutis.in fin.C.de ſenten.ex breui.reci.& in.l.ſiue apud acta.in prima columna.C.de tranſactio.&.l.filiuſfami.§.inuitus.de procura.& in.l.ſi fideiuſſor.in princ.qui ſatiſda.cog.& in.l.ij.§.voluntatem.ſolu.matri.intelligit quòd in hoc.§.operetur ſcriptura cum patientia,nec reputo iſtud eſſe inconueniens quòd vltra prædicta quæ dixi requiratur ſcriptura:quoniam ſcriptura eſt de ſubſtantia eorum quæ fiunt in iudicio.d.l.emancipatione.& ibi nota.C.de fide inſtru.&.l. ne in arbitris.& ibi gloſſa parua.C.de arbi.c.quoniam contra falſam.extrà de probatio. dicebat Roma. in.d.l.prima de verbo.obligatio. & minus bene,quod non putat quòd ſit neceſſe quòd illa ſcriptura fiat in iudicio.

j.de dam.infec.quod not.

LEX III.

QVæro. ¶ Notetis bene iſtam legē pro curatoribus & alijs.

Quod falſo tutore authore geſtum eſſe dicetur Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *An actus uitietur ſi unius falſi, & alterius ueri tutoris authoritas interueniat.*

LEX I.

HVius edicti.
Verba autem.[a]
1 ¶ † No.quòd ſi vnius falſi,& alterius veri tutoris authoritas interueniat quod valet ille actus.rationem volunt reddere canoniſtę: quia actus adminiſtrationis eſt actus qui poteſt per vnū expediri, vt in.c.cum ſuper.de offic.deleg.& per Io.an.in.c.vtile.de reg.iu.lib.vj.ſecus in electione, vt ibi not.per.c.maſſana.extrà de elec.Et reſpondet ad.l. pedius.ff.de arbi.vt no.per gl.in.d.c.vtile.voluerunt quidā dicere,quòd iſte.§. intelligit,qn̄ authoritas fuit interpoſita ſeparatim, ſecus ſi ſimul.tamen plus placet opinio Bernar.poſita in.d.c.cum ſuper.

SVMMARIVM.

1 *Geſta à procuratore pronunciato per præſidem, an ualeant?*
2 *Exeeptio falſi tutoris ita poteſt quandocunque opponi, ſicut falſi procuratoris.*

b Idem pompo. [b]Inducitur † iſte.§.per
1 aliquos quòd ſi procurator pronuncietur à pręſide,an valeant geſta per eū. Sed certè ipſi reſpondent quòd hìc loquitur in tutore dato à iudice qui habet authoritatem & poteſtatem dandi tutorem, ſed procurator non habet poteſtatem dandi: quia debet dari à partibus, vt.l. prima.s.de procurato.Spec.tangit hoc in titu.de reſcript. preſenta.§.primo,in verſicul.vltimo.& in titulo de ſyndico.§.j.moderni.in.l.licet.C.de procur. & nil addunt vlterius,vbi etiam per Iaco.de are.Innocen.facit de iſto.§.mentionem extrà de electione.c.nihil.licet ibi innuat contrarium.not.C.de eo qui pro tu.neg.geſsit.l.fina.vbi dicitur.quòd quàmuis iudex pronunciauerit, non valent geſta per eū. iuncta gloſſ.cum text.quæ dicit quòd à iudice. Sed reſpondeo quòd ibi non pronunciauit ſe ratum habiturum,imò ſimpliciter adminiſtrationem iniunxit.inter quæ eſt differentia, vel poteſt reſponderi quòd ibi iudex qui non habebat authoritatem: vel poteſtatem in tutorem approbauit eum in tutorē. vt ibi gloſſ. Idem habes in prelato de quo ibi per
2 modernos. ¶ Item habes ibi, † quòd exceptio falſi tutoris poteſt opponi poſt litem conteſt.ad exemplum falſi procuratoris habui.q.de facto de ciuitate Lucana quam hìc diſputaui.quidam fuit cōdemnatus tanquàm tutor alicuius ex eo quòd negotia malè geſsit,nec fuit probatū in cauſa eū eſſe tutorē: agitur cōtra tertiū poſſeſſorē bonorū iſtius tutoris: ille opponit q̄ ille tutor nō erat.an illa ſcientia probet? dixi q̄ nō,licet iſte.§.videatur contra facere.

SVMMARIVM.

1 *Iudex in loco torturæ poteſt facere ſpoliare hominem, & ualet confeßio.*

LEX VII.

c NOuiſsime. [c]Iſtū tex.nota ibi dū dicit qd enim ſi
1 cōpulſus.facit † ad vnā qōnē quā habui de facto ī florētia de iudice q nō torſerat hominē,ſed eū ſpoliari fecerat:& tūc ipſe fuit cōfeſſus.& allegaui.c.fi.in tit.qd met' cau.cōcord.cum iſto tex.ſecūdū Iac.de are.qd habet in ſimili in.l.ſi quis mādato.s.de neg.geſt.vbi no.de forma hui' cōdemnationis.& illam.l.facio notare valde: quia videtur concordare cū.l.facere poteſt.s.ſol.matrimo. Iſta glo.videtur innuere q̄ quando authoritate falſi tutoris contraxit pupillus,& reſtituitur:contrahens non tenetur pupillo ad ſumptus litis.

De fideiuſſoribus & nominatoribus, & hæredibus tuto. & cura. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Dolus an ſit crimen.*

LEX I.

QVamuis. Opin.glo. quæ dicit in iudicio ſecus: reprehendit cōmuniter & ſpecialiter per Dy.arg.l.j.§.fin.ſi pēden. appella.mors interue. ſed ad illā reſpōdēt qdā,q̄ ibi ſpeciale eſt in cā appellationis,quod nō eſt verū, niſi defendas ibi illud ſpeciale:qa in cā appellatiōis eſt maius periculū.ſecūdū Dy.tn̄ tene hāc gl.quā no. ¶ Not.
1 etiā tex.in fi.cū gl.ex quo habes.an † dol' ſit crimē. facit.l.j.§.nō tantū.s.depoſi,&.l.item.s.de dolo.

SVMMARIVM.

1 *Fideiuſſor qui fuit præſens & ſcriptus fideiuſſor pro condemnatione ſoluenda,ſi non contradixit,obligatur.*
2 *Minor & reſpublica æquiparantur.*

LEX IIII.

d CVm oſtendimus.[d]
Hunc caſum perpetuò tene mēti. & dubium huius legis pcedit:quia fideiuſſores nō obligant,niſi per ſtipulationē in qua debet primò pręcedere interrogatio,& ſequi reſponſio.&
1 facit optimè argumē.ad queſtionē quòd † accuſat' de aliquo falſo crimine,ſi ab eo petatur fideiuſſor p condemnatione ſoluenda, quòd ſi fideiuſſor fuit pręſens,& ſcriptus fideiuſſor nec cōtradixit, quòd
2 obligat: † quia reſpublica & minor ęquiparant, vt no.in.l.reſpublica.C.ex quibus cau.ma.&.l.rempublicam.C.de iure reipubl.lib.xj.& ibi melius.

LEX VIII.

HAEres. No.quòd inſtātia ex parte rei transfert ad hęredē.h.d.

licet textus iſte dicat paſſum eſſe illum fideiuſſorem ſe ſcribi: quia intelligitur etiam extra iudicium. Et in hoc non bene dicit: quia appellatione actorum intelligitur de ſcripturis in iudicio.text.eſt.in.l. acta.cum glo. de re iudi. & in.l.ij.in princ.cum gloſſa.ff. de cura.bo.dan. & in.l.j.cum ibi not.de eden.& ibi intellexit quòd hoc operetur hìc geminata patientia.quod non placet: quia textus hìc loquitur in actu ſimultaneo, in quo geminata patientia habetur, p ſimplici & vna,vt in ſimili not.gloſſ. in.l.iiij. in glo.fin. in princip. ſuprà de pig.act. & gloſ. in.c. ab eo.in ver. inſtant. de appella.in.vj. & text.in l. lecta. ver. dicebam.ſuprà ſi cert. pet.ex quo infertur an pactum nudum factum in iudicio veſtiatur colore iudicij. in quo Bald. in repeti.d. §.qui prouocauit. in.vij. &.x.col. tenuit quòd nō: per text. optimum in d.l.ſiue apud acta. & ſequit hoc Ludo.Ro. licet debilib' rationib' conetur cauillare.text. ī dicta.l.ſiue apud acta.limitauit hoc dictum Bald.in dicto.§.qui prouocauit.non procedere vbi pactum eſſet factum ad firmandum iudicium: qa tunc mandabitur executioni officio iudicis ſi in iudicio factum fuit.ita not. Ludo.Roma. in authen.generaliter.in verſic. conſcribit. C. de epiſcopis & cleri.& in.l.eum pro quo. cum gloſ.s. de in ius vocā.quòd pactum tale veſtiat colore iudicij induxit gl.no.l. prima. in gloſſa penulti. de inter.actio.ponēdo q̄ cautio nuda ſine cā ſi facta ſit ī iudicio eundē habeat effectū, ac ſi facta eſſet cum cauſa. & de ratione vide per Cy.in.l.generaliter.in ſecūda quæſtione.C.de nō nume.pecunia. ergo idem eſt dicendum in conuentione nuda à ſtipulatione: quoniam cautio nuda à cauſa, & conuentio nuda à ſtipulatione à pari procedunt.l.ſecunda.§.circa.de doli exceptione.c.ſi cautio.de fide inſtrumento.cogita pro reſponſione.pro hoc poteſt adduci.l.ſicut.de repu.hæredi. & quod ibi Bald.per illum textum.facit etiam.l.pacta nouiſsima.C.de pactis.dum dicit maximè ſi apud acta &c. & per hoc etiam adducebat Ludo. Roma.id quod cum iuramentum & iudicium æquiparentur.l.nam poſteà.§.ſi is qui temporali.de iureiuran.ſed pactum veſtitur iuramento. l.ſi quis maior.C.de tranſ.& Abba.in capit.cum contingat.de iureiurand. ita etiam in iudicio.ſed illud eſt verum in iuramento deciſiuo litis,vt quando tendit ad lites dirimendas.l.prima & ſecunda.de iureiurand. non autem in iuramento confirmatorio ſeu obligatiuo.Item magis communis

opi.omniũ est quòd iuramentum nõ decisiuum nõ vestiat pactũ, vt est de mente gl. & omniũ. & in.l.j.C.de ope.liber. & Bal.in.l.cũ antea.C.de arbi. qui ponderat illum tex.ibi, qui nõ bene.facit Bal. & Sali.in authen.sacramenta puberum.C.si aduer.vend.Bal.in.c.j.§.item sacramẽta.de pa. iura. fir. & etiam Imo.in.d.c.cum cõtingat. & est de mẽte Bar. & in.l.si quis pro eo.ĩ.j. & .vj. mẽbro j.de fideiusso. & ẽt ad text.d.l. si quis maior.non bene se adaptãt: quia textus loquitur de actiõe antiqua.melius potuisset indu- ci per Ludo. Ro. dum text.ibi dicit pœna pactis, inserta peti potest. & istud melius probat si velles communem opi.tenere: quæ tenetur ad l.j. de oper. lib. & ad iura in alijs locis.s̃.allega.respondẽ quòd ibi stipulatio fuit interposita penes pactũ: & sic vestitur pactũ.l.si pacto quo pœnã.C. de pact. aliâs peti non posset. & vide dominum Card.de hac materia in cle.j.de procur.in.iij.colũ.

a ¶ In ordinem. Ad istum textum vide Bar.in.l.j. quod quisq; iur.

b ¶ Placet Dy. Vide de hoc omnino per Salic.in.l.j.C. de seditio. & ꝑ Cy. in.l.si quis in tantã. C. vnde vi.per Barto. in.l.aut facta.§.nonnunq̃.ff. de pœn. & nota de sentẽ.excom.in.c. grauẽ. & vide oĩno gloss.in.d.l.aut facta. & gloss.in.d.§. refertur. & glos.in l.sed si ex dolo.§.j. de dolo.

POMATES.

b ¶ Placet Dy. Vide plenè Barbat. consil.vij.in.ij.col. & duabus seq.in.j. volu.

POMATES.

c ¶ Magistratibus. Vide Alexan.consil.xix.in.ij.colũ.j. vol.per Fel.c.cum olim.in. v. colum. versic.quãdo autẽ. de testi. & .c. cum cãm.iij.col.eo.tit.

d ¶ Non in specie. Idẽ voluit Barto. in. l.vinũ.in.j. oppo. in.ij.sol. quam dat secundùm Iac.de are.ff.si cer.pet.sed relatiuum alij, facit relationẽ ad idem in genere.non in specie: vt dixi in.d.l.vinum.in prin.

e ¶ Imperatoris.§.prçterea. Et hũc tex. & similes.scilicet ꝙ permissu testatoris possit vendi etiam sine decreto res minoris.intelligit Bartol.in.l.qui Romç.§.cohçredes.in fi.ff.de verb.oblig.si dicta alienatio fuisset vtilis pupillo, cum alioquin sola vtilitas de per se nõ sit sufficiens causa ad vendendum.l.si fundus.in prin.j.eo.

f POMATES. ¶ Si fundus. Vide Feli.in.c.ij.in .v.col.de constitu Ro.consilio cccxxj.

g ¶ Magis puto.§.fundũ. Vide Fede.de scalis in cõsi.ix.qui vult ꝙ hoc casu tutor possit sine prçtore renũciare huic legato relicto. pro quo vide quod habes per Mod.in c.suã. de pœn.sed ego hìc in tex.habeo glo.interlinearem, quæ sentit cõtrariũ in.§.fundũ. pone tutores pupillorũ renũciasse iuri petẽde legitimç ꝓ pupillis: certè cũ talis renũtiatio dicatur alienatio, quasi facta sit ĩ reb⁹ quç seruando seruari poterãt valet sine debitis solennitatib⁹, vt probat hic per istum tex.hoc per doct. maximè Dyn. & Bald. & ꝓbatur in l.tutor. & ibi notat Bart.ff.de bo.pos. & Pet.de anch. & Imol. in.c. vt sup. de reb.ecclesi.non alien. & Imol.in.c. tua. de his q̃ fiunt à pla. sine cõsensu ca. & Bal.ĩ.l.cõtra iuris.§.j.de pac. & Dy.Ia.de are. bal. & Ang. & Imo.ĩ.l. seruũ filij.§.j.de legat.j. Itẽ ꝓbat iste tex.ꝙ vbicũq; authoritas in aliquo actu p̃stat̃ cã propriè recognita, talis authoritas non validat actũ & alienationẽ. idẽ ꝓbat̃ in.§.prçtori.ex tẽporis enim breuitatç p̃sumit̃ ꝙ illa authoritas fuerit p̃stita cã non cognita: ita cõsuluit Pe. de anc.cõs.cxxij.ĩci. visis factis narratis &c.vbi cõsuluit ꝙ authoritas iudicis p̃stita ꝓpterè in contractu minoris nõ cõualidat contractũ: ergo est nulla: quia sine cãç cognitiõe ĩterposita fuit.facit.l.si finita §.si fortè.vers.festinatè de dã.ĩfec. & gl.in.c.iurisgentiũ de re iu. & in dubio nõ prçsumitur ĩteruenisse nisi appareat, vt habet̃.ĩ l.sciendum.de verbo.obli.

ADDE quòd in terminis in quibus consului Fede.consuluit & Ro.consi.clxxxiiij.

h POMATES. ¶ Si çs. Vide Imol.consil.xcviij. & seq.in.vj.dubio.

i ¶ Item prætor.vr̃ legare. Adde Bar.in.d.§.legauerat. & Cyn.post Pet. & ibi etiam Bal.in.l.fi.C.de compen. & Ray.in.l.filij.§.fi.j. ad muni. & Guil. de cu.in repe.l.licet .in.j.col.C.de acqui.pos.vbi dicit ꝙ de ꝓprio significato nõ veniũt res mobiles, de quo vide quç dixi ĩ.l.j.vj.col.de acqr.posses.

De magistratibus conueniendis. & hæredibus eorum *Rubrica.*

LEX I.

a IN ordinem. [a] Contra hoc videtur facere tex.ĩ.l.ꝙ maior.j.ad municipa. & .l.aliud.§.refert̃.j. de reg. iur.vbi quó ad oẽs p̃iudicat, si maior pars facit.Sol.quçdã sunt quæ expediunt̃ p maiorẽ partẽ: quç incũbũt ipsi vniuersitati necessariò: & sic loquit̃.d.§.refert̃.quçdã sunt quç ipsi vniuersitati necessario non incumbunt. &
b de his loquit̃ hìc tex. & hoc placet Dy. [b] ĩ.d.§.refert̃.

SVMMARIVM.

1 *Expensarum condemnatio, quæ dicitur spectare ad iudicem, debet intelligi, si fuerit petitum.*

c 1 Magistratibus. [c] Inducit Dy.hũc.§. † ꝙ q̃uis iudicis officio qs fuerit de expẽsis condẽnatus: tñ illud intelligit̃ si fuerit petitũ: vt hìc.facit.l.iiij.§.hoc autẽ iudiciũ.j.de dãno infecto.ꝙ ergo dicim⁹ iudicẽ teneri si nõ condẽnat in expẽsis, vt.l.ꝓperãdũ.§.siue aũt.C. de iud. & .l.fi.C.qñ prouoc.nõ est neces.intelligit̃, si hoc à parte fuerit petitũ expressè. & hoc tenet hìc Dy. Itẽ quis debet magistratũ mouere? & tex.videt̃ hoc sentire, dũ dicit, qa munere mãdato nõ paruerũt &c. quòd à superiori debet admoneri, tu dic contrâ, & ista lex loquitur secundùm iura antiqua, quia hodie magistratus municipales possunt dare tutores, vt instit.de att.tu.§.sed hoc.

Si inter magistratus. Iste.§.allegatur ĩ materia excussionis.

Priuilegium. Iste.§.nõ reperit̃ alibi secundũ Dy. & rõ est hìc; qa prõpti⁹ subuenit̃ pupillo contra tutorẽ: qa tutor specialiter dat̃ pupillo: magistrat⁹ verò nõ dat̃ specialiter ꝓpter ipsum pupillũ: sed ꝓpter vtilitatẽ publicã: ideò nõ ita cõtra eũ prõpti⁹ subuenitur.

LEX II.

PRoponebatur. Ista.l.non reperit̃ alibi, dũ dicit gl.in se periculum.id est in se omnem culpam, istud nõ est verũ: quia magistratus tenetur ad instar tutoris, sed tutor non tenetur de leuissima culpa, vt dixi in.l.j.s̃.eod.

LEX VIII.

MAgistratus. In isto titulo dictũ est ꝓmiscuè de satisdatiõe rem pupilli saluã fore quç prçstat̃ magistratui, & quç prçstatur tutori.de differentia eius & eius effectu, vide not.in.l. ii.§.si quis cura.versic.illud.j.rem pupil.sal.fore.

LEX IX.

AN in magistratus. Finẽ huius.l.feci te notare in.l.cum quidam. de verbo.signific.dicitur hìc eadẽ actio. sed quæ sit eadem, dicunt quidam.scilicet vtilis tutelç.dic vt hic, & bene quòd eadem, scilicet in gene-
d re, non in specie. [d] quòd teneatur vtili, & potest eos mouere: quia glo.quas habuistis hoc anno dicunt ꝙ cum magistratus dat tutorem, videtur gerere.alia tamen opinio est vera.

De rebus eorum qui sub tutela uel cura sunt sine decreto non alienandis, uel supponendis. *Rubrica.*

LEX I.

e IMperatoris. Prætereа. [e] Ibi* nisi si id vt fieret, parẽtes* testamẽto vl' codicillis &c. Inducit Iac.de are.ad qõnẽ ꝙ decreto op⁹ est, qñ testatores cõcedũt licentiã alienãdi, ꝓdia executorib⁹: maxĩe cum tutor & executor çquiparẽt̃, vt ĩ.c.fi.de test.lib.vj.licet gl.sit cõtrà.in.l.q̃diu.C.de distra.pig.de quo nõ.j.de ali. & cib.le.l.iij.

LEX III.

SEd si pecunia.

SVMMARIVM.

1 *Dominium an per authoritatẽ rei iudicatæ trasferatur.*

Item quæri potest. Iste.§.in secũdo respõso al-
1 legat̃ p Iac.de are. † ad hoc ꝙ ꝓpter authoritatẽ rei iudicatç transfert̃ dominiũ: etiã si dominiũ sit possidentis, & nõ petẽtis: ita dicit ipse in.l.exceptio.vbi est vna gl.de hoc.j.de excep.rei iud.gl.allegat hunc §.in.l.iij.in gl.magna.s̃.de publi. & inducit Iaco.an agẽdo rei vẽdicatione trãsferat̃ dominiũ? Et hìc est casus, cum hìc sit verbum petere: quod ad realẽ attinet, vt.l.actio in personam.de actioni. & obligatio. quid in personali. Iste articulus malè declaratur sicut alia quæstione declarata per modernos. & glos. dixi in.l.pompoñ.de acquirẽd.posses. Moderni tangunt in.l.secunda.C.communia vtriusq; iudi. &c.

LEX V.

MAgis puto.
f Si fundus. [f] Hic ꝓbatur in secũdo casu quòd rei heredis non transit ipso iure dominium.
g Fundum. [g] Istum.§.allegaui tibi in.l.seruum filij.ĩ.de leg.j.

Non passim. Nota hìc ꝙ aliud est concedi liberũ arbitrium. & aliud arbitriũ.hìc est tex.iuncto fine hui⁹.l.dũ dicit prçtori enim nõ liberũ arbitriũ datũ est distrahendi res pupillares. &c.

h Si æs. [h] Hìc est text.causa cognita est quando creditor instat, & petit sibi solui. Aut est vsurariũ debitũ, & debet ei soluere, aliâs nõ. ¶ Not. tex.qui dicit primò vendi nomina quàm de alijs bonis solui, contra ordinẽ executionis rei iudic.in.l.stipendia.C.de executio.rei iudicatç. Iacob.de aret.

SVMMARIVM.

1 *Executor quòd poßit uendere quamcunque poßeßionem.*
2 *Legando quis poßeßiones, uidetur legare etiam res mobiles.*
3 *Decretum quando imponitur in alienatione rerum minoris, consanguinei uel amici debent requiri.*

Item prætor. Nota istum tex.propter glos.quæ est in.l.iij.quã-
1 do decrẽ.opus non est.quòd † executor potest vendere quamcunq; possessionem, quæ gloss.per hunc tex.reprobat̃. facit gl.in.l.si residuum.C.de distrac.
2 pigno. ¶ † Item not. quòd quando aliquis legat
i possessiones, videtur legare [i] & res mobiles.facit.l.

3 vxorem.§.legauerat.j.de le.iij.¶†Itē no.qđ hìc dicit tex.ꝙ deberēt requiri cõſanguinei vel amici: & iõ tu qui interponis decretũ ſcias qd facere debeas.

SVMMARIVM.

1 *Nuncio uel officiali iurato quòd credatur.*
2 *Decretum prætoris urbis, & præſidis prouinciæ, in alienatione fundi prouincialis neceſſariò requiritur: ſed in alienatiõe fundi eccleſiaſtici requiritur decretũ utriuſq; iudicis.*
3 *Res alicuius qui fuit contumax ſi uenditur, requiritur decretum iudicis coram quo fuit contumacia & nõ iudicis ſub cuius territorio eſt res.*

Illud quæri. Nota ꝙ ſup hoc debet ferre ſnĩa ĩterlocutoria. ¶Itē no. ꝙ huic renũciatiõi factę p tutorē debet credi, aliâs
1 fruſtra diceret.de†hac qõne nũqd credat̃ nũcio.vide qđ no.p Modernos ĩ.l.ea qdē.C.de accu.facit.l. j.§.fi.š.de offi.p̃f.vrb.maxiè qa officiali iurato credit̃ in eo qđ refert.& ad hoc facit.l.apparitores.C.de exac.trib.lib.x.& gl.ĩ.c.cũ parati.extrà de appel.& ibi alleg.iſtũ tex.facit tex.rotũdꝰ ĩ.c. ad audiẽtiã.ex
2 trà de p̃ſcript.¶†No.etiã ꝙ hìc vr̃ ꝙ vrbi prętor interponat decretũ ſup alienatiõe fundi ꝓuĩcialis.vr̃ tex.in.l.ſi prędiũ.C.de prędi.mino.moder.no.in.l.j. C.de cõtrahē.emp.& dicũt ibi ꝙ ſit neceſſariũ vtriuſq; p̃ſidis decretũ,vt.l.iuriſperitos.§.cũ oriũdꝰ.š.de excuſa.tuto.& ad hoc facit qđ no.Inno.in alie.p̃dij eccleſiaſtici:vbi dicit̃ expreſsè ꝙ debet interuenire iudicis decretũ,vt ipſe dicit ĩ.c.paſtoralis.extrà de
3 priui. ¶†Sed qñ aliqs eſt cõtumax,&ſcit ꝙ res ſua vẽdit̃ in caſu permiſſo:an debeat ĩteruenire decretũ iudicis ſub quo cõtumacia eſt cõmiſſa:an illius ſub cuius territorio eſt prędiũ.Et dic illius ſub quo contumacia eſt cõmiſſa,vt.l.j.&.ij.& ibi tex.de bo.aut̃. iud.poſ.hoc verũ eſt cum agit̃ pſonali:ſed cũ agitur reali,vide.l.cum vnus.in fi.de bo.autho.iud.poſ.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia an poßit diuidere, & minor permutare?*

LEX VII.

a Si pupillorum. [a]Querit glo. qd in eccle-
1 ſia,†an poſsit diuiſionē facere gl.dicit ꝙ ſic,ſicut cõcedit̃ in pmutatione, vt ĩ aut̃. itē ſibi inuicē.C.de ſacroſanct.eccle.& quę eſt ratio differẽtię inter minorē, & eccleſiã. Dico ꝙ eccleſia licèt habeat̃ loco minoris,& ꝙ plus eſt loco pupilli: tamē eccleſia ſemper eſt eiuſdē ſtatꝰ. & minorem licèt impediat minor ętas,tamen cũ nõ ſit impedimētũ perpetuũ,ſicut eſſet in eccleſia, tamē nõ eſſet incõueniens ꝙ poſſet diuidere.Sed nũquid poſsit minor pmutare.vide gl.quę dicit ſecus &c.tñ tex.vr̃ dicere quòd nõ,cũ ſit ſpeciale in eccleſia, pro quo facit.l.magis puto.§.ſi ęs alienũ.š.eodem.vbi allegat̃ â.l.tutore.ꝙ potiꝰ expedit re illa carere.ad qđ vide qđ poſuit Ia.de are.q refert in.l.ij.C.ſi aduer.trãſac.

Si prætor. Iac.de are.inducit.arg.ex iſto. §.ꝙ decretũ iſtud circa ea quæ permittunt̃ à iure poſſet copulatiuè & alternatiuê proferri.ſecus in his quę contra ius eſſent:quia tunc ſubalternatiuè nõ valet.ad hoc ipſe inducit iſtã gl. in.c.latores.extrà de cle.excõ.mini.Nã ſi aliquis diceret:condemno vel abſoluo.certũ eſt ꝙ non valet.

LEX X.

Illicite. Ius vendirori quęſitũ quãtũcunq; poſt venditionem ipſi emptori prodeſt.h.d.Bar.

LEX XIIII.

Paulus. Reſpondi per teſtamentum quantũcunq; irritum probat̃ voluntas teſtatoris,vt hic,&.l.qui à patre.š. de confir.tut.

De curatoribus furioſo & prodigo uel alijs extra minores dandis Rubri.

LEX I.

Lege.xii.tabula. Sed nunqd in alienatione ante interdictionē ꝓdigo ſubueniat̃ quoquo modo? dico ꝙ ſic.Et ita adde iſtã gl.quã nullus allegat:ĩ.l.pñ ꝓ filio.circa fi.iũcta gl.cũ tex,de mino.

Curator. Iſtam.l.no.quam nemo allegat, niſi Dyn.in quoddam ſuo conſilio.

Conſilio.

Cum dementis. Cõtra exceptionē rei iudicatę curatoris primò remoti dat̃ hęredi furioſi replicatio,propter ſecundũ curatorē qui condemnari facit primũ,& econtrà,ſed datur replicatio ipſi primò:quia fuit conuerſa pecunia in vtilitatē dementis,quę poteſt eſſe rõ quare iſto ſecundo loco ageret cũ curatore primo remoto,cũ condẽnatus fuerit ad pecuniã ſecũdi curatoris, qđ ꝓbat text.ibi Nam ſi ſequẽs quã ex cõdẽnatione &c.vñ venit ꝙ iſte primꝰ remotꝰ vtat̃ exceptione rei iu.ad hoc voluit dicere gl.ꝙ iſte primus curator fuit in parte condẽnatus:in parte abſolutꝰ.tex.hìc innuit.Ideò ſit verius ꝙ exceptio rei iudicatę competat ipſi curatori remoto. & ſi dicas quòd non prodeſt condemnato ſolutio,vt.l.euidenter.de excep.rei iudic.& no.in.l.j.C.ſi plures vna ſenten.cõdẽna.ſunt.Ad quod dico quòd ita prodeſt ſententia condemnato & ſoluenti ſicut abſoluto,vt no.in.l.ex morte.C.ad le.aquil.&.l. ſi quis cum totum.§.pe.de excep.rei iud.

Quæſitum. Cum vni reſpondet̃,alteri videt̃ eſſe reſponſum. h.d.Secundò habes limitationē.l.primę.C.ſi vnꝰ ex pluribus.&.l.decreto.š.de admini.tuto.ſcilicet ꝙ tunc habeat adminiſtrationē inſolidũ,quando alter nõ cotradicit.Item inducitur per Iacobũ de are.& Dy.ad quęſtionē Si vnus cõſtituat,& alter poſitionē confitet̃,& alter negat,hoc verbum ſibi nõ nocet:& probat ſic quãdo aliquis obſcure protulit,habetur perinde acſi protuliſſet id quod ſibi plus nocet, vt.l.de ętate.§.qui tacuit.š.de interroga.act.& quòd curator repręſentet perſonã domini.Iſta.q.fuit Odoſ.antiquitus:& eam proſequitur in.l.j.de confeſ.& ibi per Cyn.& Nico.de mat.& vide quod no.per Io.an.in.c.ſi duo.extrà de proc.lib.vj.& vide quod no.in.q.j.in gl.quæ incip.admitti.

b Et mulieri. Vide quod notat Spec.[b]in ti.de act.§.finitur.verſi.ſed vtrùm. & quod habetur in.l.ſi quis cum ſciret.j.pro empt.

¶Ab hinc vſq; ad titulũ de teſtamentis ſunt dicta domini Nicolai de neap.hìc interpoſita:quia dominus Bar.parum ſcripſit ſuper hoc libro,vt ex ſupra dictis euidenter apparet.

c *De excuſationibus tutorum*[c] *Rubrica.*

¶Super rubrica dic, & continua ad præcedentia ſic. Suprà dixi qui & à quibus tutores poſsint conſtitui,verum:quia conſtituti excuſant̃ interdũ: ideò ponit hunc tit.& iſtam materiam vide in practica in Specu.in titu.de tutore.§.ſi autem.ver.tutor autem.

SVMMARIVM.

1 *Iuriſconſulti debent humiliter loqui.*
2 *Nobiles ad ignobilium obſequia coartantur, & econtra, propter penuriam perſonarũ.*
3 *Leges an fuerint prius in græco quàm in latino? remißiuè.*

LEX I.

Herennius. Hanc legem diuide in tres partes.In prima ponit iuriſconſ. commendationem tractatus,quē de græco in latinum intendit tranſferre. In ſecunda ponit modum quem intendit ſeruare in proſecutione tranſlationis. In tertia aggreditur opus ſuum.Secunda ibi, faciam autem. Tertia ibi,dicendum. vſque ad.§.non poteſt.hoc dicit.Tutor vel curator liberto dari,niſi in ſubſidium ingenuus prohibetur.datus autem ſe excuſare debet,aliâs ad rationum redditionem ſe obligat. libertus verò non poteſt ſe à dicto onere excuſare.hoc dicit principium huius legis. Habes duas lecturas, ſecunda eſt vera ſecundùm Rayn.& iſtam dicam in verbo,gręcorum. vbi expediam
1 primam gloſſam.Ibi,tibi.ſcilicet agnato inde facto.Ibi, faciam.not.†iuriſconſultum hìc humiliter locutum.Ibi, de his, ſcilicet de excuſatione tutoris.Ibi,gręcorum.gloſſa exponit duobus modis,ſcilicet in gloſſ.j.ſecundam tenet Dynus,vt videbitis ſtatim in apoſtilla ſequenti, & eam ſequitur tertia gloſſa.& gloſſa quæ incipit,latina.& dictum eſt.ſuprà in principio.Ibi,voce.id eſt ex gręca lingua in latinum,ſecundũ Dynum.Ibi verò ſubaudi apponam,& dicam in gręco.Ibi dicendorum.ſcilicet originalium Ibi,dicendum. hìc incipias caſum tu iuuenis. ibi, curatores.neque obſtat de tutelis.lege patronus. & dicit ſe dixiſſe Raynu.in gloſſa ibi.Solutio.ꝙ
2 ibi loquitur in patrono.hìc in alio.ibi penuria.†Nota quòd propter penuriam perſonarum nobiles interdum ad ignobiliũ obſequia coarctantur.ſic econtrà ignobiles & infames ad dignitatum obſequia propter penuriam perſonarum admittuntur,vt infrà de decurionibus.l. generaliter. §. ſpurios.&.l.eos.de mune.& ho.l.honor.ſecundùm Iacobum de aret.& de hoc habetur per Petrum.C.qui & aduer.quos.l.j.& ibi ſi autem, verſiculo ibi dabitur à præſide tutor vel curator ingenuus libertino: cum potuit dari libertinus ex eodem facto.& propterea hunc verſicu,melius iunges.ſuprà ad verlibertinus pupillis,omiſſo ver.libertinis enim. quem leges poſt eũ.

Gloſſ.

a ¶Si pupillorum. Vide bar.in.l.ſi cõuenerit.š.ꝓ ſocio. vbi voluit ꝙ ſi pupillus haberet ſocium odioſum & maledictum: tunc bene poſſet ꝓuocare illum ad diuiſionem.

POMATES.

a ¶Si pupillorum. Vide qd dicat Ludo. Rom̃.conſilio. clxxxij.

b In ſcriptis exẽplaribus non adducit̃ iſtud dictum Spe. quod adducit bar. lectura hìc, Minuſ que in Spe.ſub tit. alleg.quod ad rem facere cõperi.Alexan.Loſ.

c ¶De excu.tutorum.ſuper aditionibꝰ Nico.de nea.

¶ Glo. opponit duobus modis, & querit de vna questione. ¶ Primò opp. de. l. cũ ex oratione. j. eod. & soluit vt in gl. dic ꝙ ibi tanquàm ingenui ha-
3 bebàtur, vt. C. de iure aure. annu. & ff. eo. tit. & per totũ. Itẽ oppo. † ꝙ glos. malè dicit ꝙ leges fuerũt trãslatę de gręco ĩ latinũ. Sed cõtrà, imò vr̃ ꝙ nõ: vt insti. de iure natura. §. & nõ inelegãter. Sol. vt in gl. de hoc vtrũ leges fuerint in latino prius ꝙ̃ in gręco, dic vt no. s. de ori. iuris. in. l. ij. §. j. in princ. & per Ray. in cõstitutione. ff. in prin. & plenius per glos. in auẽ. de nõ ali. aut permu. re. eccle. §. nos igitur. versi. alienationis. col. ij. ¶ Querit glos. qñ iste ingenuus erit datus, nũquid erit tutor de facto vel de iure. Rñ. ꝙ de iure: qa dari põt, sed habet se excusare, vt patet. j. eo. l. cũ ex oratione. secundũ Ray. nam verum est ꝙ potest dari, sed excusationem habet. Nico. de neapo.

SVMMARIVM.

1 *Ratio administrationis à tutore non exigitur tutela durante.*
Procurator etiam durante mandato cogitur reddere rationes.
2 *Tutor an sit dominus pupilli.*

Non potest. Ibi curator gñalis specialis, sic vt no. Spe. in titu. de curatore. §. vt autẽ. versic. sed nunquid. ¶ Glo. oppo. tribus modis. Primò de. l. amplissimi. quę est. l. licet. C. eo. tit. Sol. vt in glo. ¶ Secũdò oppo. de interro. action. per totum. Item op. gl. de l. maritus. C. de procu. Sol. gloss. & rationem assignat. in. l. maritus. C. qui dare tuto. poss. & instit. eodem tit. §. fi. quia propter affectionẽ remittimus rationem isti curatori. sed certè eadem ratio habet locum in procuratore: quia mulier propter affectionẽ sibi redditionem rationis remitteret: quare dicunt aliqui ꝙ maius periculum est in curatore & tutore ꝙ̃ sit in procu-
1 ratore: quia à † tutore nõ potest exigi ratio tutela durãte: à procuratore sic, vt. j. de tute. & ratio. distra. l. nisi. & C. de admini. tuto. l. ij. & l. rationes. à ꝓcuratore verò põt exigi qñcũqȝ, vt patet in. l. qui ꝓprio. §. fi. de ꝓcur. Sed hęc ratio tangit tm̃ tutorẽ, cũ à tutore possint exigi rationes tutela durante, vt patet in. l. ij. & l. rõnes. C. de admini. tut. quare dicũt alij ꝙ rõ est: quia
2 magis timet adultus curatorẽ suũ, ꝙ̃ dñs ꝓcuratorẽ: quia † curator dñs est adulti. vt. l. qui fundũ. §. si tutor. j. pro emp. de fur. l. interdũ. §. qui tutelam. dum illę leges loquunẽ in tutore, & nõ in curatore de quo non inuenies: licet ꝓ hoc alleget. j. qđ vi aut clã. l. is qui in puteũ. §. si tutoris. & in auẽ. vt hi qui oblig. se habere perhib. res mino. §. j. colũ. vj. de tutore aũt nõ est aliquod dubiũ: qa tutor nõ põt dari pupille, ita ꝙ sit marit⁹ su⁹: qa nõ põt pupilla matrimoniũ contrahere, vt instit. de nup. in prin. & ideò dic ꝙ ratio est: quia reuocatio ꝓcuratoris pẽdet ex mero & libero arbitrio ipsi⁹ dñi. vt insti. mãd. §. rectè. sed tutoris vł curatoris officiũ nõ finiẽ nisi certis modis, vt instit. quib. mo. tut. finiẽ. ꝑ totũ: quare &c. & licet aliqñ tutor reuoceẽ, reuocaẽ cũ nota examinationis & fidei, vt. s. tit. ꝑxi. & sic scandalũ orireẽ in matrimonio: qđ esse nõ debet. arg. C. ne fideiuſ. do. den. l. ij. & hæc vba sunt Oldr. licèt Ray. attribuat sibi in. d. l. marit⁹. de hoc etiã dixi insti. eo. ti. §. fi. & de hoc habes in Spec. eo. ti. d. §. sed nunquid vir. Nico. de neapo.

SVMMARIVM.

1 *Causa excusationis tutelæ non delegatur.*
2 *Ratio, quare ad excusandum quem à tutela requiruntur septuaginta anni, & tamen ad excusationem muneris publici utilitate & authoritate sufficiunt quinquaginta.*
3 *Senex quis dicatur? remissiuè.*
Testis septuagenarius excusatur à testimonio.
4 *Aetas quomodo probetur legitimè?*
5 *Mater in probanda ætate admittitur, licet minus probet.*
6 *Plena probatio an fiat ex natalibus solis?*
Præsumptio in his quæ consonant ueritati, siue naturæ, plenè probat.
7 *Iudicium quid sit.*
Ex pluribus testibus familiaribus deponentibus sequitur plena probatio.
8 *Duæ præsumptiones quando faciant plenam probationem.*
9 *Fama & unus testis faciunt plenam probationem.*
10 *Prælatus electus si erat uigintiquatuor annorum, & ante confirmationem causa pendente est effectus uigintiquinque, an possit confirmari?*

LEX II.

a Excusantur. a Aetas. lxx. annorũ ꝓbata legitimè à tpe creationis perfectã tribuit excusationem à tutela vel cura testamẽtaria vel datiua. h. d. Ibi excu-
1 sanẽ. † q cã delegari nõ potest. j. eo. l. scire oportet. §. oportet. li-
b cet b excusaẽ testamentũ, vt in ea diligenter, vt ibi not. in glo. & eã perpetuò teneas cordi. querit ibi legitimis. l. alijs ab instrumentis. glo. opp. tribus modis, & de quatuor questionibus. ¶ Primò opp. gl. de. l. finali. C. qui
2 ęta. se excu. lib. x. Et respõdet glo. ¶ † Sed quero de ratione. quę est ratio ꝙ aliâs excusatione muneris publici authoritate, & vtilitate sufficiunt quinquaginta anni, vt dicta. l. finali. sed ad excusationẽ muneris publici authoritate & vtilitate priuati requiruneẽ. lxx. vt hic dicit Pet. & facit insti. eod.
3 tit. §. item maior. quia illi incũbit maius onus quàm insti. & inducit. † Pet. in arg. leges debent excusare senẽ à testimonio, vt. l. inuiti. s. de testi. Qualiter senex intelligatur. Et dic ꝙ senex intelligitur ille qui est. lxx. annorũ cum incumbit sibi onus paucum: scilicet in vno negotio, sicut & in tutore. de hoc not. C. de his qui nõ imple. stipen. l. j. lib. x. ¶ Sed glo. circa hoc qualiter quis dicaẽ senex aliquantulũ variat. de hoc aliqualiter tangitur infrà. & per Cy. in. l. si infanti. C. de iure deliberand. & dicã. j. ad. l. falci. in. l. hęreditatũ cõputationi. sed quò ad reddendũ testimoniũ quòd requiraẽ ætas. lxx. annorũ, sicut quò ad excusationẽ. tu habes gl. in. d. l. inuiti. ¶ Opp. gl. de. l. tutores & l. si nemo. in fi. s. de tute. Dic vt in. l. ij. s. de testamẽ. tu. & l. iij. & glo. refert. ¶ Itẽ opp. de. l. iij. §. queri potest. s. titu. j. Et respon. vt gl. ratione diuersitatis dixi instit. qui dari tuto. pos. §. ad certũ. & de attil. tut. in princi. & dixi. s. de tute. l. mutuo. §. j.

¶ Querit gl. qñ inspicimus tempus aditę hereditatis. Et rñ. vt gl. dicit, & hęc gl. secundũ Ray. est plana in necessario instituto, cũ tũc inter aditionem & mortẽ nullũ sit mediũ, vt. l. si post mortẽ. j. de lega. j. Hu. dicit notãter ꝙ tutoris datio procedit, si ponis ipsum factũ heredẽ post mortẽ sine aliquo medio: nõ aliter, secundũ Dyn. sed hoc nõ esse potest quin sit aliquod tps mediũ, cũ viuẽtis hereditas adiri non possit, vt. j. de acqui. hęred. l. neminem. sed demum oportet ꝙ adeãt post mortem, & sic inter aditionẽ & mortem oportet ꝙ sit aliqđ mediũ etiã quantũ
4 ad oculũ, vt. l. qui filio. §. fi. j. de hęre. insti. ¶ † Querit glo. quę possunt esse legitimę probationes in ętate. Et responde vt in glo. & not. quòd ętas põt probari per testes & instrumenta. similem gloss. habetis in. l. ij. §. fœminas. de his qui ve. ęta. impe. & s. de probatio. l. etiã matris. & glo. no. cõtrarium. C. si minor se maio. dixe. in. l. si alteri⁹. quę gl. est falsa, vt ibi per Ray. sed ipse Ray. tenet cõtrariũ in. l. si. C. de his qui veni. ęta. impe. & malè, vt dixi in auẽ. quib⁹ mo. natu. effi. legi. §. primo de hoc in Spec. in titu. de probatio. §. probare autẽ. versi. sed qd. de hoc dicit Ray. se dixisse in. l. cum te. de probatio. & in. l. si minorẽ. de in integrũ restit. & dicit hìc in tex. suo de quo ni-
5 hil ibi dicit: sed dixit in. d. l. si alterius. ¶ † Item querit glo. nunquid possit mater admitti pro teste in ꝓbatione ętatis. Et respondeo vt in gl. dic verum est: tamen non facit probationem quam facit alius testis, vt no. in. d. l. etiam matris. Querit gloss. de quæ-
6 stione vulgari, † vtrùm ex istis natalibus fiat probatio plena. Glo. dicit quòd non, dic & secundùm hoc dicit aut ex alijs &c. Non ponas disiunctiuè, sed copulatiuè aut pro & vel dicas quòd ponatur propriè vt ex solis natalibus fiat plena probatio, & est ratio: quia pręsumptio facit plenam probationem in his q̃ sunt consona veritati, siue naturę, vt not. s. de test. l. iij. §. j. secundùm Iac. de aret. & secundũ naturam est vt quãdoqȝ minor fiat maior, vt. l. iiij. C. de in integ. resti. & secundũ Oldra. respondeo ad gl. & sequitur in gloss. quòd duę pręsumptiones faciunt plenam probationem cum alijs indicijs. ¶ Ad declarationem huius gloss. quam totus mundus alle-
7 gat, ego † quero quid est indicium. Gloss. in. l. cum probatio. de ꝓba. tenet quòd indicium sit minus ꝙ̃ semiplena probatio. Glo. videẽ sentire contrarium infrà de questionibus. l. maritus. coniungendo glos. l. j. de testi. quę dicit quòd indicium fit per testem familiarem, & prosunt ista indicia. quòd si essent plures testes familiares deponentes quòd iudex sequẽdo ipsorum dictum debeat ferre sententiã, ita quòd ex pluribus indicijs sequatur plena probatio, vt in gl. in. l. iij. §. eiusdem. de test. quam teneas cordi: quia non inueniẽ alibi secundũ Ray. in. d. l. j. ¶ Viso quid sit indicium, & quid opereneẽ indicia, videam⁹ an gl.
8 nostra sit vera, quę dicit † quòd duę pręsumptiones non inducunt plenam probationem absqȝ alijs indicijs. Dy. dicit ꝙ gl. est vera in criminalibus in quib⁹ *probationes debent esse luce merediana clariores, & in eis* iudex debet habere maximũ tẽperamẽtũ, vt. C. de proba. l. sciant. & de pœ. l. qui sniam. In ciuilibus duę semiplenę probationes facerẽt plenã sine indicijs. arg. ei⁹ quod no. in. l. iij. §. sicut enim nõ semper. de tes. cũ hoc cõcor. Bal. extrà de testi. c. veniẽs. ¶ Cõtra opi. Dy. opp. de. l. spadonẽ. §. qui iura. j. eo. & de eo quod no. C. qui nume. tut. l. j. duę ergo semiplenę probationes diuersi generis non debent facere probationem plenam, sicut duę excusationes diuersi generis non faciunt vnã plenã. So. secundũ Dy. ibi est speciale fauore pupillorũ, vel dicas ꝙ duę semiplenę faciũt vnam plenã. Sed ista gl. non dicit ꝙ absqȝ alijs indicijs nõ faciũt: & sic non discordat, sed hoc non est tueri Dy. qui dicit ꝙ in ciuibus sufficiũt tantũ duę semiplenę probationes. Dicit Rayn. ꝙ in criminalibus Dynus bene dicit: sed in ciuilibus non in probationibus diuersi generis: in probationi-

a ¶ Excusanẽ. In. §. j. in gl. ĩ ver. legitimis. semp alleg. ista gl. ꝙ vbi cõcurrũt plures pręsumptiones, operãtur effectũ plenę ꝓbationis. & istã gl. refert sin. Bal. in rub. C. de ꝓb. adde gl. in. c. cum cãm. de prob. glo. in. l. iij. §. eiusdẽ. de test. gl. in l. instrumẽta. C. de proba. gl. in. c. accedẽs. el. ij. vt lit. non cõtest. & in. c. si dilectus. de suc. abin test. glo. in. c. illud. de præsum. gl. in. c. cũ bertoldus. de re iud. Bar. ĩ. l. j. §. ijdẽ cornelio. de quest. & in. l. admonẽdi. s. de iureiu. & in. l. spadonẽ. §. qui iura multa. j. e. & in l. excipiũẽ. ad syll. & in. l. indicia. C. de rei ven. & c. cũ inter cũ gl. ñ. extra de cle. pere. & pulchrè dicebat Bal. ĩ ru. de cõtrouer. inuesti. ꝙ iudex ex varijs animi motibus, & diuersis suggestionib⁹ partiũ, testiũ & instrorũ deuenit ad vnũ cõceptũ finalẽ mẽtis nõ indigentẽ alio adminiculo. Pro quo adduco. c. cũ ad sedem. de rest. spo. & c. nostra. & c. pręterea. de test. & quod voluit idẽ Bal. in. l. sciãt. C. de proba. & in. l. j. C. qui nume. tu. se excusant. & ĩ. l. iij. C. ad. l. iul. ma. & ĩ. d. c. cũ cãm. & plenè per Pe. de anc. ĩ cõsil. cclxv. aliâs. ccxl. & per Abb. ĩ. d. l. instrumẽta. & vide Bar. ĩ. d. l. admonendi. in. xv. col. s. de iureiu.

b ¶ Ista verba nihil pręse ferunt: puto ꝙ dicere voluerit Nico. de neapo. licet delegeẽ productio testiũ. Alexã. Loseus.

a ¶Non solũ. quærit gl. de hac. q. vide doct. post Bart. in. l. si cum dotẽ. §. si autẽ in seuissimo. ff. sol. ma. & in 9 effectu dicit ꝙ si pr̃ fuit excusatus à munerib⁹ propter numerũ liberorũ, iuxta. l. semp. §. j. & se. j. de iur. ĩmu. ꝙ licet posteà maior pars liberorum decesserit, & sic numer⁹ liberorũ supuiuentiũ nõ sit cõplet⁹, tñ durabit ĩmunitas. & istud ĩ terminis tenet Io. an. in reg. decet. in mercu. quẽ multi sequunt quos vide in. l. si cũ dotẽ. §. si marit⁹. so. ma. ꝑ hoc facit qđ not. Bal. in. l. ij. C. si adner. deli. & qđ no. Ang. ĩ. l. minorib⁹. ad fi. C. de his qui. vt indig. dũ q̃rit de illa q̃õ. an mulier minor nõ petẽs tutorẽ filio priuet hęreditate filij, iuxta l. sciant. C. de legi. hr̃. & l. omnem. C. ad ter. cũ vul. si viuẽte filio minor effecta sit maior. nã certũ est si minor erat, ꝙ sibi succurreret secundũ Bal. in. l. si cã. C. de epi. & cle. & ĩ. l. ij. C. si aduer. deli. vñ dicit 10 ibi ang. ꝙ vbicũq; ętas est causa bñficij, cessante ætate cessat bñfici. alle. l. titia seio. §. vsuras.
c de le. ij. & l. si tutor reipu. j. de tu. & ra. distra. & not. quod Bar. hic. q. s̃. formatã deberet referre: & eã refert Io. an. ĩ d. c. decet. sed in meo deficit. adde tñ cõtra Io. an. tex. ĩ quo apte videt ĩ l. cura. §. deficiẽtiũ de mu. & ho. cum alijs alle. ꝑ me in apostilla posita in l. si cum dotẽ. §. si maritus. sol. ma. & hęc. ij. opi. contra Io. an. in pũcto iuris verior vr̃ licet ĩ iudicãdo & cõsulẽdo authoritatẽ Io. and. sequi vellẽ. ad alle. ꝑ Io. an. inquãtũ volebat ꝙ priuilegiũ erat ꝑpetuũ, r̃ndeo ꝙ illud est verũ, si iã effectũ suũ sortitũ est p. l.

bus verò eiusdẽ generis, sec⁹ per. l. spadonẽ. §. q iura. ꝑalle. & §. fi. j. eo. & ibi no. ratio est: qa in si'ibus facilior est trãsit⁹ & cõiunctio, vt. l. si vn⁹ ex argẽtarijs. §. pact⁹ ne peteret. de pact. & l. in rẽ. §. itẽ quæcũq;. de rei vendi. & de accepti. l. an inutilis. §. acceptũ. & quod ibi no. & ita dicit Ray. se cõsuluisse de facto. s. quòd † fama & vnus testis faciũt vnã plenã probationẽ etiã in ciuilibus. & de hoc allegat ipse qđ no. & quod ibi dixit. C. de. ꝑba. l. proprietatis. & de q̃õ. l. fi. & de iureiur. l. in bonefidei. In quib⁹ nõ reperies vltrà quàm hìc dixerat. De hoc habes ĩ Spe. in titu. de noto. cri. §. fama. & v̾s. fama. & v̾si. se. licet Ray. dicat Dy. malè loqui in probationibus diuersi generis. tñ salua reuerẽtia sua, prout refert Oldra. illa fuerũt v̾ba Dy. scilicet ꝙ illud quod dixerat in ciuilib⁹ sufficere duas semiplenas probationes: debet intelligi in probationibus eiusdem generis. secus in probationibus diuersorum generũ, argumento dicit. §. qui iura. l. spadonẽ. j. eo. & l. j. de vacatio. mu. quod tamen dãnat. Old. & sic restat esse dãnatam opinionem Rayn. vnus enim testis facit semiplenã probationem, vt nota. in. l. iij. C. de reb. creditis. & ad hoc allegat legem theopompus. de dote prelegata. & tñ ibi sunt duo testes qui sunt probationes non solum eiusdem generis, sed eiusdem speciei. ¶Sed nõ probant si sunt singulares in dictis eorũ, vt no. gl. in. d. l. prima. C. qui nu. tute. se excusant probat per. c. bonę memorię. extrà de electione. Non obstat gl. quia nõ loquit in semiplenis probationibus. Sed de duabus pręsumptionibus inter quę est magna differentia, cũ pręsumptio sit quid probabile. & probat cũ ipsa debeat plenè probari: & ea plenè probata probat aliquid semiplenè, vt est in fama & fuga rei: & in alijs de quibus no. in dicta. l. tertia. de rebus credi. Sed semiplena probatio est quid semiplenè probãs: cum sit quidã modus probandi. & semiplena probatio est, vt vnus testis & scriptura priuata & similes, non autem probat per aliquod aliud extrinsec⁹ à seipso, secundùm Oldra. in semiplenis probationibus non posset procedere: quia aut non essent singulares in dictis eorum: & tunc plenè probarent, vt l. vbi numerus. s̃. de testibus. Si sunt singulares, repelluntur tanquàm varij, vt videtur dici in. d. l. j. & sic ex quo requirimus semiplenas probationes eiusdẽ generis in eis non potest procedere. teneas tamẽ istã gloss. menti perpetuò: quia eam allegat totus mundus. ¶†Vltimò ista litera pręstat argumen. ad quęstionem de pręlato electo qui tempore electionis erat. xxiiij. annorum. Et pendente causa fuit effect⁹. xxv. annorum ante confirmationem quòd non debeat confirmari: cum debeat tempus electionis inspici, & in episcopo requiritur tempus. xxxv. annorum, vt. C. de episco. & cleri. l. nulli. & aut. presbyteros. in quo & pro hoc facit. §. numerum. j. ea. l. facit. l. debitor. in princi. j. de lega. ij. melius. j. eo. l. tutor petitus. in principio. & quod ibi no. & de hoc argu. habes per Ray. j. eadẽ. l. & per hoc allegat ipse. l. optio. j. de optio. leg. & extrà de electio. c. cum in cunctis. & hoc argu. est secundũ Iac. de aret. Sed contra hãc determinationem facit. l. si is qui tres. j. eo. in princ. vbi si nominatus ad tutelam excusatur à principio. & posteà intra tempora legitima, excusatio legitima desijt sibi competere ex aliqua superuenienti causa, quod perinde est acsi nunquàm ipsi competijsset. Solu. illud est fauore pupillorũ. facit. l. si duas. in principio infra eodem. & quod ibi not. Ad hoc facit. l. cum ex oratione. & l. planè. & l. si cum ipse. j. eodem titulo. ¶Contra istam determinationẽ ob. l. milites. in fin. de re militari. cogitabitis ad istud cõtrarium: quia difficile est. Nico. de neapo.

SVMMARIVM.

1 *Filij capti ab hostibus patribus non prosunt.*

Remittit. Perfectus numerus filiorum legitimorum & naturaliũ superstitum excusationem tutelę pręstat. & in hoc computantur nepotes qui supersunt ex pręmortuis filijs: pluribus tamen ex vno patre relictis, loco vnius computandis, hoc dicit vsq; ad. §. amplius. ibi, in potestate. Nec ob. l. tria onera. j. eo. vt ibi dicam. ¶Gl. opp. tribus modis. primò oppo. de princ. insti. e. tit. Et responde vt in glo. ¶Item op. de. §. sed hodie. insti. de adop. Et responde vt in glo. ¶Item opp. de. l. ij. C. qui nu. libe. li. se excus. x. & responde vt in glos.
1 ¶†Ex quo not. vnum valde not. quòd filij qui sunt capti ab hostibus non possunt patri querere, seu nõ prosunt patri, quem casum esset difficile reperire alibi, & est multum notabile. Item oppo. de. l. bello. j. e. & responde vt in glo. Nicol. de neapo.

SVMMARIVM.

1 *Stante statuto quòd pro quolibet lupo quem quis capiet habeat decem, si accipit lupã prægnantem: uel cum catulis, an debeat habere decem pro quolibet?*

Qui autem. Iste. §. est breuis, & non eget summario: quia eum summaui. s̃. ibi reliquis ciuilibus. Gloss. exponit hãc literam duobus modis, & vtraq; est bona. ¶Oppo. glo. de. l. ij. C. de in integ. rest. mil. Et responde vt in gloss. ¶Quærit gloss. quando prodesset ei qui est in ventre. quòd habetur perinde acsi esset natus. Et responde vt in gl. Nec ob. j. de libe. & posth. l. si à primo. & de iniu. rupt. & irri. test. l. iij. in princi. vbi tractatur de commodo eius qui est in ventre: tamen nõ habetur pro nato: quia illud speciale fauore alimentorum & testamentorum, vt no. in glo. dictarum legum, quæ sunt no. ¶Vltimò iste. §. facit ad. q. not. positam per Gul. s̃. de sta. ho. l. qui in vtero. scilicet
1 quòd † si est positum bannum quòd pro quolibet lupo quem quis ceperit, debet habere. x. quòd si aliquis capit lupam quæ habes lupos in ventre quòd debeat habere tantum. x. quia quod est in ventre quòd habeatur pro nato est verum quóad commodum suum, non quantùm ad commodum aliorũ facit ad id quod dicam. j. de ope. libe. l. qui libertinus. §. penul.

SVMMARIVM.

1 *Liberorum appellatione an contineantur nepotes?*
2 *Quatuor filij an sufficiant ad excusationem tutelæ in prouincijs in quibus uiget ius italiæ, sicut in Italia.*

Non solum. Istum. §. etiam summaui ibi extenditur. ¶†Not. ꝙ
1 appellatione liberorum continẽtur nepotes. Nec obst. s̃. de test. tu. l. quòd si nepotes. & j. eod. l. sed & milites in princip. quia ibi loquitur in appellatione filiorum. quo casu refert vtrùm proferatur ab homine, vel à lege. & dixi insti. qui dari tu. poss. §. quòd si nepotes. per Iac. de are. & Pet. & dicam in. l. quòd si nepotes. & in. l. gallus. in princ. j. de libe. & posthu.
a ¶Quærit glossa[a] de vno quis est numerus determi
2 natus in filijs? Responde vt in glo. ¶†Quæro quid in prouincijs in quibus viget ius Italię, nunquid sit idem quod in Italia quòd sufficiant quatuor filij. Dic quòd non, imò requiruntur quinq;, sicut in prouincijs, vt institu. de excu. tu. in prin. Nec ob. l. j. & l. fi. de censi. quia ibi loquitur in tribus. secus in alijs, vt insti. eo. ti. in prin. & per hoc credo falsam gl. quæ est. C. qui numero li. se excusant. l. iij. lib. x. quæ dicit quòd tres filij excusant à muneribus personalibus in prouincijs habentibus ius Italię, sicut in ipsa Italia: quod credo falsum per dictum prin. insti. de excusa. tu. & quod ibi dixi.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio dilatoria quando poßit opponi post lit. contesta.*

Numerum. Hunc. §. summaui. s̃. ea. l. ij. responso. In tex. ibi: determinatum &c. & hoc facit ad quęstionem quam ibi dixi. ibi, auxiliantur. non obst. tex. extrà de re iudic. c. Abbate sanè. lib. vj. & ibi notatur per Ioan. mona. Contra hunc. §. opponitur quòd debeant tibi auxiliari filij nati post citationem. & sic oppon. de. l. secunda. C. de consor. eiusdem litis. & de eo quod not. s̃. de ꝓcura. l. põponi⁹. §. ratihabitiõis. Sol. secundùm
1 Ray. aut † exceptio dilatoria superuenit post lit. cõtesta. & tũc aut facto aduersarij: & tunc põt post lit. cõtesta. opponi. vt in cõtrarijs. aut absq; facto aduersarij superuenit, & nõ potest: vt hic. & remittit ad id qđ dixit Ray. C. mãda. aut. ꝑsente. sed recollecta est falsa: qa debet allegare de fideius. & teneas mẽti ista v̾ba. s. id qđ dicũt ꝙ exceptio superueniens &c.

fi. ff. vñ liber. & ita intelligat dictũ. c. decet. vł potest r̃nderi ꝓut facit Dynus in. d. c. decet. illud ꝓcedere quando adhuc sup sunt reliquię priuilegij, p. l. & vni⁹. §. seru⁹. j. de q̃stio. nõ ob. tex. in. l. j. C. q nu. libe. se excus. qa r̃ndeo ꝙ illa lex plures habet intellectus. vñ tenendus est ille q iurib⁹ cõcordat. cũ iura iuribus cõcordare sit licitũ. l. j. C. de ĩoff. do. & in aut. de exhi. & ĩtro. reis. §. fi. & c. cũ expediat de elect. in. vj. cum vulg. nõ ob. not. ꝑ Ang. in. d. l. minorib⁹. quia nos loquimur in his quę h̃nt tractũ successiuũ, vt putà in muneribus q̃ diuersis tp̃ibus ĩponunt secũdũ exigentiã: ipse verò in ętate loquitur q̃ habet tractũ cõtinuũ: & ita ista q. ĩ pũcto iuris mihi vr̃ ardua. & ideò dñi Boñ. fecerunt statutũ exp̃ssum sup hoc, videlicet ꝙ ꝑpter decrescẽtiã liberorũ cessat priuilegiũ immunitatis. secus dicit statutũ si vnus tñ moriat: quia nihilominus durat priuilegium.

ADDE primę parti huius apost. dum loquit de priuilegio concesso ob liberos ꝓcreatos. Bal. ĩ terminis cõsil. cj. inci. verba dñi. in vol. Ad partem dum loquitur de matre minore non petente tutorem. Adde Ludo. Ro. in terminis cõsil. cclxxix.

SVMMARIVM.

1 *Vlpianus an fuerit nobilis ratione originis, uel scientiæ.*
2 *Nobilis efficitur quis per scientiam.*
3 *Superlatiuum & positiuum in eadem persona concurrere.*

Amplius. Numerꝰ triū tutelarū vł curarū simpliciū, nō admista rū, pupillorū diuersorū pr̄imoniū habētiū nō cōe, prīci paliter iustā excusandi facultatē p̄bet à quarta. h.d. Ibi curatorias. si tres iter tutelas, & curas: quia habet duas curas: vnā tutelā, vel ecōtra. Ibi minoribꝰ nec proprie legitimā ætatē habētibus vel existētibus per sex mēses: vt. l. nō
1 tātūm. j. eo. tit. scd'm Dy. ibi nobilis† rōne scientiæ, non ratione originis secū
2 dùm Ray. qui dicit se dixisse. C. de postu. l. prouidendū. Sed facit illa. l. † ꝙ quis efficitur nobilis ex scientia, vel propter sciētiam. ad hoc facit optimè qđ no. s. pro socio. l. si societatē. Sed quicquid dicat do. Ray. dic ꝙ Vlpianus fuit nobilis rōne originis, habes. j. de censi. l. j. in prin. Et no. ꝙ hic appel
3 lat eū nobilē. j. eodem. l. diximus. appellat eum nobilissimū. ex quo no. † ꝙ superlatiuus & positiuus, in eadē p̄sona cōcurrūt. j. de verb. obl. vbi autem non apparet.

SVMMARIVM.

1 *Tres fratres habentes commune patrimonium debent habere unum æstimum, si sit reale: si personale tria.*

LEX III.

Tria onera. Ista. l. cōtinuatꝛ.* Triū pupillorū cura nō facit tria onera, sed triū pupillorū tria patrimonia posidētiū. h.d. Bar.* Ibi onera. interdū vnū onus sufficit, vt in. l. si quis inter tres. j. eo. in prin. Ibi tutelarū, nō delatarū oneris cā. vt. j. e. l. spadonē. §. si ciuitatis. ver. sed nec scd'm Dy. Sed cōtra hoc multū facit. l. si quis tutor. s. de ritu nup. dicā. in. d. §. si ciuitatis. Ibi excusatio nē p̄ hoc pōt dici ꝙ quarta nominatio ipso iure nō valet, adeò vt nō teneatur tutor se excusare. facit ad hoc. l. legitimos. s. de legi. tuto. & hoc tenet ibi gl. q̄ incipit, quartā. in prin. Sed melius no. in princip. gl. onera. Ibi pupillorū idē in diuersis eiusdē personæ rōnibus. ¶ Glo. in. §. amplius. op. de. l. j. C. qui nu. tu. se excu. & de. l. spadonē. §. qui iura. j. eo. ti. Et rñde vt in gl. & dic plenè vt no. in. d. l. j. facit qđ dixi in principio huꝰ. l. ij. Itē op. gl. de. l. j. C. qui nu. tu. Et rñde vt in gl. & eodē mō respōde ad. l. si quis inter tres. §. fi. eo. titu. in glo. quę incipit, separatio. gloss. dicit sic: ergo generaliter debet dicere grauiter.
1 ¶ † Vltimò hæc. l. tria onera. inducitur in arg. ad q̄stionē Tres erant fratres habitantes in eadē domo: impositū est onus per ciuitatem de estimis. quod debeāt habere vnū ęstimū tantū, si tenēt patrimoniū indiuisum, si diuisū, ꝙ debeant habere tria, scd'm Ray. qđ est verū in onere imposito ratiōe rerū. secus in onere personali, vel imposito ratione personæ: quia tūc indistinctè debent habere tria, vt. C. de decur. l. licet. lib. x. & ibi qđ dixi hic iunge. Nicol. de nea.

SVMMARIVM.

1 *Cumulatio quando admittatur pendente iudicio.*

LEX IIII.

Diximus. Ad tertiā tutelā, vel quartā vocatꝰ appellatione interposita, & ea pendente ad aliā vocari nō potest: sed terminus illius appellationis expectatꝛ, & in ea succumbens quartam repellit, eius autem victoria illam admittet nisi illa de iure fuerit recusata. h.d Ibi promoueatꝛ. i. nominetur. Ibi, & tertiæ. & poterit se excusare à quarta propter tertiā à qua appellauit. Ibi, appellātem & sic non teneat interim excusatio ipso iure. Ibi, excusatione. & appellatione interposita super. ea. Ibi, illius. vide quia hic habes quandā gl. q̄ dicit, dicere non tenetꝛ. & scd'm hoc habetꝛ finitus est terminus futurus. & nō habebis expectare. In tex. ibi terminū futurū non terminus futurus. Ibi rectà ratiōe hoc satis est bene statutū. si enim &c. Ibi suscipiat. s. pendēte appellatione super tertia. Ibi, extantē idest posteà existētem. Ibi, leges. q̄ volūt ꝙ qs non subeat onus quatuor tutelarū. ¶ Glo. opp. quatuor modis. Primò op. de. §. qui autem insti. eo. Et responde vt gl. & quę sit ratio ꝙ à nominatione tutelæ non possit appellari: sed à nominationibus aliorū plurimorū munerum sic, vt. l. j. §. si quis. j. qn̄ appel. sit, no. per gl. C. de temp. appel. l. j. per Guil. in l. hi qui ad ciuilia. C. de appel. & dicā. j. eod. l. scire. in prin. ¶ Opp. gl. de. l. si quis inter tres. j. eo. Et rñde, vt in glo. ¶ Opp. contra gl. ꝙ nō ipso iure, sed excusatione proposita. vt. d. l. si quis inter tres, in princip. Solꝰ ibi se excusat quia non erat intentus alijs hic alijs erat intentus: quia habebat litigare in causa super appellatione interposita à tertia datione tutelæ. facit ad hoc l. iam tamen. j. iudi. sol. & s. de exerci. act. l. ne in plures. ¶ Et ista inducitur
1 † in arg. ad quæstionē contra gl. q̄ est in. l. edicta. C. de eden. quæ dicit quòd pendente iudicio admittitꝛ cumulatio actionis. si talis est scd'a petitio quòd lata sententia absolutoria in prima. nō obstat exceptio rei iudicatæ in alia: aliàs secus esset per. l. fundi. & l. fundū. & l. sed si ante. j. de exce. Nam vides hic ꝙ lite finita super tertia tutela, tenet vocatio ad quartā, sed ea pendente non, & ista demum possunt fieri appellatione pendente quæ possunt fieri in iudicio principali. vt. l. postq̄. §. Imperator. j. vt leg. no. ca. & no. & tenemēti hoc generale. dominus Ray. in recollectis dicit dixisse Dyn. propter quod reprehendit eum. & ad istum. text. respōdet quòd ibi prima quæstio. erat præiudicialis ad secundam: quia si in tertia retinetur, excusatur à quarta, vt hic in tex. & sic non solent simul admitti, vt. d. l. sed si ante. secus si nullo modo prima possit facere præiudicium secunde, vt. d. l. fundi. & d. l. fundum. & d. l. sed si ante. & hæc sunt verba Dy. licet Ray. eum reprehendat per ea, vt ipse fatetur in additionibus antiquis. & de hoc habes plenè p Dy. extrà de reg. iur. in. c. nullus pluribus. lib. vj. Et redeas ad glo. & opponit de. l. nominatiōes. C. de appel. & recitat glo. quæ incipit, contra. l. quę hoc dicit. ¶ Not. finem huius rei esse finem alterius. & facit pro gl. in. l. inter litigantes. s. de iudic. secundùm Iaco. de areti. Et aduerte: quia super verbo tertię: habes quandam glo. quę dicit, quasi dicat excuset me vides ꝙ mutat personas ne faciat te errare: & ideo melius diceret se &c. Nico. de neapo.

SVMMARIVM.

1 *Onus unum Impositum uni domui qualiter intelligatur?*
2 *Onus impositum uni de domo, censetur omnibus impositum?*
3 *Pater pro munere per filium suscepto; an possit conueniri ante filium?*
4 *Pater qui obligatur pro filio penes rem publicam nō potest conueniri antequàm filius.*

Si pater. Tria onera tutelarū penes eosdem qui sunt in eadē potestate, vel ipsum in potestate habentes existētia ab alijs tutelis excusant, nisi prima vel earum altera accepta fuerit absq; voluntate paterna. h.d. Ibi filius in potestate. Ibi vexabitur de quarta tutela, vel cura, Ibi, patri de cuius voluntate habuit filius: aliàs secus. vt. j. l. proxi. Ibi, domui i. patrimonio. Ibi, nobilissimus. dic vt. s. ead. l. ij. in fi. apparet quod appellat eum nobilem. ¶ Sequitur. l. tria onera. quæ continuatur ibi sufficit. quò ad onus vnius patrimonij excusantur. Ibi non prodesse patri nec sibi. Ibi, rescriptum est. quia periculū ad patrē non pertinet secundū Dy. Gl. in isto
1 §. si pater. opponit de. l. proxi. sol. vt glo. ¶ † Quærit glo. qualiter intelligatur vnū onus impositū vni domui. Et responde vt in glo. & alleg. pro glo. Iac. de are. in. l. filio. j. de lega. j. & l. j. j. de mune. & hono. ¶ Inducitur in argu. ꝙ
2 † qn̄ vnus de domo sustinet onera, ꝙ oēs de domo videntur sustinere. vt. l. tria onera. j. eo Glo. opponit duobus modis. & quærit de duobus: & primò opp. de. l. si filius. s. de tutel.* & de. l. lutius titius de admi. tut.* & responde. vt in glo. ¶ Item opponi. gl. de. l. spadonē. §. si ciuitatis. j. eo. & respōdeꝛ vt in gl. ¶ Tertiò quærit. glo. & aduerte: quia est falsa. dicit ipsa nūquid pater pote
3 rit statim cōueniri. & rñde vt glo. & habes ex ista gl. notare † ꝙ pater qui cōuenitur pro munere suscepto per filiū, potest cōueniri anteq̄ ipse filius. gl. est falsa per. l. j. C. de decuri. lib. x. & quod ibi no. Sed potes ibi dicere ꝙ ibi loquitꝛ vbi pater. tenebatur reipublicæ: quo casu oportet ꝙ cōueniatur ante principalē etiā de iure antiquo. & est speciale in patre: vt ibi no. glo. qđ est falsum: quia idem est in quolibet intercedente penes rempublicam, vt l. ij. in fin. de admi. re. ad ciui. perti. & ibi glo. hic autem loquitur vbi pater tenebatur priuato, & sic intercesserat penes priuatū, inter quæ est differentia de iure isto, vt no. glo. j. de admi. re. ad ciui. perti. l. ij. & in. l. filius. eodem tit. & probatur. in. l. mochis. j. de iure fis. licet gloss. not. contrarium, & malè. in. l. Imperatores. §. idem rescripserunt. j. ad municip. Sed quicquid teneas: ista glo remanet vera: cum hic pater non intercesserat penes rēpublicam, & iō de iure antiquo poterat conueniri tanq̄ fideiussor filij, qui videtur esse continuus, vt. l. cum filius. j. de verbo. obligatio. ergo non debet posse conueniri anteq̄ principalis, vt. l. non rectè. C. de fideius. Et quare aliud erat olim in
4 republica q̄ in alijs. ratio no. in. d. l. j. & sic secundùm istam habes † quòd pater qui obligatur pro filio penes rempublicam non posset conueniri anteq̄ filius. Iac. de are. tenet contrarium in. l. si seruum. §. an filius. j. de verbo. obli. & dixi in authen. de fideiusso. §. j. & & videtur gloss. C. de fideiusso. l. sicut. quam gl. teneas cordi. & per hoc est falsa solu. Ant. de pisis qui dicit quòd pater conueniebatur ex contractu filij tanq̄ tutor: & ideò poterat conueniri. Nico. de neapo.

SVMMARIVM.

1 *Iudex eligit in ambiguis.*
2 *Ordo quando attendatur, & eius omißio uitiet?*
3 *Vocatus à diuersis iudicibus ad diuersas tutelas, quā tutelā suscipere debeat?*
Sortibus quando locus sit.
4 *Testamenta duo si reperiantur ab eodem confecta: & ignoratur quod fuerit prius, & quod posterius, neutrum ualet?*
5 *Citatus ad duas tutelas, pendente iudicio electionis, nō pōt ad aliā uocari.*
6 *Legatus duobus conferens prebendam si nescitur cui primo fuerit concessa, an sit in potestate eius confirmare quem uelit?*
7 *Rescriptū Principis quòd non sumat uires, nisi à die præsentationis.*
8 *Absolutio ab excōicatione nō prodest excōmunicato, nisi ad eius notitiam peruenerit.*

Si duas. Habenti duas tutelas si duę deferantur diuersis temporibus, prior posteriori præfertur. si verò insimul deferantur: illa preferetur quam deferens declarauit hoc dicit. & si quasi dicat bene dico eum excusari à quarta, & si Imperator &c. propter istam literam quæ sequitur & enim &c. Et expone si, pro quamuis. & hic incipit responsio Dy. & gloss. ibi, Imperatoris constituentis eum tutorem. Ibi, ad aliam. hoc verum vbi constat de ordine. si autem non constat, sequitur si autem &c. Ibi creatus est. i. in diuersis eiusdem personæ creationibus. vel dic scilicet tutoribus. & sic intelliges in patre & filio qui erant in potestate, quorum tutelæ sibi prosunt adinuicem.
1 Ibi, eum scilicet creatum. † Et nota quòd in ambiguis iudex eligit, ad quod facit infrà de regulis iuris. l. in ambiguis. & de iure dotium. l.

in ambiguis.& de iur.fiſ.l.nõ puto.ſecũdùm Iac.de
are.& facit quod no.in Spe.in ti.de leg.§.nũc tracte
mus.verſi.quid ſi Papa.¶ Gl.opp.duob⁹ modis.&
querit de vno,& inducit arg.ad vnũ,opponit glo.&
2 nõ ſoluit†quòd ordo nõ ſpectetur.vt.j.de ſolu.l.nec
enim.Dy.hîc ſoluit cui⁹ verba recitabo in fine ſolu-
tionis.j.e.l.Cai⁹.cõcordat ſolutionẽ quã ponit Cyn.
in dicta.l.nec enim.vno tantũ mẽbro addito. & oĩ-
bus ſolutionibus Spretis ſic dicas,ꝙ aut loquitur de
ordine qu oad ſeipſam.& tũc ſpectam⁹ ordinẽ:quia
inordinatũ nihil &c.vt in authẽ.de hæred.& falci.§.
inordinatũ colla.j.aut loquitur habito reſpectu ad
aliud,& tũc diſtingue:quia aut queritur nũquid or
do omiſſus vitiet rẽ de qua agit̃:& tũc aut eſt ordo
neceſsitatis:& tũc ordo omiſſus vitiat,vt.l.ij.§.pri⁹.
de vulg.& pupilla.& de hæred.inſti.l.ſi quis ita.aut
eſt ſimplex inſtitutio ordinãdæ voluntatis:& tunc
non vitiat.ĵ.de pecu.lega.l.quidã.& inſti.de lega.§.
ante hæredis.aut eſt dubium:& tũc idẽ quòd nõ vi
tiet:quia cẽſetur tanquàm ſimplex inſtitutio:vt.C.
de teſt.l.ambiguitates.&.l.præpoſteri.aut quærim⁹
an ex ordine reſultet ius:& tũc aut diſpoſitio legis,
vel hoĩs voluntas eſt certa,& ex ordine ius nõ reſul
tat,neq; curamus de ordine,vt in dicta.l.nec enim.
&.d.l.quidã.& in.§.à te.de legatis.ij.l.cũ pater.&.§.
fidei tuæ.& ſic aut eſt incerta:& tũc ordinem ſequi
mur:vt.l.gñaliter.§.quid ergo.ĵ.de fideicõ.libe.&.l.
gallus.in.§.j.ĵ.de liberis:& poſth.& de hæredi.inſti-
tu.l.qui ſoluendo.d.l.cũ pater.§.à te.de leg.ij.& de
vſuf.l.quoties.modo habes ſolutionẽ omniũ oppo-
ſitionũ ſecundùm Dy.Sed Dyn.ponit iſta vltima
verba.de hac ſolutione habes per Iaco.de are.in.d.l.
quoties.de vſufruc.& Ray.in.d.l.nec enim.ĵ.de ſolu
3 tio.¶ Item opp.glo.de.l.ſi plures ĵ.de accu.Sed†op
ponit etiã de omnibus legibus alleg.in glo.& reſpõ
de vt gl.& vbiq; gl.dicit ꝙ committitur ſorti . quod
intellige vt in.l.j.C.vti poſ.in glo.magna in fi.quod
eſt no.quærit glo.pone ꝙ tertia & quarta tutela eſt
data à diuerſis iudicibus:quæ iſtarum dicatur præ-
ferri? Et reſponde vt gl.quod intellige iuriſditionis
cuius vterq; incola eſt,& originarius tãtùm in alia.
Sed ſi ſit in vna originarius tãtùm,& in alia incola:
tũc declaratione facta à iudice incolatus,incola prę
fertur,vt no.glo.C.de incolis in.l.ciues.lib.x.& facit
l.libertus.§.pręſcriptio.ĵ.ad muni.ſecundùm Rayn.
& ſunt verba Dy.Sed certè gl.l.ciues.contradicit in
caſu:vbi defert̃ à iudicibus,vel incolatus, vel origi-
nis:quia dicit eſſe in electione vocati ad munus, vel
ad onus,vt poſsit accipere quod munus velit.& Ol
dra.dicit debere ad ſuperiorẽ recurri. & fortè iſtud
eſt verum,vt videat̃ ſibi declarata tutela,quę min⁹
onus habet.ar.illius gl.Nõ ob.l.duo iudices.de re iu
di.quia fortè ibi erat debitũ id quod continebat̃ in
ſententia iudicis ad plus condẽnantis:& ſic non di-
citur per aliam ſñiam debitor liberari:& ad ſuperio
rem recurrimus. argu. ĵ. de regu. iur.l.id quod no-
ſtrum.in fin.& argu.de interdic.& releg.l.relegato-
rum.ſed hîc nõ erat obligatus ad aliquam tutelam
antè.& ideò minus intelligitur ſicut in vocatiõe mu
neris.nec obſt.quòd potes dicere quòd hîc eſt ſpe-
ciale fauore pupillorũ:vt intelligatur de minori tu-
tela:quia idem fauor eſt in pupillo habẽte paruam
tutelam,ſicut in habente magnam,quaſi par ratio
&c.ŝ.de ritu nup.l.non ſolũ.Præterea glo.in.l.ciues.
C.de incolis loquitur in munere publico:quod eſt
introductũ fauore reipublicæ,quæ quidem eſt ma-
gis fauorabilis,quàm pupillus.arg.eius quod no.C.
de tẽp.app.l.j.de hoc aliqualiter tangit̃ p Dyn.ĵ.de
le.j.l.qui duos in prin.& ſecũdùm ea quæ dixi,non
ob.l.iij.in fi.de colleg.illic.de qua Ray.oppo.& non
ſoluit:qa ſecũdùm ea quæ dixi cõcordat.& de iſta
quæſtione no.Guil.C.de ſacroſanc.eccle.l.neminẽ.
4 in.ij.col.¶ †Vltimò dicit glo.iſta.l.facit ad id quod
no.C.de edic.diui.Adri.tol.l.fi.§.ſinautẽ & quando
inueniunt̃ duo teſtamẽta,& neſcit̃ quod fuerit pri⁹
vel poſterius:quòd recurrimus ad iudicẽ, & iudex
cõfirmat quodcunq; vult.ſed hoc non eſt verũ:quia
licet glo.in dicta.l.fi.non figat pedes:tamen veritas
eſt quòd neuter eſt hæres,vt in gl.& melius.ĵ.de bo
5 no.poſ.ſecũdùm tab.l.j.in prin.& ibi dicã.¶ †Que-

a ¶ Si duas.§.grammatici.vtrùm de eſſe ciuitatis ſit ꝙ habeat epm,habetur p Abba.& moder.in.c.j.de offici.or.per Bar.in.l.j.de metrop.lib.xj.

✱ Pro intellectu.l.cũctos populos.C.de ſum.trinita.& fide catho.

ro extra glo.pone quòd iudex non elegit quam tutelã ſuſpicere habet cita-
tus.vbi iudex vocauit eum ad duas:nunquid poterit pendẽte iſto dubio vo
6 cari ad aliam.Dic quòd nõ:ſecũdùm Iac.de are.ŝ.eo.l.diximus.¶ †Quęrit
Marti.pone quòd legatus cõceſsit duobus eandẽ prebendam:nec apparet
cui prius,vel cui poſterius:an debeat eſſe electio legati cui velit eam confir-
mare? De hoc habes caſum ſecundùm eum extrà de reſcrip.c.duobus.lib.
7 vj.¶ †Vltimò præſtat iſte tex.arg.quòd mandatũ ſeu reſcriptũ Principis
accipiat vigorẽ à tẽpore præſentationis literarũ.facit ad hoc.C.de lib.cau.l.
iubemus.facit.l.ſi ſponſus.in princ.ŝ.de donat.inter virum &vxo.facit.l.qui
abſenti.in princ.ĵ.de acqui.poſſ.Nec obſt.C.de repu.l.licet.vt not.glo.in.d.
8 l.qui abſenti.& ſic præſtat arg.†ꝙ ſi aliquis erat excommunicatus,& fuit
abſolutus per Papam eo abſente.quòd abſolutio non proſit ſibi,niſi abſo-
lutio perueniat ad notitiã ſuam,& ſolet notari in.d.l.qui abſenti.&not.Ioã.
theutonicus.ij.q.v.c.j.Nico.de Neap.

SVMMARIVM.

1 *Erciſco idem eſt quòd diuido.*
2 *Imperator quòd ſit dominus totius orbis.*
3 *Rex Franciæ non ſubeſt Imperatori.*
4 *Ciuitates maximæ maiores,& minores quæ dicantur?& nu.5.*
5 *Profeſſores doctrinarum,in qualibet doctrina in ciuitate quot eſſe debent?*
6 *Statutum quòd non poßint accipi pro ſententijs interlocutorijs,niſi.x.ab utraq; parte,an intelligatur à qualibet parte.x.an ab omnibus una.x.*
Ciuitas metropolitana dicitur quæ habet Archiepiſcopum.
7 *Florentia eſt maior ciuitas.*
8 *Piſtorium eſt maior ciuitas.*
9 *Forus cauſarum,& locus iudiciorum:quomodo differunt?*
10 *Impoßibile dicitur quod concedi de iure non poteſt.*
11 *Maximæ ciuitates concedunt immunitatem in præiudicium ſui,non tamen in præiudiciũ publicum.*
12 *Princeps concedens immunitatem,an præiudicet ſibi,an ciuitati?*
13 *Canonicus creatus à papa in aliqua eccleſia ultra numerum in ea taxatum:an gaudeat priuilegio dictorum canonicorum?*

a Grammatici.[a] Grammatici Rhetores,medici,& Sophiſtæ à
tutelis excuſantur ſecundùm modum inferius
deſignatum.Ibi,Sophyſtæ & dialectici.Ibi,qui.ſ.medici.Ibi,munerib⁹ quę
ſunt publica authoritate,& vtilitate.& intelligas in perſonalibus.Ibi,& hæ-
1 reſes.dic ab erciſco†quod eſt idem ꝙ diuido:quod patet.ŝ.fami.erci.in rub.
& no.extrà de reſcrip.c.quia.lib.vj.& per Archi.de re iudi.c.j.lib.vj.ſecun-
dùm Ray.ibi,manifeſtum.vel manifeſtandum,ſecundùm Dy.ibi,vniuer-
2 ſo.No.†Principem Romanum eſſe dominũ totius orbis.& ita teſtat̃ text.
in.l.deprecatio.ŝ.ad.l.rho.de iac.Nec obſtat.C.de ſum.tri.l.cunctos.vbi vi-
✱ detur dicere ꝙ ſunt alij non ſubiecti,& de eunuchis.l.fi.& quod ibi no.quia
ibi loquitur de facto.Nam de facto aliquæ prouinciæ nõ ſunt ſibi ſubiectę,
ſed de iure omnes ſibi ſubiectę ſunt.& ita dicit Pet.in.d.l.cũctos.C.de ſum.
trini.quod credo verum.niſi per aliquod tempus ſit ſecuta pręſcriptio,vt di
xi plenè poſt And.de Piſis,in pręambulis vſus feudorum,licet contrarium
teneant docto.in.l.comperit.in fin.C.de præſcri.xxx.annorum.Præterea,
3 hoc non videtur verum†cum enim Francia ab eius dominio ſit ſubtracta,
& Rex Franciæ ſit exemptus,vt habes inſtit.de pat.po.§.fi.Sed gloſſ.con-
tra no.in ca.hac edictali.de pa.iura.fir.plenè dic vt dixi in dictis præambu
lis quæſtionibus,vt dixi etiam in titu.de pat.pot.inſtit.credo enim Regem
Franciæ non ſubiectum eſſe imperio.Non obſt.l.in nomine domini.C.de
offi.præfe.præto.affri.quia illa facit pro me,vt dixi in titul.de pa.poſſeſſo.
totus mundus allegat illam.l.pro illa parte.ſed veritas eſt in contrarium.di
xi in.d.titu.Ibi,minores.facit.ĵ.ad orfi.l.j.& quod ibi not.Ibi,medicos.qui
curent pro ciuitate.Ibi,totidem.qui doceant in ciuitate.Ibi,ſecundo.ſcili-
4 cet numero.vij.medicorum†&.iiij.grammaticorum,& ſubaudi decet vt,
&c.& ibi declarat quæ ſunt maximæ ciuitates,& quæ maiores,& quæ mi-
nores de quibus.ŝ.fecerat mentionem.Ibi,tertio ſcilicet numero.v.medico-
rum,& trium Sophiſtarum.& repetere decet:vti minores & ciuitates ha-
bentes forum cauſarum,& locum iudiciorum dicuntur maiores.habentes
enim metropolitanum dicuntur maximæ ciuitates:ſed dicuntur minores
quæ carent iſtis.Ibi,licet ſcilicet ciuitates.Ibi,muneribus,id eſt,in fauorem
ſoluentium munera quod redundaret in læſionem eorum,ſi non poſſent
viuere.Glo.oppo.duobus modis:& quęrit de quinque quęſtionibus.Pri-
mò opponit.de.l.cuicunque.de inſtitut.act.Et reſponde vt in gloſſ.Secun-
dò opponit.de.l.parabolani.C.de epiſcop.& cleri.Et reſponde.vt in gloſſ.
5 & not.quot nomina habent medici.¶ †Querit glo.quot debeant eſſe in
vtraque doctrina:nunquid in grammatica debeant eſſe quatuor:& qua-
tuor Sophiſtę,an debeant eſſe quatuor in vtraque.Reſpondeo quòd qua-
6 tuor in qualibet doctrina.notetis†ex iſta gloſſ.argumen.pro ſtatutis,
in quibus cauetur quòd non poſsint percipi pro ſententijs interlocuto-
rijs ab vtraque parte,niſi.x.ann.à qualibet debeat iudex recipere decem.
ab omnibus vnà decem tantùm.Iſta gloſſ.pręſtat argumen.quòd à qua-
libet debet recipere inſolidum.habes de hoc in authen.de iud.§.ne autem
circa hoc labor.colũ.vj.facit id quod ibi dixi poſt Iacobum de bel.& nota.
bene hanc glo.¶ Deinde quęrit glo.quę dicuntur.maximę ciuitates? Et re-
ſponde vt in glo.¶ Not.ex gloſſ.quòd maximę ciuitates vocantur Metro
politanę quę habent Archiepiſcopum.Metropolis enim archiepiſcopus
dicitur

dicitur vt patet in auth.quomodo oporteat episcopo.& per hanc glo.dam
nat Iaco.de bel.glo.quæ est in authen.de defen.ciui.§.& iudicare. colla. iij.
7 dum†vocat maiorem ciuitatem Florentiam.& ita damnabat Cyn.sequen
do eum. sed certè illud non est verum quantùm ad ciuitatem. Florentiæ:
quia illa habet tantùm episcopum,& non vocat eam maximam: sed vo-
cat eam maiorem quod certum est esse:quia scio quòd ibi est forũ & etiam
8 redditur iudiciũ in eo:aũt quod dicit glo.† de ciuitate pistorij quòd sit mi-
nor.gloss.posset malè dicere.quia imò non est verum.imò maior debet di
ci:quia ibi est forum,& redditur iudiciũ. ¶ Quærit glo.quæ est differentia
inter rethores, & sophistas.Et responde vt glo.¶ Quærit gloss. quæ voca-
9 tur ciuitas metropolitana.Et responde vt in glo.¶ †Quærit gloss. quæ est
differentia inter forum causarum & locum iudiciorum.Et responde vt in
glo.quam teneas cordi,scilicet quòd forum dicatur vbi cognoscitur de cau
sis criminalibus,locus autem iudiciorum,vbi de ciuilibus .¶ Quærit gloss.
qualiter est impossibile requirere. Et responde vt ibi.Et not. ex hac ꝙ
10 impossibile dicitur † quod de iure fieri non potest.sed de facto sic. & con-
11 cordat.l.filius.& aliæ leges allegatæ in gl.¶ Quærit gloss. nunquid maxi-
mæ ciuitates possint immunitates concedere vltra istum numerum in prę
iudium suum dicas quòd sic.præiudicat enim sibi concedenti. non tamen
valet in præiudicium publicum.Ita intelligas hunc text.facit.j.de iure im-
12 muni.l.ij.circa hoc habes gl.not.C.de decu.l.vacuatis.lib.x. ¶ †Quid enim
econtra.si Princeps concessit alicui immunitarem:an præiudicabit sibi,vel
ciuitati.Dicam.j.de lega.j.l.ab omnibus.C.de exactio. trib.l.actores.lib.x.
13 ¶ Vltimò versicu.† superinducitur ad quæstionem talem secundùm Ia-
cob.de areti.In aliqua ecclesia erat certus numerus canonicorum taxatus:
Papa vero concessit in alia ecclesia prebendam vltra,numerum taxatum
nunquid talis gaudebit priuilegio canonicorum?Iste tex. optimè præstat
argumentnm quòd non.Nico.de neapo.

Philosophis. Verè Philosopantes excusationem consequuntur à tutela & cura.secus si fictè.& idem est dicẽdum in alijs priuilegijs,per quæ immunitas eis adiudicatur:vt legatione, militia,vel alio famulatu conceditur,& ab emptiõe specierum sacerdotij & gymnasij administratione.medicus verò semel approbatus poterit reprobari.h.d.cum.l.seq.Nico.de neapo.

SVMMARIVM.

1 *Medicus causa legitima subsistente reprobatur.*
2 *Archiepiscopus Capuanus redeuntes de studio doctores examinabat,Et si indigni erant reprobabat.*
3 *Doctor legum minor annis uiginti quinque deceptus in integrum non restituitur.*
4 *Officium l gationis qui cogantur suscipere?*
5 *Gymnasium quid sit?*
6 *Dictio alius, quando implicet?*
7 *Imperator nondum coronatus an possit priuilegia concedere?*
8 *Ius tribuitur,ex sola electione.*
9 *Populus Romanus qui semel Imperatorem approbauit an possit illũ reprobare?*

LEX VII.

Sed & reprobari. Hæc lex cõtinuaẽ.ibi.reproba
ri medicum scilicet causa legiti
1 ma†subsistente.aliâs secus,vt.j.de decre.ab ordi.fac .l.quòd se
mel.& not.in.l.vt gradatim.§.reprobari.j.de muneri. & honor.
2 sed in Dy.¶ Itẽ non ob.j.de decu.l.pe.in.fi.& ibi not.¶ †Et facit illud pro
eo quod fuit semel factũ in regno.p Archiepiscopũ Capuanũ,qui omnes
doctores de istis partibus redeuntes voluit iterũ examinari in ciuitate Nea
politana:& quàm plures reprobati fuerunt.& vellet.Deus quod ita fieret
nunc*quia hoc cogeret scholares cura peruigili studijs legalibus inhærere,
qui als in rixis & voluptatibus illecebris totum tps cõterũt studia sua pœ
nitus intermittentes.*Ibi,cõstitutus.s.quod debeãt esse in vnaquaqꝫ ciui-
tate.& not.tex.qui sequitur.Existimo autem facit iste tex.ad qõ.quã† ha-
beo per gl.C.de mune.patri.l.professio.lib.x.vbi dicitur ꝙ doctor legũ mi
nor.xxv.annis nõ possit petere restitutionẽ in integrũ si est deceptus in iu-
re:quia potest sibi dici professio,& desyderiũ tuũ inter se discrepant.& do
cto.formant istãq̃stionẽ alibi non tamen allegant istã gl.quæ tñ est notabi
4 lis satis.Ibi cõstitutiones ab eo latas.Ibi,legatos.†Nota quòd speciale est in
istis vt non compellantur accipere legationis officium:ergo in cõtrarium
est ius commune.de compen.l.j.& admuni.l.j.in fi.& sic alij compellentur
suscipere officiũ legationis.facit.l.munerũ.§.legati.de mune.& honor.&.l.
iiij.§.ordine.de leg.habes glossam ordinariam in.l.si qs decurio.C.de decu.
¶ Glo.in.§.Philosophis.opp.vno mõ de.l.ij.§.qui pueros.de vaca.mu. &
de.l.pœtæ.C.de profes.& med.Et responde vt in gl.l.huius. ¶ Glo.oppo.
quinqꝫ modis,& q̃rit de vna.q.¶ Oppo.de.§.semel.insti.qui manu.non
pos.Et responde vt in glo.Deinde oppo.de.l.iudex.j.de re iudic. responde
vt in gloss.Item oppo.de.l.si ab arbitro.qui satis.cog.&.l.põponius.de neg.
gest.Et responde vt in glo.Et melius soluas omnia contraria.dic ꝙ hîc fue-
rat causa reprobationis:ibi non.de hoc no.j.de decre.ab ordi. fa.l .quod se-
mel & plenè per Dy.extrà de reg. iur. c .quod semel placuit.lib.vj.¶ Op-
po.de.l.j &.ij.C.qui numero.liberorũ se ex lib.x.Rñdeo vt in glo. ¶ Opp.
de.l.iij.§.tametsi de arb.Dic vt in glo.¶ Quærit gloss.quare isti monstrãt
se non esse Philosophos. Et responde vt in gloss.vbi allegat.l. professio.
5 C.de mune.pat.¶ †Quęrit gloss.quid est gymnasium. Et responde vt gl.
dicit.vel expone vt.l.j.C.de natu.libe.& de mune.& hono.l.sponte.in prin
cip.¶ Contra hunc tex.extra.gloss.oppo.quòd male apponatur verbum
6 alium:†cum de eius natura sit implicare ad præcedentia,vt infrà de reb
dub.l.quidam relegatus.ergo implicat quòd esse militem sit famulatus:qđ
est falsum,vt patet.j.de mili.test.l.j.Solu.gloss.in.l.non solùm. §. quæritur.
s.de procur.ꝙ hæc dictio alium:non implicat:quia simile habes ibi cruxifi
xus erat Christus,& alij duo latrões.vt not.in.d.§.queritur.*& in.§.j.in au-
then.vt defun.seu fune.erorũ nõ iniurientur à creditoribus.Sic in.§.oportet.
in authen.de manda.princi.* secundũ Andrę.de pisis.Ray.inducit † hunc
7 textum pro Imperatore non coronato,& non dicit plus,videlicet quòd per
uilegium ab eo concessum valeat & teneat,cum dicat hîc text. ingrediens
mox principatum &c.de hac questione habes plenè per Iaco.de areti.in. l.
bene à zenone.C.de quadri.præscr.Ray.tenet quòd possit priuilegia con-
cedere:quia hodie est deuoluta imperij electio ad manus sedis apostolicę.
vt extrà de re iudica.c. ad apostolicæ.lib.vj.ergo sicut populus Romanus
olim elegit Imperatorem absqꝫ aliqua confirmatione,vt.s.de consti.princ.
l.j.ita hodie Papa.non eget confirmatione.glo.tenet contrarium in.d.l. be-
ne à zenone.pro quo facit quòd electio non tribuit ius electo. C.de iurisdi.
omn.iu.l.priuatorũ.nisi tm̃ quò ad hoc vt reuocari nõ possit electio p eligen
tes,vt in authen.de colla.§.ad hæc.col.ix.& ibi habes gl. & ibi dixi de hac
materia.Et si vis tenere opin.Ray. potes respondere ad contraria:quia ibi
loquitur in dignitatibus inferioribus,vbi electio non tribuit ius quo ad oĩa
8 Sed hîc,& in superiori versi. ex sola electione ius tribuitur,vt patet in.l.pen.
in fi.C. de curio.lib.x.& per ea quæ dicã in.l.ex eo,de mil.testa. & vide in
Specu.de hac quæstione in titu.de rescri.pręsen.§.ratione autem.versi.item
quod obtentum.& per Archid.extrà de re iudi.in.c. ad aposto licæ. lib.vj.
9 ¶ †Vltimò tex.huius.l.in princip.facit in arg.pro glo.no.quam habes in.x.
colla.si de inuesti.inter do.& vasal.lis ori.c.j.quòd populus Romanus qui
semel approbauit Imperatorem posset eum reprobare.& degradare. Gul.
ponit de hoc.ff.de legi.l.nõ ambigitur.& dixi in.d.c.j.Nico.de neap.

SVMMARIVM.

1 *Paduanus:& de Padua,idem est dicere.*
2 *Priuilegia duo specialia in aliquo seruantur propter magnam scientiam.*
3 *Capellani Cardinalium qui stant Auinioni quòd possint retinere beneficia sua.*
4 *Scholares existentes in studiis quam immunitatem habeant?*
Non excusantur à tutela uel cura,nec à patrimonialibus.
5 *Doctores legum quare non excusantur ubi non docent?*
Hodie in studijs Lombardiæ licitè legitur.
6 *Priuilegium concessum ciuitati quando extẽdatur ad castra uel uillas?*

Amplius. Docens grammaticam vel curans in propria patria habet excusationem in illa.secus si docet in patria alie
na,nisi sint valde disciplinati,quia tunc vbiqꝫ docentes etiam extra nume-
rum excusationem consequuntur.idem in philosophantibus in ciuitati.
Romana.& legum doctoribus siue cum salario, vel sine salario doceant.
hoc dicit.Ibi,habere iuxta numerum positum.s.l.proxi. §.j.Ibi,comaneus:
id est de comanea.exponit glo.quam allegat dominus Signorellus quòd
1 †tantùm est dicere Paduanus , quantùm de Padua.quod facit contra
id quod notat Iacob. de are.C.de adop.l.j.de quo dixi in .l. prouinciales.
de verborum significatio.Ibi,numerum traditum.s.l. proxima. §. j.Ibi,&
2 in aliena patria.not.†quòd ratione magnę scientię seruantur in aliquo duo
priuilegia specialia,scilicet ꝙ habeat priuilegia propria & aliena.& vltra
numerum.facit quod no.insti eodem.§.item Romæ.in fin.glo.Ibi,patria.
3 allegat hunc textum Andræ.de Pisis † quòd capellani Cardinalium qui
stant Auinioni possint retinere beneficia sua: cum quo ad clericos Auinio
censeatur patria communis. Ibi habebunt neque in sua, neque in alie
na.& vide quod not.institu.de excusatio.tuto. §.item Romæ. Ibi remit-
4 tuntur.qui sint isti,not.Ioan.monachus.in procemio libri sexti.¶ †Quid
in scholaribus studentibus in iure canonico.Ray.remittit se ad id quod di-
cit Ioan.mona.sed vbi ipse notet,ego nescio.Sed de hac quæstione habes
gloss.ordinariam in.l.j.&.ij.C.quięta.vel profes.se excu.quod vsqꝫ ad.xxv.
annum habeant scholares immunitatem à muneribus personalibus.Nam
prout intelligitur in gloss. studium nihil operatur,vt excusentur ad tan-
tum tempus.Volo tamen te scire quòd Guil.C.de sacrosanc. ecclesi l. ne-
minem.videtur intelligere aliter illas leges quàm intelligat eas gloss. quia
dicit studium nihil operari quo ad immunitatem.quod tamen est falsum,
vt plenè dixi in dicta.l.secunda.& ibi videas.bene tamen verum est quòd
scholares existentes in studijs à tutelis vel à cura excusari non debent:
cum istud sit munus patrimoniale : vt dixi plenè in dicta.l.secunda
Gloss. oppoñ. vno modo, & quærit de quatuor. ¶ Oppo.de.l.medi
cos.C.de profes.& medicis.Solu.vt in gloss.& dic plenè vt nota.in dicta.l
5 medicos.& ibi dixi. ¶ †Quærit gloss.quæ est ratio quòd legum doctores
non excusantur vbi non docent. Et responde vt in ea.& sic hac ratione
attenta doctores nostri sunt peioris conditionis quàm medici, qui possunt
licitè legere vbique,sed legum docto.non:ideò non excusantur, nisi legen
tes in ciuitate Romana:quia non dicuntur docere veram scientiã,sed adul
terinam.Et sic not.contra studia Lombardiæ,quæ non habent priuilegia

quia in eis dicit̃ doceri adulterina scia. dicit tñ. Iac. de are. ꝙ si princeps sciuerit legi in dictis studijs, & tacuerit, ꝙ videat̃ tacitè cõsensisse, vt. l. de qb9. s. de legi. & sic hodie ꝑ pscriptionẽ poterit legi in eis. ¶ Quærit gl. nunqd possit legi alibi ꝗ̃ in ciuitate Romana. Rñ. & dic vt ĩ gl. facit quod no. in proœ. digestor. §. discipuli igit̃ subijcit gl. ꝙ nõ possit legi extra ciuitatẽ veterẽ Bononię. i. extra aposam. ¶ No. ex ista gl. valde no. secũdùm dñm Signorellũ.
6 †ꝙ priuilegiũ cõcessum ciuitati, nõ extẽdit̃ ad villas aposas, tãtùm est quãtùm est in illis villis Bonoñ. &c. ¶ Scias ꝙ Iac. de bel. format istã quæstionẽ in authẽ. qui. mo. na. effi. sui. §. si qs igit̃. colla. vij. & disputauit ibi, cõtrarium & allegat pro se. l. si qñ. C. de bono. vacã. lib. x. allegat etiã pro se. l. j. §. cũ vrbẽ. s. de off. pfe. vr. Et pro hoc faciũt gl. no. s. de postu. l. ex ea. & quod no. in d. §. si qs igit̃. q dicũt ꝙ cõsuetudo ciuitatis astringit villã, vel restringit, ita ꝙ collecta ciuitati imposita ad castra extẽdit̃. facit etiã ꝑ Iac. de bel. qď no. Guil. s. de pig. ac. l. si cõuenerit. & s. de statu ho. l. ægenuũ. & quod no. doc. C. de iur. & fac. ign. l. pe. & Ray. in. l. si finita. §. ex hoc edicto. de dã. infec. de qb9 qõnibus dicã. j. de leg. iij. l. prędijs. §. Titio. dicebã cõtrariũ in. d. §. si qs igitur. arg. huius gl. quod probabã tali rõne. vrbs & ciuitas idẽ sunt: vt probat̃ ex. l. si quis. & l. singularũ. C. de ędi. priua. Sed certũ est quod appellatione vrbis nõ cõtinentur castra vel villę, vt. j. de pe. nu. leg. l. nã quod liquidè. §. fi. ergo nec appellatione ciuitatis. Nõ ob. ꝙ potes dicere ꝙ ĩ priuilegijs fit larga interpretatio. ff. de cõsti. prin. l. fi. quia illud est verũ, nõ tñ cõtra. l. C. de inof. testa. l. si qñ. nõ est enim verisimile ꝙ velit Imperator mutare naturã & significationẽ verborũ, nisi hoc exprimat, per dictã. l. si qñ. Præterea etiã in legatis fit plena interpretatio. j. de reg. iu. l. in testamẽtis. & tñ legatũ factũ de eo quod est in vrbe nõ extẽditur ad castra, vt in prealle. §. fi. ergo &c. Nõ ob. l. si qñ. qa ibi fuerũt vba interposita integro statuto: ergo &c. Preterea Guil. aliter intelligit istã gl. in. d. l. si qñ. & ii dixi. Nõ ob. l. j. §. cũ vrbẽ. de offi. præfec. vrb. quia illa nõ est cõtrã. nam ponitur copula &, ergo videtur innuere & cõcludere ꝙ appellatione vrbis nõ cõtinent̃ ea quæ sunt extra ciuitatẽ: cũ copula &, ponat̃ inter diuersa, vt. C. per quas pso. nob. acqui. l. fi. & not. s. de iur. & fac. igno. in rub. & habet inducere repetitionẽ pręcedẽtiũ, vt. l. seię §. caio. de fun. instr. & instru. leg. Crederẽ esse distinguẽdũ, ꝙ aut diceret priuilegiũ, cõcedo ciuitati Paduanę: & tũc extẽdit̃ ad cõtinẽtia castra, & edificia. Aut dicit cõcedo ciuitati, nõ expsso noĩe ꝓprio: & tũc ciuitas intra muros habebit priuilegiũ. arg. l. nã quod liquidè. in fi.* infra de penu. leg.*

✤ *SVMMARIVM.* ✤

1 *Doctor doctoratus corruptela doctorum non dicitur doctor: & caput doctoris honoratur bireto in signum certaminis loco coronæ.*

LEX VIII.

Athletæ. Athletæ, & presides, & magistrat9 dũ sunt in magistratu, à tutelis & curis q̃ sunt munera ciuilia excusant̃. h. d. vsq; ad. §. dat remissionẽ. Ibi excusationẽ. de qb9 autẽ athletis intelligat̃ statim sequet̃: sed q &c. Ibi, sacris. illi tãtùm, secũdùm Dyn. ibi certaminib9. & cũ assecuti sunt victoriã, & gloriã, alr̃s nõ. C. de athletis. l. j. li. x. secũdùm Dy. gl. opp. duob9 modis. Primò opp. de. l. siue hereditaria*. s. de neg. gest.* cõiũcta. l. ij. in fi. s. de his q no. infa. Et rñ de vt in gl. & intellige de certaminib9 ad delectationẽ Principis, vt patet in d. l. j. ¶ Itẽ opp. de. l. j. in prin.* C. de athle. li. x.* & rñ. vt in gl. & intelligas de illis q certãt virtute ꝓpria, nõ corruptela aduersarij. & ꝑ hoc dicebã in. d. l.
1 j. secũdùm do. Ant. †effecti doctores ꝑ corruptionẽ doctorũ, nõ vident̃ doctores. iste tex. allegat̃ in ar. ꝑ Iac. de are. ꝙ caput coronat̃ in signũ honoris. quod facit ad biretũ quod cõuẽtuatis imponit̃ quod debet eis imponi tãꝗ̃ vincẽtib9 in certamine, q vident̃ ter certasse, semel ĩ examine priuato, & semel in publico, & semel qñ cõuẽtuãtur vt dixi post do. Ant. de Pisis. ĩ. d. l. j.

✤ *SVMMARIVM.* ✤

1 *Tutela est munus publicum authoritate, sed utilitate priuatum.*
2 *Antiani & alij officiales communis dum sunt in officio, an teneantur soluere gabellam?*
3 *Munera ordinaria quæ sint? remissiuè.*

Gentium. Non habet summariũ: ibi. quo. id est quousq; ¶ Glo. op. duobus modis, & quærit de vno. ¶ Opp. insti. eo.
1 in prin. Respon. vt in gl. ¶ Et no. ꝙ tutela est munus publicum† authoritate, sed vtilitate priuatũ. facit ratio gl. ad ea q̃ dixi. s. solu. mat. l. j. ¶ Glo. opp. de. l. fina. in princip. j. de mune. & hono. Responde vt in ea. ¶ Deinde opp. de. l. à tutoribus. §. fina. s. de admini. tuto. & responde vt in glo. ¶ † Vltimò
2 iste tex. præstat arg. ad id qď no. gl. in. l. honorẽ sustinenti. j. de mune. & ho. quod officiales communis dum sunt in officio, vt sunt antiani ciuitatis, nõ teneantur soluere gabellam. ¶ Contrarium no. gloss. C. de exact. tribu. in. l. actores. libro. x. Guil. format hanc quæstionem in. l. neminem. C. de sacrosan. eccle. dic ꝙ ipsi onera ordinaria teneantur subire: cum nemo ab illis excusetur. extraordinaria subire. non tenentur, per. l. j. C. de vaca. mune. quæ
3 †autem sint ordinaria. plenè not. C. de superindi. in rub. lib. x. & C. de cadu. tol. l. j. & in. d. l. actores. C. de exact. tribu.

✤ *SVMMARIVM.* ✤

1 *Pupillus expensas facere non debet tutori.*

Tutela. Summam hũc. §. cũ pręcedẽtibus: ibi, munus quo ad vtilitatẽ principaliter. ibi, ꝑtinet. accipere. vide quod est. j. ibi, prouinciale. i. patrimoniale. & dicit̃ prouinciale, ex eo quia prouinciales sunt q soluũt tributa de patrimonijs eorũ. Glo. opp. insti. de his q sunt sui vel alie. iur. §. peñ. Et rñde vt in gl. facit pro eo quod dixi. s. sol. mat. in. l. j. ¶ Opp. de l. fi. in prin. j. de mune. & hono. rñde vt in gl. ¶ Quærit gl. quomodo nõ pertinet hoc onus ad impẽsam. Et rñde vt in gl. ¶ Quæro à te, vides ꝙ tutor nõ
1 debet facere expẽsam pupillo. quid ecõtra: †nũquid pupillus debeat facere tutori expensas? Dicas breuiter quòd non, per. l. paupertas. j. eo. titu. quia si pupillus teneretur facere expensas tutori, non esset iusta excusatio quòd oporteret laborare tutorem propter victum suum. pro hoc facit insti. eo. §. sed & propter paupertatem. & plenè dixi insti. de tut. in prin.

✤ *SVMMARIVM.* ✤

1 *Modica iniuria uidetur remissa.*
2 *Dictio uel, ponitur exceptiuè uel expositiuè.*
3 *Accusatio maioris partis bonorum, an causet inimicitiam capitalem?*

Dat remissionem. Primò ponit regulã & exceptionẽ. Secundò ab exceptione excipit: vt patet in litera. & vide pro intellectu huius. §. ea quę no. & quę dixi plenè insti. eo. §. itẽ si ꝓpter inimicitias.* Capitales inimicitię liberãt à tutela si ante testm̃ quo tutor dat9 sit, ortę sint, aut post lõgè durauerint. h. d. Bar.* ¶ Glo. querit de quinq;. Primò qrit de cui9 parte ꝓuenit hęc culpa. & rñde vt ĩ ea. & idẽ sentit gl. sequẽs quod satis videt̃ ęquũ: & sequit̃ Pet. in. d. §. itẽ si propter inimicitias, licet alr̃ sentiat gl. ibi, quærit quæ est rõ diuersitatis à ꝓs. vt
1 supponat̃. Et rñde vt in ea. † Aduerte tñ. gl. distinguit: aut fuit magna inimicitia, vel offensa, vel fuit modica: qa magnã nõ videt̃ remittere, modicã sic. arg. j. de adimẽ. leg. l. iij. in prin. & in fi. & l. iiij. ¶ Et habes etiam ex glo. not.
2 †ꝙ verbũ vel, ponitur exceptiuè: alr̃s ponitur expositiuè. ¶ Querit gl. qualiter potest testator facere ꝙ efficiatur debitor. & respõde vt in ea. ¶ Deinde
3 quæro: †pone ꝙ testator accusauerat istũ de tali crimine: ex quo veniebat publicãda tertia pars bonorum suorũ vel maior pars: vel quia duæ partes: nũquid dicat̃ ista capitalis inimicitia, ita ꝙ possit se excusare à tutela filij? Quedã gl. dicit ꝙ accusatio maioris partis bonorũ nõ cõtrahit inimicitiam capitalẽ. ita tenet in. l. isti quidẽ. in fi. s. quod met. cau. tu habes gl. contrariã in. §. si verò dicatur odiosus. in authẽ. de testi. col. vij. & C. de reis postu. l. j. li. x. quæ sunt vera per. l. fi. C. de re. donatio. facit quod not. glo. in seq. §.

✤ *SVMMARIVM.* ✤

1 *Qualitas testis attenditur tempore quo deponit.*
2 *Quæstionẽ ad inuicem habentes de statu reciprocè inter eos testificatio locũ nõ habet.*

Amplius. Ibi vide. Et sic si aliquis faceret vel diceret se debitorẽ vel creditorẽ pupilli ad hoc vt habeat excusationẽ ab onere, vel facit se fieri ꝙ nõ propterea excusabit̃, sed demũ si bonafide hoc facit, secũdùm Iac. de aret. ¶ Opp. gl. de. §. item is. insti. eo. Et respõde vt in
1 gl. ¶ Deinde iste. §. facit argu. †an ad qõnẽ quã no. glo. in. d. §. si verò dicat̃ odiosus. in authẽ. de testibus. ꝙ si tẽpore quo aliquis reddit testimoniũ contra me erat inimic9 meus: licet tẽpore aperturę nõ inueniatur: tñ non valet dictũ: quia inspicimus tẽpus dati testimonij: sicut hic inspicit̃ tẽp9 quo dat̃
2 tutor. ¶ † Itẽ pręstat arg. ad aliud ꝙ si habeo quæstionem cũ aliquo de statu: ꝙ ille non potest reddere testimonium contra me: nec ego contra eum.

De rusticis. *Simplices & illiteratæ personæ excusant̃ à tutela si modò nõ fuerint aliàs expertes. h. d. Bar.* Ibi humilibus. Et intelligo humilẽ in ista materia sicut in. l. humilẽ. C. de incest. nup. arg. eius quod no. insti. de pub. iud. §. ij. cum quo cõcordat instit. de iniur. §. atrox. ¶ Gl. opp. duobus modis: & querit de vna. q. ¶ Oppo. d. l. certi iuris. de iudi. & de lege. ij. C. de postu. Rñ. vt in gloss. quia illę leges cõcordãt. ¶ Opp. de. §. similiter. insti. eo. Et respõde vt in gl. ¶ Item oppo. de. l. pompo. j. de re iudi. gl. nõ soluit. sed solue quod ibi iudex erat literatus, licet in casu illo iã cæpta quæstione dubitaret de facto & de iure quod resultaret ex illo. secus si esset oĩno illiteratus. d. l. certi iuris. hic autẽ loquit̃ in tutore, in quo nõ exigit̃ ꝙ sit literat9, sed tãtùm exigit̃ experiẽtia factorũ. sic dicim9 ĩ ptãte vel rectore: vt not. in. d. l. certi. & si illã nõ habet, bñ excusaret̃. ¶ Querit gl. nũquid in rustico distinguem9, vtrùm sit sagax vel nõ: & rñde vt ĩ ea.

✤ *SVMMARIVM.* ✤

1 *Paupertas, qualiter probetur?*
2 *Oneri iniuncto impar quis dicatur? remissiuè.*

LEX IX.

Paupertas. *Qui minus possidet pupillo excusatur à tutela, vel qui ob paupertatem non poterit pupilli res administrare.* Ibi: imparem inopia intolerabili, vt not. C. de decur. l. ad subeunda. lib. x. & j. de mune. & hono. l.
1 cura. §. inopes. secundùm Dy. ¶ Et aduerte: quia† secundùm Iacob. de are. illa lex destruit glo. positam in. l. secunda, & l. cum de lege. de proba. ideò dicas & melius, vt no. in. l. si verò pro condẽnato. §. qui pro rei qualitate. s. qui satisd. cog. facit ad hoc. s. de lib. agno. l. fina. quia paupertas probatur per famam: quia aliter probari non posset. argumen. j. de flu. l. prima. §. fluminũ. secundùm Iaco. de areti. facit quod not. C. mand. l. si pro ea. & in authen. de æqua. do. §. illud, col. vij. & plenè dixi in repe. l. si cõstante. s. so. ma. quia hic Iaco. de are. loquitur imperfectè quantùm ad intellectum huius. l. ¶ Gloss. opponit vno modo, & quærit de vno. Primò opp. C. de pericu. tuto. l. prima. & responde vt in ead. & ibi dixit glossa, talis scilicet pauper, de quo loquitur

loquitur hæc.l.facit ad hoc inſti.de excu.tu.§.ſed & ꝑpter paup
tatẽ.¶ Item oppo.glo.de.l.ſuſpectus.&.l.ſuſpectũ.ſ.ti.j.ſol.vt in
7 ea & facit inſti.eo.§.ſed & propter paupertatẽ.¶ Quærit† gl.quis
dicatur impar oneri iniuncto & reſpõde vt in ea.

SVMMARIVM.

1 *Iura plura ſi uni competant,uno extincto,alio ut non prohibetur.*
2 *Priuilegio remoto remanet quis in iure commnni.*
3 *Filiorum appellatione nepotes non contineri.*
4 *Miles quòd ſit tutor filiorum commilitonis.*
5 *Preſbyter quòd non compellatur eſſe tutor filiorum compreſbyteri.*
6 *Preſbyter uſque ad quem gradum cogatur eſſe tutor agnatorum ſuorum? remiſſiuè.*

LEX X.

SEd & milites.*Veterani milites, & qui tẽpus cõpleuerint militię quãuis non militent,liberantur à tutela.h.d.*Ibi,honoris,quia fuerunt ſocij in honore militiæ. ¶ Ibi,
1 aduerſus.† No. ꝙ q pluribus iuribus põt vti,vno caſſato ex alio
2 vocaẽ.¶ †Item no.ꝙ remoto priuilegio remanet quis in iure
cõi.vt.j.de adul.l.miles.§.ſexaginta.&.l.adminiſtrãtes.§.fin.&.l.
propter.§.fi.j.eo.de vulg.& pupil.l.ſed ſi plures.§.filio ſcd'm Iac.
de are facit.C.de adul.l.iure mariti.&.l.auxilium.ſ.de .mi.facit.l.
quoties.j.de reg.iur. Ibi,cũ reliquis.ſubaudi qui nõ ſunt nepotes
al's eſt in litera,reliqui verò qui cũ reliquis & tũc nõ habes neceſ
ſe ſubaudire.¶ Glo.opp.vno modo,& quærit de vna quæſtione
& inducit arg.ad vnũ.¶ O ppo.de.l.j.§.idem nũmio. de quæſt.
glo.nõ ſoluit.Solu.vt ibi no.¶ Ad alias leges de quibus.j. oppo.
dic ꝙ illud eſt ꝑpter delictũ ſuũ ex quo nõ debet cõſequi proœ
miũ.¶ Querit glo.quæ eſt honeſta miſſio.Rñ.vt in ea. ¶ Et in-
3 ducit gl.in arg.†.ꝙ appellatione filij nõ cõtineanẽ nepotes.& eſt
ratio:quia iſta lex indulget contra ius:& ideò nõ extenditur ſe-
cundũ Iac.de are.j.de verb.ſig.l.liberorũ.de quo plenè dicam.j.
de liber.& poſth.l.gallus.§.inſtituens.habetis quãdã gl.ᵃ quę eſt
ſuper verbo fortior:q̃ eſt interlinearis obſcura.& ideò cũ dicit ex
4 vna parte dãnũ,dicas .ſ.indicaẽ† quia cogiẽ eſſe tutor filij cõmi-
litonis.vel dicas ex vna parte dãnũ.ſ.ex parte pupili.& qđ ſeqẽ
in glo.ex alia parte dicas.ſ.militis qui vitat laborẽ:quia.nõ cogi-
tur eſſe tutor,niſi tantùm filiorũ cõmilitonis ſui,& ſic cã cõmili-
5 tiæ eſt fortior q̃ cã militiæ.Irẽ tex.facit† pro eo quod not. Guil.
C.de epiſ.& cleri.auth.p̃ſbyteros.ſ.ꝙ preſbyter debet eſſe tutor
filiorũ cõpreſbyteri ſcd'm Ray.Ibi contrà:ad hoc reſpondet ꝙ
hîc loquiẽ in militia ſeculari,ibi in militia ſpirituali.facit authen.
gazaros.C.de hære.nã cũ tantũ excipiãtur agnati,vt patet in au
6 ten.preſbyteros ergo in alijs ſecus.¶ Quæro† tamen à te vſq; ad
quẽ gradũ cõpellanẽ eſſe tutores agnatorũ ſuorũ?Guil. in.d.au-
then.preſbyteros.tenet ꝙ vſq; ad quartũ gradũ.diximus in auth
de eccl.ti.& habes gl.ordinariã inſt.de excu.tu.§.idẽ & in milite.

SVMMARIVM.

1 *Filius militis dimiſſi ſine ignominia an habeat excuſationẽ à tutela.*

Qui nimirum ignominioſe.*Qui turpiter militauerit,nõ habet ip̃e nec filij ei⁹ excuſationẽ tutelę.h.d.*
Ibi priuilegiũ.quia habenẽ pro nõ militãtibus:quia ingnomioſè miſſi ſunt.Ibi filij:qa habẽt priuilegiũ in hoc vt alij milites eis
tutores dẽẽ,qđ priuilegiũ in filijs iſtorũ militantiũ ignominioſè
ceſſabat.& hoc vult tex.¶ Glo.opp.vno mõ,& quærit de vno.
1 Primò opp.de hac eadẽ.l.§.ſed & ignominia.Sol.vt ea.¶ †Quę
rit glo.nunquid filius militis dimiſſi abſq; ignominia habeat excuſationẽ à tutelis.Et reſponde vt in ea.vel dicas ꝙ aut filij habent patrẽ vnũ in cuius poteſtate ſunt,& tũc trãſit ad eos priuilegiũ:vt in contratio.arg.C.de epiſc.& cle.l.ij.in.fi.vel diſtingue ꝙ aut etiã viuẽte patre.filius recipit tutelã patre nõ cõſentiente:& tunc ex perſona patris nõ excuſatur.aut ex voluntate paterna:& tũc pater videẽ renunciare priuilegio ſuo.& ſic nulla cauſa excuſatur ſcd'm Iaco.de are.dicit ipſe ꝙ hoc debet intelligi de filijs illorũ ignominioſè miſſorũ,vt dixi ſuper tex.de hoc an priuilegium patris tranſeat ad filios,habes per Guil.in.d.l.ij. C.de epiſ.& cle.& dixi.C.de profeſ.& medi.l.magiſtros.lib.x.

Qui olim.*Qui iã non militãt,ſed militauerũt niſi ſint veterani non excuſanẽ.h.d.Bar.*Ibi.dati.& filijs priuatorũ.ibi,obligabũẽ ſi excuſationẽ cõpetẽtẽ nõ ꝑponãt Gl.opp.vno mõ.de.l.j.§.ſi autẽ dabiẽ.ſ.eo.& reſpõde vt ĩ ea.

Quandoque autem.*Qui nõ compleuerit militiæ tp̃s habet per quartam partem cõpleti tp̃is excuſationẽ.h.d.*Ibi tp̃s ad qđ fuerunt aſſumpti,qa habẽt tũc excuſationẽ perpetuã, vt dictũ eſt. ibi militiæ.licet fuerit aſſumptus in maius tp̃s.xx.anno.¶ Quęrit gl.de vno,q̃ eſt rõ ꝙ nõ habent immunitatẽ,niſi intra quinq; annos.Et reſponde vt in ea.quod non videtur verũ:qua haberet tunc maius tempus ille qui eſt abſolutus intra quinq; annos quã ille qui eſt abſolutus poſt quinq; annos intra.viij.qui habet tantũ vnũ,vt in verſi.qui autẽ poſt ſecundũ And.de piſis.& hoc verũ eſt ſi tu habes in tex.ſicut ipſe habuit,videlicet ꝙ ſi poſt quinquennium anni excuſationẽ habet.

Qui autem.Suprà dictum eſt de his qui militant extra ciuitatem Romanam.hìc de his qui in ciuitate Romana eam cuſtodiendo de nocte . ibi, militauerint,in toto tempore quo fuerat elect⁹ ſcd'm Dy.Ibi remiſſionem.etiã ſi compleuerit tempus ad qđ fuerat aſſumptus ſecundũ Dy.Ibi,vacationẽ.alicuius temporis.Ibi creditur:vt per hoc habeat excuſationẽ.Ibi, legionarius.i.qui legitimè militauerit. Ibi ſolutus,ſcilicet cum milite.Ibi tutor.ſ.alterius qui in eadem regione militauit.¶ Opp.gl.vno modo & quærit de vno.¶ Oppo.de.§.planè eadem.l.& reſponde vt in ea. Quærit gl.nunquid ſit licitum Romę morari ei qui eſt remiſſus cum ignominia. Et reſponde vt in ea.

SVMMARIVM.

1 *Pater an nanciſcatur curã legitimam filij puberis ſicut nanciſcitur tutelã impuberis.*

Iam vero.Ibi,teſtantur.hoc quod ſequitur.ibi,ſcilicet ignominia cõſtitutionem corporalem. Ibi, tutelis.id à tutelis quæ iunguntur in vrbe.Ibi,qui militauit.ſcilicet finito tempore militiæ ad qđ fuit aſſumptus.per,enim perfectionem ſignificat.l.ij.de adulte.§.perfeciſſe &.j.de verb.ſignifi. l.vrbana familia §. pernoctare. ¶ Glo.oppo.quatuor modis & quærit de vno.Primò oppo.quòd impuberi detur tutor,& non curator,vt.ſ.de tutel.l.j.Reſponde vt in gloſſ.quæ incipit ad litẽ ſic & impubes appellatur tam maior.xiiij.annis.quàm.xxv.minor argumen.de cura furio.l.penulti.& quod ibi not.facit. j. eo. l.non ſolũ.§.ſi libertus.& quod ibi not.poſſes tamen reſpondere
ad contrarium glo.quòd curator poſſet dari impuberi, vt ſuprà ᵃ ¶ Oppo.gloſſ.ad verſicu.ſed & ignominia.C.de his qui non imple.ſtipen.l.j.& reſponde,vt in ea.¶ Oppo.gloſſ.de.l.ſiue hæreditaria.ſ.de negotijs geſtis.&ſolue vt in ea.de hoc dicas vt habes per Dynum.ſ.de ſuſpect.tuto.l.decreto.& ibi dicam. ¶ Oppo. glo.de.§.qui autem.ſ.ea.l.Et reſponde vt in ea.quæ incipit , hîc no.vel dicas & melius quòd iſte.§.loquitur de eo qui fuit electus vſq; ad certum tempus ad militiam:& completo tempore habet immunitatem perpetuam . quòd compleuit tempus, patet per verbum per.quod perfectionem ſignificat.vt dixi ſuper tex. prima enim ſolu.gloſſ.non procedit:quia non plus debet operari fictio quàm veritas.j.de libe.& poſthu.l.filio.ſ.ſi certum pet.l. ſi filius.ſed qui ſunt abſentes.non conſequuntur excuſationem perpetuam ante.xx.annos, vt in.§.qui autem.ſ.eadem. l. ergo nec iſti.Ad.§.qui autem reſpondeas quòd ibi in nocturnis . hîc in diurnis.ſecundùm ea quæ ibi ponit Din . vel dicas & verius ꝙ ibi loquitur vbi ante tempus habuerat cauſariam miſſionem. hîc ante tempus perfecerat.¶ Quærit gloſſ.quare pater non eſt legitimus tutor iſtius filij emancipati.& reſponde vt in illa vide
1 ergo quòd gloſſ.non fingit pedes vtrum pater † nanciſcatur curam legitimam filij puberis,ſicut nanciſcitur tutelam impuberis & gloſſ.j.eo.l.amiciſsimos.§.lucius.tenet quòd nanciſcatur.Contrarium tenet gloſſ.inſti.de fidu.tut.in princip.& de excuſ. tut. in princip.&.ſ.de tuto.& cura.da.ab.his.l.ventri.& inſtitu.de cura.& illud verum.vt tenet Petr.in.d.titu.de fidu.tut.& de hoc dicam in.d.§.lucius.

ᵃ ¶ Quãdã.gl. Alleg. ꝙ priuilegiatus nõ vtiẽ.cõtra priuilegiatum priuilegio ſuo de quo eſt tex. etiam in.l.fi.§. exceptis.C.qui po.in pig.ha.&.l.non ſolum.§.de illo.

Quæſitum.Ibi,& ſemel.ſcilicet tantùm. ibi, quieſcente.id eſt,finita.Ibi,rurſus quaſi dicat fortificabitur priuilegium,vt ad nullam tutelam vocentur ſecundùm Iacob.de are.Ibi,quieuerunt id eſt tutelas,& adminiſtrationes depoſuerunt.Ibi,auxilientur,ſcilicet finita tutela.Ibi, habuerunt.& ſunt finitæ.Ibi,ſtatim.ſi non adminiſtrauit ſecundùm Dy.vel aliter ſi adminiſtrationem non ſuſcepit.Ibi,autem quod eſt dictum in tutela.Ibi,emancipati.argu.quòd pater non ſit tutor ſui filij emancipati,vt dixi.ſ.proxi.§.&.l.amiciſſimos.j. eod.ſecundùm Iacob.de are.Iſte enim text non poteſt bene ad tutorem referri:quia tunc non eſſet legitimus tutor eius.inſti. de legi.pa.tu.in princi.& not.j.eod.l.ſi quis inter tres . omnes gloſſ. ſunt expoſitæ,niſi illa quæ quærit de duobus.Quærit gloſſ.nunquid compelluntur plures ſimul ſuſcipere.& reſponde , vt in illa.¶ Secundò quærit pone quòd ſuſcepit vnam tutelam priuati:nunquid compellitur ad aliam?Reſponde vt in illa.

Primipillarii.Ibi mortuus,& non erat in actu ſecundùm Dy.ibi primipilarius mortui poſt reuerſionem.¶ Oppo.gl.de.l.officiales.C.de epiſco . & cleri.& reſponde vt in ea.

LEX XI.

SI tribunus. Ibi permilitauerit.expone.s̄.e.
l.proxi.in princ.glo.oppo. vno
modo de.l.s̄.proxi.Solu.vt in ea.

SVMMARIVM.

1 *Baruerij qui debent habere tot pro miliari, si uadunt per circuitus ut uia sit longior: maius salarium per hoc non consequuntur.*

LEX XII.

NOn solum. Ibi fuerūt no.ꝙ qcunq; abest
causa reipublicæ habet annū
post reuersionē vt ad tutelas nō vocet̄,vt hîc & istit.
eo.§.itē q reipu.ibi,deposuerūt.quia ĩ militia habue-
rūt secūdùm Dyn.ibi,debēt.Not.ꝙ aliqd cōtra iniūgēdū ꝓficit
quod nō ꝓficit cōtra iniūctū:vt hîc.sic ecōtra,vt.j.eo.l.spadonē.
§.j.secūdùm Iac.de are.&.j.l.ꝓxi.in.§.ann⁹ aūt.hac eadē.l.Ibi,re
1 ctā.Nota.arg.†cōtra baruerios,& apparitores qui accipiūt cer-
tū qd ꝓ quolibet miliari,ꝙ si circumeāt multū,& nō vadāt per
viā rectā secūdùm ꝙ debēt,ꝙ nō debēt habere salariū ꝓ via quā
faciūt:sed ꝓ ea quā facere debebāt,secūdùm Iac.de are.facit ad
hoc.C.de nauicula.l.fi.&.s̄.si qs cau.l.ij.§.pen. Nicolaus.

LEX XIIII.

IDem vlpianus. *Qui infirmitate ex
cusat̄,non in perpe-
tuum sed ad tempus infirmitatis excusabitur, & da-
tur interim curator.h.d.*

SVMMARIVM.

1 *Certa scientia Principis in rescripto, an sufficiat absq; clausula non obstāte lege.*
2 *Monachus effectus episcopus liberatur à monachatu.*
3 *Delinquēs ante clericatum, an debeat conueniri corā iudice ecclesiastico?*
4 *Doctor uocatus à Principe post collectam susceptam licitè illā retinet.*
5 *Ius Principis in translatione domicilij excusat à tutela.*

Sunt & alii. *Qui ex ꝑmissione principis domiciliū
suū transtulerit,excusat̄ à susceptis tute-
lis.h.d.*Ibi trāsmigrare.tene mēti istū tex.Gl.opp.duob⁹ modis.
Primo opponit de.l.pe.s̄.de iurisd.oīm iudicū.Sol.ibi trāstulit ꝓ-
prio motu.hîc ex cōcessione Impatoris.¶Itē opp.de.l.qdā rele
gat⁹.de reb⁹ dubijs.& recitat gl.vsq; ad ỽsi.idē sunt.nā ỽsi.alij.ha
bet implicare,vt.l.qdā.Sol.vt in glo.quia plurib⁹ modis pōt im-
plicare,vt in gl.Querit gl.nūquid sit necessariū vtrūq; intererueni
1 re.& rn̄det & bene.¶Ex isto tex.no.ꝙ†si Princeps cōcedat ali
quid ex certa sciētia:licet nō dicat nō obstāte.l.tn̄ sufficit.tu ha-
bes per gl.in.l.fi.C.si cōtra ius vel vtili.pub.habes cōtrariū isti di
2 cto.C.de aqueduc.l.oīs.lib.x.& ibi dixi.¶Itē præstat†ista.l.ar-
gu.secūdùm Guil.C.de episc.audiē.l.si qui ex consensu.ꝙ si ali-
quis erat monachus,& fuit trāslatus ad dignitatē episcopalē, ꝙ
liberetur ab onere monachatus:quod est verū in onere.secus in
a honore,vt.j.ad municipale.l.municeps.¶Itēᵃ inducitur in argu.
3 †ad questionē quotidianam,scilicet ꝙ delinquēs factus clericus
post delictum debeat conueniri coram iudice ecclesiastico.Nā
vides hîc ꝙ translatio facta iussu principis excusat à tutela iam
suscepta.ad hoc facit de vaca.mu.l.prætor.ibi,vel si qui sacerdo-
tiū &c.& in.§.si post.&.l.his oneribus.§.auctis.eod.titu.&.s̄.si qs
cautio.l.qui autē.&.j.eo.l.iurisperitos.&.l.spadonē.facit.s̄.de ar-
bi.l.non distinguemus.§.sacerdotio.facit ad hoc.j.eo.l.post susce
ptam.&.s̄.de lib.agno.l.siue cōtra.§.quia Plautianū.In cōtrariū
facit.l.cū quedā puella.s̄.de iurisd.om.iud.& de iud.l.si qs post-
eà.&.s̄.eo.l.ij.in prin.&.j.eo.l.tutor petitus.dic secundùm Dyn.
aut est certū ꝙ ipse facit propter delictū:& tūc nō debet excusa
ri per.l.hos accusare.in prin.j.de accusatio.de bonis eorū.l.fin.in
fi.&.l.j.& de adult.l.si maritus.§.legis iuliæ Aut est certū ꝙ non
fecit ad euitandum crimē:& tūc debet excusari.ita intelligas pri
mò allegata facit.l.hos accusare.§.hoc beneficio.de accu.aut est
dubiū:& tunc aut ipse facit postquàm incipit inquiri contra eū
per inquisitionē seu accusationē:& præsumitur fecisse in fraudē
vt dicta.l.fi.de bonis eorum.aut nō erat accusatus qn̄ ipse effect⁹
est clericus.& tunc non præsumitur fecisse in fraudē,vt.d.l.fi. de
hac questione habes per cano.in decretali.in.c.j.de obli.ad ratio
ci.& diuersæ fuerunt opiniones.Io.And.tenet ꝙ siue sit crimina
lis,siue ciuilis.si sit in personā districtio causa debeat agi coram
ecclesiastico iudice.ratio:quia etiā si ipse clericus vellet,nō pos-
set renūciare priuilegio suo.adeò quod capiens eum non excō-
municabitur.Si verò sit ciuilis,vel criminalis,& districtio nō sit
in personam:tunc debeat agi coram seculari.& hoc verum, nisi
prius fuisset facta districtio in personā,quia carceratus & posteà
clericus factus.quia tūc non valeret:nec prodesset sibi aliquid:
quia priuilegiū clericatus prodest sibi in eum casum in quo re-
perit eum &c.Et istam opi.Io.And.intellexit esse verissimam.
4 ¶†Vltimò allegat̄ iste tex.ꝙ si aliqs doctor post susceptā colle-
ctam fuerit vocat⁹ à Principe,ꝙ posit lecturā dimittere,& colle
ctā retinere.& facit quod no.per Ray.C.de cadu.toll.l.j.§.ne au-
5 tē.¶Quero ad†quid est necessarius iussus Principis in trāslatio
ne domicilij,cū quilibet posit transferre domicilium proprio li
bito,vt.l.libertus.§.j.j.ad munici.&.l.assumptio.eo.ti.dicit Iaco.
de are.quòd iussus Principis est necessarius,vt habeat excusatio
nem à tutela,alioquin periculum spēctat ad eum.

a ¶Item. Adde Oldra.consi.iiij.

SVMMARIVM.

1 *Octo dicuntur pauca.*
2 *Appellare a datione tutelæ non licet. & quæ sit ratio.*

LEX XV.

SCire oportet. *A tutela vel cura nemo
pōt appellare,sed aduer-
sus sn̄iam ꝑtoris auferētē ei excusationē pōt qs cura-
tor datus appellare.h.d.*Ibi hoc aūt,scilicet ꝙ nō ha-
beat necesse ꝓuocare à datiōe.Ibi,curatorib⁹.differūt tn̄ in ꝯocto
1 q habes no.in.l.vētri.de tut.& cura.da.ab his.Et sic not.†ꝙ octo
dicunt̄ pauca.dicā in.l.j.§.hoc autē.j.ad sylla.Ibi,auferētes.id est
approbātes secūdùm Dy.Gl.opponit trib⁹ modis.¶Opp.de.§.
qui autē.insti.eo.Sol.vt in ea.¶Itē opponit cōtra.de.l.j.C.de cō-
fir.tut.Sol.vt in ea.¶Itē oppo.de.l.j.§.si quis.& de.l.nominatio-
2 nes.&.l.veteranis.Solue vt in ea.¶Quero à te†que est ratio ꝙ à
datione tutelę,vel curę nō potest quis appellare.Oldr.reddit ra
tionē pulcherrimā que est Guil.tutores qn̄q; sunt legitimi, & si
diceremus tutores appellare posse â datione tutelę,appellaret̄ à
datione legis,quod nō potest fieri,vt in.l.fi.j.de verbo.significa.
Præterea interdū tutores sunt testamētarij.& appellatio est quę
corrigit primam sn̄iam.j.de appel.l.j.ergo si diceremus appella-
ri â datione,sequeretur ꝙ appellaretur à sentētijs priuatorum.si
verò detur à iudice,est ratio vt facilius consulatur pupillus:quia
proponet tutor excusationē coram illo qui dedit eum tutorē, &
sic facili⁹ cōfirmabit̄.arg.C.qui & aduersus quos.l.ij.facit quod
no.in authē.de test.§.quia verò quilibet enim affirmat,vt illud
quod fecit ꝑficiat̄.de hac rōne Oldr.tāgit Gui.in.l.hi qui ad ciui
lia.C.de app.vbi ponit illā rōnem quę vr̄ dicere totū ecōtra,vt
probat̄ per gl.C.de tēp.app.l.j.& habes p doct.in.d.l.hi qui.vbi
plenè dixi.& no.p Pe.insti.eo.§.qui autē.& licet hęc rō Oldr.sit
satis bona:tn̄ pleni⁹ dixi in.d.§.qui autē. Nicolaus de neapo.

Multa vero. *Nō leuiter debet quis admitti ad ꝑ-
stādū excusatiōes à tutela,sed habebit
cōstituto sibi tēpore ad iudicē ire allegatur⁹ causas impedimēti,
quod si neglexerit,nō audiet̄.h.d.*Ibi accedere.dicit gl.&c.dic si
mile habes insti.qui.mo.ius pa.po.soluit̄.§.ꝑterea.Ibi,excusabit̄,
& excusationē ꝓponet.ꝓsequet̄ tn̄ intra quatuor mēses nume-
rādos â die noīationis,& cognitiōis.j.ea.l.§.quinquaginta secun
dùm Iac.de are.& Dy.ibi.nō fecerūt excusationē intra quinqua
ginta dies.ibi,qui aūt.hîc ibi cognouit hîc facias.à.& in ỽs.extra
hos facias.b.ibi hos scilicet dies datos pro quibuslibet.xx.milita-
ribus.ibi,sciētię.q.d.non solùm legitimis & datiuis datur prædi-
ctum tēpus,sed etiam testamentarijs secundùm Dyn.¶Querit
gl.de vno à quo tempore incipiant isti dies.Sol.vt in ea.

SVMMARIVM.

1 *Vocato ad aliquod onus, debet denunciari eum esse uocatum.*
2 *Tutor qui fuit confirmatus, quando posit se excusare?*

Qui autem. Pręses qui tutorē dederit,habebit ei in
faciē vel ad domū ĩtimare se datū post
diē aūt notitiæ habet dat⁹ tutor & alios.xxx.dies.h.d.*Ibi,mani
festari.No.ꝙ cū aliquis vocat̄ ad aliquod on⁹ debet sibi denun-
ciari,vt hîc &.C.de decu.li.x.l.ij.secūdùm Iaco.de are.ibi,ad do-
1 mū.No.†ꝙ hîc ponit̄ alternatiuè:igit̄ sufficit alterū tātùm,scili-
cet ꝙ citet̄ ad domū,vel ꝑsonaliter.plenè dixi de lib.agno.l.j.in
prin.gl.opp.de.l.quidā relegat⁹.de reb⁹ dubijs.Et rn̄de p gl.quæ
incipit,sic loquit̄.& ad istud cōtrariū rn̄det in ỽsi.extra hos,licet
istū ỽsi.legerim in præcedēti.§.& dic vt in gl.¶Itē ad dictū ỽsi.
2 extra hos.opponit̄ de.l.Cai⁹.j.eo.ti.So.vt in gl.Nota†ex ista gl.
ꝙ ille qui fuit cōfirmatus pōt se excusare.¶Contra hoc opponi
tur de.l.iurisperitos.j.eo.Dic secūdùm Iac.de are.ꝙ aut fuit con-
firmat⁹ cōsentiēs,& nō pōt posteà se excusare.aut inuit⁹,& pōt.
vt.l.nesennius.j.eod.secūdùm Iaco.de are.ita intelligas gl.quę vi
dentur inuicem contradicere.s̄.de confir.tuto.l.ij.&.l.fi.& gloss.
huic contrariam habes.j.in.d.l.Caius.& in.d.l.Nesennius.

SVMMARIVM.

1 *Dictio à, ponitur exclusiuè.*
2 *Receditur à uerbis & mens seruatur, quando ex uerbis simpliciter intellectis iniquitas resultat.*

1 Aliud etiam. Ibi, enim.Nota in versicu.†ibi.à.ꝙ
dictio à, ponitur exclusiuè,vt.j.dicā
Ibi,centum sexaginta.postpone literam.& dic rationem esse cū
2 sexaginta.Ibi,vult.†Nota quòd quotiescunq; ex verbis simpli-
cites

citer intellectis resultat ini quitas: tunc à verbis recedimus, & ser uamus mētē. ibi veteres, dicit gl. &c. No. istā gl. ibi in via, id est in dilatiōe data occasiōe via vl' dic in via. i. pro via secundū Dy. Gl. op. vno mō. d. l. ꝓspexit. ꝟ. qui & à quibus. manu. lib. nō fiant. Sol. per hoc habetur locus quando est scripta mēs cōtra verba. Ibi nō erat mens scripta, vt habes. C. de legi. l. nō dubium. vel sol ue vt habes plenè p doct. C. quæ sit longa consuetu. l. j. & vide quod dixi post Pert. insti. eo. §. qui autem. Item de dictione à, vi de quod not. Cy. C. de nup. l. à caligato.

SVMMARIVM.

1 *Sententia lata cōtra ius litigatoris, errore non expresso non ualet fauore minoris ætatis.*
2 *Sententia quādo in primo iudicio fuit quæsitum de falso: an retractetur pro pter falsum?*
3 *Sententia lata post triennium, quòd non ualeat ipso iure.*
4 *Restitutio concessa post quadriennium quādo non ualeat ipso iure?*
5 *Stante statuto quòd potestas expediat omnes causas intra duos menses: sentē tia posteà lata an sit nulla?*

Consequens. Ibi ciuitatis expone. i. q̄ nō est subiecta iurisditioni dantis, scd'm Dy. & scd'm expositionē gl. quæ est verior. Ibi excusationē. post le gitimū tempus. Ibi, dimissus per sententiā. No. §. ita singularem
1 sicut est aliquis in mundo in materia sua, † & dicit quòd senten tia lata contra ius litigatoris nō expresso errore, in sententia nō valet ipso iure. sed hoc est fauore minoris ætatis, vt statim dicā. ¶ Glo. oppo. quatuor modis: & q̄rit de vno. primò recitat quæ stionē: quia melius recitatur hoc modo: & ideò quæro qualiter iste tutor fuit excusatus. dic vt in illa ¶ Oppo. gl. de. l. seruo inui to. §. cum prætor. ꝟ. ad trebel. & istud contrariū respicit primam expositionē. Et responde vt glo. & sic secus in alia sentētia quā in ista. & ratio est fauor minoris etatis. & habes glo. C. si ex fal. instru. iudicatū sit. l. fi. & l. iij. ¶ Item oppo. gl. de. l. fi. C. de fide instr. ¶ Dic q̄ istud contrariū respicit expositiones sequentes,
2 vel q̄ obrepsit. Et r̄ide vt gl. Ista gl. est falsa † & nullus tangit eā, sentit em̄ q̄ si disputatū est de falso ī primo iudicio q̄ nō pos set posteà sentētia retractari. sed hoc non est verum in excusa tione tutoris. & habes gl. loquentē verius. C. si ex fal. instru. l. ij. Et dictū gl. ꝓcedit in alijs casibus. qd' etiā intelligas q̄ vbi fuit de falso q̄situ non posset posteà sententia retractari in alijs casi bus: sed de falso bene, posset accusare, scd'm gl. C. ad. l. aquil. l. ex morte. vide qd' no. C. de adulte. l. adulterij. & de ordine iudic. l. pe. redeo ad gl. Vlterius oppo. ꝟ. de re iudi. l. diuus. Sol. aut quæ ris q̄n ista sententia sit lata &c. tunc istā gl. intellige scd'm idqd' habes no. in. l. si pretor. §. marcellus. ſ. de iudi. & vide quod dicā in. l. seruo. §. cum prætor. ꝟ. ad treb. ¶ Item oppo. gl. de. l. seruo. §. cum pretor. ꝟ. ad treb. Solu. vt in ea. & est no. certè dic q̄ hucusq̄ gl. fuit loquuta bene: tamen non facit ad propositū, sed hoc qd' sequitur facit ad propositū. Iste tex. facit pro opi. posita in glo.
3 C. de iudi. l. ꝓperādū. in prin. vbi tenet † q̄ sentētia lata post triē nium non valet ipso iure, quā gl. tangit ibi Ray. per istū text. & ſ. de tuto. & cura. da. ab his. l. feię egresse. intelligit illam glo. vbi apparet error ex sententia: al's secus, vt ibi dicā. ¶ Itē facit iste
4 † tex. scd'm Dy. pro eo qd' not. gl. in. l. superuacuā. C. de tē. in in teg. rest. videlicet q̄ restitutio cōcessa post quadriennū nō va let ipso iure. licet aliqui diceret cōtrariū. tanq̄ esset lata cōtra ius litigatoris. ꝟ. q̄ senten. fine appel. rescin. l. j. §. itē cū cōtra sacras. Sed non inuenietis istam gl. in. l. superuacuā. ¶ Itē prestat argu.
5 q̄ si potestas † debet ex forma statuti finire intra duos menses causas, & si finiuerit posteà q̄ sententia non valet ipso iure. qd' nota. in. d. l. properandū. & facit. ꝟ. iudica. sol. l. ij. perit enim in stantia, & sic dicitur lis nō cōtestata. sed si lis non est cōtestata, non potest ferri sententia, vt. C. de senten. & interloc. om. iu. l. ꝓ latam. Item quia arguimus de tempore ad locum. vt. ꝟ. de mili. testa. l. miles. & ſ. si certū peta. l. vinum. sed si aliquid permitti tur vno tempore, videtur prohibitum sequenti tempore, vt. ſ. de iudi. l. cum pretor. de statulibe. l. statulibe. §. stichus. cum glo. si permittatur iudicare intra duos menses, videt̄ tacitè prohibi tum posteà, & est perinde ac si esset prohibitū expresse, & nō valeret sententia, vt. ſ. de iudi. l. iudicium soluit̄, ergo &c. in con trarium facit. C. vt omnes iudices tam ciui. quā militares. in. l. fi. in fine. & de ędifi. priua. l. fi. al's est in titu. de operis noui nūcia. l. j. ¶ Quare Ray. sequēdo domi. And. de Pisis sic dicit: quòd aut statuitur tempus parti: aut iudici: aut actori. Primo casu non ꝑo test fieri aliquid post tempus, siue illud tempus sit certū quan tum ad numerum, vt ad duos menses, siue quantùm ad termi num, vt vsq̄ ad litem contestatem, vt. ſ. de iudi. l. de qua re. & l. j. §. biduū quando appel. sit. & C. de iud. l. properādum. in prin. & C. de appel. auth. hodie. & C. de excep. l. si quidē & sentē. re scin. nō posse. l. peremptorias. Secundo casu: aut statuitur tēpus iudici. & iurisditioni, aut iudici tantū. Primo casu post tēpus non potest sententia ferri, vt. l. ij. §. sed si iudex. & l. si iudex. ſ. de iudi. & de arb. l. non distinguemus. §. ex compromisso. aut est tē pus statutum iudici tantùm: & tunc etiam post tempus senten tia ferre potest. ita intelligas casum. l. fi. vt omnes tam ciuiles q̄ milit. &c. vt. d. l. fi. de ędifi. priua. In tertio casu & vltimo, aut ꝑ finitio temporis tantùm respicit substantiā actionis vel instan tiam iudicij. Primo casu nō pōt ferri, siue duret instantia siue nō vt. C. de dolo. l. fina. & de collu. dete. l. ij. §. aliter atq̄. & l. ij. §. fin. ne de stā. defunc. post quinq. quer. j. Secundo casu pōt sentētia ferri post tempus. vnde oportebit facere aliā instantiam de no uo. cum illa perierit, vt. l. ij. ſ. iudi. sol. remansit tn̄ actio, vt in au then. sed cū testator. C. ad. l. fal. & in auth. de here. & fal. §. illud quoq̄. & C. de nauf. l. ij. lib. xj. scd'm And. de Pisis, cuius verba ponit hic Ray. & in. d. l. fi. vt omnes tam ciui. q̄ mili. facit quod not. Spec. in titu. de iudi. deleg. §. restat. ver. quid si in statuto.

SVMMARIVM.

1 *Casus fortuitus, an per iuramentum probetur?*
2 *Ignorantia citationis facit: ne quis dicatur contumax.*

Sufficit. Ibi ideoq̄ quia sic oportet excusationē pro ponere intra quinquaginta dies, scd'm Dyn. no. pulchrū tex. ibi, iustitia. id est q̄ sit iustum ex naturali iusti tia cōmendatū. & sic videtur q̄ nō facit ista litera ad id ad quod
1 † allegatur per quosdam qd' probatio casus fortuiti fiat tantùm p iuramentū: qa illud nō est verū imo debet illud vere proba ri. ſ. de proba. l. in exceptionē. §. j. & ꝟ. de re mili. l. iij. §. fi ad diem & l. qui commeatus. & ſ. si quis cau. l. ij. §. q̄ diximus. scd'm Ia. de are. Guil. tenet cōtrariū. ſ. si quis cau. l. ij. §. si quis, Ray. non fir mat hic se in aliquo: sed audiui ipsum dicentē q̄ aut quis vole bat se propter casum fortuitum excusare ab eo ad quod teneba tur ex contractu: & non potest & de hoc habes gl. C. de fide in stru. l. fi. aut nō tenebatur ex contractu: & tunc sufficit sacramē
2 tum. dixi de hoc. C. de nau. l. fi. lib. xj. a facit quod dixi post Iaco. de bel in auth. vt nulli iudi. §. quia verò. facit scd'm Ray. quod no. Spe. ī ti. j. de ap. §. nunc breuiter. versic. qu d ergo. & qd' not. Inno. extrà de priuile. c. cū olim. & per Ioan. nona. extrà de ele ctio. c. cupientes. lib. vj. & per Archidia. extra de dolo & contu. c. j. eodē lib. facit quod no. lxxxij. distin. c. proposuisti. & xviij.
2 distin. c. placuit. scd'm Iaco. de are. vide † & not. q̄ si ille qui di citur citatus iurauit q̄ citatio non peruenit ad notitiam suam, q̄ debeat credi iuramento suo, & non debeat procedi contra eū & dicā de hoc. j. de re. eorum. l. magis puto. & istud sit satis not.

a ¶ Lib. xj. Allegat̄ iste tex. p Bart. in l. ij. C. nau. li. xj. de quo vide Barto. & doc. in. l. iij. §. prætor. in penul. colū. in versi. do. Dy. de dam. infec.

SVMMARIVM.

1 *Appellans ab omnibus grauaminibus illatis non potest prosequi nisi illa ad quorum impositionem non est lapsum decendium.*
2 *Præsens in iudicio si respōdendo libello protestatur se non facere animo litem contestandi, iudex pōt ei assignare terminum intra quem litem contestetur, aliter contra ipsum procedetur.*
3 *Iudex si statuit terminum ad respondendū libello, & in termino reus comparens petit dilationē ad exceptiones proponendas, aliter non respondendo: condēnatur in expensis.*
4 *Proponere exceptiones nō uidetur qui cōtestatur litem saluis omnibus suis exceptionibus.*
5 *Proponens exceptiones dilatorias saluis alijs exceptionibus: quòd non sunt saluæ, nisi eas expresserit. & sic.*
Exceptio nominatim debet proponi.

Scire. Glo. non facit hic. §. sed ego facio, vt melius intelli gatis. Ibi, remissionis. i. excusationis. secundū Dy. Ibi, nominare. intellige hoc intra decem dies. al's post illud tem pus non auditur. Ibi nominauit. vide Io. mo. extrà de elec. c. quā uis. lib. vj. & Archi. de rescrip. c. cum in multis. lib. vj. vbi conti nui. s. quo ad processum, non quo ad iudicium. ¶ Glo. oppo. tri bus modis: & q̄rit de vno. Primò oppo. de. l. rescriptū. de his qui vt indig. & recitat gl. q̄ incipit, quantùm ad non nominatas &c.
1 Et sic no. scd'm intellectū istum † quòd si aliquis appellauit ab omnibus grauaminibus illatis sibi per iudicem in aliqua causa, quòd non possit prosequi nisi illa grauamina ad quorum impo sitionem non est elapsum decendium, id est decem dies qui dā tur ad appellandū, vt in auth. hodie. C. de appella. & in corpo re vnde sumitur arg. huius tex. ¶ Redeo ad glo. quæ oppo. de. l. contra maiores. C. de inof. testa. Sol. vt in gloss. vel dic quod ibi dicitur in actore qui plura auxilia contraria non potest simul proponere, vt in. l. quod in hærede. §. eligere. ſ. de tribu. act. hic in reo qui potest plures excusationes propoponere contrarias simul. ¶ Sed oppo. de. l. propter litem. §. j. eo. titu. & dic vt ibi no.
2 clarius. Item iste tex. alleg. in argumen. † quòd si aliquis est præ sens in iudicio. & non vult contestari litem, sed semper cum re spondet protestatur quòd non facit animo contestandi litem q̄ iudex potest sibi tempus præfinire intra quod litem contestet̄ alioquin ꝓcedat cōtra eū tanq̄ cōtra cōtumacē nō autē habe bit̄ lis ꝓ cōtestata: qa paria sunt nō venire vel venire & nihil. iu-

stum proponere, vt hîc vides. & hęc fuit opi. Iac. de are. Guil. tenet opi. contrariã de quo habes per Cyn. & glo. C. quomodo & quando iud. authẽ. qui semel. & dixi. s. de ven. insp. l. j. §. ex hoc

3 rescripto. & hoc etiã tangit Iaco. de are. ¶ Item no. † ex isto tex. ꝙ si iudex dederit terminum reo ad respõdendum libello intra decem dies, & ipse venit intra dictos decem dies, & non respondet, sed petit dilationes ad exceptiones producendas, ꝙ debeat condemnari ad expensas: quia licet venerit die statuta: tamẽ nõ facit id quod sibi iussum fuit. facit ad hoc. s. de opt. leg. l. manci-

4 piorum secũdùm Io. & Cy. ¶ Item allegatur † per Mar. de fa. ꝙ si aliquis fuit contestatus litem saluis oĩbus exceptionibus suis, ꝙ non videatur propterea exceptionem proposuisse. ¶ Itẽ pręstat arg. secũdùm Oldr. † ꝙ si iudex[a] statuit terminum parti, in-

5 tra quem debeat proponere exceptiones dilatorias: ipse autem vna proposita dicit alĳs sibi saluis: propter hoc nõ remanent sibi saluæ, nisi expresserit eas. de hoc no. extrà de excep. c. pastoralis. & de proba. c. quoniam cõtra falsam. secũdùm Oldr. in versi. quinquaginta. ¶ Glo. querit de vno quis tenetur probare an sit verũ tutorẽ se ignorasse. Et remittit ad. l. quidã decedẽs. & l. seq. §. de admi. tu. vbi habes casum ꝙ pupillus teneť probare &c.

SVMMARIVM.

1 *Excusatio tutoris, an sit in scriptis proponenda?*
2 *Causa excusationis tutoris non delegatur.*
3 *Receptio & examinatio testium, quando committi poßit?*
4 *Receptio iuramenti testium an delegetur?*
5 *Rei est electio proponere exceptionem in scriptis uel sine scriptis.*
6 *Protestatio an sit fienda in scriptis?*
7 *Positum causa exempli trahitur ad omne simile.*
8 *Sufficit unam de pluribus legibus allegare.*

Oportet. *Qui excusatur⁹ est, teneť ad min⁹ vnã speciẽ excusationis aut viua voce vel in scriptis iudici pſentare. h. d. * Ibi testari. q. d. † nõ solùm põt ꝓponi viua

1 voce. sed libello in scriptis. & sic est argu. expſſum ꝙ est in arbitrio tutoris secũdùm Dy. Gl. simpliciter tenet ꝙ in scriptis inst. de excu. tut. §. qui aũt. & ibi dixi, ꝙ illa debet intelligi secũdùm istã. Ibi tribunali. iudice sedẽte ꝓ tribunali. nõ aũt corã delegato quia causæ cognitionẽ requirit: ergo delegari nõ põt. vt hîc habes per gl. in fi. & quod hîc proponit Dyn. intelligas ꝙ hîc vult quęrere legislator, nũquid excusatio debeat proponi in scriptis, vel corã testib⁹. & dicit ꝙ in scriptis, vel etiã sine scriptis corã testibus. h. d. Istud principiũ exponiť secũdùm Dyn. in vsi. aliter. vbi querit nũquid possit depositiones testiũ demõstrare coram alio quàm corã iudice sedẽte ꝓ tribunali. ita ꝙ possit subdelegari. ibi. sub memorationib⁹. i. testiũ productionib⁹, seu depositionibus: qa in eis positę sunt excusationes, vt. s. dixi. ibi libellos. i. scripturã, quę excusationẽ cõtinet. Gl. opp. duob⁹ modis. Primò oppo. de. l. nec quicquã. §. j. s. de offi. procõsu. & leg. Sol. vt in gl. No.

a ¶ Quod si iudex. Vide de hoc p docto. in. l. titie textores. j. de leg. j.

2 ex ista gl. † ꝙ cã quę nõ est delegabilis. vt est excusatio, vt hîc in

3 fi. gl. põt delegari vt est examinatio, & receptio testiũ. † An autẽ in alĳs causis criminalib⁹, & ciuilib⁹ possit examinatio, & receptio testiũ cõmitti. Dic vt in authẽ. vt defun. seu. fu. eorũ nõ iniurietur à credito. §. illud. de testi. §. quoniã. & §. seq. &c. & C. de fide instr. auth. apud eloquẽtissimũ. & s. de testi. l. ĳ. §. diuus. & §.

4 sequẽ. ¶ Sed quęro † an possit delegari receptio iuramẽti testiũ. Tu habes gl. no. C. de testa. l. hac cõsultissima. in versi. depositiones. & vide quod no. de arbi. l. nõ ex oĩbus. & Arch. extrà de test. c. pręsentiũ. li. vj. & circa cõmissionẽ examinationis, & receptionis testiũ. vide quod no. Inn. extrà de re iud. in. c. cũ Bertold⁹. & extrà de test. c. cũ cãm. Redeo ad gl. est & aliud &c. quod nõ cõmitti põt. ¶ Itẽ oppo. glo. de. l. excusare. j. eo. & rñdere vt gl. Iste tex. allegatur pro singulari in mũdo, secũdùm Andr. de Pisis ad

5 hoc † ꝙ in electione rei est proponere exceptionẽ in scriptis, vel sine scriptis. in hoc cõcordãt etiã Dy. & Iac. de are. in authẽ. hanc aũt querelã. C. de nõ. nu. pec. Ad illũ tex. respõde ꝙ ibi excipiẽs proponebat intentionẽ suã. siue exceptionẽ per modũ agendi. Iac. de are. format istam quęstionẽ insti. de excu. tut. scilicet nũquid exceptio debeat proponi in scriptis, vel sine scriptis. ipe ibi nõ soluit qõnem, nec etiã Pet. qui recitat dictum suũ in. d. auth. hãc autẽ querelã determinat, vt dixi superius. tu habes gl. notã formantẽ illam quęstionẽ in. l. ędiles. §. itẽ sciendũ. de ædil. edic. quę tenet ꝙ possit sine scriptis. & hoc tenet glo. ff. de edẽd. l. j. in prin. quam tene cordi. & hoc facit ꝙ protestatio potest fieri sine

6 scriptis. † Circa quod secundùm Andrę. de Pisis sic dicas, ꝙ aut loqueris in actore, aut in reo. Si in actore, & tũc diciť fieri in scriptis. C. de anna. excep. l. vt pfectius. & est rõ: quia succedit in locum causę principalis in qua habet necesse libellũ in scriptis dare. vt in authẽ. offerať. C. de lit. cõte. ergo subrogatum diciť esse eius naturę, vt. s. si quis cau. l. si eũ. §. qui iniuriarũ. & de nau. fe. no. l. ĳ. aut protestatur actor in tali causa, in qua non haberet necesse agere: & tũc põt fieri sine scriptis, arguendo à speciali. sunt enim casus speciales in quib⁹ scriptura requiriť, vt illi qui notãn l. cõtrahiť. de pig. & C. de pac. l. pactum. sed iste non est de illis: ergo &c. Aut loqueris ĩ reo: & tũc regulariter põt fieri cũ scriptura vel sine scriptura, vt hic. fallit in authẽ. hanc autẽ querelam. C. de nõ num. pe. & est rõ: quia ibi releuatur taltẽ in vno. scilicet ꝙ nõ tenetur ex propria cõfessione. non mirũ ergo si grauatur in alio, vt debeat in scriptis proponere. arg. l. eum qui. in prin. s. de iureiur. secundùm And. de Pisis. Ad authẽ. hanc autẽ querelã. respondeo vt dixi superius ꝙ ibi per modũ agẽdi. Ibi. de his. dicitur ca excusationẽ proponẽdã. & hęc sufficiãt ad hunc. §.

Qui non iuste. Quisqs tutor datus ex quauis iuris occasione non tenetur administrare, nec oportebit eũ cõstituta excusatiõis tpa obseruare. h. d. Ibi, subiectis. & nõ habet necesse se excusare. quia ipso iure non

7 dať. Ibi, exẽpli gratia. no. ꝙ illud † quod cõstituitur exẽpli gratia trahiť ad omne simile, facit ad hoc de dã. infec. l. dãnum. & l. dãni infecti stipulatio. l. ĳ. secũdùm Oldr. & facit. l. j. §. quod vulgo j. de vi & vi ar. & l. actionũ. §. in factũ: de act. & ob. & j. de condi. & demõ. l. si in diem. & insti. de excep. §. hęc exempli. ¶ Itẽ not.

8 ꝙ † sufficit ꝙ subĳciať tantum vnum exemplũ: & sic facit ꝙ de pluribus legibus sufficit allegare vnã: vt hîc & j. ad leg. corne. de fal. l. si quis obrepserit. secũdùm Andr. de Pisis. Ibi, suppositus. i. quẽ cõstat non esse suppositũ, vel superatũ: aliâs si dubitareť, haberet necesse ꝓponere excusationẽ, vt. s. de iudi. l. si qs ex aliena. & si qs in ius voc. nõ ierit. l. ĳ. secũdùm Dy. ibi incola scilicet illi⁹ ciuitatis. vñ est ille q creauit tutorẽ. ¶ Queriť gl. de vna quęstione. pone quòd administrauit ille qui non est datus de iure: nunquid noceat? vel quid iuris sit? Respon. vt in ea.

LEX XVI.

Libertum. *Libert⁹ nõ solũ nõ põt se excusare à tutela patroni, sed & mris pupillorũ, ad nepotes etiã & neptes ex pupillorũ latere debet hoc referri. h. d. * Recita gl. & dic fallit in casu, vt. j. hac ea. l. §. fi. secũdùm Iac. de are. Ibi patroni. i. qui sunt liberti, à quorũ tutela se nõ põt excusare libertus, secũdùm Dy. Ibi nepotes. vide quod dicã. j. de libe. & posthu. l. gallus. §. quidã rectẽ. secũdùm And. de pisis. ibi, ordinẽ. igitur cõpellitur suscipere tutelã filiorũ patroni, & aliorũ descẽdẽtiũ: nisi poterit se excusare à tutela, secũdùm Dy. ¶ Gl. opp. trib⁹ modis. Et primò op. de. l. licet. §. patronos. j. de vb. sig. Solue. vt in illa est rõ propter iuris pręsumptionẽ q est in. l. scripto. vñ li. & l. nam & si parẽtibus s. de inoff. test. Itẽ opp. de. l. cũ ex oratione. j. eo. Sol. vt in glo. Itẽ opp. de. l. nequaquàm. j. eo. So. vt in gl. quam vide.

Si plures. *Vn⁹ ex plurib⁹ libertis tutor dat⁹ multis & oĩb⁹ liberis patroni nõ habebit triũ onerũ appellatiõe excusationẽ. h. d. * Opp. gl. de. l. ne senatorũ. C. eod. tit. Et rñde vt in gl. hãc sol. tenet Dy. licet glo. aliter no. in cõtrarĳs.

LEX XVII.

Spadonem. Querit gl. de quo spadone hîc loquiť. Et rñ. vt in illa. & dic siue sit ex accidẽti, siue naturaliter castratus.

Qui patri. Ibi patri. s. pupillorum. Ibi excusationis. concordat. s. de testamen. tute. l. ex sententia. & intelligas ꝙ habeat excusationem à iure communi.

Scire oportet. Ibi, fuerit. scilicet in præteritum, sed in præsenti administrationem deponit. Non obst. versi. si autem. j. eodem. Ibi liberi scilicet pupilli. Ibi, in cura, propter dignitatem senatoriam superuenientem, secundùm Dyn. Ibi erant senatores. alĳ habent senatoris. & ita habuit glo. Si habes senatores. Nota quòd pupilli possunt esse senatores. ¶ Opponi. glo. de. l. athletæ. cum si. s. eodem. Solue vt in glo. ¶ Secundò oppo. de. l. fin. C. de nupt. & non soluit. dic quòd illud habet locum in matrimonio, quod quidem est indiuidua coniunctio, secundùm Andræ. de Pisis. Ad. l. tutor. respondeas quòd istud est speciale: vel ibi superuenit priuilegium ad impetrationem ipsius: hîc verò non ad postulationem suam. ¶ Quærit gloss. nunquid intelligatur quòd isti sint alicuius dignitatis. Solu. gloss. & bene, quòd sic. ¶ Contra illam hîc oppo. de. l. in dando. & l. & qui non sunt. s. de tuto. & cur. da. ab his. sed ista intelligitur secundùm illam. vt patet in. d. l. & qui non sunt. secundùm Andr. de pisis.

Neque. Ibi rationarios. magistri autem rationales regni habent excusationem à tutela, ex eo quod succedunt in locum senatorum. & habent administrationẽ. arg. s. eod. l. athletæ. §. dat remissionem.

Leges

SVMMARIVM.

Leges digestorum an fuerint factæ post aduentum Christi?

1 **Iam autem.** Ibi,nō iudeorū.exponit glos.id est Christianorum.& sic secūdùm istā expositionē†habes expssè φ leges digestorū fuerūt factę post aduētū Christi in virginē.tu habes gl.cōtrariā in.l.titia.§.fi.j.de auro & arg.leg.&.l.j.ff.de iusti.& iur.& in rub.& ibi,p Guil.dicā in.d.l.titia.§.fi.ibi,cult⁹ ipsorū Iudeorū.vt patet ex vbo,sine molestia.s.posito.licet gl.aliter intelligat,& malè,vt patet per.l.gnaliter.§.fi.j.de decu.Respōdeo vt gl.& sic videtur ista gl.sentire φ hic ponatur ius nouum additū à cōpilatoribus,nō iuriscōsultis.quod nō est verū.licet gl.j.verū dicat quòd aliud erat de iure antiquo:aliud de iure nouo.quantùm in casu per glo.posito quòd tex.videtur dicere aliud intelligitur.vt.s.dixi.

Ratiocinatio. Expone vt in glo.& facit φ primò qs debeat pstare introitū quàm exitū.facit ad hoc quod dixi.j.de cōd.& demō.l.q̄uis.ibi,numerū.vn̄ sunt immunes à tutelis,secundùm Dy.tu verò dicas φ nō cōputat̄ p vna tutela:vt hîc innuit tex.& bn̄.

Liberti. In hoc scilicet quòd excusentur à tutelis aliorum administratores rerum ipsorum senatorum.

SVMMARIVM.

Magistratus an possit uindicare iniuriam malè iudicantis?

Si ciuitatis. *Magistrat⁹ aut pretor ciuitatis nō habet cōnumerationē hui⁹ obligationis quā ex creādo aliquē in alterius tutorē cōtraxerit,quomin⁹ alias tutelas suscipiat.h.d.*Ibi,fuerit quia dedit malos tutores,vt patet.j.de excu.tuto.p totū.Ibi,tutelis.scilicet p obligationē quā cōtraxit:quia malos tutores cōstituit.Ibi,videlicet enim.subaudi prędicta simulant̄ his q ob honorē &c.quia nō simulant̄.aliâs nō vr̄ respōsum ad.l.si qs tutoris.de ritu nup.§.j.cōiūcto versi.queādmodū.in prin.& cogitabitis.ibi,tutores qui appellant̄ honorarij:vt.l.quod si fortè.de solu.

2 ¶ Not.hîc φ magistratus municipalis dicit̄ Princeps.& allegat̄†φ magistratus possit vindicare iniuriā malè iudicantis.& hoc intelligitur ex text.& ideò dic:dicitur enim Princeps,vt vidistis.& Princeps potest esse iudex in propria causa.vt dicam.j.de here.insti.l.& hoc Tyberius.&.j.de his quæ in test.delen.l.proxi.& instit.de vulg.substi.in fi.Glo.oppo.de.l.tria onera.& de.l.ij.s.eod.& se,remittit ad id quod not.ibi,& vide bene.

SVMMARIVM.

Conductor prædij fiscalis an excusetur a tutela.

Qui vectigalia. Opp.de.l.j.ne tutor vel curator vec.cō.Solu.vt ibi,gl.dicit sec⁹ vel ecōtra.dic φ tutor nō pōt cōducere vectigalia,licet qui cōduxit vectigalia possit dari tutor.p istū tex.vr̄ opinio falsa quā tenet Ray.C.de excu.tut.l.coloni.vbi tenet φ

3 conductor prędij &c.¶ †No.& distingue:aut loqueris in conductore vectigalis ciuitatis:& tunc habet locum iste.§.aut loqueris in conductore vectigalis fiscalis:& habet locum dictum suum.vt ille excusetur.secus si conduceret prædium,vt probatur in isto text.&.d.l.coloni.

SVMMARIVM.

Quæ non prosunt singula,quandoque nec multa iuuant.

4 **Qui iura.** No.†quę nō prosunt singula,neq; vnita iuuāt.nec ob.s.eo.l.excusant̄.§.j.&.§.penul.&.l.neq; natales.&.l.rationes.C.de probatio.qa ibi loquit̄ de pluribus imperfectis q erant de eodē gn̄e:& vnūquodq; poterat per se sufficere si fuisset perfectum.hîc verò loquit̄ de plurib⁹ impfectis diuersi generis:& sic nō psunt singula,nec vnita iuuāt.ita intelligatis istū.§.&.C.q nu.tu.se excus.l.vna est rō:qa in habētib⁹ symbolum facilior est transitus,vt.l.in rem.§.item quæcunq;.de rei vendi.

SVMMARIVM.

Immunitas generalis ad quæ extendatur.

Qui accepit. *Immunitas quę eximit à publicis & ciuilibus muneribus,non liberat ab onere tutelę.h.d.*Et Gloss.j.opp.φ debeat habere excusationem de.l.athletę.§.tutela.s.eo.Sol.vt gloss.dic ad illam φ non extenditur ad omnia:sed tantum ad personalia.Item ad realia extraordinaria.nō ad realia ordinaria,vt patet.C.de mu.patri.l.j.&.j.de mune.& honori.l.cui muneris.& de vaca.mune.l.his hono-

5 ribus.& sic nota†secundùm Dy.φ generalis immunitas non prodesset ei ad munus publicum authoritate & vtilitate personale.Item ad realia ordinaria.respondeo ad gloss.quę dicit hic erat tantum vtilitate priuatum.dic quòd principaliter:sed secundario est vtilitate publicum,vt.d.l.athletę.§.tutela.

SVMMARIVM.

Testificata in una causa quando prosint in alia?

Qui solutus. *Nouis tutelis delatis,nouis est vtendum allegationibus:nec sufficit semel excusatum fuisse.h.d.*Ibi alterius.& etiam eiusdē pupilli. Et adde qd̄ no.j.de vaca.mun̄.l.j.§.

6 j.No.in isto tex.†quòd quis nō potest vti de positionibus factis in vna causa & in alia.¶ Contrà,quòd possit opp.de.l.de ęta.de mino.vbi lata sententia super ętate facit ius super omnibus.Solu.intelligas hunc textum in eo quod potest mutari cursu temporis.secus in eo quod cursu temporis mutari non posset:puta quia probauit se.l.xx.an.certè sufficit sibi in alia causa.¶ Ad hoc oppon.de.l.is apud quem.& quod ibi nota.C.de eden.Solu.dicas aut illud qd̄ est probatum semel.sequitur necessariò verum in futurū vel de natura,vel de pręsumptione iuris:& tunc acta in vna causa prosunt in alia:puta probaui me maiorem,vel probaui me dominum:& tunc habent locum contraria:de arbi.l.penultima.de testi.l.finali.Si verò non sequitur quòd sit verum in futurum id quod probauerat in pręteritum:tunc habet locum id quod dicit.§.noster.&.j.de vaca.mu.l.ij.§.j.secundum Dynum in hoc concordant omnes.& sic habet locum inter easdem personas.secus si inter diuersas:& ita potes intelligere hunc.§.&.l.is apud quē.facit quod not.C.de liber.cau.l.iubemus & vide per Cynum an acta in vna causa prosint in alia:vt.l.si vt proponis.C.quomodo & quando iudex.

Si non extiterint. Ibi,iura.& non habeat alias exceptiones.

SVMMARIVM.

Pauper præsumitur officium affectasse.

Est autem. Ibi,remissionis.& non potest se excusare.ibi,patrimonij id est eius pupilli qui habet modicum patrimonium secundū quosdam.tu dicas φ tutor modicum patrimonium habebat,licet Dy.sequatur primam expositionem.ibi,factus.& propterea in eius administratione non grauatur.Ibi,videtur.ita quòd nō prode-

1 rit sibi ad excusationem.¶ No.secundùm eius†intellectum,φ pauper tutor pręsumitur affectasse tutelam & sic si aliquis pauper inueniatur in officio

a pręsumitur officium affectasse,ᵃlicet illud quod acquisiuit non præsumatur habere ex officio,vt patet in.l.si defunct⁹.C.arbi.tu.de quo plenè dic vt extrà,de postula.præla.c.j.

LEX XVIII.

Si quis inter tres. *Gerēs tutelam sui emancipati filij habet annumerare hāc sufficiēter alijs duabus tutelis.h.d.*Ibi,tutela.l.tria onera tutelarū.ibi, in numerum triū tutelarū:vt excusetur à quarta.¶ Querit gl.qualiter habet iste tutelam filij sui.Et respon.& bene allegatur insti.de legi.pa.tu.&.s.de legi.tu.l.tutela.§.fi.

SVMMARIVM.

Pater cogitur etiam pignoribus capitis recipere dotem pro filio quem habet in potestate.

Imperator. *Filiusfa.pōt esse tutor & si pater nolit pro eo satisdare vt tutela liberetur,cogentur ambo & pater & filius onus tutelæ subire.h.d.*Ver.Isidorus,& ab isto ver.vsq; ad fin.tu habes.s.de distra.pigno.l.arbiter.&.l.fin.vbi habes istas.ll.concor.de verbo ad verbum.& ideo ibi dicit glos.φ fuit vitio scriptoris.& sic dicere potes hîc.Ibi,pseuerauerit.ergo pater faciebat hoc dolosè:quia fortè pupilli non inueniebant alium idoneum,& sic non est cōtra.l.ij.j.ad municip.aliâs non procederet quod hîc dicitur:vt plenè dixi.s.sol.ma.l.si cum dotem.§.transgrediamur.& facit in arg.

1 iste.§.†ad quæstionem quam dixi.Ibi,scilicet quòd pater cogatur recipere dotem pro filio,quem habet in potestate.de hoc etiam habes per Dyn.s.de suspec.tu.l.fin.plenè dixi in.§.transgrediamur.in tex.ibi compellatur captis pignoribus,vel mulcta indicta.secundùm Dyn.& Guil.¶ Quærit gloss.qualiter debet compelli.Responde vt gl.*s.ex quib.cau.ma.l.sed & si per prætorem.*in.§.ait prętor.vide gl.& quod ibi not.

SVMMARIVM.

1 *Habens prebēdā in ecclesia tenetur sustinere onera ecclesiæ.*

2 *Tutor datus inutiliter qui permisit se cōfirmari.non potest se excusare.*

LEX XIX.

Caius. Ibi,recusauerit.hoc quod ponit hîc Dyn.habes per gloss.de verbo ad verbum.& vide quod no.in.l.libertum.s.eodem.& quod tenet

1 ibi gloss.†quòd vbi habet aliquis prebendam in aliqua ecclesia,quòd teneatur sustinere onera ecclesiæ illius in qua prebendam habet.ibi,nota.scilicet tanquàm curator.ibi,confirmatus.i.cum de eo confirmando tractatur.ita ponit glo.in.l.nesennius.infrà

a ¶ Officium affectasse.Et iste text.allegat̄ p gl.in.l.testiū.in prin.in ver.amittitur.s.de testi.in illa.q.an testis ppter paupertatē repellat̄ à testimonio,& dicendū est φ licet sit pauper,si tn̄ nō est vitiosus nec mendax admittit̄:quia non tā ex facultatibus quā ex fide testis idone⁹ æstimat̄.vt dicit illa gl.& text.in.c.quo iure.iij.di.vbi dicit pauperes & diuites vna terra supportat.xij.q.j.c.clericus.&.c.videtes.ergo sufficit φ sit virtuosus.facit quod habetur in.c.si qui testium.de testi.si enim habet artē:tūc clarū est φ non reputat̄ paup si exinde posset viuere.gl.est in l.si quis argentū.de dona.pauptas eī non est de gn̄e malorū:sed facit hoīes fecūdos iuxta illud Lucani virorum paupertas fugit.& multa de inopia habent̄ in.l.si constante.sol.ma.vide tn̄ Spec.in ti.de teste.§.j.vers.item φ est paup.vbi dicit φ ex sola pauptate qs non repellit̄.sed si cōcurrit vilitas & pauptas,fortē sic qa sunt duo vincula,qa paup,& sic sordescit.l.qsqs.in ver.paupertate sordescant.C.ad.l.iul.maie.& φ habet̄ in cle.in plerisq;.de elect.& qa sit vilis,glos.in.l.nequis.de dig.lib.xij.dicit φ esse custodē portarū,aut liminū,& tenere stationē de vili mercę,vt oleo.sale,& cepe & similia officia est vile officiū.& facit qd̄ habet̄ in.l.humilem.C.de incest.nupt.& Bald.in.c.sedes apostolica.de rescri.

eo.¶ Oppo.gl.de.l.libertus.C.eo.Sol.vt gl.Item oppo.de.l.spadonẽ.§.j.s.e.
2 debet allegari.l.scire oportet.§.j.So.vt gl.¶ Not.†ꝙ si tutor vel curator datus inutiliter permisit se confirmari, ꝙ posteà non potest se excusare:cui concordat glo.j.eo.l.nesennius.¶ Contrarium no.glo.in.d.l.scire oportet.§.j.s.eo.& ibi optimẽ dixi,ideo vide ibi.

LEX XX.

Non tantum. Tutor pupilli qui proximus est pubertati,non habet excusationem illius occasionem tutelæ.h.d.Ibi,nam & si verum est quod dixit suprà in genere:nunc dicit in specie.

SVMMARIVM.

1 *Dictio prope,denotat interuallum per sex menses.*
2 *Proximus pubertati quando quis dicatur?*

Nam si priorum pupillorum. Ibi,ppe. nota
1 †ꝙ dictio ppe,denotat interuallũ sex mẽsiũ.facit.l.pperādũ.§.& si qdẽ.C.de iudi.& p hoc Gui.de cu.s.de iureiurã.l.q iurasse.in prin.reprobat gl.alibi positã.s.in.l.j.in fi.de no.& de re.iu.l.pupillũ.& insti.de obli.quę ex delic.i fi.& de inuti.
2 stip.§.sed qđ diximus.q iura†dicũt,ꝙ pximus pubertati dicit̃ ille q est in decimo anno cũ dimidio.Nã vides ꝙ deberet dici in masculo pximus pubertati dicit̃ ille q est in.xiij.anno cũ dimidio,in fœmina q̃ est in.xj.cũ dimidio.Dy.etiã seqt̃ opi.Gui.in.l.j.in fi.j.de noua.ego sustineo glo.ex eo qa gl.cõsyderauit tempus quo pupillus est doli capax.ad hoc ꝙ posit obligari ex cõtractibus & delictis,in.l.nostra.cõsyderauit quo ad finiendã tutelã.facit in authẽ.vt exac.instã.do.§.fi.col.vij.¶ Alij etiã saluãt glo.rñ.etiam ad istud qđ dicit tex.qđ nõ tollit quin posit dici pximus pubertati, & ille q est in.x.anno.cũ dimidio.s.vsq; ad.xij.semp dicit̃ proximus pubertati. qđ enim pluris est,vtiq; tãti est,vt in.l.penul.de in litẽ iurã.& sic denotat accidẽtiã facti,& nõ ministeriũ iuris.& opi.Gui.probat̃ extrã de despõ.impu.c.cõtinebatur.& dixi in dicto.§.fi.ibi dum dicit,cogitur prope pubertatem.

SVMMARIVM.

1 *Immunitas aliquando conceditur propter nobilitatem.*
2 *Priuilegium concessum castro,an uideatur concessum uillis sibi subiectis?remißiuè.*

Iliensibus. *Qui preditus est dignitate aut sanguinis aut honoris immunis est à tutelis non preditorũ.h.d.*Ibi,not.†ꝙ
1 aliqñ propter nobilitatẽ cõcedit̃ immunitas,vt hîc.Ibi romę.qa fortè descẽderũt à romanis, vel alijs à quibus romani &c.& facit qđ no.Ray.C.de iure dot.l.etiã.de quo dicã.j.de le.iij.l.predijs.§.titio.Sed nũquid si est cõcessum
2 †priuilegium castro,videat̃ concessum villis sibi subiectis, dic vt dicam in d.§.titio.¶ Opp.glo.de.l.j.in fine.ad munici.Solu.vt in ea.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium paupertatis auctis facultatibus non tenet.*

Eos. Ibi,in corporibus.s.approbatis.ibi,immunitatẽ.à muneribus quę sunt publica authoritate & vtilitate.& in hoc differt à ver.contra. ibi,exterorum.i.eorum qui non sunt de corpore fabrorum. ¶ Ibi,adauctæ.
1 No.†ꝙ priuilegiũ paupertatis nõ tenet adauctis facultatibus.facit p hoc.j.de vaca.mu.l.his honoribus.§.auctis.& de iur.immu.l.semper.§.negotiatores.&.C.arb.tute.l.si defunctus.&.j.de mune.& hono.l.cura.secundũ Iaco.de are.ibi,fuerunt & negotiatio non est aucta aliàs excusaret̃,vt.l.semper.§.penul.j.de iure immu.Sol.vt in gl.Itẽ gl.oppo.de.l.semper.§.negotiatores & §.pe.j.de iure immu.Sol.vt gl.& ita dixi sup tex.Itẽ oppon.de.l.spadonẽ.§.qui accipit.Sol.vt ibi:qa tutela est munus publicum authoritate.vt ibi not.

Non omnia. Tñ innuit in pœnalib⁹ quę sunt publica authoritate & vtilitate.*Collegia omnia subemit on⁹ tutelę,nisi ea quibus data est expressè vacatio.h.d.*ibi, priuilegium.id est durante administratione concessum fuit priuilegium per habentem potestatem.Gl.oppo.de.l.semper.§.negotiatores.Sol.vt in glo.

Is qui. *Licet ędiles curules sint excusati à priuatis muneribus, nõ tñ à tutela.h.d.*Gl.quęrit qs dicit̃ fungi ædilitate.Et responde vt glo.simile.s.de compen.l.ideo.& facit.j.eo.l.mensores.

Sane. *Qui habet dignitatẽ cũ administratione excusat̃ a futura tutela:non tñ ã suscepta.h.d.*Ibi,vacante autẽ.i.excusationẽ habẽte.ibi,eos.i.habẽtes honores.ibi tutelę nouæ.i.nõ veteres,secundùm Dy.ibi, vocati id est excusationem habẽtis.ibi nõ est similis honor.i.iungit̃ propter quem non impediatur tutelæ administratio.aliàs bene excusaretur.vt.l.spadonem.§.si autem.s.eo.&.l.propter magistratus.& ibi no. ¶ Glo.oppo.de l.spadonem.§.scire.s.eo.Sol.vt in ea.

Domini. Ibi,nauiũ.i.nauigantiũ pro vtilitate publica,secundùm Dy.Gl.opp.de.l.hi qui.de vaca.mu.Solu.vt in ea.

Inquilini. Ibi,à tutelis.s.extraneorũ.& vt intelligatis glo.expone vno modo inquilini.i.aduenæ morantes in castris, non sunt ponendi ad tutelas eorum qui non sunt de eodem castro vbi habitãt: vel dic ꝙ inquilini castrorum sunt hi qui erant deputati ab imperatore ad tutelam alicuius castri:hi bene impediuntur suscipere tutelam illorum qui non sunt de illo loco ad hoc vt non impediantur ad custodiam, seu curam castri sibi deputatam,& assignatam.licet glo.hanc reprobet.

SVMMARIVM.

1 *Mulier potest abesse causa reipublicæ.idem pupillus.*
2 *Causa sapit naturam sui causantis.*
3 *Filij amißi in bello quam excusationem præstent patri?*
4 *Statutum quòd equi mortui in bello emendentur a communi, quod non habeat locum in uulneratis,& postea,in domo mortuis.*

LEX XXI.

Bello amissi. *Filij occisi i bello cõputant̃ in numero filiorũ q excusant patrẽ à tutelã.h.d.* Ista.l.facit ad pulcherrimã questionẽ,vt statim dicã.ibi, sexus.
1 Not.†ꝙ mulier põt abesse causa reipublicę:idẽ in pupillo propter verbũ,vel ætatẽ qđ statim sequit̃.facit ad hoc.l.postliminiũ.in fi.j.de capt.ibi.ij.qui fuerũt in acie mortui.nõ aũt hi q percusi fuerũt in acie & in domo mortui fuerũt.Ex quo no.†ꝙ causa causata sapit naturã sui causan-
2 tis.facit.j.de fun.instr.l.fi.in cõtrariũ facit de aduoc.diuer.iudi.l.fori.Sed põt rñderi ad istum textũ ꝙ sit speciale fauore pupillorũ,vt statim dicam in.q. extra glo.¶ Quærit glo.nunquid habeat locum in filijs:in potestate; an in
3 emancipatis.Rñ.vt in illa.¶ Quærit†glos.tu vides hic ꝙ filij amissi in bello prosunt patri ad excusationẽ.sed nunqd prosunt quo ad alia.Et rñde,& bñ ꝙ sic:subijcit gl.itẽ prosũt mulieri quo ad hoc vt posit adoptare, & alleg.
4 insti.de adop.§.fœminę.¶ Ista.l.inducitur†ad quæstionẽ vulgarẽ: statutũ est bonorũ.ꝙ equi mortui in bello debeãt emendari stipendiarijs:contingit ꝙ equus stipẽdiarij est vulneratus in bello.& postea mortuus est in domo. Certẽ nõ debet emendari:oportet enim ꝙ sit mortuus in acie ad hoc vt cõsequat̃ priuilegiũ.in cõtrariũ facit.j.de incen.rui.nau.l.j.§.ex incendio.& de dam.infe.l.dãni.§.sabini.&.s.ad.l.aquil.l.huic scripturæ.&.l.qui occidit.§.in hac quoq; actiõe.&.l.ita.&.l.inde neratius.in fi.cũ simi.& hoc videt̃ verum de iure.Sed qa statuta ciuitatis nõ recipiũt interpretationẽ,dici posset ꝙ nõ debeant emendari.nõ est enim de propria significatione vocabuli vt illud censeat̃ amissum qđ occasione alicuius rei est amissum: & hanc partẽ hîc sequutus fuit do.Dy.Vber.de bobio tenuit contrariũ pro quodam dño de sabaudia.qui erat tũc potestas huius ciuitatis per iura preallegata.Ad.l.istã posset rñderi ꝙ hîc tractatur de priuilegio.in contrarijs agit̃ de iure communi qđ quidẽ fortius est q̃ speciale ius:& ideo magis extendit̃:vt in authen. de nõ alie.§.qa verò verisimile.& ad velle.l.antiquę.vel dicit ꝙ hîc inductum est vnũ speciale.s.ꝙ amissus in bello intelligat̃ viuere : ergo non põt induci aliud vt censeant̃ amissi qui sunt percussi,& in domo mortui, vt.s.de iure do.l.cũ post.§.gener.&.j.de cõdi.& demõ.l.Titio cetũ.§.titio genero.&.C. de do.promis.l.j.quę respõsiones non placent mihi:quia idem inuenitur in questione nostra:quia nõ debet ei emendari equus de iure cõmuni,sed tantùm ex forma statuti.Rñ.ad istum tex.secundũ Andræ.de pisis.s.ꝙ hic est speciale fauore pupillorũ,vt habeant plures qui sunt tutores eorum.facit.j. de no.oper.nunciat.l.nam reipub.interest.& hanc opi.tenet hic Ray.& hãc sequitur Dy.in.d.§.ex incendio.licet hic aliter.& eam sequitur de silentiarijs.l.fi.lib.xij.& ibi dixi.de hoc dixi instit.de excu.tu.§.sed si in bello.

LEX XXII.

Illud. Ibi,vsitatissimũ.No.ꝙ arguim⁹ ex cõsuetudine.facit.j. de sponsl.l.ij.ibi,his.subaudi tutoribus & curatoribus.

LEX XXIII.

Si pupillum. *Tutor habens litem cũ pupillo de tota hereditate,excusat̃ à tutela,sed si se non vult excusare,nihilominus prohibet̃ gerere tutelã.h.d.cũ priui.l.seq.*Ibi patruus.deniq; tutor legitimus.ibi, in eo.s.suspecto secundùm Dynum.ibi,à tutela.& ratio est.j.l.proxi.in prin.ibi, ita.i.eo vt suspecto remoto.ibi.expeditur.cum authoritate alterius creati de nouo.

SVMMARIVM.

1 *Spoliatus omnibus bonis sicut non potest accusari nisi bonis restitutis, ita nec spoliatus maiori parte bonorum.*

LEX XXIIII.

Propter litem. Ibi,litẽ:quę erat anteq; daret̃ tutor inter ipsum & pupillum.ibi, parte eorũ.facit pro eo quod dicit̃ extrã de resti.spo.c.frequens.li.vj.
1 s.ꝙ†sicut spoliatus omnibus bonis non potest accusari anteq; restituatur,ita si sit spoliatus maiori parte bonorũ.& vide quod notat Ioã.mona.in.d.c.frequẽs.& de elec.c.j.& in authẽ.vt hi qui ob.se habere phibẽt res mino.§.sed & si quis.qui est positus.C.qui da.tu.pos.authenti. minoris. Et responde vt gl.dic opi.Azo.hoc tenet Dy.& hãc sequitur Ray.licet gl. non bene firmet pedes in authen.minoris.& hoc tenuit in ista.q.quã disputauit Boñ.quia.d.§.sed & si quis nõ imponit aliã pœnam nisi vt perdat debitum.ad hoc etiam facit.l.ea quidem.C.si man.ita fue.alie.vt manu.alij tenent opi.Hug.& glo.in.l.pater.s.de procu.quam sequitur Iaco.de bel.in.d. authen.minoris.& in.d.§.sed & si quis.vt ibi dixi in ver.neq; tutor remanebit &c.& hanc sequit̃ Iaco.de are.quæ videtur vera per istũ tex. ¶ Quærit glo.quid in questione statuti.responde vt in ea.

SVMMARIVM.

1 *Delegatus inter clericos non potest trahere clericos ultra duas dietas extra prouinciam. secus in prouincia.*
2 *Iudex an poßit dare tutorem etiam rebus extra suam prouinciam existentibus?*
3 *Iudex quòd poßit ferre sententiam etiam de rebus alibi existentibus.*

Quis se. Ibi, de quibusdam propositis.ibi,intra tempora.scilicet quinquaginta dierum à tempore cognitionis & confirmationis computandorum.vt.s.eodem.l.scire oportet.§.quinquaginta.secus si vltra tempora:& hoc tollit contrarium. ¶ Gloss.contra hoc oppon.de.l.scire.s. eodem.Solu.vt in gloss.secunda solu.est verior.¶ Item oppon.de.l.sed & si suscepent.

suſceperit.ſ.de iudi.Sol.vt gl.& bñ.¶ Sequit̃ v.licet*dat⁹,q ſic ſummat̃.datus tutor ſimplr̃ à iudice vel teſtatore,nõ cogit̃ gerere tutelã bonorũ quæ ſunt vltra cẽtũ miliaria niſi eſſent in eadẽ ꝓuincia.h.d.* ibi,dat⁹ intelligat̃ in dubio.ibi,ꝓuincia.tũc enim nõ excuſat̃,licet ſit vltra cẽteſimũ miliare. & ꝑ hoc determinat Iac.de are.in.c.ſtatuim⁹.ꝙ hodie incipit ſtatutũ.extrà
1 de reſcr.lib.vj.quod†dicit ꝙ vbi iudex eſt delegat⁹ inter clericos ꝙ nõ poſſit trahere clericos vltra duas dietas.& debet iſtud intelligi extra prouinciã in qua eſt delegat⁹.nã intra prouinciã poterit etiã vltra duas dietas trahi,vt hic,& ibi.& ideò veri⁹ ſol.& dic ꝙ redit ad prin.§.nõ autẽ refert ſe ad ꝓximã expoſitionẽ.ibi,illarũ quarũ adminiſtratione facta eſt excuſatio ſecundùm Andreã de piſis.ibi,ei⁹.ſcilicet illi⁹ prouinciæ,vbi ſunt bona ſecũdùm
2 Dyn.ibi,dat̃ ſcilicet aliâs tutor.¶ Gl.opp.†de.l.nõ ſolùm.§.& q teſtamẽto ſ.eo.So.vt gl.& videt̃ notare ibi totũ ecõtra quàm hîc,videlicet ꝙ hîc ĩ ſimpliciter dato diſtinguat vtrûm fuit dat⁹ à teſtatore vel à iudice:vt primo caſu habeat neceſſe ſe excuſare.Secũdo caſu nõ:niſi fuit dat⁹ ab imperatore. vel ei⁹ iuſſu:licet nõ expſſè determinet̃ patrimoniũ ad quod dat̃ tãtûm in ea ꝓuincia vñ eſt:tũc enim nõ haberet neceſſe ſe excuſare.& ita loquit̃ cõtrariũ,facit quod no.ſ.de tute.l.q habẽt & eſt.l.iij.pro iſta gl.eſt de teſtam. tute.l.certarũ.&.l.ſeq.& ſic ſi teneres illam gl.tunc non facit ad id quod no. hîc Iaco.de are.qui iſtam gl.ſequẽdo ſupplet ad gl.quòd intelligitur in iudi
3 ce originis] vel domicilij.& facit pro glo.†ꝙ iudex poteſt ferre ſñiam etiã de rebus alibi exiſtentibus.ſ.de interro.act.l.fi.&.C.de preſcr.longi tempo. l.fi.Item quia ex quo cõmittitur alicui perſona,& res etiam debet cõmitti. C.ne fideiuſ.do.den.l.ij.& de pœnis.l.fi.¶ In contrariũ facit.ſ.de tuto.& cura.da.ab his.l.pupillo.&.j.eo.l.iuriſperitos.§.cũ oriũdus.& de bo.autho.iudi.poſsidẽ.l.cũ vn⁹.§.is qui.inducitur etiã quod no.in.l.non ſolũ.§.& qui in teſtamẽto.ſ.eod.vt dixi.intelligit tamen Iaco.de are.quòd non fecit mentionem patrimonij:vt hîc patet in tex.& glo.ſed vbi feciſſet mentionẽ patrimonij:tunc eſſet ſecus:vt in contrario alleg.& ita etiam poſſes diſtinguere gl.quæ eſt in dicto.§.& qui in teſtamẽto.ab iſta.l.hanc etiã ſequitur Ray. qui dicit eſſe valde nota.¶ Ad primum tñ ſatis opponi.de.l.magis puto.§. illud.j.de rebus eorũ.*qui ſub tu.vel cura.ſunt.*ſed poteſt rñderi quòd ibi loquitur in decreto interpoſito ſuper re.& põt fieri ſicut poteſt ferri ſentẽtia pro rebus exiſtẽtibus alibi.vt dicto.§.is qui.& ibi no.ſed tutor:non videtur poſſe dari pro rebus alibi exiſtentibus:quia quando iudex dat decretũ adminiſtrationis:tutor videtur contrahere quandã actionem adminiſtrationis,quod non poteſt iudex in alia prouincia,vt dicto.§.is qui.vel dic ꝙ ibi non exprimitur ꝙ pretor dederit eum tutorem rebus Italicis,& prouincialibus:ſed vtrunq; fortè iudex dederit:ſicut fuit in.§.cũ oriundus.*l.iuriſperitos.j.eo.*ſecũdùm Andræ.de piſis.¶ Gloſ.opp.inſti.eod.titu.§.datus & inſtitu.qui da.tuto.poſ.§.certè.Solue vt in illa. Item opp.de.l.cum iure.C.qui pe.tuto.& inſtitu.de curato.§.interdum.Solu.vt gloſſ.vel dic ſpeciale, vt in glo.in.l.propter litẽ.j.eo.Dic vt ibi nota.in rubrica.

LEX XXV.

GEometræ. A tutela ſeu cura terræ menſores excuſationẽ non habent.ſed ſecus in procuratore principis durante eius officio eſt ſeruãdũ.h.d.Ibi geometræ.id eſt menſuratores,ſecundũ Dy.idem eſt in eis qui docent aſtrologiam,& muſicam,& arithmeticam,vt no.glo.inſtit.eo.§.item Romæ.In doctore legum dic vt ibi,no.ſ.eod.l.ſed & reprobari.§.fi.ibi,geometræ. dicit glo.vt fuit Baldonius,qui fuit illius artis mirumimmodum expertus.

LEX XXVI.

PRopter. *Magiſtratus in municipio non excuſatur,ſecus in ciuitate.h.d.*Ibi rñ.l.j.ſubaudi quia officiũ eorũ nõ habebat impedire adminiſtrationẽ tutelæ ſecundũ Dy.¶ Gl.op.de.l.athletæ.ſ.eo.Sol.vt hîc.¶ Itẽ oppo.de.l.ij.§.ſi quis municipales.ſ.ſi quis cau.Gloſ.nõ ſoluit.ſed dic ꝙ ibi excuſatur à priuato onere:hîc verò non excuſat̃ à publico onere pupillorũ fauore.vel dic ꝙ ibi erat iuſta cauſa impedimenti : hîc nõ eſt iuſta cauſa adminiſtrationis recuperande:quia nihilominus põt adminiſtrare ſecundũ Andræ.de piſis. vel dic ꝙ illud ibi eſt vt excuſet̃ à pœna:hîc nõ excuſat̃ à tutela.ſcđ'in Dy.

Si in caſtris. *Sententia à non ſuo iudice lata non tenet.h.d.* Ibi,ab eo.ſ.ab alio nõ ſuo iudice. ibi, excuſationẽ. dic ꝙ impropriè dicit excuſationem,quia ipſo iure non tenet, ſecundũ Iac. de are.& Dy.Item oppo.de.l.non tantum.§.fi.ſ.eo.Solu.vt glo. ¶ Secundò opponi.de.§.idem & in milite inſti.eo.Sol.vt glo.ibi.§.penul. Dic tu ꝙ non valeat datio,vt hic ſentit gl.in fi.ſi intelligas in milite dum eſſet in actu militiæ.l.ab adminiſtratione.C.de lega.&.l.militiæ.C.qui da.tu poſ. Non obſtat.l.ſed & milites.ſ.eo.quia ibi loquit̃ in veteranis:& ſic milites nõ eſſent tutores filiorũ commilitonis ſui,licet glo.aliter ſentiat:& malè in principio ſui,ſecundũ Iac.de are.& ita intelligit gl.iſtum.§.& dictũ.§.idem & in milite.ſcilicet quòd loquatur in milite exiſtente in actu militiæ.

SVMMARIVM.

1 *Præſtans fidecommiſſariam libertatem ſuccedit liberto.*

LEX XXVII.

NEquaquam. *Qui fideicommiſſariã libertatẽ conſequutus eſt,põt ſi quas excuſationes habuerit,eis vti aduerſus pupillum patroni.h.d.*Gl.opo.de.l.libertum.ſ.eo.ſolue vt in glo. ¶ Querit gl.quare dicit ferè. Et ſolue vt ibi.l.is quoq;.ſ.de in ius voc.& ſtatim ſeq̃t in gl.ſeq. ¶ Querit gl.nũquid iſte qui preſtat fideicõmiſſariã libertatẽ ſuccedat li-
1 berto.Gloſ.rñdet ꝙ ſic.& not.†ex iſta gloſ.quòd ille qui præſtitit fideicommiſſariam libertatem ſuccedit,liberto pro hoc habes text.infrà de ſuis & legi. hære.l.inteſtato.§.j.licet glo.not.contrarium, & malè.ſ.de tuto.& curato.da.ab his.l.libertus.&.l.pupillo.§.fin.in gloſſ.ma.ſed illæ gloſſ.poſſunt habere bonum reſpectum,vt ibi dicam : & referunt ſe ad alia iuriſpatronatus non ad ſucceſsionem:vt ibi dicam.

SVMMARIVM.

1 *Legitimatio an fieri poßit per procuratorem?*

LEX XXVIII.

a EXcuſare. aGl.ponit caſum ſex modis.teneas ſecũdã lect.quã ſequit̃ Dy.ibi, libellos.i.iudices delegatos.q.d.ꝙ cognitio excuſationis nõ poſsit delegari ſecũdũ Dy.poſſes etiã ſeq primã lecturã ſecũdũ Ray.¶ Opp.vno modo,& ad rubricã duobus modis.& ꝓ ſecũda lectu.quã expediui in caſu & in tex.facit quod no.j.de re.iur.l.omnia quæcũq;.& hãc etiã lecturã ſequit̃ gl.ſ.eo.l.ſcire.§.oportet.in ver.tribunal.in fin.¶ Venio ad tertiã lecturã quã recita vt gl.& allegat.l.Paulus.j.de acq.here.& hãc tertiã lecturã tenet gl.C.de predi.mino.l.minorũ.¶ Cõtra quã oppo.glo.de.l.ita aũt.§.geſsiſſe.ſ.de adminiſtra.tuto.Gl.nõ ſoluit.Ray.dicit ꝙ propter illud cõtrariũ debemus hãc tertiã lecturã dimittere: & ſi vis eã tenere, potes dicere ꝙ illud eſt generale: iſtud ſpeciale fauore pupillorũ ſecundũ Andre. de piſis.Preterea q per aliũ facit, nõ verè videt̃ facere ꝑ ſeipſum , ſed interpretatiuè:vt no.in.l.j.§.deieciſſe.de vi & vi arma.& licet Ray.dicat ꝙ ad iſtã tertiã lecturã debes iungere verba gl. ꝑ generalẽ &c.aliâs nõ intelligeres gl.Dic ꝙ iſta eſt ſexta lectura & non habes eã neceſſe iungere cũ gl.iſta.& tenẽdo iſtã ter-
1 tiam lecturã,facit†ad queſtionẽ quã habes ibi nota. per Cy.ſ.quidã miſit procuratorẽ ad Imperatorem Federi.ꝓ legitimãdo filio ſuo naturali:nunquid valeat illa talis legitimatio?ille tex.facit ꝙ nõ. facit ad hoc.ſ.de adoptio.l.poſt mortẽ.§.fin.&.l.ſeq.&.C.de his qui ve.æta.impe.l.ñ.in contrariũ facit.j. de manumi.vindi.l.etiam.§.abſens.& poteſt dici ꝙ ex regula generali que eſt in.l.j.§.vſus.de ꝓcurat. ꝙ poſſit fieri per procuratorẽ.nã edictũ de procuratorib⁹ eſt ꝓhibitoriũ:vt.d.§.vſus.ſed iſtud nõ videt̃ eſſe ꝓhibitũ:ergo &c.ſecũdũ Cy.& hãc queſtionẽ habes per Ray.in.d.l.ñ.q ſentit idẽ quod Cyn.per rationes ſuas,licet dicat Iaco.butri.tenere cõtrariũ per dictã l.poſt mortẽ.&.l.ſequen.¶ Ad quas rationes rñdet Ray.dicens ꝙ ibi loquit̃ in actu in quo requirit̃ ꝓbatio etatis,que nõ põt fieri niſi per aſpectũ:vt.l.minor.xxv.annis adito preſide ex aſpectu.ſ.de minoribus.hîc in alio actu.Iſta ſol.eſt falſa:quia põt probari etas per teſtes & inſtrumenta.vidiſti.ſ.e.l.ij.in prin.& quod ibi dixi.dictum tamen ſuum credere verum.ſ.ꝙ legitimatio poſsit fieri per procuratorẽ. nam legitimatio fit per matrimonium.in authẽ. de inceſtis nup.§.dubitatum.& matrimonium poteſt fieri per procuratorem:vt.l.mulierẽ.ſ.de ritu nupti. ergo &c.Ad.l.poſt mortem reſponde quòd ibi loquitur in actu adoptionis . per quem efficitur filius ille qui eſt in totum alienus.& ſic lex diſponit ibi circa ſubſtantiam.queſtio noſtra loquitur in legitimatione in qua additur qualitas : quia de filio illegitimo efficitur legitimus . quod facilius lex concedit: argumento eius quod notatur in authenti.vt liceat matri & auiæ.§.ad hoc autem.coll.viij.& ibi gl.pul-

a ¶ Excuſare.Vide quod per iſtã.l.dixit Bal.in.l.fi.ſ.defer. videlicet an finita prima dilatione ſecunda debeat dari.& vide.l.mancipiorum.j.de opti.le. & no.per Bar.& alios in.d.l.fi.& per doc.in.c.vltra tertiã.de teſti.& Sali.in l.j.C.de dila.facit.l.& ſi poſt tres.ſi quis cau.& licet Bal.ibi dicat ꝙ in cõtrarium facit.l.fi.de anna.excep.& nõ rñdet.tñ dicta precedẽs opi.in quã inclinare videt̃, eſt verior & probat̃ ex not.ꝑ gloſſ.in.l.ij.ſi quis in ius vo.non ierit & ibi clarius Bar.in ver.ſed contra hoc videt̃ &c. & Moder.in.c.j.de dila.vbi ponũt:pone ꝙ qs citat̃ die feriata ĩ fauorẽ hoĩm vt cõpareat . certè quãuis regulariter qñ eſt dubiũ an citatus teneat̃ cõparere in dubio & allegare cãm ꝓpter quam nõ tenet̃ cõparere.l.ſi quis ex aliena.ff.de iud. & multe ſunt cauſe quib⁹ ꝓcedi põt tpe feriato.l.j.&.ij.ff.de feri.tñ citatio facta die feriata,nõ valet etiã pte nõ cõparẽte,& nil opponẽte, vt ꝓbat̃ in.d.l.ij.in fi. niſi in citatione exprimat̃ ſpecialiter cã.ex qua cã appareat ꝙ in illa cã poterat ꝓcedi tpe feriato vt no.gl.& doc.in.d.l.ij. & ſic ſatis eſt ꝙ inſpecta cõi regula citatio non ꝓcedat niſi aliud exprimat̃.ſed ita eſt ꝙ cõis regl'a eſt ꝙ ſecũda dilatio ſine cã peti & dari non debet.d.l. fi. ergo niſi exprimat̃ colorata cauſa propter quã dari debeat à iudice nõ ꝓcedit petitio. nec ob.l.fi.C.de anna.excep . quia ibi libell⁹ gñalis reſpectu petentis habet ſua ſubſtãtialia.nã ꝙ in libello debeat exprimi & ſpecificari cã, hoc fuit inductũ ſolũ fauore rei vt poſsit melius deliberare an velit cedere vel cõtẽdere.l.j.& ibi not. de eden.nimirũ ſi reo tacẽte & nil opponẽte ꝓcedit libell⁹ quaſi videat̃ renũciare tacitè ſuo fauori, vt.d.l.fi.facit. l.fi.C.de annali exce.&.l.ſed ſi ſuſceperit in prin.de iu. ſed ꝙ dilatiões debeãt amputari & ſine cauſa pluſquã ſemel nõ cõcedi fuit inductũ:ne aliâs per calliditatẽ quis ſepe dilationẽ peteret.l.j.in fi.C.de dila.&.l.ij.C.de tẽpo.appel.& ſic in caſu noſtro ceſſat ratio que eſt in caſu.d. l.fi.de anna.except.Adde an in cauſis ſummarijs ſit danda quarta dilatio, vide Lud.Roma.conſil.ccxxv.cum ſeq.

cherrima & notanda quę illud probat. & facit qđ no. j. de leg. j. l. talis scriptura. in fi. ¶ Cōtra quartā lectu. opp. gl. de. l. scire oportet. §. oportet. š. e. Et sol. vt hic ¶ Contra sextam lecturam gl. opp. de. l. si duo. š. de admi. tu. Dic istud contrarium non tangit primam lec. nec secundā: sed propter istud Ray. reprehendit istā lec. ¶ Item opp. gl. de. l. etiā. §. absens. j. de manu. vindi. Non obst. illa. l. secundū verum intellectum, quia ibi loquitur in procuratore: hic secūdū verum intellectū loquit̃ in iudice de legato. & sic non obst.

LEX XXIX.

Mensores. Ibi frumētarios id est illi qui sunt deputati ad mensurādū frumētū, secūdū Dy. qui tenet hanc expositionem. Glo. opp. de. l. his oneribus. §. corpus. j. de excu. mu. Et solu. vt hic. ¶ Querit gl. qui sunt mensores. Et respon. vt in ea. f. ꝙ mensores sunt qui habent curam mētiendi vel mensurandi frumentum.

LEX XXX.

Legatarius. Aduerte ad primū casum. ibi fideicōmissariū. id est ex psona fideicōmissarij cui legatū erat restituēdū. ibi cōsequit̃ & posteà restituit fideicōmissario: nā penes se non remanet. facit ad hoc. l. si fidei meę. j. de leg. iij. ibi, similis. nō per omnia sed solū vt legatū remaneat penes hærede: ergo legatū pertinet ad fideicōmissariū, sed hoc vltimo casu ad fiscū, vt sentit glo. & bene. quod est verū in casu vbi nō esset rogatus alijs restituere: aliàs crederē cōtrarium. arg. dictę. l. si fidei meæ. š. de leg. iij. ¶ Oppo. gl. de. l. penul. C. de leg. Solue vt glo. ¶ Itē opp. de. l. alia. C. de his q. vt indi. cōiūcto primo rñso. & solue vt gl. qa nō est per omnia idē dixi. š. in tex. ¶ Querit gl, qs dicit̃ nō obtinere & solue vt glo. ibi. §. meminisse. Sed pone ꝙ ipse reportauit sententiam cōtrariam & appellauit: appellatione pendēte vult pœnitere: nūqd debet habere legatū? dic ꝙ sic, perinde acsi pœniteret in principali. secūdū gl. no. š. de inoffici. testa. l. papinia. §. meminisse. ergo &c.

a ¶ Appellat̃ ad papā. Vide quod in simili ponit Bar. in l. de pupillo. §. si qs ipsi pretori. de ope. no. nunci.

LEX XXXI.

Tutor. Aduerte pulcherrimū casum. ibi, priuilegiū. vt quia est factus de corpore fabrorū qui habet excusationē. vt. š. eo. l. nō tantū. §. eos. vel impetrauit priuilegium generale. vt in casibus qui no. š. de mino. l. verū. §. ex facto. non habita mētione huius tutelæ secus si imperator concesșit priuilegiū contra hanc tutelam: & tunc excusaret̃, vt. l. qui autem. š. si quis cau. & quod ibi no. secundùm Iaco. de are. ibi, poterit. facit hoc prin. ad questionē quā dixi. š. eo. l. ij. in prin. quam ibi vide. ¶ Opp. de. l. qui aūt. š. si quis cautio. Sol. dic vt ibi & in. §. si post. de. l. pretor. allegata in glo. j. de vaca. mu. ꝙ priuilegium fuit cōcessum ad illud: hic aūt gñaliter. secus si specialiter. vt. š. eo. l. idē vlpia. §. sunt & alij. secundū And. de pisis. ¶ Itē op. de. l. spadonē. §. si aūt. š. eo. Sol. secūdū Ray. ibi fuit datum priuilegium absq; postulatione sui: hic secus secūdū eum. vel dic ꝙ hoc est speciale in illa dignitate. facit. j. e. l. iurisperitos. & š. de mino. l. verum. §. ex facto. ¶ Item opponitur de. l. non tantùm. §. vacare. š. eod. sed dic ꝙ ibi nō est cōtrà: vt ibi exposui. ¶ Item oppo. de. l. his oneribus. §. auctis. de vaca. mu. Solu. vt gl. ibi loq̃r in priuilegio paupertatis: quod est tēporale. vt de muneri. & hono. l. cura. ¶ Item opp. de. l. pretor. §. si post. j. de vaca. mu. Sol. vt dixi in cōtrario de. l. qui autem. secundū Dyn. vel dic secūdū Oldradū ꝙ hic quæsiuit priuilegiū propter incorporationem alicuius corporis, puta fabrorū, vt. š. eo. l. nō tantū. §. j. & §. eos q. secundo respōso, secūdū Old. vel sol. secūdū ea quę no. š. de iudi. l. si qs postea. secūdū Dy. vel dic ꝙ sicut ibi ex supueniēti causa tollit̃ bñficiū lite pendēte: ita & hic debet tolli onus. sed ratio differētiæ est: qa ibi beneficiū est cōcessum propter paupertatē, qua sublata debet bñficium auferri. argumentū. š. eo. l. geometriæ. secundo responso. & l. athletę. §. j. sed ꝙ hic tutor cōpellatur, non est ex defectu priuilegij, sed ætatis fauore: quod faciebat ad tutelam compelli: quia adhuc non deficit secūdū Andręā de pisis. & ista est melior solutio.

Quæ tutoribus. Ibi, extraneis. sed hæredes tenentur dare filio cui testator prodesse voluit, vt. C. de lega. l. si legatarius. secundùm Iaco. de are. aliàs non esset dare responsum ad illam. l. nam aliter responderi non potest. ibi filius. facit tex. iste ꝙ donatum à patre filio, videatur in dubio donatum non vt extraneo, sed ob meritum collatum. & hoc sentit glo. C. de colla. l. si donatione. in fin. ¶ Oppo. glo. de l. nesennus. §. fi. j. eo. Solu. vt glo. ¶ Item opponit glo. de. l. cum filius. §. non iure. j. de lega. ij. Sol. vt in glo. ¶ Vltimò glo. inducit hunc text. in argumen. de dictione tanquàm, vt in glo. in. §. qui duos. de quo dic vt ibi. & š. solu. ma tri. l. si verò. §. item quicquid.

Tutorem. Ibi non oportet. f. in perpetuum. continua. l. sequentem.

SVMMARIVM.

1 *Tutor an possit accusari de suspecto per procuratorem?*
2 *Tutor suspectus non excusatur per procuratorem.*
3 *Procurator quare in causa suspecti tutoris ad defendēdū admittitur, & nō ad excusandū.*
4 *Debentes petere tutorem si sunt in exilio, quòd excusentur.*

LEX XXXII.

Plane. *Tutor q in perpetuū exiliū mittit̃ excusatus est à pœna, qui etiā si cōtutorē suū de suspitione nō accusauerit, facilius exilij causa veniam mæret̃. h. d. *Ibi in exiliū, f. perpetuū. vt ibi patet. ibi, cōtutorem. f. suspectum. & vide hūc tex. & intellige glo. duobus modis. ibi nō potuit. postq; esset in exilio perpetuo, & ignoraret contutorem esse suspectum. & vt intelligas difficultatē gl. secundùm And. de pisis. & vt intelligas istum tex. in tutore qui erat exul. & ad tempus: & ideo facilius eius ignorantia tolleratur quàm in alio qui nō esset exul: quia melius potest eum scire contutorem esse suspectum quam ille qui est exul. vel procurator suus. Et quod dicit tex. non potuit, subaudi commodè. vt. š. de administra. tuto. l. decreto. §. fina. secundùm And. de pisis. apparet hoc dicit ipse ex eo quia ipse ibi tenet ꝙ suspectus poss it remoueri per procuratorem, vt ibi dicam. ¶ Glos. in. §. tutorem. oppo. de. l. si quis sub conditione. §. j. de test. tute. Sol. vt in glo. ¶ Quærit gloss. †in. l. plane. an iste 1
poterit accusare contutorem suum per procuratorem. Et respōde vt in gl. quæ dicit, & videtur ꝙ sic &c. vel vt verius &c. vt in gl. & hic aduerte: quia
2 ista pars est valde nota. Ex quo no. † ꝙ tutor suspectus non potest excusari per procuratorem. Ray. dicit hanc quæstionem se habuisse de facto Bono, & tenuisse hanc partem. f. ꝙ ad accusandum non admittitur quis per procuratorem in causa suspecti. Non obst. quia nō est capitalis: quia in eo vertitur ratio famæ. quare &c. per ea quæ not. per eum in. l. pe. §. ad crimen. j. de
3 publi. iudi. ¶ † Subijcit ipse ꝙ fuit ab eo quæsitum de ratione diuersitatis. f. quare ad defendendum potest dari procurator in causa suspecti: & non ad accusandum. Ipse respondet per. l. qui populari. j. de popu. act. secundùm eum: quæ lex optimè facit. Gloss. no. contrarium ꝙ ad accusandum datur procurator, vt. d. l. non solum. in fin. š. de procura. secundùm vnam lec. per Andræ. de pisis in. l. decreto. š. de suspec. tu. Dicit gl. ꝙ iste text. debet aliter intelligi. f. ꝙ non erat tutor, imo mater &c. subijcit gloss. hic ergo excusatur
4 propter exilium. ¶ Not. ex ista gl. † ꝙ si illi qui debent petere tutorem filio pupillo, vel petere ipsum remoueri tanquam suspectum aliter repellantur ab hæreditate: quia si sunt in exilio: excusantur ab vtraq; petitione.

SVMMARIVM.

1 *Consiliarij dicuntur sedere ad latus principis, non ad pedes.*
2 *Perpetuum dicitur quod non habet certum finem.*
3 *Delegatus si subdelegauit quàmdiu sibi placuerit: ad quem appellatur à sententia lata à subdelegato?*
4 *Stylus curiæ tenendus est.*

LEX XXXIII.

Iurisperitos. *Qui nō habet limitatū tēpus, itelligit̃ in ppetuū. h. d. *Ibi excusandos. f. in ppetuū. & ad hoc seq̃r quoniā &c. ¶ Ibi latus not. ꝙ † cōsiliarij
1 dicuntur sedere ad latus principis, nō ad pedes. facit. l. fin. C. de inoffi. testa. secūdū Ray. & dicit. C. de dome. & prote. l. j. li. xij. sed papę cōsiliarij dicunt̃ sedere ad pedes. arg. eius quod ibi no. & no. bñ hūc textū cū feliquē. ¶ Ibi, haberet. Not. † ꝙ illud qđ nō habet certū finē dicit̃ esse ppetuū.
2 pro hoc facit. l. sufficit. š. de cōdi. indebi. quod facit ad. q. quā statim dicā secūdū Iac. de are. ¶ Querit gl. quare nō habet finē certi loci, vel tēporis. Et sol. vt in gl. C. de decur. l. si qs. vide quod ibi not. qa idē dicit glo. in ambasiatore.
3 ¶ Finis huius † principij allegat̃ per Iac. de are. ad questionē. Certum est ꝙ si delegatus à Papa cōmittit alicui vices suas, & sic subdelegat. ꝙ si reseruauit sibi aliquid, ꝙ appellat̃ ad eū, si nihil appellat̃, ad papā. [a] extra. de offic.
a deleg. c. super questionē. Modo delegatus à Papa delegauit alicui quandiu sibi placuerit: demum appellat̃ ab illo subdelegato. quæritur an debeat appellari ad Papam: an ad istum delegatum? iste tex. facit ꝙ ad Papam: quia cum non posuerit certū finem videt̃ perpetuo cōmisisse, & in totū: ex quo non reseruauit sibi sententiā. Nā & sic si esset tēporalis cū imperatore non haberet excusationem: sed si esset perpetuus sic. vt. d. l. tutor. §. fi. cum. l. seq. š. eod. In dubio præsumitur ꝙ stet perpetuo, vt hic. pro hoc facit. š. de iudi. l. iudicium soluitur. & hoc tenet Iaco. de are. ex eo ne contingat absurdum, ꝙ ille qui impetrauit iudicem delegatum habeat iudicem, quem vult, tam in causa principali quàm in causa appellationis. licet contrarium seruetur in
4 curia secundùm Iaco. de are. quod † debes tenere, cum debeamus tenere stylum curie, vt. š. de iud. l. obseruandum. & ibi not.

Compromissum

SVMMARIVM.

1 Compromissum si fuerit in clericum, & laicum, si discordant in electione tertij, uterque iudex eligit.
2 Maleficium quando est commissum in confinio duarum ciuitatum quis iudex cognoscit?
3 Potestas si non potest cognoscere de delictis commissis tempore sui prædecessoris: si aliquis fuit uulneratus illo tempore, & mortuus suo tempore, an poterit cognoscere? ubi quòd sic.
4 Existens in confinio duarũ parochiarũ, an cẽseatur parochianus utriusque.

Cum oriundus. *Qui vnius pupilli susceperit tutelã habẽtis domiciliũ in alia prouincia, bona quoq; in alia prouincia: nõ videbit habere duas tutelas. h.d. *Ibi, curator. qui habebat domiciliũ ratiõe incolatus. itẽ erat in iurisditione prouinciæ ratione originis: & etiã erat certus q erat vtriusq; iurisditionis secundùm Dy. & fuit decretum prẹsidis necessarium, ratione rerum quẹ erãt in prouincia: vt. C. qui pet. tuto. l. j. quod dic vt not. ibi in constit. vide quod no. Gui. C. de sum. tri. & fid. catho. l. j. in. ij. col. & dicam. j. de leg. iij. l. item legato. & vide quẹ dixi. j. de here. insti. l. ex facto. & quod ibi no. ibi, susceperit. s. in prouincia & Romẹ. & in hoc dubitabat vtrũ videat administrare curas duas, vel vnã secundũ Dyn. & ad hoc sequitur responsio. l. Gl. oppo. de. l. si certarũ. §. iulianus. j. de mili. testa. gl. non solu. quare dic q ibi loquitur in milite, qui põt habere bona duplici iure: hîc in pagano, in quo est secus. ¶ Gl. querit ad quid fuit necessarium vt sciamus an sint duẹ curæ vel non. &
1 responde vt gl. ¶ Item iste. §. allegatur ad duas questiones. † Pri-
a mo ad questionẽ talẽ: duo fuerũt[a] electi arbitri: vnus est clericus, & alter laicus: ipsi nõ concordãt inuicẽ ita q tertiũ debent eligere, & si nõ eligunt, electio defertur iudici: vt. l. item. & l. sicuti. s. de arbi. modo est in questiõe vtrũ iudex secularis vel ecclesiasticus debet eligere. iste. §. facit in arg. q vterq;. ¶ Item facit argu. pone
2 † q cõmissum est maleficiũ in confinio duarũ ciuitatũ, & dubi-
b tat[b] in cuius territorio sit cõmissum. iste. §. facit in arg. q vterque iudex debet cognoscere. facit. s. de liberis agno. l. siue cõtra. §. qd ergo. & quo. leg. l. j. §. quia aũt. cũ simi. veruntamen debebit ille prẹferri corã quo lis est contestata: qa de codẽ delicto eiusdẽ hominis nõ debet bis queri: vt. s. nau. caupo. stabu. l. pe. & j. de accusa. l. senatus. facit. s. de offi. cõsul. l. j. secundũ Andrẹ. de pisis. concor. Dy. in. l. pupillus. §. j. j. de verb. signi. Itẽ prẹstat argu. si statu-
3 tum † est factum in ciuitate, q Potestas non debeat cognoscere de maleficijs perpetratis tẽpore potestatis prẹcedentis, sed tantũ de perpetratis tempore officij sui. Contingit q quidam fuit tẽpore vnius Potestatis vulneratus, & tẽpore alterius est mortuus: q ratione dubij secũdus Potestas possit cognoscere. de hoc habes per Dy. in. l. vrbana familia. §. fi. j. de verbo. signi. ¶ Item prẹstat
4 arg. ad. questio. no. † per Dy. in. l. adeo. §. insula. j. de acqui. re. do. q si aliquis est in confinio duarum parochiarum, censetur parochianus vtriusq;. sed de hac questione dic, & melius, vt dixi. C. de agri. & censi. l. omnes. lib. xj. vbi de hoc in glo.

Qui priuilegio. *Qui habet excusationes à tutela: non cogit subire tutelã fratris, item libertus põt se excusare, si habet excusationes: etiam si tutor detur à patrono in testamento. h.d. *No. q cõtra fratrẽ &c. ¶ Gl. op. de. l. libertos. C. eo. ti. Sol. vt gl. ¶ Querit glo. nunquid sit idem in patre. Et responde vt in glo.

Patronus. Ibi, excusari. si aliquã excusationẽ habeat secundũ Dy. ibi, confirmẽtur. ergo ante interpositionem decreti proponenda est excusatio. Dy. ¶ Gl. op. de. l. Caius. in prin. s. eo. & C. de test. tu. l. j. Sol. vt glo. vel dic extra glo. q aut confirmat volens, & debet ante se excusare. aut confirmat inuitus: & tũc põt etiã ante se excusare: vt. d. l. Caius. & j. eo. l. amicissimos. secũdũ Iac. de are. & s. e. l. scire oportet. §. oportet.

SVMMARIVM.

1 Super numerarij si fuerint in collegio, mortuo uno de collegio: supernumerarius qui primò inuenitur admittitur.

LEX XXXIIII.

Si is qui tres. Ista. l. vsq; ad. §. eum. diuidit in quatuor partes. Primò ponitur thema & quæstio. & solutio quæstionis durat vsq; ibi, nec me. ibi, ponitur cuiusdam obiectionis remotio, & durat vsq; ibi, idem euenit. ibi ponitur solutionis extẽsio: & durat vsq; ibi, illa quoq; ibi ponitur quẹdam differẽtia inter tutelas: & durat vsq; ad. §. eum. & breuiter. h.d. Ex duabus tutelis testamentarijs vel datiuis, tres tutelas habenti delatas ante excusationem ex tribus vna finita statim tenetur ad aliam quæ loco tertiæ subrogatur: à quinta verò quæ loco quartæ succedit intra tẽpus legitimum excusatur: aliàs gestionis periculum sustinebit: posteà verò ipsam retinet. h.d. Ray. dicit q istud principiũ est valde difficile: sed mihi videtur satis facile, vt videbitis. Ibi, decretũ. iudicũ. ibi potuit, per numerum trium tutelarũ quas habebat. ibi excusari. s. à quarta. ergo putauit q tenuit datio. & hoc dixi. s. eo. l. tria onera. ibi pupillis. s. tribus antiquis: vt statim sequitur. ibi, decesserit. intra tempora dictæ excusationis competentis à datione duarũ tutelarũ: aliàs nõ esset dubium. Nõ obst. l. tutor petitus. in princ. vt dixi. s. eod. l. ij. in princ. ibi, statim. id est cum est finita tutela quarta succedit in locũ tertiẹ, secundũ Dy. ¶ Ibi, tutor. No. q ipso iure est tutor etiam quartæ anteq̃ excusetur secundùm Iac. de are. tamen expressè contradixit text. dic ergo q dictum Iacobi intelligatur in illis quorum datio tenet, licet possit ratione alicuius priuilegij excusari. vnde nescio quid velit. ibi, excusatur. hîc posset legi versic. nec me mouet. qui est. j. ibi, potuit. versi. & hoc vadit ad quintam tutelam quæ nunc est quarta. hîc posses continuare ver. illa quoq;. ibi, nec me mouet. iste ver. redit ad tertiam tutelam quæ ante erat quarta. ibi, cæterum. hîc respõdet tacitẹ obiectioni hoc modo: hîc videtur quòd tutela finita per mortẽ pupilli debeat ad excusationem proficere, cum teneat adhuc rationem reddere. Item quia ab ista administratione non cessat. Ad hoc responde quòd. s. erat finita, & non habebat periculum. vel dic, & ita dictum est. s. quòd ista tutela quæ succedit in locũ tertiæ excusat: & quia tutela finita nõ prodest, videbat contrarium: quia neglecta computatur: ergo & finita. tamen secus est, vt sequitur. ibi, tutela. subaudi in cuius administratione est cessatum. ibi, idem. ver. ibi, datus est vnus illorum quorum tutelam administrabat tutela finita. ibi, administrare. non ob. C. de tempo. appel. l. fi. §. illud. vt ibi per gloss. ibi, illius. s. tertiæ. ibi, datus. non expectato spatio. x. dierum. ¶ Glos. oppo. j. de hac ea. l. fi. Sol. vt in gl. ¶ Iste. §. allegatur in argumen-
1 tum † ad questionem talem: in aliquo collegio erant supernumerarij: mortuus est vnus de collegio, q debeat admitti vt supernumerarius, qui primo loco inuenitur, & istam. l. alleg. Hug. in ciuitate Bonoñ. inter scholares & doctores, qui scholares volebant ponere quendam doctorem in collegio. facit ad hoc de fideiuss. l. mortuo. & C. de prox. sac. scrini. l. vnicuiq;. libr. xij. vbi de hoc dixi. & C. de sacrosanc. eccle. l. non plures.

Eum. Scilicet tutorem habentem tres tutelas, cui postea fuit data quarta, à qua non excusatur: cum vna de tribus sit finita per abstensionem pupilli. ibi, illa. i. illius pupilli tutela quam abstinuit ab hæreditate materna. ibi, cæterum. vnde no. casum. §. quia perfectissimus est. ibi crediderit. s. ad excu-
b sationem tutelẹ prẹferatur, secundùm Dy. ibi, habendi sunt. facit ad quæstionem quam dixi. s. eo. in. l. tria onera.

SVMMARIVM.

1 Præcepto defuncti non parens, non debet habere commodum ab eo.
2 Executor datus in testamento cui fuit factum relictum, si non uult esse tutor an perdat legatum.
3 Tutor datus in testamento si accepit legatum, quòd compellatur esse tutor.
4 Feudum datum scholari reuerso de studio per Baronem, quando possit reuocari scholare existente ignorante.

LEX XXXV.

Nesennius. Hoc pricipiũ diuidas ĩ tres partes. Primo ponit thema in quo themate iuriscõsult[9] ponit aliã qõnẽ circa pmissum thema. secũda ibi, & qd si testõ. tertia ibi, & an aliqd. ¶ Itẽ secũda pars diuidit ĩ tres partes. secũda ibi, mr. tertia ibi, vt qs. *Qui tutor ĩ testõ dat[9] est, & ei legatũ est ĩ eodẽ testõ, pdit legatũ si nõ vult subire onus tutelẹ. idẽ dicẽdũ est in testõ mr̃is & extranei. hoc tñ locũ habet, si legatũ est tutori relictũ ea cõtẽplatiõe vt tutelã subeat, aliàs sec[9]. h.d. cũ trib[9] leg. seq. * ibi, mr. v. ibi, excepit. s. testõ. ibi, placuit. & remanebit istud legatũ penes grauatũ cũ onere: vt. s. eo. l. tutor petit[9]. §. ij. & j. de fideicõ. lib. l. thais. §. scio. & ibi, per Ray. videte ad. q. formatã in versi. & quid nõ respondet hîc. sed rñdet in. l. ex his. j. eo. vt dicit glo. & bene. ibi, idẽ. ver. qui determinat primã. q. secũdùm Dy. ¶ Ibi, similimodo respõde. ad secũdã. q. ibi. tutores. quib[9] reliquit aliqd tutelẹ cõtẽpla-
1 tione. ibi, recusat. s. tutelã. ibi, debere. Not. q † q nõ seruat pceptũ defuncti, nõ debet habere cõmodũ ab eo. facit secũdùm Iaco. de
2 are. in. l. fi. C. de fideicõ. liber. q † si testator reliquit aliqd executori in testõ: & ille noluit esse executor: nõ cõpellit pcisè: vt. j. de lega. ij. l. j. & ibi dicã. & q debeat priuari legato, tñ intelligas secundùm determinationẽ. §. seq. & l. seq. quod est verũ, nisi expsè cõstaret cõtrariũ de volũtate testatis: vel nisi posset visimiliter psumi de ipsa per. l. tutor petit[9]. s. eo. ¶ Quærit gl. qualiter intelligit q debeat se excusare cõfirmatũ. Et rñde vt hic & facit ad id qd dixi post Iac. de are. s. eod. l. scire oportet. §. j. vbi est gl. contraria.
3 ¶ Extra gl. quero: pone † tutor datus ex testõ accepit legatũ: nũquid cõpellat esse tutor? Videt q sic p. l. si cui. j. de cõd. & demõ. facit. j. de iure patro. l. iij. & q cõpellat videt casus expressus in. l. legatũ. §. amittere. de his qb. vt idig. secũdùm Dy. Vltimò Guil.
4 s. si cer. pe. in. l. cũ quid. alleg. † hunc tex. q si Baro scholari redeũti de scholis credens ipsum sapientem dedit aliquid in feudum,

a ¶ Duo fuerũt. Adde de hac questio. & dic vt p do. Maria. soci. in. c. j. versi. xv. declaratio. de foro cõpe. & in. c. licet charta fi. eo. tit.

b ¶ Et dubitat. Adde & dic vt p Frã. de are. in. c. fin. colum. iij. de fo. compe. & latè do. Maria. soci. in. c. postulasti. versi. circa septimam. eo. tit. vbi latè. & ibi qd com muniter seruat q vtroq; procedat. & vide aliqd p Nel. in trac. bannito. in ij. parte primæ partis. q. viij.

ꝙ si appareat posteà ipsum esse ignarũ legũ ꝙ possit eum priua
re feudo.arg.huius tex.& hoc haberet locũ,vbi expressè dixisset
ꝙ dederat sibi feudum,vt aduocaret pro eo.secus si non expres-
sisset,vt ibi per eum.quod not.

Non semper. Iste.§.cum.l.seq.non inuenitur ali-
bi secundùm Dyn.Et aduerte ꝙ in
hoc ponit̃ vnum quod determinat precedentia secũdũ Dy.ibi,
alioquin id est aliâs esset daturus.vtrũq; id est legatũ siue tutelã.
ibi poterit subtiliter cõsyderãdo,& ĩ dubio ibi posteà . & sic pri⁹
reliquit legatũ,q̃s constituerit eũ tutorẽ.secundũ Dy.ibi sed hîc
lex.sed hęc.s.subsequitur legatum tutela. vel econtra:ibi expres-
serit,vel sit verisimile ex coniecturis.facit.l.tutor petitus.§.j.s.eo.

SVMMARIVM.

1 *Homini non possumus credere nisi id quod dicit.*

LEX XXXVII.

Ex his apparet. Hęc.l.continuatur ibi,
quẽ.s.legatariũ qui nõ
erat datus in testamento,sed à pretore. Ibi,iudiciũ.s.
excusando se animo nõ perdendi legatũ secundùm
Dy.ibi,tutorem.s.legatarium.& ibi possumus not.ꝙ non possu-
1 mus credere homini nisi id†quod dicit.facit.j.de ali.& ciba.lega.
l.libertis.§.pe.secundùm Iac.de are.facit.j. de superfi.l.j.&.C.de
cad.tol.l.vnica.§.sinautem ad deficientium.&.l. si sponsus.§.si
quis rogatus.s.de dona.inter vi.& vxo.& ibi per Ray.

SVMMARIVM.

1 *Remotus ab officio ob culpam suam,debet perdere salarium.*

LEX XXXVIII.

Quid autem. Hęc.l.cõtinuat̃. ibi:excusa-
uerit:vide circa hoc q̃d no.
s.de test.tute.l.qui tutelã.ibi , cõueniri.s.vtili actione
tutelę,tutela finita,secundũ Dy.ibi,excusauit . id est
excusauerit eoipso quo à tutela abstulit. ¶ Ibi à tutela. Not.†ꝙ
1 qñ aliquis remouetur ab officio[a],ppter culpã suã,ꝙ debet perde
re salarium suum secũdũ Iaco.de are.& no.s.de offi.asses.l.diem
functo.facit.j.de ali.& ciba.le.l.mela.§.fi.&.C.de cohorta.l.ordi-
nariorũ.li.xij.& facit secũdũ Ray.q̃d no.p Io.mo.extrà de re iu-
di.c.j.lib.vj.& per Archi.extrà de rescrip.c.quia nos.eo.lib.

a ¶Ab officio. Adde Bald.hîc, Bald. Angel.& Nicol.de Neapo. in.l.iudices.C. de anno.& trib.lib.x.Bart.in.l. meuia.j. de annu. legat. & Amedeũ de castel. in tract. syndi.card.vj.q.j.

SVMMARIVM.

1 *Habere legatum est honor.*
2 *Substitutus potest dari tutor pupillo.*

LEX XXXIX.

Amicissimos. *Qui tutor datus est & ei
legatũ est in testamento,
posteà in eodẽ testamẽto substitutus est , licet repu-
diãdo on⁹ tutelę perdat legatũ,nõ tñ perdit ius sub-
stitutionis.h.d.*No.pulchrũ casum ibi honore legati.No.†ꝙ ho
1 nor est alicui habere legatũ.facit ad hoc.j.de bo.pos.l.iij.ibi,ho-
nor est &c. Et sic facit cõtra id q̃d dixi in authẽ.vt cũ.de appel.
cog.§.aliud quoq;.colla.viij.& q̃d no.Iac.de bel.in authẽ.de triẽ.
& semis.§.j.col.iij.videlicet ꝙ ideo filius debet habere quartam
iure institutionis,& nõ legati:qa honor est institutũ esse eũ here
dẽ & hoc etiã no.gl.j.de leg.pstã.l.filiũ.§.si legata.q̃d tene cordi.
Nã vides hîc etiã ꝙ honor est habere legatũ & sic nõ videt̃ bo-
na rõ:sed rñdeas ꝙ maior honor est esse institutus heres . & ideo
bñ dicit̃ prefert̃,vt.j.vñ lib.l.scripto.cũ si.ibi sed cũ proponat̃.&
2 hic incipias casum.ibi,substitutus.No.†ꝙ substitutus pupillo in
testamẽto põt sibi dari tutor, q̃d est no.secũdũ Iac.de are. ¶ Et
no.bñ hũc casum,qa forte nõ reperies alibi.Nõ obstat.l.j.j.tit.,p-
xi.&.C.vbi pu.edu.de.l.j.qa ibi à iudice:hîc à testatore. Verũtñ
subijcit Ray.ꝙ ille pupillus nõ debet ali penes substitutũ:vt ha-
bes.s.de vẽtre inspi.l.q vẽtri.teneas ergo mẽti ꝙ substitut⁹ pupil-
lo põt sibi dari tutor,vt hîc patet.ibi eo casu.s.qñ sit locus substi-
tutioni pupillo mortuo in pupillari ætate &c. ¶ Not.ibi , ꝙ non
amittit tutelam &c.de quo fortè dixistis contrarium. ¶ Gloss.
oppo.de.l.tutor peritus.s.eodem.Solu.vt in glossa.

SVMMARIVM.

1 *Natura quod negat,nemo feliciter audet.*
2 *Filius emancipatus prodest patri ad emancipationẽ cõtra seipsum.& nu.s.*
3 *Pater licet nanciscatur tutelã filij sui emancipati:nõ tamẽ curã nanciscitur.*
4 *Tutela legitima est in bonis adulti.*
6 *Villa si debet emendare damnum,damnum , passo : quòd passus damnum si est de uilla,tenetur etiam pro parte sua.*
7 *Priuilegium habens propter aliquem,non debet uti contra illum.*
8 *Miles non debet uocare uxorem suam dominam,licet de quolibet alio secus.*

Lucius titius. Iste.§.non inuenitur alibi secũdùm
Dy.ibi,cura.hoc intelligo vt no.in-
sti.e.ti.in prin.ibi facit aduersus quos est durũ calcitrare.vñ ver-
1 sus.Quod natura†negat nemo feliciter audet.possibile tñ est si-
2 bi,vt.s.dictũ est secũdũ Dy. ¶ Elicit enim ex isto:§.ꝙ fili⁹†emã
cipatus prosit patri ad emãcipationẽ cõtra seipsum,aliter videt̃
sentire Iac.de are.nã ipse videt̃ sentire ꝙ pater &c. Glos.inducit
3 †istum tex.ad vnum,quòd licet pater nanciscatur tutelam filij
sui quem emancipauit:non tamen nanciscit̃ curam &c.vt in gl.
¶ Gloss.opp.de.§.j.in authẽ.vt.ij.qui ob.&c.Sol.vt gl.dic quod
glo.no.contrà.institu.de fidu.tu.in princip.de hoc plenè dixi.s.
4 in.j.gloss.tamen not.†ꝙ tutela legitima non sit in bonis adulti.
vt.s.de tuto.& curato.da.ab his.l.ventri.§.j.vbi de hoc tangam.
5 ¶ Vltimò†Iac.de are.elicit de isto tex.ꝙ filius emancipatus nõ
connumeretur in numero contra seipsum:& sic aliter no.quàm
6 intelligit gloss.quę incipit,id est se excusare:licet†ex arg. quod
posteà elicit videatur sentire opi.gl.& Dyn.quod argu.est tale,
quòd vbi per statutum villa damnum passo , debeat emendare
damnũ,ꝙ si imponat̃ collecta pro emenda facienda ꝙ dãnum
passus,si est de illa villa debeat conferre cum eis.ad hoc optimè
facit.j.de leg.j.l.ab omnibus.§.si titio.vbi de hoc diximus.in cõ-
trarium facit.j.de tu.& ra.dist.l.imperatores.secundũ Iac.de are.
7 ¶ †Item potest ex isto.§.colligi secũdũ Ray.ꝙ priuilegio quod
quis habet propter aliũ non vtatur cõtra eum:nam pater priui-
legio quod habet propter filios non vtitur cõtra eos.& sic vides
ꝙ sentit opin.Iacob.de are.ꝙ nõ possit se excusare.Ad istud no.
facit.s.de mino.l.si iudex circumuento.contra alium autem,in-
uito illo ex cuius persona habet priuilegium vti potest priuile-
gio.arg.j.de contratab.l.si post mortẽ.§.fi.facit.C.de temp.in in-
teg.resti.l.fi. ¶ Hoc etiam facit ad quãdam.quæstio.quã audiui
formari à dño Beccario de Papia milite:videlicet,pone ꝙ statu-
8 tum est in ciuitate ꝙ qlibet debet vocare vxorẽ suã†dominam.
queritur nunquid miles debeat vocare vxorem suam dominã.
iste text.secundùm expositionẽ Dyn.facit ꝙ sic. in contrarium
facit secundũ expositionẽ domini Iacob.de are.& certè optimè
facit iste text.& recordor ꝙ allegaui sibi istum tex.quod not.

LEX XL.

Qui testamento. Decretũ iudicis in-
iustum seu nullum,
tutorẽ testamentarium non excusat:in administra-
tione tamen cessante errore excusatur.secus si id per
fraudem & malitiam omittitur.h.d.Nico.de neap.Ista est bona
lex & practicabilis,& inducitur ad multa arg.vt statim videbi-
tis.ibi,habere.& hoc erat verum de facto,& erat legitima excusa
tio de iure secũdùm Old.ibi,datùm.glo.dicit ꝙ hîc erat datus in
testamento solenni,vel etiam non solenni.sed dic ꝙ tunc debeat
confirmari.si tamen nõ excludit datũ à iudice censetur datiuus
& non testamentarius,vt no.s.de admi.tu.l.qui negotiationem.
§.testamento.&.C.de confir.tu.l.si vt proponis . secundùm Dy.
ista opi.Dy.reprobatur secundùm Ray.in.l.neq; de confir.tu.di-
cam plenè de confir.tu.l.j. ¶ Sed an ille qui est in testamẽto inu-
tili datus,& confirmatus à iudice sit testamentarius,vel datiuus:
dicam in.d.l.j.ibi decreuit.& malè.Ibi,pronũciationis . quia fal-
sam causam contineat sententia secundùm Dy.facit quod not
in Spe.in tit.de sent.§.qualiter.ver.quid si index.& de arbi.§.se-
quitur.ver.sed nunquid amicabilis.secundùm Ray.

SVMMARIVM.

1 *Excusationes duæ si allegentur una iusta,alia iniusta:& lata sit sententia ex iniusta,quòd sententia non ualet.*
2 *Falsa causa adiecta in sententia reddit eam ipso iure nullam & quãdo non.*
3 *Fouens iniustam causam nob obtinet,si in sententia est erratum.*
4 *Facienti aliquid contra ius errore subuenitur.*
5 *Iudex an teneatur exprimere causam in sententia?*
6 *Tutor dicit dationem nullam:& si est aliqua,proponit excusationem.*
Quis dicit iudicem non suum:& si est suus,dicit suspectum.
7 *Libellus in appellatione,dico sentẽtiã nullã:& si qua est appello,procedit.*

1 **Item quæro.** ¶ No.casum†pulcherrimum ex quo
not.ꝙ si fuerunt allegatę duæ excusa-
tiones,& vna fuerit iusta,& alia non:& iudex in sententia fuerit
proscecutus iniustam , quòd sententia non valeat.quod est not.
¶ Glo.opp.de.l.j.§.biduum.j.quando appel.sit.& solu.vt gloss.
2 ibi in.§.fi.& sic no.†quòd falsa causa adiecta in sententia reddit
sententiam ipso iure nullam ergo &c. ¶ Contra quod oppon.
de.l.seruo inuito.§.cum prætor.infrà ad trebelli.&.l.diuus.j.de
re iudi.& de.l.si is ad quem.j.de acqui.hęre.ꝙ sententia lata pro-
pter falsas allegationes valeat,sed rescindatur ope restitutionis.
Oldr.dicit prout no.extrà de offi.ordi.c.ex parte.& extrà de re-
nun.c.in presentia.refert ꝙ illa causa allegata.in sententia fuit
falsa in facto,& in iure.in contrario fuit in facto tãtũ , vel in iure
tantũ hîc enim pupill⁹ nõ habebat patruũ.& sic fuit falsa de fa-
cto.Item fuit illegitima de iure:qa posito ꝙ esset verũ ꝙ pronun
ciauit iudex quòd iste haberet patruum:tñ tutela testamentaria
non excluderetur à legitima.sed contra.s.de testa.tutela.l.si quis
sub coditione.sed si esset lata per falsas allegationes contra præ-
sentem:secus si contra absentem.arg.infrà de falsis.l.si quis obre-
pserit.& secundùm quod ego intellexi hanc.l.per Innoc.potes
intellige

intelligere in.§.ſemel.inſtit.quibus ex cau.ma.non licet vel dic ad ſecundũ
contrarium de.l.diuus.cum ſi.quia hîc fuit expreſſus error in ſententia:ibi
non.vel dic ꝙ hîc ſpeciale eſt fauore pupillorum.& ita intelligas.§.fi. inſti.
eo.facit.C.ſi ex fal.inſtr.l.j.&.ij.& tenet hoc Dy.& hoc habes per glo.in.l.
ſi is ad quem.de acquiren.hęredi.& poterit ſententia ſuſpendi per appella-
tionem.vbi iudex tulit ſententiam per gratiam,expreſſa falſa cauſa : etiam
cauſa non probata.ſed ſi cauſa eſſet probata : tunc eſſet impoſsibile quòd
non ſit probata etiam falſa,ſi cauſa erat falſa.& ſic ſententia valebit in alijs
caſibus,& reſcinditur per reſtitutionem,& ita intelligatur.C.ſi ex fal.inſtr.
per totum.&.l.diuus.ĩ.de re iudica.& tangit gl.in dicta.l.ſi is ad quem.ĩ.de
acquiren.hæredi.ſecundùm Old.vbi de hoc dicam.de iſta quarta tutela,tu
habes in Spec.in titu.de ſen.§.quoniam.verſicu.pe.&per Guil.de cu.in.l.ſi
pręṭor.§.marcellus.ſ.de iud.tangitur.j.ad trebel.l.ſeruo inuito.§.cum præ-
tor.dicit tamen Iacob.de are.ꝙ hîc ſit ſpeciale fauore pupillorum, vt ipſo
iure non teneantur.alleg.ſ.eodem.l.ſcire oportet.§.conſequens.&.ĩ. de ex-
cep.l.qui agnitis.¶ Quærit glo.de qua vtili actione hîc loquitur.Et reſpon
3 de vt glo.¶ Extra glo.†habes ex iſta.l.notare ꝙ etiam iuſtam cauſam fo-
4 uens non obtinet,ſi in ſententia ſit erratum.¶ Item habes†notare ꝙ ſubue
nitur alicui ſi illud quod eſt contra ius facit errore,non malitia.Item ex iſto
5 text.potes†optimè colligere ꝙ in ſententia iudex non tenetur exprimere
cauſam.nam ſi exprimat falſam cauſam,ſententia eſt nulla.ſed ſi tulit ſim-
pliciter:tunc creditur tuliſſe ſententiam veram,inſerta cauſa . habes plenè
hunc articulum examinatum per Rayn.in.l.qui Romæ.§.duo fratres.ĩ.de
verbo.obliga.& per And.de Piſis de ſuſpec.tu.l.hæ enim cauſæ.ſubijcit ta-
men Iacob.de aret.ꝙ interdum iudex debeat adijcere cauſam quæ mouit
eum ad ſententiam proferendam.C.de iudi.l.properandum.§. illo procul-
dubio.&.ſ.de euic.l.ſed & ſi ex vtriuſq.& ſi his caſibus iudex cauſam non
expreſſerit in ſententia:recurrimus ad eum : vt dicat cauſam quæ eũ mouit
ad ſententiam proferendam:cum nullus alius poſsit eam ſcire.facit ad hoc.
C.ad.l.cornel.de fal.l.ſi quis decurio.&.ĩ.de ap.l.ab executore.& de hoc ibi
no.facit ad hoc quod no.de teſta.l.hęredes palàm.in prin.&.C.de ſenten.ex
bre.re.l.ij.& creditur ſibi ſoli.ſic & aliâs creditur vni teſti.C.de ſer.fu.l.qui-
6 cunq.ſecundùm Iac.de aret.¶ Itẽ no.ex.l.iſta†ꝙ poteſt tutor dicere datio-
nem nullam.& ſi eſt aliqua proponere excuſationem.& ſic præſtat arg.ꝙ
quis poſsit dicere iudicem non ſuum.& ſi eſt ſuus recuſat eum tanq̃ ſuſpe-
ctum.facit.ſ.eo.l.propter litem.§.j.ſecundùm Iaco.de are. ¶ Item præſtat
7 †arg.ꝙ ille contra quem eſt lata ſententia poſsit dicere ſententiam nullam,
& ſi qua ſit,appellat.pro hoc facit quod no.Dy.ĩ.de leg.iij.l.cũ fili⁹.§.varijs.
&.ſ.eo.l.ſcire oportet.in prin.&.l.propter litem.§.j.ſecundùm Iac.de are.&
hoc dictum eſt verum in reo.ſecus autem eſſet in actore,vt no.Dyn.in.d.§.
varijs.nam loquitur in reo.quod patet:quia tutor excuſans ſe fungitur vi-
ce rei:quia ipſe proponit plures exceptiões etiam contrarias,vt patet inſtit.
eo.§.qui autem.&.ſ.e.l.ſcire oportet.de hoc habes per Ray.C.qñ prouo. nõ
eſt ne.l.j.Inno.tenet indiſtinctè ꝙ teneat talis appellatio,vt extrà de in in-
teg.reſti.c.conſtitutus.& in Spe.in ti.de ſententia.§.iuxta.ver.ſed nunquid
libellus.& iſta opi.approbatur de conſuetudine, & habes per Vber.ff.de
appel.l.j.¶ Quærit Iacob.de are.nunquid in caſu.l.noſtræ poterit iſte tu-
tor ſe excuſare.& poſt dictam ſententiam, etiam tranſactis quinquaginta
diebus cũ habeat iuſtam cauſam.ipſe tenet ꝙ ſic . nã ille qui non põt ſe ex-
cuſare intra tempus auditur & poſt tempus, vt.j.eo.l.ſi cum ipſe.Solu.iſta
fuit iniuſta ignorãtia.ergo videtur habere iuſtã cauſam.arg.ſ.de calũ.l.an-
nus.& hoc caſu dicit̃ quęrere de nullitate ſententię.& nõ currit ſibi tempus
in excuſatione ꝓpoſita.arg.C.de inoffi.teſt.l.cõtra maiores.põt enim vna
via cognoſci ante aliã illa quã ipſe elegerit.arg.ſ.de inof.teſt.l.papin.§.ſi qs.

SVMMARIVM.

1 *Dictio per,quòd denotet perfectionem.*
2 *Cautela apponenda in compromiſſo ad hoc ut quis elapſo termino non poßit agere.*

LEX XLI.

QVinquaginta. Spatium quinquaginta dierũ ad
proponendas in iudicio excuſa-
tiones tutoribus & curatoribus eſt ſtatutum.ſed quatuor men-
ſes continui à die nominationis & ſcientię ad inſtantiam finiẽ-
dam niſi proſequentes contradicant,aut facto aduerſarij ſint impediti.h.d.
cũ.l.ſeq.ſecundũ Nico.de neapo.Ibi,peragendo.id eſt ad finẽ perducẽdo:
1 quia†dictio per,denotat perfectionẽ,vt.l.vrbana familia.§.pernoctare.j.de
2 verb.ſig.&.l.ij.in prin.de adulte.quod facit†ad id quod not.ꝑ Gui.de ſuza.
in.d.l.ij.Bononienſes habebãt quęſtionẽ cũ Mutiñ.quia viciſsim vna pars
petebat ab alia.xxx.millia florenorũ.factũ fuit compromiſſum inter eos.
Guid.de ſuza qui tunc fuit Mutinę,fecit poni in inſtrumento ita fore de
concordia partium,ꝙ ſi Mutineñ.cauſas ſuas intra tres menſes non perege
rint,cadant à cauſa:& ſi Bonoñ.cauſas ſuas intra tres mẽſes nõ peregerint,
ſimiliter cadant à cauſa.Contigit ꝙ ambę partes fuerũt litem conteſtatæ
intra tres menſes:poſt tres menſes elapſos Gui.de ſuza.oppoſuit ꝙ Bono.
non poterant amplius petere:quia cauſas ſuas nõ finiuerunt intra tres mẽ-
ſes:quod debebant facere propter verbũ peregerint,in inſtrumento poſitũ.
argu.huius.l.&.d.l.ij.Contra Bonoñ.volebant opponere Mutinenſibus ꝙ
ipſi nõ poterant agere.ad quod ipſe reſpondit ꝙ actio eorum erat ſalua:qa
agere dicit̃ qs litẽ conteſtando:vt.l.amplius.j.rem ra ha.& ita obtinuit cõ-
tra Odof.& teneas cordi:qa qñ facies aliquã concordiã:tu poteris facere iſtã
fraudem quam fecit Guid.de ſuza.Nominationis ſubaudi & cognitionis.

¶ Op.gl.& primò.opp.reducẽdo hũc tex.ad abſur-
dũ & recita gl.quę incipit,ſed ſi iſti.& dic vt gl.ſecũ
dũ Azo.& facit ꝓ hoc.ſ.e.l.ſcire oportet.§.quinqua
ginta.ſecũdũ Dy.glo.ſoluit alijs duobus modis : ſed
prima eſt vera.¶ Itẽ oppo.de authẽ.q ſemel.C.qũo
& qñ iudex.So.vt gl.qa ſpeciale eſt. ¶ Et opp.de.l.
ꝓperãdũ.C.de iudi.Et dic ꝙ ibi cauſa durat triẽnio:
hic quatuor menſibus tantũmodo.ſed non eſt verũ
ꝙ ſit ſpeciale:qa hic iſtud tempus eſt propoſitũ iuri
competenti parti:ibi verò eſt propoſitum inſtantię.
¶ Quærit glo.à quo tempore currunt iſti quinqua-
ginta dies.Et reſponde vt per eam.

SVMMARIVM.

1 *Excuſationis cauſa ſi non finitur in tempore,& ſtetit per iu-
dicem,an currat tempus?remißiuè.*
2 *Cauſa ſi ex forma ſtatuti debet intra tres menſes terminari:
ſi ponitur dilatio excedens illud tempus:quòd tamen po-
terit poſt tempus terminari.*
3 *Actor impeditus in termino facto aduerſarij producere eius
iura:quòd poterit poſt terminum producere.*
4 *Verus contumax qui non appellat niſi iudice pro tribunali
ſedẽte:ſi uenit,& iudex recedit,an nõ poterit appellare?*

LEX XLII.

SI cum ipſe. Iſta.l.eſt bona,&
quotidie allegat̃.
ibi ipſe.ſ.tutor petitus. Ibi:contradictio-
nis datæ per iudicem quæ excedebat
quatuor menſes ſecundùm Iaco.de are.ibi probari.
Nec ob.ſ.ex qui.cau.ma.l.ait pręṭor.§.fi.cum.l.ſeq.
quia iſta intelligitur ſecũdùm illam.arg.infrà de iti.
actuq.priua.l.j.vel ibi loquitur de tempore actiõis:
hîc de tempore inſtantiæ.arg.eius quod no.eod.titu.
l.ſed & ſi per pręṭorem.in princi.licet gl.aliter not.ſ.
de dolo.l.arbitrio.§.dolo.& iſta gloſſa eſt ſatis not.
quę dicit quòd etiam nõ ſtat per aduerſarium quo-
minus cauſa finiatur.ibi tempus:quia nihilominus
etiam tempus currit : ſed contra eum datur reſtitu-
tio.& hoc in cauſa principali ſed in cauſa appella-
tionis datur actio de dolo.C.de iudi.l.properandũ.
§.ſinautem.& in authenti.de app.§.ad hęc.& in au-
thẽ.vt ſpõ.lar.*ſpãlis ſit cõtract⁹*.§.hoc quoq.ſecũ-
1 dùm Ray.dic iſta cõtraria ſunt.Iaco.de are.¶ †Sed
pone:ſtetit ꝑ iudicẽ quomin⁹ cã finiret̃ iſto tẽpore.
an currit iſtud tps? de hoc plenè dixi in dicto.§. ad
hæc.in authẽ.de app.col.iij.& tãgit Ray.in authẽ. ſi
appellatione.C.de tẽp.app.¶ Gl.quęrit.vtrùm iſte
text.habeat locũ vbi decretũ eſt probatũ:etiã poſt * Pro intell.l.prope-
* quatuor mẽſes.Gl.dicit ꝙ ſic.Nec ob.C.de iudi.l.ꝓ randum.C.de iudi-
perãdũ.§.ſinautẽ vbi ſemp finit̃ inſtãtia lapſu trien cijs.
nij qualitercũq labat̃:quia hîc tranſcurſus tempo-
ris perimit ius actoris:ibi reſeruat,& perpetuat, &
2 ſecũdùm Old.iſta lex allegat̃ per Dy.in arg.†ꝙ ſi
ſtatutum eſt in ciuitate,ꝙ omnis cauſa debeat deci
di intra tres mẽſes:& aduerſari⁹ petit dilationẽ quæ
eſt vltra tres mẽſes,ꝓpter teſtes q ſunt in lõginquis
partibus:ꝙ nõ obſtãte ſtatuto poſt tres mẽſes poſ-
3 ſit de cauſa cognoſci.¶ †Et eodẽ modo determinat
id quod ponit hîc Ray.& Cy.in.l.fi.C.de adul.ſcili-
cet ꝙ ſi eſt ſtatutũ ꝙ actor producat iura ſua intra
mẽſem ꝙ ſi fuit impeditus,ꝓpter dilationẽ datã ad-
uerſario ꝙ etiã pòſt poſsit producere.¶ Itẽ inducit̃
4 in arg.certũ eſt,†ꝙ verè cõtumax nõ appellat, niſi
veniat iudice ſedẽte pro tribunali;vt.ſ.de in integrũ
reſti.l.diu⁹.quidã fuit cõtumax verè,& lata fuit ſen-
tẽtia cõtra eũ.iſte venit ad banchũ iudicis.& ſtatim
cũ vidit eũ iudex,receſsit à bãcho.nũquid audiatur
poſteà appellãs.iſte tex.facit in ar.ꝙ ſic:quia nõ ſte
tit per eũ.*quominus appellauerit* facit.ſ.de iudi.
l.nõnunquàm.quidã verò diſtingunt ꝙ aut iudex
receſsit ante veſperas:& tũc debeat audiri.aut poſt
veſperas:& tñ ſecus.argu.ſ.de origi.iur.l.ij.§. conſti-
tuti verſi.& quia magiſtratibus.& in authen.de iu-
di.§.ſedebunt.colum.vj.tamen caſus huius quæſtio
nis videtur in.l.j.§.dies.ĩ.quando appel. ſit. & tan-
gitur. ĩ.de appel. l. ij. ſcias tamen quòd hæc quæ-
ſtio formatur malè hîc per Rayn.in recollecta, &
tu qui habes eam videas audacter : quia ita eſt . &
facit iſte tex.ad quæſtionem no.in Specu.in titu.de
lit.conteſta.§.quando.verſic.ſed nunquid ſuper.&
in Spec.de teſt.§.j.verſi.ſed nunquid ſi teſtis.Barto.

LEX XLIII.

Post susceptam. Defectus visus, auditus, sermonis ac intellectus egestas intolerabilis ac perpetua valetudo etiam susceptę tutelę excusationẽ tribuũt impedito. h. d. secundũ Ray. Nico. de nea. Ibi põt subaudi. & sic remouet̃ secundũ quosdã, & alleg. quod no. s. de tu. l. j. §. si. glo. dicit φ nõ est verum, vt ibi dicã per. l. cum plura. eo. tit. & ad dictam glos. patebit responsum per suppletionem quam ibi dabo. ¶ Gl. opp. de. l. j. §. j. s. de tute. vbi videtur quòd cecus non possit dari tutor. Et sol. vt gloss. dicit. sed posito φ fuisset datus: tunc poterit se excusare etiam post susceptam tutelam, vt no. j. l. iij. C. si ex fal. instru. quod teneas bene menti. ¶ Idem opp. de. l. frater. C. eo. Sol. vt glo. ¶ Item oppo. de. l. non solum. §. si quis. s. eo. Solu. vt glo. vel dic φ hic text. intelligitur secundùm illum: & nullum damnabis. ¶ Item oppo. de. l. idem vlpianus. & habes bene eandem responsionem quam habes in præcedenti contrario. ¶ Vltimò dicit hæc glo. quod no. s. de mino. l. verum. §. ex facto. dic vt ibi. No. casus vbi quis potest dimittere tutelã acceptam: inter quos sunt isti. ¶ Vltimò contra istud videtur dicere gl. j. de reg. iur. l. vbi scilicet φ illę infirmitates non impediunt tutelam iam acceptam: sed vt salues istam glo. dicas φ istud est verum, ita φ non desinat esse tutor ipso iure: sed tantùm excusatur. ita loquitur hic, & potest esse verum quod dixi super tex. super verbo potest.

Paupertas. *Qualiter probetur paupertas vide multos casus per Ang. in. §. hinc nobis in authen. de hære. & fal. col. j.* ibi: imparem & intolerabilem secundùm Dy. & gl. & l. paupertas. s. eo. titu. vbi glo. remittit. & dic vt ibi.

LEX XLIIII.

Administrantes. Procurator pricipis etiã absq̃ dignitate collatiõis, præfecti q̃ vigilũ, & annonę à tutelis, & curis etiã susceptis excusatiõis priuilegio sunt subiecti. assessores verò, seu milites in numero absentiũ, qui causa reipub. absunt à tutelis nouis excusant̃: sed veteres nõ deponunt. h. d. secundũ Ray. Ibi: nõ vltrà dicit gl. & c. statim expediã eã ꝑ primũ cõtrariũ. Et ideo oppo. de. l. athletę. §. gentiũ. s. eo. quod nõ debeãt excusari. Et sol. vt glo. & secundũ hoc habetis in litera, delatę. quẽ intellectũ prosequitur gloss. C. de excu. mu. l. j. lib. x. & vide quod ibi dixi post Andræ. de barulo. Aliàs est in tex. delata. & tunc est alius intellectus: scilicet quod tempore administrationis excusetur à tutela & cura delata illo tempore.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium datum alicui non extenditur ad eius collegam.*

Eorum. Ibi profecturis. s. de proximo. ibi, susceptam, secus in comite primipili principaliter. s. eo. l. non solum. §. similiter. secũdùm vnum intellectum. Ray. in additionibus antiquis quærit rationem diuersitatis, & non soluit. tu dicas φ ratio est, quia officium primipili est dignius, & sic eius collatio habet maius priuilegium. argumen. j. de alb. scri. l. si. & C. de bo. quę libe. l. cum multa. ¶ Opp. glo. de. l. si duas. §. minuere. s. eo. Sol. vt gl. ¶ Item opp. de. l. propter magistratum. s. eo. Sol. vt glo. & sic incipere, & preparare se ad iudicium sunt paria. facit. j. de pollici. l. j. §. cepisse. vel solue contrarium φ ibi in ciuitate Romana: hîc in castro vel villa. vt in contrario no. ¶ Item oppo. de. §. item qui reipublicę. insti. eo. Et solu. vt glo.
1 & sic not. † φ priuilegium datum alicui, non extenditur ad eius collegam. & sic facit contra id quod dixi per Iaco. de are. s. eo. l. non solum. §. qui primipilum. ¶ Item oppo. de. l. spadonem. §. si autem. s. eo. Solu. vt glo. & dum dicit glo. hic argu. dic scilicet vt non excusetur à tutela iam suscepta. sed excusatur à suscipienda. ¶ Item oppo. de. l. idem vlpianus. §. sunt & alij. s. eod. Et sol. vt glo. & melius dic vt no: in. l. verum. §. ex facto. s. de mino.

SVMMARIVM.

1 *Pupillus potest esse de collegio.*
Item potest committere tale quid propter quòd potest deportari.
2 *Presbyter non excusatur à tutela filiorum compresbyteri.*

Qui corporis. In collegio, seu corpore licito cõstituti excusant̃ ab extraneorũ tutela: filiorũ nõ. nec collegarũ tutores intrà centesimũ miliare cogunt̃ esse: sed vlterius excusantur. vbiq; verò sunt immunes qui speciali priuilegio sunt muniti. h. d. cum. l. seq.
1 secundũ Ray. Nic. de neap.. ibi, collegarum. ¶ † No. φ pupillus de collegio põt esse. & sic aliàs pupillus põt cõmittere tale qd propter quod deportat̃, vt. s. de tu. l. si arrogati. secundùm Iac. de arena. Ibi filiorum. facit not. j. ad. q. no. per Gui. de suza. C. de epis. & cler. l. presbyteros. de qua dixi. s. eo. l. sed &
2 milites. in prin. vnde vide quod iste tex. facit † φ licet regulariter præsbyter excusetur à tutela, tamen à tutela filiorum compresbyteri non excusatur. de quo dic vt dixi in. l. sed & reprobari. §. amplius. s. eo. Continua. l. seq.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium habens propter aliquem quòd non vtitur illo contra ipsum.*

LEX XLV.

Plane. Hæc. l. continuatur cum. §. qui corporis. ¶ Quærit gloss. qui sunt isti quibus conceditur specialiter, vt non teneantur suscipere tutelam. Et responde vt per eam. ¶ Vl-
1 timò. §. qui corporis. facit ad id † quod dixi. s. eo. l. amicissimos. §. fi. vbi quis habet priuilegium propter aliquem, φ non vtatur illo priuilegio contra ipsum. vt ibi dixi. quod tene cordi.

LEX XLVI.

Libertus. Senatoris libertus filiorum tutelam eius cum alio administrans à tutelis aliorum excusationis priuilegium non sortitur. h. d. Ibi, administrans. scilicet cum alio. & sic non obst. contrarium. de. l. ne senatorum. C. e. secundũ Ray. ¶ Glo. opp. de. l. ne senatorum. C. eo. ti. Sol. vt in gl. vel dic φ illud est quando gerit negotia filiorum. facit. s. l. libertus. secundùm Iac. de are.

SVMMARIVM.

1 *Rusticus emens partem iurisditionis quam habebat unus ex tribus fratribus in castro, non per hoc est exemptus à iurisditione aliorum duorum fratrum, quin si delinquat puniatur.*

LEX XLVII.

Cum ex oratione. Ingenuus vel libert⁹ annulorum aureorũ iure munitus excusare se põt à tutela. seu cura liberti: nisi etiã eodẽ iure sit tutus: illius etiã tutelã, vel curã prius excusatus suscipere cõpellit̃. h. d. secũdũ Ray. Nico. de nea. Ibi, liberto. nõ habẽte ius aureorũ annulorũ: aliàs secus esset. vt in ver. ergo. ibi, datus. s. tutor. ibi, poterat. facit ad hoc. l. j. §. j. j. de vaca. mu. Ibi. annũ φ est cõmunis omniũ absentiarũ. vt. s. e. l. nõ solum. ibi, dari. nõ obstãte φ fuerit excusatus. ibi, patrono. s. senatoris patroni negotia. ¶ Gl. si. opponit de. l. liberũ. §. sed & si. s. eo. Sol. vt gl. & dic φ istud priuilegiũ cõpetit liberto: sed iste perdidit nomẽ liberti: ex quo impetrauit ius annulorũ aureorũ, & sic tacitè priuilegio renũciare videt̃. facit de iu. annul. aur. l. j. & j. de acq. hære. l. si duo. nã cũ amisit nomẽ, & effectũ nominis
1 amisisse videt̃. C. de feriis. l. à nullo. ¶ Allegat̃ ista. l. † φ rusticus q emit partẽ castri ab vno de fratribus comitis cũ omni suo iure. φ si cõmittit maleficiũ debeat Comes cognoscere, sicut cognosceret, si ipse non vendidisset, & cõmisisset delictũ, nõ aũt debeãt cognoscere alij duo fratres nõ vendentes. cõtrarium facit de iu. au. annu. l. j. §. penul. & s. de in ius vocan. l. sed & si hac lege. §. fi. & l. per procuratorẽ. §. fi. j. de acqui. hære. & ita inuenit̃ in repetitio. Dy. nõ tñ habet bonũ intellectũ. neq; ad istã. l. põt bñ adaptari. sed in libro Oldra. reperit̃ Dy. aliter dixisse. & sic erãt tres fratres q habebant castrum cõmune. & ibi habebãt rusticos suos, in quos habebãt iurisditionẽ puniẽdi maleficia. modò vnus istorũ vendidit partẽ suã cuidã rustico: quæritur, an iste rusticus emẽs sit exẽptus à iurisditiõe aliorũ duorũ fratrũ, qui nõ vendiderũt partes suas? & an ipse acquisierit iurisditionẽ contra alios rusticos. hęc est pulcherrima qstio: & tũc hęc. l. facit optimè ad istã qõnẽ & Dy. dicit φ iste nõ est exẽptus à iurisditiõe istorũ duorũ fratrũ dñorũ: sed in alijs rusticis bñ qsiuit iurisditionẽ. argu. eius qd̃ hic dicit̃ in tex. & gl. qa impetrãs ius annulorũ aureorũ habet̃ ingenuus quò ad extraneos non quò ad dominos. facit ad hoc dicta. l. penulti. de iu. annu. au. & l. fi. eod. titu. & l. si is qui. j. de adulte. & ad syl. l. si exheredatus. cum. l. seq. & videt̃ casus. j. de iure patro. l. Caius. & ita dicitur stare in istis terminis.

Et quamuis. Libertus senatoris ipsius solus procur. excusare potest se ab aliorum tutelis, nisi iure annullorum aureorum à principe sit damnatus. h. d. secundùm Ray.

SVMMARIVM.

1 *Compromissum si sit factum & dati fideiussores, & finito tempore prorogatur: quòd fideiussores non teneantur.*
2 *Quid in datione pignorum.*

LEX XLVIII.

Titius. Diuidas hanc. l. in duas partes principales. In prima parte fuit excusatus. In secunda desijt esse tutor ipso iure. secunda ibi: sed si ita scriptum. & breuiter hoc dicit. Tutor testamentarius reipubli. causa absens veterem tutelam excusationis priuilegio circumscripto assumere tenetur. statim post reditũ administrationis prioris temporis conuentione cessante: nisi in dispositione testatoris expressè fuerit absolutus. tunc à posterioris temporis administratione absentiæ priuilegio se excusat post hæreditatis aditionem seu euentũ conditionis, quibus in testamento fuerat constitutus. hoc dicit Rayn. Ibi quò ad. id est donec. Ibi interea. id est durante absentia causa reipubl. ibi, & ideo. dic pro tempore se. Ibi, tempus. ante absentiam & post tutelę susceptionem. Ibi, posse. ideo quia prima tutela non fuit finita ipso iure per absentiam sed per excusationem. secus si ex dispositione testantis expressè finita ipso iure fuerit. vt. §. sequenti. facit. l. quòd dicitur infrà de testa. mili. secundùm Ray. ¶ Sed adhuc nõ restat bene declarata ratio: ideo dic quòd ratio est quia verbum quò ad, appositum superius habet in se reuolutionẽ temporis, vt videtur per Oldradum. s. de suspec. tu. in. l. iij. §. quæri potest. & aduerte: quia Rayñ. dicit se legisse infortiatum. v. annis antequam intelligeret istam. l. & dicit quòd iste casus primus videtur esse contrarius. §. sequenti de verbo ad verbum. & responde vt ibi dicam. ¶ Glossa. oppon. l. tutor. §. si quis absuturus. suprà titu. j. & l. si tutor. infrà. de tute. & ratio distr. Solut. vt in ea secundùm Dyn. quòd aut est facta diuisio administrationis tantùm: & censetur vna tutela, etiam finita administratione prima, vt in principio huius. l. & l. iij. §. quæri potest. de suspe. tuto. Aut non est facta diuisio administrationis. sed substantiæ tutelæ: & tunc censentur plures. & ita loquitur. §. sed si ita. ¶ In dubio videtur facta diuisio administrationis, non substantiæ. suprà de tutori. & curato. da. ab his. l. neque ille. quærit glossa. intra quantum tempus debeat excusari. Et responde vt per
1 eam. ¶ † Istud principium allegatur ad quæstio. aliqui compromiserunt in

runt in aliquẽ,vt pferret sententiã vsq; ad annũ:& dederũt fide iussores vl'pignora de parẽdo sentẽtię:& cũ finiret spaciũ anni, ipsi prorogauerũt compromissum ad aliũ annũ. quęritur vtrũ ipsi fideiussores vel pignora teneant. ¶ Istud princi.pręstat argumẽtũ quod sic:quia videt idẽ cõpromissum,sicut hic eadem tutela.ad hoc facit.j.de preca.l.sed & si manẽte.s.solu.ma.l. peñ. §.mulier.&.s.loca . l.itẽ quęritur .§.qui impleto. ¶ In cõtrariũ facit.§.sed si ita.j.eadẽ.l.quasi videat aliud cõpromissum sicut & ibi:est alia tutela facit.s.de admi.tu.l.luci⁹.§.paulus.casus tamen est quòd fideiussores nõ teneant.s.de arb.in.l.labeo.§.fi.&.l.seq. In pignoribus distingue q aut erãt cõpromittentiũ:& tenentur quasi ex tacito cõsẽsu.aut aliorũ:& nõ tenet.arg.dicti.§. q ipleto.&.d.l.labeo.§.fi.vba hęc sunt Dy.licet Ray.appropriet ea sibi.& vos habetis p Dy.& Ray.in.d.l.penul.§.mulier.s.so. ma.

Sed si ita. Ibi videamus,vtrũ debeat prodesse vel non. & certũ est quòd prodest,vt ibi,per Dy. Ibi ex ipso testõ. i.ex verbis testatoris.Ibi tutor cũ cœperat abesse causa reipub.& dic vt ipso iure.sed in casu præcedenti per excusationẽ ex.l.dispositione,vt.s.eo.l.si is qui tres.in princi.& ideò ex eius dispositione statim transmittit tutelã post reditũ secundùm Ray.Ibi potest:qa videt noua delata:non aũt vetus continuata. ¶ Glo.opp.insti.de satisd.tu.in princi.&.s.eo.l. tutor.solue.glo .Item oppo.de.l quinquaginta.s.eo.sol. ¶ Ex ista glossa not.&tene menti quòd exercere litem dicit ille qui litẽ inchoat. & ad hoc allegat eam Iaco.de are.

Si a prætore. Curator datus à iudice mente capto, muto,seu ventri,se excusare põt propter legitimum numerum.h.d.Ibi,ventri.vide quod no.s. de tuto.& cur.l.ventri.& quod ibi dicam.Gloss.quærit propter quos liberos excusatur.Et responde vt glo.

SVMMARIVM.

1 *Locus in quẽ effectus contractus dirigitur:inspicitur in contractibus.*
Locus ubi fit testamẽtũ cõsiderari debet in ultimis uolũtatibus.

Romæ. Tutores à magistratibus rõnalibus decreti,seu dati in testamẽto Romæ cõfecto,vel eius suburbijs dicũtut in ipsa vrbe constituti.hoc dicit secundùm Ray.Ibi Romæ.in quo consuetudo dictæ ciuitatis debet spectari secundùm Iaco.de are.& dixi per Ray.de vent. in specien .l.j.in fine. & per doctor.C.de sum.trini.l.j.in fi.ibi,datos.quod prodest,pter id quod habes institu.de excu.tuto.in prin.cum glo.de ver
1 bo.sig.l.ij.& sol.vt glo. ¶ Vltimò no.† ex isto text.quod licet in cõtractib⁹ cõsiderem⁹ locũ in quẽ effect⁹ ipsius cõtract⁹ dirigit, nõ sic vbi est facta scriptura , vt.l.cõtraxisse.de act.&obl.tamen in vltima volũtate debet cõsiderari locus vbi est factum testamẽtũ.verba enim,contraxerunt,ad vltimã voluntatẽ nõ trahũtur.j.de verbo.signifi.l.verba. & p hoc patet respõsum ad.l.contraxisse.secundùm And . de pisis.& hoc teneas bene cordi.

SVMMARIVM.

1 *Famulo nihil impoßibile iniungi debet.*

Si tanta. Libertus Aduersa valetudine corporis seu mẽtis super pprijs negotijs legitimè impeditus,à tutela patroni,eiusq; liberorũ de iure cõi se poterit excusare.hoc
1 dicit secũdùm Ray.ibi,impossibile.Nota arg.† hic quod nõ debet aliqd impossibile iniungi famulis:qa ad illud nõ tenet,vt hic &.j.de pæ.l.moris.&.s.de nego.gest.l.si pupilli.in fin . secundũ Iac.de are.& pbat.j.de ope.li.l.ei⁹ artificij.l.hę opere.&.l.iterdũ.

SVMMARIVM. cniri

1 *Comites & barones dum sunt in exercitu,non possunt conueniri , nec eius officiales.*
2 *Priuilegio tantum gaudent illi qui sunt de numero.*

LEX XLIX.

Qui in collegio. Pistores in collegio ĩ legitimo numero cõstituti pistorinã per seipsos exercentes,à tutelis & curis etiã collegarũ excusant vrbici excusari possũt.si ĩ loco vbi dati sunt domiciliũ nõ habẽt h.d.Nic. de neap.secũdũ
1 Ray. Ibi,exerceant.facit † iste text.ad id quod no.s. per gloss. cõstitutionis imperialis cõstitutione de obse.exce.causę. qđ comites &barones tẽpore quo sunt ĩ exercitu,nõ possũt ab aliquo cõueniri,nec ipsi,nec officiales eorũ,& not.q ita demũ habeãt priuilegiũ,si ipsimet sunt in exercitu,nõ si alios ibi constituunt
2 eorũ noĩe.ibi.numerũ. ¶ Not.† quod illi tãtùm gaudeãt priuilegio qui sunt de numero,vt hic.&.s.eo.l. administrantes. §.j.& C.de saccrosãn.eccle.l.non plures,facit quod no.in aut.vt deter. sit nu.cle.in fi.& qđ ibi dixi post Iac.de bel.in authẽ.de refe.co. ij.ibi,datis à testatore:vt.s.eo.l.nõ solũ.§.& qui in testamento.& dixi.s.e.l.ppter litẽ.§.licet. ¶ Opp.gl.de.l.j.s.qđ cuiusq; vni.no. &.j.de colle.illi.l.j.quòd nõ debeant habere priuilagia.Sol.vt gl. ¶ Oppo.etiam de.l.ita autẽ.§.gesisse.s.de admini. tuto.&.l.tres tutores,eod.ti.glo.non soluit.& ideò dic vt no.s.de pec.l.j.in fin.

quòd illud est regulare:istud speciale,secundùm Dyn.& plen. notatur per eundẽ Dy.in.c.quod alicui.extra de regulis iur. lib, vj. ¶ Opp.d.l.hæres absens.Sol.vt glo.Nicolaus.de Neapo.

Vbi pupillus educari uel morari debeat: & de alimẽtis ei præstandis. Rubrica.

¶ Ad euidentiam huius tit.præmitte quod no.j.eo.l.fi.in gloss. magna.& hanc rubricam continua ad præcedentia:quia in educãdo pupillũ multùm cõsistit administratio tutoris.adeo quòd ppter cessationẽ vel mendacium aliquãdo remouetur:aliquando punitur.vt.s.de admi.tuto l.tutor qui repertoriũ.§.idẽ solent. &.s.de suspe.tuto.l.iij.§.tutor.&.l.impuberibus.§.fi.&.j.eo.l.fi.& ideò post præcedentes tit.ponit istum,secundùm Dy.

LEX I.

Solet prætor. Pupillus educari ac morari debet apud virum idoneum eius propinquis præsentibus, ex conditione personæ ac tempore prætoris arbitrio eligendũ,excluso ipsius substituto: licet in testamento paterno expressè contrariũ caueatur.h.d.Ray.secundùm Nico.de neapo.ibi,vbi.id est in quo loco,& apud quam personã.Ibi:in posthumis de quibus nõ curatur vbi alerentur.Ibi,pueris maioribus triennio: vt no.j.e.l.fi. in fin.secundũ Ray.Ibi nonnunq;,id est aliqñ ęstimatur apud aliquẽ ppinquum vel apud extraneum:si oẽs ppinqui sunt vt suspecti.arg.C.de fun.do.l.ij.in fin.secundùm Dy.Ibi,educaret, & nõ ob.l.amicissimos.in prin.s.titu.j.& de vẽtre inspi.l.qui vẽtri.vt ibi.Quærit glo.qualiter æstimabit præses istud. Rñde vt glo.secũdũ Ray. ¶ Not.istũ casum:qa fortè dixisses cõtrarium.

SVMMARIVM.

1 *Testamentarius executor cogitur causatiuè recipere executionem , non præcisè.*

Quamuis. Liberti parentes cognati vel pupillorum affines educationẽ præcise suscipere à prętore cogunt,extranei verò excusant ab hoc onere,sed priuãtur legatis ac hæreditatib⁹ in testõ patris pupilli sibi relictis,nisi als fuerat relictus.h.d.Ray.secundũ Nico.de Neapo.Ibi,coacturũ educationem suscipere.& super hoc verbo dicit gloss.licet prætor &c.super verbo alimentari.dic id est apud se pmitti educari pupillũ.Ibi placuit.denegari petitonẽ relictorũ,secudùm Dy. vel Ibi:sciret quod nõ psumit nisi exprimat.sed hoc minimum secundũ Dy.ibi denegabit.Glo.alle.l. tutelã.s.de test.tu.& vide qđ ibi not.circa istã materiam.Ibi statuit,pstat iste tex.arg. ad
1 id† quod no.p Dy.j.de leg.ij.l.j.s.quòd executor testamẽtari⁹ nõ cõpellit recipere executionẽ pcisè,sed causatiuè sic,vt hic,secũdùm Ray.& de hoc tetigi de leg.j.l.hmõi.ĩ prin.& habes pleñè. C.de epis.& cle l.nulli.in.j.q.& dixi post Iac.de bel.in aut.de ec. ti.§.si quis autem pro redemptione.col.ix.& dixi in.l.j.de leg.ij.

SVMMARIVM.

1 *Expensæ factæ ab eo qui obtinuit in causa peti non possunt ultra quàm facere deberet, ideò taxantur à iudice.*
2 *Expensæ faciẽdæ sunt inter facultates.*
3 *Casus in quo uoluntas testatoris non seruatur.*

LEX II.

a Officio. [a] Tutor à pupillo tutelæ actione cõuẽtus,sumptus in alimentis.ac disciplinis ei⁹ factos ab illo secundùm vires facultatis ei⁹ sibi poterit imputare nõ vltrà:etiã si moderata taxatio facta fuerit ĩ testamẽto.vel à ptore.h.d.Ibi,officio.mercenario cuilibet actioni bonę fidei deseruienti,& ea finita finit,vt.s. de ac.em.l.qui p collusionẽ.§.fi.& depo.l.iiij.ibi,iudicis.dicit gl. superior.l.dixit.ibi,dicat.l.alẽdus. ¶ Sequitur in glo.nũc ex cui⁹ bonis.dic imò quãtùm expendi debeat.vt no.& melius.j.e.l.fi. ibi act.s.arbitrio tutoris est determinat⁹.ibi facultatũ.i.redituum vt.s.de do.inter vi.& vxo.l.ex annuo.&.j.l.pxi.&ad.l.fal.l.diu⁹ &.s.de li.agno.l.si quis à liberis.§.de alimentis. ¶ Ex quo not.
1 † arg.cõtra illũ qui obtinuit in causa,vt nõ possit petere expensas quas fecit vltrà quàm facere debet,secũdùm Iaco.de are.propterea iudex taxat illas expensas,vt patet in authen.de iudi.§.si oportet.col.vj.& habes de hoc glo.in.l.generaliter.C.de episco. & cle.quã teneas cordi.ibi hoc amplius.ver.ibi sed si parer .not.
2 † q p facultatib⁹ tm̃ faciendi sunt sumptus.cõcor.sunt in glo.tamen gl.alleg.vnã.l.quę optimè & clarè dicit hoc in authen.vt deter.sit nu.cle.circa principiũ. ¶ Oppo.glo.de.l.si patris.C.de interdi.ma.gloss.non so.sed dic quod illud intelligitur in matrimonio in quo voluntas patris debet seruari,vt.C.de nup.l.si vt proponis.&.s.de statu ho.l.paulus.secundùm Dyñ.aliàs secundùm And.de pisis dicas quòd in.l.si patris.est regulare,sed in.l.

a Officio.Not.q ille qui obtinuit in causa,non põt petere expẽsas quas fecit vltrà quàm facere deberet.

nostra est casuale:& propterea.s̈.e.l.j.dicit tex. nōnunquam à patris
voluntate &c.q.d.id est aliqn̄.vn̄ ibi innuit ꝙ regulariter fit con-
trariū.facit.s̈.de admi.tut.l.iij.§.q̄uis.secūdū Andræ.de pi.& sic
3 no.†casum in quo non seruatur volūtas testatoris.simile est.s̈.de
admi.tu.l.quidam decedens.in prin.&.§.fin.&.j.de hęre.insti.l.
paterfa.& ibi not.&.l.quidam.in prin.glo.j.de hæredi.insti.

LEX III.

Ius alimentorum. Prætor tenetur ad expēsas & ad alimēta siue instructionem minorum cuiuscumque sexus, inspectis mancipijs deputatis: ad vsum eorū mercedibus ab eis debitis eorum ætatis vestibus atque tecto secundùm vires patrimonij eorum, de quo sibi constat extra iudicium: vel per cognitionem iudiciariam inter tutorē & eum qui postulat alimento decerni. habita tamen ab eodem prius confessione quo reditu annuo seruata taxari debebit eorum pecunia apud tutorem constituta: in hoc ab eo ponenda in vsuris centesimis, & propter contumaciam seu mendacium punietur secundū Ray. Ibi. non immersum. No. pulchrum tex. & quotidie allegatur. Ibi, decernat. facit in authen. de consul. §. penul. col. iiij. ibi, supersit. dicit Dy. maledicatur qui fecit hanc. l. & sic videtur ꝙ Dy. fuit multum liberalis. licet Ray. dicat imò benedicatur. Ibi, decernūtur. facit. j. de ali. & cib. leg. l. cum vnus. §. fi. j. ad. l. fal. & l. hereditatum. Ibi amplis. No. bene hunc tex. ad tex. in authen. vt deter. sit nu. cle. per duas col. post prin. Ibi, exhibitioni & alimentis. Not. quòd quando maritus legat alimenta vxori suæ: ita debent dari quemadmodum dicit ista lex.

SVMMARIVM.

1 *Pupillus an præstet alimenta tutori: remißiuè.*
2 *Oppositum in opposito idem operatur, quod propositum, in proposito.*
3 *Alimenta relicta uxori debentur secundùm facultatem redituum.*
4 *Iudex imponere potest pœnam mentienti.*
5 *Iudex potest imponere pœnam litiganti ut respondeat positionibus, & illam exigere.*
6 *Iudex quòd poßit pluries pro eodem facto cum causa mulctare.*
7 *Tutor repetit expensas à pupillo qui nihil habet, si postea effectus est locupletior.*

b ¶Sed si nō cōstat. Et adde dictum Imo.& Pet.de ancha.in.c.quoniam contra.de consti.videlicet ꝙ si iudex cognoscit ꝙ calumniosè petis amplā dilationē potest tibi statuere terminum ad probandū & comminari ꝙ si interim non probaueris non audieris.

a Sed si non constat. [a]Ibi, cōpellitur sed nunquid econtra pupillus
1 †debeat præstare alimenta tutori? Dic vt no.s̈.de admi.tu.l.à tu-
toribus.§.quemadmodum.& no.Iacob.de are.j.ti.j.l.j.§.si pupil-
lis.facit quod no.Ray.de suspec.tu.l.impuberibus.§.fin. de hac
quæstio.dixi.s̈.titu.j.l.paupertas ibi accesserit.Not. quòd idem
2 operatur oppositum in opposito, quod propositum in proposi-
to.simile.j.de lega.iij.qui filium.& de serui rust.pred.l.tria præ-
dia.&.j.de vulg.& pup.l.& si cōtra.&.C.de sen.pas.l.fi. hūc tex.
3 allegat.Ia.de are.ad hoc.†ꝙ qn̄ relicta sunt alimēta vxori, iudex
debet inquirere patrimoniū,& eius reditus,& iuxta illud facere
4 alimenta decerni.¶Itē habes ex isto tex.†ꝙ iudex pōt impone-
re pœnā mētienti vt ibi, cōminari &c. pro hoc facit in authē.de
trien.& semis.§.studiū.&.s̈.de admi.tū.l.tutor q repertoriū.§.Sin
verò factū.C.de sum.tri.l.inter claras.concor.j.de fideicōmis.li.l.
5 iiij.§.addici secundū Iaco.de are.¶Itē pręstat ar.†ꝙ iudex pos-
sit imponere pœnam litigāti, qui debet rn̄dere positionibus: ꝙ si
falsum cōfiteatur vel dicat ꝙ debeat soluere cētū: vel si nō dicat
verū, ꝙ habebit capitula pro cōfessatis secundū Iaco.de are.Sed
tunc quero an iudex poterit talē pœnā imponere & eā exigere.
Iste tex.facit ꝙ sic.ad hoc facit.l.j.§.qd ergo.s̈.de ven.inspi.&.s̈.
si quis ius di.nō obtemp.l.j.in princ.¶In cōtrariū facit.C.cōmi.
vel epi.in rubrica.&.l.j.tu teneas ꝙ possit exigere nō ob.l.j.C.cō
mi.vel epi.qa ibi loquitur in diffinitiua.quę exigit plenā causę co-
6 gnitionem.vt.C.de iudi.l.iudices.hîc in interlocutoria.¶†Tunc
quæro, pone ꝙ iudex dicit parti: facias tale qd sub pœna.cc.ccc.
cccc.nūquid pōt omnes pœnas exigere? secundū Dy. non: quia
iudex nō potest mulctare nisi ter.C.de modo mulct.l.j.&.l.eos.
facit quod no.Spe.in tit.de excep.§.ij.versi.sed qd si iudex.& in
tit.de contu.§.nunc dicimus.ver, sed pone.& in titulo de sen.§.j.
ver.sed nūqd iudex.Ray.istā quęstionē terminat.j.de lega.j.l.fi-
liusfami.§.diui.s.ꝙ hoc habeat locū, vbi præceptū iudicis fuit cū
causa alioquin si esset sine causa, non valeret, vt ibi dixi. ¶Item
7 quęro.†pone ꝙ tutor alit pupillū de suo proprio: qa pupillus nil
habebat: posteà peruenit ad pinguiorem fortunam: an poterit
tutor à pupillo repetere? Iste tex.facit ꝙ non: quia expensæ de-
bent fieri pro modo patrimonij: alioquin non repetuntur.vt.s̈.e.
l.proxi.in prin.in contrarium est veritas.vt.j.de contrario iudi.
tu.l.iij.scilicet ꝙ possit repetere.

Sed si egeni. Tutor pupillos egentes de suo alere nō tenetur: & si post alimētorū decretū ad inopiam sunt deducti: debent alimenta decreta minui. si verò ad pinguiorē fortunā peruenerint sunt augenda. h. d. Nic. de neap.

SVMMARIVM.

1 *Pater hærede filio instituto, & dote filiæ relicta, si soror alimētatur à fratre donec maritetur: non compensat alimenta cum dote, sed de suo alit.*
2 *Frater tenetur alere fratrem inopem.*

LEX IIII.

Qui filium. Tutor ad expensas & disciplinas liberalium artium de bonis pupilli hæredis à patre scripti ab eo factas citra decretum prætoris eius sororis ex hæreditate in paterno testamento dotatę eidem puberi & ipsius substitutis actione tutelæ directa conuentus etiam dote illi mulieri soluta de iure poterit imputare. hoc dicit secundûm Ray. ¶Et aduerte ad pulchrum casum, qui non inuenitur alibi secūdûm Ray. prout ipse dicit.C.de nego.gest.in.l.alimenta.§.si quid autem: concor.l.cū vnus.§.fi.j.de ali.& ciba.lega.secundùm intellectum Hugo. per quem determinabis istum tex.ibi, institueretur. Dicit gloss.&c.
1 quare hoc dicit statim videbitis in fin.gloss.¶†Nota ex istis.l.
pulcherrimum casum ꝙ si pater filio hærede instituto in testa-
mento reliquit filiæ dotem: ꝙ fratres tenentur interim alere so-
rorem de suo: nec potest sibi imputari in relicta dote.de hoc no-
tatur per doct.in.l.alimenta.C.de neg.gest.in vlti.quæstio.& ibi
per Ray.¶Glo.oppo.institu.de exhære.libe.in princip.Solu.vt
in glo.& ibi vbi dicit exhęredauit eam, dic ꝙ sic, vt fecit.j.de ali-
men.& ciba.legat.l.cum vnus.§.fin.dicit gloss.instituit eā in ali-
quo: aliâs non valeret.sed si instituit eam in dote an valeat? dic
vt plenè no.de mi.l.denique.§.sed vtrum.secundùm: Dyn.¶Item
oppo.de.l.j.§.sexum.s̈.de postu.& recita glo.quæ incipit, sic for-
tè.Et solue vt dicit glo.sed certè hodie non negat.§.sexum.quin
mulieres possint grammaticam addiscere, licet dicat ꝙ nō pos-
2 sint postulare.¶Vltimò†glo.allegat istam.l.ad hoc ꝙ frater te-
netur alere fratrem inopem,& propter hanc glo.allegatur quo-
tidie ista.l.& de hoc dixi.s̈.de lib.agnoscen.l.si quis à liberis.in
prin.facit.s̈.de administra.tuto.l.tutor secundùm dignitatem.§.
fin.& quòd teneatur alere, tenet Odofre.nam si legitimus tenetur
alere naturalem, vt in authenti.quib.mod.natu.effi.sui.§.si quis.
multo fortius tenetur alere legitimum.

SVMMARIVM.

1 *Nouerca non cogitur stare cum priuignis.*
2 *Poßeßio an sequestretur pendente iudicio retinendæ poßeßionis uel uti poßidetis.*

LEX V.

Si disceptetur. Cōtrouersia de alendo pupillo, præsidis iudicio est dirimenda illis exclusis, quos foret verisimile eis facere præiudicium. hoc dicit secundùm Ray. ibi, impuberis. ¶Collige hîc ar-
1 gumen.†ꝙ nouercæ non coguntur stare cum
priuignis.sed non video qualiter colligatur istud ex hac.l.hîc no.
2 glo.¶Iste tex.allegatur per Dy.ꝙ pendente†iudicio retinēdæ
possessionis vel vti possidetis possessio debet sequestari, vt hîc.
nam vides ꝙ hîc iudex potest & debet statuere pœnes quē pu-
pillus alatur, ita ꝙ non alatur pœnes suspectum: pro hoc facit.l.
iij.§.si verô vtraque persona.de libe.exhib.quia ibi permittitur se-
questratio personę: ergo multofortius rerum.vt.C.de sacr.sanct.
eccle.l.sancimus.& in hoc videtur residere Dy. ¶Contrarium
sentit Ray.in addit.antiquis.certi enim sunt casus in quibus se-
questratio est permissa.C.de prohib.seq.pecu.l.j.& quod ibi no.
& iste non est de illis, ergo &c.& hoc vltimum credo verum.ni
tunc demum debet fieri sequestratio in interdicto retinendæ
possessionis, quando vtraque probauit per dignos testes, vt habes
glo.no.C.vti posside.l.prima.in gloss.sed qualiter.quam teneas
cordi.quæ est vera: vbi nescimus, quis ante prouocauerit ad iu-
dicium.alioquin cum ille fungatur vice actoris,& alius vice rei.
alius debebit obtinere, vt.l.qui accusare volunt.C.de edē.& ex-
trà de probati.c.licet.vbi hoc vide per Inno.

SVMMARIVM.

1 *Pupillus si renunciat bonorum poßeßioni, non tenet renunciatio, nisi fiat in præsentia affinium.*
2 *Pupillus quando ali debeat de bonis tutoris?*
3 *Sententia diffinitiua etiam lite non contestata potest ferri, ubi tractatur de tali crimine ex quo pœna religionis uenit imponenda.*
4 *Pœna extraordinaria potest esse usque ad pœnam capitis.*

LEX VI.

Si absens. Tutor absens volūtariè contumax in alendo pupillū, hoc in iudicio requirentibus affinibus vel cognatis eius, velut suspectus causa cognita remouebitur à prætore. vel idem tutor generaliter

perpetuus

ꝑpetuus ab ipso adiũgeť:necessariò verò absens idoneus in officio retineť
speciali curatore ad prestationem alimẽtorum dũtaxat sibi adiũcto.h.d.se
cũdùm Ray.ibi amicis.dicit glo.vocãdos amicos &c.& no.gl.s̈.alleg.l. ergo
quæ ex q.cau.ma.dic melius vt no.ex qui.cau.in poss.ea.l.hęc aũt.§.j.quã
gl.videas.¶ Ad declarationẽ istius habes p Ray.C.de bo.au.iud.pos.l. cum
ꝓponas.quia ista gl.est falsa:quia hoc est spãle in casu isto. ¶ Itẽ facit iste
1 tex.ꝓ hoc qđ no.gl.j̃.de bo.pos.l.tutor.quam gl.† tene cordi:scilicet quòd
vbi pupillus renũciat bo.pos.nõ valet renunciatio,nisi fiat in presentia af
finiũ & cognatorũ suorũ.qđ teneas cordi.Glos.oppo.de.l.penul.C. de pa.
pot.¶ Aduerte quòd iste oppo.totũ tit.respiciũt.Et sol.vt glos.in.l.pe.dic
de hoc vt dixi de lib.agno.in.l.si qs à liberis.§.si mater.& habes p doc.C.de
neg.gest.l.alimẽta.¶ Item oppo.de.l.j.& in authẽ.ibi posita.C. de diuor.l.
2 apud quẽ.Solu.vt gl.&c.¶ † Quærit gl.nunqd pupillus debet ali de bonis
tutoris.Et responde vt glo.quę alle.l.impuberibus.s̈.tit.ij.& vide quod ibi
3 not.¶ Et Dy.allegat † istũ tex.quòd vbi tractatur de tali crimine, ex quo
venit imponenda pœna relagatiõis vt infrà,quòd etiã lite nõ contest.ferať
sñia,dicit ipe:& sic facit pro opi.quã habes not.de hoc.j.de pe.l.in seruorũ.
in gl.& non plus dicit ipse.dic vt ibi,qđ nil habes not.de hoc.sed habes gl.
no.j̃.de pe.l.absentem.quę est gl.notabilis valde & mẽti tenẽda.& istã.l.in-
duces taliter.Tex.videť dicere quòd tutor qui est absens,potest remoueri
vt suspectus:& potest iudex eũ punire extraordinariè.s̈.de tut.l.ĩ eos.& de
offi.prefe.vr.l.j.§.item solẽt.& pœna extraordinaria iudicis est vsq; ad rele
gationẽ vel infrà.j̃.de effra.&expila.l.j.§.fi.ergo patet quòd in absente pỡt
imponi pœna relegationis:vt hic,etiã lite nõ conte.doc.C. de accusatio. in
l.absentem.tenent cõtrariũ:qa si in ciuili nõ fertur sentẽtia lite nõ cõtest.vt
l.properandũ.C.de iudi.nec in criminalib⁹ fereť:cũ quęlibet pœna corpo-
ralis* & quilibet fustium ictus sit grauior quàm pecuniaria dãnatio.* vt in
d.l.in seruorum.de pœnis.& opi.istorũ sequiť glo.valde singularis & no.C.
de dig.l.quoties.li.xij Ray.C.qũo & quando iud.l.j.& in.d.l. absentem. te-
net primam opi.quòd possit ferri etiã lite nõ cõte.Nõ ob.rõ doc.qđ nõ pỡt
in ciuili ferri.ratio:qa in ciuili habes remedium missionis in possessionem,
vt.j̃.ex qui.cau.in pos.ea.p totum.qđ remediũ nõ habes in criminali.vt in-
sti.de noxa.ac.§.j.¶ Itẽ non obst.quòd in criminalibus excedẽtib⁹ relega-
tionẽ nõ ferť sñia lite nõ cõtest.& hoc in diffinitiua:qa ibi accusator habet
remediũ aduocatiõis.C.de reqrẽ.re.p totũ.qđ cessat in criminalib⁹,in qbus
cessat pœna relegationis vel.j̃.qđ est valdę no.qcqd dicat.l.ista quã allegat
Dy.quę nõ facit:qa hic loquiť de remotiõe tm̃:non de impositiõe pœnę.
Pręterea sumpto ar.ꝑut est necessariũ sumi ex isto tex.& intelligendo eũ
vt ipse intelligit,seqreť quòd etiã in criminalib⁹ excedẽtib⁹ relegationẽ pos
4 set procedere lite non cõtest.qa † interdũ pœna extraordinaria potest esse
vsq; ad pœnam capitis:vt habes glo.no.instit.de iniur.§.in summa. quam
teneas cordi.quæ an sit vera,dic vt ibi dixi.

De tutelis & rationibus distrahẽdis, & utili curationis causa actione. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Actio tutelæ quare hic tractetur.*
2 *Actio de rationibus distrahẽdis cõtra quẽ detur, & quare sic appelletur.*
3 *Actio furti,quãdo habeat locum & quãdo actio tutelæ?*

¶ Continua ad pręcedentia sic: Quia ratione administrationis quam fa-
ciunt tutores de quibus est dictum superius,obligantur tribus diuersis a-
1 ctionibus:ideo ponit istam rubricam.¶ Quęrit glo.† quare tractatur hic de
actione tutelę.Respõde vt glo.quia in ea venit &c.dic specialiter in.l.j. C.
de tut.vel cura.qui satis non dedit.&.l.seq.& habes de hoc per Azo.in sum
ma huius tit.& positiones & libellum formabis in ista materia vt not. in
Spec.de iudi.§.generalia.De eo autem qñ nascatur actio de rationibus di-
2 strahendis:no.j.eo.l.si tutor.&.l.ij.§.fi.¶ † Quærit gl.contra quem actio da-
tur de rationibus distra.Responde vt glo.Ibi.§.de rationibus distrahendis.
dic de hac actione vt plenius no.s̈.de administ.tuto.l.tres tutores.¶ Itẽ quę
rit glo.contra quem datur ista actio tutelę,de qua dicitur in fin.rubricę.Et
responde vt glo.Et vide circa istam materiam vt habes per glo. instit.de at
tilia.tu.in fi.& q̃ ibi dixi.¶ Quærit glo.quare appellať ista actio de ra.di-
stra.Respondet quòd distrahere idẽ est quòd alienare vel auertere à patri
monio:vt si tutor rem quam bona fide administrat,vel ad pupilli vtilitatẽ
administrare debet,distraxit:& ad aliũ vsum cõuertit,tenetur hac actione:
3 & ideo appellatur de ra.distra.¶ † Quærit glo.quando habet locum actio
de ra.& distra.& quando tutelæ:& quando furti.Ipsa distinguit tres casus.
nam aliquando cõtrectat tutor tanq; tutor,& ratione administrationis ad
se pertinentis,& hoc constat,qñq; constat,quòd cõtrectat mala fide tanq;
extraneus.Quandoq; dubitať qua mente contrectat.¶ In primo casu tene
tur solummodo actione tutelę non de ra.distr.nec furti. & ideo non teneť
actione tutelę:qa in ea venit damnum cõmissum dolo,vel lata culpa,vel le
ui ipsius tutoris,vt.C.arbi.tut.l.quicquid.&.j̃.de regul.iur.l. cõtractus. &.j̃.
l.j.in prin.& in hoc casu actione furti non tenetur:qa datur ꝓ vero dolo tã-
tùm,vt no.j̃.de fur.l.in furti actione.&.l.inter omnes.§.recte. Sed in primo
casu non est dolus nec culpa,sed bona fides:vnde non tenetur de ra. distra.
quia in ea requiritur dolus presumptus vel etiam perfidia, sed hic constat
de bona fide.in secundo casu vbi fecit mala fide & tanq; extraneus:tunc te
netur tribus actionibus.Tenetur enim actione tutelę ratione malę admini
strationis:qa venit culpa,vt dixi.Item tenetur actione de ratio.distra. quæ
competit propter præsumptum dolum.Item actione furti,quæ competit
propter verum dolum:vt.d.l.in furti.facit.j̃.eo.l.j.§.hanc actionem. In ter-
tio casu quando dubitatur,tunc dat propriam actionem de ra.distra. cum
nesciamus vtrum fecerit tanquàm tutor vel tanq; extrane⁹, lex præsumit
quòd per perfidiã contraxit:& sic propter istam presumptã perfidiam da
tur actio de ra.distra.Furti autem actio non competit: qa ista exigit verũ
dolũ vt dixi:& hic est præsumpt⁹.& in hoc casu reperiť differentia inter fu
rem extraneum & tutorem.Nam fur extraneus magis punitur quàm tu-
tor,propter velamen administrationis.facit ad hoc.l. tres tutores.§.j.s̈. de
administ.tuto.secundùm Dy.

SVMMARIVM.

1 *Pupillus agit ad expensas contra tutorem factas in recuperanda re per ipsum donata, & ad alia damna.*
2 *Dictio plerunque, denotat regulam.*
3 *Agere potest quis quando eius interest ratione affectionis.*
4 *Donatio causa mortis quare permittitur fieri à pupillo?*
5 *Contractus quando est nullus fauore alicuius, ille potest dicere contractum ualere.*
6 *Duo singularia disiunctiuè posita copulantur pluraliter.*

LEX I.

DE omnibus. Tutor pupillo actione tutelę di-
recta de gestis ac neglectis ꝓpter
dolum seu culpam leuem,ac de authoritate sibi præstita
in donando causa mortis seu inter viuos tenetur reddere
rationẽ:licet talis donatio sit eidẽ tanq; testamenti factio
interdicta.h.d.Ray. secundũ Nico.de neapo. ¶ Domini
aduertatis bene ad istam materiam,qa est quotidiana & de pane querẽdo,
secundùm qđ dicit Ray.ibi tutor circa administrationẽ.& sic nõ ob.l.neq;
j̃.de regu.iur.& vide qđ no.ibi,hoc iudicio.id est in actione tutelę aliqñ vti
li:aliqñ directa secundùm Dy.ibi,culpã latã & leuẽ.vt in.l.quicqd.C. arbi.
tu.Ibi,donationẽ quã fecit per traditionẽ.Nã illo modo pficitur. vt.l. inter
1 morti.j̃.de do.cã.mor.& sic † pupillus facit expensas ad recuperandũ:pro
quibus agit cõtra tutorẽ secundùm Iaco.de are.Item agit ad alia dãna. vt
l.fi.C.si tu.vel cu.ibi teneať,ad id quod interest pupilli nõ donasse secũdũ
Dyn.ibi,pmittẽdæ.& de volũtate patris sui secũdùm Ray.j̃.de do.cã mor-
tis.l.iam his.& dixi.j̃.de testa.l.qui in potestate.& hoc est multũ pulchrũ
2 dictũ ibi,† plerũq;.id est regul'r.Fallit tñ qñq;.& hoc sequiť secũdùm Dy.
Et sic no.ꝑ verbo plerũq;,qđ denotat vt sint aliq casus cõtrarij à regula
exceptuati.facit.s̈.cõmo.l.si vt certo.§.cõmodatũ.&.s̈.de tutel.l.tutela.&.l.
plerũq; de reg.iur.secũdùm Tho.de for.¶ Et no.hũc tex.q quotidie alle-
gať ad hoc verbũ sępe facit cõtra hos casus spãles.l.si in diẽ.§.seruo.j̃. de cõ
di.& demõ.secũdùm Dyñ.ibi in.§.sed nõnullos.ibi,qb⁹ sic.Ecce casus pro
pter quos di..i.s̈.plerũq;,ibi,ĩteruenictẽ.subau.maximè:qa idẽ est sine eo.s̈.
ti.j.l. q filiũ. secũdùm Dyn.ibi,à lite sunt,nisi haberet dotẽ penes se, vt.d.l.
q filiũ.sed Ray.dicit quòd ista.l.vĩ dicere cõtrariũ:scilicet quòd etiã si ha-
3 beat dotẽ soror † nihilominus nõ teneť frater eã alere:vt ibi dixi,ibi officiũ.
No.quòd si interest alicuius ratione affectionis quòd pỡt agere.facit.s̈.mã.
l.cũ seru⁹.& hoc facit ad id quod no.j̃.de verbo.obli.l.liber homo.de qua di
xi insti.de inuti.stipu.§.alteri.¶ Glo.oppo.in auť.vt hi q ob se habere ph-
bẽt res minorũ.§.fi.col.vj.quòd teneatur iurare &c.Solut.istud est de iure
4 nouo,quod dic vt gl.¶ Quærit gl.quæ est ratio † q donatio causa mortis nõ
pmittiť fieri à pupillo.Respõ.& bene vt.l.diui.de libe.causa.Fallit qa filiusf
fa.nõ pỡt testari,etiã de volũtate paterna:sed potest donare causa mortis
de consensu patris.vt.l.tam his.j̃.de donati.causa mortis.sed certè ista ma-
gis æquiparãtur cõtractui inter viuos.vt no.gl.de do.pręleg.l.ij.§. fi. quare
glo.bene dicit:qa loquiť in vltima volũtate secũdùm quosdã doc. sed tunc
restabit quòd ratio nõ erit bona:qa vult rationem reddere,quare aliàs nõ
permittitur pupillo donare causa mortis.¶ Itẽ quęrit gl.ad quid teneť sub
stituto vel legitimo vel ipsi pupillo tutor.si donatio ista nõ valuit.Et respõ
de vt gl.in.l.fi.si tu.vel cura.inter.dic quòd in electiõe pupilli est vtrũ velit
vẽdicare vel dicere donationẽ valere:& ꝓpter hoc cõtra tutorẽ agere ad in
5 teresse suũ.nam † quoties cõtractus est ipso iure nullus fauore alicuius: ille
potest dicere cõtractum valere,vt.l.si res.§.j.s̈.de iure dot.& no.s̈.de dol.l.
& elegãter.in prin.Tenebitur tamen hoc casu pupillus cedere actionẽ tu-
tori cõtra illum donatariũ.arg.j̃.de re.co.l.illicitè.&.s̈.de admini.tut.l.tuto-
res qui.§.piculo secũdùm Iaco.de are.¶ Gloss.quærit nunqd talis donatio
6 valetet cũ decreto.Respõde vt gl.¶ Extra gl.no. † ꝓ plenitudine eius prĩ-
cipij:qđ duo singularia disiunctiuè posita copulãtur pluraliter. vt ibi, aut
substitutum eius quærentes &c.facit.j̃.de acqui.hære.l.pater.§.j.

Sed nonnullos. Tutor alimẽta præstita de facultatibus
pupilli valde amplius dũtaxat eius matri
vel sorori egentibus potest imputare decreto iudicis sibi vel ipsius substi-
tutis.& per negligentiam istud omittens eis tutelę actiõe teneť:secus si mu
nus eidem miserit nuptiale.h.d.ibi,diminuẽ sũ.etiam inter viuos.ibi decre
to,scilicet iudicis.ibi interueniãt.idẽ sine eo.vt.s̈.tit.j.l.qui filium.ibi sorori:
pupilli.ibi ei.i.eo mortuo.ibi quęrentes.i.conquerentes.

SVMMARIVM.

1 *Libro tutoris uel alterius administratoris circa expensas quando credatur?*
2 *Tutor uel quilibet administrator reddens rationes tenetur etiam reddere librum: alias contra eum iuratur in liter.*

3 *Tutor quando teneatur ad exhibitionem librorum.*
4 *Iuratur in litem, contra tutorem non edentem rationes.*

Officio. Tutor librũ rationũ cõficere & reddere pupillo tenet̃:al's tutelę iudicio obligat̃.h.d.ſecundũ Ray.ibi, conficere.&
1 ei⁹ formã vide i Spe.in tit.de inſtr.edi.℣.porro.An aũt.† ſit credẽdũ libro ra tionũ i expẽſis. Diſtigue aut expẽſę ſunt magnę:& tũc nõ credit̃ ſibi. Aut ſunt modicæ:& tũc credit̃,p ea q no.in Spe.i.d.ti.de iſtr.edi.§.qd ſi tutor.& p Ray.in.l.ſi.§.in cõputatiõe.de iure deli.Debebit tñ hoc caſu adhiberi ſacramẽtũ tutoris.arg.hui⁹ qđ not.j̃.ſi cui pl⁹quã per.l.fal.l.diuus.C.de dona. l.ſi qs ꝓ redẽptiõe,cõiuncta gl.q̃ eſt.j̃.de fal.l.vxori.q̃ æqparat fideicõmiſſariũ & tutorẽ.Nec obſt.l.Luci⁹.§.tutelæ.ŝ.de admi.tut.vbi vr̃ ſtari rõnib⁹ tutoris in oĩbus:qa ibi cõtra eũ ſunt,ſecũdũ Ray.licet Pe.videat̃ ſentire cõtrariũ.C.de epi.& cleri.l.id qđ pauperib⁹.vbi de hoc p Ray.ibi,& pupillo. nõ ſolũ quãtũ ad calculũ imponẽdũ ſed ẽt ad reddẽdũ ipm volumẽ chartarũ rõnis.ar.l.cũ ſeruus.j̃.de cõdi.&demõſtr.ſecundũ Oldra.& ꝓ hoc facit
2 ŝ.de admi.tu.l.Luci⁹.§.tutelæ.& ita† eſt in quolibet adminiſtratore q tenet̃ reddere rões vt debeat reddere ipſum librũ rõnum dño.facit.j̃. de li.leg.l. fi.§.inter cætera.&.j̃.de manu.teſt.l.ſi ita fuerit.vbi vr̃ quaſi tex.& ſi quidẽ nõ reddit,tenebit̃ ad intereſſe declarandũ p iuramẽtũ in litẽ.vt.ŝ. de admi. tuto.l.tutor q repertoriũ.Et ſi petis rõnem à tutore vl'à ꝓcuratore tuo,ipſe nõ tñ tenet̃ hãc reddere:ſed etiã ipſum librũ rationũ.i.volumen chartarũ, tenet̃ tibi reſtituere:alioquin iurat̃ cõtra eum in litẽ.vt.ŝ.dixi.qđ bñ teneas menti.In hoc,ſcilicet ꝓ rationibus nõ factis & nõ exhibitis gl.oppo.ad totũ tit.de edẽdo.Et ſol.vt glo.& no.gl.cui habetis ſimilẽ in.l.j.C.de eden.&.l.
3 quædã.ŝ.de edẽ.Vel diſtingue clarius† circa iſtã materiã ſecundũ Dy.aut rationes petunt̃ exhiberi ſecũdario,vl'incidenter gr̃a alicui⁹ iudicij inchoati:& tunc ſiue pceſſerit contractus,cuius occaſione cõfectæ ſunt rões,põt habere locũ officiũ iudicis:quod locũ habet vbi etiã actio ordinaria locum habet,cũ nõ imploret̃ principl'r,ſed incidẽter:vt.ŝ.de rei ven.l.nõ ſolũ,& de ædi.edic.l.ædiles.§.itẽ ſciendũ.&.l.qđ ſi nolit.§.culpã,eo.tit.facit quod no. C.depoſiti.l.iiij.& de iudi.l.j.Aut petunt̃ rões exhiberi principal'r:tũc aut ex illo cõtractu vel quaſi ex quo petunt̃ edi rões ꝓgredit̃ aliqua actio ordinaria:tũc agit̃ illa actiõe:vt hic q̃ deſcendit ex illo cõtractu vel quaſi,vt.l. quędã.ŝ.de eden.Aut nõ pceſſit cõtractus:& tũc implorat̃ officiũ iudicis. & nõ exhibitis rõnibus agit̃ ad itereſſe actione in factũ:vl' p officiũ iudicis petit̃ fieri condẽnatio ad intereſſe,vt.l.ſi qs ex argẽtarijs.§.ex hoc edictò.ŝ. de eden.ex quolibet em̃ edicto orit̃ actio in factũ.iſtitu.de iterdi.§.fi. & no. inſti.de acti.§.aliæ.quod eſt not.& ibi dixi.& no.ŝ.nau.cau.ſta.l.j.in fin.ſecundũ Dyñ.& p hoc patet reſpõſum ad cõtrariũ.de.l.quædã.ŝ.de eden. & ad iſtũ.§.qa in iſtis ex cõtractu vel quaſi orit̃ actio ordinaria. Præterea ibi loquit̃ in argẽtario i quo licet interueniat mandatũ:tñ actio ordinaria non naſcit̃,qa mãdatũ non fuit gratuitũ,qđ eſſe debet.vt.ŝ.man.l.j.ſed ſi ratiõe publici officij:& ſic in illo caſu habet locũ ſolum iudicis officiũ.ar.ŝ.ſi mẽſ. fal.mo.dixerit.l.j.§.j.&.j̃.de var.& extraord.cog.l.j.§.j.Et hoc tenet Guil.in d.l.quædã.&.C.de eden.l.edita.in prin.& teneas bene cordi. ¶ Itẽ q̃rit glo.
4 † aduerte bene,qa eſt no.& ſingularis caſus,nunqd cõtra tutorẽ nõ edẽtem rõnem iuret̃ in litẽ.Et rñde vt gl.& no.gl.q̃ eſt valde not.& forte non reperies ſibi ſimilẽ,q̃ dicit ꝙ cõtra tutorẽ non edentẽ rõnem vl'nõ reddentẽ illã ſeu reſtituentẽ iurat̃ in litẽ.facit qđ dixi in tex.p Iaco.de are.ŝ.in ver.pupillo.vbi allegat ad hoc.l.tutor q repertoriũ.in prin.ŝ.de admi. tu.qbus.ll. qdã rñdent qđ illæ.ll.loquunt̃ in inuẽtario.ꝓ glo.tñ facit.ŝ.man.l.dolus.&.l.ſi ꝓcurator.§.dolo.eo.ti.&.§.ſeq.vbi æquiparat̃ inuentariũ libro rõnum.& hãc glo.tenet Ray p.l.j.de in litẽ iuran.cũ ſua glo.& per.l.aliâs.eo.tit.vbi de hoc no.per eum.& ita dicit ipſe ſibi conſuluiſſe in ciuitate Floren.& hoc etiam tenet Iaco.de are.vt dixi.ŝ.in text.

SVMMARIVM.

1 *Inuentarium & liber rationum æquiparantur.*
2 *Ratio conſcripta à tertio quòd faciat aliqualem fidem.*

De ſeruis. Inuentariũ ad librũ rationũ pupillo exhiberi tutore ceſſante:ſerui negotia gerẽtes poſſunt interrogari ſimpliciter & cũ tormẽtis & ſine.idẽ ſi fraus in ſcribẽdis rõnibus p tutores ipſis imputet̃.hoc dicit ſecundũ Ray.ibi,de ſeruis.ſ.pupilli.ibi,interrogatiões.ſ. ſine tormẽtis.ibi,& qões.id eſt cũ tormẽtis.j̃.de iniurijs.l.itẽ apud Labeo-
1 nem.§.qõnem.ſecundũ Ray.ibi rationalia.No.hic† æquiparari inuẽtariũ, & librũ rationum.quod facit ꝓ eo quod dixi.ŝ.ꝓxi.§.ibi has rationes con-
2 ſcriptas à ſeruis. ¶ Not.ꝙ rõ cõſcripta à tertio facit aliqualẽ fidẽ.† quod facit ꝓ eo qđ no.C.de conuen.fiſ.deb.lib.x.l.fi.& quod ibi dixi.& facit pro eo quod no.ŝ.de teſt.l.iij.§.eiuſdem.

SVMMARIVM.

1 *Filius non compellitur dotare matrem ſi uult nubere.*

Præterea. Hunc.§.poſſes continuare ad.§. ſed nõnullos.ŝ.eo.qa idẽ repetit ſecundũ Dyn.ibi, numeratio.facit ad.q.q̃ not.C.de pſcrip.long.tẽp.l.ſi vineę.& eſt.l.iij.&.C.de inoffi.do.l.j.videlicet
1 ꝙ filius nõ cõpellatur† dotare matrẽ ſi vult nubere.facit ad hoc.ŝ.de admi. tuto.l.tutor.q reptorium.ſecũdũ diſtinctionem gloſ. ¶ Op.de.l.cũ plures. de admi.tu.Solu.vt gl.& dic quòd ibi erat mun⁹ cõſuetũ: hic ꝟò nuptiale.

SVMMARIVM.

1 *Tutor expenſas factas in lite bona fide pro pupillo repetit.*
2 *Tutor remotus tanquàm ſuſpectus repetit expenſas a pupillo factas ut ſe defenderet.*
3 *Tutor pauper an debeat ali a pupillo?*

Si pupillis. *Si plures tutores aut ipſe teſtator vnũ ex plurib⁹ tutorib⁹ ordinauerit.ſ.libertũ,ſuum q adminiſtret tutelã,cęteri tutores poſſunt illi adminiſtrãti alimẽta cõſtituere:& ille adminiſtrãs poterit certis pſonis cõſtituere victualia:q pſonæ hic enumerãt̃. dicit etiã in quã rẽ ſumpt⁹ ſunt pſtãdi.h.d. *Ibi pq̃ eu voluerit.expone q ꝓ &, & poſtpone,& dic p eũ &c.nunc erit tota plana litera.Ibi,notitiã.qa habebit notitiã rerũ pupillorũ,ſecũdũ Dyn.ibi,pſtãdi.hoc itelligit̃ qñ itereſt potius pupilli habere cõtutorem q̃ admitti eius excuſationẽ qua habebat ꝓpter paupertatẽ ſecundũ Iaco.de are.& ſic nõ obſ.l.pauptas.ŝ.de excu.tu.
1 Ibi,† ſumpt⁹ factos fide bona tutore in lite.ſec⁹ ſi lis nõ eſſet iuſtè mota.argu.l.quoties.§.ſicut.ŝ.de admi.tu.ſecundũ Dy.facit.l.ſi bonã cãm.C.eo.tit. & idẽ erit ſecundũ Ray.ſi fecit expẽſas in defendẽdo officiũ ſuũ:qa dicebatur nõ iure datus vl'ſuſpectus.ar.l.ri.C.de ordi.cog.&.l.j.C. de neg.geſt. ſe-
2 cũdũ Ray.quod tene mẽti† qa ſi tutor eſſet remotus taq̃ ſuſpectus,& ipſe facit multas expẽſas ꝓpter defendẽdũ ſe in iſta lite,in qua fuit accuſat⁹ de ſuſpecto,qđ poſſit eas repetere à pupillo.ibi,ꝓficiſci.hoc tñ dicit ſecundũ determinationẽ gl.l.idẽ q.§.idẽ.ŝ man.vñ ſi eſſet quidã ruſticus qquidẽ vellet ire eques,vel ſi eſſet alius & eſſet ꝓpe & vellet ire eques,iſtas expẽſas non debet ſoluere pupillus,vt ibi no. ¶ Quærit gl.nunqd iſte libertus debet ali
3 ab iſto pupillo,etiã ſi nõ eſſet tutor.Et rñde vt gl. ¶ Quærit gl.† nunqd ali⁹ tutor q̃ libertus debeat habere alimẽta ſi egeat,à pupillo. Ipſe tenet quòd ſic.per.l.in reb⁹.§.poſſunt.ŝ.cõmo.& per.l.a tutoribus.in fi.ŝ.de admi. tuto. De hac.q.habes per gl.quæ allegat ad hoc iſtũ tex.de hoc.j̃.dicam. & dixi ŝ.de excu.tu.l.paupertas.& per Pet.inſtiti.de tute.§.tutores.ergo.&c.

Plane. *Ex doloſuo conuẽtus,nõ habet regreſſum cõtra ſocios ſuos, ex dolo enim ſuo pœnã petitur.h.d.ibi, cõmuni. multò magis ſi de proprio.& ſic eſt de culpa vt.l.ij.C.de cõtra.iu.tu.*

SVMMARIVM.

1 *Timens offendi ſi promiſit reſtituere omnia dãna quæ is qui eum iuuauit poſſet pati, an poſſit agere actione mandati uel ex ſtipulatione, contra eum quẽ adiuuauit?*
2 *Tutor quare habet actionem utilẽ contra tutorem. & nõ fideiuſſor cõtra fideiuſſorem?*
3 *Beneficium diuiſionis an competat pluribus tutoribus? & quid de beneficio ceſſionis.*

Nunc tractemus. Ibi,fideiuſſor.& hoc ſi oẽs erãt ſoluẽdo:al's ſecus vt ſequit̃:ſed ſi &c.in correis aũt hoc iure eſt ſecus:qa inter eos nõ diuidit̃ etiã ſi fuerit ſoluẽdo,vt.l.ſi diuiſa.C.loca.&.ŝ.loca.l.cum apparebit ſecundũ Ia.de are.licet hodie ſit ſecus p authẽ.de duob.re.in prin.col.vij.quæ eſt poſita.C.de duob.re.authẽ. hoc ita.Ibi,cõueniri,videlicet qlibet pro quãtitate ꝓ qua eſt ſoluẽdo in totũ,ſecundũ Dyñ.ibi,geſtũ & ex cõi culpa ſecundũ Dyñ.ibi, cõi id eſt ab oĩbus tutoribns cõiter cõmiſſo.ibi,q̃ res.id eſt in propriũ delictũ.ibi dãni. Facit ad.q.quã no.gl. C.ad.l.iul.de vi.pub.l.qñ multa. in glo.ſ.corporalis.
1 pœnę.nã ibi† quærit gl.pone qđ aliqs volebat inuadere Titiũ: ipſe venit ad me ꝙ ego iuuarẽ eum,& promiſit per ſtipulationẽ ſatiſfacere & reſtituere omnia dãna,q̃ ego poſſem cõſequi ꝓpter illud delictũ:& ego fui contentus.modo quærit̃ an ego poſſum actione mãdati agere,vel ex ſtipulatione ad dãnum qđ fuero ꝓ eo cõſecutus.dic vt ibi not.& tene mẽti iſtam gl. ¶ Gl.opp.de.l.tutores.qui.§.in eum.ŝ. de admi.tu.Solu.vt in gl. ¶ Item opp.de.l.vt fideiuſſor.j̃.de fideiuſ.Sol.vt in glo.quia illud in fideiuſſoribus:
2 iſtud in tutoribus.Sed tũc† quæro de ratione diuerſitatis.Et glo.in.d.l.vt fideiuſſor aſſignat duplicem rationẽ.prima eſt:qa tutores accipiunt officiũ, neceſſitate:fideiuſſores,voluntate.& ꝓpterea facilius ſubuenit̃ tutoribus. ar.de procurato.l.ꝓcurator q ꝓ euictiõe.& quod ibi no.& ŝ.q ſatiſd. cogã. l.ſi fideiuſſor.§.fi.& hæc ratio eſt falſa:qa duo rei obligant̃ ex volũtate:& tñ ſi vnus eorũ ſoluat,habet actionẽ contra aliũ ſine ceſſione,vt.j̃.de duob. re.l.j.& quod ibi not.Secundã rationem aſſignat glo.qa fideiuſſor habet regreſſum cõtra reũ principalem:licet nõ habeat regreſſum cõtra fideiuſſorẽ;ſed tutor vel magiſtratus nõ habet regreſſum cõtra aliũ:& ideo vtilis actio concedit̃ ſibi cõtra aliũ tutorẽ.Hæc ratio eſt falſa in vno caſu.j̃.de ma. conue.l.ꝙ ſi tutor.Solu.qđ tutor tenet̃ rõne obligationis cõtutoris: fideiuſſor verò rõne proprię obligatiõis:& ꝓpterea non haberet actionem cõtra aliũ fideiuſſorem.Andr. de piſis tenet ſecundã rõnẽ.ŝ.poſitam.A.l.qđ ſi tutor.alleg.p gl.reſpõde ꝙ iura nõ conſiderãt caſus ſingulares: ſed referũt ſe ad ea quæ frequentius accidũnt.l.nã ad ea.ŝ.de legi.Hoc dictũ non eſt bonum:qa vbicunq̃ habet locũ ratio.debet habere locũ dictũ,& econtra.vt.ŝ. de legibus.l.non oĩm.& quod ibi not.quare &c.de hac ratione habet̃ p gl. C.de tranſact.l.j.vbi ipſa tangit præcedẽtes rationes.Pe.reddit aliã rõnem: qa tutor gerit principaliter negotia contutoris:ſed fideiuſſor nõ gerit principaliter negotiũ fideiuſſoris,ſed negotiũ rei:& ꝓpterea nõ habet actionẽ contra fideiuſſorẽ niſi ceſſam:quià inſpicimus illud quod principaliter fit, nõ in cõſequentiã,vt.ŝ.de authẽ.tut.l.j.in prin.& de aqua quoti.& eſti.l.iij. §.aqua.Hãc rõnem tangit gl.ŝ.de nego.geſt.l.ex facto.ſecundũ Iac.de are. & in.d.l.vt fideiuſſor.Quærit gl.qñ inſpicimus vtrũ tutores ſint ſoluendo vel nõ?Et reſponde vt gl. ¶ Quærit gl.pone ꝙ nullus geſſit, ꝙ ita alter eorum eſt condẽnatus:nunquid erit idem quòd in iſto vltimo caſu?Reſpõde vt glo. ¶ Quærit gl.& aduerte:qa eſt valde no.& omni die poteſt contingere de facto pone ꝙ tutores geſſerũt dolo:nũquid habeãt ſaltem benefi-
3 cium diuiſionis?Gl.reſpõdet diſtinguẽdo.& dic vt in ea. ¶ Ex qua no.† ꝙ beneficiũ diuiſionis concedit̃ tutoribus doloſis:licet beneficiũ ceſſionis nõ habeãt.pro Azo.facit.l.antepe.j̃.de ma.conue.opi.tamen eſt falſa,vt no.in l.j.§.ſi plures.ŝ.de admi.tu.ſecundũ Ray.qui alter dicit.C.de trãſact.l.j. vbi de hoc

de hoc habes per gl.tñ ꝓ Azone tenet gl.de cu.bo.dan.l.ij.§.fi. Doct.C.de transact.l.j.tenet opi.gl.nã licet non concedatur in tex.beneficiũ cessiõis, quod est maius:tñ conceditꝛ beneficiũ diuisionis,quod est minus.nam diuisio petitꝛ per exceptionem:& cessio petitꝛ per actionẽ. & facilius conceditꝛ exceptio ꝙ actio,vt.l.j.§.quod aũt ait.ꝫ.de superfi.&.j.de actio. & oblig.l. Arrianus.¶ Contra hoc op.de.l.si contendat.ꝫ.de fideiu.breuiter distingue secundũ Ray.ꝙ aut beneficium diuisionis petitꝛ p modum agẽdi,vt est in casu.l.si contendat.ꝫ.de fideius.& tunc fit vera opi.Azo.Aut per modũ excipiendi, & fit vera opinio gl.¶ Vltimò circa istũ.§.distinguit Dy.qđ aut conueniuntꝛ gerentes officiũ publicũ authoritate & vtilitate,aut gerentes publicũ authoritate & vtilitate priuatũ.primo casu,aut gesserũt oẽs simul, & tenetꝛ quilibet insolidũ, & eis exclusis peruenitur ad nominationem,vt C.quo quis ordi.cõue.l.fi.lib.xj.Aut gesserunt omnes diuisim, & tunc aut erat facta diuisio à seipsis:aut à iudice.prosequere vt plenè not.istud.ꝫ.ad muni.l.imperator.&.C.de conue.fisc.debito.l.qm̃.In secũdo dic vt hic habes not.per gl.&.j.§.sequen.&.C.de transac.l.j.& insti.de satis.§.fin.&.l.ij. C.de admi.tut.In tertio casu dic vt habes.s.man.l.creditor.§.duobus. & de pcu.l.pluribus.quę not.

SVMMARIVM.

1 *Tutelam non esse diuisam per aliquem, & esse diuisam à tutoribus inter se, paria sunt.*
2 *Tutor quando conuenitur pro neglectis, quando non gerens teneatur?*
3 *Inspicitur illud quod est in aptitudine & non in actu.*

1 Vsque adeo. Gl.intelligit istũ tex.duob⁹ modis. Vno mõ, ꝙ vn⁹ tñ administrauit. Et ex isto intellectu habes notare ꝙ illa sunt paria,tutelam nõ esse diuisam per aliquẽ,& esse diuisam à tutoribus inter se,secundũ opi.gl.Iac.de are.tenet contrariũ. qa primo casu põt cõueniri tam gerens ꝙ nõ gerẽs.Secũdo casu potest conueniri nõ gerẽs:qa vr̃ gessisse per collegã.allegat.l.tres tutores.§.nõ solũ.s.de admi.tu.ꝓ ipso etiã facit.l.j.de ma.conue.licet gl.magna post mediũ aliter intelligat illam.Secũdo modo intelligit gl.qñ oẽs gesserũt:tñ diuisa fuerit administratio à testatore vel à iudice.& propterea isto casu prius conuenitur magistratus ꝙ tutor &c.Iste secũd⁹ intellectus est falsus:qa qñ est diuisa à testatore vel à iudice,prius cõuenitꝛ magistratus etiã in illis casibus Marcelli,vt.s.de admi.tu.l.Lucius.§.cũ testõ.& sentit gl.magna indistinctè ibi si vn⁹ gessit.alius nõ &c.secundũ Dyn.licet Ray.appropriet sibi.Teneas ergo primã positionẽ.s.quòd vnus tñ administrauit:ibi,quod enim &c.& aduerte quòd iste versi.intelligitꝛ duob⁹ modis secundũ gl.Vno modo secũdùm qđ habes in tex.no.ita qđ nõ superabũdat.& iste fuit intellect⁹ Ioã. Alio modo qđ superabũdat.& iste fuit intellect⁹ Bulg.Marcellus dicebat prius conueniri tutorẽ non gerentẽ ꝙ magistratũ:cuius dictum est verum in duobus casibus:scilicet qñ potest imputari tutori non gerẽti, qđ nõ fecit eũ suspectũ.vel ꝙ satisdationẽ nõ exegit à tutore administrãte.Imperator dicebat econtra.s.prius conueniri magistratũ ꝙ tutorẽ non gerentẽ.& eius dictum similiter est verum.Fallit tñ in duobus casibus,in quibus pri⁹ conuenitꝛ non gerẽs ꝙ magistratus.Vn⁹ est,quãdo potest facere suspectũ, & non facit.Alius est,qñ potuisset sibi nõ gerẽti imputari:qa nõ exegerit satisdationẽ à gerẽte.Et sic patet siue teneas intellectũ Ioã.siue Bul.qđ idẽ est intellectus in effectu,& sic licet gl.intricet se:tñ in veritate isti intellectus non differunt in effectu.ibi,contutor.s.qui non administrauit, secundùm Dyn.voluit etiã in casib⁹ istis nõ gerentẽ cõueniri tanꝙ magistratũ, secundũ vtrunꝙ intellectum.¶ Gl.oppo.& habes gl.magnã plenè distinguentẽ,quàm alia quæ sit in corpore iuris.& no.bene illã. ¶ Et oppo.de.l.j.in prin.de ma.conue.Et sol.vt gl.Modò accipio gl.magnã,& opp.de.l.si tutor.s.de admi.tut.gl.sol.& distingue vt p eã.& dũ allegat.l.ij.C.de admi.
2 tut.dic†hoc esse verum si conueniuntꝛ ꝓ factis.Si verò de neglectis: & tũc aut erãt cõnexa gestis:& tunc erit idẽ ꝙ in gestis.aut erãt separata:& tunc non gerẽs tenetꝛ pariter cũ gerẽte,vt.l.tutores q post finẽ tutelę.in fin.s.de admi.tu.l.tres tutores.§.itẽ.eo.tit.Et ita intelligas istum tex.secundũ Dyn. qui multum declarat istã materiã.& vbi allegat.l.duo.de ma.cõue.dic si omnes sunt eiusdem generis.secus si diuersi.s.de admi.tuto.l.Lucius.§.cum testamento.vbi de hoc dicã.vt ibi alle.l.lucius.§.pe.dic & per hoc est falsa prima gl.vt ibi dixi:ibi quatuor.In alijs aũt casibus multomagis conuenitꝛ.
3 Itẽ opp.de.l.j.de ma.cõue.&recitat gl.ibi.§.his autẽ verbis.¶ †No.ꝙ inspicimus illud quod est in aptitudine:& nõ id quod est in actu.& ad hoc quotidie allegatꝛ ista gl.hic etiã in.§.his aũt verbis.&.ꝫ.de aqua quoti.& æstiua. l.iij.§.aqua.& insti.de actio.§.præiudiciales.& in proc.insti.in princ. & ibi dixi.facit.ꝫ.de aur.& argen.leg.l.& si non sunt.§.quid ergo.&.ꝫ.de condi.& demon.l.hęc conditio.teneas istam gl.menti quæ est satis plana in materia sua:& cum ea adiungas gl.quę est.C.de admi.tut.l.ij.& de transac.l.j.&institu.de satisdatio.tuto.§.j.& sic habetis plenè istam materiã examinatam. ¶ Vlti.gl.allegat ꝓ concor.l.iij.de conue.fis.debito.&.j.ad municipa.l. Imperator.dic vt in qualibet carũ plenè no.quantũ est in officio publico authoritate & vtilitate.gl.& similes quas allegaui superius loquuntur in officio publico authoritatate.

Hanc actionem. Glo.opp.C.de hære.tu.per totum. Sol. vt gl.& hoc est verum,vbi hæres tutoris conuenitꝛ ex eius persona.Sed qui conuenitꝛ ex ꝓpria persona, nũquid tenetꝛ de leui culpa?gl.dicit qđ sic,in.l.curator.de nego.gest.Glo.tenet contrarium.in.l.cum ostendimus.§.j.de fidu.tu.vbi de hoc dicam. & not.bene istam gl.¶ Item oppo.de.l. ex pluribus.s.de admini.tuto.Sol.vt in ea.

Non tantum. *Tutori condẽnato ꝓ cõtutore debet cedi actiones à pupillo cõtra tutorẽ.h.d.*Ibi, actiones.quatuor remedia habet hic tutor,scilicet diuisionis,& cessionis, & vtilis actionis,& alterius conuẽtionis prius fiendę,secundũ Iaco.de are. Glos. oppo.de.l.peremptorias.C.sentẽ.rescin.non pos.Sol. vt per eam inducit similia hic,& est ratio pro ista gl.quia exceptio nõ tollit iniquitatem sententiæ.& sic dicitur posse post sententiam opponi.arg. eorum quæ no.in.d.l. peremptorias.per Ray.

De rationibus. Ibi,de rõnib⁹,cuius regulam vide plenè per Dyn.& Ros.in tit. de ra. distra. secundùm Ray.vide Dy.s.eo.in rubri.& ibi dixi vobis,vñ ista actio & similes trahunt originem.ibi tutores.videbuntur tutores testamẽtarij ex inquisitione dati, non tñ hac actione,cum ista actio detur ratione perfidię præsump tęvt dixi.s.eo.in rubri.sed in istis cessat perfidia,cũ fides eorum & industria: sunt approbatæ.hoc tñ non est verum per hunc.§.secundũ Dy.quia probatio non tollit præsumptionem,vt.s.qđ me.cau.l.nõ est verisimile.ibi, gerunt. id est cesserũt,cũ ista actio nõ detꝛ donec gerit,vt.ꝫ.eo.l.fi.secũdũ Dy.&no.

Consyderandum. Ibi,actione de rationibus distrahendis quæ datur in duplũ.ibi, intersit. singulariter vltra cõmune interesse.ibi, æstimationem.dicit gl.sed quid in actione furti,nunquid duplicetur pretium rei vel interesse? dic vt no.ꝫ.de fur. l.si quis.§.j.& in.l.furti.in prin.

SVMMARIVM.

1 *Actio de rationibus distrahendis furti, & tutelæ, quando adinuicem tollantur.*
2 *Actio tutelæ quare tollatur per actionem de rationibus distrahendis?*
3 *Actio furti & actio de rationibus distrahendis cum sint pœnales, quare non tollãtur adinuicem?*
4 *Conditio furtiua, & actio de ratio.distrahendis quare tollunt se, tollũt se adinuicem?*

In tutela. Iste.§.est aliquãtulum difficilis per rationes quæ red.dũtꝛ in eo,vel infra se:ideo aduerte.Ibi, actio. interesse solum præstitũ quod venit in actione tutelæ.Ibi non põt esse etiam quatenus est plus in ea.ibi,est.de qua est actum actiõe de ra.di.Et est ratio:quia procedunt ex administratione perfidię gesta,secundũ Iac.de ra.& si ex vna qualitate facti,ibi habebat actionẽ de ra.dis.ibi,furti,hæc est rõ: qa diuersitas primeuę originis facit videri diuersa,& p cõsequens etiã obligationes etiã ex diuersis factis descendẽtes.Glo.oppo.de.l.ij.ꝫ. vi bono.rap.de.l.q seruũ. in fi.ꝫ.de act.& obli.&.l.vnde queritꝛ ĩ fi.s.cõmoda.Solu.vt in gl.in solutiõe. ibi,nã hoc.de ra.dis.& vbi dicit ista,dic.s.furti.& ita expones gl.totã.In fi.gl. dic:& sic licet istæ actiões descẽdãt ex eodẽ facto:tñ oriuntꝛ ex diuersis qualitatibus eiusdem facti:nam iste tutor diuersis respectibus obligatur. Vno modo vt tutor obligatur.Alio modo vt quilibet rem alienã suscipiens : tũc obligatur ratione furti,sicut dicimus in milite vendẽte arma, qui tenetꝛ vt miles,& tenetur vt quilibet.vt.l.quę dã de pœnis.Præterea ergo, quia habẽt diuersam originem,admittuntꝛ istę plures actiones ex diuersis qualitatibus eiusdem facti descendentes: sicut compatiuntur se vbi ex diuersis fa-
1 ctis descẽdunt,vt.ꝫ.de prima.delict.l.nunquam.Sciamus tamen † ꝙ Ros.in ista materia tenet in libellis suis super ista actione ꝙ actio de ratio. distrah. furti,& tutelæ:tollantur adinuicem in eo quòd cõcurrunt,sed in eo qđ est plus in vna ꝙ in alia non tolluntur.quod est falsum secundũ Oldr.& Dy. per hunc tex.¶ Quærit glo.nunquid possit agi ad pœnã,licet fuerit actũ actione tutelæ.Et responde vt glo.& patet.ꝫ.l.proxi.& ibi videas . rationes istorum casuum cõsistunt multum in intellectu: & ideo aduertatis bene
2 ¶ † Et quæro primò de ratione,quare actio tutelæ tollitur per actionẽ de ra.distra.& econtra. Tex.videtꝛ assignare rationem:quia descẽdit ex obligatione.¶ Contra,quod op.secundũ Dy.cui⁹ verba sibi Ray. appropriat. actio tutelæ descendit ex quasi contractu:illa de ra.dis.descendit ex maleficio,vt.l.ex maleficijs.§.tutelæ.de actio.& obliga.l.tres tutores.in princip. de admini.tut.Solu.secũdũ Dyn.ideo censetur vna obligatio,quia descendunt ex vna qualitate:scilicet ex intercessione non dolosa.vt.s.dixi. ¶ Itẽ
3 quæro:vnde†procedit istud mirabile ꝙ actio furti,& actio de ra.dist. quæ sunt pœnales non tollunt se aduicem:contra regulam omnium.ll.de mundo:sed dic quòd ratio est:quia habent diuersam originem: nam actio furti nascitur ex intercessione dolosa.actio de ra.distra.nascitur ex non dolosa: & sic licet idem sint in effectu,cẽsentur diuersa propter diuersas origines. ¶ Contra,quod oppo.de.l.sequẽti.§.qđ si furãdi.vbi dicitꝛ ꝙ etiã ex dolosa intercessione competit actio de ra.dist.& sic habent ibi eãdẽ originẽ. Solu. secundũ Dy.nos debemus inspicere primeuam naturã actiõis de ra.dist.ꝙ fuit ex cõtrectatione nõ dolosa:non secundariã,vbi cõpetit ex dolosa.fa-
4 cit.s.de autho.tu.l.j.in prin.¶ † Quæro quæ est ratio quare cõditio furtiua tollit se adinuicẽ cũ ac.de ra.dist.vt.l.statim sequẽti.dic,ratio est: qa postꝙ fuit actum cõditione furtiua,nihilominus remanet actio furti.vt.s.de condic.furti.l.ij.& sic est prouisum isti agenti primò ad rẽ:qa habet eã actione furtiua.Item ad pœnam:quia habuit ex actione furtiua non cõpetit sibi actio de ra.di.Sed hoc videtur falsum:qa etiam per istam actionem vbi est actum actione furti,deberet releuari ab actione de ra.dist.quæ restat sibi ad rẽ petendã. Ad qđ respõdeo ꝙ ibi nõ tollitꝛ.qa actio de ra.dist. remanet, & ad rem eo casu nõ ad pœnam competit.Contra,qđ opp.de.l.centũ Capue.s.de eo qđ cer.lo.qa vbi potest quis agere ad pœnã & ad rẽ, & accipit rem solã:nihilominus agit ad pœnã.ita hic licet agatꝛ actione furti ad rem, deberet posse agi actione de ra.dist.ad pœnam. Ad qđ respõdet Dy.ꝙ il-

lud onus qđ remanet cõtra reũ:qa põt agere actione furti, contra eũ tollit
cõtrariũ.Ista oĩa sunt verba Dyn.licet Ray.appropriet sibi ipsa in recolle-
ctis.¶ Itẽ opp.secundũ Ray.ꝙ cõditio furtiua non tollit pœnalẽ,vt.l.ĳ.š.
de cõdi.fur.&.l.si pignore.§.cum fur.ĩ.de furtis.Sol.ibi loquiť in fure extra
neo:hic in tutore cũ quo mitius agitur.vt.š.de admi. tu.l.tutores. vel dic ꝙ
ista non est merè pœnalis.argu.d.l.ĳ.&ibi loquitur ĩ merè pœnali. facit.š.
nau.cau.l.licet.§.fi.Sol.per ea quæ.š.dixi per Dyn.ꝙ istud est in actiõe fur
ti quæ remanet actori.facit quod not.Ray.ĩ.de publi.l.j.§. vnde quæritur.
in prima.q.glo.Ego omisi ibi vnũ dicere:dicit gl.qđ actio tutelæ, & actio
de ra.dist.&c.Dixi quòd Rof.tenet cõtrariũ.arg.ĩ.vi bo.ra.l.j.aliâs.ĳ.dic ꝙ
illud non est verum:quia illud habet locum vbi sunt actiones diuersæ.

Hanc actionem. Ibi,personis.s. bonorũ possessoribus,& aliĳs succedentibus pupillo, secundûm
Dy.& hãc glo.quæ est inducta de iure ciuili:vt insti.de perpetuis & tẽpo.
actio.in prin.secundũ Ray.¶ Glo.oppo.de.§.hanc actionem.š.hac eadem
l.Sol.vt in glo.¶ Quærit glo.nunquid aliquo casu datur in hæredẽ. Et sol.
vt in gl.dicit fortè in illo simpliciter non dabatur contra hæredem cum ha
bebat actionem tutelæ.argu.š.de calum.l.hęc actio.secundũ Iaco. de are.

SVMMARIVM.

1 *Animus fraudandi non præsumitur in tutore.*
2 *Culposus an teneatur actione ratio.distr.*

LEX. II.

Actione. Ibi,animo:quod expresse oportet ꝓbari qa in
1 †dubio non presumiť animus fraudandi in tu-
tore.š.de admi.tuto.l.tres tutores.& ibi no.Ibi,non tollet.aliĳ ha-
bent siue non:& male secundũ Dyn.ibi.hoc iudicium.s. de ra.
distra.¶ Gl.oppo.de.l.qui seruum.de act.& obli.Sol.vt gl.& dic vt dixi.š.
eo.l.j.§.in tutela.¶ Quærit glo.nunquid habeat locum actio de ra.dist.vbi
2 factum est aliquid nõ dolo.Et rñde vt glo.¶ †Ex qua not.ꝙ culposus te-
neť ista actione.simile no.š.eo.l.j.§.in tutela.in gl.ibi,sit.gl. tenet cõtrarium
insti.de authori.tut.§.fi.sed ista glos.est falsa.vt ibi dixi ꝑ Pe.& teneas bene
menti: quia Ray.non facit mentionem.

Sed & conditio. *Cõdictio furtiua competit pro reb9 interreptis à tutore qua postquam actum
fuerit tollitur actio de ra.dist.h.d.*

LEX. III.

Si tutelæ. Ista lex intelligiť duobus modis. & vterꝗ est
planus intellectus,& vterꝗ est in glo.ibi, neg.
gest.s.cõtrariã,secundũ secundã lect. quã tenet Dyn.ibi, absit,
aliàs absuturum sit,vel abesse vř ꝓ eo ꝙ est obligat9:& in secũ-
do intellectu ꝓ eo.qđ gl.dicit,& sic de aliĳs suppleas,& dicas secundũ hoc
quòd diciť caueri à tutore,vel à ꝓcuratore,vł similib9.gl.expediui sup tex.

SVMMARIVM.

1 *Actio nascitur in obligatione in diem ante diem.*

LEX IIII.

Nisi finita. Ibi,agi.ex hoc prin.cõiungẽdo ipsum cũ glo.
per quas allegať quarũ vna est sup rubri.alia
1 est in.l.si adhuc.ĩ.eo.posset dici cauillãdo:†qa tũc dicať nata a-
ctio qñ põt intentari.qđ tñ est falsum:vt patet in obligatiõe in
diẽ.& plenè habes in.l.eũ qui calẽdis.§.fi.de ver.obli.Ista.l.nõ ob. qa malè
allegať ꝑ glo.qa licet non posset agi,nõ tamẽ sequiť ꝙ nõ sit nata: imò est
nata actio,vt hic ꝑ Dy.Et de hoc plenè vide ꝑ Azo.in.l.tutor qui reperto-
rium.š.de admi.tu.Glo.tenet cõmuniter vbiꝗ quòd non sit nata durante
tutela.¶ Quærit glo.nunquid actione contraria tutelæ possit agi ante fini
tam tutelam.Et responde vt glos.

Filium. Ibi,teneri.& insolidũ.Gl.op.de.l.filiusfa.ĩ.de actio.& obli.
Et respõde vt gl.nõ autẽ teneť insolidũ.vt.l.si filiusfa.j.eo.

Si adhuc. Ibi,consumitur.¶ Gl.querit quãdo habeat locũ istud.
Et responde vt per eam.

SVMMARIVM.

1 *Curatori impuberis durante administratione potest conueniri ab impubere actione fur
ti, & ex stipulatu,rem pupilli saluam fo.non actione generali.*
2 *Idem in curatore dato bonis.*

Cum furiosi. Ibi,nego.gest.generaliter ꝓ tota administratio
ne.& no.C.de admi.tu.l.ĳ.ibi,in hac actione.s.
negotiorũ gestorũ.¶ Gl.op.de.l.rõnes.C.de admi.tu.Et sol.vt in glos. Dic
cõtrariũ no.secudũ aliquos in.l.cũ tutor.ĩ.eo.& ibi dicã.¶ Quærit gl.& ad
uerte ad eã,qa est valde notabilis.¶ Quærit ipsa quæ est ratio diuersitatis.
Et rñde vt ꝑ eã & dic hæc ratio non vř vera:nã curator impuberis põt sta-
tim conueniri etiã administratione durante.& certũ est tñ eius curã puber
tate finiri,vt habes in.l.nam & seruis.§.q negotia.š.de nego.gest.Si illa gl.
1 esset vera,crederem istã rõnem esse falsam.& sic† dico curatorẽ impuberis
nõ posse cõueniri administratione durante generali actione nego.gest.sed
conueniri furti ex stipulatiõe rẽ pub.sal.fo.vt habetis in.l.si adhuc.§.j.ĩ. eo.
& sic ratio glo.remanet vera.& eadẽ ratione crederẽ curatorem datũ bonis
absentis,quod fieri põt vt statim dicã in.l.si pupill9.§.si tutor.j.eo.posse cõ-
ueniri qñcunꝗ etiã durante administratiõe.tñ nescimus qñ administratio
finiatur.quod credo & teneamus istud brocardũ cordi.quod est not.¶ Cõ
tra istũ.§.opp.de.l.ĳ.§.nõ tñ.š.de suspe.tu.vbi diciť curatorẽ furiosi posse
accusari de suspecto:& tñ certũ est quòd accusatio suspecti non competit,
qñ tutor & curator possunt conueniri alia actiõe,vt ea.l.§.quæri põt. Cre
do ꝙ.§.non tantũ,debet intelligi ꝙ non habebat cõtutorẽ:qa cõuenit cum
de facto,licet de iure nõ possit cõueniri.& sic cõpetit actio suspecti,quæ cõ
petit pluribus personis anteꝗ cõcedatur actio pro administratione.& hoc
tene bene menti.

LEX V.

Si tutor. Ibi, nõ reddat.rñde vt gl.vel dic plenius.s.vt red
dat pecuniã depositã,vel commodatã, & sic eã
petebat pupill9 ab eo,secundũ Dy.¶ Sed tũc ob.id qđ statim
sequiť in tex.Ibi,cõdici posse &c.& est ratio:qa turpiter acce-
pta sit.vnde credo ꝙ intellectus Dy.nõ est bonus.Gl.allegat pro concor.l.
fin.de condi.ob tur.cau.dic vt ibi no.secus est autem in actione ex stipula-
tu.vel ex testamento,vt.d.l.fin.& ratio ibi no.quæ ratio nõ placet mihi ꝓ-
pter actionem ex testamento,quæ habet naturã bonę fidei vt.l.in minorũ.
C.in qui.cau.in integ.res.nõ est necesse.posse esse ratio:quia magis frangit
quis fidem vbi cõtraxi cum eo,vel prædecessor meus cũ quo reputor ea-
dem persona,vt in authẽ.de iureiur.a mor.prę.in prin.quàm vbi contraxit
alius.& aduerte bene ad istud.¶ Gl.quærit nũquid extingať actio nostra
cõmodati ꝓpter actionẽ tutelæ.Responde vt ꝑ eã & vtilitas est in hoc: qa
in ista obligatione sunt obligati fideiussores,vt.l.quoties.§.j.š. de admi. tu.

LEX VI.

Si filius. *Pater non teneť de dolo filĳ tutoris quẽ cõmisit postꝗ emancipatus est. h.d.*Ibi, nomine.pro eo
dolo quem post emancipationẽ cõmisit &c.Not.ex hac lege ꝙ
fideiussio qua teneť pater pro filio inducta per.l.ĳ.ĩ.ad muni.&
C.de fi.fa.& quemadmodũ pa.l.ĳ.lib.x.finitur cum filius effectus est sui
iuris.quod est verum,secundũ Iac.de are.quod intelligas pro tẽpore sequẽ-
ti nõ præcedenti secundũ istũ tex.dicit domin9 Oldr.ꝙ ille leges nõ expri
munt quòd teneať insolidũ,sed iste tex.in.l.tria onera.&.l.ĳ.š.de excu. tut.
meli9 in.l.filiusfa.š.de tut.vbi pater teneť sicut si ipse administrasset.&ideo
fortè aliâs tenetur de peculio.Sed tu habes casum.ĩ.eod.l.si filius.quem te-
neas menti.

LEX VII.

Si pupillus. Glo.oppo.de authẽ.vt hi q ob se habe.phi
bent res mi.§.j.col.v.quã habes in authen.
minoris.C.q da.tuto.vel cura.pñt.gloss.rñdet quòd repelliť.dic
imò nõ repelliť:sed debet sibi adiungi curator,vt patet in.d.§.j.
& in.§.sed & si quis.eo.tit.& no.š.de autho.tuto.l.j.facit.š.de excu. tuto.l.ꝓ
pter litem secundũ Dy.& Ray.& sic glo.est falsa secundũ eos.vel dic ꝙ gl.
habet respectũ,vbi pupilli successerũt anteꝗ haberẽt tutorẽ: & sic tẽpore
tutelę delatę inuenitur iam creditor ipsi9 tutoris:vnde salua reuerentia eo-
rum,glo.videtur mihi vera,& potest saluari.

SVMMARIVM.

1 *Fideiussor capti ab hostibus quando possit conueniri?*
2 *Curator quòd detur etiam bonis uiuentis,quãdo ignoratur ipsum esse uiuũ uel mortuũ.*

Si tutor. *Tutela finita ꝑ captiuitatẽ tutoris,possunt conueniri fi-
deiussores eius vel defensor vel curator datus bonis capti
ui tutoris.Si tñ tutor postliminio reuersus fuerit recipiet pristinã tutelam.
h.d.cum.l.seq.*Ibi,fideiussores accipe verbũ rectè conueniãtur.qđ est.ĩ.ibi
teneť.hic est casus pro eo qđ post Dyn.dixi.ĩ.vt le.no.ca.l.postꝗ.videlicet
1 †ꝙ ibi cõsulatur legatarĳs ꝑ procuratorẽ datũ bonis capti ab hostibus.Nec
ob.illa.l.postꝗ.ad istã.l.vbi diciť ꝙ fideiussores capti ab hostibus conueni
ri nõ possunt ipso existente in captiuitate:quia ibi obligatio cœpit ꝓpter
conditionis euentũ,eo tẽpore quo ille erat iam captus.& sic cum nõ posset
habere initium contra ipsum principalem,nõ potest etiã habere contra fi-
deiussores,vt.ĩ.de fideiussoribus.l.fideiussor obligari.in prin. sed hæc obli-
gatio erat cœpta eo tempore quo erat capt9 in ciuitate,licet postea exima-
tur de medio:& nihilominus fideiussores remanent obligati.ar.š.de admi.
tut.l.si sine hærede.in prin.Item non ob.l.hactenus.š.de cõsti.pecu. vbi tẽ-
pore quo ille est captus põt constitui ab alio.quia obligatio constituti non
est accessoria:sed principalis.argu.eo.tit.l.sed & si citeriore & est.l.iiii.& qđ
ibi no.vnde ibi obligatio effectum sumpserat eo tẽpore quo capt9 erat in
ciuitate,vt.š.dixi in.l.postꝗ.& teneas bene cordi:quia contrariũ est aliquã
2 tulũ difficile.¶ Ibi,vel si quis.facit†ad id quod no.š.de tutel.l.muto.§.fin.
&.š.ex qui.cau.ma.l.ab hostib9.in prin.quòd curator possit dari bonis etiã
viuentis.& ꝑ hoc tenuit domi.Bernar.de Capua in.q. Gregorĳ de Bono.
quòd possit dari curator bonis suis,si ignorabať ipsum esse viuũ vel mor-
tuũ.facit.ĩ.de mune.& hono.l.j.§.j.ibi,cõueniẽtur.facit quod no.ĩ. rẽ pub.
sal.fo.l.non quasi.§.si tutor.vbi glo.alleg.istam.l.licet alleget male tit. quia
allegat de tut.& cura.da ab his.Quærit glo.nunquid est verum istud quòd
datur curator bonis istius capti.Et responde vt per eam.

LEX VIII.

Quamuis. Hęc lex continuatur cum pręcedenti. Ibi, tu-
tela.dic aliâs tutela pristina posset integrari &
ita habet domi.Dyn.

LEX IX.

Si tutor. *Reuerso tutore qui reipub.causa aberat põt cõ
ueniri is qui in locum eius datus fuerat,qa desinit
tutor esse.h.d.*Ibi,abesse.& sic reassumit tutelã.ibi datus est. vi
de qđ no.š.de tute.l.itẽ quęsitũ.& vide ad qd allegať hęc.l.ĩ sui
princi.š.

princi.§.de tu.& cu.da.ab his.l.tutor si petitus.quod etiã bonis tutoris absentis causa rei pub.possit dari tutor.¶ Itẽ per istũ tex.vr̃ reprobari gl.quę est.§.de tũ.& cu.da.ab his.l.procurator.vt.j̃.dicã.¶ Quærit glo. qua actiõe tutor conuenitur.Et responde vt glo.allegat pro concor.l.iij.§.quæri.§.de suspec.tu.& debet allegari.§.si quis absfuturus.Nico.neapo.

Si duobus. Iste casus est valde no.& nõ inuenit̃ alibi teneas cor di.ibi.Ideo.i.qui postea ad legitimã ætatẽ puenerit.xxv.annorum.secundũ Dyn.Ibi,Neratius ait.dic quia datiua reciderit legitimę secundũ Dyn.¶ Quærit gloss.quomodo põt esse quòd ibi fuerint sub eadẽ tutela,& postea cœperit tutor esse suus.Et rñde vt glo.quod optimè potest fieri.& ibi gl.alleg.§.itẽ maior.in secunda respõsione.Dic imò nec olim poterat alius tutor esse minor.xxv.annis.vt.§.de test.tu.l.quero.§.Lucius.&.§.de excu.tu.l.nõ solum.§.si libertus.& sic prima solu.est vior secũdũ Dyn.& omnes.¶ Quærit gl.pone quòd ille qui est agnatorũ pximior sit minor,ita q̃ alius maior fuerit admissus:nunqd incipiente illo minore esse ætatis legitimæ,ille alius desinit esse tutor.Glo.remittit te ad no in.d.l.nõ solũ.p quam glo.ibi positã colligit̃ expresse quòd quæstio pposita nõ pcedit:quia nõ admitteret̃ sequẽs agnat⁹,ex quo est alius pximior,licet sit minor:sed datur interim curatnr quousq̃ pximior agnatus fuerit maior.vt.§.de le.tu.l.j.§.si apud hostes.&.d.l.nõ solũ.§.si libertus.& quod ibi no.de excu.tu.pximior enim semp est præferẽdus.vt.§.de legi.tuto.l.si plures.¶ Quærit gl.pone quòd testator reliquit duos tutores in testamento:& vnus fuit excusatus ad tẽpus,ita quod in locũ eius fuit datus alius,vel in locũ defuncti est datus alius:nunqd decedẽte tutore testamẽtario desinat esse contutor,& admittat̃ legitimus.Respõdevt p eam.Dicas quòd in primo casu qñ est datus in locũ excusati,legitim⁹ nõ admittit̃:qa supsunt adhuc testamẽtarij tutores reliqui.& sic est vera opi.Hug.sed vbi est datus in locum defuncti,legitimus admittitur,& datiuus repellitur:qa non sunt relicti testamẽtarij:vt.l.si qs sub conditione.§.de testa.tu.&hoc casu erit vera opi.Azo.Sed quidã alij habent cõtra in apostilla.Dyn.& malè,& de hoc not.per Ray.C.eo.l.si tutor.& in Specu.in tit.de tut.§.si verò.versi.sed pone.&.§.nunc dicendum.ver.sed pone.

Si testamento. Ibi,ex inqsitione.subaudi dat⁹ à iudice.Ibi,tutelis.subaudi cõtra tutorẽ à iudice datũ.ibi,desinit.s.datus à iudice existente cõditione testamẽtarij secundũ Dyn.vel dic q̃ finito tẽpore desinat esse tutor.& habeat locũ actio tutelæ secundũ Ray.Ibi,tutorvt puta,qa est datus sub cõditione vel in diẽ:& postea vsq̃ ad conditionẽ,vel ad diem,secundũ Dyn.ibi cõueniendus est,hoc nõ videtur esse verum:cũ datus vsq̃ ad diẽ vel conditionẽ malè gesserit:& postea non remaneat tutor,cũ ipse debeat remoueri vt suspectus:qa qui semel est malus &c.vt.§.de suspect.tuto.l.iij.§.queri.&.§.si curator.& sic non debet esse tutor.vt hic dicit̃.Tu dicas q̃ hic fuit testamentarius,& venit ex datione sequenti.Ibi,curator esse.s.tutelę actione pro sua administratione secundùm Dy.¶ Oppo.gl.de.l.actus.j̃.de re iudi.Solu.à iudi.nõ põt:à testatore sic.Rationem diuersita is dixi inst.qui test.tuto.dari poss.§.ad certũ diem.& dixi.§.de tute.l.muto.§.si sub conditione.

SVMMARIVM.

1 *Tutore bannito & eius bonis cõfiscatis,quòd tutela finiatur,& agi possit actiõe tutelæ.*
2 *Agnatus dãnatus & accusatus de suspecto tutela durante,nõ cõuenitur actione tutelæ.*
3 *Dictio præter,ponitur exclusiuè.*
4 *Actio tutelæ,an nascatur tutela durante.*

Si tutori. Ibi,cõfiscatus.i.ex cã dãnationis ex qua sequit̃ cõfiscatio bonorum.¶ Et not.ex isto tex.† si tutor banniatur,
1 & confiscãtur bona sua,quòd sit finita tutela,& possit agi actione tutelę.ita potes intelligere.l.ex sextãte.de excep.rei iudi.secundũ Iac.de are.facit pro hoc.l.si sine hęrede.§.fi.§.de admi.tut.secundũ vnã lec.vbi tenet cõtrariũ.distingue q̃ aut bona sua fuerunt cõfiscata pter bãnũ:& tũc tutela finiat̃.& ita intelligant̃ prima dicta.Aut non:& tunc non.& ita intelligit̃ secundũ dictũ.l.si sine herede.§.fin.§.de admi.tu.secundũ Dy.¶ Quęrit glo.quõ põt ipse remanere tutor postq̃ fuit accusatus de suspecto.& respõde
2 vt glo.in.l.eũ.in fin.glo.¶ No.ex ista glo.† q̃ vbi agnat⁹ est accusaus tanq̃ suspectus,& condẽnatus de suspecto,& est adiunctus sibi curator,qđ non cõuenit̃ actiõe tutelæ,nihilominus durãte tutela.Tex.ibi cæteræ actiones
3 prēter tutelę.No.† q̃ dictio pter,ponit̃ exclusiuẽ:de quo.§.de pigno.act.l.j.p doc.secundũ Iac.de are.plenè per Dy.C.de agen.in rebus.l.agentes.lib.xij.¶ Cõtinua.l.ibi q̃uis.Rñdet tacitè gl.in.§.cęteræ.q̃rẽs nunqd actio tu-
4 telę sit nata interim.Et rñde vt glo.dicit.Et sic no.† q̃ actio tutelæ nõ nasci tur durãte tutela.Idẽ tenet glo.C.p socio.l.tandiu.& no.§.de admi.tu.l.tutorem q tutelã.& qđ ibi dixi.¶ Quęrit gl.quid in actione de ra.dist.Et responde vt per eam.Ex quo no.q̃ actio de ra.dist.nõ nascit̃ durante tutela.¶ Glo.in.l.sed nõ datur.quęrit per quę poterit intẽtare istas actiones.Et rñde vt p eã.¶ Quęrit gl.quare iste actiões peãt morte tutoris.& rñde vt ĩ ea.

LEX XI.

Si filius. Ibi,facere põt ex edicto.§.qđ cũ eo.l.j.&.l.ibi actione.i.infra annũ à die finitę tutelę inchoãdũ.& hoc sequit̃ cõtinua.l.seq.

LEX XII.

Filius. Ibi,agere.i.de peculio.& aduerte ad glo.quæ ponit casum.ibi,ab eo.s.qđ nõ exegit patrẽ.¶ Gl.opp.de.l.Põpo.in negotijs.§.de nego.gest.sol.vt in gl.& in.l.tutores.vel dic melius vt not.in.l.si id quod.§.si filius.§.p socio.¶ Quærit glo.q̃ est rõ qđ iste annus intra quẽ actio cõpetit cõtra patrem non incipit nisi à tempore finitę tutelę.Et responde vt glo.

SVMMARIVM.

1 *Tutor post tutelam finitam non conuenitur actione tutelæ pro rebus non concessis quas administrauit.*
2 *Actio tutelæ an detur utilis uel directa pro connexis?*

LEX XIII.

Si tutor. *Si tutor post pubertatẽ gerit negotia quę connexa sunt negotijs inceptis ante pubertatẽ,poterit cõueniri actione tutelę etiã de his quæ finita tutela gessit,secus aũt si nõ est negotiũ cõnexum:qa nego.gest.cõuenietur.Si aũt tutor finita tutela intermisit gerere negocia,postea iterũ incœpit p eo quod gessit in tutela,actio tutelæ,pro eo qđ gessit post,nego.gest.actio quærit̃.h.d.cum.ea.l.seq.*Ibi,nõ põt.i.quod gestũ est post finitã tutelam.Nec ob.l.cũ ostẽdim⁹.in prin.j̃.de fideiu.tu.& ibi dicã per Ray.ibi,prędia.
1 de pecunia pupilli & eius nomine.ibi,computabitur.No.† qđ illa quę nõ sunt concessa,quę administrauit tutor,post finitam tutelam non veniunt in actione tutelę,sed glo.dicit contra hunc casum.C.qñ ex fac.tu.l.pe.cum isto casu concor.glo.C.arbi.tu.l.tutor.posses dicere quòd gl.quę est in.l.pe.loquatur in connexis:& tunc glo.erit not.& dat multùm no.intellectum.l.
2 nam† qđ dicit̃ q̃ pro connexis agit̃ actione tutelę est verum actione vtili,vt videtur inuenire ista glo.Iste tñ tex.non bene patit̃ istum intellectũ:qa dicit prædia cõparauit.&c.& sic administratio fuit cõcessa.Preterea leges dicũt simpliciter dari actionem tutelę p cõnexis,vt hic in prin.ergo debemus intelligere de actione directa,argu.l.j.§.si ager vecti.vel emphi.pe.in prin.& in fi.Præterea glo.dicit expresse q̃ datur directa.§.tit.seq.l.iij.§.iudicio.ibi,& est ver.in actionem.sed quæ sunt separata not.vt.§.

Si vero. Ibi,negotia.s.non concessa.ibi,deuolui.si vult adultus:& est sibi vtile.Et sic nõ ob.ver.si verò.§.no.& no.j̃.l.proxi.secundũ Dyn.ibi exigere.s.debitum.ibi,datus.volens non inuitus.vt.C.de excu.tu.l.curator.& no.§.tit.ij.l.Cayus.secundũ Rayn.vel dic q̃ loquit̃ hic in liberto,qui si fuerit tutor,non potest se excusare à cura,vt.l.libertos.§.de excu.tu.ibi,posse.pro tempore post finitã tutelam.& posteriori si hoc expediat pupillo:non aliàs,vt.§.dixi.¶ Gl.oppo.de.l.tutor.post.C.arb.tute.& solue vt glo.¶ Item opp.de.l.diuortio.§.cęterũ.§.de neg.gest.Sol.vt gl.

SVMMARIVM.

1 *Mora breuissimi temporis quando inducat discrepantiam in iure?*

LEX XIIII.

1 Si post. In breuissimo,no.† q̃ mora breuissimi tẽporis inducit discrepantiã in iure.in cõtrarium facit.l.si qs ita.de condi.& demõ.dic quod hic prejudicat quo ad impeditum continuationem.ibi verò prejudicat quo ad aliud.ibi,gestorũ &c.etiã concesso secundũ glo.hic positã.licet glo.no.contrarium.C.arbi.tute.l.tutor post.& malè secũdũ Ray.¶ Gl.op.de.l.ij.pxi.ĩ prin.& recita primam glo.& dic vt in ea.Item op.de.l.statim.j̃.proxi.§.an fi.Solu.vt glo.& ibi dixi per Dy.vide & no.

LEX XV.

Si ex duobus. *Duobus tutoribus dolum in tutela cõmittentibus:vnius transactio facta cum pupillo nõ prodest alteri,secus si vnus eorũ totum interesse præstiterit pupilli.h.d.*Ibi,alteri.nisi in excepto.vt in secũdo respõso hui⁹.l.Nec ob.l.si pupillus.§.de admi.tu.qa hic in tutoribus culposis.& est ratio:qa illi habent beneficiũ cessionis vt.j̃.videbitis.& videas illam glo.d.l.si pupillus.quę semp declarat istã.l.Ibi,præcise.s.totum quod erat,debitũ secundũ Dyn.Ibi satisfactio.s.vt alij liberentur.& vide qđ no.de admi.tut.l.q tutor.§.fin.&.C.de transac.l.nec intentio.vide ibi no.gl.qđ tutor vel curator tenet̃ omnes vna actione.& vna obligatione,nõ plurib⁹.¶ Glo.opp.de.l.si stipulat⁹.§.j.de fideiuss.Sol.glo.& dic de hoc vt dicam in d.l.si pupillus quia istud est difficile.&.l.j.C.de transac.contrarium.

LEX XVI.

Si adhuc cum. *Sicut durante tutela tutor non potest cõueniri actione tutelę,nec fideiussor ei⁹ ex stipulatione rẽ pupilli saluã fore,ita nec tutor nec fideiussor eius possunt conueniri durante tutela ex tali stipulatione rem pupilli saluã fore,secus in curatore.h.d.*Ibi,tutore.i.cui⁹ officiũ durat adhuc secũdũ Dy.¶ Gl.oppo.de.l.nõ quasi.§.hãc stipulationẽ,&.§.si tutor.&.§.generaliter.j̃.rẽ pupilli.sal.fo.Et rñde vt gl.Itẽ opp.de.l.aduersus.C.de admini.tu.&.l.actus.ff.eo.tit.Et rñde vt glo.& vide gl.sol.plurib⁹ modis,sed prima solutio est vera.& dic vt not.in prçalleg.l.aduersus,vide quod dixi.§.eo.l.ij.§.fi.

SVMMARIVM.

1 *Abbas subministrat expensas monacho secum litiganti.*

LEX XVII.

Imperatores. *Tutor finita tutela,vel non,nõ tenetur ministrare sumptus pupillo cã litis exercendę cõtra se.h.d.*Ibi,litis.facit p hoc.§.de post.l.
1 hi q secundũ Iac.de are.Ibi,subministrari.Ista.l.pstat ar.† quod abbas nõ tenet̃ ministrare expẽsas monacho litigãti contra eũ.de hoc not.gloss.in.l.si suspecta.in fi.§.de inoffi.testamen.vbi glo.tenet contrariũ.pro qua facit.j̃.vt in pos.l.pe.nec ob.ista l.vt statim dicam in contrarium solu.

¶ Gl. opp. de. l. si suspecta. §. fi. s. de inoff. testa. Dic quòd illud est fauore alimentorum. Præterea ibi obtinuerat in prin. & sic ratione illi⁹ præsumptionis, & ratione proximitatis debent subministrari sumptus. quæ rationes hic cessant. ¶ Itē opp. de. l. fi. C. de or. cog. glo. non soluit: sed dic ꝙ ibi erat quæstio de bonis de quibus debebat viuere ille agēs: & iam vicerat in causa principali. vnde ex illis bonis debet habere sumptus & victum hic erat quæstio de quodā debito particulari secundū Andr. de pisis. vel dic ꝙ ibi erat q̄stio status & bonorū omniū, nec habebat vnde se posset alere aliūde hic verò sic. secundū Dyn. vel dic ꝙ ibi erat p̄sumptio ꝓ illo q petit sibi administrari sumpt⁹ rōne possessionis, vel quasi libertatis. vt ibi patet in litera. q̄ rōnes hic cessant: & ꝑ ista patet respōsum ad. l. istā. in q̄stione de monacho: qa monachus ante alebat̄ à monasterio: qa nō habebat aliūde, vnde se aleret.

SVMMARIVM.

1 *Filius si se abstinuit ab hæreditate paterna, & aliquid habuit ab occisoribus patris, quādo possit cōueniri à creditoribus paternis.*

LEX XVIII.

CVm tutor. Gl. in hac. l. ponit casum duobus modis. sed teneas primā lect. Ibi, illa. s. actio ne. gest. Gl. q̄rit quæ actio dat̄ pupillo: & q̄ dat̄ creditoribus. Et respōde vt prima gl. q̄ est vera. ¶ Quærit gl. nunqd creditores habebūt pupillū obligatū, ex eo ꝙ egit cōtra tutores actione tutelæ. Et rn̄de
1 vt gl. ibi, vt. l. eū. C. arbi. tute. Et hoc facit ad q̄stionē† ibi no. ꝑ doc. s. ꝙ si filius abstinuit se ab hæreditate paterna, & aliqd acceperit ab occisoribus patris, quòd nō posset cōueniri à creditoribus, propter illud quod accepit. de hac q̄stione plenè not. ꝑ Dyn. in. l. quęsitū. j. de sepul. vio. facit. s. de acq. here. l. ꝓ hęrede. §. si qd. & §. pap. Ray. ī. l. eū. dicit quòd hoc habet locū vbi ista tutū diceret quòd occisores debeāt habere pacē ab hæredibus offensi: tunc enim filius accipiendo aliquid ab occisoribus vr̄ hęreditatē adire: ergo &c.

LEX XIX.

SI probatum. Qui ꝓ nomine debitoris min⁹ idoneo ex re pupilli à tutore constituti ipsum absoluit: sequens ad probationem tenetur. hoc dicit secundùm Ray. ¶ Gl. op. de. l. tutor. siue. s. de admi. tu. Solu. vt ibi no. & in. l. qui noībus. Item opp. de. l. si minoris. s. de admi. tut. Et rn̄de vt gl. & bene.

SVMMARIVM.

1 *Minor qui debet restitui debet allegare, & probare causam quare debet restitui.*

LEX XX.

ALterius. Minoribus in integrū restitutis cōtra maiorē sibi restituit̄ actio cōtra tertiū minoris bn̄ficio liberatū. hoc dicit, secundū primā lec. sed secundùm aliā dicit ꝙ minori plus soluēti, restitutiōis priuilegio de iure speciali restitutio cōcedit̄, cōtra illū cuius bn̄ficio liberatū in subsidiū ꝓpter inopiā illius cui p̄dicta solutio facta fuit. h. d. secundū Ray. secundū secūdā lec. vide glo.
1 quæ ponit ibi, casum & bn̄, ibi maiorē, no. quòd† minor q debet restitui debet allegare, & ꝓbare cām quare petit restōnem. facit ꝓ hoc. j. de ali. & ci. leg. l. luci⁹. & de mino. l. quòd si minor. & s. de iureiur. l. nā & postea. §. si minor. secundū Ia. de are. ibi, soluēti. dic iste tex. intelligit̄ duob⁹ modis, vt in gl. ibi, principalē actionē restitutā, & ꝑ restitutionē in integrū sibi factam. ¶ Gl. intelligit primò ꝙ ille adultus fact⁹ iā maior restituat̄ cōtra aliū concuratorē. Alio mō ꝙ hæres minor curatoris mortui restituat̄ cōtra cōcuratorē, q fuit cōdēnatus ī maiori pecunia, prim⁹ casus est v̄ior: qa secūdū intellectū nō patit̄ litera. verūtn̄ secūd⁹ casus est verus ꝑ id qđ alibi no. ī simili, vt. s. de pe. hęre. l. si qd possessor. & de neg. gest. l. si pupilli. §. j. secūdū Iac. de are. quod not.

SVMMARIVM.

1 *Tutor quando habeat actionē utilem contra tutorem sine cessione?*

Non idcirco. Cōuento à minore noīe illi⁹ cōtra quē pōt in integrū restitutio postulari, illi⁹ iuris bn̄ficiū dicit̄ cōcedi, hoc dicit secūdū Ray. Ibi, actio. i. bn̄ficiū restitutiōis in integrū qđ restituit actionē. Ibi, sunt. s. si exactio nō fuit facta. & hoc sequit̄. ibi, iudicatū. si nō soluerūt cōdēnationē. Ibi, exceptionē ꝓponendā in cā appellatiōis secūdū gl. vel aduersus executionē sn̄iæ. arg. s. eo. l. j. §. nō tn̄ secūdū Ray. ibi, actionē. i. bn̄ficiū restōnis in integrū qđ restituit actionem tutelæ. aliàs vtilē, secūdū Ray. ¶ Gl. ponit casum ꝑ. l. si minoris. s. de admi. tu. postea subijcit: & incipe cōstructionē, actio quæ &c. vt in gl. dicit̄. Et v̄bū idcirco, pone post verbū reddit̄. & ita debes iūgere, & ordinare istā literā. aliâs
1 nō posses eā intelligere. ¶ Glo. q̄rit† nunqd sine cessiōe habeat vtilē actionē. & rn̄de vt gl. & dū allegat. l. ij. dic qđ hoc nō est verū: qa ex ꝑsona pupilli nō pōt eā soluere: qa statim ꝙ soluit curator, sublata est actio cōtra tutorē. & sic pupillus iā fact⁹ maior, nō petit restōnem in integ. cōtra tutorem, neqꝫ alius eius noīe. Itē ex sua ꝑsona nō pōt agere: qa ipse nō vr̄ soluisse ꝓpter tutorē: sed debitū suū, vt. l. in hoc iudiciū. §. diuersum. s. cōi diuidū. & s. manda. l. papinian⁹. & qđ ibi no. p̄terea isti tutores vident̄ cōdēnati ob eorū dolū. & sic sine cessione nō dicūtur posse agere, vt. l. si plures. s. de admi. tu. Itē etiā si ob negligētiā. vt. d. l. ij. de cōtrario iudi. tut. secūdū Andr. de pisis. Nō ob. l. cōtraria: qa loquit̄ in collegijs nō liberatis. Itē nō ob. prin. l. nostræ: qa loquit̄ in eo cōtra quē petit̄ restitutio in integrū, secūdū Ray. Sed adhuc vr̄ obstare: qa si iste curator est cōdēnatus rōne ꝓprij doli, vl̄ culpę, nō debet posse petere cessionē, vt. l. j. §. nūc tractemus. s. eo. in glos. q̄ incipit qui administrauerat. quare malè dicitur hic ꝙ possit fieri cessio secundùm And. de pisis. Sol. ibi loquitur quando plures cōueniūtur rōne paris culpę.

SVMMARIVM.

1 *Cessio an sit faciēda cōtra unū ex duobus reis insolidū cōuētū ꝓ parte, an uero insolidū?*
2 *Cessio in tutoribus an fiat insolidum contra tutorem?*

LEX XXI.

CVm pupillus. Cessione actiōis tutelę à pupillo facta cōtra collegā tutor insolidū cōdēnatus, secuta solutiōe debiti nō excusat̄. h. d. secundū Ray. hæc lex habet duas lect. prima v̄a. Ibi, ꝓ parte. dic vt gl. Glo. inducit hāc. l. in arg. cōuēto† vno duorū correorū insolidū ꝙ debeat fieri ces-
1 sio ꝓ parte, & nō insolidū. alleg. s. de admi. tut. l. si plures. dic vt ibi not. glos. aliter distinguendo. Sed cū ista solutione gl. concor. ꝙ fiat cessio tn̄ ꝓ parte sine aliqua distinctiōe, vt. j. de solu. l. modestinus. & de duob. re. l. j. & hanc gl. tenet Dy. in. d. l. si plures. nā certū est, ꝙ tutor cōdēnatus pōt petere partem suā ab alio ꝑ act. nego. gest. vt. d. §. nunc tractemus. in. l. j. s. eod. sed in duobus reis est idē: qa vnus habet actio. nego. gest. contra alium, vt. l. j. C. de duob. re. ergo si habet actionē, si ipse soluisset, multofortius excep. vt. j. de reg. iur. l. inuitus. §. cui damus. & de superfi. l. j. §. qđ autē. distinctio aūt quā fecit glo. in. l. si plures. habet locū in fideius. quorū vnus nō possit agere cōtra aliū, vt. C. de fideius. l. cū alter. secundū Dy. in. l. si plures. Sed etiā in fideiusso. nō pōt distinctio habere locū: qa si ipse cōueniret̄, opponeret̄ contra aliū beneficiū cessionis, vt. l. si pupillus. s. de admi. tu. & l. stichum aut pamphilū. §. si creditor. j. de so. & ita poterit obtinere fideiussor, si agat̄ contra eum insolidū, sicut poterat cōtra creditorē, sed ipse nō pōt sibi cedere actionem: qa est liberatus: ergo nec agere insolidū. Nec obst. ꝙ posses dicere qđ exceptio q̄ ob. cedenti, nō obstaret ei cui facta est cessio ex causa onerosa. illud est verū, nisi ex eo ꝙ nō obstaret ei cui facta est cessio, vt. j. de do. excep. l. apud celsum. §. si cū legitima. secūdū Andr. de pisis. Circa hoc aūt an debeat fieri cessio in correis insolidū an nō, dic aut debitū insolidū ad conuentū non spectabat: & tūc actio nō debebit cedi in alio. aut spectabat ad correū insolidū: & tūc debet cedi insolidū, aut spectabat ad vtrūqꝫ, & tunc debet cedi ꝓ parte, vt. s. ad velleia. l. si mulier. §. j. & de in rē verso. l. si ꝓ par-
2 te. §. j. & s. cōmo. l. vn̄ querit̄. & hoc in correis. In tutoribus† verò cū queris an cessio fiat insolidū, Dic ꝙ aut est cōdēnatus contutor ꝓpter dolū suū: & tūc nō fit cessio, vt. l. si plures. s. de admi. tu. & l. j. §. nunc tractemus. s. eo. aut ꝓpter culpā collegæ: & tunc insolidū debebit sibi cedi. aut ꝓ cōi culpa: & tunc ꝓ parte. arg. d. l. si plures. & d. §. nūc tractem⁹. & l. si ab instituto. in fi. j. si quis omis. cā. testa. qđ tene cordi: quia hoc anno repetā ī. d. l. si plures.

LEX XXII.

DEfensor. Priuilegiū tutelæ cōpetens, nō perimit̄ nouatione necessaria ꝑ sn̄iam cōdēnatoriā latā in tutoris pręiudicio cōtingētē. h. d. Ibi, priuilegium. dicit glo. ꝙ habeat ꝑsonalem actionē tutelæ, vt. l. ꝓ officio. C. de admi. tu. & j. de pri. cre. l. dabimus. ¶ Glo. op. de. l. aliā. j. de noua. Sol. vt glo. de hoc habes plenè in. l. ꝓperandū. C. de iudi. ¶ Glo. q̄rit quē cōtractū facit iste administrator cū pupillo. & rn̄de vt in gl.

LEX XXIII.

COnuento. Ibi, cōuento. & nō exacto. aliâs sec⁹ esset: vt. s. e. l. si ex duob⁹. ibi, curatorē. negligentē in cōuētione tutoris hęredis. ¶ Gl. op. de. l. alteri⁹. §. fi. s. eo. so. vt in gl.

LEX XXIIII.

POsthumo. Tutor datus posthumo ab eo nato vtili tn̄ neg. gest. actione conuenitur. h. d. secundùm Ray. glo. quærit quæ actio vtilis competit isti. & respōde vt glo.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium quod habet pupillus furiosus uel minor in bonis tutorum uel curatorum. an etiam habeat eius hæres?*

LEX XXV.

NOn solum. In bonis tutorū, protutorū, & curatorum minores ac furiosi iuris priuilegiū consequuntur. hoc dicit secundū Ray. ibi, dat̄. s. pupillo. Gl. opp. de. l. ex pluribus. s. de admi. tu. Rn̄de vt gl. dicit. sed† nunqd hæres su⁹
1 pupilli habeat priuilegiū. glo. no. dicit ꝙ sic. in. l. dabimus. de pri. credi. quæ glo. est falsa. ꝑ. l. non solū. §. fi. de ritu nup. qui casus est pulcherrimus, & singularis. licet gl. de hoc titubet in. l. dicta ex pluribus. s. de admini. tut. gl. quęrit qđ priuilegiū est istud. Rn̄de vt gl. ¶ Quærit gl. nunqd habeat tacitam hypothecā in bonis protutoris. Rn̄de vt gl. alleg. l. ꝓ officio. dic vt in. d. l. dabimus. §. fin. & in. l. seq.

De contrario iudicio tutelæ & utili actione. Rubrica.

¶ Cōtinua istā rubricā: qa. s. dictū est de actiōe q̄ dat̄ pupillo: nūc restat videre de actiōe q̄ est cōtraria q̄ dat̄ tutori. Ad euidētiā actionū p̄toriarū ponit hic Dy. ꝙ qn̄qꝫ noīa cōtrahētiū nō sunt distīcta, vt est videre ī societate: qa qlibet vocat̄ soci⁹: & tūc nūqꝫ habebit locū actio cōtraria. aut sunt noīa distīcta: & tūc aut vn⁹ soci⁹ nō accepit gr̄a alterius: & tūc nō habet locū actio cōtraria: vt est in emptiōe & vēdi. vt. s. de ac. em. l. exēpto. Aut vn⁹ accepit gratia alteri⁹: & tunc dat̄ cōtraria: vt est videre hic, & in mādato, & in similibus actionibus. & de hoc habes gloss. no. quæ nō inuenitur alibi secundùm Dyn. j. de acti. & obli. l. consensu, quam glo. bene tene menti.

SVMMARIVM.

1 *Actio tutelæ contraria est prætoria & bonæfidei.*
2 *Actiones nascentes ex quasi contractu sunt de iure ciuili.*

3 *Tutor contrahens cum pupillo,quando obliget ipsum?*
4 *Tutor quas actiones habeat contra pupillum pro gestis per ipsum.*

LEX I.

CONtrariam. Pupillus obligatur tutori actiōe
in rē suā:& ꝑ expēsis ab eo fa-
1 ctis circa administrationē ipsius.ibi.prætor.No.ꝙ† actio
tutelę cōtraria est prætoria,& est bonæfidei:licet Dy.te-
neat cōtrariū.j.tit.j.l.j.in prin.actio tñ tutelæ, est de iure
ciuili:vt inst.de tu.in prin.& qđ ibi no.facit qđ no.Guil.
2 in.l.ex hoc iure.s.de iusti.& iur.& dixi in.d.tit.insti.de tute.nā oēs † quasi
cōtractus sunt de iure ciuili:vt insti.de obliga.quæ ex quasi cōtractu na.
Et sic gl.quæ dicit,ꝙ speciale est in tutela:non bene dicit:vt dixi in.d. titu.
insti.de tute.in princ.Ibi,proponit vide residuū in rub.huius tit. Et ibi po-
nit rōnē quare ista sit pretoria,& alia ciuilis.Ibi,administrationē.i.ad impē
dēdū in reb⁹ quas administrat.Nā accedere ad administrationē cōpellunt
vt.s.de admini.tuto.l.j.in prin.scđm Dy.ibi q̄ꝗ.dic ꝙ ibi respondet tacitę
obiectioni q̄ posset fieri,ꝙ ista actio nō habet locū cū pupillus non possit
obligari tutori sua authoritate:& pupill⁹ sine tutore obligari nō potest,&
hoc sequit Ros.scđm Dy.ibi obligēt.& sic dicit ꝙ sic speciale in actione
tutelę cōtraria:qđ nō vr̄ verū:quia idē vr̄ dicendū in actione directa. Nā
3 si tutor † emit rē pupilli palā,& bona fide,obligat pupillus ciuiliter,& na-
turaliter:vt.l.tutor rerū.s.de admi.tu.Sed si facit clā,& malafide,nō obligat
ipsum pupillū,vt.l.non æstimo.s.de admi.tu.&.l.si in emptione.§.fin.s.de
cōtrahen.emp.ita est etiā in actiōe tutelæ cōtraria.nā ita demū tutor repe-
tit sumptus si fecit bonafide:vt.j.eo.l.iij.in prin.& in §. iudicio.sol . secūdū
4 Dy.aut†constat tutorē gessisse bona fide,vel malafide:& tūc nullū est spe
ciale in actione cōtraria.aut dubitat:& tūc aut pupillus est locupletior , &
nihil est etiā spāle:vt patet in.l.iij.&.l.pupill⁹.s.de autho.tu.nā ī vtroq; casu
pupillus tenet in quātitate,in qua est pupillus locupletior. Sed si dubitat
an negotiū fuerit malè inchoatū,tūc est spāle in ista actione:pupillus enim
non tenet alijs actionibus:& tñ ista teneret.vt.l.si pupilli.in prin.s.de neg.
gest.&.j.eo.l.iij.§.sufficit.scđm Dy.& facit quod dicā ibi post Guil. ¶ Gl.
quærit nunquid tenebit etiā naturaliter hoc casu.& responde vt gl.ibi,in.l.
pupillus.s.de autho.tu.De hoc dic vt no.j.de re.iur.l.pupillus nec velle . &
j.de noua.l.j.&.C.de inuti.sti.l.j.&.l.si ei⁹.in prī.j.ad tre.vbi de hoc ibi dixi.

Hæc actio. Vide gl.j.q̄ dicit &c.dic quasi velit dicere glo. actio
in gñe,& nō in specie.Ibi,ꝓbādū.s.qđ habeat con
trariā actionē neg.ges.scđm Dy.Ibi,finito officio.s.tutelæ.ibi actio cōtra-
ria tutelę scđm Dyn.ibi durat dicit gl.ꝙ officiū.& dic vt in ea. Et ista glo.
ponit ibi casum,in isto.§.ibi in ipsum ꝓcuratorē,vel curatorē reddēdo sin
gula singulis.¶ Gl.op.de.l.ij.C.de admi.tut.tu dic vt ibi.

Præterea. Ibi cōuenit.s.tutor:scđm Dy.ibi sumptus.nō ob.l.ex
quibus.s.de cōdi.inde.quia patet sol.per ea q̄ ibi no.qa
ibi dat exceptio sola:hìc exceptio & actio.Ibi,potest. sed an iste poterit op
ponere in modū exceptionis qñ agit cōtra eū actione iudicati.vr̄ ꝙ nō ex
quo fuit semel q̄sitū de excepti.ar.l.fi.C.de fide instr.&.j.de excep.rei . iu.
l.duobus.scđm Iac.de are.& qđ no.per Ray.C.sentē . rescin . non posse.l.
perēptorias.ibi resarcire.& quomodo fuit cōpēsatio reprobata hac actiōe.

An in hoc iudicio. Ibi,cōtrariū.p hoc vr̄ malè dicere
gl.in hoc qđ ipsa no.j.eo.l.qd ergo
§.iudicio.&.j.dicā.Ibi,ꝓbādū.s.qđ cōsequat indēnitatē de eo quod debe-
bat sibi ex contractu paterno.Dy.

Hanc actionem. *Licet qnis aduersariū nō aggrediat tñ
qñq; aggressionē patitur,h.d.cū. l. seq.*
Ibi,actionē.s.cōtrariam.

LEX II.

LOnge. Gloss.quærit quare est quòd datur magis contra
rium iudicium tutelæ vbi intentatur actio de ra.
distr.quàm vbi non intentatur actio de ra.dis.Et responde vt
in gloss.

SVMMARIVM.

1 *Tutor quando repetat expensas factas pro pupillo in plus quā habeat in facultatibus.*

LEX III.

QVuid ergo. No.bñ hoc principiū hui⁹.l. ¶ Quæro
1 qūo possit esse † ꝙ tutor expēdit plus
in rebus pupilli q̄; habeat pupillus in facultatibus . Dic ꝙ pōt
esse:quia erat mota ipsi pupillo q̄stio stat⁹.& sic diceret expē-
sum vtiliter etiā vltra bona.& patrimoniū pupilli:quia libertas est inęsti-
mabilis.j.de reg.iu.l.libertas.&.s.de his qui deie.vel effu.l.fi.scđm Andræ.
de pisis.vel dic ꝙ pōt esse,qa tutor incœpit negotiū vtiliter:sed posteà ha-
buit malū effectū.nā etiā tūc recuperat:vt in hac.l.§.sufficit.

SVMMARIVM.

1 *Liberatio facta per pupillū tutori cum iuramento an ualeat?*
2 *Dispositio auth.sacramēta puberū.an habeat locū in quasi contractibus.*
Quòd habeat locū in liberationibus.

Contrarium. *Finita tutela tutor nō pōt agere hoc iudicio
vt pupillus eū liberet ab actione tutelæ,sed tā
tum agit.pro pecunia q̄ ei abest & hoc cū vsuris.h.d.*Ibi liberationē.s.gñā
1 lem ibi,liberet.sed si pupillus nollet agere:tūc dabit remediū tutori. † qđ
tu habes.C.de vsuris pup.l.iiij.vbi habes de hoc bonā gl.Itē poterit implo-
rare iudicis officiū:vt.l.si cōtēdat.de fideiussori.&.l.aureli⁹.de lib.leg. secū-
dùm Bul.Ibi,petit.p actionē tutelę cōtrariā.ibi,pe-
cuniæ.pupillaris,secūdùm Dy.ibi,fœnerare.sed nō
fœnerauit.ibi,soluit.scilicet ipse tutor de sua ꝓpria
pecunia.¶ Gl.op.de.l.eos.§.sup.C.de vsuris.sol.vt ī
gl.¶ Itē opp.de.d.l.eos.§.cęteros.Solue vt gl.¶ Gl.
quęrit pone ꝙ tutor fecit sibi liberationē fieri à pu-
a pillo cū iuramēto:nunquid valet[a] talis liberatio? Et
aduerte ad istā gl.quia tot⁹ mūdus allegat eā.Et rñ-
de vt gl.Ibi,ī auth.sacramēta puberū.C.si aduersus
2 vēd.dic vr̄ tñ secūdùm ꝟba illi⁹ authē.†ꝙ hoc nō ꝓ
cedat:quia illa authē.loquit in cōtractu,& cōtract⁹
est ꝓpriè ille ex quo hincinde nascit obligatio:vt.l.
labeo.§.cōtractū.j.de verb.sig.sed hîc nō est cōtra-
ctus,sed distract⁹:ergo nō debet ad illū trahi,cū illa
authē.sit odiosa:quia priuat minorē restitutiōis bñ-
ficio quod est fauorabile:vt.s.de mino.l.j.ergo non
est extēdēda. * odia enim restringi & fauores cōue-
nit ampliari.*vt.l.cū qdā.j.de lib.& posth.dic secū-
dùm Dy.ideò illa authē.habet hîc locū:quia tracta
tur de liberatiōe alteri⁹, & sic de actu fauorabili,&
sum⁹ fauorabiles in liberatiōe,vt.l.arrian⁹.j.de acti.
& obl.Præterea qñ qs liberat aliquē,ipse obligabit
saltē naturaliter ad nō petēdū ideò rōne illius natu-
ralis obligationis pōt dici ꝙ.d.authē. sacramēta.vē-
dicat sibi locū.facit.s.de pact.l.si vnus.ex argētarijs.
§.pactus.ne peteret.& ꝙ ibi no.secundûm Dyn.&
de hoc habes per doct.& Ray.in.d.authē.sacramen
ta.circa fi.& ibi per Roff.de hoc etiam not.per doc.
in.l.si quis.C.de transac.& ibi vide.

a ¶ Quid ergo.§. cōtrarium . vbi nunquid valet, Vide ad idem quod ponit Bart. in simili.in.l. minor.ff.de mino. in princi. videlicet quando pupillus litigat per procuratorem constitutū cū iuramēto : quia nō potest petere in integrum rest. ratione iuramenti . Adde quod Bal.consi. clxxvj.j.vol.tenuit ꝙ procur.constitutus à minore cum iuramento non tenet.& inquantûm Bar.dicit no.quod totus mundus vide pulchrum consiliū Petr.de ancha.cccxxxj.

SVMMARIVM.

1 *Tusci non tenent pecunias otiosas:Lombardi sic,ut illas habeant saluas pro dominis suis.*
2 *Præscriptio an currat contra filiumfa.in his rebus in quibus potest agere cum patris authoritate,si non egit?*

1 Vsuras. Ibi,sterilis.Aduerte:qa Tusci†opti
mè practicāt istū.§.nā ipsi nō pmit
tūt stare pecunias suas mortuas nec otiosas. Lōbar-
di verò sic:quia illas habēt saluas ꝓ dñis suis.al's di-
cit esse pecunia otiosa:vt.s.de admi.tuto.l.tutores q
post.§.j,ibi promat.i.ostēdat.¶ Gl.op.de.l.si p im-
2 prudētiā.s.de euict.Solu.vt in ea.Dñi:† iste.§.facit
ad quæstionē talē.tu scis ꝙ dū filiusfamilias est in
ptāte paterna,nō currit cōtra eū pręscriptio. modò
ponam⁹ ꝙ filiusfamilias habeat res aliquas in qbus
pr̄ nō habet vsumfructū,ꝓ qb⁹ nō pōt agere absq;
cōsensu paterno:vt gl.no.s.cōmo.l.iij.§.si filio.q̄ est
no.vt dixi.j.qñ di.le.ce.l.si vsufr.§.si ita. ¶ Quærit
nūquid eo casu currit sibi pręscriptio dū est in ptā-
te.do.Ray.dicit p hūc tex.ꝙ ipse requisiuit patrē ꝙ
deberet sibi p̄stare authoritatē in iudicio,& nō po-
tuit obtinere:& tūc debet excusari:ita ꝙ nō currit
cōtra eū præscriptio.aut nō petijt,& tūc currit.arg.
tex.hui⁹.l.& authē.de ęqua.do.§.illud.vñ sumit au-
thē.quod locū.C.de col.& extrà de elec.c.fin.secun-
dùm eū.sed hoc nō procedit:quia fili⁹ pōt petere,vt
pater cōpellat ad prestādū authoritatē:vt habes.C.
de bo.quę lib.l.cū nū solū.§.sancim⁹.ꝟsi.necessitate.
quod nō poterat facere hic tutor:quia nō pōt præ-
torē cōpellere.hinc est ꝙ Mar.sil.similiter indistin
ctè tenet quod in eo casu præscriptio contra filium
currat.arg.s.ex qui.cau.ma.l.ait prætor.§.j.

SVMMARIVM.

1 *Defensor uoluntarius si succumbit in causa quòd non repetit expensas.*

Sufficit. Ibi,diligēter.i.vtil'r,sed nō necessa
riò:& habet locū hoc ī tutore.sec⁹
in alio gestore volūtario.vt no.ī.l.si pupili.ī prin.de
neg.ges.secūdùm Dy.& ibi de hoc p Guil.Et per
1 †hoc patet regulariter esse falsam gl.q̄ est ī.l.ex pte.
in princ.s.fa.erc.q̄ nō inuenit alibi.Et dicit illa gl.ꝙ
si aliqs cœpit me defendere ī iudicio vtiliter,licet re
portauerit sñiam cōtrariā,tñ pōt repetere sumpt⁹.
sed hoc est falsum:qa ē gestor volūtari⁹.ꝓ hoc facit
l.iā tñ.§.ī hac.j.iu.sol.&.C.mā.l.ēt.& ibi Pe.cõ illā gl.

Iudicio. Ibi,añ tutelā.s.finitā.ibi,post tute-
lā finitā.¶ Glo.q̄rit vtrùm distin-
guat an fuerit cōcessum vel nō,vbi est exp̄ssum añ
tutelam.Rñdet & bene.dic vt in ea.¶ Secūdò quę-
rit quæ est ratio quare magis est diuersum ī hoc ca-

ſu ꝗ̃ in alio? Reſponde. vt glo. dicit, contra iſtam glo. videtur text. ſ̃. eodem ſ. j. §. an in hoc iudicio. Sed potes dicere ꝙ ibi loquitur vbi debitũ deſcendit ex pſona patris: hîc ex pſona illius pupilli, vel dic, & melius ꝙ hîc nõ exegit imò expectauit ex eo ꝙ tutor erat, & non exigit à pupillo: vt dicitur in §. an in hoc.

SVMMARIVM.

1 *Prælatus qui expendit in administratiõe de ſuo, ſi remouetur ab administratione: quòd repetit expenſum.*

LEX IIII.

A Tutela. *Tutor remotus à tutela tanꝗ̃ ſuſpectus, põt agere cõtrario iudicio ad repetendũ quod in rẽ pupilli impendit, quia in eo ſtatu eſt, acſi pubertate pupilli finita eſſet tutela, & hæc actio daẽ hæredi tutoris ſi creditorib' pupilli pro pupillo ſoluit. h. d. cum. l. ſeq.* Glo. oppo. inſti. qui. mo. tu. fini. in prin. & de. l. decreto. de ſuſpec. tut. So. vt gl. ¶ Itẽ op. gl. iſtã. l. allegaẽ per Dy. in ar. ad q̃ſtionẽ talẽ, † ꝙ ſi p̄latus impẽdit aliquid de bonis ſuis, vel ali' adminiſtrator; & poſteà remotus eſt ab adminiſtratiõe: nũq̃d poſſit repetere ſumptus factos in iſta adminiſtratione. Iſta lex præſtat ar. optimum ꝙ ſic. in cõtrarium facit in auth. qui, res iã dictas. C. de ſacroſan. eccle. ſcd'm. Dy. Sol. ibi deliquit in eadẽ re: & iõ nõ repetiẽ: hîc aliquid poſuit in illa: & ideò repetitur. ar. j. de his quibus vt indi. l. reſcriptũ. & vt. ſ̃. no.

LEX V.

HAEredem. Ibi, cõtrariã. Nõ ob. l. iij. §. fi. ſ̃. eo. vt ibi dixi per Dy. & in. l. cũ oſtẽdim'. in prin. de fideiuſſ. tu. Et aduerte quia illa. l. iij. §. fi. facit multũ contra, ſed di cam in. d. l. cum oſtendimus. de fideiuſſ. tuto.

LEX VI.

SI tutor. Ibi, actionẽ. vt ei ſoluaẽ, vel cautio de indẽnitate p̄ſteẽ: vt. l. ſi tutele. ſ̃. ti. j. ſcd'm Ray. vel dic etiã vt libereẽ. ar. l. ſi qs mãdato. de neg. geſt. Qualiter autẽ iſta ſententia liberationis mãdeẽ executioni, dic, vt. d. l. ſi qs. quia captis pignoribus, &c. vt ibi patet. Ibi: ſoluatur. dũmõ ſit finitum officium. ſ̃. e. l. l. j. §. finito. Glo. opp. de. l. ſi pro ea. C. manda. Sol. vt in ea. ¶ Quærit glo. quæ eſt ratio diuerſitatis inter fideiuſſorem & tutorem. Gl. remittit ad. l. ſi quis mandato. ſ̃. de nego. geſt. & allegatio qñꝗ̃ eſt corrupta: quia aliqui hîc in gl. habent mandati, ſed dicere debet de nego. geſt.

De eo qui pro tutore uel curatore nego. geſsit. Rub.

¶ Super iſta rubrica dicit gl. ꝙ ꝓtutor eſt vnũ nomẽ &c. & dic vt gl. & differentiã inter iſtũ tit. & ſeq. vide ibi ſuper rubrica. & ibi dicam.

SVMMARIVM.

1 *Actio protutelæ quando habeat locum.*
2 *Actio protutelæ quòd non ſit ſuperuacua, ſed utilis & neceſſaria pupillo.*
3 *Actio protutelæ, & actio contraria tutelæ, quòd ſint bonæfidei.*

LEX I.

PRotutelæ. Ibi vtrũꝗ; caſum. recita gl. & dic vt ĩ ea. ſed cõtra hãc gl. facit. C. de teſtm̃. tut. l. j. in fi. ij. rñſo. & dic qd' ibi ſponte geſsit nõ tanꝗ̃ tutor. licet ſciret ſe non eſſe ſcd'm And. de piſis. ibi, geſsit. ſ. tanꝗ̃ tutor ibi pro tutore. vide qd' no. Rofre. in ti. ſi aliqs crederet ſe tut. & in tit. ſeq. ibi tutor eſt. cũ nõ ſit in veritate. Ibi geſſerit. i. adminiſtrauerit negotia pupilli, ſcd'm Dyn. ibi iudiciũ. i. actionẽ protutelę. ſecũdũ gl. & Dy. ¶ Gl. op. de. §. ſi qs quaſi. j. ea. Sol. vt ibi.
1 ¶ Querit gl. † qñ habebit locũ actio protutelę. Et rñde vt gl. Et aduerte, qa iſta gl. eſt aliquantulũ obſcura, ideo aduerte vt gl. dicit. altero tñ caſu diſtinctio tutelę. dic vt in tutore. nõ. etiã: aut ſciuit, & teneaẽ actione tutelę. ſi vero ignorauit, teneaẽ actiõe protutelę. Et ſic gl. refert ſe ad id qd' dixit. ſ̃. ſubijcit gl. altero caſu indiſtinctè. dic vt in eo qui nõ erat tutor. Rñdeo ad gl. quę dicit &c. breuiter teneatis ſecundã ſolutionẽ. dic vt in gl. ¶ Quęrit gl. quæ eſt actio quæ debeẽ contra illũ qui fingit ſe eſſe tutorẽ cũ in veritate nõ ſit. Et rñde vt gl. in. l. iiij. C. de te. tu. dic nec ob. l. j. ij. rñſo. e. tit. qa ibi ſpõte geſsit nõ tanꝗ̃ tutor, ſed vt alius. hîc aũt geſsit vt tutor, licet ſciret ſe nõ eſſe tutorem, ſecũdũ Iac. de are. ¶ Quęrit gl. quæ actio dabiẽ cõtra iſtũ ſeruũ gerentem
2 tutelã. Et rñde vt gl. & bñ. ¶ Cõtra iſtum ti. opponit Dy. iſta † actio eſt ſuperuacua, quia aut gerit vt tutor, cũ in veritate nõ ſit, aut ſciẽter: & tenebiẽ actione neg. geſt. Ad hoc rñdet Dy. ꝙ iſta actio fuit inuenta fauore pupillorũ, ex quo eſt magis priuilegiata quã acti. nego. geſt. Nã habet priuilegium inter reales & perſonales. & priuilegiũ reale & perſonale habes in text. j. de priui. cre. l. dabimus. §. j. ſecus in actione neg. geſt. vt patet eo. ti. l. idẽ priuilegiũ. §. j. & l. ſi ventri. ſecundũ Dy. Dic. imo in actione neg. geſt. pupillus habet priuilegiũ in perſonali, vt. l. ſi negotiũ. eo. ti. licet in reali non habeat: vt ibi no. & l. ſi ventri. in prin. eo. ti. & ſic dicit Andrę. de piſis, ꝙ credidit fuiſſe errore ſcribentis additionẽ Dyn. patet ergo ꝙ iſta actio inducit vtilitatẽ. & etiã priuilegiũ reale: ſed ꝙ rõne priuilegij realis dicat prętor ipſam eſſe neceſſariã, vt hac. l. in princ. non eſt veriſimile: ideo dicerẽ ipſam eſſe vtilem. dicas ergo ſecundũ Andrę. de piſis, ꝙ neceſſaria diciẽ ex eo ꝙ actio tutelæ reſpicit principaliter perſonam. C. de nupt. l. in copulandis. & inſti. qui da. tut. poſ. §. j. & propterea ceſſat actio neg. ge. quę reſpicit rerum adminiſtra-
3 tionẽ. vt de neg. ge. l. j. ¶ Quærit ergo Dy. † nunquid actio protutelę & contraria tutelę, de qua dictũ eſt. ſ̃. ti. prox. ſint bonęfidei vel ſtricti iuris. Et videtur ꝙ ſint bonæfidei: quia in actione ſtricti iuris nõ veniunt vſuræ abſꝗ; vinculo ſtipulationis. ſed in actione bonæfidei vſurę veniunt ex ſola mora vt. l. quãuis. C. de vſuris. ſed in iſtis duabus actionibus vſurę veniũt ex mora, vt patet in. l. qd ergo. §. contrariũ. ſ̃. ti. j. & j. hac ea. l. §. in protutelę. iudicio ergo ſunt bonæfidei. Io. tñ in arbore actionũ ponit iſtas actiones ſtricti iuris. & pro Io. allegat Dy. quia non inueniuntur enumeratę inter actiões bonæfidei. quę ſunt poſitæ inſti. de acti. §. actionũ. ergo ſunt ſtricti iuris, vt ibi no. Omnes enim actiones quę non inueniuntur bonęfidei, ſunt ſtricti iuris: vt ibi no. ¶ Ad cõtrariũ rñdeas ꝙ licet vſuræ veniant, nõ tñ ſequitur ꝙ ſint bonæfidei. nam in actione ex teſtamento veniũt vſurę ex mora. j. de leg. ij. l. Titia Seio. §. vſuras. & C. de vſufru. lega. per totũ. & tñ conſtat ipſam eſſe ſtricti iuris, vt. ſ̃. de in li. iuran. l. j. & ſic habẽt naturã bonæfidei, licet ſint ſtricti iuris. Gl. oppo. inſti. de actio. §. actionũ. & tenet ꝙ cõtraria actio tutelę ſit bonæfidei. & allegat rões ſuas. pro ea allegabam: quia æqualitas in iudicijs eſt ſeruãda. C. proxi. ſac. ſcri. l. fi. li. xij. & de vulg. & pup. l. iam hoc iure. cũ ergo actio tutelæ ſit bonæfidei, quæ datur pupillo: vt in gl. §. actionum. ergo & contraria. & miror qualiter Dy. non allegauit illam gl. quia eſt not.

Cum eo. Ibi, pro tutore. i. tanꝗ̃ tutor cũ in ṽitate nõ eſt, ſiue ſe eſſe dicit, ſiue ſi credat ſe eſſe tutorẽ. Ibi, poſſe. & cõtraria protutelæ daẽ protutori in pupillũ, & ante pubertatẽ. j. e. l. fi. & ibi nota. ergo &c. facit. ſ̃. titu. j. l. j. §. finito. Ibi pro tutore. i. tanquàm tutor cũ in veritate nõ eſſet, ſecundùm Dy. ibi deinde. q. d. gl. hîc quaſi eſt expreſsiuum veritatis, vt dixi de hac dictione. ſ̃. ſo. ma. l. ſi ante.

Si quis. Ibi quaſi. iſtud eſt diminutio' ṽitatis. ¶ Gl. opp. de eo quod habuiſtis. ſ̃. hac. l. ṽ. proinde. & hoc eſt difficile cõtrariũ. Et ſolu. vt gl. vt patet in vltima ſol. qñ dicit ꝙ hic eſt ſpãle fauore pupillorũ. dic ꝙ patet ex eo: quia ibi in ṽſ. proinde. geruntẽ negotia impuberis. & eſt priuilegiũ in eo quod dixi. ſ̃. quia actio ꝓtutelæ eſt magis priuilegiata quàm ſit actio neg. geſ. vt dixi tibi in prin. & vide hic quod no. gl. circa hoc. ſ̃. de neg. geſ. l. iij. §. hæc actio. Ad hoc poſſes rñdere ꝙ ibi nõ erat priuilegiũ militiæ, Scias tñ ꝙ gl. C. e. ti. l. j. q̃rit de iſta rõne diuerſitatis & nõ rñdet. Gl. q̃rit quæ actio neg. ge. dabitur in caſu vbi fuerũt adminiſtrata bona. Rñdeo vt in ea.

SVMMARIVM.

1 *Actio protutelæ quando concurrat cum actione negotiorum geſtorum?*
2 *Vnum auxilium extraordinarium quòd non excludat aliud.*

Si curator. Ibi, geſſerit. ſcilicet tãꝗ̃ curator. ibi, curator. & nõ tãꝗ̃ tutor. ¶ Quærit glo. q̃ actio dabiẽ in primo caſu ipſi
1 curatori. & rñdet vt gl. ¶ Quęrit gl. vtrùm actio ꝓtutelæ † cõcurrat cũ acti. neg. geſ. in caſu vbi tutor eſt cõpulſus adminiſtrare, cũ vere tutor nõ eſſet. Et rñde vt p eã & ibi allegat. l. iij. §. hac actione. de neg. geſt. dic. & hoc verũ eſt. ſ. ꝙ nõ cõcurrat cũ actione directa. & ita potes ĩtelligere. l. iij. §. hac actio-
2 ne de neg. geſt. ſed cum vtili actione protutelę bene cõcurrit: quia vtilis † cũ vtili non impediunt ſe adinuicem. cũ ambæ ſint auxilia extraordinaria, & vnũ non excludat aliud: vt. l. de pecoribus. C. ad. l. aqui. & l. quẽadmodum §. magiſtratus. ff. ad. l. aqui. & no. gl. de dam. infec. l. qui bona. §. ſi quis opus ſecũdùm Iac. de are. & habes per Pe. C. qui da. tuto. poſ. l. militiæ.

In protutelæ. Ibi, attigerit. i. nõ adminiſtrauerit. Ibi, geſsit, & q̃ dã neglexit. Gl. op. de. l. ſi pupilli. §. fi. ſ̃. de neg. ge. circa hãc materiã vide q̃ no. Gui. de cu. ĩ. d. l. ſi pupil. §. fi.

LEX II.

SI is qui. Ibi, nõ enim &c. ṽſ. oĩno reddit rõnẽ. Ibi, hui'. ſcilicet ꝓcuratoris. Ibi, pupill'. quia cõtract' ipſius ꝓtutoris nõ tenet in pręiudiciũ pupilli, ſed in pręiudiciũ cõtrahẽtis. ſec' ſi reſcindiẽ per ſe: vt. j̃. tit. j. l. j. in princ. ibi per Dy. ibi adminiſtratio. nã tutore vẽdente legitimè non audietur pupillus circa reſtitutionẽ: ſed vẽdẽte pro tutore audieẽ pupillus, vt hîc patet. Itẽ vbi cõtraxit tutor, inſpicimus vtrùm cõiunctus ſit pupillo vel ne. licet in contrahẽte pro tutore ſit ſec': vt. j̃. ti. j. l. pupilli, ſecũdùm Dy. dic vt ibi. ¶ Op. gl. de. l. bonæfidei. j̃. de acqui. re. d. Et ſo. vt in ea. ¶ Itẽ opp. gl. quòd res pupilli vſucapiãtur: vt. l. apud celſum. §. ſi quis nõ tutor. j̃. de excep. doli. Sol. vt per eam. & bene. & alleg. pro concor. l. qui neꝗ̃. j̃. de reb. eo. dic vt ibi.

SVMMARIVM.

1 *Sententia lata à iudice delegato qui ignorabat ſe delegatum quòd non ualet.*

LEX III.

QVæro. Ibi, tutor. i. tanꝗ̃ ver' teneaẽ actiõis tutelę. Ibi, tutorẽ. i. vt verũ tutorẽ, ſecũdùm Dyn. ibi, ſcire debet: facit. j̃. de aeq. hęre. l. ſi is ad quẽ. ſecũdùm Ia. de are. Ibi, in fi. l. facit quod no. ſ̃. eo. l. j. in prin. & allegaẽ hęc. l. p Gui. ſ̃. de offi.
1 ꝓcõ. l. obſeruare. in fi. ꝙ ſi iudex † delegat' ignorat ſe eſſe delegatũ, & ferat ſñiam, ꝙ talis ſñia nõ valet tãquàm priuati: quia oportet ꝙ ſciat ſe iudicẽ. ar. huius. l. ¶ Quærit gl. quæ actio dabitur. Et reſponde. vt in ead.

LEX IIII.

QVi pro tutore. Quęrit gl. quã diligẽtiã teneẽ p̄ſtare tutor. Et rñde vt in glo. & alleg. glo. l. à tutoribus. in prin. ſ̃. de admi. tu. & dic vt ibi.

LEX VI.

EI qui. Quæritur quãdo dabitur illud iudicium contrariũ. Reſponde vt in glo.

Hic finiuntur dicta domini Nicolai de Neapo.

Quod falso tutore authore gestum esse dicetur. Rub.

SVMMARIVM.

1 *Contractus factus à falso tutore licet sit nullus ipso iure in præiudicium pupilli, uallet tamen in præiudicium contrahentis.*

LEX I.

HVius edicti. In tex.ibi, contrahentes. cum pupillo bona fide.al's secus vt j.e.l.in fi.scd'm Dy.& hoc dum dicit cōtrahētes, vel quasi:vt.l.falsus.j.eo.& in iudicio:vt.l.defensor.s.de tu. & ra. dis.&.l.ij.§.idē scribit.in prin.s.de pec.scd'm Iac. de are. & bene.In tex.ibi,vel ad aliam regionē dat⁹. certū est resti.dari furioso:quia furiosus qui authorizauit,pro non tutore habet̃ vt. l. nec mandante.§.j.s.de tu.& cu.da.ab his.& tutor administrando id quod est administrationis alterius pro tutore nō habet̃:vt.s.de admini.tu.l.si duo &.l.vel in partes.In tex.ibi,nonne.valebit qd' gestū est.Respō.ꝙ sic: quia vtile per inutile non debet vitiari,scd'm Dy.l.j.§.sed si mihi.ff.de verb.ob. in gl.certè sic.& ita ibi ar.contra.so.quia si alij sunt veri tutores, sufficeret vnus:vt.l.& si pluribus.s.de auth.tuto.&.C.eo.l.fi.& ideò eius authoritas, qui tutor non est nihil operatur.arg.l.si duobus.§.hæres,de leg.j.sed si duo essent arbitri,non sufficeret per vnum ꝓnunciari,vt eo.§. & ideò adiectio huius arbitri,qui nō pōt esse arbiter,cōpromissum reddit inutile:vt.l.sed si

1 ita.&.l.celsus.s.de arbi.In tex.ibi,dabo in integ.resti.¶ Op.† ꝙ cōtractus, vel quasi qui à falso curatore celebratur est ipso iure nullus &c.vt.l. si is q. s.ti.j.&.l.&si pluribus.ij.respon.s.de aut.tu.&.l.qui neq;.j.de re.eo.ergo superuacua esset restitutio ex hoc edicto:vt.l.in dubium.C.de tuto.& curat. qui non satisde.respon.quòd est verum:quia contractus est ipso iure nullus in præiudicium pupilli,& non ipsi pupillo in integrum resti.est neces. sed in præiudicium contrahentis iste contractus est aliquis:vt.l. iulianus. §.si quis à pupillo.de act.empti.l.non eo minus.C. de proc.al's si contraheret,non interueniente alio quàm pupillo,sibi imputaretur.& ideò restitutio sibi non est necessaria secundùm Dy.

SVMMARIVM.

1 *Denunciatio quando constituat denunciatum in mala fide.*

LEX II.

SIid. *In hac.l.& quatuor sequentibus ponūtur psonę quibus non nocet licet sciant se cū falso tutore contrahere & restituuntur in integrum.*In gl.qñ idē est.argu.cōtra.C.de rei ven.l.si fundū.q̃.l.vr̃ ꝓbare totū oppositū.s.ꝙ denunciatio

1 †cōstituat aliquē in mala fide.& cum illa.l.si fundus.cōcor.l.quędā.§. pe. s.de eden.& qd' ibi no.&.l.ait prætor.§.si quis particeps.j quę in frau. credi.& per ista facit.s.ꝙ denunciatio nō cōstituat quem in mala fide.j. pro empto.l.j.&.l.si maior.C.de rescin.ven.pōt solui isto modo, quia ista lex, & contraria,loquuntur quando credit denunciationi.sed contra hoc videtur instare gl.q̃ est in.d.l.si fundū.q̃ facit hāc.q. si non credidit &c. & tñ determinat ꝙ in mala fide cōstituatur.& ideò dic quòd aut ille cui fit denunciatio sciuit illū quē denunciauit habere ius denunciandi: & tunc videatur in malafide cōstitutus.ita loquitur.l.si fundū .& gl.aut sciuit illum non habere ius denunciandi:& tūc non videatur in mala fide constitutus. & ita vr̃ ꝓbari in.d.l.si maior.aut est dubiū:& tñc debet abstinere,al's malā fidē habet:vt.l.virilis.§.si adierit.de leg.pręs.Sed contra hoc videt̃ iste tex,vbi in dubio non videtur constitutus in mala fide,scd'm Dy.dicit Dy. sol.vt ibi,&.l.si fundum.quia hîc erat dolus tutoris qui præponderat culpę illius qui non credidit denūciationi:vt.l.item si obstetrix.s.ad.l.aquil.in.l.si putator.&.l.qui foueas.eo.tit.& per hāc solutionē vr̃ restringi hæc.l.quòd ista lex non habeat locū,nisi quando agitur per contrahentem contra tutorē.nam si contrahens agit contra pupillū,nō extinguitur dolus tutoris vt.s.eo.l.j.§.idem Pompo.& ideò dic,& melius scd'm Dy.ꝙ hîc cōtrahēs tractabat de dāno vitādo:pupillus de lucro.in.l. verò cōtraria vterq; de damno vitādo certabat.vnde deterior est cōditio illius qui fuit in culpa: quia non credidit denunciationi,debet sibi nocere contra illum qui in nulla culpa fuit.de hoc vide per Cynum in.d.l.si fundum.¶ Quæro hîc, an si post contractum fiat denunciatio constituat contrahentem in male fide de hoc est gloss. quôd non,in.l. j.infrâ pro emptore.facit gloss.pro hoc in l.in concubinatu.s.de concu.vbi dicit,ꝙ ab initio semper fienda esset denunciatio.quod not.quia vtile est.

SVMMARIVM.

3 *Stante statuto quòd si quis steterit per decem annos,quòd non poßit petere executionem instrumenti,quod tamen poterit petere per libellum.*

LEX III.

PLane. Not.ꝙ qui beneficio edicti nō vtitur,contra eum non potest excipi de beneficio edicti. ¶ Et induci

1 tur in argu.†ad.q.dicitur in statuto ciuitatis ꝙ possit peti instrumētū executioni mādari,saluò si steterit p decē annos.modò stetit p decē annos:an posim petere p libellū secūdùm ius cōe?& vr̃ ꝙ posim, p hāc.l.

1 quia ego q peto p libellū,nō vtor bñficio statuti ꝓ executione.& ideò nō pōt de illo statuto cōtra me excipi.in ciuitate ista mihi nō vr̃ ꝙ practicet̃ cōtrariū nescio si sit ꝓpter alia in statuto posita.

LEX V.

INterdum. In gl.restitutio.i fi.imò vr̃ valere ꝓ ꝓbatiōe tutoris,ad hoc vt restitui nō possit.& vr̃ ob.l.j.§.idē Pōpo.s.e.ti.Sol.aliud est in cōpellēdo litigātē,quo casu iudiciū in p̄iudiciū pupilli nō valet,& ideò litigāti & reo restitutio cōcedit̃.& aliud est legitimare personā tutoris:& valet in p̄iudiciū pupilli,& restitutio denegatur.

LEX VI.

PVpilli. Ibi,incertū cautionis.de incerto cau.vt.j.ad treb.l.cogi.§.si pater.h.d.& non sunt alia.

SVMMARIVM.

1 *Confeßio facta coram iudice qui fecit confessum spoliare,non tamen torsit,an ualeat?*

2 *Pupillus quando quærit authoritate falsi tutoris,& contrahens restituitur quòd non teneatur pupillo ad sumptus litis.*

3 *Debitor cui iudex præcipit ut solueret,& soluere ꝓmisit,q. uideat̃ cōpulsus licet soluat.*

LEX VII.

1 NOuissime. Istū tex.no.ibi,dū dicit.qd; enim si cōpulsus facit†ad vnā qōnē quā habui ī Florētia de iudice q nō torserat hoīem,sed spoliare fecerat,& ipse fuit cōfessus.& no.alleges ea q̃ habent̃ in ti.quod me.cau.c.fi.quod cōcor.cū tex.secūdùm Ia.de are.quod habet̃ in simili in.l.si qs mādato titij.s. de neg.gest.vbi nota formā hui⁹ cōditiōis.& illā.l.facio no.valde:qa vr̃ cō-

2 cor.cū.l.facere posse.s.so.ma.ista sol.vr̃ innuere ꝙ qñ†authoritate falsi tutoris ꝗrit pupill⁹,& restituit̃.cōtrahēs nō tenet̃ pupillo ad sumptus litis.¶ Et

3 p hāc.l.determinat Cy.vnā.q.†& est qō ꝙ quidā erat debitor,& qdā iudex sibi p̄cepit vt solueret:& ille ꝓmittit soluere:deinde soluit:an videat̃ cōpulsus soluisse.certè sic,vt hîc & ista sunt quotidiana.

LEX X.

SI falso. Not.istā.l.& tenebis mēti.Ex cā iusta ignorātię possum petere restitut. ī iteg.h.d.

LEX XI.

FAlsus. Dico ꝙ ille qui promisit vt tutor vel procurator se obligare,debet probare se tutorem,vel procuratorem, vel iuris æquitate eius cuius tutela non procedit & debet probare per.l.j.&.ij.C.credi.eui.pig.non debere.

De fideiussoribus, & nominatoribus, & hæredibus tutorum & curatorum Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Officia quòd non transeant ad hæredes:& quando hæres tutoris teneatur.*

2 *Dictio penes,significat poßeßionem.*

LEX I.

QVamuis. In gl.in ver.tutor nō est.ibi, ar.s. dictū. & est tex.in.l.plerunq; tutela.s.de tute.

1 & sic facit secūdū Dy.& Iac.de are.†ꝙ officia nō trāseunt ad hęredes.in gl.in ver.explicari.ibi,in iudicio secus.& ibi. s.de iudi.l.tā ex cōtractib⁹.videt̃ idē in iudicio.j.si pen.appel.mors inter.l.j.§.fi.sed pōt rñderi in fugiēdo ibi loqt̃ in cā appell.hic in cā principali.tūc argno sic.nā ibi parificat̃ tutor tutela finita, & ante redditas rōnes.sed tutor tutela finita & ante redditas rōnes tenet̃ exequi causam principalē:vt.l.ita aūt.§.post cōpletū.s.de admi.tu.igit̃ hęres tutoris tenet̃,secūdū Dyn.ꝓ hac opi.facit.l.tutor.j.de appel.&.d.l.tā ex cōtractibus.quę hîc allegat̃.pōt rñderi,secūdū Iac.de are.ꝙ illa lex loqt̃ in filio q secundū hęc iura non habebat hęredem:vt.l.antepe.s.ad macedonia.&.l.j.&.ij.de castren.pecu.hîc aūt loquit̃ in eo qui habebat hæredē.igit̃

2 cōtrariū nō ob.in tex.ibi,quod penes.ita ꝙ ipse sibi posideat:qa†verbum penes significat possesionē:vt.l.penes.de ver.signi.& est rō:quia tutor nō tenet̃ ex dolo & lata culpa ipsius:vt.C.de hęred.insti.l.j.&.l.cum ostendimus.j.eo.secundùm Iac.de are.

LEX II.

POstulare. Quęrit hîc Dy.quę poterat hîc esse dubitatio hui⁹.l.& dicit ꝙ pōt esse ista.nā fideiuss. ꝓ stipulatiōe capit̃,vt ꝓbat̃ in.l.stipulationū.§.satis acceptio. j.de verb.obli.&.l.blanditus.de fideius.sed in stipulatione non veniūt nisi ea quę sunt in ipsa stipulatiōe,& ipsius cōceptione expressa:vt l.ꝙ dicit̃.nihil erat expressum ergo videbat̃ fideiussorē in rōne istarū vsurarū nō teneri:sed ad hoc rñdet ipse,& dicit ꝙ fideiussor videt̃ acceptus in omnē causam in qua est obligatus principalis etiā ad vsuras:vt.l.ij.de admini.re.ad ci.perti.

LEX IIII.

CVm ostendimus. Quęrit hîc Dy.quare hæres tutoris ꝓ nō cōnexis tenet̃ actio tu.vt hr̃ in.l.tutor aūt.pro nō cōnexis finita tutela, cā mortis tutoris ętas pupilli admittit hāc actionē.& nō patit̃ nisi gr̃a cōnexitatis inducat hoc:sed Iac.de are.dicit ꝙ finita tutela si hæres tutoris nouā inchoat ꝙ ipse nō tenet̃ actione tutelę,sed actione ne.ge.& hanc l.intelligit ipse qñ iā inchoatā hæres perfecit.sed dictū Dy.& gl.dicit verū p tex.in arcas tutoris pupilli pecuniā.In gl.ibi,leuis culpa.Ia.de are.dicit ꝙ si hæres inchoata ꝓ tutorē explet:ꝙ ipse tenet̃ de dolo.& lata culpa si sponte incepit aliud negotiū pupilli gerere:quia si alia noua inchoet:ipse tenet̃ etiam de leui culpa:sicut quilibet vt.s.de ne.ge.l.curatoris.& intelligit hūc text.qñ hęres iam inchoata p defunctum perfecit.sed dic vt dixi in.j.q.

SVMMARIVM.

1 *Præsentia fauore pupilli inducit consensum.*

Fideiussor scriptus pro inquisito, qui nō contradixit, & fuit præsens quod teneatur.

Fideiussores. *Si fideiussores pmittunt se nominari à tutoribus, & in actis noīa sua scribi nihil cōtradicentes, tenentur ac si stipulatio intercessisset, & hi etiam qui affirmant fideiussores esse idoneos. Itē fideiussores à pupillo cōmenti habent easdē reputationes cōtra pupillū quas hūt tutores. h. d. cū. l. si cū fideiussoribus. *In tex. ibi affirmatorum. No. qui dicebāt idoneos esse tutores. & qui tacuerunt affirmare videntur non contradicendo. Dy. not. ex isto. §. in prin. †No. hic præsentiā inducere consensum, quod intelligit. Ia. de arc. esse verum fauore pupillorū: & q iste. §. non intelligatur extra suos terminos. nā dicit si nō essent oīa quæ sunt in isto. §. tunc præsentia non induceret cōsensum. hunc. §. perpetuò tene menti. & dubiū. l. pcedit: quia fideiussores nunq̄ obligantur nisi per stipulationē, in qua debet primò præcedere interrogatio, & sequi responsio. Et facit optimè arg. ad. q. †q si quis accusatur de aliquo crimine, & ab eo petatur fideiussor de cōdēnatione soluenda, q si fideiussor fuit pñs, & scriptus fideiussor nō cōtradicit, q obligatur: quia reipub. & minor ęqui parāt: vt no. in. l. resp. C. ex q. cau. ma. & . l. reip. & ibi meli⁹. C. de iur. reipub.

LEX VIII.

HAEres. *No. q instātia ex pte rei trāsfert ad heredē, h. d. *vel sic heres tutoris licet teneatur de dolo & culpa eius quę iure fuit datus tutor, non tñ eius qui non iure datus fuit. h. d. nō sunt alia in ista lege.

De magistratibus conueniendis & eorum hæredibus. Rub.

LEX I.

IN ordinem. Contra istū vers. opp. de. l. q maior. j. ad muni. & de reg. iur. l. aliđ' §. refert. vbi ad oē piudicat si maior pars facit. Solu. quędā sunt q̄ expediunt per maiorē partē quę incumbunt ipsi vniuersitati necessariò. & sic loquit. d. §. refert. & quędam sunt quę vniuersitati nō incūbūt necessariò: & de his loquitur hic. & hoc etiam placet Dyn. in. d. §. refertur.

Magistratibus. Inducit Dy. q quāuis iudicis officio fuerit quis in expēsis cōdēnat⁹. tamen illud intelligitur si fuerit petitum. facit. l. iiij. §. hoc autem. de damn. infec. ex quo ergo habes q dicimus iudicē teneri si non condemnauit de expensis: vt. l. properandum. §. siue autem. C. de iud. & . l. fi. C. quādo prouo. non est necesse. intelligitur si hoc à patre fuerit petitum expresse, & hoc tenet Dy. Item quis debet magistratū monere. tex. videt hic sentire dum dicit, qui numeri mandato. &c. quod superior debet admonere. tu dic contrariū. & iste. §. loquitur secundùm iura antiqua: hodie magistratus municipales possunt dare tutores: vt insti. de atti. tuto. §. sed hoc.

Si inter. Iste. §. allegatur in materia excussionis: ideo tene ipsum menti.

Priuilegium. Iste. §. nō reperit alibi. dicit Dy. & ratio est quare promptius subuenitur pupillo contra tutorem: quia tutor specialiter propter pupillum tenetur: curator verò specialiter propter ipsum pupillū nō, sed propter vtilitatē publicā: ideo non ita promptè contra eum subuenitur.

LEX II.

PRroponebatur. *Tutor nō habet actionē contra magistratū qui dedit cōtutorem non sufficientē licet ipse tutor pro contutore suo pupillo satisfecerit. h. d. *Ista lex non reperit alibi. dum gl. dicit in se periculum. l. in se omnē culpā, istud nō est verū, quia magistratus tenetur ad instar tutoris: sed tutor nō tenetur de leuissima. vt dixi in. l. j. j. titu. j.

LEX VIII.

MAgistratus. In titulo isto dictū est promiscuè de satisdatione rempu. sal. fo. quæ præstatur magistratui: & quæ præstatur tutori. de differentia eius & effectu vide no. in. l. iiij. §. si quis curator ver. illud rempu. sal. fo.

LEX IX.

IN magistratus. *Vsuræ possunt à magistratibus exigi eo pacto quo exiguntur à tutoribus quādo cōueniuntur actione tutelę. h. d. *Finem huius. l. feci te notare in. l. cū quidā. de verbo. signifi. dicitur hic eadem actio, quæ sit eadem quidam. dicunt sed vtilis tutelæ. dic & bene q eadem. s. in genere nō in specie q teneatur vtili. potuit eos mouere: quia glo. quas hoc anno habuistis dicunt, q magistratus datur tutor videtur gerere. alia tamen opi. est vera. hic non sunt alia.

De rebus eorum qui sub tutela uel cura sunt sine decreto non alienandis uel supponendis. Rubr.

SVMMARIVM.

1 *Donatio propter nuptias fit à minore sine decreto.*
Alienatio rerū minoris quòd fieri possit propter authoritatē rei iudicatæ.
2 *Minor alienat cum iuramento.*
3 *Decretum iudicis si interueniat in alienatione rerū minoris, an sit necessaria etiam authoritas tutoris.*
4 *Pater quādo est tutor filij impuberis, res non alienatur sine decreto.*
5 *Cōmissarius quod possit alienare res hæreditarias ex permissione testatoris.*
6 *Executor uel tutor pro satisfaciendo ære alieno, debet uendere rem hæreditariam deteriorem, non meliorem.*

LEX I.

IMperatoris. In glo. tūc etiā. ibi, de admi. tuto. l. tutelā. itē etiā donatio† propter nuptias à minore sine decreto fieri pōt: vt. C. si aduersus do. l. j. Itē, pter authoritatē rei iudicatę alienatio fieri pōt: vt. l. sed si pecunia. §. j. & . §. itē queri. j. e. Itē † hodie pōt fieri alienatio si iurāt, vt in authē. sacramēta puberū. C. si aduersus vēd. ī gl. sup verbo, alienū. ibidē. C. eo. si ad vē. innuit ista gl. † q nō sufficit decretū. nisi sit etiā authoritas tutoris. cōcor. gl. ī. l. ob æs. hic alle. in gl. & ī l. inter pupillos. s. de au. tu. & . l. ij. C. de fidei. In cōtrariū gl. est in. l. si curatorē habēs. quę dicit, q debet fieri citatio ipsi⁹ tutoris: aliàs esset in ptāte ipsius, q nunquā res vēderet. In gl. tūc etiā sine qbus res peruenerat pupill⁹: vt. C. qñ decre. opus nō est. l. prędiū. ¶ †Sed quero: si pater sit tutor filij impuberis, vtrū possit res alienare sine decreto? & dic q nō: vt. l. si pupillorū. §. si pater j. eo. ti. In tex. vltimò not. † q quàmuis cōmissarius res hęreditarias alienare nō possit: vt. l. alio. j. de alimē. & ciba. leg. tñ ex pmisione testatoris optimè pōt alienare. pro hoc facit. j. e. l. §. si defunct⁹. & . l. si verò nō remunerādi. §. fi. s. mā. secūdùm Iac. de are. & de hoc sunt duę gl. vna. j. de alim. & cib. leg. l. j. alia in. l. prędiū. qñ decr. opus nō est. Itē pro hac opi. quia gl. nostra equiparat tutorē & cōmissariū: vt. l. plerūq;. s. de tut. sed tutor q al's nō poterat alienare: pōt ex pmisiōe testatoris. ergo &c. ¶ †Sed qro an executor vel tutor cui est pmissa alienādi facultas possit meliorē rē de hereditate alienare: vel solùm rē deteriorē sufficiētē ad illud æs alienū exoluēdū. vna est quæ dicit q meliorē rē. hęc est gl. in. l. pdiū. C. qñ decr. opus nō est. sed illa gl. cōiter reprobat, & maximè p dñm meū: quia quàmuis qs habeat gñale mādatū, tñ ex bona fide gerere debet: vt. l. creditor. §. Luci⁹. s. māda. sed iste q vēdit meliorē, cum deteriorem sufficeret vēdere, nō est bonæ fidei. ratio pro ista glo. vltima videt in. l. quādiu. C. de distr. pign. quam no. quia quotidiana.

Si communis. *Res, pter diuisionē pōt sine decreto alienari, aut cū pr pupilli pri⁹ eā obligauit, & creditor vēdit. *In tex. ibi, puocet. Ibi, si cōis socı⁹ an ipse minor vel eccl'ia si sibi expediat, possit prouocare aliū ad diuisionē. vide per Cyn. in. l. iubemus C. de sacrosan. eccle. In glo. non enim. ibi, no. non spectari consuetu. sed ista non erat consuetudo, sed quædam præscriptio voluntatis: quia fortè pupillo foret inutile, licet patri fuisset vtile: secundùm Dy. quod not.

SVMMARIVM.

1 *Minor quando obligetur ex obligatione legali.*
2 *Minor itrādo monasteriū, an statim trāsferat dñiū suarū rerū ī monasteriū sine decreto.*
3 *Minor quòd obligetur ex obligatione consuetudinaria uel statutaria.*

LEX II.

SEd hic. In tex. ibi, saluū sit. ¶ Querit Dy. quę pōt esse rō diuersitatis, quare fiscus q vēdit rē minori eo pacto q esset sibi obligata donec pecunia solueret. dicit ipse, qa qñ aliqs cōtrahit cū fisco, bona sunt fisco obligata: aliud aūt eit in 1 priuato. & sic ex dicto Dy. & hic ex tex. l. nostre habetis† q minor ex obligatiōe legali obligat. Sed cōtra vr stare. l. fi. C. de leg. tu. vbi tutoris bona nō sunt tacitè obligata pupillo. & certè legalis est obligatio illa qua bona tutoris tenent ipsi pupillo: vt. l. p offō. C. de admi. tu. cū si. Sol. Iac. de are. istud cōtrariū, q aliqñ tutor egredit cōtractū sibi de iure pmissum: & tūc ex obligatiōe legali bona minoris obligant. ita loquit hic: aliqñ egredit contractū nō sibi de iure pmissum: & tūc nō obligant: vt. l. fi. C. de leg. tu. Itē qa in casu nr̄o vsus est de iure cōi. qa fecit q quilibet faceret. In cōtraria. l. sec⁹. per 2 istā sol. vr reprobari gl. l. itē qa. s. de pac. ¶ †Quero vtrùm minor intrando monasteriū statim dñium rerū suarū in monasteriū trāsferat absq; decreto vr q nō, vt. s. e. l. j. In cōtrariū determinat Ia. de are. in. l. j. s. de fun. do. & l. q. dā. de reb. du. itē facit theorica supradicta: qa ex obligatiōe legali minor obligat. ista est obligatio legalis: ergo &c. Alij distinguūt inter pupillū & adultū. nā si pupill⁹ itrat monasteriū dñium rerū suarū in monasteriū nō transfert: qa secūdùm q pupill⁹ matrimoniū carnale cōtrahere nō pōt: vt insti. de nup. in prin. ita nec matrimoniū spirituale. sed adult⁹ matrimoniū carnale cōtrahere pōt: vt. l. sciēdū. s. de ritu nup. & . l. ī copulādis. C. de nu. ergo est 3 spāle. ¶ †Quero vtrùm obligatiōe cōsuetudinaria vel statutaria obligetur minor. dico q sic. vt. l. si sine herede. §. lucius. s. de admi. tut. & cura.

5 Ed si.

SVMMARIVM.

1 *Dominium an transferatur ex sententia?*
2 *Cautela ut res prohibita alienari alienetur.*

Item quæri. *Qđ spōte aliqñ fit, licet nō valeat, valet tñ si ex necessitate fiat. h. d. *No. ex hoc. §. q†ex snīa trans1 ferī dñiū. Ia. de are. imo vr q nō vt. l. dedi. §. subtili⁹. s. de cōdi. ob cām. & . l. si iussu. de fur. sed pōt dici q ibi nō fuit aliqua snīa. sed dicit ibi q si trado tibi rē meā vt tuā: hoc intellige scilicet q ex snīa dñiū trāsferat, puta sequat traditio. ar. l. ex sextāte. §. latin⁹. j. de excep. rei iud. & vide q̄ habent ī. l. statuli2 beros. & est. l. iij. §. nō solū. de statulib. & . l. iij. & ibi gl. s. de pu. ex isto †pōt colligi fraus, vt res pupillaris & cuiuscūq; alterius prohibita alienari possit, alienari hoc modo subijciēdo aliquē qui rē petat. & ille qui nō potest alienare

nare patiatur se succumbere.Itẽ intelligo istũ.§.scd'm Dyn.qñ aliquis pos-
sidebat rem pupilli,& desinit posidere rem culpa & non dolo.& nõ ob.l.
qui restituere.s̈.de rei vend.&.l.si culpa.eo.tit.& ibi not.

Et manifestum. In tex.ibi restaurari debere. quatenus de facto exiuit de bonis eius.h.d.

LEX IIII.

QVod tamen. In tex.ibi,possidere.qd' declarat vt.l.tertia.&.l.fi.C.de metal.li.xj.

m **Agis puto.**

Si pupillus. In glo.ij.ibi.Itẽ qd si rẽ alienã.ibi,si enim vt pupilla
ris existẽs vẽdit in fi.gl.ꝑ hoc facit.j.de verbo.sig.l.
bonorũ.&.l.seruos.j.de leg.iij.¶ Sed q̃ro qd si pupillus habet possessionem
suã,nũquid tutor poterit alienare.Rñ.sic scd'm Iac.de are.cũ de pos.nil di-
cat in oratione.Itẽ ꝑ hoc facit,quia sine tutore poss.alienari non põt: ergo
& cum tutore sic,vt.j.de acqui.pos.l.j.

SVMMARVM.

1 *Sententia quãdo exequitur cõtra pupillum,debet primò exequi in nominibus debitorũ.*
2 *Commissarius qui potest alienare res hæreditarias,non debet prius incipere ab immobilibus quàm à nominibus debitorum.*
3 *Decretum iudicis debet præcedere uenditionem rerum minorum.*
4 *Consenguinei pupilli requiruntur in alienationibus rerum pupilli.*

In primis. In tex.vbi vel immobili.no.ex hoc tex.ar. scd'm Dyn.
1 ꝙ si †aliqua snĩa lata est contra pupillũ,ita ꝙ oportet
snĩam executioni mandari,primò debet incipi à noĩbus debitorũ añq̃ ad
immobilia perueniat.al's aũt in maioribus obseruat:vt.l.à diuo pio.§. in vẽ
ditione.j.de re iudi.sed hoc est spãle fauore pupilli:quia potius expedit pu
pillo bona habere q̃ nomina debitorũ,cũ debitores de facili ad inopiã per
2 uenire possint.Itẽ no.†scd'm Dy.ꝙ cõmissarij in casibus in qbus possunt
alienare,nõ debẽt prius incipere ab immobilibus q̃ à nominibus debitorũ
pro hoc facit.l.Arist.&.l.igit.j.de iure deli.& de ven.in pos.mit.l.j. in text.
ibi in ver.itẽ requirat.¶ Ibi si non vrgeat.No.ꝙ demũ qñ creditor vrget ad
debitum vsurarũ,puenit ad venditionẽ rerũ pupillariũ ob æs alienũ.extra-
3 neũ ex hoc.§.no.†.ꝙ decretũ debet p̃cedere vẽditionẽ: al's vẽditio est ipso
iure nulla,nisi principali bñficio cõfirmet:vt.l.ij.in fi.s̈.e.Itẽ no.ex illo.§.in
4 primis†igitur &c.ibi requirat cõsanguineos pupilli:quia qñ fit alienatio re-
rũ pupillariũ,consanguinei pupilli sunt vocandi in glo.hoc non fit necessa
riò &c.adde alium casum & si aliũde pupillus ali non posit:vt.C.de sacro-
sanc.eccle.l.sancimus.

Illud. Quærit Iac.de are.an iudex in cuius territorio sunt res istę sitæ.
posit interponere decretũ.dicit ipse ꝙ sic in.l.si p̃diũ.C.de p̃di.
mino.sed in tutela est secus,vt.l.iurisperitos.§.cum ostendimus.s̈.de excu.
tu.& de materia huius l.vide qd' no.per modernos.s̈.de tuto.& cura.da.ab
his.l.pupillo.&.l.si prædiũ.s̈.alleg.

Ne tamen. In glo.an aũt viatori huic.ibi.C.de ac.l.ea quidẽ. &
vide qd' not.extra de ꝓba.c.qm̃ contra falsam. &
quid de iure illo,& quid de referendarijs,& quid de inquisitoribus, & qñ
sunt iurati & qñ nõ,& quis sit effectus eorũ, vide quæ habentur extrà de
accu.c.sicut.&.c.cum parati extrà de appel.

SVMMARIVM.

1 *Minor quòd poßit rem permutare cum alio.*
2 *Permutans rem suam,uidetur facere rem suam meliorem.*

1 **Si æs alienum.** Quærit hic †Iac.de are.nũquid minor posit
rẽ suã cũ alio permutare,hîc est arg.ꝙ nõ.ibi
vel alia cõparere.In cõtrariũ dicit ipse est lex cum hi.s̈.de transactionibus
quia qd' est in eius fauorẽ introductũ nõ debet in eius lęsionẽ reuerti: vt. l.
qd' fauore.C.de legi.Et hoc si apparet euidenter meliorẽ cõditionẽ eũ face
2 re.Itẽ facit ꝙ†qui rẽ suã permutare permittit,meliorẽ cõditionẽ facit:vt.l
iubemus.C.de sacrosan.eccl.& extrà de reb.eccl.non a lie.c.vt super.

LEX VI.

SEd si forte. In tex.ibi,nulla enim cõio.no.ꝙ vbi non est
cõio,nõ habet locũ diuisio.sed tñ interdũ li-
cet sit perempta cõio,agit cõi diuidundo:vt.l.si quis.commu.di.

SVMMARIVM.

1 *Pupilli habentes bona cõia possunt ea diuidere,si sit ipsis utile.*

LEX VII.

1 **SI pupillorum.** Istam.l.tene menti.& no.ꝙ † duo
pupilli habentes bona cõia nõ pos
sunt diuidere.doc.nr̃i dicũt ꝙ posit fieri diuisio.qñ esset eis vti
le,vt vidistis per.l.inter tutores.s̈.de admi.tuto.& per Cyn.in.l.
iubemus.in prin.C.de sacrosan. eccle.

Si pupillus. Per istũ.§.Dy.dicit ꝙ,si ecclesię bona legitimè sunt
obligata:tũc põt creditor vendere sine decreto.

SVMMARIVM.

1 *Testator si ꝓmißit uẽdere fundũ ꝑ tãto,si nõ uẽdidit,sed dedit in solutũ,quòd ualeat.*
2 *Episcopus cõcedẽdo licentiã uẽdẽdi rẽ minus dãnosam malè facit,quia debet specificare.*

1 **Si prætor.** Quæro†in primo dixit sic testator,promitto tibi ven
dere fundũ pro tanto.non vendidit,sed dedit in solutũ
an valeat?& videt ꝙ nõ,vt hîc cõtrariũ credo ꝙ datio in solutũ est similis
venditioni:vt.l.litis.j.ꝓ emp.ergo &c.Præterea cusus est in simili in.l.fi.s̈.

2 mã.Itẽ facit secũdus†punct⁹ ad.q.ꝙ si ep̃s dat licentiã vendẽdi rem minus
damnosam,malè facit episcopus sic concedẽdo:quia debet specificare:sed
si concedit,valet.

***Si obligauerit.** Si pupillus vult pign⁹ repetere quod tutor obligauit ꝓ pecunia quæ cõuersa est in vtilitatẽ ipsi⁹ pupilli,putà quia soluta creditori ei⁹,repellit exceptiõi deli.h.d.*

LEX VIII.

QVi neque. Tene menti istam.l.quę est vtilis ad practicã & theoricã.& signa bñ ipsam & cõserua.

LEX IX.

QVamuis. Factũ antecessoris põt reuocare successor h.d. No.ꝙ successor p̃sens punit p̃decessorẽ p̃cedẽtẽ frauduletã vẽditiõe,secũdùm Dy.

LEX X.

ILlicite. Exceptio quæ incipit cõpetere vẽditori post
cõtractũ,trãsit ad emptorẽ.h.d.de ista materia
dixi in.l.cũ in rẽ suprà.de rei vẽ.cũ vẽditiõis ius post vẽditionẽ
trãsit ad successorẽ.Circa quod dic ꝙ ius agẽdi acquisitũ post
vẽditionẽ nõ trãsit sine vẽditoris cessiõe:vt hic &.l.q̃sitũ.§.si annua.ij.rñ.s̈.
de pecu.nisi cohęreat ꝑsonę vẽdẽtis:vt.d.§.si annua.ij.rñ.nõ aũt de iure q̃-
sito ante venditionẽ.& an & qñ transeat & qualiter,vide per Dyn.in.l.flu-
mẽ.§.adijcitur.j.de dam.infec.&.l.si tertius.§.si prius.j.de aqua plu.arcen.

LEX XIII.

SI fundus. In tex.ibi infructuosum.No.ꝙ vbi tutor vẽdidit p̃diũ sine decreto pupillus nõ põt p̃diũ vẽdicare cũ fructib⁹ nisi restituto pretio,quod quidẽ pretiũ fuerit visum cõuersum in ei⁹ vtilitatẽ secũdùm Iac.de are.qd' not.

***Quanquam.** Si tutor vẽdit pręgiũ pupilli,& ex pretio satisfacit creditorib⁹ paternis:si postea pupill⁹ vult vẽdicare pręgiũ & nõ offerat pretiũ,repellet doli except.Hoc verũ si ex cęteris facultatib⁹ æs alienũ pupilli solui nõ poterit & si illę res saluæ erũt ex quarũ pretio æri alieno satisfieri poterit.h.d.Bar.*

LEX XIIII.

PAulus. Testamentum irritum probat volũtatem testatoris.h.d.& allegatur ista.l.An ex testamento inutili debeantur legata naturaliter.dic vt dixi.C.de iur.& fac.ig.l.cum quis.videatis quod ibi dixi plenè.

De curatoribus fur.uel alijs extra minores dandis Rubr.

SVMMARIVM.

1 *Substitutio facta pupillo & furioso an sit exemplaris uel pupillaris.remißiuè:& quid?*
2 *Curator si datur minori & prodigo simul & non sit prodigus.*
Administratio an interdicatur prodigo a lege uel ab homine.
3 *Furiosus & prodigus an in delictis æquiparentur?*

LEX I.

LEge.xii.tabularum. In gloss.curatorẽ ei si nõ habet.Ibi,
s.de tu.q habẽt cõcor.l.j.C.e.ti.Dy.format istã.q.†& deter
1 minat in.d.l.qui habet.quid si pupillo furioso facta fuerit
substitutio:an videatur facta pupillaris. an verò exẽpla-
ris.& dicit ꝙ pupillaris nõ aũt exemplaris:cũ videat habe
re respectu ad ætatẽ nõ aũt ad furorẽ.Itẽ an si dat curator minori & ꝓdi-
go,& fit mẽtio in dicẽdo ꝙ dat ꝓdigo:an valeat decreti dispositio?Vide ꝑ
Dy.& ꝑ Old.in.d.l.qui habet.s̈.de tute.Itẽ an si dicat ꝙ dat minori & pro-
digo qui nõ est ꝓdigus.vide plenè ꝑ dñm meũ in.l.is cui.j.de vb.ob.in gl.j.
Ibi an hoc posit alienari.sec⁹ si esset notoriũ ipsum esse ꝓdigũ.de quo ple
nè no.ꝑ dñm meũ.ĩ.d.l.is cui.j.de vb.ob.In tex.ibi furiosus sanitatẽ.hoc est
verũ,qñ est certũ.si aũt dubitat,tũc tãdiu erit in cura q̃diu à iudice erit ꝓ-
nũciatũ eũ ad bonos mores reuersum,& rõ administrationis sit reddita: &
2 sic secũdùm Iac.de are.¶ Quęro†an interdicat à lege vel ab hoĩe admini-
stratio furioso.& habuisti tractatũ in.l.is cui.ff.de ver.ob.Et gl,tenet ꝙ ꝑ iu
dicẽ.& vide bñ circa istã materiã sicut iudex interdicit ei administrationẽ,
ita ei cõcedit,vt.l.nil tam naturale.j̃.de reg.iur.aliâs præsumitur eum pro-
digum esse,nisi per euidentissimas probationes contra istam præsumptio-
nem probetur:vt.l.non est verisimile.in prin.s̈.quod met.cau.Iaco.de aret.
3 ¶ Et quia hîc fit†ęquiparatio furiosi & prodigi,vide an in delictis æquipa
rentur in.l.si quis in tantam.C.vnde vi.Ibi.vj.quęro.& potest induci casus
in.l.fulcinius.§.adeò.j̃.ex qui.cau.in pos.ea.ꝙ non ęquiparentur. Regulari-
ter autem in acquisitionibus & obligationibus nõ ęquiparantur.l.in nego-
tijs.j̃.de reg.iu.per ea quę ibi habẽtur quę no.

LEX II.

SEd & aliis. No.hîc qui sunt alij.& glo.numerat & vide eã & ĩ.l.j.cũ.l.se.s̈.de postu.& gl.bñ allegat.

LEX III.

CVm deliberant. Ibi, bonis,à prætore curator vel instantibus creditoribus secũdùm Dy.aliâs nõ instãtibus,si sit notum iudici bona dissipari:vt.l.ij.in prin.j̃.de cura.bonis dan.quod no.

LEX V.

CVrator. Not.ꝙ si aliqua ciuitas habet vnum qui fuisset senator vrbis,ꝙ contra eum nõ debet veniri ad secũdũ decretum secus contra alias ꝑsonas,sed debet dari curator

a ¶ Testamentum. De impugnatione q̃ fit testõ, vide per Spe. ĩ ti de istr. edi. §. cõpẽdiose. & formam cõtractuũ testorũ, vide ibi, ĩ. §. seq. Adde φ large appellatione testamẽti venit codicillus, & etiã quęlibet vltima voluntas, scd'm gl. & Bal. in l. ij. C. cõia de lega.

b ¶ Perfectã. Adde l. j. cũ gl. s. de capit. dimi. adde φ Pau. de ca. sequit̃ diffinitionẽ iurisconsulti, quã dicit pfectissimã. & φ gl. bñ dicit subaudiẽdo cũ institutione hr̃dis: qa ꝓpter qđ dicit Bart. & Bald. dicit ipe nõ põt dicerni testm̃ à legato vel fideicõ. nã ẽt legatũ põt dici volũtatis nrę iusta, id est pfecta snĩa habito respectu ad eã pfectionẽ q̃ in eo reqrit̃ vt fiat corã qnq; testibus, & sicut testm̃ habito respectu ad illud qđ reqrit̃ in eo φ fiat corã septẽ & cũ institutiõe heredis.

c ¶ Id est perfecta. Adde gl. in authẽ. de hęr. & falc. §. ex heredatos. quã ad hoc summẽ põderat ibi Ang. qui voluit φ istud verbũ iustũ, adaptet̃ iustitię & ordini iuris aut statutorũ. pquã gl. dicit ibi idẽ Ange. φ si superior committit cãm hoc mõ audias & iustitiam facias, φ illa verba importãt iusticiã partis & iuris ordinẽ. facit. l. j. iũcta rubri. ȷ̃. de inio. testa. & qđ voluerũt hic Pau. de ca. & Mo. & qđ ponũt mod. in ru. extra de test. qđ no. ad statuta loquentia de possidentibus iusto titulo quia oportet φ ad talẽ tit. concurrat iustitia partis possidẽtis, & ordo iuris aut statuti. nõ ẽm possent possidentes pscribere, nisi haberẽt iustũ tit. scd'm qđ requirit stat utum.

bonis, vt vendant̃: & hoc ꝓbet̃ per istam. l. quam tene menti bene: quia non est alibi.

LEX VI.

Obseruare. *Fictus furor nõ est sufficiens vt alicui curator det̃. h. d.* In tex. ibi, circa cãe cognitionẽ. debet ẽm adhibere medicos vel alios prudẽtes viros qui sciũt hoc. secundũ Iac. de are. quod not.

LEX VII.

Consilio.

Curator. *Hæredes demẽtis possunt vẽdicare prædiũ alienatum à curatore eius qui satis nõ dederat rẽ dementis saluã fore, nisi curator de pretio prædij. venditi satisfecerit creditoribus demẽtis, & tunc hæredes repelluntur doli exceptione. h. d.* In tex. ibi, replicatio. tex. igit̃ vr̃ dicere φ res nõ reuertit̃. & sic est cõtra. s. tit. proxi. l. si fund⁹. §. j. sed dicit Dy. φ hic fortè operat̃ interpositio decreti. vel intellige hũc. §. scd'm illã. l. in gl. s. remoto. imò dicere potes φ in totũ fuit cõdẽnatus & soluit: & habet exceptionẽ rei iudicatæ: qa tãtũ operat̃ cõdẽnatio & solo q̃tũ absolutio: vt. l. liqs cũ tu. §. pe. ff. de exce. rei iu. & l. ex morte. C. ad. l. aql. qđ no.

Cum dementis. *Cõtra exceptio nẽ rei iud. curatoris primo remoti dat̃ hæredibus furiosi replicatio ꝓpter scd'm curatorẽ q cõdẽnare fecit primũ, & cõtra scd'm dat̃ replicatio ipsi primo, qa cõuersa fuit pecunia in vtilitatẽ dementis. h. d.* In gl. rectè. ibi, ad exhibẽdum. l. si res. imò dic φ expresse rñdit & subijcit cũ quo &c. ¶ In gl. ibi, cũ simr̃ de vtroq; fuerat q̃situ. sed cõtra hoc vr̃. l. si ptor. s. de iu. & l. marit⁹ C. de ꝓcu. vbi vni cõcedit̃ & in alio vr̃ esse ꝓhibitũ. ¶ Ad sol. horũ cõtrariorũ Ant. in l. apud Celsum. §. apud Iulianũ. de do. exce. distĩguit duo mẽbra: quia aliq̃n interrogatio & rñsio ꝓferunt̃ ab hoĩe, aliq̃n à lege. Prĩo casu si vni rñdet̃, alij q̃stiõi nõ vr̃ esse rñsum, & ita loqt̃. l. si ptor. cũ cõcor. suis. aliq̃n à lege: & tũc si rñdit vni q̃stiõi, alteri vr̃ esse rñsum: vt hic in tex. facit. l. j. de diuer. & tẽp. pscrip. & l. aurelius. §. sticho. de libe. leg. q̃ indefinita ęqpollet vniuersali: vt. l. si plurib⁹. ȷ̃. de leg. ij. & l. si plures. de leg. ij. sed si indistinctẽ p. l. vni. q. rñderet̃, videret̃ vniuersaliter esse rñsum, nisi aliqd dimitteret̃ à lege: ergo &c. ꝓ hac opi. facit. l. apud Celsum. §. apud Iulianũ. in fi. ȷ̃. de do. excep. per And. de pisis. quod no.

Quæsitum. Iste est fin. §. & oẽs ĩperiti al legãt ipsum in fi. ¶ Op. φ cõtract⁹ nõ sit iuris. & gl. nõ sol. ¶ Op. qa soluere est dare: & dare est iuris, vt. l. vbi aũt. ĩ fi. ȷ̃. de ver. obl. ergo. &c. Sol. est iuris soluere. & sic solue vt dixi tibi sup rub. ȷ̃. de sol. & l. si ita stipulatus. §. pe. ȷ̃. de ver. ob. ¶ Vlteri⁹ dicit̃ hic alienare. qd iuris. gl. dicit idẽ, cũ de ambobus interrogauit & de vno rñdit, de alio vr̃ idẽ rñdere In cõtrariũ facit. l. & si fine. §. sed qđ papinian⁹. s. de mino. vbi de vno rñdẽdo affirmatiuè, in alio vr̃ negare. & clari⁹ in c. nõne bñ dicim⁹. extrà de psum. breuiter q̃tũ est in ꝓposito, puto gl. verũ dicere, vt apparet ex fi. isti⁹. §. vl' iste. §. iducit̃ ĩ ar. feci sti duos ꝓcuratores ĩ iudicio admĩdẽdũ positiõib⁹ & vn⁹ dicit credo & alter dixit nõ credo, q̃rit̃ qd iuris, dixit: Dy. φ hic est ar. φ debet stari negãti. & mihi vr̃ φ Inn. teneat idẽ: qa habet̃ ꝓ rñso: & sic ꝓcedit̃ tãq; cõtra cõtumacẽ, qa ista rñsio est obscura, q non valet vt. l. de ętate. §. q tacuit. s. de interrog. acti. & de hoc dicit Inn. extrà de ꝓc. c. ĩ nr̃a psentia. circa prin.

LEX IX.

Vius. No. istã. l. & istud qđ hic dicit̃, φ officiũ curatoris dati bõis nõ trãsit ad hr̃dẽ. qđ tene mẽti: qa est tex. pegrin⁹.

LEX X.

Iulianus. Bõa lex est & iducit̃ in ar. ad. q. de errore: an ĩpediat trãslationẽ dñij. qđ nõ tango nunc.

LEX XII.

Abagnato. No. φ curatores non possunt minuere de bonis pupilli, si liberet̃ pupill⁹ per mulierem viuentem. hoc dicit. tene menti.

LEX XIII.

SAEpe. No. φ curator furiosi & ꝓdigi est legitimus, & φ in defectũ ꝓmittit̃ ad datiuũ. Sed quid de dato surdo & muto, vel alr̃ impedito: est ne legitimus vel datiuus? gl. C. de epi. audi. de creationibus. tenet φ in istis duobus casibus sit legitimus. & idẽ tenet insti. de cura. §. j. gl. videtur aliter dicere in. l. j. ĩ fi. cũ. l. seq. & seque. s. de postu. & vide ibi no. p gl. qđ no. & tene bñ cordi.

LEX XVI.

SI furioso. Nota istam. l. & not. casus: ideò tene menti & cordi.

De testamentis, & qui testamenta facere possunt, & quemadmodum testamenta fiant Rubric.

¶ Gloss. continuat rub. duobus modis. primò ad proxima. Suprà dictũ est de tutelis quæ dantur in testamentis: ideò hic ponitur de testa. Secundò sic volumina digestorum sunt diuisa in septem partes: habuimus quatuor. hic incipit quinta, vt. C. de vete. iu. enucle. l. ij. §. quintus. ¶ Quærit glo. quare iurisconsultus incipit à diffinitione. dic vt in ea quæ clara est.

SVMMARIVM.

1 *Diffinitio testamenti facta per iurisconsultum quòd sit perfecta.*
2 *Diffinitio debet ponere substantialia rei diffinitæ.*
3 *Iusta uoluntas quæ dicatur, & quot modis dicatur iusta?*
4 *Propria significatio potius sumitur ex diffinitione quàm ex allusione.*
5 *Testamentum in quo filius iniustè exhæredatur, an sit nullum ipso iure?*
6 *Negatiua postposita signo uniuersali facit æquipollere suo contrario.*
7 *Testamentum conditum ante ingressum religionis quando confirmetur per ingressuram & professionem?*
8 *Testamentum propriè quòd sit quid intellectuale & incorporale.*
9 *Statutum quòd de quolibet testamento soluatur gabella: una debet solui gabella etiam si mille scripturæ fierent.*

LEX I.

a TEstamentum. [a]Hic ponitur diffinitio testa
1 mẽti. ¶ † Op. legatũ est iusta snĩa volũtatis nostre de eo quodq; post mortẽ suã fieri velit. vt. l. legatũ. ȷ̃. de lega. ij. ergo legatũ est testm̃: qa cui cõgruit diffinitio, cõgruit & diffinitũ, vt. l. j. §. j. s. de dolo. & l. oĩs diffinitio. de reg. iur. sed hoc est falsum, vt. l. si idẽ. C. de cõdi. ergo ista diffinitio nõ est bona. Hui⁹ cõtrarij timore quidã dicũt φ debeat hic subaudiri de eo, scilicet vniuerso. Istud reprehẽdit gl. nam testamẽtum est etiam si quis instituit in re certa, vt. l. j. §. si ex fundo. ȷ̃. de here. instit. Prӕterea põt esse fideicõmissum vniuersale, vel donatio causa mortis vniuersalis: & tamen non est testamẽtum: ideò dicit gl. vt cessent omnia cõtraria, subaudias cum institutione heredis. Durum videtur mihi quòd iurisconsultus nesciuit diffinire testamẽtũ. & quòd ista diffinitio egeat subtili sub-
b auditione: ego dico diffinitionem perfectam[b] sine subauditione aliqua, &
2 cessare contraria. Ideò pro ea declaranda sciendũ est † quòd diffinitio debet ponere substantialia rei diffinitæ: & per hoc debet continere genus: sub quo res est diffinita. Itẽ debet cõtinere differẽtias, vt per hoc appareat φ differt ab alijs specieb⁹ cõtentis sub illo genere, vt patet in oĩbus legib⁹ in quib⁹ diffinitio ponit̃ tanq; gen⁹. Sententia enim continet omnẽ cuiuscunq; rei deliberatã voluntatẽ. Ideò dicit̃ sententia iudicis in tit. de sentẽ. quia sic deliberauerit, & sic determinauerit. Dicit̃ sentẽtia legis, vt. l. ex sententia. s. de test. tu. Dicit̃ sentẽtia hominis etiã si tacitè appareat de sua voluntate, vt. l. ĩpuberibus. §. prӕterea. de suspec. tu. Dicit̃ sentẽtia hoc est deliberatio & dispositio testatoris, vt hic: quia ponit̃ ꝓ genere. Ponit̃ in diffinitione voluntatis. hoc ponit̃ ad differentiã illi⁹ dispositionis quę est enũciatiua, nõ voluntaria seu dispositiua. de qua plenè dixi in. l. ex hac scriptura. ȷ̃. de do. Ponit̃ etiã in diffinitione nostrę legis, hoc est nostrorum qui sumus liberi & ciues Romani. nã subditi alteri⁹ potestati vel nõ ciues nõ possunt facere testamẽtũ, vt. ȷ̃. eo. l. iiij. & ibi no. & l. qui in ptãte. cum si. Ponit̃
3 etiã in diffinitione iusta. & istud verbũ plurib⁹ modis sumit̃ hic. Vno modo iusta, hoc est solẽnis, ad differentiã nõ solennis voluntatis, quę nõ dicit̃ testamentũ, vt insti. de hęre. quæ ab intest. defe. in prin. Itẽ iusta hoc est legitima & a iure permissa nõ improbata. si enim quis instituerit nõ capacem vel turpiter disponeret, nõ esset testamentũ, vt. l. quidã. ȷ̃. de cõdi. insti. & l. męuius. de cõdi. & demõ. & C. de here. insti. l. j. & hoc etiã dicit gl. Item
c etiã dicit̃ iusta, id est perfecta[c]. sicut dicit̃ iusta ętas, hoc est perfecta ętas: vt. ȷ̃. de le. iij. l. cũ filio. §. fi. & per hoc ego dico φ iuriscõsult⁹ posuit hic diffinitionẽ perfectã, & de heredis institutione intellexit. nõ est enim dispositio perfecta nisi heres instituat̃: cũ non sit dispositũ in quẽ trãseant actiones, nec quis sit ille, qui personã defuncti representet. Omnes ergo alię voluntates quantũcũq; de vniuerso dicuntur imperfectę, nec per se possunt subsistere: & sic nõ esset necessaria subauditio gl. Ponit̃ etiã in diffinitione de eo qđ quis post mortẽ suã fieri velit. hoc qđ dicit̃ post mortẽ suã, ponit̃ ad differentiã dispositionũ inter viuos. Apparet ergo φ hęc diffinitio est bona & perfecta. ¶ Oppo. φ aliter diffiniat̃ insti. e. in prin. vbi dicit̃ φ testamentũ est testatio mentis. Solu. ibi nõ ponit̃ diffinitio, sed allusio seu deriuatio vocabuli, quę nõ ponit substantiã rei. Et ista allusio comprehendit codicillũ qui verè nõ est testamẽtum, vt. l. si idẽ. C. de codicil. & ex hoc
4 dico quòd † si quęrat̃ quæ sit propria significatio vocabuli si allusio repugnat

a ¶ Exhæredat⁹. qd si fili⁹ immeritò exhæredetꝛ: an incōtinēti nullū sit testamētū, vide Bal. ī. l. oīmodo. in princi. in. ij. qō. C. de inoffic. testamen.

b ¶ Primò dicit. Et pro materia videtꝛ esse text. ī. l. si post hum⁹. §. fi. de lib. & posth. intelligendo vt ibi p Bart. Adde quod Pau. de ca. refert Bald. dixisse in authē. nō licet. C. de libe. pt. vel. exhæ. ꝙ si imperator dixisset ꝙ per nō approbatę causę testamētum esset ipso iure nullum: ꝙ. caruisset intellectu.

c ¶ Nō cōfirmatur. No. hîc vtrū per ingressum monasterij confirmetꝛ testamentū, vide per Fede. in consi. ccl x.

POMATES.

d ¶ Tunc putarem. Vide Alex. consil. xiij. j. ij. volu.

e ¶ Eiusdē effectus. No. de ingrediente ordinē fratrū minorum, an per talem ingressum censeatur mortuus: bñ facit quod notat bar. in. l. j. §. quidā filiū. de cōtrata. Et vtrū idem sit dicēdū in mendicātibus: & q sint illi, vide Bal. in auth. ingressi. in fi. C. de sacrosan. ecc. Adde quod Bal. dicit vt refert Pau. de castr. ꝙ mors ciuilis est multiplex. q̄dā pœnalitatis: vt si testator damnatus esset ad mortē, aliâs deportat⁹ esset post testamētum, & ista non cōfirmat testamētū sed irritat. vt ĵ. c. l. ei⁹ q. quedā casualis vt captiuitas: & ista nec irritat nec confirmat sed adhuc pendet, vt. l. nec nos. alleg. in gl. C. de capt. & postl. re. Quædā meritoria, vt ingressus religionis & ista aliq̄n confirmat si ingreditur religionē fratrū minorū, quo casu habetꝛ ꝓ ino ꝓ mortuo. quia illa religio non pōt habere aliqd in particulari, nec in cōi. Et sic idē operatur ꝙ mors vera. aliquando nec confirma-

gnat diffinitioni, propria significatio poti⁹ sumitur ex distinctione quàm ex allusiōe. Ego dixi in. l. cūctos populos.* C. de sum. trini. & fide ca.* in materia
5 interptationis statutorū. ¶ † Quero qd si in testō filius immeritò exheredatꝛ, an iustū sit testm̄? Gl. dicit hîc ꝙ sic: nisi expugnaretꝛ per querelā. quā nota: quia si loquimur de iure isto: sine dubio gl. dixit verū, vt. ĵ. de vulg. & pup. l. in substitutione. Sed si loqmur secūdùm iura noua: tūc si filius est præteritus
a vel exhæredatus[a] causa non inserta: vel inserta, sed non legitima: tunc omnes cōcordant quòd ipso iure testamentū est nullum: vt. C. de lib. præte. authē. nō licet. & authē. ex causa. & ibi no. & s. de inof. testa. l. nā de ījs. §. j. & ibi no. Sed an interim posset dici aliquod donec dicatur nullum? dicā in. l. filio præterito. de iniust. testa. Si autem ponimus ꝙ sit facta exhæredatio inserta causa legitima: non tamen vera: tunc fuit opi. quia Mar. dicit ꝙ testamentum est nullum ipso iure: ideò non datur querela hodie nisi tantùm inter fratres. vt no. in. d. authē. ex cā. & l. nā & ījs. de inof. testa. Oēs aliæ glo. tenuerūt contrariū vt. d. ll. & ita tenuerunt omnes Moder. vsꝗ; ad dominū Iaco. de bel. qui tenebat opin. Marti. nam tex. in
b corpore primò dicit[b] ꝙ debent inseri causæ legitimæ, secundò ꝙ debent per hæredes probari. posteà sequitur: ꝙ si prędicta obseruata non fuerint, quantùm ad hæredis institutionē euacuato testamento
6 &c. Est ergo hîc † negatio postposita, quæ facit æqpollere suo contrario: vt. l. legitimos. §. an ergo. de legi. tuto. & l. obligari. in princi. s. de autho. tuto. Si ergo prædicta non obseruantur: est nullum ipso iure: & sic si hæres non probat causam esse veram: testamentum est nullū: nec est opus querela. & ita etiā tenebat dominus Rayn. puto glo. dicere verum. primò per tex. in corpore, vbi dicitur ꝙ causa debet ꝑ hæredē probari. patet ergo quòd debet adiri hæreditas ad hoc vt sit hæres: quia aliter non posset probari per hæredem. Si ergo diceres testamentum nō valere, vel de eius viribus dubitari: non posset hæreditas adiri: vt. l. sed si de sua. ĵ. de acquir. hæred. Item probo per. §. si tales igitur. in corpo. vt cum de app. cog. vbi dicitur etiam testamētum remanere in sua firmitate: ergo apparet ꝙ ante erat validum. & hoc est quod voluit dicere gl. in. §. aliud quoꝗ; capitulū.
in auth. vt cū de app. cognoscitꝛ. vbi dicit, ꝙ debet irritari ꝑ querelā: aliâs quomodo fiet. vult dicere an te aditā hæreditatem exhæredatus nō potest cōqueri, vt. l. filium. §. sed si cū exhæredato de contra tabu. & sic est necesse ꝙ ante oīa hæreditas adeatur. Ad tex. qui dicit si prædicta obseruata non fuerit quantùm ad hæredis institutionem: euacuato testamento &c. intelligo euacuato ipso iure: scilicet quando causa non est inserta, vel inserta, & non legitima. & euacuando per querelam, quādo causa legitima est inserta & nō probata. & sic verbum, semel, positum diuersis modis sumitur. probo per rationem vrgentem quia quando lex dicit aliquid non valere propter aliqd omissum, quod debebat fieri post dispositionem factam: illud nō vitiatur ipso iure, vt. l. vniuersa. C. de preci. impe. offe. Sed si diceret non valere propter aliquid omissum, tūc quod fieri debebat intelligitur non valere ipso iure, vt. C. de legi. l. non dubium. sic in præmissis si non exprimatur causa: vel exprimatur non legitima cum illud esset fiendum tēpore testamenti: intelligimus euacuato ipso iure: si verò omittatꝛ probatio per hæredem, cū illud deberet fieri post factum testamentum imò post mortē testatoris: debet intelligi euacuatum nō ipso iure: sed oportet, ꝙ euacuetur per querelam. ¶ Venio ad alias gl. & videtur ꝙ hîc nō sit bona grāmatica: transit enim de pluralitate ad singularitatē: contra. l. plautius. de auro & argen. leg. Iac. de are. exponit quis, scilicet nostrum. quasi velit dicere non est mala grāmatica, si post pluralitatē sequatur distributiuū singularis numeri: & hoc est verum. ¶ Quero: dicitur hîc post mortem, de qua morte intelligitur? Dicit glo. ꝙ de naturali nō de ciuili. quod puto verum: nisi ciuilis haberet eundem effectum omni-
7 modo sicut naturalis. Et per hoc dico † quòd si aliqs fecit testamentum, & instituit aliquem hæredem, & monasterium in quod ingressus erat: instituit in re certa. si ponimus quòd sit necesse institui & post eā ingrediatur monasterium: quod per professionē quæ est mors ciuilis, vt. l. deo nobis. in princip. C. de
c episco. & cle. testamentum non cōfirmatur.[c] Et iste passus tangitꝛ in authē. si qua mulier. C. de sacrosan. eccl. in auth. de mona. §. illud. & in authē. de sanctis. episco. §. si qua mulier. & in Spe. in tit. de sta. mona. §. j. versi. quinquagesimo primo. quod puto verum si ingreditur religionē, quę potest habere proprium in communi: non enim tunc ęquiparatur mors ciuilis naturali quo ad oīa: quod apparet: quia pōt succedere, vt. d. l. deo nobis. §. j. item potest quandoꝗ; distribuere inter filios, vt. d. auth. si qua mulier. & fortè potest reuocare testamentum existēs religiosus. vt. l. sed & si mors. suprà de dona. inter virū & vxor. Sed si ingrederetur ordinem fratrum minorum qui nihil habere possunt in proprio vel cōmuni, tūc pu
d tarem[d] testamentum tale morte ciuili confirmari:
e quia in omnibus est eiusdē effectus.[e] sicut naturalis, vt. d. l. deo nobis. in prin. ¶ Quæro vtrùm testamentum possit aliter diffiniri. Azo dicit quòd sic: & diffinit: testamentum est quædam solennis ordinatio cum institutione hæredis. non curo de hac diffinitione: quia diffinitio iurisconsulti est perfectissima. ¶ Quæro vtrùm testamētum sit aliquid corporale
8 vel incorporale. Respondeo † quòd incorporale est & intellectuale. prout dicit glos. quod apparet: quia vnum potest fieri in duobus codicibus: vt. l. vnum. ĵ. eo. Contra hoc facit. ĵ. quead. testa. aper. in rubro & nigro. & C. de edi. diui. Adri. tol. l. fi. Ad idē. ĵ. de fal. l. Paulus Respon. propriè loquendo est quid intellectuale, vt hîc, & apparet ex diffinitione quę dicit, ꝙ testamētum est sentētia voluntatis nostræ: licet vulgo appellemus testamētum scripturam testamenti
9 vt in contrarijs. Ex prędictis apparet † quòd etiam in statuto testamētum ponitur pro sentētia voluntatis nostræ quandoꝗ;: & sic pro eo quod est intellectuale. Exēplum statutum est quòd de quolibet te
f stamēto soluaturꝛ[f] tāta gabella. certè si ex vno testamēto fierent cētum aut mille scripturæ: vnum testamētum tantum est, & vna gabella debet solui; quia refert se ad testamētum, prout est sñia volūtatis nostræ. ¶ Aliud est statutum quo dicitur quòd notarius de quolibet testamento scripto per cū accipiat tot siue tantūm. certè si mile vicibus scriberet, mille vicibus deberet sibi solui tantùm: quia refert se ad ipsum corpus scripturę testamenti prout est quid corporale. hîc non habemus alia.

SVMMARIVM.

1 Tempore testamenti requiritur sanitas mentis & nō corporis. hinc insurgit.
Clausula sanus mente & intellectu licet corpore languens & debilis.
2 Defectus in testatore superueniens post factum testamētum quando habeat uitiare testamentum?
3 Medici consulendi sunt, quando dubitatur an quis sit alienatus à mente propter morbum.
4 Alienatio mentis ex actibus & uerbis præsumitur.

LEX II.

1 Neo. † Tēpore testamēti requiritur sanitas mētis: nec requiritur sanitas corporis. h. d. facit. C. eodē. l. Senium. & l. furiosum. & C. de trāsacti. l.
g sanū. Et hinc insurgit[g] ꝙ notarij semper ponunt in testamētis, talis sanus mēte & intellectu, licet corpore languēs. ¶ Opp. hîc dicitur inspici tēpus quo testamētum fit. Contrà ꝙ imò tempus mortis, vt institit. de hære. quali. & diffe. §. in extraneis. Dicit gl. illud in herede. hoc in testatore. Cōtrà: quia in testamēto requiritur vtrumꝗ; tēpus: vt. l. qui ex liberis. §. testamēto. ĵ. de secun. tab. Dy. dicit, solue vt no. ĵ. eo. l. lege Cornelia. in glossa quę incipit, agnatū. tu dic vt. l. j. §. exigit. ĵ. de bono. possess. secundùm tabu. Si
2 enim † intestāte superuenit defectus absꝗ; eius delicto: quia post factum testamētū est factus furiosus, mutus, surdus, & similia: testamētum non vitiatur,

nec infirmat, vt si ĩgrediatꝛ religionē q̄ habet in cōi. nā etiā postea pōt disponere de bonis suis: vt in authen. si qua mulier. C. de sacr. san. eccle. expectatꝛ ergo mors naturalis & monasterium interim tenebit bona. argu. l. status. §. cornelio. ĵ. de iur. fisci. Si autē ingrediatur aliquā religionē predicatorꝝ vel eremitarū licet illi ex natura suę ꝓfessionis nō possint habere in cōi: habent tñ ex quibusdā priuilegijs apostolicis, vt notat Bal. in. l. cum acutissimi. C. de fideicō. & in. l. cū qō. C. de legat. & sic vr̄ adhuc stare in pendenti. & vide quod no. Cy. in. l. deo nobis. C. de epi. & cle. Io. and. in. c. in presentia. & de fratribus predicatoribus & eremitanis, vide Bal. cōsi. lxx. & cōsi. ccxx. & cōs. cccc xxj. circa fi. & an dicta monasteria habeantꝛ loco filiorū, vol. ij. An aūt ꝑ ingressum monasterij testm̄ confirmetꝛ vel rūpatꝛ Lud. Ro. consil. ccxxxvij. tenuit ꝙ rūpatꝛ. Et rñdit ad fundamēta. Bar. in authē. si qua mulier. ibi vide & idem videtur tenere Bal. cōsi. cclxxxix. iiij. volu.

f ¶ Soluatur. Not. ꝙ si statutū dicat, ꝙ de quolibet testamento soluatur tātùm. adde quod nota. Ang. & Imol. ī. l. patris & filij. ĵ. de vul. & pu. & quod no. ī simili in. l. libellorꝝ. §. sed si aliud. ĵ. de accu. & vide bar. & Bal. in. l. ordinarij. C. de rei ven. & Bal. in. l. accusationis. C. de accu.

g ¶ Insurgit. Adde & de hac clausula latè per. d. Alex. de Imo. in consi. cxij. ĵ. in. j. volu.

a ¶ Ad medicos. Adde dominum Alex. referentem Bart. hîc in consil. cxlj. in.j. volumine.

b ¶ Sol.C y. Vide Spe. in tit. de sindico. §. quid si pater.

c ~POMATES. ¶ Statutū. Vide per Pe. de anc. in c. cōstitutus. x. dist. Fede. de senis consi. cclxxv. & consi. seq. Barb. consi. xxxiiij. ij. vol.

vt. j. eo. l. qui in potestate. §. j. sed si ex delicto suo sup
uenit secus, vt. j. eo. l. eius qui. §. j. & no. in. d. §. exigit.
3 ¶ Quæro quid si dubitet an propter infirmitatem
sit alienatus mente. Cyn. tangit. in. l. senium. C. eod.
a & dicit recurrendum esse ad medicos[a] peritos in ar
te illa. arg. l. semel. C. de re mili. libro. xij. & l. j. §. j. de
4 ven. inspi. pōt etiā probari per alios.† Nam ex acti-
bus & verbis præsumitur an sit mente alienatus vel
non, vt. l. is qui. §. j. s. de tuto. & cura. da. ab his, & l. q
dam. j. de condi. insti.

~ SVMMARIVM. ~

1 *Patris potestas quando curetur in his quæ sunt publici iuris.*
2 *Pactum de faciendo quem hæredem etiam iuratum non ualet.*
3 *Solennitas testamenti nou potest tolli pacto.*
4 *Solennitas testamenti an possit minui per statutū: remissiuè.*
5 *Pactum factum de instituendo incapacem: quòd non ualeat.*
6 *Pacto partium non possunt substantialia contractus mutari, nec ea quæ respiciunt solēnitatē actus.*
7 *Statuto an poßit fieri quòd nō capas poßit institui?*
Statuto an poßit fieri quòd spurius poßit succedere?

LEX III.

TEstamenti. Breuis est hęc lex & eget declara-
tione per positionē casus in terminis.
Gl. primò exēplificat in psona testis, se
cundo in ipso testamento. tertiò in persona hære-
dis instituti. Examinemus ista circa primum de per
sona testantis. ¶ Gloss. ponit duo exempla. Primū
est in filio vel seruo, cui non potest permittere face
re testamentū vel dñs vel pater debet eñ permitti
à lege, cū sit publici iuris non pacti priuatorū. Secun
1 dò legit in obsidibus. ¶ Ad primū op.† in his q̄ pu-
blici iuris sunt, non curatur patria potestas. vt. l. fili⁹
ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. & l. nam quod in
b prin. j ad Trebel. Sol. Cy.[b] in l. senium. C. eo. dicit ꝙ
in his quę sunt publici iuris, in quibus representatur
persona publica, non curatur patria potestas, vt in
contrarijs. potest enim filiusfamilias esse iudex, esse
tutor: & similia: quia illud qđ gerit facit vt iudex,
& vt tutor & similes: non vt priuatus. Sed testamen
ti factio licet sit publici iuris: tamen fit vt à priuato,
nō vt à persona publica: & ideò in eo curatur patria
potestas. vel aliter in his quæ sunt publici iuris acq-
rēdis exercendis non curatur patria potestas: sed in
his quæ sunt publici iuris concedendi curatur pa-
tria potestas: quia lex quædam concedit homini,
qui est sui iuris, quæ non concedit filiofamilias: &
pater non potest ea concedere: quia non est ius pa-
tris sed publicum. ita loquitur hîc. ¶ Ad secundum
de obsidibus. opp. de. l. si quis in principio testamēti
§. miles. j. de leg. iij. & de test. mili. l. ex militari. vbi te
stamenti factionem non concedit alius q̄ princeps
vel lex. Respondeo: ibi magis conseruat testamen-
ti factionem quàm de nouo concedat. vel ibi facit
iudex lege concedente aut permittente, & sic ipsa
lex facere videtur. An autem per statutum posit
concedi vt posit facere testamentum ille qui de iu
re est intestabilis? dicam. j. l. proxi. ¶ Secundò ex
emplificat gloss. hanc. l. in ipso testamento. Et pri-
mò circa substantiam testamenti. secundò circa for
2 mam & solennitatem. ¶ Circa primum not.† ꝙ ta-
le pactū, promitto te facere hæredē, nō valet. quod
intelligo etiam si fuerit iuratū: quia est cōtra bonos
mores, & aufert liberam testamēti factionem, vt. l.
stipulatio hoc modo cōcepta. j. de verb. oblig. & ibi
3 plenè dixi. ¶ Circa secundum not.† quòd ex pacto
4 non potest tolli solennitas testamenti. ¶ † Quæro
c an per statutum[c] posit minui solennitas testamēti
Iac. de are. dicit hic arg. not. quòd non valet consue
tudo vel statutum de minuendis solennitatibus te-
stamenti: cum statutum sit quædam conuentio ci-
uium. & istam quęstionem disputauit ipse Iaco. de
aret. quam pono in repet. l. cunctos populos. C. de
sum. tri. & fide catho. & dic vt ibi. ¶ Tertiò princi-
5 paliter legitur in persona hæredis instituti, vt † pa-
ctum factum de instituendo non capacem nullius
sit momenti. ¶ Glo. opp. quia ex conuentione par-
tium potest mutari ius publicum, vt. l. j. §. si conue-
niat. s. de po. Gl. sol. aliud in cōtractibus, vt ibi: aliud
in testamentis vt hîc. quod est verum circa acciden
6 talia contractus. secus† circa substantialia, vt. l. pacta
s. de contrahē. emp. & j. de preca. l. cū præcario. Idē
in omnibus quę respiciunt solennitatem actus, vt. l.
ius publicum. s. de pactis. dicam in. l. nemo. j. de leg.
7 j. ¶ † Quęro[d] an per statutū posit fieri[e] vt ille q nō
d est capax de iure posit institui. Respondeo: quidā
e non sunt capaces de iure: nec possunt institui pro-
pter condemnationē de his factam. vt deportatus
& similes: & in his quędam pœna est irrogata eis se
cundùm ius ciuile commune, & tunc statutum nō
potest dispensare, vt. l. j. §. de qua. s. de postu. sed si
pœna esset irrogata ex forma alicuius statuti: tunc
sine dubio ipsa ciuitas posset dispēsare nemo enim
pōt sibi legem facere, à qua nō liceat recedere, vt. l.
si quis in prin. j. de leg. iij. aliq sunt nō capaces absq
aliquo suo delicto. vt spurij: tūc an per statutū pos-
sit fieri ꝙ spurius posit succedere: fuit semel hîc. q.
de facto multum ardua. Reperio ꝙ dominus Petr⁹
f de cornetis[f] disputauit hanc. q. & determinat ꝙ per
statutum fieri non potest per. l. j. ff. de na. resti. Item
reperio ꝙ dominus Cyn. consuluit & determinauit
idem per tex. in authē. qui. mo. nat. effi. sui. §. pe. vbi
dicitur ꝙ spurij ad præsentem legē nullū habebunt
participiū, sed in eadē cōstitutione dictum est. s. de
legitimatione, quæ fit per oblationem curiæ ciui-
tatis. ergo apparet expresè prohibitum quòd per
ordinamenta ciuitatis non posit legitimari vel effi
g ci capax. Istam. q.[g] disputauit dominus recuperius
de sancto Miniano: & determinauit idē scilicet ꝙ
non potest legitimari per statutū, nec valeat statu-
tum quo cauetur ꝙ succedat: quia est cōtra ius diui
nū: quo cauetur: nō erit heres filius ancillę cū filio li
beræ. xxiij. q. v. c. dicat aliquis. & xxxij. q. ij. c. nō o-
mnis. & xxxv. q. vij. c. quid est. pro quo facit ꝙ ista
pœna imponitur spurio à lege: ergo non potest tol-
h li per statutum,[h] vt. d. l. j. §. de qua. s. de postu.

~ SVMMARIVM. ~

1 *Testator An fuerit habilis ad testandum quæritur post litem contestantam?*
Quādo de persona primò quæritur an ante litem cōtestatā?
2 *Exceptio quādo prius sit examinanda quā actoris intētio.*

d ¶ Quæro. Et tu pōdera circa hūc passum: quia consului Florentię modo curię Asculi, & cum essem profugus in pauico ī villis meis venit cursor qui petijt consilium, si statutum Asculi disponens posse relinqui spurio valebat. aduocatus similiter allegauerat & posuerat omnia iura, & duo magni perusini cōsuluerunt: tñ tenebant non tenere sed adiuuabant causam ex alia via. ego cōsului valere statutū. & rñdi ad rationes Iaco. but. & Fed. de señ. quæ cōsilia ponit Fed. in cōsi. clxxvij. & dicebā quòd illud statutum emanauerat ꝓpter publicum bonū. ponderaui, quia vocabat spurios deficientibus filijs masculis legitimis & nepotibus ex eis, & fratre carnali dicti testantis, vide in illo consi. & vide Bal. in. l. j. C. de na. resti. & in. l. j. C. de summa trinitate & fide catho. & in. l. ij. C. de adop. & hic &[a] in. c. j. de consti. Io. cal. in ti. de cōst. in. iij. cōsi. & in ti. qui filij sint legiti. cōsi. viij. de pœ. in c. j. de cōsti. in. xij. q. Sal. i. l. j. C. de iu. au. annu. & rñdi ad rationes Ioan. de Imo. hîc & dixi ꝙ non fuit sua: sed Iac. bu. vide ibi: qa faciet tibi honorē: & vide Lud. Rom. in cōsi. cxlij. de ista ratione vide Io. de imo. in cōsi. cxliij. & vide Bal. in consi. xv. incip. habens spurium. vbi cōsuluit. quidā doctor quòd non tenet legitimatio facta ad petitionem patris filio legitimo non citato, & tenet quod non teneat. Et vide Bald. in consi. incipien. quidam nomine Blasius. vbi consuluit, quòd licet statutum dicat, quod non posit opponi aliqua exceptio: tamen poterit opponi exceptio inhabilitatis personæ: per istam. l. & vide Barto. in consi. lix. incipien. Berta mendę Ioānis syndicus castri sancti. vbi limitat istam. l. habere locum, quando est persona in qua fundatur iudicium principaliter. secus si incidenter. & ita dicit esse limitanda omnia iura dicentia requiri de persona ante litis contesta. & vide Bartolum in consilio. cxiij. incipiente, ex facto proposito. vbi consuluit si potest statutum restituere natalibus, & habilitare ad succedendum. & in consi. sequen. incip. viso puncto super omnibus prædictis. & vide Ludoui. Roma. consil. xxxiij. incip. licet filius naturalis. vbi dicit quod si est legitimatus, dicit testamentum patris nullum. & vide Pau. de castr. in consi. ccxxxv. vbi consuluit circa hanc. q. & limitat, nisi dux aut similes dispensarent cum spurio iam nato: & respōdet ad. d. l. j. C. de na. rest. vide ibi & vide Bald. in. l. fi. C. de na. li. Bart. in repe. l. vectigalia. C. noua vecti. in sti. nō posse. Cald. i cōsil. iiij. in ti. de cōstit. Andræ. Barba.

e ¶ Quæro an per statutum posit fieri quod incapax de iure posit institui. adde Baldum in. l. cunctos populos. C. de summa trini. q tenet quòd valeat statutum: maximè quādo nō superueniunt legitimi. adde docto. in l. Seius. j. ad leg. falcid. & Bald. in. l. j. C. de his quæ pe. nomi. qui dicit ꝙ Bald. in. l. j. C. de iure aur. annu. tenet quòd statutū hoc non posit valere, quando sunt nati ex damnato coitu aliâs sic: & cum Barto. hîc concor. l. Petr. de anchara. in clemen. ne Romani. in prin. de ele. & Bald. in. l. j. §. ius naturale. de iusti. & iure. per dominum Ant. in. c. per venerabilem extrà qui fil. sint legi. Fede. consuluit, quòd valet cōsil. cclxviij. aliâs. lvij. ista quæstio. fuit de facto agitata &c. & vide Pet. de ancha. in c. canonum statuta. de consti.

f ¶ Petrus de cornetis. Vide Bald. in hac. q. & quæ ibi dixi in. l. cunctos populos. C. de sum. trini. in versic. quæro vtrûm valeat statutum. Adde quòd ciuitas non posit per statutū habilitare spurium vt hîc concludit Barto. tenuit Feder. consil. cclxxv. & cclxxvj. quod sequens fuit Iacob. butriga. & subscriptum est eius nomine. idem tenuit Bal. in facti cōtingentia de ciuitate Mediolanensi quòd non posit: plura fuerunt facta cōsilia: quia causa ardua in domino Barnabouis vicecomitis qui habebat filium spurium. Federi. autem & Iaco. butriga. consuluerunt super statuto Perusino dictante quòd spurij posint à patribus institui. & cum Barto. transit etiam Paul. de cast. hîc. & consi. ccxxx.

g ~POMATES. ¶ Istam quæstionem. Vide Alua. in. c. j. §. hoc autem qui feu. dare possunt.

h ¶ Per statutum. Et quæ imponuntur per legem non possunt tolli per statutum. vide Bar. in. l. infamem. j. de publi. iudi.

Ordo

a ¶ Dilationem. Cui debet dari prius terminus ad probandum an actori vel reo. Adde Bartol. in. l. liber. C. de pet. hæredi.

POMATES. ¶ Terminus. Vide Fely. in. c. cæterum. ver. limita communem opi. de rescrip. Ang. Are. in. §. eque. insti. de actioni.

c ¶ Quæro quid. De hoc habetur per doct. in. c. exhibita. de iudi. Bald. in. l. exceptionem. C. de proba. versicu. reuoco in dubium. & vide quod not. Barto. in. d. l. à procedente. de dilatio. Bald. in auth. generaliter. C. de epis. & cleri. & in. l. ij. C. de ordi. cogni. & quæ habes in. l. quidam consulebant. de re iu. & de dicto Bar. hîc facit mentionẽ Bal. in. l. prolatam. versi. quero ergo q̃ differẽtia. C. de senten. & interlo. om. iudi. sed quid si terminus simpliciter statuitur tam pro declinatorijs q̃ p peremptorijs dic quòd non valet secundùm Bal. in. l. j. C. q̃ accu. nõ poss. & dicit Bal. in auth. contra. ad finẽ ad trebel. q̃ aliud quã omissio libelli ante litem contestatam non vitiat iudiciũ. allegat not. p Bart. hîc & in Spec. &c. Et ad dicta Barto. hîc de Francis. de aret. in. c. examinata. de iudi.

3 *Ordo omissus quando uitiet iudicium?*
4 *Personæ quæ prohibentur facere testamentum.*
Ascriptitius testatur. quid de uasallo?
5 *Statutum an poßit facere quòd qui non est suæ potestatis testetur?*
6 *Statutum an poßit dispensare, quòd prohibitus testari de iure communi propter defectum mentis testari poßit.*
7 *Statutum an dispensare poßit quòd cecus, mutus, & surdus testari poßint?*
8 *Intestabiles rationæ pœnæ quando per statutum fieri poßit ut sint testabiles.*
9 *Excommunicatus quòd poßit facere testamentum.*

LEX IIII.

Siquæramus. Prius querẽdum est de persona testantis quã de solennitate testamẽti. h. d. Potest ĩtelligi primo vt iuriscõsultus loquatur alicui aduocato volenti inuestigare an testamentũ valeat intra seu extra iudiciũ. Secundo modo potest intelligi vt loquatur iudicibus, vt si in aliqua causa aliquem hominem testamentum fecisse dicatur: & per aduersarium opponatur, q̃ nõ potuerit facere testamentum: iudex ante omnia de a bet dare dilationem[a] super hoc ad probandũ vtrũ ille possit facere testamentum vel non: & si hoc cõstabat, quòd testamentum facere potuit: tunc dabit terminum ad probandum de testamento & ei⁹ solẽnitate. hoc dicit. Hęc lect. probatur expressè. C. de petitio. hæredita. l. liber. & sic debet intelligi. j. de iure codicil. l. quidam referunt. ¶ Oppoñ. ad hanc 1 lectu. † ista exceptio est peremptoria: ergo debet examinari post litem contestatam: vt. l. peremptorias. C. senten. rescin. non poss. Respondeo: ita intelligo hîc & l. liber. quòd post litem contestatam hoc examinatur. ¶ Sed contra hoc: leges quæ dicunt ante omnia inquirẽdum de persona, intelliguntur ante lit. contesta. vt. C. qui accusa. non poss. l. non ignorat. & C. de procur. l. ita demum & suprà de procura. l. Pomponius. §. ratihabitionis. Solut. si quæramus de persona eius in quem debet sustentari iudicium: tunc quæritur de persona ante lit. contesta. si de persona alterius vt testatoris: tunc post lit. cõtesta. hoc venit examinandum, vt hîc: tamen ante alia, vt dicta. l. liber. ita videtur gl. hîc, & C. de edic. 2 diui. Adria. to. l. ij. Secũdùm p̃dicta habes † q̃ prius b datur terminus[b] ad probandum super exceptione quàm sit probata intentio actoris. contrà. C. de probatio. l. exceptionẽ. & de exceptio. l. si quidem. Sol. illæ leges loquuntur quando opponitur aliqua exceptio iuris vel facti, quæ non pôt esse exceptio nisi sit actio. hîc verò opp. exceptio cuiusdam rei præiudicialis respiciens personam. posito q̃ intentatio actoris non esset vera: tũc illa exceptio debet prius examinari: vt dictis legibus. Ad idem facit. C. de adulter. l. quoniam Alexandrum. ¶ Quero † quid[c] si 3 c iste ordo omittatur[d]. Respondeo: non vitiatur iudid cium: quia non est de substantialibus quæ ponuntur per glo. in. l. prolatã. C. de senten. & interlo. om. iud. ad idem: quia licèt super emergenti debeat pronunciari: tñ si omittatur sententia: propter hoc non dicitur nulla, vt. l. ait prætor. §. permittitur. s. de minori. Ad idem, quia ordo est regulariter vt prius, detur terminus actori quàm reo, vt. l. exceptionem. C. de proba. tamen si vtriq; datur, simul valet, vt in c. licèt. extra de proba. & extrà de testi. c. de testib⁹. & Specu. in titu. de teste. §. nunc tractandum. in ver 4 ficu. sed si proponitur. ¶ Venio ad gloss. quæro † q̃ sint illæ personæ quæ habent testamenti factionẽ in actiua significatione: hoc est quæ possunt facere testamẽtũ. Rñdet gl. quęlibet psona quæ nõ reperit expressè prohibita. prohibitas psonas enumerat gl. vide gl. & signa. sed Iac. de aret. oẽs istos casus reducit ad quinq;. quandoq; enim quis prohibetur te-

POMATES.

d ¶ Ordo omittatur. Sequitur Aret. consil. cvij. cũ sequenti. Feliñ. c. cæterum. versicu. limita cõmunem. de rescriptis.

e ¶ Quæro circa. Et vide quæ no. Bald. in authẽ. defuncto. in fine. C. ad tertullia.

f ¶ Respondeo quãdoquẽ. Circa hanc quæstionem vide remissiones quas posui in. l. senium. C. qui testamen. fa. possunt.

g ¶ Secunda regula. Et vide Angel. in consi. ccxxiij. vbi consuluit, quòd valet statutum quòd vxor non possit testari sine consensu propinquorum, vide ibi omnino Andræ. Barba.

POMATES.

h ¶ Istã quero. Vide Alexand. in. l. bonorum. C. qui admi. ad bo. poss. lud. Romana. consil. ccxcix.

i ¶ An statutum. An statutum possit inducere quòd impubes testetur. & adde quæ dixi in. l. si pater. C. qui testamenta facere possunt. & Ange. hîc tenet contra Bar.

k ¶ Et prodigo. An autẽ prodigus possit testari ad pias causas. Bald. in. l. j. C. de sacrosan. eccle. in repe. tenuit quòd sic: contrariũ tenuit ipse in. d. l. j. in lectu. & idem tenuerunt Anto. & Imol. in cap. qa ingredientibus. de testa. & Abbas. Moder. in rubr. extra eodẽ. Adde quòd Baldus consil. ccxxxv. li. j. cõsuluit prodigum inter liberos testari posse. & ibi videtur sentire, quod alia legata facere possit attento quòd ista interdictio sit ne depauperetur, q̃ ratio cessat in vltima voluntate.

stari propter defectum suę potestaris vt filius, seruus, monachus, & obsides: quãdoq; p̃pter defectũ mentis: vt impubes, furiosus, mente captus, & prodigus: quandoque propter defectum sensualitatis: vt cecus, surdus, & mutus: quandoque ratione pœnalitatis, vt damnatus ad mortem, deportatus, damnatus de crimine, quo efficitur intestabilis, vel damatus de crimine. quo post mortem potest actio inchoari. quandoque ratiõe dubij: vt quia dubitatur de statu, vt. infrà eodem. l. de statu. ¶ Circa primum de prohibitis ratione defectus suę potestatis: quæro quid de ascriptitio. Dyn. dicit & bene quod potest testari inter certas personas: vt. l. ij. C. in quibus cau. colo. & cẽsi. lib. xj. & ibi no. Ad idem in Specu. in titu. de instru edi. §. compendiose. ver. quid de ascriptitio. ¶ Quero, quid de homine alieno, vt sunt vasalli, qui in partibus istis vocantur homines alieni. Respondeo vt in Specu. in titu. de feu. §. quoniam. versicu. xix. ¶ Quæro quid de alijs regularibus & canonicis & similibus. Respondeo idem quòd in monachis, vt in authẽ. ingressi. e C. de sacro. eccle. ¶ Quero circa[e] istam regulã, † an 5 possit dispensare statutum vt qui non est suæ potestatis possit facere testamentum. Respondeo: f quandoq;[f] quis nõ est suæ potestatis de iure canonico: & tunc sine dubio statutũ nõ potest dispensare: vt extrà de constitu. c. ecclesia sanctę Marię. quãdoq; quis nõ est suę potestatis de iure gentium: vt obsides serui & similes: & tunc idem: quia iura nõ possunt mutari per statuta: vt institu. de iure na. §. sed naturalia. Quandoq; quis non est suæ potestatis de iure ciuili, vt filiusfamilias: & tũc puto quòd circa hoc possit dispensari per statutum: quod apparet primò ex regula vniuersali: vt. l. omnes populi supra de iusti. & iure. Secundo quia per statutum pôt dari iurisditio alicui qui ĩterponat authoritatem super emancipationibus: & sic potest disponere circa patriam potestatem. ¶ Secunda reg gula[g] est quòd † quidam prohibentur testari p̃pter 6 defectum mentis: vt impubes, furiosus, mente ch ptus, prodigus &c. ¶ Circa istum quero[h] an statui tum[i] possit dispensare, vel non. Respondeo in quibusdam est defectus mentis verę, vt in furioso & mente capto: & tunc non potest circa hoc dispensare: cum in eo non cadat illud quod est substantiale testamenti, scilicet iudicium & sententia voluntatis suę: vt. s. eodem. l. j. In quibusdam est defectus mentis præsumptiuæ: vt in impubere & prok digo[k], cui est interdictum bonis: tũc quia ista præsumptio est de iure ciuili statutum posset dispensare. Optimè enim valeret statutum si diceretur quòd proximus pubertati posset facere testamentum: vel quòd interdictio facta bonis non porrigatur ad testamentum: potest enim tollere ea quę iuris ciuilis sunt, vt dictum est. ¶ Tertia regula est quòd quidam prohibentur testari propter defe7 ctum sensualitatis: vt cęcus, mutus, & surdus. † An statutũ poterit in hoc dispẽsare. dicerem quod sic ĩ l cęco: quia testabilis: licet cũ maiori solennitate: vt l. hac consultissima. C. qui testamen facere possunt m In muto & surdo puto quod non.[m] quia imperator videtur hoc expressè reseruasse: vt. j. eo. l. si mutus. sicut dicimus in arrogatione quæ potest fieri tantum authoritate principis: & in cõcedenda ve8 nia ętatis, & similibus. ¶ Quarta regula est † quòd multi impediuntur testari ratione pœnalitatis: vt damnati ad mortem, deportati, hæretici, & similes n ¶ Circa istam quæro quid de excommunicato.[n] 9 Spec. tangit in. d. §. compendiosè: ver. quid de excommunicato. do. Iac. de bel. disputauit istam. q. multum solenniter: & posuit in aut. de sanctis. epi. §. omnibus. dñs Io. an. posuit eam extrà de sent. excõ. c. decernimus. lib. vj. & in antiqua glo. nõ determinabat hodie in nouella determinat quòd pos

l ¶ Sic, in cęco. Expressius hoc voluit Petr. de ancha. & Imo. in. d. c. qa ingredientibus. extra eodẽ. & vide quę dixi in dicta. l. hac consultissima.

m ¶ Puto qđ non. Cum Barto. hîc transeunt Petr. de ancha. & Imo. in c. ij. extra eo.

POMATES.

n ¶ Quid de excommunicato. Vtrum excommunicatus possit testari. ad. de Innoc. in. c. veritatis. de dolo & contuma. & Bart. post Bald. in. l. j. C. de sacrosanct. ecclesi. in repeti. quid de tyranno. dic quod non potest testari, scd'm Bald. in. l. decernimus. in fin. C. de sacrosan. eccl e. & ad Bart. hîc adde Baldum in. l. prima. C. de iuris & facti ignoran. & late Bartol. in consilio incipien. existens. P. publicẽ excommunicat⁹. & quid de meretrice. vide Bal. in l. j. C. de condi ob. tur. caus. facit qđ not. Cy in. l. ij. eo. titu. & gloss. in. c. ex transmissa. de decimis. & vide omnes prohibitos testari enumeratos per Abba. extra eo. in ru. qui enumerat. xviij. Et vide in omnib⁹ istis, quę dixi post

Bald.in.l.j.C.de sacrosanc.ecc.de damnato verò ad perpetuos carceres dicit Bal.in.l.j.C.qui ad liber.perue.non pos.quod actiuè & passiuè sunt incapaces.ad quod vide.j.eod.l.qui à latronibus.& Imol . expresse in.l. si quis mihi bona.§.j.de acqui.hęre.& de excommunicato de quo hîc per Barto.vide singul.Bal.in.l.fina.C.si à nō cō.iudi.& in.l.iij.C.si pēden.app. mors interue. per Inno.de sentēt.ex com.c.cum voluntate. Addę au valeat testamentum excōmunicati publicè, et an scriptura excommunicati faciat fidem, et an per absolutionem reconualescat: Fede.de senis consil.cxlvij.et cōsil.lxxiiij.vbi concludit valere testamentum excōmunicati.

sit facere testamentum.pro hoc optimè facit.C.de hære.auť.credētes.& in corpore vnde sumiť de sta. & cōsuetu.cōtra liber.eccle.§.credētes.vbi nō valet testamētū excōmunicati ꝓpter suspicionē criminis hęresis:ergo aliàs excōmunicatus potest facere testamētum:[a] quod puto verum.dic tamen plenius hodie vt in.c.decernimus.extrà de iudi.per Io.Andræ.¶ Quæro de bānitis[b] nostri temporis. Dicā. j. eodē.l.ei⁹ q.in.§.si cui. ¶ Quid de infame? Dicā.j.e. l.eius q.in.§.si cui.& in.l.is cui.ī.§.si quis ob carmē. alia regula clara est.nō oportet eam examinare.

LLEX V.

Qva ætate.[c] Puberes possunt facere testamentū & quàntum ad hoc dies ceptus [d] habeť ꝓ cōpleto.h.d. ¶ Op.de.l.iij.§.minorē. s.de mino.So.vt ibi.¶ Quærit glo.[e] quare citius potest testari fæmina ꝗ̄ mascul⁹. Dic vt in gl. ¶ Quęro qd vult dicere tex.pl⁹ arbitror &c.Glo.rñdet tene secūdā respōsionē.vľ dic tuti⁹&c.quā tenet Dy.

SVMMARIVM.

1 *Filiusfamilias quare patre permittente donat causa mortis non tamen testatur?*

2 *Filiusfamilias in aduentitijs etiam in quibus patri non queritur usufructus, quod non poßit testari etiam patre permittente.*

3 *Filiusfamilias testatur in eligendo sibi sepulturam.*

Item de aduentitijs testatur ad pias causas.

4 *Testamentum ad pias causas potest pendere ex alieno arbitrio.*

LEX VI.

Qvi in potestate. Filiusfamilias nō potest testari etiam patre permittente.hoc dicit. ¶ Opponī.C.qui testa. face.pos.l.pe.& fi.Sol.illud verū in castrensi als secus.¶ Opp.j.de dona.de.l.tā is.§.j. Sol.donare potest cā mortis patre ꝑmittēte:vt ibi,sed nō testari: vt hîc. Sed q est rō.glos.dicit† ꝙ testamēti factio est publici iuris,vt.l.iij.s.e.certè ista rō magis facit in cōtrariū:qa ī his q sunt publici iuris patria potestas nō curať,vt.l.nā qđ.ad trebel.dic ergo ratio est :qa donatio causa mortis est magis cōtractus ꝗ̄ vltima voluntas:vt no.j.de do.pręle.l.ij.in prī.& vltima voluntas:nō debet pēdere ex alieno arbitrio:vt.l. illa institutio.j.de hære.instit.Cōtract⁹ vero possunt in alterius arbitriū cōferri.ideò non potest filiusfamilias testari etiam patre permittente , ne videatur pendere ex permissione patris.dixi in dicta.l. tam is.docto.tangunt in.l.senium.§.j.C.eodem.¶ Quærit glo.† an hodie in aduenticijs in casibus in quibus patri non queritur vsusfructus,filiusfamilias posit testari.videtur quòd sic.vt C.de bonis quæ libe.l. fina.§.filijs autem familias. Gloss. determinat contrarium hic &.l.j.§.in filij[f].infrà ad trebel.& est expressum in.l.penultima.C.qui testamen.face . possint & hoc tenet Dyn. & Cyn.ibi Non obs.§.filijs. quia ibi non debet sumi argu . à contratio sensu: quia resultaret prauus intellectus[g].In vno casu reperio quod filius potest disponere ,scilicet in eligendo sepulturā sibi.vt in.c.licet de sepul.lib.vj.possumus etiam probabiliter dicere quòd in illis aduentitijs in quibus patri nōqueritur vsusfructus,filiusfamilias possit facere testamentum ad pias causas volente patre.ita videtur, probare tex.in.d.c. licet. in fine.à contrario sensu.[h] probo per rationē.ratio quare filius prohibetur testari volente patre,est ne testamentum videatur pendere[i] ex alieno arbitrio: vt dictum est.Sed ista ratio non habet locum † in testamentis quę fiunt ad pias causas.possunt enim pendere ex alieno arbitrio:vt in.c.cum tibi. extrà de testamentis.ergo &c.

Surdus. Surdus & mutus non possunt testari sine permissu principis: sed hoc vitium superueniens testamentum non rumpit.h. dicit.¶ Op.C.q testa.face.pos.de.l.discretis.Sol.vt in gl.Oppo.j.de leg.iij.de.l.nutu.in prin.Sol.vt ibi dixi.

LEX VIII.

Eius. Testamentum factum quando quis erat seruus hostium non valet.hoc dicit.Oppo.quòd retro fingitur in ciuitate fuisse:vt.l.retro . infrà .de capti.Solu.illud verum quantûm ad ea iura quæ habebat ante tempora captiuitatis, vel quæ sunt illis accessoria.sed hîc testamentum fuit factum tempore captiuitatis:& sic fictio ad aliud non porrigitur: cum deficiat extremum à quo.Opponitur. de.l. in bello.§.codicilli.j.de capti.Sol. ibi codicilli dependent ex testamento quod fecit ante captiuitatem. Ad hoc oppo.de.l.quidam.j.de iure codicil.Sol.ibi in captiuitate decessit:hîc est reuersus.

SVMMARIVM.

1 *Testamentum damnati ad mortem, quod non ualeat.*

2 *Banniti ad tantum tempus , quòd non perdant testamēt factionem de iure cōmuni: licèt secundum iura suæ ciuitatis sic.*

3 *Relegatus, quòd poßit facere testamentum licèt sit infamis.*

Si cui.[k] Damnatio qua perditur vita, libertas,vel ciuitas , impedit testamētum fieri,& rumpit iam factum. secus in damnatione per quam fama tantùm læditur. hoc dicit. ¶ Oppo.quòd bona illorum non publicentur: vt in authen.bona damnatorum.C.de bo damna.& in corpore vnde sumitur.Glo. dicit quòd ꝗ̄tùm ad publicationem hodie ista lex corrigitur, Dyn. verò dicit quòd illa auhtē.loquiť ī his qui post sententiam non debent supuiuere:& sic tenet opi.Old. ibi nota. quod plenè examinaui in.l.j.j.de bonis damna.tamen quicquid sit de hoc dicit glo. quòd quantùm ad testamenti factionem hęc iura non corriguntur & bene : quia per istas pęnas saltem perduntur ea quæ iuris ciuilis sunt: vt.l. quidam. infrâ de pœnis. ergo testari non possunt. ¶ Quæro quid † de illis qui damnantur ad mortē hodie in ciuitatibus.Respondeo: testamentum eorum non valet,[l] quia damnatus ad mortem statim efficitur seru⁹ pœne, vt hîc:&.l.qui vltimo. infrâ de pœn.& ibi not.Nec obstat authē.sed hodie.posita sub tit. C. de do.inter virū & vxo.qa illa loquitur ī dānatis qui viui remanent:vt in deportatis.ita tenet Dyn. & omnes.¶ † Quero an exbanniti nostri temporis possint testari. Quidam habent istam.q. hîc formatam per Dyn,& distinguūt: aut est exbannitus de crimine propter quod perdit bona: aut

POMATES.

a ¶ Testamentum. Vide Bar.cōsil.ccxxxviij. Fel.ī.repeti.c.si pater. de testa.lib.vj.

b ¶ De bannitis.An banniti nostri temporis possint testari, vide omnino Bald.in.l.seruo legato.§.fina.vbi omnino Imo.de lega. j.& quæ not. Bart. & quod ibi dixi in.l.qui vltimo.infrà de pœnis.vide Bal.in.l.fin. C. si à non compe.iud. & in.l.j.de hęre.īst.& in.l.iij.C.si pendē. appel. mors inter. & adde qđ ille cuius bona sunt de iure ipo facto confiscata non potest testari. Bal.in auť. īcestas.vbi est tex. C.de incest. nupt.

POMATES.

c ¶ Qua ętate. Vide Cep . in cautela. fol.xv.in.ij.colum. Ludo.Rom. cōsil. cxcix. vbi vnum verbum de hoc.

d ¶ Dies ceptus . Et dum dicitur dies ceptus,& hîc q̄ro an vltima die pubertatis possit dari curator , de quo vide Bald . in .l . ij. C.q̄n prouo.

POMATES.

e ¶ Quęrit gloss.Vide Alex.ī.l.j.§.hoc aūt.ff.ad Treb.

f ¶ In filijs.Alius tex vltra.§.in filijs solet. allegari in auť.vt li.ma. & auiæ. §.j.vbi videtur velle,qđ in his rebus in quibus patri non queritur vsusfructus.filius possit quoquomodo velit disponere:& licet sit prouisio noua:tamē debet declarari ꝑ priores.l.se & posteriores.de legi.facit.l.sciendum.qui satisda.cogan.iuncta auť.offerať.C.de lit.cōtesta.& sic nō intelligitur de actu testandi:qa esset contra alia iura:vt cōtra.l.penul.in fi.cū alijs vulg.C.qui testa.fa.pos.& ꝙ sit verum patet:quia ibi tex.dicit,cum erit perfectę ętatis,quod verbum importat.xxv.an.vt.l.fin.C.de his q ve. ęta.impe.cum ibi not.sed in actu testandi non requiritur illa ætas.l. qua æta.e.s.proxi.ergo &c.

g ¶ Prauus ītellectus.Vel potest dici quod ille tex.loquiť quo ad alienationem inter viuos,non quò ad testamentū:qa in eo filius dicta bona pōt liberè alienare:vt in auť.vt li.ma.& auiæ.in prin.

h ¶ Contrario sensu.Et de hac limitatione vide Barto.idem tenentem in l.j.in in repe C.de sacrosan.ecclesi.& est cōmunis cōclusio:vt etiā ꝑ Baldū hic,& per Bald. & alios in.l. senium. C.qui te.fa.pos. & per Fed . de se. in cōsil.cclxxxiiij.& cclxxxiij . licet Paul.de ca. aliter dicta cōs.alleget & ꝑ Lud.Ro.in auť.similier. C. ad le.fal. & ī.l.fi .C.q testa. fac.pos.vide q̄ dixi in.d.l.senium.& in d.l.pen̄.in fine . C. q testa. fa.pos. & de vtroq̄ articulo ibi tango . & not. ꝙ variant Docto. an requiraŧ consensus patris , q̄n filius testaŧ ad pias causas & vide ibi Bald. Item etiam fallit in filijs Gallorū & Britonum scđm Bal.in.c.j.§.si duo fratres in fin.de frat.de no. be.inue.& not.per gloss. in.§.j.de pa. pote.in princ.quę dixit quod tales filij,nō sunt in potestate. quā gloss. etiam vt singu.secutus est Bal.c.j. in tit. an ma. suc. mulier.ī bn̄.& etiā Lud.Ro.ī.l. fi.C.q te.fa. pos.Item dicta cōis conclusio etiam fallit in filijsfamil. habentibus bona acq̄sita ex liberalitate imperiali.ita est tex. qui non est alibi in.l.pe.C.de bo.q̄ li. secūdū Bal.vbi dicit ꝙ non reperies alibi, ꝙ mulier possit habere preuilegium castrēsis peculi, vt in illo text.de reliquijs ad istū articulū facientibus me remitto ad dictam.l.seniū. cum ibi not.non omitto etiā qđ Angel. in auť.de nupt.§. veniēt. dicit hoc fallere in lucro dotis maternæ debito patri ex pacto vel statuto:qa tali lucro priuatur pater, si transiuit ad secunda vota superstitibus filijs primi matrimonij &c.vt ibi ꝑ eum. Ad de videndum ad hanc apostillam Bart.hîc,& Pau de cast.cons.ccj.

i ¶ Videatur pendere. contrarium tenet Barto. in repe.l.j.in.iij q.C.de sacrosanc.eccle.de quò vide latè quę dixi in.l.iij.C.qui testa.face.pos.

k ¶ Si cui.Adde quæ scripsi post docto.in.l.ij. C.qui testa.fac . pos. vbi de claro plenè quod Bar.hîc.

l ¶ Non valet.Sed vtrùm quis post donationem possit se obligare ad restitutionem malè ablatorum. no. Barto. in.l. qui soluendo. de hæredib. insti.& ista limita multùm singu. vt per Ange.& Imo. in.l.si quis mihi.

nonne

bona.§.j.infra de acqr.hær.sed caue:qa videtur dari remediũ propter quod poterit testari:qa appellat ipse vel hæres eius:quo casu nõ censetur retro mortuus fuisse seruus pęne etiã si iniusta fuisset appellatio.ita videtur velle Bal.in.l.j.C.ne ex deli.defun.hære.cõue p text.no.in.l.furti.§.de infa.Itẽ fal lit si sentẽtia fuit nulla, vel fuit sententia iterlocutoria scd'm Bal.ibidẽ vide

non:vt not.glo.insti.qui.mo.ius pat.po.sol.§.relegati.docto.tangũt in.l.j.C.de hæredi.institu. Ego disputaui, vnam qõ.quę incipit, Lucanę ciuitatis statuto &c.Et ibi determinaui qd' non potest facere testamentũ secũdũ statuta & iura propria ciuitatis propriæ vnde est exbannitus:non autem perdit testamenti factionem de iure cõmuni:& dic plene vt ibi.& hoc tenet Iac.de aret.in.l.ex facto.§.ex facto.ad trebel.¶†Vltimò not.ꝙ relegat⁹ potest facere testamentũ:licet omnis relegatus sit ĩfamis: l.cognitionum.§.minuitur.j. de var.& extraordi. cognitio.dicam.j.eo.l.is.cui. LEX IX.

SI quis. Pendente processu capitali non impeditur quis facere testamentum.h.d.

SVMMARIVM.

1 Testari non potestis cui amputatæ sunt manus ob sententiam irrogantem infamiam.

LEX X.

QVi manus. Qui non habet manus,potest testari.h. dicit.¶†Quæro quid si alicui amputatæ sunt manus per sñiam,quæritur hic an possit testari.Et videtur ꝙ sic:vt hic:quod est verũ, nisi sentẽtia esset ex tali causa quę irrogaret infamiam. quæ auferret testamenti factionem : vt dicã in.l.is cui. j.eo. Specu.tangit[a] in titu.de instrumen.edi.§.compendiose.versi. quid de exoculatis.

SVMMARIVM.

1 Obsides possunt facere testamentum.

2 Vsurpatum est ut una ciuitas det obsides alteri.

LEX XI.

OBsides.[b] ¶Quæro de quibus obsidibus intelligatur hic.Dic vt in glos.Quero quid de obsidibus datis ab vna ciuitate alteri ciuitati.Dicit Dy.qd' nõ admittũt testamẽti factionẽ, vt.l.si quis ingenuã.§.fina.ff.de capti.&.j.eo.l.qui à latronib⁹. ¶†Quæro an hoc possit fieri quod dentur obsides ab vna ciuitate alteri.Gloss.in.l.ij.C. de pa.qui fi.distra.dicit quod non.sed vsurpatum est contrarium,vt dicit Azo.in summa huius tit. circa qd' vide.c.ex rescripto.extra de iureiu.&.c. exposita.extrà de arbit.&.c.lator.extrà de pigno.

SVMMARIVM.

1 Fictione.l.cornelia testamentum factum ante captiuitatem confirmatur,licet testator seruus decedat.

LEX XII.

LEge. Testatore decedente apud hostes, testamentum añ factũ per legẽ corneliã cõfirmat.hoc dicit.Primo ponit dictũ.Secũdò ponit duas illanes.Secũda ibi, quare.¶Not.fictionẽ legis Corneliæ,quat fingit in captiuitate mortuũ pdecessisse pambula captiuitatis hora:& sic nunꝙ in potestate hostium peruenisse.facit.l.in oĩbus.de capti.&.l. lex cornelia de vulgari & pupilla.j.Et ex hoc sequtur ꝙ decedens seru⁹habet hęredẽ.¶Oppo.ad hoc de verbo.signi.l.iij.in fi.C.commu.de success.l.seru⁹ Solu.vt ibi.hoc em est pꝑter fictionem.l. corneliæ. ¶Oppo.captus ab hostibus capite minuitur:ergo testamentum irritatur nec confirmatur absꝗ nouo iudicio:vt.l.qui ex liberis.§.testamento.de secũ. tabu.& instit.qui.mod.test.infir.§.nõ tamẽ.Sol.vt gl.Vel dic hoc cõtingere propter fictionem legis corneliæ.¶Opp.instit.de hęre.q̃ ab intesta.dese.§. interdum.Gl.soluit.Vel dic secũdum Dyn.quod ibi loquitur in casu contrario, quando filius redit ab hostibus post mortẽ patris:& sic nõ habet locũ hęc fictio:hic verò pater decessit apud hostes. Vnde lex Cornelia fingit eũ esse mortuũ prima hora captiuitatis,& sic tpe quo filius erat su⁹.¶ Opp.j. de acqui.hered.l.necessarijs.& instit.de hęre.quali. & differ.§.sui.Sol.fateor quod su⁹ ẽ,sed de iure præ

Bal.hic,cũ quo tenet Pet.de anch. i.c.j.de pœni.& re. & no.per Barto.& Bal.in.l.fi.C.si à nõ cõpe.iud.& dũ dicit,quod fallit si appelletur, vel decedat damnatus.j. tps appellandi. vide late Bald.in.l. iij.C.si pẽdẽ.appel. mors interue. & ibi singul. limitat istam:videlicet ꝙ si dãnat⁹ ad mortẽ sit dãnat⁹ extra ordinem ex forma statutorũ, poterit testari.adde an dãnatus ad mortẽ possit testari.& an de malẽ ablatis.Bal.cõs. cccclxx.ij.vol.per Paul.de ca.consil. clxxxvj.q hic dicit esse menti tenẽdum vnũ singulare dictũ Bald.in.l. iij.C. qui testa.fa. pos.qd' auẽ.bona dãnatorũ &c.loqtur in illis q condẽnant ad mortẽ de iure cõi.si autẽ ex forma statutorum dũtaxat vt fures, tunc Bona ipsorũ applicantur personis ibi enumeratis:sed secũdũ ordinẽ veneriũ ab ĩtestato qui dicuntur habere hęredes ab ĩtestato. vnũ dicit Ol.ĩ.l.j.C.de sac. san.eccl. ꝙ deportatus pro male ablatis legare pt.& hoc refert & sequitur Ludo.Ro.cõsi. clxiij.& Ioã.An.ẽt dicit in .c. ꝗꝗ. de vsur.

a ¶Specu.tãgit. Vide Bal.ĩ.l.j.C.de sacrosan.eccle.& ibi dixi.

b ¶Obsides.Et idẽ dicas ꝙ alij principes habentes iura principũ possunt dare obsides:qa habent ius indicendi bellũ.facit qd' no. Bar.ĩ.l.ĩsamẽ.ff.de pub.iu. an autem possint dari ab inferioribus, ita loquitur glo.& ĩ.l.ij. all'.& dic ꝙ tũc nõ sunt ꝑpriẽ obsides qa sol⁹ princeps pt immutare statũ libertatis.l.j.§.de q̃.

de postu.ff.& hoc vr voluisse Inn.in.d.c.ex rescriptio.q dicit ꝙ iurãt ꝙ nõ recedẽt quasi nõ sint ꝑpriẽ obsides si autem dant,vt nõ recedãt à loco,do nec sit inter partes actũ,& tũc inter priuatos hoc fieri non põt,si non interuenit iuramentũ:quia est quædam species seruitutis vt no.in.l.stipulationes nõ diuidunt.ff.de ꝩ.ob.l.cũ tale.de cõdi.& demõ.itẽ qa est qdã carcer. torio habet beneficiũ abstinendi:vt in contrarijs.

SVMMARIVM.

1 Capti in bello indicto per præsides prouinciarum uel legatos papæ, an efficiantur serui.

2 Carceratus,quòd possit facere testamentum,& quòd etiam possit, contrahere,etiam ad commoditatẽ detinentis,qñ iuste detinetur

3 Legatus existens apud hostes quòd testabitur secundùm consuetudinem suæ ciuitatis non hostium.

LEX XIII.

QVi a latronibus. Capti à latronibus & legati apud extraneos possũt facere testamentũ.hoc dicit.¶Op. s.eo.de.l.eius qui.in prin.Solu.ibi loquit in capto ab hostibus q efficit seruus:hic à latrunculis q remanẽt liberi.Ex hoc põt dubitari† an isti qui capiũtur ex bello ĩdicto p pside s pꝛuinciarũ vel p legatos pape efficiant serui:& siquidẽ bellũ indicit p Papam vel principem nõ est dubiũ qd' capti efficiant serui,vt.l.hostes.de capti.si verò p ĩferiores:tunc vide tur dicere Innocẽ.in capit olim.extra de restitutio. c spoli.ꝙ nõ efficiunt serui.Sed hoc videt[c] cõtra quãdam institutionẽ Henrici Imperatoris etiam Pisis: in qua declarauit ꝙ quicũꝗ rebellauerit principi vel,eius officialib⁹ sit hostis Imperij ꝙ declara vt dixi plenè,in.d.l.hostes.¶Opp.de.l.q in carcerem. supra quod metus causa.Gloss.dicit nota† quod in carcere potest fieri testamentum:vt hic:non tamẽ contractus cum quolibet:vt in cõtrario. Dy. dicit & bene,quod idem est in contractibus & testamẽto:quia sicut non potest contrahere ad vtilitatem eius qui detinet eum in carcere:ita nec testari.pro hoc facit.C.si quis ali.te.pro hi.l.j.&.ij.sed ad vtilitatem aliorum sicut potest testari,ita & cõtrahere: vt ibi.Et prædicta vera sunt in eo,q in carcere detinetur iniuste.sed si detinetur iuste:tunc etiam ad commodum detinentis potest contrahere & testari:vt.l.non est verisimile.in princi.quod met⁹ causa.ita tenet Iacob.de areti.j.de verb.signi.l.q neꝗ. & dominus Iacob.but.in.d.l.q in carcerẽ.¶ Opp. dicit hic quòd liberi maneãt.& sic innuit quod oĩs liber possit testari.Sed cõtrà filiusfami.est liber.ergo &c.Itẽ dãnati de crimine capitali si supermãnt hodie sunt liberi:& tamẽ non possunt facere testamentum:vt.s.eo.l.qui in potestate.&.l.eius qui.§. j.Solu.gloss.hoc intellige quod hic remanent & retinẽt dominium bonorum plenè.subaudi & omnia quę sunt iuris ciuilis.per hoc cessat contrarium c de damnatis:quia nec dominiũ rerum nec ea quæ sunt iuris retinẽt:vt dixi in.d.l.ei⁹ qui.§.j.¶Opp. glo.de liberto.sed hæc op.nulli⁹ valoris est:quia verũ est libertum posse facere testamentũ:vt.C.de d bono.pos.c õtratabu.l.liber.&.j.de bo.libe.per totum titulũ.¶Quæro,q sunt isti extranei.Dic vt ĩ gl.¶†Quero legat⁹ q est in legatione apud hostes d qualiter testabitur[d] videt quod secũdũ consuetudinem loci vbi fit testamentũ:vt.l.si fund⁹.de euictioni.&.C.quemadmo.testa.ape.l.ij.in contrariũ: quia si illi sunt hostes populi Romani:& sic perdiderũt ea quę iuris ciuilis sunt:nec possunt facere testamẽtum secundũ consuetudinem ipsorum:cum testamenti factio sit iuris ciuilis:vt.s.eo.l.iij.Et hoc e puto verũ[e].Non obstat cõtrariũ:quia illud est verũ qñ fieret in solo Romano vel in loco qui est subditus populo Romano:quia tũc debet facere secũdũ eorũ cõsuetudinẽ:quia cõsuetudines vel statuta illi⁹ loci sũt approbata à iure Romano.sed qñ sit apud alios extraneos,vt apud hostes:tunc non debet fieri secundùm statuta illorum.sed secundũ consuetudinem suæ ciuitatis:quia debent seruari iura nostra & solennitates nostræ,per hanc legem: quod tene menti.

& ad iura q̃ contra dicũt,dicas qd' narrãt factũ.si ĩteruenit iuramentũ põt bñ detineri,p tex. ĩ.d.c.ex rescripto. qd de monachis & clericis an possint dari in obsides, dic quod solus papa potest,vt.c.cũcta p mundũ.&.c. p principalẽ.ix.q. iij.& sic pcedit gl. ĩ.c.vt predẽ.xxiij. q.viij.an aũt episcopus possit retinere monachos in cubicularios, vide gl.no.ij.q.vij.in.c. cum pastoralis.& vide Mod.in.d.c. ex rescripto.quis aũt teneatur facere obsidi expensas. Io.an.ĩ.d.ca.ex rescripto.clare nõ decidit.d.Io.de Imo. ibi dicit ꝙ si obses facit seruitia illi cui est dat⁹:ille tenet facere sibi expensas.al's secus: argu.l.si necessarias in princ.ff.de pigu.act.& sic seruatur de facto in obsidibus. Andrę. Barba.

b ¶Obsides. Vide glos.in.l.diuus.j.de in.liti.&.q̃ scripsi solu.mat.in.l.alia §.eleganter.in illa q.Bart.an valeat pactũ ꝙ liceat sit creditori capere debitorem &c.

POMATES.

c ¶Hoc videtur. Vide Aret.in.§.si. inst.q.nõ est permis.facere testa.

d ¶Testabit.Et ad de Bald.in.l.ius ciuile.de iustitia & iure.& vide q̃ dixi ĩ.l.si nõ speciali. C.de testa.& vide ibi aliã qõnẽ similẽ.& ad Bar.hic vide Bal.in.l. quis j. admo.test.ape.& istud dictũ sequitur simpl'r Ang.in q.l.de die.qui satis da.cog.& pollicetur se dicturum in l.si fundus.hic alle.

POMATES.

e ¶Puto verum.Vide Iaso.in.l. ius ciuile.in fin.ff.de iusti.& iure.

SVMMARIVM.

1 *Accuſatus de crimine famoſo pendente iudicio eſt infamis de facto & non admittitur ad dignitates.*
2 *Teſtamentum accuſati in crimine læſæ maieſtatis uel repetundarum, an ualeat?*
3 *Ademptio bonorum quãdo ob crimen tacitè ſequit̃ ſi per iudicẽ fiat ademptio bonorũ durat cauſa eorũ poſt mortẽ.*
4 *Ademptio bonorum quando uenit tacitè in conſequentiam. ad pœnam capitalem, ſi iudex expreßit ualet cum publicatione bonorum talis expreſſio nil operatur.*
5 *Teſtamentum condemnati ad pœnam capitalem cum publicatione bonorum factum appellatione pendente, an ualeat?*
6 *Bannitus appellans appellatione pendente, an poßit interim offendi: remißiuè.*

a Si quis. [a]Valet teſtamentum decedentis appellatione pendente. h.d. ¶ Opp. de l. eius qui. §. j. s. eo. Solu. ibi non fuit appellatum: hic ſic. vnde appellatio extinxit pronunciatũ vt. l. j. in fi. ad turpil. ¶ Oppo. j. ad munici. de. l. libertus. §. in queſtionibus. Dicit glo. illud ideo: quia etiam infames de facto non admittuntur ad dignitates, vt. l.
1 ij. de digni. Et nota† ꝙ accuſatus de crimine famoſo pendente iudicio, dicitur infamis de facto facit. j. de requi. reis. l. fi. Et iſta eſt rõ quare pendente proceſſu nõ admittitur ad dignitatẽ, vt. l. reus. j. de mune. & hon. & C. de reis poſt. l. j. li. x. Et põt dari alia ſolu. quia ad nouos honores ibi aſpirat. iura autem
2 antiquitus habita retinet: vt hic. ¶ † Op. j. de acc. l. ex iudiciorũ. Glo. dicit qđ hic dicit̃, fallit in duobus caſibus: ſcilicet ſi fuerit dãnat⁹ crimine læſæ maieſtatis, vel repetundarũ: vt ibi. Et vide gl. q̃ inci. niſi ſit &c. Eſt ne verũ ꝙ teſtamentũ nõ valet? certè nõ: ſed intellige ꝙ teſtamentũ valeat ibi eo mortuo. ſed ſecuta ſñia poſtea dicit̃ qđ interim nõ valet, vt iſti. de here. q̃ ab inteſta. defe. §. p cõtrariũ. ꝓbat̃ in. l. donatiões. in fi. j. de dona. Op. j. ad le. iul. pec. l. fi. So. gl. dicit ſicut fallit ĩ dictis duob⁹ caſib⁹, ita fallit in alijs ſeptem. qui no. in. d. l. ex iudiciorũ, & in. d. §. p cõtrariũ. licèt quidã dicant ꝙ fallit in dictis duob⁹ caſib⁹ tantũ tñ primũ eſt verius, vt no. in dictis duab⁹ glo. ¶ Vlterius opp. j. de iniu. teſt. l. ſi quis filio exhæredato. §. eius q. Sol. fallit in his qui mortẽ ſibi cõſciuerũt: vt ibi. l. ij. q teſta. face. poſ. & l. j. de bo. eo. q ſibi mor. cõſci. Alij dicũt ꝙ nõ eſt verũ, qđ fallit, niſi in l. iul. maie. & qñ mortẽ ſibi cõſciuit. Cõtrariũ tenet glo. in. d. §. per cõtrariũ. & in. l. donationes. in fin. de dona. ¶ Oppo. C. ſi reus vel accu. mor. fue. de. l. fi. gl. h. d. intelligo qñ bona fuerunt adempta expreſſè. & vide iſtam gl. & alle. l. iij. C. ſi pendẽ. appel. mor. inter. & l. fi. ſi reus, vel accuſatus mor. fue. habes hîc ca
3 ſum ꝙ† in criminalibus in quibus ſequitur bonorũ ademptio tacitè in capitali crimine, quod ſi per iudicem fiat bonorũ ademptio. durat cauſa eorũ poſt mortem: & ſic aliquid operat̃, vt hîc. Et iſtud eſt cõtra opi. Pet. facit. l. iij. §. ſi quis cõdẽnatus. & quod ibi no. j. de re iudi. ꝓ hac gl. cõtra Pe. videt̃ caſus. j. ſi pẽdẽ. appel. mors inter. & c. l. j. tertio reſponſo. Quid
4 dicemus? dico† ꝙ bonorũ adẽptio venit tacitè in cõſequentiã ad pœnã capitalẽ: modò ſi qdẽ iudex expreſſit hoc mõ cũ publicatiõe bonorũ condẽno: & tunc nil operat̃. ar. d. l. iij. & qđ ibi no. aut expreſſit aliter ſcilicet condẽno te & tua bona adimo. & tũc dicit verũ iſta gl. & l. iij. ſi pendẽ. appel. mors inter
5 ue. ¶ † Vl. gl. q̃ eſt hîc quærit: qd interim ſi pendente appel. & c. bona ſunt expreſſè adẽpta. Gl. dicit ꝙ interim eſt in pendenti, ſed miror, ꝙ ſup iſta gl. ſcribentes nil dicunt. hoc mihi non placet: primò: quia interim non eſt in pendenti: imo pro certo interim valet, vt. §. per cõtrarium. s. alle. & in. l. donationes. in fin. plus dico ꝙ ſecuta ſententia condemnatoria teſtm̃ nõ irritatur, ſed bona auferunt̃: ꝓbo ſi bñ reſpicis poſt ſententiã. durat qõ. verũ eſt: & ideo cum hęc ſentẽtia circa bona defuncti nil diſponat ipſum fuiſſe inteſtabilem, nõ præiudicat in hoc: & hoc colligitur ex. l. ij. C. ſi pendẽ. appel. que vbi ab hęredib⁹ auferuntur bona. non obſtat. §. per contrarium. qa ibi eius memoria damnatur: qui fuit teſtatus: ſed qñ poſt mortem non remanet quæſtio: quia condemnetur ſua memoria, tũc teſtamẽtũ valet. Et iſtud eſt vtile ſcire propter ſubſtitutiones pupillares, & dationes tutorũ: & multa alia quæ tranſeunt in fiſcum publicatis bonis. ita intelligo hanc materiã.
6 ¶ Quærit Dy. † an exbannitus appellãs poſſit interim offendi. Et dicit ipſe quòd non per hãc. l. & l. j. nil no. appella. pendẽ. Sed quid ſi petij ſe rebanniri per alia iura ꝙ per viã appellatiõis, an poſſit interim offendi: dici vt dixi in. l. iij. §. ſi ſeruus. j. de acqren. poſ.

LEX. XIIII.

Qvi teſtamento domini. Iſta lex ponit caſum in terminis: & lex ſequens ponit ſummarium eius.

LEX. XV.

De ſtatu. Quæro, quid ſi aliquis dubitat an ſit de ciuitate vel comitatu, an poſſit teſtari? Et dic ꝙ ſic: quia hoc debet intelligi de eo qui dubitat: & in aliquo caſu eſt inteſtabilis de quo dubitat. vt. l. heres inſtitutus. in fi. cum. l. ſequẽti. j. de acquir. hęre. ¶ Quero, quæ eſt differentia inter ignorantiam, errorem,
b & dubitationem. Dic vt glo. [b]ſimilis glo. eſt in rubri. s. de iur. & fa. igno.

SVMMARIVM.

1 *Nomina uerbalia poſſunt intelligi actiuè, & paßiuè, & utroq; modo propriè.*
Capitulans debet clarè capitulare, ut uerba teſtis contra eum interpretentur.
2 *Teſtis deponens ꝙ Titius uiolenter cognouit Bertam: quòd non probet.*
3 *Quod queritur ignoranti, queritur furioſo.*

LEX. XVI.

Filiuſfamilias. Qui non habet teſtamenti factionem actiuè, abſq; ſui delicto põt habere teſtamenti factionem paſſiuè. h. d. ¶ † No. ꝙ nomina verbalia poſſunt intelligi actiuè & paſſiuè & vtroq; modo propriè. Ad idem qđ no. in. l. ij. j. de duo. re. Et ſic ſis cautus in formãdis libellis & articulis, vt clarè exprimas: ne ſi forte ſentẽtia eſſet ambigua, dictum teſtis ſup ea interpretaret̃ cõtra te: vt extrà de ꝓba. c. in præſentia. ¶ Et facit ad. q. † de teſte deponente quòd eã cognouit violenter. Certè iſtud eſt dubium, an mulier violentiam intulerit, an vir: cum iſtud verbum violenter vtrũq; ſignificet: & ideo nõ ꝓbat, cum debeat de neceſſitate concludere: vt. d. c. in pręſentia. ¶ † Not. ꝙ illud qđ q̃rit̃ ignorãti, q̃rit̃ furioſo: vt. l. cũ pr̃. §. ſurdo. j. de leg. ij. ¶ Op. de. l. ſi qs ita infrà de cõdi. inſti. Sol. fateor ꝙ tũc demũ q̃rit̃ irreuocabiliter: cũ agnouit: ſed ignoranti q̃rit̃ licèt reuocabiliter: quia põt repudiare.

LEX. XVII.

In aduerſa. Alienatus mentè ꝓpter infirmitatem non põt facere teſtamentum. h. d. ſecus eſſet ſi eſſet infirmus corpore, licet ſanus mente, vt. s. eo. l. ij. qđ dic, vt ibi.

SVMMARIVM.

1 *Teſtamentum factum per hæreticum, uel per eum qui inciderit in crimen læſæ maieſtatis ante delictum irritatur.*
2 *Prodigo manifeſto non eſt interdicta adminiſtratio bonorum à lege.*
3 *Dicta in hac. l. in prodigo: quòd habeant locum in furioſo.*

LEX XVIII.

c Is cui. [c]Iſta eſt bona lex. Interdictio facta bonis à iudice impedit teſtamentum fieri, & teſtamento teſtificari: & iam factum non rumpit. h. d. ¶ Quæro exemplũ de eo cui
1 bonis interdicitur à lege. quidam ponunt in hęreticis. vt † C. de hære. l. manicheos. vel in his qui inciderunt in. l. iul. maie. vt. C. ad. l. iul. maie. in. l. fi. quod glo. reprobat: quia illorum teſtamentum etiam ante factum irritatur, vt. l. eius qui. §. fi. s. eo. ſed hîc dicitur, quòd teſtamentum ante factũ non irritatur: ergo non loquitur de iſtis. vnde gloſſ. ponit in eo cui eſt interdictũ bonis à iudice legis authoritate. iſta eſt vera: licet huic aliqualiter obuiat quod hìc dicitur quòd non põt eſſe teſtis: ſed non ecõtrario: quia eſt ex
2 preſſum inſti. eo. §. teſtes. ¶ † Quæro vtrum ſi eſt ꝓdigus manifeſtus videatur interdictum ſibi bonis à lege? Quidam dicũt ꝙ ſic. ſed ſi eſt dubium tũc per iudicem: ita ſentit hîc glo. quam not. ¶ Contrarium no. in. l. is cui bonis. j. de verb. obli. & illa ſunt vera vt dixi in. l. ſi quis cũ ſciret infrà pro emp. &
3 eſt tex. s. de admi. tu. l. tres tutores. in fi. ¶ † Quero, an id quod hic dicit̃ in ꝓdigo ſit idem in furioſo. Reſponde quòd ſic. & quantũ ad hoc nulla eſt differentia inter eos. Glo. tñ hæc corrupta eſt vitio ſcriptoris. vide eã: & in fine dic corrupta eſt, cum idẽ ſit in vtroq;, vt. s. eo. l. filiuſfamilias. nec in hoc eſt differentia inter furioſum & prodigum vt inſtit. eo. §. teſtes. & inſti. quibus non eſt permiſ. facere teſta. §. idem prodigus.

SVMMARIVM.

1 *Infamis an poßit teſtari?*

d Si quis ob carmen. *Damnatus ꝓpter infamiã impedit̃ facere teſtamẽtum. h. d.* [d] ¶ Quero
1 an talis poſſit capere ex teſtamento. dic vt in glo. ¶ † Quæro an infamis ex alio crimine poſſit facerę teſtm̃? Videtur quòd non: quia infamibus ſunt interdicti actus legitimi, vt. l. ij. C. de dignita. lib. xij. & extrà de teſti. c. licèt ex quadã. & in. c. infamib⁹. extra de regu. iur. lib. vj. ꝓ hoc facit iſta lex, & aut. credentes. C. de hęre. Contrarium dico, ꝙ regulariter põt infamis facere teſtamentũ, vt. l. j. C. de ſecun. nup. & l. eius q. §. fi. s. eo. qa regulariter infames poſſunt facere teſtm̃, vt. l. eius q. in fi. s. eo. in eo dũ dicit de relegato q eſt infamis: vt. l. cognitionũ. §. minuit̃. j. de varijs & extraor. cog. probat̃. C. de ſecun. nup. l. j. fallit in caſu huius. l. & authen. credentes. Ad illud qđ ſunt priuati actibus legitimis, reſpondeo quòd non eſt verum de omnib⁹: qa nõ priuantur illis qui reſpiciunt vtilitatem priuatam: vt inſtitu. de except. in fin.

An teſtamentum

POMATES.
a ¶ Si quis. Adde ꝙ ſi pendet tp̃s datũ ad appellandũ vide Paul. de caſ. in. l. eius. §. j. s. eod.
b ¶ Dic vt glo. Vide Bar. plenè ĩ. l. admonendi. ff. de iureiur.
c ¶ Is cui. Limita, niſi teſtet̃ inter liberos. vt cõſuluit Bal. col. ccxxxvj. li. de quo vide Rot. deci. dcclxv. j. in antiqs de teſtm̃. ĩ ſtampa.

POMATES.
¶ Is cui. Iſtam. l. reputat mirabilẽ Pau. de caſ. ĩ. l. is cui. ff. de verb. ob. & qualiter fiat iſtud ĩterdictũ, vide Alex. cõſi. clxxxij. inci. ſup eo de quo q̃rit̃. in. v. volu. & an eo caſu poſſit teſtari ad pias cauſas? adde Barb. cõſi. lviij. incip. clemẽtis. in. j. pte. Limita tñ vt p Lud. Ro. ſing. inci. iudex Bono. in vlti. char.
d ¶ Si qs ob carmen. Vtrũ ĩfamis poſſit teſtari, adde Bal. in l. ſi in fi. q idẽ tenet C. ſi à nõ cõpe. iud. iudi. eſſe di. & Bald. in. l. j. C. de ſecũ. nu. hic alleg. p Ioã. An. in reg. infamibus de reg. iu. ĩ mercuriali.

SVMMARIVM.

1 Testamentum usurarij an prestita cautione confirmetur.
2 Filiusfamilias potest eligere sepulturam.

LEX XIX.

a Si filiusfami. [a]Testamentum quod ab initio
non valet ex defectu testantis impedi-
mẽto cessante nõ cõfirmat̃.h.d.hoc in-
telligo vt dixi in.l.j.§.j.de lega.iij.& facit ad.q.de
1 †vsurario q fecit testamẽtũ,& posteà p̃stitit cautio
nẽ vt testamẽtũ nõ cõfirmet̃:de quo plenè dicã in
l.filio preterito.j.de iniust. test. simile in.l.j.§.j.j.de
leg.iij.Et videt̃ iste tex.cõtra gl.Ioan.and.in.c.q̃q̃.
extrà de vsur.in vj.sed ipse limitauit istã suam glo.
sed de hoc nolo dicere hic,dicam in.d.l.filio preteri
2 to.& in.l.vniuersa.C.de preci.Impe.offe.Et†istud
b quod dicitur,[b]quòd filius nõ põt facere testamen-
tum, fallit in castrensi,vt vidistis.s.eod.l.q in ptãte.
fallit in sepultura quã sibi põt eligere: vt.c.penul.
extrà de sepul.lib.vj.Et de ista materia vide Dyñ.
in.c.non firmat̃ extrà de regu.iuris.lib.vj.

SVMMARIVM.

1 Legatarius quõ poßit esse testis in testamento?
2 Tutor quando poßit esse testis pro pupillo?
Tutor habetur loco domini:& iurat de calumnia.
3 Tutor si constituit actorem:an tunc poterit esse testis in causa pro actore?
Quid in abbate constituente procuratorem cum capitulo?

LEX XX.

c Qui testamento. [c]Heres in pote
state testatoris constitutus non potest
esse testis in testamento.secus in legata-
rio.Item pater & frater militis testamento p̃nt adhi
1 beri vt testes.hoc dicit vsq; ad.§.quæcũq;.¶†Opp.
q legatarius nõ possit esse testis:qa in re sua &c.vt
C.de test.l.oĩbus.Dicit glo.hic adhibetur testis p
solẽnitate magis q̃ p veritate.Sed hec ratio nõ con
cludit:qa eadẽ esset ĩ herede.vnde sol.gl.insti.e.§.le-
gatarijs.dicit qd̃ põt esse testis ad cõmodũ heredis:
nõ ad cõmodũ suũ.sed tũc hec.l.frustra nobis serui
d ret,qa de eo nullũ ẽ dubiũ.vñ gl.[d]d.l.oĩbus.&.s.de
testi.l.nullus.&.j.de re.du.l.si quis ita.dicit q legata-
rius nõ adhibet̃ vt testis.an sic sibi legatũ:qa tũc in
causa principali adhiberet̃:sed an talis sic fecerit te
stamentũ.vnde vniuersaliter de toto testamẽto in-
2 terrogat̃:nõ principaliter testificat̃ p se.¶†Opp.
quòd tutor nõ põt esse testis p pupillo,vt.l.fi.s. de
testi.Glo.dicit.fateor q non erit testis pro pupillo:
sed in causa alteri⁹.Sed aduertendum:est quia hoc
quòd tutor non põt esse testis pro pupillo,videt̃ ve
rum,cũ tutor habeatur loco domini: scd̃m Dyñ.vt
l.q fundũ.§.si tutor.j.pro emp.&.j.qd̃ vi aut clam,
l.is qui.Item quia iurat de calumnia,vt.l.ij.§.quod
obseruari.C.de iuramen. calũ. dubitatur tamen qd
fiet,si in testamento pupillus est institutus. Dicũt
quidã hoc intelligendum esse in pupillo exheredа-
to.Sed Iac.de ar.dicit quod possit esse testis pro pu-
pillo,si ipse causam nõ agit.secus si ipse agitat cau
sam:qa tunc nõ põt,p dictas ratiões:& ista est mens
istius tex.Idẽ tenet Spec.in simili in tit.de teste.§.j.
3 ver.sed nunquid tutor.¶†Quæro,quid si tutor cõ-
stituit actorẽ suo periculo scd̃m formã.l.decreto.s.
de admi.tu.&.C.de pcu.l.neq;.an tũc tutor poterit
esse testis in cã.Inn.ponit hãc.q. in simili in.c.fin.
extra de testi.& erat olim extrauagans.hodie est in
e c.p̃sentiũ.extrà de testi.libr.vj.& ponit in abbate[e]q
fecit pcuratorem & dicit q abbas nõ põt esse testis.
secus si abbas cũ capitulo fecit:vel capitulũ cũ con
sensu abbatis.vt.d.c.presentiũ.& in.c.j.extrà de te
sti.libr.vj.Idẽ dico qd̃ in tutore,vt si dedit ipse acto
f rẽ qd̃ nõ põt esse testis.secus[f]si iudex eo volẽte:vel
si contutor:tunc enim posset esse testis argumento
huius litere.

g Per contrarium. [g]Dicitur hìc q pater põt esse te
stis.¶Opp.insti.eo. versi.sed si filius.Gl.so.hic loq-
tur ante missionem:ibi post.rõnem assignat.¶Op.
C.de testi.de.l.v.Gl.sol.qd̃ hoc est speciale fauore
militantis:sed in.l.contraria dicit q nõ est testis fi-
lij:sed hæredis filij.qd̃ videt̃ bene dictũ: qa secũdũ
hoc posset esse testis post missionẽ:qd̃ est cõtra.§.
sed si filius. instit.eo.tene gl.j.Sol.vt hic declaratur
j.proxi.§.

SVMMARIVM.

1 Filiusfamilias quando poßit esse testis pro patre:siue queratur patri,siue non?
2 Filius emancipatus quòd non poßit testificari pro patre.
Filius emancipatus quòd poßit scribere testamentum pro patre:& pro eo instrumentum conficere.
3 Pater an poßit esse testis pro filio,etiam agente procuratorio nomine?
Quid pro filio emancipato.
4 Mater non potest esse testis pro filio.
5 Socer pro genero,& econuerso,an testificetur?remißiuè.
6 Frater pro fratre quòd poßit esse testis,licèt de fide diminuatur.
7 Coniunctus pro coniuncto in criminalibus,quòd non admittatur in testem.
8 Coniunctus inter æqualiter coniunctos quòd testificetur.
9 Vir pro uxore quando testificetur:& econuerso?remißiuè.

Quæcunque. Hic ver.difficilis est &
legit̃ in gl.duobus mo-
dis principaliter.Primò,vt nõ referatur ad pximè
dicta.ver.per contrarium.sed ad præcedentia vbi fi
lius prohibetur esse testis p̃ri. Secundò legitur qd̃
referrur ad proxima.Secunda ibi,in glo. sed quidã
dicunt referri ad pxima &c.sicut filius non potest
h esse testis in testamento patris:ita nec in aliquo[h]ne
gotio per quod patri aliquid acquiratur.hoc. d. Se-
cundùm primam lect quidam habent hìc in litera
prohibendis: quidam perhibendis. Prout habetis
in litera prohibendis, oppo.quia hìc tractatur de
testimonijs phibendis.Sol.intellige, phibẽdis:vel
nõ.& sic in aliquo casu pmittit̃,scilicet cũ patri nil
q̃rit̃.Alio casu perhibendis,scilicet cum patri aliqd
queritur:& sic quelibet litera est bona.¶Opp. in-
sti.eõ.de.§.sed si filius.sol.ibi loquitur in pater qui
nõ potest esse testis filio:nõ distincto an queratur
vel nõ.hìc in filio q põt esse testis in cã patris secun
dùm p̃dictã distĩctionẽ:& sic pl⁹ repelleret̃ patre p
filio q̃ fili⁹ p patre.ratio ẽ qa pl⁹ diligit* filiũ q̃ ecõ
tra fili⁹ patrẽ vt.s.q met⁹ cã.l.isti qdã.§.fi.* ita dicit
gl.& bñ.¶Sed ad aliud oppo.q.a.s.pxi dictũ est de
patre testificante pro filio:ergo eo casu loquit̃ iste
ver.Respon.ad precedentia refertur nõ ad pxima.
Sed qa videt̃ ĩcõgruũ:ideo alij legũt secũdo modo:
scilicet q ad pxima referat̃.¶Venio ad istã secũdã
lect.& subdiuidit̃ in tres partes secũda ibi in glo.vel
scd̃m Io.tertia ibi.sed hoc q dicit.¶Assumo primã
patrẽ scd̃m quã fert̃ ad pximũ casũ nõ expressũ in
tex.sed subauditũ.nã.s.dictũ est q pater põt esse te-
stis p filio militãte:ergo à cõtrario sensu p alio esse
nõ põt. Et ad hoc refert̃ iste versic.scilicet qd̃ dictũ
est de phibẽdo testimonio patris pro filio non mi-
litante, intelligit̃ in oĩbus causis in qbus patri ali-
quid queritur:vt prohibeatur patris testimonium.
¶Oppo.s.proxi.dictum est de testimonio patris.
circa filiũ permittendo nõ phibendo.Sol. hic re-
fertur ad casum subauditũ nõ expressum.¶Scd̃ò
opp.de eo q dicit̃ testimonijs eorum:id est pro eis.
¶Tertiò oppo.qd̃ pater indistinctè non põt esse
testis,siue queratur,siue nõ:vt inst.eo.§.sed si filius.
Solu.qd̃ hìc dicit̃ p qd̃ acquirat̃ subaudi,maximè
scd̃m Azo.sed Io.visum fuit incõgruũ q hic illud
maximè subaudiat̃.Ideò retenta ista secunda lect.
legit scd̃o modo scilicet q hìc ĩtelligat̃ p qd̃ acqra
tur filio.& ẽ talis casus qd̃ dictum est.s.de phibẽ-
do patrem testificari pro filio:non militat omnibus
causis in quibus filio aliquid acquireretur.Et quia
gloss.Io.est obscurè posita,ideò vide eã,vel secũdũ
Ioã.subaudi ipsi filio:nã siue negotiũ gerat̃ p quod
acquirat̃ ipsi filio p̃r non erit testis:vt ibi:ergo &c.
dic q in isto v.quecunq;.scd̃o qd̃ mõ posui casum
& id qd̃ sequit̃ nõ est de casu huius vsi.dicit gl.siue
p qd̃ q̃rat̃,siue nõ q̃rat̃ patri fili⁹ testificabitur &c.
dic hoc videt̃ cõtra id qd̃ dictũ est p gl.circa primã
lec.sed qualiter debeat ĩtelligi declarabo.j.¶Sequi
tur in glo.& sic pater nunq; admittitur ad testimo-

a ¶Si filiusfamil.Limita hãc.l.nõ habere locũ vbi ĩstituissem filiũ spuriũ,q posteà anteq; moriar legitimet̃.nam tunc valebit institutio,vt est magis cõis opi.quã refero ĩ.l.gallus.§.ĩstituẽs & in.§.ille casus post Imo.j.de li.& posth.vbi ẽt dicit circa hanc.q.deviu rario:& vide q̃ dixi post Bald.in.l.j.C.de sac.san.eccl.& q̃ dixi post Bar.in d.l.§.instituens.

POMATES.

b ¶Dicit̃.Adde qd in filia q̃ habet dotem.Alex.in cõsil.xvij.ĩ.ij.vol.

POMATES.

c ¶Quitestamento.vide qd dicat Ale.cõsi.v.inci.in cã inquisitiõis. vers. nõ obstat si diceret̃ in j.vol.& idẽ in substituto:vt possit eẽ testis in testamento:vt p Ang.cõsil.cclxxiiij.Itẽ fallit,qñ in testamẽto ex forma statuti req̃rit̃ minor numerus vt p Ioã.fab.§.legatarijs.ĩstit.de testa.

d ¶Vnde gloss.vide Bal.in.d.l.si ita.& ibi dixi q aliã rõnẽ assignat.& Bal.ĩ.l.fi.C.de fideicõ.

POMATES.

e ¶Abbate.Vide Fel.in.c.insup.de testi.

POMATES.

f ¶Secus.Vide Ro.consi.ccccxx.

g ¶Per cõtrariũ.vide Spec.in titu de teste.§.j.vsi.pater aũt vel filius.

h ¶In aliquo.An filius possit esse testis patri,vel p̃r filio,Bal.in.l.cum acutissimi.C.de fideicõ.dicit qd̃ filij ĩcestuosi nõ possunt esse testes in testamento patris.alleg.ad hoc Spec.in tit.de instr.edi.§.cõpendiosè.vsi.& generaliter.

a ☙POMATES.¶ Pro declarãda.vide Cep.ĩ caute.xxiiij.ĩ.iij.col.Cor.
in sing.in verbo testis.Et alex.cõsi.xliij.ĩ vlt.col.in.iiij.volu.& cõsi.v.in.ij.
col.in.j.vo.Bar.cõsi.xlv.ĩ.iiij.col.vo.j.Ludo.Ro.cõsi.clxxxvj.ĩ.ij.co.
b ¶ Quæro qd in matre.Adde ꝙ vbi est q̃stio stat⁹,admittitur,vt.l.iij.§.duę
& ibi Bar.ff.ad car.adde qđ in cã matrimoniali admittũtur ad testimoniũ
parẽtes,vt in.c.sup
eo.de testi.& in.c.
vr̃.q ma.accu.pos.
& ĩ.c.cũ in tua.de
spõ.& in.c.j.vt lit.
non.cõtesta.

☙POMATES.
c ¶ Quæro an socer.
Vide Alexan.cõs.
xviij.in.iij.col.iiij.
vol.

d ¶ Quid ĩ fratre.An
frater possit esse te-
stis ĩ cã fratris.dicit
Bal.in.l.qm̃ liberi.
C.de.testib.qđ si
fratres simul,habi-
tant,nunq̃ frater
admittitur vt testis
in cã fratris.& oĩa
iura dicẽtia cõiun-
ctum non admitti
in testẽ,limita &
ĩtellige vt per Bar.
in.l.non solum.§.
de vno.suprà.de ri-
tu nup.& hic.sed
Bal.in.l.nulli.C.de
epis.& cle.dicit ꝙ
saltem rõne fami-
liaritatis frater nõ
admittitur in cau-
sa fr̃is si simul habi
tãt.cõtrariũ tenet ĩ
l.fi.ĩ.ij.co.de prob.
sed ꝙ frater admit
tat̃ tenet Inn.in.c.
insinuãte.de offic.
delega.latius per
Bald.ĩ.l.parẽtes.in
prin.& ibi gl.C.de
test.& ibi Bal.in.ij.
col.de oĩ trãsuersa-
li.& qd in fratre na
turali,p Imol.in.l.
ex facto.§.si qs ro-
gatus.ad treb.& vi
de Guil.de cu.in.l.
cui eorũ.§.affinita
tes.suprà de posth.
vbi quid in vxore
fr̃is.& vide oĩno
Imol.in.c.cũ opor
teat.de accu.& ad-
de Bar.ĩ.l.admonẽ
di.circa mediũ.ff.
de iureiu.adde ꝙ
Bal.cõsi.cclxxxv.
iiij.vo.vbi alle.Bar.
hic,& Innoc.in.c.
insinuãte.de offic.
dele.tenet quod
frater in causa fra-
tris põt esse testis
& licet si nõ faciat
tantam fidem quã
tam extraneus.vt
dicit Bar.hic quod
illud debet intelli
gi qñ est solus:sed
quando habet con
testem quod tunc.
suppleť eius dictũ

niũ filij.& ita nõ subauditur maximè.Tu dic,non
videť ꝙ ista illatio colligať ex tex.scđm dictã posi
tionẽ,imò magis innuiť cõtrariũ.Nã si prohibetur
testificari pater quãdo filio acquirať:ergo videtur
permissum quãdo nõ acquiratur:& sic aliquo casu
potest esse testis:nisi dicas sustinẽdo hanc lect,qđ
quãdo filio nil queriť nõ dicit testificari filio.& ideo
remanet vera regula,quòd nũq̃ filio testificať qđ
qualiter intelligatur inferius declarabo.¶ Sed quia
istę lect.non referuntur ad casum expressum sed
subauditũ & ideo alij legunt tertio modo:scilicet ꝙ
referať ad casum expressum hoc modo.Dictum est
s̃.ꝙ pater potest testificari in testamẽto filij militã
tis:nunc dicitur ꝙ oĩa quæ dicta sunt.s̃.habebunt
locum in oĩbus casibus in quibus filio militãti ali-
quid queriť,an pater possit ꝓ eo ferre testimoniũ?
h.d.Ista lec.procederet si haberetis in tex.perhiben
dis,hoc est permittẽdis.tractat enĩ de permittendo
testimonio.Sed qa glo.habuit in text.prohibendis,
non placuit sibi ista lect.licet sustinẽdo possit dici
ꝓhibendis.s.quibusdã casibus,& quibusdã nõ:tñ qa
prima lec.scđm quam nõ referť ad proxima est cla
rior:ideo glo.tenet illã.Pręterea,per alias rationes
vltima lec.nõ videtur bona:nam ratio quare potest
esse testis filio militanti,est:quia in testamento mili
tis non requiritur testis,vt.s̃.proxime vidistis not.
sed ĩ cõtractibus sec⁹:& ideò ista lec.vltima nõ ꝓce
1 dit.¶ † Pro declarãda[a] igitur materia huius.§.quæ-
a ro an filius possit esse testis patri.Respondet gloss.
in testamento non potest esse testis patri indistin-
ctè.in alijs distingue:aut quæritur aliquid patri.vel
ipsi filio:& tũc nõ potest esse testis,aut neutri quæri
tur aliquid.& tunc potest esse testis.vt in princi.gl.
quęro quid vult dicere glo.in alijs negotijs.ex qbus
nec patri nec filio queritur.Si intelligas de contra-
ctibus celebratis per patrem,non videtur bene di-
ctum:quia etiam per testamentum patris nil que-
ritur patri.¶ Item videtur contra.l.parentes.C.de
testi.vbi indistinctè non potest esse testis patri.vt.l.
lege iulia.s̃.de testibus quid vult ergo dicere in alijs
negotijs? Iaco.de aret.vt arbitror intelligit sic:in
alijs negotijs nõ pertinentibus ad patrem:vt quia
agit pater procuratorio nomine alterius:& tunc di
stinguitur.aut patri aliqd quæritur,& filius non
põt esse testis:sed si nihil queriť potest:vt hic.sed
si negotium est patris,& ad patrem pertinẽs:filius
indistinctè nõ potest esse testis,siue per illud aliqd
patri quæratur,siue nõ.vt.l.parẽtes.&.l.lege.s̃.alle.
2 ¶ † Quero an hoc sit verũ tam in filio in potestate
posito q̃ in filio emãcipato.Et videtur ꝙ nõ proce
dit in filio emancipato,vt.l.impuberẽ.§.j.de fal.&
l.de eo.& hic nõ loquitur nisi de his filijs.qui sunt
in potestate.Item facit quod no.Dy.in.l.qđ dici-
mus.s̃.de auth.tuto.vbi dicit qđ filius emancipat⁹
põt scribere testamentũ patris.Cõtrariũ credo ve
rũ:& ita no.glo.in.l.parentes.C.de testi.Præterea
ꝓbať:qa emancipat⁹ debet reuerentiã patri.vt.l.li-
berto.j.de obseq.Ad cõtrariũ responde:quia ibi lo
quitur in notario scribente.& aliud est scribere:&
aliud est testificari,vt.j.eodẽ.l.domitius ratio:nota
rius qñ scribit ad hibeť vt persona publica ad scri-
bendùm de voluntate vtriusq̃ patris:ideò,cessat
suspicio.Nam etiã si vtraq̃ pars vellet ꝙ fili⁹ testi-
ficareť:valeret testimoniũ eius,vt.l.si quis testibus.
C.de testi.Itẽ ꝓpter authoritatẽ publicam quã ha
bet ab eo qui concessit ei notarius officiũ,videtur
eius persona approbata in hoc,vt.l.j.s̃.de offi.præ-
fec.preto.testis verò testificatur vt priuatus.¶ Sed
3 quæro † an pater põt esse testis pro filio.Glos.dicit
ꝙ nullo modo:& vide gl.circa prin.Ibi.item scđm
hoc &c.ad idẽ lec.Ioan.ibi posita.Ex hoc sequiť ꝙ
si filius est procurator alicuius ꝙ pater in illa causa
non potest esse testis.cum enĩ in filio habeať illa di
stinctio,sit pater ꝓcurator vel nõ:vt dictum est,&

d ☙POMATES.¶ Quid ĩ fratre.Vide Lanfrã.ĩ repeti.c.qm̃.cõtra.in
vij.col.de ꝓba.Alex.cõsi.xciij.i.j.vol.Barb.ĩ cõsi.xlv.in.iij.col.j.vo.vbi di
cit ꝙ in arduis testimoniũ fratris nil valet.vide Bar.cõsi.xvij.in.ij.col.ij.vol.
& limita p Alex.cõsi.lxiiij.in.j.vo.vbi multa ponit in materia.
c ¶ Sed q̃ro Adde Bar.in.d.l.lex cor.& ideò dicit Bar.in.l.fi.in.ij.col.C.de ꝓ
ba.ꝙ in cã crimina
li frater non admit
tiť ꝓ fratre:sed in
crimialibus reqriť
ꝙ test is sit oĩ exce
ptione maior.adde
ibi filio emanci-
pato,qđ Paul.de
ca.tenet,ꝙ si filius
emãcipatus possit
esse testis in testõ
patris:qa text.est
põderandus qui
cit in ptãte.nõ ob.
gl.in.l.parentes qa
dicit Paul.de ca.il-
lud intelligi qñ fi-
lius vellet testifica
ri pro patre in acti
bus ĩter viuos,quo
casu repellitur pro
pter affectionem
quã p̃sumiť hr̃e.&
non minorem q̃ fi
ĩius in ptãte:sed hic
nõ testficatur pro
patre,sed pro here-
de patris,licet in fa
cto patris,& hoc
dicit etiam esse de
mente Bal.hic.

hic diciť,ꝙ pater indistinctè nõ erit testis:satis cõ-
cludiť ꝙ nõ põt esse testis in causa in qua filius est
ꝓcurator.& hoc innuit lec.Io.nõ subaudindo ma-
ximè ad tex.Quid dicemus?Quidã dicũt ꝙ pater
põt esse testis.nisi de facto filij queratur:qa tunc
nõ põt argu.l.quęsitũ.s̃.de in ius vo.&.l.licet.§.j.
de obseq.Sed qñ de facto filij nõ queriť,licet filius
esset ꝓcurator in causa:pater põt esse testis.argu.
j.eo.l.ad testiũ.in prin.&.s̃.de test.l.pater.& sic est
differentia inter p̃rem & filiũ:qa fili⁹ põt esse testis
in causa quã pater agit ꝓcuratorio noĩe alterius,
siue querať de facto patris,siue non:si tñ p̃ri nihil
quærať pater nõ põt esse testis pro filio:etiam in
causa quam agit procuratorio noĩe:si tamen de fa
cto filij q̃ratur:& sic debet intelligi lec.Io.¶ Secũ-
dò quero an pater p̃t esse testis ꝓ filio emãcipato.
Videtur ꝙ sic:vt in.l.impuberem.§.j.j.de fal.Con-
trarium credo per.l.parẽtes.C.de testib.pro hoc.s̃.
proxi.§.vbi nisi filius militet in castrẽsi,pater non
põt esse testis.Item qa post emancipationem du-
rat nihilominus affectio paterna.Item maior est
ratio in patre q̃ in persona domestica,q̃ repellitur,
vt.l.ij.C.de testi.Ad contrarium respondeo qđ lo-
4 quitur in scribẽte,vt dixi.s̃.¶ Quero † quid in ma-
b tre.[b] Glo.hîc dicit ꝙ non põt esse testis pro filio:&
istud est verum,vt.d.l.parẽtes.nisi in causa ætatis
vt.l.vlt.s̃.de ꝓba.aliâs pe.&.l.etiã.eo.tit qđ dic vt
5 ibi:& nisi in testõ militis.vt.s̃.proxi.¶ † Quæro an
c socer[c] possit esse testis genero,& econuerso.Dic vt
6 no.glo.in.l.testis idoneus.suprà de testi.¶ † Quero
d qd in fratre[d] an possit esse testis pro fratre.Gloss.in
l.parentes.dicit ꝙ sic:nisi sint in eiusdem potestate.
In contrarium videtur gl.in.l.lege iulia.s̃.de testi.
Respondeo in dicta.l.lege iul.quædã personę ꝓhi-
bentur ratione reuerentiæ esse testes:tunc in illis
dicit verũ illa glo.scilicet ꝙ non coguntur esse testes
imò nec possunt esse testes:vt libertus pro patrono,
& filius emãcipatus pro patre,& similes.Sunt quę-
dam personę quæ nõ coguntur esse testes contra aliũ
ratione fauoris eius cõtra quẽ producũtur:vt qa fra
tres nõ testificentur cõtra fratres,& similes:& tũc
nõ dicit verũ illa gl.in.d.l.lege iul.sed ẽ verior gl.l.
parentes.qa volẽs admittiť,nolẽs nõ cogiť.vt.d.l.le
ge iu.& est rõ,ne qđ fauore introductũ est retorqať
in odiũ.vt.C.de legi.l.ꝙ fauore.Ita dicebat do.Iac.
bu.fateor tñ ꝙ propter fraternitatẽ non facit oĩno
tantã fidem quantã faceret extraneus:sicut dicitur
e de matre ĩ.d.l.etiã.s̃.de ꝓba.¶ Sed q̃ro,[e] qd in causis
f criminalibus,[f] R̃ñ.† tũc indistinctè non admittitur
7 cõiũctus ꝓ cõiũcto ĩtra illos gradus q ponunť in.d.
l.lege iu.& hoc voluit tãgere gl.ĩ.l.parẽtes.C.de te-
sti.ꝓbať ĩ simili ĩ.l.lege cornelia.j.de ĩiurijs.facit.s̃.
de iuri.om.iudi.l.q.iurisditioni.Ratio:qa p iniuriã
factã cõiuncto videť mihi fieri aliqua ĩiuria.Vnde
tãq̃ ĩ ꝓpria cã sum suspect⁹.vt.d.l.lex cornelia.&
8 ibi no.¶ † Quæro,vtrũ cõiunct⁹ inter ęqualiter cõ
iunctos admittatur etiam in criminali vt vnus fra-
ter inter duos fratrea?R̃ñ.ꝙ sic.qa ꝓpter parẽ con-
sanguinitatẽ cessat suspicio.vt.l.non solũ.§.j.s̃.de
ritu nup.&.l.extraneo.§.j.j.de q̃stio.& hoc probať.
C.de quæstio.l.hoc qđ placet.in fi.vbi seruus inter
9 rogatur inter duos dominos.¶ Quero,† quid de vi
ro & vxore.Dic vt insti.eo.§.testes.Et vide circa p̃-
g dicta ĩ Spec.[g] in titu.de test.§.j.ver.pater.& ver.seq.
& gl.& Cy.C.de test.l.parẽtes.vbi tamen de hoc lõ
ge plenius dixi.

☙POMATES.
f ¶ In causis crimina
libus.Vide Aret.
consil.lxj.in.j.col.
Alex.consi.xiiij.in
iij.col.in.v.volu.vi
de Imo.vbi limitat
hoc dictũ Specula.
in.c.cũ R.canoni-
cus.de offi.deleg.

g ¶ In Spec.Adde
qđ no.Bald.Ang.
& Imo.in.l.si cum
dotẽ.§.si maritus.
solu.mat.& qđ di
xi post Barto.in.l.
etiam.C.de testib.
post gloss.ibi quid
autẽ in cõcubina.
an ipsa etiam tanq̃
domestica perso-
na repellať,doct.
videntur velle qđ
sic,ĩ.l.iiij.§.illud.s̃.
si quis cautio per
Bald.in.l.ij.C.de te
stib.& ibi quid de
spõsa.& cõcubina.

☞ ☙ *SVMMARIVM.* ☙

1 *Mulier non potest esse testis in testamento.*
2 *Argumentum de iudicijs ad ulitmas uoluntates ualet.*
3 *Hæreticus quibus casibus poßit esse testis.*
4 *Mulier in codicillis quòd poßit esse testis.*

Eum qui. Qui non potest esse testis in iudi
cio,non potest esse testis in te
stamento

a POMATES.¶ An mulier. Adde quod tamen mulier pôt esse testis in testamento ad pias causas, scd'm Ang.consil.xxiij.Et Alexã.cõsi.ciij.in.v.volumi.Adde etiam quod de iure canonico fœminæ possunt esse testes, scd'm Alex.consil.clxvij.in.ij.volu.quia testimoniũ matris & fœminæ in iure diuino est equale, scd'm Ange.cõs.ccxxxiij.in casibus tamẽ in qb⁹ fœminæ admittũtur, creditur magis mascl'is ꝙ̃ fœminis, scd'm Pan. in.c.forus.in.j.notabili de versi.sig. Bal.i.l.fi.C.de fid. instru. quod limita vt non ꝑcedat, quando vir deponit pro actore, mulier verò pro reo. gl.c. clerici. lxxxj. di.Item not.quòd fœminæ non possunt esse testes in causa feudali, secũdũ Bal.i.c.j.i fin.q testes sint neces.Et circa istam qõnem Bartol. vide etiam Feli.in.c.quoniam. in.j.colum. & seq. de testi.

b ¶ Eum qui.glos. dicit. Adde quòd mulier potest esse testis in testamento facto inter liberos, vt per gloss. in authen.qd' sine.C. de testa.& per Bar. in.l.hac consultissima.§.ex imperfe facto.C.eo.titul. & quando mulier possit esse testis. vide nota.in.c.super eo. el.ij.& in.c.quoniã aliqua.& in.c. tam literis. de testi. & quod nota.in. c. forus.de verbo.signifi. & adde quod mulier non probat testamentum circa priuatam scripturam:tex.est nota.& ibi Bald. in.l. scripta.C. qui potro.in pigno.habeã quid autẽ ad pias causas, vide Bald. in.l.j.in.xix.colum.C.de sacrosan.eccle.& an in ciuili mulier possit esse testis, vide Spec.in tit.de teste.§.j.versi.item quòd est mulier.in.vj.charta.& ibi tractat etiã quid in codicillis:& ibi in versic.sed si qua.vide de iure canonico an in criminali admittatur.adde quod Bal.consilio.cclxxxij.lib.iij.cõsuluit ꝙ mulier potest esse testis in codicillis,& in testamento ad pias causas.tenuit Paulus de castro consi.cclxiij.Quid autem si mulier sit testis inter filios naturales.Specu.tenuit idem esse dicẽdum quod in legitimis & naturalibus si non sint legitimi:in titulo de instrumen.edi.§.cõpendiosè. ver. quid si pater.Bald.verò in.l.si qua illustris.C.ad sena.orf.videtur tenere cõtrarium:& ita dicit fuisse consultum per ꝙ̃ plures doctores Florentiæ: quia nõ habent illam prerogatiuã quam habẽt legitimi.tñ ipse in.l.fi. C.fa ercis. aliter distinguit.& illam distinctionem sequitur Pau.de castro.hic.

1 testamento.Item† mulier nõ pôt esse testis in testamẽto:in alijs autẽ pôt,nisi sit isamis.h.d.Dy.¶ No.
2 †arg.de iudicijs ad vltimas voluntates.¶ Op. de.l.
3 quoniã.C.de hereti.Dicit gl.fallit ibi.alij dicunt.†ꝙ ibi non prohibetur testimonium ferre in iudicio de his quæ facta sunt extra iudicium:sed de his quæ facta sunt in iudicio sic. Alij dicunt quod illa lex est hodie correcta cũ nõ possit hæreticus testari. vt l.j.in fi.C.de sum.tri.
4 ¶† Quero an mulier[a] possit
a esse testis in codicillis.Gl.dicit[b] ꝙ sic:cum non repe-
b riatur ꝓhibitum.vt.l.fi.in fi.de codicillis.& qd' hic dicitur de testamẽto debet intelligi strictè de eo cui cõgruat diffinitio testamenti.posita in.l.s.eo.

c **Seruus.** [c]Seruus non potest esse testis in testamento. h.d.¶ Op.j.de reg.iur.de l.quod attinet.Sol.vt gl.¶ Quæro extra gl.qd si est dubium an sit liber vel non.Dic vt.l.j.C.eo.

SVMMARIVM.

1 *Scriptura,an semper requiratur in testamanto rustici?*
2 *Testis debet testificari de eo quod percipit sensu,& rationem reddere per aliquem sensum corporis.*
3 *Testis deponens aliquem dominum,ut probet qualiter deponere debeat.*
4 *Testis deponens super negligentia uillæ non capientis male factorem,qualiter deponere debeat.*

Et veteres. Testis debet stare donec testamentum perficit,& debet testificari de eo qd' sensu percepit.h.d.¶ Oppo.ad primum de.l.cum antiquitas.C.eo.Sol.fallit ibi ꝓpter necessitatem naturæ,vt ibi dicit.¶ Op.j.l.ꝓxi. in fi.prin.C.eo.l.hac consultissima.§.per nuncupationem.Solu.hîc loquitur in testamentis in scriptis vbi non est necesse quòd testes audiant vel sciant quod scriptum est.& dum dicit glo.nec intelligit: quia fortè clausum producitur : contraria loquuntur in testamento nuncupatiuo.¶ Opponi. C. eo. de.l.fi.Dicit glo.illud est verum in rustico in quo licẽt testamentum fiat in scriptis: tamen notarius
1 debet scire quid in eo continetur:& addit† glos.qd' in testamento rustici semper requiritur scriptura. Sed contrarium not.quòd scriptura ibi non requiritur.vnde intellige istam secundum illam.& de te-
d stamento rustici dic vt dixi.j.de codicil.l.conficiun-
2 tur.§.j.¶ Vltimò not.[d]quòd† testis debet testificari de eo quod percipit sensu:vt hic: ibi si vel sensu percipiat.& sic ratio testis semper debet reddi per illud quod ipse aliquo sensu corporis percipit. ad idem.l.j.princ.suprà de his quæ in testa. delen. & ni authẽ.de hæred.& fal.§.si verò absint.&.C.de te-
3 stib.l.testiũ.¶ Et† ex hoc dicũt Inn.& Spec.qd' si testis interrogatur an talis sit dominus.& dicit qd' sic: non omnium.ff.C.de legi.de istis corporeis sensibus est bona gl.in.l. quod meo.§.fi.de acqui.pos.& insti.de gradi.§.fin.Io.an.in.c.quorũdam.de ele. in.vj.& debet sensus talis reddi per testem qui magis conueniat rei de qua agitur vt not.per Inno.in.c.cum causam.de testi. Bald.in.l.solam. & in.l. testium. C.de testi.&facit Bar.specialem tractatũ de testibus quem morte preuentus nõ perfecit,vt refert Bal. in in.l.edita.ad finem C.de eden.& illũ compleuit Bald.in l.de quibus.s.de legi.& in.l.iij. C. de legi.ibi plenissime discutit per quem sensum testes debeant deponere de causa scientiæ, & etiam posui i rubr. C.si ex fal. instru. & in.l.j.C.de cõses. & in.l.data.C. qui accu.nõ pos.p Bar. i.l.de minore.§.tormenta. ff. de quæstio.& in. l. labeo. de supelle. lega. Barto.in.l.pretia rerum.ff.ad.l.falc. et in.l.ij.& i.l.si quos. C.de rescin.vẽ.sed an testis in re percepibili visu & auditu debeat reddere rationem per vtrũque sensum, videtur quod sic.p tex. & ibi not.doc.in.c. ij.de cõsue.& licet cautius esset si per vtrunque sensum deponeret, tñ sufficit si deponat per sensum visus : quia ille est generalis ad oẽs sensus: vt no.gl.iij.q.ix.c. testes.& p Cyn.in.d. l. testium. de quo etiã vide in.d.c. cũ causam. de testi.& ad istud & etiã ad illud qd' supra dixi scd'm Bart.in.l. fi.C.de picu. tuto. vide not.per.d.Anto.& Doct.i.c.tam literis. de testib. & Spe.in titu .de teste.§.j. ver.item quod non perhibet.

&non fuit interrogatus de causa an valeat. & dicit ꝙ nõ:qa dominiũ nõ pôt sensu percipi:& sic iudicat testis,nec deponit quod sensu percipit. Sed quid habet dicere? Dic quòd emit à tali,& quòd audiuit eum haberi vt dominum.& hoc dicit Innocẽ.extrà de testi.in.c.cum causam.& in Specu.in titu.de teste §.nunc tractandum.ver.officium.& ver.quid ergo
4 si quis.Et hoc allegaui ad† quæstionem:de facto mihi propositam,testes fuerunt testificati quòd tales fuerunt negligentes in capiendo malefactorem.
f ergo dixi[f]quod non probant aliquid:qa negligentia nõ est quid positum quod sensu percipiatur,& ideo testis dicto modo deponens non testificatur,sed iudicat.quia debet deponere quòd rumor erat in tali loco quòd talis interfecerat talem:& ideò si voluissent homines currere:tunc potuissent capere malefactorem ex quo sequitur si non fecerunt,negligentiam commiserunt.

SVMMARIVM.

1 *Dicto palam,quomodo capiatur?*
2 *Notorium,quid sit & quid manifestum*
Differentia inter edictum & uocem præconis.remißiuè.
3 *Testamentum nuncupatiuum,quòd probetur per instrumentum in quo sunt scripti septem testes.*
4 *Instrumentum quòd æquiualeat duobus testibus,quomodo intelligatur?*
5 *Testamentum quando probetur per instrumentũ confectum coram duobus uel tribus testibus continens quòd Titius fecit testamentum coram septem testibus.*
6 *Testamentum quando probatur factum fuisse cum solennitate,quomodo deponere debeant testes,uel instrumentum cantare?*
7 *Vni affirmanti quando magis stetur quàm mille negantibus?*
8 *Testator si dicat uolo quòd,satisfiat omnibus contentis in tali schedula quam dedi tali an ualeat.remißiuè.*
9 *Expreßio hæredis licèt non fiat à testatore,si tamen fit à notario,quòd ualeat.*

LEX XXI.

HÆredes palam. †In testamẽto in scriptis hęredes debẽt scribi: in testamento nuncupatiuo debent palam no-
g minari:vt testes exaudiant.h.d.[g]Oppo.& videtur quod aliter sumatur palam,vt.l.palam.s.de ri.nupt. Sol.fateor qd' aliter ibi:aliter hic loquit. Ratio: qa ibi loquit in actu q habet causã successiuã:hic i actu qui habet causam momentaneam.¶ Ex hoc colligi
2 tur† differentia[h] inter manifestum & notorium[i].
h manifestum est qd' innotescit plurib⁹:vt hic.noto-
i rium est illud quod est publicu, & oĩbus patet: vt Cyn.in.l.testium.C.de tes.& gloss.iij.quæstio.ix. c. testes.Arch.in.c.hoc videtur.xxij.quæstio.v.& quod legitur & not.in.c.præterea.de testi.& in materia qualiter deponant testes in causa scientiæ: vltra prædicta vide Bal.etiã in.l.conuenticula.C.de epi.& cle.& quod no.ad ꝓdicta Lud.Roman⁹ in l.admonẽdi.i prin.iij.charta.ff.de iureiu.Et adde q̃ no.Bar.in.l.j.si cer.pet.sufficit enim vt ibi dicit ipse causam ꝓsumptiuẽ concludere.Et adde qd' not. per Doc.maximè Sali.in.l.actor.C.de proba.& dicit Bart.in.l.j.in.iij.col.C.quãdo fiscus vel priua. quòd modus deponendi ironicẽ nõ esse tutus in test.vide glo.ibi.& ad illud ꝙ.s.dixi scd'm Bar.si testis dicat scio qa tetigi manib⁹:vel dicit ꝙ vidit rem quam audiuit. vide Bal.in.d.l.solam.in.vij.q.& in.d.l.testium.in.vj.co.C.de testi.in.ij.q.& ibi etiã in.iij.q.dicit ꝙ testis qui dicit scio:qa pcepi p sensum corporis:nõ valet ad idem si dicat:scio qa tetigi.qa tactus est conformis ad omnes sensus corporis,nisi res esset propriè tangibilis:vt durum vel molle.

c POMATES.¶ Seruus.Quid autem in monacho & fratre minore, vide Car.consi.xcvij.in.j.dubio.& consi.cij.in.ij.dubio.

d POMATES.¶ Vltimò no.Vide Lanfran.in repeti.c.quoniam cõtra falsam.in.lij.col.de proba.Alexan.cõsi.xlj.in.j.vol.& in.l.j.in prin.ff.de ope.no.nun.Iaso.in rub.ff.de iureiur.in.v.fallen.

e ¶ Et veteres.percipit sensu.Testis debet deponere de eo quod percepit sensu.sed quid si testis dicat,scio:quia tetigi cũ manibus:& res non erat tangibilis manu.dic quòd refertur ad actum congruum.ita tenet notanter Bartol.in.l.si per illum text.C.de pericu.nomi.libro,xj. & sequitur Bald.in.l.

f POMATES.¶ Ego dixi.Vide Alexã.cõsi. ciij.in.iij.col.iiij.vol.

g POMATES.¶ Op.Vide Bart.consilio.xlvj. in antepe.colum. in primo volumine.

h POMATES.¶ Colligitur differentia.Vide Panormi.consi. xij. in.iij.col.j.vol.Fel.c.tertio loco.in.iij.col.de proba.

i ¶ Et an notorium possit trãsire circa negotiationẽ,vide no.per do.Anto. in.c.vestra.de cohabi.cle.& mulierum.

a ¶ An testamẽtũ nuncipatiuum. An testamẽtum nuncu atiuum probetur per instrumentum. Adde qđ dixi post doc.in.l.j.C.eo.
b ¶ Nõ probeť. Aduerte tñ,qa saltẽ videtur qđ semiplenè ꝓbent,vt habes elegãter no.p Bar.in.l.admonẽdi.ff.de iureiur.in.x.col.vbi vult,quod duo testes probãtes testamentum faciunt semiplenã probationem,& vide oĩno Cy.& Bald. in.l.fi. C.de fideicom.

POMATES.
c ¶ Posset intelligi de alia. Vide. alle. cõsi.cv.in.ij.col. ij. volu.
d ¶ Vt in gloss. Item sequitur Bald. in c.j.ĩ fi.de cõtrouer. ĩter me & dñm.& refert etiã Cyn.in l.ij.C.de error.aduo.& ꝑ Bartol. est gloss.no.reprobata tñ in.l.j.de itine. actuq; priuato. & adde ꝙ in criminalibus fauore absolutionis magis statur duobus testibus negantibus ꝙ̃ duobus affirmantibus.gl.est singul. lxxxj.di.c.clerici. scđm Bald.in.l.data.in.xx.colũ.C.q acc.nõ pos.& vide de materia p Imo. in.l.inter pares.de re iudic. & adde Bald.in.l. actor.C. de ꝓba.& in.l. cũ hi.§.j.ff.de trãsact. Adde qđ hr̃ in.c. cum in tua.de test. Item illa regula habet locum,quando affirmatiua est probata:vt probať in.c. ad nostrã. de ꝓba. & ibi declarat Petr.de anc. & de hoc an plus credatur duobus affirmãtibus quã mille negantibus, vide etiam Bald. in.l.j. C.de bo.pos.scđm tabu. & Innoc .in c.super hoc de tempo.ord.& in.c.qd p nouale.de verb. sig. per Barto.in.l. j.in princi. de ven. inspi.

POMATES.
e ¶ Hæc lex. Ad hãc q.facit qđ voluit Alex.cõsi.clvj. in.v.volu.Iaso.in.l.inter positas.C.de trãsac.Et de hac.q.vide Alexan.cõsi lxxxv.in antepe.col.ij.vol.Et consi.cvj.aliàs.cviij.in.j.volu.
f ¶ Præsentes. Adde tu & no.modum probandi negatiuam:de quo etiam per Frãci.de are.& in.c.cũ causam.extrà de testi.& ibi plenè per eum,& p Lanfran.in.c.quoniam cõtra falsam.in princ.col.ij. & seq.extrà de proba. Et vide etiam Barba.in consi.iij.col.ix.in.ij.volu.
g POMATES. ¶ Facit ad questionem. Vide Bart.l.quem heredi.ff. de reb.dub.&.l.fi.C.de fideicommis.
h POMATES. ¶ Si testator. Vide Alex.consi. xij.in.j.&.ij.col.in.j. vol.Ludo.Ro.consi.cccvj.in.ij.dubio.
¶ An valeat. Vide glo.& doct.ibi in dicta.l.iubemus.& Cy.ibi ꝑ quibus facit gl.in.l.mulier quę.secundùm Ang.& Iom.ibi,nõ est alibi.de verborũ obl.licèt loquatur in stipulatione facit.l.asse toto.de hęred.insti.l.institutio talis.infrà de condi.insti.&.l.si ita scripsero cum ibi no.per Barto.de condi. & demon.facit.l.pamphilo.§.propositũ.de leg.iij.& ibi Bal.& qđ dictum testium valeat tenet etiã Bal.in.d.l.iubemus.& Spec.& Io.an.in tit.de testa. §.j.versi.quid si is.vbi hoc tenet in eo testatore qui bonam memoriam & intellectum haberet:& ita refert plures antiquos tenuisse per.d.§.ꝓpositũ: & per.l.nemo.ff.de hęre.insti.& dixi istã opiñ.sibi placere,& sic opiñ.hæc videtur communis cum qua concordat Bart.hic,& Ang.clare.in.l.in fraudẽ §.j.ff. de teste.mili.& no.p docto.in c.cũ tibi.de tes.pro ista opin. est optimus text. in.l. qm̃ indignũ. de testa. ibi dum dicit momenta verborum quę fortè seminecis &c. iuncta gl.ibi in versic. seminecis. quã Ange.ibi dicit non esse alibi.& p illum text.cum gl. dicit Ange.ibi probari singulariter ꝙ semimortuus sicut est ille qui habet linguã grossam & balbutientem qui in extremis laborat, & nõ impediť condere testm̃,dũmodo sanam habeat mentem. pro quo etiam allegat dictam.l.iubemus. & ita etiam dicit Ange. & Moder. ibi,& vidi semel eẽ oppositum contra vnũ testamentum quòd non valeret: qa nõ propria voluntate testatoris sed ad interogationẽ notarij conditum fuit.de quo etiam ibi ponunt Bar.& doc. Adde post apostilla qđ idem tenuit Bald. ĩ consi. x.iiij.volu. si testator pôt articulate loq.idem voluit Lud.Ro.cõ. cccvj.cũ limitatio. scđm ipm Io.an.ĩ addi. Spe.in ti.de test.§.j.in additio. q̃ ĩcipit,pileus cui in personã vxoris accidit iste casus. Nisi forsan aliqs de testatoris voluntate ĩformatus vel forsan meditatus quid prudenter illi ageudmu esset fecerit scribi testamentum,secũdũ ꝙ ipse voluit quo scripto notarius legit institutionẽ hęredis testatori qui sic respondit:tũc enim hæc institutio censetur inualida eò qa iste modus testandi non est inuentus à iure.& sic superstitio improba est illud inuenire vt de translatio.epi.c.ij.ver.& ꝙ nõ est.ij.q.v.c.cõsului sti. Et ĩquantũ Bar.hîc tractat,an relicta ĩ testõ possint ĩ codicillis reuocari,vide omnino ludo.Ro.consi.clxxix.
k ¶ Si quid. Et vide ꝙ hic dñt.doc vide dñi.ĩ.c.j.de sum.tri.lib.vj.& vide q̃ dixi plenè in rub.de fide instru.& vide consi. Lu.ro.xliij inci.sup eo ꝙ quęritur.vbi si iudex post latã sñiam addit causam,vtrũ faciat ꝓpter hoc nouã sñiam:decidit ibi distinguẽdo,an p viã delaratur ius.vide ibi,& vide Lu.ro in consi,lxiij.Ande.Barba.
l POMATES, ¶ Si qd post. Ad istũ text.vide Panor.consi.lxvij.in iij.col.ij.vol.vbi declarat Feli.c.fi.in vlti.col.de excep.
l ¶ Si quid post.sed quid si post lectũ testamẽtũ vult rogare testes quos nõ rogauit.vide no.ĩ.l.fi.ĩ pe.col.C.de fideicõ.& no.ꝙ iste tex.ꝓcedit ẽt cũ qñ ligebat

hîc colligit,& gl.tãgit ĩ.l.ciues.C.de appel.facit.C.
quomodo & quãdo iudex.auť.qui semel.dùm facit
differẽtiam inter edictum,& vocem pręconiã.& vi
detur sentire Spec.in titu.de noto.cri.§.sequitur de
manifesto.ĩ prin. ¶ Venio ad questiones & assumo
3 †primò.q.positam in fi.gloss.magine,an testamen-
a tum nuncupatiuum[a] probetur per instrumentum,
in quo sunt scripti septem testes. Ista quæstio fuit
inter Io.& Azo.disputata in.l.fi.C.de fideicom.ta-
men(vt dicam vnum verbum)faciam vnam ratio
nem prò,& aliã cõtrà.& probatur primò:qa instru
mentum publicum facit fidem,& probat,vt.l.fi.C.
arbi.tute.&.l. cum precibus.C de proba.in contra-
rium facit qa instrumẽtum ęquiualet dicto duorũ te
stiũ,vt.l.in exercẽdis.C.de fide instru.sed testamen
tum nõ potest ꝓbari per duos testes:ergo &c.gloss.
hîc & vbique tenet opiñ.Ioan.de cõsuetudine,scili
cet ꝙ per tale instrumentũ probetur testamentũ:de
rigore iuris tenet opi.Azo.Dyñ.verò dicit ꝙ opi-
nio Io.est vera etiam de rigore:qa video quod in ca
sibus in quibus qnq; testes requiruntur:tunc ille actus
potest probari per publicũ instrumentum, vt. l.fi.
& auť.sed nouo iure ibi posita.C.si cer.pe.& ꝑ hoc
l.testiũ.C.de testi.& ꝑ hoc videbitis no.in.l.ij.circa
4 prin.j.queadmo.test.aper. ¶ †Ad rationem Azo.re-
spondeo aliter ꝙ̃ sit responsum,vt tollam illud qđ
dictum est in.l.in exercẽdis.& fateor ꝙ instrumen-
tum æquiualet dicto duorum testium:quia duo ꝓ-
bantes contrarium,efficiunt vt instrumento non ste
tur,etiam si mille essent ibi scripti:sed nullo proban
te contrarium,tot testibus æquiualet instrumentũ
quot ibi sunt scripti.Ita sentit Inn.ĩ.c.cum Ioannes
extrà de fide instr.facit qđ dicã.j.quemadmo.test.
aperi.l.j.in fi. ¶ Quæro,& redeo ad primam quæ-
5 stionem gloss.pone †quòd in instrumento publi-
co facto corã duobus vel tribus testibus continetur
ꝙ titius fecit testamentum corã septem testibus, an
per hoc testamentũ probeť:quidã tenẽt pro,quidã
cõtra:vt in gloss.quam vide quæ incipit,aliter po-
nitur.ibi,& not.&c. ¶ Pro intelligentia huius quę-
stionis est aduertendũ an instrumentum dicit qđ
quis fecit testamentum coram septẽ testibus:& illi
septem testes sunt nominati & scripti in instrumẽ-
to:& tũc esset eadem questio cum pręcedenti quam
determinaui.Sed si isti septem testes in instrumen-
to nõ sunt scripti:tũc reincidimus in.q.quam gloss.
ponit in.l.ij.C.de bono pos.scđm tab.Et est breui-
ter dicẽdum ꝙ si est contentio de voluntate,& so-
b lennitate, ꝙ per tale instrumentũ nõ probeť[b] testa-
mentum.quia tũc instrumentum æquiualet tot te-
stibus quot ibi sunt scripti.sed duo sunt ascripti:er-
go &c,sed si esset contentio de solennitate tantum:
vt qa ille cõtra quem litigatur,confitetur testamen
tum sic factum fuisse:tamen negat factum cum so-
lennitate,tunc tale instrumentum probat solennita
tem:sicut posset probari solennitas per duos testes,
vt no.in.l.ij.C.de bono.pos.scđm tab. Aduertendũ
6 tamen est:qa †quando talis solenitas probatur per te
stes,vel p instrumentũ illa se debet referre ad dispo
sitionem factam certo loco & tempore:ita ꝙ illa de
necessitate concludat:vel oportet cõstare ꝙ semel
tantum illa dispositio facta fuit:aliàs posset intelli
c gi[c] de alia:& sic ꝓbatio nõ cõcluderet:vt extrà de fi
de instru.c.cum Ioannes.& sic intelligò opinionem
Hugo.in.l.ij.C.de bon.pos.scđm tabul. ¶ Quærit
gloss.an testamentum in scriptis possit fieri sine le-
d gato.dic vt in glossa.[d] ¶ Vltimò hæc lex [e] facit ad
e duas quæstiones.primò videtur tex.pro glo.† quæ
7 est in.l. diem proferre.§.si plures. s. de arb.scilicet
ꝙ magis statur vni affirmãti ꝙ̃ mille negantibus,
vt hic dum dicit solennem numerũ sufficit ex audi-
re.vnde si mille dicerent nos non audiuimus. nil ad
propositum.sed hoc intelligunt Iac.de are.& Old.
esse verum,quando testes deponunt ꝙ eius de quo
quęritur non habent cognitionem:quia dicunt sim
pliciter se nescire. Et hoc modo bene dicit illa gloss.
sed si asserunt cõtrarium eius quodalij dicũt:vt pu-
f ta.nos fuimus pręsentes[f] & non possent dicere quin
audiuissemus:tunc statur dicto maioris partis se-
cundùm gl.l.ob carmen.s.de testi.l.j.§.j.s.de ventre
8 inspi. ¶ †Secundò facit ad questionem,[g] si testator
g dixit,volo qđ satisfiat omnibus contẽtis in schedu
la quam dedi tali.an hæc dispositio valeat?hic vide
tur ꝙ nõ:qa vr̃ debere eos palã noĩare.nõ dicam mo
dò:dicã fortè in.l.si ita scripsero.j.de cõdi.& demõ.
9 dixi anno in.l.qõnẽ.C.de fideicõ. ¶ †Quæro quid
h si testator[h] non nuncupat hæredes propria voce:
i sed notarius exprimit:an valeat[i] Iac.de are. videtur
hic dicere ꝙ non valeat.glo.& doc.dicunt contra-
rium,vt.l.iubemus.C.eod.& illud obseruatur.facit
j.de lega.iij.l.pamphilo.§.j.

SVMMARIVM.
1 *Solennitas eadem requiritur in mutando actum uel illi addendo quæ requiritur in constituendo.*
2 *Legata facta in testamento quòd poßint in codicillis reuocari.*
Testes quinque requiruntur in probanda reuocatione legati tacita ob inimicitiam,uel aliam causam.
4 *Testes quot requirãtur in uoluntate declaratoria?*
5 *Legatum quantitate non expreßa de dote,& ad uiam reficiendam factum ualet.*
6 *Iudex quando declarare poßit eius sententiam?*
7 *Testes quando declarant eius dictum obscurum,quòd non requiratur iuramentum.*

k Si quid post. [k] In mutando vel addendo requiritur † eadem so-
1 lennitas quę in constituendo: secus in declarando.
hoc dicit,& est notabilis casus. Opponitur.& vide
tur quod sine solennitate potest mutare. vt.l. si ita
sit scriptum.j.de lega.j. Solu.ante testamentum per
l fectum potest,vt ibi:post[l] non:vt hîc. ¶ Opponitur
iustitu.de adempti.lega.§.j.ibi relicta in testamen
to possunt adimi in codicillis: & sic non requiri-
tur tanta solennitas. Solu. Io. an. quòd hoc in
telligitur circa institutionem hæredis. Placen.in-

declaratio fieret ex interuallo.ita voluit Bar.ī.l.petẽs.ī secũda lec.C.de pac.
a ✣POMATES.¶ Quęro vtrũ.Vide aliqd p Alex.cõſ.xxx.ĩ.iij.vol.
b ✣POMATES.Hic dicit̃.Vide Bar.l.j.§.ij.ſi ſiluſtã.de le.iij.
c ¶ Quęro.Adde tex.& ibi per Bar.in.l.nuptiæ.la.ij.§.de ritu nuptia.& qd in re redintegrãda,vide Bar.in.l.chirographis.§.de admini tut.Et adde quę not.Barto.in.l.j.ad fin.de lega.iij.& vide etiã Barto.in ſimili in.l.ij.in principin antepenulti.col.ff.de vulgari & pupillari.& ibi habes quomodo declaretur,& an ex dictis ante actum p testatorẽ, vel post actum.

✣POMATES.
d ¶ In voluntate declaratoria. Vide Alex.conſi.xcviij.in.iiij.col.iiij.volu. Feli.in.c.paſtoralis in.x.col.de excep. Alexã.cõſil.c.in.ij.col.iiij.vol. Barba.cõſi.xix.in.ij.vol.

✣POMATES.
e ¶ An poſſit iudex. Vide Aret.in.l.gallus.§.etiam ſi parẽtes.ff.de liberis & poſthumis.aliqd p Ludo.Ro.cõſi.xlv.

✣POMATES.
f ¶ Iſte.§.vide Barb. conſi.xviij.in.xix.col.in primo volu. Feli.in.c.per tuas.in vlti.col.de pba.aliàs de teſtibus.

g ¶ Quòd non. Et idem tenet Bal.per illum text.in aut̃. hoc ſacramentũ hodie.C.de iureiur.ꝓpter caſũ dando & Bal.ĩ.l.fi.C.de teſti.dicit tñ ibi Bal.φ ſecus eſt qñ iterum examinaretur teſtis ad alium finem φ̃ ad declarandum dictũ ambiguum: quia tunc deberet iterũ iurare,dato φ ſit examinatus ſuper eo, ſuper quo aliàs iuratus depoſuerat. exemplum patet in caſu dictę l.fi.C.de teſti.& ad hoc allegat iſtum tex.pro quo etiam adde gloſ.in.l.per hãc in gl.fi.C.de tẽpor.app.& ibi Bal. in.viij.q.& facit tex.in.c.fraternitatis.in fi.de teſti.& vide de hac materia q̃ dixi in.l.q bona.§.ſi quis ſtipulaturus.de dam.infec.& de materia p Spe.in tit.de teſte.§.j.in.iiij.chart.in verſi.itẽ φ teſtis.

✣POMATES.
h ¶ In teſtamentis.

telligebat contrarium,quando relicta in codicillis primis adimebantur in codicillis ſecundis.opin.Ioan.videtur verior,vt.j.dicam.¶ Vltimò oppo.de l.alumnę.§.j.j.de adi.leg.Solu.vt gloſſ.¶ Quæro
2 vtrùm[a] legata relicta in teſtamento poſſint in codi- a
cillis reuocari.Pla.tenet quòd non,per hanc.l.Ioan. tenet contrarium per multas rationes:maximè qa legata poſſunt reuocari tacita:voluntate:ergo &c. quod dic vt in glo.Dy.videtur tenere opi.Placen. quod enim dicitur φ legatum poteſt reuocari voluntate tacita,intellige ſi illa voluntas plenè & ſolẽniter ꝓbetur.quod multum nota.requiritur enim
3 ſecũdũ Dy.numerus† quinq; teſtiũ,vel ſeptem ad probandas inimicitias,per quas inducatur tacita reuocatio,vel aliquid ſimile.quod dicitur de expreſſa voluntate facta in codicillis.dicit Dy.aut codicilli præceſſerunt teſtamentum:& tunc per ſequenſte ſtamentum ſunt reuocati.& de his non quæritur, vel ſunt cõfirmati,& procedit opinio.Pla.Item ſi codicilli ſequunt̃,quia videntur tacitè confirmati. l.ante tabulas.j.de iure codicillorum.& quod ibi no.mihi videtur quod inter Ioan.& Pla.fuit diſputio de caſu.l.nam non eſt dubium quòd relicta in teſtamento per voluntatem minus ſolẽnem poſſunt reuocari,vt ope exceptionis non debeantur, vt.l.militis codicillis.§.veteranus.j.de teſta.mili. ¶ Sed dubium eſt,an poſſint reuocari vt ipſo iure non debeantur.& ad hoc tendit opinio.Pla.videtur enim quod relicta in teſtamento nõ poſſint adimi per codicillos ipſo iure,niſi ſint expreſsè confirmati.quod videtur tenere gloſſ.in.l.ſi ita ſit ſcriptum.j.de leg.j.in eo quod dicit ope except.contrarium tenet glo.in.l.fideicommiſſum.C.de fideicõ. & iſta eſt vera:quia quantùm ad legata codicillus eſt ſolẽnis voluntas,vt inſti.de adi.leg.§.j.Quod er
b go hìc dicitur,[b] omnia ex integro facienda ſunt:intelligas non omnia quæ facta fuerunt,ſed omnia quæ de neceſſitate fieri debuerunt ab initio illa de neceſſitate debent fieri in mutatione.Quid enim ſi in primo teſtamẽto fuiſſent.xx.teſtes.requirent̃ ne tot in ſequenti teſtamento per quod mutatur prius?Certè non.ita ad ademptionem:legatorum ſufficit codicillus qui ab initio ſufficiſſet ad dandũ legata.¶ Opponitur ad prædicta de.l.hæreditas. C.de his quibus vt indignis.Reſpon:ibi hæreditas non adimitur, ſed hæres indignus declaratur;
4 ¶ †Venio ad ſeq.gl.¶ Quæro[c] in voluntate decla c
d ratoria[d] quot teſtes requirũtur.glo.dicit quòd duo. ¶ Contrarium videtur notari ſcilicet quod requirũtur quinq; vt.C.de codi.l.j.&.j.de bo.poſſ.ſecũdùm tabu.l.qui ex liberis.§.teſtamento.Dyn.reducit ad concordiam quòd aut tractamus de confirmatione relicti inutilis:& habent locum glo.cõtrariæ.tunc enim qui confirmat,videtur de nouo dare,vt.l.aſſe.de hære.inſti.&.l.lege obuenire.j.de verbo.ſignifi.vnde quæcunq; ſolẽnitas requiritur ab initio in dando,illa requiritur in tali confirmatione:ſed ſi tractamus de declaratione relicti vtilis tunc habent locum glo.contrariæ quòd propter defectum probationis poſſet eſſe inutile:tunc ſufficiunt duo teſtes.non enim ab initio deficiebat ius, ſed probatio,vt.l.duo ſunt titij.§.de teſtamenta.tute.ita dicit Dy.hoc etiam expreſsè dicit iſta gloſ. cũ diſtinguat,aut fuit erratũ in noĩe,&tũc ſufficiũt duo teſtes etiã ĩ volũtate declarãte:qa ab initio valebat aut fuit erratũ in corpe tũc reqrit̃ ſolẽnis numerꝰ teſtiũ:qa ab initio nõ valebat &de errore corporis facit mẽtionẽ gl.de hiſtoria q̃ vulgaris eſt de Eſau, & Iac.Iſtud tenent docto.in.l.ij.C.de codi.declaro aliqualiter latius in.l.qui ex liberis.§.teſtamento. j.de bono.poſſeſ.ſecundũ titu.Sed ad prædicta opponitur de verſicu. ſed & ſi notam.j.ea.l.nam ſi quantitas non eſt expreſſa,non valet relictum:vt l.cum poſt.§.gener.ff.de iure do.& tamen ſufficit

adde φ ſufficit φ certioretur incontinenti poſt.vide Barto.in.l.fi.C.de fideicom.Et amplia hoc dictum Barto.vt procedat etiam de iure canonico in teſtamentis nõ cõditis ad pias cauſas.ita tenet Alex.conſil.lxx.in vlti. col.ij.vol.Et ibi tangit quid ſi ad pias cauſas,& qd' etiam ad pias cauſas requiratur quòd ſint rogati ore proprio,vide Barb.conſi.xxxij.in.vij.&.viij. col.j.volu.

declaratio coram duobus teſtibus,& ſic voluntas inutilis ſine ſolẽnitate confirmatur.Reſpon.verſi. i
5 ſed & ſi notam.intelligo †quando reliquit legatũ non expreſſa quantitate eo caſu quo legatum valet,vt pro dote vel ad viam reficiendam.vt.l.quidã
6 in teſtamento.j.de lega.ij.¶ †Quęro an poſſit iu-
e dex[e] declarare ſententiam ſuam.gl.dicit hic.eſſe ar. φ ſic.quod declarat vt plenè dixi in.l.ab executore k
f in prin.j.de app.¶ Vltimò iſte.§.[f] inducit† ad quæ-
7 ſtionem,vos ſcitis quòd teſtes repetunt dictũ ſuũ, vt in corpore de teſti.§.quia verò,&.l.repeti.j.de quæſti.An requirat̃ nouum iuramentum quando iudex repetit teſtes,vt dictum eorum obſcurum de
g clarent.Et hìc eſt arg.quod non.[g] & hęc ſufficiant.

✣ SVMMARIVM. ✣
1 *Teſtes in teſtamentis quòd debeant eſſe rogati, & uocati. & nume.3.*
2 *Teſtes rogati in teſtõ debent eſſe ſpecialiter ad hoc adhibiti.*
4 *Verbum rogatis in teſtamento poſitum an ſufficiat?*
5 *Rogati non præſumuntur teſtes cum in teſtamento dicitur talibus pñtibus & nõ additur rogatis & ſic q. nõ ualeat.*
6 *Notarius an præſumatur notarius?*

h
1 In teſtamentis.[h] In† teſtamento debent eſſe teſtes rogati,hoc eſt certiorati:quia ad hoc ſunt adhibiti.h.d. ¶ Opp.C.de codicil.l.fi. Solu.aliud in codicillis:vt ibi.aliud in teſtamentis,vt hìc.¶ Opp.de.l.ad fidẽ. l §.de teſt.Sol.hìc eſt de caſibus in quibus debent eſſe teſtes rogati:licèt regulariter contrà.vt in authen.
2 rogati.C.de teſtamen.¶ Quæro qualiter† debent intelligi rogati:intellige ad hoc ſpecialiter adhibiti
3 vt hìc:&.l.nullum.§.de diuor.¶ Vlterius† not.qd'
i teſtes debent eſſe[i] vocati & rogati ad hoc,idéo notarij ſcribunt teſtibus ad hoc vocatis & rogatis.Sed
4 quæro† quid ſi dicitur in teſtamẽto[k] teſtibus roga-
k tis,nec additur ad hoc an ſufficiat?Puto quòd ſic,[l]
l vt.l.ij.§.homines.j.vi bono.rapt.vbi coadunati in dubio præſumuntur.Ad hoc facit.§.ad macedon.l. ſed iul.§.proinde.dicam.j.de verborum obligatio. l.ſciendum.¶ Quæro† quid ſi in teſtamento[m] dici m
5
m tur talibus præſentibus:nec fuit adiectum vocatis vel rogatis.dicit Dyn.quòd non valet,quia non pręſumuntur rogati,quia eſt ſolẽni tas extrinſeca quæ non præſumitur,vt.l.quęcunq; in fin.§.de publica. n hoc tenet Cy.in.l.hac conſultiſsima.C.eo.& Spec. in titu.de teſte.§.j.verſi.ſed quid in prędicti s.& verſi.ſeq.quidam tamen habent additiones.Dyn.in l.ſciendum.de verbo.obli.vbi videtur tenere con- o trarium:ſed quod hìc dicitur verius eſt,vt dixi in
6 d.l.ſciendum.¶† Sed quid in notario ſi non ſcribit in inſtrumento ſe fuiſſe rogatum. ¶ Quidam pręſumunt ſe fuiſſe rogatum,vt in aut.de tabel.§. nos autem.& ibi not.Innoc.videtur tenere contrarium extrà de fide inſtru.c.ij.& Spe.recitat eum licet non alleget in titu.de inſtr.edi.§.j.verſic.&no.& determinauit cõtrariũ per iura noſtra,vt dixi plenè in.l.ſciendum.j.de verbo.obli.

✣ SVMMARIVM. ✣
1 *Contractus, & quilibet alius actus tranſiens in formam cõtractus an in teſtamento fieri poſsit?*

Vno. Vno contextu debet fieri teſtamẽtum. h.d.¶ Opp.C.eo.l.caſus.&.l.cum antiquitas. Solu.fallit ibi propter neceſsitatem natura.¶ Opp. C.eo.l.teſtamentum.Sol.ibi abundans cautela non nocet.¶ Quæro quid ſi ſint actus alieni à teſtamẽto:vt puta dicit:dono vel vendo tibi talẽ
n rẽ pro centum & tu conſentis.an valeat?[n] glo.dicit
o quòd ſic,vt.l.aſsignare.j.de aſſigna.lib.¶ No.[o] er-
p go[p] quòd in teſtamento poteſt fieri† contractus,& p
1 quilibet actus qui tranſit in formam contractus hoc tenet Dy.in.c.quod ſemel placuit.extrà de regulis iuris.li.vj.& Cy.in.l.cum antiquitas.C.e.tenẽ.

✣POMATES.
i ¶ Debent eſſe.Vide Barba.conſil. xxxij.in.v.co.j.vo. Alex.cõſi.xcvij.in ij.col.ij.vol.

✣POMATES.
k ¶ Si in teſtamento. Vide Alex.conſil. lxx.in vlti.colum. ij.volu.Are.conſil. xiij.in.iiij.colũ.pro opi.Bar.hęc ẽ cõis ſecũdũ Alex.cõſi. lxxix.alś.xxxix.ĩ vlt.col.ij.volu.aliquid cõſi.xxxij.in iij.co.& ſeq.in prĩo vol. Et nunquid ſi velit probare rogatum teſtium poſſit probare per duos teſtes,vide Alex.φ ſic in.l.ij.in pe.col. C.de bono.poſ.ſecundùm tabu.

l ¶ In teſtamẽtis.puto quòd ſic.Adde tamen quòd illud qd' dicitur teſtes in teſtamento debere eſſe rogatos.eſt verum in teſtamento in ſcriptis.ſecus in nuncupatiuo,vt no.gloſ.in.ij.q.ix.c. de his.in gl.in verbo plures.

✣POMATES.
m ¶ Quid ſi in teſtõ. Vide eundẽ Alex. conſi.cxxv.in.j.dubio.

n ¶ Vno.an valeat. Vide Bar.in.l.ſi qs in principio teſtamenti de leg.iij.

o ¶ No.ergo.Etiam videtur caſus ſing. & nouus in.l.tã his de don.cauſa mor. & vide Ange.in.l. cum antiquitas.C. eo.& vide.l.is conſequenter.§.j.famiercíſ.& vide tex.in l.vxorem.§.qui ſe. j.de fal.&.l.ex ſentẽtia.§.de teſta.tut. Bar.in.l.cum quis. §.codicillis.de leg, iij.& vide Lap.in alleg.xiij.vbi pulchrè loquitur.& vide Lud.ro.in.l.ſtipulatio hoc modo. cõcepta de verbo. obli.Andrę.Barb.

✣POMATES.
p ¶ Not.ergo. Vide Lud.Ro.cõſ.clxx. incipien.pro deciſione aliàs.clxxj.

maximè in.ij.colum.& consi.cxcix.Barb.consi.xij.in.vj.col.in fi.j.volu.& consi.liiij.in.j.col.in.ij.vol.Anto.bu.cõsi.xxj.& quot testes requirant ad probationem ipsius cõtractus: dic ꝙ duo tantũ secũdũ Alex.& Imo.in.l. nemo potest.in.j.col.ff.de leg.j.Cepo.caute.lxxvij.in contrarium tamen videt facere, ꝙ isti cõtract9 facti in testamento sapiunt naturã vltimarũ volũtatũ.l.j.§. si quis sub condit.one.ff. a menti a hanc glo. vt leg.no.caue.

SVMMARIVM.

1 *Capitulari qualiter debeat contra testẽ in reprobãdo ipsum quòd tepore confecti instrumẽti non posset esse testis.*
2 *Testis quòd nõ impeditur testificari ad probãdã solennitatẽ instrumenti in quo erat descriptus per casum in ipsum superuenientem etiam facto suo.*
3 *Notarius condemnatus de falso, quòd possit extrahere instrumenta de quibus antea fuerat rogatus.*
4 *Conditio testis an inspiciatur tempore quo actus geritur, uel quo deponit?*
Vide de hoc per Aret.in.c.post cessionẽ.col.iiij.de probatio.
5 *Impubes quando possit testificari factus pubes de eo quod ui dit in pupillari ætate?*
6 *Secus effectus quòd possit testificari de eo quod ante uidit.*
7 *Impedimentum superueniens testi inter iuramentum, & depositionẽ quãdo impediat ipsum testificari, remissiuè.*

ELX. XXII.

AD testium.

Conditionem.

Tẽpore testamẽti inspicimus cuius condionis sit testis. hoc dicit. ¶ Op.C.eo.de.l.j.Sol.ibi nõ erat idoneus tempore testamenti: sed putabat ab oĩbus idoneus: ideo sufficit.qd' no.nam † qñ excipis b cõtra personã testis in instrũ scripti, non procedit exceptio tua si dicis qd' tempore cõfecti instrũi erat infamis, vel seruus, vel aliqd tale.sed debes dicere c & sic habebat & reputabat à cognoscentib9 eũ.ita ꝓbat text.in.d.l.j.& no.in.l.cũ lege.j.C.eo.¶ Op.dicit hic ꝙ si aliquid posteà acciderit ei nõ nocet. ¶ † Cõtrà, pone ipsum effectum esse seruũ, vel infamẽ, nõ poterit deponere in iudicio.vt.l.qñ liberi.C.de testi.& l.iij.§.causæ.j.ad carbo.ergo testimõ nõ poterit probari.gl.dicit fateor qd' non põt deponere: tamẽ testim̃ remaret firmũ: sed certè modicũ rcleuat testim̃ etiam si nõ possit probari.vnde in.l.j.C.eo.gl.dicit testim̃ ꝓbari per instrm̃ publicũ inde cõfectum: tenẽdo opi. Ioan.ꝙ testim̃ potest probari ꝑ instrm̃.vt dixi.s.l. proxi.in prin.Item potest esse ꝙ aduersarius confitebatur testamentũ factũ: vel fortè testes erãt examinati anteꝗ̃ talis casus superuenisset.Sed Azo in summa, de test.ord.in fine.dicit quod qñ testi absq; suo delicto nouo obuenit ꝙ non põt testificari: vt quia est detecta eius seruitus ꝗ̃ prius latebat: tũc nõ impeditur ferre testimoniũ. vt.d.l.j.C.de testa.& ita limitat.l.qm̃ liberi.C.de testi.Dy.verò & Iaco. de are.vident indistinctè tenere ꝙ qñ aliquis adhibetur vt testis ad solẽnitatẽ alicui9 instrĩ, casus superueniens quãtuncunq; suo delicto non impedit eum testificari.ita intelligũt hũc tex.qui generaliter loquitur.secus si adhibet ad testificãdũ sup alio facto sibi nõ noto: ad qd' tamẽ non fuisset adhibit9 vt ad solẽnitatẽ.ita loquit.l.iij.§.causæ.j.ad carbo. quod no.¶ † Et sic facit ꝙ notarius cõdẽnatus de falso potest perficere d instrã de quib9 antè fuerat rogat9.nõ em̃ debet delictũ suũ nocere aliis qui eũ ante adhibuerũt.¶ Op.ꝙ nõ inspiciat † cõditio te-

a ¶ Tene menti. Et hanc opinio.tenuit Bartol.in.l.cũ quis decedens.in.§.codicillis.de leg.iij.& hæc est opi.cõis cõ-nis aliud testari, & aliud contrahære sit, per tex.in.l.verba contraxerunt.ff.de verbo.signifi. sed an reuocato testamento reuocet cõtractus? in quo vide Old.in consi.x.vbi dicit, quòd si cõtractus fuit purus, non reuocatur: si conditionalis sic. adde tñ text.vbi vide vnam gloss.in.l. etiam si.ff.de inoffic.testamẽ.vbi est casus quòd rupto testamento donatio causa mortis facta in eo non rumpit.sed de ista materia vide bonum text.in.l.ex sententia.ff.de test.tut.& in.l.post legatum.§.qui mortis.ff.de his qui.vt indig.& qd' no.L.ap.allegatione.xxxiij.& ad de quod Bald.in.l. auia.C.de iure dotiũ.dicit not.per illum tex.quòd aditio hęreditatis quę est actus inter viuos potest fieri in testamento: & subdit quòd si testamẽtum illud posteà reuocaretur à testatore, nihilominus firma maneret illa aditio.& vide Lud. Rom.in consil.cc. Adde Oldra.cõsil. cxiiij.& Roma.cõsil.clxx.Bald.cõsi.cclij.j.vol.

POMATES.

b ¶ Nam quando excipis. Vide Ale.consi.clij.in ver.secundo respon.in.v.volu.

c ¶ Debes dicere. No.modò formandi exceptionem contra testes in testamento descriptos.facit quod no.Bal.in.l.ij.C.de senten.& inter.om.iudi.& in.l.j.in.iij.colũ.C.de testi.vbi per Bar.

d ¶ Perficere. Adde Bar.in.l.si quis ex argentariis.§.j.ff.de eden.

e ¶ Pupillari ætate. Vtrũm pubes possit reddere testimoniũ de eo quod vidit in pupillari ætate, vide in Spe.in ti.de teste.in ver.sed nũqd, & ꝗ etas requiratur. Vide.iiij.q.ij.in prin.& hęc iura limita non procedere ad pias causas secundũ Bal.in.l.j.in.ij.col.C.de sacrosanc.eccl. Adde Rom.cõsi.clxxvj.

f ¶ Quæro aliquis. Et vide gl.in.c.cum nobis.de præscri.& quæ ibi dixi.& vide Ludo.ro.in consi.clvij. Andræ.Barb.

g ¶ Vt in Spe. Adde Ioã.and.in.c.factum legitimè.in mercu.& Pau.de Leaza.in commento.c.testimoniũ.de testi.& Bal.no.loquentẽ in.c.j.quot testes sint necessarii.in vsi.feu.dixi in.l.j.§.si seruus.ff.de quæstio.

h ¶ Si ab ipso. Vide Bal.in procemio codicis.in.ij.colũ.& quæ ibi dixi.& adde Ioã.fab.insti.eo.§.possunt.qui tenet indistinctè in testamẽto quòd possit alieno annulo signari, & de hoc non facta mentione: in aliis verò actibus tenet opi.Bar.dixi in.l.si vnus.C.eodem.

i POMATES. ¶ Spec.dicit. Vide Ioã.fab.in.§.possunt.institu.de testa.Sali.& Alex. in.l.si vnus.C.eod. Alexã.in rub.ff.solu.matr.in.iiij.colũ.

stis tẽpore quo actus celebratur, sed tpe quo deponit.vt.l.notionẽ.§.instrumẽtorũ.de verbo.sign. Solu.hĩc loquit qñ testis adhibet ad solẽnitatẽ act9, vt in testamẽto, vel in alio instrõ, sed ille.§.loquit qñ non adhibetur ad solẽnitatẽ actus: sed aliter occurrit testem aliqd vidisse.vel audiuisse: & tũc inspicitur tẽpus quo deponit.per hoc dicit † gl.qd' impubes fact9 pubes põt testificari de eo qd' vidit in pupillari ætate: e nisi sit act9 in quo reqreret ꝙ testes adhiberent ad solennitatem: vt no.in.d.l.notionẽ. §.instrorũ.& in.l.iij.§.lege.s̃.de test.hoc tñ intellige si tũc cum vidit erat impubes talis ętatis ꝙ poterat cognoscere id qd' gerebat: vt.l.excipiuntur.§.j.j. ad sylla.& hoc tenebãt Iac.bu.& do.Ray. ¶ Quæro, † aliquis f vidit aliquid: posteà est effect9 cæcus. an possit reddere testimoniũ de eo qd'. antè viderat? Certè sic eadẽ ratione, nisi sit effectus infamis. & hoc videtur sentire Spe.in ti.de teste.§.j.ver.sed nunquid factus pubes. ¶ Quæro † vlterius quid si inter iuramentum & depositionem venit impedimẽtum: dic vt in Spe.in titu. g de teste.§.j.v ersicu.sed quid si testis.

k ¶ Si quis. Et vide ꝗ remisi ad Bart.in prima constitutione.ff.in prin. Andræ.Barba.

POMATES.

l ¶ Not.argu. Vide Alexan.in rubr.ff. de nc.oper.nun.in v.colum.vbi dicit, quod est communis.

m ¶ Quod si notarius. Si notarins nõ apponit signũ suũ. vide Bar.in procę. fforũ.& qd' dixi in l.eos.in princip.j. de sol.& ideo dicit ꝙ imbreuiaturę nõ probent: quia non est ibi subscriptio, & signum.vt no. Iac.de aret.in.l.cõtractus.C.de fide instrumen.& facit quod dicit hĩc.& extrà de fide instr. in.c.cum.p.tabellio.&.C.de tabul. generali.quod instrumẽtũ debet habere suas proprietates.

SVMMARIVM.

1 *Sigillans alieno annulo id exprimere debet.*

Si ab ipso.

h Testis potest sigillare ãnulo testatoris, vel alterius.h.d.Spe cul. i dicit † ꝙ ille qui alieno sigillo sigillat, de hoc debet facere expressam mẽtionem: vt ĩ Spec.ĩ titu. de proba.§.videndum.ver &not.& ibi vide de fide. sigilli ꝑ Gul.s̃.de ꝓcu.in.l.si procurator.& ꝑ Cyn. C.de epi.& cle.l.si qua ꝑ calumniã.& ꝑ Inn.de cle. peregri.c.j.tetigi in.l.si publicanus.§.j.j.de public.

Si signa.

Si testator turbauit signa, non videtur signatum.hoc.d.glos.intelligit illud ante pfectũ testamentũ: sec9 si post.& lectura ista est vera licèt aliter not.in.l.iij.§.non solum. j.de adi.leg.de quo vide per Cyn.C.eod.l.nostram.

SVMMARIVM.

1 *Instrumentum in quo notarius non apposuit signum suum. an ualeat? Et apocha mercatorum non subscripta licèt remissiuè? numero.2.*

Si quis ex testibus.

k Requiritur signatio, & subscriptio, & alterum sine altero non valet.h.d. ¶ No. l arg. † ꝙ si notarius m nõ apposuit signum suũ in instrõ quod nõ valet secũdũ Iac.de are.ꝑ hoc fa cit tex.in aut.de fi.instr.§.sed & si instrã.& de cõue. fisci.debito.l.ij.de assesso.l.fi.facit.l.si ita stipulatus. §.chrysogonus.j.de verb.obl.Sed putarẽ de hoc stãdũ cõsuetudini: vt no.in aut.vt prepo.no.impe.in prin.in Spe.in tit.de instr.edi.§.nũc dicendũ.ver. illud etiã. ¶ Vltimò n no. † etiã arg. ꝙ in apocha mercatorum non sufficiat, si suo sigillo sigillauerunt, o nisi se subscripserit: circa quod cogitabitis.

Signum.

Signari põt annulo, vel sigillo. vel quouis alio signo.h.d. Istud quod dicit annulo, intellige ꝑ eo qd' sigillũ cõiter appellatur: vt not.in Specu.in titu.de instru.edic.

POMATES.

n ¶ Vltimò not. Vide Bart.& Alex.in l.quę dotis.in vlti.colum.ff.solu.mat. Cardina. consilio cxxxij.in.ij.colũ.

o ¶ Sigillo sigillauit. Et an sigillum probet vide latè not.ꝑ Bar.in.l.si procurator.ff. de procur.ꝑ Gul.de cu.& Bald. in.l.si qua per calũniã.C.de epis.& cleri.per Spec.in ti.de proba.§.fin. versi. x.per canon.plenè in.c.post cessionẽ. de proba.& in.c.ij. al's.j.de fide.instr.& ibi latè per domi. Abba.& Bald.in.l.j.ad fi.de procu.& Bald. post glos.in.l.pacta nouissima.C.de pac.& Bal.in extrauag.de pa.constan.in versi.sigillo.aliqd per Bar.in.l.j.§.si quis neget.ff.quemadmo.testa.ape.& Bal.in rub.C.de fide instru.in.viij.& antepe.col.per Imo.in.l.si marito.§.si voluntate.ff.soluto matri.per Ange.in repe.l.sciendum in.xij.&.xj.colũ.de verb.obli.& Io. fa in.§.possunt.insti.de test.& hanc.q. Bart.hĩc tetigit Bal.in.l.ij.C.de rebus alie.non alte.sed Bal.in proœ.fforũ dicit quòd nõ sufficit sigillũ absq; subscriptione: & sic contrariatur Bal.puto eorum dicta sic concordari debere, nec aliter colligi põt ex verbis eorũ: nã aut apparet sigillũ fuisse impressum: vt putã à titio: & certè titius per suam sigillationem bene videtur cõsentire & approbare: si autem constat de sigillo, nec aliter constat ꝙ ipse titius sigillauerit: certè nisi appareat subscriptio vna cum sigillo, nõ videtur approbasse nec consensisse.& ita loquitur Bar.in dicto procemio fforum.& vide Bal.in.l.in bonæ fidei & est.l.iiij.de iureiuran.

§.instrumentũ

a ¶ Renascitur res. Et ideo dicit Bal. in.l.contractus.in iiij.col.C.de fi.instru.qđ in instrō debet apponi dies conclusionis pacis,nō dies contractus.

b ¶ Vnū testm̄.Facit ad pulchrè no. p Ange.& Imol. in.l.eū q in princ. j.de acqui.hære.

c ¶ Si quis.Ibi expone.Adde gl.in l.fi.in ver.cōpletū.C.famil.ercis.

POMATES.

d ¶ Istā tenet. Vide Pan.in.c.j.de succes. ab intest. Bart.in.l.fideicōmissa.§.j.de le.iij. Ro.in repe.auē.si militer.in.xviij. spāli.C.ad.l.falc.

e ¶ Sed ista sol.Et vide Io.mo.in cōsi.xlj.p eo qđ hic hr̄.And.Barb.

POMATES.

f ¶ In testō.Vide ibi per Bar.qui tenet cōtrariū Lud. Ro.in auē.simil̄r.

POMATES.

g ¶ Per ista dico. Vide Ant.de bu. consi.xj.Imo.cōsi.xcj.

h ¶ Facit.Et de fide imbreuiaturę. vide aliquid qđ dixi.s.eod.in.l.ad testiū.§.si quis.& hîc adde Bar.in.l. fideicommissa.§. j.de le.iij.& Bal.i l.fi.C.fa.er.& qualiter suppletionē recipiat imbreuiatura,vide Bald.in eru.C.de fi.instru. in.xj.col.in versi. tertiò quæriē.& in.l.cōtractus.in prin.iij.col.e.ti.& q̄ dixi in.l.si pri⁹. de aqua plu.arcē. & cum Barto.hic trāsit etiā Bald.in d.l.contractus.in prin.in.v.colū.& ad hoc.not.vide Imo.in.l.ij.in pri. & in fi.de hæ.inst.

i ¶ Quæro qd si testōr.no.de schedula testi.& vide Sali.in.l.hac cōsultissima.§.ex imperfecto.C.hoc titu.

§.instrumentum.ver.item quod sigillum.

Posse. Circa hoc quod dicit de nocte.vide. plenè per doc.in.l.non minorem.C. de transac.&.l.more romano.s.de ferijs.

Signatas. Nota q signatę tabulæ dicunē si est signatū illud qđ eis adhæret.Opp.de.l.sed si ali⁹.§.notauim⁹.j.qđ vi aut clā. Sol.illud in fructib⁹ quo ad illud interdictū,& quo ad eorū facilē separationē.Nā q destinati sunt ad separationē hñtur p separatis.¶ Op.s.p socio de.l. nā soci⁹.Sol.hîc i coherētib⁹:ibi in separatis qđ no.

SVMMARIVM.

1 Apocha si uno die scribitur,alio sigillatur,& alio subscribitur,dies subscriptionis attenditur.

LEX XXIII.

Si testamentum. Si testamētū restauretur,sufficiūt noua sigilla cum subscriptionibus primis.h.d.¶ Oppo.s.de l.pxi.§.si qs ex testib⁹.vbi requiriē q signēt,& subscribāt.Sol.ibi loquiē in testō cui nūq̄ fuit facta subscriptio:hîc in testamēto qđ semel fuit,& factum postèa reficiē,& sic no.q subscriptio trahiē ad tps quo qs sigillat:& hoc fortè gl.voluit dicere q facilius renascitur res [a] quā nascaē de nouo.¶ Et not.id 1 †qđ dixi quia pdesse pōt ad multa.si em̄ qs scribit schedulā vel apodissam,& sigillat:postèa alio die se subscribit.dicit ne verum:certè sic.omnia em̄ referuntur ad istum actum qui vltimo geritur.

LEX XXIIII.

Vnum testamentū.[b] Vnum testm̄ pōt publicari in pluribus chartis.h.d.Ex hac.l.patet q testm̄ est quid intellectuale:vt no.s.eo.l.j.quod dic vt ibi.

SVMMARIVM.

1 §.ex imperfecto.in.l.hac consultißima,quòd non habeat locum in testamento imperfecto ratione uoluntatis.

2 Voluntas perfecta dicitur,quando testator habuit totam suā uoluntatem pro declarata.

3 Instrumentum in protocollo si reperitur imperfectum,uel apparet quòd notarius nolebat plus subscribere,quòd non faciat fidem.

4 Testator si scripsit totam eius uoluntatē in schedula,nō tñ eā publicauit,qđ ualeat inter liberos nō inter extraneos

5 Et an tali uoluntate imperfecta debeantur legata & si deicommissa.

6 Testamentum non ualet si instituendi non nominati in testamento erant incapaces.

LEX XXV.

Si quis[c] cum testamento. Ex testamēto nō cōpleto nil debeē.h.d.Oppo.& videtur quod testm̄ valeat in personis nominatis,vt.C.eo.l.iubem⁹.gl. dat plures solutiones.vna est quod hîc nō potuit plures nominare:ibi noluit.Istam tenet [d] Iaco.de are.qa ex eo quod noluit,videtur imponere finē testō sua voluntate.arg.l.quod in rerū.§.ij.j.de leg.j. Sed ista sol.[e] est vera in se,vt patet ex fi.l.tñ quātū ad.l.cōtrariā nō videē sufficiēs:qa ibi nolebat nominare alios,tamen solēnitatē nō seruauit.Secūda sol.est:hîc omisit substantiā:ibi institutionē.Ista reprobatur ibi in fi.Tertiā solu.dat ibi gl.quā Dy.format hîc:qa ibi constabat q alios nolebat nominare.hanc solu.tenet Dy.Ista nullam rationē videtur habere in se,vt statim videbitis,vnde solu.vera est q hîc cœpit facere testamentū,& nō perfecit,vt dicit,text.in.l.cōtraria cœpit & perfecit:tñ in parte heredis non adhibuit debitam solēnitatē,vt hîc:vñ nihil videtur fecisse qui partem indiuidui facit,vt.l. furiosum.C.qui testa.fac.pos.sed in.l.iubemus.totū perfecit.hoc tenēt Mar.fil.Iaco.de are.Iaco.de ra.Iac.but.Cy.& omnes.¶ Op.de.l.hac cōsultissima.§.ex imperfecto.C.eo.vbi valet testamentum imperfectum inter liberos.Sol.dicunt quidam q ista dispositio non erat inter liberos,vel dicit gloss. ibi expone ex imperfecto.i.non solēni.quod no.te1 net ergo gl.†q.§.ex imperfecto.habet locū in testamento imperfecto ratione solēnitatis omissæ, secus si sit ex imperfecto ratione volūtatis nō completæ,vt hîc.istā tenet,& probaē per.d.l.furiosum. ibi dū dicit,pro nihilo.& tene mēti semp & colligiē ex gl.ibi,vel expone.i.nō solēni &c.¶ Quid autē si sit imperfectū rōne præteritiōis.Tangā.j.ti.j.l.si f fili⁹ qui in potestate.¶ Op.de.l.in testamento.[f] j. de fideicō.lib.Rñ.eodē modo:qa ibi in testō imperfecto rōne omissę solēnitatis,hîc verò rōne imperfe2 ctæ volūtatis erat imperfectū.¶ † Quæro qñ dicaē volūtas seu testm̄ pe rfectū.Respō.qñ tota volūtas fuit declarata:& testator habuit totam voluntatē suā pro declarata,sicut dicim⁹ in cōtractu,qñ habetur pro perfecto & absoluto,vt.l.cōtractus.C.de fi. 3 instru.¶ † Et per ista dico[g] si reperiē instrumētum g seu ptocollū notarij imperfectū:& apparebat qđ volebat plus scribere,q tale instrumentū nullam h fidē facit[h] Exemplū reperiē sic.Titius vēdidit talem fundū Seio p pretio centū,his pactis appositis,videlicet nec reperiē plus.Certè nō facit fidē:qa ipse notarius nō habet tale instrm̄ p cōpleto & absoluto,vt hîc &.l.cōtract⁹.C.de fi.instr.&.s.de legi. l.in ciuilę.& qđ ibi no.Nec ob qđ dixi in.l.gallus. §.ij.j.ti.j.qñ in ptocollo reperiē &c.qa tūc cōstat q notarius habuit illud ptocollū p cōpleto & absoluto,nec in ptocollo volebat plus scribere,sed intelligebat sub illo &c.cōia aliorū cōtractuū.¶ Itē nō ob.C.de tes.l.errore.qa aliud ē notariū errare:aliud testm̄ imperfectū dimittere:qñ aūt aliqua particula instri exēplaē,dic vt dixi.j.de ope.no.nū.sup ru.
4 ¶ Quero † qd si testator[i] scripsit in schedula totam i voluntatē suā,nō tñ publicat eā corā testib⁹ & notario,& moriē:an illud dicaē perfectū testm̄?Et breuiter dico q est perfectū[k] rōne volūtatis suæ declak ratę in totū p scripturā:& ideo valet hodie inter liberos,sed dicitur imperfectū rōne omissæ solēnitatis,& ideo extranei nil poterūt petere,vt.l.ex ea.j. eo.&.l.fideicōmissa.§.j.j.de leg.iij.¶ Quæro qd in 5 legatis.†an legata debeanē ex tali voluntate imperfecta.Et glo.argu.q sic,posteā determinat cōtrariū q nec legata,nec fideicōmissa valeāt,vt.l.eā quam. C.de fideic.tex.est.j.eo.l.ex ea.& ideo gl.distinguit tres casus,vt in ea.s.aut est volūtas pfecta,& non scripta:& loquiē.l.fi.j.de codicillis,aut nec pfecta, nec scripta,& loquiē.l.ista:aut est pfecta & scripta, sed deest hæres esto.& ita loquiē.l.errore.C.e.sed ē quart⁹ casus,qñ volūtas est scripta & nō pfecta:& isto casu nō valet,argu.l.fideicōmissa.§.j.de lega.
6 iij.&.j.eo.l.ex ea.¶ † Quæro:pone q illi instituēdi nō nominati erāt nō capaces,an vitiabiē testm̄?vr̄ q nō,vt.l.si duob⁹.§.j.de le.j.sed dicit gl.q hęc.l. videē velle cōtrariū.& Dy.tenet q nō valeat testm̄ arg.l.plane.j.de le.j.in prin.&.l.legatū.in princ.de adi.leg.secundū Dy.sed do.An.de pisis dicit q dictæ.ll.allegatæ p Dyn.cōcludūt,qñ testator voluit alium nominare & adimere à primo.arg.l.& si trāsferam.de adi.leg.Sed quæstio gloss.præsupponit q nolebat alios noiare vt cohæredes à primis:& ideo etiā si essent noīati alijs primis accrescerent:& ideo de tali amissione nō est curandū:secūdū eū,qa indubitāter illis primo noīatis accrescerēt,vt.l.vnica.§. in prīo.&.§.p secūdo.C.de cad.tol.sed vt pcedat ista gl.dic q hi erāt īdigni,& fisc⁹ auferebat ab eis: nō aūt accrescebat primis.sed qcqd ipē dicat tu dic & tene gl.& Dy.simplr̄:qa rō hui⁹ tex.ē q testm̄ nō ē pfectū,nec curaē an sint capaces vel nō.¶ Quæro qd si testm̄ ē nullū rōnē pteritiōis vel exhæredationis:an valebit inter filios.Dixi.C.de testa.in.l. hac consultissima.§.si quis aūt.dicā.j.ti.j.l.si filius.

SVMMARIVM.

1 Hæreticus quando poßit testificari?,

2 Infamis quando poßit esse testis in testamento?

3 Exceptio cōtra testē infamē ascriptū in testō quo formetur? remißiuè.

LEX XXVI.

1 Cum lege.[l] Verbū intestabilis importat ne qs possit facere testamentū,nec esse testis in testamēto,nec ei testimoniū dicaē.h.d.¶ Op.C.de hæreti1 cis de.l.qm̄.†vbi heretico qui ē intestabilis dr̄ testimoniū.Sol.hui⁹ cōtrarij timore qdā dicūt q malè hîc putauit.Alij dicūt q eis testimoniū nō dicitur, sed trussa est.Alij q in testō nō dicē testimonium

vbi tenet.q est mi perfectū rōne vlūtatis & solēnitaus. Vide Bald.in ato. qđ fine.C.de test. vbi tener cōtra.vide hîc Io.de Imol. & ego cōsulo nūc secūdū opi.Bal.vide Iac.de bel.in authē.de test.impefectis.And.Barb.

k ¶ Est perfectū.Vide quæ scripsi ī.l. hac cōsultissima.§. ex impfecto.C.eo. & adde q alia est ī perfectio solēnitatis seu formę,& alia est imperfectio substantię:vt no.Inn. in.c.qđ sicut.in gl. mag.de elect.qs autē dicaē ipe ordo solēnitatis & substātiæ,& de eorū differētia,vide Bal.in l.platā.C.de sen.& interlo.omni.iu.vs. quero ergo quę differētia.& in versic. qrosi statutū.&qđ ibi no.Bar.& quod no.Bal.in.l.si ex pctio.si cer.pe.& not. maximè p gl.ī.l.pacta.ff.de cōtrahenda.emp.& Bald.in l.legi.ī.j.colū.de excep.rei iu.& ibi habes qd est vera substātia & solēnitas, & q̄ dicaē substātialia cōtract⁹.& vide Bal.in.l.ad exactionem ad fi.C.de do.pmi.& etiā vide quæ scripsi in.l. de pupillo.§.q nūciat.in pe.colū.de oper.no.nun.

l ¶ Cū lege.Et vide Bal.in.l.ij.C.de sentē.& interlo.om.iu. ad qđ alle.gl.isti⁹. l.And.Barb.

a ¶ Dici testimoniū Bal.i.l.ij.i.j.co.C.de se.& iter.om.iu.al.gl.hîc ꝓ multū sin.
b ✣ POMATES. ¶ Querit. Vide Feli.i.c.ad ꝓbādū.i.j.&.ij.col.de re iu.
c ¶ Dicit verū.& hāc glo.sequūtur cōiter doct.sed Ange.& Sali.in.l.j.C.eo. tenent contrarium.& vide quę ibi scripsi in penulti.& antepe.co.
d ¶ In.c. Vide Bal.in.l.j.in.j.col.C.eo.

e ¶ Domiti⁹. Vtrū tabellio numeret i numero testiū &c. Et tunc tabellio dicitur priuata persona in testificando licèt in conficiendo instrumentum publica sit persona, vt not. Innoc. in.c.nihil.de elect. legitur & nota. in d.l.hac consultissima. Adde quod dicit Bal.in extraua. de pa. constan.in ver. sicut.videlicet quòd rogatus tanq̄ tabellio non videtur esse rogatus tanq̄ testis,& dicit quòd respectu suę scripturæ est tanq̄ tabellio,sed si scriptura nō est solennis poterit recipi ad probationē negotij pro teste non ad suppletionem sui instri,sed ad viuam vocē tanquā testis vnius vicem gerens.pro isto vide nota.in.d.l.hac cōsultissima.§.fin. & ibi vide nota.p Cy. Iaco. butri.& alios secundū Bal. in rub.C.de fide instru.xj.colū.& in.l. lucius.§.si qs.el.j.de legat.ij. Adde an tabellio connumeret in numero testium vide Bald.consilio, cccxlv.iij. volumi. & vide qđ pulchrè consuluit Petrus de anch.i simili cōsi.cccxxiij.

f ¶ Dicūt quidam. vide Archida.in.c. cōsilio.xvij.distin. qui dicit qđ cōsultatio est quando iudex dubitat,& cōsuluit paruā respōsionem principis est cōsultatio. Andræ.Barba.

✣ POMATES.
g ¶ Imperator. Vide glo.l.licet.C.de acquir.poss. Bald. in.l.j.C.de suffra. Ludo.Rom.sing. ccccccxciij. facit glo.mag.c.j.de malefi.

quia non possunt illud facere:sed in aliis sic:& ista
est vera. Vel aliter ꝙ nullo modo dicat eis testimo
niū,nec extra testm̄,nec in testamēto cū amiserint
ciuitatē,vel libertatē.sed si qs tm̄ ciuitatē,perdidit,
a & libertatē retinuit,pōt sibi dici testimoniū,[a] cum
possit cōtrahere,vt.l.quidam.j.de pœnis.dicetur in
l.si deportati.j.de leg.iij.dicā etiam fortè in.d.l.qm̄.
¶ Opp.s.eo.de.l.q in testamēto.&.l.si fili⁹.Sol.ver-
bū intestabilis,tria importat,sed filius nō dicit pos
2 se testari vt in gl. ¶ † Vltimò queritur [b] an infamis
b posit esse testis in testamēto. Et dicit gl.ꝙ sic,nisi
sit ita infamis ꝙ cōstet apud oēs.& vide gl.& signa
c in fine. Et ista gl.dicit verū[c] & ꝓ ea habes casū.C.
eo.l.j.Nec ob.s.eo.l.ad testiū.§.j.quia ibi erat no-
3 toriè infamis quo ad oēs:vt ibi dixi:† qualiter debet
formari exceptio contra testem infamē ascriptū in
d testamento.in.c.[d] præsentium.extra de test.libr.vj.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Stultè interroganti rusticè respondendum est.*
2 *Testis quando præsumatur rogatus?*
3 *Tabellio quando computetur in numero testium?*
4 *Scriptor testamenti non requiritur quòd rogetur.*

LEX XXVII.

e Domitius.[e] Scriptor testamēti non prohibetur esse
1 testis in testamento.h.d. ¶ † No.respō-
sionē rusticā ad interrogata.cōtra,quia
mitè debet respōderi,vt.s.de trāsactio.l.vt respon
sum.vide quod ibi dixi de hoc.&.C.de impube.&
f aliis substitu.l.precib⁹.Dicūt quidā,[f] rn̄det Impe-
g rator[g] qui est totus nobilis:hîc iurisconsultus qui
ꝓpter sciētiā erat inflatus,& superbus,fortè erat q-
dā rustic⁹.Sed certè Imperator aliquando rusticè rn̄
det.vt.l.mercalē.C.de cōdi.ob tur.cau.sed ibi mere
bat talē rn̄sionē.Alij dicūt ꝙ hîc respōdebat iuris-
cōsulto cui verecūdū erat facere questionē indubi-
tabilē.Breuiter puto,ꝙ male,& immortaliter fecit
Celsus sic respōdēdo Labeoni,qui fuit magn⁹ val-
de in scientia,vt no.in.l.ij.§.post hūc.s.de origi.iur.
Nā respōsionis suæ prima pars est vera:quia non
intelligebat.q.nō em̄ dubitabat Labeo an ille qui
esset adhibitus ad scribendum posit adhiberi vt te
stis: quia ridicula esset questio:sed dubiū eius erat
quando ille qui fuit adhibitus ad scribendum,& sic
fuit rogatus vt scriberet,non fuit rogatus,vt esset
testis.an hoc sufficiat vt sit testis idoneus in testa-
mēto:quasi ex hoc qđ ipsum rogo vt scribat videor
ipsum rogare vt sit testis,& hoc voluit q̄stio Labeo
h nis. ¶ Quia ergo [h] Celsus nō rn̄debat ad questionē
2 quero quid iuris†.Puto,quòd videbatur testis ro-
i gatus[i] nam non rogati dicuntur fortuiti,& transeū-
tes.Item ille qui est adhibitus ad confectionem te-
stamenti non est necesse ꝙ dicat ipsum esse adhi-
bitum vt testē:sufficit em̄ ꝙ sit adhibit⁹.vt.l.here-
des palam.§.pe.s.eod.& in aut.rogati.C.de testib.
ad qđ facit qđ dicit qđ notarius presumitur roga
tus vt in aut.de tabellio.§.nos autē.Quod ergo dici
k tur qđ testis nō presumit rogatus intellige[k] nisi se
subscriberet:vt hîc. Ex subscriptiōe em̄ apparet qđ
nō fuit fortuitus & transiens sed qđ fuit adhibitus
3 ad hoc. ¶ † Quero,an notarius[l] cōnumeretur in nu-
l mero testium. Gl.arg.ꝙ sic.primò per hanc.l.&.C.
qui testa.fa.pos.l.hac cōsultissima.§.sed quia. In cō
trarium facit in aut.de instr.cau.& fi.§.sed si instru
menta.& in hoc residet,& dicit in casib⁹ pdictis est

h ✣ POMATES. ¶ Quia ergo. Vide Alexā.cōsi.clij.in.ij.col.ij.volu.
i ¶ Testis rogatus. Adde Bar.in.l.sciendū.in vl.col.j.de verb.obli.& ibi vide quæ scripsi referendo limitationem.
k ¶ Intellige. Hoc tn̄ intelligo vt eleganter dicit Bart.in.l.sciendū.j.de verb. obl.& ibi dixi.& adde Io.an.in Spe.in tit.de teste.§.j.sup ver.qd ergo si dicit.in fi.& limita vt per Imo.hîc,& Bar.in.d.l.sciendū.in pe.vel vlti.col.& qd si duo notarij insolidum sunt rogati de vno actu,an vnus posit ponere alium pro teste Bal.dicit quòd sic in.l.fi.§.j.in.vj.col.C.de iure delibe.

l ✣ POMATES. ¶ An notarius. Quæ sit cōmunis ponit Alex.consi. clij.in vltj.col.ij.vol.per Alexā.cōsi.cxlvj.in.ij.col.ij. volu.& cōsi.cxxxiij. in fin.eo.volu.ij.vbi declarat hanc quæstionem.
m ¶ Glo.format. Et facit quod not.per Bar.in.l.consul.de adop.& adde Bal. in aut.sed nouo iure.in.iij.co.C.si certū pet.& vide.s.& no.per Bart.in.l.si. C.de fideicom.

speciale. Dy.dicit ꝙ videt ꝙ iure nō reperiat cautū
ꝙ tabellio cōputetur in numero testiū,nā hîc non:
qa scribēs nō erat tabellio:nec est necesse vt in.j.gl.
nec in.§.sed qa.ibi nō erat tabellio nec requirit:sed
numerus testiū solus.Non obstat in aut.de instru.
cau.& fide.§.oportet.vt ibi no.vnde ipse distinguit
sic:aut ad solēnitatē requirit cert⁹ numer⁹ testiū,&
tabellio:& tūc tabellio nō cōputatur in numero te
stiū.vt in aut.de instru.cau.& fide.§.sed si instrumē
ta.sed si ꝓbaret per testes,dicit ipse qđ credit qđ
tabellio posit esse testis.vt alij:sed vbi sufficit ad
solēnitatē scripturæ certus numerus testiū,nec req
ritur tabellio: tūc cōputatur tabellio in numero te-
m stiū:vt hîc.ita dicit Dy.Gl.format[m] hāc quæstionē
in.l.hac cōsultissima.C.q testa.fac.pos.& ibi recitat
op.Baldini antiq doc.& glossatoris,quæ est vera:
& tenetur ab oīb⁹.& per Dy.in dist.illa:nam in om
ni instrumēto publico requirit tabellio,& solēnis
numerus testiū,ad hoc vt instrumentū probet:vt
n d.§.sed si instrumenta.vn̄ si qs nitebat[n] ꝓbare p in
strumētū,notarius nō posset se inscribere vt testē,
& notarium:sed si nollet quis probare p instrumen
o tum,sed per testes:tunc tabellio posset esse testis[o]
secundū oēs.Et aduerte ad id quod dixi ꝙ licet sit
notarius rogatus tantū ad scribendū tamen potest
eē testis,& habet loco testis rogati,vt hac.l. ¶ Que
4 rit glo.† an sit necesse ꝙ scriptor rogetur.& glo.dicit
quòd non:& dicit veritatem: quia qui est rogatus
ad scribendum tantum non ad publicandum,non
debet rogari:quia non facit fidem sicut instrumen-
tum.secus si ad publicandum.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Monachus an posit esse tabellio, & quid de aliis clericis? remißiuè.*
2 *Notarius potest scribere & publicare eius testamentum.*
3 *Notarius potest scribere sibi instrumentum procurationis, & ualet præterquàm in cautione de rato, quia nō potest à seipso stipulationem recipere.*

LEX XXVIII.

Seruus. Op.C.de tab.de.l.gn̄ali.li.
x.Sol.gl.hîc nō scribit vt
notarius.Est em̄ priuata scriptura: &
ista scriptura sigillabit,& posteâ ape-
riet,& publicabit secūdū qđ dicā.j.queadmo.test.
ape.l.j.§.j.Et qđ hæc sit scriptura priuata apparet
ex ratione quā addit gl.cū & ipse testator scribere
p posset:ita dicit gl.quā no.[p] ¶ Pro declarāda ista gl.
forma duas q̄stiones.Prima qd in monacho,vel alio
sacerdote cū nō posint esse notarij:habem⁹ hodie
tex.extrà de hære.c.vt officiū.lib.vj.facit extrà ne
cle.vel mona.c.j.& Spe.idē tenet quod nō possunt
in titu.de statu mona.§.j.ver.xxvij.vel.xxxvij.sed
dic secūdū iura antiqua ꝙ pōt pficere,sed iura ista
1 loquunt in monachis.† quid in aliis clericis.[q] vide
q in locis.s.alleg. ¶ Secunda,quæro an notarius pos-
2 sit sua manu suū testamētū scribere,† vel publicare.
Ista gl.vr velle ꝙ nō.sicut seru⁹ nō pōt,ita nec ipse
posset,& hoc voluit gl.hîc nescio. Ego credo ꝙ pos-
sit, qa nō video qd repugnet,& per.l.si consul.s.de
adop.& p.l.apud.j.de ma.vindi.sed si esset aliqua re
pugnātia,ipsemet nō posset:vt quando ipsemet no
r tarius scribit instrumētum procurationis:[r] bene va-
let nisi in cautione de rato.in qua nō potest à seipso
3 stipulationem de rato† interponere,vt cum apud
seipsum non posset se obligare,vt.l.ij.de stipu.ser.

✣ POMATES.
n ¶ Quis nitebat. Vide Alex.consilio. cxlvj.in.ij.col.ver. an ad hoc obstat in ij.vo.& cōsil.clij.in vlti.col.ij.volu.
o ¶ Esse testis. Scilicet vni⁹ nō duorū: quia intēdunt probare actum per viuam vocē,non per scripturas.licet gl. in aut.de hæred.& falci.§.si vero absint.quā alleg.Bal. in aut.sed cū testator.C.ad.l.falcid. dicat ꝙ plus creditur tabellioni quā vni testi.sed solùm ista glo.dicit quod plus credit tabellioni quàm aliis.
p ¶ Quā no. Vtrùm tabellio posit facere instrumentum publicū contra se vide tex.& Bar.in l.impūberē.in fi.j. de fal.& ꝙ qs posit facete testamētū suū ꝓpria manu,probatur in.l.ij. C.de his qui sibi ascri.& nota.per Bart.in.l.si cōsul.& est.l.iij.s.de adopt.
q ¶ Quid i aliis clericis. vtrûm sacerdotes & monachi posint esse tabelliōes: & licet esse nō posint,tamen instrumētū ab eis factum valebit,vt no.Bar. in.l.vniuersos.C. de decu.lib.x.dixi post Barto.in.l.impuberem.de falsis. Adde Bart.in.l.j.§. huius studij.de iusti.& iur.adde qđ legi.& nota.in.c.sicut.ne cleri.vel mo. & oīno Bar.in cōsi. incip.filiussa.pbyter notarius.
r ¶ Procurationis. Idem in simili vult Ange.in.l.sciendū. ff.de verb.oblig.& de hac materia an per scripturam factam manu alicuius notarij posit probari negotium quod spectat ad ipsummet notarium,vide per Gui.& Bald. in.l.si consul.ff.de adop.& Bar.in.l.ij.de stipu.ser.per Io.an.in regula,cū qd vna,de re.iur.in.vj.in mercu.& Bal.in aut.contra qui propriam.de non numerata pe.Bar.in.l.impuberem.de fal.& in.l.j.in lec.C.de is qui si.ascri.& Bar.in.l. ex sententia.s.de testa.tu.Adde an posit rogare testamētū in quo filius fratris est executor.Bald.consi.cclxij.ij.volu.& ad propositum de quo loquitur in apostil.vide Bal.consi.xiiij.iij.vol.

sed probatio

sed probatio mandati bene probabitur per illam scripturam,vt.l.licèt.§.si plures meliùs in.l.si procuratorem absentem.s̈.de procurato.

LEX XXIX.

a E X ea scriptura. [a]Ex scriptura nõ
d lecta vel publicata corã testib⁹ nõ ꝓbat̃
1 testamẽtũ.h.d.Simile hab etis in.l.fidei
e cõmissa.§.j.de leg.iij.dixi in.l.si is qui.s̈.eodem.

b Ex his verbis. [b]Verba,si nõ valet iure testamenti &c.important vt debeant̃ relicta venientibus ab intestato.h.d.& dic vt in gl.¶ Quero q̃ fuerunt ista verba.Dic vt in gl.¶ Quero an virtute istorũ verborũ tota hæ
f reditas veniat restituẽda institutus si testm̃ nõ valet Glo.hîc videtur dicere quòd sic,quã no.de hoc est tex.j.de testa.mili.l.querebatur.ver.vtrûm autem, dixi plenè de hac materia,de iure codicil.l.j.

SVMMARIVM.

1 Testis qualiter se debeat subscribere testamento.
2 Faciendum aliquid quando pluribus committitur non potest illud expediri per unum de uoluntate aliorum.

LEX XXX.

S Ingulos. Hîc ponit̃ forma qualiter testis debeat se subscribere.Primò enim quilibet testis debet se subscribere per se:nec pôt vnus alij committere.Secundò debet subscribere nomẽ suum.Tertiò debet subscribere se,& debet subscriptio continere nomen testatoris. dicit ergo sic.
1 †Ego talis dico & assero me esse adhibitum in testẽ in pręsenti testamẽto facto per talem ideò propria manu me subscripsi.& meo sigillo sigillaui:vt hîc &.s̈.eodem.l.ad testiũ.§.si quis ex testibus.¶ Nota
2 †quòd quando pluribus committitur aliquid faciẽdum,non potest illud expediri per vnum de voluntate aliorum.Idem no.s̈.de arbi.l.sicuti.¶ Oppo.C.de testa.l.fi.dicit gl.ibi est speciale in testamento rustici.vel verius ibi loquitur in testamento nuncupatiuo:hîc in testamento in scriptis.

SVMMARIVM.

1 Verba enunciatiua quando probent in ultima uoluntate.

LEX XXXI.

E Ius bona Verba prolata causa iactantię non inducũt dispositionem.h.d.¶ Oppo.quòd†ver-
1 ba futuri temporis in testamenti inducunt dispositionem,vt.l.pamphilo.§.propositum.j.de leg.iij.Sol.ibi fuerunt verba prolata solenniter accersitis & conuocatis amicis:hîc fuerunt prolata per modum iactantię.facit.l.cõsensu.ff.de act.& obli.l.obligationum substantia.eo.ti.Quid si dicam,vellem mihi talem hęredem adhibitis septem testibus,vel dico quòd vellem esse hęredem titium dic vt.l.fideicommissa.§.j.de leg.iij.

c *De liberis & posthumis [c]hæredibus institue͂dis, uel exhæredãdis &c. Ru.*

SVMMARIVM.

1 Prenomen alicuius non est ponendum in instrumento,si nomen est tale in quo non cadat dubitatio,& quæ sit differentia inter nomen prenomen,& agnomen.

LEX I.

Q Vid sit. ¶ In.l.j.&.ij.ponit̃ qd si inominatim
d exhæredare.¶ Nota[d] quòd non
1 est necesse † poni pernomen in
e instrumẽto [e]alicuius.quod intelli ge si erat nomen tale de quo nulla poterat esse dubitatio,vt in gallo presso.aliâs sec⁹,vt.C.qui testa.facere pos.l.hac consultissima.& ibi nota.s̈.de testamen.tute.l.duo sunt titij.&.l.hæredes palam.§.sed si notam.s̈.titu.j.¶ Oppo.s̈.de trãsac.de.l.cum hi.§.si prætor.Glo.non soluit.dic qđ
f ibi[f] omittebatur aliquid in solennitatibus:hîc non necesse quòd poneretur nisi nomen tantùm quãdo ex illo redditur certa persona.¶ Quero differentiã inter nomen, prenomen,& cognomen.Dic vt in glo.hîc,&.C.de testamen.l.si in nomine.& institu.de legatis.§.si quis per glo.

SVMMARIVM.

1 Nominatim & specialiter dicitur testatorem prioris testamenti pœnituisse.cum reuocat omne aliud testamentum per eum factum.
2 Palatium non confirmatur se quicqnàm in eo fiat.
3 Indefinita in odiosis non æquipollet uniuersali.

LEX II.

N Ominatim. Quando nomẽ appellatiuũ cõgruit vni tantum,ęquiualet nomini pro
1 prio.secus si pluribus.hoc dicit.† Et est bonus casus:& not.facit ad id quod dixi in.l.si quis in principio testamenti.j.de leg.iij.scilicet quòd te
g stator[g] reuocat omne aliud testamentum factum per eum,& tamen non fecerat nisi vnum testamen
h tum,[h]quòd dicitur de illo nominatim & speciali-
i ter pœnituisse[i].Item facit[k]ad id quod dixi hoc an
k no in.l.forma.de censi.vbi quærit̃:si dicitur in pala
2 tio potestatis†quòd non debet aliter confinari,dicam.in.l.demonstratio falsa.j.de condicio.& demõstratio.¶ Oppo.de.l.si quis.s̈.de testamen.tut.So.
3 ibi loquit̃ de fauore.hîc de odio.& sic vides† quòd.in his quæ continent odium indefinita nõ ęqpollet vniuersali.nam cum dico filium meum exhęredo.indefinita oratio est,vt plenè dixi in.l.si pluribus.j.de lega.ij.& in.l.si plures de leg.iij.

SVMMARIVM.

1 Nomen matris sicut patris sufficit adijcere ad declaratione͂ seu demonstrationem alicuius.
2 Ista uerba,fur,latro,gladiator,uerba iniurioia sunt,licet in genere proferantur.
3 Spurium uocans aliquem dicitur eum iniuriari.

LEX III.

E T si pepercerit. Adiectioma tris quem facit videri nominatim exhęredatũ:& adiectio conuicij exhæreda-
1 tionem non vitiat.hoc dicit.¶ No.† quòd sufficit ad declatatione͂ seu demõstratione͂ alicui⁹ adijcere
l nome͂ matris [l]sicut patris.¶ † No. ꝙ verba,latro,
2 gladiator,fur,&c.licèt ꝓferant̃ in genere,nec certã

---

a ¶ Ex ea scriptura. Vide quod no.Bal.in.l.cõtractus.in.v.col.C.de fide instrumentorum.

b POMATES.¶ Ex his verbis.Amplia etiam quando testamentum esset ruptum ex causa pręteritionis.Alex.cõsi.xvj.incipi.circa princ. in.iij.colum.in.j.volu.

c ¶ De libe.& posthu.Adde inquantûm Alexã.ꝑmittit qui veniat appellatione liberorũ Bal.cõs.ccxviij. li.ij.do.Card.cõsil. lx.vbi ponit ꝙ in statutis appella.liberorum veniant posthũi post mortem testatorisnati. & inquantũ ponit quòd legitimatus rumpat testamentũ:sicut posthum⁹ adde Abba.consil. lxxxvj.lib.j. Bald. cõsil.ccccxlj.li.iiij. Petr.de ancha.consil.cclxxxiij.Paul. de castro consilio. ccxxj.& an reuocetur donatio p natiuitatẽ filij legitĩati,Bald.cõsil.lxix.

d ¶ Not.ꝙ.Etsic facit si statutum dicit ꝙ in instr̃o debet poni nomẽ & cognomẽ contrahentium, aliâs sit nullum Bald. hîc vult quòd non est omittendum licèt esset notoriũ.& vide Ludo.rom̃.in.l. hac consultissima. C.de test.Andræ. Barba.

POMATES.

d ¶ No.ꝙ.Vide Feli.in procemio decreta.in.xiij.colũ. Et nunquid in libello requirat̃ præ nomen, vide Feli. in.c.cũ accesisset. in princ.de consti. &.c.fina.in vlti.co. de excep.& in rub. de rescrip.in.ij.col. ver.scias.

e ¶ Instrumẽto.Adde quòd idem voluit Barto.in.l.demonstratio.in.vij.q.j.de condi.& demon.& in.l.libello rum.ff.de accusatio. Bal.in.l.certũ.s̈.si cert.pet.Ioan.an.in addi. Specu. in titu.de instru.edi.§.breuiter.in addi.incipi.dicit accursius.sed si persona non erat singularis,voluit Barto.vbi.s̈.quòd exprimatur nomen cum duabus alijs demonstrationibus,per dictam.l.hac consultissima. &.l.forma. quod ipsemet Bartol.intelligit in.l.si in rem.s̈.de rei ven.hoc esse verum, vbi probatum esset esse plures eiusdem nominis.sed si non esset probatum,sufficiat expressio solius nominis proprij,per text.in.d.l.si in rem.& ibi tradit cautelam quam vide.Idem tenet dominus Anto.in.c.ij.de libel, obla.& vide Bart.consi.clxxix.incipien.Martinus baron.& vide Ludo. Rom̃.consil.cccxvij.in fi.

f POMATES.¶ Quòd ibi.Vide Feli.in.c.fi.in.l.ij.col.ver.respondeo.de proba.& c.fi.in.vj.col.de pręsump.

g POMATES.¶ Quòd testator.Quòd Angel.nõ placet:quia ibi requiritur specialis reuocatio:sed ista nõ est specialis reuocatio:ergo &c.& vide Dy.in rub.extra de reg.iur.lib.vj.vbi dicit ꝙ vbi est eadẽ ratio inclusorũ indefinita æqpollet vniuersali.vide.l.j.C.de lib.ꝑte.licèt illa nõ alle.

h ¶ Vnũ testamentum,Adde quod Pau.de ca.dicit Ang.tenere cõtrariũ idem tenent Imol.& Rapha.qa si opi.Bart.esset vera,nunq̃ sequireretur specialis clausula: quia nunquàm potest procedere,nisi vnũ testm̃ validet̃. si em̃ mille fecisset per vltimũ oĩa sũt sublata,vt institu. qui.mo.test.ĩfir.§. posteriore.si ergo posteà fiat aliud cum mentione generali non potest referri nisi ad illud ꝑterea non potest plus operari ista mentio generalis quàm specialis.sed si dixisset velle illud valere non obstante testõ facto tali die,& in p̃ntia taliũ, testamentũ hoc nõ sufficeret nisi fueret mẽtio de clausula derogatoria,puta nõ obstante aliqua clausula derogatoria ibi cõtẽta,per glo.no.in l.si mihi & tibi.j.de lega.j.q̃ incipit expsè.de quo latius per Fede.consilio.xlvij.&.lvj.& ccvj.per Paul.de cast.cõsi.ccclxiij.p Ludo.Ro.cõsil. cclxxxv.&.ccxcij per Angel.consil. cccxiij.per Ange. etiam cõsil.incipi. quędam.d.vana.p Bal.in consi.xxij. iij.volu.& melius consi.clxxviij.iiij. vol.per Bar.consi. xxij.inci.vt dixit.

POMATES.

i ¶ Et specialiter pœnituisse.Contrariũ consuluit Paul.de ca.cõsi.ccclxiij.& vide Bar.cõsi.xxj.

k ¶ Itẽ facit.Adde qđ idẽ tenuit Bal. in.d.l.demonstratio.j.de cõdi.& demõ.& iuribus paulo antè allegatis.ꝓ quo facit ꝙ licèt locus loci sit apponendus in instrumento,vt per Bar. in.l.de pupillo.§.q nunciat.j.de ope.no.nun.& per Io.an.in addi.ad Spec. in ti.de instru.edi.§.instrm̃.el.j.ver.quid si locus.tñ fallit qñ ex serie facti apparet de loco loci si fieret instrm̃ de solu.facta thesaurario,vt per Gul. de cu.& Bal.in.l.comparationes.C.de fi.instr.per tex.in.l.j.C.de apo.pu. & quòd locus loci etiam in testõ qñ aliter claritas apparet non vitiet non appositus,tenuit Bal.consi.xlij.lib.iiij.

l ¶ Matris.Adde secũdũ Bal.cautelã ad ĩstituẽdũ Spuriũ vt dicat instituo filiũ talis mulieris.nõ dicat filiũ suũ:ne ex inspectione testamẽti reddat̃ institutio nulla.nã q vult dicere ĩstitutionẽ nullã,habet necesse ꝓbare ꝙ ille fuerit filius testatoris.nã & hoc erit difficile maximè si illa habeat maritũ quia semper est presumptio pro matrimonio.& sequit̃ Pau.de ca.hîc.& cautelã instituẽdi spuriũ,vide p Ro.consi.xliij.& Bal.cõsi.cxxxj.iij.volu.

ſpecië maleficij continent:tamen iniurioſa verba
a ſunt.& ſic facit pro ſtatuto[a] puniente verba iniurio
3 ſa.¶ Item no.† quòd iſta verba,tu es ſpurius,nat⁹ ex
adulterio.& ſimilia verba ſunt verba iniurioſa.dixi
in.l.turpia.in princip.ȷ̃.de leg.j.dixi plenê in.l.apud
labeonem.§.conuicium.ȷ̃.de iniur.¶ Opp.ȷ̃.ad car
bonia.l.j.§.idem ait.Sol.vt in gl.¶ Item oppo.de.l.
ſi poſthumus.in fi.j.eo.Sol.intellige illam ſecundũ
iſtam.¶ Itẽ opp.ȷ̃.de le.j.de.l.turpia.So.vt in gl.ſed
truſta eſt.dic vt ibi:qa iſta verba in exhæredatione
non ſunt improbata:in legato verò ſic,vt ibi.

a ¶ Pro ſtatuto. Adde ꝙ p̃dicta procedũt etiã ſi vera ſint verba ꝓlata,vt ſi dico tibi tu es fur,cũ ĩ veritate ſis,vt not.ĩ l.cũ qui nocentem.& ibi Bar.ȷ̃.de ĩiu.p Cy.ĩ.l.ſi nõ cõuicij.ȷ̃.de iniu.cũ qb⁹ trãſit hîc Ang.Hoſti.in ſumma de iniu.§.cõtra quos.ver.ſed qd ſi voces cucurbitã.Cañ.in.c.accedens.de purg.cañ.And.de iſer.in c.j.§.p̃terea.in ti.q̃ ſu.pri.cã bñ.amit.Alb.de roſ.ij.parte ſtatutorũ.q.xiiij.& hanc materiã ferè p tres co.examinat Old.conſi.liij.inci.conſueuit dubitari.& vide Bal.conſil.xlv.iij.vol.

Pure. Opp.C.de.inſti.& ſubſti.& reſti.de.l.
ſi pater So.ibi erat inſtitutus ſub cõdi-
tione,ideo poteſt ſub contraria cõditiône exhæreda
ri.¶ Oppo.de.l.j.§.ſed & ſi incertũ.ȷ̃.de vẽd.in poſ.
mit.So.vt ibi no.& iſta eſt vera:quia ibi loquitur in
naſcituro.hîc in iam nato.& iſta ſol.probatur in.l.
cum poſthumus.&.l.poſthuma.ȷ̃.eo.

SVMMARIVM.

1 *Clauſula poſita de per ſe quando referatur ad omnia? remiſſiuè. & nu.7.*
2 *Clauſula poſita inter unum capitulum quòd tantum ad illud referatur,non ad aliud.*
3 *Vnum capitulum dicitur quando circa idem diſponit,ita q̃ illæ diſpoſitiones circa illud poſſunt ſimul concurrere.*
4 *Exhæredatio facta à certa perſona quòd non tenet.*
5 *Exhæredatio facta hoc modo quiſquis mihi hæres erit filiũ meum exhæredo,non tenet.*
6 *Expreſſio facta per alium modum quàm per eum per quem tacitè ineſt quid operetur?*
7 *Clauſula poſita in principio,in fine,uel in medio inter plura capitula quòd referatur ad omnia,ſi aliqua ratio non ſit quare magis ad unum quàm ad aliud debeat referri.*
8 *Neceſſaria ad exhæredationem.remiſſiuè.*
9 *§.uerſi.uel litera groſſa q̃n in lege uel ſtatuto debeat dici.*
10 *Probatio admittitur contra præſumptionem reſultantem ex teſtamento.*

Filius. Iſte.§.eſt ſubtilis & notabilis,& breui
ter.h.d.Clauſula poſita inter vnum ca
pitulum ad illud tantùm refertur.ſed poſita inter
plura capitula,vel ante omnia,vel poſt omnia,ad
omnia refertur.¶ Item exhęredatio facta à certa
perſona,vel ſub conditione non valet.hoc dicit vſq;
ad.§.ſi ita teſtatus Dy.iſtum.§.diuidit,quia primò
loquitur quando exhęredatio eſt facta inter gradũ.
Secundò quando à certa perſona.Tertiò quando
poſt aditam hęreditatem.Quartò quando ante om
nes gradus.Quintô quando inter gradus.Sextô quã
do poſt gradus & intra gradus.ſecunda ibi,niſi for-
tè.tertia ibi,quemadmodum.quarta ibi,ante hære-
dem.quinta ibi,ſed & inter.ſexta ibi,in eo.& de re-
petitione iſta intellige prout dixi in.l.talis ſcriptu-
ra.ȷ̃.de legatis.j.ſcilicet quòd ad omnia referatur,
niſi ſit ratio quare plus ad vnum refertur quàm ad
aliud,vt.l.j.C.de libe.pręte.vel exhęreda.& non in-
telligas an ea quę ſunt dicta in pręcedentibus intel-
ligantur repetita in ſequentibus.de quo dicam in.l.
licèt.j.de lega.j.Et an qualitas adiecta in vno capi-
tulo porrigatur ad aliud.ſed hîc eſt aliud:quia hîc
1 † eſt clauſula per ſe,an referatur ad omnia de quo
dedi remiſſionem ad Specu.in titu.de inſtru.edi.§.
nunc autem videndum.verſic.item excipe.vbi tra-
ctat reſcrip.& priuile.¶ Oppo.ȷ̃.titu.j.de.l.penult.
Solut.ad omnes gradus ibi non porrigitur:ſed ad il-
lum circa quem eſt poſita porrigitur.¶ Ex prin-
2 cip.huius.§.no.† quòd clauſula[b] poſita inter vnum
b capitulum ad illud tantùm refertur,non ad aliud,
3 vt.d.l.penulti.ȷ̃.titulo.j.¶ Et † aduerte diligenter,
quia vnum capitulum dicitur quando circa idem
diſponitur,ita quòd illę diſpoſitiones circa illud
poſſunt ſimul concurrere,vt plures inſtitutiones
hęredum in primo gradu.Sed quando ſunt plures
inſtitutiones quæ non poſſunt ſimul concurrere,
ſed vna indefectum alterius,tunc dicuntur diuerſa
capitula & diuerſi gradus,vt inſtitutio & ſubſtitu-
tio quod facit ad intellectum multorum.¶ Venio
4 ad verſic.niſi ex quo not.† quòd non valet exhęre-
datio à certa perſona facta quod apparet:quia exhę
redatio eſt priuatio ab hęreditate:ideò non debet
fieri à perſona certa,ſed ab ipſa hęreditate.¶ Quæ

b ¶ Clauſula. Adde Bar.ĩ.l.p̃tor.§.eritq; differẽtia.ȷ̃.vi bon.ra.& in.l.ſi idẽ cum eodẽ.ff.de iu.om.iudi.& p cano.in.c.ſecũdo reqris de app.melius per Lu.Ro.conſi.cccc xxvij.

ro quid ſi fiat ſimpliciter dicendo filiũ meum exhæ
redo.Reſpõ.rectè videtur exhæredatus vt gl.dicit.
Poteſt eſſe alia ratio:quia exhęredatus à perſona re
peritur præteritus à gradu:ideò tanquàm pręterit⁹
rumpit teſtamentũ:& hæc in idẽ recidit cũ prima.
5 ¶ Venio ad tertiam particulam,ex qua not.† ꝙ ex
hęredatio hęc quiſquis mihi hęres erit filiũ exhære
do,non valet quia hæc verba,quiſquis mihi hęres
erit,faciunt conditionem,vt.l.qui liberis.§.hęc ver-
bã.ȷ̃.de vulga.& pupilla.ſed exhęredatio debet fieri
purè,vt.s̃.proxi.§.ergo &c.¶ Eſt & alia ratio:quia
ante aditam hæreditatem reperitur pręteritus:ergo c
teſtamentum eſt irritum & ruptũ.& hanc rationẽ
innuit textus.¶ Opponi.ad illud:expreſſio eorum
quę tacite inſunt non vitiat,nec aliqd operatur.vt
l.non rectè.C.de fideiuſſ.&.l.iij.j.de leg.j.ſed ſi taci
tè ineſt vt exhęredatio aſſumat effectum,adita hæ
ræditate,vt.l.filiũ.§.ſed cũ exhæredatio.ȷ̃.de bono.
poſſ.cõtra tab.ergo &c.gl.rñdet vno verbo expreſ-
6 ſa nocẽt,q̃ nõ ſunt expreſſa † nõ nocẽt,vt in regula
iuris.dic ꝙ hoc exprimit̃ per alium modum q̃ per
eum p quẽ tacitè ineſt,vt dicam plenè in.l.iij.infrâ
de legatis primò.¶ Venio ad quartã particulam ex
7 qua no.† quòd clauſula poſita in principio refertur
ad omnia capitula.Idẽ ſi poneretur in fi.vel in me-
dio inter plura capitula:vt hîc,& ſupra eodem.l.
prima.quod intellige ſi non ſit aliqua ratio propter
quam magis debeat referri ad vnum capitulum q̃
ad aliud,vt dicit text.in dicta.l.prima.C.eodem.&
hoc eſt verum in clauſula aliqua quæ per ſe ſubſi-
ſtit,& poteſt referri ad plura.Sed quando in vna diſ
poſitione adijceretur aliquid per modum cõditio-
nis vel alterius modificationis:tunc an illud porri-
gatur ad alia capitula,dic vt dixi in.l.licet.ȷ̃.de lega
tis primò tetigi in.l.talis ſcriptura.§.fina.eodem ti-
tulo.¶ Opponitur.s̃.eodem.§.in principio.Sol.ibi
clauſula fuit appoſita inter gradum & ſic inter vnũ
capitulum:hîc verò poſt omnem gradum,vel intra
gradus:& ſic loquuntur ſequentia reſponſa.¶ Vl-
8 terius glo.notat † quinq; quę ſunt neceſſaria ad ex-
hęredationem quam vide & ſigna.Vltimò ex hoc
9 † potes colligere quando in.l.vel ſtatuto debeat di-
ci.§.verſic.vel litera groſſa.nam ex hoc.§.intelligi
tur quòd dicatur vnum capitulum,vel plura.ſi enĩ
eſt vnum capitulum:tunc intra illud non eſt.§.dũ
incipit,aliud.tunc poteſt eſſe.§.inter vnum capitu-
lum poſſunt eſſe verſi.vt in principio huius.§.pa-
tet.¶ Quęro an in dubio videatur facta eſſet exhæ-
redatio à perſona.Et dic vt in gloſſa.quam not.
10 ¶ Quęro † an contra iſtam pręſumptionem admit- d
tatur probatio in contrarium.Gloſſ.C.eod.l.j.tenet
quòd non Doct.tenent contrarium per.l.planè.la
prima.§.ſed ſi non corpus.j.de lega.j.&.l.in his.in
prin.j.de condi.& demon.vbi non eſt aliqua pre-
c ſumptio in teſtamento contra quam[c] non admitta
tur probatio in contrarium.

c ¶ Cõtra quã. Adde qd' Ful.ĩ.l.j.C.de libe.p̃te.dicit hoc eſſe verũ niſi in ſecundo gradu eſſent inſtitutę eædẽ perſonę q̃ in primo:quoniã tũc nihil ꝓdeſſet ꝓbare contrarium.

SVMMARIVM.

1 *Poſthumus quando eſt præteritus uitiata inſtitutione quare teſtamentum non incipit à ſubſtitutione,ſed quando eſt præteritus iam natus ſic.*
Et quomodo intelligatur caſus comprehenſus in ſubſtitutione.nulgari.ſ.ſi hæres non erit.ut quia non potuerit.nu.2.

d Si ita teſtatus. [d] Si nõ valet inſtitutio,
teſtamentum incipit à
ſubſtitutione.hoc dicit.¶ Quęro exemplum.& dic
vt in glo.ij.quando fuit inter gradum inſtitutorum
expreſſè.¶ Opponi.ȷ̃.titulo.j.l.nam & ſi ſub con-
ditione.§.ſi.ſol.gloſſ.ibi loquitur in poſthumo præ
1 terito:hîc in iam nato.& eſt ratio:† quia quãdo poſt-
humus fuit præteritus ab initio valuit inſtitutio:&
ſic cœpit ſubſtitutio dependere ab ea:meritò irrita-
ta inſtitutione propter natiuitatem ſubſtitutio vi-
tiatur.ſed in filio iam nato nunquam valuit.& vide
gloſſ.quæ incipit,iam natum.& tene menti iſtam
rationem quæ eſt ratio tex.in.l.contraria.& pro ea
facit id quod habes in.l.ſi homo mortuus.&.l.in illa
ſtipulatione.ȷ̃.de ver.obl.in ſol.illarum duarum le-
gum.¶ Opp.ad hãc ſol.C.de cadu.tol.de.l.j.§.pro
ſecundo.vbi legata pro non ſcripta nõ debent̃ ſol.
Doc.tãgunt ibi in.d.§.pro ſecundo.nã hîc loquitur

d ¶ Si ita teſtat⁹. Et ſic non eſt de eſſe vulg.ſubſti.ꝙ primus grad⁹ teneat:ratio:quia vulgaris poteſt p ſe ſtare licet nominet duos caſus.facit.d.l.cũ ꝓponas.& hoc intellige de ſubſtõne tacita vulgari:qa inſit pupillari:vt.l.ſi quis eũ.de vulg.& pupilla.Andrę Barb.

a ¶ Non putauit. Adde q Pau. de ca. dicit intellectũ Bart. esse verissimum ad dictam. l. non putauit. & dicit q ista gloss. facit ad. q. si testator consi patur in testamento se teneri vxori in centum ꝓ dote quam ipse recepit ĩ seal presente, & acceptante, & mãdat eam sibi restitui, quòd si posteà reuocet testamentum quod à principio valuit, vel efficiatur irritum: dicta confessio non reuocetur tanquam cõfessio ceperit habere de pendẽtiam: quia il lud non est verũ: quia non requirebat cõfirmationẽ p aditionẽ hereditatis. sic nec alius cõtractus cõtent⁹ in testõ, vt donatio cã mortis, vel ĩter viuos imò confirmaturilla à morte, vt sic. C. fa. erc. l. filiæ. & l. post legatũ. §. qui mortis. j. de his quibus vt in dig. de qua qõ. vide Bald. consilio cliiij. ij. vol. & eodẽ vol. clxxx. & oĩno vide lud. Ro. cõsil. cccclxv. inci. oĩpotẽs cõsultatio hæc.

in substitutiõe quę potest per se subsistere: & assumere vires à seipsa: sed legata vel fideicõmissa non possunt relinqui. nisi aliquid relinquat ei qui grauatur, vt. l. ab eo. C. de fideicõ. & l. planè. la. ij. in fin. de leg. j. & per rationem prędicte solutiõis soluitur contrariũ. de. l. in illa stipulatiõe, & l. si homo mortuus. j. de ver. obli. & ibi dixi. ¶ Opp. de. l. non putauit [a]. §. j. j. de contrata. Sol. vt ibi dicetur. nam ibi loquitur in emãcipato præterito, cuius præteritio ab initio non rumpit testamentũ, secũdũ ista iura & ideò est eadem ratio quę est in posthumo. ¶ Vl 2 timò † habes notare vnũ, tu scis q substitutio vulgaris facta per verba, si heres non erit. porrigitur ad duos casus. s. si hæres esse noluerit, vel non potuerit, vt. C. de here. insti. l. cũ ꝓponas. quod dictum si nõ b potuerit quomodo intelligitur? Dic quòd [b] quocũq; modo non possit siue ex parte testamenti sit vitiũ, vt hîc, siue propter vitium personę institutæ, quia spurius, vt. l. j. C. de here. insti. siue propter defectũ personę institutę: quia non est natus institutus, vt. l. si. C. de insti. & substi. vel quia mortuus antequàm adeat, vt. l. ab omnibus. §. cum quidam. j. de leg. j.

SVMMARIVM.

1 *Institutio posthumi simpliciter facta comprehendit omnem posthumum. secus si instituens se astringeret ad posthumũ nasciturum ex tali uxore sua uel ad nasciturum ex uentre uxoris suæ, quæ prægnans est.*

2 *Mandans hospitale construi in domibus suis, si illas alienet, & alias emat, tamen construi debet hospitale.*

b ¶ Dic q quocũq;. Et ista in potẽtia verificatur de qualibet impotentia si institutio etiam sit solẽnis, vt hîc: & si non nascatur. s. de cvẽt. inspici. l. pen. idem si viuo testatore instituti moriantur, vt. d. l. vnica. §. pro secundo. C. de ca. tol. & si institutus non sit institutibilis: quia est spurius: quia tunc incipit testamentum aggredi substitutus. & ad hoc alleg. semper istum. §. Bal. And. Barb.

LEX IIII.

Placet. [c] Institutio posthumi trahitur ad omnem posthumum, etiam ex alia vxore natum [d] hoc dicit. ¶ Opp. quòd intelligatur tantùm de primo posthumo, vt. l. boues. §. hoc sermone. j. de verb. signi. & l. cũ pater. §. hereditatem. j. de lega. ij. Sol. hoc speciale fauore institutionis & testamenti conseruandi, & in odium preteritionis. dicit gloss. In eo quod dicit speciale esse fauore testamenti conseruandi, dicit bene, in eo quod dicit fauore institutionis speciale, non dicit bene. Nam idem est in exheredatione, vt gloss. subdit in. l. ij. in fin. j. titu. j.

1 ¶ † Et aduerte [e] ad id quod hîc dicitur simpliciter. locum habet quando appellatio posthumi simpliciter profertur. secus si se astringeret ad posthumũ nasciturum ex tali sua vxore: quia tunc non porrigeretur ad alium, vel si restringeret ad certum temp⁹, vt filium nasciturum ex ventre vxoris meæ quę prę gnans est. non enim porrigitur ad alios posthumos nascituros ex alia imprægnatione, vt. l. filius. §. si qs. f & l. commodissimè. j. eodem. ¶ Vltimò [f] hanc. l. al-2 legaui † pridie in quæstio. [g] de facto mihi proposita g Quidam iussit [h] fieri hospitale in domib⁹ suis, & illud h hæredem instituit. posteà superueniens domos illas alienauit. & alias emit. dico quod licet illa verba regulariter in domibus suis referant ad tempus testamenti, vt. l. si ita. j. de auro & arg. leg. tamen fauore institutionis & testamenti cõseruãdi referuntur ad domos posteà emptas per hanc. l.

c ¶ L. Placet. Vnde hoc non approbat Io. de ana. & Pet. de ancha. imò dicunt quod hic non intelligitur de omni posthumo, sed de primo posthumo. facit insti. eo. §. posthumi. & l. ij. s. eo. ti. & vide glo. & doc. in. c. qm̃ Ab. de offi. deleg. quomodo allegant istum tex. And. Barb.

c ✠ POMATES. ¶ Vide qd per istũ tex. dicat Lu. Ro. sing. ccccxxv. inci quæsitum fuit. in fine.

d ¶ Natum. Adde secundùm Bal. q indefinita appellatio posthumi nõ cõprehẽdit nisi illum qui nascitur ex legitimo matrimonio ideò non comprehenderet naturalem tantùm, siue vxoratus esset restator siue non.

e ✠ POMATES. ¶ Et aduerte. Vide Alexan. consi. clxxj. ij. col. in. ij. volumine.

f ✠ POMATES. ¶ Vltimò. Vide Bar. cõsi. xxvj. inci. testator.

g ¶ In. q. Adde quòd cum Barto. transeunt communiter cæteri, & idem cõsuluit Barto. suo consil. xxvj. inci. testator disposuit. & per hanc. l. placet. in fi. dicit Pau. de cast. Ioan. and. referre in rubri. de testa. quòd quidam disputando tenuerũt quòd si quis instituat ventrem vxoris suę, quę sit prægnans quòd non solùm videtur instituisse illum qui est in vtero, sed quecunq; alium postea nasciturum ex ea vel alia vxore, quod dictum Raph. nec ipsi Pau. placet per gloss. quę est in. l. infrà sequenti. quasi testator videatur se astrinxisse ad filium qui est in vtero, quinimò dicit ipse quòd si testator dicat, simpliciter, instituo posthumum mihi nasciturum, sisciebat vxorem pregnãtem cẽsetur solùm sensisse de illo qui nascetur ex illo partu: quia ista. l. debet intelligi quando ignorabat vxorem esse prægnantẽ: quia tunc non habuit respectum magis ad vnum quàm ad alium Alexã. alleg. pro opinio. Ioan. andr. quam dicit esse verissimam, consilium Oldra. cxij. in meo est. ccxxij. vbi formaliter illam questionem decidit: idem videtur sensisse Ange. consi. lj. in meo incipi. ser. Symon. in fine secunde columnæ. Addo quòd idem videtur sensisse quidam domi. Ioan. de amelia eius consi. xxij. positointer cõsi. Bal. clarius cõsilio statim sequẽti inci. quidam do. Philip. de Perusio. cui Bal. se subscripsit inter eadem consilia vo. lu. ij. nam dicit ipse idem est dicere instituo ventrem, & instituo posthumum. venter enim pro posthumo ponitur. l. cum quidam. §. quod dicitur & l. ventre. j. de acqui. here. vnde si testator dicit instituo ventrem: idem est dicere qd' posthumum instituo. Si ergo dicit posthumum instituo, includitur quicquid filiorum natum erit quandocunq; alleg. hanc. l. vbi dicit esse casum cuilibet rectè intuenti. allegat etiam not. in. l. qui filiabus. de legatis primò. idem tenet Bald. consilio. cvij. in. ij. colum. vbi alleg. hanc. l. ij. volumine. facit quod Fede. consuluit consi. xlij. quòd si testator instituit posthumum ex vxore pregnante quòd si vxor pariat duos, quod ambo cẽsentur instituti, per not. ĩ lege qui filiabus. & per glo. in. l. qui duas. s. de reb⁹ dub. dicit tamen Ang. pręalle. cõsi. quod si testator dixisset ventrem instituo, si pregnans esset quod solum ille qui est in vtero censetur institutus, propter illud verbum esset. & ita cõsuluit, cuius cõtrarium tenuit Pau. de ca st. consilio. lxxix. incip. casus iste frequenter accidit: quia per illa verba, sit pgnãs esset, non censetur quòd testator dixerit ad finem, si tũc nõ esset pgnans. licet impregnaret ab eodem. posteà venaer nõ esset institutus: quia tunc diceretur elegisse viã ad impugnandum eius testamẽtum, vel iudicium, qd' nõ est dicẽdũ l. si miles qui desinauerat. j. de testa. mil. sed illa dixisse cẽsetur: quia de illa infirmitate credebat mori. & q illud verbum si prę gnans esset etiam comprehendat alios posthumos, quàm illum qui erat in vtero, tenuit Bald. in. d. consil. cvij. dictus domi. Ioan. de amelia. in. d. consi. s. alleg. & pręcedenti, tenuit ipse quòd etiam si testator dicat instituo vẽtrem si prægnans fuerit, quòd testator videtur se astrinxisse ad illum qui erat in vtero. tamen vt dicit Bal. consuluit cõtrarium in dictis cõsilijs, & in consi. cclix. lib. ij. idem tenuit, vbi dicit quòd illa dictio si, resoluitur in qñ id est quando pręgnans esset. & idem voluit Bald. consilio. ccccvij. ij. vol. in fine consilij.

LEX VI.

Sed est quæsitum. Qui impeditur generare propter accidens, non impeditur posthumum instituere. secus si à natura. h. d. ¶ Opp. j. eo. de. l. si quis posthumos. Sol. vt dixi in summario.

SVMMARIVM.

1 *Limitatio ad. §. si quis autẽ. in. l. h; c consultissima. C. de test.*

2 *Intellectus ad. l. si duobus. §. si prius. j. de contratabu.*

3 *Hæreditatem an sit poßibile adiri ex testamento ubi filius iam natus est præteritus.*

LEX VII.

i Si filius. [i] Testamentum ex quo impossibile est hereditatẽ adiri de iure ciuili primum testamentũ non rumpit. hoc dicit. ¶ Opponitur videtur quòd primum rumpatur, vt lege hac

h ¶ Quidam iussit. Et no. mirabilẽ. q. q per alienationẽ rei legatę qñ similis redimitur: non videtur ademptũ legatũ. vide. l. vtrũ. j. de manu. testa. & sic facit quod no. in. c. literas. de rescri. in cle. q vtrum gratia includat beneficia tractata post gratiã in curia, & qualiter intelligant legata facta in tempus nuptiarũ, vide tex. in. l. sancimus. C. de nup. nã habent tps limitatũ. s. triẽniũ post pubertatem. l. si. §. ad filiorũ. C. qñ & q. quarta pars debet lib. x. & istæ. ll. nõ sunt alibi, & vide Lu. Ro. in cõsi. clxxvj. an testor possit disponere q in suis domib⁹ fiat monasteriũ, & vide Bar. in cõsi. ccxxvj. vbi cõsuluit pro testatore qui iussit in suis domib⁹ fieri hospitale, posteà illas vendidit, & alias emit. vide ibi, incipit testator in testamento.

i ✠ POMATES ¶ Si filius. Vide ad istum tex. per Alex. in. l. si pater in vlti. col. versi. Item adde. C. de insti. & substi. & resti. sub cond. fact.

✠ Pro concordia. Aduerte quòd maxima dubitatio inter doc. est in. l. si duobus. §. si prius. ff. de contratab. an debeat intelligi in filio emancipato: an verò in suo. Et q debeat intelligi in emãcipato, vult Bar. hic in hac. l. si filius. in d. §. si prius. voluit quòd debeat poni casus in suo. Tu dic q duo fuerunt intellectus. & Barto. in hac. l. si filius. dicit q est verior intellectus q loquatur in emancipato, licet aliàs senserit contrarium in. d. §. si prius. quasi se declarando, & ponendo veriorem intellectum, & se corrigendo si aliàs senserit contrarium, quod potest colligi per illa verba quibus vtitur dum dicit in hac. l. si filius. & hic est verus intellectus ad illum. §. à quo in iudicando nõ esset recedendum. Nec potest dici contrarius qui plures recitat intellectus ad aliquam. l. & vnum approbando secundùm veritatem in iudicando, & esset potius se corrigere quàm contrariari, vel aliud loqui gratia disputationis, & aliud in iudicando secundũ veritatẽ. Adde ad materiã. l. posthumo. C. de cõtratab. & ad. l. filio præterito. ff. de iniu. rup. & irrito facto testa.

1 cõsultissima.§.si quis aũt.C.de testa.Sol.dicũt† qui-
dã ꝙ ista intelligit̃ secũdũ illã scilicet ꝙ̃ primũ nõ
rũpit̃,nisi qñ in secũdo instituti sunt venĩẽtes ab in
testato.Alij dicũt ꝙ illa lex loquit̃ qñ secũdũ testa-
mentũ est imperfectũ rõne solẽnitatis omissę,vt qa
nõ fuit numerus septem testiũ.secus si fuit imperfe
ctũ ex causa pręteritionis,vt hîc:qa tũc nõ loquit̃
ille.§.& in hoc residet gl.& bene:quã no.qa est opti
ma limitatio ad illũ.§.¶ Contra hãc legẽ videt̃ tex.
a in.l.si duobus.§.si prius[a].j.de cõtrata.sed† ibi debet
✳ intelligi de testamento imperfecto ratione solẽnita
2 tis,in quo fuit præteritus filius emancipatus,& alij
venientes ab intestato instituti.Nã cũ filius eman
cipatus nõ rũpat ipo iure,apparet ꝙ secũdũ in quo
sunt instituti venĩẽtes ab intesta.valet,& rũpit pri
mũ,vt in dicto.§.si quis aũt.& illud secũdũ posteâ
rũpitur per contratabu.petitas à filio emancipato
✳ pręterito.& hîc est verus intellectus illius.§.Idẽ si
testamẽtũ sit imperfectũ ratione imperfectæ volũ
tatis,vt.s.titu.j.l.si is qui testamẽtũ.& ibi no.¶ Op
ponit̃.insti.quib⁹ modis test.infir.de.§.posteriore.
Respondeo:vt dicit glossa ibi,possibile erat adiri
hæreditatem ex secundo testamento:hîc non:ideò
prius hîc non vitiatur.¶ Opponitur.j.titulo.j.de.l.
posthu.in princ.Solut.in posthumo præterito non
est possibile adiri:quia eo non nato,& ideò primũ
3 rumpitur.¶ Opponitur† ex testamento vbi filius
iam natus est præteritus,possibile est adiri ipso ap-
probante testamentum,vt.l.filio.j.titul.j.Breuiter
dicit Dy ñ.ꝙ hîc fuit filius morte preuẽtus:ideò nõ
fuit possibile.sed istud non est aliquid dicere:qa nõ
quærimus an adierit:sed an adiri potuit.Solu.gloss.
quòd hîc loquit̃ in testamẽto quod de iure ciuili nõ
valet,ideò non rumpit primũ:ideò valet de iure prę
torio:& licèt valeat de iure prætorio non tñ rumpit
primum,vt hîc & ibi.& gl.in.l.cũ in secundo.j.ti.j.
&.l.si quis.§.j.j.de vulg.& pup.substi.tu dic quòd
nunꝗ̃ est possibile adire hęreditatem de iure ciuili.
nam filio approbante poterit petere bonorũ pos.se
cundùm tabu.non adire,vt.d.l.filio.& not.in.l.j.de
peti.hære.&.l.certum.C.vnde legiti.

a ¶ Si prius. Adde hîc per.d.Alex.qui in alio nõ laborat.

✳ Pro intel.l.si duobus.§.si prius.ff.de cõtratab.

✳ Pro intel.§. si quis autem.in.l.hac cõsultissima . C. de test.& de limitatione ad eundem.§.p Bartol.hîc.

LEX VIII.

SI a primo. Filius iam natus rũpit spem eius grad⁹ à quo præteritus est incontinenti. posthumus verò statim cum nascitur.hoc.d.
¶ Oppo.exhęredatio facta à persona nõ valet,vt.l.
iij.§.filius.s.eod.sed hîc fuit exhæredatus à primo
hærede:ergo &c.Sol.intelligas non esse exhæreda
tum à persona,sed à gradu,quod in dubio presumi-
tur.Et exponere à primo hęrede.i.à prĩo gradu in-
stitutorũ.¶ Opp.qđ nõ est nõ põt rũpi,vt.l.nã &
si sub cõditione.§.post defectũ.j.ti.j.sed substitutio
pendente cõditione nõ habet effectũ:ergo &c.Sol.
quod nõ est re,nec spe,nõ põt rũpi,vt in contrario.
sed qđ est spe,põt rũpi,vt.l.iij.§.prĩo.s.vsufru. quẽ
admo.ca.&.j.de vsufru.lęga.l.sempronius attalus.
sed substitutio est aliquid spe:ergo rumpi potest.
¶ Oppo.hîc dicitur idem in posthumo. Contrâ.j.
titu.j.l.posthumus.in princ.Solu.intellige posthu-
mum natum viuo patre,& decessisse eo mortuo,vt
in glo.¶ Oppo.quòd posthumus rumpat inconti-
nenti sicut iam natus.quia pro nato habetur,vt.l.q
in vterò.suprà de statu homi.Dicit gloss.non habe-
tur pro nato fauore testamenti,sed non est necesse
dicere:quia antèꝗ̃ nascatur non est in potestate pa
tris,vt.l.fin.j.de colla.bo.ergo non potest rumpere.
¶ Oppo.s.eod.de.l.iij.in fin.vbi fit differentia in-
ter posthumum & iam natum.Sol.quando fit à pri
mo exhæredatio,& à secundo præteritio,nõ est dif
ferentia inter iam natum & posthumum,vt hîc.sed
quando pręteritio fit à primo,exhæredatio à secũ-
do:tunc est differentia,vt in contrario.

b ¶ De naturali.Adde Bal.consi. cccclxij.li.ij.& hæc.l.facit ad q.de qua per Bar.in.l.fi.s.de off.pcõ.ꝙ si sit cõsuetudo ꝙ oblationes quæ fiũt in die dominico spectẽt ad Archidiaconum & quę fiunt in die gloriosæ virginis spectent ad rectorem ecclesiæ quòd debeat attendi dies dñicus,si vno & eodem die fuerit solennitas virginis. de quo per Cyn.& Imol.in.l.qui solidum.de le.j.& ex verbo habere ibi quos adoptauit, inferunt Bal.& Imo. quòd si existens in sacris instituat posthumum,debet intelligi de adoptiuo, vel de verò etiam legitimando, iuxta ea quę habentur

SVMMARIVM.

1 *Mulier sterilis an gaudeat priuilegio dotis?*

LEX IX.

SI quis posthumos. Nõ potest quis posthumũ vt suum instituere, quẽ nõ licet habere impediente natura,
vel iure.secus si haberi potest,licèt cum difficulta-
te.h.d.principium huius.l.cum.§.fina.¶ Opp.dici
tur hîc posse institui posthumum quẽ habere non
potest.Cõtrà.s.eo.l.sed est quęsitũ.§.spadonẽ.&.§. c
sed si castratus.Sol.gl.tripliciter.Vna est,nõ potest
s.de facili.Secũdo mõ intelligit̃ instituisse nepotem
&c.vt in gl.Tertio mõ intelligit̃ ꝙ instituit posthu
mũ quẽ hr̃e p̃t p adoptionẽ,& est magis no. q̃libet
tamen põt esse bona.& vide gl.q̃ incipit,facile &c.
¶ Op.ad vltimã solutionẽ de tex.q dicit quos ha-
bere &c.Rñdet glo.ꝙ quos,facit simplicem relatio
nẽ,nõ ad id de quo quæritur.¶ Opp.j.de leg.ij.l.si
ita quis.§.fi.&.l.fideicommissum.j.de condi.& de-
monst.vbi appellatione filij in dubio intelligit̃ de na
b turali.[b]Sol.gl.ꝙ illud ideò est ne rumpatur testamẽ
tum.& glo.bene dicit:quia istud testator videt̃ vo-
luisse,cũ de alio posthumo cogitare nõ potuerit:cũ
naturaliter eum habere non poterat propter impe-
dimentum accidentis,vt dictum est.¶ Oppo.j.ea.
l.§.fin.Sol.glo.hîc loquitur quando est impedimen
tum naturæ:ibi quando est impedimentum iu-
ris ciuilis.Tu dic hîc expectare quòd alij desierit es
se nupta est turpe:ideo non est expectandũ.ar.l.in-
ter stipulantem.§.sacram.j.de verbo obli.sed in fi.
huius.l.expectare quòd emancipetur nõ est turpe.
¶ Oppo.j.eo.de.l.filius.§.fi.Sol.ibi instituit talem
qui poterat nasci ex ea quæ in euentu conditionis
1 poterat esse vxor.¶ Vltimò debet scire† ꝙ istam.l.
induxi in arg.s.sol.ma.l.j.An mulier sterilis habeat
priuilegium dotis.Et vide gloss.quæ multum facit,
& incipit consuetudo.s.generalis,& illud quod ibi
dixi.& istud quod hîc dicitur est verum quòd ma-
gis inspicitur natura ꝙ̃ aliquod impedimentum ac
cidentale,vt quia ex aliquo accidenti non genera-
tur.secus si natura impediretur,vt.l.sed est quęsitũ.
§.sed si castratus.s.eo.& no.gl.in.l.si serua.§.si spa-
doni.s.de iure do.Ita in proposito si mulier esset ita
arcta ꝙ nõ posset cõcipere:tunc non haberet priui
legium,vt.l.queritur.§.mulierẽ ita arctam.de ędil.
edi.vide glos.quæ incipit,vt.suũ ibi,sed tunc hodie
corrigitur &c.ista est bona expositio:qa alien⁹ po-
test institui,vt.j.de lega.j.l.penul.l.

SVMMARIVM.

1 *Nepos emancipatus qui tempore mortis non tenuit primũ locum,an patre excluso morte,uel repudiatione habeat querelam ex persona sua?*
2 *Successorio edicto an sit locus in querela inofficiosi testamẽti.*
3 *Qualitas adiuncta uerbo,intelligitur secundum tẽpus uerbi.*

Si filium. Iste.§.est subtilissimus.& breui-
1 ter.hoc dicit.Filio† exhęredato,
& à querela excluso morte vel repudiatione,nepos
c ex eo qui tempore mortis primum locum[c] nõ tenuit
præteritus testamentum nõ rumpit,aliâs secus:sed
institutis repudiantibus potest succedere,vt legiti-
mus.h.d.& quatuor dicta habet vt euidenter patet
ex tex.¶ Ad primum casum opp.& videtur quòd
nepos præteritus rumpat testamentum ipso iure,
mortuo patre,vt.l.posthumi.§.j.infrà titu.j.Sol. ibi
est mortuus pater nepotis viuo auo,& sic nepos in-
cipit tenere primum locum auo viuo:hîc verò de-
cessit filius post mortem patris.¶ Opp.ꝙ iste filius
possit rumpere per querelã,vt.l.si quis filium.&.l.
scimus.in fin.C.de inoffi.testa.Solu.non potest rũ-
pere dicendo nullum tanꝗ̃ suus:quia tempore mor
tis non tenebat primum locum,vt hîc,sed ex perso-
ba patris poterit intentare querelam,& per eum rũ
pere,vt in.l.contraria.¶ Venio ad ver.diuersum est
& oppo.de pręcedenti responso.Solu.hîc filius ex
hæredatus erat apud hostes,& ibi decessit:vnde fin
gitur mortuus prima hora captiuitatis,& sic viuo
patre.vnde tempore mortis nepos tenet primum lo
cũ meritò rumpit.¶ Venio ad versi.ꝙ si moriente.
¶ Oppo.dictio moriẽte,est participium præsentis
temporis,& quis moritur viuens,vt.l.qui duos.j.de
manu.test.Et hîc dicit̃ ꝙ auo moriente repudiauit.
Contra.l.si quando.§.illud.C.de inofficio.test.Sol.
intelligas hîc per querelam repudiatam post mor-
tem.& expone moriente,id est mortuo,vt in glos.
¶ Oppo.ꝙ ille nepos habet querelam ex persona
sua,vt

in.c.per venerabilem.extrà q fi.sint legiti.

¶ Primum locum. Adde qđ ex hac.l. infert Bal.fuisse cõsultum per nõnullos ꝙ stante statuto quòd filia non succedat ꝗ̃diu masculus superuixerit & tempore mortis testatoris fili⁹ masculus institut⁹ viuebat,& filia erat pręterita,licèt posteà decedat filius sine filijs masculis,ꝙ tamen filia nõ rũpat testamentum: quia sicut exclusa est ab intestato ita ex testamento.excludet.& vt fertur ista qõ fuit de facto perusij tẽpore Bart.collegium senense.& Ray. de for consuluerunt quòd non rũpat prout.s.per istum tex.& per.l.si quis filio exhæredato. j.titu.j.contrarium consuluit Bart.propter illud verbum ꝗ̃diu,vt etiam ponit in.l.fin.ad treb. de qua qõ.vide per eundem Bar.cons. suo inci.pater habens filiam.& cõs. inci.in nomine domini proponitur p Bald.consi.ccix.ij. lib.& eo.volu.cõs. cclxxvij.& ibi an transmittat ius suũ ad filios.& plenius per Pet.de anc.cõs. ccxxj.inci.in xp̃i nomine.hęc qõ.

sua,vt.l.iij.§.si emācipatus.j.de bono.poss.contratabu.Gloss.non soluit:imò asserit quòd ille nepos non haberet querelam, tanquàm à patre repudiatam:& sic intrat illud,difficile dubium.† Vtrum in querela inofficiosi testamenti sit locus successorio edicto.de quo in gloss.in.l.pater filium.de inoffi.testamento.& in.l.si is.eodem titulo.& per Dynum in.c.non debet aliquis.extrà de reg.iur.lib.vj.per Cynum in.l.si quis filiū.C.de inofficioso.testamē. veritas est quòd nepos habet querelam ex persona sua:vt dicto.§.si emancipatus.& dicta.l.si is.non ex persona patris:quia repudiata fuit per eum.ita loquiť gl.& sic dicit quomodo preteritus habet querelam.¶ Gl.in preallegata.l.pater.exponit querelam,id est contratab. Ego dico quòd stat propriè. prout declarabo in.l.in suis.infrà eodem. ¶ Vltimè ad versi.sed & si heres.opponitur de precedē.versi. vbi requiriť,qđ teneat primū locum tempore mortis.Sol.verum est quantū ad rumpendū testamentum secus quantū ad ius succedēdi ab intestato:qa tunc sufficit quòd teneat primum locum eo tēpore quo testamētū destituiť.¶ Opponitur ad istud, ꝙ etiam quo ad successionem debet esse proximior tempore mortis: vt institu. de heredi.ab intesta.§. ita demum.Solu.text.insti.de legi.agna.succes.§. proximus.& hic soluit contrarium,scilicet aut quis decedit nullo condito testamento:& requiritur ꝙ succedens teneat primum locum tempore mortis aut decedit condito testamēto: & sufficit ꝙ teneat primum locum tempore quo testamentum destituitur,vt hic.& est glo.no.in.l.fi.j.de condi. institu. ¶ Opp.ad hūc tex.† qualitas adiecta verbo intelligitur secundùm tempus verbi:vt.l.in delictis.§.si extraneus.s.de noxali.&.l.titius.de testa.milita. sed verba.l.xij.tabu.dicebant quòd succedebat proximior,si intestatus moritur: ergo apparet quòd sit proximior,cum moritur.Respon.ista verba,intestatus moritur,faciunt vnum compositum, quòd non verificatur tunc cum moritur:sed tūc cum post mortem testamētum destituitur: ideò ad illud tempus refertur:& sufficit quòd illo tempore sit proximior. hoc vult dicere tex.

POMATES.
a ¶ Cōmodissimè.& Vide Bal. in cons. xciij.inci. hugolin⁹ dñi gualteroti. vbi testör īstituit posthumū sub cōditione q decidit p istū tex.ꝙ est pteritus. Vide ibi qa p pulcherrimè loquitur.

SVMMARIVM.

1 *Testator instituens filiā nascituram,& quę matrimonium contrahet in mille:filiam verò nascituram,& quæ religionē ingredietur in.cc.si cōtingat filiam nasci,& accipere habitū tertij ordinis,hoc casu cēsetur eā præterire.*

LEX X.

a **Commodissime.** a Qui prouidet in vno casu,in alio videť omittere:sed prouisio simplex porrigiť ad omnem casum.hoc dicit.¶ Oppo.C.eo.l.fi.Sol. gl.multis modis hic & ibi.& illam puto veram:quia ibi testator putabat se moriturū in continenti:quia fortè stabat in periculo mortis,secundū casus qui ponuntur in.l.iij.cum.l.seq.j.de do.causa mort. ideò si nascatur eo viuo,non videtur præteritus:quia volūtatē habebat instituendi eū.& hoc innuit tex.l.cōtrarię in fi.dum dicit,ne poenā patiatur prætcritiōis qui filios non præterijt.¶ Oppo.C.de inofficio, testamen.ꝙ.l.quoniā in prioribus.vbi conditio reijcitur:ergo remanet institutio pura.Sol.hic text.notabiliter soluit:quia quædā est conditio quæ apponiť institutioni factæ de persona certa:& ista loqmur lex cōtraria.quædam est conditio quæ apponitur institutioni factæ de persona incerta:& sic habet nō solum vim cōditionis,sed demonstrationis.Et tunc ea deficiente talis persona sub conditione non videtur instituta,vt in hac.l.in fi.Et per hoc dicebam in q.de facto b mihi proposita testator instituit filiam q sibi nasceť,& matrimoniū cōtrahet ī mille:filiā verò quę sibi nascetur, & monasterium ingredietur in quingentis.Cōtingit ꝙ mulier nata professa est religionē tertij ordinis c sororū sancti Fräcisci,& sic nec nubet,nec monasterium ingredietur.dicebam ipsam præteritam,& testamentum ruptū.nec poterit ipsa instituta dici sub conditione,imò nullo modo est instituta:vt hic.& ita de facto obtinui. ¶ Oppo.de.l

POMATES.
a ¶ Cōmodissimè. Vide alexan.cōsi. cxxiij.ī.vij.col.iiij. vo.Fel.c.nōne.in x.col.de psumpt. Barb.cōsil.xvj.in xij.co.ī.j.vo.& cōsi xxj.ī.xj.co.e.vo. & cōsi.xxxv.ī.viij. col.eo.j.vo.& cōsi. lxj.als.vj.in.xj.co. eo.vo.& cōsi. x. in viij.col.in.ij.vol.& cōs.xxiij.in.vj.col. ī.ij.vo.& cōs.xxx. in.iiij.col.eo.vo.& cōs.xxxvj.in.xvj. col.ij.volu.& cōsi. xliij.in.vj.col.in.ij. vol.Lud.Ro.cōsil. xx.& cōsi.clxvij. & consil.xxxviij.

si extranens.s.de condictio.ob cau. Solu. vt dixi.s. solu.matri.in.l.si cum dotem.in princip.¶ Opponi. j.eodem.l.filio.in fin.glo.nō sol.Dyn.dicit quod ibi dispositio fuit facta simpliciter.¶ Oppon.institut. pro socio.§.illud.gl.non soluit.Dy.& Iab.de are.dicunt quòd ibi exprimebatur talis casus,in quo concludebatur omissus ex natura expressi: dicam in.l. gallus.§.& quid si tantū.j.co.¶ Oppo.extra gloss. de vulga.& pupil.l.iam hoc iure.in princ.vbi dispositio facta in vnum casum porrigitur ad alium Sol. vt ibi dicam.& in.d.§.& quid si tantùm.

SVMMARIVM.

1 *Bartolus audiuit bis Infortiatum.*
2 *Titulus pro hærede non habet locum in suis.*
3 *Verbum familia, in iure accipitur pro substantia.*
4 *Filius viuo patre impropriè est dominus rerum patris.*
5 *Possessio nō continuatur in filios,sicut dominium.*
6 *Pater hodie non potest occidere filium.*
7 *Filius suus præteritus, rumpit testamentum patris,ipso iure & quæ sit ratio.*
8 *Præteritio materna quare habeatur pro exhæredatione?*
9 *Successorium edictum.an habeat locum in querela inofficiosi.*
10 *Suus præteritus dicit testamentum nullū,vel venit per contratabulas,quando est talis conditionis, quòd in eum continuatur dominium.*

LEX XI.

In suis. In suos hęredes dicitur cōtinuari dominium,non noua hrditas obuenire:licet possint exhæ 1 dari.¶ Et sciatis † quòd audiui bis istū librum sine alia immistione,& nunq̄ audiui istam l.& Acc.& doc.& scribē.sicco pede eā träseunt: sed (vt mihi videtur)non posset iste titu.bene stare sine ista.l.q̄ sic diuiditur.Primò ponit vnū dictū.Secundò illud declarat.Tertiò illud probat ex communi vsu loquendi.Quartò concludit primum esse b ctum esse verum.Quintò ex prædictis ponit vnā illationem.Sextò respondet cuidam obiectioni.Secunda ibi qui etiā viuo.Tertia ibi,vnde etiā.Quarta ibi,itaq;.Quinta ibi,hac ex cā.Sexta ibi, nec ob. d ¶ Primum dictū d est,quòd in suos hæredes dicitur continuari dominium,non noua hæreditas obue- 2 nire.¶ Ex hoc † dicto procedit,quòd in suis heredibus non habet locum titulus pro hærede, vt.l. nihil C.pro hærede.Ideò semper suis existantibus,hæredibus,ad probationem præscriptionis alius titulus quærendus est.¶ Secundū dictū in quo probatur, primum est,quod filij & cæteri sui viuopatre dicuntur quodammodo domini:cū ergo efficiuntur hæredes,non possunt habere dominiū nouum, cum ipsi ante haberent.¶ Tertium dictum probat illud 3 quod dictum est.s.eo.hoc † modo.Familia accipitur in iure pro substantia,vt.l.nam quòd.§.fi.j.ad treb. &.l.pronunciatio.de verborum sign. sed in vsu loquendi,& etiam in iure dicitur paterfamil.& filiusf. Sunt ego pater,& filius istius substantiæ domini,& sic substantia aliquid tribuit vtriq; æqualiter, sed p hoc nomen pater,& filius,discernitur genitor à genito.¶ Quartum dictum est,quòd ex prædictis cōcludit:nam ex prædictis sequitur verum esse dictū quod noua hæreditas non dicitur obuenire filio:sed magis administratio libera,quā antè non habebat. ¶ Quintum dictum est, vt ponat illationem ex prædictis,quòd licet filij non sint instituti:tamē ab intestato domini sunt,ex communicatiōe dominij. ¶ Sexto respondet cuidā obiectioni, hoc modo. Si filius est dñs viuo patre:ergo pater non potest eum exhædare:& sic contra totam istam materiam. Ad hoc respondet dicēs ꝙ nō est mirandū si pri licet eū exhæredare,& priuare bonis: quia olim poterat eū e etiam occidere e.h.d.¶ Op.ꝙ duo nō possunt esse domini insolidum.l.si vt certo.§.si duobus vehicu- 4 lum.s.commo.Solu.† dicitur filius dñs impropriè viuo patre:vt patet ex tex.q dicit quodāmō.& hoc est quod dicit gloss.quòd hoc dominium filij consistit in nudo & puro ītellectu. q.d.magis est ī imaginatione quadam q̄ in veritate. Simile dicit gloss. ī viro & vxore.quia licet vir dicatur dñs:tamē vxor est domina,vt.l.in rebus.C.de iur.do.sed ista equiparatio non est vera;quia in vxore dicitur retrāsire

Imo.cōsi. xciij. & cons.c.Cardi.cōsi. iij.& cōs.xvij.in.ij. colū. & cōsi.xxij. Imol.cōsil. ciij.in penul.col. & cōsi. cxx.& cōsi.cxlv. Car.cōsi.xvj.& cōsi.lxxij.in.j.dubio Vide etiā in materia hui⁹ l.Bal.in.l.si mater. C de insti. & substi. quā seq. Barba. cōsil. lij.in iij.co.Alex.in vlti. col.in.iiij.vo.& vide duas decisio.ad regulā huus.l.per Iasō.l.si extrane⁹. in.ij.not.ff.de cōd. ob.cau.vide Paul. de ca.ī cōsil.lxxv. in pe.co.Alex.cōs. lv.in.iiij.vo.& cōs. cxxx.in.ij.vo. Fel. in.c.translato.in pe.col.de cōsti.& pro intellectu hu⁹ l.vide Caro.ruy.in repe.l.gallus.§.& qdsi tātū.in.vij.co. in.j.op.hoc titu.

POMATES.
b ¶ De facto. Adde Bar.in.l.si pater.ante finem.C.de insti.& substi. vide Oldr.in simili cōs. cxliij.vide Bar.ī cō si.xxvij.in vltia oppo.Iasō.l.q̄uis.C. de impube.
c ¶ Tertij ordinis.Adde in quātū Alex. dicit ꝙ psonæ professe tertiū ordinē sancti francis. non dicūt religiose. ꝙ idē tenet Lu. Ro. cōsi. cclxvij.vbi dicit ꝙ mulier tertij ordinis pōt succedere in feudo,in casibus in quibus aliás mulier succedit.

POMATES.
d ¶ Primū dictū. Vide And.Barb.in cō si.xlix.in.j.vol.
e ¶ Occidere. Adde quòd ex hoc tex.ī fine infert Angel. ꝙ stāte statuto, ꝙ bannit⁹ possit īpune occidi,poterit īpune vulnerari & alle.tex.in.l.nec in ea.vers.occidere.& ibi no.Bartol.j.de adul.tex.ī.c.cui licet.de re.iu.Idē tenuit Cy.in.l.j.ad fi. C.quę sit longa cō suetudo.& Bald. in.l.si quis non di

cam capere.C.de episco.& cleri.& in.l.j.ad fi.C.de priua.carce.vbi tenet ꝙ
poterit in carcere priuato detineri.& do.Anto.in.c.fina.de consue.in mate-
ria extensionis tenuit,ꝙ quęlibet iniuria poterit ei fieri,& huic annectitur
illud quod voluit Bar.in.l.iij.§.fi.j.de adim.leg.& in consi.incip.statuto ca-
stri plebis,quòd stante statuto quòd bannitus possit impune offendi,pote
rit occidi per.c.fin.
de homi.in.vj. Itē
tenet Ioan.Andrę.
in addi.ad specu.in
titu.de constit. §.j.
in fin.quia per con
tumaciam huius
banniti statutum
voluit pœnam ag-
grauare.argu.l. ca-
pitalium.§.in exu-
libus.j.de poe.Bal.
verò in suo pecu-
lio in verbo banni-
tus.dixit quòd aut
erat bannitus pro-
pter causam pro-
pter quam venie-
bat imponēda pœ-
na mortis: & tunc
possit occidi. aut
non:& tunc quod
nō licet iudici,non
licet priuato.& hāc
sequuntur Ang.&
Paul. de castr.in.l.
caius. s̃. de serui.
vrba. prædi. latius
ibi vide.& per An-
ge.in cōsil.cclxxx-
vj. per Paulum de
castr.in.cōsi.cxciij.
Bar.in cōsi.clxxx-
viij.suprà allega.&
Bald.consi.cxix.li-
bro.v.

a ¶ Possessio.Adde
quòd contrarium
etiam tenuit Bal.in
l.fina.C.de edi.diui
adri.tol.& in.l.j.C.
de app.& in auth.
defuncto.C.ad ter-
tu.& in.c.j.de con-
tro.inter mascu. &
fœmi.& in auth.in
gressi.C.de sacro-
san.eccle.vbi ponit
rōnem per.l.cū hæ-
redes.j. de acquirē.
pos.& ibi Bal.cōsi.
xiij.lib.j.

b ¶ Nisi priuet.Ad-
de ꝙ hāc rationem
comprobat Angel.
per quinq; motiua
quæ hîc vide per
Alexā.post ipsum.
Item mouetur Bal.
per sex motiua, vn̄
Ang.dicit quòd rō
reddi nō potest,ni-
si quia hoc fuit in-
troductum pro so-
lennitate ꝙ fili⁹ de
beret à patre exhę-
redari:vnde sicut in aliis solennitatibus non potest reddi ratio,vt puta cur
magis vnquàm.viij.vel.vj.testes requiranť in testamento:ita nec in isto.&
hāc tenet Pau.de ca.hic,Raph.cu.in.l.si filius.s̃.e.& Lu.Ro.in.l.ij.C.de bo.
pos.contratab.Bal.verò dicit ꝙ ratio est,quia in patre est introductum pro
solennitate ꝙ suum hæredem instituat vel exhæredet,ideò illa non serua-
ta non tenet:sed cum in matre hoc non requiratur pro solennitate:ideò eo
ipso quòd alium instituit,potest ipsum exhæredare.& cum hac ratione vi-
detur transire Alexan.

c POMATES.¶ Prętęritio materna.Vide Pau.de cast.in.l.si filiu
qui in potestate.s̃.eo.& Christo.por.insti.de exhære.lib.in.j.col.

dominium:in filio dicitur continuari,vt hîc.¶ Op-
poni.j.de acquir.poss.l.cum hæredes.Glo.hîc dicit,
5 †quòd in filio videtur continuari possessio,[a] sicut
a dominium.Contrarium est verum,vt not.in.l.cum
miles.ex quib.cau.ma.Non ob.l.ij.§.filiū.j.pro hæ-
rede.quia fateor ꝙ nouus ti.possessionis non vide-
tur obuenire filio,vt.l.nihil.C.pro hærede.tamē no-
ua possessio,& noua apphēsio est necessaria.¶ Op
poni.insti.de his qui sunt sui vel alie.iur.§.fi.Respō
6 deo.†olim licebat patri filiū occidere:hodie non.&
sic mitigata est potestas patris in persona,& etiam
in bonis:quia hodie nō licet exhæredare absq; cau-
sa:olim autē simpliciter licebat,vt hîc,&.l.iij.§.ante
7 hæredis.s̃.eod.¶ †Quæro,quæ est ratio quòd filius
suus preteritus rumpit testamentum ipso iure?Rn̄-
deo quòd ad hoc facta est ista.l.quia suo hęredi non
dicitur hereditas obuenire de nouo,sed dicitur con-
tinuari,vt hîc.Cum ergo dominium continuatur in
filium,non potest pater in alium illud transferre:&
b alium hęredem facere,nisi priuet[b] eū:vt hîc,& hoc
dicit tex.in versi.hac ex causa.quia si non instituať
8 vel exheredetur.dn̄s remanet.¶ Quero†quæ est ra
c tio quòd preteritio materna [c] habetur pro exhære-
dationem?Respondeo:quia cum dominium à perso-
na matris non continuetur in filium. (cum non sit
suus)non est necesse quòd exhęredet filium,id est,
extra dominium ponat:sed si eum prætereat, facit
contra officiū pietatis:ideò datur querela.¶ Quæ-
9 ro vtrùm†in quærela inofficiosi testamenti habeat
locum successorium edictum?glo.in.l.si quis post-
humos.§.j.s̃.eo.videtur dicere ꝙ non. Contrarium
no.in.l.pater filium.ff.de inoffi.testamen.per.l. si is.
eo.tit.& hoc tenet Dy.in.c.non debet aliquis.extrà
de reg.iu.lib.vj.probatur in.l.iij.§.si emancipatus fi-
lius.de contratab.per gl.& Cy.de inoffi.testamē.l.
si quis filium.¶ Retenta illa opinio Opp.nepos q
erat in potestate non fuit exhæredatus,nec pro ex-
hęredato habitus.ergo non habebit quærelam,sed
rumpet testamentum ipso iure,vt.l.non putauit.§.
primo.j.de contratab.&.l.si is.s̃.de inofficio.testam.
&.l.maximum vitium.C.de lib.præte.si ergo filius
est exhæredatus,nepote ex eo in potestate retento,
præterito filio excluso à querela ex successorio ædi
cto,non potest nepos venire per querelam:sed per
contratab.vel dicendò nullum. Respon. glo.in.d.l.
pater filium.s̃.de inoffi.testa.huius timore exponit
querelam id est contratab.quod cōmuniter omnes
10 sequuntur.Mihi autem † istud displicet.tunc enim
est verum quòd suus preteritus dicit nullum,vel ve
nit per cōtratabu.quando est talis conditionis ꝙ in
eum continuatur dn̄ium:vt quia tenebat primum
locum.sed in quęstio.proposita filius exhæredatus
pręcedebat nepotē:vnde in nepote non cōtinuaba-
tur dn̄ium illius:ergo nepotis pręteritio nō facit te-
stamētum nullū,sicut præteritio matris.debet ergo
venire per querelam in qua filius exhęredatus præ
cedit eū: sed filio excluso venit nepos,similiter per
querelam,vt.l.si quis filium.C.de inoff.testam.vbi
est casus.&.l.pater filium.s̃.de inoffi.testa.Et ita de-
bet intelligi ista materia.

SVMMARIVM.

1 *Natus dicitur qui perfectè uenit:uel uiuus est extractus ex-
tra uentrem.*
2 *Viuus dicitur quis nasci, quando uocem emittit,uel apparet
(quando nascitur) eum esse uiuum:licet tantum momen-
to uiuat.*
3 *Seminatus uiuens,& posteà mortuus,an rumpat testamen-
tum.*

LEX XII.

QVod dicitur. Etiā qui ex
ciso ventre
trahiť,pręteritus,rūpit testamentū.h.d.
1 ¶ Quæro qn̄ dicitur natus?Respō.†qn̄
d perfecte venit,vel est extractus[d] extra ventrē,& vi-
uus.si enim medietas corporis venit extra vētrē,&
viuit,(vt sepe cōtingit)nō diceretur nat⁹.text.est in
2 l.peñ.C.eo.¶ Quero†quando dicatur nasci viuus?
Respondeo,qn̄ natus vocē emittit:vel etiā nō emit
tit:sed apparet eum esse viuū,licet mométo.vt.d.l.
peñ.C.eod.& ibi sentit gl.quod intellige,si natus ha
3 bet formā hominis.vt ibi.¶ Quero quid†si est semi
natus,viuēs,& posteà moritur.an:rūpat testamen-
tū:idē est casus in.l.pen.C.eo.Et istam quęstio.feci
vni,in priuato examine,qui non bene respondit.

SVMMARIVM.

1 *Habens potestatem legitimandi adulterinos,item incestuo-
sos,an poterit legitimare adulterinum, & incestuosum
simul.*
2 *Coniunctio aduersatiua operatur quòd uno casu existēte nō
habet locum dispositio facta in alio.*

LEX XIII.

e SI ita scriptum. [e] Prouisio
facta in ca
sibus separatis, porrigiť ad eosdē casus
simul coniunctos.h.d.¶ Opponi supra
eod.de.l.commodissimē.Sol.ibi prouidit in vno ca
su tātùm hîc autē prouidit in duobus casibus sepa-
ratis:ideò si veniūt simul coniuncti ex præsumpta
volūtate defuncti,dispositio trahiť ad illū casum. vt
dicā in.l.gallus.§.& quid si tātùm.infrà eod.Et hoc
1 †facit ad quæstio.quā⁹ disputauit Bono.dn̄s Ioan.
cald.dicens:Papa cōcessit legato ꝙ possit legitima
re filios natos ex incestuoso coitu.Itē ex adulterino
cōtingit ꝙ quidā erat natus ex coitu adulterino, &
incestuoso, & sic simul cōcurrebāt in eo. querebať
an legat⁹ possit legitimare?hęc.l.facit ꝙ sic,prima fa
cie:sed si rectè inspiciať,facit in cōtrariū.dicit enim
ꝙ secūdùm iuris rigorē prouisio facta in casibus se-
paratis,nō porrigitur regulariter ad eos simul con-
f iunctos.Istam quęstio.examinaui in.l.ij.[f] in princi-
2 pio,de verborum obli.¶ Vltimò nota.†ex hac.l.ꝙ
quando quis vtitur istis cōiunctionibus aduersati-
uis,si verò,sinautē,quòd si,sed si,& similibus:tūc vi
detur velle ꝙ vno casu existente,non babeat locum
dispositio facta in alio, vt hîc. quod facit ad multa
vt dixi in.l.in repetendis.j.de leg.iij.

SVMMARIVM.

1 *Duo si sint,quorum unum nō potest esse sine alio,unum nō
poterit sine alio tolli.*
2 *Seruo cum libertate hæredi instituto quando possit hæredi-
tas adimi?*
3 *Seruo habet uti cohæredem,hæreditas relinqui potest sine li
bertate?*

d ¶ Extractus.Adde an occidens existentem in vtero,puniatur vt homici-
da.Ia.but.in.l.fi.C.cōia de succes.qui refert aliquos distinguere,aut erat ani
matus,aut nō.Primo casu veniat appellatio.hominis.Secundo casu nō.per
glo.in.l.diuus.de extraordina.cri.& cum ipso trāseunt Ang.& Saly.Bal.ve-
rò hic dicit, quòd
puniatur per.l.cū
inter veteres.C.de
fideicommis.liber.
dum dicit,talem in
vtero existentem
speraret esse homi-
nem:ergo interim
non est homo,&
cum ipso transit
Paul. de castr.sed
qualiter de iure cō-
muni puniatur,vi-
de in.l.si quis ali-
quid.§.qui abortio-
nis.ff.de poe.& i.c.
sicut.el.ij.extra de
homi. facit etiam
hæc lex ad illā quę
stio. An extractus
secto ventre dica-
tur natus, ad hoc
vt sit locus substitu
tioni vel ne.de qua
qō.vide p Salyc.in
l.fin.C.eod.& dicit
Bal.se ita cōsuluis-
se.sed nō alle.consi
lia sua q̄ sunt consi.
cxiij.&.cvij.iij.vol.
& ibi dixit ꝙ aduo
cati Lucani dubita
bant super isto pas
su.tn̄ ipse aliquibus
rationibus veram
esse eius opinio.de
ducit: deinde alle-
gat Odof.in.d.l.an
niculus.in vbo ex-
tractus, aliâs exse-
ctus,ita tenere in le
ctu.quam ipse ha-
bere dicebat illi cui
dirigebat consiliū.
Subdendū est etiā
quòd Paulus de
castr. in.l.penul.C.
eodem. dicit quòd
natus antequàm
tangat de septimo
mense non rumpit
testamentum:quia
censetur viuere nō
posse.l.intestato.§.
fina.j.de suis & le-
gi. quod est verū,
si constat eum vi-
uere non posse ex
alia causa quàm ꝙ
sit natus tempore
non debito: quia
tūc rūpit testamē-
tū per dictam.l.pe.
& idē tenet hîc,Ra
pha.& sequiť Ale-
xā.pro quib⁹ dicit
facere.l.vxoris abortu.C.eo.Sed tu dic ꝙ Bald.consi.cxiij.lib.iij.tenet quòd
natus octauo mense, qui secundùm physicos viuere non potest, rumpit
per.d.l.vxoris abortu.&.l.quòd certarum.eodem titu.& de prebente pro-
culum abortionis,vide Barb.consil.xxiij.ij.volu.& ibi quid si abortus non
sequatur.

e POMATES.¶ Si ita scriptum.Vide quæ circa hoc dicit Alexan.
consi.cxvj.vol.ij.

f ¶ In.l.ij.Vide quæ posui post Alexā.quibus etiam adde Ioan.de ana.con-
silio.lxxxv.

4 *Testator in testamento solenni instituens hæredē seruum, & posteà adimens hæreditatē & libertatem, quæ uoluntas sit ista?*

1 **Regula.** Quando sunt†duo, quorū vnū sine alio esse non potest,
vnum non poterit sine alio tolli: sed sublatū virtute rema
nentis perdurat.h.d.¶ Et iste vnus est malus.§.pro Artistis. & theologis,
qui quærunt an qualitas possit separari à substantia. ¶ Opponit̄, & vide
tur quòd libertas possit tolli à legato, & ecōtrà vt.l.seruum filij.§.si idem ser
uus.j.de leg.j.&.l.si seruus.j.de adimen.leg. Respōdeo, quòd ista.l. loquitur
in his quorum vnū non potest cōsistere sine alio, vt in hæreditate, & liber-
tate.¶ Opponitur de.l. si certarum.§.eodem.j.de testa. milita. Solu. fallit
in milite cuius testamentum non astringitur regulis iuris, vt ibi, & ratio est
a quia miles potest sine hæreditate dare[a] libertatē.¶ Vltio opponitur, quòd
voluntas testatoris est seruanda, vt.l.in conditionibus.de conditio.& demō
2 stratio. Respondeo, †ego intelligo hoc esse verum nisi appareat testatorem
aliud voluisse: sed intellige quòd ista voluntas sit solennis: al's adimi nō pos
set sine libertate: sed item intellige hunc tex. quādo est solus hæres: aliàs se-
cus.& iste videt̄ probari in.l.sed & si in conditione.§.fi.j.de hære.instituen.
& hoc tenet Guil.in.l.si vnus.§.pact⁹ ne peteret.s̈.de pactis. Nec obst.l. ita
tñ, secundo responso.j.ad treb.&.l.si seruus.j.de bo.autho.iudi. possi. Pileus
dixit hanc.l.intelligi, vbi euidens voluntas defuncti apparet. quod intelli-
go.s.ꝙ adimendo vnū, voluerit adimere vtrūq;.argumē.l.illud.&.l. nec is.
§.hæres.de acqui.hære.hoc autē intelligo, si ista ademptio fiat in voluntate
valida, vt dixi plenè in.l.si iure.j.de leg.iij.¶ Quæro †quid si seruus habeat
3 cohæredē? Respondeo tunc cessat huius.§.ratio.pōt enim tunc relinqui hæ
reditas sine libertate, & libertas sine hæreditate: quia aditione cohæredis
cōfirmatur testamentū, vt.l.sed & si in conditione.§.fi.j.de hæredibus insti
4 tuen.quod tenet Guil.in.l.si plures.§.j.s̈.de pac.¶ Quæro†quomodo vale
b bit[b] istud facio te hæredē in testamento solenni: posteà adimo libertatem,
& hæreditatem, quæ est voluntas secunda? testamentum non: quia non
est hæredis institutio codicilli non: quia in codicillis non potest dire-
c ctè adimi hæreditas: quid ergo erit cogitabitis.[c]

Testamentum. Exhæredatio quæ per aditionē firmari non potest in vita exhæredati, ipso iure est nulla. hoc dicit.¶ Opponitur ꝙ testamentum valeat: quia filius fuit exhæredatus secundum formam.l.j.&.ij.s̈.eodem. Solu.glo.hoc ideò est quia exhæredatio non tenet, nisi adita hæreditate. Iac.de are.dicit: quod attenta ista ratione nunq; valeret testamentum, in quo quis sub conditione esset hæres institutus, & filius exhæredatus, qd' est contra.l.nam & si sub conditione.in prin.infrà.titulo.j. Quare dicas, quòd exhæredatio post mortem est frustratoria: quia impossibile est eam per aditionem confirmari, filio viuo: secus si institutio esset facta sub conditione, que filio viuo posset existere.¶ Opponitur de.l.fin.j.de de condi.instituen. Sol.glo. & bene: quia habebat ibi cohæredem, cuius aditione exhæredatio poterat confirmari in vita. ¶ Opponitur, iustitutio facta ad tempus, videtur pura, vt.l. hæreditas.j.de hæredibus instituen. Glos.sol.ibi loquitur in institutione facta ad tempus certum: hic verò de institutione facta ad tempus incertum. Vide in.l ab omnibus.§.cum quidam.j.de leg.j.& dicam in.d.l.hæreditas.

SVMMARIVM.

1 *Posthumus non exhæredatur hodie.*
2 *Causa intestati trahit ad se causam testæti.*

SI posthumus. Posthumus præteritus rumpit spem eius gradus à quo est præteritus, incontinenti cum nascitur: nec confirmatur gradus ille, licet natus ante decedat quàm ad eum gradum veniat: & si rumpitur pars testamenti totum rumpitur. hoc dicit vsq; ad.§.quòd vulgo. tres partes habet. Secunda ibi: itaq; Tertia ibi, nam cum duobus. ¶ Opponitur, quòd non est, rumpi non potest, vt in.l.nam & si sub conditione.§.post defectum.j.ti.j. Sol.non rumpitur gradus: sed species eius vt dixi secundùm Dy.in.l.si à primo.s̈.eod.¶ Oppo.quòd posthumus exhæredari non pos-
1 sit, vt.l.si qs in suo.C.de inofficioso testō. Sol.hodie†nō pōt exhęredari qa
in exhæredatiōe reqritur cā: olim verò poterat. ¶ Opponitur ad secundum responsum quòd debet valere tertius gradus, ex quo posthumus est exhæredatus, vt.l.iij.in.fi.s̈.eo. Sol.hîc loquitur in posthumo præterito: ibi, in iam nato.& ratio ponitur ibi in gloss.¶ Opponitur, quòd inter posthumum, & iam natum non sit differentia, vt.d.l.si à primo.s̈.eodem. Solu. vt ibi dixi.¶ Venio ad tertium versi.& istum examinabo, & dicam rationē eius.in.l.penul.j.titu.j. Opponi.de.l.penultima.j.titu.j. Prima gloss.dicit ꝙ hîc posthumus excluditur, vt hæres institutus, sed admittitur vt legitimus vel dic secundùm Dy.quòd hîc textus dicit excluditur. Intellige post mortem ipsius posthumi: sed si ipse viueret, ad totam hæreditatem admittere-
2 tur & sic not.† casum mirabilem, quòd causa intestati trahit ad se causam
testati. Contrà de.l.j.§.si ex fundo.j.de hæredibus instituen. Solu. vt dicam in.l.penul.j.titulo primo. rationem ibi videbis: & vide glossam quæ incipit, quatuor sunt &c. Et ita dicit Dyn.ibi, de causa ab intestato, dic vt ibi. ¶ Opponitur, si posthumus moritur, ergo testamentum confirmatur, vt l.posthumus.in princip.infrà titulo primo. Solut.ibi loquitur, quādo posthumus decessit viuo testatore: hîc autem quando post eius mortem.

SVMMARIVM.

1 *Datio cohæredis facit suum hæredem uoluntarium, Idem dic de datione substituti uulgaris.nu.2.*

Quod vulgo. Falsus institutus in primo gradu.intotum vel in partem, licet sit præteritus in secundo, testamentum non rumpit.h.d. Ratio huius.§.est quia ꝑ secundum gradū filio instituto in primo nulla fit iniuria: non em̄ admittit̄: nisi ipso volente: & hoc est quando est institutus solus. Idem si admittitur pro
parte. sufficit enim quòd pater eum instituat in le- a
gitima sua ad hoc vt ipse non possit conqueri. Idē
qn̄ filius est institutus cū socio: & est ratio, quia dā
1 do testator cohæredem†filio, facit de suo volunta
rium, vt.l.apud iulianum.§.idem iulianus.j.ad treb.
2 dicam.j.co.l.si filius.¶ Item dando † substitutum
vulgariter, facit eum voluntarium, vt.l. papinianus §.quarta.s̈.de inoffi.testamen.

SVMMARIVM.

1 *Falsa causa circa filiationē, uitiat exhæredationē: ipso iure.*
2 *Falsa causa adiecta in exhæredatione, illam non uitiat ipso iure: si nō respicit filiationem.*
3 *Assertio patris quòd non faciat filiū nō esse in possessione filiationis, nisi mulier contempserit Plautianum.*

Si quis ita. Exhęredatione facta cū causa quæ respicit filiationem: si causa falsa probetur, testamentū rūpit̄.h.d. ¶ Volo ꝙ tu cogites circa vnū, quod ego nō cogitaui, nec hìc nec.s̈.tit.j.l.j.& ista.l. vr̄ casus ꝓ opinio. Mart.ꝙ exhæredatio facta inserta falsa causa, facit testm̄ ipso iure nullum, quod tamen reprobaui in.l.j.s̈.de test.
1 Sed respondeo†ꝙ falsa cā circa filiationē vitiat ex- b
hæredationē ipso iure, vt.l.si pater.&.l.nec apud.C.
de hære.insti.& ita loquitur hîc, & dixi in.l. demon
2 stratio.§.ꝙ aūt.de cōdi.& demonstra. secus si †falsa
cā aliud respiceret quàm filiationem, vel affinitatē.
¶ Opponi.secundum gl.dicitur hîc, quòd ꝓbat se filium Contrà, non debet admitti ꝓbatio q̄ facta nil releuat, sed hæc est huiusmodi: quia si probet̄ filius, exhæredatio est nulla: vt hîc in tex. si nō est filius, similitèr est nulla: vt.l.quidā cū filium de verb. obli. Glos.sol. sed dicit Dy.melius, ꝙ ista probatio facta aliquid releuat. nā si ꝓbet̄ filius, succederet ab intestato: si vero nō esset filius, succederēt alij, licet
vtroq; casu exhæredatio sit nulla, ¶ Opponitur de c
l.iij.§.cāę.j.ad carbo. Sol.illud verū est, quātū ad carbonia.bonorū possessionē: non ad aliud.¶ Opponitur de.l.si instituta.§.j.s̈.de inoffi.testamento. Solu. vt ibi.¶ Quæro cui incumbat hîc onus probandi? Credo ꝙ filio: quia verbū patris est cōtra eū: quod
3 tene menti: hoc tñ nō placet Dy.quia†verbū patris
nō facit filiū non esse in possessione filiationis, nisi mulier contēpserit Plautianum, vt l.j.§.iul.s̈.de lib. agn.&.l.j.§.si quis.j.ad carbonia. Tene ergo primā solutionē.¶ Oppo.glo.insti.qui manumit.non possunt.§.semel. Sol. & ꝯ dic ꝙ ibi nō est error: qa cā est vera, licet iniusta, vt ibi not. Item ibi.l.si alij. Sol. vt ibi secudū intellectū Ray. Item ibi.§.j.dic vt ibi.

SVMMARIVM.

1 *Substitutio uulgaris quòd faciat de necessario uoluntariū. & an impediat existentiam sui hæredis?*
2 *Existentia sui hæredis operatur transmißionem hæreditatis non aditæ.*
3 *In toto Infortiato non uidetur Bartolo obscurior lex ista.*

LEX XVI.

SI filius hæres. Ista est valde difficilis lex. Quando filio instituto datus est substitutus vulgaris existentia sui hæredis non operatur transmissionem hæreditatis, aliâs secus. hoc dicit secundùm verum intellectum. & gloss.non videtur illud vidisse quod est dubium, & multum infrascat eam: tamen diuido hanc. l.scd'm illam diuisionem, quàm puto verā, in duas partes. ¶ Priō loqt̄, qn̄ filius fuit institutus purè, dato sibi

a ¶ Legendū puto adimere libertatē. certū est em̄ vnūquēq; idoneū, siue militem, siue paganū dare posse libertatē seruo sine hæreditate, & si inspexeris gl.in.§. si eo. hîc alleg. in print. ita legēdū iudicabis. Alexā. loseus.

POMATES.

b ¶ Quomodo valebit Vide alex.ī consi.ciiij.in.ij.volu.

c ¶ Cogitabitis. Addeq; Bar.in.l.si iur.j.de leg.iij.vr̄ velle ꝙ nō sit sublatum primū.& istā opi. sequit̄ Bal.si rectè intuearis in.d.l.facimus. Pe.de an.& Imol. in. l.cū esses de test.& cōsuluit Bal.cōs. ccccxxx. lib.iiij.incip.ad euidentiā.& inq;tū tāgit Alex. an legata ad pias cās debeantur hæreditate non adita vide q̄ posui ī.l.j.C.de sacrosan.eccle.

a ¶ Sui hæredis.vide Bal.in consi.lv.li.ij.&.cclxx.li.iij.Pau.de ca.consi.cclij.
b ✤ POMATES.¶ Multi.ꝙ ista.l.sit corrupta,Vide Karo.Ruy.in.l.
gallus.§.& quid si tantùm.in.ix.col.j.eo.titu.
c ¶ Sub conditione.Inducit Bald.ꝙ monachus siue ex testamento,siue ab
intestato,hæres nō dicit necessarius patri:qa cū sit in ptāte Abbatis statim
mutauit & exiuit
patriā ptātē,vt est
gloss.in.l.si ex cā.§.
Papinianꝰ.s.de mi.
Idem tenet Ange.
hîc,subdens ꝙ etiā
ī cōsequētiā mona-
chꝰ nō dicit suꝰ hæ-
res patri.& iō reqri
tur expressa aditio,
adeò ꝙ si decesit
hereditate non adi-
ta,monasteriū ex
potentia suitatis nō
succedit. Cōtrariū
tamen ꝙ imò iura
suitatis retineat &
transmittat,tenue-
rūt Guil.de cug.Ia
cob.Butr.Bald.ex-
presè in.l.deo no-
bis.C.de epi.& cle.
p illū tex.& Bal.in
l.cū in adoptiuis.
C.de adop.Iac.bu.
& Bart.in authē.si
qua mulier.C.de sa
crosac.eccle.Bal.in
l.apud hostes.ad fi.
C.de suis & legi.
Idem in.l.nepotes.
s.de his qui sunt sui
vel alie.iur.& fuit
de mēte Barto.in.l.
item in potestate.s.
e.Inquantùm dicit
ꝙ exîtēs in digni-
tate,vel monachus
eximit à patria ptā
te est verum in his
qbus non est sibi fa
uor.Nec ob.ꝙ sit ī
ptāte:qa rndet,vt
p Bal.ī auth.si qua
mulier.& vide An-
ge.ī cōsi.cxxxiij.in
ci.in Dei noīe sup
primo pūcto.Et ꝙ
ingrediēs monaste
rium iura suitatis
retineat,& hæredi-
tatem paternā non
aditam trāsmittat,
consuluit Bal.con-
si.cccix.li.ij.& Pet.
de anch.cōsil.cccc-
xxj.vbi dicit ꝙ fit
iniuria monacho.si
nō renouetur em-
phyteosis finita p
lineam.
d ¶ Veritas p̄ualet.
hec.l.ad plures īfert
q.j.Prima est si sit
statutū ꝙ poena de
licti cōmissi de no-
cte duplicetur.&
ꝙ nox intelligatur
post sonum talis
campanę,quòd ali
quis existens de lō
ginquo qui nō po-
test audire campa-
nam, delinquat,
quòd non debeat

substituto nepote vulgariter.Secūdò loquit,qn̄ fi-
lius substitutus est sub cōditione ptātiua,quæ non
potest impleri vltimo vitę spiritu,nullo dato substi
tuto.Secūda ibi,ꝙ si nemo.Itē secunda subdiuidit:
quia primo ponit dictū.secūdò exēplificat.Secūda
ibi,sicut euenire.¶ Pro declaratiōe.l.qro in quo dif
fert prin.à secūdo rn̄so?Huiꝰ timore hoc prin.legit
tribus modis.Primò quod hîc filius fuit institutus
purè:In secūdo respōso sub cōditione.& istā tenet
Cy.¶ Sed ad hoc oppo.Si fuit institutus purè:ergo
statim fuit hæres suus,& necessarius,vt insti.de hæ-
re.qua.& diffe.§.sui.&.l.necessarijs.j.de acqui.hęre.
Malè ergo dicit tex.qui dicit nepotē esse hæredem
sui aui.Huius timore dicūt quidā nepotē esse hęre-
dē:sui aui:non directò,sed per mediam personā pa-
tris sui:& hoc tāgit gl.q̄ incipit,auo ex testō.circa fi.
quod gl.nō tenet & meritò:quia tex.dicit nepotem
suū hęredē tā patri q̄ auo:sed secūdùm hāc lec.non
est suꝰ hæres,nisi patri tātùm.vn̄ alij recedūt ab hac
lec.& dicūt ꝙ à prin.fuit institutꝰ filius sub potesta
tiua cōditione,quę pōt impleri vltimo vitę spiritu.
in secundo rn̄so fuit institutus sub cōditiōe quæ nō
pōt impleri vltimo vitæ spiritu.Ista lect.pōt susti-
neri:sed nō est necessaria,vt.j.dicā.Tertij legūt to-
tū ecōtrà.ꝙ in prin.fuit institutus filiꝰ sub cōditio-
ne,quę nō pōt impleri vltimo vitę spiritu.in secun
do rn̄so in ea quæ pōt impleri.Ista lect.non est ve-
ra.nā fini nullo modo cōuenit,ꝙ loquat de ea quæ
pōt impleri vltimo vitæ spiritu,nā tūc qn̄ iste mori
tur,nō esset certum neminē ex testō hęredē fore,cū
adhuc posit impleri conditio vsq; ad vltimū vitæ
spiritū,quod est cōtra tex.huiꝰ.l.in secūdo rn̄so.Itē
non cōgruit prin.ꝙ loquatur de cōditione quæ non
pōt impleri vltimo vitę spiritu:qa tūc eo viuo certū
esset conditionē deficere,& nō posse impleri:& sic
posset habere locū existētia sui hęredis,& remane-
ret oppositio prima.¶ Preterea tex.voluit solū fa-
cere istā differētiā,vtrùm filio fuerit datꝰ substitutꝰ
vel nō.Tene ergo primā.s.ꝙ filiꝰ fuit institutꝰ purè.
Ideò aūt ipse nō fuit hæres patri:qa pater sibi vul-
1 gariter†substituit,p quod facit de necessario volun
tariū,vt.l.papinianꝰ.§.quarta.de inof.test.& hîc est
casus quē declaraui in.l.Iul.j.si qs omis.cau.te.Pos-
ses etiā intelligere totā istā.l.in filio īstituto sub cō-
ditione ptātiua,q̄ nō pōt īpleri vltimo vitę spū:sed
in primo casu habuit substitutū ī secūdo nō:Ideo ī
primo casu nō fuit suus hęres prī:in secūdo sit.facit
ad.d.l.vl.j.de cōdi.īsti.¶ Ad id aūt quod dixi ꝙ sub
a stitutio vulgaris īpedit existētiā sui hęredis[a],dic vt
ī.l.si filiꝰ q prī:de vul.& pu.&.d.l.iul.si qs omis.cau.
tes.¶ Quero dicit hîc ī prin.si interim moriat:quid
vult dicere īterim?glo.rn̄det an̄ aditā hæreditatē,&
ista est va,quā tenet Dy.& oēs.Rō,quia cū haberet
substitutū vulgarē,reqrebat aditio:cū tūc nō sit suꝰ,
vt dixi.Alij exponūt īterim.i.viuo testatore,& ma-
lè:qa si filiꝰ decesit ītestatꝰ viuo prē:tūc secūdùm
ista tēpora nō haberet hęredē:vt.l.ij.de castr.pecu.
Si verò filiꝰ decesit testatꝰ forte ī castrē.pe.tūc pōt
habere hęredē,sed nō suū:qa tūc nō habet filiū ī po
testate,licet sit miles:vt.l.filiꝰ à patre.j.e.& text.hîc
dicit vtrunq; suū hæredē futurū.Vn̄ tertij dicūt in-
terim.i.pēdēte cōditiōe:vt gl.dicit.sed vt dixi ī prin.
loquit,qn̄ filiꝰ fuit īstitutꝰ purè.Pōt etiā intelligi,qn̄
fuit īstitutꝰ sub cōditione:vt.s.dixi:&,pcederet hæc
lec.¶ Venio ad secūdā partē.dicit hîc,ipse filiꝰ inte
stato pater hęres existit.qro de quo filio loquat,an
de nepote,an de filio primo.Quidā dicūt ꝙ de ne-
pote.& ī hoc vr̄ residere gl.Sed ad hoc opp.qūo pōt
esse nepos suꝰ hęres vtriq;,cū pater eū p̄cesit tēpo-
re mortis aui,vt insti.de hęre.q̄ ab inte.§.ita demū.
Gl.dicit ꝙ hic auꝰ decesit testatꝰ,& sic sufficit ꝙ ne
pos sit ,pximior tpe quo testm̄ destituit:vt insti.de
legi.ag.suc.§.proximꝰ.vidistis in.l.si qs posthumos
§.si filiū.in fi.¶ Venio ad istud an sit verū:& opp.

2 †existētia sui hæredis operat transmisionē hęreditatis nō aditæ,vt.l.hære
ditate.§.filius.j.de castrē.peculio.maximè in suos.l.j.C.de his qui ante ap.
tabu.Cū ergo iste fuerit suus,nō pōt auo hęres esse directò:quia pater nepo
tis fuit suus.Pręterea dicit tex.certū esse incipit &c.sed hoc est falsum:quia
quicūq; est hæres filij.ex psona filij defuncti pōt hęreditatē nō agnitā agno
scere,vt.d.l.j.ergo nō esset certū(vt dicit tex.)imò est dubiū:qa posset adi-
re vel repudiare si vellet,vt.l.si qs filiū.§.j.de acq.hęre.¶ Itē hoc in cōditiōe
ptātiua quę pōt impleri vltimo vitę momēto & ideò nō pōt ,pcedere:qa
nō est certū interim donec viuat:sed post mortē.vt.l.suꝰ quoq;.de hære.in-
sti.&.l.fi.j.de cōdi.instit.¶ Ex hoc cōcludo ꝙ hec.l.nō ,pcedit.Intellige er-
go secūdùm Ia.de are.ꝙ in ver.sed si nemo.fuit institutꝰ sub cōditione ptā
tiua.quæ vltimo vitæ spiritu nō pōt impleri.Vide istā opi.p Azo.hîc in fi.
Et sic loquit de filio primo q erat hęres patris,& nepos directè est hęres pa
tri & auo:& hoc p mediā psonā patris sui.& hoc modo ,pcedit iste vs.Co-
gitabā si posset saluari sine ista diuinatiōe quod esset dubiū,vt cū posthu-
mus nasceret:& sic rūpit testamētū,& sic existētia nil operat.& hoc modo
nō possum dicere p.l.cū qdā.§.ꝙ dicit.in fi.j.de acqr.hære.¶ Sed tūc op.de
ver.sicut.sed dico ꝙ ver.sicut.ponit exemplificatiuè,nō similitudinariè se-
cūdùm Ia.de are.& secūdùm lec.quā teneo.vel dic ꝙ addit in ver.sicut,qn̄
3 nepos nō extabat.habes certè difficilē.l.cui nō video qualiter†posit rn̄deri
si scires audirē libēter.& in toto Infortiato nō videtur mihi obscurior lex.

LEX XVIII.

b **MVlti.** [b]Exhæredatio fit qn̄q; propter bonū.h.d.Quero,an
ista sit correcta p authē.de hære.quæ ab intestato.§.
illud?quæ vult ꝙ filiꝰ instituat.gl.tāgit in.l.cū ex filio.circa prin
ci.de vul.& pup.& videt ꝙ hodie sit correcta.Alibi videtur gl.
tenere cōtrariū in.l.sancimus.§.repletionē.&.§.seq.C.de inof.test.Tene gl.
in.d.l.cū ex filio.& ibi latius dicā.

LEX XIX.

CVm quidam. Odia restringi,fauores cōuenit am
pliari.h.d.Vide gl.quæ incipit not.
fauorē.ibi,exercituū.dic vt no.per Dyn.in.c.odia.extrà de reg.
iur.libr.vj.Quæ est rō ꝙ qn̄ filius est exhæredatus à certa parte
nō valet?Rn̄.qa tūc in illa parte in qua nō sit exhæredatꝰ in eū cōtinuatur
dn̄ium:& sic decederet p pte intestatꝰ,quod nō pōt,vt.l.ius nostrū.j.de re.
iu.&.l.in suis.s.eo.secꝰ si à dimidia cū exhęredaret,cū esset solā dimidiā ab
intestato habiturꝰ.tūc enim valeret:qa in alia nō cōtinuat dn̄ium.& sic ces
saret rō.l.in suis.s.eod.

LEX XX.

c **SVb conditione.** [c]Vt quis sit suus hæres patri,
requirit ꝙ nō sit in ptāte alte
rius tēpore mortis & cōditionis existētis.h.d.¶ Opp.ad hoc ꝙ
quis sit necessarius,sufficit ꝙ sit in potestate tempore mortis:vt
insti.de hęre.quali.& diffe.§.sui.Dicit glo.hîc dedit se arrogandū in vita te-
statoris:sed nō est verū:quia tūc esset adoptio,nō arrogatio.Alij dicunt hîc
loqui in filio emancipato:sed non est verū:quia nō desinit esse suus ,ppter
adoptionē,sed propter emancipationē.Dic ergo ꝙ requiritur ꝙ sit primus
tēpore mortis:vt ibi.& ꝙ non sit in potestate alterius tēpore existētis condi
tionis,vt hic.Gl.sol.& vide eā quæ incipit,in vita testatoris.& glos.assignat
aliā rationē:quā vide in ea.&.§.alienus.quē glo.allegat sed ille nil facit:quia
ibi loquitur in acquisitione hęreditatis,cui acquiritur:hîc autē tractatur,an
iste sit suus.gl.tenet,& bene dicit per illā.l.¶ Opp.cōtra hāc.l.de.l.pater fi-
lio.de hęre.insti.vbi tātùm inspicit tēpus mortis.Rn̄deo:ibi loquit in seruo:
hîc in filio.Vnde est differētia ꝙ si seruus alienat,trāsit cū sua causa:& dn̄s
pōt seruo legē apponere,vt.l.seruꝰ hac.l.j.de manu.&.l.j.&.ij.C.qui.ad li.p-
cla.nō licet.sed hîc loquit in filio cui testator nō potest imponere legem.vt
hîc.¶ Opp.de.l.antepe.j.de hære.insti.vbi in seruo inspicitur tēpus condi-
tionis,nō mortis.Sol.ibi seruus mutauit statum ex dispositione legis:hîc ve
rò hoīs voluntate mutauit,& ita no.in contrario:& tene mēti distinctionē
per te:& vide gl.ibi.& facit.l.si seruus.§.j.Gl.allegat pro concordantia:sed
dic vt ibi not.

LEX XXI.

SI filium. Sufficit ꝙ à tēpore natiuitatis filius se institu-
tū reperiat.h.d.¶ Opp.de.l.posthuma.j.e.Sol.
vt ibi.¶ Quæro de qua conditione loquatur.Gloss.hîc dicit ꝙ
de potestatiua,casuali,vel mista.In eo ꝙ dicit de potestatiua,
nō videtur verū:quia posthumus nō potest implere conditionē antequàm
nascatur:nisi diceres de ptātiua dependent à ptāte alterius quàm posthu-
mi.& idem dic de mista.sed quod dicit de casuali,procedit sine dubio:quia
potest existere antequàm posthumus nascatur.& hanc tenet Dy.

SVMMARIVM.

1 *Veritas preualet fictioni.*
2 *Reditus id est retrodatus.*
3 *AEquitas naturalis non est in omni fictione.*
4 *Veritas & fictio quando inuicem tendunt ad diuersa,fictio preualet ueritati.*
5 *Adoptio quid sit.remißiuè.*

LEX XXIII.

FIlio. Quando veritas & fictio tendunt ad vnum finem,veri
1 tas preualet[d]fictioni.h.d.¶ No.ex hac.l.ꝙ†veritas pre
d ualet fictioni.¶ Secundo no.de significatione huius verbi redi-
2 tus,†id est retrodatus.de hoc dixi.s.fol.ma.in rubr.¶ Oppo.de
l.non putauit.§.si quis emancipatum.j.de cōtratab.Sol.ibi in extraneo ex-
hæredato qui fuit posteà arrogatus:hîc autē in filio.Ratio quia in extraneo
exhæredato

exhæredatio ab initio fuit inepta:sed in filio licet emancipato secus. Præterea extraneus adoptatus incipit esse nouus filius fictus,quod in filio emancipato non procedit,vt hic. ¶ Sed contra hoc oppo.j.§.proxi. Solu.ibi,in institutiōe quæ ita congruit psona extranei,sicut in psona filij. Et ex hoc habes intellectū sequētis.§.quē vide per te. ¶ Item oppo.de.l.si quis posthumos.§.si filiū.s.eo. Dicebat dn̄s Ray.ꝙ erat ꝓpter fictionē postliminij.ī qua est eqtas naturalis,vt.l.postliminiū.j.de capt.& postli. reuer.sed truffa est,†quia in omni fictione non est equitas naturalis:dicit ergo ꝙ † qn̄ veritas & fictio tendūt inuicē ad diuersa:tūc prævalet fictio, vt.l.si quis posthumos.§.j.ver.diuersam.s.codē. de cap.& postli.reuer.per totū.& oīa iura loquentia de postliminio,& iura fictionū. ¶ Quid† est adoptio. Dic vt in gl.& no.eam & est diffinitio Azo.in sum.de ado.& eam probat Guil.de cu.in.l.j.s.de adopt.dic vt ibi per eum.

LEX XXIIII.

Posthuma. Si tempore natiuitatis filia nō reperiē legitimē instituta,testamentum rūpitur.h.d.

SVMMARIVM.

1 Exprimēs nomē speciei,uidetur nominatim facere.
2 Renunciatio casuum fortuitorū quòd non ualeat,nisi expressè renuncietur.
3 Mandatum factū ad petendū restitutionem in integrū, quoties opus fuerit non tenet.
4 Filiorū appellatione in exhæredatione, quādo ueniāt posthumi?

LEX XXV.

Titius. Qui exhæredat filios, videt̄ nominatim exheredare, nec vr̄ quis exheredare filios quos ignorat se habere.h.d. ¶ Op.insti.de exher.li.in prin.&.l.ti.C.eo.&.l.j.s.eo.Sol.gl.dicēs ꝙ expressè & nominatim dicitur fieri,qn̄ filios exheredat. sec⁹ si dicat liberos &c.Vide gl.q̄ incipit, secus si dicat &c.No.ergo qui† exprimit nomē speciei, videtur nominatim facere vt tetigi in.l.turpia.§.fi.de leg.j. & hoc est vtile scire ad multa.spāliter ꝓpter vnum s.ꝙ renūciatio casuū fortuitorū nō valet,nisi expssè renunciet,vt.l.sed & si quis cau.&.l.opus.s.loc. sed qd si dicat,suscipio oēm casum fortuitū &c.Gl.dicit ꝙ satis vr̄ exprimere.& istā.l.induco ad aliā q̄onē: multi sunt casus in quib⁹ requirit̄ in ꝓcuratore speciale mādatū,vt no.in.l.pōp.de ꝓcu.An sufficiat ꝙ †dicat ad petendū restitutionē in integrū quoties opus erit.An sic oportunū ꝙ dicat in tali causa. Et vr̄ ꝙ sufficiat,si dicat quoties opus erit.Cōtrariū videt̄ in.l.si quis mihi bona.§.iussum.j.de acqui.hære. Et hoc tenēt doctores & Cy.& alij in.l.j.C.etiā per procu.in integr.resti.pe.pos.dicā in.d.§.iussum.plenius in.l.filiusf.§.j.de do. ¶ Quæro† quid si exhæredat filios.an & posthumi videāt̄ exhæredare? Et videt̄ qđ sic.ita dicit gl.Sed cōtrariū puto verū,nisi in aliqua parte testamēti faceret mētionē de posthumo,vt.l.qui filiabus.j.de leg.j.Non ob.l.quā glo. allegat:quia ibi est fauor tutelę de hoc dixi in. d.l. qui filiabus.

SVMMARIVM.

1 Prouisio facta in unū casum,porrigitur ad alium, in quem testator similiter ꝓuidisset,si de eo specialiter cogitasset.
2 Statutum ꝙ pœne duplicentur de nocte,qualiter intelligatur nox,& qualiter dies.

b Lucius. b Fauore testamēti,& propter ignorantiā testatoris,natus habet̄ ꝓ nō nato.h.d.Vel aliter scd̄m gl.†,ꝓuisio facta in vnum casum,potrigit̄ ad aliū,in quē testator similiter ꝓuidisset,si de eo cogitasset.h.d.& est notabilis casus. ¶ Opp.de.l.nomē filiarū.j.de ver.sig.&.l.si quis filiabus.&.testa.tu.cū.l.seq. vbi appellatione posthumi,nō cōtinet̄ iā nat⁹.Sol.vt in gl. ¶ Vltimō iste tex.facit † ad q̄onē.dicit statutū ꝙ pœne duplicēt̄ de nocte.nūquid si aliqđ maleficiū dicit̄ factū fuisse de serò,vl̄ dicit̄ ꝙ fuit de mane,tēpestiuē dicat̄ fieri de nocte? Recordor me dixisse de hac q̄stione in plurib⁹ locis:sed breuiter do declarationē claram.l. hęc verba.j.de verb.sig.q̄ dicit qđ aut dies est, aut nox:modo nox.quid est?dic nō est aliud nisi priuatio lucis.& dies nō est aliud nisi positio lucis. c Et istud ꝓbat̄ in.c.cōsuluit.extra de of.dele.mō ad ꝓpositū,qn̄ dicit̄ de serò nō est facta nox:sed fiūt tenebrę nō tn̄ ē adhuc nox.hoc ꝓbo.p.l.q duos.j.de manumiss.test.vbi viuens morit̄.& videbitis in.l.si quis filio.j.e.Ita dico qn̄ dicit̄ mane:tūc cœlo albescente est dies vt hīc &.l.j.C.de cust.reo.quia cū nox recedit,est dies.Istā.q.disputauit do.Pet.de cernetis.

LEX XXVI.

Filius. Filiusfami.miles pōt exheredari,sicut paganus.h.d.

LEX XXVII.

Posthumū. Hoc dicit vt.l.proxi.§.fi.s.e.l.placet.cum l.sequen.

Filius. Si exhęredatio facta in conditionis defectum non potest confirmari aditione: testamentum est nullum:& filius patri ab intestato succedit.secus si potest confirmari.hoc dicit. Et istud est bonum principium,& aliquantulū difficile. Et diuiditur in duas partes.Primò loquitur in instituto sub conditione potestatiua,seu casuali, nec habet cohæredē,vel substitutum.Secundò ,qn̄ habet cohæredem.Secunda ibi,hærede autē. ¶ Circa primam partē q̄ro,sub qua coditione fuit institutus filius. Respondeo scd̄m glo. dicunt quidam quòd fuit institutus sub cōditione ptātiua , quæ non poterat impleri vltimo vitę spiritu. Alij dicunt quòd fuit cōditio casualis. prima lect.est vera in se tamen oportet te ponere quòd nullum habuit substitutū. & lectu.Dy.q̄ hic innuit ꝙ habuit filiusfamil.substitutum,tūc non procederet:quia si filius est exhæredatus, in defectum cōditionis succederet substitutus.Idem si non est exhæredatus: quia videtur per eum stetisse quare non impleuit, arctando se vsq̄ ad vltimum vitę spiritum, vt.l.suus.§.fi.d & si filio. de hær.instituen.& de cōdi.insti.l.fi.post prin. Alia lectu.est quòd hic loquitur de conditione casuali.& verior,& hoc sonat litera sub conditiōe , quæ nō est in eius potestate &c.Sed tunc obstat.C.de institu. & substitu.l.si pater. &.l.suus.in princip.j.de hæredi.instituen.Sed respondeo quòd ibi habet substitutum,vel cohæredem,cuius aditione poterat confirmari exhæredatio:hic secus. ¶ Sed tunc oppo.confirmatio quæ fit per mortem non sufficit,vt.l.si ita. §.fi.s.eo.Respondeo illud esse verum, quādo est impossibile adiri hæreditatem eo viuo : quia poterat conditio eo viuo deficere : & tunc pōt confirmari per aditionē quæ fit post mortem,vt.l.si quis posthumos.§.si filium.s.eo.& dixi in.d.l.si ita.§.fin.s.eodem.tangetur in.l.gallus.§.in omnibus.j.e. opi.ergo Pe.(quæ hīc innuit quòd filius habuit substitutum)non procedit. ¶ Venio ad secundam partem, in qua gloss.ponit casum:vt habes in ea. ¶ Opponit glos.iste cohæres fuit institutus ad tempus purē, vt.l.hæreditas , de heredibus instituē.Solu. hic fuit institutus ad tempus incertum : quod fieri potest. ibi verò ad certum tempus vt probatur in.l.si ita.in fi.s.eo.&.j.de lega.j.l.ab omnibus.§.cum quidam. &.C.de hær.insti.l.extraneum. ¶ Secundō oppo.s. eod.de.l.si ita.§.fi.vbi si hæreditas non potest adiri in vita filij , non sufficit ad confirmationem exhęredationis.Gloss.ponendo casum,nititur soluere dicēs quòd in puncto mortis potest adiri : sed non est bona solutio. Cum enim text. dicit post mortē,requirit̄ quòd perfectē sit mortuus : & sic talis aditio nō cōfirmaret exheredationē,vt in.l.contraria. Vn̄ gloss.soluēdo hīc istud contrariū,legit istū versiculum alio modo,scilicet ꝙ hīc filius fuit institutus ꝓ parte,sub conditione ptātiua, quę non pōt impleri vltimo vitę spiritu:scilicet ꝙ filius fuit institutus ꝓ parte sub conditione, nec fuit in eius defectum exheredat⁹:& ei fuit datus coheres post mortē secūdū Azonē.& differt à prima lectu.quia secundùm primam,filius fuit in defectum conditionis exheredatus.Ista lectura posset esse vera,ponēdo quòd filius fuit institutus sub conditione potestatiua quę non pōt impleri vltimo vitę spiritu:quo casu nō est ne-

punire: qa veritas ī noctis pualet fictiōis & ita decidit Bald. ī.l.liberorū.s.de his q no.isa.idē Bal. & Sal.in.l.fi.C.de his q.vt indi.de qua .q. etiam p Iac.bu.qui illā disputauit in.l. more.L.u.ro.s.de ferijs.p Pet.de ancan 3 in.c. canonū statuta.de cōsti.in ver. 4 istam.q.disputauit Iac.bu. facit sc̄d̄o ad.q.statuti velcō 5 sti.dictātis. Quicūꝙ debellauerit tale castrū de eo debeat inuestiri & illud habeat in feudū,ꝙ si mut⁹ & surdus illud debellauerit ꝙ illud debeat habere in feudū: vt determinauerunt 1 Guil.de cu. Bal. & 2 Salv.in.l cū filiusf. viaticū.s.si cer.pe. 3 arg.l.si qs in graui. §.vtrū.ver.hiq.j.ad 4 syll.facit.l.iij.ad.q. statuti dictātis , ꝙ bānit⁹ possit impune occidi:& aliquis q habens gratiā à principe: vel iudice,nō sit cācellat⁹ occidat̄,occidēs punīat̄.cū adhuc sit 1 imago scripture.& qa ī pluribus locis tradit̄ authoritati 2 cōsulētiū,ero cōtē a tus:de quo p Pau. de ca. in cōs. xxxiij.& cxxiij. p Ange.in cōs.cclxxxij. & p Bal.cōs.xxxj. 3 lib.iij.

a ¶ Quesitū.Cōis est cōclusio quā ponit gl.in.d.§.q̄situ. vide q̄ ibi posui.

POMATES. 4

b ¶ Lucius. Vide Bar.in.l.si is qui ꝓ ēptore.ī. iij. q. prīcipali vsura, vide Are.cōsi.vlt.in vl. char.in princi.vide Alex.cōs.cxxx. in ij.col.& vide ea q̄ de ista similitudine scripsi in. l. tale pactū.§.fi.ff.de pa.

c ¶ Positio lucis .cū Bart.trāsit Bald.& Paul. de castr.hic Imo. vr̄ tn̄ ꝙ dies debeat intelligi vt dixit ipse Bar.in.l. aut facta.§.tps.j.de pœ.s.ꝙ dies est,qn̄ sol est super terrā. per tex.in.c.si pfodiens.extrà de ho. vbi fur diurnus dicit̄ sup quo cadit sol . sed nocturnus

ecōtrà.Nō ob. iste tex.quia aliquā sit calescēte die : aliq albescēte:& pōt in telligi de die naturali,iuxta no. p glo. ī.l.more Romano ff.de fer.nō incongiuē subnectit̄ quęstio illa . ꝙ si quis cōmiserit maleficiū ī die assūptiōis vginis gl̄iosę patiatur duplicē pœnā & aliquis deliquat in nocte sequēti festū an debeat puniri duplici pœna et dicit̄ ꝙ aut dictū statutū est factū ī honorē vginis : & tūc illa dies finitur saltē in cōpletorio ips⁹ festi, vt patet ex no.in.c. vlt. de sen.excōi.lib.vj.§. adijcim⁹.& tūc nō debet intelligi ī festo illi⁹ diei.aut nō fuit festū virginis: & tūc nō debet puniri duplici pœna: quia de ꝓpria significa.vocabuli maleficiū cōmissū de nocte,nō intelligit̄ de die.nā tūc dies est ꝓprie,cū sol.est super terrā.vt ꝓbat̄ .de off.dele.c. cōsuluit & hęc est determinatio Fed.de se.latius p eū cōs. xliij.& cclvj.& an statutū possit inducere diē per noctē vide Ange. in cōs. cxciij.

cessaria exhæredatio. vt.l.suus.§.sed & si filio.ĵ.de
hære.institu.& de condi.institu.l.fin.sed si ponere-
mus eum institutum sub conditione casuali nõ va-
leret testamentum nisi in eius defectum exhæreda
retur:vt.l.si pater.C.de inst.& subst.&.l.suus quoq;.
de hære.insti.Sol.ergo gloss.alio modo:quòd in.l.si
ita.filius inuenit se exheredatum post mortem: hic
eo viuo.hæc lectu.non videtur procedere cum tex.
a hic dicit post mortem:[a] nisi substinendo hanc lect.
poneres casum alio modo secũdùm Iac.de are.scili-
cet quod filius fuit institutus pro parte sub conditio
ne casuali:& in eius defectum exhæredatus.& fuit
sibi datus pro vna parte cohæres purè : & pro alia
parte alius cohæres post mortem:certe valet testa-
mentum,quia per adiectionem illius cohæredis da-
ti pure potest confirmari exhæredatio.h.d. & tunc
expone tex.sic.dicit tex.scripto subaudi sub condi-
tione:& alio pure qui statim adiuit.dicit tex.potest:
vt habeat aliam partem in dictum tempus.

Filius. Qui morte aui reincidit in potestatẽ
patris si ante reperitur institutus testa
mentum non rumpitur.h. d. Primò ponitur quæ-
stio. Secundò arguitur pro vna parte. Tertiò pro
alia parte[:]& determinatur quæstio. Quartò for-
matur illa quæstio & deciditur.Secunda ibi:nõ qui
dem. tertia ibi : sed tamen. quarta ibi: sed si hæres.
¶ Not.istum tex.in quo ponuntur sufficienter ca-
sus in quibus filius post testamentum rumpit testa
mentum:scilicet si de nouo ascitur:si de nouo ado-
1 ptatur:si subducto primo incipit tenere locũ primi:
& si mortuo auo incipit tenere locum patris.& no.
2 C.de posth. hære.insti.super rub.& tangam.ĵ.l.pro
xi.in prin.Oppo.ꝙ testamentum militis non rum-
patur præteritione filiĳ.vt.l.sicut certi.&.l.si[ ]cũ vel
in vtero.C.de testa.mili.Sol.hic sol.tex.contrarium
quia loquitur in milite qui militare desĳt.

Si quis ex certa. Clarus est iste.§.
& ideo vide p te.

Si quis eo. Potest quis instituere post-
humum ex ea quæ tunc sibi
vxor esse non potest honestè:sed spes est quod esse
posit.h.d.

S V M M Æ R I V M.

1 *Posthumus alienus ante legem istam non poterat hæres in-
stitui.*
2 *Posthumus dicitur ꝓpriè natus post mortẽ patris.& nu.7.*
3 *Prouisio galli habet locũ in nepote nato post mortem patris
& aui:iuliani & uelle.in nepote nato uiuo auo.*
4 *Verbum potest,quando inducat necessitatem præcisam &
quando causatiuam.*
5 *Testamentum factum secundùm consilium Galli : an ualeat.*
Substitutio omnis est institutio.
6 *Casus in quo qui non est successurus ab intestato præfertur
ei qui succedere potest ex testamento.*
8 *Prouisio facta in unum casum porrigitur ad alium in quem
testator potuisset prouidere.*
9 *Substitutio facta in unum casum quando porrigatur ad aliũ.*
10 *Quanto iuniores tanto perspicaciores.*
11 *Lex ista continuatur:& an sit necessaria continuatio.*
12 *Natus per duos dies post.x.menses quòd sit legitimus.*
*Mulier potest parere in.xij.uel.xiij.mense:& erit legitimus
secundùm gentilem.*
13 *Mulier si post duos dies post mortem primi mariti accipit se
cũdum uirum & perperit in.ix.mense:cuius erit partus.*
*Aßimilatio in præsumẽda filiatione quòd non sit bona:quia
ex cogitatione mulieris in conceptione contingit partũ
alteri aßimilare.*

GAllus. Re & fama difficilis est
hęc.l.& gl.vlt.huius.l.dicit
quòd est difficilior aliqua q̃ sit in corpo
re iuris & magis ꝑfectè suã materiã ex-
plicat.Et diuidiẽ tota principaliter in tres partes se
cũdùm Dy.& oẽs.Primo poniẽ cõsiliũ Galli cum
reprehẽsionibus & suppletionibus Sceuolę vsq; ad
§.nunc de lege.Secũdo ponitur prouisio.l. vellei.in
duobus capitibus vsq; ad.§.ille casus. Tertio poni-
tur prouisio Iuliani in casu illo difficili vsq; ad fin.
Et prima subdiuiditur in quinq; partes secundùm
Dy.Primò ponitur cõsilium Galli vsq; ad.§.quidẽ
rectè.Secũdò ponũtur reprehẽsiones & suppletio-
nes Sceuolę vsq; ad versicu.instituens.Tertiò quæ-
dam breuis ordinatio testamenti:vsq; ad.§.si eius.
Quartò quædam dubitabilis.q.vsq; ad.§.in oĩbus.
Quintò [illegible]vltì.ponũtur quædam regulę generales
vsq; ad.§.nunc de lege. Gloss.continuat hanc.l.ad
pręcedentia quod tangã.ĵ.in quęstionib⁹.¶ Ad eui
1 dentiam huius.l.debes scire† quod de iure antiquo
ante istam.l.posthumus alienus non poterat hæres
institui.vt insti.de bono.posses.in prin.&.ĵ.ea.l.§.il-
le casus.& ibi videbitis.Sed Gallus aquilius intro-
duxit in casum quod posthumus alienus posit in-
stitui hæres,& ad hoc fuit necessaria prouisio gal-
2 li.Secundò debes scire†quod posthumus proprie
est ille qui nascitur post mortem patris.Alĳ dicun-
tur improprie posthu.vt nota.C.de posth. hære.in-
sti.super rubri.& dicam.ĵ.Hoc præmisso venio ad
casum in terminis.in prin.cum posthumus alienus
id est,qui primum locum non tenet tempore testa
menti non posset institui de iure antiquo : euenie-
bat quòd nepotes q nascebanẽ ex filĳs inueniebãt
b se pręteritos & testamentũ rũpebant:ideo fuit[b] pe-
titum cõsilium à Gallo aquilio qualiter super hoc
posset prouideri.ipse cum esset iuriscõsultus & pro
uisum nõ esset secũdùm iura antiqua induxit & de
nouo.posthumos nepotes posse institui eo modo
quo poniẽ hic in princi.litera est clara.¶ Item scias
3 vnum†consilium Galli habet locum in nepote na-
to post mortem patris & aui:prouisio velleia.& iu-
liani in casu difficili habet locum in nepote nato vi
c uo auo.¶ Oppo.dicitur hic.posse[c] & sic gallus po-
suit in potestate:non in necessitate.contra.l.posthu
morũ:§.j.ĵ.titu.j.Sol.glo.fatetur contrarium & sup-
plet posse:& necesse est ne rumpatur testamentũ.
doc.circa hanc gl.dicunt ꝙ non est necessitas pręci-
sa sed causatiua:& si vult ne testamẽtum rumpatur
d sic faciat.¶ Extra gl.oppo.[d] quod verbum potest:
importat necessitatẽ pręcisam. vt.l. nemo potest.ĵ.
4 de leg.j.&.l.nõ põt.ĵ.de fur.Respondeo†quandoq;
verbum potest:ponitur in dispositiõe negatiua &
tunc inducit necessitatẽ pręcisam,quia priuat po-
tẽtiã.vt in cõtrarĳs.extra de reg.iu.c.j.lib.xj.& ibi ꝑ
Ioã.an.Si vero ponitur affirmatiuè in legibus rescri
ptis vel in cõtractibus nũquã reperies quod impor-
tet necessitatem pręcisam:sed causatiuã:sic facit.l.
si mandauero.§.fin.s̈.mand.&.l.sepe.s̈.de offi,pręsi.
& hic est tex.In vltimis vero volũtatib⁹ video quod
verbum potest:inducit necessitatẽ:vt no.glo.in.d.l.
sępe.distinguendo ad quẽ verba dirigũtur,vt.l. pe-
to.in prin.ĵ.de leg.ĳ.& quod ibi no.Et hoc est verũ
quando verbum potest:ponitur in oratione dispo-
sitiuè per se principaliter.Sed si[ ]poneretur inciden-
ter per modũ conditionis vel causę quid importat.
dicam.ĵ.tit.j.l.j.vbi glo.tangit.¶ Secundo oppo.&
5 videtur ꝙ Gallus dederit malum†consilium[:] nam
non dicit filium instituendũ.& sic testamentũ esset

a ¶ Post mortem.Bald.vt refert Paul.de castr.volens sustinere glo.exponit post mortem,id est,cum morietur:seu cum incipiet mori.& sic potuit confirmari viuente filio:quia statim cum incipit mori extat conditio institutionis hæredis sic econtra habemus quòd ista verba moriente tali,exponũtur interdum post mortem:vt.s̈.l.si quis posthumos.§.si filium. versic.moriente.& hoc quia hic non tantum pater deliquit erga filium.nec etiam circa formã testandi: quia dedit cohæredem vt exhæredatio cõfirmetur.vnde potius per errorẽ videẽ illa verba dixisse post mortẽ, & hoc ipse Bal.inducit ad.q.de testatoribus relinquentibus vxores suas dominas & vsufructuarias quousq; vixerint, & post earum mortem instituũt aliũ hæredem certè inspiciendo vim verbo vxor nõ poterit hr̃e vsumfructum ea viuente:quia est legataria:& legatum non valet nisi adeatur hæreditas & hæres non potest adire ea viuente: & sic fraudatur intentio testatoris: dicit ergo Bald. quod illa verba potius videntur apposita per errorem notarĳ:quia intentio testatoris est quòd ille sic hæres statim non ad vsumfructum nisi post mortem vxoris.Et dicit Pau.de cast.habuisse de facto Bonoñ.quia institutus decesserat ante vxorem:& dubitabatur an transmisisset hæreditatem ad suos hæredes si fecit aliquos actus inducentes abdicationem : & se remittit ad Ioan.and.& cum decisione Bal.videtur trãsire.quam etiam tenet ipse Bal.in.l.id quod pauperibus.in.xiiĳ.q.C.de episcop.& cleri.Bal.in l.extraneum.C.de hære.insti.Contrarium tamen tenet Ioan.andr.in titu.de pignor.§.j.versi.porro vsufructuarias.& Imol.hic.quæ opiñ.vltra rationes suas confirmatur per tex.cum glo.in.l.qui filio.in princip.ĵ.de hæred.instit.vbi testator legatum fecit seruo: & post mortem serui alium instituit.dicit gloss.non valere tale legatum:quia collatum post mortem legatarĳ qui non potest transmitere.vnde Ange.ibi dicit in terminis.q.non valere relictum.idem Dyn.consi.inci.q.talis est quidam condidit,idem tenet Petr.de ancha.& Imol.in.c.fina.de pigno.& Benedi.de plum.in.l.qui duos.de manu.testa.Romañ tamen consil.lxxj.videtur voluisse primam partem vbi dicit ꝙ si vera esset opi.Io.an.sequeretur ꝙ testator elegisset viam ad impugnandum testamentum: latius ibi vide.& Pau.de ca.consi.cccxc.cum seq.

b ¶ Ideo fuit.Nota de verbo potest:vt no.de dictione tunc,quæ no.extremitatem temporis de qua tractat hic Ange.de quo in.c.preterea reqsiti.& ibi in noue.de app.& gloss.in cle.cum ei quẽ.de conces.præben.& vide dominum Pet.vbi pulchrè loquitur in.c.sciscitatus.de rescr.vbi loquitur de verbo potest: vel dic de verbo nõ debet.dominus Calde.in c.testimonium.de test.facit.c.non debet.de testi.facit.c.non potest.de re iudi.Andræas Barba.

c ¶ Opp.dicitur hic posse. De natura huius verbi potest: vide Bar.in.l.j.titu.j.& in repeti.l.credito.C.de pigno.& in.l.suus quoq;.de hæred.instituen.§.sed & si filio.Bald.in.l.ĳ.C.quibus res iudi.non no.& in l.j.C.qui admit.per Canon.in.c.sciscitatus.de rescript.per Paul.de leaza.in.c.potuit.de loca.vnde dicit Bal.quod vbi lex procedit dando formam vel regulam inducit necessitatem: vt hac lege.quod facit ad statutum quod potestas posit inquirere de maleficĳs aliquibus.vt teneatur inquirere aliàs puniatur de negligentia.ad cuius corroborationem adducit Raphaelem quia iurisditioni importat necessitatem.alleg.l.j.cum ibi not.s̈.de iurisditio.omnium iudicum.Alexand.conatur improbare Baldum: de statuto tamẽ dicit quod authoritas est Bal.magna cum Rapha.& de verbo potest: vide Paulum de castr.consilio.ccxiĳ.

POMATES.

d ¶ Extra gloss.oppo.Adde Alexand.consilio.lxxvĳ.in tertio volumin.de isto verbo potest Felin.c.quanto.in princip.de præsumpt.&.c.venerabilis.de exceptio.Barba.consil.xiĳ.in.xiiĳ.columna.in.j.volumi.& consil.ix.in.ix.colum.in.ĳ.volumi.& consil.lĳ.in.v.colum.eod.volumi.& consil.lvj.in.xj.colum.eodem volu.ĳ.

nullum

a ✣POMATES.¶ Quia omnis substitutio. Adde tex.l.j.cũ glos.C.de edi.diui adria.tol.&.l.ij.§.j.ff.de bono.pos.secũdũ tabu. Vide Alex.in rub. de vulg.& pupil.

b ✣POMATES.¶ Puto. Vide Pet.de anch.consi.cxxxvj.Oldr.cõs. xciiij.Alex.consi.xvj.alś consi.cviij.j.volu.& consi.cix.in.ij.volu. & consi. cxcix.in.ij.vol.vbi dicit cõmunẽ opi. esse cõtra Bar.hîc.

c ¶ Tamen. Et not. hîc pro quo videť casus in.l.cũ iestamẽto.j.de hered.insti.& j.l.cohęredi. §.fi.ff.de vulga. & pupil.Itẽ quia tũc filio nõ videť inferri ĩ iuria arg.l.filijs matrẽ.C.de inoffi. test.quia tacitè filius vr̃ inuitať. Facit ĩ anth. vt cũ de appell.co. §.aliud. ibi iniuriam abolere.sed hęc opi. nõ videť vera:quia est contra casum in.§. idem credendum. vers.nam & si filiꝰ. iuncto versi.ita sanè.non violando literam.vbi si testator habet filium & nepotẽ & vxorem nepotis ꝑgnantẽ, si filiã instituit & nepotẽ pterijt.& ita dicat vbi vide: secũdus vr̃ casus ĩ l.si quis eũ. §.fi.ff. de vul.& pu. Tertiò facit tex.j. ea.l. §.in oĩbus. Quartò:quia illa verba cõditionaliter ꝓlata nõ inducũt dispositionẽ de filio, argumẽ.l.ex facto etiã de hered.insti. nec obst. iste text. quia debet intelligi vñ filius fuit institutꝰ,nec ob. tex. in.l.si quis ita.quia ibi loquitur in venientibus ab intestato.Itẽ quia tunc peccat in forma.d. l.inter cætera. nec obstat.l. filijs matrem.quia loquiť ĩ matre,cuius prætertio habetur pro exhęredatione. & adde φ ista opi. & ista motiua sunt Bald .hîc. licet dominus meus illum non alleget, & malè.& Bal.hîc addit plura contraria. Andręas Barbatias.

nullũ præteritione filij,vt.j.eo.l.inter cætera. Gloss. sol.φ gallus habuit pro constanti φ filius fuit institutus. Nec obst.φ dicit instituti:quia expone id est substitui.quia omnis substitutio [a] est institutio.vt in glo.&.l.cohęredi.§.cum filię.j.de vulg. & pupil. & l.in ratione.§.φ vulgo.j.ad.l.fal.& verum dicit ista glo.quod ita sentit Gallus:puto [b] tamen [c] quòd etiã si filius esset institutus facto testamento, secundũ consiliũ Galli,test amentum valeret [d].per.l.si quis ita hæres instituatur.j.de hære.insti.vbi pmittit lex sic testari,si ille qui successurus est ab intestato nolit esse hæres .talis sit hæres.Ita hîc eadem ratione: si filius meus me viuo morietur,& si non potest mihi hæres esse,nepos ex eo sit heres.nulla enim iniuria fit filio.& sic eius præteritione testamentum nõ rumpitur.& erit hîc casus [e] in quo ille † qui non
6 successurus est ab intestato præfertur ei qui succedere potest ex testamento.fateor tamẽ quòd mens Galli fuit illa quàm gl.dicit.¶ Sed contra hoc oppon.[f] de.l.si ita.§.fi.s̃.eo.Rñdeo, ibi filius erat exhæredatus:& sic ex tacita voluntate defuncti non veniebat ab intestato:hîc autẽ secus.facit.j.de iur. codi.l. conficiuntur.in princi.&.§.j. ¶ Item contra pdicta facit.j.ea.l.in omnibus.Sol.dico quòd filius erat tacitè institutus eò φ testator vult eum ab itestato succedere,& preferri nepoti.vt.d.l.conficiũtur. ¶ Op. iij.ad.l.diciť hic posthumos nepotes &c. Cõtra isti nepotes non sunt posthumi, vt.l. quòd si nepotes. s̃.eo.de testa.tute.Rñ.quòd posthumi sunt vere vno respectu:quia post mortem patris,& aui nascuntur in casu isto,scđm consilium Galli.sed alio respectu impropriè dicuntur posthumi:quia subducto patre de medio,incipiunt tenere primum locum, vt.s̃.l. proxi.§.j.Et ex hoc gl.[g] colligit continuationem.l. sed hic reassumã.j.in quæst.¶ No.ergo ex hac glo.
7 †quòd propriè posthumus est,q nascitur post mortẽ.ideò dicitur etiam posthumus, quasi posthumũ natus.& omnes alij dicuntur posthumi impropriè. vt no.C.de posthu.hære.insti.super rubri. & hîc in glo.& est vtile scire,si in statutis fieret mentio posthumi: cum statuta debeant intelligi scđm ꝓprium significatũ:ergo not.¶ Oppo.φ posthumus,seu nepos natus in vita aui non rũpat testamentũ.vt.j. ea. l.§.nunc de lege.Gl.fatetur contrarium φ non rumperet natꝰ in vita,si testamentũ fieret scđm cõsiliũ legis velle.sed Gallus non prouidit in hoc.Vide gl. quæ inci.ecce cõsiliũ.vsq; ibi,item not.¶ Sed oppo. quòd prouisio galli sic fuerit sufficiens.nã ꝓuisio facta in vnum casum se extendit ad alium:vt in substitutione vulgari quæ porrigitur ad pupillarem & econtrà,vt.l.iam hoc iure.de vulg.& pup.C. de impu.& alijs subst.l.hæreditatem.&.l.φuis.de insti.& sub.l.fi.ergo prouisio Galli facta in vnũ casum,porrigeť ad ad aliũ.Rñdeo,puto.φ ꝓuisio.l. velle. fue-
8 rit necessaria,† φ enim diciť,prouisio facta in vnum casum porrigiť ad alium.verum est, si in illo testator posset prouidere.sed hîc [h] ante dispositionem. l. velle.testator non poterat ꝓuidere,instituẽdo posthumum alienũ,nisi in casu inducto p gallũ solùm: & in alijs casibus remanebat regula antiqua φ posthumus alienus institui non poterat. Videbitis.j. ea.
9 l.§. ille casus.¶ Præterea illud quod dicitur† quòd substitutio facta in vnum casum porrigitur ad aliũ.

d ¶ Valeret. Adde inquantum Alex.dicit contra Bart.esse communem. & alle.Pet.de ancha.consi.cxxviij.quod in stampa est.cxxxvj.dic etiã.φ idẽ voluit Oldr.consi.xciiij.

e ¶ Casus.& vide quòd no.in.l.j.ff.de vulg.& pup.And.Barb.

f ✣POMATES.¶ Oppo.Vide Alex.consi.cix.ij.vol.

g ✣POMATES.¶ Hoc gl. Et no.singu.istam gl.φ licet vnus titu. sit continuandus ad alium,vt.l.ij.s̃.de sta.ho.tamen vna lex non est ad aliam continuanda. quod intelligit de necessitate:nisi aliud appareret ex tenore ipsarum legum.

h ¶ Sed hic.Sed quare posthumus alienus nõ poterit institui?hoc nõ reperiť: tamen ratio potest esse,quia de futuris non est cogitandum.& hæc non est bona:quia lex considerat fructus venturos.l.interdum.ff.de verb. obliga. ratio propter euitãdã sinistram suspicionem quæ haberi potest de matre. Item quia non habetur affectio ad eum qui nõ est.l.titius.j.de obse. sed videtur quòd potest institui de iure isto l. in tempus. ff. de here.insti. rñdeo illa.l.procedit,nisi.l. resistat initio , vt hic dicit Ioan.Andre.Barba.

Intellige ad aliũ casum,qui sit de natura substitutio.& respicit personam eius,cui facta est substitutio:non autem si respiceret personam substituti. Si enim est substitutus ille qui nascitur post mortem, non potest intelligi substitutus ille qui nascitur in vita,vt.s̃.eo.l.cõmodissimè.qđ intellige, nisi testator putasset se decessurũ incontinenti,vt dixi in.d. l.commodissimè.& probať.s̃.eod.l.titius.§.lucius. i ¶ Opp.de.l.fi.C.eo.Sol.quidam fateť per illam.l. φ ꝓuisio Galli etiã porrigať ad nepotes,qui nascũtur in vita.sed non est verum(vt dixi)nam prouisio Galli est contra ius cõmune:& sic non porrigiť vltra casum qui in ipsa exprimiť,vt.l. precipimus. in fi.C.de appel.Item ꝓuisio testatoris facta secũdũ consiliũ Galli nõ porrigitur ad casum quo posthumus nasceret in vita,secũdũ tpa Galli: quia illo tempore testator hoc non poterat:sed hodie cum testator hoc possit,porrigiť ad eum qui in vita nasceretur,si testator putaret se decessurũ incõtinẽti secũdũ quod.s̃.ꝓxi.dixi:sed quãdo testator esset sanus,& filius sanus:nec cogitatio poterat esse φ filiꝰ morietur,tñ ad illum casum porrigitur:non aũt ad
i illũ si in vita nascať.¶ Op.φ Gallus[i] malè dicit: qa Sceuola eum reprehendit de supfluitate,& insufficientia,vt.j.ea.l.§.quidã rectè.&.§.se.Glo.fatetur.
10 cõtrariũ.†quod Sceuola reprehẽdit, & addit,hoc iõ quia φto iuniores,tantò perspicaciores,secũdũ Priscianũ.¶ Opp.quod talis nepos potuerit præteriri, vt insti. de exhæ.li.in fi.Sol.hic de nepote ex filio ibi de nepote ex filia.Oppo.diciť hic φ Gallus reprehenditur de supfluitate,& insufficientia.Cõtrà, cum ista sint repugnantia:& sic non possunt esse simul:vt.l.vbi repugnantia.j.de reg.iu.Solu.ista sunt circa diuersa,nõ circa idem:nam in quibusdam dixit supfluè:& in quibusdã insufficienter,vt.j. pate-
11 bit.¶ Venio ad qõ.quæro†qualiter lex ista continuetur.& dic vt in glo.ij.& tene menti.¶ Vlti. concluditur quòd non est necessaria.l.ad.l. continuatio quod no.¶ Quero,an mensis quo quis moritur de-
k beat computari[k].Et glo.tua dicit quòd sic:& bene
12 ¶ Quero†qđ si nepos natus fuit per duos dies post decem menses,an dicatur legitimus? Et gloss. dicit φ sic,secũdũ quosdã Physicos.& vide glo.istã quę inci.ꝓximis &c.Idẽ no.in.§.fi.in auť.de testi.& ea quę parit.sed in.l.septimo.s̃.de statu homi.gloss. dicit cõtrarium.Pro cuius declaratione sciendum est φ triplex est tempus pfectũ partus. Primo est tps septẽ mẽsium:& est partꝰ legitimus.vt.d.l.septimo, & in.l.intestato.in fi.j.de suis & legi.Secũdò est tps nouẽ mensium.& in isto cõcordãt omnes . Tertiò est tempus decẽ mensium.& in hoc etiã concordãt omnes:sed in effectu glo.discordant.dñs Cyn.dum scriberet super.l.septimo, de sta.homi . In ciuitate l ista cõsuluit super hoc magistrũ gẽtilẽ,qui respõdit sibi per multa verba:& finaliter concludit φ etiam post decem mẽses,per paucos dies,potest esse legitimus partus.ponebat etiam aliud mirabile , quod iura nostra non admittunt,φ in duodecim,vel in tredecim mẽsibus quandoq; contingit,sed rarò euenit φ mulier pariat:sed hoc physicis relinquendum est
13 ¶ Quero † pone [l] φ mulier [m] post duos dies post
l mortẽ primi mariti accipit secundum virum , & pe
m perit in nono mense:ita φ partus potest esse primi

i ¶ Gallus. Et dicit hîc Bal. φ si pater appellat filiũ.& est naturalis φ vr̃ illũ legitimare per illa verba. Quod ipse intelligit verum,si possibile erat φ matrimoniũ posset cõtrahi.tũc puta quãdo mater naturalis non erat vxor alterius:alś non:& alle. Ioan.an. in .c . per tuas &.c.tanta.qui filij sint legiti.& dicit φ alibi non reperitur hoc dictũ. & tu vide Ang. in auth.quibus mod. na.effi.legi.§. illud quoq; And. Barb.

k ¶ Cõputari. Adde scđm Iac.de aret. & Ang.φ dies termini computatur in termino,nisi in perfectione termini esset adiecta dictio denotans separationem : puta à,vel ab.l.rõ.§.fin. cum glo.in vetsic. à Brundusio.s̃. de act.emp.& no.gl. in.l.si ex duobꝰ. in prin.versi. altero.j. de duobus reis . & glos.in cle.sicut, in ver.à die.de appel. Ioã.And. in addit. Spec.in tit.de app. §.videndũ.ver.pe. no.Cano.in.c. frequẽs.de resti .spol.

l ¶ Quæro pone. Tãgit hic Bald.valde elegãter,an masculinum concipiat fœmininum.& dixit φ melius de hoc tractauit Archi.φ alius.xvij.q. iiij.c.si quis suadẽte.& an illa interptatio sit de ꝓprio significato , vide glo.no.in.l.j.ff.de verb.signi.& vide Bald.in.l.quicu uq;.C.de ser.fugiti. & Cy.in.l.quisquis.C.ad.l.iul.maie.& Barto.in.l.j.de verb.signi.& quod no. in.c.significauit.de rescrip.& quod no.in addi.ad Bal.in.d.l.quicunq;. vbi omnino vide.& dixit hic eleganter,si verbum potest appellatur à statuto per modum regulariter:puta potestas poterit inquirere de maleficijs tempore alterius:φ tenetur si non inquisierit:quod est no.dignum.& vide Bal. in.l.si quis in tantam.C.vnde vi.vbi quæsiuit, an per verbum si quis, veniat fœmina:& refert quendam vicarium fuisse condemnatum in syndicatu, vide omnino. Andr.Barba.

m ✣POMATES.¶ Mulier.Adde φ in ꝓposito dicit Frã.cre.sin.xxvj.

a ¶ Frequentius. Adde ꝙ cū opin. Bar. trāseunt Nico. de neapo. & Bald. hîc, & in. l. septimo mense. Imol. tamen dicit quòd in dubio posit iudicari filius secundi viri, per. l. filium difinimus. ſ. de his qui sunt sui vel alie. iur. nam ille iudicaẽ filius, qui nascitur intra tēpus intra quod potuisset nasci ex viro & vxore. sed iste est talis, ergo secundi, nō primi filius iudicādus. adducit etiā ꝙ cū vltimus debuit cogitare hūc casum posse euenire, quòd pareret intra tps prædictum, sibi imputare debet: ar. l. si qs domum. ſ. loca.

POMATES.

b ¶ Quidam rectè. & dixit Bal. hîc quod si proponiẽ factū ineptè: si tamen rectè cōcludiẽ. tenet libellus, secundùm Inn. in. c. examinata. de iud. quod alibi nō reperiẽ, & dicit ꝙ si ꝑduco instrumētū legitimatiōis, videor me fateri spuriū. l. ij. C. de iur. annu. au. & no. gl. relata ad text. ꝙ illud diciẽ simpliciter fieri, quod sit cū cōditione, si illa inest ex natura rei. & no. hîc gl. quę dicit ꝙ nepos quęrit patri, vt momēto non stet penes eum: hoc debet intelligi. quātùm ad cōmodum, non q̄tùm ad irreparabilitatem successiōis noīs: vt no. ĩ. l. frater à fratre de cond. indeb. in glo. ij. magn. & colligiẽ hîc arg. per Cyn. ꝙ nepos spurij nō potest institui, sicut nec spurius, vt not. in glo. in. l. fi. de natu. libe. nā si nepos potest institui ab auo, acquireret patri, per hanc gl. sed istud est prohibitū p. l. j. de nat. libe. l. q testamento. de proba. Dyn. istud non determinat. Gof. tenet quòd non pōt, propter vitium paternū: quod videẽ habere etiam ad filiā. l. fi. de nat. lib. ibi vitium paternum, hoc tenet Cy. in vl. quæst. l. fi. de nat. libe. vide hîc Bal. & quæ nota. plenissime vbi omnino vide: quia collegi fortè oīa dicta in ista materia. l. j. C. de hæred. instit. & fere oēs remissiones Bal. q̄ fuerūt mihi notæ: licèt sim minim⁹ inter scholares, & quæ not. ad Bal. in authen. licèt. & in. l. fi. de natu. lib. & vide Ludo. Roma. in consi. [illegible]. incip. visa facti serie. pro eo quod hic Bar. & alij dicunt.

viri, potest etiā esse secundi, pōt enim parere in septimo, & nono, & in decimo mense si istud accidat cuius diceẽ iste partus? Quidā dicūt distinguēdū in cuius domo nasciẽ, vt. l. si vicinis. C. de nup. & l. filiū ſ. de his qui sunt sui vel alie. iu. Alij dicūt stādū testimonio matris, vt. l. etiā. ſ. de ꝓba. & l. vxorē. ĩ. de mā. sta. sed hoc nō videtur bene dictum: quia mater potest decipi, vt. l. j. §. si mulier. de lib. ag. & l. j. §. per calumniā. ſ. si mu. ven. no. dominus Iaco. de bel. disputauit, & posuit in. l. j. de bo. pos. secūdùm tab. & dicit ipse, ꝙ primò debet inspici cui assimilaẽ. ar. l. quod si nolit. §. q mācipia. ſ. de edil. edic. Sed si nō apparet cui assimilaẽ, inspici tūc debet in cuius domo natus est. vt. d. l. si vicinis. & d. l. filiū. aliâs nullius fili⁹ diceretur. arg. l. liberorū. §. j. ſ. de his qui no. infa. sed hoc quod dicit de assimilatione non placet: quia ex cogitatione mulieris, tempore conceptionis contingit partum alteri assimilari, vt. l. quæret aliquis. & ibi no. de ver. sign. & l. non sunt liberi. de stat. homi. Puto ergo ꝙ prius inspicienda sunt signa cōceptionis. quæ ponit Rofre. in libellis suis per tit. de edicto. si mu. ven. no. in pos. mit. Si autem ista signa non apparerent: tunc standum esset cōsuetudini mulieris, in quanto tempore cōsueuit parere. arg. l. nō omnes §. à barbaris. ĩ. de re. mili. & l. vel vniuersorum. ſ. de pign. actio. & l. j. §. bestias. ſ. de postul. sed si ita non apparet, tunc esset committendum medicis, vel obstetricibus peritis in arte illa, vt. l. j. §. j. ſ. de vent. inspi. ex qualitate enim personæ, potest medico persuaderi. quod si illud non apparet, recurrendum est
a ad illud quod frequentius[a] accidit.

SVMMARIVM.

1 *Testamenti uerba, in casu Galli qualiter concepta fuerunt?*
2 *Substitutio uulgaris quòd habeat locum instituto decedente in uita testatoris.*
3 *Substitutio facta de filio nepote copulatiuè, intelligitur ordine successiuo.*
Copulatiua resoluitur in disiunctiuam, ratione necessitatis, uel ordinatæ charitatis. & nu. 4.
4 *Institutio facta de filio & nepote iam nato, an intelligatur quòd admittantur ordine successiuo.*
5 *Differentia inter &, & cum.*
6 *Relictum si fuerit Titio, & filijs Seij: illi intelliguntur coniuncti.*
7 *Substitutus si sit Titius, & eius filij, & hæredes, quòd intelligitur ordine successiuo.*
8 *Emens rem pro se, filijs: & nepotibus, uel alio titulo accipiēs an intelligatur ordine successiuo?*
9 *Emphyteosis, si accipiatur pro se & filijs, an transeat ad filios, licèt non sint hæredes?*
10 *Testator filium instituens, & alium substituēs: an per hoc dicatur, substituere uulgariter, uel compendiosè.*
11 *Immunitas concessa patri, & filijs, an filij eam habebunt patre uiuente?*
12 *Actio illa uidetur intentata, quæ ex uerbis libelli colligi potest.*
13 *Statuta duo in eodem uolumine, reperta si fuerint contraria quod horum inspiciatur?*

b Quidam recte. [b] Hîc primò ponitur reprehensio Sceuolæ contra Gallum de superfluitate: vsq; ad versi. idem credendum. Ibi secunda pars, in qua ponitur reprehēsio de insufficientia, circa numerū personarum, vsq; ad. §. & quid si tantùm. Ibi, tertia, in qua ponitur reprehēsio circa casus, vsq; ad. §. instituens. ¶ Legam⁹ hunc. §. per partes, & ponam⁹ clarè casum in terminis: quia summariū cōgruè nō recipit: verba enim testamēti hîc clarè nō ponunẽ. ¶ Quę-
1 ro, pro declaratione. §. qualiter † verba testamēti cōcepta fuerūt? Gl. ponit quinq; modos. & qlibet est bonus. ¶ Primus modus est ꝙ dicat sic: si quis mihi nepos post mortē meā nasceẽ, heres esto. Hæc lect. applaudet literę: quia non facit mentionē de morte filij. ¶ Sed aduertēdum est: quia nisi prouisio galli fuisset, tale testamentū non valeret: quia institueretẽ posthumus alienus: vt dixi in prin. l. in quo ergo reprehēdiẽ gallus? Rñdeo ꝙ postquàm induxit posthumos nepotes posse institui. in modo instituendi non sunt necessaria tot verba. ¶ Secūdus modus est quòd dicat, filium & nepotem (qui ex eo mihi na-
c scetur) post mortem meā hęredes instituo[c]. ista est bona cōceptio: tñ habet dubiū, an fili⁹ & nepos videanẽ insimul institui, vel ordine successiuo: de quo ĩ. dicā. ¶ Tertius mod⁹ est vt dicā sic: si filius hæres nō erit, nepotē (q ex eo nasceẽ) substituo. & ista est
2 bona. † Ex qua no.[d] ꝙ substitutio vulgaris habet lo-
d cum, instituto decedente in vita testatoris. ¶ Quartus modus est, vt si dicam filium instituo, & nepotem substituo. & est bona, quā no. referẽ enim ad casum qui colligiẽ ex verbis Galli: sed ex verbis Galli colligiẽ substitutio vulgaris, si filius institutus viuo
e testatore morieẽ &c. Et sic[e] apparet hîc casus secundùm illā lec. ꝙ illa verba Titiū instituo, & Sempro-
f niū substituo.[f] inducūt substitutionē vulgarem: de quo dicā in materia substitutionis vulgaris: & etiā in materia cōpēdiosæ. ¶ Quint⁹ mod⁹ est. vt dicā filiū & nepotē ex eo instituo. Nā nepos vr̄ institut⁹ in casum q colligiẽ ex verbis Galli: quod multū no.
3 scilicet ꝙ † institutio facta de filio & nepote copulatiue intelligiẽ ordine successiuo. Et sic copulatiua resoluitur in disiunctiuā. facit. l. cū pater. §. pe. ĩ. de le. ij. ¶ Oppo. natura copulatiuę est, vt oēs simul vocentur, vt. l. j. §. his ita. C. de ca. tol. & l. si duobus. ĩ. de lega. j. Solu. hoc facit necessitas: quia testator sic habeat necesse facere, ne testm̄ rumpatur, vt in prin. l. Vel dic ꝙ hoc facit ordinata charitas, vt ibi dicam.
4 ¶ † Quęrit gl.[g] pone[h] ꝙ quidam instituit filium &
g nepotē iam natū: an admittanẽ ordine successiuo.
h glo. tenet ꝙ sic, per. l. peto. §. fratre. ĩ. de lega. ij. & l. cū pater. §. pe. eo. ti. ¶ Et per hunc. §. Iaco. de are. tenuit cōtrariū. s. ꝙ qlibet sit hęres ꝓ parte. p. ll. alle. in glo. Nō ob. §. iste: qa sic debet intelligi de necessitate: al's institutio nō valeret: qa posthum⁹ alien⁹ nō pōt institui, nisi in casu introducto p Gallū. dn̄s Andr. de Pisis tenebat opi. glo. ꝙ etiā nepotē iam natū habet necesse instituere, ne testm̄ rūpaẽ filio subducto de medio. ar. ꝓ hoc. ſ. de vsu. l. si stipulat⁹. secūdùm hoc rñdeẽ ad cōtrariū. l. si mulieri. ſ. de vsufr. accre. qa loquiẽ in legato in quo non erat necessitas. ad alias. ll. rñdetur vt in glo. Non ob. l. peto. §. fratre. vbi loquiẽ in legato: tñ ĩtelligiẽ ordine successiuo: qa ibi ꝑsonæ nō fuerūt noīatæ copulatiuè: sed fuit prolatū verbū familię. quod habebat illā significationē ꝙ admittātur ordine successiuo, vt. l. fi. C. de verbo. sig. Nō ob. l. cū pater. §. pe. ĩ. de lega. ij. quia ibi testator vsus est
i verbis alternatiuis, non copulatiuis. Ego dicerē[i] ꝙ

b POMATES. ¶ Quidam rectè. Vide Alex. cōsi. cxxiiij. versi. fortius. in. v. volu.

c ¶ Instituo Et not. secundum Ange. quòd verbum instituo, ponitur pro substituo. & sic facit, Si testator instituit vxorem in vita, & post mortem instituit Titium: intelligitur quòd substituit. de quo per Bal in. l. hæreditas ex die. ff. de hære. insti. & Bal. hîc. Andr. Barb.

d ¶ Ex qua no. Et sic no. secūdùm Bald. ꝙ vnico verbo potest fieri institutio & substitutio. not. ꝙ aliud est recitare: aliud ponere. quod nota ꝓ libellis. & no. quòd plerumq; ponimus in libellis negamus. tamen in dubio tenemur stare. & not. practicam sing. quòd dicam post remissionem. & hoc parte acceptante quantùm faciūt pro ea: aliâs non. nam poterit ex postfacto reuocari, quod no. & vide quæ dixi in. c. Raynuti⁹. de testa. ꝓ ista. q. And. Barbatias.

POMATES.

d ¶ Ex qua not. Vide Bar. ĩ cōs. xxxv. & xxxvj. & xxxviij. & xlviij. & lvj.

POMATES.

e ¶ Sic apparet. Vide Alexan. in. l. recusare. §. titius. in. ij. no. ff. ad Treb.

f ¶ Substituo. Adde Ioan. de ana. consil. xlvj. & cōiter doct. transeunt cū Bart. quòd dicaẽ substitutio vulgaris, in l. lucius. de vulg. & pupil. pro qua opi. facit text. in. l. iam hoc iure. de vulg. & pup. in versi. in vulgarē tantummodo casum. eod. ti. & idē tenet Paul. de cast. in. l. fin. C. de hære. instit. & quid si dixisset Titium instituo: Sempronium sibi & mihi substituo? Vide Lud. ro. consi. cccclxxx.

g ¶ Quærit gloss. & no. ꝙ ista gloss. non reperiẽ alibi secundùm Dy. vt hîc refert Bal. ꝙ si frater instituit sororē & filios sororis, dic ꝙ isti succedunt insimul: quia frater non tenetur instituere sororem. in. §. j. in authenti. de hæred. & fal. Idem si instituo filium naturalem & alios legitimos: quia filio naturali nulla debetur legitima. vt est glo. singu. in. l. j. ff. de contratabu. Bald. ibi: & vide eum: quia non loquitur Andræas Barba.

POMATES.

h ¶ Pone. Vide Roma. singul. cv. & an idem in substituto, vide eundem Roma. consil. lxxviij. Matesila. nota. clv. & Barto. consilio. lxj. in. j. columna. j. volumine.

i ¶ Ego dicerem. Vide Baldum consilio. ccclxxij. in fine: & melius consil. cccclxvj. in princip. iiij. libri. Angel. consilio. xxxviij. Ioan. de anania consil. allegato. xlvj.

i POMATES. ¶ Ego dicerem. Vide Baldum consilio. cccclxij. in fine. & consilio. ccccxlvj. in princip. in. iiij. volumine. Angelum consilio xxviij. Alexand. consilio. xxiiij. in. ij. volumine. & consi. xiij. in. iiij. volu. & consi. sequen. & consil. ciij. iiij. colum. iiij. volumi. & consil. ix. in. ij. colum. in v. volumi. & consi. lxiij. in. ij. colum. ij. volumine. Barba. consilio. xv. ij. volu.

etiam

POMATES.
a ¶ Charitas ordinata.sequitur Alexã.
cõsi.xliiij.in.iij.vo.

POMATES.
b ¶ Si dico. Vide Barb. cõsi.xj. in.ij.
col.j.volu.

c ¶ Conuertat. Adde q melius pbat in.l.qdã.ĩ.de pecu.
le.& hoc idẽ tenet Bal.p not.p gl.in.l.
oẽs.ĩ gl.fi.C.de delato.li.x.dũdicit,caput & lingua videlicet amputentur.
quẽ text. dicit Bal. non esse alibi.

POMATES.
d ¶ Ego dico. Vide Alex.cõsil.cv.in.ij.
col.iiij.vo.aliâs cõs.
cvij.vide Ro.cõsil.
xxxv.cõsil.xxij.&
vide Alex.cõsi.j.in
xj.col.v.vol.

e ¶ Ex quo sequit. Adde q do.Alex.
in cõsi.xxvj.col.fi.
circa finẽ in.v.vol.
p hîc dicta Bart.h.
d.q si filij ad quos spectat feudũ non potuerũt agere ad dictũ feudũ p eorũ patrẽ alienatũ, patre viuente,ex quo ordine successiuo intelligit deferri.

f ¶ Ex hoc. & vide Bal.in authẽ. quas ruinas.aliâs ĩ auth.
si qua mulier.C.de sacrosan.ec. Andr.
Barb.

POMATES.
g ¶ Seqt. Vide late Alex.cõsi.xliiij.ĩ.j.
vo.& cõsi.lxxxiiij.
aliâs .lxxx.eo.vol.
& cõsi.lv.eo.vol.ij.
& vide Bal.l.ij.C.
de suis & le. Alex.
in.l.etiã.in.iiij. col.
ysi.eadẽ gl.ibi.sicut & in ecclesiastica emphyteosi.ff. sol.
ma.Ro.cõsi.xxxv.

h ¶ Emphyteosim. idẽ tenuit Ro.cõsi.
xxij.& Alex.cõsil.
cxl.iiij.lib.qd aũt si pater recepit p se filijs masculis & foeminis. Bart in.l.
vt iusiurãdũ.§.si liberi.de ope.li. dicit q pariter admittũtur, nisi sit statutũ exclusiuũ foeminarũ.Idẽ tenet Io.de imo.in.c.potuit.de loca.& Pet.de ancha.in cle.ij.de iur.
pat.& vide Bal. in l. liberti libertęq.
de ope.libe.qui ibi ponit vnam limitationẽ Sali.in.l.ij.in

etiã ibi testator nõ haberet hoc necesse facere:sed si
illa copulatiua esset inter personas inter quas cadit
affectio ordinata, intelligitur ordine successiuo,si-
cut hîc probatur,& in.l.generaliter.de instit.& sub-
sti.idem de hæredi.institu.l.lucius.sicut enim alter-
natiua resoluitur in coniunctam:ita eadem ratione
coniunctã in disiunctam.& appello ordinatam cha
ritatem,quando sic ab intestato successuri erant vt
hîc patet.¶ Sed cõtra prædicta facit.C.de impub.
& ali.substi.l.fi.Glo.respon.quòd ibi erant penitus
a extranei pater & filius:& sic non erat charitas [a] or-
dinata.& hæc est vera sol.in se.sed non est necessa-
ria ad istam.l.& veriùs ergo dicas.quòd ibi testator
dixit vnà id est simul cum filijs suis &c.Et sic expsſ-
sa fuit voluntas testatoris quòd simul succedãt.Nõ
obst.l.si mulieri.quia ibi dixit mulieri cum liberis.
5 nos aũt loquimur quãdo dixit mulieri & liberis.† &
sic facio differẽtiam inter &,& cũ.Et si tu dicis hoc
est contra.l.titiæ.§.nihil.ĩ.de leg.j.respondeo quan-
tùm ad inducendam coniunctionem,non est diffe-
rentia inter &,& cum,vt ibi,sed vtrum ista coniun-
ctio intelligatur simul,an verò ordine successiuo,est
differentia:quia cum,denotat quandam similitudi-
nem:sed dictio &,potest esse magis continuatiua,
nec requirit de necessitate concursum vtriusq;:sed
verificatur in quolibet copulatiuorum.vt.l.ea tamẽ
ĩ.de legatis.iij.Habes ergo ex prædictis quòd siue te
stator dicat vnà cum filijs,siue simul cum filijs,siue
b titio cum filijs,admittentur æqualiter.sed si dico [b]
titio & filijs:tunc distinguendum est,an inter eos
cadat affectio ordinata,vel non.vt hac.l.¶ Sed con-
tra hoc facit.l.si quis titio.secundùm vnam lectu.š.
de vsufruct.accres.Sol.ibi erant penitus extranei.&
sic non cadebat inter eos affectio ordinata.¶ Quæ-
6 ro,† quid si testator dicat relinquo titio & filijs seij.
Respondeo intelliguntur coniunctim instituti,vt.l.
interdum.in princi.j. de hære.instit.quod ergo hîc
dicit de ordine successiuo,habet locum,quando re-
linquitur sibi & filijs eius.¶ Quæro,quid si testator
c conuertat [c] ordinem,& dicat Seium nepotem meũ,
& Titium patrem eius instituo. Certè dico quòd
istud nihil facit ad factum:quia debet intelligi secũ-
dùm ordinem necessitatis,non prout est scriptum,
vt.l.talem.in princ.ĩ.de hæredibus instit.¶ Quæro,
7 † quid si testator dicat substituo talem,& ei⁹ filios,
& hæredes.Respõdeo ex eo quòd dicit hæredes,ap-
paret quòd post mortem illius intellexit.& sic or-
dine successiuo.An autem requiratur quod sit filius
& hæres,vel sufficiat quòd sit filius tantùm vel hæ-
res tantum:dicam.ĩ.eadẽ.l.§.nunc de lege.¶ Quæ-
8 ro,quid in contractibus,si aliquis † emit rem pro se,
filijs,& nepotibus,vel alio titulo recepit:an intelli-
gitur ordinatè:quia primò pater,deinde filij.Et qui
dam dicunt quòd ordinatè:per ea quæ notantur in
l.si non sortem.§. libertus.š.de condict.indebi.Ego
d dico [d] quòd de hoc est gl.š.de pac.in.l.si tibi.§.si pa
ctus.vbi dicitur quòd quando pater paciscitur filio,
si aliud non apparet,intelligitur pacisci ei,vt hære-
e di.Ex quo sequitur [e] quòd ordine successiuo:cum
viuus non habeat hæredem.hoc etiam intelligitur
in filijs in potestate.Probatur alia ratione.Nam cũ
pater acquirat ex sua prouisione,est profectitium:
quia si filio quereretur per ipsum filium,acquirere-
tur patri,etiam hodie,vt.l.dominus seruo.de verbo.
obliga.¶ Aduertendum tamen est ad vnum quod
glo.dicit,si aliud non apparet.vt no.in.d.§.si pactus.
Ideo est distinguendum inter res:quia quandoq; ta
le pactum interponetur super rebus quæ de sui na-
tura non transeunt,nisi ad filios:& tunc videtur sti-
pulari filijs vt filijs,non vt hæredibus.pro hoc volo
quòd post mortem patris filij admittantur omnes
pro virilibus portionibus,non pro hæreditarijs por-
tionibus,vt.l.vt iurisiu.§.si liberi.&.l.si quis operas.
f ĩ.de ope.liber.¶ Ex hoc [f] sequitur,† [g] quòd si pa-
9 ter recipit fundum in emphyteosim [h] pro se,& fi-
g lijs:licet filij non sint hæredes:tamen ęqualiter ha-
h bebunt fundũ:quia emphyteosis nõ transit ad oẽs
hæredes:sed solũ ad filios.vt in authẽ.de non alie.§.
emphyteosim.& Cy.tãgit in.l.liberti libertęq.C.de
ope.lib.Ego dixi in.d.l.vt iurisiu.§.si liberi.quòd si

tale pactum apponitur super rebus quæ de sui na-
tura transeunt ad hæredes,videtur pacisci pater fi-
lijs vt hæredib⁹:& sic pro virili nõ admittuntur,sed
p hæreditarijs portionib⁹:vt.l.si tibi.§.si pactus.š.de
pac.& ibi dixi.¶ Itẽ ex hoc quòd dico filium insti-
tuo,& nepotẽ substituo in alia portiõe,facit ad pul-
10 chrã † qõnẽ,q̃ fuit disputata bono.Filiũ institui,aliũ
substitui.quærit an ista substitutio sit vulgaris,vel
compẽdiosa:vel quę est.Et fuit determinatũ Bono. i
quòd erat cõpẽdiosa p.l.pcib⁹.C.de impube.d.Ray.
in tractatu suo de materia substõnis in fi.dicit quòd
est vulgaris & bñ.& casus ẽ hîc:licet null⁹ alleget.l.
istã.nã casus est hîc secũdũ illã lectu.in gl.ibi.vel sic,
filiũ instituo,nepotẽ substituo.qa trahit ad casũ sub
stõnis galli quæ fuit vulgaris:vt.š.in gl.ponit de sub i
11 stõne vulgari.¶ † Quæro:statutũ [i] dat ĩmunitatẽ â
muneribꝰ patri & filijs.vel ĩperator cõcedit priuile- k
giũ patri & filijs:habebũt ne filij immunitatẽ viuo
patre,vel post ei⁹ mortẽ? Et ea q̃ dicta sunt faciũt q
nõ in vita pris:sed post mortẽ.in cõtrariũ tñ facit &
ista est veritas,vt habeãt viuente patre:vt.ĩ.de iur.
immu.l.j.&.ij.C.de iniur.l.fi.C.de epis.& cle.l.ij.Ea
eñ quæ dicta sunt debẽt intelligi in his quæ nõ pos
sunt simul & semel esse pluriũ,vt sunt dñia rerum. l
sed immunitas & priuilegiũ possunt esse simul,vt
12 in contrarijs. ¶ Vltimo iste.§.inducitur ad † argu.
quòd in libello videat intentata actio quæ ex ver-
bis põt colligi:sicut hîc in dubio videtur facta insti- m
tutio,quę colligi põt ex verbis galli.de quo per do-
13 cto.in.l.edita.C.de edẽ.dixi in.l.ij.C.de edẽ.¶ † Dy.
k etiam inducit [k] istum.§.in arg.ad duo statuta [l] cõtra-
l ria,in eo volumine reperra q inspiciatur vltimum [m]
m sicut hîc.licèt pater & filius sint simul instituti,tamẽ n
inspiciatur ordo, de quo.C.de test.tut.l.ij.& ibi per
Cy.dixi in.l.omnes populi.de iust.& iure.

SVMMARIVM.

1 *Nepotis appellatione non continetur pronepos.*
2 *Dictio & cætera, inducit repetitionem omnium dictorum in præcedenti.*
3 *Dictio & cætera, posita in instrumento imperfecto in protocollo reperto, quid importet?*
4 *Notarius qui sumit instrumentum ex protocollo abbreuiatum, an debeat illud extendere?*
Notarius errat, qui dicit se rogatum de appellatione, uel sententia, nisi primo totum sit scriptum.
5 *Dictio & infrà, quid importet?*

n Idem credendum. [n] Hic ponitur reprehensio
sceuole cõtra gallũ circa personas.& diuidit in tres
partes vsq; ad.§.& quid si tantũ.Primò loquitur,qñ
solus nepos viuit.Secũdò quãdo solus filius. Tertiò
qñ vterq;.Secũda ibi, sed & si viuo. Tertia ibi, nã &
si filius.In terminis casus est clarus.No.ergo repre-
hensionem sceuole cõtra gallũ de insufficiẽtia circa
1 personam pronepotis.¶ Secũdò no.q † appellatio-
ne nepotis nõ cõtinet pronepos.si enim cõtineret,
gallus.nõ reprehenderet per sceuolam.hoc aũt qua-
liter debeat intelligi, declarabo.ĩ.ea.l.§.instituens.
2 ¶ Tertio no.† de hac dictione &c.quę inducit repe
titionẽ omniũ verborũ dictorũ in pręcedẽti.¶ Op-
po.qa sceuola incidit in vitium supfluitatis, de quo
reprehendit gallũ.Rñdeo nõ incidit,sed recitat ver-
ba galli.q.d.etiã si teneres verba galli,illa sunt insuf-
ficiẽtia circa personas.¶ Secũdò opp.ad fi.dicit hic
q ita demũ procedit,si nepos prius moriat.Contra.
cũ vterq; pręsumat institutus:(vt dictũ est in princ.
l.)nihil facit ad propositũ, quis decedat prius: cum
vterq; se ĩstitutũ reperiat.Hui⁹ timore gl.legit duo-
bus modis.Primò q hîc qlibet fuit institutus: & q
hîc dicitur si prius nepos decedat:subaudi maximè.
Secundò q filius fuit institutus & nepos pręteritus:
& tunc litera stabit propriè:quia necesse est nepotẽ
prius mori.Sed dices tu, hoc est contra illud, quod
dixisti in prin.l.dixi enim testamẽtũ procedere. etiã
si filius non erat institutus.Rñdeo,hic filius erat in-
stitutus,& nepos pręteritus,& pronepos substitut⁹
ipso filio instituto. vnde nepos non erat institutus
expressè, nec tacitè ab intestato vocabat:ideo ipse
rũpit.sed in prin.filius licet non esset institutus vo-
cabat tñ ab intestato,& nulla fiebat sibi iniuria per

xvij.colũ.C.de iur.
emp.Bar.cõsi. inci.
quęstio ista habet duo dubia.& cõsil.
incip. dño amato.
Pe.de ancha. cõsil.
cccxx. Pau.de cas.
consi.xij.

i ¶ Quero statutũ. & vide quod not.
Bald.in.l.si plures.
C.de sac.sanc.eccl.
And.Barba.

POMATES.
¶ Statutũ dat. Vide Ro.sing.lxvij.

k ¶ Dy.etiam inducit.& vide Bal.eleganter loquentẽ in l.cõficiunt.§. similes.ĩ. de iure codi.
Cyn.in.l.ij.de test.
tute.Andr. Barba.

l ¶ Duo statuta. Vide Bal. consil.lxiij.
iij.volu.

POMATES.
m ¶ Inspiciatur vltimũ.Fallit,nisi primũ sit fauorabili⁹.
vt no. Bald.in c.cũ olim.de consue.

n ¶ Idẽ credendum. not.hîc.etiã casum cõtra Barto.ea.l.in princ.vbi dicit q si nõ instituit filium, sed si substituit nepotẽ &c. nã hîc est casus q licet substituat testator vulgariter, nõ intelligit tñ instituere illum cui substituit. Bal. allegauit. l. ex facto. la.j.cũ.l.in testa.§. hæc verba.l.
lucius.& glo.pe.in l. si quis hæres.de hęre.instit.& gl. in l.cũ tale.§.fin.ff. de cõdi.& demõ. Tu alleg.tex.in.l.si pater impuberes.ĩ.de vulg. & pup.& de ista dictione &c.
Bal.alleg.l.item veniunt.§.petitã. de pe.hęre.& qd not.
in.l.licet.C.loca. & in.l.chirograp.š.de admi.tu.& text.in l.fi.& gl.in.l.pe.C.
de fideius.vbi stetit cum vxore &c.
& vide.c.significasti.de rescript.&.c.
Rodulphus. eo.tit.
& vide Bald.in.c.
cum in iure.de officio delega.&.c.significantibus. de offici. deleg.& ibi scribentes. Andrę.
Barba.

a ¶ Vltimò. Adde ꝙ Iac. de are. in. l. si ita quis. s. de euic. per illum text. cum. l. seq. in versi. &c. dicit illū tex. facere pro abbreuiaturis notarij defuncti: quia solum debēt apponi in loco illi⁹ abbreuiaturæ ea q̄ sunt de natura casuū ex ꝓslorū. & ita dicit tenere Dy. hic. Idē tenēt Bal. & Saly. in. l. si duo prōni. §. si quis iurauerit. de iureiu subdit tñ Iac. de are. in. d. l. si ita qs. ꝙ cōsuetudo notarij est attēdenda,
ꝓut factur⁹ erat in a
similib⁹ casibus. ar- b
gu. l. qui semisses. s. 3
de vsur. & l. vel vni
uersorū. de pig. act.
& hoc tenent hic
Bar. Bal. & Cy. ī au
thē. si quis ī aliquo. ī
fi. col. de edē. nō ob. c
l. si ita quis. quia ibi
dictio &c. erat extē
se scripta. & de hac
dictione &c. vide
Bal. consil. cxxxiij.
&. ccccIxviij. vbi di d
cit dictionē &c. cō-
cludere naturalia
& cōsueta. iij. vo. &
Ro. consil. cccxliij.
in fi. ij. col.

POMATES.

b ¶ Iste. §. De natura huius dictionis, vide Bald. consil. cxxxiij. & consi. clxviij. in. iij. volu. vbi 4
dicit ꝙ ista dictio e
&c. inducit naturalia & cōsueta: vide f
Ro. consil. cccxliij. in vlti. colum. Adde Bald. & Salyce. g
in. l. hac consultissima. C. de testa. Barba. cōsi. xxij. ꝙ incipit scribit̃. preclarè
in primo vo. vbi di h
cit per istam dictionē &c. præsumitur rogit⁹ testiū. Vide Panor. in. c. cum. P. tabellio. in. iiij. col. de fide instr. & ī. c. cū causam. de test. Et vide aliquam apostillā. in hoc. §.

c ¶ Et aliud est &c. Et an vna litera possit poni ꝓ vna dictiōe, vide tex. & Bald. in. l. quoties. §. sed & si maiorē. de hæredi. instit. & vide Ioan. de Imo.

institutionē nepotis. Vltimò [a] iste. §. [b] in eo ꝙ dicit &c. inducit̃ † ad. q. Si in protocollo reperit̃ instrumētū impfectū, & in fine notari⁹ dicit &c. qd illud importet. Dy. dicit. j. ea. l. §. nūc de lege. Spe. in ti. de instru. edi. §. ostēso. vsi. quid si abbreuiatura. Ego dico sic ꝙ in protocollo hec dictio &c. pōt reperiri dupliciter. Vnū est &c. ꝙ scribit̃ breue, & ponit̃ ī fine oratiōis indeterminatè: qa nō regit̃ ab alio verbo. vt dicit̃ hic in text. Et aliud est & cætera [c] quod ponit̃ in orone determinatiuè, vt. C. e. auth. ex cā. & . j. ad tre. l. nā quod. §. si qs cōpulsus. & . l. is cui. §. q legatorū. j. vt in pos. leg. de primo dicit Dy. sub illo &c. cōtineri illa q̄ sunt de natura cōtract⁹. hoc tñ nō ꝓbat̃ in. l. sed dic ꝙ sub illo &c. cōprehēdit̃ illud qd' deficit ī illo sermone secūdùm cōsuetudinē loquēdi [d] ī illa materia de qua loqmur, vel in sili. hoc ꝓbat̃ hic. & in. l. itē veniūt. §. petitā. s. de pe. hęr. j. ea. l. §. nūc de. l. nā ꝑ istud &c. cōprehēdunt̃ vba testamēti posita ꝑ gallū: siue īstituat̃ fili⁹, & substituat̃ nepos, vt dixit gallus. siue in sili instituat̃ nepos, & substituat̃ ꝓnepos vt hic. & ꝑ hoc dico ꝙ si p̄cessit instrumētū emptionis extēsum. & sequat̃ instrm locatiōis breuiatū ꝑ hanc dictionē &c. ꝙ illæ clausulæ quæ sunt cōes ad instrm emptiōis, & locatiōis, intelligunt̃ repetitæ ꝑ hāc dictionē &c. sunt em̃ similes hi cōtract⁹ vt. l. j. & ij. s. loc. ¶ Sed hic est aduertēdū, † an notari⁹ q sumit instrm ex illa abbreuiatura debeat extēdere? [e] Spe. in. d. §. ostēso. ver. qd sit abbreuiatura. dicit ꝙ sic. ego dico [f] ꝙ siquidē est cōtract⁹, vel actus qui debet celebrari in scriptis: tūc nil debet addi. totū em̃ extēsum debet pri⁹ scribi, vt. l. cōtract⁹. C. de fi. instru. Et ideò errāt [g] notarij qui dicūt se rogatos de app. vel sententijs: nisi primò totū sit scriptū. Quædā sunt instrā nō celebrata in scriptis: sed in scriptis redacta: & tūc dico ꝙ ꝑ notariū nō debet extēdi. quid enim cōtineat̃ sub illo &c. est dubiū, & est in æstimatione iudicis [h] ex precedētibus, & sequētib⁹. vt. l. si seruus pluriū. §. fi. j. de le. j. l. volūtatis. C. de fideicō. & . l. cū pater. §. cū impfecta. de le. ij. debet ergo notari⁹ breuiter exēplare prout iacet. & sic vtimur ꝙ notari⁹ nō extēdat. Si verò in libro protocollū p̄cederet instrumētū extēsum, ad quod vsimiliter debet referri illud verbū &c. debet notari⁹ de illo facere copiā. vr̄ em̃ illa pars esse cōis sequētib⁹ imbreuiaturis: quia ad illā referatur. vt vr̄ hic istud &c. referri ad principiū, vbi sunt illa verba extēsa: merito facienda est copia, vt. l. si quis ex argētarijs. §. si initiū. s. de eden. & si est dubiū quid importaretur sub hoc &c. & expediret parti ꝙ posset cōpelli ad reficiēdū īstrumētū de nouo. vt not. in. l. chirographis. s. de admi. tuto. ¶ Est enim secūdū & cætera quod scribit̃ lōgum, & habet in oratione verbum vnde regatur: tūc si illud & cæteca, referatur ad aliquod verbū determinatè: debet ad illud reduci, & secūdū illud determinat̃: vt. l. nā quod. §. si qs cōpulsus. j. ad trebel. & . l. ita tñ. §. quoties. ad trebel. s. loca. l. itē querit̃. §. exercitus.
i Si verò non habet certam etiam limitationem [i] tūc cōprehēdet oīa quæ sunt de natura cōtract⁹, vel rei super qua apponit̃: vt. l. cæterorū. j. de ver. sig. & . l. si duo patroni. §. si qs iurauerit. s. de iureiuran. pro hoc facit extrà de libel. obla. c. vlti. cōiuncto. c. exhibita. extrà de iudi. Sed qd si non dicit & cætera: sed dicit & reliqua. Rn̄deo idē est dicere & reliqua quòd &
5 cætera. vt. d. l. cæterorū. de ver. si. ¶ Quæro qd † si dixit & infrà. Rn̄. significatio hui⁹ ē quòd scribēs intēdit omittere aliqua quæ erāt in medio, & assumere aliqd quod erat infrà. vt. l. ij. j. ad. l. aq. Et patet quasi in omnib⁹ decreta. vnde nō habet illā significationē quā habet dictio, & cætera. qa ꝑ dictionē, & cętera, volo dicere illud quod omitto: sed ꝑ dictionē, & infrà, significo illud quod volo omittere.

in cōsi. lxxxvj. vbi consuluit pro quodā notario q scripsit iurauit &c. quod vr̄ cōprehēdi qd' iurauerit tactis scripturis ad sancta dei euāgelia. And. Bar.

d POMATES. ¶ Loquēdi. intellige de cōsuetudine generali, non autem de particulari: vt per Ange. l. de die in prin. qui satis. cog. Et quanto tempore inducat̃ talis consuetudo. vide Are. cōsi. xj. incipien. procedent. in vlti. col.

e ¶ Extendere. Vide Pau. de ca. cōsi. j. vbi hoc explicat. Bald. cōsi. lxij. v. lib.

f ¶ Ego dico. & vide gl. secūdū Bal. in. c. j. de censi. in. vj. vnū no. mirabiliter secūdū Bal. s. ꝙ qn̄ notari⁹ nō scripsit instrumētū, ipse nō pōt extēdere. sec⁹ si est ille q scripsit: qa ipse scit cōsciētiā suā, & an scriptura sit de esse legis Bal. remittit ad. §. ex nō scripto. Bal. hic cōtradicit Bar. quia tex. loquitur in actu in scriptis, & nūcupatiuo: ergo semper notarius poterit extendere dictionē &c. qa semp habet interpretationē iuris. d. Io. seqt̃ Bart. & dicit opi. suā ꝓbari in. l. cōtract⁹. de fi. instr. in glo. in ver. instramētis. & rn̄det ad istū tex. qa loqt̃ iuriscōsulto. Tu tene opinionē Bal. qa licet sit iuriscōsultus: tñ extēdit secūdū ius: ita notari⁹ extēdit secūdū ius. & arguit Bal. ad. q. an notarius q scripsit secūdū testamētū, & apposuit dictionē &c. poterit apponere clausulā derogatoriā? Cy. hic dicit, vr̄ ꝙ illa poterit extēdere: ex quo est de substātia testamēti: vel recurrēdū est ad cōsuetudinē tabellionis. d. Ioā. hic hoc impugnat: qa scd'm testamētū debet specialiter tollere primū, vt. l. si qs in principio testamenti. de leg. iij. ergo bn̄ facit, licet nō alleget illud qd' no. Ang. in. l. j. de lib. & posth. & tu tene cū Bal. qa extendēdo illā dictionē &c. bene specialiter tollit̃ primū. & vt res valeat: quia attēdēda est cōsuetudo. l. vel vniuersorū. ff. de pig. act. Secūdò inducit̃ ad aliā quęstionē, an ꝑ dictionē &c. poterit poni preceptū guarentigiatū. videt̃ ꝙ non: quia hoc est accidentale, & non de substātia cōtract⁹: tñ dicit recurrēdū ad cōsuetudinem notarij, per. d. l. vel vniuersorū. qd' intelligit̃, qn̄ cōsuetudo est vniformis. l. medico. §. fin. de an. leg. l. si mater. ne de stat. def. l. item mela. §. j. de ali. leg. vbi stādum est vltimæ consuetudini. & ibi habes tex. in quot vicibus verificet̃ dictio solit⁹. Tu vide de hoc Barto. in. l. j. C. qūo & qn̄ iud. Bald. in c. j. q feud. da. pos. Andrę. Barb.

POMATES.

g ¶ Ideo errant. Vide Cepolam in cōsi. xxiiij. inci. no. ꝙ ea quę celebrantur in scriptis.

POMATES.

h ¶ Iudicis. Vide Pau. de ca. consi. ij.

POMATES.

i ¶ Limitationem. Adde tñ ꝙ nō cōprehendit ea; nec supplet quæ sunt de substātia actus, vt per Bald. in. c. cū in iure peritus. in ix. col. de offi. dele. de quo aliquid per Ange. l. quicqd. dū loquitur de appellatione ab interlocutoria. ff. de verb. oblig. & de ista dictione & cętera. vide Alex. cōsi. xxxvij. ij. colū. iij. volu. Oldr. cōsi. cxxxix. col. fi. viij. q. Anto. de prato veteri inter consilia Alexā. cōsil. xl. col. fin. iiij. vo. & cōs. lxxxviij. ad finē. eo. volumine. & Præpo. in. c. sacrosancta. in principio. xxij. dist. aliqui. l in simili per Feli. in. c. cū M. ferrarien. in. iiij. colū. de constitu. & in. c. ij. xxix. columna. de præscrip. Barba. consi. xxij. vj. colū. in fine. j. vol. & consilio. lvj. colum. x. eo. volumine. Roma. consi. cccxliij. col. ij. Imo. consi. xxxvj. penulti. colum. Cardina. consi. cxxxiij. j. columna.

SVMMARIVM.

1 *Prouisio facta in uno casu porrigitur ad alios sibi similes. & quando numero. 3.*
2 *Substitutio uulgaris facta in unum casum porrigitur ad omnes sibi similes.*
3 *Non refert quid ex æquipollentibus fiat, an illud generale sit uerum?*
4 *Emancipatio quando faciat locum substitutioni uulgari?*
5 *Existētia sui hæredis nihil operatur, dato substituto uulgari.*
6 *Substitutio uulgaris tacita non facit de necessario uolūtariū.*
7 *Titulus de coniungendis cum emancipato liberis, an sit correctus, & sic sit sublata differentia emancipationis & patriæ potestatis?*
8 *Pater si filium emancipatū instituit, & nepotē ex eo in potestate retentū præterijt, an testamentū sit nullū, uel possit dici nullum, uel rumpi per contratab. per nepotem?*
9 *Filius emancipatus si readoptetur per patrem, an noceat nepoti?*
10 *Filius deportatus si restituatur, an noceat nepoti?*
11 *Restitutus non recuperat locum quem inuenit plenum.*
12 *Restitutio facta à principe, non aufert ius alterius.*
13 *Restitutus non recuperat bona in alium alienata.*
14 *Filius legitimatus post mortem patris, an auferat bona illis qui successerunt ab intestato?*
Legitimatio an trahatur retro?
15 *Casus positi in isto. §. pertinent ad gallum, & uelleium.*
16 *Nepoti præterito ex filio emancipato instituto potest substitui pupillariter, licet non sit institutus.*

k ## Et quid si tantum.

[k] Iste est subtilis. §. & est tertia pars in qua per sceuolam reprænenditur gallus de insufficientia, circa casus, & prosequor illum vs-
1 que ad. §. quid si is. hoc dicit. ¶ Prouisio † facta in
l vno casu porrigitur [l] ad alios sibi similes, hoc dicit.
m casus in terminis est clarus. ¶ Not. diligenter [m]

k POMATES. ¶ Et quid si tantum. Vide Areti. consi. cxl. colum. xv. & consi. cxlvij. col. penul. Alex. consi. clxxxviij. volu. v. j. articu. Panor. consi. lxxxviij. per totum.

l POMATES. ¶ Porrigitur. Vide Alex. cōsi. ij. in. vj. & . vij. col. versi. non obstat. volumine. j.

m ¶ No. diligenter. & no. quòd hic dicit Bal. rn̄dēdo ad. d. l. fi. C. de prædi. cu. lib. x. quòd vbi fit mentio de prætio, intelligitur venditio. qui allegat glo. in l. apud celsum. §. sed cū legitima. de doli exce. & . l. ēt si cū dotem. C. de iure do. & . l. illicitas. de offi. p̄si. & ī. l. fi. præallegata. & paruitas prætij facit præsumi donationem vt. l. j. ff. de superfi. & vide. l. cum quidam. C. de verbo. signi. vbi dicit quòd si quis dicit lego libros quos habeo paduæ, siue perusij, quòd omnes vidētur legati. Idem dicit in venditione, vt omnes videantur venditi, nisi ex qualitate prætij aliud appareat, glo. est singu. secundū eū in l. j. §. quod autē. ff. de superfi. vbi oīno vide An. Et ad dictū Bar. his adde tu Alex. de imo. in consi. iiij. col. vj. in. ij. volumine.

quòd substitutio

a ¶ Ad alium. Adde
Pet. de anch. consi.
cccl vij. & inquãtũ
Alex. refert. q. Ioã.
an. ĩ tit. de sec. nup.
vide Bal. cõsi. cccc-
ij. li. iiij. mãfredinus
inquantũ etiã tãgit
si stipulatus sum a
te. x. cũ titi⁹ &c. do.
Pe. de anc. in cle. ij.
de pe. & remis. re-
fert Pileũ disputã-
do terminasse ꝙ
possum p gl. in tit.
de ca. dimi. in prin.
in vers. cõmutatio.
quã gl. all. Bald. in
ti. de pa. cõstã. in ti.
diuina vocati. & in
l. ij. C. qui ad liber.
ꝓcla. non pos. adde
ꝙ hîc idem tenuit
Bal. cõsi. vj. ij. volu.
vbi cõsuluit ꝙ per
substitutionẽ factã
si sine liberis deces-
serit institutus, ad-
mittit̃ substitutus,
si institut⁹ occidat̃,
an aũt in rescriptis
casus omissus com
prehendat̃ sub ex-
presso Bal. conclu-
dit ꝙ non per. c. su-
sceptũ. de rescri. in
vj. qd aũt in priuile
giis, & bñficiis, vi-
de Io. an. in. c. licet.
de trãsl. epi. & in. c.
olim. de ver. sig. qd
aũt in. l. iu. muni. vi
de Imol. hîc Bal. in
l. illã. C. de coll. per
cano. maxĩe Anto.
de bu. in. c. fi. de cõ-
sue. p Pe. de an. cõ-
sil. xciij. vbi consu-
luit ꝙ si statutum
transfert in maritũ
lucrũ fructuũ bo-
norũ paraphernа-
liũ, ꝙ similiter trãs-
fert lucrũ rerũ do-
taliũ: qa est eadem
& maior rõ: & ibi
etiã qñ fictio indu-
cit̃ à statuto, an de-
beat extendi, & an
statutũ posit indu
cere fictionẽ? vide
Bal. cõsi. clj. iij. vol.
& an statutũ extẽ-
dat̃ de casu vero ad
fictum, vide domi.
Car. consilio. lx.

2 ꝙ † substitutio vulgaris cõcepta in vnũ casum por-
rigitur ad oẽs sibi similes. facit. C. de insti. & substi. l.
fi. ¶ Oppo. ꝙ male dixerim hic poni reprehensio-
nem cõtra gallũ circa casus: imò est reprehẽsio con-
tra Sceuolã ipse enĩ posuit casum de nepote, & ꝓ-
nepote, non gallus. huius timore gloss. legit istum. §.
tribus modis. Prima lectura est ꝙ hîc ponantur tres
oppositiones contra Sceuolam, non contra gallum,
& sic fatetur contrarium. & hæc fuit opinio Pileij
quã gl. non tenet, & meritò: quia nõ est verisimile ꝙ
Sceuola seipsum incontinenti reprehẽderit, seu cor-
rexerit, vt. l. non ad ea. j. de cõdi. & demõ. vnde legit̃
secũdo modo ꝙ hæc fuit reprehẽsio Sceuole contra
gallũ. sed ad cõtrarium nõ rñdet̃. Tertia lectura est,
ꝙ hîc fiat reprehẽsio cõtra omnia supradicta, vbi de
morte fit mẽtio. & sic contra gallũ, & cõtra Sceuolã
& ista est vera. Nec ob. si dicis ꝙ secũdũ hoc Sceuo-
la reprehẽdit seipsum: qa nõ est verũ. dixit enim gal
lus deficit in ꝑsona vt dixi: sed in posito ꝙ personas
ꝑfectè enumerasset (vt ego suppleui) tñ deficit in ca
sib⁹: qa nõ enumerauit oẽs casus, & hîc Sceuola sup
plet. Op. ꝙ p ꝓuisionẽ factã in vnũ casum, alius vi-
det̃ omissus: nõ autẽ videt̃ in alio prouisum, vt. l. cõ-
modissimè. s. e. cuius cõtrariũ hîc dicit̃: ergo &c. hui⁹
timore gl. secunda magna legit hunc. §. duobus mo-
dis. Primò, vt fateamur contrarium. s. ꝙ prouisio fa-
a cta in vnum casum nõ extẽdit̃ ad aliũ.[a] sed ꝙ testa-
tor põt (si vult) in istis aliis casibus ꝓuidere, sicut in
casu mortis. & h. d. ista. l. secũdũ hãc lect. gl. nõ tenet
istã. nã in ꝑcedẽti. §. iuriscõsultus dicit ꝙ testator hoc
exprimat, hîc vero dicit ꝙ hi casus admittunt̃ ex
interpretatione. l. velle. nec est necesse ꝙ testator ex-
primat. & ista est vera, ꝓuisio enim facta in vnũ ca
sum, extẽdit̃ ad aliũ sibi similẽ: qa nõ refert qd ex ęq
pollentibus fiat, vt. l. mulier. in princ. j. ad treb. & l. si
mater. C. de insti. & substi. ¶ Sed cõtrarium respon
deo ꝙ nõ porrigat̃ ad alium casum. s. dissimilem: ita
dicit glo. & bene. ¶ Contra hoc op. fortiter, isti casus
fuerunt expressi per modũ conditionis. s. si moriet̃
&c. sed conditiones debent impleri in forma speci-
fica, nõ p simile, vt. l. qui hæredi. in prin. & l. meuius.
de cõdi. & demonstr. non ergo porrigitur ad casum
similem. Pet. circa hoc notãter dicit. quædã est con-
ditio necessaria ad ipsum actum, quædam est cõdi-
tio necessaria ad effectũ actus, quędã est cõditio vo
lũtaria. In primis duobus casibus ꝓcedit ꝙ nõ refert
quid ex ęquipollẽtibus fiat exẽplũ in cõditione ne-
cessaria ad ipsum actũ, in. §. nostro ad hoc vt substi-
tutio vulgaris habeat locũ est necesse ꝙ institutus
nõ sit hęres. si ergo exprimit̃ vnus casus, per quem
nõ põt esse hæres, porrigitur ad aliũ similem. Exẽ-
plũ de secundo. s. de cõditione necessaria ad effectũ
actus, si relinquitur filiofamil. ad hoc vt ipse effe-
ctualiter habeat, requiritur quòd efficiatur sui iu-
ris, si exprimitur vnus casus per quem sui iuris effi-
ciatur, porrigatur ad alium sibi similem, vt. l. si ma-
ter. & l. mulier. præallegata. Sed quando apponitur
conditio voluntaria: tunc debet impleri in forma
specifica, vt. l. qui hæredi. & l. meuius. s. allegata. Ra-
tio: quia in primis testator cogitauit de effectu, in
hac vltima cogitauit de forma tantum: quia volun-
3 tariè apposuit. His † præmissis [b] pro declaratione
b materiæ quæritur, vtrum prouisio facta in vnum
casum porrigatur ad alium, & vtrùm sit verum hoc
generale nõ refert quid ex ęquipollẽtibus fiat. Dic
aut prouisio facta sit in vnum casum per modũ dis-
positionis, aut per modum conditionis. Primo ca-
su, aut ex virtute expressi casus omissus potest intel
ligi, & ad illud porrigitur: vt instit. pro soc. §. illud.
dixi vobis in. l. commodissimè. s. eodem. soluendo
contrarium dic aut ex virtute expressi nõ põt intel-
ligi: & tunc aut illud potest constare de voluntate
disponentis, volentis porrigi ad alium casum omis-
sum & ad illum porrigitur. vt. l. Titius. §. j. s. eodem
tit. & l. fi. C. eo. secundùm intellectum quem dedi in
l. commodissimè. s. eo. aut de mente non potest con
stare: & tunc aut casus fuit penitus omissus, aut fue-
rant expressi duo casus qui obuenerunt coniuncti.
Primo casu, aut casus omissus est similis expresso.
& habet eundem effectum. & ad illum extenditur

vt. l. fi. in fi. s. manda. Secũdo casu, qñ fuerunt exꝑssi
duo casus q obuenerũt cõiunctim: & tũc distingue
aut loqmur in materia, in qua debet fieri interꝑta-
tio plena, vt in testamẽtis, & ad illud porrigit̃: vt. l. si
ita. in prin. s. e. & ibi dixi. aut loqmur in materia non
fauorabili in qua nõ debet fieri plena interpretatio.
& ad illud non porrigit̃: vt. l. vim ꝑpassam. §. prescri-
ptione. j. de adul. & colligit̃ ex tex. in. d. l. si ita. s. eod.
Fallit fauore vitãdę cõtrarietatis. vt. l. ij. in prin. cum
sua gl. j. de ver. ob. & ibi dixi. Si verò ꝓuisio fit ĩ vnũ
casum p modũ cõditionis: dic tunc ꝙ aut casus omis-
sus est dissimilis expresso, & ad illũ non porrigit̃: vt
l. si cũ dotem. in prin. s. sol. mo. & l. si ita quis. §. j. j. de
le. ij. & l. fi. C. de his qui ve. eta. impe. & l. cõmodissi-
mè. s. eo. aut casus omissus est similis exꝑsso: & tunc
aut loqmur in cõditione necessaria ex parte actus,
vel ex parte effectus: & tũc aut illud porrigitur: nec
refert quid ex ęquipollẽtibus fiat: vt hîc, & l. mulier
in prin. ad treb. & l. si mater. C. de insti. & sub. cũ si-
milib⁹. Si verò loqmur de cõditiõe voluntaria: tunc
debet impleri in forma specifica: nec porrigit̃ in aliũ
casum non expressum: vt. l. qui hęredi. & l. meuius.
in prin: de cõdi. & demõ. ¶ Opp. ad istud vltimum
de hac. l. in prin. vbi ꝓuisio facta de nepote, si nascit̃
post mortẽ nõ porrigitur ad casum quo nascitur in
vita. & tñ est necessaria cõditio, quæ ex necessitate
debet opponi: vt in prin. huius. l. ꝙ autem non sub-
intelligatur patet: quia gallus suppletur per velleiũ.
Respondeo quòd ideo non subintelligitur: quia es-
set cõtra legẽ, cũ posthumus alienus nõ poterat in-
stitui secundùm hęc tempoca: hodie vero cum pos-
set institui, posset esse quòd subintelligitur: vt dixi
in prin. l. ¶ Item ad idem opp. de. l. commodissimè.
s. eodem. Respondeo: ibi instituebatur posthumus
qui põt institui simpliciter. vnde ista adiectio quæ
fuit adiecta, voluntarie adiicitur. vt ibi patet. vel dic
quòd ibi exprimitur vna conditio quæ non porrigi
tur ad alium casum dissimilem. longe enim dissimi-
lis casus est nasci in vita, vel post mortem. ¶ Respõ
deo ad gloss. dicitur hîc filium subductum de medio
per emancipationem non succedere contra. l. sed
cum patrono. §. j. de bono. pos. Solu. non succedit de
c iure ciuili, vt hîc: sed de iure prętorio [c] sic. ita dicit glo.
vt in contrario. Ad istud oppo. fortiter Si nos intel-
ligimus hîc filium institutum ex testamento, ita
succedit emancipatus. sicut suus: nam quilibet ex-
traneus succedit de iure ciuili. ¶ Præterea, hîc videt̃
4 casus † mirabilis ꝙ emancipatio faciat locum substi-
tutioni vulgari, quod est contra casum insti. de hæ-
re. insti. §. si verò. Rñ. ista substitutio de qua loquit̃.
l. ista, non est tantùm in hęreditate quantùm in sui-
tate. hoc est in tenendo locum primum sui hæredis,
statim cum filius primò emancipatur, desinit esse
suus, & nepos incipit tenere primum locum, meritò
locus est substitutioni, vt hîc. sed si esset substitutus
extraneus tunc per emancipationẽ nõ excluderetur
filius, nec admitteret̃ substitutus vulgariter: vt in cõ
5 trario. ¶ † Sed contrà dato substituto vulgari, existẽ
tia sui hæredis nihil operat̃: vt. l. si filius hæres. s. eod.
& nota in. l. papinianus. §. quarta. ff. de inof. test. ergo
statim cum nepos sit substitutus, filius, desinit esse
suus, & nepos admittitur. Rñdeo p substitutionem
filius desinit esse suus si vult. vel aliter, & subtilius
hîc substituitur filius in vnũ casum. s. si viuo testato-
re morietur. Et sic ponit̃ in potestate sua, vtrum ve-
lit esse hæres vel non vñ p substitutionem non de-
d finit existẽtia sui hęredis.[d] ¶ Sed cõtra id oppo. licet
substitutio cõcipiat̃ in vnũ casum continet tñ alios
casus sibi similes: vt hoc. §. sine ergo non sit hæres:
qa noluit, siue quia nõ possit, videtur sibi datus sub-
6 stitutus. Rñdeo † nam licet hîc sit substitutio vulga-
ris tacita, non facit tñ de necessario voluntariũ: sed
solũ expressa, & in casum expressum: quod patet:
qa licet filius sit substitutus pupillariter, in qua sub-
stitutione continet̃ tacita vulgaris: tñ existentia sui
heredis operat̃ ꝙ per ipsam cõfirment̃ tabulę pupil
lares: vt. l. si filius qui patri. de vulg. & pup. & l. iulia-
nus. de acqui. hęre. & l. pater. de priui. credi. dixi in. d.
7 l. si filius qui patri. ¶ Redeo † ad glos. oppo. & videt̃
ꝙ emancipatio nil operetur hodie: vt in authen. de

b ¶ His præmissis.
Vide omnino Pet.
de ancha. cõsil. ccc-
lvij.

POMATES.
b ¶ His præmissis.
Vide Fel. in. c. trãs-
lato. colũ. v. & seq.
de constitu.

c ¶ De iure ꝑtorio
Rapha. cu. dicit ꝙ
filius succedat de
iure pretorio p cõ-
tratab. & ita proui-
sio galli ĩ casu isto
erit delusoria: quia
secuta post testa-
mentũ filij emanci
patione vocat̃ ne-
pos, q incipit tene-
re primũ locũ, & p
cõsequẽs deficit fi-
lij cõditio ĩstituti. l.
iij. & l. quãdiu. j. de
acqr. hære. ergo re-
manebit vt ꝑterit⁹,
& ideo p cõtratab.
rũpet testa. rñ. let
ipse ad hãc subtili-
tatẽ, dicens ꝙ verũ
erit testamẽtũ rũpi
p cõtratab. tñ ꝓui-
sio huius. §. erit vti-
lis nepoti: qa filius
anno excludetur à
bo. pos. cõtratabu.
iuxta. l. j. §. largius.
de succes. ędic. ideo
excluso eo venit
secundũ prouisio-
nẽ huius. §. & si di-
cis habebit nepos,
habebit etiã filius,
cui nepos acqret si
erat in potestate.
Rñdet Paul. de ca.
ꝙ nepos poterit
differre immistio-
nem. donec sit sui
iuris, aliâs fatet̃ cõ-
trarium.

POMATES.
d ¶ Hæredis. vide
Alex. consi. iiij. col.
xj. ij. volu. & in. l. fi.
in. ij. col. C. de insti
tu. & substi.

a ¶ Corrigi.Inquãtum Alex.relata.q. Bar.hic.s.ꝙ stante statuto ꝙ extantibus masculis fœmina ab intestato non succedat:an fœmina præterita hoc casu rumpat testamentum & facit duos casus:aut instituti sunt extranei, aut venientes ab intestato:vt hic per eum.Adde quod Ro.consi.iij. simpliciter tenet filiã prędicto casu non posse rumpere testamentũ.& idem tenet
Bal. consi.ccxxxij. &.ccxxiij.lib.j. & vide latè Paul. de a ca.cõsi.ccclxvij.inquantũ etiã Alex. reprehendit Salyc. ex eo ꝙ cõsuluit ꝙ stãte statuto quòd masculi ab intestato fœminas excludant, si fœminę sit minus legitima datum in dotem, seu relictum ꝙ posśit agere ad supplementum legitimę, non obstante ꝙ visa fuerit esse contẽta sibi relicto. Tu dic ꝙ idem consuluit Bald.consilio. cccclxix.iij.vol. & cõsil.statim seq.est consil.Saly. qui refert ita fuisse pronunciatum in audientia do.Cardin. Albanensis fratris vrbani quinti episcopi Padue legẽte ipso Baldo padue.&idem tenet Car.consi.lxxx.an aũt stãte prędicto statuto ꝙ ab intesta.non succedat,si pater facit testamẽrũ nõ solenne. filia posśit aliqd dicere, vide Bal.alleg. cõsilio.ccxxxiiij.

b ¶ Ad declarationẽ.Et pro glo.ista, vide aliã in.l.filiæ. & ĩ.l. si emãcipati. C.de coll'.& in authẽ.ex cã.C.de lib. prete.& in.l.si filiꝰ. ff.de mino.In contrariũ sunt glo.in.l. j.de coniunc.cum emãcip. liber.&.l. certum.C.vñ cog. & ĩ rub.C.de succ. ędi.&.l.si vt proponis.ff.de inof.testa. & mediam viam eligit gl.in.§.exhæredatos.in authen. de hęre.&fal. quæ est singu.quã not. Andre.Barba.

hęre.ab intesta.in prin.&.§.nullam.Gl.dicit no.istũ.
a §.non corrigi:[a] qa contrariũ loquit̃, quãdo nullũ est
factũ testamẽtũ:sed testamẽto facto remanet differẽtia emãcipationis,& patriæ potestatis.huic cõcor.
gl.in authẽ.ex cã.C.de lib.pręte.& in.l.si emãcipati.
C.de coll'.& Azo.in summa illius ti.aliâs in.l.si filiꝰ.
ṡ.de mino.Idẽ dicit Ro.in ti.de bo.pos.cõtratab.In
cõtrariũ sunt oẽs gl.quę dicũt ꝙ ti.de cõiun.cũ emã.
lib.est correctus.vt.l.j.in prin.j.de coniun.cũ emã.li.
&.l.si ꝓponas.de inof.testa.& in authẽ.in successione.C.de su.& legi.& in authẽ.de hęre.quę ab inte.§.
b j.j.e.l.vl.Ad declaratione[b] pręsentis dubij pone qõ.
8 quæ† de facto fuit hic,Pater filium emãcipatũ instituit,& nepotẽ ex eo in potestate retẽtũ pręterijt:an
testamentũ valeat,vel posśit dici nullũ,vel rũpi per
contratab.per nepotẽ?Gl.or.hic,(vt videtis)tenet ꝙ
sit nullũ:pro qua facit tex.in authen.de hęre.quę ab
intesta.Loquit̃ enim tantũ cum emancipatus filius
contendit cum descendentibus,vel ascendẽtibus ab
c auo,non à se.Istum tñ casum[c] qñ contendit cũ descendentibus à se,non reperies in isto tit.quod ergo
non mutat̃.quare stare prohibet̃?Cõtrarium tenui,
& teneo:quia in proposito ista gl.malè dicit.& ꝙ testamentum sit aliquod,& non posśit rumpi,dico de
hoc esse casum de iure.C.de le.hære.l.meminimus.
§.j.vbi dicit filium emancipatũ succedere ad similid tudinẽ suorũ.Si ergo quãtũ ad successionẽ[d] nõ perdit ius sui hæredis,nepos nõ admittitur. ¶ Præterea
tex.in corpore.s.in authẽ.de hęred.quæ ab intest.§.
nullã.dicit expresse nullã esse differẽtiã emãcipationis, & patrię potestatis:etiã quocunq; modo succedat̃:non est ergo curãdũ, siue sit factũ testamẽtum,
siue nõ.¶ Pręterea,posito ꝙ loqueret̃ tãtũ ab intestato,ꝓbo idẽ:Qñ vnũ bñficiũ est ex cõtemplatiõe
alterius,si vnum tollit̃,tollit̃ & aliud.vt.l.filio.§.ma-
e tri.de adi.leg.sed cã quare dat̃ querela,[e] vel contratab.vel ius dicendi nullum est, qa filio fit iniuria, si
exhęredat̃,vel pręterit̃:& sibi nõ relinquit̃ legitima
sua,vt.l.papinianus.§.quarta.ṡ.de inof.testa.sed illę
nepos ab intesta.nil debet habere secundũ oẽs:ergo
per præteritionẽ sibi nulla fit iniuria.ergo non põt
dicere testamentũ nullũ.vt.ṡ.e.l.si posthumus.§.qđ
f vulgo.¶ Pręterea,ille qui[f] decedit intestatus, videt̃
relinquere venientibus ab intestato, vt.l.cõficiunt̃.
de iure codicil.si igit̃ postea relinquit expresse illud
quod videtur tacitè relinquere decedens intestatus,
ex dispositione.l.non video in quo sit culpandus.&
sic quantùm ad propositum non teneo istam gloss.
¶ Ad glo.cõtrarias respõdeo nec eas dãno. nam fateor ꝙ eo casu quo emancipatus potest rumpere,
rumpit eo modo quo rumpebatur olim.Ita intellige gl.in authen.ex causa.&.l.si emancipati.cũ simi.
Sed quidam sunt qui olim poterãt rumpere,sed hodie nõ possunt,vt nepos ex filio emãcipato:vt dixi.
sed si possunt rumpere,in modo rũpendi nõ est aliqd immutatũ:vt in dicta gl.sed an ti.de coniun.cum
emanci.li.sit correctus,dicam in.l.j.j.de coniun.cum
9 eman.li.¶ Redeo nunc ad glo.†Quæro si iste filius
emancipatus readoptetur,an noceat nepoti?glo.dicit ꝙ non,vt.l.j.§.si quis filiũ.ĩ.si ta.te.nul.ext.¶ Sed
contra hoc videt̃.l.nõ putauit.§.si quis emancipa-

POMATES.
c ¶ Tamen casum.Vide Matesil.in tracta.ab intesta.j.&.ij.col.vbi tenet cõtra Bart.hic.
d POMATES.¶ Ad successionẽ.Vide quid per hoc dicat Alexã.in l.qui se patris.C.vnde libe.col.xiiij.
e POMATES.¶ Querela. Vide Alexan.consi.lxviij.col.fin.iiij.volumine.
f POMATES.¶ Pręterea ille qui.Et vide Bald.hic super quęstio. filia dotata ab intestato non succedit,superstitibus agnatis:an si factũ sit testamentum,poterit dicere testamentum nullum? & vide Bald.in.l.maximum vitium.Item tangit.q.quam tetigi in.l.ij.C.de libe.& post.&ibi dedi remisśiones ad Bal.
g ¶ Ex quo not.& vide quæ notaui ad Barto.C.de sen.pas.Andræ.Barba.

g POMATES.¶ Ex quo no.vide Felin.in.c.inter quatuor.de maio.& obe.& in.c.quæ in ecclesiarum.de consti.And.de iser.in.c.j.ij.col.cũ seq. de vasal.decre.eta.
h ¶ Induco in arg.& tangit hic Bald.an idem sit in bannito quòd in deportato. & alleg.gloss.in.§.relegati.institu.quib.mod.ius pat.pot.solu.& eam reprobat. Tu vide Ioan.and. in addit, Spec.in titu.de ces, act.§.j.& hic Bald. dicit ꝙ bãnitus habeatur pro cõfesso, si est facta probatio.alleg.glo.singu. ĩ.l.rura. C.de omni agro deser. libr.xj. & concludit ꝙ bãnitus ꝑdit ius municipale,non ius ciuile.And.Barb.

tũ.ĩ.de cõtratab.&.l.filio.ṡ.e.Dy.dicit intelligẽdam
esse gl.qñ filiꝰ readoptat̃ simpl'r.secꝰ si readoptetur
in locũ patris illiꝰ nepotis.ita no.in.d.§.si qs filium,
secũdùm Dy.¶ Sed cõtra hoc vr̃.l.filio.in prin.ṡ.e.
Sol.in filio exhęredato in quo nõ est curandũ quomodo readoptet̃,vt ibi patet.sed ĩ filio instituto bñ
est drĩa:vt hic.Rõ:quia exhęredatus quocunq; iure
exclusus est:institutꝰ verò nisi veniat vt suus,taliter
ꝙ p̃cedat nepotẽ, nõ excludit nepotẽ.¶ Redeo ad
10 gl.Quæro† quid si filius deportatꝰ restituat̃,an noceat nepoti?gl.ꝙ sic,vt.ĩ.de cõtrata.l.j.§.fi.nisi restitutio post mortẽ aui fieret:vt in glo.Duo dicit ista
gloss.Primò ꝙ restitutio deportati facta in vita aui
nocet nepoti.Sed cõtra id quod.ṡ.proximè dictum
est de arrogatione quæ est quædã restitutio:vt.ṡ.e.
l.filius.in princ.Rñ.restitutio est in pristinum statũ
repositio:vt.l.ꝙ si minor.§.restitutio.ṡ.de mino.&.l.
j.C.de sent.pas.& sic videt̃ restitutus in locũ patris,
meritò ergo nepotẽ excludit:sed arrogatio non est
11 directa restitutio.sed cõtra hoc† videt̃.ĩ.ad munic.l.
ordine.& quod no.ṡ.de his qui no.infa.l.quid ergo.
§.pœna grauior.&.ĩ.de fal.l.falsi.§.ordine.vbi restitutus non recuperat locum quẽ inuenit ꝑlenũ.Rñ.
hoc est verũ,nisi ille q occupat locũ succedat in locũ primi,& eius ꝑsonã repręsentet,vt erat hic,sed ĩ
cõtrarijs tenebat locũ deportati suo iure.Secũdò dictũ est ꝙ restitutio post mortẽ aui,non præiudicat
12 nepoti qui iam est hæres.Ex† quo nota[g] ꝙ in inte-
g grum restitutio facta à principe,nõ aufert ius alterius.& sic debes limitare.l.j.ij.&.iij.C.de sent.pas.q̃
dicũt ꝙ restitutus recuperat bona.intellige quæ nõ
sunt ĩ aliũ trãslata,facit.l.& si sine.§.sed quod papinianꝰ.ṡ.de mino.&.C.de repu.hęre.l.fi.& facit.l.ꝙ si
minor.§.sceuola.ṡ.de mino.¶ Cõtra istã gl.op.Dy.
de.l.si qs filio exhæredato.§.sed & si pr̃.ĩ.ti.j.Sol.ibi
loquit̃ in fictiõe postliminij q̃ retrotrahit̃, & fingit
quẽ nunq; esse captũ.sed restitutio nõ fingit retro:
ideo nõ aufert ius alterius.ita dicit Dy.¶ Induco in
h arg.[h] ad†.q.[i] Aliquis est exbãnitꝰ[k] bonis publicatis,
13 & restitutꝰ in totũ,recuperat ne bona? breuiter per
i istã gl.habes ꝙ bona recuperat,nisi in aliũ sint trãs-
k lata:quia tunc non recuperat,vt hic.& sic habes determinationẽ.l.j.& aliarũ.C.de sent.pa.ꝑ quæ recu-
l peret bona.¶ Induco[l] †ad.q.[m] solennẽ.Aliquis filiꝰ
14 naturalis,vel spuriꝰ fuit legitimatus post mortẽ pa-
m tris:an auferat bona alijs qui successerũt ab intestato?Certè si esset legitimatus in vita patris,non esset
dubiũ quin præferat̃ alijs?sed post mortẽ est dubiũ
sed videt̃ ꝙ debet recuperare bona,sicut posthumꝰ
qui nascitur post mortẽ.vt.l.si quis posthu.ṡ.eod.&
l.cũ quidã.§.quod dicitur.de acq.hære.vñ vr̃ perinde esse acsi esset reuersus ab hostibꝰ:vt.l.si quis filio
n exhęredato.§.sed & si pr̃.ĩ.titu.j.¶ In cõtrariũ vr̃[n]
ista gl.qa legitimatio est q̃dã restitutio natalibꝰ antiquis,quibꝰ oẽs liberi & legitimi nascebantur:vt in
auth.q.mo.na.effi.sui.§.& si qdẽ.&.§.illud.sed hære
ditas alteri quęsita,ꝑ restitutionẽ nõ tollit̃:vt hic in
o glo.ergo &c.¶ Pro declaratione[o] huius est viden-
p dum an legitimatio trahatur retro?[p] Et videtur ꝙ
sic.quia medio tẽpore fingitur non fuisse spurium,
nec illegitimũ:vt.l.fi.j.de na.rest.& sic determinaue

POMATES.
i ¶ Ad qõnem. Vide Feli.in.c.quæ in ecclesiarum.col.ix. de constit.vbi tractat de sequẽtibus quæstio.
k ¶ Exbãnitus. Ad, de an bannitus restitutus recuperet bona medio tẽpore alienata, quod voluit Bal.cõsil.ccxxj.lib.iiij.
POMATES.
l ¶ Induco solennẽ qõ.an inducat substitutũ.Adde Anchar. consilio.ccccxxviij.incipiẽ. primum quæsitum.in prin.versi.sed præsuppositio.& an legitimatio auferat ius filij, cui ex stipulatione erat ius quęsitum,vide Anchara.consi.cxlvij.
m ¶ Induco ad.q.& vide Bald.in.l.ij.C. de iur.& fact.igno. Andr.Barba.
POMATES.
n ¶ In contrariũ videtur & inducitur ad.q.ista?gl.Si quis est relegatus & bona sunt confiscata: & vnum de castris suis fiscus concedit alteri, postea illud restituit: an veniat castrum.distingue, aut dedit castrũ illi propter merita sua:& tunc non restituitur ad illud. aut non propter metita:& tunc restituitur ad illud.Item si pars bonorum homicide debeat dari hæredibus occisi,& postea rebanniatur homicida,non tamen aufertur pars bonorum ab hæredibus.Item si ciuitas restituit bannitum,non potest illum restituere ad bona applicata hęredibus.& fuit ista de facto tempore Cyn.quęstio agitata facit.l.toties.de pollici.
o POMATES.¶ Pro declaratione.Vide Panormi.consi.lxxxiiij.in ij.colum.primo volu.aliquid per Feli.in.c.quę in ecclesiarum.xvij.colum. de constitu.
p ¶ Retrotrahatur. Paulus de castro dicit Bartolum non declarare plenè hunc articulum .vnde ipse dicit quòd si fiat legitimatio in vita patris, & ad eius postulationem : si non habet alios filios legitimos procedat dictum Bartoli indistinctè, licet habeat agnatos : quia pater potetrunt quidam

rat illis auferre bona, extraneum instituendo: ergo eodem modo filium legitimando. Si autem habeat filios legitimos: tunc si de illis non fuit facta mentio in genere, vel in specie. non valuit legitimatio tanquàm surreptitia: quia non solet fieri: legitimatio nisi in defectum legitimorum filiorum, vt in authenti. quibus modis natura. effi. sui. §. generaliter. &. §. si quis igitur. vnde credit ꝙ princeps nō legitimasset, si sciuisset subesse legitimos. si autem fuit facta mentio legitimorū: tūc si fuit dictū quod non fiat eis præiudicium, valet legitimatio tamen ille non succedit cum legitimis ab intestato: pater tamen potest sibi in testamento relinquere, aliquid dummodo legitimam filiorum legitimorum nō minuat. ita dicit ipse intelligendum, quod not. Io. And. in titu. de successioni. ab intestato. vbi refert quæstionem hanc fuisse disputatam. Si autem dixit ꝙ non fiat eis præiudicium: tunc poterit succedere etiam ab intestato. & hoc in legitimatione Principis. sed in illa quæ fit per matrimoniū subsequens videtur ꝙ per eam possit minui etiam legitima aliorum filiorum, per illum. §. generaliter. quia pater recipiendo nouam vxorem, & procreando ex ea alios filios, potest prȩiudicium facere primis liberis in diminuendo legitimam. & ex his patet secundùm ipsum quid iuris in quæstio. quam tractat Ioan. Andr. in mercu. in capitulo, sine culpa. de legitimato per subsequens matrimonium an recuperet ius primogeniturȩ, quod erat penes aliū filium legitimum qui tamen fuerat secundo loco natus. & videtur quòd sic, per prædicta. ipse tamen determinat contrarium licet dicat se dubitare. facit contra eum gloss. hîc posita: quia legitimatio quæ fit per subsequens matrimonium fit viuente testatore, vel eo de cuius hæreditate agitur: & sic tempore quo ius primogeniturȩ non erat quæsitum perfectè secundo genito. videtur ergo quòd si secundo genitus incepisset tenere primum locum. & postea natus sit legitimus & naturalis qui primo loco sit legitimatus: ille qui primo loco natus fuerat non legitimus, ipsum deijcit: sicut glossa hîc dicit de deportato restituto, qui deijcit nepotem, qui inceperat tenere primum locum, si restituatur testatore viuente. & dicit Paul. de ca. quòd non. Vide quomodo possit responderi huic glossa pro opinio. Ioan. Andræ. dicit ipse facit: quia in iure primogenituræ non videtur quòd pater possit in præiudicium filij disponere, sicut nec de feudo, vt in capitulo primo. de succ. feudi. sed hîc eius dictum non videtur verum, vt patet in pluribus locis sacræ scripturæ. iij. Regum. c. primo vbi Dauid præposuit Salomonem minorem filio maiori. Genesis. xlix. vbi Ruben fuit primogenitus Israel: & cum violasset torum patris sui, data sunt primogenita per patrem eius filijs Iude, & non est reputatus in primogenitum. Item certum est quòd ea quæ filio patre viuente queruntur. eadem filius retinet post mortem patris, etiam si paternam repudiet hæreditatem, vt. C. de secun. nuptijs. l. si quis prioris. sed certum est quòd si mortuo patre Rege primogenitus repudiaret hæreditatem patris: mox regnum deuolueretur ad secundò genitum. argumen. lege prima. §. assignare. &. l. iij. §. j. cum duabus legibus sequentibus. de assigna. libe. & in. ix. collat. an agnatus vel filius. facit de succes. ædicto. l. j. §. qui semel multa quæ causa breuitatis omitto alleg. Oldra. consilio. cxciiij. incipiēte. eleganter. quibus ostenditur filium iure primogenituræ priuari posse. tamen pro opinio. Ioan. Andræ. vide Ioan. de Ligna. consilio. xv. ij. libro inter consilia Bald. vbi refert illam quæstio. Ioan. Andræ. Sed ad rem redeamus. Si vero legitimatio fiat post mortem patris, si quidem pater mandauit fieri: idem est per omnia, acsi in vita ipse fecisset. Sed si non mandauit: tunc cum ius succedendi, & adeundi sit delatum alteri: si non fiat de eo mentio in genere, vel in specie, non valet: quia non est credendum quòd Princeps voluerit illis ius quæsitum auferre. & dicit non curare hoc casu, an sint alij filij legitimi & naturales, an non: sed alij consanguinei, vel agnati. & in hoc differt iste casus à præcedenti, in quo de agnatis non est fienda mentio: hîc sic: qua iam quæsitum erat eis ius succedendi, quod sine ipsorum voluntate auferri non debebat, vt. l. id quod nostrum. de regulis iur. nec est curandum an illi adiuissent hæreditatem necne. & hoc videtur tenere Hostien. in summa filij sint legi. in princip. penulti. columnæ, & Bald. in prooemio. C. licet in. l. deo nobis. distinguat, aut hæreditas erat adita, aut non. Si vero sit facta mentio: quia legitimauit non obstante quòd alijs sit delatum ius succedendi, vt dicit se vidisse in aliquibus legitimatis: tunc bene est distinguendum an hæreditas sit adita: quia dicit quòd legitimatio non valet in præiudicium illius qui adiuit: quia cum sibi sit acquisitum dominium, licet per viam iuris ciuilis, tamen quia est de iure gentium, vt. l. ex hoc iure. potest sibi auferri per principem, sine causa concernente publicam vtilitatem: vt plenè no. si contra ius vel vti. publi. l. fin. Si vero hæreditas non sit adita: tunc licet esset delatum ius succedendi, quod est merè de iure ciuili. Princeps tamē pōt auferre, iuxta no. per Innocē. in. c. quæ in ecclesiarum. extrà de consti. & ita a

dicit se intelligere Io. and. in ti. de succes. ab intesta. & ita aliâs se consuluisse huic quȩstioni & distinctioni, dicit facere illam quæstionem Bald. in. l. deo nobis. de fratre minore ad quem deueniebat hȩreditas patris. Et qa nō erat capax, deuenit in proximiores: an ipso effecto episcopo & capace, possit hȩreditas auferri proximioribus & ei restitui: & Bal. ibi distinguit: aut hȩreditas erat adita, aut non. An autem filius īscio patre possit se facere legitimare, Pet. de anch. consilio. ccxlij. tenuit ꝙ nō, licet pater illum etiam instituisset in testō. Angel. vero cōsilio lxxxvij. incip. spurius. tenuit legitimationem valere, ratificante posteà patre. de quo per Bald. consi. xvj. ij. lib. An autem absens possit legitimari, Bald. videtur tenere quòd non: consilio. ccccl xj. iiij. volu. tamen dicit passum esse dubium. consi. cxxxj. ij. libro vbi aliter loquitur: de quo per Ang. consi. lxxj. incip. arbiter. plenè per Barb. consi. xxxv. & ibi ponit an infans possit legitimari. de quo etiam per Bal. in allega. consi. s. An autem in legitimatione quam fecit pater, sint citandi alij filij, vel agnati, vide Baldum consilio. lxxxj. &. clxxiij. & consil. cccvij. j. volu. vbi dicit quòd si in priuilegio legitimati dicatur: dummodo legitimi fiendi non præiudicent filijs legitimis, & hȩredibus quin ipsi æquis portionibus vna cum legitimandis succedant, ꝙ nec ex testamento poterit legitimatus capere plusquam legitimi & naturales. alleg. tex. in. §. & quoniam. in authenti. quibus modis natu. effi. sui. quod dicit not. & per eundem consilio. ccccl xxxvj. &. ccccl xxxviij. iiij. volu. & ibi ponit quòd quando pater disposuit in testamento, vel aliquod signum demonstrat ꝙ possit se facere legitimari post mortem. & consilio ccxcv. iij. volu. & consilio. lv. ij. lib. plene per Pau. de ca. consi. ccxxiij. & consi. ccxxv. & seq. & ibi, an requiratur clausula specialis: per Abb. consi. lxxxiij. j. libro. & per Pau. de ca. consilio. ccxxx. per Fede. consilio. lvij. quid operetur clausula quòd non fiat prȩiudicium venientibus ab intesta. vide per Pe. de anchara. consi. clij. & per Pau. de cast. alleg. consi. cxxv. per Ang. cōsil. cclxiij. de legitimatione facta per subsequens matrimonium, per eundē Ang. consi. xlix. per Bal. consilio. cccxxx. j. lib. & consi. ccxviij. &. ccccxcij. iiij. lib. & ibi, an talis legitimatus excludat substitutum, si institutus fuerit aliquis, si decederet sine liberis ex legitimo matrimonio procreandis. De legit. autem quæ fit post mortem patris, vide inter consilia Bal. consilio. xiij. ij. volumine. quoddam consiliū do. Argentini cui cōsi. se subscripserunt duo alij doctores, & ibi, vltra istud ponit qd si habens priuilegium legitimandi viuente & mortuo testatore citatis, & non citatis his quorū interest & cōsi. sequenti quod est do. Barthol. de sali. & consilio seq. qd fuit do. Ioan. de lig. vbi refert Bart. bri. hanc quæstionem disputasse, an legitimatio retrotrahatur: & tenuisse ꝙ non idem Tancre. in. q. ix. vide etiam consilium statim sequen. Bal. vbi hæc sunt verba. dico, & cōsulendo assero, sicut dixi in lecturella mea super. l. gallus, dictā legitimationē quo ad vim succedendi in hæreditate non iacente: sed adita, nullam vim habere & ꝓ hoc facit. c. quis. de rescrip. in vj. arg. do. Dyn. non valet vnam muscam. Idem tenuit ipse Bal. consil. lv. & consi. c. eodem. ij. libro. & refert verba Dyn. & Bar. hoc idem videntur velle prefati docto. licet non ita clare, Cal. consi. iiij. qui fil. sint legiti. idem Pau. de cast. consi. ccxxvij. subdens hoc esse verum. nisi expressè appareret imperatorem contrarium velle. An autem in legitimatione facienda sufficiat clausula generalis, quando filius legitimatur ad preces patris. vide Ancha. consi. cccxxxvij. & quid si fuerit data potestas alicui legitimandi, cum clausula non obstante quacunq; l. an ipse possit posteà legitimare, cum clausula speciali. & de latissima potestate imperatoris legitimandi, vide Ancha. consilio. cccix. & an imperatoris legitimatio valeat in terris ecclesiæ, & econtrà, vide eundem Ancha. consilio. cccxxj. & Abba. consi. lxxxiiij. Paul. de castr. in alleg. consi. per Bald. consi. xxxviij. ij. vol. An autem qualitate illegitimationis non expressa vitietur legitimatio vide Bal. consi. ccccvj. lib. j. &. ccxcv. ij. lib. & consi. lxvj. iij. volu. per Oldra. consilio. ccxlvij. & per Roma. consi. cxciiij. quod tamen. s. conclusum est si ꝙ post ius acquisitum venientibus ab intestato, non potest quis legitimari post mortem patris. Limita singulariter, nisi filij sic legitimati essent nati in figura matrimonij, & maritali affectu, sola lege canonica ꝓhibēte. Nā hoc casu, mortuo patre, & matrimonio dissoluto, papa potest legitimare filios taliter natos, contra legem canonicam: & auferre lucrum venientibus abintestato, propter illam figuram, & effectum matrimonij quæ multum operatur: vt. l. iij. s. de do. inter vir. & vxo. &. c. plerunq; extra eodem titu. & c. nuper. de biga. & potest papa sine iniuria alicuius tollere constit. cano. prohibitiuam matrimonij: quæ erat causa deferendȩ succes. & recedere ad terminos iuris ciuilis, quo iure matrimonia non erant ita arctata, vt institut. de nup. per totum. & ita consuluit Petr. de ancha. consil. ccccx. incip. in Christi nomine, viso diligenter.

runt quidam. mihi videtur ꝙ posito ꝙ retrotrahatur, tamen ius quæsitum alteri non tollit, sicut fictio postliminij non tollit iura alteri quȩsita per vsucapionem, vel præscriptio. nisi per beneficium restitutionis tollatur. vt. l. j. s. ex quibus cau. ma. hæreditatē vero recuperat: quia donec pendet an aliquis reuertatur ab hostibus, alius nō potest adire, vt. l. nec nos. C. de capt. vnde reuersus reperit bona sua vacantia: sed tenendo opi. aliorum. s. ꝙ per legitimationem factam post mortem, possit recuperare bona, qūo rñdetur ad inconueniens quod sequeretur ꝙ illegitimi facerent se post mortem patris legitimari, & auferrentur bona alijs. Respondeo, ad hoc est videndū vtrùm qñ aliquis legitimatur alij quorum interest, sint citandi. Respondeo qñq; pater facit legitimari filium in vita sua: & tunc alij non sunt citandi: quia hoc principaliter tangit patrem, qui potest disponere de bonis suis quomodo vult, vt. l. cum adoptio. s. de adopt. Quandoq; ipse filius[a] petit se legitimari: & tunc si pater hic disposuisset in testamento ꝙ voluisset legitimare filiū tūc filius sine alterius reqsitione potest illā legitimationē petere: vt in authē. itē sine. C. de natu. lib. & in corpore vnde sumitur. quādoq; pater nihil pro filio disposuit in testamento:

a ¶ Qñq; ipse filius. & de ista legitimatiōe, vide Bal. de sum. tri. & fide. ca. C.

in.l.cunctos populos.& in.l.nam ita diuus.de adop.&.l.cum acutissimi.C. de fideicom.vbi dicit quòd si filij excludunt fœminas in succedendo.hoc non extenditur ad filios postea legitimatos.& vide quæ notat Ioan.Andr. de primogenitis regni in.c.si pro te.&.c.quàmuis.de rescript.in.vj.& ibi in recolle.meis notaui.& vide Bald.in.l.ij.C.de iur.& fac.igno. vtrum præiudicet venientibus ab intestato.l. nam ita diuus.ff. de adopti.do.Be. de plum.in.l.ij.ff. de iure aure.annu. Petr.de anchara. Dominic.de sancto Gemi.in.c.q̄uis.de rescript.lib. vj.Ioan.Andr.in.c. sine culpa.de regu. iur.in.vj.Ioan.Andræ.in quæstio.filijs suis.in ti.qui filij sint legiti.& vide domi.Pet.in cõsil.clxvj.Bald.in.l. quoties.C.de hære.inst.& in.l.ij.C. de serui.And.Barba.

POMATES.

a ¶ Princeps. Vide Alexand.consilio lxxxvij.in.ij.volumine in fine Cald. consil.xl.cum seq. in titu.qui filij sint legitim̃.Corset.in repertori.in verbo, legitima. Barba. consil.xxvij.xvij. colum. primo volumi. vide etiam Alexand.consil.ij. aliâs.xx.in.vj.colum.in principio, & per totum.j.volumi.& consilio. xv.colum.ij.eod. volumine. Panor. consilio.cccccxlij. & vlti.colum.j.volumi.Federi.consi. liiij.Paul.de castr. in.l.fi.in.ij.col.C.si cõtra ius vel vtilita.pu.Alexan.consil.penulti.colũ.iij. v.volumi.Fely.in c.quæ in ecclesiarum in.ij.columna de constitut.Bart. consilio.xlij.xxiij. colum.& sequen. primo volumine. aliqua per Felyn.in.c.cum olim.in.v.columna,&.iij.sequent.in.xj.colum. & sequent.de re iudica.Barbat.consilio.xlix.in.ij.volumi.& consilio.lviij. maximè.xiij.colum.ij.volumi.& consilio.lxj.eo.volumi.Roma.in materia consi.cxiiij.

& tunc in prẹiudiciũ eorum quibus iam quæsitum est ius, non posset legitimari, illis irrequisitis, imò plus q̄ requiritur consensus eorum, vt.l.penulti.j.de nata.resti.posset tamen Princeps[a] si vellet etiam eis
15 irrequisitis,vt.l.ij.in fin.j.de nata.resti.¶ Quero† an isti casus qui ponuntur in isto.§.pertineant ad gal. vel ad velle.Rñdetur q̄ ad sententiã.l.velle.innuit tex.& gl.dicit q̄ pertinent ad sententiã gal.& velle. & istud est verum.Gallus enim prouidit de his qui efficiebantur sui post mortem testatoris, & isto respectu pertineant ad eum.Velle.vero prouidit de omnibus casibus per quos primus de medio subducitur,& isto respectu pertinent ad velle.¶ Vltimò ex his que.s.dixi in materia substitutionis pupillaris induco vnum casum nouum.Regula est q̄ pupillo nõ põt substitui,nisi sit institutus,vel exhæredatus,
16 vt.l.ij.circa prin.j.de vul.& pu.¶ †Sed ex prædictis do casum q̄ põt fieri.Pone filiũ emãcipatũ institui & nepotẽ ex eo in potestate retentũ prẹterij, & sibi prẹterito substitui pupillariter,dico q̄ valet testamẽtũ & substitutio:qa nil est q̄ repugnet:quominꝰ valeãt cũ talis nepos nõ debeat institui,vt dictum est, de hoc dicam in materia substitutionis pupillaris.

SVMMARIVM.

1 *Nepos ex filio spurio quòd posset institui per auum, & quomodo, ad hoc ut testamentum ualeat?*
2 *Persona patris quòd non noceat filio.*
3 *Aliquem institui contemplatione alterius intelligitur dupliciter.*

b Quid si is.[b] Hîc ponitur noua reprehensio contra gallum, circa casum. Casus in terminis patet per se, & declarabitur ex sequentibus.dicit textus.redierit.sub.moriatur ipse filius.¶ Oppo.& videtur q̄ iste casus pertineat ad.l. velleiã:quia text.dicit illis viuis,sed q̄n nepos nascitur viuis vtrisq;.s.auo, & patre, prouidit lex velle.vt.j. eadem.l.§.nunc de lege velleya.Huius timore gl.tripliciter exponit super verbo deinde.Tene tertiam
c expositionem, vt exponas illis viuis.i.illo viuo.[c] & sic pertinet ad consilium galli.secundùm duas primas lect.pertinet ad primum caput.l.velle.quod est contra tex.qui dicit,nam hîc casus ad velle.non per-
d tinet,tamen glo.[d] vlti.circa fi.videtur tenere præcedentes:quod videtur contra tex.vt dixi secundùm glo.quẹ est.j.ea.l.§.si eius,quæ dererminat q̄ quicquid dicitur à princ.vsq; ad.§.nunc de.l.pertinet ad consilium galli.vnde tene dictam secundam expositionem.duæ primẹ glo.posite in hoc.§.tendunt ad positionem casus,ideo eas non recito.¶ Quæro an iste casus qui ponitur hîc sit interpretatio,& suppletio ad sentẽtiã galli:vel sit casus similis expresso, sicut dictũ in prẹcedẽti.§.& illã tene.¶ Vltimò Dy. super hac.l.dicit not.arg.ad quæstionem de nepote ex filio spurio.Dominꝰ Antoni.de pisis dicit se nescire vnde Dyn.voluit trahere istud ar.Ego autem dico quòd Dyn.voluit dicere sicut filio subdu-

b ¶ Quid si is.Et no.quod interest reipubli.ne testamenta rumpantur.& est melior tex.qui sit in iure,nec alibi ita bene reperitur secundùm Bald.hîc,& no.hîc secundùm eum q̄ interpretatio ponitur pro suppletione.vide gloss. in.l.j.ff.de origi.iur.quam Bartol.& alij non allegant in.l.omnes populi.de iusti.& iure.quandoq; pro declaratione.l.j.§.quàmuis.de ven.inspic.vide eum hîc.And.Barba.

c ¶ Id est illo viuo.Adde vltra Alexand.id quod voluit Rota deci.cccxcij. quæ est in tit.de rescrip.quòd licet literæ executoriales loquantur de executoribus:tamen vni potest fieri commissio.facit quod voluit do.Car.consil. clv.q̄ si apparet subscriptio mercatoris,qui dicat.Titius & socij.nõ per hoc dicetur falsa:licet vnũ tantũ habeat socium.& facit idem quod voluit cõsil. ix.quòd stante statuto quòd habens plures filios posit certo modo testari, quòd si quis habet vnum filium,& vxorem pregnantem,dicatur habere plures filios:tamen contra facit id quod voluit Oldr.cõsi.clxij.quòd si testator substituat posth.institutis sororibus,quòd si vnus solus nascetur, & moriatur,q̄ sorores nõ admittẽtur.an autem verbũ singularis numeri verificetur in plurali.Vide Pet.de ancha.consi.xxxj.& Rom.sing.ccclxj.Abb.consi. lxij.incipien.quidam Rayne.& inquantum Alexander tangit: an statutum puniens committentem maleficium comprehendat mãdantem.Vide pulchrè Bal.cõsilio.lxij.iij.libro super statuto Mediolani, quo cauetur, quòd homicida capite puniatur, ita vt statim moriatur an habeat locum in mandante.

cto de medio potest institui nepos:ita & nepos ex filio spurio.qui nunquàm videtur fuisse in medio, & pro huius declaratione:quia hic.§.loquitur quando est dubium,an filius sit in medio,hoc est an reuer-
1 tatur ab hostibus,pono.† qõ.quam de facto habui.
e Quidam habebat[e] filium spurium,& ex eo nepotẽ quem filium spurium fecit legitimari à quodam comite:dubitatur an illa legitimatio valeat propter quædam quæ ad præsens omitto.propter illud dubium quæsiuit consilium, qualiter potest testari.
f Dixi[f] quòd testetur sic,talem meũ filium mihi hæredẽ instituo.& si ipse capere non posset ex aliqua causa,tunc instituo hæredem talem nepotem meũ ex eo:ita quòd ad patrem eius nihil posit pertinere,etiam ex causa vsufructus.& ita ille fecit testamentum,si legitimatio valeat non est dubiũ quòd testamentum etiam valet,& filius est hæres.Si autẽ legitimatio nõ valeat dico quòd testamentum non valeat.& istam formã ponit text.in.l.iij.C.de hære. insti.nõ ergo vitiatur testamẽtum ratione formẹ.solum ergo remanet dubiũ, an nepos ex filio spurio sit institui bilis:quod quærit Dy.hîc,nec plus dicit. gloss.quærit idem in.l.fin.C.de natura.li.In nepote enim ex filio naturali est tex.Ibi,in nepote ex spurio.quẹrit gl.ibidẽ & gl.antiqua ibi nõ respondebat posteà fuit facta additio Franc.q dicit idẽ esse dicẽdum in nepote ex spurio qui posit institui.dominꝰ Cy.refert Odo.dixisse nepotẽ nõ posse institui:sed nõ est verum,vt patet in lect.Odofr.imò delinquit sub dubio.Rofr.disputauit hanc quæstionẽ,& determinauit sic.Aut iste nepos est magnus,& adultus.ita quòd possunt esse aliqua merita apud auũ, & sic videtur ipsius contẽplatione institutus,& valet institutio.Aut erat infans & paruus:& tũc videtur contemplatione patris sui institutus non enim aliter eum notum habebat.vt.l.sed si plures.§.in arrogato.de vulga.& pupillari.&.l.si fortè.de castren. pecu.Cum ergo contemplatione filij spurij facta videtur institutio, non valet.& sic videtur institutus filius per mediam personam.vt.l.j.C.de naturali liber.Specula.in titu.de succes.ab intestato.§.j.ponit disputationem Rofred.Iacob.de bel.disputauit istam quẹstionem in ciuitate ista,& eam ponit in.l. j.C.de natu.libe.& soluit contrarium,& determinauit quod talis nepos potest indistinctè institui, per l.fina.C.de natu.libe.nec prohibetur[f] aliquis institui excepto filio spurio,& nõ reperitur prohibitum de alio.facit quod notat glo.in authen.quibus mod. uatu.effic.sui.§.fina.in fi.pro hoc:quia filius spurius potest à fratre accipere.vt.l.si is qui.j.de vulga.& pupilla.¶ Ego reduxi istam quæstionem ad tres casus, Primò quando constat quòd nepotem non instituit cõtemplatione filij,vt in testamento facto secundùm formam quam.s.posui.Secundò, quãdo constat quòd instituit nepotem,contemplatione filij.Tertiò,quando est dubium.Primo casu valeret

POMATES.

d ¶ Tamẽ glo.Vide Federi.consil.lvij. Barto.consil.cxv. Anto.de butr.consil.xxx.colum.ij.in ij.dubio.

e ¶ Quidam habebat. Ad istud an sint citandi, vide Bald.in.l.nam ita diuus.de adopt.Io. andr.in titu.de suc. ab intestat.in fine. do. Anto.in.c.per venerabilem.qui filij sint legiti.in xxij.colũ.cum seq. Bald.in.l.ij.C.de iur.& fac.igno.do. Petr.in.c.j.de suc. ab intes.& vide Innocẽ.in.c.nisi cum pridem.§.pe.de renuncia.& vide do. Anto.post Hostiẽ. in.c.veniens.de fi. presbyter.vbi dicit quòd in dispensatione non requiritur citatio partis. Põdera bene, quia potest sumi cautela,vt legitimetur p̄ viam dispensationis&c.Vide de hac materia quod not. Bald.in.l.cum quis & in.l.communiũ. C.de na.lib.& in.l. fin.C.quæ in frau. pa.& in.l.j.C,de iu. au.ann.& in.l.quãquam.in.vij.col.C. de fideicom.& in l.rescripta.C.de præci.impe.offe.& in.l.deo nobis.C.de epis.& cle.& in consi.inci.verba cesaris ita dicunt,vbi decidit q̄ si filius se immiscuerat successioni sibi naturaliter debitæ q̄ comes non potest legitimando præiudicare filio:secus si se non immiscuerat.nam dicit esse consyderandum in suo ius deliberandi.l.cum antiquioribus.C.de iur.delib.& ius transmittẽdi.l.apud hostes.C.de suis.& legi.& idem consuluit Bald.in suo consil.incip.de potestate principis.& idem voluit in.l.prẹsbyteros ad fi.C.de sacrosan.eccle.& idem sentit in.l.j.C.de iur.au.annu.& in.d.l.nam ita diuus.& vide quæ remisi ad Bal.in proœ.C.And.Barb.

f ¶ Dixi.Bal.consi.cxxxj.iij.lib.laudat consi.Bar.& subdit quòd illa verba cum capere non poterit,operantur,vt pater consentire videatur principi quandocunq; illũ legitimanti.quid autem econtrà,an nepos spurius ex filio legitimo posit institui.Fede.consi.lvij.tenet q̄ sic:licet Alex.hoc alleget quo ad nepotem legitimum ex spurio.Bal.tamen consi.ccccvj.videtur tenere quòd non;& hoc clarè tenet consi.lxvij.v.libr.ne detur filio peccandi materia:limita tamen,nisi instituatur ab auo propter merita;& illa merita,probentur.

institutio

institutio sine dubio quod sic probo:defectus patris ita demum nocet filio,
in his quæ ex persona patris descendunt,sed non in his quę filius aliũde ha
beret,vt.l.iij.de interdi.& releg.sed hîc nepos succedit auo ex psona sua,ex
institutione facta de se,non autẽ ex persona patris sui:ergo &c.¶ Præterea
2 †filius deportatus non potest capere,sicut spurius,& tamen non nocet ne
poti,vt.š.proximo.§.&.l.j.§.fina.de contratabul.¶ Præterea,pater hæreti-
cus non nocet filio orthodoxo:& fideli ex eo nato:vt.l.cognouimus. C.de
hæreti.& authen.idem de nestorianis.Præterea,culpa patris per quam ẽst
exhæredatus, non nocet nepoti,vt.l.iij.§.si emancipatus.de contratabu.&
C.de inoffic.testamen.l.si quis filium.& per Dyn.in.c.non debet aliquis.
extra de regu.iuris.lib.vj.& dixi in.l.in suis.š.eodem. ¶ Præterea, macula
patris non nocet filio,in his quæ per filium patri non acquiruntur,vt.l.diui
fratres. &.l. qui contra.ĭ.de iure pa.&.l.quæritur.ĭ.de bon.libe.sed in casu
proposito per hunc nepotem non quæritur patri,vt patet ex verbis testa-
toris:ergo macula patris sibi non nocet.¶ Præterea,quãdo testator expres-
sè loquitur,non potest videri fraudem committere, vt.l.si quis locuples.j.
de manumis.test.sed in proposito testator expressè dixit quòd nolebat ad
filium aliquid pertinere:ergo &c.Et per hoc respondetur ad rationẽ Ros-
fre.qui dicit,quòd videtur institutus contemplatione patris:quia vbi meri
ta non præcesserunt,apparet quòd non est institutus contemplatione pa-
3 tris(vt dixi)vel aliter†aliquem institui contemplatione alterius,potest in-
telligi dupliciter.Primò,vt alteri acquiratur, & sic illa est proxima causa
institutionis,vt.l.sed si plures.§.in arrogato.ĭ.de vulga.& pup.Secundo mo
do potest intelligi contemplatione alterius.hoc est quod alius sit occasio re
mota,vt si propter te habui notitiam cum amico tuo,& propter illam ami
citiam,illum instituo:certè licet tu fueris causa remòta amicitiæ,& per con
sequens institutionis:tamen propter hoc tibi non acquiritur.vt.l.sociũ qui.
in fin.š.pro socio.ita in proposito filius spurius est causa remota institutio-
nis nepotis,non quòd per hoc sibi filio aliquid acquiratur.¶ Præterea,con
tra Rofred.facit quia in institutione non requiritur notitia hæredis scripti.
vt.l.extraneum.C.de hæred.insti.licet ergo habeat notum,& dilectum ne-
potem propter filiũ nil facit ad propositũ:quia etiam incognitus posset in-
stitui.Cõclude ergo ꝙ iste nepos debet habere hereditatem.& ita fuit con-
sultũ per omnes magnos doc.istarum partium,scilicet per dñm Iaco.butri.
& per dominum Ray.de forli.quibus fuit missa quæstio decidenda. & ita
a fuit iudicatum.Secũdus casus est[a] qñ constat ꝙ contemplatione filij spurij
nepotem instituit,vt sibi acquiratur:& tunc certum est quòd non valet, vt
l.j.C.de natur.lib.Tertius casus est,quando dubitatur.quicquid dicat Ro-
fre.credo ꝙ nepos intelligatur institutus nomine sui,non patris. Primò per
regulam quòd quis non præsumitur delinquere.vt.l.meritò.š.pro socio.Se-
b cundò per tex.in.l.fi.in princip.j.de his qui.vt indig.¶ Sed quęro,[b] quid si
instituit nepotẽ simpliciter:nec dixit quòd ad patrem spurium non perue-
niat aliquid:an institutio vitietur saltem in vsufructu, qui acquiritur patri
per filium quẽ habet in potestate.videtur ꝙ sic per glo.in.l.j.in fi.š.de anth.
tut.& per glo.in.l.impuberem.§.j.ĭ.de fal.determinaui.in.l.j.š.de auth.tuto-
rũ.Sed animus meus vadit ad istud ꝙ ex eo ꝙ vsufructus non potest queri
patri directo,nec per obliquum,vt.l.ꝙ conditionis.j.de dona.causa mortis,
&.l.si is.ĭ.de vulg.& pup.quòd remanet apud nepotem institutum qui ha-
bet proprietatem.dicã fortè in.l.j.in fi.š.de autho.tutorum.

SVMMARIVM.

1 *Suus non natus,potest institui sub conditione,quæ tamen institutionem non suspendat.*
2 *Nepotis appellatione continetur pronepos,& abnepos.*
3 *Filij appellatione non continetur nepos.*
4 *Aui appellatione uenit auia.*

c **Vt instituens.** [c] Hîc ĭcipit tertia pars hui⁹ primę partis:in qua
ponitur breuis ordinatio testamenti,vsq; ad.§.
si eius.¶ Et primò ponitur ordinatio testamenti generalis, quo ad omnes
casus,& specialiter quo ad personas.Secundò breuis ordinatio quo ad ca-
sus & quo ad personas.secundùm intellectum primæ glossæ. Secunda ibi.
atq; etiam.Casus in terminis est clarus. ¶ Opponi.& videtur ꝙ suus non
posit institui sub conditione:vt.l.suus quoq;.in prin.j.de hæred.instit.Solu.
non potest institui sub conditione,quæ non habet suspendere institutionẽ:
1 ista autem conditio hîc non suspendit.vel†ibi loquitur in suo iam nato,qui
non potest institui sub conditione. nasciturus tamen potest institui sub
d conditione:[d] si tamen post natiuitatem eius institutio non suspendatur, vt
š.eo.l.cum posthumus.&.l.posthuma.sed hîc post natiuitatem eius non su-
spenditur.ergo &c.¶ Oppon.& hæc institutio non valeat:quia hæres non
nominatur,vt.l.quoties.§.hæres.ĭ.de hære.institu.&.l iubemus.C. de testa-
men.Solu.licet hîc non nominetur:tamen demonstrauit illum aliquo cer-
to signo.s.dicendo qui suus nascetur.& hoc sufficit, vt.d.l.quoties.§.hæres.
¶ Oppon.ꝙ male dicat Sceuola,nam ipse primo casu incidit in vitium de
quo reprehendit gallum:quia in primo exemplo hîc insufficiẽter loquitur
quo ad personas:dixit enim de nepote tantum:dicit Dyn.solu.patere.Hoc
vult dicere ꝙ ex certa scientia dixit.volebat enim loqui generaliter quo ad
personas:quod patet:quia posteà declarauit in secundo casu: & posuit or-
dinationem generalem quo ad personas & casus. Et hoc colligunt docto.
nostri,& domi.Anto.de butri.& do.Ray.post eum ꝙ appellatione nepotis
non continetur pronepos nisi exprimatur.& hoc videtur tenere hîc glo.in
fi.sui,dum dicit,ꝙ prima refertur ad nepotes tantũ. pro hoc videtur casus.
e š.ea.l.§.idem credendum.Item colligunt[e] ex hac.l.tota ꝙ appellatione filij
f non continetur nepos[f] etiam in dispositionibus fa-
uorabilibus:quod patet:quia filio instituto nepos q
succederet,rumperet testamentum, nisi etiam ipse
esset institutus:vt patet in prin.l.vsq; ad.§.nunc de
g lege velleya.Circa primum[g]†dico contrariũ[h] quòd
2 appellatione nepotis continetur pronepos, vel ab-
h nepos,& similes:nam verè quilibet est nepos, & so-
lũ additur prępositio vt decernatur primus à secun-
do,& ab vlteriori.vt.l.cui eorum.§.penul.š.de postu
la.vbi tex.declarat.vt.j.de verbo.signifi.l.nurus.&.l.
soceri.&.l.generi.& hîc est casus in nostro.§.rectè il-
lum intelligendo.vnde diuido sic.Primò ponit̃ bre-
uis ordinatio testamenti generalis quo ad casus: tñ
poterat esse dubium, vtrum esset generalis quo ad
personas.Secundò illud dubium determinat,dicens
prædictam institutionem esse generalem quo ad ca
sus:tñ poterat esse dubium,vtrum posit esse gene-
ralis quo ad personas,perinde acsi vsus esset quibus
dam verbis generalibus,quæ dubitationem non ha
bent.& hanc lecturam videtur tenere secunda glos.
parua.Secunda ibi, atq; etiam.& in ver.atq; etiam.
pone casum,an ista verba comprehendunt omnes
casus.& sic non est nouus casus:sed expositio prędi-
ctorum.Non ob.š.eo.l.§.idem credendum quia ibi
dixit nepotem qui ex eo filio nascet̃.merito nõ cõ-
pręhendit pronepotem:quia nõ nascitur ex eo filio
immediatè.hîc vero instituit ꝓnepotẽ. Quod sim-
pliciter ꝓbat̃.š.l.proxima.§.si quis ex certa. Rñdeo
3 ad†aliud ꝙ dicit̃,an appellatiõe filij cõtineatur ne-
pos,& dico ꝙ non,vt.š.de testa.tute.l.ꝙ si nepotes.
&.l.si quis ita.§.j.eod.titu.& ibi.not.per gl.Et quare
appellatione nepotis contineatur pronepos? Dico
ꝙ vnum continetur in alio,propter identitatem no-
minis: licet cum quadam adiectione. Et illa nota
adijcitur,causa notandi ordinem,pro ista habes ar-
gumentum in.l.in suis.š.eo.& pro hoc gl.in simili.l.
illa.§.pueri.ff.de ver.signi.sed filius & nepos sunt no
mina prorsus extranea.& inde est ꝙ dicit̃.š.de test.
tu.l.quod si nepotes.aliter enim filij, aliter nepotes
appellant̃.Ad secundũ dictũ eorum quod ex hac.l.
probatur ꝙ nepos cõtinetur appellatione filij.dico
ꝙ ipsi dicũt maius mendacium quod vnq; dixerũt
homines:quia ista lex non probat aliquid.an appel-
latione filij contineatur nepos.tunc enim habet lo-
cum, quando simpliciter profertur filius respectu
certę personę filij:sed ista lex loquitur, quãdo filius
fuit institutus nominatim:vt si dico istũ filiũ meũ:
instituo quia tunc non est dubium quòd ad alium
non extenditur.vt no.gl.in.l.si quis ita.§.j.š.de testa
men.tu.examinaui plenè in.l.liberorum.ĭ.de verbo.
sig.Modò ad ꝓpositũ à capite.l.vsq; in fi.nõ nomi
nat certam personam filij, nec simpliciter ponitur.
& sic nõ cõtinetur nepos:sed qñ simpliciter profert̃
filius; non dico hîc:quia esset vna lectio.dicemus in
lege,ꝙ si nepotes.š.de testa.tu.¶ An appellatione
4 †aui contineatur auia. [i] Dico propter identitatem
i nominis ꝙ sic propter.ll.quas allegaui.š.in identita-
te nominis.quas nota.

SVMMARIVM.

1 *Noli plus sapere quam sapere oportet.*
2 *Determinationem.l.si habeamus,unde processerit, amplius non est inuestigandum.*
3 *Prouisio galli non habet locum in eo qui nascitur post mortem utrusque,scilicet patris,& aui.*
4 *Fictio an posit fingere ꝙ est impossibile de natura.remißiuè?*
5 *Ius Galli appellatur ius antiquum.*
Regula catoniana non habet locum ad leges nouas.
6 *Actio pro certo si competat, sed ignoratur quæ eam tamen exprimere non cogitur actor.*
7 *Quando quælibet pars dubitationis tendit ad eundem finem, non est curandum de illa dubitatione.*

Si eius. Hîc incipit quarta pars primæ par-
tis, in qua ponuntur quędam dubi-
tabiles quæstio. vsque ad.§.in omnibus. & primò

a POMATES.¶ Secũd⁹ casus.Vide Ale.ĭ cõsi.viij.in.iiij.col.ĭ.iij.vo.
b POMATES.¶ Sed quęro.Vide Alex.in.l.qui in aliena.§.interdũ.
in glo.in verbo faciet heredem.in fi.de acqui.here.
c ¶ Instituens.& dicit hîc Bal.ꝙ omnia iura loquentia in mente capto,habẽt
locum in furioso.quod bene no.pro intellectu.l.humanitatis.C.de impub.
&.l. ex facto.C.de
vulg.& pupil.

POMATES.
d ¶ Sub conditione.
Adde inquantum
Alexan.h.d.ꝙ spu
rius potest institui,
si legitimatus fue-
rit ꝙ idem voluit
Bal.proxi.all.cõsil.
ccccvj. & inquan-
tũ institui posint
spurij,vide Bal.cõ-
si.ccclxxx.in fi.iiij.
lib.& an succedãt
matri.eo.lib. consi-
lio.ccxxxvij.et.cc-
xxxviij.& an spu-
rius posit legitima
ri ad dandum vo-
cem,vel ad presen-
tandum ad ius pa-
tronatus. per eun-
dem cõsi.cccxxiij.
eod.lib.

POMATES.
e ¶ Colligunt.Vide
Alex.consi.j.colũ.
vj.j.volu.
f ¶ Nepos.Adde an
appellatione filij
comprehendat̃ ne-
pos Bald. consilio.
clxx.j.li.& cõsil.ij.
iij.li.& cõsil.lxxx-
vj.iiij.libr. & consi.
ccxix.ij.lib. Ange.
consilio. lxxxviij.
Oldr. consil.clxix.
Pau.de cast.consi.
clxx.& se.And.sic.
cõsil.xlvj.&.lxviij.
ij.lib. Cal.consi.xj,
Io.de ana.cõsi.xx-
viij.Ro.consi.cxx-
ix.& consilio.cccc-
xxxviij.
g ¶ Circa primum.
& vide Ang.ad.q.
an authẽ.matri &
auię.habeat locum
in proauia. & vide
hic Bal.an appel-
latione filiorũ ve-
niãt nepotes:& vi-
de hîc etiã eundem
Bal.an pater tenea
tur reddere filio ra
tionẽ administra-
tionis,And.Barb.

POMATES.
h ¶ Dico contrariũ.
videtur idem Bart.
in.l.liberorũ.in pe.
col.de verb.signifi.
i ¶ Auia. Adde in-
quantũ Alexã. hîc
cõcludit ꝙ appel-
latione auię venit
ꝓauia.an appella-
tione patrui veniat
patruus magnus.
Bald. consilio.v.v.
volu.

legam vsq; ad.§.forsitan. Primò ponit vnam quæ-
stionẽ.Secũdò aliã. Tertiò,questionis determinatio
nẽ.Secũda ibi,idẽ querendum. Tertia ibi, sed cũ te-
stamentũ.In terminis casus est clarus,& patebit ex
1 sequẽtibus.¶ †Not.ad illud noli plus sapere quàm
2 oportet sapere.de renũcia.ca.j.li.vj.¶ †Not.ꝙ post-
q̃; habemus determinationẽ.l.non est necesse q̃rere
vlterius vñ ꝓcesſit.¶ Oppo.ꝙ talis nepos nõ rũpat
testamẽtũ etiã preteritus,vt.l.si quis filio exhereda-
to.in prin.j.ti.j.&.l.si q̃s posthumos.§.j.s.eo.Sol.bre-
uiter iste posthumus si nõ esset exheredatus rumpe
ret testamẽtũ:vt hic.dũ loquit̃ tex.de nepote capto
ab hostibus redeunte, secus si ibi decederet.Itẽ hic
decesſit prius filius quàm nepos,& sic tẽpore mor-
tis reperit̃ tenere locũ primi,vt.l.si quis filio exhære
dato.Secus si filius erat in medio.Opp.dicit̃ hìc in
fine ꝙ excludit̃,& nõ rũpit testamẽtũ. Cõtrà : quia
põt illud rũpere nõ adeundo de iure pretorio.gl. fa-
tet̃ quod nõ rũpit ex causa preteritionis : sed potest
rũpere non adeundo,vt in prin.glo.magne.Nos ha-
bemus hìc duas gl.magnas.Pro quarũ declaratione
primo reuoco in dubium de intellectu versic.idem
querendum.Rñdeo quidã legũt sic:ꝙ mortuo filio
remansit nepos,& testator instituit ꝓnepotẽ ex eo
qui natus est apud hostes viuis patre,& proauo , &
reuersus est mortuo vtroq;.& sic ꝙ.s.dixi de filio &
nepote,dicit̃ hìc de nepote & ꝓnepote.& ista est ve
ra & clara lec.Alij vt Pi.& Io.habẽt in tex. nepotẽ.
vel si habent pronepotem,dicũt ꝙ dictio pro , abũ-
dat.& ponũt nepotem institutũ mortuo iam filio,
vt in glo.Ista lect.non placet:quia si filius esset mor-
tuus , nepos ex eo nasciturus esset posthumus suus,
tẽpore testamẽti,& sic posset institui secundũ.l.xij.
tabularũ.nec esset querẽdũ vtrũ ptineret ad cõsiliũ
galli vel vell'.Venio ad secundã gl.magnã. & reuo-
co in dubium questionem factã in text.q̃ nõ soluit̃,
quo iure testamẽtũ illud sustineatur , vel per gallũ
vel per Velle.Sol.glo.Primò arguit ꝙ nõ habet lo-
cũ prouisio galli.Secunda ꝙ non habet locum pro-
uisio Velle.Tertiò ꝙ vtrunq; ius locũ habeat.Quar
tò ponit opinio.& eas determinat. Quintò respon-
det ad argumenta facta in contrarium. Secũda ibi,
Itẽ Velle.cessat. Tertia ibi,sed cõtrà videt̃ vtrunq;.
Quarta ibi,sol.quidam dicunt.Quinta ibi,nec obst.
¶ Examinem⁹ ergo per partes,prima pars est cla-
ra,solum est necesse vt examinemus illud argumẽ-
tũ quod incipit,itẽ ius postliminij &c.quod sic de-
claro. lex cornelia fingit captũ esse mortuũ pream-
bula hora captiuitatis, vt.l.lex corne.j. de vulga.&
pup.&.l.lege cornel.s.de testamen. Cum ergo fin-
gatur mortuus,statim cũ capitur fingit̃ natus : quia
aliter non põt mori.& sic,non pertinet ad gallum.
3 Et ex hac†parte habes ꝙ ꝓuisio galli non habet lo
cum,nisi in eo qui nascitur post mortem vtriusque.
¶ Venio ad secundã partẽ:& ista est clara. Ex hac
parte habes in quibus casibus loquitur.l. Velle. qđ
Dy.reprehendit in primo dicto.& qualiter intelliga
tur, dicã.j.ea.l.§.nũc de lege Velleya. ¶ Venio ad
tertiã partẽ quę similiter clara est. & ideò eam vide
per te.¶ Venio ad quartã partẽ quã vide,& nota.ꝙ
omnia quę ponunt̃ vsque ad.§.nũc de lege.pertinẽt
ad consiliũ galli. Ex quo patet ꝙ multę opi.positæ
in præcedenti glò.& etiam in sequenti non sunt ve
rę.¶ Item ibi^a.vbi.gl.dicit pater mortuus est viuen
te auo:& sequitur & hoc in pręsenti die nepos mor-
tuus est verè.& hoc in quibusdã libris deficit & bñ:
quia hęc est dicere sed meli⁹ diceret.& hoc præsenti
nepos natus est verè.licet fictè dicatur non natus,
cum sit apud hostes.Item ibi,dũ dicit.Item & ꝓut
habes nepotẽ habet locũ gallus:eo inspecto ꝙ na-
scit̃ post mortẽ testãtis nepos &c.Istud ꝓcedit secũ
dũ opinionẽ Io.& Pi.quã supra in pręcedẽti glo.re-
probaui:qa tũc talis posthum⁹ põt institui secũdũ.
l.xij.tab.nec est necessaria ꝓuisio galli.Præterea,di-
cit Dynus ꝙ gallus prouidit in eo qui fecit testamẽ
tum viuo filio,sed secundũ hunc casum , testamẽtũ
esset factũ post mortẽ filij,& nõ haberet locum pro
uisio galli.non est ergo bona ista litera, ꝙ habemus
in tex.nepotem.¶ Venio ad quintam partẽ , & rñ-
deo primò ad primum,ꝙ licet verè viuo auo,sit na-
tus:tamen illud non inspicitur:quia tunc erat apud hostes,& sic erat seruus
qui de iure ciuili pro nihilo reputatur,vt.l.quod attinet.j.de regu.iu. inspici
tur ergo tempus quo post mortẽ redijt.& sic pertinet ad gallum . Sed huic
obstat secundũ argumentum,quod probat filium fingi natum prima hora
captiuitatis,per.l.corneliam.sicut fingitur mortuus.Ad quod respondetur
b no.Verè fictio nõ potest fingere illud quod est impossibile de natura,^b vt
l.si pater.in fi.s.de adop.&.l.qui ad certã.s.loca.sed impossibile est eum qui
erat in vẽtre esse natum antè:ergo nõ fingitur per.l.corneliã.sed ille qui erat
natus,bñ põt fingi mortuus:quia erat possibile.& hoc vult dicere gl.quã vi
4 de.hoc†aũt an fictio possit fingere impossibilè,vide qualiter,dixi,in.l.si is q
pro emptore.de vsuscapio.¶ Procedo in glo.nos loquimur in capto ab ho
stibus redeunte,si redijt,habet locũ fictio postliminij , vt semper fingatur
fuisse in ciuitate.ergo fingit̃ natus viuis patre & auo,& sic non habet locũ
prouisio galli.Solu.dicit glo.in nato apud hostes reuerso, habet locũ fictio
postliminij,qñ redijt cũ patre vel matre.aliàs secus.sed hìc cum neutro re-
dijt,ergo &c.Sed istud nõ est verũ,in eo qui tẽpore quo fuit captus, erat in
ventre conceptus & natus , vt.l.j.C.de capti.&.s.ex quibus causis ma.l.ab
hostibus.§.nõ minus.& ibi no.& probatur hoc.§.& sic videtur non specta
re ad consiliũ galli.¶ Vnde glo.rñdet aliter,ꝙ secundùm veritatem incipit
esse suus post mortẽ,qñ redijt,& secundùm hanc,pertinet ad gallum:quod
sufficit ad confirmationem testamenti:non ergo debemus inspicere fictio-
nem,vt.s.e.l.filio. Vel dicas ꝙ si pater & auus mortuus est tempore quo re-
uertit̃,non fingit̃ in eorum potestate fuisse tempore quo viuebant:quia ex-
trema fictionis nõ reperiunt̃ habilia:vt.l.si is qui pro emptore.ff.de vsuca-
pi.&.l.sciẽdum.&.l.deniq;.s.ex qui.cau.maio.vbi dixi.sed fingit̃ nasci suus
post mortẽ.¶ Sequit̃ in gl.Item potest esse ꝙ verè decesſit post mortẽ pa-
tris & aui &c.super illud decesſit,dic vacat, & dic natus sit,aliàs nihil est di-
cere.¶ Sed cõtra prædicta opponit̃:cõsilium galli habet locũ in eo qui na-
scit̃ post mortẽ intra decem mẽses.sed possibile est ꝙ redijt ille ab hostibus
post mortẽ p plures annos.& sic nõ pertinebit ad cõsiliũ galli.Sol.pertinet
ad cõsiliũ galli suppletũ per sceuolã.s.in.§.institues.in omni casu quo natus
5 post mortẽ efficeretur suus.Vltimò gl.nõ.ex isto.§.ꝙ†ius galli appellatur
ius antiquũ:lex aũt velleia appellatur ius nouum.& facit ad intellectũ.l.fi.
j.de regula cato.quę non habet locũ a d.ll.nouas.Item ad intellectum.l.j.s.
de cõdi.ex.l.quę habet locum in.l.noua.Facit etiam iste.§.ad.q.In pluribus
c partibus iuris reperitur casus,in quo certũ est actionẽ^c cõpetere:sed dubitat̃
quę.Certè eo casu non cogitur actor eã exprimere.sufficit enim liquere iu-
dici ꝙ competat actio.vt hìc.Et pro hoc,est regula,qñ quęlibet pars dubita
tionis tendit ad eundem finem:non est curandum de illa dubitatione:vt.l.
quod si dubitet.j.de acquiren.hæredi.& ibi dixi.&.l.de statu.s.titu.j.

SVMMARIVM.

1 *Legitimatio,quòd poßit impetrari per procuratorem.*
2 *Compaternitas,quòd non contrahatur per procuratorem.*

Forsitan. Hìc ponuntur aliæ dubitabiles.qõ.Et prima loquitur
in pronepote nato post mortem nepotis aui,& proaui
sui vsque ibi , ergo.ibi , in pronepote nato apud hostes viuo patre , qui ta-
men redijt post mortem patris & proaui.vsq; ibi,atq;.ibi de eo qui adopta
tus est existens apud hostes,qui post mortem omnium reuertitur vsq; ad
§.in omnibus.Ex qua diuisione habes verum casum huius.§.In prima par
te gloss.ponit casum clarè,quem vide.dixit tex.& si aliàs deest dictio si ,&
tunc litera est plana.aliàs est dictio si,& tunc expone , & si , pro certè.cum
semper vna coniunctio possit poni pro alia , quando expedit:vt.l.eas cau-
sas.& ibi no.de condi.& demon.¶ Venio ad secundam partem . quidam
habent in textu,mortuo patre,deinde auo nascatur.& hæc est bona litera,
secundùm quam posui casum & diuisi literam.Alij habent ex his qui viuo
patre deinde auo nascatur &c.Et tunc iste.§.debet diuidi in duas partes.Se
cunda ibi,atq; si ex eo.& in tota prima parte poneretur iste casus,quem di-
xi poni in.d.ver.ergo & si pronepos.nec ibi esset nouus casus,sed conclusio
ad primum casum.¶ Opp.ꝙ iste casus non pertineat ad gallum. Respon-
deo dicunt quidam pertinere ad.l.vell'.quod est contra id quod determina
tum est.s.proxi.§.in glo.magna,quia quicquid dicitur vsq; ad.§.nunc de.l.
velleya.pertinet ad gallum.dico ergo ꝙ ver.ergo.debeat intelligi de prone-
pote nato viuo patre apud hostes reuerso post mortem omnium:ad simili-
tudinem galli.& ista posset sustineri.¶ Opp.ad.§.istum,& videtur ꝙ iste
pronepos non possit succedere:quia pater eius non fuit institutus.Sol.intel-
lige ꝙ nepos decesſit prius q̃; filius:vt dixi in versi.nam & si filius.s.eod.&
sic non tenuit locum patris sui vel aui.¶ Oppo.ꝙ iste pronepos nõ posset
succedere:quia nepos pater eius fuit pręteritus.Solu.intelligo istum prete-
ritum decesſisse anteq̃; filius : vt.s.eo.§.idem credendum.versicu.nam & si
filius.& ibi declaratur iste textus.¶ Oppo.hìc dicitur adoptatus succedit.
contra:variata conditione instituti.variatur institutio , vt.l.si alienum.§.in
extraneis.j.de heredi.instituend.Solu.ibi variatur conditio instituti de ca-
pace in non capacem:hìc autem de capace vnius conditionis , in capacem
alterius conditionis.¶ Sed contra hoc oppo.s.ea.l.§.& quid si tantum . vbi
si filius emãcipatur,institutio vitiatur.Sol.ibi ideo est quia substitutus erat
suus.& sic fuit ibi facta substitutio in suitate magis quàm in hæreditate , vt
ibi dixi.¶ Opp.secundùm Dy.quia etiam in extraneo variatio temporis
non nocet,vt.l.sed & si in conditione.§.solemus.de hære.insti.So.ibi contin
git variatio in tempore medio quæ non nocet:hìc in ea quæ contingit tem
pore mortis vel aditæ hæreditatis.¶ Oppon.ego tenui quòd iste fuit ado-
ptatus

a ¶ Item ibi.No.secundũ Bal.ꝙ potestas ciuilis & naturalis æquiparant̃. & no.ꝙ non rectè factũ dicit̃, qđ nullo modo est factum: quoniã ad nihilũ iudex procedens, dicitur non rectè procedere. vnde dicitur grauare partẽ in omittendo. Andræ.Barba.

b ¶ De natura.inducitur ad qõ.si auus concubinã habeat, ex qua habuit filiũ naturalem, & eam mortuo filio ducat in vxorẽ, ꝙ filij legitimi & naturales nati ex filio naturali, nõ legitimant̃ p tale subsequẽs matrimonium,vt possint succedere ipsi auo ab intestato, ꝑinde acsi nati fuissent ex legitimo & naturali à patre:qa hoc est impossibile,(ex quo eorũ pater mortuus est) ꝙ possit fingi legitimat⁹.& ita decidũt Guil.de cu.& Bal. in.l.benigni⁹.de le. & adducũt text.in l.qui libertinus.§. posthum⁹.infrà de oper.lr. & idem tenet Ant.bu.in.c.p venerabilẽ.i. xxx. col.q filij sint legi.

c ¶ Actionẽ. inq̃stũ. Alex.tangit hìc,an ꝓcedat libell⁹ alternatiu⁹. Adde Paul. de cast.cõ.cccxcij. an aũt valeat sñia cõdẽno te ad rẽ & si nõ extat,ad estimationẽ:vide Ro. consilio.cclxxxj.

ptatus existens apud hostes. Contrà, absens adoptari non potest.l. post mortem. in fi. s. de adop. Sol. dicas, quòd fuit adoptatus hîc per rescriptum Principis, hoc expresse concedentis. qua enim ratione pôt fieri legatum rei q̃ est apud hostes, vt.l.id quod.j.de lega.j. eadem ratione potest fieri adoptio principe permittente. pro hoc facit.C.de emanci.lib.l.iubemus. ¶ Quæro iuxta prædicta: dominus Imperator concessit mihi pridie Pisis, dum ibi legationis officio fungerer pro communi Perusij, quod possim ego meique descendentes quos contingeret esse legum doctores, legitimare scholares auditorij nostri quos contingeret esse illegitimè natos ex quocunq; complexu nefario vel illicito. ¶ Quæro vtrum[a] †pater talis scholaris possit à me petere per procuratorem vt filium suum legitimem. Et sic quæritur an hoc possit fieri in absentia patris. & idem quæro de filio. Et videtur quòd non: vt.d.l.iubemus.C.de emancip.libe.&.l.post mortem.in fin.s.de adopt. & C.de his q ve.ęta.impe.l.omnes. Pro hoc facit.C.de vin.libe.l.nec mulierē. Contrarium credo quòd tam ex parte patris q̃ ex parte filij potest fieri p procuratorem.[b] primò per regulam.l.j.§.vsus.s. de procura. secundò per aliam regulam, rescriptum potest impetrari à quocunq; & non refert à quo vt.l.vniuersis.C.de prec.impe.offe. sed lex dicit quòd ista lagitimatio fit p impetrationem priuilegij, seu rescripti factam secundùm illam formam, vt in auth. qui.mo.na.effi.legi.§.si quis verò.in glo.quę incipit, qualiter fiat &c. colla.vj. item probatur per authen.item sine.C.de natu. lib vbi sufficit ꝙ filius ostendat voluntatem patris: nec est necesse quòd pater sit præsens. Item ex parte filij non requiritur quòd sit pręsens, licet sufficiat quòd ratū habeat: vt in authē.qui.mo.na.effi.sui.§.si quis igitur naturalis.&.§.generali ter.coll.vij. Ad contraria respondeo. Non ob.l.iubemus.&.l. post mortem. &.l.nec mulierem. quia in legitimatione pater nil disponit, sed Principi, vl' habenti authoritatem ab eo disponendi consentit. non enim ipse pater legitimat, sed Principis authoritas. Leges contrariæ loquuntur quando pater ipse disposuit, licet authoritate iudicis, vt in eis: quia pater emancipat, vel absoluit filium: & iudex authoratur.[c] Item pater adoptat. Item dominus manumittit. & prędicta cum non sint in administratione patrimonij, non pñt fieri per procuratorem: vt tenet glo.in.l.nec mulierē.s.allega. Ad.l. oēs. C.de his qui ve.eta.impe.respon. quòd ibi requirit̃ pñtia psonę ad cognitionem quæ sine ea fieri nō pôt: sed hîc non requiritur ad cognitionē, sed ad executionē ergo pôt fieri in absentia patris: vt.l.seruum quoq;.§. publicè.s. de pcu. ¶ Ex hoc pôt† colligi[d] determinatio illius.q. an filiatio spiritualis seu cōpaternitas possit contrahi per procuratorem. Et videtur quòd non: quia ipse pater spiritualis aliquid disponit. & alicuid agit, non simpliciter consentit: ergo videtur quòd requiratur præsentia sua: vt.l.post mortem.in fi.s.de adopti. & ita dicunt canonistę. Bar.

SVMMARIVM.

1 Filius emancipatus præteritus utrum dicat testamentum nullum, uel ueniat per contra tabu.
2 Exhæredatio emancipati facta sine causa non ualet.
3 Exhæredatio nepotis, uel pronepotis quando sit necessaria.

In omnibus.[e] Hęc est quinta, & vltima pars huius primę partis, in qua ponunt̃ tres regulę generales circa con filium galli, & est clara. ¶ Opp. hoc quod dicitur quòd debet institui filius: est contra consilium galli, qui de institutione filij non fecit mentionē. Sed gl.in prin.l.dicit quòd gallus posuit ꝓ constanti quòd filius instituere tur. ego dixi vobis quòd debet institui expressè vel tacitè. exhæredari autem non potest: quia exhæredaretur post mortem suam: quod esset absurdum vt hîc. ¶ Oppo.j.ea.l. ꝓximo r̃ñ.in fin. Glo.soluit ꝙ verbū dūtaxat. tollit contrarium: qa loquitur de filio primi gradus. ¶ Oppo. & videtur †quòd filius pręteritus non rumpit ipso iure, sed venit ꝓ contratab.vt. C. e.l.maximū. vitiū &.j.de cōtratab.ꝑ totū.&.j.eo.l.si. Sol.gl.ibi in emācipato pręterito: hîc in suo. ¶ Op. etiā ꝙ emancipatus[f] pręteritus rumpit ipso iure, vt.C.eo.auť.nō licet. & in corpore vt cū de ap.cog.§.aliud quoq; capitulum. Huius timore glo. variant. Nam† quidam dicunt ꝙ in prætteritione filij emancipati nil est imutatū. vt no.C.eo.auť.ex causa.&.l.maximū. &.l. si fili⁹.s.de mino.& hîc, & alibi gl.tenet in cōtrariū ī auť.de here.& fal.§.exhæredatos. vbi dr̃ ꝙ ī emācipato debet inseri cã.al's testm̃ esset nullum ipso iure. idē tenebat Azo in sum.de inoffi.test.§.effect⁹.& in ti.de libe.pte.§.est aūt effectus. Idē tenet Dy.in distinctione magna quā ponit in fin.huius.l. &.Cy.ī auť.ex cã hoc puto verum ꝙ si cã in emancipati exhæredatiōe nō ponat̃ ipo iure sit nullum: qa tex.in corpore vt cū de ap.cog.in.§.aliud quo ꝗ.loq̃t tā in filio suo q̃ in emācipato. ¶ Opp. dicit̃ hîc ꝙ exhæredatio filij nō valet post mortē. Cōtrà: qa nō exheredat̃ post mortē, sed simplr̃. Sol. ista exhæredatio nō pôt fieri simplr̃: qa cū institutio de nepote fiat si nascitur post mortē filij: nō pôt p aditionē eius cōfirmari exheredatio. si nascit̃ filio viuo: ergo nō valet.l.si ita.in fi.s.eo. ¶ Oppo. ꝙ in filio q est apud hostes sit necessaria exheredatio: vt.l.si q̃s filio exhæredato.§.sed & si pr̃.j.ti.j. Solu. illud est verū si rediret: sed hîc nō redijt. ¶ Opponit̃ ꝙ etiā nepos & ꝓnepos debeant exheredari, vt.j.tit.j.l.posthumorū. Sol.†inspecto pñti statu ꝙ alius pcedit eos nec est necesse ꝙ exhæredent̃: ita loquit̃ hîc. textus sed inspecto eo quod euenire potest.s.quòd filius primi gradus ante decedat, & sequens incipiat tenere locum primi, est necessaria exhæredatio: vt in cōtrario probatur.s.ea.l.§.idem credendum.ver.nam & si filius.

SVMMARIVM.

1 Relatiuum & antecedens non reguntur ab uno & codem uerbo.

a ¶ Quæro vtrū.& vide Bar.ī.l.post mortē.§.fi.ff.de adop.& vide hîc Bal. & vtrū cōpaternitas possit cōtrahi per procuratorē, vide hîc Bart.& Ioan and.in.c.pôt quis.de reg.iur.lib.vj.in mercu.vbi tenet quòd nōn possit arg. in.c.j.de cog.spi.vbi etiam tenet quòd nō.lib.vj.& in.c.nō plures.de cōsec. dist.iiij.do.Ant.&do.Car.ī.c.veniēs.de cog.spi.Bal.&Bar.ī.l.post mortē.ff. de adop.& in.l.nec mulierē.C.de vin. liber.vide Bald.in l. si quis alumnā. C.de nup.& in.l.j. §.ne autē.C.de ca. toll.& hîc & Ang. & Ioā.de Imo.

2 *Dictio nam & si, pro certe sumitur.*
3 *Prouisio huius.l.non est necessaria in muliere testante.*
4 *Præteritio matris hodie debet habere causam, alias testamē tum esset ipso iure nullum.*
5 *Nepos per legitinationem potest effici suus post mortē filij.*
6 *Modus legitimandi per Principem erat cognitus de iure Digestorum, sed al.j. modi non.*

g **Nunc de lege.**[g] Hîc incipit secunda pars principalis legis & consueuit reputari difficilis, & durat vsq; ad §.ille casus. Et diuiditur in tres partes principales. Primò continuat se, & ponit mentem vtriusq; capitis.l.velle ye. Secūdò declarat primū caput. Tertiò declarat secundum. secūda ibi, & videtur tertia ibi, etiā si parēte. Et secūda subdiuidit̃ in qnq; particulas. Primò ponit mentē capitis.l.velle. Secūdò illud declarat ponēdo exēpla. Tertiò, ostendit quid addat.l.velle. ad illud quod erat prouisum p.l.xij.tabu. Quartò probat dictum per eam.s.mentē vellej esse verā per rōnem. Quintò ꝓbat esse veram per §ba.l.velle. secūda ibi: quid ergo. tertia ibi, vt nō solū. quarta ibi: quid enim. quinta ibi: tametsi text.in versi. quid ergo si filium. glo. dat duas lecturas, tene primam ꝑ vera. ¶ In tex.ibi, vt non solùm. forma casum: dicit iurisconsul. videt̃ quòd.l.velle. seruierit nobis de vento: quia per.l.xij.tabu.ille qui nasci tur suus pôt institui. Ad hoc respondet iurisconsul. per.l.xij.tabu.pôt institui posthumus qui esset suus si tempore testamenti nasceretur. hîc hoc addit.l. velle. vt si mortuo filio vel viuo filio nascitur posthumus mortuo patre, filius institui possit. In text. ibi, non sit quod poterat fieri per.l.xij.tab. Item ibi, viuo patre nascatur sui patris qui quo ad eum est auus. dicit tex. si nascatur nepos institutus in vita filij: tūc tamē cum nascitur erat mortuus filius secundùm vnam lec.& hoc non licebat ante.l.velle. quia tempore testamēti nō erat institutus suus. Ibi, quid enim &c. forma casum ad lit.l.velle. quòd qui est suus tpe testamēti possit institui. ¶ Circa primum quero in quib⁹ prouidit.l.velle. Glos. ibi dicit optimē vt patet in ea. alia glo.s.eo.§.si eius.in gl.sup verbo excludatur tenet quòd etiam primum caput.l. velle. habeat locum etiam si nepos nascitur viuo patre & auo. quod Dy.ibi reprehendit, & etiam secunda gl.magna illius.§.in prin. illud non tenet sed concordat cum hac glos. Illa autem opin. processit ex quadā opi. Azo.& Hug. quā recitabo in ꝟ.vt nō solū. quę dicebat quòd in primo capite.l.velle. cōtinetur mēs secūdi capitis. quod nō est verū, vt.j.dicam. Itē aduertendū est quòd primū membrū primi capitis.l.velle. quo cauet̃ quod nepos nascitur⁹ possit institui filio tūc mortuo: nō fuit necesse. hoc enim erat ꝓuisum p.l.xij.tabu. cum tpe testamenti talis nepos nascitur⁹ erat suus: vt insti.de leg.§.posthumo.& de bo.pos.in prin. ¶ Venio ad tertiam partem, & prima eius particula clara est. ¶ Venio ad versi. Quid ergo. hîc. super verbo, nascat̃. est duplex lec. tene primam quæ est clara. ¶ Venio ad glos.& differt prima à secunda: quia secundū primā loquitur de filio & de nepote. secundùm aliā loquit̃ ī filio & ꝓnepote. ¶ Opp. hîc nō dicit̃ quòd fil⁹ fuit institut⁹. ergo testm̃ est nullū. Solu. semp præsupponas esse filium institutum secundùm glos. quod intelligit vt dixi.s.ea.l. in prin. ¶ Venio ad versi. vt non solùm. Et oppo. quòd hîc est mala grammatica† relatiuum & antecedens reguntur ab eodem verbo. cōtra.l.plauti⁹.j.de auro & argen.leg. Huius contrarij timore dicit gl. quòd hîc nō debet esse dictio q, vel si habes q, subaudit glo. vnū aliud ꝟbū: & sic relatiuū & añs ab eodē ꝟbo n̄ regūt̃, vt ī gl. ¶ Secūdo op. secūdū hoc primum caput.l.velle. cōtinet duo.s.qū nepos īstituit̃.& nascit̃ filio emācipato iā mortuo. Itē qū instituit̃ eo viuo, & nascit̃ filio mortuo, & sic deberēt dici tria capita.l.velle. Hui⁹ cōtra

POMATES.
b ¶ Procuratorem. An legitimari possit quis p procuratorē, & an ꝓcedat arg. à legitimatione ad emācipationē. vide latē And. sic.cōsi.xxxv.ij.li.

POMATES.
c ¶ Iudex authoratur. An ista aucto. possit delegari. vide Alex.ī.l.imperiū.ī penul.col.ff. de iurisdi.om.iud.

POMATES.
d ¶ Pôt colligi. Vide Lud.Ro.singu. liiij. Fed.consi.xv. Feli. in.c. licet ex quadā.ij.co.de test.

e ¶ In oibus.& not. hîc secūdùm Bal. quòd in iure rūpēdi non habet locū successoriū edictū vide eundē in.l.si qs posthumos.s.e. And.Barba.

POMATES.
f ¶ Quod emācipatus. Vide Alexan. cōsi.cxlij.ī pe.col. ij.vo.& est cōis illa gl.ī.d.§. exhæredatos vt p Alex.cōs. clx.j.col.al's.x.ij. vol.

POMATES.
g ¶ Nūc. Et no.secūdùm Baldū quòd dictio nūc, respicit pręteritū tps, pñs, & futurū secundū Dy.in.l.si vt certo §.nūc videndū.s.cō mo.l.si cū dote.§. trāsgrediamur. ff. so.ma. dictio tunc, respicit extremitatē tpis.vt.s.ea. l.in prin.&.l.in substitutiōe. de vulg.& pupil.l.iiij.j.de cō di.& demō.& sic cōponant̃ ad inuicem. vide hîc Bal.

a ¶ Virilis sexus. Ad de Pau. de cast. dicit singu. gloss. vbi sunt exposita ista verba esse mēti tenēda, pro eo qđ si aliquis accipiat emphyteosim pro se, & suis descēdētibus p virilem sexū: qđ nō solū masculi descendentes ex masculis, sed etiā fœminę descēdētes ab his masculis comprehenduntur. Idem si dicat pro se & descendētibus virilis sexus. secus si dexisset ꝓ se & suis descendētibus masculis: qa nō venirēt fœmię descendentes ex masculis. an autem sub illis verbis, pro se, & descendētib᷒ masculis cōprehēdatur filius ex fœmi. & sic nepos? Spe. in titu. de loc. §. nūc. verò aliqua. ver. cxlvj. tenet ꝙ nō. qa illud ṽbum masculis, debet intelligi de descendentibus ex masculis. & facit ratio: quia mater sua nō admitteref si viueret, qa nō mascul᷒, multò min᷒ debet admitti nepos ex ea, ne sit melioris cōditiōis ꝗ̄ mater ei᷒ ꝗ̄ p̄cedit in gradu. argu. l. si viua mr̄e. circa mediū. C. de bo. ma. vbi dicitur, ꝙ melioris cōditiōis nō debet eē nepos ꝗ̄ fili᷒ vł filia. hoc idē vr̄ tenere Bal. ī. l. j. C. de cōdi. inser. in. j. col. Io. an. ī addi. Spe. ī tit. de test. sup rub. adū refert disputa. p Rich. malū. & ꝓ hac gl. hîc dicit. d. Alex. se solitū allegare tex. in. l. lege. xij. tabu. ṽsi. huius itaq;. C. de legi. hę. &. §. item vetustas insti. de hære. q̄ ab intesta. defe. &. l. ij. §. j. j. de suis & legi. here. iuncto. §. cæterum. instit. de legi. agn. suc. p quæ iura dicit ipse apertè probari quòd nepos ex filia non dicif descendens, vel coiunctus, per virilem sexum. & quòd neptis ex filio dicatur agnata non cognata stri-

rij timore dicit Azo ꝙ primū caput. l. velle. cōtinet vnū casū expressum. s. qñ testm̄ fit filio iā mortuo: & istud per interpretationē extenditur ad casum quādo testm̄ fit filio viuo. vide glo. hāc opi. posuit Azo in summa de li. pręte. q̄ opi. nō est vera: nā si respicis tex. in ver. tametsi ita. vbi ponunf verba. l. velle. expressè permittif ꝙ possit institui oīs qui futurus erat suus. nō ergo reqrebaf ꝙ nascitur᷒ suus esset tēpore testi. & hoc declaraf in prin. huius. §. & in hoc versi. qd em̄ si. l. velle. de nouo principaliter hoc induxisset, de nihilo nobis seruiuisset: nā per. l. xij. tab. licebat talē posthumū institui qui tēpore testamenti nasciturus erat suus. Duo ergo cōtinet, nec p hoc debēt dici duo capita: qa sub eadē cōceptione verborū illa duo complectunf, vt patet in vers. tametsi ita. ¶ Opp. & videf quòd iste tex. sibijpsi contradicat: nā primò dicit de eo q nascitur᷒ esset suus: postea dicit ꝙ loquitur de nepote qui nascitur viuo patre. sed si viuo patre nascitur. non nascif, nō nascitur suus ergo nō pertinet ad. l. velł. Hui᷒ cōtrarij timore hic textus legif diuersimodè. primò, vt exponaf viuo pr̄e. s. sui patris qui est auus quò ad eū. & ista expositio est vera quam tenuit ligendo literā. Alij, vt Azo & Hugo, exponūt viuo patre. s. ipsi᷒ nepotis. & hoc ponit gl. magna hîc posita, & sequens gl. paruula sup verbo patre, & alia glo. magna in versi. tametsi ita. & ad cōtrariū qđ fit: ergo iuriscōsultus est sibi cōtrari᷒. Respon. non est verū. nam in primo capite continetur secūdū caput in sententia, & sic facit hîc mētionē de secūdo capite. l. velle. & secūdū opiñ. istam ibi etiam si parente. non erit. §. sed opi. hęc reprobatur per Dyn. qa si primū caput cōtineret secūdū: frustra secūdū fuisset factū. & sic vellei. rephenderetur de supfluitate. ¶ Preterea, hęc lect. non procedit sine violētia. Loquitur em̄ hic tex. de eo qui nasciturus est suus. Ideò tene primā qđ ibi, etiam si parente sit. §. & exponatur ibi secundum caput legis vellei. ¶ Venio ad versi. quid enim &c. In quo sic forma casum. ¶ Quæro quid mouit velle. ad hoc statuendum. Rñdef quòd secūdū. l. xij. tab. debebat inspici tp̄s testamēti, vtrū posthumus q instituebaf, nascitur᷒ erat su᷒, quo vellei. visum est nō esse æquum. Ad qd em̄ debet inspici tp̄s testamenti cum sufficit inspici tēpus quo nascitur. h. d. ¶ Sed opp. in hęredis institutiōe debet inspici tempus testamēti, vt. l. si alienum. §. in extraneis. j. de hær. institu. Sol. ibi loquitur in institutione pura. istud est verum in institutione cōditionali. istud nō est necesse, vt. j. de reg. Cat. l. pe. Vel alr̄ fateor quòd debet inspici regulariter tempus testamēti. & quia illud īspiciendo testm̄ non valebat, quia posthum᷒ alienus non poterat institui: ideo prouidit vellei. vt hoc casu posthumus alienus possit institui: & sic vtroq; tempore, & īspecto testamēto valet: licet varietur cōditio posthumi īstituti. ¶ Venio ad versi.
2 tametsi † ita. ibi expone tametsi, ꝓ certe. ¶ Op. hîc dicif oīs virilis sexus.[a] Contra: quia etiā posthuma rumperet testm̄. vt. l. posthuma. s̄. eo. ideo gallus in prouisione sua fecit mētionem de nepote, & nepte vt hac. l. in prin. Sol. gl. respondet expone omnis virilis sexus faciens testm̄. & sic illa verba referuntur ad testamentum non ad institutum. In muliere
3 † enim non est necessaria prouisio huius. l. quia huius præteritio pro exhęredatione habetur: vt instit. de exhære. li. §. mater. Vel expone, omnis virilis sexus. i. omnis natus ex virili sexu. Opp. C. eo. auf. licet. & in corpore vt cum. de ap. cog. §. aliud quoq; ca
4 pitulum. Sol. fateor † quòd hodie in pręteritione matris est immutatum quòd in ea debet inseri causa: aliter testm̄ ipso iure est nullū. hoc tenet Dy. in distinctione magna quam ponit sup ista. l. Sum expe
5 ditus glo. ¶ Quero vtrùm † per legitimationem aliquis nepos possit effici suus post mortem filij. Rñ. quòd sic: vt. C. de adop. l. cū ī adopturis. §. sed ne. articulum facit. C. de natu. lib. auf. item sine. vbi mortuo patre potest filius legitimari, eadem ratione nepos ex filio poterit. ¶ Sed quæro quare Sceuola qui oēs casus prouidit nō fecit mentionē de isto casu legitimationis? Respondeo quòd iste casus non poterat contingere, nisi principe mediante: & sic vide-

tur quodammodo impossibile, vt. l. apud Iulianum. in fin. aliàs est sub. l. idem Iulianus. j. de leg. j. ideo de hoc mētionē nō fecit lex. vt. l. nā ad ea. s̄. de legi. Fa-
6 teor † tñ ꝙ iste modus legitimandi per Principem erat cognitus isto tpe. vt. l. q in ꝓuincia. §. j. de ritu nup. Alij modi legitimandi erāt incogniti. sed sunt introducti p iura. C. in ti. de na. li. & in auf. qui. mo. na. effi. sui. & q. mo. na. effi. le. De qbus cū nō essent cogniti isto tpe, si Sceuola mētionē nō fecit, sibi imputādū nō est. Qđ hîc dicif etiā īducif p Dy. ī arg. ad imbreuiaturam repertā in ꝓtocollo quod plenè declaraui. s̄. ea. l. §. idem credendum. dic vt ibi.

SVMMARIVM.

1 Comprehesum ex uerbis. l. non interpretatur sed declaratur.
2 Filius naturalis præteritus, non rumpit testamentum, siue bastardus.
3 Hæres & dominus idem sunt.
4 Conceßio facta titio & suis hæredibus quomodo intelligatur?
5 Testator si instituto filio substituat q. si decesserit sine filijs deueniat in Titium, & eius hæredes: an hæredes titij extranei admittantur?
6 Testator si substituit Titium, & eius filios hæredes, quomodo intelligatur?
7 Copula posita inter duo adiectiua non respectu unius substantiæ, quòd non requirat concursus copulatorum.
8 Appellatione hæredis cum uenit hæres extraneus an intelligatur de primo, an uerò in infinitum?

b Etiam si parente. [b] Quidam dicunt quòd hîc non debet esse. §. Alij faciunt istum. §. & bene. vt in precedentibus dixi. & incipit hîc tertia pars secūdæ partis in qua iurisconsultus prosequitur secundum caput. l. velle. vsq; ad. §. ille casus. Et diuiditur in duas partes principales. Primò declarat intellectum secundi capitis. l. vel le. Secundò illud extēdit ad nouum casum. Secunda ibi, in. §. videndum. Prosequor modò istam primam partem quæ subdiuiditur in quatuor partes. Primò ponit mentē. l. velle. Secundò illam declarat per exempla. Tertiò commendat. l. & ponit eius verba declarando ad quos casus porrigatur. Quartò tollit vnā dubitationem circa p̄missa. Secunda ibi, & ita interpretandum est. tertia ibi, & bene. quarta ibi, nec solum. ¶ Oppo. quòd hîc casus fuerit preuisus. s̄. proxi. §. ibi, etiam si viuo patre &c. Solu. quidam fatentur: quod reprobauit: & ibi debet expōi viuo pr̄e. s. sui patris. ¶ Opponif ad secundā partē, dicif hîc ita interpretandū. Contrà qa † illud comprehendif ex verbis. l. non ergo est necessaria interpretatio. Solu. hîc sumitur interpretatio. i. declaratio. simile habet in. l. j. §. qui operas. j. ad tertul. &. s̄. de or. iur. l. j. ¶ Op. j. eo. de. §. ille casus. Solut. hîc in nepote qui tempore testamenti erat natus: ibi non. ¶ Vltimò oppo. s̄. ea. l. in princi. vbi nō est necesse ꝙ sit institutus, vel exhæredatus. Sol. vt dixi in. §. idē credēdū. in fi. ¶ Pro declaratione quęro, qd de prole descendente ex filio naturali vel ba-
2 stardo: an ipse vel geniti eius debeant institui? & si non sit, an in aliquo rumpatur testamentum? Et † dico quòd licèt in aliquo ab intestato succedant, vt in authen. licet. C. de natu. lib. tamen facto testamento aliquid petere non possunt: vt est gloss. no. in. l. j. in princ. in secunda gloss. j. de contratabu. ¶ Venio ad versi. & bene. ¶ Oppo. viuens non habet hęredem, vt. l. j. s̄. de hære. vel actio. vē. &. l. j. j. pro hęrede. ergo aliquo viuo quis non potest desinere esse suus hęres. Respon. filij sui dicuntur sui hæredes etiam in vita patris sui: sicut in vita patris dicuntur domini: vt. l. ī
3 suis. s̄. eodem Idem † enim est hęres quòd dominus dicitur enim ab hęros quod est dominus. facit. infrà de hære. instit. l. his verbis. in princip. ¶ Quæro: er-
4 go † conceditur[c] aliquid titio ꝙ suis hęredibus: vtrū
c ista verba suis hęredibus. debeant intelligi de filijs tantum? quod videtur per casum huius legis. vbi dicif si quis ex suis hęredib᷒* suus hæres esse desierit* quod ad eos tantū qui tenent primum locū referf. In contrarium videtur: quia etiam hęredes quoslibet extraneos alterius appellamus suos hęredes, vt C. de legi. l. in annalibus. de ver. sig. l. sciendum. Circa quod

ctè accipiendo, est tex. in. d. l. ij. & iō dicit se consuluisse sup testō ī quo disposuerat testator ꝙ sua hr̄ditas deueniret de vno in aliū p lineam masculinam. ꝙ si filius decesserat relicta solùm fæmina, ꝙ illa fœmina admitteref. dicit tñ contrariū fuisse cōsultū. ad prędicta qualiter masculina gñatio intelligatur, & an masculi ex fœminis pręferantur fœminis descendentibus, vide per Flo. inter cōsi. do. Pe. de anc. in consi. ccclx. & quaŕ illa ṽba descendendo de vno in aliū vide Bal. consi. ccclxxxvj. ij. volu.

POMATES.

b ¶ Etiam si parēte. Vide ad istū text. Alex. cōsi. xcviij. ī ij. col. v. vol. & cōs. clxiij. col. fi. eo. vo.

✠ Aduerte ꝙ Barto. in hoc. §. etiā si parente. inuoluif vitio cōtrarietatis secundū aliquos. Sed ꝓ sol. vide cōcordātiā quā posui in margi. ad. l. vt iurisiurādi. §. si liberti. ff. de ope. liber.

ista opinio bar. hic aprobatur. p ias § si tantum 2a lectura rizo s. ista

POMATES.

c ¶ Cōcedif aliqd titio. Vide Alex cōsi. xxiij. j. colum. ij. vol. & cōs. ix. col. ij. eo. vo. & cons. xvj. aliàs. xxxvj. ij. col. iij. vol. consi. xc. iiij. col. & cōsi. cvij. ad fin. eo. vol. iiij. & cōsi. xx. in prin. in. v. vol. Feli. in. c. in p̄sentia. col. xj. de p̄bat. Imol. cōsi. xxj

ca quod dic,quãdoq; illa verba suis hæredibus,refe-
runtur ad tempus vitę eius de quo loquimur:& tũc
semper intelligitur de illis liberis qui tenent primũ
locum:vt hîc.nam in vita non habet quis hęredem:
vt dictum est quandoq; illa verba referuntur post
mortem eiusdem de quo loquimur:& tũc quando-
que illa verba proferuntur circa illud quod de sui
natura non transit,nisi ad filios.vt in feudo.& tunc
a debet intelligi suos hæredes id est filios:[a] vt.x.coll'.
de success.feu.c.j.& not.in.l.ex facto.§.fin.infrà.ad
trebel.& per Dyn.in.l.in conuentionalibus.de ver-
bo.obl.licèt Pet.& Ia.de ra.aliter dicant & malè in
quadam.q.quam Cyn.ponit in.l.liberti libertęque.
C.de oper.liber.Si verò illa verba referuntur ad rẽ,
quę de sui natura transire potest ad quoslibet hære
des:tunc quãdoque illa verba exprimuntur à reci-
b piente:quandoque à concedente.Primo casu[b] intel
ligitur etiam de hæredibus extraneis:vt.l.stipula-
tio ista.§.si quis ita.de verbo.obliga. facit.suprà
de proba.l.si pactum. cum similibus.Secundo ca-
c su[c] quandoque à concedente,vt puta testator, vel
alius concedens : tunc si quidem intelligendo
vniuersaliter de hæredibus resultaret iniquitas, &
esset contra mentem concedentis,& tunc assumi-
mus hæredibus id est liberis:vt.l.ex facto.§.fin.infrà
d ad trebel.Si verò illa iniquitas[d] non resultaret, sta-
bit propriè vt omnes hæredes comprehendantur
etiam extranei,vt.l.in annalibus.C.de legatis.&.d.
l.sciendum.de verbo.signifi.Sed dices quod.l.in an-
nalibus est contra hanc distinctionem : nam ibi lo
quitur in legato annuo quod de sui natura non trã-
sit ad hæredem:ergo deberet intelligi de hæredi-
bus,id est filijs. Respondeo, verba mea dicunt aut
illa verba proferuntur super re de sui natura trans-
missibili ad hæredes,vel non:in.l.in annalibus.res
quæ legatur vel quantitas de sui natura erat trãs-
missibilis ad hæredes : sed transmissionem impe-
diebat conditio quæ est in legato annuo,non na-
tura rei legate.verè ergo profertur super re de sui
natura transmissibili ad hæredes. ¶ Quæro, iuxta
5 †prædicta[e] testator instituit filium hoc modo: & ei
e substituit si decesserit sine liberis deueniat ad Ti-
tium & eius hæredes. quęro vtrum hæredes hęre-
f dis extranei[f] dicti titij admittantur ad fideicommis-
sum.Videt̃ quòd sic,vt.d.l.in annalibus.C.de lega.
In contrarium videtur quòd habeat intelligi de fi-
lijs:quia aliàs resultaret iniquitas, & esset contra
mentem testatoris.sicuti enim prædilexit filium vi
uum titij:ita hęredes filij pręd lexit vltra hæredes
titij maximè si contingeret quòd hæredes filij es-
sent de agnatione testatoris:hæredes titij essent ex-
tranei,quod non est pręsumendum testatorem vo-
luisse.arg.infrà de condi.& demon.l.publius.in fin.
& ideò hoc casu intelligitur substitutus Titius, &
eius hęredes.s.filij.Et ita videtur sentire Rich. ma-
lum.in quadam sua disputatione.¶ Ex hoc appa-
g ret[g] solu.quęstio.quam faciebam. suprà eodem. §.
6 quidam rectè. †quòd si testator dicit, substituo
Titium & eius filios,& hæredes : secundùm regorẽ
verborum.deberet intelligi filios tantùm, vel hęre-
h des tantùm.Nam hęc copulatiua[h] cadit inter duo
7 adiectiua : nec habet respectum vnius substantiæ
ergo &c.vt.l.ea tamen adiectio:infrà de lega.iij.hoc
i tamen est verum[i] nisi resultaret sensus incongruus,
& contra mentem testatoris,vt dixi.¶ Quęro istis
8 †casibus in quibus dixi comprehendi hęredes ex-
traneos an intelligatur de primo hęrede tantùm, an
verò de omnibus in infinitum.Quidam dicunt, aut
dixi tibi,tuoq; hæredi:& intelligatur de primo:vt.l.
antiquitas.C.de vsufru.Aut dixi tibi,tuisq; hæredi-
bus:& intelliguntur omnes,vt.l.sciendum.de ver-
bo.significat.hęc distinctio videtur contra.l.si plu-
ribus.infrà de lega.ij.& infrà de lega.iij.l.si plures,
vbi non est differentia,vtrùm nomen hæredis pro-
feratur in singulari,aut in plurali.dic ergo aut hæc
appellatio adijcitur circa rem quę de sui natura ad
hęredem non transit.& tunc de primo intelligitur:
vt.d.l.antiquitas. aut super re de sui natura trans-
itoria ad hæredes:& omnes comprehenduntur, ni-
si in casibus:vt.l.sciendum.de verbo.significa.&.C.
de leg.l.in annalibus.intelligẽdo eam vt dixi.s̃.Sed
contra prædicta facit.s̃.de vsufructu accresc.l.si qs
titio.sed intelligo quòd ibi de mente testantis ap-
parebat.facit quod dicam in.l.ex facto.§.fi.ad tre-
bel.¶ Quæro circa istam partem:quia ista verba
sunt defectiua,si quis ex suis hęredibus su⁹ esse de-
sierit.quomodo dicebatur vltrà in.l.velle.Dy.sup-
plet si quis ex suis heredibus suus esse desierit,quo-
modo dicebantur succedentes in locum suorum in
stituti testamentum non rumpant:vt.j.§.videndũ.
vel dic si quis ex suis hęredibus esse desierit ne ob id
minus ratum sit testamentum quod in locum pri-
mi succedit:vt probatur.j.ea.l.§.ille casus.¶ Venio
ad versi.nec solum.& videtur quòd non sit necesse
quòd primus instituatur vel exhæredetur,vt dixi.
s̃.ea.l.in princip.Sol.vt dixi.s̃.ea.l.§.idem credendũ
versi.nam& si filius.&.§.in omnibus.

SVMMARIVM.

1 *Liberorum appellatione propriè ueniunt nepotes:cæteri dicuntur posteriores.*
2 *Spes habetur pro ueritate:& quomodo?numero.4.*
3 *Statutum quòd qui reus immobilem uendiderit forensi,uel uendenti cõsenserit:quòd habeat locum in habente actionem ad illam rem,eam uendente uel ueudenti consentiente*
4 *Interpretatio extensiua non habet locum in statutis.*

Videndum. Hic Sceuola secundum
caput.l.velle.extẽdit no-
uum casum:& est tex.clarus dicit tex.non rumpat.
Et certè non rumpit per rationes quę sequuntur
Dicit tex.significaret tempus in quo incipiat esse
suus.ergo nec nos debemus distinguere.Dicit tex.
quod licet.i.licitum est.& ista verba omitte hîc,&
lege in fi.§.¶ Op.contra Sceuolam de superfluita
te:quia in verbis.l.velle.omnes casus comprehen-
duntur,vt.s̃.pxi.§.Malè ergo dicit Sceuola quod
g iste casus captiuitatis sit ex interpretatiõe Solu. in
l.velle.continẽtur omnes casus,quando quis desijt
esse suus sine spe reassumendi illum gradum:sed in
capto est spes reassumendi.¶ Oppo.hîc quòd sint
h superflua verba dum dicit liberi eius & cęteri:quia
appellatione liberorum omnes continentur,vt.s̃.
ea.l.§.instituens.& suprà de testamen.tut.l.quod si
nepotes.Solu.hîc appellatio liberorum strictè acci
1 pitur pro filijs.vel† aliter appellatio liberorũ pro-
priè porrigitur ad nepotem:cæteri appellantur po
steriores,vt.j.de gradibus.l.iurisconsultus.§.paren-
tes.¶ Oppo.s̃.ea.l.si eius.Solu.ibi loquitur de na-
to apud hostes:hîc de nato in ciuitate.¶ Opp.si il-
le filius moritur post mortem,sequens non incipit
esse suus.vt.l.si quis posthumos.§.j.s̃.eo.&.l.si quis
i filio exhæredato.in prin.j.tit.j.Solutio.hîc verè mo
ritur post mortem sed per fictionem.l.corneliæ fin
gitur mortuus in vita:ideò nepos dicitur succedere
in locum sui.Contra hoc facit quod not.s̃.eadem.l.
§.& quid si tantùm.in fine gloss.magnę.Solutio,ibi
k loquitur de restituto post mortem:secus in eo qui
per fictionem succedit:vt ibi dixi.¶ Oppon.quod
iste.§.non sit necessarius.pertinet enim hic casus
ad.l.xij.tabula.vel ad primum caput.l.velle.Nam
tempore testamenti tenebat primum locum iste
nepos:ergo secundum caput.l.velle.non habet lo-
cum.solu.fateor quòd tenebat primum locum tem
pore testamenti,sed tamen erat spes quòd filius q
erat apud hostes reuerteretur:& iste nepos tunc nõ
2 esset suus.& ita spes† habetur pro veritate,ac perin
de vt si iste nepos tunc temporis non fuisset suus.
huius ratio est quia hîc spes importat eundem effe
ctum quem veritas:quia nepos qui remansit in ci-
uitate donec filius est apud hostes,non potest se im
miscere hæreditati,vt.l.penul.j.de suis & legitimis
hęredibus.&.l.nec nos.C.de captiuis.meritò perti-
net ad secundum caput.l.velle.per interpretatio-
nem,& extensionẽ Sceuolæ.¶ Ista induco in arg.
3 † ad.q.[k] statuto huius ciuitatis cauetur quod qui
k rem suam immobilem vendiderit forensi,vel vẽdẽ-
ti cõsenserit puniat̃ certa pœna,põe q ego habebã
actionẽ personalẽ ad rem,vl' debebat mihi restitui

a ¶ Id est filius. Adde inquantũ Alex. limitat si dictũ sit ad quoscũq;:qa tũc etiã extranei cõphedunt̃. qd' idem voluit Bart.consi. lxxx.j.li. vbi dicit q vigore illorum verborũ nõ cõprehendentur psonæ incapaces.i. vl' natura, vel moribus. ibi vide qa est pulchrum consilium.

b ¶ Primo casu. Adde tu ad hunc casũ.& vide do.Alexan.in cõsi.ix.col. ij.in prin.ĩ.ij. volu. & ibi ponit cõcor.

POMATES.

c ¶ Secũdo casu. Faciunt q̃ not.Feli.in c.ij. colũ.xvij. de except.dum allegat Bart.hîc.

POMATES.

d ¶ Illa iniquitas. Vide Alex.cõ.ix. ij.volu.& cõs.lvj.ij. colũ.ij.volu.

POMATES.

e ¶ Iuxta prędicta. Vide Alexã. cõsil. iij.colũ.iij.ij. volu. Pau.de ca.cõs.xxxv.Lu. Ro.cõsi.lvj. colũ.ij. Feli.in.c.ij. xvij.colũ.versi.fallit.iiij.de rescrip.

f ¶ Extranei. Adde q Spec.in ti.de testamẽ.§.in primis. ver.fin.dicit q semp in testamẽtis verbũ hæredes. debet referri ad descendẽtes.Paul. verò de cast.dicit q licèt sit magna authoritas Spec.qd' tamẽ sibi vr̃ ecõtrario dicendũ:quia largior interptatio fit ĩ testamẽtis q̃; in cõtractib⁹.subdit tñ q iste articul⁹ est dubius & nõ auderet cõsulere pro hęredibus extraneis, licèt significatũ verbi importet:qa nõ est verisimile q testator de illis senserit. & ex his verbis colligere potes q Alexan.non bñ refert Paul.de castr.nisi diuersa esset lectu. sua.nec etiã bñ sentit:qa opi.Spec.sequit̃ Bal.cõsi. cccc-ij.incip.pponit̃ q manfredin⁹.iiij. li. & cõsi.clj.ĩcip.versi.testĩ.j.li.& cõ.ccxxv.iiij.libr.incip. viso testõ.Ioan.ibi vult q si testõr faciat testm̃ in quo ĩstituat vxorẽ, & aliũ heredẽ,& vtrũq; ipsorũ p ęquali portiõe cũ hac cõditiõe quod post mortẽ ipsorũ dicta hr̃ditas deueniat. & deuenire debeat ad titiũ & ei⁹ heredes p duab⁹ ptibus p alia verò ad Cainm:cõtingatq; Titiũ viuis institutis decedere nullis relictis descẽdẽtibus sed sorore tm̃. euenit ẽt casus q alter ĩstitutorũ decedat q soror dicti Titij in nullo succedet: qa illud vbũ,& ei⁹ hæredes,intelligit̃ de descẽdẽtib⁹ Titij.non aũt de sorore,nec extraneo:qa ita se habet cõis vs⁹ loquẽdi.de quo vide etiã Ang.cõs. cclxv.& late cons. cx.Pau.de ca.cõsi. cxc.Vbi dat ĩtellectum ad. q. Richar.ma.de q̃ hîc p Bar.Bal.cõsi. xciiij.incip.super his punctis in fi.iiij. li.

POMATES.

g ¶ Ex hoc apparet. Vide Alex.consil. iij.volu.ij.

h ¶ Nã hęc copulatiua.Adde Ang.hîc & do.Alex.in cõsi. ix.col.j.v.iij.in verbo confirmat̃.in.ij.vo.& vide in.d.cõsil.col.ij.versicu. & pro hoc facit,& cũ Bar.concor. Bal.in c.j.de natu.suc.feu.

POMATES.

i ¶ Tamẽ est verũ. Vide.Alex.cõsi.ij. al's.x.in.iij.colũ.iij. vol.

POMATES.

k ¶ In arg.ad.q.vide ĩ simili Barba.ĩ ru. de rebus eccl'.non alie.Pau.de cas.cõsil.ccxliij.& consi. cclxxxiij. Lud.ro. cõsi.clxvij.Bart.in tracta.de gabel. in iij.parte.viij.partis prin.

a ¶ Ille casus. Et no.ex isto tex.secūdū.d.meum ꝙ vbi qs non est vtiliter institut⁹ habeť ꝓ ꝑterito.& sic facit secūdū Ang.ꝙ si statuto valeat testamētum cum quinq; testibus & si quis instituit filium, vel substituit nepotem bannitum ꝙ cum iste bānit⁹ perdiderit iura ciuitatis propter bānum qđ non valet institutio facta de ipso nepote,& sic poterit venire ab intestato & non prestabit legata etiam hodie per authen.ex cā. C.de libi prete qa illa loquitur qñ quis est præterit⁹. quę ratio cessat in casu isto. sed contra Ange.facit:qa si non rectè est institut⁹,habeť pro ꝑterito. vt,hic ergo.Item quia aut bona sunt publicata:& tūc non potest venire ad talem successionem cū sit de iure ciuili,& ī suitate videtur perdidisse successionem:aut bona non sunt publicata:& tunc nō debet perdidisse ius succedendi.

p fideicōmissum. Ego consensi alicui vēdenti eo'casu quo poterā impedire, vel ex forma iuris, vel statuti, an puniar? Vr̄ ꝙ nō:quia vere res non est mea, licet spes subsit vt sit mea:vt.l.statuliberū à cęteris j.de statuli. In cōtrariū:facit qa p illā spē poterā impedire sicut si esset mea vere.ergo spes & vitas īportāt eūdē effectū.casus vr̄ in.l.pe.j.q ad lib.ꝑcla. nō
4 licet. Rñdeo† qđ diciť spē haberi pro veritate.ē ex interpretatione extensiua, vt hîc.ibi p īterpretatio nē īduci.sed ista īterpretatio nō habet locū in statutis:ergo:&c. Dixi in.l. oēs ppli.s̈.de instit.& iure.

SUMMARIUM.

1 *Lex non potest extendi ratione identitatis quando induceretur correctio.*

2 *Dictio in, quomodo diuersimode accipiatur.*

3 *Testes deponentes, unus in domo, alius iuxta domum: an sint contrarij, & reducantur ad concordiam.*

Ille casus. [a] Hic.§. Diuiditur in duas partes. Primò ponitur diuisio Iuliani, in casu difficili. Scd'ò qō Sceuolę circa consilium Iul. Secunda ibi, queramus. Item prima subdiuidiť in tres. Primò, poniť dubitatio Iul. Secūdo ratio dubitationis. Tertiò decisio. secunda ibi: nō em̄. tertia ibi: Iuliano. dicit text. decedat dubitatur an talis nepos rumpat vel succedat. videtur quòd rūpat. nō enim ꝑtinet ad primū, vel secūdū caput l. velleię. dicit textus, nō enim. Ista pars subdiuidiť in tres partes. Primò ꝑmittit quomodo ille casus nō pertinet ad primū vel secūdū caput.l.velle. Secūdò illud clari⁹ declarat. Tertiò facit vnā rationē cōcludētē testm̄ rumpi. secūda ibi, deniq;. tertia ibi porrò. dicit tex. tempore quo nasciť.& ideò non habet locū premū caput.l.velle. Et dicit tex. iā natus erat tempore testamēti. sed ille non erat natus tempore testamēti:ergo non pertinet ad secūdum caput. ¶ Oppo. quòd ille casus sit superfluus:quia prouisum erat per.l.velle.in primo capite, in ver. vt non solū. ibi, viuo patre.&c. Sol. expone viuo patre.s.patris sui hoc est auo.& sic nihil faciat ad.§. istum, vt ibi dixi. ¶ Oppo. dicitur in versi. deniq;. quòd non permittit institui. Contra.s̈.ea.l.§.etiam. huius contrarij timore sunt in gloss. quatuor expositiones. prima quòd nō permittit institui.s. natos, sed nascituros. secūda ꝙ nō permittit expressè, sed tacitè. tertia ꝙ nō permittit si non vult testm̄ rūpi. Et ista est vera. Pro cuius declaratione scias quòd nepotē iam natum ex filio viuo possum substituere filio de iure cōi per.l.xij.tab. quia nō est posthumus, sed iā nat⁹:vñ.l.velle nō ꝓuidit circa ꝓuisionē institutiōis:sed declarauit ꝙ ex eo quòd nepos incipit esse suus,& incipit habere aliam conditionē quam haberet tēpore testamenti, testamentum nō rumpať. vnde secūdū caput velle. non pertinet ad hunc casum. ¶ Oppo. insti. de bo.pos. in princi. Sol. hîc dicitur ꝙ posthumus alien⁹ nullo iure possit institui, [b] scilicet ciuili, sed de iure prætorio poterat, vt in cōtrario. ¶ Opp. j.de leg.j.l.pe.Gl. sol. ibi ꝙ posthumus alienus nō poterat institui de iure antiquissimo:sed de iure nouo etiā.ff.sic. quod videtur contra ver. porrò. Ideò pro huius declaratione scias ꝙ secūdū.l.xij.tab. poterat institui posthum⁹ q erat futurus suus, si nasceret̃ tempore testamenti:vt instit.de leg.§.posthumo.de bon.pos.in princi. Posthumus verò alienus hoc est qui non nasceretur suus, si nō nasceretur tpe testamenti, non poterat institui. Ratio:qa de iure.l.xij.tab. non admittebatur ad successionē nisi suus, vt institu.de hęque ab intest.§.emancipati. sed ille posthumus alien⁹ nō erat suus:ergo &c.& istā puto rōnē quare posthumus alienus nō erat institut⁹:vt insti.de le.§.postu. licet ille tex. loquať ab intestato. Supuenit gallus,& ꝓuidit ꝙ posthumus qui nō erat suus tpe mortis, sed nasceretur suus post mortem, possit institui:vt hac.l.in princi. Ita loquiť lex pe.j.de leg. j.q fuit casus suppletus & extensus per Sceuolā. vt s̈.vidistis. superuenit.l.velle.& ꝓuidit ꝙ possit insti c tui posthumus alienus tēpore testamenti, qui tamē nascitur suus,& in vita testatoris:& quia hoc nō sufficiebat, introductum est secūdū caput, vt ille q est natus tpe testamenti possit iure cōi institui. q succedēdo in locū primi nō rumpit. Supuenit consiliū Iuliani in casu difficili quòd possit institui posthumus alienus tpe testamēti q non nasciť suus:tamen posteà succedēdo in locū primi suus efficitur, vt in hoc.§. Superuenerunt posteà ꝑtores qui viderunt hoc esse iniquum ꝙ posthumus alien⁹ non possit institui:ideò ꝓuiderūt ꝙ si instituatur, admittatur p bo. possessionē de iure ꝑtorio, vt insti.de bo.poss.in princ. supuenerunt posteà Imperatores,& viderūt quòd edictum ꝑtoris erat ęquum:ideò circa hoc fecerunt constitutiones per quas omnis posthumus alienus possit institui, licèt nunq; efficiať suus. qua
d cōstitutiones non habemus:sed earū mēs recitatur insti.de leg.§.posthumo.& de bo.poss.in prin. Ex prædictis apparet quòd quædam gl.quę est.s̈.eo.l. §.si eius.quę dicit quòd prouisio Iuliani habet locū quando quis fecit testamentū filio mortuo: malè dicit. ¶ Oppo. hîc dicitur ꝙ Iulianus coniunxit duo capita.l.velle. Contrà, nō vr̄ bona coniunctio: quia in eis multa sunt diuersa quantùm ad casum propositum:quia in primo casu loquitur quando nascitur post mortem filij, quod hic non est. secundum caput loquitur, quando quis natus est tpe testamenti, quod hîc non est. Respōdeo fateor quod ista duo capita non sufficerent, vt magistrali interpretatione ille casus posset decidi. sed Iulian⁹ erat iuriscōsult⁹. vnde authoritate quā habebat condendi.l.hoc introduxit fauore testamenti conseruandi. Et quia eadem est ratio in isto casu quæ in pręcedētibus:cum tempus testamenti inspici non debeat, vt.s̈.e.l.§.nunc de lege. versi. quid enim. dices tu si eadē est ratio: ergo interpratione magistrali potuisset ille casus decidi:vt.l.nō possunt.s̈.de legi. Respō
1 deo extendere† leges ex identitate rationis non possumus, quando per hoc induceretur legum correctio. non em̄ vna per aliam tollitur, nisi quatenus exprimitur, vt.l.pręcipimus.in fi.C.de appel. sed ex hac extensione venireť contra.l.xij.tab. Ideò fuit necessaria prouisio Iuliani in casu isto. ¶ Nota ex
c hac.l. [c] pro doctoribus q arguūt ex cōiunctione dua
d rum vel trium legum. [d] ¶ Opp. quòd iste casus pertinet ad primum caput.l.velle. nam iste nepos nascitur in potestate:ergo nascitur suus. Respondeo non sequitur. quia non est suus, quando alius eum precedit, vt institu.de hęredum qua.& diffe.§.sui. ¶ Vl-
e timò vos [e] videtis hîc ꝙ dictio in, ponitur pro valde
2 † Pro declaratione dic ꝙ dictio in, quandoq; repe-
f ritur composita cum alia dictione: [f] quandoq; simplex non composita. Primo casu quando componitur cum verbo sum es est, vt insum ines inest: & tunc significat quandam intrinsecitatem, vt.s̈.si certum peta.l.lecta. versicu. dicebam. ibi, pœna incontinenti apposita inesse videtur. Si verò componitur cū alio verbo: tūc quandoq; in, ponitur pro valde, vt hîc cum similibus. quandoq; ponitur in, pro non, vt.C.de testa.l.hac consultissima.§. ex imperfecto.& in auť.de hęre.& fal.§.inordinatum. & hoc secundùm quod magis potest materiæ proposito adaptari. facit etiam secūda constit.C.ibi, indefesso &c.& ibi glo. Secundo casu quando dictio in, reperitur simplex non composita:& tunc aut adijcitur nomini significanti locum aut tempus aut neutro illorum. Primo casu aut adijcitur ablatiuo:& significat intus in loco, vt.l.j.§.in publico flumine. infrā de flumi. Si adijcitur accusatiuo, significat extra locum, vt.j.arbo.fur.cesarum.l.j.§.j. vbi exponitur ī.i. supra, vel iuxta. Fallit rōne euitādæ cōtrarietatis, vt

l.si stat

POMATES.

b ¶ Institui. Adde ī quantùm Alexan. ponit an bannitus vel rebellis possit vti beneficio statuti ciuitatis à qua ē bannitus. Paul. de cas. consi. xxxij. Bald. consil. lxiij. & inquantùm tangit etiam an cautio prestita p vsurariū manifestum post testamētū faciat reconualescere testm̄. adde ꝙ Bal. latê consi. cccxxxviij. iiij. lib. tenet testamentum recōualescere. nō solùm si post testamentum prestitit cautionē sed etiam si post mortem ab hæredib⁹ præstita sit de mādato vel voluntate vsurarij defuncti.& inquātum etiam dicit ꝙ faciēs testamētum tempore quo non sit vsurarius: testamentum irritatur si deinde efficiať. Adde ꝙ idem voluit Fed. consi. vij. si tamē vsurari⁹ solenni prestita cautione de restituendis vsuris illas non restituat & multo tpe viuat post testm̄ secundum q; faciat valet nihilo minus secundū vt voluit Cal. cōsi. iij. de vsuris. inquantum etiam Alexan. ponit quod si sit statutum speciale ꝙ in causis à centum libris suprà. talis sit iudex & in causis pupillorū alius sit iudex: contingatq; causam pupilli de centū libris agitari, ꝙ debeat præferri iudex pupilli non quātitas. adde qđ si sit statutum ꝙ de causis motis coram Capitaneo, Potestas non possit se intromittere & precessit citatio non legitima coram capitaneo, an potestas poterit cognoscere? vide Ludo. Roñ. quod sic. consi. cccxij.

c ¶ No. ex hac.l. Et sic facit ad materiā.c.veniēs. extrà de testib. ꝙ si vnus ꝓbet sup veritate, & duo sup fama. quòd dicta eorū simul iūcta ꝓbāt. vide Bar. in.l. admonēdi.s̈.de iureiurā. Itē facit ꝙ si duo testes ꝓbāt de cōsanguinitate, & duo de copula, ꝓbať incestus. facit iij.q.ix.c. testes. Andr. Barb.

d ¶ Legū. Adde ꝙ Inno. intelligit in materia exorbitāti aliâs necessaria sit ꝓuisio superioris,& inquantum. Alex. ponit de testib⁹, quorū vn⁹ dicit de veritate & fama, ali⁹ de famatm̄ qđ cōcludēter ꝓbēt secūdū ipsum vide quod voluit Ange. cōsi. iij.

e ¶ Vltimo vos. Et not. de significatione hui⁹ dictionis ī, vide plenè Ludo. Ro. in cōs. ccclxvj. & vide. c. iij. de cōsue.& ibi do. Cardiñ.& alios & eundem in.c.nobis. de iurepa.& dixi i.d.c.iij. And. Barba.

f ¶ De dictione in. Adde vltra Alex. Old. cōsi. xlix. vbi de quamplurimis alijs dictionibus.& qñ testes reducēdi sint ad concordiam, vide Pet. de anch. cōs. ccclxxxvj. & .cccxcix.& clxxxvij.

a Et istud facit Bal. dicit hoc procedere quando est posita dictio importans meum, iuxta illud in campo meo &c. & tangit hîc incidenter Bald. quandoq; dictio in, adijcitur personę vt si statutum puniat facientem iniuriam in personam, vt comprehendat scindentem vestes iniuriosè. nam videtur ꝙ sic, per id quod habetur in. l. sed est, questionis. ĵ. de iniur. & ibi Barto. Innocē. in. c. nup. de sen tē. excō. vbi ponit, an rapiens equum super quo erat clericus insidens sit excōicatus. vt si in iessisset violenter manū in clericum. facit qđ no. in. l. licitatio. §. qđ illicitè. de pu. & tangit hoc etiā Bald. an factum in ostio. dicatur factū in domo vł extra. & dicit ꝙ partim vł factū in domo partim extra tu vide eūdem Bal. in. l. j. š. sol. ma. & Barto. in. l. j. §. j. š. de do. And. barba.

a l. si statua. ĵ. de iniuri. ¶ Et istud facit[a] in argu[b]. ad. q.
b †vnius testis dixit ꝙ fuit in domo, alius iuxta do-
3 mum. An isti testes probent. videtur quòd sic: quia testes reducuntur ad concordiam ne sint contrarij: vt extrà de testi. c. cum tu. dixi in. l. insulam. §. j. suprâ soluto matri. exponatur ergo in domo id est iuxta domum: vt dicta. l. si statua. Dicūt tamen canonistæ vt Barba. & Innocen. quòd illa concordia tūc debet fieri quando testes sunt pares, secus si ex aliqua parte sunt plures: quia tunc non debet stari, vt extrà de officio delega. c. cum contingat. & ibi p Innocen. Secundo casu, quando adijcitur nomini significanti tempus: & tunc aut adijcitur ablatiuo, & debet intra tempus intelligi: vt. l. j. §. quibus. ĵ. de success so. edi. & l. si ita fuerit. ĵ. de manu. testa. & tetigi in. l. si cui leget. ĵ. de lega. j. tantum est dicere in anno, q̄stùm intra annum. Si verò ponitur cum accusatiuo, & significat post tempus. s. annos proximos, vt. l. si in annos. & l. non putabam. ĵ. de condi. & demon. dixi plenè in. l. si cui legetur. ĵ. de leg. j. dic vt ibi. Tertio casu, quando adijcitur nomini, & non significat locum, neq; tempus: & tunc aut adijcitur accusatiuo, & ponitur pro cōtrà, vt. l. nō dubium. C. de leg. & C. de epis. & cle. l. raptores. C. de hereti. l. manicheos. & de tribu. act. l. quod in hæredem. in princi. & omnes. ll. quæ dicunt actiones dari in ħeredē. Si verò adijcitur ablatiuo. tunc significat materiam de qua agitur. vt qn̄ dicitur in pecuniarijs causis &c. In infinitum veniunt hîc, vt. l. in pecuniarijs. š. de fer. & l. videamus. in fauiana. š. de vsuc. & insti. de act. §. in bonę fidei. cum multis similibus. & hoc de vera, & propria significatione. Qñq; tamen reperitur impropriè poni. Nam qñq; ponit̃ in, p aut, vt. l. si stipulatus fuero decem in mellè. ĵ. de solu. secundùm vnam lec. qñq; in, ponit̃ pro cum, vt. l. naturalis. §. in hac. š. de prescrip. ver. & ibi gloss. quandoq; in, ponit̃ pro ad. vt l. cum anteà. in fi. C. de arbi. & de his non pōt dari certa doctrina: quia istæ cōiunctiones & præpositiones sæpe ponantur vna pro alia, qn̄ expedit, vt no. in. l. eas causas. ĵ. de cōdi. & demō.

Quæramus. Hîc Sceuola ponit vnam q̄stionem circa consilium Iuliani. & est casus clarus. ¶ Opp. iste casus videtur contra casum. §. & qd si tantū. š. eo. l. vbi p emācipationē desinit suus posse esse hæres ex testamento Respondeo ibi. habebat substitutum in suitate: hîc non. ¶ Oppo. de. l. si alienum. §. in extraneis. ĵ. de hęre. instit. Sol. ibi facta est mutatio de capace in nō capacē: hîc verò facta est mutatio de capace in capacē alterius cōdictionis dixi. š. ea. l. §. forsitā. ¶ Vltimò gl.[c] dicit ꝙ ista est difficilior. l. quę sit ĩ toto corpore iuris. & suam materiā melius explicat. & ego declaraui vobis melius quàm vnq; fuit declarata. distīctionem magnam Dy. quam ponit & eā nō refero: quia modicę vtilitatis est, & postq; ille gallus fuit, nunq; sic cantauit, vt hoc anno fecit.

LEX XXX.

Inter cætera.[d] Filio in potestate[e] præterito testm̄ est ipso iure nullum[c] hoc dicit. in præteritione filij emancipati, qd iuris, vidistis. š. eo. l. gallus. §. in omnib⁹. Item an hęc l. quò ad legata sit hodie immutata p aut. ex causa. C. de libe. præte. dicam. ĵ. tit. j. l. filio.

LEX XXXI.

Cum apud. Filius apud hostes preterit⁹ nō rūpit testamentum si nō redit. h. d. hoc ĩtellige, vt. š. cod. l. gallus. §. in oībus.

LEX XXXII.

Si filio.[f] Ab intestato suus, & emācipatus succedunt æqualiter. hoc dicit vel aliter: Exhęredatus nō habet bono. pos. cōtratab. bn̄ficio alteri⁹

POMATES.

b ¶ Facit in arg. Ad q. limita vt p Alexan. in. l. iter stipulantem. in. §. j. ff. de verbo. ob. & consi. cxliij. ij. volu. & an concordantur ad hoc vt probēt. ad hoc, vt euitetur falsum: vide Alex. cō si. cxvj. & consi. cxxxiij. j. vol. & cōs. xxiij. ij. vo. Et qđ ĩ vno teste ponit. Bar. ĩ. l. si eos. ad fin. ff. de falsis. vide Feli. in. c. cum tu. in iiij. cōclu. de testi. & vide. iij. alias significationes hui⁹ dictionis. vt per Ludo. Roma. consi. cclxxvj.

c ¶ Vltimò glos. In ducit extra glo. hîc dicit̃ de coadunatione capitū legū ĩducit̃ p Bald. post Cyn. ad. q. si statutū dicit ꝙ in personalibus tm̄ talis sit iudex, & in realibus tm̄ alius sit iudex, ꝙ si contingit quæstio mista, poterūt se iudices coadunare, & simul de ipsis cognoscere. ar. huius tex. dicit tn̄ ꝙ videt̃ esse locus pręuentioni. arg. l. j. de offi. consu. & l. pe. š. de iur. om. iud. sed ista loquit̃. qn̄ iurisditio competebat pluribus, nō solum vni. ideô videtur ꝙ debeāt simul coadunari, vel debeant adire supiorem, vt puideat huic casui. arg. l. cōmodissimè. de libe. & posthu. ff. licèt Bal. transeat cum Dyn. And. Barba.

d ¶ Inter cætera. no. ꝙ pręteritus dicit̃ qui nō est institutus, nec exhęredat⁹ & sic de iure isto nō sufficit habere p fideicōmissum. tenet hîc Bal. & Ang. & d. me⁹. sed in cōtrariū tenet gl. ĩ. l. scim⁹. §. cū aūt. C. de inoff. test. sed in cōtrariū facit rō secūdum Bal. ꝙ honorabilior est institutio. Itē est casus, licèt ipse nō alleget ĩ. l. ita tn̄. §. qui rogatus. ĵ. ad trebel. sed ĩ cōtrariū p gl. videt̃ casus ĩ. l. Papinianus. §. si qs mortis. š. de inoffi. test. rn̄det vt hîc p do. meū. Itē est casus ĩ l. ex asse. j. ad. l. fal. vide ibi per eum. An. Barb.

præteriti. h. d. Hæc lex legitur duob⁹ modis. Primò quòd loquitur in duobus filijs: & tunc est plana. Secundò quòd loquitur in filio emancipato, & nepote ex eo in potestate retento, qui veniet p edictum de coniun. cum emācipa. lib. eius. quod edictum est hodie correctum, vt dicit glossa. contrarias glossas habemus vt dixi in. l. gallus. §. & quid si tantum. supra eodem dicā latius in. l. prima. de coniun. cū emāci. lib. eius & per Cyn. C. de suis & legi. hære. aut̃. in successione. dicit gl. in. §. si exhæredatus. de quo dic vt dicā. ĵ. de supel. lega. l. labeo. & per Dy. extrâ de regu. iur. c. quod alicui. lib. vj.

De iniusto, rupto, & irrito testa. Rub.

¶ Dictum est suprà de testamētis: verum quia testamentum quandoq; efficitur iniustum: ideò ponitur hîc hæc rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Dictio potest, an importet necessitatem?*
2 *Primum testamentum nō rumpitur per secūdum. licèt sit possibile adire hæreditatem ex eo per restitutionem factam à principe.*

LEX I.

g Testamentū.[g] Glossa diuidit hanc. l. in. v. particulas, sicut ponit quinq; modos nullitatis. diuidit̃ & meli⁹ in tres, secūdùm quòd de tribus tāgit rubrica. qa prĩò de ĩiusto, secūdò de rupto, tertio de irrito testō. secunda ibi, aut rūpitur. tertia ibi, aut irritum. Et circa primum ponit duos casus. circa secūdū alios duos. circa tertium vnū tantùm. & sic potest sustineri glossa, quę dicit quòd ponit quinq; modos rumpendi. ¶ Opp. quòd malè facit iurisconsultus ibi ponēdo duos casus: quia institutio, vel exhęredatio est de solennitate, & necessaria, vt. š. titulo. j. inter cætera. glo. fatetur contrarium. & tu dic quòd hîc sunt duo casus circa iniustum testamentum, & differunt in hoc: quia primus respicit solēnitates communes quę in quolibet testamento requiruntur. Secundus casus respicit solennitates quæ quandoq; non requiruntur: vt in eo qui non habet liberos. ¶ Opponi. hîc dicitur quòd solennitates debent seruari. Cōtrà. C. de formu. l. j. Glo. non soluit. Dynus dicit quod hîc loquitur de solennitate necessaria, ibi de frustratoria. & simulata. ¶ Opponi. de. l. codicillis. §. finali. ĵ. de leg. ij. Solut. ibi non valet vt testamētum, sed vt codicillis: quia fuit ibi sufficiens solennitas quo ad codicillos. ¶ Opponi. ad secundum quod præteritione non rumpatur: vt. l. j. ĵ. de bono. poss. contra tabu. Solu. hîc in præteritione sui: ibi in præteritione emancipati. quod per authen. mutatur in hoc: quia causa debet inseri, vt dixi in. l. gallus. §. in omnibus. š. titul. primo. ¶ Oppo. quod testamentum secundum non tollat primum: sed vtrunq; valeat, vt l. querebat̃. ĵ. de testamento mili. Solu. hîc loquitur in pagano: ibi, in milite, qui potest decedere duob⁹ conditis testamentis. ¶ Op. de. l. si filius qui in potestate. š. titul. j. Solu. ibi in secundo testamento non potuit adiri hæreditas de iure ciuili: vt ibi dixi. Dicam in. l. cum in secundo. ĵ. eodem. ¶ Opponi. j. eo. de. l. iij. versicu. sed & si stante. Solut. quod text. hîc dicit ex quo hæres existere potuit, debet intelligi. id est possibile fuit. & ita fuit in. l. contraria aliquo casu possibile hæreditatem adiri. Nota ergo quod hæc dictio potest, intelligitur id est possibile est.
1 ¶ Opponi. ĵ quòd dictio potest, importat necessitatem, vt. š. titu. primo. l. gallus, in princip. Solut.
h ibi dictio potest.[h] ponitur in oratione principaliter propter se: tunc quid importet, dic vt ibi. hîc ponitur incidenter propter aliud quo casu intelli-

POMATES.

d ¶ Inter cætera. Limita vt p Frā. cre. sing. xij.

e ¶ Nullū. etiā si nō dicat nullū, vt tenet Pau. de ca. cōnsi. ccciј.

POMATES.

f ¶ Si filio. Pōdera istū tex. in ṽbo nihil. p Barba. consi. xliij. co. ij. j. vo. & ĩ. c. prudētiā ĩ pri. p illū tex. de off. de leg.

g ¶ Testm̄. Et vide do. meū in. l. q hoc anno. ĵ. de ṽb. obli. vbi reprobat Bart. hîc And. Barb.

h ¶ Dictio pōt. Adde quod no. Bar. in l. creditores. ĩ. j. col. C. de pig. in rep. de intellectu hui⁹ ṽbi. & p gl. ĩ ver. nō p̃t. in. c. j. de reg. iur. in vj. & ibi de ṽbo nō pōt, vide Bal. in. l. j. ĩ pe. colū. C. q admit. ad bo. poss. & de verbo pōt, vide poss. no. Bal. ĩ. l. ij. ĩ j. col. C. q. res in. nō no. ĩ. xix. opp. & in aut̃. itē sine. C. de nat. li. & no. Bal. in d. l. gall⁹. ĩ prin. š. de liber. & posthu. & q̄ no. Bart. ĩ. l. su⁹. §. sed & si filio. ĵ. de hære. insti. & quot modis accipi pōt ṽbū pōt. vide Pau. de leaza. in cōmento. c. potuit. ĩ prin. de loca.

a ¶ Sol.hîc. Et no.de verbo pôt.vide.l.si ita qs.de leg.ij.& ibi Bart.& Bald.& vide Bar.i.l.si ita.ff.de au.& ar.le.Bar.i.l.gall⁹.i pri.§.de li.& posth.An.B.
b ¶ Si qs autē. Et vide de hac.q.no.i.l.hac cōsultissima.§.si qs aūt.C.de test.
c ✠ POMATES. ¶ Posthumi. Vide Alex.cōsi.cxij.col.viij.volu.iij.
d ¶ Irritum. Et sic facit ꝙ si dānatus est qs de crimine capitali efficiť intestabilis, licèt euaserit posteà piculum qd autē in bannitis nři tpis, vide Bald. & Ang.&.d.Io.hîc & glo.Bar.& q̄ ibi dixi in.l.& militibus.C.de tes.mili. vide etiā Bart.j.e.l.§.q.ten⁹.& hîc tex. facit ad.q. Papa cōcedit epō ꝙ possit testari de fructibus ecclesię: vtrùm ēt intelligatur de pceptis ante licentiam iste textus facit ꝙ sic,idē voluit Pau. de cas.in.l.hec cōditio filię.§.si sic.j.de cōdi.&demō.adde ꝙ Pau.de ca.hoc inducit hunc tex.ad q. vasalli vel emphyteotæ vendentis sine consensu dñi,& deīde denūciātis ꝙ si dñs de dederit licētiā ꝙ videať remissa pęna, p hunc tex.tñ ī cōtrariū ipse decidit si dñs erat ignorās illi⁹ vēditionis: qa nō ē vīsimile ꝙ si sciuisset, pœnā remisisset. facil⁹ em̄ remittit pœnā cōmittēdā ꝙ cōmissam:& ita dicit reperijsse quosdā vltramontanos per istū tex.facit scd'm ipm.l.si vò non remūerādi.§.si post creditam.§.man. Item dicit facere ꝙ si Princeps concedit alicui vt possit facere molendinū in flumine publico,si habet iā factū possit illud retinere,absq; distinctiōe si sciuerit,vel ignorauerit, qa nō agiť de eius preiudicio. non obst.§.si post creditā.qa pter naturā mandati, nō pôt trahi ad pterita,sed futura.Item dicit facere ꝙ iudex possit reseruare notario quem condemnat de falso vt possit i cōficere instrm̄ de quo ī.l.& militib⁹. C.de tes.mili.

✠ POMATES.
d ¶ Irritū. Ad istum text.vide Paul.de cas.in.l.& militib⁹ C.de test.militis.

gitur potest.i.possibile est.Sed cōtrà,videtur ꝙ hęc actio pôt,requirat cum potentia actum,vt.l.iij.§.si qd 'sic acceperit.j.de sta.li.Pro sol.scias ꝙ pôt,tria importat.Primū est possibilitas naturæ.Scd'm est potentia. Tertium est act⁹.hoc pmisso dic aut verbum pôt.in oratione positum non referť ad actum certę personę: & tūc significat possibilitatē naturę, vt hic.dicit em̄ tex.ex testamento ex quo pôt adiri hereditas.non curat per quē.Quādoq; refertur ad actū certæ personę:& tunc aut ille act⁹ cū explicať cōtinet cōmodum certæ psonæ,aut nō. Primo casu,aut ille ad quē referť ex hac potentia vult agere: & requiritur potentia cum actu:vt.l.iij.§.si quis sic acceperit.j.de statuli.Aut ex hac potentia vult ali⁹ eū cōuenire,& intelligitur ꝙ habeat potētiā & cōmoditatem deducendi ad actū,vt.l.nepos proculo. j.de verb.signi.Secūdo casu,quādo actus explicandus nō respicit cōmoditatē certæ psonę: tūc requiritur potētia deducēdi ad actum illius personæ nec requiritur possibilitas naturæ,vt.l. inter illam. j.de verb.sig.Fallit qñ opponereť dictio postq; quia tūc requireretur potentia cū actu secūdō lecturā quam posui ī.d.l.inter illā. ¶ Cōtra pdicta opp.de.l.qd' ser
a ui⁹.de cōdi.ob cau.Sol.hîc[a] loqř qd ĩportat dictio potest,posita incidēter,pter aliud affirmatiuē.ibi vero loqř qd importat dictio pôt,negatiuē,hoc est qñ deficit illa potētia,& sic est materia p se quā dicā ī l.su⁹ quoq;.§.pe.j.de here.isti.Scias etiā ꝙ hęc dictio pôt,habet quādā virtutē extēsiuā,vt.l.si ita qs.ī pri.
2 j.de lega.ij. ¶ †Quæro,qd si ex testō est possibile adire hæreditatē p restitutionē factā à principe.Respōdeo primū nō rumpereť,pter hāc possibilitatem: vt arg.l.iij.in prin.&.§.j.&.ij.j.de fideic.lib. ¶ Opp. de.l.cum qdā.j.de his quib.vt indig.Sol. ibi poterat adiri hæreditas,licèt essent indigni:vt.l.ex facto.§. iulian⁹ lōgin⁹.j.de vul.& pup. ¶ Vltimo op.insti. q.mo.test.infir.§.alio.Dic vt in gl.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Testamentum primum an rumpatur si in codicillis sunt instituti uenientes ab intestato.* LEX. II.

TVnc autem. Ista lex determinat quod.s. dixerat de testō rupto p aliud testamentū. ¶ Opp.hîc diciť de venientib⁹ ab intestato scriptis in volūtate ĩperfecta,inducta p Iustinianum:vt.l.hac cōsultissima.§.si quis autē.C.de test.Sol.hîc fuit additū à cōpilatorib⁹ noui iuris.simile hř ī.l.si duob⁹.§.si pri⁹.j.de cōtratab. ¶ Op.de l.sancim⁹.C.de testa.Sol.ibi sunt plura.s.testm̄ imperfectū,& concursus temporis. ¶ Quæro qd si in testō imperfecto apponať clausula,cassans & irritans &c.Rō.vt dixi in.l.si iure.j.de leg.iij. ¶ Quæro
1 †qd si in codicillis sint instituti veniētes ab intestato. an primū testm̄ rūpať? Rñdeo ꝙ sic.& p hāc.l.& p
b dictū.§.si qs autē.[b] Sed dices illæ leges loquunť qñ voluit testari:sed nō seruauit solennitatē in.q,pposita expssit quòd voluit codicillari.Rñdeo ex quo à lege pmittiť in volūtate impfecta īstitui veniētes ab ītestato,vř pmitti eadē rōne in codicillis,vt.l.militis codicillis.cōiūcta.l.j.&.l. miles.j.de test.mi.&.l. j.§.de codi. ¶ Quæro qd si testm̄ in quo sunt instituti veniētes ab intestato est nullū ex causa præteritionis,dic vt dixi in.l.si filius qui in potestate.§.ti.j.

✠ SVMMARIVM. ✠

Posthumus ,pprie est qui natus est post mortem patris. LEX III.

POsthumi. Posthumi sunt nominatim exhæredādi:& posthumi noiānť qui posthumum nascunť,vel q post testm̄ agnoscunť.h.
c d. ¶ No.ꝙ posthumi[c] ,pprie sunt q nati sunt post mortē. Alij ĩpropriè dicunť posthumi,vt hic patet. & gl.dicit.dixi ī.l.gall⁹.ī prin.§.ti.j.modos aūt qbus qs dicatur posthum⁹ habuistis ī.l.fili⁹ à patre.§.j.§. tit.j.& no.C.de posthu.here.insti.super rub. ¶ Opp.ꝙ primum testamētū nō tollať p secundum ruptum.vt.§.l.proxi.Sol.hîc est ruptum agnatione posthum.& sic possibile fuit hæreditatem adiri.in.l.contraria nullo modo fuit possibile.

Nominatim. De re quæ nō habet nomen ,pprium dicitur nominatim disponi si sub nomine sui generis nomineť.h.d. ¶ No.ꝙ fauore testamenti cōseruandi trahiť ad iam natum: vbi dicitur posthumus exhæres esto:vt hîc &.§.tit.j.l.placet.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Quod non est re nec spe, tolli non potest.*
2 *Sublato uno tollitur illud quod ex eo dependet:non autem tollitur quod p se subsistit.*
3 *Illud quod est spe,habetur perinde ac si esset re.*

Licet autem. Posthumus rumpit eum gradum vel spem ei⁹ gradus à quo reperitur pteritus,& quod dependet ex eo.quod autē nō consistit re nec spe,rumpi nō pôt. h.d.cū duabus
1 legibus sequē.in.l.nā & si sub conditione. ¶ †No. quòd nō est re,nec spe
2 tolli non pôt. ¶ †No.ꝙ sublato vno tollitur illud quod ex eo dependet:nō autem tollitur illud quod per se subsistit. ¶ Oppo.j.eo.de.l.fina.Solu.glo. subaudit maximē.Azo legit alio modo:sed quilibet est bonus casus secūdū Dy. ¶ Oppo.pendente conditione primus gradus nullus est:ergo secūdus nō pôt ab eo dependere:& sic nec rumpitur,vt.l.iij.in fin.§.titu.j.&.l.j. §.si venter.j.de ventre in pos.mit.Respondeo pendente cōditione primus gradus non dicitur subsistere re,sed spe.& propter illud quod est spe,dici-
3 tur secundus gradus dependere ex eo.facit†.l.cum verò.in princip.ff.de fideicōmiss.libe.vbi illud quod est spe,habetur per inde ac si esset re. Ratio huius est,vt dixi.§.titu.j.l.gallus.§.videndum.quia hîc spes habet eundem effectum sicut si esset re.nam ita impeditur substitutus adire pendente cōditione institutionis.sicut si esset institutio pura,& hæres deliberaret.facit j.quibus ad libertatem proclamare non licet.l.penultima. &.j.de acquir. hæreditate.l.q;diu. ¶ Oppo.de ver.post defectum.ad prin.l.Solu.hîc non consistebat testamentum re,nec spe,in princip.l.consistebat spe. ¶ Vltimo gloss.quæ est hîc signat vnum contrarium,& non soluit.dicit glo. contrà.vsufruc.quemadmodum caue.in.l.iij.§.j.solu.& not.j.de regu.iur.l.nō pôt.in fi.titu.alia contraria solue.vt in eius no.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Suus tempore mortis debet esse quis ad hoc ut posit rumpere testamentum.*
Vt admittatur quis ab intestato satis est ꝙ sit proximior tempore quo testamentum destituitur.
2 *Nepos cōceptus post mortem aui,nihil attinet auo,& auo nō potest succedere.*

LEX VI.

SI quis filio. Nepos pręteritus ita demum rumpit testamētum si tempore mortis aui eum filius non precedit verè,vel fictè.sed ab intestato succedit,vt su⁹: si tempore quo testamentum destituitur proximus reperitur,
1 si in vita aui fuit conceptus.h.d.vsq; ad.§.siue autem. ¶ †Nota istum tex. quòd ad hoc quòd quis admittatur ad rumpendum requiritur quòd sit su⁹ tempore mortis.sed ad hoc vt succedat ab intestato sufficit quod reperiatur proximior tempore quo testamentum destituitur.simile habetis.§.tit. j.l.si quis posthumos.§.primo. ¶ †Secundò nota nepotem cōceptum post mortem aui nihil attinere auo,& auo nō posse succedere. quod intellige ex persona sua,vt.l.prima.§.si qs proximior.j.vnde cogna.sed ex persona patris sui,si ei fuisset delata hereditas,posset succedere patri per æquitatē tituli de his qui ante apert.ita tenet Dy.in distinctione magna quam ponit in.l.gallus.in fin.& Cyn.ponit in dicta.l.prima.C.de his qui ante aper. tabu.&.l.si quis filium.de inoffi.testa.&.l.qui se patris.C. vnde liber.hoc etiam limito alio modo:quia non habebatur vt nepos quò ad aui successionē.quò ad alias secus,vt.l.paulus.j.de bo.lib.

Siue autem. Nepos apud hostes,siue in ciuitate cōceptus si pteritus reperitur testamentum rumpit,nisi posthumus sit institutus vel exhæredatus.h.d.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Sententia quando trahat secum executionem?*

d Irritum. [d] Eius qui perdit ciuitatem,vel libertatem,vel vitā p sententiam testamentum rumpitur.Fallit in milite si ei p sententiam à iudice reseruetur.hoc dicit vsq; ad.§.eius qui. ¶ †Nota quod sen-
1 tentia trahit secum executionem.statim enim cū quis damnatur ad mortē efficitur seruus pœne anteq; moriatur.Ita dicunt canonistæ in sententia excommunicationis.de quo not.in.l.fina.C.si à non cōpeten.iudi.iudi. esse dicetur.& in.c.pastoralis.extrà de appellatiō. ¶ Quæro an istud hodie sit correctum.Glo.dicit ꝙ sic:quod non est verum in his qui statim debēt mori.nam in eis nihil est immutatum:vt not.in authen.sed hodie.C.de donatio.inter virum & vxorem.&.l.qui vltimo.j.de pœnis.dixi in.l.eius.§.de testamen.Dicitur hîc in versi.qua ratione.quòd similes voluit valere primum testamentum.valet. ¶ Quæro,quid si non declarauit licèt hîc iurisconsultus non determinet:tamen credo quòd eo quòd permissum est sibi testari quòd si nihil dicit,testamentum est validum: & nunq; reprobatur. nam casus qui sequitur non habet operari quòd tollatur testamentum: vt dicam.j.eod.l.penul.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Bona militis qui non habet successorem ab intestato debentur legioni.*

Bona

a ❧POMATES.¶ Item facit. Limita vt per Iaso.in.l.j.col.iiij.C.vnde vir &vxor.

b ¶ Admittaẽ collegiũ. No.ꝙ si cerdo, vl' faber decedit nõ relictis agnatis, vl' cognatis ꝙ succedat collegiũ cerdonũ, vel fabrorũ: & sic de sil'ib⁹, qđ limita vt ĩ auẽ.pterea.C.vñ vir & vxo.& ĩdistĩctè hîc volũt Doct.pferẽdã vxorẽ, siue diuitẽ siue inopẽ.& qd si clericus decedat nõ extãtibus propinqs, dic, vt habeẽ in.c.ij.de succes.ab intestato.& in.c.presbyter.de pec.cler.& p do.Ioã.hîc.& adde quod not.gl.& Bar.in.l.quo tutela.de reg.iur.adde qđ Pau.de cas. dicit ꝙ hîc.§.est argu.ꝙ stante statuto ꝙptãs in fine officij per mensem nõ possit aliquem absoluere à processu criminali, ꝙ possit absoluendũ pronũciare: qa aliud ẽ absoluere, aliud absoluendũ pnunciare, vt not.in.l.j.C.si aduer.lib.& tale statutum est rõnabile: quia officiales in fine officij faciliter absoluunt vt captent beneuolentiã.glo.est in.l.meminerint secundũ Bal.C.de vñ vi.

c ¶ In quo consistit.& ista quomodo probetur, Vide hîc per Bald.

❧POMATES.

d ¶ Hi autem. Vide qd p istũ tex.dicat Bar.in.l.j.ff.de offi.eius.cui est mãdata iuris.& iste tex.pcedit etiã ĩ delegato. Et vide qd p istũ tex.dicat Feli.in.c.j.xvj.colũ.de consti.& in.c.ex parte.eo.tit.

d ¶ Siue non. Not. ꝙ licèt appellatio p iudicẽ à quo non recipiat nihilominꝰ executio debet differri per illum vt etiã dicit no.bartoĩ.l.j.ff.de offi.eiꝰ cui man.est iuris.& facit.l.prouinciarũ.C.de fe.& ad id quod hîc habeẽ vide gl.& qđ ibi no.p Moder.ĩ.l.Panthoniꝰ.§.rei per duellionis.j.de acq.hære.& Bald.in.l.addictos.in.ij.& iij.colum.C.de episc.audi.nã licet glo.in.d.§.rei per duellionis.videaẽ velle quòd in crimĩe lesę maiestatis possit appellari, ille tñ tex.facit in cõtrariũ.ad idẽ est tex.in.l.cõstitutiones.j.de app.Item crimẽ hæresis, simoniæ, & lesę maiestatis æquiparanẽ, iuxta no.p gl.sing.in.c.j.de test.in.vj.& in glo.l.nullus.C.ad.l.iul.maie.sed in crimine hęresis non appellaẽ.c.vt inquisitionis.de here.in.vj.& p hoc est tex.secũdũ vnã expositionẽ Archi.in.c.felicis.de poe.in.vj.& ibi refert Io.An.post Archi. quod est spãle ĩ crimine lęsę maiestatis ꝙ non appelletur, & si hoc repiẽ ĩ aliquibꝰ minoribus criminibus.l.cõstitutiões.ff.de appel.ergo fortiꝰ in isto.vide Mo.ĩ d.l.cõstitutiones.adde quod Bal.dicit ꝙ si iudex faceret executionẽ in causa criminali deberet puniri eadẽ pœna qua puniũt condemnatũ, etiã si cõdemnatꝰ erat verè criminosus: quia saltẽ habeat iustã defensionẽ pendente ap.alle/text.in.l.lex iulia.ad legẽ iuli.repe.vbi iudex punitur vniformiter si puniat innocẽtẽ, vel etiã nocentẽ habẽtẽ iustã defensionẽ.qđ dicit Pau.de ca.ppetuo mẽti tenendum.

Bona clerici deueniunt ad ecclesiam, consanguineis clerici deficientibus.

Bona artificis non habentis successorem, debentur eius collegio.

2 *Seipsum occidens ut uideatur fortis, non est uirtus.*

Eius qui. Si dãnatio suspenditur p rescriptionẽ Principi factam, testamẽtum non rumpitur, etiã si reus decedat, nisi conscius se occiderit.h.d.¶ †Nota ꝙ bona militis qui nõ habet successorẽ ab intestato debẽtur legioni ĩ qua militabat.& sic est argumentum quòd deficientibus consangueis clerici bona sua deueniant ad ecclesiã, vt.C.vt episc.& cleri.l.si quis presbyter. Item facit[a], quòd si artifex.alicuius artis moriatur quòd deficiẽtibus omnibus prius admittatur collegium [b] illius artis quàm fiscus.facit.C.de hær.decu.per totum titulum. Quæro, dicitur hîc † ꝙ quidam Philosophi se occiderunt iactationis causa.dicit glo.vt fecit Empedocles.in quo consistit[c] illa iactatio. Respondeo cum vltimum terribilium sit mors, vt ostendant se fortes & nulla re timere: ideò se occidunt. sed iste actus non est virtuosus: quia ad hoc vt fortitudo sit virtus requiritur quòd tendat ad debitum finem, quod hîc non est.

❧ SVMMARIVM. ❧

1 *Appellatio à diffinititiua licet non recipiatur: tamen executio differtur.*

Hi autem. [d] Testamentum damnatorũ nõ rumpitur si est appellatũ: siue appellatio fuerit recepta siue nõ: [e] nisi cum per appellationẽ executio nõ differẽ.hoc dicit.¶ †No.ꝙ quando appellatur à sententia diffinitiua, licet p iudicem appellatio nõ recipiatur, tamen executio debet differri. Secundó not.[f] casum in quo prius iudex punit, deinde rescribit Principi.

❧ SVMMARIVM. ❧

1 *Bannum cassari petens aliter q̃ ex appellatione an possit interim offendi.remissiuè.*

Quod si quis. Sententia nulla testamenti actionem nõ tollit h.d.vel aliter. Sententia quę est irritanda alio modo q̃ per appellationẽ, vt qa sit ipso iure nulla, interim testamenti factionem tollit.hoc dicit.¶ Opponi.& videtur quòd sententia teneat: vt.l.moris.§.istę ferè sũt pœnæ.j.de pœnis. Sol.ĩtelligas ꝙ hîc fuit expressus error in sententia: vt ibi plenè dixi. † ¶ Vltimò Dy.in.l.iij.§.si seruus.j.de acquirenda possessione.format quæstionem, an ille qui petit bannum cassari ex alia causa quã, ex causa appellationis possit interim offendi. Et dicit ipse quòd sic. In contrarium allego tex.dic vt ibi.

❧ SVMMARIVM. ❧

1 *Restitutio Principis, & postliminij æquiparantur.*

Restitutio non retrotrahitur, sicut postliminium.

2 *Testamentum restituti, an reconualescat ipso iure.*

3 *Miles damnatus uidetur persistere in eadem uoluntate per eum confecta.*

Quatenus. Reuersorũ ab hostibꝰ si sunt restituti p Principẽ, testamẽta reconualescuut.h.d.¶ Nota.dicit Iacob. de are.† quòd restitutio Principis, & postliminij æquiparantur.¶ Ad quod opponitur de.l.gallus.§.& quid si tantũ.in fi.gl.s.titu.j.& ibi per Dy. Sol.æquiparantur quantùm ad confirmationem testamenti vt valeat extunc, scilicet à die restitutionis: non autem retrotrahitur restitutio, sicut postliminium, vt dixi. Et probatur in glossa.in.l.finali.C.de sententiã pass.¶ Quęro hîc dicitur † quòd testamentum recõualescat: an hoc fiat ipso iure, vel sit opus quòd de nouo declaret se velle. Glo.dicit ꝙ ipso iure: vt.l.j.§.exigit.j.de bonorum pos.secundum tabu.

¶ Cõtrarium videtur in.l.qui ex liberis.§.testamento.eo.ti.&.j.de leg.iij.l.iij.§.sed si filiꝰ.facit quod no.insti.qbꝰ modis testa.infir.§.nõ tñ.& in hoc vr̃ residere Dy.cõtrariũ credo: nã in reuerso ab hostibꝰ nõ est dubiũ quòd testm̃ recõualescat ipso iure p fictionẽ postliminij: ergo eadẽ rõne idẽ est dicẽdũ in restitutione q̃ ei æquiparatur vt hîc. Præterea dicit tex.cõualescit, & sic innuit ꝙ ipso iure absq; aliquo hominis facto.¶ Ad contrarium respõdeo, qñq; aliqs mutat statũ volens, vt qa dat se ad arrogandũ: tũc si recuperat primũ statũ, testm̃ nõ reconualescit sine noua volũtate: vt in cõtrarijs.qñq; quis mutat statũ inuitꝰ: & tũc si illũ recuperat recõualescit testm̃ absq; noua volũtate, vt hîc. Rõ: est qa qñ inuitꝰ, mutat statũ nõ vr̃ mutare volũtatẽ.secꝰ si volẽs, vt.l.fideicõmissa.§.si rẽ.j.de lega.iij.&.l.rẽ legatã.j.de adimẽ.

3 lega. Et † p hoc apparet sol.q.quã vltimò feci.s.ea.l.§.irritũ.scilicet ꝙ miles dãnatus videtur persistere in eadẽ volũtate, licèt expressè non confirmet: quia inuitus mutauit statum.

Filii. Mutatione status in melius testamentũ non rumpitur.h.d.

LEX VII.

NAm si miles. Rupto primo gradu qui valet iure speciali: secũdus q depẽdet ex eo nõ rũpiẽ.h.d.¶ Opponiẽ.s.eo.de.l.nã & si sub cõditione.& quod no.in.l.iij.in fi.s.tit.j. Solu.hîc primꝰ gradus tenuit de iure speciali tantùm: ibi de iure communi. Istam responsionẽ ponũt doctores in auẽ.ex causa, in quinta oppositione.C.de libe.præte.& ego dixi in.ij.opposi.

LEX VIII.

CErtum. Agnatiõe filij ciuilis rũpiẽ testamẽtum.h.d.

Filia. Præteritione filij, vel nepotis emãcipati testm̃ nõ rũpiẽ. hoc dicit tex.testm̃ nõ rumpitur si prætereãtur.& hoc ipso iure: per contratab.secꝰ.¶ Quęro qd vult dicere tex.vna emãcipatiõe. Dic vt in gl.¶ Quęro de quo nepote loquaẽ hîc. Rñ.loquiẽ de nepote ex filio.nepos enim ex filia nõ est in potestate, ideò non requiritur emãcipatio, vel exhæredatio.

❧POMATES.

f ¶ Secundò not. Adde tex.in.l.pe.ff.de sicar.& vide Alex.post Bar.in l.j.colũ.xij.ff.de offi.eiꝰ.cui est mãda.iur.& extẽde vt p Bal.in.c.j.ad fi.in ti.qualiter iura.debe.vasallus do.fidelit.

LEX IX.

SI pater. Per reuersionem testatoris ab hostibus, vel filij institu ti testamentum nõ rumpitur.h.d.

h.d. LXX XI.

SI binæ Per secundas tabulas vacuas primæ non rumpuntur hoc dicit.

❧ SVMMARIVM. ❧

1 *Posthumus si nascitur, & uiuo testatore moritur testamentum in quo erat præteritus reconualescit.*

2 *Testamentum in quo filius natus est præteritus si uiuo testatore moriatur reconualescit, si in eo sunt instituti uenientes ab intestato. & nu.3.*

3 *Posthumus præteritus uiuo testatore moriens quare nõ rumpit testamentum, sed moriens uiuo testatore sic?*

4 *Statum mutans, & illum recuperans, an faciat testamentum reconualescere absque nouæ uoluntatis iudicio?*

5 *Testamentum quando reconualescit, an hæreditas possit adiri de iure ciuili, an uerò sit necessaria bonorum possessio?*

6 *Hereditas an possit adiri ex testamento iniusto præteritione iam nati, & per eius mortem confirmato uel debeat peti bonorum possessio?*

7 *Testamentum irritum si reconualescit petitur bonorum possessio.*

a Posthumus. [a] Testm̃ ruptũ [b]
b posthumi agna
tiõe, eo decedẽte viuo testatore recõua
lescit de iure ꝑtorio. Idẽ si fili⁹ iã nat⁹ ꝑ
terit⁹ viuo testõre decedat, vl ĩpedimẽtũ capitis di-
1 minutiõis tpe mortis cessauerit. h.d. & ẽ no. l. ¶ † No.
ꝙ si posthum⁹ nascit̃, & viuo testõre morit̃, testm̃ ĩ
quo ẽ ꝑterit⁹ recõualescat. Itẽ ꝙ vbi fili⁹ nat⁹ est ꝑte
ritus, & viuo testatore decedat, & veniẽtes ab inte-
stato sunt instituti ꝙ recõualescit. ¶ Op. C. de post
hu. here. ĩsti. l. j. Sol. ibi post mortẽ defuncti posthu-
2 mus decessit: hîc in vita. Rõ. † qa q̃n decessit viuo te
statore testator posteà præsumit̃ decedere durante
eadẽ volũtate, ꝓpter ꝙ testm̃ recõualescit: quæ prę
sumptio nõ põt adesse si posthum⁹ supuixit pr̃i: qa
tũc pr̃is volũtas erat iniusta tpe mortis. ¶ Op. j. e. l.
vxorẽ. Solu. ibi decessit post mortẽ fictã: & sic rõ est
eadẽ, sicut q̃n decessit post mortẽ verã. & hoc ꝙ di-
co de descendẽte posthumo post mortẽ, ĩtelligo q̃n
decessit in tali ætate ꝙ testm̃ post mortẽ approbare
nõ põt. si em̃ posset approbare, & approbaret esset
idẽ ꝙ in filio iã nato. de quo. j. dicã. & pleuius in. l. fi
lio prẹterito. j. eo. ¶ Op. insti. de exhere. lib. in prin.
vbi dicit̃ ꝙ testm̃ nõ recõualescit filio decedente in
vita testatoris. Sol. hic dicit gl. ꝙ ibi loquitur in filio
iã nato ꝑterito: hîc in posthumo. & rõnẽ differentiæ
collige ex dictta gl. ibi. qa. s. ab initio. ¶ Sed contra
hãc sol. vr̃ casus in hac. l. vers. idẽ, & circa. vbi loquit̃
de testõ iniusto. qui versi. de necessitate intelligitur
de testõ iniusto, rõne prẹteritionis iã nati. nã si esset
iniustũ rõne solennitatis omissæ: tunc talis defectus
cessare nõ posset nisi de nouo fieret, vt. l. hr̃des palã.
§. j. de test. Huius cõtrarij timore gl. vr̃ tenere ꝙ ver
sicu. idẽ & circa loquit̃ de filio iã nato ꝑterito q de-
cessit post mortem testatoris, & testm̃ nõ dixit nul-
lũ, vel fortè cõfirmauit secũdũ. l. filio põt. j. e. vt hîc
patet in glos. paruula. sup verbo, iniustũ. ¶ Alia est
c gl. sup verbo, data. innuit ergo glo. [c] † ꝙ filio iã nato
3 præterito decedẽte ĩ vita testõris testm̃ nõ recõuale
scit: sed eo mortuo sic. Idẽ nota in. l. si hr̃ditas. §. q fi-
liũ. s. de testa. tu. & j. de do. l. ad eũ. §. luci⁹. & j. de re.
iu. l. oĩa ferè. hoc non videt̃ verũ. nã tota ista. l. videt̃
loq impedimento cessante in vita testatoris: aľs nõ
bñ seqret̃. Idẽ & circa &c. ¶ Præterea. cõtra hoc est
gl. in. l. fi. de reg. Cato. vñ dico sic in posthumo ꝑteri
to defuncto viuo testatore, nõ est dubiũ ꝙ recõuale
scit de iure ꝑtorio. vt hîc ĩ prin. In filio verò iã nato
viuo testatore ꝑterito, si qdẽ in testõ sunt ĩstituti ve
niẽtes ab intestato post filiũ vel cũ ipso filio, tũc te-
stamentũ cõfirmat̃ de iure ꝑterito. casus est hic. Ita
intelligit̃. l. fi. de reg. Cato. Si verò alij essent ĩstituti
tũc eo mortuo ĩ vita testatoris nõ cõfirmaret̃ testm̃
vt insti. de exhę. liberorũ. ĩ prin. & ita loquunt̃ gl. ꝓ
hac ꝑte allegatę. sed si decessit post mortẽ testato-
ris qd iuris si dicã in. l. filio ꝑterito. j. e. Ad ꝑdictã di-
stinctionẽ an sunt instituti veniẽtes ab ĩtestato, vel
nõ facit. C. de test. l. hac cõsultissima. §. si qs aũt. & l.
si duob⁹. §. si prius. j. de cõtrata. & tex. hîc ꝓbat ex-
d presse. ¶ Vado [d] ad induẽdũ me, vt vadã ad cõmen
tũ dñi Bar. de saxofer. ¶ † Op. ad id qđ dicit irritũ.
4 qđ intelligit gl. capitis diminutiõe, vt si ille defect⁹
cesset & testator primũ statũ recuperet, testm̃ recõ
ualescat de iure ꝑtorio, vt insti. qb⁹ mo. test. infir. §.
nõ tñ. & tex. innuit ꝙ hoc est verũ, demũ si sunt in-
stituti veniẽtes ab intestato. Cõtrà. imò si sunt insti
tuti extranei testm̃ recõualescit, vt. s. eod. l. si qs filio
exhæredato. §. quaten⁹. ꝓut loquit̃ de resti. hui⁹ ti-
more ista verba si bo. pos. data fuerit. ĩtelligunt̃ plu
rib⁹ modis. Primò ꝙ ĩtelligunt̃ de bo. pos. cõtrata.
q̃ dat̃ filio ꝑterito. tñ eã noluit: & secũdũ hoc expo-
nit̃ si, ꝓ q̃suis. & illa verba referunt̃ tm̃ ad id qđ di-
xit iniustũ, non ad id qđ dixit irritũ. Et hæc lect.
ponit̃ in glo. sup verbo, irritũ. & sup verbo, data. in
prin. & qa vr̃ cõtra mentẽ illi⁹. l. ꝙ verba, si bo. pos.
&c. ad istum casum tantùm referantur: ideò alij di-
cunt ꝙ referunt̃ ad vtrunq;. Ad cõtrarium respon-
det: qa subaudiet̃ hîc maximè. q. d. idẽ si essent ex-
tranei instituti. Istud videtur deteri⁹, scilicet ꝙ hîc
subaudiat̃ maximè. nã hîc iurisc õsult⁹ non posuit
verba sine mysterio. dic ergo q̃nq; qs mutat statum
sine sui volũtate: & tũc si eũ recuperat testm̃ recõ
ualescit, absq; nouæ volũtatis indicio: vt. d. §. quate-
nus. & ibi dixi. ¶ Q̃nq; qs mutat statũ sua volũtate:
& tũc si eũ recuperat, testm̃ nõ recõualescit absq;
nouæ volũtatis indicio: vt. l. q ex liberis. §. testõ. de.
secũdũ tab. & ĩsti. q. mo. test. ĩfir. §. nõ tñ. qđ fallit si
ĩ testõ essent scripti veniẽtes ab intestato: tunc em̃
absq; nouæ volũtatis indicio cõfirmatur. casus est
hìc. quod est notãdũ. ¶ Op. dr̃ hîc ꝙ legata valeãt
cõtra de. l. si qs testm̃. j. de leg. ij. Solu. ibi testm̃ nullo
mõ valebat: hîc valebat: de iuro prætorio. ¶ Op.
extra glo. de lec. quã tenui ĩ verbo, idẽ & circa. de. l.
si fili⁹ q ĩ ꝑtãte. s. ti. j. Solu. ibi prẹcedebat testm̃ va-
lidũ de iure ciuili: iõ subsequens testm̃ nõ potuit cõ
firmari. hîc verò intelligit̃ q̃n nullũ aliud testm̃ ꝑce
debat. Ita intelligit glo. in. l. si qs eũ. in fi. j. de vult. &
pupil. tetigi in. l. contraria. tangam in. l. cum in secũ
do. j. eo. Credo ꝙ istud non sit verum in casu. l. no-
stræ: quia in secundo testamento sunt scripti veniẽ
tes ab intestato. & sic primum rumpitur, vt. l. si duo
bus. §. si prius. j. de contratab. sed. l. cõtraria. loquit̃,
quando venientes ab intestato non erant instituti.
5 & ista est vera. ¶ † Quæro, dicit̃ hîc ꝙ testm̃ recõua
lescit, an ex hoc possit adiri hẹreditas de iure ciuili?
vel an sit necessaria bonorũ possessio secundum ta.
de iure ꝑtorio? qđ ẽ vtile scire. Nam aditio hẹredita
tis põt fieri ꝑpetuò, & vbiq; bo. aũt pos. ĩtra annũ &
corã iudice tm̃: vt. C. q admi. ad bon. pos. possi. l. fi. &
vr̃ ꝙ vtrunq; possit fieri scilicet peti. bo. pos. secun-
dũ tab. ꝑ hũc tex. ibi. bo. pos. secundũ tab. accipere
hæres script⁹ põt etiã vr̃ ꝙ possit adiri de iure ciuili
ꝑ id qđ subdit̃ in tex. rẽq; obtinebit, vt diuus Adria
nus Iperator nr̃ scripsit. & sic vr̃ ꝙ est de iure ciuili
ex rescripto Imperatoris. Cõmuniter oẽs tenent ꝙ
hîc est casus in quo bo. pos. secũdũ ta. est necessaria:
qđ tenet gl. in. l. certũ. C. vñ leg. idẽ tenet Azo ĩ sum
ma, idẽ in gl. in. l. qui vxorẽ. j. eo. & l. si quis. de vul.
& pupil. & s. de peti. hẹredi. l. j. idem not. Lud. Rom̃.
in ti. de bo. pos. secundũ ta. Dy. idẽ in. l. gallus. ĩ disti
ctione magna. idẽ Cy. in. d. l. certũ. Ad hũc text. rñ-
deo ꝙ bo pos. datur ex rescripto Principis: quia Prĩ
ceps scribit ꝙ detur bo. pos. & sic obtineatur hẹre-
ditas. & hæc erit bo. pos. extraordinaria. de qua lo-
quitur ti. j. vt ex legi. & senatuscõsul. bon. pos. detur.
Et prẹdicta vera sunt in testõ rupto agnatiõe post
humi, posteà confirmato per mortem posthumi vi
6 uo testatore. ¶ † Quẹro qd de testõ iniusto ꝑ præ-
teritionẽ iã nati. & ꝑ eius mortẽ cõfirmato, secundũ
lecturã quã tenui in ꝟ. idẽ & circa. an sit necessaria
bo. pos. vel possit adiri de iure ciuili. vr̃ ꝙ possit adiri
de iure ciuili, q̃n sunt scripti venientes ab intestato,
vt. l. hac cõsultissima. §. si qs aũt. C. de test. sed ibi lo-
quitur de testõ imperfecto rõne solennitatis omissę.
secus si rõne ꝑteritionis: vt. l. si filius qui in ꝑtãte. s.
tit. j. dic ergo ꝙ hîc habet necesse venire ꝑ bo. pos. se
7 cũdũ tab. dicã clari⁹ ĩ. l. filio. j. e. Quæro † circa id qđ
dixit irritũ, an sit necessaria bo. pos. secũdũ tab. Gl.
in. d. l. certũ. C. vñ legi. & Cy. idẽ Ros. videt̃ tenere ꝙ
sit necessaria hoc casu bo. pos. secũdũ tab. vt. d. §. nõ
tñ. insti. qb⁹ mo test. ĩfir. in prĩ. & ꝑ totũ titulũ. & d.
l. q ex lib. §. test. de secũdũ tab. ¶ Sed cõtra hoc vr̃.
s. eo. l. si qs filio exhæredato. §. quaten⁹. Solu. ibi ĩ pri
mo casu testm̃ cõfirmat̃ per fictionem postliminij,
vel. l. corne. quod est de iu. ciuili. ¶ Secundo casu cõ
firmatur per restitutionẽ factã à principe quæ est
similiter de iure ciuili. vnde ibi adiri potest hæredi-
tas de iure ciuili. hìc verò fuit factum irritum testm̃
capitis diminutione: quia se dedit ad arrogãdum, &
recuperauit statum suũ ꝑ mortem patris adoptiui,
vel ꝑ emãcipationẽ absq; aliquo principis facto: iõ
testamentũ recõualescit de iure prætorio: & sic est
necessaria bo. pos. secũdũ tabu. ¶ Item quẹro qd si
fuit factũ testamẽtum sine scriptis. Respondeo tũc
est necessaria bono. poss. secundũ nũcupationem:
vt. l. ij. C. de bonorũ posses. secũdum tabu.

SVMMARIVM

1 *Testamentum primum q̃n cõfirmatur per secundũ, omnia quæ ibi sunt scripta quæ p̃nt ualere sine hæredis institutione sunt confirmata: & illa quæ hæredis institutionem requirũt trahuntur ad fideicõmissum.*

Clausula

POMATES.

a ¶ Posthumus. Limita hũc tex. vt ꝑ Ang. ĩ. l. filio ꝑterito. j. e. ꝑ Ias. in. l. gallus. in prin. ff. de libe. & posthu. & de intell. hui⁹ tex. vide Barba. in rep. c. Raynutius. xxix. char. de test. Itẽ limita vt ꝑ Lu. Ro. sing. cx. & extẽde vt ꝑ Ias. ĩ. l. ij. col. ij. C. de bo. pos. secũdũ tab. & ibi vide Lãce. vide tñ istud vt ꝑ Bal. in. l. q vxorẽ. j. eo. vide ad istũ tex. Alex. ĩ. l. si pr̃. ĩ vlti. col. ver. itẽ adde. C. de ĩsti. & sub. & rest. sub cõd. fac. Et vide aliũ casum ĩ quo testamẽtũ recõualescit ꝑ Fran. cre. sing. lix.

b ¶ Ruptum. qd in aliqua alia dispositiõe quã vltima volũtate vide Bart. in l. titia. §. Imperator. de lega. ij. & de intellectu hui⁹. l. vide ẽt Bal. ĩ. l. fi. ĩ. x. col. in ver. j. q̃ro. C. vñ leg, & ad ꝟ. idẽ & circa. adde text. ĩ. l. ẽt. §. libert⁹. j. de bõis liber. licet iste text. hìc cõiter reputetur sing.

c ¶ Innuit ergo gl. cõtra hãc opi. videtur casus ĩ. l. j. §. sed si filius. de leg. iij.

d ¶ Vado ad induẽdũ. Aduerte: quia ex istis ꝟbis videt̃ ꝙ hẹc non sit lect. Barto. Et fortè fuit Ray. de forli.

¶ Quicquid hallucinando dicat iste santio cũ Tho. diplo. ꝙ hẹc lectu. sit Barto. qa in libro Pau. de ca. secũdũ eũ habet̃, vt vadã ad cõmentum dñi Bernardini de saxoferrato. Prẹterea, video ꝙ in hac lectu. Barto. q̃ alibi dixi in pluribus locis, ꝑsertim in prĩ. ij. colum. ad. l. si qs filio. §. quatenus. s. eodẽ. vbi eadem ꝟba ponuntur. Annotaui ẽt in alijs locis Bar. se remittere ad dicta ꝑ eum in hac. l. Et qđ pl⁹ est nõ facio vim su ꝑ istis verbis: qa in scriptis, & vetustissimis exẽplaribus nõ habent̃. sed dato milies ꝙ haberetur. lectu. hẹc optimè correspondet stylo Bar. ex quo vno fortè sumũt argu. Doct. ad dignoscendũ ꝙ nõ sint Bartol. scripta. vt apud Ias. conspici põt in. l. qdã cũ filiũfa. j. de ver. obl. ad fi. Alex. Loseus Auilianus.

2 *Clauſula ſi non ualet iure codicillorum, an trahatur ad hæredis inſtitutionem? remiſſiuè.*

3 *Teſtamentum primum quando confirmatur per ſecundum, agitur ex confirmante, non ex confirmato.*

Si paganus. Teſtamentum primum confirmatum per ſecundum valet iure codicillorum. h.d. ¶ Oppo.& videt̃ ꝙ primũ valeat iure directo, quaſi tempore quo cõfirmauit primũ illud feciſſe videat̃: vt.l.ſi quis filio exhęredato.§.qua ratione.s̃.eo. & ſic vident̃ inſtituti duo.ſ. ille qui eſt inſtitutus in primo:& ille qui eſt inſtitutus in ſecundo ſolẽni teſtamento.Sol.dic ꝙ hîc loquit̃ in pagano qui videt̃ facere teſtamentum eo modo quo poteſt,nec poteſt decedere duobus conditis teſtamentis.Itẽ in iſto ſecundo fuit hęres ſcriptus,ſed in primo nõ fuit nominatus ſecundũ ꝙ requirit̃ in.l.
1 hæredes palam.s̃.de teſta.&.l.iubemus.C.de teſtamẽ.¶ †Not. ergo ex prędictis ꝙ ſi teſtamentũ primũ confirmat̃ per ſecundùm:omnia quæ ibi ſunt ſcripta q̃ poſſunt valere ſine hęredis inſtitutione ſunt confirmata.illa verò quę hęredis inſtitutionẽ
2 requirũt,trahunt̃ ad fideicõmiſſum.vt hîc.¶ †No.etiã quòd in hoc fideicõmiſſo venit hęredis inſtitutio:& ſic facit ad illã queſtionẽ.vtrũ illa clauſula ſi nõ valet iure teſtamenti . valeat iure codicillorũ,trahat̃ ad hæredis inſtitutionẽ:dicã in.l.j.ĩ.de iur.co
3 dicil.dicam in.l.codicillis.§.fi.ĩ.de lega.ij.¶ †Quęro ex quo teſtamento ageretur,aut ex confirmato:an ex confirmante.dicit Dy.quòd ex confirmante:vt.l.ſi quis priore.ĩ.ad treb.

LEX XIII.

Poſthumorum. Filio ſublato de medio nepos tenet locũ ſui:& teſtm̃ rumpit̃,ſi nõ reperit̃ inſtitut⁹ vel exhæredatus.h.d.¶ Opp.& videtur ꝙ talis nepos non rũpit teſtamentũ:vt.l.ſi quis filio exhæredato.in prin.s̃.e.Solu. hîc ſuperuixit poſt mortẽ:ibi ante.¶ Op.de ea.l.§.ſed & ſi pater.Sol.ibi pater ſuperuixit exiſtens apud hoſtes.¶ Opp.de.l. pater filiũ.s̃.de inoff.teſta.vbi ille qui aſſumpſit primũ locum poſt mortẽ teſtatoris rũpit teſtamentum.Gl.dicit aliud eſſe in aſcẽdente:aliud in deſcendente:vt hîc.vel dic ꝙ ibi tenebãt eũ
a dem gradũ,[a] licet eſſent diuerſi ordinis : quia vn⁹ erat de aſcendentib⁹,ali⁹ verò de deſcẽdẽtibus.Iſte eſt difficilis paſſus,& reintrat in illã quęſtionẽ, an ſucceſſoriũ edictũ habeat locum in querela.de quo dixi in.l.in ſuis.s̃.tit.j.Tamen quantũ ad propoſitũ dico ꝙ in.l.pater filiũ.pater qui incipit tenere primũ locũ poſt mortẽ filij,nõ dicit nullum,nec venit per cõtratab.ſed venit per querelã:quia eius p̃teritio ꝓ exhęredatiõe habet̃.Et idẽ dicendũ eſt in nepote ſi filius fuiſſet exhęredat⁹:vt.l.ſi quis filiũ.C.de inofficioſo teſta.dixi in.l.in ſuis.s̃.ti.j. & pleni⁹ in.d.l. pater filiũ.¶ Quęro,an hæc lex ſit correcta eo caſu quo filius de medio ſubducit̃ per emancipationẽ.dic vt dixi in.l.gall⁹.§. & quid ſi tantũ.s̃.de libe.& poſthu. Bart.

LEX XIIII.

Si ita. Legitur hæc.l.duobus modis Primò ſi exhæredaui maſculũ,& natus eſt maſculus, non rũpit teſtamentũ.Itẽ ſi exhæredaui fœminã, & nata eſt fœmina.& ſic diuerſimodè intelligitur. Secũdo modo legit̃ ꝙ teſtator exhæredauit per hæc verba, ſi filius maſculus natus,natave ſit.tũc ve,accipit̃ pro et:& vtriſq; natis teſtamentũ rumpit̃.¶ Oppo.de.l.iiij.§.j.Solu.vt in gloſſ. ¶ Opp.de.l.j.§.quare.j.de ven.in poſſeſ.mit.Sol.in glo.

LEX XV.

Qui vxorem. Statim cũ poſthum⁹ naſcit̃, etiã patre viuo apud hoſtes teſtamẽtũ rumpit̃,nec recõualeſcit filio interim decedẽte.h.d.¶ Opp.s̃.e.de.l.ſi quis filio exhęredato.§.irritũ.cũ enim ſemel eſt ruptũ ꝑ captiuitatẽ,vt ibi: ergo ampli⁹ rũpi nõ põt,vt.l.nã & ſi.ſub cõditione.§.poſt defectũ.s̃.eo.Sol.ꝓpter ſpem poſtliminij,& fictionẽ quæ ſperabat̃, dicit̃ confirmari:vt.l.ſi quis filio exhæredato.§.quatenus.s̃.eo. ideo quia in ſpe cõſiſtebat rũpit̃ poſthumi natiuitate.¶ Opp. cum poſthumus decedat viuo teſtatore.teſtamentũ confirmat̃ de iure prætorio.vt.s̃.eod.l.poſthumus.in prin.Sol.hîc deceſſit filius poſt captiuitatem patris,& ſic poſt fictã mortem:& ideo quia non videtur patrem potuiſſe velle:ideo non confirmatur. Item non poteſt confirmari iſtud teſtamentũ:quia non poſſet hæreditas adiri:vt.l.nec nos.C.de capti.

SVMMARIVM.

1 *Cõditio impoßibilis ſi adijciatur in ſecũdo teſtamento, an primũ rũpatur?*

LEX XVI.

Cum in ſecundo. Per ſecundũ teſtamẽtũ in quo hæres eſt inſtitutus purè vel ſub conditione primũ rumpitur,niſi conditio ſit talis per quam ſecundũ teſtamentũ ſtatim reddat̃ nullũ.h.d.Primò ponit dictũ.Secundò latius explicat materiã.ſecunda ibi, multũ autẽ intereſt.Itẽ ſecunda ſubdiuiditur, vt euidenter patet ex litera.¶ Oppo.ex teſtamento quo filius iam natus eſt preteritus,poſſibile eſt hæreditatem adiri, vt.ĩ.eo.l.proxi.tamen per illud teſtamentum primum nõ tollitur:vt.l.ſi filius qui in poteſtate.s̃.titu.j.Malè ergo hîc dicit teſtamentum primum tolli per ſecundũ, ex quo hæres poteſt exiſtere.gl.ſolu.not.hoc verũ eſt quãdo ex ſecundo poteſt adiri hæreditas de iure ciuili.ſecus ſi de iure prętorio tantùm poteſt bonorũ poſſeſ.peti.vt in contrarijs.quam gloſſ. vide & ſigna.Item no.in.l.ſi quis eum.ĩ.de vulg. & pupil.quod Doc.tenent.qualiter autem intelligatur dicam ſtatim in.l.fin. ¶ Oppo.de.l.ſi męuia.ĩ.titu.j.Solu.vt in gloſ. & dicam in contrario. ¶ Oppo.de.l.ſi ita quis.ĩ.de lega.ij.Solu.ibi eſt verbum poteſt quod licet ſit præſentis tẽporis:tamen eſt extenſiuũ, vt ibi patet.¶ Oppo.de.l.cum tale.§.penul.ĩ.de condi.& demon. Sol.ibi erat cõditio de futuro:licet implicaret aliquid de pręſenti:vt ibi dicam. Et glo.hîc circa finem dicit aliqua verba quæ ſunt corruptê ſcripta.& adde cũ allegat.l.cũ ita legatum.§.fin. vult dicere.§.penul.dicit gloſ.ibi non ad ea.hæc gl.eſt corrupta vſque ad finem.& debet dicere non de ea,quæ implicat conditionẽ quæ pro parte eſt de pręſenti ꝓ parte eſt de futuro.Old.
2 ¶ Venio † ad vltimũ ver.quarto,ſi cõditio impoſſibilis adijciatur in ſecundo teſtamento,an primum rumpatur? Ioã.an.dicit quòd ſic.Alij contra . & hoc prout habetis in gloſſ.vel dic primum nõ rumpi:quæ eſt vera litera.Si enim diceret,vel dic rumpi:nõ eſſet noua opinio à p̃cedẽti:ſed idem diceret. Videamus ergo quæ ſit vera opi.Iac.de are.tenet vltimã ſcilicet quòd primum non rumpat̃ : quia teſtamentum in quo quis inſtituitur ſub conditione impoſſibile valet.vt ex eo tantũ de iure p̃torio poſſit peti bonorum poſſeſſio:vt.l.facta.§.ſi in danda.ĩ.ad trebellia.& ſic primũ non rumpitur,vt no.s̃.ea.l.ſecundũ Io.& ſic reprehendit Ia.ex dictis ſuis.puto opi.Io.eſſe veram,ſcilicet ꝙ primum rumpatur.Pro cuius declaratione ſcias ꝙ quædam eſt conditio impoſſbiilis quæ reijcitur de iure ciuili.quædam quæ reijcitur de iure prætorio:vt.l.cõditiones.ĩ.de cõdi.inſti.Eo caſu quo reijcitur conditio à prętore:tũc tantũ ſolùm poteſt peti bonorum poſſeſ.vt.d.§.ſi in danda.ſed quando conditio reijcitur à iure ciuili,non video quid repugnet quin de iure ciuili poſſit adiri hæreditas.Et iſto caſu indubitanter eſt vera opi.Ioan. ſecundùm quod primum tollitur per ſecundum:quia ex ſecundo poteſt adiri hæreditas de iure ciuili. Item eo caſu quo conditio reijcitur de iure prætorio:& ſic non poteſt adiri hæreditas de iure ciuili,ſed eſt neceſſaria bonorũ poſ.adhuc opi. Ioan.eſt vera,nec contradicit ei quod dicitur.s̃.ea.l.in ſecunda gl. Nam quandoq; id propter quod teſtamentum confirmatur de iure
b prętorio,ſuperuenit[b] poſt mortẽ teſtatoris : & tunc propter illud primũ non rumpitur.Ratio eſt quia primũ erat iam morte confirmatum.Ita loquitur.l.ſi filius qui in poteſtate.s̃.tit.j.coniuncta.l.filio.ĩ.eodem.ſperatur enim confirmari teſtamentum per approbationem filij poſt mortem. Quandoq; id quod eſt cauſa confirmandi teſtamentum de iure prætorio ſuperuenit viuo teſtatore:& tunc per tale teſtamentum tollitur primum. vt hac.l.in fi.ſecundùm opiñ.Io.probo per rationem:ſi per bonorum poſſeſ.contratabu.quæ eſt de iure prętorio,& conra voluntatem defuncti aufertur hæreditas hæredi ſcripto:multómagis per bonorum poſſeſſionem ſecundùm tabu.quæ licet ſit de iure prætorio:eſt tamen de voluntate defuncti.& ſecundũ hoc glo.in.l.ſi quis eum.in fin.ff.de vulg.& pupilla. non eſt vſquequaque vera.& ibi dicam.

a ¶ Gradum. Vide Bal.& Bart.in.d.l. ſi quis filiũ. C.de inoffi.teſta.

b ¶ Superuenit. Ad de Bar.in.l.j.in vlt. q.princip.in verſi. vlterius q̃ro quid ſi filius nõ poteſt. de vulg. & pupil. ſubſtitu.

SVMMARIVM.

1 *Teſtamento rupto ex cauſa præteritionis, quòd iſto iure non debeantur legata nec libertas: an ſit ſecus de iure authen. & conſeruantur per authen.ex cauſa.nu.4.*

2 *Ius dicendi nullum, an ſit iudicium per ſe ſeparatum à petitione hæreditatis?*

3 *Filius præteritus quòd poßit approbare teſtamentum, ita quòd de æquitate ualeat.*

4 *Diſpoſitio authen.ex cauſa.C.de libe.præte.quòd habeat locum in præteritione filij iam nati à ſciente facta.*

5 *Exhæredatio poteſt tripliciter ſumi.*

6 *Præteritio motris.quòd aliquãdo habeatur pro exhæredatione inualida*

7 *Circunſcribere eſt dolo aliquem decipere.*

8 *Diſpoſitio authen.ex cauſa.an habeat locum rupto teſtamento præteritione puſthumi: ubi quòd ſic facta à ſciente.*

Ray.de forli.& Iac.bu.fuerunt præceptores Bartol.

9 *Diſpoſitio authen.ex cauſa. an hebeat locum in præteritione quaſi poſthumi: id eſt eius qui ſubducto primo de medio incipit tenere locũ ſui?*

10 An iſta authen. habeat locum rupto teſtamento per contratabu. præterito filio emancipato.

11 Diſpoſitio authen. ex cauſa. an habeat locum teſtamẽto reſciſſo per querelam propoſitam à filio exhæredato, uel pro exhæredato habito. ubi recitatis pluribus opinionibus tenet opi. glo. quòd ſic.

12 Teſtamentum quando rumpitur quantũ ad hæredis inſtitutionem, cætera firma manent, quæ ueniant appellatione cæterorum. etiam quæ conſeruantur per. d. authen. ex cauſa?

13 Relictum filio præterito uel exhæredáto, qui rumpit teſtamentum an conſeruetur per authen. ex cauſa?

14 Legata & fideicommiſſa confirmata per authen. ex cauſa. an ex teſtamento rupto petantur actione ex teſtamento?

15 Statutum quòd teſtamenta mandentur executioni, ſicut ſententiæ, quòd habeat locum quando legata petuntur etiam ex teſtamento rupto.

16 Clauſula codicillaris ſi non ualet iure teſtamenti, quid operetur? remiſſiuè.

17 Extranei quando ſunt ſcripti hæredes: quam partem auocat præteritus?

18 Teſtamentum quo iure irritatur ex cauſa præteritionis, uel exhæredationis.

Filius præteritus petit contratabulas.

Exhæredatus cum cauſa per querelam inofficio ſi, & ſine cauſa dicit teſtamentum nullum.

19 Suus, præteritus, & emancipatus quomodo differunt?

20 Præteriti quando fit à matre uel eius linea, tunc inter præteritionem & exhæredationem nulla eſt differentia.

21 Aſcendentes quando ſunt præteriti, uel exhæredati, quo iure teſtamentum irritatur?

22 Teſtamentum filij in caſtrenſi peculio in quo pater eſt præteritus, an ſit nullum, & ſubiaceat querelæ.

23 Teſtamentum in quo collaterales ſunt præteriti quomodo irritetur.

24 Ius dicendi nullum teſtamentum qualiter practicatur?

25 Approbatio expreſſa teſtamenti filij præteriti, an requiratur, uel ſufficiat tacita? & nume. 28.

26 Diſpoſitio huius legis an habeat locum liberis extantibus.

Teſtamentum in quo filius ſit præteritus, an ſit aliquod donec filius nõ declaret intentionem ſuam?

27 Approbatio teſtamenti quando inducatur ex taciturnitate filij?

28 Hæreditas an poſſit adiri de iure ciuili ex teſtamento approbato per filium præteritum, uel ſit neceſſe quòd petatur bonorum poſſeſ. ſecundùm tabu.

29 Teſtamentum approbatum per filium ualet de æquitate prætoria.

30 Teſtamentum non habens ſolennem numerum teſtium quòd non poſſit approbari per uenientes ab inteſtato.

31 Teſtamentum defectiuũ ratione ſolennitatis. Item ratione præteritionis in quo ſunt inſtituti uenientes ab inteſtato, poteſt approbari.

32 Diſpoſitio huius legis habet locum in alijs liberis, licet loquatur in filio.

33 Teſtamentum in quo pater eſt præteritus ipſo patre approbante reconualeſcit.

34 Filius ſi præteritus non dicit teſtamentum nullum, an alij eius beneficio poterunt illud dicere? remiſſiuè.

35 Vſurarius ſi tempore teſtamenti non præſtitit cautionem, ſed poſt factum teſtamentum, an reconualeſcat?

POMATES.

a ¶ Filio prȩterito. Et vide Bar. in cõſilio. incipiẽ. in. q. vertente in curia dñi capitanei pro intellectu hui⁹. l. & pro ea vide Lud. Ro. in cõſil. xxiij. incipiẽte poſtmodũ aũt inſtãte. vbi diſputauit ꝙ inſtitutus poſsit dicere teſtamentũ nullũ, in quo alter filius eſt prȩteritus vide Bal. i. l. j. C. de ſuis & legi. hȩre. vbi reprehẽdit Bar. hîc.

POMATES.

a ¶ Filio prȩterito. Amplia iſtã. l. vt p Pau. de ca. in. l. fin. C. de bono. poſſeſ. ſecundũ tabu. & limita multis modis: vt per Roma. ſing. dcccclij. aliâs. cccclij. & ſequen.

POMATES.

b ¶ Ex ſecũda parte nota. Vide multũ ſimilia p Card. conſil. lv. in. j. & ij. col. & limita vt p Pau. de ca. hîc, quẽ refert & ſequitur Alex. conſi. lxxiij. incip. ponderatis. in vlt. col. in. iij. vo.

c ¶ Aſſumi. Nota quotuplex ſit exhr̃datio, adde Bal. in repe. l. in ſuis. in. viij. colũ. cum ſequen. ſ. tit. j.

LEX XVII.

a Filio præterito. [a] Iſta eſt ſolennis lex, & eius materia multũ incognita. Sed breuiter hoc intendit. Filio præterito relicta in teſtamento non debentur, niſi filius ius ſuum omiſerit. h. d. ¶ Primò loquitur quando filius præteritus non omiſit ius ſuum. Secundò, quando omiſit. Secunda ibi. ꝙ
1 ſi bonis. ¶ Ex prima parte not. † quòd rupto teſtamẽto ex cauſa præteritionis non debentur legata nec fideicommiſſa nec libertates. vnde circa hoc primum notabile habemus examinare quòd in hoc ſit immutatum per aut̃. ex cauſa. C. de lib. præte. ¶ Secundò no. modum quo agit filius præteritus qui vult dicere teſtamentum nullum. nam petit hæreditatem ab inſtitutis. vt ibi, ſi prȩteritus à fratribus partẽ hȩreditatis auocauerit:
2 & ſic videtur quòd † ius dicendi nullum non ſit iudicium per ſe ſi paratum à petitione hæreditatis. ad hoc qđ no. C. de ordi. iudi. l. j. & circa iſtud notabile habemus examinare. ſ. qualiter rumpatur teſtamentum ex cauſa præteritionis, vel exhæredationis per quem modum. & quid in hoc ſit immutatum. & hoc circa
3 primam partem. Ex ſecunda parte no. † [b] quòd filius preteritus
b poteſt approbare teſtamentum, ita quòd de ȩquitate valeat. & ita eſt materia propria, & ſingularis hîc quam examinabim⁹: & ſic habebimus tres materias. ¶ Opponitur ad primũ de leg. preſta. de. l. j. Sol. ibi loquit̃ in filio emancipato prȩterito qui de iure ciuili non admittebatur ad rumpendum: vnde cum prȩtor eos admittat per bonorum poſſeſsionem contratabulas: & ſic grauat legatarios ſua ȩquitate conſeruat legata certis perſonis per illum titulum. hic verò loquimur in filio ſuo præterito.

¶ Sed contra hoc op. de. l. ſi duo. ĵ. de leg. preſtan. Solu. ibi loquitur quando filius præteritus non dixit nullum, ſed venit per contratabulas. Vnde alius filius inſtitutus præſtat legata ſecundum diſtinctionem illius legis. ¶ Secundo oppoñ. C. de li. pre-
4 teri. de aut̃. ex cauſa. gloſſ. dicit hîc. † quòd hæc lex corrigitur hodie. nam rupto teſtamento ex cauſa prȩteritionis, vel exhæredationis debentur legata, & fideicõmiſſa, & libertates. Iſtud quod dicit de aut̃. ex cauſa. venit examinandum per multas quæſtiones. Primò, videndum eſt, vtrũ rupto teſtamento prȩteritione filij iam nati, legata & cȩtera confirmentur per aut̃. ex cauſa. Et dicit glo. quod ſic: & omnes leges antiquæ huic ſimiles corriguntur. ¶ Pro hoc facit: quia aut̃. ex cauſa. loquitur generaliter & in corpore vnde ſumitur. §. tales. vbi tractat de teſtamento facto à filio qui præterijt, vel exhȩredauit parentes, ſimiliter generaliter loquitur. & gloſſ. tenet hanc opi. hîc, & in l. vxorem. de manumiſ. teſta. in vltima gloſſ. & in. d. §. ſi tales. & in. l. j. C. de codicill'. & in omnibus gloſſ. quas ibi allegabo cum loquitur de præteritione poſthumi. Præterea, eadem eſt ratio in prȩteritione, quȩ eſt in exhȩredatione. nam ſicut ex cauſa præteritionis irritatur teſtamentum ipſo iure: ita ex cauſa exhȩredationis cauſa non inſerta. Sed omnes alij ſunt in contraria opi. ſcilicet quòd hȩc lex non corrigitur, & quòd aut̃. ex cauſa. non habeat locum in præteritione facta à patre: ſed debet intelligi in prȩteritione materna, quȩ habetur pro exhȩredatione. Ita tenet glo. in aut̃. vt cum de appella. cognoſ. §. aliud quoque capitulum. idem Azo in ſumma, de libe. prȩte. Dyñ. verò in diſtinctione magna quam ponit in. l. gallus. non dicit iura antiqua in hoc corrigi. dominus Iaco. but. in curſu lectionis videbatur idem tenere. & hoc probatur in corpore vnde ſumitur dicto. §. ſi autem. ibi, hæc obſeruata non fuerint nullum exhæredatis liberis &c. de præteritis nullam mentionem facit. & iura antiqua non intelliguntur corrigi per noua, niſi quatenus exprimitur vt. l. præcipimus. in fi. C. de appella. ¶ Præterea, ius nouum videtur introductum in fauorem filij: ſed hîc nullus eſt fauor filij: imo eſt odium: quia tenebitur ad legata ad quȩ ante non tenebatur. ergo &c. Quod autem ſit in fauorem filij, probatur in. d. l. ſi autem. ibi, ne filij falſis accuſationibus condemnentur &c. & hoc tenebat Pet. ſed Cyñ. fuit in contraria opinione, non tamen reſpondet ad dictas rationes factas in contrarium, nec eas ponit. Dico quòd paſſus dubius eſt propter opinionem tantorum virorum: & hic paſſus, & alij quos tangam in hac materia egent declaratione imperiali. credo ta-
5 men pro declaratione iſtius quæſtionis ſic eſſe dicendum, † ꝙ
c exhæredatio poteſt tripliciter ſic aſſumi. [c] Vno modo ſtrictè: & tunc exhæredatio eſt ab hæreditate excluſio expreſsè & ſolenniter facta. Ità loquitur titij. de libe. præte. & . ſ. ti. proxi. requiritur enim quòd ſit facta exhæredatio nominatim, & quòd interueniant alia quæ ponuntur in. l. iij. §. ſi fili⁹. ſ. tit. j. Alio modo aſſumitur exhȩredatio largè: & tunc exhȩredatio eſt ab hȩreditate excluſio facta tacitè, vel expreſsè ſecundùm voluntatem teſtatoris: & hoc caſu nomen exhæredatio, comprehendit præteritionem factam à teſtatore ſciente ſe filium habere. probatur in. l. ſi patronus. in prin. infrà de bonis liber. & l. paulus. §. fi. eo. ti. & l. ſicut certi. & l. ſi cum vel in vtero. C. de teſta. militis. Ille enim qui dat ſuam hæreditatem alteri, & de filio mentionem non facit, exhȩredat eum tacitè. Et ſi diceres dictȩ leges loquuntur in milite, in quo eſt ſpeciale quòd prȩteritio habeatur pro exhȩredatione. Reſpon. quòd eſt ſpeciale in hoc quòd exhȩredatio prȩdicta tacita valeat, ſicut exhȩredatio q̃ expreſsè facta eſt à pagano. In pagano verò talis tacita exhȩredatio non valeret, ſed ſecundum mentẽ teſtatoris vterq; tacitè exhæredat. Tertiò modo dicit̃ exhȩredatio largiſsimè oĩs ab hæreditate excluſio: & hoc comprehendit prȩteritionem factã à teſtatore ſciente, vel ignorante ſe filiũ habere: quia prȩteritio facta pro exhȩredatione eſt: vt. l. ſi inſtituta. in fi. cũ. l. ſeq. ſ. de inoffi. teſtamen. Et ſi dicas ibi eſſe ſpeciale, in matre, cuius prȩteri-
6 tio pro exhȩredatione habetur. Reſpon. † concedo ꝙ pro exhȩredatione valida habetur, ita quòd opus eſt querela. ſed in aliquo habetur pro exhæredatione inualida tantùm: quia licet verba excludant talem filium ab hȩreditate: tamen mens teſtatoris non fuit. ſic ergo eſt triplex exhȩredatio. Vna largiſsima, quando ex verbis, teſtatoris excluditur: non tamen ex mente teſtatoris tacita, vel expreſſa. Secunda larga: vt quando non excluditur expreſsè ſecundũ verba, ſed tacitè ſecundũ mẽtem, Tertia ſumitur ſtrictè, & propriè: vt quando ab hȩreditate excluditur, expreſsè ſecundũ verba teſtatoris, & ſecundùm voluntatem. Nunc ad propoſitum dico aut̃. ex cauſa. habere locum in exhȩredatione largo modo ſumpta: non dico largiſsimè. quȩ exhæredatio comprehendit præteritionem factam à ſciente. non ab ignorante. & ſic diſtinguo, Aut filius eſt præteritus à teſtatore

à testatore sciente se illum filium habere, & habet locum auẽ.
ex causa.& corrigitur hęc lex,Si verò pręteritio fiat à testato-
a re ignorante:tunc iura antiqua remanent incorrecta [a] & legata
non debentur. & hanc distinctionem probo primò in corpore
vnde sumiẽ.d.§.si autem.hæc obseruata non fuerint.ibi, enim
annectit causam ne filij falsis accusationibus condemnenẽ &c.
Quæ verba referuntur ad filium præteritũ vel exhæredatũ in-
serta aliqua causa,licet non vera,& sic testatore sciente. Dein-
de sequitur alia ratio:ne circunscriptionem aliquam in paren-
7 tum substantijs patiantur &c.Circunscribere† est per dolũ ali
quem decipere:vt.l.j.š.de in integrum restitu.& ibi,not.De ne
cessitate ergo refertur ad præteritionẽ factam à testatore scien
te:quia si ignorasset nullam fuisse circunscriptionem,possem⁹
opponere:& sic rationes.l.non adaptarentur.Ex rationibus er
go illis apparet quòd verbum exhæredatio,comprehendit prę
teritionem factam à sciente. hoc etiam probatur in.§.si tales
igitur.& in.§.si autem hæc obseruata non fuerint.vbi generali-
ter loquitur,nec de exhæredatione,vel præteritione facit men
tionem.hoc etiam probatur in.§.& hę quidem.qui ibi sequi-
tur vbi text.dicit.& hæ quidem exhæredationis vel pręteritio
nis pœnę quantùm &c.Et sic loquitur de præteritione.& in se
quen.§.dicitur, sola enim nostræ est serenitatis intentio à pa-
rentibus & liberis iniuriam præteritionis & exhæredationis au
ferre.& sic loquitur etiam de præteritione, & sic est verisimile
imperatorem intellexisse in pręcedentibus.§.Ex prædictis.ap
paret responsio ad alias.ll.quas allegaui in contrarium scilicet
quòd in corpore non fit mentio de præteritione. fit enim men-
tio expresse:vt.š.dixi.etiam tacitè:quia verbum exhæredatur,
continet talem præteritionem factam à sciente : meritò in hoc
ius antiquum corrigitur.Non obst.quod dicitur, quòd ius no-
uum introductum est in fauorem filiorum : quia fauor filij est
in hoc ꝙ in exhæredatione debet inseri causa:sed fauor testan
tis est ꝙ testamentum non irritatur in totum,sed remanet vali
dum quò ad antiqua capitula,vt probatur in corpore vnde su-
mitur.vbi tex.dicit hęc autem disposuimus vt & parentes, &
filios à testamentorum iniuria liberos reddamus. Vnde con-
stat ad vtriusq; partis vtilitatem,ac cautelam præsentem legẽ,
fuisse prolatam:& sic patet in fauorem vtriusq; dicta iura fuis-
se introducta,& secundùm hunc modum glo.quæ dicunt iura
antiqua fore correcta,dicunt verum.sed si acciperes exhæreda
tionem largissimè,vt comprehenderet præteritionem factam
etiam ab ignorante,iura antiqua non corrigerentur.nam tex.
in corpore intelligitur in præteritione facta à sciente,vt osten-
di.Pręterea:probo,sicut hodie rupto testamento ex causa præ
teritionis conseruantur cætera capitula:ita olim conseruabaẽ
totum testamentum militis non obstante præteritione:sed in
milite adhibetur illa distinctio,vtrùm aliquẽ præterierit scien-
ter vel ignoranter:vt.l.sicut certi.&.l.si cum vel in vtero.C.de
testamen.mili.Et in isto casu est vera opin.illorum qui dicunt
8 iura antiqua non corrigi. ¶ Secundò est† videndum an auẽ.ex
causa.habeat locum rupto testamento ex causa præteritionis
posthumi.Quidam dicũt quòd sic.& per hoc corrigitur.l.j.C.
de posthu.hæredi.insti.&.j.de lega.ij.l.si quis testamento.& de
fideicom.liber.l.si pater.in princi. Et hæc fuit opinio Placen.
& probatur:quia illa auẽ.loquitur generaliter:ergo &c. Præter
ea,licet lex & iura antiqua loquanẽ in posthumo, id est parifi-
cans posthumum etiam natum,vt.l.maximum vitium.in fi.C.
de libe.præte.tamen in iam nato determinatũ est suprà quòd
corriganẽ:ergo &c. ¶ Præterea, sicut olim rupto testamento
per cõtratab.debebanẽ legata certis personis,ita hodie debenẽ
omnibus,sed in filio de iure antiquo non fiebat distinctio inter
posthumum & iam natum:vt.l.j.in prin.de lega.præstan.bo-
norum pos.contratab.petita.cõiuncta.l.j.j.de cõtrata.ergo &c.
Alij dicũt,& diciẽ ꝙ fuit opi.Azo.(vt scripta antiqua referũt)
ꝙ iura antiqua in hoc nõ corriganẽ,sed illa loquunẽ in posthu-
mo pterito.Sed auẽ.ex causa.loquiẽ in iam nato. quod fundaẽ
pluribus rationib⁹.primò:quia in corpore nõ fit mẽtio de post
humo:ergo &c.¶ Præterea,qñ quis natus est præteritus,testa-
mentũ est statim irritũ quantũ ad institutionẽ & legata nunq̃
cœperũt depẽdere ex institutione.sed qñ est præterit⁹ posthu-
mus:tũc ab initio valuit testamentũ,& legata ab eo dependere
cœperũt:meritò rupta institutione vitianẽ legata:vt.l.nã & si
sub cõditione.§.fi.š.eo.& no.in.l.iij.§.fi.š.titu.j.& Iaco.de aret.
& do.Cy.tenẽt primã opinionẽ, scilicet ꝙ leges cõtrarię,& si-
miles corrigunẽ in hoc.& allegãt ꝓ se glo.in.l.generaliter.§.ex
testamẽto.j.de fideicõ.lib. ¶ Ego allego plures alias gl.scilicet
in.l.bona.§.fi.j.de cap.&.l.si pater.in princ.j.de fideicõ.lib.&.l.
j.š.de testa.tute.&.l.si quis testamento.j.de leg.ij.de codicil.l.j.
Et audiui Ray.tenentem hanc opinionem.Sed dominus Iaco.
but.cum legeret auẽ.ex causa.me audiente tenuit contrarium
per istam rationem:quia auẽ.ex causa.loquitur in præteritio-
ne facta ex causa quæ non cadit in posthumum, vt.l.si quis in
suo.§.legis.C.de inoffi.test.ergo &c.Ego dico esse distinguen-
dũ eo modo quo.š.Aut præteritio posthumi est facta ab eo qui
sciebat se habere vxorẽ pręgnantẽ : & est vera opi.prima.scili-
cet ꝙ iura antiqua sunt correcta.qđ probaẽ ex corpore,vt.š.de
xi.& licet ibi nõ fiat mentio de posthumo : tamẽ loquiẽ gene-
raliter de qualibet præteritione. Aut præteritio facta est ab eo
qui ignorabat se habere vxorem prægnantẽ, & tũc iura anti-
qua nõ corrigunẽ:quia tex.in corpore de hoc non loquiẽ:vt.š.
ostendi.hoc probaẽ in simili in .l.sicut.&.l.si cum vel in vtero.
C.de testa.mili.&.l.qui iure militari.j.de testa.mili. ¶ Porrò,
certum est ꝙ donatio inter viuos nitiẽ maiori firmitate quàm
legata.sed certum est donationem inter viuos propter superue
nientes liberos de quibus testator nõ cogitauit reuocari,vt.C.
de re.do.l.si vnquã.ergo multòmagis legata reuocabunẽ.facit.
l.tale pactum.§.fi.de pac. ¶ Præterea,hoc persuadet ęquitas.
Pone aliquem non habentem filios fecisse magna legata con-
sanguineis & ecclesijs,quem nõ est verisimile fecisse si de filijs
cogitasset.nõ enim extraneos prętulisset soboli suę:vt.l.cũ auus
j.de condi.& demon.l.cum acutissimi.C.de fideicommis.&.l.
generaliter.§.cũ autẽ.C.de inst.subst.& resti.sub cõdi.fact. Et
eodẽ modo si haberet aliquos filios tẽpore testamẽti,postea si a
superuenissent alij de quib⁹ nõ cogitauit,non est verisimile ꝙ
tot legata reliquisset:vt.l.pen.in fin.j.de iure codicil.Et sic vno
casu est vera opinio Azonis & eũ sequentiũ.alio casu Placẽ.&
sequacium.Respondeamus ad quasdam rationes quas feci pro
Placen.inquantùm concludunt cõtra Azonem,specialiter ad
ad illam rationem quam fecit de tit.de lega.præstan.dico enim
quòd ibi nulla est differentia inter posthumum,& iam natum
& inter præteritionem factam scienter seu ignorãter:ergo &c.
Ratio est.ideo enim cõseruat prætor legata per illum titulum:
quia facit iniuriam legatarijs dando contratab.eis qui non vo-
cabantur de iure ciuili:quæ ratio locum habet,siue contratab.
detur iam nato,siue posthumo, siue præterito sciẽter,vel igno-
ranter.hîc autem conseruantur legata propter tuendam vo-
luntatem defuncti:quę voluntas defuncti cessat,quando præ-
teritio est facta ab ignorante.Respondeo ad rationes factas per
Azonem contra Plac.nõ ob.quod dicit Iaco.but.scilicet quòd
auẽ.ex causa.loquatur in præteritione facta ex causa,quod pu
to falsum . nam vt dixi loquitur generaliter in omni præteri-
tione facta scienter per quam filius circunscribitur. Et tex.qui
dixit ex causa præteritionis &c.expone id est ex ipsa pręteri-
tione:& sic intransitiuè legiẽ.simile habetis in.l.j.C.de cõdi.in-
deb.Vel dic ꝙ verba posita in auẽ.ex causa.sunt verba Guar-
nerij.quæ in corpore aliter iacent.¶ Sed cõtra opinionem quã
pono tam in iam nato quã in posthumo. ¶ Oppo.de.l.fi.j.de
hæred.instit.vbi quando præteritio est facta ab ignorante, in
stitutio vitiatur , & legata firma remanent.Solu.ibi loquitur
quando præteritus est aliquis cuius præteritio testamentum
non rumpebat:sed institutio rumpitur propter defectum cau-
sę quam testator eandem adesse putabat:q̃ cã respiciebat insti
tutionem solam,non legatũ:meritò legata firma remanẽt:quia
in eis non est defectus voluntatis.sed in præsenti quæstione se-
cus vt dixi.¶ Contra hoc etiam fortiter oppo.de.l.cum mater
š.de inoff.test.vbi videẽ quòd debeat distingui totum econ-
tra ad id quod dixi.š.aut præteritio est facta à sciente , & sic re
& consilio:& tunc legata non debebantur.Aut ab ignorãte:&
tunc debebantur.& ita videtur tenere gloss.ibi posita.Respon-
deo ꝙ opi.gloss.non est vera per rationes quas dixi.š.vnde te-
neas opi.Azo.ibi positam quod dictum in princ.l.corrigatur
per id quod sequitur:& tunc facit pro illa opinio.quam teneo
quod satis placet.Vel dic quòd quando mater præterijt filium
quem non credebat se habere, & alium instituit:fillius habet
duplicem viam:Prima est quòd dicat institutionẽ nullam pro-
pter defectũ causę:quia mater ideo instituit extraneũ:quia pu-
tabat se nõ habere filium:& tunc institutio vitiatur non lega-
ta:vt.l.fi.j.de hæred.insti.Aut vult irritare institutionẽ tanquã
pręteritus.& venire per quęrelam olim vel hodie dicendo nul-
lum ipso iure:& tunc legata totaliter non valebunt . ita loqui-
9 tur finis dictæ legis cum mater.& qđ.š.dixi. ¶ † Tertiò est vi-
dendum vtrum illa authen.habeat locũ in præteritione quasi
posthumi : hoc est eius qui subducto primo de medio incipit
tenere locũ sui per legẽ velleiã vtrũ si per pręteritionem talis
posthumi testamentum rumpatur, illa auẽ.locũ habeat.Glos.
š.de test.tu.l.j.tenet ꝙ sic.In contrarium videtur ꝙ talis post-
humus non fuit pèr machinationem præteritus . nam testa-
tor ideo eum nõ instituit.quia alius eum pręcedebat.& sic lici-
te facit.ita tenet glo. Ad cõtrariũ respõdeo ꝙ hæc machinatio
videtur:quia non est vsus consilio legis velleyę . vt.š.titul.j.l.

¶ Remanet in cor
recta.si exhęreda-
tio vel pręteritio
fuit facta ab igno-
rante,an habeat lo
cum auẽ.ex causa.
adde Bal.in.l.ĩ suis
in repe.in.xxij. co
lum.š.tit.j.

gall⁹.§.nũc de lege velleiã.&.s.eo.l.posthumorũ.sicut em̃ ille q
habet vxorẽ p̃gnãtẽ.& vẽtrẽ nõ instituit:ita q habet nepotẽ.&
de eo mẽtionẽ nõ facit secũdũ cõsiliũ.l.velleię.circũscribit eum
saltẽ re ipsa.huic opi.cõsonat voluntas defuncti.si em̃ filiũ suũ,
grauauerat legatis:multomagis est p̃sumẽdũ ꝙ grauasset nepo
10 tẽ q erat in vlteriori gradu. ¶ † Quartò est vidẽdũ vtrũ auṫ.ex
cã.habeat locũ rupto testamẽto.ꝑ cõtrata.ꝑterito filio emãci-
pato.Gl.i.l.j.C.de bono.pos.cõtrata.tenet ꝙ sic.Idẽ.s.de vsufr.
l.si extraneo.ꝑ hoc facit:qa sublata est hodie differẽtia eman-
cipationis & patriæ potestatis.Alibi glos.videṫ tenere contra-
riũ.& sic in præteritione emancipati nil mutaṫ. vt no.in.l.si fi-
lius.s.de mino.ꝑ quo facit,quia tũc est sublata differẽtia eman
cipationis,& patriæ potestatis,qñ nullũ est factũ testamentũ,
secundũ glo.vt no.in.l.gall⁹.§ & qd si tantũ.s.ti.j.& in.l.si emã-
cipati.C.de coll.& dicta auṫ.ex causa.Ia.de are.licet sit de illis
qui tenẽt ꝙ in filio suo præterito iura antiqua nõ sint correcta:
tñ in filio emãcipato tenet quòd iura antiqua corrigantṫ. nam
tex.in corpore vt cũ de app.cogno.§.causas.ver.si quẽlibet.de
prædictis.loquiṫ de liberis qui possunt abintestato succedere.
sed quantũ ad successionẽ ab intestato nulla est differẽtia emã-
cipationis & patrię potestatis,vt in auṫ.de hære.ab intesta.ve-
nienti.§.nullã.ergo &c.Pro hoc addidit ipse rationẽ:quia est fa-
uor filij emãcipati.dicit enim ipso iure nullũ,nec necesse habet
venire ꝑ cõtrata.& stare sub dubio litis.de hoc vtrũ dicat nullũ,
vel veniat per cõtrata.dixi.s.titu.j.l.gallus.§.in omnibus.& di-
cã.j.tamen illã opi.puto verã si ponim⁹ illã præteritionẽ factã à
sciẽte se filiũ habere.secus si ab ignorãte & sic intelligo glos.di-
ctæ.l.j.C.de bono.pos.cõtratab.Nec ob.prædictis.j.de leg.iij.l.
ij.quia loquitur de legatis relictis à præterito quę nõ valent,hîc
de legatis quæ leganṫ ab intestato.quæ cõseruantur rupto testa
11 mento ex causa præteritionis:vt dixi in.d.l.ij.¶ † Quinto est vi
dendũ vtrũ auṫ.ex causa.habeat locũ testõ rescisso per querelã
propositam à filio exhæredato,vel pro exhæredato habito. In
hoc sunt multę opi.nam Mar.dicebat ꝙ hodie nõ habet locũ
querela. & sic non procedit quæstio & legata remanent firma
per dictã auṫ.cuius opi.reprobaui in.l.j.s.de test.Alij dicunt ꝙ
habet locũ querela etiam hodie.tñ licet de iure antiquo testa-
mento rescisso per querelã legata nõ debeãtur: hodie verò de-
benṫ per auṫ.ex cã.& hoc tenet glo.in.l.papinia.§.si ex causa.s.
de inoffi.testa.&.l.nam & his.§.j.eo.titu.&.l.iure nostro.§.fi.s.
de test.tut.&.j.de leg.ij.l.cum filius.in prin. Tertij dicũt:& ista
fuit opi.Azo.in summa:ꝙ aut est testm̃ nullum ipso iure.quod
est qñ causa non est inserta in exhæredatione,vt.j.dicã: & tũc
habet locũ auṫ.ex causa.aut causa fuit inserta:& tũc quia opor
tet testamentũ irritari ꝑ querelã secundũ cõem opi.legata &c.
irritanṫ & iura antiqua nõ corriguntṫ.hoc probatur per rõnem:
quia quãdo testamentum est nullum,legata non habent depen
dentiam ab institutione.sed quãdo est aliquod, sed irritaṫ per
querelã secus:vt dicitur in simili.in.l.nam & si sub cõditione.s.
co.& in.l.iij.in fi.de lib.& posthu.Quarti vt Hug.tenent istam
opi.tamẽ ratio eius mihi displicuit.nã in eo quod dicit.quando
testamentũ est nullũ legata valent.est cõtra.l.is qui in potesta
te.in prin.de leg.pręstã.In eo qđ diciṫ ꝙ quãdo testamentũ ir-
ritatur per querelam, legata irritatur propter dependentiam
est cõtra.l.nam similes.s.eod.sustinẽdo opi. Azo.dic quod.l.is
qui in potestate.nõ ob.loquitur em̃ secundũ iura antiqua,secun
dùm quę legata nõ poterãt:valere à se,nisi ex testamẽto adireṫ
hæreditas.hodie secus in casu auṫ.vt.j.dicam.Non ob.l.nã simi
les.quia ibi testamentũ ab initio valuit iure speciali.nõ cõmu-
ni,vt ibi dixi.& sic rõ Azo.adhuc durat. Hu.tñ assignat aliam
rationẽ:quia vbi testator inseruit causam,deliquit in duobus.s.
in exhæredando,& in inserendo falsam cãm.sed qñ cãm nõ in-
seruit,deliquit in vno tantũ:ideò minus punitur. & sic quò ad
institutionẽ tantũ testamentũ irritaṫ. Ista ratio reprobatur per
docto.Quid enim si inseruit causam verã,& per hæredem non
probatur?Certè in nullo deliquit:& in totũ testamentũ irritaṫ
secundũ omnes.Vnde fuit quinta opi.Ia.de are.qui tenet hanc
opi.per aliã rationẽ,scilicet ꝙ tex.in auṫ.ex causa.dicit irritum
est testamentũ:in corpore verò vnde sumitur, dicit euacuato.
& sic intelligitur quando est irritum ipso iure.Ista opinio mihi
non placet.nam verbum irritum,nõ est in corpore : sed in vno
§.dicit euacuato testamento &c.& in alio dicit rescisso.& glos.
intelligit ibi euacuato,scilicet per sententiã:& sic agebaṫ quere
la.quod patet:quia isti ablatiui absoluti resoluunṫ in conditio-
nem:vt.l.à testatore.infrà de condi. & demõ. Quod ergo dicit
euacuato testamẽto debet interpretari.id est si testamentũ eua
cuetur.& hoc declarat in alio.§.vbi dicit rescisso.debes ergo sci
re ꝙ auṫ.ex causa.sumitur ex duobus.§.in vno loquitur quan-
do pater præterijt filium.in alio quando filius præterit pa-
trẽ.& in vno dicit euacuato.& in alio dicit rescisso.vt dictũ est.

Vnde fuit facta sexta opi.quorũdam qui tenẽt p̃dictã opi.& ad
dunt vnã rationẽ,quia quãdo testamentũ irritaṫ per quærelã,
irritaṫ tanq̃ dementis,& sic legata non debentur, vt.l.titia.s.de
inoffi.testa.& in hanc opi. videbatur inclinare do.Iacob. butr.
dum legeret dictam legẽ papinianus.§.si ex causa,posteà quãdo
audiui eũ legẽtem auth.ex cã.nihil formaui t:ideò ista ratio nõ
placet.nã licet olim testamentum irritaretur per quærelam qua
si colore dementiæ,vt.l.hoc colore:s.de inoffi.testa. tamen ille
color hodie non quæriṫ:sed irritatur in totũ hodie ꝑ querelam.
ita dicit ipse ꝙ colligiṫ in corpore vnde sumiṫ.d.auth.quasi cau
sa inserta nõ fuerit vera.non enim põt dici demens qui exhęre-
dauit filium ex iusta causa quã putabat veram licet posteà non
reperireṫ vera,vel non approbaretur.& hoc tenet Iaco.de aret.
in illa materia super alio puncto.Vnde fuit septima opi.Dyn.
qui tenet totum econtra à precedenti opi.dicit enim: aut causa
legitima est inserta,& per hęredẽ non probata:& habet locum
authen.ex causa.aut causa non est inserta in exhęredatione: &
tunc testamentum irritatur in totum.dicit ipse ꝙ colligitur in
corpore vnde sumiṫ Cyn.scribit in.d.auth. ex causa & audiui
ipsum dicentem,dum eã legeret ꝙ plures respexit in corpore,
& nesciuit illud colligere.dicebat etiã ꝙ multos interrogauerat
qui dicebant idem,scilicet ꝙ nesciebãt hoc colligere ex corpo-
re.mihi videtur ꝙ Dyn.hoc colligit ex altero de duobus locis
primò ex.§.si autem hęc obseruata non fuerint.ibi,ne filij falsis
accusationibus cõdemnentur &c.nã tũc dicitur falsa accusatio,
quando causa ingratitudinis inseritur quæ vera non probatur.
vel ipse colligit ex.§.si autem hæc obseuata non fuerint.in fin.
in versi.in aliquo autem negotio discrepantes &c.vbi hoc videṫ
expressè dicere si bene inspiciatur. Ista opi.mihi nõ placet:nam
licet sit vna ratio in corpore ne filij falsis accusationibus con-
demnentur,quæ cõpetit exhæredatis causa inserta:statim tamẽ
ibi annectitur alia:vel ne aliquam circunscriptionem in paren
tum substantijs patiantur &c.quæ ratio congruit exhæredatis
sine causa,& etiam præteritis à sciente : vt. s. dixi. ¶ Præterea
text.dicit si autem hæc obseruata non fuerint. & sic loquitur
generaliter.siue non fuit obseruatum illud quod præcepit de in
sertione causæ,siue non fuit obseruatum illud quod præcepit de
probatione causę.Nõ ob.tex.in ver.in aliquo autẽ negotio &c.
Nã ibi ĩperator sic ꝓnũciauit ꝙ reperit testamẽtũ esse falsum do
lo,& machinatiõe quorũdã extraneorũ vt.d.tex.ibi,dolo.& ma
chinatione quorũdã fuisse ea cõposita cõperim⁹ &c.vñ magis
hoc ꝓnũciauit ex cã falsitatis q̃ ꝑteritionis. Pręterea,licet tex.
hoc ibi dicat expressè,tñ ibi fuit pronũciatio principis anteq̃
fuerit facta cõstitutio.vñ sumiṫ auṫ.ex causa. Vnde sic ꝓnun-
ciauit imperator secũdũ iura antiqua, q̃ ꝓnũciatio esset hodie
iniusta secũdũ illã cõstitutionẽ.teneo ergo opi.glo.simpliciter:
quia rupto testamẽto simpliciter ꝑ querelã : vel alio quocunq̃
modo ex causa exhæredatiõis legata, & fideicõmissa remanẽt
firma ꝑ auṫ.ex causa.qa semꝑ est facta sciẽte testõre:& sic bene
habet locũ ratio tex.vt dicitur in p̃cedẽtib⁹ dubijs.hoc tenet gl.
in quinq̃ locis q̃.s.allegaui.¶ Sed cõtra p̃dicta opp.ex testõ ex
quo nõ adiṫ hæreditas nõ possunt deberi legata,vt.l.si nemo.s.
de testa.tu.& de reg.iur.l.si nemo. Rñ.cõtraria loquunṫ qñ te-
stamẽtũ nõ irritaṫ ex cã ꝑteritionis,vel exhæredationis facta à
sciẽte.ratio põt esse:qa qñ ex aliqua cã hæreditas nõ adiṫ vadit
ad alios ꝑter spem,& volũtatẽ testatoris.vñ eos testator graua-
re nõ cogitauit.sed qñ irritaṫ ex cã pręteritionis vel exhereda-
tionis facta scienter:tunc testator cogitauit grauare eũ quẽ ex-
hæredauit,vel ꝑterijt scienter inquantũ poterat.si em̃ eũ priua-
bat tota hęreditate q̃ sibi debębaṫ : multòmagis p̃sumit lex ꝙ
12 voluit grauare eũ legatis:iõ legata cõseruanṫ. ¶ † Sextò est vi-
dendũ:diciṫ in.d.auṫ.ex causa.ꝙ testm̃ rũpiṫ quãtùm ad hære-
dis instõnẽ,& cętera firma ꝑmanẽt:q̃ro qd cõtineṫ appellatiõe
cęterorũ.Rñ.substõnes directę ꝑ quas non succediṫ defuncto,
sed pupillo,vel fortè filio mẽte capto.qđ dic vt dixi in.l.j.§.fi.
j.de vulg.& pup.vbi gloss.& Dy.tangunt.Item fideicommissa
vniuersalia legata,& fideicõmissa particularia,tutelę dationes,
vt expressè dicitur in corpore vnde dicta auṫ.sumitur ex quo
apparet ꝙ non est vera opi.Dy.quã ipse ponit in.l.j.de vulga.
& pupil.dum dicit ꝙ ea quæ nõ possunt relinqui,nisi in testa-
mento nõ remanẽt valida ꝑ illam auṫ.nam tutelę datio nõ po-
test relinqui nisi in testõ,vt.l.j.s.de test.tutel.& tñ remanet vali
da.Itẽ ex hoc dico ꝙ cõstitutio executoris remanet firma eadẽ
ratione sicut tutoris.Itẽ illud qđ est relictũ in vim modi,rema-
net firmum:cum vim legati obtineat,vt.l.fin.C.de his quæ sub
modo lega.vel fideicõ.re.Item ea quæ sunt relicta in vim con-
ditionis,remanent in eodẽ statu,in quo erant antè,per.d.auṫ.
An autem id quod debebat dari hęredi instituto causa cõditio-
nis implendę debeat dari filio pręterito,vel exhęredato apud
a quẽ remanet hęreditas. Dic vt colligiṫ [a] ex.l.is cui.s.de condi.
indebi.

a ¶ Vt colligiṫ.Istã
opi.etiã tenet gl.i
vli.toti⁹ subst.i.ię.
ĩ fi.& iõ Old.Bar.
& Ang.i.d.l.maxi.
mũ vitiũ.C.de lib.
prę.qa iniquũ eẽt
ꝙ exhęredat⁹ ad-
mittereṫ ad q̃relã
defuncti eius iudi-
ciũ ĩpugnando:&
ꝙ legatũ ex eo te-
stõ cõsequaṫ ei⁹ in
diciũ quò ad lega-
tũ approbãdo. ar.
ff.de ĩoffi.test.l.si
pars.§.fi.&.l.vlt.in
prĩ.&.l.filiũ.§.oĩ-
bus.de le.p̃stã.quã
opĩm.ẽt sequiṫ bar.
ĩ auṫ.ex cã.ĩ ante-
pen.col.& ibi bal.
ĩ pe.col.C.de libe.
p̃te.& Bar.in.l.pe.
C.de fideicom.sed
Ang.tenet cõtra-
riũ in.§.fin.ad fi.in
auṫ.vt cũ de app.
co.sed magis cõis
opi.est cũ Bar.sed
qdã alij distingue-
bãt ꝙ aut talis fili⁹
ĩcœpit à petitione
legati, & videṫ te-
stm̃ approbare: &
sic postea nõ pote
rit ipm̃ ĩpugnare,
aut incepit ab im-
pugnatione:& tũc
reddiṫ indign⁹ le-
gato:vt.l.papĩñ.§.
meminisse.ff.de in
offici.testa.vñ ista
duo nõ p̃nt simul
stare, ꝙ filius irri-
tet testamẽtum &
deducat rẽ ad cãm
ĩtestati:& ꝙ possit
petere legatũ vir-
tute.d.authent.ex
cã.& hoc videṫ sen
tire Ful.in.d.l.ma-
ximum vitiũ. sed
Paulus de castro.
ibi dicit quòd non
videt qũo istud ꝓ
cedat. nam nõ est
verum quòd petẽ-
do legatũ videaṫ
testm̃ approbare.
cũ nõ habeat ne-
cesse hoc facere
imo etiã testõ non
valente legata va-
lẽt:& tũc dicmũ pe
tendo legatũ ap-
probare vñ testm̃.
qñ ipsum legatũ
aliter cõsequi vel
prosequi non põt,
nisi testõ approba
to, & valido,vt e-
rat de iure veteri.
& qui vult vnum
vult aliđ sine quo
illđ haberi nõ põt
l.illud.de acq.hæ-
red.l.ij.ff.de iuris.
om.iudi.hic autẽ
cum nõ sit necesse

indebi.&.l.qd' conditionis.de dona.causa mor.&.l.
qui hęredi.§.j.ĩ.de cõdi.& demõ. Itẽ si erat grauat'
hæres sub cõditione,si decesserit sine liberis,an fili'
pręteritus ad quẽ vadit hęreditas intelligaẽ grauat'
sub cõditione,si decesserit sine liberis ipse,vel cum
decesserit hęres scriptus.Dic vt dixi in.l.peculium.
§.fi.j.de leg.ij.Item an institutio de re certa cõserue-
13 tur:dic vt dicam in.l.ex facto.ĩ.de hęre.insti.Item †
si aliquid erat relictũ filio exhęredato vel præterito
qui rumpit testamentũ,an illud conseruetur? dixi
in.l.maximum vitium.C.de libe.pręte.Cy.ponit in
auẽ.ex causa.Mart.sil.disputauit, & tenuit ꝙ ei nõ
debeẽ,vt Cy.refert.quã opi.ego teneo per rationes
suas.pro hoc ĩduco casum.ĩ.si quis omis.cau.test.ab
intesta.vel alio mõ poss.hære.l.si nõ solus.§.j.vbi le
gata quę nõ cõseruantur ex edicto si quis omis.cau.
testa.non conseruantur ei qui visus est testamẽtum
impugnare.expresius videtur.infrà de leg.pręstã.
14 l.si filius.& istud puto verum. ¶ Septimò est † vi-
dendũ qua actione petuntur legata & fideicommis
sa ex isto testõ rupto,ex causa pręteritiõis vel exhę
redationis. Quidam dicunt actione ex testõ.Alij di
cunt conditione ex.l.illa. & ista fuit opi.Hug.quæ
corrigitur in auẽ.ex causa.in vlti.glo. Cy.tenet eam
qd' probaẽ:qa qñ illud qd' per se est vtile cõfirmaẽ,
agiẽ ex confirmãte:nõ ex confirmato:vt.l.posthu-
mus.§.fi.s.eo.&.ĩ.ad treb.l.si quis priore.&.j.de hę-
re.insti.l.asse.hoc tenebant Pet.& Dyñ.alij dicunt
quòd agitur actione ex testamẽto: qd' tenet Iac.de
are.& Iaco.but.& hoc puto verissimum. Nam tex.
in corpore vnde sumiẽ in auẽ.dicit tanꝙ nõ rescis-
so,id obtineat testamentũ.& sic apparet ꝙ ipsum
testamentũ sit validũ quó ad legata,vt sic nõ nasca
tur cõdictio.ex.l.propter testamentum:sed ex ipso
testamẽto roborato lege:vt.l.lege obuenire hęredi-
tatẽ.ĩ.de verbo.sig.&.s.de pact.l.legitima. vbi dicit
quãdo contractus.l.roboratur oritur actio ex ipso
contractu.pro hoc videtur casus expressus in.l.fi.ĩ.
15 de hæred.instit.¶ Et ex his † colligitur determina-
tio quæstionis.dicit statutum ꝙ testamẽtum man-
detur executioni,sicut diffinitiuę sententię: modo
petuntur legata ex testamento rupto ex causa pręe-
teritionis,vel exhęredationis.siquidem peterentur
conditione ex.l.non haberet locum statutum quod
dicit quòd testamenta mandentur executioni &c.
Si peterẽtur actione ex testamẽto tunc haberet lo-
cum statutum qd' dicit,quòd testamẽta mandẽtur
executioni &c.Et ita fuit determinatũ per.d.Tha-
16 deum de pepul.tunc doc.bonoñ.Vltimò † esset vi-
dendum ꝙ si testamentum remanet validum quó
ad legata si in testamento esset apposita ista clausu
la,si non valet iure testamenti,valeat iure codicillo-
rum.an dicta clausula tunc operetur aliquid? quod
glo.tangit.& docto.notant in dicta authen.ex cau-
sa.& videtur quòd non: quia valet iure testamenti
quó ad aliquid.sed dic vt dixi.infrà de iure codicil.
17 l.j.¶ Sum' expediti de prima parte, † veniamus ad
secundã partẽ. dicitur quòd si pręteritus partem à
fratribus auocauerit, quęro quid si extranei essent
scripti.gl.dicit idem per eandem rationem:quia te-
stamentum est nullum:licèt sit argumẽtum contra
s.eo.l.posthumus.ver.idẽ & circa.sed secundùm in-
tellectum quem ibi dedi non est contra. Sed circa
gloss.est videndum an extraneis institutis potest es-
se idem.nam hîc auocauit à fratribus partem,ab ex-
traneis deberet auocare totum, quando in totum
succedit. Solu. intelligas hîc extraneis. id est fratri-
bus filij emancipatus: aliâs fateor quòd totum auo
18 caret.¶ † Quæro quod iure testamentum irritetur
ex causa præteritionis vel exhęredationis.Respon-
deo hîc: circa hoc sunt opi.quia quidã dicunt hodie
non habere locum querelam quod reprobaui.suprà
de test.l.j.Alij dicunt,quòd in præteritione paterna
nihil innouatur,quod reprobaui.s.ea.l.Vnde omni-
bus omissis in hoc articulo secundùm opinio.quam
teneo distinguo vobis per tres casus. Primò, quan-
do quæritur de descendentibus præteritis vel exhę-
redatis.Secundò quando de descẽdentibus. Tertiò
a quando de collateralibus.¶ Circa primum[a] dic,aut
fuit pręteritus vel exhęredatus à patre, vel eius li-
nea:aut ab auo paterno vel similibus: aut à matre
vel eius linea.Primo casu, aut erat filius in potesta-
te:aut emancipatus.si in potestate: & tunc est pręe-
teritus,& testamẽtum est nullum ipso iure: & põt
petere contratabu.vt.l.maximum vitium.C.de libe.
præte.quod intellige si tenebat primum locum: vt
d.l.gallus.§.& quid si tantùm.s.titu.j.Si verò fuit
b exhęredatus:tunc aut est inserta causa legitima.[b] &
oportet eum venire per querelam inofficiosi testa-
menti.& siquidem causa probabitur,omnino repel
litur,vt in auẽ.de hęre.& fal.§.exhęredatos.aliâs te-
stamentum rescindereẽ quó ad institutionẽ tantũ:
vt.s.dixi.si verò causa non fuit inserta: tunç potest
dicere nullum,vt in auẽ.vt cũ de appel.cog.§.aliud
quoꝗ capitulum. vnde causę insertio est hodie de
substantia:vt no.s.de test.l.j. ¶ Si verò quęris de fi-
c lio emancipato:tunc aut[c] fuit exhęredatus: & tunc
idẽ est quòd in filio in potestate, vt.s.dixi.quia aut
d cum causa,aut sine causa.[d] si fuit pteritus sine causa:
& tunc idẽ dicendũ est ꝙ in filio in potestate con-
stituto: quia aut dicit nullum:& potest venire per
19 contratabu. aut fuit † præteritus causa adiecta: &
in hoc differt emancipatus à suo. suus enim dicit
nullum, & potest venire per contratabul. vt dixi.

approbare,licet impugnet,per hoc tamẽ nõ reddiẽ indignus legato postꝗ lex reddit legata valida etiam testamento expugnato.vnde verior sibi videtur prima opi.glo.posita in.d.l.maximum vitium.cõtra Bart.ibi,& hîc.

a ¶ Circa primum. Et vide eũdem in auẽ.ex causa.& in.l.cõuenticula.C.de episco.& cleri.& in auẽ.in testamento.C.ad tertul.Sal.in.d.auẽ.ex causa.& in auẽ.presbyteros.C.de episcopis & cleri. quó ad filiũ clericũ.Iac.but. in dicta auẽ.psbyteros.Ang.ĩ auẽ.vt cum de ap.cog.§.siue igitur. & in.l.j.ff.de inoff.test.et per Abb.in.c.quia nos.de test.vbi alle.casum quòd testamentum filij familias clerici, non subiacet querelæ. Et alle.etiã Barto. in auẽ.si qua mulier.C.de sacrosan.eccl'. vide quæ ibi dixi in dicto capitulo,quia nos.Andrę.Barba.

b ¶ Causa legitima. Legitimæ causę enumerantur in.§.causas.in auẽ.vt cum de appel.cogno.pro cuius.§.intellectu consyderat ꝙ ille text.enumerat inter alias causas iustas exhæredationis illã, videlicet si qs parẽtibus suis manus intulerit.& postea subdit si grauẽ & inhonestam iniuriam eis intulerit. quia attento quòd in primis fecit mẽtionem ille tex.de filio inferente manus in patrem: & postea pro alia cã enumerat si grauem & inhonestã iniuriam intulerit &c. quòd sufficit verbalem iniuriã grauem, & inhonestam inferri.ita dicit Ioan.and.in c.fina.de do.quẽ alij sequuntur in intelllectu.d.c.fin.dum litera dicit,si fortè in eum impias manus inierit,aut sibi attroces iniurias &c.Nam illa vltima verba debent secundùm Ioan.and.& alios ibi exemplificari in graui iniuria verbali, nõ autem in actu vulnerandi,vel fustibus cedendi:quia hæc comprehendebatur sub illis verbis,impias manus intulerit.& per hęc est responsum ad.c.cum illorum.de senten.excom.Adde legem,prætor.§.atrocem. cum.§.sequen.& duabus legibus sequẽ.ff.de iniur.&.l.sed si hac.§.prętor.de in ius vocan.& ibi not.Guil.de cug.& Angel.vbi ponunt quę dicatur grauis vel grauissima iniuria.& per Hostien.in sum.de senten.excom.§.si quis possit ab hac.& per Bartol.in.l.non solùm.§.si mandato.ff.de iniur.& Bald. in.l.si magnum.C.qui accusa.non poss.& Andr.de Iser.in.c.j.§.similiter. in titu.quibus modis feud.amitt.& Spec.in titu.de legato.§.nunc dicam'. ver.quod etiam dixi.vbi dicit quòd præter homicidium & membri mutilationem committitur iudicantis arbitrio,qui dicatur grauiter offendi,& est etiam dictum Inno.in.d.c.cum illorum. ergo probatur in dicto.§.causas.iuncta decisione Ioan.andr.in.d.c.fina.quòd etiam si non interuenerit actualis percussio,potest dici grauis iniuria,si ergo potest verificari textus in.d.§.causas.in verbali iniuria, sine dubio ista iniuria verbalis sufficere debet: putà quando vocaret filius patrem, proditorem: & diceret quòd esset dignus decapitari.nam quid censetur esse graue vel leue ex qualitate pœnę.l.ij.ff.de publi.iudic.l.auxilium.ff.de mino.& not.gloss.in.l.ad ea.ff.de reg.iur.& Barto.in dicta.l.non solùm.§.si mandato.de iniur.& in.l.leuia.ff.de accu.& dicit nota.Ang.in dicta.l.leuia.quòd si cõmunis opinio est in regione aliquod delictum esse leue, vt est Florentiæ percutere cum pugno,reputabitur leue: & pari ratione econtra si reputatur graue, censebitur graue,bene facit licèt ipse non alleget lex,saecularij.§.sunt quædam ff.de extraord.crimi.vbi delicta debent puniri secundùm morem prouinciarum. & est melior text.qui sit in iure secundùm Baldum in.l.ij.in fi.C.de noxa.act.& ideo vtile esset semper probari,ꝙ communis opinio est in regione hac quòd talis iniuria dicta in personam patris reputaẽ grauis, & inhonesta. & quòd talis iniuria scilicet dicendo proditorem & quòd meretur decapitari sit inhonesta, patet in lege,turpia.in princip.cum ibi nota.de lega.j. dicetur etiam grauis iniuria ex eo quòd pręedictum crimen iniuriarum commissum fuisset in foro. vel theatro: vt in §.atrox. instit. de iniu.&.l.sed est q̃stionis. ff.eo. titu. & esset etiam sufficiens causa exhæredationis, quod cum viris beneficis & maleficis cõuersareẽ filius, & ab eis didicerit venena facere: & ea fecerit:vt in dicto §.causas. ibi dum dicit,si cum maleficis, vt maleficus versatur. nam venena mala cõficere est quid flagitiosum, & de genere prohibitorum & punibile: vt.l.qd' sæpe. §. veneni.in versicu.flagitiosè.ff.de contrahen.emp.l.capitalium.§.venenarij.cum gl. ff.de pœ.& sit cautus aduocatus:quia oportet capitulare & probare de veneno malo.bona enim quędam medicamenta sunt.l.qui venenum.ff.de verbo.significa.&.l.quod sępe.§.veneni.aliâs dictum testis non concluderet nec probaret.c.in præsentia.de probati.l.neque natales.C.eod.titulo.quinimo etiam quòd causę essent similes illis causis quæ sunt expressę:vt in dicto.§.causas.aut eandem seu maiorem rationem habentes sufficeret ad exheredationem.signanter decidit Guil.in auẽ.non licet.C.de libe.præte.& allegat text.in capitulo primo.§.porro.cum sequen.titu.quæ fue.pri.cau.benefi.amitt.hoc idem fuit de mente Bald.in.l.solo.C.de libe.cau.dum per illum text.in.d.c.j.dicit ęquipararì filium posse exhęredari, & vasallum posse priuari feudo.vnde sicut in priuando vasallum fit extensio ex identitate rationis ad alias causas, vt ibi: ita videtur fieri posse in exhęredatione filij.bene facit gloss.in.l.fina.C. de reuo.dona. quam ibi reputat singu.Salice.quę vult quòd etiam ex alia causa ingratitudinis non specificata in dicta.l.fina.posit reuocari donatio dummodo illa alia causa sit similis.

c ¶ Et tunc aut &c.Adde quod not.glo.& Bald.in.l.gallus.§.in omnibus.s.titu.j.adde not.per Bald.in.l.fin.in antepe.col.iu ver.ij.quęro. C.vnde legi.& ibi Bart.

d ¶ Sine causa, Adde Bal.in repe.l.in suis.in.xij.col.s.titu.j.

a ¶ Puto legendũ si præteritio fit sine cã: licet oẽs codices ita habeant. Alioquin Bar. directo cõtrariat̃ his q̃ dixi. s. ꝓximè in hoc mẽbro. versi. aut ergo. & in seq. versi. primo casu. Ale. Loseus.

b ¶ Postuletur. Facit qđ no. Bald. in a l. fi. C. si ma. fac. ra. hab. adde. l. si⁹. C. de rep. hæ. secũdũ verũ intellectum.

POMATES.

c ¶ App. cog. Vide Alex. in. l. posthumo. col. iij. ver. sub sequenter q̃rit de difficili q̃o. C. de bono. poss. contra tab. quã ꝑtor. libe. pollicetur. in. iiij. co. & in. l. si qs post humos. §. si filium in. vij. col. s. titu. j.

d ¶ Qñ loquit̃. No. opi. Iaco. de bel. q̃ facit ad no. ꝑ Bal. in. l. nõ putauit. §. fi. de cõtratabu. & hîc per Imo. in ante pe. colũ. & no. ꝙ præteritus à milite ignorante nõ põt approbare testm̃. hoc reputat mirabile Bal. in. l. si cũ vel in vtero. C. de test. mi. vbi dicit hoc esse nouũ idẽ fortius in pagano: vt ibi dixi.

POMATES.

e ¶ Immiscuit. Vide Panor. cõsil. iij. in. iiij. col. in. ij. dubio. in fi. in. ij. vol. Anto. de bu. cõsil. xxvj. & cõs. lxviij.

emãcipatus verò habet necesse venire ꝑ cõtratabulas, vt dixi in aut̃. de hære. & fal. §. exhæredatos. col
20 latio. j. & ibi gl. ¶ † Secũdo casu, quãdo preteritio fit à matre, vel eius linea: tunc nulla est differentia ĩter præteritionem, & exhæredationẽ: cum eius ꝑteritio pro exhæredatione sit. Aut est præteritus, vel exhæredatus cum causa: & oportet eum venire per querelam. vt insti. de exhære. libe. §. mater. aut sine causa: & dicit nullũ: quia testamẽtũ deficit in suis substantialib⁹: cũ causę insertio sit de substantialibus, vt. s. dixi. & hoc intelligit̃ in filio iã nato. in posthumo verò nõ põt inseri causa. vt. l. si quis in suo. §. legis. C. de inoffi. testa. & sic semper dicit nullũ. Contra prædicta facit. C. de inoffi. test. l. si maritus tuus. vbi si præteritio fit cum[a] causa, habet locum querela. Sol. ibi loquit̃ in exhæredatione: vt ibi dicit glo. quod patet: quia ibi dicit competere querelã, quæ cum iure dicendi nullum non competeret. vt. l. maximũ vitiũ. C. de liber. præte. & insti. de inoffi. test. §. iam autem. Ex prædictis ergo vides ꝙ quãdo per iura antiqua testamentũ rũpebatur ipso iure, & per iura noua nil immutat̃. sed quando filius habet necesse venire per querelam, vel per cõtrata. tunc est hodie additum in fauorem filiorũ quòd per patrẽ inserat̃ causa legitima. aliàs testamentũ est nullũ. & prædicta vera sunt q̃tùm ad modũ rumpendi, & quantũ ad præstationem legatorũ, dic vt. s. dixi.
21 ¶ † Circa secundũ principale, scilicet quando quærimus de ascendentibus præteritis, vel exhęredatis: distingue aut loquimur de matre vel eius linea: aut de patre & eius linea. primo casu aut prætereuntur vel exhæredant̃ sine causa, & testamentũ est nullũ: quia deficit in substantialib⁹, vt. s. dixi. aut cũ causa: & tunc siue prætereantur, siue exhæredent̃, idem est. quia semper habent necesse intẽtare querelã: cum talis præteritio pro exhæredatione habeatur. vt insti. de exhæ. libe. §. mater. & licet ibi loquatur in descendentibus præteritis: idẽ tamẽ in ascendẽtibus est dicendũ. vt. C. de inoffi. testa. l. cũ filiũ. & s. de inoffi. testa. l. j. Si verò quærit̃ de patre, vel eius linea & tũc aut pater vel auus est ꝑterit⁹ vel exhæredatus à filio emãcipato: aut à filio in potestate cõstituto. Primo casu, aut sine causa, & testamentũ est nullũ: quia deficit in substãtialib⁹: vt. s. dixi. aut cum causa: & tũc aut est præteritus & habet cõtratab. vt j. si à parente quis fue. manu. l. j. aut est exhæredatus & habet querelam, vt. l. j. C. de inoffi. test. & l. pater filiũ. ff. eo. cum si. Si verò est præteritus à filio in potestate cõstituto: & tunc aut testat̃ extra castrense peculiũ vel quasi, & nõ põt: & sic testamẽtum est ipso iure nullũ ex defectu personę testantis, vt. s. de testamen. l. qui in potestate. & C. qui testamẽ. facere possunt. l. penul. ¶ † Si verò testatur in castrensi
22 vel quasi, quod põt, glo. variant: nam quandoq; dicunt ꝙ tale testamentum nullo iudicio põt retractari. ita no. in aut̃. ex causa. & C. de inofficioso testamen. l. de inofficioso. & s. de inoffi. test. l. j. Quãdoq; dicunt glo. ꝙ testamentum nõ rumpitur, sed agitur ad legitimam condictione ex. l. vt no. C. de episcopis & cleri. aut̃. presbyteros. & eo. ti. l. cum lege & in aut̃. de sanctissimis episcopis. §. presbyteros. Quandoq; gloss. dicunt quòd iura antiqua corriguntur in hoc: quia hodie testamentum filij super castrensi, vel quasi subiacet querelæ, vt no. C. de inof. testa. l. fi. & C. ad tertulia. aut̃. in testamento. & s. de inoffi. test. l. papinianus. §. papinianus. & j. si à parẽte quis fuerit manu. in rubr. & hanc opinio. tenet Iacob. de are. quod mihi placet. probatur in corpore vnde sumitur aut̃. ex causa. Nam lex loquitur in filiofamilias in casu in quo põt testari: sed non põt testari nisi in castrensi, vel quasi: ergo in illo loquitur. Distingue ergo aut filius in potestate præterit, vel exhæredat patrem sine causa: & testamentum est nullũ ipso iure: quia deficit in substantialibus, vt. s. dixi. aut cum causa: & tunc aut præterit, & dicit nullum aut exhæredat, & tunc est locus querelæ, vt. s. dixi
23 in filio præterito. ¶ † Circa tertiũ principale, scilicet quando quærimus de collateralibus: tũc aut de fratre, & sorore, aut de vlterioribus. ¶ Primo casu, aut de vterinis tantũ: & illi nullo modo admittunt̃.

vt. C. de inoffi. testa. l. fratres. in princi. aut de consanguineis, vel vtrinque coniunctis: & tunc siue sint præteriti, siue exhæredati, semper veniunt per querelam duobus concurrentibus; scilicet quod turpis persona sit instituta, & quòd causæ ingratitudinis cessent, quæ ponuntur in corpore de nup. §. ingratitudinem. & probatur in. d. l. fratres. C. de inoffi. test. ¶ Quæro ex prædictis vides ꝙ testamentum irritatur, vel per querelam, vel per contrata. vel per ius dicendi nullum. practicam querelę habuimus. s. titul. de inoffi. test. practicam bonorum possessionis per contratabulas habuimus in ti. de bono. poss. contrata. & dixi in. l. iij. §. si causa cognita. j. de bono. possess. de iure verò dicendi nullum, non habemus specialem ti. ¶ Quę
24 ro. ergo † qualiter proponatur. iurisconsultus hîc innuit apertè qđ nõ sit necesse facere mentionem de nullitate testamenti: sed simpliciter petat hęreditatem abintestato: & si excipietur de testamento, replicabitur de nullitate: vt hîc, dum dicit, si præteritus à fratribus partem auocauit &c. vide tex. expressum. C. de ordi. iudi. l. j. Et hęc est bona practica. cum autẽ ipso
b iure sit nullum, non est necesse quòd à iudice postuletur.[b] vt. l. quæ sub cõditione. in fin. infrà de cõdi. insti. posset tamẽ si quis vellet principaliter petere quòd testamentum pronuncietur nullum: & hoc fieret per officium iudicis: vt dixi plenè in. d. l. quæ sub conditione. in fine. dic vt ibi. ¶ Expedita ergo secunda parte veniamus ad tertiam partem. hîc dicitur quòd si filius præteritus non vult dicere nullum, quòd testamentum confirmatur. ¶ Oppo. in hoc testamento sunt instituti alij fratres: & sic venientes abintestato. siue ergo pręteritus approbet testamento siue non: ista voluntas debet confirmari, vt. l. hac consultissima. §. si quis autem. & §. ex imperfecto. C. de testa. Solu. ibi loquitur in testamento imperfecto ratione solennitatis: hîc in testamento imperfecto ratione præteritionis. facit quod no. s. ti. ij. l. si is qui testamentum. & l. si filius qui in potestate. quod dic vt
25 dixi. infrà de contratabu. l. si duobus. §. si prius. ¶ † Secundò opponi. in au
c then. vt cum de appel. cog.[c] §. si autem. vbi dicitur quod si hęc obseruata
d non fuerint, liberi ęqua lance vocentur. & quando loquitur[d] de liberis dicit quòd hæreditas veniat ad venientes abintestato. Ex hoc apparet quòd filio præterito testamentum rumpitur, & lex procedit vltra disponendo de hæreditate. vnde approbatio filij præteriti, nihil videtur quòd possit
26 operari contra dispositionem legis. propter hoc † Iacob. de bel. dicit hodie istam legem non habere locum liberis extantibus: quia lex prouidit eis. Sed puto contrarium. nam titulus, vt cum de appellatione cognoscitur. nõ venit ad impugnandum testamentum principaliter: sed ad adiuuandum inquantũ põt. dico ergo quòd illa authentica limitatur per istã l. scilicet quòd ex causa pręteritionis, vel exhęredationis testamentũ irritetur, nisi fuerit approbatum per legem istam, vt. s. de legi. l. sed & posteriores. & qui satisdare cogant̃. l. sciendũ. coniuncta aut̃. offerat̃. C. de lit. cõtesta. & istud communiter tenent gloss. & colligit̃ ex gloss. quas ibi allega bo. ¶ Oppo. instit. de exhære. libe. in princip. Sol. quod ibi dicit̃, testamentum non valet in quo filius est præteritus. verum est, si velit testamentum dicere nullum: non si semper taceat vt hîc. & vide istam gloss. & signa, quę
27 incipit: vel deponens &c. ibi non si semper taceat &c. innuit ista gloss. † quòd filius declarat intentionem suam si vult dicere testamentum nullum: cum interim est aliquid expressius glos. C. de bonorum possessi. con. tab. l. ij. facit quod no. s. de testi. l. j. & hanc gloss. tenet Dyn. in. l. gallus. in distin. mag. s. ti. j. Moder. dicunt contra, per casum si tabul. testa. nullæ exta. l. j. in fin. & s. titul. j. l. fi. In quibus iuribus dicit̃ quòd vno filio pręterito, alij filij statim possunt venire ab intestato. ergo interim testamentũ non est aliquod: quia quandiu est locus testamentarię successioni cessat abintestato &c. l. quandiu. la secunda. j. de acqui. here. & hoc refert Cyn. C. de posthu. hæred. insti. l. ij. tenent ergo isti ꝙ requirat̃ ꝙ filius præteritus ap
28 probet expressè: nec sufficiat si taceat. † ego dico sic: quãdoq; fili⁹ approbat expressè: & tũc nõ est dubiũ quòd testamentum confirmet̃, vt hac. l. approbare autem expressè est facere aliquem actum per quem inducat̃ abstinentia ab hæreditate paterna, vt textus hîc expressè dicit, quòd si bonis patris abstineat &c. quandoq; filius approbat testamentum tacitè: vt quia facit aliquem actum qui non posset procedere, nisi testamentum valeret, vt petendo contratabu. non enim põt testamentum rescindi per contratabulas, nisi præsupponatur valere: & tunc videtur illud approbare tanquàm testamentum sic factũ, nõ tanq̃ bene factũ: sic dicimus in domino appellãte à sententia falsi procuratoris. vt. l. iij. §. falsus. j. rem ratam haberi. & hoc quod dico de filio, probat̃. infrà de contratab. l. filium quem in potestate. & l. si duo. facit qđ no. C. de bono. possess. contratab. l. ij. & de lib. pręte. l. maximũ vitiũ. Idẽ si legatũ ex testamento acceptaret, vel aliquid simile faceret. vt. l. penulti. s. de inoffi. testa. quandoq; filius nõ approbat expressè, nec tacitè per aliquẽ actum, sed solum tacet: & tunc an per taciturnitatem inducatur approbatio testamenti: sunt opi. vt dixi. dico si quidem filius tacet, tamen facit aliquem actum per quem inducitur aditio, vel immistio in hæreditate paterna: & tunc expressè videtur dicere nullum: vt hîc. dum dicit si partem hæreditatis auocauerit. Idem puto si bona hæreditaria possederit eadem ratione. ¶ Præterea, hîc dicit si bonis
e patris se abstinuit &c. sed quando se immiscuit[e] secus. si verò nullum talem actum fecerit: tunc si quidem taceret tanto tempore, quòd prescribatur iuri adeundi, vel immiscendi de iure ciuili intra. xxx. annos non esset dubiũ: quia paria sunt quẽ excludi repudiatiõe, vel tpe. vt. l. ij. §. expectadi j. de bono. pos. secũdũ ta. Si verò tan to tẽpore non taceat: tũc glo. videtur velle ꝙ

a ¶ Scimus. No. sing. limitationẽ ad. l. suũ. C. de iur. deli. sed doc. oẽs hîc tenẽt cõtra Bar. Sali. tñ in. l. j. in. ij. q. C. de posthu. hęre. instit. videt̃ tenere id qđ dicit Bar. hîc: & malè. Ful. aliàs Flo. etiã & Moder. in. d. l. suũ. per illũ text. tenẽt cõtra Bar. & idẽ Bal. cõtra Bar. tenet in. l. certũ. in. xij. col. in ver. est & sextò. C. vñ cogna. vbi oĩno vide. & idẽ Bal. in. l. j. C. de su. & leg. here. & in l. posth. no. ĩ. j. col. C. de bono. pos. cõtra quã ꝑtor. & hîc adde Bal. in. l. ij. C. de posthu. her. isti. & in. d. §. si ĩpubes.

b ¶ Posit adiri. An testm̃ approbatũ per filiũ ꝑteritũ sit aliqđ de iure ciuili vel ꝑtorio, vide Bal. ĩ. l. posthumo. in. ij. q. C. de bono. poss. cõtratabu. ꝙ ꝑtor. & etiã ĩ. iij. & iiij. q. & ĩ repeti. l. ĩ suis. in. xj. co. s. tit. j. dixi ĩ. d. l. posthu.

c ¶ Vltimò quero. No. hãc. q. de vsurario. vide latissimẽ ad hoc no. per Ang. in dispu. sua inci. Astesis miles. & qđ no. Bal. ĩ. l. j. C. de sacrosan. eccle. in repe. & Bal. in. l. vniuersa. ĩ pricip. C. de preci. im pe. offe. hîc Alle. et ꝙ nõ confimet̃ testamẽtũ, cõsuluit Frã. de rãpo. in cõsi. ici. alberic⁹ quõdã hugonis. & ita refert ibi vidisse bis consiliũ Ioã. de lig. & approbatũ per Io. cal. ꝙ nõ cõfirmet̃. & ibi refert Frã. de rãpo. se hãc eandẽ partẽ tenere in lec. & difficulta tẽ hãc dicit cõsiste re ex intellectu. d. c. quãq̃. vbi colligit̃ ꝙ talis ꝑstatio cautionis ante testamẽtũ est de substantia, & solẽnita te in materia pam bula: aliàs testamẽtũ est nullũ ipso iure, sicut in his q̃ dicim⁹ de solennitate sniẽ, quorũ præ posteratio vitiat secundũ ea q̃ habẽt̃ in. l. ꝑlatam. C. de sent. & interlocu. om. iud. itẽ in. d. c. quãq̃. rõ principa lis fuit odiũ: sed in legib⁹ hîc alle. ĩ cõ trariũ: vt hîc erat fauor filiorũ vel al terius. vtrũ autem heredes vsurarij satisfaciendo faciãt reconualescere testamentũ: certum est ꝙ non. ita dicit Bal. in. l. si hæreditas. C. de testamẽ. ma. u. & qđ sufficiat ante mortem præstari cautionẽ, tenet Bal. in. l. fi. in. ij. col. C. si à no. cõ pe. iudi. & de dicta cautione ad. d. c. quãq̃. vide no. Bal. in. l. pe. in versic. sed dubitatur. & ibi ponit quęsita de quibus hîc per Bar. de exec. rei iudi. per Bal. in. l. posthumo. C. de bo. poss. cõtratab. quã ꝑtor. & ibi qđ si post testm̃ & cautionẽ fecit vsuras. sed an valeat statutũ ꝙ vsurarius posit aliter testari. Bal. ꝙ nõ in. l. cõsulta. C. de test. & ad prædicta vide Ang. & Imo. in d. l. qui soluẽdo. nõ erat. j. de hære. isti. & Imo. in. l. gallus. in. §. ille casus. s. de li. & posthu. in. iij. col. per Bal. ĩ. l. si ar rogator de adop. & qđ no. Bal. in. l. humanitatis. ĩ vlt. col. C. de impu. & hîc adde Bal. in. l. iiij. C. vnde leg. & in. l. gallus. §. etiam s. titu. j. in. ij. col. & quid si quis tẽpore testamenti non erat vsurarius sed postea effectus est ponit Bald. in. d. l. gallus. §. etiã. s. tit. j. & in. l. j. §. sed si filius. de leg. ij. vbi etiã querit̃ de q̃one de qua hic per Bar. de qua etiã ꝑ Bal. in. l. ex libero. j. de su. & legi. he red. & per Mod. in c. quia in omnibus de vsu. de ista etiã q. vide Ludo. Ro. in. d. l. posthumo. & Pau. de cast. in consil. cccxxxiij. adde videndũ ad prędicta de vsurarij cautiõe quę cõsuluit Bald. consil. cccxxxiij. iij. vol. & eiusdẽ Bal. consilium per Gaspa. de cal. subscript. j. volu. consi. xxv. in fi. ij. col.

velle ꝙ si præteritus taceat per annum, ꝙ ex tali testamento debetur bono. posses. secundũ tab. tex. est & gl. de carbo. edi. l. si impubes. §. fi. ibi, aut non accepisset. aliàs habet cõtratabu. vel ab intestato bono. posses. secundũ tabu. & ita intelligit ibi gl. qđ videtur rationabile. nam ex hoc testamento sic approbato datur bo. posses. secũdũ tabu. non autem adit̃ hereditas de iure ciuili: vt. j. dicã: sed prætor tacentẽ per annum habet pro omittente. merito succedit edictum prætoris, vt det bono. posses. secundũ tab. probatur in. d. l. ij. §. expectandi. j. de bono. posses. secundũ tabu. ¶ Contra hoc videtur. C. de iure deli. l. a scimus[a]. vbi ille qui repudiat bonorum posses. de iure prætorio, non prohibetur succedere de iure ciuili ab intestato. quidam istam gloss. reprobant: sed si vis eam sustinere, non est contra: quia ibi loquitur quando aliquis repudiat de iure prætorio ex testamento: nec est aliquis qui posit ex testamento succedere, hic verò est aliquis qui potest succedere ex testamento, vt. d. l. si impubes. §. fi. ¶ Opponi. C. de posthu. hæred. insti. l. j. Gl. dicit ibi loquitur, in posthumo. hîc in iam nato. hæc nõ videtur bona: quia facilius confirmatur testamentum ruptum natiuitate vel agnitione posthumi, quàm ruptum præteritione filij iam nati: vt. s. eodem. l. posthumus. in princi. dico ergo ꝙ in. l. contraria. impubes decesit in tali statu, in quo nil intelligebat. vnde non potest sibi imputari approbatio vel reprobatio. & ita debet intelligi quod no. s. eodem. l. qui vxorem. ¶ Opponitur. testamentum non potest pendere ex alteri⁹ voluntate: vt. l. illa institutio. & l. si quis. j. de here. insti. ergo non potest pendere ex voluntate filij. Sol. non põt pendere in alterius voluntatem à testatore: vt

29 ibi: sed à lege sic, vt hîc. ¶ † Venio ad. q. & circa istã partem quæro primò, vtrùm ex isto testamento sic approbato posit adiri hr̃ditas de iure ciuili: vel sit necesse ꝙ petatur bono. posses. secundũ tab. de iure pretorio. Quedam gloss. tenent quòd de iure pretorio: vt. s. l. proxi. in. l. ij. gloss. & j. de contratab. l. qđ vulgo. & C. de bono. poss. cõtratabu. l. j. & s. de petitio. heredita. l. j. vbi gl. hoc firmat. In cõtrariũ quòd b posit adiri[b] de iure ciuili, innuit gl. j. de leg. ꝑstã. l. si duo. in glo. paruula: dum dicit: sed adiuit vel bono. posses. petijt. & C. de instit. & substi. & resti. sub condi. fact. l. si pater. qđ patet qa gl. in. l. certũ. C. vñ legi. ponit omnes casus. in quib⁹ hodie est necessaria bono. poss. secundũ tabu. nec ponit istũ. Dyñ. in distin. magna quã ponit in. l. gallus. dicit ꝙ hoc testamentũ valet de ęquitate: nec declarat an pretoria vel ciuili. Sed in quadã sua disputa. determinauit ꝙ de ęquitate prętoria valeat, per rationẽ positã in gl. s. l. proxi. Idẽ tenet Rofre. de bo. poss. secundũ tabu. Idem Cy. in. l. certum. C. vnde legi. Et istud videtur verum per rationem positam. s. in. l. ꝑxi. quia si hoc testamentum valeret de iure ciuili, primum rumperetur, quod est contra. l. si filius qui in potestate. s. titu. j. quod not. quia cum sit necesse succedi de iure pretorio, est necesse quòd cognoscatur bonorum posses. coram iudice intra annum, vel centum dies:

30 vt. l. fina. C. qui admit. ad bono. poss. ¶ † Quæro qđ si testamentum non habet solennem numerum testium: an posit approbari per venientes abintestato? Dico quòd non: vt. C. de testa. l. non dubium. Respon. tunc enim approbatio filij valet, quando testamentum rumpitur eius fauore: quia præteritus, vt hîc. sed solennitas non est inducta fauore instituti, sed iure publico: vt dixi in. l. nemo potest. j. de legatis. j. nam approbando non potest validari testamẽ

31 tum. ¶ † Quæro, si testamentum habet solennitatis defectum: tamen in eo sunt instituti venientes abintestato: sed contra talem defectum succurritur: per l. hac consultissima. §. si quis autem. C. de testamentis. Item est ibi defectus preteritionis: an poterit approbari? Respõdeo sic: vt dicta l. si duob⁹. §. si prius.

32 infrà de contratabu. ¶ † Quæro: hîc loquitur in filio præterito: quid in alijs liberis præteritis? Respõ. idem. vt. j. de lega. præstan. l. is qui in potestate. & in l. si duo. C. de liberis præteritis. l. maximum vitium.

33 ¶ † Quæro quid in patre præterito approbante: an testamentum reconualescat æquitate huius. l. Iste passus non poterat esse cognitus isto iure: cum pater præteritus non dicebat nullum, sed veniebat per contratabulas. hodie verò dicit nullum, vt dixi in distinct. precedentis partis. vnde credo per ęquitatẽ huius legis testamentũ confirmari eadem ratione:

34 de hoc tamen nil reperio expressum. ¶ † Quæro si filius preteritus non vult dicere nullum, an alij beneficio præteriti posint dicere nullum: sicut dicimus in contratabulas: vt. l. si post mortem. in fin. j. de con

35 tratabu. dic vt ibi dixi. ¶ † Vltimò quæro:[c] vsurari⁹ c fecit testamentum, & antequàm faceret, vl in ipso testamento non præstitit cautionem de restituendo vsuras secundùm formam. c. quanq̃. de vsuris. libro. vj. postea præstitit illam cautionem: an testamentum reconualescit? Ioan. and. cum glossauit sextum librum dixit quòd sic. postea videns quòd multi reprobabant opinio. suam per. l. j. §. sed si filius. j. de legatis. iij. & s. de testamen. l. si filius. quãdo glossauit Clementinam in. c. j. de sepulturis. dixit quòd testamentum reconualescit quò ad sepulturam: & ita intellexit dictũ suum in dicto. c. quanquàm. de vsuris. libro. vj. dominus Nicolaus de mat a. antequàm fierent istę glo. disputauit hanc quæstionem, & determinauit quòd testamentum reconualescat: & vt tollantur omnia contraria, dixit sic: quandoꝗ testamentum ab initio non valet: quia ille qui facit est intestabilis, & ex postfacto non reconualescit: vt l. j. §. sed si filius. j. de leg. iij. & de hære. instituen. l. si filius. Quandoꝗ testamentum non valet ab initio propter defectum heredis instituti: vt quia est intestabilis pasiue: & tunc idem quod dic vt. l. si alienũ §. in extraneis. j. de hæred. instituen. Quandoꝗ deficit ab initio ratione solẽnitatis: & tunc idem quòd non reconualescit. vno enim contextu debent adhiberi solennitates. vt. C. de testamentis. l. cum antiquitas. & s. de testa. l. hęredes palã. in fine. Est quartus casus in quo testamentum non deficit propter defectum personę testantis heredis instituti vel solennitatis, sed deficit per creditores qui fraudãtur, vt quando ille qui non est soluẽdo instituit seruos: quia tunc tale testamentum potuit recõualescere, si postea incipit esse soluendo: vt. C. de necessariis seruis hęred. instituen. l. j. & j. de hæred. insti. l. qui sol uẽdo nõ erat duos appollonios. &c. Nũc ad ꝓpositũ capitu. quãq̃. extra de vsuris. lib. vj. nõ facit vsurariũ intestabilẽ, sed ꝓhibet personis interesse tali testamento, dum dicit: nullus vsurariorũ testamentis intersit. Item præstatio cautionis non est de solennitate testamenti, quod patet: quia potest præstari cautio ante testamentum per plures dies: vt dicto. c. quãquàm. Si enim esset de solennitatibus deberet fieri vno contextu: vt dictũ est. determinat ergo ꝙ dictum testamentum confirmetur cautione postea præstita. simile habetis. C. de preci. impera. offeren. l. vniuersi. pro hoc optimè facit ęquitas illius legis: vt. s. l. proxima. in principio. & hîc reperitur quòd postea Ioan. and. posuit in nouella super sexto, in d. c. quanquam.

POMATES.

c ¶ Vltimò quero. Vide ad hoc Feli. in. c. significauerunt. in. v. col. vers. vlterius. de testi. p Bart. consil. xij. vj. col. j. vol. Archi. cõsil. iiij.

LEX XVIII.

SI qui hæres. Si extraneus institutus incipiat esse suus: institutio non vitiatur. hoc dicit. ¶ Oppo. gloss. infrà de contratabu. de. l. non putauit. §. si quis emancipatum. Solutio. aliud in exhæredatione quæ est res inepta in extraneo, vt. l. quidam cum filium infrà de verbo. obligatio. Aliud in institutione quæ est res apta in extraneo: vt hîc. & dixi in. l. si filio. §. fina. supra. titu. j.

a ¶ Si ego. Et vide Barto. in consilio suo. lxxxvij. incipien. faciolus grandi. ubi allegat istum textum ad hoc quòd potest testator prohibere ius accrescendi. Andrę. Barba.

b ¶ Sol. ibi fuit. Et ibi dixi de hoc contrario, vbi gloss. & docto. laborant. & istam sol. quam ponit hîc Barto. ponit glo. in. l. contraria. & est prima sol. quam dat ibi glos. & istam sequit ibi Bar. & est communis solutio hîc, & ibi: sed Iac. de are. ibi. quod dicit quod ista solutio diuinat ad istam legem: ideò tenet secūdam solutionē quam dat ibi glossa, videlicet quòd ibi loquitur quādo instituti sunt filij quibus est facta substitutio: quo casu si euenit cōditio substitutionis in persona vnius de mente testatoris, non videt esse quod substitutus admittatur, vt præferatur fratri supstiti, sed potius præferatur frater superstes illi substituto. l. cū acutissimi. C. de fideicō. l. cum auus. ij. de cōditio. & demonstratio. l. luci^9 infrà de hæredi. institu. la vltima. hîc verò loquit in extraneis, quasi velit dicere spirituale esse ī filijs. sed ista solu. non est vera: quia propter dictionem vterque, positam in illo textu, ita debet habere locū in extraneis, sicut & in filijs. tertiam solut. posuit Angel. in. l. hæredes mei. §. cum ita infrà ad trebel. scilicet quòd hîc loquitur in vulgari substitutiōe ī qua non requirit quòd vterque decedat. l. cum quidam. quæ est. l. penult. C. de impube. loquitur de pupillari: sed hęc sol. non est vera: quia si hîc facta fuisset vulgaris per signum collectiuū vterque: prout ibi. certè requireretur quod decederet vterque institutus: pro ut ibi, quoniam nō videtur posse assignari ratio diuersitatis inter vulgarem, & pupillarem, substitutionē, quando essent factæ per signum collectiuum vterque. præterea hic text. in ver. si ego. qui versi. obstat. illi. l. loquitur in reciproca, non in vulgari. & per ... forte posset dici quòd aliud est in reciproca substitutione, de qua ... non potest fieri per dictionem vterque: quoniam substitutio reciproca fit de ipsismet hęredibus institutis: quia dicitur & vos inuicem substitutio. & nō pōt opponi dictio vterque: qa si vterque decederet, nullus reperiret substitut^9. Sed in. l. cōtraria loquit de pupillari q fieri pōt perverbum vterque, quia in pupillari tertius datur substitutus illis duobus impuberibus filijs institutis: quia dicitur quòd si vterque filius pupillus in pupillari ętate decesserit Sempronius hęres esto. addo tamen quòd potest dici quod principium huius. l. obst. illi. l. penul. inquantùm hîc in princi. vult quòd possit euenire casus substitutionis, quàmuis in persona vnius, scilicet Titij eueniat conditio substitutionis vulgaris tantùm, & non in persona alterius. & isto modo intelligēdo remanet dubiū. quomodo possit respōderi, nisi dicatur quòd hic versicu. sed si ego. venit cōtinuatiuè ad principium huius legis, & ponit tantùm casum substitutionis reciprocę: & de casu institutionis non facit mentionem in versi. sed si ego. quasi velit quòd illa substitutio reciproca continetur cum eo dē casu: & sic hîc ponuntur duo casus. ad primum casum inquātùm loquitur de vulgari, hîc videt velle text. quod possit conditio substitutionis euenire in persona vnius. est tn̄ difficilis respōsio: sed in secundo casu in versicu. sed si ego. de facili tollitur, id est quod loquitur in reciproca: vt. s. dixi.

POMATES.

c ¶ De ijs. Quid dicatur cancellatū. vide Barto. in. l. nihil interest. ff. de adi. lega.

d ¶ Legi. Et sequūtur istam partem Bald. hîc Ange. & Ioan. de Imola. tu vide quę remisi ad Baldum in. l. ad probationē. C. de probationi. & in. l. j. in princip. C. de rei vxor. acti. & in. l. iurisgētium. §. qd' ferè. ff. de pactis. & vide dominū Anto. & ibi dixi in. c. ij. de constitu. & quæ dixi in repetitio. l. cum acutissimi. C. de fideicōmissis. in. vij. columna. Andr. Barba.

SVMMARIVM

1. *Causa testati quando non trahat ad se causam intestati?*
2. *Testator potest prohibere ius accrescendi.*
3. *Clausula, instituo Titium in certa re, & prohibeo quòd plus petere uel habere non possit: quid operetur: remissiuè.*
4. *Testamentum quando rumpitur per querelam inofficiosi, non rumpitur ultra quàm iudex uoluerit.*
5. *Regula, si uinco uincentē te, quando habeat locum: remissiuè.*

LEX XIX.

Si ego. a Causa testati non trahit ad se causam intestati, si testator prohibuit. secus si non prohibuit. hoc dicit. Diuide: primò loquitur quando testator duos instituit. & cuilibet extraneum substituit. Secundò, quādo eos inuicem substituit. Tertiò, circa primum casum docet qualiter posset adiri hęreditas. Secunda ibi, sed si ego. Tertia ibi, in prima. Pro declaratione tex. quęro rationem istorum casuum. Glo. dicit in primo casu testamentū rumpitur in totum: quia reperitur persona substituti à quo posthumus est preteritus. in secundo casu non rumpitur: quia non reperitur persona à qua non sit exheredatus posthumus. Hęc ratio colligitur ex secunda glossa paruula, in secunda parte. l. super ver. puto. Sed hęc ratio non placet. Dy. dicit cū exheredatio non possit fieri a persona, sed à gradu, vt. s. titulo. j. l. iij. §. filius. Dicit ergo Dy. quòd ratio est: qa in secundo casu non reperitur alius substitutus qui me coniunctum repellat: in primo sic. & sic hoc casu aliam partem habet iure accrescēdi, non iure substitutionis. Illud dictum declaro, quando testator dedit substitutum extraneum, videtur prohibuisse ius accrescendi inter institutum & substitutum, cum substitut^9 pręferatur, vt. C. de fideicommiss. aut. hoc amplius & infrà de bono. poss. secundū tabu. l. ij. §. si duo. not. in. l. qui patri. j. de acquirend. hęred. meritò vno mortuo vel repudiante, alius hęres non habet per ius accrescendi. & propter prohibitionem testatoris tacitā substitutus non habet: quia eius gradus rumpitur: & quia testator non pōt decedere pro parte testatus & pro parte intestatus, cum totum testamentum est ruptum: & hæc ratio est primę partis, vt. s. tit. j. l. si posthumus. ver. nam & cum duobus Sed quando sunt instituti plures, & inuicem substituti, per substitutionem testator noluit tollere ius accrescendi. non enim voluit tollere ius cohęredum: imo voluit augere. & sic habent vtrunque ius, vt infrà de acquir. hære. l. si quis hęres. & ibi no. C. de impu. & alijs substi. l. testamento. & ibi not. portio ergo vni^9 deficiens vadit ad alium per ius accrescendi. & ista est ratio secundę partis. In tertia parte ratio patet: non enim vnus potest adire contra alium: quia sic adiret cum dubitatur de viribus testamenti. contra. l. sed & si de sua. infrà de acquiren. hęre. ¶ † His 1 præmissis opp. extra gloss. causa testati trahit ad se causam intestati, vt. l. j. §. si ex fundo. j. titu. ij. Solu. illud verum est nisi testator prohibuisset. quod hic fecisse videtur dando substitutum, vt dixi. idem dic si aliàs prohibuisset expressè, vt. l. quoties. §. si duo. j. titu. ij. Et sic habes † ex prædictis quòd testator po- 2 test prohibere ius accrescendi tacitè vel expressè. concor. l. dominus. §. j. s. de vsufr. secundùm vnam lecturam. ¶ † Et prędicta faciunt ad intelligenda ver- 3 ba illa in testamentis scilicet, instituo illum in certa re. & quòd plus petere, vel habere nō possit. de quo dicam in. d. l. quoties. §. si duo. ¶ Sed contra prædicta opponitur fortiter de. l. quidam testamento. j. de vulgari. & pupil. vbi substitutione deficiente redit portio ad cohæredes per ius accrescendi respondeo. quādo substitutio vitiatur alio modo quàm ex causa præteritionis loquitur contrarium. sed quando vitiatur ex causa præteritionis: tunc procedit. l. ista. ideo enim preteritus rumpit vt sibi locum faciat, vt. l. nam & si sub conditione. in fine. s. eodem. non autem rumpit vt ad alios vadat. Nunc redeo ad gloss. ¶ Oppo. ad princip. quòd videatur exhereda tus ab omnibus gradibus, vt. l. iij. §. filius. s. tit. j. Solu. vt in princip. glos. ¶ Opp. secundò quòd substitutus non vocetur, nisi ambobus institutis exclusis. vt C. de impube. & alijs substitu. l. penul. Solu. ibi fuit b facta substitutio vtrique: hîc singulis. ¶ † Oppo. quòd 4 potest decedere pro parte testatus, & pro parte intestatus, vt. l. circa. s. de inoffi. testa. Sol. hic loquit qn̄ testamentū rūpit natiuitate posthumi: qa iō rūpit, vt sibi locū faciat: vt dixi: & sic in totū. ibi qn̄ rūpit per querelam, & sic facto iudicis: ideo non rumpitur vltra quàm iudex voluerit. hoc tangitur in penult. glossa. in. l. antiqui. s. si pars hęredi. peta. ¶ Op 5 ponitur quod admittitur institutus: † nam si vinco vincentem te, à fortiori, vincam te. sed institut^9 vincit posthumum qui est exhęredatus, & posthumus vincit substitutum: ergo institutus vincit etiam substitutum, adeo quod ex eius persona testamentum non rumpatur, vt. l. de accessionibus. j. de diuer. & tēpor. prescrip. Solu. dicit glo. quòd fallit illa regula. dic de hoc vt ibi dixi. & Cyn. in authenti. licet. C. de natura. lib. ¶ Opponitur de iure codicil. de. l. sed cum ea. Solutio, dicunt quidam quòd hîc loquitur quando instituti sunt extranei: ibi quādo filij & fratres. Istā solutionem nec improbo, nec approbo. dic vt ibi dicam.

LEX XX.

Lucius. Testamentum incisum à testatore non sane mentis nō rumpitur. h. d.

De iis quæ in testamento delentur, inducuntur & inscribuntur. Rubrica.

SVMMARIVM.

1. *Legi intelligitur prospici oculis quæ scripta sunt.*
2. *Testis debet deponere de sensu corporis, non de eo quod intellectu percœpit.*
3. *Statutum quòd instrumenta mandentur executioni sicut sententia: an habeat locum in instrumento dotis continente tacitam stipulationem?*

LEX I.

Quæ in testamento. Primò ponit vnū dictū. Secūdò exponit quodlibet vbū illi^9 dicti per multas particulas. Secunda ibi. legi autē. Hęc secūda pars subdiuiditur in multas particulas, vt. j. videbitis. ver. legi. hîc ex- 1 ponit verbum legi. ¶ † Et not. quòd legi d intelligi- d tur e prospici oculis quę scripta sunt. & sic apparet e quòd sentētia nō dicitur f lecta secūdū formā legis. ij. f C. de senten. ex breui. reci. nisi quis scripturā oculis 2 prospiceret. ¶ † Secūdò no. g de eo qd' dixi in. l. qui g

POMATES.

e ¶ Intelligitur. Vide Ale. con. cxij. versi. non obstat id quod. v. vol. & Feli. in. c. trauslato. colū. ij. & seq. de constit. & in procmio decreta. in. vj. col.

f ¶ Non dicitur. Vide Bal. in. l. fi. C. de senten. ex breui. reci.

g POMATES. ¶ Secundò no. Vide Barb. consi. cij. col. iij. iiij. volu. insertum inter consilia Alexan. in. iiij. vol. vide Feliū. in. c. ij. in. xvj. colū. de proba. Barb. consi. xlvj. in. vj. colū. j. volu. Fel. in. c. sicut. in. iij. colum. de reiudi. Ludo. Roma. consi. clxxvj. in. v. col.

testamento

a POMATES. ¶ Tertiò no. Vide Bar. consi. xlvj. j. vol. Ias. in. §. fuerat. insti de actio.

b Abradi debet hæc negatiua non: vel si vellis habere, intelligas ibi scd'm legis. s. municipalis disposi. vt mentẽ Bar. serues. vel ante verbũ scd'm ponas nisi, vt codices aliqui habent. Alex. Loseus.

c ¶ Instrumentum. Contrariũ tenuit Bal. in. l. ad ꝓbationem. C. de ꝓba. & in. l. j. in prin. C. de rei vxo. actio. vide Ang. in. l. reos. §. cũ in tabul. de duo. re. & mode. in. l. iurisgen. §. qd' ferè. s. de pact. & in. l. j. in. gl. sup versi. semp. in ver. tacitè apposita. s. sol. ma. & q̃ ibi not. ad dictũ Bart. hîc optimè facit qd' dicit dñs Anto. in. c. trãslato. de cõsti. & dixi post Bart. ĩ. l. j. in fi. j. de leg. ij. & vide not. per Bar. & ibi dixi in. l. j. j. tit. j. & in terminis Bald. in. l. ad ꝓbationem. & in l. vbi adhuc. in viij. co. C. de iure dotiũ & vide qd' no. Bal. in. l. generaliter ad fi. C. de sacrosanc. eccl. & ad idẽ facit qd' no. Bal. in. l. legẽ. in prin. C. loca. & in terminis Bal. in. d. l. j. §. vt pleni⁹ C. de rei vxo. act. adde qd' opi. Bal. in. l. ad ꝓbationẽ sequutus est Lud. ro. consi. cxlvij.

testamento. §. fi. s. de testa. s. ꝙ testis debet deponere de sensu corporis, nõ de eo qd' intellectu pceperit.
1 ꝓ hoc optimè facit iste tex. ibi nõ debet intelligi, sed
a oculis ꝓspici. ¶ † Tertiò nota [a] ꝙ statutũ est hîc, ꝙ instrã publica mãdent̃ executioni, sicut sñiæ. mõ q̃dã mulier habebat instrm quo vir fuerat cõfessus se habuisse dotẽ & de ea fecerat qtationẽ: nũc soluto matrimonio petebat executionẽ instri cõtra virũ ex vigore tacitæ stipulationis de restituẽdo p̃suptæ ex l. j. C. de rei vxo. actio. Ista lex facit cõtra eã: quia illa tacita stipulatio nõ põt esse legitimè scripta ĩ instru
b mẽto, sed intelligitur authoritate legis: & ideo tũc [b] nõ
c mandaret̃ executioni illud instrm [c] scd'm legis dispo
d sitionẽ. In contrarium facit [d] l. si duo patroni. §. marcellus. s. de iureiuran.

SVMMARIVM.

1 *Inductum, cãcellatũ, & perditum, quomodo differunt.*

Sed volentibus. In isto. §. exponit̃ verbũ incõsulto delet. a.
1 ¶ † Quero, q̃ est differẽtia ĩter ĩductũ, cãcellatũ, & perditũ, Dic vt no. in. l. si quis libertatẽ. s. de peti. hære. in. gl. sup ver. inducat̃. & C. de sol. l. inductum. & j. l. proxi. in princ.

SVMMARIVM.

1 *Verba notarij scribentis ea quæ scripta sunt, & addita mea propria manu scripsi, & addidi quid operentur. Et an si sunt plures subscriptiones, & notarius dixerit simpliciter, quæ subscripta sunt &c. an consulto præsumantur subscripta. nu. 2.*

Et ideo. [e] Hîc format vnã q̃stionẽ circa præ
e missa. ¶ † Nota istũ [f] versi. ad ea q̃
1
f notarij apponũt tota die in fine instrumentorũ. s. ea quæ scripta sunt. & addita mea ꝓpria manu scripsi,
g & addidi: quia per hoc tollitur suspicio [g] instri. verũ tñ quia illa scriptura non refert̃, nisi solũ ad ea q̃ consulto sunt suprascripta, vt hîc bñ facit notarius ponere ꝙ suprascriptũ est. s. in tali, vel in tali parte. si eẽt suprascriptio in vna parte tantũ, non esset nec esse:
2 quia ad illã tm̃ referret̃. vt. l. ij. de li. & posth. ¶ † Quero, qd si apparẽt plures subscriptiones, & notarius dixerit simpliciter q̃ suprascripta sunt, an oĩa p̃sumantur suprascripta. cõsultò Rñ. sic, nisi fauore libertatis vt. j. l. proxi. in fi.

Sed si legi. Hîc format aliã q̃stionẽ circa præmissa.

Sed consulto. Hîc facit vnã qõnem circa id qd' ꝓximè di
h xerat. [h] ¶ Opponit̃ ad versi. de precedẽti. Sol. qñ aliquid delet̃, ita ꝙ post deletionẽ legi nõ põt: distingue, aut hoc fit ante cõsummationẽ testamenti: & tũc est præsumptio ꝙ si testator voluisset deleri, iterum fecisset rescribi: vt in precedẽti rñso. sed qñ post cõsummationẽ testamẽti: tũc habet locũ distinctio huius. §. aut est deletũ consulto, aut inconsulto.

Et siquidem. Hîc incipit exponere verbum positum in prin. l. ibi consulto.

Si vero. Hîc exponit id qd' in prin. dictũ est ibi: id verò qd' non iussu.

SVMMARIVM.

1 *Hæreditas semel data an ipso iure possit adimi per deletionem. Et si quis habuit instrumentũ quod perdidit, uel est deletũ, licet poßit petere debitum per modũ libelli, nõ tamen põt petere executionẽ instrumenti uigore alicuius statuti tribuentis instrumenti executionẽ paratam. nu. 2.*

Et cum hæreditatis. Iste versi. refertur ad totũ dictũ. Nota casum scd'm glo. aliquis institutus seu substitutus cãcellauit ipsemet. certè ipse perdet ius suũ scd'm gl. in versi. q cõcidit. Itẽ in eo qui falsificat acta vt pdat causam, vt. l. in fraudẽ. §. neq; instrã. ff. de iure fis. Itẽ quid si mittãt acta ad consultorẽ & aliqua pars dissigillat & apit, quã pœnã patiat̃. & casus est extrà de offic. delega. c. cum olim ij. vbi dicit̃ ꝙ patitur istã pœnã, ꝙ cõtra illa acta nihil à modo
1 possit opponere. Hæc aditio est noua. ¶ † Opponitur, ꝙ hæreditas semel data non potest adimi ipso iu
i re [i] per deletionem, vt. l. hæredes palam. §. j. s. de testamen. dicit glo. quod hîc debet exponi non videtur data. s. efficaciter. Tu dic ꝙ si ante perfectionem testamenti deletur, non videtur data: vt hîc. si post: aut deleuit vt decederet intestatus: & ipso iure tollitur, & applicatur venientibus ab intestato. vt. j. l. ꝓxi. aut deleuit, quia hæredes reputauit indignos: & nõ tollũtur ipso iure: sed hæredes sunt: sed fiscus ab eis auocat, vt. j. eodẽ. l. penulti. Nõ ob. l. hæredes palam. §. j. quia ibi deuenit ad actũ verbi: & sic reqritur solẽnitas sed hîc deuenit ad actũ facti. ꝓ hac opi. facit qd' no. doc. C. de testamen. l. nostrã. & l. hæreditas. C. de his qui
2 bus vt indignis. ¶ † Vltimò glo. dicit, ꝙ ex tali testamento, licet possit adiri hæreditas de iure ciuili, non tamen potest peti bonorum possessio scd'm tabulas vt in glo. per hoc patet ꝙ si aliquis habuit instrumen
k tum quod posteà perdidit, [k] vel posteà est deletum: ꝙ licet debitũ posit peti per modũ libelli, nõ tñ põt peti executio instrumenti ex forma statuti: de quo dixi suprà.

SVMMARIVM.

1 *Condemnatis pluribus in una condemnatione, uno soluente illius tantum nomẽ debet cancellari.*
2 *Condẽnatio tota si cancelletur, uno soluente ex pluribus condemnatis, remanet tamẽ ualida in personis aliorum.*
3 *Cancellare est quod fit per transuersum in signum crucis.*
4 *Inducere est per medium ducere.*

LEX II.

Cancellauerat. In dubio cãcellatio re-
1 stringitur ad rationẽ ipsi cancellationi
l adiectam. h. d. ¶ No. † ꝙ quando plures [l]
m sint condemnati in vna condemnatione, & vnus
2 soluit: illius tantùm nomen debet cancellari. [m] ¶ † Se
n cundò nota. [n] quòd si tota condemnatio cancellaret̃ vno soluente, nihilominus condemnatio remaneret valida in personis aliorum. restringitur enim cancellatio ad causam cancellationis, vt hîc: quod tene mẽti: quia vidi in vna condemnatione esse plures condemnatos: & quia duo soluerunt condemnationem, totùm cancellauit, nec aduertit de vno qui nõ soluit an possit fieri non soluente executio. Certè sic: quia cancellatio ad illos duos tantùm refertur. vide gloss. quæ incipit, sed non soluit &c. quidam dicunt quòd soluit ibi in ambiguo. sed veritas est in contrarium. quia hîc loquitur quãdo est dubium sed quando est certum loquitur. l. proxi. & ibi soluetur. ¶ Quæro quæ sit differentia inter inductum & cancellatum.
3 † Et dico quòd propriè cancellare est per transuer
4 sum in modum crucis &c. † Inducere est per mediũ ducere: sicut probatur per gl. in. l. si quis libertatem in glossa super versicu. inducatur. s. de petitio, hæredita. & l. inductum. C. de solutio. ¶ Opponitur. s. de l. proxima. Solutio in gloss. quæ distinguit tres casus & in eo quod dicit in dubio idem in. l. nostram. C. de testamentis. Sed Cyn. ibi & Dyn. hoc reprobant: quia nemo est indignus, nisi appareat, vt. l. cum quidam. j. de leg. ij. ¶ Opponi. j. de. l. proxi. Solu. ibi non cancellauit omnes tabulas.

SVMMARIVM.

1 *Magni domini non recognoscẽtes superiorem possunt esse iudices in causa propria.*
2 *Iudex non debet habere consilium cum aduocatis, ut sibi credatur, sed collationem sic.*
3 *Aduocatus non potest cogi ut consultet in causa in qua est aduocatus.*

POMATES.

d ¶ In cõtrariũ facit. Vide Bald. in. l. ad probationẽ. C. de ꝓbatio. ĩ. l. vnica. §. & vt plenius. C. de rei vxo. actio. & in. l. iurisgentium. §. quod ferè. ff. de pact Bald. in. l. vbi adhuc. C. de iure do. Anto. de bu. in c. translato. de consti. Are. in. §. fuerat insti. de act. Alex. in. d. §. ꝙ ferè. Panor. in. c. cũ olim. ĩ. ij. no. de cẽsi. Barba. in. d. c. trãslato. Et ibi Feli. de cõst. Cepo. ĩ caute. cxv. Barb. in repe. l. cũ accutissimi. C. de fideicom.

e ¶ Et iõ. Et vide dominũ Abb. in consi. x. vbi pulchrè loquitur. Andræas Barba.

POMATES.

f ¶ No. istum. Vide Preposi. in. c. in memoriam. xix. dist. Panor. consi. x. j. vol.

g ¶ Tollit̃ suspicio. Adde omnino Bal. in. l. diuus. §. itẽ senatus. j. de fal. & Bar. in. l. vnus. C. de test. & in. l. si. §. j. post. prin. C. de edi. diui. adri. tol. & not. pulchrè Bal. in. l. in fraudem. §. sicut. j. de test. mili. cũ his quæ ibi dixi: & quod no. Bar. in. l. j. in fi. & qd' ibi dixi. j. de secũ. tab. & dixi in. l. si vnus. post Bar. & vide de eo qd' dixi in. d. l. in fraudẽ. cano. & maximè do. Abb. in. c. ex literis. de fi. instr. & ibi etiã do. Anto.

h ¶ Dixerat. Ad istũ tex. vide q̃ dixi. d. Andr. de imo in. c. trãslato. de consti.

i ¶ Ipso iure. Adde no. in. l. in facto. §. fiscus. de condi. & demõ. & in. l. nostrã. C. de testa.

k ¶ Perdidit. Vide Pau. de cast. in. l. nostrã. C. de testa. & adde Bar. in repe. l. iij. C. de pig. & q̃ dixi in. l. si. sup gl. in versi. depositionib⁹. C. de edi. diui. adr. tol.

POMATES.

l ¶ Qñ plures. Vide Bal. in. l. emãcipati. C. de fide instr.

m ¶ Cãcellari. Vide Bar. in. l. acta in fine prin. de re iudi. qd' no Bal. in. l. si vt ꝓponis. la. j. ad fi. C. quomodo & qñ iud. & qd importet cancellatio bãni, vide Bal. in. l. gñalis. C de sentẽ. pas.

POMATES.

n ¶ Scd'ò not. vide Cepo. cõsi. vij. In cõsi. dccclxxxix.

a ❧POMATES. ¶ Proximè. Limita vt per Oldr.consi.cxxiiij.incip. quòd remissio. sequitur Alex.consi.j.v.vol.

b ¶ Est iudex. Sicut potest pro se iudicare: ita potest pro se scripturā & probationem reprobare: secundùm Bal.in.l.exemplo.in fi.C.de proba.

c ❧POMATES. ¶ Ita dicunt. Vide Feli.in.c.cum non liceat.de præscriptio.

LEX III.

PRoxime. *Instrumentū quod cancellatum est, siue in eo aliqua noīa legatarioꝝ inducta nō omnino irrita sunt, sed eatenus duntaxat quatenus testator induxerit.h.d. *[a] Nota quòd
a imperator est iudex[b] in causa imperij, & in cā fisci,
b ad idem.ĵ.tit.j.l.& hoc tyberi⁹.& ita dicunt[c] doc. † ꝙ
c magni iudices, & ciuitates quæ non recognoscunt
1 superiorem, sunt iudices in causis proprijs. de quo
per Cyn.C.ne quis in sua causa.l.j.& per Innocen.
extrà de electione.c.nosti.& de iudic.c.cum venissent. ¶ Nota ergo glos. hîc super versicu. remotis.
2 † quòd iudex non debet habere consilium[d] cum ad
d uocatis litis: & imponit finem dictis eorum quando sibi videtur. quod intellige consilium vt eis credatur, vt.l.prætor.de iurisditio. omnium iudicum. &.l.fina.de testibus. Sed collationem bene potest habere cum eis non? vt eis credatur, nisi quatenus
3 iudici videbitur. Credo tamen quòd † aduocatus non possit cogi, vt consulat in causa in qua aduocatus est, sed alij cogi possunt, vt.C.de aduo.diuerso.iud.l.sancimus.& quod nota.C.de proxi.sacro. scrinio.l.ij.lib.xij.

e Nomen. [e] ¶ Nota quòd si fauore libertatis est quid in dubio inductum: quod inductum est præsumatur inconsultè. ergo in contrarium est ius commune. & quod dicitur in li-
f bertate, idem puto in relictis ad pias causas [f] eadem ratione, quod est multum not.

❧ SVMMARIVM. ❧

1 *Cancellatione instrumēti facta per notarium in bastardello non præiudicat instrumento extenso in libro.*

2 *Creditor si reddat debitori instrumentum debiti cācellatum licet non cancelletur in libro notarij, tamen sufficit.*

LEX IIII.

PLuribus. Si de eodē facto sunt plura instrumenta: vnius cancellatio alterius vires non tollit, nisi de mente constet.h.d. Notarius
1 scripsit instrumentum, † primò in bastardello par-
g uulo[g] deinde illud extensè posuit in libro suo: & in bastardello cancellauit. certè ista cancellatio nō noceret instrumēto scripto in libro. pro hoc facit: quia cancellatio limitatur secundùm causas cancellationis, vt.s. eo.l.cancellauerat. sed causa cancellationis secundùm morem notariorum est. vt ideò cācellet in bastardello: quia completè ↓missum est in libro:
2 igitur &c. Secundò facit † si creditor reddat debitori instrumentum cancellatū: licet in libro notarij ap-
h pareat instrumētum incorruptum: quia meus fuit[h] quòd à toto debito recedatur, vt.l.si chirographum de proba. per cancellationem vnius videtur totum instrumentum cancellatum: quia talis fuit mens iurisconsul. vt hac.l.ij.responso.

d ¶ Habere consiliū. de hoc habetur per Barto.in.l.est receptum.ff.de iurisdit. omnium iudi. vide Bal.in.l.ij. in fin.C. de senten. quæ sine cer.quanti.profe.& adde Bald.in.l.placet.C.de sancrosanctis eccle.& Bar.in d.l.ij.& Imol.in.l.si paterfami.ff.in nota bilibus.ĵ.titu.j.

e ¶ Nomē. Et pōdera: quia fauorabilior est persona ꝙ̄ res. & fauorabilior est libertas ꝙ̄ piū relictum. hoc probò per textum in.l. primo gradu. ff. q̄ in fraudē cred. vbi dicitur, ꝙ valet legatū libertatis, non legatum alimentorū, qui tex. destruit dictum Bart. hîc & omnium: & adduxit ꝙ libertas diminuit legitimam filiorū, vt.l. papinianus.§. quarta. &.§. quoniā autē quarta.ff.de inoffi.testa. sed relicta pia non diminuūt. c.qcūqꝫ. xvij.qō.iiij.& quia libertas facit quem de nihilo aliquid: sed legatum pium non facit de nihilo aliquid. Item iurislator istud non expressit. argumen.l. j.§.fin.C. de cadu. tollen. Si opponitur quòd autē præferatur: respondeo nō est expressum. Et vide Ang.in repet.l.eam quam.C. de fideicō. vbi dicit, ꝙ magis est pia libertas. dixi in Ioannina. Io.and.in.l.si ita stipulatus essem abs te. tenuit contrarium ꝙ lex loquēs de libertate extēditur ad pia relicta: sed nil allegat, ego autem ibi tenui contrà. tñ vide ibi docto.& ex hoc videtur ꝙ nō bene sumant doc.c.ex literis.de proba. qui loquitur in libertate, & ipsi extendūt ad causam fauorabilem. & vide Ludo. Roma.in consi.cxcviij. And.Barba.

e ¶ Nomen. Adde Bar.in.l.si vnus.C.de testa.

e ❧POMATES. ¶ Nomen. Vide Alex.consi.xj.j.vo.

f ¶ Pias causas. Et sic dispositio facta fauore libertatis, dicitur esse dispositio ad piam cām: vt hîc. facit tex.in.l.j.§.fi.in versic.rationem pietatis.C.de commu.ser.manu.& quę per illū tex. dixi in.l.captatorias.C.de testa.mili. circa contrariū.l.fideicōmissaria libertas.ĵ.de fideicom.liber.& Bal. hoc tenet in.d.l.j.§.fi.& Bar.in.l.si vn⁹.C.de test.&.l.titio vsusfructus.§.j.de condi. & demō.& Bal.in.l.ij.C.de fideicō.lib.l.pe.eo.ti.& in.l.si iure.C.de test.manu.& in.l.j.in prin.C.de cadu.tollē.& ibi dixit expressè Bal.in vlt.col. ꝙ libertas & ecclesia æquiparātur.& Bar.in.l.j.C.de sacrosan.eccle.in repe.l.iij. q.v.partis prin. dixit ꝙ legatum libertatis est pium per dictam.l.fideicom. vide in.d.l.captatorias.

f ❧POMATES. ¶ Pias causas. Vide Alexā.consi.ccccxlj.incip. ponderatis his quæ in themate narrantur.in.vj.colū.& vide aliqua similia per Alex.in.l.centurio.in.iij.col.versi.x.ff.de vul.per Roma.consi.ccxxxv.col. ij.Mathesi.no.cxiij.

g ¶ Bastardello paruulo. Nota bene, & adde quòd bastardellus nullam fidē facit secundùm Bald.in rubrica.C.de fide instrumen.in.xx.colum.in versi. iij.quæritur.& ibi vide in.xiiij.colum. an notarius possit cancellare protocollum reddito instrumento, & quod instrumentum cancellatum probet olim obligationem & satisfactionem, ponit etiam Bartol.in.l.acta.de re iudicata.& ad Barto. hîc adde Bald.in.l. nostram.in.iij.col. C.de test.

h ¶ Mens fuit. Vide not. in.l. qui tabulas.ff.de fur.& qd' ibi dixi: & quod not. Bartol. in authen.cassa.C.de sacrosanc.eccl.& hoc sequitur Bald.in.l. nostram.in.iij.colum.C.de testamē. & Barto.in.l.labeo. ad finem.s.de pac. & ibi dixi.

i ❧POMATES. ¶ Per hoc credo, Vide Pau.de cast consi.ij.vide quę in simili ponit Feli.in c. sicut. xxiij. colū. de re iudica.

k ❧POMATES. ¶ Si ex fundo. In principio ad istum textum vide Alexand. consil. clxviij.in secundo dubio.ij.volu. Federi. consi cxxxj. Barb. consil.cxv. & consil. clxxij. & quæ scripsi post Bartolum in.l.quoties.§. si duo.&.§.fin.ieī.e dem.

l ¶ Sinautem. Et vide glos.in.c.j.de vita & honestate clericorum. vbi supplet verbum statuimus. gloss. in.c. vt vnusquisqꝫ. de pecu.cler. supplet verbum statuimus. gl. in.c.quia nos.de appellatio.c.j.de p̄bō. in.c.j.de rapto. sup verbo, placuit. c.j. de iud. sup verbo, placuit.& facit.c.j. de probationibus. vbi deficit verbum, accipimus. & vide quæ ibi remisi. Andræ.Barbat.

De hæredibus instituendis Rub.

❧ SVMMARIVM. ❧

1 *Impersonalitas quando uitiat dispositionem?*

2 *Notarius si dicit, rogatus scripsi, intelligitur scilicet à partibus.*

LEX I.

QVi testatur. ¶ Opp.C.de testamen.de.l.hac consultissima. Solu. ista est superfluitas quę non vitiat. ¶ Item opp.C.de constit.pecu.de authen.si quando. Sol. † im-
1 personalitas ex parte eius qui obligat vitiat dispositionem: vt ibi. ex parte eius cui obligatio quæritur: vel qui disponit ad sui commodum nō vitiat: vt hîc &.l.stipulatio ista.§.si quis ita.de verbo.obli. subintelligitur enim persona loquētis. & ideò cum testator dicit Titius hæres esto, intelligitur scilicet mihi.
2 † Et per hoc credo [i] ꝙ si notarius dicat rogatus scripsi, debet intelligi.s. à partibus vel à testatore.

k Si ex fundo. [k] ¶ Opp.C.de hære.insti.l.quoties. Sol. ibi erat alius hæres institutus vniuersaliter: hic non. ¶ Quæro quid si testator dixit, Titium instituo in fundo. & quod plus petere non possit, dicam.ĵ.eod.l.quoties §.si duo.

❧ SVMMARIVM. ❧

1 *Duæ negationes licet faciant affirmationem, tres tamen faciunt orationem negatiuam.*

2 *Condemnatio expensarum an uideatur facta si iudex in sententia dixit, Titium absoluo & uictum uictori in expensis taxatione nobis reseruata?*

l Sinautem. [l] ¶ Quæro an vitietur testamentum si dicat Lucius Pla. dicit quòd sic per.l.errore.C.de testa.& exponebat
* in, pro valde. glo. contrà. quia † hîc sunt tres negatio
1 nes: & licet duæ faciant vnam affirmationem: vt l.duobus.ĵ.de verbo.signi. tamē tres faciunt orationem negatiuā. facit.l.j.ĵ.de cadaue.punito.& p Cy. C.de seruis fug.l.j. Ista lex facit ad quęstionē, iudex
2 in † sñia dixit: Titium absoluo, & in expensis victū

l ❧POMATES. ¶ Sinautem. Vide Feli.in.c.ad audientiam.in tertia fallentia.de rescri. Barbat.consi.v.col.ij.&.j.vol.

* Pro concordia. Aduerte, si iudex in sententia condemnatoria vel absolutoria dicat, victum victori in expensis. & non subijciat, condemnamus. Bart. in.l.præses.C.de sententijs & interlocu.omnium iud. tenet ꝙ non valet sententia. Contrarium tenet in hac.l.ij.§.sinautem. secundùm dominū Iaso.in §.curare.insti.de actio. Tu dic cum reuerētia tanti docto. non est contrarijs, imò in.d.l.præses. tenet conclusionem verissimā, quòd est nulla. Sed arguit contrà de.l.verbum volo.C.de fideicom.& soluit ꝙ aliud est in vltimis voluntatibus: & aliud in sñia, vbi verba strictè intelliguntur: nec subaudiri debent. In hoc verò.§.sinautē. idem tenet: quia simpliciter opponit de.d.l.pręses.& similiter ita soluit. bene verum est ꝙ prima facie videtur sibi contrariari: sed posteà finaliter cōcludit vt in.d.l.pręses. licet per alia verba non tñ multùm discrepantia ab illis, de quibus in.d.l.præses. Sed in effectu idē dicit. Et dato ꝙ intelligeretur contrarius, adhuc tamen posset saluari. Quia aut non constat de mēte iudicis: & procedat prima opi. Aut constat de mēte per alia verba: & tunc procedat secunda opin. istam solutionē sensit dominus Alex.in.l.errore.C.de testamē. quicquid dicat in hoc.§.sinautem. dicens quòd licet prima opinio sit verior: tamen secunda est æquior: quam conatur sustinere, vt ibi per eum.

victori nobis.& successoribus taxatione reseruata. quærebaẽ vtrũ videaẽ facta cõdẽnatio expensarum quia deficit verbũ condẽno,nec vr̃ repetitũ ex præcedẽtibus. Et videẽ ꝙ non.C.de sentẽ.& interlo.om.
a iudi.l.preses .In cõtrariũ facit [a] hęc lex maximè in fine sui.licet em̃ nõ sit verbũ cõdẽno,tñ debet subin-
b telligi [b] nec obst.ꝙ sñia debet ferri in scriptis:quia etiã hîc loquiẽ in testamẽto quod fit in scriptis.& hoc puto verũ,licet cõtrariũ fuerit iudicatum.

L E X II.

CIrca. Defectus cõditiõis de præterito,vel de præsenti vitiat institutionẽ,sed si de futuro,purificat: si ex facto testatoris de pẽdet.h.d.scd'm Dy. ¶ Opponi.de.l.clemẽs.in fi.j.e.Solu. vt ibi. ¶ Op-
c ponitur de.l.qui hæredi [c].j.de cõdi.& demon. Solu. loquiẽ in cõditione de futuro quę dependet ex volũtate testatoris,vnde testator non iuserẽdo causam videẽ pœnituisse.ibi qñ conditio depẽdet ex fato alterius,vel ex fortuna. ita dit Dy.hîc.& no.gl.in.l. si qs ita scripserit hæredẽ.j.eo. ¶ Opponi.de. l.stichũ qui meus erit.de le.j.in eo qd' ibi diciẽ de relatiuo quis vel qui.Sol.vt ibi. ¶ Opponitur de.l. si męuia.j.eo.Solu. ibi est cõditio negatoria q̃ nunquã fuit nec esse potuit,ideò eius defectus vitiat. hîc aũt fuit conditio de præterito q̃ esse potuit.

L E X III.

SEruus.

Si seruum. In institutione videẽ adiecta conditio quæ adijciẽ libertati.h.d. ¶ Op.de.l.diuus pius. j. de manumis.testa.Sol.vt ibi. ¶ Opp.de.l. quidã. C. de neces.ser.hære.insti.sol.vt gl.& ibi plenè.

Si quis ita. De adiectione alterius alteri potest adijci conditio.h.d.

Qui fideicommissariam.

Licet ius institutionis non muteẽ:tñ qualitas acquisitiõis mutari põt.h.d. ¶ Et op.de.l.si seruũ.§.si quis j.de acqui.hære.Sol.põt desinere esse hæres si vult quo ad effectũ.vt ibi:tñ semper remanet hæres nomine:vt hîc,&.l.ei qui soluendo.j.eo. ¶ Oppo.ꝙ hęres antè non potuerit dare libertatẽ,vt.l.vnũ ex familia.in prin.j.de leg.ij.&.l.sed si antè.ad treb.gloss. nõ soluit.dic ꝙ iõ põt dare libertatẽ antè quia nemini p̃iudicaret.iõ nõ põt restituere hæreditatẽ antè: qa alij p̃iudicaret:vt not.in.l.post mortẽ.C. de fideicom.&.l.filiusfa.§.diuus seuerus.j.de leg.j.&.l. cum pater.§.à filia.j.de leg.ij.

Aperturæ. Hîc.§.legiẽ ĩ gl.multis modis, & satis clarè.& varietas lec.est propter contrariũ.l.sub cõditiõe.de liber.& posth.vide gl.perte iuxta fi.ibi quia filius impubes &c.quidã habẽt in litera impubes.sed vult dicere pubes. dicit gl.scd'm distinctionẽ casuũ qui sequũtur erit vel nõ erit necessarius fratris impuberis.sed patri indistinctè erit necessarius:ergo &c. ¶ Pro declaratione istarem lec.distingue:quandoq; quis dat se ipsi testatori in arrogationem,quandoq; extraneo primo casu, aut añ testm̃ aut post testm̃ primo casu,aut reperiẽ in arrogationẽ tempore mortis patris, & erit suus hæres patri.Sed si quæratur an sit suus hæres impuberi cui est substitut⁹. distingue:aut reperitur sui iuris tpe mortis impuberis,& erit suus,aut reperitur in arrogatione alterius,& nõ erit suus.Si verò tempore mortis testatoris non reperiẽ in potestate,nemini erit su⁹ vt hîc scd'm secũdam lec.&.l.sub cõditiõe,de iniust. test.Secundo casu, quando potest testamentum se dedit arrogandum:tunc si reperitur in arrogatione tempore mortis efficitur suus.vtrùm autem sit suus impuberi distingue eo modo quo.s̈.dictum est &. s̈. de liberis & posthu.l.filio.§.fin.&.l.si quis hæres . de iniu.test & tractatur hîc in tertia lect. ¶ Secundo casu principali,quando quis dat se in arrogationem extraneo:tunc aut tempore quo cedit dies substitutiõis pupillaris reperitur sui iuris, vl'nõ vt.s̈.dictũ est

POMATES.

a ¶ In cõtrariũ facit. V de Fely.in.c.illa de electio.Ias. in.l. errore.C.de test.aliquid per Bar. cõsi. v.in.ij.co.j.vo.Luro.in simili consil. clxx.

b ¶ Debet subintelligi. Et istud facit: vtrũ cõtractus in scriptis recipiat supletionẽ facti. de quo habeẽ p Bald. in.l.cõtract⁹. ad fi C.de fide ĩ str. vbi dicit ꝙ nõ & allegat no.in.c.cũ.p.tabellio.de fi.instr.vide tñ hîc no.p Bar. in.l.j.s̈.ti.j.in prin. & ibi Bal.& hîc ẽt Bal.ĩ.l.fi.C.de edi. diui.adr.tol.& qd' no.Inn.in.c. dudũ. de reb.ecc.nõ alie. Bar.tenet cõtrariũ eius ꝙ hîc in.l.p̃ses. C.de senten. & illa sua opi. est de iure verior,licet ista sit ęquior.& si velles eã tenere, põt dici ꝙ sñia sup expẽsis de se est interlocutoria,& sic de veritate in sui ꝓlatiõe nõ requirit tãtam solẽnitatẽ quantã diffinitiua,cũ possit ẽt sine scriptis ꝓferri.dũmõ reducaẽ ad scripturã.vt no.in.l.ij.ff.de appel.& sic in casu p̃dicto p̃sumaẽ plus actũ & minus, vel nihil scriptũ,vt hîc diximus. Itẽ quia ita fauere debem⁹ vt res poti⁹ valeat quã pereat. l. quoties.de ver.ob.&. l. quoties de re.dub. & de hoc,hîc vide per Imo.sustinentem.vtrãq; opi.

& probatur hîc in vltima lec.

S V M M A R I V M.

1 *Testamentum in quo filius est,institutus sub conditione casuali,an irritetur?*
2 *Emancipatus institutus sub conditione casuali quare nõ habet contratabu.sed sub conditione pendente dicit testamentũ nullum?*
3 *Filius quòd poßit institui sub conditione potestatiua quæ potest impleri ultimo uitæ spiritu.*
4 *Dictio etiam,est implicatiua.*
5 *Hæreditas an poßit statim adiri per cohæredem.quando filius est institutus sub conditione potestatiua?*
6 *Testamentum in quo filius est institutus sub conditione mista est nullum?*
7 *Conditio quæuis hodie apposita in institutione filij reijcitur.*
8 *Testamentũ in quo filius fuerit institutus in re quæ non extat est nullum.*
9 *Filius si instituitur in re quæ extabat tempore testamenti,sed euincitur,an testamentum sit nullum?*
10 *Filius institutus in certa quantitate potest dicere se nolle quãtitatem,sed uelle de bonis testatoris & tantũ quantũ est ualor,ipsius quantitatis.*

L E X IIII.

* **S**Vus quoque. Suus hæres põt sub omni cõditione institui:filius verò sub ptãtiua tantũ:cui si nõ paruerit,ab hæreditate excluditur,& cohæres statim põt adire nõ expectato ꝙ impleat cõditionẽ.h.d. Primò ponit dictum. Secundò excipit à dicto. Tertiò format vnã,quęstionem circa præmissa.Quartò illationem.Secunda ibi: sed excipiendus. Tertia ibi:sed vtrum.Quarta ibi:& ideò. ¶ Opp.ꝙ suus non possit institui sub omni cõditione:vt.C.de ĩsti.& substi.l.si pater.Sol. intelligas hoc de suo,hoc est de eo q põt esse suus.vt nepos,& similes.ita intelligitur prima gloss.hîc posita. dicam
1 infrà.l.proxi.§.j. ¶ Secundò opponi. † quòd filius possit institui sub conditione casuali,vt.d.l. si pater de institu. & substit.Solut.verum est si in defectum conditiõis exhęredetur,vt ibi.secus hic. Et est ratio: quia si conditio deficit,semper fuit exhæredatus. si verò extiterit,semp fuit institutus.Et est ratio , quia retrotrahitur vt.l.hæres quandocunq; de acqui.hęre. sed si non esset exhæredatus,in defectum conditionis aliquo casu posset se reperire p̃teritũ.s.deficiente conditione:& sic testamẽtum esset nullũ. ¶ Tertiò op.de.leg.iij.§.si sub ca.j.de contratab.Sol.ibi tex.loquitur in filio emãcipato qui põt institui sub omni
2 cõditione:hic in suo. Sed quæ est † rõ ꝙ filius suus interim dicit nullum,& emãcipatus non habet contratab.s.pendente conditione.Cy.in.d.l.si pater.quærit,& non sol.Dic ꝙ ratio est:quia pendente conditione institutus habet bo.pos.scd'm tab.vt.l.iij. §.si sub ea conditione.de contratab.meritò prætor denegat ibi contratabu.sed filius emancipatus non poterat aliter venire per contratabu.ergo &c.sed filius suus dicit nullum ipso iure:nec habet necesse petere re à prætore.vnde prætor nõ potest denegare ei beneficium quod habet à lege:illud verò quod habet
3 à prætore potest denegare. ¶ Opponi. quando † filius instituitur sub conditione potestatiua quę non põt impleri vltimò vitę spiritu,videtur quòd debeat exhæredari,ne inueniat se præteritum in vltimo vitę spiritu,& sic testamentũ est nullũ, vt.l.inter cætera.de lib.& posthu.Huius timore dicunt quidam cũ debere exhæredari. ¶ In contratium est veritas:vt.l. si libertus.§.existimo.j.de bon.lib.Nec obst.quod reperiaẽ præteritus:quia hoc facto suo cõtingit quod ante vltimum vitę spiritũ debuit implere. Eamus ad cõmentũ dñi Pauli de neapoli. ¶ Reintro ad glo. & oppo.& vr̃ ꝙ si instituatur sub conditione casuali non irriteẽ testamentũ.nam in legitima videtur in-
d stitutus purè subducto grauamine:vt.l. quoniam in
e prioribus. [d] C.de inoffi.test.gl.fatetur cõtrariũ,& sic dicit hanc .l.non [e] esse correctã.Iacob.de ra.& Guil. tenent cõtrariũ:& iõ dicũt ꝙ qñq; institutiõi adijciẽ cõditio quæ facit testm̃ subiacere querelæ:& tũc illa reijciẽ.ita loquitur.l.quoniam in prioribus. C. de in-

POMATES.

c ¶ Qui hæredi. Vide Alex.in.l. stichum qui me⁹ erit . ff. de leg.j.& in.l.penulti.C.de insti.& substi.

* Aduerte, & Bart. ĩ hac.l.su⁹ quoq;.allegaẽ cõtrari⁹. Tu dic ꝓ saluatione Bar. vt in concordãtia quã posui ad l.si pater.C. de insti.& sub sti.

d ¶ Quoniã in prioribus. Adde Bart. in.l.si pater. C. de insti.& subst.& resti.sub.cõdi.fac. & ibi dixi.

e ¶ Stãte opi.Bart.& sensu verborũ eius puto negatiuã quę est ibi. & si dicit hãc.l.nõ esse correctã debere euelli. & si rectè ĩspexeris ita iudicabis.Alex. Losens.

a ¶ Ego teneo iſtam glo. Tu pondera eam, quia non dicit illud quod Barto. hìc dicit. imò dicit contrà. & ita eam intelligunt docto. hîc. nec gloſſ. in. d. l. ſi pater. dicit cōtrà. & cōtra Bar. tenēt oēs doc. antiqui, & moderni. cōtrà tenet Frā. de rāpo. in. d. l. ſi pater. & ibi Raph. Ful. & ibi Bal. & Ang. & Bal. hîc & Ang. in cōſi. cxvij. & Bal. in. d. l. quoniā in priorib⁹. & in. d. §. cū aūt. Io. de imo. tranſit cū Bar. in. l. ſi. j. de cōdi. inſti. Ego cōſului cōtra Bar. ſed Pau. de ca. in. d. l. ſi pr̄. tenet cōtrà. pro Bar. & dicit opi. Bar. eſſe meliorē. & vide Bar. in conſil. xiij. incip. factū ſuper quo erāt exhibita cōſilia. in primo dubio qūo allegat. §. porro. hîc poſitū. & vtrùm teſtamentum ſit validū, vide in ſecūdo dubio: quia diſputat. d. l. ſi pater. Andræ. Barba.

a ¶ Ego teneo. Adde quòd ipſe contrarium conſuluit cōſi. xiij. inci. ex facto ꝓpoſito. & Ange. conſil. cxx. inci. domina Antonia quondam blaſij. & gloſ. hanc ſequutus eſt ipſe Bald. in. l. ſi pater. C. de inſti. & ſubſti. & ibi Sali. & Ioā. de Imo. hîc ſed melius hunc articulū explicat in. l. fin. ꝧ. de condi. inſtit. in xij. col. in verſi. circa caſuale. idem voluit Pau. de ca. in. d. l. ſi pater. vbi dicit ꝙ totus mund⁹ ſeruat opi. Bar. & nullus r̄ndet bene ad §. cum autē. quia ꝓcius opi. conſeruantur teſtamenta. per contrariā verò ſubuertuntur. eandem opi. tenuit Ang. cōſil. xcvj. inci. viuianus de monte. & Bald. conſi. xxix. ij. volumi.

POMATES.

b ¶ Et ſic dies. Vide Anto. conſil. lxviij.

c ¶ Aliqua re. Vide Bald. in. d. l. ſcimus. in principio. circa finem. ADDE Bal. conſi. xij. iij. volumi.

d ¶ Quero ſi filio. Et vide pro iſta quæſtio. an poſſit detrahere quartam in re, & non in quantitate filij Bald. hîc, aliter loquitur. & vide eundem Bal. in l. ſcimus. C. de inoſ. teſtam. vbi dicit ꝙ poteſt capere in re mediocri. Salice. ibi tenet contra Guil. & Bart. ego conſului cōtra Guil. & Bart. per. d. l. ſcimus. §. j. vbi dicitur pecuniā. & in verſic. in quātitate. & perinde quod habetur in auth. de triē. & ſem. §. j. ver. quātitate. & an poſſit detrahere in vna vel pluribus rebus. vide Bart. in. l. in quartā. ff. ad. l. fal. & in. l. ij. C. qn̄ & qui. quart. pars de. Ang. in. l. j. C. ad. l. fal. & in. l. ij. §. pe. C. cōmunia de leg. & in cōſi. quod remiſi ad Bar. & vide. d. Pet. in. c. raynuti⁹. de teſta. Bal. i l. filium quē habentem. C. fa. erci. & in l. magis puto. §. ne paſſim. ff. de re. eorū. Old. in conſi. ccxxviij. Ray. in authē. res quæ. C. cō. de leg. & in. l. iubemus. C. ad trebe. & alios in authē. de teſta. & ea quæ par. i prin. in gloſſ. & per alios in. l. non amplius. §. fi. ff. de le. j. Andr. Barba.

POMATES.

d ¶ Quæro ſi filio. vide Bald. conſil. cccclvij. in ſecūdo vol. Anchar. conſil. cxxvij. penul. colū. Panor. in. c. Raynutius. de teſt. Are. cōſil. xviij. in. vij. dubio. Pan. de ca. conſil. xvij. & conſil. cxxxij. Et, Fabia. in repe. authen. nouiſſima. colū. xl. C. de inoff. teſta. Alex. & modern. in. l. ſi non amplius in. §. fin. ff. de leg. j. & in conſi. xij. in. j. col. in. v. vo. & Lud. Ro. in conſi. cclxxv. & plenè per Alex. in. l. marcellus. §. res quæ. in vlt. col. ver. quid autem in legitima. ff. ad treb.

POMATES.

e ¶ Puto. Vide Alexan. conſi. cxiiij. iiij. col. in. iiij. volu.

offic. teſtamen. vt putà quando conditio erat poteſtatiua, & per eam filius inſtitutus nimis grauabatur. quandoq; adijcitur conditio quæ reddit teſtamentum nullum, vt conditio caſualis: & tunc nihil immutatur de illo iure. non enim eſſet fauor filij ꝙ aliquid mutaretur imò eſſet odium. ¶ Ego teneo[a] iſtam gloſſ. & pluries tenui contrarium conſulendo & eſt text. in. l. ſcimus. §. cum autem. C. de inoſfici. teſtamen. vbi aliquis fuit rogatus reſtituere filio ſuo poſt mortem ſuam, ſcilicet ipſius rogati. Cōſtat quòd iſta eſt conditio caſualis. potuerat enim filius decedere ante inſtitutum, & ſic dies[b] fideicōmiſſi non cederet. & tamen illa dies vel cōditio ſubducitur. Ray. de forli. miſit de padua vſq; ad ciuitatem iſtam, reſpondendo mihi ad illam. l. quòd ibi filius non erat inſtitutus, ideò nihil ad propoſitum. Reſpondeo, ſecundùm iſta tempora quocunq; relicti titulo filius haberet legitimam, excludebatur à rumpendo: vt. l. omni modo. in princip. C. de inoffi. teſta. & in authē. de trien. & ſemiſ. §. j. ideò nihil ad propoſitum an eſſet inſtitutus vel non. ſolum hîc eſt aduertendum. vtrùm adiectio conditionis caſualis ſit reijcienda, vel non. Secundò reſpōdebat quòd ille. §. eſt correctus per authen. ex cauſa. & in corpore vnde ſumitur. Reſpondeo, licet gloſſ. hoc ibi non teneat: tamen poſito quòd ſit verum tamen corrigitur in hoc quòd filius debet habere iure inſtitutionis, nec ſufficeret relinqui alio titulo, in eo quòd dicit conditionem caſualem remouēdam ab eo quod relinquitur filio, nullam immutationem patitur. Eſt ergo ibi caſus pro gloſſ. noſtra. ¶ Opponitur,
4 dictio etiam. † implicat idem in contrario: vt. l. conuenticula. C. de epiſcopis & cleri. l. etiam. ꝧ. de legat. j. & C. ſi tut. vel cura. interue. l. etiam. ſed hîc dicitur etiam ſi cōditioni non paruerit ſubmotum eſſe: innuit quòd etiam ſi paruerit eſſe ſubmotum. Huius contrarij timore gl. legit tribus modis. Primò, quòd abundat dictio etiam, & eſt clara. Secūdò, quòd eſt verum quod innuit idem in contrario, tamen intellige ſi paruerit eſſe ſubmotum ſcilicet à teſtamento rumpendo. & ſecundùm prædicta oportet te ponere ꝙ filius habebat cohæredem, cuius aditione teſtamentum confirmatur, etiam ſi non pareat conditioni. poteſt etiam intelligi quādo filius eſt inſtitutus, ſiue paruerit conditioni, teſtamentum eſt validum, ſiue non paruerit, tamen adhuc teſtamentum dicitur validum quo ad præſtationem legatorum: ad quæ tenetur quaſi voluntariè omiſerit ex cauſa teſtamenti, & adiuerit abinteſtato per titulū ſi quis omiſ. cauſa teſta. & hoc innuit ſequens glo. dum alleg. l. iſtius titu. ¶ Venio ad verſiculum, & ideò. di-
5 citur hîc † quòd poteſt ſtatim adire: nec tenetur expectare conditionis euentum. Contrà. cum dubitatur de viribus teſtamenti, non poteſt hæreditas adiri. vt. l. ſed & ſi de ſua. ꝧ. de acquiren. hære. ſed hîc eſt dubium an pater decedat teſtatus vel nō: ergo &c. vt. ſ̈. titu. ij. l. pe. Huius contrarij timore ſunt hîc tres lect. prima quòd hic in verſi. cum & ſi, patrem. mutat caſum, & loquitur quando filius eſt inſtitutus ſub conditione caſuali, vel miſta. tunc enim extraneus inſtitutus cohæres ſtatim poteſt adire filio approbante teſtamentum per. l. filio. ſ̈. titulo. ij. ſed certè ibi non aditur de iure ciuili, ſed de iure prætorio petitur bo. poſſ. Secundo modo intelligitur iſte verſicu. cum & ſi patrem. hoc modo, ſi antecedens prędictum eſt verum: ergo dubitaretur de viribus teſtamenti: & tunc ſequeretur iſta concluſio quòd expectari deberet. & iſta eſt bona lectu. Tertia lect. eſt vt loquatur quando filius non habuit cohæredem, tunc adde ad glo. ſic, vel dic fecerit quando non habuit cohæredē vel ſubſtitutum. & hęc eſt tertia lec. dicit glo. & dic expectare debet filius vt poſſit ſuccedere abinteſtato. dicit gl. vſq; ad finē vitæ ipſius, quādo non poteſt impleri vltimo vitæ ſpiritu, quidam habent in glo. teſtator. ſed debet eſſe vacat. dicit glo. vel poſt mortem quando poteſt impleri vl-
6 timo vitæ ſpiritu. ¶ † Quęro, quid ſi filius eſt inſtitutus ſub cōditione miſta. Gl. ſuper verbo conſtat, ponit opi. verū eſt ꝙ teſtamētū eſt nullū ſecūdùm iſta tempora, eoipſo ꝙ filius inſtituitur ſub conditione, quæ non eſt in eius poteſtate, vt. l. ſi pater. C.
7 de inſtitutio. & ſubſtit. ¶ † Quæro, quid ſi erat inſtitutus ſub conditione poteſtatiua, tamen morte præuentus non potuit implere. Reſpondeo ſatis eſt ꝙ conditio veriſimiliter fuit poteſtatiua, vt. j. eadem. l. §. ſed & ſi filio. hodie verò (vt dixi) omne grauamē ſubducitur. vt. l. quoniam. & l. omnimodo. & l. ſancimus. §. cum autem. C. de inoffi. teſtamen. & ſi fuerit ei relictum minus legitima, illud ſuppletur, vt dictis legibus. hodie verò debet habere iure inſtitutionis. vt in authē. vt cum de appel. cog. §. aliud quoq; ca-
8 pitulum. ¶ † Quæro, quid ſi pater inſtituit filiū in
c aliqua re[c] quæ non extabat. exemplum inſtituo filium meum in eo quod mihi debet Sempronius: cū Sempronius in veritate nihil deberet. Reſpon. teſtamentum eſt nullum: quia in nihilo eſt inſtitutus. vt l. ſi ſit. §. j. de leg. j. coniuncta. l. omnimodo. C. de inoffi. teſta. ita ſentit gl. in. l. iij. §. ſed vtrùm. in fin. ſ̈. de
9 mino. ¶ † Item quæro, quid ſi inſtituatur in re quæ extat tēpore teſtamēti, ſed poſteà euincitur, vel eſſe deſijt. Reſpōdeo in re, quę poſteà euincitur, habemus caſum in. l. ſcimus. §. j. de inoff. teſta. & ibi Gui. addit rationem. res enim aliena in illo caſu relinquitur à patre filio. aut ergo pater ſciebat, & valet legatum: aut ignorabat. & idem cum relinquitur coniūctæ perſonæ: vt. l. cum rem alienam. C. de leg. ¶ Sed poſſet eſſe tertius caſus, ſcilicet ꝙ teſtator credebat rem eſſe ſuam, & voluit hæredem inſtitutū vniuerſaliter non teneri de euictione. tamen. l. ſcimus. indiſtinctè dicit teſtamentū eſſe validum, & filio deberi legitimam: quia ab initio relictū erat aliquod. & per hoc apparet reſponſum ad id quod quærebat
d de re quæ eſſe deſijt. ¶ Quæro, ſi filio[d] † relinquatur
10 iure inſtitutionis certa quātitas, & filius dicat ſe nolle illam quantitatē: ſed dicat ſe velle quantùm eſt valor ipſius in bonis defuncti. an audiatur? Guil. in d. l. ſcimus. determinat ꝙ ſic per. l. ſcimus. §. repletionē. C. de inoſ. teſt. & per authē. de trien. & ſemiſ. §. j. colla. iij. dum tamē non poſſit dicere ſe velle tātam partem in qualibet re. ſed debet habere in aliqua re arbitrio boni viri. vt. C. quā. & qui. quar. pars debe. l. ij. & l. non amplius. §. fi. cum. l. ſeq. ꝧ. de leg. j. ¶ Alia circa materiam legis noſtrę dic vt. in. l. ſi pater. C. de inſtit. & ſubſti. per glo. & doc.

e **Puto.** [e] Conditio dicitur poteſtatiua, vel non ſecūdùm id quod frequenter accidit. h. d. ¶ Quæro quæ eſt iſta gn̄alis diſtinctio. Reſpondeo illa quæ frequentius accidit: vt in gloſſa.

SVMMARIVM.

1 *Subſtitutus filio inſtituto ſub conditione poteſtatiua quæ poteſt impleri ultimo uitæ ſpiritu, an poßit admitti in uita ſtatuendo terminum filio, intra quem impleat conditionem.*

2 *Quis quando dicatur deſinere poſſe.*

3 *Sententia uel ſtatuto ſi caueatur quòd pro tali delicto condemnetur in centum, & ſi ſoluere non poterit amputetur ſibi pes: quando dicatur illa conditio completa?*

Sed & ſi filio. Sub cōditione poteſtatiua quæ poteſt impleri vltimo vitę ſpiritu viuo filio nō admittitur ſubſtitutus, niſi in ea dies fuerit adiect⁹. ſecus ſi in vltimo vitę ſpiritu impleri nō poteſt. h. d. cū princ. l. ſequē. ¶ Opp. extra gl. de. l. filius à patre. ſ̈. de lib. & poſth.
1 Solutio. vt ibi dixi. ¶ Opp. ſecūdò † ꝙ licet cōditio poteſtatiua poſſit impleri vltimo vitę ſpiritu: tamē

ſubſtitutus

substitutus potest admitti in vita.nam statuetur certũ tempus hæredi, intra quod si nõ implet habeatur pro defecta.vt.l.si quis instituat.j.eo. Vltra mon.fatent cõtrariũ.Cyn.ponit in.l.si pater.C.de insti.& substi.qđ videt contra istum tex.vbi dicit substitutum non posse admitti in vita filij. propter qđ dico ꝙ ad petitionem substituti,vel sequentiũ in gradu non pōt statui certus terminus filio:vt hic.sed ad petitionem creditorũ sic,vt in con
a trario.facit.l.j.§.sanè.j.de suc.edi.¶ Vides ergo† ex hac.l.ꝙ illud quod pōt. quis non dicitur desinere posse,nisi cum moritur:habeo ergo tractare hic qñ dicatur desinere posse.qualiter autē posse dicat:dixi in.l.gallus.in prin. &.l.j.de iniust.test. Ad quã declarationem est sciendũ,ꝙ posse desinit quis multis modis:qñq; ex persona eius qui debet facere:quando ex tempore in quo debet fieri:qñq; ex materia ex qua debet fieri:qñq; ex persona ei⁹ in quem debet impleri.Primò si desinit quis posse ex persona eius qui debet facere,& tunc procedat distinctio huius.l.aut est conditio potestatiua, quę potest implei vltimo vitæ spiritu & non desinit posse in vita:sed demum post mortem.Aut nõ pōt impleri vltimo vitę spũ:& desinit posse in vita.sed tunc cum est in articulo mortis,& sic in hac.l.nõ consyderat aliud p qđ desinat posse nisi persona q̃ debet implere.Scđò desinit posse qñq; ex tpe in quo debet impleri.si em̃ est limitatũ tps certũ ab homine, vel à lege:illo elapso desinit posse fieri.qñ limitat ab homine est expssum in hac.l.& in.l.sed & si cõditioni.in prin.& de ver.obl.l.in illa.cum similibus. An aũt tps possit apponi à iudice,dixi.s.in præcedenti contrario. An autē à lege hic intelligit tps.aduerte.qñq; cõditio potestatiua adijcit in vltima
a voluntate,qñq; in dispositione inter viuos.Primo casu,ᵃaut adijcit institutioni hr̃dis:& nullũ tps habet limitatũ,vt hic.Ideò expectat tps mortis, nisi p iudicē aliud statuatur,vt dixi.aut adijcit legato:& tũc habet tēpus limitatũ intra q̃d impleatur cũ primũ pōt.al's est defecta cõditio,vt.l. hæc cōdi.de cōdi.& demon.& istã differentiã inter institutionē,& legatũ ponit gl.in.l.si quis instituat.j.e.& ibi dicam.In cõtractibus verò inter viuos dic, qñq; incipit à pcedēti dispositione:& tũc intelligit tps limitatũ si illud nõ feceris quoad cõstituat in mora faciendi:si non habet præcedētē dispositionē intelligit quo ad desierit posse fieri.vt.l.ita stipulatus.de verb.oblig.
b ¶ Iuxta pdicta quæro qd si ᵇ† in sñia iudicis,vel in statuto dicat ꝙ cõdenetur aliqs,ppter tale dictũ in centũ.& si soluere non poterit,vel nõ soluerit, amputet sibi pes:qñ dicat illa cõditio cõpleta si soluere nõ poterit?vtrùm adaptabimus.ll.q̃ loquũt de cõtractibus,an.ll.q̃ loquũt de vltimis voluntatibus.cogitabitis.Ad prædicta facit tex.extrà de rescrip.c.sciscitatus. vbi illa clausula si talis,adesse nõ poterit,intellit.s.tũc cũ causa agitat.& sic habes tēpus limitatũ à lege.¶ Tertiò dixi ꝙ posse desinit ex materia ex qua debet aliquid fieri.Iuxta qđ est aduertēdum,ꝙ qñq; materia ex qua debet aliquid fieri in dispositione sumit strictè.exemplum in.l.ꝙ seruius.s.de cō di.ob.cau.vbi debet intelligi ꝙ non posset repeti,donec matrimonium potest contrahi ex eisdem sponsalibus.ecce materia stricta,& sic mutatione contingente.hoc est illis sponsalibus dissolutis desinit posse fieri, & datur repetitio.casus est in.l.stipulationem.&.l.seq.quæ incipit,& licet. s. de iure do.qñ assumitur largè:vt quo ad titius contraxerit matrimonium. & tunc desinit posse fieri cum spes nuptiarum defecerit.vt in authen.cui relictum.C.de indic.vidu.tol.& in corpore vnde sumitur.Si verò materia ex qua esset generalissima.vt si decē dedit in gñe.tunc ex parte materiæ non poterit desinere posse:quia genus perire nõ pōt,vt.l.incendium.C.si cert. pet.& l.in rõne.§.incertæ.j.ad.l.fal.¶ Quartò dixi,ꝙ desinit posse fieri ex persona in quã deberet impleri,vt si decem titio dederis.licet em̃ ex parte tua nõ possit deficere in vita:nec ex parte materiæ:quia in gñe:tñ ex parte Titij pōt deficere,quia pōt ante mori,vt.l.cum ita.de condi. & demon. &.s.§.proximo.ista ergo lex solùm respexit an desinat posse fieri ex parte eius qui debet facere.

LEX VI.

Sed & si conditioni.

Nepotes. Liberi sequentis gradus post filium possunt sub omni conditione institui. hoc dicit.¶ Quæro an hæc lex intelligatur si tēpore quo fit testamentum filius præcedat nepotem:an etiam si nepos teneat primum locum.glo.tenet ꝙ loquitur in nepote quem filius pręcedit.tex.s.l.proxi.in princip. videtur facere differentiam inter filiũ & nepotem. Azo in summa de insti.& substi.tenet idem quod hæc gloss.& Cyn.in.l.si pater.eo.ti.tenet idē. ¶ In contrariũ videt.j.de suis & legi.hęre.l.j.§.sciendũ.& ibi hoc tenet glo.idem tenet in.l.ij.§.si sub ea.de contratab.coniuncta.l.illud.§.j.eo.titu. illæ leges multum vrgent:tamen quod hic dicit glo.est ęquius:& doctores tenent& ideò vos teneatis.

Solemus. Incapacitas medij tpis institutionē non vitiat.h.d. Hoc intelligo quando perdit ciuitatē tãtũ non libertatem. secus si libertatem:vt quia damnatus est in metallũ:vt.l.intercidit.j.de cō di.& demō.& ibi dicam.

c Seruus. ᶜExemplum est præcedentis summarij.¶ Opponi. quòd institutio vitiet:quia deuenit ad eum casum à quo non potest incipere:vt.l.quia ratio.de condi.insti.Solu.tene vltimam solutionem Io.quæ.est vera.

Si seruum. Si seruus cum libertate institutus redimatur in vita testatoris, efficitur necessarius secus si post mor

a ¶ Primo casu.Vide Bal.no.in.l.si pater.in.v.q.C.de instit.substi.& rest. sub cōdi fact.

b ¶ Quid si &c.vide in simili qđ no.Bar.in.l.cētesimis.§.si.de ver.obl.& mihi vr̃ ꝙ hoc decidat Bal.in.l.nõ solũ.§.morte.in pe.col.de op.no.nũ.& ibi no.& Bal.hoc decidit,& intelligit illud nõ posse arbitrio iudicis:aliter ipe vr̃ loq in.l.quicunq;.in pe.col.C.de ser.fu.& adde Bal.in.l.acceptã.ĩ vlti.col.C.de vsur. & ĩ l.qđ seru⁹.ff.de cō di.ob cau. an autē dicat posse soluere si hēat fideiussorē,p eo pmittētē, adeò ꝙ sit relaxandus. vide qđ not. Bar.ĩ.l.nemo dubitat.p illũ text. j.de re.iur.& ĩ.l. j. & j. de custo.re.l. statu liberos.§.si quis sic accepit. Vbi text. no.j.de statulib.& in.l.itē liberat.§. j. ff.quib.mo.pig.vel hypo.so.& hic adde Ang. & Imol.ĩ l.j.ff.de iust.ru.tes. Bar.in.l.j.al's si.j.fi. de pe. leg. & vide Bal.in.l.j.in viij.q. C.de insti. & substi.quid si statutũ, vel sñia dicat, ꝙ si soluere non poterit intra mēsem &c.& cōstat añ mensem ꝙ de suo nihil habet.vide Bal.in.l.si quis id qđ.§.in seruos.s.de iur.om.iu.

tē.h.d.¶ Op.de cōi ser.ma.de.l.j.Solu.hodie aliud. esset circa quod distingue vt in gloss.

SVMMARIVM.

1 Clausula cassans & irritans quando operetur.

Sed si sit cum. Si seruus solus cum libertate instituatur:libertatem recipit à seipso.ideo à seipso adimi non potest.hoc dicit.¶ Quæro,quid est hoc dicere,qđ libertatem habet à seipso.Respōdeo hoc est quod libertatis datio confirmatur aditione suiipsi⁹,nec spectat aditionem alterius.posset etiam dici quòd libertas non est hereditaria:ideo non dicitur eam capere à testatore.sed hoc non placet vsq;quaq;: quia licet libertas nõ sit propriè in hæreditate, nec in bonis testatoris:est tamē occasionaliter.quia potest testator dare libertatem:sicut vsusfructus formalis,non est in bonis domini:tamen non potest constitui alteri.¶ Sed quęro quid est hoc dictum quòd à se adimi non potest,sicut à se sibi legari nõ potest.Respondeo.ademptio requirit confirmationem per aditionem hereditatis:sicut legatum, sed si diceremus istam ademptionem valere: non posset adimi hereditas:quia seruus non potest esse hæres sine libertate.ideo ademptio valere non potest. vt.l.si ita.§.regula.de liberis & posthu.& ex hoc debet intelligi ꝙ hic seruus erat institutus solus sine cohæredē:nam aditione cohæredis posset confirmari ademptio & valeret:vt.C.de cōi ser.ma.l.fin.
1 & ita intelligit hic gl.¶ Et istud† inducebam ad illam clausulam,quæ in testamēto ponitur, cassans. & irritans omne aliud testamentum &c.quia oportet quòd illa clausula confirmetur aditione ex illo testamento,vnde si non potest adiri: illa clausula nihil operatur.vt dicam in.l.si iure.j.de lega. iij.
¶ Opponitur:heres non potest legari à seipso,vt.l. legatum.§.j.j.de legatis.j.ergo nec libertas potest dari ipsi à seipso.glossa hic in fine dicit aliud esse in legato:quia hęreditas & legatum se inuicem nõ cōpatiuntur.aliud in libertate. ¶ Et si quæreretur quare hoc:respōdet glo.qđ libertas nõ est res hæreditaria.declaro:qa si habet hereditatem, habet oĩa quæ sunt hereditatis.iō legari nõ pōt sibi illud qđ iam habet:nec pōt obligari ipse sibimet, sed libertas nõ est in hæreditate:ideo nõ repugnat ꝙ ego relinquã tibi hereditatē,cũ libertas sit ĩ dominio occasionaliter.¶ Opp.de.l.senatus.§.fi.de lagatis.j.Sol. ibi:non habebat à seipso.

POMATES.

c ¶ Seruus.Vide qđ dicat p istũ tex. in l.si cōstante.§.j. ff. solu.ma.

LEX VII.

Si seruus. In prima pate primò gloss. ponit casum secundò dubitatur qs fuit ille hæres q seruũ alienauit post mortē.gl.dicit ille qui esset hæres si hęc conditio deficeret.hoc nõ placet: qa pendēte cõditione,& sic est spes institutionis: alius substitutus,vel ab intestato veniēs venire nõ pōt.vt.l.quãdiu.j.de acq.hęre.&.C.cõia de suc.l.anteq;.vnde gl.subdit hic qđ fuit coheres,istud intellige in cohærede q interim est hęres insolidũ q erat cõiunctus re tm̃,vt not.ĩ.l.ij.s.si pars hęred.pet.a. dixi ĩ.l.planē.§.si cõiũcti.j.de leg.j.aliàs alienare non posset.

LEX VIII.

Duo socii. Si hæreditatis delatē à duob⁹ dominis dies simul cedit:seruus vtriq; necessari⁹ erit.h.d.

LEX IX.

Quoties. ᵈ Hęc lex tota pricipaliter diuidit in duas partes. Primò tractat de forma institutionis. Secundò de institutionis effectu,secunda ibi:hæredes iuris &c. Prima subdiuiditur: quia primò ponitur quando fuit erratum in corpore.Secundò, quando in quantitate.Tertiò,qñ in ipsa institutione. Quartò quãdo est erratũ in appositione personæ extrin

d ¶ Quoties. §. sed si nõ.quarta quinta. Adde not.per Bal.& Imo. post Bar.ĩ l.qui quartã.ĩ prin. j.de leg.j.vbi oĩno vide.& Bar.in authē. quod sine. C. de testa. & ĩ. l. sed cum patrono.ff.de bo.po.& ē.j.cōst.di gestorũ.vbi dicit, ꝙ isti libri debent scribi per lr̃as extēsas:nõ p signa.Qđ aũt dicit hic fallit ĩ casu.d.aut.qđ sine & fallit ĩ libris iuris ciuilis, & ĩ cōsti.de cre. scđm Bar. ĩ.d. aut.ꝙ sine.& Nic. de neap.ĩ.l.luci⁹.de admit.tu.& in. l.licinius locusta. de leg.ij.& Bar.ibi.

sece. Quintò, quando dubitatur de incertitudine in
stitutionis.secunda ibi:sed si non in corpore. tertia
b ibi:tantundem.quarta ibi:sed si cum primũ.quinta
1 ibi:si quis nomen. Error in corpore vitiat institutio
2 nem,& legatum.h.d.¶ Oppon.si appello fratrem
meũ qui nõ est,nõ vitiatur dispositio,vt.j.e.l.nemo
c §.qui frater.gl.hîc distinguit:& bene quã signa:di-
3 xi in.l.demonstratio.de condi.& demon.

SVMMARIVM.

1 *Error scripturæ quomodo probetur.*

2 *Dictum præualet scripto,etiam quando ille qui dicit,est idẽ qui scribit.*

3 *Error præsumitur quando reperitur aliud scriptum à notario quàm fuerit dictũ à partibus,& non falsum.*

4 *Notæ significatiuæ numeri positæ in instrumento,quãdo instrumentum uitient.*

Sed si non in corpore.

[a]Error ĩ quãtitate cõtinua,vel discreta dispositionem nõ vitiat:& quod est dictum prevalet ei quod est scriptũ h.d.De quantitate cõtinua loquitur vsq; ad ver.sed & si quis pro centũ.vt puta tertia,quarta,quinta,& similia.de quãtitate discreta loquitur versic.sed & si quis pro cẽtum.quia oĩs numer9 est quãtitas discre-
b ta.¶ No.[b]†ex principio huius.§.quomodo probatᷣ
1 error scripturę:scilicet si aliter fuit dictũ,& aliter re
2 periatᷣ scriptum.¶ Secundò not.†ꝙ etiam quando idem est ille qui dicit,& ille qui scribit,dictũ præua
c let scripto.quod est notã.¶ Tertiò [c]lex ponit opti-
3 mũ†arg.ad excusationẽ notarij:vt si vnũ fuerit dictũ per contrahẽtes, vel per ipsum notariũ:dũ verba cõtractus ponebãtur:& aliter reperiatur scriptũ,
d nõ præsumatur factũ falso sed errore, [d]nisi ex alijs
4 circunstãtijs aliud appareat.¶ Vltimò:†not.ꝙ illæ notæ significatiuæ numeri positæ in instrumento, instrumentum non vitiãt.Contra hoc tamẽ videtur.j.de bono.pos.l.sed cum patrono.§.fi.&.C.de testa.auth.quod sine.& in corpore vñ sumitur:& in.j.cõsti.fforũ.§.pe.& ĩ.ij.cõsti.C.circa fi.& de vete.iu.enu.l.ij.§.pen.Rñ.quædã sunt notæ,quę nõ sunt in vsu.vt sunt quędã literæ cõglutinatę in simul quib9 vtuntᷣ qdã notarij pro eorũ signis,sicut faciũt amãtes qui portãt quasdã literas in quib9 cõtinetur nomẽ dñæ,quę nõ possunt legi,nisi à sciẽtibus,& illæ

a ✥POMATES.¶ Sed si non in.Limita vt per Alex.consil.lxxxvj.in iij.col.in.iiij.volu.

b ✥POMATES.¶ Not.vide Are.consi.xlvij.in.ij.volu.in.iij.notabili.& consi.xlj.in.ij.colũ.text.in.l.quòd adhibitus.in fin.C.de his qui sibi ascri. Barba.in repe.rubri.ff.de fide instrumento.&.c.probationis erroris non respon.vide Alexan. consilio. lxxxviij. in.ij. colum. in. iiij. volumi.Cepo.consilio. xxj. in. ix. & xj.colũ. Barb.consil. xxix. maximè in.x.col.ĩ fi.& seq. j.volu.

c ¶ Tertiò. not.pro excusatione notariorum. vide Bar. in.l.ij.de fal.est enĩ regulare ꝙ, vbi est tollerabilis error presumitur potius error quàm malitia Vide Bald. in. l. j. C. de his qui sibi ascri.in testa.vt potius præsumatur, quòd non probet quàm vt dicat falsum.Bald.in.§.quibus in.j.consti.C.& adde quod not.Bal.in.l.ij.C.qui accu.non pos.& in rubri.C.de contrahen.emp.in.xix.qõ.& vide doc.in.c.j.de syndi.C.communia de leg.l.ij.& Cyn.in.l.si quis decurio.C.de fal.& Tancre.in.viij.rubri.in x.q.in fin.vbi dicit,quòd si notarius omisit scribere protocollum in totum, vel in partem,vel omisit ibi scribere substantialia, vel solennia, quòd præsumitur ex simplicitate potius quàm dolo id fecisse.& adde bonum tex.in c.ad audientiam.de præscriptio. quòd notarius præsumitur diligenter fecisse officium suum,nisi contrarium probetur.& vide Bald. in. l. captatorias.C.de testa.mili.vbi consulnit de notario:quòd quando aliquid addit in scriptura,& dicit se fecisse de consilio talis,vide eundem vbi pulchrè loquitur in.l.errore.C.de test.& in.l.si frater tuus.C. de fideicommis.& vide quod not.docto.in.c.j.de syndi.Adde quod not.Innocen.in.c.fraternitatis. de hæreticis.quòd si notarius committit falsitatem in aliqua parte,vitiatur instrumentum,siue hoc faciat scienter,siue ignoranter:quia non debet ponere in instrumento, nisi illud quod vidit, vel nouit: & in hoc non potest cadere ignorantia. iij. quæstio.ix.c.hortamur.cogita si ista sunt contraria. idem dicas in teste.Et adde quod not.Bald.in.l.nolumus.C.de test. & in.l. iubemus.eod.titu.& in.l.eam quam.C.de fideicommis.vbi ponit regulam quòd quando aliquid vitiatur ratione erroris, non extenditur. vide ibi: & adde Bald.in.l.fin.C.de ca.larg.titu.libr.x.vide Bald.in rubri.C.de fide instrumẽ.& in.l.si post visionem.C.de iuris & fac.igno.& in.l.Imperator.ff. de sta.homi.& vide consilium Ioan.de Imol.xxxj.ad excusationem notarij de falso.& vide Barto.in consi.ccviij.incip.ex facto proposito.vbi loquitur de errore notarij:& si posit &;quomodo corrigere se.& vide Bartol.in consil.xcix.in.c.Ioannes notarius.vbi pulchrè loquitur de notario falsario. Andræ.Barba.

d ¶ Sed errore. Vide concordantias.j.§. proxi.in apostil.& sic not.hîc optimam.l.ad excusationem notariorum,& tene menti singu.quòd notarius in dubio præsumitur errasse,non falsum cõmisisse.& adde quę dixi post Bar. in.l.si quis obrepserit.j.de fal.& vide Angel.in.l.inter eos.de re iudic.&;in.l. iurisgentium.§.quod ferè.de pac.& adde Barto.& doc.in.d.authen.quòd si ne.Bal.in.l.verbum volo.C.de fideicom.& ibi an syllaba posit pro dictione poni.& adde Ange.in.l.lucius.in princip.ff.de testa.mili.Quid in errore indictionis, an posit corrigi per notarium? exemplum:notarius in originali, & sic in protocollo non apposuit indictionem, sed in extensione instrumẽti sic:an posit corrigi?certè sic:quod probo.Nam in publico instrumento continentur duo,vnum quod spectat ad notarium:vt anni domini. indictio,dies,& aliæ solẽnitates.secũdũ est de substantia cõtractus.Si enim est erratũ in eo quod vitiat instrumẽtũ:vt quia deficit indictio,vt in authẽ. vt præpo.no.impe.in prin.& in authẽ.qui.mo.natu.effi.le.in.§. quãtùm. & in.c.inter dilectos.de fi.instru.& gl.in.l.generali.C.de tab.li.xj.poterit corrigi ille error,ne scribentis error noceat partibus.l.si quis in nomine.&.l.errore.C.de testa.& hoc verum est.si constat de errore.sed si est erratum,& nõ constat in quo:vt quia fuit omissus dies:& sic fuit erratum ,&isto casu notario dicenti se recordari debet credi:quia officiali creditur in officio sibi cõmisso.l.si quis decurio.C.de fal.l.magis puto.§.ne tamen. ff. de reb.eo.& procedit hoc quando est erratum omittendo.sed cum est erratum quia posuit vnũ diem vel mensem,cum deberet ponere alium:isto casu nõ poterit se corrigere:nisi de errore cõstet per testes,vel alijs modis.l.quicquid astringende.ff.de verb.ob.& hîc:quia funct9 est officio suo sicut iudex:vt.l.iudex postq;.de re iud.& sicut testes.& si indictio est posita in instrumẽto, & est erratũ,non vitiat instrumentũ:vt in hoc.§.& licet præsumatur dolus in annis domini. quando in eis erratur: quia communiter omnes sciunt annos domini:ideo culpa lata,vel dolus est eos ignorare.l.latæ.ff.de verbo.signi. sed indictio nescitur ab omnibus:ita ideò probabilius præsumitur error in indictione.facit ad hoc glossa in.l.si quis in fundi vocabulo.de lega.j.& in l.penult.de reb.du. ita formaliter dicit Bartol. in. l. si librarius.ff. de regu. iur.quicquid dicat gloss.in.c.inter dilectos. de fide instru.& dicit Barto. in. d. l. si librarius. quòd si solennitas non fuit scripta, nec seruata in instrumẽto, punitur notarius vt falsarius.secus si fuit seruata, licet non fuit scripta:& sic p prędicta patet quòd error in indictiõe est tollerabilis & excusabilis: vt hîc per Dyn.& Barto. & facit in simili quod voluit Inno. in.c.qualiter.el.ij.de accu.in gl.vbi dicitur,quòd testis magis debet recordari de personis & loco,quàm de die.nam error testis in tempore excusabilis est:vt voluit Archi.iij.qõ.ix.c.nihilominus.& Bald.in.l.præsbyteri.C.de episcop.& cleri. Error tamen in annis domini non est tollerabilis.secundûm Bartol.in.d.l.si librarius.sed Guil.de cugn.& Bartol. in. l. imperator. de stat.homi.dicit quòd post instrumentum publicatum,& postquàm data est copia parti, non potest tabellio suum errorem corrigere. argu. eius quod dicimus de teste.& habetur in Specu.de instru.edi.§.postremò. versicu.sed nunquid.quamuis Bartol.in.d.l.si librarius.indistinctè velit quòd potest notarius corrigere errorẽ suum circa indictionem.Alij dicunt quòd error qui iuris præsumptione corrigitur,vt error indictionis,semper per notarium corrigi potest.secus si non corrigitur iuris præsumptione:quia tunc esset notarius sibi contrarius.item quia æquiparatur testi.sed testis authoritate iudicis facta prius fide de veritate potest se corrigere,igitur &c.Sed ego in hoc distinguo sic:aut tabellio non restituit instrumentum partibus: & potest tunc illud corrigere & aptare vt vult, vt. l. si quis decurio.C.de fal.aut restituit instrumentum in publica forma:& tunc aut vult corrigere eodem modo quo corrigit lex,& potest:quia habet iuris præsumptionẽ pro se:aut circa aliud circa quod lex nõ pręsumit:& tunc nõ potest:tamen dicit ibi Bal.ꝙ addere potest illud quod per errorẽ omisisset,sicut testis.ar. eorũ quæ no.in authẽ.de testi.§.quia verò.errorẽ autẽ partis tabellio corrigere nõ potest.l.ambiguitates.C.de testa.l.illa institutio.j.eo.& ibi dicit ꝙ potest addere quæ per errorem omisit.sed cõsuluit Dy.consi.xxxiiij.quòd omisio indictionis vitiat instrumẽtum:sed error in computatione non vitiat ex eo:quia error in cõputatione est aliud quàm omisio indictionis.& ideò dicebat idẽ Bal.in.d.l.imperator.quòd si notarius vult corrigere errorem putà circa indictionem,valet instrumẽtum:quia indictionis error non nocet:quia trahitur ad cõmutationem certi temporis.i.mensis,& diei:ergo notarius potest illum corrigere:quia idẽ facit ipsa quod lex:& dicit Bal.ꝙ opi.Dy.est verior:quia maior est defectus omisionis quàm cõmisio erroris.l.titius.&.l.gallus.§.in omnibus.de lib.& posth.& licet Bald.ibi ita dicat tñ cõtrarium dixit in dicta.l.j.scilicet ꝙ notarius põt addere instrumẽto illud quod omisit:& idem Bald.in rub.C.de fi.instru.in.ix.colũ.in versi.sed pone quòd tabellio in imbreuiatura.quem vide omnino,vbi distinguit in ista materia:prout.s.sed idem Bald.in.l.cũ proponebatur.ff.de iud. distinguit circa istum passum quòd aut notarius vult emẽdare errorẽ nõ mutata substãtia actus,& potest.l.actorum verba.ff.de re iud.sed si mutando substantiam:& tunc aut nondũ redigit cõtractum in publicam formã:& põt, quia ipse est talis ad cuius fidem recurritur.l.si quis decurio.C.de fal.dummodo non mutet substantiam per id quod habetur in.l.sempronius.de le.ij.Si autem iam eum redegit in publicam formam, & eum tradidit partibus:tunc si error est manifestus, quia instrumentum caret indictione, vel quia discordat indictio cum annis dñi:tunc põt emendare:quia non censetur in effectu tradidisse,ex quo ita manifestè eum imperfectum tradidit.si autẽ error nõ est sic patens:vt quia fortè dixit die tertio,& debuit dicere die secundo:& tunc secus.sequitur hîc Imo.& per consequens malè consuluit Dy.& istam partem contra Dyn.sequitur do.Card.in.d.c.inter dilectos.in versic.sed contra.in.iij.q.vbi dicit,ꝙ error indictionis est error notarij:ideò nõ vitiat contractum cũ posit corrigi.& allegat & sequitur dicta Bar.in.d. l.si librarius.idem voluit Imo.in.c.ex literis.de fi.instr.& facit quod voluit Bar.in.l.si.ff.de tab.exhi.ver.& si qs opponeret;& de eo quod voluit Bal.in literę

l.post diuisionem.C.de iur.& fac.igno.vbi voluit ꝙ si notarius omittit solennitatem incumbentẽ officio suo,punitur de falso.respon.ꝙ loquitur qñ fuit omissa in instrumento,& protocollo. nos vero loquimur quando in protocollo quod potest eam supplere in instrumento.item Bal. ibi loquit̃ quando omisit solennitatem in testibus,& in indictione,vel annis domini: & sic non loquitur quando omisit indictionem duntaxat.& istã partem etiã sequit̃ Imo.ĩ.l. actorũ.de re iudic. dũ remittit se ad Bar.in.d.l. si librarius.& Pet. de ancharã.in.d. c. inter dilectos,facit quod voluit Ioan.andrę. in data libri. vj. & quod not. Specul. in titul. de instrumen.edi. §. instrumentum.versi.sed nunquid cõfecto. & ibi Ioan. andr. & quod voluit Archidiac.xxxv.qõ. ix.§.j.vbi voluit, quòd notarius potest suum errorem corrigere:& sic illa est cõmunis opinio quòd potest notarius corrigere suum errorem circa solẽnitatem incumbentem suo officio cõmissum. & facit qđ voluit Anto. in.l.errore. C.de testa. vbi allegat Barto. in dicta.l.si librarius. & allegat Bald.in suis apostil.in dicta.l.Imperator.vbi dicit, quod si constat esse erratum,& in quo: tunc potest corrigere:quia non habet quis iustam causam contradicendi.aut est erratum :quia discordat indictio ab annis: & tunc aut vult corrigere. illum errorem ante redditum instrumentum partibus:& potest:quia lex ad plenum confidit de tabellione.l.si quis decurio.de fal.aut post:& tunc secus:quia notarius functus est officio suo.l. iudex postquàm.de re iudica.sed alibi Bald.dixit aut substantia & vis est in tempore,vt in hypothecaria : & tunc non potest corrigi nisi probato errore.aut non est vis in tempore,nisi quo ad solennitatem instrumenti: & tunc potest,quia aptare instrumentum ita quòd valeat de iure, pertinet ad officium tabellionis:vt not.in.c.fraternitatis.de hæreti.& si non adaptauit, aptare debet,vt not.in simili in.l.serui electione de legat.primo.nõ obst.dicta.l.iudex postquàm quia ibi loquitur in sententia. vide Bald.in dicto.c.inter dilectos.vbi allegat illud consilium Dy.contra gloss.ibi, vbi quærit quid si notarius dixit in instrumento de indictione, & non scripsit de qua indictione,sed dimisit spatium vacuum causa posteà scribendi, de qua indictione vtrùm vitietur instrumentum,vide ibi & per docto. in.l.si quis ex argentarijs.§.si initium.in repetitio.ff.de eden. & ad prædicta facit quod voluit Barto.in.l.gallus.§.idem credendum. de liber. & posthu. dum tractat de ver.&c.an possit aliquid addi & extendi,vide ibi. & ad id quod dicit Bartol.hìc per illum text. quòd non præsumitur quòd notarius scripserit falsum, adde quod dixit Baldus in.l.ij.C.de fal. vbi dicit: ꝙ si notarius erat persona fide digna,quis non admittitur ad dicendum instrumentum falsum.& Tancre.de corneto in sua substitutione compendiosa in.viij.rub.q.x.dixit ꝙ si notarius omisit scribere protocollum in totum,vel in partem,vel substantialia,vel solẽnia,quòd potius præsumitur per simplicitatem quàm per dolum & malitiam hoc fecisse.c.ad audientiam.de præscript.vbi habetur quòd præsumitur quòd notarius fideliter & diligenter exercuerit officium suum.& facit quod voluit Bald.in.l.j.C. communia de lega.vbi dicit,quod si in instrumento dicit̃ quòd omnes cõsiliarij vniuersitatis interfuerunt in illo actu:& re vera certi consiliarij excẽpti non interfuerunt,quòd nõ videtur notarius scripsisse falsum:ideo non est mirandum si Cy.dixit in.l.trãsigere.C.de transact.quòd per maculam falsitatis homo venit ad nihilum inter homines:ideo falsitas non debet præsumi faciliter,imò difficulter.& videtur probari.in.c.accedens.de acc. satis enim dicitur esse probatum pro instrumento statim quòd producitur: ideò debet contrarium probari.argu. eius quod voluit gloss. in.l. si tutor.C.de peri.tut.& gloss.in.l.j.C.de testa.mili.& in.l.super.C.qui mili. non pos.& in.l.creditor.C de pigno.actio.& gl.in.l.in testamento.C.de testamẽ.mili.& in.l.iij.C.de peti.hęre.& in.l.j.de erro.aduo.& in.c. ꝓposuisti lxxxij.dist.in.c.super eo.de testi.cogẽ.& in.c.sicut.el.ij.de iureiuran.& in.c. penul.de excep.& in.c.iij.de pręscrip.& in.c.j.extra quod me.cau. & in.c. illud.de p̃sum.& in.c.ad falsariorũ.de crimi.fal.& gl.in.l.j.C.de fi.instru.& iur.hast.fis.lib.x.& in dubio pręualet probatio, quæ fauet instrumento: vt est casus singu. in.l.iulianus de manu. ita etiã pręualet p̃sumptio quæ fauet testamento. argu. illius.l. quæ ad hoc est elegans: tale enim pręsumitur instrumentum quale apparet : & in prima sui figura.vide quæ dixi post Bal in. l.comparatiões.C.de fid. instr.& dicit Bald. in.l.satis apertè.C. de fal. quòd quidã notarius fuit condemnatus de falso, quia in instrumen- addiderat pœnas. & contra illam opi. Dyn.facit ratio, qa potentius est delictum in committendo quàm in omittendo : vt est gloss.fi.iuncto text. & ibi dixi in. l. auxilum.ff. de minor. si exprimatur & cõmittatur notario ẽ tollerabilior.& potest corrigi:vt hic per Barto.in dicta.l.si librarius.ergo multomagis si omittatur indictio:quia est error consistens in omittendo.Et istud dictum solet allegari ad hoc quod si notarius in testamento vel in instrumento aliquid omittit vel scribit aliter quàm contrahentes dixerint,potius præsumitur per errorem illud facere,vt euitet pœnam falsi ipse notarius quàm falsum fabricare.Ad idem facit dictum Specu.in titu de instru.edi. §. restat. circa fi.& in.§.seq.no.per Ioan.andr.& Ant.de but.in.c.cum contra.de pigno.facit glo.in.l.eius qui in prouincia.in ver.defuncti.& ibi Barto. suprà si cer.peta.vbi si notarius dicit in instrumento Titius filius & hæres sempronij,qui Sempronius sit mortuus:ne notarius videatur apposuisse falsũ in instrumento,debet subaudiri verbum quondam, hoc est filius quondã sempronij.

a literæ nihil probant[a] vt.l.sed cum patrono.in fin.de bono.poss.Quædam sunt literæ. & notæ quæ sunt in cõi vsu,vt.v.pro quinq;,&.x.ꝓ decẽ,& similes.& hę literæ ꝓbãt vt hoc.§.fallit in casibus:in qbus lex specialiter disponit,vt scribat̃ extensæ,& nõ p figuras literarũ.vt in legib⁹.s.in cõtrariũ allegatis. Notas aũt[b] significantes numerũ ponit Hug.sub litera D,quia quibusdã ex illis signis non vtimur.

b

SVMMARIVM.

1 *Destinatum fieri quando non fit,intelligitur per errorem omissum,& quando uitiet.*

2 *Error probatur quando in tractatu de faciendo actum aliquid exprimitur,posteà aliud est factum.*

Tantundem.

Error in cõditione quã quis destinauit inserere,institutionem vitiat.hoc dicit in versi. sed & si conditionem:si habes literam nollet.dicas quod mutat casum:nam contrarium loquitur quando volens adere cõditionẽ nõ addit:hic qñ nolens addere vt addidit.¶ Op.C.de insti.& substi.& rest.sub cõdi.fact.de.l.penul.&.j.de le.ij.l.cum pater.§.fi.gl.dat plures solutiones,prima:quòd non habetur pro instituto secundùm quod destinauit. Alij dicunt ꝙ ibi destinauit tantùm in animo:hìc expressè.Dyn. dicit ꝙ erit institutus nõ purè,nec sc̃đm quod scriptum est:sed sc̃đm quod testator destinauit. Tu 1 dingue† quandoq; quis destinauit adijcere conditionem:& hoc expressit:quãdoq; aũt venit ad actũ perficiendi testamentum.& per errorẽ illud omisit: tunc institutio vitiatur.casus est hìc. simile in contractibus inter viuos,vt.l.ita stipulatus.in princip. & ibi dixi.j.de verbo.obliga. quandoq; testator nõ dixit se expressurum conditionem tunc cũ institutionem faceret,licet posteà: tunc si omittatur, dispositio non vitiatur.vt.l.penul. C. de insti.& substi.& l.cum pater.§.fi.j.de lega.ij.&.l.ij.s.eod. ratio apparet:quia in primo casu destinauit facere dispositionem & institutionem cõditionalem, quod nõ fecit posteà:& sic errauit in substantia institutionis vt.l.j.§.si quis simpliciter.j.de verb.oblig. ¶ In secundo casu non destinauit facere institutionẽ conditionalẽ:& sic in substantia institutionis non errauit,sed ĩ ver.idem tractat.teneo opinio.Dyni,quod intelligitur substitutio secundùm quod testator dicit,nõ secũdũ quod notarius scripsit:non enim errauit testator,sed scribens.& error scribentis nõ vitiat testamentũ in aliquo,vt.C.de testa.l.error. ¶ Vlti-
2 mò† not.[c] singulariter quòd error ꝓbatur[d] quando
c in tractatu de faciendo testamentum, vel contra-
d ctum aliquid exprimitur,posteà aliud est factum.
Nam intelligitur per errorem:vt hic de eo qui destinauit conditionem inserere,quod de necessitate intelligitur antè,cum de testamento faciendo tractauit.posteà seqnitur,& non addidit.sed tunc cũ testamentum faciebat.idem probatur.j.ꝓxi.§. qđ intellige vt dixi in.l.si quis in fundi vocabulo. j. de leg.j.plenius in.l.si ita stipulatus.§.chrysogonus.j. de verb.obl.

Sed si cum primum.

Persona ĩstitutioni adiecta per errorem,hæres nõ erit.h.d.¶ Not. id quod dixi in præcedenti. §. quòd si in tractatu vnum est deliberatum,& aliud postea factum,præsumitur per errorem,& non simulatè factum.

Si quis nomen.

Sufficit hæredẽ demonstrari aliter quã nomine proprio.h.d.

e Si quis tamen ita dixerit.[e]

Sufficit personas esse certas : licèt distributio por-

a ¶ Nihil probant.Facit quod habet̃ in.l.ij.§.penul.C.de vete.iure enu. Bal. tamen hìc limitauit istud dictum,& in dicta aut̃.quod sine. de test. vt procedat solũ in testamẽto in scriptis.secus in nũcupatiuo redacto ad scripturam per notas vsitatas:quia licet ex tali scriptura non assumatur probatio: tamen valet testamentum ex se,sicut valeret si nulla scriptura esset cõfecta. Et sequit̃ Imo.in hoc.§.facit quod voluit idem Bal.in.d.authẽ.quod sine.dũ dicit satis esse si vsitato modo scribatur.item qa consuetudini est stãdũ dicta.l.sed cum patrono.§.fi.j.de bo.pos.& Ang.hic.

b POMATES.¶ Notas autem. Vide de hoc per doc.in authẽ.quod sine.C.de testa.Alexan.consi.ccxciiij. incipien.videtur prima consyderatione.in.ij.volumine.

c POMATES.¶ Vltimò no.Vide Aret.in.l.ita stipulatus.in.iiij.colum.iij.notabili.ff.de verbo.obli.

d ¶ Tantundẽ error ꝓbat̃.Not.qualiter probet̃ error:qa si primo tractatũ est vt res,sic agat̃ & posteà aliter actum est:præsumitur error.facit.l. si finita,in prin.cũ ibi no.maxime p Imo.ff.de dam.infe. Et dixi post Bart. in l.ita stipulatus.in.iiij.col.de ver.obli.& scripsi in.l.itẽ.§.fi.s.de pact.& oĩno vide gl.no.& ibi Bart.in.l.cum ꝓponebat̃.de leg.ij.quã allegat pro not. in l.si librarius.ad fin.de regu.iur.& ad intellectũ eius quod hìc not. Bart. & ibi an sit verum,vide Imol.in.d.l.cum proponebatur.

e ¶ Si quis tñ ita. Adde qđ Pau.de ca.refert qđ Bal.hìc p gl.in verbo.hæres. dicit ꝙ si accuset̃,vel inquirat̃ aliquis ꝙ occiderit hominẽ ignotũ cuius nomen ignorat̃ & quis esset.& vnde esset ꝙ procedat accusatio dũmodo de corpore occisi sit certum:quia sufficit certitudo ista ꝙ maleficium sit commissum.& dicit Pau.se habuisse de facto bononiæ.& ꝙ iudices Potestatis allegabant dictum Baldi.

a ¶Si duo.intestati. Et hanc etiam sententiam ꝙ illo casu successio reducatur ad causam intestati firmat per istum text. Franc.tigri.in consil.suo incipien. Iacob.alleg.etiam d.l.pe.de iniuſ.test. &.l.si posthumus. hîc alleg. & habetur per Bartol. in consil. incip. Mattheolus gratioli.

POMATES.

b ¶Nam ibi testator. Et circa intellectum huius.§.vide Bart.in consi.clxxvij.inci. Mattheol⁹ gratioli.de prohib. iuris accresce.& vide Bar.consi.cxvij. incipi. Iacobutius maneti de Perusio.vbi loquitur de isto iure accrescendi prohibito à testatore.& in consi. incipiẽ.nellus.& in consil.incipi. Mattheolus. & Ang.in consil.ij. incipi. nemo ad presens dubium. in vlti.colũ. & vide Bal.ĩ.l.quoties.C.de hæred.insti.& in.l.j.C.quando nõ pe.par.pe.accres.vbi concordat opi.Sali.in.d.l.quoties.sequit Dyn.& temperat:ꝙ teneatur restituere veniẽtibus ab intesta. Ioã. de Imol.in.l.j. §.si ex fundo.s.eo. reprobat opinion. Angel. & sequitur opinio Dyn.damnata opin. Bartol. hîc.& idem etiam tenet hîc Ludoui. Rom.in.d.l.j.quando non pet.par.sequit simpliciter oppo.Dyn.& nũc qõ hec pẽdet de facto.

POMATES.

c ¶Si testator. Vide Alex.consi.clxij.in vlti.colum.ij. volu. & quæ posui post Barto. in.l.j.§.si ex fundo.s. eod. Barb. consi.ij. colũ.j.aliàs vij.& seq.j.vol.

d ¶An ille institutus. De hac materia vide plenè per Ange.in consi.suis videlicet in consil. suo.cccix.& hanc cõclusionẽ tenet Sali.in.l.quoties. C.e. & Imol.in.§.si ex fundo.s.eo.in repe. quam ponit.j.eo.in fi.titu.& idéo dixit

tionum ex futuro euentu dependeat.h.d.

Hæredes. Hîc incipit secunda pars principalis, quæ tractat de institutionis effectu: & per institutionẽ succeditur in ius defuncti: & plures in dubio intelliguntur æqualiter instituti.h.d.

SVMMARIVM.

1 *Institutus in fundo, & prohibitus plus petere non posse, nullo alio hærede instituto, quòd non sit hæres insolidum.*
2 *Testator potest prohibere ius accrescendi.*
3 *Bartolus iuit ad commentum Baldi.*
4 *Testator instituto hærede si in re certa alium uniuersalẽ hæredem quem putabat uiuere instituit qui erat mortuus, uel decessit antequã adiret: quòd institutus in re certa habebit totum.*
5 *Quid si in casu prædicto adiecit illa uerba, quod plus petere non posit.*
6 *Clausula, quòd plus petere non posit, adiecta in institutione quid operetur?*

Si duo. Plures instituti in re certa diuidũt sibi hæreditatẽ æqualiter, nisi testator
manifestissimè aliud voluit.h.d.¶Principiũ huius
§.declarabo.ĩ.l.proxi.finẽ verò nota dũ dicit, si modò volũtas patrisfami.manifestissimè nõ refragatᷣ.
1 ¶Ex quo dico,†ꝙ si testator instituit te heredẽ in
fundo,& adiecit ꝙ plus de bonis suis petere nõ possis:ꝙ licet nõ sit alius heres institutus in testamẽto:
tñ nõ eris insolidũ institutus: quia volũtas testatoris
tibi manifestissimè refragatᷣ: vt hîc: sed reducetᷣ res
a ad causam intestati[a].quod probo primò per hunc
tex.secũdò per rõnem:qñ ex verbis testatoris colligitur perplexitas, seu repugnãtia, institutio vitiatur
vt.l.si titius infrà.de cõdi.insti.sed hîc est huiusmodi.voluit enim ipsum esse heredem in fundo.& nõ
habere plus, quod est impossibile nullo alio existẽte herede: quia ius nostrũ nõ patitur &c.vt.l.ius nostrũ.de reg.iur.¶Præterea, sicut institutio facta in
fundo præsumitur facta in toto: ita seruo instituto
simpliciter præsumitur institutus cum libertate, vt
l.quidam.§.j.C.de neces.seruis here.insti.sed si testator expressit contrariũ, ꝙ eum institueret sine libertate, non erit liber, vt.ĩ.ea.l.nota.§.fin.& insti.de hæred.insti.in princi.& vitiabitur institutio, vt.l. quia
ratio.ĩ.de condi.insti.ita in proposito quando adijcit quòd plus petere non posit: non videtur institutus in totum, & institutio vitiabitur.probatur etiã
per.l.penul.s.de iniust.testa.& de libe.& posthu.l.
si posthumus.versic.nam & cum duobus. nam ibi
b testator[b] dando substitutum in parte, videtur prohibere ius accrescendi: & rupta illa substitutione
rumpitur testamentum in totum: vt dixi in dicta.l.
2 penulti.pro hoc facit:†quia testator potest prohibere ius accrescendi, vt not.in.d.l.domini.§.j.s.de vsufru.coniuncta gloss.in vna solutione.¶Restat respondere ad ea quæ possunt allegari in contrarium
3 & hîc est finis. Vadamus† ad commentum domini Baldi.¶Et primò contra hoc videtur casus.ĩ.
eo.l.si ita quis hæres institutus fuerit excepto fundo.vbi exceptio nihil operatur: ita & illa verba &
plus petere nõ posis, nihil debent operari.¶Et ad
istum tex.potest responderi, vt sit sensus quòd duo
instituti sint hæredes æquis partibus, nisi voluntas testatoris manifestissimè refragetur: quia tunc
quando voluntas testatoris refragatur, essent hæredes ex disparibus partibus, non autem quod res
reducatur ad causam intestati. Respondeo primò
iste intellectus non est bonus: nam in distributione partium non est necessaria manifestissima voluntas defuncti.sufficit enim qualitercũq; de mente appareat, etiam si in testamento aliter sit scriptũ.
vt.s.ea.l.§.j.sed hîc requiritur manifestissima volũtas defuncti ad hoc quòd res reducatur ad causam
intestati: & hoc etiam est probatum.s.alijs rationibus. Ad.l.si ita quis. respondeo, ibi dicit quòd sit
hæres excepto fundo.q.d.omnia alia tibi do, excepto fundo quem non do. quæ verba important vt
expressa concesione defuncti nõ habeatᷣ.quod autem non accrescit sibi hoc non prohibuit testator
manifestè. vel dic quòd ibi præcessit institutio simplex: & sequitᷣ illud excepto fundo. quod continet
ademptionẽ fundi. Sed sibiipsi à seipso adimi non
põt, vt.s.e.l.sed & si conditioni.in fi. ergo &c. sed in
q̃stione proposita nunquã dedit, nisi rem certã, &
ꝓhibuit eũ plus petere, vel habere. ¶Secũdò ob.
dictæ determinationi ꝙ nemo põt facere quòd leges non habeant locum in suo testamento, vt.l. nemo potest.ĩ.de leg.j.Rñ.quædam sunt quæ dependent ex volũtate defuncti expressa, vel præsumpta:
& in his põt facere testator quod vult exprimendo
suam voluntatẽ, vt.s.probatum est in iure accrescẽdi, & in libertate quæ tacitè sequitur seruum institutum.& probatur.ĩ.de condi.& demon.l.in conditionibus.in prin.§.j.vbi leges quę dicunt, ꝙ conditio quæ tacite inest nil operatur ꝓcedũt, nisi de voluntate defuncti aliud appareat. hoc etiam probatur in hoc.§.& ita loquitur lex nostra, sed in solennitatibus, & in alijs quæ nõ dependent ex volũtate defuncti nemo põt facere quòd leges nõ habeãt
locum in suo testamento. ¶Tertio ob. quòd dicta
verba, & plus petere non possit &c.videntᷣ abiecta
fauore instituti: ergo alio instituto non existente nihil operantur, vt.l.peto.in prin.ĩ.de leg.ij. respondeo: quæstio proposita loquitur solum quando instituit vnum in re certa: & alium vniuersalem hæredem non facit: tunc enim illa verba, plus petere nõ
possit &c.videtᷣ adiecta fauore venientis abintestato: vt.d.l.peto.ver. idem dicemus. sin autem alium
heredem instituisset qui defecisset. Quid iuris sit di-
4 cã in sequentibus quæstionibus? ¶†Quęro, si testa
c tor[c] instituit quẽdã in fundo, nec adiecit quòd plus
petere non possit & alium instituit vniuersaliter, q
tempore testamenti erat mortuus: licet testator crederet eum viuere, vel decesit posteà anteꝗ̃ adiret:
d an ille institutus[d] in fundo sit hæres insolidum? Videtur ꝙ non: quia alio instituto vniuersaliter habetᷣ
loco legatarij: vt.l.quoties.C.eo.& not.ea.l.j.§.si ex
fundo.¶Pręterea, licet ille sit mortuus: tamen quia
testator putabat eum viuere, debet haberi perinde
ac si viueret, vt.l.quo loco.§.j.ĩ.eo. Contrariũ credo
quòd ille habeat totum iure accrescendi: nam licet
testator dederit alium hæredẽ vniuersalem, nõ est
manifestissima voluntas eius quod plus petere non
posit: si portio illius deficiat: ergo habebit, argu.l.
si miles.de test.mili.&.l.ex militari.§.fi.cum.l. se.e.
ti. Et hoc tenuit Guil.de cug.s.de cõdi inde.l.seruo.
¶Sed contra prædicta facit.s.de iniust.testa.l. peñ.
vbi non fuit manifestissima testatoris voluntas: solùm enim prohibet accrescere dando substitutum,
sicut hîc dando coheredem: tamen ibi nõ accrescit,
sed totum reducitur ad causam intestati. Respondeo ibi substitutio rumpitur ex causa preteritionis,
& voluntas legis est manifestissima: ideò posthumus rumpit: vt sibi locũ faciat, & sibi rem deducat
ad causam intestati, vt.l.nã & si.in fin.s. de iniusto
5 testa.dixi in.d.l.pe.¶Sed q̃ro:†qd si testator adiecisset quòd talis institutus ex fundo plus petere, vel
habere nõ possit: an hoc casu hærede ĩstituto deficiẽte sibi accrescit? Respondeo dicta verba ꝙ plus
petere vel habere non possit, videntᷣ referri, scilicet
rebus sic se habentibus prout testator disposuit. ar.
l.quod seruius.s.de condi.ob cau.&.l.fi. §. idẽ quęsiuit.s.de cõdi.indebi.vide.l.paulo callimacho. §.j.
ĩ.de leg.iij. Sed si heredis institutio deficeret: tunc
dicta verba nõ videntᷣ operari, vt.l. paulo callima-
6 cho.§.j.†Et ideo est aduertẽdum: quia quãdoq; in
institutione ex re certa testator adiecit dicta ꝟba,
& quòd plus petere vel habere nõ possit. & nullũ
aliud fecit hæredem vniuersalem: & tunc sine dubio videtur dixisse illa verba fauore venientium
abintestato, vt dictum est: & sic res reducetᷣ ad cau
sam intestati. Quandoq; testator prouidet sibi in e
stituendo heredem vniuersaliter, de eo qui secũdũ
cogitationẽ defuncti in oẽm casum poterat esse heres: vt instituendo hominẽ iam natum: & tunc fa-
e uore instituti illa verba dicta videantur:[e] vt.d.l. peto.in prin.ĩ.de leg.ij.& intelligerẽtur sic plus petere vel habere nõ possit instituto adeũte, vt.d.l. paulo callimacho.§.j. Quandoq; testator sibi prouidit
de aliquo

Salice. in.l. scimus in principio. C.de inof.testa. ꝙ testator non poterit prohibere petitionem supplementi legitimæ.& de hoc dico ꝙ est tex.in.§.ceterũ.in authẽ.vt cũ de appe.cogno.& an posit ius accrescendi prohiberi, vide aliquid per Bal. in.l.j.in.ix.colum. C.quando non pe. par.& plenè ibi in xix.q.& an prohibit⁹ à iure accrescẽdi videatur esse ꝓhibitus à successione intestati, vide Bal.post glo.in.l.j. C.de testa.mili.& Ang.ibi ponit materiam de qua hîc, scilicet an testator posit ꝓhibere ius accrescendi.& per Bal.ĩ.l.quoties.C.e. circa primam colũ. vbi limitat in casu d.§.cæterum.nota. per Bart.in.d.consi.incip.Mattheol⁹ gratioli.& Ange.in consil.cxliiij.cum quo cõcordat Sali. in.l.quoties.C.eod. sed Imol.eũ reprehendit in.d.§.si ex fundo.et ĩ.c.Raynutius.& vide Bal.in l.si qs ita instituatᷣ. si legitimus.ĩ.eo.& Fede.de se.in cõsil. cxxxj.& nota.per Sali.ĩ.l.j.C.qñ non petẽ.par.in.viij.qõ. & etiam per Ange. in.l.j.C.de testam. mili.& per Imol.in c.j.in pe.col.de test. & per Bal.in repet. l.in suis.circa vltimam chartã.s.de libe.& posthu.& vide Bald.in repe.c.si pater.de test.in.vj. charta.xiiij.& vide not.per Imo.plenè in.c. Raynutius.de testa.& per Salice. in.l. quoties.in. iiij. quæstio.C.eod.per Imol.in repe.d.§.si ex fundo.ad fi. ADDE pulchrè Lud.ro.cõsi.lxxxj. & an testator posit ꝓhibere ius accrescẽdi, vide Bald. consi.lxxxiij. lib.v.

e ¶Dicta videantur. Imol. in repet.§.si ex fundo. quam ponit.ĩ.eod. in fin. tenet contrarium. ADDE quid si institutus in re certa quod pl⁹ &c.da-

to hr̃de vl'i, cui hæredi iniunctũ fuit onus capellę faciendæ, & si nõ faceret priueť hereditate: an illa hereditas accrescat ipsi instituto in re certa, an verò deueniat ad veniẽtes abintestato, an verò applicabiť capellę? Bal. consil. ccccxxxvj. libr. iij.

✣POMATES.

a ¶ Not. ꝙ. Vide qd ex hoc iferat Old. consi. xlv.

b ¶ Paterfamil. in princ. & no. modũ petẽdi: quia si dico duas partes, nõ intelligitur de duab⁹ tertijs. Sed contra istud dictũ Bar. est tex. in c. indẽnitati bus. §. si verò. de electio. lib. vj. vbi duę partes intelliguntr respectu totius. & ibi do. Pet. allegat illũ tex. cõtra Bart. & vide ibi. & etiã do. Dñicũ. & idem etiã tenet. d. Pet. in c. extirpandę, de p̃bẽ. sed Ioã. de imo. ibi soluit Bart. hic. & vide do. Abb. & do. Pet. in. c. cũ oẽs. de cõsti. & vide q̃ dixi in. l. j. de acqr. here. in glo. ij. & vide Bar. in. l. plures. ff. de dã. infe. & ibi Ludo. Ro. vbi alle. Bart. hic. & transit cũ eo & vide Ang. in. l. si in rẽ. ff. de rei vẽdi. & in. l. etiam. ff. de vsufru. & vide Io. de imo. in cõsil. cl. & clij. & cliij. vbi sunt plura cõsilia qñ statutũ dicit lucreť tertiã partẽ de eis, an intelligaẽ residui, vel totius integrè? Vide ibi: qa sunt plura consilia. & Io. de imo. ibi videť cõsulere cõtrariũ. And. Barba.

de aliquo qui etiã secũdũ cogitationẽ suã hæres nõ poterat esse, nisi in vno casu tm̃, vt qa instituit ventrẽ vxoris suæ si p̃gnãs erat, & si ad lucẽ puenerit: & eo casu quo p̃gnãs nõ esset, & ad lucẽ nõ puenerit, nihil disposuit: tũc dicta verba dicunť dicta fauore instituti si erit. si aũt nõ erit, fauore venientiũ abintestato, vt. d. l. peto. in princ. ver. idẽ dicem⁹. maxĩe qñ testãr subiũgit quòd vult volũtatẽ suã valere, ẽt iure codicillorũ: & sic ẽt, ꝓuidit veniẽtibus ab intestato.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Dictio postea, de necessitate non inducit interuallum.*

Si quis ita. Dictio posteà, nõ impedit diẽ hæreditatis, & libertatis simul cedere. h. d. ¶ † Nota quòd [a] dictio posteà, nõ significat de necessitate interuallum temporis. & sic facit ad quæstionẽ notatã p Dy. s. so. ma. in. l. fructus. Et possum⁹ dicere ꝙ hic nõ est necesse quòd trahatur dictio posteà. nã est qdã ordo tpis, & quidã ordo naturæ. ordo tpis patet: de ordine naturæ do exemplũ, vt priò est ignis, posteà calor, nõ ordine tpis sed naturæ. ita ĩ ꝓposito primò seru⁹, posteà liber. posteà hæres, nõ ordine tpis, sed ordine naturę: qa primò p̃sona debet esse habilis q̃ sit hæres, vt. l. si quæram⁹. s. de testa. & de iure codicil. l. quidã referũt. quod ergo iuriscõsult⁹ dicit qđ detrahaẽ, posteà scilicet quó ad ordinẽ tpis: qa simul & semel tpe cedit vtrũq;, sed secũdũ ordinẽ naturæ, siue intellect⁹ p̃cedit libertas.

Si seruus. Primò ponit quæstionem. Secũdò determinat duas alias questiones. Tertiò reassumit primã. secũda ibi. & quidẽ. tertia ibi, sed & si purè. ¶ Oppo. C. de neces. ser. l. cum quidã. Sol. ibi loquiť qñ nullam mẽtionem fecit de libertate: hic sic. ¶ Vlteri⁹ diciẽ hic. quòd qñ est alienatus vel manumissus posset eẽ hr̃s. cõtra. j. de acq. hære. l. placet. & l. cũ ꝓponas. ĩ prin. C. e. Sol. qdã dicũt ꝙ eũ hæredẽ existere loqẽ qñ fuit manumissus: vel dicitur alium esse hæredem per ipsum seruũ. dic tertiò quòd hæres est iussu noui dñi. & ista est vera, & vide glo. q̃ incipit, voluntariũ: ibi. Vel dic ẽt non manumissus & c. doc. dicũt contrarium in. l. cũ proponas. C. eo. sed dãno eos p istũ tex. vt plenè scripsi in. l. cum filio. j. de leg. j.

LEX X.

Si alterius. Plures instituti ex diuersis rebus admittunť ęqualiter vt instituti. h. d. hoc intellige q̃tũ. ad hæreditatẽ, sed in fundo habebunt partes nominatas, vt. l. ex facto. la grande. j. eo. Et ita oportet intelligere. s. l. proxi. §. si duo. ¶ Opp. j. l. proxi. Sol. vt glo. ibi.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Copula quæ cadit inter diuersas orationes non inducit coniunctionem.*

LEX XI.

Titius. Cõiũcti ex re certa habenẽ ꝓ vno quo ad diuisionẽ hereditatis faciẽdã cũ alio instituto. h. d. ¶ Op. j. l. proxi. Sol. istud ideo fit propter cõiunctionẽ duorũ in eadẽ re, vt no. s. l. pxi. vlteri⁹ scias ꝙ vltramõ. videnť dicere ꝙ testator hic apposuit copulã dicendo. Titius fundi corneliani hęres esto. & duo titij illi⁹ insulę heredes sunto. ꝙ qlibet habet tertiã. qa oẽs essent cõiũcti vbis. ita dicit Cy. in. l. fi. C. de impu. & alijs subst. in prima opp. quod nõ est verũ. 1 † nã copula quę cadit inter diuersas orationes nõ inducit coniunctionem verbalẽ, vt. s. qb. mo. vsusfru. amit. l. sicut in annos. §. ij. dicam. j. eo. l. item quod sabinus. dixi plenè in. l. re coniuncti. j. de leg. iij.

LEX XII.

Si inæqualibus. Etiam in distributiõe partium vltimum dictum p̃ualet. h. d.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Dictiones æquè, & æquis portionibus quid denotent.*
2 *Coniuncti per nomen collectiuum sunt plus coniuncti quàm illi qui coniunguntur per copulam.*

LEX XIII.

1 Interdum. Dictio † æquè facit vt coniunctis cum disiunctis æqualiter admittantur. h. d. ¶ Nota diligenter de virtute huius dictiõis æquè, & æqs portiõib⁹. ¶ Secũdò no. 2 † ꝙ cõiuncti p nomẽ collectiuũ sunt plus cõiuncti quã illi q cõiunguntr p copulã in eadẽ orõne. nã hic prim⁹ & fratris filij in eadẽ oratiõe per copulã sunt coniuncti: tñ quia illi filij nõ sunt cõiũcti p nomen collectiuũ habenť loco vni⁹, nisi esset dictio æquè.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Res est diuisibilis in infinitas partes.*
2 *Res in dubio intelligitur diuidi in. xij. partes.*
3 *Partes duas petens, in dubio intelligitur de duodecim, nisi dicat totius.*
4 *Fundus quilibet diuiditur in duodecim partes, sicut hæreditas.*

b Paterfami. [b] No. †, quòd res est diuisibi-
1 lis [c] in infinitas partes, [d] vt ibi
c quod voluerit. Ad idẽ facit. l. si cui. de serui. Itẽ not.
d † ꝙ [e] res in dubio ĩtelligiť diuidi in duodecim par-
2 tes. & per hoc sis cautus in libello & sententijs. si em̃
e petis† duas partes, dicas de trib⁹ rei toti⁹. si enim pe-
3 teres simpliciter duas partes, in dubio intelligiť duas
4 partes scilicet de. xij. vt hic, nisi aliud appareat. † Et si dicis hic loquiť in hæreditate: certè eo modo quilibet fund⁹ diuidiť, vt. l. quoties. §. si duo. s. eo. & C. de leg. l. cũ qõ. Sed si diceres, peto duas tertias vel duas quartas. illud est indubitabile, vt. s. e. l. §. fin.

Denique. Hic primò loquiť qñ testator legauit vni partẽ, & alteri aliã partẽ. Secũdò qñ legauit vni totũ, & alteri partẽ. Tertiò qñ vni totũ, & alteri totũ. Quartò qñ plurib⁹ totũ, & alteri partẽ. Secũda ibi, sed si excesserit. Tertia ibi, sed si duos. Quarta ibi, in alio. ver. sed & si duos. ¶ Opp. ad versi. sed si excesserit. de. l. cum qõ. C. de leg. multa dicunť, ꝓ solutiõe hui⁹ cõtrarij. veritas est quòd hoc debet intelligi qđ hic cõstat quòd testãr voluit trãsire ad dipõdiũ. qđ appet si testator dixisset titiũ instituo in. xij. vncijs, in alijs. vj. instituo. Sempròniũ. Ex hoc quòd dixit in alijs, apparet quòd voluit ad dipondiũ trãsire. licẽt hic in tex. nõ declaret. distingue ergo qñq; testator relinquit vni partẽ, & alteri partem infrà assem: & ita loquiť hic. §. in prin. Qñq; relinquit vni totum, & alteri totũ, & non est dubium ꝙ concurrunt, vt hac. l. §. sed si duos. qñq; relinquit vni totũ, & alteri partẽ: & tunc aut constat ꝙ illud quod dabaẽ secũdo voluit adimere à primo, & stamus certo, aut nõ constat ꝙ voluit adimere: & ita loquiť ver. sed si duos. Aut est dubiũ, & tunc est distinguẽdum: aut primo relinquit partẽ, & posteà totum. aut primò totum, secũdò partẽ. vt not. in. l. cũ quæstio. C. de leg. facit quod dicã. j. ad trebel l. marcellus. & l. q quadringenta. & vide gl. q̃ incipit, ex asse institutos & c. dicit gl. no. q̃tum ad substantiã rei hæreditariæ, quia in qualibet vncia erit tantùm de substantia hæreditatis q̃tũ erat de primo, licet habeat pauciores vncias.

LEX XIIII.

Si quis. Oppo. s. de. l. proxi. vbi illa verba tertia, quarta, & silia significant modũ portionũ: non ordinẽ. Rñdeo hoc fit propter præcedẽtia verba s. prima & secũda quæ sunt merè significatiua ordinis. secus si illa verba nõ essent apposita, sed alia tũc essent modificata, vt. s. l. pxi. in fi.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Relatiuum quis uel qui quando faciat uerã relationem, non simplicem.*

LEX XV.

Iulianus. Relatiuum quis vel qui, in dubio facit veram relationẽ, nõ simplicem. h. d. ¶ No. quod dixi ĩ summario. facit. l. triplici. de
1 ver. sig. ¶ Opp. † quòd faciat simplicem relationẽ, non veram, vt. l. dñm. C. de iniur. l. ij. de nego. gesto. respõdeo de sui natura facit verã, vt hic: sed vbi resultaret iniquitas, debet intelligi quòd faciat simplicem relationem, vt in contrarijs: & in sacra scriptu-
f ra, mulier damnauit quæ saluauit. quod no. quia fa-
g cit id ad saluandum [f] dicta testium. [g] ¶ Vltimo no. gl. super verbo qndecim ptes. ĩ fi. gl. Tu dic quòd cũ cuilibet ex primis reliquerit minus, secundo plus, quòd hæc lex hodie nõ est correcta, vt not. per gl. in d. l. cum quæstio. C. de leg.

✣POMATES.

c ¶ Quòd res diuisibilis. Vide Fed. cõs. cclxxxviij. inci. casus talis. Cons. sing.

d ¶ Infinitas partes. Adde Bal. in. l. codicillis. §. j. de vsufru. leg. & adde qđ legiť & no. ĩ. l. cũ q̃stio. C. de leg. Ang. contrà. in. l. defuncta. de vsu.

✣POMATES.

e ¶ Itẽ no. quòd. Ad de Aret. in. l. planẽ. in fi. de leg. j.

f ¶ Ad saluandum. Et hoc sequiť Lu. Ro. in. l. j. in prin. s. de ope. no. nun.

✣POMATES.

g ¶ Ad saluandum dicta testiũ. Vide Alexã. consi. cxxij. ver. præterea. colũ. iij. vol. ij. Ro. consil. xxx. col. ij.

a POMATES. ¶ Item quod sabinus. §. sed si. Vide Car. cōsil. lxviij.

a ¶ Item quod sabinus. §. sed si. No. istū tex. in ver. aliter atq; si ita scripsisset, in ver. ex reliqua parte. quia concordat cū tex. in. l. ij. de hære. insti. & cū. l. si miles. la. ij. ff. de testa. mili. de verbo residuum, aliquid dixi in. d. l. ij. & vidi de hoc verbo, residuum, aliâs dubitari super vno rescripto impetrato à summo pontifice, per quēdam priorem cuiusdam monasterij q possit testari de fructibus &c. cum aliâs sine tali impetratione non posset. & aliqd dixi post Bald. in. l. fin. §. nō autem. C. de bo. q̄ libe. in rectore ecclesię. nā in rescripto continebat q cōcessa fuit gr̄a sacerdoti, seu priori, q possit testari in qua diceba tur prout tibi placuerit ordinare, & disponere, ac super hoc testamētū facere, & cōcedere liberè, & licitè valeas, plenā & liberā cōcedim⁹ facultatē volumus autem q in dispensatiōe bonorum dicti prioratus, & aliorū beneficiorū iuxta quātitatem residui, erga ipsum prioratū, & alias ecclesias à qbus illa pcepisti te liberalem exhibeas, pūt cōscientia tibi dictauerit, & animę tuę saluti videris expedire. Stat dubium nunc propter illud verbū residui, p quota parte papa concessit q testaretur iste prior, & residuū relinqret ecclesijs à qbus pcępit: prout conscientia dictauerit, & animę suę saluti viderit expedire: quoniā quo ad ista verba inferiora papa a voluit dicere q residuū bonorū qđ pceperit ab ecclesijs relinquet eis secūdū quòd ab eis pcipit: qa voluit Papa q illud qđ pcepit ab vna eccl'ia, illi ecclesiæ relinquat. istud importāt ista verba inferiora. & sic apparet q licet Papa cōcedat plenā & liberā facultatē testādi de bonis q̄sitis intuitu bn̄ficiorū: tn̄ restrinxit illā liberā facultatē in residuo: iō est aduertēdū quod erit illud residuū. nā cū ista gratia sit pręiudicialis ecclesijs à qb⁹ pcœpit bona: & ad instātiā sui emanauit dicta cōcessio: ideò ista gratia restringi debet inquantum pōt, vt euitet̄ præiudiciū tertij, vt in. c. super eo. de offi. deleg. c. q̄uis. de rescrip. in. vj. l. ij. §. si qs à principe. & §. meritò. ff. ne qd in lo. pub. & in. l. nec auus. C. de eman. lib. & c. licet in corrigendis. extra de offi. ordi. & sic licet bn̄ficia principū sint latè & latissimè interpretāda. l. beneficiū. ff. de cōsti. princ. c. cū dilecti. de dona. c. visis. xvj. q. ij. tn̄ illud est verū, qn̄ agit̄ de præiudicio ipsius cōcedētis. vt dictis iurib⁹. sed qn̄ agit̄ de præiudicio tertij: tūc secus: qa nō est de intētione cōcedētis præiudicare tertio: nisi quatenus est expressum in gratia, seu priuilegio: & cum ad impetrationē istius prioris dicta gr̄a fuerit cōcessa, sequit̄ q in dubio debet fieri interprætatio contra ipsum priorē impetrantem, vt in. c. contra eum. de re. iur. in. vj. & l. veteribus. de pac. & l. qcqd astringendæ. de ver. ob. licet enim in. d. rescripto dicatur & de quibuscunq; bonis, tam ratione dicti prioratus q̄ ratione aliorū beneficiorū tuorū, quæ de præsenti obtines, & in posterū obtinebis: tn̄ Papa non cōcessit, quod de oībus illis bonis possit testari, sed dūtaxat voluit declarare de qb⁹ bonis possit testari, quia cū habebat bona quęsita ex pluribus bn̄ficijs, Papa indulsit ei q de bonis quibuscūq; tā priorat⁹, quàm aliorū bn̄ficiorū, possit disponere hoc apparet ex verbis inferioribus, dū dixit iuxta quātitatē residui. vn̄ voluit q de residuo dictorū bonorū testet̄ erga prioratū, & beneficia. Et sic non cōcessit q possit vni, vel pluribus relinquere omnia bona quę acquisiuit ex dictis beneficijs: vt iam fecit dictus Prior: instituendo conuētū ī quo erat Prior: quoniā residuū debuit disponere, & distribuere alijs ecclesijs à quibus illa bona percepit. ergo non potuit testari de omnibus bonis instituendo dictum monasterium. vn̄ videt̄ velle q illud verbum residuū, importet lucrū quod dictus Prior acquisiuit de dictis ecclesijs, vt sic in illis distribuere, & relinqre debeat, vel saltē dimidiam omnium bonorū. & de hoc est text. valde solennis in. l. ij. C. de hære. instit. in ver. nam residui cōmemoratio etiā totū admittit. vbi si testator instituit incapacem in certa portione, & alterū hæredē instituit in residuo: ille institutus ī residuo videt̄ institutus in totum patrimoniū defuncti: qa ppria significatio illi⁹ vbi residuū, vl' vbi reliqua īportat totū patrimoniū defuncti, facit qđ hr̄ in. l. q̄q̄. C. de testa. mil. & l. amissi. in prin. ff. de fideius. & l. ei q. ff. de dona. cā mortis. & l. cæterorū. ff. de ver. sign. tex. hic: & quę in si'i dixi in. d. l. ij. C. de hęre. insti. & sic ista vba adaptant̄ ad totū. si ergo nō apparet p quota parte Papa voluerit istū posse testari de bonis ecclesiarū, videt̄ q totū quod ex dictis ecclesijs fuerit pceptū, veniat reseruandū ipsis ecclesijs & q remaneamus in dispositione iuris cōis. l. si extraneus. ff. de cōdi. ob cau. l. si cū dotem. in prin. ff. sol. ma. cū si. & illa vba de quibuscūq; bonis nō intelligunt̄ q oīa bona possit relinqre. vn̄ nō intelligunt̄ de generib⁹ singulorū: sed de singulis generū. isto modo loquendi vtitur gl. in l. j. in ver. oībus. C. cōia de leg. & in. c. nā cōcupiscentiā. de consti. & sic Papa voluit q possit testari de bonis cuiuscūq; bn̄ficij: sed nō de bonis omnibus oīm suorū beneficiorū. vide alias rōnes ad hunc casum: licet nō ad materiā quas posui in. d. l. demōstratio. in. vj. colū. de condi. & demō. ergo licet dicat de quibuscūq; bonis &c. tn̄ restringit̄ ad ecclesias in quib⁹ fuit bn̄ficiat⁹, & sic nō de oīb⁹ bonis dicti priorat⁹. & si dicat̄ residuū importat medietatē totius, vt voluit gl. cōiuncto tex. in. l. si residuū. C. de distra. pign. vbi dicit̄ residuū debiti si parat⁹ est soluere. & gl. in ver. residuū. exponit. i. partē, quo casu appellatiōe partis venit residuū. i. mediū toti⁹, vt pbat̄ ī. l. nomē filiarū. §. portiōis. ff. de ver. sig. nisi restringat̄ p adiūctū: quia dicat̄ pars aliqua: quia tūc enim importat minus dimidia: vt est gl. valde sing. in cle. j. de for. cōpet.

ADDE de hoc verbo residuum, quod ipse con ulait consi. xxvj. in. vol. tione

LEX XVII.

Item quod Sabinus.

Hîc incipit tractare aliam materiam, quādo aliquis est institutus sine parte.

SVMMARIVM.

1 *Coniunctio quæ cadit inter orationes, nō inducit coniunctionem realem.*

Vnde idem. Iste vsi. est fortis. casus est q quosdam testator instituit ex. xj. vncijs, & duos sine partib⁹: illā vnciā habebūt illi q sunt scripti sine partib⁹. & si vnus ex eis repudiat semiunciā, omnib⁹ accrescit. h. d. ¶ Op. q ille solus sine parte scriptus ad illā semiūciā vacantē admittat̄, vt. l. j. §. si vò qdā ex heredib⁹. C. de ca. tol. Sol. dicit gl. intelligas q hi duo instituti sine partib⁹ nō erāt vbis cōiuncti. ponēdū est ergo q qlibet erat institut⁹ in diuersis orationib⁹. Sed cōtra hoc op. de l. si ita qs heredes. j. e. Gl. soluit optimè. Sed opp. licèt isti nō sint cōiuncti vbis (vt dictū est) sunt tn̄ cōiuncti re: qa ad vnā portionē vocant̄. glo. dicit, fateor q sunt cōiuncti re inter se, & etiā sunt re cōiuncti cum alijs institutis in. xj. & sic oēs admittunt̄, vt hîc in fi. gl. quā vide. istud q alij sunt cōiuncti re, est manifestissimè falsum: nā distinctio partiū facit cessare cōiūctionē realē, vt. l. re cōiūcti. j. de le. iij. sed hîc primis distinctim assignat. xj. vncias. Alij instituti sine partib⁹ vocāt̄ ad vnciā vacātē: & sic nō sunt re cōiūcti. Pe. in. d. §. si vò qdē. dicit q hîc nō erāt cōiūcti re: sed oēs verbis. & intelligebat q inter institutionē factā de illis q sunt instituti in. xj. vncijs, & institutionē factā sine partib⁹ est copula ex qua resultaret coniunctio vbalis, qđ est falsum manifestissimè: nā † coniunctio q̄ cadit inter orationes nō inducit coniunctionē vbalē, vt. s. qui mo. vsusfruc. amit. l. sicut in annos. §. j. C. de cad. tol. l. j. §. vbi aūt. ibi, sermonis vnitas &c. j. de leg. ij. l. meuio. fundi. in prin. & ibi dixi. vn̄ igit̄ est hoc q oīb⁹ accrescit. Rn̄. debemus intelligere q hîc nō sunt cōiuncti vbis (vt dixi) itē nō sunt cōiūcti re cū primis institutis in. xj. vncijs (vt dixi) nec inter se: licet enim vocēt̄ ad eādē vnciā, hoc nō sufficit ad inducēdā cōiunctionē realē: sed ita demū dicūt̄ re coniūcti, qn̄ ad eādē portionē vocant̄ insolidū ex expssa dispositiōe defuncti, vt. l. j. in fi. & l. ij. cū sua gl. & l. inde nerati⁹. in prin. s. de vsufruc. accre. Sed isti nō vocant̄ ex expssa volūtate defuncti: qa eos instituit sine partib⁹. & sic nō sunt re nec vbis cōiuncti, q̄tū ad ius accrescēdi. & hoc vult dicere tex. si bn̄ aduertat̄: sed quia portio hereditatis deficiēs accrescit institutis ideo accrescit omnibus. hoc vult dicere text. hîc dū dicit q̄tū ad ius accrescēdi accrescit omnib⁹.

Sed si. [a] Not. q ille cui relinquuntur reliqua, si nihil reperit̄ nihil habebit. & sic est finis pro hoc mane.

Quæsitum. Institutus sine parte habebit quod deest ad dupondium. h. d.

LEX XIX.

Ex facto.

Verba enūciatiua conditionalr̄ plata nō īducūt dispositionē. h. d. Dixi plenè in. l. ex hac scriptura. j. de dona. Hîc est duplex lr̄a. vna, quē nō īstituerat. alia, quē īstituerat. & sunt verba testātis: & secūdùm illā posui casum summariū. Ad quā op. de. l. ex hac scriptura. j. de don. So. ibi vba enūciatiua pferebant̄ principalr̄ ppter se: hîc incidēter ppter aliud: qa cōditionalr̄. Secūdò debes scire q hęc lex legit̄ duob⁹ modis. qdā formāt qōnē an Seius q dicebat̄ institut⁹ admittat̄. & rn̄debat̄ q nō. & secūdùm istā posui summariū. Alij ponūt q fiat qō ī substituto: & illā reprobat gl. imò dicit substitutū admitti. ad hoc op. cōditio de pterito falsa vitiat institutionē, vt. l. ij. s. eo. ergo hęc substitutio nō debet valere. Sol. dic q hęc cōditio erat de futuro. s. si hęres nō erit. licet implicet aliquod pteritū: scilicet q eū instituerat. simile ī. l. cū tale. §. pe. de cōd. & demō. ad idē op. q illa vba si hęres nō erit debeāt ītelligi de eo q pōt esse: & nō vult eē, vt. l. pater seuerinā. ī prin. de cōdi. & demō. sed hîc ille q dicebat̄ institutus nō pōt admitti: ergo nec substitut⁹. Solu. vt dixi in cōtrario

LEX XX.

Quo loco.

Si iam mortuo. *Si iā mortuo relinquitur, id accrescit alijs, & *verba testatoris debēt ītelligi pinde acsi esset illud qđ testator putauit. h. d. pulcher casus est. No. p gl. ī. l. seruo. s. de cōd. īde. Et no. istud qđ dicit gl. q verba debēt intelligi prout testator putauit. dixi vobis ī. l. quoties. §. si duo. s. e.

LEX XXI.

Trebatius.

Op. hîc dicit̄ q erit liber & hæres. cōtra j. de vul. & pup. l. q liberis. §. sub cōditione. Sol. vt gl. vel dic q ista conditio depēdet ex facto testatoris, vnde nō faciēdo videtur pœnituisse. hāc. l. cū se. prosequere vt habes in glo.

SVMMARIVM.

1 *Bonorū possessio quæ datur pendente conditione tribuit illam administrationem, quam habet curator bonorum.*

LEX XXIII.

Si quis instituatur.

Est difficilis. l. & diuidit̄ in duas partes principales. Primò ponit qd pōt facere hæres institutus in diem certum vel incertum. Secundò quid potest facere iudex. secunda ibi, sed si bon. pos. missus in possessionē, pendente cōditione pōt oīa facere quę curator dat⁹ posset. h. d. secūdùm vnā lec. ¶ Op. bo. pos. quę petitur pendente condi-

tiõe nõ tribuit ius seu iuris effectũ,vt.l.ij.§.si sub cõditione.j.de bo.pos.secũdũ tabu.si nõ tribuit ius:vel
a iuris effectũ:ergo interim a nõ põt alienare.gl.dicit quòd illud quod pmitut alienare referẽ ad eũ q institut⁹ est in diẽ certũ:& sic habeẽ vt purè institut⁹: sed hoc est cõtra mẽtẽ.l.q de vtroq; pariter loqẽ.dic ergo secũdũ Ia.de are.& meli⁹,quòd bo.pos.interĩ nõ tribuit ius:scilicet ius residẽs in psonã heredis:sed interim põt alienare vt curator dat⁹ bonis,& hoc puto verũ p.l.j.j.de iure deli.Sed cõtra hoc facit tex.qui dicit distrahere tãq; hæres.Sol.fateor q etiã curator distrahit tãq; hæres:& eodem modo põt à creditore
1 coueniri secũdũ eũdem Iac.de are.¶ †No.etiã diligenter q bo.pos.q daẽ pendẽte conditione tribuit administrationẽ illã quæ cõpetit curatori bonorũ. ¶ Op.quilibet põt vendere rem alienam,vt.l.rem alienam.de contrahen.emp.Sol.potest alienare & dñiũ trãsferre,vt hĩc:quod nõ est ĩ alio alienante rẽ alienam.¶ Vlterius oppoñ.quòd verè vendat rem alienam,vt.l.ij.§.si sub cõditione.j.de bo.pos.secũdũ tabu.Sol.ibi in omnem euentum habiturus erat filius:hĩc autem minimè.

a ¶ Si quis interim. An hrs institutus sub cõdõne possit interim pendente conditione petere bonorum possessionem secundùm tabulas? & an faciat ius? vide Cy.in l filiis matrẽ.C. de inoffic.testa. & ibi ad eum se remittit Bal.

SVMMARIVM.

1 *Iudex citans aliquem ad hoc ut sciat an uelit esse hæres, debet ei dare tantum tempus quantum habet ad petendum bono.possess.*
2 *Instituto sub conditione potestatiua, potest non solum statui tempus, ut impleat conditionem, sed etiam intra quòd adeatur hæreditas.*

Sed si bonorum. Hic loquitur qd habeat facere iudex aliquo instituto sub cõditione.& subdiuiditur: quia primò loquiẽ de instituto sub cõditione potestatiua,secũdò de instituto sub cõditione casuali.secũda ibi,item si conditioni.Si institutus differt conditionẽ potestatiuã implere,ei ad hoc per iudicẽ terminus statueẽ.h.d.¶ Oppo.& videẽ q nõ sit necesse quòd iudex statuat tps:quia lex statuit quòd impleat quãprimũ potest,vt.l.hæc cõditio.de condi.& demõ.Gl.sol.notabiliter ibi loquitur ĩ legato,hĩc in instõne hæredis:ita tñ quòd in institutiõe hæredis est maius periculum:ideò hæres nõ est ita grauãdus,& hãc tenẽt Pe.& Cy.C.de insti.& substi.l.j.dixi in.l.suus quoq;.§.fi.s.eo.¶ Quæro,qd vult dice-
b re tex.b q ptor imiteẽ edictũ suum.Glo.dicit quòd nõ habeamus:sed credo q habem⁹,nã extraneis ad petendũ bo.pos.prætor indulget centum dies:descẽdentib⁹ annũ.de illo edicto loquiẽ hĩc quòd prætor debet imitari statuẽdo tãtũ tẽpus,qtũ per illud edictũ statuiẽ,& nõ min⁹.quod no.multum probaẽ in l.ij.j.de iure delibe.& .l.j.§.largi⁹.de succes.edic.quod est mẽti tenẽdũ:qa assessores in hoc multũ errãt statuẽdo min⁹ tps ad deliberãdũ.an velit adire,vel nõ.
1 Et sic no.† q si iudex fecit aliquem citari,vt sciat si vult esse hæres vel nõ:debet ei dare tantũ tps quãtũ daẽ ad petẽdã bo.pos.Et nõ põt min⁹ tps statuere, vt legib⁹ palle.& p hoc mille pcessus deuastabunẽ. ¶ Quærit quid erit elapso termino dato à iudice. Rñ.videbitur defecta conditio,vt hĩc.nec est locus illi distinctioni quæ fit in.l.qdiu.de acqui,hæredi. Nõ eñi põt hĩc iudex adire,cũ nõdũ erat purificata institutio.simile in.l.si seru⁹.j.de bo.autho.iudi.pos.
2 ¶ Vltimò no.† quòd instituto sub conditione potestatiua,nõ solũ põt statui tps vt impleat cõditionẽ,sed etiã põt statui tps intra quod adeaẽ hæreditas,vt hĩc dicit tex.q pro tãto est aduertendũ:qa statuiẽ tps eo tpe quo nõ põt facere:sed quia põt facere vt possit implere conditionẽ,& ideò hoc fit.

POMATES.
b ¶ Vult' dicere. Vide alex.cõsi.iiij.colũ.iij.vol.ij.

SVMMARIVM.

1 *Proclamatio generalis an sufficiat quando creditores uolũt agere contra bona hæreditaria, & non reperitur hæres.*

Item si conditioni. Primò ponit vnũ dubium.Secundò vnam quæstionem circa illud.secũda ibi,sed si sub conditione.Pendente cõditione casuali,iudex statuet terminũ,intra quem si non petitur bo.pos.vel hæreditas adeatur:creditores in possessionẽ mittentur:& curator bonis constituetur.h.d.¶ No.qd debẽt facere creditores pẽdente cõditio-
1 ne institutionis.¶ Quæro† qñ creditores volũt agere cõtra bona hæreditaria,cũ nõ reperiaẽ hæres,an
c sufficiat gñalis pclamatio c,si qs velit eẽ hæres cõpareat &c.secũdũ formã.l.si eo tpe.de remis.pig.Aut est necesse quòd citenẽ aliq noĩatim.Rñ.noĩatim citari debere illos q primũ gradũ obtinẽt,& ad quos hæreditas ptineret,& innuit hoc tota lex q vult citari debere institutũ sub conditione:pro hoc facit.j.de succes.edi.l.j.§.j.&.§.largi⁹.& expressius in.l.j.§.pe. de vẽ.inspiciendo.¶ Quæro,qd vult dicere tex.nisi intra certum tempus hereditas obtigerit,aditaq; fuerit,primò qđ dicit hereditas obtigerit, intellige per bo.poss.secundùm tab.& sic possit heres à creditoribus coueniri tanq; curator datus bonis, vt hac.l.in prin.secundũ Iac.de are.& quod sequiẽ aditaq; fuerit intellige post exigentẽ cõditionẽ.¶ Quero.dicit tex.& interim &c.Quero.de quo tempore intelligitur istud interim.Rñ.potest intelligi.s.inter primã dilationẽ datã hæredi,vt.l.ait pretor.de iure deli.vel põt intelligi interim.i.postquàm creditores in possessione fuerint,vel anteq; hæreditas adeatur.arg.l.si diu.j.qui.ex cau.in pos.ea.

SVMMARIVM.

1 *Res tempore perituræ quãdo per curatorem datum bonis possunt uendi?*

Sed si sub conditione. Diuidiẽ in duas ptes.Primò format vnã.q.circa pdicta,& eã determinat.Scđ'ò circa suã determinationẽ tollit vnã dubitationẽ.secũda ibi,& ideò.¶ In prima parte
1 sic pono casum.Dictum† est.s.quòd per curatorẽ venduñẽ q sunt tpe peritura.quæro an per curatorẽ possint vẽdi res nõ perituræ,vt satisfiat creditoribus.Rñ.quòd sic:si est graue æs alienũ,vt qa debetur sub pœna,vel qa debeẽ reipublicẽ q tota die molestat:sicut dicimus in curatore dato ventri.

SVMMARIVM.

1 *Eger & impeditus an teneatur mittere procuratorem.*
2 *Et an cum agitur contra bona defuncti, per secundum decretum dandus sit curator qui uendat?*

Et ideo. Iste versi.legiẽ hĩc in gl.tribus modis.de primis duob⁹ non curo.assumo tertiũ ibi,vel meli⁹ secundùm gl.secundùm quẽ h.d.Aduersus facta p talẽ curatorem non restituitur pupillus,sed absens,vel aliter impeditus.h.d.Opp. s.de mino.de.l.in integrũ.Sol.gl.pupillus non restituitur,vt ibi.sed absentes & impediti sic:vt hĩc,& l.j.in fi.s.qui.ex cau.ma.&.l.in possessionẽ.§.cũ dicitur.ex q.cau.in pos.ea.& secundũ hãc lectu.posui summariũ.Sed ista nõ placet mihi:q.a.l.in integrũ. de qua gl.facit mẽtionẽ dũ loquiẽ in pupillo,qui nõ restituiẽ de eo quod factũ est ante aditã hæreditatẽ cũ interim tũc non fiebat cõtra pupillũ:sed contra hæreditatem quæ interim repræsentat personam defuncti maioris:& eadẽ rõne videẽ quòd nõ deberet subueniri absentib⁹,vel impedito de eo qđ sibi ante aditã hæreditatẽ fieret:& leges hĩc allegatæ in gl.loquunẽ de eo quod fit in bonis eorũ absentium? vel aliter impeditorũ.¶ Secũdo mõ legitur alibi in glo.j.qui.ex cau.in pos.ea.l.si diu.secundũ quã pone sic casum.Diciẽ.s.quòd fit vẽditio vt satisfiat creditorib⁹,sed vr quòd debeat differri.& expectari.Ad hoc respondet iuriscõsult⁹,& dicit quòd illud quod diciẽ de dilatione est verũ in illis q sunt absentes ex cã iusta,vel iusta cã impediti,sed.§.præcedẽs loquiẽ in præsentibus q detractant petere bono.poss.h.d. ¶ Tertio modo legit Iaco.de are.hoc modo.Dictũ est.s.quòd bona venduñẽ per curatorem datũ bonis.Contrà.imò videẽ q p ipsos creditores debet fieri venditio bonorum,vt.l.fulcinius.§.j.j.qui.ex cau. in pos.ea.Respon.per creditores potest fieri venditio contra debitorem latitantẽ:sed quando debitor non latitat, sed est absens,vel legitimè impeditus: tunc fit venditio per procuratorem causa cognita. h.d.¶ Quæro quid vult dicere tex.sine dilatione.
1 dic vt in glo.¶ Quæro vtrùm † eger & impeditus teneaẽ mittere procuratorẽ.Gl.videtur dicere quòd sic,vel patitur missionem,vel venditionem.Quod dicit de mittendo procuratorẽ,dic plenè per Cy.C.

c ¶ Itẽ si cõditioni. Proclamatio. valida est citatio p edictũ gñale ĩ loco publico,& pt p hãc citationẽ fundari iudiciũ,ita sentit bar. hĩc q semp allegaẽ: & ẽt in.l.fi.in prin. C.de iu.delib.& in l.j.C.de iure do.in pe.& in.l.si eo tpe. C.de remis.pig.Ia. but.& Bal.ĩ auẽ.si oẽs.C.si mi.ab hære.se abst.& Bal.in l. quinquaginta.ff. de exc.tu.& in.l.pscriptiõe.C.si contra ius. vel vtilita. pu.& in.l.ij. C. de test.& Inn.ĩ.c.fi. q ma.acc.pos.& in.c. humilis.& ĩ.c.inter quatuor. de ma.& obe.Abb.in.c.fi.de vita & ho.cle.Car. ĩ.c.dilect⁹.de exces. præla.Imo.ĩ.c. alb. de test.Ro.ĩ consi. quod inci.p plena discussione. do. de sctõ Gemi.ĩ.c.fi.de elec.ĩ.vj.Bar. ĩ extraua. ad repri. in ver.p edictũ. Bald. hec vbi.dicit se vidisse cassari multos pcessus.Bar.in l.iiij.ff. de bo.auth. iu.pos.Ang.in tractatu de inuẽtario, & adde circa . q. Bar.hĩc:quia dixit Inno.ĩ.c.fi.q matr. acc.pos quòd vbi ẽ cert⁹ hrs ille citãd⁹ est.Idẽ voluit Ioã. an.ĩ.c.fi. de elec.in vj.al's aũt secundũ quod ẽt dixit Bar. hĩc nõ esset satisfactũ p gñale citationem.l.si diu.& ibi Ang.ff.q.ex cau.in pos.ea.tñ si fuerũt citati.hi quos tãgit pria cã successiõis, valet, iuxta illud qđ decidit tex.ĩ.l. j.§.denũciari.ff. de vẽ.ĩspi.& ibi vide. & iõ aduocati non dirigũt libellũ ĩ genere cõtra volentẽ eẽ hæredẽ alicuius defuncti:sed faciũt sigillatim reqri illos quos pxima cã successiõis tãgit:& cũ cõparẽt in iudicio faciũt eos ĩterrogari si volũt esse hrdes talis defuncti,vt hĩc per Ang. post Bal.
ADDE an sufficiat gñale pclama Bal.cõs.cccxij.li.ij. & pAb.cõs.lxij.li.j.

de testa.mili.l.j.dicā in.l.j.ỹ.de diuer.& tēpo.pscript.
& quòd dicit patiꝰ vēditionē,itellige p curatorē da
1 tū bonis.vt.l.possessionē.§.fi.j.ex quibꝰ cau.in pos.
ea. Pōt quarto modo legi.dictū est suprà ꝙ curator
pōt vēdere. ¶ Quero vtrū eo tpe quo curator vēdit:
erit necessariū decretū iudicis,vel an posset sine de
creto vēdere. Rñ iuriscōsultꝰ in primis dictis.s.est ne
cesse ꝙ sit causæ cognitio,& decretū iudicis īterue
niat vt in pupillo & alijs absentibꝰ.& ista lec.pbaꝰ
2 in.l.ait ptor.&.l.j.j.de iure deli. ¶ Vltimò tene† men
ti,ꝙ quando contra bona defuncti agitur per secun
dum decretum,hoc modo debet interponi ꝙ detur
a curator bonis qui vendat,ᵃvt hac.l.patet.

LEX XXIIII.

Titius. *Si instituo duos hoc modo.
vter eorum viuat,& ambo vi
uant:ambo sunt instituti,sed si alter tan
tùm viuat,ille solus est institutus in par
te,& in parte mortui censetur substitutus.h.d.cum
duabus legibus seq.& est pulcher casus.*No.ꝙ sub
stitutio vulgaris fit verbis affirmatiuis,& dic vt dixi
in.l.j.de vul.& pup. ¶ Secundò no.ꝙ eodem modo
fit substitutio in legatis,sicut in hęreditate, vt hîc &
l.vt hæredibus.de leg.ij.

a ¶ Et ideo qui ven
dat.vide Bal.idem
tenentem in.l.fi.in
princi.C.de manu
test.& vide quæ di
xi post Bart.in.l.si
plures.ff.de cur.bo.
dam.& idem tenet
not.Bart.in.l.si bo
na.C.de bo.autho.
iudi.possecꝰ in pri
mo decreto . & ad
de Bald.in rub.C
de succes.edi.in vl
ti.col.& no.p Ang.
& Imo.in.l.ad diē.
de verb.obl. & per
Bald.in rubr.C.de
succes.edi.

LEX XXVI.

Si te solum. Si prima institutio
est plena, secunda
in eodē testamēto facta nihil operaꝰ: &
idē vbi sub pluribus conditionibus dis
iunctiuè relinqꝰ.h.d. ¶ Opp.ꝙ vltima institutio de
bet valere,vt.l.nō ad ea.j.de cōdi.& demon.dicit gl.
& no.aliud in institutiōibus in qbꝰ preualet institu
tio plenior,vt hîc:aliud in legatis in qbꝰ preualet vl
tima volūtas. ¶ Op.j.e.l.si qs ita scripserit.Sol.dicit
gl.ibi habebat cohærēdē:hîc nō.tu dic ꝙ ibi loqꝰ qñ
p parte purè,& p parte sub cōditiōe:hîc qñ primò
purè:secundò sub conditione fuit institutus. ¶ Op.
de.l.si hæredi plures.de condi.insti.sol.glo.intelligit
hāc conditionē esse positā separatim.nō copulatiuè.

LEX XXVIII.

Si ita quis. Varietas ordinis institu
tionem non vitiat . hoc
dicit.

SUMMARIUM.

1 *Verbum quod reperitur in præterito, & in futuro subiuncti
ui in ultimis uoluntatibus intelligitur in futuro.*
2 *Testator si legauit cuilibet filiæ, quæ uidua fuerit centum, an
ad legatum admittantur quæ erant uiduæ tempore testa
menti, uel quæ postea contigerit uiduari.*
3 *Dictio quisque, & dictio omnis, an differant? & quid de di
ctione quilibet?*
*Dictio omnis, in singulari est distributiua, in plurali est col
lectiua.*
4 *Dictio quisquā, idē est ꝙ dictio qlibet, quia est distributiua.*
5 *Dictio quisquis, est distributiua.*
6 *Nomina collectiua & distributiua.*
*Dictio quisqꝫ, quare magis sumatur impropriè quàm dictio
omnis?*
7 *Relatiuum quis uel qui, quando ponatur distributiuè.*
8 *Castrum plures intrantes, an omnes debeāt habere præmiū?*
9 *Statuto si caueatur quòd quicunque acceperit uexillum flo
rentinorum habeat centum: si duo simul acceperunt, nec
apparet quis primò, simul habebunt centum.*
10 *Distributiua particularia quæ sunt.*

POMATES.
b ¶ Hoc articulo. vi
de Alexand . cōsil.
clxxv.in.v.volu.

LEX XXIX.

b Hoc articulo. ᵇNomē quis
qꝫ,proprie est
collectiuum:sed fauore institutionis, vt
distributiuum assumitur.h.d. Diuiditur
in tres partes. Primò ponit verborum propriam si
gnificationē. Secūdò dicit mentē saruandā. Tertiò
ponit qualis mens in dubio præsumatur.secūda ibi,
in quo puto.tertia ibi,sed humanius. ¶ Et est aduer
tendū ꝙ quidā habent hîc quisqꝫ:& ista est bona li
tera. Alij habēt hîc qsquis,& ista nō est bona:qa di
ctio quisquis,est verè distributiua , vt.j.dicā. ¶ Op.
& videtur ꝙ hęc institutio non valeat,vt.l.j.j.de his
quę pro nō scrip.habenꝰ. Dicit gl.ꝙ hæc verba,scri
ptum habuerit &c.conferuntur in præterito : ibi in
futuro:& ideo ibi nō valet:quia conferuntur in alie
num arbitrium. ¶ Contrà,verbum habuerit reperi
1 tur in præterito & in futuro subiunctiui,sed† in vlti
mis voluntatibus tale verbū quod reperiꝰ in pterito,
& in futuro:debet intelligi in futuro,vt.l.si ita legatū
sit.&.l.solemus.de cōdi.& demō.Sol.debet intelligi
in futuro,nisi dispositio vitiaretur.vt hîc arg.l.quo
ties.de verb.obli.Dices tu hoc est contra.l.j.in fi.de
his quæ pro non scrip.ha.solu.ibi subaudiꝰ per glo.
scriptū habuerit,scilicet in tabulis quas faciet & sic
c de necessitate ad futurum refertur.Et ista sunt ᶜvti
d liaᵈad questionē:† testator legauit cuilibet suæ filię
2 quæ vidua fuerit cētū.quæritur an ad legatum ᵉad
e mittenꝰ illæ quę viduę erant tempore testamēti.an
illæ quas posteà contigerit viduari.Certè ex prædi
ctis patet ꝙ in dubio in vltimis voluntatibus ver
bum fuerit, debet intelligi in futuro subiunctiui.
¶ Op.diciꝰ hîc,ꝙ si vnꝰ scripsit,erit heres cōtra.C.
de impube.& alijs substi.l.quamuis.Sol.gloss.ꝙ ibi
inæqualitas tollit cōtrariā.Vel dic ꝙ illæ leges nil fa
ciūt ad propositū.nō enim diciꝰ ibi ꝙ in psona vniꝰ
veniat,& in persona alterius nō substitutus admit
tatur.Vel dic ꝙ ibi fuit oratio copulatiuè cōcepta,
& sic requiriꝰ cōcursus vtriusqꝫ:hîc fuit dictio qsqꝫ,
quæ assumitur distributiuè. ¶ Opp.C. de impu.&
alijs substit.de.l.cū qdā.Sol.vt in glo.vel dic ꝙ fauor
filiorum illam interpretationem admittit:sed certè
idē esset in quolibet:vnde cessat ratio gl.vt.l.here
des mei.§.cū ita.j.ad treb.& ideò solue:quia ibi fuit
vsus testator verbo merè collectiuo : hîc ỽbo quod
similitudinem habet cum distributiuo. ¶ Quærit
gl.an iste filius habebit totam hæreditatē,dic vt in
gl. Præterea quęrit glo.quid si vterqꝫ scripsit hære
3 dem.similiter dic vt in gl. ¶ Op.& videtur† quòd
differat quisqꝫ & oīs,vt.l.si pluribus.in princ.j.de le
ga.ij.Sol.ibi loquitur in distributiuo quilibet, quod
differt à dictiōe oīs,& differūt in hoc,nā qlibet attri
buit cuilibet insolidū:sed oīs attribuit simul & colle
ctiuè,vt.l.si pluribꝰ.i prin.j.de le.j.& p hoc.l.nō di
stinguemꝰ.§.cū in plures.s.de arb.quod itellige ve
f rū si pferaꝰ in plurali,ᶠvt oēs hoīes ferūt lapidē,sed
si in singulari,vt oīs homo fert lapidē.tūc est distri
butiuū,sicut qlibet,vt no.s.de stat.ho.l.iij.& est ca
sus.j.de iure fisci.l.moschis.& ibi not. ¶ Opp.de.l.si
4 creditores.& quod ibi no.C.de pac.Rñ.ibi † loquiꝰ
in dictiōe qsquàm,q̄ est idē ꝙ qlibet:hîc in dictione
qsqꝫ,q̄ est idē ꝙ oīs. ¶ Opp.de.l.q liberis.§.hęc ỽba
5 j.de vul.& pup.Solu.ibi† loquiꝰ in dictiōe quisqs,q̄
est distributiua,vt ibi,&.l.fi.C.de impu.& alijs sub
sti.hîc loquiꝰ in dictiōe qsqꝫ,q̄ est collectiua:vt hîc,
&.l.si necessarias.§.si annua.s.de pig.ac. ¶ Et aduer
te,ne qdā gl.quę est ī.d.§.si annua.te decipiat:quia
gl.vꝰ ibi dicere in dictiōe qsqs,quod nō est verū:qa
tex.dicit quæqꝫ:sic in collectiuo qsqꝫ. ¶ Opp.de.l.si
necessarias.§.si annua.vbi stat in ,ppria significatio
ne collectiui.Sol.hîc fauore īstitutiōis trahiꝰ ad pro
priā significationē.secus si tractareꝰ de odio:vt ibi,
6 ¶ Vt igiꝰ ista materia † liqueat.scias ꝙ quædā sunt
g noīa collectiua,ᵍqdā distributiua.collectiua , vt oīs
qsqꝫ:oīs est collectiuū,vt.d.l.nō distinguemus.§.cū
plures.& no.in.l.si pluribꝰ.j.de lega.ij.& hęc dictio
qsqꝫ,etiā est collectiua secūdùm ,ppriā significatio
nē:tñ vbi tractaꝰ de fauore īstitutiōis,sumiꝰ impro
priè ne pereat:vt hîc. ¶ Sed quare magis sumiꝰ im
propriè dictio qsqꝫ,q̄ dictio oīs. Rñ.hoc est propter
vicinitatē quā habet cū dictiōe qsqs:& cū dictione
qsquàm,& cū alijs distributiuis. Distributiuorū ỽō
qdā sunt distributiua simplicia qdā duplicia,sim
h plicia sunt,ʰvt qlibet.& qsquàm.Quare appellanꝰ
simplicia. Rñ.qa vnū verbū tātùm reqrit:& rē cui
libet attribuūt īsolidū.hoc est verū,nisi natura rei re
pugnaret:vt si dicerē qlibet vestrū mihi heres esto.
q nō possunt esse īsolidū.ar.huiꝰ.l.i fi.Itē est natura
istorū distributiuorꝫ,vt reqraꝰ cōcursꝰ oīm ad quos
referꝰ:aliàs esset falsa oratio,vt.d.l.nō distinguemꝰ.
§.cū ī plures.&.l.si creditores.C.de pac.& no.ī.d.l.si
pluribꝰ.j.de leg.ij. Quędā sunt distributiua duplicia
vt qsqꝫ,si quis,qcūqꝫ.ista semp requirūt duo ỽba,vt
i ,pbāt iura quę.j.allegabo.Itē ista attribuūtⁱ rē cuili
bet insolidū,sicut præcedētia,vt.l.qui filiabus.§.j.j.
de leg.j.tamē in hoc differūt:quia non requirūt cō
cursum

c ¶ Et ista sunt. Et
vide Bal.i.l.fi.C.de
sent.quæ sine certa
quā.profer.& ibi re
misi. & vide.l.si iā
facta.j.de condi.&
de.& ibi remisi.&
vide Bal.in.c.cōsti
tutꝰ.de rescri.& ibi
dixi. Andre.Barb.

POMATES.
d ¶ Ista sunt vtilia.
Vide Felin.in.c.ad
hęc.de rescr.Are.in
l.iij.§.ex pluribꝰ.j.
col.de acqui.posse.
Et cum Bar.hîc te
net Are.insti.de le
ga.in princ.& dicit
se vidisse de facto.
vide Iasi.l.quomi
nus.xxj.qō.ff.de
flu.vbi dicit quòd
hęc decisio Bar.cō
muniter reprehēdi
tur. Et contra Bart.
hîc est cōis opin.se
cundùm Iaso.in.d.
§.si ex pluribus.in
gl.in ỽ.vsucceperit.
in.l.iij.ff.de acquir.
pos.

e ¶ Hoc articulo.an
ad legatum. Vide
etiā no.per Imol.in
l.si ita legatum.j.de
condi.& de.& ibi
videtur tenere con
tra Bar.hîc.& vide
l.si iam facta.de cō
di.& dem.& quod
in simili not.Bal.in
l.fi.in fi.C.de sent.
quę sine cer.quan.
profer. & text.in.l.
solemus.cū ibi not.
ff.de condi.& de.

f ¶ In plurali. Adde
eundem Bart.in.l.
moschis.j.de iu.fis.
& Sozi.in.l.quidā
relegatus.§.si tibi.j.
de rebus dubijs.

POMATES.
g ¶ Quę sint nomi
na collectiua . vide
Felin.in.c.capitulū
sanctę crucis . in
prin.de rescr.

POMATES.
h ¶ Simplicia sunt.
vide Cepo.cōsilio
xiiij.in.v.col.i prin.

i ¶ Attribuūt.& hoc
dixi post Imol.i.d.
l.qui filiabus.

a ☙POMATES.¶ Quicunq;. Vide aliquid per Lud. Ro. consil. xxxj. in princi. & Barto. consi. si.

b ☙POMATES.¶ Ad hanc quæstionē & sequētem. Vide Imol. in clemen. & si principalis. de rescrip. Arc. in l. j. §. item acquirimus. ff. de acquirē. poss. Bal. in procemio digestorum. §. itaq;. Alexan. in l. qui filiabus. §. j. colū. ij. de lega. j. Panor. consi. xcix. in. ij. dubio. pe. col. ij. volu.

c ¶ Dy. format. Et ad hanc quæstionem vide not. per Angel. & Imol. in l. eum qui nouissimus. j. ad trebell. & in l. qui filiabus. de lega. j. adde quod not. Bart. in l. si necessarias. §. si annuā. de pign. act. & in hac. q. docto. variant, vt plenè not. per Imolā. in d. l. qui filiabus. Item facit ad quæstio. stāte statuto, ꝙ primogenitus succedat in regno, si duo simul nascanť ambo succedant: de qua vide ꝑ Io. and. in addi. Specul. in titu. de feud. in addi. mag. & per Bal. in auth. in testamēto. C. de colla. in l. in quibus. C. de secund. nupt. & in l. ex duobus de vulgari. & pupilla. & quod not. in l. cum inter. C. de fideicō. liber. & Bal. in l. ex hoc iure. in. v. q. ff. de iusti. & iure.

☙POMATES.

d ¶ Sed iuxta hoc quero. Et pro. q. vide Cyn. Dyn. & Albe. in l. qui filiabus. §. j. altās fina. j. de legat. j. Iaco. de are. in. §. nos autē. ī prima cōsti. fforū. do. Anto. & Ioan. de Imol. in cle. & si principalis. de rescriptis. do. Pet. & Ioan. de Imola. in c. indicante. de testa. Bald. in prima constitutio. fforū. vbi pulchrè loquitur. & in l. si i duobus. §. j. ff. quemadmod. testamē. aperian. Bartol. in l. j. §. item acquirunus. ff. de acquirē. poss. Bald. hic. & Ioan. de Imol.

e ¶ Vnum statutū. de quo per Imo. in l. qui filiabus. §. j. j. de leg. j.

cursum omnium sicut præcedentia: sed verificātur in vno vel etiam in omnibus: vt probatur expressè in distributiuo si quis in. d. l. si necessarias. §. si annua. in fin. §. probatur in distributiuo quisquis, vt. l. qui liberis. §. hæc verba præallegata. & l. ex duobus. §. j. infrà titu. j. probatur in dictione quicunq;, [a] in l. edicto. in princip. & l. ait diuus. in princip. infrà. de iure fisc. Quid volo dicere? Dictio quisquis, & quicunque, verificantur, in vno, & in omnibus: vt si dico: quisquis vestrum audit &c. si vnus audit verificatur. Item si omnes audiunt verificatur. ¶ Sed oppon. de. l. ab omnibus. in princip. de leg. j. & l. si quis in fundi vocabulo. eod. titu. Respon. ista verba distributiua duplicia, si actum primi verbi insolidum non distribuunt, nec actū secundi, vt. d. legibus secus si primi verbi actū distribuunt insolidum: tūc enim distribuunt actum secundi insolidum: vt. l. qui filiabus. in fi. de leg. j. ¶ Item habemus relatiuum quis

7 †vel qui, quod aliquando ponitur distributiuè: vt quando antecedens est terminus communis: & tūc quis vel qui, quando ponitur distributiuè attribuit insolidum, & vnum requirit, & non plura: vt. l. si fuerit infrà de reb. du. hoc est verum, nisi de mente disponentis aliud appareret: vt. l. ex duobus. in princi. de vulg. & pupil. & l. qui duos. de reb. dub. nam qa in hæreditate vltimi decedentis deberet reperiri hęreditas primi: ideò in ambobus morientibus verificatur illa oratio ex præsumpta voluntate defuncti.

8 ¶ †Venio ad. q. de pluribus [b] intrantibus, castrum

b simul: quam Dyn. format [c] in l. qui filiabus. §. j. &

c Iacob. de aret. in. §. nos verò. in procemio ffōrum. an omnes debeant habere præmium: & in ista quęstione habes considerare per quæ verba loquitur. vt si dicas quisquis, vel si quis: vel quicunque primò ingressus fuerit castrum habeat centum: & certè si omne simul ingrediantur, videntur omnes primi: vt in. j. constitu. ffōrum. §. discipuli. & ideò quia actus primi verbi competit cuilibet insolidum, qui libet habebit centum insolidum: vt. l. qui filiabus §. j. & de lega. j. & istud non esset dubium, si præmiū consisteret in re, quæ pluribus pōt dari insolidum? vt quantitas. sed si pluribus, non posset dari insolidum, vt talis equus: tunc facerent partes per concursum. Si verò fuit statutū factum per distributiuum quis: vel qui, vt quia dixit: quis, vel qui primò intrauerit, tunc ex propria significatione nullus debet habere: vt. l. si fuerit. j. de rebus du. sed ex mente disponentis est aliud: vt. l. semper. §. negotiatores. j. de iure immu. & C. de pala. l. fin. libro. xij. Et ita sentit Iacob. de areti. in. j. constitu. digestorum. ¶ Sed

d iuxta hoc [d] quæro, † in ciuitate pisarum tempore cō

9 flictus ciuitatis Lucanæ, quo tempore ibi actu lege

e bam factum fuit vnum statutum, [e] quòd quicunq; acceperit vexillum florentinorum, habeat centum. duo acceperunt, nec apparebat quis primò: & do. Fran. tigri. erat de antianis & scripsit mihi, & ego respondi ꝙ ista quæstio non est similis præcedenti: nā plures possunt ingredi castrum, & verum est quęlibet eorum ingressum esse insolidum: sed actus capiendi banderiam non competit cuilibet insolidum, sed pluribus simul. & ista verba: quicūq; cœ

f perit vexillum, debent intelligi in prima captura: [f] vt. l. boues. §. hic sermone. j. de ver. sig. & sic debent attribui omnibus, vt in pluribus portantibus trabē vt suprà ad. l. aquil. l. ita vulneratus. in fi. & sic debebunt illi duo habere totum simul non quilibet insolidum. argu. d. l. iiij. j. de lega. j. & hoc de distributione vterq;. vide gl. in l. creditor. §. si duabus. ff. mand. & gl. in l. fi. §. finaūt ad fi. & ibi omnino Bal. C. de bonis quæ liberis. gl. & Bal. in d. l. rescripto. §. si pacto. de pact.

h ☙POMATES.¶ Illa institutio. Adde quod in iure per Panor. in c. j. pen. col. de iureiur. vbi per Moder.

10 tiuis vniuersalibus. ¶ †Sunt etiam quædam distributiua particularia, vt alteruter, & similia. & dictio vterq;, distribuit inter duos, sicut dictio quilibet. nā requirit cōcursum vtriusq;, & cuilibet rem attribuit insolidum, vt no. in authē. de iudi. §. hoc autem. col. vj. & eod. ti. §. ne autem. & s. de excu. tut. l. si duas. §. est autem. pro hoc facit text. in l. cum quidam. C. de impu. & alijs substi. & prædicta vera sunt secundū propriam, & veram significationem. Quę; impropriè sumiť. s. pro altero, vt. l. rescriptum. §. si pacto. s. de pac. & l. fin. §. finautem. C. de bo. quæ liber. De dictione alter, de dictione alteruter, & de dictiōe vter,

g dic ꝙ istæ verificantur [g] in altero tantum. & differentiam in his collige per ea quæ not. j. de leg. j. l. si ex toto. §. j. & s. de ferijs. l. j. in fi. & l. vter ex fratribus. j. de condi. insti. & s. eo. l. titius. de dictione vtrolibet, dic vt. l. arbor. §. de vestibulo. s. communi diui. de pluribus alijs possumus dicere, vt quantumcunq; &c. dicemus. in l. balista. j. ad trebel. & de multis videbimus. j. de condi. & demon. l. j.

☙ *SVMMARIVM.* ☙

1 *Testamentum quod fiat ad consilium sapientis: quando fieri possit?*

Substantia relicti non potest in arbitrium alterius conferri: sed dictatio scripturæ sic.

2 *Sapiens secundum consilium cuius testamentum fieri debet, quid poterit facere, & quæ uerba addere?*

Si testator dixit, relinquo filiæ centum. quòd sapiens non poterit addere iure institutionis.

3 *Verbum relinquo, adiectum uniuersitati trahitur ad institutionem. secus si rei particulari.*

4 *Sapiens in legatis, uerba testatoris implicita explicare potest.*

5 *Contractus quòd fiat ad consilium sapientis quid operetur hæc clausula, & quæ poterit sapiens addere.*

6 *Notarius qui habet conficere instrumentum secundum dictamen sapientis sub quo die debeat ponere dictamen, an confecti instrumenti, an dictaminis?*

7 *Substantia contractus non confertur in arbitrium tertij incerti: sed illud quod est de natura & qualitate contractus.*

8 *Compromitti an possit ut arbitramentum feratur ad consilium sapientis, remissiuè.*

9 *Instituo pauperes Christi quos Titius eliget. quòd ualet talis institutio.*

10 *Facta eo modo institutione electione pendente, iste eligere debens conuenitur.*

11 *Testamentum primum quando precessit cum clausula derogatoria, an sapiens poterit addere secundo non obstante tali testamento?*

LEX XXXII.

h ILla institutio. [h] Vltima volūtas nō debet ex alieno arbitrio pendere. h. d. ¶ Opp. de. l. fideicōmissaria. j. de fideic. lib. Sol. vt in gl. circa fi. ¶ Oppo. de. l. j. in princ. j. de

1 leg. ij. Sol. vt ibi videbitis. ¶ †Quæro quidam fecit testamentum, & dixit ꝙ vult ꝙ ad sensum sapientis fiat Glo. distinguit: aut substantia relicti conferē in personam sapientis, & non valet. secus si nō substantia relicti, vt gl. dicit. Nota ergo ꝙ substantia relicti non potest in alterius arbitrium conferri, sed di

2 ctatio scripturę sic. & Iac. de are. †procedit vltra gl. quærendo quid poterit iste sapiens facere: & dicit quòd si præcessit testamentum in quo fuerunt verba derogatoria, poterit sapiens addere non obstante illo testamento, in quo talia verba &c. Item

i si reliquit [i] filiæ, poterit addere sapiens iure insti-

i ¶ Illa institutio si reliquit. Ex hoc habetur ille magn⁹ articulus vtrū verbum relinquo, qd' est obliquū trahatur ad directam institutionē? hoc est vt perinde sit ac si dixisset instituo, & sic an & quando sufficiat dicere in testamēto per alia verba ꝙ per verbum instituo. Hoc est vtrum possit dicere talem hæredem relinquo. cōmunis est conclusio ꝙ sic: ex quo si dicit, talem hære dē relinquo. censetur esse hærss sup vniuersitate bonorum. secus si dixisset talem hęredem relinquo super tali re. de quo vide nota. per eundem in l. his verbis. infrà eodem. vide glo. in authē. de hęr. & fal. in. §. si vero nullus. in versicu. relicta. per Dyn. Barto. & Imol. in l. cogi. in prin. in versi. & generaliter per illum tex. ad trebel. & vide text. & Barto. in l. diuus. & ibi Bald. j. de testamen. mili. & Bald. & Salic. in l. quoniam indignū. C. de testi. & tex. in. §. aliud quoq; capitulum. iuncto. §. cæterum. in auth. vt cū de app. cog. collatio. viij. & Bartol. in l. centurio. in fi. de vulgari & pupillari. & gloss. in l. si pater. de test. in. vj. quam sequitur ibi Bal. & eam sequitur Ioā. and. Ant. de butrio & Imola in c. Raynutius. de testa. & Salice. in l. quoties. & ibi moder. C. de hæredi. instituē. & in authen. nouissima. C. de inof. test. & Bald. in l. ij. in. ij. col. C. de bo. pos. secundùm tab. & Ia. de are. & Petr. & Bal. in d. l. quoties. & doc. Tholosani, vt refert Bal. in l. fi. C. fa. erc. & do. Car. in d. c. Raynutius.

ADDE de verbo relinquo. Anch. consi. cliij. Pau. de castr. consi. cxvj. incip. in Dei nomine. in casu præsenti. Ange. consi. lxxxvij. incip. Pet. de vrbe. & Pau. de ca. consi. cccxlvij. per Alexand. consi. lxx. ij. volumi. Cardina. consilio. lx.

f ☙POMATES.¶ In prima captura, Vide Fel. in c. ij. de treug. & pace. Alex. consi. xvj. col. j. iiij. vol. & in l. diuortio. §. ob donationes. in. iij. col. & seq. solu. matri.

g ¶ Istæ verificanť. Adde qd' habeť in l. ancillæ. C. de fur. & ꝙ dictio vter, attribuat actū verbi cuilibet insolidum, est tex. & ibi Bald. in l. si apud. C. de appel. & de dictione neuter, vide gl. cum tex. in l. pe. ff. rem ra. habe. & de di

a ¶ Disputauit hãc qõ. de ista q. habet̃ p Bal. in l. captatorias. C. de test. mili. & in l. hũanitatis. in iiij. op. C. de impu. Imo. in repe. l. j. §. si ex fundo. quã ponit in fi. huius ti. reliqua dic vt hic p Imol. & vide Bart. hic in fi. & qd ista verba operent̃ ad sensum sapientis. addc quod dicunt doc. arg. istius tex. & eorũ quę hic no. & i. d. l. ex ea parte. ꝙ poterit cõsulere pœnã apponendã in instrumento. ita dicunt in. l. pacto. ar. illi⁹ tex. §. de trãsact. & vide qđ' no. docto. in proœ. C. in. §. quibus vbi tãgit̃ an sapiẽs mutare poterit substantialia cõtractus. & ad ea quæ dixi de pœna vide q̃ scripsi in. l. si pri⁹. §. rectè. de aqua plu. arcẽ. & Bal. in. l. sancimus. C. de ver. sig. & quid possit facere notarius qui habet arbitrium cõficiẽdi instrumẽtum ad sensum sapientis, vide Bald. in. l. Impator. §. de sta. ho. & dicit Bal. in. l. contractus. de fide instr. ꝙ talis sapiẽs põt supplere nõ in facti sciẽtia. & tale cõsiliũ nõ excusat notariũ, nisi in his quę sunt de apicibus iuris: nõ in his quę sunt in facti scientia secũdũ eũ. & hic adde not. per Bald. in. l. pen. in. v. col. de excep. rei iu. & dũ dicit hic Bar. ꝙ põt apponere clausulas cõsuetas. adde Bald. in ru. de reno. his q̃ in frau. cre. in vlt. colũ. vbi dicit ꝙ supplere in facto nõ põt secundũ eundẽ Bal. in. l. hũanitatis. in. iiij. col. C. de impube. ite nõ põt aliquid addere in cõtractibus q celebrãt verbis, vel requirunt scripturam, secundũ Ang. & Imo. in l. qui. l. astringen dẽ. de verbo. obl. & Sal. in. d. l. captatorias.

ADDE plenè Io. an. in addi. ad Spe.

tutionis, cum sit de solẽnitate, & aliàs non valeat. nõ dicebat plus Iaco. de are. Richar. malum. disputauit a hanc. q.ᵃ quando relinquit filiæ centum ad sensum sapientis: an possit addere iure institutionis? & pro opi. Iac. arguit quòd sic. quia verbum relinquo trahitur ad institutionem, vt. l. his verbis. in princ. j. e. & in authen. de here. & fal. §. si verò nulla collatio. j. & sic sapiens nil addit, sed declarat quid verba continebant. & ꝙ testator voluerit, apperet: quia voluit ꝙ de iure valeret. ¶ Preterea video ꝙ. l. quandoque subintelligit sic institutionẽ, vt. l. iij. C. de inof. testa. & l. fi. j. e. ti. si hoc facit lex: ergo hoc debet facere homo. ¶ Præterea si aliud diceres, ista verba nil operarent̃, vt. l. si q̃ñ. j. de leg. j. ¶ Item in dubio debemus interpretari vt res magis valeat quàm pereat. l. quob ties. j. de reb. du. ¶ In contrariumᵇ ꝙ sapiens nõ possit implere, facit. Nam illa institutio non potest valere, quæ non est verbis scripra, vel à testatore expressa, vt. l. iubem⁹. C. de test. sed testator nõ exp̃sit istam institutionẽ: ergo nõ potest valere. Præterea aut dicis istam institutionem in testamento expressam: & dicit falsum: quia lecto testamẽto ibi non reperitur, vt. l. vxorem. j. de manu. test. & l. fideiussores magistratum. j. de fideiuſ. & l. titiæ textores. j. de le. j. & l. fi. C. de iureiur. ¶ Sed dices, nõ reperitur in testamento per se, sed per relationem ad aliud, vt. l. asse. & l. si quis. j. eo. tit. & l. institutio talis. j. de cõdi. insti. sed hoc non potes dicere: quia verum est quòd potest cõtineri in testamẽto per relationẽ ad aliud s. explicandum per ipsum testatorem. ¶ Item ad explicatum iam, vt. l. hoc articulo. s. eo. sed per relationem fiendam ad aliud de futuro ex voluntate alterius nõ põt, vt. l. si qs ita. j. eo. & l. j. j. de his quæ pro nõ scrip. ha. ¶ Itẽ si diceres videt̃ contineri in testamento: quia sic dicere arbitrio talis, intelligitur arbitrio boni viri, per. l. j. j. de leg. ij. non potes illud dicere: qa secũdũ hoc. l. q̃ est in authen. vt cũ de app. cog. §. aliud quoq; frustra esset: qa semper intelligeretur. ¶ Concludo ergo ꝙ sapiens vigore talis arbitrij, non possit supplere. Rñ. † ad aliud quod continetur
3 c in testamentoᶜ per verbum relinquo, quod est verũ quando refertur ad vniuersitatem, sed quando ad rem certam refertur, nunq̃ trahitur ad institutionẽ, vt. l. nam quod. & l. cogi. §. & generaliter. j. ad trebel. & ibi hoc tenet Dy. & ibi dicã. & l. omne verbũ. C. cõmunia de leg. ¶ Ex hoc concludo ꝙ sapiens hoc non posset facere, quid dicemus? dico dñm Ray. dicere veritatẽ, quando in testamento est aliquis defectus propter quẽ testamentũ est ipso iure nullũ: qa nõ põt testator testamẽtum mutare, nisi ex integro oĩa solẽniter fiant, vt. l. hæredes. §. sed & si notã. s. de test. Si ergo ipsemet testator nõ põt, quomodo posset sapiens? p̃dicta sunt vera in institutione here
4 dum. ¶ Quęro † quid in legatis. Credo si potest apparere de mente testatoris, quòd ex dicto sapientis illa verba implicita possent explicari. arg. pro hoc. l. prima. j. de legatis. ij. & eius quod statim dicam in contractibus. & argumentum huius glos. ¶ Quęro
5 † quid operentur dicta verba in contractibus. & glo. in. l. si mandato titij. s. manda. videtur dicere quòd possit sapiens declarare ea quæ sunt iuris, vt puta ea quę sunt de natura contractus. ¶ Item pro hoc: facit quia istud de iure debet intelligi, vt nota. in. l. inter stipulantem. in prin. j. de verborum obligatio. & l. emptorem. in fi. s. de act. empt. & s. de vsuris. l. si stipulatus. ¶ Item potest supplere sapiens vigore arbitrij ea quę sunt de consuetudine ponenda, vt. l. ex ea parte. in prin. j. de verborum obligatio. vbi est tex. & gl. secundùm vnam lecturam. & l. quod si nolit. §. quia assidua. s. de ædil. edic. & l. si prius. §. primo. j. de aqua pluuia arcenda. & per Spec. in titu. de emptio. & venditio. §. sciendum. versiculo sed quid
6 si in instrumento. ¶ Sed quęro † iuxta premissa notarius habet arbitrium conficiendi instrumentum secundũ arbitrium sapiẽtis. debet ne ponere sub eodem die & consule sub quo est factum testamentũ illud quod sapiens dicit: vel sub eodem die & cõsule sub quo dicit sapiens? ¶ Ego in facto valde arduo dixi. si sapiens vult mutare verba potest sub eodem die notarius ponere, vt. l. actorum. j. de re iudi. sed si sapiens vellet ambiguum declarare, vel aliquid addere in his quæ potest: debet notarius scribere sub die in quo dicit sapiens, vt. l. hæredes palam. §. sed si notam: cum gloss. s. de testa. vbi declaratio quæ fit, debet per duos testes probari: sicut dicimus in quolibet arbitratore, vt cõtrahimus societatem arbitrio vernę. nam fit arbitramentum sub illo die, vt. l. si societatem. §. arbitrorũ. s. pro soci. Sed dices tu, omnia ista non valent quando in arbitrium tertij incerti confertur, vt. l. si merces. in prin. s. loca. & glo. tangit
7 in. l. si mandato titij. s. manda. Solut. illud † quod est de substantia contractus non potest conferri in arbitrium tertij incerti, vt. d. l. si merces. sed illud quod est de natura & qualitate contractus, bene potest cõmitti etiã in arbitriũ contrahẽtis, vt. l. hęc vẽditio. b de contrahẽ. emp. & l. ex ea parte. in prin. j. de verb.
8 obli. ¶ Quæro † vtrum possit in aliquos cõpromitti, vt ferant tantùm sententiam ad consilium sapientis. & gl. dicit ꝙ sic, vt in Spec. in titu. de arb. §. sequitur. ver. sed quid dicat̃. declaraui istã. q. in repetitio-
9 ne. l. j. §. si plures. s. de exerci. ¶ Vltimò † quæro in testamentis quæ fiunt tota die dicitur instituo pauperes Christi quos talis elige, nõne est contra. l. istã Cy. in. l. captatorias. C. de testa. mili. dicit tunc valet institutio: quia non substantia institutionis confertur in alterius arbitriũ, sed personæ electio. allegat ad hoc. l. fideicommissaria. in fi. j. de fideicom. li. sed hîc videtur electio personæ collata in personam ter tij: sicuti in q. illa. Credo quòd illa institutio valeat, c vt ipse dicit: quia committitur electio certi generis: & certum genus instituitur. s. pauperum. Et rõ est: quia sunt omnes instituti illo nõ eligente, vt. l. si qs titio. & l. cum quidam. j. de legat. ij. sed in casu. l. nostræ, instituo quos titius voluerit: ipso non eligente
10 non esset aliquis institutus. ¶ Quæro † quid si dicat quis, instituo pauperes Christi quos talis elegerit. quæro qui conueniantur interim antequàm elegerit pauperes. Respõ. ille fideicommissarius habetur loco hæredis per. l. si quis ad declinandam. coniũcta l. nulli. C. de episco. & cler. & hoc tenet Ros. in ti. de act. ex testamẽto. & Spe. in tit. de instr. edic. §. nunc verò aliqua. dixi plenè in quęstione quã disputaui, quę incipit filiũ adultũ testator instituit. ¶ Quæro
11 † an illud quod dixit. s. Iac. de are. s. ꝙ si p̃cessit volũtas derogatoria, ꝙ sapiẽs poterit addere, nõ obstãte d tali testa. an sit verũ? Rñ. non: nã q̃ñ præcessit voluntas derogatoria, oportet ꝙ in sequẽtibus testatorem illi⁹ sp̃aliter pœniteat. vt. l. si quis in principio testamẽti. j. de leg. iij. sed dicere ꝙ testamentũ dicetur cũ cõsilio sapiẽtis, nõ est illius volũtatis specialiter pœ nitere: imò g̃naliter & sub nube &c. pro quo facit e qđ' dictũ est. s. ꝙ institut⁹ debet specialiter exprimi.

Is qui.

Captus ab hostibus, & seruus eius potest institui propter spem postliminij. hoc dicit.

SVMMARIVM.

1 *Si institutus habet cohæredem institutum sub cõditione, an interim institutus pure sit hæres insolidum.*

LEX XXXIII.

d **SI quis ita scripserit.**ᵈ Non expectatur cõditio, cuius nihil operatur euentus. h. d. ¶ Opp. j. quãdo dies leg. cede. l. huiusmodi. vide gloss. quæ incipit, nisi in cõditionali. ibi, hmõi &c. dic vt ibi & per Cyn. C. de institu. & substitu. l. si pater. in. vj. qõ. ¶ Quærit glo.
1 † quid si haberet cohæredem institutum sub conditione, an interim sit hæres insolidum? Glossa remittit ad notata in. l. ij. s. si pars hæred. peti. & vide
e glo.ᵉ quæ incipit, quid ergo si alius. & Dy. hîc tenet opi. Io. per vnam rationem: quia si semel est hæres, non potest desinere esse hæres, vt. l. ei qui soluendo. in fi. j. eodem. Sed hęc ratio nõ habet locum in legatis: & ideò illę leges quę loquuntur in legatis non vrgent. & ita tenui in. l. planè. §. si coniunctim. j. de leg. j. tetigi in. l. si marito. §. si pater. s. solut. matrimo. Ad illud quod dicit Dyn. qui semel est hęres &c. Respon. quòd incontinenti nõ dicitur hęres: sed pẽdet ex euẽtu cõditionis: quia si cõditio deficit, semp
f dicetur insolidũ fuisse hęres si extiterit. no. in. l. q̃ dã. j. de reb.

in tit. de instru. edi. §. instrumentum. versi. qd si contrahẽtibus. & opi. Iac. de are. ꝙ sapiens possit addere iure institutiõis. Tenet do. Card. consil. lx. vbi vide de verbo relinquo, & quid si pater dicat pro sua bñdictione volo ꝙ habeat centum.

b ¶ In cõtrarium, ꝙ sapiẽs. & vide Bal. in. l. hũanitatis. C. de impu. & in. l. captatorias. C. de testa. mi. & Ang. hic. & Sal. in. d. l. captatorias. Et vide do. Pe. & Io. de imo. in c. cũ tibi. de test. & ibi dixi. Andr. Barba.

POMATES.

c ¶ Quod continet̃ in testamẽto. Vide Card. cõsi. lx. col. j.

POMATES.

d ¶ Si quis ita scripserit. Vide quid ĩferat ex isto text. Oldr. consi. xxij. & seq.

e ¶ Si quis ita scripserit. Et vide gloss. & Bald. in. l. extraneũ C. eo. tit.

f ¶ Codices veneti habent si extiterit: sed nihil est dicere, & fateor me multum insudasse pro intelligentia: quia stante litera prout iacet, sententia Bartol. de directo pugnat: quum diuersa sint deficere, & existere: ego puto legẽdum fore semper dicetur insolidum heres', scilicet deficiente conditione in persona cohęredis, vt in verbis proximioribus. j. dicit̃ vel legere potes, semper dicetur insolidum heres, secus si extiterit. Alexan. Losęus.

j.de reb.du.&.l.qui res.j.de sol.interim tamen totam hereditatem tenebit,sed an erit heres insolidum pēdebit ex euentu conditionis,vt dixi.

SVMMARIVM.

1 *Quis quando poßit institui heres ad diem incertum.*
2 *Monasterium si instituatur hæres post mortem alicuius, an statim erit hæres?*
3 *Dies certus,& incertus,& conditio quomodo differunt.*
4 *Institutus si fuerit aliquis in semisse usque ad pascha:alius in eodem semisse post pascha,alius in alio semisse simpliciter,an talis institutio ualeat?*
5 *Institutio facta de aliquo usque ad pascha, & quòd nullo modo ulterius poßit esse hæres:quòd non teneat.*

LEX XXXIIII.

HAEreditas ex die.

Opp.de.l.miles ita.&.l.in fraudem.j.de
testa.mili.Solu.ibi est speciale in milite.
¶ Oppon.de.l.qui filio.&.l.in tempus.infrà eodem
&.l.filius à patre.in princip.s.de libe.& posthu.vbi
expectatur dies. Solut. hîc loquitur de die certo:
1 †sed in diem incertum potest hæres institui, vt.l.
ab omnibus.§.cum quidam infrà de lega.j.not.in.l.
si ita.§.fin.s.de libe.& posthu.& in contrarijs loquitur de die incerta. ¶ Oppon. ad istud de.l.ex facto.[a] in principio.infrà ad trebell.Solu. fateor quòd
potest institui quis ad diem incertum,hoc est vt ex
tunc incipiat esse heres.non autem potest institui:
vt extunc incipiat esse heres directo,sed per fideicommissum sic,vt dicta.l.ex facto.&.l.filius. versic.
vt quis hæredem infrà.de lega.j.&.l.miles.infrà de
testamen. mili. ¶ Oppon.C.eodem.l. extraneum.
vbi etiam quando est dies incertus, subducitur vi-
b tium temporis de medio.Solut.ibi fuit[b] dies incertus mortis instituti,& sic certum est ipso iure viuē-
c te diem cedere:non ergo spectatur[c] dies,quod suprà
dixi de die incerta, intellige mortis tertij. Ità quòd
dubium est,an institutus decedat antè vel non. Et
2 per hoc†audiui aliquos docto.dicentes quòd si ecclesia vel monasterium aliquod instituatur post
mortem alicuius,quòd statim erit hæres: quia mo-
d nasterium vel ecclesia non potest mori,[d] & sic certum erit diem cedere, quod mihi non placet: quia
præsumptio est quòd monasterium intra.xxx.annos capite minuetur,vel fortè extinguetur, vt.l.hæreditatum.versicu.sic deniq;.j.ad.l.falcid.¶ Oppon.
de.l.actus legitimi.infrà de regulis iuris, vbi nulla
fit mentio institutionis. Respond. quod ibi defi-
3 cit,suppletur per istam.l. ¶ †Quęro quæ est diuersitatis ratio inter diem certum, & incertum, seu
conditionem.Respōdeo secundùm Dynum quòd
conditio vel dies incertus quantūcunque existens
retrotrahitur, vt.l.quod dicitur. de testamen. mili.
& sic videtur ille semper decessisse testatus.secus in
die certa quæ retro non trahitur: & sic videtur quis

a ¶ POMATES. ¶ Ex facto. Vide Alex.consi.cxj.in.ij.vol.

b ¶ Hæreditas.Sol.ibi fuit.& ad no.hîc per Bart.vide Bald.& doc.in.l.extraneum.C.eo.in.q.de vxore vsufructuaria in vita.vide no.per Bal.in.l.id qd' pauperibus.in.vij.col.C.de epis.& cle.

c ¶ Expectatur.& ideo per hanc.l.&.l.ex facto.j.l.proxi.& etiam per alias leges, & rationes infrà scriptas potest decidi dubium tale:Pone, testator reliquit vxorē vsufructuariam, & titium extraneum instituit in re certa, & vniuersaliter in omnibus alijs bonis instituit post mortē vxoris vsufructuarię filios Sēpronij nascituros: si contigerit eum filios habere scilicet masculos,legitimos & naturales, vtrum valeat tale legatum vsusfructus:& vtrum confirmetur ex aditione hæredis instituti in re certa scilicet titij. & videtur quòd tale legatum vsusfructus nō valeat.primò:qa dies talis legati non cedit,nisi à die aditæ a hæreditatis.l.j.§. in nouissimo.C.de cadu.tollend.&.l.j.§.j.ff.quando dies vsufruc.leg.ce. sed in casu nostro institutio vniuersalis hæredis fuit collata post mortem vsufructuariæ,& sic tempore quo est finitus vsusfructus:quia morte vsufructuariæ finitur.§.finitur.institu.de vsufruc.&.l.fi.C.de vsufruc.& etiam sub cōditione:scilicet si non contingat post mortem vsufructuariæ Sempronium habere filios legitimos, & naturales eos instituit. ergo videtur quòd tunc legatum debet reddi nullum,vt videtur voluisse Dynus in consil.incip.in Christi nomine quæstio talis est, quidam condidit testamentum in quo vxorem suam dominam &c.ita etiam sentit Ioānes andrę.in additio.Specu.in titu.de pigno.§.fi.in additio.incipien.sed vsusfructus &c.& Angel.in l.qui filio.in principio.j.eo.per illum tex.vbi si filium exheredo alio herede instituto pro medietate bonorum: si filio exhæredato lego seruum quem post mortem filij instituo hæredem pro alia medietate: ideo ibi valet legatum:quia confirmatur per aditionem cohæredis: si enim ibi intelligeretur ꝙ non fuisset datus cohæres qui adiuisset,non valeret legatum serui.idem voluit Pe.de anch.in.c.fi.de pigno.idem Benedict.de plumbi.in.l.qui duos.§.j.ff.de manu.testa.quia legata non debentur, nisi hereditate adita.l.eam quam.C.de fideicommis.&.l.si nemo.s.de testament.tute.& certum est ꝙ illi hæredes vniuersales:scilicet filij Sempronij non possunt adire hæreditatem,nisi post mortem vsufructuariæ,& non antè.l.si quis instituatur heres in diem.s.eodem.&.l.in tempus.j.eodem.ergo cum tale legatum videatur esse collatum in tempus mortis vsufructuariæ: & sic perinde sit acsi testator dixisset,vxori,lego vsumfructum omnium bonorum cum ipsa morietur. videtur esse nullius momēti.l.Titio cum morietur.ff.de vsufruc.nec habet obstare ꝙ fuerit institutus Titius in re certa:quia ille habetur loco legatarij, vt hîc & in.l.quoties.C.eo.igitur eius aditione non potest confirmari legatum vsusfruc.& hanc opin.ꝙ non valeat legatum vsusfruc.videtur expressè firmare Imola.in.l.filius à patre.in principio.ff.de liberis & posthumis. & in.c.finali.de pigno.alij verò vt Bald.in.d.l.filius à patre.in principio.& Bald.Ange.& Rapha.in.l.hæreditas ex die.s.eodem.& Bald.in.l.si seruus.§.j.de vulgari & pupilla.tenebāt legatum in casu nostro valere, & rejci illam dilationem adiectam in institutione heredis vniuersalis, scilicet illorū filiorum Sempronij,& mouentur per textum in.d.l.filius à patre. in princip.& per alia allega.ibi per eos:hoc tamen est aliud maximè per quod dici debet valere legatum vsusfructus: quia fuit institutus hæres in re certa, scilicet Titius.per id quod dicit Bartol.hîc, & infrà dicam.& ideo Bald.& Salic.in.l.extraneum.C.de hæredi.instituen.dicunt quòd hæres vniuersalis:cum non posit in quæstione nostra ante mortem vxoris adire, & per consequens cum non sit heres:legatum vsusfructus poterit eius vxor accipere cum possesio bonorum vacet.argumen.eorum quę not.in.l.non dubium.C.de legibus.&.l.titia cum testamento.§.j.de legatis.ij.sicut si esset legatarius executor testamenti.l.fistulas.§.fundum.de contrahend.empt.& aduenięte postea die hereditas retro fingatur adita.l.mulier.§. si quis hereditarium.s.de condi.institu. vel secundùm eum posit officiū iudicis super hoc implorare.arg.l.hereditas.in fin.ff.de peti.heredi.&.l.quintus.§.j.ff.de annu.lega. & idem videtur tenere Bald.in.l.id quod pauperibus.in.xiiij. quęstion.C.de episco.& cleri.& Ange.in.l.miles ita heredem.in princpi.j. de testa.mili.Item per aliam rationem legatum non vitiatur. scilicet si interim pendente conditione agnosceretur bonorum possesio per heredem, iuxta.l.ij.§.si sub conditio.j.de secūdis tabu.&.d.l.si īstituatur.& ibi.hoc etiam videtur velle Bald. & Angel. & Pau.de ca.in dicta.l.filius à patre. & plenius in cōsil. ccclxxxix.incipiē. in Christi nomine, visis dubijs. & in consilio pręcedēti tenet valere legatum,& in dicto cōsilio concludit hoc esse verum, etiam si per heredem illū non adeatur hereditas:qa de mente testatoris videtur fuisse quòd legatū debeatur,etiam hereditate non adita: postq; instituit heredem post mortē vxoris, & potest testator disponere legata valere etiā hereditate non adita.vt per Bartol.in l.nemo potest.de legatis.j.&.l.j.in princip.ff.si quis omis.cau.testa.& in.l. eam quam.C.de fideicommis.cum similibus. per.§.si verò expressim.in authen.de heredi.& falci.colla.prima quæ opinio videtur æqua & consona voluntati testatoris.tamen in casu nostro debet valere legatum: quia fuit alius institutus in re certa:vt fuit de mente Ioannis andræę in additioni s. allegatis.si bene inspiciatur:quia per aditionem instituti in re certa confirmatur testamentum,siue heres vniuersalis postea adeat,siue non, cum talis institutus in re certa habeat ius accrescendi.l.j.§.si ex fundo.s.eodem.& ita tenet Bartol.hîc,& Barto.in.l.quoties.C.eodē.& ibi etiam Salice.& Angelus & dominus Anto.in.c.Raynutius.extrà de testamen. non enim requiritur quòd omnes heredes adeant vt testamentum confirmetur.l.si nemo.de testa.tute l.si legato.§.fin.&.l.testamento manumissus.ff.de manu. testamen.si ergo institutus in re certa habet ius accrescendi, illo vniuersali hærede repudiante,quo casu habetur acsi heredem non habuisset.l.ij.§.sed si sint,infrà ad tertullia.l.prima.§.penulti.C.de cadu.tollen. sequitur quod testamentum confirmatur per eius aditionem.Item quia talis institutus in re certa videtur institutus sub tacita conditione,quæ non suspendit transmisionem.l.conditio.extrinsecus.&.l.aliquando.de conditioni & demon. & non transmitteret,si non haberet ius accrescendi.Sed ita est ꝙ accrescit, vt hîc:ergo confirmatur testamentum intantùm ꝙ transmitteret ad suos heredes,talis institutus in re certa decedens etiam anteq; sit aperta via iuris accrescendi.l.si ex pluribus.de suis & legi.here.& ita sum solitus consulendo tenere,& legendo,scilicet ꝙ per aditionem factam ab instituto in re certa dato sibi coherede vniuersali confirmetur testamentum: licet nonnulli teneant ꝙ non confirmetur.Sed ad ea quę ipsi dicunt, patet responsio ex his quę proximè dicta sunt:& dicta.l.filius à patre.loquitur solùm quando erat institutus vnus post mortem vxoris.cui legatus erat vsusfructus, dixi in d.l.filius à patre.

ADDE quòd quando vxori legatus est vsusfructus,& post aliquis eius hæres est institutus, quòd tamen ei debetur. vt suprà clarè ostendit, & consuluit Ludo.Roma.consilio.lxxj.vbi dicit quòd si vera esset opi.Ioan. andræ.sequeretur quòd elegisset sibi viam ad impugnandum testamentum.

d ¶ Mori.An monasterium dicatur posse mori,& Adde quòd in hoc dubio omnes doctores tenent hîc contra Bart.& vide quod notat Bal.post Barto. in.l.j.in vltima col.C.de sacrosan.eccle.in lectura.& quod not. Bald.in.l.id quod pauperibus.in.vij.colum.in illa quæstione magna.C.de episc.& cle. & Bald.in.l.post mortem.in.v.columna.C.de fideicommiss.& Bal.& Ange.hîc,& Bal.in dicta.l.extraneum.C.eodem.vbi tenet contra Barto.hîc. Imola tamen hîc tenet cum Bartol.per.l.pater.§.tusculanus.de legatis.ij. vbi legatum factum templo non debetur si erit dissolutum:ergo debet expectari si dissoluitur.

d ¶ POMATES. ¶ Non potest mori. Vide Alexā.in.l.pactum quod dotali.in vlt.col.C.de pactis.

a POMATES. ¶ Iuxta prædicta. Vide Alex.consi.clxij.in.ij.col.ij. vol.aliâs.cclx.pen.col.j.vol.

b ¶ Dy.sic.Idẽ tenet Sali.in.d.l.extraneum.& Benedic.de plumbi.in.l.libertas.de manu.testa.alleg.gl.iuncto tex.in.l.miles ita.in prin.in versi.hæreditas.j.de test.mili.Bal.in.l.extraneũ.tenet contra Bar.hic.s.ꝙ vsq; ad pascha vnus erit hæres directo, post pascha alius erit hæres per fideicõ.idem tenet Bald.in.l.miles ita. in princ.j.de testa. mili.& Bal.& Ange.& Imo.in.d.l.filiꝰ à patre. in prin. & Pau.de cast.in.l. certi.de mil.test.

c ¶ Vitiaẽ.doc.oẽs allega.in precedẽti apostilla tenẽt cõtra Bart.hic veritas pendet ab illo articulo.an testator ꝓhibere posit ius accrescẽdi. de quo in.l.quoties.C.eod. ADDE Paulũ de ca.cõsil.ccij. qui etiã in facto consũluit contra Bart.

POMATES.
d ¶ Item not. Vide Barb.cõsi.xiiij.col. iij.in.ij.volu.Anto. de but.consi.ix.

e ¶ Vt.l. quoties. & ibi vide de illa materia:qa tota ista.l. cũ suis questionibꝰ examinatur ibi.

POMATES.
f ¶ In loco legitimæ.vide Ang.are. in.§.actionũ.colũ. xxxj.insti.de acti.

POMATES.
g ¶ Et puto. Vide Alex.ĩ.l.nemo potest. in.iiij.col.ver. quærit̃ hic ꝑ Bart. de lega.j.&.l. quoties.col.iij.C.eo.tit. & consi.lxij.ij.col. ij.dabio.versic.nec etiam.in.ij.volu.

h ¶ Primo vtrũ.istã q.etiã tãgit Bart.in l.quoties.C.eod. & not.alle.istã.l.quoniã sororẽ. de qua. qõ.habetur ibi per doc.& hic ꝑ Ang. & Imol. in.l.j.§.si ex fundo.s.eod. & Imol.in.c.Raynutius. super.ij.gl.extrà de testa.& Sali. ĩ.d.l.quoties. tenet ꝙ rẽ illã particularem nõ transmittit intra annum datũ ad deliberãdum. ꝑ l.cum in antiquioribus.C.de iu. deli. nisi esset filius ille

decedere pro parte testatus,& pro parte intestatus. ita dicit Dyn.in.c.actus legitimi. de reg.iur.libro.vj. Iaco.de are.assignat aliam rationem.Nam natura diei certæ est vt non suspendat iuris effectum, sed executionem,vt.l.cedere diem.de verb.signi.sed natura conditionis est vt suspendat totum effectum iuris:& ibidem.Si ergo diceres institutum in diem certam non posse adire:tunc dies operatur contra suam naturam,sed cõditio operaẽ suum effectum,
a & aditionem impedit. ¶ Iuxta prædicta[a] quæro,
4 †aliquis est institutus ex semisse vsque ad pascha,
alius in eodem semisse est institutus post pascha:
alius in eo semisse simpliciter,an valebit institutio?
b certè secundùm rationem Dy.sic:[b] quia non reperiẽ
pro parte temporis testatus:& pro parte intestatus,
& sic cessat ratio.l.& sic tempus non subduceretur
de medio.quod tenet Guil.in.l.extraneum.C.eodẽ
sed secundùm rationem Ia.de are.vitium temporis
subduceretur de medio,& sic quilibet videtur institutus purè,vt hac.l.quod puto verius. pro hoc facit
l.filius à patre.ij.rñso cum sua glo.s.de li.& posthu.
5 ¶ Quæro†quid si testator dixit,instituo mihi titiũ
hæredem vsq; ad pascha,& ꝙ nullo modo posit vl-
c terius esse. Tunc dico ꝙ institutio vitiatur[c] in totũ:
quia continet in se repugnantiam sicut in hærede instituto in re certa:cum fuit dictum ꝙ plus petere non posit, vt dixi in.l.quoties.§.si duo.s.eo.arg.d.l. miles.ita in prin.j.de testa.mili.

SVMMARIVM.

1 *Institutus in re certa non habetur loco legatarij,nec uerè est hæres:sed est tertia species de per se participans de utroque.*

2 *Institutus in re certa ꝙ habeat ius accrescendi: & posit capere rem sua authoritate.*

Adde quòd hanc dicit communem Alexã.in consil.cxxxviij. colum.penul.uersi.quo autem.in primo uolumine.

3 *Institutus in re certa decedens ante agnitionem quòd illam transmittat,sicut legatarius.*

4 *Institutio de re certa rupto testamento,quando confirmetur per authen.ex causa?*

5 *Testamentum an confirmetur instituto in re certa illud agnoscendo?*

6 *Remedium.l.si.C.de edicto diui adr.toll.quòd competat instituto in re certa.*

7 *Relegatus seu confinatus.an habeat domicilium ubi confinatur?remißiuè.*

8 *Pater relegans filium in certo loco, per hoc non incidit in titulũ de priuatis carceribus.* LEX XXXV.

EX facto. Institutio plurium ex rebus certis valet, & sunt hæredes æqualiter,& res illas tanq; prælegatas accipiunt.Item ibi diciẽ esse res vbi perpetuò debet esse, non vbi ad tempus.h. d.tota ista.l.quæ diuiditur in quinq; partes:quia primò ponitur thema & quæstio vsq; ibi,dicebam.Secundò declarat quasdam dubitationes pertinentes ad materiam quæstionis propositæ vsque ibi, cum hæc ita sint.ibi determinat vnam quæstionem quæ colligitur ex themate vsq; ibi,rerum autem.ibi ponitur quædam conferentia ad determinationem alterius quæstionis quæ ex themate colligitur, & in tex.expressa fuit vsq; ibi,quę res in proposito.ibi illam quæstionem determinat vsq; ad finem. ¶ No. quòd institutio valet ex rebus certis,& dicuntur es-
d se æqualiter instituti. ¶ Item not.[d] ꝙ ibi res dicitur
1 esse vbi perpetuò debet esse. ¶ Opp.† ꝙ institutus
e in re certa habetur loco legatarij, vt.l.quoties[e].C.
eo.Solu.gloss.ibi erat alius institutus vniuersaliter, hic non.Vel dic quòd hæres institutus in re certa verè est hæres : sed habetur loco legatarij quo ad hoc ne conueniatur actionibus hæreditarijs.hæc est secunda solu.gloss. ¶ Et no.quòd illam approprient sibi vltramontani:& etiã tenet Iaco.de aret.& Cyn. in.d.l.quoties.probat sic:institutus ex re certa habet

institutus in re certa:quia ex potentia suitaris transmittit.& loquitur Sali postq; repudiauerit vniuersalis hæres:licet Imo.hic & in.d.§.si ex fundo.& d.c.Raynutius.infideliter referat istam opini.Sali.

i ¶ Hæreditatis.Et in hoc cum Bar.tenet Ioan.an.in Spe.in tit.de testa.§.in primis.& Cy.Francisc.tig.Bar.Guil.Ang.Sali.& Paul.de ca.in.d.l.quoties, & Bald.& Angel. in.di.§.si ex fundo. & Bar.in.l.quoties. §.si duo.s.eod.& Bal.in.c.si pater.de testa.in.vj.& Imo. in.d.c.Raynutius. super gl.sed contrarium tenet Nic.de matha. Iaco.butri. Ray.Bal.& Franc. de rampo. in.d.l. quoties.& Bald.in l.quidam elogio.in vlti.colum.C.de iu. delibe.vbi videtur facere differẽtiam an filius sit institutus in re certa, vt tunc transmittat illam spem obuenturam iuris accrescendi residui hæreditatis relictæ hæredi vniuersali quij decessit intra annum deliberandi hæreditate adhuc per illum institutũ vniuersaliter non adita: aut extraneus: & tunc secus vt ibi per eum.Addo etiã quod Ang.& Imo. in.l.si filius qui patri.de vulga.& pupilla. tenent idem quod ipsi tenent in d.§.si ex fundo.s. idem quod Bartol. hic.

ius accrescendi,vt.l.j.§.si ex fundo.&.l.quoties.§.si duo.s.eo.si non est hæres,non haberet illud ius:quia inter hæredes & legatarios non est ius accrescendi, vt.l.si nemo.de testa.tute.&.l.si nemo. de regu.iur. & hoc est quod voluerunt iura noua,ꝙ filius haberet legitimam iure institutionis:quia verè est heres quo ad.oĩa preterquàm quo ad actiones.ita dicunt ipsi.sed gl.in.l.si quis priore.ad treb.dicit ꝙ habetur loco hæredis quo ad excludendam querelam tantùm : quo ad alia loco legatarij.Hug.etiam videtur dicere idẽ. ¶ Examinemꝰ nos,& primò dico ꝙ opi. vltramon.quæ tangitur in glos.non est vera.dicunt etiã ꝙ sunt heredes quo ad omnia preterquàm quo ad actiones,quod falsum est:quia hæres non detrahit falcidiam à cohærede de eo quod capit iure hæreditario,vt.l.in singulis.j.ad.l.falcid.sed hic detrahitur ex institutione ex re certa : ergo non habetur quo ad omnia vt hæres:vt hic,&.l.quoties.C.famil. erciscund. ¶ Præterea si tu dicis quòd sint hæredes quæro pro qua parte. si dicis quòd pro nulla, certum est hoc esse impossibile.Sed si dicis quòd pro aliqua,etiam hoc est impossibile,& statim do oppositum cum alius sit institutus insolidũ : ergo iste in nihilum,& respectu huius rei nulla estꝰ pars hæreditatis,cum hæreditas sit ius,vt hic dicitur in tex. quia nulla pars ascripta est &c. Vnde Mar.sili.& Iaco.butr.sequens eum dicit, aut institutus est filius ex certa:& tunc est vera opin.vltramon. quòd habetur loco hæredis,vt in.§.aliud quoq; capitulũ. in authẽ.vt cum de app.cog.Extraneus verò loco legatarij,vt.l.quoties.C.eod.ratio:quia filius habet
f illam rem loco legitimæ,[f] hoc est tertiæ vel quartę:
& si deficit, suppletur sibi: ergo videtur institutus in quarta . meritò habetur loco hæredis. Istud displicet mihi plus.nam legitima filij est quarta bonorum deducto ære alieno,& funeris impensa,vt.l. papinianus.§.quarta.s.de inoff.testa.sed quarta bonorum ære alieno deducto non est pars hæreditatis,vt.l.non amplius.§.fin.j.de lega.j.&.l.si quis seruum.§.fina.cum.l.sequen.j.de legatis.ij. ergo non habetur loco hæredis. ¶ Quid ergo dicemus? Respondeo: hæres institutus ex re certa non est hæres vniuersalis,nec est legatarius,sed est vna tertia species per se,quæ vocatur hæres ex re certa quæ partim capit de natura instituti vniuersaliter : partim de natura legatarij : sicut dicimus in grammatica de participio, quod partem nominis, partem verbi recipit.Recipit enim hoc institutus ex re certa
2 †quòd habeat ius accrescendi.& puto[g] quòd sua au
g thoritate potest accipere rem in qua institutus est,
sicut hæres vniuersalis hæreditatem:& per ista voluit lex filium institui etiam ex re certa, vt dicto.§. aliud quoque capitulum. A legatis verò accipit ꝙ non tenetur creditoribus, & quòd per falcidiam
3 defalcetur,vt hic. ¶ Ex prædictis infero ad † deter-
h minationem quarũdam quæstionum.Primò vtrũ[h]
hæres institutus in re certa decedens ante agnitionem illius rei illam transmittat? Videtur quòd non, vt.C.de iure deliberan.l.quoniam sororem. vbi textus dicit si aliquid hæreditatis fuisset relictum,dico quòd res ipsa transmittitur, sicut transmittit legatarius : quia quo ad rem talis institutio sapit naturam legatarij,sed illos effectus quos capit ab institutione vniuersali, scilicet quòd habeat ius accrescendi, illud non agnitum non transmittitur:
i quia est aliquid hæreditatis,[i] id est iure hereditario.
4 ¶ Quæro etiam per†authentic.ex causa.C.de libe.
prę.rupto testamento ex causa pręteritionis vel exhæredationis rumpuntur institutiones, cætera autẽ firma permanent,an institutio facta ex re certa remaneat firma? Respondeo inquantùm sapit naturã legati remanet firma . inquantùm verò sapit ab in-
k stitutione vniuersali vitiatur,vt ex predictis patet.[k]
¶ Eodem modo quæro:certum est ꝙ vno ex insti-

k ¶ Prædictis patet. Idẽ tenet Imol.ĩ.d.§.si ex fundo.in repet.in.viij.col.& vide not.per Bald.in authenti.ex causa. C.de lib.

tutis

a ¶Nam institutus.Et idem tenet Bar.in.d.l.quoties licet aliter loquatur in d.l.fi.C.de edic.di.sed Ange.& Salice.in.d.l.quoties.transeunt cum gl.hic: & Imo.hic in.d.c.Raynutius.super.ij.glo.& Ang.in.l.fi.de edic.di.adri.tol.

b ¶In text.ibi,rerum autem italicarum.Aduertendum est:quia ibi est notá.tex.ad vnam quęstionem videlicet:pone aliquis habet maiorem partẽ fortunarum suarũ, & bonorum ciuilium,in ciuitate Lucana:& ibi habitabat. Et in ciuitate Roma.habet mercantias, pecunias, alias res mobiles: an debeant iudicari bona sita in territorio ciuitatis Roma.adeo quòd statutum ciuitatis Lucanę disponens circa res in testando, vel aliter in contrahendo,vel obligando in eis sibi locum non vendicet,secũdùm doctrinã Barto.in.l.cunctos populos.& ibi scripsi post Bal.C.de summa trinita. breuiter concludo per istum textum, & per.l.si ita legatũ.de legatis.iij. &.l.debitor.s.de pign.cũm similibus.quę iura allegat gloss.hic in quibus patet quòd mobilia quæ sunt in loco ad tempus,non cẽsentur esse res illius loci.sed ea quæ ibi sunt perpetuò mãsura:vt sunt res im mobiles q̃ cẽsentur esse illius loci vbi sunt & pecuniæ & alia bona quæ essent extra ciuitatem Romanam: si tamen essent reuersuræ ad ciuitatem Romanam:vt ibi stent,censentur esse de bonis ciuitatis Romanæ: ergo si ciuis lucanus per decennium, & vltra domicilium habuerit in ciuitate Romana:& ibi haberet maiorem partem fortunarum suarum, præsumitur habuisse animum ibi perpetuò manendi cum eadẽ parte fortunarum suarum quas ibi habebat,ita no. Sali.in.l.secũda.in fi.C.de iurisditio.omnium iudicum.per.l.ciues.C.de incolis.libro.x. &.l.secunda eodem titulo.& ad hoc bene facit quod not.Pet.Cyn.Bald.& Angel.hic,vbi dicunt quòd res quas secum habet vt vtatur in certo loco,censentur esse illius loci:& ideo dicunt quod si scholaris forensis infirmus existens in ciuitate Bononiæ relinquat titio bona quæ habet Bononiæ,videtur reliquisse libros quos ibi habebat causa studendi in loco illo.argu.d.l.debitor.& facit id quod habetur in.l.si non inducta.C.in quibus caussis pigno.ta.contrahi.& licet Imol.hic dubitet de hoc quando constabat quòd bona non debebant Bonoñ.manere?sed debebant ad alium locum transferri,vt ibi perpetuò essent:tamen dicit quòd ibi casus videtur quem dici esse singularem ad hoc videlicet quod mobilia censentur esse de territorio loci vbi reperiuntur:& ideo fisco illius loci confiscantur.& illud videtur verius quam id quod ponit Baldus in.l.mercatores.C.de commer.& merca.& dato quòd etiam teneremus decisionem Baldi in dicta l.mercatores.tamen mihi non obstat quó ad propositum nostrum:quia Baldus in dicta.l.mercatores:vult quòd mobilia personam concernant, & non locum vbi sita sunt.nam si etiam volumus attendere locum vbi erat persona testatoris adhuc habemus intentum.& idem dico de actis seu nominibus debitorum quia si in ciuitate Romana celebrati sunt contractus ex quibus creata sunt illa nomina debitorum.tunc dicendũ est quòd censentur esse de bonis illius loci:vt est casus in.l.titium & mæuium.§.tutores.ff.de administratio.tuto.Idem si alibi celebratus esset cõtractus,& solutio esset collata in ciuitate Romana.l.quoties.ff.de solutio.Pro cõfirmatione prædictorum facit quòd actiones dicuntur cohærere personę creditoris:& illam committãtur.l.qs ergo casus.de pecu.l.iij.& ibi not.ff.pro socio.& in notabili quęstione declarat Bald.in l.prima.ff.de statu homi.& vbi quis habet duo domicilia, vnum ratione originis & aliud ratione incolatus, semper consyderamus potius locum incolatus in his in quibus persona est in consyderatione:vt patet ex glo.valde notabili in ca.statutum.§.cũ verò.in versiculo, vnam dietam.& ibi notant doctores extra de rescriptis.in.vj.fortificantur prædicta: quia quando actiones dãtur ad quid mobile, iudicatur de eis prout de re mobili:vt not.glo.in authenti.de non alienando.§.primo in versiculo,connumeranda.& ibi clarius declarat Ange.& no.Dyn.& Barto.in.l.& potest.ff.de autho.tuto.& gl.in.l.prima.& ibi not.Barto.C.si aduer.transactio.& Barto.in.l.mouentium.de verborum significat.Ioannes Andreas in Specul.in titu.de fru.& inter.§.j.super versic.sed quid si debeo.& Angel.in.l.j.§.fuit quæsitum.ff.ad trebellia.ergo sicut dixi quòd res mobiles censentur esse de territorio illius loci in quo sitæ sunt;ita est dicendum de actio.quę dantur ad res mobiles istud etiam firmat Lappus allegat.xcj.inc.in nomine domini amen.Casus est talis:videlicet quidam Nicola.&c.in fin.de quo facit mentionem Roma.in.l.si constante.§.fin.soluto matrimonio.nam concludit Lappus quòd si in varijs locis defunctus habet bona &c.vt ibi per eum. Adde quæ plenius ipse consuluit:vbi de verbo ad verbum est hęc apostilla.consilio.xvj.lib.j.

tutis adeunte, totum testamentum confirmatur:vt
l.si nemo.s.de testa.tute.&.j.de manu.testa.l.testa-
mento.&.l.si legato seruus.in fine.eod.titu. ¶An
5 hærede† instituto ex re certa agnoscente institutio
nem testamentum confirmetur?Respond.sic:quia
vno adeunte confirmatum est:quia ammodo siue
alij repudient,siue agnoscant testamentùm vali-
turum est vni siquidem adeunti totum accresceret,
sed hic eadem ratio est in instituto ex re certa:ergo
&c.nisi esset dictum quòd plus petere nõ possit,vt
6 dixi in.l.quoties.§.si duo.s.eodem.¶Quæro † etiã
hæredibus instirutis datur remedium.l.vltimæ.C.
de edicto diui Adri.tollen.quæro an hæredibus in-
stitutis ex re certa competat illud remedium.Glo.
videtur dicere quòd non:quia quantùm est in re ha
betur loco legatariorum:sed legatario non datur be
neficium illius.l.ergo &c.contrarium fortè est ve-
a rius.Nam institutus [a] ex re certa non expectat adi-
tionem aliorum de necessitate:imò agnitione sua
totum testamentum confirmatur,vt.s.dixi:ergo vi
detur quòd illi competit beneficium illius l.quia
quantùm ad hoc loco hęredis est.¶Opponi.de.l.hę
redes.§.j.s.famil.ercisc.Solutio ibi in diuersis vniuer
sitatibus,quæ constituũt diuersa patrimonia.¶Op
poni.de.l.nesennius.j.ad.l.falci.Solue vt ibi dicam.
¶Vltimò versi.proinde inducitur ad duas quæstio
7 nes.Primò vtrùm † relegatus seu confinatur,videa-
tur habere domicilium ibi vbi confinatus est. Et
hic videtur casus quòd non.de quo dic vt in.l.eius
8 qui.in fi.j.ad mu.Secundò † facit si pater relegat filiũ
ex certo loco quòd ex hoc non incidat in titu.de pri
ua.carce.per hunc ver.& per.l.iij.§.si eum.de libe.
ho.exhi.Cynus.in.l.j.C.de priua.carce.

LEX XXXVI.

Si quis ita. Defectus conditionis quæ dependet ex facto testatoris institutionem non vitiat.hoc dicit.¶Oppo.s.de iniust.rupt.& irrit.testamen.l.cum in secundo.Solu.hic in conditione de futuro quæ dependet ex facto testatoris: rationem dixi.s.eodem.l.ij.Glos.distinguit hic:quã vide per te.¶Vltimò vide gloss.ibi.Item not.dicit glo.& conditio non est:quia habetur pro pura,cum testatorem pœnituisse videatur,vt.s.eodem.l.ij.& ibi de hoc distinguitur per Dy.glo.dicit in.l.qui plures sed ibi scriptura erat imperfecta circa personas quæ à iure non supplẽtur:hic verò circa portiones quæ à iure supplentur,vt.s.eo.l.item quod sabinus. secundùm Dynum.

LEX XXXVII.

Cum in testamento. ¶Non admittitur concursus instituti & substituti.hoc dicit.¶Opponi.quod non valeat institutio:quia filius non fuit institutus. Gloss.solu.intelligo filium hic institutum,quod dic vt dixi in.l.gallus.in princip.s.de libe.& posthu.sed contra hoc facit.l.si quis eum.in fi.j.tit.j.secundùm vnam lectu.sed illam non teneo.

Hæc verba. Copula vltimo loco posita etiam inter pręcedentes solute positos videtur apposita hoc dicit.prout est copula ibi,& Caius.quidam habens fine &:tunc hoc dicit soluta resoluitur in coniunctam.hoc dicit facit.s.de excusa.tuto.l.si duas.§.ij.l.cum de lanionis §.quidam.j.de fundo instru.dixi de materia huius.§.in.l.re coniuncti.j.de leg.iij.

Qui tres. Indefinita non comprehendit eum de quo specialiter est prouisum.hoc dicit.

LEX XXXVIII.

Qui filio. Post mortem legatarij põt seruus legatus hæres institui.h.d.¶Opp.de.l.hęreditas.s.eo.Solu.ibi fuit hæres institutus ex die certa quæ subducitur:hic ex incerta: vt ibi dixi. ¶Quærit glo.vtrùm post mortem legatarij consistat legatum si solus seruus est hæres institutus. Et dicit gl.quòd nõ.Aduerte in primo casu.l.quando filius est exhęredatus quæstio non procedit:quia si solus seruus est hæres institutus,post mortem filij reperiretur filius exhæredatus post mortem:ergo testamentum est nullum:vt.l.seruus quoq;.§.sed & si filio.s.eo.&.l.si ita in fi.de libe.& posthu.In secundo casu.quando seruus est legatus extraneo,& institutus solus post mortem:procedit quæstio.si ponis ipsum institutum cum libertate:aliàs non procedit secundùm hęc tempora,vt insti.eo.in princ.

SVMMARIVM.

1 Codicilli quòd non rumpantur rupto testamento,quando sunt ab intestato confirmati.
2 Relicta in codicillis,an requirant confirmationem per aditionem hæreditatis ab intestato.

Seruus. Conditio tacitè hæreditati adiecta, non potest in codicillis adimi.h.d. ¶Et ratio huius est:quia si posset adimi in codicillis,videretur hęreditas directo data in codicillis:qđ non potest esse.¶Quæro vtrùm iste seruus fuerit institutus solus,vel habuit cohęredem.Glo.prima dicit quod solus,& bene.ratio est:quia si haberet cohęredem,possent codicilli confirmari per aditionẽ cohęredis:& per consequens deberetur libertas ex vigore codicillorũ:& intrat Calendas:& sic posset esse hęred.¶Quæro,dicitur hic quòd erit liber ex codicillis sed an erit heres?Dicit Hugo quòd sic: scilicet voluntarius. ¶Sed contra hoc opponitur de.l.cum quidam.C.de necessa.seruis hęredi.instituen.vbi eo ipso quòd instituitur, videtur relinquere libertatem,& erit suus & necessarius.Sol.illud est verum cum testator nihil de libertate disposuit:hic secus:vt no.hic,& supra eodem.l.quoties.§.fina.& insti.eodem.in princ.¶Sed tunc opponi.cum certum sit eum hęredẽ futurum in omnem casum:ad quid expectatur conditio contra.l.si quis ita scri-

pserit.s.eo.Respon.ad hoc vt sciatur an sit voluntarius,vel necessarius.ista lectura Hug.potest ꝑcedere si ponimus seruū habuisse cohęredem.vt.s.dixi sed si ponimus eum solum institutum.non ꝑcedit: al's sequeretur ꝙ hereditas pōt dari directò in codicillis.teneamur ergo ꝙ ex codicillis illis liber erit tātum,& non heres.secundū Ioannem. ¶ Sed cōtra hoc oppo.si nō adit hæreditas.relicta nō valent,vt l.si nemo.s.de testamen.tute.&.C. de fideicōmis.l. cam quā.Quidā dicūt ꝙ habebat cohęredē.sed.s.re
2 prehendi secūdū Ioannē dicēdū est ergo† qđ hic codicilli fuerūt cōfirmati ab intestato.& secundū hoc non obstat.l.j C.de codicil.q̄ dicit ꝙ rupto testamēto rumpūtur codicilli:qa illud est verū, nisi codicil
3 li sint ab intestato confirmati.¶ † Quero vtrū relicta[b] in codicillis reqrāt cōfirm ationem per aditionem hereditatis ab intestato.Glo .hic tenet[c] ꝙ sic.[d] & de hoc est tex.j.de fideicō.lib.l.ij.& institu.de eo cui liber causa bo.adi.circa medium.&.C.demanu. testa.l.fi.circa prin.

Si quis. Iste est subtilis.§.& hoc dicit,Sublata causa viuo testatore per quam cōditio vni rei adiecta,alteri repetita intelligatur,cessat repetitio conditione pendente.secus si esset iam defecta.hoc dicit.¶ Oppo.de secundo responso ad primum.Respondet glo.quòd in primo casu alienando videtur eum pœnituisse conditionis.¶ Sed contra hoc oppo.s.proxi.§.vbi in volnntate imperfecta non videtur testator pœnitere conditionis tacitè adiectę hereditati.Respon.hìc testator nil disposuit circa conditionem,sed solum circa personam serui alienandi,vel manumittendi,sed ipsa.l.disponit circa conditionem. Nam causa quare conditio inest hereditati est necessitas:quia non potest esse hæres sine libertate,vt.l.cum seruus.j.tit.ij.quę causa necessitatis deficit viuo testatore:& per consequens videtur institutio pura.Sed in præcedenti.§. non poterat causa deficere viuo testatore:quia libertatem dedit in codicillis.& prędicta sunt multum notabilia.Scitis enim ꝙ si institutio est conditionalis,omnia legata tacitè habent illam conditionem, vt.l.si titio.§.fin.j.quādo dies legati cedit.&.l.si dies §.fi.eo.ti.Pone ergo ꝙ institutio hæredis est vitiata pendente conditione viuo testatore ex causa pręteritionis vel exhæredationis.vt.l.nam & si *sub conditione*.supra de iniust.testamen.nam & legata debebuntur purè per authenti. ex causa . nam vitiata causa quia intelligebatur repetitio conditionis repetitio vitiatur.¶ Ad secundum dictum opponi.hìc dicitur si eum alienat post conditionis defectum nō restauretur institutio.Contrà,si viuo testatore cessat defectus propter quem non valet testamentum,testm̄ reconualescit,vt.l.posthumus.in princi.de iniusto testamento.Solu.hìc defectus superuenit voluntate testatoris:poterit enim instituere purè si volebat,qui defectus si cessat,nō recōualescit testamentū:nisi appareat nouę voluntatis iudicium,vt.l.qui liberis.§.testamento.j.de secund.tab. l.sed hìc nullum iudicium nouæ voluntatis apparet,ergo &c.

Cum venditor. Quicquid post vēditionem venditori accrescit,mediante seruo vendito,restituit emptori vel eius heredi.h.d.

SVMMARIVM.

1 Concursus instituti, & substituti propter repugnantiā iuris communis admittitur.
2 Testator liberum quem seruum putabat instituens cui hæreditatem relinquat.
3 Patrefamilias qui erat filiusfā.instituto cui acquiratur hæreditas.& sic an sit idem in filiofa.quod in seruo?
4 Hæres institutus transmittendo quod facit alium hæredē, Adde tu ad hæc dicta Bar. Alex.in consi.iiij.colum.vij.in prin.in.ij.volu.

LEX XL.

Si paterfami. ¶ Propter repugnantiam
1 † iuris communis admittitur concursus instituti,& substituti.hoc dicit. De hac materia habemus tres leges.l.istam,&. C.codē l.cū proponas.& īstitu.de vulga.& pupilla.substitu. in fi.¶ Quærit glo.quid de alio semisse.& dic vt in glos.¶ Op.s.eodem de.l.cum in testamēto in prin. vbi nō admittit̄ institutus propter repugnantiam iurium,& rationum.Solu.ista est decisio per hunc modum magis ex voluntate Principis,q̄ ex subtilitate rationum.¶ Opp.C.eo.de.l.cum proponas.Solu.ibi loquit̄ in casu certi:hic in casu dubij.¶ Quæ
2 rit gl.quid † ecōtra si instituit liberum quem putabat seruum Gl.institu.de vulg.& pupil.substitu.in fine dicit ꝙ querit sibi.Iaco.de areti.dicit ꝙ idē est in casu isto quod in casu huius.l.quòd fiat diuisio p illum modum,quia eadem est ratio voluit enim ꝙ alium faceret hæredem,nisi conditionem mutaret sed hìc non est mutata conditio ergo &c.teneo glo. per.l.liber homo.de acquiren.rerum domi.pro hoc quia si sciuisset eum liberum:multomagis instituisset eum argu.l.barbari⁹ philippus de officio pto.q̄
3 ratio cessat in casu huius legis.¶ Quæro † instituit quendam vt patremfa.qui erat filiusfamil.an sit idē qđ ī casu hui⁹.l.Ia.de are.dicit aliud esse ī filijs aliud in seruo rō.quia in filio remanet nomē hæredis,licet hæreditas trāseat ad partem:vt.l.cū filio.j.de lega.j.sed in casu nostro secus est.sed illud reprehēdi in.d.l.cum filio.sed habemus glo.quæ dicit idem in filio quod in seruo,vt.l.si quis filium.de acqui.here. & ibi etiam tetigi.¶ Vltimò no.[e] diligentissimè materiam substitutionis vulgaris:quæ est si hæres non erit,vel alium hæredem nō fecerit,Ex quo in materia substitutionis vulgaris elicio multas cōclusiones
4 quòd hæres† institut⁹ ad quem ius deliberandi transit,prefertur substituto vulgari:quia licet institutus hæres non fuerit.tamen alium hæredem fecit.In cōtrarium tamen facit tex.hìc,qui dicit mutata conditione.Sed respondeo qđ satis mutatur conditio per mortem.Vel meliùs:hìc dixi iurisconsultus exprimēdo illud de quo minus videbatur inesse:quia posset dubitari si efficitur de libero seruus,an voluerit testator excludi substitutum per dominum:& declarat iurisconsultus quòd sic:multomagis si nulla mutatio conditionis euenit.

SVMMARIVM.

1 Quilibet non recognoscens superiorem est iudex in causa propria.

LEX XLI.

Et hoc Tyberius. Nota ꝙ in causa ꝓpria princeps est iudex.Idem
1 † dico in quolibet qui non recognoscit superiorem.[f] simile in.l.prox.j.de his q̄ in test.delē. & ibi dixi per doc. in.l.j.C.ne quis in sua causa.

SVMMARIRM.

1 Testamentum vsurarij, an reconualescat per cautionem per eum tempore testamenti prestitam:remissiuè.
2 Tempus mortis,non tempus aperituræ tabularum inspicitur,vt testamentum reconualescat.
3 Mater quod excludit tacitam substitutionem,si ipsa viuit tempore quo de viribus institutionis incipit agi.

LEX. XLII.

Qui soluendo. Defectus extrinsec⁹ si tēpore aperturæ tabularum cessat,testamentū reconualescit.h.d.iste casus mira
1 bilis.Concordat.s.eo.l.pignori.& hìc facit † quòd si vsurarius[g] tempore testamenti nō præstitit cautionem,sed eam præstat postea ante mortem testamētum reconualescit per hanc.l.& dixi in.l.filio prætento.in vltima parte.s.de iniu.testamen.& ibi decla
2 raui.¶ Oppo.ꝙ inspiciatur tempus mortis non tempus aperturæ tabularum,vt.C.de cadu.tol.l.vnica. §.& cum triplici.&.§.in nouissimo.Solu.gloss.hoc ideo est quia secundùm hæc iura non poterat adiri hæreditas, nisi apertis tabulis,quod non placet: quia in suo & necessario secundùm hæc tempora inspiciebatur tempus mortis:vt.l.si post mortem in princi.&.l.quæsitum.in princ.j.de lega.j.voluit ergo dicere hæc.l.quòd inspici debet tempus quo incipit agi de viribus institutionis:& tunc si non est nisi vnus seruus,de necessitate dicit̄.quod ille est primus.de viribus autem institutionis tunc agit̄,quādo tabulę

---

a ¶ L.j.C.de codicil. & ibi dixi.

POMATES.

b ¶ Quero vtrū relicta.Et vide qđ habetur in.l.si qs cum nullū.§.j.& ibi Bartō.j.de iu.codi.

POMATES.

c ¶ Gloss.hic tenet hāc gl.reputat sin. Bal.in aut.ex cā.in ij.op.C.de libe.pte. Et de hac qō.vide Alex.in.l.iij.de le.j. Bart.in.l.ti.in.j.col. C.de peti.here.& ī l.si qs cū nullū.§.fi. ff.de iure codi.

d ¶ Quod sic.Adde ꝙ idē tenet Ang.in d.l.j. s.de iniu.testa. no. ergo quod ad hoc vt debeantur legata , vel fideicōmissa ab intestato requirit̄ aditio hereditatis p aliquē qui possit esse heres de iure ciuili vel ptorio.sicut reqrit̄ ad hoc vt veniat ex testamēto.l.si nemo. s.de testa.tu.pdicta sine dubio ꝑcedūt qn̄ nullus etiā fiscus apprehendere voluit bona defuncti,sed datus est curator bonis qui debet satisfacere creditoribus.l.j. C. de cur.bo.dā.qđ aūt si fiscus agnouit bona illa tāq̄ vocātia, & satisfacit creditoribus,& supest tm̄ quod potest satisfieri legatarijs, ꝙ fiscus teneat̄ ad legata relicta ab intestato.per text.in.d. l.filiusfa.§.j.de le.j. sed cōtrarium credo videlicet ꝙ fisc⁹ nō teneatur ad lega.nec etiā ad libertates,p.l.iiij.§.si bona.ff.de fideicom.

lib.&.l.quod diuo. de manu. testa.nec ob.d.l.filiusfa.quia eā intellige qn̄ fuit noīatim grauat⁹ fiscus pdicta fallūt in relictis ad pias causas.de quo vide per Bart.& docto. in.l.j. C.de sacrosan.eccl.& ad Barto.hìc adde Dyn. Iac.de but.& Bal. in.d.l.si nemo,de testa. tute.& idem Bal. in.l.fi.in.j.col. C.de peti.heredi. Bal.in.l.fi.in prin. de test.hìc alleg.& in.l.eam quā.in.ij. co.C.de fideicō.dixi aliquid in.l.hęc verba.de leg.j.in.j. no.

POMATES.

c ¶ Vlti. not. Vide Alex.consi.iiij. co. xj.in.ij. volu.

f ¶ Superiorem Ad quod vide not.per Bart.j.l.est receptū ff.de iurisdi.om.iu.

g ¶ Si vsurarius.Adistā.l.adde qđ incidenter dixi in.l.imperium.in apostilla magna.de iurisdi.om.iud.& pro intellect.hui⁹.l.aliqua ponit Bar.in.l.eam quam.in. xiiij.col. C.de fideic.

a ¶Non debet.Ista.l.est sing.secūdū Bald.in.l.j.in.j.oppo.j.de his q̄ pœ.no. relin.& per illum tex.infert ibi ad plures no.quæstio.

b ¶In legatis. Ray.hic cōtrà:qa nō habet rationem:& ita ex facto tertij in hęreditate sicut in legato pōt quis excludi à iure acquirendi,vt.l.si quis sempronium.j.eo.ti.vn̄ approbauit primā sol.& vide Bal.in.l.j.in.v.op.& in.vij.q.C.de his q̄ pœ.no.relinquunt & Benedi.de plum bi.in.d.l.si ita.

c ¶An valeat.Tetigit Pau.de cast.de hac qōne in.l.hereditas.C.de his qui.vt indig.& videtur tenere Bar.in.l.sei⁹ augerius.ad.l.falci. di.Angel.& Imol. hic.

d ¶Rōnē.Talis em̄ impositio pœnę p testatorem fieri potest.l.j.C.de his q̄ pœ.no.relin.instit. de leg.§.si.l.j.§.itē si ita.ad.l.falc.& in ꝓposito ponit Bal. in.d.l.vxorē.§.hæres.de leg.iij.& per Bal.in auť.cui relictum.C.de indic. vidu.tol.& in.d.l.j. C.de his q̄ pœ.no. & est bo.tex.cū gl. &ibi Bar.in.l.luci⁹ §.tres hæredes.ff. ad treb.& ibi ꝓbať ꝙ statim qđ cōtrouersiam mouet dicitur molestari.vide ibi:sufficit enim sola petitio vt dicatur molestari. ad hoc allegat.qđ no. glo.in.c.cōstitutus. de reli.domi.inver. iuxta ratā.p quā dicit ibi no.d.Ant.in vj.co.ꝙ vbi in libello ad hocvt possim petere rem mihi restitui,requiriť resci sio contractus, vel qđ pars ciderit à b cōtractu,sufficit in libello rem petere quasi tacitè videať peti etiam rescisio cōtract⁹:vn̄ si minor petit rē quam vēdidit sibirestitui ꝓcedit libellus, licet nō petatur contractus rescisio:qa petito cōsequenti etiā pręambulū ad illud vř petitum.l. illud.ff.de acquirē. hære.& si petať hęreditas restitui, & postea appareat in iudicio testamētū q̄relandū, ꝙ super illo libello pōtferri sententia: secundū do.Ant.vbi.s.& sic vult ꝙ etiā si nō esset in hoc iudicio expressè petitū declarari talem cecidisse à legato.vel ab hereditate,sufficiat libellus in quo petitur condemnari ad restitutionē bene facit quod no.glo.in.l.qui de inofficioso.& ibi doct.s.de inoffic.testa. vbi habetur quòd sufficit in vno eodemq; libello filium exhæredatum intentare petitionem hæreditatis,& querelam inofficiosi ad rescindendum testamentum,absq; eo quòd in alio iudicio prius fuerit petitum rescindi testamentum.ad idē facit qđ no.Bar.in l.q̄ sub conditione §.si.ff.de cōdi.insti tu.& Bal.in.l.quod tempore. C.de resti.mil.cum simi. ADDE qđ molestia etiā diciť fieri agēdo in iudicio, vt est tex.in auť.de fideiuss.in princi.in ver.molestijs.& in l.j.in verbo:molestari.C.de nūdi.& ibi Bal.& Nic.ma. & no.Bar.in.l.amplius.j.rē ra.habe. Ant.de but.in.c.vigilāti.de pscri.& vide p Alexād.consilio.xlix.& .clx. &.lij.ij.vol.p.Pau. de cas.cōsi.cxcj.& ad qōnē singu.hic Bar.vide Bal.cōsil. cccxxxvj.iij.volu. qō intelligat quod hęredes nō debeāt quouis mōmolestare vxorem cui legatur.vide pulchrè p Barba.consil.xij.j. volu.

tabulę aperiuntur:ergo illud tempus inspicitur facit† qđ dicunt doct.in simili.C.de insti.& substi.l.si. in fine.vbi mater excludit tacitā substitutionem,si ipsa viuit eo tempore quo de virib⁹ institutionis incipit agi.¶Opponi.de.l.si fuerit.de rebus.dubit. ¶Sol.hic incertitudo erat reducta ad certitudinem: ¶Oppo.de reg.Cato.solu.glo.dic melius vt no.in.l. penul.j.de reg.Cato.

SVMMARIVM.

1 *Hæreditate priuari quando possit alius ex facto unius.*

2 *Voluntas illicita testatoris non seruatur.*

3 *Extraneus institutus potest exhæredari.*

4 *Testator si aliquem hæredem instituat, & eū sub conditione exhæredet,an ualeat exhæredatio ibi quod sic.*

5 *Exhæredatio facta in eodem testamento in quo titium insti tui,uel in alio ipsum purè exhæredaui,an ualeat*

6 *Testator si instituit titium hæredem,& si molestauerit uxorē priuetur hæreditate:si molestat eam indebitè non priuatur hæreditate directò.*

7 *Hæreditas cui restitui debeat si dictum sit quòd hæres priuetur hæreditate,nec adiecit adquem perueniat,*

LEX XLIIII.

PAterfamilias. Ex facto alterius alius exhæredari non debet.a hoc dicit.Habeo stam.l.pro difficili.¶Oppo.quòd alter qui adiuit nō teneť ad implendum cōditionem in totum:vt.l.cum tale.in fine.&.l.penultima.j.de condítio,& demonstratio. Solu.ibi in conditione, quę pōt diuidi:hic in ea quę non potest.¶Oppo.quòd 1 facto vnius alius potest† priuari hereditate,vt.l.cancellauerat.s.ti.j.So.secūdū gl.ibi peruenit ad actum facti cancellādo testamētū:hic ad actū verbi.quod diligenter no.Ad quod facit quod no.docto.in.l.nostram.C.de testa.¶Opp.ꝙ volūtas testatoris debet seruari,vt.l.in conditionibus.de conditio.& demonstratio.sed hicper vnum voluit priuari omnes:ergo 2 &c.Solu.hic †est voluntas illicita.¶Opponi.extra glos.j.de manu.testa.de.l.si ita fuerit.vbi potest vnus priuari propter alium non implentem conditionem.Solu.dic quòd hic hæreditas fuit data purè: ademptio fuit facta sub conditione,qđ nō potest fieri ex facto alterius.ibi ipsa datio fuit facta sub conditione:vnde propter vnum non implentem potest testator alteri non dare,non autem potest data adimere.vel dicas quòd ibi loquitur in legatis b:hic in institutionibus.¶Opp.quòd exhæredatio sit res inepta in extraneo.vt.l.quidam cum filium.de verborum obligationibus.Sol.in extraneo†non insti- 3 tuto procedit cōtra.sed extraneus institut⁹ pōt exhæredari,vt hic,&no.per gl.in.l.si certarum.§.si eo. 4 j.de testamen.mil.¶Quæro,si testator † aliquem hæredem instituit,& eum sub conditione exhæredauit in eodem testamento:vtrùm exhæredatio valeat?Et videtur qđ non quia exheredatio sumit effectum per aditionem hæreditatis,vt.l.filium.§.sed cum exhæredatio.j.de contratabu.sed per aditionē hęreditatis non posset confirmari exhæredatio sua. quia repugnantia:& alius non est qui adeat:ergo ex hęredatio est nulla.Contrarium puto:nam qui exhæreda sub conditione.in contrariam conditionem instituere videtur,vt.l.aliquando.de condi.& demonstra.Ista ergo exhæredatio videtur adijcere conditionem institutioni,quod potest fieri in eodem testamento.Nec obstat quòd exhęredatio debet confirmari per aditionem:quia illud est in ex- 5 heredatione filij.¶Quæro:pone† quòd titium instituum in alia voluntate facta coram.vij.testibus exhæredo:vel in ipsa eadem voluntate exhęredo simpliciter:an valeat c talis exhæredatio? Dico qđ non si fit à pagano,secut si fit à milite,vt.j.de testa.mili. d l.si certarum.§.si.eodem.secūdū communē literam pro hoper rationem:d hæres institutus capi hæreditatem à seipso:ergo non pōt sibi adimi à seipso: vt.l.sed & si sub conditione.§.si.s.eo.secus ergo esset si haberet cohęredem,vt ibi no.Ad idem facit quia institutus extraneus non pōt exhæredari sine iusta causa:vt hic:sed si exhęredat simpliciter nulla adie- 6 cta causa non valet:& hoc est sub dubio.pdicta† vera sunt si exhæredatio cōfertur ante tps hęreditatis quesitæ:vt puta talem instituo,& si vxorem meā molestauerit in tali relicto priuetur hæreditate.Cer e tè istud priuari e hæreditate potest fieri ex iusta causa non ex iniusta.vt.l.vxorē.§.heres.j.de lega.iij.& ibi dixi.sed ista est iusta causa.si eam molestet indebitè.Dico tamen ꝙ non priuatur hęreditate directò:quia qui semel est hæres nūquā potest desinere esse hęres,vt.l.ei qui soluendo.j.eo.&.l.miles ita de testa.mili.&.l.nemo potest.j.de leg.j.& sic valet in hoc vt teneatur illam hęreditatem restituere per fideicommissum,vt.d.l.vxorem.§.hæres.¶Sed tunc 7 quæro,si testator dicit,ꝙ priuetur hæreditate,nec adiecit ad quem perueniat,cui debeat restitui.Rn̄d. psonis nominatis in auť.hoc ampli⁹.C.de fideicom. quia testator non dicit ad quē deueniat:sed dicit sit priuatus hæreditate mea sed arbitror non esse bene dictum quòd his restituatur:quia ibi loquitur quando quis priuatur à lege ex voluntate testatoris dic breuiter venit ad substitutos si habet:sinaūt aduenientes ab intestato.tex.est no.in auť.de nup.§.præfatę.& ibi per Iac.de bel.& in corpore vnde sumiť auť.cui relictum.C.de indi.vidui.tol.dixi plenè in d.§.hæres.

LEX XLV.

SImæuia. Conditio quæ de præterito fuit impossibilis reijcitur.h.d.videbitis in.l.mulcta.cum si. j.de condi.& demon.dixi plenè in.l.j.de condi.insti.

SVMMARIVM.

1 *Offendere dicitur qui alium iniustè ad turbationem inducit*

2 *Institutus ut det monacho, uel alteri religioso qua actione conueniatur.*

LEX XLVI.

QVidam cum filiū. Hic est sing.& quotidianus casus.f Ex f testamento non potest conueniri:qui à e defuncto grauatus non probatur,sed conuenietur ex mandato quod suscepisse probatur.h.d.Not. text.ibi,patri offensam veretur hoc est patris tur- 1 bationem.Offensa †ergo dicitur quicquid aliū ad turbationem iniustè adduciť.quod examina vt dixi in.l.licitatio.§.quod illicitè.j.de pu.¶Not.quan 2 do aliquis instituit† aliquem secularem,vt det alicui monacho vel fratri,quòd cōtra talem institutū pōt agi actione mandati:vt hic quòd est verū si fuit adhibitus ab ipso monacho.secus si fuit adhibitus ab ipso testatore:tūc enim videtur quòd monach⁹ potest agere actione neg.gest.quia videtur gessisse negotia sua:posset etiam agere ex testamento,quia tacitam fidem assumpsit de restituendo,vt.l.fin.C. de fideicom.secundùm vnam lect.

POMATES.

e ¶Istud priuari.Vide Alex.cōsil.xxij. in princ.in.ij.vo.& consi.lvij.j.col.eo. volu.ij.

SVMMARIVM.

1 *Dictio imò,quando stet correctiuè,uel copulatiuè?*

2 *Testis si dicat fuit sic:imo sic:statur ultimo dicto.*

LEX XLVII.

SI ita scriptum. ¶Dictio imò ponitur correctiuè.h.d.¶Opp.de prima cōstitutione.C.§.quibus.Glos.dicit aliter ponitur ibi:aliter hic.Tu ꝓ huius declaratione dic 1 quandoq; dictio imò.ponitur cum copula &,vel etiam,& tunc habet vim copulatiuè:nec ponitur correctiuè,vt.d.§.quibus.&.l.iurisgentium.§.quinimo.s.de pact.secundùm vnam lect.quādoq; dictio

f ¶Quotidianus casus.& p istū tex.dicit sin.Bar.in rubr. C.q̄ in fraudē creditorum.in j.si.quod resti tuēs hęreditatē ex cōtractu nō retinet quartā:& de intellectu istius.l. vide Bar.in.l.fili⁹.in princi.de verbo.obli.& hanc.l.etiam no.allegat in.l.nemo potest.de leg.j.

imò, ponitur simpliciter: & tunc si profertur ab homine, ponitur correctiuè. vt hîc, & l. stichus. j. de ma. test. quãdoq; profertur à lege: & tunc si quidem ponitur inter incõpatibilia, ponitur correctiuè: vt. l. si vehenda. in principio. &. §. j. s. ad. l. rho. de iac. & in omnibus legibus in quibus reperitur imò aut reperitur inter compatibilia, & tunc si quidem in præcedenti est eadem ratio, vel maior & habet vim alternatiuæ? vt. l. iubemus. §. æconomus. C. de sacrosan. eccle. aliâs ponit correctiuè, vt hîc. ¶ Oppo. j. de condi. & demonstra. de. l. nam ad ea. Gl. non solu. dic qd ibi non erant verba correctiua: sed alterius voluntatis tantum dispositionem continentia secũdũ Dy
2 vltimò hęc. l. inducitur in argu. ad quæstio. † quòd si testis interrogatus dicat sic fuit: imò sic: quòd stetur vltimo dicto quasi se correxerit: non auutem habetur pro vacillatione: vt hîc: & Spe. ponit in ti. de test.

Quidam testamento.

Opp. C. de le. de. l. cum questio. Solu. hîc cõstat q testator voluit transire ad dupondium. ¶ Op. insti. eo. §. si plures sol. eodẽ mõ: & distingue vt dixi plenè in. l. interdum. §. si. s. eo. ¶ Oppo. de. l. qui non militabat. §. filius. j. eo. solu. eodem modo.

In testamento.

Qui primò relinqt vncias, postea partes intelligit ptes facere de residuo. h. d. Quero qd mouet iurisconsultum ad hãc interpretationem: cũ idẽ sit dicere pars quòd vncia. vt. s. eo. l. interdum. §. paterfami. & l. quoties. §. si duo. & ideo hîc videtur qd primus debeat habere duas vncias: & institutus ex vna parte vnam vnciã. & sic tota hęreditas videtur diuidenda in minorem numerum vnciarũ q̃ sit as: vt. d. l. interdum. §. pater. ver. deniq;. s. eo. ¶ Respõd. ex eo q instituit testator modum loquendi, primò em̃ assignauit vncias: secũdò assignauit partes, colligit iurisconsultus qd partes fecerit de residuo, quasi intellexerit qd alia sit assignatio partis quam vncię: sed si oĩbus assignasset per eadem verba, siue partes dixisset, siue vncias, idem esset. & sic debet intelligi qd dixi in. d. l. interdũ. §. pater. s. quod vna pars intelligatur de duodecim, nisi ex mente proferentis aliud appareat.

SVMMARIVM.

1 *Verbum relinquo, quando alius non est hæres institutus trahitur ad institutionem.*

2 *Testamentum in quo masculus fuit hæres institutus, & filiæ relicta fuerunt centum, quòd non ualeat?*

LEX XLVIII.

a **HIs verbis.** ¶ Quæris † gl.[a] quidẽ si dicam relinquo tibi bona. respondet quod illa verba trahuntur ad institutionem si alius hæres non esset scriptus in testamento. vide gloss. in authenti. de hære. & falcid. §. si vero nulla. super verbo
b relictis colla. pri.[b] Quæro qui si testator † masculũ
2 instituit, item filiæ centum relinquit: an testamentum valeat? videtur quòd non: quia non fuit dictũ iure institutionis, vel in his heredem instituo: & ver
c bum relinquo, non trahitur[c] ad institutionem quã-
d do alius est hæres vniuersaliter institut⁹, vt hîc. no.[d]
e ¶ In cõtrarium[e] facit: nam quando nullus alius est institutus. verbum relinquo, trahitur ad institutionem, ne testamẽtũ pereat. eadem rõne q̃n illud ver
f bum aditur[f] relicto facto filiæ, debet intelligi iure institutionis, ne testamentum sit nullum. In contrarium est veritas: nam verbum relinquo, adiectum certæ q̃titati, vel rei nunq; trahitur ad institutionẽ, vt. l. cogi. §. & generaliter. j. ad trrbel. & ibi no. p Dy. pro hoc facit in corpore, vt cum de ap. cog. §. aliud cõiuncto. §. cæterum. eod. titu. vbi expressè videtur quòd non sufficit relinquere. nisi iure institutionis relinquatur. & hoc tenet Richar. mal. in disputatione quam retuli in. l. illa institutio. in princ. s. eod. sed quando verbum reliquo, additur vniuersitati bonorum procedit distinctio huius legis.

Illa institutio.

¶ Verba maledictionis vniuersalia institu
g tionem non vitiant[g] hoc dicit. quod dic vt. l. turpia. in princ. infrà de leg. j.

Interdum.

Seruus de adulterio accusat⁹ à domina non potest institui hoc dicit.

Si in parte.

Falsa demonstratio non vitiat institutionem, si de persona instituti constat. h. d. qd dic vt dicã in. l. demõstratio. in prin. j. de conditio. & demonstra.

SVMMARIVM.

1 *Institutio facta de monacho cum hoc quòd nihil acquiratur monasterio, quòd non ualeat.*

2 *Perplexitas in testamentis quòd dissoluatur ex præsumpta mente testatoris.*

LEX XLIX.

SI alienum. ¶ Inutilis est institutio serui alieni cũ libertate: nec tractu tpis cõfirmatur. hoc dicit. ¶ Oppo. de. l. sed & si conditione. §. si seruum. s. eodem. vbi valet institutio si posteà redimatur seruus. Sol. ibi loquitur in seruo communi: hîc in prorsus alieno. ¶ Oppo. de. l. quoties. §. seruus cum libertate. s. eodem. dicit gl. secus in seruo proprio quam in alieno. quod Dyn. exponit posteà alienato. nam si alienatur nihilominus erit hæres ex testamento, in quo erat institutus: nam ab initio institutio valuit: & si alienetur, iussu domini potest adire. ¶ Oppo. de libe. & posthu. de. l. filio in fine, vbi valet institutio extranei. qui posteà arrogatur. Respondeo. ibi in extraneo institutio ab initio valuit: hîc secus alienus non potuit institui cum libertate. Istud princip. facit ad quæstionem.
1 ¶ Aliquis † instituit monachum hæredem, ita tamẽ quòd nihil iuris acquiratur monasterio, vel abbati. quæro an institutio valeat: hîc videtur esse casus quòd non valuit. sicut enim seruo alieno non potest telinqui cum libertate, imò si relinquitur est inutile, ita non potest relinqui monacho, quòd non acquiratur monasterio, vt in authen. ingressi. C. de sacrosanct. eccle. ¶ Præterea, ista verba continent in se repugnantiam quòd monachus sit hęres, & quòd monasterio non quæratur: ergo institutio vitiatur, vt. l. si titius. j. de condi. insti. quod istud videretur de rigore iuris. Equius tamen esset quòd ista perplexitas dissolueretur secundùm voluntatem[!] testato-
2 ris † sicut alibi lex disponit perplexitatem disolui ex præsumpta mente defuncti: vt. l. qui quadrigenta. in princip. j. ad. l. falci. & sic sensus illorum verbo. quod monasterio non queratur, hoc est quòd patiatur monachum habere conniuentibus ocu-

a ❧ POMATES ¶ Querit gl. Vide Alex. consi. cl. col. penul. ad fin. ij. vol. & in. l. nam quod. §. non omnis. col. ij. iiij. notabili. ff. ad trebel.

b ¶ Verbo relictis. Et illã glo. pro sing. alleg. Imol. in. l. nam quod. §. non omnis. in. j. volu. ij. col. ff. ad treb. adde tex. & ibi no. Barto. in. l. dinus. j. de testa. mil. & in. l. quoniam indignum. & ibi Sali. C. de testa. & de hoc vide in. d. §. non omnis.

c ¶ Non trahitur. An & quando verbum relinquo, trahatur ad instituen. adde plenè Barto. in. l. centurio. de vulgaris & pupillaris. quid autem de verbo assigno: dic idem quod de verbo relinquo. gl. est singu. in. l. quoties. C. famili. ercifcund. quam ita allegat Imo. in. l. j. §. si ex fundo. in fine. s. eodem. in repeti. quam ponit. j. eodẽ titulo. in fine titu. & ponit Bald. in. l. iij. C. communia de leg. & Imo. in. d. l. centurio. in. ij. colum. & not. quod verbum relinquo, vel aliud verbum commune adiectũ vninersitati relictorum non trahitur ad institutionem hæredis, sed ad codicillos: vt actus valeat qui aliâs nõ valeret secundũ Bal. no. in. l. & in epistola. in antepenulti. quæstio. C. de fidei commissa. de qua materia vide quæ dixi in. l. j. de leg. j. in principio. vbi dixi quid de verbo lego: quod etiam est verbũ commune.

d ¶ Vt hîc not. De ista questione vide per Moder. in. l. inter cætera. s. de liberis & posthumis & per Bal. in. l. quoties. C. de hæredib. instituens.

e ¶ In contrarium. Et hoc tenent quidam quos refert hîc Bald. vt intelligatur iure institutionis telinquere: pro quibus est glo. in. l. quoties. C. famili. erciscund. & dissentit Bald. in. l. captatorias. C. de testa. mili. & Ioan. Andr. in. c. si pater. de testa. in. vj. idem tenet Bald. in. l. si adulta. C. de hære. actio. quòd si pater relinquit filio, & prohibet ne plus de suis bonis petat, quòd videtur relinquere iure institutionis. & allegat. l. debitor. j. ad trebel Itẽ alibi dicit quòd si pater, dicit relinquo legitimã. videtur relinquere iure institutionis per. l. humanitatis. C. de impub. Item puto quòd si testator dixit relinquo centum filiæ. & posteà dixi volo eam esse contentam pro omni sua falcidia legitima, & trebellianica: vt communiter fit in testamentis, quòd propter hoc videtur relinquere iure institutionis. & videtur casus de hoc. C. de hæredibus instituen. in. l. quoties. vbi verbum relinquo, de se non significat institutionem. & hoc habuit de facto Rapha. cuma.

ADDE quòd idem consuluit Barto. consilio. clj. incipien. marsilius. & sequenti quod est Franci. tigri. contrarium consuluit quidam alter tunc temporis, consi. immediatè sequenti, inter eadem consilia. idem voluit Angel. quòd non sufficiat consilio. xcviij. incipien. Petr. de vrbæ. & Ange. secutus est Alexandr. clarissimè: licet hîc contrarium teneat consilio. lxx. in. ij. columna. & volu. primam opini. videtur sequi Paul. de castro consilio cxcix. & Bald. consi. x. iiij. volumi. & Pau. de castro consilio. cccxv. & adde quòd si testator dicat relinquo omnia bona mea. faciat ipsum hæredem consilio. ccc. xxxvij. libro. j. & idem si dicat pono omnia bona in manu tua. & vide consilio. xxx. domi. Cardi. vbi ponit an valeat testamentum si dicat lego centum pro sua benedictione.

f ¶ Verbum additur. Vide melius quàm alibi de pręcedenti quæstio. in. l. fina. C. famil. erciscund. & Barto. in authen. vnde si parẽs. C. de inofficio. testamento. vbi dicit per gloss. ibi positam super verbo. falcidiæ. qd si testator dixit relinquo centum filijs meis pro falcidia, quôd etiam si non dixisset iure institutionis valet testamentum. quod dictum Salicet. ibi limitat, nisi fecisset alium hæredem vniuersalem: quia tunc verbum relinquo, non trahitur ad institutionem: sed gloss. in authen. nouissima. C. de inofficioso testamento dicit qd in testamento inter liberos non est necesse quòd legitima relinquatur iure institutionis. ¶ gloss. & docto. sequuntur sed Bald. in. l. maximum vitiũ. in vlti. col. C. de libe. pręterit. dicit vnum singu. videlicet quòd si per statutum est aucta legitima, sufficit quòd relinquatur quoquo relicti titulo. sed Barto. in. l. j. §. sciẽdum. j. de suis & legiti. hęre. dicit vnum pulchrũ videlicet quòd si filia maritata, quæ de iure non succedit non est instituta, non dicit testamentũ nullum. facit quod not. Dyn. in. l. planè. de leg. j. & quod habetur in. l. qui repudiantis. ff. de inoffi. testa.

g ¶ Illa institutio. non vitiant. Ad istum. §. vide Barto. in. l. legatum. infrà de leg. j.

lis: sicut

POMATES.

a ¶ In extraneis. Vide qd per istū tex. dicat Imol. cōsi. ix. in. ij. colum.

b ¶ Aditæ hæreditatis. quo tpe inspiciatur habilitas. & ad ista vide no. p Bal. in. l. j. C. de his q ad lib. *procla. non licet.* & Bald. no. in l. deo nobis. in vlti. q. C. de epis. & cle. & etiā ad ītellectū huius. §. vide doc. & maxiē Imo. in. l. ij. in princ. in. ij. col. de vul. & pup. & p illū tex. dicit Bar. in cōs. incip. qdā deces sit intestatus superstite &c. φ si statutū dicat φ filia dotata non succedat, si non dicat vlteriꝰ intelligitur de ea q̄ propter dotem erat iā facta insuccessibilis tpe mortis defuncti, de cuius hereditate agitur: & p consequēs statutū intelligit de filia dotata tpe mortis patris vel illiꝰ de cuiꝰ successione agitur. ad idem facit. §. ex traneis. insti. de hære. quali. & dif. idē est de mente Bal. in l. si plures. j. de cōd. insti. in antepe col. in versi. iuxta prædicta formatur talis questio.

c ¶ Retinet. Et ad istū tex. vide. l. si in diē §. j. de cōdi. & de mon. & vide Bart. post glo. in. l. stichū qui meus erit. de lega. j.

d ¶ §. fi. j. Et ibi vide cōtrarium qd vult Bal. p illum text. in l. fi. C. de posth. here. insti.

lis: sicut patitur dominus seruum, vt. l. iiij. de manumis. testa. & φ ei Abbas questionē nō faciat. Dic vt no. in. l. lucius. §. tres hæredes. j. ad treb.

SVMMARIVM.

1 *Capacitas in hæredibus institutis quo tempore inspiciatur.*

a In extraneis. [a] In extraneis heredibꝰ requirit capacitas tēpore testamenti, & mortis, & aditę hæreditatis [b] media verò tēpora nō nocent. h. dicit. Concordat. l. sed & si conditioni. §. solemus. s. eo. tit. & j. l. proxima. ¶ Oppo. 1 † quod tantùm tēpus mortis inspiciatur: vt insti. de hære. quali. & diffe. §. sui. Glo. hic se inuoluit: finaliter concludit aduertēdum esse. aut loquimur in suo herede, aut in extraneis. Item aut succeditur in testamēto, aut ab intestato: in herede suo, vel suo & necessario: si quidem nititur succedere ex testamento: inspiciuntur duo tēpora: scilicet tempus testamenti: vt constiterit institutio: vt. l. proxi. §. interdum. Item tempus mortis in. d. §. sui. sed tempus aditionis nō inspicitur: quia tempus mortis & aditionis est idem in suo, vel in suo & necessario. Hoc quod dicit gl. quod tēpus testamenti inspicitur, est verum quantum ad hoc vt sciamus an succedit: sed quantū ad hoc vt sciamus an sit suus, vel voluntarius: erit aliud, vt. j. dicam secūdùm gl. hoc quod dicit quòd tēpus mortis, & aditionis est idem, probatur in. l. si post mortem. in princ. de leg. j. & l. iulianus noster. j. de condi. & demon. & ibi no. ¶ In contrariū facit. l. nam nec emancipatus. j. de legat. j. dixi plenè in. l. vlt. j. de condi. insti. postq̄ vero constat quòd pōt succedere, si quæratur. an sit suus, vel necessarius: tēpus mortis inspicit, vt. d. §. sui. instit. de hære. qua. & dif. hoc tamen est verum in instituto purè. secus in instituto sub cōditiōe: qa tunc etiā inspicitur tempus existentis cōditionis: vt. l. sub conditione. s. de libe. & posthu. quod intellige vt ibi dixi. s. φ illud verum sit in suo tantū: sed in suo & necessario puta in seruo inspicitur tēpus mortis: siue purè siue sub cōditione sit institutus, nisi libertatem acceperit à lege vel à pretore, vt. j. eo. l. pater filio. & dixi in. d. l. sub cōditiōe de liberis & posth. Contra hoc facit princip. huius. l. solu. ibi ab initio institutio nō valuit. Itē aduertendum est φ hic dicitur tēpus mortis inspici, vt sciamus an sit suus, debet intelligi qd sufficit tēpore mortis esse in potestate. φ dico pro tanto: qa posito φ tpe mortis nō teneret primū locū in successiōe, postea incipit tenere vt nepos subducto patre de medio: tñ suus erit: vt. l. si quis filio exheredato. in prin. s. de iniust. testamē. Prædicta vera sunt quando qs nititur succedere ex testamēto: sed si ab intestato succedit, inspicit tempus mortis. ita dicit glos. Tu dic si testator decessit nullo cōdito testamento, tempus mortis inspicitur: aliâs inspicitur tempus quo testamentū destituit, vt. l. si qs posthumos. Suprà de liber. & posth. & institu. de heredi. q̄ ab intestā. defe. §. ita. & insti. de leg. agna. successi. §. proximus. & dicta. l. si quis filio exheredato. in prin. & hoc quò ad institutionē: sed quò ad legata nō ita dicit glo. vt. l. interuenit. j. de lega. præstan. bo. posse. peti. quod intellige vt dicam in. l. j. de reg. cato. & l. si cognatis. de rebus dubijs. ¶ Opponi. de lega. ij. de. l. nō oportet. Sol. vt ibi. ¶ Op. j. eo. de. l. in tēpus. Sol. ibi fuit cōstitutio cōditionalis: hic pura. ¶ Op. j. de acqren. hered. de. l. si seruus. dicit gl. ex benignitatē receptū est. tu dic vt ibi. ¶ Op. s. de statu homi. de. l. & seruorū. §. ingenui. & C. de hereti. auth. idē de nestorianis. gl. dicit specialia sunt dic φ in prima est fauor libertatis: in secunda fauor fidei. ¶ Item facit cōtra istam. l. j. de vsucap. l. cum vir. Solue vt ibi.

LEX L.

Seruum. Hæc lex in prin. sui cōprehēdit sub precedenti summario. h. d. Media tempora non nocent.

Si in non faciendo. Impossibilis conditio de institutione reijcitur. hoc dicit. Glos. ponit exemplū si digito cælum non tetigeris. Certè ista conditio nō est possibilis, sed est necessaria, pone: ego instituo te sub hac cōditiōe, si no morieris, vel si p annum nō comederis. & de hac impossibilitate dicam plenè in. l. prima. j. de condi. insti.

Hæreditas. Hic iurisconsultus ponit omnia nomina vnciarū. *& imperator in. §. hæreditas inst. eo.*

LEX LI.

Talem. Op. de. l. quia ratio. de condi. insti. So. hîc fuit data libertas: primò purè: secundo sub conditione: valet ergo prima tanquàm plenior, vt. l. quod traditum. de condi. & demon. secundum Dy.

SVMMARIVM.

1 *Suus sua suum, non solum dominium, sed ius quoddam significat.*

c Si quis ita. Suus esse dicitur in quo quis iuspatronatus retinet. hoc dicit. ¶ Nota. † φ hoc pronomen, suus sua suum
1 nō significat solū dominiū, sed ius aliqd. simile habetis in. l. seruos. & l. nup. j. de leg. iij. & sic in vulgari appellamus vasallos hoīes nostros: quia ius aliquod in eis habemus, licèt sint liberi. ¶ Op. de cōditio. institu. de. l. seruus. Gl. dicit solu. vt ibi: nam hîc fuit data primò purè. secundo sub cōditione. ¶ Opp. de. l. qui concubinam. §. si stichus. j. de leg. iij. Solu. glo. ibi non dixit si meus erit, sed si erit in potestate mea. vel dic legem illam secundum istam intelligi, vt distinguatur inter manumissionem & alienationem & hanc vltimam tene.

LEX LII.

Seruus. In seruo hæreditario inspicitur conditio defuncti hoc dicit.

LEX LIII.

Lucius. Si testator expleto asse alios heredes instituit videtur eos in alio asse reuocare, non autem primis substituere. h. d.

LEX LIIII.

Pater filio. Vt primum testamentum tollatur per secundum sufficit esse possibile vt ex secūdo adeatur hereditas. Item seruus substitutus pupillo est ei necessarius, si suus reperitur tempore mortis patris pupilli. h. d. Not. quòd in seruo sufficit quod sit suus tempore mortis testatoris, licet reperiat alienatus tempore existens conditionis. dixi in. l. si alienum. §. j. s. e. in tex. iussit iure pupillaris substitutiōis. ibi, vēdidit postq̄ hereditati paternæ se immiscuit. Ibi peruenit. & sic expirauit substitutio pupillaris. Dy. ¶ Op. ad primum dictum de. l. si filius qui in potestate. s. de libe. & posth. Sol. vt no. in. l. cum in secundo. s. de iniusto. ¶ Op. ad secundum dictum. j. tit. j. de. l. fin. in fin. Solu. vt in gloss. quia non est heres interim necessarius incommutabiliter, vel voluntarius, sed existente conditione poterit esse voluntarius. ¶ Opp. quod non possit esse hæres pupillo qui non reperitur suus tempore mortis pupilli, vt. l. seruum meum. in prin. & l. talem. §. j. s. eo. tit. Sol. sufficit quòd sit suus tempore mortis testatoris, licet nō pupilli vt dixi in. §. in extraneis.

LEX LV.

Si is qui soluendo. Illius serui institutio præualet qui fraudandorum creditorum causa institutus non reperitur. h. d.

SVMMARIVM.

1 *Regula, quod quis non posit decedere pro parte testatus & pro parte intestatus quo modo procedat?*

2 *Testamentum in quo testator dixit, uolo ualere si decessero post sexagesimum annum, quòd ualeat.*

3 *Testamentum in quo quis est institutus, si testator ex illa infirmitate decesserit. irritatur testatore reconualescente.*

4 *Testator derogat regulæ Catonianæ, & in. l. in tempus. j. eod.*

LEX LVI.

Potest quis. Potest quis facere testamentum sub conditione, si intra certum tempus decesserit
1 h. d. ¶ No. † quòd regula quæ dicit quod quis nō potest decedere pro parte testatus & pro parte intestatus, est vera de tempore quod habet excurrere post mortem testatoris. Nam in tempore quod currit in vita pōt quis facere vt si intra certū tempus decedit decedat testatꝰ: si post illud decedat intestatus: & sic vel pro toto tēpore quod excurrit post
2 mortem, erit testatus: vel p toto intestatus. ¶ Quærit glo. † quid econtra si testator dixit volo valere si decessero post annum sexagesimum, an valeat? Et arguit prò & contrâ: veritas est quòd valet. Nec obst. regu. Cato. quia non habet locum in institutione conditionali, vt. l. penult. de reg. Cato. & addit glo. rationem: quia testator per suam voluntatem potest dero-
3 gare reg. catonia. quod nota. tetigi in. l. cætera. j. de legat. j. ¶ Quæro, † dixit testator instituo talem meum hæredem, & volo testamentum meum valere, si de hac infirmitate decessero. quæro an ipso reconualescente testa-
d mentum irritetur. Certè sic per hāc. l. facit. l. alumnę. §. fi. j. [d] de adi. lega. secūdùm Iaco. de aret. & pro hoc optimè. infrà de do. causa mor. l. iij. & l. senatus. §. mortis. eo. titu.

LEX LVII.

SI is qui ſoluendo. Subſtitutus liber præfertur inſtituto ſer-
uo,ſi per eius libertatem creditores frau
dentur.hoc dicit.

LEX LVIII.

NEmo. Pronomen hic hæc hoc eſt
demõſtratiuum rei preſentis
ad oculum.h.d.de ſignificatione huius ,p
nominis dixi in.l.mæuius.§.j.j̃.de leg.ij.
Idem habes in.l.ſi ſtipulatus fuero.de verbo.ob. &
l.j.in prin.de ope.no.nun.& ibi dixi.

POMATES.
a ¶Qui frater. vide Lud.Roma. ſingu. conſi.dclxx.

SVMMARIVM.

1 *Probatur quòd quis ſciuerit ſuum fratrem per publicam
uocem.*

a **Qui frater.** [a]Oppo.de.l.ſi pater.&.l.nec
apud.C.de hære.inſti.vbi re
ſtitutus tanq̃ frater qui nõ eſt nõ valet.Solu.diſtin-
gue notabiliter vt in gloſ.aut ſciebat eum fratrem:
aut ignorabatur:aut dubitabatur:& in dubio pręſu
b mitur ſcire[b] eum fratrem,cum ſic nominat:quia non
præſumitur quis dicere quod mente non cogitauit,
1 vt.l.labeo.de ſupel.leg.¶Sed quęro†quomodo pro
batur quòd ipſe ſciuerat eũ ſuum fratrem.Reſpon.
ſi publicè erat notum,vel publica fama erat in vici-
nia,iuxta ea quæ dixi in.l.is poteſt.de acquir.hęred.

LEX LIX.

LIber homo. Si liber homo.
adijt,vt ſeruus iuſ
ſu alterius non valet aditio.h. d.Dic ple-
nè in.l.liber homo.in prin.infrà de acqr.
re.do.&.l.qui in aliena:in princip.de acquiren.here
di.

Si quis ita. Poteſt relinqui portio hęredi-
tatis per reſpectum ad portio-
nem alterius rei.h.d.

SVMMARIVM.

1 *Copula &,poſita inter duas orationes quòd non inducat cõ
iunctionem uerbalem.*

Titius. Duo coniuncti habent vnum ſemiſ
ſum:vnus diſiunctus habet alium.h.
d.¶Opponi.j̃.de leg.ij.de.l.lucius.§.lucius.vbi quili
bet admittitur in virilem. Solu.gloſſ.not. quòd ge-
minatio illorum verborum hæres eſto : tollit con-
trarium quod videtur ſentire gloſſ. illud quod aliâs
1 dixi:†quòd capula quæ cadit inter duas orationes
non inducit coniunctionem verbalem:ſed illa quæ
cadit inter perſonas in eadem oratione poſitas:quòd
eſt verum.probatur in.l.j.C.de cad.tol.&.l. ſicut in
annos.§.j.quib.mod.vſuffruc.amitta. dixi in.l.re cõ-
iuncti.j.de leg.iij.Ad contrarium tamen de.§.lucius.
dic vt ibi.¶Oppon.de.l.ſi.j.reſpon.C.de impube.&
ali.ſubſti.dicit gloſſ.intellige illam ſecundûm iſtã.
tu dic quòd ibi propter naturam verbi diſtributiui
quiſquis,quilibet,videtur ſingulariter nominatus,vt
ibi no.

b Pręſumitur ſcire. Ad iſtum.§. vide Bar.in.l.demonſtratio.de condi.& demon.& habetur in l.falſa in prin.eo.ti.& quod no.in.l. nõ nudis.& in.l.neque natales.C.de ꝓbatio.& per cano.ĩ.c. ex parte.de reſti.in ſpol.& ĩ.c.illud.de pręſum.& in.l.neq; per Bar.& Bald.de teſtamen.

Cum quis. Portio deficiens eius qui ne-
mini erat coniunctus accreſcit
omnibus.h.d.

.Si hæres. Media tempora non nocent. h.
h.Hoc intelligo quando paſſus
eſt mediam capitis diminutionem.ſecus ſi maximã
quia tunc reſtitutus videtur alius homo.vt.l.interci-
dit.j̃.de conditio.& demonſtra.quæ.l.eſt gloſ. huius
§.&.l.ſed & ſi conditioni.§.ſolemus.ſ̈.eodem.

Titius ex ſemiſſe. Inſtitutus ex
parte purè , ex
parte ſub conditione,ſi habet cohęredem. adeundo
ex pura,pro parte conditionalis inſtitutionis eſt hę
res conditione pendente.ſed ea exiſtente in totum
ſine noua aditione,& decedens interim non tranſ-
mittit.h.d.cum.§.ſequen.¶Oppo. quòd etiam ex
medietate quadrantis ſibi relicti ſub conditione ſit
hęres,vt.j̃.proxi.So.fateor quòd hoc ſuppletur per
§.ſequen.¶Opp.de.l.ſi ſolus.j̃.de acquiren. hæredi.
vbi qui adijt ex inſtitutione pura,eſt ex cõditionali
hæres.Solutio.illud eſt verum quandoque:quia vtra
que pars eſt ſibi delata.¶Oppo.ad.§.ſi ita.vbi dici-
tur quòd ſtatim eſt hæres pro parte.Contrà:imò nõ
eſt hæres quia non exiſtit conditio: & conditione.
pendente non poteſt eſſe hęres,vt dicta.l.ſi ſolus.j.
de acquiren.hęre. Solu. non habebat ibi cohęredẽ,
hîc ſic.¶Quærit gloſſ. quis cõuenietur interim pro
illo ſextante qui eſt in pendenti.dicit glo.quôd quili
bet,ac ſi nihil eſſet in pendẽti.tu hóc declara vt.l.qui
in fundũ.§.ſi tu ex parte.infrà ad legem falcidiã, Cę-
tera dic vt in gl.quæ ſunt clara.

Si attilicinus. Qui adit hæreditatem
hęredis defuncti ex par
te, ſi ſuam propriam inſtitutionem omittit,eius por
tio pro parte ſibi accreſcit,ſi habet cohęredẽ,aliâs in
ſolidum.h.d.Dicitur hîc quòd ſtatim ex ſemiſſe.eſt
hæres,quæro quo iure.Gloſſa.hîc ſuper verbo , ex
ſemiſſe.reſpondet vide eam.& adde in fi.dum dicit.
gl.eſt in ſuſpenſo.hoc eſt falſum.quia tex,non dicit
quòd Seius adiret hęreditatem Attilicini,imó repu
diauit.ſecundò:quia ſi adijſſet,non haberet niſi trien
tem ex perſona titij,cum ipſe titius adeſſet,vt patet
in lr̃a. & ſic ius accreſcendi nõ habet locũ vt.l.j.§.pe.
ſu prà de vſufruc accre.Idèo dicendum eſt quòd hîc
fuit aditio Ceruoti.Ita dicebat Oldra.vel dic quòd
glo.errauit in nomine perſonarum,vt ſi velit dicere
quòd trientem habet ſcius ex ſua inſtitutione quã
de eo fecit titius:quia adiuit hæreditatem attilicini,
& medietatem trientis ipſius ſeij qui repudiauit ha-
bet iure accreſcendi: alius medius triens eſt in ſu-
ſpenſo.ita not.gl.Item vide aliam gl.paruulam quæ
dicit titio teſtatore.ſupple imo hęrede attilicini te-
ſtatoris.

POMATES.
c ¶Opp.Vide aliq̃d per Arct.conſil.lx. in prin.

d ¶Reſpõdeo.Et q̃d in ſtatuto dicente q̃ filia ſit contenta dote pr̃na an videatur filiã exhęredare vide Bal.in.l.fin.in princi.in.iij.col.C.de dotis promiſ.vbi alle.iſtum textum.

LEX LX.

QVi ſoluendo. Seruus pri-
mò loco in-
ſtitutus ab eo qui non eſt ſoluendo : eſt
hęres neceſſarius.hoc dicit.

SVMMARIVM.

1 *Verba enunciatiua emiſſa propter ſe in actu odioſo quòd in
ducant diſpoſitionem.*

2 *Iſta uerba quoniam te contentam ex dote eſſe uolui,an inducãt
diſpoſitionem etiam quò ad dotem?*

3 *Verba enunciatiua emiſſa per modum cauſæ quantùm ad domi
nium non inducunt diſpoſitionem:ſed quantùm ad actio-
nem perſonalem,uel exceptionem ſic.*

LEX LXI.

QVi volebat. Verba enuncia-
tiua quæ erant
in actu odioſo diſpoſitionem inducunt.
c hoc dicit.¶Oppo.[c]ſ.eod. de.l. ex facto
2 etiam agitatum.Solu.ibi fuerunt† verba enunciati-
ua emiſſa conditionaliter propter aliud:hîc ſunt ver
ba enunciatiua emiſſa principaliter propter ſe.dixit
enim teſtator:te filiam exhęredaui. iſta ſunt verba
emiſſa propter ſe quæ inducunt diſpoſitionem. &
ſubiun xit:hoc idéo feci:quia volo te dote conten-
tam eſſe.Iſta euim ſunt verba enunciatiua propter
aliud emiſſa per modum cauſæ:quę an inducant diſ
2 poſitionem dicam ſtatim.¶Quæro†an ex iſtis ver-
bis quoniam te contentam ex dote eſſe volui. indu
d catur diſpoſitio? Reſpondeo [d]aut quæris vtrùm ex
hoc videatur filiam exhæredare:& glo.innuit quòd
ſic:quia dicendo hęc verba videtur eam facere alie-
nam â ſua hęreditate.quod eſt exhęredare,vt.l.iij.C.
de liber.præ.quam glo.intellige quòd iſta verba cũ
alijs præcedentibus inducunt exhęredationem:quia
etiam ſola verba pręcedentia ſufficerẽt,vt dixi .Iſta
autem ſola exhęredationem non inducerent: quia
ſunt verba enunciatiua emiſſa propter aliud. & ſic
non ſufficerent ad exhæredationem cum non indu-
cerent,nec ſufficerent ad inſtitutionem, vt.d.l. ex fa
3 cto.¶Secundò eſt videndum†an inducant diſpoſi-
tionem quó ad dotem.Reſpon.iſta verba enuncia-
tiua emiſſa per modum cauſæ non inducunt diſpoſi
tio quantùm ad ius dominij,vt.l.emptor.§.fi.ſ̈.de rei
vendi.ſed quantùm ad actionem perſonalem & etiã
exceptionem inducunt diſpoſitionem,vt.j̃.de do.ex
cep.l.fi.§.j.j.de colla.dot.l.penul.& nota.ſ̈.ſol.ma.l.ſi
ſocer.§.lucius.& ibi dixi.

In tempus

LEX LXVI.

IN tempus.[a] Potest quis institui in tp̃s quo capere poterit.h.d.¶ Opp.[b] de.l.si alienũ.§.j.s̃.eo.Sol.ibi institut⁹ fuit simplr: hic ad incertũ diẽ.¶ Op.de.l.hęreditas.s̃.eo.Sol.ibi fuit dies cert⁹:hic incertus.ratione dixi ibi.¶ Oppo.j.de reg.cato.in.l.j.Solu.gl.hic testator nõ voluit regulã illam habere locũ.quod apparet:quia instituit in die incerta,& testator põt ꝓhibere regulã cato. vt no.s̃.eo.l.potest quis.& hic.

Quoties. Vitiatur institutio propter incertitudinem personę.hoc dicit.

LEX LXIII.

HAEredes. Portio cõiuncti deficiens accrescit coniunctis:disiuncti omnibus.h.d.

LEX LXIIII.

Filius.[c] Potest institui seruus eius qui post mortẽ testatoris nascetur.h.d.¶ Opp.posthumus alienus nõ põt institui secũdũ ista tẽpora,vt inst.de bo.pos.in prin.& quod no.in.l.gallus.in prin.& in.§.ille casus.s̃.de lib.& posth.ergo nec seruus posthumi, vt.s̃.eo.l.nõ min⁹.Sol.intellige de seruo tlli⁹ posthumi q põt institui ex ꝓuisione galli.l.velleiæ.&.iul. vel dicas,licet non possit institui posthumus alienus:tñ põt institui seruus eius secũdũ ea quę dixi in simili,in.l.si seruus eius.de acquir.hære.

SVMMARIM.

1 *Testator dicens committo tali abbati ut det.c.fratribus prædicatoribus,an per hoc abbas uideatur institutus?*
Et an per hoc illa uerba:iubeo bona mea distribui inter pauperes Christi per titiũ,uideatur titius institutus.nu.2.

LEX LXV.

HAEreditas. Non videt̃ qs eum instituere quẽ legãdo grauauit h.d.¶ Querit Dy.1 pone † quòd testaror dixit,cõmitto tali Abbati vt det cẽtũ fratribus prædicatoribus.quòd per hoc Abbas nõ videtur institutus,[d] vt hac.l.secũ-2 dũ Dy.¶ Sed pone quòd testator iussit bona† sua distribui inter pauperes Christi per titium,an per hoc titius videtur institutus?Respon.ex istis verbis propriè loquendo non videtur[e] heres institutus esse executor,vt hic.sed habet̃ loco heredis[f] vt agat,& vt conueniatur actionibus hereditariis,vt.l.si quis ad declinandam.C.de epis.& cler.sed ibi loquitur in executore legitimo.Idẽ igitur dicendũ est in testamentario,vt.l.nulli.eo.tit.& hoc tenet Rofr.in titu.de actio.ex testõ.& Specu.in ti.de instru.edit.§. nũc verò aliqua.Inno.& alij moderni canonistæ[g] in.c cũ tibi.extra de testa.Ego dixi.q.quã disputaui quæ incipit,filium adultum testator instituit.

LEX LXVI.

SIita quis. Cõiũctus re tm̃,& cõiũctus verbis tãtũ ad portionẽ vacantẽ pariter admittuntur.h.d.¶ Quero q̃ est ratio huius legis.Respon.Titius est institutus insolidum in vna oratione:vnde alijs institutis est re cõiunct⁹.Caius & Meuius ex æquis partibus instituti sunt inuicem coniũcti verbis tantũ:quia positi in vna oratione cõiuncti re,non sunt cõiũcti inuicem propter diuisionem portionum:quia:dixit ęquis partibus, vt.l.re coniũcti.j.de legatis.iij.sed primò instituti sunt re coniuncti.Restat quòd quãtũ ad istum cuius portio defecit,sunt duo quorũ vnus est coniunctus re tantùm alter verbis tantùm.& sic statuitur quòd pariter admittuntur.& sic est casus illius quæstionis difficilis quę ponitur in.l.re coniuncti.j.de legatis.iij.in gloss.¶ Quero quid vult dicere tex.in fi.non tam coniunxisse q̃ celerius dixisse videatur.Rñ.omissis expositionibus glo.quòd vult dicere non tam coniunxisse scilicet videt̃ eos realiter,dico secundò institutos,quia non sunt re coniuncti,quàm celerius dixisse:id est in vna oratione eos posuisse:propter quod sunt verbis tantum coniuncti.

LEX LXVII.

SI ita scriptum. Institutio plenior ꝑualet.h.d.¶ Opp.j.de cõditio.& demõstra.l.nõ ad ea.Sol.ibi in legato:hic in hęreditate.vt dicit glo.in.l.si te solum.s̃.eo.

LEX LXVIII.

SI quis sempronium. Institutio nõ põt conferri in alteri⁹ voluntatem expressam:sed velatã sic.h.d.Rõ hui⁹ legis est quia quando exprimit̃ velatim nõ exprimit̃ per eũ modum per quẽ tacitè inest.nã si dicit.īstituo te,si titius voluerit ascẽdere capitolium,confert̃ in liberã voluntatem titij:qa fortè non poterat ascẽdere.Itẽ si dicat[h] si Titius capitoliũ nõ ascẽderit:nõ cõfert̃ in liberã voluntatẽ:qa forte necesse habet ascẽdere capitoliũ ꝓpter alia facta sua.Itẽ in secundo casu hui⁹ legis illa conditio si hęreditas adita fuerit exprimitur ꝑ aliũ modũ q̃ tacite insit.vt dixi in.l.& si ꝑceperit.§.filius.s̃.de lib.& posthu.plenius in.l.hęc verba.j.de leg.j.

SVMMARIVM.

1 *Verba si uolet,in institutione posita faciunt de necessario uoluntarium.*
2 *Substitutio uulgaris facit institutũ de necessario uoluntariũ.*

LEX LXIX.

COrnelius. Expressio eorum quę tacitè insunt nihil operatur si exprimant̃ prout in sunt secus si alio mõ.h.d.¶ No.ex †fine legis quod per ista verba si volet testator facit de necessario voluntariũ.simile habetis in.l.iã dubitari.j.eo.
2 facit ad hoc quòd dixi† qđ substitutio vulgaris facit de necessario voluntariũ,vt not.in.l.papinianus,§.quarta.s̃.de inof.testa.&.in.l.si fili⁹ heres.de libe.& posthu.&.l.iulianus.si qs omis.cau.testa.

SVMMARIVM.

1 *Institutio facta de pauperibus eligendis per guardianum fratrum minorum an ualeat.*

LEX LXX.

CAptatorias. Concordat.l.captatorię.j.de lega j.&.l.captatorias. C.de testa.mil.qđ dic vt.j.dicã.¶ Quæro† testator instituit pauperes eligendos per guardianũ fratrũ minorum an valeat?Dyn.tenet qđ sic in.l.captatorię.j.de leg.j.quia nõ cõfert̃ substãtia institutionis in tertiũ sed certarum personarũ electio cõmittitur.Idem tenet.Cy.in.l.captatorias.C.de test.mili.Et est casus qui facit istam distinctionẽ in.l.fideicommissaria libertas.in fi.j.de fideicõmis.liber.hoc est verũ præter quã in relictis ad pias causas:quia valet institutio captatoria,& legata captatoria,vt in.c.cum tibi.de testa.& ibi per Inno.

SVMMARIVM.

Astringi ad instituendum sicut si non potest quis metu pœnæ ita nec spe præmij.

LEX LXXI.

ILlæ autem. Notabilis casus est & est rõ casus alterius.l.quia sicut metu pœnę quis non potest astringi ad instituendum[i] alium,vt.l.stipulatio hoc modo* cõcepta*.j.de ver. obliga.ita quis non potest astringi ad institutionẽ i
1 spe prẽmij.Et sic no.† quòd sicut quis non videtur astringi ad instituendum alium metu pœnę ita nõ potest astringi spe lucri.¶ Oppo.s̃.eo.l.si quis sempronium.vbi si non confert̃ in alterius voluntatem expressè valet.Sol.illa conditio non inuitabat quẽ ad instituendum alium spe lucri:hic secus.¶ Item oppo.de.l.titio.§.j.de condi.& demon.Sol.ibi loqui

POMATES.

a ¶ In tẽpus.Declara hãc.l.p Bar.in.l. j.§.ij.col.antepe.ff. de ope.no.nuncia.

b ¶ Opponi.limita. istã.l.vt p Bar.in.l. sicõstãte.§.quoties & in.j.l.alia.§.elegãter sol.mat.

POMATES.

c ¶ Eius.Cõtrariũ tenet Ias.in.l.si mihi & tibi.§.regula p illum tex.de lega.j. Alex.in.l.gallus.in prin.j.colũ.ff.de liber.& posthu.Ias. in.d.l.gallus.§.qd si is.& ibi latè Areti.

d ¶ Institutus.Adde no.p Bar.in.l.si sic de lega.iij.& oĩno Bar.in.l.alio.in.j.colũ.de ali.leg.& qđ no. Bart.in.l.quidã cum filium.s̃.eod.

e ¶ Nõ videt̃.Et sic no.q licet grauent̃ executores distribuere in pauperes certa bona,non vident̃ tñ p hoc pauperes īstituti,sed si grauati fuissẽt vniuersam hereditatẽ distribuere, posset dici qđ cẽsent̃ instituti,seu qđ tenẽt locũ hæredũ p id qđ not.in.l.his verbis. in prin.s̃.eo.& in.§. si verò nulla de here.&fal.in authẽ.& hic p Bal.& Imol. & Bar.in.l.cẽturio. in.vj.col.in ver.sed qđ si testator substituit aliquẽ sub cõpẽdio directo,ĩ certa portione.de vulga.& pup.& est de mẽte Bal.in.l.j.C. ad.l.falc.& in.l.j.ff. de test.& in.l.preci bus.ver.seq.qõ.C. de impu.& ali.sub sti.& Bar.in dispu. inci.filiũ adultum. aliàs incipit.titi⁹ filiũ adultũ.Inn.ĩ.c. cũ tibi.de testa.& ad dicta Bar.hic ad de Alex.de Imo.in cõsi.iiij.col.vij.ver. præsupposito.in.ij. colum.

POMATES.

f ¶ Loco hæredis.Vide Bar.in.l.cẽturio. xxiiij.spãli.ff.de vulg.& pu.Alexã. consi.xcviij.in fi.ij. volumi.

g ¶ Moderni canonistę.Adde Bar.in l.si qs titio.de le.ij. & Bar.in aut.licet. C.de natu.lib.& in d.l.si qs ad declinãdã & in.d.l.cẽturio & Bal.in.d.l.j.C.ad l.fal.& quid si decedar talis executor ante distributionẽ, an hrẽditas efficiat̃ caduca?vide Ang. qđ nõ.in.d.l.cẽturio.vbi refert Ioan. And.in Spe.in tit. de instru.edi,& hic adde Bald.in.l.j.in ij.col.s̃.de testa.

POMATES.

h ¶ Si dicat.Vide Feli.& Bal.in.l.in vendẽtis.C.de cõtrahẽ. emp.Ang.& Imo. in.l.cõtesimis.§.fi. ff.de verb.ob.

i ¶ Ad instituendũ. hãc.l.alleg.pro no. Bal.in.l.j.in.x.col. ĩ.viij.q.C.de his q̃ pe.no.relin.& in authen.nisi.in.ij.col. C.ad treb.

a ¶ Est prohibitum. Adde Bar. in l. cum donationis. C. de transac. & qd no. Bar. in l. vxor. §. hæres. de leg. ij. facit qd no. Bal. in rubri. C. de spon.

b POMATES. ¶ Si quis solidum. Vide Iaso. in rubri. ff. de iusti. & iure. in. iij. colum.

c ¶ Not. tex. Vide etiam de hoc glo. & doc. in l. si seruus plurium. §. si hereditatis. de leg. j. & p illam legem potest etiam determinari questio gl. in versi. a testamento. in l. j. C. de secun. nupt.

d ¶ Quod non. Istud dictum limitat Pe. de anchara. in c. in telleximus. de iud. ar. illius tex. videlicet quòd nõ reuertitur talis hæreditas ad institutũ. fallit vbi talis hæreditas esset dãnosa: q a tũc in odiũ eius qui non adimpleuit intra annum cogetur hereditatem damnosam aliis ad quos transiret repudiatis acceptare. quod no. & sequũtur moderni ibi in principio aduerte. quia d ista. l. loquitur in filio naturali. sed qd in spurio? Bal. in l. eam quam. in pen. col. C. de fideicommiss. sētit quòd sic, & dicit hanc legem esse singula. & ibi vide omnino Bal.

e ¶ In substitutione. Item hanc. l. & similem intellige vt no. per Barto. in l. legatarij. de condi tioni. & demõstra.

f ¶ Tenet Cyn. Sed Bart. in d. §. pro secundo. tenet cõtra Cyn. & sic Bart. est sibi cõtrarius.

g ¶ Si ita. Et dixit in ista. l. Bald. quod sequitur Angel. & Imo. hîc quòd si testator multa legata & fideicommissa relinquit, & post eà instituit vniuersalem heredem: dicendo instituo, pręter quàm in legatis & fideicommissis suprà relictis. quòd nihilominus dicta legata & fideicommissa comprehendũtur in institutione vniuersali: per istum tex. addo quod idem dicit Paul. de castr. in l. cogi. §. inde queritur. ff. ad trebellia. vbi inquit, quòd si testator post facta legata particularia dicat in omnibus autem suis bonis instituit Titiũ vniuersalem hæredem institutio vniuersalis etiam videtur facta in illis rebus particulariter relictis: quia ille non detrahuntur de iure. id est de vniuersitate hæreditatis. per illum tex. Nam cũ testator faciendo institutionem vniuersalem cēseat̃ voluisse quòd per eam confirmentur legata, & per hæredem præstentur. censetur voluisse quòd sit hæres in omnibus bonis etiam legatis. & per prædicta decidi potest quod dixi in l. si quando. in principio. circa finem magnæ apostillę. C. de inoffi. testamen. vtrũ si data est licentia patri instituendi filium spurium, in rescripto & priuilegio legitimationis libere, & quomodo sibi placuerit, an possit priuare filios legitimos naturales legitima quã debet habere à iure dicebam quod non. per ibi nota. bñ faciunt etiã prędicta: quoniã quamuis pater instituat filium spurium legitimum vniuersalem hæredē in omnibus bonis & iuribus suis, & filios legitimos & naturales instituat in tãto qd eis sufficit ad legitimã quã debent habere. quòd nihilominus non dicetur adhuc isto casu filius spurius in omnibus bonis institutus per pdicta.

h ¶ Asse toto. De materia huius. l. habet̃ latè per Bal. in l. petens maximè in. vj. colũ. C. de pact. & quando agat̃ ex cõfirmato vel cõfirmãte, vide Bar. in l. eos in fi. princ. C. de appella. & allegatur ista. l. quòd creditur testi deponenti per relationem ad aliud. Nã sit testis in hoc iudicio depo suit secundùm qd deposuit in alio iudicio agitato cum alio, & plus nõ specificat, nisi quia se refert ad aliud iudicium probat. concord. text. in l. si ita scripsero. de condi tio. & de. & l. qui ex liberis. §. testamento. de secund. tabu. & no. Bart. in l. eos. de fal. & Bald. in l. gesta. C. de re iudica. & per eum in l. iurisiurandi. & in l. fina. C. de testibus. Petrus de anchara. in clementi. testibus. de testib. Antoñ. butri. in capitulo cum in tua. de testi. & dixit Bartol. in d. l. eos. quòd testis cui deposuit pro vtraq; parte in eadem causa, non est integer testis. de quo per docto. in dicto. c. cum in tua. & in capitulo. cum causam quæ inter Archiepiscopum. de testamen. & Petr. de anchara. in d. clementi. testibus. de testibus.

i ¶ Refertur. Et sic confines appositi in primo instrumento intelligũtur appositi in secundo, qñ secundũ instrm̃e refert ad primũ ar. isti9 tex. ad idē facit. l. institutio talis. ff. de here. insti. l. si ita scripsero. de cõdi. & demõ. l. ait ptor. §. j. de re iu. ADDE tu secundùm Areti. in l. scire debemus infrà de verborum obliga. col. iiij. quod adeo relatum est in referente, quod omnis qualitas dispositionis relatæ censetur repetita in dispositione referente. Et ibi dicit q dictio relatiua refert substantiam. & qualitatem, per l. si cui. §. j. j. de lega. j. allegat Bar. in extrauagant. ad repri. in verbo, prout. & in l. edita. C. de edē do. & vide etiam de hoc in secundo notabili.

k ¶ Si quis ita. & est singu. hęc. l. scd̃m Bal. in l. in. C. de test. ad hoc q testator potest disponere quod tutela legitima preferatur, testamentariæ. & ad hanc. l. vide Bal. in d. l. antequã. C. communi de successi.

tur in matrimonio, licet sit causa spiritualis nõ prohibetur symonia. vt ibi dixi. sed hîc loquitur in institutione in qua est prohibitum[a] quem astringi spe pręmij, sicut metu poenę. ad hoc facit ad questiones quas ibi dixi de monacho.

SVMMARIVM.

1 *Introductum in lesionem unius non debet in fauorem alterius redundare.*

2 *Personæ de quibus in authen. hoc amplius. C. de fideicommis. si nolunt hæreditatē quas quis est priuatus, an reuertatur ad illum qui fuit priuatus.*

LEX LXXII.

SI quis solidum.[b] ¶ Not. text.[c] ibi legi enim &c. & not. † quòd id quod in lesionem vnius est introductum non debet in alterius fauorem redundare. Et hanc. l. alle. pro casu ad quæstionem quam facit gloss. alibi. nã nos habemus in aut. hoc amplius. C. de fideicom. & in corpore vnde sumit̃: qd qui nõ implet voluntatem defuncti intra annum, priuat̃ hereditate ipso iure, & vadit ad personas ibi numeratas. ¶ Quærit glo. † quid si illæ personæ noluerint hereditatem: an reuertatur ad illum institutum qui non impleuit volũtatē, defuncti. Et dic quod nõ[d] nã quod in eius læsionem est introductũ: nõ debet in eius cõmodum redundare. vt no. in cor. de hære. & fal. §. si verò nullus colla. j. pro qua gl. videt̃ casus hîc. quod no.

SVMMARIVM.

1 *Conditio adiecta in institutione, quando uideatur adiecta substitutioni & ad substitutum transeat.*

2 *Substitutio est fauorabilior quàm legatum.*

LEX LXXIII.

SVb conditione. Conditio adiecta in institutione, non videt̃ repetita in substitutione[e]. h. d. ¶ Opp. & videtur † quòd hæreditas ad substitutum trãseat cũ eodē onere: vt. C. de cadu. tol. l. vnica. §. pro secũdo, cõiuncto. §. ne autē. vbi semper trãsit cũ onere. Gl. j. dicit q hoc est verũ in cõditione casuali. secus in potestatiua, vel mista. vt in cõtrarijs. Idē tenet Cy.[f] in d. §. pro secũdo. & Pet. ibidē. Ista solu. secũdũ intellectũ gl. l. q cõditio. j. de cõdi. & demõ. prout glo. ponit casum de dãdis. x. & bene Cy. in l. cõtraria dixit: distingue aut erat cõditio q alteri emolumētũ auferebat, & videtur repetita. aut nõ: & nõ videt̃ repetita. Hęc solu. est cõtra casum, l. quæ cõditio. Tu dic aliud esse in legatis: aliud in institutionib9 & substitutionib9, quę sunt fauorabiliores. vt ponit sequens gl. ¶ Item opp. de. l. qui liberis. §. hæc verba de vulga. & pu. & l. licet. j. de leg. j. dicit gl. q cõditio nõ videtur repetita in substitutione, quæ aliã cõditionē adijcit: quia oĩs substitutio est cõditionalis institutio, vt. l. pe. j. de leg. ij. licet secus sic in legatis. & alijs 2 portionib9. Itē † substitutiones sunt fauorabiliores quod tene menti. vide glo. super verbo purè. Item vide ibi fauorabiliores: ergo & substitutiones quæ sunt conditionales institutiones. ¶ Item oppo. de. l. cũ pater. §. ab instituto. infrà de leg. ij. Sol. vt ibi.

LEX LXXIIII.

SI quis ita. Institutus in certa re, erit hæres in totum. detracta g mentione illius rei. h. d.[g] Hoc dic plenè vt in l. quoties. §. si duo. s. eod. titu. & ibi dixi.

LEX LXXVI.

SEruus. Dixit textus, donari potest marito donationem h reuocanti. aliàs secus quia talis donatio confirmatur morte, vt. l. donationes. de dona. inter vi. & vxo. secundùm Iac. de are.

LEX LXXVII.

h ASse toto.[h] Agitur ex scriprura declarata non ex scriptura declarante. h. d. vel aliter: in vna scriptura videtur contineri id quod continetur ad quam refertur.[i] hoc dicit. Not. id quod dixi in summario. ad quod facit. l. institutio. j. titu. ij. & l. si ita scripsero. de condi. & demonstr. et quod ibi not.

LEX LXXVIII.

QVi non militabat. No. quòd illud quod quis accipit actione iuris, computat in quartam iure exceptionis, doli, vt hîc, et. l. nesennius. & l. si. lio. infrà ad l. fal. dixi in l. quarta. eo. ti.

Lucio. Not. tex. ibi modum &c. Not. ergo hunc textum ad id quod dixi in l. interdum. s. eo. quod duæ partes intalliguntur due de xij. partibus totius hereditatis nisi ex aliquo adiũcto appareat testatorem aliud sensisse. facit. l. si ita scriptum. §. in testamento. s. eod.

Filius. Not. tex. ibi, nominatim. de materia hui9. §. vidistis i. l. interdũ. §. sed si duos. supra eodem. et notat ur plenè in l. cum quæstio. C. de lega.

LEX LXXX.

QVod si mæuius. ¶ Habes hũc tex in l. secunda. s. eo. ti.

LEX LXXXI.

CLemens.

SVMMARIVM.

1 *Relatiuum quis uel qui, inducit conditionem.*

2 *Relatiuum quantitatis, uel qualitatis, inducit conditionem*

LEX LXXXII.

Si ita scripserit. Oppo. & videtur qd renouata conditione valeat institutio. argu. s. eodē. l. ij. Solut. hic fuit conditio de præterito, scilicet si recitasset. & sic concordat cum. l. contraria. Sed si intelligas quòd sit de futuro vt dicit gl. intelligas quòd institutio est inanis scilicet tanq̃ conditionalis: sed valet tanquam pu 1 ra. & allegaui. l. hanc † in materia conditionis: vbi dixi quòd relatiuum quis vel qui inducit conditionē.
2 ¶ Quid in relatiuis quãtitatis † vel qualitatis? Et dixi quod sic per hanc legem.

LEX LXXXII.

k SI quis ita.[k] ¶ Ex voluntate defuncti prius est locus successio ni ab intestato, quàm ex testamen.

to. hoc

a POMATES.¶ Lucius. Vide ad istum tex. Alex. cōsi.v.iij. volu. Panor.consi.xl.j.volu.in.j.dubio.

b ¶ Propriam concor. Concor.d.l.generaliter.& ibi Bal.C.de institu.& substitu.in princip.&.l.si is qui ducenta.§.vtrùm.& ibi Bartol.de reb dub. ita limitatur.l.si hæredi plures.de condi.institu.vbi si plures conditiones alternatiuè sunt positæ, & disiunctiuè, sufficit vnam impleri. Fallit in istis casibus, scilicet quando inter plures conditiones esset adiecta vna quæ diceret, si decesserit sine liberis. vt clarius probatur in.d.l. generaliter. in princip. ADDE Oldra. consilio. clxxxix. &.xxj,in fine.

to.hoc dicit Dyn⁹.¶ Opponitur.& videtur quòd non possunt primò succedere venientes ab intestato: vt.l.antequàm. C.communia de succes.& l. quàmdiu.de acquirec.hære. Solu.dicunt quidam quod venient ex testamento. Tu dic quòd hoc est
1 verum propter defuncti voluntatem.† & per hanc l.dixi in.l. gallus, quòd testamentum in quo dico, quòd si filius morietur me viuo nepos sit hæres nō
2 instituto filio:aliter valet:¶ Item not.† quòd substitutio vulgaris non p̄supponit de necessitate institutionem.licèt gloss.aliud videatur velle.infrà.titul.j. l.j.hîc enim substituitur vulgariter legitimo:tamen non est institutus,nec venit ex testamento.vt dicam.j.titu.j.in.l.j.

LEX LXXXIII.

SI non lex. Quando plures leges concurrunt ad vnum effectum,si cessat vna,remanet virtus alterius.

LEX LXXXIIII.

SI seruo. Seruus cui testator de necessitate debet libertatem,non potest eius necessarius hæres fieri,hoc dicit ¶ Not.text.ibi,qui enim &c.vsq; ibi,idem probandum erit &c.

SVMMARIVM.

1 Disiunctiua quando accipiatur pro coniuncta?
2 Et an si testator dicat,filium hæredem instituo & si decesserit sine liberis deueniat in talem,filij superstites uideantur substituti?

LEX LXXXV.

a LVcius. [a] Si ī qualiber parte alternatiuè mēs testatoris nō verificatur, disiunctiua accipitur pro cō iuncta.hoc dicit.& est singularis lex.&
b non habet nisi vnam propriam concor. [b] Nota tex. ibi,filium ex se natum.de quo dicam infrà de lega. ij.l.si ita quis in testamento.& ibi per Dy.hîc apparet.responsio.ij.q.igitur hîc respondet a d primam. dicit tex.relictis.& sic requiritur vtrunq; scilicet defectus conditionis,& defectus liberorum,vt substi
c tutio vendicet sibi locum. [c] tene menti casum huius

c ¶ Vendicet sibi locum. Vidi tamen dubitari quando ipse frater substitutus decedit anteq̄ eueniret casus substitutionis, id est antequàm decederet filius testatoris hæres institutus.vtrùm ius substitutionis transmittatur ad nepotes istius substituti,exemplū.Lucius instituit titiū filiū suum:& si titius decederet sine filijs legitimis & naturalibus,substituit Sempronium fratrem testatoris & filios sempronij in dimidia bonorum,& in alia dimidia substituit alium fratrem testatoris nomine Caium & filios Caij,decesserunt Caius & Sempronius substituti ante titium:ex isto Caio non extant filij.sed nepotes ex filijs:vtrùm ex quo testator voluit filios Caij præferri Sempronio & filijs Sēpronij pro medietate bonorū videntur etiā præferri velle nepos Caij filijs Sēpronij,vt sic appellatione filiorū caij contineātur etiā nepotes caij.& videtur in casu isto prima consyderatione dicendū q̄ nō.quia ius substitutionis quod residebat in persona caij transmittitur de iure ad heredē,si decedat substitutus antequàm eueniat casus substitutionis prout in casu nostro.l.si ex pluribus.de suis & legi.heri.l.q liberis.§.hęc verba.de vul.& pupil.& maximè quia in testamento nulla fuit facta mentio de nepote:ideo non debet cōprehendi appellatione filiorū.l.qđ si nepotes.de testa.tutel.institut.qui da.tu.poss.§.fi.& in.l.gallus.in prin.iuncto.§.instituēs.de liber.& posth.& no.Cyn̄.& Andr.de pisis in.l.liberorū.ff.de verbo.significa.vbi refert Bar.in.iij.colū.& idē videntur tenere Bal.& Imol.in.d.§.instituens.& rn̄dēt ad tex.istū qui videtur facere in contrariū:videlicet quòd hîc cōprehenduntur nepotes appellatione filiorum,ne aliàs extraneus substitutus preferatur agnato defuncti,quod non videtur esse de mente testatoris.l.cū acutissimi.C.de fideicom.l.generaliter.§.cum autem.C.de institu.& substitu.* &.l.cum annus.ff.de condi.& de.Idem videt̄ tenuisse Fran.accur.vt refert Bal.in.d.l.gallus.§.ille casus.vbi inquit quòd Fran.accur.consultus super tali quęstio.quidam &c.vt ibi per eum qui dum dicit quòd aut dispositio ista fit ab ascendentibus,& continentur nepotes.secus si ab alio.facit ratio.d.l.cū acutissimi.sed in casu nostro ista dispositio fuit facta ab ascendentibus dictorum nepotū,scilicet à patrono magno.ergo &c.Itē qa secūdū cōmunē vsum loquēdi appellatione filiorū nō cōprehēdunt̄ nepotes: vt no.in.d.§.fi.institu.qui da.tuto.pos.& no.Iac.butr.in.j.consti.ff.vt refert Anto.in prin.decre.in.j.col.& Bal.in rep.l.in suis.in fi.de liber.& posth.qui præualet.l.liberorum.§.quod tamen.de lega.iij.l.cum de lanionis.§.asinā. de fan.instr.sed ad ista responderi potest.& primò non obst.de.l.si ex pluribus.quia fateor quòd si nepotes vellent venire tanquàm hæredes caij aui non admitterentur:sed tanquàm censeātur vocati expressè à testatore sic: prout.j.probabo.nō ob.d.l.quod si nepotes.quia respōdeo vt per Bartol. in.d.l.liberorum.& Anto.in.c.in quibusdam.de ope.& Petr.de ancha.in.c. j.de bati.quòd ideò ibi tutor datus filijs non videtur datus nepotibus:quia licèt illa prouisio ex parte filij contineret fauorem:tamen ex parte tutoris qui datur inuitus continet onus.& licèt datio tutoris non extendatur ad nepotes,hoc est eis leue preiudicium:quia prouidebitur eis de tutore legitimo,vel datiuo.Istam solut.etiam sentit gloss.in.l.iusta de verbo.significa. non ob.d.l.gallus in principio.&.in.d.§.instituens.quia secundùm Bartol. ibi,illa.l.loquitur quando filius fuit institutus nominatim: vt quia dixit instituo titium filium meum.tunc non est dubium quòd non continetur nepos.l.si quis ita.& ibi not.ff.de testa.tut. quinimo ille text.potius facit pro opinio. quòd appellatione filij contineatur nepos,dum ibi probatur quòd appellatione nepotis venit etiam pronepos secundùm vnum intellectum quē ibi sequit̄ Bartol.non ob.opi.Pet.& And.de pisis.& Imo.quia nō sunt verę,vt.j.ostēditur.& dato quòd essent verę:tamē quātū ad casum nostrū,vt.j.ostendam,inserunt quòd imò appellatione filij contineatur nepos.non obst.communis vsus loquendi:quia respondeo primò ex his quæ dicit egregriè Bald.in.l.lege.ad finē.C.de legi.hære.vbi dicit, quòd de communi vsu loquendi vulgares appellant nepotem illum qui est filius fratris.vnde secundùm Bald.sermones prolatos in vulgari debemus interpretari secundùm cōmunem vsum loquendi,sed sermones prolatos in literali debemus interpretari secundùm artem literarū, vel secūdùm grossum modum loquendi literaliter, non autem secundùm cōmunem vsum loquendi,vt not.per Cyn.in.l.si cū ante. C.de dona. ante nup.bene facit qđ no.Bar.in.l.si quis filiabus. de testa. tut.& in.l.si quid earum.in princip. de lega.iij..& in.d. l.liberorum in vltima col.idem est de mente Bald.in.c.j. in princip.de successi.feu. Præterea,qa talis cōis vsus loquēdi est facti,& pōt esse q̄ in aliquibus locis viget,& in aliquibus nō:de oībus aūt locis nō poterit notitia haberi:Accur.in.d.§.fi.insti.q da.tut.pos.dicit q̄ ita se habet cōis vsus loquendi.nam & eorū quę facti alieni & remoti sunt,quilibet pręsumitur habere ignorantiam.c.j.de consti.in.vj.c.cū in tua.qui ma.accus.post.Pręterea,si ita esset quòd ꝓ cōstāti pręsupponēdum esset vbiq; vigere cōem vsum loquendi.frustra Bar.& doc.s.in.d.l.liberorum.& alijs in.l.maximū vitiū.C. de libe.pręte.cum infinitis cōcordātijs disputarent,an statuta,& alijs act⁹, ac dispositiones facientes mētionē de filijs cōprehēderēt nepotes:cū certū esset q̄ nō:cū recipiant interpretationē à cōi vsu loquēdi.l.labeo.& ibi notat Bar.de supelle.leg.&.d.§.quod tn̄.&.c.ex literis.de sponsa.&.d.§.asinā. & tn̄ Bartol.in.d.l.liberorum.habuit memoriā de tali communi vsu loquedi,vt ibi per eum in fin.j. columnæ.ideo comprobo contrariam.sententiam.primò,per legem nostram in versicu.filium.iuncto versicu.eius liberos.non obstat responsio quam ad istam.l.dedit Bald.in dicto.§.instituēs. quia ideò hîc nepotes excludunt substitutum:quia eadem ratione qua testator hîc prætulit extraneis substitutis fratrem testatoris,& eius filios:eadem ratione videtur voluisse præferre nepotes.sed ita est in proposito:quia testator in dimidia prætulit Caium,& filios eius ipsi Sempronio & filijs sempronij,eadem ratione videtur prætulisse nepotes caij.& hæc responsio probat̄ in.l.cū acutissimi.præallega.& ibi expressè gl.ij.quę dicit,quod qua ratione testator pręulit filium fideicommissario:eadē ratione videt̄ prætulisse alios descendentes ex filio.& illud esset verū etiā si fideicōmissarius vel substitut⁹ esset etiā de descendētib⁹ testatoris,& pariter cōiūct⁹: sicut in proposito nostro:quia adhuc etiā locū habet id quod habet̄ in.d.l. cū acutissimi.glos.est q̄ subtiliter hoc probata ī.l.j.C.de dona.cau.mor.quā ad hoc inducit & reputat singu.Imo.& Ludo.Ro.in.l.si cui.ff.de dona.causa mor.& idē not.Iaco.bu.in.l.iij.C.de inoffi.testa.& Bal.in.d.l.cū acutissimi.& est casus,licèt ipsi nō allegent in.l.cū auus.ff.de conditio.& demō.vn̄ in proposito dato quòd per exclusionē nepotū ius veniret consolidandū in filios sempronij:qui erat frater testatoris:tamē eadē ratione qua ꝓtulit testator caium in dimidia & eius filios ipsi sempronio,& filijs eius: eadem ratione videtur pręulisse nepotes caij:& sic responsio Baldi potius facit pro ista parte inducendo eam,& fortificando:vt suprà bene facit,quod statim dicā secūdū Pet.& Andr.de pisis.nec ad hoc obst. si diceretur testator bene prætulit in dimidia caium,& eius filios masculos per quos conseruatur agnatio,& familia:ergo non debent venire nepotes.l. pronunciatio,&.l.familiæ.ff.de verbo.signi.& insti.de legi.agna.succes. in princi.ergo &c.quia respondeo quod ex quo testator prætulit caium,& eius filios: per ea verba testator videtur sensisse non solum de masculis, sed etiam de fœminis:vt est casus in.l.qui filiabus.ff.de lagatis primo.& in.l.si quis ita dixerit.ff.de testamen.tut.& in.l.quisquis mihi.de verb.signi.si enim voluisset non comprehendi fœminas,dixisset filios masculos.l.j.§.sin autem ad deficientis.C.de caducis tol.&.c.ad audientiam.de deci.istud idem videtur tenere quo ad propositum nostrum Pet.& Andræ.de pisis,vt refert Cyn.& Bald.in.d.§.instituens.volentes quòd vbi ab homine fit mentio de filio,semper conprehendatur nepos quando aliâs sequeretur quid inhumanum,per.l.vxorem.§.concubinæ.de lega.iij.&.l.liberorum,versic.sed & papinianus.de verb.sig.sed non est dubium quòd inhumanum esset hanc inæqualilatem seruari inter descēdētes fratrum dicti

testatoris pariter substitutorum. nam dicit text. in. l. fin. C. quo. bon. quòd lex naturæ defert successionem agnatis, & in dubio de mente testatoris esse præsumitur quòd inter succedentes suos sibi pariter coniunctos æqualitas omnino seruetur, vt probatur in. l. fina. C. communia vtriusque iud. iniquum ergo esset si per talem interpretationem auferretur nepotibus successio, quam lex naturæ alibi deferre consueuit. & in dubio testator videtur secundùm iuris dispositionem voluisse testari, & secundùm quòd de iure successiuo ab intestato deferebatur inter hæredes suos. vt not. Bartol. in. l. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad trebel. & probatur. in dicta. l. gallus. §. quidam rectè. secundū vnam lectu. ff. de liber. & posthu. & notat Bartol. in. l. vt iurisiurandi. §. si liberi. de ope. liber. sed de iure pariter admittūtur neptes, siue nepotes cum filijs dicti sempronij: quia succedunt nepotes & neptes in locū patris sui, qui erant pares in gradu cum filijs sempronij. l. prima. §. sed si quis. ff. de suis & legit. hære. institu. de hæred. quæ ab intesta. defe. §. cū filius. & in authen. post fratres. C. de legi. hæredi. ergo &c. Præterea, istā opinionem quòd indistinctè testator vocando per modum dispositionis filios videatur etiam comprehendere nepotes, tenuit Bartol. in. d. l. liberorum. in. iij. colum. & in. d. §. instituens. & pro hoc etiam allegat. l. filij. & l. iusta. ff. de verborum significat. & c. ij. cum gloss. de verborum significat. vbi appellatione filij dicuntur nepotes contineri: cur igitur non est dicendum hoc habere locum in vltimis voluntatibus in quibus lata fit interpretatio. l. in testamentis. de regul. iur. c. cum dilecti. de. donatio. & cum Bartol. concordat fomaliter Antonius. in dicto. c. in quibusdam. & Petrus de anchara. in clementina. prima, de batis. & Imol. hîc in fine. primæ columnæ. fortius dicit ipse in dicto. §. instituens. tenendo opinionem quòd appellatione filij in testamentis non comprehendatur nepos: tamen illud fallit quando dispositio facta filio, non est collata in tempus præsens, sed in futurū euētum in quem verisimiliter erat dubium, an tunc extaret filius, an verò nepos, vel alij inferiores. Nam tunc verisimile est testatorem latè accepisse verbum filius: præsertim cum verisimiliter par affectio debeat præsumi fuisse testatoris erga nepotes, si extarent filijs mortuis. & ita dicit se intelligere hoc casu. l. nostram. & ex hoc infert quòd si testator instituit fratrē suum, & si decederet sine filijs, substituit filios sempronij. filijs decedentibus ante casum substitutionis euenientem, & sic ibi in specie decidit quæstio. nostram. an tamen statutum comprehendat nepotem: videtur in terminis Bald. decidere quòd sic in. l. in quibus. C. de secund. nup. & alij in varijs locis. Tamen fallit quando nepos non repræsentaret personam patris sui. nepos enim nunquàm repræsentat personam patris sui, nisi quando venit ad successionem aui, vel patrui, vt in authentica de hæredib. ab intesta. veni. §. huiusmodi verò priuilegium. & in. d. authenti. post fratres. & ibi Bartol. statutum enim debet interpretari vt quantòminus fieri potest lędat ius commune, vt per docto. in terminis nostris: maximè per Imol. in. l. si verò. §. de viro. ff. solu. matri. cum simi. Adde quod consuluit in pulchro casu Bald. consil. ccxxxviij. *incip. quidam nobilis*. j. volumi. quòd si testator instituat filias in certa quantitate, & fratrem hæredem vniuersalem, & si decederet sine liberis masculis substituat filias proprias ipse testator, & earum filios: & contingat fratrem decedere cum nepote ex fœmina: & similiter filias decedere cum nepote ex filio contingat quòd nepos ex filia institutus non excludit nepotem ex filiabus testatoris, licèt testator prædilexerit fratrem, & eius liberos filiabus proprijs. Item vide quòd consuluit Roma. consil. cxlviij. quòd si testator instituat aliquem, vt si decederet sine filijs quòd substituit hospitale, quòd nepos ex filia excludit substitutū. Item vide quod consuluit Iacob. but. consi. cclxiiij. inter consi. Bal. volumi. iiij. quòd si testator instituit filiū, & ei substituit, si decederet in pupillari ætate titium & filios eius, & moriatur titius secundo eius filijs relictis nepotibus titij, deinde moriatur pupillus, quòd nepotes admittentur. & vide Oldr. consi. cclxix. & Pau. de cast. consi. xxxvj. vbi vide an opi. huius glos. sit vera. quam glo. dicit singularem Pet. de anch. consi. cxxxvj. incipien. ponderandum. & illam etiam sequitur Ioan. de ana. consi. lxviij.

1 legis. Et sic habes † quòd disiuncta accipitur pro cōiuncta: quia mens testatoris non verificatur in vtraquē parte disiunctiuè. concordat optimè. l. generaliter. C. de instit. substitu. *& resti. sub condi. fac.* facit. l. si is qui ducēta. §. penul. j. de reb. du. ¶ Opp. de cōdi. institu. de. l. si hęredi plures. vbi in alternatiua sufficit alterā partem existere. Sol. hîc verisimiliter mens testatoris nō verificatur in qualiber parre disiunctiuè. ratio est. quia non est verisimile quòd testator præferat libertū[a] fratri suo. vel filijs fratris. & idem nota. C. eo. l. generaliter. ¶ Quæro, testator † dicit filium hæredem instituo: & si decesserit sine liberis* hæreditas mea* deueniat in talē. ¶ Quero an filij supstites sint substituti, & veniant ex testamēto: effectus est magnus: quia quando veniunt ex testamento reuocarent alienationes factas: aliàs non, dicit hîc gloss. quòd veniunt[b] ab intestato. quam signa, & tene eam menti.

SVMMARIVM.

1 *Contrarium quantum ad uelle, est nolle non uelle, est mediū inter uelle & nolle.*

2 *Adire quando quis uideatur ex implemento conditionis.*

3 *Filius institutus si uollet an possit repudiare ante impletam conditionem?*

a ¶ Præferat libertum. Latè vide concordan. in. l. ex facto. §. ex facto. ad trebellia. & habes tex. & casum in. l. j. C. de pact. quam. l. not. facit text no. in. l. qui filium. in princip. infrà ad trebel. & ad intellectum huius gloss. & text. vide Bartol. in. l. si cum dotem. in princip. suprà solu. matri. & latè per Imo. in. l. filiusfami. §. cum quis. de leg. j. & quod not. Cyn. & Iacob. de aret. Bal. Angel. Imol. hîc qui omnes sequuntur istam gloss. hîc videlicet quòd testator magis videtur diligere filios quàm nepotes. & quòd not. Pet. de ancha. in consilio cxxvj. & Barto. in l. sed & si sic. infrà de lega. iij. & hanc gloss. sequitur etiā Imola. ī. l. ex facto. ff. ad trebelli. in. §. ex facto. facit quod voluit Bartol. in. l. centurio. in penultima columna. de vulgari & pupillari. & hanc glossam. sequitur Bald. in. l. cunctos populos. in. xv. colum. C. de summa trinitate. & Petr. de ancha. in. c. si pater. de testa. in vj. in. xij. not. reputat eam singu. Bald. in. l. cum accutissimi. in vltima colum. C. de fideicommis. & refert Pet. de anchar. in dicto. c. si pater. quòd Bald. dicebat quod ita etiam tenebat Iacob. de are. & Cyn. in. l. j. C. de condi. inser.

ADDE ipsum Alexan. consil. cviij. j. lib. & plenius per eundem consil. clxxxv. vbi arguit ad partes. ij. volu. per Oldr. consi. cxlj. incip. thema tale est. G. leuionem. per Paulum de castr. consil. xxxviij. & lxxviij. & ccxxxvj. & sequenti per Bald. consil. clxxxvj. incip. in Christi nomine dubitatur, iij. vol. & Pet. de anch. cōsi. lxxiij. incipiē. in Christi noīe. cōtrà philipponū. ibi aliter loquitur quā in cōsi. alleg. p do. Alex. quod in meo est. cxxxvj. inci. in Christi nomine, pōderādū est principal'r p Barba. consi. xxvij. j. lib.

LEX LXXXVI.

c IAm dubitari. Seruus pōt īstitui sub cōditiōe si voluerit. nec eget exhęredatione ī cōditionis defectū: & p eā efficitur voluntarius. & adimplendo cōditionē videtur hæreditatem adire. hoc dicit. Et diuiditur in duas partes. Primò dicit de institutionis substantia. Secundò de acquisitione hæreditatis. secunda ibi, non ab re. Nota quod dixi in summario.

1 ¶ Item nota † quòd contrariū quātū ad velle. est nolle nō aūt eius cōtrariū est nō velle vt habes hîc. nā alibi velle nō, id est nolle: sed nō velle est cōtrariū velle: qa nō velle, est mediū inter velle & nolle. probatur in. l. filij. §. j. ad tertullia. & l. q se patris. C. vnde liberi. & l. fi. C. de iuris & facti ignorātia. & probatur in simili in. l. j. §. sciētiam. de tribut. act. & facit quod not. in. l. aliquando. infrà de conditio. & demonstratio. & dixi in. l. si ita legatum. §. illi si vollet. infrà. de legatis primò. ¶ Opponitur.

2 † ad hanc. l. dicitur hîc quòd implendo conditionem videtur adire. contrà. in. l. prima. §. primo. s. de cōditio. ob causam. & l. si qs[d] ita de cōditio. institu. Dicūt qdā, ibi loquitur in extraneo: hîc in suo. Gl. reprobat per. l. eum bonis. j. de acqui. hęre. vbi actus qui in extraneo inducit aditionem, in suo inducit immistionem. quare gloss. soluit,[e] aut implet[f] condi-

b POMATES. ¶ Veniunt. De isto articulo an liberi tacitè sint vocati ab intestato. an verò ex testamento. adde quòd opinio huius glos. est communis sic, quòd veniant ab intestato. de qua vide Alexan. consil. cviij. primo volumine. Et melius quàm alibi. & consil. clxxxij. in. ij. volu. & cōsilio. cxcvj. eodem volumi. & consilio. lxvj. in. iij. colum eodem volumi. & consilio. ccclij. in. vij. colum. in. iiij. volumi. Ioan. de anania. consi. viij. Fulgo. xxxviij. Rapha. cre. consilio. xxv. vbi limitat de qua limitatione vide per Bartol. in. l. centurio. prima colum. de vulga. & pupil. Et vide Ancha. consilio. cxxxvj. vbi limitat communem opinionem. vide Paul. de castro consilio. lxxviij. in secunda columna. Aret. in tracta. suo de testa. in gloss. in verbo, si decesserit sine liberis. in prima colum. vbi dicit se pluries consuluisse. & vide plura consilia docto. pro ista parte quòd filij sint vocati ex testamento, per Barba. consilio. xvij. in. xx. colum. cum duabus sequentibus. aliâs. xxvij. in. xvj. colum. per Philip. corne. in. l. j. C. de conditioni. inserris. vbi refert multos doctores consuluisse: & collegium contra commune. Et post multa dicit istam glos. teneri. Et vide latissimè Barba. in repeti. l. cum acutissimi. C. de fideicommis. Lud. Roma. in. l. si cum dotem. in principio. ff. solu. matrimonio. vide plenissimè Ancha. & Bald. in repetit. c. Raynutius. in. xv. charta. extrà de testa. per Alexan. in. l. j. in fin. C. de pact. vbi per Lāce. qui colligit infinita consilia. ad hoc. Et vide Alexan. cōsilio. xxiiij. col. iiij. iij. volumi. & consilio. liij. in. iij. colum. in. iiij. volumi. Paul. de castro. cōsilio. cxxxvj. & sequenti in antepenul. colum. Alex. consili. cix. in secundo volumi. & consi. xxij. colum. penul. & fin. in. iij. volu. & consi. xxxij. eod. iij. volumi. Cuma. consi. xiij. vbi limitat Olrd. consi. xxj. ad finē. & cōsi. xciiij. in. iiij. colum. & consi. xlj. ad finem. Barbat. consi. xiiij. inserto in consi. Alexandri in. iiij. volu. in fine. vbi transit cum glo. Alex. consi. lv. in. ij. & vj. col. in. iiij. volu. & consi. ciij. in. iiij. col. eodem volu. col. viij. versic. non obstat. j. volu. Barba. consi. cxxvj. & consi. ccxxx. Barba. consi. xiij. colum. ix. j. vol. & consi. xxxiiij. col. iij. j. volu. & consi. eod. lviij. col. viij. ij. volu. & consi. lv. colum. v. & duabus sequentibus. in. ij. vol. Lud. Roma. consi. cxlviij.

c POMATES. ¶ Iam dubitari. ad intellectum huius. l. vide Sozi. l. serui electione. in princ. de leg. j. in. ij. colum.

d ¶ L. si quis. & ibi omnino vide Bartol. & gloss.

e ¶ Gloss. soluit. Et vide Barto. j. titu. j. l. si filius qui patri. in. iiij. col. & vide. s. eodem. l. cornelius.

f POMATES. ¶ Aut implet. Adde quod ista sol. glo. est communis secundùm Alex. in. l. j. §. j. ff. de condi. ob causam.

tionem

a POMATES. ¶ Pacumeuius.limita vt per Lu.Ro.sing.ccliij.
b Pacumeuius.permanent.Adde Barto.in.l.demonstratio.§.j.de condi. & demon.& ibi omnino vide quę dixi ad hîc not.
c POMATES. Nota quòd.vide Ale.cons.cxv.in vlt.col.iiij.vol.
d ¶ Iusta causa.Vide Bal.in.l.ea quidẽ.in secunda col.C.de accu.

POMATES.
e Hæredes quos volui. Vide Ale.cons. liiij.in.ij.col . in.iiij. vol . & cõsi.xix.in ij.colum.in. j.volu. Roma . cõs.xvj . & liiij.in.ij.col. &.lxv. ĩ fin.Panor . consi . xxx.in.xxj .col . & xxiij.questio.in.ij . vol.& cõs.lxiij.ĩ vl. col.ĩ.ij.vol.& cons. lxxxv.in.j.col . eo . vo.& cõs.cxj . aliâs iij.in.iij.col. eo.vol. Cepo.cõs.v.ĩ.ij.col. & cõsil.vij.ĩ vltima colũ.& cõsil.xiij.in j.dubio.in.iiij. colu. Bal.in.l.j.in.v.colũ . C. de edicto diui Adriani.tol.Barba. cõsil.iiij.aliâs.xciiij. in.ix.colũ.ĩ.j.vol.& cõsil.x.ĩ.vj.colũ. & seq.eodem volu. & cõsil.xij. volu.ij. & cõsil.xvj.in.ij.colũ. eod.volu. & consil. xix.ĩ .j.colũ.eo.vol. & cõsil .xxj.ĩ.ij.col. eo.vol.& cõsil.iiij.ĩ xiiij.col.eo. volu.& cõsilio.xliij. in.xxj. col.eo.volu.& cõsi. x.in.iiij.col. & viij. in .ij.volu. & cõsil. xvj.ĩ.xviij.col.et se. in .ij.volu. & cõsil. xix.in.vij.col.ad fi. eo.vol.& cõs.seq.in j.&.ij.col.eo.vo. & cõs.xxij.ĩ.iiij.col.& cõs.xxx.in.vij.col . in.ij.vo.& cõ.xliiij. in.vij.col.ij.vol . & cõs.lvj.ĩ.xvij.col . ĩ ij.vol.& cõs.lix . in xij.col.in.ij.vo. L.u Rom.cõs.xc.& cõs. clxxx.in.vij.col. & cccxxviij. in.ij.col. Inn.cõ.cxxviij.ĩ.ij. col.& cõ.cxxxviij. Card.cõs.cxxxij . ĩ j.col.& cõs . cxl . & cons.xlvij.

tionem eo animo vt sit hæres:& tunc est hæres . aut eo animo vt purificet conditionẽ vt non sit heres:& tunc non est hæres:vt.l.antistius.de acqrẽda hære.aut dubitatur:& tũc distĩguit Dy.aut conditio existit in voluntatis expressione:& tunc implẽdo videtur adire,vt hîc.aut cõsistit in facto extrĩseco,vt si decem dederit vel capitolium ascẽderit:& tũc implere videtur eo animo vt purificet aditionem,non vt sit hæres:vt.l.j.§.j.de cõdictio.ob causam.&.l.si quis ita.ĵ.titulo.ij.&.l.in conditionibus. §.j.j.de conditio.& demonstra.& ibi hoc tangit gl. dicit Guliel.in.l.j.§.j.s.de condi.ob causam. quòd etiam quando conditio consistit in facto extrinseco debemus inspicere coniecturas,an multo tpe deliberauerit:& tunc videtur implere eo animo vt sit hæres,aliâs non:& nihil allegat sed pro ipso facit l.sed & si alio.§.j.j.ad treb.&.l.omnes. eodem titu.
3 ¶ Quærit gloss.an filius † potest repudiare qui fuit institutus si volet,& videtur quòd non : quia antequàm impleat conditionem,non potest repudiare:nec post impletam:quia hęres est:vt hic,&.l. necessarijs.de acquirenda hæreditate.tamen dicit glos.& bene quòd potest repudiare ante impletam: vt.l.is qui hæres.§.primo infrà de acqui.hęre.

LEX LXXXVIII.

EI qui. Qui semel est hęres in perpetuum non potest desinere esse hæres.hoc dicit. Fallit in casibus notatis in.l.in substitutione.ĵ.tit.j.

LEX LXXXIX.

SI socius. Hæc.l.ponit tres casus in quibus seruus communis æquiparatur seruo proprio . & glos.ponit casum.

LEX XC.

TEstamento. Lex ista est singula . cum sua glo.& est determinatio plurium legum in hac materia.Non sufficit mortis tempore quem fuisse seruum,si ante conditionis euentum libertatem à lege consequitur hoc dicit.¶ Op. de.l.iij.§.qui fideicommissariam supra eod.&.l.pater filio.supra eodem.vbi sufficit quem esse seruũ tempore testamenti,vt sit necessarius.Solutio.illud verum est quando consequitur libertatem ab homine.secus si à lege:vt hîc.vide glossam quæ incipit, bene valet.in fine.

LEX XCI.

IMperatorem. * Imperator non debet institui causa litis vitandę.h.d.*Op. de.l.ex hoc edicto.§.sed hæredem:de aliena.iudi.mutandi causa facta vbi quis potest instituere aliquem heredem: nec incidit in pœnam illius edicti.Gloss.dicit esse speciale ibi:quia plus sibi cauere debet.sic.ĵ.de iure fisci.l.res.§.lites.& insti tu.quib.mod.testa.infir.§.fin.

POMATES.
f ¶ Melior. Amplia vt p Ang.ĩ.l.si quis cum aliter.ff.de verbo . obliga. & vide circa hoc dictum Alexan.consil.vij . in.ij.colum . in.ij. volu . vide concor. ad istam regulam per Barba.consi.x. in.vj.colũ.ij. volu .

SVMMARIVM.

1 *Rumor & publica fama in ciuitate præstant iustam causam credendi.*
2 *Falsa causa quando uitiet institutionem?*
3 *Præfationes probant causam finalem dispositionis.*
4 *Falsa causa expressa & inserta in testamento uitiat dispositionem ipso iure.*
5 *Falsa causa quare uitiat institutionem, & non legata?*
6 *Casus in quo legata ualent uitiata institutione.*
7 *Cautela ad accusandum accusantem aliquem de falso, & non probantem.*
8 *Fama excusat à præsumptione doli.item à pœna.*

g ¶ Et sic habes.Adde not.Bald.de Iust.C.compo.in.§.quibus.& Bartol.in l.cum hi.in princip.de transact.& domi.Cardi.& Imol.in.c.penulti.in fine de cleri.coniuga.per Bald.in.l.ambitiosa.de decretis ab ordi.fac.
h POMATES.¶ Item not.Istam.l. Vide Cepo.consi.lxxj.in.ij.colum.& sequen.

LEX XCII.

a PAcumeuius.[a] Hæc est singu.l.nec alibi
repeiitur.Falsa causa vitiat institutionẽ:
b legata tamen firma permanent[b].hoc di-
1 cit.¶ Not.† quòd[c] rumor & publica fama quę est in
c ciuitate est iusta causa[d] credendi aliquid,vt hîc.ibi,
d rumore perlato &c.dicitur hîc quòd testamentum
2 &c.¶ Contra:falsa† causa non vitiat institutionem,
vt.l.cum tale.§.falsam.de conditi.& demonstratio.
Solu.verum est,nisi probetur testatorem aliâs instituturum non fuisse,vt ibi dicitur.sed ex hac prefatio
e ne,quia hæredes[e] quos volui &c.præsumitur testatorem aliter relicturum non fuisse.vide gloss.quæ incipit,causa.ibi probatur eñ hoc &c.quod tene men
3 ti quia quotidie de facto cõtingit.† & sic habes quòd
ipse prefationes probant causam finalem disposi-
f tionis.quod tene menti.Et ista est melior[f] lex quæ
sit de hoc.¶ Oppo.de.l.si instituta.§.fina.suprà de inoffic.testa.vbi falsa causa non vitiat.Solutio falsa causa non fuit ibi apposita,licèt putans falsam cau
4 sam esse veram testamentum mutauit.¶ Et† sic ha
g bes[g] ex hac.l.&.l.contraria,quòd falsa causa inserta,
& expressa in testamento vitiat dispositionem ipso iure:sed si non fuit inserta,sed tacitè in corde retenta non vitiat ipso iure.quod tene menti.¶ Quæ-
5 ro quæ est ratio† quòd falsa causa vitiat institutionem.& non legata.ex vna solutione præcedenti habes vnam rationem:quia illa causa non fuit inserta legato sed institutioni:ideo institutionem tantùm vitiat,vt hîc.ibi,licèt modus institutionis &c.sed si esset adiecta institutioni,& legatis:tunc institutio & legata vitiarentur.& hoc est verum si legata essent magna quæ non esset verisimile testatorem relicturum si ipsum viuere sciuisset.& ita dixi dum tractaui materiam causæ in.l.demonstratio.§.j.j.de
6 conditio.& demonstratio.¶ Item not.casum† singularem quod legata valent vitiata institutione,vt hîc:nota glo.in.l.eam quam.C.de fideicommis.&.ĵ.
h titulo primo.l.prima. ¶ Item nota istam [h] legem
quæ facit ad questionem not.per quam potest mul
i tos à mitria liberare.¶ Pone enim[i] quòd statutum
dicat quod si aliquis accusat aliquem de falso vel falsam accusationem proponit,si non probat punia-
7 tur &c.modo† aliquis accusat de falso non tamen
probat.quæritur nunquid sit remedium quod de falso non puniatur vt hîc videtur quòd sic.debes enim articulare quod de hoc erat rumor & fama. ideo hoc fecisti & sic excusaberis vt hîc excusat eñ à pręsumptiõe doli.vt.l.mi.es.§.mulier.de adulte.habet etiam excusare à pœna vt ibi.&.l.secunda.quis ordo in bonorum possessio.ser.quam.l.allegat Iaco. de are. Est & alius modus quod quis articulet quod hoc fecit quia audiuit à personis fidedignis.vt.l.qui cum maior.§.si patris.j.de bo.liber.facit.l.mater. C. de calumnia.secus si non à fidedignis.vt.l.athaletus
8 j.de falsis.† Itẽ habet excusare eum si probet quod
de hoc erat publica vox & fama:vt dicta.l.miles. Item habet ipsum excusare si hoc audiuit ab amicis & consanguineis.vt.l.tutorem.de his qui.vt indig. & facit.ĵ.de bon.liber.l.paulus.§.quæro. Hîc non sunt alia.

i ¶ Pone eñ. Et semper alleg.hęc doctrina Barto.post Raymundũ hîc in ista. l.fin.per istum tex. ad hoc videlicet quòd fama,seu rumor inducit iustã causam credulitatis,quamuis etiam fama non esset vera.facit.l.cum quidam.§. quod dicit. de acqui.hæredi.Si enim rumor inducit iustam causam credulitatis per istũ tex. multò magis hoc erit in fama:qa rumor minor est q̃ fama:quia est particularis assertio ex incerto authore,ex sola suspicione prouiens:nec requiritur q̃ ab omnibus vel maiori parte cõmuniter & publicè dicat,vt no.Spe.in titulo de noto.crimi.§.nunc de rumore.& Ray.& Imol. hic in prin.& Bart. in.l.ea quidẽ.in prima colũ. de accus. & in rub.C.de probatio.in. j . colũ.& Ioã.ca.& alij post eum in.c.vestra.de cohabitatio.& cle. & glo.prima & ibi doc.in cã.super eo. de eo qui cogno.cõsan.vxo.suæ.& dixit ꝓpter hoc Barto.in.l.verum.ff.de fur.quòd sufficit ꝓbari prędicta vt q̃s pręsumatur habuisse iustam causam accusandi , vt euitet pœnam,& vide Barto.in.l.cum quidam.§. quod dicitur.ff.de acquirenda hæredi.

¶ Sequitur arbor substitutionum.

Arbor ſubſtitutionum.

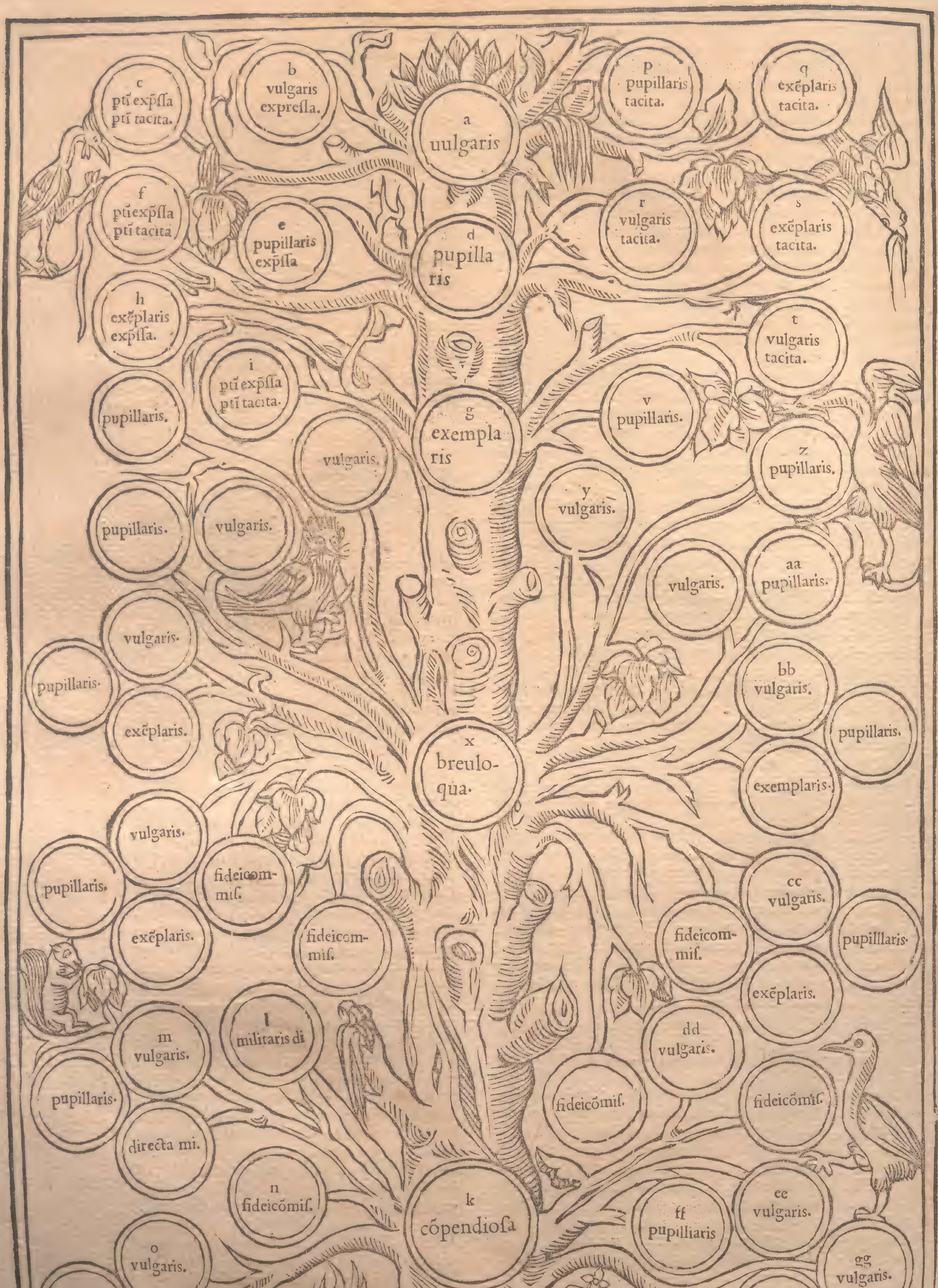

Declaratio arboris præcedentis.

a VUlgaris substitutio est secunda institutio directa, quę à quolibet & cuilibet fieri pôt, & nihil habet specialitatis. Imol. & Lanfrā. de oriano in. l. cēturio. ff. de vulga. Ias. in. l. j. col. iiij. illo ti. Et dicit vulgaris, quia vulgo omnibus pôt fieri. gl. in. c. raynucius. de testa. gl. insti. de vulg. substi. in prin. de quo latè p Bar. in. d. l. j. post Gul. de cu. Et habet quinq; effectus quos expedit Bar. in. d. l. j. & ibi Alexan. & Ia. Primus in homine sui iuris intelligitur, si heres nō eris, vel aliū heredē non feceris. l. cū proponas. C. de here. insti. & §. fin. insti. de vulg. Secūdus, qđ testamentū potest assumere vires ab ipsa vulgari substitutione. l. iij. §. fi. ff. de lib. & posthu. Tertius, qđ vulgaris expressa continet pupillarē tacitā. l. iā hoc iure. ff. eo. Quartus φ per vulgarē succeditur testatori. insti. de vulg. in prin. Quintus quòd vulgaris facit de suo, & necessario voluntariū. l. si filius heres. ff. de lib. & posthu. & durat hæc vsq; ad aditionē hereditatis: & ea adita expirat. l. post aditam. C. de impu. gl. in. d. c. raynuti⁹. & in. §. qua ratione. insti. de pup. & de eius speciebus vide in cellulis suis.

b ¶ Expressa dicitur tripliciter. Primò in genere. vt sunt illæ quæ cōprehendūtur in breuiloqua vel compendiosa. gloss. in. l. lucius. ff. eo. & in. l. in testamēto. C. de testa. mi. in. l. precib⁹. C. de impu. & ibi doc. Alia est expressa in specie, vt est illa quæ exprimit speciem substitutionis, vt si hæres non eris, talis sit. sed potest illud esse: qa noluerit vel nō potuerit. l. cum proponas. C. de hære. insti. & nullus horum casuum singularium hîc exprimitur: ideo dicitur expressa in specie, & non singulariter. Alia dicit expressa singulariter, quæ exprimit casum singularem in quo committatur, videlicet si hæres esse nolueris, talis sit facta tamen in casu impotentię trahitur ad casum nolentiæ, & econtra. l. gallus. §. & quid si tantum. ff. de lib. & posthu. limita tamen quinq; modis de quibus per Alex. in. d. l. j.

c ¶ Partim expressa, & partim tacita, dicit duob⁹ modis, scilicet quo ad verba: vt sunt illæ quæ comprehendunt in breuiloqua, & compendiosa. nā respectu verborū generaliū dicunt expresse: respectu verò verborū specialiū dicunt tacitę. gl. in. l. in testamēto. C. de testa. mili. quę appellat eas tacitas, & expressas. & ita concor. gl. in. l. precibus. C. eo. & in. l. lucius. ff. eo. quę dicūt eas expressas. & glo. in. §. qua ratione. instit. de pupil. q dicit eas tacitas. Alia est, quò ad casus, vt si heres esse nollis. qa iste casus nolētię cōprehendit & trahitur ad casum impotētię. l. gallus. §. & qđ si tātū. ff. de lib. & posthu. qa paria sunt nolle & nō posse. l. j. §. vsus. ff. de. pcu. facit tex. in. l. fi. C. de insti. & substi. sub cōdi. fac. & sic. quò ad casum expressum appellat expressa: quò ad tacitum tacita. Bar. in. d. l. j. & ibi Alex. Ias. & scribentes.

d ¶ Moribus introductū est vt pater filijs suis in potestate constitutis minoribus quatuordecim annis, possit testari pupillariter substituēdo. l. ij. de vulga. in princ. & instit. eo. in prin. dum tamē concurrant octo, quę sunt necessaria quo ad hoc vt pupillaris possit fieri filio. de quibus vide p textū gl. & Bar. in. d. l. ij. & in. l. in testamento. C. de mili. testa. Et finitur hęc pubertate & alijs modis, de quibus per gl. magistrā. & ibi tex. & doc. in. l. in pupillari. ff. eo. facit. §. masculo. inst. de pup. habetq; alios effectus videlicet quòd pupillaris expressa continet valgarem tacitam. d. l. iam hoc iure. Secundus, qđ per eam succeditur pupillo. insti. de pupil. in principio. Tertius, quòd pupillaris substitutio expressa excludit matrem & quoscunq; venientes ab intestato. l. papi. §. sed nec impuberis. de inoffi. test. & l. precibus. & l. si testamēto. C. de impub. cum per eam succedatur ex testamento. l. iij. de acquiren. hęred. ff. Quartus: qa quos pater potest sibi necessarios facere, & filio suo. d. l. ij. §. prius. in fin. Bar. & omnes ibidem.

e ¶ Expressa, dicitur illa quæ fit verbis expressis, vt si hæres sis, & moriaris in pupillari etate, talis sit. tacita verò est illa quæ continetur in vulgari expressa. Bar. in. d. l. ij. col. iiij. Et φuis glo. in. §. qua ratione. instit. eo. dicat φ ista fit verbis affirmatiuis: vulgaris verò negatiuis, nihil est: quia imò omnis substitutio directa, siue sit expressa, siue tacita, habito respectu ad eū cui fit substitutio, fit verbis negatiuis, siue priuatiuis: vt si non sis hæres vel si moriaris in pupillari ætate &c. respectu verò illius qui substituit affirmatiuis, vt talis sit. de quo latè Bar. & post eū scribētes. in. d. l. ij. Lanfran. in. d. l. cēturio.

f ¶ Partim tacitæ, & partim expressæ quo ad verba: sunt illæ quæ comprehenduntur in breuiloqua, & compendiosa, vt in vulgari dixi. Quò ad casus verò in casu. l. iulianus de acqui. hære. ff. & l. pater. de priui. credi. Bartol. in. d. l. ij. colum. iiij. ver. & secundum hoc.

g ¶ Exemplaris ideò dicitur: qua fuit facta ad exemplum pupillaris substitutionis. l. ex facto. ff. eod. l. humanitatis. C. eod. & insti. eod. in. §. qua ratione. quia sicut pupillaris fit pupillo qui sibi prouidere non potest per testamentum: ita exemplaris furioso, prodigo, surdo, & muto: qui sibi prouidere etiam non possunt per testamentum. differt tamen hæc à pupillari in causa efficiente: quia pupillaris fuit introducta moribus: vt. s. dixi. exemplaris verò lege principis. d. l. humanitatis. & requiruntur quatuor, de quibus per Ias. in. d. l. humanitatis. ad hoc vt possit fieri. Primò φ qui eam facit sit ascendens. vt pater: vel mater. d. l. humanitatis. Secundò φ ille cui fit perpetuo morbo laboret. Tertiò, quòd tali filio relinquatur legitima. Quartò quòd si talis mente captus haberet liberos quòd saltem vnus ex eis substituatur Iaso. in. d. l. humanitatis. de materia cuius Bartol. Bald. Alex. & Iaso. in. d. l. ex facto. ff. eo. & de eius speciebus, vide in cellulis suis.

h ¶ Expressa, est illa quæ fit verbis expressis: vt si decedas in furiositate talis sit hæres. Tacita verò est illa quæ continetur in vulgari vel pupillari expressa. doc. in. d. l. ex facto. & in. d. l. humanitatis.

i ¶ Partim tacita, & partim expressa quo ad verba est illa quæ comprehenditur in breuiloqua vel compendiosa. quo ad casus verò est si fiat isto modo: si filius meus decedat in furiositate, talis sit hæres. si cesset furiositas remaneat tamen prodigalitas vel surditas, ad istos casus trahitur. Bart. in. d. l. ex facto. col. vj. & sic in casu furiositatis expresso est expressa: in casu vero surditatis tacito est tacita, & casus expressus trahitur ad alios casus tacitos d. l. gallus. ff. de lib. & posthu. §. & quid si tantum.

k ¶ Compēdiosa dicitur: quia sub compēdio verborū plures substitutiones, seu plura tempora complectitur, & fit per hoc aduerbium quandocunquē gloss. in. l. verbis ciuilibus. ff. eod. & in. d. c. Raynutius. & in. c. si pater. de testa. lib. vj. videlicet hoc modo: quandocunq; filius meus decesserit talis sit hæres. vel potest fieri sine illo aduerbio, quandocunq;. vt quando testator vno certo tempore complectitur plures ætates. tex. est in. l. centurio. ff. eod. & ibi scribentes. Et dicit Barto. ibidem quòd ipsa compendiosa à pagano facta non est species substitutionis de per se, sed est quędam adiectio: quod intellige id est quidam. modus inducendi alias substitutiones, sub noua forma verborum, respectu cuius potest dici species de per se siue fiat à pagano, siue à milite. Areti. in rub. ff. eod. & glo. j. in. l. verbis ciuilibus. ff. eodem. Iason ita declarat in. d. l. centurio. ff. eod. col. x. sed quando fit à milite. tunc verò est species substitutionis de per se. & hoc est quod voluit glo. in dicta rubr. & Ia. in. d. l. verbis ciuilibus.

l ¶ Quando compendiosa facta est à milite maioribus per verba merè directa, vtroq; tempore comprehendit militarem, & semper erit directa militaris, in qua veniunt tantum bona defuncti. l. centurio. ff. eo. & ibi glo. & scriben. facit. l. milites etiam. ff. de testa. mili.

m ¶ Si autem compendiosa fit à milite, per verba directa suo filio pupillo in potestate constituto, vtroq; tempore erit directa. nam intra tempora pubertatis valebit, vt vulgaris & pupillaris: post verò erit directa militaris. l. precibus. C. de impube. secūdū intellectum verū Fulgo. φuis gl. ibi dicat quòd si mater fit in medio obliquat. & idem gloss. in dicta. l. centurio. & dicto. c. si pater. malè tamen: qa mater nullum habet in hoc priuilegium. Bart. in. d. l. centurio. & ibi Alex. & Ias. & idem Ias. in dicta. l. precibus. quia illud secūdū scribentes haberet locum, quando fieret per verba communia.

n ¶ Vbi autem compendiosa fit per verba merè obliqua, vt per verbum rogo, reddas, restituas: & per alia ministeriū alterius exigentia ad trāsmissionē hæreditatis, de quibus per Bar. & Lanfrā. in. d. l. centurio. ff. eod. tunc est semper fideicōmissaria, siue fiat à pagano. siue à milite. scribentes in suprà dictis locis de qua tractatur. ff. & C. ad trebe. & insti. de fideicommis. here.

o ¶ Sed si compendiosa fiat à pagano, per verba cōmunia suo filio pupillo in potestate existēti, valet vtroq; tempore tanquàm fideicommissaria. Bartol. & Bald. in. d. l. centurio. & idem in. l. ex tribus. C. de inoffic. testamento. Angel. consil. cxxv. incip. hoc est testamentum. quam opinionem sequuntur gloss. in. d. l. centurio. in. d. l. precibus in. d. c. Raynutius. & §. fin. in sti. eo. & in. d. l. ex tribus. Contrarium teneas, quòd imò intra tempora pupillaris ætatis valeat tanquàm vulgaris, & pupillaris iure directo. Post verò pupillarem ætatem efficiatur fideicommissaria. & istud sequitur gross. in. §. qua ratione. insti. de pupillari. & in. c. si pater. de testa. libr. vj. sequitur Cyn. post multos antiquos in. d. l. precibus. & ibi Sali. Fulg. Pau. & Alexan. Et hanc opi. indubitatam dicit dictus Alexan. in. d. l. centurio. & ibi post eū Iaso. reprobando gloss. contrarias.

p ¶ Et nota quod in materia substitutionis compendiosæ, versatur triplex species verborum. Nam quædam sunt verba directa, quędam communia, & quædam obliqua. directa sunt illa quæ denotant ius competere ipso iure, & quæ important tale ius exquo possit adiri hæreditas de iure ciuili, vel bonorum possessio peti de iure prætorio. Lanfran. in. l. centurio. ff. eod. & Bald. in. l. fin. C. de sacrosan. ecc. & sunt hæc, instituo. vt toto titu. ff. de hære. insti. idē in verbo hæres esto. l. fin. C. de hære. insti. & l. j. in fi. ff. illo tit. idem in verbis, dominus esto. l. his verbis. ff. de hære. insti. idem in verbo, moriat. c. si pater. de testa. lib. v. & verbum assigno, est directum. l. j. ff. de assignan. liber. c. ij. de offic. ordi. idem dic in verb. adiudico, verbum accrescat, est etiā directum. l. qui patri. ff. de acqui. hære. & l. vni. C. quando nō peten. par. petentibus accre. idem in verbis cōcedo, & detraho. Lanfran. in. d. l. centurio.

q ¶ Communia verò sunt illa quæ extāt in significatione directi, & obliqui, vt est verbum permaneat. l. si cum ante. C. de dona. propter nup. & tex. in l. tale pactum. §. fin. & ibi glo. & Barto. ff. de pac. & Bald. in. l. j. C. de pact. inter emp. & ven. & Bal. in. d. l. fi. C. de sacrosan. ecc. Fulg. in consi. xlj. idem dic in verbo redeat. l. si duobus. ff. de mili. test. idem dic in verbo pertinere, secundùm Bar. in. d. l. centurio. cum quo transeunt Io. de lig. & Bald. in. c. si pater. de testa. lib. vj. pro quo facis quod habet gl. no. in. l. si quis intentione ambigua. ff. de iudic. quòd verbū pertinere, est commune ad petitorium & possessoriū, & ibi sequitur Bart. facit etiam glo. in. l. cū mater. in glo. ij. ff. de inoffi. testa. q dicit φ verbū pertinere, est tā latū φ p id cēset omne ius i iudiciū deductū vndecūq; debeat. & illā gl. reputat sin. An. in cōsi. ccxcv. inci. visis attestatiōn. & c. ex quo tū vide gl. in. c. fi. de elec. libr. vj. quę videt similis. dic etiam quòd verbū deuoluat, est cōmune. Lanfran. in. d. l. centurio idem verbum deueniat, est commune. Bald. in. d. l. finali. & de isto verbo.

ſunt duo text.in.l.penul.ff.de ſolu.alius eſt in prima conſtitu.in vſi.feud. Idem dic de verbo,habeat.Ange.in.§.extraneo.inſti.de pupil.vide tamen text.qui videtur dicere quòd ſit obliquum in.l.qui concubinam.ff.de leg. iij.§.j.& ibi.Bartol.de verbo ſuccedat.vide Lanfran.& Iaſ.in.d.l.centurio. & not.quòd nullum eſt verbum,tam commune,quin per adiectionem verbi eoipſo efficiatur directum.Lanfran.vbi ſuprà.Obliqua verò verba ſunt illa quæ exigunt factum alterius,vt eſt verbum reſtituatur.l.cohæredi.§. cum filiæ.ff.de vulga.idem dic in verbo detur.l.fundi terbatiani.ff.de vſufru.lega.idem in verbo reddatur.& in alijs de quibus per docto.in.d.l.centurio.& in.d.l.fin.C.de ſacroſan.eccle.

p Pupillaris tacita regulariter continetur in vulgari expreſſa,quãdo ipſa vulgaris facta eſt per patrem pupillo in poteſtate conſtituto:& hoc ſiue mater ſit in medio,ſiue non.glo.in.l.precibus.C.de impu.in verbo omnino.& text.in.l.finali.C.de inſti.ſubſti.& reſti.ſub condi. fact.& ibi gloſſ.& gloſſ.in.§.qua ratione.inſti.de pupilla.docto.vltramon. in.c.Raynutius.de teſta.& ita teneas licèt gl.aliter voluerit in.l.centurio.ff. eodem.quam reprobat Iaſon & alij in.l.precibus.ſ.alleg. Quod tamen limita verum,niſi vulgaris eſſet facta ſimul maiori,& pupillo:quia tunc propter imparitatem non contineretur in ea pupillaris tacita.l.quamuis.C.de impu.& alijs ſubſti.limitatur etiam niſi conſtaret de voluntate patris nolentis pupillarem tacitam in vulgari comprehendi.l.iam hoc iure.§.fina.in verbo,ſi voluntas parentis non refragetur.ff.eodem.& in.d.l.quàmuis.C. de impu.in verbo,ſi modò non cõtrariam &c.Limitatur tertiò ſi pater facit vulgarem & pupillarem ſuo filio prouidendo ei in omnem caſum.quia tũc expreſſum facit ceſſare tacitũ.l.cũ ex filio.§.filia.ff.eod.Quartò limita quando vulgaris eſſet facta per dictionem taxatiuam tantummodo.Iaſo. in.d.l.iam hoc iure.aduerte tamen:quia iſta pupillaris tacita,non admittitur contra matrem.glo.in.l.precibus.alleg.ſequitur illam Bartol.& omnes in.l.j.ff.eodem.in tertio ſubſtitutionis vulgaris effectu.colũ.viij.nec etiam contra patrem pupil.& alias perſonas,de quibus per Bartol.in.d.l.ij.cum opi.Bartol.tranſeunt indifferenter moder.& maximè Alexan. in.d.l.centurio.& Alb.de roſa.in repe.iſtius rubri.lxiiij.colum.Sali.& Paul.de caſtr. in.d.l.fin.C.de inſtit.& ſubſtitu.opi. Bartol.compro.Are.duplici fundamento:quia in materia exorbitanti quando eſt fauorabilis,prout eſt iſta, fit extenſio de perſona ad perſonam,quando concurrit eadem tacita voluntas,etiam in ſtipulatione quæ eſt ſtricti iuris.l.tale pactũ.§.ſi.ff.de pac. & pro ea parte eſt tex.in.l.generaliter.in princ.C.de ſecund,nup.

q ¶ Exemplaris tacita comprehenditur in vulgari expreſſa furioſo facta,ſi tempore quo fiebat vulgaris erat furioſus.argu.l.ſi prædia.ff.de reb.eo.ſecus.ſi eo tempore quo fiebat non erat furioſus ille cui fiebat.quia caſum aduerſamque fortunam &c.l.inter ſtipulantem.§. ſacram.de verbo.obliga. ff.Bart.in.l.ex facto.ff.eo.ita tenuit Old.laudu.vt refert Albe.in repe.rubr. ff.eodem.colum.lxxxiij.

r ¶ In pupillari expreſſa continetur vulgaris tacita.l.iam hoc iure.ff.eodem. l.in teſtamento.C.de mili.teſta. gloſſ.in.§. qua ratione.inſtit.eod.quæ excludit matrem pupilli.& omnes venientes ab inteſtato.glo.in.l.fin.C.de inſtit.ſubſt.& reſti.ſub condi.fac.& ibi ſcriben.omnes approbantes eam.qđ tamen limita ſecundùm Bart.in matre defuncti:quia ſicut per pupillarem tacitam non excluditur mater pupilli:ita nec per vulgarem tacitam mater teſtatoris.Bart.in.l.ij.in prin.ff.eo.col.viij.verſi.vlterius quæro.

s ¶ Exemplaris tacita continetur in pupillari expreſſa,quando ipſa pupillaris fit furioſo.Bartol.in.l.ex facto.colum.v.ff.eod.quia in habentibus ſymbolum facilior eſt tranſitus.l.in rem.§.item quæcunque.ff.de rei vend.l.itẽ ſi acceptolatum.ff.de acceptila.l.iij.§.fin.de bonorũ poſſ.& ita tenent Gul. de cug.& Ray.dum tamen pupillaris non fuerit facta cum limitatione temporis quia tunc vltra tempus non extenderetur.l.ſi ita quis.ff.eod.& ſicut pupillaris tacita non excludit matrem,nec alias perſonas:de quibus p Bar. in.d.l.ij.ita nec etiam exemplaris tacita,à paritate rationis.Bar.in.l.ex facto.niſi appareat de voluntate contraria defuncti. gloſſ.in.d.l. precibus.& text.in.d.l.iam hoc iure.& aduerte:quia illa voluntas probabitur per duos teſtes,vel per coniecturas.Bartol.in.d.l.ij.in princip.pen.& fin.colũ.Bald. Angel.Salyce.& Pau.in dicta.l. precibus.Salyce.& Iaſo.in.l. quamuis.C. de impu.

t ¶ An tacita vulgaris contineatur in exemplari expreſſa.Credo quòd ſic eo modo quo in pupillari,quando teſtator inſtituit furioſum:quia vbi eſt eadem ratio,idem ius debet ſtatui.l.illud.ff.ad le.aqui.l.à titio.ff.de verbo. obliga.de quo per ſcriben.in.d.l.ex facto.ff.eod.& in.§.qua ratione.inſtit. de pupilla ratione:quia vbi duæ ſunt cauſæ naturalis,& accidentalis, ſemper naturalis præualet.vt.ſ.dixi per.l.qui habet.ff.de tute.

v ¶ Exemplaris ſubſtitutio quando fit pupillo per patrem intra tempora pupillaris ætatis,ſi pupillus erat in poteſtate,valet vt pupillaris:poſt verò vt exemplaris:quia vbi concurrunt duæ cauſæ naturalis,& accidentalis ſemper præualet naturalis.l.qui habet.ff.de tute.poſt verò pupillarem ętatem erit exemplatis:dum tamen non fuerit facta cum limitatione temporis.d.l.ſi ita quis.Barto.in.l.ex facto.ff.eod.& ibi poſt eum ſcriben.

x ¶ Iſta duplici nomine nuncupantur.ſ.reciproca.vt.l.iam hoc iure.§.quod ius.ff.eodẽ.& alio breuiloqua.de quo eſt tex.in.l.cum in teſtamento.ff.de hæredi.inſtitu.§.hæc verba.& non fit niſi ex pluribus perſonis,duabus vel tribus paris vel diſparis numeri.declarat Bartol.in.d.l.lucius colum.iij.ff. eodẽ.& appellatur reciproca propter mutuam,& alternatiuam repetitionem ſubſtitutionis,quam in vnaquaq; perſona facere teſtator intelligitur Iaſo.in.l.in teſtamẽto.C.de ſi.mili.teſta.alię tamẽ vni perſonę & ſit per hęc verba,titium & ſeium hęredes inſtituo,& eos inuicem ſubſtituo.l.lucius.& l.cohęredi.§.qui diſcretas.ff.eod.l.j.& .ij.C.eo.vel p hęc :lucium & titium hęredes inſtituo,& vter eorum viuat hęres eſto.l. titius & ſeius. cum.l.ſeq. ff.de hære.inſtitu.l.ſi fundum ſub conditione.§.his verbis.ff.de leg.j. Vel iſto modo,titium & ſeium inſtituo,& ſubſtituo.l.ſi pater filio impuberi.ſecundûm vnam lectu.ff.eo.& continet plures in ſe ſubſtitutiones:aliquando duas.aliqñ quatuor.de quo plenè dicet̃ ĩ ſingulis cellulis ex ipſa deſcẽdẽtib⁹

y ¶ Breuiloqua has duas ſolũ comprehendit,quando fit duobus maioribus, vel duobus imparibus,ſcilicet vni puberi,& impuberi,vel vni exiſtenti in poteſtate & alteri non exiſteñ.quia tunc breuiloqua comprehendit ſolum illã ſubſtitutionem,quæ poteſt æqualiter ambobus fieri.l.iam hoc iure.§. ſed ſi alter.ff.eodem. &.l.ij.C.eodem.Lanfrã.in .d.l.cẽturio &.l.in teſtamẽto.C.de teſta.mili.& de veritate huius plene Barto.& Iaſ.poſt eum in.l.lucius.ff.eodem.& idem Iaſ.in.l.in teſtamento.C.de teſtament. mili. Lanfran.in.l.centurio.

z ¶ Hæ duæ comprehenduntur in breuiloqua,quando fit duobus impuberibus exhæredatis.argu.§.non ſolùm.inſti.de pupil.ſubſtit.quia cum pater nihil talibus relinquat:non poteſt eis ſubſtituere vulgariter,cum per vulgarem ſuccedatur teſtatori:& per pupillarem pupillo.inſti.eodem,in principio,pupillariter verò nedum poteſt ſubſtitui inſtituto,quinimo exhæredato.l.prima in fine.ff.eodem.&.d.§.non ſolùm.quare breuiloqua duobus exhæredatis facta,duas dicitur pupillares continere:vt declarant Bartol.Alexand.Pau.Iaſo.in dicta.l.lucius.ff.eodem.& latè Bar.in dicta.l.j.

aa ¶ Has quatuor dicunt iura in breuiloqua comprehendi:quando fit duobus pupillis ĩ poteſtate cõſtitutis inſtitutis.l.luci⁹.§.aliter.& in.l.iã hoc iure. §.j.ff.eo.ſequitur Lanfran.in.d.l.centurio.Bartol.& docto.in dicta.l.lucius. & in.d.l.iam hoc iure.

bb ¶ Iſtæ ſex continentur in breuiloqua.quando fit duobus pupillis mente captis,videlicet duæ vulgares ſi non adeatur hæreditas:duæ verò pupillares,ſi deceſſerint in pupillari ætate. Exemplares etiam duæ ſi moriantur poſt pupillarem ætatem in furioſitate.theoricè tradit hoc Bartol.in.d.l.lucius.& Lanfran.in.d.l.centurio. Poſſet etiam dici quòd breuiloqua continet ſex alias,ſi fiat per hæc verba,pupillos meos duos ſanæ mentis hæredes inſtituo,& eos inuicem ſubſtituo ſi deceſſerint in pupillari ætate,vel quandocunq;,videlicet duas vulgares,duas pupillares,& duas fideicõmiſſarias. de quo Bartol.& Lanfran.in locis quibus ſuprà.

cc ¶ Licet ſubſtitutio breuiloqua de ſe non comprehendat fideicommiſſarias,ſed ſemper directas:fallit ſi ei adiungatur compendioſa.& fiat hoc modo,duobus pupillis furioſis vos inſtituo,& inuicem ſubſtituo,ſiue moriamini in pupillari ætate,vel aliàs quandocunq;:quia tunc in ea comprehenduntur octo ſubſtitutiones,ſcilicet duæ vulgares,duæ pupillares, duæ exemplares,& duæ fideicommiſſariæ.Bart.in.d.l.lucius.& Lanfran.in.d. l.centurio.Iaſ.in.l.in teſtamento.C.de mili.teſta.idem ſi pater dixerit ſubſtituo vos inuicem vulgariter,pupillariter,exemplariter,vel per fideicommiſſum.de quo eſt text.melior de iure.in.l.recuſare.§.titius.ff.ad treb.Alex. in.d.l.lucius.circa finem.

dd ¶ Iſtæ duæ fideicommiſſariæ continentur ſolum in breuiloqua, quando facta eſt duobus in codicillis.arg.l,ſceuola.ff.ad trebel.argu. glo.in.l.verbis ciuilibus.ff.e.& gl.in.l.j.ff.de iure codicil.Bar.in.d.l.lucius.& Alex.ibi & Iaſ.

ee ¶ Si compendioſa fiat à pagano maiori per verba communia, cum adiectione temporis importati per diſtributiuum quandocunq;, vel per aliã dictionem diſtributionem temporis ſignificantem:à principio valet,tãquàm vulgaris:adita verò hæreditate erit fideicommiſſaria Barto. in dicta l.centurio.ff.eo.col.ix.ver.ij.oppo.

ff ¶ Vbi autem compendioſa fit per verba merè directa â pagano,filio pupillo in poteſtate conſtituto,intra tempora pupillaris ætatis valet,vt vulgaris & pupillaris:poſtèa nullo iure.l.verbis ciuilibus.ff.eodem. in verbo,fruſtra.§.extraneo.inſtitu.eo.& tex.fortis in.l.ſi ſeruus legatus.§.ſi ſeruus alienus.ff.de leg.j.& gl.in.l.in pupillari.& in.l.centurio.ff.eodem gl.in.l.Sceuola.ff.ad trebe.in.§.qua ratione.inſtit.eo.in.c.Raynuti⁹ de teſta.in.c.ſi pater. eo.lib.vj.reprobata glo.in.§.fi.inſti.de pupil.ſubſtit.quæ ſub dubio voluit contrarium . Bald.in.d.l.centurio.& ibi moder.licet circa iſtam materiam Barto.in.l.ex tribus.C.de inoffic. teſta.& in.d.l.centurio.ſæpe variauerit,

gg ¶ Aliquando ſubſtitutio compendioſa fit duobus pupillis furioſis per verba mere directa:& tunc continet tres ſubſtitutiones,ſcilicet vulgarem vſq; ad aditionem hæreditatis:pupillarem vſq; ad quatuordecim annos poſt verò vſq; ad tempus ſanę mentis exemplarem Bart.in.d.l. centurio & ibi Lanfran.& omnes.

Finis declarationis arboris præcedentis.

De uulgari & pupillari ſubſtitutione Rub.

SVMMARIVM.

1 *Gradus ſubſtitutionum ſunt quinque.*
2 *Subſtitutio fideicommiſſaria eſt duplex.*

a ¶Dictum eſt ſuprà[a] de inſtitu. in primo gradu: modò ſequitur videre de
his qui ſunt inſtituti in ſecundo gradu. Verum: quia hoc fit per ſubſtitu-
tionem vulgarem, & pupillarem: ideò poſt præcedentem titulum ponit
iſte. ¶Oppo. ad iſtam continuationem. dixi ſequitur videre de inſtitutio-
ne in ſecundo gradu. Contrà: quia ſubſtitutio fit quandoque in tertio gra
du: vt. l. j. in principio. j. proximè. & in. l. ſi poſthumus. ſecundo reſponſo. ſ.
de liberis & poſthumis. & ſic malè dicebam quòd hîc tractat de ſecundo
gradu tantùm. Solutio. intellige omnem inſtitutionem poſt primam eſſe
1 ſecundum grudum. ¶Pro declaratione † quæro quot ſunt gradus ſubſti-
tutionum. Gloſſ. dicit quinque, Directa: vt vulgaris & de hac dicemus ho-
die in. l. prima. Item pupillaris, de qua dicemus in. l. ij. Tertia eſt exempla-
ris, de qua dicemus. j. eod. l. ex facto. Quarta eſt breuiloqua, de qua dicem⁹.
j. eodem. l. lucius. Quinta eſt compendioſa, de qua dicemus. j. eodem. l. cen-
2 turio. Et eſt † alia ſubſtitutio, ſcilicet fideicommiſſaria. & illa eſt duplex, vt
dicit gloſſ. inſtitu. de pupil. ſubſtitu. §. fina. quare. gloſſ. dicit quòd eſt du-
plex. dic quia fit in parte vel in toto. Item: quia quandoque fit verbis me-
rè obliquis: quandoque verbis directis quæ obliquantur. quandoque ver-
bis communibus. & habes iſtius ſubſtitutionis materiam. infrà ad trebell.
per totum. tangam quatenus incidenter occurret in materia compendio-
ſæ ſubſtitutionis in. l. centurio.

SVMMARIVM.

1 *Bonorum poſſeſſor venit appellatione hæredis largo modo ſumendo.*
2 *Ordo intellectus, & non ordo ſcripturę, quòd attendatur in ſubſtitutione.*
3 *Subſtitutio vulgaris facta adulto vel extraneo eſt ſimplex.*
4 *Poſitionibus ſi debet reſponderi ſimpliciter negando, vel affirmando, aliâs habeatur pro confeſſo, ſi reſpondens negat ſe habuiſſe pecuniam: & ſi apparuerit habuiſſe quod expendit in negotijs domini, quòd non dititur reſpondiſſe.*
Simplex dicitur quod fit ſine plica, & confertur in vnum caſum tantùm. & non in duos caſus.
Reſpondeus ſimpliciter ſecundum uerba, licèt habeant duplicem intellectum, dicitur ſimpliciter reſpondere.
5 *Subſtitutio uulgaris ſic dicitur: quia à quolibet, & cuilibet fieri poteſt. & quare ſic dicatur latius ponit.*
6 *Quotuplex ſit ſubſtitutio unlgaris.*
7 *Vulgaris expreſſa quæ dicatur? & nu. 9. & . 10.*
Expreſſum quot modis dicatur?
8 *Subſtitutio breuiloqua, & compendioſa, complectitur ſubſtitutiones expreſſas uulgares.*
11 *Subſtitutio uulgaris tacita quæ dicatur?*
12 *Subſtitutio uulgaris partim tacita, & partim expreſſa, quæ dicatur?*
13 *Subſtitutio ſi hæres non erit quot caſus comprehendat?*
14 *Subſtitutio uulgaris facta in caſu, ſi hæres non erit: porrigitur ad caſum ſi eſſe non poterit.*
15 *Subſtitutio facta in vnum tempus non porrigitur ad aliud.*
16 *Subſtitutio uulgaris qualiter & quibus verbis fiat?*
Inſtitutio an neceſſario præcedere debeat ſubſtitutionem uulgarem?
17 *Subſtitutio uulgaris quòd concipiatur verbis priuatiuis vel negatiuis.*
18 *Vulgaris ſubſtitutio quòd habeat quinque effectus.*
19 *Subſtitutio vulgaris quòd non ceſſet interim quando eſt ſpes quòd inſtitutus qui repudiauit veniat per reſtitutionem in integrum.*
20 *Inſtitutus ſi decedat ante aditam hæreditatem, & tranſmiſit ius deliberandi, quod ius præfertur ſubſtituto?*
21 *Monachus ſi eſt inſtitutus, & non vult adire, quòd monaſterium poterit adire & eſt æquior opinio.*
Subiectio monachalis æquiparatur ſubiectioni filiali magis quàm ſeruili.
22 *Filio inſtituto repndiante quis admittatur, an pater, an ſubſtitutus?*
23 *Filio vel monacho inſtituto mortuo ante aditam hæreditatem, an ſit locus ſubſtitutioni uel ueniet pater?*
24 *Filius quando hæreditatem non aditam tranſmittat ad patrem?*
25 *Repudians hæreditatem quando habet ſubſtitutum vulgarem, & fideicommiſſariũ: & fideicommiſſarius petit inſtitutum cogi ad adeundum, quis præferatur, an ſubſtitutus. an fideicommiſſarius?*
26 *Inſtitutus ſi eſt indignus, nec adijt hæreditatem: fiſcus admittitur ad hæreditatem excluſo ſubſtituto.*
27 *Inſtitutus & ſubſtitutus quibus caſibus concurrant?*
28 *Secundus effectus ſubſttutionis vulgaris, & an teſtamẽtum poſſit uires accipere á ſecundo gradu?*
29 *Inſtitutus in primo gradu quando poteſt eſſe hæres, ſed non eodem modo quo defunctus uoluit, an ipſe inſtitutus admittatur uel ſubſtitutus uulgaris?*
30 *Teſtamentum an poſſit vires aſſumere à tacita ſubſtitutione vulgari. ibi quòd ſic. numero. 32.*
31 *Tacita vulgaris per aditionem hæreditatis factam per pupillum non confirmatur.*
Vitiato expreſſo, quando uitietur acceßorium?
32 *Pupillus cui facta fuit ſubſtitutio pupillaris, ſi deceſſerit uiuo patre, an ſubſtitutus admittatur ex tacita vulgari?*
33 *Subſtitutio pupillaris ſi ſit facta uentri, & uenter non naſcitur, an ſubſtitutus admittatur ex tacita vulgari?*
34 *Tertius effectus ſubſtitutionis uulgaris. & quãdo expreſſa uulgaris contineat tacitam pupillarem?*
35 *Tacita pupillaris an contineatur in expreſſa uulgari, quando mater eſt in medio? remiſſiuè.*
36 *Expreſſa uulgaris facta in unum caſum, ita quòd contineat tacitam in alium caſum: continet etiam tacitam pupillarem.*
37 *Subſtitutio uulgaris expreſſa facta furioſo, an contineat tacitam xemplariam? remiſſiuè.*
38 *Quartus effectus ſubſtitutionis vulgaris, quòd per eam ſucceditur teſtatori, non ei cui facta eſt.*
39 *Ex ſubſtitutione uulgari expreſſa continente tacitam pupillarem cui ſuccedatur, an pupilla, an teſtatori?*
40 *Subſtitutio uulgaris tacita contenta in pupillari expreſſa, an trahatur ad bona pupilli.*
41 *Tacita vulgaris, an habeat locum quando mater eſt in medio?*
42 *Aditio quæ fit ex tacita vulgari, an confirmet expreſſam pupillarem? remiſſiuè.*
43 *Subſtitutio vulgaris partim tacita, parim expreßa, an admittatur contra matrem in caſum tacitum.*
Intellectus ad. l. finalẽ. C. de inſti. ſubſti. & reſti. ſub condi. fac.
44 *Prælegata an veniant in ſubſtitutione vulgari? remiſſiuè.*
45 *Quintus effectus ſubſtitutionis vulgaris eſt, quòd facit de ſuo voluntarium.*
46 *Subſtitutio vulgaris quomodo, & per quem extinguatur.*
47 *Gradus omnes ſubſtitutionum. per aditionem primi hæredis extinguntur.*
48 *Subſtitutio facta omnibus quando extinguatur per aditionem unius ex pluribus hæredibus inſtitutis?*
49 *Hæres inſtitutus ſi adiuit, ſed eſt reſtitutus ut cõtineat, tunc ſubſtitutus vulgariter admittitur.*
Et admittitur quia poteſt venire, & de iure prætorio per ſecundùm tabul. & etiam de iure ciuili, & erit hæres utiliter.
50 *Exiſtentia ſui hæredis, quando impediat ſubſtitutum vulgarem?*
51 *Filius ſi non poteſt adire de iure ciuili, ſed de iure prætorio ut in caſibus no. in. l. fina. C. unde legit. uel*
Si filius fuit a primo gradu præteritus, a ſecundo exhæredatus, & approbauit primum gradũ, ita quòd ex eo poteſt petere ſecundùm tabu. an ſubſtitutus admittatur qui uenit de iure ciuili?
52 *Subſtitutus excluditur, quando ille qui poteſt uenire de iure ciuili uenit per ſecundum tab.*
53 *Inſtitutus quando repudiauit bono. poſſ. ſecundùm tabulas, & uult uenire de iure ciuili; ſubſtitutus etiam excluditur.*
54 *Inſtitutus ſub conditione ſi noluit parere conditioni, ſubſtitutus admittitur.*
54 *Pater ſi emancipauit filium, cui fecerat ſubſtitutionem pupillarem: tacita vulgaris in ea contenta extinguitur.*
56 *Tacita vulgaris comprehenſa in expreſſa, pupillari, an expiret pupillo effecto pubere?*
57 *Subſtitutio pupillaris facta adulto, uel extraneo quòd contineat tacitam uulgarem.*

LEX I.

HAEredes. Iſta lex diuiditur principaliter in tres partes. Primo ponit diuiſionem vnam inter inſtitutos, & ſubſtitntos, vſque ibi, hæredis ſubſtitutio. ibi ſecundùm mẽbrũ ſubſtitutionis diuiditur. Ex qua ſubdiuiſione apparet differentia inter ſubſtitutionem vulgarem & pupilla. vſque ibi ſubſtituere. Ibi, tertiò incipit tractare materiã ſubſtitu. pupil. ideò vſq; ad §. ſubſtituere. legemus hoc mane; & tractabimus

a ¶Dictum eſt. ſ. Et vide Bar. in cõſil. lxxxvj. incipiẽ. factũ ſuper quo datur conſilia. vtrùm poſſit filius ſubſtitui in legitima p fideicommiſſum. & vide eundem Bart. in conſi. xiij. incip. ex facto ꝓpoſito. vbi alle. gloſt. Ia. de are. & Kay. hîc. licèt aliter dicat Dy. & vide Old. in conſil. xx. & in conſil. ſeq. & vide do. Pe. in conſilio. xxxij. & in conſilio. xlv. quãdo ſubſtitutio eſt vulgaris. vide ibi.

a ✣ POMATES. ¶ De cōtrarijs. Vide Math. notabili.xxxvij.in.iiij. chart. Et de ista distinctione vide Bald.in.l.j.§.huius.ff.de iustit.& iure. Alexand.consilio.lxxviij.in.ij.colū.iiij.volumi. Feli.in rubri.de summa trini.& si de catholi.

b ¶ Pro confesso. Adde quòd idem tenet ipse Batol.in.l.j.§.si quis simpliciter.de verbo.obliga.& not. Bartol. in.l.fina. per illum text. versicul. simpliciter.C.de dot. promiss.Bald.& Sali.in.l. intestato. de suis & leg.hære.bene facit quod not. gloss.in clemen.sæpe.de verbo.significa.& text.in.c.j.& quod ibi no.Archidi.extrà de fer. Bald.in.l.iubemus. C.de appel.vbi dicit quòd reus negans se occidisse: & si occidit, quòd id fecit ad sui defensionem, quòd non admittitur:qa non dicitur simpliciter respondere. idem dicit Angel. in.d.§. si quis simpliciter. & Bald. in.l. si quidem. C. de except.& in.l.j. C.de confess. Pau. de castr. tamen. in l.j.§.si quis simpliciter.in terminis de quibus ibi p Bartolum reprehendit ipsum Bartol.quia prima negatio fuit pura & vtilis,secūda ergo vtilis non debet illam vitiare: quia vtile per inutile non vitiatur.l. sancimus.C. de dona. ita dicit expresse voluisse Bartol.in.l.de ætate.§.nihil.de inter. act.& ita dicit tenere Rapha. cuma. ibi alleg. Bartol.& ita se consuluisse dicit Paul.de cast. d.Alexā.in apostilla ibi. in.§. nititur improbare Barto. & ita dicit tenuisse Boñ.& aliter loquitur quàm hîc. ibi,vide.præsupposita communi sententia vera: illam limita secundùm Baldum in.l.iusiurandum & ad pecunias.§.non semper.per illum text. suprà de iureiurā. in.l.j. in principio. C.de edili.acti.nisi ex causa iudicij videretur admittendam responsionem duplicem:quô ad duo est menti tenendum. Primò,quia positio esset captiosa:adeò quòd simpliciter respondendo faciliter caderes in laqueum. Secundo,quia sicut dicimus quòd licèt aliâs respondens positionibus teneatur absente aduocato,& non instructo respondere,vt notat Bart.in.l.si postulauerit.§.quæstioni.infrà de adult.tamen fallit nisi respondens esset idiota,vt quia rusticus:quia potest instrui,& præsente aduocato respondere,vt signanter voluit Hostien.in.c.pastoralis.de iudi.& Specu.in titul.deposi.§.vij.versicu.xvij.& in.§.iij.versicul.sed patronus.ita in proposito si respondens erit rusticus vel ideota:hæc erit sufficiens causa propter quam iudex possit respōsionem duplicem admittere,& stante statuto prædicto qualiter quis dicatur simpliciter respondere, confiteri, vel negare, vide Bald.consi.ccxxxix. tertio volu.& de confitente delictum cum aliqua qualitate, per eundem Bald.secundo volumi. cōs.ccxlv.

l. si quis heredes si la[?] instituat.

[d]icebat statutum ho[c] est l. n. de madrid [illegible] declara ut p alex. l. § si quis simplici[ter] [illegible] de [illegible] [illegible] et decisio de rota 875 [illegible] de hereticis [illegible] accusatus de he[resi] etc.

materiam vulgaris. ¶ Oppoñ.quòd instituti in pri-
mo gradu non sunt hæredes,vt insti.de bono.poss.
§.quos autem. Solut.intellige de institutis in testa-
1 mento valido de iure ciuili vel dico† quòd appella-
tione hæredis largè sumendo continetur bono. pos-
sess.vt.l.hæreditatis appellatio.de verbo.signifi.&.l.
j.§.bonorum.infrà ad trebel. ¶ Secundò opp.quòd
instituti in secundo gradu sunt instituti non substi-
tuti,vt infrà.l.proxima.§.sed si quis ita. Solutio.in-
2 tellige hoc de secundo gradu consyderato† ordine
intellectus,non ordine scripturæ. vt suprà:titul.j.l.
si quis ita hæres instituatur:&.l.talem.in principio.
¶ Tertiò,ad tertiā partem opponi.quòd nulla sub-
stitutio sit simplex,cum vulgaris continet pupilla-
rem,& pupillaris vulgarem:vt.l.iam hoc iure.j.eo-
dem. Solutio.hîc videtur simplex inspecta sola fi-
gura verborum.sed.l.contraria loquitur inspecto ta
cito intellectu.Et hæc vera sunt quando substitutio
3 sit pupillo.secus si† adulto vel extraneo fieret:quia
tunc est simplex totalitet.Ita hîc videtur sentire,
Dynus.& bene,super secunda parte gloss.istius.l.
¶ Quarto oppoñ.quòd substitutio pupillaris hîc
non concipitur.bene enim dicit mihi hæres esto.sed
per pupillarē succeditur pupillo non testanti: ergo
non debet dici mihi hæres esto,sed filio meo hæres
esto.Dicit gl.quòd hoc dictū nihil releuat facit ista
gloss.not.ad id quod dicam in.l.si ita.§.j.de secund.
a tab. ¶ Expeditus de contrarijs[a] inducebam semel
4 istum tex.ad quæstionem.† ¶ Dicebat statutum
quòd quis positionibus simpliciter teneatur respon
dere confirmādo,vel negando,aliâs habeatur p cō-
fesso.modò cōtingit q̄ qdā respōdendo dicit,nego
me habuisse pecuniā:& si appāruerit me habuisse,di
co me expendisse in negotijs domini:ego dixi quòd
b habebatur pro confesso[b] in tali responsione:quia il-
la est simplex responsio,quæ fit sine aliqua replica:
& confertur in vnum casum tantùm.sed quando cō
fertur in duos casus non est responsio simplex.sed
duplex:vt hîc,&.l.coiri.suprà pro socio.&.C.de fi-
deicom.l.eam quam.& infrà de verb.obli.l.inter sti-
pulantem.in princip.ibi,simplex &c.Et.l.j.§.si quis
simpliciter.eod.titu. Tamen aduerte:quia si aliquis
respondet simpliciter secūdū verba,licèt illa verba
habeant duplicem intellectum:tamen dicetur sim-
plex responsio.vt patet p ea quæ dixi.s.in tertio cō-
trario per Dy. Veniamus ad materiā vulgaris substi
tutionis,& tractemus hoc ordine. ¶ Primò.quæro
quare dicitur vulgaris? Secūdò,quotuplex sit vulga
ris? Tertio,qualiter & quibus verbis fiat. ¶ Quartò
quis sit effectus vulgaris substitutionis? ¶ Quintô
& vltimò quæ impediunt & extinguunt effectum
c vulg.substitutionis? ¶ Ad primum[c] respōdeo,dicit
5 †vulgaris:quia à quolibet & cuilibet fieri potest.ita
dicit Azo in summa.C.eodem.& instit.de vulga.
substitu.super rubri.& per Azo.ibi in summa. Di-
cunt quidam,quia quilibet scit vti istis verbis,vel si
hæres non erit &c. Istam refert Cyn.C.eodem.l. pre
cibus.certè secūdū hoc fideicommissaria potest dici
vulgaris:quia in ea omnia pdicta continentur:quia
pōt fieri à quolibet,& cuilibet:& quilibet: scit vti il
lis verbis.vnde Gul.de cu.dicit q̄ quinq; modis pōt
dici vulgaris.i.qa oībus patet:vt.j.de fur.l.vulgaris.
& in.l.in ratione.§.quod vulgo.infrà ad.l.falcidi.&.l.
filius §.secundùm vulgarem.j.de leg.j.& isto modo
potest dici vulgaris substitutio:qa omnibus patet:
& quia cuilibet & à quolibet potest fieri.Secundo
exponitur vulgaris,id est directa.vt.s.titu.j.l. quidā
cum filium.Isto modo potest etiam dici vulgaris,
quia directa est,& secundùm hoc fideicommissa-
riæ non competit hoc nomen. Tertio modo dicitur
vulgaris id est approbata:vt.l.si seruus nauem.infrà
de fur.& hoc modo etiā potest dici substitutio vul-
gariter approbata. Quarto modo dicitur vulgaris qa
fit cum fictis verbis vulgaribus.aliàs quia fit cōsue-
tis verbis & vulgaribus. Quinto modo dicitur vul-
garis.id est expressa.vt.l.libertates.j.de fideic.li.Ita
dicitur hîc vulgaris.quia expressa à iure.& quando- c
q; à testatore:alio modo dicitur vulgaris,id est quæ
nihil habet specialitatis:vt.l.edicto.§.extat.infrà de
iure fisci.sed ista substitutio est huiusmodi:ergo &c.
6 ¶ Secundo principaliter† quæro quotuplex est sub
stitutio vulgaris.gloss.& Dyñ.dicunt,quòd duplex
s.expressa,& tacita.& dicit gloss.institu.de pupil.
substitu.in gloss.magna quòd illæ substitutiones
quæ continentur in breuiloqua sunt tacitæ:alibi di-
cit quòd substitutiones quæ continentur in breuilo
qua sunt omnes expressè.ita not.j.eodem.l. lucius.
Iacob.de are.dicit aliter, quòd substitutio vulgaris
alia est tacita,alia est expressa & tacita,alia præsum
pta &c.vt refert Cyn.in.l.precibus.C.de nup.Ray.
& Gul.de cug.vtuntur alijs verbis quæ recitare nō
curo. Tu omissis omnibus dicas sic,quòd vulgaris d
substitutionis tres sunt species,alia expressa.alia ta-
cita,alia partim expressa partim tacita.& quælibet
d per se recipit subdiuisiones. Videamus[d]† ergo de pri
7 ma,quæ dicatur vulgaris expressa. ¶ Ad quod sciē
dum est quòd expressum dicitur tribus modis. Pri-
e mo modo expressum[e] dicitur illud quod in genere
dicitur,vt.l.fin.in fin.& quod ibi not.C.quod cum
eodem.secundùm vnam opinionem.Secundo mo-
do dicitur expressum quòd specialiter exprimitur,
vt infrà ad leg.cor. de falc.l.j.§.inter filium.&.d.l. e
fin.C.quod cū eo.secundùm aliam opinionē.Ter-
tio modo dicitur expressum id quod singulariter &
proprio nomine exprimitur:vt.l. quod in rerum.§.
8 fina.infrà de leg.j.& ibi gloss.paruula.His† pmæmis
f sis[f] dico quòd substitutio breuiloqua & compendio
sa complectitur substitutiones expressas,scilicet in
genere.ita loquitur glo.j.eodem.l.lucius.&.C.de te-
sta.mili.l.in testamento.& ita intelligitur quod no.
gloss.C.de impu.& ali.substi.l.precibus.in gloss.fin.
& quod not.Azo.in summa illius ti.in fin.nam ver-
ba sunt generalia,& comprehendentia substitutio-
nes.sed si acciperes expressum specialiter vel singu
lariter:tunc non comprehenderet expaessas substi-
tutiones,sed tacitas.ita loquitur.§.qua ratione.insti.
de pupil.in gloss.magna.& quod no.C.de impu.&
ali.substitu.l.precibus.in gloss.pe.& quod sentit gl.
in.l.fin.C.de insti.& substit.& quod no.j.eo.l.iā hoc
iure.in gl.q̄ incipit.s.substitutionis tacitę.& probat
etiam ibi in ver.quod ius.ita debet intelligi gl.mag. f
g C.e.l.precibus. Et sic vides[g] quòd diuersis respecti-
bus potest dici expressa & tacita:expressa in gene-
9 re,& tacita in specie. ¶ Est &† alia substitutio ex-
pressa specialiter,seu quò ad speciē:vt si dico,si hæ-
res nō sit talis,talis sit hæres.vt hîc,& instit.eodem
in prin. Ista est expressa specialiter ī specię:qa spe-
ciem substitutionis comprehendit,sed non expres-
sa singulariter.non enim exprimitur aliquis singu-
laris casus in quē substitutio cōmittatur:dicit em̄,si
hæres non erit &c. ¶ Et istud qd̄ non sit hæres pōt
esse,quia nō vult,vel quia nō pōt:vt.l.cum propo- g
nas.C.de hære.insti.Item quem non posse esse hęre
dē pōt esse vel pter mortē,vel pter aliud impe-

c ¶ Ad primum respondeo. Et vide domi. Cardi. in.c. Raynutius. de testa. vbi dicit non esse curandum de nomine. contrarium ibi dixi.& vide quæ ibi dico qa reprehendo istud dictum quòd hîc dicitur per Bartolum Andræ Barbatius.

✣ POMATES.

d ¶ Videamus. Vide Feli.in.c.translato.de constitutio. Barbat.c. Raynutius. in.xxvij.colū. de testa.Feliñ.capitul.ad aures.in princip.de rescrip.Bartol.l.quarta.§. quæsitum.ff. si qs cau.

e ¶ Expressum. Adde ad hanc suam theoricam ad quā semper recurritur quod ipse voluit in.l.fi.C. si contra ius vel vti.publi.& in.l.si quis.in prin. de leg.tertia & in l.fina.suprà si quis in ius vocatus non ie.est gloss.bona in capi. in quisitores, in verbo, expressè. de hæret.in sexto. alio etiam modo dicitur quid expressum.

✣ POMATES.

f ¶ His præmissis. Vide Bartol. in.l. centurio.in.j.colū. infrà. eodem. Alexand. consilio.xij. in antepenul.colum.in.tertio. vol. & consilio. cxxij. in.vij.colum.& cōsili.cxxiij.in.j.col. iiij.volumi.

g ¶ Et sic vides. Et vide quæ dixi in quodam consil.l. in materia.l.si quis in princip.testamenti.de legatis tertio.& plenè dico in.c.cum esses.de testamen.& vide Bald.in.l.humanum.C.de leg.& Paul.de castro.in consil. liiij.& Bartol.in.l.j.ad fi.ff.si quis in ius voca.non ier.& in.l. generaliter. C.de non numerata pecuni.Bald.in.l.edita.C.de eden.& vide Bartol.in.l. centurio.infrà eodem.vbi Ioan.de Imol.in.c.Raynutius extrà.de testa.& vide quæ ibi dixi.Andræ.Barba.

dimentum iuris, vel facti. vnde non potest dici ex-
pressa singulariter. licet gloss. vbiq; appellet eam ex
10 pressam. ¶ Est & alia † expressa vulgaris singula-
riter: vt quando casus substitutionis singulariter
imò specialiter exprimitur: vt si posthumus non na-
scetur me viuo, vt. l. fin. C. de institu. substitu. & resti.
sub cond. fact. vel si dico si filius meus me viuo mo-
rietur, vt. l. gallus in princip. s. de libe. & posthu. vel
si hæres institutus capere non poterit, vt. C. de here
insti. l. ij. & hoc modo quędam potest dici expressa
in genere, sed non in specie: quędam potest esse ex-
pressa in specie: sed non singulariter, vt. s. dixi. ¶ Se-
11 cundò est videndum † de tacita vulgari. circa quod
sciendnm est, quòd quædam est tacita vno respe-
ctu quę alio respectu potest dici expressa: vt mo-
dò dixi. quædam est omnino tacita, vt illa quę con-
tinetur in expressa pupillari, vt. j. eodem. l. iam hoc
iure. & l. q̃suis. C. eodem. & illa nullo modo est ex-
pressa, nec ex vi verborum intelligitur, sed maxim[e]
l. in potestate, ex pręsumpta mente defuncti, vt [di-]
12 cta. l. iam hoc iure. ¶ Tertiò † videamus de ea quę est
partim tacita, partim expressa: & hoc cõtingit duo-
bus modis. Primò quia partim est expressa, partim
tacita quo ad casus. secundò quo ad verba: & istud
secundum declarabo in proxima quæstione princi-
13 pali. ¶ Ad † declarationem primæ quæro: ista substi-
tutio, si hęres non erit, quot casus comprehendit. di-
co duos scilicet si hęres non voluerit esse, vel quia
non potuerit: & illud non posse, contingit pluribus
modis, vt dixi. probatur in. l. cum proponas. C. de hę
re. insti. quod est verum. nam quãdo substitutus est
in potestate instituti: tunc non videtur sibi permis-
sum repudiare ex institutione, & esse hæres ex sub-
stitutione. vt. j. si quis omis. cau. testamen. l. iulianus.
& ibi nota. quia secundùm hoc illa verba si hæres
non erit, intelliguntur, id est esse non poterit. ¶ Hoc
a pręmisso [a] † quęro nunquid substitutio facta in
14 vnum casum, scilicet si hæres noluerit esse, porrigi-
tur ad alium casum, scilicet si esse non potuerit, vel
econtra. Videtur quòd non. vt. l. pater seuerinam. de
conditio. & demonstratio. & ibi videtur casus. & l.
commodissimè. s. de liberis & posthumis. l. si cũ do-
tem. in princip. soluto matrimonio. cum simili. Con-
b trarium [b] est veritas, & est casus in. l. gallus. §. & quid
si tantum. vbi expressè dicitur quòd substitutio fa-
cta secundùm consilium galli in vnum casum por-
rigetur ad alium casum. Ad idem facit, quia paria
sunt nolle, & non posse, vt. l. prima. §. vsus. suprà de
procura. facit. l. mulier. j. ad trebellia. Non obst. l. pa-
ter seuerinam. vt ibi dixi. Ad alias. ll. respondeo vt di
xi in. §. & quid si tantum. & hoc tenent Guil. & Ray.
15 & bene. † tamen substitutio facta in vnum tempus
non porrigitur ad aliud, vt. j. eod. l. si ita. & quod di-
cam in. l. si mater. §. primo. j. eodem. Ex his manife-
stê habes quòd illa substitutio est partim expressa,
partim tacita quo ad casus, quia in quibusdam casi-
bus est expressa, in quibusdam tacita. ¶ Tertiò
16 principaliter † quæro [c] qualiter & quibus verbis fiat
c substitutio. Et primò quæro, [d] an sit necesse quòd
d institutio hæredis præcedat gloss. & Dyn. in. iij. glo.
huius. l. videntur velle quòd de necessitate debet
præcedere institutio. Ego fateor hoc esse verum com
muniter. sed possibile est fieri substitutionem vul-
garem non præcedente institutione, vt si dico: si le-
gitimus hęres noluerit esse hęres, talis sit hęres, vt su-
prà titu. j. l. si quis ita. facit. l. cum in testamento. in
principio. eodem titulo. intelligendo prout iacet. li-
cet gloss. subaudiat institutionem quod non est ne-
cesse, vt ibi dixi. ad idem facit. l. gallus. in principio.
& ibi dixi. licet videatur dicere quòd tacitè videtur
legitimum instituere: vt. j. de iure codicil. l. conficiun
tur. & vide quod nota. in. d. l. si quis ita hęres insti-
tuatur. & sic tacitè pręcedit institutio: quod satis pla
cet & pro hoc videtur casus. j. eodem. l. cohęredi. §.
fina. secundùm vnam lecturam, quod tene menti.
e ¶ Vlterius [e] quæro quibus verbis fiat substitutio vul
garis. Gloss. institu. eod. dicit quòd expressa fit ver-
bis negatiuis: tacita fit verbis affirmatiuis: vt. s. titu-
lo primo. l. titius. cum. l. sequen. & j. eodem. l. qui libe-
ris. §. hæc verba. & l. fina. C. de hære. insti. Azo in
summa. C. eodem, videtur dicere quòd in dicto. §.
hęc verba. & in dicta. l. fina. C. de heredi. instituend.
sunt vulgares expressæ. & ita tenet Dyn. & ita re-
fert Cyn. in. l. precibus. & Guil. de cug. & Rayne. de
forli. dicunt circa hoc sua verba multùm inuoluta:
nec vera, nec veritati proxima. ideo non curo refer-
17 re. dic † ergo sic, quòd omnis directa substitutio siue
sit tacita, siue expressa habet duo extrema. vnum
quod refertur ad eum cui fit substitutio: siue sit taci
ta, siue expressa. Aliud quòd refertur ad eum qui c
substituitur. primum semper est negatiuum, siue pri
uatiuum. & istud nunquam fallit: siue istud ex-
tremum exprimatur semper negatiuè, siue priuati-
uè exprimitur, siue tacitè subintelligatur. Aliud ex
tremum semper est affirmatiuum, seu positiuum, si
ue tacitè, siue expressè: in vulgari hoc patet, in pupil
lari etiam patet: vt si filius hæres erit, & intra pupil d
larem ætatem decesserit, titius sit hęres. nam illa ver
ba si erit hęres, quę sunt positiua non sunt verba
substitutionis, vt patet: quia potest fieri exhæreda
tio: vt hac. l. in fin. & illa verba, si intra pupilla. ætatẽ e
decesserit, sunt priuatiua: quia idem est decedere, &
non viuere. Illa verba titius hæres esto, quę referun
tur ad eum qui substituitur, semp sunt affirmatiua.
Nunc ad propositum tacita vulgaris quę contine-
tur sub expressa pupillari, nullis verbis fit à testato-
re expressis: sed à iure tacitè subintelligitur per affir
matiua verba & negatiua eodem modo quo dixi.
Item substitutio tacita de qua loquitur. l. titi⁹. cum. l.
sequenti suprà titulo primo: subintelligitur propter
quędam verba affirmatiua â testatore prolata, tamẽ
subintelligitur affirmatiuè & negatiuè secundùm ea
suprà dixi. Item substitutio de qua loquitur. l. qui li-
beris. §. hęc verba. j. eodem, in illa exprimuntur ver-
ba quę referuntur ad substitutum, vel substitutos,
meriò illa sunt affirmatiua: sed verba quę debent re
ferri ad eum cui fiat substitutio fuerunt omissa: & ta
citè subintelliguntur si impubes decesserit &c. Et
sic priuatiuè vt dixi. ideo gloss. quę dicit quòd illa
substitutio est tacita, bene dicit respectu verborum
quę debẽt referri ad eum cui fit substitutio. & Azo
& Dyn. qui dicunt quòd ibi est expressa, bene di-
cunt respectu verborum. quę debent referri ad sub-
stitos. credo tamen quòd ibi non est vulgaris expres
sa, sed pupillaris, vt ibi dicam. Item substitutio de
qua loquitur. l. fina. C. de hęre. insti. est expressa quo
ad verba quæ debẽt referri ad eum qui substituit. &
sic intelligunt Azo & Dyn. & est tacita quo ad ver
ba, q̃ debẽt referri ad eũ factũ cui fit substitutio: sed
gloss. j. eodem. l. verbis appellat illam substitutio-
nem dubiam & bene: quia illa verba non propriè so
nãt in vulgarem: quia per eam scilicet vulgarem suc
ceditur defuncto, vt institu. eodem. circa principiũ.
Sed ibi testator dixit sempronius plotij hęres esto.
cum plotium instituisset. magis enim sunt apta ad
pupillarem per quam succeditur pupillo: & ideo di-
citur dubia, & lex interpretatur eam vulgarem. & sic
his duobus casibus substitutio partim est expressa,
partim tacita quo ad verba. Idem possumus dicere
de reciproca: nam ibi non exprimuntur nisi verba
quę referuntur ad substitutos. ¶ Quartò principali
18 ter † quæro quis sit effectus vulgaris substitutionis.
Respondeo quinq; sunt principaliter. Primus in ho-
f mine sui iuris intelligitur si hęres non erit, [f] vel mu-
tata conditione etiam alium hæredem non fecerit,
sed in homine alieni iuris intelligitur si ipse hęres
non erit, vel mutata conditione alium hęredem non
fecerit. vt suprà titulo primo. l. si paterfamil. titium.
& institu. de vulgari substitutio. in fin. & C. de hære.
instit. l. cũ ꝓponas. Secũdus effect⁹ est, quòd testamẽ
tum potest assumere vires ab ipso secundo gradu.
vt. l. iij. in fin. suprà de lib. & posthum. Tertius est,
quòd ista vulgaris expressa continet tacitam pupil-
larem, vt. j. eodem. l. iam hoc iure. Quartus est, quòd
per eam succeditur defuncto nõ ei cui facta est sub-
stitutio: vt instit. eodẽ. in princip'. Quintus effectus
est, quòd vulgaris substitutio facit de suo & neces-
sario voluntarium: vt. l. si filius hęres. s. de libe. & post
hu. & no. in. l. papinianus. §. quarta. ff. de inoff. test. de
quolibet istorum effectuũ videamus per ordinem.

POMATES.

a ¶ Hoc præmisso quæro. vide Alexã. cõsi. clxx. in. ij. col. & qd dicat Rayn. Fulgo. in. q. de hospitali substituto. l. fin. in. ij. col. C. de insti. & substi. vide Ludo. Ro. cõsil. lvj. inci. in cã ꝓpositæ cõsultationis. limita p Alex. cõsil. j. in iiij. co. i. j. vo. & vide Fede. de señ. consil. xlij.

b ¶ Contrarium est casus. Et de hoc vide Barto. in. l. pater seuerinã. ꝑalle. ff. de cõdi. & de. & in. l. fi. C. de insti. & subst. & in. l. ex facto. la. j. ff. de hære. insti. Io. de imo. i. c. Raynuti⁹. de test. vbi plenè dixi & vide bar. i. l. si mr̃. §. j. de vul. & pup. Bal. in. l. cũ ꝓponas. C. de hę. inst. An. barb.

b ¶ Cõtrariũ. Adde ꝓ opi. Bar. bonum tex. in. l. fi. secundũ vnã lec. C. de isti. & substi. sub cõdi. fa. quẽ tex. ibi ponderãt Bar. & Ange. & Guil. de cu. in rep. l. ꝑcib⁹. in. j. q. prin. & ẽt Ray. in tract. suo substitutionũ in materia vulgaris. Bald. i. l. cũ proponas. C. de hære. insti. Anto. de but. in. c. Raynutius. in materia vulgaris de testamen. Paul. de cast. cõsi. ccxxvj. quã tñ cõclusionẽ limita. vt ibi p eum & qñ p talẽ extẽsionem resultaret absurdũ: quia melioris cõdõnis eẽt extrane⁹ q min⁹ dilect⁹ ꝑsumit̃, quã istitut⁹ q forte est de descẽdentib⁹ testatoris qđ tũc non sit fiẽda extẽsio ad casum omissum. Itẽ limita, nisi tractaretur de excludendo personã magis dilectã testatori quàm sit ipse substitutus. & voluit Pe. de an. cõsi. ccclvij. inci. in Christi noïe ex serie testi. & limita talẽ extensionem nõ fieri, qñ de sui natura nõ cõprehenderet̃ casus simili cõcep. scilicet si nascet̃ institut⁹. nam nõ cõmp̄hẽdit casum si nascitur. & nõ addit secũdùm Ang. cõs. xciij. in fi. alle. q̃ not. glo. i. l. si mr̃. §. j. i eo. tit. & dicit hoc esse not. dignum.

¶ Tertiò quæro. Adde de his q̃ Alexand. se remittit ad. l. gallus. vidẽda etiam q̃ ibi posui.

POMATES.

¶ Et primò quęro. vide Barb. i. c. Raynuti⁹. i. xxix. char.

¶ Vlteri⁹. Quid si testator dicat filiũ & nepotẽ hr̃des instituo, an nepos dicat̃ vulgariter substitutus filio. vide Pau. de cas. in. l. gallus. §. j. & ibi Alex. quid autem si testator dicat: titium hæredem instituo, & si hæres non erit rogo vt restituat hæreditatem Caio. Guil. de cu. in. l. ꝑcib⁹. dicit ꝙ licet prima facie videatur posse dici quòd sit vulgaris p. l. ille à quo. §. si de testõ. j. ad treb. tamẽ concludit eã esse fideicõmissariã. p. l. cohęredi. §. cũ filię. j. eo. & illa ṽba, si hæres non erit. intelliguntur voluntariè quia tunc cogi poterit vt restituat, & adeat p. l. debitor. j. ad trebell. quod Alexã. putat verũ. si testõr dixerit. rogo vt restituat per fideicõmissum. nã aliâs vulgaris esset ꝑ not. p Barto. in. l. q̃rebat̃. de testamẽ. mi. & p Bald. in. l. hũanitatis. i. xv. col. C. eo. in ver. mirabilem.

f ¶ Puto legendum fore si hæres non erit. vel non mutata cõditione etiã aliũ hr̃dẽ non fecerit, vt elicio ex doctrina Barto. in. l. si pr̃fa. hic alleg. in fi. & nisi ita dixeris ṽbosa tm̃, & derisoria redderetur distinctio. B. hic in hoïe sui iuris vel alieni. Alex. Iosẽus Auilianus.

Et primus effectus est si hæres non erit vel alium
hæredem non fecerit admittitur substitutus: vt.d.ll.
& hoc est verum in testatore sciente.& in ignoran-
te dic vt.l.si pater.cũ.l.seq,suprà tit.j.Item quod di-
cit si hæres non erit &c.intellige,& desijt esse posse:
quia est exclusus repudiatione vel alio modo: aliâs
donec est spes institutionis cessat substitutio: vt.l.
19 quàndiu.ĵ.de acquiren.hæredi.¶ Sed circa hoc † du
bitatur,quid si est spes quòd institutus qui repudia-
uit veniat per restitu.in integrum:an interim cessa-
a bit substitutio.Dico quòd non [a]: vt.l.& si fine.§.sed
quod papi.ŝ.de mi.quòd dico quândiu est spes in-
stitutionis &c.intelligitur si est spes de iure commu-
ni.secus si de iure speciali,vt.l.iiij.§.j.ĵ. de fideicom.
liber.pro hoc vide quod not.in.l.ij.§.expectandi.j.
20 de secun.tabu.¶ Item dubitatur,†quid si institutus
decessit ante aditam hæreditatem:tamen ad hære-
b dem transmittit[b] ius deliberandi,quis prefertur an
c heres heredis, an substitutus? Dico[c] quòd hæres hæ-
dis præfertur:quia licet institutus heres non fuerit
hæres:tamen facit alium heredem:quia ex eius per-
sona alius hæres adijt,& sic cessat substitutio,vt.d.l.
si pater.pro hoc videt̃ casus in.l.j.C.de his qui ante
aper.ta.&ibi ita hoc exponebat Ric.cũ dicit ibi tex.
aliosq; &c.Et ipse exponebat alios,scilicet substitu-
tos,vel coniunctos.pro hoc videtur tex.ĵ. de acqui-
ren.heredi.l.si quis filium.ij.responso.si bene illud re
sponsum ad legis principium continuabis. pro hoc
videtur gloss.in.l.sed & si pro dote.§. pen.ĵ. de lega.
prestã.& ibi tetigit.hic debet ergo expectare quòd
heres heredis repudiet, vel alio modo excludatur.
¶ Item potest dubitari:quia seruo instituto nolente
adire.licet dominus velit, locus est substituto, vt.l.
21 cum proponas.C.de hære.iustitu.¶ Quero† quid si
est institutus monachus qui non vult adire. Iacob.
de aret.& Ric.dicunt idem esse quod in seruo, vt.l.
deo nobis.C.de epis.& cleri.Et idem in Specu.in tit.
de sta.monacho.§.j.versi.viij. quæritur. Alij dicunt
quòd licet monachus recuset adire.nihilominus po-
d terit adire monasterium,sicut pater filio recusante,[d]
vt.l.fin.§.sinautem.in secunda. C.de bo. quæ lib.&
hoc tenet Archi.xviij.q.j.c.j.& Ioan.And.tangit ex
trà de probati.c.in præsentia.& ista videtur æquior
opin.vt sic subiectio monachalis sit magis subiectio
filialis quàm seruilis,quod apparet:quia seruus po-
test vendi:monachus verò non,sicut nec filius.Item
monasterium cogitur alere monachũ,sicut pater fi-
lium,non autem dominus seruum:quia potest eum
22 habere pro derelicto.Sed dicetis † vos adhuc restat
dubium,an filio repudiante præferatur substitutus,
vel pater? Gloss.in.d.l.cum non solùm.§. j. C. de bo.
quæ libe.tenet patrem preferri & ibi Cyn. Guid. de
suza.tenet contrarium:quia testatoris voluntas est
seruanda,vt in.§.disponat.in authen.de nupt. Guil.
de cu.idem:quia expressa prouisio testatoris debet
tollere prouisionem.l.vt.ĵ.eo.l.cum ex filio.§.j. & l.
ex facto.§.item quero.dominus Ray.tenet glos.per
tex.illius.l.qui dicit quòd repudiatio filij non debet
nocere patri,quia pater & filius censentur vna & ea-
dem persona. Ego idem teneo quòd pater prefera-
tur primo per.l.cum non solum.§.similiq; modo ibi
enim dicit text.perinde ac si ipse pater ab initio fuis
set institutus.Preterea,ego dixi quòd substitutio vul
garis intelligitur si heres non erit, vel alium heredẽ
non fecit,vt.l.si pater.cum simi.suprà titu.j.sed hic fi-
lius ministerio suo fecit hæredem patrem, & pater
ex iure filij adijt,& sic cessat substitutio,vt.d.l.si pa-
ter.cum simili.suprà titu.j.Et per hoc respondetur
ad omnia contraria:quia fateor, prouisio testatoris
tollit prouisionem.l.scilicet in eum casum quo testa
tor disposuit,scilicet si hæres non erit,vel alium hæ-
dem non fecerit.sed hic fecit alium heredem, ergo
&c.idem dico in monasterio quòd preferat̃ substi-
23 tuto:quia fecit monachus alium heredem. ¶ † Que
ro quid si monachus vel filius decesserit ante adi-
tam hereditatem:an sit loc⁹ substitutioni, vel veniet
pater.Rayñ.coniungebat hos duos casus filio repu-
diante vel mortuo ante aditam hereditatem, & dice
bat idem vtroq; casu:sed Richar.malumbre dicebat
secus esse filio mortuo,vt refert Cyn.in.l. cum non
solum.§.j.C. de bo. quę liber.& hoc puto verum.
Primò per.l.si infanti.C.de iur.delibe.vbi filio mor-
tuo ante aditionem queritur patri ita demum si fuit
infans,secus si fuit maior.ibi ergo est tex.cum gloss.
24 nostrę questionis ¶ † Preterea,per filium non trans
mittitur ad patrem hereditas non adita, nisi alio-
rum ascendentium:secundùm gloss.l.j.C.de his qui
ante aper.tab.&.l.ij.C.ad orfi.licet teneant quidam
contrarium in hoc,vt ibi no.si ergo est speciale in
hereditate ascendentium : ergo in contrarium est
ius commune,secundùm alios esset minus dubium,
25 vt ibi not. ¶ Item dubitatur quid si ille† qui repu-
diauit habet substitutum vulgarem,& alium habet
per fideicommissum:fideicommissarius petit illum
repudiantem cogi adire,vt.l.nam quod.§.si quis cõ-
pulsus.ĵ.ad trebel.modò substitutus vulgariter vult
hæreditatem iure substitutionis vulgaris: & fidei-
commissarius vult eam iure fideicommissi,queritur
quis præferatur.&videtur quòd fideicommissarius.
vt.l.non iustam.C.ad trebel. &.l.facta.§. iulianus.ĵ.
ad trebel.vbi hoc videtur expressum.In contrarium
videtur casus in.l.si patroni.§.finali. secundùm pri-
mam casus positionem.eod.tit.Dico sic:aut fidecõ-
missum non est repetitum à substituto tacitè vel ex
presse:& tunc p̃fertur substitutus vulgariter, vt.d.§.
fin.Aut est repetitum,& p̃fertur fideicommissarius.
vt.d.l.nõ iustã.&.d.§.iulianus.sed qa ille.§.iul.aliquã
26 tulũ videt̃ obstare huic dicto:ideo dic vt ibi. ¶ †Itẽ
e quæro quid si hæres institutus est indignus, [e] nec
adijt hereditatem,an veniat fiscus vel substitutus?
Respondeo fiscus repulso substituto,vt.ĵ. ad sylla.l.
si sequens.in princi.facit.ĵ.de bo.lib.l.in seruitutem.
§.ei qui.ratio est.qa licet ipse institutus nõ sit heres,
tamen facit heredem fiscum:ergo substitutus repel-
litur,vt.l.si pater. sæpius prælleg.suprà titu.j. hinc
est quòd fiscus tenetur ad legata & fideicommissa,
etiã hereditate non adita per hæredẽ,vt no.in.l. eam
quam.C.de fideic.&.l.recusare.§.si fisco.ff.ad trebel.
f ¶ Itẽ q̃ro[f] an aliquo casu institutus & substitut⁹ † ve
27 niant simul.doct.cõiter dicunt quòd sic:vt in.l.si pa
g ter.ŝ.titu.j.& institu.eod.§.fi.Ego do alium casum[g]
qudão ptronũ fuit substitutus,& in aliqua re pro-
pria grauatus:quia tunc ipse habebit debitam por-
tionem vt institutus:& residuam habebit substitut⁹.
si ipse non vult iudiciũ defuncti implere,vt.l.si liber
tus patrono.ver.qd ergo.ĵ.de bo.lib. Et sic concur-
runt institutus & substitutus.Item do tertiũ casum
in filio instituto,& grauato,eo modo quo dixi in pa
trono,per eandẽ.l.qa est eadẽ rõ. ¶ Sumus expediti
de primo effectu,& qõnibus emergẽtibus circa illũ.

a ¶ Dico quòd non. Quid si institutus qui repudiauit potest venire ad reuocandum abstentionem per aliud remedium quàm per beneficiũ resti. in integ. veluti per remedium.l.fin.C.de repu.hære.an isto casu poterit admitti substitutus.Bal.& Ange.firmant q̃ sic in.l.q̃diu.la.j.ff. de acquiren. hære.alleg.Alex.vltra eos tex.& gl.expressam in.l.si quis suus.ĵ.de iur. delib.& idẽ vr̃ tenere Paul.de castr.in.d.l.q̃diu.licet in.d.l.si quis suus. ipse & Rapha. teneant cõtra Bartol.& Pau. in.d.l.fina.

b ¶ Transmittit. Ang.hic tenuit cõtrarium,quòd imo non trãsmittat. sed opi.Bar.videtur verior quam ipsemet tenuit in.l.cum pponas.C.de heredi. instit. & ibi Franc. tigri.Bald.& Paul. de castr. Bartol. & Imo.in.d.l.si pater. hic alleg.Bald.in.l. cum in antiquioribus.& in.l. quidam elogio.C.de iur. de li.& in.l. apud hostes.C.de suis & legi.here.& in.l.papinianus.§.quarta.ff. de inoffi.test. Ang. in.l.sed si plures. §. j.ĵ.eodem. Paul.de ca.in.l. q̃diu.la.j.ĵ. de ac.he.Imo. in.c. raynutius.in materia vulgaris extrà de test.

c ¶ Dico quòd. Cõtrarium tenet hic Ang.p.l.si patersa. hic all.ad quã rñde, q̃ si illud qđ ibi dicit̃ est ĩ actu voluntario: multomagis hic in actu necessario.Itẽ p.l.si quis filiũ.hic allegatã : qa ibi p dationẽ vulgaris non impeditur institutus. respõde quia ibi potest loqui in actu voluntatio .s. quando testator dixit, si voluerit. & mortuus sit ante illam cõditionem q̃ admittitur substitut⁹, & excluduntur hæredes instituti. Et p isto dicto vide bar. in.d.l.cum proponas.& in. d.l. si pater.suprà de hæredi.instituen. sequitur Bald. in.l. cum in antiquioribus.& l.j.C.de iure delib. &.l.j.C.de hære.institu.& in.d.l.cum proponas.eodem titu.Ioan.de Imo.in.c. Raynutius .de testamen.& vide quę ibi dixi omnino:quia plura noua dixi in.d.l.si pater. hoc non sequitur Barto.sed dat nouam opi.sed Bene. de plumbi.in commento.l.iij. de iure delibe. sequitur Bartol. sed Angel.in.d.l.cum proponas.& in.d.l.si pater.& in.d.l.cũ in antiquioribus.& hic tenet contra Bart. & subdit in.d.l.cum in antiquioribus. q̃ tenet contra Barto.Andr.Barb.

d ¶ Recusante. Ange.consil.xcj.& consil.cxxxiij.Bald.cõsil.cccix.lib.ij.vbi clare tenet qđ monasteriũ inuito monacho vel monacha, possit adire hereditatem.& in quantum Alex.reliquit consyderandum an relictum monacho à patre videatur relictum ratione sanguinis potius q̃ intuitu monasterij,dic q̃ Bald.consi.cclxxxij.lib.iiij.dicit q̃ relictum religioso qui habere potest proprium potius videtur relictum ratione sanguinis q̃ monasterij. si verò proprium habere non potest,videtur relictum potius monasterio.

e ¶ Indignus. Adde q̃ Ange. tenuit contrariũ:qa fiscus non venit tanq̃ heres indigni,sed tanquã successor vniuersalis ad bona vacantia.d.l.recusare. Item,quia qua ratione venientes ab intestato ad hæreditatem istius indigni repudiantis, non possunt excludere substitutum vulgarem, ita nec fiscus.Imol. verò dicit quòd aut adiuit ille indign⁹ & tunc clarum est substitutum excludi.l. post aditam. C.de impube. aut non adiuit, & tunc iura presumunt eũ in fraudem fisci noluisse adire, vt no.gloss.in.d.§.si fisco.& Bartol.in.d.l. si sequens, hanc opinio.tenet Guil. de cu.in.d.l. precibus.ĩ.ij.colũ. & ibi Bald.in.vij.colij.& Imol. in.c.Raynutius.de testamẽ.& vide Ange. consil. ccv.sed quid si testator instituat filium, & substituat quòd si quouis modo capax esse non posset titius:& contingat quòd filius sit condemnatus vel rebellis:an veniat substitutus? vide Ancha. consil. cclxxvj.

f ¶ Quæro. Adde eundem Bartol. in l.gerit.circa mediũ ĵ.de acquiren. hære.doct. in.l. hæres. ĩstituta. C. eodem. Bald.in.l.vnica. C. quãdo non pe.partes pet.acc. p Bart. vbi q̃rit an fili⁹ qui habet substitutum vulgarem possit retenta legitima residuum repudiare. de quo vide Anch. consi.cccxiij.

POMATES.

g ¶ Ego do alium casum. Vide Alexand.consilio.lxxv.incipien.visis diligenter.in tertia columna. in primo vo.Areti. consil.clx. incipiente longa est disputatio.in xvj.columna.Panormi.in.c.Raynutius.de testa.in fin. Bartol.in.l.gerit.in vj.columna.& ibi Alexand.in apostil.ff.de acquiren.heredit. Adde etiam alium casum,in quo substitutus concurrit cum instituto.l.fina.in princip. vbi gloss.& doctores,maximè Iason.C.de institu.& substitu. Alexand.in l.heres institu.C.de impube,Paul.& moder.in.l.quia poterat. in.j. colum & seq.ff.ad trebellia.

Secundus

28 Secundus† effectus est quòd testm̃ potest assumere
effectũ ab alio secundo gradu,vt.l.iij.in fi.s.de li.&
posthu.Circa qđ dic breuiter, qñq; primus gradus
nõ habet effectũ ,ppter defectũ cõtingentẽ ex par-
te instituẽtis:qñq; ,ppter defectũ cõtingẽtẽ ex par-
te instituti,primo casu,aut ille defectus fuit p̃teritio
nis vel exhęredationis:& tunc distingue vt not.in
d.l.iij.§.fi.s.de li.& posth.&.s.de iniust. test.l. nã &
si sub cõditione.rõ est:qa ideo pręterit⁹ vel ęxhęrė-
datus rũpit,vt faciat locũ sibi non alteri. pro hoc:l.
pe.s.de iniust.test.& quod ibi dixi vobis. Aut fuit
alius defectus in primo gradu qui cessat in secun-
do:& tunc indistinctè põt à secundo gradu incipe-
re,vt.s.de iniust.te.l.nam si miles.&.s.tit.j.l.si is qui
soluẽdo. Secundo casu,quando est defect⁹ ex parte
instituti:tunc indistinctè põt â secũdo gradu inci-
pere siue primus nollit esse hæres, vt.s.ti.j.l.iam du
bitari.&.C.de hæred.insti.l.cum proponas.cum si-
mi.siue primus sit exclusus tẽpore, vt.j.de acquirẽ.
a hære.l.q̃diu.siue sit exclusus morte.[a] vt.C.de cad.
tollẽ.l.vnica.§.,p secũdo,ibi.vel substitut⁹ &c.&ibi
no.&.j.de fideic.lib.l.thais.§.spẽdoforus.siue sit ex-
clusus deportatione vel alia damnatione, vt.s.de
lib.& posthu.l.gallus.§.& quid si tantũ.& de bonis
li.l.si necem.§.j.siue excludatur rõne alteri⁹ incapa
citatis:fortè quia non est natus ex legitimo matri-
monio,quia spurius,vt.l.ij.C.de hęredi.insti.Et pręe
dicta vą sunt in vulgari expressa:sed ī tacita.j.dicã.
29 Vlterius† quæro[b] quid si institutus in primo gra-
b du potest esse hęres.sed non eodem modo quo de-
functus voluit,qa fuit institutus suus vel necessa-
rius,sed in tempore mortis reperitur emancipatus
vel manumissus an admittetur institutus vel substi
tutus?hoc est meũ dubiũ.Et distingue aut ista vul-
garis substõ fuit facta ex necessitate, vt quãdo ne-
pos substituit̃ filio:& tũc substitutus p̃feratur.vt.l.
gallus.§.& qd si tm̃,ibi,emãcipat⁹ esset &c.vr̃ enim
substitutus in illũ casum si filius desijt esse suus,vt
ibi patet.& hoc secundũ ista tpa secũdũ hodierna
iura fortè aliud esset,vt dixi in.d.§.& qd si tm̃. Si ve
rò substõ fuit facta ex voluntate:tũc p̃fert̃ institut⁹
nõ attenta illa status mutatione,vt.d.l.gall⁹.§.fi.&
insti.de hęre.insti.§.seru⁹ autẽ.& est exp̃ssum.s.tit.
j.l.si paterfa.titiũ.videt̃ em̃ substituere in eũ casum
c si hęres nõ erit quoquo mõ.¶ Vlteri⁹ quęro an[c] te-
30 stamentum† possit vires assumere à tacita vulgari,
an verò reqrat̃ aditio in primo gradu. Gloss.dicit
ꝙ non põt incipere à secũdũ tabu.ex tacita vulga-
ri,sed requirit̃ aditio ex institutiõe,vt.l.apud iulia-
nũ.§.idẽ iulian⁹.j.ad treb.& ita sentit gl.Idẽ Dy.p il
lũ.§.&.l.ita tñ.§.â p̃re.eo.ti.& qa vitiato exp̃sso vi-
tiatur tacitũ,vt.l.iij.§.q habet.s.de serui.rusti.p̃dio.
Idem vr̃ sentire Cy.in.l.precibus.&idem dñs Ray.
Guil.de cu.tenet cõtrariũ:qa tacita vulgaris sumit
effectũ in casu hæreditatis nõ aditæ,vt.j.eo.l.iã hoc
iure.ergo est impossibile qđ in casu hęreditatis adi-
tę assumat effectum.Pręterea,p aditionem hæredi
tatis debet finiri tacita vulgaris,vt.l. post aditã.C.e.
ergo ab eo casu nõ põt inchoari:vt.l.titio cum mo-
riet̃.de vsufru.leg.l.vsumfructum cum moriar.Istæ
31 rationes† concludunt quòd tacita vulgaris per adi-
tionem ipsius pupilli non põt confirmari:qđ cõce-
do.licet gl.& Dyn.dicant contrarium de aditione
cohęredis:tñ Old.tenet idẽ qđ Guil.qa secũdũ hoc
seq̃retur ꝙ si testator solũ pupillũ īstituit q decede-
ret hæreditate non adita,testamẽtũ rũperetur:quia
nullus posset esse hæres:nec ex pupillari,nec ex ta-
cita vulgari:qđ est cõtra mẽtem.l.iã hoc iure.§.fi.j.
eo.ita dicebat Old.sed certè tũc qñ pupill⁹ solus est
institutus existentia sui hęredis, confirmat tabulas
pupillares,vt dicam.j.l.proxi.in materia pupilla-
ris substõnis ideo testm̃ non rũperetur. Quid ergo
32 dicemus† ?rñ.ꝙ licet pupillaris reqrat aditionem hæ
reditatis:tñ vulgaris tacita q̃ continetur sub ea hoc
d nõ requirit:sed põt ab ea incipere,,pbo p.l.neq; em̃[d]
§.fin.de mili.testa.& dico ibi esse casum.nã ibi sub
expressa fideicõmissaria continetur vulgaris tacita,
& tamen licet fideicõmissaria requirat aditionẽ hę
reditatis & ab ea testm̃ non possit assumere vires,
vt.l.ille à quo.§.si de testamento.j.ad trebel.tñ illa
tacita vulgaris non requirit aditionem,vt ibi patet.
nec dicat aliquis ꝙ ibi speciale est:qa fateor ꝙ ibi ẽ
speciale hoc ꝙ fideicommissaria trahat̃ ad directã,
quod nõ reperit̃ alibi pręterq; in casu illius.l. sed ꝙ
illa tacita vulgaris cõfirmet testm̃ ex se.in hoc non
est speciale:sed ius cõe,vt ibi patet in tex.Et hoc vr̃
tenere gl.j.eo.l.lex cornelia.s.de ven.inspi.l.pen.&
dicã.j.,pxi.q.Non obs.quòd vitiato expresso vitiat̃
&c.illud est verũ qñ tacitũ habet se ad exp̃ssum, vt
accessoriũ:sed sec⁹ si vtrũq; pariter est p̃cipale, vt
l.si fideiussor.ī p̃ri.& ibi dixi.j.de leg.j.Nõ ob.§. idẽ
inlian⁹ qa ib ī requirit̃ aditio ad cõfirmandas tabu-
las pupillares.qđ apparet:qa licèt tex.faciat mẽtio-
nẽ de secũdis tabulis,dic ꝙ hoc ẽ hodie verũ,cũ pu-
pillus hoc iure nihil haberet,vt ibi dicit,gl.ergo de-
bet intelligi de tacita vulgari.Rñ. ibi fortè habebat
bona m̃rna vel alia bona q̃ post mortẽ patris acq̃si-
uerat.Nõ ob.§.à patre qa ibi loquitur in pupillari.
¶ Vlterius quęro pupillus cui est facta substitutio e
pupillaris decessit viuo patre:an substitutus potest
succedere ex tacita vulgari?Gl.tenet ꝙ sic. j. eod.l.
lex cornelia.in gl.sup.verbo nõ ęxistimo.& in gl.fi.
&.j.eo.l.si pater captus.idẽ tenet Gul.de cu.q̃ gl.vñr
tenere id qđ.s.tenui scilicet ꝙ testm̃ põt assumere
vires à tacita vulgari.Dy.cõtra,p.l.ꝙ si fili⁹.j.de ca.
ibi nihil est &c.Quasi diceret nec de pupillari, nec
de tacita vulgari.& idẽ vr̃ sentire gl.& Cy.ī.l. p̃cib⁹.
C.eo.tit.Alij aũt distinguunt alr̃.aut pupillus habet
cohęredẽ cuius aditiõe cõfirmat̃ tacita vulgaris: &
ita loquit̃ p̃ria opinio.aut non habet cohęredẽ:& lo
q̃t opi.Dyn.sed certè ,put dixi.s.,pxi.§.illud ꝙ taci
ta vulgaris cõfirmat̃ aditione,nõ est necesse dicere.
quare dico ꝙ oẽs dicũt bñ,diuersis tñ casibus loquũ
tur.vñ distingue:aut fili⁹ morit̃ ciuiliter viuo p̃re,vt
qa capit̃ ab hostibus:vel post mortem p̃ris moritur
naturalr̃:& tũc substitutus põt succedere ex tacita f
vulgari,vt.j.eo.l.lex cornelia.& ibi not.rõ;est qa p̃re
viuo adhuc durat spes substõnis pupillaris,vnde nõ
est qd imputet̃ patri cũ testm̃ nõ mutauit.aut filius
viuo patre decessit naturaliter:& tũc siqdem pater
statim decessit pòst.ita ꝙ non habuit tp̃s mutandi
testm̃:& idẽ qa substitutus venit ex tacita vulgari, g
ex pręsumpta volũtate defuncti:qa cũ īstituisset si
sciuisset.vt.d.l.si p̃r captus.cũ sua gl.j.eo. si verò p̃r
decessit pòst ex interuallo,ita ꝙ habuit potentiam
mutãdi testm̃:tũc substitutus nõ admittit̃.ita loq-
e tur.l.ꝙ si filius.& opi.Dy.[e] nã cũ potuit sibi ,puide
re,& non ,puidit lex non subuenit sibi.nec põt dici
ꝙ nõ cogitauit de hoc:qa filium mortuũ vidit. hoc
,pbat̃.j.de mili.test.l.tractabat̃.& ar.l.iij. C.de inof.
33 test.¶ Vlterius† q̃ro,qd si substitutio[f] pupillaris fa-
f cta est vẽtri,& vẽter nõ nascit̃:an substitutus admit
tat̃ ex tacita vulgari?tex.& gl.ꝙ sic.s.de vẽ. inspi.l.
penul.facit.C.de insti.& substi.l.fi.vbi vulgaris ex-
pressa facta si posthum⁹ nõ nascit̃, continet tacitã
pupillarem eo nato:ergo idẽ ecõuerso.Alij verò di-
cunt cõtrà,nisi sit cohęres cui⁹ aditiõe cõfirmet̃ illa
tacita vulgaris:quod non placet vt dixi.s.qa aditio
nõ reqrit̃.dico ergo sic,aut spes natiuitatis posthu-
mi deficit post mortẽ testõris,vel antè,per modicũ
tempus:& substitutus admittit̃ ex tacita vulgari,vt
d.l.pe.Aut deficit multo tp̃e post testm̃ vel añ mor
tẽ testõris:& tũc sec⁹,p ea q̃.s.dixi.¶ Sumus expedi
g ti de secũdo effectu.¶ Tertius[g] effectus† est quod il
34 la vulgaris expressa cõtinet tacitã pupillarẽ,vt.j.e.l.
iam hoc iure,qđ est verũ nisi testator dixerit cõtra
riũ exp̃ssè vel tacitè.exp̃ssè ,pbat̃.j.e.l.iã hoc iure.ī
fi.&.C.e.l.q̃quis.tacitè vt in breuiloqua facta dispa-
rib⁹.vt.l.iam hoc iure.cũ si.Itẽ qñ ī vtrũq; casum ex
35 pressè ,puidit,vt.j.e.l.cũ ex filio.§.j. ¶ Quæro† qd
si mater est in medio,an tũc ī vulgari cõtineat̃ taci
ta pupillaris?Glo.in.l.p̃cibus.dicit qđ cõtinet̃ sed
nõ cũ effectu.Alia gl.dicit cõtrariũ ꝙ nõ cõtinet̃,vt
36 j.e.l.cẽturio.& ibi de hoc dicã.¶ Item q̃ro† quid si
vulgaris fuit facta in vnũ casum,ita ꝙ contineat vul
garẽ tacitã,in aliũ casum secundũ ea q̃ dixi.s.an tũc
tacitã pupillarẽ vulgarẽ cõtineat.Casus est ꝙ sic.C.
37 de īsti.& subst.l.fi.secũdũ lec.gl.¶ † Quero an vul-
garis exp̃ssa fcã filio furioso vl' mẽte capto cõtineat
tacitam exẽplariã?dicam.j.e.l.ex facto. in materia

a ¶ Morte.Adde.
Pau.de cast.consil.
clxviij.

POMATES.

b ¶ Vlterius quero.
vide Alex. cõsi.j.ī
iiij.col.vo.j. Oldra.
consil. xx.aliâs. cc.
Alex.in. §. idẽ iul.
hic alle.in.iij.no.

c ¶ Vlterius quero
an testm̃.Ang. hoc
idem tenet.s.qđ in-
cipiat à tacita vul-
gari in voce, nõ ex
eo qa facta exp̃ssio
ne pupilli: v̓isimile
est,ꝙ si testõr cogi
tasset pupillum re
pudiare: voluisset
substitutũ silr̃ ve-
nire.& rñdet ad.§.
idẽ iulianus. qa ibi
cohæredes pupilli
erant ipsi pupillo
substituti.nã tũc ta
cita substõ ītelliga-
tur ex eo qa cohę-
redes.ar.l.si titio &
meuio.§.iulian⁹ de
le.ij.l.qa tacita.s.ti.
j.iõ ī illa pupilla.ex
p̃ssa nõ intelligit̃ ta
cita vulga.sed adde
qđ ista rñsio nõ vr̃
bona:quia illa sub-
stitutio intelligitur
respectu iuris ac-
crescẽdi vñ cessan
te iure accrescendi
cessat illa substõ,
sed vulga.nõ venit
ex iure accrescẽdi:
ergo &c.&rñde alr̃
ad.d.§.iulianus. qđ
iõ nõ p̃t habere lo-
cũ tacita vulg.quia
nõ erat sublata exi
stentia suitatis quo
ad trãsmissionẽ p
dationẽ cohr̃dis ex
tranei.l.iij.C. de iu-
re deli.& iõ pri⁹ ne-
cessarium fuit scire
quis esset hr̃s pupil
li in quem fcã erat
transmissio vigore
suitatis.& sic neces
sariũ fuit adiri ex
pupillari.A.B.

d ¶ L.neq; em̃. Ad-
de solennẽ tex.secũ
dũ Alex.ī.l. Anto-
nius.j.de fideic. lib.
& opi. Bart. sequit̃
Imol. hic referens
Ang.hoc ī voce ita
tenuisse:qa fcã ex-
p̃ssione pupillaris
verisile est qđ si te
stator cogitasset
pupillum repudia-
re:voluisset simili-
ter substitutũ ad-
mitti.Idẽ cõfirma-
tur p.l.si p̃r filiũ.j.
eo.itelligẽdo qđ ibi
tractet de tacita vul
gari, ,put ibi tenet
Ia.de are.& magis
cõiter alij.idẽ tenet
Bal.in.l.fi.C.de in-
sti.substi.& resti.
sub cõd.fac.& ibi
ad hoc põderat gl.
fi idẽ bal.ī.l.qdã clo
gio.C.de iur.delib.
&ī.l.tractabat̃.j.de
mil.test.& ī.l.vni-
ca.§.,p secũdo.C.
de cad.tol.idẽ te-
nuit Oldr.cõs.xx.
q silr̃ respõdet ad
§.idẽ iulian⁹.vt hic
facit Bar.licet imo.
hãc sol.dicat cõtine
re diuinationem.

e ¶ Opi. Dyn.Ad-
de ꝙ illam sequit̃
Pau.de cast.consi.
cxlviij.cũ modifi-
catiõe de qua hic p
Bart.& silr̃ opin.
Dyn. seqtur Fed.
cõsi.ccxlvj.de quo
vide Bal.cõs.xl.vbi
refert Frãc.de ram-
po.lib.iiij.& consi.
cxiiij.li.ij.& cons.
cvij.&.cccxcv.&
se.& cõs.cccclxiiij.
li.ij.

POMATES.

f ¶ Si substõ. Vide
Ray.ī repe.l.gall⁹.
§.& qd si tantũ.in
xxij.col.ff.de libe.
& posthu.

g ¶ Terti⁹ Adde vi-
dendũ Anch.cõsi.
lvj.& Lud.Ro.cõs.
cxxxiiij.& ali⁹ est
casus qñ vulgaris
exp̃ssa est fcã cum
dictiõe taxatiua, p
l.iam hoc iure.in v.
in vulgarẽ tantum
mõ casum.j.eo.l.&
hoc tenuit Salic.in
l.p̃cibus.in.j.colũ.
C.eo.Fulg.in.l.q̃q-
uis.C.e.& in.l.fi.C.
de insti.substi.& re
sti. sub condi. fac.
Pau.de cast.in.d.l.
iam hoc iure.

38 ſubſtõnis excẽplarię. ¶ Quartus effectus† eſt: qa per
eã ſuccedit̃ defuncto, nõ ei cui ſubſtõ eſt fcã, vt ĩſti.
39 eod. in prin. ¶ Iuxta hoc q̃ro quid† de vulgari ex-
preſſa quæ in ſe cõtinet tacitam pupillarẽ: an p eã
ſuccedit̃ pupillo, ita qđ trahatur ad bona pupilli.
Dy. tenet qđ ſic, ꝓpter vicinitatẽ quã habet cũ pu-
pillari. Et ideo dicit qđ eſt caſus. ĩ. eod. l. ij. §. ſed & ſi
ita, & exponit tex. ibi qđ ei. ſ. filio. vt ad ꝓximum
fiat relatio. & idẽ Ray. ſed Cyn. hoc relinqt ſub du-
bio. Guil. de cu. & Mar. ſil. cõtra: qa p vulgarẽ ſub-
ſtõnẽ ſuccedit̃ defuncto: p pupillarẽ pupillo: vt in-
ſti. eo. in prin. & ar. l. ſextiliã. ĩ. de leg. iij. Ego dico ꝙ
Ia. de are. in hoc paſſu ſentit veritatem. ſ. ꝙ p vulga
rẽ ſuccedit̃ ſolũmodo defuncto: & hoc eo tpe quo
pupillus repudiat: ſed p pupillarẽ tacitã in ea com-
prehenſam ſuccedit̃ pupillo: tũc cũ pupillus in pu-
a pillari ætate decedit.[a] & ſic habebit locũ lex vtriq;
ſubſtituto. nec enim eſt de neceſſitate pupillaris
ſubſtitutionis ꝙ filius ſit hæres, vt. l. iulianus. ĩ. de ac
quir. hęre. p quã. l. hoc ꝓbat̃. & ita debet ĩtelligi opi.
Iac. de are. q̃ opi. pſcripta malè recitat̃. Non obſt. §.
ſed & ſi ita. qa debet exponi ei. ſ. patri: vel ſi expo-
40 nis ei. ſ. filio. intellige ex pupillari tacita. ¶ † Itẽ q̃ro
an tacita vulgaris cõtẽta in pupillari exp̃ſſa trahat̃
ad bona pupilli. Dy. tenet ꝙ ſic. & eſt caſus ſecũdũ
vnã lec. j. ad. l. fal. l. q fundũ. §. cohęres. cõtrariũ te-
net gl. C. de ĩſti. & ſubſti. l. fi. Ray. dicit aut eſt ſubſti
tutus cohęr[illegible] & habet locũ dictũ Dyn. aut alius: &
habet locũ dictũ glo. truffa eſt: quare dico ꝙ eo tpe
quo ſe abſtinet pupill⁹, ſuccedit̃ ex tacita vulgari:
ſed eo tpe quo morit̃, ſuccedit̃ ex exp̃ſſa pupillari.
vt. s̃. dixi. ĩ ꝓxi. q. nũq; em̃ reperit̃ ꝙ p vulgarẽ ſucce
dit̃ pupillo. & ſi cõtingeret ꝙ ſimul & ſemel dece-
deret pupillus, & ẽt pr̃, p qđ excluderet̃ à bonis pr̃-
nis: dicerẽ ſubſtitutum venire ex pupillari ad bona
pupilli: ex vulgari ad bona patris: nã illa ſubſtitutio
cõtinet vtrũq; caſum copulatiuè, vt ſiue veniat vter
que caſus, ſiue alter ſufficiat, vt. j. eo. l. iam hoc iure.
Non ob. §. cohæres. qa teneo alias lec. ibi poſitas. vel
b intellige ſecũdũ p̃dicta. ¶ Vlterius[b] quæro vtrũ ta-
41 cita vulgaris habet† locum qñ mater eſt in medio?
gl. ꝙ ſic: qa p eã nõ ſuccedit̃ pupillo, ſed defuncto.
vt no. in. l. fi. C. de inſti. & ſubſti. & hoc puto verum
de matre pupilli, ſed ſi viueret mr̃ teſtatoris: tunc ta
cita vulgaris non haberet locum cõtra matrẽ teſta-
toris, eadẽ rõne, qua tacita pupi. contra matrem pu
42 pilli nõ admittit̃. ¶ Quartò† quęro vtrum per adi-
tionẽ q̃ fit ex tacita vulgari cõfirmetur expreſſa pu
43 pillaris, dicã. ĩ. eo. l. ꝓxi. ¶ Quinto† quæro quid de
vulgari partim expreſſa, partim tacita, an admitti-
c tur cõtra matrẽ in caſum tacitũ. Dico[c] qđ eſt caſus
* qđ nõ. ĩ. l. fi. C. de inſti. ſubſt. & reſti. ſub cõditio. fac.
Intelligo aliter quã gl. intelligat. & aduerte ꝙ eſt ve
rus intellect⁹. Nã dicere primò ꝙ ibi eſt caſus qđ ta-
cita pupillaris nõ admittat̃ cõtra matrẽ, non eſt be
ne dictũ: nã hoc eſſe verũ eſt iuris certi & aperti, vt. l.
p̃cib⁹. C. e. ti. ſed. ĩ. d. l. vlt. dicit̃ ꝙ de illo caſu nõ erat
cõtẽtio inter Vlpianũ & Pap. ergo nõ eſt dicẽdũ ꝙ
ipſi dubitaſſent de eo qđ eſt ius apertũ & clarũ: q̃re
d pono[d] ibi caſum aliter. ſ. ꝙ teſtator inſtituit vxorem
ex parte & ventrẽ ex parte: & ventri ſi nõ naſceret̃
ſubſtituit quendã vulgariter: & ſic expreſſit vnũ ca
ſum. Contigit ꝙ poſthumus natus deceſſit hære-
ditate nõ adita, nec exiſtentia ſui hæredis, ibi opat̃
aditionẽ: qa habet cohæredẽ extraneum, vt. l. apud
iulianũ. §. idem iulianus. j. ad trebel. quęrit̃ vtrum
ſubſtitutus admittat̃ ex ſubſtitutione vulgari taci-
ta in hunc caſum, an mater & ibi reſpondetur; quia
licet ibi tractetur de ſucceſſione viri: tamẽ mater ex
cludit ſubſtitutum ex pręſumpta voluntate defun-
cti: qa ipſam matrẽ inſtituit pro parte: & quia teſta
tor plus diligit matrẽ propter filios, vt. l. cum quis.
C. de natu. libe. & ideo eſt veriſimile qđ velit hęredi
tatẽ luctuoſam ipſius defuncti ad eam pertinere, &
ſubſtitutum excludi, niſi mater prior decedat: quia
tunc admittitur ſubſtitutus. & hic eſt caſus ſingu-
laris in. l. illa. aliâs autem tacita vulgaris admittitur
contra matrem impuberis: quia de eius impuberis
ſucceſſione tractatur, vt dixi ſupra proxima quæ-
44 ſtione. ¶ Quæro† an pręallegata veniant in vul-
gari ſubſtitutione. De hoc dic, vt. l. qui filiabus. §. final. cum. l. ſequen. de le-
gat. j. & l. miles. §. pro parte. de lega. ij. & in qualibet ipſarum dixi. ¶ Quin-
45 tus effectus† eſt qđ vulgaris ſubſtitutio facit de ſuo voluntarium. vt. l. ſi fi-
lius hæres. s̃. de lib. & poſthu. dic vt ibi dixi, & l. ſi filius q patri. ĩ. eod. Expe
46 diti ſumus de. iiij. q. princ. ¶ Quæro† quintò q̃ impediant, & quę extingãt
effectũ vulgaris ſubſtitutionis. lex dicit ꝙ poſt aditam hæreditatem extin
guitur vulgaris ſubſtitutio: vt. l. poſt aditam. C. eod. Nec ob. C. eo. de fideic.
authẽ. hoc amplius & ibi not. C. eo. l. poſt aditam. & per Azo. in ſum. eo. ti.
47 §. expirat. Sed circa† hoc inſurgunt dubia. Primò, qđ ſi feci tres vel qua-
tuor gradus ſubſtitutionum: an oẽs expirent per aditionẽ primi? certè ſic:
48 vt. s̃. ti. j. l. cum in teſtamento. & ĩ. eod. l. ſi mater. §. fi. ¶ Itẽ† q̃ro vtrũ aditio
ne vnius ex hæredibus extinguatur ſubſtitutio facta omnib⁹? Breuiter di-
co ſic: aut ſubſtitutio fuit facta pluribus copulatiuè vel coniunctim: aut in-
ſtituit duos titium & ſeium & dicit: ſi titius & ſeius hęredes nõ erũt talem
ſubſtituo. vel dixit: ſi neq; titius neq; ſeius &c. vel ſi prædicti &c. tunc vno
adeunte extinguitur ſubſtitutio: qa eius ſubſtitutionis conditio deficit, cũ
requirat neutrum hęredem eſſe. vt. ĩ. eo. l. quidã teſtamẽto. & C. eo. l. q̃uis.
e Si verò fuerit facta ſubſtitutio ſeparatim: tunc vno adeunte[e] expirat ſub-
ſtitutio quo ad ſeipſum, non quo ad alios non adeũtes: vt. s̃. de iniuſt. teſt. l.
pe. & ĩ. eo. l. ex duobus. §. filium. & l. cum ex filio. §. fi. & l. cohæredi. §. cohæ-
res. Ad hoc faciunt oĩa iura q̃ dicunt ſubſtitutũ p̃ferri cõiũcto, vt. C. de cad.
tol. l. vnica. §. ꝓ ſecũdo. & ĩ. de ſecũ. tabu. l. ęquiſſimum. §. ſi duo. & C. de fi-
49 deicõ. authẽ. hoc amplius. & no. in. l. q pr̃i. ĩ. de acq. here. ¶ Itẽ† dubitat̃ qđ
ſi adiuit hæres, & aduerſus aditionẽ reſtitut⁹ eſt, vt abſtineat, an admittat̃
ſubſtitut⁹ vulgariter? Certè ſic, vt. l. & ſi ſine. §. ſed quod papinian⁹. s̃. de mi-
no. & l. ex cõtractu. ĩ. de re iudi. & ĩ. e. l. ij. §. interdũ. ſecũdũ vnã lectu. & no.
C. e. l. poſt aditã. & hoc caſu, an ſubſtitut⁹ adeat de iure ciuili, an vo habeat
petere p ſecũdũ tab. qđ vr̃: qa cũ prim⁹ [illegible]erit iure ciuili, vt. d. §. ſed quod
papi. & l. ei q ſoluẽdo. s̃. tit. j. ali⁹ eo iure hęres eſſe nõ põt, vt. l. quod cõtra. §.
vni. ĩ. de re iud. & l. hęreditate. §. pr̃. ĩ. de caſtr. pec. & hoc videt̃ ſeq vltramõ-
tani, & Cyn. ſequẽdo eos. C. vñ lib. l. q ſe patris. & vr̃ caſus in. l. ij. §. interdũ.
in fi. ĩ. eo. ibi, vt pretor vtiles actiones &c. ſecũdũ vnã lec. vitas eſt qđ põt de
iure prætorio: vt ibi. Item etiã de iure ciuili, vt. l. j. §. ſi quis adita. j. ad tertu.
vbi eſt caſus & no. de ſuc. edict. l. fi. Nec ob. ꝙ alius remanet de iure ciuili:
qa eſt verũ directè, ſed ſubſtitutus erit hæres vtiliter. ſil'e eſt in eo cui hr̃di-
50 tas reſtituit̃ p trebel. & hæc pluries dixi. ¶ Dubitat̃ etiã an † exiſtentia ſui
hęredis impediat ſubſtitutum vulgarem. Breuiter dic, aut ſubſtitutio eſt
facta ex neceſſitate, vt ex cõſilio galli, vel. l. velleię: & tũc exiſtẽtia ſui hęre-
dis excludit ſubſtitutũ. nã facta eſt ſubſtitutio ſub cõditione ſi ſuus hæres
eſſe deſinat. vt. d. l. gallus. in princip. & hoc ſentit gloſ. ĩ. eod. l. ſi mr̃. §. j. facit
qđ dixi. s̃. circa ſecũdũ effectũ. verſ. vlteri⁹ q̃ro qđ ſi inſtitut⁹. ſi verò vulga-
ris ſubſtitutio eſt facta volũtariè: tunc ſi quidẽ eſt vulgaris exprſſa, exiſten
tia ſui hæredis nõ põt habere locũ, vt. l. ſi filius hæres. s̃. de lib. & poſthu. &
ibi dixi & dicam. ĩ. e. l. ſi filius qui patri. ſi verò loqueris de vulgari tacita di
co ꝙ eã nõ extinguit exiſtẽtia ſui hæredis, quod patet: qa exiſtentia ſui hæ
redis confirmat tabulas pupillares. in quib⁹ cõſtat ꝙ cõtinet̃ tacita vulga-
ris: vt. l. ſi filius qui patri. ĩ. eo. & de acq. hęre. l. filius. & l. ſi pupillus. tunc di-
co qđ nõ impedit̃ illa tacita vulgaris p leges allegatas. s̃. & per ea q̃ dixi. s̃.
51 ꝓxi. q. ¶ † Vlterius quæro quid ſi fili⁹ nõ põt adire de iure ciuili, ſed ſolum
de iure prætorio: in caſibus no. in. l. fina. C. vnde legi. vel pone: filius fuit in-
primo gradu p̃terit⁹, & ſecũdo exhr̃dat⁹: approbauit primũ gradum, ita ꝙ
ex eo põt petere ſecũdũ tab. vt. l. filio. s̃. de iniuſt. teſt. an ſubſtitutus admit
tat̃ q venit de iure ciuili? Videt̃ ꝙ ſic, ſicut inſtitutus in ſecũdo teſtõ quod
eſt validũ tm̃ de iure p̃torio nõ admittit̃ ſi præcedit aliud teſtm̃ validum de
iure ciuili, vt. l. cũ in ſecũdo. s̃. de iniuſt. teſt. & ĩ. eo. l. ſi qs cũ. §. j. ita & hic pręferat̃ ſubſtitutus q põt venire de iure ciuili. ecõtra vr̃ quò pręferatur inſtitu
tus. Nam ſubſtitutio fuit cõcepta in caſu ſi hæres nõ erit. ſed hæredis appel
latione continetur bonorum poſſeſſor, vt ĩ. ad trebel. l. j. §. bonorum. & l.
hæreditatis. infrà de verborum ſigni. Sol. dico quandoq; ius petendę bono-
rum poſſeſſio. incipit habere originem viuo teſtatore. hoc eſt quòd teſta-
mentum viuo teſtatore de iure prætorio valebat: vt quando cõditio turpis
remittit̃ à pretore, vt. l. facta. §. ſi ſub conditione. ĩ. ad treb. & in poſthumo
qui moritur viuo teſtatore, vt. l. poſthumus. in prin. de iniuſt. teſt. tunc inſti
tutus p̃fert̃ ſubſtituto. arg. ĩ. de condi. & demõ. l. in cõditionibus. §. ſi patro-
nus. vbi vr̃ caſus quòd cõdõ, ſi patron⁹ hæres non erit, deficit patrono ve-
niẽte p cõtratab. & ſic de iure p̃torio. ¶ Pręterea, ſi ille q venit p cõtratab. p̃
fert̃ ei q põt adire de iure ciuili: vt. ĩ. de cõtrata. p totũ multomagis iſte q ha
bet ſecũdũ tab. cũ iſte veniat ex volũtate defuncti: ille cõtra volũtatẽ. ſi au
tem ius petẽdæ bo. poſ. incipit habere originẽ poſt mortẽ teſtatoris: vt filio
p̃terito approbante teſtamẽtũ: tunc dicerẽ ſubſtitutũ eſſe p̃ferẽdũ p. d. l. cũ
in ſecũdo. cũ gl. ſua. quã intelligo ſolũ eo caſu, cum filius poſt mortẽ appro
bat teſtamẽtũ: vt patet ex. l. quã gl. allegat. ratio eſt qa approbatio talis nõ
poteſt tollere ius quæſitum ſubſtituto tempore mortis. & quia illud tẽpus
inſpicitur, vt. l. ſi alienum. §. in extraneis. s̃. titul. j. Nõ ob. quod no. in. l. ſi
52 quis eum. §. j. ĩ. eod. quia eſt falſa, vt ibi dixi. ¶ Quæro† quid ſi is qui poteſt
venire de iure ciuili, vult venire ſecundùm tabu. an repellatur ſubſtitutus?
53 Certè caſus eſt ꝙ ſic. C. de iure delib. l. puberem. ¶ Item, † quæro quid ſi hę
res inſtitutus repudiauit bo. poſ. ſecundùm tabu. & tunc vult venire de iure
ciuili: ſubſtitutus verò dicit, quòd ſibi fecit locum repudiando. quid iuris?
gloſ. in. l. ſuum hæredem. C. de iure. delibe. videtur dicere ſubſtitutum ad-
mitti:

a ¶ Scripta exemplaria habent, & ſic habebit locũ vtraque ſubſtõ: cũ non ſit neceſſe ad pupillarẽ ſubſtõnẽ qđ filius ſit hr̃s &c. quæ qdẽ lectio meo iudicio facilior eſt: & ſenſum magis conſonũ habet. alex. L.

b ¶ Vlterius. Adde qđ cum Barto. hic tranſit Ange. ĩ. d. l. fi. ſępi⁹ alleg. Imo. in. c. Raynuti⁹. ĩ materia vulgaris. alij verò de his mentionem non faciunt.

POMATES.

c ¶ Dico. vide Alexã. in. l. apud iulianũ in. iij. no. in. ij. co. ff. ad trebel.

* Intel. ad. d. l. fin. C. de inſti. & ſubſt.

d ¶ Quare pono. Adde ꝙ iſte intellectus nõ vr̃ bon⁹: qa innuit qđ datio cohr̃dis extranei tollit exiſtẽtiã ſuitatis cõtra caſum. l. iij. C. de iure deli. vbi idẽ Bar. cõtrariũ tenet: & l. ſi fili⁹ q pr̃i. nõ obſ. qa tũc illa. l. eẽt ſupflua. nã in. l. p̃cib⁹. fuit dat⁹ cohr̃s pupillo. ſec⁹ in. d. l. fin. quo caſu erat magnũ dubiũ.

POMATES.

e ¶ Vno adeunte. Limita vt per Bal. in. c. ſi pr̃. ĩ. xvj. col. ver. q̃ro vnũ ꝓ declaratiõe. de teſta. lib. vj. vt non ꝓcedat quando eſſet ſubſtituta pia cauſa, vl' paupęs Chriſti.

a ¶Quero. Adde dũ Bart. dicit quòd.l. qui habebat. nihil facit pro opi. Dyn. voluit moueri Bar. quia cum ibi facta fuerit pupillaris filiæ: nedum cum ad pubertatem paruę nerit filia expirat pupillaris per.l.in pupillari.j.eod.verum etiam de vulgari tacita erat aliquo modo tractandum: quia ibi fuerat filia ex hæredata.nec ob.ꝙ ibi sit respectu filij impuberis istituti, cui facta erat pupillaris expressa debet tacitam vulgarem cõtinere: quia adhuc nõ facit ille tex. pro Dy. quia ibi impubes adiuit. & sic vulgaris expirat. & licèt Bar. in.d.l. qui habebat. videatur sentire quòd illa.l. probet opi. Dy. tñ secundùm moder. ibi non probat. difficilis tamẽ est illa lex.

b ¶Vel extraneo. Vide Bal. cõsi.cxl. lib.j.& consi.cxiiij. lib.ij.

c ¶Glo. quæ est hîc: imò per gloss. superiorem posset dici contrarium. nã dicit quòd filio prẹterito nil valebat in testõ etiam secundùm hanc.l. ergo præsupponit ꝙ secundùm ius aut. substitutio non cõfirmat. Responde. quod glo. nõ loqui tur de pupillari substitutione: sed tantum de testamẽto. & no. quòd si nulla prẹcessit institutio nõ confirmatur. secus si prẹcessit licèt inualida. nõ obs. qa tunc inualidũ operaretur: quia si congruit legi bene põt. Itẽ non ob. si dicat vulgaris tacita non confirmatur p aut. ex causa. sed in pupillari inest, ergo &c. dide ꝙ illa vulgaris quę ex parte defuncti. secus de illa que ex parte pupillaris. And. Bar.

mitti: sed doct. reprehendunt ibi illam gloss. dic vt
54 ibi per eos. ¶Quero† quid si institutus noluit parere conditioni sub qua est institutus. Certè tunc non est dubium quòd substitutus admittitur, vt.l.ij.C. de inst.& substi. ¶Vlterius q̃ro[a] quid si pater† emã-
55 cipauit filium cui fecit substitutionem pupillarem: an tacita vulgaris in ea contenta extingatur. Guli. tenet quòd sic in.l. cohẹredi.§. cum filię. infrà eod. sed certè ibi de vulgari nil dicitur Ray. idem: qa illa cõditio si in potestate tẽpore mortis permanserit quę est in pupillari, sicut vitiat pupil. ita propter eius defectum vitiatur etiam tacita vulgaris. arg. infrà de condi.& demon.l. mulieri & titio. Itẽ, quia circa vtrũ ꝙ dicitur vniformiter operari, vt.l. si legatarius, in fi. infrà. de lega.iij. Ego credo hoc esse verum: quia ex quo pupillarem suam sponte annullauit, imputet sibi cur circa vulgarem sibi non prouidit, vt.l. tractabatur. infrà. de testa.mi. Ad quod facit quod dixi.s. circa secundum effectum. ad idem facit.j. de adi. lega.l. rem legatam.&.l. si seruo cũ libertate.&.s. quẽad.ser.am.l. si stillicidij. licèt sit arg. contrà. suprà de serui.vrb. prẹdio.l. si domus. sed ibi vtraq; seruit⁹ erat per se expressè cõfirmata: hîc vna substitutio erat expressa, alia subintellecta à iure ex prẹsumpta volũtate defuncti quæ prẹsumptio cessat qñ emãcipat & in vulgarem non prouidit, vt suprà dixi. ¶Quæ-
56 ro† quid si ille cui est facta pupillaris expressa efficitur pubes an extinguatur tacita vulgaris, sicut expressa pupillaris? glo. infrà. eo.l. lex cor. in fin. in glo. super verbo, ad agnatum. tenet quòd nõ extinguatur. Dyn. Iac. de are. Guli. de cu.& Ray. contrà. per l. qui habebat. infrà eod. sed illa nil facit. Item per.l. si fundum per fideicommissum.§.fi.&.l. seq.j. de le.j. sed certè si rationem illius.l. consyderas, nil facit: qa ibi ideo* hoc fit* qa post tpa pubertatis legitimi nõ hñt ex dispõne defuncti: qa si voluisset testator nõ potuisset prouidere in bonis pupilli: sed hîc si voluisset vulgariter substituere, potuisset.& hanc opi. videt̃ tenere gl. insti. eo. in glo. mag. sed illud potest referri ad pupillarẽ secũdũ. mihi videt̃ sic dicendũ. aut fuit facta pupillaris cum limitatione certi tpis, vt si intra pupillarẽ ẹtatem &c. tunc expirat vtraq; s. pupillaris & tacita vulgaris. qđ appet: qa volũtas defuncti fuit nõ ꝓuidere vltra illud tp̃s, vt.j. eod.l. si ita qs.&.l. sed si plures. in prin.& hoc casu loquitur Dyn.& alij, aut fuit facta sine tpis p̃finitione, vt qa dixit, quisquis mihi hr̃s erit, filio meo heres esto. vel fuit facta in tp̃s lõgius, vt si filius meus decesserit intra.xxv. annos talis hæres esto, & tũc licèt finiat̃ pupillaris adueniẽte pubertate, vt.l. in pupillari.&.l. cẽturio.j. eo. tñ durabit vulgaris. arg.l. fin. C. de hẹre. insti.& qa apparet quòd voluntas defuncti fuit hẹc. ꝑ hoc: qa si ab initio fuit pupillaris substitutio facta maiori vel extraneo,[b] continetur vulgaris, vt.j. dicã.
57 ¶Quero† ergo qd si fiat pupillaris maiori vel extraneo, an cõtineat tacitam vulgarem. Guli. dicit ꝙ sic: qa vitiato expresso nõ vitiat̃ tacitũ, vt.l.j.§.j.s.q. mo. pig. vel hypo. sol.& qa pc̃tm̃ est in materia: ergo valet vt valere põt, vt.l. si vnus.§. si acceptilatio.s. de pac.& qđ no. in.l. an inutilis. de accept. Ray. contrà, per glo. insti. eod.§. extraneo. sed certè ista gl. est falsa & ipse idem reprehendit in materia substi. cõpẽdiosæ, vt ibi dicemus. tene ergo dictum Guli. per.l. si fideiussor. infrà de leg.j.& per.l. fi. C. de hẹr. insti. & ibi est casus, nã illa verba, Sempronius plotij hæres esto. sunt verba pupillaris expressæ: qa aliam ibi nõ facit heredẽ: & tñ lex resoluit ĩ tacitã vulgarẽ.& ista sufficiãt circa materiã vulgaris tacitę & expssę.

SVMMARIVM.

1 Exhæredato quando possit substitui.
2 Authẽ. ex causa. quòd non habeat locum in testamento in quo nulla est facta institutio.
3 Substitutio pupillaris conseruatur per authen. ex causa.
Datio tutelæ conseruatur per authen. ex causa.
Substitutio fideicommissaria an conseruetur per dictã authẽ. remissiuè.
4 Filio quando possit substitui per fideicõmissum in legitima.

Substituere. Hic iurisconsultus incipit tractare materiam pupillaris substitutionis. Et diuiditur iste.§. in tres partes Primò dicit cui potest fieri substitutio pupillaris. Secundò quis potest substituere pupillariter. Tertio qualiter debeat fieri substitutio pupillaris. secunda ibi, & tam eum. tertia ibi, substituere. ¶Exami-
1 nemus istum.§.& oppon.† & videtur quòd exhẹredato non possumus substituere. vt.j. eod.l. cohæredi.§. cum filię. Dicit gloss. hîc loquitur tex. in substitutione directa: ibi in fideicommissaria ratio est: qa per directam quis efficitur hæres pupillo: & sic est prouisio: qa decedit testatus, vt.j. eo.l. proxi.& inst. eod.§. igitur. sed in fideicommissaria videtur grauari à patre: quia ab ipso patre videtur relictum, vt.l. vnum ex familia. infrà. de leg.ij. Cum ergo sit onus non potest ei imponi, cui nihil relinquitur. secundũ Dy.& bene. Secundò oppo. infrà.l. proxi.§. quisqs.&.l. miles ita. in fin. de testa.mi. Solu. fallit in milite. ¶Tertiò oppo.s. titu.j.l. fin. Solu. ibi speciale est. Vlterius oppo. de lib. prẹte. aut̃. ex cã. sumpta ex corpore. vt cũ de app. co.§. si tales igitur. vbi testm̃ valet, licèt non valeat institutio. quod est cõtra istum
c tex. gl. quę est[c] hîc huius cõtrarij timore dicit qđ ibi loquit̃ qñ ꝓpter solam prẹteritionẽ testm̃ est nullũ: sed hîc qñ substituit sine instõne. notetis istam glo.
2 †Vult igit̃ ista gl. quòd aut̃. ex cã. nõ habeat locum qñ qs fecit testamẽtũ nemine hẹrede instituto. sec⁹ si instituit aliquẽ heredẽ & filiũ prẹterijt: quod not. vt dicit gl. qa illud est ius nouũ: hoc vetus. q.d. in casu illius aut̃. corrigit̃ ista.l. qđ no.& sic secũdũ vtrã-
3 que sol.† gl. ista tenet quòd pupillaris substitutio cõseruat̃ ꝑ aut̃. ex causa. quę dicit, cętera nãq; firma ꝑmanent. Dy. cõtradicẽs quòd illa aut̃. loquit̃ tantũ in his quę sine institutione hẹredis valere possunt, vt legata & fideicõmissa, quę possunt ab intestato relinqui: quod nõ est ĩ pupillari substitutione, vt hîc &.j.l. proxi. ita dicit Dy. Alij verò reprobant Dyn.
d quòd etiã tutelę datio cõseruat̃,[d] vt no. in.l. iure nr̃o.§. fin.s. de testa. tu.& tñ in codicillis non pñt dari tutelæ: nisi codicilli sint cõfirmati testamẽto, vt. C. de testa. tu.l.ij. Cy. in aut̃. ex causa. hoc relinquit sub dubio. Ego teneo gl. hic positam. quia text. in corpore vnde sumitur expressè dicit ꝙ tutelę remanent firmæ: quia est fauor filij. Ita est fauor in hac substitutione. Præterea edictum si qs omissa causa testamẽti, confirmat tabulas pupillares, vt infrà.l. proxi.§. planè. eadẽ ratione confirmantur per authẽ. ex causa. Præterea tex. in authẽ. ex causa.& in corpore vñ sumitur dicit cętera firma permanent. sed appellatione cęterorum cõtinent̃ tabulæ pupillares, vt.j.e.l. qui plures liberos.§. fi.&.l. nam quod.§. si quis compulsus. ff ad tre.& ibi est casus.& hoc tenent Iacob. de are. Old.& omnes. De substitutione verò fideicommissaria an cõseruetur ꝑ authẽ. ex causa. dic vt
e dixi[e].j. ad trebel.l. ita tñ.§. quoties. ¶Quæro an pos-
f sit substitui filio[f] prẹterito. Gl. hìc dicit ꝙ non Iaco. de are. dicit esse verum: nisi filius prẹteritus approbet testamentum per.l. filio prẹterito. Suprà de iniu-
4 sto testa.& dicã..j.l. proxi. ¶Quæro† an filio possit
g substitui in legitima[g] ꝑ fideicommissum. gl. ꝙ non. C. de inoff. testa.l. qñ in prioribus. cõtrarium not. in l. ex tribus. eo. ti.& ibi Cy. recitat consiliũ Dy. quod quidam ponunt super illa.l. Distingue breuiter, aut tale fideicõmissum iniũgit̃ filio: & non tenet, vt.l. cũ patronus.j. de lega.ij.&.j. eo.l. cohẹredi.§. cũ filię. aut tale fideicommissum iniũgit̃ veniẽtibus ab intestato.& succedẽtibus ipsi pupillo.& valet. vt infrà de lega.j.l. si fundũ ꝑ fideicommissum.§. fi. aliâs est.l. si titio. rõ est. qa veniẽtes ab ĩtestato nõ hñt ex necessitate: qa poterat testator substituere aliũ pupillariter, & eos priuare sed ipse filius habet ex necessitate. ita cõsuluit Dy.& sic sumus expediti de isto.§.

SVMMARIVM.

1 Pupillaris substitutio quo iure introducta sit?
2 Ius consuetudinarium licèt in scriptis redigatur, consuetudinarium dicitur.
3 Scriptura non inducit, sed inductum probat.
4 Requisita, ut habeat locum substitutio pupillaris.
5 Pupillaris substitutio quibus liberis fiat?
6 Pupillaris substitutio facta extraneo, an trahatur ad fideicommissum? remissiuè.

POMATES.

c ¶Glo. quę est. Vide Alex. cõsi.xlvij. in vlt. dubio.l.ij. vo. incipit. abunde.

d ¶Conseruatur. Ad de esse intelligendum vbi alius fili⁹ est prẹteritus: quo ille cui facta est substitutio.& cũ hac glo. transeunt Iac. de are.& Old. in.d. authen. ex cã. Ray. Bald. Imo. Paul. de castr. hîc Ange.& Fulg. in authen. ex causa. Bal.& Ang. in.l. papinianus.§. sed nec impuberis. s. de inoffi. test. vbi refert ita consuluisse Imo. in.l. filio. de iniu. test.& Bar. cõsil. inci. ex facto ꝓposito. de quo not. per Ange. cõsil.xl.&.xcix.& ccxj. vide etiam per Bald. cõsi.cxiij.iij. vol.& per Ludo. Ro. cõsi. clxxxj.& latè quæ posui in authen. ex causa.

e ¶Vt dixi. Vide ꝙ posui in authen. ex causa. in versi. quicquid. de substit.

f ¶Quæro an filio. Adde quòd etiam filius potest grauari in legitima si pr̃ꝑmittat alicui omnia bona sua post mortem ex titulo oneroso. nam legitima debetur post ęs alienum, sed omnia bona patris tũc sunt æs alienum: ergo filij legitima priuãtur. quod est no. dignum. Bart. in.l. hẹreditarium. ff. de bo. autho. iud. poss. Andrę. Barba.

g ¶In legitima. Vide Bal. consi.clv. li.iij. sed quid si legitima sit aucta per statutum an in illo argumento poterit grauari, vide Caldi. consilio.xxxij. de testa.

a ¶ Moribus. Certè fateor &c. Et sic no. q̄ de esse cõsuetudinis nõ reqrit̃ q̄ redigatur in scriptis, vt hîc p Bal. & ange. Andræ. Barba.

POMATES.

b ¶ In vsibus feudorum. q̄ sit vtilitas. an remaneat cõsuetudo an verò assumat sibi nomen iuris, põt intelligi per Barto. in. l. viros. C. de diuersi. offic. li. xij. & per Ange. are. ĩ fin. eo. ĩ. ij. col.

c ¶ Dixi q̄ reqritur Et aduerte: qa ray. dicebat qd̕ istud cõtrariũ loqtur in ĩstõnibus: hîc ĩ substõnibus ergo: sed certè ista r̃nsio non reddit rõnẽ diuersitatis, licèt faciat casus diuersos. Bal. verò dicebat q̄ cũ substitutio sit condõnalis instõ & r̃la Cato. non habet locũ in condõnali ĩstõne: ergo &c. sed ista r̃nsio est cõtra. §. in extraneis. l. si alienũ. s̃. ti. j. vbi tria tẽpora inspiciunt̃ in cõditionali institutione, nec valet regula Bar. quia si nõ valet dispositio in expræsso, nec debet valere in tacito tu r̃nde qd̕ aut q̃ritur de capacitate. aut incapaciate: & habet locum contrariũ: sed vbi q̃rit̃ de alio, tũc sufficit q̄ absit tpe mortis ex quo à principio actus nõ fuit oĩno nullus qa saltẽ valuit vt legatũ. & vide Bar. in cõsi. inc. And. cõdidit testamẽtũ. & est in ordine libri mei. x. qd si pater instituto filio substituit filijs filiorum, qd operẽtur illa verba? Andrę. Barb.

d ¶ In contrarium. Adde quod idẽ tenet Nico. de neap. hîc & Rapha. cu. Imo. in. c. Ray. Bal. in. l. de quib⁹. in. x. col. s̃. de le. Bald. in instit. de vulg. substi. in prin.

5 *Stante statuto quòd minor. xxv. annis non poßit testari, pater tali filio non potest pupillariter substituere, & an exemplariè? remißiuè.*

6 *Substitutio pupillaris facta puberi an trahatur ad fideicommissum? remißiuè.*

7 *Filio emancipato non potest pupillariter substitui in successione ex testamento.*

Differentia patriæ potestatis & emancipationis non est sublata.

8 *Quo tempore requiratur illum esse in potestate cui fit substitutio pupillaris.*

9 *Substitutio pupillaris facta ab extraneo quando mutetur in uulgarem?*

10 *Substitutio facta filio naturali quòd ualeat, si legitimatur post mortem patris per principem.*

Legitimatio facta de naturali per principem retrotrahitur.

Filius potest legitimari post mortem patris.

11 *Substitutio pupillaris facta non existenti in potestate an trahatur ad fideicommissariam? remißiuè.*

12 *Ratio quare requiratur quòd ille cui est facta substitutio pupillaris efficiatur sui iuris post mortem patris.*

13 *Impuberi militi in alterius potestate recasuro non potest substitui pupillariter, nisi testator esset miles.*

Impubes potest esse miles.

14 *Substitutio pupillaris an uitietur, si ille cui est facta desierit esse in potestate ante mortem testatoris?*

15 *Substitutio pupillaris quòd non extinguatur quando pupillus exijt potestatem patris per dignitatem.*

16 *Pupillaris substitutio si euanescat per emancipationem iura fideicommißi non remanent firma.*

17 *Filius quando liberatur à patria potestate per ingressum religionis, an extinguatur pupillaris? remißiuè.*

18 *Substitutio pupillaris facta à patre in testamento minus solenni ualet quando alter filius est substitutus. secus si extraneus.*

19 *Impuberi exhæredato potest pupillariter substitui.*

Impubes doli capax potest exhæredari.

20 *Filio præterito qui non rumperet testamentum concurrentibus alijs requisitis in substitutione pupillari potest pupillariter substitui.*

21 *Filio præterito approbante testamentum, substitutio pupillaris ei facta tenet.*

22 *Dicta supra de filio exhæredato an habeant locum siue bona siue mala mente sit exhæredatus?*

23 *Pater qui est turpis persona quòd non poßit substituere filio pupillo.*

24 *Aditio hæreditatis an requiratur ad hoc ut ualeat substitutio pupillaris.*

25 *Tabulæ pupillares confirmantur ex aditione facta ex tacita uulgari.*

26 *Substitutio pupillaris duplex.*

27 *Pupillaris substitutio quibus uerbis fiat.*

28 *Testator si dixit, si filius meus hæres erit, & intra pupillarem ætatem decesserit talis sit substitutus. quòd si abstinuit, & decessit intra pupillarem ætatem quòd substitutus admittitur ex pupillari.*

29 *Primus effectus pupillaris substitutionis est quòd contineat tacitam uulgarem.*

Secundus effectus est quòd per eam succeditur pupillo.

30 *Substõ pupillaris an trahatur ad omnia bona impuberis?*

31 *Tertius effectus pupillaris est quòd expressa excludit matrẽ & alios ascendentes præteritos.*

32 *Tacita pupillaris quando excludat matrem?*

33 *Substitutio pupillaris partim tacita, & partim expressa quando excludat matrem.*

34 *Auus si fecit substitutionẽ uulgarem nepoti in potestate, retento ex filio emancipato, an tacita pupillaris excludat illum patrem emancipatum.*

35 *Tacita pupillaris an excludat auiam?*

36 *Tacita pupillaris, an excludat fratrem pupillæ.*

37 *Ex pluribus rationibus sufficit unam subesse.*

38 *Tacita pupillaris excludit matrem quando probatur testatorem ita uoluisse.*

39 *Quot testes requirantur ad probandum uoluntatom defuncti q̄ testator uoluit matrem excludi per tacitã pupillarẽ.*

Volũtas declaratoria testatoris p̄batur per duos testes.

40 *Ex quibus præsumatur quod uoluntas defuncti fuerit quod mater excludatur per tacitam pupillarem ubi quòd ex quatuor causis.*

41 *Testator si reliquit aliquid matri pupilli & iußit eã esse cõtetã, & quòd plus non poßit petere de bonis suis, an tũc mater excludatur ex tacita uoluntate testatoris à tacita pupillari.*

42 *Mater cui fuit relictum à testatore donec uitam uidualem seruauerit, an sicut per transitum ad secunda uota priuatur relicto ita etiam excludatur à tacita pupillari?*

43 *Conditio personæ matris est sufficiẽs causa excludendi à tacita pupillari.*

44 *Mater etiam excluditur per tacitam pupillarem ex conditione personæ substituti.*

45 *Mater defuncti substituta uulgariter pupillo, ex tacita pupillari excludit matrem pupilli*

46 *Quintus effectus pupillaris substitutionis est quòd pater facit filium hæredem suum & necessarium. quod est utile.*

Quia talis existentia sui hæredis operatur transmißionem hæreditatis pupilli non aditæ.

LEX II.

MOribus. In hac. l. iurisconsultus dicit quo iure fuit introducta substitutio pupillaris: & quis posit substituere pupillariter, & quibus: & vsq; ad quod tp̃s: qualiter, & q̃n effectum habet pupillaris substitutio. Prima quatuor expediũtur permistim vsq; ad versi. quisquis. quintũ vsq; ad versic. adéo. sextũ vsq; ad versi. interdum. & tantum de tex. legemus. vide tex. ibi. ita enim. vbi nouus casus ponit̃: & dictam materiam pupillaris substitutionis per. q. principales & accessorias examinabo. Primò quęro quo iure fuit introducta substitutio pupillaris. Secundò. quot requiruntur vt locum habeat. Tertiò quotuplex sit. Quartò, quibus verbis fit. Quintò, quis sit eius effectus. Sextò & vltimò, qualiter finiatur. Ex quibus verbis apparebit intellectus pręsentis

1 l. & gloss. ipsius & totius materiæ. ¶ Quęro primò † quo iure fuit introducta substitutio pupillaris. Tex. hîc dicit moribus. & idem insti. eo. §. j. Glos. exponit. i. iure Lacedemoniorum, vt insti. de iure na. §. ex nõ scripto. hoc ideo dicit ne fortè putares hoc esse de iure gentium: quia hoc esset contra. l. obuenire. infrà de verbo. sign. & suprà. de test. l. iij. fuit ergo à iure ciuili non scripto illius ciuitatis introducta. sed cum hodie sit in scriptis redactum, & à iure ciuili Romanorum approbatum, potest dici de iure ciuili: sicut infra. de

a acqui. hære. l. more. secundùm Dyn. certè fateor[a] hoc iure esse introductũ, vt dixi: tamen adhuc deberet dici ius consuetudinarium, licet sit in scriptis re factum: quoniam scriptura non inducit: sed quod prius erat in scriptura deducit, vt per eam probetur, vt. l. cum res. C. de proba. & suprà de pig. l. cõ

b trahitur. Idem dicemus in vsibus feudorum:[b] quia adhuc consuetudines appellantur, licèt sint in scriptis redactæ. & hoc not. per Cyn. in. l. j. C. de leg.

2 ¶ Secũdò q̃ro quot reqrant̃ † vt habeat locũ hæc substitutio. gl. ponit hîc qnq;. sed ex tex. colligunt̃ alia tria. & sic sunt octo. Primò q̄ sit de liberis vt hic dicit tex. liberis. Secundò q̄ sint impuberes, vt hîc dicit tex. impuberibus. Tertiò quòd sint in p̄ãte, vt in ver. quòd sic. Quartò q̄ sui iuris morte testatoris efficiant̃, vt hîc in ver. planè posthumis. Quintò quòd non desierit esse in potestate ante mortem testatoris, vt. j. eo. l. cohæredi. §. cum filiæ. ita dicit glo. Sextò quòd sibi pater faciat testamentum, vt. s̃. l. proxi. in fin. in versi. quisquis. Septimò quòd impubes sit institutus vel exhęredatus, vt hic in ver. sed si eos. Octauò quòd patris adeatur hæreditas, vt hîc in ver. adeo. hęc

c omnia examinemus per ordinem. ¶ Dixi requiri[c] quòd sit ex liberis. Quę-

3 ro de quibus liberis. † Respon. aut quęris de liberis legitimis & naturalibus: & potest substitui, vt hic. & instit. eo. in prin. & C. eo. l. si testamẽto. cum si. aut de legitimis tantùm: & idem vt. l. si arrogator. suprà. de adop. & l. sed si plures. §. in arrogato. j. eod. & hîc in versi. sed si extraneum. quod tamen in filio adoptiuo hodie non procedit: eo casu quo in potestatem non transit. vt insti. de adop. §. j. & C. de adop. l. cum in adoptiuis. & no. hic in gloss. Aut quęris de filijs naturalibus tantùm. & eis non potest substitui pupillariter cum non sint in potestate, vt insti. de pa. po. §. j. & text. j. eod. l. lucius. & ibi not. Item habet locum in liberis primi gradus & vlterioris natis & nascitu-

4 ris, vt hîc in text. ¶ † Quęro quid si fiat extraneo, an trahatur ad fideicommissum. dicam infrà eod. l. verbis. & hoc de primo. ¶ Secundò ergo quęro:

5 dixi requiri quòd sit impubes. pone † quòd statuto ciuitatis cauetur quòd minor. xxv. an. non possit testari: an pater huic filio possit pupillariter substituere? videtur quòd sic: quia quando propter ętatem fili⁹ impediebatur testari, pater poterat filio substituere: ergo &c. insti. eo. §. j. In contra-

d rium:[d] facit quia quando aliter quàm propter pupillarem ętatem filius impediebatur testari, pater non poterat filio substituere, vt infrà eod. l. ex facto. Ideo etiam fuit introducta substitutio exemplaris, vt. d. l. ex facto. & C. eod. l. humanitatis. quæ tamen alia est à pupillari. Quid dicemus? Dico quòd pater non potest ei testari pupillariter. nam in pupillo est ratio deficientis ætatis, vt quia non potest habere filios: sed tamen minor. xxv. annis poterit habere filios ideo magis ęquiparatur furioso quàm pupillo: meritò ei non potest substituti pupillariter ex virtute huius. l. Sed an ei posit substitui exemplariter per. l. humanitatis. dico quòd illud statutũ quod prohibet testari, inducit quandam bonorum interdictionem specialem: quia interdicit testari. ar. j. de castren. pec. l. ex castrensi. circa princip. & ideò reincidit in illam. q. an prodigo cui est bonis interdictum exemplariter substitui posit. quod dicam. j. eodem. l. ex facto. & quod ibi determinabo. Item

6 intelligo esse determinatum hic. ¶ † Quęro quid si fiat hęc substitutio pupillaris puberi, an trahatur ad fideicommissum? dicam infrà. eodem

7 l. verbis ciuilibus. ¶ Tertio dixi † requiri quòd sit in potestate. quęro vtrùm hoc sit correctum per authenticam. dehęredi. ab intesta. veni. quę dicit esse sublatam differentiam emancipationis & patrię potestatis

testatis.Omnes doct.dicũt ꝙ nõ:quia in successio-
ne ex testamento nil est immutandũ:vt no.in.l.gal
lus.§.& qd sit tm̃.š.de lib.& posthu.&.C.de lib.prę
te.authẽ.ex cã.& de coll'.l.si emãcipati.cũ si.& sicut
mater olim nõ poterat substituere pupillariter:vt.j.
eo.l.si mater.ita nec hodie:rõ est qa nõ põt habere
8 fi liũ in ptãte.§.fœminę.ĩsti.de ado.¶ †Quæro quo
tpe debet esse in potestate ille cui fit ista substitu-
tio.Rñdeo,nõ requirit̃ qd̃ sit in potestate tpe facti
testamẽti:sed sufficit qd̃ sit tpe mortis: vt hac.l.§.
sed si extraneũ.Sed cõtra hoc opponit̃,qd̃ reqritur
habilitas tribus temporibus.s.testamenti, mortis,
& aditę hæreditatis:vt.l.si alienum.§.in extraneis.
a š.ti.j.sed si illeª cui fit substitutio non erat in pote-
state tpe facti testamenti nõ valuit:ergo nec confir
matur:licet sit in potestate tẽpore mortis. ¶ Dicit
glo.qd̃ est verum:qa requirunt̃ tria tempora quan-
tum ad capacitatem hæredis,sed semper fuit hic ca
pax.licet fiat de voluntario necessarius: vt.š.titul.j.
l.iij.§.fi.ita dicit glo.videte.ista solu.respicit psonã
impuberis instituti,cuius institutio ab initio valuit,
sed erat voluntarius & nũc propter aditionem effi-
citur necessari⁹,sed de persona substituti cuius sub-
b stitutio ab initio non valuit,ista gloss.ᵇ nil videtur
dicere.sed certè glos.habuit bonum intellectũ,nam
talis substitutio facta extraneo ab initio valuit vt
vulgaris substitutio:& propter mutationem cõtin-
gentem tempore mortis assumit aliam naturam, &
valet vt pupillaris:& sic immutatur quædã quali-
tas:sicut in.d.l.iij.§.fi.š.titu.j.mutatur qualitas quia
efficitur de voluntario necessarius: hoc vult dicere
ista gloss.sic ergo si poneres quòd talis substitutio
ab initio nullo modo valeret,postea non confirma-
retur,vt.d.§.in extraneis.&.l.q̃ ab initio.de regu.iur.
9 ¶ †Not.ergo ex hac sol.quia hic habes tex. quòd
pupillaris substitutio facta extraneo mutatur in
vulgarẽ:qñ ab initio valuit vt vulgaris:vt dixi de
hoc.š.eod.l.prima.in tractatu vulgaris substitutio-
10 nis.in vlt.q.¶ †Item quæro quid si aliquis filius na
turalis tantum legitimatur post mortem patris per
Principem & Comitem habentem authoritatem,
an valeat pupillaris substitutio ei facta? Dico ꝙ sic.
quod probo:qa legitimatus per principem nil dif-
fert à legitimo & naturali:& legitimatus videtur re
stitutus primis natalibus,vt in corpore quib. mod.
natu.effi.sui.§.illud.&.§.bella.& ibi expressè.h.d.
¶ Item talis legitimatio seu restitutio facta natali-
bus retrotrahitur ac si semper fuisset legitimus, vt
j.de nata.resti.l.fi.dixi in.l.gallus.§.& quid si tantũ
sicut ergo filio post mortem patris reuertente ab
hostibus valet institutio & substitutio sibi facta: qa
fingitur retro fuisse in potestate & in ciuitate, vt.l.
illa.§.j.š.titu.j.&.j̃.eod.l.lex cornelia.j̃.de cap.l.pa-
ter.§.fi.&.l.se.ita in proposito.quòd autem filius
possit legitimari post mortem patris, est casus in
authẽ.item sine.C.de natu.liber.& in corpore vnde
11 sumit̃.¶ †Quæro quid si pupillarisᶜ fiat ei qui non
c est in potestate: an trahatur ad fideicommissum?
12 Dicam.j̃.eo.l.verbis.¶ Quartò requiritur† quòd ef
ficiatur sui iuris post mortem patris:ita quòd in po
testatem alterius non incidat.q̃ro quę est ratio.Re-
spon.ratio est:qa pater potest facere testamentum
filio,qui propter ętatem testari non potest,vt insti.
eo.§.j.sed hoc posito ꝙ nõ esset defectus ætatis: ta-
men testari non posset:qa reperit̃ in potestate alte-
rius:& ideo in tali nõ posset quis facere testamen-
tum.Idem dicerem si pupillus alia ratione esset in-
testabilis q̃ȝ ratione ætatis:quia pater non posset ei
facere testamentum.& hoc tangitur in vlti.prin.q.
13 ¶ Sed pone† quòd instituo militem impuberem in
alterius potestatem recasurum,an potero ei pupil-
lariter substituere? constat enim ꝙ impubes potest
esse miles.vt.l.fin.de testa.mili.Et videtur quòd sic:
qa solum propter ętatis defectum impeditur testa-
ri.nam miles etiã filiusfa.testari potest de castren-
si peculio &c.tamen credo ꝙ non valeat talis sub-
stitutio:quia per hoc fieret iniuria ei in cuius pote-
statem recasurus est:qa auferret ei potestatẽ substi-
d tuẽdi militi pupillariter.hoc est verum,ᵈ nisi ipe te-
stator esset miles.arg.pro hoc expressum. j̃.de test.
mili.l.cũ filiusfa.&.l.impuberi.š.de admi.tu.ꝓ hoc
facit hæc.l.quę generaliter dicit ꝙ filio qui est reca
surus in alterius potestatem. non potest substitui.
14 ¶ Quintò dixi requri quòd nõ desierit esse in po
testate ante mortem testatoris:hoc est verum si p
emancipationem exeat de potestate,vt.d.l.cohære
di.§.cũ filię.¶ Item si alij daretur in adoptionẽ ea-
dem ratione.secus si exeat,sed spes est ꝙ reincidat
per fictionẽ:vt in capto ab hostibus,vt.j̃.e.l.lex cor
15 nelia.&.l.pater.de cap.¶ †Quęro quid si exeat de
potestate per dignitatẽ. Dicit gloss.& bene quòd
pupillaris substitutio nõ extinguitur:qa omnia iu-
ra naturalia,& legitima remanẽt firma,vt in authẽ.
cõstitutio quę de digni.§.illud quoq;.sed quòd pos-
sit substitui pupillariter est de iure legitimo: ergo
16 &c.¶ † Præterea quęro cum pupillaris substitutio-
irritetur per emancipationem,an remaneat valida
iure fideicommissi:dico ꝙ nõ:qa semel valuit iure
directo,vt.j̃.eod.l.verbis ciuilibus.¶ Item quæro qd
17 † si filius exeat de potestate per religionis ingres-
sum.dicam infrà in vlti.q.in princ.& hoc de quĩto.
¶ Sextò,dixi requiri quòd pater faciat testamen-
tum sibi:hoc fallit in milite, vt hic in versic. quis-
quis.&.l.miles ita.de milita. testamen.Item debet
facere testamentum primò sibi,vt.j.eadem.l.§.pri⁹.
18 & ibi dicam. ¶ Sed quęro† ᵉ quid si testamentum
e minus solenne fuit patris,an valeat substitutio pu-
pillaris.videtur quòd sic:quia continet fauorem li-
berorum, vt sic filius decedat testatus, vt dictum
est.& probatur in.l.si pupillus.infrà de acqui. hæ-
re.ergo debet valere:vt.l.hac consultissima.§.ex im
perfecto.C.de testa.& hoc putarem verum, si ali-
f quis de liberis esset substitutus,ᶠ sed si extraneus es-
set substitutus,incideret in illam quæstionem, an
datio tutoris valeat facta à patre filio ĩ impfecto te-
stamento:de qua in dicto. §.ex imperfecto.& vt di
citur in.l.qui à patre.de confirman. tuto. finaliter
puto ꝙ non valeat. sicut enim ipse pupillus non
posset extranenm instituere in testamento imper-
fecto:ita nec pater,ꝑ ea quæ dixi.š.circa illum ver.
quartò requiritur:& per tex.in.§.ex imperfecto. q
dicit ꝙ quo ad extraneos habetur pro non facto:&
hoc de sexto.¶ Septimò dixi requiri quòd sit impu
bes instituendus vel exhæredatus.ratio est: quia aliâs
testamentum esset nullum, vt hic in.§.sed si eos.
¶ Quæro quid si testamentum rumpatur per con-
tratabu.dicam.j.eo.l.is q cõtratabu.¶ Quęro quid
si testamentum rumpatur per querelam. distingue
an in totũ vel in parte,vt in.§.sed nec impuberis.l.
19 papinianus.š.de inoff.testa.& hic no.in gl.¶ †Quę
ro an id qd̃ dicit̃ de exhęredatione sit hodie corre-
ctũ.qd̃ vr̃:qa ĩpubes non potest cõmittere cãm in-
gratitudinis,vt.l.si quis in suo.§.legis.C.de inoffi.te-
sta.qd̃ est verũ in ĩpubere q nõ est doli capax. aliâs
secus,vt no.instit.eo.§.non solũ.& hoc tenẽt Gul.
20 & Oldr.¶ †Quæro quid si sit talis p̃teritus qui non
rumperet restamentum:cum in eo omnia alia con-
currant quę requiruntur in pupillari substitutione.
certè credo quòd ei poterit substitui pupillariter,
nec requirit̃ substitutio vel exhæredatio. exemplũ g
in nepote ex filio emancipato in potestate reten to
secundum iura hodierna,vt plenè dixi in.l. gallus.
§.& quid si tantum.š.de libe.& posthu. & sic videt̃
nouus casus quo potuit pupillariter substitui ei qui
non est institutus vel ex hæredatus,vt plenè ibi di-
xi.¶ Item quęro an rupto testamento ex causa p̃-
g teritionis conseruetur ᵍ pupillaris substitutio, per h
h authẽ.ex causa.dixi.š.l.proxi.¶ Item quęro ʰ quid
21 si filius† præteritus approbat testamentum, an va-
leat pupillaris substitutio ei facta? Iaco.de are. dicit
quòd sic,vt dixi.š.l.proxi.per.l.filio pręterito.suprà
de iniusto testa.hoc intelligo verum,si pupillus ap
probat tutore authore,vt.l. si ad pupillum. de au-
22 tho.tu.¶ †Item quęro an id quod dicitur de filio
exhæredato habeat locũ,siue bona siue mala mẽte
exhęredet̃,vt.l.multi non notę.š.de libe.& posthu.
Gul.de cug.tenet ꝙ sic:qa lex nõ distinguit: ergo
&c.vt.l.nõ distinguem⁹.de arbitris.&.l.de p̃tio.de
publi.ꝓ hoc.l.cũ quidam.C.de leg.&.l.ab exhære-
dato.j.de leg.j.&.l.in ratione.§.fin.ff.ad leg. falci. q̃

a ¶ Sed si ille. Frãc. de rampo.dicit hic quòd si aliquis instituit impuberem extraneum,& post testm̃ adoptat: deinde substituit pupil. substi. erat in ptãte substituentis,sed ista rñsio violat literã. item, qa tũc nõ vr̃ dubitationẽ aliquã continere cõtra.l. qd̃ labeo. j̃. ad carboñ. And.Barb.

POMATES.

b ¶ Ista glo. Vide & declara vt per Ange.insti.eod. in. iij. col.ver.iij.reqrit̃. & iiij.col.ver.iiij.q̃rit̃. Alex.ĩ.l. precibus. in.ij.col. in gloss.in vbo casum.eo. titu.

POMATES.

c ¶ Pupillaris. Adde videndum Bald. cõsil.cxl.lib.j.Cal.cõsil.xj.de test.

d ¶ Hoc verũ. Adde hoc verũ esse ꝙ poterit substituere quo ad bona,q̃ cõferret ipse auus miles non trahetur dicta substõ ad alia bona.l.cum fili⁹.de mil.testa.& facit. e. titu.l.miles ita.§.ex hæredato.& p hoc dicit Ange.ꝙ filius miles substituit filio suo pupillariter: & si talis filius recasurus sit in potestatem aui tenebit substõ solũ quo ad bona testantis & nõ quo ad alia. p.d.§. exheredato. & sic poterit eẽ casus ꝙ reperiret̃ pupillus decedere ꝓ parte testat⁹, & ꝓ parte ĩtestat⁹:si fortè au⁹ nullũ alium dedit substitutum & priò mortuus sit fr̃ ipsi⁹ filij cui fctã est substõ: secũdò auus:& tertiò ipse cui facta ẽ substõ. & hoc pp priuilegiũ militis testãtis qd̃ est no.dignũ.

POMATES.

e ¶ Sed quęro. Vide Alex.ĩ.l.p̃cibus.iij. colum.ver. qd aũt. C.e.Soci.ĩ.l. j.ĩ. iiij. q̃one.ij. effectus in ix.col.& seq.š. eod.

f ¶ Substitutus. Adde fortificãdo opi. Bar.vltra Alexan. nam pr̃ põt facere hæredes necessarios filio. quos ipse fili⁹ nõ posset.l. sed si plures.§. quos possum⁹.j̃.e.& pr̃ ista põt q̃ cõcernũt ipsam successionẽ rõne cuius substõ pupil.dicit̃ testm̃ filij forti⁹ debet posse substituere in testamẽto min⁹ solẽni,cũ hoc cõcernat simpl'r ordinationem rõne cuius dicit̃ testm̃ patris. vt l.pr̃is & filij. j. hoc ti.itẽ facit:qa substõ pupillaris ẽ pars & sequela testamẽti pr̃ni.c. si pater. de testa.in.vj. vñ non debet alia solẽnitas req̃ri q̃ȝ in ipso paterno: aliâs turpis esset pars quę suo nõ cõgrueret vniuerso. Item testm̃ pr̃is ẽ principale in substitutiõe accessoria.l.ex pupillari. j.e.ergo debet sequi naturã sui pricipalis:& sicut ĩ illa sufficiũt duo testes, similiter & in substitutione pupillari. ar.l.si ego. §. ꝙ tñ p alluuionem.š. de pub.& vt meis det̃ audacia scriptis hęc fuerunt verba Pau.de cas. consil. cccliij.vbi dicit nõ esse ĩ iudicãdo,nec cõsulẽdo à sñia Barto.recedẽdũ,sed anstãte statuto quòd mr̃ trãsiẽs ad scđa vota nõ succedat filijs,nisi ab eis fuerit heres instituta: si mr̃ q̃ pupillariter fuit substituta filio transiuerit ad secunda vota debeat succedere tãq̃ȝ instituta à filio: ex quo ad successionẽ est testm̃ filij.Bald. voluit quòd sic.consi. ccccxlj.lib.j.

g ¶ Conseruet̃. Vide Pau.de cas.in.d. authẽ.ex cã.Bal. cõs. cxiij.iij.vol. Ludo. Rom̃. cõs. clxxxj. Bal.cõsi.ccccvij. ij. vo.in fin.

h ¶ Item q̃ro. contrarium tenet hic Ange.tu tene opi.Barto.And.Barba.

a ¶ Sed dices. Et ẽt hoc põt cõtigere p̃ ter rigorem, ptãtis patriæ, p. l. in suis §. de libe. & posth. And. Barb.

b ¶ Rñde. Ange. hic tenet cõtrariũ: quia oĩa indistinctè loquunt: ergo ĩdistinctè ĩtelligi debẽt: & quia si mala mẽte exhrdet põt substituere pupillariter. & ad. l. si cũ dotẽ. §. eo aũt tpe. rñdet φ facit, p eo: qa ibi nõ interdicit pr̃i turpis & inqnatę vitę petitio dotis seu ei9 administratio: qa si viueret potest cõsumere. sed ĩ casu nr̃o cessat iste timor: qa mortuo pr̃e admittitur substitutus: ergo &c. tu potes dicere φ aut pr̃i est ĩ terdictũ bonis: & tũc nõ põt: qa ẽt ipse impedit testari: & sic pcedat opi. Bar. aut non fuit interdictũ, qa nõ est tã turpis vitę: & tũc procedit opi. Ioan. an. qa si nõ impeditur testari, nec impedietur pro filio. quod bñ no. And. Barba.

c ¶ Dico φ sic. Adde φ idem tenuit Ang. ĩ. §. si. j. ea. l. & Imol. hic, & in. c. Raynuti9. in materia pupillaris. & p hoc adducit Imol. qa illa vba, nõ vñr apposita ad limitãdum: sed quia fortè abhomiabatur aliũ casum noĩare. s. impotẽtiæ, vt. l. φ uis. versi. quod abhominor. C. eo. vel fortè qa mortis cogitatione turbatus vlterius nõ potuit cogitare. ar. l. hac cõsultissima. §. at cũ humana. C. q test. fa. pos. & hãc opi. firmat Bald. insti. de vulg. substi. in princ.

videtur loqui in exhæredato mala mẽte, cum ei testator nil reliquerit: & tamen potest ei substituere. Sed[a] dices tu: quomodo iudicium vel testm̃ pupilli cõmittitur patri, qui eum exhæredat mala mẽte & sic est sibi inimicus? vnde debet reijci iudiciũ patris sicut arbitri vel iudicis, vt. d. l. nõ distinguemus. §. cum quidam. s. de arbi. & C. si qua prædi. po. l. j. Rñ.[b] lex. tm̃ de pr̃e cõfidit φ non credit φ ipse filio faciat aliquid nisi pro bono: ideo ad petitionem patris filius incarceratur, vt. l. si filius tuus. C. de pat. po. cum nullus amor vincat paternũ, vt. C. de cu. fur. l. final. & l. isti quidem. ff. qđ me. cau. dixi tñ† pro veritate φ si pater esset ita turpis persona φ ei non cõ mitteretur administratio bonorum filij viuẽtis: vt l. fi. C. de sen. pas. & s. solu. ma. l. si cũ dotem. §. eo autem tempore. φ tunc non põt pupillariter substituere & multòmagis cum ibi sit maius periculum. facit. s. vbi pupil. edu. deb. l. prima. & l. vtilitatem. s. de confir. tuto. quod tene menti. ¶ † Octauò requirit quòd sit adita hereditas, vt valeat substõ pupillaris, vt hic. in versicu. adeo. ¶ Item per edictum si quis omis. cau. test. vt in versi. planè. fallit in milite, vt. l. miles ita. §. fina. ff. de mi. testa. Item fallit vbi existẽtia sui hæredis confirmat tabulas pupillares. vt. l. pater. in princ. infrà de priui. credi. quam gloss. hic alleg. pro contraria. & hoc plenè examinabo. j. eo. l. si filius qui patri. Quæro† an aditione facta ex tacita vulgari confirmentur tabulæ pupillares. Respondeo: si quidẽ solus pupillus fuit hæres institutus, existentia sui heredis cõfirmat tabulas pupillares, vt dictum est: idéo non est necesse quòd confirmentur per aditionem ex tacita vulgari, tenendo illam opi. quàm tenui. s. l. proxi. sed si habet coheredem qui non repudiat: tunc nõ video quid repugnet quin cõ firmentur per aditionem ex tacita vulgari, secundũ ea q dixi. s. l. proxi. in. q. illa, an à tacita vulgari possit incipere testm̃. quod plene dixi. ¶ † Quæro quotuplex est substõ pupillaris. Rñdeo, duplex, alia tacita, alia expressa. expressa est q fit vbis expressis: tacita quæ fit, verbis tacitis seu à iure subintellectis. quod dic vt dixi. s. in tractatu vulgaris substitutiõis, licẽt de vno possit dubitari an reperiatur pupillaris partim tacita partim expressa, sicut dixi in vulgari Respon. si queris an reperiatur partim expressa partim tacita. quo ad casus, dico quòd non possit reperiri: quia hoc solum in vnum casum confertur, scilicet si intra pupillarem ętatem decesserit: idéo aliũ casum non potest comprehendere: quia nullus ali9 casus est. nam si in parte substituat, in alia parte videtur voluisse substitutionem non valere, vt. l. si ita quis. j. eod. prædicta vera, nisi in casu quem dicam fortè. j. proxi. q. Si vero quæratur an reperiatur partim tacita partim expressa quo adverba, dico quòd sic eodem modo quo dixi in vulgari, per easdem. ll. & hoc de tertia. q. ¶ Quartò† quæritur quibus verbis fiat substitutio pupillaris. Respondeo. verba quæ referuntur ad eum qui substituitur semper sunt affirmatiua. illa quæ referuntur ad eũ cui substituitur semper sunt negatiua seu priuatiua, scilicet si decesserit intra pupillarem ætatem &c. put dixi. s. circa vulgarẽ substitutionem. Sed cõtra hoc potest opponi: qa in pupillari substõne dicit, si hęres erit, & intra pupillarem ætatem decesserit &c. & illa verba, si hęres erit, sunt affirmatiua siue positiua: vt. s. l. proxi. in prin. Respondeo, illa verba si hęres erit, non sunt de substantia pupillaris substitutionis. patet: qa põt filio exheredato fieri & quãdo φ filio præterito, vt. s. vidistis. Item probatur expressè. C. eod. l. si in testamento. vt. j. eo. l. qui liberis. §. hæc verba. & l. coheredi. §. fin. & l. qui duos. & l. paterfa. & l. peñ. j. eod. titu. & l. sed si quis. ¶ Sed quæro: quid† si illa verba apponuntur, quia dicit testator si filius meus hæres erit & intra pupillarem ætatem decesserit, talis sit heres: & filius non fuit hæres: quia abstinuit: sed intra pupillarem ętatem decesserit: an veniat substitutus ex pupillari? dico φ sic[c] vt l. si pupillus. j. de acqui. hære. & l. pr̃. in prin. infrà de priui. cre. Et secũdũ hoc erit casus ĩ quo pupillaris substitutio est partim expressa partim tacita. quo ad casus exp̃ssa, si hæres erit & ĩtra pupillarẽ ętatẽ. tacita, si hæres nõ erit vel intra pupillarẽ ætatẽ &c. j. eo. l. iam hoc iure. ¶ Quintò principaliter† quærit quis sit effectus pupillaris substitutionis. Respõ. primus effectus est φ pupillaris continet tacitam vulgarem, vt. l. iam hoc iure. in princ. j. eo. quod est verũ nisi testator contrarium senserit expresse vel tacitè, vt dixi. s. circa vulgarem. Secundus effectus est, φ per eam succeditur pupillo, vt insti. eo. circa princi. ¶ Quæro ergo† vtrum trahatur ad omnia bona impuberis pupillaris substitutio. Distingue aut quis substituit filio legitimo tm̃, vt filio adoptiuo: & dic vt ĩ. l. si arrogator. s. de adopt. & j. eo. l. sed si plures. §. ĩ arrogato. Aut filio[d] legitimo & naturali: & tunc aut fuit paganus: & trahit ad omnia bona pupilli vndecũq; quęsita, vt. l. sed si plures. §. ad substitutos. j. eod. aut fuit miles: & tunc põt ad certa bona trahi & ad certa non ex militis voluntate, vt. d. §. ad substitutos. si verò substitutio fieret filio naturali tantum non legitimo, non valeret: quoniam eum non habet in ptãte, vt hac. l. in princi. & vt. s. vidistis. ¶ Tertius effectus est: qa† pupillaris expressa excludit matrem[e] & alios ascendentes pręteritos, quos ipse filius pręterire non potest, vt. l. papinianus. §. sed nec impuberis. s. de inoffic. test. & C. de impub. l. pcibus. & l. lucius. j. eo. Sed circa hoc insurgũt dubia. Primò dubitatur an hoc sit verum hodie. de hoc sunt tres opi. Iaco. de are. & Mar. fil. dicunt φ mater hodie non excluditur per. l. humanitatis. C. eo. vbi exemplaris quæ est introducta ad exemplum pupillaris matrẽ nõ excludit. Secundò, qa olim pater matrem pręcedebat in filij successione, vt. l. ij. §. obijcitur. j. ad tertu. eadem ratione substitutus ab eo. sed hodie secus: vt in authẽ. defuncto. C. ad tertul. & sic leges antiquę sunt correctæ. Secũda opin. est φ etiam sit hodie idẽ φ olim: qa euitanda est legum correctio. *c. cũ expediat. de elect. in. vj. * & hoc tenẽt Dyn. Iac. de are. & Cy. C. e. l. humanitatis. Idẽ tenet dñs Bartolucius de pratis & inducebat. l. cũ qdã, q sequit post. l. humanitatis. C. eo. ti. q. l. pmittit fratrẽ fratri substitui, non autem pręcipit. & tamen constat φ frater hodie succederet ab intestato cum parẽte, sicut mater, vt. d. authẽ. defuncto. Tertia fuit opin. Gul. de cu. qa dicit φ mater hodie debet habere legitimam cõdictionẽ ex. l. p authẽ. pr̃byteros. C. de epis. & cle. licet per multa verba dicat. videte nõ curo de istis opinionibus: quia pręcedens opinio sci licet φ iste leges nõ sint correctę est vera. Idẽ etiam canonizata[f] in. c. si pater. in fin. extrà de testa. lib. vj. q est lex nouissima. Non ob. l. humanitatis. qa ibi loquitur in exemplari quæ differt à pupillari: vt dicam. j. eo. l. ex facto. Non obs. ratio alleg. per docto. istos: qa prelatio in successioni nõ est causa substitutionis, sed patria potestas: aliàs sequeretur quòd etiam mater de iure antiquo posset substituere, qñ est sola: quoniam ipsa mater succedit. item hodie posset pater instituere solùm in dimidia: quod est absurdum. ¶ Vlterius queritur,† qd de pupillari tacita: an tacita pupillaris excludat matrem? Respõ. glo. omnes tenent φ nõ, vt. l. vlti. C. de instit. substi. * & resti. sub. condi. fact. * & l. precibus. C. eo. ti. pdicta vera in tacita pupillari subintellecta à iure. vt. l. iã hoc iure. in prin. j. eo. tit. & sic nullo mõ fuit exp̃ssa. Sed si nos loquitur de tacita pupillari spãliter, q expressa est verbis generalibus: & illa quę cõtinetur in reciproca vel alia quę continetur in compendiosa, dicemus. j. eo. l. centurio. & j. eodem. l. lucius. vbi est alia materia. ¶ † Vlterius quæro quid de pupillari partim tacita, partim expressa, [g] vtrùm matrẽ excludit. Respon. si quidẽ est partim expressa, partim tacita, quò ad vba matrẽ excludit. Ratio est quia ex verbis testatoris ista substitutio comprehenditur. sicut dicimus in ea q in reciproca continetur, vt. j. eod. l. lucius. Sed si nos quæramus de ea quę partim est expressa, partim tacita quo ad casus, vt suprà dixi, dico idem. si enim testator voluit matrem excludi in vnum casum. s. si filius hęres erit, & intra pupillarem ętatem decesserit: eadẽ ratione ex cõiecturata mẽte defuncti voluit eum excludi, si hæres non erit & intra pupillarẽ ętatem decesserit. vt. j. dicetur, cum tractabit de coniecturata voluntate

d ¶ Aut filio. Etrõ est secũdũ Ang. φ sicut institutus ĩ re certa trahit ad se vniuersum, vt in. d. §. si ex fũdo. ita hic, And. Barb.

e ¶ Excludit matrẽ. Adde φ opiñ. Bar. optimè pbatur ĩ. l. sed si plures §. ad substitutos. j. eo. & ibi Bald. & Imo. pdicta cõtendũt ẽt quo ad bona q obuenissent pupillo ex linea mr̃na. & circa hoc vide q no. Bal. ĩ. d. l. pcib9. in vs. pone ergo. & in. l. hũanitatis. C. eo. & in repe. d. c. si pater. & idẽ tenuit Bal. cõs. cxj. j. volu.

f ¶ Canonizata. vide per Bald. consi. ccxix. li. j. inci. Petrus amandi. & ibi de exẽplari, qñ excludit matrẽ & qñ pupillaris est oĩno tacita & substitut9 sit pr̃ testatoris vel pauperes Christi, an excludunt matrẽ? & tene φ sic.

g ¶ Partim expressa. vide Ioannẽ de Ana. consil. lxvj.

a ¶Sed circa hoc.In contrarium fortiter facit:quia si auus cum excludit patrem à prima hereditate per vulgarem factam nepoti: ita videtur quòd mens sua fuerat multò fortius excludere ipsum ab ipsa hæreditate impuberis.potes dicere,hoc debere limitari quãdo extraneus fuit substitutus vulgariter,qui fuerat multum grauatus:prout in simili tangitur in. q. illa, an tacita pupil. excludat fratrem pupilli.vel dic secundò quòd non est eadem,ratio in portione delata nepoti p auũ & in hr̃ditate ipsi⁹ nepotis.

tate defuncti circa tacitam substitutionem. ¶Sed
a circa hoc[a] dubitatur.tacita pupillaris † nõ excludit
34 matrẽ.verbi grã.Auus fecit substitutionẽ vulgarem
nepoti in potestate retento ex filio emancipato:an
b tacita pupillaris [b] excludat patrem,[c] illum emanci-
c patum.Videt̃ ꝙ sic:quia de matre lex tm̃ loquitur:
vt.l.precibus.C.eo.ergo non refert̃ ad patrem? vt.l.
si verò.§.de viro.s.solu.matri.& hoc quia leges q̃ loquuntur de mulieribus,non extenduntur ad mares
vt.l.pe.& ibi not.j.vt in pos.leg.In contrarium videtur,& est veritas.quę enim est ratio quòd tacita pupillaris non excludit matrem.ratio potest esse duplex.vna ꝙ per vulgarem succeditur testatori defuncto:per pupillarẽ verò succeditur ipsi pupillo:
vt insti.eo.circa princ.licet ergo testator prætulerit
extraneum matri pupilli in substitutione ipsius testatoris:non est tamen verisimile ꝙ voluerit p̃ferri
extraneum in substitutione ipsius pupilli:& matrẽ
excludere à luctuosa substitione filij pupilli: vt.C.
de insti.& subst.l.fin.vbi probatur prædicta ratio.
d Alia ratio [d] est ꝙ mater præterita ab ipso filio impubere haberet querelam:sed nunc quando pater facit filio testamentum,excluditur à querela : vt.d.l.
papinianus.§.sed nec impuberis.de ĩoffi.test.vñ voluit lex per suam interpretationem excludere matrem à querela,sed testator eã non excludit expresse.sed istæ rationes habent locum in patre, sicut in
matre:vt.l.furiosæ.s.de cur.fur. ergo &c. Quinimo
est maior ratio in patre,qui fili⁹ est testatoris:& sic
nõ est verisimile eum alienam sobolem suæ voluisse præferri &c.vt.l.cum accutissimi.C.de fideicommis.& .l.generaliter.C.de insti.& substi.&.l.cũ auus
j.de cõdi.& demõ.Nõ ob.l.si verò.§.de viro.qa verũ est ꝙ lex nõ debet extẽdi ad alios casus,etiã eandem rationẽ habentes quando lex est contra ius cõ
e mune,vt dixi ĩ.d.§.de viro.sed istud[e] quod tacita pupillaris non excludit matrem,non est contra ius cõ
mune:vt dixi quando aliquod statutum in contrarium non reperimus.Non ob.l.pe.j.vt in pos.legat.
quia ibi est diuersa ratio inter mares & fœminas,
35 ¶†Vlterius quæro an tacita pupillaris excludat
auiam.videtur ꝙ sic:quia de matre hîc loquitur: ergo &c.vt dicto.§.de viro.pro hoc facit.l.patri. &. l.
sic eueniet.j.de adulte.In contrarium videtur facere & ista est veritas quòd tacita pupillaris non excludit auiam:quia matre mortua auia assumit sibi
locum matris.l.nepotes.&.l.vbi.C.de su.& le. hære.
Itẽ quia par est priuilegium matris & auiæ in tutela.vt in authen.matri & auię.C.quãdo mu. tu.offi.
fun.po.& in corpore vt li.ma.& auiæ.in prin.p hoc
facit.j.ad tertul.l.ij.§.si mater.coniuncto versi. quid
si nepotibus.vbi apparet ꝙ constitutio quæ loqtur
de matre,habet locum in auia,quę tutores nepotibus non petijt.Ad argumẽtum contrarium patet
responsio ex his q̃ dixi.s.& hoc tenet Gul. de cug.
f & Raynutius.& hoc puto verum.[f] ¶†Vlterius quę
36 ro an tacita pupillaris excludat fratrem [g] pupilli?
g videtur quòd sic:quia de matre lex tantum loquitur
ergo &c.vt in.d.§.de viro.Præterea, non est eadem
ratio in fratre quæ est in matre : quoniam frater
non habet quærelam, nisi prætereatur ab alio fratre instituta turpi persona,vt.l.fratres. C.de inoffi.
testamen.quid dicemus? Gul.de cug.tenet contrarium ex præsumpta voluntate defuncti quæ est,
vt voluerit filium suum præferri cuilibet extraneo.
argu.l.cũ acutissimi.C.de fideicõmis.& de institu.
& substitu.l.generaliter.§.cũ aũt.&.l.cũ auus. de cõ
di.& demon.Ray.dicit quòd idem in fratre vtrinq;

b ¶An tacita pupillaris.Vide Bal.cõsilio. clxxviij. & clxxxiiij.ij.vo.per Ang.consil. xcvij.

c ¶Excludat patrẽ. Adde quòd opinio Bar.sequitur Gul. de cug. in. l. precibus.in materia vulgaris:qui solus limitat non procedere,qñ pr̃ impuberis fuisset ab auo mala mente exhæredatus.all.in arg. §.exhæredatos. in auth.de hær.& fal. colla.j.&.l.si patronus.§. si quis non mala mente. j. de bo.lib.& hanc modificationem seqt̃ Sal.in.d. l. testamẽto.& cum opi.Bar. tenuit etiam Pau. de ca.in.l.fin.C. de insti.& substi.

POMATES.

d ¶Alia rõ. Not.ꝙ Bar.hîc tenet ꝙ tacita pupillaris non excludit fratrem. contrarium tenet Iacob.bu.in.l. precibus.C. eod. quia non est eadem rõ in matre & fratre: qa matri debet̃ legitima. nõ autem fratri.& ista placet domino meo.

e ¶Sed istud. Contra hãc theoricam facit.c. constitutionem.de reg.in. vj. & vide do. meũ in d.§.de viro. Andr. Barba.

f ¶Et hoc puto verũ. Adde ꝙ idem tenuit Gul. de cu. in.d.l.precibus. & Ray.in trac. substitutionum.in materia pupillaris.Ang. in.l. precibus. ibi Sal.Imo.ĩ.d.c.Raynutius de testa.

g ¶Excludat fratrẽ. Adde quòd Imo.hîc refert Iacob.but.in.l. precibus. indistinctè tenuisse fratrem excludi ex eo quia non est eadem ratio in fratre:cum matri debeatur legitima in bonis filij:sic fratri in bonis fratris ideò statuta in matre non trahuntur ad fratrem.l.fin.C.de interdi.ma.& tenet Imola hîc & in d.c.Raynutius.idem tenet Raph.cu.in.l.iã hoc iure.j.eodẽ Saly.in.l.fi. in fi.

C.de insti.& substi.& rest.sub condi.fac.transit cum Bar.Alex.dixit ꝙ fortasse verior est opinio ꝙ iste frater impuberis,quando est de descendentibus testatoris debeat non obstante tacita pupillari excludere substitutũ, ijsdẽ rationibus quibus in proximis duabus quæstionibus præcedentibus excluditur per auiã & patrẽ substitutus:nec obst.ꝙ qua rõne fuit exclusus ab hæreditate paterna,& eadẽ ab hęreditate fratris: qa non præsupponimus filium hîc fuisse exhæredatum, nec exclusum, sed ei relictũ fuisse qđ debeatur. nec præsumendum est testatorem voluisse præponere sobolem extraneã proprie per rationem generalẽ. d.l.cum acutissimi.C.de fideicom.

coniuncto:sed si est frater coniunctus ex vno latere
tantùm:tunc secus dicit : quia non est eadem ratio
quę est in matre:quia mater ei prefert̃ in successione,vt in auth.defuncto.C.ad tertu.videte primò dictũ Guli.de cug.quia ĩtelligo illud esse verũ qñ extraneus fuit substitut⁹ vulgariter pupillo in fauorẽ
filij testatoris & fratris pupilli,cui fortè multa legata & fideicommissa reliquit:nec eum voluit grauare oneribus hęreditarijs:aliâs ponendo simpliciter
extraneũ esse substitutũ vulgariter pupillo, eadẽ ratione qua pater exclusit filium suum â successione
ipsi⁹ patris,quę magis est sibi debita quàm successio fratris, vt. l. scripto.in fi.ff.vnde liberi. videtur
ipsum exclusisse à successione pupilli.vt.j.dicam
cum si.quæstionibus.item dictum.Raynu.qui dicit
ꝙ hoc habet locũ in fratre vtrinq; coniũcto. sec⁹ si
ab altero tantùm parente.intelligo scilicet matre, tã h
tùm.nam si esset tantùm ex patre,adhuc stat ratio
Gul.per.l.cum acutissimi.C.de fideicõ.cum si. nec
ob.si dicis ꝙ nõ est eadẽ ratio quę in matre:imò est
eadẽ ratio quę in matre,scilicet vna cũ rationibus,
37 scilicet presumpta voluntas defuncti:† & ex pluribus rationibus sufficit vnam subesse,vt.l. si ventri.
§.in bonis.j.de priuileg.credi.& insti.de nup.§.affinitatis.&.l.liberorũ.de his qui notan.infa. cum suis
glo.Ista autem præcedens ratio potest intelligi quãdo ipse idem frater est substitutus vulgariter : quia
tunc ipse idem succederet ex tacita papillari : nec
tractamus an ipse excluderet â seipso. & idéo dicit
ꝙ tacita pupillaris non excludit matrẽ & quosdam
38 alios.¶†Quæro quid si probetur quòd testator voluit matrem excludere vigore tacitæ pupillaris.glo.
h respondet quòd mater excluditur [h] per.l.in testamento.in fin.C.de testa.mil.hoc not.gloss.in.l. precibus.super versicu.omnimodo.C.eodem. & bene i
dicit.Ad idem facit.l.iam hoc iure.j.eod.sed dices si
voluntas defuncti probatur:ergo non est tacita pupillaris,sed est pupillaris expressa. Respon.non est
verum,imò nullam mentionem facit de pupillari:
& tamen de præsumpta voluntate facit aliquibus
39 coniecturis constare,vt.j.declarabo per exempla.
i ¶†Quæro[i] ergo,& reuoco in dubium quot testes[k]
k requiruntur ad probandum istam voluntatem defuncti.Videte,determinatio istius quęst. dependet k
ex quodam dubio.quidam enim dicunt quòd quãdo mater est in medio vulgaris expressa non continet eam.& hoc videtur sentire glo.C.eodem.l.precibus.Alij dicunt quòd vulgaris expressa bene continet tacitam pupillarem : sed contra matrem non
habet effectum.& ista est vera,vt examinabo.j.eo.
l.centurio.vbi gloss.tangit.sed hoc est quod continetur tacita pupillaris, licèt non habeat effectum cõtra matrem.Ista probatio fit ad declarationem huius voluntatis : scilicet huius tacitæ pupillaris contentæ in expressa vulgari. & probatio declaratoria
potest fieri per duos testes, vt.l.hæredes palam.§.
sed & si notam.s.de testa.& ibi per gloss.& Dyn. l
sed si teneremus aliam opinionem,scilicet quòd nõ
continetur:tũc ista probatio fieret ad inductionem
nouę voluntatis,non ad declarationem:idéo requiruntur septẽ testes per ea quæ not.in.§.sed & si notan.teneas precedentem opinionem per ea quę no.
40 in.l.cẽturio.¶†Quero ex quibus præsumatur [l] ista
l voluntas defuncti : quòd voluerit matrem excludi
per tacitam pupillarem.Respon.ex quatuor principaliter.Primò,ex his quæ testator dixit extra testamẽtum.Secũdò,ex his quę dixit in testamẽto.Tertiò,ex conditione matris & similium personarum:

h ¶Excluditur.Adde Barto.idem tenentem in.l.fi.in.ij. colũ.C.de instit.& substitu. vbi dicit ꝙ ille tex.hoc probat licèt gloss. in l.precibus.non fuerit de illo textu recordata. idem tenuit Bald.in.l.centurio.j.eod. vbi dicit Cyn. ita tenere in.l.ex testamento. C.de testa.mi.& vide Bal.consi.ccviij. j.volu.

POMATES.

i ¶Quero ergo.Vide Alexand.consil. c. in.ij. column.iiij. volu. & sic probatio testamenti nulliter vel inter libe. vt per Bar.in.l.fin. C.famil.erci.

k ¶ Testes. Adde quòd cũ Bart.concordat Bald. in.l. precibus. in.iiij.colum.in.v. quæst.C. eod.vbi etiam tangit Ange.& Salyc. in.ij. colum. & Salice. in. l. quàmuis. C.eodem.per Bar. & Imo.ĩ.c. Raynutius de test.& in.d. l.in testamento.

POMATES.

l ¶Ex quibus præsumatur. Vide de omnibus istis coniecturis Alexã.consil .xcj. in.iiij.volumine. & consil . c. aliâs.x.in.ij.colũ.in iiij. volumi. Anto. de butr.consil. liiij. Alex.in.l.precibus in.ij.colũ.in glos.in verbo oĩmodo. C. eo.vbi ponit aliam coniecturã contra limita.Ang.ibi.scilicet qñ esset substituta pia cã.Et hoc cõiter tenet̃ secũdùm do.Io.ba.ibi.& ita tenet Alex.cõsi.xxxviij. in.j.volu. & cõsi.lvj.in.ij.volu.& consi.xij.& consi.xciij.in.iij.volu.quam glo.limitat Are.cõsi.clv.licet doc.indistinctè teneãt illã aliã coniecturam Ang.vide tñ Corne.ibi tenentem cõtrarium.& opi.Ang.tenuit Bar.cõsi.pe.in pe.colũ.

a ¶ Extra testamētū. Adde qđ Bal.in.l. p̃cibus. dicit ꝙ sic si dicta verba ꝓtu lerit post cōditum testm̄ p.l. heredes palā.ĩ prin.& ĩ.§.si qs post.s̃.de testa. Idē Imo.ĩ.d.c.raynuti⁹. faciēs mētio nē de verbis Bald. in.l.p̃cib⁹.Adde ꝙ p mulieres, vt voluit Ol.cōs.cxcvij.

b ¶ Sed qd. Adde ꝙ cū Bar. hìc transit Bal.in.d.l.p̃cibus.ĩ iiij.col.& ibi Ang. & Bal.& dixit Bal. in.d.l.p̃cib⁹. ꝙ si testator dixerit ꝙ volebat matrē impuberis hr̄e.x.si nō nuberet & nubat nedū legato sed hr̄ditate pupilli priuabitur:quia si noluit eā hr̄e legatū,si nuberet multò forti⁹ nec vniuersā hereditatē,vt ibi latius per eū. & pulchrè p Bal.cōs.ccxviij.s̃. alle.j.vol. vbi dicit q̄uo apparet ꝙ testator voluerit matrem excludi.

POMATES.

c ¶ Si testōr. Vide Alexā.cōsil.xij. in ān̄pe.col.ĩ.ij. volu.

d ¶ In honestū. Adde qđ fortè verū est dicere ꝙ nō excludat ex testōris volūtate, qm̄ illa est iā finita per mortē l.iij.s̃.loca.&.l.si ita legatū.§.illi si volet.de leg.j.sed bñ poterit auferri ab illa,tanq̃ ab indigna,& applicari fisco.per ea q̃ hn̄r in l.sororē.ĩ glo.C.de his q.vt indig. & ĩ l.hr̄ditas.eo.titu.& hoc tenuit Frāc.de rāp.in.l. post aditā.&.in.l.p̃cib⁹. C. eo.vt refert & seqt̃ Imo.hic,& Imo.in c.raynutius.al.no. p Bar.ĩ.l.j.j. de his q.vt indig.& idē ꝙ Imo.sentit. Bal.in d.l.p̃cibus.& cum opinio.Imo. transit Alexā.

de quibus excludēdis tractatur.Quartò ex conditione personæ eius qui est substitut⁹.¶ Videamus de quolibet.Dixi primò ex his q̃ testator dixit extra testm̄:[a] quid enim si ante dixerit,si filius morieť nollē ꝙ mater eius haberet vnū obolum:vel similia verba?certè videť sufficere.arg.ad hoc.s̃.tit.j.l.quoties.§.j.& quod ibi no.Ad idē.j.de lega.j.l.si quis in fundi vocabulo.pro hoc facit.l.titia.§.idem rn̄det.j. de ver.obl.cū suis similibus.
41 ¶ Secundò pōt † apparere ex verbis positis in testō,quid enim si testator matri pupilli reliquit aliquid,& iussit eam esse contentā,vt plus de bonis suis petere nō posset?In hoc dicit Gul. si quidē alia verba fuerunt adiecta legato relicto ab ipso pupillo,tunc matri non præiudicatur in successione,quæ venit post mortem pupilli,vt.l.paulo callimacho.§.j.j.de leg.iij.sed si illa verba essent adiecta in aliquo legato relicto à substituto pupilli:tūc secus.præsumitur enim quòd voluit substitutū matri præferre,vt.l.peto.in princ.de leg. ij.pro hoc facit.l.fideicōmissa.§.si quis ita.j.de leg. iij.& quod ibi dixi vobis.quod puto verum.¶ Sed quid si[b] testator[c] † reliquit vxori suæ aliquid,donec vitā vidualē seruauerit,& ipsa transiuit ad secū
42 da vota:an ex præsumpta voluntate defuncti,sicut per transitum ad secūda vota ipso relicto priuatur, ita excludatur à tacita pupillari?videte pro futuris annis illud fideicommissum,vt legatum annuū potest deberi à substituto pupilli, sicut ab ipso pupillo,vt.l.si fundum sub conditione.§.si pater.j.de leg. j.&.l.nō solū.§.liberatio.j.de li.lega.& ideò sicut per transitum ad secunda vota testator voluit eam eo relicto priuari,etiam in persona substituti seu alterius hæredis pupilli p cursum,& successionem temporis:eadem rōne pręsumiť quòd voluerit eam per trāsitum ad secūda vota excludi à tacita pupillari.
43 Tertiò pōt † probari ex conditione personę matris & consimiliū personarū,de quibus excludendis tractatur,vt ecce quid si mater erat inimica testatoris: quia fortè erat amasia vnius scholaris,vel vni⁹ scriptoris & sic multū eū offenderat,certè præsumam eum voluisse ipsam excludi à tacita pupillari,vt.l. iij.in fi.&.l.ex parte.j. de adi.le.&.l.si inimicitiæ.j. de his qui.vt indig.& hoc etiam tenet Gul.Item quid si mater nō est capax hæreditatis pupilli.quia tutorem pupillo nō petijt:certè perinde est acsi nō esset mater,vt.l.ij.in fi.j.ad tertu.&.l.j.§.pe.j.de cōtratab.& ibi dixi.Idē esset dicendū:si post mortem pupilli vxor testatoris aliqd inhonestū[d] fecisset,vt no.in.l.fideicōmissum.C.de fideicō.&.l.sororem.C.
44 de his q.vt indig.¶ Quartò dixi † quòd probatur[e] ex cōditione personæ substituti.pone enim ꝙ frater pupilli filius testatoris est ipsi pupillo substitut⁹ vulgariter:certè tacita pupillaris excludit matrem : quia pręsumptio est ꝙ testator voluit filiū suū vxori præferri.arg.l.cū acutissimi.cum similib⁹.C.de fideicō.& hoc videtur sentire glo.in.l.præcibus.[f] C. eo.circa fi.vlt.gl.hoc etiā videtur sentire Azo ĩ summa eo.ti.Et hoc vr̄ sentire Ia.de ra.& plures alij ĩ.l. fi.C.de insti.substi.& resti.sub condi.fac.quod multū mihi vr̄ consonū volūtati defuncti.facit ad hoc l.peto.§.fi.j.de lega.ij.facit etiā.l.lucius.s̃.tit.j.&.l.generaliter.C.de insti.& substi.Prædicta vera sunt in fratre pupilli.secus in fratre testatoris patruo pupilli secūdū Gul. de cu.vt.l.iij.ĩ.rn̄so.j.de leg.præstā.
45 ¶ Sed quid † de matre[g] defuncti.quid enim si mater defuncti est substituta vulgariter pupillo?Dicit Gul. de cug.idē quod in filio pari ratione:qm̄ abintestato pariter succederet pupillo,sicut filius testatoris pupilli frater.vt in authē.defuncto.C.ad tertu. Itē,quia est de parētib⁹.arg.d.l.iij.post princ.de lega.præstā.ita dicit Gul. quod satis placet.¶ Quin
46 tus effectus † pupillaris substitutionis est ꝙ pater facit filio hæredem suum & necessarium quē scilicet facit sibi vt.j.ea.l.§.pri⁹.ĩ fi.&.l.sed si plures.§.quos possum.j.eo.quod tene mēti.Est tñ vtile scire,nam puto ꝙ existētia sui hæredis in illo pupillariter substituto operetur transmissionem hæreditatis pupilli non aditę:sicut hereditatis paternę eadem ratione vt dicemus.j.eod.l.si filius qui patri. ¶ Vltimò principaliter est videndum,qualiter finiať substitutio pupillaris.Istam materiam ponit glo.tua in l.in pupillari.j.eo.& ibi dicam.

SVMMARIVM.

1 *Fideicommissum uel relictum à substituto exhæredati quando ualeat?*

2 *Institutus quando adiuit hæreditatem & eam post repudiauit,post restitutionem in integrum quòd substitutus uulgaris poterit adire de iure ciuili.*

Interdum. ¶ Institutus cogiť adire propter fideicommissum debitū in secūdis tabulis.Itē aditio facta ex vi restitutionis in integrū firmat tabulas pupillares.h.d.Et diuidiť in duas partes & quęlibet pars habet duas lectu.In prima parte tene secūdam lec.in secūda parte tene lec.primam.No.tex.ibi,improbū esse &c. Secūda
1 pars ibi,ergo &c.¶ Op.ad prin.§.& videť † ꝙ fideicōmissum vel relictū à substituto exhæredati non valet,vt in.l.cohęredi.§.cū filiæ.in fi.§.j.eo.l. planè. la.ij.circa princ.j.de leg.j.Respō.fateor cōtrariū,nisi substitutus exhæredati sit institutus ab ipso testatore,vt in.l.in ratione.§.fi.j.ad leg.falc.&.l.qui fundū §.qui filios.eo.ti.habuistis in.l.fi.in prin.j.de leg.iij. & ideò posui hìc casum ꝙ fuit substitutus exhęredato ille qui fuit institutus à patre.quæ est secūda lectu.posita in gl.licet prima lec.gl.sit falsa,vt ex prędictis apparet.vide gl.quæ incipit.titius.ibi,idem si eundē &c.Hìc incipit secūda lect.quæ est vera: sed p̃cedēs est falsa.vel vt cessent omnia cōtraria possumus ponere casum ꝙ filius nō fuit exhæredat⁹ : sed fuit institutus dato sibi cohærede extraneo.vn̄ existentia sui hæredis nil pperať:vnde oportet ꝙ hęres cogatur adire propter tabulas pupillares & fideicōmissum relictū in eis.& hæc est tertia lec.posita hìc in gl.Item op.& videtur ꝙ quis sit solicitus de hæreditate viuētis,vt in authē.cōtra cū rogat⁹.C.ad treb. &.l.archimedorā.C.vt in poss.leg.dicunt quidam illud procedere ex volūtate testātis:sed certè hoc nō procederet ex volūtate:quare dic,ꝙ ibi agiť de hæreditate testatoris mortui:sed hìc de hæreditate pupilli viuētis,secūdùm Dyn.& Iaco.de aret.& Old. ¶ Venio ad secūdum versi.dicitur hìc ꝙ fuit restitutus adeūdę hæreditatis causa.quæro ad quid fuit restitutus.Dicūt quidā ꝙ fuit restitutus vt adeat.& sic confirmātur tabulæ pupillares.Alij dicūt quòd fuit restitutus vt abstineat vel repudiet.& secūdùm hoc cōfirmatur vulgaris substitutio , vt substitutus vulgariter posit adire.ista lec.licet sit in se vera , vt s̃.de mino.l.& si sine.§.sed quod papinianus.tñ quā tùm ad nostrū.§.nō est vera:quia hìc dicit secundis tabulis:& sic loquiť de tabulis pupillaribus:sed substitutio vulgaris est primę tabulę testatoris:licet sit secūdus gradus,tenendo secūdam lec.¶ Opp. de.l. & si sine.s̃.de mino.§.sed quod papinianus.So.dicit gl.hoc verum in liberto substituto:in seruo autē distingue,vt ibi & plenè.¶ Vltimò.§.iste videtur ca-
2 sus † vnius quæstionis.Aliquis adiuit hęreditatē & repudiauit per restitutionem in integrum , quæro vtrùm substitutus vulgariter posit adire de iure ciuili vel an habeat necesse petere secūdùm tab.Et videtur ꝙ habeat necesse petere secūdùm tabu. quia primus remanet hęres de iure ciuili:vt.l.ei qui soluēdo.s̃.ti.j.ergo secundus eodē iure hæres esse non potest:& sic habet necesse venire de iure prætorio. & hoc vidētur sentire vltramon.& Cy.sequēdo eos in l.qui se patris.C.vn̄ liberi,pro hoc videť esse casus in §.isto.ibi dum dicit prætor &c.Contrarium est verū:quia etiā de iure ciuili pōt adire,vt.l.j.§.si qs adita.& ibi dixi.j.ad tertu.tetigi in.l.j.s̃.eod.in tractatu vulgaris substitutionis.Ad hunc tex.respōdeo:quia fateor ꝙ potest petere secūdùm tab.non tamen per hoc prohibetur adire de iure ciuili.Ad contraria responde vt dixi in.d.l.j.§.si quis adita.&.s̃.eo.l.j.

POMATES.

e ¶ Quod probatur. Vide Barto.consil. xxiij.

f ¶ Gloss.in.l. precibus. Vide quæ ibi posui & inquantū Alexan.hìc dicit ꝙ apparet ꝙ testator voluerit excludere matrem cum substituit paupes Christi vide Cal.consil. xvij.de test.

POMATES.

g ¶ Quid de matre. Vide Alexan.in.l. precibus.in vlt.col. C.eo.titu.

SVMMARIVM.

1 *Conuersio ordinis,quando uitiat substitutionem?*

2 *Conuersio ordinis quare non uitiat substitutionem factā filio instituto,& tamen factam exhæredato sic?*

3 *Libellus,peto cogi & compelli & ad prædicta condemnari quòd ualeat.*

4 *Ordo attendatur qñ & primò circa producendam aliquam rem in eſſe.*
5 *Ordo omiſſus quando habeat uitiare?*
6 *Ordo temporis quando attendatur ut inducat prælationem in tempore?*
7 *Ordo ſcripturæ uel locutionis quando inſpicietur ut ex eo aliquid præſumatur?*

Prius. Si aliquis ſubſtituat filio exheredato, debet ſibi prius heredem ſcribere:aliàs ſubſtitutio vitiatur:ſed ſi ſubſtituat filio inſtituto ordo non attenditur.hoc dicit vſq; ad finem.¶ No.
1 text.ibi, vſque adéo. † dicitur hìc quòd conuerſio ordinis vitiat ſubſtitutionem.contrà infrà proxi.§. dicunt quidam quòd iſte.§. per ſequentem corrigitur.Certé non eſt veriſimile quòd ſtatim iuriſconſultus ſe corrigat,vt.l.non ad ea.j.de cond.& demõ. Alij dicunt hìc de rigore:ibi de æquitate. certè eſt idem dicere quòd corrigere.quare gloſſ. dicit, hìc loqᵉ quãdo ſubſtitutio fit filio exhæredato:ibi quã do filio inſtituto.Quidã doct. Vltramon.dicẽtes,ꝙ nõ vident rationẽ huius glo.dicunt,aut ſubſtitutio fit diuerſis temporibus:& habet locũ etiã iſte.§. aut fit eodẽ tpe & eodẽ cõtextu:& tunc habet locum ſequens.§.& hoc tenet Pet.& videtur tenere gloſſ.in l.ſi quis eum.§.j.ĩ.e.certè inquãtum dicit ꝙ quando teſtamentum fit diuerſis temporibus, debet ſeruari
a ille ordo.[a] dicit verũ:ſed inquantũ dicit ꝙ hic.§.non habet locũ quãdo fieret eodẽ tempore,malè dicit. Primò contra gloſſ.j.huius.§.Secundò contra tex. dicit enim ſcriptura in ſingulari numero,& ſic innuit quòd erat eadem ſcriptura eodem tempore facta,nõ diuerſis.&.ĩ.dicit vno cõtextu & ſic vno tempore factum.teneamus ergo ſolutionem glo.¶ Que
2 ro† quæ eſt ratio diuerſitatis,vtrum ſubſtitutio fiat exheredato,vel inſtituto,dicunt quidam quòd quã do pater exhæredat filium non facit quod debet: & ideo debet plus adſtringi.ſed nihil eſt dicere:qa fortè facit qđ debet exheredãdo filium ex iuſta cã: quare puto eſſe rationem quando pater inſtituit filium & ei ſubſtituit,ſiue pcedat ſubſtitutio ſiue ſequatur ſecũdũ ordinẽ ſcripture,ſemp ſequitur ſubſtitutio & pcedit inſtitutio ſcđm ordinẽ intellectꝰ, vt.j.pxi.§.ideo,ſatiſfactum eſt reſcripto Imperatoris qđ requirit inſtitutionem præcedere:ſed quando filius fuit exheredatus:nõ poteſt dici qđ inſtitutio precedat ſecũdũ ordinẽ intellectus:ideo ſubſtitutio vitiatur:quia eſt omiſſus ordo.& hoc facit ad
3 queſtionem†:dico in libello,peto eum cogi & compelli & ad predicta condemnari.videtur ꝙ talis libellus non procedit:quia prius petit executionem q̃ ſententiã certè imò procedit:qa ſecũdũ ordinẽ intellectus prius petit ſententiam q̃ executionem,vt
4 hic,&.l.talem.ſ.titu.j. ¶ Vlterius opponi. † dicitur hìc ꝙ ordo debet attendi contra in.l. ambiguitates &.l.præpoſteri.C.de teſta.&.l.nec eñ.de ſol.& .l.quidam.j.de pecu.lega.& inſtitu.de lega.§. ante hæredis.gl.dicit ꝙ ad alia non curatur ordo,vt in contrarijs.ſed certè iſta ſolutio non habet ĩtellectum.Alij, vt Dy.in.l.nec enim.de ſolu.diſtingũt aut apparet de mente diſponentis:& non curatur de ordine,vt in contrarijs,aut non conſtat de mente teſtantis:et tunc ordo debet attẽdi,vt.l.quoties.de vſufruc.Sed per hoc non eſt reſponſum ad hanc legem:quia hic apparet de mente,& tamen ordo attenditur.Alij vt Cy.in.l.prepoſteri.C.de teſt.dicunt alter & imperfectè:quare puto ſic dicendum quòd triplex eſt ordo.primus ipſius rei quo aliqua res ineſſe pducitur.Exemplum in ſententia quę debet fieri præcedente libello & litis conteſtatione.Item teſtamentum debet habere certum numerum teſtium & inſtitutionem hæredum,& ſimilia,& ꝙ præcedat inſtitutio & ſubſtitutio ſequatᵉ,vt hìc.Secũdus ordo eſt temporũ vnius rei ad aliã rem:quia vna in tempore precedit aliam.Tertius ordo eſt ſcripturæ, ſeu locutionis.¶ Circa primum cõſtat ꝙ quælibet res debet habere in ſe ordinem productionis,vt in autᵉ.
5 de hære.& fal.§.inordinatum. ¶ † Sed dubitatur[b]
b an ordo omiſſus habeat vitiare vel non?Circa quòd diſtingue aut eſt ordo neceſſitatis,aut volũtatis, aut dubitatur.Primo caſu,omiſſio ordinis vitiat,vt.C. de ſen.& interlo.om.iu.l.plata.& de here.ac.l.vt debitũ.& in præſenti.§.modo id qđ dico vitiat,dic quãdoq; ipſo iure,quãdoq; facto iudicis.vt.l.j.& ibi no.C.de appel.Secũdo caſu tũc omiſſio nõ vitiat, vt.l.pposteri.C.de teſta.& inſti.de leg.§.ante hæredis.Tertio caſu qñ dubitatᵉ:tũc*diſtĩgue*aut omiſſio talis ordinis eſt magni pıudicij & tunc:vr̃ ordo neceſſariꝰ,& omiſſus vitiat,vt.l.cum hi.§.ſi ptor.ſ. de trãſac.aut ẽ modici pıudicij:tũc ẽ ordo volũtariꝰ & omiſſus non vitiat,vt.l.j.in fi.ſ.de vent.inſpi.& iſtud pertinet ſcire ad multa.pone, in inuentario
c omittitur ponere ſignũ crucis[c].puto quòd non vitiatur cõfectio inuentarij:quia cum talis ordo importet modicũ præiudicium,videtur ordo voluntarius nõ neceſſarius:idéo omiſſus non vitiat:vt.l.j.in fin.& ibi dixi de ven.inſpi.ſecus ſi omittetetur citatio creditoris q̃ eſt magni preiudicij,vt.d.l.cum hi.
6 §.ſi prætor.de tranſac.¶ Circa ſecũdum † queritur an ordo temporis ſit ſpectandus vt inducat prælationẽ de iure.diſtingue aut querimꝰ de honoribus, aut alijs iuribus.Primo caſu,aut querimus de ordinandis:& tũc nõ inſpicitur ordo in temporibus,vt preferatur antiquior ſed dignior, vt.l. honores. in prĩc.ff.de decu.& in autᵉ.de monachis.§. ordinatione.&.C.de decu.l.ad ſubeũda.li.x.cũ ſimi.fateor tñ quòd in ipſius ordinandi perſona ĩſpicitur ordo, vt gradatim aſcendat,vt.l.vt gradatim.ĩ.de mu.& ho. in princ.&.l.honor.§.gerendorum.eo.titu.fallit vbi eſſet aliter ſpecialiter prouiſum, vt.l. primicerius. C.de offi.præfec.vrb.& de aduo.diuer.iud.l.petitionem.aut quærimus de iam ordinatis inuicem præferendis:& ordo temporis ĩſpicitur,vt.l.j.ĩ.de albo ſcriben.&. C.de conſul.l.j.lib.xij.aut querimus de alijs iuribus realibus vel perſonalibus:& tunc plenè diſtingue per gloſſ.ita dicit Dyn.in.l. priuilegia.infra de priuil.cred.&.l.cum vnus. de bo.auth.iudic. poſ.&.l.ſi finita.§.ſi plures.de dam.inſe.& in quali-
7 bet earũ dixi.& per Dyn.in.c.qui prior.extrà de re
d gu.iur.lib.vj.¶ † Circa tertium[d] ſcilicet circa ordi
e nem[e] ſcripture vel locutiõis queritur,vtrũ debeamꝰ ſpectare vt ex eo aliquid preſumamus.In hoc dic, aut mẽs diſponẽtis eſt certa:& non curamꝰ de ordine,vt.l.nec enim.j.de ſolu.&.l.cũ pater.§.fidei tuę.j. de lega.ij.l.quidam.de pecu.lega. aut eſt dubium: & inſpicimus ordinem.vt.l.generaliter. §. ſi quis.ĩ. de fideicom.lib.& de vſufr.l.quoties.in prin. cum ſimi.& ita loquitur prima conſtitutio.C.circa finẽ: quia ſi ex die & conſule apparet de prioritate vel poſterioritate ſtamus certo.al's in dubio lex q̃ eſt prius poſita primò vr̃ facta:& ſic videtᵉ qđ ordinẽ ſcripturę attendimus,vt ex eo aliquid pſumamus.

Sed ſi quis. Hunc.§.ſummaui cũ precedẽti:& diuiditᵉ in tres partes. In prima parte facit primò ſubſtitutionem pupillarem.In ſecunda parte facit ſubſtitutionem vulgarem:deinde inſtituit & extitit conditio vulgaris.In tertia ſubſtituit eodem modo tamen deficit conditio vulgaris & extitit conditio pupillaris. Secunda ibi,ſed & ſi ita.Tertia ibi,ſed & ſi filius extitit.tex. in fi.ibi,impuberis.ſed hìc non incipit â teſtamẽto impuberis ſecũdũ ordinẽ intellectus:licet ordo ſcripturæ ſeu ordo locutionis aliud inducat.¶ Oppo. ad hũc.§.ſ.proxi.§.So.vt ibi dixi.& facit ad. q. mirabilem.vtrum vulgaris expreſſa quę continet tacitam pupillarẽ in ſe trahatur ad bona ĩpuberis Dy. dicit ꝙ ſic.& allegat p caſu hunc.§.j.ṽ.ſed & ſi ita. ibi.ſeius ei hæres erit &c.Et exponit Dy.ei ſcilicet impuberi,vt ad pxima fiat relatio.ſed Gul.de cug. cõtradicit ꝙ per vulgarem ſuccedıᵉ defuncto non pupillo.ad hunc.§.rñdet exponendo ei.ſ. teſtatori. hunc paſſum examinaui.ſ.l.proxi.in tractatu vulgaris.Poteſt etiam queri an tacita vulgaris contenta in expreſſa pupillari trahatur ad bona impuberis:dicit Dy.eſſe caſum in.l.qui fundum.§. coheres. j.ad le.fal.Examinaui.ſ.co.l.j.ĩ tracta.vulgaris*ſubſtitutionis*& ideò nõ inſiſto in hoc.

LEX III.

Cum filio Qui eſt hæres defuncto p mediam pſonã alteriꝰ,nõ admittiᵉ ex ſubſtitutione facta

POMATES
a ¶ Ille ordo. Vide Feli.in.c.cum dilecta.in ṽ.tranſponẽtes.de preſcrip.

POMATES.
b ¶ Sed dubitatᵉ. Vide Feli.in.c.cũ cã. in.v.co.de re iudi. Lud.Ro.cõſ.ccxij. in.ij.colnm.
c ¶ Signũ crucis.Adde qđ idem tenẽt Bal.& Ang.in.d.l. fi.§.j.& Bal.in.§.q bus.in.j.conſti.C. Ang.ĩ.§. ſi qs autẽ nõ implẽs.ĩ autᵉ.de here.& fal.& ang.ĩ l.j.§.hec ſtipulatio. ĩ.ſi cui plus q̃ p.l. fal.& ibi refert Oldra.& hoſtiẽ.in.c. Raynaldꝰ. de teſt. cõtrariũ tenuerũt p d.l.fi.in prin. iũcto text.ĩ.§.& ſi pfatã. cũ gl.in ver. ſolidauerit.&.h.d. Ang. in.d.§.hæc ſtipulatio eſſetutiꝰ.alle.Io. an.in addi. Spe.in tit.de conſt. §. fi.in add.inci.licêt dubitetur.al's ĩcipit cum qdã.vbi firmiter tenet opi. Hoſt.per quã dicit ita ſe conſuluiſſe.& idem tenuit Ray.ĩ.d.l.fi. §. j.p.d.§. & ſi pfatã. cũ gl.& p tex.in.§. ſancimus.in autᵉ.de here.& fal.in ṽ.modũ.Saly.in.d.l.§.ſin autem dubius.alle. glo.in autᵉ.de teſti. §.licet.in verbo venerabili. co.vij. idẽ tenuit Frãc.de rãp. ĩ.d.l.fin.vt hîc refert Imol.qa dicit ꝙ facilr opi.Barto. põt ſubſtineri.hoc vide peũ.& ꝙ omiſſio ſigni crucis nõ vitiet,tenuit Bald. cõſ.xxxv.iiij.vo.& cõſ.cccxxxj.iij.vo. ꝙ ſit de ſubſtantia vr̃ voluiſſe Abb. cõſ.lxxiij.ij.vo.vbi enumerat requiſita in inuentario.

POMATES.
d ¶ Circa tertiũ. Vĩde Pañ.cõſ.lxxxv. in.ij.col.j.vo.
e ¶ Ordinem. An & qñ attendiᵉ ordo. vide p gl.ĩ cap. cũ dilecta.de reſc.& ĩ c.pe.de pur. cano. p Iaco.de bel.in.l. quoties. de vſufru. per Dy.& Ange. Imo.in.l.nec enim. j.de ſol.per Oldr. & Bald.in.l.ambiguitates. C. de teſta. & Bald.in.l.ſi duas.de excu. tut. p Ia.bu. & Bald.in autᵉ.hoc amplꝰ.C. de fideicõ.p Imol. in.l.ſi cõis ſeruus.ĩ. de ſtipu.ſeruo.& ĩ l.cũ teſtamẽto.§.j. ſ.de hære.inſt. vbi vide vnũ ſingulare verbũ Cy.ſ.ꝙ vbi aliàs plura inſtrã reperiũtur in eadẽ charta facta eodẽ die, primò ſcriptũ ĩtelligiᵉ primò cõfectũ de quo no.Bar. &Bal.ĩ pemio.C. circa fin.p illũ tex. & Bal.in.l.de rebꝰ. C.de donati. ante nup.tñ vbi repiũtur plura inſtrã ſucceſſiuè facta ſemp fingiᵉ illud pceſſ.ſ ſe:qđ facit actũ in vltimo inſtrõ eſſe validũ,ſecũdũ Cy. & ſequaces ĩ.d.§.j. aliqd p Bal. conſi. cccxxxviij.iiij. volu.

POMATES.

a ¶ Iā hoc iure. Limita vt per Barto. in l. gall⁹. in prin. in pe. col. & ibi Alex. §. q dam rectè. & l. in testō. C. de testa. mi. Pan. cōsi. clv. in iij. col.

POMATES.

b ¶ Possumus dicere Et sic vbi ex cōiecturis apparet de cōtraria voluntate testātis nedū admitterec̃ mr̃ ad hereditatem pupilli: cui facta fuit expressa vul. sed etiam quilibet ali⁹ veniēs ab testato. qđ est not. secundū Bald. qui hic dat duas solutiones q ibi casus fuit omissus à testōre, nō à l. supplēte: vt hîc: vel aut ibi fuit defect⁹ solēnitatis: hoc voluntatis. sed melior est solutio Bar. & vide Old. in cōs. xx. & cōsi. seq.

POMATES.

c ¶ Qđ ius. Et no. est iste tex. in quātū dicit de reciproca. nā breuiloqua est nomē magistrale inuētum â doc.

d ¶ Sed si alter. Bal. tñ dicit q vtroq; respectu pōt dici cōe cū litera simplr̃ appellet illud cōe. fatec̃ tñ q hîc nō pbac̃ q sit cōe. sed re vera hîc erit casus p glo. in l. p̄cibus. q̄ vult q sit cōis: facit q ista lex indistinctè loqc̃ l. p̄cipim⁹. cū si. Andr. Barba.

POMATES.

e ¶ No. text. De ista regula. vide Alex. l. in testō. hîc all. vbi limitat. vide Pau. de ca. in l. fi. p illū tex. C. de sen. & īter omni. iu. vide Barto. ad hāc rl'am consi. iiij. Barb. cōsi. xxvij. in ix. col. & seq. ī. j. vo. & cōsi. lxiiij. ī. x. co. j. vo. & cōsi. xvij. in viij. co. ī. ij. vo. & cō si. xxx. iij. ī. viij. col. ij. vo. & consi. xliiij. in xj. co. eo. volu. ij.

POMATES.

f ¶ Si in testamento. Vide Are. & Ia. in l. si mihi & tibi. in prin. de lega. j.

p hęc ṽba. quisquis mihi hęres erit &c. h. d. ¶ Opp. j. e. de. l. si in testō. Sol. vt ibi videbitis. ¶ Quęro dicitur q dn̄s nō pōt esse hęres ex vigore illius substitutionis: quæro quid in seruo q fecit hæredē. do. Iaco. de are. dicit q seruus nō poterit esse hęres: qa nullo tempore fuit hæres: licet secus sit in filio: vt. l. cū filio. j. de leg. j. quod tenet Cy. ī. l. cū pponas. C. de hęre. insti. puto q nō bñ dicat, imò puto q idē sit in filio & seruo: vt. l. q liberis. §. hęc ṽba. j. e. & dixi plenè in. l. cū filio. ideò puto q ipse seruus vel filius poterit esse hęres qui nudū nomen hæredis retinet. facit. j. eo. l. ex facto. §. iulianus & l. in substitutione.

SVMMARIVM.

1 *Prouisio facta, in unum casum quādo inducat remotionem in alio?*

2 *Substitutio facta in unū casum an porrigatur in ad alium.*

LEX IIII.

a IAm hoc iure. [a] Ista est multū pulchra & notabilis lex. & breuiter. h. d. vsq; ad ṽ. qđ ius. substō facta impuberi vulgariter cōtinet tacitā pupillarē: & facta pupillariter 1 cōtinet vulgarē tacitā. h. d. ¶ Op. q † prouisio facta in vnū casum īducat in alio remotionē, vt. l. cōmodissimè. s. de libe. & posthu. & l. si cū dotē. in prin. s. so. ma. Cyn. format hoc cōtrariū in. l. p̄cib⁹. & finaliter nihil dicit. nā dicit q *hoc fit* fauore pupilli. ista nō est vera sol. qa fauor pupilli est qđ vulgaris continet pupillarē: sed q pupillaris cōtinet vulgarē est fauor testatoris. qm̃ p eā testatori succedic̃, vt insti. b eo. circa princi. Possum⁹ dicere [b] sic: substitutio de necessitate debet habere cōditionē ppriā, ideò si testator substituit in vnū casum illā cōdōnē, de necessitate posuit: ideò non videc̃ excludere aliū casum: pręsumit ergo lex q si de alio casu cogitasset eodē modo substituisset. Cōtraria loquūtur in substitutione vel alia dispositione q̄ de necessitate nullā cōditionē habet. Circa hoc tñ distingue: vt dixi ī. l. gallus. §. & quid si tm̃. ff. de lib. & posthu. ¶ Op. j. eo. l. cū ex filio. insti. eo. §. ij. Rñ. ibi vulgaris nō continet pupillarē, qđ apparet de mēte testatoris q in vtrūq; casum specialiter puidit: sed tamen hîc fuit secus. 2 ¶ † Quęro vtrū substitutio facta in vnū casum porrigitur ad aliū. Rñ. sic. vt. l. gallus. §. & qd si tātū. de libe. & posthu. plenè dixi in tractatu vulgaris substitutionis. vbi vide.

SVMMARIVM.

1 *Substitutiones quæ continentur in reciproca an sint tacitæ uel expressæ.*

c Quod ius. [c] Breuiloqua facta duobus impuberibus. ī vtriusq; persona vulgarem & pupillarem cōtinet. h. d. ¶ Not. q hîc dicit reciproca: qa debet dici reciproca, licet p doc. appelletur breuiloqua, cuius materiā examinabimus. j. eod. l. lucius. ¶ Circa istū. §. formatur vna qō, 1 † vtrū substitutiones quę cōtinētur in reciproca sint tacitæ vel expessæ. Et q sint tacitæ videc̃ tex. hîc cū gl. quę incipit, substōnis tacitę cōtrariū no. j. eo. l. luci⁹. & ibi examinabo: veritas est q nō est tacita eo modo quo. s̈. dixi de pupillari contenta quia suprà fuit tacita in vulgari & ecōtra quia oīno nullo mō verbis comprehēsa: hîc verò est expressa gñaliter, tacita tñ specialiter: qa ṽbis spālib⁹ nō expressa. vt plenè declaraui. s̈. eod. l. j. in tractatu vulgaris. Ad hūc tex. q dicit qđ ius. rñ. & expone qđ ius. i. vt vna cōceptio substōnis plures cōpręhēdat diuersimodè & eodē mō pōt sustineri gl. q̄ dicit qđ ius. s. substōnis tacitæ. vt ītelligas tacitę. s. spāliter: sed expresse generaliter vnde nō est tacita. eo mō quo dixi. s̈. ¶ Quæro circa istā lectu. an substitutio reciproca possit fieri p alia verba q̄ p ista. vos inuicē &c. Et tex. habuistis quòd sic, in. l. cū in testō. §. hæc verba s̈. ti. proxi. & facit. l. lucius. cum. l. seq. eo. titu.

SVMMARIVM.

1 *Vna determinatio respiciens plura determinabilia debet intelligi ut æqualiter ea determinet.*

2 *Verbum substituo, est commune.*

3 *Tertius quando est substitutus pluribus impuberibus non inuicem substitutis communi uerbo quòd intelligatur substitutus in eum casum qui potest conuenire utriq;.*

d Sed si alter. [d] Substitutio breuiloqua facta psonis disparibus ad eum casum porrigic̃ qui vtriq; cōuenit. h. d. ¶ No. e ibi, [e] incongruum q † qñ vna determinatio referc̃ ad duo determinabilia, 1 debet ītelligi put ea pōt determinare. qualiter hic & l. hęreditatę & l. q̄uis. C. eo. & de test. mil. l. in testō. facit qđ habuistis ī. l. si legatari⁹. §. fi. j. de leg. 2 iij. ¶ No. secūdò q † verbū substituo, est cōe, vt hic dum dicit, hic cōi verbo &c. & hoc tenet gl. in. l. precib⁹. C. e. sed tñ hic tex. nil facit, qa cōi verbo: qa cōiter referc̃ ad duos, nō aūt dicic̃ cōe illo respectu: qa posit esse directū & fideicōmissariū. ¶ Quæro qd si fiat ista substitutio duob⁹ impuberib⁹, quorū vnius pri⁹ efficiac̃ pubes q̄ ali⁹ & sic ad imparitatē deueniat. Videbitis. j. eo. l. luci⁹. ¶ Itē q̄ro qd si fiat tribus quorū duo erāt impuberes, tertius *autē* erat pubes, vtrū in psona duorū cōtineanc̃ quatuor substitutio 3 tiōes. Dicā in. l. luci⁹. j. e. ¶ † Itē quęro qd si nō fiat substitutio inuicem inter eos: sed quidam tertius substituatur eis communi verbo. Certè idem *est dicendum* quia intelligitur substitutus in eum casum qui potest cōuenire vtriq;, vt. l. quāuis. C. eo. materiam istam declarabo. j. eo. l. lucius.

SVMMARIVM.

1 *Substitutio uulgaris facta separatim pluribus etiam disparibus, an contineat tacitam pupillarem.*

2 *Pluralis locutio quando geminet duas singularitates remißiuè.*

Hoc itaque casu. Substitutio vulgaris seu pupillaris, separatim pluribus facta ad vtrūq; casum porrigitur. licet sint personę dispares. & vbi verba sunt clara nō admittic̃ qō volūtatis. h. d. vsq; ad fi. secūdū opi. gl. quā puto verā. ¶ Quæro dicic̃ 1 hic † q si vulgariter vn⁹ substituit vtriq; separatim, qñ sunt dispares relinqtur qō volūtatis: vtrū talis vulgaris cōtinet pupillarē q̄ro qd iuris tūc. In gl. sunt duæ opi. vna quòd non cōtineat. alia opi. est q sic. & istam opi. tenet glo. sed doc. vltramō. & Iac. de ra. tenēt opi. primam. & hoc ponit Cyn. in. l. q̄uis. & ibi no. C. eo. in gl. super verbo decessit, & l. in testamēto. in v l. q. C. de tes. mi. sed Iac. de are. tenet opi. gl. & nil allegat. videte. Ratio quæ mouet vltramon. est ista pluralis locutio geminat suas singularitates. vt. l. falsa. §. fi. j. de condi. & demō. si ergo dixit, eos inuicem substituo, perinde est acsi diceret primum substituo secūdo, & secūdū substituo primo. vnde inter illas duas conceptiones, nō debet esse differētia: sed puto cōtrarium. & teneo opi. glo. nā propter vniōnē sermonis videnc̃ quodāmodo in vnū corpus & in vnam qualitatē redacti, vt. C. de cadu. tol. *l. vnica*. §. ne autē. ver. his ita cū dictū in vno debeat intelligi in alio, vt. l. mulieri & titio. de cōditi. & demonst. & l. seię. §. caio. j. de fund. instru. Sed quando substitutiones sunt separatę, tunc de qualibet conceptione separatim iudicatur, nec infertur de vna ad aliam, vt. l. pater filiam. §. fin. ad leg. fal. & l. fin. s. de inju. test. 2 Non obst. qđ dicunt q † pluralitas geminat duas singularitates, vt plenè dixi in. l. falsa. in fi. j. de cōd. & demon. & in. l. hoc articulo. de hære. institu.

SVMMARIVM.

1 *Imputatur in portionem hæreditariam, illud quod habet iure quis accrescendi.*

2 *Substituti per hæc uerba quisquis mihi hæres erit: uocantur per nomina appellatiua & pro hæreditarijs portionibus.*

3 *Illud quod quis habet per ius accrescendi dicitur potius habere ex disposi. l. q̄; testatoris.*

LEX V.

f SI in testamento. [f] Substitut⁹ p hęc verba, q̄sq̄s mihi hæres erit, ad substitutionē p hæreditaria portione vocac̃ in qua cōputac̃ id qđ habet iure 1 accrescendi. h. d. ¶ No. ergo † q in portione hęreditaria cōputac̃ id qđ habet iure accrescēdi. qđ est no. ¶ Op. & vr̃ q isti vocenc̃ in viriles portiōes, vt. l. nōnūq;. j. ad treb. Sol. ibi fuerūt expressa propria noīa: hic appellatiua. Sed cōtra hoc oppo. de. l. vlt. C. e. vbi vr̃ q qlibet admittac̃ ad vi- 2 rilē. sol. fateor q † p hæc verba, q̄squis mihi hæres erit. qlibet vr̃ noīat⁹, adeo q inuicē nō videnc̃ cōiuncti, vt dicā. j. eo. l. si pater cū per noīa appellatiua videanc̃ nominati: ideò vocanc̃ p hæreditarijs portionib⁹. Itē dicic̃ hic, qđ id quod habet ab alio p ius accrescēdi cōputat in suā portionē. cōtra. s̈. eo. l. cum filio. & argu. j. e. l. qui liberis. §. hęc verba. rñ. ibi loquic̃ quando partē habuit non immediatè à defuncto sed pe medium personam hæredis: sed hîc habuit â defuncto immediatè. per. l. vt text. dicit. ¶ Ex hoc notanc̃ 3 duo. † Primò, quòd id quod quis habet per ius accrescendi dicitur magis habere. p legē. quā ex dispositione defuncti directa: vt hic dicic̃ in tex. cum sua gl. q̄ incipit, ex parte. Sed cōtrà. si hoc est verū: tūc est cōtrà. j. eodē. l. q liberis. §. hęc verba. vbi ille qui non veni. iudicio testatoris, nō debet admitti. Responde hoc habet p legē mediante iudicio testatoris, sed nō directo: vt. l. lege obuenire. infrà de verb. sig. simile *habetis* in. l. gñaliter. §. si quis alienum vt seruum. j. de fideicom. liber. & intelliga q hîc decreuit portio alteri⁹ vt quia repudiauit, vel alio modo totū capere non poterat, vt quia erat naturalis, vt. j. eod. l. proxi. ¶ Vltimò not. hîc arg. ad quæst. testator habens quatuor filios, duos ex vno matrimonio, & duos ex alio: vnus erat pupillus, cui fecerat substitutionem pupillarem per hæc verba, quisquis mihi hęres erit, vel per similia verba. Contingit quod vnus ex filijs primi matrimonij decesit, & ei successit frater vtrinq; coniunctus, modo decesit pupillus cui facta est substitutio, ille filius primi matrimonij volebat admitti ad substitutionē pro portione sua & fratris cui succesit abintestato p hāc. l. Certè hæc lex nil facit quia loquic̃ l. i. qñ habuit à. l. immediatè: & nō fuit trāsitū ad psonā alterius & sic habuit à lege mediante iudicio testatoris: sed in. q. nr̃a facit, trāsitū ad psonā fratris vt pbatur. j. eo. l. qui liberis:

a ¶Ad euidentiã. Imo vnã vnciã p. d. l. ij. sed fortè errauit hic Barto. per authen. licet. C. de natu. libe. & vide Bar. in consi. inci. cecus de spoleto. ad qđ egregiè alleg. istã. l. & est in ordine. ccxiiij. Bar. in cõsi. cxviij. inci. dictus filius qui verè natus est ex concubina. And. Barb.

a ✣POMATES. ¶Ad euidentiã. Vide Alex. in l. cogi. §. ei qui solidũ. in vlti. colum. ff. ad trebel.

b ¶Quæro id quòd Bal. hic vult quòd pupillus decedat intestatus, quo ad bona paterna &c. quæ opi. est melior q̃ gloss. in. d. l. ius nſm. p. l. j. & ij. C. de na. libe. q̃ voluit q̃ habeať ꝑ nõ relicta. sed eo casu veniũt veniẽtes ab intestato: ergo non ob. l. j. C. de secun. nupt. cũ ſi. ibi erat ꝓpriũ delictũ: hîc autẽ nõ erat indignus suo delicto. & hoc puto verum nisi apponať, quòd fuit rogatus de restituendo filio per l. non intelligitur. j. de iure fisci. Andr. Barba.

✣POMATES.

c ¶Secundo quæro. Vide Imol. consi. lxxj. & Alex. consi. lj. in vlti. colum. ij. volu.

d ¶Valeat. Adde q̃ Bal. & imo. sequũť opi. Bart. & limitãt non procedere, qñ pr̃ spurius expressè grauasset institutũ de restituẽdo spurio, vel nisi appareret institutũ tacitè accõmodasse fidem defuncto de restituendo spurio, iuxta ea quæ habenť in. l. non intelligitur. §. j. j. de iure fis. & ĩ. l. lucius. §. in testã. de leg. j. vľ sed m Ioanne de Imo. nisi appareat istum à patre institutum fuisse passum semper post mortem testatoris bon. patris possidere. arg. l. sicut. §. supuacuum. s. qui. mo. pig. vel hypo. sol. Pau. de ca. trãsit simpliciter cũ Bar. pro quo alleg. l. eũ qui tacitum. in prin. j. de his qui. vt indig. Bal. cõsuluit q̃ frater possit fratrẽ spuriũ instituere indistinctè. consi. v. j. volu.

e ✣POMATES. ¶Tertiò quæro vtrũ. & sic multò fortius si ipse filius à patre emisset: sed gl. sing. in. d. l. qui testã. tenet cõtrariũ: quia facilius præsumiť fraus in vltima voluntate: & sic in dubio vult q̃ nõ pſumať fraus, nisi appareat de tacita accõmodatione. quod intellige verũ, nisi passus fuisset post mortẽ testatoris dictũ filium possidere dicta bona. l. sic vt. §. supuacuũ. s. qui. mo. pig. vel hypo. sol. Bal. verò dicit q̃ spurius à patre non potest ex vltima volũtate institui vltra legitimã portionem neq; ex ti. inter viuos neq; ex ti. lucratiuo. puta donationis. secus ex ti. oneroso, puta venditionis, & sic intelligit glo. in. d. l. q testã. sed inq̃tũm dicit de spurio quòd posset capere ex ti. oneroso, apertè est cõtra tex. in. d. l. j. C. de na. lib. vbi fit mẽtio de ti. emptionis. & maximè hoc procedit, qñ pretiũ cõfiteť nã quãdo suspicatur de fraude, tunc facilius præsumit, cum emanat confessio. Item nec etiam videtur bene dictum quòd poterit capere ab extraneo de bonis paternis ex tit. inter viuos. quod est cõtra tex. d. l. j. vbi probabitur per mediã personam.

f ¶In fraudem. Vide Fede. consi. lvij. Bald. cõsi. ccxlj. & pro opi. Barto. facit quod consuluit do. Franc. de rãpo. consi. xxv. iij. li. Cal. de test. q̃ si rogatus tacitè de restituendo spurio moriens dicat filio suo qualiter fuit rogat⁹ restituere, & tñ ille filius moriens confiteatur q̃ ista confessio ꝓsit fisco ꝓpter fraudes. & inquãtũ Alex. hic refert Paul. de castr. notabiliter dicere quòd executor potest in proprios filios spurios distribuere si sunt pauperes. Adde Bald. cõsi. lxxv. iij. lib. & quod voluit Pe. de anchar. consi. ccccxxxvij. sed Car. cõsil. xxxj. tenuit q̃ filijs pauperibus executor distribuere non possit. consil. verò xxxix. eo. tit. de test. tenet q̃ possit, si sint summè pauperes.

liberis. §. hæc verba. & s. eo. l. cum filio.

✣ *SVMMARIVM.* ✣

1 *Filius naturalis uel spurius, licèt prohibeatur succedere patri, non tamen prohibetur succedere fratri suo pupillo, etiam ex iudicio patris per substitutionem pupillarem.*
2 *Spurius quòd non possit succedere ex substitutione uulgari.*
3 *Spurius quòd possit institui ab instituto à patre ipsius spurij.*
4 *Spurius quòd non possit emere ab eo cui pater ipsius spurij uendidit.*

LEX VI.

SI is qui ex bonis. Si filius naturalis substituať pupillo in bonis testatoris, non potest succedere vltra statutã portionem, sed in bonis pupilli insolidum potest succedere. h. d. ¶Ad euidentiam[a] huius. l. scias q̃ filius naturalis non põt succedere, nisi in duobus vncijs extantibus legitimis, vt. l. ij. C. de na. li. Not. †ex hac. l. mirabili quòd licèt naturalis vel spurius ꝓhibeatur succedere patri, tñ non prohibetur fratri suo pupillo succedere. etiã ex iudicio patris. Casus est hic de filio naturali. de spurio vide gloss. in authen. qui. mod. na. effi. sui. l. fi. col. vij. ¶Oppo. de. l. quod cõditiõis. j. de do. cau. mor. Gl. soluit hic, iõ hoc est ne decedat ꝑ parre testat⁹ & ꝑ parte intestatus, trussa est. tu dic illud qđ cã cõditiõis ĩplẽdę caperet, succedit in locũ bonorũ testatoris: iõ sicut de bonis testatoris non potest capere: ita nec de causa conditionis implendæ. sed hic loquitur de eo quod capitur ex substitutione pupillari de bonis pupilli, quod est omnino extra bona testatoris. ¶Oppo. de. d. authen. qui. mo. na. effi. sui. §. fi. Sol. †ibi dicitur quòd spurius ex substitutione vulgari non potest admitti. ratio: quia ꝑ vulgarẽ defuncto succeditur. vt insti. de pup. substi. in princi. sed hic est ex pupillari & potest admitti quatenus succeditur in bonis pupilli. ¶Quæro[b] id quod nõ poterat naturalis filius capere, cui defertur? Rñ. vt. no. glo. l. j. secundo respõ. C. de secund. nupt. & j. de re iur. l. ius nostrum. ¶Secundo† q̃ro[c] vtrùm ille qui est institutus à patre spurij possit instituere filium spurium testatoris præmortui. Hic vř q̃ sic in bonis proprijs, non in bonis habitis à defuncto. sed certè hęc. l. nil facit. quia hic loquitur quando naturalis vel spurius vocaretur ex dispositione testatoris: sed qñ nostra loquitur quando vocatur ex dispõne hæredis: ideò cessat omnis fraudis suspicio, vt. l. ex hoc edicto. s. de alie. iu. mu. cau. fac. & sic puto quòd institutio valeat. [d] Tertiò quæro vtrùm [e]† spurius possit emere ab eo cui vendidit pater suus? Gloss. in. l. qui testamentum. suprà de probatio. vř dicere quòd sic: & q̃ cessat suspicio. Iac. de bel. disputauit cõtrariũ: & bene: quia eoipso q̃ spuri⁹ reperiť possidere bona paterna: præsumũtur alienationes factæ in fraudẽ.[f] & allegat. l. j. C. de natu. lib. q̃ bñ facit. & facit. l. iij. in fi. e. ti. & l. j. & ij. C. de repu. hęre. & j. de acqui. hęre. l. si q bonis. facilius ergo præsumitur [g] fraus in contractibus q̃ in vltimis voluntatibus, vt. d. l. ex hoc edicto, præalleg. s. proxima. q. ¶Vltimò pro materia huius. l. facit qđ dixi in. l. fi. C. de his quib. vt indig.

✣ *SVMMARIVM.* ✣

1 *Substitutio quæ semel ualuit iure directo an obliquetur isto casu, ut trahatur ad fideicommissum?*
2 *Substitutio fideicommissaria an trahatur ad directam?*
3 *Substitutio quæ nunquam ualuit iure directo, an ualeat iure fideicommissi?*
4 *Verba directa in codicillis an trahantur ad fideicommissum?*
5 *Verbum uolo, est directum uel obliquum ratione adiuncti.*
6 *Substitutio pupillaris facta à patre, trahitur ad fideicommissum.*
7 *Pupillaris substitutio facta maiori quòd non ualeat iure fideicommissi.*
8 *Verba unius substitutionis directæ quòd trahantur ad aliam substitutionem directam.*

LEX VII.

VErbis ciuilibus. Compẽdiosa facta à pagano, per verba directa non valet vltra tempora pubertatis. Item qui non admittitur vt substitutus non admittitur vt cõiunctus. h. d. Ista est notabilis lex, & valde menti tenenda. ¶Opp. ad prin. de. l. centurio. j. e. vbi compẽdiosa potest fieri verbis directis vltra tempora pubertatis. Sol. verum est in milite: secus in pagano, vt hîc. Materiam substitutionis compendiosæ dicemus in. l. cen. ario. ¶Ad secundam partem oppo. dicitur hîc: qui non admittitur vt substitutus, non g admittitur vt coniunctus. Glos. ponit quòd substitutio fuit facta per illa verba, si intra. xxv. annos decesserit, & sic substitutio fuit sub die. & sic remota die debet admitti vt coniunctus, vt. l. hæreditas. s. h titu. j. Respon. lex contraria loquitur quando fuit sub simplici die institutus: hîc verò fuit institutus sub conditione limitata tempore: hoc est si fili⁹ decesserit intra. xxv. annos. non ergo fuit dies simplici
1 ter: sed conditio limitata tẽpore. ¶†Quæro vtrùm substitutio quæ valuit semel iure directo, obliquetur aliquo casu, vt trahatur ad fideicõmissum. Hîc
h videtur tex. quod non.[h] in prin. & in. l. in pupillari. j. ea. l. fallit fauore matris, vt. C. eod. titu. l. præcibus. hoc qualiter intelligatur dicemus in lege centurio.
2 ¶†Quæro econtra.[i] vtrum substitutio fideicõmissaria seu obliqua, trahatur ad directam. glos. quæ est hîc dicit quòd non. Et videtur quòd hoc colligitur ex lege ista. sed non colligitur, nisi dicas q̃ colligitur in prin. econuerso: vt sicut directa ad obliquam non trahitur: ita obliqua non trahitur ad directam. vel dic q̃ colligitur ex. ñ. respon. Nam sicut substitutio non trahitur ad institutionem, ita & obliqua nõ trahitur ad directam. Sed contra hoc habemus clarè in l. Antonius. j. de fideicom. liber. secundùm Iacob. de are. & videbitis in. l. neque enim. §. fina. cum l. sequen. infrà de testa. mili. Quæro† quid[k] si institutio,[l]
3 vel substitutio, nõ curo facta per verba directa, nulo tempore potuit valere iure directo, an valeat iure codi. tenuit

g ✣POMATES. ¶Ergo pręsumiť. Vide Alexã. consi. lj. in vlti. colum. ij. volumi.

h ¶Quod non. Adde q̃ istud limitant Bal. & Ange. vt refert, & eos sequitur Pau. de ca. nisi in testamento sit apposita clausula codicillaris, quæ apta est trahere directam ad fideicommissum: vt. l. quęrebatur. de testa. mil. idem sequiť Imol. hîc, & Fulgo. in. l. precibus, vbi refert se consuluisse alle. tex. in. l. frater tuus. C. de fideicom. no. glos. in. §. masculo. insti. de pup. subst. idem tenuit Imol. & Ang. in. l. in pupillari. j. eod. & hoc etiam voluit Bart. in. l. j. in. xvj. qõ. de iure codi. tenuit Math. no. clxviij. & Bal. consi. cxiij. iij. vol.

i ✣POMATES. ¶Quæro econtra. Vide Alexã. consi. j. in. iiij. colum. in. iij. volumine.

k ¶Quæro quid. Et per id quod dicitur in codicillis singulariter & eleganter dixit hoc Bald. & sequitur Ange. quòd si in testamento posita sit clausula codicillaris, quòd post tempora pubertatis fit digresio ad voluntatem codicillarem. ex quo non potest valere iure directo & iure testamenti, obliquabitur post tempora pubertatis, & valebit vt fideicommissaria. siue fuerit facta per verba directa, siue communia etiã dato quòd ab ipso principio voluerit quòd in pupillarem ætatem valeat iure directo, & intellige quando clausula est apposita hoc modo si non valet valebit. est tex. & no. in. l. j. de iure codicil. & tene menti, quia consyderata forma testamentorum, in quibus consueuit apponi dicta clausula codicillaris, cessabunt opp. And. Barba.

l ✣POMATES. ¶Si institutio. vide Alex. in. l. cẽturio. in. xxiij. co. j. e.

¶ L. sceuola. Vide Pau. de ca. cõsi. ccclj. Et in q̃stũ Bar. dicit ꝙ verbũ volo, non sit directũ, vide quod voluit do. Card. cõsi. lx.

b ~✠ POMATES. ¶ Preterea. Vide Bal. ĩ. l. illud. §. tractari. ff. de iu. cod.

c ¶ Quæro mater. Et no. hoc de matre: quia quotidianũ est ꝙ si mater substi tuit impuberi q̃cũq; decesserit, valebit semper vt fideicõmissaria etiã filio moriẽte ĩ pupillari ętate. Et a. idem in q̃stũ hic dicit̃ ꝙ substitutio facta ĩpuberi p viã directã vel vim. limitatur, nisi fuerit cõcepta sic, q̃cunq; decesserit, talis sit ei hæres. nã tũc valebit iure fideicõmissi: quia à principio nõ valet iure directo. And. Barba.

d ¶ Quòd sic. Adde ꝙ hãc glo. sequunt̃ Bald. Ange. Imo. Pau. de ca. Mart. syl. Cynus & Guil. de cu. in. l. p̃cibus. C. eo. idẽ Salic. ibi, & Ange. in. d. l. cẽturio. Ant. & Car. florẽ. in. d. c. Raynutius. & ibi Imol. in materia pupil. & Iacob. bu. & Bald. in. l. ex tribus. C. de inoffic. testa. Bald. ĩ. l. extraneũ. C. de hære. insti. cõtrariũ tenuerunt aliquid quorũ motiua nõ refero. vide hic per Alex. qa gl. hic secutus fuit Bal. consulendo cõs. cxiiij. iij. vol. vbi dicit authoritatem gl. hic Dy. & Ray. Guil. de cu. Bar. cõfirmari rõne naturali: quia nõ debet ĩperitia mulieris, quæ nescit quid sit pupillaris substitutio vel vulgaris, officere verę & reali intentioni ipsius. arg. l. codicillis. §. fi. de leg. ij. & C. de testa. l. q̃m ĩdignum. nã & ĩpe iudex debet interpretari ex ptãte sibi cõcessa à l. vltimam volũtatẽ. ita ꝙ valeat & non pereat: vt. C. de fideicõ. l. voluntatis. & l. fi. de manu. testa. crudelis enim est interp̃tatio quæ fit ad subuertẽda iudicia defunctorum: & a iure & ṽitatis dispositiõe penitus aliena. vñ & si verba fideicommissi deficiũt, tñ eũ sermonem pro fideicommiss. debemus accipere. argumẽ. ff. de leg. ij. l. vnum ex fa

re fideicõ. gl. quę est hîc simpliciter dicit ꝙ sic. siue ab initio non potuit valere rõne voluntatis in qua fit: quia fit in codicillis, vel rõne personę testãtis, vel eius cum quo quis testat̃, vt. l. sceuola. ff. ad trebel. & l. ex facto. eo. tit. & hoc si nihil est aliud qđ ĩpediat, sed quo casu potuit valere iure directo, non trahitur ad fideicõmissum vide gl. q̃ incipit. s. testatoris.
4 & ipsam tene mẽti. ¶ † Pro declaratiõe huius gloss. quæro vtrùm verba directa in codicillis trahãtur ad
a fideicommissum. glo. dicit ꝙ sic. per. l. sceuola[a]. j. ad trebel. & videtur tex. in. l. illud. §. tractari. j. de iure codic. & l. cum quis. §. sciam. j. de leg. iij. Iaco. de are.[1] dicit contrarium dicens ꝙ hoc nulla lege reperitur. & dicit ꝙ in. l. illud. fuerunt verba obliqua. s. verbum volo ꝙ quidem est obliquum. secus si esset verbum merè directũ: quia tunc nunq̃ obligatur: vt hac glo. Sed Oldr. ipsum reprehendit & ab omnibus damnatur per. l. sceuola. quę dicit quòd ex benignitate illa verba trahũtur ad fideicommissum. si eñ esset verbum obliquum traheret̃ de rigore ad fideicommissum. ¶ Præterea, verbum volo, est directum: vt
5 l. quoniã indignũ. C. de test. ¶ † Præterea,[b] (vt di-
b xi pluries) verbum volo, non est directum, vel obliquum de se nisi ratiõe adiuncti: vt dixi in. l. apud aufidium. j. de opt. le. sed pro Iacob. de are. facit gloss. quæ est in. l. imperator. j. de manu. testa. sed illa glo. non oĩno bene dicit, sed debet intelligi scđm prædicta. ¶ Vlterius glo. dicit ꝙ si propter conditionẽ personæ non valet. trahitur ad fideicõmissum. Quę
c ro: mater[c] fecit † pupillarẽ substitutionẽ filio. vtrùm
6 valet iure fideicõmissi. Per istã gl. vr̃ ꝙ sic:[d] quia pro
d pter conditionẽ personæ nũq̃ potuit valere iure directo, q̃m mater nõ põt substituere directò pupillariter: quia nõ habet filiũ in ptãte, vt. s. eod. l. ij. j. eod. l. si mater. Cõtrarium no. glo. in sti. e. §. extraneo. quã glo. quidam tenent: sed cõmuniter oẽs tenent gloss. hîc positam. Et ad illam quæ dicit ꝙ nullo iure valet dicunt. s. iure directo, sed iure fideicommissi sic, vt hac glo. sic in quolibet extraneo substituente, vt j. de leg. j. l. filius. §. vt quis hæredem. & l. ex facto. in
7 prin. j. ad trebel. ¶ † Sed quæro ponam⁹.[e] quòd sub-
e stitutio pupillaris est facta maiori, vtrùm valeat iure fideicommissi per istam glo. videtur quòd sic: quia propter conditionem personæ, nunq̃ potuit vale-
f re iure directo. Contrarium dicunt[f] omnes docto. nam cum substitutio pupillaris debeat finiri adueniente pubertate, ita ꝙ vltra nõ durat: ergo à pubertate non debet incipire, vt. j. de vsufru. le. l. vsumfructũ cũ moriar. ad hoc facit. l. fundum per fideicommissum. §. fin. cum. l. seq. j. de leg. j. hoc tenet Ray. & Guil. de cu. & oẽs qđ satis placet. Contra oĩa p̃dicta dicta vr̃ quòd talis substitutio nullo casu possit valere, ꝓpter defectum personæ iure fideicommissi. Nã ab initio põt valere iure directo vulgaris, quæ põt fieri à quolibet & cuilibet: ergo &c. respon. vt dicam in materia cõpendiosæ, in materia illa vtrùm
8 cõpendiosa contineat vulgarem.[g] ¶ † Vltimò q̃ro
g vos habetis hîc vtrũ verba directa trahant̃ ad fideicommissum vel contra. sed quæro vtrũ verba vni⁹ substitutionis directę trahant̃ ad aliã substitutionẽ directã. gl. hîc notãter dicit ꝙ sic, ꝙ verba dubia directa trahunt̃ ad vulgarẽ directã. allega. l. fi. C. de hęre. insti. vbi verba sonabãt in pupillarẽ, quia dicit, Sẽpronius ploti] hr̃s esto. & sic videbat̃ facere hr̃dẽ hr̃dis. tñ interpretat̃ ibi Imperator esse vulgarẽ: & sic verba vni⁹ substitutiõis trahũt̃ ad aliã, vt ibi dixi.

~✠ *SVMMARIVM.* ✠~

1 *Distributiuum quisquis, quòd habet in se conditionem.*
2 *Substitutio, an sit conditionalis institutio?*
3 *Nullum quod sit per omnia idem, dicitur simile.*

LEX VIII.

h QVi liberis.[h] Clarũ est principiũ huius. l. ideo non summo, eam, eo quòd est quædam diuisio, ideo

milia. §. item Marcus. & idem tenet Calde. consi. xj. de test. de substitutione facta pupillo extraneo, vide Bal. consi. cxl. j. vol.

e ~✠ POMATES. ¶ Ponamus. Vide Pañ. cõsi. xxxij. in j. col. ij. volu.

f ¶ Contrarium dicunt. Nã hoc dictum videt̃ procedere, si testator putabat eũ impuberẽ quod est cõditio impossibilis, quã testator putauit possibilẽ. vitiat actũ. l. seruo manumisso. ff. de cõ. inde. secus fortè si sciebat: ꝙ illa cõditio impubere facto iã esset impossibilis. facit. l. si ingenuia. & l. j. s. titu. j. de verbo. obli. d. l. titio cũ moriar. quia ibi nõ cõferret̃ dispositio in tẽpus impossibile euenire, imò in tẽp⁹ qđ euenire poterat: qa cõferebat̃ ĩ tẽp⁹ mortis futuræ: sed in casu nostro cõferebatur dispositio in tẽpus ĩpossibile euenire, ratione personæ cui substitutio fiebat. Andr. Barb.

1 seipsam summat. No. tex. ibi, cui similis &c. No. † de distributiuo quisquis, quia habet in se cõditionem, vt dixi in. l. hoc articulo. s. tit. j. & plenissimè in. l. j. j.
2 de cõdi. & demõ. ¶ † Oppo. ꝙ nulla substitutio sit pura: cum omnis substitutio sit conditionalis institutio, vt. l. cohæredi. §. cohęres. j. eo. & l. in ratione. §. si filio. ad. l. fal. So. vt in glo. ¶ Opp. dicitur hîc ꝙ id quod est idẽ sit simile. cõtra. l. quod nerua. & qđ ibi
3 no. s. depo. † Rñ. nullũ quod sit per omnia idem, dicitur simile vt ibi, hîc verò idẽ quo ad effectum, tamẽ diuersum quo ad verba, illo respectu dicuntur similia quo respectu sunt diuersa.

~✠ *SVMMARIVM.* ✠~

1 *Hæres existens defuncto non ex eius iudicio, non admittitur ad substitutionem factam per hæc uerba, quisquis mihi hæres erit, & simi.*
Quando hæres hæredis dicatur hæres testatoris.
2 *Verba hæc quisquis mihi hæres erit, sit hæres filio meo impuberi: quam substitutionem contineant?*
3 *Seruus est eodem modo hæres nomine, sicut filius.*
4 *Compromissum factum in aliquem sub nomine dignitatis quòd non transeat ad successorem.*
5 *Executor testamenti datus sub nomine dignitatis quòd eo mortuo successor erit executor.*
6 *Instituti, uel substituti in secundo gradu quòd ueniant per hæc uerba, quisquis mihi hæres erit, uel quos mihi hæredes institui.*
7 *Testator sit substituit per uerba, si talis decesserit, substituo hæredes meos infrascriptos: demũ instituit pauperes eligendos per aliquem: an illi pauperes admittantur ex substitutione illa.*
Scriptum dicitur, quod legi potest non intelligi.
8 *Verbum instituo, quòd trahatur ad substitutionem directã.*

i HÆc verba.[i] Qui est hæres per mediã personam alterius. non admittitur per substitutionem factam per hæc verba, quisquis mihi hæres erit. h. d. Vel aliter: Qui
1 † est hæres defuncto non ex eius iudicio, non admittitur ad substitutionem factam per hæc verba, quisquis mihi hæres erit. hoc dicit. Et est not. text. ibi, quia non ex iudicio veniunt &c. similis text. est. j. vt lega. no. ca. l. j. §. non solum. nam si esset hæres hæredis ex dispositione defuncti: puta ex pupillari substitutione admittitur vigore dictorum verborum. ratio: quia habet affectionem defuncti. casus est infrà eodem. l. paterfami. in princ. ¶ Opponi. s. de in rem ver. l. iij. vbi non refert quando per obliquum, vel per directum aliquid fiat: vt patet. Sol. hîc aliud: quia consideratur affectio officio testatoris, quæ in eo qui est hæres per obliquum non cadit. Vlterius oppo. dicitur hic, neque hæredis hæres. contra in. l. qui patri infrà de acquiren. hæredi. dic vt ibi dicam. ¶ Vlterius oppo. vt. j. de codi. l. si quis cum testamẽtum. & est. l. iij. vbi non curatur quomodo sit hæres. Solutio. ibi nullus erat institutus. vnde in eis ista verba nil poterant operari: hîc verò sic. vel aliter ibi volebat quosdam grauare: hîc autem volebat eos honorare, qui honor non cadit in eum in quem testator nullam habet affectionem. prima solutio magis placet: quia illam tenebat Dynus. ¶ Item oppo. s. de dona. inter vir. & vxo. de. l. si donate. §. j. glo. non soluit. sed dic, quòd ibi vltimus nominatus tenet locum primi quo ad effectum donantis: hîc verò hæres hæredis non tenet locum primi quo ad ef-
2 fectum testantis. ¶ † Extra glossam quæro, quam substitutionem contineant illa verba: quisquis mihi hæres erit, sit hæres impuberi filio meo? Dicunt quidam, quòd expressam vulgarem. ita tenet Azo in summa huius tituli, & Dy. in tractatu suo de substitu. glo. verò dicit quòd hic continentur expressa pupillaris, & tacita vulgaris. ita not. institu. eodem. in instiñ. magna, & ita tenet Iaco. de raue. & Cynus in. l. precibus. hoc etiam tenui vobis. s. eodem. l. j. in tracta.

g ~✠ POMATES. ¶ Vltimò quæro. Vltimò dicit hic Ange. ꝙ q̃n substituitur vxori post mortẽ quę erat instituta ad vitam ꝙ hîc talis substitutio nullo tempore valet iure directo: sed trahat̃ ad fideicõmissum. tu recurre ad. l. fili⁹ à patre. s. de libe. & posthu.

h ~✠ POMATES. ¶ Qui liberis. Vide Alex. cõsi. xxxvj. in. iij. vol.

i ~✠ POMATES. ¶ Hæc verba. vide quid per istũ text. dicat Oldra. consi. xvj. inci. thema tale est. refert quod sequit̃ Ray. in. l. gallus. §. & quid si tantum. in. xiij. col. s. de liber. & posthu.

l. Centurio 15. cod.

i fac. l. s. tt. s. ff.

a ¶ Vltimò. Adde ꝙ cum Bar. trãsit Bal. in l. fin. §. sed & si quis. C. cõmunia de lega. & in l. fi. in. xviij. q. C. de hære. institu. & in. c. j. de inuesti. in ma. facta & in auth. si tñ. C. de tẽpo. ap. Pau. de ca. hîc etiã trãsit cũ Bart. limitando illud verbum, quando habebant notam personã, illius: al's censeantur habuisse respectum ad dignitatem & transibit. argumen. l. qui habebat. j. de rebus du. & dicit quòd tempore quo studebat ista quæstio venit ad manus Baldi de quodam compromisso facto in Rege Franciæ. limitatũ in casib' in qb' dicit cõmissionẽ factã sub noĩe dignitatis trãsire in successorẽ in dignitate. vbi successor haberet dignitatẽ nomine proprio, nõ alieno. ita probat in l. quod principi. coniuncta. l. si augustæ. de leg. ij. & ibi not. Bartol. & hanc limitationẽ tenet Ang. post Cy. in l. si quis Imperatorem. C. qui testa. fa. poss. Bald. i. l. hac cõsultissima eo. titu. reprobat glo. in cle. & si principalis. de rescriptis quæ contrarium sentiebat. item limita, nisi existens in dignitate esset coniunctus ei qui sibi cõmisit. vel aliter apparet de aliqua præsumptiõe affectionis. ita tenet Imola hîc, & Ange. per not. per glo. in. c. ij. de testi. alias fallẽtias vide p Io. an. in additi. ad Spec. in titu. de iudice delega. §. restat circa principium. vbi quærit quid si hñti duas dignitates duo succesſerunt in dictis dignitatibus. & ibi etiam quid si commissa sit cã episcopo Bononien. & ante cognitionem causæ ecclesia Bononiensis sit facta Archiepiscopalis, an possit procedere talis episcopus. de quo etiam vide p eũdẽ in add. in spe. ĩ ti. de instrũ. edi. §. nũc verò, aliqua. super ver. quid

in tractatu vulgaris substitu. in q̃stio. quibus verbis cõcipiaꝛ. nã cũ hîc substituaꝛ pupillo: qa dicit filius hæres esto, patet ꝙ est expressa pupillaris continẽs in se tacitam vulgarẽ, vt dixi. 3 ¶ † Vltimò hanc. l. induco cõtra Iac. de are. & Petrũ: qui dicunt ꝙ fili' est heres nomine, sed seruus non: vt dicunt in. l. cũ, ꝑponas. C. de here. inst. sed dico cõtrariũ: qa codẽ modo est hæres dñs per seruum: sicut pater per filium, vt dicam plenẽ in. l. cum filio. j. de legat. j. 4 ¶ † Vltimò a hãc. l. induco ad questionem in qua semper dubitaui. b vos habetis ꝙ si delegatio est facta alicui sub nomine dignitatis, transit ad successorem in dignitate: vt in. c. quoniam. Abbas. extrà de offi. deleg. & no. s. de iurisd. omnium iudi. l. & quia. & l. tale pactum. in fi. ff. de pactis. modò pone, compromissum est factũ in aliquem Abbatem sub nomine dignitatis, an transeat ad successorẽ in dignitate? Videꝛ ꝙ sic, per prædicta iura. In contrariũ videtur casus hîc. nam licet sub nomine appellatiuo hîc sit facta substitutio, quisquis mihi heres erit, non transit in eos, in quos non cadit affectio. licet succedant in nomen appellatiuum, vt hîc. ita in quæstio. ista. vnde sicut compromissum non transit ad hæredem, vt. l. diem proferre. §. j. suprà, de arbit. sic nec ad successorem in dignitate, vt hîc. & hoc tenet Inno. in simili in. c. fin. extrà de offi. de lega. Nec ob. quod dicimus in delegatione facta sub nomine dignitatis: quia illud verũ est quando aliqua iurisd. committitur. sed quæstio nostra loquitur quando committitur aliquod exercitium, seu aliquis actus, vt compromissum, & similia: vt not. per Innocen. in. d. c. fina. extrà de officio 5 delega. Et hæc multùm faciunt contra ea quæ dixi in. l. quidam relegatus. infrà de rebus du. & contra id c quod fit quotidie. Dicit testator, c facio meum executorem priorem talis hospitalis nam secundùm prædicta videtur quòd succedens in hospitali non sit executor nec in illo officio succedat. quod est cõtra cõmunem obseruantiam. & contra ea quæ dixi in. d. l. quidam relegatus. sed dic, quãdo testator dat executorem in vltima voluntate, dat eum in locum executoris legitimi. hoc est in locum episcopi, qui est legitimus executor, vt. l. nulli. & l. si quis ad declinandam. C. de episc. & cleri. sicut ergo illa executio defertur sub nomine dignitatis: ita hoc compromissum defertur in locum legitimi: vnde magis de dignitate quàm de persona videtur sensisse. sed si vellem' quòd ista lex nihil faciat, dic quòd lex ista loquiꝛ quando sunt aliqui substituti sub nomine appellatiuo, per testatorem imposito & introducto. quia ipse eos hæredes instituit. sed si esset aliud nomen appellatiuũ, non introductum per testatorem, non curarem an esset primus vel secundus. vt dixi in solutione contrarij. l. iiij. de iure codicillorum puto tamen ea quæ dixi de arbitro: & arbitratore esse vera per ea quæ notantur per Innocen d in. d. c. vltimo. extrà de offic. deleg. non habetis hîc alia, nisi quòd recitabo hîc aliquas quæstiones quas omisi. s. l. ea. 6 §. hæc verba. † Et hîc quæro vtrum substitutio facta per hæc verba quisquis mihi hæres erit. vel per hæc verba, eos quos mihi hæredes institui, vtrùm admittantur illi qui sunt instituti in secundo gradu, vt substituti vulgariter vel pupillariter alteri filio. Respond. sic quia in iudicio testatoris veniunt,

erit in prælato. & p eundem in. c. rõni. & c. priuilegiũ. de reg. iur. lib. vj. in mercu. & in. c. q̃uis. de offi. deleg. in. vj. per Pau. de lea. in disputatione incipiente, Papa rescribit epõ. an aũt commissio facta epõ Bononiensi extẽdat ad locũ tenẽtẽ? Guil. de cu. in. l. & si ꝑtor. de offic. eius cui man. est iurisdi. concludit ꝙ non: per illũ tex. Alex. dicit putare se dixisse in. l. more. s. de iurisdi. om. iudi. & adde quod limitatione Pauli de ca. s. in prin. approbauit Bal. in causa illius compromissi facti in Regẽ Franciẽ eius cõsi. cccc xvij. j. vol. incip. In Christi noĩe ego puto. Ad. q. verò an commissio facta epõ expiret ipso facto Archiepõ. Oldr. dicit ꝙ dignitas nõ tollitur, sed mutatur: eius consilio. ccxxxix.

b ☙ POMATES. ¶ Dubitaui. Vide Lanfran. in tractatu de arb. char. xxj. versi. solet. Fel. in. c. præsentata. in princip. de test. & c. cum ex officij. in xiij. colum. de præscript. vide quid dicat Bald. in. l. fi. in. v. colum. C. de contrahen. empt. Barba. in. l. si stipulatus. ff. de verb. obl. glo. c. ij. de testamentis. in sexto.

7 vt. d. §. hæc verba. † Quæro quid si testator e substituit per hæc verba. si talis decesserit substituto hæredes meos infrascriptos. demum postea in testamento instituit, pauperes eligendos & nominandos per aliquẽ, vtrùm illi pauperes admittẽtur ex substitutione illa? Rñ. & aduerte propter illã dictionem infrascriptos. nam scripti dicuntur illi qui possunt legi, non qui possunt intelligi: vt probaꝛ in l. j. circa prin. s. de his quę in testa. delẽ. pauperes autẽ electi nõ possunt legi in testa. licet ex testamẽto cõprehendãtur. Ego dicerẽ sic: si quidẽ testator nullos facit hæredes, quos noĩatim scripserit institutos vel substitutos: tunc de necessitate oportet intelligi de his pauperib': quoniã alij nõ sunt scripti. & sic cõstat testatorẽ de his sensisse: vt. l. ij. s. de lib. & posth. facit ad hoc. j. de auro & arg. lega. l. pediculis. §. itẽ cũ quæreretur. Si verò alios heredes nominatim in testamẽto scripserit, ad illos referẽ illa substitutio, qm̃ sunt scripti. & verè sunt infrascripti. & in dubio debemus stare ꝑpriæ significationi, vt. l. nõ aliter. j. de leg. iij. & l. j. §. si is qui nauẽ. de exerci. ac. ff. Sed quãdo substitutio esset facta p verba quisquis mihi heres erit, vel eos quos mihi heredes institui, & similia verba: tũc in casu isto venirẽt pauperes sic electi: qa veniũt ex iudicio testatoris, probaꝛ in. l. vnũ ex familia. j. de lega. ij. quod tene mẽti. ideò respice mul8 tùm verba testamẽti, qualiter sint cõcepta. ¶ † Vltimò no. ꝙ verbum instituo, trahitur ad substitutio nem directam. de quo dicemus. j. eo. l. centurio.

Partes. Opp. C. eo. de. l. fi. Sol. vt dicam. j. eo. l. proxi.

LEX IX.

SI pater. Disiunctus in vnam dimidiam, & plures cõiuncti in aliam dimidiam, pro hæreditarijs portionibus ad substitutionẽ vocantur. h. d. ¶ Opp. ad hanc. l. de. l. lucius. §. lucius. j. de lega. ij. vbi dicitur ꝙ omnes vocantur ad virilẽ. dicit glo. solue. vt ibi. Alij verò dicunt aliter, vt not. s. titu. j. l. liber homo. §. titius. vbi dicitur quòd geminatio verborum illud inducit. sed solu. ista non est bona. nam hîc non fuerunt verba geminata, siue orationes geminatæ: sed fuerunt omnes nominati vna & eadem oratione. Alij vt Iaco. de rauen. dicunt quod ibi propter relatiuũ quis, videntur singulariter nominati. illa sol. approbatur per Cyn. C. eo. l. vlti. sed in veritate est cõtra istũ tex. quia hîc ponit relatiuũ quos. & videtur cõiter contra gl. & no. i. l. siue à certis. j. de duo. reis. vbi relatiuum quis, vel qui, non inducit quòd plures videantur singulariter nominati. quid dicemus? Certè teneo solu. gloss. positæ in. l. lucius. ad quam glo. se remittit. nam ex eo quòd testator vetuit alienari extra familiam, præsumitur quod voluerit cuique dare virilem: vt ibi not. ¶ Vlterius oppon. de. l. fi. C. eod. tit. Istud contrarium est valde difficile. Gloss. hîc & ibi multas solu. ponit, quæ omnes diuinationem continent. sed veritas est ꝙ ibi est substitutus per hanc dictionem distributiuam quisquis, vnde quilibet videtur nominatus, meritò quilibet videtur substitutus in virilem. hîc verò substituitur per relatiuum quos, quod est magis collectiuum quàm distributiuum. Dicit enim, quos sibi, qd' nõ est distributiuum: sed magis vnitiuũ & collectiuum. Et hanc solutionem posuit ibi Innocen. Tu dic quòd quando committitur iurisditio, fit respectu personæ, & peritiæ presumptæ, quam præsumitur habere successor in dignitate. facit. c. statutum. de rescriptis. in. vj. sed nudum ministerium committitur respectu affectionis, quod contingit minus præmissis. & facit. l. mandato distrahendorum. s. mandati. l. cui bonis. suprà de curato furioso.

c ¶ Dicit testator. Ad aliud quod tangitur hîc de executore vltimæ voluntatis, scilicet quod transeat nõ tamen assignet bonam rationem: quia illud est nomen non introductum à testatore. secus in casu huius. §. sed hæc ratio non placet: quia concluderet id qd' minus promissum est executorẽ enim in locum tenẽt successoris. l. deputat sub nomine dignitatis: quia dat episcopum loci. l. nulli. præallega. sed certè potiꝰ ecõtra. quia. l. prouidet in defectũ dati à testatore: vt in authẽ. licet. C. de epi. & cler. Bald. verò dicit hîc quòd est speciale fauore vltimæ voluntatis, vt videatur commissa tãquàm bono viro, tu potes dicere quòd ratio colligitur ex gl. penul. in. c. ij. de testam. in vj. videlicet: quia illud ministeriũ est tale quod videtur committi respectu dignitatis vel religionis pro qua præsumitur: non autẽ respectu affectionis certæ personæ: & ideo sec' esset si deputans talẽ executorem esset consanguineus ipsius deputati: quia tũc non trãsiret in successores: vt voluit gloss. præalleg. & vide consil. Bartol. ccxliiij. incipiẽ. dominus Cato ad qd allegauit istum. §. hæc verba. quandoque testator dicit, q̃squis vel qualiter. Andr. Barba.

d ☙ POMATES. ¶ Inno. in dicto.

e ☙ POMATES. ¶ Quæro quid si testator. Vide Alexan. cõsi. clxxiij. ver. præmisis in. v. vo. & idem Alex. & moder. in. l. fi. C. de hære. insti. & l. si quis. §. fi. ff. de acqui. hære. vide quid per istam. l. dicant moder. in. l. cum filio. in glo. j. j. de lega. j.

a ¶ Ttransit. Vide Pau. de castr. cõsil. cclix.

b ¶ Paternę. Adde ꝙ Imo. h. d. ēt esse no. & Saly. idē tenet in. l. testō. C. eo. forti⁹ voluit Ang. in. l. qm̄ sororē. C. de iure deli. & in. l. q duos. ȷ. e. & in. l. vētre. ȷ. de acq. here. & Imo. ibi, in vlti. char. Ang. & Imo. in. l. Pātoni⁹, eo. tit. Imo. & Pau. de ca. in. d. l. qui duos. ꝙ idē ēt valet. s. quo ad trāsmisio. hæreditatis pr̄næ delatæ impuberi in casu. d. l. q duos. valet qn̄ testōr h̄ns duos filios ĩpuberes dixit ꝙ si ambo decederēt ĩpuberes, titiū substituebat: qa tūc mortuo vno ex ĩpuberib⁹ hr̄ditate pr̄na nō adita, non veniet statim titi⁹, sed alius fr̄ ĩpubes iure trāsmisionis sibi factæ ex potētia suitatis: qa tunc dicit' superesse psona, q̄ ex psumpta mente testātis habet excludere substitutū. ad idē all'. l. qui duos. ff. de re. du. qd' singulariter dicit Alex. ad āpliatio. huius. §. latius hic vide per eum.

POMATES.

c ¶ Filio impuberi. Alle. iste. §. ad hoc ꝙ adita hr̄ditate p filiū cēset vnū primonium hæreditas pr̄is & filij. Et not. ꝙ cōiunctorū debet fieri separatio vniformis, qd' est vtile, scd'm Ange. in'eo qui impetrauit ecclesiam,

lectiuū. nam collectiuū est cū reperit' in plurali numero, & ad plures nominatos refert'. Et hęc so. patet ex significatiōe verborū. Et hęc est vera quā sequūtur doc. vltramō. Et audiui à quodā antiquo doctore. ꝙ Mar. de fano interrogatus de solutione huius contrarij, sic r̄ndit. Sed contra illam solu. oppo. sic. per distributiuū videtur quilibet noīatus: ergo in virilem quilibet admittitur, non autem pro hæreditaria portiōe. qd' est cōtra casum. s. l. ꝓxi. in fi. & l. si in testō. s. e. R̄nd. quilibet vr̄ noīatus noīe appellatiuo. & iō inter se in portionibus, quæ eos tāgūt habebūt portiōes hæreditarias, sed q̄tū ad extraneū habebūt viriles. Nec ob. l. fi. C. e. quæ vr̄ velle ꝙ etiā habeant inter se viriles. & illud ideo est ꝙ etiā in hæreditate habebūt viriles, ergo esset cōtra. s. l. ꝓxi. in fi. & s. eo. l. si in testō. ¶ Vltimò gl. oppo. de. l. ȷ. C. eo. sed illa cōcordat: & non discordat.

LEX X.

Sed si plures. Spes substitutiōis pupillaris ad hæredem non trāsit.[a] h. d. ¶ Op. de. l. q liberis. §. hęc vba. s. e. dic vt ibi. In tex. obierint soli. i. pupillo. Idē de spe substōnis reciprocæ: vt. l. lucius. §. fi. ȷ. eod. ¶ Op. de. l. qui patri. ȷ. de acqui. hære. Sol. vt ibi dicā & no. bn̄ istū tex. quia quotidianus est. Bar.

SVMMARIVM.

1 *Existentia sui hæredis operatur transmißionē hæreditatis paternæ, & fraternæ.*

2 *Pater qui fecit de filio suo necessario uolūtariū poterit facere necessarium filio suo.*

3 *Beneficiū abstinēdi quòd habet filius in hæreditate paterna, an habeat etiam in fraterna?*

Quos possunt. Iste est bonus. §. & habuistis. in. l. ij. §. prius.
1 s. eo. ¶ † No. ꝙ existentia sui hr̄dis opat' trāsmissionem hæreditatis paternę, vt dicā. ȷ. e. l. si filius qui patri. & plenissimè ī. l. ex militari. ȷ. de testa. mi. ita operatur trāsmissionē fraternæ[b] hæreditatis. ex pupilla-
2 ri. qd' no. multū, vt hic est casus. ¶ † Quæro. quid si pater fecerit sibi de filio suo, & necessario volūtariū vt puta: quia dedit sibi substitutum vulgariter. per. l. si filius heres. & de lib. & posth. an poterit facere necessariū filio suo. Et dic ꝙ sic, vt hic: quia sufficit po-
3 tentia sua, iō nō requirit' ꝙ faciat. qd' no. ¶ † Quero vtrū bn̄ficiū abstinendi qd' habet filius in hæreditate pr̄na, habeat locū in hæreditate fraterna. & dico ꝙ sic, vt. l. si filius qui patri. ȷ. eodem.

c **Filio impuberi.** [c] Substitutus pupillariter nō pōt hæreditatē pupilli separare à pr̄na, si est adita ꝑ pupillū. Itē nisi adeat' ex paterna nō pōt ex pupillari adiri. h. d. cū. §. sequen. & ē no. textus. Ibi: non pōt ibi respondet: & no. ibi iuncta enim hæreditas. In tex. ibi, habere possum: nā aut filius adiuerat hęditatē patris & nō cōceditur separatio psonaliter. vt. s. ꝓxi. §. aut nō adiuit. & tūc per me nō possunt cōfirmari tabulæ pupillares: quia repudiaui. & sic nō defert' ex his hæreditas, vt. ȷ. ꝓxi. antequ aliqd recitē vide prius. §. sequen. Barto.

SVMMARIVM.

1 *Substitutus an in casu huius. l. posit petere restitutionem ex persona pupilli, ut se abstineat ab hæreditate paterna?*

2 *Existentia sui hæredis dato cohærede extraneo, non cōfirmat tabulas pupillares.*

3 *Tabulæ pupillares quòd cōfirmentur per aditionē hæredis instituti in re certa alio hærede uniuersali non reperto.*

Si ex asse. Extraneus sol⁹ institus repudiādo hæreditatē paternā, non pōt agnoscere pupillarē. h. d. ¶ In tex. ibi, institutus extraneus. secus si esset suus, vt. ȷ. eod. l. si fili⁹ qui patri. ¶ Opp. ad. §. filio. ꝙ posit separari hæreditas patris & filij, vt. l. si filius qui patri. ȷ. eod. so. ibi filius adiuit, & p bn̄ficiū restitutiōis abstinuit: hic nullo modo, vt hic scd'm vnā lecturā. ¶ † Sed dubitat' an ī hoc casu istius. l. substitutus posit petere restitutionem ex persona pupilli, vt se abstineat à paterna. Videtur ꝙ sic, per. l. non solùm. s. de in integrum restitutio. ¶ Sed contra hoc vr̄ facere hęc. l. vbi habet necesse vtranque habere vel neutram. Sed responde quòd haberet necesse habere, scilicet ipso iure, nisi restitutionem imploret. ¶ Opp. de. l. si filius qui patri. ȷ. eo. vbi potest habere vnā sine alia. Solu. ibi, vterq; erat suus, & necessarius: quia duo fratres. vnde existentia sui hæredis, licet vterq; repudiaret cōfirmat tabulas pupillares. hic verò vnus erat extrane⁹ ipso iure, & pupillo repudiante secus: quia existentia sui
2 hæredis † non habet locum vbi hæredem extraneū habet. vt. l. apud iulia. §. idem iulianus. ȷ. ad trebel. & dicā in. l. si filius qui patri. ȷ. eodem. Nota ibi, iuncta enim hæreditas &c. quia effecta est vna hæreditas. ¶ Vltimò vide gloss. quæ incipit, imò contra. ibi. l. liberum, sed vbi vnum non depēdet ab alio. nec est pars eius, sicut in diuersis legatis seruatur: vt. l. sed duobus. ȷ. de leg. ij. Dyn. ¶ Oppo. ex. §. si ex asse. de l. apud iul. §. idem iul. ȷ. ad treb. Sol. hic dicit ex asse. & sic nullum habet cohæredem. cuius aditione possent tabulæ pupillares confirmari: sed ibi sic. Dyn.
3 ¶ † Quæro quid si hæres esset ex asse. tamē in testamento est quidam hæres in re certa, an per eius aditionem confirmentur tabulæ pupillares. dico quòd sic: quia cum non reperiat' alius hæres vniuersalis, iste institutus ex re certa erit vniuersalis heres: vt. l. ȷ. §. si ex fundo. s. titu. ȷ. & plenè dixi in. l. ex facto. eo. titu. ¶ Sed aduerte, quòd in institutione in re certa non fuerunt apposita illa verba: & plus de bonis meis petere non posit. quia tunc non habetur loco vniuersalis heredis, sed testamētū vitiaretur: vt dixi in. l. quoties. s. ti. ȷ. & l. pe. s. de iniu. testa. ¶ Opp. de l. si filius qui patri. ȷ. eo. Sol. hic fuit institutus extraneus, idemq; substitutus. ibi, suus. ¶ Op. de. l. pater. de priui. credi. Sol. hic filius est exhæredatus, cui facta est substitutio. secus si se abstinet cum est institutus: quia tunc existentia sui hæredis, cōfirmat tabulas pupillares. Ista materia ponitur in gl. in. l. quidam elogio. C. de iure delib. & per Dyn. in dist. magna. ȷ. de acqui. here. vide gl. quę incipit. ad hoc &c. ibi. l. quod vulgo. Sol. quo ad confirmationem eorū quæ ex testamento dependent. requiritur aditio, vt hic cum simi. & l. si patronus. ȷ. de bo. lib. sed quo ad mutationem prioris voluntatis sufficit posse adiri: licet non adeat: vt in contrario.

Ad substitutos. Substitutio pupillaris porrigitur ad omnia bona patris & filij: nisi ex testamēto militis aliter specialiter disponentis. h. d. Dicitur hic ad substitutos pupillares: quæro an hoc sit verū siue quis succedat ex tacita pupillari. siue expressa. Dy. dicit ꝙ sic. primò, quia loquitur hęc. l. generaliter. secūdò quia est eadem ratio ne decedat pupillus pro parte testatus, & pro parte non. ¶ Quæro quare aliud est in milite. R̄n. quia miles potest decedere pro parte testatus, & pro parte intestatus. & idem potest facere in testamento pupilli. prędicta vera sunt in filio legitimo. quid in arrogato? dic vt dicam. ȷ. proxi. §.

SVMMARIVM.

1 *Posito uno inconuenienti sequitur aliud.*

2 *Donatum ambasiatoribus an sit ipsorum? remißiuè.*

3 *Datum filio patris contemplatione, est peculij profectitij.*

4 *Donata uxori à consanguineis uiri, an sint uxoris, uel hæredum uiri?*

d **In arrogato.** [d] Pater legitimus tantùm potest substituere filio pupillariter solùm, in his quę ab eo profecta sunt. h. d. ¶ Nota tex. ibi, putat vel hoc arrogator &c. secūdū hoc contingit. ꝙ pupillus decedat pro pate testatus. & pro parte nō. Contra. l. ius nostrum. ȷ. de reg. iur.
1 R̄n. posito † vno inconuenienti sequit' aliud inconueniens. Nam vnū inconueniens est ꝙ quis habeat duos patres: vnū naturalē & legitimū: alium legitimū tātùm. Eadē ratione sequit' aliud incōueniens, ꝙ pupillus pōt decedere ꝑ parte testatus & pro parte intestatus. & cū duobus testamentis quorū vnū est factū à patre naturali: aliud à legitimo. quod dic vt
2 l. si arrogator. s. de adopt. ¶ † Vltimò gloss. adducit
e hanc. l. contra ambasiatores[e] Mediola. de quo in. l. qui ꝓprio. §. ꝓcurator. vt in cęteris. s. de procu. & di-
3 xi in. l. si vero. §. item quicquid. ff. solu. ma. ¶ † Vlti-
f mò nota[f] in fine huius. §. ꝙ quicquid filius habet beneficio

quę alteri erat vnita. & non pōt illam vnitatem posidere. facit. c. super eo. de pręben. in. vj. licet non alleget, ꝙ datio cohęredis imponit suitatē, quo ad cōfirmationem tabularum pupillarium. l. apud Iuli. §. idem iulianus. ȷ. ad treb. & ȷ. e. l. si filius qui patri. non autē ponit effectum suitatis, quo ad effectum transmisionis hereditatis agnitæ. l. iij. C. de iure de libe.

POMATES.

c ¶ Filio impuberi. Vide quid per istū tex. dicat Aret. in. l. ȷ. §. veteres. in principio. & ibi Alexander. ff. de acquiren. pos. in. v. colū. vide etiam Alex. consil. xij. in. ij. col. & seq. in. v. volu.

POMATES.

d ¶ In arrogato. Vide Alex. cōsi. clxxix. in. ij. col. cum sequen. in. v. vo.

e ¶ Ambasiatores. Adde quod Bal. in terminis cōtra cōmune Ianue suo cōsi. lvij. ȷ. vol. Bar. sequutus est. & Iaco. de are.

POMATES.

f ¶ Vltimò not. qn̄ dicatur aliquid factum contemplatione alicuius. vide Lud. Ro. consi. cccxiij. in. ȷ. dubio & quę dicat in materia Fran. Cre. sing. dcxxij. alias. dccexxij. vide Imo. consil. cxxxix. in pen. col. & consi. cxl. ad finem.

a ¶ Beneficio patris. Adde ꝙ hic nõ attenditur non agnoscẽdum quid debeat ĩ legitima filij cõputari, secũ dũ Bar. & Pau. de ca. in d. l. cũ oportet. p tex. in d. l. scimus. §. repletionẽ tñ Alex. dicit se cõ suluisse cõtrarium primò. p. l. oĩmodo §. fi. ĩ verbo occasione. C. de inoffi. testa. & ibi ita dicit expresse tenere Guil. de cugn. Ray. & Cy. idẽ voluit Bar. ĩ cõsi. ici. Gilbert⁹. & ĩ cõsil. inci. pr̃ dedit dotẽ. idem dicit tenere Imo. Ange. & Salyce. in. l. oĩmodo. §. fi. Ang. cõs. xxxvj. Pau. de ca. cõsi. cxviij. inci. cornelia. nõ ob. §. repletionẽ. qa ibi à casu nõ patris cõtẽplatio. obuenit, tñ dicit pro opi. Bar. facere text. in. l. qm̃ nouella. C. de inoffic. test. à nemine põderatũ ĩ verbo, ex subsĩãtia attento ꝙ dictio ex, denotat cãm ĩmediatã. l. j. §. ex incẽdio. s. de ĩcẽ. rui. & nau. cui obiectiõi r̃ndeti põt ꝙ iste tex. in l. quoniã nouella. supplet. p. l. oĩmo do. §. fi.

POMATES.

b ¶ Habes colligere Ad hoc vide plures limitationes p Cãpeg. l. vt liberis versic. colligit hîc Ange. C. de colla. & ibi vide Alexã. & moder. vide etiã Ant. de but. consi. xxxix. Ludo. Ro. cõsi. clxxij.

c ¶ Quã vxori. Ad de quòd Bald. hęc sunt verba super scd'o puncto. dicit Bart. ꝙ donamenta facta mulieri p consanguineos viri remauent viro: sed si per consanguineos mulieris, debẽt restitui hęredibus mulieris. ff. de vulga. & pupil. substitutio. l. sed si plẽs. §. in arrogato. per Barto. sed verius est pars cũ donatio sit pfecta, & ius q̃situ mulieri, ꝙ mulier transmiserit ad suos hęre-

a beneficio patris,[a] seu eius occasiõe, dicit̃ pfectitiũ. vt hîc. cũ si. alleg. in gl. & no. in. l. cũ oportet. ĩ prin. C. de bonis q̃ lib. Ego limito hoc dictũ sic, ꝙ fili⁹ habet bñficio patris. intelligo ꝙ bñficium patris sit cã pxima. vel sit cã remota immediata tñ: sicut verbi grã: reperis filiũ meũ in ostio, & das sibi aliqd quod nõ dares nisi ppter me: vñ cũ sim cã proxima, vel cã remota, nõ multũ quasi immediata: qa das ei pu rẽ. nõ tñ dares nisi esset ppter me. Sec⁹ si ego pater essem causa remota: qa propter patrẽ meum habui notitiã cũ quodã dño: tñ scio facere ita quòd dñs ille diligit me pl⁹ ꝙ patrẽ meũ. certè illud quod daret̃ mihi ab alio dño, non erit profectitiũ, sed aduẽtitiũ. hãc differentiã ponit tex. no. in. l. socium qui. s. pro
b socio. Ex hoc habes colligere[b] multa. pone ꝙ aliqs duxit vxorẽ, & fiunt encenia vxori: cõtingit quòd dissoluit̃ matrimoniũ. quęro cui⁹ debẽt esse illæ res donatę. R̃n. si quidẽ donatio est fctã à cõsanguineis
4 ex pte viri, ĩlla dona fuerũt facta cõtẽplatiõe viri. vñ de bonis viri vr̃, pfectitiũ: vt hîc. cũ dicit arrogatoris amic⁹, vel cognat⁹. videnẽ eñ magis facta ma
c rito ꝙ vxori.[c] sed in encenijs factis à cõsanguineis vxoris videnẽ fctã cõtẽplatione vxoris. & ita hoc anno de facto consului in. q. cuiusdam dominę.

Nemo. Si aliqs sibi ipsi substituat̃, nõ valet nisi substitutio cõmodũ auferat. & istũ. §. examinaui plenè. j. e. l. fi. In tex. ibi sine mutatione causæ, & sine ablatione commodi ex substitutione prouenientis.

LEX XI.

SI is qui hæres. Capacitas, seu incapacitas substituti, vel instituti tpe mortis pupilli inspicit̃. h. d. ¶ In tex. ibi fili⁹ decessit. sed nõ eẽt capax tpe mortis p̃ris impuberis. Itẽ ibi, passus. subaudi: quia tpe quo decessit pr̃, erat capax. Dy. ¶ Op. ꝙ qs debeat esse capax trib⁹ tẽporib⁹, vt. l. si alienũ. §. in extraneis. s. tit. j. sol. hoc verũ qñ qs est hæres institut⁹ ipsi testatori: sed qñ qs est ĩstitut⁹ pupillo, ĩspicit̃ tps mortis pupilli. vñ fateor ꝙ reqrit̃. ꝙ sit capax tpe testamẽti, & mortis pupilli, & aditæ hæreditatis. media verò tpa nõ nocẽt, vt l. sed & si conditioni. §. solem⁹. s. ti. j. ¶ Vltimò scias ꝙ qdã legũt alio mõ hũc finẽ, quòd substitut⁹ fuerat grauatus sub aliqua poena quã lect. gl. reprobat: quia dicit ꝙ de iure isto nõ poterat poena ĩponi. sed certè ista rõ nõ est bona, quia imò poterat secundũ ista iura poena imponi vt dixi. in. l. j. & . ij. de his quæ pęne no. relin. & no. ĩ. l. mulcta. j. de condi. & demõ. Sed non placet illa lec. quia nõ congruit literæ.

SVMMARIVM.

1 Beneficium abstinendi est introductum in fauore filiorum, non in odium.
2 Tabulæ pupillares remanent firmæ si quis adiuit & postea restituitur ut abstineat.
3 Qui adiuit, licèt sit restitutus, ut abstineat, remanet hæres nomine.
4 Existẽtia sui hæredis dãto cohærede extraneo quid operetur?
5 Existẽtia sui hæredis de iure ciuili, qñ habeat locum?
6 Beneficium abstinendi introductum à prætore, quando eneruet existentiam sui hæredis?
7 Existentia sui hæredis q, non confirmet legata.
8 Stante statuto q, banniti non possint reuerti ad ciuitatem intra. x. annos, nisi habuerint pacẽ ab hæredib⁹ occisi, quòd poterit habere pacem à filio occisi, qui se abstinuit ab hæreditate paterna.

LEX XII.

SI filius qui patri.[d] Existentia sui hæredis operat̃ confirmationem tabularum pupillarium ad commodum filij abstinẽtis. h. d. ista solẽnissima lex. Et diuiditur in tres partes principales. Primò ponitur dictum. Secũdò r̃ndet duabus obiectionibus cõtra dictum. Tertiò ponit quãdã illationẽ ex prædictis. Secũda ibi, iustius. tertia ibi, itaq̃ legata. ¶ Ad euidentiam debes scire quod lex nostra in prima parte sui habet diuersas lec. quia casus variant̃ sex modis. trib⁹ modis respectu filij substituti. Itẽ al's variant̃ tribus modis respectu ei⁹ cui facta est substitutio. hoc pręmisso pono casum sic, ꝙ quidã filium maiorẽ hæredem instituit. & filium pupillũ exhæredauit: vel eũ instituit, sed se abstinuit ab hæreditate paterna. morit̃ pupillus in pupillari ętate. iste frater maior instirutus vult hæreditatem paternam repudiare, & pupillarẽ amplecti: qa sibi pupillus substitutus est pupillariter: qro an possit. R̃n. iurisconsultus ꝙ potest. vel sic. pone casum simpl'r. ꝙ instituit vnũ maiorem
d suũ filiũ, & eũ alteri filio substituit: de illo cui facta est substitutio nihil dicit̃, ꝙ fuerit factũ: morit̃ pr̃, & ille fili⁹ cui facta est substõ. nõ filius substitutus vult habere hæreditatẽ fratris, & dimittere hereditatẽ p̃ris: an põt? Et r̃ndet ꝙ sic. vide l'ram vsq; ad ꝟ. iustius. ¶ In tex. ibi, frater. hîc nõ fit mentio de institutione impuberis fratris. vñ dic ꝙ hic ĩpubes fuit exhæredat⁹ secundũ Ia. de ra. vel institut⁹ sed repu-
e diauit secũdũ opi. positam in gl. ¶ In tex. extiterit. iuris ciuilis authoritate, nõ p immistionẽ. vel aditionẽ. Gl. tãgit hîc, & Dy. addit sic, de bñficio ptoris. in ver. iusti⁹. Pone, obijcit, ad istã decisionem non põt substitut⁹ separare bona paterna à bonis pupillaribus, vt. s. eo. l. sed si plẽs. §. ij. & . C. de iur. deli. l. quidã elogio. sed hîc pmittit̃ separatio, q̃re malè r̃ndet iurisconsultus, ꝙ iusti⁹ facit ptor admittere separationẽ ꝙ facere cõtrariũ. iusti⁹ siquidẽ est id inter fratres, ꝙ seruare cõtratiũ, maximè: qa frater alteri fratri ab intestato succedit. ¶ In tex. concesserit. Assume ibi præsentem vsq; ibi: itaq;. & posteà reuertere. s. etẽm ius dicentis, & tunc pone casum. ¶ Secundò opp. ꝙ testm̃ pupillare non põt valere, si ex p̃rno non adit̃ hæreditas. s. ponit̃ ex p̃rno non esse aditã hereditatem: ergo pupillare testm̃ non põt valere, maximè de iure ptorio secũdũ qđ fili⁹ habet bñficiũ abstinẽdi, nec est heres ipso iure. Ad quod r̃ndet iurisconsultus dicens bñficiũ abstinendi est à ptore ĩtroductũ in fauorẽ filiorũ: ne inuiti obligarentur onerib⁹ hæreditarijs: sed in his q̃ in eorũ cõmodũ existentia sui heredis operaret̃, voluit ptor eos remanere. Ideo in casu illo existentia sui hæredis operat̃: qa ad ipsius filij substituti cõmodũ pertinet. h. d. vide literã ibi, etenim ius dicentis &c. i. prętoris qui cõcessit filijs in potestate manentib⁹ beneficiũ abstinendi. ¶ Et nota hunc tex. qui est valde no. & menti tenẽd⁹ in versi. ita ꝙ iurisconsultus ponit illationem ex dicto. pone casum. Ego video ꝙ põt repudiare p̃rnam hęreditatẽ & adire pupillarẽ. q̃ro qualiter debent̃ legata, & quare imponit̃ ratio. l. falcidię. R̃n. iurisconsult⁹: ꝙ legata debẽt̃ ex secũdis tabulis. rõ. l. falc. imponit̃ respectu bonorũ impuberis, non respectu bonorum
1 patris. ¶ † No. ergo ex hac. l. ꝙ bñficium abstinendi est introductum in fauorẽ filiorũ, nõ in eorũ odium. qđ tene menti ppetuo. ¶ Nũc op. ex testõ ex quo nõ adit̃ hæreditas nõ põt succedi pupillo, seu nõ potest habere locum substitutio pupillaris, vt. s. eo. l. ij. §. adeò. & . l. sed si plures. §. ex asse. sed secũdũ qđ posuit casum hereditas nõ fuit adita ex p̃rno: ergo &c. Hui⁹ cõtrarij timore[e] variat̃ lect. trib⁹ modis in fratre substituto pupillariter. Primò qa hic frater adiuit. sed p beneficium restõnis se abstinuit. & hoc vult dicere tex. paternã hęreditatẽ recuset. dico p restõnẽ in integ. Ista ergo aditio cõfirmat tabulas pupillares secũdũ istam lect. q̃ lect. ponit̃ in fi. primæ glo. ibi, vel dic ꝙ recuset &c. Secũdũ hãc lect. habes
2 casum. ¶ † No. ꝙ si aliquis adiuit, & posteà restituitur vt abstineat, remanent firmæ tabulæ pupillares. sed cõtra hoc expressè est tex. in. l. nec nouum. s. de cõdi. inde. vbi aditio restõne secuta nil operatur R̃n. sustinendo hãc lect. prout possumus restõne secuta, aditio præcedẽs nil operat̃ in his in quibus hereditas adita diminuitur. Ita loquit̃. l. cõtraria. fallit fauore libertatis in. l. si mulier. s. de minor. & eodem tit. l. interdũ. No. secũdũ hoc in hac. l. tractat̃ de his quę nullã hęreditatis diminutionẽ respiciunt, secũdũ hoc habes ĩ hac. l. vnũ valde singulare ĩ vsi. & eñ
3 ius dicentis &c. † ꝙ cũ ille q adiuit, & est restitutus remanet heres noĩe, vt. l. & si sine. §. sed qđ papinianus. s. de mino. illud ipm esse heredẽ noĩe, habet effectũ in oĩbus in qb⁹ cõmodũ suum versat̃, & hæreditas p hoc nõ minuit̃ secũdũ hãc lec. & p cõsequẽs remanẽt firmę dationes tutelę, & similia p q̃ hæreditas nõ minuit̃. Verũ, qa ista lect, aliquantulũ cõtinet

des. C. de do. ante nup. l. si mr̃. vestra. hęc est eius Bal. determinatio consil. ccxv. iiij. lib.

POMATES.

d ¶ Si filius qui patri. pro intellectu huius. l. vide aliqua p Rayñ. in repet. l. gallus. §. & qđ si tm̃. ĩ. xj. char. circa fi. & seq. ff de libe. & posth.

e ¶ Huius contrarij timore. & hãc lect. ẽt cõfirmat. do. Argentin⁹: sed Bal. eã reprehẽdit: qa non cõfirmant̃ tabulæ in ꝟ. dũ dicit, non sponte suscepit, itẽ quia non videtur vera in se, qa restitutio in integrum aduersus repudiationem validat tabul. pupil. ita econtra tabul. pupil. validitas per aditionẽ debet inualidari. restitutio concessa aduersus edictũ per locum à cõtrario. ar. l. & si cõtra. j. e. Angel. hîc dicit opi. Bar. posse procedere in casu huius. l. vbi filius in ptãte erit institutus. quo casu licet restitutio fiat aduersus immissionem, seu agnitionẽ hæreditatis cũ remanet suitas, sicut si a prin. repudiasset sed opi. Bal. procedit qñ extraneus est institutus: qa cũ tunc restõ pariat in integ. statum proinde habetur ac si ab initio fuisset repudiata. sed certe opi. Barto. posset defensari: qa si semel tabu. pupil. fuerunt confirmatę remanẽt validę. And. Bar.

a ¶Pupillares. Adde quòd idẽ tenet Pe. de anch. cõsil. xxv. vbi dicit ꝙ sola existẽtia suitatis cõfirmat tabulas pupillares,& oĩa q̃ sunt ad cõmodum filiorum suorum.

POMATES.

b ¶Expeditis. vide Pañ. cõsi. xl. als. xc. in. j. du. ĩ. ij. vo. Alexan. in. l. apud iul. §. idẽ iulianus. ĩ. v. col. versic. iuxta p̃dicta querit. ff. ad trebel.

POMATFS.

c ¶Sed qd. De rõne diuersitatis inter istas duas conditiones ptãtiuas, vide Are. in repe. in. l. si fratris. C. de iur. de li. vide Pau. de ca. cõtra Bar. ĩ. d. l. cõditionibus. hic all.

POMATES.

d ¶Predicta fallunt. & rõ est in. d. §. si pr̃. qa ibi filius inuitus potest cogi se ĩmiscere. hic limitat Ange. si fili⁹ institutus viuit cum tũc posset cõpelli vt fideicom. restituat. idẽ si decessit post morã ĩmiscendi se hæreditati. l. nõ iustã. C. ad trebel. sec⁹ si ante morã decessit: qa tunc nõ cõfirmant̃: qa illa confirmatio est odiosa. adde hoc esse verũ si filius repudiasset. sec⁹ si iacuisset cũ tũc transmittat ad quẽcũq; extraneũ. Bar. in. l. vẽtre. de acq. here. idẽ vr̃i ĩ herede qđ in filio. glo. in. l. eã quã. C. de fideicõ. & sic secũdũ Ang. ĩ lega. ad pias causas ipsorũ fauore: qa liberati eq̃parãt̃ facit qđ no. Bar. ĩ. l. ꝓximè. s. de his q̃ ĩ test. delẽ. & sic qñ filius ĩ ptãte est institut⁹, cessat dispu tatio: an hereditate non adita debeant̃ legata pia, vt. l. j. C. de sacrosanc. ec. qa saltẽ isto casu debeatur.

POMATES.

e ¶De tali. q. vide aliqua p Ray in repe. l. gallus. §. & qd si tm̃. ix. colum. & sequẽ. ff. de libe. & posthu.

diuinationẽ: ideò alij dicũt quod isti fratres habebãt
cohæredem, cuius aditione cõfirmatę sunt tabulæ
pupillares. hæc lect. ponitur in sc̃da gloss. ibi. Item
pone ista lec. est clarissima, vt. l. apud iul. §. idẽ iulia
nus. j. ad trebel. & l. q̃sitũ de acq. hære. sed tũc sequẽ
tes ver. nõ essent necessarij. scilicet. §. iustius. &. vs.
etem̃ &c. ¶Quare alij legũt tertio modo. fateor ꝙ
null⁹ adiuit: tamẽ existentia sui heredis, istius filij re
a pudiantis confirmat tabulas pupillares:[a] & ideo ex
eis potest succedere licet omittat paternã. hæc lect.
est vera, & nil continet diuinationis: & ponit ipsam
glo. j. in prin. & ipsam tenet Dyn. j. de acq. hære. in
dist. magna. & Cy. in. l. quidam elogio. C. de iure de-
lib. & ibi glo. non firmat licet tãgat. & ipsam tenet
Iacob. de are. & probatur in. l. filius. qui se de acqui,
hęre. & l. iul. eo. ti. & j. de priui. credi. l. pater. ¶Secũ-
dò oppo. substitut⁹ nõ põt separare bona paterna
à bonis pupilli. vt. s. eo. l. sed si plures. §. filio. & l. qui
dam elogio. C. de iure delibe. ¶Huius contrarij
timore hęc lectu. huius. l. in eo fratre impubere cui
est facta substitutio variatur tribus modis. Primò
quod hoc sit speciale in fratre substituto. hæc lect.
primò ponitur in prin. glo. quę incipit. cõtra. s. eodẽ.
l. sed si plures &c. & quod glo. dicit. C. de leg. l. cum
q̃stio. debet dicere. l. quidã elogio. C. de iure delibe.
& ponitur etiam hęc lec. in ista gl. ibi, vel adiuit &c.
Ista lec. si tu poneres impuberem hereditatẽ adi-
uisse nõ esset bona. nam iam iuncta hęreditas esse
cepisset, vt. l. sed si plures. §. filio. s. eo. ideo non po-
test fieri separatio, vt. l. j. & ij. j. de acqui. hęre. pro-
pter quod alij legunt alio modo, seu eodem licet
limitẽt, & dicãt, cõcedo cõtrarium & dico ꝙ frater
cui facta est substitutio repudiauit similiter nam
frater qui est substitutus repudiauit sine dubio: vt
dicit tex. hanc lec. ponit glo. secunda in princ. huius
l. Ista lect. est ne vera. & secũdũ hãc lectu. ponitur ꝙ
vterq; frater fuit institutus, & vterq; repudiauit.
4 ¶†Sed tunc oppo. quando filio datur cohęres, exi-
stẽtia sui hęredis nihil operat̃. vt. l. apud iulianum.
§. idẽ iulian⁹. j. ad trebel. sed hìc fuerũt duo filij: & sic
filius repudiãs habuit cohęredẽ: ergo existentia sui
hæredis nil operatur. Solu. sustinendo hanc lec.
pro vera ego limitaui semper dictum Dy. qui dicit
ꝙ quãdo filius habet cohæredẽ existentia sui here
dis nil operatur. intelligo verũ quando habet cohę
rendẽ extraneum: sec⁹ si fratrem suũ, vt hìc, & j. de
stipu. ser. liber homo. §. j. & l. sed si plures. §. quos
possum. ratio est, qa dando cohæredem extraneũ
videtur testator discedere à legis dispositiõe: pro-
uidendo de cohęrede extraneo: vt dicit Dy. in ma
teria substitutionis. & Cy. recitat in. l. precibus. C.
eo. sed qñ habet fratrem suũ: tũc à legis dispositio
ne non videtur recedere. ¶Sed quæro, quid si pr̃
dedit filiũ emancipatum cohęredem: vtrũ per hoc
videatur testator recedere à legis dispositione: co-
gitabitis. ¶Contra hoc opp. C. de iure deliber. l. si
fratris. vbi text. dicit, ꝙ existẽtia sui hæredis opat̃
transmissionẽ, cũ filius habeat cohereredem extra-
neum: als dixi: & dico datio cohæredis extranei fa
cit existẽtiã sui hęredis nil operari, circa ea qua de
pendent ex testamento sed circa ea quę veniũt ex-
trinsecus, vt circa transmissionem: tunc datio cohę
redis nõ impedit existentia sui hęredis operari: vt
ibi. & sic in duobus limito. dictum Dy. sed ista lect.
licèt sit vera in se, tñ continet aliquã diuinationẽ,
ideò Iac. de are. recedit ab ista lec. & ponit hũc fra-
trem cui est dat⁹ substitutus exhæredatũ: & sic cũ
sit exhæredat⁹, hæreditas nũq; fuit iũcta: & sic põt
frater impubes substitutus hæreditatem paternam
repudiare, & pupillarem ãplecti. ¶Venio ad vlti
mam partẽ, dr̃ hìc ꝙ legata debent̃ a substituto im
puberis. Contra, à substituto exhr̃dati non possunt
deberi legata, vt. l. planè. la ij. de leg. j. & l. ab exhæ-
redati, eo. tit. & l. pe. C. de leg. & l. q fũdũ. §. q filios
j. ad. l. fal. Solu. à substituto exhęredati nõ debent̃
legata, nisi ipse substitut⁹ fuisset ab ipso testatore
institut⁹, vt. l. in rõne. §. fi. ff. ad. l. falci. sed hìc fuit ĩ
stitutus, sed repudiauit: ergo &c. Vel pone ꝙ vterq;
fuit ĩstitut⁹, & vterq; repudiauit: secũdũ ea q̃. s. dixi.
¶Item quęro, tu dicis ꝙ existẽtia sui hęredis opera-

tur in fauorẽ filiorũ. Cõtrà, imò opat̃ in dãnũ: qa debent̃ legata ex tabulis
pupillaribus: vt hìc. So. existentia sui hæredis operatur in sui fauorẽ, vt pos-
sit succedere ex tabulis pupillarib⁹, vt hìc. & hoc est cõmodũ filij ꝙ posset
esse. qa succedẽdo abintestato haberet pupilli mr̃em: vel alios cohæredes:
sed ex successiõe tabularũ pupillariũ haberet integrũ, vel est sibi cõmodũ
& qa sic voluit inducit̃ cõfirmatione legatorũ, & sic nõ est ei⁹ odiũ: imò qa
b sic voluit. ¶His expeditis[b] examinemus aliqua dubia. Primò, de existẽ
tia sui hæredis, de iure ciuili qñ habet locũ? posito ꝙ ius pretoriũ abstinẽ-
di non esset introductũ. Secũdò, an beneficium abstinendi de iure præto-
5 rio habeat locũ, vt eneruet vires existẽtiæ sui hęredis. ¶Ad primũ† dico,
ꝙ si quidẽ filius in potestate habet substitutum vulgarem, expressa exi-
stentia sui hæredis nil operatur. vt. l. si filius hæres. s. de liber. & posthu. &
no. in. l. papinianus. §. quarta. de inof. testa. in secunda glo. magna. ratio: qa
dando substitutum vulgarẽ videtur eum facere hęredem si vult. hanc ra-
tionem ponit iurisconsultus in. l. j. §. si proponatur. j. si quis omis. cau. testa.
Item si testator eum instituit sub hac cõditione si volueris, existentia sui
hæredis nil operatur, vt habuistis in. l. cornelius. & l. iam dubitari. iu fi. s. ti.
c proximo. & j. titu. proxi. l. verba. Sed quid [c] si eum instituit sub conditione
potestatiua: vt si decem dederit: an faciat de necessario voluntarium? Tex
tum habetis quòd non in. l. conditionibus. j. de conditio. & demon. ¶Item
si dat sibi testator cohæredem extraneum existentia sui hæredis nil opera
tur, in his quæ dependent ex isto testõ, vt. l. apud. iul. §. idẽ iulianus. j. ad tre
bel. secus in his quæ veniunt extrinsecus, vt. l. iij. C. de iur. delib. & ibi dixi.
aliàs aũt extra hos casus existẽtia sui hæredis semp operat̃ de iure ciuili. vt
insti. de hęre. qua. & diffe. §. sui. & insti. de hę. q̃ ab intest. defe. §. sui. & j. de-
6 bo. lib. l. & si ex modica. §. si fili⁹. cũ si. ¶†Itẽ quęro an beneficiũ abstinẽdi
introductum à ptore eneruet vires existẽtię sui hęredis. Rñ. qñ fili⁹ expsse
se immiscet hæreditati paternę: tunc beneficium ptoris nil operat̃, vt ꝓbat̃
p hunc text. ibi, nõ sponte susceptis. qñ ergo sponte adijt ptor nõ se immi-
scet. facit. l. eum bonis. j. de acq. hęred. & C. si vt se ab hęred. absti. l. j. & l. ij.
s. de cõdi. fur. Qñq; filius tacet, qa se nõ immiscet, nec repudiauit: & tunc
quędã sunt q̃ respiciũt dãnũ, & onus ipsi⁹ filij. vt creditoribus hæreditarijs
teneat̃: & tunc beneficium ptoris operatur vt eneruet vires existẽtię sui hę
redis, vt hìc: ibi, nõ spõte &c. & C. si vt se ab hæredi. absti. l. j. & d. l. cum bo
nis. de acq. hęr. & l. necessarijs. eo. tit. quędã sunt in quib⁹ existẽtia sui hęre
dis operatur cõmodũ, & vtilitatẽ filij: vt putà cõfirmationẽ tabularum pu
pillarium. Item confirmat dationem tutelę, vt. l. si nemo. s. de test. tu. & C.
eo. l. ij. & ibi p Cy. & ꝓbat̃ per rõnẽ illi⁹. l. qa cõtinet filij cõmodũ, nõ incõ
modũ. Itẽ vt operet̃ trãsmissionẽ hæreditatis nõ aditę ad quoscunq;. vt. l.
apud hostes. & ibi p doct. C. de suis & legi. hęr. & dicã hũc passũ. j. de test.
mili. l. ex militari. in fi. cum. l. seq. & in oĩbus casib⁹ similibus in quibus filij
cõmodũ respiciunt, sic in casu. l. nostræ illud est cõmodũ filij instituti. Itẽ
cõmodũ filij cui est facta substitutio: qa decedit testatus: & tũc bñficiũ ab
stinẽdi nõ impedit effectũ existẽtiæ sui hęredis: qa hoc nõ fuit ꝓpositũ pto
ris, vt hìc. & l. iulian⁹. s. de acq. hæ. & l. fili⁹ & l. pater. de priui. credi. & ita te-
nent doct. vt dixi. s. Quidã sunt in quib⁹ existẽtia sui hæredis nõ operatur
cõmodũ. nec ĩcõmodũ filij. verbi gratia, ꝙ legata debeat̃ ex testõ paterno.
Item libertas ex testõ competat: nã nõ curat fili⁹ ꝙ venientes abintestato
7 teneat̃. glo. † quæ est. j. ad syl. l. j. §. idẽ sceuola. videt̃ tenere ꝙ existẽtia sui
heredis cõfirmat lega: a. text. habuistis in contrarium. j. vt in pos. leg. l. j. &
d ꝓbatur in. l. & si ex modica. §. si filius. j. de bo. lib. ¶Prædicta fallũt.[d] pri
mò fauore libertatis, vt. l. sciendum. j. de ma. testa. & l. cum quasi. §. sed &
si quis. j. de fideicommis. liber. Item fallit. l. ita tamen. §. si pater. j. ad trebel.
& rationem ibi dixi. ¶Ex istis concludo ad vnum per quod. l. nostra rema
nebit quasi declarata. pone filium esse exhæredatum, alium filium insti-
tutum extraneum exhæredato substitutum institutus abstinuit: poterit
ne substitutus ex secundis rabulis succedere? dico quod non: quia existen-
tia sui heredis operatur confirmationem tabularum pupillariũ incommo
dum ipsius filij abstinẽtis: siue ipse filius qui se abstinuit fuit substitutus,
siue ei facta fuerit substitutio. sed quando ista cessant in quęstione propoli
ta existentia sui hæredis non potest habere effectum: tamen operatur bene
ficium abstinendi. Et est etiam tertius casus, quando filius se expresse ab-
stinuit ab hæreditate paterna. an tunc operatur beneficium abstinendi.
Respon. quod tunc beneficium abstinendi operatur & eneruat vires exi-
stentię sui hæredis. fallit propter filij delictum, vt. l. si seruum. §. pretor ait.
infra de acquired. hæredi. Ratio est: quia ex eo quod expressè se abstinuit
vt existentia sui heredis operaretur esset sibi damnum: quia quicquid
fit contra voluntatem filij dicit̃ esse suũ dãnũ, vt inst. de actio. §. pterea. &
hoc circa ista, q̃ nõ respiciũt ipsam hr̃ditatẽ à qua expsse se abstinuit, sed
circa alia extrinsecus: vt circa substõnẽ pupillarẽ, vel dationẽ tutoris, tũc
existẽtia sui heredis operatur, vt hìc, & l. filius. j. de aquiren. hęredi. & alij
ll. alleg. s. ¶Contra hoc videtur. j. de legãtis. j. l. nam nec emancipatus.
vbi postq; quis se abstinuit, existentia sui heredis non operat̃, etiam in
his quæ commodum filij respiciunt. vt ibi coniuncta. l. præcedenti. So-
lu. ibi ad hoc vt legatum obtineat testator voluit quòd hęreditatem
retineret. vnde sensit ibi testator de retẽtione hæreditatis de facto, nõ de
existẽtia sui heredis q̃ cõsistit in iure, vt. l. & si ex modica. §. si fili⁹. ff. de bo.
e li. meritò existẽtia sui hæredis nil opatur. ¶Quero de tali. q.[e] † dicit statu-
8 tum huius ciuitatis, quòd exbanniti non possunt reuerti ad ciuitatem
intra decem annos, nisi habuerint pacem ab hęredibus occisi: modò
filius

filius occisi se abstinuit ab hæreditate paterna:an
poterit facere pacẽ illi exbãnito,& sic φ possit re-
uerti.breuiter secũdũ theoricã p̃cedẽtẽ nõ ẽ dubiũ
φ fauor filij est φ occisor p̃ris ei⁹ possit vel nõ pos
sit reuerti secũdũ volũtatẽ filij,vt isti.de act.§.p̃ter-
ea.&facere pacẽ de illa offensa seu de illa iniuria nõ
est qd hæreditariũ,sed extra hęreditatẽ,vt.l.p hęre
de.§.fi.j.de acq.hære.&.l.pe.s.de sepul.vio.vñ cum
nõ sit qd hęreditariũ,& sit fauor filij,cõcludit̃ φ
existẽtia sui hæredis remanet.& sic põt facere pa-
cem tãq̃ suus hęres institut⁹ in testamento plura
alia essent quęrẽda,quæ nunc cã breuitatis omitto.

SVMMARIVM.

1 *Pupillaris substitutio quibus modis finiatur?*
2 *Quomodo ratione personæ testantis seu testamenti.*
3 *Ex persona substituti.*
4 *Ex persona pupilli,& quomodo.*
5 *Pupillus quando fuit passus maximam capitis diminutionẽ, an substitutio pupillaris euanescat.*
6 *Substitutio pupillaris si extinguitur deportatione,non tamen fideicommissaria.*
7 *Substitutio pupillaris qñ extinguat̃ pupillo effecto religioso.*
8 *Impubes si habeat filium intra tempora pubertatis substitutio pupillaris finitur.*

LEX XIIII.

IN pupillari. Ista lex est ita
breuis φ nõ in
diget summario.Dicit̃ hîc φ nõ finitur
pupillaris aduenĩẽte pubertate. Quæro
vtrũ finiat̃ oĩno,ita φ nõ cõtineat fideic.Rñ.Dy.
φ sic,vt.l.verbis.s.eo.¶Op.j.de cõdi.& demon.l.
pater.§.cõditionum verba gl.nõ sol.iõ soluit Dy.
ibi existẽtia sui hæredis cõsyderat̃ q̃ hîc interue-
nire nõ põt.sed certè ego nõ intelligo hãc sol.nã ita
põt interuenire hîc noua consyderatio:vt post tpa
pubertatis valeat iure fideicõmissi,sicut ibi,quare
dic φ ibi licet vno tpe sumat̃ p̃priè verbũ tutela,
alio tpe ĩpropriè,tñ semp tẽdunt ad eundẽ effectũ
scilicet ad prouisionem filij vt habeat tutorẽ & cu-
ratorẽ,hîc verò si post tpa pubertatis valeret fidei-
cõmissum tẽderet ad cõtrariũ effectũ.Nã pupilla-
ris substõ est p̃uisio filij,sed fideicõmissum ẽ odiũ
filio,vt dixi vobis in.l.j.circa princ.s.ti.j.& ideò nõ
variat̃ significatio de vno esse ad aliud cõtrariũ esse
sed de vno esse ad aliud esse simile tẽdẽs ad eũdẽ ef-
fectum,bñ põt variare.videbit̃.j.l.p̃xi.&.s.ti.j.l.iij.
1 §.q fideicommissariũ.¶†Hoc p̃misso quero quat̃r
finiat̃ substitutio pupillaris?gl.q̃ est hic dicit,φ fi-
nitur sex modis.vide gl.& signa eã.addit Dy.quos
dã casus,sed nõ curo.nec Ray.plus dicit q̃ ista glo.
Tu verò plenius dicas sic,institutio pupillaris qñ-
q̃ deficit in ipso initio:qa deficit aliqd de substãtia
libus.dixi in.l.ij.in prin.s.eo.Qñq̃ deficit ex post-
facto.& ista est materia nostra.Et hoc cõtingit trib⁹
vel quatuor modis.Primò ex persona testantis,seu
testamenti.Secũdò ex p̃sona substituti.Tertiò ex
persona eius cui est facta substitutio.Quartò ex ip̃a
substitutione.¶Aduerte per ordinem.primò di-
2 xi †φ deficit rõne p̃sonæ testantis,seu testamẽti,vt
putà si testator fuit deportatus.vnde irritat̃ eius te-
stamentũ,vt.l.si quis filio.§.irritum.s.de iniust.te-
sta.vel si fecerit aliud testamentũ, vt.j.eo.l. si quis
eum.in fi.Item si testamentũ sit ruptum agnatione
posthumi,vt.l.si pater filiũ.j.eo.& hoc tñ intellige
olim,hodie verò remanẽt tabulæ pupillares,p aut̃.
ex cã.C.de.l.vt dixi in.l.j.§.fi.s.eod.ti.Itẽ si hr̃ditas
nõ adeat̃,vt.l.ij.§.adeo.s.eo. qđ intellige nisi susti-
neat̃ p edictũ si qs omis.cau.te.vt ibidẽ.vel nisi exi-
stẽtia sui hæredis operet̃ cõfirmationẽ,vt.l.si filius
q patri.s.eo.Idẽ rupto testamẽto per quęrelã in to-
tũ,vt.l.papinianus.§.sed nec impuberis.s.de inoffi.
testamẽ.qđ similiter intellige secũdũ opin.illorũ
q dicũt quod hodie remanerẽt firma legata &c.per
authẽ.ex cã.hinc tabulę pupillares firmę remanẽt.
3 p ea quæ dixi in.l.j.in fi.s.eo.¶†Secũdo modo irri
tat̃ ex persona substituti,vt putâ si nõ reperit̃ ca-
pax tpe mortis pupilli,vt.l.si is q hęres.s.eod.quod
intellige si nõ est in totũ capax.Si verò est capax
pro parte,& pro parte non,dic vt.l.si is qui ex bo-
4 nis.s.eod.titu.¶†Tertiò modo irritat̃ ex persona
pupilli cui est facta substitutio.hoc contingit mul
tis modis.¶Primò adueniente pubertate,vt hîc.
¶Quæro vtrum sufficit vltimum annum tetigisse:
an sit necesse quod sit complet⁹.Breuiter possent al
legari iura p̃ & contra:per ea quę ponũtur in.l.iij.
§.minorem.s.de mino.veritas est qđ eo tpe quo pu
pillus incipit posse testari,eo tpe & momẽto desijt
substitutio pupillaris.qđ probat̃:nam substitutio
pupillaris fit in prouisionẽ filij,qui p̃pter ætatem
sibi prouidere non potest,vt.s.eo.l.ij.in prin.& in-
stitu.eo.circa princ.Cum ergo incipit posse testari,
deficit substitutio pupillaris.quo aũt tempore hoc
sit,habetis in.l.qua ętate.s.de testa.per quam.l.hoc
declaratur.¶Scđò deficit si testator aliã impube-
ris ætatem taxat,vt.j.eo.l.si ita qs.¶Tertiò deficit
capitis diminutione etiam minima,vt.s. de adop.l.
nec ei.§.eorũ.¶Sed ad id aduerte:qm̃ licet definat
ip̃o iure substitutio,tñ in effectu remanet valida:qa
debet̃ hereditas ex stipulatione illis q succederẽt
ex substitutione si adoptio facta nõ esset,vt.l.nõ em̃
5 aliter.&.l.his verbis s.de adop.¶†Iuxta hoc quæ-
ro extra gl.qd si pupillus fuit passus maximã capi-
tis diminutionẽ:qa fuit deportat⁹,vel seruus pœnę
effectus.possunt em̃ illę pœnę cadere ĩ pupillũ doli
capacẽ:vt.l.si arrogati.s.de tutel.&.l. impuberem.j.
de fur.& de falsis.l.impuberẽ.qd erit tũc? Rñ.φ vi-
tiantur tabulę pupillares.nã remota minori ætate
pupillus esset in tali ætate,in qua posset facere te-
stamentũ:iõ sibi facere p̃r non poterit,sicut qñ ẽ ta-
lis pupillus q reinciderat in alteri⁹ p̃tãtem,vt supra
eo.l.ij.in prin.& hoc tenet Guil.de cu.& bñ. ¶Sed
cõtra hoc opp.qa quãdo datur in arrogationẽ filij,
saltẽ effect⁹ substõnis pupillaris remanet:quare nõ
est ergo hic ita?Rñ.φ arrogatio sit in fauorem filij:
vt.d.l.nec ei.s.de adop.Ideo nõ tollit effectum sub-
stitutionis qđ est similiter in fauorẽ filij:sed depor-
tatio fit ad dãnum filij,& propter eius delictũ:meri
to tollit ea quę sunt in eius fauorẽ qm̃ ad hoc fit Et
ideo cũ ea p dat q̃ sunt iuris ciuilis,etiam hoc perdit
vt hæredẽ habere nõ possit.¶†Sed contra hanc de
terminationem oppo.φ substitutio deportatione
nõ tollat̃:vt.l.ex facto.§.ex facto.ff.ad tre.&.l.stati⁹
§.cornelio.j de iure fisci. Sol.ibi loquit̃ in substitu-
tione fideicom,que erat ad onus filij,& ad commo-
dũ aliorũ:ideò deportatio ipsius grauati non põt ex
tinguere id qđ spectat̃ ad cõmodũ aliorũ,sed hæc
substitutio pupillaris est ad ipsius deportati cõmo
7 dum,ideo extinguit̃.¶Quæro.qd †si pupillus effi
citur religiosus: an finietur pupillaris substitutio?
Dices tu videris præsupponere impossibile: nam
pupillus nõ pot est obligari religioni: vt.c.ij. extra
de règu.Dicit.Guil.intellige φ parentes obligaue-
runt eum religioni:vt.l.lucius.§.pe.infra.ad muni.&
C.de mu.nõ conti.inter patrẽ & fil.l.j.&.ij.lib.x.vel
fuit factum ex dispõsitiõe vel dispensatiõe Papæ:
vt.l.quidam cõsulebant.ff.de re iudi.Isto casu,dixit
ipse,finietur substitutio: quia efficitur intestabilis
filius etiam remoto impedimento ætatis,vt authẽ.
ingressi & dixi,s.proxi.questione. Nec obst. quod
dicit̃ de filio dato in arrogationem,vbi effectus non
extinguit̃.quia arrogatio nõ est impedimẽtũ perpe-
tuũ: sed põt solui de facili scilicet emãcipatione,vel
arrogatiõe,& morte.inquãtũ Guil.dicit de filio esse
ẽto religioso ex dispẽsatiõe Pape,dicit verũ de filio
tradito à parentibus religioni φ tñ nõ puto verũ.nã
decretales dicunt quod pupillus traditus religioni
nõ esset perpetuo traditus:sed potest pœnitere quo
usq̃ ad annos.xiiij.peruenerit:vt in.c.ij.&.c.cum
virum.extra de regula tenet tamen interim ingres-
sus,vt ibi:& ideò putarem idem dicendum quod in
filio dato in arrogationem.vt extinguatur scilicet
non totaliter:qđ putarem maximè verũ,quãdo à
sola matre post mortem patris traditur monasterio
quod potest fieri,vt in.c.ij.extra de reg.per Inno.
ne sit matris in potestate extinguere substitutionẽ
paternã.Item finitur substitutio pupillaris eman-
cipatione pupilli si ante mortem patris fuit pupil-
lus emancipatus,vt.l.cohæredi.§.cum filiæ.j.eodem
8 ¶Circa hoc [a]†quæro [b] quid si impubes habuerit
filium intra tẽpora pubertatis.Dices tu hoc est im
c possibile.[c]sed certæ reperitur φ mater concepit in

POMATES.
a ¶Circa hoc.Vide Imo.Pau.& alex. in.l.hũanitatis.in gl.in verbo cessat. C.de impuberũ.
b ¶Quæro.Adde φ cũ hac decisione Barto.transit Nic. de neap.Bal.Rap. & Imo.hîc sed Ange.limitat nõ p̃cedere,si abstinẽs nõ fuisset mascul⁹ qui consueuit sumere vindictã,vt no.gl. in.c.j.§.hoc aũt notãdũ.q feu.da.pos. & cũ Ange.trãsit Imol.addẽs illud esse verum extãte masculo.sec⁹ si fœmina extaret absq̃ masculo,an autem illa gl.sit vera.Alexã.dicit vidẽdum Ange.cõsi.xxij.tu dic φ est cõsi.cclxxviij.stãte tñ statuto de quo hîc p Bar.dicunt Cy.& Bal.ĩ.l.eũ q.C.arbi.tu.φ si fili⁹ fecerit pacẽ cũ occisore,φ ex hoc vr̃ ei⁹ hæreditatẽ adiuisse.hoc idẽ tenet Bart.in.l.pro hærede.de acq.hæ.in lec.antiqs.sed qd si sit statutũ φ stãtibus masculis fœmina non succedat,an masculus dicat̃ esse suus ẽt quo ad portionẽ filię sibi accrescentẽ ex statuto,adeò φ illã nõ aditã trãsmittat ad quoscũq̃.Pau.de ca.ĩ.l.fi.j.de acq.hær.refert Bald.cõsuluisse φ sic:qa statutũ facit eã haberi p̃ mortua.nã mascul⁹ in totũ efficit̃ su⁹,qđ est notãdũ.de qua qõ.vide p Ro.in.l.vẽtre.eo.ti.p Cyn.Ang.& Salic.ĩ.l.j.C.ad le.iu.de adul.p Ang.cõs.lxxix.inci.maria de bastardis.ex vltimò scriptis hîc p Alexan.vide do.Car.cõsi.lxxx.
c ¶Impossibile.Adde φ gl.xx.q.j.c.qđ intra.dicit puerũ nouẽ annorũ inuidasse nutricem.Hierony.epistola lxxv.ad ditamũre refert qđ Salomõ & Archã in.xj.ætatis anno liberos p̃crearũt.Hosti.etiã dicit vidisse nõ solũ fœminas.sed masculos in pupillari ætate generare:& cum decisione Bar.transit Ange..hic.idem Bald.in.l.præcibus.C.de ĩpub.& alijs substi.idẽ Gul.de cug.ibi dicens φ aliàs sequeret̃ φ ĩducta in fauorem odiũ oparet̃,contra l.quod fauore.C.de legi. Et Bal.in.l.humanitatis.& ibi Fulg.C.eodem & Bald.in.l.ex facto.in prĩ.& ĩ l.nec em̃ s.de adopt.vbi limitat istud dictũ esse verum,qñ impubes suscipet filios lagitimos & naturales.secus si naturales vel spurios:qa tunc nõ expirat pupillaris,sed fideicõmissaria sic allegat.l.generalr̃.§.cũ autem.C.de instit.& substi.sed melius allegasset.l.ex facto.§.si quis rogatus.j.ad treb.

a ¶ Cẽturio. Adde inq̃tũ Alex.hic ponit an milites hodierni tpis gaudeãt priuilegio militum antiquorũ.qđ Bal. cõſi.ccxxvij.iij.lib. tenet ꝙ poſsint donare cõcubinis &ꝑ cõſequẽs non gaudeãt priuilegio.ſed Lu.Ro.cõ.ccccevj. tenuit qđ gaudeãt priuilegio antiquorũ,inquãtũ ẽt ſubdit priuilegijs militum gaudere dños non recognoſcentes ſupiores: qa in eorum dñio tenẽt locũ imperatoris. adde Pau.de ca.cõſi.ccxxvij.vbi loqẽ de duce Medielani quem dicit tenere locũ ĩperatoris ĩ dñio ſuo.& Ioã.de ana.cõſi.lxxxj.

POMATES.

a ¶ Cẽturio. De materia huius.l. vide Aret.cõſil.xlv.per totum.

✱ Pro cõcordia. Aduerte ꝙ mortis teſtatoris tpe fructus pcepti ſũt reſtituẽdi fideicõmiſſario ꝑ grauatũ reſtituere &c.ita tenet Bar. ĩ.l.ĩſi,fideicõmiſſariã. in fi.prin.ff.ad tre. & firmaẽ iſta opi. ꝑ doc.ſecũdũ intellectũ Ang.&ſequacium in.l.ita tñ.in prin.eo.ti.cõtrarius tñ Bar.allegaẽ ſecũdũ Ang.& Imo.in hac.l.cẽturio.verſi. op.ad ſecũdã partẽ.Soluũt ipſi vno ore ꝙ Barto.eſt vitio ſcribẽtis corruptus:ſed nõ placet ſol.p.l.iubemus.C. ad treb. quã alleg. iõ aliter ſolue ꝙ ſecũda opin. loquiẽ qñ grauatus reſtituere erat de filijs ĩ ptãte: quo caſu fructus non ſunt reſtituendi:vt in illo caſu ſing.d.l.iubem⁹. & eſt rõ:quia fili⁹ ĩ ptãte inſtitut⁹ incõtinẽti efficiẽ hr̃es ſine imiſtione.l.in ſuis.cũ ibi not.ff.de lib.& poſth.iõ iſti fruct⁹ nunquã fuerũt effectũ hæreditatis,cũ inter mortẽ, & exiſtẽtiã filij nõ ſit dare mediũ. §.ſui autẽ.inſtitu. de hære.q̃ ab inte.defe.qđ ſic nõ eſt ĩ extraneo hęrede.

xj.anno,& peperit ante.xij.annũ cõpletũ,licèt ſit cõtra cõem cõſuetudinẽ.ar.l.ſi maior.ff.de legi.hęre. & hoc eſt qđ dicit q̃dã decretalis de q̃buſdã impuberib⁹.quorũ malitia ſupplet ętatẽ,vt extrà de deſpõ.ĩpu.c.de illis.Breuiter cũ hoc ſit poſsibile,dico ꝙ pupillaris ſubſtõ finiẽ natiuitate filij,vt.l.ex facto ĩ pri.j.e.Itẽ deficit ſubſtõ pupillaris ex defectu ipi⁹ ſubſtõnis,vt ſi ẽ facta ſubſtitutio ſub cõditione extrinſeca q̃ deficit,vt.ſ.e.l.qui liberis.in princ.

SVMMARIVM.

1 *Subſtitutio compendioſa directis uerbis facta intra tempora pubertatis trahitur ad omnia bona patris & filij, pòſt ad bona patris.*

2 *Fructus ueniunt in ſubſtitutione compendioſa poſt tempora pubertatis.*

3 *Subſtitutio directa quòd in aliam directam mutatur,non in fideicommiſſariam.*

4 *Subſtitutio pupillaris comprehenſa in compendioſa: quòd ſit tacita ſpecialiter:expreſſa tamen generaliter: & excludit matrem.*

5 *Subſtitutio tacita pupillaris comprehenſa in expreſſa uulgari non excludit matrem.*

Tacita pupillaris an contineatur in expreſſa uulgari: quando mater eſt in medio?ubi quòd ſic,licèt contra matrem non habeat effectum.

6 *Matre repudiante hæreditatem filij ab inteſtato: alij ab inteſtato uenientes non ſuccedunt, ſed ſubſtitutus ex tacita pupillari ſuccedit.*

7 *Subſtitutio compendioſa poſt tempora pubertatis obliquatur fauore matris.*

8 *Effectus qui reſultant, quòd ſubſtitutio compendioſa poſt tempora pubertatis obliquatur.*

9 *Subſtitutio compendioſa quid ſit.*

10 *Subſtitutio compendioſa dicitur, quia ſub compendio uerborum plures ſubſtitutos complectitur.*

11 *Subſtitutio compendioſa facta à milite eſt propriè ſubſtitutio: facta à pagano eſt adiectio.*

Stante ſtatuto quòd filiæ fœminæ teneantur ſtantibus maſculis obſeruare diſpoſita à teſtatore: tunc etiam paganus poteſt ſubſtituere directò compendioſè fœminæ.

12 *Effectus ſubſtitutionis compendioſæ factæ à milite.*

13 *Effectus compendioſæ ſubſtitutionis in pagano.*

14 *Subſtitutio compendioſa facta per uerba merè directa, ut quandocunq; deceſſerit uel intra.xxv.ann. talis ſit hæres, an obliquetur.*

15 *Verba directa & ciuilia.*

16 *Verba directa non ciuilia.*

17 *Subſtitutio facta quandocunq; quis deceſſerit talis ſit hæres, quæ ſubſtitutio ſit?*

18 *Subſtitutio compendioſa facta alicui directò in certa portione,uel in certa re,an ualeat iure directò intra tempora pubertatis.*

19 *Subſtitutio facta per hæc uerba, quandocunq; ſine liberis deceſſerit lego titio bona mea: quòd intra tempora pubertatis non ualebit iure directo.*

Verbum lego,licèt ſit directum,tamen propriè non trahitur ad inſtitutionem.

20 *Subſtitutio cõpendioſa facta per uerba merè obliqua omni tempore eſt fideicommiſſaria, & non excludit matrem.*

Reſtitutio eſt uerbum obliquum.

21 *Subſtitutio facta hoc modo quandocunq; filius meus deceſſerit ſine liberis, uolo quòd bona mea dentur uel diſtribuantur inter pauperes Chriſti per meos fideicommiſſarios: quòd non erit fideicommiſſaria intra tempora pubertatis: ſed ualebit iure directo.*

Verbum accipiat, relatum ad uniuerſitatem bonorum, trahitur ad directam pupillarem.

Fideicommiſſarij conſtituti in teſtamento nullis alijs datis hæredibus habentur loco hæredum.

22 *Tacita pupillaris quæ colligitur ex præſumpta uoluntate defuncti excludit matrem.*

23 *Subſtitutio facta per hæc uerba, ſi filius meus deceſſerit ſine liberis, tunc bona mea dentur pauperibus,nec dicatur per quem quòd omni tempore erit fideicommiſſaria.*

Epiſcopus quando pauperes ſunt inſtituti quando habeatur loco hæredis.

24 *Teſtator ſi dixit, uolo quòd bona mea uendantur, & pretium eorum detur pauperibus per fideicommiſſarios meos,quòd intra tẽpora pubertatis ualebit iure directo.*

25 *Teſtator quando dixit,uolo quòd bona mea uẽdantur,et pretium diſtribuatur inter pauperes,quorum electio fiat per fideicommiſſarios meos,an talis ſubſtitutio ſit pupillaris intra tempus pubertatis?*

26 *Subſtitutio compendioſa facta per uerbum commune ſubſtituo, an omni tempore ſit fideicommiſſaria,uel intra tempora pubertatis,ualeat iure directo, & poſtèa fideicommiſſario.*

27 *Et ex quibus cognoſcetur quòd ſit directa.*

28 *Actiones non ueniunt appellatione bonorum mobilium & immobilium.*

29 *Filij teſtatoris quando ſunt ſubſtituti pupillo per fideicommiſſum, matrem excludunt ex præſumpta mente teſtatoris.*

30 *Verbum quod poteſt ſe habere ad plura tempora in dubio comprehendit futurum.*

31 *Teſtator ſi dicit ſubſtituo tali filio meo impuberi ſi deceſſerit ſine liberis,quando uideatur ætatem limitaſſe.*

32 *Subſtitutio compendioſa facta per uerbum commune,an contineat uulgarem?ſcilicet ſi inſtitutus non erit hæres, & quando fideicommiſſariam?*

33 *Subſtitutio compendioſa facta per uerbum commune in re certa,quando ualeat?*

34 *Verbum commune adiectum certæ rei,uel quantitati,nũquã trahitur ad inſtitutionem.*

35 *Teſtator ſi inſtituit filiam in certa quantitate, & ſi decedat ſine liberis in pupillari ætate, uel poſtèa quandocunq; uoluit quò dicta quantitas ueniat in talem,quòd non contineat pupillarem.*

36 *Subſtitutio compendioſa facta per uerbum commune in certa portione ſub nomine quotæ trahitur ad directam.*

37 *Teſtator ſi dixit, ſi filius meus deceſſerit ſine liberis, bona mea deueniant ad talem: an hæc ſubſtitutio ualeat in filijs filiorum?*

38 *Subſtitutio compendioſa facta per plura uerba, uidelicet unum directum, aliud obliquum,uel commune: quomodo iudicabitur?numero 39.*

40 *Verbum directum quando in ſubſtitutione appoſitum poteſt ſe habere per modum diſpoſitionis & demonſtrationis: in dubio intelligitur demonſtratiuè.*

41 *Verba diuerſa quando in diuerſis perſonis ſubſtitutis apponuntur,ſcilicet directa,communia, & obliqua: qualis ſubſtitutio iudicabitur?*

Verbum commune adiectum certæ portioni alio uniuerſali hærede inſtituto, non trahitur ad inſtitutionem: aliàs ſecus.

42 *Teſtator in inſtitutione ſi reliquit certa legata ſingularia: demum dixit, reſiduum bonorum meorum uolo ad talem peruenire: quòd ſubſtitutio non alteratur.*

43 *Verbum directum eſt illud quod de ſui natura hoc importat, ut ille cui relinquitur de ſua manu accipiat,nec in alterius factum trahitur.*

Verbum hæres eſto,eſt directum.

44 *Volo quòd talem hæredem recipias,importat fideicommiſſum.Rogo ut talem hæredẽ facias,eſt fideicommiſſaria.*

45 *Verba obliqua ſunt illa quæ ſonant,ut quis accipiat de manu alterius: & ſic factum alterius quaſi teſtantis requiritur.*

46 *Verba communia dicuntur quæ poſſunt habere utranq; ſignificationem, uel quòd quis de manu ſua accipiat uel de manu alterius.*

47 *Verbum ſubſtituo,quare non ſit directum ſicut inſtituo?*

48 *Verbum perueniat,eſt uerbum commune.*

49 *Verbum pertineat,eſt uerbum commune.*

50 *Verbum habeat,eſt commune.*

51 *Remaneat,eſt commune.Idem uerbum redeat.*

52 *Verbum ſuccedat,eſt commune.*

53 *Reuertatur,eſt commune.*

54 *Deuoluatur,quòd ſit uerbum commune.*

55 *Verbum accreſcat,eſt uerbum obliquum.*

56 *Verbum moriatur,eſt commune,de iure gentium.*

LEX XV

a CEnturio. a In iſta.l.tractabo materiam ſubſtõnis compendioſę pleniſſimè. Et eſt.l.iſta famoſa,vtilis,& pulchra. Et diuidiẽ in duas partes.primò loquitur de filijs decedentibus intra pupillarem ętatẽ.ſecundò de decedentibus poſt eam.ſecũda ibi:poſt eam aũt.& breuiter hoc dicit.Subſtitutio cõpendioſa facta à milite impuberi intra tp̃s pubertatis trahitur ad omnia bona
1 patris & filij: poſtéa verò ſolum ad bona filij cum fructibus ex priuilegio ſpãli.h.d.¶ † No.quòd ſubſtitutio compendioſa directis verbis facta intra tpa pubertatis trahitur ad oĩa bona patris & filij.ſed poſt tempora puber-
2 tatis valet q̃tum ad bona patris.¶ † Not.ꝙ in ſubſtitutione compendioſa poſt tpa pubertatis veniunt fructus.¶ Op.de.l.ſ.ꝓxi.&.l.verbis ciuilibus. §.fi.vbi ex poſtfacto non variatur ſubſtitutio ſed hic variatur:quia primo
3 valet pupillaris,demũ aliter.So.† directa nõ mutaẽ in fideicõmiſſariã:vt in cõtrarijs.ſed vna directa in aliã directã ſic,vt hîc.& ſic de voluntario hęrede fit neceſſarius,vt.l.iij.§.q fideicõmiſſariã.ſ.tit.j.rõ:qa in habẽtibus ſymbolũ facilis eſt trãſitus vt.l.iij.in fi.cũ.l.ſeq.de bo.poſ.&.l.ſi acceptolatum. j.de accept.&.l.in rem.§.itẽ quæcunq; de rei vẽ.Ita vna directa in aliã directã:nõ aũt in fideicõmiſſaria q̃ eſt ſibi oppoſita.¶ Op.dicit hîc, ꝙ veniũt oĩa bona patris & filij.cõtra.ſ.eo.l.ſed ſi plures.§.in arrogato.Sol.ibi ĩ filio arrogato:hic in naturali.¶ Op.ꝙ in filio naturali nõ veniũt oĩa bona,vt.l. mile ſita.§.exhęredato.ff.de mi.teſta.vbi non põt ſubſtõ valere iure pupillaris directæ.So.hic loquiẽ in filio in poteſtate.Op.de.l.fi.C.de inſti.& ſubſti.&.l.pcib⁹.C.eo.vbi ex tacita pupillari non ſucceditur impuberi,nec veniũt bona ei⁹.So.ſcđm gl.hic,ibi mr̃ eſt in medio:quo caſu in expreſſa vulgari nõ continẽ tacita pupillaris.hîc verò non erat mater in medio merito ibi nõ veniũt bona impuberis:quia ibi nulla eſt pupillaris expſſa vł tacita,
4 ita videtur tenere gl.hic quã no.¶ Iſta gl.† pſupponit duo.primũ ꝙ ſubſtõ pupilla

✠POMATES.
a ¶ Ego dixi. Ista est a cõis opin. vt dicit Alex.consi.cxlvij. al's.xlvij.in fi.in.ij. volu.

b ¶ Ex hoc sequitur. Si substitutus pro iure accrescẽdi capiat vniuersum, vide Lu.Ro.in cõsil. lvj.allegãte Barto. hîc pro istis dictis hic per Barto.vide Ab.i cõsil.cxxvij. & vide Bar.ĩ cõsi. ccxlj.inci. pr̃ filio. vbi disputat de gl. in.§.qua rõne.inst. de pup.vide ibi de verbo succedat, & de verbo, deueniat.

pupillaris

✠POMATES.
c ¶ Tempore mortis. Adde φ Ange. dicit φ putat lecturã Bar.esse corruptã: quia illi fructus nõ veniunt vt fructus, sed vt reliquũ primonũ, & filio p̃nt dari ĩ supplemẽtũ legitimæ. de quo vltra Alex. vide Pau.de ca.cõ sil.cclvj.& φ filio legitimo in fructibus assignari non possit, cõsuluit Pe. de anch.cõsi.cxxvij.& Rom.consil. ccccxxxvij.sicnec filiꝰ patri, vel matri, vt voluit Bald. cõsil.clxxj.iiij.lib. inq̃tũ Alexan.hic ponit quòd ius patronatus transit ad hæredẽ extraneũ, c vide Fed.cõsi.cxj. & melius p Cardi. consi.cxxij.Ludo. Ro.cõsi.cccixviij. & inq̃tum dicit φ iura sepulchrorum transeunt ad hæredes extraneos: dic quòd contrariũ tenet Io.de ana.cõs. lxxxvj.Pe.de ancha.consi.cxij.

vbi propter matrẽ sentit φ post tempora pubertatis substitutio de qua hic obliquatur in contrarium ... cons. ... coarrauias ... 6 de testam

pupillaris cõpræhensa in cõpendiosa sit tacita. Illud etiã vr̃ pbari p tex.& gl.mag.in.d.l.pcibꝰ.ego dixi a & dico circa hoc φ est tacita spãliter.tamẽ expressa põt dici gñaliter: quia sub hac gñalitate verborũ cõphẽdit pupillaris, & excludit matrẽ ista pupillaris cõprehensa in cõpẽdiosa, vt in.d.l.pcibꝰ.patet in.c.j.de
5 test.li.vj.& in hoc† differt à tacita pupillari q̃ cõtinetur in expressa vulgari quæ nõ ĩtelligit̃ nec spãliter, nec gñaliter, sed à iure intelligit̃, vt.s.eo.l.j.dixi.& illa matrem nõ excludit secundũ dictã determinationẽ.s.in l.ij.in materia pupillaris substõnis.verũ est φ vulgaris expressa q̃n mater est in medio, nõ continet pupillarẽ tacitã, sed gl.in.d.l.fi.&.d.l.precibus.dicit cõtrariũ φ etiã tũc cõtinet tacitã pupillarẽ: q̃ tñ nõ habet effectũ cõtra matrẽ.& sic habetis gl.cõtrarias.Pe. (vt refert Cy.in.l.pcibꝰ)cõtrariũ videt̃ tenere quòd nõ cõtineat̃ tũc tacita pupillaris, q̃n mater est in medio.& sic tenet istã gl.licet de ea nõ faciat mentionẽ. & pbat sic: qa tm̃ valet tacitũ quãtũ expssum, vt.l.cũ qd.ff.si cer.pe.sed expressum excluderet matrẽ: ergo &c. Preterea expssio eorũ q̃ tacitè insunt si exprimat̃ &c.vt.l.iij.j.de leg.j.& ideo non operat̃ si exprimat̃. Cõtra Pe.arguo sic: substõ q̃ ab initio nõ cõprehẽdit pupillarẽ, ex postfacto nõ cõprehẽdit eã, vt.l.q̃ ab initio.de reg.iur.Itẽ quia tps testamẽti debet ĩspici, vt.l. si ita.j.de aur.& ar.le.dixi: & tenẽt doct.in materia reciproce, vt dixi.l.luciꝰ.j.eo.¶ Hoc premisso lex dicit φ licèt mater sit in medio tpe quo fit testm̃, vel tẽpore mortis testãtis, si decedat mater postea antẽφ pupillus, tacita vulgaris cõplectit̃ vt ex ea succedatur pupillo: vt.l.fi.C.de insti.& substi.si igit̃ nõ põt dici φ ex postfacto non põt comprehendi: ergo ab initio comprehendit eã, licet sine effectu sit ꝑpter matrẽ vnde puto cõtrarias gl.dicere verũ. ¶ Ex hoc seq̃t b
6 magna vtilitas: †quod si mater repudiat hæreditatẽ filij ab intestato, nõ venirẽt alij venientes ab intestato, sed substitutus ex substitutione tacitę pupillaris quæ in vulgari in veritate continet̃, licèt contra matrem nõ habeat effectũ. nec est curandũ, vtrũ mater morte, vel repudiatione excludat̃: ar.l.ij.§.sed si sint sui.&.§.seq.j.ad tertul.& istã opi.puto veram.nõ ob. rõ Pe.s.φ tantũ valet tacitũ, quantũ expressum: qa illud non est verum semp, vt patet in filio q debet nominatim exheredari, non pteriri silentio.& sic debet mater priuari hæreditate filij per expressam substitutionẽ, non per tacitã, nisi tacita esset pbata, vt dixi in materia substõnis vulgaris.nõ ob.illa rõ: qa expressio eorũ quæ tacite insunt nihil operat̃. fin his q̃ insunt de necessitate: sed de voluntate secus, vt.l.talis.j.de leg.j.& dixi in.l.iij.eo.ti.Item hic tacita pupillaris continetur de voluntate non de necessitate.
7 ¶ †Opp.ad secundã partẽ de.l.pcibus.vbi substitutio compendiosa post tpa pubertatis fit fideicõmissariè: hic, contra.Sol.fateor cõtrariũ, sed falsum est p glo.hîc: quia miles etiã post tpa pubertatis põt substituere maiori, vt.l.miles ita.&.l.milites etiam his.de testa.mil.pbo extra glo.quòd sit falsum: qa in substitutiõe fideicõmissaria nõ veniũt fructus percepti tpe mortisᶜ testatoris aliãs iudicio testatoris, vt.l.iubemꝰ. C.ad tre.sed hîc veniunt fructus, vt in fi.l.pater.ergo nõ loqtur in fideicõ.sed in cõpendiosa.Ad.l.pcibꝰ r̃ndet gl.φ ibi ꝑpter matrẽ: quia est in medio: quia obliquat̃ sicut fauore matris tacita nõ habet effectũ, vt di
8 xi.s.effectus vero†obliquatus post tpa pubertatis est manus, vt hîc, ꝑpter fructus & legitimã q̃ non veniũt in restitutione, vt.l.cohęredi.§.cum filiæ.j.eo.ꝑpter beneficium diui Adriani, & multa alia.nã in directa hæres suo iure potest adire: sed fideicõmissarius oportet φ petat de manu heredis, vt hîc, &.l.precibus.sed licèt hoc teneãt doct.& in se sit bene dictum: tamen quãtũ ad.l.nostrã nõ placet: quia si mater est in medio nõ obliquaret̃: vt hîc. Non ob.l.precibꝰ: quia ibi facta fuit substitutio p verbũ cõe.s.substituo.& tunc obliquat̃ post tpa pubertatis, & intra tpa pubertatis valuit iure directo: sed hîc substituit̃ directò: vt hic dicitur: ergo & miles post tpa pubertatis directo põt substituere, vt.l.miles ita.&.l.milites.ff.de test.mili. ¶ Opp.de.l.verbis ciuilibꝰ.s.eo.Sol.hic in milite ex spãli priuilegio: ibi in pagano.¶ Oppo.de.l.sceuola. j.ad treb.Solu.ibi loquitur in codicillis.ideò ad fideicõ.trahit̃, vt ibi patet.& illi codicilli fuerunt facti à priuato.nã miles ẽt in codicillis posset substituere directò, vt.l.militis codicillis.in prin.j.de testa milit. ¶ Opp.φ fructus medij tpis nõ restituant̃, vt.l.iubemus.C.ad treb.& in.l.in fideicommissariã.j.ad treb. Sol.ibi loquit̃ in restõne q̃ fit p fideicõ.hîc ĩ substõne cõpẽdiosa directa, ĩ qua veniũt fructꝰ nõ oẽs, sed illi q̃ sunt pcepti, & reperiunt̃ in hereditate, vt hic dicit tex.no.¶ Expeditꝰ de cõtrarijs veniamꝰ ad materiã cõpẽdiosæ.q̃ alta multũ est, & subtilis, & malè tractata, & magis cõis q̃ aliqua alia. Et prĩo q̃ro qd sit substitutio cõpẽdiosa.Sc̃dò, quare dicat̃ cõpẽdio
9 sa.Tertiò de eius effectu.¶†Ad primũ dico, φ secũdùm qd' est de mẽte Azo.ĩ summa & aliorũ, illa est cõpendiosa q̃ sub cõditiõe mortis, vel alia multa cõplectit̃ tpa.qd' dico sub cõditiõe mortis: ap paret p exẽplũ positũ hîc, & in.l.pcibus. Ait ẽm si filius meꝰ decesserit.qd' dico, vel alia intellige, ẽt si esset apposita aliqua cõditio: vt putà si aliqd fecerit: eadẽ eẽt substitutio. Qd' dico multa cõplectit̃ tpa.s.tpa pubertatis, vel pupilla.vel aliud.hoc autẽ sit vel tpe limitato, vt quia dixit si intra.xxv.ann.decesserit, vt hic. vel tpe nõ limitato: vt quia dicit q̃ncunq; decesserit,
10 vt.l.pall'.¶†Sc̃dò q̃ro quare dicat̃ cõpẽdiosa.R̃nd. quia sub cõpẽdio verborũ plures substõnes cõplectit̃, seu plura tpa.& istud nomẽ fuit introductũ ab imperatore, vt.l.pcibꝰ.facit ad hoc.l.meuiꝰ.§.duobꝰ.
11 j.de leg.ij.ibi, orationis cõpẽdio.¶†Sed an ista cõpẽdiosa sit p se substitutio, an verò q̃dã adiectio.Veritas est φ si ista substitutio fiat à pagano: tũc est magis adiectio q̃ directa: quia in ea plures directæ continent̃.s.vulgaris & pupilla.& exẽplaris, & alia fideicõmis.sed si fiat à milite q põt ẽt post tpa pubertatis substituere iure directo: tunc nouã substõnẽ in se continet: ideò est vera substitutio.ita voluit Dy.in tractatu substõnũ.Ita voluit gl.s.e.l.& hoc procedit de iure cõi.sed in quibusdã ciuitatibus sunt ẽt statuta secũdũ q̃ etiã pagani p̃nt substituere directò post tpa pubertatis.dicit enim statutum ciuitatis huius: φ filiæ fœminę cogant̃ obseruare omnia à testatore disposita statibus masculis. Et iõ ex forma huius statuti,ᵈ vel filijs põt substitui directò filię fœminę. & sic ista substitutio põt fieri à pagano directò, vt hîc in fœmina nõ extantibus masculis.& hoc credo verũ.¶ Tertiò q̃ro de effectuᵉ substõnis cõpẽdiosę.
12 istã qõ.examinemus p qões.¶†Primò q̃s sit effectus substõnis in milite.R̃n.aut à milite fit per verba merè directa: & tũc loquit̃ lex nostra.aut p vba cõia: & tũc si mater est in medio post tpa pubertatis obliquat̃: vt.l.precibꝰ.aliãs valeret semp iure directo p hãc.l.&.l.pcibꝰ.aut fit p verba obliqua, & tũc semp est fideicõmissaria.vt.l.cohæredi.§.cũ filię.j.e.& hoc verũ est cõtra opi.pilei.& hoc in milite.Idẽ fortè in pagano q posset substituere directò post tpa pubertatis, vt.s.dixi ex forma statuti.¶†Quero sc̃dò, q̃s
13 sit effectus cõpẽdiosæ substõnis in pagano.R̃n.secũdũ gl.nostrã.aut fit talis cõpẽdiosa p verba merè directa: & tũc ĩtra tẽpus pubertatis valet iure pupillaris, pòst nullo mõ: vt.l.verbis ciuilibꝰ.&.l.in pupillari.s.eo.Aut fit p verba merè obliqua: & tũc est fideicõmissaria, vt.d.§.cũ filiæ.aut fit p verba cõia, vt p verbũ substituo: & tũc sunt gl.cõtrarię: quia in.l.precibus.dicit φ semp est fideicõ.& insti.eo.in gl.magna.dicit φ intra tps pubertatis valet iure directo. nos.j.de hoc dicemus.¶ Assumo p tres qõ.principales.& sic habet tria mẽbra.¶ Primò q̃roᶠ q̃s sit effe
14 ctus cõpẽdiosę, q̃n fit p vba merè directa.vt q̃ncũq; decesserit, vel intra.xxv.annos decesserit talis sit heres.Glo.(vt dixi)dicũt post tẽpora pubertatis nullo modo valetᵍ, sed ante sic, vt.l.verbis ciuilibus.&.l.in pupillari.s.eodem.& hoc tenet glo.hîc, & in.l.precibus.& insti.eo.ĩ gl.magna.& Azo.in summa.Iac. de bel.& Dy.oẽs & Barba.in.c.raynutius.extrã de testa.& Inno.& Io.an.ʰ in.c.j.de test.li.vj.in gl.antiqua.Superuenit hodie Io.an.in.c.j.de testa.super nouella.qui tenet φ intra pupillarẽ ętatẽ valet iure directo, postea iure fideicom.de primo est casus, dicit ipse in.d.c.j.de testa.li.vj.& de sc̃do dicit ipse φ est casus in.c.raynutius.vbi dicit̃ φ post tpa pubertatis.valet iure fideicom.Itẽ dicit ipse φ de iure ciui-

d ¶ Ex forma statuti. Adde quod cum Bar.cõcor.Ant.de but.in.c.Raynutiꝰ extra de testa. & Bal.in repet.c.si pater.de testa.in.vj.

✠POMATES.
e ¶ De effectu. Vide Pau.de castro. post Bar.in.l.precibus.C.eo.titu.

✠POMATES.
f ¶ Primò quero. Vide Lancel.in.l.pcibus.vbi multis modis limitat.C.eod. tit.& ista opĩ.j.gl. est cõis secundum Alex.hic.& Imo. in.d.c.Raynutius.

g ¶ Valet. Adde φ hãc tenet Oldr.cõ si.cxxv.de quo vide Pau.de ca.consil.cxxxiij.

h ¶ Ioã.an. Adde φ Pet.de ancha.consil.xxvj.sequutus quenda do.Hug. guarũbertũ, tenet φ substõ compendiosa facta p verba directa merè ciuilia obliquetur post pubertatem. maxĩmè si sit clausula, si sine liberis.vbi aĩt est clausula codicillaris illa tollit oẽs dubitatiões.vt ibidem ipse concludit & vide Cal.consi. ix.de testa.

POMATES.
a ¶ Nã mihi. Adde qđ ista distinctio reprobat̃ p Are. cõsil. clv. inci. periculosum est. & vide Abb. in c. Raynutius. in viij. col. extra de testa.

POMATES.
b ¶ Similehabes. Vide Are. in l. iij. §. ex pluribus. in j. co. ff. de acqui. p os.

c ¶ Quid si testãtor. Adde φ cõis videt̃ opi. Dy. Ray. Bart. Bal. & Ang. & moder. qđ illa vba nihil operent̃: de quo p Pau. de ca. consil. ccxlvj. p Bar. cõsi. xxij. inci. hõ accursuli. p Bal. cõsi. ccj. in fi. ij. volu. & cõsi. xlvj. iij. vo. & consi. clxxxiij. ij. volu. & cccl v. ij. vo. in fi. cõsil. & consil. clij. j. vol. & cõsi. clxiij. ij. vo. per Old. consi. xcix. Pe. de anch. consil. proxi. aliás. xxvj. per Ange. cõsilio. xcvij.

POMATES.
d ¶ Et alij dicunt. Pro ista opi. consuluit Rapha. comẽ. consi. clj. inci. proponitur.

POMATES.
e ¶ Substituit aliquẽ. Vide Alex. cõsi. xlv. i. vij. co. j. vo. Ro. consi. cc.

POMATES.
f ¶ Cõpẽdiosẽ. vide Alexã. consil. ix. in iij. co. i. j. vo. vbi ponit aliqd de supioribus. & vide Moder. i. l. j. ff. de leg. j.

g ¶ Verbũ lego. Ad devltra Ale. de hoc verbo Bald. consi. cxj. Car. consi. lx.

h ¶ Scripta exẽplaria habent, & perfectius. & nõ dico φ sit directũ quo ad heredẽ. sed directũ quò ad ipsum legatariũ. Istudq; anno data. qa alioqn nõ pciperes Bart. mẽtẽ. Ale. Losęus.

POMATES.
i ¶ Qñcũq;. Vide plures opi. de ista qõne p Barba. in c. cũ tibi. in xiij. col. de testa. Alex. consil. clxiij. in añpeñ. col. in ij. vol. & consil. xr. in ij. colũ. in iij. vo. Pan. cõsi. lix. in j. vo. Pau. de Ca. i. l. si qs ad declinã

li est casus in l. precibus. Nam ibi nulla specialitas ponitur in milite, licet fuerit sic de facto. quòd nitit̃ probare p multas rõnes: vt patet ibi. dicit qđ etiã q̃stio ista fuit disputata p vltramon. & vltimo Bononiæ per do. Bar. de pratis, qui dicebat φ hæc opi. est multũ cõgrua volũtati defuncti: licet cõtrariũ teneret. Si igit̃ est volũtas testatoris, dicit ipse: ergo &c. Vt. l. conditionibus. de condi. & demon. Nõ ob. l. in pupillari. & l. verbis. §. eo. dixit ipse: quia ibi volebat substituere pupillariter tantũ: & per errorẽ maius tẽpus expressit, vel aliter φ vbi dicit frustra, scilicet quãtũ ad substitutionẽ directã: valebit tñ iure fideicõmis. & iste est in fine ei⁹ effectus. nescio qd dicã tñ fortè vtraq; opi. posset sustineri. nã mihi[a] videt̃ φ verba directa quãtũ ad præsens tps reperiunt̃ dupli
15 cis generis. Quædã sunt† directa & ciuilia hoc est iure ciuili introducta, vt verbum hæres esto. & l. lege obuenire. j. de verbo. signifi. Scitis enim quòd deportatus non põt esse hæres: quia nõ habet ea q̃ sunt iuris ciuilis. Item pretor non põt facere herede, sed bonorũ possessorẽ, & similes. & idẽ de verbo instituo: vt. l. j. & p totũ. §. ti. j. Et isto mõ accipiẽdo si substitutio est facta p verba directa ciuilia, si semel valuit iure directo, nunq̃ trahit̃ ad fideicõmissum, vt. l. ver bis ciuilib⁹. §. e. & no. ibi ciuilibus &c. Ita etiã not. in
16 l. in pupillari. §. eo. Quædã† sunt verba directa non ciuilia: hoc est quæ dirigunt̃ ad substitutum vt ipse de manu sua capiat, nõ ab alio, vt. l. eã quã. C. de fideicõ. in glo. super, verbo, directis. Exẽplũ in verbo accipiat, & in verbo capiat, & ĩ verbo moriat̃, vt in c. j. de test. lib. vj. & idéo ista verba sunt magis congrua & cõia omnib⁹ gentib⁹. & aĩalibus. & isto secũdo mõ accipiẽdo dico φ opi. Ioã. and. est vera. pbo hoc: illud dictum, talis accipiet, vel talis moriat̃: & similia verba põt intelligi φ qs accipiet iure directo, vt hæres. & possent intelligi vt quis, vt legatarius accipiat, sua tñ authoritate, vt. l. titia. §. j. de leg. ij. & sic ista verba de iure ciuili nõ habẽt propriũ significatũ: qm̃ verba iuris ciuilis non sunt: & ideò in dubio intelligerent̃ secũdũ qđ casus eueniet. φ si pupill⁹ moriet̃ intra pupillarẽ etatẽ, lex interpretat̃ substitutionẽ directã: si postea moriat̃, iterpretat̃ fideicõmissariam. simile habes[b] in verbo qđ põt reperiri in preterito & futuro. nã lex illud interpretatur secũdũ accidentiã facti: quia si in preteritum occurreret ĩ eo interpretabit̃, & ita ecõtra: vt. l. iij. de adimẽ. leg. & l. hæc cõditio. §. fi. de cõdi. & demõ. Et p hoc patet rñsio ad cõtrariũ qđ dicit. φ substitutio directa nunq̃ obliquat̃. concedo: sed ista nunq̃ fuit directa si post pupillarẽ etatẽ decesserit: quia hic sciebat lex illum primò moriturũ: vt. l. cũ quidã. §. suũ. de acquir. hær. & iõ lex semper fuit certa: & si pupillus decessisset in pupillari ætate esset directa: quia certa erat lex. sed qñ sunt verba directa ciuilia: illud verbum habet in se proprium significatũ, vt iure directo sit heres: & idéo ibi non est necessaria interpretatio: quia sic voluisse defunctum constat. ideo post tẽpora pubertatis nõ obliquat̃: & ita dico & hoc fortè voluit sentire Ioã. an. in fi. gl. suæ nouellæ. vbi facit differentiam inter directã directò, & interdirectã
17 nõ directò. ¶ Quid† si testator[c] sic substituit, quandocunq; decesserit sine liberis, talis sit hæres. Glo. in l. precib⁹. dicit, φ omni tpe est fideicõmissaria: quia dicit sine liberis. Idem notat Inno. in c. raynutius. extrã de testa. Dy. & alij dicũt[d] istã opi. esse falsam, vt hic. & cõtra casum huius. l. quia hic fuerũt apposita illa verba, sine liberis. & tñ valet iure cõi intra tẽpora pubertatis: nec etiã illa verba habent inducere fideicom. substitutionẽ: nam congruunt pupillari ętati. Cõstat enĩ pupillũ decedere sine liberis. Iaco. de bel. nititur tenere gl. quasi illa verba sine liberis, videantur ad maiorẽ referri, qui potest decedere sine liberis: vt. l. j. de suis & legi. hære. & dicit ad hanc. l. φ hic est speciale priuilegio militis: & non ob. φ hic dicat iure cõmuni: quia priuilegium est in milite φ intra pubertatis tpa valeret iure cõmuni, & trahit̃ ad oĩa bona patris & filij. Et ista sunt verba sua quę nõ habẽt iuris saporẽ: & sunt cõtra. c. j. extra de testa. li. vj. & est casus in hac. l. Nõ ob. si dicat̃, nõ dicit̃ decedere sine liberis, nisi ille q eos habere non põt: quòd

est falsum in his legib⁹. & alia est significatio illi⁹ participij intestatus, & similiũ. de quibus vide in l. j. de suis & legi. & alia istorũ. Vel aliter, licet id quod ibi dicit̃ sit ex rigida significatione verborũ: tamen de k communi vsu aliud est: vt ibi, & l. librorũ. §. quod tamen cassius. j. de leg. iij. l. labeo. de supel. leg. & l. cũ
18 de lanionis. §. asinã. de fun. instr. ¶ Quid† si testator
e substituit aliquẽ[e] cõpendiosẽ directò in certa portione, vel in certa re: an valeat iure directo intra tpa pubertatis, secundũ ea q dicta sunt. Rñdeo, siquidẽ substituit per verba directa, & ciuilia, vt hæres esto, vel instituo: & tũc sufficit ac si sup vniuerso esset institutus. vt. l. cohæredi. §. fi. j. eo. secundũ vnã lec. & arg. §. ti. j. l. j. §. si ex fundo. Si verò substituit per verba directa nõ ciuilia: vt accipiat talẽ rẽ, vel tale podere si talis & similia: si filius meus qñcunq; decesserit sine liberis: & isto casu nõ trahit̃ ad directã substitutionẽ: quia in relictis singularibus nulla est differentia, vt apponant̃ verba directa, & obliqua. vt. l. omne verbum cõia de leg. & insti. de sing. re. per fi. reli. circa princ. nisi adijciant̃ expressẽ illa verba: talis sit hæres. quia tũc secus. vt. d. l. si ex fundo, sed si ista verba adijciant̃ certę portioni quotę, dicã in q. principali quã faciã de hac substitutiõe p verba cõia. ¶ Sed
19 quid† si testator cõpendiose[f] substituit p hæc ver-
f ba, qñcũq; sine liberis decesserit, lego tibi bona mea videt̃ φ ista verba sint directa: & sic intra tpa pubertatis traharẽ ad directã pupillarẽ. nã verbum lego, trahit̃ ad institutionem hæredis: vt. l. verbis legis. ff. de ver. sig. & l. filiũ. §. si legata. cõiũcta. l. j. in prin. de leg. prestã. ¶ In cõtrariũ videt̃. l. mulier. §. fi. j. ad trebel. & hoc puto verũ. Et per hoc apparebit rñsio ad contraria: licet enĩ ex largissima significatione verbũ lego, trahat̃ ad institutionẽ: tñ secundũ cõmunẽ vsum nõ trahit̃, & est species distincta ab actu heredis: vt. d. l. verbis legis. cui communi vsui stare debe
g mus: vt dictũ est fateor tñ φ verbũ lego[g] est verbum
h directũ in dubio. vt. l. luciò. j. de le. ij. & [b] nõ dico sic directũ, sed directũ ad ipm legatariũ. Idéo dicas: quędã sunt verba directa, q̃ habẽt à iure tacitã significationẽ. vt trahant̃ ad institutionẽ: vt verbũ instituo, & verbũ, hæres esto. qdã habẽt significationẽ separatã à iure, vt verbũ lego. quædã enim habẽt specialẽ significationẽ: vt verbũ accipiat, & verbũ moriat̃ & verbũ talis: vt ex pdictis apparet. ¶ Secũda principalis†
20 quęstio est, qñ ista compendiosa substitutio fit p verba merè obliqua: & isto casu secũdũ oẽs ista substitutio est in omni tpe fideicõmissaria, & matrẽ nõ excludit: & non veniũt bona pupilli: & falcidia non detrahit̃, vt. l. cohæredi. §. cũ filię. j. eo. Sunt aũt verba obliqua: vt restituo, vt. d. §. cũ filię. sunt & alia vt. l. fundi trebatiani. de vsufructu leg. & j. dicã.
21 ¶ † Sed qd si testator dixit, qñcũq;[i] filius meus de-
i cesserit sine liberis. volo φ bona dent̃, vel distribuatur inter pauperes Christi per meos fideicommissa
k rios: an ista substitutio sit fideicõmissaria[k] intra tempora pubertatis? Videt̃ φ omni tpe sit fideicõmissaria: cum verba dentur, & distribuatur sint merè obliqua per dictã. l. fundi. Contrariũ est verũ. nam in his verbis. §. pxi. narratis subintelligitur tale verbũ, quãdocunq; sine liberis decesserit. s. quod tũc fideicommissarij accipiant de manu sua, & dent, vt. l. alio. in fi. glo. de ali. & ci. leg. & l. deniq;. §. interdum de pecu. leg. & dicit̃ expressẽ in. §. si qs aũt. in aut. de eccl. ti. Sed istud verbũ subintellectum. s. accipiat, si refertur ad vniuersitatem bonorũ, trahitur ad directam pupillarem, vt. §. probatur. & probatur in d. c. j. de testa. & in l. his verbis. in prin. §. ti. j. ergo pro hoc videtur esse tex. in c. cum tibi. extra de test. vbi dicitur, φ quando non est alius hæres, isti fideicommissarij habentur loco heredum. hoc autẽ tenet Ros. in ti. de ac. ex testamẽto. ver. itẽ quid erit. qđ sæpe contingit. & Spec. in. §. nunc vero aliqua. ver. item pone φ quis. in ti. de instru. edit. & Inno. in d. c. cũ tibi. Sicut ergo qñ testator nullũ alium facit hæredẽ dicti
l fideicommissarij habent loco hæredũ:[l] ita quãdo testator filio suo impuberi nullũ alium facit hæredẽ videt̃ facere hæredes dictos fideicommissarios. Sed dices tu, si mater est ĩ medio, videtur φ ista interpretatio nõ debeat admitti: quia sicut tacita pupillaris non admit-

dam. C. de epis. & cleri. Bart. consi. ij. & consi. lv.
k ¶ Sit fideicõmissaria. Adde φ ita Bal. cõsuluit φ sit fideicõmissaria eius cõsil. ccccxxxij. inci. in Christi nomine factum sic se habet iij. li. & consil. cccc lxvij. j. vo. & cõs. cc xxxij. eo. vo. opiñ. Bar. sequitur Ang. hic. & Pau. de Ca. in l. precibus. Bart. in l. si quis ad declinandam. C. de epi. & cle. & l. fundi trebatiani. & consi. in ci. Bar. roseli. & cõsi. inci. vanutius fecit testamẽtum. in lec. domi. Alex. all'. Pau. de Ca. consil. xcviij. ibi nõ loquit̃ de hoc sed consil. cxcix. nec ibi loquitur de hoc prĩo casu. nisi referẽdo, sed de secundo de quo hic in fi. sed quid si cõsuluit. idẽ Alex. consi. xij. ij. vol. limitandũ esse dictũ Bar. nisi testator dixisset bona distribuantur pro anima mei testatoris quia tunc bona pupilli nõ possunt pdesse animæ testatoris. c. non putanda. j. q. j. nõ erit directa substitutio & ita consuluit Pet. de ancha. cõsi. viij. inci. in dieoĩe difficultas qõuis &c. & in opi. prima psistit Bal. consi. cc lxxxvj. ij. vol. Ab. cõsil. lix. li. j. sequit̃ opi. Bar. etiã si diceret: bona mea dent̃ & distribuant̃. de quo vide Cald. cõsi. xxvij. Bal. consi. lxxxvj. li. v. vbi voluit φ substitutio facta pupillo, si decesserit sine liberis, φ totum distribuat̃ excludat matrẽ cum sit relictũ, cum hoc quod plus petere non possit.

POMATES.
l ¶ Loco hæredum. Vide concor. per Alex. consil. iiij. in vj. co. in ij. vo. & cõsil. xcviij. in fin. in iij. volu.

a ❧POMATES. ¶ Respondeo. Contrarium nota tenere Bart.in.iij. q.in ea.l.quam cõtrarietatẽ detegit Are.hîc,& Ang.cõsi.xcvij.Paul.de ca. consi.xxv.Areti.consi.clv.

b ❧POMATES. ¶ Colligitur. Vide Alex.consi.cxxiiij.iij.col.versic. & ponderanda.in.iij.volu.

c ¶ Quid si testõr. Et qñ dicitᷣ si filius meus decedat bona mea vendantur & distribuantur inter pauperes. vide Bartol.in consilio lvj.incipiẽ. Bartol. fecit.& ibi vide qñ relinquitᷣ vxor domina, & massaria & qñ.& an relicta ad pias cãs trahantur Bal.cõtra Bart. tenet Bal.ĩ.l.pcib⁹. C.de impub.& ibi Sali.& Bal.in commẽto.c.si pater. de test.in.vj. Cardi.in c.cum tibi.eo.tit.& ibi Ioã.de imol.& hîc.& Bartol.in.q. filium adultũ vide quæ dixi in.d.c.cũ tibi. & superiorib⁹ annis cousului ferrariæ, contra Bart. sic occurrit fauentiæ, & quidam sapiens consuluit pro Bartol.qui allegauit.c.si pater.de testa.libro.vj. & non aliud.pro certo illud.c. loquitur quãdo instituit pauperes:& sic non obst. vide Barto.in.l.fundi trebatiani. ff. de vsufru.leg.vbi quatuor vicibus dicit se cõsuluisse vt hîc voluit ego consului contrà, & vide Bald.in.l.precibus. C.de impuber.vbi consuluit Veronæ contra Bartol. & vide Cardi.in cap. Raynuti⁹ extrà de test.vbi tenuit contra Bartol.Paduæ. Ioan.de Imol. ibi respondet ad motiua Barto.in suo cõsil.Salice.in.d.l. precibus.sequitur Bal. & vide Bald.in.l.si quis ad declinandam. C. de episco. & cle.vbi tenet cõtra Barto.& in.l.ex tribus.C. de inoffi. testamen.& ibi vide Barto.in consil. cix. incipien. erat minoraldus de castro.vbi testator.dicit si nullus filiorũ decesserit sine liberis. quæ substitutio sit ista vide ibi: & vide Bartol.in consilio.cxv.incipente.in quæstione proposita viso puncto.vbi loquitur de verbo succedat. & vide Bartol. in consilio.xxxvij.incipien. quidam.& eundem Bartol.in consilio.iij.incipiente titius condidit.vbi pulcherrimè loquitur. Andreas. Barba.

non admittitur contra matrẽ,vt.l.precibus.ita neq;
admittitur contra matrem illa tacita interpretatio,
quæ est vt testator videatur apposuisse illa verba,
a siue verbum accipiat.Rñdeo[a] contra matrem non
admittitur tacita pupillaris de qua testator non co
gitauit:sed ius præsumit si de hoc cogitasset: tunc
non admittitur vt tacita quæ continetᷣ in vulgari,
22 vt.l.precibus.sed tacita† quæ ex præsumpta volun
b tate defuncti colligitᷣ[b] ex aliquibus coniecturis,vel
verbis testatoris:ista bene excludit matrem:vt in.l.
precib⁹.in gl.sup verbo oĩmodo,& in.l.in testamẽ
to.in fi.C.de testa.mili.sed ista est huiusmodi:ergo
23 &c.¶ †Sed qd si testator[c] dixerit,si filius meus de
c cesserit sine liberis,tũc bona mea denᷣ pauperib⁹,
nec dixit per quos.Videtur q idem:quia Episcop⁹
est executor legitimus qui habet eãdẽ potestatem
quam haberẽt fideicõmissarij nominati, vt.l.nulli.
&.l.si quis ad declinandã.C.de episco.& cleri.& sic
episcopus tenebit locũ heredum,vt.d.ll.sed contra-
rium credo,q ista substitutio sit fideicommissaria
omni tẽpore: quia facta sit p verba merè obliqua:
vt.d.§.cũ filiæ.Nec ob.q episcopus est legitim⁹exe
cutor,& tenet locum hẹredũ:quia episcopus tenet
locũ pauperũ:& siquidem pauperes sunt instituti:
tunc eps tenet locũ heredum, vt.d.l.si quis ad decli-
nandã.Si verò pauperib⁹ est legatũ,vel fideicõmis
sum relictum.tuuc locum hæredum eps non tenet:
sed potest intentare actionem pro hoc legato. nec
possunt illa verba intelligi in psona epi, quòd acci-
piat manu propria ex præsumpta voluntate defun
cti:vt dixi.s.in proxi.q.quia illa executio pertinet
ad epm merè ex iuris dispositione,etiam contra vo
luntatem defuncti.& etiam si dixerit contrarium.
vt.d.§.si quis aũt.in authẽ.de eccle.ti.idéo non tenet
locum hæredum:sed solum actiones intentabit quę
24 cõpetunt ipsis pauperibus.¶ Quid si testator† di-
xit,volo q bona mea vendantur, & pretiũ eorũ de-
tur pauperibus per fideicommissarios meos:an hęc
erit directa intra tẽpora pubertatis? Videtᷣ q non:
nam testator pręcepit duo:vnũ vt bona vendanᷣ,
& in hoc nõ adiecit per quẽ.posteà pręcepit q pre
tium inter pauperes p suos fideicõmissarios distri-
buatur,cum ergo primus actus debeat fieri per hæ-
redem,vel episcopum,ex.l.dispositione,videtur q
sint fideicõmis.quia de manu alterius pretiũ fidei-
commissarij capiũt.Credo tamen contrariũ : quia
illa verba vltimò posita determinãt verbum denᷣ.
& verbum vendanᷣ,vt.l.mulieri & titio.de condit.
25 & demon.¶ Quid si testator† dixit,volo qđ bona
mea vendanᷣ,& pretiũ distribuatᷣ inter pauperes,
quorum electio fiat per meos fideicommissarios:an
illa sit pupillaris intra tempus pubertatis,quasi illa
verba per meos fideicommissarios ad omnia prece
dentia referantur?an verò solũ electio pertineat ad
fideicommissarios:& distributio & venditio rema-
neat in dispositione iuris cõmunis sine distributiõe
executoris.Istud vltimũ puto verũ:quia qualitas q̃
adijcitur determinato verbo,per relatiuum respicit
solum suum antecedens: vt.l.à filio.in fi.ff.de ali-
men.lega. Modò cum verba dicant quorũ electio
pertineat,seu fiat per meos fideicommissarios,in-
telligitur quorũ.s.pauperũ.vnde ad id tantum refer
tur per meos fideicommissarios, pro hoc facit.l.fi-
lium.& qđ ibi no.j.de leg.præst.& secũdũ hoc ista
erit fideicõmissaria.idem puto si diceret,bona mea
vendanᷣ,& pretiũ distribuatᷣ inter pauperes eligen
dos p meos fideicõmissarios.quia illa verba,p meos
fideicõommissarios,referuntur ad participium so-
lùm eligendos,& participium resoluitur in verbum
& relatiuum.vt eligendos.i.qui eligentur: vt.s.dixi.
Prędicta vera,nisi ex alijs verbis infrà vel suprà in
testamento positis appareat testatorem aliud sen-
sisse.¶ Quęro quid si talis distributio non percipia
tur de bonis omnibus,sed de certa portione.j. dicã.
26 ¶ Tertiò † principaliter[d] quæro,quando substitu-
d tio compendiosa est facta per verbum commune,
& per verbum substituo,qđ est cõe:vt.l.pręcib⁹.an
intra tẽpora pubertatis valeat iure directo, posteá
ad fideicommissum trahatur,vel sit omni tempore
fideicommissaria? Respondeo, si quidem ista sub-
stitutio est facta cum temporis distinctione: vt qa
dixit si decesserit intra pupillarẽ ætatẽ,vel posteá
qñcunq; talem substituo &c. Tunc secũdũ oẽs in-
tra tẽpora pubertatis erit directa pupillaris,postéa
fideicõmissaria.Hoc tenet gloss.in.l.precibus. circa
fi.& omnes indubitanter illud tenent.quandoq; fit
sine temporis distinctione.& in hoc sunt opi.qa gl.
in.l.precib⁹.& hîc,tenet quòd omni tẽpore sit fidei
e commissaria[e] Idem Azo in summa.Idem Iaco.bu.
& gl.in.c.Raynuti⁹.extrà de testa.& Io.and.in glo.
antiqua in.d.c.si pater.de testa.lib.vj.Idem Ray.&
Mart.sil.& quasi maior pars legistarum:& etiam
Odof.Alia glo.insti.eo.in fi.magnę glos.tenet con-
trarium:quam tenet Ia.de aret.cũ distinctione tñ.
& Cy.in.l.precibus.& Io.and.in.c.j.de test.libr.vj.
¶ Arguamus circa hoc:primò videamus pro ista
f parte quòd valeat iure directo[f] intra tempora pu-
bertatis:postéa iure fideicommissi.illud qđ regitur
& determinatur secũdũ cursum tpis variatur varia
to tẽpore:vt.l.pretia rerũ.§.nonnullã.ff.ad.l.fal. &.l.
titia seio.§.vsuras.j.de leg.ij.&.C.de vsur.l.penulti.
Ita in proposito ista substitutio quę diuersa tempo
ra respicit,cum respiciat tẽpora pupillaris ætatis,
valet vt pupillaris,demum vt fideicõmissaria. Prę-
terea p hoc facit.l.pomponius.li.xxvij.ĩ negotijs.
de nego.gest.l.pater seuerinam.§.conditionum.de
condi.& demon.& hîc videtur tex.in.l.precibus.C.
eo.p hoc videtᷣ hodie casus expressus.in.c.j.extrà
de test.lib.vj.¶ Pro alia opiñ.q omni tpe sit fidei-
commissaria probatᷣ sic. ista substitutio est vna p
omni tpe:ergo verbum substituo,ad plura tempo-
ra relatum debet illa determinare vniformiter,sicut
dicimus in personis,vt.l.q̃uis.&.l.hæreditatem.C.
eo.&.l.iam hoc iure.s.eo.& est licita argumentatio
de tempore ad personas:vt.l.vel singulis.&.l.seq.j.
eo.ergo &c.Sed ista non potest esse nisi omni tpe
sit fideicommissaria:ergo &c.Præterea,non debet
esse diuisio volũtatis:vt.l.eum qui.in fi.de his qui.
vt indig.sed si ab initio esset directa,& posteà effi-
ceretᷣ fideicõmissaria,fieret voluntatis diuisio:ergo
&c.¶ Tertiò facit pro hoc.l.diem proferre.§.inde
quæritur.s.de arbi.vbi dispositio debet esse cõiter
& vniformiter.¶ Pręterea,vna & eadẽ res non de-
bet diuerso iure censeri.Ista sunt argu. Dñ.Gui.
& omniũ.& hanc opi.sequitur Ray. ¶ Tertia fuit
opi.Iaco.de are.qui videtur distinguere inter istas
opi.vt dicamus sic:quãdoq; ista substitutio cõpen-
diosa fit sine aliqua tpis distributione:vt & si filius
meus sine liberis decesserit talem substituo.& tunc
posset esse vera opi.gl.in.l.precibus.& eam sequen
tium.¶ Quandoq; apponitur in hac substitutione
distributio in tpe,vt cum dicit,quandocunq; deces
serit talẽ substituo.& isto casu dixit verã esse opi.
aliarum gl.Nam secũdũ oẽs est verũ q quando fit
distinctio temporum intra pupillarem ętatem erit
pupilla.postéa erit fideicommissaria:vt dictum est

d ❧POMATES. ¶ Tertiò principaliter. Vide Barto.consi.xxxj.& consi.cxlvij.Ludo.Ro.consi.xviij.

e ¶ Fideicommissaria. Adde quòd hanc tenent Oldra.consi.xcix.& Ang. consi.cxxv.vbi dicit fratrem suum Bal. consuluisse nõ facta distinctione, an mater sit in medio vel ne,sed solũ nisi ex coniecturis apparere possit, quod directè voluit testator substituere,de quo.j.dicetur & cõem opi.antiquorũ tenet Bal. cõsi.ccl.in cõsulendo.iiij.li.&.e.li.cõsi. cclv.etiã si substituti essent paupes:& consi.ccccl xix.li.ij. vbi plenè.tamen dicit non decido hoc casu:qa erãt substituti fratres testatoris,& vxori erãt facta prælegata. & cõsi.cclxxxv.lib.j. Angel. consil. xiij. Bar.cõsi.liiij. incip. Angel.marię & cõsil.xxij.inci. homo accursuli. eandem opiñ.tenet Ioan.de ana.cũ mater est in medio.cõsil.lxxix.

f ¶ Iure directo. Ad de quòd hanc opiñ. videtur tenere Cardi.consil.xxxix. & xcj. Oldra. sibijpsi contrarius consilio. cxxv. Alexan.cõsi. xij.Pau.de ca.cõsi. cclvj.nisi testator se restrinxisset ad bona sua tantùm:quia tunc vult q omni tẽpore sit fideicõ. & primam opinio. etiam tenet consil. cccxlix.Ludo.Ro. consi.cxxx.

f ❧POMATES. ¶ Iure directo. Idẽ tenet Alexan.cõsi. clxxj. in.iij.volu.in ij.colũ.& seq.Aret. consil.clv.incip.parendo iure.Imol.& Fulgo. in.l.precib⁹. C.eo.titu.vbi Fulg. dicit,q in iudicando & consulendo tenet istam opi.& Salice. in.l.ex tribus.C.de inoffi.test. Bar.in.l.si quis ita, per illum tex.ff.de vsufru.Pau.de cas. consi.c.incipiẽ.sub anno millesimo. Alexand. consil.ij. incipiente.attentis verbis testamenti. in.iij.volumi. Christopho.de castil.in disputatione incip. sceuola pater habens &c. vbi dicit quòd aliâs de facto obtinuit in collegio Mediolani.& vide Bar.in.l.si arrogator.in vlti.char.ff. de adop.istam partem etiam sequitur Car.consi.lx.in.iij.col. Oldra.consi. cxxv.contrarium tenet idem Oldra.consil.xcix.aliâs.xciiij.aut.xliiij.Bal. consi.ccccl xix.in.ij.vol.& consi.ccl.in.iiij.volu.adde etiam quod scripsi ad Bar.in.d.l.precibus.

✱ Pro intellectu.l.sicut in annos.ff.quibus mo.vsusfruc.amit.

a ¶ Pro directo.Ang.alleg.consi.cxxv.in hoc & in eo quod dicit totã & integram.approbat opi.Barto.licet Alexan.aliter referat in lect.& idem tenet Bar.consi.xv.incipi.pater habens.cum autem testator dicit liberè bona mea deuenire volo.quod debeat censeri substitutio directa,voluit Ro.cõsi. cxxx.& cum dicit sine diminutione voluit Ioan. de ana.cõsil.lxxxvj.& cũ dicit,ꝙ capiat ꝓpria authoritate voluit Bald. consil.ccxvij.lib.j.& cũ dicit totum residuũ,& omnia bona sua, voluit quidam doctor in consilijs Bald. cclxxviij.lib.iiij.& in eo quod Bartol. dicit omnia bona. mea Ange.alleg. consi.reprehendit Barto.& omnes de quibus ibi per eum.licẽt.Bald.allegando consil.ccxviij.approbare videatur doctrinam Bar.vbi autem testator diceret pleno iure, Ang.stat cũ Bart.& inquantum dicit notandum.qđ ex verbis Barto.hic & consilijs per eum allegatis colligitur quod illa verba,totam & integram testator videtur prohibuisse trebellianicam, aperi as oculos tuos quia inuolute loquitur.Nam per illa verba totam integram pleno iure non censetur prohibita trebellianica, nisi addatur & sine aliqua diminutione.ita concludit Ludo.Ro.consi. lxxv.lxxix.& ccxxxix.vbi dicit se bis obtinuisse florẽtiæ.idem voluit Paul.de cast.rectè intuenti:licet non ita clarè eius consi. cl.& consil.cxiiij. vbi etiam dicit vidisse consultum per egregios viros. & cõsil.ccxlvj.& vbique alleg.Old. alibi Paul.de cast. patremilegum appellat.& in dictis consi.maximè.cl. dicit ꝙ hoc hic vult Bar.vt ibi per eum videre potes.& in authẽ.sed cũ testator.C.ad leg.falci.

§.sed per distributiuũ quẽcunꝙ, fit distributio temporis,vt.l.sicut in annos.in prin.qui.mo.vsusfruc. ami.ergo &c.Preterea,illud operatur dispositio vniuersalis in vniuerso,qđ pticularis in singulari:vt.l. si chorus.j.de leg.iij.&.l.oẽs.C.de præscript.xxx. vel.xl.anno.& hoc vult tenere Cy.in.l.præcibus. & probat sic:sermo qui dirigitur ad personã, debet intelligi scđm conditionem personæ vt.l.plenũ.§. equitij.ff.de vsu & ha.& sic p illa verba relata ad filium intra tẽpora pubertatis erit pupillaris:postea erit fideicõmissaria & dicit sic se cõsuluisse:& ita tolli videntur ratiões Dy.& Gui.qui dicũt,ꝙ vna substitutio non debet diuerso iure censeri:qa scđm pdicta sunt plures.ista opi.non videtur mihi vera:quia sine distributione videtur ꝙ intra pupillarem ætatem sit directa,postea fideicõmissaria:vt.d.c.si pater.extrà de test.lib.vj.qñ scđm iura nr̃a distributio ĩ tpe nõ inducit pluralitatẽ:nisi fiat enumeratio tẽporũ:vt.l.si stichum.§.stipulatio.de verb.obl.vbi dicitur singulis annis,cõiuncta.l.pluribus.eo.ti.& qđ in qualibet earũ per Dy.dicitur. ¶ Itẽ non videtur ꝙ possint dici plures dispositiones ex pluralitate effectuum:qa aut morietur intra pupillarem ætatem,aut posteà:& sic vnum erit sicut in dispositiõe alternatiua:vt.l.cũ illud.qñ dies leg.ce.qđ no.in.l.si ex toto.§.j.de legi.j.Et ita loquitur in tali actu.q semel ✱ possit accidere.Nõ ob.d.l.sicut in annos.qa ibi ponitur distributiuum in tpe, in tali actu qui potest pluries existere.vnde opi.Ia.de are.mihi non placet quid ergo dicem⁹,dubito.tamẽ dico ĩ qõ.nostra, qđ debemus primo aduertere si ex talibus verbis per testatorẽ appositis possumus coniecturare qđ voluit intra tpa pubertatis iure directo valere, qđ
27 cõtingit sepe.¶ Quid † ẽm si dicit testator,quod substitutus capiat sua authoritate.Et hoc vr̃ iure directo:vt.l.titia.§.j.scđm primã lec.j.de leg.ij.vel qd si in præcedentibus verbũ illud cõe accepit pro directo?certe & in sequentibus accipiã pro directo.[a] vt l.si seruus plurium.§.fi.j.de leg.j.Item quid si testator dixit liberè acipiat[b].q.d.accipiat de manu sua, nõ ẽm videtur deuenire liberè,qñ sua authoritate nõ põt qs accipere:& sic potest per alium impediri:vt j.qđ vi aut clã.l.vim facit in fi.facit qđ dicam.j.de le.ij.l.mæuius.§.in fundo.in fi.§.vel qd si testator dixit,quãdocunꝙ filius meus decesserit volo hereditatem meam totã,& integrã[c] ad talẽ venire:qa tunc hoc non põt esse,nisi ex vigore pupillaris directæ: qa al's subtraheret legitimã,& trebellianicã:& ideo erit directa.ar.l.in testamento.in fi.C.de testa.mili.Vel qd si dicit oĩa bona mea[d] volo peruenire ad talẽ:qa eo ipso qđ dicit oĩa,nihil excipit:vt.l.iul.in prin.j.de leg.iij.vel si dicit pueniat sine aliqua diminutione[e] tũc excluderet matrem quia est pupillaris tacita ex volũtate ꝓbata:vt.l.precibus in glo.super vbo,oĩmodo.secus si dicat peruenire volo oĩa bona mea mobilia & ĩmobilia[f],& nõ dicat iura,& actiones:quia tũc videtur institutus in certis bonis:quia
28 † actiones non sunt bona mobilia vel immobilia: vt.l.quam tuberonis.§.fi.§.de pecu.& Ia.de aret.in l.mouentium.de verbo.signi.& Specu.in.§.j.ver. scđo qritur.ĩ titu.de fruc.& ĩteresse.&.l.à diuo pio.§. si sup rebus.de re iudi.Qñꝙ aliqđ illorum verborũ nõ apponitur in testamento:sed loquitur simpliciter testator.Illo casu cum volũtas testõris est dubia,nec de eius vuluntate apparet:dico ꝙ debemus inspicere si mater est in medio:& tunc interpretor pro matre stanꝙ in benigniorem partem.Et erit omni tẽpore fideicommissaria:vt dicimus in.l.qui duos.de

b ✤ POMATES.Acipiat.quæ dicitur liberè fieri,vide Alex.consil. vj.al's.xcvj.ad fi.Adde ad idem tex.& qđ ibi not.Panor.super verbo,liberè.in.c.de multa.in.j.col.de prebẽ.& qđ no.Bar.in.c.q in ecclesiarũ.de cõsti.&ibi Antonius in.iiij.nota.de constitu.dicentem,quod dictio libere importat vt quis faciat pactum sine alterius consensu & requisitione

Idem importat vt quis faciat actũ sine alterius diminutione,& contradictione &c.licet Rapha.cõmen.nõ recordatus de Barto.hic teneat contrarium consi.cv.incipien.in benedicto filio.si testator dixerit,quòd bona sua liberè reuertantur ad talem,quod tamen propter hoc ille non habebit licẽtiam apprehendendi illa bona propria authoritate.& de verbo liberè,vide Barba.cõsi.iij.in vij.colũ.in.j.volu. & consi.xj.in.ij.colum.in.ij.volumi. &.x.colum.Ludo. Roma.cõsi.cxxx. & idẽ quod dixi.§. de verbo liberè,& de verbo pleno iure,& de vbo oĩno, vide Feli.in.c.auditis.in.iij.colũ.& sequenti.de pscript. Et quid de verbo plenariè,vide Barba.cõsi.ij.in.v.col. ij.volumi.&ad hoc vide etiam Barba. cõs.ij.in.v.colum. ij.volumi.& quid de vbo plenissimũ vide Barba.consilio.xxviij.in.iij.colum.ij.volu.& de verbo plenè,vide Roma.consilio.ccxxxix.

reb.dub.& qđ no.in hac glos.&.d.l.precib⁹.& hoc casu intelligo opi.omnium qui dicũt hanc substitutionẽ esse fideicommissariã omni tempore.s.quãdo
29 mater est in medio.† Qđ itelligo nisi sint substituti filij testatoris pdilecti,qui ex præsumpta voluntate defuncti matrem excludunt:vt not.per glo.in.l. precibus.C.eo.in vlti.gloss.& dicemus in.l.lucius.j. eo.vbi glo.dicit.facit qđ doc.dicũt in.l.si.C.de institu.substi.& resti.sub condi.fact.dices tu hoc est cõtra.l.pcib⁹.vbi primò est directa.posteà fideicõmissaria,& est mater ĩ medio.Sol.ibi est speciale ĩ testõ militis qui põt substituere directò oĩ tẽpore.& habet priuilegium,ꝙ lex dicit eã obliquam, & mater est in medio,sed si esset paganus:tũc esset oĩ tpe fideicõmissaria mr̃e existente in medio:vt.s.Contra prædicta videtur.c.j.de test.lib.vj.vbi mater est in medio,& tamẽ valet iure directo intra tpa pubertatis.Solu.verum est qđ ibi fit ista substitutio per verbũ directum,vt ib,no.in gl.parua super verbo. filie.sed ista lex.loquitur qñ,fit per verbum commune:& tunc põt interpretari qđ de manu alteris accipiat.sed qñ.est verbum directũ in quo est verisimile ꝙ à seipso accipiat,ista interptatio non cadit.In oĩbus tñ casibus in quibus tacita pupillaris admittitur cõtra matrẽ ex ꝓsumpta voluntate defuncti. Idem dicerem probatis præsumptionibus pdictis. Quod de matre dixi intelligo etiam si esset ĩ medio aliqua illarum personarũ contra quam dixi non admitti tacitam pupillarem,vt dixi in materia tacitæ pupillaris.Si vero neꝙ mater,neꝙ aliqua istarum personarum esset in medio tunc saluo meliori consilio,vel iudicio cui in hoc & in alijs assentior.dico ꝙ si decesserit in pupillari ætate erit pupillaris directa,postea autem fideicommissaria.& hoc ꝓbo p ra-
30 tionem quã feci.s.† qa verbum quod potest se habere ad plura tempora iudicatur in dubio esse ꝓlatum ab initio,vt ostendat futuros euentus,vt.l.ij in prin.j.de adimen.leg.&.l.hęc conditio,la.j.de cõdi. & demonst.&.l.sed iulianus.§.proinde.s.ad macedo.&.l.qui res.post prin.de sol.Aut ergo iste filius decesserit in pupillari ætate,& videtur hoc verbum prolatum:ac si dixisset testator si in pupillari ætate decesserit.Si võ posteá decedet,videtur prolatum in fideicõmissaria:& sic videtur ista substitutio vniformis:qa.l.quæ semper certa est de euẽtu:vt.l.cũ quidam.§.suũ.j.de acqui.hære.facit istam substitutionẽ ab initio pupillarẽ & ex postfacto fideicõmissariam,& ideo non variatur ex tpe:sed est vniformis & in vnũ casum potest omitti.Et per hoc patet responsio ad cõtraria.dices tu per hoc nõ rñdetur ad rones.l.iam hoc iure.qa verbum substituo,relatũ ad plures personas intelligitur vt vniformiter illas respiciat:ergo idem est dicendum in tpe.sed nõ est verũ:qa substitutio breuiloqua relata ad plures psonas potest in diuersis casibus committi.Quid enim si vnus repudiaret hæreditatem? Certè alter succederet ex vulgari:posset tñ ille idem decedere intra pupillarem ætatem:& sic est opus de pupillari tractare.Et sic habes diuersos effectus in diuersis temporibus cõcurrentes,sed hæc est semp vniformis,& habet eundẽ effectũ.ergo &c.¶ Item quero iuxta predicta,dixi ꝙ si hęc substitutio fiat cum temporis distinctiõe intra pupillarem ætatẽ,continet pupil-
i larem substitutionẽ absꝙ dubio.¶ Sed quid † si dixi substituo tali filio meo impuberi si decesserit sine liberis,vtrũ per hoc verbum videatur impube-
h ri ætatẽ limitasse,[h] vt vlterius hęc substitutio non extendatur.Io.an.dicit quòd nõ:nam illud verbum

c ✤ POMATES. ¶ Et integram.Vide de ista causula tota,& integra, Alexand.consi. cxlj.in.ij.colum.& consi.v.in.ij.colũ. in.iij.volumi.&cõ. xcviij.in fin.in.iiij. volu.Feli.in.c.auditis.in.ij.colum.de præscrip.Barba. consilio.xxiiij.in ij.colum.j.volu.& cõs.sequen.ĩ.xiij. colum.Roma.consilio.lxxv.&.lxxix Et de verbo totam vide Cordina.consil.cxxxiij.in penulti.col.

d ✤ POMATES. ¶ Omnia bona mea.Vide Barto. cõs.xliij.& cõsi.lv.

e ✤ POMATES. ¶ Diminutione. De isto verbo vide Felin.in.c.auditis. in.iiij.colum.de præscrip.

f ¶ Mobilia & immobilia.Adde Bal. consi.ccxij.

g ✤ POMATES. ¶ Pro matre.Idẽ tenet Anto.de but. consilio.ij.incipien.dubitatio quæstionis huius.Ionan.de ana.consi.lxxix. incipien.casus sic se habet,vbi appellat communem istam opinionem. licẽt fallat.

h ¶ Limitasse,Vide Bal.cons.cvj.lib.ij.& ad dicta Bart.hic adde Alex.de Imo in.consi.xx.col.ij.ver.nec prædictis.in.ij.volu.

vbi dico q si decesserit ista est com[illegible] impuberi
[illegible]

§ [illegible]

a POMATES.¶ Dicas ſic. Vide Alex.cõſi.xx.in.ij.co.ij.volu.&.l.ij.in.xij.co.s.eo.&.l.iam hoc iure.in.iij.col.ver.item no.ex ea.l.s.e.&in.l.gallus.§.quidam rectè.in.iij.col.Vide etiam Alexand.conſi.j.in.iij.col.j.volu. Et pro iſta opi.Bar.faciunt quæ vult Bald.l.precibus.in vlti.colũ.C.eo.& ibi Alexand.

lib.vj.In cõtrarium idẽ tenuit Bar.cõſi.incip.Andræas fecit teſtamentum Bal.etiam ſibi contrarius in.l.ab eo.C.de.fideic.Anch.etiam ſibi contrarius.conſi.xxxvj.Alex.hîc,& cõſi.xcj.in.j.vol.& conſi.cv.eo.vol.& cõſi.lxvj.in.ij.volu.& conſi.clxxxv.eodem volu.&.xxiiij.colũ.in.ij.volu.& conſi.lv.in.iiij.volu.Et pro opi.Barto.vide Pau.de caſt.conſi.xxviij.Alexand. conſil.lv.in iiij.colũ.iiij.vol.& conſilio.cviij.in.j.volu.Comen. conſilio.xxv.in.ij.columna.

impuberi,videt̃ adiectum cã demonſtrationis,vt.d.c.ſi pater.extrà de teſta.lib.vj.vt ipſe etiã no.& alle.d.c.raynuti⁹.vbi dicit tex. Tu verò dicas ſic,[a] aut illud verbum impuberi.adijcitur verbo diſpoſitiuo, vt filio meo impuberi talẽ ſubſtituo ſi deceſſerit ſine liberis,& tũc eſt verũ hoc qđ dicit Io.an.vt.l.mela.in prin.ff.de ali.& ciba.leg.Si verò ponit̃ & reſpicit verbũ executiuũ,vt ſi filius meus deceſſerit,filio meo impuberi ſuccedat talis vel bona mea deueniãt ĩ talẽ:qa illa verba deueniãt,& ſuccedãt ſunt verba executiua:licèt demonſtrationis cã ſint adiecta:& tunc requirit̃ ꝙ ſit impubes cũ illi ſuccedat̃, arg.ad hoc in.l.ij.de aur.& arg.leg.&.l.in delictis §.ſi extraneus.de noxali.actio.&.l.titius.de mili.teſt.& quod dixi in.l.ex facto.in prin.circa cõtrariũ.j.e. Fallit ſi ponat̃ aliqđ verbũ ꝓpter quod appareat teſtatorẽ aliud ſenſiſſe,vt putà ſine liberis:quia tũc videtur voluiſſe extendi ad ſubſtitutionẽ poſt tpa pubertatis,& ita põt intelligi.c.raynuti⁹.de teſta. qa licèt decederet ſine liberis,nõ decederet impubes de neceſsitate:& tñ poſtéa intelligitur vt illud verbũ impubes.ſit appoſitũ cauſa demõſtrationis.

32 ¶ Quæro † vtrũ ſubſtitutio cõpendioſa facta ꝑ verbũ cõe cõtineat vulgarẽ.ſ.ſi inſtitut⁹ nõ erit hæres. Reſpõdeo aut illa cõpendioſa continet pupillarẽ. qđ quãdo fiat,apparet ex prædidictis. & cõtinet̃ vulgaris,vt.s.eo l.iam hoc iure.in prin.aut nõ cõtinet pupillarẽ,vt putà:qa facta filio maiori vel emãcipato vel alio,vt patet ex prę dictis,& tũc ſi illa cõpendioſa eſſet facta per verbum merè obliquũ,nõ cõtinet̃ vulgaris,imò illa ſubſtitutio obliqua euaneſcit inſtituto nõ adeũte:vt.l.ille à quo.§.ſi de teſtamento.j.ad treb.ſed ſi eſſet facta per verbũ commune tunc cõtinet[b] vulgarẽ ſecũdũ Iac.de are.vt dicit Cy.in.l.ꝑcib⁹.& Ray.tenet hoc qđ puto verũ, nã verborũ ſignificatio hoc importat.dicit enim ſi filius meus deceſſerit ſine liberis vel qñcunq̃:quia intelligit̃ ſiue decedat in vita teſtãtis,ſiue nõ:[c] ſiue ante teſtamentũ ſiue poſt,vt.l.iij.in fi.j.de adi.leg.&.l.hęc conditio.§.fi.de cõdi.& demõ.ſed dictis caſibus ſine dubio dicta ſubſtitutio non poteſt verificari,niſi per vulgarẽ. ¶ Contra hoc videt̃.l.hæredes mei.§.cum ita.ff.ad treb.vbi facta per verbum cõe perueniat,ſemper videtur ſideicõmiſſaria.So. illud poſt aditã hęreditatem eſt verum.¶ Secundò oppo.ad prædicta,& videtur ꝙ hęc ſubſtitutio cõpendioſa nõ cõtineat niſi vulgarem tñ,& nullo mõ trahatur ad fideicõmiſſariam,vt.l.iam hoc iure.in prin.s.e.nam ibi dicitur quòd breuiloqua facta per verbum ſubſtituo,cõtinet tãtũmodo vulgarẽ:ergo idem in cõpendioſa.Sol.intelligas ſic ſi ſubſtitutio compendioſa eſt facta per adiectionem temporis importati per diſtributiuũ qñcũq̃:tunc ſine dubio continet fideicommiſſariam poſt aditam pupillarem qñcunq̃:vt.s.dixi.Idem dic ſi non eſt appoſita dictio.quandocunq̃,ſed alia dictio quæ de natura ſui temporis tractum ſignificat:vt ſi deceſſerit ſine liberis,licet non dicat qñcũq̃:qa tunc requirit tractum temporis vt appareat vtrũ decedat ſine liberis:& tũc cõtinet fideicõmiſſariam,vt.d.l.hęredes mei.&.d.c.j.de teſta.lib.vj.& facit.l.precib⁹.ſed ſi dixerit teſtator filio meo talem ſubſtituo,nullo adiecto quod requirat tractum tẽporis:tũc illa ſubſtitutio non eſſet cõpendioſa ſed vulgaris tantum:[d] vel pupillaris ſi eſſet facta filio impuberi,vt.l.gallus.§.j.ſecũdũ vnã caſus poſitionẽ.de lib.& poſth.approbat̃ in.l.iam hoc iure.§.j.s.e.

33 ¶ Quæro † vlteri⁹ quid ſi ſubſtitutio compendioſa fuit in re certa per verbum cõe[e] facta,vt putà ſi filius meus deceſſerit ſine liberis ei ſubſtituo titiũ in tali fundo,vel talis fundus perueniat ad talem.

34 Dico † ꝙ verbum cõe adiectũ certæ rei vel quantitati,nunq̃ trahitur ad inſtitutionẽ,vt.l.cogi.§.& gñaliter.j.ad treb.hoc tenet Dy.ibi,per.§.aliud quoq̃ capitulũ.cõiuncto.§.cęterũ.in aut̃.vt cũ de adop.cog.collatio octaua.¶ Et

35 hoc no. † ad qõnẽ:[f] ſi teſtator inſtituit filiã in certa q̃titate:& ſi decedat ſine liberis in pupillari ætate, vel poſtéa qñcũq̃ volo ꝙ dicta quãtitas veniat ad talem:quia tũc non continet pupillarẽ:quia eſt facta in certa quãtitate per verbum cõe.ideq̃ dicerẽ ſi iſtud verbũ eſt directum,qa non eſt inciuile directum,& idéo nõ trahitur ad inſtitutionẽ,vt.s.dixi.

36 ¶ Quæro † vlteri⁹ qd ſi hęc ſubſtitutio ꝑ verbum cõe fiat in certa portione ſub nomine quotæ:an trahatur ad directam? Rñdeo,ſi quidẽ totam hæreditatẽ diuiſit per quotam in plures perſonas:tunc eſt perinde ac ſi vnum tantùm in totum ſubſtituiſſet. Nam aſsignatio portionũ,licèt nõ apponatur,hr̃s eſto,vim habet inſtitutionis,vt.l.j.§.diuus autem pius.s.tit.j.ſi autem vnam tantũ portionem alteri aſsignaſſet,& in alijs nullã ſubſtitutionem feciſſet: tunc ad inſtitutionẽ nõ trahit̃.hoc ꝓbat̃ per.l.cum autẽ.j.de leg.ij.hoc etiam probat̃ ꝑ vnã rationem: verbũ cõe trahit̃ ad inſtitutionẽ,qñ nullus alius eſt vniuerſalis hæres in teſtamento,vt.l.his verbis.in prin.& ibi no.s.tit.j.ſed hîc alius hęres eſt:ſcilicet primus inſtitutus,& hæres eius poſt mortem ſuam:ergo &c.hunc autem ſubſtitutum videtur teſtator voluiſſe eſſe hæredem per illud verbum cõe:idéo quia ſibi totum non aſsignauit.argu.d.l.cum autem.& ibi dicã.

37 ¶ Quæro † vlterius quid ſi teſtator dixit ſi filius meus deceſſerit ſine liberis bona mea deueniãt ad talẽ.an hæc ſubſtitutio valeat in filijs filiorum? Iſta quæſtio fuit de facto.Richar.dixit ꝙ nõ: quia teſtator nil eis reliquerit ſed ab inteſtato, vel ex teſtamẽto ſucceſſerunt patri:quod no.s.tit.j.l.lucius ergo eos grauare nõ potuit pater,vt.l.ſed & ſi ſic.§.j.& ibi vobis tetigi.j.de leg.iij.Iac.de bel. cõtrariũ tenet vos aũt dicatis ſic:aut fideicommiſſum relinquitur ab ipſo filio primo inſtituto:licèt ſub duplici cõditione alternatiua,vt putà ſi deceſſerit ſine liberis,vel eorum filij ſine liberis:& tunc valet qa ille grauat⁹ q onerat̃ lucrat̃,licèt in pſona hęredis iſti⁹ primi filij exiſtat cõditio,vt.l.cohęredi.§.cum filię.j.eo.ti.&.j.de cõdi.& demõ.l.legatum ſub conditione.Si verò relinquitur nominatim ab ipſis filijs filiorum:tunc non valeret relictum,per.d.l.ſed & ſi ſic.§.j.& hoc tenebãt Ric.& Ray.Cogitaui[g] ꝙ poſſumus ſuſtinere quòd etiam hoc caſu valeret fideicõmiſſum.Rñ.ad.l.ſed & ſi ſic.nego ꝙ ibi filij filiorum nõ habeant ex diſpõne teſtatoris primi:nã ex quo iſtos filios nõ grauauit videt̃ eis reliquiſſe, vt.l.deniq̃.§.interdũ.de pe.le.facit qđ not.in.l.à filio.in fi.j.gl.j.de ali.& cib.lega.ꝓ hoc induco text. optimè faciẽtẽ.j.de ope.li.l.ſi ita ſtipulatio.in prin. Nõ ob.l.lucius.præalle.& qđ ibi no.quia illud verum qñ ipſis filijs filiorũ nullũ grauamẽ impoſitũ eſt.aliâs ſecus vt dixi.s.mõ dubitat̃[h] cui illud onus ſit adiectũ vel filio inſtituto primo,vel eius filijs? Rñ.tenẽdo primã opi.qđ fideicõmiſſum ab eis relictũ in dubio nõ valeret:qa in dubio debeamus dicere ab eo relictũ à quo valeret,vt res poti⁹ valeat q̃ pereat,vt.l.quoties la ſecũda de reb⁹ dub.ꝓbat̃ in l.ſi ſeru⁹ legat⁹.§.q margaritã.j.de leg.j.&.l.fin.C. ad tre.Sed tenẽdo.ſecũdam opi.quã primo tenui.s. ꝙ vtruſq̃ poſſet relinq,dic vt colligit̃ ex his quę dixi in.l.q duos.j.e.& ex his q̃ ibi not.ꝑ gl.

38 ¶ † Quartò principaliter[i] quæro.s.expediui qñ relictũ eſt per

b ¶ Cõtinet vulgarẽ. Vide per eundem in conſi.incipien. Richar.& in.l.quãdiu.de acqui.hære. & an vulgaris quæ continetur in compendioſa habeat locum ſi hæres moriatur viuo teſtatore,vide Bald.conſilio.xciij.iiij.volu. & quòd ſubſtitutio compendioſa facta per verbum cõmune contineat vulgarem, tenuit Angel.conſi.cciiij.in fi.

POMATES.

c ¶ Siue non. Vide Alexandrũ.conſil.clxij.in princip.in ij.vo.inci.circa primum.

POMATES.

d ¶ Vulgaris tantum. Adde quòd ita tenet Imo.in.c.raynutius.in materia pupil.ſubſtitu.extrà de teſta.Pau.de caſt.in.l.fina.C.de hære.inſtit.Alexan.in.l.gallus.§.j.in.iij.col.ff.de liberis & poſthu.cõtrarium tñ tenet Bald.in.l.humanitatis.C.eo.in vltima charta.verſic.ſecundò reqrit̃.&.l.precib⁹.in vltima charta.C.eod.de veritate tamen vide Iaſon.in.l.ij.in vlti.qõ.s.eo.vide etiam Alexã.cõſil.xxij.in.ij.col.iij.vol.&.l.recuſare.§.titius.in ſecũdo nota.ff.ad trebel.& Pau.de caſt.in.d.l.precibus.

POMATES.

e ¶ Verbum commune.Vide Alex.cõſi.xij.in penulti.colũ.in.iij.volu.& conſil.xxv.in fi.in j.volu.Lud.Ro.cõſil.lviij.Bar.conſil.xxxv.Roma.cõſi.cxxxiiij.in.ij.colũ.ij.dubio,& cõſi.cc.Alex.in.l.nam qđ.§.nõ oĩs in.ij.colũ.in.iiij.notabi.& in iij.col.j.ad trebel.

f ¶ Ad.q.Adde qđ hîc ſequit̃ Pau.de ca.cõſi.lxxviij.

POMATES.

h ¶ Modo dubitatur.Vide Alexan.in conſi.lxvj.in fi.in.ij.volu.

i ¶ Quartò principaliter quæro.Et no.caſum in quo ſubſtitutus poteſt venire ex directa,vel fideicommiſſaria ſubſtitutione.idẽ voluit Bartol.in.d.§.titius.vbi alleg.l.ſi quis ſeruo.ff.de ma.teſta.Gul.in.l.precibus.C.de impub.& alijs ſubſti.Barto.in.d.l.ſi quis ſeruo.Angel.in.d.§.titius.dicit illum text.eſſe meliorem de iure,quando dicitur vulgariter & pupillariter,& per fideicomiſſum.&c.iam alleg.l.fin.C.de codicil.& dicit Pau.de caſtro in.d.§.titius,quòd ille text.ſemper allegatur ad hoc:quia notarij debent dicere ſubſtituit vulgariter,& per fideicõmiſſum Bal.in.d.l.precibus.in pe.col.allegat dictum.§.titius.idẽ Bal.in repeti.l.in ſuis.in penul.chart.in ver.ſextò quæritur.ff.de lib.& poſthu.Et facit quod dicit Bald.in.l.iam hoc iure.§.fi.de vulga.& pupilla.quod notarij apponunt iſta verba,& ignorãt quid importent. facit quod voluit Bart.in.l.j.ij.q.ff.de iure codicil.ſi dicatur valeat iure teſtamenti & iure codicillorum,erit in electione hæredis,an velit iure teſtamenti,an iure fideicommiſsi.alleg.d.l.fi.C.de codicil.&.d.§.titius.idẽ dicit Bar.in.d.l.fi.C.de codicil.in qõ.xiiij.Bar.in.l.ſi titio fundũ.ff.de vſufru.leg.Cy.in.d.l.precibus.in tractatu.compendioſę.verſic.quid ſi teſtator dicat filium impuberem.Io.de Imol.hîc in princ.vlti.char.vbi dicit ꝙ teſtator voluit facere plures ſubſtitutiones in diuerſis caſibus.idem voluit in.c.raynuti⁹.ad fi.extra de teſta.idem

g ¶ Cogitaui. Vide Imo.hîc & in.c.raynutius.de teſta.Bal.in.l.vnica.§.pro ſecundo.C.de cadu.tol.Pau.de ca.conſi.ccxxxvj.

g POMATES.¶ Cogitaui. Hanc opi.ſequitur Bald.& Areti.hîc Ang.in.§.fi.inſtitu.de pupil.ſubſti.Anchara.in.c.ſi pater.in.xij.co.de teſta.

voluit in.d.§.titius.ibi etiam Raph.cu.And.Barb.
a ¶ Duo ex his verbis. Vide Oldr.conſilio.cxxv.incip.in præſuppoſito caſu.& Bald.conſil.cxxxiiij.ij.volu.& conſil.ccclxvij.in fin.j.vol.& conſil. lv.ij.volu.
b ☙ POMATES. ¶ In certa.vide Alex.conſi.xij.in.j.col.iij.volu.

☙ POMATES.
c ¶ Videamus regulas. Vide Alexan. conſi.x.in.j. vol.in iiij.col.

☙ POMATES.
d ¶ Heres. Vide de iſto verbo Panor. cōſi.xxxij.in.j.co. ij.vol. Alex.in.l.ex facto. in princi.ff. ad trebel. vbi etiā ponit in verbo,inſtituo. & ad cognoſcendū q̄ verba ſint directa, vel obliqua, vel communia, vide Feli.ī c.in pn̄tia.in.j.col. de proba.
e ¶ Heres eſto.Adde Bal.cōſil.cxl.j. volu. & ibi de verbo,reſtituas.

☙ POMATES.
f ¶ Quædam ſunt verba obliqua. Et de verbo ſuccedat. vide Ludo. Ro.in conſil.clxxxiiij.& Bal.in.l.fi.C.de ſacroſanct. eccle. & Bart.in conſil.inci. homo accurſuli.de verbo deueniat.& de materia huius legis.

☙ POMATES.
f ¶ Verba obliqua. Vide Alexan.conſil.xij.in.j.colū. iij. vol.& quid de verbo capiat, vide Roma.conſi.cc.

☙ POMATES.
g ¶ Verba communia. Vide Anto.de but. de iſto verbo ſubſtituo,conſilio. lxxvj. incip. viſo puncto.Bal.per illum textum. in.l. mulier.§.fi.j.ti.j.& l.j.in princip.ſ.eodē.Et ibi no. Imo. Ange.& moder.& eſt bonus tex.in.l. ſi quis mihi bona. §.fi.verſi. id quod. & ibi Bald.j.de acq̄rrē.here. & in.l. gallus.in gl.in verbo neceſſe eſt.Barto.& Imo. in.l.qui liberis.ſ.e.& vide Oldra.cōſ.cxcvij. in.ij.colum.& conſil.lxviij.in princi. in.iiij.volu.Panor. cōſi.xxxij.in.in.j.col.ij.vol.vbi etiam ponit de verbo hæres eſto. & de iſto verbo ſubſtituo,vide Ludo.Ro.cōſi.lviij.in primo dubio.Bar.cōſ.ccxxxiij.aliâs.ccxxxiiij.conſi.ccxxv.
h ¶ Subſtituo. Vide Bal.conſi.lv.ij.volu.
i ¶ De verbo perueniat. Vide Ro.conſil.cxxx.vbi dicit ꝙ Imo.in.c. Raynaldus.extra de teſta.voluit ꝙ ſit verbum directum.

verbū merè directum vel cōe, vel merè obliquum.
a Sed qd ſi apponuntur duo ex his verbis? [a] dic qn̄q;
quis appoſuit illa in perſona vnius:quia dixit ſi fili⁹
meus deceſſerit ſine liberis talē ſibi ſubſtituo, & eū
ſibi heredē facio: vel bona mea ad talē perueniant.
& in his eū heredē inſtituo,& ſimilia.& iſto caſu ꝑinde iudicabo acſi tota inſtitutio eſſet facta per verba merè directa:quia iſtud verbum cōe & ambiguū
declaratur ratione adiuncti,ar.l.ſi ſeruus plurium.in
fin.j.de leg.j.&.l.nec adiecit.cum.l.ſeq.ſ.pro ſocio.
vel melius verbū directū ſtabit in ſua ſignificatione:verbū aūt cōe trahet̄ ad fideicōmiſſum:vt ſic aliquid operet̄ adiectio dictorū verborum:& tunc erit
in electiōe ſubſtituti:vel capere ex directa,vel ex fideicōmiſſaria,vt.l.ſi quis ſeruo.j.de maieſt.&.l.recuſare.§.titius.ad treb.idē ſi teſtator dixit poſt factam
ſubſtitutionem volens dictam ſubſtitutionem valere vulgariter,& pupillariter, & ꝑ fideicōmiſſum:
quia tūc eſſet electio ſubſtituti,vt dictū eſt.Idē ī q̄ſtiōe quā vidi.dicit teſtator ſi filius meus deceſſerit
ſine liberis titiū inſtituo,& ſubſtituo.nā cum verbū
inſtituo:ſit directū,vt.ſ.ea.l.in prin.&.l.ſi pr̄ filio.&
l.j.in prin.ſ.ti.j.valet vtroq; iure.ad hoc facit.l.penul.
de vē.inſpi. Idē putarē ſi teſtator vtit̄ duplici ꝟbo,
vt per verbū cōe,& aliud obliquū,vt dicendo ſic: ſi
filius meus deceſſerit ſine liberis,volo bona mea deuenire ad titium iure ſubſtitutionis & fideicōmiſſi:
qa ſubſtitutio,eſt verbū cōe,& fideicōmiſſum obliquū:qđ debet intelligi vt ſit vtrūq;. & ſic ſit electio
ſubſtituti, vt probat text.in.l.recuſare.§.titius. ad
39 treb.&.d.l.ſi quis ſeruo.prę all. ¶ Quero † iuxta prędicta quid ſi verbū directū in ſubſtitutione appoſitum pōt ſe habere per modum diſpōnis,& demonſtrationis,vt cū dixit teſtator,ſi talis filius meus deceſſerit ſine filijs,tunc ei ſubſtituo titium infraſcriptū meū hæredē,quē poſtea infra heredē ſcripſit.nā
illa verba meum hæredem, pn̄t intelligi eodem, &
vtroq; modo quo dixi.ſ.Quid in dubio? Dico quòd
in dubio debet intelligi demonſtratiuè, vt.l.fi.§.ti-
40 tia.j.de libe.leg. ¶ Quero † vlteri⁹ qd ſi in perſonis
diuerſorū apponant̄ prędicta verba diuerſa.Iſta eſt
terribilis qō.ad hoc præſupponatis vnā regulam.
primò quòd verbū cōe adiectum certę portioni nō
trahit̄ ad inſtitutionē,vbi eſſet alius vniuerſalis hæres in teſtamento:aliâs ſecus,vt no.in.l.his verbis.in
prin.ſ.tit.j.& in aut̄.de here.& fal.§.ſi vero nulla.in
gl.ſuper ꝟbo.relictis. ¶ Hoc pręmiſſo, qn̄q; teſtator
vnū ſubſtituit directò per ꝟba directa,& ciuilia ſimpliciter:aliū ꝑ verba cōia in certa portiōe:tūc ſubſtitutus ſimpliciter erit ſubſtitut⁹ directò, ſubſtitutus
per verba cōia erit onerat⁹ fideicōmiſſo per rōnem
prędictā:quia nō pōt trahi ad ſubſtōnem cum alius
ſit inſtitutus vniuerſaliter. Qn̄q; vnū inſtituit directò in certa portione:aliū per verba cōia in reſidua
portione:& tūc fateor ꝙ pōt trahi ad directū illa ſubſtitutio facta ꝑ verbū cōe:quia in ea portiōe in qua
adit̄ null⁹ ali⁹ reperit̄ hæres inſtitut⁹: ergo &c. Et ꝑ
ea q̄ dixi qn̄q; teſtator vnū ſubſtituit in certa portione ꝑ verba directa & ciuilia:qa ꝟba directa nō tn̄
ciuilia quantū eſt in ꝓpoſito modicū differūt à cōmunibus.Aliū ꝟò ſubſtituit ꝑ ꝟba merè obliqua in
alia portiōe:& tunc ſubſtitutus per directū capit iure directo,tantùm, vt.l.cohęredi.§.fi.j.e.Alius erit fi-
41 deicōmiſſari⁹ ī portiōe partis ei relictę.Qn̄q; † vnū
b ſubſtituit in certa [b] portione ꝑ verbū cōe: alium per
verbū merè obliquū:& tunc puto ꝙ tota iſta ſubſtitutio debeat cēſeri fideicōmiſſaria:quia gl.noſtri,&

oēs qui dicūt ꝙ verbū cōe,trahitur ad directū dicūt
verum,qn̄ additur vniuerſitati bonorū,& alius non
eſt hæres, vt.d.l.his ꝟbis.ſ.de hęre.inſti.nō autē additur omnibus.Sicut ergo illa portio eſt relicta per
fideicōmiſſum expreſſè:ita iſtud verbum dubiū,&
obſcurū interpretat̄ fideicōmiſſum: vt.d.l.ſi ſeruus
pluriū.in fi.& quia cōſtat teſtatorē voluiſſe ius primi hr̄dis remanere,eo quòd poſt mortē ſuā reliquit
fideicōmiſſum,nec reliquit ab eo qui erat ſubſtitututus in certa portiōe ꝑ ꝟbū cōe. Qn̄q; apponuntur
in perſona diuerſorū ꝟba cōia quos ſubſtituit in certis portionibus diuidendo hæreditatē inter eos: tūc
ſine dubio trahitur ad inſtitutionē: quia diuiſio hæreditatis ꝑ partes:licet nō adijciat̄.hr̄s eſto, ad inſti-
42 tutionē trahit̄,vt.l.j.§.diuus.ſ.ti.j. ¶ Quæro quid † ſi
in inſtititutione teſtator reliquit certa legata ſingularia.demum dixit reſiduū bonorū meorū volo ad
talem peruenire.Rn̄.propter illa legata ſubſtitutio
vl'r facta per verbū reſiduū &c.non alteratur,ſed remanet in ſuis viribus acſi eſſet heres inſtitutus,vt.l.
ij.C.de hære.inſti.expeditus de iſta parte venio ad
aliam. ¶ Quintò & vltimò principaliter eſt videndum.dixi.ſ.ꝙ quædā ſunt verba directa, quædam
obliqua,& quædā cōia.videre habem⁹ de his,& quibuſdā alijs de quorū natura dubitatur.Et primò vi-
c deamus regulas. [c] Dico † ꝙ ꝟbū directū eſt illud qđ
43 de ſui natura hoc importat,vt ille cui relinquitur de
ſua manu accipiat,nec in alterius factū trahit̄ vt probatur in.l.eam quā.in gl.ſuper ꝟbo,directis.C.de fideicō.& in.l.omne verbū.C.cōia de leg.hoc eſt qđ
d dico ꝙ ꝟbū heres [d] eſto, [e] eſt ꝟbū directū:vt dicit glo.
e in.l.precibus.&.ſ.ti.j.l.j.& per totū hunc ti.qa ipſe
teſtator facit,nō diſponit vt alius faciat in totū.qđ
44 ſi diſponat vt alius faciat,vt volo † ꝙ talem hæredē
recipias.tunc erit fideicō.vt.l.pater filium.§.fi.j.de
leg.iij.&.l.lucius.§.fi.eo.ti.Item ſi dicat rogo vt Titium hæredē facias.quia eſſet fideicommiſſaria, vt
l.ex facto.in prin.j.ad treb.&.l.filiusfa.§.vt quis hæredē.j.de lega.j.verūtamen inter ꝟba directa quędā
ſunt ꝟba directa & ciuilia,quædā non ciuilia,ſed directa,& cōia iure gentiū,vt.ſ.dixi.& hoc de directis.
45 Quædā ſunt † ꝟba obliqua, [f] & iſta ſunt illa que ſo-
f nant vt qs capiat de manu alterius & ſic factū alterius quaſi teſtantis requirit̄,vt ꝓbat̄ in ꝟbo,reſtituatur,vt.l.cohęredi.§.cū filię.j.e.& quaſi per totū ti.ad
treb.hoc probat̄ in ꝟbo,detur, vt.l.fundi trebatiani.
ff.de vſufruc.leg.item in ꝟbo,reddat̄,vt.l.cū quidam
j.de leg.ij.&.l.ꝟbū reddendi.de ꝟbo.ſigni. Quædam
46 ſunt ꝟba † cōia [g]:vt ea q̄ pn̄t hr̄e vtranq; ſignificatio
g nem,vel quòd quis de manu ſua accipiat,vel de ma
47 nu alterius,vt ponit exēplum gloſ.Sed quare † ꝟbū
h ſubſtituo. [h] non eſt ꝟbum directum, ſicut inſtituo?
Dic:quia eſt ꝟbū magis generale: quia quocunque
modo quis in alterius loco ponatur dicitur ſubſtitutus,adeo quòd in legato ſingulari,vt.l.lucius.cum
duabus.ll.ſeq.ſ.ti.j.&.C.de cad.tol.l.vnica.§.in primo.&.§.ꝓ ſecūdo.ſed nō eſt ita ī ꝟbo īſtituo. ¶ Modò his regulis ꝓmiſſis dubitat̄ de qbuſdā alijs.Et pri
i mò de verbo [i] perueniat, [k] an ſit † directum vel cōe,
k vel obliquū.Et quòd ſit obliquū videt̄ caſus in.l.fi-
48 deicommiſſa.§.hæc verba.j.de leg.iij.&.l.hæredes
mei.§.cum ita.ff.ad treb.&.l.heredib⁹.§.fi.eodē tit.
¶ In cōtrariū ꝙ ſit directū habes in.l.ij.§.perueniſſe.de here.ven.&.l.hæredes mei.in princi.j.ad treb.
& oēs.ll.quę loquuntur de ſubſtitutiōe facta per verba,quicquid ad eū peruenerit,vt.l.cum virū.C.de fideicō.&.l.baliſta.cum.l.ſeq.j.ad tre.& hoc videt̄ te-

k ☙ POMATES. ¶ Perueniat. Vide Alex.cōſi.lvj.in.ij.volu.& cōſ. clxij.eo.volu.& cōſi.clxxiij.eo.vol.& cōſi.xxxvj.in.iij.volu.limita vt per Are.& vide bonū tex.in.l.hereditas.C.de hęre.inſti.Alexā.in.l.precib⁹ ad fi.gl.in verbo ſecūdū cauſam.vbi ipſe pōderat eſſe gl.pro hoc.& quid de verbo.adueniat,vide Alex.cōſ.lvij.in.j.col.in.ij.vol.& de verbo peruenire, vide Alex.cōſ.lvij. in.j. col.in.ij. volu. & de verbo peruenire, vide Alex.cōſil.clxj.in pe.colū. ij.volu. & ꝙ verbū deueniat:ſit ꝟbum commune, dic ꝙ eſt communis opi. Panor. cōſ.xxxij. in.j.col.ij. volumi Alex.conſilio.lvij. in.j.col.& per eundem Alexā.conſi. clxxx.in.j. colū.ij. vol.& quòd ꝟbum perueniat, ſit verbū cōe, tenet etiā idē Bar.in.l.lucius. in.ij.q. pr̄cipali.j. eo. Bal.in.l.iā hoc iure.ſ.e. &.c. ſi pater.ī.xv.co.de teſt. in ſexto. Alexā.d. cōſ.lvij.incipi.per ſpectis:in.ij. vol.ij. colū.& cōſil.clxij. volu.iij.incip. circa primum dubiū. in penulti.colum. & conſi.clxxj.incipien. viſo ꝓceſſu. & conſil.cxxvj.in iij. volu.incip.viſo themate ſuper quo dubitari cōtingit. limita tamen hoc nō procedere quādo verbum perueniat, adiungeretur ꝟbo, eoipſo: quia tūc importaret directā ſubſtitutionē:ita tenet Bald. in.l.fin.in.j.col. C. de ſacroſanctis eccle. alleg. Archid. in.c. eum qui. de preben.libro.vj.& in.c.j. de ſepul.eo. lib. facit gloſſa in c.quàm ſit.in gloſſa, in ꝟbo eueniet, de elect. lib. vj. & gloſſ.in cle.j.in verbo eoipſō. de vita & ho.cler. Io.and. in. c. quia ſæpe.in nouellis de ꝑbend. lib.vj. Secundò limita non procedere quando apponeretur clauſula, pleno iure.C.de ſacroſanc. eccle.l.fi. Ang.conſil.cxxv. incipien.hoc teſtamento Petri.in vlti.col.in.l.iulianus. ſuprà de rei ven. Et Are. Adde tex.in.l.ſi poſt miſſionem.in ꝟ.plena legata.ff.ad.l.fal.& in.l.diuortio.in prin.iuxta glo.verbo.plena.ff.de neg.geſt. Tertiò limita quando fungerentur ꝟbo liberè.ita ſentit Bar.ſ.in.ij.q.principali. Item quòd ſi teſtator dixit liberè.& ibi eius dicta multum faciunt pro iſtis tribus limitationibus:quia etiam poſſent adaptari ad alia verba communia, vide etiam ad hoc Ludo.Ro.conſi.cxij.& conſi.xx.

nere Inno.

a ¶ Ego dico. Idem tenet Bal. ĩ. l. fi. C. de sa. san. ec. Ang. ĩ l. p̃cib⁹. pe. col. C. e. ti. idẽ est ĩ ṽb. deueniat, secũdũ tex. in l. pe. ff. de sol. & in l. ij. & ibi Ange. de bonis q̃ liberis. Ange. cõsi. xiij. incip. Iacob⁹ habẽs vnũ filiũ. & de isto ṽbo pueniat, vide Bar. cõs. xxj. & cõs. xxxv. aliâs. xxv. ad fin. & consil. ccxlj. vbi ponit de verb. deueniat.

b ¶ Succedat. Vide Bal. cõsi. cccclxix. ij. vo. & cõsi. clxxviij. eodẽ lib. & p eũdem cõsi. cxxxviij. & cxciij. iiij. volu.

POMATES.

b ¶ Succedat. Vide Alex. cõsil. lviij. in pri. ĩ. iiij. vol. Bart. cõsi. xiij. in. iiij. co. Barb. cõs. xxxij. in ij. col. in. ij. vo. Ludo. Ro. cõ. clxxxv.

POMATES.

c ¶ Contrarium credo. Idẽ tenet Pau. de ca. cõs. cxxxiij. in. iiij. col. cõtrariũ tenet do, Signo. de homodeis. cõsi. lxj. vide Ang. cõs. lxxxj. in. j. col. cũ seq.

d ¶ Sextò dubitat̃. & facit. c. in p̃ntia. de ꝓb. in verb. deuoluerent̃. Andrę. Barb.

e ¶ Deuoluat̃. Adde tu Aret. in. c. in pręsentia. in. j. no. de ꝓb. Do. in. c. si pater. de testa. lib. vj. in gl. in ṽ. filiæ. Ange. & Imo. in. l. lucius. j. eo. ti.

f ¶ Moriat̃. Adde Bal. cõs. xl. iiij. vol. & de istis ṽbis cõib⁹ & directis, vide per Io. an. in. d. c. si pr̃. ĩ nouella p Bal. ĩ. l. fi. C. de sac. san. ec. per Ang. in. l. p̃cib⁹. p Old. cõs. cxxv. p Bar. cõs. inci. pr̃ filio ĩpuberi. & cõsi. ĩcip. quidã de asisio. & cõsi. ĩci. ĩ qõne proposita.

POMATES.

g ¶ Vide Bart. consil. xxiiij. Ro. con-

nere Inno. in. c. raynuti⁹. in gl. super verbo, deuenire.
extrà de testa. Ego dico[a] ꝙ sit cõe. Primò ex p̃dictis
apparet: quia in obliquo & in directo reperitur: ergo est cõe. hoc etiam apparet ex regula pręcedenti:
quia siue de manu alteri⁹ siue de manu mea directò
49 habeat, dicit̃ peruenire directò. Secundò † dubitat̃
de verbo pertineat, & videt̃ quòd sit obliquũ, vt. d.
l. fideicõmissa. §. si filio. j. de leg. iij. & l. j. C. de pactis.
inter em. & vẽ. vbi exponit̃ pertineat. i. restituat̃, ĩ. l.
luci⁹. §. filiã. j. de leg. ij. & ibi Dy. in cõtrariũ ꝙ sit directa, & trahat̃ ad institutionẽ hæredis, vt. l. licet. C.
de pac. ¶ Ex prædictis dico quòd est verbũ cõe, vt
l. verbũ illud ptinere. de ṽb. sig. Nec ob. §. filiam. vbi
interpretat̃ fideicõmissum in dubio: quia illud in relicto singulari: vbi verba cõia nunq̃ ad institutionẽ
trahunt̃, nec etiã verba ciuilia directa, vt. l. omne ver
50 bũ. C. cõia de leg. & dixi. s̃. ¶ Tertiò † dubitat̃ de verbo habeat, quod videt̃ directũ: quia habere est ius
dñij, vel possessionis: nõ aũt dicit̃ habere qui habet
per fictionẽ, vt. l. stipulatio ista. §. hr̃e. de ver. ob. & l.
habere. de ver. sig. sed in fideicõmisso quis debet petere ab alio: ergo &c. & hoc videtur sentire Azo in
summa de herc. insti. post prin. ¶ In cõtrariũ quòd
sit obliquũ, vt. l. fideicommissa. §. si filio. j. de leg. iij.
¶ Ex prædictis satis possumus dicere quòd sit cõe.
pro hoc facit regula pręcedens: quia siue à me, siue
51 ab alio habeã hr̃e dicor. ¶ † Quartò dubitat̃ de verbo remaneat, vtrùm sit cõmune. & videt̃ ꝙ sic: quia
intelligit̃ habeat, & si nõ habeat restituat, vt. l. si cũ
ante. C. de do. ante nup. & l. p̃tor in prin. & quod ibi
no. sup ṽbo remanet. j. de col. bo. Idem in verbo redeat, vt puto, licet alibi videat̃ accipi ꝓ directo, vt
52 l. si duob⁹. j. de mi. test. ¶ Quintò † dubitabat̃ de ver
b bo succedat,[b] & videt̃ ꝙ sit verbũ directũ, vt ĩ rub.
& l. j. & ij. C. cõia. de suc. & in pluribus aliĵs. ll. & l. si
abducta. C. de fur. & l. si in persona. C. de fideicõ. &
c l. quãq̃. C. ad. l. falci. cũ si. ¶ Contrariũ[c] credo ꝙ sit
verbũ cõe, vt. l. non tantũ. in prin. j. de fideicõ. lib. &
l. restituta. §. fi. cũ. l. se. j. ad trebel. vbi dicit̃ quòd ex
trebellianica est successio. ꝓ hoc videtur casus in. c.
d raynuti⁹. extrà de testam̃. ¶ Sextò dubitat̃[d] de ver-
53 bo † reuertat̃, qđ videt̃ obliquũ, vt. l. iij. C. de pac. inter emp. & ven. sed credo ꝙ sit idẽ qđ. s̃. dixi in verbo pertineat, & ꝓ hoc est gl. no. j. de do. l. j. in fi. glos.
magnæ. & facit. l. luci⁹. §. tres hęredes. ad trebel. ¶ Se
54 ptimò dubitatur † de verbo deuoluatur[e]. videt̃ ꝙ sit
e directũ, vt. l. de emãcipatis. C. de legi. hęr. & l. luci⁹.
secundo respon. j. eo. & C. de iure delib. l. si infanti.
super verbo deuolutas. dixi ꝙ est cõe, vt. l. ij. & quod
ibi no. de ali. & cib. lega. & quod ibi dixi. ¶ Octauò
55 quęro † qd de verbo accrescat. & videt̃ quòd sit obliquũ, vt. l. codicillis. de vsufruc. leg. In contrariũ ꝙ sit
directũ. C. qñ nõ pe. par. in rubro & nigro & l. vnica
§. his ita. C. de cadu. tol. & est verbũ aptũ ad cõprehendendũ bona impuberis, vt. l. qui patri. in principio. de acqui. hęre. & hoc puto verũ. nõ enim aptat̃
vt quis capiat de manu alterius. Non ob. l. codicil.
quia ibi in codicil. vbi si essent verba directa traherent̃ ad fideicõmissum, vt. l. sceuola. ff. ad tre. ¶ No-
56 nò quærit̃ † de verbo moriatur[f]. tex. & glo. est in. c. si
f pater. de test. lib. vj. quod est verbum directum. q. d.
g moriatur tali. i. directò ad talẽ perueniat. puto[g] tamẽ
quòd verbum hoc, & præcedens & cætera verba similia nisi illa duo. s. hæres esto, & instituo, nõ sunt ciuilia: sed magis cõia iuregentium. ¶ Vltimò habemus videre qualiter hęc substõ finiat̃. ¶ Et cum dixi vobis quòd quandoq̃ ista substitutio continet
vulgarem, qñq̃ pupillarem, qñq̃ alias: dic vt. s̃. dixi
de materia vulgaris, pupillaris, & aliarum substitutionum, de substitutione de qua loquitur lex, sceuola. ad trebel. dicemus ibi.

LEX XVI.

SI quis eum. Si seruus legatus substituatur pupillo euanescit legatum in conditionis euentum. h. d. hîc dicit̃ quòd in istis testamentis & simili. innuit quòd patris & filij sunt plura testamenta. Sed contrà de. l. patris & filij. j. eodem. solut. vt in. l. contraria dicam. ¶ Vlterius opponi. insti. de adimen. leg. per totum. vbi dicitur quòd
non refert an codicilli sint confirmati vel non. Solu.
dicit̃ hîc cõfirmati, subaudi maximè. ¶ Dicitur hîc b
legatum videt̃ ademptũ. quęro an videat̃ incõtinẽti an verò expectet̃ euent⁹ cõditiõis substõnis. Dicit
glo. incõtinenti. vide gl. quæ incipit, sub conditione
&c. gl. p̃cedens dicit cõtrariũ: & bñ quòd expectat̃
euent⁹ cõditionis. casus est in. l. si seruus cõis. in fi. j. e.
& l. si post mortẽ. §. fi. de leg. j. secundũ Iac. de are.

SVMMARIVM.

1 *Testamentum quando poßit quis facere sibi & filijs diuersis horis?*
2 *Ista uerba si filius uiuo se decedat, cuius sint: an testatoris an legislatoris?*
Testator si instituit extraneum sub conditione si filius se uiuo morietur, uidetur primò instituere filium suum.
3 *Filius iam natus præteritus si decedat uiuo testatore, tamen testamentum non confirmatur.*
4 *Filius posthumus si fuerit præteritus in secundo testamento qui natus uiuo testatore decedat an rumpatur primum testamentum?*
5 *Posthumo præterito nato, & mortuo uiuo testatore, necessario deuenitur ad secundùm tabu.*
6 *Primum testamentum non tollitur per secundum, si ex eo nõ potest hæreditas adiri de iure ciuili.*

SI suo. Rupto testamento paterno, rumpitur pupillare, & remanente paterno, rema
net pupillare. h. d. ¶ Tex. ibi instituat. dic & filium
iam natum prætereat. ¶ Aduertatis. oppo. duobus
1 modis. dicitur hîc, † quòd potest quis facere testamẽ
tum sibi & filiĵs diuersis horis. Cõtra, imo debet fieri
vno contextu, vt. l. hæredes palã. §. fi. de test. & l. cũ
antiquitas. C. de test. Rñdet hîc quidam, quod dixit
hîc alia hora. s. cõtinuata. & sic sit factũ sine interual
lo vno cõtextu. Tu dic, qñq̃ est vnũ testamentum
omni respectu: & tũc debet fieri vno cõtextu, vt. d.
l. hæredes palã. in fin. Qñq̃ est vnum testm̃ vno respectu, sed alio respectu dicunt̃ plura testamenta, vt
in casu proposito, vt videbitis. j. e. l. patris. & filij: &
tunc possunt fieri vno contextu. Item p̃nt fieri diuer
sis horis, in qualibet tamen per se, tamen adhibitis
legitimis testibus, vt hîc dicit̃. ¶ Quæro vtrũ sit dif
ferentia à quo incipiat, vtrũ à paterno, vel à testamẽ
to pupillari? Gl. dicit ꝙ sic: quia qñ fit diuersis horis,
debet incipi à pr̃no. aliâs pupillare nõ valeret. si em̃
fieret vna hora & vno cõtextu. tu dic vt dixi in. l. ij.
2 §. prius aũt. s̃. e. ¶ Procedo † vlteri⁹. dicit̃ hîc si viuo
se, fili⁹ decedat. & quęro an ista verba si viuo se &c.
fuerunt verba testatoris facientis institutionem sub
illa cõditiõe? an verò sint verba legis recitãtis factũ.
gl. dicit vtrãq̃ lec. posse esse verã, sed prima opi. po-
h sita in gl. quòd ista verba sint testatoris nõ placet[h]:
quia secũdũ hoc testm̃ nõ esset irritũ, & fili⁹ nõ esset
pręteritus. nã quia extraneũ ĩstituit sub cõditione: si
filius se viuo moriet̃. Primò videt̃ instituere filium,
vt. l. si quis ita hęres. s̃. ti. j. & est casus secundũ vnam
lec. in. l. cohęredi. §. fi. j. e. & s̃. de lib. & posth. l. gall⁹.
in princ. nil subaudiendo. licet gl. aliter teneat: & est
tex. s̃. ti. j. l. cum in testamento. in prin. non cauillando textũ. pro hac opi. pręstat argumentũ optimũ.
l. si ita stipulatio. in prin. j. de oper. lib. quare tene secundã lec. positã hîc: si quòd ista sunt verba legis. &
exponamus si. i. q̃quis. vt dicit glo. secũdũ quã lectu.
3 † habes, ꝙ filius iam natus pręteritus, licet viuo testatore decedat: tñ testamentum non confirmatur.
de hoc tñ plenè habetis in. l. posthumus. in princi. s̃.
4 de iniusto testa. ¶ Iuxta. l. nostram quærit † glos. hîc
quid si præteritus est filius posthumus qui natus viuo testatore decedit, an rumpatur superius testamẽ
tum? Glo. tenet ꝙ nõ: quia secũdũ testamẽtũ confirmat̃ tantũ de iure p̃torio, vt possit peti bono. pos. secundũ tabu. vt. d. l. posthum⁹. in prin. de iniust. testa.
& ideo primũ nõ rumpit̃: quia ad hoc vt primũ rũpat̃ p secũdũ, requirit̃ ꝙ ex secũdo potuerit adiri hęreditas de iure ciuili, vt. l. cũ ĩ secũdo. s̃. de iniuſ. testa.
ꝓbat̃ in. l. si fili⁹ q in ptãte. s̃. de lib. & posth. vide gl.
q̃ incipit, sub hac cõditione. gl. ista malè dicit in casu in quo loquit̃. nam ex secũdo testõ in quo posthumus est pręterit⁹, posibile fuit hęreditatẽ adiri de iure ciuili, vt putà non nato posthumo. ideo primum
rũpitur, vt. l. j. & ij. s̃. de iniuſ. testa. & est cõtra istam

sil. xv. in fin.

¶ Nõ placet. Adde secũdũ Bald. ꝙ ꝓpter aliud ṽr ꝙ ista lec. non sit bona: qa ista ṽr q̃dã vulgaris substõ facta filio: sed qñ fili⁹ est institutus in primo gradu pr̃ pteriri. ar. s̃. de lib. & posth. l. si posthum⁹. §. ꝙ vulgo. so. dic cõtrariũ procedere qñ in eodem testõ substõ esset facta. sed hîc fuit facta diuisio tpe. vñ magis dicit̃ secũdũ testm̃ q̃ substitutio vulgaris: ideo vitiat̃ ex præteritiõe. ex quo infert vltra Bal. ꝙ q fecit testm̃ primũ in quo Titiũ hr̃dẽ instituit, & postea ex ĩteruallo aliud faciat ĩ quo instituat Sẽproniũ sub cõdõne, si Titi⁹ eo viuo moriat̃, ꝙ primũ testm̃ statim est ruptũ p secundũ: quia duo testamenta non p̃nt simul stare diuersis tẽporibus facta ab eodẽ, & nihilominus institut⁹ in secundo nõ poterit esse hr̃s, nisi titius viuo testõre decesserit cũ sit ĩstitut⁹ sub ista cõditiõe: sed si hoc secundũ haberet vim substõnis vulgaris, p ipsam nõ tolleret̃ institutio prima, & sic Titi⁹ posset esse hr̃s si nõ decederet viuẽte testõre. quod dicit esse perpetuò mẽti tenendũ: quia extrane⁹ casus etiã posset de facili contingere.

a ¶ Duo testamenta. Adde ꝙ cū Bar. tenēt Bal. Ang. & Imo. & Ray. ī lec. ordiaria. & sciās ꝙ Pau. de ca. dicit ꝙ nō videt quō possit ꝓcedere iste ītellect⁹: qa oportet violare literam, vt patet in verbo resignare, ꝓ gl. vñ ipse ītelligit ꝙ testm̄ prñū fuit fctm̄ prius adhibitis suis signaculis: & posteā pupillare cū aliīs signaculis de p se, demū fuerūt remota signacula pupillaris adiecta: & sic vbū resignare, exponit̄ .i. remoueret, & sic erit sens⁹ ꝙ prñū valet nec pupillare vitiet̄: qa pr̄is signa sufficiūt et si diuersa hora factū sit pupillare, & iuxta hoc dicebat ꝙ qñ pupillaris substō vno cōtextu facta ē cū prño testō, & testes simpliciter attestēt̄ se fuisse adhibitos ad prñū ītelligēt̄ adhibiti ad pupillare. ꝓ istū tex. dū dicit, signa pr̄is sufficiūt. & dicit ꝙ null⁹ doctor hīc vr̄ seq Alexā. sed ītellectū reprobat ad hāc. l. qa de ꝓpria significatione vocabuli idē sit resignare ꝙ aperire. l. si testm̄. cū gl. s. de testa. Itē quia iste ītellect⁹ ē contra tex. ī. l. si qs eū. §. fi. s. e. vbi ī substitutiōe pupillari diuersa hora facta requirit̄ eadē solēnitas q̄ ī prño testō. ergo sicut primū vitiaret̄ si amouerēt̄ signacula añ apturā testamēti: ita in pupillari, dicit tñ posse ꝓcedere opi. Pau. qñ pupillare & prñū, vno & eodē tpe absque īteruallo cōdita eēnt: & ī quolibet de p se essent apposita signacula & sigilla sēptē testiū: qa tūc licet testōr amoueat signa apposita in pupillari, nihilomin⁹ vtrūq; testm̄ firmum manet ex his q̄ adhibita sunt in paterno.

b ¶ Vltiō. Adde ꝙ decisionē Bar. hīc

gl. casus in. l. posthumi. §. sed & si stāte. s. de iniusto testa. & sic gl. malè dicit ꝙ potuerit adiri hr̄ditas de iure ciuili. rōnes aūt posite in gl. cōcludūt vitatē ī filio iā nato pterito: vt ꝓbat̄ p casum. l. si fili⁹ q in ptāte. s. de lib. & posth. ¶ Sed qro. qd si secūdū testm̄ ē tale ex quo necesse sit peti bonorū possessio. secundū tab. ex alia tñ cā quā ꝓpter cām pteritiōis: vt qa fuit aliquis institutus sub cōditione impossibili quā ptor remittit, vel ex alia cā. De his dicatis vt dixi in. l. cū in secūdō. s. de iniusto test. tetigi ī materia vulgaris substitutionis. tene mēti istā glos. ad duo. Primò
5 † ꝙ posthumo pterito, & mortuo viuo testatore de necessitate deuenitur ad secūdū tab. vt. l. posthum⁹.
6 in prin. de iniusto testa. Secundò no. † quòd ad hoc vt primum tollatur per secūdū est necesse quòd hęreditas possit adiri de iure ciuili. hoc examinaui in. l. cū in secundò. s. de iniusto testa.

LEX XVII.

Substitui. Videtis ꝙ posthumo filio substitui potest. vide gl. ¶ Ad hoc op. gl. & nō soluit. vide eam q̄ incipit. dic natū. ibi, sed argumentū contra &c. sed hīc certificat̄ ex postfacto: ibi non. quod no. j. e. l. si pater filium.

LEX XVIII.

Si seruus. Istud prī. ponit tres cas⁹ satis faciles: iō nō sūmo. ¶ Dicit̄ hīc offerēs, cōtrà imò reqrit̄ cōsignatio: & depositio. vt. C. de cōi seruo manu. l. ij. dicūt qdā spāle esse ī seruo substituto. veritas est vt qd' hīc deficit, ibi suppleat̄, vt dicat̄ offerens & deponēs, & cōsignās. Materiā hui⁹. l. habetis plenè expeditā p gl. ī. l. sed & si sub cōditione. §. fi. s. ti. j. iō hīc nō insisto. videatis ergo per vos.

Si titio. Hic habetis casum contra vnā glos. quam habuistis. s. eodem. l. si quis eū in fi. dicitur hīc si post mortem idem est &c. ¶ Quęro an debeat expectari tps mortis legatarij. Respō. non. casus est in. l. si post mortem. §. fi. j. de le. j. sed debet expectari euētus cōditionis substitutionis: sed tempus mortis non: quia certū est illud vēturū &c.

SVMMARIVM.

1 *Pater si testatur sibi in scriptis, & filio per nūcupationem, an dicantur plura testamenta uel unum?*

Dictio sed, posita cū copula &, ponit diuersitatem in facto & identitatem in iure. secus si sine copula.

2 *Pater quando testatur pro se, & filio, quo ad quid habentur ut duo testamenta, & quo ad quid ut unum.*

3 *Testamenta an ualeant si in una charta reperiuntur plura testamenta, adhibitis eisdem testibus?*

LEX XX.

Patris & filii. Testamentum pr̄is & filij quō ad quid habet̄ ꝓ vno. quo ad qd ꝓ diuersis. h. d. v. sed & si pater. hīc ponit qñ habent̄ ꝓ diuersis. ¶ Opp. & videt̄ ꝙ de iure pretorio habent̄ tanq̄ diuersa testamēta, vt. l. si ita. §. fi. de bono. posses. secūdū tabu. Sol. ibi loquit̄ qñ pater fecit sibi testamentū in scriptis filio per nūcupationem. hīc ecōuerso, quo casu testamēta habent̄ ꝓ diuersis. & sic concordat cū fine, non autē cōcordat cum casu principij quę aūt sit diuersitas. j. dicā. ¶ Itē dicitur hīc sufficit esse signatas tabulas patris, licet non filij. contra. s. eo. l. si quis eum. §. fi. vbi requiritur eadem solēnitas in testamento filij quæ fuit in testamento patris, & debet reiterari in testamento filij. Solū. quando tabulæ patris & filij fiunt vno contextu vna solēnitas sufficit, ita loquitur hīc. & quod dicitur in tex. & si resignatæ sunt filij, exponitur per gloss. duobus modis. Primò id est apertæ & non signatæ: & intelligatis non signatæ. s. separatæ: sed sunt iunctæ testamento paterno: adeò ꝙ signa impressa in testamento paterno videntur impressa in pupillari. ita debes intelligere hanc. l. vt. l. ad testiū. §. fina. s. de testa. Alio modo exponitur per gl. id est apertæ coram honestis personis, vt. l. ij. quemadmodum testa. aper. & tunc intellige quod ab initio fuerunt signatæ. ita debetis intelligere hanc materiam.

1 ¶ Quęro † circa hanc. l. in ver. fi. quando pater fecit testamentum sibi in scriptis: & filio per nūcupationem, an dicant̄ plura testamenta, vel vnum tātūm. Quidam dicūt vnum etiam illo vltimo casu: & hoc patet ex prin. huius. l. Alij dicunt ꝙ ista est veritas

a ꝙ tunc vident̄ duo testamēta.ᵃ hoc apparet ex text. qui dicit sed & si pater. & sic est dictio aduersatiua, quę dictio sed, qñ ponit̄ cum copulatiua &, denotat diuersitatē in facto, & identitatē in iure, & sic hīc in fine denotat ꝙ hæc sunt diuersa testamenta quō ad diuersas solennitates: sed vnū quō ad vnum iuris effectum. vide glos. quæ incipit, per hoc videtur quod sint. ibi assimilat̄. simile de hac dictione sed, habetis. s. ne quis eū qui in ius vo. est vi exi. l. ij. & l. sed & si lege. in prin. secundū vnā lec. s. de pe. hære. Sed si poneretur dictio sed, sine copula, vel alia aduersatiua sine copula: tunc denotat diuersitatem in facto, & in iure: vt tangit gl. in. l. hoc amplius. §. de his aūt. super verb. aūt. de dam. infec. & videt̄ mihi ꝙ tangatur per glo. in. l. qui vsumfructū. j. de ver. ob. ¶ Quę-
2 ro † quō ad quid habent̄ vt duo testamenta, & quō ad quid habent̄ vt vnū. Et vide glo. q̄ incipit, & per hoc versic. ergo vnum &c. ¶ Pro ista quęstione declaranda debetis scire ꝙ in testamēto sunt plura cōsyderanda: videlicet parsona testantis, solennitas testamēti, valor, seu effectus testamēti, vltimò acquisitio hereditatis ex testamēto procedens. ¶ Ad primum dico ꝙ si consyderamus personā testantis ꝙ sunt vnum: quia vnus & idē facit vtrūq; testamentum, vt. s. eo. l. ij. in princ. Secundò si cōsyderemus solennitatē testamenti, dico ꝙ possunt haberi vt vnū si fiant vno contextu & vna solēnitate. Itē possunt haberi vt diuersa si fiant diuersis horis & diuersis solennitatibus, vt dixi. s. & in. l. si quis eū. in fi. s. eo. Si consyderamus factum, scilicet valorē, seu effectum testamenti: quędā sunt quæ testamentum in totum euacuant, vt præteritio filij, querela in totum ꝓposita & obtenta, & hæreditas nullo modo adita. & similia, & istis casibus qñ non valet testamentum paternum non valet pupillare, & censet̄ vt vnū. s. e. l. si quis eum. in fin. & de inof. test. l. papinian⁹. §. sed nec impuberis. & l. ij. §. adeo. s. eod. ti. Quædā sunt q̄ testamentū expugnāt quō ad qdā, non in totū, vt bo. pos. cōtra tab. q̄ expugnāt tantùm de iure prætorio. Item querela pro parte proposita & obtenta. & istis casibus testamentum pupillare censet̄, vt diuersum à paterno, vt. l. & si contra. j. eo. & l. papinian⁹. §. sed nec impuberis. ff. de inoffic. testa. Si consyderamus hæreditatis acquisitionē procedentem ex testamēto: tunc dico ꝙ posito ꝙ testamentū primum sit cōfirmatum vera aditione, vel propter existētiam sui hæredis, tunc vt diuersa testamenta censentur: quia quis potest agnoscere hæreditatem pupillarem, & repudiare paternam, vt. l. quæsitum. de acqui. hære. & l. si filius qui patri. s. ec. & dixi in. l. sed si plures. §. si ex asse. s. eodem. quod non contingeret si diuersę partes hereditatis paternæ essent delatæ. nam non posset quis vnam amplecti, & aliam repudiare, vt. l. si solus. de acqui. hære. & l. quidam elogio. & ibi plene not. C. de iure deli. ¶ Vltimò ᵇ quęro ᶜ: † pone ꝙ

b
c
3 in eadem charta sunt scripta plura testamenta adhibitis eisdem testibus. vtrùm valeant ista testamenta? videtur quòd non: quia speciale est in testamento patris & filij: in quo sufficit vna solennitas: ergo in aliīs plures solennitates requiruntur. ¶ In contrarium videtur: quia ista solennitas videtur quodlibet testamentum per se respicere in illa charta, & sic quodlibet testamentum habet per se suam solennitatem, vt. l. si quis ex argentarijs. §. si initium. s. de eden. Quid dicemus? Breuiter dico quòd omnia ista testamenta valent per dictum. §. si initium. & l. scire debemus. j. de verborum oblig. & l. titia. §. fi. cod. tit. & l. pluribus. in prin. eod. tit. non ob. l. ista: quia sufficit hīc vna solennitas adhibita ab eodem homine. In quæstione verò nostra, quot sunt homines testantes, tot fuerunt homines qui adhibuerunt suos testes, licet de hoc vna scriptura fuerit facta, vel licet hoc dixerit vna voce. ar. de hoc. infrà de duob⁹ reis. l. iiij.

SVMMARIVM.

1 *Substitutio facta in unum casum habet locum in alio casu à testatore omisso, nisi testatoris uoluntas repugnet.*

Si ita

ītelligit Bal. verā īdubitāter qñ notari⁹ dixisset ī instro ꝙ oēs isti testes erāt adhibiti ī oībus testamētis ī eadē charta scriptis: tñ idē dicit ēt si notari⁹ hoc nō exprimat. quod dicit eē notādum ꝓ ampliatione. d. §. si initiū. loquētis ī die: qa ꝓcedit ēt ī adhibitione testiū. & cū eo trāseūt aliī. & idē vr̄ dicēdum de loco apposito in prin. scripturę: qa cēset̄ repetit⁹ in sequētib⁹ ptibus. ita tenent Bald. & Sal. in. l. eo quod à multis. C. si cer. peta. & de istis vide Bal. in ru. de fi. īstr. Ang. in. l. lucius. j. de mi. tes. Bal. cōs. clxxviij. iij. li. īcip. ꝓmissis trib⁹ statutis, & inqstū Alex. tāgit an sñia sup expēsis sit diffinitiua: vel īterlocutoria, vide Ludo. Ro. cōsi. cccclviij. & an lata possit mutari, vide p eūdem cōs. cclij.

POMATES.

c ¶ Vltimò quæro. Vide Ang. ī. §. igitur. īstit. de pupil. substi.

LEX XXI.

SI ita quis. Substitutio pupillaris facta ad tempus, post tempus videt̃ ꝓhibita.h.d. ¶ Opponi.sub-
1 stitutio facta in vno† casu habet locum in alio casu à testatore
omisso,vt.l.iam hoc iure.s.eod.&.l.gallus.§.& q d si tantũ.s.de
liberis & posthumis.sed hic dicit̃ cõtrariũ. Respõdeo:hoc est verũ nisi te-
statoris voluntas repugnet tacitè vel expressè,vt.d.l.iam hoc iure.s.eod.
&.l.quãuis.C.eo.sed hic videtur repugnare. & apparet tacita voluntas in
cõtrariũ:qa testator se restringẽs ad certũ tẽpus videt̃ post tps ꝓhibere, vt
l.statuliberũ.§.stichũ.j.de leg.a.ij.&.l.Imperator.s.de postu.& hoc est qđ
dicit tex.hîc.nõ enim ĩ hũc casum substitut⁹ vr̃. ¶ Op.de.l.fi.C.de posth.
hęredi.insti.Sol.vt no.in.l.cõmodissimè.de liber.& posth. ¶ Oppo.de.l.si
2 extraneus.s.de cõdi.ob cau.Sol.ª illa cõcordat.nã ibi casus omissus rema-
net in dispositione iuris cõis:ita hîc casus omissus,scilicet post.x.annos re-
manet in dispositione iuris cõis. ¶ Item oppo.s.de suppel.leg.de.l.legata.
in prin.&.l.quęsitũ.§.fi.de fundo instr.vbi dicit̃ ꝙ per specialem ꝓuisionẽ
non derogat̃ prouisioni generali.Sol.hîc fuit tm̃ specialis prouisio,& nul-
la generalis prouisio precessit:ideo stamus soli prouisioni speciali.

LEX XXII.

IS qui. Opponi.de.l.& si contra.j.eo.Solu.ibi successit ex pupillari alius quàm ille qui petit contratab.nam
propter contratab.non expugnant̃ tabulæ pupillares, vt ibi:
sed ille qui contratab.petit,est indignus substitutione. Quęro
vtrùm hoc sit verum siue iste obtineat,siue succumbat.dic vt in gloss.

SVMMARIVM.

1 *Substitutio breuiloqua quòd non transeat àd hæredes.*
2 *Substitutio breuiloqua an in omnẽ casum cõprehẽdat directã & fideicõmissariam?*

LEX XXIII.

QVi plures. Spes substitutionis breuiloquæ ad hæredes non trãsit,& in dubio per nomina ap-
pellatiua facta ĩterpretat̃:& ideo illi solũ q sunt hęredes vocan
tur ꝓ hæreditarijs portionibus.h.d.cũ.l.seq. ¶ Not.text.ibi,qm̃
inuicẽ in oẽm causam &c. Et no.tex.ibi q dicit,q hęredes extiterint. & sic
per nomina appellatiua. ¶ Opp.de.l.si ex plurib⁹.j.de suis & legiti.hære.
Respon.ibi loqt̃ de iure accrescẽdi qđ trãsit ad hęredẽ, hîc† vero in substi
tutione breuiloqua q̃ ad hæredẽ nõ transit,vt hîc:&.l.luci⁹.§.fi.j.eodẽ.&
vidistis simile in.l.q liberis.§.hæc verba.&.l.sed si plures.in prin.s.eodem.
¶ Oppo.de.l.si tu ex parte.j.de acquiren.hæredi. vbi etiã ille qui non est
hæres,videt̃ ꝙ admittat̃ ad substitutionẽ.Sol.ibi fuit facta substitutio per
nomina ꝓpria,hîc verò fuit facta per appellatiua. qđ in dubio pręsumit̃,
2 vt hîc tex.in simi.no.dicit. ¶ Vltimò ex hac.l.no.† dicunt quidam ꝙ hæc
substitutio breuiloqua in oẽm casum cõprehendit directam & fideicom-
missariã substitutionẽ,vt hîc dicit tex.qm̃ inuicem in omnem causam &c.
sed Dy.exponit,id est in omnẽ euentũ prouenientẽ ex substõne directa,
nõ per fideicõmis.hoc examinaui in.l.lucius.j.eodẽ.Venio ad.l.si plures.

LEX XXIIII.

SI plures. Opp.j.ad tre.de.l. nonnũꝗ.&.l.quoties.Respondeo hęc per illã determinari debet,vt suc
cedant pro hæreditarijs portionibus,nisi fuissent expressa pro
pria noĩa,vel fuerint iussi dare aliquid ex quo præsumat̃ quòd
testator voluerit eos habere viriles,vt gl.dicit,& bñ.in dubio autem vr̃ fa-
cta hæc substitutio per nomina appellatiua,vt hîc in fi.

SVMMARIVM.

1 *Pater si instituit filios, & eis substituit Titiũ, quòd uidetur substituisse ultimo moriẽti.*

LEX XXV.

SI pater. Extraneus post mortem oĩm filiorum in dubio substitut⁹ videt̃.h.d. ¶ Quęro qualiter fuerunt
formata verba testamẽti ĩ hac.l.Quidã dicunt ꝙ pr̃ dixit,filios
meos inuicẽ substituo.& hoc ꝓut qdã habẽt ĩ tex. substituerit.
Alij dicũt ꝙ dixit,inuicẽ instituo.& hoc ꝓut habẽt,instituerit.sed nõ cu-
ro:quia si dico ĩuicẽ instituo, ista verba cõtinẽt instõnẽ & substõnẽ,vt.l.q
1 liberis.§.hęc verba.s.eo. ¶ † Secũdo q̃ro qd si pr̃ simpl'r instituat filios, &
eis substituat titiũ? Rñdeo semp vltimo moriẽti videt̃ substituisse,vt.l. pe
nulti.C.eo.tit.quod plenè examinaui in.l.hæredes mei.§.cũ ita.j. ad treb.
¶ Dicitur hîc duo gradus.Cõtrà,imò tres:qa institutio filiorum & substõ
inuicem,& substõ tertij.gl.soluit duobus modis.tene secũdã vt exponat̃
institutis.i.substitutis.& sic gradus institutionis nõ cõnumeretur.

SVMMARIVM.

1 *Testamentum quòd poßit incipere à substitutione uulgari expressa.*
2 *Aditio ex testamento paterno, ad confirmationem tacitæ uulgaris non requiritur.*

LEX XXVI.

SI pater. Substitutio vulgaris habet locum etiam in instituto, viuo testatore defuncto.h.d. secundùm
gl.est enim difficilis & subtilis tex. ¶ Oppo.C.de posthu.hæ-
red.insti.de.l.fi.Rñdeo,vt not.in.l.commodissimè.s.de libe.&
posthu. ¶ Secundò oppo.ꝙ substitutus nõ potest admitti:quia est incer-
tus,& innominatus, vt.l.quoties.in principio.s.de hære.insti.Dicit gloss.
quòd hîc fuit demonstratus certa demonstratione, quæ habet vim ꝓprij
nominis:quia omnino per natiuitatem est certificandus. Tertiò opponi.
quòd substitutus nõ admittitur:nã instituto mortuo viuo testatore substi-
tutio debet expirare:quia non potest adiri hæredi-
tas ex institutione paterna, vt.l.ij.§.adeo.&.l.sed si
plures.§.si ex asse.s.eod.Sol.illud verum est in pu-
pullari substitutione,sed hîc loquitur de vulgari.di
cit enim si filius mihi nascetur post mortẽ filij mei,
1 & sic est vulgaris expressa† à qua testamentum po
test incipere,vt hîc,&.s.de lib.& posthu.l.gallus.&
quasi per totam.l.C.de cad.tollen.l.vni.§.pro secun
do.&.l.thais.§.spendophorus.de fideicommiss.lib.
ita dicit gl.& Dyn.ideo prima gloss.huius.l.expo-
nit patri,scilicet viuẽti,& sic fuit vulgaris exprssa.
sed quia text.non dicit viuenti,ideo Iacob.de Ra-
uen.dicit quòd ista lectura continet diuinationem: a
& ideo legit alio modo,& secundũ eius lecturã.hoc
dicit. Tacita vulgaris nõ expirat pupillo viuo testa
tore defuncto,si superest substitutus.hoc dicit secũ
dũ Iaco.de Ra.in tex.substituerit,scilicet pupillari
ter.& secđ in hanc lectu.oppo.tacita vulgaris reqrit
aditionem hæreditatis ex testamento paterno,vt.l.
apud iulianũ.§.idem iulianus.j.ad trebel.sed hîc ex
paterno nõ põt adiri,quia pupillus institutus deces
sit viuo testatore.Dicit Iaco.de ra.illa regula fallit
quando frater est substitutus impuberi,vt hîc facit
l.si filius.s.eodẽ.& tangitur per Cy.C.eod.l.penul.
2 Ego† autem dico indistinctè,quòd ad confirmatio-
nem tacitę vulgaris,non requiritur aditio ex testa-
mento paterno.Sed si pupillus morit̃ viuente testa
tore,an extinguatur tacita vulgaris.Distinxi.s.eo.l.
j.in tractatu vulgaris.& tangam.j.eo.l.lex cornelia.
In hoc tamen not.opi.Iaco.de Ra.

LEX XXVII.

SI Titius. Bonus casus est qđ dicit hîc in vtrãꝗ partem,intelligas in partem Titij iure sub
stitutionis:in partem cohęredis iure ac-
crescẽdi,si repudiauit cohęres.sed si poneremus co-
hęredem adiuisse:& Titium repudiasse partẽ,tunc
admitteretur Sempronius in partẽ Titij tantùm vt
l.ij.§.si duo.j.de secun.tab.

SVMMARIVM.

1 *Substitutus pupillo qui decesßit uiuo testatore, an poßit uenire ex tacita uulgari?*
3 *Testamentum an accipiat uires à tacita uulgari? ubi quòd sic, nec requirit aditionem.*
3 *Tacita uulgaris an poßit habere locum mortuo pupillo uiuo testatore?*

LEX XXVIII.

b LEx cornelia. b Fictio legis corneliæ sicut
testamẽtũ cõfirmat testamẽtũ paternũ,
ita & pupillare, si pupillus post mortẽ
testatoris verè vel fictè in pupillari ętate decesserit.
h.d.cũ.l.se.Et ꝓcedit hoc ordine:quia primo ponit
vnũ dictũ.secundò illã rõnẽ.secđa ibi, quapropter.
Itẽ ista secũda subdiuidit̃ in quatuor partes. Primò
loquit̃ qñ impubes post mortem testatoris decessit
verè in ciuitate.Secđo qñ fictè. Tertio qñ ante mor
tem testatoris fili⁹ decessit verè & fictè. Quartò qñ
ante mortẽ testatoris fili⁹ decessit fictè post mortẽ
verè.secunda ibi,sed si pater.tertia ibi,si vero viuo.
quarta ibi,quare & si pubes. ¶ Dicitur hîc in versi-
culo,sed si pater.quod ex.l.cornelia veniũt substitu
ti.Cõtra.j.de capti.& postli.reuer.l.pater.ĩ fi.vbi di-
citur ꝙ veniunt de iure prætorio.Glossa dicit quòd
veniunt ex ea.l.& ex suppletiõe prætoris,vide gl.q̃
incipit,nõ ex verbis.& sic habes casum secũdũ Iac.
de are.& gl.ꝙ venit substitutus de iure ciuili & p̃to-
rio. ¶ Opponit gloss.ponamus quòd pater capitur,
deinde filius,tertiò pater moritur in captiuitate,de-
inde filius moritur in captiuitate,& sic quilibet pręe
sumitur mortuus præambula hora captiuitatis: er-
go primò pater,deinde filius, & sic substitutus de-
bet admitti,vt hîc:sed.j.l.ꝓxima innuere vr̃ cõtra-
rium:ergo &c.Respõdet glo.quę incipit,nõ ex ver-
bis.ibi.Sed responde &c.Ista solutio est vera & ve-
rissima: sed ratio solutionis ponitur in.l.proxima.
nam ratio est:quia si filius decedit patre mortuo fi-
ctè,filius esse hæres patri non potuit,vt.l.nec nos.C.
de capti.nec fuit suus hæres nec per imm stionem:
& sic testamentum paternum est nullius momẽti,
& substitutio nõ habet locum,vide glo.j.l.ꝓxima.

POMATES.

a ¶ Sol.hanc sol.sequunt̃ Pau.de ca. & Alex.in.l.si testamento.in fi. C. de impub.

✳ Pro cõcordia.Aduerte nunquid vltimò substitut⁹ in casu.l.cohęredi.in prĩ.hoc.e.ti.admittat̃ ad portionẽ primi ĩstituti ex substitutione vulgari, an verò per ius accrescẽdi.& Bar.determinat secundũ Dy.ꝙ nõ venit ex substõne vulgari, sed per ius accrescendi.in.d.l.cohæredi.in prin. Contrari⁹ allc.p Alex. ibidẽ in hac.l.si titi⁹.tu dic:ꝙ Bar.se refert ad dicta per eũ in hac.l.si titius: vel posset concordari.vt per Pau.de ca.qui limitat &c. de hoc etiã p Alexan.consi.j.

b ¶ Lex cornelia.legator.l.applicauit sing.Bal.in.c.in p̃sentia.extra de ꝓba.

a ~ POMATES. ¶ Item habes. Vide Pau. de ca. in. l. precibus. in vlti. col. ver. sed aduerte ad vnũ. C. eo. pro cuius opi. dicit Cor. cõsuluisse cũ collegio Perus. vide etiam Alex. consi. xvij. in. ij. col. in. iij. vol.

b ~ POMATES. ¶ Sed quid si testator. Vide Ludo. Roma. sing. cvij. Panor. consi. cv. in. ij. vol. Ant. de bu. consi. xxxij.

c ¶ Argu. huius. l. Adde secundũ Alex. ꝙ cõtrariũ tenẽt Ang. & Imo. Raph. Pau. de ca. & ipse alle. qui dicit se cõtra Bar. sępius cõsuluisse: qa opi. Bart. est cõtra text. in. l. hæredes mei. §. cũ ita. j. ad treb. in ver. ĩ oẽm hr̃ditatẽ. nõ obst. iste text. qa loqᷓ in substit. vulgari, q̃ concipiᷓ añ aditã hęreditatem: & iõ cũ tũc hẽat locum ius accrescendi: testator censeᷓ voluisse illud reseruare. nõ sic in fideicõmisso qđ cõcipitur post aditam hęreditatẽ. Tu tñ dic ꝙ Pau. de ca. cõsi. ccxxvj. dicit ꝙ aliâs dubitauit de his q̃ hîc dicit Bar. maximè qñ eẽt aliq̃ p̃sumptio: qa ĩ. l. pe. C. de impu. & ali. sub. tenet cõtrariũ verũ: qa qđ Bar. hîc dicit idẽ firmat ĩ. d. l. hæredes mei. §. cũ ita & dicit nõ videri sibi tutũ recedere â Bar. hîc, & ibi. & id qđ dixit ĩ. d. l. pe. dixit p ĩaduertẽtiã: ex quo non facit mẽtionẽ de d. §. cũ ita. & vide q̃ ibi posui qbus etiam adde Ioan. de ana cõsi. xxij.

~ POMATES.

d ¶ In substõne. Ad istũ tex. vide Alexã. consi. xliij. in fi. in. iij. vol.

e ¶ Desinere. Adde Pet. de anc. cõs. ccxxxiij. & inquãtũ Alex. ponit, an legatũ factũ viduæ reqrat ppetuã viduitatẽ, vide Bal. consi. cccxvij. lib. iiij. Ange. cõsi. xxiiij. Pau. de ca. cõs. ccxlij. vbi vide pulchrũ casum.

quæ incipit. ex vulgari & hæc sunt vera. sed si poni
mus impuberẽ [illegible] habere cohęredem, cuius aditio
ne confirmentur tabulæ pupillares: tunc bene po-
test succedere ipsi pupillo, licet non traherentur ad
bona pupilli defuncti: de quo dic plenê. j. de cap. l.
pater. & ibi glo. sed si filius viuo patre esset captus,
non admittitur substitutus ex substitutione pupilla
1 ri: vt hîc. ¶ †Sed quæro vtrum ad bona defuncti
possit venire ex tacita vulgari. ¶ Tres gloss. dicunt
quod sic: videatis eas, & vna est super verbo, nõ exi-
stimo. & incipit, ad hoc &c. ibi, vel saltẽ &c. alia inci
pit, hoc intelligo &c. ibi vel saltem tacita. alia est in-
fra. l. pxi. & incipit, ex pupillari. ibi, vel tacita. Item
2 †habes[a] etiã ꝙ testamentũ potest assumere vires à
a tacita vulgari, nec reqrit aditionem ex testamento
paterno. Nam non ponitur hunc filium habere co-
hæredem, imò magis cõtrariũ innuiᷓ: & patet in rõ-
ne glo. quæ incipit, ex pupillari. Cõtrariũ tex. & gl.
habetis in. l. apud iulianum. §. idem iulianus. infrà ad
treb. & Dy. tenet illã glo. ratio quæ mouet Dy. est,
qa filio decedente in vita patris extinguiᷓ pupilla-
ris quæ est principalis: ergo & tacita vulgaris quæ
est accessoria, vt. l. iij. §. qui habet. s. de serui. rusti. p̃-
dio. & tex. est. j. ad treb. l. apud iulianum. §. idem iu-
lanus. fallit secũdũ Iac. de are. quãdo frater est insti-
tutus, vt. l. si pater. s. eo. Gul. de cu. dicit ꝙ tacita vul
garis non requirit aditionem hæreditatis. & sic te-
stamentũ sumere potest vires à tacita vulgari, sicut
ab expressa. & est ratio secũdũ eũ: quia non põt ĩci
pere dispositio ab eo casu à quo debet extingui.
vt. l. initio cam morietur. s. de vsufruct. sed substitu-
tio vulgaris extinguitur per aditionem, vt. l. post
aditã. C. eo. ergo ab ea non incipit. Sed respondeo
ꝙ extinguitur vulgaris per aditionem eius cui facta
est substitutio. sed doctores qui tenẽt ꝙ requiratur
aditio, intelligunt de aditione cohæredis, non eius
cui facta est substitutio. & ita dicit Ray. & est tex. in
l. apud iulianum. §. idem iulianus. j. ad trebel. Oldra.
dicit ꝙ testamentum potest assumere vires à tacita
vulgari, aliâs sequeretur absurdum. nam pone quod
vnus filius tantum est institutus cui facta est substi-
tutio pupillaris si filius non adibit: tunc nunquàm
substitutus admitteretur ex tacita vulgari, quod est
contra tex. l. iam hoc iure. s. eo. ¶ Sed respondeo si
vnus filius tantum est institutus: tunc existentia sui
hæredis confirmaret tabu. pupillares, vt. l. si filius q
patri. s. eodem. & l. paterfamilias. s. de priuileg. cred.
Sed pone quòd existentia sui hæredis nil operetur,
vt si filius decessit capto patre ab hostibus: tunc be-
ne sequitur absurdum quod dicit Old. & breuiter
ego teneo istas tres glossas reprobata opinio. Gul.
Oldra. gloss. & Dy. in. l. apud iulianum. §. idem iu-
lianus. j. ad trebell. & dico quòd est casus in. l. neque
enim. §. fin. j. de testamen. mili. vbi vulgaris tacita cõ
prehensa in fideicõmis. non requirit aditionem hæ-
reditatis. vnde ab illa tacita vulgari potest testamẽ-
tum assumere vires: nam licèt fideicommiss. requi-
rat aditionem: tamen tacita vulgaris comprehensa
sub fideicommissaria non requirit aditionem. Re-
spondeo quòd ibi est speciale quòd fideicommissa-
ria trahatur ad directam: sed quòd illa directa pos-
sit à se assumere vires, postq̃ ad illam trahitur fidei
commissaria, nullum est speciale. idem est casus in
l. pe. in fi. s. de ven. inspi. nil subaudiendo. Non ob. l.
apud iulianum. §. idem iulianus. infrà ad trebellia.
quia ibi requiritur aditio ad confirmandas tabu
las pupillares, non ad confirmandam tacitam vul-
garem. & si dicis quomodo hoc fit, cum pupillus nil
habeat? Respondeo quis tibi reuelauit hoc, nam pu
pillus potuit multa querere post mortem testato-
ris, vt. l. sed si plures. §. ad substitutos. s. eod. Non ob-
stat ratio tua, quæ est quòd rupto principali rumpi
tur accessorium: quia substitutio vulgaris tacita nõ
est accessorium: imò est quid tacitum æque princi-
pale, vt. l. si fideiussor. in prin. j. de le. j. quare credo salua meliori delibera-
tione quòd tacita vulgaris non requirat aditionem: imo testamentum ab
3 ipsa tacita vulgari põt assumere vires. ¶ Quæro† Mortuo pupillo testa-
tore viuo, an tacita vulgaris possit habere locum. Istę tres glo. dicunt ꝙ sic.
Dy. contrarium tenet & dicit ꝙ est casus in. l. ꝙ si filius. j. de capti. & postli.
re. & sic dicit esse determinatũ ex eo quod ibi dicit nihil est &c. Et sic nec
ex pupillari. nec ex tacita vulgari. Alij doc. superuenientes distĩgũt aut pu
pill⁹ habet cohæredem ex cuius aditione tabulæ secũdæ cõfirmanᷓ. & ha
bẽt locũ istę gl. al's habet locũ opi. Dy. Ego dico ꝙ hęc est truffa. sed dico ꝙ
istæ gl. & Dy. dicũt verũ: quia qñq; pupillus decessit fictè viuo testatore: &
vnde spes pupillaris substitutionis non deficit omnino viuo testatore: &
tũc tacita vulgaris habet locum. Et ita loquũtur istæ duę gloss. in. l. lex cor
nelia. Quãdoq; filius verè decessit viuo testatore: & tunc quandoq; pater
non habuit tempus prouidendi sibi, & mutandi testamentum: quia statim
decessit post filium: & tunc habet locum tacita vulgaris, vt. l. si pater. j. p-
ximè. & ibi glo. Quandoq; pater habuit tempus prouidendi, & mutãdi &
nõ fecit. & tũc lex p̃sumit ꝙ testator voluerit ꝙ substitut⁹ pupillariter suc
cederet. Et ita loqᷓ. l. qđ si fili⁹. j. de capti. & postli. re. Et hãc distĩctionẽ ha
bes ĩ. l. tractabaᷓ. j. de testa. mili. & pbaᷓ ĩ simili ĩ. l. iij. C. de inoffi. testa.

~ SVMMARIVM. ~

1 *Coniunctus præfertur substituto ex præsumpta uoluntate defuncti.*
2 *Dictio neq; est copulatiua.*
3 *Testator si substituit duobus per fideicommissum simpliciter, uidetur cuilibet per se simpliciter substituere.*
4 *Testator si dixit, si tales decesserint, uolo ꝙ omnia bona mea deueniant in tales, uidetur uocare substitutos, cum ambo instituti decesserunt.*
5 *Coniunctus ex uoluntate defuncti sicut præfertur substituto: ita etiam ueniens ab intestato.*

LEX XXX.

1 QVidam testamento. Ex p̃sumpta† volun
tate defuncti coniun-
ctus prefertur substituto. h. d. ¶ Oppo. dicitur hîc ꝙ coniun-
ctus præfertur substituto. contrà. imò coniuncto substitutus.
in auᷓ. hoc amplius. C. de fideicõmis. & . j. de bo. poss. secundũ tab. l. ij. §. si
duo. & no. in. l. q patri. j. de acqrenda hære. iurisconsultus respondet ꝙ hoc
est propter voluntatem præsumptam defuncti, quæ voluntas apparet hîc
ex duobus. primò: quia substitutos voluit admitti in plures quàm in duo-
decim vncias: ergo apparet quòd voluit admitti cum tota hæreditas va-
casset: qñ in eos totam hæreditatem distribuit. Item hoc apparet ex alio,
2 scilicet ex hac dictione† neq;, quæ est dictio copulatiua, & sic requiritur
vtrumq; non fieri, vt. j. de verbo. obli. l. si quis ita stipulatus. & facit quod
dixi in. l. si is qui ducenta. §. cũ ita. j. de reb. du. & hoc tene menti ad multa.
Ex hoc habes ꝙ ex presumpta voluntate defuncti coniunctus substituto
3 præfertur. Et per hoc potest limitari vnum dictũ. †substituit testator duo
bus per fideicommissum simpliciter. certè cuilibet videtur substituere sim
pliciter per se: vt. j. de le. ij. l. fina. §. filium. & infrà ad trebel. l. lucius. §. caio.
b ¶ Sed quid si testator[b] † dixisset si tales decesserint, volo ꝙ omnia bona
4 mea deueniant in tales. & tunc videtur velle substitutos vocare, cum am-
c bo instituti decesserint: argumento huius legis. [c] Idem putarem esse dicẽ-
dũ si esset aliqua alia presumptio q̃; quæ hîc ponatur: vt si esset præsum-
ptio cõiũctionis, vt qa erãt filij instituti, vnde velle videtur cõiũctũ p̃ferri
substituto: secũdũ ea q̃ plenè dixi in. l. hæredes mei. §. cũ ita. ff. ad trebel-
5 lia. ¶ Vltĩo nota† ꝙ sicut ex volũtate defuncti cõiũctus substituto præfeᷓ,
ita quãdoq; veniens ab intestato præfertur substituto ex p̃sumpta volũta
te defuncti, vt. l. si quis ita hæres instituaᷓ. s. de hære. insti.

~ SVMMARIVM. ~

1 *Dictio tunc, denotat extremitatem temporis.*
2 *Desinere esse hæres an poßit qui semel fuit hæres? remißiuè.*

LEX XXXI.

d IN substitutione. [d] Suffict quem semel hęre-
dem extitisse: nisi testator
eũ hæredem esse tempore mortis requirat: quod ex dictione
tunc, præsumitur. hoc dicit. In textu ibi, referenda esset: subau-
di vt oporteat Caiũ tempore mortis impuberis hæredem esse, ad hoc vt
substitutum excludat: non autem sufficit aliquo tempore fuisse, secundũ
1 Dyn. ¶ Opponitur de princip. ad finem. Sol. †dictio tunc, tollit cõtrariũ
quæ extremitatem temporis significat, vt. l. iiij. in fine de condi. & demon.
& de testa. tute. l. pen. ¶ Secundò opponitur, & videtur quòd nullo modo
possit esse locus substitutioni rupto testamento per querelam, vt. l. papi-
nia. §. sed nec impuberis. s. de inofficio. testa. Sol. hîc testamentum fuit ru-
2 ptum pro parte: ibi in totũ. ¶ †Item opponi. qui semel fuit hæres, nunq̃
e potest desinere [e] esse hæres, vt. l. & si fine. §. sed quod papinianus. ff. de mi-
no. & l. ei q soluẽdo. s. tit. j. Dic vt in glo.

LEX XXXII.

QVi complures. Ex præsumpta voluntate
defuncti plures coniuncti
vocantur in virilem respectu vnius defuncti, sed inter se in hæ-
reditarias portiones. hoc dicit: & est singularis casus. Opponi-
tur & videtur quòd omnes coniuncti admittantur in vnam dimidiã: & Ti
tius in aliam dimidiam, vt. s. ti. j. l. titius. & . s. eo. l. si pater filio. quidã dicũt ꝙ
hîc non

hic nō cōiunxit eos:sed eos instituit separatim eos noīando. Sed diuinare est.tu dicas ꝙ hoc contingit ꝑpter duo. Primò quia illos cōiunctos instituerat ex disparib⁹ portionib⁹. Vñ sicut eos in institutiōe separauerat: ita vr̄ separasse in substōne. Secūdò quia hoc ī substōne expsit, dixit em̄ pro portionib⁹ hr̄ditarijs:sed in cōtrarijs ista duo nō interuenerūt, imo eos vno sermone instituit:vñ eos in substōne nō vr̄ separare. ¶ Itē opp. C.eo.de.l. fi.§.j.vbi vr̄ ꝙ inter se vocenť in viriles. Rñ.ibi fuerūt substituti per distributiuum quisquis:& ita de facto contingit quòd in substitutione partes viriles habuerunt, vt dixi in.l.si pater.&.l.si in testamento.s.eo.

SVMMARIVM.

1 *Substitutio facta in tempus, an dicatur facta in diem uel conditionem?*

2 *Mater quòd non poßit substituere filio pupillariter.*

LEX XXXIII.

a * SI mater. [a] Mater potest instituere filium in tempus pubertatis, & ei substituere vulgariter. h.d.& ista est difficilis lex tam in prin.q̃ in fi. ¶ Oppo.ꝙ tale testm̄ non valet:quia filius interim reperiť preterit⁹:ergo testm̄ est nullū secūdū iura hodierna.vt in auť.vt cū de appel.cog.§.aliud quoq; capitulū.
1 & in auť.nouissima.C.de inof.test. Dicit † gl.hic fili⁹ fuit īstitut⁹ ad tp̄s:vñ tpe subducto de medio remanet institutio pura. Istā gl. Ia.de are.reprehēdit dicens ꝙ hoc nō est verū:imo dicit ꝙ hæc substitutio est conditionalis cum erit annorum.xiiij.vt.l.si cui.§.hoc autem legatum.j.de lega.j.&.l.si titio.j.qñ di.leg.ce.sed iustitutio pōt conferri in conditionem, vel in diem incertū.vt.s.ti.j.l.in tp̄s.&.j.ti.j.l.fi.& per totū.& no.in.l.hæreditas.s.tit.j. gl.tñ vr̄ voluisse euadere hoc:& dicit ꝙ hæc verba faciūt diē regulariter: nisi aliud testatorē sensisse appareat.& allegat.l.si ita scriptū de manu.testa.videte an ista verba faciāt diē vel cōditionem, dixi in.l.si cui.j.de leg.j. Tñ in ꝑposito dico ꝙ ex qualitate persone:quia fili⁹ presumiť ꝙ voluit testōr potius facere diem quàm conditionē, vt.l.seius saturninus.j.ad treb. & de vsuris.l.iij.§.cum pollidius.vel tenendo opi.Iaco.de aret.quòd faciāt conditionem ista verba.dic quòd ista conditio fuit adiecta in fauorem filij:vt quia habebat patrem vite turpis, de cuius moribus mater suspicabatur, vt.l.filijs matrem.C.de inoffic.testa.& isto casu ista substitutio potest valere, vt dicam.j.eo.l.cū ex filio.in princi. Et ex hoc patet quæ erat ratio dubitandi in.l.nostra.nam erat quòd filius interim videbatur præteritus, & videbatur posse venire per querelam, secundùm ista tempora vel dicere nullum hodie. Ratio vero dubitandi que ponitur in fin.gloss.est nulla: quoniam institutio vulgaris potest fieri, & conferri in casum quem institutio non valeret, vt.l.gallus.per totam.l.s. de liber.& posthu.&.l.si pater
2 filium.s.eo.tit.&.l.iij.in fi.de lib.& posthu. ¶ Quæro † vtrùm mater possit substituere filio pupillariter. Videtur quòd sic:quia tex. dicit in tabulis pupillaribus, contrarium est veritas: quia mater non habet filium in potestate*.§.fœmine insti.de adoptio*.ergo nō potest substituere pupillariter.vt.s.eo.l.ij.in princip.non ob.hec.l.quia loquitur in vulgari.& ita dicit quædam tua gl.hodie autem qualiter procedat ista substitutio facta in tempus, dicam.j.eo.l.cum ex filio.

SVMMARIVM.

1 *Filius quando super uixit patri, & repudiauit, & nepos etiam repudiauit an admittetur tertius substitutus?*

2 *Existentia sui hæredis quòd non impediat substitutionem uulgarem, nisi quando substitutio esset facta secundùm consilium Galli.uel.l.uelleiæ.*

3 *Substitutio uulgaris facta in unū casum, qñ porrigatur ad aliū casum nō expressum?*

Si filius. Iste est subtilis.§. Si institutus est hæres, euanescit substitutio vulgaris prima & omnis posterior. hoc dicit. ¶ Que
1 rit glossa, † pone quòd filius superuixit patri, & repudiauit, & etiā nepos repudiauit:an admittetur filius substitutus? Glo.dicit quòd non:quia substitutio filij fuit facta si viuo testatore decesserit, & ille non decessit viuo testatore. Item dicit gl.quòd verba superiora, si hæres non erit, debent intelligi cū possit esse heres. Ita dicit gl.ista que habet duos passus. Primus
2 passus gl. † est, an existentia sui hæredis impediat substitutionē vulgarē? glo.arguēdo videť dicere ꝙ sic:videte regulariter veritas est in cōtrarium, vt.s.eo.l.ij.§.interdum.in fi.§.&.l.& si fine.§.sed ꝙ papinianus.s.de mino. ratio apparet in promptu:nam ex eo quòd habet quis substitutū vulgarem, cessat existentia sui hæredis, vt.l.papinianus.§.quarta. & ibi no.s.de inoffi.test.&.l.si filius heres.s.de libe.& posthu.sed posito ꝙ existētia sui heredis nō cessaret, sed haberet locū:tunc idem esset, vt.s.dixi. predicta vera sunt regulariter & cōmuniter. Sed qñ substitutio vulgaris est facta secūdum consiliū Galli.vel.l.velleiæ:tunc existētia sui heredis impedit substitutū vulgarē:& hoc casu loquiť gl.nostra:& bene.ratio est:quia magis videť nepos substitutus in suitate q̃ in hereditate, vt.l.gallus.§.& quid si tātùm.prout loquitur in filio emancipato:probatur etiam.in.§.nūc de lege. & ideo statim cū primus est suus cessat substitutio:quia est facta in suitate:& hoc casu loquiť bene ista gl. ¶ Venio ad determinationem quæstionis si filius superuixit patri:licet repudiet nepos ex substitutione non admittitur:quia substitutum impedit existentia sui hæredis. & verum dicit glo.sed ista ratio non videtur concludere in tertio extraneo substituto:de quo loquitur tex.& quæstio glo.nam ille nō potest dici substitutus in suitate:quia nō est de liberis, sed magis in hæreditate videtur substitutus. Huius contrarij timore glossa dicit, ideo nepos non admittitur: quia verba ista, si hæres non erit, debent intelligi cum esse possit. sed hoc casu cum nepos non potest esse hæres:ergo &c. videte pro ista gloss.facit.l.pater

a POMATES. ¶ Si mater. Vide que ponit Alex.in.l.si pater.ad fi C.de insti.& substi.& resti.sub conditio.fact.

* Pro cōcordia. Aduerte ꝙ mater potest instituere filiū sub condōne casuali:quia illa cōditio hodie subduciť de medio & reperiť purè institut⁹, ita tenet Bar.in.l.si pater.C. de insti.substi.& resti.sub cōdi.fa.cōtrariū, secūdū Alex. vbi.s.col.fi. vbi tenuit Bar.in hac.l. si pr̄. & hic all'.doc. Alex. pro vtraq; opi. Tu dic. iō dicit Bar.in hac l.si mater. ꝙ valet testm̄ secundū casum hui⁹.l.eo quia institutus sub illa cōdōne casuali à mr̄e vr̄ in defectū cōditionis pterit⁹ q̄ pteritio in mr̄e hr̄ ꝑ exheredatione.vt insti. de exhere.libe.§.mr̄.secus de iure nouissimo vbi oportet ꝙ sit expssa instō vl' exhæredatio cum vna ex illis.xiiij. causis. de quib⁹ in §.aliud, quoq; capitulū.in auť. vt cū de appel.cog. ita Alexan.vbi refert Ang.in.l. rephendēda.C.e.ti.al'r pt dici & meli⁹ quòd Bar.de directo nō est sibi cōtrarius: quia alio casu loquiť ī hac.l. si mr̄. & parū fuit cōsyderatus Bar.cuius opi. hic est va. Et est rō qa in cōtrariū cōdōnis euētū fuit hic nō dico ex hr̄dat⁹ sed institutus quo casu etiā ī. pr̄e valeret talis īstitutio. Nā si mr̄ dixit instituo filiū meū qñ erit.xiiij. annorū nōne post xiiij.annos.est īstitut⁹? Et hoc tolleratur ꝑpter fauorē filij in cui⁹ fauorē fuit fc̄tā talis substitutio forte ꝑpť patrē suspectū de dilapidatione. & sic quādā singularitatē denotat hic bar. & doct. seq.quasi non sit dispositio cōditionalis ex ꝓximè dicta ratiōe vt declarāt ibi docto.ex mente matris expressa.

seuerinam.in prin. de condi.& demon. ¶ Contra istā gl.videmini habere tex.ī.l.cū ꝑponas.C.de here.insti.vbi ꝟba, si hr̄s nō erit, dn̄t ītelligi, vel qa nolit:vel qa nō possit. ꝑpter qđ qdā reprobāt istā glo.
b mihi tñ vr̄ [b] ꝙ ista gl.dicat veritatē hoc casu. primo: qa si aliud dicerem⁹, sequereť ꝙ ille substitut⁹ terti⁹ p̄ferať nepoti ī hr̄ditate, cōtra defuncti volūtatē p̄supta, vt.C.de fideicō.l.cū acutissimi.&.l.cū auus.j.de cōdi.& demō.ꝙ aūt nepoti p̄ferať substitut⁹ ī hr̄ditate ostēdiť sic:Iste nepos ex substitutiōe nō p̄t succedere vt dictū est in questiōe nr̄a. Itē nec ab intestato posset succedere, donec est locus successiōi ex testamēto, vt.l.q̃diu.de reg.iu.&.l.q̃diu.j.de acqui.here.&.l.anteq̃.C.cōia de suc. Si ergo iste substitutus tertius posset succedere ex primo testamēto, ille nepos repelleretť:ideo debent intelligi ista verba, si hæres erit.s.cum posit ex testamento succedere, ne illud absurdum sequatur. ¶ Contra hoc opp.fortis-
3 sime † :substitutio vulgaris facta in vnū casum porrigitur ad alium casum non expressum, vt.l.gallus. §.& quid si tantùm.de lib.& posth.dixi.s.eo.d.l.j. Si igitur ista substitutio est facta in vnum casum tantùm.s.si hæres esse nō posit, refertur ad aliū casum. s.si hæres esse nolit, & econuerso. Respondeo, & dico ꝙ porrigitur ad alium casum:nisi voluntas testatoris repugnaret tacitè vel expressè, vt.s.eod.l.iam hoc iure.&.j.eo.l.cum ex filio.§.j.sed hic repugnat propter inconueniens, quod.s.dixi.& ideo si poneremus alium casum.s.quod nepos nō posit esse hæres, & inconueniens illud cessaret.vt quia ille nepos esset mortuus anteq̃ filius repudiaret:tunc crederē substitutū admittendū:quia eorū verborū significatio hoc patiť, vt.l.cū proponas.C.de here.insti. Item nullū aliud est incōueniens, ꝑpter qđ de volūtate defuncti aliud p̄sumať. ¶ Contra illud qđ dixi vltimò op.licet substitutio facta in vnū casum porrigatur in alium vbi nō repugnat volūtas defuncti tñ vno tpe facta substitutio ad aliud tempus non porrigiť, vt.l.si ita quis.s.eo.sed in casu.l.& ꝑpositæ qōnis, fuit facta substō si me viuo filius morieť: & sic fuit collata in tp̄s vite:ergo si decederet post.debet cessare substō. Rñdeo illud tp̄s fuit appositū in substitutiōe facta filio de nepote:sed nō fuit adiectū in substitutiōe facta nepoti de extraneo:nec etiam debet intelligi repetitū, vt.s.ti.j.l.sub cōditione. meritò ergo extraneus admittiť in casu quo.s.dixi.

LEX XXXIIII.

EX duobus. Supremus vel vltimus est post quē nemo sequiť. h.d. ¶ Op.de.l.eū qui.j.ad treb. Solu.vt ibi. & dixi in.l.qui duos.in prin.j.de re.dub. Item hic dicitur ꝙ sunt duo vltimi. Contra istud relatiuū qs vel qui:qñ poniť distributiuè, vt poniť hic, requiriť ꝙ in vno tm̄ verificeť existentia conditionis non in plurib⁹, vt.l.si fuerit.j.de reb.dub.sed hic diciť ꝙ in pluribus verificať. So.hoc est ex p̄sumpta volūtate defuncti q voluit ī hr̄ditate vltimi reperiri hereditatē primi, vt.l.qui duos.j.de reb.dub.dixi in.l.hoc articulo.s.de hr̄di.instit.

SVMMARIVM.

1 *Verba hæc, quisquis mihi hæres erit, & qualiter important tantùm quantùm repetitio ab intestato.*

Filium. Hæres ex substitutione vulgari admittitur ad substitutionem impuberi factā per hec verba, quisquis mihi hr̄s erit &c. h.d. ¶ Ad hanc.l.op.ille qui non est hæres directè, b & immediatè defuncto non admittitur ad substitutionem per hec verba, vt.s.eo.l.qui liberis.§.hec verba. Dicit glo.no.hoc est ideo: quia dictio quisquis, plures requirit:& iō si non cōprehenderet substitutum, non verificareť dictio quisquis.sed in.l.cōtraria erant plures instituti ad quos refertur. Dy.reprehendit istam glos.quia verbum quisquis, potest referri ad vnum, vt.l.si in testamento.§.j.infrà si quis

POMATES. ¶ Mihi vr̄. Vide Alexā. consil.j. in iiij. colum.& seq. in.j.volu.

omiſ.cau.teſ.Dicit ergo Dy.quòd quotquot eſſent
inſtituti tm̃ admittet̃ ſubſtitut⁹ vulgariter.ratio eſt.
quia ex iudicio defuncti ſuccedit.ꝓbat̃ in.d.l.qui li-
beris.§.hæc verba.& ita videtur velle Dyn. & eius
ratio mihi plus placet q̃ ratio gloſſ.tamẽ gloſſ.dicit
veritatẽ inquantũ dicit ꝙ diſtributiuũ quiſquis, re-
1 quirit ad minus duos.¶ Pro† cuius euidentia debes
ſcire quòd dictio quiſquis, importat in ſe conditio-
nem,vt.l.qui liberis.in prin.ſ.eo. vnde exiſtentia cõ
ditionis bene poteſt verificari in vno caſu tantùm,
vt.l.ſi in teſtamento.§.j.j. ſi quis omiſ. cau.teſt.ſed
principalis locutio, & oratio de neceſsitate debent
eſſe de pluribus,vt hîc probatur & in.d.l.qui liberis.
in prin.& in.§.hęc verba.Si enim poneremus vnum
ſcholarem tm̃ eſſe in ſcholis,& diceremus: quiſquis
pri⁹ exibit ſcholas &c.eſſet impropria locutio: quia
diſtributiuum ſeu partitiuum requirit plura, vt hîc
patet ad ſenſum.Sed ponamus quòd in teſtamento
dixerit teſtator:quiſquis mihi hęres erit, det illi de-
cem.an per hæc verba comprehendantur venientes
ab inteſtato? Glo.hîc videtur velle quòd ſic.quidã
reprehendunt hanc gl.dicẽtes quòd.l.iij.de codicil.
loquit̃ vbi nullum eſt factum teſtamentum. & ſic
nulli hæredes ſunt nominati:& ſic de neceſsitate in
telligit̃ de venientibus ab inteſtato. ſed qñ factũ eſ-
ſet teſtamentũ & hæredes nominati:tunc gl.nõ be-
ne diceret.ſed ego puto gl. bene dicere in vtroq; ca-
ſu:quia qñ fuit ſubſtitutio pupillaris eſt prouiſio:iõ
in eum qui non eſt nominatus in teſtamento non
cadit affectio,vt.d.§.hęc verba.& argu. qđ no.in.l.
qui filiab⁹.§.j.j.de leg.j.ſed quãdo relinquunt̃ lega-
ta per hęc verba quiſquis mihi hęres erit &c.reſpe-
ctu hæredum continet onus.ſi ergo teſtator voluit
grauare hęredes quos nominauerit & dilexerit,mul
tò magis videtur grauare venientes ab inteſtato, &
ſubſtitutos quos minus dilexerit, vt.l.publius.§.ti-
tia.de condi.& demon.& ſic glo.bene dicit. Ex hoc
habes notare ꝙ idem important verba,quiſquis mi
hi hęres erit,ꝙ ĩportaret repetitio ab inteſtato.Con
tra hoc dictũ facit.l.ſi plures.j.de leg.iij.vbi dicit̃ ꝙ
idẽ eſt dicere hæres meus dato.vel,quiſquis mihi hę
res erit.Rñ.illa ſimilitudo q̃ ibi ponit̃ eſt vera ſimili
tudo quantùm ad ſcriptos in teſtõ,nõ quó ad oĩa.

Etiam ſi contra. Rupto teſtamẽto per cõtrata.nõ rũ-
pitur ſubſtitutio pupillaris nec legata à ſubſtituto.
h.d.¶ Oppo.rupto teſtamento rumpuntur tabulæ
pupillares, vt.l.papinianus.§.ſed nec impuberis.de
inoffi.teſta.Solu.ibi quando rumpitur per querelã:
& tunc non tollitur teſtamentum ipſo iure:quia eſt
de iure ciuili:ſed cõtratab.eſt de iure p̃torio:vnde ſi
cut p̃tor nõ põt facere quẽ hęredẽ ipſo iure:ita non
poteſt facere deſinere ipſo iure. poſſes tu dicere cũ
p cõtrata.tollit̃ teſtm̃ paternũ in effectu. quare etiã
tabulæ pupillares non rumpũtur in effectu.Reſpõ.
tabulæ pupillares continent prouiſionem filij:quia
decedit teſtatus, & ea quæ continent prouiſionem
liberorum reſeruãtur per titu.de lega. præſtan.ideo
ſubſtitutio pupillaris remanet. Iſta eſt ratio doc.&
bona.¶ Contra iſtam rationem opponi.quia quod
dicitur quòd ea quę ſunt in prouiſiõe filij reſeruant̃
per ti.de leg.pręſtan. eſt verum de filijs non inten-
tantibus contrata.vt.l.filium.§.omnibus.j.de lega.
præſtan.ſed dic ſecundùm caſum gloſſ.ponitur ꝙ
filius contratab.intentat: ergo &c. Quid dicemus?
Reſpon.illa.l.filium.§.omnibus.loquitur in commo
dis pecuniarijs,in quibus ipſe filius poteſt diſpone-
re per ſe,vel cum authoritate tutoris vel curatoris:
vnde petendo cõtratab. perdit illud in quo poteſt
diſponere. ſed iſtud eſt teſtm̃ pupillare circa quod
pupillus exiſtens in pupillari ętate,nil poteſt diſpo
nere,nec tutoris authoritas ad hoc ſe extendit. vnde
contratab.petendo non poterit teſtm̃ pupillare irri
tari.¶ Vltimò querit gl.quę eſt differẽtia inter que-
relam,& bo.poſ.contrata.& dic vt in glo.

SVMMARIVM.

1 *Subſtitutus tenetur omnibus præſtare legata,cum pupillus nõ teneatur niſi coniunctis perſonis,& non ultra.*
2 *Vxore relicta domina, & uſufructuaria mortuo filio in pupillari ætate ſubſtitutus pupillo uxori præſtat integrum uſumfructum.*
3 *Propoſitum ità operatur in propoſito quod operatur oppoſitum in oppoſito.*
4 *Contrariorum quando eadem ſit diſciplina? remißiuè.*
5 *Quod hic dicitur, an habeat locum in filio exhæredato?*
Exhæredatus an habeat bo.poſ.contratab.beneficio præteriti?
6 *Diſpoſitio huius.l.quòd non habeat locum in filio præterito.*
7 *Teſtamentum quando rumpitur ipſo iure per contratab.ſubſtitutio pupillaris rũpitur.*

ET ſi contra. Iſta lex reputat̃ difficilis,& habet tres
partes.prima durat vſq; ad verſi.ſic &
creſcere.ſecũda vſq; ad ver.his conſequens.tertia vſq; ad finem.
& ſecundũ qđ tex.habet tres partes:ita gloſ.magna q̃ eſt hîc q̃
ponit caſum habet tres partes,prout ponit caſum.Quartò & vltimò gloſ.
format quaſdã quęſtio.circa.l.¶ Videam⁹ gl.ma.ibi,& ſic auget̃ on⁹ lega
1 torũ &c.Ponit̃ ſecunda pars. ¶ Opp.ad princi.† ſecundũ caſum gl.habes
ꝙ ſubſtitut⁹ tenetur omnibus pręſtare legata:cum pupillus non teneatur
niſi coniunctis perſonis,& nõ vltra,vt.l.qui fundum.§.qui filium.j.ad leg.
fal.&.l.filium in princ.de lega. pręſtan.Iſta enim legata de quibus loquit̃
hîc,debentur ex perſona impuberis:ergo non in plus ſubſtitutus tenetur.
Et ideo Iac.de are.& Old.dicunt quòd gl.non poſuit bene caſum.debuit
ergo poni ſic,ſi legata pręſtantur omnibus fortè minuerent.l.falc.per quã
legata minuuntur.ſed quia filius non pręſtat extraneis,ſed ſolùm paren-
tibus:ideo legata debentur in plus:quia falcidia non detrahit̃ cum nõ pręſtantur tot legata.arg.j.de leg.pręſtan.l.filium.§.fin. Et ideo habetis hîc in
text.propterea non præterea: vel ſi habetis præterea exponatur.i.ꝓpter
ea ſecũdũ Ia.de are,& ſecũdũ hoc intantũ tenet̃ ſubſtitutus inquãtũ tene-
bat̃ pupillus in his quę à pupillo ſunt relicta.Credo Iac.de are.dicere veri
tatẽ,nã legata ſiue ab initio ſiue ex poſtfacto fiãt inutilia ſemper minuunt
falcidiam,vt.l.non eſt dubium.cum.l.ſeq.j.ad.l.fal. Tamen tenendo opiñ.
2 glo.no.iſtud prin.quia videtur caſus illius.q.† ſi teſtator relinquit vxorem
ſuam dominã,& vſufructuariã ſecũdũ cõſuetudinẽ. debet habere alimẽta
tantũ liberis inſtitutis,vt no.C.ſi ſecũ.nup.mu.& in aut.ibi poſita.dico ꝙ
ſi filius fuit inſtitutus & extrane⁹ ſibi pupillariter ſubſtitut⁹,& pupill⁹ hæ-
a res factus deceſſerit:ꝙ ſubſtitut⁹ debet dare vſumfructum integrum,[a] licet
filius alimẽta tantũ.creſcit enim legatum in perſona ſubſtituti.vt hîc ſecũ
dùm caſum gl.qđ intelligo vt plenè examinaui in.l.titia cũ teſtõ.§.titia
cũ nuberet.j.de leg.ij.¶ Venio ad ſecũdã partẽ.l.ibi, ſic & creſcere.& vide
ſecũdã partẽ gl.ibi ſic auget̃ &c.gl.hîc ponit caſum ſatis bene. ¶ Sed op.
ꝙ ipſe pupillus tenet̃ ad præſtanda legata omnibus, vt.l.fi.§.j.j.de leg.iij.
Solu.debentur legata à pupillo pro vncia quã habet ex voluntate defun-
cti omnibus.pro vncijs verò accreſcentibus debentur legata tantũ coniun
ctis perſonis:& ita hîc & ibi loquitur:& eodem modo debebit ſubſtitutus
legata relicta à pupillo:legata verò relicta à ſubſtituto omnibus debentur,
vt.l.filium.§.omnibus,de leg.pręſtan.ratio eſt:quia ſubſtitutus totum ha
bet ex iudicio defuncti ideo in totum debentur omnibus.¶ Venio ad ter-
3 tiam particulam q̃ incipit,his† conſequens.quę allegatur ad hoc quòd ita
operatur propoſitum in propoſito.quod oppoſitũ in oppoſito.h.d.¶ No.
tex.ibi,vt quẽadmodum.vide glo.ibi.& econuerſo &c.q̃ eſt tertia pars gl.
Quarta pars incipit ibi.exhęredato &c.¶ Oppo.contra ſecundã lec.gloſſ.
hîc dicitur ꝙ non debent̃ legata,niſi coniunctis perſonis.Contra.imo oĩb⁹
& pro ſemiſſe:quia totum ſemiſſem habet ex iudicio defuncti,ergo &c.&
dixi.ſ.de inſti.ideo quidam reprehendunt hanc glo.ſed veritas eſt ꝙ bene
dicit,niſi filius adiuiſſet & omiſiſſet contratab.vt.l.is qui.§.ſed ſi vnus.j.de
4 leg.præſtan.& de bonorum poſ.contratab.l.ſi ex duobus.§.j.dicitur hîc †
quòd contrariorum eadem eſt diſciplina.contra de.l.ſi quis negotia.ſ.de
ne.geſ.&.l.qui proprio.§.procurator.& verſi.vſqueadeo.&.§.item quærit̃
ff.de procura.Sol.vt no.per glo.in regula iuris ſecundũ naturã.& per Dy.
5 in.c.qui ſentit commodum.de regu.iuris.lib.vj. ¶ Quero† vtrùm hoc qđ
hîc dicitur poſsit habere locum in filio exhæredato.Gloſſ.dicit,& bene ꝙ
non,vt in ea habes.tum quia exhæredatus non habet contratab.vt.l.non
putauit.in prin.infrà de contrata.tum quia ab eius ſubſtituto legari non
poſſet,vt.l.planè.j.de lega.j.&.l.qui fundum.§.qui filios.j.ad.l.fal.Sed an
exhæredatus poſsit habere bono.poſſ.contratab.beneficio pręteriti.Qui-
dam tenent quòd ſic:& ideo dicunt ꝙ hic bene poteſt poni caſus in filio
exhæredato:ſed certè hoc eſt falſum:quia eſt contra caſum.l.ſi poſt mor-
6 tem.§.exhæredari.de contratab.¶ Quæro † vtrùm poſsit poni caſus in fi-
lio pręterito.glo.dicit ꝙ non:quia ab eius ſubſtituto non poteſt relinqui,
vt.l.cum quidam.C.de lega.licet ſibi poſsit dari contratabu.puto quòd
glo.dicit veritatem quòd ſuus etiam petendo contratabu.non præſtat le-
7 gata,vt.l.is qui in principio.de lega.præſtan.¶ Vltimò † ex.l.ex duobus.
§.fi.ſ.eodem.format quęſtionem quando per contratab.rũpitur teſtamen
tum ipſo iure ſecundùm gl.vt dixi in.l.illud.in princ.j.de contratab.& no
ta.in.l.vt libertis.in princ.C.de colla.vtrùm tunc tabulę pupillares tollen
tur? Certè ſic:quia magis propter hæreditatem non aditam quàm propter
contratab.rumpitur teſtamentum:ideo ſubſtitutio pupillaris rumpitur,
vt.l.ij.§.adeo.ſ.eo.Item in prin.huius legis,& ſi contra.reprobaui opi.Iac.
de are.& hoc videtur tenere glo.paruula.

LEX XXXVI.

POteſt. Hæc lex continuatur cum.l.infrà proxi.quam vide.

b **Vel ſingulis.** No.ꝙ ſi teſtator vltimo morĩeti ſubſtituat:non videtur filios inuicẽ ſubſtituere.

a ¶ Integrũ. Adde Bal.cõſ.ccccxv.li.iij.bal.cõ.cccxx.et ccccix.li.j. Pau.de ca.cõſ.ccclxxxix. vnũ notabiliter voluit Pe.de anc.cõſ. ccxxix.ꝙ vxor relicta vſufructuaria inſtituta matre teſtatoris:nõ pl⁹ habeat q̃ ſi eſſet inſtitutus fili⁹, & an ſubſtituto extraneo & pupillo moriente mater debeat habere integrũ vſumfructũ: vide Ludo. Rom. conſi.ccccvj.

POMATES.
b ¶ Vel ſingulis.in primo no.vide Alex.conſi.xj.in.iij.col.in.iij.vol.& cõſil.ciij.in.vj. col.in iij.volu.& vide qd dicat Fed.cõſ.xlij.

stituere cõtra hoc videť facete tex.in.l.titia seio.§.seia.ĵ.de leg.ij.Dicit gl. sol.vt ibi.& dic ꝙ ibi nõ est qa vltimò substituit:sed qa prohibuit alienari fundũ:iõ vr̃ fideicõmissum ĩuicẽ datũ.Dy.hîc vr̃ dicere ꝙ hoc iõ est:quia directò ipsi filio substituit,nõ aũt rogauit alteri substituere ꝑ fideicõmissum:qa si hoc fuisset videreť inuicẽ substituere:Videte,puto ꝙ Dy.voluit hoc dicere hîc nouissimo substituit simpl'r:ibi ṽò substituit nouissimo ĩ toto fundo,ideo voluit totũ fundũ ad nouissimũ pertinere:ita in ꝓposito si rogasset nouissimè redimere hæreditatẽ totã,videť ꝙ tota hęreditas ad nouissimũ perueniat:vt.l.deniqꝫ.§.interdum.de pec.le.& idem erit si directò esset facta substitutio in tota hæreditate.Item oppo.de.l.si pater impuberes.š.eodem.Sol.ibi fuit facta substitutio reciproca inuicem:hîc non.

SVMMARIVM.

1 *Argumentum de personis ad tempus ualet:sicut de tempore ad res.*

LEX XXXVIII.

QVi plures. Potest quis omnibus liberis substituere, vel parti eorum, aut nulli:aut ad tempus totum pupillaris ætatis, vel ad partem eius.hoc dicit vide glo. quæ incipit, ergo quia ad breue tempus ætatis &c. Ex hoc
1 text.†not.iurisconsultum argumentari de personis ad tempus: sicut facit š.de in lit.iur.l.videamꝰ.§.pẽn.sic etiam de tẽpore ad res.ĵ.de milit.testa.l. miles ita.§.& quia diximus.sic etiam de tempore ad locum,vt.l.quoties in diem.de verbo.obli.&.l.vinum.š.si cer.peta.&.l.si res.de tritica actio.

a Et si a patre. Additione facta à coacto ex trebe.confirmanť tabulę pupillares[a].h.d.Ad hãc.l.opp.diciť hîc quòd fuit institutꝰ filius.Contratab.pupillares remanent validę per existentiã sui hęredis,licet repudiet.vt.l.si filius ꝗ patri.š.eo.&.l.iulianus.ĵ.de acqui. hęre.ergo nõ est quærendũ,vtrũ confirmenť per aditionẽ coactã.glo.fateť ꝙ filius fuit institutus ex eo ꝙ hîc dicit à patre: nã eoipso ꝙ posuit patrẽ: ergo sequitur ꝙ filius fuit institutꝰ.Itẽ fatenť gl.ꝙ per existentiã sui hęredis testm̃ erat validũ,sed per aditionẽ confirmať plꝰ quasi ex quodã cõtractu ꝗ cõtrahiť ꝑ aditionẽ vt.h.d.tex.cõfirmenť.q.d.priꝰ fuerũt validæ:sed fortiꝰ cõfirmanť secũdũ hãc lec.debes intelligere ꝙ filio fuit datꝰ substitutus vnus vulgariter,& alius pupillariter fuit substitutus:& in fideicõmisso veniunt bona patris tm̃ deducta legitima & trebel.vt.l.cohęredi.§.cũ filię ĵ.eo.sed in pupillari veniunt omnia bona patris & filij,vt.l.sed si plures.§. ad substitutos.š.eo.hęc lec.nõ applaudet literę:quia tex.loquiť de instituto in testamẽto.& sic de iure ciuili nõ erat validũ testm̃, nec existẽtia sui hęredis validauit ipsum:quare Iac.de are.intelligit ꝙ filiꝰ fuit exhęredatꝰ, & extraneus institutꝰ:& qđ dicit in institutione dicit.s.extraneꝰ. & filius exhęredatus:sed hæc lec.nõ placet.quia tex.dicit à patre.vt gl.dicit bene. Quare dic secũdũ Dy.ꝙ filius habuit coheredẽ extraneũ.& sic existentia sui hæredis nil operať.vt.l.sed si plures.§.filios.š.eo.&.l.apud iul.§.idẽ iu-
b lianus.ĵ.ad trebel.& ita debes intelligere[b]. ¶ Quæro secũdũ hãc lec.à quo fuit relictũ fideicommissum.vtrũ à pupillo,vel ab eius substituto. Dic ꝙ vtrũqꝫ potest procedere dum tamen dicas eo casu quo fuit relictũ à substituto non posse cogi nisi mortuo pupillo,vt.l.ij.§.interdum.š.eod.

SVMMARIVM.

1 *Legata facta filio emancipato in diem quòd transmittantur per eum ad suos hæredes.*
2 *Hæc lex an hodie sit correcta per.l.quoniã in prioribus.C.de inoffici.testa.ubi quòd nõ.*
3 *Consilium ut poßit relinqui filio emancipato minus legitima portione, & tamen testamentum non sit nullum.*
4 *Filio nõ sufficit relinqui iure fideicõmißi uniuersalis,ut iure institutiõis uideatur habere.*
5 *Dimidia hæreditatis si fuerit alicui legata,an is teneatur ad onera legatorum debitorũ & creditorum?remißiuè.*
6 *Venire in suam tutelam quando dicatur quis?*

LEX XXXIX.

CVm ex filio. Filio impuberi emancipato, non potest pupillariter substitui:sed potest eius institutio omitti,per fideicõmissum sibi in tẽpus pubertatis relinqui ꝙ importabit tantũdem quantum substitutio pupillaris.h.d.¶ Oppo.ꝙ istud sit malũ consiliũ:nam ille qui non erat in potestate,poterat venire per cõtrab.& testm̃ rũpere,& dimidiã auocare.vt.l. ita tamẽ.§.qui rogatus.ĵ.ad treb.Sol.ibi loquiť in filio maiori:hîc in impubere,qui nõ potest hoc casu venire per cõtrata.qm̃ in sui prouisione videť hoc fecisse testator: quia sicut in pupillari est prouisio filij,ita legatũ hoc modo relictũ,& pręteritio hoc modo facta,succedit in locũ pupillaris substitutionis,quæ nõ põt fieri ei qui verè est in potestate:ideo filius per contrata.non potest conqueri:quia magis est sibi prouisum ꝙ̃ cõtrariũ:aliâs
1 iurisconsulti vanũ dedissent consiliũ.¶ Ad hanc sol.op.† si hæc fuit prouisio filij:ergo ista adiectio,cũ in suã tutelã peruenerit, facit diẽ, non conditionẽ:iõ filius emãcipatus trãsmitteret legatũ ad suos hæredes:non autem succederet filius impubes qui est in potestate.vt.l.si ita relictũ.§.pegasus. ĵ.de leg.ij.&.l.in fideicõmissariã.§.cũ polidiꝰ.š.de vsuris &.l.seius saturninus.ĵ.ad trebel.&.l.ex his.C.qñ di.leg.ce.Respõ.licet sit in fauorẽ filij:non tñ facit conditionẽ ex voluntate defuncti qui instituit: & legatũ hoc mo-
2 do fecit in locũ pupillaris substõnis,vt dixi. ¶ Itẽ opp. † ꝙ hæc lex hodie non procedat:& est cõtra.l.qm̃ in prioribꝰ.C.de inoffi.testa.vbi omne tempus,& omne grauamẽ subduciť de medio:ergo saltẽ legitima videť esse relicta.Glo.videtur concedere ꝙ hæc.l.in hoc hodie corrigať.Iaco.de are.C. de inoffi.testa.in.l.filijs matrem videtur velle sustinere istud consiliũ qđ

a ¶ Tabulæ pupillares.dicit hîc Bal.vt refert Pau.de cast.ꝙ non est textus in mundo qui melius probet ꝙ sicut per auť.ex causa. C.de libe.præ.cõseruantur legata & fideicommissa.ita conseruantur substitutiones pupillares,quæ sunt pars testamenti,sicut legata.

b ¶ Ita debes intelligere.Adde ꝙ Pau.de ca.illã opi.reprobat ꝓpter ṽbũ de stituo:qa tũc multominꝰ esset destitutũ testm̃ ꝑ repudiationẽ filij cum subsit cohæres,per cuiꝰ aditionẽ põt cõfirmari. vñ tenẽdo ꝙ loquať in filio,plꝰ placet ꝙ nõ hr̃et cohęredẽ. ad cõtraria respõdet ꝙ ista coactio non erat necessaria tñ fuit vtilis: qa releuatur substitus ab onere ꝓbãdi suitatẽ postqꝫ expresse adiuit: aliâs haberet necesse ꝓbare patriã ptãtem qđ erit difficile:subiũgit postéa ꝙ sibi plus placet lect.Iaco.de are.

non sit correctũ:dicit enim ꝙ illa.l.qm̃ in prioribus. vult ꝙ omne grauamẽ subducať de legitiã: sed ista dilatio nõ est grauamẽ: ergo &c.gl.in.d.l.qm̃.se non firmat:sed in.l.si pater puellę.eo.tit.tenet idẽ quod
c hîc.Ego aũt dico[c] sic,si quidẽ est certũ,quòd dilatio talis sit grauamẽ filij:tunc sine dubio subducitur.vt d.l.qm̃ in prioribus.si verò est certũ ꝙ est cõmodũ: vt quia mater dubitans de moribus patris apposuit dilationem: tunc non subducitur: vt.d.l.filijs matrem.sed si est dubiũ:tunc puto quòd de medio subducatur hæc dilatio,vt.l.si pater puellæ.cum sua gl. C.de inof.test.& instit.de autho.tut.§.neqꝫ.& quod ibi not.Modò ad propositũ ista institutio & legatũ succedit in locum pupillaris substitutionis, quæ est
d prouisio filij,& eius vtilitatem[d] continet.vnde dico hanc legem per iura.C.non esse correctam. & hoc est ꝙ consilium illorum quatuor iurisconsultorum voluit.¶ Oppo.in auť.de trien.& semisse.de.§.prohibemꝰ.& vt cum de appellatio.cog.§.aliud quoqꝫ. vbi filius debet hr̃e iure institutiõis, nec sufficit hr̃e quoquo relicti tit.sublata differentia emancipationis,& patrię ptãtis.Sol.fateor ꝙ hodie istud consiliũ est correctũ,& testamentũ hoc modo factũ est ipso iure nullũ.Nam pręteritio debet fieri ex causis certis quę sunt nominatæ in titulo,vt cũ de appellatiõ. cogno.§.causas.& inter illas causas non est, nisi forsan diceremus quòd ibi sunt nominatę causę ingratitudinis:de causis verò quæ continent dilationem, & prouisionem,nulla fit ibi mentio:& hoc satis placet.& secundũ hoc ista lex non esset hodie correcta. nam iste filius est præteritus ex iusta cã suæ prouisionis:vñ sicut olim non poterat habere bono.poss. contrata.ita hodie non potest habere cõtrata. nullũ autem non potest dicere testm̃.quando est præteritus ex iusta causa,vt no.in auť.de hęre.& falc.§.exhæredatos.& secundũ hoc non erit correcta.l.mul-
3 ti non notę.š.de libe.& posthu.Tamen†vt ista euitemus qñ ille casus eueniret,darẽ tale consilium, ꝙ illum filium emancipatum institueret in quinqꝫ solidis:& residuum sibi legaretur in tempus pubertatis secundũ cõsilium illorum quatuor sapientũ:tũc eñi nullũ testm̃ posset dicere, quia esset institutus. Itẽ nõ posset agere ad supplementũ: quia ius agendi ad supplementũ succedit loco querelę:& vt.l.si ꝗs filium.in fi.&.l.omnimodo C.de inoffi.testa.vnde sicut querela nõ potest intentari. vt hîc not.ita non
4 potest agi ad supplementũ. ¶ † Quæro vtrum sufficiat quòd filio relinquatur aliquid iure fideicõmissi vniuersalis:vt iure institutionis videatur habere. gl.in.l.scimus.§.cum autem.C.de inoffic.test.videť dicere ꝙ sic.Ego autem dico cõtrariũ per.l.ita tñ.§. qui rogatus.ĵ.ad treb.fallit in casu huius.l.vbi talis modus relinquendi succedit in locũ pupillaris sub-
5 stitutionis. ¶ Quærit gl.ma. † in fi.an ille cui legať dimidia hr̃ditatis teneať ad onera debitorũ creditorũ,& legatorũ.Et est casꝰ ĩ.l.si ꝗs seruũ.§.fi.cũ.l.seq. ĵ.de leg.ij.licet faciat ar.cõtra.l.mulier.§.fi.ĵ.ad treb.
6 dic vt ibi. ¶ † Quęro:hîc diciť cũ ĩ suã tutelã &c.ꝗl'r intelligať. Quidã exponunt vsqꝫ ad.xxv.annos.alij vsqꝫ ad.xiiij.& hęc vera:qa si ꝓuisio succedit ĩ locũ pupillaris substitutionis,ꝗ pupillaris substõ nõ potest fieri,nisi vsqꝫ ad.xiiij.annũ. ergo dic ꝙ de.xiiij. annis intelligiť.ar.ꝓ hoc.ĵ.de le.iij.l.cum filio.

e Filio. [e] Expressum facit cessare tacitum.h.d. vide hîc casum expressum in quo expressa vulgaris non cõtinet tacitã pupillarẽ & econuerso:& hoc propter expressam prouisionem.

Quidam. Ius accrescẽdi transit ad illũ ad quẽ trãsit portio iure substõnis. h.d.¶ Oppo.ille substitutus non erat illi instituto coniunctus.ergo portio nõ debet ei accrescere.Dicit gloss.fateor ꝙ non erat coniunctus ei,sed erat ei coniunctus ille cui fuit substitutus. Gloss.ista dicit verũ,si illi qui remanserunt heredes erant cõiuncti

POMATES.

c ¶ L.cum ex filio. ver. Ego aũt dico. vide Are.cõsi.xix. in.iiij.col.

d ¶ Vtilitatẽ. Pau. de ca. dicit ꝙ iure isto sibi vr̃ cõsiliũ istorũ nõ fuisse bonũ:qa si bñ consyderes non est verũ ꝙ fiat ad cõmodũ istiꝰ emãcipati sed ad cõmodum fratris sui, vt dimidia emãcipati integraliter maneret penes fratrẽ si emancipatus moriať in pupillari ætate.vñ quid ad emãcipatum de fauore fratris sui postqꝫ ipse iniuriã recepit tam in dilatiõe, quia interim nihil habet, ꝙ̃ in trãsmissione: qa nihil trãsmittit. pręterea,dicit ipse de quo alimẽtabiť ĩterim si nõ habet alia bona, & restõ nõ veniet sibi fienda nisi post pupillarẽ ætatẽ.vñ vr̃ dicẽdũ. ꝙ ipse hẽat contrata.ꝑ.l.ita tñ §.ꝗ rogatꝰ.alleg.ꝑ Bart.& subdit ipse qualiter iure isto consilium dari potuit huic testatori, nõ video nec certè hodie: qa licet trebellianica. ꝓhiberi possit,nõ tamen legitima tolli.

POMATES.

c ¶ Filio. Vide pau. de cast.in.l. testõ. C.de impube.

illi. Sed si poneremus oẽs esse disiũctos ista inuestigatio gl. non esse necessaria, cum inter hæredes & disiunctos esset locus iuri accrescendi, vt. l. hæredes sine partibus. s. tit. j. & l. j. §. is ita. C. de cadu. tollen.

LEX XL.

Causa cognita. Substitutus ĩpuberi q se postea dedit ad arrogãdũ habet vtiles actiões si postea ĩpubes decedit. h. d. de materia huius. l. dic vt. l. si arrogator. s. de adop.

LEX XLI.

Cohæredi. Ista est bona. l. substitutus ei qui est substitutus cohæredi suo, vtroq; defuncto vocat in vtriusq; portionẽ. h. d. ¶ Quæro, quo iure iste habebit vtrãq; portionẽ. Quidã dicunt q vnã partẽ habebit iure substitutionis: aliam iure accrescẽdi, vt hĩc. quidã dicũt & habent hĩc apostillatũ per Dy. & ego hoc sequutus dixi idẽ. s. e. l. si titius cohæredi. tex. tamen in. l. si titius. videtur dicere quòd iure substitutionis habet partem vtranq;: dicit enim in vtranque partem substitutum esse.

Ex his. Hĩc dicit vel alij. & sic innuit q hĩc dicit pater qui per filiũ, & dñs qui per seruum acquisiuit admittat. Contra in. l. qui liberis. §. hec verba. s. eod. Sol. vt in gl. quòd filius vel seruus remansit in potestate alterius, vel aliter pater q per filium, vel dominus qui per seruum acquisiuit non admittit: quia nec hoc videtur: sed ille filius vel seruus admittit semper, licet alteri acquisiuerit. Sufficit enim q semel fuerit hæres, licet alteri acquisiuerit, vt. l. in substitutione. s. eo. & quod dixi in. l. qui liberis. §. hæc verba. & l. cum ex filio. s. eo.

Cum filiæ. Iste. §. ponit sex notabiles casus: vt patet ad literã. ¶ Not. ex primo casu huius. §. quòd pupillaris substitutio euanescit eo cui est facta sui iuris effecto añ mortem testatoris. qđ intellige si aliter quàm per dignitatẽ fiat sui iuris: vt plenè examinaui. j. eo. l. ij.

SVMMARIVM.

1 Substitutio facta intra tempora pubertatis, per uerba merè obliqua non trahitur ad directam.
Verbum restituere, est merè obliquum.
2 Fideicommissum in dubio uidetur relictum ab ipso filio impubere instituto, licet relinquatur post mortem.
3 Legitima impuberis de illo fideicommisso quòd detrahitur sicut trebellianica.

Quod si hæredem. Hĩc est secũdus casus huius. §. No. tex. ibi, vt ab impubere &c. Qui est valde not. tex. ¶ 1 † Et est notandũ ex hoc ver. j. quòd substitutio facta intra tẽpora pubertatis, per verba merè obliqua non trahatur ad directã. merè enim obliquum fuit verbũ restituere. secus verò si fuit verbũ 2 cõe, vt no. in. l. precibus. C. e. ¶ † Secundò no. & perpetuò tene menti q in dubio fideicõmissum videt relictum ab ipso filio instituto impubere: licet relinquatur post mortem suam, vt hĩc dicit tex. ibi. vt ab impubere &c. Hoc ideo est: quia si fideicõmissum esset datũ nominatim ab hærede impuberis, veniret in fideicõmissum legitima filij, vt. l. si fundũ per fideicõmissum. j. de leg. j. sed si fit grauatus ipse pupillus. non venit legitima in grauamine, vt not. per Dy. s. eo. l. j. & per Cy. in. l. ex tribus. C. de inoff. test. 3 & hoc tene menti. ¶ Tertiò no. † q legitimus impuberis de illo fideic. detrahit fal. seu trebell. Certè hodie etiã legitimã de iure naturę secũdũ opi. canonistarũ in. c. Raynutius. & c. Raynaldus. extra de testa. de qua tangitur in glossa in. l. Papinianus. §. meminisse. s. de inoffi. test. & l. quãquã. C. ad. l. Fal. & aut. de hæred. & fal. §. si qs aũt nõ implens. & l. j. §. si cui plus q; p. l. fal. si. & in. l. in ratione. §. quod vulgo. j. ad. l. fal.

Nec aliud. Nota quòd substitutio quæ fit per verba merè obliqua, non extenditur vltra tempora pubertatis. veruntamen quidam ex isto versiculo notant, quòd si fieret vltra tps pubertatis per verba directa quòd valeret: quod gl. reprehendit, vt dixi in. l. centurio. s. eo.

SVMMARIVM.

1 Legatarius singularis non detrahit falcidiam.
2 Legatarius certæ rei, licet rogetur restituere uniuersaliter, occasione talis legati nõ detrahit fal. nec trebel.
3 Filia instituta in certa quantitate, & rogata restituere si decesserit sine liberis detrahit falcidiam & trebel.

Quæ ita. Hunc. §. no. & declara, vt. j. de codici. l. ij. in versi. per fideicom. ¶ Oppo. de. l. sed si plures. §. ad substitutos. s. eo. Sol. ibi loquitur in directa: hĩc in fideicommissaria, in qua bona filij nõ veniunt quod no. sed remanẽt apud successorem filij. ¶ In versic. & ideo. iste est no. versi. Oppo. quòd etiam si sint legata à filio exhæredato, non valeat fideicom. vt. l. cum quidam. C. de leg. Sol. intelligo ibi in fideicommisso relicto à substituto exhæredati, quòd non valeat etiam si sit legatũ exhæredato: hĩc ab ipso exhæredato. ¶ Oppo. de. l. qui fundum. §. fina. & l. in ratione. in fi. j. ad. l. falcid. Solu. valet, si substitutus fuit ab eo institutus,
1 vt plenè dixi in. d. l. qui fundum. §. qui filios. ¶ No. † quòd legatarius singularis non detrahit falci. quod dic vt. l. lex falcid. §. nunquàm. j. ad leg. falci.
2 ¶ No. † quòd legatarius certę rei licet rogetur restituere vniuersaliter: occasione ipsius legati non detrahit falcidiam, seu trebelliani. quod not. quia hĩc fuit filiæ relictum legatum: & fuit rogata de restituenda hæreditate, vt
3 ibi intra modum hęreditatis à filio datum &c. quod † facit si pater instituit filiam in certa quantitate, & eam grauauit de restituendo simpliciter bona sua si decederet sine liberis. Aduocati communiter dicunt quòd debet detrahi fal. & trebel. quod verum esset, si esset grauata vniuersaliter occasione illius portionis: & quia est instituta in certa quantitate eius contemplatione potest grauari vt hĩc.

a Qui discretas. [a] Substitutio breuiloqua vocat prius in institutione coniunctos, postea disiunctos. h. d. Et est valde no. casus & ipsum inducam ad aliqua dum tractabo materiã breuiloquæ substitutionis in. l. lucius. infra eo.

b Qui patrem. [b] Substitutio breuiloqua nõ refertur ad eos quibus specialiter est substitutum. h. d. No. tex. ibi, propter speciale &c. ¶ Oppo. de. l. fi. j. ad trebel. vbi porrigit ad eos quibus est specialiter substitutũ. Solu. ibi propter illa verba, illi, vel illis. que cum sint pluralis numeri non possunt verificari, nisi referantur ad eos quibus est specialiter prouisum, vt dixi. ¶ Item oppo. eodem modo quòd per speciale prouisionem à generali non est recessum, vt. l. j. §. j. de no. ope. nũ. sol. vt dixi in. l. quæsitum. §. fi. de fun. instru.

Cohæres. Legata in secundis tabulis relicta contribuuntur cum relictis à substituto. h. d. & tractat materiam contributionis. ¶ Oppo. quòd ista contributio non fiat, vt. l. in ratione. §. quòd vulgo. & §. quæsitum. j. ad. l. fal. so. hĩc loquitur quando relicta à se legata in institutione cum relictis à se in substitutione contribuuntur. sed an relicta à pupillo contribuuntur cum relictis à se: dic vt ibi plenè dixi & l. qui fundum. §. cohæres. infra ad legem falcidiam.

c Non videri. [c] Hic est nota. §. elegitur duobus modis, & vterq; est pulcher casus. & secũdùm primam lect. h. d. Substitutus in partem, admittitur in totum si non reperiatur alius. hoc dicit, sed secundùm aliam lectu. hoc dicit, substitutio facta filio si impubes decesserit valet. licet verè institutio non præcedat: quia præcederet fingit h. d. Et est no. casus. ¶ Contra hanc secundam lect. quam puto veram oppo. quia filius debet esse institutus, vel exhæredatus, vt. s. eo. l. ij. circa prin. Solu. debet esse institutus, vel exhæredatus vel pro instituto, vel exhæredato habitus. si enim poneremus extraneum institutum insolidum: tunc filius esset præteritus, & testamentũ non valeret, sed quando nullum aliũ institutũ in testamẽto habet, videtur filium instituere, vel videtur velle eũ habere ab intestato, vt. l. si quis ita hæres. s. titu. j. & si non esset hæres habitus: tunc veniat substitutus: & ita potest hĩc intelligi. licet glo. videat velle contrarium. s. eo. l. si quis eum. §. fi. & l. si in testamento. s. eo. & l. gallus. in prin. s. de libe. & posthu. & ita ibi dixi.

SVMMARIVM.

1 Legata ad hoc ut dicãtur relicta à substituto impuberi, quomodo debeant cõcipi uerba?
2 Legata an dicantur relicta ab hærede uel à fideicommissario ad utilitatem in substitutione fideicommissaria?

LEX XLII.

d Qui duos. [d] Si duo impuberes simul decesserunt. substitutus succedit vtrique eorum ex pupillari directa: aliàs vltimo tantùm in cuius hæreditate reperiet hæreditatem primi, tanq; bona aliunde quęsita. h. d. ¶ Nota ergo quod dixi in summario. s. q si simul decedunt, vterq; succedit ex pupillari directa: & habuistis. s. e. l. ex duobus. & l. qui duos. in prin. j. de re. du. sed si diuersis temporibus decedũt succedit tantùm vltimo ex pupillari directa sed in hæreditate vltimi inueniet hæreditatem primi. habuistis in. l. vel singulis. s. eo. & l. pater filiũ. §. fi. j. ad. l. fal. dicã ĩ. l. qui duos. j. de reb. du. ¶ Op. quia secundũ hoc videt q decedat p parte testatus, & p parte intestatus cõtra. l. ius nostrũ. j. de reg. iur. Sol. in totũ decedit testatus vltimus filius, sed primus decedit ĩ totũ intestatus: & sic nõ ob. cõtrariũ. Itẽ op. q in hrditate secũdi nõ reperiat hrditas primi, si nõ fuit adita, vt. l. qm sororẽ. de iu. deli. & ĩ. l. vnica §. ĩ nouissimo. C. de cad. tol. So. dico q scđs adiuit hrditatẽ primi: & cõpetit sibi ius deliberãdi, vel ius petẽdi restõnẽ ĩ ĩtegrũ qđ trãsmittit ad substitutũ, vt dixi in. l. q duos. s. alls. ¶ Opp. q in rõne falcidię cõputent oĩa bona defuncti: q tpe testamẽti habebat, vt. l. ĩ rõne. ĩ pri. ff. ad. l. fal. & §. q vulgo. Respon. hic

a ¶ Qui discretas. Vide Paulũ de castro. consi. cccl viij.

b ¶ Qui patrem. Et vide Bar. in consil. liiij. incip. Ang. & Marti. in ordine libri mei: ad qđ allegat istum tex. An. Barba.

POMATES.
c ¶ Non videri in prin. Vide Alex. consi. ccciij. incip. circa primum dubium. Et intellige istum tex. quando substitutio fuit facta per verba directa secus si p verba cõmunia. ita tenet Ludo. Ro. consil. lviij. in prin. & cõsil. cc. incip. quia Valerianus testator. Alex. in. l. ij. in prin. s. eo. titu. & in v. q. Bar. in. l. centurio. s. e.

POMATES.
d ¶ Qui duos. Vide quid dicat Ro. cõsil. xix. i. j. no. Are. cõsi. cliij. in. ix. col. 3 Alex. consi. clxxv. ver. bene fateor. v. col.

Rñ.hîc dicit glo.ꝙ bona alterius impuberis in his non computantur:quia in his non fuit ſubſtitutus.hoc eſt ſatis bene dictũ.vel dic fauor cõtrarium quòd debent inſpici bona quæ quis habebat tpe mortis teſtatoris,ſed ille pupillus cui eſt facta.ſubſtitutio non habuit tempore mortis teſtatoris,niſi ſuam partem:ſed aliam habuit ex poſt facto:ideo in falcidia non computatur:vt.l.in ratione.§.quod vulgo.ſ.alleg.Item dicit hîc quòd legata data à ſubſtituto in irritum recidunt.¶ Quæro an ille verſi.referatur ad primũ caſum,vel ad ſecundũ.Glo.dicit ꝙ poteſt referri ad vtrunq; ſed inquantũ dicit referri ad primum caſum malè dicit: quia in primo caſu ſuccedit̃ ex pupillari directa vtriq;:& ſic legata ex perſona vtriuſque debentur:cum vterque decedat teſtatus, vt.l.pñſi.§.fi.ſ.ad.l.fal. & in hoc Dy.reprehen-
1 dit gloſſ.& bene. ¶ † Vltimò quæro,[a] qualiter fuerunt concepta verba
a quando legata fuerunt à ſubſtituto relicta.Dicit gloſ.ꝙ dicit,ſi talis intra pupillarem ætatẽ deceſſerit,lego tibi centum.quod tene menti.& ſic non dicit lego à ſubſtituto:ſed ſimpliciter dicit lego tibi centum & tamen gl. dicit ꝙ ex iſtis verbis videtur relictum à ſubſtituto.¶ Contra hoc videtur facere tex.ſ.l.proxi.§.cũ filiæ.verſic.ꝙ ſi hæredẽ.Solu. poſſumus dicere ꝙ ibi verba fuerunt prolata ad ipſum impuberẽ:qñ ipſum impuberem grauauit,ſed hîc ſimpliciter fuerunt prolata:vnde cũ referant̃ poſt mortẽ videntur reliqui à ſubſtituto.arg.l.codicillis.in prin.de vſufruc.lega.& hoc
2 puto verum in ſubſtitutione directa. ¶ In ſubſtitutione † verò fideicommiſſaria,an videantur legata relicta ab hærede,vel à fideicommiſſario: dic plenè vt dixi in.l.marcellus.ſ.ad tre.& hoc tene menti:quia eſt vtile:quia qñ legata relinquunt̃ à ſubſtituto, venit legitima:ſecus qñ ab impubere.

SVMMARIVM.

1 *Subſtitutio exemplaris ad hoc ut fieri poßit,an ſufficiant qualitates de quibus hîc ſemel extitiſſe,licèt poſtea deſinant.*
Qualitas iuncta uerbo,quomodo & quando intelligatur ſecundùm tempus uerbi?
Qualitas iuncta participio debet adeſſe tempore importato per participium.
2 *Beneficium quomodo dicatur intelligi ne contineat iniquitatem?*
3 *Filios naturales tantùm habens ſi fecit ipſos legitimari,ut ei ſuccederent ſi poſtea cœpit uxorem,& habuit filios legitimos,per hoc non prohibentur ſuccedere legitimati.*
4 *Subſtitutio exemplaris quare ſic dicatur?*
5 *Subſtitutio exemplaris in quibus conueniat cum ſubſtitutione in pupillari in cauſa producente.*
6 *In ſubſtitutione exemplari,an requirantur ut fieri poßit,quæ requiruntur in ſubſtitutione pupillari.*
7 *Filio naturali poteſt ſubſtitui exemplariter,non tamen ſpurio.*
8 *Patri furioſo non poteſt ſubſtitui exemplariter per filium.*
9 *Subſtitutio exemplaria fit maiori.*
10 *Filio impuberi mente capto,uel furioſo,an poßit exemplariter ſubſtitui,& quando erit pupillaris?*
11 *In ſubſtitutione exẽplaria nõ requiritur quòd filius ſit in poteſtate,ſicut in pupillari.*
Ratione diuerſitatis in hoc inter pupillarem & exemplarem.
12 *Mater quæ tranſiuit ad ſecunda uota non poteſt filio mente capto,uel furioſo exemplariter ſubſtituere:aliàs ſecus.*
13 *Subſtitutio exemplaria facta per matrem ante tranſitum ad ſecunda uota ipſa tranſeunte euaneſcit.*
14 *In ſubſtitutione exemplaria etiam ſicut in pupillari requiritur quòd ille cui fit ſubſtitutio non ſit recaſurus in poteſtatem.*
15 *Furioſo qui ante furorem eſſet condemnatus de crimine ex quo efficeretur inteſtabilis non poteſt ſubſtitui exemplariter.*
16 *Dementia tempore mortis requiritur ad hoc ut ſubſtitutio exemplaris fieri poßit.*
17 *In ſubſtitutiõe exemplaria requiritur quòd pater faciat teſtamẽtũ ſicut in pupillari.*
18 *Filio etiam exhæredato non poteſt exẽplariter ſubſtitui,licèt ſic in pupillari.*
19 *Ratio quia filio exhæredato exemplariter ſubſtitui non poteſt,pupillo ſic.*
20 *Subſtitutio exemplaria quòd fieri poßit etiam quando furioſus,uel ſimiles ſubſtituti ſunt in minori quantitate.*
21 *In ſubſtitutione exemplaria an requiratur quòd hæreditas adeatur ſicut in pupillari.*
22 *Bonorum poſſeßio ſecundùm tab.quæ datur furioſo licèt non ſit iuris,tamen confirmat ſubſtitutionem exemplariam.*
23 *Tacita exemplaria an contineatur in expreſſa uulgari facta furioſo?ubi quòd ſic.*
24 *Duo ſpecialia procedentia ex duabus cauſis poſſunt circa idem concurrere.*
25 *Subſtitutio pupillaris expreſſa an contineat tacitam exemplariam?*
26 *Tacita exemplaria probata an reperiri poßit?*
27 *Subſtitutio exemplari an ſic dari poßit generaliter & tacita ſpecialiter.*
28 *Subſtitutio exemplaris partim expreſſa,& partim tacita,an detur?*
Surdo & muto,uel prodigo an poßit exemplariter ſubſtitui?
29 *Liberi,uel fratres furioſi,uel dementis ſubſtituuntur in ſubſtitutione exemplari neceſſariò ſi ſuperſunt.*
Ratio quare in ſubſtitutione exẽplari quicunq; ſubſtitui nõ poteſt ſicut in pupillari.
30 *Mater an poßit præteriri in ſubſtitutione exemplari?*
31 *Pater an poßit unum ex filijs,uel fratrem mente capti ſubſtituere,& alios præterire,uel exhæredare?*
32 *Pater ſubſtituendo exemplariter quando fratrem utrinq; coniunctum, & quando utrunque ſubſtituat?*
33 *Pater uel mater,an poßint ſeipſos ſubſtituere?*
34 *Suſtitutio exemplaris qualiter effectu conueniat uel diſconueniat cum pupillari.*
35 *Tacita exemplaris quando excludat matrem?*
36 *Subſtitutio exemplaris ſi à patre uel matre fuerit facta furioſo,quis ſubſtitutus admittatur?*
37 *Pater uilis non poteſt filio furioſo exemplariter ſubſtituere.*
38 *Auus ſi dedit unum ſubſtitutũ,& mater aliũ quis præfertur?*
39 *Subſtitutio exemplaris qualiter finiatur,& an concordet in hoc cum pupillari?*
40 *Subſtitutiõe exemplari facta ſi furioſus ſit facta ſanæ mentis, & poſtea reincidit in furorem quòd ſubſtitutio reconualeſcat.*
Ceſſare & extinguere differunt.
41 *Furioſus effectus ſanæ mentis ſi fecit teſtamentum,an ſubſtitutio exemplaris ceſſet?*
42 *Filius ſi ante furorem fecit teſtamentum, pater non poteſt in furore ei ſubſtituere exemplariter.*
43 *Filij naſcituri,quãdo extinguant ſubſtõnem exemplariam?*
44 *Furioſo ſi naſcitur filius quem in poteſtate non habebat, an extinguatur ſubſtitutio exemplaris?*
45 *Diſpoſitio ad hoc ut teneat ſufficit unam ex duabus rationibus eſſe.*
46 *Subſtitutio exemplaris finitur ex defectu eius cui facta eſt.*

LEX XLIII.

* EX facto. Hîc tractatur materia ſubſtitutiõis exemplaris quam dicam hîc. Subſtitutio exemplaris expirat impedimento ceſſante,vel liberis poſtea ſuſceptis.h.d. Et diuidit̃ in quatuor partes principales. Primò enim ponit̃ thema & quæſtio. Secundò ponunt̃ quædã præambula ad determinationẽ quæſtionis. Tertiò ponit̃ determinatio quæſtionis. Quartò determinat nouã quæſtionem dependẽtẽ ex præmiſsis.ſecũda ibi, rñdi bñficia.tertia ibi,igit̃ etiam agnatione.quarta ibi,nec intereſt. vſq; ad.§.itẽ quæro.In tex.ibi,an rũpat̃ teſtm̃.i.prædicta ſubſtitutio pupillaris quæ eſt teſtamentũ filij muti. Secũda pars principalis diuiditur in quatuor partes vel quinq;. Primò præmittit vnũ ad ſui excuſationem. Secundò dicit talem ſubſtitutionẽ euaneſcere impedimẽto ceſſante, quod probat ex verbis reſcripti. Tertiò, illud probat p ſimilitudinẽ impuberis. Quartò, illud ꝓbat per ſimilitudinem furioſi. Quintò, ꝓbat hoc per reductionẽ ad abſurdũ. ſecũda ibi, verũ. tertia ibi, vt quẽadmodũ. quarta ibi, nã & ſi furioſo. quinta ibi, etenim iniquum. ¶ In verſi. verũ. pono caſum ſic. ſupra dixit quòd Princeps debet adiri: ſed quid ſi nõ poſſumus? Reſpondet quòd ſi ille mutus deſineret eſſe mutus ſubſtitutio extingueret̃: quia ceſſaret impedimentũ: verba etenim reſcripti loquuntur de muto: ergo donec durat mutus, non ceſſat ſubſtitutio, ſed poſtea ſic. & ſic pone caſum. & ita reſpondet. Et anteq; veniat ad reſponſionem in verſi. vt quemadmodũ. iuriſconſultus ꝓbat per ſimilitudinẽ: & eſt caſus clarus in verſi. nam & ſi furioſo. & verſi. ſeq. Not. tex. ibi, auferret enim. In ver. igitur etiã agnatione. inſtat quærens: quid ergo dicetis in quæſtione propoſita? Reſpondet iuriſconſultus natiuitate filij rumpi ſubſtitutionem. & probat ſic: iſta ſunt paria quẽ ſibi hæredẽ facere per teſtamentum, vel ſibi à iure fieri. ſed ſi ipſe ſibi feciſſet per teſtamentũ talis ſubſtitutio extingueret̃, vt ſ. ꝓbatũ eſt. ergo nũc cũ naſcit̃ ſibi fili⁹ qui à lege efficit̃ ſuus hæres. ¶ In ver. nec enim hîc probat per aliã rõnem dicens quòd verba reſcripti, vel teſtamẽti, non debent referri ad caſum non cogitatũ: ſed pater vel princeps nõ vr̃ cogitare exhæredare eũ qui poſtea naſcet̃. h.d. ¶ Opp. ad primã partẽ, fruſtra à principe impetrat̃ quod de iure cõi concedit̃, vt. l. j. C. de theſau. li. x. & l. j. j. ad muni. & ſ. titu. j. l. que ſub conditione. in fi. ſed de iure cõmuni quis poteſt ſubſtituere filijs ſic impeditis, vt. l. humanitatis. C. eo. ergo &c. Rñ. de iure antiquo non poterat quis ſubſtituere filio puberi directò quantũcunq; impedito teſtari, niſi hoc impetraret à principe, vt hîc. hodie verò factum eſt ius commune per. d. l. humanitatis. & inſtitu. de pupilla. §. qua ratione. igitur iſta ſubſtitu. quia introducta eſt ad ſimilitudinem pupilla-

POMATES.

a ¶ Vltimò quæro. Vide concor. per Alexã. cõſil. xij. in vlti. colum. in. ij. volu. Aret. conſil. clxvj. aliâs. clvj. in iiij. colum. Mathe. not. clxiiij. Alexã. in. l. centurio. in xxviij. col. ſ. eo. tit. Alexan. conſi. xij. in. ij. volu. Com̃. cõſil. iiij. in. ij. colum. Barb. conſi. xiiij. v. colum.

* Pro cõcordia aduerte ꝙ abſolutè põt ſubſtituere exemplariter hodie pr̃ filio mente capto. Sed ponamus ꝙ fili⁹ mẽte capt⁹ habeat plures filios põt vnũ ſubſtituere, & alios exhæredare. ita Bart. in hac. l. ex facto. verſi. item dicit quòd pr̃. cõtrarius allegatur per Alexan. in. l. humanitatis. in fi. gl. fi. C. de impu. & alijs ſubſti. & ibi cæteri doct. cõtra gl. ibi ꝙ indiſtinctè poteſt vnũ ex filijs mente captis ſubſtituere, & nõ poterũt alij cõqueri de teſtamento aui: qa nõ tenebat̃ eos ſubſtituere. qm̃ præcedebat eos pater eorũ in ſuitate. l. gall⁹. §. in oĩbus. ff. de libe. & poſth. ideo nõ redd it̃ teſtamẽtũ nullũ. Tu dic non dixit bar. qđ illa ſua ſit opiñ. ſed bene dixit qđ ita tenẽt docto. Vel alr̃ dic quòd Bart. in. d. l. humanitatis. debet intelligi ꝓut ſe declarat in hac. l. ex facto. vel veri⁹ dic ꝙ Bar. ĩ. d. l. humanitatis. ponit qõ. an tacendo alios vno ſubſtituto teſtamẽtũ ſit nullũ: que qõ eſt valde aliena ab illa de qua in hac. l. cũ loquat̃ ſolũ hic an poſsit exhæredare alios cũ cauſa, vel ſine cauſa: & dicit hic quod non.

a ❧POMATES. ¶ Ad secundā partē.op. Vide Feli.ī.c.iij.de excep.
b ❧POMAT. ¶ Donec durat. Vide Bal.in.l.si qs hr̄dē.ff.de īsti & sub.
c ❧POMATES. ¶ Primo casu. Vide Pañ.cōs.xxvj.pe.co.ij.vo.ij.du-
bio.& cōsi.xcij.in fi.& cōsi.seq.in.ij.col.vide etiā Pañ.cōsi.j.in.iij.col.j.vo.
& cōsi.cxvij.in vlti.du.in.ij.vol.Cep.cōsi.lviij.j.col.Bar.cōsi.xxx.& cōsi.
lxxiij.& cō.cxvij.

d ¶ L.ꝓspexit.Ad-
de quod eandē sol.
ponit Bar.in.l.adi
re.§.cūius.de iure-
patr.cum quo alij
dec.cōiter transire
videntur.
❧POMATES.
e ¶ Hęc.l.inducit̃.
vide Alexā.consi.
dxxxvij.& seq.v.
volu.
f ¶ Fortè ꝓcederet.
Bald.hic tenet ꝙ
nullo mō infringa
tur legitimatio.idē
tenet in.l.eam quā
C.de fidei.in.xiij.
col.Cy.ī.l.si vnꝗ̃.
C.de reuo.do.pro
quo allegat tex.in
l.ij.j.de iti.actuque
pri.&.l.pe.de nat.
li.& Rayn.in.d.l.si
vnꝗ̃.Idē tenet per
c.decet.de regu.
iu.in.vj.idem facit
Sal.in.d.l.si vnꝗ̃.
& cum opi.istorū
transit Alex.opi.
autē Dyñ.sequit̃
Gul.de cu.in.l.j.
C.de na.li.quā se-
quit̃ Io.an.in titu.
de succes.ab īte.§.
j.versi.sed ex facto
in addi.Spe. Idem
cōsuluit Old.cōsi.
cclvij.incip.qdam
Rex.Bal.seqt̃ pri-
mā opi.cōs.clxxij.
j.vol.& Ludo.Ro.
latè consil.cxciij.
vbi ad vtrāq; partē
arguit & soluit.
❧POMATES.
g ¶ De quibus libe
ris.in fi.Vide Ale-
xā.consi.iiij.in.iiij.
du.in.iiij.vol.
h ¶ Naturalibus.
Ang.&Imo.hic te
nēt ꝙ nullo modo
naturalibus exem
plariter posit sub
stitui.idē Bal.in.d.l.
ij.in fi.C.de hære.
institu.& cū opi.
horū trāsit Alexā.
licet Bald.in.l.hu-
manitatis.teneat
ꝙ substitui posit.
i ¶ Valet iure pu-
pillaris. Idē tenet
Imo.hic & ī.c.ray-
nutius Bal.in.d.l.
humanitatis.& A-
lex.hic.de quo vi-
de Saly.in.d.l.hu-
manitatis.

ris vocatur exemplaris.quidā tamen dicunt ꝙ mu-
to non potest substitui sine rescripto principis.&.l.
humanitatis.loquitur in mente capto, & non aliter
impedito,qđ nō placet.vt.j.dicā. ¶ Ad secūdā par
a tē[a] op.ꝙ princeps non debeat interpretari: sed sem-
per de iure debēt interptetari contra eū ꝓ quo pro-
ferunt̃,vt.l.veterib⁹.s̄.de pac. Sol.aliud est in pactis
1 vt ibi:aliud in beneficio,vt hic. ¶ Secūdò opp.† di-
citur hic ex eo ꝙ permisit substituere muto, videt̃
b intelligi debere donec durat [b] mutitas.Contra,imò
ꝙ talis qualitas,& similes qualitates apponant̃ cau
sa demōstrationis,& sufficiat tales qualitates semel
extitisse,licet postea desinant.s̄.eo.l.in substitutio-
ne.&.j.de ali.& ci.leg.l.mela.in prin.Sol.aut illę qua
litates appositæ in oratione significant regul̃.secun
dùm tp̄s verbi ad cui⁹ determinationē veniunt.aut
illæ qualitates determinant verbū per quod signifi
catur ipse actus disponendi:aut determinant ver-
bū per qđ significat̃ tp̄s à quo dispositio sumit ef-
fectum:aut determinant quoddam aliud verbū se-
c paratū ab his. Primo casu, [c] sufficit regulariter illas
qualitates adesse tpe quo fit dispositio licèt postea
desinant,vt.l.mela.in prin.j.de ali.& cib.leg.& ibi
dicit testator relinquo alimēta puero vel puellę: nā
illa adiectio puero, vel puellę, determinat verbum
relinquo.Sufficit ergo ꝙ tpe quo relinquit̃.i.tpe te-
stamenti sit puer,vel puella.hoc etiā ꝓbat̃ de aur.
& arg.le.l.iij.ibi enim legauit quæ vxoris causa pa-
rata sunt.quod est verbū præsentis tpis significans
tp̄s testamenti:ideo sufficit tēpore testamēti esse.fal
lit in.l.nostra.rō est:qa sequerent̃ absurditates q̄ po
nunt̃ in tex.ideo requirit̃ quòd qualitas duret vsq;
ad tp̄s quo substitutio sumat effectū. ¶ Secūdo casu
requirit̃ ꝙ illę qualitates adsint illo tpe quo dispo-
sitio substitutionis sumat effectum,vt.l.ij.j.de au.&
ar.le.ibi enim legauit quæ vxoris cā erāt parata qđ
est verbū futuri tēporis:vnde cū illa qualitas vxoris
veniat ad determinationem illius verbi erāt, qđ est
verbum futuri temporis: & significat tp̄s mortis in
quo dispositio sumit effectū,ideo requirit̃ ꝙ tempo
re mortis sit vxor.ad idem.j.ad treb.l.ex facto.§.si
quis autē.vbi verba illa si decesserit sine liberis, de-
bent intelligi sine liberis supuiuentibus tpe quo de-
cedit:qa illa verba sine liberis determināt verbū de
cessent.Ad idē.s̄.de noxa.l.in delictis.§.si extrane⁹.
facit.j.de test.mi.l.titius.quæ multū probat de prę-
senti distinctione. ¶ Tertio casu,quādo determinat
quoddā aliud verbū separatū ab his,tunc sufficit illa
qualitatē semel existere,licet desinat:hoc probatur
in.l.in substitutiōe.s̄.eo.ibi enim dixit,quisquis mi-
hi hæres erit,impuberi filio meo hæres esto:nā ver-
bum erit,non respicit tp̄s quo testator facit testamē
tum,nec tp̄s quo morit̃ pupillus, sed respicit tēpus
quo morit̃ testator:vnde sufficit ꝙ semel fuerit hæ-
res:qđ trahitur ad tp̄s mortis in.l.hæres qñcunque.
de acquir.hære.&.l.hæredib⁹.j.ad trebel.facit.l.titi⁹.
j.de testa.mili.& quod dixi in verbo idem dico in
participio.nam qualitates quæ veniunt ad determi
nationē participij debent adesse tpe importato per
participiū,vt.d.l.titius.de testa.mili.& hoc est vtile
2 scire ad infinitas.q. ¶ Dicit̃ hic† ꝙ bñficiū nō debet
d intelligi vt iniquitatē cōtineat.Cōtra.l.ꝓspexit[d].j.
q & a qui.vbi beneficiū prīcipis cōtinet iniquitatē.
R̄n.debet ītelligi ita ꝙ nō cōtineat iniquitatē,p quā
aliqs dānificet̃: vt hic.sed si amitteret̃ p hoc lucrū,
aliquod rescriptū principis per hoc nō restringeret̃
e vt ibi. ¶ Vltimò hęc.l.inducit̃[e] p Dyñ.ad.q.† Aliqs
3 habens filios naturales tantū fecit eos legitimari.vt
posint ei succedere:deinde accepit vxorē:& habet
filios legitimos ex ea.quęrit̃ an tales filij legitimati
posint succedere vna cū filijs legitimis.Dy.tenet ꝓ
& contra.multa possent dici:tñ per hanc.l.solet dici
ꝙ non:quia causa cessat quæ erat ꝙ non habebat fi-
lios legitimos: ideo debet cessare effectus legitima

tionis ipsius per hanc.l.Ita dicit Dy.Ray.dicebat cōtrariū:quia res cepta
perfecta,& consummata, licet perueniat ad eum casum à quo non potest
incipere:tamen non vitiat̃, vt no.per Dyñ.in.c.factum legitimè.de regu.
iur.lib.vj.& de verb.obli.l.si sub vna.§.si quis viam.ad hoc respōdet quòd
substitutio ante mortem filij non erat perfecta:sed legitimatio sic. Sed ad
dictum Dyñ.posset responderi:quia licet legitimatio esset perfecta, tamē
actus succedendi de quo quæritur erat in pendenti.& non confirmat̃ sicut
substitutio:tamen huic secundę opi.magis starē quàm primę, quia in pri-
ma legitimatio est perfecta, sed actus succedendi de quo quæritur est ac-
cessorius ad legitimationem. Præterea, probo aliter.aut probo filios esse
legitimos per subsequens matrimoniū,& tunc succedunt cū legitimo:vt.l.
antepe.& pe.C.de natu.li.aut dicimus eos esse legitimatos per rescriptum
principis:& tunc idē,quia tex.in corpore quib.mo.na.effi.le.§.illud.in fin.
dicit ꝙ legitimati p rescriptū habēt̃ per oīa, sicut legitimati p mr̄imoniū.
f sed si ponimus legitimatos p dationē curię:fortè ꝓcederet [f] dictum Dyn.
4 ¶ Veniamus ad materiam substitutionis exemplaris.† primò quęro qua
re sic vocetur ista substitutio.Doc.dicunt quòd est introducta ad exēplū
pupillaris:vt hic,&.C.eo.l.humanitatis.& īstit.de pupi.§.qua rōne. ¶ Sed
contra hoc oppo.nam exemplar dicitur illud vnde sumitur: sumptū dici-
tur exēplatū,vt in.l.j.§.si qs in duobus.de bo.poss.secundū tab.&.l.ij.de fi.
instrumē.& ideo magis debet dici exēplata q̄ exēplaris. Gul.dicit ꝙ ista
est magistralis loquutio de qua nō est curandū. Vel aliter dicit, lex cōtra-
ria loquit̃ quādo vna scriptura est ab alia exēplata, sicut ista:hic loquitur
quando res vna ad exemplū alterius fit,nō ꝙ sit eadē. & tunc quia vtraq;
est principalis vocare eā pōt exēplarem,& exēplatā sicut placet. ¶ Quæ
ro secūdò:qa ista substitutio est introducta ad exemplū pupillaris,videa-
mus in quib⁹ cōueniant,& discōueniant adinuicē.ex quo habebim⁹ mate
riam propter quam quinq; principaliter examinemus. Primò,qualiter cō
tineant in causa producente. Secundò,qualiter in materia producibili:hoc
est vtrùm oīa q̄ requirunt̃ ad pupillarē requirantur ad exemplarem. Ter
tiò qualiter in modo ꝓducendi cōueniāt,hoc est vtrū substitutio exempla
ris posit fieri tacitè,vel expressè,sicut pupillaris. Quartò qualr̃ in effectu
producit̃? & hoc est vtrū oēs effectus habet quos habet pupillaris. ¶ Quī-
tò vtrū in ꝓductionis materia,hoc est vtrū eisdem modis finiat̃ exēplaris
5 sicut pupillaris. ¶ Ad primū† vtrū cōueniāt istę substitutiones in cā pro-
ducente.doc.dicūt ꝙ sic:quia sicut pupillaris fuit inducta:quia pupill⁹ nō
potuit sibi ꝓuidere p testm̄,& ita exēplaris:quia mente captus, & similes
nō pñt sibi ꝓuidere p testm̄, vt.l.humanitatis.C.e.& insti.de pupi.§.qua
rōne. Tu dic lati⁹. Aut quęris nūqd cōueniāt in cā efficiēte:& dico ꝙ non:
qa pupillaris fuit ītroducta morib⁹,vt.l.ij.s̄.e.exēplaris lege vel cōsuetudi
ne principis,vt.l.humanitatis.Aut quęris vtrū conueniāt in cā fi.& tūc cō
ueniūt in cā finali in gñe:qa vtraq; substō fuit introducta ad ꝓuidendum
ei qui sibi ꝓuidere nō pōt.Sed si cōsyderas cām finalē in spē:tunc nō con-
ueniūt:qa pupillaris substō fuit introducta ad ꝓuidendū ei q ꝓpter ętatē
non potuit testari:ista nō,vt.l.humanitatis.&.§.qua rōne.& hic. ¶ Quęro,
6 † secundo casu.s.an cōueniant in materia ꝓducibili:hoc est vtrùm in ipsa
substitutione requirant̃ illa octo de qbus dixi ī.l.ij.in prin.s̄.eo.Dic primò
ꝙ in pupillari requirit̃ ꝙ sit de liberis.an hic requirat̃? dic quòd sic: patet
g hic & in.l.humanitatis. ¶ Sed quæro de quibus liberis[g] loquitur hic? Aut
h quæris de liberis legitimis & naturalibus.[h] & tunc cōueniunt, vt hic &.l.
humanitatis.aut de legitimis tantū,& idē:vt.l.si arrogator.s̄.de adop.&.l.
sed si plures.§.in arrogato.s̄.eo.Cum ergo non reperiamus discordiam,sta
7 bimus similitudini. Aut† quærimus de naturalib⁹ tm̄, & in hoc discōue-
niūt:qa istis & similibus non pōt substitui pupillariter,cum non sint in po
testate,vt.l.ij.s̄.eo.sed ista bene potest fieri eis:quia in ea nō requirit̃ patria
potestas,vt.j.dicā.Aut loqueris de liberis,& spurijs:& in hoc conueniunt:
quia nō sunt nominandi filij,vt in aut̃.ex complexu.C.de ince.nupt.& in
aut̃.quib.mod.na.effi.sui.§.si.ideo nec pupillaris,nec exēplaris pōt eis fie-
8 ri. ¶ Sed quęro,† an patri furioso posit substitui p filiū exēplariter. Vide-
tur quòd sic,vt.l.his qui.s̄.de tuto.& cu.da.ab his. Doct.contra:quia hic cū
similibus tantùm dicitur de liberis,vt.l.si verò.§.de viro.s̄.solu.matri.Præ-
terea,in pupillari non est inuentum quòd filius substituit patri: ergo nec
in ista quæ inducitur ad eius exemplum. Non ob.l.his qui.quia aliud est
in administratione bonorum quæ fit in vita:aliud in substitutione quæ fit
in testamento,vt.l.aurelio.§. Caius.de lib.lega. & quod not.in.l.j.§.fuit
quæsitum.j.ad trebel. ¶ Præterea,plus iuris habet pater in administratio-
ne bonorum filij quàm ecōuerso,vt no.in dicta.l.his qui.ergo &c. ¶ Secun
9 dò† quæro.requiritur in pupillari quòd filius sit impubes:an hoc requira-
tur in ista substitutione? Dic quòd non,vt hic patet.& in.l.humanitatis.C.
eo.quę loquitur in his filijs qui possent suscipere filios, & hic expressè di-
10 citur puberi:ergo &c. ¶ Sed† quęro iuxta hoc:quidam habuit filium im-
puberem,& mente captum,vel furiosum,vtrū ille exēplariter posit sub-
stitui? Doctor.tenēt ꝙ non:quia cum in ea sit duplex defectus:pręualet na
turalis:ideo fiet substitutio pupillaris.arg.l.qui habet.s̄.de tute.per quam
legem hic tenent Dy.& Iacob.de ra.sed Gul.dicit aliter, & melius.Aut fi-
lius furiosus impubes non est in potestate: & tunc potest ei exemplari-
ter substitui, cum pupillariter non posit, propter defectum potestatis.
Aut in potestate esset:& tunc si fiat exemplaris intra tempora puberta-
i tis valet iure pupillaris.[i] argumento dictæ legis, qui habet. postea vale-
bit iure exemplaris.argumento dictæ legis,centurio.s̄.eodem.quod intel-
lige si fuerit

lige si fuerit facta exemplaris sine limitatione tẽporis:vt.j.dicam.Sed oppo.quòd substitutio quæ assumit vnũ effectũ nõ trãsit in aliũ,vt.l.verbis ciuilib⁹.& in.l.in pupillari.š.eo.Sol.ibi substitutio q̃ incipit valere iure directo nõ trãsit in fideicõmissariã:sed vna directa ĩ aliã directã bñ trãsit, vt
11 l.iij.§.q fideicõmissam.š.ti.j.&.l.cẽturio.š.e.¶ Tertiò† qrit̃ ĩ pupillari substõne reqrit̃ q̃ pupill⁹ sit in ptãte:an ita hìc? Rñ.q̃ nõ:qa in.l.hũanitatis.C.e.pmittit̃ parẽtib⁹ vtriusq; sex⁹.Sed q̃ est rõ diuersitatis inter pupillarẽ & exemplarem.Gul.& Cy.cũ eo vident̃ dicere q̃ sit rõ:quia substõ pupillaris est ĩtroducta secũdũ rigorẽ iuris ciuilis:qa pupill⁹ ex tali rigore ĩpedit̃ testari:ergo ei nõ pt̃ substitui, nisi ab eo q̃ habet ĩ ptãte. & patria potestas est de iure ciuili,vt.l.nã & ciuiũ.š.de his q̃ sunt sui vel alie.iur.Et qa pr̃ vna psona psumit̃ cũ filio de iure ciuili,vt in.§.ei q.institut.de inuti.stip.sed filius furiosus nõ impedit̃ testari,ppter impedimẽtũ iuris ciuilis, sed magis ppter quoddã infortuniũ.& ex quadã humanitate puidet̃ ei. Et.h.d.tex. in.d.l.humanitatis.sed ista humanitas cadit propriè in matre & patre, vt l.furiosæ matris.ff.de cur.fur.sed ista rõ nõ est vrgẽs multũ : qa etiã pupill⁹ impedit̃ ppter defectũ pupillaris,sicut furiosus.Ray.dicit q̃ vbi mai⁹ periculũ vertit̃,ibi cauti⁹ est agẽdũ.sed mai⁹ piculũ est in furioso:qa põt esse furiosus ppetuò:iõ largius ei puidet̃,vt tã mater q̃ pr̃ possit ei facere testm̃. Ista rõ nõ vrget:qa ppetuò intelligit̃.i.dũ viuit,vt.l.j.š.p soc.sed si pupill⁹ decederet in pupillari ętate in perpetuũ fuit impeditus, ita furiosus decedens in furore. Vel dic q̃ in pupillari substõne dant̃ magis largę potestates:qa qsq; põt substitui non sic in exemplari, vt.d.l.humanitatis.sed quia ista nõ est tãtæ ptãtis:ergo &c.Sed trussa est:ideo tuti⁹ esset rñdere p.l.nõ
12 oĩm.š.de legi.licet istę psuasiões sint bonę. Quero† vtrũ mater a q̃ trãsiuit
a ad secunda vota possit filio exẽplariter substituere? Dico quòd nõ:qa ista substõ est introducta cã humanitatis,q̃ humanitas cessat in matre vt.l.lex q̃ tutores.C.de admi.tu.Hoc patet etiã:qa pupill⁹ nõ debet educari apud eã q̃ ad secũda vota trãsit,vt.l.j.C.vbi pu.edu.de.Pręterea isti matri nõ cõcedit̃ tutela,vt in aut.sacramẽtũ.C.qñ mu.tu.offi.fun.po.si ergo in vita nõ
13 cõcedit̃.multomin⁹ in morte. Quid† si mr̃ fecit testm̃ in quo primò exẽplariter substituit,postea ad secũda vota trãsiuit?puto q̃ euanescit substõ:qa reqrit̃ q̃ tpe quo morit̃ adsint illa q̃ in substõne requirũt̃,vt.l.cohæredi.§.cũ filiæ.š.e.¶ Quartò reqrit̃ in substõne pupillari q̃ per mortẽ testãtis pupillus fiat sui iuris.vtrũ idẽ sit in furioso?Rñ.qualitercũq; fiat siue per mortem testãtis siue alio modo,nõ curo:quia in hac substõne non requirit̃ vt
14 qs habeat eũ in ptãte,vt.š.dixi. ¶ Quintò† reqrit̃ in pupillari substõne q̃ non sit recasurus in ptãtẽ.vtrũ hìc idẽ sit? Puto q̃ sic:quia solũ hoc casu est introductũ vt quis possit alterri testari,cum impeditur ppter dementiam, vel similẽ casum.Si verò ppter aliũ defectũ ĩpediat̃,vt putà pr̃ię ptãtis,& similiũ,nõ posset:quia nõ posset p se impedimẽto cessante,nec per aliũ,vt
15 l.neq; per se.C.de hære.insti. Et† per istã rationẽ dicit Gul.q̃ si furiosus añ furorẽ esset condemnatus de crimine,ex quo efficeret̃ intestabilis:tũc non posset sibi institui exẽplariter,vt quia esset hereticus,vt.l.manicheos.C.de hæreti.vel quia deportatus,vt.l.si quis.§.irritũ.š.de iniu.rup.& irri.te.Quæ
16 ro† qñ requirat̃ quòd quis patiat̃ dementiã,vel similẽ casum, vtrũ ei possit fieri talis substõ?respon.non,tempore testamẽti,sed mortis.vt.l.iij.§.sed si extraneũ.š.eo.cũ enim non reperiatur discordantia,remanet similitudo
17 in hoc inter pupillarem,& exemplarem. ¶ Sextò† requiritur in pupillari quòd pater sibi faciat testm̃:an hoc sit in exemplari?Rñde.sic.nam cum testamentum patris sit principale,ista substitutio quæ est testamẽtum filij, vt hac.l.est accessorium:ideo oportet quòd confirmetur à suo principali. vt.j.l.proxi. ¶ Præterea hoc probat̃ in.l.humanitatis.C.e.quæ requirit q̃ quis illi filio saltem relinquat legitimam : ergo sibi debet testari.licet hoc
18 fallat in milite,vt.l.miles ita.in fi.de testa.mili. ¶ †Septimò in pupillari requiritur q̃ filius sit institutus,vel exhæredat⁹.an idẽ sit in exemplari? Rñdeo in eo qd̾ dixi institutus,concordat in eo qd̾ dixi exhæredatus : quia potest substitui pupillo.certè discordat:nã in.l.humanitatis. dicit quòd de
19 necessitate debet̃ sibi legitima. ¶ Quæro† q̃ est rõ diuersitatis.rñ. dicunt doc.quòd pupillaris substõ introducta est secundũ iuris rigorẽ occasione patrię potestatis,q̃ durat siue fili⁹ sit institut⁹,siue exhęredat⁹.sed exẽplaris est introducta ex quadã humanitate,q̃ cessat cũ filius exhæredetur:ita dicit Gul.Alij vt Ray.dicũt quòd põt esse:qa pupillaris fit impuberi:quia potest esse doli capax,& cõmittere causas ingratitudinis, vt dixi.š.eo.l.ij. sed furiosus non põt cõmittere causas ingratitudinis.facit qd̾ not.insti.eo. §.non solũ.Sed hoc est truffa quia poterat esse q̃ furiosus commiserit cãm
b ingratitudinis añ furorẽ.b Tene ergo rationẽ pcedentem.vel solue:qa non oĩm &c.vt.l.non oĩm.š.de legi.quia rões vrgentes nõ possunt assignari.
20 ¶ Quæro† qd si furiosus c & similes sunt instituti in minori d q̃ in legitima.
c Rñ.potest fieri substitutio ista.cũ enĩ possent agere ad supplementũ, vt
d l.omnimodo.C.de inoff.testa.perinde est acsi essent in legitima instituti.
21 ¶ Octauò† quæritur.in pupillari requiritur aditio hæreditatis:an idem in exẽplari?Videt̃ quòd non:furiosus enim non põt adire,nec curator p eo, vt.l.fi.§.finaũt ppetu⁹.C.de cur.fur.ergo &c. Tu dicas.aut est institut⁹ solus furiosus à patre in cuius ptãte erat:& tũc existentia sui hæredis confirmat tabulas pupillares.ar.l.fi.§.fi.C.de cur.fur.nõ cauillãdo tex. & arg.eorũ que dixi in pupillari substõne.š.eo.l.si filius qui patri. Si autẽ non erat in ptãte:quia tractatur de testamento materno,vel quia habebat cohęredẽ extraneũ:ita quòd existẽtia sui heredis non potest cõfirmari : tũc requirit̃
e aditio cohęredis, vt.l.ap qd̾ iul.§.idẽ iulian⁹.j.ad treb. Vel debet e sibi dari cu
22 rator q̃ petit bo.pos.secũdũ ta. p pupillo q̃ bo.† pos. licèt nõ sit iuris secũdũ opi.posita in.l.fi.§.fi.de cur. fur.& dixi ĩ.l.j.de bo.pos.q̃ fur.ĩfan.&c.tñ cõfirmat istas tabu.exẽplares:qa sicut cõfirmat fideicõmissa vniuersalia,ita istas tabu.exẽplares.vt.l.cũ hęres instituta.j.ad treb.q̃ lex est singularis ad hoc.ad qd̾ facit.l.nã qd̾.§.si qs cõpulsus.j.ad treb.&.l.qui plures.§.fi.š.eo.Et hanc.q.nõ tetigerunt docto.¶ Secũdò principaliter quæro,vtrũ substõ exemplaris cõueniat in mõ pcedẽdi cũ pupillari?& in hoc examinabunt̃ tria. Primò vtrũ sicut pupillaris producit̃ b in esse,& expressa,& tacita,ita & exẽplaris.Secũdò quibus personis possit substitui exẽplariter. Tertiò q̃ personę possunt substitui. ¶ Venio ad primũ:certum est quòd expressa exẽplaris põt fieri:sicut hìc, &.l.humanitatis.in.§. qua rõne.instit. de pupi.Sed
23 de tacita dubitatur. ¶ Quæro:ergo vtrũ† in vulgari expssa facta furioso cõtineat̃ tacita exẽplaris.Gul. dicit q̃ nõ.& idẽ Ray.qa casum aduersamq́ue fortunã &c.vt.l.inter stipulantẽ.§.sacrã.j.de verb.obliga. ¶ Pręterea,duo spãlia nõ debẽt cõcurrere circa idẽ, vt.l.cũ post.§.gener.& qd̾ ibi no.š.de iu.do.& in.l. ij.C.de do.promis.sed cũ vulgaris expssa contineat tacitã pupillarem,& hoc est speciale.s.tacitam exemplarem.non debemus dicere quòd cõtineat aliud speciale.s.tacitam exemplarem.Credo quòd debem⁹ dicere sic:si tpe quo fit substitutio vulgaris ille non erat furiosus, nõ continet tacitã exẽplarẽ:quia casum aduersamq́ue fortunã &c.Ita intelligũt doct. Sed si illo tpe erat furiosus:credo q̃ cõtineat̃ tacita exẽplaris.ar.l.qui neq;. &.l.si pdia.š.de re.co.Nec ob.tũc ista rõ:quia casum aduersamq́ue fortunã &c. Quia ibi de casu futuro:
24 hìc de casu iam eminẽti.Itẽ nõ ob.† qd̾ dicũt quòd duo spãlia &c.Quia illud est verũ,qñ duo spãlia habẽt originẽ ex eodẽ fonte,sed hìc quãdo ex duobus, qa vno modo ppter ętatẽ,alio modo propter furorẽ bene possunt cõcurrere, vt.l.singularia.š.si cer.pet. ¶ Porrò,nunq; ista duo specialia possunt concurrere:quia donec habet locũ pupillaris,cessat exemplaris,p.l.qui habet.š.de tutel.Concludo ergo quòd cõtineat tacitam exemplarem sicut tacitam pupil-
25 larem. Quæro vtrũm† in expressa pupillari contineatur tacita exẽplaris?Gul.& Rayñ.tenẽt.q̃ sic:qa d in habentib⁹ symbolũ facilior est transit⁹, vt.l.in rẽ. §.item quæcũq;.š.de rei vẽ.&.l.si acceptolatũ.j.de accep.&.l.iij.§.fi.j.de bo.pos. Ego verò dico sic:aut pupillaris substitutio est facta cum limitatione temporis:& tunc si põt valere iure pupillaris:& post tẽpora pubertatis expirat omnis effectus huius substi e tutionis.ar.l.si ita quis.š.eo. & hoc tetigi in materia vulgaris.Aut est facta talis substitutio sine temporis limitatione:vt quia dixi, talis hæres esto.tunc si esset facta filio impuberi constituto in potestate,valet intra tempora pubertatis iure pupillaris,postea valet iure exemplaris substõnis.ar.l.centurio.š.eo. sed si intra tempora pubertatis non posset valere vt pupillaris,valet eo modo quo põt.& sic iure exem- f plaris.argu.l.gallus.š.de libe.& posthu. ¶ Sed circa
26 hoc† q̃ro nũquid sit reperire tacitã exemplarẽ probatã? Certè sic,vt hìc.&.l.in testamẽto.in fi.C.de te-
27 sta.mili. ¶ Quæro† trũm sit reperire expressam exẽplarem generaliter, & tacitam specialiter? Dicam j.eo.l.lucius.in materia breuiloquæ substitutionis.
28 ¶ Quæro† vtrùm sit reperire exemplarem partim tacitã,partim expssam,vt dicit̃ in pupillari,& tetigi in vulgari. Rñ.anteq; veniam ad hanc.q.oportet me determinare aliã.& q̃ro pone q̃ aliqs non est mente captus, sed surdus, & mutus f, qui impedit̃ testari,
f vt.l.discretis.C.qui test.fa.pos.vel prodigus : an istis possit substitui exẽplariter? Cyñ.refert q̃ Ia.de are. dicit q̃ non:qa.l.humanitatis.C.eo.loquitur solùm in mẽte capto:ergo nõ habet locũ in alijs,vt.l.si vò. §.de viro.š.sol.mat.& sic in casu hui⁹.l.deberet ĩpetrari hodie à principe sicut olim. Gul.de cu.distin-

a ¶ Quæro vtrũ mater.Idem qd̾ Bar.tenet Ang.hìc subdẽs etiã secus esse in patre trãseũte ad secunda vota:qa nõ priuat̃ admini.bonorũ filij.l.fi.C. de bo.ma.&.l.gñaliter.C.de secũ.nu.Raph.cu.transit cũ Bar.& Bal.in.d.l. humanitatis.cõtrariũ tenet Imo.hìc,& in.c.raynuti⁹ Sal.in dicta.l.humanitatis.tñ Alex.stat cũ opi.ang.qa sicut pater qui dissipat bona,& est suspecta persona, nõ pt̃ pupillariter substituere : vt voluit Bar.in.l.ij.š.eo. eodẽ modo dicendũ sit ĩ matre suspecta & similiter transit cũ Bar.eo casu quo fecisset testamẽtũ deinde trãsisset ad secunda vota.

b ¶ Ante furorem. Ex hoc ĩfert Imo. ad.q.q̃ si qs cõmisit delictũ añ furorẽ, & postea superuenit furor, q̃ põt puniri. p quo alle. l.fi.§.sed cũ antiqtas. C.de cur. fur. tñ aliter ipe cõcludit:& qa sua cõclusio est dubia nõ refero. sed finaliter dicit, q̃ si pcessus est expeditus ante furorem, q̃ puniri possit:si verò pcessus nõ est expeditus ante furorẽ nõ possit expediri. & ita cõcludit Bal.in d.l. hũanitatis : qa cũ eo nõ põt lis cõtestari,& sic nõ poterit ferri sñia.& ĩ hoc residet Alex.

POMATES.

c ¶ Quid si furiosus. Vide Alex.ĩ.l.humanitatis.in.ij.col. versi.qd autẽ.C.de impube.

d ¶ Minori q̃; in legitĩa.Ang.Saly.& Pau.de ca.in.d.l. humanitatis.transeũt cũ Bar. cũ qb⁹ transit Alex.

e ¶ Vel debet.hãc tenet Pe.de anc.cõsi.vij.etiã si paupe res eẽnt substituti: qa nõ veniunt ex mente testãtis,sed ex fomẽto iuris positiui.lati⁹ ibi vide.

f ¶ Surd⁹ & mut⁹. Alex.dicit q̃ magis cõis opi.est illa Bar.hìc.cũ quo cõcordat Bal.in.l. humanitatis.in.iij. &.iiij.col.& hoc dicit Alex. pbari in d.l.hũanitatis. vbi Imperator largè mẽte captũ cõprehẽdit p quocunq; insipiente, adeò q̃ ĩ terminis cõsaluit bal.cõs.cclvij.j.vo. vbi vide plura ad hãc materiã.& ibi qualiter expssa pu.

guit inter mutũ, & surdũ ex vna parte & ꝓdigũ ex alia. Primo casu põt substitui exẽplariter: quia eadẽ est rõ ĩ furioso & demẽte. s. ꝓpter casum. ergo legis ꝓuisio extẽdit se ad casum similẽ, vt. l. gallus. §. & qd si tm̃. s. de lib. & posthu. & no. in. l. q̃ ꝓter necessitatem. de reg. iur. In ꝓdigo verò dic ꝙ non põt substitui: quia in illũ casum ipse incidit sui culpa, & delicto ex quo debet sequi pœna, & non debet habere præmiũ vt. l. siue hæreditaria. de neg. gest. Itẽ imputet sibi quare se posuit ĩ necessitate, vt. l. si fideiussor s. qui satisda. cog. & l. ij. si qs cautio. Ray. in hoc vltimo tenet contra Gul. & bene. dicit em̃ quòd prodigo põt substitui exẽplariter. pro hoc facit. l. j. C. de cur. fu. Non ob. quod dicit Gul. per. l. siue hæreditaria. quia prodigalitas est tale vitiũ propter quod testamentũ iã factũ nõ debet vitiari, & sic nõ est tale delictũ ꝓpter quod debeat imponi pœna circa factionem testamẽti, vt. l. j. §. exigit. j. de bon. poss. secũdũ tabu. & quod ibi no. Præterea, propter tale vitiũ à lege sibi prouidetᷣ in vita, dãdo sibi curatorẽ: eadẽ ratione debet sibi prouideri in morte: vt alius ei possit testari. à quo enim ꝓcedit ꝓdigalitas, nisi ex quadam dementia? & sic vidistis quibus substitui possit exemplariter. ¶ Quæro ergo vtrùm reperiatur exẽplaris partim expressa, partim tacita. dicit testator, si filius me⁹ decesserit in furore, talis sit hæres. cessauit furor, sed remansit prodigus, vel surdus, vel mutus: vtrùm ad istos casus nõ exp̃ssos porrigatᷣ substitutio? rñ. sic: quia sicuti vulgaris expressa cõtinet tacitam pupillarẽ, & tacitã exemplarem. & sicut vulgaris facta in vnũ casum porrigitur ad alium, ita hîc eadem rõne, vt. l. gallus. §. & quid si tantũ. s. de liberis & posth. & l. iam hoc iure. s. e. & l. fi. C. de instit. & substi. facit qđ dixi. s. eo. l. j. in materia vulgaris. ¶ Quæro, quis possit substitui exẽplariter in substitutione pupillari? quẽcunq; enim possum facere hæredẽ mihi, possum facere hæredẽ pupillo. vt. l. sed si plures. §. quos possum. s. eo. nunqd idẽ possum ĩ exẽplaria? Rñ. nõ: qa debeo substituere de liberis si sint, vel de fratribus. vt. l. humanitatis. C. eo. tit. Quæro, quæ sit ratio huius differentiæ. Rñ. substitutio pupillaris est introducta secundũ iuris ciuilis rigorẽ, ratione patriæ potestatis q̃ durat etiam si extraneus sub-
29 stituatur, vt. s. dixi. sed † exemplaris fit ex quadã humanitate, & pietate, q̃ pietas videtᷣ cessare in substituẽdo extraneos, cum furiosus haberet filios, vel fratres. hæc est ratio Gul. que est satis bona. Possent assignari aliæ rationes, de quibus non curo. Iuxta hoc
30 † quæro: vtrũ mater posset preteriri in tabulis exemplaribus. Iac. de aret. & Mar. sil. dixerunt quòd non. sed mater debet substitui. & per hoc dicebant. l. precibus. esse correctam, quæ dicit quòd mater potest præteriri[a] expressè in tabulis pupillaribus. quod reprobaui. s. in tractatu pupillaris substitutio. Dico etiam quòd in casu. l. nostræ, non dicunt verum, vt tenet gl. insti. de pupi. §. qua ratione. vbi dicit quòd duas personas tm̃ habet necesse testator substituere exemplariter filijs mente captis. primò filios. Item si nõ habet filios, tũc fratres[b] mente capti: aliâs põt substituere quoscũq; vult. & hoc tenuit Nico. ma. in
31 quadã disputatione. & idem Gul. de cu. ¶ † Item dicit quòd pater debet substituere vnũ ex filijs, vel fratrem. quæro, vtrũ possit vnũ ex filijs vel fratrẽ mente capti substituere, & alios præterire, vel exhæredare sine cã legitima? glo. in. l. humanitatis. C. e. dicit ꝙ non: & qđ dixi in. l. humanitatis. quòd debet vnum ex filijs substituere, subaudit glo. & alios exhæredare, vel p̃terire ex cã legitima. Richar. malũ. reprehendit istã gl. nam illud est testm̃ aui, hoc est patris furiosi à quo talis nepos non debebit instituı, vel exhæredari. vnde tanquã contra testamẽtũ furiosi nõ debet conqueri. vt in simili dicetur in. §. sed nec impuberis. l. papinian⁹. s. de inof. test. & hoc videtᷣ ꝓbari per prin. l. humanitatis. C. eo. dũ dicit nulla querela &c. Puto quòd gloss. bene dicit cum determinatione quam dico. nam quòd dicit lex vnum ex filijs debet substituere: concedo. tamen alios instituere ex re certa, vel exhæredare ex iusta cã debet. nã si furiosus est, debet facere id qđ facere si esset sanę mẽtis. Item quod dicit textus nulla querela &c. intelligo quando exhæredatio fit ex iusta causa. Item quòd dicit Ray. per. §. sed nec impuberis. non habet locum hîc: quia hîc loquitur in exemplari quæ inducitur ex quadam humanitate, quæ cessat quando quis exhæredatur ex non iusta causa: quia non est testatus ex officio pietatis ille qui exhæ-
32 redat, vt. l. j. & ij. s. de inoffi. testa. ¶ Item qđ dixi quòd † pater debet substituere vnum ex fratribus. quæro de quo fratre debet intelligi? dicit Gul. de cug. de vtrinq; coniunctis. qđ patet, quia. l. humanitatis. C. e. loquitᷣ de his qui admittuntur ad querelam. sed fratres coniuncti ex vno parente tantùm non admitterentᷣ ad querelam: vt. l. fratres. C. de inoffi. testa. ergo &c. Alij vt Ray. dicunt quòd aut substitutio fit à patre, & debent substitui fratres consanguinei vel vtrinq; coniuncti. aut fit à matre, & debent substitui vterini, vel vtrinq; coniuncti. Et ad. l. humanitatis. C. e. & ad. l. fratres. C. de inoffi. testa. respondet quòd non potest rũpi per q̃relã à fratribus vterinis respectu fratris furiosi, quib⁹ fit substitutio: sed respectu matris q̃ facit substitutionẽ sic. vt. l. papinian⁹. §. sed nec impuberis. s. de inoffic. test. vñ parẽs q facit substitutionẽ in se nõ habet humanitatẽ talẽ fratrẽ nõ substituens.
33 ¶ † Quæro, vtrũ pater vel mater possint substituere seipsos? Dic quòd nõ arg. l. fi. s. de offi. pręto. & l. præses. de offi. præ. Pręterea vt tabulę exẽplariæ valeant, requiritur aditio ex testamento principali, vt. s. dixi. sed in vita sua non potest adiri hæreditas ex testamento ipsius testatoris, vt. l. qui superstitis. ff. de acquiren. her. pro hoc, quia legis prouisio quæ permittit parentem substituere filio, non intelligitur de seipso. arg. s. manda. l. si man-
34 dauero. §. si tibi. ¶ Quæro qualiter † hæc substitutio exẽplaris conueniat, & disconueniat effectu cum pupillari. Et primus effectus substitutionis pupillaris expressę est quòd continet in se tacitam vulgarem. Quæro an idem sit in exemplari? Puto quòd sic per. l. iam hoc iure. s. eo. l. ij. C. eo. cum enim in hoc non reperiatur disconuenientia, erit in hoc similis pupillari: maximè quia eadem est ratio. Secundus effectus pupillaris substitutionis est quòd trahatur ad omnia bona patris & filij vndecunq; quæsita: quęro
c an sit idem in exemplari[c]? Dic quòd aut est facta filio legitimo, & naturali: & tunc trahitur ad omnia bona sicut pupillaris, vt. l. sed si plures. §. ad substitutos. s. eodem. & in hac. l. prout dicitur testamentum filij esse vt. C. eodem. l. humanitatis. Si verò est facta filio arrogato: & tunc idem quia trahitur ad bona arrogatoris tantùm, ad exemplum pupillaris, vt. l. si arrogator. s. de adop. & s. eodem. l. sed & si plures. §. in arrogato. Posset etiam hic quæri quid in exemplari, quæ continet tacitam vulgarem. & quid in vulgari quę continet tacitam exemplariam? Certè in omnibus dicerèm idem
35 quod dixi. s. circa substitutionem pupillarem. ¶ Vltimò quæro † vtrùm substitutio exemplaris excludat matrem sicut pupillaris? Breuiter dico quòd tacita exemplaris non excludit matrem: sicut non excluderet eam tacita pupillaris, vt. l. precibus. C. eo. & hoc dico ratione paritatis. & omnes illas personas quæ per tacitam pupillarem non excluduntur, vt dixi in trac. pupillaris substitutionis: per illas rationes puto non excludi per tacitam exemplarem per eandem rationem. Et ex istis causis ex quibus potest pręsumpta voluntas probari quòd voluerit excludi matrem. & similes personas per tacitam pupillarem: ex eisdem causis puto posse probari in tacita exemplari per easdem rationes, & leges. De exemplari verò ex-
d pressa, an matrem excludat, dixi in præcedentibus. ¶ Vlti.[d] quæro pone
36 † quòd filio furioso est facta exemplaria substitutio à patre & matre, quis præfertur? Ia. de are. Mar. silli. Dy. & Cy. dicunt substitutum à patre præferri. argu. l. fi. C. de cura. fu. & l. nec in ea. infrà ad le. iul. de adul. & l. j. C. si contra ma. volun. Gul. de cu. distinguit, aut pater erat vilis persona: & tunc præfertur substitutus à matre. vt. ff. de libe. exhi. l. iij. & l. sed & si. §. filio. j. de iniu. facit. s. sol. mat. l. si cum dotem. §. eo autem tempore. Aut non erat vilis persona sed honesta: & tunc præfertur substitutus à patre substituto à matre, & capit omnia bona. ar. l. ij. §. obijcitur. j. ad tertul. sed bona matris debebit restituere per fideicommissum substituto à matre. argu. eius qđ not. s. eod. l. verbis ciuilibus. & l. filius. §. vt quis hæredem. j. de leg. j. & l. Sceuola. j. ad treb. Sed certè istę leges parum faciunt: quia loquuntur in casu prorsus diuerso. Sed pro hac opi. facit glo. in. l. si arrogator. s. de adoptioni. Rayñ. dicebat aliter. aut pater erat vilis persona: & tunc dicit idem quod Gul. quia præfertur substitututus à matre: aliâs verò substitutus à patre habebit bona paterna, & substitutus à matre bona materna. similiter de iure directo: & sic decedit ille mente captus cum duobus testamentis. argu. eius quod dicimus de filio arrogato. in. l. si arrogator. suprà de adoptio. nam ibi diuersitas parentum qui possunt pupillariter substituere, facit quem cum duobus testamentis decedere. ita in proposito pluralitas parentum qui possunt facere hanc substitutionem faciet eum decedere cum pluribus testamentis. Istæ distinctiones Rayñ. & Gul. non placent
37 mihi. Primò in eo † quod præsupponunt quòd si pater erat vilis persona potest substituere filio: credo hoc non esse verum. sicut enim tali patri denegatur administratio in vita: vt. l. fin. C. de sen. pas. & l. si cum dotem. §. eo autem tempore. s. so. matri. cum similibus. ita debet ei denegari facultas disponendi post mortem de bonis suis eadem ratione. illi enim cui est interdictum bonis ptopter prodigalitatem, est interdictum in vita & in morte, vt. l. is cui bonis. suprà de testamen. ¶ Pręterea, illa distinctio est insufficiens. dicit enim substitutus à patre habebit bona paterna, & substitutus à matre habebit bona materna. sed quia possibile est quòd filius non habebit bona paterna, nec materna: ergo &c. Reperio quòd Nico. mata. disputauit hanc quæstionẽ, & determinauit, & dixit sic. aut substitutio est

a ¶ Præteriri. Adde Io. fab. insti. de pupi. §. qua rõne. & Pau. de ca. in. l. humanitatis. & Imo. in. c. raynuti⁹. & ꝙ cũ Bart. est magis cõmunis opi. vt dicit Alex.

b ¶ Tunc fratres. Et per hoc dicit Pau. de ca. in. l. humanitatis. quòd fuit magna cõtẽtio: qa cuidã mẽte capto hñti sororẽ fuit facta substitutio de extraneo: & dicebatᷣ ꝙ illa erat exẽplaris q̃ debebat excludere matrẽ etiã à legitima filij, sicut pupillaris. contrariũ dicit se cõsuluisse: quia nõ erat substituta soror.

c ¶ Quęro an sit idẽ in exẽplari. Adde Pe. de anch. idem volentẽ cõsi. vij. s. alle. vbi consuluit cũ in testõ quodã essẽt hęc verba scilicet post mortem verò filię suę mente captæ voluit & iussit oĩa bona sua mobilia, & ĩmobilia distribui per dictos suos fideicommissarios. vbi melius videbitᷣ ꝓ aĩa ipsius testatoris ꝙ nõ dicitᷣ exẽplaris directa, cõprehẽsa in cõpendiosa per illa ṽba post mortẽ verò &c. quia testatrix voluit distribui bona pro aĩa sua. vnde bona mente captæ non ꝓdessent aĩę ipsi⁹ testatricis. c. nõ putãda. j. q. j. lati⁹ ibi vide: quia respondet Bar. in. l. centurio. de substi. pauperum.

d ¶ Vltimò. Idẽ tenet Pau. de ca. in. l. humanitatis. Ioã. fab. in. §. qua rõne ĩsti. de pupi. Ang. ĩ. d. l. humanitatis. Imo. in. c. Raynutius. & est cõis opi. & idẽ ꝙ Bar. hic tenuit Bal. ĩ. s. alleg. cõsi. ccvj. j. volu.

tutio est facta à patre filio quem habet in potestate: & tunc substitutus à patre præfertꝰ cum ibi cōcurrat:ius propriū patriæ potestatis:& etiā illud ius humanitatis,& pietatis,vt probatur hac.l.ex facto. & argu.l.humanitatis.C.eo.& argu.eorum quæ dixi.s.de pupil.substitu. & hoc est verum quod talis substitutus præfertur in bonis paternis, & in bonis vndecunq; quęsitis pter ꝗ̄ à matre: bona verò materna habebit à matre substitutus qui substitutus est ex quadā humanitate.arg.eius qꝺ dicimꝰ in filio arrogato,vt.l.si arrogator.s.de adop.& argu.eius quod dicimus de tutore in.l.mater.C.de test.tu.&.l.mulier.&.l.si patronꝰ.s.de cōfir.tu.Si verò ista substitutio fuit facta filio quē quis nō habebat in potestate:hoc casu sunt paris conditionis substitutus à patre,& substitutus à matre:quia quilibet est substitutus ex quadam humanitate: & ideo substitutus à patre habebit bona paterna:& substitutus à matre habebit bona materna,tanquàm hæredes vniuersales huiꝰ filij furiosi.bona ergo aduētitia habita aliūde diuidunꝰ inter se,sicut dicimꝰ in simili.s.tit.j.l.ex facto.& secundū hoc diuersitas parētum operatꝰ vt qs cū duobꝰ testamētis decedat.& hęc opinio & di-
38 stinctio mihi plus placet.¶ † Quero, si auus dedit vnū substitutū, & mater aliū quid iuris? Dicūt quidā aut habebat eū in potestate, & prefertꝰ substitutus ab auo,vt.l.ij.s.eo.aut nō habebat eum in potestate,& prefertꝰ substitutꝰ à m̄re:qa maiꝰ est ius matris,& maioris potētiæ:& maior est pietas circa eum.ar.auē.defuncto.C.ad tertul.& ita dicit Ray.Sed ego dico idem quòd in pcedenti.q.dixi per easdem rationes.Nec.ob.quòd mater habet potentius ius circa eū.quia ex eo actu successionis facultas substitutionis non attenditur.nam filio furioso qui habet liberos qui omnes alios succes-
39 sores excludunt potest fieri ista substitutio.† Quintò principaliter quero, qualiter ista substitutio finiatur? vtrùm in hoc concordet cum pupillari? Respon.si testamentum deficiat ex persona testantis, vel aliter ex defectu testamenti,vel quia rumpitur per querelam,vel propter hereditatem non aditam.In omnibus istis ista exēplaris finitur,sicut pupillaris: vt patet ex præcedentibus per easdem rationes. Item sicut pupillaris deficit quandoq; ex defectu substituti,vel ex defectu ipsius substitutionis,vel cōditionis ipsi substitutioni adiectæ:ita & exemplaris per easdem rationes & leges quas dixi.s.e.l.in pupillari.sunt tamen duo casus examinandi qui in hac.l.ponuntur. Primò quòd exemplaris deficit impedimento cessante.Secundò desinit procreatis filijs,vt hîc. Tertiò est videndum an desinit hæc substitutio ex defectu eius cui facta est substitutio.¶ Ad primum dicitur hîc.quòd hæc substitutio finiatur impedimento cessante:bona verò
40 materna habebit substitutus à matre. ¶ † Quæro quid si furiosus factus sit sanæ mentis,& postéa reincidat in furorem:an remaneat firma substitutio? Videtur quòd sic,vt.l.penul.C.de cura.furi.sed Gul.circa hoc distinguit.aut furor cessauit in vita patris testantis,& in vita reuersus est:& tūc reconualescit substitutio.aut furor fuit reuersus post mortem testantis:& non reconualescit.argumento legis posthumus.in princip.de iniust.rup.& irri.test.coniuncta.l.ij.C.de posth.hære.instituen.& idem tenebat Ray.sed hoc non videtur verum.primò per text.in.l.humanitatis.C.eo.vbi vi-
a detur quòd cessante furore[a] cessat substitutio. No.quòd dicit cessat.& non dicit extinguitur. Et differentia est inter cessare, & extinguere,vt in.l.inter stipulantem.§.sacram. & quod Dy.ibi not.j.de verb.ob.Item distinctio quam ipsi faciunt,aut furor est reuersus in vita testantis &c.nō videtꝰ vera:nam.l.posthumus.de iniusto testa.&.l.ij.C.de posth.hæred.insti.quę faciunt distinctionem:an posthumus moriatur in vita testatoris: an post mortem,loquuntur in testamēto quod quis sibi ipsi facit:sed in testō quod quis fecit alteri:vt filio pupillo,vel furioso,non attenditꝰ vtrū impedimentum cessauerit in vita testatoris, vel non:sed an cessauerit in vita eius cui facta est substitutio,vt in vita pupilli,vel furiosi.ita no.in.l.si arrogator.in princi.s.de adop.in prin.primę glo.magnę.Dico ergo quòd cessante furore cessat substitutio exemplaris, & non extinguitur: & furore reuertente
41 incipit habere vires cum nunquàm fuerit extincta.† Fateor tamen quòd si illo medio tempore quo erat in dilucido interuallo furiosus sibi testamētum fecisset,tabulæ pupillares essent omnino extinctę,per tex.huius.l.nō
42 enim debet auferri testamenti factio homini sanę mentis.Et ex hoc † dicerem aliud, quòd si filius furiosus fecisset testamentum ante furorem, eo effecto furioso non potest substitui à patre, vel à matre & similibus:sufficit enim quòd sibi fecit testamentum,& testamenti factio non debet ei auferri per hanc legem. Sed ista lex videtur ei aliquantulum contradicere. quod.s.dixi cessante furore cessat substitutio: quia hîc videtur dicere ꝙ extinguatur omnino.Respon.hæc lex hoc innuit:sed lex humanitatis.C.eodem.quæ est constitutio noua non vtitur his verbis quæ sunt hîc posita. vnde ex substitutione quæ fieret per legem, humanitatis. staret illi legi: sed ex substitutione quę fieret ex rescripto staret huic legi.vel aliter dic. posito quòd non esset vera illa ratio quam ego facio ex dictione cessat,tamen remanet vera illa ratio quam facio per glossam.s.de adopt.l.si arroga-
43 tor.per quam idem tenerem.¶ Secundò est videndum:† hîc dicitur,quòd liberis procreatis extinguitur hæc substitutio.hoc videtur contra.l.humanitatis. C.eodem.vbi dicitur quòd etiam si habet liberos,potest substitue re filios furiosi.si ergo iam nati non impediunt hanc substitutionem:ergo eadem ratione,vel maiori nasciturі non extinguunt substitutionem iam factam,vt.l.patre furioso.s.de his qui sunt sui vel alieni iuris.Solutio,fateor quòd si de filijs nascituris in exemplari substitutione esset facta mentio, secundùm quod.s.dixi debere fieri de filijs iam natis:quòd substitutio exē-

plaris per natiuitatem filiorum non extinguitur & a sic hæc lex determinatur per legem, humanitatis.
44 ¶ † Item quid si furioso nascitur filius quem in potestate non habebat:an per hoc extinguatur exemplaris substitutio? Si consyderas hunc textum videtur quòd non: quia iste textus requirit quòd ille qui nascitur sit suus hæres:in contrarium dico:nam quando lex vel homo facit mentionem de filijs furiosi,val mente capti,debet intelligi de his quos habere potest:licèt tales personæ matrimonium contrahere non possint,cum consensum non habeant. ideo debet intelligi de filijs naturalibus, vt.l.hæredibus.§.fin.infra ad Trebellia.sed si esset facta hæc substitutio muto qui posset postéa accipere vxorem:vt hac lege dicitur.&.l.mutus.suprà de iure dotium.vel prodigo,qui fortè habet consensum quó ad matrimonium:hoc casu de quibus liberis debet intelligi debemus recurrere fortè ad distinctionem gloss.in.l.generaliter.§.cum autem. C.de institu.& substitutio.& plenisimè dixi in.l.ex facto.§.si quis rogatus.infrà ad trebellianum.¶ Ad hunc text.qui videtur requirere quòd sit suus: dic quòd hîc duæ rationes ponuntur.vna habet locum tantùm quando nascitur suus:sed alia ratio quæ est quòd non est verisimile Imperatorem de hoc cogitasse.habet etiā locū in filijs naturalibus.& de duabus rationibus sufficit vnam adesse,vt.l.si ventri.§.in bonis.de priuileg.credito. & in.§.affinitatis.instit.de nuptijs.&.l.liberorum.§.notantur.suprà de his qui notantur in-
45 fami.¶ † Vltimò est videndum an ex defectu eius cui est facta substitutio exemplaris finiatur? Respon.sic:si enim prodigus cui facta esset substitutio commisisset delictum propter quod esset deportatus, vel seruus pœnę effectus, & dicam prodigum obligari ex delicto. vt notatur per doctores in.l.si quis in tantam.C.vnde vi.& scripsi in.l.si is cui bonis.infrà de verborum obligationi. Vel si ponimus furiosum habuisse dilucida interualla, & delictum commisisse,vel religiosum esse factum: tunc dicerem extingui. argumen.eorum quæ dixi in materia pupillaris substitutionis, supra eodem.l.in pupillari.

b **Item quæro.** [b] Species temporis derogat generi temporis. hoc dicit.

Lucius. Rupta institutione tunc testamentum incipit à substitutione.hoc dicit.

c **Iulianus.** [c] Qui semel est hæres, licèt ei vt indigno auferatur hæreditas: vel ipso iure desinat esse hæres, vocatur ex substitutio-
d ne[d] per hæc verba:quisquis mihi hæres erit.hoc dicit vsque ad finem. Nota textum ibi, nec desinet &c. ¶ Opponitur de.l.in substitutione. s. eodem. Solutio.primus casus illius.l.concordat. In secundo casu discordat: sed illud est propter dictionem tūc, ibi positam: vt ibi dixi. ¶ Vlterius oppon.de.l.intercidit.infrà de condit.& demōstratio. vbi ille qui est effectus seruus,licèt postéa efficiatur liber, non admittitur quasi videatur alius homo.Solutio vt dixi in.l.si cognatis.infrà de rebus dubijs.& plenius dixi in.l.j.§.fina.cum.l. sequen.infrà de contratabul. ¶ Vltimò vide gloss.quæ incipit sic.s.ibi.Solu. vt ibi: quia ibi loquitur in iure accrescendi quod accrescit portioni:hîc autem in iure substitutionis qꝺ respicit personam.Item ibi quia ab indignis:sed ibi indignitas reddebat quem inhabilem ad omnes honores:hîc verò ad vnam hæreditatem tantùm, in qua deliquit.¶ Vlterius opponi.de.l.is qui contra.s. eodem.vbi ille qui delinquit circa testamentum paternum excluditur à pupillari.Solu.ibi delictū commissum fuit circa ipsum testamentum quod vtranque hereditatem respicit:hîc verò fuit commissum delictum circa ipsam hereditatem paternam nō circa ipsum testamentum.

a ¶ Cessante furore. Adde ꝙ cū Barto. hîc transeunt. Anto.de but.& Imo.ī c.Raynutiꝰ.& bal. & Ang.in.l.humanitatis.Rapha.hîc de materia huius l. vide per Alexā. consi.xxv.ij.volu.

b ¶ Itē qro. Inducitꝰ per Bal.ad qō.ꝙ si alicui cōcediтꝰ redditꝰ vniꝰ rei vsq; ad ꝗ̄titatem.x.aureorum:alij vsq; ad cētum in eadē re: & cōtingat ꝙ redditus sint vsq; ad.x. aureos & vltra,primus admittetꝰ vsq; ad.x.secūdus in residuo nec cōcurrēt. Itē facit secūdùm Pau.de ca.ꝙ si baro cōcedit monasterio syluā,recēto sibi vsu venādi, ꝙ nihilominꝰ monasteriū poterit venari,attēto ꝙ sylua potest conuenire vsui vtriusq; insolidū.alle.in arg.l.lucio.j.de aqua quoti. & æsti. & vide Bart.ad similes.q.ī l.in concedēdo.de aqua plu. arcend. alias qō.vide hîc p Bald.

POMATES.
b ¶ Itē quæro. Ad istū tex.vide Lud. Ro.cōsi.lvj. incip. In casu propositæ cōsul.

POMATES.
c ¶ Iulianus. Vide vnū verbū Pan.in c.Raynaldꝰ.in.iiij. col.de test.& quid ex isto textu īfert Ol.cōs.xvj.in.ij.q.

d ¶ Vocatꝰ ex substitu.Ex hoc.§.inferūt Bal.& Ang. cū quibꝰ vꝛ trāsire Alex.ꝙ si qs esset ingressus religionē mēdicantium. & postea esset effectus Abbas alicuius monasterij capacis bonorum,ꝙ poterit admitti,& substitui in pupillari.de qua hîc.

SVMMARIVM.

1 *Principale per accessorium non confirmatur.*
2 *Pactum principale,an uestiatur à pacto pœnali? remißiuè.*

POMATES. a

a ¶ Ex pupillari. Vide ad regulam huius.l.quod executiua nunq̃ ampliat gratiam,cle.j.ad fi. & ibi Pan.de pbẽ. & ibi per alios. Vide Ludo.Ro.cõsil. ccccxcviij.inci. in casu in quo queritur.col.vlti. Bal.in c.cãm que.in vlti. char.de offic.dele. Ant.cõsi.xxix.ĩci. visis pũcto & quesitis. Imo.in.l. qui Romæ.§. duo fratres.viij.colũ.ff.de verb.ob. Car.cõsi. xvij.in.xvj.col. in tit. de conces.pb. aliâs est Cal.Paul. de cas.consil.cccxxvj.not. Abb.in c.cũ nostris. pen. col.de conces.pbẽ. vide Car.cõs.xxv. in ti.de pben.adde quod dicit Alex. in.l.more.col.vj.ff. de iur.om.iudi. dũ loquitur de Papa dicente authoritate nostra.

LEX XLIIII.

Ex pupillari. [a] Principale † p
1 accessorium nõ
confirmat.h.d. ¶ Quero dicitur hic.neq;
ex parte.quæro quando est ruptum pro
parte? Rñ.per querelam quæ potest pro parte rum-
pere,vt.l.circa.s.de inoffi.test.tñ remanet validum
pupillare. ¶ Item quæro exemplum in totum. Re-
spondeo,si principale est ruptum in totum per con
tratabulas,remanet validum testamentum pupilla
re,vt.l.ex duobus.in fi.s.eo.tamen per aditionem fa
ctam ex pupillari non confirmatur testamentum
paternum:& legata debent ex pupillari,non ex pa
terno.vt dixi.s.eod.l.& si contra. Video quòd prin-
cipale testamentum non confirmatur per pupilla-
re. ¶ Quero,an testamentum posit confirmari per
aditionem factam ex tacita vulgari comprehensa
in expressa pupillari. Dixi in materia vulgaris sub-
2 stitutionis. Vltimò not.quod † dixi in casu.per hoc
dicunt doct. quòd pactum principale non potest
vestiri à pacto pœnali quod est accessorium.de quo
dic per doc.in.l.petens.C.de pactis.

SVMMARIVM.

1 *Tacita pupillaris non excludit matrem,nisi quãdo alius filius testatoris esset substitutus uel ex aliquibus præsumptionibus appareret.*
2 *Substitutio breuiloqua non est substitutio per se,sed quædam adiectio.*
3 *Substitutio hic quare dicatur reciproca,uel breuiloqua?*
4 *Substitutio breuiloqua seu reciproca quibus uerbis fiat?*
5 *Substitutio breuiloqua quos effectus faciat,& quot substitutiones contineat?*
6 *Substitutio hæc an poßit continere substitutiones impares?*
7 *Substitutio breuiloqua quòd contineat substitutiones expressas generaliter,sed specialiter tacitas.*
8 *Testator habens tres filios unum puberem,& duos impuberes:si eos inuicem substituit,an inter filios impuberes contineatur pupillaris?*
9 *Habens plures filios impuberes unum unius anni,alium.xij. annorum,si eos inuicem substituit:an maiore excedente pubertatem pupillaris euanescat in personam minoris?*
10 *Testator si ex duobus impuberibus institutis:& inuicem substitutis unum emancipauit,an substitutio euanescat etiam in Personam alterius in potestatem retenti?*
11 *Declaratio fit sine noua solennitate.*
12 *Pupillaris substitutio an contineatur si ex duobus impuberibus uno emancipato,& alio in potestate institutis,& inuicem substitutis emancipatum adoptauit?*
13 *Vulgaris substitutio an contineatur in persona substituti si ex duobus filijs impuberibus unum instituo.alium exhæredo,& eos inuicem substituo?*
14 *Dictio si,apposita rei quæ est de præsenti, & certa resoluitur in quia.*
15 *Si habeo duos filios unum impuberem,alium puberem,& furiosum eos instituo, & inuicem substituo an contineatur in persona unius uulgaris alterius exemplaris?*
16 *Testator si duos filios furiosos instituit, & eos adinuicem substituit,utrum contineatur uulgaris.& exemplaris?*
17 *Inæqualitas portionis an impediat substitutiones pupillares contentas in breuiloqua?*
18 *Testator si plures filias instituit ex certis rebus,uel quantitatibus,& demum filij masculi sunt uniuersaliter instituti: postea dixit omnes filios meos inuicem substituo: an filiæ prædictæ uideantur cum masculis inuicem substitutæ?*
19 *Pupillaris an contineatur in breuiloqua si duos filios impuberes instituo,& dico,si quis eorum non erit hæres,eos inuicem substituo?*
20 *Substitutio breuiloqua facta per hæc uerba,uos inuicem substituo,an contineat fideicommissariam?*
21 *Ex quatuor filijs institutis, & inuicem substitutis.ex duabus uxoribus altero ipsorum repudiante admittitur frater utrinque coniunctus.*
22 *Duo instituti,& inuicem substituti, an poßint omittere iure institutionis,& accipere iure accrescendi:remißiuè.*

LEX XLV.

b Lucius. [b] Substitutio breuiloqua
facta personis imparibus
continet tantùm vulgare:si personis pa-
ribus,continet etiã pupillarem quę ma-
trem excludit.hoc dicit vsq; ad.§.paulus.ista.l.est fa
cilis in tex.hic tractabimus materiam substitutionis
breuiloquę. ¶ In tex.ibi,ad matrem.scilicet ab inte-
stato. Notabilia colligatis per vos,vt patet ex sum-
mario. ¶ Oppo.dicitur hic quòd naturalem filium
hęredem instituit. Contra, talis filius naturalis non
potest habere nisi vnciam,vt.l.ij.C.de natu.libe. So-
lu.hic loquitur secundùm iura antiqua:sed aliud ho
die.ita dicit glo. Hęc sol.videtur contra.l.si is.s.eo.&
est contra gloss.ibi positam. Solu.possumus respon
dere quòd licèt glo.exemplificet istam.l.per iura
noua:tamen de iure antiquo non erat in filio expres
sum.vel dic sic.filius naturalis non fuit institut⁹ ni-
si in vncia: & de iure antiquo poterat eum institue-
re in totum quando non erant alij filij legitimi.ho-
die verò est limitatum hoc,quando est mater,vel
coniunx defuncti.in aut.licèt.C.de nat.libe. ¶ Se-
1 cundò oppo. † ad secundum responsum huius.l.ta-
cita pupillaris non excludit matrem,vt.C.e.l.preci-
bus &.l.fin.C.de insti.& substi. Gloss.dat duas solu
tiones vna est:fateor quòd ista substitutio conten-
ta in reciproca est tacita. & quòd dicitur tacita &
pupillaris non excludit matrem:est verũ,nisi quan-
do est substitutus alius filius testatoris. Ita not. hic,
& in.l.precibus. in vlti.gloss.C.eo. & quidam eam
tenent in.l.fin.C.de insti.substit. & resti.sub condi.
fac.quæ solutio mihi non placet quantùm ad legem
nostram. nam tacita pupillaris excludit matrem
probata voluntate defuncti ex legitimis præsum-
ptionibus,vt dixi.s.eo.l.ij.& not.C.eo.l.precibus.in
ver.omnimodo.sed præsumptio est quòd pater vo
luerit alium filium præferri suę vxori: vt.l.cũ auus.
j.de condi. & demon. &.l.cum acutissimi. C. de fi-
deicommis. Alij dicunt quòd hæc substitutio conti-
net pupillares expressas, & non tacitas.de quo di-
cam in tractatu breuiloquæ: ad quam tractandam
2 accedamus. ¶ † Ad euidentiam huius substitutio-
nis debetis scire quòd hęc substitutio non est pro-
priè substitutio per se,sed est quędam adiectio sub-
c stitutionis: [c] sicut dicimus in simili in actione de pe
culio institoria:& tributoria,vt.l.iij.§.*iulianus ver-
sic.*cui cõgruit.suprà de peculio.nam ista substitu
tio continet vulgares,pupillares, & exemplar,vt.j.
dicam.& sic est nomen accidentale non substantia-
le:& ista substitutio in tex. vocatur reciproca, vt.l.
iam hoc iure.s.eod.sed per doctores vocatur breui-
loqua,vt hic videtur.& in.l.precibus. C.eo.& insti.
eo,in glo.magna. ¶ Circa hanc substitutionem quę
ro,tria principaliter: Primò quare dicatur recipro-
ca, seu breuiloqua. Secundò principaliter quibus
verbis fiat. Tertiò principaliter quis sit eius effect⁹.
3 ¶ † Venio ad primum: & dico quòd vocatur reci-
proca.suprà.eo.l.iam hoc iure.quasi repetita: quia
de vno in alium repetitur secundùm Hugo. dicitur
autem breuiloqua: quia breuibus verbis fit: vt hic
4 not.in gloss. ¶ † Secundò principaliter quęro, qui-
bus verbis fiat hęc substitutio. Respondeo per hæc
verba: vos inuicem substituo.vt hac.l.&.l.iam hoc
*iure.&.l.qui plures.&.l.cohęredi.§.qui discretas.&
§.qui patrem.s.eodem. &.C.eo.l.hæreditatem. &.l.
in testamento.C.de testa.mili. Item fit his verbis.
vter eorum viuet.vt.l.titius & seius.cum.l.sequen.
s.titu.j.& infrà de leg.j.l.si fundum sub conditione.
§.his verbis. Item fit per hæc verba: vos inuicem
substituo: vel inuicẽ instituti & substituti sumpto.
vt probatur in.l.cum in testamento.§.hæc verba.s.
tit.j.&.s.eo.l.si pater impuberes. secundùm vnam
lect.gloss. Item fit per verbum deueniat, seu perue-
niat: vt vos hæredes meos instituo:& si quis eorum
decesserit, volo bona mea ad alium deuenire,seu
peruenire.ita dicit Gul.Rayñ.dicit hanc esse fidei-
commissariam per.l.fideicommissa.§.hec verba.j.
d de leg.iij. Ego dico [d] idem quòd Gul.vt per omnia
sit idem in verbo peruenire. quòd in verbo substi-
tuo.vtrunq; enim est verbum commune,vt dixi in
l.centurio. Et hæc est regula.illa dicitur breuiloqua
seu reciproca qñcunq; in vna cõceptione verborum
plures hincinde instituunt, & substituuntur: vt ex
5 prædictis patet. ¶ Tertiò † principaliter quæro,
de effectu huius substitutionis breuiloquæ. Circa
quod

c ¶ Sed est quędã adiectio substitutionis. Imo.dicit q̃ est species de per se: quia nõ potest fieri nisi pluribus, alię autẽ vni.idem tenet Bal.in.l.pcibus.in.xij.colũ. & Ludo.Roma.in.l. in testamento.C. de testa.mili. Rapha.quem Alexã. sequitur dicit quòd quó ad formã dicitur species substitutionis de per se, non autem quó ad effectum.

b ¶ Lucius. Et vide Bart.in consi.cxv. inci. in quęstione proposita. Andrę. Barb.

d ¶ Ego dico. Adde q̃ opi.sua secundũ Alex. probatur in tex.l.hęredes mei. §.cum ita.ad treb. &.l.hęredibus.§.fi. eo.ti.& ĩ.l.si ita fuerit.de le.iij.& ita tenet Bal.in.l.fin.C. de sac.san.eccle.& Bart.in consi.inci. pater filio impuberi.

quod primò dicit Gul.ꝙ iſta ſubſtitutio continet
duas vulgares tantũ qñqꝫ:vt quando fit duabus ꝑ-
ſonis imparibus:quarũ vni non poteſt ſubſtitui pu
pillariter:vt hìc &.ſ.eod.l.iam hoc iure.§.j.&.C.eo
dem.l.hæreditatem . &.C.de teſtamen.milit.in te-
ſtamento.Sed.l.in teſtamento.facit forte dubium
de hac materia . Nam hæc ſubſtitutio breuiloqua
ſit ibi à milite:qui etiam poſt aditam hæreditatem
poteſt ſubſtituere extraneo directò,vt.l.centurio.ſ.
eodem.& tamen ibi non videtur ſubſtituiſſe prout
poteſt niſi probetur.Gloſ.ibi ſol.illud contrarium
duobus modis.Primò,quia ibi ideo requiritur pro-
batio ab eo qui hoc dicit:quia contra eum erat ali-
qua præſumptio:ſed illud eſt diuinare . Alij dicũt
quòd probatur eoipſo quòd non probatur contra-
rium.Iſta eſt contra illum textum.Tu dic:& me-
lius:quia iſta ſubſtitutio quæ fit à milite poſt adi-
tam hęreditatem cuilibet extraneo fit ex ſpeciali
priuilegio militum: ideo iſta breuiloqua in dubio
non continet ſubſtitutiones quę ex priuilegio ſpe-
ciali poſſunt fieri,niſi voluntas probetur : ſecus de
his quę de iure communi poſſunt fieri.& ita loqui-
tur materia noſtra.Quandoqꝫ iſta ſubſtitutio con-
tinet duas pupillares tantùm,vt quãdo fit duobus
impuberibus exhæredatis. argu.inſti.de pupilla.
ſubſtitu.§.non ſolùm.Quandoqꝫ continet duas fi-
deicommiſſarias tantùm:vt quando fieret in codi-
cillis,vt.l.Sceuola.j.ad Trebel.Quandoqꝫ continet
quatuor:duas vulgares,& duas pupillares. vt quã-
do fieret duobus impuberibus inſtitutis & in pote
ſtate conſtitutis:vt hìc ſecundo reſponſo , &.l.iam
hoc iure.ſ.eodem.Quandoqꝫ continet ſex. vt ſi di-
co filios meos impuberes inſtituo , & eos inuicem
ſubſtituo ſi deceſſerint in pupillari ætate,vel quã-
docunqꝫ.Nam hæc continet duas vulgares ſi non
adeatur hęreditas:& duas pupillares ſi deceſſerit
in pupillari ætate:& duas fideicommiſſarias,ſi de-
ceſſerit poſtéa . Item poteſt eſſe quòd continet
octo,vt ſi quis haberet duos filios impuberes men-
te captos,& eos inſtitueret,vel ſubſtitueret per hęc
verba ſi deceſſerit in pupillari ætate, vel poſt in
dementia : vel aliàs quandocunqꝫ inuicem ſubſti-
tuo.Nam tunc contineret duas vulgares,duas pu-
pillares,& duas exemplarias,& duas fideicommiſ
ſarias,& ſic octo.Fateor tamen ſi dictis duobus fi-
lijs demẽtibus ſubſtitueret ſimpliciter per hęc ver-
ba:vos inuicem ſubſtituo,continerẽtur ſex directę,
duæ vulgares,& duæ pupillares, & duę exempla-
riæ.Iſta ſunt vera quando hęc ſubſtitutio breuilo-
qua fieret duobus tantùm:ſed ſi fieret pluribus,pu
tà tribus,vel quatuor,vel octo pupillis:tunc nume-
rus ſubſtitutionũ aſcenderet multùm. poſſet enim
continere octo vulgares & octo pupillares,& ſic de
ſimilibus.& ſi plures filij eſſent,numerus multipli
caretur plus . & hoc patet ad ſenſum.¶ Sed quæ-
6 ro.† quando hęc ſubſtitutio fit duobus,dixi quòd
continet duas,vel quatuor,vel ſex &c.ſed an poſ-
ſit ſubſtitutiones imparis numeri continere?vt tres
quinqꝫ,vel ſeptem.Non video quòd poſsit eſſe niſi
ex probata volũtate:vt puta ſi inuicem ſubſtituit
duos filios,quorum vnus erat impubes, & probe-
tur voluntas quòd voluit teſtator impuberi pupil
lariter ſubſtituere. argumen.l.in teſtamento.in fi.
7 C.de teſtamen.mili.¶ †Secũdò quęro,vtrum hęc
ſubſtitutio contineat ſubſtitutiones expreſſas, vel
tacitas?Gloſſ.hìc.inſti.& inſti.eod.tenet quod con
tinet expreſſas,& idẽ Azo in ſumma,qđ apparet:
quia matrem excludit quæ per tacitam non exclu
ditur.Alibi gl.in.l.precibus.tenet quòd ſint tacitę.
hoc videt̃ probari per tex.in.l.iam hoc iure.verſic.
quod ius.ſ.eo.& ibi glo.quę incipit, ſcilicet tacitæ.
Quid dices?Gul.circa hoc dicit verba ſua.& Ray.
alia verba.& dicit eſt tacita quo ad verba , ſed ex-
preſſa quo ad effectum:quia excludit matrẽ . Bre-
uiter dico,quòd iſta ſubſtitutio cõtinet ſubſtitutio
nes expreſſas generaliter.& ita debẽt intelligi glo.
quę dicunt quod ſint expreſſę,& iſto reſpectu põt
dici tacita ſpecialiter,vt dixi.ſ.eodẽ.l.j.in tractatu
vulgaris ſubſtitutionis. & ſi dicatur, tacita ſubſti-
tutio non excludit matrem. Reſpon.tacita ſubſti-
tutio nullo modo expreſſa, non excludit matrem. a
ſed iſta ſubſtitutio eſt tacita ſpecialiter ſed exp̃ſſa
generaliter:& ideo matrem excludit.& ita debetis
a intelligere.¶ Quęro[a]: pone† quòd [b] teſtator habe-
8 bat tres filios:vnum puberẽ,& duos impuberes:&
b eos inuicem ſubſtituit:certũ eſt quòd vulgaris con
tinet̃ in pſona oĩm.Sed dubitatur,an inter filios im
puberes cõtineat̃ pupillaris?Videt̃ quòd nõ ꝓpter
immiſtionẽ maioris .vt.l.j.§.itẽ querit̃.ff.de a qua
quoti.& eſtiua.Gul.de cu.tenet cõtrariũ.arg.ſ.eo.l.
cohęredi.§.qui diſcretas.&.§.qui patrem.argu.pro
hoc.l.j.§.fi.j.de col.bo.&.l.pretor.§.iulianus.eo.tit.
per quas leges dicit ipſe quòd videt̃ qđ iſta quę-
ſtio debeat determinari.Iſtud idẽ tenet Ray.quia
diſpoſitio relata ad perſonas debet intelligi ſcđm
conditionẽ perſonæ ad quã refertur,vt.l.ſi quis fi-
lio.§.irritũ.de iniuſto teſt.&.l.ex militari.de mili.te
ſta.Non ob.§.itẽ querit̃.quia ibi erat ius inſeparabi
le:hìc ſecus.arg.in eo.tit.l.j.§.trebatius.& quod no.
per Dy.in.c.vtile.exrra de regu.iur.lib.vj.Iſtud di
ctum non placet mihi. Primò per rationem . ratio
enim quæ mouet legiſlatorem in.l.iam hoc iure.ſ.
eo.eſt ne verbum iſtud ſubſtituo qđ reſpicit impu
beres reſpiciat eos difformiter:ſed eadem ratio eſt
ſi vnus de decem eſſet maior:ſicut ſi vnus de dũo-
bus ergo &c.¶ Pręterea,non eſt veriſimile quòd te
ſtator voluerit vnum filium impuberẽ præferri in
ſucceſsione alterius impuberis:ſed potius eſt veriſi
mile quòd voluerit alios filios concurrere in ſucceſ
ſione pręcedentis:vt ſeruaret inter eos ius legitima
rum hæreditatũ,vt.l.vel ſingulis.ſ.eod.maximè ne
inæqualitas immineat inter fratres.arg.l.illud.in fi.
C.de collatio.Non ob.l.cohæredi.§.qui diſcretas.ſ.
eod.quia ibi propter vnionem quam fecit in inſti-
tutione,præſumitur defuncti voluntas in ſubſtitu-
tione:ſed in quęſtione noſtra non proponit̃ hoc.Si
eñ impuberes ponerentur in inſtitutione cõiuncti,
& ille diſiunctus,faterer cõtrariũ : aliàs ſecus. Non
ob.§.qui patrem.quia ibi nulla interuenit ſpecialis
ꝓuiſio.Non ob.l.j.§.fi.de coll̃.bo.&.l.prætor.§.iu-
lianus.eo.ti.quia ibi ratio quæ mouit legiſlatorem
habet locũ ſiue ſint duo,ſiue plures ꝑmiſtim : ꝓut
ibi dicit̃,vt emancipatus conferat ſuo non autem
emancipato:cui emãcipato nullam fecit iniuriam:
ſed in quęſtione noſtra ꝓpter immiſtionẽ alterius
ceſſat ratio quę mouit legiſlatorem.vt.ſ.dixi.non
ob.qđ dixi ꝙ verba debent intelligi ſcđm cõditio
nem perſonę ad quam referũtur.vt.ſ.dixi : qa verũ
eſt dũ tñ vniformiter referant̃:nõ aũt difformiter.
9 ¶ †Sed pone[c] habeo plures filios impuberes:vnus
c habet vnũ annũ:alius habet.xij.annos : eos inuicẽ
ſubſtituo,& ille qui.xij.annos habet,efficitur cito
pubes:ita quòd in eius perſona expirat pupillaris
ſubſtitutio:vtrũ expirabit in perſona alterius qui
remanſit impubes.Videtur quòd ſic qa res deuenit
ad eũ caſum à quo incipere non põt:ergo &c.vt.l.
vranius.§.ſed cũ duo.j.de fideiuſ. ¶ Prætere a pu-
pillaris ſubſtitutio põt fieri in tempus breuius pu-
bertate.vt.l.ſi ita quis.&.l.ex facto.§.item quęro.ſ.
eodẽ.& hęc facta videntur in tempus breuius pu-
bertate:ita quòd omnino ſit ęqualitas.argumen.l.
illud.in fin.de col.Gul.de cug.& Dy.ſuper hac.l.te
nẽt contrariũ:quia inęqualitas q̃ incipit ab initio,
ex poſtfacto ſuperueniens non infringit diſpoſitio
nes,vt.l.eadem.j.de duo.reis.Per hoc inducit Gul.
fortiter.j.ad carboñ.l.iij.§.ibidem.& hoc videt̃ vel-
le gloſſ.noſtra.ſed Ray.dicit aliter.Aut illa inęqua
litas ſuperuenit teſtatore viuo:& ſic añ diſpoſitio-
nem conſummatam,& ſic vitiat ita quòd finitur
ſubſtitutio: ſecus ſi poſt mortem.argumẽ.infra.de
verbo.obligatio.l.ſi ſub vna.§.ſi quis viam.&.l.plu b
ribus.§.& ſi placeat.eodem tit.& quod ibi not. &
per Dy.in.c.factum legitimè.extra de reg.iur.lib. c
vj.Hoc dictum non placet mihi.nam licèt in per-
ſona vnius ſuperuenit pubertas,non* tamẽ eſt hìc
caſus in quo impediret pupillarem ſubſtitutio-
nem in perſona alterius. ſed eſt caſus in quo facit
præſumi teſtatorẽ non voluiſſe in dubio ſi ab ini-
tio interfuiſſet.modò in propoſito caſus qui facit
ab initio volũtatẽ ceſſare,ſi ſuperuenerit ex poſt.

¶ Quæro.vide Bal.
cõſi.cciij.& in fi.ſe
quẽ.ij.vol.& Paul.
de caſt.cõſil.ccliiij.
vbi ſubſtitutio fa-
cta fuerat perſonis
imparib9 & pubes
erat extrane9:tamẽ
Pau.vr̃ ſimpliciter
tenere quòd ſit vul
garis ĩ pſonis oĩm:
cuius cõtrariũ vo-
luit Bal.in.l.ĩ teſtõ
de teſta.mili.& ibi
& hìc Alex.alle.ꝓ
opi. Bar.conſilium
Rayñ. & Sali.inci-
piẽs teſtator.tñ opi
nio.Bar.ſecutus eſt
Ang.cõſi.cccvj.in-
cip.teſtator de ve-
rona.vbi ita dicit te
nuiſſe legẽdo . ſed
qđ ſi teſtator inſti-
tuit hęredẽ ꝓpriã
matrẽ, & filiũ pro
ęquali portione,&
dicit,& ſi aliqs præ
dictorũ Ioã.& Fra.
hęredum deceſſerit
qñcunqꝫ ſine filijs
legitimis, volo qđ
vnus ſuccedat alte-
ri,& alter alteri, &
ſic ipſos inſtitutos
& poſthumos adin
uicem decedentib9
ſine filijs ſubſtituo.
cõtingatqꝫ filiũ in
pupillari ætate de-
cedere, relicta ma-
tre,& auia p̃dicta ĩ-
ſtituta.an vigore di
ctę ſubſtõnis exclu
ſa ſit mater eo qa
pupillaris q̃ cõtine
tur in reciproca ſit
exp̃ſſa?dicit Anto.
qđ mater nõ exclu
dit̃:qa reciproca fa
cta pſonis diſpari-
bus continet tacitã
pupillarẽ q̃ matrẽ
nõ excludit ita con
ſuluit ei9 cõſi.clj.in
cip.dict9 punct9 iu
dicio meo eſt ar-
duus.

POMATES.

¶ Pone.vide.Com.
conſi.xvj.

¶ Sed pone.Opin.
Bart.hìc tenet Bal.
poſt Albertum de
cremona,& in.l.ĩ te
ſtamẽto.C.de teſt.
mili.& ibi Salic. &
Paul.de caſt.hìc.

a ¶ Quęro vlterius. cũ Bar.trãſit Paul. de ca.hîc Salice.& Lu.Ro.in.l.ĩ teſtõ. aliqui tñ contra.tñ verior eſt opi.quã ętiã ſequit̃ Alexã.

b ¶ Quęro qd econtra: Idẽ voluerunt Ange.& Imol.hîc Bald.Ange.Sali.& Lu. Ro.in.l.ĩ teſtamento. & Imol.in c.Raynutius.

c ¶ Mihi videt̃. Cũ Bar.tranſit Imo.in d.c. Raynaldus. & Alexand.hîc.

facto non inducit pręſumptionem ꝙ ceſſet volun
tas ſi preter voluntatẽ defuncti ſuperuenerit,vt.l.ſi
deicõmiſſa.§.ſi rem.j de leg.iij.&.l.rẽ legatã.de adi.
leg.modo iſta pubertas ſupuenit à natura,non diſ-
poſitione defuncti:ergo &c. ¶ Præterea,iſta ſubſti
tutio intelligit̃ ab initio in perſona vtriuſq; ſub hac
forma,ſi qs eorũ impubes deceſſerit,vt hîc in ſcd'o
rñſo.nõ autẽ intelligitur limitatum ſi quis intra tot
annos deceſſerit.& hoc eſt de mente huius.l.ſi quis
10 bene inſpiciat. ¶ † Quæro vlterius:[a] duos filios im
a puberes inſtituo,& eos inuicem ſubſtituo:demum
vnum ex eis emancipo ita ꝙ pupillaris ſubſtitutio
finiatur:an finiatur in perſona alterius retenti in po
teſtate.videtur ꝙ non.arg.l.ſi poſt mortem.§.j.de
contra tab.&.l.eandem.§.j.j.de duo.reis.vbi inęqua
litas q̃ ſuperuenit ex poſt facto non impedit. Gul.
de cu.tenet contrariũ.nam cũ mutatio fit in vno,vi
detur fieri in alio eadem ratione.arg.C.de diuer.re
ſcrip.l.j.& in auth.vt lic.ma.& auię.§.ad hoc.ꝓ hoc
facit tex.optim⁹.in.l.alteri.de adi.leg.hoc idẽ tenet
Ray.qui allegat.l.cum eiuſdẽ.&.l.pleruncq;.de ędil.
edic.Ego(vt dixi vobis)puto hoc eſſe verum,quã-
do iſta emancipatio fuit facta de voluntate teſtato
ris propriæ.ſed ſi ex aliqua cauſa fuiſſet coactus
emancipare:tunc eſſet aliud.argu.d.l.rem legatam.
de adi.leg.&.l.fideicommiſſa.§.ſi rem.j.de lega.iij.
non ob.l.eandem.§.j.de duo.re.quia illa inæqualı-
tas ſuperuenit ex poſtfacto de voluntate contrahẽ
tium:cum diſpoſitio iam eſſet perfecta,& conſum
mata,ſed hoc teſtamentum ſeu ſubſtitutio nõ erat
confirmata: quia confirmatur morte. Sed contra
prædicta opp.certũ eſt quòd illa ſubſtitutio pupil
laris çontinetur ab initio in breuiloqua. quomodo
ergo poteſt teſtator reuocare eam ſine noua ſolen
nitate? Rñ.illud qđ cõtinet̃ in breuiloqua eſt quæ
11 dam declaratio huius generalitatis:ſed† declaratio
poteſt fieri ſine noua ſolennitate, vt.l.hęredes pa-
12 lam.§.ſed & ſi notam.ſ.de teſt.ergo &c. ¶ † Quęro
b quid ecõtra.[b] ſi ab initio fuit facta inęqualitas, ſed
ſupuenit poſtéa ęqualitas:pone inſtituit quis duos
impuberes:vnum in poteſtate,alium emancipatũ,
& eos inuicem ſubſtituit,poſtea emãcipatum ado-
ptauit: nunquid pupillaris ſubſtitutio continebi-
tur? videtur quòd ſic:quia ceſſat ratio inęqualitatis
impediens.ergo &c.vt.l.adigere.§.q̃uis. de iurepa-
trona.pro hoc facit.l.qui ſoluendo non erat.ſ.tit.j.
¶ Ad idem.l.ſi res aliena.in fi.j.ad trebel.pro hoc
videtur caſus in.l.ij.poſt princip.ſ.eod. Contrariũ
determinãt docto.quia diſpoſitio inutilis ab initio
non confirmatur ex poſtfacto,vt.l.pe.de regu.iur.
&.l.j.§.ſed ſi filius.j.de lega.iij. Ad idẽ facit.l.ſi ita.
de auro & argen.le.& idem tenebat Ray.quod pu-
to verum.Nam certũ eſt quod hîc ab initio nõ cõ-
tinebatur pupillaris.ex poſtfacto ergo licèt defun-
ctus voluerit comprehendi,non põt fieri ſine noua
voluntate,vt.l.hęredes palam.§.ſed & ſi notam.de
teſt.non obſtat.l.ij.poſt princip.ſ.eo.quia ibi teſta
tor ſubſtituit pupillariter expreſsè.vnde conſtat ꝙ
voluntas teſtatoris fuit ab initio quòd eſſet pupil-
laris,licèt nõ eſſet confirmata:ergo ceſſante impe-
dimento quia fuit voluntas & durat:ſed hîc ab ini-
tio ceſſauit volũtas propter inæqualitatem. ¶ Sed
13 pone,habeo† duos filios impuberes vnum inſtitu-
tuo,alium exhæredo,& eos inuicem ſubſtituo:cer-
tum eſt quòd continetur pupillaris quæ põt fieri
in perſona vtriuſq;:ſed an contineatur vulgaris in
perſona ſubſtituti? videtur quòd non propter inę-
qualitatem,cum vulgaris non poſsit fieri exhære-
dato.Guli.de cug.tenet contrarium.nam vulgaris
poteſt fieri cuilibet.& ideo non poteſt fieri exhæ-
redato:quia non fuit inſtitutus. vnde eſt hîc defe-
ctus materiæ,non autem potentiæ teſtantis,ſed de
fectus materiæ minus impedit.vt.l.ſi vnus.§.ſi ac-
ceptilatio.ſ. de pact.&.l.an inutilis.de acceptila.
Item tenebat Ray.& dicebat quòd vulgaris con-
cipitur per verba, ſi hæres non erit,ſed iſta ver-
ba non ſunt exhęredato contraria:ergo &c. Mihi
c videtur[c] quòd ſola vulgaris contineatur, ſiue eſſet
defectus in potentia, ſiue in materia: ſemper ver-
bum quod reſpicit plura debet illa vniformiter

determinare,vt.l.ſi legatarius.in fi.j.de lega.iij.pro
hoc facit.l.in teſtõ.C.de teſt.mili.vbi non ſufficit d
adeſſe potentiam,niſi adſit de iure cõi.pręterea vt
ſ.fuit determinatũ per Gul.tenendo opi.ſuã,qñ qs
priuat̃ potentia facto ſuo q emãcipat aliquẽ ceſſat
pręſumptio pupillaris ſubſtõnis.ita hîc ſi exhęre-
dando priuo me potentia faciendi vulgarẽ ſubſtitu
tionẽ,ceſſat iſta pręſumptio.Rñ.ad rõnem Ray.di
cit ipſe ſubſtõ cõcipit̃ in caſu,ſi hæres nõ erit,q̃ ver
ba nõ ſunt cõtraria exhæredationi videte imò ſunt e
cõtraria & diuerſa.nã in perſona inſtituti iſta ver-
ba ſi hæres non erit,faciũt conditionẽ.ſed in pſona
14 exhæredati faciũt cauſam ſi,ꝓ quia.† Nam dictio
ſi,qñ apponit̃ rei quæ eſt de pręſenti,& certa reſol
uitur in quia,vt.l.iij.& ibi no.j.de leg.j.l.j.de cõdit.
d & demon. ¶ Pone,[d] habeo duos filios:vnum † im- f
15 puberẽ,alium puberẽ,ſed furioſum:eos inſtituo &
adinuicem ſubſtituo.certũ eſt ꝙ in pſona vtriuſq;
cõtinet̃ vulgaris,ſed an cõtineat̃ in perſona vnius
pupillaris,& in perſona alterius exẽplaris? Gul.de g
cug.tenet ꝙ non:quod puto verum.nã multę ſunt
differentiæ,& imparitates inter pupillarẽ,& exem
pla.Iſtud ergo verbum ſubſtituo,nõ reſpiceret vni
formiter illas perſonas.contra.l.iam hoc iure.ſ.eod.
16 ¶ † Sed iuxta hoc quęro,quid ſi duo erant filij fu-
e rioſi.[e] & teſtator inſtituit eos & adinuicẽ ſubſtituit,
vtrũ contineat̃ vulgaris & exemplaris. Videtur ꝙ
ſic ad ſimilitudinem pupillaris. In contrariũ vr̃ qa
ſubſtitutio q̃ fit iure ſpeciali non cõtinet̃ in breui-
loqua,niſi exprimat̃,vt.l.in teſtõ.C.de teſta.milit.
ſed exemplaris fit ex quadã humanitate:& ſic de
iure ſpeciali,vt.l.humanitatis.C.eo.ergo &c. Cõtra
rium puto ſcilicet ꝙ contineat̃ in exemplum pupil
laris hodie:quia illa ſubſtitutio põt fieri de iure cõi
à quolibet teſtatore habente filios furioſos.per.l.
humanitatis.C.eo.ſed ibi loquitur ſcđ'm hæc tẽpo
ra antiqua,ſcđ'm q̃ iſta exemplaris ſubſtitutio nõ
poterat fieri,niſi de iure ſpeciali,vt.l.ex facto.ſ.eod.
17 tunc putarem ſecus. ¶ † Quæro vtrũ inęqualitas
portionis impediat ſubſtitutiones pupillares con-
tentas in breuiloqua? Certè nõ per.l.qui plures.ſ.e.
cum.l.ſeq.& hoc etiã ꝓbatur.nã inęqualitas tẽpo-
ris nõ impedit iſtã ſubſtitutionem contineri: ergo
nec inæqualitas rerũ.arg,l.miles.§.quia diximus.j.
f de teſta.mili. ¶ Sed quęro[f] circa hoc de pulchra† q̃
18 ſtione.p̃dicta ſunt vera qñ eſt inæqualitas rerum
hoc eſt patrimonij:quia plus quãtitatis habet vnus
q̃ alius.Sed pone plures filiæ ſunt inſtitutę ex cer-
tis rebus,vel quãtitatib⁹:& demũ filij maſculi ſunt
vniuerſaliter inſtituti:poſtéa dicit oẽs filios meos
inuicem ſubſtituo:vtrùm filiæ pręd.ctæ videãtur
g cum maſculis ſubſtitutæ inuicem? Rñ.non [g] nam
hęres ex re certa nõ eſt propriè hæres ſimpliciter lo
quendo:ſed habet̃ loco legatarij.vel eſt tertium ge
nus per ſe:quia vocat̃ hæres ſingularis,vt not.ſ.tit.
j.l.ex facto in prin.& iſta ſubſtitutio videt̃ facta in
portionibus hæreditarijs:vt.l.q plures.ſ.eo.ſed illæ
h nõ habent portionẽ:ergo &c.Præterea,[h] hoc ꝓbat̃
in.l.cohęredi.§.qui diſcretas.ſ.eo.vbi quos teſtator
cõiunxit in inſtõne.vr̃ & coniungere in ſubſtõne.
ſed inſtituti ex re certa nõ habent ius accreſcẽdi cũ
19 inſtitutis,vt.l.j.§.ſi ex fundo.ſ.tit.j.ergo &c. ¶ † Po h
i ne ꝙ inſtituo[i] duos impuberes:& dico ſi qs eorum
nõ erit hęres eos inuicẽ ſubſtituo:vtrũ in iſta breui-
loqua cõtineat̃ pupillaris? Et vr̃ ꝙ nõ rõne breuilo-
quę quia talis ſubſtõ fuit collata in caſum expreſ- i
ſum ſi hęres nõ erit.vñ cõtinet̃ tacita pupillaris ſub
exp̃ſſa vulgari.vt.l.iã hoc iure.ſ.e.& dicet̃ merè ta-
k cita[k] & nõ excludit matrẽ:ſed ſi eſſet merè obliqua k
20 excluderet matrẽ. ¶ † Quæro vtrũ ſubſtõ breuilo-
qua facta p hæc verba,vos ĩuicẽ ſubſtituo.cõtineat
fideicõmiſſariã? Videt̃ ꝙ ſic,vt.l.q plures.ſ.eod.&
ibi,in omnẽ caſum &c.vt.l.ſceuola.ff.ad treb.Dy.
l contra[l] qa cuicũq; fit iſta ſubſtõ ſi ab initio valet iu
re vulgaris directę:ergo ex poſt facto nõ obliquat̃, l
vt.l.verbis.ſ.eo.Nõ ob.l.ſceuola.qa ſubſtõ illa fuit
facta in codicillis:meritò trahit̃ ad fideicõmiſſariã.
licet aliter ĩtellexerit Iac.de are.vt dixi ĩ.l.ꝟbis.&.l.
ſceuola.ſed nõ placet hęc rõ.qa licet cõtineat̃ vulga
ris ab initio ante aditã hęreditatẽ:tñ poſt aditã põt
trahi

d ¶ Pone.Contrariũ eius qđ hîc tenet Bar.tenet Imo.hîc & in.d.c.Raynuti⁹. cui reſpondet̃ per Alexã. qui tranſit cum Bar.

e ¶ Duo furioſi.Idẽ qđ hîc Bart.tenet Imo.in.d.c.Raynutius.alij non tagũt.

POMATES.

f ¶ Sed quæro. vide Alex.conſil.lxvj.j. col.ij.vol.

g ¶ Rñ.non.Idem tenet Imol.hîc,& Ange.cũ limita.q̃ per Imo.& Alex.reprobat̃.hanc tñ deciſionẽ Bar.ſcđ'm Alexand.limita vt per ipſum Bar.in.l.fi.j. ad trebel.& in cõſi. incip.Ang.Macię. & Pet.de ancha.in cõſi.lxiiij.& Paul. de ca.in.l.cohęredi. §.q diſcretas.ſ.eo.ſ. ſi duo tñ maſculi eſſent ſubſtituti,& vna fœmina.in re certa,& dixerit ſubſtituo ſupuiuẽtes,ſi vnus eorũ deceſſerit ſine liberis,tunc eñ intelligit̃ ſubſtitutus,nõ ſolũ maſcul⁹ ſed fœmina qa illa pluralitas non poterat verificari ĩ ſolo maſculo, vt.d. l.fi.ſed qd ſi inſtitutis hęredibus duob⁹ maſculis vniuerſaliter & duab⁹ fœminis,in certa quãtitate teſtator ſubdat, & ſi oẽs filij mei deceſſerint ſine liberis ſubſtituo fraternitatẽ.an etiã de fœminis intellexiſſe videat̃? vide Paul. de caſt.cõſil.cccxlviij.tenentẽ ꝙ non.

POMATES.

h ¶ Præterea. Vide Barb.cõſi.xxxv.in iij.colũ.in fi.j.volu.

POMATES.

i ¶ Quod inſtituo.vide Alex.in.l.precibus. col.pe.C.eo.ti.

k ¶ Et dicet̃ tacita. Adde ſcđ'm Alex. qđ cõiter comprobatur ab alijs.

l ¶ Dy.contra. limita vt hîc per Alex. & vide Paul.de ca. conſi.ccclv.

trahi ad fideicommissariã, vt diximus in.l.centurio.§.eod.tũ determinatio est vera p.l.iã hoc iure.s.eo.vbi in vulgarem tantum modo &c.& ibi not. Non obst.l.qui plures.quia illa verba dicunt in omnem casum, & in omnẽ euentum proueniens ex directa substitutione. Non obstat qđ dicimus in materia compendiosæ:quia ibi aliud est.s.quia testator multa tempora in substõne adiecit dicendo, qñcũq; decesserit:hoc hîc nõ fecit.& de hoc dixi
21 in materia compendiosæ. ¶ †Quæro quidã habens duos filios [a] de prima
a vxore:duos ex scđa instituit, & inuicẽ substituit, vnus repudiauit:vtrum admittatur ille solus qui est vtrinq; cõiunctus? qđ videt: quia legis coniunctio æquiparatur coniunctioni hoĩs.arg.l.testõ.§.de hered.insti.sed coniunctus ab homine præfertur in breuiloqua disiuncto, vt.l.cohæredi.§.qui discretas.§.eo.ergo &c. Non obst.d.l.cohæredi.§.qui patrem.per quam videt quòd ista substitutio specialiter facta debeat aliquid operari vltra ius commune.argu.l.si quãdo.j.de leg.j.quia illud idèo est quia testator sic expressit specialiter. ¶ Præterea ista substitutio aliquid operatur & aliud est venire iure substitutionis, & aliud iure accrescendi.& ita habent quidam in d.§.qui discretas.per Dy. Alij in.d.l.iam hoc iure.& dicunt quòd iure substitutionis debet intelligi:quia secundũ voluntatem testatoris veniunt, vt dicta.l.qui liberis.§.hæc verba.§.eod.sed pater parẽ affectionem habet in omnibus:ergo &c. Ray.fuit primò cũ Dy.postéa contrà.& dicit quòd cõtra Dy.facit.l.fi.j.ad trebellia. ¶ Præterea, dicit ipse, ratio Dy.non est vera per.l.re coniuncti.j.de leg.iij.iuncta.l.& proculo.j.de lega.ij.quia fortior
b est coniunctio hominis q̃ legis. Ego dico contra Dy.[b] quia isti fratres nullo modo sunt coniuncti coniunctione legali.nam in hac materia coniunctos accipimus tali coniunctione quę inducat ius accrescendi, vt.l.cohæredi.§.qui discretas.§.eo.sed isti fratres sunt coiuncti coniunctione sanguinis, iõ non iure accrescendi, vt dixi in.iiij.questione de coniũctione legali, vt.l.re
22 coniuncti.j.de lega.iij. ¶ †Quęro:ponamus, duo sunt instituti, & inuicem substituti:an possint omittere iure institutiõis, & accipere iure accrescẽdi? Glo.tãgit in.l.nec is.§.hęres.ff.de acq.hære.& ibi dixi.& l.is q hæres.eo.tit.

Paulus. Spes substitutionis reciprocæ ad hæredẽ non transit.h.d. Concordat.l.qui liberis.§.hęc verba.& l.qui plures hæredes.in prin.§.eo. ¶ Oppo.de.l.si ex pluribus.j.de legi.hæredi.Sol.ibi loquitur in iure accrescendi:hîc in spe substitutionis. ¶ Oppo.de.l.q patri.j.de acquir.here.Sol.vt ibi. ¶ Oppo.de.l.cohæredi.§.eo.Solu.vt dicam in.l.qui habebat.j.eo.

SVMMARIVM.

1 Conditio hæc si mihi hæres erit:uidetur existere si aliquis est hæres hæredis ex dispositione defuncti.
2 Libellus in quo quis petit rem, ut hæres titij procedit, licèt sit hæres hæredis.

LEX XLVI.

Paterfamilias. Nota.& pulchra lex est. Pupillaris expressa etiã quæ nõ continet vulgarẽ tacitam trahitur ad bona patris & filij.h.d.vel sic. Hæc
1 †conditio, si mihi heres erit, videt existere si aliqs est hæres hæredis ex dispositiõe defuncti.h.d. Et istud est notabile summarium.vel dic ibi: sibi scilicet vulgariter. Prima pars summarij probatur ibi:sibi & sic est vulgaris. Et ex eo quod dicit filio, fuit pupillaris, vt.l.cum ex filio.§.fi.§.eo. sed non est multum curandum.vt.l.sed si plures.§.filio.§.eo. vbi cœperũt bona patris & filij esse vnitã. ¶ Oppo.ad secundum summarium:qa per pupillarẽ substõnẽ succedit pupillo tñ, vt insti.eo.in prin.Sol.illud verbum mihi, nil operat, vt.l.si ita.§.qui filio.j.de secun.tab.vel dic qđ nõ est heres defuncti directo.sed per mediã personã filij.& sic heres heredis est hæres testatoris, vt.l.fi.C.de hære.insti. ¶ Sed cõtra de.l.qui liberis.§.hęc verba.§.eo.vbi non sufficit quòd sit heres per mediam personam filij, & sic hæres heredis.Sol.hoc non debet attendi:scilicet an sit heres ex iudicio defuncti, vel legis dispositione.sed hîc ex iudicio defuncti est hæres, & sic est verificata conditio. Ex vigore enim illorum verborũ, quisquis mihi &c.substitutio vulgaris cõprehenditur, vt.§.eo.l.ex duobus.in prin.& continet pu-
2 pillarẽ, vt hîc. Facit ad.q.†aliquis est heres heredis titij:& petit hæreditatem, nec dicit in libello, vt hæredis hæres:sed vt heres titij: sed postea probatur heres per mediã personã. Dico q valet:quia cõditio debet intelligi ad literã, vt.l.meui⁹.j.de cõdi.& de.mulꝰ magis debet ĩtelligi scđm mẽtẽ pferẽtis, vt.l.si qs intẽtione.§.de iud.tãgit per Cyñ.in.l.fi.C.de hęred.insti.

SVMMARIVM.

1 Spes substitutionis uulgaris quòd transeat ad hæredes.
2 Spes substitutionis pupillaris ex præsumpta uoluntate defuncti transit ad hæredes.
3 Ista uerba, si filia mea decedat antèquàm nuberet, qualiter intelligantur?
4 Vulgaris tacita comprehensa in expressa pupillari expirat pubertate adueniente.

LEX XLVII.

c Qui habebat. [c] Spes substõnis pupillaris non trãsit ad hæredem pupillariter substitutũ.
1 hoc.d. Difficilis & subtilis est hęc lex iudicio meo. ¶ †Oppo. quòd spes substitutionis pupillaris transeat ad alium substitutum, vt.l.cohæredi.in prin.§.eod.Sol.glo.verum est quòd transit ad substitutum vulgariter, vt ibi:nõ pupillariter, vt hîc. Et ideo intellige quòd hîc impubes decesit iam factus heres.ita dicit glo.super verbo impubes.Dy. dubitat de hac solutione. videtur enim dicere in hoc non video rationem inter vnam substitutionem & aliam:& ideo dicit quòd in contrario partem habebit iure accrescendi:partem verò habebit iure cohęredis:sed nõ placet: qa ambas partes habet iure substitutionis, vt.l.si titius.§.eo.& dixi in.d.l.cohæredi.in princip. ideo tene solu.glo.nostræ:qa ibi loquitur in vulgari:hîc in pupillari, cuius cõditio nõ existit:qa ista filia decessit pubes, vt ex tex.apparet.& ex glo.ij.vn de ista mater & soror nõ potest venire ex vulgari & pupillari:meritò ad eos nõ trãsit spes substitutionis. ¶ Oppo.certum est quòd substitutio pupillaris qua ista filia est substituta filio, est conditionalis institutio, vt.l.in ratione.§.si filio.ff.ad legẽ fal. sed institutio conditionalis, vel legatum conditionale, transit ad substitutum primo legatario decedente, vt.l.vnica.§.sinautem aliqđ sub cõditione.C. de cad.tol.& est expressum in.l.q̃diu.j.de acquirẽ. hęre.So.gl.fi.& bñ.& no.bñ quòd isti q erãt vltimò substituti:erãt pupillariter substituti, scilicet filię, si impubes decessisset.sed ista filia decessit pubes:merito cõditio secũdę substitutionis deficit:iõ isti substituti nõ possunt admitti ad bona pupilli.ar.l.coh
2 redi.§.q patrem.§.eo.& sic innuit ista glo.† quòd si decessisset ista filia ĩ pupillari ętate, ita quòd mater & soror ex substitutione successissent, quòd spes substitutiõis pupillaris ad hæredẽ trãsisset.qđ placet prȩsumpta voluntate defuncti:quia voluit istos substitutos succedere filię, ĩ cuius hęreditate voluit inuenire hęreditatẽ primi, vt.l.ex duobus.in princ. §.eo.& no.in.l.q duos.j.de re.dub.& secundũ hoc il li q ponũt hîc casum quòd spes substitutiõis pupillariter substituti nõ transit ad heredes, nõ bene dicunt:qa imo trãsit, vt hîc innuit gloss. ¶ Quęro de
3 vna quæst.†ista verba si filia mea decedat antèq̃ nuberet qualiter intelligantur? Gloss.j.dicit.i.nubilis esset. Sed contra hanc sol.videt facere.l.sancim⁹.C. de nup.vbi intelligit.i.antèq̃ nuptiarũ solẽnitas siue festiuitas celebretur. Sol.illa loquit in dubio sed hîc debet intelligi vt glo.dicit.nam hîc filiæ exhęredatę nõ põt substitui, nisi pupillariter & directò, vt.l.j.in fi.& l.cohæredi.§. cum filię.§.eodẽ. Si ergo aliter intelligat, esset intellectus absonus, vt.l.quoties.& l.in ambiguo.de reb⁹dub.si aũt posset vtroq; modo valere, staremus.d.legi.sancimus. ¶ Quæro vltimò, tu dicis quòd spes substitutionis trãsit ad substitutum vulgariter, vt.l. cohæredi.& l.si titius. §.eo.modò hîc mater & soror fuerunt pupillariter substitutę, quæ cõtinẽt vulgarẽ tacitã, & ex tacitã nõ veniũt. Respon.quãdo qs substituit filio exhæredato, talis substitutio non põt continere vulgarẽ substitutionem. Ista mihi non placet:qa licèt ista filia esset exhęredata à primo gradu:tamẽ à secũdo non:fuit q a erat substituta vulgariter & pupillariter:& sic põt in tertio gradu exhæredari, vt.§.tit.j.l. pater.iõ dic quòd hîc filius adiuerat:iõ prima substitutio expirauerat, vt dixi.§.in primo contrario.
4 vel aliter, †vulgaris tacita contenta in expssa pupillari expirat adueniẽte pubertate, vt dixi in.l.j.§. eodem in materia vulgaris substitutionis. Cũ ergo ista filia adoleuerit, expirat ista substitutio pupillaris sub qua substituta erat.

LEX XLVIII.

Seruum. ¶ Difficilis est tota hæc.l.& breuiter.h.d. Aditio hæreditatis extinguit spẽ substõnis vulgatis in psonã adeũtis tantũmodo.h.d.istud principiũ. ¶ Op.q̃diu locus est instituto, non est locus substituto:sed hîc est institutus: ergo &c.vt.l.q̃diu la prima.j.de acqr.here.Solu.hîc locus est substituto in portione sua tantũ nõ ei⁹ cu ius aditio fuit facta:& iõ illa portio nõ vadit ad substitutũ. ¶ Op.quòd ista portio vadit ad coniunctũ nõ ad substitutũ, vt.l.seruus communis ab extero.j. de acquiren.hæredi.Solut.ibi nullus erat substitutus:hîc sic. ¶ Opponi.de.l.si pater.suprà titul.j.& institu.eodem.§.fina.vbi intelliguntur ista verba, si hæres non erit, vel alium hæredem non fecerit: sed hîc fecit:ergo &c. Solu.gloss.quòd hîc fecit in portione sua, cuius iussu adiuit non aliorum. quia seruus representat personam duorum dominorũ. Opponi.extra gloss.quòd iste substitutus vulgariter nõ debeat admitti, nisi vtroq; nõ adeũte:& altero non agnoscente, vt.l.quãuis.C.de impube.& l.q

POMATES.
a ¶ Duos filios.vide Cõm.consil.xvj.

b ¶ Ego dico cõtra Dyñ. Adde quod idẽ volũt Bald.& Nico.de neapo.in l.iã hoc iure.§.eod. & in.l.cohæredi §. qui discretas.& in §.qui patrẽ.& in.l. cohæredi.supra eo dem.idẽ tenet Bal. in.l.j.& ibi.Pau.de cast.§.eodẽ p quo facit secundũ Ale. quia ista substitutio est subrogata loco iuris accrescẽ di, vt.d.§.q discretas.sed in iure accrescẽdi oẽs pariter admittunt, vt l.si titio vsufruct⁹. §.de vsufru.

c ¶ Qui habebat.vi de Bal.cõsi.ccxxx iiij.ij.lib.& consi. cxvij.incip.quidã fuit substitutus eo dem.iij.lib.

POMATES.
c ¶ Qui habebat.vide Alexã.cõsi.j.in v.col.j.volumi.

dam teſtamento.s.eo.Solu.iſta verba,ſi hæres non erit,relata ad ſeruum cõem intelliguntur ſeparatim & diſiunctim.hoc probatur in.l.& proculo.j.de leg.ij.&.l.qui heredi.§.ſi duorum ſeruo.j.de condit.& demonſtr.meritò cuicũq; portio vacet ſubſtitutus admittitur.In contrario fuit facta ſubſtitutio duobus coniunctim,& copulatiuè:idèo reqritur quòd neuter ſit hæres.Ita debetis intelligere iſtam difficilem materiam.

Titius. Multum difficilis.§.eſt.Quoties ſubſtitutio eſt plenior q̃ institutio,prȩualet ſubſtitutio . hoc dicit.habet quatuor partes. Primò ponitur thema & quȩſtio.Secundò ratiocinatur circa quæſtionem ponendo quatuor caſus. Tertiò reaſſumit quæſtionem,& eam determinat. Quartò ponit nouam quæſtionem , & eam ſoluit. ſecunda ibi,& quidem.tertia ibi,ſecundũ hȩc.quarta ibi,quid ergo.¶ Dic in tex.in hac.q.j.in hoc themate examinando per modum quæſtionis. ¶ Op. ad primũ,dum dicit in hac qõne debet dicere in his quæſtionibus cum plures ſint.Dic vt.s.apoſtillaui ſecundũ Iac.de are.¶ Itẽ oppo.ad ſecundũ ꝙ ſubſtitutio afferat cõmodũ,vt.l.j.§.ſi ꝓponatᷣ.j.ſi quis omiſ.cau.teſta.Solu.quidam ꝙ nullius momẽti eſt ſcilicet nullius vtilitatis:quia poſſet adire ex ſubſtitutione,& omittere ex inſtitutione.Alij ꝙ iſta intelligitur ſecundũ illã,& bñ per.l.ſi te ſolũ.§.j.s.ti.j.& l.ſed ſi plures.§.fi.s.eo.¶ Opp.dicitᷣ hîc ꝙ ſi ſubſtitutio ſit pura ĩſtitutio nõ valet.Cõtra,vt hîc &.d.l. ſed ſi plures.s.eo.Sol.licèt ſit pura:tamen affert aliquam vtilitatem:& hoc ſufficit ꝙ poſsit aliquã vtilitatẽ afferre.¶ Oppo.dicitur hîc ꝙ quis fuerat ſubſtitutus purè.Sed contra:quia nulla ſubſtitutio eſt pura , vt.l.cohæredi §.cohȩres.s.eo.&.l. in ratione. §.ſi filio.ff.ad.l.fal.Solu.gloſ.& bene.ſimile videtur in.l.qui liberis.in prin.s.eod. ¶ Opponi.dicitur hîc ꝙ inſtitutus fuit ſub conditione,& ſubſtitutus purè.Sed contra:quia iſta ſubſtitutio pura habet in ſe conditionem contrariam,vt.l.ſi poſt mortem.§.fi. j.de lega.iij.&.l.pecuniam.s.ſi cert.peta.gloſſ.dicit quòd iſta eſt conditio tacita quȩ propriè non eſt cõditio,vt.l.conditiones extrinſecus.de condit.& demon.ſed non placet:quia iſta conditio ex teſtamẽto procedit,vt.l.aliquando.de condi.& demonſtra. dixi in dicta.l.conditiones. Solu.contrarium quod ſignaui vobis loquitur in legatis.ſed in hac ſubſtitutione eſt aliud:quia in ea ineſt de neceſsitate conditio contraria ei,quæ in ſubſtitutione eſt appoſita. & illæ conditiones quæ inſunt de neceſsitate non proprie ſuſpendunt,vt.l.iij.j.de legat.j. ¶ Opponi. ꝙ iſta cõditio nõ debeat expectari cũ omnino non ſit conditio extitura,vt.l.ſi quis ita ſcripſerit.s.titu. j.Sol.hìc in nulla parte inſtitutio erat pura.& ideo expectatur cõditio:quia poſſet interim mori,vt.l. huiuſmodi.j.de lega.j.ibi verò erat in aliqua parte pura.¶ Oppo.extra glo.dicitur hîc, quòd conditio inſtitutionis exiſtens facit non valere ſubſtitutionem:ſicut ſi ab initio fuiſſent duæ purȩ.¶ Opp. de.l.pœnales.j.ad.l.falci.vbi diſpoſitio quæ ab initio valuit , per euentum conditionis non irritatur. Solu.illud intelligitur in legato in quo adueniente conditione non trahitur retro, vt.l.ſempronius attalus.de vſufru.leg.& iſtud eſt in diem non in cõditionem.l.j.j.ſi quis omiſ.cau.teſta.& ideo trahitur retro,vt.l.quod dicitur.de teſtamen.mi.& ideo duȩ ſunt purȩ.¶ Oppo.ad tertium.dicitur hîc ꝙ libertas præualet legato:contra.de.l.ſeruũ filij.§.ſi idem. j.de leg.j.Sol.intelligo hìc in dubio,& quando libertas poteſt valere:aliàs ſecus,vt in contrario. ¶ Op. hîc dicitur ꝙ iſte ſeruus ex primo gradu nõ poteſt eſſe hȩres:quia ſibi ſic non fuit libertas relicta.Contra.in.l.pe.C.de ne.ſer.hære.inſti.Solu.fateor ꝙ hodie ex primo gradu poſſet eſſe liber,& hæres : quia ſtatim quòd hȩres inſtituitur,videtᷣ quòd ſit liber. niſi contrariũ appareat.& ita debet intelligi ſcd'm iura noua:aliâs diceret malè,& cõtra hũc text.q dicit ꝙ ex prima inſtitutione non poteſt eſſe hæres. ¶ Itẽ opp.ꝙ per libertatem datam in ſubſtitutiõe legatum nõ reuocetur ſimpliciter:ſed debeat expectari euentus,vt.l.fi.C.de ne.ſer.hær.inſti.Glo.parua quæ eſt hîc,videtur fateri contrarium per.l.contrariam.licèt illa ex contraria non videatur mutare aliquid de iure antiquo:ſed ponit caſum qui ponitur in.l.ſi ſeruus cõmunis.in fin.s.eod.dic quòd ibi loquitᷣ quando eſt ſubſtitutus pupillo: hîc ſibi ipſi vulgariter,quȩ non habet tractum temporis.ſufficit ergo quòd velit eſſe hȩres.ſed ſi ſubſtitutio facta de ſeipſo eſſet facta ſub aliqua conditione:tunc debet expectari euentus conditionis. ¶ Dicitur hîc vnus gradus.contra.imò plures,ſcilicet inſtitutionis.Glo.ſol.dicens ꝙ vnus eſt gradus.expone,ſcilicet validus:vel aliter,id eſt vna perſona quȩ eſt ſubſtituta & inſtituta.vel vnus gradus ſcilicet ſubſtitutionis.tene quã velis nõ curo. ¶ Venio ad quartam partem circa quam oppo.& quòd iſta inueſtigatio an iſte titius hȩres adiuerit,vel nõ,non ſit neceſſaria qa etiam ſi adiuit ſubſtitutus erit liber & hȩres:ſiue teſtator voluerit præferre legatum libertati. vel econtra propter illam perplexitatem quia ille nõ põt iubere antèq; ſit dominus:ita nõ põt iubere antèq; adeat.¶ Opp.de.l.ſed ſi plures.§.fi.s.eo. Solu.hîc affert commodum:quia ſubſtitutio ſecunda eſt cũ libertate.Op. quòd perplexitas vitiet,vt.l.ſi titius.j.titu.j.Sol.de cõditione impoſsibili ratione perplexitatis,dicam.j.titu.j.l.j.¶ Vlterius diſtingue.vt gl.magna quæ incipit,in dubio ſuper verbo prȩualere.

Si pupillus. Dic ibi vniuerſum.i.nunquid vniuerſus eius ſtatus ex euentu conditionis pendeat.Dy. ¶ Quȩrit glo. nunquid ab hȩreditate emptoris poteſt abſtinere. Quod dic vt.l.iij.§.qui fideicommiſſariã.s.titu.j. Et iſtius.§.materiam examinaui.s.in.l.paterfamilias.in fine.

De conditionibus inſtitutionum Rubrica.

SVMMÆRIVM.

1 *Relictum ſub conditione neceſſaria habente præcedentem conditionem turpem non debetur.*
2 *Impoßibilitatis quatuor ſunt ſpecies.*
3 *Impoßibilitas naturæ quando uitiet teſtamentum?*
4 *Impoßibilitas naturæ quando uitiet contractum?*
5 *Impoßibilitas de iure quando uitiet diſpoſitionem?*
Impoßibile de iure dicitur,quod eſt contra bonos mores.
6 *Impoßibilitas ratione perplexitatis,quando habeat uitiare?*
7 *Impoßibilitas de facto quando habeat uitiare diſpoſitionem?*
8 *In locum conditionis impoßibilis,quando aliquid debeat impleri?*
9 *Relictum ſi fuerit fratribus pro mißis cantandis, licèt ciuitas ſit interdicta : debet alud honeſtum in locum miſſarum fieri.*
10 *Conditio ſi ſit pro parte poßibilis,& pro parte impoßibilis , impletur poßibilis,alia reijcitur.*
11 *Inſtitutus ſub conditione impoßibili,an poßit adire hæreditatem de iure ciuili,uel petere bo.poſ.de iure prætorio?*
12 *Filius inſtitutus ſub conditione impoßibili poteſt teſtamentum approbare.*
13 *Conditio impoßibilis in perſona tertij non uitiat diſpoſitionem.*
14 *Matrimonium contractum ſub conditione impoßibili,an ualeat?remißiuè.*

LEX I.

Sub impoſsibili. ¶ Hȩc lex habet duas lecturas q̃ cõſiſtũt ſup illis vbis alio mõ,vt dicit ibi gl.& vtraq; eſt vera:teneatis q̃; volueritis,& ſcd'm vtrãq; pone caſum.¶ Op.ĩſti.de leg.§.fi. &.C.de his q̃ pœ.no.l.j.vbi eſt idẽ tex.Dicit gl.hîc,cõditio fuit appoſita honorato:ibi fuit appoſita grauato,ſcd'm Azo.hîc ĩ gl.nõ firmat ſed ſeipſam firmat.C.de his q̃ pœ.no.relin.l.j.& ĩſti.de le.ĩ.d.§.fi.& j.de cõdi.& de.ſup rub.&.l.obtinuit.& Dy.in.c.nemo põt.extra de re.iur. lib.vj.Doct.vltramon.dicunt veritatẽ ꝙ iſtud cõtrariũ nõ meruit ſignari. Nã ſi reſpiciam⁹ legẽ contrariã,ibi nõ fuit relictũ ſub impoſsibili conditione,imò ſub conditione neceſſaria:dixit eñ iubeo ꝙ hæres interficiat patrẽ ſuũ,& ſi nõ interfecerit det centũ pœnȩ noĩe titio.vides ergo ꝙ titi⁹ debet habere centũ ſub cõditione,ſi hæres prẽm nõ interfecerit.ſed filiũ interficere patrẽ eſt impoſsibile de iure:ergo nõ ĩterficere eſt neceſſariũ:& ſic relictũ fuit ſub cõditiõe neceſſaria.Dicẽs tu ergo debetᷣ,ſicut relictũ ſub conditione neceſſaria:qa ꝓ pura habetᷣ,vt.l.ſi pupillus.§.q ſub cõditione.j.de
1 noua.Rñdeo† debetᷣ,niſi habeat præcedentẽ cõditionẽ turpẽ,vt.l.ſi homo mortuus.j.de verb.obli.l.in illa ſtipulatiõe ſi calendis:eo.ti.& hãc opinionẽ tenet gl.hîc,& ibi nõ eſt impoſsibilitas &c.illa ergo diſtinctio adijciatᷣ honorato,vel grauato eſt falſa:qa lege nõ ꝓbatᷣ:& eſt cõtra caſum.l.ſi mihi & tibi.§.ſi qs ſeruos.j.de leg.j.vbi cõditio adijcitᷣ grauato,& valet diſpoſitio.¶ Præterea,hȩc lex &.l.cõditiones.j.eo.&.l.obtinuit.j.de condi.& demon.loquuntᷣ gñaliter,& nõ dicũt,an vel cui ſit adiecta cõditio ĩpoſsibilis. oĩs eñ cõditio q̃ adijcitᷣ inſtitutioni vr̃ adiecta legatis relictis illo teſtõ , vt l.ſi dies.in fi.j.qñ dies lega.ce.Sed ſi eſſet vera talis opinio,ſequeretᷣ ꝙ nullũ legatũ relictũ in teſtõ illo in quo qs eſt inſtitut⁹ ſub cõditione impoſsibili valeret.Alia eſt opi.Io.in.d.l.j.C.de his q̃ pœnæ noĩe.ꝙ hȩc.l.cõcordat cũ illa.l.cõtraria.& eſt cõtra tex.in.l.j.C.de his quæ pœnæ noĩe.relin.in fine.
a ibi ſine vllo dãno &c.His p̃miſsi.[a] veniamus ad materiã cõditionis impoſ-
2 ſibilis,† & reperimus quatuor ſpecies impoſsibilitatis.Quædã eſt impoſsibilitas de natura,q̃dam de iure,q̃dã eſt rõne perplexitatis.& q̃dã impoſſibilitas de facto.Examinemus quãlibet p ſe.& primò de impoſsibilitate naturæ

POMATES.
a ¶ His premiſsis.vide Areti.in.§.impoſsibilis inſtitu.de her.inſti.Anch.in regula nemo poteſt.de reg.iur.ĩ.vj.

3 naturę.¶†Oppo.ꝙ impoſsibilitas omnino vitiet teſtamentum,vt.l.ſi ſti-
puler.de verbo.oblig.&.l.apud iulianum.§.fin.ĵ.de lega.j. Reſpon.ibi im-
poſsibilitas adijcitur per modum diſpoſitionis:ideo non valet ipſo iure:hîc
per modum cõditionis.¶Ad hoc opponi.de.l.ſi mihi & tibi.§.ſi quis ſer-
uos.j.de lega.j.vbi adijcitur per modum diſpoſitionis,& non vitiat. Solu.
ibi impoſsibilitas non erat in eo quod erat ſubſtantiale in diſpoſitione,ſed
in quodam accidenti.vt in die,ſeu dilatione,ideo vitiatur & non vitiat , vt
ibi dixi.¶Item oppo.conditio de præterito non vera eſt impoſsibilis, vt
l.verum.j.de regul.iur.ſed conditio de pręterito non vera,vitiat diſpoſitio
nem,vt.l.cum in ſecundo.de iniuſto teſta.&.l.ij.de hære.inſtituen.&.j.eo.
l.inſtitutio talis.§.fina.cum ſimili.Reſpondeo , hîc loquitur in conditio-
ne impoſsibili de futuro:ibi de præterito.ratio eſt : quia talis conditio eſt
magis cauſa finalis quàm conditio.vt.l.demonſtratio.§.j.ĵ.de conditio.&
demonſtratio.& quod ibi dixi.¶Contra hanc.ſolu.opponi.de.l.ſi meuia.
ŝ.de hæredi.inſtituen.Gloſſ.ibi dicit quòd ibi loquitur de conditione nu
gatoria:ſed quid vult dicere nugatoria?Reſpondeo conditio de præterito
quæ eſt modo impoſsibilis,& de pręterito fuit impoſsibilis:eſt nugatoria,
& non vitiat:ſed illud quod.ŝ.dixi loquitur in cõditione de præterito,quę
licèt nunc ſit impoſsibilis:tamen de præterito fuit poſsibilis.¶Ad hoc
opponitur.& videtur quòd conditio impoſsibilis vitiet diſpoſitionem,
vt infrà de verborum obligatio.l. impoſsibilis. Reſpondeo , impoſsibilis
conditio vitiat contractum:vt ibi,non vltimas voluntates,vt hîc . & ratio
ſit fauor vltimæ voluntatis,vt.l.in teſtamentis.de regu.iur. ¶Sed contra
hoc de contractu oppo.quòd in contractibus impoſsibilitas non vitiat,
vt.l.inſulam.§.j.ŝ.locati.Solutio ibi impoſsibilitas erat circa aliquod acci-
dens , vt plenè dixi in.l.ſi mihi & tibi.§. ſi quis ſeruos . ¶Ex prædictis
poteſt diſtingui circa impoſsibilitatem naturæ . Aut impoſsibilitas adij-
citur in vltimis voluntatibus:aut in contractibus.Primo caſu aut per mo
dum diſpoſitionis,aut per modum conditionis.ſi per modum diſpoſitio-
nis : aut eſt impoſsibilitas circa id quod eſt ſubſtantiale in diſpoſitione:
a aut circa aliquod accidens.ſi per modum conditionis : [a] & tunc aut de
pręterito,aut de futuro.ſi de pręterito:& tunc aut eſt poſsibilis nunc:&
fuit impoſsibilis de pręterito,& non vitiat . aut de pręterito fuit impoſ-
ſibilis , & de futuro non:& tunc vitiat vt hîc.ſaluo eo quod dico circa im-
4 poſsibilitatem iuris . Si † in contractibus aut per modum conditionis,&
vitiat.aut per modum diſpoſitionis:& tunc aut circa id quod eſt princi-
pale in diſpoſitione,& vitiat,vt.l.ſi ſtipuler.ĵ.de verbo.obligatio . aut cir-
ca accidens vt circa diem:& tunc diſtingue:aut in contractibus bonæ fi-
dei,aut aut ſtricti iuris.plenè dixi in.l.ſi mihi & tibi.§. ſi quis ſeruos.ĵ.de
legat.primò.& probatur in.l.inſulam.ŝ.locati.Ego dixi quòd impoſsibili-
tas vitiet contractum . Contrà in.l.ſi militem.C.de conditio.ob cauſam.
Solu.hîc dantur plures ſolutiones.prima aliud eſt in contractibus nomi-
natis &c.Breuiter Dyn̄.ponit vnam ſolutionem . Impoſsibilis conditio
vitiat omnem contrctum de mũdo ſiue ſit bonę fidei &c. ſed non impe-
dit oriri conditionem ob cauſam : quæ non oritur ad perficiendum con-
tractum prout agitur,ſed ad reſoluendum ipſum extra id quod agitur , vt
l.ſi is.§.fin.ŝ.commoda.ita loquitur.l.ſi militem.C.de condit.ob cauſam.
5 ¶Venio ad impoſsibilitatem iuris,†& opponi.inſtitutio quę in alterius
voluntatem confertur eſt impoſsibilis de iure:tamen ſi fiat inſtitutio vitia
tur,vt.l.illa inſtitutio &.l.ſi quis ſempronium.&.l. captatorias.ŝ.de hære-
di.inſti.Solu.conditio propriè impoſsibilis de iure:eſt illa quæ eſt contra
bonos mores.ſed iſta inſtitutio quæ confertur in altérius arbitrium nõ eſt
impoſsibilis de iure:ſed lex non aſsiſtit.ſimile in.l.ſtipulatio iſta habere li
cere.§.alteri.ĵ.de verb.oblig.& qđ ibi no.in.l.pacta quę cõtra.C.de pact.
vel ſi volumus dicere ꝙ ſit contra ius,dicamus ꝙ ideo ibi vitiat : quia talis
conditio facit ceſſare ſolennitatẽ teſtamenti,cum voluntatẽ defuncti in-
ſtitutio talis non habeat:& iõ vitiat inſtitutionem.¶Item oppo.ꝙ condi
tio impoſsibilis de iure debeat impleri de facto,vt.j.eod.l.mulier.&.l.mæ-
uius.j.de condi.& demonſtra.Solu.ſi conditio quę eſt de iure impoſsibi-
lis impleatur de facto,& nihil facit contra bonos mores,debet impleri de
facto:vt hîc,&.j.eo.l.conditio.ſimile dicit Dyn̄.in.l.quidam cum filium.j.
de verbo.oblig.¶Item opp.de.l.ſeruo.de condi.inde.vbi conditio de iure
impoſsibilis vitiat legatum.gloſ.ibi ſol.conditio impoſsibilis non vitiat,ſi
teſtator ſciebat eam impoſsibilẽ:ſed ſi credebat poſsibilem,& erat impoſ
ſibilis;tũc vitiat.qđ tene menti.ar.ŝ.de hære.inſti.l.quo loco.§.j.ſed hæc ſo
lut.videtur contra caſum.l.ab omnibus.§.j.ĵ.de lega.j.vbi dicit ꝙ licèt te-
ſtator putauerit conditionem poſsibilem,quę erat impoſsibilis:tamen nõ
vitiat.Sol.illa conditio de tabulis reddendis reſpicit vnum finalem effectũ
ſcilicet liberationum:& ideo licèt ſit impoſsibilis per vnũ modum ſufficit
tamen quòd ſit poſsibilis per alium modum ęquipollentem:ſicut dicimus
in.l.mulier.in prin.ad trebel.&.l.ſi ita.quãdo dies leg.ced.&.l.ij.C. de inſti.
& ſubſti.In alijs autem conditionibus quæ ad vnũ finalẽ effectum nõ ꝓ-
ponuntur eſſet ſecus.hoc probat:quia cõditio debet impleri in forma ſpe-
cifica:nec debet impleri ęquipollenter,vt dixi in.l.gallus.§.& qđ ſi tantũ.
ŝ.de libe.& poſthu.¶Opp.de.l.filius.ĵ.eo.vbi conditio impoſsibilis vitiat
inſtitutionem. Gloſ. ſoluit duobus modis . Primò quòd ibi vitiatur teſta-
mentum ad commodum ſuſtituti qui erat ſucceſſurus ab inteſtato: & vi-
tiatur inſtitutio vt ſuccedat ab inteſtato:& legata nõ ſoluat.Alia eſt quòd
ibi ſpeciale ſit in filio qui nõ pòt inſtitui,niſi ſub cõditione poteſtatiua:&
ideo illa inſtitutio eſt q̃ peccauit in forma,& iſta eſt vera.Et p hoc appa-
ret quòd pręcedens ſolutio non eſt vera:quia illa.l.
in alijs venientibus ab inteſtato non procederet: vt
l.ſi libertas ſub conditione.ĵ.de bo.liber. Item non
haberet locum in filio emancipato, vel inſtituto à
matre,vt.l.reprehendenda.C. de inſtit.ſubſtitu.&
reſti.ſub cõdi.fac.Expeditus de ĩpoſsibilitate iuris:
quia in oĩbus caſibus in qb⁹ impoſsibilitas naturæ
vitiat:in oĩbus illis impoſsibilitas iuris vitiat:ſed in
illis in quibus impoſsibilitas naturę nõ vitiat,an im
poſsibilitas iuris vitiet?Diſtingue ex p̃dictis per te.
6 ¶†Veniamus ad impoſsibilitatem ratione perple
xitatis.& opponitur quòd impoſsibilitas vitiet.j.e.
l.ſi titius.Sol.eſt ibi impoſsibilitas ratione perple-
xitatis:hîc naturę,vel iuris.& ratio eſt quia imputet
ſibi teſtator qui induxerit perplexitatem,& condi
tionem inſeruit ipſemet,vt ibi not.¶Item opponi.
quòd impoſsibilitas ratiõe perplexitatis nõ vitiat.
vt.ĵ.eo.l.ſi qs ita.in prin.Solu.ibi perplexitas poteſt
de iure diſſolui:de facto ſecus.vt ibi patet . ¶ Item
oppo.quòd impoſsibilitas rõne perplexitatis non
vitiat:quia ſi nõ poteſt diſſolui de iure , debet diſ-
ſolui de facto,vt.l.ſi titius.de verbo.obligat.vbi lite
conteſta.de facto quis ſoluit perplexitatem. Solut.
ille qui implet cõditionem de facto,& ſic diſſoluit
perplexitatẽ implet eam ſibi,& ad ſui commodũ:
ideo talis diſſolutio admittit̃.ſimile habetis.j.eod.l.
mulier.§.j.ſi impleas de facto:& fieret ad alteri⁹ cõ
modũ,ſcilicet implentis:tũc em̃ talis diſſolutio per-
plexitatis nõ admitteret̃:caſus eſt in.l.ſi titius.j.eo.
tit.& ꝓbat̃ in.d.l.ſi titi⁹.in exẽplo negatiuo.¶Op.
quòd iſta perplexitas nõ vitiat diſpoſitionem, vt.l.
qui quadringenta.in prin.ĵ.ad.l.fal.Sol.ibi perple-
xitas ex verbis,vel ex diſpoſitione defuncti nõ cõ-
tingit:ſed ex quodam accidenti facta ęſtimatione
patrimonij:& ideo nõ vitiat,ſed diſſoluitur perple
xitas prout poſsibile eſt ſecundũ volũtatem defun-
cti.ſed qđ.ŝ.dixi habet locum in perplexitate quæ
ꝓceſsit ex verbis,& ex diſpoſitione defuncti.Item
oppo.de.l.vl.§.titius. ver.qd ergo.ŝ.tit.ꝓxi.vbi per-
plexitas nõ vitiat diſpoſitionẽ.Solu.l.ſi titius.ĵ.eod.
loquit̃ quãdo perplexitas cadit inter res dignas pa
ri fauore:& tunc diſpoſitio vitiatur. ſed ſi cadit in-
ter res quarum vna eſt digna maiori fauore præfer
tur fauorabilior.arg.l.inter partes.de re iudi. & ex
7 prędictis diſtingue per te. ¶†Venio ad impoſsi-
bilitatem de facto,& oppo.quòd impoſsibilitas vi-
tiat diſpoſitionem vel legatum, vt.l.cum hęres.§.j.
ĵ.de ſtatulibe.Gloſſ.quę eſt ibi.& in.§.impoſsibi-
lis.inſti.de here.inſtitu.ſoluit ibi loquitur de impoſ
ſibilitate de facto,quę eſt magis difficultas quã im-
poſsibilitas·& ideo quia eſt poſsibilis,licèt difficilis
diſpoſitionẽ vitiat,vt ibi.de tali impoſsibilitate de
facto quæ dicitur difficultas,dic vt dixi in.l.conti-
nuus.§.illud.de verb.oblig. Vos videtis quòd con
8 ditio impoſsibilis diſpoſitionẽ nõ vitiat:quæro†an
in locũ illius debeat aliud impleri ? R̃n. quãdoq; te-
ſtator adiecit conditionem impoſsibilem ad nullũ
finẽ honeſtum:vt ſi cœlum digito tetigeritis.& tũc
non debet aliud impleri,vt hîc &.j.eod.l.conditio-
nes.& l.obtinuit.de condi.& demonſtra. Quãdoq;
adiecit conditionem impoſsibilem ad aliquem ho-
neſtum finẽ,& tunc debet impleri ille honeſtus fi-
nis,ꝓut eſt poſsibile.vt.ĵ.de vſufru. leg.l.legatũ.&
9 ĵ.de admi.re.ad ciui.perti.l.legatũ. ¶†Et per hoc [b]
b ſi teſtator relinquit centũ fratribus prędicatoribus
ꝓ miſsis cantãdis.& ciuitas eſt interdicta : ita quòd
miſſa non poteſt cantari:tunc debet aliud honeſtũ
10 fieri in locum illius honeſti finis.¶†Quęro quid ſi
conditio eſt pro parte poſsibilis , & pro parte non.
Reſpon.quatenus eſt poſsibilis impletur : quaten⁹
eſt impoſsibilis reijcitur,vt.l.qui dotẽ.de dote præ-
11 lega.facit.l.penul.j.de conditio.& demon.¶†Quæ
ro,an inſtitutus ſub conditione impoſsibili poſsit
adire hęreditatem de iure ciuili:vel habeat neceſſe
petere bono.poſſeſ.de iure prætorio.Iacob.de are.
dicit ſimpliciter , quòd habeat neceſſe petere bo-
no.poſſeſsio.de iure pręrorio.vt ipſe not.in.l.cum
in ſecundo.ŝ.de iniuſto teſtamento.&.l.ſi quis eũ.
ŝ.titu.proximo.& probatur per textum.l.facta.§.
ſi in danda.ĵ.ad trebel. Quid dicemus ? Reſpond.

a ¶In hoc mẽbro pri
mo impoſsibilitatis
naturę ſentio Bar.
valde corruptum,
pręſertim ĩ hac re-
ſolutione referẽdo
eã ad ſupiora . ego
ita legerẽ : & tunc
aut de p̃terito,aut
de futuro.ſi de p̃te
rito,& tũc aut eſt
poſsibilis nunc,&
de pręterito fuit ĩ
poſsibilis & vitiat.
Aut de p̃terito fuit
poſsibilis,& de fu-
turo nõ, & tũc nõ
vitiat vt hic . hæc
diſtinctio clarè ꝓ-
batur in viribus p
Bar.adductis ſi bñ
inſpiciat̃, verũ eſt
ꝙ exemplaria ſcri
pta habẽt Si de pręterito : & tunc aut
eſt ĩpoſsibilis nũc
& fuit impoſsibi-
lis de pręterito &
non vitiat, ſi verò
de p̃torito fuit poſ
ſibilis & impoſsic
bilis de futuro tũ
vitiat vt hîc,cogi-
ta. Alexan.Ioſeus.

b ¶Et per hoc. Et
vide quæ no.in ru
brica quo temp.&
ad Bal.in.l.j.C. de
his quę pe.nomi.
relin.Andr.Barba.

quædam conditiones impoſsibiles remittituntur à
iure ciuili: quædam à iure prætorio. Primo caſu, po-
teſt adiri de iure ciuili: vt hac. l. & inſtit. de hære. in-
ſtituen. §. impoſsibilis. & l. conditiones. ĵ. eod. titulo.
quædam remittuntur de iure ptætorio: & tunc non
poteſt adiri de iure ciuili, ſed recurritur ad bon̄. poſ.
ſecundū tabu. idéo quia ius ciuile illam conditionē
non remittit. ita loquitur tex. in. l. facta. §. ſi in dāda.
ff. ad trebel. l. j. §. ad eos. ĵ. ad. l. fal. Contra hoc facit. l.
ſi libertus. in prin. ĵ. de bo. liber. vbi conditio reijci-
tur à prætore, & tn̄ eſt hęres de iure ciuili. Sol. opor
tet intelligere heredē eſſe id eſt bo. poſſeſ. non autē
12 de iure ciuili. ¶ Item quęro † dictū eſt ꝙ ſi filius ſub
ſtitutus eſt ſub cōditione impoſsibili, non valet te-
ſtamentum, ſed an filius poteſt teſtamentū appro-
bare? dico quòd ſic, vt. l. filio. š. de iniuſto teſt. & eſt
13 caſus rectè intelligēdo. ĵ. eo. l. ſi qs in teſtō. ¶ † Quæ
rit gl. quid ſi conditio impoſsibilis in perſonā tertij
apponiť? Dicit glo. quòd non vitiat, vt. l. ſi męuia. š.
de hęre. inſti. & hoc eſt propter generalitatem. l. ob
14 tinuit. ĵ. de condi. & demon. ¶ Quærit glo. † an ma-
trimoniū factū ſub conditione impoſsibili valeat?
Et videtur ꝙ ſic. quia eſt fauorabile ſicut īſtitutio.
ſed tu dic de hoc vt in. c. ſi. extrà de condi. apposi.

SVMMARIVM.

1 *Commune quod eſt an propriè meum ſit? Et an alienato uſu fructu res ſit mea, & quid ſi eſt alienata proprietas. numero. 2.*

LEX II.

SI teſtamento. Conditio ſi
meus erit, ve
rificatur in proprietate tantùm totius,
vel partis: niſi contraria voluntas appa
a reat. h. d. ¶ Oppo. dicitur[a] hîc. quod commune † eſt
1 meum, eſt. imò quod commune eſt, meum nō eſt.
l. qntus. ĵ. de auro & arg. lega. glo. dicit in dubio non
dici meū. niſi totū ſit meū. qđ tene mēti. ſed iſta gl.
eſt cōtra tex. ſup quo eſt ſignata ibi, niſi euidētiſsi-
mis. vbi dicitur meū eſt qđ cōe eſt, niſi ꝓbeť cōtra
riū. vn̄ gl. dicit in. l. id quod noſtrū. ĵ. de regu. iur. qđ
cōmune eſt dicitur meum fictè, non verè. tu dic vt
dixi plenè in. l. ſerui electione. §. j. ĵ. de legat. j. ¶ Di-
2 citur hîc vbi † alienaui vſumfructū adhuc diciť res
mea. Sed quero quid econtra ſi alienaui proprieta-
tem. dicit gl. qđ idem videtur, vt. l. iiij. de vſufr. ſed
dicit finaliter cōtrariū, vt. l. j. §. j. ĵ. ad ſyllan̄. & adde
ĵ. ad. l. falcid. l. ſtatuliber hæredis. Nō obſtat. l. iiij. qa
vſuſfructus licèt ſit pars dominij: tamē finiť morte
teſtatoris: idéo de eo non ſenſit teſtator. ¶ Quæro
quid ſi manumiſit, ita quòd tantū iuſpatronatus re
tinuit. Caſum habuiſtis. š. tit. ij. l. talem. §. j. Itē quęrit
gl. quid qn̄ teſtator voluit quòd eſſet ſuus in totum
qs erit tūc hęres? dicit gl. diſtingue, vt habuiſtis in. l.
ſed & ſi cōditioni. §. ſi ſeruū cōmunē. ſupra titulo ſe
cundo.

a ¶ Oppo. diciť. Et vide qđ de hoc elegāter tāgit Bart. in l. j. C. qui teſt. face. poſ. Andr. Barba.

SVMMARIVM.

1 *Pluralitas una generat plures ſingularitates.*
2 *Propoſitio hæc duo & tria, ſunt quinq; & duo & duo & tria, ſunt ſeptem uerificatur.*
Duo & tria licèt componant quinq;: tamen nō ſunt quinq;.
3 *Statutum quòd bannitus in centum impugne offendatur, non comprehendit bannitum in duobus bannis, uidelicet unum in quinquaginta & aliud in ſexaginta.*

1 Sed ſi duo. Vna † pluralitas generat plu-
res ſingularitates. h. d. contra
hoc opp. C. de impu. & ali. ſubſti. l. ꝗuis. & l. penul.
ego examinaui plenè in. l. falſa. §. ſi. ĵ. de cōdi. & de
mon. & tetigi. š. tit. ij. l. hoc articulo. vbi gloſſ. tangit.
2 ¶ Vltimò glo. † inducit hunc tex. in arg. ad. q. vtrū
iſta ꝓpoſitio poſsit verificari, duo & tria ſunt qnq;.
vel duo & duo & tria ſunt ſeptem. Gloſ. dicit ꝙ ſic.
quia duo ſunt de numero quinq;. Item tria ſunt de
numero quinq;. Item duo & duo ſunt de numero
ſeptem. & ſic verificatur. vide gloſ. per teipſum de
hoc. ĵ. de verborum obligati. l. quoties. Scias tamen
quod licèt ex duobus & tribus componātur qnq;,
tamen duo & tria non ſunt quinq;. vt. l. vbi fide-
b iuſſor. ĵ. de ſo. & ibi no. quod facit [b] ad quæſtionem.

POMATES.

b ¶ Quod facit ad quæſtionē. Contrariū videtur tenere Bar. in. l. manumiſſiones. š. de iuſti. & iur. vide Iaſ. in. l. ſi idē cū eodē. ī princip. ff. de iuriſ. om. iud. in. iij. colum.

POMATES.

c ¶ Dicit ſtatutū. Et videas oīno gl. ſin. in. l. vbi fideiuſſor. de ſol.

* Aduerte ꝙ in hac l. ſi ita hæres. Bart. accuſať vitio contraditionis. Sed ꝓ ipſius ſaluatiōe vide cōcordantiam quam poſui ad. l. cui fundus. ff. de cōdit. & demonſtra.

3 † Dicit ſtatutum[c] quòd exbannitus à centum libris ſuprà poſsit impune
c offendi. Certè ſi habet duo bāna vnū in qnquaginta, aliud in ſexaginta nō
eſt exbānitus in cētū. vt dixi in. d. l. vbi fideiuſſor. & ibi vide. qđ tene mēti.

SVMMARIVM.

1 *Conditio ut habeatur pro impleta, an ſufficiat ſola oblatio: uel requiratur depoſitio. & conſignatio?*
2 *Legatarius an ſit ille in quem iuſſus eſt quis implere conditionem?*
3 *Conditio ſi habet diem putà ſi domum ædificaueris, an ſi ille in cuius ſolo debet fieri impedit conditio, habeatur pro impleta.*

LEX III.

* SI ita hæres. ¶ Conditio poteſtatiua habetur ꝙ im-
pleta ſi ſtat ꝑ eū in cuius ꝑſonā debet im
1 pleri. h. d. & habet vnam bonā gl. ¶ † Et quæro primò vtrum
ſufficiat oblatio ſola, vel requirať depoſitio, & conſignatio ad
hoc vt cōditio habeať pro impleta. glo. dicit ſi quidem ſit præſenti: tunc
ſufficit ſola oblatio, vt. l. ſtatuliberos. §. ſtichus. de ſtatuli. aut ſit abſenti: &
tunc debet fieri depoſitio, & cōſignatio. vt. l. cum hęres. eo. ti. Dy. & Iac. de
ra. dicunt quòd requiriť depoſitio, & conſignatio etiā qn̄ ſit præſenti per
rationē: quia qn̄cunq; ſit oblatio ad conſequendā actionē requiriť depoſi-
tio, & conſignatio. l. j. C. de cōmuni ſer. manu. & no. š. tit. j. l. ſi ſeruus cōis. tu
dic, quando oblatio ſit ad implementū cōditionis: & ſit ei qui ex implemē
to conditionis nil de ſuo perdit, & nihil obligatur ad implementi conditio
nem: tūc ſufficit ſola oblatio, vt. l. ſtatuliberos. §. ſtichus. ĵ. de ſtatulibe. & ibi
glo. Et eſt caſus expreſſus in. l. vltima. C. de cōdi. inſer. ſed qn̄ oblatio fieret
nō ſolū cauſa implendi condionē tantū: ſed cauſa ſoluēdi pretiū: vel ille in
cuius perſona impletur ad aliquid obligať: tunc requiriť depoſitio, & con-
ſignatio, vt. l. j. C. de cōmu. ſer. manu. & qđ no. in. l. ſi ſeruus. š. tit. ꝓxi. & ꝓ-
batur in. l. antepenultima. C. de pactis inter emp. & vendi. ¶ Secundò quæ
2 ro † vtrū iſte in quem eſt iuſſus implere conditionē ſit legatarius. Et gl. di-
cit ꝙ nō per. l. ſi qs ſub conditione. ĵ. ſi quis omiſ. cauſa teſtamēti. & ecōtra
quòd ſic, vt. l. fideicōmiſſa. §. cū eſſet. ĵ. de lega. iij. ſed ad. §. cū eſſet. dicit glo.
ſoluere vt hîc, & in. l. in ratione. §. tametſi. ĵ. ad legē fal. nā ibi loquiť quādo
conditio apponitur ei quē teſtator potuit pręgrauare. Sed tu dices, nonne
teſtator potuit iſtum hæredem grauare? Solu. illud implementū debet im-
pleri antequàm ſit hæres ſic anteq; poſſet grauari. & idéo non poteſt dici
3 legatum, vel fideicommiſſum ¶ † Quęro qd ſi iſta conditio habet diem, vt
putà ſi domū ędificaueris, & ille in cuius ſolo debet ædificari impedit: an
ſtatim hęres liberatur, vel debet expectare diem? Dic in legatis, & diſpoſi
tionibus quæ diem recipiūt, fateor quòd expectatur dies, vt. l. in illa ſtipu-
latione. ſi calendis. §. primò. ĵ. de verbo. obliga. Fallit fauore libertatis, vt. l.
ſtatuliber. §. ſi. ĵ. de ſtatulibe. ſed hæredis inſtitutio non recipit diem. vt. l. hę
reditas. š. titu. ij. & ſi conditio non habetur pro impleta, ſola dies remanet:
ergò non expectatur. & de hoc dixi in. l. hoc iure. &. d. l. in illa. ĵ. de verb. ob-
liga. & dixi ita ſtipulatus. in tertia quęſtione principali circa ſi. eo. ti. vbi ple
nè dixi, & diſtinxi circa finem. dic vt ibi.

LXE IIII.

SI quis ita. ¶ No. hanc. l. ¶ Quærit gloſ. vtrum ſtatim contracta ſocietate ille ſit hæres, an verò debeat expectari curſus. xvj. an. Azo tenuit quòd nō debeat expectari: glo. tenuit contrariū quia nō fuit appoſitū tantū ſi cōtraxerit ſocietatē, ſed ſi ꝑmāſerit: vn̄ debet expectari curſus temporis. Ego dico quòd ſi tempus eſſet adiectum tantū contractui, vt inſtituo vos ſi cōtraxeritis ſocietatem in bonis meis vſq; ad. xvj. annos. & tunc celebrato contractu remanet ſolū tempus, ſed de hęreditate ſubduciť, vt no. ſupra. l. proxi. ergo &c. ſed ſi eſſet adiectum non ſolū contractui ſed perſiſtentiæ ipſius cōtractus tunc eſt conditio, vnde curſus temporis debet expectari. Item quæro quomodo poteſt impleri iſta conditio perſeuerantiæ? nam dicit textus permanſerit &c. illud videtur impoſsibile quòd permanſerint ſocij antequā ſint hęredes. Reſpondeo, oportet intelligere quòd ꝑmanſerint in illa ſocietate rei futurę: & prodeſt, quia poſſunt interim petere bo. poſſ. ſecundū tabu. vt. l. ij. §. ſi ſub condi. de ſecun. tab. & l. ſi quis inſtituať. ſuprà titu. ij. & idéo omnia gerent, & tractabunt tanq; hęredes. & hoc ꝓpt legitur quòd defunctus non contraxerit ſocietatē. Alij dicunt huius timore quòd ipſe defunctus ſocietatem contraxerit, vt dicit glo. j. quod nō placet per rationem quæ dicitur hîc in tex.

SVMMARIVM.

1 *Conditio ſi non alienauerit reſpuitur, ſi non eſt perſona, cuius fauore ſit prohibita.*

Idem Iulianus. ¶ Hîc. §. tractat de mutiana cautiōe. ¶ Op-
ponitur quòd hîc non habet locum cautio
mutiana: quia iſta conditio poteſt impleri in vita hęredis vt. l. cum tale. §.
primo. infrà de conditioni. & demonſtra. Solutio. expectare mortem eſſet
triſte. idéo non expectatur, vt. d. l. cum tale. §. primo. & l. mutianæ. ¶ Item
dicitur hîc quòd conditio eſt impoſsibilis: quia non eſt cui caueatur. Con
tra: quia ſunt ſaltem venientes ab inteſtato quibus debet caueri, vt. l. is cui.
ĵ. de condi. & demon. & expreſsè de veniētibus ab inteſtato poniť in auť.
cui relictū. C. de indi. viduita. toll. & in corpore vn̄ ſumiť. Sol. dicunt quidā
1 quòd hîc nō erant venientes ab inteſtato. vel dic iſta † cōditio ſi nō aliena-
uerit, reſpuitur de facili, ſi non eſt perſona cuius fauore ſit prohibita: vt. l.

filiusfa-

filiusfami.§.diui.ĩ.de lega.j.ſed ſecus eſt in alijs conditionibus negatiuis.ita dixi in dicta.l.is cui.ĩ.de cõdit.& demon.

SVMMARIVM.

1 *Quando ad ueritatem copulatiuæ requiratur utramq; partem eſſe ueram.*

LEX V.

a **SI hæredi.** [a] Ad veritatem copulatiuæ requiritur vtrãque partem eſſe veram:ſed ad veritatẽ diſiunctiue ſufficit alteram partem eſſe veram.hoc dicit.¶ Oppo.& videtur quòd quando plures conditiones apponuntur,debet pareri vltimæ,nõ cuilibet,vt.l.quod traditum eſt.cum.l.ſequen.de conditio.& demonſtra.Solu. verbum diſiunctim poteſt capi dupliciter,videlicet per alternatiuam aut,& vel.ſic loquiẽ hîc.Alio modo diſiunctim id eſt ſeparatim:& tunc eſt parendũ vltimæ, vt ibi.¶ Itẽ oppo.s̃.tit.ij.de.l.lucius.vbi diſiunctiua accipiẽ pro cõiunctiua.Solu.ibi ſpeciale.& rationẽ
1 ibi videbitis.¶ Item oppo.quòd† ad veritatẽ copulatiuæ,nõ requiritur vtrũq;,ſed alterũ ſufficit.vt.l.j.s̃.de his qui no.infa.&.l.j.ĩ.ad leg.pompo.de parrici.Veritas eſt quòd quando duæ orationes ponũtur copulatiuè non principaliter, ſed reſpectiuè ad aliud,tunc requiritur concurſus vtriuſq; vt hîc.Sed quando plures orationes non copulantur reſpectiuè ad aliud,ſed quęlibet principaliter:tunc copulatiua poniẽ magis cauſa ordinis q̃ cõiunctionis:idéo nõ requiriẽ cõcurſus vtriuſq;,vt leg.cõtrarijs.& probo p tex.l.ea tamẽ adiectio.j.de leg.iij.& hoc plenè dixi in.l.ſi is q ducenta.§.vtrũ.j.de rebus dubijs.

LEX VI.

SI quis ita. Impoſsibilitas rejicitur de inſtitutione. hoc dicit.Quærit glo.vtrũ ſaltem monumẽtũ debet impleri? Gl.dicit quòd ſic,quaſi duo ſint pręcepta,vt.l.celſus.§.j.s̃.de arbi.&.l.hæc ſcriptura.§.primo.de cõdi.& demon.& pbatur in.l.inſulam.§.j.s̃.de loca.&.l.ſi mihi & tibi.§.ſi quis ſeruos.ĩ.de lega.j.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum de non ſeparando matrimonium etiam ratione conſanguinitatis non ualet.*

Et ſtante ſtatuto quòd ille qui declinauerit iuriſditionẽ poteſtatis poßit offendi,non includitur clericus.numero.2.

LEX VII.

SI quis ſub conditione. Dicitur hîc quòd in ipſa exactione habetur exceptio.Cõtrà non eſt neceſſaria exceptio:quia alteri per alterum nõ queritur actio, vt.l.ſtipulatio iſta habere licere.§.alteri.ĩ.de verbo.obliga.Dicunt quidam quòd idéo legatario datur actio:quia hæredis ſtipulãtis intereſt.ſed eſt truffa:quia tunc queretur ipſi ſtipulanti non alij.vt dicit gloſſa.quare dic quòd ſtipulatus non fuit capax.vide gl.q̃ incipit ſiue promiſerit. Oppo.C.de euic.de.l.pe.ſed ibi ſtipulatio duplę interponiẽ ex
b natura & cõſuetudine contractus.[b] ſecus hîc.iõ hîc
1 pręſumiẽ mala fides:ibi non.† ¶ Vltimò gloſſ.inducit hanc.l.contra eos qui copulant aliquos in matrimonium,& iurãt quòd neuter ſeparabit iure cõſanguinitatis,quòd hoc iuramentum non valebit.
c ¶ Itẽ facit ad ſtatuta [c] quæ generaliter habentur, quando aliquid mandatur,non porrigitur ad illici
2 cita.Exemplum,dicit† ſtatutum,quicunq; declinauerit iuriſditionẽ poteſtatis poſsit offendi: certè hos nõ intelligiẽ de clerico declinãte,facit qđ diciẽ in.l.j.§.quę onerandę.quarũ rerũ actio non datur.

SVMMARIVM.

1 *Iuretur ne de futuro? Et an ſtatntum inferiorum quod fit in fraudem appellationis ad ſuperiorem ualeat.numero.2.*

LEX VIII.

QVæ ſub conditione. Iuriſiurandi cõditio heredi,vel legatario,vel fideicõmiſſario vel mortis cauſa donatario appoſita remitttitur,ſiue ſola,ſiue cõiũctim,ſiue diſiũctim cũ alia fuerit appoſita.h.d.vſq;

POMATES.
a ¶ Si heredi.Et vide Lu.Ro.in cõſil.cxx x.

POMATES.
a ¶ Si heredi.De materia vide p Iaſo.poſt Bart.& alios ĩ l.j.ff.de iuſti.& iure.& ſi iſta regula ſit vera, tñ potius inſpiciẽda eſt mẽs q̃ natura copulæ. ita tenet Bal.ĩ.c.ij.pen.col.de reſcrip.

POMATES.
b ¶ Ex natura,& cõſuetudine cõtract⁹. Vide Feli.in.c.ij.colũ.vij.ver.ſtylus curię.de reſcrip.& in c.tertio loco.in fin.de pba.& in.c.cauſam q̃.col.fi.de teſti. Barb.cõſil.j.in xlj.col.j.vol. Bald. aliâs Bar.ĩ.l.qcũq;.C.de apo.pub.lib.xij.Barb.conſi.xlvij.in.xxix.colũ.j.vol.& cõſi.lj.colũ.iij.eo.vol.& conſi.vij.col.viij.& ſe.in ij.vo.& cõſil.xvj.ĩ vij.col.in.ij.vol.& cõſi.liij.in.ij.col.in ij.vol.& conſi.lix.in.vj.col.eo.volu.& cõſ.lxvj.col.vij.eo.volu.

POMATES.
c ¶ Facit ad ſtatuta. Hoc dictũ ſequiẽ alex.conſi.xxxiij.in fi.v.vol.& vide remiſſiuè p Barto.conſi.xij.in.ij.col.eo.& cõſ.xxxviij.antepenul.colũ.& p iſta doctrina facit tex.in.c.j.de iureiu.lib.vj.& vide Feli.in ca.eccleſia ſanctæ Marię.xxvij.di.de cõſti.vbi etiam no.p Barb.in.iiij.col.vide Alexã.cõſi.cxxiij.col.ij.vo.iiij.cepo.cõſ.xv.Barb.conſi.vij.col.j.vol.& conſil.xxiiij.in.iij.col.eo.vol.& conſi.xlvij.in.xv.col.& ſeq.j.vol.& cõſi.vj.in.x.col.ĩ.ij.vol.& cõſi.xiij.col.vij.volu.ij.Et cõſil.xliij.aliâs.xlviij.col.vlti.eod.vol.ij.& cõſi.xxv.col.viij.eod.vol.& conſil.lvj.in.v.col.

ad.§.quoties.¶ Oppo.dicitur hîc quòd remittitur talis cõditio.Sed cõtra.ĩ.ea.l.§.quoties.Solu.quantũ ad iuramẽtũ remittiẽ:ſed illud qđ venit in iuramẽto debet ĩpleri.arg.j.de cõdi.& demõ.l.hec ſcriptura.¶ Opp.de.l.ſi cũ patruo.C.cõia vtri.iudi.&.l.ſi qs cũ debitore.s̃.de iureiurã.dicit gl.ibi loquiẽ in cõtractib⁹.hîc in vltimis volũtatib⁹.hoc reprobaẽ p.l.pactum.s̃.de pact.daẽ alia ſoluto:ibi in iuramẽto de præterito:hîc in iuramẽto de futuro,qđ nõ licet iurare.¶ Itẽ oppo.de.l.ſi qs libertatẽ.de manu.teſtamen.Sol.ibi ſpeciale fauore libertatis.vt ſeruus qui nõ poteſt implere conditionẽ de faciendo,vel dando iuret.¶ Item opp.de.l.municipibus.de cõdi.& demon.Sol.ibi in iuramẽto de præterito:hîc in iuramento de futuro.¶ Opp.de.l.antiſtius.j.de acq.hære.Sol.ibi loquiẽ in iuramẽto de pręterito:hîc de futuro.& iõ dicit q iſtud de pręterito non poteſt impleri aliter quã iurãdo,vt dicit glo.& bene.¶ Præterea,in iuramento de futuro eſt maius periculum de periurio.¶ Itẽ ſæpius deieraẽ in iuramẽto de fu-
1 turo.¶ Extra glo.opponiẽ.† & videẽ quòd iuretur de futuro,vt.l ſi qs maior.C.de tranſactio.&.l.præſenti.§.ſanè.C.de his q ad eccle.cõfu.& in authen.iuſiuran.qđ pręſtatur ab his.p totũ.vbi præſtatur iuramẽtũ de futuro.Iſtas cõtrarietates ſoluit Pet.in l.ſi cum patruo.C.cõia vtri.iudi.& ibi refert Cy.& Guil.in.l.illicitas.§.ne potẽtiores.s̃.de offic.præſi.in illa quæſtione an in ſecuritate debeat iurare: & in l.ſi qs cũ debitore.ſuprà de iureiurãdo.dicit ſic.Iuramentũ qđ eſt de futuro,& ſup eo qđ eſt volũtatis non debet interponi.ita loquitur hîc:quia implere cõditionẽ eſt volũtatis,& non neceſsitatis,vt.l.ſi qs ſub conditione.infrà ſi quis omiſ.cau.teſta.& ita debet intelligi glo.quę eſt in.l.ne in arbitris.C.de arbi.ſed ſi eſt ſup eo qđ eſt neceſsitatis:tũc eſt ſecus, vt in cõtrario.¶ Itẽ leges quę dicunt quòd ſufficit cautio iuratoria.¶ Itẽ aduerte:quia in his quæ relinquunẽ ſub modo non eſt phibitum iuramentũ: qa d
illud eſt in obligatiõe,vt.l.ſi.C.de his quę ſub modo.de iuramento pbatur in authen.cui relictũ.C.
2 de indic.viduita.toll. ¶ † Vltimò hæc lex in verſi.ſed ſi ſub iuriſiurandi cõditione facit ad quęſtionẽ: certũ eſt quòd ſtatutũ inferiorũ qđ fit in fraudem appellationis quę interponiẽ ad ſuperiorẽ, non va-
d let:vt extrà de iureiuran.c.veniẽtes. [d] vnde cõſules & præſules cõſueuerãt de hoc habere cõſtitutiões puinciales.modò pone caſum quòd ciuitas q̃ cauſas appellationis nõ habuit,ſtatuit vt quilibet q diceret ſe grauatũ poſſet petere conſiliũ ſapientis p quod exgraueẽ nec poſsit appellare.Certè hoc videtur factum in fraudẽ appellationis: argumento huius.§.cum ſua gloſſ.

Quoties. Licèt iuſiurandum remittatur: tamen dandum vel faciendum eſt quod ſub illo iuramẽto pręcipiebatur.Itẽ cõditio poteſtatiua,vel modus habenẽ p impletis ſi nõ ſtetit eum q debet implere,ſed p caſum.h.d.¶ No.tex.in fi.ibi,implenda eſt enim &c.¶ Oppo.& videtur quòd nõ habeaẽ p impleta:imò habeaẽ pro defecta,vt.s̃.ad leg.aquil.l.inde Neratius.§.idẽ Iulianus.Solu.ibi conditio deficit de facto tertij: ideo actio datur in tertium:hîc autem caſu fortuito deficit conditio.¶ Sed tunc oppo.de.l.legatũ.C.de condi.inſer.vbi ſi deficit conditio,deficit relictum.Sol.ibi loquiẽ tex.in conditiõe miſta:hîc aũt in poteſtatiua.nam ſeruus non poteſt libertatem recuſare,vt l.ſi.C.de manu.teſta.& rationem & diſtinctionem huius materiæ,dic vt not.gloſſ.in.l.in teſtamento.ĩ.de condi.& demon.& ibi eſt optima gloſſ.vbi plenè dixi.

SVMMARIVM.

1 *Contractus, ſententia,uel teſtamentum quando eſt nullum an poßit peti à iudice principaliter declarari nullum.*

Et quo iure poßit peti declarari nullum.nu.2.

De hoc iure. Quod à iure remittitur, non eſt neceſſe remitti à iudice .Item tacita cõditia nõ impedit tranſmiſſionem.h.d.& no.hunc tex.qui eſt not.& menti tenendus.& hìc dicã quędam quæ nunq; vobis dixi.

eod.volu.& conſi.lxiij.colũ.vij.vide Anto.de but.cõſil.xix.in.iiij.colũ.& conſi.xxxvj.j.col.&.xlj.&.lxvij.&lxxiiij.Ludo.Ro.conſi.xcj.& cõſil.cij.ad fin.& conſi.cxcix.col.ij.Imol.cõſ.lxxxij.& Cardina.xxxiij.ad finẽ.& conſil.xliiij.ad fi.& cõſi.xvj.& cõſ.cxx.&.cxliiij.j.colum.

d ¶ Quæ ſub conditione.c.venientes. De quo vide Bal.in.j.cõſti.C.& quę ibi dixi in.§.qbus.in vlti.colũ.& ibi etiã vide,an valeat ſtatutũ quòd ſingularis pſona non poſsit appellare.

¶ Not. quę dixi vobis in summario. ¶ Oppo. & videtur quòd alia conditio insit: quia dare vel facere tenebatur qđ continebatͬ sub iuramento vt. §. quoties. & sic videtur ꝙ à die mortis non cedit dies legati. sol. hic testator expresit solū conditionem de iureiurando quę est remissa à iure: sed illa q̄ de dādo, vel faciendo subintelligitur à iure: & ideò non impedit transmissionem. Dy. videtur velle cōtrariū. quòd imò transmissio impeditur. & hunc tex. intelligit Dy. quòd dies legati cedat, postq̄ impleuit cōditionē de dando, vel faciendo: & ad hoc puto Dy. esse motum p. §. quoties. vbi impeditur legatarius habere actionem anteq̄ impleat cōditionem. Ego puto glo. dicere veritatē: & est casus in. l. si post dič. in ver. sed si ea. j. q̄n di. le. ce. Non ob. §. quoties. vbi dicit actiones hæreditarias nō habebit: quia fateor ꝙ non cedit dies quò ad natiuitatem actionis quia tacita conditio natiuitatem impedit, sicut expressa sed transmissionē nō impedit, vt. l. itē qa cōuensiones. ʂ. de pac. & hoc modo potest responderi ad. l. si quis libertatē. j. de manumis. testa. ¶ †Ego dixi vobis pluries. & nunq̄ declaraui, quādo cōtractus sententia, vel testamentū est nullum, vtrū possim petere hoc à iudice declarari nullū: & quo iure possum petere, & quòd non posit fieri videtur casus hîc. & secūdū hoc dices tu qualiter poterit cognoscere de nullitate si non possum petere? Rñdeo incidenter agā petitione hereditatis: & si excipies de testamēto, dicā testamentū nullū, vt. l. j. C. de ordi. iudic. vel agā actione prima: sed si excipiatͬ de sentētia, replicabo de nullitate. in cōtrariū est glo. in. l. j in glos. super verbo, quæstionis. j. quæ sen. sine appel. rescin. Quid dicemus? Breuiter teneo quòd principaliter posit agi de nullitate. & hoc probāt iura quę allegabo quo iure posit peti. Non obstat iste tex. quia fateor non esse necesse sed possum si volo. Nec ob. tex. qui dicit quòd non est per singulos remittēdū: quia fateor quòd non est remittendum si pronunciatur remissum. ¶ Sed quero, [a] †quo iure possum petere quòd annulletur, vel cassetur quatenus de facto processit Inno. extrà de offic. iudi. c. vlti. dicit ꝙ iudicis officio. gloss. tangit in. l. si dolo. C. de rescin. vendi. Ego dico quandoq̄ contractus est nullus ex partium conuentione, siue irritatur ipso iure: & tunc pōt pronūciari nullus: & cassari quatenus de facto processit actione ex eodem cōtractu, vt. l. ex empto. §. is qui vina. ʂ. de act. emp. si verò cōtractus est nullus nō ex partium conuentioue, sed ex alia causa: tunc si quidem dolo partis fuit nullus petitͬ cassari actione de dolo. vt. l. & eleganter. in princ. ʂ. de dolo. sed glos. in. l. si dolo. C. de rescinden. vendi. non bene se firmatͬ [b]. si verò non fuit nullus ex dolo partium, sed ex alio defectu: tūc petitur cassari officio iudicis, vt. l. & si is. C. de predi. mi. & ita intellige primam opiñ. positam in. l. si dolo. C. de rescinden. vendi. Si verò non est contractus: sed loquimur de testamento, vel sñia quæ est nulla: tunc petitur declarari nulla & cassari: quatenus de facto processit officio iudicis, vt. l. j. §. j. cum sua gl. ʂ. de fer. Et per illam. l. intelligit Inno. p officium iudicis in. c. fi. extrà de iudi. & ꝓbatur. in. l. certa. C. q̄n ꝓuo. non est necesita intelligo. l. j. §. j. j. q̄ sen. sine appella. rescin. cū sua gloss. & ꝓ hoc facit. l. chirographis. §. j. ʂ. de admi. tut. & ibi gl. vide ergo quòd ius dicendi nullū est iudicis officium.

2 ¶ Sed quero. Et vide do. Pet. in. c. ij. de pac. vbi allegat istā doctrinā. An. barb.

POMATES.

a ¶ Quæro. Vide Lu. Ro. cōsi. xc. ici. viso,

b ¶ Nō bñ se firmat. Et ad hāc materiā vide quę dixi ī. l. si expssum. de appel.

SVMMARIVM.

1 *Scriptura uidetur continere id quod in alia ad quam refertur continetur.*

2 *Eligere quis uideatur si dicatur eligimus illum quem Titius nominabit.*

3 *Et de hoc debent fieri duo instrumenta.*

4 *Institutio an posit fieri uno uerbo?*

5 *Constitutio illius procuratoris quem Titius nominabit, & titius sit inhabilis an ualeat? remißiuè.*

LEX X.

1 Institutio talis. Vna † scriptura viderͭ cōtinere id qđ continerͭ in alia ad quā illa referͭ. h. d. simile habuistis in. l. asse toto. ʂ. de here. insti. ¶ Op. glo. de. l. quidam referūt. j. de iure codicil. Dicit Dy. ibi fuit mutata cōditio personæ: hîc nō. ¶ Itē hæc. l. † inducitͬ in ar. ad. q. nos eligimus illū quē titi⁹ nominabit, qs viderͭ eligere? Dicit gl. quòd nos nō: sed ille qui nominabit, vt. l. itē eorū. §. si decuriones. ʂ. qđ cuiusq̄ vniuer. no. vide gl. quę incipit sic. j. de cōdi. & demonstra. ibi. §. si decuriones. ille. §. facit in cōtrariū cum sua gl. quòd nos videmur eligere. s. p aliū. vñ habes aduertere ad verba. q̄nq̄ dicimus eligimus illum quem Titius nominabit: & tūc nos eligemus, & ille fungitͬ officio nominandi, vt hac gl. Q̄nq̄ damus titio potestatē eligēdi: & tūc viderͭ eligere 2

3 fictè p alium, vt. l. itē eorū. §. si decuriones. ʂ. qđ cuiusq̄ vniuer. ¶ †Quero, vtrū de hoc debeat fieri vnum instrumentū tantū? nos eligimus illū quem titi⁹ nominabit, vel duo. Dico ꝙ duo debēt fieri de iure, sed cōsuetudo aliud

4 obseruat, vt dixi in. l. hæredes. §. sed & si notā. ʂ. de testa. ¶ † Item inducitur hęc lex ad. q. vtrum institutio posit fieri vno nudo verbo? de quo dixi in. l.

5 j. ʂ. de hæredi. insti. ¶ † Item inducitur ad. q. vtrū possum constituere procuratorem illū quē nominabit titius, & titius est inhabilis ad constituendum ꝓcuratorē. Cy. format hāc. q. in. l. qđ quis. C. de ꝓcura. & Ioā. and. extrà de ꝓcur. c. religiosus. in cle. & hęc. l. facit quòd posit, licèt titius sit inhabilis.

LEX XI.

Si quis in testamento. Hanc. l. habeo ꝓ difficili. ¶ Oppo. quòd filius non potest instituí sub tali conditione, vt. l. si pater. C. de institu. & substitu. & ʂ. de here. insti. l. suus quoq̄. Solu. hic erat emancipatus. vel dic quòd erat suus: sed in defectum cōditionis exheredatus, vt dicit gl. j. vel dic qđ ista conditio habetur ꝓ non adiecta, vt. j. dicetͬ. ¶ Oppo. ꝙ ista cōditio sit turpis, vnde filius nō habebat necesse adoptare illum, vt. l. vxorē. §. hæres. j. de leg. iij. gl. soluit pluribus modis, & vltimò dat vnā sol. fateor contrarium. & quòd dicit parato filio, subaudi maximè. vnde siue filius sit paratus adaptare, siue nō, ipse filius est heres quasi impleta sit conditio: sed hoc nō viderͭ verum: qa quòd aliqs aliquē adoptare cogatͬ metu pœnæ est ꝓhibitum: vt ibi: nā agebatͬ de priuando hæredem hæreditate post aditionē, qđ apparet: quia illud onus adoptandi aliquē fuit sibi iniunctum non in modū cōditionis, sed alterius grauaminis. vnde est turpe sicut matrimonium non debet fieri metu pœne: vt. l. fin. C. de sponsalibus. sed ꝙ spe lucri quis inuitetur ad adoptandū aliquē non videtur turpe: sicut nō videtur turpe ꝙ quis inuitetur ad matrimonium spe lucri, vt. l. titio. §. j. j. de cōdi. & demon. Quid dicemus? Possum dicere ꝙ glo. dicit malè. & hoc quod dixi. sit vera sol. cōtrarij. Tenēdo hanc glo. possumus dicere quòd spe lucri aliquē inuitare ad adoptandū non est turpe. sed hæreditas patris nō est propriè lucrum, & perdere eam dicitur dammum, vt. l. si. C. de codicil. vel quasi damnū: vt no. in. l. ij. C. de iuris & fac. igno. vñ viderͭ metu pœnæ inuitatus. timore huius cōtrarij nō est necesse quòd filius sit paratus adoptare. vnde subaudi maximè, vt dixit glo. sed timore alterius cōtrarij est necesse quòd paratus sit adoptare: ideò non potest subaudiri, maximè vt statim dicā. sed hodie nō est iusta cā exheredādi: quia nō est de casibus numeratis in aut, vt cum de appell. cog. §. causas. ¶ Secūdò op. ꝙ conditio turpis adiecta filio instituo facit testm̄ ipso iure nullū: vt. j. eo. l. filius. ergo erit hæres quasi condi tione cōpleta, imò testamentū erit ipso iure nullum. Sol. dico quod hic loquitͬ ī filio emācipato, vt dixi in primo cōtrario: vel dic prout loquitͬ ī suo: quia illud maximè quod dicit gl. non est subaudiendum: quia filio parato implere conditionem testamentum est aliquod, vt hîc. Nō obstat. l. filius. quia est nullum: sed quia si filius est paratus implere conditionem testamentū confirmatur per. l. filio. ʂ. de iniust. testa. & hîc est casus, aliàs esset nullū, vt. l. contraria. sed admitteretͬ vt filius ad implendum conditionem turpem. Respondeo, coactè adoptare est turpe: sed adoptare sponte non est turpe. & ideo completa cōditione hęres est, vt hac lege.

LEX XII.

Verba. Gloss. signat arg. contrarium de manu. testa. l. si quis locuples. in fi. vbi apponens cōditionē viderͭ velle expressè illam impleri. so. hic expsse cōmisit ei⁹ arbitrio velle adimpleri vel nō: dͭ dicit si nolit &c. secūdū Dy. ¶ Itē sunt argumēta cōtraria de vsuris. l. si stipulatus de leg. j. & l. si quando. in prin. Solu. ibi verba possunt aliquid operari: hîc non: quia tacitè inerant, vt. l. iij. j. de lega. j.

SVMMARIVM.

1 *Legatum quomodo dicatur acquiri?*

LEX XIII.

Si qui ita. Implementū cōditionis nō īducit aditionem, vel legati acquisitionē irreuocabilē. h. d. ¶ Dicitͬ hîc quòd legatū acquiritͬ ipleta cōditione. Cōtra, imò à morte testatoris acqritͬ rectà via statim, vt. l. à titio. j. de fur. & l. cū

1 pater. §. surdo. j. de leg. ij. Sol. in legatis † quedā est acquisitio ficta: & ista est à tēpore mortis: vt. d. l. à titio. j. de fur. Quedā est acquisitio vera: siue reuocabilis: & ista est à tēpore aditę hereditatis. vt. l. si tibi homo. §. cū seru⁹. & l. seruū filij. §. j. j. de leg. j. ¶ Quedā est acquisitio irreuocabilis: & ista est à tēpore agnitiōis, vt hac. l. Itē opp. ꝙ quis implendo cōditionē videatur adire hereditatē, vt. l. iam dubitari. in fi. ʂ. de here. insti. Sol. vt ibi no. & l. j. §. sed si parendi. ʂ. de condi. ob cau. Et no. bene hanc legem.

LEX XV.

Filius. Cōditio turpis adiecta in institutione filij vitiat testamentum. Itē non dicimur posse qđ honestè non possumus. h. d. ¶ Oppo. de. l. prima. ʂ. eod. tit. vbi conditio impossibilis non vitiat

non vitiat sed vitiatur. Sol. speciale est in filio. ¶ Item oppo. de l. si libertus sub conditione. ĳ. de bon. liber. Solu. aliud est in liberto, vt ibi. aliud in filio, vt hîc. rationem dixi. s. eo. l. j.

LEX XVI.

SI titius. Impossibilitas ratione perplexitatis vitiat institutionē. h. d. ¶ Opponitᷣ. s. eo. de. l. j. & l. cōditiōes. vbi cōditio impossibilis reĳcitur. Solu. hîc loquitur in conditione impossibili ratione perplexitatis: ibi autem de impossibilitate naturæ vel iuris. dic vt. s. eo. l. j. ¶ Oppo. quòd perplexitas nō vitiat, vt. l. si titius. ĳ. de verbo. obl. Sol. ibi est ꝑplexitas q̄ pōt dissolui: hîc autē est ꝑplexitas indissolubilis, & iō vitiat institutionē. ¶ Quærit glossa, ponamus institutionē factā negatiuè si seius hæres non erit titius hæres esto. & si titius hæres non erit, seius heres esto. gloss. dicit quòd expectabitur alterius repudiatio. Sed hoc nō est verū: quia posset eā repudiare, cū nondū sit delata, vt l. is qui heres. j. de acqui. here. sed veritas est ꝙ institutio non vitiatᷣ: quia adeūdo de facto sibi implet conditionē, & facit deficere alteri, vt. s. eo. l. j. vel ꝙ altero decedente alter heres erit. & ita gl. bene dicit. Sed op. & vr̄ ꝙ sufficiat cōditionē impleri de facto vt. d. l. si titius. & l. mulier. ĳ. e. Sol. vt plenè dixi. s. eo. l. j.

LEX XVII.

SI plures. Quero hic diciᷣ plures institutiōes. vtrū iste plures institutiōes debeāt intelligi esse facte de diuersis ꝑsonis, vel de eadē? gl. ponit primò ꝙ de diuersis ꝑsonis. secūdò ꝙ de eadē. nā si de diuersis: posito ꝙ cōditio extaret in ꝑsonā vnius, adhuc tn̄ debet expectari cōditio in ꝑsona alteri⁹, q diceretᷣ esse cōiūct⁹ in eadē parte, vt. l. coheredi. §. coheres. s. tit. j. & l. planè. §. si cōiunctim. j. de leg. j. & ita dicit Dy. ¶ Itē tenēdo secūdā lectu. opp. ꝙ vltima cōditio spectetᷣ, vt. l. sub diuersis. & l. quod traditū. cū. l. seq. j. de cōdi. & demōstra. Solu. aliud est in hæreditatibus, vt hîc. & l. si te solū. de hære. institu. aliud in legatis, vt ibi. ¶ Quærit gl. de vna. q. & vide gl. q̄ incipit, in specie. & adde in fi. ibi in prin. & §. j. & l. liber homo. §. si ita scriptum. eo. titu.

LEX XVIII.

CVm seruus. Cōditio adiecta in institutione, vr̄ in legato repetita. h. d. ¶ Opp. de. l. seruo alieno. §. si ab impubere. & l. si qs à filio. j. de lega. j. & l. fi. j. de fideicōmis. lib. Solu. cōditio q̄ vitiaret legatū nō videtᷣ repetita: sed illa q̄ nō vitiaret legatū sic, vt hîc quod declara vt dixi in. l. licèt. j. de lega. j. & articulū istū declaraui in. l. auia. §. j. ĳ. de condi. & demō. ¶ Quæro de quo seruo loquitᷣ hæc lex? Gl. hîc dat tres solu. Prima quod erat seruus proprius testatoris. & ista lectu. est verissima. & pone ꝙ seruus habebat coheredē. aliâs ille seruus nō posset habere libertatem nec legatū nullo existente hærede, vt glo. sequens dicit. Et ista est vera lect. alĳ dicūt ꝙ erat seruus alienus, sed ista lect. est falsa: qa seruo alieno non potest directò dari libertas, vt l. seruo tuo. C. de manumis. testa. & s. titu. ĳ. l. si alienum. Alĳ dicunt de seruo testatoris tempore testamenti, & alienato viuo testatore & ista lect. est vera: quia per alienationē est recessum à libertate, & remanet firmum legatū & substitutio: vt. s. tit. ĳ. l. qui filio. §. si quis seruum. & oportet te intelligere ꝙ habebat cohæredē, aliàs nil valeret. sed prima magis placet qa nullā continet diuinationem. Dicitur hîc quòd in legato potest videri conditionē repetitam: quæro quæ est ista conditio quæ in legato videtur repetita? Glo. videtur dicere de conditione adiecta institutioni, scilicet, si titius fuerit consul. vt in gloss. super verbo conditionem. alia gloss. super verbo extiterit, dicit contrarium: nam dicit quòd defecit conditio institutionis, si illa intelligeretur in legato repetita legatum non deberetur. de alia ergo conditione intellexit. Huius contrarĳ timore Iac. de are. dicit super hoc text. repetitā esse conditionem statute libertatis, vt. j. de condi. & demon. l. auia. istud dictum videtur falsum: quia text. dicit quòd libertas fuit data purè, & sic non est statuliber, vt. j. de statuliberis. l. ĳ. Quid dicemus? Breuiter dico quòd conditio adiecta institutioni videtur repetita. & hoc probat tex. l. auia. & hæc gloss. super verbo extiterit, malè dicit. sed intelligo non extiterit: quia nolit esse heres. Sed tu dices: quomodo, cum seruus sit necessarius: ergo non potest repudiare. Respon. prout tu intelligis de seruo alienato à testatore est clarum: quia est voluntarius: sed secundùm primam lectu. dicit gloss. quòd per hæc verba dat sibi licentiam abstinendi, & facit de necessario voluntarium, vt. l. verba. s. eod. & l. cornelius. s. de hæredi. insti. pone ergo casum sic: dominus reliquit seruo libertatem purè, & eum hæredem instituit pro parte sub conditione, si titius consul factus fuerit dato sibi cohærede? & adiecit & si hæres esse noluerit. vel, si hæres non extiterit, ego sibi centum. & omnia sunt plana. Ad argumenta contraria quæ ponūtur in gl. vlti. dic vt colligitᷣ ex his q̄ dixi in. l. licet. j. de lega. j. Sequentem. l. vide per teipsum.

LEX XX.

MVlier. Istam. l. habuistis examinatā in. l. mutiane. j. de condi. & demonst. & breuiter hoc dicit. Cōditio de nō petēdo in vltimis volūtatibus per acceptilationem impletur. Idem si alio modo de iure peti non potest. hoc dicit. ¶ Opponi. & videtur ꝙ ipso iure vir non pōt petere soluto matrimonio, vt. l. ĳ. s. soluto ma. Gloss. intelligit quod fecit vir pactū de dote lucrāda. vel dic ꝙ etiam soluto matrimonio potest petere: quia habet actionē: licet obstet sibi exceptio, & petendo repellitur ab hæreditate. ¶ Item videtur quòd nō sufficiat acceptilatio, sed sit necessaria cautio mutiana, vt. l. mutianæ. ĳ. de condi. & demon. Sol. qñque referuntᷣ hæc verba si non petat ad ius vt non petas de iure: & tunc impletur per acceptilationem: quia amodo non potest repetere, vt hic. & ita loquitur vltimum membrum dictæ. l. mutianæ. ĳ. de cōdi. & demon. quādoque referūtᷣ ad factū, vt nō petas de iure vel de facto: & tunc nō sufficit acceptilatio, vt dicta l. mutianæ. prout loquitur d. mutiana. sed in dubio ista verba referuntᷣ ad ius ī vltimis volūtatib⁹, vt. l. licet. ĵ. vt le. no. ca. & l. auia. in fi. ĳ. de condi. & demon. secus est in cōtractibus: qa intelligitᷣ de iure, vel de facto: & promittendo non petere non impletur conditio, vt. l. vbi pactū. C. de transac. & no. in. l. siue apud acta. eodem titu. & l. j. circa finem gloss. mag. C. de pact. & dixi in dicta. l. mutianæ.

SVMMARIVM.

1 *Conditionem impleri de facto quando sufficiat? remißiuè.*

a Si quis hæreditarium. [a]Si conditio non potest impleri de iure: sufficit quòd impleatur de facto. hoc dicit. Vides hîc quòd non est dictio si: & tamen est conditio allegatur in. l. j. de condi. & demonstra. ¶ † Oppo. ꝙ nō sufficiat impleri conditionem
1
de facto: vt. l. hæc conditio. de condi. & demonstr. & l. j. in fin. s. quod quisq; iuris. & l. ea quidem. C. si manci. ita fue. alie. Sol. nō sufficit impleri de facto si de iure potest impleri. aliâs secus vt hîc. hanc materiam tractant doct. in dicta. l. ea quidem. & Dy. in. l. quidam cum filium. j. de verbo. obliga. & dixi plenè in. l. cōtinuus. §. cum quis. e. ti. ¶ Oppo. quòd ista conditio tanq̄ impossibilis reĳcitur, vt. s. eo. titu. l. j. solue vt ibi.

POMATES.
a Si quis hereditariū. Intellige secundū Alexā. in. l. ĳ. §. ex his. col. fin. in fi. de verb. oblig. & vide Bar. consi. vj.

b Si quis te. [b]Substitutus est propriè institutus: vel substitutio est propriè institutio. hoc dicit.

POMATES.
b ¶ Si quis testm̄. Vide Ray. in. l. gallus. §. & qd si tantum xv. col. de liber. & posthu.

LEX XXI.

SEruus. No. rationē hui⁹. l. quia est no. ¶ Oppo. de. l. talem. in prin. s. titu. ĳ. Sol. ibi fuit data libertas bis. Primò purè. Secundò sub conditione: ideo valet ex prima datione. Item opponi. hæreditas non potest dari in diem, vel sub conditione, vt. l. hæreditas. s. titu. ĳ. Solu. hæreditas sola non potest dari in diem, vel sub conditione: sed cum libertate sic.

SVMMARIVM.

1 *Conditio quando non stat per hæredem quòd impleatur habetur pro impleta: nisi uoluntas defuncti repugnet.*

LEX XXIII.

VTer ex fratribus. Cum. l. sequenti. ¶ Opponi. cōditio mista si impeditur per casum dispositio deficit: vt. l. in testamento. j. de condi. & demonstratio. & l. legatum. C. de conditio. infer. Sol. hic erat institutio pura, sed diuersarum portionum conditionalis, vt. j. l. proxi. ¶ Opponitur, si vnus fratrum ducit consobrinam in vxorem. matrimonium est illicitum: & sic conditio est turpis: vt habetur extrà de consanguinitate & affinitate. c. non debet. Solu. de iure canonico matrimonium tale est prohibitum: sed secundū has leges est permissum. Quæro quid si vnus de fratribus duxit illam, & alius erat patatus eam ducere, & illa noluit? Quæro qualiter: diuidantur ipsa bona? Gloss. dicit ille qui ducit habebit dodrantem, alter quadrantem: quia certum erat quòd duobus nubere non poterat. vide gloss. quæ incipit, qui si alteri &c. Istud quod
1
† dicit lex quando conditio non stat per me habetur pro impleta. est verum, nisi voluntas defuncti repugnet voluntati aliorum. sed hîc repugnat voluntas defuncti: quia permittendo quòd nubat vni, videtur prohibere quòd alĳ nubat. & sic habes quòd leges quæ dicunt quòd conditio quæ non stat per heredem habetur pro impleta: est verum nisi voluntas defuncti repugnet. ita vidistis in. l. in conditionibus. in prin. infra de condi. & demon. & hoc idem no. per glo. infra de verborum obli. l. in executione. §. finali.

POMATES.

a ¶ Quidam in suo. vide Cy. per Cor. in fin. in verbo pactū nō oportet.

POMATES.

b ¶ Probari. Vide Lanfrā. in repe. ca. quoniam contra falsi. in lxxxv. co. extra. de proba. Alex. in. l. furiosum. C. q test. fa. pos. Feli. in c. auditis. peñ. col. de pscrip. & vide Iaso. in. d. l. furiosum.

POMATES.

c ¶ Sed ego dico. vide Bal. in. l. nō hoc. in vlti. col. C. vñ legi. Barto. in. l. ficuti §. sed si queratur. ff. si ser. vēdi. Feli. in c. cū Bertoldus. in antepe. col. de re iud. Bal. in. l. non ignorat. C. q accus. non pos. & intellige ex psumptione dñiū per Alex. cōsi. xciiij. col. ij. & qualiter probetur possessio, vide Barba. consil. viij. col. ij. j. vol. & vide circa dicta Bar. hîc Alexan. consil. x. in iiij. col. Felin. in c. illud. in. ij. colū. in. ij. notabi. de psump. Bar. consi. xxvij. in xviij. col. j. vol. & se. colū. iiij. & xlj. in ij. vol. & cōsil. vj. in vj. colū. vide q posui ad Bar. in. l. titia. ff. de solu.

d ¶ Probari directò. Et vide circa hāc materiā Abb. in c. cū ad sedem. de restitu. spol. in. vj. charta. & plus dicit in. d. c. allegans. Inno. in. c. illud. de præscrip. videlicet quòd si testes deponerēt quòd talis à tāto tpe citra possedit talē rē pro sua, & tanq̄ suā nō propter hoc probatur dñium. de quo etiā dixi in. l. cū res. C. de probationibus.

e ¶ Præsumitur dominus. Vide in. l. apud trebatium. §. neq̄. & ibi dixi de aqua plu. arc.

SVMMARIVM.

1 *Furioso præsumitur quis ex qualitate sermonis & qualiter talis suspicio submouebitur?*
2 *Cautela quòd notarius scribat in testamento causam, quando testator apponit conditionem inhumanam uel fatuam.*
3 *In memoriam humanæ conditionis uerba hæc quid significent?*
4 *Dominus an præsumatur quis ex possessione.*
5 *Fama an sufficiat ad probationem dominij?*

LEX XXVII.

Qvidam in suo. [a] Conditio quę continet in humanitatem respuitur: & ex sermonibus incongruis pręsumitur quis non sanę mentis, nisi probetur contrariū. h. d. Not.
1 † quod ex qualitate sermonis quis pręsumitur furiosus. simile de tu. & cur. da. ab his. l. his qui. §. j. & habuistis in. l. apud iulianum. in fin. j. de leg. j. ¶ Oppo. dicitur hîc quod iste qui talē cōditionē apposuit pręsumitur furiosus. cōtra. j. de cōdi. & demō. l. meuius. dicit glos. hîc spāle esse fauore humanę religiōis: vel dic vt ibi dixi. ¶ Quęro quō pōt ista suspicio submoueri, & probari. [b] quod sit sanę mentis, vt ex his verbis non pręsumatur furiosus. Respon. hoc magis consistit in facto q̄ in iure: quia erat iocularius, qui cā ludendi talia testamenta faciebat, vel faciebat cā humilitatis, & reductus est ad magnam contritionem, & suum corpus despiciebat. vnde
2 cōsulo † quod notarius cām inserat in testamēto quando talia scribuntur.
3 ¶ † Item quæro quid vult dicere tex. in memoria humanæ conditionis. Rñdeo duobus modis: quia homo fuerat de terra creatus: & idéo in terra sepelitur, & in terrā reuertitur. vel dic quod ille qui tradit eū terræ facit in memoriā conditionis humanæ. ¶ Vltimò gl. inducit ad qōnē hîc ex sermonibus stultis præsumitur stul
4 tus seu furiosus. Dicit glo. † quod eo modo presumitur dñs si vtatur possessione: licèt nō verè sit dñs. quod tene menti. Sed glos. alibi dicit cōtrariū, vt no. in. l. ij. & l. cū res. C. de proba. vbi dicit quòd ex possessione quis non præsumitur dñs. Sed Iac. de areti. distinguit plenè. Sed ego dico [c], & sum alibi solitus distinguere. si quęratur vtrùm dū quis possideat tanq̄ dñs præsumatur dñs. Distingue, aut dñiū deducitur in iudiciū per modū actionis: aut per modū exceptionis. Primo casu, aut principaliter intētatur: vt in rei vēdicatione in qua principaliter venit dñiū: aut incidēter: quia est talis actus in quo venit dñium incidēter. Primo casu dñiū debet probari directò [d] de iure gentiū vel ciuili, vt. l. in rem. s. de rei vēdi. & l. ita vt si fur. s. cōmo. & ibi no. & C. de non numera. pecu. l. j. & quod ibi not. fallit quando agitur cōtra eum qui violēter accepit, vt. l. si quis emptionis. §. sed hæc super illis. C. de præscrip. xxx. ann. Secundo casu, quando dominium in iudicium inducitur incidenter, & tunc aut quis ad probationem dominij inducit possessionē de præsenti, & pręsumitur dominus. [e] Ita hîc intelligitur gl. & expressè no. in. l. sicut. §. sed si quæratur. s. si ser. ven. & est tex. cū gl. s. fa. erc. l. j. & facit quod no. per Cy. C. quæ sit long. cōsue. l. ij. in. iiij q. prin. in fi. ij. q. Nec ob. s. ad leg. aqui. l. item mela. §. peñ. vbi dominiū venit in iudicio incidenter: & tamen bonæ fidei possessor non habetur pro dño: quia ibi constabat cōtrarium, scilicet eum nō esse dñm. & sic prædicta intelligo, nisi contrarium appareat. Aut ad probationem dominij inducitur possessio de præterito. & isto casu possessio nō facit quem præsumi dominum, vt. l. & quæ nondū sunt. §. quòd dicitur. s. de pigno. & no. per glo. in. l. ij. C. de proba. facit quod solet dici per doc. in. l. cum res. C. eo. titu. & quod solet notari per doc. insti. de act. §. item seruiana. Si verò dominiū deducitur in iudicium per modū exceptionis: & tūc aut post fundatam intentionem actoris: & non pręsumitur dñs, vt. C. de probatio. l. siue possidetis. aut ante intentionem actoris fundatā: & tūc præsumitur dñs, vt. l. ob maritorum. & ibi gl. C. ne vxor pro ma. & l. j. & quod ibi no. C. de priui. fis. facit. j. de sol. l. titia. & ibi tetigi. Ad prædicta etiam facit. C. de agri. & censi. l. litibus. lib. xj. & sic debet intelligi quod not. in. d. l. cum res. C. de
5 probatio. & l. iiij. eod. titulo. facit † ad hoc quædam glo. quæ videtur velle quòd etiam fama quandoq̄ sufficit ad probationem dominij, vt no. in. d. l. iiij. C. de proba. & l. atqui natura. §. cū me. s. de neg. gest.

Quem testamento. Sed quæro an sine effectu cogitauerat. Glos. dubitat. veritas est quòd sine effectu cogitauit vt Azo dicit in l. diui. j. de iure codicil. & institu. de codicil. §. penultimo.

SVMMARIVM.

1 *Filius institutus sub conditione quæ non potest ultimo uitæ spiritu impleri quòd non debeat in eius defectum exhæredari.*
2 *Proximior ut quis dicatur quod tempus inspiciatur?*
3 *Filius an possit post mortem exhæredari?*
4 *Nepotes quando admittuntur in actu moriendi, an acquirant patri ipsorū?*
5 *Medium an dari queat inter mortem & aditionem in suo?*
6 *Institutio facta de filio si intrauerit in monasterium, an ualeat.*

LEX XXVIII.

Si filius. Filio instituto sub conditione potestatiua quæ non potest impleri vltimo vitæ spiritu decedentis anteq̄ impleat conditionem, fit locus substituto, & venientibus abintestato ipso viuo, secus si sub ea cōditione quæ vltimo vitæ spiritu potest impleri: quia tunc ipso mortuo admittuntur. h. d. Et diuiditur. Primo ponit thema & q̄stionē. Secundò quæstionem auget ponendo dubiū bimēbre. Tertiò rñdet primò dubio, & illud probat per simile. Quartò respōdet secūdo dubio. Quintò ponit vnū casum similē primæ respōsioni. secunda ibi, cum non sufficiat tertia ibi. nā superior. quarta ibi, altera verò. quinta ibi, quemadmodum. & ista est valde difficilis lex. ¶ In tex. hæres erit. scilicet institutus ibi, substituatur. scilicet vulgariter. & si filius decedat antequàm pareat cōditioni quæritur an nepos admittatur eo mortuo, vel eo viuo. ¶ In tex. ibi, quēadmodū. nepotes viuo filio, & in actu mortis existente admittuntur ad hæreditatē aui in primo casu, vt hîc. & ita hæc dictio quēadmodum nō ad proxima, sed ad præcedentia refertur secūdùm Dyn. Dicitur hîc quòd nepotes admittuntur filio viuo cōditiōe defecta. opponitur filius illo casu reperitur præteritus, & sic testamētū est nullū, vt l. cōmodissimè. s. de libe. & posthu. & l. pe. eo. tit. Dicunt quidā
1 † quòd filius qui instituitur sub conditione quæ non potest impleri vltimo vitæ spiritu debet in eius defectū exhæredari. hoc est cōtra casum. l. si libertus. §. æxistimo. j. de bōis liber. & no. per doct. in. l. si pater. C. eod. titu. ad contrarium responde quòd imputet sibi filius qui conditionem non impleuit, vt. l. suus quoq̄. de hær. insti. Dicitur hîc quòd legatū cedit eo moriente, & transit ad hæredem. Contrà, in. l. miles. §. pro parte. j. de lega. ij. Solu. vt ibi dicam. & facit ad hoc quod habuistis in. l. vlti. j. quādo di. le. ce. & l. ab oībus. §. cum quidā. de leg. j. ¶ Itē dicitur hîc in versicu.
2 altera verò species. quod nepotes erāt legitimi. Cōtrà † ille est legitimus qui est proximior tēpore mortis, vt. §. cū autē. insti. de hęre. quæ ab intest. defe. sed hîc nepotes non erant legitimi tempore mortis. Glo. respōdet quando quis decedit nullo condito testamento: tunc inspicitur quis est proximor tēpore mortis. sed si decedat condito testamēto: tūc ille proximior dicitur qui est proximior tempore quo testamētū destituitur. vt hîc no. & probatur insti. de legi. agn. suc. §. proximus. & habuistis in. l. si quis posthumos. §. si filium. s. de lib. & posthu. Sed primum membrū quando decedit intestatus, intellige quod ille intelligitur proximus qui est proximior tēpore mortis, vel cum hæreditas defertur: vt si aliquis decessit relicta vxore prægnāte, inspicitur quis est proximior tēpore quo partus nascitur abortiuus, vt. j. de suis & legi. hære. l. intestato. §. penulti. & l. itē. §. j. quod maximè est verū hodie, vt insti. de
3 legi. agna. suc. §. placebat. ¶ Oppo. † dicitur hîc quòd valet exhæredatio quando hæres est institutus cū filius morietur. Cōtra hoc est expressum in. l. si ita. §. fina. s. de liber. & posthu. Huius contrarij timore iste versicul. quemadmodum. legitur tribus modis principaliter. Primò sic quòd text. non dicat testamentum valere imò quòd non valeat. & hoc casu testamentum destituitur, id est non valet: & sic refertur ad proximum. & sic sicut suprà destituitur sic hîc: licèt non eodem modo, nec eodem tempore, vt in gloss. ¶ Alia lectura principalis est quòd valet testamentum. Ad contrarium respondet gloss. quòd hîc habebat alium cohæredem extraneum purè institutum: cuius aditione poterat confirmari exhæredatio, & fuit confirmata: sed in. l. contraria non habebat cohæredem. & hæc solu. est vera in se, licèt contineat diuinationem. sed eam sustinendo instatur secundùm hoc. quomodo testamentum destituitur, vt innuitur in litera quemadmodum &c? Glossa respondet destituitur id est irreuocabiliter firmatur morte filij: quia à modo non habet locum querele. vel dic destituitur, id est annullatur viuo filio & querela intentata: vt tangitur in fine gloss. Alij dicunt in l. contraria, dicitur quòd filius non potest exhæredari post mortem. hoc est verum si filius instituatur sub conditione casuali: secus si sub potestatiua, & in eius defectum exhæredatur: quia tunc potest exhæredari post mortē. vide gloss. j. ibi, vel dic &c. Ista solu. est falsa quia est cōtra tex. l. suus quoq̄. §. sed & si filio. s. de hæred. institu. vbi text. dicit quòd filius non potest exhæredari in defectū cōditiōis mixtæ vel potestatiuæ. quare dic quòd ver. quēadmodū. refertur ad primū casum non ad proximū, secūdùm Dyn. & sic cessat contrariū scilicet quòd si filius exhæredetur & alius instituitur, cum filius morietur non dico post mortem: & tunc valet exhæredatio: quia filio viuente, & in actu mortis existente, ille pōt adire: nec vitiatur testamentum in vita. Nec obst. lex si ita. §. fi. s. de libe. & posthu. quia ibi post mortē filij fuit alius īstitutus, hîc cum morietur secundùm Iacobum de are. Et ex hoc habes tria mēbra: quia quandoque quis exhæredatur, & alius instituitur post mortem eius: & tunc aut habet cohæ

redem-

redem:& tunc valet, vt hîc, scd'm primam lectu. aut non habet cohæredem:& tunc non valet. vt. d. l. si ita. in fin. aut filius exhæredatur, & alius instituitur cum filius morietur: nõ dico post mortem: tunc valet exhæredatio. & viuo filio & in actu morienti existente admittitur heres institutus: post mortem verò non
4 posset adire, vt hîc dicitur. ¶ Sed quæro si † admittuntur nepotes cum est in actu moriendi: an quærant ipsi filij patri eorum: & sic post ex persona eius habeat, an vero ipsi nepotes habeãt iure suo. Gl. arguit ꝓ & cõtrà. vide gl. q̃ incipit, substitutos. ibi, sed an cũ nepotes &c. Iac. de are. tenet ꝙ nepotes in actu moriẽdi nõ quærũt pr̃i. p. l. fi. in fi. C. de bo. q̃ li. allegatã in gl. Ego puto contrarium. ad quid enim esset facta disputatio in hac. l. an viuo filio vel eo mortuo nepotes admittant̃? quare puto quòd quærant filio, cũ ex psona filij habeãt. R̃ñdeo ad. l. fi. in fi. C. de bon. q̃ lib. quia dico ibi loquit̃ in vsufructu, qui nullus est cũ incõtinẽti recedere speratur qđ esset ĩ eo q incõtinẽti debet mori: hîc loquitur in proprietate quę affert vtilitatẽ ei qui incontinenti debet mori: quia transmisit ad heredes suos. hoc probat text. in l. ij. in fi. & l. seq. j. quando dies lega. ce. Sed tunc instatur: filiusf. non potest acquirere hæreditatem nisi iussu patris, vt. l. si quis mihi bona. §. iussum. j. de acquiren. hæredita. sed filius dum est in actu moriendi non potest iubere: ergo non esset possibile ꝙ istis nepotibus quæratur hæreditas in vita filij. Respondeo dico quòd nepos est suus heres aui: nec requiritur iussus, & filius efficitur hæres patri suo per mediam personam nepotis velit nolit, & est necessarius hæres, vt. l. filius patroni. j. de bo. liber. & . j. de acquiren. hæredi. l. qui in aliena. §. interdum. ¶ Et si tu dicis an per se vel per alium filius fuerit hæres ad quid ꝓdest? Respon-
5 deo ad multa. ¶ Et scd'm hoc † quærò vtrũm inter mortem & aditionẽ in suo hærede sit dare medium? Istam questionẽ format Dy. in. l. nam nec emancipatus. j. de leg. j. & gloss. sunt cõtrariæ. nam in. l. si alienũ. §. in extraneis. s. de hæredi. inst. dicit quòd nõ est dare mediũ. contrarium notat̃ in. l. iulianus. j. de condi. & demon. & hîc videt̃ casus ꝙ inter mortem, & aditionem in suo hęrede est dare mediũ nã hîc nepos est hæres suus patri non statim, sed qñ pater moriebatur. Item videtur text. ad sylla. l. j. §. si pater. & ibi tangi. in contrarium videtur tex. in. l. si post mortem. j. de leg. j. & l. quæsitum. §. præsenti. eo. titu. ¶ Aduerte habes distinguere quatuor casus. Aut quæris de successione ex testamẽto, aut ab intestato. Primo casu, aut filius est institutus purè: & inter mortem. & aditionem non est dare medium. ita loquitur glo. in. d. l. si alienum. & tex. in. l. si post mortem. §. j. & l. quæsitũ. §. pręsenti. j. de leg. j. & . j. si quis omis. cau. test. l. j. §. qui in potestate. & alia glo. j. ad. l. fal. l. si creditor. Aut est institutus sub conditione: & potest esse medium inter mortem & aditionem, vt l. in conditionibus. j. de cõdi. & demon. & hîc. sed si loqueris de successione ab intestato: & tunc aut nullum est conditum testamentum: & non est dare mediũ, vt in. §. sui. insti. de here. quali. & diffe. qđ intellige. s. ꝙ non est medium, quin sit hæres in certa parte. sed in alia parte potest esse medium. Nam pone ꝙ decessit vxore pregnante. anteq̃ enim partus sit in ventre formatus, filius iam natus non est heres, nisi ꝓ quarta: quia tres p̃nt creari. Aut est iam creatus partus ita quodammodo per naturam plures creari non possunt: & tunc est heres scd'm veritatẽ: quia si vnus est cõceptus ille est heres pro dimidia, vt. l. cũ quidã. §. suum. de acq. hered. vnde in illa parte est mediũm illud tp̃s qđ pendet an partus format̃. Item si post cõceptum moriatur, partus in ventre erit hęres in totum. & sic fuit medium in illa parte. Idem dic si fuerũt duo fratres quorũ vn⁹ posteà abstinuit. & hoc est verũ de iure cõi: sed per rescriptũ posset post mortẽ effici suus. vt. l. si tantum. s. de liber. & posthu. & ibi tangitur per glo. Aut aliquod est testm̃: & tũc potest esse medium: quia ille est suus hæres qui est proximior tp̃e quo testamentum destituitur: vt hîc, & l. si filius qui patri. s. tit. proxi. & hoc est verum habito respectu ad ius ciuile: sed scd'm ius pretoriũ scd'm qđ filius pōt abstinere non est dubiũ: qa est dare mediũ, vt. l. nec emãcipatus. j. de leg. j. Et hunc respectum certè habuit glo. in. l. iulianus noster. j. de cõdi. & demonstra. tñ secuta aditione videt̃ à tẽpore mortis fuisse hæres postq̃ non abstinuit, vt. l. j. §. qui sunt in potestate. si quis omis. cau. testa. Et prędicta vera sunt si querat̃ de medio tp̃is: sed de medio personæ secus etiã quo quis esset suus p mediam psonam alterius vt
6 j. de acqui. hære. l. si quis in aliena. §. interdum. ¶ † Sed quæro pater instituit filium sub cõditione si monasterium intrauerit, an pōt institui sub tali conditione. Et videt̃ ꝙ sic quia est potestatiua, & sic: valet vt hîc. & l. suus quoq̃ Dy. tenet contrarium: quia non sufficit ꝙ sit potestatiua solùm. sed oportet ꝙ sit facilis: vt hîc: & d. l. suus quoq̃. secus si sit difficilis. vt. l. hęc conditio. j. de condi. & demonst. l. ij. eo. titu. & ꝙ ingredi monasterium sit difficile, allegat Dyn. in authentic. de monachis. §. j. colum. j.

De iure deliberandi Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Seruo non datur tempus ad deliberandum, licet possit nolle adire.*
2 *Patri & filio simul datur tempus ad deliberandum.*
3 *Monachus institutus æquiparatur seruo in tempore ad deliberandum.*

LEX I.

1 Si seruus. Oppo. † & videtur quòd seruus debeat habere tempus ad deliberãdũ: qa ipse nõ pōt adire. vt. l. cũ ꝓponas. C. de hære. insti. Sol. seru⁹ nõ pōt adire, nec repudiare. Adire nõ. nisi pcedat iussus, vt. l. si qs mihi bona. §. iussum. j. de acq. hære. Itẽ repudiare nõ pōt, vt. l. j. §. ꝓ seruũ. j. de suc. edi. sed pōt nolle adire: sed ꝓ-
2 pter hoc nõ dat̃ ei tp̃s ad deliberãdũ. ¶ † Quæro qd in filiofami. Credo ꝙ debet dari patri & filio simul: quia neuter sine altero pōt repudiare: vt. l. is q hæres. §. fi. & l. seq. j. tit. ij. sed aliud est in seruo: quia sol⁹ pōt repudiare: vt. l. j. §. p seruũ. j. de succes. edic. di-
3 xi in. l. legatũ. in prima charta. j. de lega. j. ¶ † Quæro qd in monacho instituto, vel succedẽte ab intestato. cui æquiparabimus, cũ seruo vel filio? Effectus est magn⁹: quia si fili⁹ repudiat, pater nõ pōt adire, vt. l. fi. §. vbi autẽ. C. de bo. quę libe. sec⁹ in seruo. de hoc scribo in materia vulgaris substitutionis: tñ in hoc puto ꝙ æqparet̃ seruo: cũ nõ sit spes quòd sibi facto sui iuris possit q̃ri.

SVMMARIVM.

1 *Tempus ubi non datur certum est arbitrarium.*
2 *Hæredi & non legatario datur tempus ad deliberandum.*
3 *Fideicommissarius uniuersalis quòd habeat tempus ad deliberandum.*
4 *Fideicõmissarius uniuersalis potest facere inuentarium ex persona sua:*
5 *Quantũ tempus detur citato ad respondendũ, an uelit esse hæres?*
6 *Iudex si dat secũdã dilationem causa non cognita, factum in ea qñ teneat.*

a
1 Ait prætor. [a] No. † tex. hîc dũ dicit, tẽpus &c. quòd vbi tempus nõ adijcit̃ certũ: relinquit̃
b arbitrio iudicis. [b] ¶ † Quæro cui dat̃ tp̃s ad deliberãdũ? Dicit gl.
2 quòd hæredi, nõ legatario, cũ dãnũ nõ cõtineat, vt. l. si hæredita-
3 tẽ. s. mãda. ¶ † Quid in fideicõmissario vniuersali. Ex ratiõe gl. vr̃ ꝙ debeat habere tp̃s ad deliberãdũ: quia cõmodũ & incõmo-
4 dũ habet: vt habetis insti. de fideicõ hæred. §. si qs. ¶ † Et ex hoc cõcludit̃ ad quæstionẽ: vtrũ fideicõmissarius vniuersalis possit ex sua psona inuẽtariũ facere. Et dixi quòd sic: quia inuentariũ fit ad hoc vt cesset deliberatio, vt. l. fi. §. ij. C. de iure delib. sed deliberatio cadit in hæredem, sicut in fideicon. missarium: ergo &c. ita dixi in. l. in ratione. §. quod vulgo. ad le. fal. & in Spe. de istru.
5 edi. §. dicto. ver. quid si heres nõ fecit. ¶ † Quero tota [c] die citant̃
c heredes instituti, vel veniẽtes ab intestato: & iudex statuit terminum intra quẽ debeãt r̃ndere: an velint esse hæredes vel non:
d quæro quantum tempus [d] debeat dari. Habes in. l. itaq; j. eo. tex. not. quòd debet dari ad minus tempus centum dierum. & expressius in. l. j. §. largi⁹. de succes. edi. & ex hoc reprobaui glo. s. de hære. insti. l. si quis instituatur. §. j. sed hoc examinatur lati⁹ per
6 glo. j. de acqui. her. l. q̃diu. & ibi dicam. ¶ † Item quæro dicitur hîc quòd secunda dilatio debet dari causa cognita. hoc facit ad materiam. l. pecuniarijs. s. de fer. Sed q̃rit gloss. si iudex dedit dilationem sine causæ cognitione. vtrũ sit ipso iure nullum quod sub illa dilatione factum sit vel valeat: sed annulletur p appella b tionẽ ab interlocutoria de iure canonico. vel per appellationẽ à diffinitiua de iure ciuili. Respondeo vt dixi in. l. j. de re iudic.

SVMMARIVM.

1 *Creditoribus hæreditarijs per hæredem quòd fiat copia instrumentorum ad fundandam replicationem. & sic actori eduntur per reum instrumenta ad fundandam replicationem.*
2 *Remediũ ut edãtur instrumẽta hæredi per creditores, scilicet ut fiat pclana.*
3 *Notarius debet mihi dare copiam instrumenti in quo habeo obligatum nomen debitoris.* c

LEX V.

Aristo scribit. Opp. quòd quis nõ debeat edere instrumenta aduersario. vt ĩ. l. is apud quem. C. de edẽ. & l. j. & l. q accusare. volunt eo. ti. sed hîc cogit̃ quis edere instru-
1 mẽta creditoribus. ¶ † Sol. dicit gl. hîc loquit̃ ante aditã hęreditatem: quo casu fit copia creditoribus hæreditarij s. sed post aditionem nõ fit copia: quia creditores incipiunt habere aduersarium. & hoc nõ ad fundãdã intentionem, sed ad fundandã replicationẽ sic: vt. l. fi. C. de edẽ. licèt ibi de hoc sint opiniões. & est casus
2 in. l. penulti. §. fina. ad legem falci. ¶ † Quæro hîc fit copia instrumentorum hæredi. de quibus instrumentis loquitur? Respondeo de hæreditarijs, vt. l. aristo. ff. de acquirenda hereditate. vel etiam de instrumentis existentibus penes creditores

POMATES.

a ¶ Ait prętor. Ad istũ tex vide Alex. cõs. xvij. in. j. col. in iiij. vo. & adde multos casus ĩ qb⁹ stat̃ arbitrio iudicis, vt p Barb. cõs. xx. ĩ fi. in pe. col. ĩ. ij. volu. Itẽ stat̃ arbitrio iudicis an aliqd sit antiquũ vel vet⁹. ita tenet Ioã. cal. ĩ. c. quoniã cõtra falsã de ꝓb. itẽ stat̃ arbitrio iudicis. an amicus possit testari ꝓ amico. ita Sal. in l. eos. C. de tes. adde Barba. cõs. lj. in. ij. col. j. vol. itẽ stat̃ arbitrio iudicis. an aliqui dicant̃ vicini Alex. ĩ. l. iiij. §. si tã vicinũ. ff. de dã. ĩfe. itẽ stat̃ arbitio iudicis an iniuria sit grauis vel leuis secũdũ Bal. ẽ auth. si testis. C. de testib⁹ itẽ stat̃ iudicis arbitrio an cõstitutio sit rõnabilis vl' nõ, vt dicit glo. ĩ c. j. de cõstit. adde ẽt aliũ casum p Bar. in. l. si cõstãte. in. iiij. col. ff. sol. mat. & tale arbitrium imponit̃ scd'm qđ ĩ similib⁹ esset cõsuetũ, vt dicit gl. ĩ. l. quid ergo. §. pœna grauior. vbi Bar. in. iij. col. ff. de his q not. infa. & tale arbitriũ ĩ pœnis extẽdit̃ vsq; ad mortẽ. secundũ gl. ĩ. §. ĩ summa insti. de iniurijs. de qua gl. vide latè Feli. in. c. in literis. col. x. de consti.

b ¶ Arbitrio iudicis. Et vide Abb. ĩ c. nõnulli. de rescr. vbi ĩ nõ dispositis à iure committit̃ arbitrio iudicis.

POMATES.

c ¶ Quæro tota. Vide Ias. ĩ rub. de suc. edicto. in. iij. col.

¶ Quãtũ tp̃s. Adde tu quòd Bald. post Iac. but. ĩ ru. C. de suc. edic. & idẽ Bal. & Pau. de ca. hîc tenet quòd illud tp̃s erit arbitrariũ. & hanc opi. dicit Alex. de imo. magis cõem ĩ cõsi. iiij. col. ij. in fi. an. ij. volu.

hæreditarios secũdùm quosdã, vt glo. dicit. ꝙ fiet sic: quia iudex
faciet proclamari ꝙ quicũq; habet instrumẽta hæreditaria, vel
debet aliqua habere ab hereditate, ostẽdat intra talẽ diẽ aliâs si-
bi præiudicat, vt est text. in. l. j. §. cũ dicit̃. j. si cui plusquàm per. l.
fal. facit optimè tex. ĵ. de acquir. here. l. aristo. ¶ Vltimò hæc lex
5 probat † vnũ videlicet: ego creditor habeo obligata omnia bo-
na mei debitoris: & volo ꝙ notarius det mihi instrumentum in
quo continetur nomen debitoris mei. dico quòd debet mihi da-
re copiam, vt hîc & l. fi. ĵ. de bo. autho. iudi. possi.

POMATES.
a ¶ Sol. Hanc sol. se-
quit̃ Panor. in cap.
edoceri. in. iij. colũ.
vers. non obstat. de
rescrip.

Si maior. In text. ibi, sine præiudicio. scilicet aditionis.
idéo præsumendum est quòd per hoc non vi
detur adire, secundùm Dy. ¶ No. quòd pendente dilatione per-
mittatur hæredi vendere res hereditarias. Contrà. ĵ. eo. l. ait præ-
tor. vbi videtur speciale in pupillo, non in maiore quòd vendi-
tio impediatur. Sol. vt ibi dicam.

SVMMARIVM.

1 *Alienare qui non potest, quando poterit actiones exercere?*
2 *Deliberans adire, quando poßit pẽdente deliberatione ad adeũdũ alienare?*

LEX VII.

Ait prætor. No. tex. ibi est enim absurdum
&c. dicitur hîc ꝙ ille qui nõ põt
alienare, nõ põt actiones exercere. ¶ Cõtrà. de. l. pro
1 curator totorũ. s̃. de procur. sol. † fateor in eo qui nõ
potest alienare suo nomine: sed in eo qui non põt alienare noĩe
alterius, non sequitur: ergo non põt actiones intentare nomine il
lius: quia potest habere mandatũ ad agendũ, non ad alienandũ.
Ad quod faciũt tex. & gl. l. eius est nolle. ĵ. de reg. iur. ¶ Item op.
de. l. aristo. §. si maior. s̃. eo. titu. vbi indistinctè in persona cuiusli-
a bet deliberantis nõ admittitur alienatio, nisi causa cognita. So.[a]
ibi loquitur in magna hereditate: hîc in parua. Præterea, hîc po-
2 test diminui causa vescẽdi pupillum: ibi non ita dicit gl. tu † autẽ
aduerte qualiter istę leges procedãt: quia si maior deliberet de
adeunda hereditate, ipse deliberãs non potest alienare delibera-
tione pendente, nisi causa cognita: vt. l. aristo. §. j. s̃. eo. sed si esset
datus curator bonis ipse vel alius: tunc potest alienare ex causa
sine decreto iudicis res tpe perituras, vt. l. si quis instituatur. §. fi.
& l. seq. s̃. de hære. insti. sed si pupillus deliberat etiã curator da-
tus bonis non posset alienare aliquas res etiam tempore peritu-
ras, nisi causa cognita. & idẽ puto dicendum in qualibet perso-
na infirma, nisi causa cognita. hic est casus in. l. si quis instituatur
§. fi. s̃. de here. insti. & ideo hîc dicit prætor diminui vetabo. & sic
loquitur impersonaliter à quocũq;. sed in. l. aristo. §. si maior. lo-
quitur personaliter, scilicet de persona eius qui deliberat.

POMATES.
b ¶ Quantum tem-
pus. sequitur Aret.
consi. cl. in fine.

POMATES.
c ¶ Sed & si alio. Vi
de ibi per Alexan.
in. l. quia poterat. in
prin. eo. ti.

SVMMARIVM.

1 *Minor, quòd poßit restitui de eo quod geßit intra quadriennium, quod da*
tur ad restitutionem. & est singulare.
2 *Substitutus uel legitimus adeundo hæreditatem, quòd non excludit suum ab*
hæreditate paterna.
3 *Dispositio huius legis quòd habeat locum etiam in nepote.*
4 *Lex hæc an habeat locum in filio emancipato.*
5 *Filius qui repudiauit hæreditatem maternam, an poßit pœnitere?*
6 *Qui semper tacuit, intra quantum tempus poßit adire?*
7 *Ille qui repudiauit uolens adire, quando audiatur in perpetuum, siue suus,*
siue extraneus?
8 *Volo repudiare si quis dixerit, uel quòd hæreditas sibi non expedit: quando*
inducatur repudiatio? & nu. 11.
9 *Repudiatio an inducatur dicendo, nolo adire?*
10 *Repudiare an uideatur ille cui est statutum certum tempus ad adeundum*
uel repudiandum, & nihil facit?

POMATES.
d ¶ Sed quid. Et vi-
de per Ang. & do.
meũ in. d. l. si quis
instituatur. s̃. de hæ
re. insti.

LEX VIII.

Si quis suus. Not. notabilem. l. & menti te-
nendam: & concordat. l. fin. C.
de repe. hære. ¶ Oppo. de illa. l. fina. C. de repe. hære.
hîc dicitur quòd permittitur post repudiationem.
Contrà, imò intra triennium: vt. l. contraria. Solu. intellige illam
secundùm istam vt posit adire intra triennium computãdum
à tẽpore repudiationis si fuit maior: vel intra triennium cõputã
1 dum à tẽpore vltimi anni, si fuit minor. & sic est † casus singula-
ris ꝙ põt restitui minor de eo quod gesit intra quadriennium
quod datur ad restitutionẽ. quod est ibi spãle: regulariter contrà
vt. l. doli mali. §. diuersum. j. de noua. ¶ Item oppo. de. l. ij. C. de
iur. & fac. ign. vbi post repudiationẽ non potest adire. Quidam
dicunt ꝙ ibi tacẽdo nõ adit: hîc expresse repudiãdo. Alij dicunt
2 econtra. vide glos. ibi. vel † verius ibi substitutus, vel legitimus q
adijt vnde filius excluditur ab hereditate materna, vt. j. ad tertu.
l. filij. §. j. suum autẽ heredẽ adeundo ab hereditate paterna, non
excluderet intra dicta tempora. ita loquit̃ hîc secũdùm Iaco. de
are. & secũdùm hoc hîc loquit̃ de hereditate paterna: ibi de hæ-
3 reditate materna. & hęc est vera solu. ¶ † Quæro ergo & reuo-
co in dubium vtrùm hoc habeat locum in quolibet suo tam in
filio quàm in nepote. Dic vt. l. fi. C. de repu. hære. quæ loquit̃ tã-
tùm de hæreditate paterna: sed ista lex loquitur in quolibet suo.
& sic intelligo, & ita sentit gl. in. l. nõnunquàm. ĵ. de col. bono. &
l. iusta interpretatione. circa finem. ĵ. de verbo. signifi. vbi patris
appellatio intelligitur de auo. sic. l. fi. quæ loquitur de hæredita-
4 te paterna intelligam de auita. ¶ † Quæro quid de emancipato?
gl. hîc & in. l. fi. C. de repu. her. dicit idem quod in suo. per. l. non-
nunquàm. j. de col. bono. Sol. l. nonnunquàm. non loquitur de re
pudiante: sed de volente conferre. Est ergo dicendum de filio
emancipato quod dicam de filio repudiante hæreditatem ma-
ternam, vt probatur expresè. C. de iur. & fac. igno. l. ij. & iij. &
ibi no. & dixi in. d. l. nonnunquàm. licèt quidã dicant idẽ esse in
filio emancipato quod in suo, per. l. pro herede. §. papinianus. de
acqui. hæred. quæ lex modicum facit: vt ibi videbitis. ¶ Quid in
5 hæreditate † materna. vtrùm posit pœnitere si repudiauit? Gl.
ꝙ sic in. l. fi. de repu. here. per. l. filij. §. j. ad treb. aduerte. l. filij. §. j.
non loquitur in repudiante, sed in eo qui dicit nolo adire. nam
ille qui deliberat potest dicere, nolo adire. idèo tamen non pręsu
mitur repudiare dicendo nolo esse hæres: nisi sit elapsus annus
postquàm dixisset: vt. d. l. filij. §. j. sed si repudiasset, nunquàm
pòst posset adire. vt. d. l. ij. & iij. C. de iuris & fac. ign. & l. sicut. C.
6 de rep. here. circa quod dic vt dixi in. l. filij. §. j. ad tertu. ¶ † Quę-
b ro intra quantũ tempus[b] poterit adire ille qui semper tacuit? Re
spondeo vsq; ad. xxx. annos. si viuit: sed si decesit intra annum
transmittit ius deliberandi, aliâs secus, vt. l. quoniam sororem. &
ibi not. & l. cum in antiquioribus. C. de iure deliberand. de cuius
iuris deliberandi transmisione plenè dicam infrà de rebus dub.
7 l. qui duos. in principio. ¶ Sed quæro † vtrùm ille qui repudia-
uit expresè, audiatur in perpetuum volens adire in suo. dic vt
hîc & l. fina. C. de repu. hæred. in extraneo si est maior non audi
tur, vt. l. sicut. C. de repu. hæred. sed beneficio fideicommisi po-
test cogi, vt. l. nam quod. §. fina. infrà ad trebellia. si verò est mi-
nor: tunc debet audiri, nisi bona sint alienata à substituto, vt. l.
8 quod si minor. §. sceuola. suprà de minori. & ibi glo. ¶ † Quæro
quid si aliquis dixit, volo repudiare: vel dixit hæreditatem sibi
non expedire. Distingue. aut hoc ipse dixit post tempus datum
sibi ad deliberandum: & tunc ista verba inducunt repudiationẽ
c vt. l. sed & si alio[c]. §. j. & l. omnes qui. ĵ. ad treb. Aut hoc dixit ante
petitam deliberationem: & tunc ista verba cum cursu trium mẽ
sium inducunt repudiationem. tex. est no. & singularis in. l. pri-
9 ma. §. similiq; modo circa. j. col. cum sua glo. C. eod. titu. ¶ † Sed
quid si dixit, nolo adire. Dico quòd in illo qui dicit nolle se adi-
re cum cursu anni, inducitur repudiatio: vt. l. si filij. §. primo. ĵ. ad
tertu. & ita tenet Cy. in. l. secunda. C. de iuris & fac. ignoran. licèt
Pet. ibi aliter dicat. facit quod no. C. vnde libe. l. qui se patris. vbi
videtur quòd idem sit dicere, nego me esse hæredem, & nolo es-
se hæres. & est ratio differẽtiæ inter hęc & ea quę dixi in præce-
denti quæstione: quia hęc verba sunt abnegatiua voluntatis de-
ficientis: nec ponunt voluntatem ad aliquid tendere: vt si dico,
nolo esse hæres. non tamẽn dico quòd habeam animũ repudian
di, sed magis differendi: vt no. in dicta. l. secũda. C. de iuris & fac.
igno. Idem si nego me heredem, vt not. in. d. l. qui se patris. sed in
quæstione pręcedenti verba ponunt aliquam voluntatem ades
se cum dico volo repudiare hæreditatem. vel dixit sibi nõ expe-
dire hereditatem vel similia: & idéo vel inducitur repudiatio sta
tim, vel inducitur cum cursu minoris temporis. eadem ratione
ista verba, volo adire, vel puto mihi hereditatẽ expedire, si pro-
ferantur post tempus datum ad deliberandum inducerent adi-
tionem, vt. d. l. omnes qui. ad treb. aliâs post lapsum spatium triũ
mensium, vt dicto. §. similiq; modo. quia dicta verba ponunt ali
10 quam voluntatem. & ista sunt vtilia, & singularia. ¶ Sed † quid[d]
d si prætor statuit certum tempus intra quod debeat adire, vel re-
pudiare & nihil facit. Dic quãdoq; illud tempus statuitur ei qui
est institutus sub conditione potestatiua vel mista: & tũc elapso
tempore habetur pro repudiante. sed pro adeũte non potest ha
beri, cum cõditio non sit impleta, vt. l. si quis instituatur. s̃. de he-
red. insti. & in. l. si seruus. ĵ. de bo. auth. iud. poss. Quandoq; illud
tempus statuitur ei qui est institutus purè: & tunc aut statuitur
ad petitionem filij exhæredati qui vult intentare querelam. &
dic vt. l. scimus. §. fi. C. de inoff. testamen. Quandoq; statuitur ad
petitionem creditoris: & tunc elapso tempore habetur pro adi-
ta, vt. l. fi. §. sed quia quidam. & §. seq. C. eodem. Aut statuitur ad
petitionem substituti: & tunc elapso tempore habetur pro repu
diata, vt. l. quandiu. & ibi not. ĵ. de acquiren. hæredita. & sic ista
lex non corrigitur, licèt glo. dicat eam corrigi in. d. l. fi. §. sed quia
quidam. & malè. & ibi docto. reprehendunt ipsam. ¶ Ego dixi
11 † quòd ille qui dixit hereditatẽ sibi non expedire, vel nolle adire
ista verba non inducunt repudiationem, nisi cũ cursu certi tẽ-
poris

poris, vt.s.dixi.hoc verũ est nisi sit cõpulsus adire: vel si patitur se compelli, tunc quantũ m ad suum damnum habetur pro repudiante: & sic non potest adire: vt.l. nam quod.§.si quis compulsus.&.l.ita tamen.§.si patronus.j.ad trebel.& ibi.dixi, & habetur in.l.generaliter.C.de insti.substi.& resti.sub cõdi.fac.

LEX XI.

Qui filium. De hac materia videbitis plenè in.l.ex facto.§.si quis rogat⁹.j.ad treb.& in.l.generaliter.C.de insti.& substitu.

Incipit liber Quintus.

De militari testamento *Rubrica.*

¶ Quærit Dy.super hac rub.quot sunt militis priuilegia.quæ latius dic in.l.neq̃.§.j.j̃.eo.titu.

SVMMARIVM.

1 *Stante statuto quòd in maleficijs poßit perueniri ad condemnationem, nõ obstante ulla iuris solennitate, dũmodo de maleficio cõstet, si testes sunt examinati in die ueneris sancti quòd poterit perueniri ad cõdẽnationẽ. Clausula, non obstante ulla iuris solennitate, quid importet?*

2 *Testes in probanda uoluntate militis testantis debent in iudicio examinari iuris solennitate seruata.*

LEX I.

Militibus. ¶ Oppõn. quòd miles debeat testari iure cõi vt.C.e.l.pe. Huius contrarij timore gl. soluit distinguendo tres casus. vide gl.q̃ incipit à, solẽnitate.& istã legem
a induxi semel ad pulchrã q̃onẽ. Cauetur[a] statuto
1 †ciuitatis Asisij.q̃ ĩ maleficijs posit perueniri ad condemnationẽ non obstante vlla iuris solennitate dummodo cõstet de maleficio. modo testes fuerunt examinati in die Veneris sancti: quęrit̃ an posit perueniri ad cõdẽnationẽ. ego fui imaginatus q̃d vult dicere nõ obstãte iuris solennitate. Et respondeo q̃ tãtũ est dicere quantũ ad prima iura naturalia redeam⁹. ꝓbo hoc. De iure naturali oẽs liberi nascebat̃, & posteà supuenerũt bella, & cõcupiscẽtiæ, & inde sequuta sunt matrimonia.& quidam sunt legitimi: & quidã nõ: quidã liberi, & quidã serui: vt in auth.quib⁹ modis natu.effi.legi.§.liceat. modo qñ Imperator restituit quẽ natalib⁹, restituit ad pristinũ ius, nõ obstãte iuris obseruatione: vt.d.§.liceat.& in auth.quib⁹ mo.na.effi.sui.§.illud. mõ in ꝓposito cum dicit̃, non obstãte iuris obseruatione, tantũ est dicere quantũ redeamus ad pristina iura naturalia, sed de iure naturali in ore duorũ vel triũ stat omne verbũ, vt in.c.nouit. extra de iudi. Itẽ solẽnitas feriarũ est de iure ciuili nõ naturali, vt.l.oẽs.la.ij.&.l.actus.C.de ferijs.q̃ põt p.l.tolli: etiã si esset in honorẽ dei inducta: vt.l.ꝓuinciarũ pſides.C.de ferijs.& ibi dixi. itẽ iuramentũ est de iure ciuili, vt.l.iurisiurãdi.C.de testi. dũmõ parti defensio nõ auferat̃, q̃a defẽsio est de iure naturali.l.vt vim. de iusti.& iur.&.c.pastoralis.extrà de re iudi.in cle.& hoc ꝓbat̃ in tex.vbi milites possunt testari qualitercũq̃ volũt. q̃a remissa est iuris solẽnitas. debet tñ duobus testibus ꝓbari. ad idem facit.
2 C.fami.ercis.l.si. Sed an † qñ isti testes examinabunt̃ in iudicio requirit̃ iuris solẽnitas? Rñ. sic, vt.l.lucius.j.eo.ibi, legiti mis ꝓbationibus. nã in eo qđ venit expediẽdũ p ipm militem est remissa solennitas, vt hic. sed in eo qđ venit expediendũ p iudicem, vel p herede. secus. vt.j.eo.l.in fraudem.§.fin.

SVMMARIVM.

1 *Contrahere qui poteſt tanquã tutor & tanquã priuata persona. si contrahit simpliciter. quõ uidetur contrahere? remißiuè.*

2 *Procedere qui poterat ut arbiter, & arbitrator si elegit uiam arbitri, an poßit redire ad aliam uiam? remißiuè.*

b LEX III.

Si miles. [b]Illud qđ ex nostra volũtate dependet, intelligimur facere oĩ iure, quo melius facere possumus. h.d. ¶ No.tex.ibi, neq̃ em̃
1 &c. Sed quid in cõtractibus vbi† quis potest contrahere tanq̃ tutor, & tanq̃ priuata persona, & contraxit simpliciter? De hac.q. dicã in.l.post mortem.§.j.quando ex fac.tu. Dy.
2 †indacit hanc.l.ad q̃stionẽ cõpromisi in titiũ tanq̃ in arbitrũ, & arbitratorẽ, & elegit viã arbitri, an posit redire ad aliã viam? Dixi in.l.dñium.j.de furtis.& Spe. ponit in ti.de arbi.§ sequitur ver.quid si cõpromissum.

c LEX VII.

Qui iure. [c]Idẽ intelligo in auth. ex cã. C.de li.prete.q̃ illa authẽtica nõ habet locũ vbi testator facit legata magna: & nõ cogitat de filijs, vel ignorat vxorem prægnantẽ. ꝓbat̃.j.eod. l.militis.§.miles.& ꝓbatur in.d.auth.ex cã.&.s.de iniusto, rup. & irri.testa.l.filio preterito.

SVMMARIVM.

1 *Sermo intelligitur, secũdũ cõditionem personæ ad quã dirigitur. & nu.3.*

2 *Iudex ex causa quòd poßit reseruare notario condemnato de falso, ut poßit instrumenta facere.*

LEX II.

d Ex militari. [d]Sermo debet ĩtelligi secũdum cõditionẽ p̃sonę ad quã
1 dirigit̃. h.d. ¶ Not.tex.ibi.nã cũ ei. ¶ Opp. quòd cõdẽnat⁹ de crimine capitali nõ possit facere testm̃. vt l.si q̃s filio exhæredato.§.irritũ.s.de iniust.test. Sol. intellige hoc iudice vel Principe permittente in s̃nia: vt.l.si q̃s in prin.testamẽti.§.miles.j.de le.iij.&.j.de vetera.& mi.suc.l.j.& no.in.l.militibus.C.eo. facit ad quæstionẽ, an iudex possit reseruare notario cõdemnato de falso quòd possit facere instrumentũ. Et† vr̃
2 q̃ sic. doctores dicunt quòd causa cognita põt: aliàs nõ, vt.l.nõ põt.j.de furtis.&.l.diu⁹.j.de iniu.& ibi videt̃ casus. Cy. ponit in l.& militib⁹.C.eo. ¶ Opp.de.l.si quãdo.C.de inoffi.testa. vbi debet facere de iure cõmuni. Sol. hoc ideò: fit q̃a si cũ milite loquebat̃, intelligit̃ quòd facit de iure militari. nã sermo debet intelligi secundũ cõditionẽ personæ ad quam dirigitur, vt hĩc, &.l.plenum.§.ęquitij.s.de vsu & habi.& per Dy.in.c.ea quę à iure cõmuni.extrà de reg.iur.lib.vj.

SVMMARIVM.

1 *Hæreditas patris non adita à filio suo existente in poteſtate, an transmittatur ad quemlibet succeſſorem, ubi quòd sic.*

2 *Differentia inter Extraneũ & suũ quomodo differunt quò ad trãsmißionem hæreditatis non aditæ.*

3 *Hæres filij repudiantis propter existentiam suitatis, an poßit adire illud quod filius hæres repudiauit? remißiuè.*

1 Si filius. Cũ.l.sequẽti.vsq̃ ad.§.deportati.& ferè. Quæro an hæreditas† patris nõ adita à filio suo existente in potestate trãsmittat̃ ad quemlibet successorẽ vel non. Glossa dicit q̃ trãsmi ttit̃ ad suos. vt hĩc no.& dicit tex.in.l.j.C. de his q̃ ante aper.tabu.p.l.apud hostes.C.de suis & legi.here.& vr̃ casus ibi.& idẽ tenet in.l.ij.C.ad orfi.ad extraneos nõ: vt no. gl.in.l.si infanti.C.de iure deliberandi.& idẽ sentit in.l.si fratris eodem titu. hoc dictum videtur contra casum legis nostræ.&.l. hæreditate.§.filius.j.de castren.pecu.&.l.qui duos.§.cum in bello.j.de reb.dub.&.l.lucius.j.de iure fisci.&.l.apud hostes.de suis & legi. In quibus.ll. videt̃ expressum quòd trãsmittitur ad quẽlibet. quare Marti.syl.& Iacob.de bel.dicũt gl.esse verã, nisi fili⁹ impediat̃ adire iusta ignorãtia, vel alio iusto impedimẽto. tunc enim ad quoscunq̃ transmittitur. nam omnes.ll. allegatę in glo. videnť loqui vbi filius impedit̃ adire propter iustum impedimentum. Ita tenet in authen.de trien.& semis.§.j. Alij doctores tenent indistinctè quòd transmittitur ad quoscunq̃ per præallegat.ll.& hanc opi. tenent Iacob.de are.& Pet.& vltramont.& Richard. malum.& Pet.in.d.l.apud hostes.& Rayn.de forli.& idem Ray.de monte vbiano tenuit consulendo. hanc opi. puto esse veram, & sæpius sic de facto consului.& ista distinctio iusti impedimenti nõ placet, per.l.liber homo.§.si.j.de stip.ser. vbi est tex. quòd etiã ille erravit in iure: tñ existẽtia sui heredis hæreditatis paternæ acq̃sitionẽ operat̃, & ꝓbo hac rõne: bñficiũ abstinẽdi fuit introductũ in fauorẽ filiorũ, vt nõ teneant̃ creditorib⁹ nõ in odiũ suũ: sed si hæreditas nõ adita nõ trãsmittit̃, & sic priuaret̃ à legis iurisditione quã habebat de iure antiquo, iam illud beneficiũ esset in eius odiũ inductũ, quod esse nõ debet: vt.l.si filius qui patri.s.de vulg.& pup.subst.&.l.apud hostes.C.de suis & legi.heredi. vbi dicit sua &c. dices tu hoc posset esse odiũ filij. quid em̃ si hæreditas filij soluẽdo non esset? Dico quòd nõ est odiũ: quia sicut fili⁹ viuẽs habebat ptãtem abstinẽdi, vel immiscendi: ita trãsmittit, vt.j.ti.j.l.si quis filiũ.§.j.& ibi no. ¶ Cõtra hãc opinionẽ facit.j.ad tertullia.l.ij.§.si quis ex liberis. vbi videt̃ casus: sed tene secundã lecturam positam in gl.& facit contra hoc.C.de iure delibe.l.si infanti. vbi dicit omnes hæreditates, intelligas, scilicet extraneorũ.& eodẽ modo.C.de cadu.tol.l.j.§.in nouissimo. vbi dicit hęreditates nõ aditas non transmitti, intelligas, scilicet extraneorũ. ¶ Item contra hoc facit.l.j.C.de his qui ante apert.tabul. vbi ex speciali beneficio transmittitur hereditas, & tamen loquitur de paterna. Solu. illa lex loquitur de hæreditate ascendentium: & etiam eorum qui in potestate nõ habent: & inquantùm loquitur de paterna hęreditate q̃ habet eũ in potestate, illa lex nullũ inducit speciale. Item facit contra prædicta lex cũ in antiquiorib⁹.C.de iure deliberan. vbi videt̃ dici idem in filio quod in extraneo quòd de-
2 cedẽs transmittit ius deliberãdi: sed tu † dic si filio est statutum certum tempus ad deliberandum, & decedit interim, est idem in suo quod in extraneo: sed si nullum tempus est statutum: tunc remanet differentia inter suum & extraneum: quia suus ad quoscunq̃, & quandocunq̃ transmittit: sed extraneus

POMATES.

a ¶ Cauetur statuto. & vide Bart.ĩ cõsi. suo.clxxxij. ĩcipi. Questio est talis, vtrũ statutũ vbi disputat statutũ. aufert solennitatem. vtrũ intelligat̃ de ea q̃ est adesse, an de ea quæ est ad bene esse.

POMATES.

b ¶ Si miles. circa hũc textũ vide Feli.ĩ.c. ex officij.in.ix.& xiij.col.de præscr. Barb.consi.lviij.in xiij.col. in.ij.volu. Panor. cõsil.ciij.in ij.col.ij.volu.

POMATES.

c ¶ Qui iure. Vide Corn.sing.in verbo, substitutio.incip. vbicunq̃.

POMATES.

d ¶ Ex militari. vide Barba. consil.ij. in.iiij.co.aliàs.xiiij. in.ij.volu.

intra annum tantùm.¶†Item quæro,cum filius[a] repudians remanet hæres:vtrùm existentia sui hæredis operatur vt hæres filij posit adire illud quod ipse filius repudiauit.Tex.dicit ꝙ non in.l.j.C.de his qui ante aper.tabu.Istam materiam latius tractabo.ĵ.ad tertullia.l.ij.§.si quis ex liberis.

SVMMARIVM.

1 *Clausula,non obstante iuris solennitate operatur,quòd uidetur res reducta ad primum ius naturale gentium.*
2 *Ius gentium duplex:& quod cadit in seruum.*
3 *Priuilegia militum in testando circa formam,& solennitatem testamenti sunt nouem.*
4 *Priuilegia in testamentis militum circa personam testantis.*
5 *Priuilegia concernentia personam instituti.*
6 *Priuilegia militis circa substantiam dispositionis.*

POMATES.
a Quero cum filius. Vide Iaso.in.l.q se patris.col.ij.&seq. C.vnde libe.

POMATES.
b ¶Ius gentium est duplex.de veritate huius doctri.vide Iaso.l.j.in prin.gl. magnę.ff.de acqr.pos.

c ¶Scripta exemplaria melius iudicio meo habēt.Primò:quia miles pōt īstituere ī re certa:ī alijs nō:&iō ꝓ parte pōt decedere testat[9] pro parte nō. vt.ĵ.eod.l.miles ita. in prin.Secūdò: qa sufficit ꝙ institut[9] sit capax tpe mortis:vt hic. Tertiò &c.Alex.Loseus.

LEX XIIII.

Neque enim. Ad euidentiam huius.l.no.ꝙ circa testamentum sunt multæ solennitates:quędam sunt circa formam testamenti,& ipsum testamentū:quędam circa personam testantis:quædam circa personā instituti seu legatarij:quędam circa substantiam dispositionis.& circa quodlibet illorum videtur dispensatū per illa verba posita.š.eo.l.j.scilicet testentur quomodo velint.sed hîc loquitur de solēnitate quæ est circa personam instituti,qui debet esse capax tribus temporibus:vt.l.si alienum.§.in extraneis.š.de hære.insti.¶Opp.de ver.si seruum ad versi.deportati.nā in primo versi.dicitur quòd nō capax potest institui:in seq.non.gl.super verbo,& ferè.dicit ꝙ verbum ferè,tollit contrariū.gl.bene soluit sed nō per hęc verba,sed soluit per illa verba posita.š.eod.l.j.per quę in militibus omnis solennitas iuris est remissa,videtur concessum ꝙ possint institui omnes qui sunt capaces de iure gentium.sed si non sunt capaces de iure gentium,nec de ciuili:tunc non possunt institui.& hoc 1 tene menti:†quia facit ad illud quod dicunt statuta,non ob.iuris solennitate.quæ verba intelligūtur:quia reditur ad primum ius naturale,vt dixi.š.eod.l.j.Et intelligas naturale,id est de iure 2 gentiū.Et ius gentium est†duplex.[b]Primum quod fuit eoipso ꝙ gentes fuerunt non tamē commune cum brutis,vt ꝙ promissa soluantur.&istud ius gentiū adhuc est in seruis:quia naturaliter obligātur.Quoddam est ius gentiū quo omnes gentes vtuntur introductū vsu gentiū,vt in.l.j.in fin.š.de iust.&iur.& istud ius non cadit in seruo:quia per ius gentiū est introducta seruit[9], quæ impedit hoc,vt.l.manumisiones.š.de iusti.& iure.Et idèo illa verba remissa omni iuris solennitate,reducuntur ad ius gentium.non enim ad primum tantum quod fuit eo ipso ꝙ gentes fuerunt,sed etiam ad id quod fuit introductum ex vsu gētium. vnde id quod non cadit in seruum nō videtur remissum,vt hîc. ¶Vltimò videamus priuilegia militum.Dy.enumerat.š.eo.super rubrica.Tu verò latius & melius dic ꝙ in testamēto sunt cō-3 syderanda quatuor priuilegia militum.Primò ipsa forma†& solennitas testamēti.Et circa hanc videtur dispēsatum in nouem. ¶Primò,in numero testium.Secūdò:quia non requiritur ꝙ sint rogati secūdùm distinctionē positam.š.eo.l.j.Tertiò ꝙ non tenetur filium instituere,vel exhæredare,dum tn̄ facit scienter,vt.š.eo.l.qui iure.&.l.militis.§.miles.&.C.eo.l.si cum vel in vtero.&.l.sicut certi.Quartò:quia agnatiōe sui hęredis quæ fit per.l.velleiam,non rūpitur,licèt sit preteritus:vt.ĵ.eo.l.idē.Quintò:quia potest instituere aliquem in codicillis:vt.l.militis codicil.in prin. ĵ.eod.Sextò:quia facilius testamentū confirmatur:vt.ĵ.eod.l.in fraudē.§.j.&.l.militis.§.veteranus.Septimò:quia in substitutione pupillari,nō requiritur ꝙ sibi faciat testamentū,vt.l.miles ita. in fine.j.eo.Octauò ꝙ ad confirmationem tab.pupillarium,nō requiritur aditio,vt.d.l.miles ita.in fi.Nonò:quia potest decedere cum duobus testamentis:vt.ĵ.eod.l.quærebatur.Et circa oīa ista dispensatum videtur per illa verba posita.š.eo.l.j.scilicet fa-4 ciant testamentū quomodo velint.¶†Secundò est consyderāda persona testantis,circa quam videtur dispēsatum.Primò,in damnato de crimine capitali,vt.l.ex militari.š.eo.Secūdò,in dubitante de statu suo,vt.š.eo.l.ex militari.§.si miles.Tertiò,in muto & surdo,vt.š.eo.l.iure militari.in eo verò qui est seruus,hostiū vel qui est pupillus non est dispensatum,vt.š.eo.l.facere.&.C.e. l.si.Respō.ratio est:quia impedimentum seruitutis est iuris gentium.Item impedimentum discretionis quod est in pupillo similiter est iuris gentiū,vnde ad hoc nō porrigit̄ dispēsatio,quæ 5 inducit̄ per illa verba posita.š.eo.tit.l.j.¶†Tertiò est consyderāda persona instituti,seu legatarij.¶Et hic est aduertendū.Nā quādoꝗ quis est impedit[9] de iure communi propter defectum iuris gentium:vt quia est seruus:& tunc in hoc non videtur dispensatum cum milite:vt.ĵ.ead.l.§.si seruum.& quod.š.dixi.aut propter impedimentum iuris ciuilis:& tunc aut si esset dispēsatum tolleretur ius alterius:& non intelligitur dispensatum:vt.j. eod.l.in fraudem.in prin.&.l.dotalem.quod no.ad ea quę ibi dixi.Aut non tolleretur ius alterius:& tūc intelligitur dispēsatum in tribus.Primò:quia potest institui ille qui alias non potest:vt hoc.§.si deportati.Secundò:quia sufficit quòd sit capax tempore mortis,vt hoc eod.§.Tertiò:quia fauore militis est constitutū quòd non posit relinquere mulieri in qua est turpis suspicio,vt l.miles ita.§.mulier.ĵ.cod.sed hoc non est vigore illorum verborum positorum.š.eodem.l.j.sed ex rescripto diui Adriani:vt di-6 cto.§.mulier.¶Quartò,debemus consyderare†ipsam dispositionis substantiam:aut quis est prohibitus disponere,ne auferat ius alterius:& tunc hæc prohibitio durat etiam in milite,vt.ĵ.co. l.cum filius.& dicta.l.miles ita.§.mulier.aut ius alterius non aufertur:& tunc aut idèo est prohibita dispositio:quia contra edita pretoris,vel contra bonos mores:& non videtur dispēsatum: vt.l.si à milite.§.edictum.ĵ.eod.Aut alia ratione est prohibita dispositio in priuato:& tunc videtur dispensatum in septem.Pri-c mò[c]:quia miles potest instituere ex re certa,& alij non.Secūdò: quia pro parte potest decedere testatus,& pro parte non:vt.š. eodem.l.miles ita.in princi.Tertiò:quia potest extraneo substituere directò:vt.š.eodem.l.milites etiam.& de vulgari & pupil. substi.l.cēturio.Quartò:quia obliqua trahitur ad directam,vt.ĵ. ead.l.§.fi.&.l.seq.Quintò:quia verba enūciatiua emissa propter aliud inducunt dispositionem,vt.C.eodem.l.ex his.Sextò,quia emancipato substituit directò:vt.ĵ.eodem.l.miles.§.exhæredato.sed illud est idem cum tertio.Septimò:quia potest hæredem grauare vltra dodrantem:vt.l.si certarum.§.fi.cum.l.seq.j.eo.& C.ad.l.fal.l.in testamento.

SVMMARIVM.

1 *Hæreditate non adita fideicommißum non debetur homini libero.*
2 *Libertas in testamento paganorum quando conseruetur hærede decedente hæreditate non adita?*
3 *Institutus si decedat testatore sciente,& non habente tempus ad prouidendum conseruatur libertas,& hæreditas.*
4 *Tacita uulgaris comprehensa in expressa pupillari,non requirit aditionem.*
5 *Vulgaris tacita utrùm expiret si pupillus decedit cui pupillariter fuit substitutus.*

Cum miles. Fauore militis,& fauore libertatis,& institutionis,fideicommissaria libertas trahitur ad directam.h.d.¶Opponitur & videtur quòd istud sit de iure communi propter defectum instituti,cum hæreditas fideicommissario nihilominus debeatur vt.l.penultima.§.cum autem.C.ad trebellia.Glossa fatetur contrarium quando fideicommissarius homo esset liber,in quem actiones possent transire.vide gloss.quæ incipit,testamento.& id quod dicit gloss.est 1 falsum:†quia hæreditate non adita fideicommissum non debetur libero homini,vt.l.ille à quo.§.si de testamento.ĵ.ad trebel. ¶Non obst.l.penul.§.cum autē.C.ad treb.quia ibi decessit post aditam hæreditatem:licèt sine hærede decesserit hęres institutus intelligitur.Et hanc opin.tenent omnes doctores,Iacob.de aret. Iaco.de rauen.Ray.& omnes moderni.¶Item opponitur,dicitur quòd in testamentis paganorum conseruatur libertas.Contrà de.l.Antonius augu.pius.ĵ.de fideicommissa.liber.Solutio. 2 †in testamento militis,siue decedat viuo testatore,& sciente, siue non,conseruatur libertas & hæreditas.sed in testamento paganorum si decedat testatore sciente:tempus ad deliberandum, siue ad prouidendum habente conseruatur libertas tantùm,& non hæreditas,vt.l.Antonius.præalleg.Sed si decessit ipso igno-3 rante,tunc conseruatur libertas & hæreditas,vt hîc.¶†Sed quæro quid si decedit institutus testatore sciente,sed non habente tempus ad prouidendum,an conseruetur libertas & hæreditas? Dico quòd sic:vt.l.tres tutores.š.de administratio.tutorum.& l.athletæ.§.dat remissionem.suprà de excusatio.tutorum.& fa-4 cit optimē.C.de inoffi.testa.l.iij.¶†Vltimò per istam.l.ego dico quòd tacita vulgaris quæ continetur in expressa pup.non requirit aditionem:vt hîc inducendo sic.sicut enim tacita vulgaris quæ continetur in fideicommissaria non requirit aditionem, vt hic:ita nec tacita vulgaris quæ continetur in expressa pupillari.vt dixi in.l.j.š.de vulga.& pupillari.substit.¶Item in-5 duco hanc.l.†ad aliud.quòd si decessit pupillus cui pupillariter quis est substitutus:vtrùm expiret tacita vulgaris? dixi in.l. j.sed dico quòd debet distingui sicut distinguitur in.l.ista: aut decedat institutus testatore sciente,& ad prouidēdum tempus habente,aut non,vt hac.l.distinguitur.quod tene menti.

In fraudem

* Pro concordia. Aduerte q notari⁹ qui aliquid omittit in instro p eũ rogato ponit, in margine, & attestatur q est sua additio, & q p errorẽ omisit post publicatũ instrm, nõ põt errorẽ suũ corrigere. intellige qñ errauit in substãtialib⁹ cõtract⁹, & prout intelligit Bart. in sua distinctiõe in. l. si librari⁹ ff. de re. iur. j. l. Imperator. la. j. circa fi. ff. de sta. ho. contra tñ tenere allegatur in. l. cãcellauerat. ff. de his q̃ ĩ testa. dele. & in hac l. in fraudẽ. §. sicut hic inuit do. Alex. in. l. si vnus. pe. col. C. de test. tu dic saluãdo Bart. alia est q̃stio, an notarius possit corrigere errorẽ suũ. de qua in pria opi. & istam materia etiã tradit̃ p doc. in. l. errore. C. de test. & in. d. l. si librarius. alia est. q. an apostillę apposite p notariũ faciãt fidẽ quasi sine die & cõsule, & sic alio tpe factę quã tpe cõtract⁹. & ita loquat̃. ij. opi. q nõ valeant. adde ad Pau. de ca. i. c. cũ venerabilis. de reli. do. in fi. cũ cõcord. ibidẽ aduerte tñ q i. d. l. cãcellauerat. illa cãcellatio facta p notariũ valet, licet nõ trahatur ad oẽs: quia de absolutiõe constat forte alio instro. l. fin. C. de sen. ex bre. reci. qa reqrit̃ scriptura & c. iõ nõ tã habet̃ respectus ad cãcellationẽ q̃s ad sñiam absolutiõis. in alijs autẽ additionibus nõ credet̃, vt. s. i. j. opi. aliud tñ est q̃re re de istis apostillis q̃ fidẽ nõ faciũt, qñ fiunt alio tpe. vt. s. & aliud est q̃rere an possit notarius corrigere errorem suũ qd' omissum, vel alteratũ fuit factũ tpe cõtract⁹: & sic cũ die & cõsule & corã testibus. ad b de ad Pau. de cast. cõsi. xxxvj.

a ¶ Vltimò induco. sed cõtra hoc facit tex i. l. j. vsi. & io. ff.

LEX XVI.

In fraudem. Istud principiũ declarabo. j. pxi. §. sicut vbi dico plenè.

SVMMARIVM.

1 *Eadem solennitas requiritur in destructione testamẽti quæ in constructione.*

2 *Resigillans testamentũ cancellatũ, quando in dubio uideatur facere causa renouandi?*

3 *Sigillando quando quis uideatur approbare? remißiuè.*

4 *Notarius si cancellauit instrumentũ, & postea dicit quòd errore fecit quòd instrumentum probat.*

Sicut. ¶ No. tex. ibi, si tñ & c. ibi, & iõ cũ miles induxisset. 1 ¶ Quero † q̃ solẽnitas requirat̃ in testamenti destructiõe? Respõ. ea q̃ requiritur in cõstructione eiusdẽ: vt hic, cõiuncta. l. j. s. eo. 2 ¶ Quero: quid in dubio, resigillat † quis testamẽtũ cancellatũ: an in dubio faciat cã renouãdi? gl. tenet q nõ, sed magis ne legatur. vide gl. q̃ incipit, quam causam. & hãc opi. tenet dñs Oldr. Sed quidã doc. contrà. & Dy. multũ facit cõtrà. j. e. l. tribunus. §. fi. cũ concordãtijs ibi positis. vbi sigillando quis videt̃ approbare iã factũ ego dico sic. duo sunt actus aperire testamẽtũ, & resigillare. si quidẽ quis aperit testamentũ incidendo tabulas nõ incidendo linũ tm̃ & cancellando, seu inducendo testamentũ: tunc ex hoc actu presumitur mutatio volũtatis: & licet post eã resigillet nõ vr̃ facere vt approbet: sed magis ne legat̃, vt hic. & iõ cũ miles induxisset, & sic non solùm aperuit: sed etiã induxit id est cancellauit: vt. l. inductũ. C. de sol. & l. si quis libertatẽ. §. fi. de peti. hære. sed quando simpliciter aperuit: sed non induxit, vel cancellauit, & post resigillãdo videt̃ magis aperuisse cã reuidẽdi: & ideò p sigillũ videt̃ confirmare, vt. l. tribunus. §. fin. 3 ¶ † Itẽ quæro vtrũ sigillãdo quis videat̃ approbare. Dic vt no. j. eod. l. tribunus. §. fi. & dixi. s. sol. mat. l. q̃ dotis. ¶ Vltimò induco a hãc. l. ad q̃stionẽ. 4 † notarius cãcellauit instrumẽtũ, & post scripsit notarius q istud instrumẽtũ per errorẽ cancellauerat, an illud instrumentum probet? Dic q tex. hic vbi miles aperuit, & cancellauit, & nihilominus si voluit valere valuit. facit quod di xi in. l. cancellauerat. s. de his q̃ in test. delen.

Si quis. Priuilegium militis nõ tollit delictũ scribentis. h. d. Et est ratio: quia priuilegium militis cõceditur solùm circa ea quæ veniũt expedienda ab ipso milite.

SVMMARIVM.

1 *Regula generalis non comprehendit specialia.*

Bonorum. Quæro quid velint dicere ista verba, quia generalis est ista determinatio. Dicit gl. vt nõ sit vlla exceptio. ex qua no. Dy. q regula generalis cõprehendit oẽs casus priuilegiatos. Sed hoc mihi non placet: quia 1 † regula generalis non cõprehẽdit specialia vt not. Dy. super rubrica de reg. iur. lib. vj. & j. de regu. iur. l. j. & ibi gl. sed est rõ legis: quia priuilegiũ militis nõ egreditur personam militis, & ea quæ ab ipso milite testante sunt expedienda respicit, vt hic sed petitio bono. pos. respicit personam heredis, & priuilegium militis non tollit negligentiã hæredis, vt hic & ideò priuilegiũ militis non tollit delictũ scribẽtis.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium militis non tollit priuilegium mulieris.*

Ciuitas si concesßit Bayliam quibusdam sapientibus prouidẽdi, & ordinandi, quomodocunq; uelint, quòd ex ista generali conceßione non uidetur data potestas auferendi ius tertio quæsitum.

2 *Fundus dotalis si legatur, debetur æstimatio.*

Alienatio fundi dotalis quomodo dicatur prohibita, & cuius respectu?

LEX XVII.

Dotalem. b Quæro quæ est ratio huius. l. Rñ. quia 1 † priuilegium militis nõ debet tollere priuilegium mulieris. ita dicit gloss. vide eam. & l. quam allegat scilicet. l. fina. in princip. s. ex quib. cau. ma. similé videbitis not. j. l. proxi. §. j. ¶ Et hoc est not. ad questionẽ in qua cõsului. cõcessit ciuitas quibusdã sapientibus Bayliã, & potestatẽ, puidẽdi, & ordinãdi super aduñãtia quomodocũq; velint, & melius possint, & habent illã potestatẽ quã habet adunantia generalis, an possint auferre ius alterius? Et videtur q possint generaliter. vt. l. venditor. §. si cõstat. s. cõmu. pdio. & l. Antiochensium. §. j. de priuile. cred. & l. lucius. j. ad munici. & de ven. rerũ q̃ ad ciui. per ti. l. j. lib. xj. Sed cõtra vnã psonã singularẽ non possunt, vt. l. si priuat⁹. j. qui & a qui. & l. toties. §. j. j. de polli. Et dubium q̃onis est, an ex illa gñali cõcessione trãseat potestas illa: ita q si illi sapientes volunt possit auferre ius quæsitum alteri. dic q hoc ius non venit in generali cõcessione vt hic, coniuncta. l. j. s. 2 eo. ¶ † Quæro si legatur fundus dotalis, an debeatur estimatio? Glo. dicit q nõ: quia huius rei dotalis nõ c est cõmerciũ: qd' tene menti. Et idẽ gl. tenet c in. l. si pdiũ. C. de iure do. & ibi Cy. hoc tãgit. Iac. de aret. tenet cõtrariũ hic. & dicit q nõ est verũ q fundi dotalis cõmerciũ sit phibitũ. i. ipsa vẽditio. sed phibita est alienatio: & ideò dicit Iac. de are. q debet̃ estimatio, vt. l. si quis inquilinos. in prin. j. de leg. j. & l. cętera. §. si duobus. eo. ti. Ego examinaui in. l. cũ lex. de fideiussori. & dixi q respectu mulieris est phibitus contractus, & obligatio, & dominij translatio. & ita no. in. l. si prędiũ. C. de iure do. & ibi per doc. sed respectu aliorũ cõiter tenet obligatio, & venditor emptori obligatur, & fideiussor accedit: sed dñium nõ transit, vt dixi in. l. cũ lex. j. de fideius. & sic hoc casu debeatur estimatio.

LEX XVIII.

Si certarum. Ibi, certarũ. al's certorũ: & tunc stat pprie. alias cęterarũ & tũc subaudi tm̃ & mobiliũ: aliàs instituisset simpliciter aliquos in certis, & vnũ in cæteris rebus & c. & d sic d ille esset hæres d vniuersalis: & alij habentur loco legatarij, vt. l. quoties. C. de hære. insti.

Iulianus. Oppo. gl. j. eod. de. l. si duobus. Solu. vt ibi. Itẽ opp. de. l. si sub conditione. qui. mo. vsusfru. amit. Sol. ibi sunt hereditates duorum: hic vnius. ¶ Item opp. s. ea. l. in prin. Solu. hic sunt diuersa patrimonia, & ideò sunt diuersi hęredes: ibi vnũ tantũ. Oppo. de. l. ex facto. s. de hære. instit. Sol. ibi loquit̃ in pagano qui non habet nisi vnum patrimonium: hic in milite qui habet duo patrimonia: & ideò fit ista separatio.

SVMMARIVM.

1 *Hæres institutus à pagano, quando poßit in eodẽ testamento exheredari?*

Si eodem. * Miles potest hæreditatẽ relinquere, & eandem adimere in eodem testõ. h. d. * In hoc. §. semper dubitaui. dicit̃ hic, put est in litera. ¶ No. q paganus illũ quẽ heredem instituit, nõ potest exheredare in eodẽ testõ. Cõtra: scd'm illã literã ĩ qua dixit nõ. Sol. scd'm illã literã negatiuã cas⁹ ponit̃ duob⁹ modis. Primò instituit seruũ cũ libertate & ademit sine libertate, q nõ põt: vt. l. si ita. §. regula. s. de li. & posth. & tũc pcedit sine scrupulo, quia miles hoc potest: pagan⁹ nõ. sed alio modo intelligitur in libero instituto: & tunc dicit gl. q ratio est quia exheredatio est res inepta in extraneo: vt. l. quidam cum filium. j. de verbo. oblig. Sol. propter hoc non intelligitur solutum contrariũ alterius literæ. Item exhr̃datio est res inepta in extraneo: sed in herede istituto est res apta, vt. l. paterfamilias testõ. s. de here. insti. Ego dico 1 †, put habes literam negatiuam quòd nullus liber homo potest exheredari sine iusta causa. hic est casus in. l. paterfamilias testamẽto. ff. de hære. insti. & l. vxorẽ. §. hæres j. de leg. iij. & est rõ: quia cum hæreditas debetur hęredi instituto, à seipso non potest adimi, vt. l. sed & si cõditioni. §. fina. s. de hæredi. institue. Sed prout habes literam affirmatiuam scilicet possit, siue non tunc intelligitur quòd possit fieri ex causa legitima ingratitudinis, vt. l. paterfamilias testamento. s. de hæred. institu. & l. vxorem. §. hæres. j. de lega. iij. vel dic quòd non põt adimi directè, sed per fideicõmissum, vt. d. l. vxorem. §. hæres. & dixi in. d. l. paterfamilias testamento.

de his q̃ in tes. dele. vide oino Bal. in. l. si vn⁹ & in. l. pe. C. de test. vbi nõ stat cũ dicto Barto. hic Abb. in. c. cũ venerabilis. de reg. stat cũ dicto Barto. hic And. Barb.

POMATES.

a ¶ Vltimò induco. Vide Bal. ĩ. l. ea q̃ p illũ tex. C. cõmi. vel epis. Alex. cõs. ij. in. ij. col.

POMATES.

b ¶ Dotalem. Vide Aret. cõs. cxlvij.

POMATES.

c ¶ Gloss. tenet. Ista ẽ cõis scd'm Alex. in. l. apud iulianũ. §. fi. in. iij. colũ. de leg. j.

POMATES.

d ¶ Ille esset hæres. Vide Alex. in. l. cogi. col. fi. ff. ad treb. §. si miles. versi. vltimò hęc lex inducitur ad. q. vide p Alexã. cõsi. lviij. j. col. iij. vol. & cõsi. cxxij. eo. volu.

a ✥POMATES. ¶ Quærebatur. Vide quid dicat Bar. consi. xiij.
b ✥POMATES. ¶ Item quæro. Vide Alex. in l. j. in prin. ff. de vulga.
c ✥POMATES. ¶ Ad qõnẽ. Vide Panor. & moder. in cap. nullus iudicum. de foro compe. Bal. in authẽ. hoc ius porrectũ. C. de sac. sanc. eccle. & contrarium tenet gl. in c. quisquis. xiij. q. iiij. in verbo, ecclesiasticis. vide etiã Anto. de bu. consil. xl. inci. nullũ dubita, refert Felin. in c. de quarta. in. iij. col. de pręscr. & ꝓ opi. Bar. cõsuluit Aret. consi. xciiij. & vide Barba. consil. xv. ij. col. j. vol.
d ¶ An ille prior. ade tu & vide ad hoc dicta Barto. Feli. in procę. Grego. col. iiij. versi. sed ad prædicta.
e ¶ Primò dicit. Ade tu ad hæc dicta Bald. in l. j. C. de erro. aduo. & eũdem Bar. in l. j. §. & parui. j. qđ vi aut clã. & Alex. de Imo. in cõsi. iij. col. ij. iij. vol.
✥POMATES.
f ¶ Certè sic. Vide remisiuè p Alexã. cõsi. xxxiiij. inci. viso themate, in prin. j. vol. Bart. in l. non putauit. §. nõ quæuis. ff. de cõtrarab. adde cõcor. p Alexã. cõsi. iij. colũ. ij. in iij. vo. & cõsi. lv. colũ. ij. eo. vol. & vide quid per istũ text. dicat Bald. in l. qui accusare volunt. C. de edẽ. & circa hoc dictum Barto. vide Alexã. consi. clxvj. & consil. vj. col. iij. volu. ij. vide etiam Alex. cõsil. clxxvj. in vlt. col. ij. vol. Feli. in c. quoniam cõtra falsam. col. ij. de proba.
✥POMATES.
g ¶ Sunt statuta. Vide Ias. in l. de quib⁹ xxix. col. ff. de legi.
✥POMATES.
h ¶ Vltimò no. Vide Paul. de ca. in l. hac cõsultissima. ĩ prin. C. de testa.
✥POMATES.
i ¶ An teneat. Vide Ludo. Ro. cõsi. xv. & consil. xj. Alexã. in l. j. ff. ne quis eũ qui.

Similes.

Hic. §. cum l. seq. concordat cũ l. si post missionẽ. j. ad legem falci, & cum l. sequen.

✥ SVMMARIVM. ✥

1 *Diminutio quæ fit de legatis duplex est.*
2 *Legata ultra uires patrimonij, an sint indebita de iure gentium & ciuili.*
3 *Legatus si sibi reseruauit prebendam uacaturam. remißiuè.*
4 *Duo statuta si contraria reperiantur in eodem uolumine se cundum derogat primo, licèt sint eodem tempore confirmata. remißiuè.*

LEX XIX.

Si vero. Quid ergo. Glo. ponit casum. volo ✝ ꝙ notes vnũ. 1 quedã est diminutio q̃ fit de legatis: qa vires patrimonij nõ sufficiũt: quædã est diminutio q̃ fit p. l. falcidiã primũ probat̃ hic, & l. si post missionẽ. & l. in quãtitate. in fi. j. ad leg. fal. Modò aduerte, legata nõ debent̃ vltra vires patrimonij. 2 sed quero ✝ an sint indebita de iure naturali hoc est gẽtiũ, & ciuili. & hic est casus ꝙ sic. & ideò nõ vr̃ di spẽsatũ p verba. l. j. s. eo. & vt dixi. s. e. l. neq; enim. §. j. sed diminutio q̃ fit p. l. falci. nõ facit legata esse idebita de iure gẽtiũ, sed de iure ciuili. & ideò in testõ militis habet locũ prima diminutio, sed secũda nõ, 3 vt dixi in l. j. j. ad leg. fal. Gl. ✝ inducit hãc. l. ad qõnẽ de legato q reseruauit sibi pbẽdã vacaturã. & de hac qõne est facta decretalis, extrà de off. leg. c. psenti. li. vj. & habet̃ p Dy. in c. j. in vltima qõne. de reg. iu. li. 4 vj. ¶ Vltimò hec lex ✝ inducit̃ ad q. vos videtis ꝙ licèt testamẽtũ, & etiã codicilli cõfirment̃ eodẽ tpe, scilicet tpe mortis: tñ ordo cõpositiõis inspicit̃. & sic inducit̃ ad q. de duob⁹ statutis cõtrarijs in eodẽ volumine reptis, vt secũdũ deroget primo: licèt sint eo dẽ tpe cõfirmata. de hoc no. Cy. in l. ij. C. de testa. tu te. & per Dy. in l. tutores. s. de testa. tu. & ego scripsi in repetitione l. omnes populi. de iusti. & iure.

✥ SVMMARIVM. ✥

1 *Verba obliqua trahuntur ad directa expressa dispositione defuncti.*
Item fauore libertatis.
2 *Verba directa ex dispositione defuncti trahuntur ad fideicommissum.*
Item ex ratione legis.
3 *Testator si dixit, uolo quòd post mortem meam restituatur tali, substituens eum uulgariter, & pupillariter quòd erunt duæ directæ.*
4 *Incõtinẽti dicitur fieri quod sit simul, qñ fit unũ post aliud.*
5 *Testes deponentes uidisse aliquid per rimulam, scilicet unus post alium, dicuntur contestes & probant.*

LEX XX.

Quærebatur. a Hæc lex est valde notabilis, & mẽti tenẽda. & iuriscõsul. ĩ hoc tit. pcedit hoc ordine: qa à principio tituli vsq; ad l. si certarũ. ponit expositionẽ illorũ vborũ testent̃ qũo velint: positorũ. s. e. l. j. sed in l. si certarũ. cœpit formare qõne circa materiã. & hic ponit̃ vna 1 qõ. ¶ ✝ No. ꝙ vba obliqua trahunt̃ ad directã ex expssa dispositione defuncti: vt hic. Itẽ qñq; fauore libertatis trahunt̃ ad directã: vt. s. e. l. neq; em̃. cũ l. seq. 2 ¶ Itẽ no. ✝ ꝙ qñq; ex dispositiõe defuncti vba directa trahunt̃ ad fideicõmissum. ¶ Itẽ qñq; ex dispositiõe. l. vt vidistis in l. vbis ciuilib⁹. s. de vul. & pup. 3 subst. ¶ ✝ Itẽ qro, b si testator dixit, volo ꝙ post mor b tẽ meã restituat̃ tali: substitues eũ vulgariter vel pupillariter erit ne directa? Et videt̃ ꝙ nõ: qa verbũ restituo, est fideicõmissariũ: vt l. coheredi. §. cũ filię. de vulg. & pup. sed tñ cõtrariũ est verũ: qa testator voluit verbũ fideicõmissariũ trahi ad directũ, & po4 tuit, vt hic. & ecõuerso esset idẽ. ¶ ✝ Vltimò no. gl. q̃ ĩcipit, simul. & aliàs semel. q̃ dicit ꝙ illud quod fit ĩcõtinẽti vnũ post aliud dicit̃ fieri simul. Quod facit 5 ad qõ. ✝ plures testes dixerũt ꝙ viderũt tale qd per rimulam vnus post alium. ¶ Quæritur modò an probent. & videtur quòd non sunt contestes. Contrarium est verum: quia quod fit incontinenti vnũ post aliud dicitur fieri simul. & sic sunt contestes: vt hac glo. Idem not. in l. antiqui. si pars hæred. & l. hæredes palam. in fi. s. de testa. & no. per Iaco. de are. & Cy. in l. testium. C. de testibus. & ibi vide Barto.

Si quis a milite.

De hoc no. vt plenè dixi in l. licèt. j. de leg. j.

LEX XXI.

Tribunus.

Cum aliquis.

De hac materia dic vt dixi. s. eod. l. in fraudem. §. j.

✥ SVMMARIVM. ✥

1 *A uerbis statuti non receditur.*
2 *Tribunus militum quòd non habeat priuilegium militis, nisi sit miles.*
3 *Exempta ecclesia, sunt exempti præsbyteri, monachi, & perpetuò obligati.*
Prior laicus hospitalis exempti, in his quæ respiciunt personam non est exemptus.

LEX XXII.

Qvod constitutum. ¶ No. hãc legẽ q̃ solet allegari in materia statuto 1 rũ, ✝ ꝙ nõ recedit̃ à verbis statuti. ¶ Querit gl. quid si est tribun⁹ & miles, an habeat istud priuilegiũ finito officio? Dicit ꝙ sic: qa 2 cũ miles habeat illud priuilegiũ: ergo & ipse, cũ sit miles. Et sic ✝ no. ꝙ tribunus militũ nõ habet priuilegiũ militis, nisi ipse sit miles. quod tene mẽti. Et c induco hoc ad q. c nã canoniste dicũt ꝙ ✝ ecclesia excẽpta, videnẽ excẽpti pre3 sbyteri monachi & ppetuò obligati: vt in c. p exẽptionẽ. extrà de priuil. lib. d vj. Modò quidã est prior cuiusdã hospitalis, quod est excẽptũ: an ille prior d est exẽptus? Ego cõsului sic. prior hospitalis põt esse laic⁹, vt in c. ij. extrà de reli. domi. in clc. Modò. c. quod dicit exẽpta ecclesia videtur exemptus prælatus, intelligo de pręlato qui sit de corpore ecclesiæ: sed si esset laicus: tunc in his quæ respiciunt suã personã non est exemptus, & non gaudet priuilegio: vt habetis hic. & ita dixi: quod no. bene quia quotidie practicatur.

✥ SVMMARIVM. ✥

1 *Stante statuto quòd contra instrumentum uel sententiam non poßint opponi nisi certæ exceptiones tamen poterit opponi quod instrumentũ nõ sit instrumentũ uel sentẽtia.*
2 *Villa si uigore statuti tenetur resarcire damnum derobato, debet prius constare ipsum esse derobatum.*
3 *Verbum relinquo, an trahatur ad institutionem? remißiuè.*
4 *In his quæ percipiuntur sensu auditus. ratio: quia audiui in teste est bona.*
5 *Testes dicentes audiuisse titium instituisse seium hæredem quòd non probent, nisi dicant se adhibitos & rogatos.*

LEX XXV.

Diuus traianus. Hæc est bona lex. ¶ Opp. ꝙ testes rogati nõ requirant̃, vt. j. e. l. lucius. Sol. vt no. plenè. s. eo. l. j. vbi plenè gl. distinguit. & no. C. e. l. milites. ¶ Secũdò no. ex hac l. multa. primò dicit e statutũ ✝ ꝙ contra e 1 instrumentũ publicũ nõ possint opponi, nisi duę, vel tres exceptiones: vel contra sñiam iudicis nõ possit opponi, nisi vna exceptio. modò ego volo ꝓbare instrumẽtũ nõ esse instrumẽtũ, vel sñiam non esse sñiam. Querit̃ an f possim opponere. Certè sic: f quia pri⁹ debet cõstare sñiam esse, vt hic. facit l. iiij. §. condẽnatũ. de re iud. & hoc disputãdo determinauit Nic. mat. de mu g tina. ¶ Itẽ sunt statuta g ✝ per totã Italiã ꝙ si aliquis fuit derobatus, villa te2 neatur restituere damnũ derobato: & stetur eius iuramẽto. certè hoc debet intelligi ꝙ prius debeat cõstare ipsum esse derobatũ: & pòst stabit eius iura mẽto de æstimatiõe dãni, vt hic. & pro hoc facit. l. si cũ exceptione. §. in hac 3 s. quod metus cau. ¶ ✝ Itẽ no. hic ꝙ verbũ relinquo, trahitur ad institutionẽ. 4 de quo dic vt dixi in l. his verbis. s. de here. insti. ¶ ✝ Itẽ not. ꝙ in his quæ auditu percipiũtur sufficiẽs est ratio testis si dixit, ego audiui, vt hic ibi: se audiuisse &c. De hoc vide per doc. in l. testium. C. de testi. & per Iac. de are. in h l. j. §. idẽ labeo. de aqua plu. arcẽ. ¶ Vltimò no. h ✝ ꝙ si testes dicunt se audi5 uisse titium instituisse talẽ hæredem, & nõ dicũt se adhibitos & rogatos ad hoc, nihil probant: vt hic. ibi, alioquin &c. Et hoc tene menti quãdo habes probare testamentum per testes: & sis cautus in formando articulos.

✥ SVMMARIVM. ✥

1 *Qualitas iuncta uerbo uel participio debet intelligi secundũ tẽpus uerbi uel participij.*
2 *Dominus si tenetur pro delicto commisso à famulo quòd non teneatur pro delicto commisso antequàm esset famulus. secus si dixit pro delicto famuli.*

LEX XXVI.

1 Titius. Qualitas ✝ iuncta verbo vel participio, debet intelligi secundum tempus verbi vel participij. h. d. solennis hæc lex. ¶ Et nota text. ibi, constitutionibus enim. & dicit statutum quòd dominus tenetur pro delicto commisso à famu 2 lo suo. Quæro ✝ an teneatur i dominus pro delicto commisso antequàm esi set famulus? Certè non: quia oportet quòd sit famulus tempore delicti commissi: vt hic. & expresè in l. in delictis. §. si extraneus. s. de noxa. act. & gl. ibi allegat concordantias. & facit l. si tutoris. in fi. s. quod iussu. sed si dicit ꝙ dominus tenetur pro delicto famuli: tunc iste tex. innuit quòd tenetur pro delicto antè commisso: vt hic: quia dicit non militum testamenta, sed à militibus facta. cognita in hoc: quia est valde vtile scire. vide circa hoc. s. de vul. & pup. subst. l. ex facto. in princ.

Centurio

LEX XXVIII.

Centurio. Not. quòd qui annullat testamentum, non solũ annullat testamentum, sed etiam omnia scripta in testamento. hoc dicit.

LEX XXIX.

Cum filiusfa. ¶ Not. tex. ibi, quia hæreditati &c. cõcordat. s. eo. l. in fraudẽ. in prin. & l. dotalem.

LEX XXX.

Si a milite.

Edictum. ¶ No. hunc. §. qui est gl. illius verbi quomodo, quod est positũ. s. eo. l. j. quia verba illius arbitrij quod datur militibus. s. eo. l. j. nõ extenduntur ad turpe.

SVMMARIVM.

1 *Patri emancipati, & alijs ascendentibus non habentibus filium in potestate debetur quarta in bonis filij.*

2 *Testamentũ factum, circa peculium castrẽse, qnòd subiaceat querelæ & cõtratabuletur.*

1 **Patri eius.** Quæro quæ † sit pars debita patri emancipati secundùm ista tẽpora? Dicit gl. qđ est tertia. vide gl. quæ dicit in tertia. Idẽ no. in. l. pãtoni⁹. circa princi. j. si à pa. qs fue. ma. Cõtrarium no. in authẽ. de triẽ. & semis. §. j. & in authẽ. nouissima. C. de inof. test. vbi q̃-
a rit gl. an pars quarta q̃ debeł patri augeatᵃ p authẽ. nouissima? qd dicem⁹? ᵇ
b fortè q patri manumissori debeł tertia. ita loquił ista gl. & gl. cõcordãs. sed in alijs ascendẽtib⁹, vt ex linea materna vel alij ascẽdẽti q nũq̃ habuit eũ in potestate, nec eũ manumisit: tũc debeł quarta: vt in gl. cõtrarijs. Itẽ dicitur hîc quòd bo. pos. cõtratabu. nõ habet locũ in testamẽto militis. ¶ Sed quero
2 † qd in q̃rela, dicit gl. idẽ, vt. l. fi. C. de inof. test. vide gl. q̃ incipit, vt. j. posita. in. l. nã in bonis. & sic tenet q testm̃ factũ circa castrẽse peculiũ nõ subiacet querelæ, nec contratabulał. Idem no. in. l. fi. C. de inoffic. testa. ¶ Contrariũ no. in. l. cũ lege. C. de epi. & cle. & eo. tit. authẽ. presbyteros. & in corpore vñ sumił. de san. epis. §. presbyteros. vbi dicił quòd petił legitima cõdictiõe ex lege. alibi gl. dicit quòd subiacet hodie querelæ, & cõtratabulał. vt no. ĩ auł. in testõ. C. ad tertul. & l. fi. C. de inoffi. testa. & j. si à pa. qs fue. ma. sup rubri. & ibi de hoc dixi, & tenet Iac. de are. & Cy. in auł. ex causa. C. de libe. præt. ego tenui idẽ p tex. in authẽ. vt cũ de appel. cog. vñ sumił authẽ. ex causa. & auł. in testõ. vbi dicił q testamẽtũ filij rescindił patre præterito. & sic intelligił in casu quo fili⁹ põt testari. sed fili⁹ nõ põt testari nisi in castrensi vel quasi: ergo in castrẽsi vel quasi debet intelligi. & sic hodie subiacet querele.

LEX XXXIIII.

Si filiusfa. Hæc. l. duos casus ponit per pulcherrimam rationem. Et vnus casus est quando posthum⁹ natus est milite existente in militia. Secundus, quando nascitur post militiam.

LEX XXXV.

Eius militis.

c **Militia.** ᶜ Facili⁹ tollił quod valet iure speciali, q̃ quod valet de iure cõmuni. hoc dicit. & not. text. ibi alioquin &c.

SVMMARIVM.

1 *Dictio ad, ponitur pro iuxta.*

2 *Testator si filium pupillum instituit, & idem pupillariter substituit extraneum: & in codicillis illam substitutionem reuocauit: & pupillo pupillariter substituit sorores: quòd sorores excludent extraneum primò substi tutum.*

LEX XXXVII.

1 **Militis codicillis.** ¶ No. gl. q̃ dicit ad testamentũ id est iuxta testamẽtum. † & sic dictio ad, ponił p iuxta. & eodẽ mõ: vt. l. qdã iberus. ff. de serui. vrba. prædi. & l. itẽ apud labeonẽ. §. cõuiciũ. j. de iniur. & ibi no.
2 p Iacob. & tene mẽti hãc. l. nã † p ipsam cõsului in ciuitate ista in vna. q. nã dicit. l. j. s. eo. quòd milites quocũq̃ mõ sint testati valet testamẽtũ. & dicit, si fecit codicillos hæreditas debeł iure directo. mõ qdã instituit filiũ pupillũ, & ei pupillariter substituit quẽdã extraneũ: post in codicillis illam pupillarẽ substitutionẽ reuocauit, & substituit ei forores illi⁹ pupilli: & euenit casus illi⁹ pupillaris substitutiõis. dicit substitut⁹ pupillariter q ĩ codicillis nõ potuit reuocari substõ iure directo, sed iure fideicõmissi. Et sic volebat succedere de iure directo: & restituere alijs substitutis retẽta quarta. Et sic te-
d nebãt oẽs doctores. ego dicoᵈ q ille extrane⁹ in totũ repellał: quia q̃n in prima volũtate est institut⁹ extrane⁹, & in sequẽti volũtate nõ solẽni sunt instituti veniẽtes abintestato: tũc prima volũtas solẽnis tollił p secundã nõ solẽnẽ: vt. l. hac cõsultissima. §. si qs aũt. C. de testa. & l. ij. s. de iniust. testa. Sed mihi respõdebał quòd ille. §. si qs. loquebał q̃n testator nõ restrinxit se ad certum gen⁹ testãdi. ego respõdi p istã. l. nã sicut ibi in. §. si qs aũt pmittił nõ solenniter testari: ita hîc militi pmittił nõ solẽniter testari: & tñ miles restrinxit se ad certum gen⁹ testãdi, scilicet quia voluit codicillari: & ex illo priuilegio in codicillis dare hæreditatẽ directò: vt hîc. & ita fuit obtentum.

Miles. ¶ Oppo. s. eo. de. l. quærebatur. Sol. vt ibi, & videbitis. j. ea. l. in fine.

Miles. Nota ex hoc. §. quòd authẽ. ex causa. q̃ dixit ex causa præteritionis vel exhæredationis &c. habet locum vbi testator

a præterijt filiũ sciẽter. secus si ignorãter: qa tũc legata nõ debentur. vt hoc. §. & l. si cum vel in vtero. C. e. ti.

SVMMARIVM.

1 *Disponere quoquo uoluntatis iudicio sufficit inter uenientes ab intestato.*

2 *Testamentum inter liberos si producatur corrosum taliter q non appareant nisi duo testes, ualet testamentum.*

e **Veteranus.** ᵉ Nota solennem. §. & not. tex. ibi: in cuius exceptione vires &c. Et quæro quid volũt dicere ista verba. Rñ. doli exceptio semp nitił æquitate: vt. j. de doli excep. l. qui æquitate. vnde si legatarius petit, repellił exceptione: quia non habet voluntatem defuncti. Si verò legatarius possidet, & hæres institut⁹ petit, similiter repellił hæres exceptiõe quæ pcedit ex ea æquitate: qa petit quasi nõ habeat volũtatẽ defuncti: & ideò in pari causa potior est cõditio possidentis. ¶ Opp. q etiã ĩstitutio nõ valebit: vt. l. hæreditas C. de his qb. vt indig. So. vt ibi p doc. no. in. l. nostrã.
1 C. de testa. & † crederẽ ᶠ q si aliqs diceret ista verba
f hodie corã quinq; testib⁹, & in illo testõ non essent extranei scripti, sed veniẽtes ab intestato, primũ tolleretur: ᵍ quia sufficit quoquo vcl⁰ũtatis iudicio * disponere &c. vt. l. ij. s. de iniusto testa. & l. hac cõsultissima. §. si qs aũt. C. de testa. & hoc tene mẽti. & semp
g
2 respice qs sit institut⁹ in testamẽto. Nã semel † ego habui de facto, pducebał quoddã testm̃ scriptũ, & publicatũ in quo erãt scripti filij testatoris, & rogati p fideicõmissum restituere, quod testm̃ erat corrosum adeò q nõ apparebãt, nisi duo testes, dicebatur quòd testm̃ nõ valebat. sed certè dixi q valebat per §. ex imperfecto. l. hac consultissima. C. de testa.

h **Miles.** ʰ Quæro si miles facit secundũ testamẽtũ, an videatur velle reuocare ipso iure primũ: vel an videał vtrũq; valere? Gl. in. l. quærebał. s. eo. dicit quòd in dubio valet vtrũq;. sed ibi text⁹ illi⁹. l. facit cõtrariũ. ¶ Iste tex. facit p gl. s. ea. l. in princi. & §. j. Quid dicem⁹? dic si qdẽ primũ testamẽtũ expressè vult remanere: nõ est dubiũ: vt. d.
e l. quærebał. Si aũt nl dicit; & tũc aut fecit secundũ testamẽtũ sup omnib⁹ bonis: & videł primũ tũc reuocare: vt hîc, & d. l. quærebał. Si autẽ fecit sup parte bonorũ: tunc in dubio videtur velle vtrũq; valere: vt. s. ea. l. j. in prin. & §. j. & ita dicunt doctores.

LEX XXXVIII.

f **Si duobus.** Istam materiam examinat gloss. plenè in. l. j. C. eo. titu.

LEX XXXIX.

Quod dicitur. Not. ergo qđ in institutionibus existens cõditio trahił retro vt hîc & no. p Dy. in. c. j. de reg. iur. lib. vj. sec⁹ si
g in legatis, vt. l. j. §. j. ad sylla. & ibi videbitis.

SVMMARIVM.

1 *Instrumenta confecta à notario suo an ualeant?*

2 *Testamentum militis non ualet, si non est perfectum.*

LEX XLI.

h **Lucius.** Nota istud verbum nota rio suo &c. quod est valde no. an ille notæ pbẽr, dixi ĩ. l. quoties. ver. sed si nõ in corpore. s. de hære. insti. Ioan.
i an. ⁱ disputat vnã q̃stionẽ, † an instrumẽtũ factum à
1 notario suo valeat? Et videł casus q valeat: & potest allegari pro & cõtrà: sed magis videtur q sic. & hîc
i erat dubium: quia erat scriptũ notis, & nõ literis extensis. hanc quæstionem ponit Io. an. in mercurialibus suis in tit. de regu. iur. non recordor sub qua litera. Item aliud quod dicitur legitimis probationib⁹.
2 no. vt dixi. s. in. l. j. in fi. Item notaꝛ quòd etiam testamentum militis non valet, si non est perfectum. facit. j. de lega. ij. l. fideicõmissa. §. j. & s. de testa. l. si is
k qui.

SVMMARIVM.

1 *Argumentum de re ad tẽpus, & de persona ad res, q ualet.*

LEX XLII.

Miles ita. Et quia diximus. Ibi, & quod in bonorũ & cætera.
1 ¶ No. † quòd licitũ estᵏ arguere de reb⁹
k

¶ Augeał. Et qđ hodie sit aucta, adde Alex. de imo. in consi. cxl. in fi. in. j. vol. & Fab. de sctõ Fabi. in auth. nouissima. col. iij. versic. secundò quæro.

POMATES.

b ¶ Quid dicemus. Vide Lud. Ro. con si. clxxxv.

POMATES.

c ¶ Militia. Adde rõnẽ p Lance. in. l. ij. §. j. in fi. ff. de iud. & est gl. in. c. si sup gratia. de offi. dele. li. vj. & in. c. fi. xvj. q. iij.

POMATES.

d ¶ Ego dico. Vide Alex. cõs. cxlvj. iij. vol. Are. in. l. cohæredi. §. cũ filiæ. ff. de vulga. & in authẽ. hoc ĩter liberos. C. de testa. Iason in. l. hac consultissima. §. si qs autẽ. allega. hîc. C. de test. Ro. consi. clxxix. in. iij. col. in. ij. dubio.

POMATES.

e ¶ Veteranus. De intellectu huius. l. vide Alex. cõsi. lx. col. ij. vol. ij. & l. nemo. co. vij. de leg. j.

POMATES.

f ¶ Et crederem. Vide Alex. cõsil. ciiij. inci. vt paucis vtar. ij. vol. Barb. consil. lxvj. aliàs. lx. colũ. xiiij. in. ij. volu.

g ¶ Primum tolleretur. de hoc dicto feci mentionem in. l. si iure. de leg. iij.

POMATES.

h ¶ Miles. Ad istũ tex. vide Alexã. in consi. cv. in. ij. colũ. in. iiij. vol.

POMATES.

i ¶ Ioan. an. Vide Alex. in. l. si pater. & in. l. filius. §. sequens. ff. de falsis. in apostil.

POMATES.

k ¶ Quod licitũ est. Vide Iaso. in. l. diuortio. §. si fundũ. ff. solu. matr. Cepo. consi. vij. pe. colũ.

POMATES.
a ¶ Mulier. Et vide Bar. in l. mulierem. ÿ. de his quib. vt indig. & quod not. in l. affectiõis. ÿ. de dona. & in l. miles. ÿ. de re iud. vide Bal. in l. mercalem. C. de condi. ob turpẽ causam. qd in aduocato, cogita.
b ¶ Sed quid in clerico. Et vide Ioan. and. in c. de his. de sepul. & do. Flo. in c. j. de cle. egro. Andræ. Barba.

POMATES.
b ¶ In clerico. Vide Alexã. in l. cẽturio. colũ. ij. ff. de vulga. Fel. in c. cũ ex officij. in prin. de pscri.
Pro cõcordia. Aduerte q dignitas est gradus doctoratus, ita probat Bar. in l. j. C. de no. codice cõp. in l. fi. C. de iudi. contrarius tamen allegatur per Pañ. in c. clerici officia. de vi. & ho. cle. colũ. iiij. in hac l. ex eo. tu dic qđ Bart. corruptè allegaẽ. eo q affirmatiuã tenet vbiq; & sine dubitatione in doctorib⁹, licet et se remittat: sed in militib⁹. s. dicit nõ habere dignitatẽ. Adde ad Pañ. idẽ tenẽtẽ cãdẽ cõtrarietatẽ in c. ppofui sti. de proba. col. fi. vbi concordat dato quòd esset sibi cõtrari⁹. adde eundem Panor. in c. clerici. de iud. Adde Bart. in l. oẽs. C. de deci. lib. x.

POMATES.
c ¶ Ex sola electiõe. Vide Panor. cõsil. xlvij. j. volu. & Prepo. in c. ij. col. ij. li. ij. d. Imol. in cle. j. §. porro. v. q. de iureiur.

POMATES.
d ¶ Miles habeat dignitatẽ. vide Iaso. i l. pe. j. col. C. de pac. Alex. in l. diẽ functo. colũ. viij. ff. de offic. asses. Abb. in l. milites. C. locat. Bart. in l. j. antepe. col. C. de dignita. libr. xij. Angel. in proœ. istit. in j. col.
e ¶ In doctore. An doctoratus sit dignitas, vide Abb. in c. clerici.

ad tempus, vt hîc. Et idem de personis ad res, vt l. qui plures liberos. de vulg. & pup. Idem de tempore ad locum: vt l. vinum. ff. si cer. pet. & l. in hac. s. de tritica. & l. quoties. de verb. obli. Item collige rationem ex hac l. quare quis non potest decedere pro parte temporis testatus & pro parte non: quia sicut quis non potest decedere pro parte rerum testatus & pro parte non, ita nec tempore. dixi in l. hæreditas ex die. s. de hæredi. insti.

SVMMARIVM.

1 *Miles quòd non possit relinquere mulieri de qua est turpis suspicio.*
2 *Concubinæ an possit relinquere miles? remissiuè.*
3 *Priuatus potest donare & legare concubinæ & mulieri, de qua est turpis suspicio.*
4 *Clericus non potest legare concubinæ.*
5 *Legatũ factũ mulieri, quam quis retinebat in uxorem, quam tamen pro uxore habere non poterat, quando ualeat?*

Mulier. a ¶ Not. notabilem. §. quòd miles 1 † non potest relinquere mulieri de qua est turpis suspicio. & idem habetur in l. mulierem. ÿ. de his quib. vt indign. & in l. ij. C. de donatio. 2 inter virum & vxo. ¶ † Sed quero quid in concubina, vtrum miles possit sibi relinquere. Gul. videtur velle q non: vt no. in l. affectionis. ÿ. de donatio. & vide ea quæ ibi dixi. ¶ † Quero quid in priuato qui 3 donat vel legat alicui mulieri concubinæ, vel alij in qua est suspicio. Dicit gl. q valet donatio: & allegat l. affectionis. ÿ. de dona. & l. donationes in cõcubinã: eodem titu. sed in legato est expressum in l. qui concubinam. de leg. iij. & l. item legato. §. parui. eo. titu. ¶ Sed quid in clerico b † qui retinet concubinam, & 4 ei legatum relinquit? Richar. malũ. dicit q non põt, vt hic, & l. mulierẽ. de his qui. vt indign. Nã sicut milites seculares militiæ nõ potest, ita miles cœlestis militiæ non potest. & pro hoc alleg. gl. l. miles. de re iudica. & ibi idem dixi. ¶ Quæro † quid in ea quam 5 quis retinet tanq; vxorem: quam in vxorem habere non potest ratione consanguinitatis, vel alia ratione, an potest sibi relinquere legatum? Veritas est ista, aut mulier ignorat matrimonium non consistere: sed credit illud valere: & tunc valet. ÿ. de legat. j. l. fina. & l. ij. de his qui. vt indign. Aut mulier sciebat matrimonium non consistere: & tunc in eius persona legatum non potest consistere: vt l. vxori maritus. ÿ. de vsufructu lega. Aut dubitatur vtrum sciuerit, vel non. & in dubio præsumitur ignorantia: vt l. fina. ÿ. de lega. j. Item potest intelligi ignorantia, vel scientia ex his quæ notan. in l. fi. de ritu nuptiarum.

SVMMARIVM.

1 *Miles non efficitur quis ex sola electione.*
2 *Imperator non efficitur imperator, nisi suscepta insula.*
3 *Miles non habet dignitatem.*
4 *Doctor dicitur illustris, & legens per xx. annos efficitur comes.*
5 *Inuestituram recipere iussus, uidetur consequi dignitatem.*
6 *Dignitatem quando consequatur quis ex sola electione.*
7 *Scriptus in matricula militum, uel scholarium, si non est miles, uel scholaris, non habet priuilegia.*
8 *Scholaris nõ perdit priuilegium, nisi steterit per quinque annos.*

LEX XLIII.

Ex eo tempore. Non à tẽpore electiõis, sed ex eo tpe quo script⁹ est ĩ matricula militũ ĩcipit qs priuilegio militari vti. h. d. Gl. dat tres cõcordantias: vt hîc. habes † q 1 ex sola electiõe c nõ est qs miles, nec aliquã dignitatẽ cõsequiẽ ex electiõe sola, vt ĩ auẽ. de admi. §. fi. nec efficiẽ sui iuris: vt in authẽ. cõsti. q de digni. §. j. Item 2 nec † imperator efficiẽ imperator, nisi suscepta insula: vt l. bene à zenone. C. de quadri. pręscri. † Quæro 3 vtrũ miles habeat dignitatem. d Rñ. non vt l. pe. C. qui non pos. mi. li. xij. & de eques. dig. l. j. e. lib. & sic ista similia nil habẽt cõmune cũ milite: quia pdicti sunt in dignitate. Item adducit glo. simile in magistro. intellige aliarum artium. ¶ Sed quid in docto- e re? e Dic vt solet notari in prima constitutione. ff. 4 veteris. vbi doctor † appellatur illustris, sed si legerit per. xx. annos cõsequitur dignitatẽ comitiuam. Item dicit glo. simile in pistore. ¶ Oppo. j. l. proxi. f vbi antequam sit scriptus in matricula gaudet priuilegio militari. Dicit gl. q hæc. l. suppletur per illã. 5 vide gl. quæ dicit iussus cingi. & sic, † ex quo inuestituram quis est iussus recipere, videtur consequi di- g gnitatem: & inuestituram. vide per Dy. in c. j. de regu. iur. lib. vj. & habemus. x. collatio. quid sit inuestitura. ¶ † Item oppo. f dicitur hîc q per electionem 6 f quis non cõsequitur dignitatem. Contrà in. §. filius. insti. qui. mo. ius pat. po. sol. & l. fi. C. de decur. Solu. ibi loquitur in casibus specialibus, in quibus ex sola electione cum acceptatione secuta quis cõsequitur dignitatẽ: sed hîc loquiẽ in dignitatibus minoribus in quibus electus quis nõ potest cõsequi dignitatẽ vt no. in auth. de admi. §. illud. co. vj. & in auth. cõsti. quę de digni. §. j. co. vj. & in auth. sed epalis dignitas. C. de episc. & cler. quę inde sumiẽ. & facit quod no. de cõsu. l. fi. lib. xij. & dixi in prin. l. publius. ÿ. de cõd. & dem. Cõtra hoc opp. in auth. de defen. ciuita. §. j. vbi ex sola electiõe quis cõsequitur dignitatẽ. & ita intelligit gl. illũ tex. in l. priuatorũ. C. de iurisom. iudi. sed illa gl. non intelligit illũ tex. bene: quia ibi di- g ciẽ ex sola g electiõe cũ administratiõe etiã añ cõfirmationẽ. cũ administratione tñ qs cõsequiẽ dignitatẽ. Ratio est, ppter periculũ, ne officiũ interim vacaret. & ita dicũt canonistę: qa in ecclesijs valde remotis ab ecclesia romana statim elect⁹ facta electione põt administrare añ cõfirmationẽ: vt in c. ne pro defectu. extrà de elec. & eodem modo defensor põt añ cõfirmationẽ administrare: sed nõ habet dignitatẽ omnimodã: quia bene põt remoueri, si nõ est dignus. Sed cõtra hoc facit hæc. l. vbi nõ sufficit electio cũ administratione, nisi sit scriptus in numero. Sed rñdeo hęc lex loquiẽ in minorib⁹, in quib⁹ nõ est dignitas: sed predicta loquunẽ in officijs vbi est dignitas. ¶ Opp. de bo. pos. ex test. mi. de. l. j. ĩ fi. sol. vt ibi dicã. ¶ Item opp. de. l. qui mittũtur. §. antepe. & pe. s. ex qui. cau. ma. Sol. donec est in itinere habeẽ loco absentis causa reipublicæ, nõ tñ est miles. Itẽ videẽ q nõ sufficiat q sit ĩ numero. sed oportet q habeat stigmata, vt l. stigmata. C. de fabricẽ. li. xj. Sol. dic q etiã requiriẽ q habeat stigmata, & alia quę notanẽ 7 in l. pe. ex qb. cau. ma. ¶ Diciẽ hîc q ille qui † est scriptus in matricula militũ, habet priuilegia militũ. Et scholaris q est script⁹ in matricula scholariũ, habet priuilegia scholariũ. Sed quæro qd si est script⁹ & nõ est miles vel nõ est scholaris. Rñ. nõ habet priuilegiũ, vt l. scriniarios. C. eo. & l. q sub pretextu. C. de sacrosanc. eccle. & l. si duas. §. decet. s. de excu. tuto. 8 ¶ Sed quæro † an sufficiat h scholarẽ pbare se anno h intrasse & studuisse, si nõ studet: an verò pdaẽ priuilegiũ ex eo: quia nõ exercuit illud ministeriũ p vnũ annũ. Rñ. nõ perdit priuilegiũ nisi steterit p quinq; annos: vt de primicer. l. fi. lib. xij. C. de dome. & prote. l. iij. lib. xij. non sunt hîc alia dicenda ad præsens. tene menti.

LEX XLIIII.

i Filiusfa. i Habetur pro facto, quod de proximo est fiendum. h. d.

De acquirenda hæreditate. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Hæreditas quid sit?*
2 *Hæreditas quòd sit introducta de iure ciuili.*
3 *Hæres in foro conscientiæ non tenetur ad debita ultra uires hæreditarias.*
4 *Hæreditas & bona uacantia quomodo differunt.*
5 *Hæreditas qualiter acquiratur?*
6 *Hæreditas, ius acquirendi, & ipse actus acquirendi, differũt.*

LEX I.

Vrisconsultus. In l. j. de origine iuris admonet nos non incipere sine aliqua præfatione. & memini anno preterito in lectu. ff. vete. assumpsisse authoritatẽ. Pulchra sum & decora &c. Nũc assumo istã, Nigra sum sed formosa filia hierusalẽ, iõ dilexit me

Rex &

POMATES.
f ¶ Item opp. Vide Aret. in c. omnipotens. col. j. de accus.
g ¶ Ex sola electiõe. Adde tu tex. sing. & ibi Aret. in c. fin. extrà de iudicijs.

POMATES.
h ¶ An sufficiat. Vide Alex. consi. liiij. colũ. ij. vol. iij. & an debeat iterũ soluere, si faciat iterum scribere, in matricula elapsis quinq; annis vide Ludo. Ro. sing. ccxxxij. Bart. in l. aut facta. §. tempus. ff. de pœ. ĩ trac. de teste. in verbo aliquam, in xvj. colũ. Bal. in authẽ. habita. iij. col. C. ne filius pro patre. facit quod notat Bal. in authẽ. dos data. C. de do. ante nup. vide Roma. sing. cclxxviij.

POMATES.
i ¶ Filius. Adde Felin. in c. eam te. in xv. col. de rescri. Iason. vbi multa ponit in l. admonẽdi. in lect. in glo. in verbo tu ex isto intellectu. ff. de iureiur. gl. Bart. Are. & Ias. in l. diuortio. §. interdum. ff. solu. matri. faciunt ea quæ ponit idem Iaso. in l. naturaliter. §. nihil commune. in j. membro primæ cõbinationis. ff. de acqui. poss.

a ☙POMATES. ¶ Veteres. Vide ibi p Alex.ī.vj.col.& ibi p Are.ī prin.

b ☙POMATES. ¶ Testatore. Vide Alex.cōsi.clxiij.in.ij.col.in fin.in ij.vol.& quo iure sint inuenta testamenta, vide Barba.in rubri.de testa.col.j.aliâs.ciiij.

c ¶ Ex hoc sequit̃ decisio. Et vide hîc moderniores & Bar.in.l.j.C.de sa.san.ec.in.xj.col.Ang.ī l.j.§.hæc stipulatio.ff.si cui plus quàm p leg.fal.no. doct.in.c.j.de so.& in.ca.q̄ ī ecclesiarū. de test.& in.c.raynaldus.eo.tit. facit p Bar.qa ĩductum est in pœnā ne hæres nō cōficiens teneatur vltra vires hæreditarias: quia transgredit̃ legem, vt in.§.si verò non fecerit.in authē. de hære.& fal.colla.j. sed in foro cōsciētię qs non tenet̃ ad pœnas.ca.fraternitas.xij.q.ij.itē quia lex fundat se super præsumptione q̄ hæres surripuerit vt dicto.§.si verò. sed ista p̄sumptio cessat de iure cano, vt not.Bald.in authen.ingressi.C.de sacr.sanc.eccle.alleg. beatum Tho. in.l.cum quis.C.de iur.& fac.ign.& vide Lu.ro.in authē. similiter.e.tit.ad fi. vbi latè disputat. And.Barb.

d ¶ Foro cōsciētiæ. vtrū in foro cōsciētię hæres teneatur vltra vires, hæreditarias? vide de hoc Feli.in consil.xxj. vbi latè disputat, an hæres possit cōueniri vltra vires hęreditarias in foro cōsciētię, nō cōfecto inuētario: de quo etiā vide no.p Bart.in.l.gerit.j.eo.& Ioā.an.in.c.ij.de vsu.in.vj.in nouella.& vide Bal.in.l.fi.in prī.de iure delib.& in.l.muto.j.eo.& in.l.filiū quē habētē.in.xvij.col.C.fami.erciscū.& Ant.de bu.in.c.tuanos.de vsu.& Ang.in.l.ī testō.la.ij.C.de test.militis.& in l.j.§.hęc stipulatio. si cui plusq̄ p l.fal.& Pe.de anch.in.c.possessor. in.iiij. char.de re.iu.in.vj.

e ¶ Theologi. Adde qd' Pau.de cast. dicit se semp dubitasse de hoc dicto Bar. q̄ hæres nō cōficiens inuētariū, nō teneat̃ in foro cōsciētię: qa lex cōsciētię obligat ad omne illud quod obligat.l.positiua, qñ facta est ab habēte potestatē, vt dicūt theologi, & etiā Bar.in.l.si quis pro eo.ff.de fideiuss.& in alia materia in.l.vectigalia.j.de publi.& etiam adducit gloss. in.c.literis.de rescri. Ad hoc tamen respondet̃ quod alleg.per Pau.de ca.nō loquuntur in foro conscientiæ sed ciuili.an aūt de iure canonico teneatur vltra vires hæreditarias non cōficiēs inuentariū, ponit Bal.in.l.fi.C.de iure delibe.& tenuit idem esse quod de iure ciuili.& idem voluit Ang.vt refert Imo.in.l.j.§.hæc stipulatio.j.si cui plus q̄ per.l.fal.Bal.tamē hîc dicit, quod in terris ecclesię seruatur ius canonicū si q̄s non tenetur & allega.Ioā.an.in c.quāquā.de vsur.& idē voluit Ang.in.l.in testamento.la.ij.de testa.milit. quæ opin. potest saluari secundùm ipsum Angel.in.d.§.hæc stipulatio.in eo qui non sensit commodum: vt est in executore, qui tenet locum hęredis qui nō fecit inuentarium: vt not. Bart.in.l.centurio.s.de vulga.& pup.substi. Item potest saluari in eis qui succedunt illis, qui nō tenētur in plus quā facere possint: vt in.l.sunt qdam.de re iudic.& licet tale beneficiū non transeat ad hæredes: vt.l.quia tale.solu.mat.tamē isto casu ne deteriores sint hęredes q̄ defuncti nō tenebuntur.& circa p̄dicta notat Abbas cōsil.lxxiij.in.ij.parte cōsiliorū qui tenuit q̄ in foro cōsciētię non teneat̃: qa confitenti credit̃ in omnib9: cū ibi non tractet̃ nisi de pręiudicio suo: vt in.c.significasti.de ho.&.c.si quis suadente.xvij.q.iiij. in foro autem iudiciali ecclesiastico tenet̃ non conficiens inuētariū vltra vires hæreditarias etiam si sit clericus.& dicit q̄ glo.quam sequitur Ioan.an. in c.j.de testa. tenuit q̄ etiā ecclesia teneatur. quod ipse non sequitur: sed in omnibus aliis procedat: & q̄ leges loquentes de inuētario habeant locum de iure canonico, dicit videri tex.in.c.Raynald9. in fine de testamētis.& ibi dicit quòd ita communiter tenent doctores latius ibi, quia nullā facit distinctionem.

Rex & introduxit me in cubiculum suū. in quibus verbis &c. Gl.cōtinuat rubricā. Dictū est.s.de iure
1 delib.dic vt in ea. ¶ † Quęro quid sit hæreditas. Rñ. iurisconsul. Pau. hęreditas nihil aliud est quàm successio in vniuersum ius quod defunctus habuit: vt.l. nihil.de verbo.signi. ¶ Examinemus hoc illud non videt̃ procedere. Aut intelligis de iure succedendi. & hoc est falsum. Nā ius succedēdi habet quis antequā adeat quod patet: quia transmittit quis antequā adeat qñcunq;: vt.l.cum in antiquioribus.C.eo.si ergo hæreditas est ius succedendi: ergo quis habet hæreditatē anteq̄ adeat̃. quod cōtinet in se repugnantiam.& est contra tex.l.pretia rerum.j.ad.l.fal. Aut intelligis de ipsa successione: & tūc anteq̄ succedat̃, nō est successio, & sic nō esset hęreditas anq̄ adeat̃. quod est falsum. Aut intelligis de ipso actu succedēdi: & ille non est hęreditas, sed est quidā actus animi & facti: vt.l.pro hęrede.§.j.j.e. Aut intelligis post ipsam successionem: & tunc nō est hæreditas: quia postq̄ quis adiuit, desiit hæreditas esse, & cōfundit̃ cum patrimonio hæredis, vt.l.sed si plures.§.filio.de vulga.& pu.&.l.fi.in fi.C.de inoffi.test.& not.in.l.j.
a §.veteres.[a] de acqui.posses.& vbicūq; post aditā hæreditatem appellatur hæreditas: impropria locutio est: vt ibi not. Respon. neutro dictorū modorum intelligitur facta diffinitio. nam prædicta se referunt solùm ad successionē hominis. diffinitio autē loquit̃
b de successione iuris. mortuo enim testatore [b] succedit quoddā ius quod vocat̃ hæreditas: & personā defuncti continet in oībus iuribus quæ defunctus habuit: vt.l.hæreditas in multis.j.de acquir.re.do.&.l. mortuo.j.de fideiusso.& illud est ius quod appellatur hæreditas: vt.l.j.§.fi.s.de rerum diuisio. Illud est ius quod per aditionem acquirimus.& iste est verus intellectus illius.l.licèt glo.ibi.&.j.de bono.poss. l.iij.§.hæreditas.videatur aliter intelligere. Secundò
2 quæro † quo iure est introducta hæreditas. Videtur q̄ iure gentiū. nam omnes gentes isto iure vtuntur: transmittunt enim hæreditates suas ad posteros.& hoc habemus in veteri testō in pluribus locis. In cōtrariū quòd sit de iure ciuili Romanorum tantùm, est tex.in decretis dist.j.c.ius quiritum.facit de ver.sig.l.lege obuenire.&.l.tutelas.in prin.de capi.dimi.& quod no.C.eo.l.iij.&.C.de acqui.posses.l.j.& hoc apparet: quia deportati qui non sunt capaces eorū quæ sunt iuris ciuilis, non sunt capaces hæreditatis: vt.l.j.C.de hæredi.insti.& istud est verum quòd hæreditas dicto modo sumpta, scilicet ius quoddam quod succedit in omnibus bonis quæ defunctus habuit, est solùm ciuium Romanorum, & nullius
c gentis alterius. Et ex hoc [c] sequitur decisio vni9 quę
3 stionis quam decretistæ, & theologi formant: † vtrū
d in foro conscientiæ [d] hæres teneatur ad debita vltra vires hæreditatis. Respondeo quòd non: quia in foro conscientiæ non assumitur isto modo, quo sumitur de iure ciuili. ideò non tenetur nisi quatenus patiuntur hæreditatis facultates. Ita tenet Hostien.in summa ti.de test.§.pe.versi.quid si bona.& ita tenet Ioan.and.de vsus.c.q̄q̄.lib.vj.in nouel. Idem te-
e nent theologi.[e] vt vidi in multis sententiis eorum.
4 ¶ Et ex hoc † apparet aliud, quæ est differentia in-
f ter hæreditatem, & bona vacantia [f]. Respondeó: quia qui succedit in vniuersum ius &c. tenetur vltra vires hæreditatis, sed quando quis capit sub hoc nomine tanq̄ bona vacātia, non dicitur in hæreditate succedere: vt.l.iiij.§.eadem constitutio.de fideicom. lib.cum glo.ibi posita.& ideò non tenetur vltra vi-
g res hæreditatis: vt.l.j.§. an bona.&.l. non possunt.
5 de iure fisci. Tertiò quæro [g]. † qualiter hæreditas acquirat̃. Respon. duobus modis. Aut facto hominis: aut ipso iure si facto hominis, & hoc est dupliciter: vel de iure ciuili, vel de iure prætorio. de iure ciuili, & hoc vel per aditionē: & habemus istum titu.& de hoc loquitur rubrica dum dicit, de acquir. hæredi. vel per restitutionem trebellianicam: & habemus tit.ad trebel. vel per bono.posses.inductam à iure ciuili: & habemus titu. vt ex.l.vel senatusconsul.bono.posses.detur. ¶ Ex prædictis ergo habes
6 quòd † aliud est hæreditas: aliud ius acquirendi: & aliud ipse actus acquirendi. Secūdo modo acquirit̃ ipso iure, vt in suo hærede, & necessario: vel in necessario tātū. sed quia hæres suus & necessarius habet à prætore beneficiū abstinendi ad hoc vt in effectu dicatur hęres, est necesse q̄ illam acquisitionē à iure introductā acquirat, hoc est approbet: quod fit per immistionem.& de hoc loquitur rubrica dū subdit, & de admittēda hæreditate, vt habes per d.sed p̄ut habes sine d: debet intelligi id est perdēda, seu repudienda. Tractat enim hic titulus tam de acquisitione, q̄ de repudiatione hæreditatis. Pro declaranda materia huius tituli, quatuor intēdo principaliter examinare. Primò, de iure seu potestate acquirendi hæreditatem quod dicam in.l.is potest.j.eo.vbi glo. ponit. ¶ Secundò de ipso actu acquirendi hæreditatem, quod iurisconsul.examinat in.l.pro hærede per totam.l.j.eod.ego tractabo in.l.gerit.j.eodem. ¶ Tertiò, vtrùm hęreditas non adita transmittatur. quod tractabo in.l.ventre.j.e. ¶ Quartò: vtrum hęreditas possit pro parte haberi, & pro parte repudiari: & in hoc passu glo.extendit se multùm in.l. quidam elogio.C.eo.quod Dy.tractat in.l.j.j.eo.tamen quia illa materia fundatur ex multis.ll.huius titu.vt prius videatis leges tractabo eam in.l.fi. j.eo.vide glo.

SVMMARIVM.

1 *Totū acquirit quis in adeundo partē & si dicit partē, adeò partem repudio: & si partem repudiat, partem defert.*

2 *Iuri adeundi, & iuri accrescendi renunciari potest: de hoc latè per Maria.soci.in.c.si diligenti.de foro cōpetenti.*

Ius accrescendi non est personæ, sed portionis.

3 *Repudians partem, an uideatur alias partes repudiare?*

4 *Aditio partis quare trahat ad se totum, non autem repudiatio.*

5 *Legatum an possit pro parte adiri, & pro parte repudiari?*

6 *Donare mihi uolens si posuit ante me magnā quantitatē florenorum, & accepi partem: an postea possum agere ad totum?*

7 *Agnoscere pro parte non potest is cui aliquid defertur ex legis dispositione.*

LEX II

QVi totam. Aditione partis totum quod potest queritur, siue simul. siue discretis partib9 hęreditas deferatur. h.d.cū.l.sequen. Diuide. Prima pars loquit̃ quādo hæreditas fuit delata per partes pluribus: sed per repudiationem deuentum est ad vnum.& hoc secundùm primā glossam, quæ in prima lege ponit casum per.l.testamēto.C.de impube.& aliis substit. Secundò, quando hæreditas per partes fuit delata vni. secunda pars est in.l.secunda. Vel aliter & melius: Primò loquitur quando hæreditas tota fuit delata vni sine distinctione partium. Secundò, vni per distinctionem partium. Et ista est secunda lect.gl. in.l.j. quæ est verior, & magis applaudet' literæ. Ad euidentiam scias quòd naturaliter & de iure est quòd vnam rē

f ¶ Bona vacantia. De quo aliquid dixi in.l.ex facto.§.fi.in secunda charta.ff.ad trebellia.

g ☙POMATES. ¶ Tertiò quæro. Vide Alex.cōsi.lxxxvij.penul.col.

quis nō posset tenere in manibus pro parte existen
te vnitate:vt.l.vulgaris. in princip.j.de furt.&.l.an
pars.j.pro derelicto.Sed diuidendo vnitatem,& frā-
gendo rem,posset partem abijcere,& partem tene-
a re:vt dictis legibus.Hoc præmisso[a] pono casum in
b terminis,alicui[b] est delata hereditas in totū. Quæro
an posit,pro parte agnoscere,& pro parte nō? Rñ.
iuriscōsul.ꝙ nō.nō enim pōt eam scindere, & scin-
dēdo partē habere.vide text.Sequit.l.sed & si quis.
Sed quæro qd si testator eā diuisit,& scindit p ptes.
& relinqt partes vni:vtrū possit quasdā ptes adire,
& quasdā repudiare.Et dicit quòd nō.hoc dicit,vi-
de literā.rō in prima.l.est:quia hereditas nō est here
dis anteꝗ̄ adeat:iō nō potest eā scindere.rō in secū-
da.l.est qa lex multū ꝓ incōuenicti habet ꝙ illa per
sona quæ representata est in hereditate,representet
pro pte tātū:& pro parte nō.& ideò legislator intro
duxit ꝙ per aditionē partis inquantū pōt adiri per
adeūtē,videt esse aditū de ipsa hæreditate:vt hîc,&
in.l.si ex asse.&.l.si solus.in prin.j.eo. ¶ Op.j.e.de.l.
si solus.ver.item si seruus.Solu.dicit gl.hîc loquitur
quando deferuntur plures partes vni per se:ibi quā-
do per alium. Istud est verum si primò quis adijt
partem sibi delatam per se, tunc non acquirit partē
delatam per seruum,vel filium.ratio est: quia non
potest ipse solus sua voluntate acquirere:sed requi-
ritur consensus serui,vel filij,qui potest non consen-
tire:vt.l.cum proponas.C.de hære.insti.&.l.si quis
mihi bona.§.iussum.j.eo.Sed si primò sibi acquire-
ret partem sibi delatam per seruum: seruo adeunte
ex iussu suo:tunc statim acquireret sibi altera pars
sibi delata, quia potest sua voluntate sibi acquire-
re: vt.l.si ego.j.eod.Item quando sunt plures partes
mihi delatæ per me, aditione vnius acquiro totum
si possum,si nō possum, secus. vt si essem institutus
in parte purè,& in parte sub conditione:vt.l.si te so-
lum.suprà de hæred.instituen.Remanet ergo firma
regula quam dedi in summando,scilicet per aditio-
nem partis totum acquirit,quod potest, siue simul,
1 siue separatim deferat.¶ †Quero vtrum adeundo
partem acquirā totum.glo.dicit ꝙ sic:vt.j.eo.l.si ex
asse.& intelligitur glo.etiam si statim dicam partem
adeo partem repudio.& ꝙ sic intelligat,patet ex eo
quod postéa querit.¶ Quid si partem repudiat,par
tem defert.Iaco.de are.isto casu dubitabat?quia ista
verba videntur continere repugnantiā: & sic actus
vitiatur:vt.l.vbi repugnantia.j.de reg.iur.puto ꝙ gl.
verum dicat,nec contineat repugnantiam:vt pate-
bit ex.j.dicendis statim.Dico ergo ꝙ quandoꝗ̄ hæ-
res adijt partem:& vtrum plus deferatur sibi igno-
rat.& dic vt.l.ex semisse.j.eodem. Quandoque scit
plures partes sibi deferri: & tunc si quidem vnam
partem adijt.& de alia nihil dicit,est hæres in totum
si potest:vt.l.si ex asse.j.eo.Si verò adijt vnam par-
tem,& alias partes repudiauit:tunc similiter est hæ-
res in totum:vt hîc secundùm glo.Et hoc probo:qa
posito ꝙ repudiatio valeret in partibus repudiatis:
tamen per ius accrescendi in totum succederet, nec
continet repugnantiam, si repudio ex institutione,
& volo ex iure accrescendi:vt.l.si tu ex parte.in fin.
2 j.e.& no.in.l.nec is.j.e.Sed si poneres† ꝙ renunciauit
iuri adeundi,& iuri accrescendi,adhuc dico idem ꝙ
est hæres in totum.Ius enim accrescendi nō est per-
sonæ,sed portionis, vt.l.si titio.§.j.s.de vsufruc.&.l.
si totam.j.eod.& sic persona ei iuri renunciare non
potest.& hoc est quod dicit ꝙ res accrescit inuitis:
vt.C.de cadu.tollen.l.vna.§.his ita.Idem dico quòd
si ipse diceret adeo istam partem,ita tamen ꝙ mihi
ex hoc non obueniat alia pars aliquo modo seu iu-
re,non valeret per legem primam.s.si vsusfru.peta.
§.j.Sed si dicta verba proferret conditionaliter,dicē-
do,adeo illam partem si per hanc alia mihi non ac-
crescit aliquo iure:tunc aditio non valet. & hoc ca-
su esset vera opi.Iaco.de are.quia est facta sub con-
ditione de præsenti quę deficit,vt.l.cum ad presens.
si cert.peta.Ad idem facit.l.actus legitimi.j.de regu.
3 iur.¶ Secundò quæro † quid si partem repudiat,
vtrum videatur alias partes repudiare. Gloss. sentit
quòd non.& probatur in.l.si solus.in princip.j.eod.
imò repudiatio partis nil valet. ¶ Sed contra: qui
vult vnum,vult aliud,sine quo illud esse non potest,vt.l.nec is.§.j.&.l.illud
infrà eodem.ergo repudiando partem,videor repudiare omnes alias, sine
quarum repudiatione illam repudiare non possum.pro hoc facit tex.in.l.si
quis vi.§.differentia.de acquiren.posses.& quod ibi not.per Dy.& alios su-
per gl.scilicet habendo pro derelicto dominium.videor relinquere posses-
sionem,sine qua dominium pro derelicto haberi non potest. Respō. si vno
iure repudiaui,tamen possum illam partem alio iure habere,scilicet per ius
accrescendi:& ideo dicitur illa repudiatio nullius effectu,vel possum dice-
re vt glos.hic videtur sentire,quod illa regula quando quis vult vnum &c.
loquitur quando quis vult aliquid acquirendo: secus si repudiando. ad
quod facit quod not.in.d.l.si quis vi.§.differentia.per gloss.licet alia opi.te-
c neatur ibi communiter.¶ Quæro,quæ est ratio[c].†quòd aditio partis tra-
4 hit ad se totum,non autem repudiatio partis?gloss.dicit quòd aditio est fa-
uorabilior & est satis bona ratio tamen assigno meliorem. Istud quod est
aliquid positiuè recipit augmentum:sed illud quod nihil est nō potest au-
gmentum recipere,vt.l.adeo.§.quod si toto.infrà de acquiren.rerum domi.
& quod not.in.l.j.s.de iudi.Modo ad propositum adire hæreditatem pro
parte est aliquid acquirere, & ponit aliquid in persona acquirentis, ideo
trahit ad se aliud: vt dictum est repudiatio verò nil ponit in repudiante,
imò priuat,ideo non trahit,ad se totum.¶ Quærit gloss.quid si partem re-
pudiat,& aliarum aditionem differt? Dic vt in gloss.¶ Quærit glossa quid
5 in legato?† Dic vt in gloss.& est tertia gloss.l.j.Gloss.ponit duas regulas,&
vnam exceptionem à qualibet regula.Dicit gloss. in legato vnius rei est
idem:quia non potest acquiri pro parte, & pro parte repudiari. & verum
dicit.ratio patet: quia stante vnitate non potest fieri diuisio.nam non po-
test diuidere legatarius dispositionem testatoris. Dicit gloss.fallit in hære-
de legatarij,vt.l.legatarius.infrâ de lega.j.& est bona exceptio. ratio:est qa
inter hæredes,per.l.xij.tabu.est diuisum ius legati, vt.l.j.C.si certum peta-
tur.meritò potest hæres pro parte agnoscere, & pro parte repudiare: nec
est in legato illa conuenientia quæ est in hæreditate, scilicet: quia non re-
presentaretur persona in totum:quia in legatis hoc non cadit: sequitur in
glo.alia regula,scilicet si plura legata sunt,potest vnū amplecti,& aliud re-
pudiari.Ista est bona regula.cessat enim in his ratio quę est in hæreditate,
quando per plures partes defertur.Ponit glo.exceptionem,nisi onus esset
iniunctum vni legato,alteri non, vt.l.sed duobus.j.de legatis.ij.bona exce-
ptio est.quia est eadem ratio quę est in hæreditate: scilicet vt illud onus in
6 totum subeatur.¶ Quæro extra glo.quidam voluit tibi† donare. & posuit
ante te magnam quantitatem florenorum, dicens se donare tibi totum, &
tu accepisti partem.& postea pœnitet te, & dicis quòd agnoscendo par-
tem, videris agnoscere totum. & sic vis petere totum.Ille ex aduerso dicit
ꝙ non potes pro parte acceptare.& idéo vult à te repetere illud quod acce-
pisti.querit quid iuris? Et videtur dicēdum idē quod in legato,quia legatū
est donatio:vt.l.legatū.j.de legat.ij.Contrariū puto scilicet ꝙ pro illa parte
quam acceptauit valeat:pro alia nō posit aliquid dici,vt.l.j.§.si stipulanti.
j.de verbo.obli.& arg.l.sancimus.C.de dona.Non ob.quod dicitur de lega
d to:quia legatum est quędam dispositio perfecta[d] ab ipso testatore,& sic eo
mortuo quæsitū est ipsi legatario dñium,vel saltē obligatio.nō ergo potest
repudiare pro parte illud:vt.l.an pars.j.pro derelicto.sed donatio est contra
ctus qui nō perficitur,nisi consensu duorū:tamen antequàm consentiā pos
sum impedire,vt nō perficiatur,nisi in certa parte cū ex hoc donans non
lædat,nec donatarius.vt.l.j.§.si stipulāti.j.de verb.obli.¶ Quero quid si ali
7 quid† deferatur alicui ex.l.dispositione:non iure hereditario,an poterit pro
parte agnoscere? Certè non,vt.l.iiij.C.de omni agro deser.lib.xj.¶ Ex præ-
dictis potes distinguere cum aliquid defertur alicui,aut à testatore,aut à.l.
si à testatore,aut iure legati,aut iure institutionis.

LEX III.

e QVandiu.[e] Hęc lex seipsam summat.¶ Querit gl.intra
quantum tēpus potest institutus adire? Dic
vt in glo.¶ Oppo.de.l.si pater.de hered.instit.Soluit gl.hæc re
gula fallit in casibus qui ponūtur in glo.Certè in casu dictę.l.si
f pater.verū est quòd fallit,in alijs verò non:vt in eis videbitis.Aduerte[f] ta-
men quòd ista lex debet intelligi quandiu primus pōt adire de iure cōmu-
ni.Si enim potest adire per restitutionē,tunc substitutus nō expectabitur,
siue sit restitutio quæ concedatur per prætorem viuentem:vt.l.iiij.§.j.ff. de
fideicommis.lib.siue cōcedatur ipso iure:vt.l.fin.C.de repu.hæred.& quod
no.in.l.ij.C.de iur.& fac.ign.&.l.si quis suus.de iure delib.alia dicēda super
hac regula videbitis.j.eod.l.quandiu.

LEX IIII.

NOlle. Hæc regula formatur hîc negatiuè,in.l.his potest.in
fra eodem.ponitur affirmatiuè quam repetam ibi.
& ibi plenè examinabo hanc regulam.

SVMMARIVM.

1 *Mutus & surdus reguntur consilio curatoris, & quæ poßint gerere sine curatore?*
2 *Notarius qualiter scribere debeat aditionem factam per mutum?*
Notarius non habet necesse scribere omnia uerba, & actus contrahentium, sed sufficit quòd scribat effectum iuris.
3 *Mutum uoluisse adire hæreditatem, qualiter probetur per testes?*
Consanguinei & domestici muti præsumuntur scire actus, & consuetudines eius.

Mutum

POMATES.
a ¶ Hoc præmisso. Vide Alex. consil. xx.in.iij.col.in fin. j.volu.

POMATES.
b ¶ Alicui est. Et vide Bart.in cōsi.suo lxxxvj. inci. factū super quo dantur consilia. vbi dicit, ꝙ iure adeundi nō pręscribitur,si quis immiscuit se hæreditati paternę, qd videtur facere in habitādo domum paternam. ad hoc alleg.l.j.C.de repu. hæred. & dicit ibi Bart.ꝙ habitando soror cum fratre, non currit sibi pręscriptio petitionis hæreditatis,quia videt posidere cum fratre, & posidēti non currit prescriptio.l.penult.C.de serui.fugiti.& vide Barto.in consi.suo cxxix.incip.quidā habuit vxorem.

POMATES.
c ¶ Quę est rō. Vide Bal.in simili in l.j.in. iiij.qō.C.de libe.pręte. Paul.de cast.in.l.iij. in fi.C. de impu.& al.substit.vbi per Alexā.

d ¶ Perfecta. Adde ibi ꝙ cum eo concordat Imol.& Rapha.Bald.& Paul. de ca.qui dicit hoc dictū subtile & singulare secundùm Bald.

POMATES.
e ¶ Quandiu. Amplia istū tex.procedere nō solum qñ qs est certus de virib⁹ testamenti,sed etiam qñ dubitat, text.est in.l.j.& ibi Petr.Ioan.bapt. & Lance.C. de boñ. pos.secundū tabu.

POMATES.
f ¶ Aduerte. Adde Bar.in.l.j.in.v.col. ff.de vulg.

* Pro cōcordia Aduerte quòd mut⁹ & surdus qui aliquid intelligūt possunt
adire hæreditatē.ita tenet Bar.in hac.l.mutū.& in.l.mutus.ff.de bono.poss.
fur.compe.Sed cōtrari⁹ alle.ꝑ Alex.ibidem in.l.j.in prin.ff.de ṽbo.obli.vbi
vī Bar.dicere quòd nō pn̄t verbo stipulari.sed per epistolā.Itē dicit ꝙ equi
parant̄ pupillo sed pupill⁹ sine tutore nihil agit:igit̄ &c.Tu dic quòd Bar.
idem dicit vbiq;,&
idē concludit dum
vbique allegat ꝓ-
bari distinctionē
suam in.l.seruo in
uito.§.si pupillo.ff.
ad trebel.quam al-
legat pro singulari
adhoc nō ob.quod
nō possit stipulari:
quia rn̄detur ꝙ oīa
pōt mut⁹:intellige
cū cōgruētia recti
sermonis, scilicet ī
qb⁹ exigit̄ anim⁹.
non em̄ fuit ita sim
plex Bar.ꝙ volue-
rit ꝙ mutus posset
loqui.& debet in-
telligi cū authorita
te tutoris vel cura-
toris,vt probat ille
tex.quem allega.

POMATES.

a ¶ Extra glo.Vide
Alex.& Are.in.l.j.
ff.de verbo.obli.in
prin.Barb.cōsi.lix.
col.viij.ij.volu.

b ¶ Omnia gerere.
Adde Bar.q tenet
cōtrarium in.l.j.in
prin.de verb.ob.&
vide ibi omnino q̄
dixi.

c ¶ Qualiter scribat.
De hoc vide per
Bar.in.l.nutu.de le-
ga.iij.& ꝑ Ange.in
l.itē qa cōuētiones.
s.de pact.& ꝑ Bal.
in.l.si pater natu-
ralis.s.de adoptio.
& in.l.mutus.in
prin.s.de procur.ꝑ
Ang.in.l.ex facto.
in prin.s.de vul.&
pup.& ꝑ Bald.in.l.
discretis.C.qui te-
sta.fa.pos.& vide
quæ dixi in.l.j.in
princ.de verb.obli.

d ¶ Securè. Adde ꝙ
Bal.hic impugnat
Barto.quia queād-
modum requiritur
qn̄ testis deponit
quòd deponat per
vnū ex quinq; sen
sibus corpcis quòd
sensu exprimit̄.l.q
testamento.§.si s.
de test.l.testamen-
tum.ṽ.sub p̄sentia.
C.de test.&.§.si ve
rò absunt.in authē.
de hæredib.& fal.
ita debet eē ī tabel-
lione:& sicut testis
debet deponere vt
s.eodem modo ta
bellio debet cōfice
re instrumentum
altero ex duobus
sensibus scilicet vi-
su vel auditu,vt no.glo.in.§.oportet.in versi.si alias.in authen.de instr.cau.
& fide.& not.Io.an.in addi.Specu.in titu.de instru.edi.in authen.sed nouo
iure.C.si cer.pe.& ꝙ hoc sit veritas,tenet Io.an.in titu.de instr.edi.§.restat.
versi.sub qua forma.

e POMATES. ¶ Nō intelligit.Vide Ang.in.l.itē quia conuentiones
in prin.ff.de pac.

POMATES.

f ¶ Sed qualiter.Vi
de Fel.in.c.cū cau-
sam.colū.iij.& seq.
de test.

g ¶ Obligari. Adde
ꝙ cōmuniter trā-
seunt doc.cum Bar.
& Angel.hîc, & in
consi.vlti.dicit ꝙ si
in hæreditate non
sunt creditores,nec
legatarij,quòd sine
solennitate statuti
poterit adire. & ita
dicit in.d.consi.de-
cidisse bo.ī.d.l.mo-
re.j.eo.Idem tenet
hîc Paul.de castro,
qui similiter dicit
se consuluisse.si au
tem statutum di-
cat quòd nō posit
cōtrahere sine prę-
sentia &c.Barto.in
d.l.more.tenuit ꝙ
non poterit adire.
idē hîc tenet Paul.
de cast.q dicit ꝙ vi
dit ita seruari de fa-
cto cum sit fauora-
bile.Idē tenet Lu-
do.Roma.hîc.con
trarium tenent hîc
Bald.Ange.Imola
& ipse Bartol.in.l.
apud iulianum.§.
si.ex qui.cau.ī pos.
ea.& Abb.ī.c.qua
fronte.de appel.

h ¶ Simplici volun-
tate.hāc rationem
Barto.reprehendit
Pau.de cast.ī.l.mu
tū.s.eodem.de quo
vide omnino quæ
dixi in.l.j.in.j.colū.
C.qui admitti ad
bo.poss.poss.post
moder.

LEX V.

* MVtum. Seipsam summat. ratio-
nem huius legis assignat
gl. ¶ No.secundū gl.ꝙ nō sufficit volū-
tas sola in aditione, nisi declaretur per
actū.quidā moderni tenēt cōtra:vt refert Cy.in.l.po
tuit.C.eo.dicā in.l.gerit.j.e. ¶ Querit gl.vtrū mutus
& surdus posint iubere alium adire.Dic vt in gl.&
a bene. ¶ Opp.extrà gl.[a] Mutus† & surdus reguntur
1 cōsilio curatoris,vt.l.j.in fi.cū.l.seq.s.de postulan.&
j.de cura.fur.in rub.& in.l.j.in fi.de mune.& ho. er-
go nō possunt adire sua spōte:vt.j.proxi.§.solu.qdā
sunt qui propter hoc impedimentū efficiunt̄ non
capaces intellectus, & isti per se nō possunt facere
sine curatore: sicut pupillus nō pōt sine tutoris au-
thoritate.Quidā impedimēto nō obstāte intelligūt:
b & isti possunt omnia gerere[b]:vt.l.discretis.C.q test.
facere possunt.&.l.j.de bon.pos.fur.cōpe.text.est q
facit hāc distinctionē in.l.seruo inuito.§.si pupillo.j.
2 ad trebel.q tex.est singularis ad hoc. ¶ † Quæro adi
c tione facta per mutū qualiter scribat[c] notarius? Rn̄.
d si notarius per se intelligit mutū nutu:securè[d] potest
scribere qualiter talis mutus nutu adiuit hęreditatē:
vt.l.nutu.j.de leg.iij.Non enim habet necesse nota-
rius scribere omnia ṽba,& omnes actus cōtrahētiū:
sufficit enim si scribat effectū iuris.nā sufficit ꝙ scri
bat talis fideiussit ꝓ tali:vt.l.sciendū.j.de verb.obli.
licet ad istud multa ṽba reqrant̄.Si verò per se non
e intelligit[e] adhibeat aliquē vicinū vel consanguineū
q intelligit:& scribat in instrumēto qualiter iste no
tarius certificatus per talē suū cōsanguineū tanquā
per interpretē vidit dictū talē facientē signa, & nu-
tus per quę hæreditatē adire volebat:vt.l.j.in fi.j.de
f ver.obli. ¶ Sed qualiter[f] hoc† ꝓbaret per testes. &
3 hoc est maius dubiū cū ipsi debeāt deponere de eo
quod viderūt,nō de effectu quē ipsi iudicāt,vt.l.qui
testamēto.in fi.s.de testa.&.l.j.in prin.de his quę in
testa.delen.&.l.testiū.C.de testi.Rn̄.si testes essent
cōsanguinei,vel aliâs domestici sufficeret ꝙ depone
rēt simpliciter se vidisse talē mutū facientē signa &
actus,ꝑ quę & quos significabat se velle adire hęre-
ditatē.tales enim personæ pręsumunt̄ scire actus,&
cōsuetudines muti & ipsum intelligunt:vt.l.octaui.
j.vn̄ cogna.&.C.de in integ.resti.l.de tutela sinautē
essent extranei:tūc debēt deponere nominatim de
signis hoc modo:vidi talem mutū digito ostendere
domū,& res hæreditarias, & postea stringere bra-
chia ad se propter quod intelligimus eum velle illas
res ad se pertinere.esset enim vtile & qn̄q; necessa-
riū vt circa hæc adhiberentur alij testes consangui-
nei,& domestici qui dicerēt ꝙ consuetudo muti es-
set hæc,ꝙ talia signa vellent hoc significare.

SVMMARIVM.

1 *Mulier & alii qui propter imbecillitatem prohibentur obli*
gari ex forma statutorum,an possint hæreditatem adire?

EUm cui lege. Opp.C.de hære.l.ma-
nicheos.Dicit gl.intel-
lige de eo cui interdicitur bonis à iudice ꝓpter pro-
digalitatem,vt.l.j.s.de cur.fur.secus si propter deli-
1 ctū interdicat̄ à lege,vt in cōtrario.idem dico† si ali-
cui interdicit̄ administratio à lege,vel à statuto, nō
propter delictū.sed propter imbecillitatē cōsilij: vt
sunt statuta cōmuniter per Italiā,quæ dicunt ꝙ mu
g lieres nō possunt obligari[g] sine cōsensu consangui-
neorum:tunc enim poterit adire hæreditatē, vt hîc:
non simpliciter:sed cū solēnitate statutorū: vt dicā
statim,& probat̄ in.l.more.j.eo. ¶ Opp.de.l.furiosi.
j.de reg.iu.Sol.prodigi nulla volūtas est.s.in alienā-
do,vt ibi.sed in acqrēdo sic,vt hîc.dū tn̄ interueniat
authoritas curatoris:vt.l.cū quędam.C.de admi.tu.
Ita dicit gl.& bn̄. ¶ Opp.ad hoc si hîc tractat de ac-
quirendo:ergo nō reqrit̄ curatoris authoritas:vt.l.is
cui.j.de verb.obli.Glo.non soluit.Iac.de are.dicit ꝙ
si esset acquisitio simplex quæ nō posset esse dam-
nosa bene procederēt cōtraria:sed acquisitio hæredi
tatis posset esse damnosa: ergo requiritur curatoris
authoritas,vt insti.de autho.tuto.§.neq;.

SVMMARIVM.

1 *Filiussfamilias sicut uoto non obligatur,an obligetur aditio-*
ne hæreditatis?
Votum quasi uolitum.
Filiussfa.secundū tēpora.ff.agnoscendo bo.posse.non obliga-
batur,nec in restitutione trebellianica.
2 *Iussus in aditione hæreditatis quare debet præcedere & in*
bon.pos.& trebellianica restitutione sufficit ratihabitio
sequens.
3 *Filiussfamilias hodie potest hæreditatem repudiare sine iussu*
patris.
4 *Filiussfa.quos actus consistentes in uoluntate possit absq; ius-*
su uel authoritate patris facere.
5 *Actio non oritur ex ratihabitione,sed ex nego.gesto.*

LEX VI.

QVi in aliena. Hæreditatem
quocunq; mo-
do delatam filius adeundo non obligat
patrem,nisi præcedat iussus:sed in bono.
pos.sufficit si ratihabitio subsequatur.h.d. ¶ Oppo.
C.de bo.quæ libe.de.l.fin.dicit gloss.hodie adeūdo
filius sine iussu patris obligat se: vt ibi, olim non
obligabat se,vt.l.fin.infrâ quis or.in bonorum pos-
ses.ser.nec etiam patrem:vt hic. ¶ Oppon.filius ex
omni causa obligatur præterquàm in mutuo,& vo
1 to:vt.l.filius.infrà de actio.& obligatio.quare† ergo
non obligatur adeundo? Respond. votum dicitur
quasi volitum:filiussa.ergo non obligatur voto,hoc
h est simplici voluntate.[h] sed hæreditatis aditio consi
stit in voluntate simplici declarata per aliquē actū.
vt.s.l.proxi.in princi.&.l.pro hærede in princi.j.eo.
ideo non obligatur: quia continetur sub illa exce-
ptione præterq; in voto.& in agnitiōe bonorū pos-
sessionis eodem modo dicitur quis obligari voto
magis solennizato:quia oportet quòd illud votum
fiat coram iudice,& per iudicem approbetur discer
nendo olim:hodie sufficit agnitio sola:vt.l.fi.C.qui
admi.ad bono.posses.ideò filiussfamiliās non obli-
gatur agnoscendo bono.posses.secundū ista tempo
ra.Idem in trebellianica restitutione.nam licèt hæ
res restituat hæreditatem mihi:tn̄ cum creditoribus
& legatarijs ego nil facio:sed ex hoc solo quòd acce
pta restitutione hereditatis obligor: vt.l.j.§.j.j.ad
2 trebel. ¶ Sed quæro† quæ est ratio quòd in aditio-
ne hæreditatis debet præcedere iussus.in bo.pos.&
trebellianica restōne sufficit ratihabitio sequens,vt
hîc.&.l.seruo inuito.in principio.j.ad trebellia.Re-
spon.glo.tangit in.l.j.C.qui admit.ad bonorum pos
ses.poss.tu dic clarius,aditio hæreditatis est de iure
ciuili merè:nam de iure gentiū vel diuino non re-
peritur ꝙ quis nuda voluntate obliget̄,nisi deo:sed
hîc nuda voluntate obligat̄:ergo est merè iuris ciui
lis:vt dixi in rubrica.s.eod.sed de iure ciuili est pa-
tria ptās:vt.l.nam ciuium.s.de his qui sunt sui vel
alie.iur.secundū ergo ius ciuile filius non est pote-
status suæ.non ergo dicit̄ habere voluntatē seu pote
statē,nisi pater ꝑmittat:meritò ergo oportet quòd
præcedat iussus patris seu permissio:vt.l.si qs mihi
bona.§.iussum.j.eo.quia ratihabitio non sufficit cū
nil reperiat factū cū nulla videatur voluntas:ergo
ratum habere non pōt,sed in bono.pos.non cōsyde
rat̄ adeo solēnitas iuris ciuilis.prætor em̄ vocat ad
hæreditatē inspecta naturali causa:nec curat vtrum
sit agnatus vel cognatus,emancipatus vel suus:ideò
videtur aliquid factum naturaliter:meritò potest ra
tū haberi:vt dicit glo.in.l.j.C.qui admi.ad bo.poss.
poss.eodem mō in trebellianica restōne gero aliq̄d
negotium cum hærede restituēte;& cum eo ago sal
tem tacitè:vt satisfaciā creditoribus & legatarijs,
licèt absentibus.licèt enim de iure ciuili,meritò an̄
senatuscōsultū treb.illis absentibus nō obligaretur

a ✣ POMATES. ¶ Quero nūquid. Ista est communis opi. secundùm Alex. in. l. si quis mihi bona. §. iussum. in prin. ꝭ. eo. ti.

b ¶ Sed & si nō adierit. Vide Bal. in. l. iij. in. vj. col. C. de fideicom. adde quod pro opi. Bar. facit. l. quicunqꝫ. C. de apo. publi. lib. x. quę communiter per scribentes approbatur in. l. j. C. qui admit.

✣ POMATES.

b ¶ Sed & si non adierit. Vide quæ in proposito not. Bartol. in repetit. rubr. de fide instru. colū. lvij. cui adde Fely. in. c. sicut. pe. colū. de re iud. vide Barb. cōsil. lxxviij. aliâs. lxxix. & multa pulcha per Iaso. in. l. j. v. colū. & seq. C. qui admit. Are. cōsi. xxxvj. inci. casus talis est. Alex. consil. lxxix. incip. quis sit iudex. j. vo. & cōsi. ciij inci. sup primo dubio. in. j. vol. consi. ix. incip. an bona. iij. volu. & consi. j. inci. ponderatis his. in. iiij. vol. & consi. xij. eo. vol. & consi. cv. eo. vol. Areti. cōsi. xxxvij. incip. factum super quo. & consi. cij.

c ¶ Not. ipsum. Et vide Bar. in consil. cxxix. inci. qdā habuit vxorem. Andręas Barba.

d ¶ Sustineo gloss. Bald. & Angel. hîc tenent contra Bar. & adde Bald. in. l. j. in. viij. colū. C. qui admitti. adde quod Rapha. cuma. cum quo concordat Ludo. Ro. distinguit ꝙ aut apparet istū qui itinerabat per fundum lógo tempore me patiente itinerasse tāquàm volens vti seruitute: & tūc procedat opi. Bar. hîc. aut itinerauit nō tanquā vtens seruitute: & tunc licet p longū tp̄s itinerauit, nō tñ pōt allegare seruitutē: qa actus non debet operari circa id qđ nō fuit exercitū. all'. l. j. §. iulianus. el. j. infrà de iti. actuqꝫ priu. & dicit Alex. ꝙ hęc cōcordia fuit Cy. in. d. l. si certis annis. C. de pac. ꝑ quo facere dicit qđ no. Bar. in vlt. col. in. l. cū de in rē vso. š. de vsuris.

e ¶ Mortem patris. Et hîc debent esse. no. cōtra infideles ꝓcuratores, de quo vide per Bar. in. d. l. qui seruum. de in

quia alteri stipulari non licet. tamē obligabitur naturaliter, vt. l. stipulatio ista. §. alteri. ꝭ. de verb. oblig. ergo erit aliquid actum: meritò potest ratum haberi. sed aditio hæreditatis in sola voluntate consi-
3 stit: vt dixi. ¶ †Quæro nunquid[a] filius possit repu-
a diare hereditatem absqꝫ iussu patris? Hodie constat
ꝙ sic, vt. l. cum non solum. C. de bo. quę lib. secundū tempora harum legum non, vt. l. is potest. & l. is qui hæres. in fi. ꝭ. cod. sed ibi non dicitur ꝙ iussus debet præcedere, licet requiratur voluntas, sed hoc probatur in. l. iulianus. infrà de leg. j. in. j. charta. vbi optio quæ est actus consistens in simplici voluntate, non potest fieri per filium nisi pręcedente iussu. & optio aliquid repudiationis continet. Nam optando vnū repudio cæteros. dices tu ista videntur contra. l. nam ratihabitio consistit in simplici voluntate: nec requiritur patris præsentia, vt. l. pomponius scribit. š. de nego. gestis. tamen filiusfamilias potest ratum habere sine iussu etiam patris, vt. l. ij. in fi. š. soluto matri. & l. si sine. §. fi. j. rem ra. habe. ¶ Pro cuius declara-
4 tione scias† quòd istorum actuum consistentium in libera voluntate, quidam sunt magnæ authoritatis, vt testamentum. & codicilli per quæ sola voluntate disponimus in alios: & ista non possunt fieri per filiumfami. etiam patre volente vel iubente, vt. l. qui in potestate. ff. de testa. Quidam sunt actus etiam solennes: sed non tantū, vt aditio hæreditatis per quā etiam quis obligatur his qui nil sciūt de hoc & obligant sibi alios qui erant ante obligati. & iste actus non potest celebrari, nisi præcedat iussus, vt hîc. & d. §. iussum. Sed in bon. pos. & trebel. restitutiōe sufficit ratihabitio per rationem quam dixi. Quidam sunt actus per quos quis obligat se tantū, vt vouendo se deo: & in istis sufficit sequēs authoritas, nec requiritur ꝙ pręcedat iussus. vt. l. si quis rem. §. voto. de pollici. Quidam sunt actus qui consistunt in voluntate per quos quis nec alium obligat sibi nec se alteri, sed per illum actum ex alio actu contingit
5 obligatio & ratihabitio†. non enim oritur actio ex ratihabitione secundū veram opi. sed ex negotio gesto quod ad nos trahitur per ratihabitionem, vt. l. si pupilli. §. item quęritur. de neg. ge. & ibi dicit tex. & in isto actu non requiritur authoritas nec consensus patris. Et hoc probatᷣ per simile: pupillus non obligatur sine authoritate tutoris, tñ potest implere cōditionem per quam purificatur actus vnde obligatur, vt. l. in conditionibus. j. de condi. & demon.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Solenniter acta cuncta præsumitur ex diuturnitate temporis.*
2 *Additio ex cursu temporis decem annorum non inducitur, sed præsumitur quòd præcessit.*
Practica in probanda aditione filij quòd allegetur quòd præcessit iussus patris, & sequuta est aditio.
3 *Bonorum possessio præsumitur solenniter agnita ex cursu. x. anno.*
4 *Additio præsumitur facta ex actu qui non potest fieri citra ius, & nomen hæredis. facto à patre consentiente filio.*
5 *Seruitus ex patientia decem annorum præsumitur, constituta si allegetur, licet habeat causam discontinuam.*

b **Sed & si non adierit.** [b] †Ex diu
1 turnitate temporis præsumuntur omnia solenniter acta. hoc
c dicit. ¶ Not. ipsum [c] summarium. vnde scire debes
2 quòd ex cursu longi temporis non inducitur aditio, sed præsumitur quòd pręcessit. ideo tex. dicit credēdum est adiuisse &c. simile habetis in. l. cum de in rē verso. š. de vsur. & ex hoc habes practicam. debes enim allegare ꝙ præcessit iussus patris, & sequuta est aditio filij. & ad hoc probandū potes facere positiones ꝙ pater tenuit dicta bona per. xx. annos filio
3 pręsente & patiente. ¶ Quęro† quid in bo. pos. vtrū eodem modo præsumatur solenniter agnitio bonorum. tex. hîc loquitur in aditione. dicit text. sed & si nō adierit. & quòd in bon. poss. nō pręcedat, patet: quia illa debet agnosci, vel ratificari intra annū ad plus, vt. l. bonorum. ꝭ. rem rat. hab. sed hîc requiritur cursus. x. annorum: ergo &c. Et hoc tenēt Ia. & Bal. Sed gl. C. qui admit. ad bo. pos. pos. l. j. sup versi. ratā. intelligit idē in bo. pos. & alleg. hanc. l. quod tenent ibi doct. Moder. & bene per ea quę dixi. nā patiētia tāti tēporis nō inducit actū, sed facit p̄sumi ꝙ retro ab initio sunt oīa solenniter acta. & sic intra tēpus.
4 ¶ Quæro† quid si appareat vnus actus tātùm, qui nō habet fieri citra ius, & nomē hæredis, vt. j. eod. l. pro herede. in vno die factus à patre, cōsentiente filio expresse & adeūte. aduerte nō dico ꝙ præcesserit iussus principaliter de adeūdo, sed ꝙ act⁹ factus est à patre consentiēte filio. ex quo deberet induci aditio si sui iuris esset. Rñ. ex illo solo actu pręsumūtur oīa solenniter acta, sicut hîc ex cursu temporis cū patiētia. tex. est & gl. no. in simili in. l. ij. C. de do. promis. nā ibi dicitur ꝙ illud quod operatᷣ p̄statio p longū tēpus: vt. l. cū de in rem verso. š. de vsu. idē operatᷣ promissio p vnā horā facta pro tāto tpe. ¶ Vlti.
d per istū ver. sustineo glo.[d] nostras contra dicta oīm
5 Moderniorū. †nā dicit glo. ꝙ ex patiētia. x. annorū præsumitur seruitus cōstituta si allegetur, licet habeat causam discontinuā, vt. l. cū de in rem verso. š. de vsur. & l. j. in fin. ꝭ. de aqua plu. arcen. & l. seruitutes. de serui. quod reprehēdūt Vltramon. Nā. l. cum de in rem verso. loquitur in faciēte. s. in soluēte. quæstio gl. loquitur in patiēte, in quo est minor pręsumptio. ita tenebant Iac. but. & Ray. de forli. & hoc tenet Cyn. in. l. si certis annis. C. de pact. ego dico hoc esse cōtra casum huius ver. & l. si filius. C. de pe. here. facit quod no in. l. pe. C. cōi diui. dixi. in. l. j. in fin. de aqua plu. arc. dixi in repe. d. l. cū de in rem verso.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Mandatum de aliquid faciendo & tu facias si præcedit, licet non exprimas nomine mandātis: illius mandato tamen facere uideris.*

Si is qui. Qui iussu alterius adit, pręsumitur solùm iubenti querere velle, si iussum credat valere. secus si sciat inualidum vel sine iussu adijt. h. d. Tres partes habet vt in glo. pone casum secundùm vlti. lec. gl. & veram. alias examinabo. ꝭ. ¶ Oppo. de. j. rñso ad tertium. dicunt quidam principiū loquitur in errante, finis in dubitante. qđ gl. reprehendit, & bene per. l. fi. C. de cōdi. inde. Alij dicūt ꝙ principiū loquitur in errante in facto, finis in errāte in iure. Ista casus positio non est vera: quia error iuris vel facti, quantùm ad hoc non videtur attendendus, vt. l. j. in princip. ꝭ. de leg. iij. ¶ Præterea: ignorātia facti supina, & ignorātia iuris idem est: vt l. regula. ff. de iur. & fac. igno. ideo gloss. dicit tertio modo, & bene. Ex qua distingue vt habes tex. & gl. Aut ille qui dubitat errat in iure vel in facto: vt si filiusfamilias adijt pręcedente iussu, & tunc in dubio nō videtur velle querere sibi, nisi aliud appareat vt hîc in prin. Aut scit illū iussum esse reuocatum tacitè vel expresse: & videtᷣ velle q̄rere sibi: vt in. ij. rñso. & sic nō ꝓcederet secūdū rñsum. si poneremus fi-
e liū ignorare mortē patris, [e] præsumeretᷣ enim adire ex pręcedente iussu. aut adijt nullo pręcedēte iussu:
1 & videtur velle pro se: vt in. iij. respōso†. ex hoc rñso
f not. diligenter[f] ꝙ si pręcedit mandatum alicuius de aliquo faciēdo, & tu facias postea, licet nō exprimas facere te nomine illius: tñ pręsumitur ꝙ nomine illi⁹ feceris: vt hîc, & l. qui seruum. š. de interrog. actio. & quod no. in. l. si pupilli. §. j. in gl. magna de ne. ge. qđ est verum quantū ad mādantē: qa ipse habet actionē mandati cōtra facientē, & faciens contra eū non cōtra illū cū quo cōtrahitur, nisi hoc sciuerit: vt. l. sed iulianus. §. j. š. ad macedo. ij. rñ. ¶ Quęro, quæ est ratio huius glo. Dic vt statim dicam legendo eam. dico quòd ratio est, quia sciebat iussum esse reuocatum, vnde non pręsumitur facere ex necessitate iussus vide gl. per te. Dicit glo. sufficit semel fuisse vtile non est

terro. act. vide de hac materia Bar. in. l. post dotem. in fi. iiij. colū. š. solu. matr. & vide omnino quæ dixi in. l. j. §. nunciatio. in. vj. colū. j. de ope. no. nū. & vide quę not. in. l. si vētri. in fi. de priui. cre. quid si delictū post mādatū fecisti. vide Ang. de are. in trac. maleficiorū. in versic. sempronium mandatorem. in fi. iij. col. adde quod Pau. de ca. in eo quod Bar. dicit, si pręcedat mandatū de aliquid faciēdo & postea facias licet non exprimas noīe mādātis: quod tñ pręsumitᷣ ꝙ nomine illius feceris. all'. pro hoc casum in. l. si ita quis. §. scia. de verb. obl. & in. l. res ex mandato. de acquir. re. do. & dicit not. ꝙ hoc casu qñ tpe emptionis nō dixit ꝙ noīe mandatarij emebat ꝙ sibi acquiritur dominiū. quod per actionē mādati tenetur trāsferre in mādantem. si verò emisset noīe mādātis: recta via dominium cum possessione requireretur mādatum, vt. l. per procuratorē. C. de acquir. poss. & vide oīno tex. & qđ ibi no. Bar. ad propositum in. l. is qui. §. si ab ignoto. vs. quod si is. ꝭ. de manu. Ioā. an. in addi. in tit. de procu. in prin.

✣ POMATES.

f ¶ Not. diligenter. Vide Alex. consil. xxv. in vlti. colū. ij. volu. Iaso. in. §. sequens. col. vij. insti. de actio. Fely. in. c. cū Martin⁹. ferrarien. in. ij. col. de cōstit. Ang. cōsil. cxcvij. j. vol. & consi. j. penul. col. iij. vol. & cōsil. lviij. in princ. j. vol. Lud. Rō. consil. xcj. in. iij. colū. & cōsi. xciiij. in. ij. col.

a ¶Interdum.Item aliā est limitatio.vt si filius sit institutus sub conditione qua eueniente siue impleta cum impleri possit sine iussu fiat aditio.hîc est tex.not.in.l.cōditionibus pupillus.in versi.fin.ff.de condi.& demon.& hūc tex.inducunt Cy.&Dy.& nouissimè Bal.quòd q non est miles,non potest alium creare militem,& qui non est doctor nō potest alium doctorem creare. & vide not.per Bart.in.l.j.C.de digni.lib.xij.& ibi dicit:an ille qui non est miles sed Baro,possit aliū creare militem.& adde Ange.& Imo.in.l.apud eum.de manu.titul.generali: vbi quærit an Imperator possit creare doctorem absq; alio doctore.

POMATES.

a ¶Interdum. Vide Iaso.in.l.qui se patris.j.colum.C.vnde liberi.

b ¶Oppoñ. Vide Alex.in.l.si emācipati.in.iiij.co.C.de colla.

c ¶Aduētitium.Ex dispositione aui testantis dicūtur bona aduentitia. not. &idem tenet glos. parua quam ibi tenet Barto.& Angel.in.l.quæsitum.de legati.j.& hoc intelligit verum Imo.quando filius est exhæredatus.secus si esset institutus per.l.quintus.§.fin.de annu.leg. sed suum dictum fortè non est verum.quia est contra gloss.in.l.gallus.§.quidam rectè.de lib.& posth. dicentem ꝙ si pater cum filio â patre.i.ab auo instituatur,quòd subuenit ipsi filio, scilicet nepoti, & sibi non quæritur: & sic profectitium non dicitur sed aduentitium.& istud teneas,nisi expressè contemplatione filij nepoti obuenirent:vt loquitur.l.dedit.ff.de col.bono.per quam se fundat Barto.tenendo contra istam glo,Item non ob.d.l.quintus.§.fina. quia ille text.loquitur in casu satis diuerso.Bart.in authē.ex testamēto.C.de secū.nup.tenet quòd in dubio dicatur profectitium.Adde Ange.consi.lxxviij.inci.Ioan.Philippi.& Barba.consi.xlj.ij.lib.

nō est bona ratio:quia si aliquo tempore fuit vtile, magis deberet impediri queri adeunti.Dicit glo.ratione iussus,quod nihil est,secundū Iac.de are.quia actio quod iussu oritur ex iussu præcedenti,secuto contractu vel quasi:vt si iuberes re integra iussus reuocatur ad instar mandati.

SVMMARIVM.

1 *Nepos filij exhæredati quādo dicatur suus auo?*
2 *Aduentitium illud dicitur quod nepos habet ab auo.*
3 *Filius an faciat hæredem patrem?remissiuè.*
4 *Hæres Titij ab intestato qui fuit hæres Seij ex testamento.an dicatur hæres ex testamento uel ab intestato?*

Interdum.[a] Si filius in potestate est alicui hæres necessarius,facit patrem necessariū hæredem:secus.si fuit voluntarius. h.d.in versicu.sed & si quis.pone casum secundûm vltimam lecturā gl.aliâs examinabo.j.¶Opp.[b] ꝙ nepos nō est suus,donec pater præcedat,vt insti.de hære.qualita.& diffe.§.sui.sed hìc præcedit eum:ergo &c.dicit gl.hîc erat exhæredatus vnde habetur pro mortuo.¶Oppo.quòd si haberetur pro mortuo non potest sibi acquirere filius.Respondeo:habetur pro mortuo quô ad quid,& quò ad quid non.
1 ¶Oppo.extra glo.† quòd etiam exhæredatus non habet pro mortuo,vt nepos dicatur esse suus.quod patet:quia potest præteriri:vt.l.si quis posthumos.§.si filium.in princip.s.de liber.& posthu.&.l.si qs filio exhæredato.de iniusti.testa.ī princ.Solu.in successione contra,vel pręter voluntatē aui,nepos filij exhæredati non dicitur suus,sed in successione secundùm voluntatem dicitur suus.ratio quare viuente filio nepos non dicitur suus,est:quia præcedit eum pater.nec potest dici quodammodo dominus bonorum aui,cum exhæredatio sumat effectum post mortem:vt.l.filiū.§.sed cum exhæredatio.j.de boñ.poss.contratabu.vnde auus non habet necesse instituere vel exhæredare eum.sed quando pater instituit eum,dicitur suus,& necessarius:quia erat in potestate.¶Opp.& reintro gl.quòd nō quæratur patri quò ad proprietatem:vt.l.fin.C.de bo.quæ libe. Dicit gl.verū est hodie.cū aduentitia nō querātur.
2 ¶No.istā gl.† ꝙ illud quod nepos habet ab auo di
c citur aduentitium [c]respectu patris,quod dic vt dicam in.l.dedit dotē.ff.de colla.bono.tangemus in.l.quæsitū.in prin.ī.de leg.j.¶Venio ad versi.sed & si qs.reuoco in dubiū intellectum hui' ver.Glossa legit quatuor modis.primò in aliquo qui sit institut' ab aliquo extraneo,dicit Dyñ.istū casum non procedere:quia non habet dubium: & intelligit institutum ab extraneo quò ad se institutum,& extraneū quò ad filium arrogantem:vt ab vlti.versic.differat.Alij legunt quòd aliquis fuit institutus hæres à patre suo in cui' potestate erat.Sed hęc lectura nō est vera:quia est contra tex.ibi,mortis tempore &c. Tertij legunt:vt in glo.quam lectu.gloss.reprehendit bene.vide gloss.quę subdit quod filius non possit bene adoptari.Certè potest filius qui non est in potestate:vt.l.qui liberatus.&.l.si pater filium.s.de adopt.Vltimò gloss.ponit vnum casum veram qui est clarus.quem posui legendo literam.¶Aduer-
d te[d] principium huius literę facit ad vnum,† vtrum
3 filius faciat hęredem patrem.Videtur tex.quòd sic. ibi,patrem enim suum &c.dicam in.l.cum filio.j.de lega.j.secundo responso.facit ad aliud, vos videtis quòd quis efficitur talis hęres per alium, qualis
4 est ille per quem efficitur.† quod facit ad.q.glo.in.l.iij.in princip.de peti.hęredi.si sum hęres Titij abintestato qui fuit hęres Seij ex testamentò : vtrùm dicatur hæres ex testamento vel abintestato.& determinat eo modo quo prius,pro quo adducitur.l.nec interest.s.de fideicom.hęre.pe.

SVMMARIVM.

1 *Protestatio præcedens contraria actui sequenti facit ut actus sequens nil operetur.*
2 *Protestatio præcedens in consistentibus in pura nostra uolūtate impedit actum sequentem.*
3 *Protestatio ad hoc ut impediat actum fiendum quando requirat partis præsentiam?*
4 *Causa quando requiratur in protestatione?*
5 *Protestatio quando tollatur per actum sequentem contrariū protestationi?*
6 *Timens quis ne cogatur contrahere, cautela est Dyn.quòd clam protestetur quòd si faciat non facit uoluntariè. & an talis cautela sit bona?*

c
1 Celsus.[e] Protestatio† præcedens actui se-
* quēti contraria facit vt subsequens
2 actus nil operetur.hoc dicit secundū Dyn.¶† Nota quòd in his quæ consistunt ex nostra pura volūtate,ꝓtestatio præcedens impedit actū sequentem.
3 ¶† Nota ꝙ [f] in dictis casib' qu̅i fit protestatio non
f requirit partis præsentia,vel quod ei innotescat,vt hîc:vt in gl.dū dicit clā.sed si esset celebrand' actus qui pēderet ex volūtate mea,& alteri':tūc ꝓtestatio deberet innotescere parti,aliâs nil valeret:vt.l.fi.§.itē si prædixerit.naute caupo.stab.&.l.si fideiussor.in prin.s.māda.&.l.actione.§.renūciare.s.pro socio.&.l.j.in prin.de libe.agnoscend.tangitur per do
4 cto.in.l.pacta nouissima.C.de pactis.† ¶Nota qd' in protestatione non requiritur causa.quod in casibus prædictis intellige,scilicet in eo quod in nostra voluntate sola consistit:vt hîc,sufficit enim ꝓ ratione voluntas:vt.l.quia poterat.j.ad trebellia. aliàs requireret causa:vt.l.si hominem.s.mandati.
5 &.l.j.C.debi.ven.pi.impe.non pos.¶† Nota quòd
g per actum [g] sequentem contrarium protestationi
h non videor à protestatione recedere: [h]vt hîc.ratio:est quia ille seques actus pendebat à mea simplici voluntate,quæ voluntas præsumitur abesse

g POMATES.¶Nota ꝙ per actum.Vide Alexan.consi.vij.colum.iij.in.iiij.volu.Ludo.Roma.consi.clxxviij.penul.col.Are.& Alexan.in.l.si stipulatus.in prin.ff.de verb.oblig.

h ¶Recedere.Ange.ponit vnum dictum valde not.allegando Innocen.in.c.perlatum.quod met.cau.& in.c.causam matrimonij.de offi.deleg.vbi dixit ꝙ si metus absfuit tempore cōtractus a tyrāno illatus:& postea trado rem ex interuallo,an videatur subesse metus? & dicit ꝙ sic: quia nō videt purgatus metus postq̃ suberat eadem causa timēdi.& ibi allegat idem in ꝓtestatiōe.& refert: pone quòd quidā fuit tortus nullis præcedentibus indicijs:postea notarius in interuallo scripsit quòd sponte cōfessus fuit re'. an dicatur falsum scribere?& dicit ꝙ sic: quia cū iudex possit eum iterum torqre, & sic subesset eadem causa timoris,non est verum illum sponte esse cōfessum,imò metu tormentorū videtur confessus. ideo officiales practicāt quòd aliqui notarij non adsint in tortura. si verò præcessit tortura præcedentibus indicijs legitimis:tūc si ex interuallo cōfiteatur,dicitur spōte facta: & operatur aliquid.de hoc vide Barto.in.l.j.§.vltimo. & ibi dixi de quęstio. & Bal. in.c.j.§.iniuria. de pace iura.firm. Iacob.but. Bald. & Ange.in.l.ij.C.qd' metus causa.Bald. in.l.j.in.viij.col.C. ne ex deli. defun. Vide Imol. in dicta.l.j.§. vltimo de quęstioni. & videtur probari ibi doctrina Ange. & ibi etiam vide Barto.vt refert Imola in.d.l.prima.fuit dictum Gandini in suo tractatu maleficiorum,in capitu.de tormentis.sub rubrica,vtrum confessio facta ab eo qui tortus est nullis pręcedentibus indicijs valeat? & istud dictum sequitur Salice.in lege.ij.C.de custo.reo.idem Petr.de ancharano.in clementina.j.de homicid.idem Angelus in tractatu de quæstionibus.& idem voluit Petrus de ancharano in consilio.xxiij.incipiente,in Christi nomine visa inquisitione. vbi dicit vnum aliud : videlicet quòd si apparet illum fuisse iniustè carceratum,& postea confessum, non dicitur nec dici potest confessio legitima : nec ex ea condemnandus est.& allegat.l.nouissimè. & quod ibi voluit Baldus.ff.quod fal.tuto.autho.bene facit.l.qui in carcerem.ff.quod metus causa.& quod ibi notat Bartolus contrariam opinionem voluit Baldus in.l.vnica.C.de confessis.& etiam idem tenuit Petrus de leaza.in commento.c.grauis.ad finem.de deposito. & prædicta opinio Angeli communis est.Ego adduco.l.maritus, cum glossa quam ibi notat Bartolus de quęstionibus. & Baldus & Ludo.Roma.in consilio clxviij.sequitur opinio Ange.& facit mentionem de contrarietate Bald.& ad prædicta vide gloss.in.l.vt debitum. & ibi notat Bald.C. de hæredita. actione.

d POMATES.¶Aduerte.Vide Bal.in.l.multū.col.ij.C.si quis alte.vel sibi.Alex.consi.ciij.v.col.iiij.vol.

e ¶Celsus.Vide nota.in.l.pomponius.& in.l.nesennius.de nego.gest.& limitatur hoc esse verum in actibus procedentibus à voluntate mea.tamen secus erit si à voluntate mea, & alterius.l.j.§.item si prædixerit.ff.nau.cau.stabu.

e POMATES.¶Celsus.Vide Felyn.in.c.cum M.ferrariensis.in.j.charta.de consti.

* Aduerte quod Bar.allegatur contrarius in hoc.§.fi.his quæ dixit in.l.pacta nouissima.C.de pactis.Sed pro saluatione Bar.vide concor.positam ad.d.l.pacta nouissima.

f POMATES.¶Nota quòd.Vide Bar.in.l.non solū.§.morte.ī.iij.col.ff.de oper.no.nuncia.

a ¶ Largior fieret. Contrarium tenet Bald. in l. pacta nouissima. C. de pactis. per l. si ita scriptum. & ibi Ange. de lega. j. sed Imo. in d. §. morte. & in c. cum Martinus. Ferrarien. de consti. dicit q obstare videtur tex. in d. l. si ita scriptum. & ad illum respondet. melius facit tex. in l. si quis in principio testamenti. aliâs in l. si quis. §. qui testamento. de lega. j. Bartol. in dicta l. pacta nouissima. facit quandam distinctionem. cum opi. Barto. concor. Andrae. in d. c. cum Martin. ferrarien. de consti. & ibi etiâ Imola. & Imola. in dicto. §. morte. & in l. quoties. §. sed si cum. de haere. insti. & Paul. de castr. in d. l. cum in plures. §. locator horrei. vbi ponit vnam distinctionem quam reprobat in d. l. pacta nouissima. praealle. & d. §. morte.

b ¶ Item reperitur. Et vide Ange. in l. mora. §. de vsur. vbi tenet istam theoricâ, & ibi refert quêdam egregium doctorem sic decidisse per istum text. q secundùm eum est singu. & vide eum. in d. l. mora. & hîc adde ad modernio res hîc. And. Barb.

c ¶ Non est bonû. Sed Bald. & Imol. hîc substinêt istud dictum Dyn. nisi subesset eadê causa timoris. allega. not. per Innocê. in c. j. quod me caus. & in c. causam matrimonij. de offic. deleg. & not. Bart. in l. si ob turpê. C. de côdi. ob turpem cau. & in l. ij. quod met. cau. istud dictum non puto verum: quia aut in veritate probatur de iusto metu tyranni, & iste metus est sufficiens ad rescindendum contractû absque protestatione. aut non probatur de iusto metu, sed solùm de protestatione clam facta: & tunc ista nô est sufficiês ad rescindendum contractum dependentem à voluntate duorum. Paul. de castro sentit istud quod dixi, & vult conari saluare Bal. sed sua saluatio nihil valet, attento quòd in actibus dependentibus à voluntate duorum, nil valet protestatio: & sic non facit abesse consensum. l. actione. §. renunciare. ff. pro so. l. j. de libe. agnos. en. dicit tamen Pau. q tunc protestatio facit abesse consensum, quando quis metu tyranni non audebat protestari. allega. not. per Bald. in l. clari. C. de fideicom. & in l. ij. C. de his qui per me. iudic. non appel. & sic bene concedo q ista limitatio procederet quando iustè timeretur tyrannus, & clam protestaretur. & not. quòd

propter protestationem. secus si actus sequens pendebat ex voluntate mea, & alterius: vt. l. cum in plures. §. locator horrei. s. loca. & c. solicitudinem. extra de appel. sicut enim propositum meum in mente retentum non nocet contrahenti mecum: vt. l. si repetendi. C. de condi. ob caus. ita nec talis protestatio facta clam quae ei non innotescit. & aduerte ad illud quod dico q talis protestatio facit praesumi voluntatem abesse, intelligitur de actu qui statim sequitur postea. secus si ex interuallo magno. argu. l. per retentionem. C. de vsuris. & ideo ad hoc vt hoc cesset a est necesse q protestatio largior fieret[a] per me, id est si aliquo tempore facerem aliquem actum per quê induceretur aditio: ex nunc protestor me non facere animo adeundi. His praemissis venio ad gl. & oppono, q aditio valet, sed rescinditur per actionem quod metus causa, vt. l. si mulier. §. si metu. s. quod metus causa. glo. ponit plures solutiones. illa est vera solutio q hîc non adiuit. quod apparet ex protestatione per quam praesumitur voluntatem abfuisse. & hoc vult dicere gloss. dum dicit, hîc fallit: ibi non. ¶ Oppo. quòd metus verborum non sit iustus metus. Solu. eodem modo quo. s. quia hîc non adiuit: nam si adiuisset, metus non fuisset iustus. ¶ Opponitur. C. eodem. l. cum aliquis. Solu. dicit glo. ibi per iudicem cogitur. sicut. j. ad trebellia. l. nam quod. §. si quis compulsus. Aduerte: quòd quando actus pêdet ex mera mea voluntate: tunc est verum quòd protestatio impedit actum sequentem. sed quando quis potest cogi adire, velit, nolit, & iustè cogitur: tunc protestatio praecedens nil operatur. ¶ Oppo. infra. si quis omis. cau. testa. de. l. j. §. j. Dic vt in gloss. ratio solutionis est: quia de minus potest iustè compellere. vnde quantùm ad dominum aditio nô stat in libera potestate serui, & sic nihil releuat protestatio, sed quantùm ad extraneum. vel ad patrem sic. ¶ Oppon. de. l. si patre. de ritu nupt. Gloss. non soluit. Dyn. dicit quòd ibi loquitur de coactione reuerentiali, quod non placet: quia etiam coactio reuerentialis inducit rescissionem actus, vt. l. j. §. quae onerandae. quarum rerum act. non da. dic ergo quòd ibi non erat actus qui pendebat ex nuda voluntate facientis. Item nulla praecessit protestatio. Item reperitur[b] in quibusdam additionibus Dyn. quòd per
b
6 hanc legem consuluit † quòd si aliquis timebat ne cogeretur ab alio cûtrahere, côsilium est quòd protestetur clam: quod si facit, non facit voluntariè. hoc
c consilium non est bonum: [c] quia haec lex loquitur in his quae pendent ex voluntate contrahentis tantùm. sed si postea celebratur contractus cum alio, nil
d operaretur, [d] vt dixi: nec per hanc protestationem probaretur metus, vt. l. metum. C. quod metus cau. & de materia protestationis dixi in l. non solùm. §. si. ff. de ope. no. nun.

LEX VII.

SI quis filium fa. Vulgaris substitutio expirat si per institutum alteri hereditas acquiratur. h. d. ¶ Opp. q sit locus substitutioni, cum filius non sit heres, sed patrê herede facit, vt per. l. pxi. §. interdû. Sol. vt substitut. exclu. sufficit q institutus sit heres, vel alius eius ministerio: vt hîc & l. si pater. s. de haeredi. insti. ¶ Querit gloss. an hoc sit verum, siue testator sciebat, siue ignorabat eum esse filium suum, dicit glo. si ignorabat, habet locum distinctio. l. si pater. & hanc gloss.

gloss. hîc probat quòd quando actus est metu factus, non est opus protestatione, vt actus dicatur nullus. de quo vide Rapha. cuma. hîc qui dicit q imò est necessaria. & alleg. dictum Bald. in rub. C. si quis ali. testa. prohibue. & voluit eum allegare in tractatu schismatis. in. xij. columna. vbi tenet quòd est necessaria protestatio. sed Rapha. dicit quòd non requiritur protestatio quando actus consistit in faciendo. secus si in omittendo. & sic loquitur. c. si iustus metus. de appella. & d. l. ij. C. de his qui per me. iudi. nô appel. quia aliâs sequeretur q nûquam foret succursum meticuloso, qui metu tyranni vendidit, nisi protestaretur, & an requiratur protestatio quando non facio actum metu: vel aliquo impedimento, tetigi in reportatis in l. de pupillo. §. si quis ipsi praetori. ff. de oper. no. nuncia. inquantùm tenui contra Bar. in l. ij. ff. si quis cautionibus.

tenet Iac. de are. Pet. tenet contrarium vt refert Cy. in l. cum proponas. C. de haered. instit. dicam in l. cû filio. j. de leg. j. tene mêti hanc glossam quòd distinctio. l. si pater. de haered. instit. quae loquitur de ignorante quem esse seruum, habet locum in ignorante quem filium familias.

SUMMARIUM.

1 *Leges disponentes haereditatem non agnitam transmitti, intelliguntur ut ille in quem transmittitur possit adire, uel repudiare.*

2 *Filius si decedit sciens se necessarium quòd etiam transmittat beneficium abstinendi.*

3 *Filius quando possit se ab haereditate paterna abstinere, & auitam habere?*

e SI filius. [e] Suus haereditatê patris non agnitam transmittit cû beneficio abstinêdi. h. d. ¶ No. q omnes leges quae dicunt hereditatem non agnitam transmitti, debent intelligi vt ille in quem trâsmittitur possit adire vel repudiare, immiscere, vel abstinere sicut defunct. poterat: vt hîc.
2 & not. in l. j. C. de his qui ante aper. tab. ¶ † Quaero quid si decesserit sciens se necessariû. Glo. respôdet idem, nisi se immiscuerit: tunc enim nô haberet beneficium abstinendi heres sicut defunctus: vt. j. proximo. §. pro hoc facit tex. in l. cû in antiquioribus. C. eo. vbi dicitur illud fuisse respôsum per Paulum iuriscôsultû cuius est hec lex. & secundùm hoc hîc d debetis habere gl. quae dicit idem si nô ignorauerit, aliâs glossa est sine nô. & malè: quia non esset diuersus casus ab eo qui ponitur in litera. ¶ Quaerit glos.
3 quid † si velit abstinere à paterna hereditate, & habere auitâ an possit? Glossa dicit q sic [f] ista glossa
f diceret verû tenendo illam opinionem q hereditas patris non agnita non transmittatur ad extraneos: quod tenet glo. in l. si infanti. C. de iure delib. sed tenendo illam opinionê veriorê quòd haereditas patris per suû trâsmittat ad quoscuuq, hec gloss. non procedit. nam si nepos abstineret se ab haereditate paterna illa hrditas vadit ad aliû: & ille alius potest e adire auitam: cum filius decedens illam transmiserit ad quoscûq. & hoc bene tâgit in l. qui se patris. C. vnde libe. & ibi p Cy. in versi. illa exêpla reprobantur. d. verò. l. qui se patris. debet intelligi qn filius ab haereditate paterna erat penitus exclusus, vnde eâ non poterat transmittere. de hoc autem an haereditas patris non agnita transmittatur, dicemus plenè in l. ventre. j. eo. f

SUMMARIUM.

1 *Haeres haeredis an sit haeres testatoris?*

2 *Haeredis appellatione an comprehendatur extraneus? remissiuè.*

3 *Haeredum appellatio an porrigatur in infinitum ad quoslibet successores, an uerò intelligatur de primo tantum?*

4 *Libellus in quo dico me haeredem titij, procedit licèt sim haeres haeredis titij.*

g In omni. [g] Haereditatem agnitam per defunctum non potest haeres eius
1 repudiare. hoc dicit. ¶ † Nota quòd qui est haeres haeredis, testatoris est haeres. Glossa dicit quòd haec regula fallit in casibus. ¶ Pro cuius declaratione debetis scire quòd circa hoc occurrunt duo dubia.
2 Et primò, † an appellatio haeredis porrigatur tantum ad filios, an ad quoscunque extraneos? de quo ponitur in l. ex facto ad trebellia. diximus

stituendam capellam sub poena: an transeat ad haeredem haeredis facta tamen distinctione: an sub nomine proprio an appellatiuo, & an praeceptum de non alienando aliquam rem transeat ad haeredem haeredis? de quo vide per Bartol. in l. lucius. §. semproniae. de legatis. iij. vbi distinguit. Vide etiam not. per Bartolum & Imol. in l. filiusfa. §. diui. de legatis primo. & Bal. in l. j. C. qui ad liber. procla. non pos. per Saly. in l. voluntas. C. de fideicommiss.

POMATES.

d ¶ Nil operaretur. Vide clarius practicam Papiensem in forma libelli, quo opponitur côtra iudicem suspectum in glo. in ver. protestando. in. iiij. columna. versic. & per hoc patet. vide Bar. consi. xlij. ii. col. j. volu.

e ¶ Sed & si filius. Vide hûc text. allegatû per Barto. ad not. q. in l. is potest: in penulti. columna. j. eo.

f ¶ Glos. dicit q sic. Bald. in l. qui se patris. ff. vnde libe. tenet idem quòd gl. ista sed reprehenditur. de quo vide quae ibi dixi î. xix. colum.

g ¶ In omni. Vide hunc tex. allegatû per Bar. in l. is potest in penultima quaestione. j. eod. & inducitur hoc ad quaestionê per Ludo. ro. de qua p Bal. in l. si. de heredi. institu. & Bart. consi. incipiente, Andraeas martini. testator grauauit haeredem ad con-

in.l.gallus.§.nūc de lege velleya.s̈.de liberis & posthu.
3 ¶ Secūdò dubitatur† an appellatio hæredū porrigatur in infinitum ad quoslibet successores? an verò intelligať de primo tm̄. De hoc etiā diximus in d.§.nūc de lege.in pupillari tn̄ substitutiōe facta ꝑ hæc verba, quisquis mihi hæres sit erit hæres filio meo.non intelligiť esse hæres defuncti, nisi q ei est hæres ex dispositiōe sua, vt.l.q liberis.§.hęc verba. de vulga.& pupilla.&.l.sciendum.ff.de verb. signi.
4 ¶ Quero† si sum hæres titij per mediam personam alterius, an ego habeam necesse hoc in libello exprimere? an verò sufficiat si dicā simpliciter me hæredē titij. Doct.in.l.fi.C.de hære.instit.dicūt ꝙ nō est necesse, qđ est verū alleg.pro hoc casum.l.paterfa. de vulg.& pupil.

SVMMARIVM.

1 Stante statuto quòd mulier non poßit contrahere: an poterit hæreditatem adire?

LEX VIII.

* MOre. Qui nō pōt se obligare, non pōt adire.h.d.Hęc lex in mō legendi aliquā varietatē habet: tn̄ omnes lectu.tendūt ad idē secundū primū. Primò ponit vnū dictum. Secūdò aliud simile. Tertio modo potest legi & melius. Primò ponit vnā regulam generalē. Secūdò infert ad speciem: & sic posui summariū & secundū hāc lecturā quā posui: est casus q̄stionis de statuto ꝓhibente mulierē obligari sine cōsensu cōsanguineorū, vt non posit hęreditatē
a adire sine cōsensu eorū. ¶ Sed quæro[a] quid † si sta-
1 tutum dicit qđ mulier non possit contrahere sine consensu consanguineorum: an possit adire hæreditatem. Et videtur ꝙ sic: quia adire non est contrahere, sed quasi contrahere: vt.l.apud iulianum.in fine.ex quibus causis in posses.eatur.&.l. ex malefi-
b cijs.§.hęres.de actio.& obliga. In contrarium[b] videtur.quia pro cōtractu accipiť omnis obligatio: vt.l. omnes.s̈.de iudi. ¶ Quęro, hic loquitur de pupillo: quid de adulto? videbitis in.l.impuberibus.in.fin.j̈. eodem. ¶ Quæro quando pupillus est suus, vtrum habeat beneficium abstinendi? dic vt in glossa.

Impubes. Seipsum summat. ¶ Oppo. extra gloss.adeundo quis obligatur: vt.l.s̈.proxi.sed patria potestas non est sufficiens ad obligandum: vt.l.finali.§.j. de verborum obliga.ergo &c. Solu. in illis casibus in quibus filius tantū obligatur authoritas patris non est sufficiens: vt in contrario. Sed vbi agitur de querenda hæreditate, quę patri debeat queri in totum sic secundū illa tempora, vel hodie quó ad vsumfructū, & sic cū pater est legitimus administrator: tunc patria potestas est sufficiens, vt hic, &.l.si infanti.C.e. declaraui in.d.l.fi.§.j.

SVMMARIVM.

1 Scire qualiter dicamur? & quòd scire cadat in pupillum.
2 Hæc lex habet locum in pupillo proximo infantiæ.
3 Tutor solus non adit pro pupillo.
4 Furiosus an poßit adire uel curator pro eo? remißiuè.
5 Curator an pupillo ad adeundum sufficiat? remißiuè.
6 Tutor solus petit bonorum poßeßionem pro pupillo.

LEX IX.

PVpillus. Pupillus potest cum tutoris authoritate hæreditatem adire.h.d. Primò declaremus text. quid vult dicere causam acquirendæ hæreditatis non intelligat. Respondeo. id est non intelligit vtrū ab intestato vel ex testamento: sibi tanquàm voluntario, aut necessario, deferatur hæreditas.ista enim debet scire hęres in.l.is potest.&.l. is q putat. j̈.eo. ¶ Quæro† quid vult dicere iste tex.neq; enim scire, neq; discernere talis ętas potest. Respōdeo: sicut in iudicio primo fit examinatio, postea iudicatur: ita in intellectu nostro primò fit examinatio, & post examinationem iudicat intellect⁹.ista examinatio diciť discernere, istius nō est capax pupillus Item scire dicimur id quod ꝑ causam cognoscim⁹, & per hāc examinationem factā, vel cum nobis, vľ cum alio, vt in.l.in bonorum.de boñ.posses.illud scire non habet pupillus.& hoc vult text.cum dicit: neq; scire, neq; discernere talis ætas potest. Quęro quid vult dicere, non magis q̄ furiosus. Respon. illud scire quod ꝓcedit ab illa examinatione quā.s̈. dixi: sicut nec cadit in furiosum, ita nec in pupillū, sed vnū scire sumptū magis largo modo cadit ī pupillū, qđ nō cadit in furiosum.scit enim ꝙ bonū est habere aliquid, & malū nō habere.& quædā multa vniuersalia quæ habentur sine examinatione: & ideo pupillus naturaliter obligatur: quę in furioso
2 nō cadūt. ¶ † Item intellige hāc legē in pupillo, qui non est ꝓxim⁹ pubertati sed infantiæ, quod innuit tex.dum dicit si fari possit: aliâs si esset ꝓximus pubertati posset scire, & cognoscere, est enim doli capax: vt in.l.j.§.an ī pupillū.s̈.deposi.& de noua.l.j.ī
3 fine. ¶ Quęro q.d in infante: Dic vt in gl. ¶ † Quæro, vtrū tutor solus possit adire ꝓ pupillo? Glo.dicit
4 ꝙ nō.& bñ.C.e.l.potuit. ¶ † Quæro vtrū furiosus pōt adire hęreditatē, vel curator ꝓ eo.diceť.j̈. de bo.
5 pos.infan.de la.l.j. ¶ † Quæro vtrū curator sufficiat scilicet pupillo ad adeundam hæreditatem. Dic vt
6 in.l.cū in vna.§.tutor.de appella. ¶ Querit gloss.† an solus tutor possit petere bonorū possessionē. & dicit quòd sic: vt.l.tutor.de bono. posses. concordat gloss.in.l.impuberi .s̈ .de tuto.& cura.da. ab his. & in.d.l.potuit.C.eo.Cōtrariū no.C.q admit.ad bon. posse.poss.l.bonorū.vbi dicit idē in bonorū possessiōe qđ ī hęreditate.sed hāc gl.cū si.tenet Dy.& oēs.

LEX XI.

c IMpuberibus.[c] Hęc lex se ipsam summat.& glossa legit eam ita bene, ꝙ non eget suppletione.ponit enim vnā opin. Placen.quā reprobat: postea ponit veritatē ex qua collige breuiter sic: aut loquimur de impubere, aut de adulto. Priō casu, aut se nō immiscuit.& sine dubio pōt se abstinere, aut se immiscuit.& tūc aut sine tutore: & idē.aut cū tutore, & nō pōt se abstinere, nisi ꝑ restitutionē.aut loquimur in adulto: & tūc nō habebat curatorē.& ita loquiť hęc.l.qa ita demum pōt se abstinere si nō se immiscuit, sed si se īmiscuit nō pōt se abstinere, nisi ꝑ restitutionē.aut habet curatorē: & tūc distinguo, vt in pupillo in pri.dicitur: quia aut cum eius authoritate, aut non.

LEX XII.

SI qui se. Suus q se nō immiscuit pōt abstinere bñficio p̄toris edicti sine aditione iudicis. hoc dicit, Hāc legē declarabo.j̈.e.l. necessarijs.

SVMMARIVM.

1 Bonorum poßeßio quando poßit peti pendente conditione.

* Pro concordia. Aduerte.quòd Barto. allegatur per docto. vitio contradictionis inuolutus: prout sentit Iason in.§.omnium.insti.de acti.circa illud, videlicet an in ciuitate, vbi statuto cauetur quòd mulier non posit contrahere sine consensu suorum propinquorum, posiit mulier adire hæreditatem.& Barto.in.l apud iulianum.§.fina . ff.ex quibus causis in possessio. eatur. tenuit apertè quòd sic: quia adire non est propriè contrahere: vt probatur in dicto.§.fin.& in.l.ex maleficijs.§. hæres.ff.de actio.& oblig. Sed statuta debent capi in propria significatione: ergo &c. Cōtrarius tamē allegať in hac.l.more. ꝓut referūt doct. in.l.mutum, hoc titu. Et intellige si statutum loquitur de contractu. secus si de obligatione.de quo not. ꝑ Rapha.cuma. ī hac.l.more. Tu dic qđ Bar.nō est sibi contrarius, qa verior est opinio quam tenet in dicto.§.fin. Nec ob. quod hic dicit in hac.l.more. eo qa hic nō firmat pedē.imò gr̄a disputatiōis arguit pro vtraq; parte. vt ergo euitetur cōtrarietas quę est vitāda in quantum fieri potest.l. vnica. C.de inoffi. do. cū si.est dicēdum qđ Barto. poti⁹ istud dixerit gr̄a disputationis q̄ ꝙ mutauerit opinio.

POMATES.

a ¶ Sed q̄ro. vide Ludo. Roma. singul. cxvj. al's. xvj. Iaso.ī.l. barbarius. philipp⁹.iij.col.ff. de offic.p̄to.vbi tenet ꝙ istud procedat etiā in contractu.& vide Ange. de are.in . §. hęres. hic alle.Roma. cō. xij.& consi.ccviij. Panor.ī.c.qua frōte.iij.colum.de appella.

b ¶ In contrarium. Cōtrarium tenet Angel. hic .& idē Bartol. in.l. apud iulianum. §. fina. qui.ex cau.in pos. ea.& in.l. labeo. §. contractus.de ver. signi.vide quę dixi.s̈.in.l. mutum. vbi allegaui Abba. in.c.qua fronte.de appella.Adde, quòd istud in simili decidit Bald. in.l. contractus. de fide instru.in.ij.colum.idem Bald.in.l.si donationis.qđ met.cā. & in.l.siue apud acta.in.j.col.C.de transac.vbi statutum loquens in contractu, non habet locum in liberatione.vnde malè videtur loqui Bald.in rub.de pactis. & melius locut⁹ est Bart.& post eum Ange.in.l.si vnus.§.pactus ne peteret.ff. de pact.bene facit decisio Imo.in.l. stipulationū alie.ff.de verbo.obligati. vbi dicit, ꝙ statutum loquens de contractu non habet locum in stipulatione: quia non est propriè cōtractus.& vide Bald. in.l. pactum quod dotali.in vlti.colum.C.de colla.tamen est verior Bart.opi.& ipsemet Bal.tenuit contrarium in.d.l.siue apud acta.videatis no.per Barto.in.l. iij.§.contrarium.s̈.de contrario iudic.tute.& in.l.tres fratres.ff.de pact. & in .l. iurisgentium.in pri. in.j.col. eo.titu.Saly.in.l.j.C.de pac. & ad materiam videndus est Bald. in.l.j.in prncip.de contrario iud. tute.vbi dicit, ꝙ stante statuto ꝙ mulier non possit se obligare sine consensu propinquorum non habebit locum si mulieris negotia administrauerit aliquis, & mulier est effecta locupletior ex ea: ideo dicit Rapha.cuma. quòd stāte dicto statuto nō intelligitur de obligatiōe qua qs est locupletior effectus.l.iij.s̈. commo.&.l. pupillus. de autho.tu. idem etiam ꝙ non intelligitur de obligatione quę ex quasi delicto nascitur. & vide in hac materia Ange.in.l.cū in vna.§.tutor pupillo.de appel.Adde quæ consuluit Roma.consil.cccc liij. scilicet quòd stāte statuto quòd minor non possit se obligare sine certa solennitate, quod si se obligauerit vtiliter absq; illa solennitate quòd valet cōtractus, & quòd ipse consuluit consil. ccccxiiij.scilicet ꝙ mulier prohibita se obligare sine consensu suorum cōsanguineorum poterit maritum liberare de fructibus rerum paraphernalium: quia per hoc non efficitur pauperior.

c ¶ Impuberibus. Ang.dicit ꝙ glos. hic ineptè loquitur: tamen dicit ꝙ Bononiæ omnes maiores.xxv. annis appellātur puberes.& dicit Rapha. quòd nescit an de facto ita dicatur Bonoñ.imò dicit, quòd potest gl.excusari, vt in puero centum annorum, alleg.l.pueri.ff.de verbo.significa.& tex.ij.q. vij. pallega.c.paulus.vbi allegat puerum centum annorum maledictum, quis dicatur puer paruus: vide.l.fi.& ibi Bald.C. de infan. expo.& quis dicatur puer, iuuenis, adolescens &c. vide Cy.in.l.si infanti.C.de iur.deli. & Ange. in.l.quidam ita.ad trebelli.& in.l.non aliter.§.j.de leg.iij.vbi est bon⁹ text. & Bal.in.l.j.C.de emen.propin.

2 *Conditio potestatiua in persona hæredis potest esse duplex: & quæ suspendat aditionem, & repudiationem.*

3 *Repudiatio facta pendente conditione non ualet: postea conditione existente poterit hæreditas adiri.*

LEX XIII.

a **Is qui hæres.** [a] Illa hæreditas repudiatione admittitur, quę potest adiri. secus si adiri non poterit. h.d. ¶ Oppo. quòd illa determinatio hoc ita verum est non sit necessaria: & includebatur in verbo delata. s̈. posito, vt. l. delata. ff. de verbo. significa. Solu. vt in. j. glo. ¶ Opponitur ꝙ possit repudiare. j̈. de curat. bon. dan. l. j. & in. l. in plurium. j̈. eo. So. gl. no. ibi *repudiatur: *corā iudice sed extra iudicium secus: vt hic. Idem no. in. ll. contrarijs. ¶ Oppo. de. l. nec is. §. j. j̈. eodem. Solu. gloss. per. l. illud. j̈. eodem. ¶ Oppo. de. l. j. C. de pactis. Solu. per pactum potest quis se obligare, & renunciare hæreditati delatę sibi sub conditione non b simplici [b] renunciatione. rationem ponit ibi glo. ¶ Oppo. j̈. de bono. posses. secūdùm tab. de. l. ij. §. si sub cō-
1 ditione. Dicit glo. †aliud est in bonorū possessione q̃ in hæreditate. tu verò dicas clarius. pendēte cōditione potest peti bonorū possessio secundū tabulas quæ non tribuit ius, & eodem modo potest illa bonorum posses. repudiari. sed bono. possess. quæ tribuit ius, non potest peti pendente conditione: neq; repudiari: & sic est idē quod in hæreditate. ¶ Oppo. & intro gloss. iij. s̈. de condi. institu. l. j. Solu. intelligas hic, qualisqualis conditio quæ tamen nō sit talis quæ haberetur pro non apposita, & impleta: sed sit talis quæ suspendit dispositionem. ¶ Opponit̃ ꝙ conditio quæ consistit in arbitrio hęredis nō suspendit aditionem: vt. l. verba. de condi. institu. ergo nec repudiationem: si in alterius voluntatem conferatur, ipso iure non valet, vt. l. illa institutio. *& l. si
2 quis sempronium. s̈. *de hæredi. institu. Sol. † conditio potestatiua in persona hęredis potest esse duplex. Vno modo expressè si volet: & ista in hærede extraneo nil operatur. in suo operatur, quia facit de suo voluntarium, tamen aditionem non suspendit: ergo nec repudiationem. & hoc modo loquitur hæc lex. Secundo modo potest conferri in voluntatem eius velatam, vt si decem dedit, & si. & tunc aditionem suspēdit, & idem est in extraneo. vt. d. l. si quis sempronium. de hæredi. institu. & l. nonnunq̃. de condi. & demon. Dicit tamen gloss. ꝙ si appoponitur in voluntatem alterius per hęc verba, si arbitrabitur, non per verba si voles, quòd semper est pura. vt. l. j. de lega. ij. hoc non est verum: quia quando apponimus per si, facit conditionem. vt. d. l. j. de lega.
3 ij. & ibi videbitis. ¶ Quæro, †repudiatio facta pendente conditione non valet: an postéa existente cōditione poterit adire? Certè sic, vt. l. nec his. in fine. j̈. eodem. & ad hanc. l. facit. l. sed & si de sua conditione. j̈. eodem.

Si quis. Qui non potest adire propter dubitationem, seu inhabilitatem, seu conditionis dependētiam, non pōt repudiare. h. d.

SVMMARIVM.

1 *Pater an possit repudiare hæreditatem in qua filius fuit institutus contemplatione ipsius sine cōsensu filij: ubi quòd non.*
2 *Pater potest cogere filium ut repudiet.*
3 *Repudiatio tacita quæ fit per cursum temporis facta per filium præiudicat patri.*
In profectitijs per iura noua nihil est immutatum.
Tempus ad adeundum in profectitijs hodie non potest statui à iudice filio, nisi patre consentiente.
4 *Repudiatio patris si non ualet, an præiudicet ipsi patri licet non filio?*
5 *Dispositio huius legis an habeat locum in hæreditate aduentitia?*
6 *Tacita repudiatio filij in hæreditate aduētitia quòd noceat patri.*
7 *Hæreditas matris quòd olim patri querebatur pleno iure.*
8 *Repudiatio patris in quo noceat filio?*
9 *Dominus hæreditatem seruo delatam repudiat, & quæ sit ratio.*
10 *Legatum uel fideicommissum relictum filio uel seruo quando pater uel dominus repudiare poßit?*
11 *Iussus patris in repudiatione fienda per filium, quòd debeat præcedere.*
12 *Filio coacto per patrem repudiare subuenitur post mortem patris.*

a ¶ Is qui hæres. No. secūdū Paul. de ca. dicētē hic in fi. pri. ĩ ỽ. & si ĩ arbitriū. ꝓbari ꝙ si qs fuerit institut⁹ sub cōditiōe potestatiua, & ea pēdēte dixerit nolle conditionē ĩplere: nō videt̃ ꝑ hoc repudiare: & sic poterit postéa adire. l. nec his. §. j. j̈. eod. & ibi Bar. & sic est text. opti. ꝓ eo. de quo dubitauit Rapha. cuma. in. l. su⁹ quoq;. §. sed & si filio. de hære. insti.

b ¶ Non simplici. Nō valet renūciatio iuri de futuro. dicebat tñ Raph. hic no. se putare ꝙ cū iuramēto valet talis renunciatio. allegās Bar. in. l. is pōt. j̈. eo. tñ Barto. ibi non dicit hoc, sed hoc cōfirmo: qa dicimus ꝙ iuramētū habet vim clausulæ. si nō valet &c. l. cū pr̃. §. filī⁹ matrē. de leg. ij. sed si fieret p̃senti, talis renunciatio valeret ĩ vĩ pacti. ergo &c. idē videmus in simili qō, mota ꝑ Pe. de an. in. c. q̃uis. de pac. in. vj. si filia renunciauit futuræ successiōi patre absēte secundū formā d. c. q̃uis. an valeat. & dicūt doc. p. d. l. j. C. de pact. nō valere. & maximè Pet. de anc. tñ ex quo all'. illā. l. j. vbi pactū fuit ĩter fratres factū vr̃ de mēte eorū eē ĩtellige re ꝙ saltē fuerunt aliq p̃sentes q illā renūciationē acceperāt, q̃uis pater abesset & ꝑ consequēs nō valuit: qa inducebat̃ tale votū captādę mortis sed in casu nr̃o nō erat p̃sens ille per quē ĩducebat̃ tale votū: & sic illa decisio nō obstabit. facit ēt ꝓ dicto Rapha. qa iuramētū quoties pōt sine ĩteritu salutis eternę seruari, seruādū ē. c. d. c. q̃uis. &. c.

Neque filius. *¶ Hic. §. Seipm̄ summat. ¶ Quero nūquid iste. §. habeat locū in hæreditate patris profectitia: vt si filius fuit institutus cōtemplatione patris. Glo. dicit ꝙ sic: quod sine dubio est verum: quia tunc fi-
1 lius non potest repudiare sine consensu patris, sed †an pater posset repudiare sine consensu filij est dubium. Et videtur quòd sic: quia profectitia queruntur patri pleno iure: vt. l. cum oportet. C. de bo. quæ libe. ergo si pater repudiet, non nocet filio, & sic ratio huius legis cessat: quę est ne alter alteri noceat: & hoc quidam tenent. probo fortiori ratione quando filius instituitur contemplatione patris, etiam si adeat factus sui iuris cogetur patri restituere, vt. l. aditio. in fine. j̈. eodem. & l. liber. de acquiren. rer. domi. & l. quidam cum filium. de hæredib.
c instit. ¶ Contrarium [c] teneo: nam pater tunc non potest adire sine filio: vt. l. si quis mihi bona. §. iussum. j̈. eod. ergo nec potest repudiare: vt. l. is potest. j̈. eod. fateor tamen quòd tunc potest cogere filium vt repudiet. argu. l. idemq;. versicu. si cui mandauero. s̈. māda. vbi hoc optimè probatur: & hoc verum
2 est in repudiatione exp̃ssa. †in repudiatiōe verò tacita quæ fit per cursum tēporis statuti à lege communi, vel municipali: vel fortè à iudice, præiudicaretur patri: vt. l. fina. j̈. quis or. in bo. posses. ser. & qđ no. in. l. ij. C. de repu. bo. posses. & in istis profectitijs per iura noua nil est immutatum hodie: vt not. in
3 d. l. fi. j̈. quis or. in bono. poss. ser. † si tamen tempus statueretur à iudice: tunc non posset hodie statui filio, nisi patre consentiente iudici: vt. l. cum non so-
4 lum. §. necessitate. C. de bo. quę libe. ¶ †Sed quęro,
d licet [d] repudiatio patris non valeat an præiudicet ipsi patri, licet non filio? Glo. dicit ꝙ sic: vt. l. ij. §. de niq;. s̈. solu. mat. Iaco. de are. dicit, & bene, ꝙ illa loquitur in pacto non repudiatione simplici: per not.
5 in hac. l. in prin. ¶ †Quęro, an hęc lex habeat locū in hęreditate aduentitia? Glo. dicit ꝙ sic: specialiter hodie vbi apud filium debet remanere proprietas verum est ꝙ olim & hodie non poterat filius repudiando nocere patri: nec pater filio, vt hic: & sic repudiatio nō valebat hodie verò est immutatum. s. ꝙ repudiatio valet quantū ad repudiantē: & alteri remanet plenum ius adeundi: vt. l. fin. §. vbi autem. C. de bo. q̃ libe. & hoc est verum in repudiatiōe ex-
6 pressa. ¶ †Sed quid dicemus de tacita? Docto. in l. j. C. qui admit. ad bo. pos. poss. dicunt, ꝙ sicut exp̃ssa repudiatio filij nō nocet patri: ita nec tacita. Alij dicunt contrariū, qđ puto verū: qa. d. l. cū nō solū, loquit̃ in repudiatione exp̃ssa: ergo *idē est dicendū* in tacita: licet sit eadē ratio: tamē iura antiqua non sunt correcta: vt. l. p̃cipim⁹. in fi. C. de ap. Pręterea, moriente filio pater priuatur hæreditate sibi à filio delata: nisi filius esset infans, vt. l. si infanti. C. de iu. deli. eodem modo aduenięte hoc casu quòd fili⁹ negligat: pater priuat̃ hæreditate, nisi fortè filius malitiosè negligeret: tūc enim illa diceretur repudiatio vt. j̈. eo. l. recusari. & haberet locū. d. l. cū non solum.
7 ¶ Quęro, † nunqd hæreditas materna olim querebatur per filium patri pleno iure: an apud filium remanebat proprietas? Gl. hoc tangit plenius hic, & alibi aliquantulū in. l. ij. C. de repu. bo. posse. & alibi nō tangit̃ ꝙ recorder. Quidā dicebant ꝙ olim filio remanebat ꝓprietas: qđ gloss. reprehendit: qa hoc primò fuit introductum per Constātinum in. l. j. C. de bo. ma. Ric. malū. tractat hic hanc. q. & non facit de his mentionē glo. Cyn. recitat eā in. l. j. C. qui admit. ad bon. pos. poss. & tenet ꝙ de iure antiquo hęreditas matris non acquirebat̃ patri pleno iure: per l. filius. in prin. de inoffi. testa. & ibi dicebat ipse esse casum. Contrarium est veritas: & sic est vera gl. hic posita. casus est in. l. filiusf. j̈. eo. & l. si filius meus. j̈.
e tit. ij. ¶ Ad. l. filius. [e] Respondeo quòd quoddam est ius querendum: & illud nō queritur patri ꝑ filiū etiam de iure antiquo: qđ apparet: qa ius adeundi residet

si verò. &. c. cū cōtingat. extra de iureiur. Itē facit qa ꝑ iuramētū absentius q̃rit̃: secūdū gl. sing. in. c. quoties cordis. j. q. vij. quā alleg. Bar. in ru. C. res ĩter alios acta. & in. l. pactū ꝙ dotali. C. de colla. & ego dixi ĩ. l. stipulatio ista. §. si stipuler. ff. de ỽ. oblig. si ergo ius q̃rit̃ absēti, ac si fuisset pręsens, valet illa renūciatio tanq̃ pactū liberatoriū, ꝑ l. j. C. de pac. cū ibi not. teneatis hoc mēti: qa nō memini me legisse istud dictum alibi.

POMATES.

c ¶ Contrariū. Idē tenet Bar. in. l. j. in ij. col. C. q admit.

d ¶ Sed q̃to. cōtrariū tenet Alex. in l. legatū. ff. de leg. j. ꝑ tex. in. l. seruo. inuito. in prin. ff. ad trebel.

e ¶ Fili⁹. Adde Bar. in. l. his pōt. in. v. col. j̈. eo.

a ¶Quæro.quid. Vide latè Imol.in.l.legatum.de lega.j.quid in monacho. Cyn.in.l. deo nobis.C.de episc o.& cleri.& Bald.in.l.j.C.qui admit.in.x.q. & Bar.in.l.tutor.in fi.de bono.pos.Bal.in.l.eã quã.C.de fideicom.&Cano. in.c.in præsentia.de proba.

b ¶Simul possunt. Et facit ad statutum, quòd filius sine licentia patris non possit se obligare: quia satis dicit̃ licẽtia præcedere si simul se obligant. adde tex. in.l. cum pr̃.§.libertis.de leg. ij. vsicu. alioquin. quẽ ad hoc ibi pōderat Barto.& in.l. titius.s.quib. mod. pig.vel hypo.solu. ꝑ illũ tex.quẽ alle. Barto.in.d.§. libertis.& Barto. ibi sequũtur doc.& Bal. idẽ in.l.fi. C.ad mace.& in.l.si fili⁹.e.ti. in fi.& ĩ Spec.ĩ adi. in ti.de reo. Io. an. in reg.q tacet, de regulis iuris. Bald.in l.exceptionẽ.de excep. & ibi dubitat an sufficiat patrem fideiubere ꝑ filio ĩ cõtractu ad hoc vt videat̃ patris cõsensus interuenisse: tñ p.d.l.titi⁹.in princ. s.quib.mod. pi. vel hypo.sol. videt̃ ꝙ satis appareat de consensu patris,& sic cõtract⁹ teneat: qđ tene menti. Adde an & qñ pr̃,& filius se obligat ĩ instrõ pr̃ dicat̃ cõsentire? Bald.ĩ addi.in Spe.in ti.de accu.

c ¶Acquirendi. solus error causæ acquisitiõis vitiat hæreditatem: & adde Bart.in.l. ventre.in iij.col. in.j. opp.j.c.

POMATES.

d ¶Quod magis. Vide per Preposi. in.c. veritate. in.ij. col.C.q admit.viij. distin.

e ¶Quid econtra. Vide Bald.in.l. potuit.C.de iu.delib. vbi tenet contra Barto.

f ¶Codices Veneti hñt orationem istã hoc mõ, cum acquisitionem ego ignorẽ fiendã, an ꝑ immistionem, an ꝑ aditionẽ: meritò nõ tenet ĩmistio, vl' aditio, & eodẽ mõ &c. Alex. Loseus.

g ¶Nec is. No. secũ dũ Bal. ꝙ vbi negatiua cadit directò in sensum testis ꝑt de ea deponere ꝙ̃uis nõ sit coarctata loco & tpe, & sic limitat̃.c.bonæ. de leg.j.&.l.actor.C.de proba.vbi habetur ꝙ negatiua nisi sit coarctata non potest probari ex quo inferebat Bal.pone titiũ non fuisse ꝑsentẽ qñ Caius mutuauit sempronio centum, nam titius poterit probare se nõ fuisse præsentem, & idem voluerunt Ang.& Imo.hic & allegant no.in.l.j.C.de erro. aduoca.& in.l.pantonius.§.rei per duellionis.j.eo.& Io.an.in.d.c.bonæ.el. j.tamen istud non videetur verum in distinctè: quia (vt ipsi dicunt) videtur contra ea quæ voluit Barto. in.l.j. de autho.tut. Bald. & Ange. in.l.heredes.palam.de test. & in.l.j.ad fi.C. de secun.tab.&Bal.& Saly. in.l. testium. C. de test. vbi dicunt si testes dicunt quòd aliquis fuit præsens&c. Adde ibi qui dubitat, quid si institut⁹ in primo& secũdo testamẽto &dubitat, an secũdùm valeat & cum protestatione adeat eo modo quo melius potest ex primo vel ex secũdo, & deinde mo riatur: an illam hereditatem transmittat? vide Pe.de anc.consil. cciiij.& consil. ccclvij.

resideт in persona filij:& non transit in personã patris: multominus ius qđ est ꝑparatorium illius iuris querendi: vt querela inofficiosi quæ parat ius adeundi, sed aditione secuta ius prosequẽdi, scilicet actio, seu hæreditatis petitio, seu ius retinendi queritur patri incontinenti, vt.l. placet.j.eodem. &.l.
8 s.allega. Diceres†tu: si in effectu aditione secuta
queritur patri, quid nocet filio si pater repudiat? Rñ.ꝙ filius habet spem si efficiatur sui iuris anteꝙ̃ adeat, vt queratur sibi sicut seruo.s.si antequã adeat manumitteretur: vt insti.de hære.institu.§. alienus. ita dicit gloss.hoc probatur in.l. renitẽte. C.eodem.
9 ¶†Quæro quid.[a] in seruo, an hæreditatem seruo
a delatam dominus possit repudiare? glossa dicit hic quòd sic:& ita tenet in.l.legatum seruo.j. de lega.j. Sed quæ est ratio? Cy.inuoluit se multùm in.d.l.renitẽte, non enim video.l.quę hoc dicat quòd hęreditatem delatam seruo dominus repudiet:& in contrarium habeo rationem: quia dominus non potest adire, vt.l.cum proponas.C.de here.instit.ergo nec repudiare, vt.l.is potest.j.eod.Nõ ob.l.j.§. ꝑ seruũ. alleg hic in gl.qa ibi loquitur in bono. posses.nõ in hæreditate, quæ facilius confertur: cõcedit̃ enim cõditione pendẽte: vt.l.ij.§.si sub cõditione. de bono. posses.secundũ tabu.& ideo de facili cõcedit̃ domino potestas repudiandi, patri aũt hoc nõ cõcedit̃, vt.l.ij.C.de repud.bono.posses.ratio est: qa fili⁹ expectat effici sui iuris per emãcipationẽ, vel per mortem sui patris: vt.l.scripto.j.vñ libe.&.l.nam & si parentibus.C.de inoffi.testa.seruus autẽ nõ expectat libertatem, nisi ex voluntate domini mortẽ eius expectaret: quod esset absurdũ: qa casum aduersamꝙ̃ fortunam &c.vt.l.inter stipulantem.§.sacrã.j. de vbo.obli.& ideo si poneremus illum seruum esse statuliberum: fortè dominus non posset repudiare bo
10 norũ possessionẽ sicut nec in filio. ¶† Quæro qd in legato vel fideicommisso relicto filio, vel seruo? Respondeo secundũ ista iura si legatũ erat purum, statim dies eius cedit.& queritur vel patri vel domino, vt.l.quæ legata.de regu. iuris, ideo pater vel dominus posset repudiare, vt.l. legatum seruo.j.de lega.j.Sed si esset relictum sub conditione non potest repudiare, ita intelligit gl. C.de fideicõ.l.ex repudiatione.hodie in filio est immutatum vt in aduentitijs queratur sibi quo ad proprietatem & pa
11 ter non præiudicet ei.¶Quęro,† dicitur hic simul
b possunt[b] repudiare.an debeat præcedere iussus sicut in aditione? Dico quòd sic, vt, l.iulianus.j.de legatis primò.dixi in.l.q in aliena.in princi.s.eodem. ¶Item quęro, quid si pater coegit filiũ ad repudiãdum vna secum? Respondeo.subueniret̃ sibi post mortem patris: vt.l.apud celsum.§.fi.de do. excep.

SVMMARIVM.

1 *Quid sit dicere plus in opinione quàm in ueritate.*
2 *Error in causa acquirendi impedit aditionem.*
3 *Veritas quando inspiciatur magis quàm opinio.*
4 *Hæres necessarius qui credit se uoluntarium quando adire poßit?*
5 *Cautela in redigendo in scriptis immistionem filij hæreditatis paternæ.*
6 *Quando apparet quòd aliquid pro hærede geßit, & non apparet utrum putaret se uoluntarium uel necessarium: tunc uidetur adijsse.*
Dicta in aditione intelliguntur in repudiatione.

LEX XV.

IS qui putat. Error an sit necessarius vel nõ, impedit repudiationem vel aditionem.
1 h.d.¶†Quæro quid vult dicere plus in opinione quàm in veritate. Respondeo, aditio consistit in animo solo: vt.l.pro hærede.§.j.j.eodẽ. ergo in ea debet magis inspici opin.quę est in animo ꝙ̃ veritas.sed hęc opin.erat erronea: ergo vitiatur re
2 pudiatio.¶Oppo.extra glos.ꝙ†iste error non vitiet aditionem: vt.s.eo.l.qui in aliena.§.si is. versicu. nam eum. So.hic quis errabat an fuisset filiusfa. defuncti, de cuius hęreditate agebatur: & sic errabat
c in causa acquirendi.[c] si enim erat filiusfa. acquisitio erat sibi facta ipso iure, si non erat, non debebat sibi queri per voluntatem. in.l. contraria. errabat in hoc an esset filiusfam. alicuius viuentis: & sic certus erat de causa adeundi, sed errabat in hoc, an alteri acquireretur vt sibi, qui error non impedit aditionem.vt ibi.solus enim error causę acquisitionis impedit aditionem: vt.j.ea.l.si is ad quem. ratio est: quia impedit voluntatem: vt.j.videbitis.
3 ¶Oppo.glo.quod magis[d] inspicitur veritas quàm
d opinio, vt.l.fina.j.de cri.expi, hęre. &.l.ij.§. si à pupillo.j.pro emp.cum si.Gl.non sol.tu dic quòd hic loquitur in aditione quę consistit in solo animo, vbi magis inspicitur opin. ibi in his quæ solo animo non consistunt.ita sentit gloss.in.l.hęres.j.eo. & ita sol.Dy.j.eo.l.si quis extraneus.§.j.& hoc videt̃ hic
4 dicere tex.vt.s.dixi.¶†Quærit glo.tex.hic loquitur quando in veritate erat voluntarius, & puta
e bat se necessarium: quid econtra[e]? Aliquæ fuerunt opi.inter glossatores: finaliter determinat gloss.qđ idem declaro, siquidẽ est necessari⁹ tantũ, vt est seruus.sine dubio non potest adire voluntariè: quia velit nolit est hęres, nec habet beneficium abstinendi. Si verò est filius & necessarius: tunc per beneficium abstinendi potest dubitari: quia videtur voluntarius de iure prætorio. Gloss. tamen idem dicit, & bene declaro, error talis impedit voluntatem: ergo impedit aditionem quę consistit in voluntate, qđ impediat voluntatem.patet: si puto me volũtarium cum sim suus: ergo habeo voluntatem acquirendi de nouo, non autem habeo voluntatem immiscendi me, quod est approbare acquisitionẽ
f mihi factã à iure, vt dixi super rubrica.[f] cũ ergo acquisitionẽ ipsam ego ignorẽ, nõ tenet aditio, eodẽ mõ si repudio, habeo animum ne acquirat̃ mihi de nouo, nõ aũt habeo voluntatem abijciendi acquisitionem mihi factam à iure: ideo vitiatur acquisi
5 tio & repudiatio.vide gloss.& no.eã bene.†& in hoc debes esse cautus quando redigitur in scriptis immistio alicuius filijfam. vt dicas, talis sciens patrem defunctum, & se esse suum hæredem dictę hęreditati se immiscuit.idem si diceret eam adiuit, vel pro hęrede gessit, cũ proponatur sciens se suũ hęredem.si verò diceret sciens hęreditatem patris delatã: tunc non valebit aditio, cũ delata est: qa adiri potest: vt.l.delata.j.de verb.signi.no.s.eod.l.is qui hæres.in prin.sed hęreditatẽ patris quis nõ põt adire, sed acquisitionẽ factam immiscendo potest approbare. Pręd icta vera sunt, nisi sequeret̃ aliquod verbum per quod apparet eũ sciuisse se suũ hęredẽ. vt si diceret adiuit, & immiscuit: cũ ĩmiscere sit ꝓpriè
6 suorũ.¶†Sed qd si apparet ꝙ aliquid pro hęrede gesserit, vtrũ aũt putaret se voluntariũ vel necessariũ, nihil apparet.certè cũ hoc consistat in iure non pręsumit̃ ignorãtia, vt.l.leges.C.de legi.nisi ꝓbaretur per modũ quẽ dixi in.l.nõ fatetur.j. de cõfes.& quæ dixi in aditione, idẽ intelligas in repudiatiõe.

LEX XVII.

g NEc is.[g] Qui dubitat de viribus testamenti non potest adire. Item aditio alterius non impedit eum qui certus est.h.d.¶Oppo.extra gloss. lis quę mouetur alicui de viribus testamenti facit rem dubiam: vt.l.scriptus.j.ad carbo.ergo cum testamentum dicatur falsum, non potest esse certus de viribus testamenti. Respondeo, cõcedo quòd facit rem dubiam in omnibus quę non consistunt in facto proprio ei cui lis mouetur, vt si ipse fuit præsens in testamento, vel dicatur ꝙ ipse fecit falsum testamentum: tangam in.l.is potest.j.eo.& ꝓbatur in.l.cum falsum.j.eo.

SVMMARIVM.

1 *Repudiatione unius iuris, quando uideatur repudiatum aliud?*
2 *Successionem de iure ciuili quis amplecti potest, & de iure prætorio.*
3 *Institutus si repudiat uno iure, & uult uenire alio, quando ei præferatur substitutus.*
4 *Qui potest uenire per stipulationem, & per ius accrescendi: an poßit uno iure amplecti, & alio repudiare? remissiuè.*

a 1 Hæres institutus.[a]† Repudiatione vnius iuris
non videtur repudiatum aliud: nisi repudiatum
non potuit sine illo repudiari, hoc dicit. Ex princ.
gloss. nota id quod dixi in summario: & adducit
2 ad duas questiões. Primò,† quòd quis potest am-
plecti successionem de iure ciuili, & repudiare de iu
3 re prætorio: vt. C. eodem. l. puberem. ¶ † Quid si[b]
b institutus habet substitutũ, & repudiat vno iure, &
vult venire alio, an ei prçferatur substitutus? gloss.
in. l. sunm. C. eodem, dicit quòd sic. docto. ibi con-
trarium tenent. tu dic quãdoq; repudiatio refert ad
ipsam hçreditatẽ: & tunc videtur repudiare omne
ius querendi illã hæreditatẽ, vt. l. si duo. versi. idẽ iu-
lianus. & l. duobus. §. si qs iurauerit. de iureiurã. quã
doq; refertur ad ius adeundi, vt puta repudiat adi-
tionem de iure ciuili: & reseruat de iure prçtorio,
vel econtra: & tunc dico quòd adhuc ipse præfer-
tur substituto: quia quandiu potest institutus suc-
cedere: substitutus non admittitur vt. l. quandiu. s̈.
eodem & generaliter loquitur. l. quandiu. quæ di-
cit, quandiu potes admitti. nec distinguit quo iure.
sufficit ergo quòd aliquo iure admitti possit ex te-
stamento. sed si diceret se nolle acquirere hæredita
tem simpliciter: tunc videtur in totum repudiare,
sicut econtra. quando dicit se velle acquirere: vide-
tur velle acquirere omni iure: vt dicta. l. puberem.
4 ¶ † Item inducit gl. quòd si aliquis põt venire per
stipulationem, & per ius accrescendi, potest repu-
diare vno iure, & alio amplecti. dicam in. l. si tu ex
parte. j. eo. & dixi in. l. re coniuncti. j. de leg. iij.

a ¶ Heres institut⁹. Adde Bald. not. in rub. qui admit. in vj. q.

POMATES.

b ¶ Quid si. Hoc sequitur Bald. in rub. C. qui admit. in. vj. q. Areti. in. §. septima. instit. de bono. pos. notat Are. cõs. xcj. in vlti. colum.

POMATES.

c ¶ Is potest. Vide Alexan. in. l. is qui. §. fin. in princ. s̈. eo. & in. iij. col. versic. non obstat regula.

d ¶ Minoricarum. Propterea Barto. in. l. si in metallum. j. de his que pro nõ scri. ha. dixit quòd si fratres minores instituantur heredes, quòd hereditas vadit ad venientes ab intestato, nõ ad fiscum.

SVMMARIVM.

1 *Cognito eo qui potest adire, cognoscitur qui potest repudiare.*
2 *Quis potest adire, & quando?*
3 *Ius adeundi hæreditatem dicitur tribus modis.*
4 *Vouentes regulam fratrum minorum sunt incapaces hæreditatum.*
5 *Societas si contrahitur de hæreditate futura, non intelligitur communicari ipsa spes: sed hæreditas sub conditione si obuenerit.*
6 *Ius adeundi quòd habet consanguineus: an sit aliquod ius, uel aliqua res per se?*
7 *Ius succedendi de iure canonico tollitur pacto cum iuramento.*
8 *Ius succedendi liberorum est aliquod per se separatum à iure filiationis.*
9 *Ius succedendi ex testamento alicui uiuenti, non est ius, nec spes à iure aqprobata.*
10 *Substitutus pupillo mortuo testatore nõ dicitur aliquod ius succedendi babere: uel spem aliquã, ita quòd dicatur ius.*
11 *Statutum, quòd quicunq; habet instrumentum testamẽti uel codicillorũ alicuius rei, ualoris decẽ librarũ, uel suprà, debeat illud insinuare intra sex mẽses nõ cõprehẽdit substitutum pupillariter uiuente pupillo, sed per fideicommissum sic.*
Substitutus per fideicommissum habet ius succedendi, & spẽ separatam per se.
12 *Ius adeundi respectu certæ hæreditatis iam existentis quia mortuus est ille de cuius hæreditate agitur, quãdo sit aliquod ius separatũ per se: & quãdo dicatur ius adeũdi, & quãdo ius deliberãdi, & adeũdi, & deliberãdi simul?*
13 *Seruus & monachus si decedant ante aditam hæreditatem, dominus, nec Abbas poterit adire.*
14 *Ius adeundi hæreditatem est ius querendi.*
15 *Contra adeuntem si opponitur quòd est seruus filiusfa. uel minor quis probat?*
Testatorẽ fuisse mortuũ qualiter probare debet adire debẽs?
16 *Hæres quòd sciat testatorem mortuum: quomodo probetur?*
17 *Infirmus, uel absens à ciuitate non præsumitur scire illud, de quo est publica fama in ciuitate.*
18 *Scientia in præteritum non præsumitur.*
19 *Hæres quomodo debeat scire testamentum factum, & se institutum, ad hoc ut poßit adire?*
20 *Hæres qui credidit testamentum factum, se institutum, & testatorem mortuum, & ita erat communis opinio, & adiuit: si postéa superuenit fama in contrarium: an aditio teneat?*
21 *Hæres quòd sciuerit se purè institutum, qualiter probetur?*
22 *Testatorem potuisse testari qualiter probetur?*
23 *Duæ famæ si probentur contrariæ: & opinio hæredis cum una concordat, quæ fama præfertur, ut quis dicatur testari potuisse?*
24 *Hæres adire uolens quomodo debeat esse certus, quòd nullus eum præcedat?*
25 *Hæres adire debens debet esse certus, an ex testamento, uel ab intestato hæreditas ad eum pertineat.*
26 *Testamentum, quem non fecisse ex discussione probatur.*
Per discussionem probatur quem non esse soluendo.
Item an aliquis sit præsens.
Item an res extet, uel sit deperdita.
27 *Hæres extraneus in dubio præsumitur habere scientiam testamenti.*
28 *Hæres adire uolens debet esse certus an sit necessarius uel uoluntarius.*
29 *Hæreditas sempronij cui titio succeßit si fuerit delata titio, & dico quòd credo quòd titius fuit hæres sempronij, & eius hæreditatem adiuit: quòd si probare non possum ex nunc adeo ex iure deliberandi, uel adeundi mihi transmisso per titium: an ualeat aditio: ubi quòd putat editionem nullam.*
30 *Hæres debet scire quando adit ex qua parte sit hæres.*
31 *Filius uel seruus quando adit iussu patris uel domini, ipse & non pater debet de prædictis esse certus.*
32 *Pupillus si adit cum authoritate tutoris, tutor ipse debet habere sciẽtiam prædictorum,*

LEX XVIII.

c IS potest.[c] Breuis est: *hæc lex* & quantũ pro text. non
eget summario, sed summabo text. cum gloss.
& omnibus quç dicturus sum. Qui habet ius adeundi principa
liter & per se, non impeditũ ad sui vtilitatem, is repudiare po-
1 test: aliter non. h. d. ¶ † Not. quòd tunc cognoscimus qui potest repudia-
2 re, quando cognoscimus qui potest adire. ¶ † Quæro quis est qui po-
test adire, & quando potest adire? Gloss. hîc ponit sex quæ requiruntur in
persona hæredis volentis adire, quorum si quid deest adire non potest:
& hoc declarat gloss. in prin. vsq; ibi: item scire debet. Item ad hoc vt scia-
mus quando adire potest, ponit quinq; quç debent interuenire: quorum
si quod deest adire non potest: & hoc prosequitur gloss. vsq; ibi, sed re-
gula huius legis. vide glossam per te quæ est clara. Ad ea quæ dicuntur
hic per glossam opponitur. imò dicitur posse quis adire, quando ea non
concurrunt: quia solùm si sit liber homo, & capax hæreditatis, dicitur pos-
se adire: vt. l. in tempus. s̈. de hçredi instituen. & l. si ita scriptum. j. de lega.
ij. & quod not. institu. de lega. §. legari. Item ex testamento posse adire di-
citur etiam viuo testatore: vt suprà de iniusto testa. l. j. Pro declaratione
horum debetis scire quòd nos habemus in hoc titulo duas regulas. vnam
negatiuam, scilicet non potest repudiare qui non potest adire: vt. l. iiij. su-
prà eodem. aliam affirmatiuam, scilicet is potest repudiare qui potest adi-
3 re. ¶ † Et vt intelligamus est sciendum quòd posse adire hæreditatem, seu
ius adeundi hæreditatẽ, dicitur tribus modis. Primò, generaliter, & simplici
ter: non respectu alicuius hæreditatem petentis, sed sperantis petere. ita lo-
quitur. d. l. in tempus. & l. si ita scriptum. prçalleg. & omnes leges quç di-
cunt aliquem posse adire: eo ipso quòd est capax iuris adeundi, & illud
ius non est aliquod ius precisum & separatum à libertate, quam quis ha-
bet, quç libertas est naturalis facultas &c. vt. l. libertas. de statu hominum.
sicut enim ille qui est dominus rei non dicitur habere ius vsusfructus: quasi
illud ius sit aliquid separatum à domino, vt. l. vti frui. in princip. suprà si
vsufructus peta. sed ideo vtitur: quia dominus: ita posse capere: illud non
est separatum à libertate: sed ideo quis potest capere: quia liber. & quan-
do quis efficitur non capax: tunc dicitur status eius diminui, vt. l. cognitio-
nũ. in fin. de va. & extraor. & hoc vult dicere titulus de capi. dimi. hoc est de
diminutione status. hoc probatur in. l. si in metallum. de his que pro non
scriptis ha. & institut. de lega. §. legari. & in omnibus casibus ibi notatis, &
isto posse sic sumpto optimè procedit regula negatiua, qui non potest adi
re, hoc est ille qui non est capax: ille non potest repudiare: vt. l. iiij. suprà eo
dem. sed regula affirmatiua non procedit. qui enim habet istud posse, non
habet istud repudiare, quod patet: quia non potest quis adimere à se liber
tatem, nisi patiendo se vendi ad pretium participandum: & ita non po-
4 test adimere illud ius adeundi, quod est idem cum libertate. † Fallit in his
qui vouerunt regulam fratrum minorum, quç est in altissima paupertate
fundata, qui efficiuntur hçreditatum poenitus incapaces, vt in. c. exiui de
paradiso. de verborum significatione. in cle. qđ plenè tractaui in meo libel
d lo minoricarum.[d] ¶ † Sed contra prçdicta obijcitur. societas potest cõtra-
5 hi hçreditatis incertç, vt. l. iij. §. de illo. ff. pro socio, ergo interim est aliqua
spes si enim non esset aliquid, non posset deduci in contractum: vt. l. nec
emptio. ff. de contrahen. emptio. Respondeo. ibi ipsa spes non communi-
catur, nec in societate ponitur, sed communicãda venit ipsa hçreditas ob-
ueniens

ueniens:vt.l.actione.§.diximus.ſuprà pro ſocio. Si enim com-
municaretur ipſa ſpes: ita poſſet adire vnus ſocius ſicut alius:
cum ius adeundi ſit commune:quod eſſet contra . l. illam. Se-
cundum poſſe adire,ſeu ius adeundi , eſt reſpectu certę hæredi
tatis futuræ:vt hic.vel ab inteſta.vel ex teſtamento. Si ab inte-
ſtato, vel eſt poteſtas adeundi deſcendentium , vel aliorum.
6 ¶ Aſſumo illud ſecundum membrum: & hic quæro , † vtrùm
ius adeundi quod habet conſanguineus ſit aliquod ius , vel res
aliqua per ſe. Et videtur quòd ſic:nam mater quæ non petijt tu
torem filio,perdit ius ſuccedēdi,vt.l.ij.§. ſi mater.ĵ. ad tertul.&
l.omnem.C.ad tertullianum.ergo eſt tale aliquod ius : quia qđ
non eſt,perdi non poteſt.¶ Præterea, quis habet ſpem ſucce-
dendi alteri,vt.l.iiij.§.ſi quis.ſuprà de condi.ob cauſam.ſed ſpes
eſt aliquid:vt.l.ſpem.C.de donatio.ergo &c . Veritas eſt quòd
nihil eſt preciſum & ſeparatum à iure agnationis , & cognatio-
nis:ſicut vſuſtructus caſualis non eſt aliquod ius ſeparatum à
dominio.text.eſt in.l.ius autem agnationis . ſuprà de pactis.
&.l.iura ſanguinis.de regulis iuris.probatur in.l.poſt emancipa
tionem.§.j.de libe.lega.ſic & patronus qui habet ius ſucceden-
di liberto,non habet aliquod ſeparatum à iure patronatus : vt
l.fin.ſ.de liberis agnoſcen. Ex prædictis apparet quòd ex tali
iure ſuccedendi procedit regula negatiua:ſcilicet qui non ha-
bet illud ius non poteſt repudiare.regula affirmatiua huius le-
gis non procedit:quia qui habet illud ius ſuccedendi , non po-
teſt illud repudiare:vt.l.ius autem agnationis.&.d.l.iura ſangui
nis.& hoc eſt verum,quòd non poteſt repudiare ſimplici repu-
7 diatione:†ſed per pactum cum iuramento poteſt de iure ca-
nonico.extra de pactis.c.quamuis pactum.libro.vj. licèt de iu-
re ciuili ſecus,vt.l.pactum.C.de collationi.&.l.non dubium .C.
de legi.ius verò ſuccedendi quod competit patrono poteſt tol
a li eodem modo [a] quo ius patronatus , vt.l.ij. & .iij .C. de iure
patronatus . ¶ Non obſtat .l.ij.§. ſi mater.ĵ. ad tertullianum.
quia fateor quòd ſuccedendi ius poteſt adimi ab illo iure agna-
tionis,vel cognationis,ſicut vſuſtructus à dominio : ſed donec
durat, non eſt aliquod ius ſeparatum ab illo iure agnationis.
Nec obſtat quòd eſt ſpes aliqua:vt in.d.§.ſi quis quaſi.quia fa-
teor quòd poteſt eſſe ſpes:hoc eſt actus voluntatis ſperantis:
tamen non eſt ſpes à iure approbata : ita quòd dicatur ius
eſſe aliquod : imo totaliter reprobatur in mortem alterius
8 ſperare:vt.l.fina.C.de pactis.¶ †Eſt & aliud poſſe ſuccedere.
ſeu ius ſuccedendi liberorum:& iſtud eſt aliquod per ſe ſepara-
b tum [b] à iure filiationis. quod probatur , ſuprà de adop.l.nec ei.
§.prętere a.vbi dicitur,quòd filij habent ſpem ſuccedendi pa-
rentibus:& iſtud à iure approbatur propter votum parentum,
vt.l.ſcripto.ĵ.vnde libe . quod apparet : quia mortuo filio pri-
mi gradus nepotes ſuccedunt in illud: quia ius patris ſumunt,
vt.ĵ.de ſuis & legitimis.l.j.§.ſuos.&.l.gallus. per totum.de libe.
& poſthu.& in authenti.de hæredi.ab inteſtato veni.§.j. ſi ſuc-
cedit in illud:ergo eſt aliquod ſeparatum à iure filiationis : cum
in illo non ſuccedat.extinguitur enim cum perſona : & in illo
iure procedit regula negatiua : quia qui non habet illud ius,
non poteſt illud repudiare : non autem procedit regula affir-
matiua:quia non poteſt filius renunciare iuri ſuccedendi , vt d.
l.pactum.C.de collationi.licèt cōtrarium fuerit factum in vete-
ri teſtamēto de Eſau qui vendidit fratri ſuo Iacob ius primoge
nituræ.Eſt ergo aliquod ius à iure filiationis diſtinctum vt pro
9 batur in decretis:non recordor vbi. ¶ †Eſt aliud ſcilicet pote-
c ſtas ſuccedendi [c] ex teſtamento alicui viuenti: & illud ſimiliter
non eſt ius aliquod,nec ſpes approbata à iure , quod apparet:
quia quis non poteſt petere aperiri tabulas viuentis: quod poſ-
ſet ſi aliquod ius haberet:vt.l.ij.§.ſi dubitetur.ĵ.titul.j.& non de-
bet quis eſſe ſolicitus de hæreditate viuentis:vt.l.ij.§.interdum.
ſuprà de vulga.& pupilla.non eſt ergo aliud,niſi quædam poſ-
ſibilitas ſuccedēdi ſic cogitata,vel imaginata:vt.l.ij.ſ. de iniuſto
10 teſtamen.vbi exponit̃ pōt:id eſt poſſibile eſt.¶ †Sed circa hoc
d quero: [d] an ſubſtitut⁹ pupillo mortuo teſtatore dicat̃ habere ius
ſuccedendi?vel ſpem aliquam à iure approbatam?ita quòd ius
e dicatur. Reſpondeo,quòd non ſolum [e] in ſtatu libero fauore
libertatis eſt introductum, vt viuente pupillo dicatur habere
ſpem, vt.l.ij.&.l. in tabulis.ĵ.de ſtatuliber . in alio ſubſtituto
non:vt dicta.l.ij.§.interdum.de vulgari & pupillari. ¶ Et hoc
11 dixi iam pluries in ciuitate iſta eſt ſtatutum, † quòd qui cunq;
habet inſtrumentum teſtamenti,vel codicillorum alicuius rei,
valoris decē librarum.vel ſupra:debet illud ꝓducere animo in-
ſinuandi intra ſex menſes:aliâs non valeret: nec audietur.certę
ille qui eſt ſubſtitutus pupillo pupilllariter,viuo pupillo non te
netur inſinuare:quia non habet ius,nec ſpem aliquam quę cen
ſeatur alicuius æſtimationis,nec deberet eſſe ſolicitus de hæ-
reditate viuentis.pro hoc optimè facit tex.in.l. poſt emancipa-
tionem.de libe.legata.Sed ſi eſſet ſubſtitutus per fideicommiſ-
ſum:tunc aliud diceremus,habet enim interim ſpem: quod pa- a
tet:quia poteſt petere cautionem:vt in toto titulo : vt lega. no.
ca.& non certat de hæreditate viuentis ,ſed iam mortui: vt.C.
ad tertul.authen.niſi rogati.ergo habet aliquod ius quod po-
teſt eſſe æſtimationis decem librarum & vltra prædicta vera
ſunt ſcilicet quòd non eſt ius aliquod ſcilicet principaliter , &
per ſe:ſed bene poteſt dici ius aliquod, hoc eſt qualitas aliqua
inhærens inſtitutioni factæ de illo ſubſtituto : quod apparet:
quia ſi inſtitutus adijt paternā *hæreditatem,*non poteſt repu
diare pupillarem:vt.l.quidam elogio.C.eodem.Item in vendi-
tione hæreditatis paternæ poteſt venire hæreditas pupillaris:
vt.l.ij.§.illud.de hæredi.vendi.& ſic acceſſoriè.vt ibi not.Item b
tranſmittitur ad hæredem in caſu cum ipſa hæreditate:vt.l. qui
patri.ĵ.eodem. ¶ His præmiſſis ad propoſitum dico quòd in
iſta poteſtate ſuccedendi procedit regula negatiua : quia qui
non habet,non poteſt eam repudiare : affirmatiua autem non
procedit:quia viuo teſtatore non poteſt repudiari hæreditas:
12 vt.ĵ.l.proxima. ¶ †Tertium poſſe principale eſt poſſe adire
hęreditatem,vel ius adeundi reſpectu certę hęreditatis iam exi
ſtentis:quia mortuus eſt ille de cuius hęreditate agitur : & hoc c
fit tripliciter. Primò,quando hęreditas non eſſet delata: vt quia
inſtitutus eſt ſub conditione , & conditio pendet . Certè illud
ius eſt aliquod: & ſpes aliqua iure approbata . quod apparet:
quia poteſt peti bonorum poſſeſſio ſecundùm tabu . & quòd
iſta ſpes ſit aliqua res:eſt text.ſuprà de hęredi.vel actione ven-
di.l.nomina.facit.l.ſpem.C.de donatio.ipſa tamen ſpes hoc ca-
ſu non poteſt cedi:nec tranſmittitur.¶ Cōtra hoc videtur quòd d
illud quod eſt ſpes,non ſit aliqua res:vt.l.nec emptio.ff.de con-
trahen.emptio.Solu.per te.Secundo modo dicitur quis habere
poſſe ius adeundi hęreditatem,quando hęreditas eſt delata:ſed
ſubeſt aliquod impedimentum vel circa perſonam,vel circa ca
ſus qui ponuntur in gloſſ.& illud poſſe eſt ius aliquod : quod
apparet:quia ei præſcribitur:vt.l.licet.C.eodem titulo,non ob-
ſtante ignorantia:vt.l.fina.in fine.C.de pręſcriptio. longi tem-
poris.& de præſcriptio.triginta anno.l. ſicut. &.l. omnes . Item
quandoq; tranſmittitur:vt in caſibus qui not. in.l. ventre.ĵ.eo-
dem.ſed videamus iſtud quod ius eſt ? Reſpondeo : ſiquidem
impedimentum eſt animi: vt quia furioſus,vel infans , vel ali-
ter ignorans teſtamentum,vel mortem teſtatoris,vel hęredita-
tem ſibi delatam:tunc appellatur ius adeundi:non dico ius de-
liberandi:quia deliberare non poteſt ille qui ignorat:vt.l. cum e
in antiquioribus.C.eodem , ſed ſi eſt aliquod impedimentum
ſubſiſtente ſcientia:vt ſi eſt filiuſfamilias,vel pupillus , vel eius
tutor.tunc dicitur etiam ius deliberandi , quod apparet , quia
tales deliberare poſſunt,vt.l. qui in aliena . §. ſi is qui putabat.
ver.nam eum.ſuprà eodem.&.l.multùm. de condi. & demon-
ſtra.dixi plenè in.l.qui duos.ĵ.de rebus dubijs.facit. C . qui ad-
mit.ad bonorum poſſeſſio.poſſ.l.j.& quis ord.in bono. poſſeſ.
ſer.l.fin.& iſtud dicitur ius.deliberandi & adeundi ſimul : ſcili-
cet quia ius deliberandi pręſupponit ius adeundi:vt.d.l. cum in
antiquioribus.in.ij.gloſſ.parua.ſed ius adeundi poteſt eſſe ſine
iure deliberandi:vt.ſ.dixi.¶ Sed oppo.ſi illud eſt ius aliquod:
ergo ſeruus acquirit domino:vt.l.acquiritur.de acquiren.re.do.
f non ergo eſt neceſſe quòd præcedat iuſſus. Reſpondeo ius [f] ac-
quirendi per filium,vel ſeruum,nō queritur patri,vel domino: f
quia ſic eſſet aquiſitum antequàm adiret. contra eſt text.in.l.
pretia rerum.ĵ.ad legem fal.ſed ius proſequendi actionem iam
queſitam,vel queſitam retinendi acquiritur:vt dicta.l. acquiri-
tur.&.l.placet.j.eodem,& dixi.in.l.is qui.§.fina . ſ . eodem . Ex
13 hoc patet,†quòd ſi ſeruus decedit ante aditā hæreditatem,do-
minus non poteſt adire:vt.l. inde Neratius.§.j.ſ. ad.l. aquil. &
idem dico in monacho,ſi decedit antequàm adeat Abbas,non
poteſt adire eadem ratione.Nunc ad propoſitum in illo iure
procedit regula negatiua,qui non habet illud poſſe adire , non
poteſt repudiare:non autem procedit regula affirmatiua : vt
qui habet illud poſſe:licet impeditus poſſit repudiare,vt hic &
ſ.l.proxi.in princip.&.l.is qui hæres.in princip.¶ Tertio mo-
do dicitur poſſe adire,vel habere ius adeundi nullo modo im-
peditus:& iſtud appellatur ſimiliter ius deliberandi,& adeun-
di:vt.d.l.cum in antiquioribns.in.ij.gloſſ.& in illo iure procedit
regula negatiua,ſcilicet qui nō pōt adire ſine aliquo impedimē
to,non poteſt repudiare.vt.l.iiij.ſ.eodem.Item procedit regula
affirmatiua poſita hic:ſcilicet ille qui poteſt adire ſine aliquo
impedimento,poteſt repudiare.¶ Illa ergo regula ſic limitata:
reintro gloſſ.& oppo.ad eam.tutor poteſt adire hęreditatem in
fanti delatam abſq; aliquo impedimēto,vt.l.ſi infanti. *C. de iu
re delibe.*& tamen non poteſt repudiare.vt.l.tutor.ĵ.de bo.poſ.
ergo regula non eſt vera.Reſpondeo dicit gloſſ.fallit.tu dic hęc
regula procedit in eo qui poteſt adire pro ſe , & ad ſui vtilita-
tem.ſecus in eo qui adijt pro alio,ita not.gloſſ.in.l.eius eſt nolle

a ¶ Eodem mō . Et
no.ꝙ Bar.in.l. fra-
tres.C.de inof. teſt.
dicit,ꝙ facilius tol-
lit̃ ius patronatus
quàm iura ſangui-
nis.vt.l.ius agnatio
nis. iuncta.l. fin.C.
de bo.quę liberis.

POMATES.
b ¶ Separatum. Vi-
de circa hęc vnum
verbum Alex. con
ſil.iiij. in fin.in.iiij.
col. ponit Paul. de
caſt.hic.

c ¶ Succedēdi.Cre-
do quòd ſic.c . qm̄
periculoſum. vij.q.
j.qđ alleg. Bal.in.l.
cum in antiquiori-
bus.in.v.col . C.eo.

POMATES.
d ¶ Hoc quęro . An
ſubſtitutus teneat̃
inſinuari facere te-
ſtamētum viuo pu
pillo?& quid in fi-
deicommiſſario?vi
de Bal.i.l. teſtamē-
ta.C.de te. & in.l.ij.
C.qui.res iu.nō no.
Ang.& Io.de imo.
in.l facta.§. ſi quis
bonorū.j.ad treb.

POMATES.
e ¶ Non ſolum. Vi-
de Alexan . conſil.
cxxxvij . in.x. col.
aliàs in.j.ij. volu. in
vij.colum.ver.& ꝙ
null⁹.in.j.vol. & in
x.col.in princi. Et
cōtrarium videtur
velle Bart. in.l. qui
Romę . §. duo fra-
tres.in.j. ſolut . pri.
mi contrarij . ff. de
verb.obli.

f ¶ Reſpondeo ius
circa hoc conſyde-
ra verba Barto . in
l.qui autem.§.ſi ſer
uum.ĵ.quę in frau.
cred.& vide not.p
Bart.ĵ.proxi.colū.
in fin.

POMATES.

a ¶ Videamus qualiter. Vide Iason. in.l.si prius.in. xlij. col.de no.ope.nun. Alexã.in.l.si emancipati.in.ij. notabili.C.de col.

* Aliâs abdicatione.

b ¶ Scientia probetur. de quo etiã vide ꝑ gl.in.l.ventre.j. eo. in ver.sciant sic. & in.l.ij.§.qđ obseruauerit. accipitur credere ꝓ scire & ęstimare:& ibi vide Bar.in princi.& qđ ibi post eum dixi. C. de iur. calũ.

POMATES.

c ¶ Dicitur. Vide Are.per illum tex. in.l.ij.§.fi.ff.so.ma. vide Ludo. Rom̃. consil.ccccij.

d ¶ L.de tutela.j. De intellectu eorũ quę hic dicit Bart. vide quę dixi.in.l. titius §.j.post Bart.de li. & posthu.

e ¶ Impediat aditionẽ.sed certè vt mihi videtur d.§. suũ. non ꝓbat opi. Bar. qa qñ suus est ĩstitutus,tũc nõ attenditur quo ad acqsitionem hæreditatis scientia hrđis, seu cõis opin. Imol.l. ipsa q̃ semꝑ est certa,est illa q̃ suo defert hereditatẽ nullo facto heredis interueniente.vt.d.§. suum.&.l.illud.s. si pars hered.pet.sed opi.Bar. melius ꝓbatur.in.l.cũ falsum. j.eo.iũcta.l.ij. C. de edi.diui.adr.toll. & no.glo.secũdũ vnã solu.in.d.l.cũ falsũ. &ibi Bar.expꝛssè & ꝓ Barto.hic faciũt oĩa iura dicẽtia qđ aliqua impediunt faciẽda, q̃ non impediũt iam facta.l. patre furioso. cum si.ff.de his qui sunt sui.vel alie.iu.

j.de reg.iu.tangitur in gloss.in.d.l.si infanti. ¶ Oppo. seruus repudiare non potest,tamen potest nolle adire,vt.l.iij. in fi.C.de hęre.instit. Dicit gloss.ibi fallit.Sed certè non fallit: qa seruus non potest adire,licet possit non adire:sed dubium facit quod dicitur de domino qui potest repudiare ,licet non possit adire: sed dic vt dixi in.l.is qui hęres.s.eod.l. fin. ¶ Oppo. bonorum possessionem decretalem qs potest acquirere, non tamen potest repudiare.vt.l.j.§.decretalis.de suc.edit.Gloss.dicit ibi fallit:tu dic quoddam est ius querendi:& tunc tractamus de repudiatione:ita loquitur ibi,hoc est de non acquisitione,vel de habitione * potestatis querendi:sed bonorum possessio decretalis est ius q̃situm,vnde ibi non cadit repudiatio:qa bene potest queri,vtrùm possit relinqui,& haberi pro derelicto non.an possit repudiari:qa iam q̃situm est:ergo &c. vt.l. sicut. C. de repu.
14 hę.&†pro hoc dico quòd illud ius adeundi hæreditatem est ius querendi:& ius querendi non queritur alteri.vt.s. dixi de filio, & seruo,& monacho:ideo dicunt iura ꝙ regulariter hęreditas non adita non transmittitur,vt.l.j.§.in nouissimo.C. de ca. tol. &.l.vnica.de his q ante aper.tabu. ¶ Expediti de theorica huius.l.veniamus ad quędam ex quib⁹ apparebit practica huius l.& primò hic ponuntur impedimenta q̃dam circa personam: quędam circa alias qualitates q̃ interuenire debent. ¶ Videa-
a mus qualiter[a] hæc probentur.circa personam de facili videtur
15 primò enim requiritur ꝙ sit liber homo.Certè†ei qui dicit eum non liberum,incumbit onus probandi, si est in possessione libertatis:aliâs secus:vt.l.moueor.C.de ser.expor.& eodem modo in eo quod dicitur de filiosa.vt.l.circa.s.de proba.& qđ not, in.l.titia.s.solu.ma.Item ꝙ dicitur,ꝙ debet esse compos mentis:& ille debet probare qui dicit non compotem mentis,vt.l. nec codicillos.C.de codic.Item qđ dicitur maior.xxv.an. dic vt dixi in.l.de ętate.s.de mino. ¶ Venio ad alias qualitates,in quibus est aliqualis difficultas:& primò dicit gloss.debet scire testatorem mortuum,vt l.proxi.hoc importat duo.s.ꝙ verè sit mortuus:item ꝙ hęres sciat.Primum qualiter probetur,tangit glos. in.l.sed & si de sua conditione.j.eodem.&.j.tit.j.l.ij.§. si dubite-
16 tur.& ibi dicam.Secundùm scilicet†ꝙ hæres sciat examinem⁹. & sciendum est ꝙ illud scire non debet intelligi de vera scientia,quæ percipitur per sensum, sicut dicimus de teste.vt.l.testium.C.de testi.&.l.qui testamento.§. fina.s. de testa.&.l. j.in pri.de his quæ in testa.de.Sed intelligitur de scientia.hoc est de vehementi opi.vt.l.cum quidam.§.ꝙ dicitur.j.eodem. & not.in l.si quis extraneus.j.eodem.§.fi.facit quod not.in gloss.in.l. ij.§. idem labeo.de aqua plu.arcen. Nunc videamus qualiter hæc
b scientia probetur[b].ad qđ aduertendum est,qa aliqñ ille q dicitur hæres negat se sciuisse defunctum testatorem ad hoc vt euitet onera hęreditaria:& alius vult probare ipsum sciuisse:& tũc si quidem dixit se facere expressè aliquid,vt hæres videtur confessus illum mortuum sciuîsse:qa viuentis nulla est hæreditas, vt.l.j.s.de hære.ven.&.l.j.j.pro hære. nec potest venire contra suam confessionem,nisi de errore doceat. vt.l. generaliter.C.de nu.pecu.sed posses dicere.ista confessio non debet preiudicare, nisi quantùm ad illos qui præsentes fuerunt,vt.l.fina.s.de interro.act.Respondeo ꝙ non est illud verum:qa in casu illo aditio præiudicat quo ad omnes,etiam si fiat tacitè:faciendo id quod non potest fieri citra ius,& nomen hæredis,vt.l.pro hærede.j.e. Non ob.l.fin.s.de interro.act.qa debet intelligi in eo qui hæres
c esse non poterat,vt ibi no.quandoq; ille qui hęres dicitur[c] hoc non expressit ꝙ faceret vt hęres:sed alio modo res hæreditarias administrauit,ita quòd si sciret mortuum,videretur adiuisse in casu isto si probetur quòd sit consanguineus eius qui dicitur
d mortu⁹ scire præsumitur,vt.l.octaui.j.vnde cog.&.l.de tutela.[d] C. de in integ.restit.mi. nisi fortè ipse ex aduerso ad excludendum talem pręsumptionem probet absentiam suam ,vel aliqd aliud per qđ tollatur illa pręsumptio,vt.l.filium.de his qui sunt sui vel alie.iur.& extrá qui ma.ac.poss.c.cum in tua.si verò nõ est consanguineus,sed probaret ꝙ esset vicinus:tunc deberet ꝓbari ꝙ fama esset in vicinia,& pręsumeretur scientia,vt no.in.l. si tutor.C.de peri.tuto.sed si non esset vicinus:sed esset eiusdem ciuitatis,debet probari fama in ciuitate:& pręsumitur scientia eius,vt.l.regula.§.j.&.l.nec supina.de iur.& fac. igno.& facit.C. de remis.pig.l.si eo tẽpore.&.d.l.si tutor.&.d.c. cum in tua. nisi ipse ex aduerso ad tollendam istam pręsumptionem probaret absentiam,vel infirmitatem,vt.d.c.cum in tua.qđ not. diligen-
17 ter:†quia illud qđ dicitur,quòd pręsumitur quis qđ sciat illud de quo est publica fama in ciuitate,intelligitur de sano non de infirmo,& de pręsente non de absente.Aliquando ille qui dicitur hæres nõ est cõsanguine⁹,necvicin⁹,nec est ciuis eiusdẽ ciuitatis:& tunc non pręsumitur pręsentia:nec ꝑ cõsequens sciẽtia, nisi alijs modis probetur.nam si pręsumitur esse in ciuitate vnde est:nisi ipse probet absentiam vt dictum est: de necessitate præsumitur quòd non est in alia ciuitate,vt. l. optimam. C. de contrahen. & commit.stipu.Aliquando ipse hęres dicit se sciuisse:& alius ad excludendum eum ab hæreditate dicit ipsum nesciuisse:& tunc aut illa hæres dicit,tunc , & nunc dicit aliquem mortuum,& est pręsumptio quòd verè sciuerit ex eo quòd dixerit nemo enim videtur dixisse qđ prius mente non cogitauit.l.labeo.de supel.lega.est enim ei credendum in his quę mẽte sua consistunt:vt not.instit.de act.§.aliæ. nisi ex aduerso ad excludendum illam præsumptionem scientię, probetur contrà:qđ potest fieri probãdo quòd fuerit mortuus tali loco, & tempore,& qđ tunc hæres erat in tali loco quòd ad eius notitiam peruenire non potuisset. vt.d.l. optimam. vel probando quòd per alios communiter viuere putabatur:sic opinio hæredis quæ colligitur ex dicto suo non fuit mota iustis rationibus: qđ sufficit ad impediendam aditionem.vt.l.cum quidam.§.qđ
18 dicit.j.eodem. ¶ † Sed pone quòd quidam dicit se sciuisse in præteritum non dixit:sed simpliciter bona adiuit:& modô scire dicit:non sufficit,putà si ius adeundi esset sibi delatum per ius deliberãdi,quod durat anno,vt.l. cum in antiquioribus.C. eo.& annus esset elapsus:certè nõ præsumitur sciẽtia in pręteritũ per regulã.l.verius.s.de proba.&.c.pręsumitur.de reg.iur.li.vj. qđ intellige verũ nisi probaretur aliquid per qđ sciẽtia pręsumatur puta:qa erat consanguineus,vel vicinus,vel ciuis , & erat fama in vicinia vel in ciuitate,vt ex prædictis patet.& eodẽ modo,qñ tractatur de probanda scientia alicuius hominis iam defuncti propter ius deliberandi,quòd sciens transmittit probari debet per coniecturas prędictas:quæ coniecturæ possunt tolli per alios modos prædictos. sit ergo cautus aduocatus ad faciendas probationes concludentes pro parte sua. Sum expeditus de primo. ¶ Secundò dicit gloss. quòd debet scire sibi delatam:qa purè institutus est,vel est purificata institutio,vt in gl.
19 ¶ †Circa hoc est aduertendum.ꝙ primò pręsupponit testamẽtum esse factum,& illud debet scire.& nõ intelligas ꝙ interfuerit testamento,vel viderit fieri,vt legerit:sed sufficit ꝙ ei sit dictum vel scriptum literis amicorum.vt.l.de ætate.suprà de inter.acti.vel quòd de hoc sit communis opi.& per supradicta apparet ꝙ hęreditas potest adiri clausis tabulis,vt.l.j. §. cũ igitur. C.de cadu.tol.&.l.j.in fi.de iur.& fac.igno. & .l.j.§.j.j. de bono. pos.secũdũ ta.sed si ex aduerso probaretur cõi opinione,& fama, qđ testamentum non esset factũ:tunc hęres nõ posset adire.licet esset in contraria opin.sed secus si esset certus per suũ factũ: vt qa interfuisset,vel haberet testamẽtũ publicum,vt ꝓbatur.j. eo.l.cum falsum.&.s.l.proxi.in prin.&ibi not.j.eo.l.cũ quidam. §.fin.Item si hęredi moueretur quęstio de testamento, per hoc diceretur reddi dubius,adeo ꝙ non potest adire , nisi sit certus ꝑfectè.vt.d.l.cum falsum.j.eo.expressi⁹ notatur.in.d.l . scriptus.j.
20 ad carb. ¶ † Pro declaratione huius quæstiõis,& præcedẽtium & etiam sequentium moueo vnũ dubium.pone ꝙ hæres credidit ab initio testamẽtum esse factum,& se institutum & defunctum mortuum,& ita erat cõmunis opi.& fama & veritas:vnde ipse potuit adire & adiuit:postea superuenit forma in cõtrariũ quid erit de illa aditione? Videtur ꝙ sit nulla:nam sequens fama tollit primã,vt.l.ij.§.ij.in prin.j.qs or.in bo. poss.ser.Cõtrarium dico:nã postq; quis effectus est hæres,opi.communis contraria illud non perimit,nec extinguit.vt.l.cum quidam.§.suum.j. eo.
e licet enim communis opin.impediat aditionem[e] : non tamen potest extinguere aditionem factã,vt ibi patet.& in hoc etiã debet esse cautus aduocatus,vt articuli concludant famã tali tem-
21 pore qđ sufficiat ad intẽtionem suam. Posito ergo†ꝙ cõstet testamentũ esse factum debet scire,vtrũ purè,vel sub conditione sit institutus:ponam⁹ergo ꝙ in veritate sit institutus purè : sed an hęres hoc sciuerit dubitatur qualiter probetur. Dic aut hæres fuit certificatus de testamento:qa interfuit,vel vidit, vel recitari fecit:& tunc non potest dubitari quin sciuerit id qđ est: vt j.tit.j.per totum. Aut hęres fuit certificatus ex opi. multorum, & fama,vel ex literis amicorum:& tunc aut illorum opi.vel assertio habebat se simpliciter qđ talis erat institutus.sed vtrũ purè vel sub cõditione nihil diceb ant:& tunc pręsumendũ est qđ purè crediderit,vt.l.j.j.de condi.& demon.& ideo poterit adire: quia sua opin.cum veritate concordat, vt.l.cum quidã.§ . quod dicitur.j.eodem.aut opi.vl'assertio ex qua hęres fuit certificat' habebat secum dubitationẽ:vt qa dicebant fecit testamentum, & instituit talem,nescimus tñ vtrum purè,vel sub conditiõe:& tunc hęres non potest esse certus nisi interfuerit . vt.l. cum falsum.j.eo.&.s.l.proxi.in prin.Si verò dubitatur qualiter fuit certificatus.tunc in dubio hęres p̃sumitur scire que in testamento cõtinentur,vt.l.cũ heres.delib.le.&.l.quidã ita.§.si quis filium. ad trebel.facit.s.de trãs.actio.l.nõ est ferend⁹.examinaui.j.l.qui rome.§.duo fratres.j. de verbo. obliga.sed si poneremus heredem in veritate institutũ sub conditione:tunc si cõditio nõ ex-

titisset

titiſſet,abſq; dubio aditio non valeret : vt iuribus vulgaribus.
ſed ſi poneremus conditionem extitiſſe,ſed dubitatur an hęres
ſciuerit extitiſſe:tũc põt eſſe cõditio cõſtituta in talẽ euentum
qđ hęres pręſumitur ſcire,puta mortem cõſanguinei, vel vici-
ni,vel aliquẽ euentum alicuius facti,de quo fama erat in ciuita-
te,vt ex prædictis patet.ſed ſi prędictæ pręſumptiones ceſſarẽt
reſtat regula qđ pręſumitur ignorẽtia,vt.d.l.verius.&.d.c.præ-
ſumitur.An autem dicta ignorantia vitiet aditionẽ ? Aduerte,
quòd ſi hæres ſciuerit cõditionẽ adiectã,vitiatᷣ aditio,ſi vò cre
dit ſe purè inſtitutũ licet fuerit ſub conditione,& conditiõe pu
rificata,aditio valet,vt.l.ſed & ſi de ſua*cõditiõe*.ĩ fi. &.l. ſi qs
22 extrane⁹.§.fi.j.eo.& ibi p Dy.¶ †Tertio requiritᷣ,dicit gl.ᵃ ꝙ ſit
a cert⁹ ꝙ teſtator potuerit teſtari:aliâs dubitat de virib⁹ teſtamẽ-
ti.vt.l.heres.§.fin. Certè hoc ꝙ potuerit teſtari de facili.ſcitur.ſ.
ſi nõ habet aliquas ex illis cõditionibus quę ponuntur.ĩ.l.ſi q̃ra
mus.de teſta.ſed ſi quis vellet probare hęredem de hoc dubi-
taſſe ad excludendum eũ ab hęreditate:tunc hoc eſt difficile.
Ideo aduerte,aut quis vult hoc probare per verba hæredis
adeuntis,vel per facta extrinſeca.Primo caſu,ſi quidẽ vba hę-
redis expreſſe habent ſe ad dubitationem,vt quia dicit neſcio
ſi potuerit facere teſtamentũ vel nõ:qa ignoro,vtrũ fuit pupil
lus vel adultus,an pater eius deceſſerit ante eũ,vel non?tũc eſt
probata dubitatio.eſt enim actus mẽtis qui probatᷣ per verba.
vt.l.labeo.de ſupel.lega.& quòd no.inſtitu.de act.§.alie. Sed ſi
verba hęredis oſtenderent quòd animus magis inclinabat ſe ad
vnam partem q̃ ad aliã:tũc ſecus eſſet.verbi gratia:dicebat hę-
res credebam ꝙ pater deceſſerit ante eum,vel quòd eſſet adul-
tus,qa ſic audiui à tali,nec tñ poſſet eſſe bene cert⁹:tũc nõ nocet
talis incertitudo,cũ habeat vehementẽ opi.in ea parte quę ſuffi
cit.vt no.in.l.ſi quis extraneus.in fi.j.eo.Si verò probaret dubi-
tationem hęredis per alia extrinſeca:tunc ſi cõmunis opin. ſeu
fama erat contra id quod hęres adeundo aſſeruit,tũc illa aſſer-
tio hęredes nihil releuat,vt.l.cum quidã.§.quod dicitᷣ.j.e niſi hę
res doceret ſe certum p ſenſum corporis,vt.j.eo.l.cum falſum.&
23 qđ.ſ.dixi.¶ † Sed quęro,qđ ſi circa id probetur duplex fama
cõtraria:& opi.hęredis cõcordabat cũ illa q̃ magis faciebat ꝓ
eis.ſtandum eſt illi famę quę procedit ab hominibus magis di-
gnis vt.l.cum quidam.§.quod dicitur.verſi.quid ergo ſi ipſa.j.
eodem vbi mulier licet neget,ſi obſtetrices affirmant,ſtatur ea
rum dicto,& ſi eſſet fama ęqualis,putarẽ ſatis dubitari ex hoc
eſſe probatam dubitationem:quia animum ſuum non poteſt
24 inclinare magis ad vnam rem q̃ ad aliam.¶ †Quarto dicit gl.
requiritur quod ſciat ꝙ nullus eũ pręcedat aliâs dubitaret de vi
ribus teſtamenti.vt.l.cum quidã.§.j.j.eo.hoc quod aliqs eũ prę
cedat poteſt cadere in dubitationem altero de tribus modis pri
mò ſi fortè defunctus habebat quẽdã filiũ qui abſentauit ſe,&
de eius vita vel morte dubitatur:tũc qualiter qs poſſet certifica
ri ꝙ nemo eum pręcedat?apparet ex his quę dicentᷣ.j.qualiter
poſſet probari vita vel mors alicuius dicitᷣ in.l.ij.§.ſi dubitetur
j.ti.j Secundò põt hoc cõtingere:quia eſt aliquis præſens qui
dicit ſe filium,alius negat:quia fortè dicit ſuppoſitum eum,vel
ex alio natum ɹɘʇil̲ɐ nbdeducatur in certitudinẽ nõ eſt noſtra
materia,ſed.l.j.C.ad.l.cor.de fal.&.l.ſcriptus. ad car.l.filium.de
his qui ſunt ſui vel alie.iu. Tertio modo põt cõtingere:quia eſt
quędam mulier quę dicitᷣ prægnãs quę paritura eſt poſthumũ
anteriorẽ in gradu.de hoc ſi dubitatur,vel qualiter certificetᷣ,tra
ditᷣ doctrina à iuriſconſulto.in.l.cũ quidam.§.j.j.eod.quod dic
breuiter,aut mulier aſſerit ſe pręgnantẽ eſſe,vel non eſſe,& per
neminẽ cõtradicitur,tũc eius dicto credetur:vt.d.§.quod dicitᷣ.
ver.q dicitᷣ ſi putetᷣ.&.l.j.ſ.de vẽtre inſpi.ſi verò cõis opi.obſte
tricum,vel dominarũ que cum ea conuerſantᷣ,ſe habeat in con
trariũ:tũc ſtandũ eſt illi opinioni ſed ſi opi.ſunt diuerſe, dic vt
25 dixi.ſ.¶ †Quintò dicit gl.ꝙ ſcire debeat qua ex cã ad eũ perti-
b neat vel ex teſtamẽto,ᵇ vľ ab inteſtato,vt.j.eo.l.ſi is ad quẽ. hoc
quod dicit ex teſtamẽto de facili ſtat ſecũdũ ea que dixi.ſ.ſed
hoc qđ dicit ab inteſtato illa eſt merè negatiua.ſ.quòd teſtamẽ
tum non facit qualiter ergo hoc ſcire poterit? Reſpon. ex opin.
cõmuni quãtum cum veritate concordat,vt.d.§. quod dicitur.
ſi verò cõis opi.eſt quòd,teſtamẽtum non fecerit eo ipſo ꝙ hoc
allego.ſ.teſtamẽtum non factum,ꝓbata eſt intẽtio mea, niſi p
aduerſarium aliud probetᷣ,vt.l.cum probatio.& ibi no.ſ.de pro
26 ba.Sed† ſi opin.eſt ꝙ fecerit teſtamentum,quod tñ nõ reperitᷣ:
tũc ad hoc vt poſſit veniri ad aditionẽ,conſulerẽ fieri diligẽter
inquiſitionem authoritate iudicis,ſcilicet ꝙ interrogarẽtur om-
c nes notarij,ᶜ & habentes protocolla notariorum mortuorum
conſanguinei,& vicini,& pręſbyteri quibus confitebatur,& ſi-
miles perſonæ:& ſi non reperiretur apud illos,tunc dicatur pro
vero teſtamentum non eſſe factum,ſic deducitur in verum per
diſcuſſionem quem non eſſe ſoluendo.vt in authẽ.de fideiuſ.§.
de pig.authẽ.hoc ſi debitor,ſicut etiã per diſcuſſionẽ deducitur
in notitiã,an aliquis ſit præſens,vt.l.cũ quidam.§.fi.cum.l.ſeq.
j.de leg.ij.&.l.hoc iure.de verb.obli.ſic etiam per diligentem
d inquiſitionemᵈ certificamur an res extet,vel ſit deperdita:vt
l.iij.§.neratius de acquir.poſ.in dubio autem ſi de hoc nihil eſt
dictum:ſiquidem eſt hæres ſuus,non eſt pręſumendum quod
ſciuerit teſtamentum:quia poteſt eſſe hæres ex teſtamẽto etiã
ignorans,vt.l.ſi ſeruus teſtamento.j.de ſtipu.ſer.&.l.quęſitũ.j.
de acquir.rerum do.&.l.eius qui ĩ ꝓuincia.ſ.ſi cer.peta.&.l.ex-
traneum.C.de hęre.inſti.& in.§.fi.inſti.e.tit.nec videtur de no-
uo acquirere,ſed ſibi videtur dominium cõtinuare:& ideò in
eis nõ habet locum tit.ꝓ hærede,vt.l.ij.C.ꝓ hæred.& in.l.ĩ ſuis
27 ſ.de libe.& poſth.†Sed ſi eſſet hæres extraneus,pręſumitᷣ ſcire
in dubio:niſi per cõiecturas cõtrà ꝓbetur,vt.d.l.cum hæres.de
li.leg.&.l.quidam ita.§.ſi quis filiũ.ad trebel.&.l.non eſt feren-
28 dus.de tranſac.gl.non ponit hîc plura.†Sextò dico quod requi
ritur quòd ſciat vtrùm ſit hæres voluntarius,vel ſuus,& ſi ĩ hoc
erraret,vitiaretur aditio,vt.l.is qui putat.&.l.ſequenti.ſuprà.e.
29 ¶ †Circà hoc moueo vnum dubium:titio fuit delata hęreditas
ſempronij : cui titio ego ſucceſſi:& feci fieri vnũ inſtrumẽtum
huius tenoris.dico quòd ego credo quòd titius fuerit hęres ſem-
pronij & eius hęreditatẽ adiuit,qđ ſi hoc ꝓbare non poſſum ex
nunc ego adeo ex iure deliberandi,& adeundi mihi trãſmiſſo
per ipſum titium.quęro an valeat talis aditio? Et videtur quòd
non.ſi enim titius adiuit hęreditatem ſempronij ego de neceſſi
te habeo illã hęreditatẽ ſempronij,nec poſſum repudiare.vt.l.
ſi quis filium.§.fi.ſ.eod.ſed ſi ipſe non adiuit ſed trãſmiſit in
me ius deliberandi,& adeundi.ego poſſum eam adire & repu-
diare ſicut ipſe poterat,vt.l.ſi quis filium.§.j.ſ.eo.& ſic eſt er-
ror in hoc,vtrùm ſim neceſſarius,vel voluntarius.ergo aditio
eſt nulla.In cõtrarium facit.nã ille qui eſt hęres hęredis,dicitur
eſſe hęres ex cauſa prima qua defuncto ſuccedit,vt.l.iij. &
ibi no.ſ.de petitio.hęred.& dixi.ſ.eo.l.qui in aliena.§.inter dũ.
Præterea,non videtur verum quòd in aliquo caſu ego ſim hæ
res neceſſarius,niſi ex quadã neceſſitate cõſequẽtiæ : videlicet
ſi volo eſſe hæres titij:tunc habeo de neceſſitate hæreditatẽ ſem
pronij ſi eam adiui,hoc pricipaliter dependet ex voluntate
mea,ſicut cũ adeo partẽ:ex neceſſitate habeo illã partẽ adire,
nec per hoc dicor neceſſarius:quia à mea voluntate cauſatur.
cũ enĩ ego vtroq; caſu ſim voluntarius,videtur quod nõ impe-
diatur aditio:hoc tñ relinquo ſub dubio:quia de facto pẽdet &
30 puto aditionẽ nullã per.l.eũ qui duobus ĩ fi.j.eo.¶ †Septimò,
requiritᷣ quòd ſciat pro qua parte ſit hæres.Circa qđ diſtigue,
vt no.j.eo.l.ſi quis extrane⁹.§.j.&.l.ex ſemiſſe.ꝓdicta vera ſunt
31 qñ qs p ſe ſolũ põt adire.Sed† qñ filius vel ſeru⁹ adit iuſſu pa-
tris vel dñi ĩ cuius pſona requiritᷣ ꝙ cadat ſciẽtia ꝓdictorũ? Rñ
32 in pſona filij vel ſerui,vt.l.cũ quidã.§.pe.j.eo.¶ †Sed quęro qñ
adit pupillus cũ authoritate tutoris,vel tutor cũ cõſenſu pupi.
in cui⁹ perſona requiritᷣ ꝙ cadat ſcẽtia ꝓdictorũ? Rñ.ſufficit ꝙ
hoc ſciat tutor:& hoc notabiliter voluit dicere tex.ĩ.l.pupillus
ſ.eo.vbi dicitᷣ ꝙ pupili⁹ nõ põt ſcire cãm ſuæ aditionis.& tñ fa
uorabiliter ei pſtatᷣ ꝙ poſſit adire cũ authoritate tutoris.nõ ha
betis hîc alia.& hæc ſufficiant.

LEX XIX.

QVi hæreditatem.

A paucis dieb⁹ fuit mihi tradit⁹ vnus ꝓceſſus,ĩ quo dicebatur quòd mater talis erat mortua.Itẽ ꝙ talis fuit mater.Itẽ ꝙ talis fuit filia.
Item quòd talis fuit ſe gerẽs ꝓ hærede.nõ tñ fuit poſitũ quòd
iſta ſciuerit matrẽ eſſe mortuã,certè nihil valet:quia nõ põt ſe
gerere ꝓ hærede,niſi ſciat matrẽ mortuã eſſe,& hoc tene mẽti.

SVMMARIVM.

1 *Quid ſit dicere ꝓ hærede & qualiter hoc uerbum accipiatur?*
2 *Facere aliquid qñ quis dicatur cã cuſtodiæ uel ut hæres?*
3 *Statur dicto meo in his quæ cõſiſtũt in animo.*
4 *Si quis fuit ꝓteſtatus quòd aliquid faciebat tãquàm negotiorũ geſtor hæreditatis,& poſtea fecit quædã tanquã hæres:an uideatur á prima proteſtatione receſſum?remiſſiué.*
5 *Animus ſolus quãdo obliget me hæreditati?*
6 *Facti ſunt ea quæ conſiſtunt in animo.*

LEX XX.

PRo hærede.

e ᵉVidetur quòd in præcedẽtibus,& ſpecialiter in.l.is poteſt.& in.l.ſeq.dicit iuriſcõſultus de iure,ſeu poteſtate adeundi.hîc dicit de ipſo aditionis actu:&
materiam huius.l.explicabo in.l.gerit.j.eo.& breuiter hoc dicit.
Qui facit aliquid tanquam hæres, oneribus hæreditarijs eſt
obligatus.ſecus ſi alio animo faciat.quòd apparere poteſt, vel
ex proteſtatiõe,vel ex facti qualitate:hoc dicit vſq; ad.§.ſi quid
tamen.¶ †Quæro quid eſt dicere pro hærede gerere.dicũt qdã
id eſt pro domino vt inſti.de hære.quali. & dif.§.pe.& ĩtelligo

POMATES.
a Dicit gl. Vide Lu. Ro.cõ.xliij.

POMATES.
b ¶ Ex teſtamento. Adde quòd ſi communis opi.non probatur,& ſit in dubio.Vide Ro.& ibi per Mod.in.l.ſi emãcipati in.iij.no.C.de colla.& ibi notatur per Alex.in.iij.not. ibi per Lã.vide p v um̃.conſilic xiiij.
c

POMATES.
c ¶ Omnes notarij. vide qd p hoc dicat Alex.ĩ.l.j.C.q admit.

POMATES.
d ¶ Inquiſitionem. Vide Feli.in.c.fin. iij.nota.de probat.

e ¶ Pro hęrede.dũ Bar.hîc ſcdm vnã lect.antiquã ponit vnũ caſum in quo filius põt detrahere legitimã de bonis patris,& aliã dimittere. vide Bar. in.l.quia poterat.j. ad treb.& ibi dixi & in.l.gerit.j.eo.& Bart.in.l.j.in.iiij.q. princ.ſ.de vulg.& pupil.

a ¶ Quæro vtrum, dum ponit Bartol. hic ī lec. antiqua an creditores possint poni in possessiōe vnius vasallagij, vide Bal. in. l. libertus in fi. de ope. liber.

POMATES.
b ¶ Sufficit. Adde q̄ in foro conscientie p̄ Bar. in. l. si qs pro eo. col. iij. ff. de fide iusso.

POMATES.
c ¶ Habet legitimā. de quo vide. Alex. cōsi. cxlij. in iiij. col. in fin. in. ij. vo. & i. l. qa poterat. i. iiij. col. ff. ad trebel. & vide q̄ scripsi ad Bart. in l. gerit. col. vj. j. e.

POMATES.
d ¶ Hæres. intelligiť de filio. vide Ludo. Ro. consil. penul. in ij. dubio.

e ¶ Si quid tamē sed tūc op. Itē vide istū tex. alleg. p̄ Bart. in l. si stipulatus fuerim illu l aut illud. in principio, circa mediū, de vbo. obl. & vide qđ scripsi ī l. ex pluribus. §. de admini. tuto.

POMATES.
f ¶ Papinianus. ī tex. prin. & vide Bart. cōsi. cxviij. ici. i qsti. inter Frāciscū. vbi alleg. istum tex. qđ pater tenens fundū dotalem p̄ suis īfantibus post mortē matris videatur adire hereditem. vide ibi.

POMATES.
f ¶ Papinianus. in prin. Extende vt procedat etiā ī seruo abstinēte. se ita q̄ gerendo aliquē actum q cōtra ius & nomē heredis sic ut nō possit dici eo ipso se immiscere: ita tenet Bar. i. l. fratre a fratre. in. xj. colū. in princi. ff. de condi. inde.

p̄ dño, scilicet ex causa hæreditaria, posset eñ dicere se dominū ex alia causa, & nō est hrs, vt. j. dum dicit quasi alio iure dñs &c. Qualiter hoc verbū p̄ hærede accipiať: dic vt. l. regulariter. §. de
2 pe. here. & j. pro hærede. super rubr. ¶ † Et glo. nostra quærit de vno: pone q̄ p̄testatio fuit facta: quid in dubio præsumetur, an videtur cā custodiæ. vel, vt hæres. Hic sunt gl. diuersæ sicut fuerunt dicta diuersa, & diuersorum doc. & Hugo dicit quod non est necessaria. sed causa tollendę dubitationis fit. Azo dicit qđ est necessaria: al's præsumitur hæres. & h. d. gl. parua. alia gl. quæ est in prin. sequētis. §. dicit, & melius q̄ in dubio ex qualitate p̄sonarum & ex gestis præsumitur &c. Et vide istam gl. quę incipit, id est aliqd ad qđ &c. Melius hoc &c. Ideo Ia. de are. videns q̄ ista gl. relinquit te adhuc incertū dicit sic: q̄ quędam sunt q̄ nō possunt geri citra ius, & nomē heredis, & tūc sine dubio prę sumitur heres. j. ead. l. §. papinianus. quædam sunt indeterminatē q̄ p̄nt fieri ab herede, vt herede, & non vt herede: & tūc dicit standum esse in casu isto iuramento heredis, vt. l. in ambiguis. j.
3 de regu. iur. allego † tibi bonā gloss. ad hoc instit. de act. §. aliq in glo. mag. vbi dicit q̄ in his quę in aīo cōsistunt statur dicto meo & ad prædicta facit quod videbitis. j. eo. l. si duo. & l. si pupillus. §. j. dubitari tamen posset circa prædicta si esset mortuus ille q hoc fecit, & heres dicit eum adiuisse qualr scietur animus defuncti qui pro hærede non potest declarari, vt. l. idem pomponius scribit. §. fi. §. de rei ven. & l. inter stipulantem. §. si stichum. infrà de verbo. oblig. Ideo de necessitate oportet nos redire ad doctrinam Azo. q̄ ex qualitate rerū & personarum presumam an fecerit causa adeundi vel nō: vt quia hæreditas erat opulenta, & tunc causa adeundi vel nō: si non, & tunc non animo adeundi: vel qa erat persona pia: vnde ex qualitate rerum & personarum
4 præsumemus, vt. l. vnica. C. si qs impe. maledi. ¶ † Quæro, aliqs est protestatus, & iam vidi illud quod aliquis fuit protestatus, q̄ ea quę faciebat, faciebat tanquam gestor negotiorum hæreditariorum, & postea fecit quædam tanquam hæres, an videatur à
5 prima protestatione recessum. Dicam. j. ea. l. §. penulti. ¶ † Quęro vtrum[a] animus solus obliget me hæreditati, vt quia sto in camera mea, & in animo meo. dico, ego volo esse heres: an sim? Et glo. in. l. mutum. §. eo. dicit q̄ oportet quod sit animus qui perfectionē declaret. gl. tangit in. l. potuit. C. eo. & ibi per doc. veritas est hic quod loquitur in glo. quia si queris quo ad veritatem an sim hæres: & tunc sufficit[b] solus animus, sed quantum ad probationem oportet quod sit factum vt animus probetur. & ista est veritas: tamen in foro conscientiæ fortè teneretur hæres ille qui habet animum talem, sed non vltra vires hæreditarias, vt dixi
6 in rubri. ¶ † Quæro an ea quę consistunt in animo sint facti? Et tex. hic videtur innuere quod non: contrarium videtur in. l. bonæ fidei. §. j. j. de acquir. re. do. Non ob. hic text quia intelligit nō tam facti. s. alterius extrinseci. sed voluntas est factū etiam vt dixi in. l. si is qui p̄ emptore*. ff. de vsucap.* & nescio si de hoc est quæstio in philosophia. s. an nolle sit potentia?

SVMMARIVM.
1 *Casus in quo filius institutus ab intestato succedens potest habere legitimam, & aliud repudiare.*

Seruos hæreditarios.

Vidi semel quendā filium qui possidebat bona pro dote mr̄is suæ, & pro sua legitima. quærebatur qd
1 iuris? Et tetigi ibi, in. l. libertus patrono. j. de bo. libe. & dico † tibi q̄ in vno casu pōt filius institutus ab intestato succedens habere legitimā, & aliū repudiare: & casus est iste. s. pr̄ instituit filiū & grauauit ip̄m de aliqua re propria ipsius filij, & ei dedit vulgariter substitutum: tūc potest velle legitimā: & repudiare aliud & ad substitutū relinquere, vt. l. si libertus patrono. j. de bo. lib. aliās nō pōt habere: qa nō pōt pro parte hereditatē habere, & p̄
c parte nolle, vt. l. j. & ij. & l. si ex asse. §. eo. qa si habet legitimā[c] vt hæres, oportet qđ habeat totā hæreditatē postq̄ habet partem vt. d. legibus no.

SVMMARIVM.
1 *Quæ operæ transeant ad hæredes?*
2 *Nomen hæres intelligitur de filio in his quæ ad hæredem extraneum non transeunt.*
3 *Homines ciuitatis possunt capi ob delictum ciuitatis si superioris copia haberi non potest.*

Si quid tamen.

In his quæ nō trāseūt ad hæredes extraneos nomē hæredis ītelligiť de filio: & ideò si illū actū facit, vt hæres oneribꝰ hæreditarijs nō obligať. h. d. secūdū intellectū quē habuit hic iuriscōsul. licet gl.
1 aliter intelligat. ¶ Op. q̄ † opere trāseunt ad heredes extraneos, vt. l. à duobus. & l. cū patronus. § j. de ope. lib. Sol. intellige hic de operis īcertis q ad heredes nō transeunt, nō de certis vt in cōtrario. Itē nō intelligas de obsequialibus, q̄ non prosunt hæredi. sa

teor quod iste. §. debet intelligi de his quę ad heredes non transeunt: quia text. dicit sed qualiter dicat ego discrepo à Modernis. in. l. si non sortem. §. libertus. §. de condi. inde. ¶ Oppo. &
d intro glo. mag. qui facit aliquid quasi hæres,[d] licet id qđ facit non sit hereditarium: tamen hoc casu oneratur oneribus hæreditarijs, vt. j. l. proxi. §. j. & i. l. gerit. j. eod. hic dicitur cōtrarium quare malè, huius timore quidā habent hic literam affirmatiuā, & cancellant eam: & sic cōcor. & secūdū hoc not. casum q̄ q̄nq̄ plus datur creditoribus quàm heredi extraneo. rationem ponit glo. nostra in prin. ista litera nō habetur communiter: ideo non placet nec potest sustineri vt statim dicam. Alij habent literam negatiuam & tūc procedit contra gl. sed gl. respondet q̄ hic debet exponi quasi heres. i. quasi non exheredatus: ista expositio destruit tex. Istud dictum videtur contra casum in. l. si quis non
2 quasi. j. eod. dico ego † quod tex. stat propriè. ad contrarium. respondeo. in his quę ad hæredem extraneum non transeunt. hoc nomē heres intelligitur de filio. tex. est de alie. feu. c. j. colatio. x. vn̄ filius petēdo vt hæres id quod nō trāsit ad heredē extraneū intelligitur petere. s. vt filius. intelligēdo verba secūdū materiā in qua ponūtur, vt. l. si vno. §. loca. ideo nō obligať oneribus hereditarijs: & sic intelligit iurisconsultus papinianus vt apparet. j. §. proxi. in fi. vbi dat regulam rem pro hærede gerere dicitur qui facit qđ citra nomē heredis, & ius facere nō pōt: requiritur ergo ius & nomen hæredis: sed si est aliquid quod potest facere hæredis nomine licet non iure, non videtur gerere pro herede: casus est hic, vbi intelligiť hæres. i. filius. ¶ Quæro quomodo intelligitur tex. qui dicit quod operarum petitio competit creditoribus. Quidā intelligunt de creditoribus filij, quidam de creditoribus patris: secūdū diuersas lec. sed secūdū lect. quā teneo intellige de creditoribus filij qui habet operas, licet nō sit heres: patris.
e ¶ Sed tūc op.[e] q̄ illę operæ incertę nō debent alij quā patrono,
3 vt. l. si nō sorte. §. libertus. §. de condi. indebi. Sol. gl. no. † quod hoc fit propter necessitatem & inopiam. hoc allegaui in materia represaliarum in prima quęstione, quod sicut propter necessitatem potest creditor capere personam liberam in quam habet ius debitoris: vt puta libertum suum vt sibi operetur: ita p̄pter delictum communitatis non reddentis ius, si superioris copia haberi non potest, possunt capi homines illius ciuitatis in quos ciuitas habet ius. Dices tu lectu. tua contradicit huic literæ, put litera est affirmatiua. Respon. illa litera non est bona: vel dic si habes illam literam quod petit tanquam heres ex testamento, vel aliquid aliud adijcit per quod apparet q̄ protulit illud nomen heres, non tantum pro filio, sed p̄ hæredis nomine & iure.

SVMMARIVM.
1 *Recipiens pecuniam à dante, causa conditionis implendæ, quando videatur pro hærede gerere. & nu. 5.*
2 *Nomen hæredis tantum quis habere dicatur quis effectum tantum & quis effectum & nomen?*
3 *Nomen hæredis: quidam habent & non effectum quò ad omnia.*
4 *Suus de iure ciuili est hæres nomine & effectu. licet secus de iure prætorio.*
6 *Qui facit protestationem faciens quod non intelligit gerere pro hærede: si postea facit actum contrarium protestationi, uidetur ab illa recedere.*
7 *Suus qui habet cohæredem non desinit esse suus.*
8 *Beneficium. l. fi. C. de repu. hæredi. an habeat locum in filio emancipato?*

f Papinianus.

[f] Iuriscōsul. summat hic in fi. ibitaq̄ tunc &c. ¶ Opponi. glo. qui semel repudiauit iterum adire nō potest, vt. l. sicut. C. de repu. her. Sol. ibi loquitur in extraneo: hic in suo. ¶ Opponi. j. eod. l. si seruū §. fi. Solu. vt in gl. ¶ † Opp. §. de mino. l. ij. §. scio. Glo. non soluit
1 hic: sed. j. soluit in proximo. §. in vltima gloss. dic vt ibi. ¶ † Oppon. quod ista distinctio non sit bona. nam quando testator iubet dari pecuniam, in dubio intelligitur dari vt hæred, vt. l. qui pecuniam. de stat. libe. ergo non potest accipi citra ius & nomen hæredis. Distingue aut testator iussit dari pecuniam hæredi: aut nominatim filio: aut simpliciter: si hæredi: tunc indistinctè accipendo videtur gerere pro hærede: si filio distingue vt hic in text. aut habebat cohæredem aut non: si habebat coheredem, aut adiuit, aut non: si adiuit, habet locum distinctio text. secus si nō adiuisset. aut simpliciter, & tūc perinde est ac si iussisset dari heredi, vt dicta. l. qui pecuniam. ¶ Dicit hic,
2 ius & nomē heredis. quæro † qs est q habet nomē tantū, & qs est q habet effectū tantū: & qs nomē & effectū? Gl. dicit, & est clara. tu dic plenius in primo membro. habere nomē hæredis intelligitur quādoq; idest filius, licet nō sit heres: vt dixi. §. proximo. §. quādoq; intelligiť habere nomē hæredis q est heres de iure ciuili, licet nō de iure prætorio: vt in filio qui se abstinuit Item in

eo q adiuit,& p restitutionem abstinuit,vt.l.sed & si siue.§.sed quod papi
nianus.s̃.de mino.&.l.ei qui soluendo.s̃.de hęre.institu.quandoq; quis intel
ligitur hæres nomine,& non re:vt filius qui acquisiuit hæreditatem patri,
vt.l.cum filio.j.de lega.j.licèt apud eum non remaneant actiones vtiles,
nec directę,sed solum nomen hęredis,vt dicta.l.cum filio. in his verò qui
habent effectum tantùm,vel nomen & effectum.gl.ponit exempla clara.
3 ¶ Addo quartum membrum:†quia sunt quidam qui habent nomen hæ
redis,& non effectũ quò ad omnia,sed quò ad aliqua,vt ille à quo aufertur
hęreditas vt ab indigno,vt.l.ex facto.§.fina.de vulga.& pupilla. Idem in
eo qui restituit hęreditatem ex trebel.quia quędam apud eum remanent,
vt.j.ad trebel.l.quia prerinde vt ergo quis videatur gerere pro hęrede, re
quiruntur illa duo copulatiuè,vt non possit fieri citra ius:& nomen hære-
dis.si enim posset fieri ex nomine tantum,non videretur gerere ꝓ hęrede,
vt.s̃.ꝓxi.§.si verò posset fieri ex effectu tm̃,non ex nomine, non videtur
se gerere pro hærede,exemplũ tamen inuenire est difficile,pone tamẽ in
eo qui ex substitutione directa,& fideicõmissaria succedit,& sic est hæres
re,& noĩe,& põt succedere ex fideicõ.vt.l.recusare.§.titius.j̃.ad trebel.tunc
si faceret aliquẽ actũ hęreditariũ in rebus hæreditarijs de necessitate:tunc
nõ intelligitur facere vt hęres sed vt fideicõmissarius si illo iure fieri pos-
set,vt.l.restituta.in prin.j.ad trebel.¶ Opponi.contra prædicta libertates
confirmantur ex sola existentia sui hæredis,siue aditione,siue immistiõe,
vt.l.sciendum.de ma.testa.&.l.cum quasi.§.sed & si quis.infrà de fideicõ.
lib.ergo hic filius solus institutus poterat accipere hanc pecuniam ex solo
nomine hęreditario sine institutione:ergo non videtur se pro hærede gere
4 re.¶ Sol.†de iure ciuili suus est hęres noĩe & effectu.licèt de iure prętorio
sit secus,& ideo accipiendo simpliciter videtur se immiscere:quia sine noĩe
5 & effectu saltem de iure ciuili hoc non procedit.¶ †No.ergo istam distin
ctionem quòd aliud est posse facere nomine tãtùm,hoc est vt filius,& nõ
vr̃ adire,vt.s̃.proxi.§.aliud nomine tantum,hoc est vt hæres de iure ciuili,
aliud posse facere noĩe & effectu:tũc enim accipiendo,ex volũtate defun-
cti vr̃ se immiscere,vt hîc:ratio est quia licèt quò ad libertates operetur exi
stẽtia sui hæredis:non tamen operatur quò ad alia relicta, vt.l.j.in fine.vt
in poss.lega.vñ accipiendo aliquid quod sibi debetur,sub vi conditionis
6 videtur se immiscere.¶ Vltimò ex isto.§.colligo tria & not.primò† quòd
si quis fecit protestationem quòd nõ intelligit se gerere pro hęrede,si post
èa fecit actum protestationi contrarium,videtur ab illa recedere. quod
habes hic in filio qui se abstinuit,& postèa fecit actum cum alio contra-
hendo,vel solutionem recipiendo, vt hîc patet secus si sua pura voluntate
adiret,vt.l.qui in aliena §.fina.s̃.codẽ.& nisi diceret se prioris protestatio-
nis pœnituisse, vt.l.si quis in principio testamenti.j̃.de lega.iij.¶ Secundò
7 not.†quòd suus qui habet cohęredem nõ desinit esse suus. quod apparet:
quia ad hæc potest abstentionem suam reuocare,quod non posset si non
* esset suus.Nec obst.l.apud iulianum.§.idem iulianus.infrà ad trebel. vbi
dato cohęrede non operatur existentia sui hęrẽdis:quia illud est verum in
his quæ dependent tex testamento.secus in alijs,vt.l.si filius qui patri.s̃.de
vulga.& pupilla.substi.sed hoc an possit suam abstentionem reuocare,nec
8 ne,non dependet ex testamẽto.¶ Vltimò†quidam inducunt hunc.§. qđ
beneficium.l.si.C.de repu.hęre habeat locum in filio emancipato,vt illud
debeat consequi iure prętorio quod non emancipatus consequit̃ iure ciui
li,& Cy.alle.ibi hunc tex.dic vt ibi & ego dicam tibi in.l.nonnunquã.de
colla.bo.& hic sit finis.

SVMMARIVM.

1 *Filius faciens pacem de morte patris,& accipiens pecuniam an uideatur adire.*

a **Si sepulchri violati.** [a] Qui agit actione personali com-
petenti ad vindictam pro re hære
ditaria immiscere se non videtur.hoc dicit prosequaris vt in gloss.inducit
Dy.hunc.§.ad quæstio.de filio qui fecit pacem de morte patris.& inde ac
cepit pecuniam,an videatur adire,facit hæc.l.quòd non.no. Cyn.in.l.eum
qui.C.arbi.tute.ego ponam in.l.penultima.j̃.de sepulch.viola.¶ Opponi.
quod actio furti competit ad solam vindictam,vt.s̃.proxi.§.Sol. gloss. qđ
aliud est in furto quod non competit ad vindictam,sed ꝓpter rẽ familiarẽ,
vt.l.prætor edixit.j̃.de iniur.&.l.cum emancipati. §. emancipatus filius.j̃.
de colla.bo.¶ Sed oppo.de.l.iij.§.scio.s̃.de mino.Gloss.respondet,& bene.
2 Dy.inducit ad quęstionem.¶ †Quęro filiusfa.fecit pacẽ[b] de morte patris.
b & inde accepit pecuniam:an ex hoc videat̃ adire hæreditatẽ? Et Dy.dicit
quod non:quia illam pecuniam accepit non vt hæreditariam.sed vt pactũ
in vindictam,vt hîc,&.l. quæsitum . infrà de sepulchro violato.&.l.eum
qui.C .arbi. tute.&.l.si verò.§.hæc autem.suprà de his qui deiec. vel effud.
¶ Alij dicunt quòd aut dicit statutum quòd quis debeat habere pacem
ab hęredibus interfecti:& tunc videtur filius faciendo pacem pro hærede
se gerere:quia citra nomen hæredis non potest facere, vt supra. §. proxi.
aut dicit statutum à filijs interfecti: & tuuc dicit verum Dy. sed pone
quòd statutum dicat quòd habeat pacem ab hæredibus patris tantùm:di-
co quod existentia sui hæredis operatur quòd illud possit,licèt se abstinue
rit:quia est extra hæreditatem,vt dixi in.l.si filius.suprà de vulga.& pupil.
substi.& ibi tetigi.

SVMMARIVM.

Mentiens alicui cum aditione saluo honore suo,non est quin dicat uerbum iniuriosum.

LEX XXI.

c **SI quis extraneus.** [c] Animus derelinquẽdi ẽ cõtrari⁹ aĩo adeũ
di.h.d.Gl.dicit hoc ĩtelligi in extraneo,se
1 cus ĩ suo.Dy.dicit† ꝙ hęc lex ẽ cõtra illos q debẽt tu
mẽtiris saluo honore tuo qa verbũ ĩiuriosum ꝑce
dẽs declarat ꝙ nõ habet voluntatẽ saluã di illi hono
rẽ,vt.l.si non cõuitij.C.de iniur.

Interdum. Si quasi hæres rẽ hęreditariã
attigat,adire videt̃ si fuerit ei
delata.h.d.Gl.format ar.cõtrà,& nõ soluit:& vide
eã quæ ĩcipit,nõ hæreditaria.ĩ fi.j.gl.ibi.l.fi.& dic
sol.hîc loquit̃ ĩ aditione hęreditatis q̃ fit solo aĩo,ꝙ
nõ est in furto.vt.l.inficiando.in prin.j.de fur.

SVMMARIVM.

1 *Ignorãtia cõditionis euentus qñ impediat aditionem?*

Sciendum est. Error ĩ quota nõ im-
pedit aditionem, nec
ignorãtia cõditionis hęredis.¶ Op.ad primũ dictũ
j̃.eo.de.l.ex semisse.gl.dat plures sol.sume illã. aut
erat huiusmodi ꝓpositi ꝙ ꝓ quacũq; parte ĩstitut⁹
esset,volebat esse hæres:& valet aditio.Aut erat ꝓ-
positi ꝙ volebat esse hæres ĩ maiori parte:& vitiat̃
aditio.Aut erat dubiũ:& tũc si erat ĩstitut⁹ ĩ maiori
parte prȩsumit̃ voluisse.primũ mẽbrũ ꝓbatur hîc,
scđm in.l.ex semisse.tertiũ in.l.si qs mihi bona.§.ꝙ
si ex parte.j.eo.¶ Op.ad secundum de cõdi.& de.
de.l.ij.&.l.multũ.Gl.dat plures solu.quælibet põt
esse bona,tñ vltima est notabilior. Nam quædam
est ignorãtia p quã animus ita reddit̃ ĩcertus ꝙ ad
nullam partẽ applicat̃.quędã est ignorãtia id est ne
scientia quadã certitudine:tñ animus vehementer
applicatur ad vnã partẽ.& ista ignorãtia nõ impe
dit aditionẽ.ita loquit̃ hîc,hæc sol.est vera.& pro-
batur in.l.cũ quidã.§.quod dicit̃.j̃.codẽ.Solu.Dy.[d]
quarto modo qñq; quis scit se institutũ sub condi-
tione quã ignorat extitisse:& tunc non potest adi-
re,vt.l.contraria.Sed si putat se institutum purè,&
ipse erat institutus sub conditione, quæ conditio
extiterat,licèt ignoret:non impeditur aditio.ita lo-
quitur hîc.pro qua facit.l.sed & si de sua conditio-
ne.§.finali.j.eo.& etiam ista solu.non est in se vera.
Reassumo†igit̃ oĩa sic:qñ qs ignorat conditionẽ ex
titisse:aut conditio est iuris,aut cõditio facti. Primo
casu talis error nõ impedit,vt.l.multũ.j̃.de cõdi. &
demũ.dicit gl.qđ intellige si p talem errorẽ nõ erra
batur in causa acquirendi.sciebat tamen esse suum
vel volũtariũ:qa si in hoc erraret,nõ valeret aditio,
vt.l.is q putát.&.l.sequen.s̃.e.sed per illud errabat̃
in psona cui debebat acquiri.vt.l.q in aliena. versi.
an eũ.s̃.eod.ita loquitur.l.multũ.Si erat conditio fa
cti:& tunc aut fuit institutus pro parte purè:& ꝓ
parte sub conditione:& tunc talis ignorantia non
ĩpedit,vt hac.l.in fine.& hic in secũda solutiõe aut
erat institutus in totum sub cõditiõe:& tũc aut ha-
bebat vehementẽ opinionẽ quod cõditio extiterat
licet verũ ignoret:aut simpliciter ignorabat:primò
casu nõ impedit̃ aditio vt hîc in vltima solu.glo.ar
guinẽ.l.cum quidã.§.qđ dicit̃.j.eo.si verò simplici-
ter ignorabat,aut sciebat se institutũ sub cõditiõe:
& nõ põt adire,vt.l.multum.aut credebat se institu
tum purè,& tũc potest adire,vt hîc secundũ Dyn.
& probatur in.l.hęres institutus.j.eod.

SVMMARIVM.

1 *Error in causa acquirendi,quando impediat aditionem hæreditatis?*
2 *Sententia lata ex falsa causa à iudice,an ualeat?*
3 *Decretum interpositum ex falsa causa est nullum.*

LEX XXII.

e **SI is ad quem.** [e] Error in cau
sa acquisitio-
tionis impedit aditionem.h.d.& hęc est
magistralis & legalis lex.¶ Antequã in
1 trem gl.†quæro rationẽ huius legis.Respõ:hæredi-
tatis aditio consistit in animo,& volũtate.sed error
in causa acquirẽdi impedit volũtatẽ:ergo impedit

* Pro intel.l.apud iu
lianũ.§.idẽ iulian⁹.
ff.ad trebel.

a ¶ Si sepulchri viola
ti.Aliter legit Bar.
hũc.§.ĩ lect.anti.&
adde ꝙ licèt filius
recipiat lucrũ qđ si
bi debet reseruari à
patre velmatre trãs
eunte ad secunda
vota,tñ non efficit̃
hæres.l.gñal'r. §. in
his.C.de secũ. nup.

POMATES.

b ¶ Filiusfa.fecit pa.
cẽ.vide Fel.in.c.in-
pñtia.in.xv.col. de
proba.

c ¶ Si quis extraneus
& vide Bar.in.l.q̃
oĩa.ff.de procu .&
doc.in.c.q̃to.de iu
reiu.& vide Bar.in
cõs.cxj.ĩcip.queri-
tur & in dubium re
uocatur.vbi dicit
ꝙ videre nostrũ est
duplex.all'.gloss.in
hac.l.si quis.Andr.
barb.

c ¶ Si qs extraneus.
de quo vide q̃ dixi
post Bar.in.l.fi.s̃.ꝙ
quisq; iur.

POMATES.

ō ¶ Si qs extraneus
Vide Fel.in.c.j.col.
f.de lit.cõtes.Alex.
in.l.turpia.in.iij.co.
ff.de leg.j.Ro. sin-
gu.cccccxxiij.aliâs
cccccxiij.

POMATES.

d ¶ Dy.Vide prępo.
in.c.neq;.in.ix.dist.
Feli.in.c.j.in vlt .co
lum.de excep.

POMATES.

e ¶ Si is ad quem.In-
tellige vt per An-
char.cõs.cciiij.in c i.
ex themate pdicto
vers.in contrarium
facit.

aditionem. Diceres tu:error in causa non impedit
animum volentis acquirere,vt toto titu.de condi.
indebi. Rñ.in acquisitione dominij non est causa
proxima acquisitionis causa solutionis,sed traditio
cum voluntate tradentis, vt .l. traditionibus. C.de
pac.ideò vbicunq; error causæ impediret volunta
tem tradentis impeditur translatio dominij vt cũ
trado rem meam vt tuam.l.iij.§.subtilius.ff.de con-
di ob cau.dixi in.l.eius qui in prouincia.ff.si cer.pe.
Sed hîc causa proxima acquisitionis est voluntas
mea,& illa est causa ex qua mihi defertur: meritò
si in illa erratur acquisitio impeditur. ¶ Oppo.glo.
2 ff.de.l.proxim.in fi. Et solu.optimè. ¶ †Vltimo gl.
inducit ad questionem quòd si iudex fert sñiam ex
a causa falsa non valet[a] sñia in effectu:licèt motus ve
ris probationibus potuisset idem proferre, & vale-
ret:vt.l.iij.C.si ex fal.instrumen.aga.ita dicit gloss.
¶ Examinemus illud in eo quod dicit, quod non
valet sententia:cum effectu innuit sententiam va-
lere ipso iure.tamen posset rescindi ope appellatio
nis vel restitutionis,vel alia. ¶ Pro cuius declaratio
ne dic quòd quandoq; sententia fertur ex falsa cau
sa allegata à parte:quandoq; ex falsa allegata à iudi
ce,quandoq; ex falsa causa à iudice in mente reten-
ta,si primo modo:tunc aut fuit allegata falsa causa
circa substantialia iudiciorum:quia dicit litem con
testatam,cum non esset,& similia:& tunc sententia
est nulla ipso iure,vt.l.si quis obrepserit.de fal. Aut
fuit allegata falsa causa circa iustitiam partis:vt qa
dixit pactum factum ,vel solutionem,& similia:&
tũc aut sentẽtia est lata cõtra minorem:& tunc est
ipso iure nulla,vt.C.si tutor ex fal.alleg.l.j. Aut cõ-
tra maiorem:& tunc aut illa allegatio fuit facta do
lo partis aut absq; dolo. Primo casu si sñia fuit lata
contra absenrem est ipso iure nulla si contra presen
tem est aliqua,sed per restitutionem rescinditur, vt
b l.si prætor.§.marcellus[b].ff.de iudi. Si verò absq; do-
lo:tunc sententia est aliqua,sed ope exceptionis re
scinditur,& istis duobus vltimis casibus loquitur ti
tu.C.si ex fal.instr.&.l.diuus.j.de re iudi.& sic põt
intelligi ista glo.prædicta vera sunt in sñia.secus in
3 decreto:†quia illud interpositum ex falsa causa re-
spectu agentis est ipso iure nullum:vt.l.cum verò.
§.subuentum.de fideicommiss.liber.&.l.j.§.hæc ver
ba ne vis fiat ei.quod declara vt dixi in.l.iustè.j. de
acqui.pos. Secundo casu,quando.scilicet falsa cau-
sa fuit à iudice,in sententia expressa, tunc aut fuit
falsa in facto:& iure,vel in iure tantùm,& sententia
c est ipso iure nulla[c]:quia continet expressum erro-
rem,vt.l.qui testamento.ff.de excu.tuto.&.C.qñ p
uo.nõ est neces.l.ij.&.j.de app.l.si exp̄ssim.aut fuit
falsa in facto tantùm,non in iure,vt puta si dixi, qa
reperimus talem soluisse:ideò eum absoluimus li-
cet de solutione non appareat in actis:tunc senten-
tia valet,sed per appellationem rescinditur , vt .l.
preses.j.de re iudica.& ita potest intelligi ista gloss.
Sed aduerte:quia si ex alia causa iudex potuisset
idem iudicare,ex alia causa per iudicem appel.cõ-
firmabitur,vt.l.fi.ff.quod cum eo. Dices tu,si debe-
ret confirmari, malè dixisset ista glossa. quæ dicit
quòd non valet in effectu. Respon.quòd bene dicit
gloss.§. non enim valet in effectu , nec agetur ex
sententia illa,sed ex sententia noua cõfirmante ex
noua causa,vt not.in.l.furti.in prin.de his qui not.
infa.&.l.eos.C.de appel.& potest esse magnus effe
ctus. ¶ Quid enim si iudex cõdemnauit quemdam
ex causa quæ infamat,& iudex appellatiõis repro
bata illa causa confirmat sententiam,ex alia causa
q̃ non infamat? Certè non dicemus sententiam pri-
mam in effectu valere. ¶ Tertio casu,scilicet qñ iu-
dex falsam causam in mente retinuit:vt quia corru
ptus precibus vel pecunia,an sentẽtia valeat? Dixi
in.§.cum pretor.l.seruo inuito.ad treb.& an tũc cõ
petit restitutio,vide vt ibi no.

SVMMARIVM.

1 *Mulier debet certificari cum renunciat uelleiano.*

LEX XXIII.

IN repudianda. Dixi in.l.q romæ.§.duo fratres.j.de verb.obliga.q heredi-
tatem vel legatũ qs nõ põt vel nõ vr̄ re-
mittere,nisi sit cert9 de iure suo & ĩspectis & cognitis
1 verbis testamenti,vt.ff.de transac.l.de his &c.†Facit
qđ mulier debet certificari qñ renũciat velleiano,vt
l.fi.§.penult.ff.ad velleia.dixi in.l.doli exceptio.j.de
noua.nõ habetis hîc alia.

LEX XXIIII.

EVit quæstionis. Si quis accepit
pecuniã.vel pmissionẽ vt repudiet, nõ
videtur adire:al's si hereditatẽ adeat vide
tur p herede gerere.h.d.

LEX XXV.

SI quis mihi. Seruus bona fi-de possessus si
adit iussu possessoris nõ acquirit ei.h.d.
¶ Opp.j.eo.l.aditio.§.& qđ à quibus.
dã. Glo.dict ibi loquit̃ in libero homine bona fide
possesso:hîc in seruo.& assignat bonam rationem.
¶ Opponit̃.ff.de vsufru.l.si serui.&.l.sequen. Solu.
glo.qđ dominus debet iubere.sed debet restituere
possessori,si eius cõtemplatione fuit institutus. Iac.
de ra.dicit q.l.aditio.j.eo.&.l.si serui q̃ dicunt quòd
bonæfidei possessor nõ potest iubere,intelligũtur si
eius cõtemplatione non fuit institutus aliâs posset
iubere causa euitãdi circuitum,vt.l.dominus testa-
mento.de condi.indebi.&.l.si patroni.§.qđ si prior.
j.ad trebel.hoc nõ placet mihi:primò p tex.l.seruus
dotalis.ff.solu.ma.vbi mulier non põt iubere,licèt
eius cõtemplatione sit institutus seruus dotalis,nisi
habeat dominium. ¶ Secũdò per rationem. seruus
nõ dicitur habere voluntatem sine iussu domini vt
l.q in aliena.in prin.ff.eo.&.j.ea.l.§.iussum.& idéo
actum aditionis,vel alium consistentem in simpli-
ci volũtate nõ potest facere,& iussus possessoris nõ
est ad hoc validus,vt dixi.ff.nec obst.qđ dicitur de
circuitu:qa verũ est quòd euitatur circuitus, scilicet
non necessarius:sed hîc est necessarius. ¶ Sed tunc
querit̃ quo iure cogetur dominus à fructuario vel
possessore. Gloss.in.d.l.si serui.ff. de vsufru.dicit q
officio iudicis,sicuti in trebel.resti.vt.l.qa poterat.
j.ad trebell.& sic in casu nostro:& istud puto verũ
quiquid dicat Iacob.de areti.qui dicit quòd intelli
git quòd non possit adire iussu fructuarij, vel pos-
sessoris.quãdo eius contemplatione non est institu
tus:aliâs recta via iuberet possessor & vsufructua-

a ¶ Non valet. An valeat sententia lata ex falsa causa,& adde Bar.in.l.pe.ff.de iusti.& iure.& latè notat Ang.& Imo.ĩ.l.q rome.§.duo fratres.de verb.oblig.& per Moder.in.l.j.§.biduum.quando appellandum sit.vbi omnino vide in.j.charta.quid autẽ si sententia sit lata ex causa partim vera: & partim falsa.vide quod no.gl.in.l.si non sortem.§.si centum.ff.de condictio.indebiti.& Innocen.in.c. in præsentia.de renunci. de quo plenè habetur post Bar.in.d.§.duo fratres.vbi etiã not. q cũ sentẽtia est lata ex vna causa vera, & alia falsa, & de materia habet̃ per Imo.in.l.diu9 de re iudicata & in.l.seruo ĩuito.§.cũ p̄tor.ad trebellia.& not. Innoc.& docto omnes in.c.cũ dilect9.de rescrip. & vtrũ istis casibus quibus transit sententia in rem iudicatam possit ipsa postèa retractari, vide omnino p doctores. Et maximè per Anto. & Cardi. in. c. ab excommunicato. de rescript. & ibi est quid sit falsa causa notoria, & quid si iudex dicit maximè ex tali &c. & alia ibi vide.& quãdo sententia ex falsa causa lata est.vide Bald.in.l.j.in fi. C.si ex fal.instr. & adde quę dicit Bal. in. l. generaliter.§. primo.C.de rebus cre. videlicet quòd quando iudex emẽdat errorem primi iudicis debet ponere causam & quando requiratur causa in sententia, vide Bartol.in.l.quid ergo.§. pœna grauior & in. l. lucius. de infam. qui textus. dicit quòd iudex debet apponere quòd non obstãte quòd sit probatum absoluit.& adde duos casus in .l. præses.C.de sentẽ. & interlocu.omi.iudi.in quibus requiritur causa in sentẽtia.idẽ dicas quòd requiritur in sentẽtia absolutoria ab obseruatione iudicij,aliâs.nõ valet do.Ant.ĩ.c.examinata.de iudic.p id qđ no.ibi,& ĩ.c.sicut.de re iudica.allegat tex.in aut̃.de iudi.§.oportet.colla.vj.& qđ no.Ioan.ĩ.c.finẽ.de dolo & cõtuma.de quo ibi vide late p Imo.& est text.& ibi Bar. in l.j.j.si mẽ.fal.mo.dixerit.& Specu.in titu.de expen.§.j.versicul.tu dic.tu vide Barto.in.l.scire.de tuto.& curato.da.ab his.& vide qđ no.Innocen.in .c.j.de depo.& quando dicatur falsa causa,vide Bald.in.l.j.C. de condi.indebit.& quando requiratur causa,vide etiam per Barto.in.l.quod ait.§. ignominiæ.de infami.& in sententia boni,& in omni alia vigore contumaciæ requiritur causa,vt no.Bald.in.l.penult.C.de fideicommiss.lib.& in authẽ. qui semel.in.j.col.C.quomodo & quãdo iudex.& no.q doc.in.c.ex parte. de concess.preben.per id quod dicit ibi Hosti.per illum tex.dicunt quòd si iudex fert sententiam exprimendo causam non excludentem,sentẽtia est nulla,licèt ex alia causa possit iustificari.& idèo dicit ibi Abbas sic. quòd quando vis exprimere aliquam causam,dicas maximè:quoniã videris motus alijs causis.& cum quis exprimit plures causas quarũ vna facit,alia nõ: sententia sustinet̃ p causam vrgentẽ, vt est tex.no.in.c.p tuas.el.j.q filij sint legitimi.& qđ singu.not.Inno.in.c. in presentia.de renunc. vbi si iudex expressit duas causas,vnam cõtra ius commune , aliam cõtra ius litigatoris valeat sententia ita dicit Abba.in.d.ca. ex parte.& illud dictũ Innoc.referunt Moderni.in.l.j.§.biduum.quando appel.sit.facit qđ no. Bal.in.l.falsam.C. si ex fal.instru.aga. in vers.si sententia sit lata ex falsis attestatiõib9 & verè.

b ¶ Marcellus.& de intellectu huius.§. marcellus.videque ibi dixi.

c ¶ Nulla. Adde Innocen.in.c. quoniã contra falsam de pbatio.qui idem tenet quòd Bartol. hîc. istud dictum tamen nõ videtur verum,vt per Imo. in dicto . §. duo fratres.& etiam reprobat Imola.in l.ex diuerso.ff.solu.ma. & vide quod habetur in.l.j.cum prolatis.de re iud. & adde Innoc.in c. prudentiam.de offic.dele. & adde quod nota. Imola in.l.seruo inuito.§. cum prætor.ad trebellia.& Imola.hîc videtur tenere contrarium. adde qđ ipse no.in.c.in presentia.de renun.& vide Bald.in.l.j.C. de erro.cal. qui refert Innocen.in .d. c.in presentia.& dicit quod valet sententia si iudex dicit:quia est probatum iõ te condemno.licèt non sit probatum,illo idem refert in.l.prescriptione.C.si contra ius.&.in.l.non dubium.in.viij.colũ.C.de leg.si autem iudex dicat:quia probasti perseruos tuos,iõ te absoluo: quia hîc sententia lata est per probationes non requiritur appellatio ita dicit Bal.in.l.liberorum.C.de test.alleg. Ioan.an.in.d.c.quoniam contra falsam. & istis adde Bald.in.l.j.C.de indi.vidui.tol.& in.l.ij.in princip.C.de re iu. & quid si vna causa est vera,alia falsa,vide Bald.in.d.§.ignominiæ.& moder.in.d.§.biduum.& predictis adde quę dixi post Bartol.in.d.§.si iudicio. & ad not.hic.vide Imolam in.l.preses.de re iu.& in.d.§.duo fratres.in .xij. colum.& ibi Angel.& vide Bald.qui tenet contra Barto.in.l.j.de condi.indebi.

rius,vt.l.si patroni.versi.ꝙ si prior.ꝟ.ad trebel.&.l.do minus testamento.š.de cōdic.indebi.Sed puto opi. glo.esse veriorē:quia requiritur in iubente ꝙ sit dominus,vt.l.seruus dotalis.š.solu.matrim.& ista tene menti.

Seruus. Seru⁹ vniuersitatis iussu rectoris, & seruus fisci iussu procuratoris adibunt hæreditatem:& seruus pœnæ non est capax. hoc dicit.primum & secundum responsum declara vt in glo.

SVMMARIVM.

1 *Hæreditas opulenta quæ dicatur?*
2 *Deportatus quantū ad hoc ut non sit capax an conueniat cū damnato ad mortem?*
3 *Relictum deportato an habeatur ꝓ nō scripto.& sic ueniat ad uenientes ab intestato,uel auferatur ab eo tanquā ab indigno,& applicetur fisco?*
4 *Dānatus ab bestias,uel ad gladiū hodie efficitur seruus pœnæ.*
5 *Hodie nihil est immutatum de seruo pœnæ,in his quæ post sen tentiam reseruantur.*
6 *Quod dicitur hic in hæreditate,habet locum in legato præterquàm in legatis alimentorum.*

Seruus fisci. Seruus vniuersitatis iussu rectoris:seruus fisci iussu procuratoris adeunt hęreditatem : seruus pœnæ est incapax. ¶ 1 †Quæ est hæreditas opulenta.& dic vt gloss.hîc dicit signa eam quæ incipit , opulenta. vt.š.&c.Et tene menti eam. ¶ Quæro,in versi.si quis planè.an sit idem in deportato,qđ in damnato ad mortem.Gl.dicit ꝙ idē quātū ad hoc vt non sit capax,vt.l.j.C. de hæredi.insti.hoc est verum in se. sed in. d.l.j.de hoc dubitaṫ.dicā in.l.si deportati seruo.ꝟ.de leg.iij. ¶ Sed quid in deportato.& dicit glo. quòd aliter.& dic vt glo.sed est verum quòd indeportato est aliud scilicet quòd retinet libertatem. 3 Sed†an illud quod relinquitur deportato sit pro nō scripto.& sic veniat ad venientes abintestato, vel auferatur ab eo tanquàm ab indigno, & applicetur fisco? Tangitur per Cy.& doc.in.l.j.C.de hæredi.instit.& tangam in.l.si deportati.infrà de lega.iij.gloss. dicit quòd hodie nemo bene natus efficitur seruus. 4 †quod nō est verum in damnato ad gladium & ad bestias.quia illi efficiuntur serui pœnæ,quia moriūtur.vt.d.authen.sed hodie.alleg.in glos.&.l. qui vltimo.ꝟ.de pœnis.& dixi in.l.eius qui.ꝟ.de test. ¶ Quæ5 ro,†an quod dicit de seruo pœnę hodie sit correctū glo.dicit ꝙ sic.tu dic quòd non est hodie aliquid innouatum in his quę post sententiam non reseruantur,vt.l.qui vltimo.ꝟ.de pœnis.& authē.sed hodie.C. de donatio.inter virum & vxorē. dixi in.l.eius qui. 6 de testa. ¶ Quæro, an quod hîc dicitur†in hæreditate sit idem in legato.Gloss.dicit quòd sic,& bene, nisi in legatis alimentorum . Quærit gloss.an idem sit si primò fuit damnatus , & postea institutus. Et dic vt in gl.& quid in legatis:& dic vt gl.& bene dicit.sed in legatis debet intelligi quando quis esset in metallum damnatus ante mortem defuncti.hîc nō sunt alia.

SVMMARIVM.

1 *Iussus quare debet præcedere,authoritas uerò sequi.*
2 *Immutatū hodie quid sit in profectitijs, & quid in aduentitijs.*
3 *Tutoris authoritas debet sequi statim,non ex interuallo.*
4 *Sex casus in quibus iussus non requiritur.*
5 *Iussus quādo in aliquo actu interuenire debet in aliquo mādatum:in aliquo authoritas,& in alio consensus , quomodo interuenire debeant?*
6 *Iussus superueniēs statim post aditionē,an ualeat?*
7 *Filius:uel seruus,an possit huic iussui nō parere?*
8 *Consensus patris qui interuenire debet in iudicio an possit interuenire posteà?*
An possit præstari per nuncium,uel epistolam.

Iussum. ᵃIussus debet precedere:authoritas sequi.hoc dicit. Primò recitat vnum dictum antiquorum . Secundò circa illud format plures q̄stiōes.secunda ibi,sed vtrū. vsque ad finem. 1 ¶ †Quæro , quæ est ratio istius differentiæ.Videtur enim quòd tutoris authoritas debeat præcedere.nam pupillus non obligatur voto, sicut nec fiiussu.vt.l.si quis rem.§.voto.de pollici.ergo eadem rōne authoritas debet pręcedere in vno sicut ī alio. Certè si iste Caius Cassius q hoc scripsit fuisset Imperator dicerē ꝙ sic sibi placuit,sed fuit iurisconsultus.vt de orig.iur.l.ij.in.j.col.vnde motus fuit ratione.Ratio esse potest : quia potestas patris in filium est maior:habebat enim potestatē vitę necisq̄;,vt.l. in suis.š.de lib.& posth.vnde filij nulla est volūtas: & sic non pōt approbari per sequentem cōsensum. vt dixi.j.l.qui in aliena.š.eod.potestas tamē tutoris est minor pupilli enim dicit aliquis esse cōsensus, quod apparet:quia naturaliter obligaṫ:ideò per tutorē potest validari quod factū est,quia est aliquid. b ¶ Opp.C.eo.ᵇde.l.filio.Sol.ibi pręcedit volūtas filij non adeuntis,sed committentis patri ꝙ adeat, & sic patrē quodammodo facit procuratorem.si pater postea gerit se pro hęrede,satisfactū est postea iuri. præcessit enim voluntas patris ex eo quòd præcessit mandatū,& secuta est aditio filij per patrē adeūtem.& si dicas secundùm hoc videtur adita hæreditas ꝑ procuratorē,hoc cōceditur.cū enim filius non possit adire nuda volūtate,cessat rō quā ponit.l.per procuratorem.ꝟ.eo.& si diceres:ergo pater substineret duplicem personam iubentis , & eius cui debetur.concedo.hoc nec est inconueniens diuersis respectibus.vt.l.si consul.de adopt.&.l.ij.de offi.præ2 toris. ¶ His præmissis venio ad glos.†& oppo.C.de bo.quæ lib.de.l.fi.§.vbi autem.Solu.de iure antiquo obtinet hæc.l.in aduentitijs , & profectitijs,hodie in aduentitijs non est necesse ꝙ præcedat iussus.ita dicit glo.j.& alia glo.quæ est super verbo præcedere. & no.in.l.qui in aliena.š.e.aduerte tamen ꝙ in profectitijs nihil est hodie immutatum,vt not.in.l.fin.ꝟ. quis or.in bo.pos.ser.in aduentitijs verò est immutatum quando pater discordat cum filio,vt.l.fi.C.de bo.quæ lib.gl.etiam tenet quòd etiam vbi nulla est discordia , quòd filius potest adire ignorante patre. ratio:quia pōt eo cōtradicente.ita no.C.q admit.ad bo.pos.l.j. ¶ Opp.hîc dicit ꝙ authoritas tutoris debet sequi cōtra.š.de autho.tutorū.l.obligari.§.tutor 3 †veritas est ꝙ hîc tutoris authoritas potest sequi sta4 tim,vt hîc,nō ex interuallo,vt ibi. ¶ †Venio ad tertiam glo.& oppo,ꝙ iussus non requiraṫ.vt.l.v.de castren.pecu.Solu.dicit gloss.ꝙ fallit in multis casibus. Primus casus est in.d.l.v.de cast.pec.ideo qa habeṫ loco patrisfā.quantùm ad cast.pe.vt.l.ij.ad maced. ¶ Secundus in.l.qui in aliena.§.interdum.š.eodem. Certè ibi non fallit:quia hîc loquiṫ de aditione quę fit per hominē:ibi de ea quę interdū fit per legem. ideo iussus non est necessarius. ¶ Tertius est.j.eo.l. cum hæres.certè ibi bene fallit:quia pater erat furiosus & iubere nō poterat si esset absens.quid iuris sit videbitis.j.eo.l.cū qdā.in prin . ¶ Quartus casus est in.l.qui in aliena.§.sed & si non adierit.Certè ibi nō fallit sed præsumitur iussus interuenisse,licet nō doceatur,vt ibi dixi. Quintus casus est in.l.si filius.C. de petitio.hære.Sed certè ibi non fallit sed præsumitur iussus interuenisse : vt dicitur suprà proxi.casu. ¶ Sextus casus est.hodie in aduentitijs hoc declara-ui.š. ¶ Opp.ꝙ sufficiat ꝙ sequatur ratihabitio, vt.l. c fi.C.ad mace.Solu.hîc specialeᶜ in iussu quod pręce d dit.quod no.& bn̄.ᵈ ¶ Not.ᵉquod dicitᶠspeciale in e iussu,non dicit speciale in hęreditate.& sic†aduerte f ꝙ quandoq̄ lex disponit quòd interueniat iussus. 5 seu mandatū,& tunc debet præcedere semper mandatū:vt hîc & .l.si verò nō remunerādi.§.si post creditam.š.manda.q̄nq̄ lex disponit ꝙ interueniat authoritas alicuius:tunc debet interuenire in ipso negotio antè,vel post,statim, vt hîc &.l.obligari.§.tutor.š.de autho.tut.cum si.Quandoq̄ lex disponit ꝙ interueniat consensus:seu voluntas alicuius:& tunc g sufficit siue pręcedat,siue sequaturᵍincōtinenti, vel ex interuallo secundū distinctionē.d.l.fi.C.ad macedo.& de hoc vide per Inn.& Io.an.de reb.eccle.non alie.c.j.lib.vj.& per Dy.in.c.ratum.&.c.ratihabitio. h de reg.iur.li.vj.Ratio horum estʰsignificatio verborum.licet enim nō posset dici a liquid fieri iussu, vel mandato meo,nisi pręcedat authoritas . hoc tamen importat vt in ipso negotio quis sit author.si verò consensus & voluntas quandoque intercedat:rectè

POMATES.

a ¶ Iussum.De iussu mādato & scripto vide Bar.in.l.sępe ff.de offi.pśi.Fel.in c.nōnulli.§.sunt& alij in tertia āplia. extrà de rescrip.

b ¶ Opp. C.e.Adde Bar.in.l.gerit.ꝟ.eo.

c ¶ Speciale. Vide Bal.in.l.executorē in.v.col.C.de executi.rei iudica.

d ¶ Et bn̄ Adde quę dixi scd'm Archi. ī.l.bonoꝝ.rē ra.ha.

POMATES.

e ¶ No. Vide Alex. cōsi.l.ī prin.& cōs. liiij.in.j.vol.

f ¶ No.qđ dicit.& vide hîc Bar.&.i.l.si aūt.ff.de aqua plu. arc.& Bal.in.l.q̄cū q.&.ī.l.nō solū.§. necessitate. C. de bo.q̄.lib.&.l.j.C. q admit. & hîc & in rub.C.de exer. & ī c.fi.de feu.sine cul. nō admit. & Ant. ī.c.cū cōsuetudinis vbi plenè no.de cō sue.& in.c. cū ī veteri.de elec.Ioā.an. in addi.Spe.i ti. de his q̄ fi.ā pla.Sal.in l.fi.C. ad mace . & vide Bal.q pulchrè loqṫ ī.l.si pr̄. C. de spō.& vide q̄ nota ui.in.d.c.fi.de feu. sine cul.non amit. And.Barb.

g ¶ Siue sequaṫ. Hoc verū ē si act⁹ subsistebat.al's nō.c.auditis.de elec. & faciūt.q̄ dixi.in.l. ob seruare.de offi.ꝑc. licet in cōtrariū faciat tex.cū ibi no. i.l.ꝑ fundū.de serui.rust.ꝑdio.etvide qđ no.i.c.edoceri. de rescrip.q̄ aūt sit rō diuersitatis īter authoritatē & decretū,vide Bal.in.l. eū īpe.C.de cōtrahē.ēp.qd de cōsciētia vel licētia, vide hîc Imol. & vide ī hac materia fin. di ctū Bart.ī. l. si aūt plures.de aqua pluuia. arc.&ꝑ Io. an. in.c.cū ī veteri. de elec.&no.ꝑ Bal.in rubr. C. de exerci. actio.in.v. colum. ¶ Et differentiam a inter cōsensum, & ratihabitionē,vide per Bal.in.l.fin. C. ad maced.& de authoritate, siue decreto vide Bald.ſin l.ij.C.de ser.repud. ma.& de oīb⁹ lati' in.l.fi.§.necessitate. C.de bo.q̄ lib.& ad materiā vide not.ꝑ Inn.ī.c.cū cōsuetudinis.extrà de consue.sed quid de cōsilio dic qđ semp debet pręcedere.vt no.gl.ī.l.sępe.de vb. sig.quā ad hoc allegat Bal.ī.c.ij.de feu. sine cul.nō amit.vide Bal.in.l.j.in pe. col.C.qui admit.& adde quod no.Ioā. mo.in.c.dudum.de reb.ec.nō alie.in.vj. in glo.mag.de consensu:dic aut actus siue consensus est nullus ipso iure , & tūc debet ī ipso negotio interuenire.l. j.in fi.de autho.tu. aut act⁹ valet,tn̄ infringi pōt per exceptionē; & tūc sufficit ratificatio.l. fin. C.ad maced.de decreto dic,ꝙ causa iā cognita pōt interponi antè & pòst: qa ꝑtor pōt,ꝑmittere futuram vēditionē:& retrofactā corroborare ꝑ decretū consultius tamē est facere eo.contextu. & adde quod not. Inno.in.c. dudum. š.alle.& facit quod no.in.l.ait pretor.§. permittiṫ.š.de mino.ī gl.sed cur sic⁹. quam gl.ponderat Bal.in.d.c.ij.& idē voluit Bal.ꝑ gl.ibi, in.l. vt iurisiurādi. in fin.prin.de ope. lib.& differentiam inter cōsensum,decretum,&licentiā, & authoritatē, vide per Inn.in.c.dudum.de reb . eccle. nō alie.& Bal.in.l. si q̄s.§.j.de inoffic. testa.Bal. latissimè in.l.j.in vlti.col.C. qui admit.

POMATES.

h ¶ Ratio horū est, Vide Fel.in.c.cum nuncius. colū.fi.de testi.

a ¶ Quęrit gl. an filiꝰ sicut seruus possit cogi adire, & qd in prē putatiuo, vide Bal. in. l. j. in. ix. col. C. q admit. & vide no. p Bal. ī. l. fi. in fi. prin. ī ver. qro filiꝰ meus. C. de bo. quę lib.

b ¶ In iudicio. Vide q̄ dixi ī. l. sicū dotē. §. eo aūt tpe. ff. sol. mat. & ita ēt determinat Iac. debel. & Ang. referēdo eum ī. l. si cū dotē. §. si pr. sol. mat. & vide latius p Pe. & Bal. in auth. cā q̄ fit cū monacho. C. de epis. & cler. & p Bar. in l. j. C. de decu. li. x. & in. l. filius. de dona. & ī. l. fi. §. necessitate pręalleg.

POMATES.

c ¶ Per Dyn. Vide Pau. de ca. cōsilio cxlviij. col. iij.

d ¶ Sed vtrū. quid in bo. pos. vide no. in l. j. §. itē acqri. ī. de bo. pos.

e ¶ Aduerte tñ. Vide Bar. in. l. q bona. §. si alieno. ī. j. q. dedā. & iusec. & ibi dixi in iiij. col.

f ¶ Quero vtrū. adde Bal. in. l. filiusfa. in fi. de dona. & an sufficiat gnalis licētia de do. cā mort. vl de testādo, vide Barto. in. l. tā his. de do. cā mort. & qđ ibi dixi post Bart. in. §. j.

g ¶ Sed qd si mādauit. al's est in. §. pr̄ filio. ibi īducit iste. §. vide Barto. ī. l. j. de ope. no. nun.

POMATES.

h ¶ Op. Vide Fel. in c. cū nūcius. col. fi. de test. ʃ.

dicitur consensu meo, & voluntate mea factū. & idō si dispositio diceret quòd aliquid debeat fieri de licentia vel pręcepto vel permissione alicuius: sufficeret quòd interueniret post: cū ista importent idē quod mandatū vel iussus, vt liqt intuenti. ¶ Venio ad glo. super verb. posse. & opp. insti. de autho. tu. de §. tutor. Sol. aliud est in authoritate, & aliud ī iussu. ¶ Item oppo. s. de. autho. tuto. de. l. obligari. §. fina.
6 Solu. vt in. gloss. ¶ † Quæro ergo vtrum iussus superueniens statim posteà valeat. Dy. dicit q sic, & malè: quia tunc nō differret ab authoritate tutorum quod est contra hunc tex. Aduerte tamen q iussus vel ratihabitio sequens nō validat aditionē præcedentem: sed si posteà sequeretur aliquis actus sufficiens ad aditionē, valeret, vt. ī. ea. l. versicu. sed quid si mandauit. & ibi not. ¶ Quærit gloss.ᵃ † nunquid
7 filius vel seruus possit huic iussui non parere. dicit glo. quòd sic: scilicet de facto. posset enim contradicere, & velle sustinere mortē anteq̄ adire, vt. l. iij. C. de hęre. insti. sed de iure non potest contradicere, & potest iure patriæ potestatis vel dominicæ cogi ad adeundum, vt. l. j. §. j. j. si quis omis. cau. test. & l. cum aliquis. C. de iure deli. & quod no. in. l. qui in aliena.
8 §. fina. s. eo. ¶ † Inducit Gul. hunc. §. vtrùm consensus patris qui debet interuenire in iudicio ᵇ p. l. cum nō solū. §. necessitatē. C. de bonis quę li. posit interuenire posteà. Hìc tex. facit quod non dicit gl. certè nihil facit. hìc eīm requirit iussus: ibi cōsensus, sed tñ verū est qđ ibi nō pōt sequi cōsensus p aliā rōnem quia iudicium peccat in alijs substātialibꝰ suis, non in cōsensu solo, vt ibi not. ¶ Inducit iste. §. p Dyn.ᶜ vtrū ille cōsensus de quo loquitur. C. de bo. q̄ lib. l. fi. §. necessitatē. possit pręstari per nūcium vel epistolam. & dicit q sic. ar. huius. §. quod puto verū p tex. l. honores. in fi. de decur.

SVMMARIVM.

1 *Mandatum speciale ubi requiritur debet esse certum respectu rei.*

Procuratoris cōstitutis ad petendum restitutionē in integrū nō tenet cōstitutio: nisi dicatur in qua cā, uel in qua re.

2 *Procuratorē si constitutio ad agendū & defendendum & de calūnia iurandū, & beneficium restitutionis petēdum, & non dico in qua cā, nec cū quo, an ualeat, & quando dicatur generale mandatū, & quando speciale?*

3 *Pater an possit generaliter permittere filio quòd possit stare in iudicio.*

Sed vtrum.

ᵈ Iussus debet specialiter interponi respectu hæreditatis: licet per iubentē dubitetur de causa acquisitionis hoc dicit. ¶ Oppo. quòd sufficiat generale mandatum, vt. l. procurator. cui libera. s. de procura. & l. si duo de admini. tuto. Sol. illud generale hìc, & in alijs casibus est speciale: ita dicit gloss. & bene. Aduerte tamenᵉ diligenter † quod vbi requiritur speciale
1 mandatum, debet esse certum respectu rei, vt hìc vnde dicunt doct. quòd si facerem te procuratorem ad petendum restitu. in integrum, & non dicerem in qua causa, vel in qua re: quòd non valet, per istū text. ita refert. Cyn. C. etiam per procurato. cau. in integ. rest. agi posse. l. j. contra hoc videtur. l. filiusfa. §. j. j. de dona. vbi sufficit quòd pater consentiat filio quòd donet causa mortis: licet non exprimat rē nec personam: tamen illud dicitur speciale manda-
2 tum. sol. dic vt ibi plenè examinaui. ¶ † Quæro an sufficiat sic dicere, facio te meum procuratorem ad agendum & defendendum, de calumnia iurandum & beneficium restitutionis petendum, & non dico in qua causa, vel in qua re, vel cum quo: an verò sit necesse vt dicam ad iurandum de calumnia in causa cum tali, vel ad petendum beneficium restitu. cū tali, & in qua causa. &. Pe. & Cy. C. etiam per procura. cau. in integ. resti. agi posse. dicunt quòd debet dici in qua causa habet speciale mādatū, & cū qua persona, sed contra hoc est hìc tex. in. l. titiꝰ. s. de lib. & posth. vbi si exheredo filios meos oēs, qđ videor noīatim dicere. qd dicemꝰ? pulcher est hic passus, & quotidianus. Breuiter ego dicerem, sic salua semper meliori deliberatiōe quòd si mādatum est generale

quó ad causas, & quó ad personas ad petēdū restit. in inte. cōtra oēs personas: credo q nō sufficiat p illas. ll. nec sit spāle mandatū: sed si est spāle quó ad psonas, & gnāle quó ad cās, vt de iurād. de calū. &c. Et tūc credo q sit spāle mandatū quó ad illā personā noīatam, vt. ī. ea. l. in v. planè. & pro hoc dicit. l. filiusf. vt si nō nominenē plures psonę, vl vna vel plures noīe collectiuo sufficit. & est spāle per. d. l. filiusfami. ¶ Opp. gl. q ista incertitudo vitiet aditionē, vt. l. nec is. & l. si is. s. eo. Solu. aditionē impedit talis
f īcertitudo: vt ibi, nō iussum: vt hìc. ¶ Quęro vtrūmᶠ
3 † pater possit generaliter filio permittere q intersit in iudicio. quidam dicunt q non. per istum text. sed certè magis facit in contrariū: quia hoc est speciale: ergo ius commune est in contrarium. Breuiter mihi videtur q decisio illa depēdeat ex opi. quæ sunt in §. necessitatē. l. cū nō solū. de bo. quæ lib. Aut enim dicitur q requiritur cōsensus in signum repudiationis: & fateor q nō posset cōsentire generaliter: quia qui repudiat debet esse certus, vt. l. in repudianda. s. eo. Aut teneas aliam opinionem q requiratur consensus indistinctè ad perficiēdam personā filij, quæ est imperfecta, vt ibi no. secundùm aliā opi. Azo. & tunc possit pater consentire generaliter: quia nō reperitur quod specialiter debeat. pro hoc facit gloss. l. si longius. in prin. s. de iudi.

g

Sed quid si mandauit.

ᵍ Iussus intelligitur pro quocunq; modo, & per quæcunq; verba per quæ voluntatem patris apparet præcessisse. h. d. ¶ Antequàm intrem glo. quæro ratione primi dicti Respon. suus efficitur hæres per. l. quæ lex est certa: idéo eius ignorantia non impedit existētiam
h sui hæredis: vt hìc, & l. illud. si pars here. pet. ¶ Op.ʰ qui petit bonorum poss. videtur adire, vt. l. puberē. C. e. ergo qui mandat peti bo. posses. videtur mandare vt adeatur, & sequens aditio posteà nihil operatur. Rñ. gl. ibi loquitur in eo qui potest adire. filiꝰ verò adire non potest nuda voluntate.

SVMMARIVM.

1 *Debitor uidetur interpellatus, & in mora constitutus, si creditor dicit, indigeo pecunia illa quam mihi debes.*

2 *Dominus si dixit famulo, uade & nunquàm redeas domum si ego non sentiam aliquid de illo negotio, si famulus interficit illum, quòd dominus tenetur de homicidio.*

Ratihabitio in delictis operatur mandatum ad sequentem actum.

Pater seio.

1 Inducitur hìc. §. per Petr. ad quæstio. Pone creditor † dicit debitori suo, ego indigeo pecunia illa quam mihi debes. vel similia verba. vtrùm ex his verbis videatur debitor interpellatus vel constitutus in mora. §. iste facit quòd sic. ¶ Contra tenet Petr. & refert Cyn. in. l. in minorum. in qui. cau. in integ. resti. non est necess. Nam verba enunciatiua in contractibus non inducunt dispositionem dicit ipse. contrarium dico: nam hìc loquitur in actibus inter viuos non in vltima voluntate, & bene: tamen ista verba dispositionem inducunt: & pro hoc facit. l. etiam hoc modo. & l. & ego modo. de. l. j. nec potes dicere q ista sunt verba enunciatiua: quia si hoc esset, cū proferātur de futuro in dictis. ll. non inducunt dispositionem in vltima voluntate, vt. l. titia. in prin. de lega. ij. dic ergo q sunt verba dispositiua. perinde est ergo ac si diceret
i mihi redde. ¶ Facit ad. q. ⁱ quidam nobilis † de Flo-
2 rentia dixit famulo suo qui receperat quandam iniuriam: nunquam redeas mihi domū si ego nō sentiam aliquid de illo negotio. ille famulus iuit & interfecit iniuriantem. quæritur an dñs videatur mandasse. Hìc videtur casus q sic: & ita fuit ibi obseruatum & amputatum fuit illi militi caput tēpore domini Fran. de eugu. & no. multum istos casus maximè illum q ratihabitio operetur mandatum ad sequentem actū. & no. id quod dixi in summario.

Si coram.

Pater potest iussum limitare vel in numero, vel ī quota. quā limitationem nō licet egredi, si per eum cōditio fieret deterior. secus si melior. h. d. versi. idemq; intelligas quod debet distingui vtrùm fiat cōditio patris melior

f ¶ Facit ad. qō. Et vide Bar. ī. q. statuto ciuitatis. vbi tangit si hic, pponit occidere, & alio occidit. secūdùm quā. l. puniat. And. Barb.

i ¶ Facit ad. q. Adde tex. in. c. ex literis. ī vers. q rñdit. quē ibi pōderat Pet. de ancha. de excess. pla. & idē tenet Pe. de ancha. ī cōsil. cxvij. al's cclxvj. & plus dico q si dñs dixisset facias quod audiā nouū: expsse iubendo q nō interficiat: tenetur mādati. casus est in. c. fi. de homi. vj. & not. Bal. ī. l. nō ideo minus. i. xvj. q. C. de accu. ad hoc quod no. Bar. ī. l. iij. de adi. leg. sed caue q dñs mādādo seruo qđ faciat vindictā, debet itelligi de iusta & licitā vindictā, videlicet de accusando. l. j. cū gl. j. C. de his qui. vt indig. & ibi per Paul. de cas. & limita dictum Barto. vt per Bal. in. l. si literas. in fin. C. mand. Adde proximē dictis quę voluit Bal. cōsil. xcij. vol. iij. incip. beto nus. de decono.

POMATES.

i ¶ Facit ad. q. Vide Ludo. Ro. sing. cc. xlv. faciūt quę not. Bal. in. l. ob hęc verba. de his qui no. in fa. & q de ratihabitiōe, vide Ang. are. in tractatu malefi. in versi. semproniū mādatorem. Et circa istud vide omnino Iasi. l. j. in. vj. col. lū. ff. de ser. fugi. vbi ponit. vij. limita. & Alexā. cōsi. cxxvij. col. j. & se. in. iiij. vo. Fel. in. c. afferte. colū. fi. de præsum.

melior vel deterior,secundũ p̃cedẽtia.¶ Quærit glo.quid si adiuit sine pręsentia titij,an valeat? Dic vt in gl.& dixi in.l.titiũ.& meuiũ.in prin.s. de admi.tu.& in.l.j.§.si plures.de exerci.act.

Sed si mandauit. Iussus respectu paternæ hæreditatis non porrigit̃ ad pupillarẽ.secus si simpliciter iussit respectu testamenti.h.d.

Sed si postea. Nuda pœnitẽtia iubentis reuocat̃ iussus. Item mutatione status eius cui iubet̃.h.d. Opp. glo. de.l.in diẽ.Sol.ibi vertit̃ dãnũ mãdatarij,hîc nõ scd'm Dy.vel dic.hîc loqt̃ in his q̃ nuda volũtate fiunt cum alio non contrahendo,ibi secus.

LEX XXVI.

SI ego. Qui vult portionẽ sibi delatã p aliũ vult suã.hoc dicit.hanc.l.prosequere vt in gl.nõ habetis hîc alia vobis ad præsens recitanda.¶ Opp.dicit̃ hîc ꝙ debet specialiter iubere.Contrâ:quia primò vr̃ tm̃ gñale quo ad oĩa q̃tùm speciale quo ad spãlia:vt.l.si duo.s.de admi.tut.Sol.gl.qd' fallit hîc & vos scitis ꝙ multa sunt in quibus requirit̃ spãle mãdatũ,vt no.in.l.paulus.j.eod.

LEX XXVIII.

ARisto æxistimat. Rationes defuncti peti possunt vt videat̃ cã deliberationis,& ex hoc nõ vr̃ adiri.h.d.cũ.l.seq.¶ Et quærit gloss.quo iure petant̃ istę rationes.Et dicit glo.ꝙ officio iudicis,& bene.

LEX XXX.

CVm quidam. Legationis cã &c.no.dicit gl.quòd absentibus reipublicę causa ita subuenitur in lucro,prout in dãno.Itẽ qd' restituit̃ pr̃,licet ipse nõ sit institut⁹,sed fili⁹ suus &c.Op.ꝙ iste qui erat de ꝓuincia nõ erat absens cã reipu.vt.l.eũ qui vectigalis.j.de verbo.sig. So.intellige ꝙ restituat̃ ex illa clausula:si qua mihi iusta cã videbit̃.vel ponit̃ reipu.cã impropriè.& tene qd' vis.¶ Quærit gl.quid si filius erat absens & pater præsens,& sic nõ potuit adire.& dubium est:quia ex persona filij nõ subuenitur patri, vt.l.iij.§.sed an hoc.s.de mino.vbi glo.determinat contrà.sed an dicat verũ illa gl.examinabo in.l.pantonius.j.eo.ti.vbi vr̃ casus, & illa est notabilis lex & menti tenenda.

SVMMARIVM.

1 *Legitimus uel consanguineus an poßit esse idem?*
Consanguineus dicitur secundũ communem modum loquendi coniunctus sanguine quocunq; modo.
2 *Putari dicitur quod iusta ratione putatur.*
3 *Fama excusat quem à dolo.*
Accusans aliquẽ de eo quòd erat publica uox & fama,excusatur si delictũ nõ probatur.
4 *Syndicus denuncians motus nõ iustis rõnibus põt puniri.*
5 *Ad faciendum commmunem opinionem quot requirantur.*
6 *Veritatem in dependentibus à facto meo,debeo attendere, non communem opinionem.*
7 *Syndicus quòd seipsum denunciare non tenetur,si uerè scit se non deliquisse,licet sit fama quòd ipse deliquerit.*

a **Quod dicitur.** [a]Primò ponit regulam antiquorum bimẽbrem.Secundò examinat primũ mẽbrum. Tertiò scd'm.secũda ibi,& non solùm.tertia ibi,ꝙ si ipse.Vẽter qui pariturus est posthumũ qui alijs antefert̃,impedit sequentes adire:siue sit plenus vẽter,siue putet̃.secus si vẽter est vacuus.& sic opi.adeuntis est cõmunis.h.d.¶ Sequit̃ versi.& non solũ.hæc scd'a pars subdiuiditur. Primò dicit regulã habere locũ siue ex testõ siue abintestato succedat̃.Secũdò siue venter pariturus sit,siue nondum.tñ alijs præferat̃. Tertiò siue succedat de iure ciuili,siue de iure p̃torio.Quartò cõcludit ad prædicta ponendo rationem.Quintò exponit̃ verbũ putat̃.secũda ibi,& in eo tertia ibi,idéq̃.quarta ibi,siue igit̃.qnta ibi,ꝙ dicit̃ si putet̃.¶ Seqt̃ ver.ꝙ si ipse &c. Iurisconsultus hîc exponit secundum membrum regulæ:& hæc pars subdiuidit̃ in tres partes.Primò dicit ꝙ scire dicitur ille qui scit iustis rationibus motus. vt puta scd'm opi.multorũ.secus si iniustis.Secũdò dicit ꝙ opi.q̃ nõ cõcordat cũ veritate non sufficit.Tertiò dicit ꝙ quando aliquis certus est per sensum proprium communis opi.non curat̃.secunda ibi,quid ergo. tertia ibi:sed & si ipsa.¶ Op.ad primam partem.s.si pars hęre.pe. de.l. antiqui. Sol.ibi extraneus erat institutus vna cum posthumo,vel posthumus erat exhæredatus,hîc autem posthumus erat præteritus,vnde natus rumpebat testamentum,vel succedebat ab intestato,vnde debebat præferri.¶ Opp. contra hoc:quia etiã qñ est exhęredatus testamẽtũ rumpetur per querelã Solu.quærela non rumpit testamentum ipso iure: sed facto hominis: ideò non impeditur aditio,vt not.in.d.l.antiqui.¶ Opponi.j.ead.l.§.suum.Sol. ibi loquitur in suo cui posthumus non ante ponit̃.rationẽ ibi videbitis, & ibi dicam.¶ Oppo.dicitur hîc ꝙ venter etiam non suus in possessionem mittatur.¶ Contrà.j.de vẽ.in pos.mit.l.j.§.j. Huius *cõtrarij.* timore sunt hîc duæ gl.vna sup verbo,cõsanguineũ.q̃ dicit ꝙ ibi loquit̃ de ventre: qui est suus quó ad defunctũ,legitimus verò vel cõsanguineus quó ad alium qui superest.hęc lec.non placet:quia scd'm hoc in illo versi. nihil adderet̃ ad regulã antiquorũ.Alia gl.est super verb.edictalẽ q̃ dicit quòd ibi dum dicit̃ vẽtrẽ mitti in possessionẽ:mutet casum & redeat ad suũ.tu dic scd'm Dy.& Iab.de are.ꝙ venter non suus mittitur in pos.nõ ex edicto de ventre in pos.mit.quod succedit loco edicti de cõtratab.
sed ex alijs partibus,sicut enim natus mittit̃ in pos.
per vñ legitimi,vel per vñ cognati, vel secũdũ tab.
ita venter mittitur in pos.vt.l.si.& l.vbicũq̃.de vẽ.
1 in pos.mit.¶ †Quero vtrùm legitim⁹ vel cõsangui
ne⁹ possit esse idẽ? Rñ.secũdùm gl.& bñ ꝙ sic.decla
ro si accipias cõsanguineũ ꝓ cognato nõ est dubiũ
quicunq̃ enim est legitim⁹.i.agnatus ille est cognatus, vt.l.inter agnatos.j.vnde legiti.si verò accipias
consanguineũ de fratre ex parte patris,vt.l.j.§.consanguineos.de suis & legi.hęre.in auth.de cõsan.&
vter.fra.tunc idẽ,quia frater & frater inuicẽ sunt legitimi & cõsanguinei.¶ Sciendũ tñ est ꝙ cõmunis
b modus loquendi [b]consanguineum appellat, etiam
quocunq̃ modo sanguine coniunctum: ita ponitur
extrà de cõsang.& affi.ita ponit Azo in summa de
2 suis & legi.hęre.¶ †Primò ex.l.nostra singulariter
notare debetis expositionẽ istius verbi putetur.nã
putari dicit̃ quantũ ad iuris effectũ quod iusta rõne
putat̃,vt hîc in ṽsi.qd' si ipse.iusta aũt est rõ si illud
dicat̃ ab eo,de cuius facto agit̃,vt hîc in versi.quod
dicit̃ si putet̃.nisi dictũ ipsi⁹ habeat opi.cõem cõtra
riã,vt hîc in ṽs.qd ergo si pręgnãs.Itẽ ista rõ creden
3 di est cõis opi.vt hîc in ṽs.ꝙ si ipse.† & facit ad multa vt fama excuset quẽ â dolo:& sic facit ꝙ si accusaui aliquẽ de maleficio de quo erat publica fama:
ꝙ nõ possum puniri tanq̃ faciens falsam accusatio
c nẽ vel denũciationẽ.quod milies est hîc obtẽtum.[c]
4 ¶ Facit etiã ꝙ † syndicus qui aliquo modo denun
5 ciat nõ motus iustis rõnibus possit puniri.¶ † Sed
quęro.dicit̃ hîc ꝙ multorũ opi.quot debẽt esse isti?
Gl.i.l.iij.§.ideóq̃ diuus.s.de test.dicit ꝙ maior pars
populi debet esse in illa opin.sed in.l.j.C.de testa.&
l.si arbiter.s.de proba.videt̃ dicere ꝙ omniũ debeat
esse opi. Thomas de piperato antiquus doctor Bono.dicebat ꝙ in hoc aduertẽdũ erat negotiũ de quo
tractat̃.Si enim est negotiũ magnũ vt de morte Regis,vel vnius nobilis requirat̃ fama toti⁹ ciuitatis,in
negotio non ita notabili:sufficiat fama viciniæ:sed
nihil alle.tñ dictũ eius placet mihi multũ.Et hoc dicit gl.q̃ incipit,multorũ opi.qui hoc scire pñt:sufficit ergo fama inter vicinos & consanguineos.quod
plenè dico in.l.de minore.§.plurimũ quoq̃.j.de.q.
6 ¶ †Vltimò no.ꝙ quãdo cõmunis opi.est de aliquo
quod pẽdeat ex facto meo, debeo attẽdere factum
meũ veritatẽ,non cõem opin.vt hîc in vers.sed & si
7 ipsa.& facit ad multa,& facit ad qõ.†Syndicus debet denunciare oĩa maleficia de quibus est fama,fama est ꝙ ipse syndicus deliquit,posito hîc ꝙ aliâs tenetur se denũciare, tñ nõ tenetur si ipse verè scit ꝙ
delictum non commisit.arg.huius vers[d].

SVMMARIVM.

1 *Lex semper est certa de eo quod est:non de eo quod est incertum.*
2 *Venter quãdo est institutus, & filius datus cohæres pro qua parte erit hæres filius?*

1 **Suum hæredem.** Lex † semp est certa de eo qd' est:ideo incertitudo hoĩs nõ vitiat aditionẽ q̃ p legẽ inducit̃.h.d.Gl.cõtinuat hũc.§.s.dixit de extraneo:nũc de suo.¶ Antèquã intrẽ gl.quęro rõnẽ primi dicti.Rñ.suus efficit̃ hæres per legẽ,quæ lex certa est:idéo eius ignorãtia nõ impedit existẽtiam sui
hęredis,vt hîc &.d.l.illud.si pars hęre.peta.¶ Quæ
e ro quid vult dicere[e]text.ꝙ post certũ tempus filius est hæres pro dimidia? Respõ.lex certa est de omni eo de quo potest esse certus homo: nõ de eo de quo solus deus est certus:& idéo nec lex est certa,donec pendet de euentu futuro:quia illud scit solus Deus. & de hoc lex est incerta.¶ Nũc ad propositũ. ante quadraginta dies post conceptionem incertum est vtrùm generet̃ vnus vel plures, & ideo nõ põt dici hęres ꝓ dimidia:quia lex ipsa ignorabat:post quadraginta dies part⁹ est cõcept⁹:& ideo si vnus est in vtero est hęres ꝓ dimidia,quia licèt nos ignorem⁹ lex hoc scit,& est certa:quia in rerũ natura est:ideo filius viuens est hæres pro dimidia, hoc probat̃ hîc, &.l.ventre.j.eo.¶ Opp.& est fortis opi.& videt̃ ꝙ sit hęres ꝓ quarta parte ꝓbata sñia põpo.vt.l.antiqui.s.si pars hære.pe.&.l.sed & si restituatur.§.fina.

a ¶ Cũ qdã.§.quod dicit̃.hũc tex.in fi. vide no.alle.p bar. in.l.eius.in fi.j.col. ff.si cert.pe.

b ¶ Modus loquendi.qs dicat̃ cõsanguineus, Bal.tamẽ hic dicit ꝙ nisi de tali vsu loquẽdi doceat̃,nõ est recedẽdũ à ciuili verb.sig. & ita refert Pet.de anc.in.c.canonum statuta. de cõsti.in ver.quęro vlterius. de ṽ.cõsangainei. & dicit Bal.in.l.fin. ad fi. de verb.sig.ꝙ noĩe cõsanguineorũ non venit mater & auia,& vide bal. in.c.si pater.de tes. in.vj.

c ¶ Obtẽtũ.Vide ad idẽ Bar.in.l.fi.ff.de hęr.insti.p illũ tex. & vide quod habetur in.c.inquisitionis.§.q̃siuit.de accu.& Bart.p illum tex.in ver.multis.i l.mulier.ff.ad tre.vi de Ange.de are.in trac.malefi.in vers. necnon ad querelã ministralis.in peñ. colum.

d ¶ Huius vers.Vide Ang.de aret.in tra. malefi.in vers.nec non ad denunciationem ministralis.in pe.col.

POMATES.

e ¶ Vult dicere.Vide Are.cons.clv.colũ.iiij.

POMATES.

a ¶ Antiq. circa hęc vide Alex. ĩ.l.j. ĩ.j. colum.iiij.no. ff.de leg.ij.

b ¶ Quod si dubitetur. Et pro intellectu clariori huius l.vide Bar.in.l. ventre.in.iij.colũ. in.j. oppo.j.eo. & in.l. gallus.§.si ei⁹.ĩ fin. de li.& posth. qui alle.istũ tex.ad. q. ꝙ si certum est me hr̃e actionẽ & non constet de qua,nõ cogor in libello exprimere nomen actionis.

c L.sciẽdũ.in pe. qõ. & ibi vide q̃ dixi.

d ¶ Ad domũ. Adde Bar.in.l.iiij.§. prætor.de dã.infec.

e ¶ Fieri citatio. vr̃ tñ Bar.hîc cõtradicere his quę dixi ĩ l.iiij §.p̃tor ait. de dã.infec.nisi ĩtelligas dctm̃ Bart.hîc scd'm no.ꝑ glo. in cle.cãm. in versic. cõiter.de elect. & ibi feci mẽtionem de hoc dicto in. d. l.iiij.§.p̃tor. de dã. infect.

de iudi.Glos.sol. sñia pompo.q̃ ponit̃ hîc reproba-
2 tur ibi.& hoc multi tenent.† Tu dicas qñq; quærit
pro quota parte filius sit hæres in veritate. & habet
locũ distinctio huius.l.quia añq; sit certũ in rerum
natura quot concipi possint:non diceretur hæres ꝓ
dimidia,sed pro quarta, vt.d.l.antiq.sed postquàm
in rerum natura est certũ ꝙ est vnus partus, est hæ
res pro dimidia vt hîc,sed si quæris pro quota sit hę
res vt admittatur ad petendum:tunc est hæres pro
a quarta,vt.d.l.antiqui [a] licet enim lex sit certa nõ est
certus de hoc iudex:iõ admittit̃ ꝓ quarta,vt.d.l.an-
tiqui.quę loquit̃ respectu petitionis qd' patet : quia
est posita in ti.si pars hæred.peta.hîc verò attendit̃
ipsa veritas pro quota parte sit hæres,non pro quo
ta parte admittat̃ ad petendũ,qd' patet:quia si vn⁹
extraneus est institutus vna cũ posthumo,& adiuit
ꝓ parte sua,ꝙ statim cũ ĩ rerũ natura certũ est mu-
lierem nõ esse prægnãtẽ,licet ipse ignoret.sibi accre
scit:quia illa acquisitio fit per legem ipso inuito &
ignorante,vt.j.l.ꝓxi.& dicta.l.illud.& quod accre-
scit inuito,probat̃ in.l.si quis hæres.j.eo. ¶ Vltimò
glo.summat istam materiam per vnam distinctio
nem.vide eam & adde vt dicam dicit glos.ꝙ pręua
let,vt hîc.tu dic quòd iulianus loquit̃ quo ad pe.põ
po.quo ad veritatem.tu dic qd'.s.dixi. Dicit gloss.
& dicam in quarta, quod est verũ de iure antiquo
quo emancipatus nõ erat cognit⁹,sed hodie admit-
tit̃ de iure ciuili,vt.l.meminimus.C.de legi.hære. &
in auth.de hęre.abintesta.venienti.§.j.& puto quòd
admittat̃ nõ in quarta tantũ,sed eo modo quo suus
vt.l.meminimus.ibi ad similitudinẽ suorũ &c. Di-
cit gl.si interim p̃terito posthumo:qd' non est verũ
si aliquis est in vtero:quia dubitatur de virib⁹ testa-
mẽti,vt.l.vẽtre.j.e.&.l.illud.in fi.de cõtratab.secus si
nullus esset in ventre,vt dictis.ll. Dicit gl.vel exhæ
redat̃.& hoc qd' de exhæredato dicit̃ hodie corrigi
tur:quia posthumus nõ põt cõmittere cãm ingrati
tudinis.iõ exhr̃dari nõ põt,vt.l.si qs ĩ suo.§.legis.C.
de inof.test.cõiũcto.§.cãs.in auth.vt cũ de app.cog.

Scientia. Adeuntis scientia inspicitur filij vel serui,non patris vel dñi iubẽ-
tis.h.d.gl.arg.contra &c.Dic:ibi inspicitur factum
vtriusq;.s.mandantis & mandatarij.sed dic quòd so
lus filius est hæres , & solus addit:& ideò eius inspi
citur scientia vel ignorantia:sed in contrario man-
datum fuit iniustũ:& ideò inspicitur scientia man-
dantis,ne suũ maleficiũ remaneat impunitũ.Dyn.
¶ Quæro,quid in tutore & pupillo.Rñdeo, inspici
tur scientia tutoris,vt.l.pupillus.s.eo.& dixi . in.l.is
potest.in fi.s.eo.

Si certus. Qui est cert⁹ p seipsum non red dit̃ dubius p litẽ.h.d.secus si non
esset certus per seipsum,sed per aliorũ opi.vt.l.cum
falsum.j.e.hîc non sunt alia.

LEX XXXI.

HAEredi. Portio deficiẽs accre- scit etiam ignorãti eã
defectã.h.d.Ratio huius.l.est:quia acqui
sitio quæ fit per ius accrescendi fit à le-
ge.vt.l.si quis hæres.j.eo.& iõ nõ requirit̃ sciẽtia : vt
hîc.

LEX XXXII.

HAEres. Ignorantia mortis vel existentia conditionis,
& dubium an testator fuerit sui iuris:im
pedit aditionẽ: licet in omnẽ partẽ du-
bij testamentum validũ esset.h.d. ratio primi dicti
est clara. Venio ad scd'm,& opp.j.eo.de.l.sed & si
de sua cõditione.§.fi.Gl.hîc.& ibi multũ insistit in
solutione hu⁹ cõtrarij.Quidã dicũt quòd hîc puta
bat se purè institutũ.quod est cõtra tex.qui dicit ꝙ
ignorabat hoc? Dic ergo ꝙ ignorabat hoc,vtrũ pu-
rè vel sub conditione esset institutus , & sic dubita-
bat.ibi verò putabat se institutum purè,& erat in-
stitutus sub conditione quæ erat purificata,vel pu
tabat se esse institutũ sub conditione quæ erat pu-
rificata,& purificatam nesciebat:vel erat institutus
purè,vñ veritas cum opiñ.concurrit. hîc verò erat
in dubio. ¶ Venio ad versi.sed & si de conditione.
ratio patet ex text. quia dubitatur de viribus
testamenti. ¶ Oppon.de.l.ij. §. si sub conditione.j.
pro emp.Sol.glo.aliud est in acquisitione aliarũ rerũ quam hæreditariarũ.
Ita dicit gl.quasi dicat ꝙ acquisitio hæreditatis consistit in solo animo . di-
xi idem vobis in.l.si quis extraneus.s.eo.§.fi.vide hanc gl.& nõ.eam. ¶ Op
po.glo.de edi.diui Adri.tol.de.l.ij.Solu.vt in glo.

SVMMARIVM.

1 *Ius adeundi illud dicitur quod est separatum ab ipsa aditione.*
2 *Si reperitur in actis quod lis fuerit contestata:etiam si non reperitur,quomodo proces-
sus tenet?*
3 *Citatus si habet duas domos,& in una habitat tẽpore æstatis,in altera tempore hyemis,
& nuncius referat se citasse ad domum,quòd citatio teneat.*

LEX XXXIII.

b Vod si dubitetur. [b] ¶ Not.† ex hac.l.quòd il-
1 lud est ius adeũdi quod est
separatum ab ipsa aditione.dixi in.l.is potest.s.eod. ¶ Secundò
2 per istum† tex.determino.q.Reperitur in actis ꝙ lis contestata
est,nec dicitur per negationem vel confessionem:an valeat? Specu.in titu.
de litis conte.videtur dicere quòd non.Nec obst.l.sciendum.j.de verb.obli.
quia stipulatio fit vniformiter.sed litis cõtestatio potest fieri difformiter,li
cèt per confessionem vel negationem.ergo ex hoc verbo lis contestata est.
non possum aliquid præsumere.ego dico quòd processus tenet,licèt fuerit
dubium an lis fuerit contestata per negationem,vel cõfessionem:quia suf-
ficit quocunq; modo fiat,& valet processus.arg.huius.l.Sed si quęris an de-
beamus interpretari ꝙ sit facta per negationẽ,vel confessionẽ.Dico ꝙ neu-
tro istorũ modorũ,sed stamus in dubio ei quod sufficit ad valorem proces-
c sus.prout etiã dixi in.l.sciẽdum.[c] j.de verb.ob. ¶ Itẽ induco† ad aliud : cita-
3 tio debet fieri ad domũ [d] habitationis,vt.l.j.§.j.s.de lib.agn.& propter istud
d Io.an.in.c.cãm.de elec.in cle.tenet ꝙ si quis habet duas domos : sed in vna
e habitat in hyeme,& in alia in æstate ꝙ in vtraq; põt fieri citatio [e].quid ergo
si nuncius retulit se citasse in domo,nec expressit de qua.Puto citationẽ va
lere:quia in quacunq; fit:ius citandi est.arg.huius.l.

SVMMARIVM.

1 *Iudex si ignorat se iudicem:an ualeant acta per eum? remißiuè.*

LEX XXXIIII.

SEd & si de sua. Error in conditione personæ adeũ tis aditionem non impedit. quia
per hoc de causa aditionis non dubitatur.hoc dicit. ¶ Opponi.
quòd pater præsumatur superuiuere . & sic de conditione sua
quis non dubitat.Solu.glo.iustis præsumptionibus mouebatur ad creden-
dum contrarium.vide gloss.& not.eam.& hoc examinabo.j. quemadmo-
dum testa.ape.l.ij.§.si dubitetur. ¶ Oppo.s.eo.de.l.is qui putat.&.l.sequen.
Sol.glo.& no.bene.sed tu dic.hîc dubitabat vtrum esset filiussa.scilicet alte
rius quàm illius de cuius hæreditate agitur . ibi an esset filius eius de cuius
hæreditate agitur, & sic dubitat an esset suus vel voluntarius , vt ibi dixi.
1 ¶ † Facit hęc.l.si aliquis est iudex,& ignorat se esse iudicem,an valeãt acta
per eum dixi in.l.multum.de con di.& demon.& in.l.quęro.de eo qui pro
tut.facit.l.ij.§.j.de iudi.

SVMMARIVM.

1 *Instituto sub conditione potestatiua duplex scientia requiritur,ut poßit adire.
In conditione casuali sufficit una scientia.*

Sed & si. Institutus purè qui putat se institutum sub conditione ea purificata non impeditur adire.h.d. ¶ Pro declaratione
huius literę quæro an facilius hîc admittatur in casu secundo quam in pri-
1 mo glo.aliquantulum se inuoluit.† Dic quando conditio est potestatiua
ad hoc ꝙ quis posit adire requiritur duplex scientia.vna tempore quo im-
pletur,vt.l.ij.j.de conditioni.& demon.Alia tempore quo hæreditas aditur,
vt sciat eam impletam.Quando est conditio causalis sufficit vna scientia,
vt ꝙ sciat eam impletam esse licet ignorauerit tempus impletionis, vt.l ij.
præallegata.&.l.multum.eo.ti.de condi.& dem̃.& ideo hic dicitur facilius
&c. ¶ Op.s.e.de.l.hæres institutus.Sol.gl.& bene & dic vt dixi in cõtrario.

LEX XXXV.

SI quis hæres. Ei qui adiuit partem , alia sibi delata accrescit inuito. ¶ Op.ad prin.de.l.si
solus.in fi.j.eodem titu.glo.sol. ¶ Quærit glo.& istam quęstio-
nem nota.vtrùm ille posset repudiare ex iure substitutionis , &
habere iure accrescendi.Quidam dicunt ꝙ potest.gloss.determinat contra-
rium per istum textum qui dicit quòd ex causa substitutionis accrescit eo
inuito,contrarium huius notatur in.l.testamento C.de impub.& alijs sub-
stitutio.Item contra istam glossam facit.l.nec is.§.j.& quod ibi not.s.eodẽ.
&.l.recusare.§.titius.j.ad trebellia.Dy.respondet ad istas duas:quia ibi erãt
duo iura adinuicem non compatientia scilicet causa testamenti. & intesta-
ti,vt.l.nec is.§.j.s.eodem.vel iure directo & iure fideicommissi,vt.d.§.titius.
sed istę duæ causæ compatiuntur se inuicem.ita dicit Dynus Oldra.dice-
bat aliter,scilicet ꝙ in.l.recusare.§.titius.erant duę causę,& vtraq; ex dispo
sitiõe defuncti.vnde potest ab vna recedere,& aliam amplecti.sed hîc vna
erat ex dispositione defuncti scilicet ius substitutionis,& alia ex dispositio-
ne legis,scilicet ius accrescendi:& ideo non licet recedere à dispositione de-
functi & amplecti dispositionem legis.sed contra hoc facit dicta.l.nec is.§.
j.Sol.ibi,bene est vna ex dispositione defuncti,scilicet ex testamẽto.alia ex
dispositione legis,scilicet ab intestato.Sed ibi totũ ex vno iure.hîc verò pro
parte valebat ex dispositione legis:pro parte ex dispositiõe defuncti, quod
non adiuit

a non admittiṫ,& ita tenet hîc gl.veritas eſt iſta.ᵃAut quis incipit ab aditione partis,& aliam partem habebit iure ſubſtitutionis inuitus.hîc eſt caſus & glo.hîc,ſed anteq̃ aliquid adeat poteſt vnã partẽ repudiare,& aliã adire & tunc partẽ repudiatam habebit iure accreſcẽdi.hoc ꝓbatur in.l. ſi tu ex parte.in prin.j.e.Et ita loquitur gl.in.l.teſtamẽto.&.d.l.nec is.§.j.Ad ſecũdum reſponſum quæro de intellectu ipſius qđ proſequere,vt in glo.

Si excluſus. Acquiſitione partis nõ acquiritur alia eo iure quo deficit,nec debet acquiri per alium,niſi noua aditio interueniat.h.d.

LEX XXXVI.

SI ex ſua. Op.ſ.eo.de.l.ſi ego.ſol.nõ acquiritur patri iure inſtitutionis ſed accreſcendi.ita intelligit gl. & bene facit.j.de leg.ij.l.ſi mihi purè.rationem iſtius legis vidiſtis in.l.j.&.ij.ſ.eo.cum enim portio quę mihi acquiritur per alium non poſsit acquiri nuda voluntate:iõ ſine iuſſu non acquiritur.

LEX XXXVII.

b **HAEres.** ᵇOpp.de hęre.inſti.de.l.ſi te ſolũ ex parte. Gl. dicit intellige hoc de hærede vľi qui eſt vnus vel nõ ſuccedit in omne,ſed in vniuerſum ſic.¶ Oppo.de his q̃ ad hęredẽ nõ trãſeũt,vt vſuſfructus,& ſimilia.Solu.expone oẽ ius.ſ.ius trãſmiſsibile.¶ Extrà gl.opp.de legatis quę recta via tranſeunt in legatarium.Solu.expone.i.in omne ius qđ in aliud non ſit tranſlatum vt ĵ.de fur.l.à.titio.

SVMMARIVM.

1 *Fictio quæ eſt idem quòd præſumptio iuris, & de iure, non patitur probationem in contrarium.*

LEX XXXVIII.

c **SI duo.** ᶜQui vult vnã partẽ vr̃ velle alterã accreſcentem h.d.¶ Oppo.j.eo.de.l.cũ hæreditate.Solu.ibi alter
d nõ abſtinuerat,vel ſi abſtinuerat,alter ignorabat. ¶ Oppo.ᵈ in damno iuris error excuſat vt in.l.regula.de iur.& fact.igno.
e Sol.gl.hîc damnum habuit otiginem à lucro,vnde fingiṫ ſcireᵉ vt in gloſ. & no.ipſam bene ibi.vel dic &c.Ratio eſt:quia qui accedit ad lucrum, ante omnia de ſuis iuribus diligenter inquirit,vt.l.qui in alterius.de regu.iur.
1 Et no.† ꝙ hîc dicit fingiṫ.& ſic eſt fictio quę eſt idẽ quo ad præſumptionẽ iuris,& de iure, vt probaṫ in.l.fi.ſ.de eo qđ met.cau.& ſic non admittitur ꝓbatio in contrarium.& ſic tenet gl.quã no.ꝙ aũt ſit fictio,apparet ex verbo quod eſt in tex.videtur,ꝙ fictionem ſignificat,vt dixi plenè in.l.ſi is q.de vſuſca.

LEX XXXIX.

f **QVandiu.** ᶠOppo.de.l.ſi quis ita.de hære.inſtit. Solut. glo.ibi fallit.¶ Oppo.j.vnde lib.l.vlti . Sol. glo.ibi poterat adire ex teſtamento: quia conditio defecerat. ¶ Oppo.quandiu poteſt dari cõtratab.non poteſt habere ſecundũ tabu.vt.l.ęquiſsimũ.§.j.de ſecun.tabu.& de contrata.l.illud . §.fina. Sol.vt in gl.ſed tu dicas ꝙ bo.poſ.cõtratab.daṫ filio emãcipato de iure prętorio eo caſu quo ſi eſſet ſuus,diceret nullum ſicut ſi eſſet pręteritus,vt.l.j.ĩ princ.ĵ.de contratab.qđ ergo facit ius dicẽdi nullũ de iure ciuili:facit bon.poſ.contratab.reſpectu iuris p̃torij:ſed donec poteſt teſtamentũ dici nullum,nõ põt adiri hæreditas,vt.l.cum quidã.§.ꝙ dicitur.ſ.eodẽ.ita donec poteſt peti contratab.nõ daṫ ſcđm tabulas:quia reſpectu iuris p̃torij dubitaṫ de viribus teſtamẽti.ſed quia reſpectu iuris ciuilis non dubitatur de viribꝰ teſtamenti:& ideò interim poſſet adiri hæreditas de iure ciuili:licet glo. dicat forte:tamen indubitanter verum eſt,vt.l.illud.&.l.ſi ex duobus.de contratab.&.l.is qui in poteſtate.§.j.infrà de leg.præſtan.

LEX XL.

QVæſitum. Qui repudiat paternam,poteſt adire pupillarem hæreditatem ſi habet cohæredẽ, alˈs ſecus.h.d.¶ Quæro quod eſt illud edictum in quod incidit gloſſ.rñ duobus modis.primum improbat.ſecuudum ſuſtinet. Certè illud videtur contra mentem literæ,quæ dicit ꝙ non poteſt habere pupillarem.dicendũ eſt ergo quòd edictum dicebat ſi quis repudiat paternam,pupillarem habere non poteſt.¶ Quæro rationem dicti Marcelli.Dic vt in glo.& dixi ponendo caſum.gl.remittit ad no.in.l.quidam elogio.C.eo.& dicam in.l.fi.j.eo.

SVMMARIVM.

1 *Exiſtentia ſui hæredis operatur cõfirmationẽ tabularũ pupillariũ ad commodum abſtinentis.*

LEX XLI.

FIlius. Exiſtentia ſui hæredis cõfirmat tabu.pu.ad commodum filij abſtinentis.h.d.hãc.l.no.¶ Op.ſ.e.de.l. ꝓxi.Sol.quidã dicũt:hîc habebat cohęredẽ q adiuit:qđ eſt diuinare.vel dic ꝙ hîc eſt ſpeciale in filio abſtinente:dicit glo.hæc
g eſt vera.Videamꝰ rõnẽ gl.ᵍquã ponit & nõ bonã.ſed rõ eſt:†quia exiſten
1 tia ſui hæredis operaṫ cõfirmationẽ tabu.pup.ad cõmodum abſtinẽtis,vt hîc eſt caſus.& probo de iure ciuili,filius eſt hęres ſuus & neceſſarius,de iure p̃torio in fauorẽ filij fuit introductũ vt ſi vellet poſſet abſtinere.ne creditoribus paternis teneaṫ,vt.j.eo.l.neceſſarijs.& inſtit.de hære.quali.& diffe.§.ſui. cum ergo ius p̃toriũ ſit introductum in fauorem filij:ideo in eo caſu quo noceret ei illud ius prætorium nihil operatur,vt.l.quod fauore.C. de legi.&.l.nulla.ff.de legi.meritò ad ſui filij abſtinentis commodum exiſtentia ſui hæredis operaṫ vt confirmet tabu.pu.& .h.d.dicta.l.ſi filius qui patri de vul.& pup.ſubſt.& ſi bene intelligas idẽ eſſet ad cõmodũ filij.cui eſt facta ſubſtitutio,vt.j.l. ꝓxi.

SVMMARIVM.

1 *Exiſtentia ſui hæredis quæ remanet poſt reſtitutionem in integrum confirmat tabulas pupillares, & tutelas, non legata.*
2 *Exiſtentia ſui hæredis dato cohærede extraneo, non confirmat tabulas pupillares.*
3 *Tacita uulgaris comprehenſa in expreſſa pupillari quòd nõ trahatur ad bona impuberis.*

LEX XLII.

SI pupillus. Exiſtentia ſui hęredis confirmat tab. pup.ad commodũ filij cui facta eſt ſubſtitutio.h.d.Primò ponit dictũ iul.quod cõtinet regulã & exceptionẽ.Secũdò reprehẽſionẽ Marcelli circa exceptionẽ.Tertiò cõſiliũ Marcelli ſi opi.iul.eſſet vera.Quartò declarationẽ reprehẽſionis.ſecũda ibi,q̃ ſnĩa.tertia ibi,alioquin quarta ibi, ſed quod in fratre.¶ Opp.ſi pupillꝰ abſtinuit & ſic nõ aditur hæreditas ex teſtamẽto paterno,nõ valet pupillare teſtamẽtũ,vt.l.ij.§.adeo.ſ.de vulg.& pup. &.l.quęſitũ.in fi.ſ.e.Quidã dicũt ꝙ habuit aliũ cohęredẽ qui adiuit.& eſt diuinare.Alij dicũt ꝙ filius primò adiuit , & per reſtitutionem fuit abſtentus.
1 ¶ †Nota.ꝙ iſta exiſtentia ſui hæredis quæ remanet poſt reſtitutionem in integrũ cõfirmat tabulas pupillares eadem ratione & tutelas.ſecus in legatis. vt.l.j.§.fi.cum.l.ſequen.j.vt in poſſ.leg.& huic concordat.l.ſi filius qui patri.de vulga. & pupil.habes vnam lect.quæ licèt in ſe ſit vera:tamen diuinationem continet.alij dicũt ꝙ ſe abſtinuit ab initio : ſed exiſtentia ſui hęredis cõfirmat tab.pup.Iſta eſt vera per rationem quam dixi.ſ.l.proxi.eſt enim ad commodum filij cui facta eſt ſubſtitutio , vt licèt ſe abſtinuit valeant tabu.pu.vt hîc dicitur in tex.idéo beneficium abſtinendi quantùm ad hoc nihil operatur:legata tñ quæ debent extraneis,& alia quæ ad cõmodũ filij nõ pertinerẽt,non confirmaret,vt l.j.in fi.j.vt in poſ.leg.fallit in libertate,vt.l.cũ quaſi. §.ſed & ſi quis.de fideicom.lib.¶ Opp.extra glo.ĵ. ad trebel.de.l.apud iulianũ.§.idẽ iulianus.Solu.Dy.
2 † ibi pupillus habebat cohęredem extraneum:ideo exiſtentia ſui hæredis non confirmat tabu.pup.hîc nullum cohæredem habebat.ad idem facit.l.pater.ĵ. de priui.cre.¶ Oppo.& nunc ſum in glo.mag.de.l. ſi filius.de vulg.& pup.vbi etiam frater non tenetur creditoribus paternis. Hîc dantur duæ ſolutiones. tamen ad idem tendunt:quia veritas eſt quòd ſuus hæres eſt neceſſarius:frater tamen eam repudiare poteſt beneficio edicti prætoris concedentis benefi
3 cium abſtinendi, vt.d.l.ſi filius.¶ †Vltimò dicunt
h quidã ʰ ꝙ hîc eſt caſus ꝙ tacita vulgaris cõprehẽſa in expreſſa pup.trahiṫ ad bona ĩpuberis.hîc eñ pupillꝰ ſe abſtinuit.& ſic habet locũ vulgaris:& ſic trahiṫ ad bona impuberis,vt hîc.cõtrariũ dixi in.l.ij.§. ſed ſi qs ita.de vul.& pup.qa fateorꝙ ex vulgari ſuccediṫ defuncto,ſed ex pupillari ſucccediṫ pupillo.vt ibi dixi.

Si ſocietatem. Qui perſeuerat in inchoatis in vita patris ſe vr̃ immiſcere.ſecꝰ ſi noua inchoenṫ.h.d.¶ Opp. ꝙ debeat dici totũ econtra.nã inchoatũ diciṫ quod habeat neceſſe ꝑficere,vt.ſ.pro ſo.l.hæres ſocij.ergo facit ex neceſſitate p̃cedẽtis actꝰ.vñ nõ videṫ adire, vt.l.iij.§.ſcio.ſ.de mino.ſed ſi noua inchoet facit voluntariè.vr̃ ergo adire.Breuiter intellige,quòd hîc fuit cõtracta ſocietas viuo patre eorũ quæ ꝓueniebãt ex q̃ſtu nulla re p̃rna poſita in ſocietate.Vñ ſi filiꝰ poſt mortẽ p̃ris ꝑfecit cepta,& adminiſtrauit res p̃rnas,meritò vr̃ adire.& intelligas ꝙ illa q̃ fecit non erãt ita cõnexa q̃ñ derelinqui poſſent,alˈs nõ vr̃ adire,ꝑ rõnẽ quã.ſ.dixi.probatur in.l.ſi tutor poſt pubertatẽ.ſ.de tu.& ra.diſt.&.l.tutorẽ.de admi.tut.ſed q̃ñ de nouo aliud q̃rit,bona p̃ris nõ attingit:ideo vr̃ ſe non immiſcere.ita loquiṫ hîc.ſed ſi poneres quòd in ſocietate coeũda poſita eſſet res patris:tunc ſiue noua ſiue vetera filius faceret circa illas res:videtur ſe immiſcere : quia bona patris adminiſtrat.

a ¶ Si qs hæres.veritas eſt iſta . Adde quod iſtud Imo.ſequiṫ in.c.raynutius in materia breuiloqua.in ſi.de teſt.

b ¶ Hæres . Adde ꝙ hęres q̃nq; plus iuris habet quàm defunctus,& põt etiã opponere exceptionẽ ex perſona propria quæ nõ competebat defuncto, vt no.in.l.lucius. ff. ſo.ma.& per hoc limitatur regula.l.in omnibus.§.non debeo.de reg.iur.

POMATES.

c ¶ Si duo . Vide qd dicat Prepo. in.c. quo iure.in.ij. colũ. viij.di.

POMATES.

d ¶ Op. Vide Aret. cõſi.xviij.in princ. in verb.& tunc.vide Bart.conſi.cxcviij.

e ¶ Si duo .fingitur ſcire.Vide ad hoc. l.non amplius . §.j. cum glo.ĵ.de leg.j. cum alijs quæ alle. in.l.ij. §.fi. in.ij.col. qui ſatiſ.cog.& no. quod dans pecuniã vt beneficium vel prębendam conſequatur dicitur titulo lucratiuo habere ita no. Bart.in.l.j.§. ſi quis.ĵ.ſi quis omiſſa cau.teſta.

f ¶ Quãdiu q̃nq; tñ cã inteſtati pręualet cãę teſtati.l.hac conſultiſſima. §.fi. & ibi.hic not.C.de teſta.in.ij.no.

g ¶ Filiꝰ rõnẽ gl.Adde quòd argẽtinꝰ ĩ l.ſi filius qui p̃ri.de vulg.& pup.ꝑ iſtã gl.cõcludit ꝙ ꝑ exiſtẽtiã ſui hr̃dis non cõfirmabũṫ tabulæ pupillares . vbi mater impuberis eſſet in medio.quã cõclõnẽ ibi reprehẽdi poſt Imo.

h ¶ Iulianꝰ .Dicunt qdã.Vide Bar.in.l. j.in.iij.q.prin.ĩ.iij. effectu.ff.de vulg. & pup.

Si ſeruum. Qui manumittit ſeruũ paternũ, vr̃ ſe immiſcere. ſecus ſi ſer
uũ caſtrẽſis pec. h.d. cũ. §. ſeq. ¶ Op. de primo. §. ad
ſe. Sol. gl. duob⁹ modis. Dic vt ĩ ea. rõ eſt qa manumit
tit ſeruũ ꝓpriũ nõ paternũ. ita dicit Dyn. & bene.

Proponebatur. Op. s̈. de ꝓxi. §. dicit hîc gl. abſtinuit
&c. iſta nõ eſt bona p. l. ꝓ hr̃de. §. papinianus. s̈. eo.
Sol. verũ eſt ꝙ manumiſit ſeruũ ꝓpriũ hîc ſed. s̈. ma
numiſit paternũ: & illã teneatis.

LEX XLIII.

HAEres. [a] Per ſeruum hęreditarium non põt queri aliqd quod
ſit hr̃ditatis. h.d. & hęc. l. declarat̃ vt in glo.
& dixi plenè ĩ. l. j. §. veteres. de acq. poſ. ¶ Quæro q̃
eſt rõ hui⁹. l. gl. dat plures ſol. & eſt prima ỽiſsima,
nã quia ſeruus hęreditarius an̄q̈ adeat non eſt hr̃s,
& ſic ſibi nihil põt q̃rere, poſtq̈ eſt adita non eſt hę
reditarius: & iſta eſt vera.

SVMMARIVM.

1 *Facta à prelato qui poſteà eſt remotus tenent.*
Facta à prelato qui fuit pronunciatus non eſſe prelatus, an teneant? remiſsiuè.

LEX XLIIII.

QVoties. Geſta per pupillũ bona fide habẽtur rata eo p reſtõ
nem abſtento. h.d. ¶ † No. ꝙ facta à p̃lato
qui poſteà remotus eſt valent. ſed quid de factis à
prelato qui poſteà ꝓnũciatus eſt nõ eſſe p̃latus. gl.
tãgit in. l. iiij. C. in qui. cau. in int. re. nõ eſt ne. & l. iuſ
iurandũ qđ ex cõuentione. §. pe. s̈. de iureiu. & facit
s̈. de offi. p̃to. l. barbarius philippus. & qđ ibi not. &
l. ij. C. de ſen. & plenè p Inno. extra de elec. c. nihil.

SVMMARIVM.

1 *Seruus dotalis inſtitutus, cui reſtitnat hæreditatem, an uiro an uxori?*

LEX XLV.

ADitio. [b] Aditio hr̃ditatis non eſt opera: iõ reqrit̃ iuſſus dñi
h.d. Glo. diuidit dicẽs ꝙ p̃riò ponit dictũ qđ ꝓbat tribus rõnibus, vel ſcđm
Dy. P̃riò ponit regulã. Scđò tres illationes ex regu
la. Tertiò r̃ndet cuidã obiectioni q̃ poſſet fieri ad cõ
tra. ſcđa ibi, idcirco. tertia ibi, & quod dicit tex. ſer
uili. Dy. dicit ꝙ opa dicit̃ offm̃ diurnũ, vt. l. j. de ope.
lib. ſed aditio heredi. in ſolo aĩo conſiſtit. Dy. ¶ Op.
de. l. dotalẽ. s̈. ſo. ma. Dicit Dyn. aut † fuit inſtitutus
contẽplatione vxoris: & debet reſtitui vxori, aut cõ
tẽplatione viri, & debet remanere apud virũ, vt. l. cõ
traria dubitat̃, & p̃ſumit̃ qđ cõtẽplatiõe ipſi⁹ ſerui
& ſic debet reſtitui vxori, vt hîc. Itẽ cõtra. s̈. e. l. ſi qs
mihi bona. §. j. Sol. vt ibi.

SVMMARIVM.

1 *Certus debet eſſe quis de facto ſuo.*
2 *Dubietas ſuperueniẽs poſt aditionem eã non uitiat.*
3 *Dubitãs de uiribus teſtamẽti, quia dicitur falſum ſi decedit interim trãſmittit hæreditatẽ non aditam.*
4 *Interrogato de facto ſuo, nõ datur tẽpus ad deliberandum.*

LEX XLVI

CVm falſum. Qò falſi nõ impedit aditionẽ
eius q ſuo facto eſt certus de viribus te-
1 ſtamẽti. Nõ † ꝙ qs debet eſſe certus de
facto ſuo. Ad hoc op. de. l. ſed & ſi me putẽ. in princ.
s̈. de cõdi. inde. Sol. ibi certat de dãno vitando: ideo
p̃ſumit̃ ignorãtia: hic verò de lucro. ad idẽ facit qđ
no. in. l. ſi duo. s̈. e. & in. l. cũ de indebito. §. j. s̈. de ꝓb.
c ¶ Op. [c] C. de edic. diui adri. to. l. ĩi. Sol. gl. & no. valde
qa ibi iã adiuerat cũ. q. falſi fuit mota. ¶ No. diligẽ-
2 ter ꝓ eo qđ † dixi in. l. is põt. s̈. e. ꝙ dubietas ſuperue
niens poſt aditionẽ nõ vitiat aditionẽ? quę an̄q̈ fie-
ret vitiaret cãm, vel dic ꝙ hîc loq̃ in petitorio: ibi
in poſſeſſorio. Hęc eſt vera quo ad. l. illã. ¶ Quæro
qd ſi alio modo de viribus teſtamenti dubitat̃? Gl.
dicit idem. quod intelligas ꝙ ſit certus p ſuũ ſenſum
nõ p opi. dixi in. l. cũ quidã. §. fi. & l. nec is. in princi.
3 s̈. e. ¶ † Vlteri⁹ ſcias ꝙ hoc caſu decedẽs interim trãſ
mittit hr̃ditatẽ nõ aditã, put videbitis ĩ. l. vẽtre. j̃. eo.
4 Facit in ar. † ꝙ qñ alicui ſit poſitio, vel interrogatio
de facto ſuo nõ dat̃ tp̃s ad deliberãdũ. qa de hoc de
bet eſſe cert⁹. & facit ꝓ hoc gl. ĩ. l. ſi res obligata. j̃. de
le. j. & qđ no. in. c. iuris ignorãtia. extrà de re. iu. libr. vj. per Dyn.

SVMMARIVM.

1 *Mandatum ſicut finitur morte, ita furore ſuperueniente.*

LEX XLVII.

QVi ſeruum. Iuſſus reuocat̃ furore ſupueniẽ
i te. h.d. ¶ † No. ſicut morte finit̃ mãdatũ
ita furore ſupueniẽte. Opp. glo. de. l. ĩi. §.
volũtatẽ. s̈. ſo. ma. & l. p̃re furioſo. s̈. de his q ſunt ſui
vel ali. iu. certè nõ cõtradicũt. nã ĩ. §. volũtatẽ. ſi ſanę
mẽtis eſſet, nõ poſſet cõtradicere. ĩ. l. p̃re furioſo. nõ
ſufficit volũtatẽ ceſſare. imò reqrit̃ exp̃ſſus diſſen-
ſus, vt de diuor. p to. furioſus aũt nõ diſſentit: qa vo
lũtatẽ nõ habet: ergo poti⁹ cõcordat cũ iſta. Dy. ſol.
alr̃ dicẽs ꝙ cõtraria loquunt̃ in retinẽdo, hîc loquit̃
in acquirẽdo de nouo. pręcedẽs ſol. eſt vera, ſol. hîc
nõ ſunt alia.

LEX XLVIII.

d **SI quis alicui.** [d] Furor ſupueniẽs non reuo-
cat ea q̃ ſunt pfecta vigore mãdati, ſed
impedit pficiẽda. h.d. ¶ Opp. de. l. p ꝓcuratorẽ. j. e. ſol. hîc mãdauit vt filio vel ſeruo, ibi vt
ꝓcuratori, vel hîc in bo. poſ. ibi in aditiõe hæredita-
tis. Vtraq̈ iſtarũ eſt bona ſol. ¶ Opp. de cõdi. inde.
l. ſi indebitã. Sol. gl. ibi mãdatũ nõ fuit reuocatũ taci
tè vel exp̃ſsè. Addit Dyn. nec reuocari poterat: quia
mãdatũ fuit obligatoriũ ꝓ quo. l. papinian⁹. s̈. de pu
bli. ¶ Quęro p quẽ debet rata haberi iſta petitio bo
norũ? Dic vt in gl.

LEX XLIX.

e **PVpillum.** [e] Tutor qui nõ gerit, ſed qui gerere
poteſt authorari poteſt. h.d. proſequere
& examina vt in glo.

SVMMARIVM.

1 *Mãdatũ factũ à tutore reuocatur per mortẽ ipſius. & n. 4.*
2 *Tutor iubet per epiſtolam.*
3 *Compromiſſum factũ à prelato: an extinguatur eius morte? remiſsiuè.*
4 *Mandatum factum à prelato reuocatur morte ipſius.*
5 *Pupillus uel capitulũ ſi cũ authoritate tutoris uel Abbatis fa cit procuratorẽ: an reuocetur morte Tutoris uel Abbatis.*

LEX L.

SI per epiſtolam. Morte † tutoris
1 reuocat̃ mãdatũ factũ ab eo. h.d. ¶ Not.
2 † duo habes. Primo hîc ꝙ tutor põt iube
re per epiſtolã. Secũdò ꝙ hîc iuſſus reuocat̃ morte
tutoris. ¶ Op. ad primũ ꝙ tutor debeat eſſe pręſens
in ipſo negotio, vt. l. obligari. §. tutor. de autho. tuto.
Sol. ibi qñ reqrit̃ authoritas, hîc qñ reqrit̃ iuſſus. dixi
f in. l. qs mihi bona. §. iuſſum. s̈. e. ¶ Op. ꝙ tutor [f] non
poſſit iubere, vt. l. potuit. C. e. Sol. gl. ꝙ hîc loq̃ in tu
tore infantis, alr̃s reqreret̃ ipſius volũtas. ¶ Hæc lex
3 † notabiliter facit quòd cõpromiſſum factũ à prela
to extinguitur ei⁹ morte, de quo vide in Spe. de arb.
§. finit̃. ver. qd ſi p̃lat⁹. Tãgit̃ p Guli. ĩ. l. nõ diſtingue
4 mus. §. ſi dñi. s̈. de arbi. ¶ † Facit etiã quòd mandatũ
factũ p p̃latũ extinguit̃ morte p̃lati: de quo eſt ho-
die caſus, extrà de ꝓcu. c. fi. in cle. & ibi gl. tãgit. q. ad
ar. cõtra hoc facit. l. ſi qs mãcipijs. §. ſi impubes. de ĩ-
ſtit. act. Sol. ibi loquit̃ in mãdato inſtitoris qđ nõ re
uocat̃ morte. Guil. de cu. dicit p̃dicta vera eſſe q uã
do prelatus ſolus iubet vel mãdat. Sed qd ſi prelat⁹
cũ capitulo facit procuratorẽ, vel tutor cũ pupillo,
g vt. l. neq̈. C. de ꝓcu. & vr̃ idẽ [g] quòd ſol⁹ prelat⁹ poſ
ſit reuocare, & quòd ei⁹ morte finiat̃: quia cũ reqrat̃
volũtas vtriuſq̈, ſtatĩ cũ altera volũtas deſinit eſſe,
mãdatũ eſt nullũ. & hoc videt̃ tenere Inn. in. c. præ-
ſentiũ. de teſti. li. vj. circa prin. quæ olim erat extra-
uagans. hodie incipit p̃ñtiũ. de teſti. lib. vj. Et prædi-
5 cta vera, ſunt † qñ vterq̈ eorũ mãdauit. Sed qd ſi pu
pillus facit ꝓcuratorẽ cũ authoritate tu. vel caplm
cũ authoritate Abbatis, & ſic Abbas ipſe non facit?
dubitabile eſt.

LEX LI.

h **CVm qui.** [h] Si dubitat̃ de virib⁹ teſtĩ non poteſt adiri
hæreditas. h.d. ¶ Quærit gl. ſi apparent
duo teſtamenta cõfecta eodem die, nec
apparet

a ¶ Hr̃s. & dũ gl. hic & ĩ. d. §. veteres. dicit ꝙ ſeru⁹ hr̃ditarius poſt aditã hr̃ditatẽ nõ dicit̃ hr̃ditatis, ſed hr̃dis ĩducit̃ hîc p Raph. cu. ad q. ſtatuto cauet̃ ꝙ mulier maritata extrà territoriũ ſi ſuccedat ĩ p̃rimonio, & hæreditate territorij: & mulier primò adijt hr̃ditatẽ, poſteà ſe maritat exrrà territoriũ poterit oĩa retinere: & idẽ voluit Bal. ĩ. l. ſi à mr̃e. ĩ fi. C. de ſuis & leg. hę. & p iſtas gl. dicit Raph. ꝙ ſuſtentatur libell⁹ ſi poſt aditã hęreditatẽ dico peto talẽ rem hr̃ditatis: quia ỽba ĩpropriant̃. l. ſi olei. C. loca. ſecus ſi fideicõmiſſari⁹ diceret, peto talẽ rẽ vt hęreditariã: qa iã adiui vt hîc refert Lu. ro. & adde eũdẽ ro. poſt gloſ. in. l. ĩi. s̈. de fideicõ. hęre. pe. & aliqd in d. §. veteres. adde tñ qđ hr̃ditas adita ẽt appellat̃ hęreditas. l. fi. §. ſin aũt. in ſcđa. & ibi Bal. C. de bo. quę libe.

POMATES.

b ¶ Aditio. Verbum ꝓpterea hîc poſitum limita vt per Bar. ĩ. l. j. §. veteres. in fi. ff. de acq. poſ.

POMATES.

c ¶ Oppo. Vide Cepo. cõſ. xij. col. x.

d ¶ Si quis alicui. Adde Bal. in. l. fi. in prin. C. de admini. tu. & Bart. in. l. non ſolum. §. morte. de oper. no. nun.

e ¶ Pupillum. Vide gl. in. l. iuſiurãdum. quod ex cõuentione. §. ſi tutor. de iureiur.

f ¶ Si per epiſtolã. op. ꝙ tutor. an mandatũ pręlati extinguat̃ morte eius. adde Bal. in. l. mandatum. in. v. colum. & ibi etiã an finiatur mandatũ antianorũ finito officio. C. mandati. adde an mãdatũ factũ nuncio curię per iudicẽ reĩtegra finiat̃. tex. eſt quòd nõ ĩ auth. vt nulli iud. Bar. in l. fundi. de acq. poſ. & hoc no. qa quotidianum.

g ¶ Videt̃ idẽ. Adde Bar. ĩ. l. actor. j. rem tatã ha. & ĩ. l. ambitioſa. ĩ prin. iiij. col. de decre. ab ord. fa. & ĩ. l. ij. ĩ fi. de opti. le.

POMATES.

h ¶ Eũ q. limita vt p Anch. cõſ. cciiij. ỽſ. nõ ob. de acq. hær. l. eũ q & ꝓ declaratione vide Alex. & Are. in. l. q romæ. §. duo fr̃es. in. v. q. ad Bar. ff. de verb. obl.

a ¶ Eum q̄ glos. ponit. de ista materia dixi post Barto. ibi a non omittas videre gl. no. in c. si duob⁹. de rescri. in. vj. vbi iuncto tex. vr̄ velle. ꝙ si duo testamenta sunt facta vno & eodē die ꝙ p̄sumit̄ ꝑ illo testamēto: in quo est institut⁹ ꝓximior. si aūt sunt æquales in gradu instituti, in dictis testamentis, p̄sumit̄ ꝙ illud qđ est prīo p̄ntatū sit cōfectū: & ita etiā ibi intelligit illā gl. Ioā. and. ī nouel. & de hac materia vide etiā late Pe. de anc. & doct. in. d. c. cum duob⁹. vbi dicit̄ qđ etiam p̄sumit̄ ꝓ possessore. & Cy. in. l. fin. C. de edi. di. adri. toll. refert Iac. Bal. idē tenuisse & Bar. brixi. ī q̄ō. suis dn̄icalib⁹. q̄ō. lvj. q̄ incipit, cū duæ mulieres. in fi. ADDE quòd Paul. de cast. refert Ang. vidisse arduā. q. de duobus testamentis factis diuersis temporib⁹, à diuersis notarijs, & diuersis tenoribus: & eadē persona erat īstituta. & se dedisse cōsilium qđ ex vltimo deberet adire hereditatē: non applicando animū plus ad vnū q̄ ad aliud, & ita fuisse obtentū. de quo vide Pe. de anc. cōsi. cclviij. & cclij.

b ¶ Idoneus. Sed qn̄ Papa mandat ad instātiam alicuius ꝙ se informet de aliquo. & si reperitur ita esse, vt fuit narratū sic faciat talis cōmissari⁹, nō pōt ꝓcedere ad executionē, nisi seruata forma & habita diligenti inquisitiōe sup his de quibus Papa voluit ꝙ se informaret, & debēt vocari ꝗ q̄ possent ex hoc ledi. arg. l. fin. C. si p vim vel alio mō. & not. in clemen. vnica de offi. delega. & p Fede. de Se. cōsi. lxxx. & p Old. cōsi. xlij. vbi dicit ꝙ si Papa mandat ꝙ de idoneitate psonæ solēniter inquirat, & si eū idoneū repere-

apparet quod prius, & quod posterius. glo. remittit ad. l. fi. C. de edi. di. Adri. tol. dic vt in. l. j. §. j. de bo. pos. scd'm tabu. vbi glo. ponit[a].

SVMMARIVM.

1 Argumentum à contrario sensu habet locum in mandatis.
2 Explorasse is dicitur quando aliquid ei persuadetur ab his qui scire debent: nec tanta certitudo requiritur sicut in testibus.
3 Papa si mandat alicui quòd prouideat de tali beneficio sibre peritur idoneus. & prouidetur non facta inquisitione, quòd prouisio teneat.

Filiusfa. §. iste legit̄ duobus modis. Primò vt sit. §. ibi, filius acceptis. Secundò vt non sit ibi. §. secundū primā lect. h. d. Et iam† in mandatis habet locū arg. à contrario sensu. h. d. secūdùm aliā lect. h. d. Non valet aditio si nō est seruata forma iussus. h. d. ¶ No. diligenter† ꝙ qn̄ committitur alicui aliqd qđ debeat explorare: explorasse dicitur quando ab his qui hoc scire debent aliquid esse persuadet̄. ꝓ hoc facit. s. de re. eo. l. magis puto. §. nō passim. j. ex qui. cau. in pos. ea. l. hæc aūt. §. j. de verb. oblig. l. hoc iure. & l. ait prætor. §. fi. s. ex quib. cau. ma. & sic non est necesse ꝙ ad hoc quòd exploretur dicat̄ ꝙ quis habeat tantā certitudinē quāta requiritur in testib⁹ qui debēt de necessitate ꝓbare: pro hoc facit. l. cū quidā. §. qđ dicit̄. s. e. & qđ dixi in. l. is pōt. s. e. ¶ † Et inducit̄ in argu. ad. q. Papa mandat alicui ꝙ prouideat tali de tali beneficio si reperiatur idoneus:[b] ille prouidet nō facta inquisitione de idoneitate: an valeat[c]? Et hīc videt̄ casus quòd nō. Sed Inno. determinat cōtra id. Ioā. and. tenet idē extra de offi. dele. c. j. in cle. & ratio eorū est quòd illa verba magis sunt potius modi q̄ cōditionis, cū illa cōditio tacitè inerat: & iō expressa nihil operat̄. vt. l. muto. §. hāc aūt. s. de tut. Ad hūc tex. rn̄. qđ in hereditate illa cōditio nō inest tacitè, put est ī bn̄ficio cōferēdo: & iō aliqd operat̄. & tene mēti.

Sed & si quis. [d] Hæreditatis aditio nō recipit cōditionē. h. d. Facit. l. actus legitimi. de reg. iur. ratio est: qa cōsistit in volūtate: q̄ volūtas firma nō est si cōditio apponat̄.

LEX LII.

Cum hæres. Si pater est furiosus, filius pōt adire, & sibi q̄rere sine iussu. h. d.[e] & hīc est singularis casus. ¶ Oppo. s. eod. de. l. si quis mihi bona. §. iussum. Sol. fallit hīc propter patris fauorem. ¶ Oppo. quòd filius nō possit manumittere: quia patri acquirit: vt. l. placet. j. eo. Solut. quidam ꝙ hīc manumittit vt curator. q. r̄ gloss. reprehendit p. l. seruū. j. de manu. vnde alij dicūt qđ hīc manumittit ex priuilegio patris: tn̄ seruus est. sed hæc solū videt̄ contra literā q̄ dicit ꝙ habeatur pinde acsi paterfa. adiuisset. Dic ergo ꝙ hīc est casus specialis in quo filius non acquirit patri. ad idē facit. l. Imperator. j. ad treb. ¶ Opp. ad hoc de. l. antistitus. §. fi. j. eo. Sol. ibi filius iussu curatoris patris adiuit: ideo acquiritur patri: hīc secus.

Qui ex parte. Non expectatur conditio cuius euentus nihil operat̄. h. d. ¶ Oppo. j. de. l. proxi. Sol. vt ibi glo. signat hīc quædā contraria, & non soluit: tolle solutiones. Dicit gloss. l. pecuniā. ad has duas respon. vt not. in. d. l. iulianus. Dicit Dyn̄. ad. l. huiusmodi. dic ꝙ ibi expectatio pōt impedire trāsmissionem: & iō expectatio aliqd opat̄: hīc nō. ad. l. in illa stipulatione. si calendis, rn̄. ibi expectatio affert debitori cōmodū dilatiōs: hīc expectare nihil opt̄. Non ob. l. aliqn̄. s. ad velle. qa ibi reprobat̄ tota obligationis substātia, vt. l. si mulier. §. fi. e. ti. ad vell. secūdū. Dy.

LEX LIII.

Qui ex duabus. [f] Et iam hæredi hęredis acquirit̄ pro parte portio in conditionis euentū. h. d. Contrà. imo statim pertinuit ad ipsum adeuntem, vt. s. l. proxi. in fin. hoc est fortè contra. Sol. dicunt quidā vt Roge. & Azo ꝙ hīc in partem conditionalem habuit substitutum. vide gl. sed hoc nō videt̄ verū: quia institutō hærede decedēte an̄ conditionis euentum ad hæredem eius de illa portione nihil pertinet etiam cōditione existente, vt. l. fi. in prin. de vul. & pup. & l. liber homo. §. si ita. secūdo responso. s. de hære. institt. nisi dicas substitutum repudiasse. vel expressè dictum fuisse p testatorem ꝙ non admitteret̄, nisi in conditionis defectū: vn̄ ipsi idem Roge. & Azo dixerunt aliter. videlicet ꝙ hīc habebat cōiunctū tamē hæc nō videtur bona: quia dimidia illius partis de latē sub cōditione statim esset sui adeūtis: alia dimidia nō trāsiret ad heredē, primo hærede mortuo ante existentiam conditionis, vt. d. l. liber homo. §. si ita. ¶ Vnde Rog. subaudit maximè. & hæc g est bona lec.[g] vel clarius cōditione facta statim habet totū iure accrescendi: sed aliam partem existente cōditione habet iure institutionis. & si dicas quo modo institutio conditionalis transit ad hæredem. h Respon. speciale[h] est hīc in institutione partis qn̄ non habet substitum, vel coniunctum. trāsit enim ad hæredem sicut ius accrescendi. Idem tenet seq. glo. quam tene menti, & dicam. j. eo. in. l. qui patri.

Qui semel. Portio deficiēs accrescit coħæredi inuito. h. d. ¶ Opp. de. l. cum hereditate. j. eo. tit. Sol. intellige, nisi vellet dimittere.

SVMMARIVM.

1 Statutum loquens de dominio alicuius rei non habet locum in hærede qui fuit dominus fictæ hæreditatis.
2 Et an fictio semper locum habeat?

LEX LIIII.

Heres. Hereditatis aditio retrotrahitur ad tempus mortis. h. d. ¶ Quero, vtrū hoc sit secundū veritatē, vel scd'm fictionem. Gl. dicit ꝙ secundū 1 fictionē, & bene: & secundū hoc† si statutū loquit̄ de dominio alicuius rei, nō haberet locū in hærede c qui fuit dominus ficte hæreditatis iacentis. text. est 2 cū gl. in. l. ij. §. hæc verba. s. de neg. gest. ¶ † Quero vtrū semp hæc fictio habeat locū? Glos. dicit ꝙ nō. ita dicit regula. oīa ferè. j. de regul. iur. & all' hīc aliquos casus. Dic. quidā sunt casus in quibus requiritur viritas: & tūc illa fictio non attendit̄, vt. d. l. iij. §. hæc verba. sic loquit̄. l. hæreditarie. j. de fur. & totus titu. de crimi. expil. heredi. cū enim furtū sit cōtrectatio rei alienæ &c. Requirit̄ ꝙ res sit aliena in veritate: quod nō est in hæreditate iacente &c. Quandoq; licèt illa fictio sufficeret: tn̄ nō potest habere locū: nā vt hæc. l. locū habeat requirunt̄ duo exd trema habilia, sicut in qualibet fictione trāslatiua: vt. l. sciendū. & l. deniq;. s. ex quib⁹ cau. ma. & l. scripturæ. s. ad. l. aquil. & l. quoties. j. de noua. l. cum q. §. fi. j. de verb. oblig. ita sunt hīc quædā quæ extingūtur morte defuncti: & ideo cum nō reperiant̄ tempore aditionis non possunt ad heredem pertinere: e quia vltimum extremū deficit, vt no. in. l. heres in omne. s. eod. quedam nō erant tempore mortis nec potuerunt inchoari iacente hæreditate, vt acquisitio vsufruct⁹, vt. l. vsusfructus. de stipu. ser. vel vsusf cap. vt. l. fi. §. fi. & l. ceptam. de vsuca. & in istis similiter hęc fictio non habet locum: & ad istam reducuntur omnes casus positi in glo.

SVMMARIVM.

1 Per alium possum quod non possum per me.
2 Hæres quis possit hæreditatem aditam repudiare, ne portio deficiens sibi accrescat?
3 Abstentione unius cohæredum quando possit ille qui adiuit ex toto recedere?
4 Aditio quòd deferatur conditione ex lege ista.
5 Hæredi datur condictio huius. l.
6 Filia quæ adiuit pro parte contingente hæreditatem matris si decessit relicto filio ex uiro suo, an alia portione deficiente filius ipse possit ex persona matris repudiare. & habere ex persona sua. ut auum maternum excludat?
7 Dispositio huius. l. quòd habeat locum, etiam si hæres inuentarium non conficeret.
8 Creditores si non sint sed legatarij, an habeat hæres beneficium huius. l.
9 Creditores si non sint, nec legatarij in hæreditate, sed aliæ applicationes quæ requirunt laborem animi, & personæ an hæres habeat hanc electionem?

rit prouideat. ꝙ habet necesse an̄ suā ꝓuisionē inqrere. arg. l. cū hi. §. si ptor. s. de trāsact. & l. magis puto. §. si q̄s alienū. ff. de re. e. & hoc propter formā mādati q̄ est seruāda. c. cum dilecta. de rescri. vn̄ subdit Pau. de ca. hic licet Old. nō alleget ꝙ caute la est ꝙ cōmissari⁹ ꝓnunciet, & declaret se informationē habuisse, & ita reperisse, & ꝙ de hoc appareant acta notarij: aliās nō staret̄ simplicibus verbis eius. arg. c. qm̄ contra falsam extra. de ꝓba. & qđ no. glo. in cle. cū ei quē. de concess. preben.

c ¶ An valeat. Vide Bal. in. l. ij. in. ij. col. C. quādo ꝓuo. non est ne.

d ¶ Sed & si q̄s. Vide Bar. in. l. & si conditionalis. s. de auto. tuto.

e ¶ Hoc dicit. Vide Bart. in. d. l. placet. j. eodem.

f ¶ Qui ex duabus. Istum text. hīc faciūt sing. Bal. Ang. & Imo. & est limitatio a. l. §. & qd si tn̄. in. l. gallus. s. de lib. & posth. & l. fi. C. de isti. & substi.

g ¶ Bona lect. Vide Pau. de cast. hic.

POMATES.

h ¶ Speciale. Vide p Lud. Ro. cōsi. xxj. ij. col. j. volu.

a ¶ Cum hęreditate. Et hãc.l.tã in extra neo q̃ in suo limitat Bartol.in.l.vel testõ.C. de ĩpuberũ.p.l.si tu ex parte.j̃.eo.& an ista.l. habeat locũ in eo q est institut⁹, & pupillo substitutus. Bar.est sibi contrarius in.l.fi.j̃.eo.& in l.j.§.his ita.C.de cadu.tollen.

b ¶ Necessarijs. Si filius ergo hæres. an sit fundata intẽtio creditoris cõtra filiũ statim adde casum scd'm Bal.ĩ.c.j.in princ.an agna.vł fil.& ibi est tex.sing.scd'm Bald ꝙ bñficiũ abstinendi est de iure ciuili.dẽ quo vide Bal.ĩ.l.si pr̃na.C.q̃ ĩ frau.credi.& vide Bal.in.l.j.de his q añ ap.tab.& ꝙ sit de iure ciuili tenuit Salice.in.l.apud hostes.j̃.de su.& legi.hęre. ꝓ hoc etiã facit.l.j.š.si vt se ab hęred.absti.& l.defunctis.C.de legiti.hęre.vbi tractatur de bñficio abstinẽdi sumpto de iuris ciuilis ꝓuisione: &ex hoc resultaret maxima vtilitas cũ duraret.xxx.anno. aliâs aũt durat anno : sed tamen videt̃ quòd sit de iure p̃torio p.l.istã.& qa tex.d.l.fi.alł.p Bal.in.d.l.j.de his q añ ap.tab.non loqt̃ de bñficio abstinẽdi: sed de bñficio inuẽtarij qd' dat̃ etiam extraneis heredib⁹ vt ibi patet in.d.l.j.&.d.l. defunctis.recitauit dispõnẽ iuris p̃torij:tñ põt dici ꝙ duret.xxx.an. qa fili⁹ vtit̃ bñficio abstinẽdi dũ cõuenit̃ à creditorib⁹ hęreditarijs p viã exceptionis:& sic erit ꝑpetuũ.l. purè.§.fi. de except.do. vide Bal.in.c.j.in princ. an ag.vel filij.& ĩ.l.j.in.vj.col.& se.& ĩ iij.q.C.qñ non pe.par.pet.accr.& ĩ.l. q se patris.C.vñ li.in.vij.col.& ꝙ sit de iure ciuili:vr̃ ꝓbari in.l.j.in princi.j̃.de colla.do. sed ꝙ sit de iure p̃torio ostendo.nã ius ciuile bñ põt facere quẽ esse hęredẽ.aut.hoc am

LEX LV.

Cum hæreditate[a]

Propter vnum abstinentẽ potest alius
qui adierat à toto recedere:nisi credito
res eum pro parte abstinentis noluerint molestare
idẽ de hęrede eius.h.d.cũ.l.seq.& est valde singula
ris lex,ibi.dũ dicit tex.portione: tũc ille qui adiuit
nõ poterit à toto recedere:qa &c.vt sequit̃ in textu.
Ibi,cũ dicit tex.debẽt:dic vt ipsum cui accreuit nõ
cõueniãt vltra vires illius portiõis.Ibi cũ dicit tex.
dentur.hæres ergo est in totũ,nõ tamen tenet̃ ꝓ il-
la portione vltra vires illius portionis.¶ No.quòd
1 possum p alium qd' non possum per me. ¶ †Op-
ponit gloss.sed nõ sol.dic ergo ibi.l.in seruitute. sed
hoc accidit hîc ꝓpter inopinatũ casum q̃ ratio ibi
cessat.Ibi cũ dicit glo.l.penul.imó est.l.antepenul.
& cõcor.qd' intellige vt ibi,in gl.ad.l.si certarũ.§.j.
dicit ꝙ cõcor.vel est speciale in milite:& de hoc no
tatur p Dy.extrà de reg.iur.in.c.qd' alicui nõ licet
lib.vj.vbi de hoc per eũ.¶ Venio ad secũdã partẽ:
& primò reuoco in dubiũ intellectũ tex.quẽ gl.le-
git duobus modis.secundã lecturã tenent docto.p
l.si minor.j̃.eo.q̃ lectu.placet in effectu p.l.antepe.
j̃.ad trebel.& per.d.l.si certarũ.§.j.š.ti.j.tamẽ quia
expositio facit magnam violentiam literę:ideo ex
pone tex.vt dixi legendo literam:& recidit in eun-
dem effectum.¶ Oppo.quis non potest decedere
pro parte testatus, & pro parte intestatus, vt.l.ius
nostrum.j̃.de reg.iur.Solu.vt dixi legendo literam.
2 ¶ †Oppo.de.l.qui ex duabus.in fi.š.eodem. Solu.
quidam.aliud in extraneo repudiante:aliud in suo.
ita tangitur hîc:& ibi Ioan.dicit idem in suo, & in
extraneo,vt hîc in prima glo.& gloss.mag.qd' te-
net glo.C.eo.l.quidã elogio.ratio:quia p beneficiũ
abstinendi habet suus idem qd' emancipatus,vt.l.
nã nec emancipatus.j̃.de leg.j.&.l.pro hęrede.§.pa
pinianus.š.eo.¶ Oppo.š.eo.de.l.si duo.Sol.ibi vn⁹
primò repudiauerat,alius postea adiuit:hîc primò
adiuit & sequuta est postea repudiatio:& sic inopi
natus casus posteà euenit. ¶ Oppo.ꝙ hæc electio
nõ tribuat̃ ei:vt.l.si minor.j̃.eo.Solu.ibi fuit absten-
tus p restitutionem in integrũ cũ iã adiuerat:hîc ve
rò nunq̃ adiuerat.¶ Oppo.ad hanc solu.de.l.ante-
penul.ad trebel.Sol.ibi,in fideicõmissario qui sen-
tit commodum aditę hæreditatis:ideo eius absten-
tione aggrauatur in hoc quòd aut totum retineat
vel à toto recedat.Sol.præcedens loquitur in hære-
de qui se abstinet per restitutionem.non debet igi-
tur nocere alteri cohæredi qui vult sua portiõe esse
3 contentus:& sic reassumo.†Aut quis primò adiuit
demum sequuta est repudiatio alterius : aut repu-
diatio pręcedit aditionem.Primo casu,aut repudia
tio sequuta est ipso iure:aut beneficio prętoris viui
restituentis:si ipso iure loquitur hæc.l.si beneficio
prætoris viui:aut loquitur in cohęrede.aut in fidei-
commissario.Secundo casu scilicet quãdo repudia
tio p̃cedit aditionẽ:aut ille q posteà adiuit hoc scie-
bat:& ita loquit̃.l.si duo.š.eodẽ.aut ignorabat:& ha
bet locum hæc.l.eadem ratione. ¶ Quæro primò
4 †quo iure deferatur hęc aditio? Respon.quòd con-
ditione ex lege:cũ enim hîc inducatur aliquid in fa
uorem alterius producit actionẽ & exceptionem:
vt.l.statuas.de acqui.re.domi.possumus etiam dice
rę quòd hîc expediatur officio iudicis,vt.l.si certa-
rum.§.j.circa finem.ibi dum dicit compellendum
esse &c.Sed certè alius casus est ab isto:vnde mihi
plus placet quòd oriatur cõditio ex hac.l.& etiam
5 exceptio,vt statim dicã. ¶ †Quæro cui datur ista
cõditio.Respon.hæredi in cuius fauorem facta est
hęc lex:vt.l.fideicommissa.§.interdum.j̃.de leg.iij.
ergo agit hęres cõtra creditores,& eos facit euoca-
ri vt detur ipsi potestas à toto recedendi ꝓpter por
tionem obuenientem:tũc si creditores impedire no
lunt,possunt dicere se contentos esse eius portiõe,
& ꝓ residuo non tenet̃ vltra vires huius portionis.
vel si volunt deferunt illi electionem recedẽdi à to-
to vel defendendi pro toto:nisi enim per creditores
deferat̃ electio,nõ potest hæres hoc facere, vt hac
l.ibi: quia non potest hæres exonerari, nisi defe-
ratur conditio:posses ibi intelligere ꝙ hæc electio
deferatur ipso iure,nisi creditores dicãt se velle esse
contentos eius portione:& tũc erit illa practica:qa
hęres expectabit ꝙ creditores eũ citent:& ipse hæ-
res excipiet ꝙ ꝓpter portionẽ accrescẽtẽ vult à to
to recedere:creditores explicabunt ꝙ sunt cõtenti
ꝙ r̃ndeat pro portione sua:ꝓ alia nõ teneat̃ vltra vi
res hęreditarias.Item aduerte ꝙ hîc nõ permittitur
hoc hæredi nisi propter creditores: & sic si nulli
essent creditores,hæc electio nõ cõmitteret̃ hęredi.
nisi eñ creditores sint & nolunt molestare,non dat̃
sibi illa electio,multòmin⁹ vbi nulli creditores sunt:
quia nec volunt nec possunt molestare.¶ Et hoc di
6 xi in.q.de facto*nihil ꝓposita*†filia adiuit hęredi-
tatẽ matris ꝓ parte sibi cõtingente:& sic ꝓ illa par
te acquisiuit vsumfructũ patri suo.decessit remanẽ
te filio ex viro suo:alia portio deficit:nunc filius vo
lebat totã repudiare,vt sic nõ haberet eã ex ꝑsona
matris,sed posset habere ex ꝑsona sua:& p hoc ex-
cludet auũ maternũ ab vsufructu.certè nõ põt. nã
iste auus non est creditor hęreditarius:nõ eñ debe-
bat habere à matre sed à filia sua:& idẽ*est dicẽdũ*
cũ nullus sit creditor hęreditari⁹,hæredi non defert̃
7 hæc electio vt hîc.¶ †Quæro an hęc.l.habeat locũ
hodie si hęres inuentariũ nõ cõficeret? Puto ꝙ sic.
nã ꝓpter omissionẽ inuẽtarij nõ grauat̃,nisi in hoc
ꝙ teneat̃ insolidũ:& ꝙ non possit vti beneficio fal.
ꝙ autẽ ꝑdat bñficiũ huius.l.nõ reperit̃ expressum.
vt in corpore de hęredi.& fal.§.si verò non defece-
8 rint.¶ †Quæro qd si creditores nõ sunt,sed legata
rij.Videt̃ ꝙ habeat locũ hæc.l.quia quò ad ipsum
hęredẽ legatarij sunt creditores.l.j.C.de bo.auto.iu
di.pos.in cõtrariũ facit:quia scd'm hęc tẽpora quis
legatarijs nõ tenebat̃ vltra vires hęreditarias,vt.l.j.
§.pe.j̃.ad treb.&.C.de legatis.si vniuersæ.cũ ergo
non portãt aliquod onus illa.l.nõ prouidebat.hodie
fortè secus:nã tenent̃ insolũ, & vltra vires hæredi-
tarias.posset dici hanc legem locũ habere,nisi dice
res ꝙ insolidũ tenet̃ ꝓpter delictũ suũ:quia inuẽta
riũ non fecit:ergo &c.Sed posses respondere : quia
hoc delictũ nõ respexit portionẽ alteri⁹ : ergo non
debet amittere beneficiũ huius.l.qd' est ꝓ illa:vt.l.
9 rescriptũ.j.de his q.vt indig. ¶ †Quero : qd si non
sunt nec creditores,nec legatarij:sed sunt in hęredi
tate alię implicationes,quę fortè requirũt laborem
animi,& ꝑsonæ.Puto ꝙ ꝓpter hoc nõ deferatur ei
hæc electio.solũ eñ ꝓpter creditores defert̃,vt hîc
patet.& no.in ista.l.cũ hęreditate.ꝙ quãuis qs ha-
beat cohęredẽ:tñ suus hæres dicit̃,vt ibi.siue suo si-
ue extraneo.Nec obst.j̃.ad tre.l.apud iulianũ.§.idẽ
iulianus.qa verũ est ꝙ desinit esse suus hæres quãtũ
ad ea q̃ ex testamento dependẽt.sed illud qd' pos-
sit abstinere,vel nõ dependet ex testamẽto:ad hoc
facit.l.ꝓ hærede.§.papinian⁹.š.eo.&.l.ij.C.eo.facit.
l.ex pte.j̃.e.dixi in.l.si fili⁹.de vul.& pupil.substitu.

SVMMARIVM.

1 *Intentio creditorum contra filium, an sit fundata nisi filius probet se abstinuisse?*

LEX LVII.

b Necessariis.[b] Suus habet à pretore beneficiũ ab
stinendi, si se solenniter nõ immiscuit:
sed si solenniter immiscuit, tunc secus:
nisi restituatur vt minor.necessarius verò hæres nul
1 lo modo abstinere se põt.h.d.¶ †Quero vtrũ[c] fun-
c data sit intentio creditorum contra filium nisi fili⁹
ꝓbet se abstinuisse?Quidã dicunt ꝙ sic.gl.est con-
tra hoc in.l.j.C.si vt se ab hęre.absti.& ibi moderni
vacillant.veritas est illa ꝙ vtraq; opinio põt susti-
neri.nã filius q venit de iure ciuili est hæres noĩe,&
effectu:vt hîc,& in.§.sui.institu.de hered.quali.&
diffe.&.j̃.tit.ij.l.j.§.q sunt in potestate.&.j̃.de cõdi.
& demon.l.in cõditionib⁹.&.l.ij.š.de condi.furti.C.
de cura.furio.l.fi.§.j.š.eo.l.more:secundo responso.
& ideo creditoribus tenet̃ & illo onere nõ eximitur
filius nisi vellet se abstinere,vt hîc dicit tex.& in.d.
§.sui.oportet ergo ꝙ filij volũtas declaret̃,vt.l.si ita
legatũ.§.illi si volet.j.de leg.j.& hoc mõ ꝓcedet opi
nio antiquorũ.Sed pone ꝙ creditor egit cõtra filiũ,
& fili⁹ in nulla pte iudicij fecit aliquẽ actũ p quem
videatur

plius.C.de fideicõ.& no.in.l.in substitutione.ff.de vulg.& pu.& ius p̃toriũ nõ.l.& si fine.§.sed ꝙ papinia.ff.de mino.vnde si esset de iure ciuili sequeret̃ ꝙ filio abstinẽte nũquã ex potẽtia suitatis cõfirmarent̃ tabulę pupillares, & alij effectus suitatis nõ resultarẽt q idẽ operantur ꝙ aditio hęreditatis cõtra.l.fili⁹ q se paterna.& l.si pupillus.š.eo.& l.si filius qui patri.de vulg.& pupil.ꝓ hoc etiam facit.§.sed his pmisit prętor.instit. de hęre.quali.& diffe.

POMATES.

c ¶ Quero vtrũ. Vide Alex.cõsi.cxxxvij.in princ.& in.l.nõ hoc.in.ij.col.C.vnde legiti.

videatur se immiscere, vel fortè fuit contumax. & sic de eius voluntate ni-
hil apparet: poterit ne condemnari quasi creditorum intẽtio sit fundata?
Videtur ꝙ sic per ea quę dicta sunt: quia tenet̃ nisi appareat voluntas cõ-
traria. contrarium tamen est verum. sicut eñ ille qui obligatus est purè: &
obligatio illa speratur nouari in conditionis euentũ non potest interim
conueniri, vt. l. pecuniã. ff. si cer. pet. ita iste filius licèt sit obligatus: quia spe
rat̃ tolli ista obligatio in cõditionis euẽtum, sed si voluerit abstinere, inte-
rim conueniri nõ potest, nec habet necesse hoc opponere: quia ius inducit
hoc: quia id qđ est verũ à iure inductũ non est necesse exprimi ꝑ hominẽ.
& hîc est casus. ꝑ. l. j. C. si vt se ab hæredi. absti. ibi fides veritatis verborum
adminicula nõ desyderat. & idẽ habet̃ in. l. ei qui. ff. e. facit. l. q̃ sub cõditiõe.
in fi. de condi. insti. & hoc modo vera est opi. gl. quæ dicit ꝙ interim nõ est
hæres quantũ ad commodũ vel incõmodũ: quia nõ potest vt hęres cõueni
ri. & eodẽ modo ꝓcedit sequens opi. posita hîc in glo. dum dicit tenet̃. i. te
neri videt̃ prima facie: quia verè tenetur, licet non effectualiter: vt dixi. di-
ces tu glo. ista quæ dicit eũ non esse hæredẽ quantũ ad commodũ, cõtradi
cit ei qđ dixi in. l. filius. & l. iulianus. ff. eo. & cõtra tex. in. l. si filius qui patri.
de vulg. & pup. Respon. quoddã est cõmodũ ex ipsa hęreditate ꝓueniens
quod non potest ab incõmodo separari vt sunt debita, & credita hæredita
ria: & in istis procedit quod dicit glo. quædã sunt cõmoda non ex ipsa hæ-
reditate, vt quod cõfirment̃ tabu. pupil. & tutelę dationes: & in istis opera
tur existentia sui hęredis etiam post abstentionẽ, vt in contrarijs. ¶ Opp.
de. l. cum quasi. §. sed & si qs. de fideicõ. lib. Solut. ibi est speciale in liberta.
& de hac existentia sui hæredis dixi in. l. si filius qui patri. de vulg. & pup.
substitu. ¶ Oppo. de. l. ait prętor. §. non solùm. ff. de mino. Solut. vt in gloss.

LEX LVIII.

EX parte hæres. Suus licèt habeat cohæredẽ ex-
traneũ pro sua parte est necessa
rius: nisi sub cõditione fuerit institutᵉ. h. d. No. quod in summa
rio dixi simile est in suo & necessario. dixi. ff. eo. l. cũ hęreditate.

SVMMARIVM.

1 *Ius substitutionis pupillaris etiam hæreditate adita non transmittitur ad hæredes.*
2 *Ius accrescendi simplex non habet locum in diuersis hæreditatibus, sed quando est uni-
tum cum pupillari substitutione sic.*
3 *Ius accrescendi unitum cum pupillari substitutione quòd habeat locum etiam post
aditam hæreditatem.*
Ius substitutionis præfertur iuri accrescendi.
4 *Dispositio huius. l. an habeat locum, siue adiuit pupillus, siue non?*

LEX LIX.

QVi patri hæres. Non est alibi ista. l. quæ est no-
ua, & singularis & non habet
parem nec concordantem. & h. d. Ius accrescendi transit ad hę
redem: & si est vnitum cum pupillari substitutione trahitur ad
eam, vt habeat locum post aditam hæreditatem: & trahat̃ ad bona impu
beris. h. d. & primò ponit dictũ. secũdo declarat illud habere locũ in hære-
de hęredis, secũda ibi: quod sic. ¶ Quæro ante omnia quid vult dicere tex.
nam & si ipsum &c. Rñ. hæreditatis paternę aditio obligat hæredem, vt co
gatur habere pupillarem: sed obligationes transeunt in hęredes: ergo hære
des hæredis habere coguntur. ¶ Oppo. ff. eo. de. l. quęsitum. §. fi. Solu. ibi nõ
adiuit paternam. ¶ Oppo. de. l. si filius qui patri. in princip. ff. de vulga. &
1 pup. Solu. vt ibi. ¶ Venio ad gloss. magnam. & oppo. † Ius substitutionis
pupillaris non transmittitur ad hęredes, vt. l. qui liberis. §. fina. de vulga. &
pupil. & l. sed si plures. in prin. eod. titu. Solu. Dicit Ludo. Roma. hîc fuit ꝓ
priũ nomẽ substituti expressum: ibi appellatiuum. glo. nõ damnat hanc
sol. tamẽ hæc est falsa primò* quia facit* contra text. in. l. qui habebat. ff. de
vulg. & pup. secundò contra rationẽ. magis eñ transmittit̃ qđ relictũ est
sub nomine appellatiuo hæredis q̃ sub nomine ꝓprio, vt. l. cũ ita. de cõdi.
& demon. Vnde glo. sol. secũdo modo ꝙ hîc nõ venit per ius substitutio-
nis: sed per ius accrescendi, & hæc est vera vt statim dicam. Tertij dicunt
quòd hîc loquit̃ qñ pupillus adiuit: in contrario secus. innuit quòd indistin
ctè quãdo pupillus adiuit vt tunc ius substitutionis transmittatur ad hęre
dem quod est contra casum. l. qui habebat. ff. de vulg. & pup. & contra. l. j. §.
in nouissimo. C. de cadu. tollen. teneo ergo pręcedentẽ sol. ꝙ hîc venit ꝑ ius
accrescendi. vt probat tex. ibi, accrescendi iure &c. ¶ Sed extra glo. oppo.
2 † ius accrescendi non habet locũ in diuersis hæreditatibus, siue deferat̃ ex
diuersis testamentis, siue ex vno, vt. l. si sub cõditione. ff. quib. mo. vsufru.
amit. & l. si duobus. ff. tit. j. & l. ij. C. de testa. mili. & quod ibi no. Rñ. verum
est in iure accrescendi simplici: vt in contrarijs. sed si est vnitũ cũ pupillari
substitutione trahit̃ ad ea vt porrigit̃ ad bona impuberis. hîc est casus sin-
gularis. ꝓ hoc facit. l. qui ex duabus. in prin. ff. eo cũ glo. & in. l. ij. C. de test.
a mili. & qđ ibi no. in vltima sol. [a] Item contra. ius accrescendi nõ habet locũ
3 post † aditam hęreditatem in proprietate: vt. l. j. in fi. ff. de vsufru. accre. sed
hîc filius adiuit hæreditatẽ paternã: ergo non habet locum. Rñ. illud est ve
rum in iure accrescendi simplici: sed si est vnitum cũ substitutione pupil-
lari trahit̃ ad eã vt habeat locũ ꝙ post aditã hęreditatẽ: & hoc est singula-
re hîc: ꝙ ergo dicimus ius accrescendi transit ad hæredes, hoc est de iure
cõmuni, vt. l. hæc scriptura. §. fi. de cõdi. & demõ. & l. si ex pluribᵉ. ff. de suis
& legi. hære. & l. j. §. his ita. de cadu. tol. sed ꝙ trahat̃ ad bona impuberis &
ꝙ habeat locũ post aditã hæreditatẽ est hîc singulare ꝓpter vnionẽ quã
…et cũ substitutione pupillari. Dicit tñ gloss. & bene ꝙ istud est verum
cum alij iure substitutionis admitti non possunt:
quia nõ erant, vel erant exclusi. nã si esset ius substi
tutionis, præfert̃ iuri accrescẽdi allegat glo. de hęre.
& fal. §. si verò. & de vulg. & pup. l. qui habebat me
b lius ꝓbat̃ in. l. ij. § si duo. j. de bo. pos. secundũ tab. [b]
¶ Opp. de. l. si ex pluribᵉ. in fi. j. de suis & legi. hęre.
Sol. gl. ibi, in vulgari: hîc in pupillari. Certè hîc non
loquit̃ in specie substõnis pupillaris tñ. vt dixi imò
etiã in iure accrescẽdi. Alij tenẽt ꝙ hîc suus fuit sub
stitutᵉ: ibi extraneus. nec hoc placet. nam tex. dixit
hîc ꝙ substitutũ obligat aditio, nõ ꝙ suᵉ fuerit. Alij
dicũt ꝙ hîc erat substitutᵉ q adiuit ĩ parte ĩ qua erat
institutus: sed ibi substitutᵉ nõ erat institurᵉ. sed ista
sol. nõ est bona. primò qa facit cõtra text. l. j. secũdò
cõtra. l. sed si plures. de vulg. & pu. vbi hęres institu
tus non transmittit ius pupillaris substõnis. Dic er-
go ꝙ ibi* loquit̃* in iure substõnis: hîc in iure accres.
qđ trãmittit̃: & sic cõcordat cũ lege illa. ¶ Op. de
4 l. toties. j. eo. sol. vt ibi. ¶ † Quæro an hęc. l. locũ ha-
beat siue pupillus adiuit, siue nõ? Gl. in fi. dicit non
esse curandũ de hoc cõtrariũ no. in. l. toties. j. e. & C.
de cad. tol.* in. l. vnica.* §. finaũt aliqd sub cõditione.
& illud videt̃ verius. Si eñ pupillus nõ adiuisset pa-
ternã hęreditatẽ, ius accrescẽdi nõ esset vnitũ cũ pu
pil. substi. imò diuersa respicerẽt: qa ius accrescendi
hęreditatẽ paternã respuit, ius aũt substõnis hęredi
tatẽ pupillarẽ. Sed tũc instat̃: quia rõ tex. est vnifor
mis. siue pupillus adiuit, siue nõ. cũ eñ substitutus
adiuit paternã est obligatus habere pupillarẽ, siue
pupillus adiuit siue nõ: & ita loquit̃ prima glos. hîc
posita, & bñ: ergo ista obligatio ad hęredẽ transibit.
Rñ. quando substitutio nõ esset vnita cũ iure accre
scendi nõ trãsiret ad hæredẽ: quia est ꝑsonalis obli-
gatio. sed qñ est vnita cũ iure accrescẽdi: tũc transit
ad hæredẽ: quia ius accrescẽdi nõ extinguit̃ cũ per
sona: & hoc est qđ dicit tex. hîc cõiungi cum pater
na hęreditate: & ex hoc quod ponimus hîc pupillũ
adiuisse apparet ꝙ non põt succedi ex vulgari taci
ta, vel expressa. non habentur hîc alia.

LEX LX.

FIlium. Institutus qui adit ab inte
stato videt̃ repudiare ex
testõ: & facit locũ substituto. h. d. ¶ Op
po. ꝙ nõ sit necesse ꝙ probare fuit sa-
nę mentis, cum præsumat̃, nisi ꝓbetur cõtrariũ, vt
l. nec codicillos. C. de codicil. Sol. glos. ꝙ probat̃ eo
ipso ꝙ cõtrariũ non ꝓbatur. ¶ Op. de. l. nec is. §. hę
res. ff. eo. & l. mater. de inoff. test. Sol. glo. hîc sciebat
sibi hæreditatẽ esse delatã alias secus vt in contra-
rijs: & ista est vera: & si dicas imò ignorabat: qa pu-
tabat patrẽ dementẽ fuisse, vt dicit̃ in tex. Rñ. præ-
sumptio est ꝙ sciuerit veritatẽ, eo ꝙ sit filiᵉ, vt. l. octa
ui. vnde cog. vñ illis suis verbis quibᵉ dixit patrẽ de-
mentẽ nõ credit̃, sed si verè erraret in facto credens
eũ dementẽ fuisse: tũc repudiasse nõ videt̃, vt hîc in
cõtrarijs. Alij dicũt ꝙ hîc errabat in iure: q̃ sol. non
est vera ꝑ tex. q dicit tãq̃ pater demẽs fuerit: vñ ex-
presse loquit̃ ꝙ in facto errabat, nõ in iure: qd aũt si
ĩ iure errabat: dicã ĩ. l. Clodiᵉ. j. e. nõ habetis hîc alia.

LEX LXI.

c **SIminor.** [c] Portio abstinẽtis se per
restitutionem non accre-
scit cohęredi inuito. h. d. ¶ Oppo. ff. eo. de. l.
cum hęreditate. dic vt ibi.

LEX LXII.

ANtistius. Qui implet condi-
tionẽ, nõ videtur adi
re, nisi expresse hoc animo fecerit. h. d.
¶ Op. de. l. iam dubitari. dę hære. insti.
Sol. distingue vt ibi, & l. j. §. sed si parẽdi. ff. de cõdit.
ob. cau. & l. ei qui ita. de cõdi. insti. ¶ Oppo. quòd
nõ valeat ista cõditio si iurauerit, vt. l. q̃ sub cõditio
ne. de cõdi. insti. Sol. vt gl. quia ibi loquit̃ de iuramẽ
to futuro: hîc de ꝓterito. & de hoc habuistis* in. d. l. ei
qui ita*. ff. de cõdi. insti. & de cõdi. ob causam. l. j. &
l. iam dubitari. ff. de hęre. insti. Quærit Dy. an ille q
agit quærela in effectu videat̃ esse hęres eo ipso ꝙ
obtinet? Glo. format istã qõ. in. l. quemadmodum.
ff. de inoffi. testa. dicã in. l. cum quidã. j. de boñ. poss.

Si seruus. Si dominus serui mutat̃, nouus
iussus requiritur. h. d.

a ¶ Vlti. solut. ꝓ hac
sol. facit quod in si-
mili dixit Bar. in. l.
iij. §. Cato. in. iij. op
po. princ. vbi alleg.
istã. l. de verb. obli.

b ¶ Secundũ tab. &
l. ij. alias. ij. ff. de in
iust. test. ij. rñso. &
nota. Bar. in. l. re cõ
iuncti. versi. sed cir-
ca hoc moueo tale
dubium. de lega. iij.

POMATES.

c ¶ Si minor. No. ca-
sum notabilem in
quo portio hęredi-
tatis non accrescit
cohæredi. Et vide
aliũ in. l. cũ hęredi-
tate. ff. eo adde aliũ
nisi testator prępo
suisset dictionẽ ta
xatiuã: quia tũc nõ
accrescit, vt elegan
ter ꝓbat̃ in. l. luciᵉ.
§. q̃ habebat. j. ad
trebel. licet aliq al-
legẽt text. in. l. ij. C.
de testa. mil. q tex.
non bene ꝓbat. ad
de aliud quãdo suᵉ
q habet cohæredẽ
abstinuit: quia tũc
nõ accrescit cohę-
redi quó ad pote-
rit suã abstentionẽ
reuocare. vt singu-
lariter volunt Mo
derñ. in. l. fina. C.
de repu. hęre. & fa-
cit tex. ĩ. §. papinia
nus. l. pro hærede. ff.
eo. licet aliqui mo-
derniores ibi cõtra
tradicant.

POMATES.

c ¶ Si minor. Limita
vt per Lan. in. l. j. ĩ
prin. C. qñ non pe.
par. petere accresc.
& ibi per Iasonem
in vlti. col. & ꝑ Ale
xan. in. l. j. §. ij. in fi.
ff. de oper. no. nun.

a ¶ In libro. Intellige vt per Iaso. in. l. infantis. in fin. C. qui admit.

a In libro. [a] Furiosus non acquirit voluntate sua, sed volūtate legis, vel alterius cum iussu curatoris. ¶ Oppo. de. l. cum hæres institutus. s. eo. Sol. si filius adit sua sponte siue iussu curatoris, acquirit sibi, non patri: si cum iussu curatoris, tunc acquirit patri: vt hîc quod tene menti.

LEX LXIII.

Seruus. Seruus pluriū pōt partē vni acqrere & partē sibi, si fuerit manumissꝰ. h. d. ¶ Op. q adeūdo partē videt̃ adire totū ab initio, vt. l. j. & ij. s. eo. Sol. iuriscōsultꝰ soluit in. l. cū solus seruus. j. e.

LEX LXV.

Si seruus. Seruus plurium potest omnibꝰ necessarius hæres existere. h. d. ¶ Oppo. seruus cōis nō potest institui hæres necessarius ab vno ex dñis, vt. l. sed & si sub cōditione. §. si seruū cōmunē. s. de hære. insti. & insti. de dona. §. fi. Sol. secūdū iura digestorum debetis intelligere q oēs dñi simul decesserūt, vt. l. duo socij. de here. insti. vel oīm hereditas peruenit ad vnū: hodie aūt procedit & sine dubio q potest seruus cōmunis institui ab vno ex socijs, vt. l. j. C. de com. ser. manumis.

LXE LXVI.

Seruus. Ex cōiunctione legali in hereditate locus est iuri accrescendi. h. d. & est no. in legato proprietatis: dic esse secus in vsufructu: idem in glo. vide eā. & vide qđ dicā in. l. ꝑ xi. ¶ Opp. de. l. & ꝑculo. j. de leg. ij. vbi nō est locus iuri accrescēdi. Sol. illud est verū in legato ꝓprietatis: hîc in hæreditate: & est rōne qs decedat ꝓ parte testatus: qđ in legatis cessat. & vide qđ ꝑ me no. in. d. l. & ꝑculo. ¶ Sed contra hoc op. de. l. j. §. j. s. de vsufr. accrescē. Sol. illud est verū in vsufru. aliud in legato ꝓprietatis: & tene menti istā glo. & not. & signa eam.

SVMMARIVM.

1 *Hæres institutus si insolidum decedat intra annum, & transmittat ius deliberandi ad plures hæredes, an poterunt adire separatim.*

LEX LXVII.

Cum solus seruus. Seruus pluriū pōt seperatim adire propter separationē q̃ à. l. inducit̃, licet nō a testatore. h. d. ꝑ hoc apparet solutū cōtrariū qđ feci in. l. seruꝰ duorū. s. e. ¶ 1 † Quero hæres institutꝰ in solidū decessit intra annū: & trāsmisit ius delibe. ad plures hæredes: vtrum habebūt necesse oēs adire simul, an vero poterit qlibet separatim: dic q qlibet separatim, vt hîc. licet eñ in ꝑsona morietis id ius nō esset diuisum: tñ in ꝑsona hæredis ꝑ. l. diuidit̃. sicut cætera iura hæreditaria: & poterunt separatim adire vtilitatis cā, ne alterꝰ festinātia alteri noceat, vt hîc, &. l. legatariꝰ. in prin. j. de leg. j. & alijs postea repudiantibus vel exclusis erit locus iuri accrescendi in hæreditate, vt. s. eo. l. proxima.

SVMMARIVM.

1 *Gradui præcedenti quandiu locus est, non uenitur ad sequentem, & nu. 3.*
2 *Hæreditas habetur pro repudiata transacto tempore.*
4 *Institutus & substitutus quando concurrant?*
5 *Adire quando uidetur qui non adiuit intra terminum, uel repudiat.*
Contumacia semper interpretatur in id quod contumaci est deterius, & aduersario utilius.
6 *Practicam huius legis nota, & quātum tempus statuere debet iudex.*
7 *Petere qui possint ut statuatur tempus hæredi ad adeundū.*
8 *Substituto statuitur terminus stante tempore substituti, qui incipit finito tempore instituti.*
Dilatione pendente potest dari à iudice alia dilatio, quæ incipiat illa finita.
9 *Potestates unius terræ tres si fuerunt electi unus post alium: si secundus decedat deliberante primo tertius admittitur.*
10 *Testator si filio instituto pupillariter substituit titium: & quandocunq; titius decesserit sine liberis substituit ei sempronium. titio prædefuncto pupillo. sempronius admittitur ex substitutione pupillari.*

b ¶ Quādiu. Et vide Bar. in cōsil. ccxix. alleg. istam. l. §. is autē. vide ibi oino: qa pulchrè loquit̃. & vide qđ no. Ang. hîc, & Bal. de termino dato ad ꝓbādum, vide eū in. l. si quando. & ibi dedi remissiões. C. de inoffi. teit. And. barb.

LEX LXVIII.

b Quandiu. [b] Sequētes in gradu nō admittūtur nisi primis exclusis: ideo primis statuit̃ tēpus ad adeū-
1 dum vltra qđ non audiunt̃. h. d. ¶ † Not. q quādiu est locus gradui præcedenti nō venit̃ ad sequētem.
2 Itē no. † q transacto tēpore hereditas habet̃ ꝓ repudiata. ¶ Op. de. l. si. de vulg. & pup. Solu. vt ibi quia ibi est locus in portione repudiata. ¶ Op. de. l. si qs ita. s. de hæredi. institu. non est contra, vt ibi patet. ¶ Opp. de. l. & si fine. §. sed qđ papinianus. s. de mi
3 no. † Sol. gl. no. quādiu institutus pōt admitti de iure cōmuni non est locus substituto. secus si de iure speciali per restitutionē, vt ibi. Idē est si restitutio cōcederet̃, ipso iure sine remedio ꝑtoris viui: vt. l. fi.
4 C. de repudia. heredi. & ibi no. ¶ † Oppo. & videt̃ q institutus & substitutus cōcurrunt, vt. l. si paterfamil. titiū. s. de hære. institu. & insti. de vulga. & pup. substi. §. fi. in fi. fallit ibi, ꝓpter repugnantiā iuris & rōnis. & est idē casus in. l. cū ꝓponas. C. de hæredi. insti. & est alius casus in. l. si libertus patrono. j. de bo. lib. & pōt addi tertius vt id qđ dicit̃ in patrono, idē dicat̃ in filio: & dixi in. l. ꝓ hærede. §. papinianꝰ.
c s. eo. ¶ Venio ad vltimā glo. [c] & oppo. † qui nō adi-
5 uit intra terminū, nisi repudiet, videt̃ adire, vt. C. e. l. fi. §. finaūt hoc. & §. si quis nō temerario. Solu. hec lex hodie corrigit̃ ꝑ illam secundū Azo. & Hugo. Alij dicunt & ista est vera & notabilis, q in illa statuitur terminus ad instātiam creditorū: hîc substituti. qđ perpetuò tene menti. istam tenent doct. ibi,
d & bene. ratio est: quia [d] contumacia semp interpretat̃ in id quod contumaci est deteriꝰ, & aduersario vtilius, vt. l. de etate. §. qui tacuit. s. de inter. acti. vnde quando statuitur terminus ad instantiam creditorum interest creditorum vt habeat̃ pro adeunte, vt habeant quē cōueniant. sed quando statuitur ad instantiam substituti, interest eius quòd habeatur pro repudiante, vt sic possit adire: ita loquit̃ hîc: & hoc est verissimum in herede instituto purè. sed si sub conditione potestatiua, & ei esset statutꝰ terminus ad conditionem implendā, & ad adeundū, nec adimpleuit: non habetur pro adeunte: quia non potest, cum nō sit impleta cōditio: vt. l. si quis instituatur. in principio. ff. de heredi. instit. & in. l. si seruus. de bonis autori. iu. possi. & dixi in. l. si quis suus. de iure deliberan. Itē hæc vera in hærede q potest adire de iure ciuili: sed in eo qui nō potest aliter succedere, nisi per contratab. secus: quia ibi requiritur expressio verborum coram iudice, vt. C. qui admit. ad
6 bono. poss. poss. l. fin. item ex eo † quod dicit ad instantiam creditorū &c. & intelligas practicam huius legis quòd hoc habet facere iudex ad petitionē eius cuius interest. & aduerte: quia videtur quòd iudex non possit statuere minorem terminū quàm centum dierum, vt. l. j. & ij. s. de iure deliberan. & ibi de hoc dicitur. In casu tamen sufficiūt tres menses,
7 vt. l. fi. §. j. de iure delib. ¶ † Quæro qui sunt isti qui possunt hoc petere vt tempus statuatur. Respon. substituti, creditores, filius qui sperat mouere. q. in-
8 officio. vt hîc in gloss. magna. ¶ Quero quomodo statuitur hîc terminus substituto. ¶ Respon. glo. q terminus substituti incipit finito tempore instituti: vide glo. & not. quod licet dicatur. C. de dila. in. l. sicue pars. q pendente dilatione officium iudicis con-
e quiescat: interim tamē poterit dari dilatio [e] quæ in-
6 cipit post illam finitā. quod not. Dy. † istum ver. is autem. inducit ad qō. si tres fuerunt electi potestates vnius terre: vnus post alium: & secundus decedat deliberante primo, q admittit̃ tertius. argu. j. de condi. & demon. l. pater. ita dicit ipse hanc quæstionem tangit Cy. in. l. post aditā. C. de impup. & alijs substi. facit quod dicā in. l. cū sub hac cōditione. j. de
18 cōdi. & demon. ¶ Quero [f] iuxta prędictā [g]: testator
f filiū hæredē instituit, & ei pupillariter substituit ti-
g tium: & quādocunq; decesserit titius sine liberis, ei substituit semproniū. cōtingit q titius ante pupillum mortuus est: demū moritur pupillus. quęro an sempronīꝰ ei possit succedere ex vigore pupillaris substitutionis? Et hîc est casus q sic. qđ tibi clarius apparebit respondendo cōtrarijs. Contra prædicta facit

c ¶ Vlti. gloss. Adde Bald. in. d. l. fi. §. finaūt hoc aliqs. C. de iure deli. & ibi Bar. & Bal. in rub. C. de suc. edi. in. j. colū. & oīno vide not. per Imol. in. l. si qs instituat̃. in. ij. & iij. co. s. de hæred. insti. Et ad dictū Bar. hîc de contumacia, vide Pau. de cast. hîc, & Bald. in. l. deberi. C. de fideicō. libe. vbi dicūt q qlibet leuis causa excusat à cōtumacia. & ꝑ nota. ponit Frā. de are. i. l. ij. C. de suc. edi. & idē qđ tenet Barto. hîc ponit gl. & Bar. i. l. q dotis. s. sol. ma. & ibi Pau. de ca. co. vij. & Alex. i col. xv.

POMATES.

d ¶ Rō: quia. Idē tenet Bar. i. l. q dotis. in. j. col. versi. si verò est acces. ff. solu. matri.

e ¶ Dati dilatio, vtrū pendente dilatione possit alia dilatio dari, vide Bart. in. l. ij. in vlti. dicto. j. de re iudica.

f ¶ Quæro. Bar. consuluit sup hoc cōsi. incip. quidā noīe titius habēs filiū &c. Adde qđ Paul. ca. etiā illā sequitur. & dicit Bal. hāc decisionē valde cōmendare. idē facit Ang. q dicit se cōsuluisse Florētiæ. & Paul. de cast. se cōsuluisse Vicentię. de quo vide eiꝰ consi. cccl.

POMATES.

g ¶ Prædicta. Vide Paul. de cast. cōsil. ccclxix. ꝑ ista opi. est tex. scđm Iaso. ibi in. l. si titius. ff. de vulg. & pup. ita etiam tenet Ias. vbi dicit se sepe de facto cōsuluisse in. l. j. in. ij. q. prin. Bar. ff. de vul. cōtrariū tenet Old. cōsi. clxxvij. inci. testator. in vlti. suo testō. vide Ray. in rep. l. gallꝰ. §. & quid si tñ. xxj. col. ff. de lib. & post hu. versi. quarto q̃ro. & ad istā. q. vide Bar. cōsi. incip. qdā. & alex. cōsi. iiij. in. j. vo. vide etiā Alex. cōsi. j. in. j. vo. & iij. col. vbi limitat.

a ¶Not. Vide oı̄no Bal. in. c. j. de bn̄fi. fra. qđ facit ad no. p Bar. in. l. inter stipulantē. §. sacrā. de verbo. obligat.
ADDE tu vidē dū Bald. cōsi. lij. lib. iiij. vbi cōsuluit sup statutis Mediolani quib⁹ cauetur vno ꝙ nullus corporaliter puniatur. nisi. l. municipali caueaṫ, alterovero cauetur ꝙ homicida capite puniatur: ita ꝙ statim moriaṫ. an vigore huius statuti mādans homicidium puniaṫ. Bal. d. cōsi. determinat ꝙ non puniaṫ. & de decisiōe Bar. vide Pau. de cast. hic & Cy. in. l. si per aliū. s. ne quis eum qui in ius voc. vi exi.

b ¶Si qs hęres. Not. ergo ꝙ citat⁹ ad certam diē pōt an̄ diē cōparere. qđ etiā voluit Rapha. in. l. stipulatio ista. §. inter certā. & ibi dixi remissiuē de verb. obli. & etiā ad Bar. hic adde qđ no. ipe Bar. in. l. q an̄ calendas. de verb. obli. & in. l. q̄diu. s. eo. & in l. iij. j. de re iu. sed qđ si aliqs est citat⁹ & cōstat eū cōparere nō posse, an iterum manus iudicis sint ligatæ, dixit Inno. ꝙ sic. fallit ī electione. vbi īpeditus nō expectaṫ vt in. c. cū inter vniuersas. & ibi p eū de elect. & idē dicit Bal. ī oīb⁹ publicis actib⁹ qđ est in elect. ne propter paucorum absentiā publica vacilleṫ vtilitas. l. ij. C. de decu. lib. x. ita dicit Bal. ī. c. j. de mil. vasa. q contu. est in viij. col. in versi. pone. aliqs est citatus &c. dicit tn̄ Hosti. & Io. an. ī nouella. ī. c. rrefragabili. de offi. ordi. vt refert Bald. in. d. c. j. ꝙ qn̄ statutus est alicui terminus ad se corrigendū, & certum est ꝙ nō vult se corrigere: ꝙ nō debet expectari: & ad prędicta faciūt q not. doct. in. c. ab excōmunica. de rescript. Bar. & Bal. in. l. siue pars de dila.

facit. l. si mater. §. j. s. de vulg. & pup. & ibi not. sed responde vt ibi. Item facit cōtra: quia semporonius substitutus fuit Titio, nō pupillo: sed responsio apparet p hāc. l. quia gradu primo substitutionis perēpto admittitur sequēs. Itē facit cōtra. iste substitut⁹ fuit titio qui erat extraneus: ergo in eius psona fuit substitutio fideicōmissaria: & sic pupillus non pōt succedere directō. Rn̄. titius iste substitutus fuit cōpendiose quę substitutiō cōtinet vulgarē: vt dixi in in. l. centurio. s. de vulg. & pup. videṫ ergo dictus titius pupillariter substitutus: & cū titius hæres non erit semproniū substituo. & videṫ secundus gradus substitutionis, vt. l. pater. de vul. & pup. q secundus gradus quo ad titiū est vulgaris, quo ad pupillū est pupillaris. sed si prima fuisset directa pupillaris: secunda merē fideicōmissaria: tunc secūda nō posset habere locū. nisi ex substitutione adeaṫ hæreditas, vt. l. apud iulia. §. idē iulianus. ff. ad treb. & l. ita tn̄. §. qui suspectam. eo. tit. sed si prima esset merē fideicommissaria, & scđa idē: tūc licēt primū fideicommissum deficiat, remanet apud hæredem cū onere suo: & sic debeṫ scđo, vt. l. j. §. p scđo. C. de cad. tol.

LEX LXIX.

IN plurium. Siue succedatur de iure ciuili, siue de iure pretorio, scripti hæredes precedunt legitimos: etiā si cōditio sit adiecta: & interim non pōt repudiari, nisi corā iudice. h. d. ¶Oppo. glo. ad fi. l. de. l. is pōt. & l. is qui. §. j. s. eo. Sol. hic corā iudice repudiauit. ita no. hic, & in contrarijs, & in. l. ij. de cu. bo. dā. vel dicit ꝙ hic extiterat conditio. sed prima solu. est magis no.

LEX LXX.

SI seruum. Seruum alienum ab hostibus redēptū potest quis sibi necessariū hæredē facere: sed dn̄o primo æstimatio debeṫ. h. d. hic est glo. quę ponit qualiter iste redemptus teneatur & cui: & ad quid.

Si quis hac lege. Potest quis p parte temporis esse necessarius, & pro parte voluntarius. h. d. vide pro hoc quod no. in. l. iij. §. pe. j. de hære. insti.

SVMMARIVM.

1 *Verba quando sunt scripta in personam non extenduntur ad fieri facientem. secus si sunt scripta in rem.*
2 *Dictio quid, uerificatur in qualibet particula.*

Prætor ait. Qui amouet aliquid ex hæreditate antequā abstineat mala fide pdit bn̄ficiū abstinēdi. secus si post abstēsionē. h. d. vsq ad fi. Primō ponunṫ verba edicti. Secundo iurisc. ponit casum in edicto. Tertio incipit expositionē. scđa ibi, si quis suus. tertia ibi, nō dixi. Per hoc qđ dicit si qs suus, apparet expositio illorū verborū eū eamve positorū in edicto. nā sumit eū. s. suū. vt hic vides. vide tex. dū dicit hic exponit verba edicti factū erit &c. No. a ex hoc versi. 1 ꝙ qn̄ verba sunt scripta in psonā, vt si quis hominē occiderit: si qs pcusserit: si quis furatus fuerit, & similia: nō porriguntṫ scđm ꝓpriā significationē ad eū qui fieri fecit: sed qn̄ verba sunt scripta in rē: hoc est generaliter, seu impersonaliter: vt si hoc factū fuerit: & similia. nō dicit p quē. tūc ex ꝓpria significatiōe porriguntṫ ad fieri facientē: de quo no. p Iac. de aret. in. l. aut qui aliter. in fi. j. qđ vi aut clā. & l. hæc verba. j. de adul. dixi plenē in. l. nō solū. §. si mandato. & §. pculus. j. de iniu. ¶Dicit tex. ait pretor. hic exponit verbū, exhęredare. ¶2 No. ꝙ dictio qđ verificaṫ in qualibet particula rei: iō gl. q est in. l. j. §. j. de ope. no. nū. dū tex. dicit quid operis, exponit: quid. i. qđ quia perfectū opus requiriṫ. q. d. qđ verificaṫ in qualibet particula: & text. dicit hic dicit tex. amouere: hic exponit verbū amouere. ¶Op. gl. & videṫ ꝙ talis error nō excuset eū, vt. l. eū q. §. si iniuria. de iniu. & l. j. s. de legi. Dy. dicit, dic vt no. in. d. l. eū qui. in fi. vel dic tu spāle esse hic in aditione hęreditatis q̄ cōsistit in solo animo vt. l. p hæreде. §. j. scđm Dy. tu dicas ꝙ in. l. eū q. animus erat delinquēdi: & ideo puniṫ si aliū offendit quā crediderit: hic verō nō erat animus delinquēdi. Ad. l. j. de legi. dic ꝙ posito ꝙ illa ignorantia debet puniri: hic tamen non debet puniri tanta pœna vt perdat beneficium abstinendi. b

Hæc verba. Not. ex hoc. §. ꝙ ille leges q ꝓpter delictum priuant aliquē aliquo bn̄ficio obtinēdo, non hn̄t locū post bn̄ficiū iā obtentū: qđ pōt ad multa facere. Op. de l. fi. C. de repu. hęre. Sol. fateor ꝙ sponte q semel abstinuit, potest redire ad hæreditatē: sed delinquēdo non videtur ad eam redire. facit. l. si quis extraneus. s. eo. & ibi vide rationem.

SVMMARIVM.

1 *Dilatione data decem dierum si ille cui data est dilatio expedit prima die, iudex potest procedere: quia finita causa dilationis est finita dilatio.*

LEX LXXI.

b SI quis hæres. b Finita causa dilationis finiṫ dilatio. h. d. & est bona lex. per quā dixi 1 iā pluries de facto, si iudex dat alicui terminū triū dierū ad rn̄dendū positionibus, & ille rn̄det primo die, ꝙ amodo iudicis officiū pōt ꝓcedere. sicut si illa dilatio esset finita, nec illū vltimū diē expectare debet, vt hic, & l. a filia. §. fi. j. ab treb. ¶Op. de. l. in illa stipulatione si calēdis. & l. insulā. j. de verb. obli. & s. si qs cau. l. si eū. §. j. Sol. hic loquitur in hęredi tab⁹ in quib⁹ dies sola nō īpedit aditionem: & vide glo. dic ad illa cōtraria vt sequiṫ in seq. contrario: p hoc vide glo. in. l. iij. s. de cōdi. insti. dicit glo. in. l. insulam. sed in illis nō erat finita causa dilationis omnino, vt ibi patet, sicut ī seq. cōtrario.

SVMMARIVM.

1 *Filius tenendo feudum uel emphyteusim an uideatur hæres?*

LEX LXXII.

SI quis non quasi. Quod quis facit vt fili⁹, nō vt hęres, nō inducit immissionē. h. d. puto etiā ꝙ si dixit quasi hæres simpliciter ꝙ intelligaṫ vt fili⁹ scđm ea q̄ habuistis. in. l. p hærede. §. si qđ tn̄. s. e. & in. l. si patroni. in prin. j. ad treb. & faciūt 1 ista an fili⁹ videaṫ hæres tenendo feuda, & emphyteusim. Et hic videṫ ꝙ non sunt hęreditaria, vt dixi ī. l. si patroni. in prin. s. alle.

SVMMARIVM.

1 *Filius petendo iuramentum fidelitatis nō uidetur se immiscere, nec etiam petendo possessiones emphyteuticas, quæ ex forma pactorum debent uenire ad filios.*

LEX LXXIII.

QVi putat se. Conditio dandi impleṫ si datur plus. secus si min⁹. h. d. inducit Dy. l. præcedentē 1 ad hoc ꝙ filius petendo iuramentum fidelitatis nō videṫ se immiscere: cū illud ptineat ad filios vt filios, nō vt heredes. Idē dico si peteret possessiones emphyteuticas q ex forma pactorū debent venire ad filios, vt ad filios: de quo per Dy. in. l. si patroni. in prin. ad treb. dixi in. l. vt iurisiurandi. §. si liberi. de oper. lib. ¶Op. de. l. cui fund⁹. in prin. j. de cōdi. & demō. Sol. ibi erat adiecta cōditio pluribus. hic vni. ¶Op. de. l. si quis extraneus. §. sciendū. s. eo. Sol. ibi est causa prorsus diuersa.

Qui bona fide. Liber putās se seruum iussu alterius adeūdo non obligaṫ. secus, si sua sponte. h. d. cum. §. seq. qui incip. de eo &c.

De eo. Op. s. ꝓxi. §. Sol. habuistis in. d. l. qui in aliena. §. ij. s. eodē. & si quidē ille q adiuit fuit eius ꝓpositi, vt omnimodo vellet esse hęres: si vel sibi, vel alij acquirat adeūdo efficiṫ hæres. Sed si dubitaṫ an voluerit esse hæres, & tunc* distingue* aut adit iussu alterius, & nō præsumiṫ acquirere sibi, vt. s. ꝓxi. §. Aut sine iussu adit: & tunc videṫ velle esse hæres & sibi acquirere: & hoc idē vidistis in fi. in. d. l. qui in aliena. §. ij. s. eo.

LEX LXXIIII.

EX semisse. Qui adiuit ex parte minori cū deferretur hęreditas, p maiori obligabitur. si eius erat ꝓpositi. h. d. ¶Op. de. l. ex asse. s. eo. Sol. glo. ibi sciuit se institutū in totū: hic ignorauit. ¶Op. de. l. si qs mihi bona. §. sed si mādauit. s.

POMATES.
¶Si quis hęres. Ad istā. l. vide Alexā. in l. nemo potest. ff. de leg. j. & in. l. j. C. de iure deliberan.
ADDE quod Paul. de cast. infert hanc. l. ad duas qō. maximē ad statutū Florētinū dictās ꝙ appellari debeat intra. x. dies. & postea habeat. lx. dies ad ꝓsequendā appellatio. si quis primo die appellauerit, ꝙ statim incipiūt currere. lx. dies: nec expectari debet lapsus. lx. dierū. ar. huius. l. dicit tn̄ ꝙ aliqui cōsuluerūt contrarium. Itē inducit ad aliam qōnē ꝙ si maritus relinquit vxori vsumfructū. toto tpe vitæ suæ, dūmodo vidua steterit, & post mortē reliqt alteri, & mulier se maritauerit: ꝙ ille alter substitutus debet statim venire, nec teneṫ expectare mortē mulieris p hanc. l. & p id qđ ponit Io. an. in addi. Spe. in titu. de secū. nup. super rub. non obst. quia dixit post mortem mulieris: quia censeṫ retulisse casum quo mulier nō nupserit. sed si cogitasset ꝙ debuisset nubere eo mō substituisset ī illū casum qđ in ambobus finiaṫ vsufr. & si expressit vnū casum veniat alius. argu. l. mulier. j. ad treb. nō obst. etiā. l. publius. meuius. §. j. de cōdi. & demon. quia ibi expectatio tēporis pōt prodesse ei cui fuit post legatum, secundū hoc mulieri nō pōt prodesse, sed hęredi tantū.

eo.So.gl.ibi loquiť ĩ iubēte hîc ĩ adeūte:hoc nō placet.Dyñ.qa quātū ad hoc iubēs debet esse certꝰ,vt.l.pr̄.in prin.j.e.vñ solue,vt sequēs cōtrariū.¶ Op.de l.si qs extraneꝰ.§.sciēdū.s.eo.&.l.illud.s.si pars hære.peta.distingue aut sciebat se īstitutū ī parte maiore,& est hęres in totū,vt.l.j.&.ij.&.l.si ex asse.s.e.aut ignorabat:& tūc aut erat eiꝰ ꝓpositi ꝙ valebat oīno esse hæres ꝓ quacūq; parte:& tunc hęres erit sine dubio.aut erat eius ꝓpositi ꝙ volebat esse hæres ꝓ maiori,& nō erit,vt hîc.aut dubitabat:& tūc aut est sibi vtile ꝙ sit hæres pro maiori:& ex hoc sit eius cōditio melior,& pręsumiť ꝙ voluerit esse hæres in totum.aut hîc fit deterior eius cōditio:& tūc secus,vt.l si quis mihi bona.§.ꝙ si ex parte.s.e.Aut dubitatur vtrū sit ei vtile,aut non;& tunc intelligo quòd si erit hæres ꝓ maiori parte voluerit esse:aliâs secus,vt.d.§.quòd si ex parte.

SVMMARIVM.

1 *Gerundium si respicit uerbum uel participium futuri temporis.inducit conditionem.secus si præsentis temporis: quia magis uenit ad modificationem.*

LEX LXXV.

SI tu ex parte. Quocunq; iure adiť portio alia,quę pōt acquiri sine noua aditione acquiriť.Item qui ex institutione repudiat partē,nō potest in alia parte ex substitutione succedere:& repudiatam iure accrescendi habebit.h.d.& est fortius.l.quā diuide.Primò ponit vnam questionē qñ qs adiuit ex substitutione:& postéa extat conditio institutionis:& ad illatā respondet.Secūdò qñ repudiauit ex institutiōe,& postéa vult adire ex substitutione:& ad illā nō rñdet.Tertio respondet cuidā questioni p quā apparet sol.pręcedētis:secūda ibi.Itē si tu.tertia ibi:respondi nō dubito.Dicit tex.omiseris aditionē.deinde repudiauit titius cohæres cui fuisti substitutꝰ,& adiuit alius cohæres.Dy.dicit ꝙ in tex.titianę partis determinat verbū substitutis,quasi dicat adeundo ex substitutione partis titianæ:hoc est ex substitutiōe facta in parte titij.Dicit tex.partē tuę partis titio cohæredi iure accrescēdi delatā.Rñdeo ꝙ sic,vt patet ex sequētibus.Dicit tex.in ea instituti eidēq; substituti,vt dicit text.vendicare:hoc est dicere in potestate mea est habere ex substitutione,& repudiare ex institutione,& econtra.Dy.Pro declaration.l.reuoco in dubiū casum in prima parte glo.legit duobꝰ modis.Primò in duobꝰ institututis,scilicet Seiꝰ in duabus vncijs sub conditioue:& Titius purè in decē.& seius titio substitutus:& hoc in prima glo.istā tenet gl.q̄ mihi nō placet:nā si essent tātū duo instituti statim cū seius adiuit ex substitutione esset hæres in totū,nec expectareť cōditionis euētus:vt.l.cū hęres.in fi.s.eo.sed tex.hîc innuit conditionē esse expectandā:[a] ergo &c.Nisi sustinēdo diceremus vt dixi in.l.qui ex duabꝰ.in prin.s.eo.Vñ alij antiqui legebant in tribus institutis.& hęc lectu.poniť in glo.super verbo ad me.quā vide.istud placet ꝙ essent tres instituti:& tūc est necesse ꝙ expecteť cōditionis euētus,saltē pro dimidia,vt.l.liber homo.§.si ita s.de hęre.insti.tñ tenendo hanc lect.placet,vt exponamus tex.vt fiat mutatio porsonarū,scilicet de me id est à te,& mihi id est tibi:tñ ab illa lect.glos.recedit dicens ꝙ ille casus est in.§.proxi.sed non est verum.ille eñ differt ab isto:quia in primo repudiauit partem suā postea adiuit ex substitutiōe:hîc primò ex substitutione adiuit.¶ Venio Ad secundum casum.& hîc.§.variať duobus modis.Primò ꝙ essent duo instituti:qđ glo.nō placet.& meritò quia tunc haberet totū ille adiens ex substitutione.dicit ergo ꝙ erāt tres instituti,vt apostillaui legendo literam.

1 ¶ Sed quæro quid iuris de hac.q.cū nō respondeať ad eā.responsio colligiť ex sequēti responso:quia

2 licèt repudiauerit partē suā:tñ adeundo ex substitutione habebit iure accrescēdi partē illius partis,vel totā,si duo essent instituti. ¶ Op.ad prin.ī.l.si solꝰ.j.eo.Sol.illa.l.istā & similes glossat.¶ Op.de.l.sicut C.de repud.hęre.vbi qui semel repudiauit nō pōt iterū adire.Sol.fateor eodē iure:sed alio iure sic,vt hîc,&.l.fi.§.j.de vulg.& pupil.¶ Venio ad tertiā & vltimam partem.& dicitur hîc ꝙ possum vnam institutionē adire & aliā repudiare.¶ Op.de.l.quidā elogio.C.e.&.s.e.l.ij.Sol.aditione partis quis habet totū,nisi prius repudiauerit aliā partē:tūc eñ adeūdo aliā partē de parte repudiata nō habet:nisi quatenus ei accrescit.ita loquiť hîc.¶ Sed cōtra,scđm hoc est in potestate sua habere iure accrescendi,vel iure institutionis.cōtra.l.si quis hæres.in prin.s.eod.Sol.vt ibi dixi.& ꝓbatur p hanc.l.ꝙ si quis incipit ab aditione partis aliā partē eo iure quo sibi delata est in testamēto cogitur habere,vt hac.l.in princip.etiā inuitus,vt.d.l.si quis hęres.Sed si quis incipiat à repudiatione,postéa adeūdo partem poterit illam habere iure accrescēdi.& hoc est qđ in fine hîc dicitur,ꝙ pōt habere,vel ex iure institutiōis,vel iure

1 accrescēdi.¶ Vltimò no.ꝙ †gerūdiū si respicit ver

b bū vel participiū futuri tēporis inducit cōditionē:[b] vt hîc,qñ ex substitutione adeundo &c.& gl.exponit adeūdo.i.si adiueris.sed si gerundiū respicit verbū vel participiū pręsentis tēporis:tūc nō īduceret cōditionē:sed magis veniret ad modificationē seu qualificationē actꝰ,vt.j.de vi & vi arma.l.vim facit.

SVMMARIVM.

1 *Ad positionem consequentis sequitur positio antecedentis,in ish quæ pendent ex nostra mera uoluntate.*

LXE LXXVI.

ILlud. Qui vult cōsequēs vult & antecedēs.h.d.vel sic ad po-

1 sitionē† consequētis,sequiť positio antecedentis.h.d.ista.l.ꝓcedit in his quæ pendent ex nostra mera volūtate.in alijs veró non ꝓcederet:vt putà si ego ꝓduco sñiam sequiť ne de

c necessitate:ergo pręcesserūt acta?certè nō,[c] nisi ꝓbetur,vt.l.prolatā.C.de sentē.Itē si probo ꝙ aliqs est ordinatꝰ sacerdos:sequiť ne de necessitate:ergo alij ordines p̄cesserūt?certe nō,vt.c.ij.extra de cleri.peregri.& ibi per Inno.huic.l.cōcor.l.ad rē.&.l.ad legatū.s.de procura.cetera oīa dic vt in gl.& bene.¶ Op.gl.de.l.item apud labeonem.§.si quis.Solut.illæ causę se compatiuntur,vt.l.nonnunq̄.de priuatis delic.istę non,vt.l.q̄diu.s.eo.secundum Dy.

SVMMARIVM.

1 *Adire an uideatur qui plusquàm pro parte sua dominium interposuerit.*

LEX LXXVII.

d DVo fratres. [d] Vsus rerū communiū aditionē hæreditatis socij nō inducit,nisi quis vltra fecerit q̄; ex necessitate cōionis facere teneretur.h.d.& no.ipsam in casu suo.¶ Quæro

1 †qūo cognoscať vtrū qs plusq̄; pro parte sua dominiū interposuerit,vt ex hoc videať adire? Rñdent quidā vt puta alienādo insolidū tūc videť adire,vt

e hîc scđm quosdā.tu dic[e] q̄dā sunt q̄ pro parte expediri nō possunt:& tūc de necessitate cōionis quis habet necesse illud facere insolidū:& eo casu nō videť adire,nisi eius animi fuerit,vt hîc ꝓbať,& in.l.si cū vno.s.si ex nox.cau.aga.&.l.si cōmunes.de nego.ge.& fami.erc.l.hęredes.§.si vnꝰ.q̄dā sunt q̄ possunt expediri ꝓ parte,vt exigere à debitore cōi:& illa si faceret insolidū induceret aditionē:qa in parte sua dñium īterponit.ita loquiť hîc,&.d.ll.ꝓbāt.¶ Quæro an ista.l.loquatur qñ frater dicit ex illo actu noluisse se adire hæreditatē?quid ecōtra si ipse vel hęres eius affirmat se ex illo actu voluisse adire,& aduersariꝰ negat:qd iuris?Dicā in.l.gerit.j.eo.tit.¶ Op.glo.de.l.merito.illa cōcordat,vt in his q̄ possunt fieri insolidum iure communionis sic facta esse intelligantur:aliâs secus,vt patet ex iam dictis.

SVMMARIVM.

1 *Casus in quibus etiam secundum ista tempora per filium non querabatur patri.*

2 *In his quæ patri per filium acquiruntur,primò acquiruntur filio postèa per ipsum patri.*

LEX LXXVIII.

f PLacet. [f] Quæ nobis acquirūtur per eos qui sunt in potestate nostra,momēto nō resident penes eos.h.d.Vnū dicit ista lex.s.qđ dixi in summario,aliud pręsupponit,scilicet ꝙ quicquid acquirit

a ¶ Expectādā.Bar.alleg.cōtrarius in.l.fi.j.eo.ideo vide q̄ scripsi in.l.quidam elogio.C.eo.

b ¶ Inducit cōditionē.Vide qđ dixi ī l.j.de offi.consu.& Bal.in.l.ij.in.ij.col.C.de ser.fug.in.l.si ue posideris.in.ij.col.C.de proba.& qđ no.Bal.in.l.si solēnibꝰ.de fi.instru.qd in supino,vide gl.in.l.meuia.ff.sol.ma.& de gerūdio.adde no.p Bar.in.l.ij.ad fi.de condit.& demon.& in extrauag.ad repri.ī verne ex eorū.& Bald.in.l.id qđ pauperibꝰ.de epi.& cle.& dicit quòd īportat causam finalē.& vide Bal.ī.l.si ex cautione.in.v.q.de nō nu.pe.& Bal.l.falsus.C.de fur.& Sali.qui idē finaliter dicit in.l.j.C.de his qui latro.occul.

c ¶ Certè nō.limita nisi p̄cessisset decēniū scđm Modernos.in.l.qui in aliena.in prin.s.e.facit l.sciēdū.cū materia de verb.oblig.vide Bar.in.l.à diuo pio.§.in vēditione.ver.q̄ro ergo si reperiūtur.ff.de re iu.adde qđ no.Inn.ī.c.sup his.de accu.& in.c.innotuit.de eo qui fur.or.susce.

ADDE secūdū Paul.de ca.ꝙ ille q vult vnū,censetur etiā velle aliud sine quo illud esset inutile,vt.C.de fidei.l.q̄uis.&.l.fi.s.de diuor.

d ¶ Duo fratres.Per hāc legē dicit Pau.de ca.scđm Ange.Richar.& Bal.ꝙ si sint duo fratres habētes domū cōem,& vnus se absentet & alter inhabitat totā domū,& reuertať ille q se absentauit:ꝙ non pōt petere pensionē partis suæ,licet p plures annos:steterit absens quia nō potuit habitare pro parte cū esset cōis.& hoc etiā ꝓbať hîc:quia qñ est actꝰ q nō pōt geri iu partē vnius quin gerať ī partē alteriꝰ non inducit aditionem.vt intelligūt hîc doc.

POMATES.

e ¶ Tu dic.vide felī.c.j.ī.viij.co.de ꝓba.

f ¶ Placet.Et hāc.l.limita in filijs frācigenarū,q non sunt in p̄ria ptāte scđm gl.inst.de pa.po.in §.ius aūt.dixi in.l.fi.C.de inoffi.test.Secūdò limita,nisi pater esset furiosus.tex.est singul.in.l.cū hęres.j.eod.licet aliqd contrariū teneāt Tertiò limita.nisi statutum disponeret ꝙ filij nō sint ī ptāte p̄ris.tex.est no.in.l.p̄re furioso.ibi,ius patrię ptātis moribꝰ receptū est &c.s.de his q sunt sui vel alie.iur.quartò limita nisi filius acquireret possessionē ab Impatore l.cum multa.C.de bo.q̄ lib.Quintò limita nisi statutum dictaret ꝙ banniꝰ nō posset acqrere ī terra bāniētis:quia tūc nō acqriť p̄ri p filiū.l.iij.C.de hęre.institu.Sexto limita,nisi essent filij iudeorū q assumpsissent sacrum baptisma:qa tūc nō q̄riť p̄ri.tex.est no.xxviij.q.j.in.c.iudęorū.Itē ī casu.l.Imperator.j.ad trebel.dic vt ibi dixi.

POMATES.

f ¶ Placet.Intellige p Bart.in.l.frater à fratre.in vlti.col.ff.de cōdi.inde.& ī.l.si qs ꝓ eo.ff.de fide iuſ.§.j.limita vt per Bal.l.fi.ff.de cōdit.insti.s.qñ filiꝰ acquireret patri existēti in vltimo vitæ sp

acquirit filius, acqrit patri. & tñ hæc lex principaliter nõ dicit scd'm Dyñ. sed probat̃ in l. j. j. si quis à paren. fue. ma. & ad illud propriè vadunt omnia cõtraria hîc signata. ¶ Op. de. l. si id qđ dñs. s. de cõ dic. indebi. Sol. glo. ibi* loquitur* in naturali obligatione: hic in ciuili acqsitiõe. Dy. hoc reprobat: quia ibi naturalis obligatio quærit̃ per filiũ patri, vt. l. frater à fratre. s. de cõdi. inde sed attẽdi: quia glo. ibi inter illa facit differentiã. nã naturalis obligatio non ita patri acquirit̃ quin remaneat etiã apud filiũ. sed in ciuili acquisitione, in hoc nil apud filiũ remanet, per hãc. l. ita dicit gl. in. d. l. frater à fratre. sed hoc ibi reprobo. nã naturalis obligatio facili⁹ trãsfert̃ q̃ ciuilis, vt. l. si ei⁹. ad treb. Sol. glo. q cõtrariũ loquit̃ in obligatione naturali: quia ipse dñs tenet̃ seruo, vel pater filio quod sibi nõ q̃rit̃. ne sibi ipsi obligari videat̃. h. d. Dy. hîc, & glo. in. d. l. frater à fratre. & idem Dy. in. l. si qs ꝓ eo. §. j. j. de fideiuss. ¶ Op. j. de solu. de l. q hoĩem. §. quidã. gl. hîc & ibi inuoluit se in isto cõtrario. veritas est q fili⁹ est hæres, & q actiones confundunt̃: & sic ad patrẽ trãsfert̃ hæreditas, ꝓut est apud filiũ, vt. l. contraria, sed hoc totũ expedit̃ vno instanti, ita quòd momento non remaneat apud filium. ita loquit̃ hîc tex. ¶ Oppo. de leg. j. l. cũ filio glo. dicit sol. vt ibi: qa apud filiũ remanet nudũ nomẽ hæredis absq; aliquo iure. ¶ Opp. de. l. q hæredi. in prin. j. de cõdi. & demõ. Sol. gl. ibi, vt scripto non vt hæredi. Dy. dicit ibi loquit̃ in his q̃ sunt facti: hîc *in his quæ sunt* iuris. Mihi vr̃ q qlibet sol. veritatẽ cõtineat, & idẽ: nã ibi loquit̃ in cui⁹ ꝑsona debeat impleri cõditio: qđ est facti: in quo inspicit̃ solũ ꝑsona ei⁹ q est hæres script⁹: licet hęreditatis effectus nõ resideat in eo. hîc loquit̃ quò ad alios effect⁹ iuris hæreditarij, in quib⁹ non inspicim⁹ personã filij: qa apud eũ nihil remanebat scd'm ista iura. ¶ Op. C. de vsufr. de. l. fi. in fi. Gl. so. hîc: sed quia passus est difficilis, omitto. examino eũ plenè in. l. filio. j. de cõ
1 di. & demõ. ¶ Op. †vltimò q nõ oĩa quæ fili⁹ q̃rit patri q̃rat: vt. l. cũ hæres. in prin. s. e. Sol. fateor scd'm ista tpa q hoc fallit in multis casibus: nã extra cãm castrensem fili⁹ nõ acqrebat patri qñq;. Primò, qñ q̃rebat illicitè, vt. l. qđ seru⁹. de acqr. pos. scd'o in dote, vt. l. ij. §. qđ si in patris. sol. ma. l. Põponi⁹ Philadelphus. ff. fa. erc. ideo fuit fact⁹ titu. de colla. dotis. etiã de iure antiquo. Itẽ in casu. l. cũ hæres. s. eo. & l. Imperator. & l. cogi. §. si pater. ad trebel. scd'm intellectũ Iac. de are. hodie verò fili⁹ q̃rit sibi ex omni cã aduentitia, per tit. C. de bo. quæ libe. ¶ Quæro cui
2 †prius querat̃ vel filio vel patri. Nõ est dubiũ q filio, & ex ꝑsona filij patri, vt. l. q liberis. §. hęc verba. s. de vul. & pup. & idẽ in seruo, vt ibi. & illud videt̃ q in vna instantia vadat ad p̃rem, & est magis notabile q̃ aliud vt verbi gratia: qñ intras ad camerã obscurã cũ candela qđ est prius: vel prius secedat obscuritas, & postea lumen veniat: vel econtra qñ exijt tunc lumen: & remanet obscuritas quod est prius: & vidi quẽdam docto. qui disputauit: & hoc adducit in disputatione.

LEX LXXIX.

SI solus. In ijs quę acquirere potest quis per se, aditione partis totũ q̃rit. secus in ijs q̃ quis põt quærere ꝑ aliũ. h. d. & est lex multũ magistralis, & glossata multũ sufficiẽter. Ratione horũ casuum videam⁹. qñ quis est ĩstitut⁹ insolidũ sine distinctione partiũ: adeũdo ꝓ ea parte totũ acquirit: quia nõ põt scindere, vt. l. j. s. eo. sed qñ institut⁹ est ex pluribus partib⁹, & ĩ nulla habet substitutum: tũc idẽ vt hîc. nã illa diuisio partiũ facta à testatore, nõ dicit̃ hæreditatẽ diuidere, cũ oĩa referant̃ respectu vnius, sed magis demonstratiuè fit: sicut fundus q̃ diuidit̃ gratia vberioris culturę: tñ idẽ fundus remanet, vt. l. Caius. §. fi. j. de leg. ij. sicut videm⁹ in illa mensura q̃ vocat̃ canna, in qua sunt signa diuisionis: nõ tñ diuidũt vnitatẽ ipsi⁹, sed qñ in aliqua parte habet substitutũ: tunc qa habet̃ respectus ad diuersas ꝑsonas testator videt̃ diuidere: tñ agnitiõe partis totũ agnoscitur illa rõne: ne stet in ꝓcedenti ꝑsona repręsentata, vt dixi in. l. j. §. ij. s. eo. In secunda parte. l. ratio est: quia assignatione partis nõ acquiritur totum. quia non potest: non enim pendet ex voluntate iubentis tñ vel adeũtis tñ q̃ ratio tãgit̃ hîc in vltima gl. & probatur. j. l. proxi. ¶ Ex prædictis possumus soluere vnũ dubium. hîc loquitur quando seru⁹ est institutus ex parte purè, & ex parte sub cõditiõe. qd si ex plurib⁹ partib⁹ esset institutus purè seru⁹? Certè si vnus est dñs nõ videt̃ q possit ꝓ parte tñ adire: quia nõ põt diuidere: cũ testator nõ diuiserit referendo partes ad vnã personã tantũ. nec lex diuidit qñ est vnus dñs, sed qñ plures, vt. l. cũ solus seru⁹. s. eo. ¶ Venio ad gl. & op. de. l. liber homo. §. fi. s. de hę re. insti. Glo. nõ so. hîc in prima glos. sed. j. in vltima gl. quia ibi hæreditas defertur mihi ꝑ aliũ ex noua dispositiõe, scilicet qa hęredi primo successi. ¶ Op. s. e. de. l. si tu ex parte. in fi. sol. vt ibi. ¶ Opp. de. l. cũ hæreditate. s. eo. So. ibi deferunt̃ mihi plures partes diuerso iure. s. vna ex dispositione defuncti. alia ex dispositione legali. i. ex iure accrescẽdi. hîc vno iure deferunt̃ plures ex dispositione defuncti tñ. ¶ Vltimò glo. summat hîc istã materiã: & glo. & doct. in l. quidam elogio. C. eo. licèt non plenè. dicam. in. l. fi. j. eo. non habetis hîc alia.

LEX LXXX.

TOties videtur. Ius substitutiõis nõ trãsmittit̃ ad hęredẽ. h. d. ¶ Op. s. eo. de. l. qui patri. Sol. ibi trãsfert̃ ius accrescendi nõ ius substĩonis: tñ illud ius habet hîc vt trahatur ad bona impuberis: qđ intellige vt dixi in totum vel in partẽ. Itẽ illa. l. debet intelligi qñ pupillus adiuit. & sic cœpit esse iuncta hæreditas defuncti & pupilli: aliàs secus.

SVMMARIVM.

1 *Intellectus ad. l. si deportati. in prin. infra. de lega. iij.*

LEX LXXXI

SI seruus eius. Ista est singu. l. & difficilis. & difficile est eã defendere à cõtrarijs. Cũ seruus nõ capacis in totũ, vel in partem instituit̃ cõtẽplatione sui, scd'm tẽpus aditę hęreditatis inspicit̃. h. d. Hæc lex habet duas lect. primò loquit̃ in seruo ei⁹ qui est oĩno nõ capax. & ita videt̃ intelligere glo. hîc. & Dyñ. qui dicit in prima parte pone exẽplũ in spurio, in scd'a in filio naturali: cõstat aũt q spurius est simpliciter nõ capax q apparet qa si est institutus venit simpl'r ad veniẽtes ab intestato: vt. l. j. C. de natu. li. & l. luci⁹. §. j. j. de le. j. & ibi dicã. Scd'ò intelligit̃ in seruo ei⁹ qui licet capiat ipso iure: tñ nõ est in effectu: quia aufert̃ ab eo vt ab indigno. & ita sentit gl. in. l. ꝓxi. & Iac. de are. pono ergo casum simpliciter. & in cõtrarijs examinabo. ¶ Oppo. de re. iur. l. quod ab initio. & l. pe. j. si quis ali. test. ꝓhi. l. j. §. j. Glo. dicit hoc fieri ex benignitate. de rigore secus. Cõtra. imò vr̃ q si institutio nõ valet tpe testamẽti, nullo modo fit valida, vt. l. si alienũ. §. in extraneis. ff. de. here. insti. sed in seruo inspicit̃ capacitas, vel nõ ex ꝑsona dñi, vt. l. nõ min⁹. s. de hære. insti. hîc dñs erat nõ capax: ergo &c. glo. hîc intelligit q oẽs ille leges loquunt̃ de rigore: hîc de benignitate. Certè hoc nõ exprimit hic iuriscõ. Iac. de are. dicit q hîc fuit institut⁹ seru⁹ eius q scribi poterat licet ab eo auferat̃ tãq̃ ab indigno: vnde semp valuit institutio. Istud aũt vtrũ ei auferat̃ vel nõ, recipit mutationẽ. secus si ab initio institui non potuisset, vt. d. l. qđ ab initio. & l. manicheos. C. de her. q lec. vera est in se. facit. j. de iure fisci. l. nõ intelligit̃. §. qñ aũt. habes ergo q si seruus mutauit dñm nõ ꝑdit̃ hereditas eo q prim⁹ dñs erat indign⁹, nisi * seruus esset institut⁹ cõtẽplatiõe ipsius dñi indigni & sic in fraudẽ. vel nisi fuit manumissus, vel alienatus in fraudẽ. ita põt intelligi illa lex, cui intellectui a cõsonat glo.[a] j. in. l. ꝓxi. tñ nõ cõueuit literę q̃ dicit simpliciter capere non põt. intellige ergo in seruo nõ capaci simpliciter: & ita intelligit Dy. & gl. & dixi. Itẽ intellige q seru⁹ hic fuit institut⁹ cõtẽplatione ipsi⁹ serui. nec ob. cõtraria q̃ loquunt̃ qñ seru⁹ est institut⁹ contẽplatiõe dñi, vel simpliciter: quo casu b vr̃ habitus esse respect⁹ ad dñm[b], vt. l. cũ aliqs. §. finaũt. C. e. ĩõ tũc dicit̃ fieri fraus: merito tũc inspicit̃ capacitas vel incapacitas ex persona dñi. sed quando

a ¶ Consonat gl. Ad de no. per doc. ĩ. l. si mihi & tibi. de le. j.

b ¶ Ad dñm. ꝓ hoc etiã facit gl. in. l. itẽ qđ. §. fin. s. de hęre. insti. & no. ꝑ glo. & Bar. j. l. ꝓxi. ꝑ Bart. in. l. fi. C. de vsufru. & cũ hac mĩsione transeunt simpliciter Imol. & Pau. de cast. in. l. si mihi. & tibi. §. regula. de le. j. vel põt rñderi secundũ Iac. de aret. & Bal. ad istũ text. & ad. d. l. si deportati. q ibi & dñs erat saltem capax noĩe, licet nõ effectu. & sic his casib⁹ licet cõsyderet̃ ꝑsona dñi bñ valebit. secus in. d. §. regula. cũ alijs alleg. in cõtrariũ: quia in illis non est capax, nec nomĩe nec effectu. exẽplũ patet in furioso qui non põt aliquid capere à patre suo, vt no. ĩ aut. quib⁹ mo. na. effici. sui ĩ fi. alia fuit sol. quã dat Pau. de ca. in. d. §. regula. in lec. Bono. videlicet q d. l. si deportati. nõ obst. ad. d. §. regula. quia ideo ibi legatũ relictũ seruo deportati valet & applicatur fisco: quia in illo seruo fiscus habet spem ea rõne: quia post mortẽ deportati bona ipsius acqsita post de portationẽ debent puenire ad fiscũ. l. ij. cũ ibi no. de bo. ꝓscri. & no. gl. in. l. si tibi mãdauero. §. is cuius. ff. mã. ideo rõne spei quã habet fiscus in illius deportati bonis acquirit̃ istud tale legatũ sibi, sicut alibi videm⁹ in. l. verũ. §. si seruo. s. ꝓ so. hoc tñ nõ placet: quia illa rõ illius spei quã habet fiscus in bonis illius deportati nõ debet esse sufficiẽs cãvt acqrat̃ aliquid ipsi seruo imõ deberem⁹ potius dicere q istud legatũ deberet stare in suspẽso quousq; seruus applicaret̃ fisco. l. si tibi hõ. §. cũ seru⁹. j. de leg. j. nõ ob. tex. in. d. l. verũ. §. si seruo. alle. ꝑ eũ: quia ibi ille socius habebat dominiũ de pręsenti: nimirũ si rõne illius dñi de presenti poterat totũ acquiri. veriores sunt primę sol. not. tñ illud qđ dicit̃ q deportatus est saltem noĩe capax, q cõis opi. est ĩ. l. j. C. de hære. insti. q nõ dicat̃ deportat⁹ nec nomine capax. nec effectu. & ille so. primæ multum pendent ab hoc.

* Intel. ad. l. si deportati. ff. de lega. iij.

inſtituitur ex perſona ſui, debet inſpici tp̃s hęredita
tis aditę: tunc enim dicit̃ fieri in fraudẽ. ita loquitur
1 hîc tex. † & p hoc habes intellectũ. l. ſi deportati. in
prin. de leg. iij. nã ſi eſt deportatus, nullo modo eſt
capax ſcd'm verã opi. vt. l. j. C. de hæred. inſti. & l. ſi
necẽ. §. ſi deportatus. de bo. lib. & l. j. in fi. de bo. poſ.
cõtratab. & no. ſ. e. l. ſi quis mihi bona. §. j. tñ̃ ſeruus
deportati habet aliquid plus capacitatis, ſi ipſi⁹ cõ-
templatione relinquit̃, vt hîc. ideo ſi dies legati ce-
dit durante deportatione, acquirit̃ fiſco, cũ depor-
tato nõ poſſet acqri, ſecus ſi relinqueret̃ cõtempla-
tione deportati, vel ſimpliciter per hanc. l.

SVMMARIVM.

1 *Portio accreſcit portioni non perſonæ,*
2 *Ius ſubſtitutionis cohæret perſonæ nõ portioni. & non tranſmittitur ad hæredem.*
Ius accreſcendi reſpicit rẽ nõ perſonã; & tranſit ad hæredes,

LEX LXXXII.

✠POMATES. a 1
2 ¶ Si totam. Ad materiam huius. l. vide aliqua per Federic. conſi. xxvj. & cõſi. xxvij.

SI totam. a Portio † accreſcit por
tioni nõ pſonę. & certè
qui pdit portionẽ, p dit ius accreſcẽdi; li
cet nomen heredis retineat. h. d. & eſt
bona. l. ¶ Op. de. l. ex facto. §. fi. ſ. de vul. & pu. ſub-
2 ſtitu. Sol. † ius ſubſtitutionis cohęret pſonæ nõ por
tioni: qđ apparet: quia nõ trãſmittit̃ ad hæredẽ, vt
l. toties. ſ. eo. & ideo licet ab eo auferat̃ hereditas, vt
ab indigno: remanet tñ̃ nomen hæredis in perſona
ſua. ideo põt ſuccedere ex ſubſtitutione q̃ nõ trãſit
ad fiſcũ: licet trãſeat portio. ſed hîc loquit̃ in iure ac
creſcendi qđ reſpicit rẽ, nõ perſonã: vt. l. ſi titio. ſ. de
vſufru. patet quia trãſit ad hæredẽ, vt. l. qui patri. ſ.
eo. & l. ſi ex pluribus. ſ. de ſuis & legiti. hęre. & l. j. §.
is ita. C. de cad. tollẽ. meritò trãſit ad fiſcum ad quẽ
trãſit portio. ¶ Vltimò habes hîc glo. q̃ dicit: Item
no. ꝙ hîc nõ capax, & nõ datur &c. Aduerte, qa iſta
gloſſ. intelligit. l. pręcedentẽ maximè in. ij. reſponſo
qđ loquit̃ in indigno. Item aduerte quid velit dice
re glo. hîc loquit̃ in nõ capace, & nõ dat̃. ſ. ipſi non
capaci, ſed datur fiſco. auferẽ eñ̃ ab hærede inſtitu-
to q erat capax. tñ̃ eſt indignus ꝓpter delictũ: quia
aſſumpſit tacitã fidẽ de reſtituẽdo nõ capaci: ſed ſi
ipſi non capaci directò eſſet relictũ: tunc non dare-
retur fiſco, ſed veniret ad veniẽtes ab inteſtato, vt. l.
j. C. de natura. lib. & l. j. C. de hære. inſti. ſcd'm verã
opi. & l. nõ intelligit̃. circa princi. &. §. j. j. de iure fiſ.

SVMMARIVM.

1 *Proximior agnatus decedens pendente dubio, an poſthumus naſcatur: licet ſciat teſtatorem defunctum, tamen ius deliberandi ad hæredem non tranſmittit.*
2 *Lex ſemper eſt certa de eo quod eſt certum in natura.*
3 *Filius in poteſtate hæreditatem paternam non agnitam tranſmittit ad quoſcunque hæredes.*
4 *Medium eſt inter mortem & aditionem in ſuo.*
5 *Sciens hæreditatem ſibi delatam: ſi decedat ea non adita quando illam tranſmittit?*
6 *Adire qui nequit propter aliquã dubitationẽ & in omnem euentum futurum hæredem ſe cognoſcit, interim decedens tranſmittit hæreditatem.*
7 *Filius ſi ignorat patrem feciſſe teſtamentum: ſiue ſuus, ſiue emancipatus: & decedat hodie, tranſmittit hæreditatem.*
8 *Veniens ab inteſtato quando propter aliquid non poteſt adire: & in omnem euentum cognoſcit ſe futurum hæredẽ, ſi decedat, tranſmittit hæreditatem.*
9 *Impeditus adire facto alterius, hæreditatem non aditam decedens tranſmittit.*
10 *Adire impeditus metu pœnæ legalis tantum interim decedens tranſmittit*
11 *Stante ſtatnto quód forenſis non poßit aliquo ritulo acquirere bona ſub pœna, niſi fuerit allibratus: an forenſis proximior agnatus defuncti qui uenit ad ciuitatem ut faceret ſe allibrari, & poſteà adire, & ante quàm prædicta faceret eſt mortuus, iſtam hæreditatem tranſmittat. ꝙ non.*
12 *Suus hæres de iure ciuili hæreditatem non aditam uel non agnitam tranſmittit ad quẽcunq; ſucceſſorem. & nu. 20.*
13 *Beneficium abſtinẽdi: quia eſt introductũ in fauorem filiorum ubi non ueritur fauor, nil operatur.*
14 *Filius ſciens, & habilis ad adeundum, an tranſmittat tantummodo ad ſuos? & nume. 17. ubi quòd ad quoſcunque.*
15 *Suus infans, uel furioſus an tranſmittat hæreditatem paternam etiam ad matrem, & nume. 18. ubi quòd ſic.*
19 *Filius qui nõ eſt ſolus hæres legitimus. ſed ſunt alij liberi cohæredes. ſi decedit, an portionẽ tranſmittat ad patrem, uel matrem. an uerò ad cohæredes. & nu. 19.*
21 *Exiſtentia ſui hæredis quãdo ceſſat ob aliquam cauſam: ut puta quia habet ſubſtitutum uulgarem: tunc ſuus non tranſmittit hæreditatem non aditam.*
22 *Filius qui repudiauit hæreditatem paternam, illam non tranſmittit.*
23 *Filius hæreditatem maternam non agnitam non tranſmittit.*
24 *Filius emancipatus hodie hæreditatem paternam non agnitam tranſmittit, ſicut ſuus.*
25 *Decedens hæreditate aſcendentis non agnita, nec repudiata, illam tranſmittit ad deſcendentes, etiam ſi non ſit ſuus.*
26 *Infans decedens hæreditatem cuiuſcunq; non agnitam, ſed delatam, tranſmittit ad patrem, uel ad ſuos alios deſcendentes, etiam ſi ſit emancipatus.*
27 *Aſcendentes infantis hodie iure hæreditario petunt hæreditatem infanti delatam, licet non agnitam.*
28 *Filio infanti cui delata fuit hæreditas decedenti ſuperſtite patre & matre, uel auo paterno, & materno, quis ſuccedet? ubi quòd uterq;.*
29 *Emancipatus qui ſubſtituit filio infanti pupillariter extraneum ſi deceßit relicto filio & auo paterno ipſius filij, & infans decedat delata eidem hæreditate extranei non agnita, quis ſuccedat iſto caſu?*
30 *Hæreditatem ſibi delatam ſciens ſi decedit ea non agnita, nec repudiata intra annum: ad quoſcunq; ius deliberandi & adeundi tranſmittit.*

LEX LXXXIII.

VEntre. Ex teſtamento non poteſt eſſe hęres qui de eius
viribus dubitat. niſi ſit ſuus, & in ſe verum ſcit te
ſtamentum valere aliâs ſecus, & qui in omnem euentum futu
rum ſe hęredem cognoſcit, interim hęreditatẽ decedens trãſ-
mittit. h. d. Primò ponit vnum dictum. Secundo oſtendit quomodo in prę
dictis differt ſuus ab emãcipato, vel extraneo. Tertiò oſtendit ex prædi-
ctis inſurgere vnum inconueniens. Quarto contra illud inconueniens dat
remedium. ſecunda ibi, ſed ſi vacuo. tertia ibi, ergo ſi ventre. quarta ibi,
ideoq;. Pone caſum in terminis. Filium emancipatũ vel extraneum inſti-
tuit ventrem vxoris præterijt. ¶ Queritur vtrũ inſtitutus poſsit adire hæ-
reditatem ex teſtamento. Reſpondeo ꝙ non, q̃diu pendet an poſthumus
naſcatur, & ſic an teſtamentum rumpatur. h. d. ratio huius eſt: quia dubi-
tatur de viribus teſtamenti &c. vt. l. ſed & ſi de ſua. ſ. eo. Aſſignat gl. aliam
rationem: quia inſtituti expectant præteritos, vt. l. ij. §. expectandi. j. de bo.
poſ. ſcd'm tabu. quod hîc non examino. dic vt ibi. ¶ In ſecunda parte. ſ. in
verſi. ſed ſi vacuo. ſic pone caſum. Quæritur an idem eſſet ſi filius in pote-
ſtate eſſet inſtitutus, & venter præteritus. Et rñ̃deo ſi inveritate vẽter eſſet
vacuus: licèt non crederetur: filius tamen in poteſtate ſtatim eſſet ſuus hę-
res, & decedens tranſmittit, emãcipatus vero non eſt ſuus hęres, nec adire
poteſt, donec vxor putat̃ pręgnans. h. d. ſic ergo ſi vẽter eſt vacuus, differt
ſuus ab emancipato: ergo à cõtrario ſenſu innuit ꝙ ſi vẽter eſt plenus, nec
ſuus nec emãcipatus interim eſt hæres. ¶ In tertia parte ſit pone caſum
ex eo qđ dictũ eſt. ſ. à cõtrario ſenſu ꝙ vbi ſuus ventre pleno interim non
eſt hæres; ſequit̃ illud ꝙ ſi filius ſuus interim decederet, nihil ad hæredes
tranſmittitur: quia nõ eſt hæres ſuus. p legem nec aditionem. inq̃tum ergo
videtur ꝙ decedens nihil tranſmittat, iuriſconſultus fatetur ꝙ ſequeret̃ il-
lud inconueniens. ¶ Sequitur quarta pars: & illã diuide in tres partes. Pri-
mò dat remedium cõtra inconueniens. Secundò ponit rationem. Tertiò
illud extendit. ſecunda ibi, quia ſiue. tertia ibi, eadẽq; ratio. Prima particu-
la legit̃ duobus modis, vt colligit̃ ex glo. primò, vt qđ dicit decreto intelli
gitur id eſt p bo. poſ. cõtratab. & ita intelligit̃ glo. ſuper illo verbo, ſcd'm
illam ſic pone caſum. ¶ Quero qđ remediũ eſt cõtra dictũ inconueniens.
Rñ̃deo, remedium eſt ꝙ ille filius qui decedit tranſmittit ad hæredem ſuũ
ius petendi bo. poſ. contratab. & ex decreto iudicis interponẽdo ſup boñ.
poſ. filio. & hæredi eius ſuccurritur. h. d. hæc lec. ꝓbatur in. l. illud. in fi. cum
l. ſeq. j. de bo. poſ. cõtratab. tenẽdo iſtã lec. dicas. ꝙ ſi quidẽ hæres filij vult
venire p contratab. pendente dubio, an naſcat̃ poſthumus. põt. idẽ ſi poſt
humũ natũ: ſed ſi poſthumus non eſſet natus, & certũ eſſet ipſum non na-
ſciturũ: tunc nõ veniret per contratab. quia certũ eſt teſtamentũ non rum
pi: ſed p ſcd'm tab. & ita debet intelligi alternatiua poſita in. d. l. illud in fi.
cum. l. ſeq. vt ibi ſcripſi. licet gl. aliter ſentiat. Secundo modo legitur ꝙ hîc
loquitur de decreto præſentis legis dicit ergo iuriſconſultus ꝙ eſt ſuccurrẽ
dum contra prędictum inconueniẽs filio decreto & authoritate præſentis.
l. vt decedens ille hęreditatem, licet non queſitam ipſo iure, vel p aditionẽ
trãſmittat. h. d. & hoc ſentit gloſſa, cum dicit, ex hac. l. notabilis hæredita
tem non agnitã tranſmitti. idem notat in. l. ſcriptus. infrà de carbonia. edic.
& iſta lectura mihi placet. Sumus enim in materia de acquirenda hęredita
te de iure ciuili: & lex in dubio debet intelligi ſecundũ ſubiectam materiã
in qua poſita eſt, vt. l. Imperatores. de diem addict. & nota in. l. finali. ſu-
prà de conditio. indebiti. ¶ Sequitur: quia ſiue frater inſtat quærens, quę
eſt ęquitas quæ mouet nos ad ſtatuendũ hoc contra regulam iuris cõmu-
nis. Reſponde: quia ſiue poſthumus naſcatur, ſiue non: hęres futurus erat
ergo ęquum eſt quòd decedens tranſmittat. ¶ Sequit̃ verſiculus: eademq;
ratio facit &c. inſtat querẽs. erit ne idẽ in emãcipato? Rñ̃deo ꝙ ſic: quia ea-
dem eſt ratio. h. d. notabilia collige ex ſummario, & ex caſu in terminis.
¶ Opp ad primũ * dum dicitur *: q in omnem euentum futurus eſt hæres,
non impedit̃ adire, vt. l. qđ ſi dubitet. ſupra eodẽ. ſed emãcipatus eſt huiuſ
modi, vt in fine huius legis. ergo adire poteſt. cuius contrarium dicitur hîc

Solu. l.

a ¶ Incertus.ſol⁹ error cauſę acquiſitionis vitiat hęreditatem. & adde Barto. in.l. is qui putat.s̃.e. vbi ponit rõnem huius.l.

Sol.l.qd' ſi dubitet.loquiẽ qñ nõ dubitaẽ in cauſa acquiſitiõis:ſciebat em̃ ibi defunctũ,deceſsiſſe teſtatũ.ſed dubitaẽ an in ciuitate vel apud hoſtes, & ſic erat cã certa:quia ex teſtõ ſuccedebat:hîc verò erat
a incert⁹ᵃ de cã.ſ.an ex teſtõ, an ab inteſtato ſuccedebat:ergo adire nõ pōt licèt ĩ oẽm caſum futur⁹ ſit hęres,vt hîc,&.l.ſi is ad quẽ.s̃.e. ¶ Ex iſta prima parte
1 no.† ꝙ ꝓximior agnat⁹ decedẽs pendẽte dubio: an poſthum⁹ naſcaẽ:licèt ſciat teſtatorem defunctũ ius tñ deliberãdi ad hęredẽ nõ trãſmittit.per.l.cũ in antiquiorib⁹.C.eo.nã ſibi hęreditas interim nõ eſt delata,vt hîc diciẽ in tex.rotũdo:ergo nõ pōt ſcire ſibi eã eſſe delatã.ꝓbaẽ:qa nõ diciẽ delata hr̃ditas q̃ nõ pōt adiri.j.de ver.ſin.l.delata.& ſic cõſului in caſu ſimili. ¶ Ad ſecũdã partẽ hîc opp.diciẽ hîc à cõtrario ꝙ vẽtre pleno fili⁹ in poteſtate interim nõ eſt hęres.
2 cõtra.s̃.e.l.cũ qdã.§.ſuũ.Rñ.dixi† ibi lex ſemper eſt certa de omni eo de quo eſt certũ in natura. & ideò ſi vẽter eſt,vacu⁹:licèt apud nos dubiteẽ,lex eſt certa,& facit filiũ in ptãte ſuũ hęredẽ,vt hîc & ĩ cõtrario.ſed lex non eſt certa de eo quod nõ eſt certũ in natura naturata:ſed ſolũmodo eſt certũ apud Deũ: & iõ ſi vẽter eſt plen⁹,pōt eſſe ꝙ naſcaẽ vn⁹,& ꝙ nõ naſcetur aliqs, qa hoc ſoli deo liquet:nõ aũt eſt certũ ĩ natura naturata : ideò lex nõ eſt certa,nec filiũ facit ſuũ hęredẽ:vt hìc,& hoc no.dicit tex.vt in.d.§. ſuũ.ibi:nã p naturã humanæ cõditiõis &c.quaſi dicat.l.eſt certa de eo qd' eſt certũ in natura:nõ de eo qd' eſt ſuper naturã certum,vt deo. ¶ Ex illa parte
3 not.† caſum expreſſum,ꝙ filius in poteſtate hęreditatẽ paternã nõ agnitã trãſmittit ad quoſcũq; hęredes.nõ em̃ loquiẽ de filio ſe immiſcẽte : quia nõ poterat ꝓpter incertitudinẽ.cũ enim extrane⁹ nõ poſſit adire,vt hîc diciẽ:ergo nec ſu⁹ poterit ſe immiſcere,vt.l.eũ bonis.j.eo.Itẽ tex.iſte dicit hęres fuiſſe:intelligiẽ.q.d.lex facit eũ hęredẽ.& licèt deceſſerit,hæres fuiſſe vr̃ vt trãſmittat.nec potes dicere ꝙ ſit hic caſus ſpecialis,ꝙ hæc lex ſolũ ſpeciale inducit eo caſu quo fili⁹ nõ ĩtelligiẽ à iure hęres fuiſſe,ſcilicet qñ vẽter erat plen⁹, vt patet ex ſequẽti parte,vt.s̃.dixi.
4 ¶ Et p̃dictis† etiã patet ꝙ aliqñ inter mortẽ, & aditionẽ in filio ſuo eſt mediũ:vt quãdo vẽter erat plenus,vt plenè dixi in.l.fi.s̃.de cõdi.inſtitu. ¶ Venio ad tertiũ,& ad quartũ ſimũl. & opp.non debet eſſe
5 melioris† conditionis qui eſt in caſu dubij,q̃ qui eſt in caſu certi,vt.l.ordinata.§.fi.de libe.cauſa.l.iulian⁹ in prin.de cõdi.inde.&.l.j.in prin.j̃.de leg.iij.ſed ille qui eſſet ſciẽs hæreditatẽ ſibi deferri , & ea nõ adita decederet,nõ trãſmitteret, vt.l.j.§.in nouiſsimo.C. de cadu.tol.ergo nec iſte dubitãs.Sol.ſi conſtaret ꝙ ſciuiſſet,& nõ adiuiſſet,ſed adire neglexiſſet:tũc decedens non tranſmitteret per rationẽ prędictam:ſed lex præſumit ꝙ ſi fuiſſet certus,adiuiſſet, ſed ꝓpter illud impedimentũ nõ potuiſſet:ita intelligit glo.C. reſt.mili.l.j.in fi.mag.glo.dũ allegat.l.j.§.fi.s̃.ſi mulier ven.noĩe:in poſſ.miſſa ſit,vbi eſt quaſi idẽ caſus cũ iſto,vt ſtatim dicã. ¶ Op.s̃.ſi muli.vẽ.no.l.j.§.fi. Sol.dicit gl.ꝙ ibi loquiẽ in extraneo:hîc in filio. qd' eſt cõtra.l.ſcript⁹ hęres.j̃.ad carb.quæ in extraneo loquiẽ.dic ergo ꝙ hîc & in.l.ſcript⁹:cõtra eũ qui impediuit me adire ponendo me in dubitatione nõ poterat haberi regreſſus:quia nõ fecit doloſè , vel nõ eſt ſoluẽdo.ſecus ſi poſsit cõtra illũ haberi regreſſus, vt ſi mulier calumnioſè dixit ſe pręgnantẽ, & eſſet ſoluendo,vt in cõtrario. pro quo facit.s̃. de eo per quẽ factũ erit.l.fi.j̃.de leg.j.l. planè.la.ij.§.j.ad.l. aquil.l. inde Neratius.§.j.& qd' no.in.l.in teſtamento.j̃.de cõdi.& demonſtra. ¶ Venio ad materiã quã gl.hìc tractat.& glo.in fi. ponit vnam regulam negatiuã.
b quę eſt ꝙ hæreditas nõ adita nõ tranſmittitur ᵇ: vt C.eodẽ.l.iij.&.l.quoniã. &.C.de cadu.tol.l.j.§.in nouiſsimo.ab iſta regula excipit glo. multos caſus qui in veritate nõ ſunt caſus ſingulares : ſed magis ſunt regulæ exceptiuæ,nõ ita vniuerſales, ſicut regula à qua excipiunẽ,vt.j̃.patebit . Primus ergo caſus in
6 quo fallit regula eſt hîc.dicit glo.ex quo† talis regula colligitur.qui propter aliquam dubitationẽ adire non poteſt.& in omnem euentum futurũ ſe hæredem cognoſcit:interim decedens tranſmittit:quòd hæc regula debeat ſumi . probo ex fine huius.l.vbi iuriſconſultus extendit ad omnem caſum vbi eadẽ eſt ratio.quare dicit ꝙ ſe cognoſcit futurũ hæredem in oẽm caſum.Rñdeo,ꝙ ſi ignoraret,propter aliam cãm impediret q̃ propter dubitationẽ : & ſic decedens nõ tranſmitteret:vt.l.qui poſthumos.j.ad ſyll.
7 ¶ Quæro,† quid ſi filius ignorat an pater fecerit teſtamentũ vel nõ? Rñdeo in filio ſuo non eſt dubiũ: quia interim eſt hæres.quia cum ſit certum in rerũ natura,lex facit eum heredẽ:vt hic, &.l.ex militari. d
§.fi.cũ.l.ſeq.de mili.teſta.&.l.eius qui in prouincia. in fi.ff.ſi cer.pet.cũ ſimi.in filio emancipato ſecundũ iſta tẽpora,decedens nõ tranſmittit:quia neſciebat in oẽm euentũ ſe futurũ hęredẽ, poterat enim eſſe ꝙ teſtator ſibi aliqd reliquerat , quoquo relicti
c titulo qd' ſufficiebatᶜ:vt.l.oĩmodo.C.de inoffi.teſt. e
& in auẽ.de trien.& ſe.§.j.ſed hodie cum debeat ſibi relinqui iure inſtitutiõis* per.§.aliud quoq; capitulum in auẽ. vt cũ de appell.cogno. * cognoſcit ſe in oẽm euentũ futurũ hęredẽ,licèt nõ inq̃tũ ſiue decedat teſtatus,ſiue inteſtat⁹.ideò decedẽs trãſmitteret f
8 p regulã hui⁹.l. Quęro† qd de alio veniẽte ab ĩteſtato.Rñdeo idẽ,ſi in oẽm euentũ futurũ ſe hęredẽ cognoſcit.exẽplũ,ꝓximior agnat⁹ reperiẽ inſtitut⁹ in teſtõ.qd' teſtm̃ diciẽ falsò ab alio fabricatum:& ſic nõ pōt adire,vt,l.cũ falſum.s̃.eo.tñ ſiue ſit teſtm̃ , ſiue nõ,cognoſcit ſe futurũ hęredẽ. & ĩterim decedẽs g
trãſmittit p regulas hui⁹.l.facit.j.de bo.lib.l.ſi fili⁹.§. fi. ¶ Secũd⁹ caſus poſit⁹ in gl.eſt.j.ad carb.l.ſcript⁹.
9 ex quo talẽ formo regulã. ¶ Quoties quis† facto alterius impediẽ adire,decedẽs hæreditatẽ nõ aditam
d tranſmittit,ᵈ vt ibi.&.d.l.ſi filius.in fi.j.de bo.lib.& ſic eſt idẽ caſus cũ iſto:licèt ibi gl.ponat ꝓ diuerſo. qd' intellige,niſi cõtra illũ impedientẽ poſſet habere regreſſum,vt.l.j.in fi.s̃. ſi mulier vẽ.no.&.s̃.dixi. facit optimè.s̃.qd' me.cã.l.ſi mulier.§.fi. ¶ Tertius
e caſusᵉ poſitus in gl.eſt.j̃.ad ſylla.l.iij.§.eleganter.& l.qui poſthumos.ex quo talis datur regula. ¶ Quo-
10 ties† qs timore pœnę legalis tantũ impeditur adire, interim decedẽs trãſmittit : vt ibi.impediebaẽ enim
f propter timorẽ pœnęᶠ ſenatuſcõſulti ſilla. ¶ Et pro-
11 pter hoc dicebã in†.q.de facto:* mihi ꝓpoſita* ſtatutũ eſt hîc ꝙ nullus forẽſis poſsit aliquo titul.in territorio hui⁹ ciuitatis aliqua bona acquirere ſub certa pœna,niſi primò ſe faciat allibrari.contigit ꝙ mortuo quodã Peruſino,qdã Forẽſis ei⁹ ꝓximior cõſanguine⁹ venit ad ciuitatẽ iſtã vt faceret ſe allibrari, & poſtéa adiret.antequã poſſet hoc expedire, ipſe eſt mortu⁹.dicebã ꝙ iſtã hr̃ditatẽ nõ aditã tranſmittit: quia timore pœnę ſtatuti diſtulit adire p regulã p̃dictã.facit quia p̃parabat ſe,vt.l.quẽadmodũ.de inoffi.teſt.Iſtos tres caſus ponit hìc gloſ.de iure fforum. Alios caſus quos ponit ꝓbat per iura.C.& ideò non attendendo ordinẽ gloſſ.aſſumã illas.ll.ſecundũ qd' fuerunt priores,vel poſteriores. ¶ Quartus caſus in quo fallit dicta regula eſt.C.de ſuis & legi.l.apud hoſtes.de quo caſu ſunt multæ contẽtiones.quidã em̃ aſſumunt inde talẽ regulam.Hæreditas aſcendentis etiã nõ adita tranſmittitur ad aſcendentes quod tenet gl.ibi dũ dicit ſpecialę in mr̃e.idẽ not.in.l.j.C.de his qui ante aper.tab.& in.l.ij.C.ad orfic.iſta regula eſt contra.l.ij.§.ſi quis ex liberis.j.ad tert.& contra. l.ſi infanti.C.de iure delibe.in eo qd' dicit quòd ſpeciale eſt in infante,vt trãſmittatur ad patrem,vel ad aliũ aſcendentẽ per lineã paternã:omnes autẽ hæreditates nõ agnitas nõ trãſmittit. Alij dicunt ꝙ in.d. l.apud hoſtes.ideò fuit:quia ſciuit filius horã captiuitatis qua fingiẽ pater mortu⁹:& ſic talem colligũt regulã:qui ſcit mortẽ fictã,licèt ignoret verã ĩterim decedẽs tranſmittit. Sed hoc eſt cõtra caſum.l.nec nos.C.de cap.vnde alij dicunt ꝙ ibi eſt ratio: quia erat ſuus hęres:qd' ego teneo.Ex quo talẽ collige re-
12 gulã veriſsimã.† Suus hęres de iure ciuili hæreditatẽ non aditam,vel agnitam tranſmittit ad quemcunq;
g ſucceſſorem.ᵍ hîc eſt caſus ibi, dum.ita dicit hæres extitit.& in.l.iij.C.de iure delibe.non violando literam,& hoc erat de iure antiquo fforum.text.eſt hîc in ſecunda parte,vt.s̃.dixi.&.l. ex militari.§.fi.cum l.ſequen.de teſt.mili.j̃.de rebus dub.l.qui duos.§.cũ in bello.&.§.fi.& de ſti.ſer.l.liber homo.§.fi.& de iure fiſ.in.l.lucius.de caſtr.pec.l.hęreditate.§.fili⁹.hoc

b ¶ Non tranſmittitur.hæreditas non adita non trãſmittitur. Adde duas no.fal.quas poſui poſt Bart.ĩ.d.l.qm̃ ſororem.C.de iure delibe. & not.per Sali.in.l.apud hoſtes.C.de ſuis & legiti.hære.

c ¶ Quod ſufficiebat.Bart.hìc videẽ malè loqui.primò: quia ſecundũ iſta iura digeſtorum filio erat relinquendũ iure inſtitutionis.l.inter cætera. & ibi latè dixi.s̃.de lib. & poſth.quod etiã habebit locũ in filio emancipato : vt.l.ita tamen. §.qui rogat⁹.ff. ad treb. & in.l.ſi fili⁹. s̃.de minor.item ſecundùm tpa.C. ſecundũ quę ſufficiebat relinqui filio titulo legati vel fideicommiſsi.idem in filio emãcipato, & in poteſtate. vt patet ĩ.d. l.oĩmodo. & ĩ auẽ de triẽ. & ſemiſ.§. j.quæ iura loquuntur in omnib⁹ his quibus competit querela.

d ¶ Trãſmittit. Et adde not.q.formatam per Bal.in.l.ſi lius matrem.C.de inoffi.teſta.

POMATES.

e ¶ Tertius caſus. Vide Oldr.conſil. cviij.ad fi.

f ¶ Timorem pœnę. Vide hìc Ang. & Ludo.Ro.in.l.ſi quis in graui.§.eleganter.j̃.ad ſylla.

g ¶ Quẽcunq; ſucceſſorem. Et adde Bar.idẽ volentẽ in l.iij.& in.l.ſi infanti.in.v.col.C. de iure delib.& ꝓ Bart. eſt bonus text. & ibi * Idẽ no.* Bart. in.l.j.§.ibidem . de collatio.bono. vbi diciẽ ſecus tñ eſſe in bo.poſ.cõtrata. & de hoc pleniſsimè habeẽ per Bal. in repe.l.in ſuis.de libe . & poſthu.in xxiij . col.aduerte tñ ꝙ Bal.multum no.in.l. qui ſe pr̃is. in.vj.colũ.C.vñ li. vult ꝙ ſi deceſsit auus. & poſtéa filius qui hęreditatẽ patris repudiauit ꝙ nepos poteſt dici ſu⁹ auo.nam tenebat primũ locũ tpe mortis aui , & ſic nõ erat ſuus, & neceſſarius . quòd ſi aui nepos decedat hæreditate nõ adita illã nõ tranſmittit ad oẽs, ſed ſolũ ad deſcendentes p.l.j.C.de his q an. ap.tabu. & de hac materia vide etiam Bal.in.l.ſi filius hæres.ff.de libe.& poſth.in vlt. col. vbi tenet opinio.Bar. & ſubdit ꝙ vbi lex defert aditionẽ,ibi habet locũ trãſmiſsio hæreditatis nõ aditę. & quid dicendum in ſuo qui nõ erat neceſſarius . & de materia etiã habeẽ per Bal.ĩ.d.l.apud hoſtes.C.de ſuis & legiti.hære.

a ¶ Cum in bello. Sed certè. §. ille. nõ facit pro Bar. quia loquitur in filio pu-
bere. in pupillo enim non posset habere locum per. d. l. qui duos. §. fi. & ita
tenet Bar. in. d. §. cum in bello.
b ¶ Nõ ob. Vide Bal. in. l. j. in fi. C. de his qui ante aper. ta. & in. d. l. apud ho-
stes. in. ij. col. & no. ꝙ nõ transmittit hęreditas fratris impuberis qui est pu-
pillariter substitu
tus, vt no. ꝑ Bar. in
l. sed si plures. §.
quos possum. ff. de
vulg. & pup. cũ cõ
cord. de qbus ibi.
POMATES.
c ¶ Concludit. Ista
opi. est cõis vt di-
cit Alex. cõs. lxxx
iij. in. j. col. ij. volu.
d ¶ Hæredẽ. ꝑ hoc
facit tex. i. l. j. §. qui
sunt in potestate.
in verb. statim. j. si
qs omis. cau. test.
e ¶ Quęro. an hęre-
ditas materna nõ
adita transmittat
ad quoscũq;. adde
Bar. in. d. l. j. & Bal.
consi. lxiij. ij. volu.
&. cccxiij. j. volu.
f ¶ Quęro an hodie.
an emãcipatus ho
die trãsmittat hęre
ditatẽ nõ agnitam
ad quoscunq;, idẽ
videt tenere Bart.
in. l. si ex causa. §.
papinianus. ff. de
mino. dum alleg. l.
meminimus. C. de
suis & legi. hære.
Itẽ adhoc vide qđ
dixit Bar. in. l. gal-
lus. §. & quid si tã-
tum. s. de liber. &
posthu. & quę di-
xi ĩ aut. si qua mu-
lier. post Bar. C. de
sacrosan. eccle. ad-
de Bal. in aut. ĩ suc
cessione. C. de suis
& legi. hęre. & An
ge. in. d. §. & quid
si tantũ. adde Bal.
in aut. in. d. succes-
sione. C. de suis &
legiti. hære. & de
hoc est casus in. l. si
fratris. C. de iure
delib. ita tenet ex-
presse Bald. ibi, &
in. l. licet. eodem ti
tu. & Ange. in. l. si
emancipati. in fin.
C. de coll. & ibi cũ
eo transit Pau. &
moder. & idẽ Pau.
in. d. §. & quid si tã
tùm. & Ang. in. l. si
cut certi. C. de test.
mili. & in. l. illud.
ff. si quis hære. pet.
Fulgo. & Pau. de
ca. in aut. ex cau-
sa. C. de liber. præ-
te. & Imol. in. l. iã
dubitari. ff. de hæ-
re. insti. & ĩ. l. cum
quidam. §. suum. s.
eo. & etiam hic.

probatur per rationẽ inspecto mero iure ciuili ante-
quàm filius haberet beneficiũ abstinendi, nõ est du
bium ꝙ trãsmittebat. Sed dubiũ facit, hodie benefi-
ciũ abstinẽdi cõcessum filio ꝑ qđ ęquiparat quodã
modo extraneo, vt. l. nã nec emãcipatus. j. de lega. j.
13 sed beneficiũ † abstinẽdi fuit introductũ in fauorem
filiorum: vt. l. necessarius. s. eo. & institu. de hęre. qua
li. & dif. §. sui. & vbicunq; nõ est fauor filij, beneficiũ
nihil operaretur, vt. l. si fili⁹ qui patri. s. de vulga. &
pup. & ꝑ regulã: quia qđ fauore introductũ est &c.
vt. l. qđ fauore. C. de legi. sed si illud bñficiũ impe-
diret trãsmissionẽ. esset detrimẽtum filij: ergo nihil
operat. Sed si dicas nõ est detrimentũ: qa fortè hęre
ditas est damnosa. Respon. imo detrimentũ est sim
pliciter. quia si est damnosa, hæres poterit abstine-
re: sicut ipse poterat añ immistionẽ. vt. l. si quis filiũ
§. j. s. eo. interest ergo filij trãmittere illud ius adeun
di, cũ beneficio abstinendi sicut ipse habebat, pro-
pter hoc enim fortè habebit hæredẽ, non habiturus
aliâs. ar. l. si pupillus. in prin. s. e. & hoc est qđ dixit
tex. expressè in. l. fi. §. j. C. de cur. fur. licèt gl. ibi vel-
let destruere illũ tex. dicit enim tex. ꝙ iure antiquo
nulla erat dubitatio ꝙ filius suus hæreditatẽ pater-
nã transmittat ad quoscũque. cũ beneficiũ abstinẽ-
di sit introductum ad sui cõmodũ: vt ergo ibi dicit
postea infert aliud scilicet ꝙ nõ trasmittat, & malè.
& illud communiter tenent oẽs moderni. Cy. in. d. l.
apud hostes. Richa. & Ray. collegium huius ciuita-
tis semel cõsuluit hîc, inter quos fuit Ray. de monte
vbiano, vir recolendę memorię. Sed Ia. de bel. dispu
tauit hîc super hoc vnã quæstionẽ, & circa hoc po-
suit quatuor regulas ĩ effectu: tres negatiuas, & vnã
affirmatiuam, quas referam vobis ad literam, vt vi-
14 deamus an procedant. ¶ Prima regula † eius est ta-
lis. Quoties suus hæres liberũ habet arbitrium se im
miscendi: quia sciens habilis ętatis, & compos men-
tis, nec habet impedimentũ iuris, vel facti regulari-
ter non transmittit hæreditatẽ etiã paternã ad ma-
trem, vel ad extraneum, sed ad liberos, vel ad patrẽ
si est auita: vel extranei si est infans, vel extraneos si
eam recusauerit. vt. l. j. §. in nouissimo. C. de cadu. tol.
&. l. si infanti. C. de iure. delib. s. eo. l. qui in aliena. §.
interdum. &. l. si quis filium. §. j. & in. l. ei qui. ¶ Se-
cunda eius regula est. Quoties suus hæres habet im
pedimentum accidentis, vel ignorantiæ, vel alte-
rius impotentiæ iuris vel facti, eo casu transmittit
etiam non agnitam: & ignorans, & ad quemlibet
extraneum, vt. l. hæreditate. §. filius. j. de cast. pe. &
l. qui duos. §. cum in bello. &. §. fi. j. de rebus du. &. l.
15 apud hostes. de suis & leg. ¶ Tertia regula † eius est.
Quoties suus hæres habet impedimentum natura-
le: quia infans, vel furiosus, eo casu non trasmittit
hæreditatem paternam etiam ad matrem, vt. l. ij. §.
si quis ex liberis. j. ad tertul. vbi est casus secundùm
eum. &. C. de cu. fu. l. j. §. tali, &. §. sin autem in furore
C. de iu. deli. l. si infanti. §. si verò. & ibi not. in gloss.
16 ¶ Quarta regula eius est. † Quoties filius non est so
lus legitimus hæres, sed sunt alij liberi qui cum eo
ad hæreditatem admittuntur, in eo casu nec pater
nec infantis mater ex tertul. vocantur, sed hæredi-
tas quęcunque transfertur ad fratres, & cohęredes,
exclusis ascendentibus. Casus est apertus secundũ
eum in. l. ij. §. si quis ex liberis. ver. sed si non sit solus
j. ad tertul. &. C. ad orfi. l. ij. ista sunt verba sua ad lite
ram que examinemus. & inquantùm in dictis ver-
bis continetur hæreditatem paternam non aditam
transmitti. concordat cum regula quam. s. posui. in
alijs discordat, nec dicit bene &c. ideò videamus per
17 ordinem. Prima † regula quæ dicit filium scientem,
& habilem ad adeundum non trasmittere, nisi ad
suos non est vera. primò per. l. cum in antiquiorib⁹.
C. de iure delib. in prin. vbi dicitur filium deliberan
tem posse & in suam posteritatem deliberationem
transmittere. & ponitur pro etiam quasi dicat nõ so

lùm ad extraneos, sed etiam ad suos transmittit deliberationem. Dicetis
vos, hîc non est sanus intellectus: quoniam arguis de minore ad maius af-
firmatiuè: sed respondeo in hæredes suos videbatur quòd non transmit-
teret deliberationem, seu ius deliberandi, sed eum faceret necessarium: ar-
gumento. s. eo. l. qui in aliena. §. interdum. sed extraneum nõ poterat face-
re necessarium. ponit ergo ibi pro constanti ꝙ in extraneũ transmittit ius
deliberandi, & etiam in suã posteritatẽ. ¶ Præterea, sciẽtia est causa trans-
missionis: & adiuuat ius transmittẽdi. vt. d. l. cũ in antiquiorib⁹. sed secundũ
eundem Iac. ignorans transmittit: vt secũda sua regula. ergo multò magis
sciens. Porrò, ratio trãsmissionis est, quia suus hæres est, vt. d. l. apud hostes.
& hac. l. cum si. sed illa ratio habet vniformiter locum, tam in sciẽte quàm
in ignorante: ergo apparet ꝙ prima regula domini Iacob. non est vera,
licèt exceptiones quas ipse ponit à dicta regula faciant pro me: quia con-
cordant regulæ meę: ideò illas non examino. ¶ Secũda regula domini Ia-
18 co. similiter concordat cum mea. ¶ Tertia regula † quæ dicit quòd impe-
ditus impedimento naturę: vt quia infans, vel furiosus nõ transmittit pa-
ternã: similiter nõ est vera in infante. & hoc ꝓbo per casum. l. lucius. j. de iu
re fisci. licèt quidam diuinando dicant ꝙ ibi fuit adita hæreditas, ita quòd
a infans transmittit. probatur. j. de rebus dub. l. qui duos. §. cum in bello[a]. sed
ipsi respondent quòd ibi fuit infans impeditus per ignorantiam, & per
mortem subito secutam. & sic fuit impedimentum aliud quàm naturæ.
sed malè dicunt: quia si verum esset quòd impedimentum infantiæ impe-
diret transmissionem, posito quòd concurrant plura alia impedimenta
quæ non haberent impedire. inspiceremus illud vnum impedimentum
infantię qđ nocet, vt. l. q posthumos. j. ad syl. Præterea, si diceres ꝙ infan-
tia cum ignorãtia simul facit ꝙ sit locus trãsmissioni: ergo înfans semper
transmittit, cũ semper ignoret. Id autẽ qđ dicit de furioso, est contra tex.
b non violando eum in. l. fi. §. j. C. de cur. fur. Non ob.[b] ad tertul. l. ij. §. si quis
ex pluribus. quam ipse alleg. pro casu: quia ille. §. facit pro ista opi. secũdũ
vnã lectu. ibi positam, & bene, quã ipse allegat pro casu nã ibi querit vtrũ
filius qui decessit ante agnitã hæreditatem patris, noceat matri patris sui.
Respondeo ꝙ si non nascitur suus patri, quòd matri patris non obstat: er-
go à contrario sensu si nasceretur suus matri patris obstaret, & ipse hære-
ditatem illam transmitteret ad suos hæredes: quia suus. & si dicas, quomo-
do potest esse quòd non nascatur suus patri suo? Respõdeo quòd erat con
ceptus antequàm pater emanciparetur. vnde natus non est sui iuris sed in
potestate aui, secundùm glo. ibi positam & bene. & ita tenent docto. in di-
cta. l. apud hostes. C. de suis & legit. hęre. Non obst. l. vltim. C. de cur. furio.
§. tali. &. l. ij. §. si quis ex liberis. j. ad tertulia. quos tex. ipse allegat: quia illi
loquuntur in hæreditate materna, & extraneorum, nam paternam furio-
19 sus transmittit, vt ea. l. §. j. ¶ Quarta regula † dicti domini Ia. similiter non
est vera. nam. l. ij. C. ad orfic. loquitur in hæreditate materna: & sic filius
non est suus hæres. Non obst. j. ad tertul. l. ij. §. si quis ex liberis. ver. sed si
non sit solus. quia ibi similiter loquitur in filio qui non erat in potestate pa
tris, vt patet ex casu quem posui modo in. d. §. si quis ex liberis. Concludi-
c tur[c] ergo quòd filius, siue sciens, siue ignorans, siue impeditus adire siue
non, impeditus hæreditatem paternam non agnitam transmittit. si enim
suus hæres est de iure ciuili per. l. s. allega. potissimè per. l. liber homo. §. j. de
stip. ser. quæ dicit quòd filia sua etiam errans in iure, hæreditatem patris
non agnitam transmittit, & sic tollit illam distinctionem an habuerit iu-
stam causam ignorãdi vel non. Non obst. l. si infanti. C. de iure deliberan,
ex qua principaliter fundant se qui tenent contrarium. Nam ibi dicitur
omnes hæreditates filio delatas nec agnitas non transmitti perinde ac si
delatę non essent: quia loquitur in hæreditatibus in quibus est necessaria
aditio, seu agnitio: quod idem est vt patet in litera dum dicit, non agnitas.
In hæreditate autem paterna non est necessaria agnitio: quia. l. facit eum
d hæredem,[d] si ipse non abdicat eam à se, vt. l. necessarijs. s. eodem: meritò
igitur transmittit. Non ob. l. cum in antiquioribus. C. eo. que videtur pone
re quòd de iure antiquo erat speciale in filio qui transmittebat ius delibe.
ad suos: quia ibi est dictio, & pro etiam, vt. s. dixi. Non obst. l. j. §. in nouis-
simo. C. de cadu. tol. quia ibi simpliciter loquitur in hæreditate quæ ege-
20 ret aditione. prædicta vera † sunt quando filius in potestate per. l. efficitur
suus hæres patri. secus si aliqua causa existentia sui hæredis cessaret, fortè
quia haberet substitutum vulgarẽ: tunc enim non transmitteret nisi agni-
tam: quia cessat ratio. qđ probat in. l. si filius hæres. s. de lib. & posthu. &
hoc verũ est vbi eo casu quo non efficitur suus, nõ trãsmitteret ad hęredes:
nisi ex speciali ꝓuidentia huius. l. dixi plenè circa hunc passum in. l. si fili⁹
21 qui patri. s. de vulg. & pupil. ¶ Item prędicta vera sunt, † nisi fili⁹ ipse hęre
ditatem paternam repudauerit: tunc enim non transmittit, vt. l. j. C. de his
22 qui ante aper. tab. nec † plus commodi transmittit ad hæredem suũ quàm
ipse habiturus esset. & quia hoc casu propter illam abstentionem cessat
23 illa ratio qua dicebatur suus hæres. ¶ Circa prædicta † quæro,[e] quid de hę
e reditate materna, vtrùm non agnita transmittatur? Videtur quòd sic: vt. l.
pe. C. de suis & legi. hęre. vbi dicit ꝙ fili⁹ succedit matri ipso iure. sed intelli
ge. s. si adeatur ab homine, sicut dicimus in compensatione. non enim
transmittitur non agnita per tex. in. l. secunda. C. ad orfic. & per regulam
24 dicti. §. in nouissimo. ¶ † Quęro. an hodie[f] emancipatus hrẽditatem patris
f non agnitã transmittat, sicut suus? & videtur quòd sic. C. de leg. hęre. l. me-
minimus. vbi dicitur ꝙ emancipatus succedit ad similitudinem suorum,
sed in suis non est dubium, vt dictum est: ergo &c. per hoc quia subla-
ta est

ta est hodie differentia emancipationis, & patrię potestatis, vt in auт.de
hęre.ab intesta.veni.§.nullã.& no.qđ ibi dicit tex.nullam differentiã &c.
cogitabitis.¶ Quintus casus qui hîc ponitur in gloss.est.C.de his qui ante
25 aper.tabu.l.j.ex quo talem regulam colligo.¶ Quoties† quis decedit hære
ditate ascendentis non agnita nec repudiata:illam transmittit ad suos de-
scendentes:etiam si non sit suus,vt ibi patet. & illud est nouum quod in-
troducit illa.l.videlicet ꝙ non suus transmittat scilicet ad descendentem
ex se tantũ,qm̃ de iure antiquo suus transmittebat non solùm ad suos sed
etiã ad quẽlibet extraneũ, vt dixi.s.materiam huius.l.examina.vt ibi per
doct.¶ Sextus casus qui ponitur in glo.est.C.de iur.delibe.in.l.si infanti.
26 ex quo talem collige regulam.¶ Quoties † quis infans decedit,hæredita-
tem cuiuscunq; nõ agnitam sed delatam transmittit ad patrẽ vel ad suos
alios ascendentes per lineam paternam,etiã si in eius ptãte nõ fuisset,per-
inde acsi adita fuisset.vt ibi patet. ¶ Sed circa hoc dubiũ quæro quõ po-
test esse quòd filius infans nõ fuerit in ptãte patris? Rñdeo:vel quia fuit
emãcipatus p rescriptũ principis:vt.l.fi.C.de emãci.libe.vel qa natus erat
ex filio emancipato præmortuo remanente auo: vel quia cõceptus & na-
27 tus ante emãcipationẽ patris. ¶ Quero† quo iure ascẽdentes hãc hrdita-
tem petãt? Rñdeo olim occupabant iure peculij.hodie verò hæreditario
a iure,vt not.in.d.l.si infanti. ¶ Quero[a] filius infans cui† delata fuit hæredi-
28 tas decessit superstite patre & matre vel auo paterno & materno,illa hæ-
reditate non agnita:quæritur vtrũ succedit pater seu auus paternus tan-
tùm? Quod videť:quia ipse solus habet beneficiũ illi⁹.l.si infanti.nõ mater
seu auus matern⁹.in cõtrariũ qđ succedit vterq; secũdũ formã auт.defun-
cto.C.ad tertul.nam patri nõ datur illud beneficiũ simpľr: sed ficta causa
q̃ perinde est acsi p infantẽ fuisset adita.facit ergo etiã pater seu auus pa-
ternus,si vult vt illa hęreditas habeatur pro adita, sed si sic est vocaretur
vterq; scilicet pater & mater vel auus patern⁹ & matern⁹,vt.d.auт.defun-
cto:ergo &c.Beneficio ergo patris vel aui paterni vocať ad successionem
mater vel au⁹ matern⁹.sic in filij,vt.l.si post mortẽ.§.fi.j.de *bo.possi.*con-
29 tratab.cũ filijbus.& qđ ibi dixi.¶ Quero fili⁹† emãcipatus substituit filio
suo infanti pupillariter extraneũ. & decessit relicto filio suo,& auo pr̃no
ipsius filij:ille fili⁹ infans decessit hrditate cuiusdã extranei sibi delata, &
nõ agnita.Ad illã certũ est substitutũ nõ vocari:quia non habet beneficiũ
l.si infanti.an vocetur auus patern⁹? dico ꝙ nõ:nam.d.l.si infanti.prouidet
patri vel auo in eũ casum tm̃ in quo excluditur ab illa hæreditate,propter
hæreditatem non aditam: sed hic auus excluditur à successione propter
substitutum.nã si hæreditas esset adita:esset substituti:vt.l.sed & si plures
§.ad substitutos.s.de vulg.& pu. ¶ Septim⁹ casus est.C.de iure delibe.l.cũ
30 in antiquioribus.ex quo talẽ collige regulam.¶ Quoties † quis sciens hæ-
reditatẽ sibi delatã decedit ea nõ agnita vel repudiata intra annũ:ad quos-
cũq; ius deliberãdi & adeũdi trãsmittit, vt ibi.circa quod multas nouas &
pulchras.q.feci in.l.q.duos.in prin.j.de reb⁹ du.& dic vt ibi. ¶ Octau⁹ ca-
sus est secũdũ glo.C.de ĩst.& substi.*&resti.sub.cõdi.fac.*l.fi.sed certè ille
casus nullã nouitatẽ cõtinet:qa ibi fili⁹ su⁹ hęreditatẽ paternã nõ agnitam
trãsmittit ad matrẽ quę trãsmitteret ad quẽcunq;. plures casus nõ ponũť
in gl.& p̃dicta vera sunt in trãsmissiõe hrditatis nõ aditę q̃ fit ipso iure.&
est quędã trãsmissio q̃ fit petita in integrũ resti.de qua dicã in.l.pantoni⁹.
in prin.j.eo.& dixi in.d.l.qui duos.in prin.j.de rebus dubijs.

LEX LXXXIIII.

SI metus. Aditio facta metu rescinditur.h.d.¶ Opp.s.eo.de.l.qui in aliena.§.fi.dic vt ibi.

SVMMARIVM.

1 *Hæredi absentis quomodo detur restitutio.*
2 *Et an hæredi minoris decedentis hæreditate non adita detur restitutio?*

LEX LXXXV.

b **PAntonius.** [b] Impeditus adire ꝓpter iustã absentiã,
si decedat,interim ius petendi restitutio
nem ad adeundũ suo hrdi relinquit.h.d.multũ notabiliter.Pri-
mò poniť cõstitutio principis cõtinẽs aliquid cõtra ius cõe.Se
cundo poniť dictũ metiani cõtinens ius cõe.Secũda ibi, metian⁹. ¶ Opp.
tp̃s petendi bo.pos.est vtile:ergo nõ currit absenti.Gl.dicit,dic vt no.C.de
resti.mi.l.j.certè illa oppo.nõ obst.huic.l.qa hic nõ diciť ꝙ fuerit exclusus
tpe,sed morte:sed ob.ad.d.l.ideò rñde vt ibi notabiliter no.¶ Opp.secũdò
si lęsio nõ fuit cõpleta in absentia nõ dať restitutio: vt.l.qđ tpe.C.de rest.
mi.dicit gl.so.vt ibi.istũ passum examinãt doct.in.l.j.de re.mi.in.iiij.qõ.&
1 dicũt sic.† Quãdoq; absens ab hrditate,vel bo.po.excludiť tpis cursu: &
tũc hęres põt petere restitutionẽ ex psona defuncti sine dubio:qa etiã ipsi
defuncto cõpetebat,vt in.d.l.j.C.de re.mili.Qñq; absens excluditur mor
te:& tunc si hæres vult petere restitutionẽ,nõ põt de stricto iure,sed de be
nignitate principis.contrariũ statuiť in absente causa reipublicę,vt hîc.in
prin.aut vult impetrare resti.nõ ex psona defuncti tm̃,sed ex clausula ge-
nerali,si qua mihi iusta causa esse videbiť:tũc põt.totũ enim hoc factũ sci-
licet absentia & mors secuta faciũt vnã cãm iustã petẽdi restitutionem in
integrũ.& hoc habet locũ tã in absente causa reipu.quã in quocũq; absen
te nõ culpabili vel nõ doloso & hoc vult dicere hîc Metian⁹:dum dicit de
absente causa legatiõis,& sic ꝓpter cãm reipubli.postéa subdit de filio q
hrditatẽ matri &c. Et sic loquiť de quocunq; absente.deĩde subdit sine re
2 spectu eius dist.q.d.nõ curo si fuerit pfecta lęsio in vita,vel in morte:sed to
m hoc facit vnã iustã cãm.vt dixi.¶ Quæro† pone[c] ꝙ aliquis minor de-
d cesserit hęreditate nõ adita.vtrũ hęres [d] eius poterit
e petere restitutionem. Videť ꝙ nõ de iure cõi:[e] quia
minor fuit absens.nec ex cõstitutiõe principis:quia
loquitur solùm in absente cã reip.in cõtrariũ vr̃ di-
ctũ.Metiani qui dixit vt hoc totũ.s.minor ętas cum
morte concedat rest.ex clausula gñali. & hoc tenet
Iac.de are.& dicit ꝙ est casus in.l.qui duos.in prin.
j.de reb⁹ dub.& ibi examinat. & idem tenet Iac.de
bu.in.l.j.de re.mili.idem Io.an.extra de proba.c.in
f pręsentia licèt Iac.de bel.videať tenere contrariũ[f] in
quadam sua disputatione.quam ponit in auт.de tri.
& se.in prin. ¶ Vltimò Dy.quærit hîc, vtrùm hæ-
res possit habere ratũ gestũ nomine defuncti.& vr̃
ꝙ nõ per hãc.l.dic plenè per eã in.c.ratũ.de reg.iur.
lib.vj.dixi in.l.bonorũ.&.l.si is cui.j.rem ra.ha.

SVMMARIVM.

1 *Hæreditas illius quem filius dubitat an fuerit culpabilis in crimine lesæ maiestatis,adiri potest.*
2 *Negatiua coartata loco,& tempore,cadit in ueram sciẽtiam, & sic est probabilis.*
3 *Dies delicti,si in accusatione ponatur,& non probatur,reus absoluitur.*
4 *Accusator potest cogi ad petitionem rei diem insererer.*
5 *Delinquens quando liquet de crimine lesæ maiestatis ante sententiam,quòd possit habere hæredem interim.*
6 *Liquere filio quomodo possit patrem non esse culpabilem.*

Rei. Eius qui est suspectus de crimine lęsę ma-
iestatis, interim potest adiri hęreditas.h.d.
¶ Op.C.ad.l.iul.ma.de.l.pe.& fi.Solu.non possunt
1 alienari ti.sing.sed adeundo possunt acquiri.¶ Quę
ro quid si dubitať an pater eius fuerit culpabilis.Gl.
videť innuere ꝙ nõ possit adire.in cõtrariũ:*tamen
facit quia pendente cõditione põt habere hęredem,
vt instit.de hære.q̃ ab intesta. defe.*§.per contrariũ.
&.l.qui à latronib⁹.s.de testa.& iõ interim adire po-
terit.¶ Sed posito ꝙ requirať certitudo, qũo pote-
rit esse cert⁹? Quidã per opi.multorũ vt.s.eo.l.cum
quidã.§.qđ diciť.alij ꝙ per factũ suũ:qđ est verũ.si
lis erat inchoata, vt.l.cũ falsum.s.e.¶ Sed tũc quę-
ro qũo põt esse cert⁹ qđ nõ deliquit cũ sit mere ne-
2 gatiua? gl.dicit no.quã vide & no.Not.† ꝙ negatiua
g [g] propter coartationẽ loci vel tpis.cadit in rectã sciẽ
h tiã alterius.¶ No.[h] ex hac glo.† ꝙ si aliqs in accusa-
3 tione proposuerit diẽ:licèt nõ teneret,ꝙ si illud non
probat debet succũbere: vt hîc, &.l.qui habebat.in
prin.de insti.si enim nõ esset necesse probare diem
insertã,filio nõ posset liquere de innocentia patris.
4 ¶ Dico etiã† ꝙ interdũ ad petitionẽ rei põt accusa-
tor cogi diẽ inserere,vt.l.j.C.qui accu.nõ pos.& not.
ĩ.l.is qui re⁹. de pub.iu.& ibi dixi.¶ Diciť hîc si sibi
5 liquet &c. Cõtra† si nõ liquet habet hęredẽ interim,
vt insti.de hęre.q̃ ab intest.* defe.*§.p cõtrariũ.con
tra.j.de do.l.donationes.in fi.in quibus.ll.diciť.ante
quàm proferať sententia põt habere hęredẽ. & du-
bito in hoc cõtrario.ꝓpter ea verba q̃ dixi in.l.qui à
latronib⁹.s.de testa.ordi.Finaliter teneo cõtra: quia
interim haberet hęredẽ.& hîc dũ dicit liquet,subau
di maximè.& siue commiserit malũ interim põt ha
bere hęredẽ,siue non cõmiserit. & sic in vtroq; casu
possit habere,meritò põt adire:vt.l.quòd si dubitet.
s.eo.tm̃ si cõmisit malũ auferť ab eo vt ab indigno.
&.§.per cõtrariũ.loquiť in suo:quia vt hæres extra-
ne⁹ põt adire,vt.j.l.pxi.&.l.donationes.in fi.loquiť
6 indistinctè.¶ Quæro quomodo † põt liquere[i] filio
i patrem non esse culpabilem. Et videť non posse li-
quere,cum sit de facto alieno, vt.l.cum falsum.s.eo.
Glo.respondet quòd potest liquere, quia malũ est
coartatum loco vel tempore:& tunc potest liquere
an fecerit vel non.& vide glo.quæ incipit,non dicit
quòd possit alienare.

Pro hærede. Vltimam voluntatem cõ
dendo potest quis hæredi
tatem adire.concor.l.si auia.C.eo.no.in.l.cogi.§.sed
& si miles.ff.ad trebel.

a ¶ Quæro.hãc.q.indecisam reliquit Bar.in.d.l.si infanti.in.iiij.col.C.de iur.delib.vide ibi Bar. Bal.& Cy.in.l.ij.C.ad orfi.Pau.de castr.in.d.l.si infanti post Bal.ibi tenet opi.Bar.hîc.licèt Nico.de matha.ibi contrariũ teneat Item cum Bar.tenent Ange.& Imo.hîc qui enim limitant.

b POMATES.¶ Pantoni⁹.in prin.Limita vt per Alexã.cõsi.clxx.in.ij.col.ij.volũ. & vide eundẽ Alex.in materia cõs.xx.inci.viso ꝓcessu.ĩ vlt.col.j.vo.& cõs.clxiij.in.ij.volu. & consi.clxvij.in pe.co.e.vo. & consil.xx.in vlt.co.j.vol.

b ¶ Pantoni⁹. quæro pone,Pet.de ancharа.tenet contra Bar.ĩ cõs.cccxlvij.alleg.Bal.in.l.si infanti.vbi dicit esse casum cõtra Bart.C.de iure deli. Andræ.Barba.

POMATES.

c ¶ Quęro pone.Vide Alex.cõsi.clxj.in.ij.col.cũ seq.& Bar.consi.xxij.ad fi. & consi.clxxiij.

d ¶ Vtrũ hęres.vide Bar.in.l.si infanti.C.de iur.delibe.

e ¶ In scriptis exemplaribus legiť: qa minor nõ fuit læsus.Quę lectio magis applaudet: vt patet ex doctri.Bar.in.l.qui duos.in prin.ver.extra gl.de rebus dubijs.liquido percœpi.Alexãder Loseus.

f ¶ Tenere contrarium. quod sequitur Bal.in dicta.l.si infanti. ibi secũdo pono. & ibi Iaco.but.& Barto.

POMATES.

g ¶ No.ꝙ negatiua.Vide Alex.consi.xciij.in.iij.col.iiij.volumi.

h ¶ Not.Adde Bal.qui ad hoc alleg.glo.not.in.l.actor.in.ij.col.C.de proba.& in.l.ij.ad fin.C.de bo.poss.sec.tab. & Bald.in.l.j.in pe.char.C.qui accusa.nõ poss.latè disputauit hoc, & vide Imol.ĩ.l.si cũ nulla.de re iud.

POMATES.

i ¶ Qũo põt liquere.Adde Bar.in simili.in.l.cũ quidã.ff.de bo.posses.

a ¶ Eum bonis. Et hæc.l.allc.ĩ.l.j.s.de condi.ob causam.cũ cõcor.in illa.q.vtrũ implendo cõditionẽ quis adire videatur.

LEX LXXXVI.

POMATES.

a ¶ Eum bonis. Vide quid per istum tex. dicat Bar. in. l. q romę. §. duo fratres. in. iij. q. ff. de verbo. obliga.

a EVm bonis. [a] Ille actus qui in extraneo inducit aditionem, in suo inducit immistionem. hoc dicit. sed signa hanc regulam. & teneas illam bene menti: quia erit vtilis tibi.

Pupillus. Minore restituto restituuntur actiones confusę. hoc dicit de restitutione actionum videbitis in. l. propter veneni. §. neptis. j. ad sylla.

b ¶ Gerit. An hęreditas posit adiri vltimo vitæ spiritu. gl. tenuit ꝙ nō in. l. fi. j. qñ dies lega. ced.

SVMMARIVM.

1 Hæreditas animo aditur, licèt nihil hæreditariũ attingatur.
2 Poßidere rem ut hæreditariã est in actu quo probatur aditio.
3 Poßeßio rei in hæreditate dicitur esse: non tamen uerè.
4 Opinio magis quàm ueritas in cõsistẽtibus animo inspicitur.
5 Solus animus an sufficiat ad adeundum?
6 Solo animo & uoluntate quis non obligatur, nisi deo.
7 Adeundo in foro conscientiæ quis non obligatur ultra uires hæreditarias.
8 Adire quid sit: quid repudiare: quid immiscere: & quid abstinere?
9 Animus uolentis adire qualiter declaretur?
10 Animus adeundi, an declaretur per uerba suspensiua?
11 In uoto quis non obligatur, nisi uerba solenniter & deliberatè emittantur.
12 Aditio quòd non inducatur per ista uerba: ista hæreditas mihi non displicet.
Inter placere & displicere est quoddam medium.
13 Amicis pluribus conuocatis & testibus, si quis dixerit sitis testes quòd ego uolo adire talẽ hæreditatẽ. inducitur aditio.
14 Verba enunciatiua propter se, quando inducant aditionem.
Confessus si fuerit aliquis se esse hæredem titij, quando inducatur aditio?
15 Verba enunciatiua emissa propter aliud quando probent animum adeundi?
Hæreditatem an uideatur adijsse si aliquis ut hæres titij scribit alicui.
16 Aditio hæreditatis an inducatur si aliquis dixit magna fortuna fuit quòd talis hæreditas obuenit mihi?
17 Aditio quandò inducatur per uerba dubia: puta, placet mihi: uel bene uolo: uel bene contentor?
18 Animus adeundi quando probetur per scripturam?
19 Voluntas seu animus adeundi quando probetur perfectè?
20 Adire quãdo uideatur qui potest facere aliquid tanquàm hæres & non hæres: uno modo licitè, & alio illicitè?
21 Fecisse quo nomine dicatur qui potest facere aliquid utroq; modo scilicet nomine suo, & ut hæres?
22 Dicens se poßidere domum pro sua legitima. an releuetur ne uideatur adire?
23 Legitimam habere potest, & omittere hæreditatem qui habet substitutũ uulgarem: & est grauatus legatis.
24 Adire quando dicatur qui potest facere actum utroq; modo licitè, scilicet nomine suo & alieno.
25 Adire quando dicatur dans eleemosynam de rebus & bonis defuncti?
26 Adijsse an uideatur maritus cui hæreditas uxoris erat delata pro se & filijs si pãnos uxoris dat pauperibus?
27 Aditio quando facta uideatur quando quis potest facere actũ nomine suo, & ut hæres licitè, sed utroq; modo nomine meo, & alieno.
Voluntas adeuntis quando probetur per non factum?
28 Adijsse dicitur debitor in diem qui succeßit creditori si non soluat alijs qui succederent ipso repudiante.
29 Animus adeũdi qualiter ꝓbetur in eo qui adit ex iure alieno.
30 Adiens ex iure alieno pro se tantùm per illos actus per quos iuduceretur aditio si ex suo iure, uel persona adiret per eosdem, inducitur aditio.
31 Succedens defuncto credens ipsum defunctum adiuisse hæreditatem sibi delatã si ad cautelam dixit intra annũ si non apparet defunctum adiuisse ex iure deliberãdi adéo: uel aliquid agit ex quo induceretur aditio an dicatur inducta aditio si postéa constat de non aditione defuncti?
32 Adiens iure suo pro alio tamen, & ad utilitatem alienam ex quibus uideatur adire?
33 Adiens ex persona aliena, & pro alio quando dicatur adire?
34 Aditio inducitur si tutor in inuentario dicit quòd credit in hæreditate esse talem, & talem rem quæ fuerunt de hæreditate talis.
35 Infanti si competit ius adeundi per ius deliberandi ad eum transmissum ex persona alterius an tutor poterit adire?
Duæ fictiones habentes originem ex diuersis poterunt concurrere.
36 Aditio ex quibus facta uideatur quando aliquis non adit, sed adeunti authoratur?
Tutor in præstanda authoritate, an necesse habeat loqui?

POMATES.

c ¶ Oppo. Dy. Vide Car. cons. xxxvj. in. j. col.

d ¶ Foro cõscientię. Vide Bar. & alios plenißimè in rub. s. e. & sequit Bald. in. l. filiũ. in. xviij. col. fam. erc. alle. c. parochiano. de sepultu. & c. quãq̃. de vsur. i. vj. & Bal. in. l. fina. in fi. prin. de iur. deli.

e ¶ Non fecisse. hoc sequitur in his terminis Bal. in. l. qui accusare. C. de edẽdo.

LEX. LXXXVII.

b GErit. [b] † Hæreditas animo adit, licèt nihil hæreditariũ at-
1 tingatur. h. d. diuiditur in tres partes. Primò ponit dictum. Secundò illud limitat, & probat per exemplum de re nõ hæreditaria in qua defunct⁹ ius habebat. Tertiò per exemplũ de non hæreditaria in qua nullũ ius habebat. secunda ibi vnde & si domũ.
2 tertia ibi, idemque. ¶ Not. primò summariũ. ¶ Secundò. no. † quòd posside-
3 re rem vt hęreditariã est in actu quo probat aditio. ¶ Tertiò no. † quòd in hæreditate dicitur esse qualisqualis possessio rei pignoratæ. ibi, cuius & c. ¶ Oppo. ad vltimũ de. l. qui à seruo. de actio. & obli. So. defunctus donec viuit rem pignoratã sibi traditã posidet verè, vt. l. qui pignoris. & . l. j. §. per seruum. j. de acqui. pos. sed eo mortuo hæreditatem nõ posidet verè, vt. l. j. §. sceuola. si testa. li. esse iussus. ideò tex. hîc dicit, qualis. Non ob. l. qui à seruo. non enim dicit ibi quòd hæres posidebat, sed quòd alius incipit ab hæreditate posidere p̃cario. & sic hr̃ditas tribuit alij qualitatẽ posidendi per seruũ, nõ ꝙ posideat: qđ apparet: quia alius potest posidere ciuiliter & naturaliter â me: & tñ nullo modo ego posideo: vt. l. & habet. §. eum qui. j. de pręcar. ¶ Secundò oppoñ. s. eodem. de. l. pro hærede. §. si quid tamen. Glo. dicit solu. vt ibi dixi: quia nomen hæredis ibi accipitur pro filio & sic gesit ibi pro hęrede, hoc est pro filio non propriè, vt hęres.
c ¶ Oppo. Dy. [c] extra glos. de. l. ij. §. si sub conditione. j. pro emptore. vbi inspicitur, magis veritas quàm opi. Solu. habuistis in. l. hæres institutus. in
4 prin. s. eo. per gl. † quia in his quæ consistunt in animo, vt est aditio hæreditatis inspicitur magis opin. q̃ꝫ veritas. vt hîc cum simili. ibi, in alijs rebus quæ in solo animo non consistunt. & hoc inducit Dy. in argumen. ad quęstio. de eo qui percusit clericum quem putabat laicum, an sit excommunicatus. de quo vide glo. in. l. si ignorans. loca. & dixi in. l. item apud labeonem. §. si quis virgines. j. de iniurijs. Sed non est nostra materia. ¶ Modò
5 venio ad materiam. l. † & quæro primò vtrùm solus animus sufficiat ad adeundum hæreditatem? gloss. in. l. pro hærede. §. primo. s. eodem, dicit ꝙ sic. Alij dicunt quòd requiritur animus ex actu, vt. l. mutum. in princip. suprà eodem. & institu. de hæred. qualita. & differen. §. si. & . C. eodem. l. potuit. hîc verò gloss. aliter loquitur scilicet quòd sufficiat animus qualitercunque declaratus. vide gloss. hæc gloss. dicit veritatem & declarat omnes alias. ll. quæ dicunt quòd sufficiat solus animus intellige, scilicet declaratus. & aliæ gloss. quæ dicunt quòd requiritur animus & actus, hoc est aliquid per quod animus declaretur. quodcunque sit illud siue factum siue non factum, siue dictum siue scriptum. quod hoc sit verum probatur per
6 text. in. l. pro hærede. §. j. suprà eodem. probo per rationem. solo † animo & sola voluntate non obligatur quis nisi deo, vt. l. si quis rem. §. voto. de polli. hoc tenent Roff. & Hostien. in summa de voto. & sanctus Tho. in. ij. ij.
7 q. xcviij. ex hoc concluditur † quòd in foro conscientiæ [d] quis non obli-
d gatur adeundo vltra vires hæreditarias: quia cum fiat voluntate nuda, non possum obligare me alteri, nisi quatenus ad me peruenit. dixi suprà eodem super rubri. ¶ Quia ergo ad aditionem hæreditatis requiritur quòd animus declaretur: quæro, quæ sunt illa per quæ talis animus declaratur? Et antequàm ad hoc veniam primò videndum est quid sit adire. & quid immiscere. & quid repudiare. & quid abstinere. quibus visis videbimus èa quibus animus ad hoc declaratur. & vt scias antequâm quis adeat, requiritur potentia adeundi, seu vis adeundi. & de hoc feci vnam repetitionem in. l. is potest. suprà eodem. ¶ Posita ergo omni potentia adeundi di-
8 co. Adire hæreditatem † est potentia adeundi, non impedita per actum voluntatis declaratum inesse deducere. & econtra. Repudiare est potentia repudiandi non impedita per actum voluntatis declaratum, & à se abdicare hæreditatem, vt probatur hîc, & . l. pro hærede. in principio. §. j. suprà eodem. & institu. de hære. qua. & diffe. §. fina. Immiscere (quod est suorum) est hæreditatem iure acquisitam per actum voluntatis declaratam acceptare, vel agnoscere. ¶ Abstinere est hæreditatem à iure acquisitam per actum voluntatis declaratam â se abdicare. illud probatur in. l.
9 suprà proxi. ¶ His visis † videamus qualiter fit illa declaratio voluntatis. Ad quod sciendum est quòd iurisconsulti hoc certis regulis non tradiderunt, sed posuerunt quosdam casus indubitabiles, videlicet quòd tunc iste animus adeundi declaratur quando quis facit actum qui citra ius, & nomen hæredis fieri nõ potest, vt. l. pro hærede. §. papinianus. suprà eodem. quando verò est actus qui potest se habere ad aditionem, & non ad aditionem, dixi esse inspiciendum quo animo fecit, vt. l. pro hærede. §. primo. suprà eodem. quid autem esset in dubio non declarauerunt nostri docto. vt Azo. Ideô alij (vt apparet) tradiderunt super hoc talem doctrinam: videlicet quòd hoc perpendendum esset ex qualitate personarum earum, & ex qualitate actuũ, & rerum quas attingerent: vt quandoque
e habeat quis necesse probare se non fecisse [e] animo adeundi. quandoque probetur ab aduersario: ita not. ipse suprà eodem lege pro hærede. §. seruos. Iacobus de aret. addidit in hoc esse standum iuramento hæredis cum in solo animo consistat. argumen. dicta. l. pro hærede. §. seruos. & . l. in ambiguis. de re. iur. pro hoc induco gloss. institu. de actio. §. alię. &

aliȩ.& ecce quicquid doct.nostri dixerunt in illa materia. ¶ Sed quia illa
doctrina est multũ generalis & obscura:ideò intẽdo hîc tractare per v.q.
principales & duas postéa accessorias. Primò qualiter anim⁹ hîc declaret̃
per verba.Secundo qualiter declaretur per scripturã. Tertiò qualiter de-
claretur per facta.Quartò qualiter declaret̃ per non facta. Quintò quali-
ter per animum:quando quis adit iure alieno vel proprio. ¶ Circa primũ
sciendum est ꝙ quȩdam sunt verba dispositiua aditionis nullam ambigui
tatem habentia:vt si quis dicat,gero me pro hærede:vt.l. pro hærede.s̈.eo.
vel agnosco istam hæreditatem,vt hîc.vel dicat, apprehendo vel assumo
mihi vel accipio hȩreditatẽ hanc:vt.l.apud aufidiũ.infrà de opt.leg.& per
illa verba inducitur aditio sine dubio. ¶ Sed circa hoc dubitatur de.iiij.
Primò vtrũ hȩc aditio & animus declaretur per verba dispositiua suspen
siua.Secundò vtrùm per verba enunciatiua, de hoc principaliter propter
a se.Tertiò vtrùm per verba enũciatiua [a] propter aliud. Quartò quid iuris
10 quando verba sunt dubia? ¶ Ad primum† de verbo suspensiuo,vt si dico
volo adire.vtrùm ex hoc inducatur aditio.Gloss.in hoc dicit quòd non in
l.serui electione.in prin.j.de leg.j.In contrarium videtur casus in.l.iam du
bitari.in fi.ff.de hæred.insti.&.j.eo.l.paulus respondet per procuratorem.
Rñ.quòd per hæc verba inducitur aditio si certitudinariè & deliberatè di-
xit se velle adire:siue hoc probetur ex præcedentibus, siue ex instãtibus,
siue ex sequentibus:aliàs si non apparet ꝙ deliberatè dixit,non inducitur
aditio.primum probatur ex præcedentibus,si fuit datus terminus ad deli-
berandum & postéa respondent se velle adire,inducitur aditio:vt.l.sed &
si alio.j.rñ.&.l.omnes.j.ad treb.ex instantibus tempore quo illa verba pro
b ferunt̃ deliberatio probatur [b] si dicit se velle esse hȩredẽ vel se velle habe-
re hȩreditatẽ:vt.d.l.iam dubitari.in fi.&.l.apud aufidium.de opt.leg.aliud
c est enim dicere volo adire, [c] & aliud volo esse hȩres vel volo hȩreditatem:
vt.d.iura probant.Item si dixit pro certo volo adire hȩreditatẽ.Item si in-
d terrogatus [d] ab alio si volebat esse hæres,rñdit ꝙ sic:nam hoc verbum volo
qñ profertur respondendo alteri intelligit̃ deliberatè volo:vt.l.in venden
tis.C.de contrahen.emp.plus dicit lex:si dicerem vis esse hȩres vel vis adi
re hæreditatem:tu rñdes cur non.deliberatè videris respondisse:vt.l.j.§.ij.
infrà de verb.obl.idem si constituit procuratorẽ ad hoc : vt.l.paulus.j.eo.
nõ enim posset cõstituere ꝓcuratorẽ,nisi deliberatè vellet. Ex sequentib⁹
verò ꝓbat̃.s.si post dicta verba ꝓlata cõcurrerẽt tres menses.vt.C.e.l.fi.§.
similique modo.vbi est casus singularis,& licèt ibi loquat̃ in repudiatiõe.
tñ idem est in aditione.eisdem enim regulis procedũt,vt inst.de hære.qua
li.& dif.§.sicut aũt.&.C.de rep.hære.l.sicut.& quod dixi si illa verba nõ ꝓ
feruntur deliberatè nõ inducũt aditionem. probatur in gl.d.l.serui electio
ne.si enim dico indeliberatè volo adire.hoc sonat:hic est primus motus vo
11 luntatis meȩ ad adeundum,non ꝙ deliberatè vellem.ad † hoc facit quod
canonistæ dicunt de voto ꝙ verba nisi solenniter & deliberatè emissa nõ
inducunt votũ:*tex.est*extra.de voto.c.ij.de act. & obl.l.obligationũ sub
12 stantia.§.fi. ¶ Sed quȩro† quid si dixi,ista hȩreditas nõ mihi displicet.Vi-
detur ꝙ inducatur aditio:vt.l.cum antea.circa princi.C.de arbi.sed nõ pu-
to.non enim sequitur,non displicet:ergo placet:quia est quoddam mediũ
inter displicere & placere,vt probatur in.l.j.§.si is qui nauẽ.de exerci.act.
& de tribu.l.j.§.scientiam. & quod not.in.l.qui se patris.C.vnde lib.Non
ob.l.cum antea.quia ibi loquitur in actu in quo sufficit hoc verbum non
13 displicere. ¶ Quȩro † quid si conuocatis amicis & pluribus testibus quis
dixerit:sitis testes quòd ego volo adire illam hæreditatem. Respõ.ex ista
solennitate actus:quia conuocatis amicis põt prȩsumi ꝙ dixerit delibera-
tè:& ꝑ hoc inducitur aditio. Et hic põt esse intellect⁹.l.pãphilo.§.ꝓpositũ.
j.de lega.iij.licèt alio modo intellexerim in.d.l.serui electione.j.de lega.j.
14 ¶ Circa secũdũ† scilicet qualiter ꝓbet̃ per verba enunciatiua ꝓpter se:vt
si aliquis cõfessus est se esse hæredẽ titij:videt̃ ꝙ hȩc cõfessio non inducit
aditionem.non enim obligat me,nisi illi quo prȩsente confiteor:vt.l.fina.
s̈.de interrogato.act.veritas est vt not.ibi aut illa verba proferuntur ab eo
qui potest adire:& tunc inducitur aditio, seu probatio voluntatis adeun-
tis per hanc.l.cum simili.quia pro hærede se gerit.sed si proferuntur ab eo
qui non potest esse hæres,non præiudicat nisi quó ad præsentes huic con
15 fessioni,vt hîc. ¶ Circa tertium† scilicet qualiter,ista voluntas probetur ꝑ
verba enuntiatiua emissa propter aliud.pone quòd ego scribo tibi salu-
tando.talis hæres tali salutem,& similia:an ex hoc probetur voluntas? Vi
detur quòd non:vt.l.epistóla.in princip.s̈.de pact.&.C. de test.mili.l.ex
his verbis.in contrariũ facit ista.l.&.s̈.eo.l.pro hærede.§.j.quæ *iura* di-
cunt quòd quandoq; aliquis facit aliquid vt hæres,inducitur aditio.Re-
spon.quandoq; verba enunciatiua propter aliud proferuntur conditiona
liter : vt promitto tibi si hæres sum. & tunc non inducitur aditio.Primò:
quia talis actus conditionem non recipit:vt.l.eum qui.in.fi.s̈.eo.&.l.actus
legitimi.de reg.iur.Secundò quia ista verba proferuntur dubitatiuè:& in
aditione hæreditatis requiritur animus certus, non dubitatiuus:vt.l.is qui
hæres.§.j.&.l.si is ad quem.&.l.hæres institutus.s̈.eodem. Si verò ista ver-
ba enunciatiua proferuntur per modum causæ : vt hoc facio quia hæres
sum.sine dubio inducunt probationem voluntatis,vt.l.emptor.in fin.de
rei vendi.&.j.de colla.do.l.pe.Si verò proferuntur demonstratiuè,vt in ca
su proposito : si ego tanquàm hæres talis te saluto & similia : tunc idem,
*est dicendum,*vt hac.l.&.l.pãtonius.in fi.l.pro hȩrede.§.j.&.l.si quis ex-
trane⁹.§.j.Non obst.l.epistola.quia ibi verba erãt enũciatiua facti alieni.
Non ob.l.ex his.C.de testa.mili.quia ibi erãt verba enunciatiua facti alie-
ni:quod poterat aliter esse inductum q̃; in volunta-
16 te proferentis cõsistat:hîc secus. ¶ Sed pone† quòd
aliquis dixit,magna fortuna fuit quòd talis hæredi-
tas obuenit mihi. vtrùm ex hoc inducatur aditio?
Respon.verba enunciatiua inducunt probationem
voluntatis eius quod enunciant & eius quod impor
tant,non vltra.aut ergo verba enunciatiua cõtinent
hoc totũ ꝙ ego sum hȩres: & tũc inducũt probatio-
nem voluntatis eius:vt dictũ est. sed si verba enun-
ciatiua cõtinent hoc totũ quod mihi obuenit : tunc
non inducunt declarationẽ voluntatis ꝙ sim hȩres:
quia põt esse quòd est mihi fortuna : quia possum
adire licèt non adeam:non ergo inducunt probatio-
nem aditionis : quia extenderent̃ verba vltra suum a
significatũ:vt.l.titia.§.Caius.j.de le.ij.sed si dicerem
magna fortuna est mihi quòd sum hȩres.tũc ꝓbare
17 tur animus.vt ex prædictis patet. ¶ Venio† ad quar
tum quando verba sunt dubia.exemplũ:aliquis di-
xit mihi talis hȩreditas tibi obuenit. & ego respon-
di bene placet mihi:vel bene volo:vel bene conten-
tor.ista verba sunt dubia.si enim referantur ad hȩre b
ditatem hoc est dicere bene placet mihi hȩreditas,
vnde volo hæreditatem : induceret̃ aditio, vt patet
ex iam dictis.Si referantur ad hoc totũ, bene placet
mihi ꝙ obuenit hæreditas : nõ induceret̃ aditio.illo
casu dico ꝙ stabit̃ interpretationi dicẽtis,secundùm
Iac.de are.vt.s̈.dixi circa prin.ꝓbat̃ in.l.si quis intẽ-
tione.de iudi.& quod no.instit. de act.§.aliȩ.si autẽ
ipse mortuus esset puto standũ declarationi hære-
dis sui qui eius volantatẽ melius nouit:vt.l.si quis à
filio.§.si quis plures.j.de leg.j.ex hac enim declara-
tione alius nõ dãnificat̃ perdendo suũ,licèt fortè dã-
nificetur perdendo lucrũ.sed hoc non impedit hȩre c
e dem declarare,vt ibi dixi. ¶ Circa secundũ [e] specia-
18 le & principale,† scilicet qualiter hic animus probe
tur per scripturã:dico in omnibus idẽ quod suprà di
xi circa ꝓdicta.nõ enim figura literarũ obligati:sed
consensus qui cõtinet̃ in eis,vt.l.non figura.infrà de
acti.& obli.duo tamẽ aduertenda sunt.Primò : quia d
qñ fit in scriptis,præsumo facilius factum delibera-
tè:q̃; qñ simpliciter profert̃,vt.l.ij.C.de sent.ex bre-
ui.reci. ¶ Secundò aduerte ꝙ scriptura licèt esset in-
ualida quó ad id ad q̃d fit principaliter, puta si fi-
liusfamilias in testamento se diceret adire vel aliqd
in eo disponere per quod induceretur aditio, vel si
in testamẽto nõ esset solẽnis numerus testium:tamẽ
aditio probaretur:quia imperfecta voluntas probat e
voluntatẽ:vt.l.fi.de reb.eo.l.in testamẽto.ff.de fidei
19 com.libe.&.l.j.&.ij.C.de fideic. ¶ † Circa tertium
principale,scilicet qualiter hæc voluntas probetur
perfecta,sciendũ est quòd quȩdã sunt facta prȩpa-
ratoria ad aliquid. quædam sunt quȩ principaliter
f sunt ꝓpter se.Circa primũ [f] dico ꝙ quædam sunt
præparatoria ad aditionem necessaria.& per illa nõ
inducitur aditio.exemplum:si aliquis implet condi
tionem qui ante impletam nõ põt adire,vt.l.j.§.sed f
si parendi.de condi. ob cau.&.s̈.eo.l.antistius.vel si
aliquis agat querela qui ante adire nõ potest : tunc
non inducit̃ aditio:vt.l. quẽadmodũ. de inoffi.test.
Idem si petit sibi exhiberi tabulas vt instruatur de
viribus hæreditarijs:qm̃ anteq; habeat animũ certũ
non potest adire, vt.l.aristo.cũ.l.seq.s̈.e.q̃dã sunt ꝓ-
paratoria non necessaria, vt puta si accuso testamẽ-
tum falsum:si enim sum certus, de hoc non est mihi
ne adeã prohibitum,vt.l.cũ falsum.s̈.e.tũc per tale
prȩparatoriũ nõ necessariũ inducit̃ aditio,vt.l.cum
quidam.j.de bo.pos.& ibi dixi.idẽ dic si aliquis di-
cat testm̃ nullũ:vt.l.suus.C.de repu.hæ.& ꝓdicta ve
ra sunt in his q̃ sunt ꝓparatoria ad aditionẽ hȩredita
tis:sed si fieret aliqs act⁹ præparatorius ad petitionẽ
hr̃ditatis,vt puta si facerẽ formari libellũ,volens cõ-
tra te agere petitiõe hæreditatis,vel si ponerẽ ꝙ in-
terrogeris an possideat pro hærede:quia intendo te
cõuenire pe.hȩre.& silia.oĩa ista inducerẽt probatio
nẽ voluntatis adeuntis : vt.l.quẽadmodũ.de inoffi.
test.Secũdò dixi ꝙ sunt q̃dã facta q̃ fiunt principa-
liter propter se.& hîc aduerte:quia quædã sunt cer
ta quȩ non inducunt aditionẽ:vt l.pro hȩrede.in fi.
s̈.eo.quȩdam sunt certa quȩ inducunt aditionem:
quia citra ius & nomẽ hȩredis fieri nõ possunt.& de

a ¶ Verba enũciatiua.de verbis enunciatiuis habes hic.& adde q̃ no. Bar. in.l.si quis suus. de iure delib.

b ¶ Probatur.Idem puto quod isto casu inducatur repudiatio si dicat nolo adire : vt.l.filij mater.ff. ad tertu. secundùm Iac.bu. quem retulit Bal. in.l. qui se patris. C.vnde libe.

POMATES.

c ¶ Volo adire. Vide Alexã.in.l. qui se patris.in.viij.colum.C.vnde libe.

d ¶ Interrogat⁹.Adde Bal.in.l. cũctos populos.C.de sũ. tri.& fide ca. & in l.j.in.vj. colum.de confes.

e ¶ Circa secundũ. statur declarationi hæredis de voluntate defuncti. vt no.plenè ꝑ Bar. in.l.inter stipulantem. §.j.de verbo. oblig.

f ¶ Circa primum. Et dicit noto.Bal. in.l.j.i.iiij.q.C. qui admit.*ad bo.pos. poss.quod qui possidet in dubio præsumitur adire, nisi negatiuam probet vt ibi declarat̃ per eum : quod no.vide tamen.not.per eum in.l.non hoc. C.vnde cogna.

a ¶ Aſſumo primũ. Adde ꝙ poſsidẽdo bona hæreditaria p.x.an.inducitur hęreditatis aditio.tex.eſt in.l.ſi filiꝰ.C.de peti.hę.& de hac materia habetᷣ per Bal.in.l.potuit.C.de iure deli.& in.l.nõ hoc.C.vñ cogna.in.j.col.adde Bal.cõſ.cccxlvij.iiij.vol.vbi dicit q ꝑ deſcriptionẽ bonorũ in cataſtro adit hæreditatẽ mãdãdo hrdi ſuo ꝙ ſoluat legata teſtatoris cui ipſe ſuccedere debebat.& qdᷣ voluit idẽ Bal.conſil.ccccvij.&.ccccxj.e.vo.vbi an trãſigẽdo cum legatarijs, & an poſsidendo dicatᷣ adire, & qdᷣ idẽ Bal.voluit cõſ.ccccxxxiiij.e.vol.

☙ POMATES.

b ¶ In cõtrariũ. Vide Alexan.conſil.lxxxj.in.iiij.col.in iij.vol.& cõſ.xxxiij.e.volu.& conſi.lxxxix.ĩ.ij.col.iiij.vol.Car.cõſi.xxxvij.in.j.&.ij.colũ.

c ¶ Suprà loca.aliqd dixi.in.d.l.non hoc.C.vnde cog.

d ¶ Cũ alio. Vtrũ ꝑ habitationẽ domꝰ hrditarię videatur qs adire,adde Bal.poſt gl.ĩ.l.j.C.ſi vt ſe ab hrdi.abſtiñ.& ĩ.l.nõ hoc ĩ.j.co.C.vñ cognat.& ĩ.l.j.C.de repud.hęre.

his nõ dubitatᷣ,vt.l.ꝓ herede.§.papinianꝰ.ſ.e.quęda ſunt q̃ ꝑ aliquẽ pñt fieri tanq̃ ꝓ hærede, & etiã alio mõ:de his dubitatᷣ.& ĩ his habẽt locũ vba Azo.q̃.ſ.ĩ pri.retuli:perpẽdẽdũ eſſe ex qualitate rei pſonarũ, & factorũ:& ideo ad hoc examinãdum formo quatuor dubia. Primò qñ idẽ factũ põt qs facere vt hæres,& nõ hrs:tñ vno mõ licitè alio mõ illicitè. Secundò,qñ idẽ factũ põt qs facere vtroq; mõ licitè & vtroque modo noĩe ſuo. Tertiò vtroq; mõ licitè:tñ vno mõ noĩe ſuo,alio mõ noĩe alieno. Quartò qñ vtroq; mõ noĩe alieno & ſuo.

20 ¶ † Aſſumo primũ [a] qdᷣ eſt facile.ſi em̃ apparet ꝙ voluit facere eo mõ quo illicitè põt,nõ induceret aditionẽ.vt.l.ſi qs extraneus.in prin.ſ.e.ſi eſt dubiũ:& in dubio nõ p̃ſumitᷣ qdᷣ voluerit derelinquere:vñ interpretamur in illã partẽ.l.merito.ſ.ꝓ ſo.& hoc eſt qdᷣ dicitᷣ ĩ.l.ꝓ hrde.§.papi.ſ.eo.ꝙ non põt fieri citra ius & nomẽ hrdis.ſ.licitè, tũc iſtud p̃ſumitᷣ.

21 ¶ Ad ſecũdũ † qñ põt fieri vtroq; mõ noĩe ſuo.exẽplũ,habitauit filiꝰ ĩ domo paterna põt eſſe ꝙ habitauit vt hrs, & ꝙ habitauit ibi filius tanq̃ in re ſibi obligata ꝓ dote mr̃is ſuę, vel ꝓ alia cã:vt puta:qa erat domus emphyteotica q̃ debebatᷣ ſibi vigore inſtrumẽti emphyteotici licèt non eſſet hęres.vr̃ ꝙ debeat intelligi in dubio ꝙ fecerit eo mõ quo eſt dñs.vt.C.cre. euic.pig.nõ de.l.j.&.l.ſi qs domũ.§.pe.ſ.loca. In cõtrariũ [b] facit ſi ꝙ videatᷣ feciſſe eo mõ quo ſibi vtilius eſt. vt.l.j.cum.l.ſeq.ĩ.de ſolu. Rñ.aut illũ actũ poterat facere vt dñs, & nõ vt hæres,& nõ præſumitᷣ aditio,vt.l.iulianus.§.fi.ſ.eo.in exemplo poſito de emphyteoſi.arg.l.ſi patroni.in prin.ad treb.&.l.pro hærede.§.ſi quid tamẽ.ſ.e.ſecũdũ intellectũ quẽ dedi. Si verò nõ poterat facere vt dñs,niſi eſſet hæres,exemplũ: ſi vẽdidit ſimpliciter rem hęreditariã ſibi obligatã,vel locauit:tũc quia ille actus eſt celebratus cũ alio videtᷣ feciſſe hoc vt dominꝰ,niſi aliud expreſſerit,vt.d.l.j.C.credit. euic.pigno.nõ de.&.l. ſi quis domũ.§.pe.ſ.loca. [c] ſed ſi ille actus nõ celebratᷣ cum alio [d] puta ſi ipſe ſtetit in domo hæreditaria,quòd poteſt intelligi vt dominꝰ,vel iure pignoris,vel cauſa cuſtodię,& ſimilia.& ex hoc quomodo intelligatur nemo decipitur: quia cum nemine contrahit.& intelligo tunc ipſum poſſediſſe ex cauſa quę erat ſibi vtilior:& quòd diligens homo feciſſet,vt.d.l.j.de ſolu. ¶ Quid enim ſi erat hæreditas hominis locupletis ſecundũ communẽ opinionem. Certè aditionem pręſumam.ſed ſi communis opiñ. ſe haberet quòd hæreditas erat damnoſa,præſumam aliud.argumẽ.d.l.j.de ſolutio.& iſtud voluerint dicere verba Azo. Si verò dubitatᷣ,recurritur ad declarationem ipſius hæredis ſecundùm prædicta. ſecundùm Iaco.de are.

22 ¶ Sed quæro † quid ſi aliquis [e] dixit ſe poſſidere illam domum pro ſua legitima: an per hoc releuetur ne videatur adire? Reſpon. legitima ſaltem hodie habetur iure hæreditario. & de hæreditate non poteſt quis partem habere quin habeat totam [f] quæ ſibi

e ☙ POMATES. ¶ Si aliquis. Vide Panor.c.raynutius prope fi.apparatus.de teſt.Pau.de ca.l.hæres inſtituta.C.de impu.Sozi.l.j.in.vij.col.in.iiij.q.ff.de vulg.& pup.Panor.conſi.iij.j.dubio.ij.volu.& vide quæ ſcripſi ad hoc.ſ.in.l.pro hærede.§.ſeruos hæreditarios.in fi.eod.ti.latè Pet.de anchar.conſi.cccxiij.incip.ex ſola.

f ¶ Habeat totã. Adde in hoc articulo Barto.in.l.quia poterat.ff.ad tre.vbi dicit ꝙ hæres nõ põt repudiare hæreditatẽ,& petere legitimã.videatis etiã de hoc articulo Bal.Cy.Ray.Sali.Ang.& Moder.in.l.iij.C.de ĩpu.& Bal.in.l.vnica,in ver.ad.j.q.C.qñ nõ pe.par.*peten.accr.*& etiã Bar.in.l.j.de vul.& pup.in.iiij.q.principali.in verſi.itẽ q̃ro an aliquo caſu &c.& Bart.in l.ꝓ hærede.§.ſeruos.in nonnullis lec.antiquis.ff.de acq.hære.& Ang.in cõſil.lxxxj.inci.in Chriſti noĩe ſubtiliter.potiſsima rõ eſt:quia legitima debetᷣ hodie iure hæreditario,& per aliã rõnẽ q̃ colligitᷣ ex verbis Bar.dũ allegat.l.iam dubitari.&.l.ſuus quoq;.ſed ad iſtã ſecundã rõnẽ facilius eſt rñſum.nã licèt olim filiꝰ poſſet inſtitui ſub cõditione poteſtatiua:tñ ſecũdũ magis cões cõcluſiões hodie iſtud eſt correctũ,q̃tũ eſt reſpectu legitimæ,ꝑ.l.qm̃ in priorībꝰ.& ibi plenè ꝑ ſcribẽtes.C.de inoffi.teſt.& in.l.ſuꝰ quoq; de hęre.inſti.& in.l.ſi pr̃.C.de inſti.& ſubſti.*& reſtit.ſub cõd.fact.* & latiſsimè ꝑ Imol.in.l.fi.de cõdi.inſti.plus dicũt Cy.& alij in pręalle.l.iij.referẽdo.q.ad terminos illiꝰ.l.iij.prout ipſi faciũt,& etiã alij ſcribẽtes in locis.ſ.præalleg.ꝙ iſtud habet locũ etiã ſi iſte inſtitutus haberet ſubſtitutũ vulgarẽ:qa ꝓpter hoc licèt habeat ſubſtitutũ vulgarẽ nõ poterit partẽ hæreditatis acceptare,& partẽ repudiare.ar.l.ex aſſe.de acqui.hære. & p̃dictã cõcluſionẽ videtᷣ etiam firmare Bal.in.l.quãdiu.la.j.ſ.c.& in.l.ſcimus.in prin.in v.q.C.de inoffi.teſtamen.&.l.papinianus.§.quarta.ff.de inoffic.teſta.que concluſio limitatur per docto.in illis locis,niſi filius inſtitutus, & habens ſubſtitutum vulgarem fuiſſet grauatus onere legatorum,& fideicommiſſorum,adeò ꝙ illis ſolutis nõ remaneret ſibi integra legitima:vel eſſet grauatus filius in aliqua ſua re propria.tex.eſt qui reputatur aureus in.l.ſi libertus patrono.ver.quid ergo.ff.de bo.li.nam ibi patronus fuerat inſtitutꝰ vniuerſaliter hæres &c.& expreſsè Pau.de caſt.in.d.l.quandiu intelligit illam limitationẽ quã dixi ꝓcedere,quando hmõi legatũ erat tale,& tantum quòd ſolato quinto non poterat apud filium remanere legitima.dico ꝙ ille tex.in.d.l.ſi libertus.in prin.iuncto ver.qd ergo ꝓbat quòd quando haberet ſubſtitutũ vulgarẽ,& eſſet grauatus de dando rem propriam ipſius filij,vt exoneret ſe:tex.ille vult ꝙ poſsit repudiare retenta legitima. cum prædicta concluſione, & limitatione tranſit Paul.de caſtro in conſil.clv.incip.in Chriſti nomine viſis actis &c. Idem etiam tenuit Ange.in l.ſi pater.circa penulti.vel antepenul.colum.C.de inſti.& ſubſtit.& Paul.de caſt.in.l.j.ſ.eod.ſed Sal.in.l.quoniam in prioribus.circa vlt.col.C.de inoffi.teſt.tenet contra dictam limitationem.nam dicit ipſe quòd illud qdᷣ dicitur in.d.l.libertus.non haberet locum in filio:quia filius non poſſet vllo caſu repudiare hæreditatem & conſequi legitimam, dato quòd haberet ſubſtitutum vulgarem, & eſſet grauatus onere legatorum. quod probat ipſe: quia textus in dicta.l.ſi libertus. loquitur in patrono cui non

debetur legitima iure inſtitutionis, ſeu iure hęreditario.tex.eſt (licet ipſe eum non alleget) in.l.fine.§.excluditur.& ibi not.gloſſ.& Bartol.ff.de iure patronat.ſed filio debetur legitima iure inſtitutionis, & iure hæreditario:meritò videtᷣ quòd aliud ſit in filio quàm in patrono. Itẽ quòd ſit differentia inter patronum & filiũ,allegat gl.in.l.j.C.de bo.poſſ.contratabulibe. tamen ꝑ hoc non recedo à limitatione ſupra data:quia videtur in filio militare ratio propter quã ſe fundat tex.in.d.l. ſi libertꝰ patrono.verſi.quid ergo. nam text. ibi ſe fundat in eo quòd fuit datus patrono ſubſtitutꝰ vulgaris & fuerat grauatus patronus onere legatorum.quę ratio multò magis militat in filio cui magis eſt debita legitima,vt no.per gloſſ.in.l.ſi quis legatum.in fi.ff. de falſis.nam ſi verum eſſet id qdᷣ ſal.dicit, ſequeretᷣ quòd etiam quando patronus nullũ ſubſtitutum vulgarẽ haberet, nec eſſet grauatus onere legatorum poſſet repudiare hæreditatem deducta legitima.quod eſt contra dictam.l.ſi libertus patrono.in fine iũcto verſiculo quid ergo.adde etiam quòd cum opi.Sali.concordat Petr.de ancha.in conſi.cccij.inci.ex ſola ſubſtitutione vulgari.reſpondens ad illum text.dicta.l.ſi libertus patrono.quod ibi ideò illud erat,quia non erat inuentum beneficium.l.omnimodo.C.de inoffic.teſtamen.& declarat Barto.in.l.excuſatus.ff.ſi quis omiſ.cau.teſta. ideò videtur quòd non haberet locum.d.l.ſi libertus patrono.& per conſequens nullo modo poſſet patronus,& pari ratione filius hæreditatem repudiare,& petere legitimam,ſeu ſupplementum legitimæ. ſed certè non videtur quòd beneficium de quo * habetᷣ* in.d.l.omnimodo.& in.d.§.ſed noſtra.habeat omnino derogare prouiſioni poſitæ in.d.l.ſi libertus.quæ hoc caſu,ſcilicet quando patronus erat vniuerſaliter hæres inſtitutꝰ,& datus ſibi ſubſtitutus non loquitur in caſu illo.& per conſequens nõ debent illa iura corrigere.d.l.ſi libertus patrono in caſu omiſſo.l.pręcipimus.cum vulgaribus.C.de app. Adde etiam quod Ro.in.l.vnica.C.qñ non pe.par.in.l.j.ſ.eo.dicit quòd inquantũ Bar.in.d.l.quia poterat. & Docto.concludunt quòd filius etiam poteſt regulariter repudiare hæreditatem,& petere legitimã,videtᷣ falſum.ſecũdũ eũ.qdᷣ dicit ꝓbari inconuincibili ratiõe. mouetᷣ ipſe:nam filius dicitᷣ poſt mortẽ patris creditor in legitima:licèt in vita patris non.l.j.§.ſi impuberi.de col.bo.l.ij.C.de ijs qui ante apert.tab.& ĩ aut.de hęre.& falc.§.j.cũ ſeq.*colla.j.* vbi hęreditas patris dicitᷣ debita filio:ſed ita eſt ꝙ creditor poteſt repudiare hæreditatem debitoris ſui & conſequi qdᷣ ſibi debebatur à debitore ſuo.l.vt debitũ.& ibi not.C.de hære.act.ergo idem dicendum eſt in filio.ſ.vt poſsit legitimam cõſequi,& repudiare hæreditatem.pro hoc facit ſecũdũ eũ: quia legitima dicitᷣ quota bonorũ:& nõ quota hæreditatis.l.papinianꝰ.§.quarta.de inoffic.teſtam̃.& no.Bar.in.l.ex facto.la grãde.de inſti.ergo nõ vr̃ ꝙ hoc caſu poſsit filiꝰ ꝓhiberi petere legitimã,& repudiare hæreditatem:ſed ad argum̃.ipſius poteſt reſponderi ꝙ filius non dicitur propriè & verè creditor,adeò quòd nõ comparatur creditori,de quo loquitur tex.in.d.l.vt debitum.quod probatur ſic:nam etiam patronus dicitur creditor eſſe quartę ſibi debitæ, vt.l.ſi patronus.in princip.ff.de dona.quo argu.vtitur Cyn.in aut.res quæ.ad fi.C.com.de lega.ad probandum quòd etiam filius dicitur creditor in legitima. tamen nos videmus quòd patronus dicitur creditor largè, vt dixi: non tamen poteſt repudiare hæreditatem, & petere quartam, niſi quando eſt inſtitutus & datus eſt ſubſtitutus vulgaris cum onere legatorum. vt probatur in.d.l.ſi libertus patrono.iuncto verſic. quid ergo.pręterea ſi verum eſſet quòd filius diceretur creditor in hæreditate paterna. per d.l.vnicam.C.de ijs qui ante apert.tab.ſequeretur quòd filius non poſſet inſtitui ſaltem iure fforum,ſub conditione poteſtatiua, quod eſt contra.l.iam dubitari.&.l.ſuus quoq;.ff.de hæredi.inſtituẽ.eſt verum quod Roma.in dictis locis relinquit cogitandum.adde etiam quòd cum opi. Bar. & ſequacium.in.d.l.quia poterat.tranſit Abb.in.c.raynutius.de teſt.& ibi dicit quòd illud qdᷣ dicit Bart.in.d.l.quia poterat.ad trebel.videlicet quòd filius non poſsit repudiare hęreditatẽ,& velle legitimã, procedit quando

defertur

pater decessisset intestatus:quia nõ poterit etiã tunc repudiare hæreditatem & velle legitima.alleg.l.j.§.si ex fundo.de hæredi.insti.qui tex.loquitur quando conditum esset testamentũ.vnde in casu isto videlicet quãdo pater decessisset intestatus,puto passum esse dubiũ, & nullus in terminis.ita clarê ponit,sicut Abb.nam quòd iste casus sit dubius,quando ab intestato,patet:quoniam illo casu debetur legitima filio,vt quota bonorum.d.§.quarta.& sic non debetur iure institutionis,cũ psupponatur testatorẽ decessisse intestatũ.tamẽ substituẽdo opini.dñi Abb.potest pro eo induci textus in.l.si libertus patrono attento quòd textus ille loquitur in patrono cui nõ debetur legitima iure institutionis.& tamẽ textus ibi non vult quod patronus possit repudiare hæreditatẽ, & consequi legitimam, nisi in casu speciali versic. qd ergo.Iuxta prædicta dubitat Bald⁹ in dicta.l.iij.C.de istitu. & substitu. *sub condi. fact.* quid si fili⁹ cui delata erat hereditas dixit, repudio hæreditatem salua mihi legitima'.lan videatur adiuisse: & sic in totũ per ius accrescendi an sit exclusus? & cõcludit not. Bald⁹ quẽ sequuntur Pau.de castro & Fulgosi⁹, quòd habebitur pro adeunte non pro repudiante, sicuti in simili dicit glos. not.in.l.prima, in glos.fi.de acquirẽ. hereditate. Adde quod Bald.consilio.lxxiij. primo volumi. voluit quod filia hæres instituta nõ possit hæreditatẽ repudiare, & petere dotem, quando dos non est promissa patre viuente.

23 defertur,vt.l.j.&.ij.&.l.si solus.s.eodẽ.in† vno tamẽ

a casu reperio quòd põt retinere legitimã,[a] & hæreditatem omittere:scilicet si habet substitutum vulgarem,& est grauatus legatis:vt.l.si libertus patrono.

24 infrâ de bo.liber.¶ Ad tertium, † quando ille actus potest fieri vtroque modo:licitè tamẽ vno modo nomine suo,alio modo nomine alieno,& illud põt duobus modis intelligi: Primò nomine alieno, hoc est ad vtilitatem alienam, suo tamen nomine, hoc est nõ animo repetendi,secundũ istum modũ intelligẽdi possunt habere locũ dicta verba Azo.s.hoc esse perpendendum ex qualitate rerum & personarum &c.vt dicamus sic quædã sunt in quibus causa pietatis de facili cadit:vt sepelire defunctum.hanc causam faceret vicinus vicino. Item pascere familiam, maximè si essent pueri paruuli,& expensa erit modica, facere custodiri domum, hæc enim omnia ex pietate faceret vicinus vicino:& tunc ex his actibus non præsumitur aditio,nisi probetur aliud:vt.l.ac si quis.§.plerique.de religi.*& sumpti.fu.* Quędã sunt in quib⁹ nõ est hęc psumptio:ita de facili nec psumptio aditionis, vt puta de iumentis curam habuit: fructus recolligi fecit & reponi,& his similia de quibus loquitur.l. pro hærede.§.seruos.s.eo.& tunc siquidem ipse viuit.qui fecit,standum est interprætationi eius cum iuramento:vt dicit Iac.de are. aliâs staretur interpretationi hæredis eius:vt dixi. Quædã sunt in quibus nullo modo talis cadit psumptio: vt si vendidit rem hæreditariam non perituram: si vadit ad habitandum in domo cum familia & supellectili:vel illam domum possidere se dixit, & in istis animus adeundi pręsumitur, nisi contra probetur, vt de re.pu.hær.l.j.&.ij.s.eo.l.pro hærede.§.fi.& hac l.&.s.eo.l.si quis mihi bona.§.sed quid si mandauit. ibi,quid si vt rẽ hęreditariã distrahat. Nec ob.C.de iure delib.l.j.vt ibi not. Secundo modo hæc verba possunt intelligi nomine suo & alieno, hoc est gerendo negotium alterius ad quem spectaret: & tũc in dubio noĩe alieno non intelligitur: vt.l.& magis. de solu.& quia in actu persona extrinsecus nõ subintelligitur:vt.l.si ita stipulatus.§.chrysogon⁹.de ver. obliga.

25 ¶ Sed quæro† quid si dedit aliquas eleemosynas pro defuncto de rebus defuncti, & de bonis defuncti,an ex hoc adiisse videatur? Rñd.quædam sunt eleemosynę necessarię,vt conseruetur honor defuncti secundũ consuetudinẽ ciuitatis: vt ĩ inittẽdo pecuniam in candelis cereis tempore funeris secundũ diuersas cõsuetudines:& tũc ex hoc nõ videtur aditio.videntur enim expensę funeris:vt.l.at si quis. §.funeris.&.§.hęc actio.de reli. si verò talis eleemosyna nõ erat necessaria de necessitate:tunc in dubio pręsumitur aditio:vt.l.indebitum.C.de condi.indebi.non enim potest quis licitè largiri de alieno,vt.l. si pignore.§.j.j.de fur. & ideo ille actus non dicitur

26 fieri citra ius & nomen hæredis. ¶ Quero† quid si maritus cui delata erat pro se & filiis hęreditas vxoris dedit pannos vxoris pauperibus,an ex hoc inducatur aditio? Respon.quidam sunt panni pretiosi & festiui:& illi sunt viri.vnde ex hoc non præsumitur aditio: quia vir fecit de suo, nisi vxor reliquisset in testamento:tunc enim in soluendo legata videtur adire,vt dicta.l.indebitum. Si verò erant panni quotidiani: tunc illi sunt vxoris vt.l.si vsusfructus.§.j.ad l.fal.& tunc videtur dedisse pannos vxoris vt induceretur aditio:ne aliâs videatur de alieno largiri, vt dictum est supra.de hoc cuius sint panni dicam plenè in.d.l.in his.§.j.s.so.matri.

27 ¶ Ad quartũ † scilicet quando possum facere vtroque modo licitè, sed vtroque modo nomine meo & alieno, exemplum. delata est mihi hæreditas fratris mei cum quo habebam bona cõia quæ post mortem administraui. possum enim facere vt hæres,& etiam si non facio vt hæres, facio noĩe meo & alieno:quia pro iure meo.& dic aut negotiũ qđ geritur poterit expediri pro parte:& ille gessit in totum, & inducitur præsumptio aditionis: quia plus sua parte dominationem interponit: vt.l. duo fratres.s.eo.sed si non poterat experiri pro parte,& facit totum: tũc siquidem ipse negat se fecisse animo adeundi, non præsumitur aditio:vt.d.l.duo fratres,fit enim ex necessitate communionis: vt.l. hæreditas.§.idẽ iuris .fami.erc.sed si ipse vel hæres eius diceret se fecisse animo adeundi.starem interpretationi suę,per ea quę dicta sunt secundũ Iac.de are.&.s.declaraui. & maximè si hæreditas est locuples:tamẽ qñ de acquirẽdo tractatur, nõ approbatur sic acceptare:vt.l.si absentis. & ibi not.C. si certum petatur.&.l.quo enim.§.j.& ibi not.j.rem ra.habe.

28 ¶ † Venio ad quartũ[b] principale.s.vtrùm illa volun-

b tas adeuntis probetur per nõ factum.respon.quòd sic.primò per rationem.repudiatio hęreditatis inducitur,seu probatur per non factum.vt.l.recusari.j.e. secundũ intellectum Iacobi de are.ergo aditio:quia eisdẽ regulis præcedit, vt insti.de hęre.quali.& dif. §.fi.&.C.de repu.hęre.l.sicut.& hoc est indubitanter verum.exemplum: ad petitionem creditorum est assignatus terminus hæredi ad adeundum vel repudiandum:intra terminum nihil facit. Certè illud non facere facit pręsumi aditionem, vt.C.eo.l.fi.§. sinautem hoc.&.§.si quis autẽ temerario.& no.s.e. l.quidiu.& ibi dixi.aliud exemplum.pone:debitor in diem & sub pœna successit creditori suo in diem. debitum nõ soluit aliis qui succedunt ipso repudian-

c te.certè ex hoc non facto præsumitur aditio.[c] probo si aditio non præsumitur: ergo iste fuisset in mora. sed esse in mora est delictum: vt.l.quod te.supra si certum peta.&.l.qui sine.de regu.iur.ergo debemus pręsumere aditionem per quam in delictum nõ incidit:vt.l.meritò.pro socio,vt supra dixi. ¶ Secũdò compensatio fit ipso iure:si tamẽ opponatur ab homine:& dicit.l.quòd eo casu pro quo compensatione non facta quis incideret in pœnam,pręsumitur facta ipso iure:vt.l.si cõstat.C.de compẽ. & ibi no.& in.l.si quid â fideiussore.s.de compensa.ita aditio fit ipso iure hærede tamen volente.si ergo ipso nolente incideret in pœam:in dubio est pręsumendũ quòd

d voluerit. Tertiò probo[d] per casum in.l.si peculium. §.sicut autẽ.de pecul.leg.quę inducitur sic: sicut hæreditas aditur solo animo qualitercũque probato:ita pecul.admittitur seruo solo animo domini per quęcũque indicia probato: vt.l.non statim.s.de pec.sed si dominus est debitor serui & ei differt illud soluere,in dubio inducit animum adimendi pecul.vt.d.§.sicut autem.ita hîc probatur animus adeuntis. & hoc verũ est si ipse soluere distulit vel hęres eius.h.d.l.sinautem ipse negaret se adiuisse,& alius ex hoc vellet eũ

e conuincere quòd adiuerit: puto quod non sufficeret[e]. arg.eius quod no.in.l.siue possidetis.C.de probat.& l.qui iurasse.§.si pater.de iureiur. & ita dixi in quæstione quam disputaui de hoc,& prædicta sunt multum necessaria, & sępe occurrentia:maximè in hæredibus dominarum:in quibus vt plurimum nõ est nisi nomen dotis suę & filii debitores sibi succedũt vt ex hac cessatione inducatur aditio.Idem si pater cessauerit soluere intra tempus debitum si filii succedentes erant infantes:vt.j.dicam.¶ Venio ad quin-

29 tum† principale:scilicet qualiter probetur anim⁹ iste in eo qui adit ex iure alieno. ¶ Et circa hoc quero

f quatuor[f]. primũ quid iuris qñ quis adit iure alieno pro se tantũ? Secundò quid iuris quando quis adit iure suo pro alio tantũ & ad vtilitatẽ alienam? Tertiò,quid iuris qñ quis adit ex iure alieno,& pro alio? Quartò quid de eo qui non adit sed adeunti aut ora-

30 tur? ¶ Ad primum † qñ quis adit iure alieno pro se tantùm,exemplum in eo ad quẽ transit ius deliberandi & adeũdi hæreditatẽ defuncti delatã in oĩbus casibus qui no.in.l.ventre.s.e.Respon.per omnes illos actus per quos induceretur aditio si ex suo iure, vel ex sua persona adiret,per eosdem induceretur qñ

a ¶ Retinere legitimam.Adde Bar.s.eo.l.pro hærede.§.j.& in.l.quia poterat.ff.ad treb. & q̃ ibi habes. & adde quod per solutionem factam creditoribus inducitur aditio hæreditatis. vt voluit no. Bar.per illum tex.in.l.j.C. de iure delibe.

ADDE quòd per transactionem factam cum creditoribus inducitur aditio hæreditatis: vt consuluit Bald. cõsi.cccevij.iiij.volu.& melius cõsi.xciij.&.cxj.vol. .&ibi ponit per quos actus inducatur aditio.

b ¶ Venio ad quartum. Et no.pro.q.in qua Bar.fecit disputationem, debitor in diem.& vide quæ dixi in consi.apud Veronam.& vide Bart.in cõsi.ccvij.incip.in.q. inter Fran.ex vna parte.vbi loquitur de parte possidente bona vxoris delata filio infanti.& vide Bar.in consil. cxxix.ĩcip.quidã habuit vxorẽ.Andrę.Barba.

c ¶ Pręsumitur aditio.Bal.tenet contrarium in.l.si certis annis.in.xiij.ca. C.de pac.

POMATES.

d ¶ Aditio. Vide Alexan.in.l.nõ hoc. C.vnde legi in pe. & vlti.colũ.vbi sequitur Barto.hìc.sed Bar.hîc respondet bene.& ibi vide latè per Lancelo.& contra Bart.tenet Ang.in.l.quidã referunt.C.de iu.co. Are.consil.clxj. & Bart.cõsil.cxxv.in simi.& cõsi.clxiij. & cõs.cciij. Ludo. Ro.cõsi.ccxlvij.& vide quæ posui in d.l. merito. ff. pro socio.

d ¶ Tertiò pbo.cõtrariũ tenuit Bald. in.l. pe.solu.matri.

POMATES.

e ¶ Puto quod nõ sufficeret. Vide Alex. consi.xx.in vlti.colum.iij.vol.

f ¶ Quero quatuor. Vide Bal.in.l.non hoc.C. vnde cogna.& ĩ.l.dos à patre.profecta.C.sol. matr.& in.l.cũ antiquioribus.de iure deliberan.& in.l.si certis annis.C.de pact.& in.l.j.in penulti.chart.C. qui admit.& in.l.in his §.seruis solu.matr. & vide Bart.in.q. quę ĩcipit debitor in diem. Imol. hic tenet opinio. Bar. & vide Salic.in.l. ij.C.de peti.hęred. cum.d.l.cum in antiquioribus.

a ¶Puto verũ. Bal. in. l. potuit. de iure delib. tenet contra Bart. in. viij. qõ. & adde ꝙ si fili⁹ recepit lucrũ quod sibi debet̃ de successione à patre vel matre transeunte ad secũda vota, nõ dicitur adire. l. generaliter. §. ĩ his. & in auť. hæres. C. de secund. nup. quid autẽ si filius facit pacẽ de morte defuncti, vide Bar. in l. pro hærede. §. fi. s. eo. Item licèt filius teneat feudũ, vel emphiteusim paternã: tñ nõ dicitur adire, vt nota. Bart. in. d. §. in his. item not. ꝙ si quis semel onus subijt, vel acceptauit, nõ potest amplius repudiare hæreditatem delatam sibi intuitu illius oneris. tex. est no. in. l. j. C. de natu. li. & ibi Bar. & Bal. qd si quis post tẽpus petendę bo. pos. illam petijt: an videat̃ adire? Bal. tenet ꝙ sic in. l. ĩpuberẽ. per illũ text. C. eo.

b ¶Videt̃ veri⁹. De hoc plenè habetur per Ang. in consil. ccxxvij. facit qđ no. Bald. in. l. si patruus. C. communia vtri. iudi. in penul. col. & in. l. si infanti. C. de iure de lib.

c ¶Paulus. quid in repudiatione hęreditatis, vide Bar. in l. recusare. j. ad trebel. in princip. & in. l. ij. de offici. procu. cesa.

d ¶Opp. j. de bon. pos. Adde Bart. in l. iij. §. acquirere. de bo. poss. de quibus oĩbus vide Bart. in l. qui in aliena. in prin. s. e. & legit̃ & no. in. l. si marit⁹. C. manda. & ibi per glos. an in petenda bon. poss. requirat̃ speciale mãdatum Imo. hic tenet contra illã gl. & ad isti⁹ regulę limitationẽ vide Barto. in. l. filio. C. de iure deliberan.

adit iure alieno pro se tantũ: quia in oĩbus loco illi⁹ substituit̃. vt eı idem per oĩa tribuat̃, vt. l. si quis filiũ
31 ij. rñ. s. e. ¶†Iuxta pdicta quero. quidã credebat defunctum cui successit adiuisse hæreditatẽ sibi à defuncto delatam: tñ ad cautelã dixit sic. si non apparet defunctũ adiuisse ex iure deliberãdi ad me trãsmisso intra annũ ego adeo. vel pono ꝙ verba nõ dixit, sed ĩtra annũ tale qđ fecit, ex quo ĩduceret̃ aditio si ꝓ certo crederet sibi ius deliberãdi, & adeũdi esse delatũ. an ex hoc inducat̃ aditio: & si postea de defuncti aditione nõ constat, an videat̃ adijsse? & vr̃ ꝙ nõ: qa ille q putat se necessariũ cũ sit voluntarius vel in hoc dubitat nõ põt adire: vt. l. is q putat & l. se quęti. s. e. Sed iste putãs defunctũ adiuisse, erat ille q ius hęreditatis defuncti adiuit necessarius, nec potuit hęreditatẽ eius nõ habere: vt. l. si qs filiũ. in fi. s. e. sed ꝑ ius deli. est volũtari⁹. ergo &c. Preterea quia hęreditatis aditio non recipit conditionẽ, vt. l. si is ad quẽ. & l. hæres institut⁹. s. e. l. eũ q. §. fi. & l. act⁹ legitimi. de re. iu. sed ille adit sub cõditione si primus non adiuit: ergo &c. Præterea, de hoc vr̃ gl. ĩ fili in. l. iij. in prin. de acq. pos. vbi anim⁹ retinẽdi possessionẽ nõ ĩducit acqsitionẽ de nouo, si pri⁹ qs nõ posidebat, secũdũ illã gl. ¶In cõtrariũ (& illud puto verũ[a]) facit nã necessitas causatiua nõ tollit volũtatẽ, nec ẽ ei cõtraria, imo cõformis: vñ si aliqs vult adire hæreditatẽ, cõsequenter vult oĩa onera ipsius hæreditatis, vt l. si duo. s. eo. ita in ꝓposito qui vult hęreditatẽ ꝓximi defuncti, & adit eã spõte, videt̃ velle aliã hæreditatẽ quã credit defunctũ adiuisse & ꝓ hoc cessat rõ prima: quia loquit̃ in eo q putat se necessariũ necessitate pcisa, velit nolit: hic verò necessitate causatiua. Præterea, licèt error in cã acqsitionis videat̃ vitiare aditionẽ, tñ hoc est verũ qñ qs errat circa factũ sed si factũ est clarũ, errat autẽ vel dubitat quo iure sibi deferat̃. talis error nõ impedit aditionẽ. exẽplũ pone. putabã me nõ posse succedere de iure ciuili, sed solũ per bo. pos. peti. sed certè hæres ero de iure ciuili, vt. l. puberẽ. C. eodẽ. facit quod no. in. l. nec is §. j. s. eodẽ. ad hoc optimẽ facit tex. in. l. gallus. §. si ei⁹. ver. sed cum testamentũ. s. de lib. & posthum. sed in proposito factũ est certũ: quia eo iure & ex ea causa succedit̃ illi primo defuncto: sed in proposito factũ est certũ ꝙ illi primo defuncto per secundũ hæredẽ nõ succedebat̃ per primũ, siue primus adiuerit, siue non, vt. l. ij. s. de pe. hæredi. Solu. hic est error iuris, hoc est vtrũ sufficiat aditio vna, scilicet hr̃ditatis vltimi defuncti an requirat̃ aditio noua. Ad idẽ si aliquis scit hæreditatẽ sibi delatã, dubitat autẽ an possit adire ꝑ se, vel iussu alteri⁹ impedit̃ aditio. vt. l. qui in aliena. §. si is q. s. e. & l. multũ. de condi. & de. ergo &c. Præterea id qđ dicit̃ ꝙ hr̃ditatis aditio nõ recipit cõditionẽ: debet intelligi de tali cõditione q̃ suspẽdat animũ adeũtis: sed si nõ suspẽdit animũ sed in oẽm euentũ vult hæreditatẽ: tũc nõ impedit̃ aditio: qđ apparet in eo qui est certus in quota parte hæres sit institut⁹. Nã si dicit se velle esse hæredẽ siue in toto, siue in parte hęres sit institut⁹: nõ ĩpedit̃ aditio, vt. l. si qs extrane⁹. §. sciendũ. s. e. & l. ex semisse. & ibi no ita in proposito iste vult esse hæres siue defunctus adiuit, siue non. Porrò animus retinendi possessionẽ inducit acquisitionẽ possessionis de nouo, si prius non habeat̃ possessio, vt. l. qui ob pactionem. & l. qđ vulgo. & l. seruus. j. ꝓ emptore. reprobata gl. q̃ est in. l. iij. in priu. j. de acq. pos. & ibi dixi
32 ex qb⁹ cõcludo istũ esse hæredẽ. ¶†Ad secũdũ, qñ qs adit ex iure suo ꝓ alio tantũ, & ad alienã vtilitatem, exemplũ in filiofa. qui adit & acquirit pr̃i etiã hodie in ꝑfectitijs. Aliud exẽplũ pone in monacho qui adeũdo acqrit monasterio, in quo reqrit̃ iussus Abbatis sicut in filio iussus patris, vt no. in Spe. de sta. mo. §. j. ver. viij. hic qualiter iussus debeat interuenire. & que verba sunt ad hoc apta, habuistis in. l. si quis mihi bona. §. iussum. s. e. & si iussus iste non apparet sed solũ appareat filiũ possedisse cõsentiente patre, vel patrẽ patiẽte filio: vel monachũ patiente Abbate, vel ecõtra. vtrũ ꝑsumant̃ oĩa fuisse acta solenniter. Dixi. s. eo. in. l. qui ĩ aliena. versi. sed & si nõ
33 adierit. ¶†Ad tertium quãdo quis adit ex persona aliena & ꝓ alio. exemplũ in tutore qui adit ꝓ infante, & idẽ in patre qui adit ꝓ filio infante: tunc dico ꝙ in oĩbus, & per omnẽ actũ per quẽ aliquis diceret̃ per se adire, per illũ eundem actũ pro infante ꝑsumit̃ aditio. & sicut per nõ factũ ꝑsumit̃ adeũtis anim⁹ pro se: ita ꝓ infante, vt. l. si infanti. C.* de iure delib.* & ꝓ hoc tex. optim⁹ in. l. sed & si dãnũ
34 §. j. & ij. s. de pec. ¶†Iuxta hoc quæro: pone ꝙ tutor in inuẽtario suo facto de bonis infantis dicit. itẽ credit esse in bonis dicti infantis talem, & talem rem quæ fuerunt de tali hæreditate. vtrũ ex hoc inducat̃ aditio? Rñdeo ꝙ sic: quia in hæreditatis aditione hoc sufficit ꝙ quis credit rẽ esse hæreditariã, licèt nõ sit, vt hac. l. & l. si qs extrane⁹. s. eo. facit optimè. l. etiã hoc mo-
35 do. & eo modo. j. de leg. j. ¶†Itẽ quæro, iuxta hoc pone ꝙ infanti cõpetebat ius adeundi hæreditatẽ per ius delibe. ad eũ trãsmissum ex persona alterius: an tutor adire poterit? Videt̃ ꝙ non quia cõcurrerent circa idẽ duæ fictiones: nã tutor repræsentat personã infantis, & infans personã ei⁹ cuius hæres est, ex quo habet ius adeũdi. & sic impedit̃ aditio. per ea que not. in l. j. C. de do. ꝓmis. & l. cũ post. §. gener. de iure do. Contra puto: quia istę fictiones habẽt originẽ ex diuersis: ergo possunt cõcurrere, vt. l. singularia. s. si cer. pe. & l. si seruus cõis meuij. in prin. de stip. ser. & hoc puto verũ. & de cõcursu duarũ fictionũ dixi in. l. si is qui pro emptore. in vlt. q. ff. de vsusc.
36 ¶†Ad quartũ, scilicet qñ aliquis nõ adit, sed adeũti authorat̃, exemplũ in pupillo qui nõ põt adire sine tutoris authoritate, nec tutor sine pupillo, vt l. potuit. C. de iure delib. & l. pupillus. s. codẽ. Et circa hoc qualis sciẽtia in pupillo & tutore requirat̃, in eis quę ad aditionẽ necessaria sunt dixi in. d. l. pupillus. & l. is põt. s. eodẽ. Pone ergo ꝙ omnia cõcurrunt quę requirunt̃ vt posset adire, dubitat̃ de actu aditionis. & ll. prædictæ dicunt ꝙ requirit̃ tutoris authoritas. vñ illa. q. residet in hoc an in prẽstãda authoritate requirat̃ ꝙ tutor loquat̃. de quo vide per glos. in. l. iij. s. de autho. tu. & ibi de hoc sunt opi. & gl. videt̃ residere in hoc ꝙ sit necesse tutorẽ loqui. cõtra sentit.
b j. de reg. iur. l. vbi nõ voce, sed primũ videt̃ veri⁹[b] qđ apparet: qa mutus nõ põt interponere authoritatẽ, vt. l. j. in fi. de tuto. sed hoc erit necesse ꝓbari ꝙ pupill⁹ aliquẽ actũ fecerit mãdante tutore laudãte vel approbãte ꝑ verba: nõ sufficeret si pupill⁹ patiẽte tutore domũ hęreditariã inhabitauerit, vel alias res tenuerit: qa verba requirunt̃. si tamẽ diu teneret tutor vel pupillus ꝑsumo oĩa solẽniter acta, vt. d. l. q in aliena. vers. sed & si nõ adierit. s. eo.

LEX LXXXVIII.

SI pupillus. Restitutio pupilli prodest fideiussori eius. hoc dicit. ¶Opponit gloss. C. de fideicõmi. de. l. prima & secunda. dic vt in gloss. hîc in contrario. & in. l. si minor. de procura.

SVMMARIVM.

Hæreditas quare per procuratorem adiri non potest?

1 *Adire, quis dicitur ex constitutione procuratoris facta ad adeundum.*

2 *Priuilegium mutatur mutatione personæ.*

3 *Ecclesia, uel respublica si transit ad priuatum, perdit priuilegium.*

LEX LXXXIX.

c
1 PEr procuratorem.[c] † Hæreditas nõ põt adiri ꝑ ꝓcuratorẽ, & mutatiõe personę desinit peculiũ esse castrẽse. h. d. ¶Op. de. l. j. s. de offi. ꝓcu. ces. Sol. ibi speciale. ¶Opp. j. de bo. pos.[d] de. l. iij. §. ac-
d quirere. & C. mã. l. si maritus. dicit glo. aliud in bo. poss. petẽda, vt ibi. aliud in aditione hære. vt hic. ratio est: quia bo. poss. non consistit in solo animo. debet enim peti coram iudice, vt. l. fi. C. qui admit. ad bo. pos. poss. sed hęreditatis aditio cõsistit in solo animo. vnde eo ipso quòd mando, videor adire: vnde nil restat fieri per procu. hæc est vera. Item per meam voluntatẽ debeo fieri hæres, non per voluntatem alienam. hæc solu. est verissima: licet non teneatur à quibusdam, vt. j. dicam. ¶Oppo. j. ad trebel. de. l. qui ita §. j. sol. gloss. eodem modo. sed secus in restitutione treb. quæ non consistit in solo animo, vt ibi. Rog. verò ad omnia prædicta dixit, ꝙ per specialem ꝓcuratorẽ põt adiri hæreditas, vt in contrarijs: nõ per generalẽ, vt hic. arg. s. de mi. l. illud. §. si talis. glo. hoc reprehendit per regulam. l. si duo. de admi. tut. secundò per rationem. Si enim potest haberi rata petitio eius qui nullum habet mandatum, multòmagis valet ab eo facta qui habet generale. ita dicit glo. hic. Alij glossatores legunt tertio modo, & dicunt etiã per procuratorem generalem posse adiri. & ista. l. secundùm eos non intelligitur in procuratore ad adeundũ: sed in eo qui est institutus ꝓ alio: vnde adeundo non facit alium hæredem, sed debet ei restitui, vt. l. quidam cum filium s. de hęre. instituen. Certè extranea lect. est ista: quia tex. loquit̃ de procuratore adeundi. vnde gl. tenet primã solu. scilicet ꝙ nec per specialem, nec per generalem * procuratorẽ * possum adire. gl. addit, nisi fortè in casu qñ suspendi voluntatẽ meã in voluntatẽ procura. licèt Hugo. hoc non placuerit. ¶Pro huius declaratione examinem⁹ rationes gl. prima ratio est: quia mandando videt̃ adire. Sed illa ratio nõ videt̃ bona. nõ enim concludit in procuratore generali. item nõ cõcludit in eo qui incertus est de viribus hæreditatis: & sic dicit procuratori, vade & inquiras de viribus hæreditarijs, & adeas si eam reperies idoneã, vt. l. si quis mihi bona. §. sed quid si mãdauit. & l. eum qui. §. primo supra eodẽ. & hoc est quod in fi. gl. dicit̃. voluntatem domini suspendi. propter quæ vltramõtani dicũt hæreditatẽ posse adiri per ꝓcuratorẽ. & Cy. refert in. l. prima. C. qui admit. ad bon. possess. poss. in primo cõtrario. veritas est ergo ꝙ prima ratio glo. nõ cõcludit, nisi in ꝓcuratore speciali. & qñ volũtas domini est certa & clara. alia tñ ratio gl. est vniuersalis ad omnia alia. dicit gl. ratio est, quia per meam voluntatem &

a ¶ Preterea procurator. Et an sufficiat procurator generalis, vide hîc Moderniores: & licet sint in contraria opi. ego allegaui gloss. singula. alibi secundũ Bal. concordantem opinio, vide remissiones quas eis hîc dedi. Andræ. Barba.

b ¶ Speciale in Cesare. Vide tamen Cy. in. l. j. in fi. j. oppo. & Bal. in rubri. C. qui admi. in. vj. colum. Adde plenè per Barba. consil. xviij. ij. lib. & inducitur ad. q. de qua vt refert Paul. de ca. consuluit Old. ꝙ si filia renũciauit hereditati paterne & bona perueniãt ad masculũ & mascul⁹ deinde moriatᷣ, ꝙ filia non prohibetur succedere ab intestato: quia illa bona non sunt paterna: sed fraterna.

c ¶ Si is qui bonis. Et est singu. casus limitans. l. ij. C. de repu. hæ. & est ar. si qs timet aduersã fortunã & donet omnia bona sua alicui, non nocet ꝑpter hoc creditoribus: quia in fraudẽ vr̃ facere scd'm Bal. Itẽ si quis donet bona sua, & posteà committit delictum, debent illa cõfiscari. facit qd' no. Barto. in. l. post cõtractũ. ff. de don. Item facit si quis timet cõueniri petitio. hereditis capiat titulũ à non habente qd' non prodest sibi, imò poterit conueniri petitione hæreditatis: ideò faciat aduocatus secundùm Ange. ꝙ articulet, ꝙ transferẽs nullum habeat titulum. & vide Ange. in. l. ij. C. de repu. hære. vbi singulariter dicit ꝙ si quis alienat meliorem rem quam habet. præsumitur in fraudem facere. allegat casum sing. in. l. summa cumratione. ff. de pec. licet ille text. non bene probet. adde eundem in. l. fin. ff. de stipu. seruo. & in auth. sed iam necesse. C. de do. ante nup.

d ¶ Non obligat. supple oneribus hæreditatis, tamen si adita foret hæreditas, & sic abstentio p̃sumitur fraudulenta, quando

tem & animũ debeo fieri heres nõ ꝑ alienũ: qd' verissimũ esse declaro qa ea q̃ coherẽt ꝑsone nostræ, nõ possunt explicari per aliũ, vt. l. j. §. ne aũt. C. de cadu. tol. sed voluntas mea est hmõi: ergo &c. ¶ Sed diceres: in quolibet cõtractu requiritᷣ voluntas: & tñ illa põt explicari ꝑ aliũ. Rñ. licet in cõtractu reqratᷣ voluntas: tñ volũtas vnius nõ perficit cõtractũ: sed due voluntates collatæ insimul vel duorũ cõsensus in vnũ collati ꝑficiunt cõtractũ, vt. l. j. s̈. de pac. ideo põt fieri ꝑ aliũ vt voluntas mei absentis conferatᷣ cũ tua per meũ nunciũ vel epistolã, vt. l. cõsensu. j. de act. & obl. l. j. in fi. s̈. de cõtrahẽ. emp. Sed illud qd' cõsistit in mea libera voluntate nullo modo põt ꝑ aliũ explicari: nisi ꝑ me. & ideò si reperitᷣ casus ꝙ hereditatis aditio in mea voluntate libera non cõsisteret, vt in filiofa. qui licet vellet nõ põt, nisi pater iubeat, tunc possit adire hereditatẽ per ꝓcu. casus est in. l. filio. C. eo. & eadẽ rõne pupillus qui nõ põt adire, nisi authoritate tutoris poterit facere ꝓc. ad adeũdũ. facit. l. j. s̈. qui pe. tuto. & ibi no. ꝓcu. verò generalis in hoc nõ sufficit. Primò: quia in casu cessat volũtas dñi, cũ requiratᷣ speciale mãdatũ, vt. l. si quis mihi bona. §. iussum. s̈. e. Preterea [a] ꝓcurator nõ posset facere id quod nõ posset facere dñs ꝑpter impedimentũ iuris, vt. l. minor. §. fi. de ꝓc. sed dñs qui ignorat hereditatẽ sibi delatã ꝑpter impedimentũ iuris adire nõ põt: ergo nec ꝓcurator &c. Itẽ si poneres dominũ scire, tñ ꝑpter dubiũ an hr̃ditas sit soluendo vel non, suspendit voluntatẽ suã: & tũc nõ põt fieri aditio: quia actus aditionis requirit voluntatẽ liberã, non coactã seu cõditionatã, vt. l. eũ qui. in fi. s̈. eo. & l. actus. de reg. iur. sed ille qui dicit si est soluẽdo adeo, al's nõ habet voluntatẽ conditionatam seu coactã, meritò nõ posset sequi aditio. ꝑ hoc quia est speciale in Cesare [b] vt possit adire ꝑ procuratorem, vt. l. j. de offi. ꝓc. Ce. ergo in contrarium ius est cõe.
2 ¶ Vltimò diligenter † aduerte ꝙ licet ꝑ ꝓcuratorẽ nõ possit adiri hæreditas: nec ꝑ aliquẽ actũ qui à ꝓcuratore fiat: tñ cõstitutio ꝓcu. dicatᷣ esse aditio hereditatis, vt hîc expresse dicit gl. ¶ In secunda par-
3 te. l. dicit Dy. not. ꝙ mutatione ꝑsonæ: mutatᷣ priuilegiũ, & sic facit ꝙ si respublica vel ecclesia transit ad priuatũ perdit priuilegiũ, & efficitᷣ vsucapibilis. facit. C. de inoffi. test. l. vltima.

LEX XC.

c S Iis qui bonis. [c] Abstentio facta malafide nõ prodest. qd' presumitur si oĩa bona p̃ris emerit vel per interpositã ꝑsonam mercatus fuerit. hoc dicit scd'm verũ intellectũ, & est no. l. ¶ Oppo. delictũ filij post abstensio-
d nem cõmissum nõ obligat [d] eũ, vt. l. si seruũ. §. fina. s̈. eo. sol. gl. intellige ꝙ mercatus est ante abstẽsionẽ vide gl. istud est cõtra tex. ibi qui dicit bonis paternis abstinuit, vnde Dy. volens sustinere glo. exponit abstinuit. i. abstinere ꝓposuit. al's nõ ꝓcedit qd' gl. dicit. sed an bene dicat nõ dico. ita dicit Dyn. hîc alij (vt Iac. de are. & vtramon.) dicũt manifestè glo. non bene dicere: quia est cõtra istũ tex. ¶ Ad cõtrariũ respondeo ꝙ in. l. si seruũ. §. fi. cõstat ꝙ verè se abstinuit, hîc se abstinuit manifestè in fraudẽ. qd' præsumitᷣ ex duobus quorũ quodlibet per se sufficeret. Prĩò: qa oĩa bona mercat⁹ est, vt. l. oẽs. §. luci⁹. j. q̃ in frau. cre. & l. qui testm̃. de ꝓba. Scd'ò: qa mercat⁹ est ꝑ ĩterpositã ꝑsonã, vt. s̈. de autho. tu. l. pupillus. §. sed & si per interpositã. ¶ Opp. C. de repu. here. de. l. ij. Gl. hîc sol. & bñ. & sentit id ꝙ precedẽtes doc. s. ibi mercatus est res certas, hîc oĩa bona. Itẽ hîc in fraudẽ, ibi bonafide: & hoc videtᷣ velle text. vnde in ista materia distingue plenè vt ibi ꝑ doc. & hãc materiã induco fortiter in materia. l. post cõtractũ. de do. vbi antèq̃ quis maleficium cõmittere vellet alienauit & posteà cõmisit maleficium an videatᷣ fecisse fraudem?

per abstentationem apparet de fraude aliqua: puta quia hæres qui se abstinuit subtrahit aliquam rem ab hæreditate & per talem subtractionem apparet quòd habuit animum possidendi res hæreditarias. vide quæ dixi in. l. ij. C. de repu. hære.

e ¶ Qui superstitis viuentis. Idem dicas de hereditate eius de cuius morte dubitatur secundum Bald. in. l. j. in. iij. colum. C. de pact. & ibi vide nota. Bart in. iiij. col. qñ dicatᷣ pacisci de hereditate viuentis & qñ possit.

LEX XCI.

F Ilius. Nõ valet aditio facta iussu patris à nepote q est in ꝑtãte aui h. d. Hoc est de iure veteri. hodie verò secus. & sic hodie nõ requiritᷣ iussus, vt. l. si quis mihi bona. §. iussum. s̈. eo. Scias etiã ꝙ hîc est casus quo de iure antiquo hr̃ditas materna nõ acqritᷣ ei in cuius ꝑtãte quis est: licet quidã de hoc dubitauerint. s̈. eo. l. is qui hæres. §. fi. & ibi dixi.

LEX XCII.

P Ater. In mãdante requiritᷣ certitudo causæ. h. d. non tamen requiritᷣ tãta certitudo quãta in adeunte, vt. l. si quis mihi bona. §. iussum. & §. seq. & l. eũ qui. §. j. s̈. eo.

Mutus. Iussus põt geri nutu & literis. h. d. ¶ Intellige in muto qui habet intellectum perfectum, al's per procu. posset iubere, vt. l. antistius. in fi. s̈. eo.

SVMMARIVM.

1 *Pacto non põt renunciari successioni uiuentis. secus de iure canonico, quia pactum de non succedendo firmatũr iuramento.*

2 *Filia si iurat se non reuersuram ad bona patris, utrũ hoc praeiudicet filijs natis ex ea?*

3 *Pactum factum per filium quòd etiam filij ex ea non succedant quòd non ualeat, licet contrarium in aliquibus locis de consuesudine admittatur.*

4 *Filia si dixit se esse dote contentã & promisit non uenire ad successionẽ nec ipsa nec filij, an ualeat & iuramento firmetur?*

5 *Alienatio facta de fundo dotali per mulierẽ firmatur iuramẽto quo ad ipsam mulierem.*

LEX XCIII.

Q Vi superstitis. Nõ nocet nobis repu-
e diatio facta de bonis viuentis [e]. h. d. gl. dicit idẽ si dubitetᷣ. & bñ. ¶ Op. C. de bo. li. l. ti. Sol. glo. ibi tacitè qd' põt non expressè: vt hîc.
f aduerte [f] ne erres ius succedendi ibi nõ erat aliud q̃ iuspatronatus: vñ si iuspatronatus remittitᷣ in cõsequentiã, remittitᷣ ius succedendi. dixi in. l. is põt. s̈. e. sed iuri succedendi qd' habetᷣ iure sanguinis, nec tacitè nec exp̃ssè põt renũciari: vt. l. iura sanguinis. j. de reg. iur. & l. ius agnationis. de pact. nisi delinquendo vt. j. dicã. ¶ Opp. j. de dona. de. l. quidã. §. fin. Sol. ibi delinquendo. à lege priuatur: non ipse renunciat.
1 ¶ Quæro † vtrũ per pactũ posset renunciari successioni viuẽtis? gl. dicit ꝙ non, etiã si iuretᷣ. vide gloss. & quod dicit de iuramento nõ procedit de iure cano. cui in hoc est stãdũ: vt in. c. quãuis. de pac. lib. vj. qd' verũ est in pacto de nõ succedendo. sed pactum de succedendo est cõtra bonos mores: vt. l. fin. C. de pact. ideò non validaretur iuramento etiam de iure cano. vt in. c. nõ est obligatoriũ. de re. iu. lib. vj. scripsi plenè in. l. stipulatio hoc modo cõcepta. j. de verbo.
g obli. ¶ Quæro scd'm [g] † predicta [h] valet pactũ iura-
2 mento firmatũ de iure cano. quo quis promittit non
h succedere. qd si filia ꝓmisit, & iurauit se nõ reuersuram ad bona patris, vtrũ hoc preiudicet filijs natis ex ea? Glos. tangit in. l. pactũ. C. de colla. Aduerte: si qdẽ nepos ex filia veniret ad successio. cũ alijs nepotibus aui: tunc pactũ matris nõ noceret sibi sine dubio: quia mater pacta est de se. filius autem veniret suo iure. si autẽ veniret ad successionẽ cũ patruis, seu auunculis: tunc ipse non potest venire, nisi succedat in locũ matris: sed mater fuit exclusa per suũ pactũ: ergo & filius excludetᷣ. Rñ. ad cõtrariũ hîc ꝙ filius succedat in locũ matris, seu patris, quãtum ad successionẽ aui nõ habet à matre, sed ex dispositiõe legis: ergo mater suo facto nõ potuit auferre filio: vt
3 l. si arrogator. s̈. de adop. Sed † qd si poneres hoc expressè dictũ esse in pacto. ꝙ filij ex ea nõ succedãt.
i Hoc etiã tãgit gl. [i] i. d. l. pactũ. C. de colla. veritas est

f ¶ Aduerte. Adde Bart. post alios in d. l. pactũ. C. de colla. & facit qd' not. Bartol. in. l. j. §. si sit de colla. do. & qd' no per Sali. in. d. l. pactũ qd' dotali.

g ¶ Quæro secũdũ. Et vide Barto. in. l. in quartam. j. ad le. falsi. vbi not. decidit istam quæstionem. & vide Bald. in. l. pactum. C. de colla. vbi aliter loquitur. & Ioan. de Imo. hîc. vbi tenet cũ Barto. hîc. vide Angel. in dict. l. in quartã. ego consulo nunc Fauentiæ. & pondera bene inquantum Barto. alleg. d. c'. quãuis de pac. in vj. quia sentit quod licet filia dicat se cõtentã nec amplius venire ad bona patris, non nocet filijs. And. Barb.

POMATES.

h ¶ Secundùm prædicta. Adde. Ang. consilio. ccclj. Are. consilio. clvij. & cõsilio. cxliiij. in. vj. colum.

i ¶ Tangit gloss. de quo vide Barto. in l. j. §. si pater. ff. de coniugẽ. cum emã. lib. & Bal. in. l. pactum. in. ij. questione. C. de collation. adde inquantum Bart. distinguit in secundo quæsito quòd Bald. in. l. pactum. C. de collat. dicit indistinctè ꝙ non nocet. quia iuramentum est personale ex parte iurantis: vt notat Innocen. in. c veritatis. de iureiurando. in. l. fina. C. de pact. distinguit: aut filia decessit in vita patris

&repudiatio eius & iuramentũ nõ nocet filijs eius, quoniã habẽtur pro nõ natis: nam etiam si nõ repudiasset, nec iurasset, fuisset filia exclusa per mortem, nec fuisset sibi delata hæreditas. & illud iuramentũ habet cõditionem tacitã si contingat hæreditatem sibi deferri, aliâs non esset necessaria repudiatio. postquàm ergo nõ extitit cõditio euanuit repudiatio: sed si supuixit patri: tunc statim illo mortuo defertur hæreditas patris sibi & illo instanti succedit virtus repudiatiõis & illam excludit ab ea. & tota accrescit illi masculo, non autem transit ad filios filiæ, & quòd ita sit optimè probat. l. quoties. ĩ. de noua. §. fi. & l. si stichum. §. si ita. in fi. & sic filijs non nocet iuramentũ matris sed poti⁹ super existẽtia eius propter quam hæreditas fuit illi delata tanquàm præcedenti in gradu, non autem filijs eius: & exclusio quæ postea subsequitur ex dicta repudiatione cum iuramento, non prodest filijs ad quos non transmittitur ius repudiatum. l. si quis filium. de inoffic. testamẽ. sed prodest cohæredibus filiæ quibus accrescit, vt C. quando non pe. par. peten. accre. l. vnica. & hîc si extant alij qui successuri essent cum ista filia si nõ repudiasset, vt fratres vel filij fratrum: sed si non extarent alij qui ex illis: sed alij agnati vlteriores in gradu: tunc illa repudiatio non nocebit filijs, etiam si mater superuixit patri. cum non deuoluitur ad cohæredem per ius accrescendi, cum non eidem; sed ad sequentes in gradu per successorium edictum, vt institu. de succes. cog. §. placebat. sed filij eius reperiũtur in priori gradu inter subsequentes; ergo illi admittuntur per successorium edictũ: quia superest qui eos excludat sicut si mater verè repudiasset post mortem patris quæ sola fuerat successura si non repudiasset: quinimo si repudiasset vt filia etiam ipsamet hoc casu tanquâm proximior agnata admitteretur, vt. l. j. §. videndum. ff. de succes. edic. secus si simpliciter, vt ibi no. do. & hanc distinctionem Bald. Paul. de cast. hîc latius comprobat: quem vide & eius consi. cccxj.

quod de iure non valeret. de consuetudine in aliqui
bus locis admittitur, vt. x. colla. de filijs na. ex matri-
monio ad morga. cõtracto. c. j. & si de feu. fu. cõtro. c.
4 j. §. filij. ¶ † Item vide: quædã mulier iurauit se esse
dote contentã & promisit non venire ad succes. nec
ipsa nec filij. deinde illa mulier decesit antèquàm
pater relictis filijs hæredibus: nũquid possint veni-
re filij ad successionem qui sunt nepotes? Et de isto
est casus decretalis: quia obligatio quę venit ex iu-
ramẽto, ex parte iurãtis est in personã, vt si ego iu-
ro, non ligo hęredẽ iurando: sed ex parte eius cui iu-
rat̃ est in rem, & transit ad hęredẽ, vt. c. veritatis, ex-
trà de iureiu. ergo isti nepotes possunt venire. Præ-
terea, creditis vos ꝙ iuramentũ confirmatũ confir-
met illud pactũ? Certè non: quia pactũ est nullum.
sed quia iuramentũ est seruandũ: ideò metu iuramẽ
ti seruatur pactũ, vt in. c. cum contingat. extrà de iu
5 reiur. ¶ † Sed pone ꝙ alienatio prohibita est de fun
do dotali, si mulier facit firmatur iuramẽto: sed an
tũc transferat dñium? Credo ꝙ non: quia. c. quãuis.
dicit ꝙ non põt venire cõtrâ: & mulier nõ venit cõ-
trà. Sed decretalis non dicit ꝙ dominiũ transferatur
àdeo ꝙ ab alio non possit vendicari: sed ab ipsa mu
liere nõ posset: quia non potest venire contrà. & ille
est magnus effectus. & no. istud quod multum pla-
cuit qñ primò occurrit mihi, & tene bene menti.

SVMMARIVM.

1 *Filia quæ passa est fratres posidere hæreditatem & si quid uoluit ab eis petijt: licèt non sint lapsi. xxx. anni. an tamen uideatur repudiare?*

LEX XCIIII.

a RECusari. [a] Vide ibi tex. ibi, iudi-
cio volũtatis &c. addit
Iac. de are. vt rẽ hęreditariã perire pmit-
tẽdo cũ eam possit saluã facere. ar. l. ij. C.
de infan. expo. No. hãc additionẽ, tetigi hãc. l. in. l. ge
1 rit. s̃. e. Vlteri⁹ illa. l. pbet argumẽtũ † & est quasi ca-
sus ad illud ꝙ si filia fœmina passa est fr̃es possidere
hęreditatẽ, & si aliqd voluit ab eis petijt: qa licèt ab
aditiõe hęreditatis nõ recedat̃ nisi. xxx. ann. tñ si il-
lud ĩ iudicio volũtatis apparet & noluit recuperare,
nõ video quare nõ videat̃ recusasse. vt hîc & ar. l. p-
cula. s̃. de proba.

LEX XCV.

b QVi se pupillum. [b] Error adeũtis
in ætate propria nõ impedit aditionem
h. d. ratio est: quia talis error voluntatem
non impedit. hîc non sunt alia.

a ¶ Recusari. No. gl. hîc & Iaco. de arc. ad hoc ꝙ qui permittit rem hæreditariam deperdi, videtur repudiare hæreditatem, & inducit hunc text. Bart. licèt in lectura non dicat secũdùm Ang. ꝙ si soror permittit hæreditatem paternã possideri diu per fratres, & cum egeret aliquo petebat ab eis, videtur repudiasse ius succedendi non ex cursu temporis, sed tacitè per. l. procula. s̃. de proba. quod intellige si non errauit in iure, vt. l. Clodius. ĩ. eo. secus dicit, si diu vouit & cum fratribus nihil habuit commune, per. l. licet. C. eo. inducitur per Bal. post Cyn. ad substitutionem libelli, si dicatur quòd contrahit matrimonium cum Bertha. per verba de præsenti: cum matrimonium nõ fiat per verba sed per consensum intelligitur quòd contraxit per verba declarantia consensum. And. Barba.

a ¶ Recusari. allegat Bal. hîc no. quòd est recurrendum ad testes de intentione. quia verba prolata sufficiũt allegari &c. ipse in. c. j. in vna addi. parua de conten. inter me & do.

b ¶ Qui se pupillum. Et inducitur per Bald. ad. q. de eo qui duxit in vxorem eam quam putabat alteri nuptam, vt non incidat in pœnam: quia attenditur veritas: sed debet agere pœnitentiam. vide Ioan. andr. in. c. j. de voto. libr. vj. & an percutiens laicum quem putabat clericum incidat in excommunicationem, vide Fede. de se. in consi. xiij. sed si putabat laicum & erat clericus. & vide. c. si ignorans. & ibi gloss. ff. de loca. & c. si verò. & c. contingit. & c. in audientia. de sententia ex cõ. And. Barb.

SVMMARIVM.

1 *Frror quando impediat repudiationem?*
2 *Per ignorantiam quando quis perdat lucrum.*

LXE XCVI.

c CLodius. [c] Qui adit ex posterio-
ri testõ inualido p iuris
errorẽ vr̃ ex primo repudiare: secũdùm
d papiñ. sed paul⁹ cõtra. h. d. ¶ Op. [d] cõtra
1 papi. s̃. de inoff. test. de. l. si mater. Sol. † fateor ꝙ pa-
pi. malè dixit, & ꝙ malè pnũciauit, & ꝙ paulus bñ
dixit. istud est verissimũ si intelligam⁹ istũ errasse ĩ
facto, p. d. l. mater. sed si ponim⁹ eũ errasse in iure: tũc
adhuc dubiũ est: nã gl. in. l. filiũ. s̃. eo. vr̃ tenere ꝙ eo
casu pap. diceret bñ. Dy. remittit se ad no. in. l. qui fi
deicõmissum. ĩ. de leg. ij. vbi gl. distinguit, aut tracta
tur de pdendo debito: aut de acquirẽdo lucro. Alij
distingũt qñ errat in iure. aut potuit peritiores cõsu
e lere, aut nõ: vt. l. in bonoꝝ. ĩ. de bo. pos. tu dicas. [e] qñq;
2 tractam⁹ vtrûm † p ignorãtiã iuris quis perdat lucrũ
quod poterat acqrere: qñq; vtrùm pdat illud quod
erat iam acqsitũ. Primo casu: aut queris vtrùm illud
lucrũ pdat volũtate, hoc est repudiatiõe p̃sumpta:
& tũc vno casu tãtûm pdit̃: scilitet qñ qs extrane⁹
vult vti cõtrarijs modis, ex eadẽ scriptura, vt si pri-
mò petijt vt ex testamẽto: nũc ex codicillis vel ecõ-
tra: vt. l. fi. C. de codic. sed si ex diuersis scripturis vel
depositionib⁹ veniret: nõ induceret̃ repudiatio: vt. l.
legitimã. s̃. de pet. hęre. rõ est: quia talis error impe-
dit volũtatẽ: p cõsequẽs impedit repudiationẽ. hoc
est quod hîc dicebat Paul⁹. & bñ reprobata opi. pa-
pi. sicut dubitãs de virib⁹ testamẽti errãdo ĩ iure vel
facto, nõ põt adire hęreditatẽ. vt. l. si is apud quẽ. &
l. hęres institut⁹. & l. seq. s̃. e. & hoc ppter impedimẽ
tũ volũtatis. Ita ille error impediret repudiationẽ: vt
l. iiij. & l. is põt. s̃. eo. Cõtra hoc tñ facit. l. si patronus.
in prin. ĩ. de his quę in frau. pat. Rñdeo ꝙ illud est re
spõsum papi. & ibi patet præcedens error eodẽ mo
do quo hîc, vel sustinendo dicas ꝙ ibi perdit̃ actio
reuocatoria cõpetens patrono quæ cũ contra ius ci-
uile detur, facilius perditur, vt. l. in honorarijs. §. sed
f cũ rescissa de act. & ob. Qñq; querit̃ [f] vtrùm qs p er-
rorẽ iuris pdat lucrũ nõ dico repudiatione vera vel
pręsumpta: sed ex alia iuris dispõne: & tũc aut lex
priuat aliquẽ ppter aliquod qđ cadit in delictũ, vt
g matrẽ nõ petẽtẽ tutorẽ filio [g] iuris error nõ excusat,
h vt. l. fi. C. q pe. tu. rõ placet [h] ibi ĩ tex. aut priuat̃ pro-
pter aliud qđ nõ cadit ĩ delictũ. vt qa ĩtra tp̃s bono-
rũ poss. nõ petijt: & tũc distinguit̃ aut potuit cõsu-
lere peri-

POMATES.

c ¶ Clodius. Adde quid si in casu hui⁹ l. in testamento inualido sit apposita clausula codicillaris. videre Anch. cõsi. cccluiij. versic. licet ergo pro vero præsupposito.

POMATES.

d ¶ Oppo. Non inducitur repudiatio. vide Aret. in. l. qui romæ. §. duo fratres in. xvj. col. de verb. oblig.

e ¶ Tu dicas. Et no. quod hîc dicit Ange. ꝙ eo ipso quòd hæres decedit & non potuit consulere peritiores ad petendum restit. in inte. transmittit hæreditatem. quod bene no. & vide Lud. rom. in consil. cxxiij. pro his quæ hîc dicuntur. & Ludo. ro. in cõsil. cccxxxix. vbi loquit̃ quando actus fuit exercitus ex capite inhabili & potuit exerceri ex capite habili. vide quę pulchrè allegat. & vide quod not. Bal. in l. fi. C. de codi. Andræ. Barb.

POMATES.

f ¶ Quandoq; quæritur. vide Rom. cõsilio. cxxv.

g ¶ Tutorem filio. Adde quod Pau'. de ca. hîc dicit se consuluisse quòd illud est verum si potuit consulere peritiores: aliàs secus, vt quia esset in locis rusticanis & tamẽ diligẽter bona administrasset: licèt nõ poterit tutorẽ: tñ quia solum errauit in iure positiuo, nõ autẽ naturali: vel quasi dixit ipsam excusandã ab illo rigore iuris: & ꝙ ita est veritas, sicut Deus est.

h ¶ Ratio patet. Et adde ꝙ iuris ignorantia excusat à pœnis doli, non latæ culpæ. l. bene. de præscriptio. xxx. anno. & not. Ang. in. l. sicut ad fi. de præscriptio. xxx. anno. dolus & lata culpa non æquiparantur in delictis quando tractaretur de perditione famæ & personæ. & l. in lege corn. ff. de sica. in hæreditate tamen acquisita non nocet error iuris. glos. est not. in. l. qui fideicommissum. de lega. ij. sed in. d. l. fina. versicu. si quis verò. videtur probari quòd error iuris noceat: nam ibi dicit tex. lucra non capere & debita amittere: si enim debitum amittit, tractat de damno vitando, si autem lucra capit, tractat de lucro captando. quæ distinctio fit in ignorante ignorantia iuris. l. iuris. & l. error. C. de iur. & facti igno. non in errante in facto. l. j. de iu. & fact. igno. & tamen ibi si per ignorantiam iuris eligit venire iure directo: credens de iure se posse venire ad hæreditatẽ tanquàm directò hæres ex testamento: & nõ poterat nisi ex codicillis & per fideicommissum in casu & in. d. l. fi. sibi imputet. nocet enim sibi illa iuris ignorãtia, vt non possit postea hæreditatem sibi delatam iure fideicommissi petere. Fallit in ascendentibus & descendentibus ibi enumeratis in. d. versic. si quis verò. qui elegerunt venire iure directo & succubuerunt quàmuis per ignorantiam iuris excusentur: & postéa venire possunt iure fideicom. tanquàm hęredes ex codicillis. i. per fideicommissum.

ADDE ad hanc. l. quod cõsuluit Bal. in terminis. consi. cccxliij. j. volum.

lere peritiores se:aut non,vt dicam in dicta.l.in bonorũ. nec posset dici ꝙ
ibi est tacita repudiatio nõ petẽdo intra tẽpus:qa dico ꝙ illud nõ ꝓcedit ex
tacita repudiatione,sed ex legis dispõne.¶ Quid enim si ille intra tempus
protestaret̃ se velle repudiare?Certè eodẽ mõ cõcluderet̃.vel si intelligeres
ex repudiatione intellige facta à iure,nõ p̃sumpta ex aliqua volũtate. Se-
cundo casu quãdo quæris an quis priuet̃ lucro iã acquisito:quod tamẽ re-
pudiare potest.vt in legato per errorẽ iuris. Et dic ꝙ non scd'm papinia.vt
l.qui fideicommissum.j.de leg.ij.quæ est respon.pap. Et ideò si hîc esset fi
lius suus heres.cui hæreditas patris est ipso iure quesita:licet si vult posit se
abstinere,vt.l.necessarijs.s̃.eo.tñ per ignorantiã iuris nõ videt̃ repudiare
etiã scd'm pap.quia est eadẽ rõ q̃ in legato,vt.d.l.qui fideicõmissum q̃ in
filio eman cipato vel sui iuris existente non procederet,sed haberet locum
præcedẽs distinctio,vt.l.ij.C.de iur.& fac.igno.Ad gloss.l.filium.s̃.e.dicoꝙ
nõ dicit verũ,& in.l.illa filius sciebat ius & factum,& hoc tenet glo.ij.& si
diceret ꝙ putaret patrẽ demẽtẽ,non creditur ei:quia scire p̃sumit̃,vt ibi di
xi.¶ Quæro & reuoco indubiũ,vtrũ hoc fuerit bene ꝓnunciatũ.Rñ.si iu-
a dex mouit se per responsum pap.malè iudicauit,sed si alia rõne[a] potuit be
nè iudicare:scilicet si Clodius hæres ante aditã hęreditatẽ decessisset . hoc
sentit glo.vlti.hîc,& bene.

L E X   X C V I I.

b **QVæ neptis.** [b]Post abstentionẽ cohęredũ,alius se im
plicans vniuersæ hęreditati,ad vniuersa
onera tenetur.h.d.¶ No.ꝙ post abstentionẽ cohęredũ immi-
scendo se oĩbus honis ꝑdit quis beneficiũ,vt. l.cum hæreditate
&.l.si minor.s̃.eo.non habetis hîc alia recitanda.

S V M M A R I V M.

1 *Plures portiones uniuerse hæreditatis si alicui deferantur ex dispositione defuncti , an si habet unam cogatur habere omnes.*

2 *Plures portiones si deferantur alicui quædã ex dispositione defuncti,quædã dispositiõe legis,an quis cogatur habere totum?*

3 *Plures hæreditates unius quando deferuntur alicui ex dispositione unius , quãdo poßit unam amplecti, & aliam repudiare?*

4 *Plures hæreditates unius si deferuntur ex dispositione diuersorũ uni,tunc potest unã amplecti,& aliam repudiare.*

5 *Plures hæreditates diuersorũ,quãdo ex diuersorum dispositione unam põt amplecti & aliam repudiare?*

6 *Plures hæreditates diuersorũ, quãdo deferũtur ex dispositione unius tantũ , quando una poßit adiri & alia repudiari?*

7 *Adire quãdo uelit quis paternam & repudiare pupillarem,uel adire pupillarem & repudiare paternam.*

8 *Tertius modus qũo põt contingere quòd hæreditas diuersorum defertur ex dispositione unius.*

L E X   X C V I I I.

* **ARisto.** In eum qui post abstentionẽ vnius oĩa bona vendi-
cat dantur actio in integ.re.h.d.¶ Quæro in quo dif
ferat hęc.l.â præcedenti. Rñ.in præcedenti fuerũt abstenti per
resti.in integ.hîc verò vnus se abstinuit per beneficium absti-
nendi concessum â prętore mortuo.Itẽ in pręcedẽti dicit̃ ꝙ tenetur ad vni
uersa onera passiuè.hîc vero potest intelligi ꝙ ad eum transeant omnes
actiones actiuè.¶ Opp.s̃.eo.de.l.cum hæreditate.Sol.hîc volebat vti bene
ficio illius.l.ibi non volebat.Contrà imò qui habet vnam portionem,cogi
tur habere omnes aliâs inuitus,vt.l.quidã elogio.C.eo.l.j.&.l. si solus suprà
eo.Sol.ibi.intelligit̃ qñ plures portiones deferunt̃ ex dispositione defuncti:
hîc qñ vna ex dispositione defuncti:alia ex dispositione legis.s.per ius ac-
crescendi. circa quod gloss.posuit summam suam in.l.quidã elogio,C. eo.
&ibi Cyn.& Dyn.posuit in.l.j.s̃.eo. Ego vt tibi materia ista liqueat, refer
uaui eam hîc.ergo vt eam plenè habeas,distingue plenissimè quatuor ca-
sus.Primò qñ deferuntur vni plures portiones vnius hæreditatis ex dispo
tione defuncti.Scd'ò,quando deferuntur plures portiones, quædã ex dis-
positione testatoris & quædã ex dispo sitione legis:vt per ius accrescendi.
Tertiò,quando deferuntur plures hæreditates.Quartò . qñ plura legata.
1 ¶ Circa primum distingue aut † quis errat circa quotã seu quotas sibi de-
latas,quia putat de maiori vel minori quàm sit.& distingue vt nota.s̃.eod.
l.ex semisse.&.l.si quis extraneus.§.si quis partem.Aut est certus dę por-
tione seu portionibus sibi delatis:& tunc aut totum relinquitur vno nomi
ne:aut distinctis partibus.Primo casu,aut relinquitur libero aut seruo. Si
libero:tunc aut adijt ipse,aut hæres eius.si ipse,tunc aditione partis totum
videtur adire.nec potest scindere vnitatem relicti:vt.l.j.&.l.si ex asse.s̃. eo.
si verò adeunt hæredes eius fortè ex iure deli.ad eos trãsmisso:tunc si sunt
plures possunt pro parte,adire.argu.l.legatarius.in princip .j̃ .de lega. j. &
per rationem positam.s̃.e.l.cum solus seruus.vt ibi dixi.si verò relinquitur
seruo:tunc aut est seruus vnius,& nõ põt scindẽdo adire ꝓ parte.s̃.e.l.j. &
quia cessat rõ.l.cũ sol⁹ seru⁹.s̃.e.aut est seru⁹ pluriũ:& põt adire ꝓ parte:vt
s̃.e.l.seruus duorum.&.l.seruus communis.&.l.sequen. ¶ Secundo casu,
qñ plures partes deferũt̃ distinctis partib⁹:tũc aut deferũt̃ mihi oẽs ꝑ me:
aut oẽs ꝑ aliũ.aut q̃dã ꝑ me:q̃dã ꝑ aliũ.Pr̃io casu,aut oẽs deferunt̃ mihi eo-
dẽ iure,puta institutionis,aut diuerso.s.q̃dã iure institutionis:q̃dã iure sub
stitutionis.¶ Si primo modo aut oẽs purè:& vnius aditione videor adire
totum:etiam si aliquẽ habeam substitutũ vel coniunctum:vt.l.ij. &.l.si so-
lus.s̃.eo.&.l.quidã elogio.C.e.si verò quædã purè, & quædã sub conditio
ne:tũc aut non habet substitutũ seu cõiunctũ:& tũc aditione vnius habet
totũ vt.l.cũ hęres.§.fi.s̃.e.&.l.si qs ita .de hęre.inst.aut in parte cõditionali.

a **POMATES.** ¶ Alia ratione.Adde quid si in sententia expressisset
duas causas:quarum vna est vera:altera falsa.vide Alexand. in.l. qui Ro-
mæ.§.duo fratres.in . xxiij.colum.& Alexand.in.l.impossibilis.ff. de ver
bo.oblig.

b ¶ Quæ neptis. Ex ista.l.not.ꝙ auia tenetur dotare neptem,qd' an sit verũ

habet substitutũ,& tunc adeundo nõ erit hęres,nisi
ꝓ parte purè relicta,vt.d.l.cũ hęres.§.fi.tñ existen-
te condi.erit etiã in alia parte,sine noua aditione,vt
l.si tu ex parte.in prin.s̃.eo.& erit hæres eodẽ modo
quo testator disposuit,nec posset vnã partem habe
re iure institutionis & aliam iure accres.vt no.in.l. si
quis hæres.in prin.suprà eo.in fi.etiã si inciperet à re
pudiatione.Nec obst.l.si tu ex parte.in fi.suprà eo.
quia ibi duę partes deferũt̃ diuerso iure.s.istitutiõis
& substi.rõnẽ.j.dicam.Si verò in parte conditiona-
li nõ habet substitutũ,sed cõiunctũ : tunc adeundo
partẽ purè relictam est hęres etiã in illa parte par-
tis cõditionaliter relictę,quam habiturus est in oẽm
euentum.s.in eo qd' sibi accresceret conditione de
ficiẽte,in reliquo verò spectat̃ cõditio:vt.l.liber hõ
§.si ita.de hære.insti.Scd'o casu qñ deferũt̃ diuerso
iure.s.quædã iure institutiõis,& q̃dã iure substõnis:
tũc aut pr̃iò adiuit ex institutione:& tũc aduenien-
te cõditione substitutionis,eam habebit absq; no-
ua aditione,eodem mõ quo testator disposuit, vt.l.
si tu ex parte.s̃.e.in prin.Si verò pr̃iò repudiauit par
tem suã.tunc posteà partẽ aduenientem substitut⁹
poterit adire,cũ & ea reperiet iure accre. partẽ par-
tis suæ,vt.l.si tu ex parte.s̃.e.in fi.& si dicis quæ est
rõ differentiæ inter hũc casum & p̃cedentẽ,qñ am-
bę differebant̃ ex instõne tñ vna purè,alia sub con
ditione?Rñ.istę portiones delatæ diuerso iure ab
initio fuerunt delatę duobus:& si vn⁹ poterat agno
scere,alius repudiare.ita iste quivicẽ duorũ sustinet
si à repudiatiõe incipit,vt dictũ est. ¶ Secũdo casu
principali qñ plures portiões deferunt mihi ꝑ aliũ
vt puta per filiũ vel per seruũ:& tunc aut oẽs purè:
deferunt̃ *, & nõ põt,nã partẽ tm̃ adire,rõnẽ posui
in.l.si solus.s̃.eo.Si verò aliqua purè,aliqua sub cõdi
tiõe;tunc põt vna adiri:& si conditio extiterit, non
haberet aliã sine noua aditione,vt.d.l.si sol⁹.s̃.eodẽ.
¶ Tertio casu principali qñ q̃dã deferuntur mihi
per me:& q̃dam ꝑ aliũ:tunc aut vna obuenit mihi
per me:alia ꝑ alium.cuius hęres sum:& tunc dic vt
l.liber homo.§.si ita.s̃.de hęre.insti.Aut vna obue-
nit mihi per me:alia ꝑ aliũ.s.ꝑ filiũ vel seruũ vel fi-
liũ:& tũc distingue:aut pr̃iò agnosco partẽ mihi ob
uenietẽ ꝑ aliũ & partẽ delatã mihi statĩ habeo sine
noua aditiõe,vt.l.si ego.s̃.eo.Aut pr̃iò adiui partem
meã;& illã nõ acgro sine nouo iussu,vt.s̃ . eo.l. si tu
2 ex parte.& hoc de primo.¶ Circa secũdũ no.† ꝙ q̃
dã portio defert̃ ex dispositiõe defuncti:q̃dã ex dis
põne legis.s.ꝑ ius accre.tũc aut ille cui obuenit imi-
scuit se oĩb⁹;& tenet̃ in totũ:nec põt separare,vt hîc
&.s̃.l.ꝓxi.Aut nõ immiscuit se oĩb⁹,sed vult petere
suã partẽ sine alia.et tũc distĩgue:aut pr̃iò adiuit,post
ea portio deficit:aut econuerso: vt plenè distixi in
l.cũ hr̃ditate.s̃.e.¶ Circa tertiũ.s.qñ vni plures hr̃di
tates deferunt̃:est aduertẽdũ diligenter per quinq;
mẽbra.Pr̃iò qñ deferunt̃ plures hr̃ditates vnius ex
dispositione vnius .Secũdò qñ plures hęreditates
vnius ex dispositione diuersorũ. Tertiò qñ plures
hr̃ditates diuersorum ex dispõne diuersorũ. Quar-
tò qñ plures hr̃ditate s diuersorũ ex dispõne vnius
ex illis.Quintò qñ plures hr̃ditates diuersorum ex
3 dispõe alteri⁹ ab eis.¶ † Circa primum qñ deferun-
tur plures hæreditates vnius ex dispositione vnius,

cogita & vide tex.
in.l. dotem dedit.
infrà de coll'.bo. &
hîc moderni . &
moder.in.l.j.suprà
solut.matri. Item
notant hic ꝙ est
casus similis. in.l.
si minor. s̃. eodem
.quod habet locũ
ius accrescendi qñ
portio deficit ope
exceptionis.& no.
quia Ang. elegan-
ter dicit,hic quòd
obligatio contra-
cta per hæredem
respectu rerum hę
reditariarũ transit
cum suo onere. &
sic limitat.l. j. §. si
hæres.j. ad trebel.
secus si non respe-
ctu rerũ,vt est tex.
not.ĩ.l.fi.§.fi.suprà
de contrahẽ. emp.
tamen Iaco.& Ra
pha.hîc cõtrariũ te
nẽt Andr. Barba.
* Pro concordia.
Aduerte ꝙ inter
alios docto.Barto.
Cepol. quęrit an
dispositio. l. cum
hæreditate. ff. hoc
eo.titu .habeat lo-
cum in eo qui est
institutus & pu-
pillo substitutus.
& Bart. in.l. testõ.
C.de impu & alijs
substi.in solu.con-
trarij,illius .l . vbi
Alexan.videt̃ tene
re ꝙ non . & dicit
illam. l. procedere
solùm in institu-
tione simplici . se-
cus si fuerit pupil
lariter substitutus
quasi tunc non di
catur decedere pro
parte,testat⁹,& pro
parte intestatus.&
sic nõ ob .l. ius no-
strũ.ff.de re. iu.nec
l. cum hæreditate.
cum simi. Sed con
trariũ videt̃ sentire
secũdũ prædictos
docto.in hac.l. fin.
vers.scd'o casu.qñ
deferunt̃ diuerso
iure. Tu dic si be-
ne inspiciatur.Bart non contradicit:eo quia in vario casu loquitur primò in
d.l.in testõ sed verũ dicit:quia aliud est institutio simplex,& aliud pupilla-
ris substitutio:quia ĩstitut⁹ succedit testãti:substitut⁹ pupillaris succedit pu
pillo:cuius dicitur esse testm̃.l.ex tribus C.de inoffi. test.& in.l.ij.per Bar.
& doc.ff.de vulg.& pupil.Et vbiq; vbi tractatur materia pupillaris substi
tutionis:nimirũ si cesset dispositio.d.l.ius nostrũ.cũ si.sed in hac.l.fi. Bart.
non loquit̃ in hoc casu.sed loquit̃ qñ in vna aditione sufficiebat hæredi ha
bere vtrãq; partẽ & est casus in.l.si tu ex parte.hoc eo.tit.quàm alleg.Bar.
Notãda sunt prędicta ad ea quę habent̃ in.l.vnica.§.is ita.C.de cad.tol. &
in.l.quidã elogio.C.de iure.delibe.

exemplũ in milite qui habet duplex patrimoniũ,si instituerit vnũ ꝑ se in peculio castrẽsi:& illũ ꝑ se in eodẽ testo vel alio in paganicis;si adiret vnã,nõ cogeret habere aliã,sicut si diuersi essent instituti:nisi cũ distinctione quę no.s.tit.j.l.si duob⁹.&.C.de test. mi.l.ij.cũ enim ius accrescẽdi cohęreat portioni,nõ ꝑsonæ,vt.s.eo.l.si totã.&.l.si titio.§.fin.de vsufru.& inter illas portiones nõ sit ius accrescẽdi,apparet ꝙ vnam põt amplecti,aliã repudiare secundũ distinctionẽ illarũ.legũ & quia qñ duo iura cõcurrũt ĩ ꝑsona vni⁹ iudicat̃ ac si cõcurrerẽt in ꝑsona diuersorũ,vt.l.tutore.de his quib.vt indig.
4 ¶ †Circa secũdũ sciẽdũ qñ plures hæreditates vni⁹ deferunt̃ ex dispositione diuersorũ.exẽplũ.fili⁹ arrogat⁹ habet substitutũ à patre naturali in bonis:& ĩ hęreditate sua ꝓpria & idẽ substitutũ habet à pr̃e arrogãte in bonis arrogãtis.qlibet enim capit iure directo propter diuersitatẽ patrũ & patrimoniorũ secundũ verã opi. no.in.l.si arrogator.s.de adop.tũc dico ꝙ põt vnam amplecti:aliã repudiare;tũc em̃ sunt duo testamẽta: & ex eis nõ habet locũ ius accrescẽdi.vt.s.qui.mod. vsufru,admit.l.si sub cõditione.
5 ¶ †Circa tertiũ qñ plures hęreditates diuersorũ ex dispositione diuersorũ* deferũt̃:*& hîc nullũ est dubiũ ꝙ nõ habet locũ ius accrescẽdi.ar.d.l.si sub cõditione.& no.ꝑ gl.in l.qdã elogio.
6 ¶ †Circa quartũ qñ plures hęreditates diuersorũ ex dispositiõe vni⁹ tãtũ,ex illis.hoc potest cõtingere duobus modis.Primò si aliqs cui erat delata vna hęreditas intra tẽpus deliberandi decedens,me fecit hęredẽ:certè ex eius dispositione possum adire hęreditatẽ suã:& alteri⁹ hoc casu possum adire hæreditatẽ testatoris & aliam repudiare:sicut ipse poterat,vt.l.si quis filium.§.fi.s.eo.nõ autẽ possum aliã amplecti & testatoris hæreditatẽ repudiare;quoniã illa propter istã testatoris obuenit. Sed si testator iã adiuisset nõ possum vnã amplecti & aliã repudiare,vt.d.l.si qs filiũ.in fi.& de heredib⁹ instituẽdis.l.liber homo.§.fi.
7 ¶ Secũdo† modo[a] hoc põt contingere quãdo relinquitur alicui hæreditas paterna & pup.& in hoc articulo Dy.multum plenè & perfectè distinxit.in memoriam ergo excellẽtiæ suæ sua verba quasi ad literã referã & modica quæ per me addentur manifestè lector perpendet.Facit enim duo membra principalia.Aut enim quis primò adit paternam & vult repudiare pupil.aut vult repudiare paternã & adire pupil.Primo casu si adit paternam nunquam potest repudiare pupil.vt.C. eo.l.quidam elogio.&.l.qui patri.j.responso.s.eod. adeo quòd si decesserit substitutus viuẽte impubere nihilominus hęreditas impuberis defert̃ heredib⁹ substituti:& nõ iure substitutionis:quia tale ius nõ trãsit ad heredes,vt.s.e.l.toties.&.j.de su.& legi.here.l.si ex plurib⁹.sed iure accre.vt.d.l.q patri.j.rñ.secũdùm Dy.sed quę est rõ?Dyn.non dicit.dic quos possum mihi facere necessarios : possum eosdẽ filio meo.l.sed si plures.§.quos possum.s.de vulg.& pu. sed si aliqs agnouit partẽ hæreditatis meæ reliqua sibi inuito accrescit[b]& in hoc quodãmodo est necessari⁹,vt.s.e.l.si qs heres institut⁹.ita etiã in hæreditate pupilli.Et ideo isti duo casus in vnũ iungũtur.in l.quidã elogio.C.eo.sed si obueniẽte pupillari vellet repudiare paternam:ne illã haberet formã.l.cũ hæreditate.s.eo.forte posset.facit.l.si certarũ.§.iulian⁹. s.ti.j.Et quod Dy.dicit de trãsmissione iuris acc.ad hæredes intellige vt dixi in.d.l.q patri.s.e.Redeo ad vba Dy.si nõ vult repudiare paternã,habereꝙ pupil.distingue sex casus.Primò qñ fuit institut⁹ à patre solus impubes.Secũdò qñ solus ali⁹ filius qui nõ erat in ptãte instituẽtis.& idẽ erat pupillo substitutus & impubes exhęredatus.Tertiò qñ solus ali⁹ filius qui erat in ptãte instituẽtis est institut⁹ & impuberi exhæredato substitutus. Quartò qñ impubes erat institut⁹ vnã cũ alio nõ substituto. Quintò qñ impubes vnã cũ alio instituto est institutus.Sextò qñ substitut⁹ est institutus vnã cũ filio & impubere exhęredato substitut⁹.Primo casu aut impubes se immiscuit & nullo mõ se abstinuit:& substitutus nõ põt separare hęreditatẽ impuberis ab hęreditate patris,vt.s.de vul.& pup.subst.l.sed si plures.§.filio. secũdùm Dy.hoc est verũ ꝙ nõ põt separare adeũdo;sed postquã adiuit poterit impetrare restitutionẽ,vt abstineat secundùm quod poterat ipse pupill⁹:vt.l.nõ solum.[c] de in inte.rest.Postea dicit Dyn. aut impubes adiuit,vel se immiscuit & postea ꝑ restitutionẽ se abstinuit: & tũc poterit substitut⁹ habere pupillarẽ sine paterna.Nã cũ tabulę pupillares sint cõfirmatę per aditionẽ,nõ infirmant̃ ꝑ abstinẽtiã restitutione cõcessa:vt.s.de vulg.& pup.l.ij.§.interdũ.v§.si.ergo etiã si minor.[d]secundùm verũ intellectũ:vt.s.de mino.l.& si fine.§.sed quod papinian⁹.& ita intelligit̃ ꝑ aliquos.l.si pupill⁹.s.e.Aut nullo modo adiuit vel se immiscuit:sed ab initio se abstinuit:& tũc poterit substitutus habere pupil.sine paterna:& tunc creditorib⁹ impuberis tãtùm & nõ patris tenet̃:ita debet intelligi.l.si pupillus.s.eo.nihil diuinãdo Dyn.illud verũ vt ibi dixi.& hoc operaret̃ existẽtia sui hæredis incõmodũ pupilli,cui facta est substitutio,vt decedat testatus. Sed cõtra hoc videt̃ ꝙ hæreditas paterna & pupilla.habentur sicut plures portiones vni⁹ hæreditatis.vt.l.quidã elogio.C.eodẽ titulo.& tũc si quis primò habeat partẽ ex institutione:cogit̃ habere ex substitutione, & econuerso:vt.l.si tu ex parte.s.eodẽ.ergo sicut si adit paternã,cogit̃ habere pupillarẽ,vt dictũ est:ita si primò adit pupillarẽ cogit̃ habere paternã.Ista est fortis ratio in tãtùm ꝙ iurisc̃õsul.Iul.hoc dicebat in dicta.l.si pupillus:& arbitror pro certo,ꝙ hæc fuerit ratio quæ mouebat eũ cum reprehenditur ibi à Marcello.Respõdeo ad dictã rationẽ:nam illud quod qui habet paternam cogatur habere pupil.est in fauorem pupilli,vt decedat testatus: ideo trahit ad se pupillarem,sicut partem hęreditatis paternæ:sed quãdo hoc esset contra voluntatem pupilli: tunc non procederet dicta æquiparatio. ita est in proposito,vt ibi dicitur in tex.repugnat enim vtilitati pupilli,vt ibi dixi in tex.Redeo ad verba Dyn. Secundo casu quando solus extraneus institutus est à patre & impuberi filio exhæredato substitutus:non potest habere pupilla.sine paterna:quia ad hoc vt confirmentur tabulæ pupil.oportet adire hæreditatem.ita intelligitur lex,sed si plures.§.si ex asse.de vulga.& pupilla.&.s.eod.*m.l.quæsitum.&.j.ad trebellia.l.ita tamen.§.qui suspectam.Dyn.Sed si poneremus istum institutum esse minorem,posset minor adire paternam & petere restitutionem : & essent confirmatæ tabulæ pupillares:& sic haberet pupilla.sine paterna.Redeo ad verba Dyn. Tertio casu quando solus alius filius in potestate existens est institutus:& impuberi filio exhæredato substitutus : & tunc aut se immiscuit paternæ & nullo modo abstinuit,& habet vtranꝙ sicut extraneus . aut se immiscuit, & post immistionem se abstinuit per restitutionem:& tunc quia tabu.pupil. remanent firmæ,poterit habere pupil.sine paterna, vt videtur loqui prima facie.l.si filius qui patri.s.de vulga.& pupilla. Aut ab initio se abstinuit & nullo modo se immiscuit : & ille casus non est omnino expeditus secundùm glo.quæ est in.d.l.quidam elogio.nam quidam dicunt quòd poterit habere pupil.sine paterna,per.l.cum quasi.§.sed & si.de fideicom. liber.Alij dicunt quòd illud est speciale fauore libertatis,& ideo dicũt substitutum non posse habere pupil.sine paterna.cum tabulæ pupil.non sunt confirmatæ:eo quòd non est adita hęreditas patris,vt.l.ij.§.adeo.s.de vulg. & pupil.Tu verò audacter dicas tenendo primam opinionem, quòd poterit habere pupillarem solam.nam sola abstinentia sui hæredis absꝙ aliqua immistione seu aditione confirmat substitutionem pupillarem,& fideicõmissa vniuersalia quę ad cõfirmationẽ aditionem seu immistionem requiruntur,vt.j.ad treb.l.ita tamen.§.si pater.& ita debet intelligi, nec est opus diuinare.s.eod.l.si filius qui patri.de vulga.& pup.& hoc patet ibi dũ dicit oneribus non sponte susceptis &c.Si enim poneres immistionem præcessisse,non inuitus necessitate iuris ciuilis,sed sua immistione voluntaria obligatus esset:& hoc quando solus suus hæres est.Sed si cum alio,sola existentia sui hæredis non inducit confirmationem.tabu.pupil.nec fideicom.vt.j. ad trebel.l.apud iulia.§.idẽ Iulianus & potest esse ratio : quia cum testator sibi prouidet instituendo plures per quos vnius aditione poterant omnia confirmari,non curauit iurisc.prouidere:& habet eos pro cõfirmatis , vt.C. de pac.cõuẽ.l.fi.&.j.de precario.l.& habet.§.cũ quis.Per hoc patet in quo verset̃ priuilegiũ sui hęredis in.l.si filius.de vul.& pup.quia extraneus insolidum institutus & exhæredato substitutus , repudiata paterna nunquam consequitur pupil.vt in.d.§.si ex asse.Secus in suo insolidum instituto propter existentiã sui hęredis.ita dicit Dy.quod multum placet & rationẽ dixi in.d.l.filius.s.eo.&.d.l.si filius qui patri.s.de vulg.& pup.quod intellige, nisi talis filius ex cuius existentia,debent confirmari tabu. pupil . haberet substitutũ vulgarẽ:quod per se examinaui in.d.l.si fili⁹ qui patri.Redeo ad verba Dy.Quarto casu qñ erat institutus impubes cũ alio nõ substituto,si impubes solus vel impubes & cohęres adiuerint paternam:non põt substitutus habere pup.sine paterna.ar.d.l.sed si plures.§.filio*.s.de vul.& pup.* Sed si adiuit cohæres solus & non pupillus,cũ per eius aditionem confirmatum sit testamentum impuberis,poterit habere pup.sine paterna, vt dicta l.ita tamen.§.qui suspectam . si nec impubes nec cohæres adiuit, non valet pupil.& ideo ex eo non defertur hæreditas,vt prædicto.§.si ex asse.&.l.ij.§. adeo,de vulga.& pupil.& ad treb.l.apud iul.§.j.secundùm Dy.quod intellige nisi cohæres esset suus:quia tunc existentia sui heredis operaretur confirmationem,vt dixi in.d.l.si filius qui patri.Redeo ad verba Dy.Quinto casu,quãdo institutus est impubes vnã cũ alio substituto:non potest habere pupil.sine paterna:quia aut adiuit solus impubes & nõ põt separari . quia bona sunt immista.aut nullus adiuit & nõ valet testamentũ impuberis,vt l.ita tamen.§.qui suspectam.ff.ad trebellia.&.l.sed si plures.§.filio.de vulga.& pupilla.¶ Quid ergo si adiuit solus impubes paternam vel solus cohæres &

hæres &

a ¶Secundo modo. Et no.quod hîc dicit Ange.ꝙ si hęreditas venit ex dispositiõe statuti & sic nõ põt ꝓ parte acceptari & ꝓ parte repudiari, vt in tex.sing.in.l.iiij.C. de omni ag. deser. li.x.& vide Ang.in l.j.&.ij.s.eod.& hîc moderniores. licet ille text.loquat̃ ex dispositione hominis si bene consideretur.& vide mod. in.l.ventre.s.eo.qui tex.volunt ꝙ si hæreditas defertur suo ex statuto, illa non transmittitur vigore suitatis; & licet hereditas nõ transmittatur,tamẽ trãsmittitur illa quę defert̃ ex statuto.dũmodo sit certa pars ita volunt moderniores in.l. cum in antiquioribus . C. de iure delib. And. Barb.

b ¶Aristo.inuito accrescit. Contrarius in hoc fuit Bar.in.l. testamento. C. de impu.& cõtra Bar. hîc adde Ang.in.l. si is qui.quæ continuatur cum.l.cum hæreditate.s.eo.

c ¶Vt.l.non solùm. Et vide Bar.pro intellectu istius.l.non solùm.in.l. pater.ff. de priui.cred. vbi sibi cõtradicit.& gl. fin.ĩ illa.l.circa medium gl.mag.in v§. melius.& vide Barto.in.l.testamento. C.de impu.vbi sibi contradicit. Andr. Barb.

d ¶Vers.ergo etiam si minor. certè ille versicu.loquitur in alio casu . vnde dic quòd dictum Bart. probatur in.l. si filius qui patri.secundùm vnam lectu. quam tenet ibi Barto.in.ij.col.& ibi de hoc dixi.s.de vulg. & pup.

* Pro concordia. Aduerte q̄ in actione summaria ad exhibendū ꝓcedit̄ per viā iuris. ita allegat̄ Bar. tenere in l. si li ber. al's thesaurus. ff. ad exhibē. Contrariū alleg. tenere in hac. l. j. sol. est duplex, primò quia ī d. l. thesaurus. verū dicit vbi agitur de modico ꝑiudicio: secus si de magno vt in hac. l. j. vt ipse Bar. sentit ī. d. l. thesaurus. vel & secū dò id qđ dicit̄ ī. d. l. thesaurus. debet ītelligi sanè & limitari, vt in hac. l. j. Possēt & tertia dari sol. q̄ est vera, secundū Bar. ī hac. l. j. vt qđ dixit ī. d. l. thesaurus. ꝓcedat q̄n q̄rit̄ an intersit petentis al's non.

a ¶ Oībus. vbicūq̄. Adde no. p Bal. in l. ij. C. de testi. in. ij. & iij. quæsti.

b ¶ Possēt citari. in publicatione testi debēt citari. Adde Bar. post Bal. in. l. j. & ij. C. de test.

♣ POMATES.

c ¶ Probatio requiratur. Vide Ang. cōs. clxiiij. in fin.

d ¶ Iuramentū. per iurm̄ ꝓbat̄ interesse: sed Ang. ī. l. si qs ex argētarijs. §. exigit̄ vbi vide dicit q̄ illud dictū est falsum, quia. d. l. si qs. §. ex hoc. & §. ptinere. & l. ꝑtor. §. j. de edē. vbi expedit q̄ appeat de vtilitate petētis. nec ob. l. thesaur⁹. hic allegat. quia ibi loquit̄ de alia exhibitione in strorū. Itē nō obs. d. §. exigit̄. quia ibi loq̄t̄ q̄n cōstabat rē ad petentem ptinere: & tñ anno tollit̄. vide Bart. in l. si is à quo. vt in pos. lega.

e ¶ Partis īterfit. & est alia gl. in. l. iij. §. sciēdū. ad exhibē. versi. summatum.

heres & per restitutionē abstinuit. Ex ꝑdictis patet mīo scđm Dy. ꝑdicta intellige * esse vera * nisi coheres impuberis esset frater eius & in ptāte testatoris tunc em̄ vtroq̄ ab initio abstinēte valerēt tab. pup. p existētiā sui hæredis, vt dixi. in. d. l. si filiusq̄ patri. Redeo ad verba Dy. sexto casu q̄n substitutus vna i. cū filio est institutus, dico q̄ si adiret coheres paternam pōt substitutus habere hereditatē impuberis exhęredati sine paterna: al's nō posset, q̄a nō valent tabu. pupil. vt. l. quæsitū. §. eod. Hic finiūt verba Dy.

8 ¶ † Tertio mō pōt cōtingere q̄ diuersorū hæreditas defertur mihi ex dispōne, vnius: puta si sim substitutus pluribus filijs impuberibus an possim vnā amplecti, & aliā repudiare? Dic si adeo paternā, cogor habere oēs pup. vt. l. quidā elogio. C. e. si illā nō adeo, sine illius aditione valent pupil. qđ q̄n sit, patet ex ꝑdictis: tūc possum vnā amplecti, aliā omittere. esset em̄ contra vtilitatē impuberis: quia fortè metu vnius nullius hereditatē quis acqreret, vt. l. si pupill⁹ §. e. ideo vna aliā ad se non trahit, vt dixi. Preterea ex testis diuersorum nō est ius accrescendi, vt. l. si sub conditione. qui. mo. v. suffr. admit. Circa quartū q̄n relinquūtur plura legata dic vt. j. de leg. ij. l. j. cū. ll. sequen. & hoc sufficiat pro declaratione huius subtilis materiæ.

Quemadmodum testamenta aperiantur inspiciantur & describantur Rub.

♣ SVMMARIVM. ♣

1 *Testamentum petitur aperiri officio iudicis.*
2 *Hoc edictum habet locum quādo quis cōfitetur se habere tabulas, nec assignat causam quare nō debet exhibere.*
3 *Quo ordine imploratur hoc officium iudicis.*
4 *Cognitio causæ quæ requiratur, & quo iure procedatur, quādo constat quod quis habet tabulas, sed non dicit se nolle exhibere.*
5 *Probatio quæ requiratur in hac summaria cognitione?*
6 *Iuramentum calumniæ in hoc edicto præstatur per procuratorem.*
7 *Hoc edictum pro quibus ultimis uoluntatibus habeat locum?*

LEX I.

* OMnibus. ¶ Primò ponit mentem edicti. Secundò rationem. Tertiò incipit exponere. secūda ibi, ratio. tertia ibi, si quis. ¶ Dicit text. quicunq̄ & quorū interest & verisimile est q̄ aīo calūniādi nō postulent. Dy. Duo habemus videre. Primū quo ordine pueniat̄ ad aperiēdū testamētū, & istud dicā hic. Secūdū postq̄ ad hoc debet deueniri qualiter aperiat̄ & īspicit̄ & describat̄. & de hoc dicā in. §. fi.

1 ¶ † Circa primū q̄ro, quo iure petatur testm̄ aperiri ex hoc edicto. R̄n. officio iudicis vt patet ex tex. dū dicit facturū se ꝑtor pollicet̄, vt. j. e. l. cū ab initio. & C. e. l. ij. no. ad circulū aboris actionum. & Io. in arbore nō fecit circulum huic edicto ostendēs q̄ ex eo non oriebat̄ actio.

2 † Secundo q̄ro q̄n hoc edictū habeat locū? Breuiter q̄n qs confitet̄ se habere tabu. nec assignat cām quare non debeat exhibere. & sic nō cōtendit, vt. j. e. l. ij. §. fi. & j. de tab. exhi. l. j. §. j. Si enim negaret se habere vel dicere se non debere exhibere: haberet locū interdict. de ta. exhi. vt in dictis. ll.

3 ¶ Tertiò q̄ro quo ordine iploratur hoc officiū. R̄n. an oīa fiēt intergatiōes vtrū habeat tabu. vel non. & si dicit se habere vtrū cōtendit se exhibere vel non. arg. l. vbicūq̄ a. §. de interroga. act. ita dicit Iacob. de are. Itē Lud. ro. in libello super ti. de ta. exhi.

4 ¶ † Quartò q̄ro: si cōstat q̄ habeat tab. tūc, & nō dicit nolle se exhibere, quo ordine ꝓcedetur? dicit gloss. certè vt in bon. poss. Gloss. q̄ est hic hoc dicit sup verbo, alieno. s. q̄ non ꝓcedat̄ i forma iudicij sicut dicimus in bo. pos. vide hāc gl. certè ī bo. pos. nō est necesse q̄ citet̄ pars, vt. l. iij. §. acquirere. & qđ ibi not. j. de bo. pos. quo ergo hoc ꝓcedet? ¶ Preterea, tex. j. ī. l. pxi. §. si dubitet̄. dicit q̄ debet fieri cognita cā: ergo parte citata, vt. l. in cāe. §. cā cognita. §. de mino. Ad hoc vt istud edictū habeat locum reqrit̄ q̄ qs non dicat se nolle exhibere. Iō est aduertēdū. q̄nq̄ ille à quo petit̄ exhiberi cōfitet̄ se debere exhibere: tūc fit sibi ꝑceptū, iuxta. l. si debitori. §. de iudi. & nō fit in forma iudicij, vt ibi patet. Et hoc mō pōt intelligi illa gl. q̄nq̄ hoc mō nō cōfitet̄ sed dicit dn̄e iudex bene habeo testm̄: sed dubito vtrū testator viuit, vel sit mortuus: vel an istius īter sit: illo casu etiā habebit locū hoc edictū: nō em̄ dicit se nolle exhibere: vel nō debere: sed an debeat dubitat. ita loq̄t̄. j. pxi. §. si dubitet̄: tūc adhibet̄ summaria cognitio: vt. d. §. si dubitet̄. Et si peterentur tabulæ aperiri: tūc non eēt necesse q̄ alia pas citaretur sed si peterent̄ tab. publicari vel tradi parti: tūc deberet pars q̄ lędi posset citari b vt veniētes ab intestato. vt. l. j. §. hoc interdictū. j. de tab. exh. & l. nā ita diuus. de adop.

5 ¶ † Quæro quę ꝓbatio reqrat̄ c in ista summaria cognitione? Dicit gl. p iuramentū d partis vt. l. thesaur⁹. ad exhi. l. iij. C. e. illud est verū si q̄rat̄ de ꝓbādo an partis intersit e. sed si debēt alia ꝓbari: vt puta mors testatoris de qua dubitat̄: tūc reqrit̄ alia ꝓbatio p famā vel p vnū testē, vt. l. ij. §. si dubitetur j. e. fateor tñ q̄ iudex debet aperire tab. & priò ipse videre, & si reperit petētē esse in manifesta calūnia: quia eius nullo mō interest, non ostendet sibi, sicut enim particulā ad eū nō ptinētē nō iubet sibi edi. ita si totū manifestè videt ad se nō ptinere: vt. l. argētarius. §. edi. §. de edē.

6 ¶ † Quæro an istud iuramentū calūnię possit ꝑstare p ꝓcuratorē? Gl. dicit q̄ sic, vt l. qui bona. §. si alieno. de dā. infect.

7 ¶ Quæro † pro quibus vltimis voluntatibus habeat locum hoc edictū? glo. dicit q̄ pro testō in scriptis. Item pro testamento nuncupatiuo p notarium in scriptis redacto & bene. Item pro testō perfecto & imperfecto, vt. l. proxi. §. j. quod dic vt ibi &c.

f Ratio. f No. hāc regulā. In his quæ ex testamento dependent nō pōt trāsigi, nec veritas disquiri, nisi inspectis & cognitis verbis testamenti. hoc enim examinat gl. & ego examina ui in. l. de his. §. de transact.

♣ SVMMARIVM. ♣

1 *Testis negans suum sigillum an faciat uacillare fidem testamenti?*
2 *Testis unus de ascriptis in testamento uel instrumento, si ille contradicat quando reddat instrumentum suspectum & nu. 7.*
3 *Apertio testamenti quomodo fiet quando est certum quòd debet aperiri.*
4 *Testamentum quando petitur aperiri, insinuari & publicari, quomodo fiet?*
5 *Vires testamēti si in dubium reuocentur quid agendum?*
Instrumentum probatur scriptum manu alicuius uel eius dicto si uiuit, uel per comparationem.
6 *Testes cuncti in instrumento descripti si contradicunt instrumento: instrumentum reprobatur.*
8 *Testes duo descripti in instrumento si contradicunt dicentes se non interfuisse: instrumentum redditur falsum: nisi per alios testes approbetur.*
9 *Testes quando dicunt se non recordari an interfuerunt uel non, instrumentum remanet ualidum.*
10 *Testes si dicunt aliter fuisse scriptum quam fuerit actum an instrumentum reddatur falsum?*
11 *Subscribens instrumentum illud impugnare potest. & quo modo?*
12 *Testes quot requirantur ad impugnandum instrumentum si ex non descriptis in instrumento illi contradicunt.*
13 *Testes non descripti in instrumento contradicentes instrumento qualiter habeant deponere?*
14 *Testis examinatus à notario si dicit notairiū scripsisse quod nunquam dixi: cui stetur. remißiuè.*

Si quis neget. g Vnus ex testibus necessarijs ascriptis in testamento contradicens fidem testamenti facit vacillare. h. d. Dicitur enim suum quod dicitur à se appositū. Iac. de are. dicit testē agnoscere, cū forma sigilli non appareat in testamento. Dy. Reuoco

1 † in dubium si testis negat suum sigillum, vtrùm dubi-

h tetur de viribus testamenti. Glo. obscurè loquitur: h tamen facit tres not. casus. quandoq̄; quis apertè dicit: hoc non est meū sigillū: nec vnquàm apposui

f ¶ Ratio. Vide Bart de istis verbis in. l. de his. §. de trāsac.

♣ POMATES.

g ¶ Si quis neget. de hac materia vide Alex. cōsi. cxlvij. ī ij. vo. & cōs. xxvij. e. vo. Anna. cōs. xcvij. Are. ī. §. itē verborū. inst. de inuti. stipu. Barb. consi. xliiij. in. j. volu.

h ¶ Si quis neget obscurè loquit̄. no. de sigillo & adde Bar, in. l. q̄ dotis. ī prin. cū cōcor. inversi. si gillo muniri. §. sol. ma. & ibi dicit̄ q̄ ī l. cōdenda non est opus sigillo principis. & cōtract⁹ probat̄ p sigillū vbi deficit tabellio: vt no. in. c. ij. de fo. cōpe. in. vj. in nouella. facit. l. hac cōsultissima. §. fi. C. q̄ tes. fa. pos. & ī. l. si vn⁹. C. de tes. sigillū habet vī cōfessiōis & cōfirmatiōis: vt no. ī. l. ij. C. de reb. alien. non alie. sine lr̄is: tñ mutū & īcertū est testī sigillū & iō per solius sigilli mutationē nō ꝓbatur cōmissio ꝑscrtim specialis, vt no. ī. c. q̄uis. de pactis. in. vj. in nouel la. sed aliud est sigillū alterius fidei cōmittere: aliud characterē imponi * prout no. * Inno. in. c. quoniā cōtra falsum. de ꝓbatio. dicit q̄ delegatio pt ꝓbari p sigillū delegantis & c. vide Bal. ī. l. si qua p calūniā. C. de epis. & cle. & in. l. pacta nouissima. in vlti. col. C. de pac. & vide Bal. in. l. j. in vlt. col. de ꝓc. & an sufficiat solū sigillū mittētis epistolā. vide Barto. in rub. ff or. p istū tex. & de materia vide cano. in. c. post celsionē. de probatio.

POMATES.¶Verò ſigilli.vide aliqua per Alexã.in.l.quæ dotis.
ad fi.ſ.ſolu.mat.

b POMATES.¶Vtrùm ſit verum.vide Barb.conſil.xliij.in.ij.col.
j.vol.vide etiam Alex.conſi.cxlix.in vlti.col.ij.vol.

c ¶Suſpectũ.Quot teſtes probant cõtra inſtrm,& qñ eorũ dicto ſtet, adde
gl.ſup verbo vidiſ-
ſe.i.§.ſi vò abſunt.
in authẽ.de hęre.&
falci.*collat.j.*& ſi
quatuor teſtes de-
ſcripti dicunt vnũ:
duo cõtradicũt:ſta
tur illis quatuor ſe-
cũdùm gl.i.§.itẽ ꝟ-
borũ.inſti.de inuti.
ſtip.doc.i.c.cũ Ioã-
nes.de fide iſtr.& ĩ
l.in exercendis.C.
eo.ti.& vide Ange.
&Imol.hìc & gl.in
d.§.itẽ verborũ. de
quo no.ꝑ Inn.Ioã.
an.et Io.cal.ĩ.d.c.cũ
Ioannes.&.c.tertio
loco.de proba.vide
Ang.& Bal.in lec.
antiqua in.d.l.iuriſ
gẽtium.§.ꝙ fere.&
Bal.in.l.optimã.C.
de cõtrahẽ.*& com
mit.*ſtip.& ĩ.l.nul-
lus.C.de teſti.q di-
cit ꝙ ꝓpter ardui-
tatẽ negotij teſtes
debent examinari
corã honeſtis per-
ſonis.Adde viden-
da poſt hãc apoſtil
lam quæ conſuluit
idẽ Bal.conſi.lv.iij.
vol.& hãc additio-
nẽ vide ꝑ Alex.cõ-
ſi.xxvij.ij.lib.ſed la
tius vide ꝑ Panor.
in.d.c.hæredes.

POMATES.

d ¶Si tabellio viuit.
Vide Alexã.conſi.
cv.in.ij.col.ij.vo.&
cõſil.clxvj.in.ij.du-
bio.ij.vol.& conſil.
cj.in.iiij.volu.

e ¶Statur inſtrumẽ-
to, ſtatur dicto ta-
bellioĩs.& adde gl.
in authẽ.de hęre.&
fal.in.d.§.ſi verò
abſunt.ſuper ꝟbo
quãtũ ad hoc.vide
in auth.ſed nouo iu
re.C.ſi certum pet.

f ¶Quod ſufficit.vi
de Bal.in.l.cũ anti-
quitas.& in.l.j.C.
de teſt.& in.l.ij.in
ij.col.C.de ſecund.
tab.& Bald.per il-
lũ text.in.l.j.ad fin.
C.ſi vnus ex pluri-
bus.inſtr.& Imo.in
l.inter pares.de re
iudica.maximè in
vj.colum.

illud ſigillũ.tũc teſtm̃ redditur ſuſpectũ.ſ.qñꝗ dicit:
non recognoſco an ſit meũ ſigillũ.& tunc ſi ſigillũ
ſuũ nõ appareat ibi,quod põt eſſe:vel quia alieno ſi
gillo ſignauit,vt.l.ad teſtiũ.§.collatio.j.ſ.de teſt.vel
ſigillauit ſuo,tñ nõ apparet forma ita ꝙ diſcernatur
tũc teſtamẽtũ reddit̃ ſuſpectũ,vt hìc,ſecũdùm gl.&
Dy.ſed ſi ſigillũ appareat,vel qa ibi eſſent arma ſua
vel literę dicerẽt.vel aliâs eſt ſigillũ notarij:tũc non
obſtãte dubitatione ſua teſtm̃ eſt validũ & nõ ſu-
ſpectũ.ar.l.ne ſatiſdatio.j.rẽ ratã habe.& in corpore
de inſtr.cau.& fide.§.ſi verò moriãtur.Quidã repre
hẽdũt gl.dicentes ꝙ.l.ne ſatiſdatio.loquitur qñ quis
ſigillat ad ſe obligãdũ:quo caſu nõ põt cõtrauenire.
ſecus ſi ad teſtificãdũ.quod nõ placet:ar.l.tribunus.
§.j.ſ.de teſt.mil.niſi quis ſigillet ad non obligandũ
a ſe,& ſtatur ſigillo.tene gl.de fide verò ſigilli[a] dic vt
per doc.in.l.ſi qua per calũniam.C.de epiſ.& cle.&
ꝑ Guli.in.l.ſi ꝓcuratorẽ.ſ.de ꝓcu.ꝑ cano.extrá de
probat.c.poſt ceſsionem.& tetigi in.l.ſi publicanus
2 §.j.j.de publ.vbi habes gl.¶†Quęro vtrùm ſit ve-
b rũ[b] regulariter ꝙ dictũ vnꝰ teſtis de aſcriptis in in-
c ſtrumento reddat inſtrumentũ ſuſpectum?[c]Gl.no-
tabiliter dicit:aut pręter illũ remanẽt tot teſtes quot
ſufficiũt:& inſtrm nõ reddit̃ ſuſpectũ,aliâs ſecꝰ.ꝓ-
bat̃ per tex.in.l.cũ tabulæ.j.de bo.poſ.ſecũdùm ta-
bu.quod tenet Inno.in.c.cũ Ioãnes.de fide inſtr.&
ibi per Io.and.Idem Ia.de are.& Cyn.referũt in.l.in
exercẽdis.C.de fide inſtr.vide glo.& ſigna:quia eſt
3 no.¶Pro declaratiõe materiæ†quęro poſtꝗ certũ
eſt ꝙ teſtm̃ debet aperiri,qualiter hoc fiet?Rñdeo ſi
quidẽ teſtes ſint præſentes facilis eſt cognitio:quia
vocabuntur oẽs,vt ſua ſigilla recognoſcant,vt.l.cũ
ab initio.j.eo.ſi verò omnes non ſunt præſentes,vel
nullꝰ,& res vrgeat:aperitur corã honeſtis perſonis,
vt.l.ij.C.e.&.j.e.l.ſed ſi quis ex ſignatoribus.Et hoc
eſt verũ ſi aliquis petit tabu.aperiri tantùm vel etiã
reſpici & ſcribi:nõ dico inſinuari vel publicari:quia
4 tunc requirit̃ alia ſolẽnitas,vt ſtatim dicã.¶†Quæ
ro quid ſi aliquis petit aperiri,inſinuari & publica-
ri.Reſpõdeo tunc debent citari omnes teſtes & iura
re:& interrogabũtur an ſua ſigilla recognoſcunt &
ſubſcriptiones:& ſi nõ ſunt præſentes non cogẽtur
venire:ſed mittetur ad eos,vt.l.cũ ab initio.&.l.ſed
ſi quis.j.eo.& iudex publicabit eorũ dicta & tenorẽ
illius ſchedulæ:& tunc de cetero habet vim publici
inſtrumenti,vt.l.publicati.C.de teſta.& hoc tãgam
5 j.eo.l.proxima.in princ.¶Reſtat vlterius hìc†vide
re qũo hi teſtes cõtradicẽtes inſtrumẽto impugnẽt
inſtrm de quo dicã in.l.proxima.& ad declaratio-
nẽ p̃ſentis materiæ quæ reuocat̃ in dubiũ qñꝗ de
virib' teſtamẽti.quia ꝑ doctores multũ intricatè tra
dit̃:ideo diſtingue qñꝗ reuocat̃ in dubiũ:vtrùm in-
ſtrumẽtũ ſit ſcriptũ manu eius de quo dicit̃:& tũc
d ſi tabellio viuit,[d]eius dicto ſtat̃.vel ſi nõ viuit ꝑ cõ-
parationẽ literarũ approbat̃ & facit plenã fidẽ,vt
l.ſi qs decurio.C.de falſis.& in auth.de inſtr.cau.&
fide.§.ſi verò moriant̃.cũ.§.ſeq.& no.in authẽ.at ſi
cõtractꝰ.C.de fid.inſtr.¶Qñꝗ reuocat̃ in dubiũ ve
ritas inſtrumẽti,an ſit verũ quod ſcriptũ eſt in eo.&
hìc aduertẽdũ eſt,aut cõtra inſtrm nil probat̃:& in
e dubio ſtat̃ inſtrõ:[e]vt.l.cũ precibꝰ.C.de ꝓba.aut cõ-
6 tra inſtrm aliqd ꝓbat̃.& hìc aduerte.¶†Qñꝗ cõ-
tradicũt inſtrumẽto oẽs teſtes ibi aſcripti dicẽtes ſe
nũquàm interfuiſſe:& tũc dicunt quidã ꝙ per hoc
inſtrm nõ reprobat:quia quilibet illorũ eſt ſingula
ris in dicto ſuo:ergo non facit fidẽ,vt.l.iuſiurãdi.C.
de teſti.& extrà de elect.c.cum dilectus.ſed hoc eſt

POMATES.

g ¶Dic ergo.Adde Alex.l.ij.in vlti.col.C.de bo.poſ.ſecundùm tab.

POMATES.¶Singularis.Vide Ioan.bap.in repe.l.admonend.in
lx.col.cum ſeq.ff.de iureiu.Barb.conſi.liiij.in.ix.col.j.vol.Alexã.in materia
conſi.xlvij.in.iiij.volu.

i ¶Quæro.Adde Bal.in.l.j.C.de bo.poſſ.ſecun.tab.

k POMATES.¶Quid ſi vnꝰ.Vide Alex.cõſi.clxix.ĩ pe.co.& cõſi.
xvij.in.iiij.colũ.iij.vol.Bar.conſi.xliiij.maximè in.viij.col.in.j.vol.& Imol.
conſi.cvj.in fine.

l ¶Quęro qd.Adde ꝙ quatuor teſtes requirunt̃ ad reprobandũ inſtrumen-
tũ,& nõ minꝰ.quod intellige vt no.ꝑ Inn.in.c.ſup hoc.de renũ.& ponit Lu
do.ro.in rub.de arb.in.xv.q.& de materia vide latè in cõmẽto.c.tertio loco.
de ꝓba.& ꝙ teſtes
reprobãtes inſtru-
mentũ debeãt red-
dere rationẽ ſui di-
cti etiã nõ interro-
gati,tenet Bal.ſing.
in.l.p̃ſbyter.ad fin.
C.de epiſco.& cle.
adde ꝙ ad proban
dũ id quod eſſet cõ
tra p̃ſumptionẽ re-
ſultãtẽ ex iſtrumẽ-
to ſemꝑ duo teſtes
ſufficiũt,vt no.per
Ang.& Pau.de ca.
in.l.iuriſgẽ.§.ꝙ fe-
re.ff.de pac.

m ¶Reddit̃ falſum.
Et ideo põt torque
ri notarius quando
apparet quod vnꝰ
ex teſtibꝰ falsò de-
ſcriptus eſt in in-
ſtrumẽto &c.vt in
c.conſtitutus.& in
c.ſedes.de reſcript.
facit quod no.in.c.
fraternitatis.de te-
teſti.Bald.in.l.ſi ex
falſis.C.de tranſac.
Bal.in.c.ad audien
tiam.& in.c.cum
adeo.de reſcr.& vi-
di cõſultum ſemel
de quodam teſte
appoſito à notario
in inſtrõ,q teſtis il-
la die erat extra ci-
uitatem,ita ꝙ non
poterat intereſſe.nã
ſi opponitur à par-
te ꝙ inſtrumẽtum
eſt falſum,eſt ſuffi
ciẽs indiciũ ad tor-
quendũ notarium.

n ¶Quæro qd ſi te-
ſtes.Adde tu ad
hęc dicta Bar.quod
pulchrè ponit Ale-
xan.in cõſi.xxxiij.
colũ.vj.& pe.in.ij.
vol.& in cõſi.xliij.
col.ix.in.iiij.vol.

POMATES.

n ¶Si teſtes.Vide
Alex.cõſil.xxxiij.ĩ
vl.col.iij.vo.& cõſi.
xliij.in.iiij.volu.Et
conſi.lxxxviij.in.j.
col.ad fi.e.iiij.volu.

POMATES.

o ¶Interfuiſſe cõtra-
ctui.Vide Barb.cõ-
ſil.xxiiij.in.ij.col.j.
vo.Alexã.cõſi.cxl-
vij.in pe.colũ.in.ij.
volꝰ.vbi quærit cui
magis credatur an
teſti,an iſtrumẽto.

falſum cum dictũ vnius teſtis aſcripti in inſtrumẽ-
to faciat vacillare fidẽ inſtrumẽti,vt hìc.multòma-
gis ſi oẽs.¶Pręterea,teſtes adhibent̃ in inſtrumẽto,
vt ꝑ eos adhibeat̃ fides inſtrõ,vt in authẽ.de inſtru.
cau.&fide.§.ſi verò.ſed nunc per eos fides non in-
terponitur,ergo &c.¶Et pro hoc videt̃ caſus extrà
de probat.c.tertio loco.&.c.tam literis.in fi.de teſti.
& iſta eſt veritas.Ad cõtrariũ rñdent quidã.Primò
qñ vnus dicit ſe nõ interfuiſſe:videt̃ de alio dicere
qui nõ potuiſſet eſſe ibi quin vidiſſet.ſed hęc nõ eſt
bona rñſio;quia alij eſſe potuiſſent quos ille nõ vi-
diſſet,niſi diligẽter & ſubtiliter aduertiſſet:ſicut mo
dò hìc in ſcholis ſunt multi de quibus neſcirem di-
cere,an ſint vel non,niſi diligẽter aduerterẽ.alij rñ-
f dent ꝙ ſufficit[f] teſtes eſſe cõcordes in dicto,licet in
rõne ſint diuerſi,vt no.in.l.ob carmẽ.in fine.ſ.de te-
ſti.Sed hìc oẽs cõcordant in dicto dicẽtes inſtrumẽ-
tũ eſſe falſum:ſed hęc rñſio nõ eſt bona:quia aliqd
eſſe falſum vel nõ,ſpectat ad iudicium intellectus.
vnde teſtis nõ interrogatur de hoc,ſed ſuper aliquo
g facto an id fuerit vel non fuerit.Dic ergo[g] ꝙ illi te-
ſtes non ſunt ſingulares:imò ſunt conteſtes.¶Ad
cuius declarationẽ pręmitto ꝙ oẽs teſtes in ratione
proxima,& immediata ſui dicti de neceſsitate ſunt
ſingulares.Nam cum ratio redditur per proprium
ſenſum,vt.l.qui teſtõ.in fi.ſ.de teſt.&.l.teſtiũ.C.de
h teſt.quilibet eſt ſingularis[h] de ſenſu ſuo,non de ſen
ſu alterius.ſicut ergo in affirmatiua ſufficeret ſi plu
res dicerent ſe vidiſſe:ita in negatiua ſi plures di-
cunt ſe non vidiſſe.illi enim teſtificãtur per appro
ximationem ſenſus ad rem ſenſatam:quia dicunt
ſe vidiſſe iſti per ſubtractionem ſenſus à re ſenſata:
quia dicunt ſe non interfuiſſe.Et hoc ſi volo proba
re inſtrumẽtum eſſe falſum:eo ꝙ inſtrumẽtum eſt
vnum totum continẽs id per quod inſtrumentum
eſt factũ:& corã teſtibus factum.Sed ſi quis velit di
cere ſe cõtractui nõ interfuiſſe ſimpliciter:tunc eſſet
neceſſe ꝙ probaret̃ per teſtes aliqua coartatione lo
ci vel tpis:in quo talis cõtractus diceret̃ factus:& ꝙ
teſtes tunc dicerent ſe interfuiſſe & tale quid factũ
i nõ eſſe.¶Quęro[i] qd ſi vnus[k] ex†teſtibus aſcriptis
k in inſtrõ contradicit?Diſtingue,vt dixi.ſ.aut eſt ſu-
7 pra numerum:aut non licet.Ioan.dicit hoc eſſe ſpe
ciale in teſtõ:tñ omnes doctores dicunt idem eſſe in
quolibet inſtrumento.Inno.in.c.cum Ioannes & Ia
8 co.de are.& alij.¶†Quęro quid[l] ſi duo ex teſtibus
l aſſumptis in inſtrumento cõtradicunt dicẽtes ſe nõ
interfuiſſe inſtrumẽto?¶Quidã dicunt eodẽ modo
aut in inſtrõ remanet ſufficiẽs numerus teſtiũ,aut
non:quia illi ſunt ſingulares in dicto ſuo.Sed dico
ꝙ ſunt conteſtes:ideo inſtrumentum redditur falſum
m [m]niſi per aliquos teſtes approbetur,vt.l.opti-
mã.C.de cõtrahẽ.& cõmittẽ.ſtipu.& ſtatim dicã,vt
tñ ceſſent illæ dubitationes conſulo ꝙ fiat articulus
illo modo ꝙ tali loco & tpe tales teſtes non fuerunt
pręſentes huic cõtractui:& ꝙ vnus nõ fuit cũ alio in
dicto loco.nec potuiſſent eſſe quin ſeinuicem vidiſ-
ſent:tunc enim quilibet deponeret de abſentia ſua.
& alterius:& abſque dubio non eſſent ſingulares.
9 ¶†Quæro quid ſi teſtes[n] dicunt ſe non recordari
vtrùm interfuerint vel non?Inno.dicit ꝙ inſtrumẽ
tũ manet validũ:qa cõtra ipm nihil probat̃ &c.vt
l.cũ precibꝰ.C.de ꝓb.quod optimè ꝓbat̃ ꝑ gl.huiꝰ
§.vbi dicit,ſi teſtis dicit ſe nõ cognoſcere:ſi tamẽ ſi-
10 gillũ appareat,nõ redditur ſuſpectum.¶†Quæro
o quid ſi teſtes dicunt ſe interfuiſſe contractui.[o] dicũt
p tamen aliter fuiſſe ſcriptum quàm fuerit actũ.[p]Re-

p ¶Quàm fuiſſe actũ.qd ſi teſtis dicat aliter fuiſſe actũ ꝗ ſcriptum ſit,vide
Bal.in.l.j.in prin.de ſen.q ſi cer.quã.ꝓ fe.& adde ꝙ ĩ inſtrĩs antiqs:& ſic de
factis antiqs magis credit̃ inſtrĩs ꝗ teſtibus.& ad hoc alle.tex.no.in.l.celſus
ff.de ꝓba.& ita alle.Lud.ro.in.l.ij.de acqr.poſ.de hoc eſt gl.in.c.tertio loco.
de proba.idẽ ſi eſſet inſtrm factũ in archiuo publico,vel factũ in iudicio.
dicta.l.cẽſus.&.d.l.in donationibꝰ.C.de do.& no.Pe.in.l.q in aliena.in prin.

ſpondeo

spondeo si sunt plures, instrumentum redditur falsum. vt. l. cum precibus. ¶ † Quæro qd si instrumentum est subscriptum manu ei⁹ qui vult testamētū impugnare, an possit? R̄ndeo sic. pōt em̄ ꝓbare ꝙ in subscriptione[a] fuit deceptus: quia ostenso sibi instrumento fuit dictū qnōd cōtinebatur vnū, & continebatur aliud, & ipse nō legit. l. fin. C. plus val e. ꝙ agitur, vt. l. ij. C. de reb. alie. non alienandis. ¶ Quæro † quid si instrumento cōtradicūt testes nō ascripti in ipso. Gl. in. l. in exercendis. C. de fide instrumē to. dicit ꝙ requiritur probatio trium vel quatuor testium. cum testes non ascripti in instrumento contradicunt ipsi instrumēto; & hoc quidā dicūt, & mouentur sic, instr̄m habet vim duorū testiū. & est, ibi authoritas notarij: & sic ergo tres ad minus requruntur ad impugnādum. Sed hoc omnes docto. impugnant, quia assumit̄ bis idem. nam illud totum. s. instrumētū cū authoritate notarij habet vim duorum testiū. ergo nō assumitur posteā authoritas notarij iterum. ita dicunt Inn. Io. Iaco. de are. & oēs, sed gl. alia retione mouetur ad hoc dicendum ꝙ instrumē tum habet vim duorum testium: ergo ad id reprobandum requirit̄ maior numerus & potentior probatio, sed si essent duo testes esset ꝓbatio paris potentiæ: ergo instr̄m non reprobat̄. Et propter hoc dicunt quidam.[b] vt dicit Nico. mat. & Iaco. butri. in quadam disputatione ꝙ qn̄ testes non ascripti cōtra dicunt instrumento est in iudicis arbitrio videre ꝙ preualet respiciendo vtrùm persona notarij sit suspecta: & vtrùm scriptura habeat in se aliquam suspicionem vel rasuram, tunc enim crederem potius testibus ꝙ̄ instrumento. Sed si persona notarij esset honesta: illi autem testes essent aliqualiter suspicti: tunc plus creditur instrumento ꝙ̄ testi.[c] vt. l. optimā in fin. C. de contrahen. & cōmit. stipu. & requiritur ꝙ hæc probatio fiat per testes multum idoneos & omni exceptione maiores. in dubio enim p̄sumēdū esset pro istr̄o, vt. d. l. cum precibus. ideo debent esse aduocati multū cauti[d] in his quæstionibus, vt fiant probationes de legalitate notarij, & fidelitate & bonitate ipsius: & aduersarius faciat probationem de fidelitate testium. Alij autem simpliciter dicunt ꝙ duo testes preualent instrumento. Nam instrumē tum habet vim duorum testium propter authoritatem notarij: sed maioris authoritatis sunt duo testes quàm authotitas notarij. sed præcedens dictum puto verum per. d. l. optimam. in fin. Aduerte † tamen[e] quando testes non ascripti deponunt cōtra instrumētum debent deponere se fuisse præsentes dicto loco & t̄pe quo cōtractus dicit̄ fuisse celebrat⁹ al's nō concluderet eorū ꝓbatio: quia alio t̄pe potuerūt fieri diuersi cōtractus: & diuersi tenoris: sed si testes bene non recordantur de t̄pe, est consilium[g] vt fiat vnus articulus quō ille cōtractus semel tātū fuit celebratus inter partes, & si partes hoc cōfitent̄ dictum testium concluderet de necessitate, licet de tempore nō recordantur, vt. d. c. cū Ioānes. & hoc consiliū de illo articulo fiendo dat tibi ille text. notabiliter. vbi etiam dicit ꝙ de hoc possunt partes interrogari per iudicem: an semel tm̄ fuit contractus venditionis celebratus inter eos super tali re vel pluries. facit C. si vnus ex pluri. appel. l. j. ¶ Vltimo[h] Iacob, de † are.[i] inducit hanc quæstionem de teste examinato à notario, qui dicit se nunꝗ̄ dixisse ꝙ notari⁹ scripsit. de quo vide per Iacob. de. are. hic. &[l] hoc in Spe. de teste. §. j. versi. sed po. ecce. & per Cy. C. de fal. l. si quis decurio. non habetis hic alia.

SVMMARIVM.

1 *Tabulæ testamenti an probent antequā coram iudice publicentur? Et an si testamentum est publicatum secundùm solennitatem. l. proximæ, an faciat fidem nisi ostendatur originale? nu. 2.*

LEX II.

Tabularum. Dicit tex. publicum non dicas publicum id est authenticū: sed publicam vtilitatem respiciens. ¶ Quæro † vtrùm. tabulæ[h] testamenti probent antequàm coram iudice publicetur[l]? Respon. quoddam est testamentum nuncupatiuum: de quo rogatus est publicus notarius. Et id facit fidē si est publicatum à notario: & ita de consuetudine est obtentum. & de iure sc̄d'm quosdā, vt. l. fina. C. de fideius. & ibi not. & l. ij. C. de testa. quoddam est testamentum in scriptis: & hoc quandoꝗ̄ est scriptum manu priuata sigillatum & subscriptū à testibus sc̄d'm formā. l. hac consultissima. C. de testa. & tunc interim est priuata scriptura. nec fidem facit nisi coram iudice publicetur, vt dixi. s. l. proxima: vnde si testes interim morerentur, non valeret illud, vnde periculum[m] est facere testamentum in scriptis. Quoddam est testamentum[n] in scriptis factum manu priuata sigillatum & scriptum à testibus. Sed si notarius[o] est rogatus à testatore, quomodo testator profiteretur illud esse suum testamentum & quomodo fuit sigillatū & subscriptum à testibus: tunc illud facit fidem sine alia probatione vel publicatione iudicis. ita dicit gloss. & notabiliter intelligebat hanc gloss.[p] Iacob. but. quod placet. si enim creditur notario in testamē to nuncupatiuo vbi rogatus est tam de tenore testamenti quàm de solennitate, multomagis credit̄ si bi in hoc testō in scriptis in quo est rogatus. de solennitate tantū. ¶ † Quæro si test̄m est publicatū sc̄d'm solēnitatem quā dixi. s. l. proxi. an faciat fidē nisi ostēdatur originale? Videtur quod non, vt. l. publicati. C. de testamen. Breuiter dicas aut fuerunt citati hi quorum interest: & facit fidem, vt. l. optimam C. de contrahen. & commit. stipu. & l. fin. C. de rela. nec debet originale exhiberi, nisi aliquis vellet illud redarguere de falso: qa tūc debet exhiberi vel fides fieri saltem per iuramentum quòd originale habere non potest, vt. l. fin. C. de fide instrumento. sed si pars nō esset citata. non faceret fidem, vt in auth.[q] si quis in aliquo. C. de eden.

SVMMARIVM.

1 *Edictum hoc habet locum pro testamento falso & perfecto.*

2 *Edictum hoc pro testamento uero & imperfecto habet locum.*

3 *Testamentum si apparet cancellatum interlineaturis potest tamen peti ut publicetur, & notarius debet illud publicare cum interlineaturis & rasuris, & de illis mentionem facere.*

Testamentum. Omnis scriptura q̄ prima facie continet vltimam voluntatem pertinet ad hoc edictum. hoc dicit. ¶ Opponitur. j. ad. l. corneliam de fal. de. l. si quis legatum. glos. facit tres casus. ¶ Primò[r] pro testamento falso & non perfecto non habet locum hoc edictum, nec etiam edictum de tabulis exhibē. vt ibi illud est verū si constat esse falsum & imperfectum. non enim interest alicuius habere illud non quo ad commodum. quia falsum: nō vt posset accusare alium de falso: quia imperfectum: & sic crimen nō est cōmissum, vt. l. contraria. facit. l. qui falsam. j. de falsis. ¶ Secūdò † dicit glo. ꝓ falso & perfecto locum habet hoc edictū, & illud. hoc etiā pōt esse verum: quia interest nostra habere illud instrumētū licet sit falsum. vt possimus illū de falso accusare qn̄ cūꝗ ꝑfecit crimen. ¶ Tertiò dicit glos. † pro vero & imperfecto similiter habet locum vtrunꝗ̄: hoc est etiā verū. Potest enim mea interesse habere testamentum verum, licet imperfectum: vel quia sum de liberis, vt. l. hac consultissima. §. ex imperfecto. C. de testa. vel quia volo probare volūtatem defuncti quæ probatur per testamentum imperfectum. l. fina. s. de reb. eo. vel volo illud vt habeam probationem obligationis naturalis quæ resultat ex testamē to imperfecto. sc̄d'm glo. in. l. error. C. de iuris & fac. igno. & l. j. s. de condi. inde. quod est verū, vt probatur in. l. testamento. j. de manu. testa. ¶ Ex hoc etiā dico quòd si testamentum † appareat cancellatum cum interlineaturis & rasuris: nihilominus potest peti[s] quòd publicetur, vel quod notarius redigat in publicam formam. pro hoc facit suprà. §. proxima in fin. tamen debet notarius, publicare ipsum cum omnibus interlineaturis & rasuris & mentionem de eis facere, vt sic non plus faciat de fide exēplum quàm originale modo licet publicatum

de acqr. here. & ad p̄dicta vide q̄ dixi isti. de act. i. §. pterea. & circa. l. cēsus. vide oīno Bald. i. l. a exēplo. C. de ꝓba. & i ꝓposito Bal. i d. l. optimam. C. de cōtrahē. & cōmit. stip.

POMATES.

a ¶ In subscriptione. Vide Pau. de cast. cōs. cccxlix. alias. cccl. Alex. cōs. cxlvij. in. ij. colū. ij. vol.

POMATES.

b ¶ Dicūt qdā. Vide Alex. cōs. xix. i. iij. col. & seq. iij. vol. & in vlt. co. Cardi. cōs. lvj. in. iij. col.

c ¶ Quā testi. ad qd' vide no. in. d. l. optimā & c. vide Cy. & Bal. in. l. in exercēdis. C. de fide istr.

POMATES.

d ¶ Multū cauti. Vide Bar. cōs. xxxij. in. x. co. j. vo. & cōs. xlv. in. iij. col. eo. vol. & cōs. xlvij. in xij. co. j. vo. & cōs. liij. in. iij. co. e. vo.

e ¶ Aduerte. tm̄ adde Bal. in. l. j. C. de bo. pos. secū. tab. in. l. si binę. de iniusto testa. & Bar. & Bald. in. l. ij. de secū. tab.

POMATES.

f ¶ Nō cōcluderet. Vide Alex. cōsil. cvij. in. ij. co. ij. & cōs. cxxxiij. in j. col. ij. vol.

POMATES.

g ¶ Est cōsiliū De isto cōs. vide Alex. cōs. iij. in. ij. co. i. ij. vo. & eūdē Alexā. l. ij. in fi. C. de bo. poss. secūdū tab. & cōsi. cv. in. ij. col. ij. volu.

h ¶ Vltimò. Vide Bar. in. l. si librarius circa finē. de regu. iur. & qd' no. Inn. in. c. cū Ioānes. de fide instr. & not. in auth. de test. §. si verò qdā. & Bal. in. l. in exercendis. C. de fide instru.

POMATES.

¶ Iac. de are. Vide Alex. l. ij. in fi. C. de bo. pos. secūdū ta. remisiuè p Fel. in c. cū cām. in. xv. co. de tes. & c. ad audiē tiā. in. ij. col. ad fi. & seq. de presc. Imo. consi. iij. in. j. colū.

POMATES.

k ¶ Vtrū tabulæ. Vide Cep. cōsi. xcvj. & xcix.

l ¶ Publicent̄. Et de hac publicatione testi & priuilegij, & ēt testiū, vide ēt Inn. in. c. Alberic⁹. de testi.

m ¶ Vn̄ periculū. Ad de gl. C. cod. l. ij. & Inn. i. c. post cessionē. de ꝓb. & in. c. ij. de fide instru.

n ¶ Quoddam est testm̄. Et vide Bart. cōsi. cxij. incip. viso testō p̄dicto & his q̄ ibi consuluit valere testm̄ manu publica scriptū licet testes sint mortui. allegat hāc glo. quā dicit cōiter docto. seq. And. Barb.

POMATES.

o ¶ Si notarius. Vide Cepo. caute. xij. in ij. col.

p ¶ Hāc gl. Et seqē hāc gl. Bal. in. l. j. in ij. co. C. de testi. & ibi ēt Bar. in. ij. lec. & sc̄d'm Ange. & Sali. ibi ista glo. est singularis.

q ¶ Vt in auth. Adde Bar. & quę dixi in l. pub. de testi.

POMATES.

r ¶ Priò. Idē ēt in statuto faciēte mētio de instr̄o seu testō ꝙ intelligit̄ de valido Barb. cōsi. lj. in xxij. col. j. vol.

s ¶ Pōt peti. qd' intellige, vt not. Bar. in. l. diuus. §. idē senatus. & qd' ibi dixi. de fal.

remaneat suspectū,vt.s̃.l.proxi.in fi.facit quod not. per Inn.in.c.qm̃ cōtra falsam extra de prob. ¶ Quęro si primum testamentū est reuocatum per secundum an posit peti publicatio? videbitis in.§.proxi.

SVMMARIVM.

1 Notarius cogitur publicare primum testamētum licèt reuocatum & non potest illud lacerare ad petitionem testatoris. & licèt testator cancellet, non tamen debet dare copiam.

1 **Si plura.** [a]Nota† secūdùm vltimam lectu-
a ram quòd notarius cogitur publicare testamentū primū quàmquàm testator id reuocauerit per secūdum: interest enim nostra habere illud: fortè quia volo secundū redarguere de falso vel de nullitate & similia. & per hoc dixi semel cuidam notario interroganti me, quòd ad petitionē testatoris non poterat nec debebat testamentum dilacerare, ita q̀ omnino non reperiretur: sed si testator vult cācellet: licet enim sit reuocatum adhuc notarius tenetur facere copiam, vt hîc.

SVMMARIVM.

1 Probare mortem per famam quibus casibus sufficiat?
In his quæ sunt maximi præiudicij mors uerè debet probari: & quomódo deponant testes?
2 Probare mortem alicuius per famam & alias præsumptiones sufficit in re magni præiudicij: quæ tamen potest reponi in pristinum statum.
Mors etiam probari potest per discußionem officio iudicis.
3 Mors probatur in re leuis præiudicij per unum testem uel aliam leuem præsumptionem.
4 Notarius tenetur publicare testamentum uiuo testatore ad instantiam ipsius testatoris.
5 Exemplans aliquod instrumentum & apponens ibi suum signum: tale exemplum plenè probat contra exemplātem.
Exemplum facit fidem contra illum qui illud dat.

Si dubitetur. Si dubitatur de vita testatoris, testamentum non aperitur, nisi causa cognita. hoc dicit. ¶ Opponi. quilibet præsumitur viuere vsq; ad centum annos
b nisi probetur mortuus[b], vt.l. fina. C. de sacrosanctis eccles. Quomodo ergo hæres probat eum viuere. dicit gloss. hîc probat eum mortuum per vnum testem vel aliam præsumptionem: quod sufficit ad hoc edictum. tria habes ex hac gloss. Primò quòd
c quis præsumitur[c] viuere vsq; ad centum annos, postea præsumitur mortuus. hoc tenet Guli.in.l.ab hostibus.in princip.s̃.in quibus causis maiores. ¶ Sed quæro si volo probare eum mortuum ex hoc edicto qui erunt testes qui probent quòd ipse excederet modo ætatem centum annorum. Respondeo probabitur per aspectum corporis. quod sufficit non solum in iudice, sed etiā in teste secundùm doctrinā quam dedi in.l.de ętate.s̃.de mino. ¶ Secūdò
1 habes† ex hac gl. q̀ probare quem mortuum sufficit per famam quantùm ad hoc edictum: quasi dicat aliâs non, alibi gloss. videtur velle quòd sufficiat probatio per famam, vt.l.sed & si de sua.s̃.ti.j.&.l.si quidem.C.solu.matri.& ibi no.per doctores. ¶ Ad-
d uerte [d] quem esse mortuum est negatiua, & priuatiua: meritò est difficilis probatio, vt.l.actor.C.de probatio. ¶ Aduertendum tamen est, q̀ quando requiritur probatio mortis: circa ea quæ sunt maximi præiudicij: vt quando aliquis accusatur de homicidio: tūc mors debet probari verè, vt.l.inde Neratius.in fin.&.l.sequen.ff.ad legem aquiliam. quia probant per eos qui viderunt eum mortuum: tetigerunt eum frigidum non habentem pulsum. vel si dicit simpliciter vidi eum habere oĩa signa mortui cum illa signa sint notoria. nec habemus vocabula magis expressa. vel vidi eum sepeliri, vt.l.j.&.ij.s̃.de religio. vel vidi eū exanimari, *& inhumari* vt.l.ita vulneratus.in prin.ad leg.aqui. vel vidi decapitari, & similia q̃ de necessitate mortē cōcludūt. ¶ Quædā sunt quę nō sunt tāti pręiudicij, sed magni, vt puta fama vel status alicuius: & tunc requiritur [e] pro-
e batio quæ ponitur in authē.hodie.C.de repud. esset enim magna infamia, si mulier viuēte viro nuberet non enim posset in pristinū statum reponi. ¶ Quæ-
2 dam† est res similiter magni pręiudicij: sed non tanti: vt quia est quęstio de aliquo cōmodo pecuniario de quo quid fiat potest reponi in pristinū statum: & tunc sufficit probatio publicæ famę: & per alias probationes: vel alias præsumptiones idoneas: vt quia cōsanguinei fecerunt luctum, & eum pro mortuo habebāt, vt.l.ij.§.j.s̃.de condi.inde.&.l.fi.de hære.insti.&.l.sed & si de sua.s̃.tit.j.& ibi no. puto etiā quòd sicut in alijs casibus in quibus debet probari aliquid non esse, vel non reperiri: ad probationem huius ex officio iudicis debet fieri discussio, & diligens inquisitio, vt.l.magis.§.non passim de reb.eo. C.de pign.auth.hoc si debitor.&.l.iij.de his quæ in fraud. credi. ita hoc potest peti à iudice, vt mittat nuncios, & diligenter inquirat vtrùm ille sit viuus vel mortuus. argu.l.hoc iure de verbo.obliga.l.cum
3 quidam.§.fi.cum.l.seq.ff.de lega.ij. ¶ †Quędā sunt modici præiudicij: & tunc sufficit probatio per vnū testem, vel aliā leuē præsumptionem: vt hîc. ¶ Tertiò habes ex illa gloss. quòd contra illas probationes factas per tales pręsumptiones, si quis vult admit-
4 ti ad probandum contrarium admittitur. ¶ †Quæro vtrùm aliquo casu notarius teneatur publicare
f testamentum viuo testatore? Dico quòd sic[f], ad petitionem testatoris ipsius, vt.l.omnium.C.de test. nō ad petitionem hęredis vel legatarij: vt hîc, & per do-
5 cto.in.l.j.C.eo.ti. ¶ Vltimò dicitur hîc in text. †in-

a ¶ Si plura. No. q̀ licet notarius fecerit primò testm̃ quâmquâm testator id reuocauerit per secundum: tamen non debet notarius ad petitionem testatoris primum dilacerare, imò dicit Ioan.and.in.c.accepimus.de fide instru. quòd si aliquis lacerat instrumentum productum in iudicio quantùm ad contenta in instrumento statur iuramento eius qui prætendit interesse. Et ad quęstionē Bart. bene facit.l. quidā tabularum. ff. de fur. vbi text. not. & subdit Ioan.and.in d.c.accepim⁹. quòd in quæstione prędicta pœna est arbitraria. Adde quod not. modern.in.l.si quis id quod.§.j.ff. de iuris.om. iud. & Bald. in.l.j. de fide instru. & dixi in.l.si de possessione. C. de probat. vide ad Barto. hîc not. in.l. acta. de pœna iudicis &c. aliâs plus valet quod agi. &c. ad de lacerantē instrumentum productū qualiter ipse debeat puniri: & an iudex delegatus in illa cā posit lacerantem instrumentum punire, Pet.de ancha. consi.clxxij.

b ¶ Probetur mortuus. quomodo p̄betur aliquem esse mortuū, vide not. p Barto.in.l. quoties. C.de naufra.lib.xj. & Anto.in cap. in præsentia. de probat. Bald.in.l. conuenticulam. C. de episco.& clericis.in vlti.colum. Bart.in trac.de teste.in.iiij. char. vbi plenè glo. in.c. quoniam frequenter. §.finautē extrà vt lite non contestata quæ tenet quòd per famam. & vide omnino Cyn. & Barto. in.l.si quidem.s̃.soluto mat. qui tenet quòd de morte de longinquo loco vel antiqui temporis sufficit probare per famam. cui autem incumbat onus probandi mortuum esse vel viuum. vide Barto.in.d.l.si quidem.& adde quòd hæres producendo instrumentū antiquum eoipso dicitur facere fidem quo ad remedium.l. finali. C. de edic. diui adria. tollen. secundùm Barto. singu. ibi, in versicu. quæro vtrùm substitutio. & qualiter mors probetur, vide Guli.de cug.in.l.cum debitoris. in princip.C.de iud.& vide dominum Abb.in.c.in præsentia.de sponsa.& Barto.in.l.genero.& in.l.fin.de his qui not.infa.& Ioan.and.post Specu.in tit.de no.cri.§.fama.circa medium. Ad hanc apostillam vide Bald.consil. xxxiiij.&.cccciiij.j.volu.

c POMATES. ¶ Primò quando præsumitur. vide Alexād.consil. clxxv.veri.nec obstat.in.v.vo.

d POMATES. ¶ Aduerte. Vide Alex.consil.iiij.in.vj. col.ij.volu.& l.iubemus.C.de repu. Com̃.consi.xliiij. quæ scripsi ad Bar.l.si quidem.C.soluto matri.

e ¶ Tunc requiritur. Et ideo vidi dubitari ex forma statuti communiter per Italiam.& de iure communi, an illa demū sententia potest executioni mādari: quę non reperitur suspensa per appellationem, sed in rem iudicatam trāsiuit.l.si cā cognita.de transac.l.ij.C.de vsur.rei iudi.&.c.quod ad consultationem.de re iudica.c.veniens.de iureiuran. Pone: lata fuit quædam sententia quę causa appellationis fuit deserta, & ab hac sententia fuit appallatum, demum iudex appellationis confirmat hanc sententiam super desertione latam si & inquantum stylus illius curiæ non sit in contrariū circa cursum fatalium. quòd si stylus haberet se in contrarium: tunc pronunciauit bene appellatum. quæritur cui incumbat onus probandi dictum stylum & cum quilibet debeat probare id quod est fundamētū intentionis suæ: siue cōsistat ĩ affirmatiuis siue in negatiuis, iuxta.l. ei qui.& in.l.in exceptionib⁹.ff.de proba. in.l.in illa. iuncta.l.hoc iure.& ibi latè Bart.de verbo.ob.&.l.si quis consortium.C.de fabr. libr.xj. &.l. magis puto.§.nō passim. de rebus eorum. & quod not.in.l.si verò.§.q pro rei qualitate. ff. qui satisda. cog. vñ videtur dicendum q̀ ille pro quo lata fuit sñia habeat necesse probare q̀ stylus curię nō est in cōtrarium quia sñia fuit scripta sub conditione si stylus curię nō se habeat in cōtrariū. cōfirmo sñiam latam super desertione quę continebat qualiter causa appellationis fuit deserta. si & inquantū stylus curię &c. Ista enim sñia conditionalis seu scriptura cōditionalis antèquàm eius cōditio sit ĩ iudicio liquidata nō pōt habere aliquam iurisditionē antèquàm ille qui vtitur dicta scriptura conditione eā liquidauerit probādo veritatem conditionis etiam si cōditio sit necessaria scilicet probādo q̀ stil⁹ nō sit cōtrarius: & sic oportet probari per modos traditos p doctores in.d.l.in illa.& probatur in.d.l.hoc iure.cum ibi no.per Barto.de ver. ob. dum tractat quomodo probetur negatiua, scilicet Imperatorem in Italiam non venisse ante Calendas Maias, vide ibi, & Bald.in.l.si quidem.C. de excep. vbi etiam dicit q̀ instrumentū conditionale ante liquidationem cōditi. non habet executionē paratam: ita etiā vult Bal.in.l.cū in testamēto in fine.C.de testa.manu. pro hoc etiā allego tex.in.l.si ita stipulatus.ver. q̀ si ab initio. iuncto ver. nūc aūt.in ver. declarat.de ver.ob. de illa cōditione, si titiū in tali loco non sisterē.& ibi Imo. declarat Ang.& Moder.& Bald.in.l. celsus.circa fi.princ.de arbi.dū allegat.l.iij.§.si ad diem.ff.de re mili. ad idem facit quod no.Bar.hîc dū dicit q̀ ad probandū aliquid nō esse vel nō reperiri debet fieri per iudicem diligēs inquisitio vel discussio per nūcios.d.§.nō passim.&.l.cū quidā.§.fi.cū.l.seq.de leg.ij.d.l.hoc iure.& auth.hoc si debitor C.de pig. ita etiam in casu nostro nō sufficit allegare stylū in cōtrarium nō esse, sed etiam probari debet arg. eius quod dicit hîc Bart.& in.d.l.in illa.& Bal.in.l.is pōt.de acqui.hęre.& in.l.cum mulier.ff.so.ma.& cano.in.c.super his.de accu.per Ang.in repe.l.si vacantia.in.v.col.C.de bo.vacā.lib.x. vbi similiter dicit q̀ negatiua talē non esse in ciuitate debet probari per discussionem & explorationem, per tex.in.d.l.hoc iure.

f ¶ Dico q̀ sic. an testamentum debeat publicari viuo testatore, vide Bald.

spiciat

in.l.ij.in fiue.C.de teſta.

ſpiciat & ſigillet notarius,per quod habes ꝙ ille qui
exẽplat aliquod inſtrumentũ & in exẽplo apponit
ſignũ ſuũ:tale exẽplũ ſecundũ Iac.de ra.facit plenã
fidem contra exemplantẽ quaſi cõfiteať ſic eſſe in
authentico,vt hic,& ſic nõ põt cõtraueniri:vt hic,&
l.gñaliter.C.de nõ nu.pec.etiã facit fidẽ exẽplũ con
tra eũ qui dat exẽplũ,vt.l.ſi quis ex argẽtarijs.§.pe.
ſ.de edẽ.& ꝑ docto.in auth.ſi qs in aliquo.C.de edẽ.

SVMMARIVM.

1 *Hæredi petenti copiam teſtamenti à notario an notarius teneatur edere cum die & conſule?*
2 *Legatario debet edi particula teſtamenti.*
3 *Particula teſtamenti non debet edi,& ſi editur quando probet?*
4 *Volens redarguere inſtrumentum falſum circa diem & conſulem poteſt petere ut edatur cum die & conſule.*

a ¶Quæro. Adde Ang.in.l.j.§.edere.de edẽ. & Bal.in.l.pe.hic alle.& adde Bart.in.l.argẽtari⁹.§.edi.ff.de edendo.cum concor.ibi po ſitis.

Diem. Inſpectio & deſcriptio tabularum ſit
ſine die & cõſule.h.d.¶Op.ſ.de edẽ.
de.l.prętor.vbi ratiões redduntť cũ die & cõſule. Gl.
a ſol.dic vt in ea.¶Quęro[a] quid ſi hæres†petit copiã
1 à notario teſtamẽti vtrũ debeat ſibi illũ dare cũ die
& conſule?Glo.in.l.j.C.eo.expreſſè dicit ꝙ non.hic
glo.innuit contrarium in ſolutione contrarij.ſi enim
me mandãte teſtamentũ eſſet confectũ põt peti cũ
die & conſule:ſicut rationes,vt hìc.gl.innuit.ſed te-
ſtamentũ fuit cõfectũ defuncti mãdato:ergo hęredi
debet edi cũ die & conſule.vnde Iac.de are.& Cyn.
cũ eo referũt in.d.l.j.ꝙ hoc debet intelligi quãdo pe
titur edi ab alio,non à notario.nam ſi à notario ſem
per debet edi cum die & conſule,ſiue petatur ab hæ
rede ſiue à legatario qui quantùm ad ſuum legatũ
dicitur hæres, vt.l.id tempus.ĵ.de vſuſcap. mihi vi-
detur ꝙ indiſtinctè à quocunq; petatur teſtamentũ
inſpici & deſcribi, ad hoc vt videať an eius interſit,
debet hoc fieri ſine die & cõſule.tex.eſt hìc, poſtq̃
aũt apparuerit manifeſtè ꝙ intereſt alicuius, vel qa
hæres vel legatarius, tũc debet edi cũ die & cõſule à
notario.Ita intelligo dictum Iaco.de are.quæ editio
2 hæredi fiat in totũ:legatario † dabiť patticula ad eũ
pertinẽs.ſ.legatũ & inſtitutio hęredis, vt.l.argẽtari⁹.
§.edi.ſ.de edẽ.no.per doc.in.l.fin.C.de prec. Impe.
offe.& in.c.contingit.extrà de fin.inſtru.quod autẽ
b dico ꝙ ſufficit[b] legatario producere particulã teſta-
3 mẽti.¶Nõ idem dico†ſi quis produceret particulã
ſtatuti.id enim non probat,vt.l.in ciuile.de leg.qđ
plenè examino infrà de ope.noui nuncia. ſuper ru-
4 brica.Item dico†ꝙ ſi quis vellet redarguere de falſo
circa diem & conſulem:poſſet petere ſibi edi cũ die
& conſule,& edi ab alio q̃ à notario,& à ſuo aduer-
ſario,vt.l.j.§.editiones.de eden.

POMATES.
b ¶Quod ſufficit. Vide Felin. in.c.j. xiij.col.verſi. tertia concluſio.de prob.

Vtrum. Ex cauſa datur terminus ad exhi-
bendum tabu.h.d.

Si quis. Hoc edictum competit confitenti,
contra negantem interdictum,& hę
redi vendicatio competit.h.d.cum.l.ſeq.

c ¶Dicit glo. Vide Bar.in.l.iij.§.ſi procur.qđ quiſq; iur.

SVMMARIVM.

1 *Ordo qualis erit cum mittitur ad teſtes ſignatores abſentes.*

LEX IIII.

Cum ab initio. Primò lo-
quitur q̃n
omnes teſtes ſunt pręſentes in eodẽ ter-
ritorio.Secũdò q̃n quidã ſunt pręſentes
& quidã abſentes.Tertiò q̃n omnes abſentes.ſecun
da ibi,in.l.ſed ſi maior.tertia in.l.ſed ſi qs.verſi. & ſi
fortè.Et in his.ll.tractat quale debet eſſe officiũ iu-
dicis in aperiẽdo tabulas poſtq̃ liquet ꝙ aperiri de-
bẽt.& hoc ſit pro ſummario.¶Oppo.nã hęc lex cũ
ab initio.dicit teſtes cogendos venire.cui cõtradicit.
l.ſed ſi qs.Sol.Primò loquiť q̃n ſunt in eodẽ territo-
rio.Secũdò q̃n in alio territorio, vel dic ꝙ etiam q̃n
ſunt in eodẽ territorio non ſunt cogẽdi venire, ſi nõ
poſſunt ſine magno incõmodo,vt in ciuitatib⁹ quæ
habent territoria multũ diſtantia.& ſi poſſunt ſine
magno incommodo:tũc coguntť,vt hìc.¶Oppo.ꝙ
etiam officium iudicis ſit damnoſum,vt.l.poſt lega-
c tũ.§.his verò.ff.de his q.vt indig.Sol.dicit gl.[c] ꝙ hæc
iniquitas tolleratur quãdoq;,ſed ibi admiſta eſt ali-
qua culpa:hìc ſecus.¶Quæro vtrum iſti ſignatores
1 debent iurare?Glo.dicit ꝙ ſic,ſicut teſtes qui exami
d nantur,vt.l.iuriſiurandi.C.de teſti.¶Quæro † [d] q̃n
mittitur ad abſentes quis erit ordo? Rñ. ſi quidem
ſunt in ſuo territorio debet iudex mittere notarium
vel officialem ad recipiendum iuramentum prout
dixi in.l.ad egregias.ſ.de iureiur.&.C.de epiſ.& cle.
authẽ.ſed iudex.Si autem in alterius territorio ſunt,
committať iudici alterius territorij ꝙ recipiat iura-
mẽtum & dicta:& ꝙ ſibi remittat:ipſe enim iudex
principalis cauſæ debet publicare,non ille cui com-
mittiť.ita tenet gl.ſed probatur in.l.iudices.& auth.
apud eloquentiſſimum.C.de fid.inſtr.Et aduerten-
dum eſt ꝙ conſilium eſt ꝙ iudex committat articu-
los diſtinctos & interrogatoria ſecundũ quæ teſtes
interrogantur,vt.in.c.pręſentium.extrà de teſt.li.vj.

LEX VIII.

Pupillares. Tabulę pupillares
non aperiuntur vi-
uo pupillo.niſi ex cauſa.h.d.cũ.l.ſeq. di-
cit tex.non patieť.cauſa poteſt eſſe quæ
dicitur in.l.ſeq.

LEX X.

Si in duobus. Dicit text. ſi a-
pertę ſunt.& ſic
pro alio aperiendo nõ competit hoc edi-
ctum niſi ex cauſa,ſi in alio diceret aliter
ſcriptum,vt.l.ſempronius.ĵ.de leg.ij.¶Quęro nota
rius dicit ſe rogatum de teſtamẽto:ſed dicit ꝙ teſta-
tor ſibi impoſuit ꝙ non deberet oſtẽdere alicui, an
poteſt cogi vt oſtendat & quid iuris ſit cogitabitis.

d ¶Quęro. Q̃n iudex mittit in aliquẽ locum ad examinãdũ teſtes &c.& ad gl.hìc vide q̃ no.Bal.in.l.hac cõſultiſsima.§.ſi quis aũt.C.de teſt.licet hanc gloſſ.non alleget vide no.ĩ.d.l.iudices.qd in criminalibus, dixi poſt Bar.in.d.l.generaliter.§.fi.C.de rebus credi.& vide no.in c. ſignificauit. de offic.ordi.

Si ſui natura. Quod natura facit non
eget miniſterio iudicis.
hoc dicit.

Si tabulæ. Quęro qualiter ſubueniať? Rñ.
contra corrumpentẽ & ſuppri-
mẽtem* ſubueniť* per actio.l.aquil.vel per acti. fur
ti vel per actio.falſi,vt.l.in lege acquil.ſi deletum.ad
le.aqui.&.l.qui tab.&.l.quidam tabularum.ĵ.de fur.
&.l.paulus.ĵ.de fal.contra hæredem etiam ſuccurri-
tur,niſi poſſet per teſtes probari.

Si quis omiſſa cauſa teſtamenti ab inteſtato uel alio modo poßideat hæreditatem. Rubrica.

¶Glo.continuat,gl.vltima dicit hoc edictum eſſe
inductũ propter tria.¶Primò propter[e] eũ qui omit
tit ex teſtamẽto,vt ipſe idem teneat abinteſtato. Se
cũdò & tertiò,vt in gl.tu dic ꝙ illud edictum eſt in-
troductũ per ſe & principaliter ꝑpter vnũ.ſ.ꝑpter
eũ q omittit ex teſtamẽto:vt habeat abinteſtato, vt
l.ꝑxi.in prin.Alij duo caſus poſiti in gl.ſunt in extẽ
ſiõe iuriſcõſultorũ & etiã diui pij.in.l.licet.ĵ.eo.ti. &
C.e.l.j.Eſt & quartus caſus ſimiliter ex extenſione
iuriſcõ.ĵ.e.l.ſi quis pecuniã.§.q̃.q̃.& alius.ĵ.eo.l.quia
aũt.§.hoc edictũ.poſſunt addi alij caſus in interpre
tatione magiſtrali.ſ.q̃n primus veniens abinteſtato
omittit,vt veniat ad ſequentẽ in fraudem legatorũ,
e vt.l.j.in fi.ĵ.de leg.iij.Itẽ q̃n quis omittit ex inſtitu-
tione,vt habeat iure accreſcendi, vt.l.ſi tu ex parte.
in fin.ſ.titu.ij.quę omnia examinabimus in diſtin-
ctione quam ponemus in.l.fi.ĵ.e. Dy.autem in hoc
articulo facit diſtinctionem vnã multum imperfe-
ctã quam quidã habent in.l.quidã.&.l.ſi ab inſtitu-
to.ĵ.eo.& dicam.ĵ.eo.l.vltima.Bar.

POMATES.
e ¶Oppo.ꝙ hìc. & not.modum no. vt legata debeantur non adita hæreditate:tamen Bal.cõtrariũ tenet.C.e.l.j. quẽ vide ibi oĩno.

SVMMARIVM.

1 *Hæreditas debetur nominatis in teſtamento ſi in teſtamento eſt adiecta clauſula,quòd falcidia nõ detrahatur,ſi hæres ſcriptus omittit adire,ut habeat abinteſtato.*
2 *Omittens adire ex teſtamento, ut habeat abinteſtato quando in dubio uidetur facere,ut circumueniat legatarios?*
3 *Actiones quas prætor pollicetur quando ſint ciuiles & quando prætoriæ.*

LEX I.

Prætor. Primò ponit men-
tem edicti. Secũdò
incipit exponere.ſecũda ibi,& par
ui.& breuiter hoc intẽdit:qui poſ-
ſidet abinteſtato tenetur legatarijs
acſi adijſſet ex teſtamento ſi hoc
e poterat.hoc dicit.¶Oppo.quòd hìc[e] tit.hodie non

a ¶Habet locum hanc opin. etiam sequitur Bald. in. l. nemo potest. in. ij. colũ. de leg. j. & Barto. in. l. pactũ inter hæredem. s. de pac. & Bar. in authẽ. sed cum testator. C. ad. l. falcid. & Bat. in. l. eam quam. C. de fideicom. fuit dictũ Iac. de bel. in. §. hinc nobis. in. xxj. op. in auth. de here. & falci. *colla. j.* quod dictum sequitur Bal. in. l. filium quem habentem. fa. erci. in. xxvj. q. referens esse dictum nouũ & sing. in prætallega. locis istud idem sequitur Angel. in rubri. si qs omissa cã. idẽ Bal. in repet. l. j. C. de sacros. ecc. in vers. quartò q̃ro. an valeat talis voluntas sine hærede. in. iiij. q. v. princ. idẽ tenet Ang. in. d. l. eã quam. in lect. idem Ro. in repet. authẽ. similiter in. xx. & xxj. spãli enumerato inter spãlia vlti. voluntatis. C. ad. l. fal. cõtrariũ tenuit Bal. in. l. j. in. iij. col. in vers. extra op. si quis omissa causa. tes. & Bal. in. d. l. eã quã. circa. v. co. versi. vj. & Ange. ibidẽ in repe. mouet bal, ĩ dictis locis ꝑ text. in authẽ. sed cũ testator. in versi. itẽ si hæres. C. ad. l. falc. vbi tex. dicit hæredi decedẽti. ergo p̃supponit eũ esse hęredẽ & se adiuisse, sed istud nõ ob. qa istud verbũ nõ est ĩ corpore imo tex. q in corpore dicit si voluerit ab institutiõe discedere ergo p̃supponit ꝙ hęres nõ adiuit: qa si adiuisset, nõ posset amplius desinere esse hęres. l. ei q soluẽdo ff. de hęre. insti. l. & si sine. §. sed qđ papinian⁹. ff. de min. mouet etiã, qa oportet ꝙ aliqs sit hęres vt legata p̃stẽtur & debeant. sed r̃ndeo ꝙ vbi legata debẽtur hæreditate non adita ex testamento: requiritur ꝙ illi quibus obuenit hæreditas ab intestato agnoscant hæreditatem. ita tenet gl. reputata sing. in. l. qui filio. §. j. de hęr. insti. quam sing. ad hoc reputat Bal. in auth. ex causa. ĩ. ix. col. C. de lib. p̃te. vñ intelligitur ꝙ illæ personæ enumeratæ in. d. §. si verò expressim. in auth. de hęred. & fal. agnoscãt. & sic habebit legatarius quẽ conueniet. adducebatur etiam tex. in. d. authẽ. hoc amplius. cũ gl. in versi. substi. ad. l. falc. vbi gl. vult quòd tex. in. d. §. si verò expressim, loquat in hæreditate adita. sed certè illa glos. loquit in casu. d. authen. hoc amplius. qa verũ est dicere ꝙ hæres post aditam hęreditatẽ fuit negligẽs in adimplendo voluntatem defuncti. Imo. in. l. qui filio. §. j. de hære. insti. facit mẽtionẽ de isto dicto Bar. & dicit ꝙ tex. alle. per eũ non bñ probat in. d. §. si v̽ò expressim. demũ dicit ꝙ dato ꝙ nõ probet non ob. suę conclusioni & sic non approbat nec improbat.

sit necessarius. nam hærede omittente deuenit hæreditas ad fideicommissarios & legatarios. in testamento nominatos, secundùm ordinem positũ. C. de fideicõmis. authẽ. hoc amplius. qui ordo habet lo
a cum[a] etiam hæreditate non adita, vt in authen. de hære. & fal. §. si verò expressim cum ergo nõ veniãt ad venientes ab intestato cessat hoc edictum. Po-
1 test† dicere quòd hoc edictum hodie corrigitur, vel verius contraria loquuntur quando in testamento est adiecta illa clausula, non detrahatur falcidia. tũc enim si illo timore hæres omiserit, defertur hæreditas nominati in testamento, secundùm illum ordinem. secus in alio testamento. & sic hoc edictum re
b manet incorrectum.[b] & hoc tenet Iaco. de bel. in authẽ. de hære. & falc. §. hinc nobis. in penul. & vlt. quęstio. dixi in. l. nemo potest. j. de leg. j. & no. bene hoc contrarium: quia illa legata valent etiam non adita hæreditate quãdo hæres omittit timore falc. ¶Quę
2 ro hic† loquitur in eo qui omittit, vt circunueniat legatarios quid in dubio? Respondeo quando ille qui repudiauit possidet ab intestato, præsumitur in fraudẽ, nisi aliud probetur, vt. l. quia autem, in prin. &. §. non simpliciter. j. eod. secus si alius possideat, tunc enim accepta pecunia præsumitur fraus aliâs non, nisi probetur, vt. l. si pecuniam. & l. si in testa-
3 mento. j. codem. ¶Quæro[c]. dicitur† hic, actiones
c pollicetur. vtrùm illæ actiones erunt prætoriæ vel ciuiles? Dicunt quidam quòd sunt ciuiles origine: prętoriæ extensione, vt. l. j. &. ij. de bo. poss. hæredita. peti. vel dicas quòd omnino sunt prætoriæ: quia cum hæreditas non fuerit adita ex testamẽto, nunquàm à iure ciuili habuerunt originem, sed beneficio prætoris, in casibus verò in quibus ista extensa sunt per interpretationem iurisconsultorũ, vt dixi in ru
d brica, potest dici illa actio ciuilis:[d] quia respõsa prudentum ius ciuile sunt, facit insti. de actio. §. sed istę.

Et parui. Qui potest esse hæres per se vel per alium, si omittit ex testamẽto & habet ab intestato, hoc edicto tenetur. hoc dicit. ¶Oppo. quòd seruus non sit compellendus, vt l. cum proponas, C. de hæredi. instituen. Solu. per iudicem seruus est compellendus in vno casu tantùm, scilicet in. l. cum aliquis. C. de iure delibe. quia ibi erat quæstio de statu. vnde dominus non poterat eum compellere sua authoritate, cum interim habeatur pro libero, vt. l. ordinata. de libe. cau. à domino vero est compellendus iure potestatis dominicæ quandocunq; dñs vult, dum tamen acerbitatẽ nõ exerceat, vt. l. ij. s. de his qui sunt sui vel alieni iuris. Et si dominus nõ fecerit & hoc ad damnum suũ cederet, nõ imputaretur sibi, vt. l. in re mandata. C. manda. & l. si constante. §. si maritus. s. sol. ma. sed si hoc vertitur in damnum aliorum, vt legatariorum: tunc domino imputatur si eum non compulit, ita loquitur hic. ¶Oppo. quòd possit fingi ignorantia, vt. l. doli. in fine. j. de noua. Solu. ad damnum eius qui persuaderet mihi contra veritatẽ possum ignorantiam fingere, vt ibi no. non ad damnum tertij, vt hic. ¶Quærit glo. an possit dominus repudiare hæreditatem sine seruo? Et dicit quòd sic, vt dixi in. l. is qui hæres. §. fi. s. titu. ij.

SVMMARIVM.

1 *Testator quando dat substitutum instituto uidetur permittere quòd ex institutione repudiet.*

e **Si proponatur.** [e]Si idem est sibi substitutus potest institutionem omittere ex præsumpta voluntate defuncti. hoc dicit. ¶Nota. text. ibi, facultatem &c. ¶Opponi. non valet substitutio facta de seipso, vt. l. fina. §. j. de vulga. & pupilla. gloss. dicit quòd fuit hic substitutus cohæredi. & intelligit gloss. de substitutione pup. vt patet ex legib⁹ quas gl. allegat s. ti. ij. l. quesitum. & l. si pupillus hoc verum non est: quia substituendo pupillariter nõ videtur hic testator permittere ꝙ omittat ex institutiõe & adeat ex substitutione, imò tunc fit contra voluntatem defuncti, vt. d. l. si pupillus. Item non potest intelligi de substitutione vulgari facta cohæredi. non enim videtur permittere tunc testator vt quis omittat ex
b institutione sua & adeat ex substitutione: tũc enim haberet portionem suam ex iure accrescendi & sic aliter quàm ex voluntate defuncti, licet hoc posset fieri: tñ contra voluntatem defuncti fit, vt. l. si tu ex
c parte. s. ti. ij. Intellige ergo ꝙ sibijpsi fuit substitut⁹: tamen in substitutione fuit mutata causa: & sic va-
1 let substitutio, vt dicta. l. fina. §. j. hic text. innuit† ꝙ dando substitutum videtur testator permittere ꝙ repudiet ex institutione ex voluntate defuncti. cui
d concordat quod dicimus ꝙ si hæredi suo dat substitutus vulgaris non erit suus & necessarius, vt. l. si filius hæres. s. de lib. & posth. & no. in. l. papinianus. §. quarta. de inof. testa. Sed contra hoc videtur. C. eo. l. j. & j. eo. l. iij. & iiij. expressius. j. eod. l. iulianus. & ibi dicam.

SVMMARIVM.

1 *Filius de iure ciuili est hæres re & nomine.*
2 *Filio abstinente ab hæreditate paterna an poterit adire illam per se uel per extraneum?*
3 *L. qui se patris. C. unde liberi. quòd non sit correcta.*

Prætermittere. Prætermittere est in extraneo repudiare: in suo abstinere: in instituto sub conditione potestatiua conditionẽ non implere. h. d. ¶Not. ex
1 versic. qui sunt.† ꝙ de iure ciuili filius est hæres re & nomine: licet per prętorem habeat beneficiũ abstinendi, vt dixi in. l. necessarijs. s. tit. ij. ¶Item scias ꝙ
2 †quidã per hũc tex. dicunt filio abstinente ab hęreditate paterna, illa hæreditas nec per se, nec per aliũ poterit adiri de iure ciuili, quoniã ipse remanet hæres de iure ciuili, & duo nõ possunt esse hęredes in solidũ de iure ciuili: ergo necessario deuenit ad bo-
f norũ pos. tex. est hic[f] & sic dicũt per hanc† glo. l. qui
3 se patris. C. vñ liberi. esse correctã. & in hac opinio. sunt omnes moderni. ego cõtra: qa illa gl. non bñ dicit: quia casus est in. l. j. §. si qs adita. j. ad tertul. vbi licet ille qui adiuit abstineat per restitutionẽ in integrũ. & sic remanet hęres de iure ciuili: tamen sequẽs admittit de iure ciuili. ad idem facit. l. & si sine. §. sed quod papinianus. s. de mino. s. de iudi. l. tam ex contractibus. & quod ibi not. & l. fina. j. de suc. edi. Non ob. quod dicitur: duo non possunt esse hæredes in solidum & eodem iure: quia fateor eodem iure & eodem respectu, sed hic licet eodem iure scilicet ciuili sint hæredes, tamẽ sunt diuerso respectu. apud filiũ enim remanent directę & vtiles, apud alium autem adeuntem transeunt vtiles cum effectu, sicut videmus in eo cui restituitur hæreditas ex trebelliano de iure ciuili, vt. l. j. §. j. ad trebe. Non ob. hęc. l. quę dicit ꝙ petit bono. posses. quia per hoc non negat quin possit adiri de iure ciuili.

Non quærimus. Qui omittit ex testamento tenetur hoc edicto si possidet pro hærede ab intesta. vel pro possessore: vel dolo desijt possidere vel possessionem acquirere. hoc dicit vsque ad. §. vltimum. ¶No. text. ibi, quocunque enim modo. ex quo declaratur & sequens. §. de eo qui dolo omisit. acquirere possessionem, intellige lucrifacturus eã per aliũ: aliâs non teneretur, vt. l. si quis pecuniam, & l. si quis omissa. j. eo. ¶Oppon. s. pro socio de. l. nemo. §. j. & l. j. §. vtrum. j. si quid in frau. patroñ. Illud contrarium soluitur pe glo. in duobus locis. & dicit ꝙ regula est quòd ille quibus non acquirit non tenetur. vbicũq; reperis contra ibi fallit, vt. l. alienationis verbum. de verbo. signifi. & l. non fraudatur. §. j. in princip. infrà de regu. iur. Dy. soluit in. l. qui autem. in princi. infrâ de his

b ¶Incorrectũ. Vide Bald. in. l. j. in. iij. col. C. eo.

c ¶Quero dicit. Vide Bal. in. l. j. in v̽si. vltimò q̃rit. C. eo.

POMATES.

d ¶Actio ciuilis. Vide Aret. in. l. v. in princi. in antepeñ. col. ff. de verb. obli.

e ¶Si proponatur. Adde Bal. in rubr. C. eo. & qđ ibi habet in. l. j. & quod not. Ange. & Imo. in. l. recusare. §. titius post glos. infrà trebel.

POMATES.

e ¶Si ꝓponatur. in prin. ad istũ tex. vide Alex. in. l. si plures. §. fi. ff. de vulga. & pup. & ibi Pau. de castr.

f Scripti codices habent & sic dicũt ꝓ hoc gl. in. l. q se patris. C. vñ lib. esse corruptã. Ego lege rẽ ita, & sic dicunt per hãc. l. glos. l. q se patris. C. vñ li. non esse correctã. Nam nõ intelligit Barto. hic dicere. l. q se patris. esse correctam vel nõ, sed gl. añpe. quę dicit cũ istis. i. per ius prętorium qa nõ de iure ciuili. intẽdit ergo Bar. probare ꝙ filio abstento, sequẽs possit admitti de iure ciuili, & sic illa glo. est correcta. Alex. Loseus.

de his quæ in frau. credi. & dicit quòd quando quis est obligatus de acquirendis ratione alicuius contractus præcedentis, tenetur illi qui perdidit: secus si ad hoc obligatus non est modo ad propositum hîc incontinenti cum dolo facit repudiando hereditatem, videtur esse obligatus statim quærere hæreditatem si potest, vt. §. proxi. & l. seq. quod si non facit tenetur acsi dolo desierit possidere.

Si quis per fraudem. Qui omittit hæreditatẽ vt vadat ad legitimũ, tenet̃ legatarijs si pecuniã recipit, possessore prius excusso. h. d. cum. l. sequenti, & iste casus non comprehenditur in edicto, sed est ex extensione. glo. hoc intellige si fecit hoc pecunia
a accepta[a], & possessore prius excusso, vt. j. l. proxi. ¶ Opp. videtur quòd non teneatur ille qui omiserit, vt. j. eodem. l. si quis pecuniam. Sol. hîc omisit pecuniam recipiendo, non gratis. ¶ Op.
b j. eodem[b] de. l. proxi. Solu. istud determinatur & declaratur per legem sequen. quòd prius possessor debet excuti, & postea debet deueniri ad istum omittentem.

SVMMARIVM.

1 *Dans pecuniam ut habeat officium uel beneficium, dicitur habere titulo lucratiuo. Et quando teneatur qui omisit ex testamento, ut uadat ad legitimum? nume. 2.*

LEX II.

Licet pro hærede. Dicitur hîc quòd possessor conueniatur maximè & c. Innuit ergo quòd si non habet causam lucratiuam quòd teneatur. contra. infrà eodem. l. vltima. Solu. dicit glossa quòd illud maximè abundat. ¶ Opponitur contra hoc. si ille possessor qui non habet causam lucratiuam, non tenetur: ergo in lege nostra non tenetur: quia dedit pretium omittenti. cuius contrarium hîc dicitur. Dicit gloss. hîc dedit alius non ipse. quod est diuinare. vel dic ꝙ nihilominus dicitur habere causam lucratiuam: non enim dat, qui non dat bono modo: ita dicit glo. & bene & vide eam, non enim dedit vt pretium hæreditatis, sed vt omitteret hæreditatem. sic. j. ad legẽ falc. l. ad veterani. §. j. & l. si fundus. vbi quis licet det causam cõditionis implendæ, nihilominus videtur habere titulo lucratiuo.
1 Iaco. de are. ¶ †Not. etiam ꝙ ille qui dat pecuniam vt consequatur officium vel prebendam, cum dat malo modo dicitur habere titulo lucratiuo. Alij recedunt ab ista lectura: & dicunt in versicu. sed vtrum: hæres omisit non accepta pecunia: & hanc lect. plenè prosequitur glo. ibi, alij dicunt. Ad quam opp. hæres omittens & possessor potest conueniri ab initio nulla facta excusione possessionis, vt. l. proxi. Solu. ibi omisit accepta pecunia, hic non. ¶ Oppo. contra hoc. si non accepit pecuniam: ergo omittens nullo modo tenetur, vt. j. eo. l. si quis pecuniam, propter hoc lex legitur alio modo retento eodem themate: ꝙ heres non accepit pecuniam, & ꝙ hic prius ponatur in electione ꝙ conueniat̃ possessor non heres. tamen prima lectura est verior & illam teneas. ¶ Opponitur ꝙ ab vtroq; petatur illo ordine non seruato, vt. l. si non solus. §. j. in prin. j. eo. Sol. glo. hic ab vtroq; idem legatum. s. factũ petitur: licet vnius solutio sufficiat, non intelligas ab vtroq; idem legatum, scilicet factum est: quia non est verum, imò ab vno tãtum, scilicet ab instituto potes etiam soluere ꝙ lex contraria intelligitur secundùm istam. vel dic ꝙ in contrario omisit vt deueniat ad substitutum: hîc verò ad legitimum. ¶ Opp. j. eo. l. si non solus. §. fi. Sol. vt ibi. ¶ Opp. j. eo. de. l. proxi. Solu. illam intellige se-
2 cundùm istam. ¶ Quãtum† ad propositum, vt liqueat materia huius. l. de eo qui omittit ex testamento, vt vadat ad legitimum, dic: aut omisit sine dolo: aut dolo & fraude legatorum: aut dubitatur. Primo casu non tenetur, vt. l. qui autem. §. non simpliciter. & l. si quis omissa. j. eodem. Secundo casu, aut accepta pecunia: & tenetur eo ordine quo hîc traditur. aut non accepit pecuniã: & tunc aut quæris an teneatur omittens qui nihil possidet; & non tenetur, vt. j. eo. l. si quis pecuniam. aut quæris de possessore: & tunc si participauit fraudem, tenetur sine dubio: si non participauit tunc tenetur secundùm Pla. & Pet. & no. C. eo. l. j. in glo. & per Cyn. sed secundùm Azonem non tenetur, vt not. j. eo. l. si quis omissa. in prin. quæ opinio est verior. & probatur per tex. j. eo. l. qui autem. §. si patronus. in fi. & C. eo. l. j. Tertio casu quando dubitatur, tunc accepit pecuniam: & præsumitur fraus. aliàs secus, nisi probetur. probari autem dicitur eoipso ꝙ omisit volens gratiam facere legitimo, vt. j. eod. l. si quis pecuniam. alia pertinentia ad materiam dicemus in. l. fi. j. eod. ¶ Vltimò not. ꝙ ille casus quo quis omittit vt veniat ad legitimum, est in edicto: sed ex extensione ex edicto, vt hîc dicitur in text. contra hoc facit. l. si quis pecuniam. j. eod. vbi innuit ꝙ sit ex edicto. sed intellige quòd si sit ex edicto, tamen est ex extensione vtiliter, vt ibi dicitur.

LEX III.

Si pecuniam. Si substitutus omittit per pecuniam, & substitutus ab intestato adijt. quilibet tenetur proprijs legatarijs: & à communibus quilibet poterit insolidum conueniri. hoc dicit. Dicit tex. dandum suis proprijs legatarijs. in communibus habet locum quod sequitur. vt infrà eodem. l. si non solus. §. finali. secundùm Iacob. de are. ¶ Opponitur. suprà de. l. proxi. quæ dicit possessorem prius conueniendum. Gloss. fatetur contrarium. tu dic quòd suprà omisit vt veniret ad legitimum. hic a
autem vt veniret ad substitutum: quia etiam erat hæres legitimus. vnde cum eo lex mitius agit, quia habet voluntatem defuncti & dispositionem iuris: ideo seruatur dispositio hic posita. probatur in. l. si non solus. §. fina. infrà eodem. ¶ Opponi. de. l. si non solus. §. penulti. & fin. infrà eodem. Solu. de legatis relictis ab vtroque separatim, tunc quilibet debet conueniri per se. sed quando ab vtroque simul, tunc prius debet excuti possessor. Habes ergo hucusque quòd istud edictum habet locum in tribus casibus. Primò, quando quis omittit ex testamento vt possideat ipsemet abintestato, vel alio modo, vt. s. eodem. l. j. in principio. Secundò habes quando quis omittit ex testamento in fraudem, vt alius possideat abintestato, vt. l. j. in fine. & l. licet. Est & tertius casus quando quis omittit ex institutione, vt alius ex substitutione habeat: & de hoc videbitis hîc: & alios tres casus prosequere.

LEX IIII.

Si quis pecuniam. Si institut⁹ omittit in fraudem, vt ad alium vadat possidens solus tenetur, sed pecunia accepta tenetur vterque. hoc dicit. Not. Primò ꝙ iurisconsultus innuit ꝙ ex hoc edicto teneatur ille qui omittit, vt veniat ad substitutum vel legitimum, sed intelligo hoc per extensionem, vt dixi. s. eo. l. j. ¶ Secundò not. ꝙ ex hoc edicto indu-
c citur actio vtilis, [c] scilicet ex testamento. vt hîc. ita not. suprà eodem. l. proxima probatur infrà eodem. l. si non solus. in princip. sed Ioan. in arbore vocauit hanc actionem in factum: ponit ergo circulum de actio. in factum ex edicto si quis omissa causa testamen. & in hoc videtur concor. Roffre. in libellis in actio. fu- c
d per edicto: possumus concordare[d] vt in casu expresso in edicto: scilicet quando quis omittit vt ipse possideat habet locum actio in factum quæ oritur ex edicto, quando nomen actionis nõ exprimitur, vt. l. fin. suprà de eo per quem factum erit. in casibus in quibus extenditur per iurisconsultos vocetur actio vtilis ex testamento: modici tamen est effectus hæc disputatio. ¶ Oppon. suprà eodem. de. l. licet. Solu. ista intelligitur secundùm illam: vt possessor prius conueniatur quàm ille qui omisit accepta pecunia. ¶ Opponi. extra glo. quia ille qui omittit vt vadat ad substitutum videtur facere ex voluntate defuncti: ergo non incidit in edictum, vt. l. prima. §. si proponatur. suprà eodem. Solu. vt dicam infrà eodem. l. iulianus. ¶ Oppo. j. eo. de. l. si non solus. §. fin. not. etiam in. l. si quis omissa. licet quidam contra, vt not. in. l. j. C. eodem. ¶ Quæro an sit necesse quòd ille qui possidet participa d
uerit fraudem? Dico quòd sic, vt. l. quia autem. §. si patronus. & l. mater. §. finali infrà eodem. & C. eodem. l. j. & not. infrà eodem. l. si quis omissa. licet quidam contrarium teneant, vt not. in. l. fi. C. eodem titu.

Quanquam. Quicunq; procurat vt omittatur ex testamento ista actione tenetur. hoc dicit. ¶ Quæro vtrùm ille qui procurauit teneatur etiam si nihil ad eum peruenit? gloss. dicit quòd sic, vide eam. Cõtra illam opponitur: quia nõ tenetur qui omittit gratis, vt. s. l. proxima. & ideo debet intelligi quòd legatarius erat de illis qui veniunt ab intestato, & bona peruenerunt ad eum. aliàs tenerentur illi ad quos bona deuenerunt. secundùm Iaco. de are. quod placet. solũ enim tenetur ex hoc edicto ille qui hoc procurat facturus aliqd e
e lucri, [e] vt. l. j. §. non quærimus. s. eo.
f **Si quis.** [f] Venditor hæreditatis tenetur quasi possidens, non quasi dolo desinens possidere. h. d. non tenetur tamen hoc edicto, sed actione ordinaria; quia adiuit, vt. l. ij. C. de hære. vel actio. ven. f

LEX V.

Excusatus. Si aliquis est grauatus in legitima, habet causam iustam omittendi. h. d. hodie ista non esset iusta excusatio: quia de debita portione subducitur omne grauamen cũ patrono, vt institu. de succe. lib. §. sed nostra quam libertis. & C. de inofficio. testamen. l. quoniam in prioribus. not. in. l. proxi. §. si patronus.

a ¶ Pecunia accepta. q dat pecuniã vt cõsequatur officiũ dicit̃ ipsum habere titulo lucratiuo. vide Bal. in. l. j. in versi. extra quęritur. C. eo.

b ¶ Opp. j. eo. Vide Bal. in rubr. C. eo.

c ¶ Actio vtilis. qua actione agent hoc casu legatarij. vide Bal. & Salic. in. l. fi. C. eo.

POMATES.

d ¶ Possumus concordare. Vide Alexan. in. l. j. in. ij. col. de leg. j.

e ¶ Aliqd lucri. Adde Bal. in. l. ij. in. ij. col. C. eo.

f ¶ Si qs. Et facit ad no. p Bar. in. l. quia poterat. ff. ad treb

SVMMARIVM.

1 *Testator relinquendo fideicommissum abintestato, non uidetur conedere facultatem omittendi ex testamento.*
2 *Clausula si non ualet iure testamenti ualeat iure codicillorum si in testamento sit apposita & hæres habeat electionem quod hæres eligens abintestato cum poßit uenire ex testamento incidit in hoc edictum.*
3 *Falcidia quòd habeat locum etiam quando legata debentur ex hoc edicto.*
4 *Clausula, si non ualet iure testamenti ualeat iure codicillorum, æquipollet quòd si legata non debeantur ex testamento debeantur abintestato.*

LEX VI.

Qvia autem. Non videtur permissum instituto vt adeat abintestato
ex eo quòd aliqua fideicommissa abintestato subintelliguntur relicta: & si fecerit, in edictum incidit, vt
tamen prius relicta in testamento soluantur. sed si testator hoc
expressè permiserit: non incidit in edictum, vt omnia legata cōtribuantur. hoc dicit. Primò ponit. q. Secundò respōdet ad illam
ponēdo dictum iuliani. Tertiò dictum iul. declarat. & ex eo colligit vnum no. Quartò format vnam quęstionem nouam & respondet ad aliam. secunda ibi, iul. tertia ibi, ordo quarta ibi, quid
1 enim. ¶ †Not. ꝙ relinquendo fideicommissum abintestato nō
videtur testator concedere facultatem omittendi ex testamento: nisi hoc testator expressè & nominatim concesserit. ita dicit
a tex.[a] hîc. Et pro hoc† videtur dicendum salua meliori delibera-
2 tione ꝙ in. l. fi. C. de codi. vbi testator dicit quòd valeat iure testamenti vel codicil. & hæres habet elect. quòd si hæres eligat ab
intestato cum posit ex testamento incidit in hoc edictum: nisi
3 expressè permiserit testator. ¶ Nota etiam quòd† quando legata debentur ex hoc edicto locus est falcidię, vt hîc, & l. ij. C. eodē.
4 & l. j. §. ad eos. j. ad le. falci. cum simi. Tertiò not. †ꝙ illa verba, si
non valet iure testamenti valeat iure codicil. æquipollent illis
verbis si legata non debentur ex testamento, debeantur abintestato, vt hîc in glo. super verbo fuerint relicta. & l. ex testamēto.
C. de fideicommis. dicam in. l. j. j. de codicil. ¶ Oppon. de. l. j. §. si
proponatur. s. eodē. Sol. quando dat eundem substitutum videtur permittere vt omittat ex institutione; quia vtroq; casu decedit testatus. secus quando relinquit fideicommissa abintestato:
quia non videtur eligere viam ad impugnandum sua iudicia, vt
l. iij. s. de mil. testa. Iaco. de are.

a ¶ Text. hîc. Adde Bal. in rubr. C. eod.

b ¶ Gloss. reprobat. Vide Bar. in princ.

c ¶ Non competit. Quod est in cōditione nō est in petitione. fallit in. l. si ita stipulatio. de ope. li. secūdū Bal. in. l. acceptā. in. vj. q. C. de vsuris. & vide quod no. Bal. in rubri. C. de insti. & substi. ad finem. & dum hîc dicitur ꝙ datum causa cōditionis implēdę, nō dicit̄ esse legatū, in cōtrariū facit text. in. l. in quartam. in versi. sed quod implēdę. j. ad. l. fal. sol. vt ibi per Barto. in iij. colum.

Non simpliciter. Qui omittit dolo, tenet̄ hoc edicto si possidet. secus si ex
iusta causa. h. d. ¶ Quæro quæ sunt iustæ causæ omittendi hæreditatem. iurisconsul. hîc exprimit duas. s. si testator expressè permiserit. Item si bona pertinent ad alium: postea ponit clausulā
generalem si aliâs est iusta causa. Alia causa est si esset grauatus
in debita portione secundùm ista tempora, vt. l. excusatus. s. eo.
& j. proxi. §. Alia iusta causa est, si in sua falcidia esset grauatus,
quamuis hæres extraneus, vt. l. cum pater. §. titio. j. de lega. ij. sed
hodie fortè si quis omitteret ex iusta causa non posset succedere
abintestato, sed deueniret hæreditas ad personas nominatas in
corpore: in authen. de hæred. & falci. §. si verò expresim. dixi in
l. j. in princip. s. eo. Alia causa est, si grauaretur hæreditas impuberis propter debita testatoris, vt. l. si pupillus. in princip. s. titu. ij.
¶ Nota differentiam inter bona vacātia & hæreditatem. quod
dic vt. s. ti. ij. super rubri.

Si patronus. Licet patronus iustam causam omittēdi habeat, tenetur tamen ex hoc edicto: si participauit fraudem cum hærede omittente. h. d. ¶ Not.
tex. ꝙ possessor non tenetur nisi participauerit fraudem. cætera
dic vt in glo. & quod dixi. s. eo. l. excusatus.

Hoc edictum. Qui omittit contratab. & adit abintestato tenetur hoc edicto. hoc
dicit. ¶ Quæro & reuoco in dubium, quod est exemplum nostri. §. Ioannes ponit casum in filio in potestate præterito, qui
potest dicere nullum & venire per contratabu. sed glo. reprobat
hoc per. l. is qui in potestate. & l. si duo. j. de lega. præst. vbi suus
præteritus, licet veniat per contratabu. nulli præstat legata. sed
ipsi respondent quòd hic filius commisit in fraudem propter
quam fraudem tenetur: quod non placet Iacob. de are. nam non
potest videri fecisse in fraudem. Nam si adijsset, non teneretur.
vnde alio modo legitur in filio præterito emancipato qui omi-
b sit contratabu. & adiuit abintestato. Glo. reprobat:[b] hoc quia filius emancipatus de iure ciuili abintestato nō potest succedere,
nec etiam de iure prætorio per vnde liberi. donec loc⁹ est bonorum possesioni contratabu. vt. l. j. j. si tabu. testa. nullæ ex Dyn.
& Iacob. de aret. dicunt quòd hæc lectu. est verisima quia non
potest habere locum vnde libe. donec speratur contratab. quod
est verum nisi contratabu. prius repudietur. & ita fuit hîc. Alij
ponunt exemplum in suo instituto, qui habet contratabu. beneficio prætoris. aliàs præteriti. hæc lect. est in se vera: tamen non
congruit literæ: quia tunc teneretur ad præstanda legata omnibus, vt in glo. dicitur. tene ergo præcedentem lectu. ¶ Sed tunc
oppo. si filius emancipatus repudiat contratabu. ergo succedit
institutus, vt. l. quādiu. s. ti. ij. Sol. intellige ꝙ institutus repudiauit
volens facere gratiam exhæredato & fraudem participauit.

d ¶ Si duo. Vide Bald. in. l. j. circa. iij. col. C. eo.

Si libertas. Relicta conseruantur ex hoc edicto cum sua causa: si conditionalia debeantur conditione impleta. hoc dicit. ¶ Quæro in cuius persona debeat parere, conditioni, vel hæredis scripti, vel adeuntis abintesta. gloss.
in. l. pro hærede. §. papinianus. s. titu. ij. super verbo, citra nomen.
dicit quòd in persona hæredis scripti. quod intellige, si nominatim hoc fuit iniunctum. secus si simpliciter sub nomine hæredis:
tunc enim complementum conditionis transiret ad eum ad
quem transit dominium. l. seruus si hæredi. in principio. de stat.
lib. ¶ Oppon. de. l. si quis sub conditione. infrà eodem. Sol. vt ibi
in fi. glo.

SVMMARIVM.

1 *Filius præteritus si rumpat testamentum beneficio authen. ex causa. C. de liber. præte. an legata conseruantur? remißiuè.*

LEX VII.

Qvidam titium. Qui pōt adire hęreditatem si omittit,
1 beneficio huius edicti non vtitur. h. d. facit in arg. †ad
q. quam notaui in. l. maximum vitium. C. de lib. prę-
te. an filio pręterito rumpente testamentū per authen. ex causa
conseruantur leg. per authē. ex causa. & gl. in. d. l. maximum vitium. format illam. q. dic vt ibi. & Mar. sil. disputauit eā Bonon.

LEX VIII.

SI quis sub conditione.
Pro eo quod in vim conditionis relinquitur, non cō-
c petit[c] actio: ideo non conseruantur hoc edicto. hoc
dicit. ¶ Oppon. pendente conditione non potest repudiare, vt
l. is qui hæres. s. titu. ij. Solu. non potest repudiare propriè: sed patiendo labi tempus intra quod debet impleri conditio videtur
repudiare, vt. l. j. s. eo. §. qui sub conditione. Item posset repudiare
coram iudice, vt. l. in plurium. s. titul. ij. & l. j. j. de cura. bon. dan.
¶ Opponi. videtur ꝙ pro relictis causa conditionis implendæ
competat actio, vt. l. fideicommissa. §. cum esset. j. de leg. iij. Solu.
vt ibi. & not. in. l. in ratione. §. tametsi. j. ad. l. falcidiam. ¶ Oppo.
de condic. ob causam de. l. dedi. Solu. glos. optimè. & dic vt in ea.
¶ Opponitur. s. de transactio de. l. cum hi. §. hæc oratio. Glossa
non soluit hîc: sed ibi soluitur in glo. parua: quia ibi nec est legatarius sicut hîc, licet in ea habeat locum oratio quæ prohibet
transactionem. ¶ Opponitur de. l. quia autem. in fine. s. eodem.
Solue vt in glo. ¶ Oppo. de. l. quidam testamento. j. de lega. j. dic
vt in glo.

LEX X.

SI non solus. Si plures posident abintestato vno omittēte quilibet tenetur in virilem. si pecunia accepta quilibet insolidū
tenetur. hoc dicit. hoc prin. declara vt dicam. infrâ eodem. l. fin.

Cum substitutus. Ei qui adeundo potest consequi hæreditatem si omittit, hoc edicto non subuenitur. hoc dicit. facit suprà eodem. l. quidam titium.

d Si duo. [d] Institutus & substitutus si omittunt ex testamēto, & institutus solus posidet, tenetur ad omnia:
& substitutus qui dolo repudiauit. & si substitutus solus posidet, tenetur ad omnia: & etiam institutus si repudiauit accepta
pecunia. si vterq; posidet, vterq; suis legatarijs tenetur. hoc dicit.
¶ Oppo. quando repudiauit accepta pecunia ꝙ prius sit conueniendus possessor quàm omittens, vt. l. licet. s. eo. Solutio, intellige istam secundùm illam prout loquitur in instituto qui repudiauit accepta pecunia. & eodem modo prout loquitur in substituto qui repudiauit accepta pecunia. sed si loquitur de pecunia legatorum relictorum ab alio: sed quando ab vtroq; legata
sunt relicta, tūc quilibet tenetur suis, nec discutietur primò possessor, vt hac. l. in fine. ratio est: quia cum subeat onera per se ex
dispositione defuncti, lex mitius agit cum eo pro legatis ab eo
relictis, vt dicam. j. e. l. fi. in distin. magna quam ibi ponam.

LEX XI.

SI ab instituto. Legatarij cōmunes posunt conuenire quē volunt institutum vel substitutum. hoc dicit. ¶ Opp.
s. e. de. l. proxi. Sol. ibi in legatarijs primis: hîc in communibus, idem dic in legatarijs proprijs.

LEX XII.

De libertatibus.

Hæredem. Actio ex hoc edicto tranſit contra hæredem inſolidum. ſed ſi defunctus tenebatur ex dolo tranſit inquantùm ad hæredem peruenit.hoc dicit. Vt iſtum.§.intelligas.ſcias ꝙ hæres tenetur ex hoc edicto in tribus vel quatuor caſibus.¶ Primò quãdo omiſit ex teſtamento & adiuit ipſe ab inteſtato : tunc enim propter ſuam aditionem inducitur quidam quaſi contractus ſicut ſi ex teſtamento adiuiſſet:& tunc ipſe & hæres eius tenetur inſolidum,etiam ſi modicum poſsidebat,vt.j.l.proxi. Quandoq; enim dolus purgatur,vt actiones deſcendentes ex contractu, vel quaſi:& dantur contra hæredem inſolidum,vt.l.ſi hominem. §.datur.ſ.depoſi.&.l.ex contractibus.&.l.ex depoſiti.de actio.& obligatio.& ita loquitur prima pars huius.§.Quandoq; tenetur omittens ex teſtamento:quia poſsidebat vt prędo:vel dolo trãſtulit poſſ.ad alium,vel quia dolo non queſierit,vt.l.j.§.nõ querimus.ſuprà eod.& tunc nullus interuenit quaſi contractus aditionis:& ſic ex ſolo dolo cauſatur hæc actio contra eum . meritò contra hæredem non datur niſi quatenus ad eum peruenit, vt hîc in ſecunda parte.§.idem ſi pecuniam accepit vt omitteret. In tex.ibi,propter dolum &c.dic commiſſum in omittẽdo poſſidere res hæreditarias,& in transferendo poſſeſsionem in alium per pecuniam,ſecundùm Iaco.de are.¶ Oppon.hîc innuitur ꝙ ſi defunctus omiſit hæreditatem ſine dolo ꝙ tenetur.contra.l.qa autem.§.non ſimpliciter.&.§.ſi patronus.ſ.eod.vbi dicitur quod qui repudiat hęreditatem,non tenetur niſi dolo faciat.Solu.glo. ꝙ iſte qui agnouit hæreditatem tenetur inſolidum : ſed pro rebus quas deſijt poſsidere dolo tenetur inquantùm ad eum peruenit.& vide iſtam glo.quæ incipit,ſcilicet tantùm ſubaudi &c. ibi,ſed nunquid &c.Iſta lectu.loquitur in eo qui omiſit ex teſtamento & agnouit ab inteſta.qui tenetur ex hoc edicto.act.ex teſtamento , extenſa contra eum per prętorẽ ex virtute huius edicti poſiti in.l.j in prin.ſuprà eodem.& ibi dixi.& ideo debet inſpici an ad eum peruenit vel non : quia hæres tenetur habito reſpectu ad id quod erat in bonis tempore mortis defuncti : non curo an ad hæredem peruenit vel non, vt.l.in ratione.in princi. j.ad le.falcidiam.Iſta lectu.ergo non poteſt eſſe vera , cum illis teneatur ex quaſi contractu.quæ erit ergo vera ? Et gloſſ.iſta in prin.ponit veritatem ſcilicet ꝙ iſta lect.non ſit vera, probatur.j. l.proxi.&.l.ſequen.vbi licet minima teneat,pro omnibus tenetur.Eſt ergo verũ vt intelligas in primo caſu quando quis omiſit ex teſtamento & agnouit ab inteſta.Sed tunc hæres eius & ipſe tenentur inſolidum actio.ex teſtamento quæ deſcendit ex quaſi contractu celebratò aditione : & ideo licet fuerit dolus admiſſus,hæres tamen tenetur inſolidum , ſicut defunctus , vt.j.de actio.& obliga.l.ex contractibus.&.l.ſi hominem.§.datur.ſuprà de po.Quandoq; aliquis omiſit propter dolum facere per pecuniam , non tamen agnouit abinteſtato : & tunc tenetur ex ſuo dolo legatarijs.& ſic in ſuo delicto hæres eius non tenetur , niſi inquantùm ad eum peruenit.& vide glo.in princ.quæ incipit.ſ. tantùm ſubaudi:quia poſsidet.

LEX XIII.

Et ſi non totam. Siue partem, ſiue rem ex hæreditate poſsideat:hoc edicto tenetur.hoc dicit. ¶ Not.ꝙ qui omiſit ex teſtamento & poſsidet ab inteſtato , licet minimam rem:tamen inſolidum tenetur ex hoc edicto. & eodẽ modo hæres eius.ſecus ſi non poſsideat & ex edicto non teneaẽ, vt dixi ſuprà.l.proxima.

SVMMARIVM.

1 *Pars hæreditatis propriæ non eſt in una re.*

2 *Petitione hæreditatis qui poteſt conueniri tenetur hoc edicto.*

LEX XIIII.

a 1 **Quamuis.** a Not. quòd in † vna re non eſt pars hæreditatis propriæ & eſt ratio:quia hæreditas eſt nomen iuris, vt inſtitu. de re.cor.& incor §.primo.&.l.prima.de re.diui.& dixi in.l.quod dicitur,ſuprà de impen.in re.do.fac.ideo in vna re non reſidet. eſt tamen illa res pars contenta in illo iure : quod tenementi,vt infrà de ſolutio.l.qui res.§.aream . vbi dicitur area eſt pars domus.Gloſſ.non ſolu.dic quandoque plures res faciunt vnum totum integrale & vnam vniuerſitatem corporũ:& tunc quælibet poteſt dici pars illius corporis, vt in.l.rerum miſtura. de vſucapio.quædam ſunt res ex quibus colligitur vniuerſitas iuris , vt hæreditas : & tunc nulla res poteſt propriè dici pars illius:quia res eſt facti.ita loquitur hîc. ¶ † Vltimo nota quod ille qui poteſt conueniri hęreditatis petitione,tenetur hoc edicto. 2

LEX XVII.

Si quis omiſſa. Qui omittit hęreditatem abſq; dolo non teneẽ hoc edicto:ſed ad petitionẽ fideicõmiſſarij poterit cogi adire.h.d.In glo.ſuper verbo.poſsideat . quę requirit ꝙ fraus ſit participata cum omittente.licet Pla.& Pe.cõtrarium teneant in.l.j.C.eo.hęc vera ſunt.& probatur in.l.quia autem.§. ſi patronus.ſ.e.circa ſecundum caſum videbitis.j.ad treb.l.nam quod.§.vlti.

LEX XVIII.

Duo. Plures omittentes ab inteſta.poſsidentes:acſi ex teſtamento adiuiſſent conueniuntur. hoc dicit.

Admonendi. Ex hoc edicto petuntur legata ſalua ratione.l.fal.vel portionis alio iure debitę.h.d.cum.l.ſeq.¶ Opp.de.l.ſi plures dolo,ſ.de dolo.Sol. vt in gl.¶ Op.de.l.ſi ſeruus non ſit.ſ.de inter.ac.& de.l.ſi plurĩũ. in prin.ſ.de noxa.act.Solu.ibi oriebatur actio ex quaſi delicto. hîc ex quaſi contractu.vt no.gl.fami.erc.l. is conſequenter.§.ſed & cum monumentum.Prætereà intelligas ꝙ patronus habeat falcidiam & vltra illam portionem ſibi debitam : ſed vna parte debet eſſe contentus,vt.l.j.§.interdum.j.ſi cui plus q̃ per.l.fal.

LEX XX.

Si eadem. In ſpecie prefertur ille cui ab inſtituto relicta eſt.h.d.hęc.l.non ſunt alia pro nunc.

SVMMARIVM.

1 *Hæreditas materna ſecundum iſta tempora querebatur patri.*

LEX XXI.

b 1 **Si filius.** b Actio ex hoc edicto cõpetit cõtra patrẽ ꝗ ex pſona filij omiſit ex teſtamẽto & adiuit ab inteſt.h.d.¶ Not.hũc† caſum,ꝙ hęreditas materna ſecũdũ iſta tẽpora q̃rit̃ patri.licet qdã dubitauerint,vt ĩ gl.ſ.ti.ĩ.l.is q.§.fi.¶ Itẽ no.ꝙ hîc dici ꝙ pater omiſit cauſam teſtamẽti:intellige filio nolente.ne contradicat. d.l.is qui hæres.§.fi.ſ.tit.ĩ.

LEX XXII.

Si in teſtamento. Per hoc edictũ nõ conſeruant̃ ea quæ per ſe poſſunt ſubſiſtere & neceſsitate aliorũ aditionẽ non expectant.h.d.¶ Opp.titio adeunte abinteſta.videtur extare conditio inſtitutionis meuij:quia titius heres c eſt.Sol.nõ eſt hęres ex teſtamento.Iſta verba c debent intelligi ſi hęres erit.ſ.ex teſtamẽto.ita dicit glo.quam vide & no.Si quis tamen hæres eſſet per contratabu.extaret conditio,vt.l.in cõditionibus.§.ſi patronus.j.de cõdi.& demõ.facit ad iſtã legẽ.l.ſi qs cũ teſtamentũ nullũ.de iure codi.¶ Oppo.qa ſemper põt impu tari teſtatori culpa , ſi legata nõ repetijt ab inteſt.& ſic nunquã habebit locum hoc edictum.Sol.vt in glo.tu dic ꝙ ratio text.eſt d optima.Nam hereditatẽ poteſt accipere à ſeipſo d nec expectat aditionem alterius.& eodem modo quando hæreditas & libertas ſimul iuncta eſt,vt.l.ſed & ſi ſub cõditione.in fine.ſ.de hære. inſti.imputandum eſt ergo teſtatori ſi talia dependere facit ab inſtitutione alterius.legata verò & libertas ſimplices nõ poſſunt aſſumere vires à ſeipſis,vt.l.legatum.§.j.de leg.j.Itẽ nec ab inteſtato debentur niſi hæreditate ab inteſtato adita , vt.l.ij.de fideicommiſſa.lib.& inſti.de eo cui liber . cauſa bo.addi.&.l.vlti. C.de ma.teſt.& ideo cum de neceſsitate pẽdeat ex aditione alterius non poteſt imputari defuncto ſi relinquitur aditio inſtituti, & hoc voluit dicere iſte tex.ibi,quia aliter quàm ab hærede &c.

Si quis. Legatũ ſubſtituto in inſtitutionis defectũ cõſeruat̃ per hoc edictũ.h.d. ¶ Oppo.ſ.eo.de.l.ſi non ſolus.§.j.ſolu.hic omiſit ex iuſta cauſa,vt text.dicit.¶ Oppo.ſ. de.l.proxi.vbi relicta ipſi inſtituto nõ cõſeruantur.Solu.hic fuit relictum in inſtitutionis defectum,ibi loquit̃ in relicto libertatis quod põt vires aſſumere ex ipſius propria aditione , vt ibi dixi.

LEX XXIII.

e **Si filius.** e Inſtitutus omittẽs*boñ. poſſ.*cõtratabu.ſibi competentẽ beneficio præteriti omnibus ad integra legata teneẽ.h.d. ¶ Op.ꝙ nõ debeant̃ legata omnib⁹,ſed exceptuatis perſonis, vt.l.quia aũt.§.j.ſ.eo.Solu.hic loquit̃ in filio inſtituto qui habet cõtratab.ex perſona alterius.ibi,in emãcipato qui habet cõtratab.ex propria perſona nõ alterius : ideo nõ tenetur ad legata omnibus,vt.l.nonnunq̃.j.de leg.pręſtan.ergo ſi omittit nõ teneẽ omnibus:quia eis nõ facit iniuriam.Sol.ibi loquit̃ q̃ pręteritus petit contratab.& diminuit partem inſtituti . hîc verò nõ petijt vel petẽdo diminuit.¶ Vltimò gl.hîc intrat materiã qualiter teneat̃ ad legata ille q venit per cõtratab.idẽ no.in.l.& ſi cõtra.ſ.de vul.& pu.ſubſt.&ĩ.l.vlt.j.de leg.ij.dicã ĩ.l.nõnũq̃.j.de leg.pſtã.

SVMMARIVM.

1 *Pupillus qualiter teneatur ex facto tutoris.*

a ¶ Quãuis.in prin. Et eſt in ar.ſecũdũ Bal.ꝙ q non eſt in poſſeſsione omniũ rerũ bñficij ſed aliquarũ dicit̃ eſſe in poſſeſsiõe bñficij. Andr.Barb.

POMATES.

b ¶ Si fili⁹.not.hunc caſum.idẽ no. Bar. in.l.is q hęres.§.fin. in.ij.col.ſ.eod.ti.& l.j.in.ij.colũ.C. qui admit.

c ¶ Iſta verba . tenẽ mẽti iſtã gl.ad hoc ꝙ iſta verba ſi titi⁹ hęres erit,intelligũtur ſi hęres erit ex teſtamẽto . de quo eſt caſus in.l.in cõditionib⁹.§.ſi patro n⁹.j.de cõdi.& demon And.Barb.

d ¶ A ſeipſo. Vide Bart.in.l.poſt diuiſionem.C.de iu.& fac.igno.circa medium.

e ¶ Si filius.in prin. Ex hoc text. not. Bald.ꝙ fictus ciuis gaudet priuilegio veri ciuis,ſicut fict⁹ hęres ex teſtamẽto gaudet priuilegio veri hæredis.qa nõ refert.vide quę no taui plenè ad Bal. in.l.ſi ruffin⁹.C.de teſta.mi.ad Bar.in l.ſi is q pro emptore.ff.de vſucapio. & vide Bal.in.j.cõſtit.fforum.Andrę. Barba.

LEX XXIIII.

SI dolo. Pupillus ex hoc edicto non tenetur, niſi in eo quod ad eum peruenit ex facto tutoris.idem dic in adulto.h.d. ¶ Oppon . quòd pupil.ex dolo tuto.teneatur inſolidum , vt.l.polla.C. de his quib.vt indig.&.l.illud . ſuprà de euict.Gloſſ.notabiliter diſtinguit tres caſus,ſcilicet,aut deliquit contrahendo:aut delin
a quendo,aut in medio.circa iſta[a] vide gloſ.& not.eam. ¶ Dicitur in lege noſtra quòd ex delicto tut.pupillus tenetur quatenus ad eum peruenit.imò videtur ꝙ inſolidum,vt.l.illud.ſuprâ de euictioni.&.l.polla.C.de his quibus vt indig. Timore huius contrarij eſt facta gloſſ.hîc,quæ dat vnam diſtinctionem, & vide eam quia ſingularis eſt:& incipit,dic ſecundùm Ir.&c.Et id quod dicit gl.aut eſt medium inter hoc:libenter vellem ſcire quid eſt dicere:qa neſcio videre ſi vellet dicere mediũ eſſe inter hanc legẽ, vel quaſi contrahẽdo,vel quaſi delinquendo.illud non eſt bene dictum per.d.l.polla.vbi in quaſi cõtractu loquitur,& tñ pupillus inſolidũ tenet̃:& ſi gl.ſic intellexit,nihil eſt dicere.qđ videt̃ propter materiã in qua ſumus. Præterea.l.j.§.hoc edicto quam allegat, loquitur expreſſè in delicto:non ergo video quid dicemus.& dico quòd quantùm ad hanc.l.poſſumus de facili reſpõdere : quia hîc loquitur de dolo tuto.qui non eſt punibilis . circa perſonam eius ad quem nihil peruenit.Ita vidiſtis in.l.ſi quis pecuniam.ſuprà,eo.illa ſolu.non ſufficeret.Nam qñ aliqua perueniunt ad pupillum,ipſe pupillus debet teneri inſolidum propter dolum tutoris , vt.l.& ſi non totam.ſuprà eodem.& ſic propter dolum tutoris inſolidum per.l.allegatam in iſta glo.neſcio ergo quid velit dicere medium &c.dico ergo ꝙ pupillus tenetur inſolidum.tñ in effectu tenet̃ inquantũ ad eum peruenit : quia pro reſiduo liberat̃ cedendo actio.contrata.vt.l.vlt.ſuprà de admini. tut.& quod not.in.l.j.§.ex hoc edicto.j.ne vis fiat ei* qui in poſſ.
1 miſſ.eſt.Iſtam† ergo materiã qualiter pupil.teneat̃ ex facto tut. Breuiter quantùm ad propoſitum aſſumo duo verba.quia qñq; tutor delinquit nõ gerẽdo pup.negotia:& tũc pupil.nõ tenet̃,vt l.neq; interdicto.de reg.iu.& ibi no.Qñq; delinquit gerens negotia pupilli : & tunc aut colludendo commiſit delictum in negotijs pupil.& tunc non tenetur, vt.l.meminerint.C.vnde vi.licet glo.parua aliud innuat,& non bene. Quandoq; cum aduerſario non colluſit:& tunc aut pœna non poteſt ęquè cadere in tutorẽ ſicut in pupillũ:quia erat pœna amiſſionis alicuius iuris:& tunc illo caſu tenetur pupillus,vt.C.de his quibus vt indig.l.polla . licet â tutore poſſet recuperare,vt ibi.Quandoq; pœna ęquè poteſt cadere in tutorem ſicut in pupillum.& illo caſu dico ꝙ pupillus tenetur inſolidum:tñ in effectu non fieret exactio contra pupillum,niſi inquantũ ad eum peruenit.& pro reſiduo liberabit̃ cedẽdo actio.cõtratab.vt.l.illud.ſuprà de euic.&.l.j.§.hoc edicto.j.ne vis fiat ei.& hîc.& ſuprà de admi.tu.l.vlt.per quam iſte declarantur quas videbitis.

POMATES.
a ¶ Circa iſta vide. Et gl.huius.l.no.qa eſt ſin.& pro intellectu ei⁹ vide Bal. in.l.j.§ . ſi procurator.ſuprà ſi quis ius di. nõ obtẽpera.& in.l.fi.§.fin.de tempo.app.vbi dicit ꝙ Placen . tenet medium per iſtam gl. vide ibi.

POMATES.
b ¶ Iulianus . Vide Are.cõſi.clx.in vltimo dubio.

c ¶ Item ſcias.Adde Barto.in.l.j. in.ij.q. prin.de vul.& pu.

LEX XXV.

QVi ſeruus. Qui omittit ex inſtitutiõe ſua, & adit ex ſubſtitutione ſerui hoc edicto tenetur.hoc dicit.& iſta.l.declaratur.vt in l.proxima.

SVMMARIVM.

1 *Dolus præſumitur eoipſo quòd quis omittit capere ex inſtitutione : & capit ex ſubſtitutione alterius.*
2 *Habere ex inſtitutione eſt honor: & ibi ponitur ratio.*
3 *Substitutus coniuncto cuius mortem expectare eſt durum,quod nõ ſit idem quod in patre ſubſtituto filio.*

Hæc lex eſt generalis ad omnes parentes.

d ¶ Opp.Vide Bal. in rub.& in.l.j.in.j. oppo.C.eo.

LEX XXVI.

b IVlianus. [b]Qui omittit ex inſtitutione & ſibi quærit ex ſubſtitutione, tenetur hoc edicto,niſi ſit ſubſtitutus filio ſuo . & relicta ex ſubſtitutione prius defalcantur.hoc dicit,& eſt noſtra lex magiſtralis.Primò loquitur quãdo alicui eſt ſubſtitutus filius qui eſt in eius poteſtate.Secundò quando ecõtra filio eſt pater ſubſtitutus.ſecunda ibi , deniq;.prima ſubdiuiditur.nam primò dicit habere locum edictum.Secundò quę legata prius defalcentur.ſecunda ibi,ſed ſi varia. ¶ Item prima ſubdiuiditur:quia primò ponit dictum.ſecundò rationem.ſecunda ibi,quoniam &c.Primus caſus eſt clarus. ¶ Ad euidentiam verſicu. quoniam debes ſcire quòd ſubſtitutio vulgaris comprehendit duos caſus , ſcilicet ſi hæres eſſe noluerit vel non potue-
c rit , vt.l.cum proponas.C.de hæredi.inſtitu . Item ſcias [c] quòd ſubſtitutio vulgaris confertur in caſum quandoque diſplicibilem teſtatori: vt ſi filius ſuus moritur , vt.l.quamuis.C.de impube.& ali . ſubſtitu. ¶ Nunc ad propoſitum contra ſupradicta poſſet opponi:& videtur quòd potetit omittere ex inſtitutione & amplecti ex ſubſtitutione ex prẹſumpta voluntate defuncti. Reſpondet iuriſconſul.ꝙ hoc non eſt verum.nam filius ſubſtituitur patri in caſu.hoc eſt ꝙ ſi contigerit ꝙ pater eſſe noluerit vel quòd non potuerit,non ꝙ ſibi placeat ꝙ vellet:vel ꝙ per teſtatorem detur ſibi hæc poteſtas.h.d. ¶ Sequitur verſi.ſed ſi varia.hîc ponit Dy.caſum ſic. Teſtator habebat.xx.in bonis. Primo loco aliquem ſcilicet patrẽ inſtituit & ab eo legauit titio.x. Item ſubſtituit filiam,& ab ea legauit.x.ſempronio:ita ꝙ legata in vniuerſo excedũt dodrantẽ.quæritur de quo legato ſit detrahenda falcidia? Rñdeo.prius de legato relicto â filia. ¶ Sequi
d tur verſi.deniq;.iſta pars eſt clara cũ declaratione gl. ¶ Oppo.[d] dando ſubſtitutum vulgarem facit de ſuo volũtarium,vt.l.ſi filius hæres.ſ.de libe.& poſthu.&.l.papiñ.§.quarta.ſ.de inoff.teſtamen.Sol.ad verum quãdo teſtator ſubſtituit filio ſuo de quo ſecundùm votum parentum nõ videtur intellexiſſe ſi hæres eſſe nõ poſſet:vt ſic decedat antèquàm teſtator.ſecus ſi extraneo ſubſtituit,vt hîc in princ.ſ.l.proxi. ¶ Oppo.ſ.eo.de.l.j.§.ſi proponatur.Solu.ibi ſubſtituit eundem ſibiipſi,vnde nõ poteſt intelligi in illum caſum ſi hæres eſſe non poſſet:quia ſi non poſſet eſſe ex inſtitutione,nõ poſſet etiam eſſe ex ſubſtitutione. & ſic in eius liberam voluntatem conferre videtur. ¶ Oppo.ſ.de acquiren.hæredi.de.l.ſi ſolus.vbi dando ſubſtitutum pro parte nõ facit eum qui erat neceſſarius in illa parte voluntarium. Sol. ibi erat extraneus inſtitutus:& ſic per ſubſtitutũ non videtur aliud induci:vt hîc. Vel aliter.hîc eſt neceſſarius propter vnam partẽ quam agnoſcit quæ trahit ad ſe aliam:ſed nunquam teſtator videtur prohibere ne vna pars aliam ad ſe trahat.niſi hoc manifeſtè dixerit,vt.l.quoties.§.ſi duo.de hæred.inſtitu.ſed ſubſtituendo hîc manifeſtè non dicitur:imò nullo modo dicitur , ergo &c. Circa materiam huius legis diſtinguam plenè.j.eodem.l.vltima
1 in tertio principali membro. ¶ Vltimò ex hac.l.nota† duo. Primum quòd dolus præſumitur eo ipſo quòd quis omiſit ex inſtitutione:& capit ex ſubſtitutione alterius:vt ibi, non enim caret
2 dolo &c.Secundò† quòd habere ex inſtitutione eſt honor,& ex
e hoc colligitur ratio[e] quare filio debet relinqui legitima iure inſtitutionis:ſcilicet quia honorabilior titulus eſt:vt hîc.Item eſt alia ratio:quia vtilior propter ius accreſcendi,vt.l.quoties.§.ſi duo.ſ. de hæredi.inſti.Item quia ex ſeipſo poteſt ſubſiſtere,non expe
3 ctata alterius aditione,vt.l.ſi in teſtamento.ſ.eodem. ¶ †,Quæro quid ſi ſubſtitutus eſſet quis alteri ſibi coniuncto cuius mortem expectare eſſet durum:an idem præſumemus quod in patre ſubſtituto filio? Et videtur quòd ſic,vt.l.cum tale.j.de condi. & demon.contrarium puto:quia hæc.l.ſolùm loquitur quando votum parentum repugnat. Et aduerte :quia hæc lex generalis eſt ad omnes parentes, ſiue habeant̃ in poteſtate ſiue non , hîc non ſunt alia dicenda.

POMATES.
e ¶ Colligitur rõ.de iſta rõne vide Feli. in.c.ſuper literis.de reſcrip.ẏ.regula fallit.in.ij.colum.

LEX XXVII.

MAter. Dubium huius legis erat : quia filij hæreditas videbatur quodammodo debita matri:& ideo ſi in eo grauatur, videtur habere iuſtam cauſam repudiandi.l.excuſatus.ſ.eo.quod duplum tollit.hoc dicit.

In ſententiam. Qui non implet cõditionem poteſtatiuam directam : & adit ab inteſtato non tenetur hoc edicto.h.d.

In eum. Tertius poſsidens ab inteſtato tenetur ſi cum inſtituto participauit fraudem.h.d.

LEX XXVIII.

SI ſeruum. Qui habet pretium, videtur habere hæreditatem: ideo relicta à ſe præſtare tenetur.h.d.

Inſtitutus. Fideicommiſſa vniuerſalia conſeruantur per hoc edictum,ſalua trebellianica.hoc.d. ¶ Oppon.quòd iſte habet aliquod remedium:ſcilicet compulſionis,vt.l.nam quod.§.qui compulſus. &.l. quia poterat infrà. ad trebel.&.l.ſi quis omiſſa.ſ.eodem.Solutio,vnum iſtorum nõ tollit aliud:quia diuerſi ſunt effectus.Item quia ex vno detrahitur trebel.ex alio non.

LEX XXIX.

QVi omiſſa. Per hoc edictum conſeruantur libertates:ſaluo iure patronatus.h.d.

SVMMARIVM.

1 *Intentare actionem ex hoc edicto.an quis ualeat,quomodo ſcitur?*
2 *Omittens ex teſtamento,ut poßideat ab inteſtato,quando teneatur inquantum & qualiter?*
3 *Omittens hæreditatem ex teſtamento ut alius poßideat ab inteſtato: quomodo teneatur?*
4 *Omittens adire ex teſtamento,ut ſubſtitutus habeat,quando teneatur hoc edicto?*

Omittens

5 *Omittens contratabu. ut habeat ex testamento quando teneatur? remißiuè.*
6 *Omittens ex institutione uel substitutione, ut habeat iure accrescẽdi quomodo teneatur?*
7 *Primus legitimus si omisit ut ueniat ad sequentem, an teneatur?*
8 *Veniens ab intestato si ut filius omisit, & uult uenire ut legitimus, habet locum hoc edictum.*
9 *Filius præteritus qui potest uenire secundùm tabulas & adijt ab intestato, non tenetur hoc edicto.*
10 *Tabulæ pupillares & tutelæ dationes per hoc edictum conseruantur.*

LEX III.

a QVi omissa. [a]Qui omisit ex testamento & possidet aliquo iusto titulo inter viuos, non tenetur hoc edicto. hoc dicit. ¶ Oppon. de. l. j. §. non quærimus. & l. quia autem. §. non simpliciter. s. eodẽ. Solu. intellige hoc in titu. vero, non ficto vel per collusionem habito: quia talis titulus non procedit, vt in contrarijs.
1 ¶ Quæro† quomodo sciam vtrùm possum intẽtare actio. ex hoc edicto vel non? Respon. fient interrogationes sicut in petitione hæreditatis. Nam primò interrogabo eum si est hæres ex testamento. si dixerit sic: planum est, quia conueniam eum actione directa ex testamento. si dixerit non: sed se repudiasse: tunc quæritur an aliquid de dicta hæreditate possideat? & si dixerit ꝙ non: tunc quæritur an repudiauit accepta pecunia vel non. si dixerit ꝙ non accepit pecuniam non est remedium contra eum, nisi de mendacio conuincatur, vt. l. fina. de rei ven. & l. si quis pecuniam. s. eo. Si verò dixerit se possidere aliquid: tunc queritur an ex aliqua causa. si allegauerit aliquem iustum titulum, non est remedium contra eum, nisi conuincatur de fictione vel collusione, vt hìc. Si nullum titulum allegauerit, sed dicit se possidere pro hærede vel pro possessore: tunc quæritur ex qua causa repudiauit, & si iustam allegat, non est remedium contra eum, vt l. quia autem. §. non simpliciter. s. eod. si nullam allegauerit, tenetur ex hoc edicto. ¶ Vltimò Dyn. reassumendo istam materiam ponit vnam suam distinctionem quam Cyn. recitat de verbo ad verbum. C. eodem. l. prima. quæ distinctio minus bene ordinata est & in multis membris defectuosa. Vt autem ista materia tibi clarè liqueat distingue plenè quatuor casus. Primò quando quis omittit ex testamento, vt ipse possideat abintestato. Secundò quando quis omittit ex testamento, vt alius possideat ab intestato. Tertiò, quando omittit ex testamento, vt habeat substitutũ. Quartò, quando omittit *bon. poss.* contratabu. vt habeat ab intestato. † Circa primum
2 dic aut omittit non implendo conditionem aut repudiando. Primo casu, aut erat conditio potestatiua & facilis, & tenetur sicut si esset institutus purè & repudiaret. vt. s. eodem. l. prima. §. qui sub conditione. aut erat grauis & onerosa: & non tenetur. quasi ex iusta causa omiserit, vt. s. eo. l. mater. §. j. Secundo casu qñ omisit repudiando eam ex iusta causa: non tenetur hoc edicto, vt. s. eo. l. quia autem. in principi. & §. non simpliciter. & ibi istos casus explicaui. aut sine iusta causa: & tunc aut possidet aliquo titulo inter viuos: aut pro hærede: aut nullo titu. si aliquo titulo inter viuos: & tunc aut iste titulus erat iustus & non tenetur, vt hac. l. & s. eo. l. prima. §. non quærimus. Aut titulus erat iniustus & fictus, & tenetur acsi titulum non haberet, vt. d. §. non quærimus. & argu. s. eo. l. quia autem. §. non simpliciter. s. de petitio. hære. l. nec vllam. §. j. & ij. coniuncta. l. cum enim. s. eo. Si verò possidet titulo pro hærede, aut tanq̃ hæres alterius q̃ illius ex cuius testamento repudiauit non tenetur: quia nec petitione hære. posset conueniri, vt not. s. de petitio. hære. l. nec vlla. §. Neratius. aliàs est. l. & incipit. etiam, licet quidam damnent illam glo. aut possidet pro hærede ex cuius testamento omisit: & tunc aut quæris an teneat̃ ad ea quæ possunt per se subsistere: aut ad portionem hæreditatis relictam directo, & non tenetur, vt. s. eodem. l. si in testamento. Aut quæris an teneatur ad ea quę per se subsistere non possunt: & tunc aut est relictum taliter ꝙ ex testamento non daretur petitio hære. adita. vt causa conditionis implendæ, & non tenetur. vt. s. eod. l. si quis sub conditione. licet glo. aliter innuere videatur in casu. l. quia autem. §. penult. sed ibi reprehendi eam. aut daretur petitio si ex testamento adita fuisset: & tũc aut ille qui vult petere est in simili culpa: quia potuit adeundo consequi, & non tenetur omittens, vt. l. quidam titium. l. si in testamento. §. fi. & l. si non solus. §. j. s. eod. & ista haberent locum in quolibet ex infrascriptis casibus: ideo in eis non repetã. aut culpa non potest illi imputari: & tunc talis omittens tenetur, vt. l. j. in prin. s. eo. Sed inquantùm & qualiter est aduertendũ. Dico ergo aut legata non fuerunt repetita ab inte. aut fuerunt. Primo casu, aut ipse solus possidet tanquàm hæres: & tũc ipse tenetur insolidum etiam si modicum possideat, vt. s. eo. l. & si non totam. idem dic si dolo desijt possidere vel dolo desijt apprehendere possessionem, vt. s. eod. l. j. §. non quærimus. quod intellige vt ibi. De hæreditate verò eius dic vt. s. eo. l. de libertatibus. §. j. aut possidet ipse, & alius tanquàm hæres ab intestato: & tunc aut ille alius non fuit substitutus, aut fuit primo casu, aut non participauit fraudem cum ipso omittente, & hoc constat, & non tenetur. aut participauit: & tũc aut ille omittens recipit pretium: & quilibet tenetur insolidum: aut non recipit, & quilibet tenetur pro parte hæreditaria. & hæc omnia probantur in. l. si non solus. s. eod. in prin. aut dubitauit vtrùm participauerit fraudem, aut non: & tunc puto ꝙ non præsumitur, nisi probetur, vt. l. quoties. §. qui dolo. de proba. quod probatur, si hæredi persuaserit, vt. l. j. §. persuadere. ff. de seruo corru. vel aliter procurauerit vt fieret, vt. s. eo. l. quia autem. §. si patronus. si verò ille alius fuit substitutus qui similiter possidet ab intestato. & omisit ex testamento: & tunc aut queris de legatis relictis separatim à quolibet: aut de relictis communiter ab vtroq;. Primo casu quilibet tenetur de suis, vt. l. si non solum. §. fin. s. eo. quod intellige esse verum si erant relictę res diuersæ seu quãtitates. si verò eadem species, prefertur ille cui relictum est ab intesta. vt. s. eo. l. si eadem res. si verò erant res relictæ communiter: possent legatarij conuenire quem vellent, vt. s. eo. l. si ab instituto. Secundo vero casu principali quando scilicet legata fuerunt repetita ab intest. tunc illa debentur: tamen relicta in testamento debent prius solui secũdùm ordinem datum. s. eo. in. l. quia autem. in prin.
3 & hoc de primo. ¶ Circa secundum† quãdo omisit ex testamento, vt alius possideat ab intesta. distingue aut ille alius non erat institutus nec substitutus ex testamento: aut erat institutus in testamento: aut erat substitutus & repudiauit. & postea substitutus omisit, vt ad institutum redeat: quia erat successurus ab intesta. Primo casu dic vt dixi in. l. licet. s. eod. Secundo casu quando substitutus possidet ab intesta. omittente instituto: tunc aut institutus accepit pecuniam vt omitteret: & substitutus tenetur suis: & institutus suis. omnes verò legatarij quemlibet possunt insolidum conuenire, sicut si vterq; possideret, vt. l. si pecuniam. & l. si non solus. §. fi. & l. si ab instituto. s. eo. nec hìc fit prius discussio possessoris, sicut. s. in. l. licet. ratio: est quia mitius agit lex cum substituto. qui etiam omnia onera sustinet q̃ cum alio qui nõ habet onera, nisi solius eius qui ex testamento omisit, vt dixi in. l. si non solus. §. fi. s. e. si verò omisit sine pecunia, solus substitutus tenetur ad omnia, vt. d. l. si non solus. §. fi. Tertio verò casu qñ institutus solus possidet ab intesta. omittente postea substituto: tunc aut substitutus omisit pecunia accepta. & tenet̃ institutus & substitutus. vt. d. l. si nõ solus. §. fi. prius tñ discutit̃ possessor q̃ recipiens pecuniã, vt. d. l. licet. s. e. & no. in. d. l. si nõ solus. cessat enim rõ supradicta, cũ iã erãt omnia onera substituti. aut nõ recipit pecuniã: & similiter ipse institut⁹ possessor tenet̃ ad omnia, vt. l. si nõ solus. in fi. prealleg. Itẽ in omnibus casibus in q̃bus dixi legata cõseruari p hoc edictũ, intellige cum sua causa, vt cõditionalia, si impleta fuerit conditio, si sub modo, vt impleatur modus. vt. l. quia aũt. §. fi. s. e. Item si deberet detrahi falcidia detrahit̃, vt. l. quia autem. in prin. & l. duo. §. admonẽdi. s. eo. & C. eo. l. fin. & l. j. §. ad eos. ad. l. fal.
4 & hoc de secũdo. Circa tertiũ qñ omittit̃ vt habeat substitutum, distingue aut erat substitutus ipsemet sibijpsi & nõ tenet̃ hoc edicto: q̃a vr̃ facere ex dispositiõe defuncti, vt. l. j. §. si proponat̃. s. e. aut erat substitut⁹ ali⁹: & tũc aut ille ali⁹ erat in ptãte primi omittẽtis, & sic ad ipsum reuertit̃: & hoc edicto tenet̃, vt l. cui seru⁹. & l. iul'. s. e. aut nõ erat in ptãte ei⁹: & tunc aut substituit descẽdẽti ex se & nõ incidit in edictũ. vr̃ enim hoc pmisisse testator qd' apparet: q̃a facit de suo volũtariũ, vt. l. si fili⁹ hr̃s. s. de lib. & posthu. & no. s. de inoffi. test. l. papiñ. §. quarta. & p rõnẽ q̃ ponitur. s. e. l. iulian⁹. §. fi. aut est substitut⁹ extraneo: & tũc aut substituit aliquã ex descẽdẽtibus substituti. & idẽ est dicẽdũ vt. d. l. iul. in fin. s. eo. Aut substituit extraneo: & tũc aut omittẽs omisit bona fide & sine fraude: & nõ tenet̃ substitut⁹: nec ipse ex hoc edicto vt. s. eo. l. si q̃s omissa. aut hoc est factũ in fraudẽ: & tũc aut in fraudẽ omittẽtis quẽ substitut⁹ ignorauit. & idẽ, quia nõ tenet̃, vt. l. quia aũt. §. si patron⁹. in fi. s. e. & C. eo. l. j. & no. in. l. si quis omissa. facit. s. e. l. mater. §. fi. aut participauit fraudẽ & tenet̃ ipse & omittẽs, & ẽt teneret̃ si accepisset pecuniã: sed an possessor prius discutiat̃, distinguẽdũ est: aut substitut⁹ habet onera sua & nõ debet discuti possessor. aut non habet: & tũc debet discuti, vt. l. si q̃s pecuniam, & ibi nota. & l. si nõ sol⁹. §. fi. s. eo. & dixi in p̃cedẽti articulo. & dico etiam ꝙ qñ substitut⁹ sol⁹ tenet̃, prius debẽt solui legata relicta ab instituto, vt. d. l. iul'. s. eo. & idẽ vr̃ dicendũ de legatario q erat grauat⁹ fideicommisso, vt si p̃curat vt omittat̃ ex testõ, & veniat ab intesta. ad eum teneat̃ hoc edicto, sicut substitut⁹, vt
5 s. eo. l. si q̃s pecuniã. §. q̃q̃. & hoc de tertio. ¶ † Circa quartũ qñ omittit contrata. vt habeat ab intestato, vt. s. eod. l. quia autem. §. pe. quod examina vt ibi.
6 ¶ Quæro quid si omisit ex institutione vel sub-

✠ POMATES.
a ¶ Qui omissa. Vide Are. consi. clx.

stitutione vt habeat iure accrescendi secũdũ ea q̃ dixi in.l.si tu ex parte.s.ti.ij. Videt̃ ꝙ nõ possit habere locũ hoc edictũ:qa nõ interest.cũ portio caduca accrescat cũ onere suo,vt.l.j.§.ꝓ secũdo.&.§.in nouissimo.C.de cad.tol.Sed certè imò põt interesse,ꝑ ea q̃ dicũtur de contributione.j.ad.l.falci.l.j.§.id quod ex substõne &.§.sequẽti & vt sic vigore hui⁹ edicti soluãtur,acsi ex institutione adiuissent,vt.l.qa aũt.s.eo.in prin.& idẽ vr̃ dicẽdũ si omitteret̃ vt ali⁹ habeat iure accrescẽdi.

7 ¶†Quæro qd si omittat prim⁹ legitimus,vt veniat ad sequẽtẽ legitimũ.Certè hoc fieri põt in necẽ legatorũ.vt.l.j.§.fi.de leg.iij.& ideo oĩa quę dicta sunt qñ omittit institut⁹,vt veniat ad legitimum.possent hîc dici eadẽ ratione.

8 ¶†Quero quid si veniens ab intestato vt filius omisit ex illo capite,& venire vult vt legitimus,quod fieri potest, vt.l.j.§.quibus.de succes.edi. Rñdeo locũ esse huic edicto ea ratiõe,si hoc esset factũ in necẽ legatorũ, vt puta si erãt relicta nominatim ab vno capite:al's gradu & ipse repudiauit ab illo & adiuit ex sequẽti.

9 ¶†Quero qd de filio preterito q põt adire *ꝑ bor. pos.*secundũ tab.vt.l.filio.de iniusto rupto & irri.testa.an si adeat ab intest.teneat̃ hoc edicto? Rñdeo non.iustã enim causam habuit,vt.s.eo.l.excusatus. quod intellige,si nihil fuit sibi relictũ iure institutionis.aliâs secus hodie,vt ibi dixi.

10 ¶†Quero cum per istud edictũ conseruent̃ legata & fideicõmissa vniuersalia & particularia,vt per totum titu.&.s.eodẽ.l.si seruum.§.primo.institutiones verò directæ non conseruant̃,vt.l.si in testamento.s.eod.Quid erit de tabu.pupilla. Rñdeo illæ conseruabuntur.text.est nota.in.l.ij.§.planè.s.de vulga.& pup.substi.facit.l.nam quod.§.si quis cõpulsus.ad trebellia.eadẽ rõne dico conseruari tutelarum dationes:sicut etiam conseruant̃ per authẽ.ex causa.C.de libe.prete.vt in authẽ.vt cũ de appel.cogno.§.sinautem hęc obseruata non fuerint:& hîc sit finis huius distinctionis.

De senatuscõsulto Syllaniano & Claudiano, & quorum testamenta non aperiantur Rubrica.

SVMMARIVM.

1. *Domestici dicuntur qui sunt de agnatione.*
2. *Pestis nulla est mortalior ad nocendum quàm familiaris inimicus.*
3. *Domus pro edificio ponitur.*
Item pro agnatione:item pro familia, & pro omnibus descendentibus ab uno stipite.

LEX I.

Cum aliter. Hîc ponit cãm quare factum fuit hoc edictũ.

1 ¶†Not. ꝙ domestici dicunt̃ qui sunt de familia.& facit ad repellendos testes tãq̃ domesticos,vt.l.etiã,C.de testi.&.l.respiciendũ.§.furta domestica.infrâ de pœnis.

2 ¶No.secundò†ꝙ nulla mortalior pestis est ad nocendum q̃ familiaris inimicus.

3 ¶Quero dicitur hîc †domus qualiter intelligatur.Glo.dicit de ipso edificio quod est cuiq; tutissimum refugium,vt.l.pleriq;.ff.de in ius vocã.sed hęc expositio non congruit huic literę : quia senatusconsultum illud habet locũ etiam domino occiso in villa vel in itinere , vt.j.ea l.§.si quis in villa.&.§.seq.vñ reperio ꝙ Ia.de are.exponit domus,[a] id est agnatio:quę expositio est: notabilis:tamen non congruit literæ quę habet locum etiã in his occisis qui nõ sunt de agnatione.*vt probatur*.j.e.l.§.si vir.&.§.dñi.vnde exponitur domus id est familia simul habitans in eadem domo, vt.j.e.l.§.si vir.facit ad hanc expositionem.C. ne lice.poten.l.j.&.C.si rector prouin.vel ad eum perti.l.j.& j.de alimen.& ciba.lega.l.cum vnus.in princ.in partibus verò Tusciæ accipitur domus.i.pro omnibus descendentibus ab vno stipite.de quo dixi in.l. pronunciatio.§.familiæ.de verbo.signifi.

SVMMARIVM.

1. *Possessor bonæfidei quando habeatur loco domini?*

b Domini. [d] ¶Opp.ꝙ q habet vsumfructũ cõtinet̃ appellatione domini,vt l.si postulauerit.§.de eo.j.de adul.Sol.ibi seruus torquet̃ pro vsufructuario:quia ibi erat in ei⁹ ministerio,quod in casu illo sufficit:nõ ꝙ vsufructuarius dicatur dñs.& sic cõcordat.

1 ¶Opp.nam † bonæfidei possessor habetur loco domini , vt.l.quoties.§.j.de noxa.act.&.l.magis puto.§.j.de reb.eorũ.&.l.si quis seruos.j.de leg.iij.Solu.bonæfidei possessor habetur loco dñi , vt ipse vel hæres eius non posit dicere se non dominũ:nec alius cuius interest,donec contrariũ probetur,vt.l.quidã in suo.in fi.ff.de cõdi.instit.&.l.titia.j.de solu.& ita loquuntur ista cõtraria, sed postquàm detegeretur ab alio quòd non sit dominus,loco domini non habetur.& ita loquitur hîc.

SVMMARIVM.

1. *Committentes delictum propter quod bona ueniant distrahenda:an creditor habens domum pignoratam potest illam defendere?*

c Seruus. [c] Inducit Iac.de are.†hunc.§.si aliquis cõmisit maleficium propter quod bona debẽt vendi seu distrahi,ꝙ creditor qui habet domum pignoratã non posset eam defendere:quia quó ad vindictam publicã perinde dicitur dñi,acsi non esset pignorata,vt hîc.ego puto contrariũ:nam creditores præferuntur pœnis publicis, vt.l.j.C.pe.fisc.cred.pre.lib.x. &.l. quod placuit.de iure fisc.Non obs.hæc.l.quia loquitur in seruo q delinquendo potest priuare dominum dominio suo. vt.l.j.§.quoties.de vi & vi armata.Vnde hîc ex delicto suo cõuenitur,meritò pręiudicat creditori: quia & domino posset præiudicare . aliæ vero res inanimatæ nõ dicunt̃ cõmittere delictum:& tene mẽti.[d]

e Serui. [e] ¶Nota ꝙ in legatis conditio existens non retrotrahitur pro hoc facit.l.si mater.§.eandem.j.de excep.rei iud.¶Opp.j.ad.l.falc.de.l.in ratione.§.j.glo.non sol.ibi soluam.quia verè ibi nulla est fictio.hoc examinaui plenè in.l. si is q pro emptore.de vsuscapionibus.licèt Dy. videatur dicere contrarium de regu.iur.c.j.lib. vj.in vlti.q.in contractibus secus , vt.l.potior.&.l.qui balneum.s. qui po.in pig.habe.

SVMMARIVM.

1. *Quod fieri debet de proximo habetur perinde acsi factum esset.*
2. *Occisus si fuerit quis me præsente & ipsum non adiuuante, quòd non teneor nisi sint particeps sceleris.*

f Sed in eo. [f] ¶No.ꝙ illud quod fieri debet

1 de proximo † habetur perinde acsi factum esset.¶Opp.de.l.iij.§.de his.j.eo.Solu. duo sunt videnda hîc.Primò an seruus puniatur.Secundò an torqueatur.Ad primum dico ꝙ non punitur:vt hîc.nisi aufugerit ante apertas tab.vt.l.contraria.Ad secũdum dico quòd potest & debet torqueri:quia etiam factus liber torquetur,vt.l.si exhęredatus.in fi.j.eo.tamen non est festinandũ ad eius

g tormenta,vt hîc.Item[g] iste.§.inducitur ad.q.[h] quòd

h si aliquis occidat aliquem me præsente & eum non

2 adiuuarem†cum possem:nõ teneor,nisi aliâs essem conscius vel particeps sceleris,vt patet hîc.& apparet per locum à speciali.in toto isto titu. si enim in seruo est speciale : ergo in contrarium est ius commune,hoc tangitur in.l .culpa caret per gl.de reg.iu.& per Dy.in.c.non est sine culpa.de reg.iur.li.vj.& per Gul.in.l.vt vim.s.de iusti.& iure.& facit quod dicam statim.j.ea.l.§.occisorum.

Domini. Facit pro pluribus dñis vnius castri qui habent plures vasallos,vt quilibet domini appellatione contineatur.

SVMMARIVM.

1. *Vasallus qua pœna punitur faciens aliquid contra dominũ, eadem tenetur si facit contra filium domini.*
2. *Estimum patris prodest filio etiam emancipato.*
3. *Filius emancipatus quàmuis non dicatur agnatus , tamen tenetur hoc edicto.*

1 Domini. Nota†quòd illa pœna quę imponitur vasallo si facit aliquid contra

---

a ¶Exponit dom⁹. Quid veniat appellatione domus, vide Bald.in hac.l.& moder.in repe.l.cũ acutissimi.C.de fideicom.

POMATES.

b ¶Dñi.Intellige vt per Ang.in rub.ff. de oper.no.in. viij. col.versi.vtrum.

c ¶Seruus.Si dom⁹ venit destruenda propter maleficiũ & sit pignorata,an creditor poterit obstare ne destruat̃, vide tex.in.l.res q̃.§.res autẽ.j. de iur. fis.qui hanc.q. decidit.& qd in vxore, an poterit impedire destructionẽ domus viri pro dote sua? vide hîc Ang. & Bal.in.l.pignus. C.de pigno . actio. Andr.Barb.

d ¶Tene mẽti. Vide Lud.Ro.& Cy. ĩ.l.pignoris.de pig. ac.& Bal.in.l. si do miniũ.C.de pign. & Bal.hîc,& in.d.l. pignoris.quid autẽ in inquilino ? vide Bal.ĩ.d.l . pignoris. & in.l.si noxale. de noxa.adde tu Ro. consi.cxxviij.

e ¶Serui not. singu. istũ tex.licet cõditio purificata trahatur retro nõ habet locũ in legatis.vide Dy.in.c.j.de regu. iur.in sexto.& in.l. quod dicit̃.de test. mi.& do.meum in l.fin.de dona.causa mortis.And.Barb.

e ¶Serui.Vide Bart. ĩ.l.si fili⁹.in prin.de verb.ob.& qualiter cõditio ĩ legatis trahat̃ retro.& ad intellectũ hui⁹ literæ vide Imo.post Ange.in.l.quęsitũ.§. si mihi seru⁹.de leg.j.

POMATES.

e ¶Serui.cõtra istũ text.est tex.l.iij.§.q fideicõ.vbi Bald.ff. de hęre.insti.secundùm ĩtellectũ quẽ dat in.l.quidã elogio in.viij.col.C.de iure delib.

POMATES.

f ¶Sed in eo.Et no. pro eo qui de proximo est rebãniendus:an interim poterit impune offendi vide Bal.in.l.eũ qui.s.de iud.

g ¶Itẽ iste.§.Et vide Bald.in.l.j.C.de ser.fug.& quod ipse no.in.l.raptores.C. de epi.& cler.& ĩ.c. j.§.homicidium.de pa.iu.fir.x. collatione & vide Bar.in.l. sed vtrũ.j.de parici.& sic no.ex isto tex.licet qs sit præsens non præsumit̃ dare auxilium.nisi eum associasset :.vt hîc dicit Bar. And. Barba.

h ¶Inducitur.ad qõ. facit quod no.Bar. in.l. metum.§.licet quod me.cau.& vide no.in.c.quanto. de sen.excom.

POMATES.

h ¶Inducit̃ ad quęstionẽ.vide Cepo. cõsil.xxxiiij.inci.si nũquam.in.iiij. co. & seq.

a ☙POMATES. ¶Si pater. Et vide Bar.in.l.si optio.j.de op.leg.
b ¶Si vir. Vna familia appellatur vna domus.& vide.l.tria onera.s.de excusa.tuto.
c ¶Aut Barto.est corruptus, aut sol.hec cõtinet merã calũniã: quia est de directo cõtra tex.hic adductum vbi dicit̃ seruum mariti in caput vxoris posse torq̃ri, diuus Traianus seruio quarto rescripsit. Quare solue melius vt per Bar.ibi. Alex. Loseus.

☙POMATES.
d ¶Nota primo, Vide Bolo.in repe.§.Cato.in.xij.col.in iiij.nota.de verbo.obli.
e ¶Intelligendũ est. Quando villa teneatur capere malefactorem.not.tamen quòd si non potest capere, teneatur denunciare.l.ij. Et ibi Bald.C.de his qui latro.occul.& ad hanc materiã vide omnino quæ notat Bartolus in l.ab omnibus.§.j.de legatis.j.& Bartolus infrà eodem.l.si quis.§.si maritus.
¶Addictos. Et vide Baldum.in.l.annus.C.de calumni.& in.l.j.C.de his qui latro.occi.ad materiam huius.l. adde not.per Bartol.in.l.si quis non dicam rapere.in iiij.colũ.C.de epis.& cleri.& in lege diuus.de cu.reo.& in.l.ne quid.de incen.rui.nauf.& omnino Bartol.in.l.iij.§.subuenitur.j.eodem.& Bald.& Ange.in.l.si ideo.hic alleg.adde videndũ Bald.super statuto Cremon̄.quo cauetur quòd villa teneatur ad denunciandũ malefactorem, aliâs teneatur ad emendam damni, si incendiũ datum, vel factum fuerit palam vel occultè in ipsa villa sup quo consuluit quòd licet non possit cognosci an humano facto de diuino ꝑuenerit incendium quòd tamen villa teneatur & est consil.xxxvij.j.vo.& vide pulchrum casum ĩ materia hac per Baldum consi.clxxiij.ij.vo. Item adde quòd stante prædicto statuto absentes à villa nõ

contra dominum, imponitur etiam si facit contra fi-
2 lium domini. Item † facit in argu.ꝙ libra seu cata-
strũ patris prosit filio siue in potestate, siue emãci-
pato: non autẽ alijs qui in eadem familia sunt: vt
alumnis familiaribus, & simi. ¶Vltimò quod hic
dicitur de dato in adopti.vel de recepto fortè hodie
immutatur in.l.cum in adoptiuis. C.de adoptio.
3 ¶†Nota etiã ꝙ filius emancipatus quamuis non
dicatur agnatus, vt.l.tutelas.de capi.dimi.tamen
tenetur hoc edicto: ideo nõ est bona expositio quã
facit Iaco.are.in prin.huius.l.dũ dicit, domus id est
agnatio.vt ibi dixi.

De matris. Quæro rationem huius.§. Dicit glo.quia filius nõ est de familia matris. Certe nec filius emãcipatus est de familia patris: & tñ cõtinet̃ hoc edicto, vt.s̈.proxi §.iõ intelligo hunc.§.qd' hic simul non habitabant in eadẽ domo.vt.j.ea.l.§.si vir.

☙ SVMMARIVM. ☙
1 *Medium an possit dari inter mortem.*

a Si pater. [a]Principiũ huius.§.videtur proba-
1 re, † quod in suo inter mortem &
aditionem sit medium.licet de hoc gloss. varient in
l.iulianus.ff.de condi.& demon.&.l.si alienum.§.in
extraneis.de hẹredi.insti.tamen quod dicitur debet
intelligi, scilicet quòd est medium de iure pretorio.
de iure autem ciuili nullum est medium, vt.l.prima.
§.qui sunt in potestate.s̈.titulo.j.dixi plenè in.l.vlt.
s̈.de conditio.institu. Secundum respon.huius.§.gl.
intelligit de filio emancipato: quia si esset suus, sta-
tim esset hæres, & serui essent liberi.& optimè dicit
in seruis, quibus relicta est libertas quæ confirma-
tur per existentiam sui heredis, vt.l.sciẽdum.de ma.
test.&.l.cum quasi.§.sed & si quis.j.de fideicõmiss.
libe.sed quãtum ad seruos legatos non est necesse:
quia existentia sui heredis non cõfirmat legata par-
ticularia.vt.l.j.in fi.j.vt in pos.leg.licet sit secus in fi-
deicõmisso vniuersali, vt.l.ita tñ.§.si pater.j.ad treb.
ratio patet ibi: quia in libertatibus est speciale earũ
fauore, in fideicommisso vniuersali est fauor filij,
ne postea adire cogat̃.scd'm.l.quia poterat.ad treb.
dixi in.l.iul.j.de acqui.hẹre.

Si pater necatus. Ratio huius est: quia est communis familia.& sic non obst.j̈.de verbo.signifi.l.licet §.patronus.

☙ SVMMARIVM. ☙
1 *Res uxoris non dicuntur propriè uiri, nec econuerso.*
2 *Vna familia appellatur una domus.*
3 *Vxor non potest esse testis in causa uiri, nec econuerso.*

b Si vir. [b]No.† ꝙ hic propriè res vxoris non di-
1 cuntur viri, nec econuerso. ¶†Nota ꝙ
vna familia appellatur vna domus. Gloss.inducit
3 † quòd vxor non potest esse testis in causa viri. nec
econuerso, qua si sint domesticæ personæ. Idem no.
glossa insti.de testa.§.in testibus. ¶Oppo. gloss. de
c l.j.§.seruum mariti. So.[c] seruus non torquetur con-
tra vxorem vt ibi: quia quodam modo est domina
sed pro morte vxoris sic: vt hic eadem ratiõe & sic
concordat.

☙ SVMMARIVM. ☙
1 *Occisus dicitur qui per uim occiditur, non naturaliter moritur.*
2 *Statutum quòd uilla teneatur capere malefactorem.intelligitur si potuerit.*
Item non tenetur si maleficium fuit factum clam.
Item non tenetur si maleficium fuit commissum iuxta confinia, ita quòd statim in alienum territorium transiuerunt.
3 *Maleficium quando puniatur ex sola scientia?*

Occisorum. Non tenẽtur serui de morte domini, si ei opem ferre

tenebuntur secundùm Albe.de rosate in.ij.parte statutorum.q.lxxxiij.v refert & sequitur Ludo.rom̃.consi.vij.
g ☙POMATES. ¶Potuerunt. Vide Lud.ro.consi.clxx.in ver.verbũ tñ.Fel.in.c.inter.in.j.col.de excep.Cepol.cõsi.xviij.in.ij.dubio.& pulchrè Bar.cõsi.c.in vlt.col.Barba.cõsi.viij.in.iiij.col.in.j.vol.& consi.xvij.in.iiij.colum.& sequen.in.ij.volumi.& in vij.colum.& consi.lio.l.in.iiij.colum.ij.volu.

1 non potuerunt.hoc dicit.¶†Nota primò [d] signifi-
d cationem huius verbi, occisorum. intelligitur enim
per vim, non naturaliter, seu a deo. ¶Secundò not.
2 †tex.ibi hoc ideo: qui toties puniendi &c. quia est
argumen.ad quẹstionem: per Italiam sunt statuta
quod villẹ & castra teneantur capere malefactores.
e nam hoc intelligendum est [e] si potuerint: vt hic.
Quid enim si aliquis in villa venit cum tanta gen-
te, & commisit maleficium ita quòd nõ posset tota
villa resistere? Certè non tenet̃.ad hoc vt.C.de ap-
f pella.l.addictos. [f]Quid si maleficiũ fuit factũ clam?
Certè non tenetur si non cœpit, vt.j.eo.l.iij.§.si ma-
ritus. Item quid si maleficium fuit commissum iu-
g xta confinia, ita quòd statim potuerunt [g] transire ad
comitatum alterius? Certè non tenet̃.ad hoc.l.ij.in
princ.C.de noxa.&.l.naturalem.in princip.j.de ac-
qui.rerum do.&.s̈.de ẹdi.edi.l.si quis sit fugitiuus.§.
j. Et facit ad prẹdicta.C.de his qui.vt indi.l.si ideo.
h ¶Vltimò hic in fi.vide tex.[h] quòd consocij puniũ-
tur: sed.s̈.ead.l.§.sed in eo.dicitur quòd nõ puniũtur
3 nisi participes.qualiter intelligatur † hoc? respond.
sola scientia de maleficio committendo non facit
quem teneri, nisi maleficium debeat committi ĩ do-
minum, vt hic, vel in patrem, vt.l.ij.ad.l.pompe.de
parricid. vel in principem, vel in rempublicam cui
quis subest, vt.l.quisquis.C.ad.l.iul.maie. In alium
verò si debet cõmitti.non punitur quis ex sola scien-
tia, nisi fuerit particeps, vt in.§.sed in eo.& quod ibi
dixi.dixi plenius in.l. vtrum infrà ad.l.pompe.de
parri.

i Item illud. [i]Ex isto.§.sumitur practica, quòd curia mittat notarium vt videat mortuum, & describat vulnera: quia cum constat curiæ poterit postea procedere ad inuestigãdum de maleficio.facit.l.inde nerati⁹.§.fi.cum.l.seq.s̈.ad.l.aquil

☙ SVMMARIVM. ☙
1 *Vicini intelliguntur quoad potest uox exaudiri.*
2 *Statutum quòd in maleficijs commissis de nocte pœnæ duplicentur: & nox intelligatur à primo sono campanæ quæ pulsatur de sero usque ad aliam campanam quæ pulsatur de mane: an comprehendat maleficium commissum de nocte: tamen in loco ubi sonus campanæ non porrigebatur: & nu.4.*
3 *Fictio & ueritas si circa idem concurrant, quæ earum præualeat?*
4 *Maleficium commissum de sero uel de mane: an dicatur commissum de nocte, uel die? remissiuè.*
5 *Locus loci necessariò non inseritur in inquisitione.*

k| Hoc autem senatus.[k]
1 ¶Per hunc text.dicit Iacob.de are.†ꝙ vicini intel-
l ligun tur[l] quoad potest vox exaudiri.facit.j.proxi.
2 ver.potuisse.&.C.eo.l.fin.¶Item facit, statuto † ca-
uetur ꝙ in maleficijs commissis in nocte pœnæ du-
plicẽtur: & nox intelligat̃ à primo sono campanæ,
quæ pulsatur de sero vsq; ad aliã cãpanã quẹ pulsat̃
de mane.modo quidam commisit maleficium in
tali loco, ad quem non porrigebatur sonus campa-
næ: in veritate tñ de nocte fuit.quẹrit̃ an pœna du-
plici puniri debeat? Iac.de are.disputauit hanc qõ.
& tenuit id quod ego infrà tenebo: tamen clariusq;
ipse dicat.quædam est nox naturalis ex natura: vt
quando sol non est super terram.vt.l.hæc verba.de
ver.si.Quædam est nox ficta: vt si sol de sero est su-
per terram: tamen cãpana est pulsata.fingitur enim
3 nox cũ nõ sit.Hoc ꝑmisso scias † ꝙ qñq; fictio & ve-
ritas cõcurrunt circa idem subiectũ, respectu eiusdẽ
temporis, & omni modo eodẽ respectu, & tũc abijci-
m mus fictionẽ[m] & amplectimur veritatẽ.est eñ ĩpos-
sibile ꝙ fictio & veritas sint circa idẽ omni respectu,
vt.l.filio quem pater.de liber.& posthu. ¶Qñq;

h ¶Vide tex. Adde Bal.in.§.sed in eo.hic alle.& ideo facit ꝙ si iudex teneatur sententiare intra tps sub pœna, intelligitur si potest.& qd si in via cõmuni duarum villarum datũ est dãnũ, vide Bal.in l.si plures.C.de cõdi.inser.
i ¶Item illud. Adde Bar.in.l.fi.in prin.j.de qõ.vide Ang.de are.in tract.maleficiorum in versi. nunc videamus de tortur.in.v.colum.
k ¶Hoc autem senatus. Et vide Bal.in l.fi.C.de his qui.vt indig.And.Barb.
l ¶Vicini intelligũtur.qui dicantur vicini, vide Bar.in.l.iij.§.surdus.j̈.eod.
m ¶Abijcim⁹ fictionẽ. Vide q̃ dicũtur in.l.si filio.de liber.& posthumis.de hac.q.vide Bal.in l.fi.de his qui.vt indig.& not.ꝑ Bald.in.l.liberorũ.ĩ prin.de his qui no.infa.per Iac.bu.in.l.more.s̈.de ferijs.per Sali.in.l.non minorem.C.de trãsact.per Pet.de ancha.in.c.canonũ statuta.de constitu.ver.& istam materiam disputauit Iac.bu.&c.adde Ang.in.l.gallus.§.& quid si tantum.de libe.& posthu.& faciunt notata in.l.aut fa-

cta.§.tempus.ĳ.de pœnis.& quid habeat deponere testis qui interrogatur
quid sit vox, vide Bal.in.l.data opera.in.xiĳ.col.C.qui accu.non pos.& in
dicta.l.non minorem.adde videndũ post hanc apostillã pulchram.q.Fede
rici de senis:cõsi.xliiĳ.&.cclvj,

fictio & veritas cõcurrũt circa idẽ respectu eiusdẽ
temporis:tamen tendunt ad cõtrarios effectus:&
tunc amplectimur fictionem. & veritatem respui-
mus:vt.l.retro.&.l.in omnib⁹.ĳ.de capti.& in omni
bus.ll.quæ aliquid tractãt de fictione. Quandoq;
fictio & veritas concurrunt circa diuersa subiecta:
tunc vtrunq; amplectimur,& vnum non impedit
aliud.exemplum,quidam decessit relicto filio na-
to & ventre.ille qui natus est secũdũ veritatem est
natus:ille qui est in vtero habetur pro nato secũdũ
fictionem,& acceptamus vtrunque:vt.l.cum qui-
dam.§.suum.š.de acquir.hæred.&.l.qui in vtero.š.
de statu.homi.&.l.illud si pars hæred.peta.Qñq; fi
ctio & veritas cõcurrunt circa idem subiectũ respe
ctu diuersorum.temporum,verbi gratia, reuersus
est aliquis ab hostibus secũdũ veritatem.modo est
in ciuitate,& istud acceptamus.Item in ciuitate fin
gitur fuisse tempore captiuitatis.& istud etiam ad
mittimus:quia respectu diuersorum temporum cõ
currit fictio & veritas.Hoc præmisso venio ad quę
stio.¶ Istud statutum quod inducit noctem fictam
in primo sono vsq; ad illum qui pulsatur de mane,
non tollit noctem veram si eodem tempore cõcur-
reret:quia in nocte vera statutum nihil operatur.
non enim potest concurrere fictio circa idem om-
ni respectu:& veritas vt dixi.& ideo si aliquis deli-
quit in nocte vera punietur pœna duplici:licèt so-
nus campanę ad illum locum nõ protraheretur.sed
si deliqsset nocte ficta:hoc est post sonũ cãpanæ so
le adhuc existente super terram nõ punietur pœna
duplici:si deliquit in loco ad quem sonus campanę
nõ protẽditur.excusatur enim si inde audiri nõ põt
a vt hoc.§.&.C.eodẽ.l.fin.¶ Sed quæro,[a] quid si † ac-
4 cusator dicit maleficium cõmissum esse de sero,vel
de mane,an intelligetur de nocte,vel de die? Dic vt
dixi in.l.aut facta.§.tempus.infrà de pœn. ¶ Vlti-
mò vides ex hoc.§.differentiã esse inter cameram,
seu cubiculum,& domum:sed in.l.libellorum.ĳ. de
5 accus.dicitur quòd † dom⁹ debet inseri in accusatio
ne & sic non est necesse inseri cameram:quia locus
loci est.

b [b] Hoc rescriptum. [b] Not.quod mul
ta dicuntur duo
c vel tria.[c] ad idẽ.ĳ.de lega.j.l.licet alibi aliter accipitur
vt extra de cle.excom.c.latores.& ibi glo.

SVMMARIVM.

1 Impubes doli capax non tenetur de delicto in non faciendo.
Et an minor xxv. annis examinatus in criminali faciat in
dicium.nu.2.

Impubes. Per hunc.§. determinat Dy.
1 multas.ll.q̃ dicunt quod † impu
bes teneẽ de delicto si est doli capax.aliâs non,quia
omnes intelliguntur de delicto cõmisso in facien-
do:vt.l.impuberem.ĳ.de falsis.& in.l.infans.ad.l.cor
neliam.de sicar.sed si deliquit in non faciendo: tũc
2 simpliciter excusatur;vt hîc secundum eum.¶ † Itẽ
facit,minor..xxv. annis non est testis idoneus in
causa criminali:vt.l.in testimonium.š.de testi. sed
si examinetur.an facit indicium.hic est text. quod
sic.&.l.fin.C.eod.¶ In contrarium facit. nam qui
non debet examinari,examinatus non probat: vt
l.maritus.ĳ.de quæstio.sed dic vt ibi dixi.

a ¶ Sed quęro. Et vide Ant.in.c.cum dilecti.de dolo & cõtu.& qđ habetur
in ca.si perfodiens.
de ho.&.i.l.ĳ.C. de
custo. reo. Andræ.
Barba.

POMATES.

b ¶ Hoc rescriptum.
Vide Aret.in. §. fi-
na.institu.de iure ꝑ
sona. & in tracta.
malefici. in verbo.
pluribus percussio
nibus.Alberi.in pri
ma parte statutorũ
iiĳ. & Panormita.
in.c. ad nostrã. de
reb.ecclesi.non alie
nan.Bart.in.l.si ge-
mina arbo.vbi Ale
xand. in aposti.ff.
arbo.fur.cesa.

c ¶ Vel tria. De quo
etiam vide glos. in
l.j.ff.de leg.j.vbi no
ta.instituta de iure
perso.§.fina. & est
glo.j.in.c.ad nostrã
de reb.eccle.nõ alie
nan.& vide etiam
not.in.l.licèt impe
rator. de lega.j. &
ibi Ange. qui dicit
quòd tria faciunt
multa per text. in
authen.de referen-
da.quod an sit ve-
rum ibi dicam & vi
de etiam nota. per
Bal.in.l.hac consul
tissima.C.qui testa.
face.pos.qui dicit
quòd octo faciunt
multitudinẽ. quid
de verbo pluribus
vide Bald.in.l.si ge
mina.š.ar. fur.ce.&
in hac materia in
d.l.hac consultissi-
ma. in fine. gloss.
in ca. ad nostram,
de reb.eccl.nõ alie.
quid de verbo mul
tis,& de verbo plu-
rimis,vide An. de
are.in trac. male.in
ver.pluribus & plu
ribus.

d ¶ Excusantur. Et
quando omnino ꝓ
batur negligentia
alicuius volentis.
Et an testes qui di-
cunt cõmune fuis-
se negligens in ca-
piendo malefacto-
res,& nil aliud probant & quid debet probare villa quòd non fuit negli-
gens,vide Barto.in consi.cĳ.incipien.charissime isti nucerini sunt inquisi-
ti,& in consi.xxvj.incipien.Reuerende mi pater.& vide Tanc.in.v.rubri-
ca.q.vj.circa medium vbi dicit quòd fit de nocte non bene probari fuisse
notoriũ.xviĳ.q.ĳ.c.pniciosa.& vide Tancre.in.xĳ.rubrica.q̃stio.xxiĳ. &
vide Bal.in.l.si nõ speciali.C.de testa.& in.l.data.C.q ac.nõ poss.in.x.col.
& in.l.j.C.de emen.iustit.C.Bald.in.l.non minorem.C.de transact. Bald.
in.l.si ideo.C.de his qui.vt indig.& in.l.j.C.de his qui latrones occult. &
vide Bald.in.l.j.§.pueritiam.de postulan.de surdo qui non potuit audire.&
vide Bald.in.c.j.§.porro.quæ fuit prima causa bene.amit. de delicto facto
de nocte.& in.l.Arethusa.ff.de statu ho.Et vide Ludo.roma.in consi.vĳ.in-
cip.visis necessarĳs.& Bal.in.l.non dubium.C.de legi.& vide elegans con-
silium Bar.inci.Charissime domine isti nostri nucerini.And.Barb.

d Excusantur. [d] ¶ No.bene hũc casum
cõtra homines villarum
castrorum,vel ciuitatum qui erigunt rumorem, &
pulsant campanas,& fingunt se velle capere male-
factores,& non posse.ꝙ eis hoc non prosit.

Si dominus. Habes hîc quòd non con
queri est remittere.

SVMMARIVM.

1 Transigere de crimine capitali,licet in præiudiciũ transigẽ
tis,non aliorum.
2 Transigere an poßit quis de delicto commisso in non fa-
ciendo?

LEX II.

e Diuus. [e] Dominus percussus potest
f purgare [f] innocentiam seruo-
g rum suorum.h.d.¶ Quærit gl.[g] notabi-
liter, an dominus posit absoluere occi-
sores? Respon.quòd non.illi enim deliquerunt in fa
ciendo:serui autem in omittendo. vide gl.istam &
not.¶ Contra glos.facit.C.de transact.l.transigere.
1 Solu.† de crimine capitali licet transigere in præiu-
dicium transigentis:vt super illo processu non pro-
cedatur, & vt reus non habeatur vt confessus de
crimine,vt.l.ĳ.š.de bon.eorum.&.l.in omnibus. de
præuaricato.& ita loquitur.l.transigere.non in præ
iudicium aliorum qui possunt accusare. Ita loqui-
tur hîc gloss.dixi plenè in.l.si maritus.§.si negaue-
2 rint.j.de adulte.Item aduerte:quia † Dyñ. videtur
velle quòd per hanc glo.determinentur omnes le-
ges quæ dicunt,quòd de maleficio non licet trans-
igere,scilicet si fuerit commissum in faciendo:secus
si in omittendo:vt hîc.Dyn.idem dicit in.l.j.§.vsq;
adeo.j.de iniur.Idem Cyn.in.d.l.transigere. in pe-
h nulti.questio.Sed durum videtur [h] quòd illud quod
hîc ita singulariter est statutum,trahatur ad conse-
quentias in omni casu. contra.l.ius singulare. &.l.
quod nõ ratione.š.de legibus.hîc enim serui ita acri
ter punirentur si dominum suum non iuuant.meri
i tò de facili [i] fit eis remisio.& hoc innuit tex.dum di
cit,pietas ꝓ seruis.quæ ratio aliâs cessat.Pone enim
quòd aliquis desistendo incidit in turpil. vel non
prosequendo incidit in.l.ĳ.C.vt intra certum tem-
pus crimi.quæstio termi.vel in.l.qui crimen.C. qui
accusare non poss.poterit ne illud remitti quod de-
linquitur in non faciendo? Non credo.obstat enim
regula.l.transigere.&.l.iurisgentium.§.si paciscar.š.
de pactis.

SVMMARIVM.

1 Vasallus acriter uulneratus si reliquit dominum in prælio
non tenetur.
2 Vasallus non adiuuans dominum omnimo periturum excu-
satur.

LEX III.

k Si quis in graui. [k] Dynus
dicit nota
bile argumentum † pro vasallo acriter
vulnerato q dominũ in bello dimisit, ꝙ
nullatenus teneatur.Ad idem facit text.ĳ.de ope.
liber.l.libertus qui &.l.prima.§.tulisse. supra eodẽ.
2 Sed † quid si dñs erat omnino periturus,quantum-
cũq; vasallus opem ferret.Videtur excusari. argu
mento.l.si alius.§.est & alia.ibi,perituris. infrâ. qđ
vi aut clam.facit quod notaẽ in.l.j.in fine.C.de iu-
re emphy.secundûm Dy.

POMATES.

e ¶ Diuus. Adde ta-
men licet vulnera-
tus & moriens non
posit absoluere oc
cisores: potest ta-
men eos exculpare
vt non posint de-
tineri.Bal.in.l.j.pro
pe fi.C.com. de le.
faciunt quæ no.Ce
po.caute.lj.

f ¶ Purgare. Quid
operatur ista abso-
lutio domini, vide
Bald.in.l.j in.vĳ.co
lum.C.com.de leg.
& Barto. in.l. non
solùm.§.j.de iniur.
& in.l.damni.§.sa-
bini.de dam.infec.
& quid si aliquis
veniens ad mor-
tem dicit se tulisse
iniustam senten-
tiam,vel falsum te
stimonium, vide
Barto. in. l. si quis
in graui.§. j. & ibi
fortè dicam.j. eod.
& quid operetur
ista absolutio. vi-
de Cy.in.l.j.in ver.
pone testator ita
dixit &c.C.de iure
delibe. & Bald. in
l.transigere. in pe-
nulti. colum. C. de
transactio.

g ¶ Quærit gloss.Et
nota singu. istam
gl. secundùm Dy.
licet pœna appli-
canda fisco de con-
sensu partium non
poterit remitti: &
si applicatur nec si
parti per fiscum re
mitti potest: vt est
glossa singula. in
l.venia.C.de in ius
vocan. nec tamen
hoc est verum quá
do delictum consi-
stit in faciendo:
secus si in omitten-
do. licèt contra te-
neant Barto.Bald.
& Cy.& vide glos.
singular.in.l. si cu-
ius. §. de præteri-
tis. ff. de vsufruct.
quod pœna.l.aqui.
non venit propter
culpam in omitten
do. Andræ. Barba.

h ¶ Durũ videtur.Bald.in dicto.§.si paciscar.qui est in.l.iurisgentium.ff.de
pactis.

i POMATES.¶ De facili.Vide Bald.l.si quis in conscribendo.in
vlti.col.C.de pactis.Alexan.in.l.transigere.in.iĳ.columna.& ibi moder.C.
de transac.

k ¶ Si quis in graui.in prin.Et vide Bald.in.c.j.qui.mo.feu.amit.x.colum&
in.c.j.§.si à morte.de alie.feu.pa.& vide quod no.in titu.hîc fin. lex corra.
& in.c.j.§.porrò.quæ sit prima causa bene.amit.Andrę.Barba.

a POMATES. ¶ Si quis moriens. Vide Bal. in l. j. in princ. C. communia de leg. & ibi Ias. Alex. consi. xiiij. in. iij. vol.

b POMATES. ¶ Item facit. Et an stetur dicto notarij dicentis se scripsisse falsum instrumentum. vide Bal. in auc. si testis productus dicat. C. de testi. licet Ang. voluerit quod facit indicium ad informationem iudicis: quia tūc non requirit iuramentū, vt est tex. singu. in c. j. §. si duo super verbo, testium. de pact. te. & tu adde Bald. in l. generaliter. C. de nō numerata pecunia & vide quod ipse no. in l. hac cōsultissima. C. de testa. & qđ ibi ad eum not. Salic. tenet cum Bart. in l. qui falso. ff. de testib. & vide quæ dixi in c. cū ecclesia. de causa possess. & proprieta. & q̄ dixi. in c. raynutius de testa. in. ij. colum.

POMATES. c ¶ Aliquis dicit. Vide Feli. ī. c. sicut. in. j. notabili. de testi. & c. literas. in iiij. col. & seq. de p̄sumptio. Barba. cō si. iij. in. viij. & seq. colū. in. j. vol.

d ¶ Nō præiudicet Si iudex in articulo mortis dicit se tulisse sententiam falsam an præiudicet alijs? & facit, an testis in articulo mortis possit examinari ita quod sibi credatur. de quo etiā dixi post Bar. in l. lege aql. ff. ad legē aquiliā. & no. Bald. de pact. constan. in versic. vasalli. & ad dictum Bald. quod credatur iudici, vide Imol. in c. j. de arbi. bene facit. l. herennius. §. caiam de euic. & in. l. ab executore. ff. de appel. & l. si qs de cur. de fal. & quia vni testi aliquando creditur. l. theopompus. de dot. prele. l. quicunq;. de seruis fugiti. l. in dona. C. de dona. quid in teste qui in vltimo mortis articulo dicit se falsum testimonium dixisse. dicit Bald. in authenti. si testis productus dicatur in ij. colum. C. de test. quod non nocet per id quod habetur hîc. vide Bald. post Barto. in. l. generaliter. in vlt. not. de non numera. pecu. quid si moriens dixit, non fui vulneratus à titio vide singu. Bald. in l. j. in versi. sed pone testator ita dixit. circa vlti. colum.

SVMMARIVM.

1 *Dictum iudicis, uel testis in morte dicentis tulisse sententiā per pecuniam, uel falsum deposuisse. non præiudicat alijs.*

Si quis moriens. [a] ¶ Assertio interfecti non probat nisi probetur aliter mors illata. hoc dicit. Glos. opp. j. de bonis liber. de. l. qui cum maior. §. fi. & l. paulus §. j. de cur. fu. l. si furioso. §. j. & nō soluit. Dy. dicit hîc quod propter verba defuncti pœna non imponitur: vt hîc, licet hæres vel filius si accusat, à præsumpta calumnia excusetur, vt in contrario. ¶ 1 † Item facit [b] ad quæstionem. aliquis assessor veniēs ad mortem dixit se tulisse vnam sententiam propter pecuniam. Vel aliquis dixit [c] se tulisse falsum testimoniū an credatur? Et facit quod tale dictum non præiudicet [d] alijs. ad idem facit. l. j. §. si quis filius. de carbo. edic. & l. seia. in princip. s. ad velleia. tex. videtur in c. sicut. extrà de testi.

SVMMARIVM.

1 *Vasallus non tenetur iurare dominum iniustè præliantem.*

2 *Villa quæ tenetur ex forma statuti capere malefactorem, non tenetur capere occidentem bannitum, qui poterat impunè occidi.*

Syndicus denunciat occidentem bannitum, qui etiam licitè poterat occidi.

Si maritus. Dyn. allegat † 1 hunc. §. quod vasallus [e] non tenetur adiuuare dominum iniustè præliantem. de quo habes in c. domino guerram. x. colla. in tit. hîc finitur lex &c. Ego induco ad q̄stionem, † ville & castra comitat⁹ tenentur capere malefactorem. aliquis occidit malefactorem qui potest impune offendi. Certè non tenetur villa si non cœpit. casus est hîc. ¶ Dices tu, hoc est contra illud quod determinas in l. fina. §. diuus. infrà de publi. per quem. §. dico quod syndicus debet denunciare de occisione exbanniti, licet potuerit impune occidi. Sed respōdeo [f] denūciatio fit ad cognitionem: vnde debet denunciari, non enim syndicus est iudex, sed iudex debet cognoscere. ad idem facit. l. de pupillo. §. meminisse. versiculo, toties. j. de ope. noui nun. sed capere fit ad executionem. vnde si liquebit executionem non debere fieri de maleficio. villa non tenetur: vt hîc.

Si cum omnes. Licet seruo vni ex dominis gratificari. hoc dicit.

Subuenitur. ¶ Argumentum pro castris comitatus, vt non puniatur si de nocte non exiuerunt ad capiendum committentes maleficium extra castrum: cum esset clausum castrum, & claues non tenebantur per eos, aliàs secus.

Surdus. [g] ¶ Argumentum quod si duo domini habent domos vicinas, & introitum habent per diuersas stratas, quod non dicantur vicini. est enim aliud impedimentum quàm longinquitatis.

SVMMARIVM.

1 *Præstans opem post maleficium commissum, an teneatur.*

Si quisquam. ¶ Qui defendit vnum ex seruis malefactoribus videtur esse noxius criminis. hoc dicit. Dicitur hîc 1 in textu † quod qui præstat auxilium malefactori post maleficium commissum ad euadendum, videtur dare auxilium ad maleficium committendum. & hoc videtur tenere ille Albertus de gandino in l. C. com. de leg.

e ¶ Si maritus vasallus. De vasallo qui tenetur capere malefactorem, vide Bar. in l. j. §. accu. ad turpil. & in d. l. fi. de publi.

f ¶ Sed respondeo. Vide Ange. de are. in tracta. malefi. in ver. necnon ad denun. ministralis.

bello suo. sed hoc non dicitur hîc. sed dicitur, quod qui celauit, punitur ex hoc crimine quod eum celauit. ac si reus esset, non quod puniatur tanquàm auxiliator. & est speciale hîc: aliàs præstans ipse opem post maleficium commissum punitur mitius: vt. l. raptores. C. de rapt. virgi. dixi. in. l. in furti. §. ope. j. de furtis.

SVMMARIVM.

1 *Stante statuto quod quicumq; denunciauerit homicidam, habeat certam quantitatem, an istud præmium debeat cōsequi particeps criminis.*

Si ex stipulatu. Istum. §. prosequere. vt in gloss. ibi, pro 1 præmio. facit ad quæstionem: † facta est lex ad capiendum committentem maleficium. extra castrū, cum esset lex quod quicunq; denunciauerit homicidam habeat certam quantitatem, vtrùm istud præmium debet consequi particeps eiusdem maleficij si alium denunciauerit cum quo maleficium h committit coniunctim? Hîc videtur casus [h] quod sic: vt præmium consequatur, & pœnam euitet. In contrarium est text. in. l. iij. circa finem. s. de condi. ob turpem cau. Ad hunc. §. respon. quod hîc seruus nō erat particeps eiusdem criminis: imò minus delinquerat scilicet in non præstando auxilium domino qđ delictum facilius remittitur, vt. s. l. proxi. & l. j. §. impubes.

SVMMARIVM.

1 *Statutum quod capiens bannitum, habeat certum præmium si homines uillæ qui ex forma alterius statuti traxerunt se ad rumorem quem faciebant uolentes capere bannitum nullum cœperunt, non habebunt præmium.*

2 *Præmium quod debetur capientibus bannitos non datur officiali, nec familiæ capienti exbannitum.*

3 *Capiens bannitum ignoranter, non habet præmium.*

4 *Statutum quod forensis non possit acquirere, non comprehendit illum qui habet præmium uirtute alicuius reformationis.*

5 *Fuga sola non est sufficiens probatio maleficij.*

i Vtrum. [i] Non videtur vindicasse qui non vltro vindicauit, & fauore publicæ vtilitatis generalis locutio non recipit restrictionem de habilitate personæ. hoc dicit. Principium huius k §. [k] facit ad multa statutum † 1 est hîc quod qui cœperit exbannitum, habeat certum præmium. aliud statutum est quod homines communitatis debeant se trahere ad rumorem & capere malefactores & exbannitos. contingit quod quidam fuit ad capiendum exbannitum, cum exbannitus effugeret eleuauit rumorem: alij rustici hoc audientes traxerunt & cœperunt exbannitum: an debeant habere præmium. Hîc est casus quod non, quia non vltro traxerunt se sed incitati, & sic capiens per hunc. §. incitatus nō habebit p̄miū qa nō cœpit vltro. Et aduerte diligenter, quod istud quod requiritur vltro excludit eum qui incitatus est in citatione facti, & quasi quadam coartatione causatiua, vt. s. dixi. & l patet in text. Item eadem [l] ratione excludit illum [m] m qui coactus est coartatione iuris. ¶ † 2 Et per hoc dico quod præmium quod debetur capientibus exbannitos non debetur officialibus, vel familiæ potestatis capientibus: non enim vltro faciunt, sed ex necessitate eorum officij: quod habent purgare prouinciam malis hominibus, vt. l. congruit. de offic. presi. ergo non vltro: & sic non habebit premium, vt hîc. Præterea qui gratis facere tenetur si premiū n accipit, turpiter facit. vt. l. fi. de condi. [n] ob turp. cau.

g ¶ Surdus. Facit iste. tex. ad quæstio. de qua habetur in. l. diuus. de in integrū restitu. & facit. l. j. §. initium. & quod ibi not. s. de postulan. scilicet an statutum puniens delinquentem comprehēdat mutum?

h ¶ Hîc videtur casus. Et vide Barto. in dicta. l. idemq;. §. fi. & Bald. in. l. j. C. eodē. And. Barb.

i ¶ Vtrum. Adde Barto. in. l. nulla. C. de dela. lib. x.

k ¶ Principium huius. §. Et vide Bart. in. l. nulla macula. C. de delato. lib. x. And. Barba.

l ¶ Item eadem. Et vide Bald. in. l. ij. C. de ope. libe. & quæ ibi notat Andræ. Barba.

m ¶ Excludit illū. Vide Bald. in consil. incip. statutociuitatis perusij cauetur, quod receptans bānitum. vbi tenet cōtrarium. & pulchrè loquitur. vide Angelū de are. in tract. malefi. in versi. nec non ad denuncian. ministralis. in ver. quæro de quæstione & quid si banniti tus capiat bannitum an debeat habere præmium? vide Bal. quod sic. in l. rogasti. in princi. ff. si certum peta'. & in. l. j. C. de prec. Impe. offe.

n ¶ De condi. Facit pro hoc tex. l. ij. de ope. libert. vbi etiā Bal. & an hoc statutū comprehēdat occidentem ad sui defensionem: & an comprehēdat ignoranter occidentem bannitum. vide hîc moderni. & quod not. Bal. in. l. j. ff. de legib. & Ang. in. l. inter omnes. §. rectè. ff. de furt. vide singu. limitationē Bald. in. l. ab hostibus. §. si verò vxorē. & vide no. p moder. in. c. de hoc. de symo. & ad Barto. hîc vide. tex. & Bald. in. c. in ecclesijs. de capel. mod. & Bartol. in. l. genero. de his qui no. infa. & Bald. in. l. si quis hæredem. in pe. q. de insti. & sub. & vide Bal. tenentem contrarium in. d. l. genero. & sequitur

Ludo. Ro. hic vide Ang. de are. in trac. malefi. in versic. fama publica praecedete pe. char. & ibi etiam quid de banni to occidente alium bannitum.

a ¶ Ideo qui capit. Et vide Barto. in l. ij. j. de condi. & demo. Bal. in l. si quis. C. de insti. & substi. *& resti. sub condi. fac.* vide Bal. in contrarium in l. genero. s. de infa. Andr. Barba.

b ¶ Secundu rn. Et p istu versi. vide que dixit eleganter Bal. in l. cum mulier. so lu. mat. & ibi refero in fin. j. chart. vbi etiam refero aliud not. dictum quod per istum text. posuit Bal. in l. j. ad fi. C. de praeci. impe. offere. & in l. libertas. C. de sta. ho. & vide Pet. de ancha. in c. canonum statuta. in. xxiij. char. versic. quaero vlterius. de constit.

POMATES.

b ¶ Secundu rn. Adde quod istud statutum no procedit si sibi daretur in dote res immobilis: quia illam posset retinere, ita tenet Barb. in ter consilia Alexa. in cosi. vi. incip. domini dei. in. iij. vol. Alexa. cosi. cxiij. in iiij. volu.

POMATES.

c ¶ In contrarium. qd hoc facit in siti dicit Bal. l. iij. C. q accu. non pos. Barba. consil. xix. in. viij. col. quem vide.

d ¶ Si quis tabu. Et vide Bald. in l. titio cum esset ad munici. quid detardante e psentare, vide tex. in l. fi. C. de tab. & de falsificante literas. vide tex. not. in c. ad audientiam. de crimi. fal. Andr. Barb.

e ¶ Si alius. Hoc procedit, nisi vnum veniat ad qualificandum alterum. Bal. in l. j. s. fami. ercis. Andr. Barba.

a Ite qd dixit vltro, excludit eos qui casu fortuito capiunt exbannitos. ideo qui capit[a] exbannitum igno
3 rans † eum exbannitum. sed repertum in delicto leui non debetur ei premium concessum capientibus quia non vltro, sed casu fortuito fecit, vt hic. p hoc facit ratio quia conditio potestatiua debet impleri a sciente, non fortuito, vt l. ij. de condi. & de. sed hic est conditio potestatiua si coeperit, hoc est si sponte coeperit. & sic videtur tex. in l. si is qui in aliena. §. quod si seruus. j. de acquirend. rerum domi. ¶ Ve
b nio ad secudum responsum[b]. hic † est statutum qd
4 forensis non potest hic emere possessiones. deinde facta est reformatio, quod qui dederit tale castrum debeat habere tale podere a communi: quaeritur an forensis debeat habere? Et videtur quod non: quia statutum debet intelligi de habili ad habendum, vt l. vt gradatim. §. & si lege. de mune. & hono. ¶ In co
c trarium[c] est casus hic. cum enim hoc vtilitatem publicam respiciat, non respicit restrictionem de habilitate personae. & ad hoc inducitur in simili per Gul. in l. si filiusfami. s. si cert. peta. dixi in l. omnes populi. in materia interpretationis restrictiuae. de iusti. & iur. ¶ Venio ad versicu. de his. iste versic. intelligitur de his qui manumissi sunt sub condi. vel qui aufugerunt, vt. s. eodem. l. j. §. serui appel. & §. sed in eo. & quod ibi dixi in proximo. §. de his qui. &c. Declara &c. vt dixi. s. l. proxima. & l. j. §. sed in eo. s. eo
5 dem non tamen intelligas † hic quod sola fuga sit sufficiens probatio malesicij, vt. s. eodem. l. j.

Quod ad causam. ¶ Hic iurisco sultus intrat aliam materiam. Supra expeditum est de quaestione, & vindicta seruorum qui dominum non iuuarunt, & de premio eoru qui malefactores indicauerunt. hic ponitur vnum edictum, in quo prohibentur testamenta aperiri, recitari, vel describi, vel haereditatem adiri sub certa poena ante quaestionem adhibitam de morte defuncti. & contra facientibus poenam imponit. ¶ Not. prohiberi principaliter tria, & per consequens quartum, scilicet aditionem haereditatis. ¶ Quero quae est poena contrafacientis? Dic vt in glo. & aduerte quod hic tenet opinio. Hugon. sed in l. in cognitione. j. eodem se non firmat, vt ibi dicam. Quaero si aperuit vt sciret an haeres esset. Gloss. dicit quod non videtur dolo malo facere. Aduerte ergo quod loquitur in sciente se haeredem ea scientia intelligo quae sufficit in aditione hereditatis, vt dixi in l. is potest. s. de acqui. haeredi. si enim sit & aperit: praesumitur quod dolo faciat, vt. l. propter veneni. §. neptis. j. eodem. si ignorat, non videtur dolus, sed cupit scire, vtrum ad eum vindicta pertineat vel non. ¶ Oppon. de l. prima. §. occisorum. s. eodem. dic vt in glo. scilicet haec secundum illam intelligitur.

Si quis ignorans. ¶ No. quod hec iuris ignorantia excusat. Vide Dyn. in c. iuris ignorantia. de reg. iur. lib. vj.

d Si quis tabu.[d] ¶ Facit ad quaestionem episcopus fecit constitutionem, quod quicunque literas alterius aperuerit sit excommunicatus. modo quidam traxit illam chartam que claudit literam. non tamen aperuit literam, nec legit, an sit excommunicatus? Et videtur quod non. per hunc. §.

e Si alius.[e] ¶ No. quod quando. l. requirit plura facta ad poenam imponendam, non requiritur concursus omnium: sed sufficit alterum esse factum. simile *habetur* in l. j. j. ad. l. pompe de parrici. & l. j. s. de his qui not. infa. tamen hic melius declaratur.

Non tantum. Tene ibi, heres. ¶ No. rationem edicti positi. s. in. §. quod ad causam. ¶ Nota, licet ibi non sit prohibita expresse haereditatis aditio, tamen prohibita intelligitur, vt hic, & ibi not. in glo.

SVMMARIVM.

1 *Adire recusans metu poenae legalis, transmittit haereditatem non aditam.*
2 *Probari quomodo poterit quod quis metu poenae non adiuit.*
3 *Impedito aliquid implere succurritur.*
4 *Duae causae si concurrunt, una quae prodest, altera quae nocet, ea quae nocet attenditur.*

f Eleganter.[f] ¶ Si haereditas metu poene huius edicti non adeatur, si interim heres decedat transmittitur. secus si propter aliud impeditur adire. hoc dicit. cum versicu. se-
1 quenti, ¶ Nota † casum in quo haereditas non adita transmittitur. de quo in l. ventre. s. de acquirend.
2 hereditate. ¶ Sed circa hoc † quero, quomodo poterit probari quod metu senatusconsulti non audiuit. Respond. statim cum sciuit defunctum mortuum, nec est aliud impedimentum: tunc presumo quod non adiuit metu senatusconsulti, vt l. propter veneni. in principio. & §. j. eodem. ¶ Secundo nota,
3 † quod succurritur ei qui impeditus est quid implere. de quo vide in l. in testamento. de cond. & de.
g ¶ Tertio nota[g] † quod quando concurrunt due cau
4 se, quarum vna prodest, & alia nocet, inspicimus id quod nocet, vt. l. si quis posthumos. in fine. s. de liberis & posthumis. ¶ Ad hoc oppo. de l. iij. §. si quis palam. j. de iure fisci. Gloss. non soluit. dic quandoque causa que prodest est potentior: ita quod offuscat & perimit illam que nocet: & tunc inspicimus quod prodest: vt in l. contraria ibi enim quis reliquit clam, & pala, & eoipso quod relinquitur palam tollitur clandestina, & ideo illa inspicitur. hic vero causa que nocet est potentior: non enim potest dici quod propter metum edicti omisit aditionem. quid si adire vellet & non posset alio impedimento subsistente. Sicut tangitur in gloss. in l. si vir. j. pro donato. & ibi plene dixi de hoc tangitur per Dyn. in c. possessor. de regu. iur. lib. vj. ¶ Secundo oppo. gloss. de l. emancipatum. §. fi. de senato. Solu. ibi erant due cause quarum nulla nocet: sed vna prodest, alia non. io inspicitur id quod prodest.

LEX V.

h Necessarios.[h] ¶ Poena quae imponitur extraneo adeunti, imponitur necessario se immiscenti.

Non alias. Non alias publicabuntur bona nisi aditio contra edictum sit secuta. hoc dicit. Et nota pro opi. Hugo. ad id qd dicam in l. in cognitione. j. eo. &c.

Vbi quis. In occiso clam: non habet locu hoc edictum.

LEX VI.

i Et si certus.[i] ¶ Opp. C. de accusatio. de l. fina. Solu. hic est principalis criminosus quasi dicat, principalis potest torqueri, vt in dicet occisores, vel accessores. i. mandatores, auxiliatores, & simi. secus de alijs participibus, vel coequalibus, vel verius ibi ponitur regula: hic est casus specialis: vt ibi no.

SVMMARIVM.

1 *Mortuus quis praesumitur si non reperitur.*

Si vnus. Serui possunt torqueri pro domino non comparente sicut parente: & sic pro mortuo. hoc dicit. quod dicitur. s. eo. l. j. §. item illud, quod liquere debet dominum esse occisum, vt possint torqueri serui: subaudi, vel non com
1 parere dominum liquere debet. ¶ Not. argu. † quod quando aliquis non reperitur praesumitur mortuus ita: quod potest perueniri ad torturam. non *tamen* dico quod hoc sit plena probatio. de probatione mortis habuistis in l. ij. §. si dubitetur. j. quemadmodum testamen. ape.

Senatusconsul.

Si filius. Ex quibus causis extraneis aufertur haereditas ex eisdem castrense peculium cofiscatur. hoc dicit.

LEX IX.

Cum fisco. ¶ Ad fiscum trāseūt bona cum onere legatorum. hoc dicit. ¶ No. quod dicit caduca. & sic

e ¶ Si alius. Vide Bal. & Ang. hic & in l. j. s. de infa.

f ¶ Eleganter. Adde q iste tex. habet locum etiam in trasmissionibus legatorum conditionaliu secundum Bald. in l. j. C. vt act. ab haere. & contra haec in ci.

POMATES.

g ¶ Tertio no. Vide Ias. in l. si arrogator in. xxiij. colu. ff. de adop.

h ¶ Necessarios. No. hic pbari q suus ante aditam haereditatem dicit suus nudo nomine de quo habetur in l. necessarijs. s. de acqui. haere. And. Barba.

i ¶ Et si certus. No. hic pbari secundu Bal. sententia Cy. in l. ij. C. quoru ap. no recipi. quod cu certum est quem comisisse delictu vlterius torqueri non debet. And. Barba.

& sic innuit hæreditatem non esse aditam. quod dicam in.l.si sequens gradus.in principio.j.eodem.

LEX X.

SI exhæredatus. Nota ex prin.*huius.l.* quòd ex futuro euentu declaratur vtrùm serui deliquerunt, vel non. ¶ Contra hoc videtur quod voluntas & propositũ faciũt maleficium, non futurus euentus penitus extrane⁹ vt.l.iubemus.in fin.C.de testa. &.l.sed & si vnius.in

a princ.j.de iniurijs.Sol.[a] hereditas iacens representat personam defuncti.vt.l.mortuo.de fideiussori.ergo serui hereditarij non videbantur esse defuncti.verè ergo deliquerunt:quia filium defuncti non iuuerũt, vt.l.j.§.domini.s.eodem.vnde futurus euentus non facit delictum quod non est:quia verè erat.sed bene potest facere, vt quis consequatur impunitatem talis delicti quia fingitur nõ fuisse & p hoc apparet intellectus seq.ver.si verò irritũ.verè enim serui erãt filij eo modo quo serui patris dicuntur filij.vt.d.§. domini.quod sufficit ad hoc senatuscon.non enim posset facere quòd hodie fingeretur retro fuisse filius vbi filius non est, & sic deficit extremum à quo, vt.l.huic scripturę.s.ad.l.aquil.non habetis hîc alia.

LEX XI.

IDemque erit. Dic vt dixi in l.j.§.sed in eo.s.eodem.

SUMMARIUM.

1 *Apertura sola testamenti ante uindicatam mortem defuncti, an inducat publicationem hæreditatis?*

2 *Accusatio de qua in hoc textu, an finiatur quinquennio, & ex sola accusatione deueniatur ad publicationem bonorum.*

3 *Practica quando tractatur de auferendis bonis hæredis propter inultam mortem defuncti.*

4 *Delicta quæ in omittendo committuntur, tunc dicuntur perfecta, quando transiuit tantum tempus quòd potuit impleri, & non impleuit.*

5 *Stante statuto quòd pater teneatur soluere condemnationem pro filio, an sufficiat filium esset cõdemnatum:remisiuẽ.*

IN cognitione.[b] Lex exponit practicam totius istius materiæ. ¶ Ad euidentiam debetis scire quòd hæreditate adita ante vindicatam mortem defuncti, nec habita.q.de familia accusanť occisores, & sententia lata contra occisores habet effectum:quia hæreditas cõfiscatur. Hoc premisso veniamus ad casum. Accusatio facta cõtra occisores habet effectum confiscationis bonorum contra heredes extraneos intra quinquennium.contra eos qui de morte defuncti possentde parricidio teneri semper.h.d.secũdùm gloss.

1 ¶ Op.φ† propter solã aperturã non publicabuntur bona, vt.l.necessarios.§.non aliàs.s.eodem.Sol.Hugo hîc addebat aperti testamenti & hereditatis adite. Ioan.& Azo intelligebant simpliciter gloss.hîc nõ firmant, sed in.l.si ea.C.eod.titu.tenent opi.Hugo.idem tenẽt in.l.iij.§.quod ad causam.s.eo.quod est verum, quia casus est in.d.§.non aliàs. ¶ †Opp.

2 c quòd ista[c] accusatio non finiatur quinquennio.sed xx.annis.C.de fal.l.querela. ¶ Timore huius contrarij sunt hîc duæ lect.prima, quòd hîc hæredes accusantur directo de eo quod aperuerunt tabu.& hæreditatem adiuerunt, & fertur sententia confiscationis bonorum, quæ accusatio finitur quinquennio: vel contra propinquos durat semper:vt hîc. Examinemus istam lect. Ex hac lect.habes quòd ad confiscationem bonorum deuenitur per accusationem factam de hærede.& hęc erit practica huius.l.secundũ istos.quòd bene dicant probatur.s.eod.in.l.necessarios.§.j.vbi dicitur φ bona publicantur, & sic non sunt publicata ipso iure, nisi sententia sequatur.pro hoc*facit*.l.pe.j.eo.vbi dicitur quòd de hoc accusantur. ¶ In cõtrariũ facit si esset accusatio agereť causa coram præside, non coram procuratore cesaris, vt.l.j.C.vbi causę fisca.sed ista causa agitur corã procuratore Cesaris.ergo non est accusatio:sed est quęstio bonorũ simpliciter.& ista est vera.q̃ pbať

a ¶ Sol. Et facit an si quis est ciuis ex priuilegio intelligatur ciuis quo ad omnia Bar.in.l.iij.§.emancipatus de cõtratabu.& si nobilis qui desijt esse nobilis, an quo ad omnia sit ignobilis, vide Bar.in.l.j. C.de infami.lib.x. Andræ. Barba.

b ¶ In cognitione. Et no.hîc de dictione semper. & q̃ncũq; Bal.in.l.j.ff.sol.ma. & no.sing.exista.l. φ accusatio cõtra homicidas durat spatio.xx.anno.l.q̃rela. C.de fal.sed quo ad confiscationem bonorum durat quinquennio, Andr.Barba.

c ¶ Op.φ ista. Et vide gl.in.l.j.C.eo.& Bal.ibi q alleg.Innoc.in.vj. Andræ. Barb.

per.l.caius seius.j.eo. ¶ Si verò esset accusatio vera, in pœnam fieret publicatio.& morte extingueretur

d crime:quod est falsum,[d] vt ibi contra heredes:ergo agitur peti.hæreditatis:vt.l.j.C.de his qui.vt indig. & ibi no.quod intelligo vt.j.dicã.Nõ ob.§.nõ aliàs. quem intelligo:publicabuntur scilicet per.l.secuta sententia contra homicidas, vel nõ secuta, vt.j.dicã. Non ob.l.pe.j.eo.quia intelligo accusare impropriè scilicet agere. simile habetis in.l.qui accusare.C.de eden. ¶ Ideo glo.legit alio modo.prout vobis posui in summario.& ideo exponit glo.in cognitione.i.accusatione contra homicidas. Ista lectu.& expositio non videtur congruere literę, quę dicit in cognitione aperti testamenti.sed homicidę non accusantur de aperto testamento:sed de homicidio, sustinendo glo.potes dicere vt in glo.in cognitione id est de latione quæ fisco fit in bonis homicidæ iam puniti. sed hęc etiã non videtur vera:quia delatio potest fieri in quadriennio homicidis punitis à die dilationis facte à fisco, vel intra.xx.annos, vt.l.intra quatuor.&.l.in omnibus.j.de diuer.& tẽpo.pscri.&.s.ti. proxi.l.quia autem.§.non simpliciter.expone ergo in cognitione, hoc est in accusatione contra homicidas.per quam peruenitur ad cognitionẽ aperti testamenti ex senatusconsulto:& sic sustinemus lect.

e glo.quę communiter tenetur.sed hæc lectu.nõ videtur cõgruere literę.nam potest esse φ occisores non reperiẽtur:& tamen non debuerunt tabulę aperiri, & hæreditas adiri antequã haberetur questio de familia:vt.l.iij.§.quod ad causas.s.eo.Lect.gl.[e] procedit quando cõtra heredem ageretur:quia necem defuncti non vindicauit:sed hîc agitur φ tabulas aperuit, & hereditatem adiuit ante sumptam vindictã: qui casus nõ est hîc.ita sentit gl.in.l.caius seius.j.eo. lectu.tamen *opinio* quæ hîc ponitur per glo.cõiter approbata est & ideo eam teneamus. ¶ Et pro

3 eius declaratione est† videndum quando tractatur de auferẽdis bonis heredi propter inultã mortem defuncti?& tunc hæc erit practica:quia primò debent accusari occisores si viuunt.& sententia lata contra eos intra quinquennium habet effectum cõfiscãdo

f rum bonorũ contra heredes:[f] vel si hæredes essent propinqui, perpetuò:vt hîc secũdũ glo.&.l.j.C.vbi causæ fisca.sed cõtra heredes agiť homicidis condẽnatis per peti.heredi.& sic est cã ciuilis, vt.l.j.C.de his quib.vt indig.& tunc heredes dicẽtur esse negli

g gentes,[g] quando trãsiuit tantum tempus quòd cõmode potuerũt accusare, & non accusauerũt, vt no.

4 in.l.j.C.de his qui.vt indig.quod no.† Propter delicta quę cõmittuntur in omittendo quòd tunc dicãtur esse perfecta, quando transiuit tantum tps qđ potuit impleri, & non est impletũ:nec expectatur quòd transeat tẽpus quo desinat posse fieri, sicut in contractibus.vt.l.ita stipulatus.j.de ver.obli.sed est sicut in vltimis voluntatibus, vt ibi patet. Quãdoq; tractatur de auferendis bonis heredi propter inultam mortem defuncti? & tunc hæc erit practica:quia primò debent accusari occisores si viuunt.& sententia lata contra eos intra quinquennium habet effectum cõfiscãdo

¶ Pomates.

tũ testamentũ, seu aditam hæreditatem, ante qõnẽ habitã de familia, & sũpmũ suppliciũ:& tũc si occisor est certus, erit idem pcessus qui dict⁹ est.s.§.quia primò accusabitur occisor, & sententia habebit effectum cõfiscandorum bonorũ &c.vt hîc, &.l.& si certus.s.eo.Si verò occisor erit incertus.tũc directò agereť contra hæredẽ per peti.hæreditatis, propter negligentiã suam coram procuratore cesaris.vt.d.l.si ea.C.eod.sicut ageretur si occisores essent mortui: ita φ non possent condemnari, vt.l.j.C.vbi causę fis. facit.j.de car.edi.l.ij.Nec ob.l.si ideo.C.eo.vbi heres non punitur si malefactores non possent inueniri: quia verũ est φ non punitur pter inultã mortem defuncti:sed bene puniť pter tabulas apertas, & pter hereditatem aditam festinanter. ¶ Op.quod heres non puniatur in amissione hereditatis, sed in cẽtum aureis, vt.l.lege cornelia.§.fi.j.e.Sol.ibi aperuit testm̃, nõ autem adiuit hæreditatẽ. Et aduerte: qa illa actio q̃ dať ad cẽtũ aureos est popularis, vt.d. l.j.in fi.ideo nõ est necesse φ expectetur quinquennium, imo finiť anno, vt.l.fi.j.de popu.act.ita intelligit Dy.gloss.q̃ est hîc in prin.quæ dicit act.in centũ aureis non finiri quinquennio. ¶ Vltimò vides hîc, φ sentẽtia lata cũ occisores habet effectum cõ-

d ¶ Est falsum. Idẽ tenet Bart.in.l.j.de priua.delic.

¶ POMATES.

e ¶ Lectu.glo. Et an sententia lata contra occisores præiudicet hęredi quo ad confiscationẽ & vide Bal.C.vbi causę fisca.in.l.j.in finalibus verbis.

f ¶ Contra hæredes. Et an isti hæredes possint purgare moram suam, vide Ang.& Imo.in.l.si insulam.de ver.ob. in.v.fallẽ.regulæ affirmatiuæ.

¶ POMATES.

f ¶ Contra heredes. Vide Barba.cõsi.l. in.ij.vo. Alex.cõsi. xix.in.ij.col.j.vol. Barba.cõsi.xvij.in x.colũ.ij.vol.

g ¶ Negligentes. Vide q̃ dixi post Bar. in.l.ita stipulatus. de verb.oblig.in.ij. apostil.

a ¶Contra hæredes. sententia lata cõtra occisorẽ habet executionẽ paratã cõtra eius heredes: vt notat Bald. in. j. l. C. vbi cau. fisca. & hic p Lud. Ro. & late p Bald. in. j. l. C. quires iudi. non nocet.

b ¶Excipiuntur. Et no. istũ tex. secũdũ Bald. qñ dicit̃ ꝓximus pubertati pupillus in delictis. vide eum hic.

POMATES.

b ¶Excipiuntur. Et no. istũ tex. meliorẽ, de iure, secũdum hoc facit quod not. Bal. in. l. si qs i tãtã. C. vñ vi, & i. l. nõ solũ in prin. de exc. tu. & de hac dictiõe vide text. in. l. iij. §. ex cõtrario. de acquir. possess.

c ¶Rñdeo. Cũ opiñ. Bar. hic transeunt Imo. & Pau. de ca. in. d. l. cũ fisco. s. eo. & Lud. Ro. hic: & istud idẽ vult ipsemet Bar. i. l. j. i. iiij. q. prin. i primo effectu substitutionis vulgaris. ver. itẽ q̃ro qd si heres. s. de vulg. & pupil. vide q̃ in hac materia dixi i. l. recusare. §. si fisco. j. ad trebel.

* Pro cõcordia. Aduerte. dat⁹ erat substitut⁹ vulgariter i digno, q fuit istitutus in testõ, & istitutus recusat adire: poterit ne fisc⁹ hereditatẽ adire, & substitutũ excludere, sicut potuisset auferre istituto adeũte ita tenet Bar. i. l. j. in q̃stionibus suis ff. de vulg. & pupil. Alexã. ibidẽ dicit Bar. sibi cõtrariari in hac. l. si seques. in priu. Tu dic Bar. in hac. l. si sequens. tenet idẽ qd i. d. l. j. nisi i casu speciali, qñ substitut⁹ fecisset sibi statui terminũ ad adeũdũ, sic i casu negligẽtiẽ primi &c. Et sic vr̃ facienda dña, an recuset exp̃sse, an tacitẽ p elapsum tp̃is: & ita p̃t saluari Bar. Posset aliter solui si attẽdam⁹ mẽtẽ testatoris. ita sensit Alex. in. d. l. j. in illis verbis. Sed rñderi posset vt Bar. i alio art. &c. qa si loqmur in casu qñ testatori nõ posset ipingi fraus. &c. Possem⁹ tenere cũ secũda opi. istud idẽ vr̃ tenere ipse Alex. in. l. isq. cõtra ff. de vulg. & pup. substi.

a fiscandorũ bonorum contra hæredes[a] quòd induco ad quæstionem de statuto huius ciuitatis quo† caueatur, quòd pater teneatur soluere condemnationem pro filio vsq; ad legitimã. an sufficiat filium cõdem natum esse? quam. q. disputaui, & posui in. l. cũ filius. in prin. j. de verb. obl, vbi tãgit Dy. & est in prima oppo. quã feci in. l. in cognitione, vbi dixi, qđ gl. tenet opinio. Hug. in. l. si ea. &c. Et adde vt. j. ad treb. l. marcellus. §. si. sed ille. §. multum facit pro opi. contraria. sed responde, vt ibi per gl. nõ habetis hic alia.

LEX XIIII.

Excipiuntur. [b] Impubes q nõ iuuat dñm nõ tenet̃ senatuscõsulto. nisi in eo tria cõcurrãt quę exprimit hęc lex. h. d. ¶No. casum in quo impuberes nõ excusantur à delicto cõmisso in nõ faciendo: & eadem rõne videt̃ vbicũq; dol⁹ ipuberis euidẽtissimè arguet̃. sicut fiebat hic.

SUMMARIUM.

1 *Frater occidendo fratrem an bona deueniant ad fiscum, uel ad filios occidentis, remissiuè.*

LEX XV.

Si sequens. Fiscus succedit in locũ heredis idigni, & præfert̃ substituto etiam necessario, & nocet vindicanti. h. d. ¶Gloss. format hic no. q. hęc. l. sine dubio procedit si institutus primo gradu adiuit: quia per aditionẽ extincta est substitutio: vt. l. post aditam. C. de impube. & alijs substitutio. ¶Sed si institutus non adiuit quid iuris? dicunt quidam nõ esse idem: sed substitutum præferri fisco. Ioan. dicit idem opinio Io. est vera. vide tex. in. l. in seruitutem. §. ei qui. de bonis libe. & l. cũ fisco s. eo. in eo quòd ibi dicit caduca: nã non esset caduca, si esset adita hæreditas. hoc videtur sentire gloss. in. l. eam quam. C. de fideicommis. vbi dicit, quod hereditate non adita bona auferuntur ab indigno: & vadunt ad fiscum cum onere suo. & hoc not. per glo. in. l. recusare. §. si fisco. ad trebel. & si dicis quare nõ præfertur substitutus qui venit ex voluntate defuncti si primus hæres non est: Respõdeo,[c] postq̃ primus fuit negligens, est presumptio quòd in fraudem fisci non adeat: ideo fisc⁹ occupat acsi adita esset. & ex hoc puto, q̃ huic substituto sit dare mediũ q̃ anteq̃ transeat tempus negligẽtię primi hæredis faciat sibi statui terminũ ad hæreditatẽ adeũdã, vel repudiandam: quia tunc ipso repudiante ante negligentiam trãsiret ad substitutum. probatur in. l. si antequàm. j. eo. & ibi dicam. Glo. format duo contraria, quorum rationem videre est difficile: & dic in primo priuatur qa nõ adiuit hereditatẽ defuncti: in secundo: quia non petijt tutorem: hic verò post mortem defuncti non vindicauit. sed pulchra est solutio Rog. quia vbiq; indignum: & ideo apponitur varietatis casus. Ista solutio bene demonstrat⁹ non tamẽ varietatis rationem assignat. 1 ¶Quærit Dy. †si frater occidit fratrem suum, an bona deueniant ad fiscum, an ad filios occidentis? & Dynus ponit melius illam questionem in. l. cum ratio. in fi. j. de bon. dam. & ibi est casus, videbitis aliquantulum in. l. j. & ij. §. fratris. j. ti. j.

SUMMARIUM.

1 *Marito non uindicanti mortem uxoris occisæ aufertur portio dotis, quam debet lucrari ex forma statuti.*

d Cum ex parte. Ab indigno aufert̃ hereditas & legatum & quicquid quocunq; iure de bonis testantis mortis causa caperet. hoc dicit. eadem ratione dico. †qđ ei qui non vindicaret mortem occisæ vxoris, auferretur illa portio dotis[e] quam lucrari debet ex forma statutorum: vt. l. ei qui. de his quib. vt indig. ibi cum dicit glo. §. si quis autem non implens. Solu. ibi est in culpa: hic in dolo, vt. l. propter veneni. §. neptis. j. eo. vel istud delictum est maius illo, vel aliter ibi delictum committitur solùm contra testamentum: & ideo perditur solùm quicquid ex testamento capitur non aliunde. hic delictum committitur circa vindicandam mortem: ideo perditur quicquid causa mortis capitur.

LEX XVI.

Domino. Etiam seruus communis pro prēmio libertatem eõ sequitur. hoc dicit.

SUMMARIUM.

1 *In tortura quis debet de aliquo nominatim interrogari.*

2 *Testis an interrogetur de die: remissiuè.*

LEX XVII.

f Prius. [f] Hic dicitur pri⁹. & sic innuit quòd perueniatur ad torturam nõ pręcedentib⁹ indicijs. h. d. ¶Oppo.[g] de. l. j. in prin. j. de q̃stionibus. Gloss. dicit hoc esse speciale contra no. s. eo. l. j. §. item illud. & j. de quæstio. l. j. Dy. hic approbat hãc gl. quòd hoc sit speciale. 1 ¶Opp. †q in tortura quis non debeat interrogari de aliquo nominatim. gl. cõcedit. ¶Opp. s. de eden. de. l. j. §. rationes. gl. dicit q̃ nihil facit & bene. ¶†Vltimò glo. inducit in arg. q̃ testis est interrogandus de die. quod dic vt in. l. testium. C. de test. & ibi per doctores.

LEX XVIII.

Ex inoffi. &c. Propter defuncti mortẽ nõ suspenditur q̃rela inofficiosi testamenti. h. d.

LEX XIX.

Cum dominus. In familia q̃ nõ iuuit dñm erit vindicta suppliciũ. h. d. ¶Aduerte: quia tex. dicit sumit̃ supplicium de familia: & sic sub nomine vniuersitatis loquitur de familia: & prout vniuersitas est, nõ habet caput: & ideo intellige hic familiã ꝓ singulis de familia: vt nota. in simili quãdo vniuersitas delinquit & punitur. l. metũ. §. animaduertendũ. s. quod met. cau. & l. sed si ex dolo. s. de dolo. qualiter autem puniatur pro delicto ex quo debet inferri mors, dixi in l. aut facta. j. de pœnis.

LEX XXI.

Propter veneni. Mors clãdestina ab extraneo facta aditionem nõ impedit. secus si à familia facta dicatur. h. d. nota distinctionẽ huius. l. Gloss. enim in. l. cum fratrem. C. eo. distinguit sic: aut aliquis fuit occisus palam, & non potest adiri hæreditas, aut clã: & tũc aut à familia, aut ab extraneo: vt hic: & ista est vera opi. Alij vt Azo non distinguunt clam, vel palam: sed solùm à familia: vel ab extraneo sit occisus. Sed prima est vera, vt ꝓbatur in. l. minor. in fi. & l. si fratrem. C. eo. titu.

SUMMARIUM.

1 *Sciens factum & faciens contra ius, præsumitur in dolo.*

Neptis. Ei cui aufertur hæreditas, vt indigno ꝓpter dolũ non restituuntur actiones confusę. secus si propter culpam. hoc dicit. & est nota. §. & not. etiam gl. ad quam sæpe remittitur. Dic vt in glo. 1 Nota ex† hac. l.[h] quòd ille qui scit factum, si facit contra ius, præsumitur in dolo. quod maximè habet locum hic vbi tractatur de acquirẽdo: vt. l. si duo. & ibi no. s. de acqui. hered. arg. tamen contra prædicta. s. eo. l. iij. §. si quis.

Præsidis. ¶In dubio non videntur hæredes indigni si non prouocauerunt. hoc dicit. ¶Opponitur. C. eodem de. l. minoribus. in fi. Solu. glo. hic tribus modis. Tu distingue, quòd aut est certum quòd sententia est bene lata, & non tenentur heredes appellare: aut est certum quòd est malè lata, & tenẽtur appellare: aut est dubiũ, & presumitur pro sententia: & nõ tenent̃ appellare: vt. l. herẽnius. §. caia. de euic. & ita loquit̃ hic. & ita quòd dicit presidis iniquitatem, intelligo nõ apparentem, licèt in veritate esset. sic probat̃ infra dũ dicit tex. non defunctoriè. i. nõ malitiosè. nõ eñ credebat malè vindicare, eo autem casu quo dixi deberet appellare, excusaretur propter inopiam: vt. l. si ꝓcuratorem. §. si ignorantes. s. manda. & nõ hic secũdũ vnam solu. aliàs dic, si tamen appellauerunt, prosequi tenentur: vt. l. minoribus. C. eod. & hic not. sed si aliquis appellat, an heredes teneantur respõdere? Certè indubitanter sic: vt. l. minoribus. C. eo. non habetis hic alia dicenda.

POMATES.

d ¶Cũ ex parte. Et allegat̃ qđ statutũ põt diminuere legitimã. & vide Bald. in. l. cum lege. C. de epis. & cleric. l. fi. C. de bo. q̃ lib. cano. in c. raynutius. de test.

e ¶Portio dotis. Maritus si nõ vindicat mortẽ vxoris priuatur lucro dotis. adde Bar. in. l. ei q. fi. j. de his q. vt indig.

f ¶Prius. Et vide gl. sing. in. l. interrogari. C. de q̃stio. And. Barb.

g ¶Op. cõtrariũ no. in. l. j. §. itẽ illud. s. e. vbi glos. in fi. adde Bar. in. d. l. j. in princi. ff. de quæstio. & in. l. vnius. §. in ea causa. eo. titu.

POMATES.

h ¶Ex hac. l. Vide Oldr. cõsi. lxv. Fel. late in. c. null⁹ p totũ. de præsump. Cepo. cõs. xxix. in prici. & cõs. xxxj. in. j. col. Barb. cõs. xlvij. in. xxvj. col. aliàs. xvj. & seq. j. vo.

Caius.

LEX XXII.

Caius. [a]Causa ciuilis bonorum cōtra heredes occisoribus condemnatis non finitur decēnio, nec mortę hæredis.h.d.¶ Oppon.quod qnquēnio pereat hoc ius confiscandorum bonorum:vt.l.in cognitione.s.eo.Soluit gl.tribus modis.primus intellectus communiter non tenetur:vt dixi in.l.contraria.de duabus alijs solutionibus tene quam vis. vel dic quòd ibi loquitur post occisores condemnatos,& vixit post decennium:sed antequàm condemnarentur sufficeret quinquennium.vt in contrario:& sic concordat.¶ Op.extra gl.ꝙ actiones pœnales non trāseunt ad hæredes:vt.l.j.C.ex delic. defun.l.j.in prin.de priua.delic.Solutio.quidā dicūt illud esse verum in delicto cōmisso in faciendo:hic in nō faciēdo:quod est trussa.dic ergo ꝙ hic nō est cā criminalis,licèt teneat̃ de bonis applicādis fisco condemnatis enim occisoribus,statim bona sunt cō fiscata:& fiscus agit petitione hereditatis ad bona. vt.l.j.C.de his quib⁹ vt indig.& hoc vult tex.hic.cū enim ista causa sit pecuniaria,& ciuilis,ad hæredem trāsit.Si verò erat criminalis q̄uis pecuniaria,ad hęredem non transiret:vt.l.ex iudiciorum.de accusa.

LEX XXIII.

Si antequam. [b]Ex causa per fideicōmissariū cogitur hæres adire ante vindicatam mortem defuncti.hoc dicit.¶ Quero quomodo potest cogi adire cum si sponte adiret incidit in pœnā?qd est hoc qd hic dicitur in causę cognitione vertitur.nam posito quòd ipse non adiret, & mortem defuncti non vindicaret,bona defuncti transirent ad fiscum cum onere suo[c]:vt.l.cū fisco.s. eo.& sic fideicommissarius non perderet fideicommissum.Sed respondeo qd in causę cognitione vertitur hoc,qa fortè hæres nō vult vindicare mortē,sed fideicōmissarius vult.expedit ergo,fideicommissa. qd anteq̄ hæres sit in negligentia compellatur adire,& restituere:ex hoc enim lucratur quartam,quā hęres deberet detrahere quæ perueniret ad fiscum,si bona ad eum peruenirent:vt.l.ij.in fi.j.titu.j.

SVMMARIVM.

1 Fuga sola quando faciat probationem maleficij plenam, & quando semiplenam?

2 Præmium quod statuitur denuncianti malefactores:si non exprimitur de quibus bonis soluatur, quomodo solui debeat?

LEX XXV.

Lege cornelia. [d]¶ Pro qualibet seruo aufugiente conuicto conuincenti quinq; aurei de bonis conuicti.si habet:aliàs à fisco dātur.hoc dicit.Diuide.Primò loquit̃ q̄n quis conuincit seruos testamento non manumissos.Secundo,quando conuincit seruos manumis.testamēto.secunda ibi,præterea.¶ Opponitur:hic in fine dicitur ex bonis damnati.supra proxime dicitur ex bonis defuncti.vel ex publico.glo.soluit dicens, qd primò de bonis damnati*sit premiū sed*si non sufficiunt:tunc ex publico.Certè per hoc non tollitur cōtra:quia.s.dixi de bonis occisi.vnde Iaco.de arena. exponit,hoc est ex bonis damnati,scilicet heredis qui statim est damnatus in confiscatione bonorum eoipso quòd seruus est damnatus:vt.l.in cognitione s.eo.Dy.dicit qd primò habeat præmiū ex bonis dānati,secūdò ex bonis occisi.& si nō sufficiūt ex publico,vt in prin.& sic quod in principio deficit hic supplet.quòd verum puto:nam in princip.loquitur quando sunt conuicti serui,non manumissi,qui non possunt habere aliquid:meritò debent habere de bonis occisi,vel ex publico.secūdū respōsum loquit̃ quando est conuinctus seruus.manumissus.qui pōt habere aliquid:ideo dicit̃ de bonis damnati.¶ † No. 1 ex hac.l.[e]quòd sola fuga[f]non probat maleficiū,nisi aliter doceatur.vt hic in princip.& secundo responso.ad idem.C.de rap.vir.in.l.j.Glo.tamē in.l.in bonæ fidei.C.de iureiuran.& in.l.admonendi.ff.eodem titu.dicit quòd fuga facit semiplenam probationem quod quantum ad hoc dic vt dixi in.d.l.admonendi.Alibi videtur quòd fuga facit plenam probationem:vt.l.desertores.de re mili.&.l.consiliarios.C.de asses.&.l.impuberibus.de suspe.tuto.doc. tangunt in.d.l.j.C.de rapt.vir.tu dic clarius quandoq; fuga obijcitur alicui pro crimine;tunc probata fuga probat̃ crimen,vt.d.l.desertores.j.de re mili.& vidistis.s. eo.l.j.§.cū dominus.Quandoq; fuga obijcitur alicui in probatione alterius criminis,nō vt crimen per se: & tūc quandoq; est crimen solius suspicionis,& tūc fuga est plena probatio:quia facit quem suspectum vt.d.l.impuberibus.Quandoq; est crimen de quo requirit̃ probatio plena,& vera de ipso facto,nō de suspicione tantū,tūc fuga regulariter non facit plenam probationē.vt hic,&.d.l.j.de rap.vir.& in corpore de exhi.& introdu.reis.§.suscepto.indiciū tñ vel semiplenā ꝓbationē facit,vt gl.in.l.in bonæ fidei.& in.l.admonēdi.Fallit in casu vbi facit plenā ꝓbationē:vt.d.l.consiliarios.C.de asses.¶ † Facit.l.ista 2 in argu.ꝙ si statuit̃ pmiū denūcianti malefactes,nec exprimit̃ vn̄ soluat,debet intelligi[g]secūdū formam huius.l.de bonis malefactoris primò.Secūdò de bonis eius ad cuius vtilitatē sumit̃ vindicta.Tertiò de publico.¶ Item no.tex.hic ex vinculis causam dicat &c.simile in.l.ij.j.de custo.reo.

SVMMARIVM.

1 Medietas pœnæ an in qualibet actione populari sit actoris: alia medietas sit fisci?

Ex hoc ædicto. [h]¶ Qui testa.tabu. aperuit,cōtra edictū tenet̃ ad centū aureos actiōe populari,quorū medietas est actoris,alia medietas est fisci.h.d.¶ Opp.qd pœna sit confiscationis bonorum.vt.l.in cognitione.s.eo.Sol.ibi facit plus:quia hæreditatem adiuit, vt ibi dixi,& ibi notatur qd istius pœnę pecuniariæ 1 medietas est actoris:alia medietas est fisci.¶ † Item dicit gl.in qualibet actione populari:vt.l.ij.aliàs.v. §.hęc aūt de his q deiecerūt.*vel estude.*In cōtratra rium[i]est veritas,quia q̄n lex statuit actionē popularē tota pœna est actoris post litis cōtestationem:vt.l.si cui.j.de verbo.signi.hoc tenet Azo & Rofre.in libel lis.in titulo si quis corrūpit albū pretoris.Necobstat l.ista:quia iō hic,quia lex simpliciter hoc statuit,& hoc verum.Q̄nq; per legem inducit̃ actio secus si accusatio:nā tūc indistinctè pœna applicat̃ fisco,nisi aliud dicat̃,vt.x.col.quæ sint regaliæ.c.j.&.l.mulctarum.C.de mō.mulctandi.qualiter aūt cognoscatur an lex introducat actionem vel accusationem,dixi in.l.agraria.de termino.no.facit ad prædicta.l.vlt.de litigio.& quod ibi notatur.

LEX XXVI.

Fideicommissum. Qui debitum accepit ab hæredibus,non prohibetur eos accusare de inulta morte defuncti.hoc dicit.Aduerte[k].licèt tex.dicat accusare non tamen est propriè accusatio,vt dixi in.l.in cognitione.s.eod.cum in tota ista materia dicitur de hærede qui non vindicauit mortem defuncti.intellige nisi fuerit preuentus ab alio accusatore,vel à præside inquirēte:vt.l.q̄m sororem.C.eo.facit.l.edicto.de iure fisci.

LEX XXVII.

Si de pluribus. ¶ Delictum vni⁹ ex heredibus non nocet alijs.h.d.¶ Opp.qd factum vnius ex heredibus alijs preiudicet vt.l.ij.in fi.de verbo.obl.So.ibi loquitur in actio.q in choantur à psona defuncti.& transeunt in personā hæredis:hic in actione quę inchoat̃ in persona hęredis:dixi plenè in.l.eadem.§.cato.j.de verbo.obliga.

Siquis aliquem testari prohibuerit, uel coegerit, *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 *Coactio mea an noceat titio cum ego cogo aliquem ut tituū instituat?*

1 ¶ Quærit glo.[l]quando habeat locū iste titulus.Et 1 dicatis vt in gloss.† sed quando cogo te vt alium

a ¶ Caius.& no.fin. limitationē ad.d.l. in cognitione.vbi dicit̃ qd qnquēnio finit̃.ē verū ante accusationē factā de homicidio.secus si facta est:qa tūc durat vltra decēniū. ¶ Si anteq̄.& per istā.l.limitat̃.l.fi.ad fi.e.ti.qd nō habet locū i eo actu adire.Andræ.Barba.

c ¶ Onere suo.Adde qd dixit Bar.in.l.si sequēs.in fi.princ. s.eodem.

d ¶ Lege cornelia. Vide Bar.in.l.si qs id qd.§.in seruos vbi allegat istā.l.ff. de iurisdi.om.iudi.

POMATES.

e ¶ No.ex hac.l.Et vide Salic.in.l.admonēdi.s.de iureiur.& ibi Lud.Ro. & hic.& an carcerat⁹ ꝓ delicto possit fugere salua cōsciētia? glo.ordi.in cle.pastoralis.ī ver. p violētiā.de re iudi.tenet ꝙ nō.vide Pe.de anc.ī.c.j.de iur.calum.& Angel.in præalle.cle-pastoralis.vbi dicit quod aut est notoriū.de delicto:& tūc peccat.aut occultū,& nō peccat vide eū ibi oīno.& dispu.Flo.q̄ icipit inqlit⁹ vdi disputauit de illo bononiē si cōdēnato fugiēte cū vestibus vxoris.

f ¶ Sola fuga.an sola fuga rei pbet vl' indiciū faciat,habetur p Ant.i.c.veritatis.de do.&cōtu. & Adde ꝙ regulariter fuga nō facit quē haberi ꝓ cōuicto.l.j.C.de req.re. &.l.vbi.C.de fal.& ꝙ faciat indiciū,tenet etiā Bar.in.l.j. ff.de qō.& an bānū faciat indicium veritatis,hr̄ p Bal. in.l.j.in.ix.co.C.de hære.īsti.de materia hac vide per Io.an.in addi.Spe.ī ti. de psum.§.ij.versi. violēta.adde casum no.ī quo fuga plenè pbat p Bart.in aut.vt nulli iudi.§. si qs verò accusat⁹. coll.ix.& theoricā Barto.hic limita vt no.peū ī.l.j.j.de bo. co.& vide tex.in.l.

quid aūt.de libe.cā & hic adde Imo.ī.l. ītéresse.de acq pos. vide Ang.de are.in trac.male.in ver.fama publica.

g ¶ Debet intelligi. si statutū dicit,quicūq; primo accusauerit malefactorē habeat tm̄,de quibus bonis habere debet.Vide Bar.in l.lex cornelia.§.si quis librū.de iniur. in repor.antiquis. vide Ang.de are.in trac.malefi.in ver. fama publica.in pe.char.

h ¶ Ex hoc edicto. cui applicet̃ pœna ex populari.actiōe redacta,& Adde Barto.in.l.si quis id qd.ff.de iurisd.om. iudi.

i ¶ Contrariū.Vide sing.Bar.in.l.senatus.§.senatus.& ꝙ ibi dixi de iur.fisci.

k ¶ Aduerte. Et sic habes intellectū ad totū ti.& ītellige vt p Bal.ī.d.l.q̄m sororē.C.eo.& vide cōr.ī.l.j.§.simulier. in versi.elegāter.de lib.agnoscen.

l ¶ Querit gl.Et practicā hui⁹ ti.& q̄uo pbet̃ quę īpediuisse testari.& qd si talestm̄ erat ēt nullū:& qd si nō cum effectu impediuit, no. Bal.ī.l.testamēti.& q̄ ibi glo.not. C.de inoffi.testa.

*Pro intel. l. metū. §. licet. ff. quod met. causa. & l. & elegāter. in prin. ff. de do.

a ¶Si dñs. Et hic col ligit secūdū Bal. q̄ dolo alicui⁹ mihi acq̄rit immediatè nō debet mihi pdesse. ita tenet gl. in ru. & Dy. in. l. j. §. si qs tñ. de vi & vi arma. ar. de doli excep. l. si p curator. And. Barba.

b ¶Sin aūt. no. si constare, & vide. d. Anto. in consi. incip. in Christi & matris eius gloriosissimæ. vbi cōcludit q̄ cōpetit actio de dolo ad interesse. l. si qs affirmauerit. ff. de dolo. l. quoties. de p̄scri. & l. d. §. sempronia. & pōt agere secūdū aliquos vt ipse refert ad duplū cōdictione ex. l. vt in a ut. vt nulli iu. §. & hoc peruenit. & vt no. glo. in. d. §. sempronia. sed posset dubitari an ille. §. loquat̄ de iudicibus cū rōne officij testari, phibētibus, & quia pœnę sunt restringēdę: sed gl. habuerūt respectū ad verbū, vel alij cuilibet, in text. d. §. nisi exponat̄ cuilibet iudici. ita dicit. d. Anto. in cōsi. pręd. And. Barba.

c ¶Hęc verba. Ita habēt volūtatē legatarij sicut hędes, nullū hñt sensum. Dic melius ex scripto exemplari, ita nō hñt volūtatem legatarijs relinquēdi sicut nec hęredē instituēdi. Alexan. Losceus.

instituas: an coactio mea noceat instituto? Et glo. q̄ hic est tenet quod sic. Sed contrà tenet gl. in. l. ij. C. eo. & allegat. l. metum. §. licet. s. quod metus causa. pro illa gl. facit. l. & eleganter. in princi. s. de dolo. & quod ibi no. In contrarium probatur per Dyn. quia quando dolus alicuius est immediata causa alicuius acquisitionis meæ, debet mihi nocere: vt in dolo procuratoris qui nocet domino: vt. l. si procurator. j. de do. except. & j. de vi & vi arma. l. j. §. si quis tamen. & §. si filius. Itē videtur casus expressus in. l. j. C. eo. *& istam opinionē tenent Dy. & Pe. ¶Non obstat l. metū. §. licet. quia ibi metus alterius non fuit causa proxima acquisitionis, sed labor meus: nec. l. & eleganter. in principio. s. de dolo. quia ibi loquitur in contractu, in quo similiter dolus alterius non est immediata causa acquisitionis, quia aquiro ex contractu meo, non dolo alterius. & quòd ista opinio sit vera, istorum doctrina videtur probari in. l. j. §. j. j. eodem titu.

SUMMARIUM.

1 *Frater occidens fratrem nocet omnibus sequentibus in gradu, sed existentibus in codē cum eo, uel proximiori non.*
2 *Testari uolentem si consanguinei impediunt, curia debet prouidere, & quomodo?*
3 *Hec lex quomodo practicabitur.*

LEX I.

Qui dum captat.

¶Ab eo qui prohibet testamentū fieri vel mutari, aufertur hęreditas, vt ab indigno. h. d. ¶Opp. j. de. l. p̄xi. §. fratris. Glo. soluit & bene. & vi
1 de illā gl. q in multis locis allegatur†: & dixi vobis in. l. si sequens. s. eo. ti. scilicet quòd quādo frater occidit fratrem, nocet omnibus sequentibus in gradu sed existentibus in eodem cum eo, vel proximiori, non præiudicat per illam glo. vt. l. cū ratio. in si. j. de
2 bonis dā. ¶Quęro: † aliquis vult facere testamentū cōsanguinei nō permittunt introire notariū: & mittitur ad curiā vt faciat quòd notarius introire posit & testamentum liberè facere. quid faciet curia? Or domini, dico quòd potestas debet hoc facere, per regulam, ne potentiores humiliores iniurijs afficiāt: vt l. illicitas. §. ne potentiores. s. de offi. presi. & per hoc videtur casus in. l. curent. s. de testi. & sic ponebat casum Iaco. but. cui parcat deus licet glo. aliter dicat in fi. ibi dicitur testari id est testificari. dicit glo.
3 sed Iac. butri. dicebat testari proprie. ¶†Quero quā liter practicabitur ista. l. Credo quòd sic practicet̄, quòd ille qui prohibuit testari accusetur, & imponetur pœna extraordinaria, & hoc facto proponetur cōtra eum actio ciuilis. s. petitio hęreditatis, sicut in quolibet alio indigno dicimus: vt. l. j. C. de his qui. vt indig.

SUMMARIUM.

1 *Maritus prohibens uxorem testari, an noceat filijs qui successuri essent ab intestato.*

a Si dominus dolo fecerit.[a]

Dolus domini prohibētis mutari testamētū nocet seruo, & alijs institutis, nō legatarijs. h. d. ¶Opponitur de princi. ad finem: quia in principio dicitur quòd dolus prohibentis mutari testamentum nocet alijs, scilicet filio, vel seruo etiam manumisso. In versiculo sed si legatum, dicit contrarium. & istud non est multum facere contra: quia possumus responderc altero de duobus modis: primò: quia in princ. fuit adhibitus dolus à cōiunctis personis, pro quibus pręsumit̄ dolus pro coniunctis, vt. l. penul. j. de bo. liber. & hoc puto verū satis. vel aliter, aliud est in institutione: aliud in legato. ita loquitur secundùm respōsum. §. & ratio satis est in promptu: nā quando adhibeo violentiam ne aliquis faciat testamentum: tunc respicit institutionem, & circa eā videtur facta violentia, & non respicit legatum principaliter: & ita aliud est in vno quàm in alio. ¶Vlterius dicitur hîc & si non fuerint in potestate &c. Sed an sufficiat quod non fuerunt omni tempore an altero? Et vltima opi. glo. est vera: & vide glos. quæ incipit, eo tempore &c. Ibi, alij quod &c. Ibi argumen. contra &

Et dic scilicet ad præcedens responsum. Item ibi, in text. eius &c. Dic scilicet huic relicto causam dedit dominus: ideo nocet: sicut in dolo procuratoris dicimus quòd nocet domino: vt. j. de doli excep. l. si procurator. Dyn. &
1 illam rationem tene menti. †quia per hoc potest terminari questio no. q̄d si maritus prohibuerit vxorem facere testamentum. an noceat filijs qui essent successuri ab intestato? Videtur quòd sic? vt hîc, sed contrariū dicēdū videt̄ de iure: qa si filij vellent succedere ex testamēto quod prohibuit pater mutari. tunc noceret filijs, secus quando dedit causam dolus patris successori legitimè, secundùm istam lectu. quare &c. Pro hoc vidistis. s. proxi. no. ibi, Item fit preiudicium proximioribus in gradu. & vide glo. quæ incipit, ei qui prohibuit. in fine dic. & ratio est quia initium hoc habuit: ibi non. argumentum. s. de hæredi. institu. l. ij. & C. de cadu. tollen. l. j. § in primo. & §. pro secundo. secundùm Dyn. Sed circa istam glo. opp. quæ tenet quòd ille qui est indignus distribuit: sed contra. j. l. prox. §. fi. vbi non distribuit indignus. sed fiscus. Respon. hîc loquitur in fideicommisso particulari: ibi in vniuersali. & ratio est: quia in vniuersali detrahitur trebellianica. sed legatarius qui soluit fideicommissum vtile nullam detrahit quartam. & ita loquitur hîc. tene menti istam materiam.

LEX II.

Si quis. Qui impedit testes accedere. impedit testamentum fieri. hoc dicit. ¶Quero exemplum versicu. fratris* quem* glo. legit duobus modis. primo, si vnus frater p̄hibuit quem testari de nouo, non nocet alteri. ista est bona, & clara. Secundò, quando vnus frater qui solus erat institutus in primo testamento. mutari prohibuit testamentum: quo casu alteri fratri non nocet, sed prodest. habebit enim partem suam, cum nihil esset habiturus si primum testamentum duraret. In hoc tamen sunt opinio. varię. an hęc lectura sit vera examinabo statim in. l. vlti. non habetis hîc alia ad præsens.

SUMMARIUM.

1 *Cogendo te ut me instituas, incido in edictum, & hæreditas applicatur fisco.*
2 *Præiudicem nè hoc casu uenientibus ab intestato. & quomodo ipsis succurratur?*
3 *Legata an debeantur ex testamento facto per uim.*
4 *Coactio quæ interuenire debeat ut quis incidat in edictum?*
5 *Materia hæc quando practicabitur?*
6 *Compellens te ut alium instituas incidit hoc edictum.*
7 *Dolus alterius quando est causa immediata acquisitionis meæ, ille dolus mihi nocet.*
8 *Practica huius edicti quando quis compellit testatorem ut alium instituat.*
9 *Impediens aliquem uolentem testari de nouo, an incidat in hoc edictum?*
10 *Interficiens consanguineum suum, an ipse ei succedat: uel succedat fiscus?*
11 *Prohibens testari aliquem qui uolebat mutare primum testamentum, quomodo comprehendatur in hoc edicto?*
12 *Hæreditas quando applicatur fisco, utrùm legata remaneant firma?*
13 *Practica probandi quòd quis prohibuerit aliquem testari, uel testamentum mutare.*
14 *Tastator dicens quòd libenter mutare testamentum, sed quòd timet, an dicatur per hoc sufficienter probatus metus.*
15 *Hæreditas an ueniat ad fiscum, siue fuerit adita siue non: ubi quòd sic.*
16 *Vir quòd reputetur indignus, si probetur quòd ante testamentum uerberauit uxorem.*

LEX III.

Virum. ¶Licet testatorem placare blando sermone. hoc dicit. ¶Pro declaranda ista materia quęro in quot casibus habeat locum iste titu? Gloss. rubricæ dicit in quatuor quos examinemus.† Primò habet locum, quando cogo
1 te vt me instituas: tunc incido in edictum: & hæreditas mihi aufertur, & ap
2 plicatur fisco. vt. l. j. C. eo. titu.† Sed quæro quomodo potuit præiudicare venientibus ab intest ato, qui me pręcedebant in gradu? contra ea quæ no. s. eod. l. j. in prin. Dic quòd postq̄ fui institutus, nullus est qui me pręcedit: quia in succedendo prior est causa testamenti, vt. l. quandiu. s. de ac qui. hęredi. Sed adhuc insurgit iniquitas: quia ex facto meo prius venientes ab intestato excludo. Respon. hîc non constabat quòd vellet instituere hos, vel alios. sed voluit decedere intestatus, sed hîc bene constat quòd inuitus
b me instituit. Sin autem[b] constaret quos voluit instituere: tunc illis quos læsi daretur actio cōtra me de dolo, vel cōdictio ex lege ad duplū, vt no. in. l. lucius. §. sempronia. j. de lega. ij. in authenti. vt nul. iudi. §. ex hoc peruenit. & C. eod. l. ij. & si non essem soluendo, in dubio iste læsus reuerteretur contra fiscum. argumen. l. fin. in principio. s. de eo per quem factum erit. & l.
3 planè la. ij. §. j. j. de lega. j. ¶†Quęro vtrùm legata debeantur ex hoc testamento facto per vim? Et videtur quòd sic, vt. s. l. proxima. in fine. & l. j. §. j. ¶In contrarium videtur quòd non: quia postquàm fecit testamen-
c tum inuitus. ita habent voluntatem legatarij sicut heredes: & licet coactio fuerit facta per alium non* tamen* debet prodesse legatarijs: vt. j. dicam in secundo casu. Respond. si constat quòd testator coactus instituit me, & nihil aliud constat vltrà: tunc legata debent̄: vt. l. j. præalleg. sed si constaret quòd totam illam voluntatem fecit coactè, tunc nihil debetur, per rō-
4 nē secūdo adductā. ¶†Quęro q̄ coactio debet interuenire vt qs incidat in edictum? Respond. metus mortis, vel cruciatus corporis. s. qui caderet in cōstantem virum: vt. l. metum. ff. quod metus causa. vel alius metus qui inducceret

duceret restitutionem p officiũ iudicis.de quo habet̃ in.l.j.§.quę onerãdę.
quarum rerum act̃.non datur &.l.fiñ.§.j.&.ij.š.quod metus causa.&.l.in-
terpositas.C.de transact.& no.in.d.l.metum.š.quod metus causa.Ad tollẽ
dum tamen dictam presumpt.s.quòd non intercesserit metus,curet quis
quòd testamentum fiat interuenientibus consanguineis,vt.l.transactionẽ.
5 C.de trãsactio.¶†Quæro quomodo[a] practicabit̃ ista materia?Rñ.primò
a accusabitur ille cogens,& punietur criminaliter:& illa sententia habebit cõ
tra eum effectum confiscationis bonorum,vt amodo conueniatur pro hæ-
reditate petitione.here.arg.l.in cognitione.š.titul.j.ita intelligo.l.j.C.eodẽ.
6 ¶†Secundò habet locum iste titu.quãdo compello te vt instituas alium,
vt.l.j.C.eo.ita dicit glo.rubri.š.eo.sed in.l.ij.C.eod.no.contra per.l.metum.
§.sed licet.š.quod metus causa.pro hoc facit.l.& eleganter in princip.š.de
dolo.vbi dolus tertij non nocet alteri.p hoc.l.j.ver.sed si legatũ.š.eo.vbi do
lus vnius nõ nocet legatarij.ad idem postq̃ quis est institutus,tenet primũ
locum in suc.sed ei qui tenet primum locum non nocet dolus alterius:vt
no.š.eod.l.j.in princ.ergo &c.contrarium tenent Pe.Dyn.Cyn.& omnes:
7 nam†quando dolus alterius est immediata causa acquisitionis meæ,ille do
lus mihi nocet,vt.l.si procurator.infrà.de doli excep.&.l.j.§.si quis,tamen.
&.§.si fili.iusta de vi & vi arma.& probat tex.in.l.j.C.eo.& ar.l.ij.§.j.š.eo.
&.j.qui,non compe.bon.pos.l.j.Non ob.§.sed licet.quia ibi dolus alterius
nõ est causa proxima acquisitionis meæ,sed labor meus.Nõ ob.l.& elegã
ter.in prin.quia ibi dolus tertij non est causa proxima acquisitionis meæ,
b sed cõtractus meus.Nõ ob.[b]quod dicitur de legatarijs:qa vt dixi.š.hoc intel-
ligo quando non cõstat q fuerit coactus ad legandum:sed si præsumitur
in qõ.quòd coactus instituit alium.Non ob.quòd dicitur q est proximior:
quia hęc causa proximitatis causabatur à dolo tertij qui eum institui fecit.
In contrarijs erat proximior in consanguinitate,vel sanguine: & sic causa
proximitatis causabatur aliunde quàm ex dolo tertij.& pro hoc facit opti
8 ma solu.quam Dyñ dedit.š.eo.l.j.§.j.in vltimo cõtrario quod feci.¶†Pra
ctica autem huius membri erit,quòd primò accusabitur inferens metum:
quæ accusatio secuta condemnatione habebit effectum confiscandorum
bonorum cõtra institutum:vt dixi suprà ita intelligas quod ei quem quis
lęsit per illum actum sit saluum ius recuperandi contra inferentem metũ,
vt dixi.š.in proximo casu.habemus videre duos casus dubios quos infrà
9 dicam.¶†Tertio casu,habet locum iste titul.quando impedio aliquem vo
lentem,testari de nouo,vt.š.e.l.j.in princip.ita dicit gloss.rubri.Circa hoc di
stingue latius aut iste qui impedit est proximior successurus abintestato:
& hæreditas aufertur sibi,& applicatur fisco:vt in princip.l.j.Aut ille ha-
bet priorem in gradu,vel æqualem:& sibi non prędicat,vt.l.ij.§.fratris.š.
eod.ita tenet gloss.in princi.l.j.¶Sed contra hoc oppo.suprà determinatũ
est quòd qui cogit testatorem instituere alium facit locum huic tit.sed qui
impedit testatorem testari,videtur eum cogere relinquere venientibus ab in
testato,vt.l.conficiuntur.in princi.&.l.si quis cum testamentum nullum.j.
tit.j.Respõ.si cõstaret q ego impediui testatorem volentẽ testari,& insti-
tuere aliũ,procederet oppositio.sed quod in glo.dicitur,intelligitur quãdo
probatur q quis prohibuit alium testari simpliciter.fortè enim si testator
10 fecisset testamentum,instituisset venientes ab intestato.¶†Et distinctio
præcedens facit ad quæstionem de eo qui interfecit consanguinem suum,
vtrùm succedat ei:& si non,vtrùm succedat fiscus?quidam habent hãc quę
stionem tactam per Dyn.in.l.si sequens gradus.š.tit.j.veritas est quòd di-
c stinguatur:[c]aut interficiens erat proximior,aut vlterior.Primo casu,bona
confiscantur.Secundo non.vt.l.cum ratio in fin.j.de bo.dam.&.l.si ab hosti
bus.§.j.suprà solu.matri.interficiens verò nullo modo succedit per dictas le
11 ges.¶Quarto casu habet locum iste titul.quando quis prohibet testari ali-
quem qui volebat mutare primum testamentum:vt.š.l.j.in princ.ita dicit
gloss.rubr.Circa hoc distingue:aut ille qui prohibuit nõ erat institutus ipe
nec filius eius vel seruus:& sua prohibitio non impedit succedere institu-
tos in primo testamento,vt.l.ij.§.fratris.& quod no.in.l.j.in prin.quod in-
telligo,nisi constaret quòd testator volebat mutare primum testamentũ
respectu hæredis instituti,& volebat instituere alium:& tunc perinde est
ac si coegisset testatorem illum instituere,vt in pręcedentibus dixi.facit ad
prædicta quòd factum prohibentis non nocet legatarijs,& fideicommissa-
rijs extraneis:& eadem ratione nec institutis extraneis,vt.l.j.§.sed si lega-
tum.&.l.proxi.in fine.š.eodem sed si erat institutus alius quàm filius vel hę
res prohibentis:tunc si erant in potestate tempore prohibitionis,licèt non
essent tempore aditę hæreditatis,dicuntur tamen indigni,& hæreditas fi-
sco applicatur,secundùm omnes,vt.š.eodem.l.j.§.j.&.j.quib.non compe.
bono.posses.l.j.in fin.sed si erant sui iuris tempore prohibitionis & aditæ
hæreditatis:sunt diuersæ opi.š.eod.l.j.tamen Dyn.tenet illam quòd sic.ea-
dem que.š.potest esse ratio:quia propter coniunctionem personarum vide
tur prohibens prohibuisse solùm fauore illorum.ar.l.pen.j.de bo.liber.Item
prædicta vera,sunt nisi illi instituti essent successuri ab intestato:tunc enim
prohibitio tertij nõ nocet alijs,nec impedit succedentes ab intestato:vt di-
xi in casu præcedenti:multò fortius hîc.Pono casum in terminis: maritus
prohibuit vxorem testari,vel testamentum factum mutare,ad hoc vt suc-
cederent omnes filij.certè non impeditur propter hoc successio filiorum
propter ea quæ dixi.Præterea,tam pater prohibens quàm mater sunt in
æquali gradu filio:ideo par coniunctio omnem suspicionem tollit:vt.l.non
solùm.š.de ritu nup.maximè hodie quo iure mater habet de necessitate fi-
lium instituere in aliquo:vt in authenti.vt cum de app.cogno.§.aliud quo-

q capitulum.Si verò ipse prohibens erat institutus
in primo testamento:tunc aut cum alijs,aut solus.
Primo casu,alijs non nocet:nisi etiam ipsi dolum cõ
miserint,vt.š.l.j.in fin.&.l.ij.§.fratris.& semper intel
lige,nisi constaret quòd testator volebat mutare te
stamentum etiam quò ad institutionem aliorum.
Si verò erat institutus solus:& tunc aut ipse solus
erat etiam successurus abintestato.& hæreditas ap-
plicatur fisco,vt.l.j.in princip.š.eod.aut nõ erat suc-
cessurus in aliquo,vel non solus.in hoc sunt variæ
opiñ.š.l.proxi.§.fratris.nam quidam dicunt quòd a
succedunt alij venientes abintestato vel in totum si
erant propinquiores,vel ex parte sua,si erãt in ęqua
li gradu:& sic factum vnius non noceret alteri, hoc
est quod prodest.contra istam opinionem est.C.eo.
l.j.& quod dixi suprà in primo casu.s.quando quis
compulit instituere se.idem enim videtur esse siue
compellam vt me instituas,siue in institutione fa-
cta perseueres:& ideo alij dicunt quòd succedit fi-
scus tantùm:& ista opinio placet per.l.j.C.eodem.
Nec obstat.d.§.fratris.quia ibi loquitur quando pro
hibuit testari de nouo,& ad illum casum tantùm re
fertur:vt ibi not.secundùm illam opinio.hoc tamen
semper intelligas,nisi constaret quòd volebat muta b
re testamentum.& instituere venientes ab intesta-
to,vel alios certos:tunc enim illis subuenitur secun-
dùm ea quæ dixi.š.circa primum casum.¶†Quæ-
rò quando hæreditas applicatur fisco vtrum legata
remaneãt valida.tex.videtur dicere quòd sic,in.l.j.
§.sed si legatum.š.eod.&.š.l.proxi.in fin.quod intel
lige,esse verum nisi legata essent relicta filio,vel ser-
uo prohibentis eadem ratione quam supra dixi de
institutione. nisi constaret testatorem voluisse mu-
tare voluntatem etiam quò ad legatum & ita intel-
13 ligo.l.eum qui.in fin.de his quib.vt indi.¶†Quæ-
d ro qualiter[d] probabitur quòd quis prohibuerit ali-
quem velle testari, vel testamentum mutare.Re-
spond.duo oportet probare,scilicet quòd ille vole-
bat testari.Item quòd ille alius prohibuit sibi,vt su-
prà.e.l.j.in princip.hæc autem prohibitio probatur
si impediat introire notarium vel testes,vt.š.e.l.j.in
princip.&.l.marcellus.in fin.ff.ad trebel.&.l.cum q. c
14 in fi.de his qui.vt indig.¶Quæro: pone[e] quòd te-
e stator dixit coram duobus vel tribus testibus, vel
etiam coram notario quòd ipse fecerat testamentũ
coactus,& quòd libenter mutaret,sed omittit pp̃ter
timorem:an sit sufficiens probatio? Respon.si dice-
ret simpliciter propter metum nõ exprimẽdo à quo
f esset illatus,quòd non valeret[f] aliquid,non enim po
test sua simplici voluntate remouere testamentum
quòd ante fecerat,vt.l.sancimus.C.de testamen.sed
si diceret sibi metum esse illatum à substituto: tunc d
satis eum indignum reputare videtur:& tunc hære-
ditas applicabitur fisco,vt.l.hæreditas.C.de his qui-
5 bus vt indig.¶Quæro†vtrum hæreditas veniat ad
fiscum siue sit adita,siue non?Respondeo quòd sic,
vt.l.proxi.in fi.dum dicit,caduca.facit quòd dixi.š.
6 titul.j.l.si sequens gradus.in princ.¶†Quæro iuxta
legem nostram:pone quòd tempore facti testamen
ti nullæ iniuriæ fuerunt factæ per virum vxori, sed e
præcesserant iniuriæ ,& verba:vtrum ex hoc vir re-
putetur indignus?Innocent.in simili videtur deter-
minare quòd sic,extra de offic.dele.c.causam matri
g monij .dixi in.l.j.§.quæ onerandæ.[g]quarum rerum
actio non datur.

De iure codicillorum. Rub.

¶Istorum formas vide in Spe.in titu.de instru.edi.
§.viso.continua;& quæras vt in glo.

SVMMARIVM.

1 *Si non valet quòd ut ago,ut ago ualeat ut ualere potest.remissiuè.*
2 *Testari uel codicillari an uoluerit quis quomodo cognoscetur?*
3 *Clausula,si non ualet iure testamenti ualeat iure codicillorum,quid importet & quæ personæ uidentur grauari?*
4 *Clausula hæc an ualeat,si dicitur,ualeat iure testamenti & codicillorum, quòd sic.*

a ¶Quero qũo.Vide Bartol.in.l.fina.aliâs.j.C.eod.

b ¶Hæc verba non habent sensum pfectum.tu istud de legatarijs intellige vt in calce precedẽtis col.docuit Bar.& ibi annotauimus. Alexan.loseus.

c ¶Distinguat̃.Aliquis interfecit consanguineũ,vtrũ fiscus succedat ei:vide Bar.& quod ibi dixi in.l.fi.de his q bus vt indi.p Bal.in.l.eam quã.in.iuj.col.C.de fideicom.

d ¶Quero qualiter.Adde q̃ no.in.l.pxi.de his q̃ in test.delẽ.& in.l.in facto §.j.de condi.& demon.& in.§.legari.insti.de leg.

e ¶Quero pone.Et contra tenet Bal.in l.pe.C.de testa.vbi omnino vide.And.Barba.

f ¶Non valeret.facit tex.& quod ibi dixi in.l.si quis.§.j.š.titu.j.adde qđ no.Bar.in.l.in testamẽto.de fideic.liber.adde Bald.in.l.nostram.C.de test.in vlt.colũ.vbi tenet contra Bar.hic.

g ¶Quę onerandæ.Adde text.in.l.miles.§.veteranus.de testa.mili.& in.l.si iure.de leg.iij.

5 Copula &, posita inter incompatibilia resoluitur in disiunctam.
6 Quid operetur si dicatur, naleat iure testamenti saltem, uel iure codicillorum, an ualeat?
Coniunctio saltem, quid operetur?
7 Testator si dixit, & uoluit ualere, uel iure codicillorum quòd intelligatur acsi diceret iure testamenti, uel codicillorum.
Dictio uel, apposita uni orationi uel dictioni tantùm, sumitur pro saltem.
8 Clausula codicillaris hebet locum etiam quando testamentum non ualet propter defectum solennitatis omissæ.
9 Clausula codicillaris quòd non operetur quando testamentũ non ualet ratione uoluntatis imperfectæ.
10 Clausula codicillaris quòd operetur quando testamentum non ualet ratione præteritionis iam nati.
Paria sunt relinquere à uenientibus ab intestato, & dicere si non nalet iure testamenti, ualeat iure codicillorum.
11 Clausula codicillaris an operetur in testamento nullo ratione præteritionis posthumi.
Donatio inter uiuos est ualidior fideicommißo.
Fideicommissum reuocatur per superuenientiam liberorum, quando quis non cogitabat in perpetuum habere filios.
12 Si dicatur, si non ualet iure testamenti, ualeat iure codicillorũ, ad quod tempus referantur ista uerba?
Verbum subiunctiui, siue præteriti, siue præsentis temporis, quòd habere possit significationem futuri.
13 Testator si dixerit, si non ualet iure testamenti, ualeat omni iure quo melius ualere potest, an comprehẽdat futurum? remissiuè.
14 Clausula codicillaris an operetur quando testamentũ est nullum ratione exhæredationis?
15 Auth. ex causa, quòd conseruat hodie legata, quando testamẽtum querelatur causa inserta non uera.
16 Clausula codicillaris an aliquid operetur si testamentum rũpitur per contratabulas?
17 An operetur testamento rupto agnitione sui hæredis?
18 Hæc clausula codicillaris quando operetur testamento rupto quia hæreditas non fuit adita.
19 Item operatur quando testamentum non ualet respectu hæredis incapacis.
20 Testamentum quando non ualet respectu testatoris: tunc dicta clausula non operatur.
21 Clausula codicillaris apposita in primo testamento, quòd non operetur quando primum per secundum simpliciter reuocatur.
22 An dicta clausula porrigatur ad tabulas pupillares?
23 Si in codicillis dicatur, si non ualet iure codicillorum, ualeat iure alterius uoluntatis, prout melius ualere potest. quid operetur hæc clausula?
24 Substitutio pupillaris facta in testamento, si in codicillis adimat quid operetur talis ademptio?

a ¶ Sepissime. Vide formas codicillorũ in Spec. in tit. de instru. edit. §. viso de impugna.

b ¶ Glo. dicũt. Adde q̃ de clausula ista voluit Bar. ĩ. l. si ita, de aur. & argen. le. & qd importet hęc clausula codicillaris, & quę personæ videant̃ p eam grauari. & quid si non est apposita clausula codicillaris in testamento, sed dixit ꝙ voluit testamentũ valere oĩ meliori iure & modo quo valere potest? dicꝙ perinde est acsi esset clausula codicillaris. l. cum pater. §. filius matrẽ de le. ij. à similitudine rationis secũdũ Bald. & An. ibi: quod no. & hoc ꝓbat tex. optimus in. l. codicillis. §. fi. & ibi Barto. & Imol. j. de le. ij. vbi sufficit equipollẽs. sed aliquid in materia huius clausulæ vide p Bal. & Imo. in. l. posthumus. §. si paganus. de iniusto testa. & qđ not. Bal. in. l. titia. ĩ. j. col. de iniust. testa.

LEX I.

a * SAEpissime. [a] Si nõ valet qđ ago vt ago, nõ valet vt põt valere. h. d.
1 Hîc habemus videre duo. ¶ † Primò illud generale, si non valet qđ ago vt ago &c. de quo no. per Cy. in. l. non codicillum. C. de testament. dixi in. l. j. §. si quis ita. infrà de verbo. obliga. ¶ Secundo habemus videre specialiter materiam huius. l. & singu. de vigore illius clausulæ quæ apponitur in quolibet testamento, si non valet iure testamenti, valeat iure codicillorum. & illud examinemus. ¶ Opp. infrà ad trebel. de. l. sceuola. Gloss. solu. ibi volebat codicillari: hîc facere testamentum.
2 † Ideo Dyn. distinguit: aut certum est quòd quis voluit testari: & non valet iure codicillorum, nisi dicatur, vt hîc, cum simi. aut voluit codicillari, & hoc certum est: tũc valet. & verba directa trahuntur ad fideicommis. d. l. sceuola. & l. cum quis. §. sciam. infrà. de lega. iij. & quod ibi nota. in. l. verbis ciuilibus. suprà de vulga. & pupil. aut est dubium: & tunc aut in illa voluntate est institutio hæredis, & præsumitur quòd voluerit facere testamentum: aliàs secus, vt. l. illud. §. tractari. infrà eodẽ. & l. nec codicillos. C. eod. ¶ Venio ad materiam illius clausulæ examinandam per multas quęstiones.
3 Et primò quæro † quid importet hæc clausula, & quę personæ per hæc verba videntur grauari? Gloss. dicunt [b] quod videntur rogati venientes ab intestato, vt. l. ex testamento. C. de fideicom. & ibi nota. & l. quia autem. in princip. & ibi not. suprà si quis omi. cau. testa. quod puto verum quando venientes ab intestato succedunt. si enim succedunt aliqui ex testamento, puta si præcesserat aliquod testamentum, quod non est ruptum per istud secundum, quod valet iure codicillorum: illi hæredes qui successerunt ex ipso videntur rogati. Quicunque enim aliquo modo succedit, videtur rogatus: vt infrà eo. l. si quis cum testamentum nullum. præterq̃ si esset hæres ex testamento postea facto, vt infrà dicam. Item aduertendum est diligenter, quòd non est simpliciter verum quòd habeatur perinde acsi essent rogati. Nam text. in. l. quærebatur. suprà de testa. mili. dicit vim testamenti in causam legati & fideicom. & codicillorum esse cõuersam per dictam clausulam. quæ verba sunt multum ponderanda [c]. Nam ex testamento nemini queritur hæreditas, nisi adita regulariter: ita nunc est ista directa institutio quæ trahitur ad fideicommissum, vt. infrà dicetur: prout iure fideicommis. valet habet in se istam conditionem, si agnoscatur. & sic non transmittitur ad hæredes nisi quis agnouisset, vt. l. si ita legatum. §. illi si volet. j. titul. j. si enim hoc adijceretur, non esset transferre vim testamenti in vim codicillorum ab ea quæ erat in testamento: quia text. ille non vult. sed in illis casibus in quibus hæreditas non adita non transmittitur in illis transmitteretur fideicom. non ergo per omnia est idem acsi rogentur venientes ab intestato; & ita dixi de facto.
4 ¶ † Secundò quæro [d] quid si testator ita dicit: volo quòd valeat iure testamenti & codicillorum. an valeat [e] hęc clausula? Videtur quòd non: quia inducitur repugnantia, vt. l. vbi repugnãtia. infrà de reg. iur. In contrarium est casus in. l. fin. C. eod. non ob. contrarium: quia quod dicit & codicillorum, debet exponi &, pro vel. & hoc propter regulam quæ est
5 † quod quando copula &, ponitur inter incompatibilia resoluitur in disiunctam, vt. l. si titio fundus. infrà de vsufru. leg. & erit electio hæredis quòd petat iure directo, vel fideicom. vt. l. vlti. C. eodem. & infrà ad trebel. l. recusare. §. titius. dumtamen non eligat causam intestati in necem legatariorum: tũc enim tenetur ex edicto, si quis omis. cau. testa. nisi testator nominatim expressè ei electionẽ permiserit, vt. l. quia autem. in princip. suprà si quis omis. cau. testa. idem si dixerit: volo quòd valeat iure testamenti, vel codicillorum per eandem. l. ¶ Sed
6 quid si dixit: volo † quòd valeat iure testamenti saltem vel iure codicillorum. Respond. arbitror quòd tunc non possit eligere hæres. nam illa coniunctio diminutiua saltem, habet illud importare: vt si primo modo. s. iure testamenti non potest valere, deueniatur, ad illud quod est minus, vt. C. de emen. propin. l. j. patet ex regula grammaticali de coniunctione diminutiua: vnde dicit, si non potes mihi dare by
7 zantium, saltem commoda denarium. ¶ Sed quid si reperitur sic: & voluit valere, vel iure codicillorũ. & non dixit iure testamenti. Respond. quòd dictio [f] vel. quando apponitur vni orationi vel dictioni tantùm, sumitur pro saltem, vt. l. stipulatus. §. adhiberi. [g] infrà de fideiuss. perinde acsi dicerem testamenti,
8 vel saltem codicillorum. ¶ † Tertiò quæro [f] an hæc clausula, [g] si non valet &c. habeat locum quando testamentum non valet propter defectum solennitatis omissæ. Text. & gloss. tenet quòd sic, vt. l. codicillis. §. fin. infrà de leg. ij. & l. ex his verbis. C. de testa. mili. & nota. in authenti. ex causa. C. de libe. præte.
9 ¶ † Quartò quæro quid si testamentum non valet ratione voluntatis imperfectè: quia antèquàm impleatur mortuus est testator: vtrùm tunc operetur illa clausula? Text. videtur dicere quòd sic. C. eodẽ. l. fin. circa medium. In contrarium facit. l. fideicommissa. §. j. infrà de lega. iij. & l. ex ea scriptura. suprà de testa. & ibi videtur text. & hoc puto verum [h]. Nõ ob. l. vlti. C. eod. quia intelligo voluntatem imperfectam ratione alicuius solennitatis non voluntatis. prout no. gloss. in. l. si is q. s. de test. ¶ Quintò quero [i]
10 quid † si testamentum non valet ex causa preteritionis,

c ¶ Põderãda. Istud dictum mihi semper est visum non verũ: qa ratio propter quam se fundãt oẽs doc. in. l. cũ filio. ĩ. de lega. j. & ibi videas per me post Bar. in vlt. col. est ꝙ actio. ex testamento, & officium iudicis ad fideicom missum restituẽdũ transmittitur: vt. s. sed etiam qñ debet fideicõmissum ex codicillis cõpetit vtilis actio ex testamento, vt habes p glo. in. l. j. C. cõia de leg. & vidimus in l. j. de testa. ergo eadẽ rõne &c. reperio Raph. hîc qui dicit ꝙ istud dictum est derisoriũ: & qđ. d. l. quęrebat̃. dicit ꝙ testamentum propter clausulam codicillarẽ valet iure codicillorum: nõ tamẽ dicit ꝙ trãsfundatur &c. dicit ĩn tene menti dictum Bar. ꝓpter authoritatẽ ipsi⁹: & ꝓpter capita iudicum qui q̃ primum vnũ capiũt non potest ab eis euelli. & vide eũ post Imol. in. l. qdã ita. ĩ prin. ĩ. ad treb. quia faciunt argu. contra Bar.

POMATES.

d ¶ Secũdò quæro. Vide Bar. cõsi. xij. incip. si quis instituit. Angel. aret. in tract. de testa. ĩ ver. iure codicil. ad fin. Alexan. in. l. cum filio. ĩ. x. col. de leg. j.

e ¶ An valeat. Adde Bart. in. l. fin. C. de codicil.

POMATES.

f ¶ Tertiò quero. Vide fran. cre. sin. xc.

g ¶ Hęc clausula. Et hæc clausula exponitur. i. quaten⁹ nõ valet. & sic pro parte posset verificari secũdũ Bar. & doc. in. l. stichũ q meus erit de lega. j. & Bar. hîc in. xj. q. & Bart. in auth. ex causa. C. de libe. pręteri.

h ¶ Puto verũ. Et de veritate huius q. plenissimè dixi post alios in authẽ. ex causa. in. xv. col. cum seq. C. de libe. præte.

i ¶ Quintò quero. &

* Aduerte ꝙ Bar. alle. sibi contrariasse in hac. l. j. ĩ. q. vj. sed pro saluatiõe ipsi⁹. vide concordan. quam posui ad. l. q filiabus. in prin. de leg. j.

pro dicto Barto. hîc vide Angel. in authentic. ex causa. C. de libe. præte. vbi idem dicit, & in. §. aliud quoq; capitulum. in authentic. vt cum de appel. cog. & in. l. tale pactum. §. fina. ff. de pact. & hîc in. vj. q. & in. l. j. C. de codicil. vbi dicit quòd est gloss. in principio quam non allegauit collegium Perusinum quod determinat contrarium opi. Barto. vide ibi text. & glo. qui hoc probat. vide Ang. in. l. idemq; ff. de testa. milit. vbi dicit esse casum. de hoc vide Angel. in consil. cv. & textum in l. qui graui. infrà eodem. & vide Bald. in. l. si totas. C. de inoffic. dona. vbi consuluit secundùm opi. Bartol. & vide Bartol. in consi. inci. quidam nomine lapus. vbi ponit notabilia ad hoc, & in consi. inci. quidam fecit testamentum & in cōsil. incipiēt. lapus fecit testamentum. & in consil. incip. do. Iacob. & in consil. incipiē. quidam Andræas. & in cōsi. incipi. viso testamento. & vide Bartol. in. l. qui filiabus. ff. de lega. j. vbi videtur aliter sentire quàm hîc vide ibi Bal. & Ioā. de Imol. & Bartol. in consil. incipi. testator in testamento & est in ordine in consil. meo. xvj. & in consi. cxvij. incipien. Iacobutius manetri de Perusio. vbi loquitur de clausula codicillari. & vide Bartol. in consil. incipien. lapus fecit testamentum. & est in consi. cxxxxv. & in consil. cxcvj. incipien. quidam nomine lapus. & vide Ludo. Ro. in consil. cxx. de clausula codicillari. Andræ. Barb.

a tionis,[a] an tunc illa clausula operetur? Glo. in authē. ex causa. tenet qđ non. & fuit additio noua Iacob. Bal. & antiqui glossa. tenēt cōtrariū, vt refert. Mart. sili. in auf. ex causa. & est casus secūdū hoc in. l. si patroni. §. fi. j. ad trebel. Dy. & alij moderni tenent illā opinio. opponentes contra illam gl. & probant sic. ista sunt paria relinquere à venientibus ab intestato, & dicere si non valet iure testamenti, valeat iure codicil. vt not. in. l. ex testamento. C. de fideicommis. & l. quia autem. in princip. s. si quis omis. causa testa. & per Dyn. in. l. codicillis. in fin. j. de leg. ij. sed si testator dixisset legata tantùm deberi à venientibus abintestato sine vllo dubio filius teneretur, vt. l. si quis cū testm̄ nullū. j. eo. in princ. & ita tenent docto. Sed contra hoc videtur expressè tex. j. de leg. ij. l. ij. vbi à filio prҽterito nō potest relinqui fideicommissum. Respond. à filio prҽterito non potest relinqui nominatim. vt ibi: sed relinqui generaliter à venientibus abintestato. & ita loquitur in dicta. l. ij. &

11 hæc vera sunt in iā nato præterito. ¶ † Sextò quæro quid si filius posthumus sit præteritus. Videtur idē vt. l. si quis cum testm̄ nullum. j. eodē. Docto. moder. (vt dicit Iac. de bel. & quasi omnes) dicūt quòd nos debemus inspicere verba testamenti. aut enim dicunt si non valet &c. & sic sunt præsentis temporis: & tunc testamento rupto per natiuitatem posthumi non debentur: quia deficit conditio. quia verum est illo tempore valuisse. probatur per. l. si ita scripsisset. j. de leg. ij. de auro & argent. lega. l. si ita. l. si à colono. & l. cum stipulamur. & l. si stipulatus fuero. infrà de verbo. obligatio. & j. eodem. l. quidam. ij. responso. sed si non diceret. si non valet & c. sed diceret non valet, vel valebit &c. tunc porrigitur ad testamentum quod rumpetur [b] natiuitate posthumi.

b ita dicunt prædicti docto. hoc puto verum si aliquis præterijt ventrem vxoris suæ scienter. secus si ignoranter. quia non cogitabat in perpetuum habere filios, tunc nato posthumo illud testamentum non

c valeret iure codicil. probo donatio inter viuos [c] est validior quàm fideicōmissum: quia nititur voluntate duorum, vt notatur in. l. j. C. de pac. per Azo. in summa: sed donatio inter viuos facta per natiuitatem filiorum reuocatur [d] per. l. si vnq;. C. de reuo. dona. ergo multò magis fideicommissum. reuocabitur. Preterea in testamento militis inest clausula tacitè si nō valet iure communi, valeat iure militari: vt. l. ij. s. de test. mili. Sed pone posthumus nascitur facto testamento, an illud valebit iure militari; potuit enim valere si testator voluit & tamen non valuit si testator hoc non cogitauit: [e] vt. C. de testa. mili. l. si cum vel

d

e

minunt quartā. l. papinianus. §. quarta. suprà de inoffic. testa. Ad. l. sicut nō certi. potest dici quòd ibi non fuit apposita clausula codicillaris per quam possit dici testatorem in genere cogitasse. dixi plenè in authenti. ex causa. C. de liber. preteri. cum Bartol. in dicta. l. qui filiabus. transeunt ibi communiter doctores. & Bald. in dicta authenti. ex causa. in oppo. ij. in antepenultima. colū. & Bald. & Salice. in. l. fin. C. de codicil. & Salice. & Paulus de castr. in. l. j. C. de hæredi. instituen. Fulgo. in dicta authenti. ex causa. Paul. de castro. in dicta. l. sicut certi. de testamen. milit. Et in consilio lvj. incipiente, præclarus & egregius. & in duobus consilijs ibi sequentib. & Imol. in dicta. l. filio præterito. Bal. tamen in. l. si totas. C. de inofficio. donatio. & institu. de codicillis. §. finali. & per Bartol. in cō sil. incipiente, quidam nomine lap[9]. Et Angel. hîc tenet opinionem Barto. li. hic: de quo etiam per Angel. in. l. idē que erit dicendum. de testament. milita. per Ange. in cō sil. cvj. & cxvij. aliàs. cccxvij. & vide per Angel. in consil. cccxij. Bald. in dicto. §. fin. institu. eodē adde Bald. consil. xx. & consi. xxx. & consi. cccc-xl. j. volumine. & Barbat. consil. lxj. & Paul. de castro. cōsi. lviij. Lud. Roma. consi. cxxij.

in vtero. & suprà de testament. mili. l. qui iure mi-

f litari. & hoc puto verum: maximè [f] cum illa clausula, si non valet & c. ponatur magis de consuetudine notariorū: quàm quòd testator deliberet quid impor-

12 tet. ¶ † Septimò quæro [g] quid si testator dixit, si non

g valet iure testamenti valeat iure codic. an hæc verba referantur ad tempus conditi testamenti: an ad futurum si contingeret testamentum non valere? dubium facit: quia illud verbum valeret, reperitur in p̄senti optatiui, & in præterito imperfecto subiunctiui. & hîc videtur præsentis temporis. ita videtur text. secundùm vnam lecturam. in. l. cum stipulamur. prout est in tex. oportet: vt quidā habent. infrà de verbo. obliga. sed alij non habent oportet: sed tūc nihil ad propositum. ad idem facit. l. qui Romæ. §. augerius. infrà de verbo. obliga. secundùm vnā lect. & j. si liber. inge. se esse dixe. l. ij. cum sua gloss. In cōtrarium videtur quòd illa verba subiūctiui, siue sint præteriti temporis vel præsentis, possunt habere significationem futuri, vt. l. si ita quis. §. scia. infrà de verbo. obliga. & ibi not. per Iacob. de aret. in. l. si stichū. & l. inter creditorem. j. de fideiusso. & l. si debitor. §. verisimile de cōtrahē. empt. & l. si cui libertas. in princip. de condi. & demon. & de vi. triti. & oleo lega. l. cum certum. quia subiunctiuum cum semper respiciat aliud verbum si, illud esset futuri temporis: præsens vel præteritum subiunctiui potest intelligi: cum in futuro illud erit præsens, vel præteritum: qđ non cadit in præterito, & præsenti indicatiui. Concludo ergo quòd si aliud non repugnat assumam il-

h lam interpretationem, vt res potius valeat [h] maxi-

i mè [i] in testamentis. infrà de reg. iur. l. in testament. & j. de reb. dub. l. quoties. & l. in ambiguo. cum simi. & sic verba comprehendunt tēpus futurū. ¶ † Octauò quæro quid si dixit si non valet iure testamenti valeat omni iure quo melius valere potest: an illud verbum valere potest, extensiuum comprehendat futurum tempus? Dic vt dixi in. l. si ita. infra de auro & argen. lega. vbi istam quæstionem perfectè exa-

13 minaui. ¶ † Nonò quæro [k] quid si testamentum nō

k valet vi exhæredationis? Respond. siquidem testamentum est nullum ipso iure, causa non inserta: tūc idem est quòd in filio præterito, & eadem ratione. si verò valet sed impugnatur per querelam: tunc videtur qđ talia verba nil operētur, vt. l. titia. s. de inoffic. testa. & l. patronus. in fine. j. de lega. iij. ratio, est quia cum testamentum dānetur tanq; dementis: meritò non valet iure codicil, vt. j. l. proxi. §. furiosus. credo tamen q nō est verū hodie: nam querela non expugnat hodie testamentum, tanq; testator sit demens:

e ✣ POMATES. ¶ Cogitauit. Idem tenet Alexan. con sil. xlj. incip. viso tenore. in. j. volu. & consi. cxlj. in. ij. col. ij. volu. Barba. consil. lx. in. ij. colum. & sequenti. in. iij. volumine. Ang. in. l. j. C. eodem titul. & consilio. lxxx. & consilio. lxx. Bartol. l. qui filiabus. in fine. vbi videtur sentire contrarium, & ibi per Alexandrum consilio. cxlij. in quatuor primis chartis. in. ij. volumine. & consil. iij. & consilio sequenti. in. ij. volumine. Ludo. Roma. consil. cxxij. & consil. clxxxj. Cardi. consi. xx.

a ¶ Præteritionis. Adde Bald. idem tenentem consil. ccxxxiiij. j. volu. & ibi etiam vide an tunc filius detrahat duas quartas, vel vnam tantùm. & de pręd. clausula vide omnino Bald. consi. ccccl xiij. j. volu. & consi. ccccxij. & per Paul. de castr. consil. lx. & ccl.

b ¶ Quod rumpetur. Et vide de illa clausula Bald. in. l. iam hoc iure. suprà de vul. & pupil. vbi reprehendit doctrinam Bart. hîc, & Io. de imo. in. l. filio p̄terito. ff. de iniust. test. & Bal. in. l. quoties. C. de hære. insti. vbi dicit, quòd illa clausula quod quis instituit hæredem in re certa potius videtur apposita ab ipso tabellione. simile dixit Abb. in. c. quintauallis de iureiur. de notario apponente quòd arbiter possit videre & c. Andrę. Barba.

c ✣ POMATES. ¶ Donatio inter viuos. Vide Alex. cōsi. ccxlj. in. ij. colum. & seq. ij. volu.

d ¶ Reuocatur. Contrarium tenuit Bartol. in. l. qui filiabus. in fin. de lega. j. & Imol. ibi se remittit ad notata per se in. l. filio præterito. suprà de iniust. rup. irritoq; testamen. magis communis opinio est cum Bartol. in. d. l. qui filiabus. in fin. & sic contra Bartol. hîc: quia omnes sequuntur opi. Bartol. in. d. l. qui filiabus. per. l. generaliter. §. ex testamento. infrà de fideicommis. liber. maximè: quia testator apponendo clausulam codicillarem, videtur in genere cogitasse de hoc casu, licèt in specie non potuerit cogitare: quod satis sufficit. l. qui iure militari. ff. de testamen. militis. l. sub pretextu. la. ij. de transact. & ibi not. per docto. & ad iura allegata per Bartol. hîc potest responderi pluribus modis: Primò, ad. l. si vnquàm. quòd loquitur in donatione quæ si valuisset. diminuta fuisset legitima filij. secus in legatis quæ

f ¶ Verum maximè. Imol. contrà in. l. filio præterito. in. xiij. colū. s. de iniust. rup. irritoq; testament.

g ¶ Septimò quæro. Consuetudo notariorum nō debet obesse partibus. pro quo vide quod not. Anto. in. c. quintauallis. & in. c. cum contingat, de iureiuran. quod dictum retuli post Bartol. in. l. societatem. §. arbitrorum. in. vj. colum. ff. pro socio.

h ¶ Potius valeat. Et cum hac opinio. transit etiam Bar. in. l. fina. C. de codicil. & Bal. in adi. Spec. in titu. de instru. edit. in. xiij. vel. xiiij. col. limita autē hoc prout dixi post Bar. in. l. cum stipulamur de verb. obliga.

i ✣ POMATES. ¶ Maximè. Vide Alex. in. l. fin & ibi Bald. C. de fideius. & l. fin. vbi Ias. C. de iure emphyteo. Alexan. consi. xxviij. incip. viso puncto. aliàs prehabito. in. ij. volu. Barba. in rubric. de fide instr. in. xxxviij. colum. & consi. lij. inserto inter consilia. Alex. in. vj. colū. in. iij. volu. Barba. cōsi. xlij. in. xj. col. in. j. volu. & consi. xlviij. in. xj. colum. & seq. eod. volu. & cōsil. xvj. aliàs. xvlij. in. ij. col. ij. volu. & cōsi. xxxiiij. late scripsi post Bart. l. ī prius. §. placuit. ff. de aqua plu. arcen

k ✣ POMATES. ¶ Nono quæro. Ista est communis opi. secundùm Alexan. in. l. j. xiij. col. versi. item pone filius. de lega. j.

nõ enim est dementia exhęredare filium inserta iu-
sta causa:sed impugnatur tanq̃; causa inserta nõ ve
ra.vel non probata per hæredem:quod potest esse
15 absq̃; aliqua culpa defuncti.& hoc† apparet:qa ho-
die conseruantur legata per auť.ex cã.C.de libe.prę
a te.secũdũ opi.quã ibi teneo:& probatur in tex.[a] vn-
de sumitur ibi,ne filij falsis accusationibus condem
nentur.quæ verba referuntur ad filium exhæreda-
tum inserta causa,licèt non vera:& sic testamentũ
expugnatur per querelam.& hoc tenent quidam
doc.Iacõ.de are.& Cyn.refert in auť.ex causa.quod
puto verum,quare dico quòd hoc casu illa clausula
operatur.¶ Sed contra oppo.nam hodie ex causa
præteritionis,vel exhæredationis testamentum re-
manet firmũ præter quàm ad institutionem.& sic
patet quòd deficit cõditio illa,si non valet iure testa
menti &c.& modo in veritate valet iure testamen-
ti,saltem quo ad legata.Dicunt quidam,q̄ testamẽ
tum non valet,& legata petuntur cõdictione.ex.l.
sed text.ibi in corpore dicit tanq̃; non rescissum ob-
tineat testamentum:& sic act.ex testamẽto petun-
tur.& sic fuit pronunciatum p dñm Thadeum de
pepul'.tunc dominum boñ.pro hoc qđ act.ex testa
mento petentur videtur casus in.l.fi.in fi.š.de hęre.
instit.¶ Quomodo ergo respondebimus ad contra-
b riũ illud.[b] Respõ.illa cõditio,si non valet iure testa-
mẽti valeat iure codicillorũ intelligiť idest quaten⁹
nõ valet &c.vt.l.stichũ q meus erit.j.ti.j.& sic cum
quò ad institutionẽ nõ valeat iure testamẽti,quãtũ
ad institutionẽ operabiť vt valeat iure codicil.non
quãtũ ad legata q̃ debenť per auť.ex cã.ex testamẽ
to.& q̄ hæreditas debeať vigore istorũ verborũ.p-
bat tex.in.l.quęrebať.versic.vtrũ aũt.de testa.mili.
& no.in dicta auť.ex cã.& in.l.ex ea.š.de testa.ĩ.ti.
ij.l.codicillis.in fi.facit.l.posthumus.§.si paganus.š.
c de iniust.rup.& irri.testamẽ.¶ Decimò quæro:[c] qđ
16 si† testamentum rumpitur per contratab.an ali-
quid operatur? Videtur qđ nõ:nam licèt rumpatur
per contratabu.tamen valet de iure ciuili,vt.l.& si
cõtra.š.de vulg.& pupil.& sic videtur q̄ deficiat cõ
ditio:quod verum est de iure ciuili,licèt non præto-
rio.In contrarium probo sic:substitutio vulg.cõci-
pitur in eum casum si hæres non erit:& tunc sufficit
quòd non sit hæres de iure prætorio:licèt sit hæres
de iure ciuili,vt.l.& si sine.suprà de mino.§.sed quod
papinianus.&.l.j.§.si quis adita.ad tertul.ita in pro
posito sufficit si testamentum non valet de iure prę
d torio.& hoc puto verum.¶ Vndecimò quæro,[d] qđ
17 si testamentum rumpatur† agnatione sui hæredis
per.l.vellei.verbi gratia:testator instituit duos filios
æqualiter:demum vnus decessit alio viuo remanen
tibus ex eo nepotibus qui reperiuntur præteriti:an
tunc operabitur illa clausula,si non valet &c.Qui-
dam tenent quòd sic:vt suprà dictum est in posthu
mo.quod est verum quantùm ad legata quę nõ cõ-
seruarenť p authen.ex causa.nõ tamen quòd nepo-
e tes[e] fratribus debeant iure fideicom.portionem pa-
tris eorum:quia illa verba operantur vt iure fideicõ.
debeatur id quod directò est relictum:vt dicta.l.quę
rebatur.§.vtrùm.&.d.l.posthumus.§.si pagan⁹.sed
portio filij decedentis non fuit directò relicta fratri-
bus:imò nullo modo:ergo &c.Præterea ipsi fratres
non tenentur adinuicem ad fideicõmis.quãdo sunt
instituti æqualiter in toto,& ęqualiter grauati:quia
tantùm debet vnus alteri:& sic esset elusorium,vt.ĩ.
tit.j.l.ab omnibus.§.si à titio.in fin.& ibi no.per gl.
secus si partes essent dispares:quia tũc possent ope
18 rari.¶ Duodecimò† quæro[f] quid si testamentũ rum
f patur:quia hæreditas non est agnita,seu adita:quę-
ro vtrùm tũc operetur illa clausula.Credo quòd sic,
vt.l.eã quam.C.de fideicom.&.l.quia autẽ.in prin.
suprà si quis omis.cau.test.dũ tamen dicatur,si non
valet vel valebit iure testamenti &c.vel similia ver
ba quę trahentur ad futurum.¶ Decimotertiò quę
19 ro† quid si testamentum non valebit propter defe-
ctum hæredis scripti incapacis? Dico quòd illa clau
sula operatur:vt dicta.l.eam quam.secundùm vnã
20 lect. ¶ Decimòquartò† quæro quid si testamentũ
non valet propter defectum testantis? Respondeo
nihil operatur:quia qui non potest testari non po-

a ¶ Probatur ĩ tex. Adde Bal.in repe. l.in suis.in.xx.col. cum seq.de libe.& posth.& in.d. auť. ex causa.in.vj.col. C.de libe.præte.& quod not.Bal.in.l. controuersia.p glo. singu.ibi.de transa.

b ¶ Ista respõsio nõ est in sensu pfecta, ideo dic ex fide scri pti exemplaris nostri.Rñ.illa cõditio si non valet &c.intelligitur quatenus non valet iure testa menti, valeat iure codicillorum. vt.l. stichũ q &c.Alex. loseus.

c ¶ Decimò quęro. Vide de hac clausula no.per Bart.in.l. si ita.de auro & argen.lega.

d ¶ Vndecimò quęro.Vide quę dixi ĩ l.sceuola.ff.ad treb.

POMATES.
d ¶ Vndecimò quęro.Vide Alex.cõs. xxvj.maximè ĩ penul. colũ.in.j.volu.

POMATES.
e ¶ Quod nepotes. Vide Alex.cõs.clx. in.j.col.ij.vol.aliâs. clxj.

POMATES.
f ¶ Duodecimò quęro.Vide Alex.cõs. ix.ad fin.in.j.volu. & cõsi.xx.in.j.col. eo.volu.

test codicillari,vt.l.diuus.§.codicillos.infrà eodem.l.
ij.j.titul.j.In casu tamen potest operari cum codicil
li possint confirmari facilius quàm testamentũ,vt
l.j.§.j.infrà de leg.ij.facit quod not.in.l.titia.suprà
g de inof.testa.¶ Decimòquintò quæro[g] quid si testa
21 mentum in† quo sunt verba, si non valet vel vale-
bit &c.irritatur per secundùm testamentum factũ
simpliciter, vtrùm illud primum remaneat vali-
dum iure codicil.& quod dico simpliciter ĩtelligo:
quia non dixit.cassans & irritans quicquid est scri-
ptum in primo testamento:tunc enim quid opere-
tur illa clausula &c.dic vt.l.si iure.infrà de lega.
iij.videtur quòd valeat iure codicillorum:quia illa
voluntas quòd valebat iure codicil.nunquàm ha-
buit dependentiam à testamento.sed si testamen-
tum non valebat assumat vires:& ideo per conse-
quens testamentum non irritatur,vt.l.si quis cum
testamentum nullum.j.eo.credo quòd primum to-
taliter sit sublatum:quia per illa verba.si non valet,
videntur rogati venientes ab intestato secundùm
opi.communem:non venientes ex testamento.sed
ista ratio modicum concluderet secundùm ea quæ
dixi.š.in.j.q.probo:quia per secundùm testamentũ
videtur reuocatum quicquid continetur in primo,
vt.l.si iure.infrà de le.iij.l.iij.§.item si ipse.infrà si cui
plus quàm per.l.falci.eadem ratione est reuocata il
la clausula,si non valet iure &c.Præterea,in testa-
mento militis tacitè inest illa clausula,si non valet
iure cõmuni valet iure militari.vt.l.iij.de testa.mi-
lit.tamen faciendo secundũ,primũ tolliť,nisi expres
sè confirmaret in secundo:quia iure mil.valere pote
rat,vt.l.quærebať.ff.de test.mili.& ibi dixi.Cõclu-
do ergo quòd debet intelligi si non valet.s.aliter q̃;
h per reuocationem testatoris.¶ Decimosexto[h] quæ
22 ro† quid si in testamento vbi est clausula,est aliqua
substitutio pupillaris? puto quòd si testamentum
totum non valet quòd porrigatur ad tabu. pupil.l.
verbis ciuilibus.& quòd ibi not.suprà de vulga.&
pupilla.l.sceuola.ĩ.ad treb.sed si poneres quòd totũ
testamentum vitietur,tabulæ pupillares non pos-
sunt valere iure directo:ideo tunc valebunt iure fi-
deicom.vt dixi in.d.l.verbis ciuilibus.non dico ex
codicillis,sed iure fideicom.relictum.Sed dubiũ est
an valeat tanq̃; fideicommissum relictũ ab his q ab
intestato impuberi succedũt.& puto siquidẽ pater
poterat substituere pupillariter:sed fuit defectus in
aliqua solennitate.qa videnť rogati q ab intest.suc-
cedunt impuberi,vt.l.sceuola.ĩ.ad treb.&.ĩ.de leg.j.
l.qđ fideicõ.qđ intelligo,vt ibi pbať,& in.l.q duos.
circa finẽ.š.de vulga.& pupilla.& ibi not.per gloss.
& ibi dixi.¶ Sed argu.cõtra prędicta.ĩ.de ali.& cib.
lega.l.libertis.§.posthumi.vbi illa clausula non por
rigitur ad tab.pupil.sed ibi illa clausula pertinet ad
diminutionẽ legatorum ante relictorum:hoc autẽ
pertinet ad augmentum & sustentationem. Item
op.qa in hac clausula solet dici hęc est mea vltima
voluntas quã valere volo &c.sed tabulę pupil. non
sunt vltima volũtas testãtis,sed filij:ergo &c.Sol.p
ea tuẽda diciť volũtas patris,vt.l.papinianus.§.sed
nec impuberis.ff.de inoffi.testamen. ¶ Decimose-
23 ptimo† quęro:[i] pone in codicillis inseruntur illa ver
i ba,si non valet iure codicillorum valeat iure cuius-
libet vltimę voluntatis,prout melius valere potest:
quid operantur ista verba? Respon.operabuntur vt
valeat iure alterius voluntatis minus solennis,vt iu
re volũtatis impefectę inter liberos,vt.l.hac consul
tissima.§.ex imperfecto.C. de testa.&.l.fina.C.fa-
mi.ercisc.non autem vt valeat iure testamenti etiã
si esset ibi solennitas sufficiens ad testamentum,vt
hæredis institutio:quia illa hæredis institutio potest
valere in codicillis iure fideicommis.sed si poneres
quòd ibi essent aliqua quæ non possent valere in
codicillis: vt datio tuto.pupil. substit.& similia:&
tunc idem:est dicendum quia hæc verba,si non va-
let iure codicillorum,valeat iure cuiuslibet alterius
vltimę voluntatis:debẽt intelligi ęqualis,vel mino-
ris solennitatis,non maioris,vt.l.fin.de vi.tri.& oleo
24 lega.& extrà de pcu.c.ij.in cle.¶ Quæro:† in testa
mẽto fuit facta substitutio pupillaris:ĩ codicillis ad
testamentum factis fuit reuocata illa substitutio:ad
quid

g ¶ Quintodecimò quæro.De hoc habetur per Bald.in l. posthumus.§.fi. de iniust.testa.& in l.j.de fideicom.lib. & in.l.fin. C.eo.ad fi.per Spec.& Ioã. an.in tit. de instru. edi.§.compendiosè.ver.pone.

h ¶ Decimosextò q̃ro.Vide Bal.Ang. & Imo.in.l.verbis ciuilibus.de vulga. & pupil.

i ¶ Decimoseptimò quæro. Vide Bald. in.l.fi.in vlti.colũ. versi. extrà quęro. C.eo.& in.l.quærebať.ff.de testa.mi. idem tenet Bal.in sti.cod.§.fin.

POMATES.
i ¶ Decimoseprimò quæro. vide Alex. in.l.nemo potest.ĩ ij.col.de leg.j.

quid traheretur hæc ademptio? Videtur dicendum q aut in testamento est vnus solus institutus, & repudiauit: & nõ valet ademptio: qa non habet à quo confirmetur, vt.l.ij.j.eo. aut adiuit, vel sunt plures instituti, & aliqs adiuit: & tunc valet ista adẽptio. vide l.sed & in conditione.in fi.s.de hære.insti.l.si ita scriptum.§.regula.s.de lib.& posthu.

LEX II.

SI ei qui post. Potest relinqui ei qui non est tẽpore testamẽti, sed tempore codicillorũ: & secus econtrario.h.d. ¶ Opp. quòd possit posthumo relinqui, vt ĩstit.de lega.§.posthumo. Solu.vt in glo.& circa hoc, an posthumo alieno posset relinqui, dic vt in.l.gallus.§.ille casus.s.de libe.& posthu.& ibi plenè fuit dictum. Dyn.dicit q etiam secundùm hæc tempora poterat relinqui posthumo, vt.l.pe.j.titul.j.ergo hec.l.habet respectum ad.l.xij.tabu.

Codicillorum ius. Facta in codicillis perinde habentur acsi essent facta in testamento tunc.h.d. ¶ In tex.scripta essent.dic ea die qua codicilli scribuntur, secundùm Iac.de are. ¶ Opp.s.e.de.l.j.Rñ. gl.& dicit.dic vt ibi dixi &c.dic vt ĩ gl.j.qa verba directa in codicillis ex presumpta voluntate trahunẽ ad fideicommissum, vt.l.sceuola.j.ad rreb.

Furiosus non intel. [a] Furiosus habeẽ pro absente & non consentiente.hoc dicit.declara vt dixi in.l.ij.§.voluntatem.s.solu.ma. ¶ Oppo.de.l.ij.s.de procura.Solu.vt gloss.hîc quæ optimè soluit illud contrarium.

Hæreditas. [b] Hæreditas non potest directò dari, vel confirmari codicillis: sed ad fideicommissum trahitur.

SVMMARIVM.

1 *Decedens abintestato uidetur instituere illum qui abintestato succederet.*

2 *Ista uerba, quisquis mihi hæres erit: uidentur extendi ad successores abintestato.*

LEX III.

SI quis cum. Per codicillos factos ab intestato videntur rogati omnes quocũq; iure succedentes inter natos & nascituros.h.d. ¶ Not. [c] quòd [1] quando quis decedit intestatus videtur instituere illum qui ab intestato succederet: vt hîc, &.l.conficiuntur.in princ.j. eodem. ¶ Not. [2] ista [d] verba, quisquis mihi hæres, erit videntur extendi ad successores abintestato.contrà in.l.qui liberis. §.hæc verba.s.de vulga.& pupilla.Solu.dicunt quidam, hîc loquitur in legatis quæ continent onus hæredis: vnde comprehendit etiam hæredes ab intestato: ibi in substitutione quæ continet prouisionem substituti, quæ prouisio nõ trahitur ad eum de quo testator non cogitauit.sed hoc nõ placet per ea quæ habuistis.s.titul.iij.in.l.si in testamento.quare dic q ibi loquitur quãdo fecit testamentum.quo casu hęc verba referuntur ad hæredes scriptos in testamento: hîc quando nullum fecit & hoc probatur.j. proxi.§.&.j.eodem.l.quidam referunt.Et glo.opponit secundùm Dyn.quam quidam habẽt, quidam nõ. dicitur hîc bono.poss.&c.contrà: quia si succedit de iure pretorio tantùm non videtur voluntate defuncti succedere, vt.l.j.§.vel maximè.j.de colla. bono. sed hîc dicitur contrarium: cum intelligatur per istũ tex.hæres scriptus.Solutio.sustinendo glossam possumus dicere quòd ideo: est quia testator expressit illud hîc: aliâs secus.vel fortè potest dici quòd istud dictum gloss.non dicit vsquequaq; verum, vt ibi dicetur. ¶ Opponitur de.l.j.§.fina.j.de leg.iij.Solu.ibi nominatim ab vna persona relinquit, hîc simpliciter.hîc non sunt alia.

Testamento. [e] Ad confirmationem codicil.requiritur aditio ex testamento si factum est.h.d. Vide quòd si codicilli fiant post testamentum, nisi adeatur hæreditas ex testamento, ex codicillis, nihil debetur, vt.l.ij.j. de fideicommis.lib.&.l.fin.C.de ma.testa.& not.in l.qui filio.§.j.de hæred.insti.

LEX V.

ANte tabulas. Per sequẽs testamẽtum reuocantur codicilli, nisi aliquo iudicio cõfirmentur.h.d.hoc est verum secundùm ista tempora: hodie verò semper videntur codicilli confirmari, siue pręcedant, siue sequantur. ¶ Opp. insti.eo.de.§.non tantùm.Sol.glo.quòd ista est.l.papiniani, quę ibi corrigitur in tex.expressè.

LEX VI.

DIuus seuerus. In codicillis nõ potest adĳci conditio institutioni purè factæ.hoc dicit.gloss.

Licet in confirmatione.

Nemo põt sibi legẽ imponere à qua nõ liceat recedere.h.d.hîc esset tractãda materia.l.si qs.in princ.j. de leg.iij.qa istud est difficile cõtrariũ.qd habet illa l.& nõ dicã modo hic: qa ibi dicã. ¶ Op.de.l.si qs in prin.j.de leg.iij.Et gl.dat plures solu.doc.mod.dant alias.dicã ibi, & Cyn.tãgit in.l.sancimus.C.de testa. ¶ Op.de.l.si mihi & tibi.§.in legatis.j.de leg.j.dicã in.d.l.si quis in prin. ¶ Op.de.l.fi.in princi.j.de leg. iij.Sol.illa concor.cum ista. ¶ Vltimò inducitur ad q.quando imperator cõcessit rescriptum, an debet dicere non ob.tali lege.Et dic vt.l.fi.C.si contra ius vel vtilita.pub.& ibi no.per gl.& doct.in.l.rescripta C.de preci.impe.offer.

Si post. Legata pro non scripta non valent etiam in codicillis hoc dicit.

LEX VII.

QVædam. Per fictionem aliqd retro non fingiẽ vbi deficit extremũ à quo vel ad quod.h.d.ista.l.& tene hoc mẽti. vel aliter: Codicilli facti ab eo qui desĳt esse testabilis non referunẽ ad testamẽtũ.Itẽ verba prolata in codicillis intelligunẽ vt extunc, non ex tempore testamenti.h.d.Glo.signat vnũ argumentũ contra.dic vt ibi &.l. in bello.§.codicilli.j.de cap.& post li.re.

LEX VIII.

COnficiuntur.

SVMMARIVM.

1 *Ciuis existens in uilla quòd non possit facere testamentum coram quinque testibus.*

2 *Rusticus indistinctè testari potest coram quinque testibus in uilla si plures haberi non possunt.*

3 *Imperator quod statuit ex certa scientia, non debet in dubiũ reuocari.*

4 *Qualiter probatur quòd non potuerunt haberi nisi quinque testes.*

5 *Testamentum rustici potest probari per quinque testes, & coram iudice, si non sit scriptum manu publici notarij.*

6 *Scriptura an necessariò requiratur in testamento rustici.*

Codicilli. [f] Iurisconsultus ponit hîc determinationem quib[9] modis fiãt codicilli.& hoc dicit.Quatuor modis hîc in tex.positis quis potest codicillari: dumtamen non impediatur testari impedimento iuris.secus si impedimento facti.hoc dicit. ¶ In.l.vlti.C.de test.dicitur quòd [g] rusticus in villa si non habet.vij.testes potest facere testamẽtũ cũ quinque.quid [1] si ciuis est in villa & non potest habere nisi quinque testes: an possit facere testamentum? Iaco. de are.disputando tenet quòd non.per hanc.l.quod puto verum: nam illa lex vltima solùm concedit priuilegium rusticis, & sic personis, non loco.non ergo ciuibus: licèt in illo loco essent.& hoc teneo in repetitione.l.cunctos populos.C.de sum.trini.& fide ca. ¶ Quæro vtrum [2] sit verum indistinctè quòd rustic[9] potest facere testamẽtum cum quinq; testibus in villa, si plures nõ reperiuntur. Glos.in.l.fin.dicit q non, nisi probetur consuetudo loci.secundùm istud illa.l.de nihilo prouideret nã consuetudo ante illã l.nõ potest probari: quia desĳt extare memeria, & consuetudo præsens nõ videtur aliquid facere ad propositũ. De illa

a ¶ Furiosus nõ ĩtel. no.tex.dum dicit p omnia, & in omnibus, & absentis & quiescentis loco habeatur: quia istum text. reputat sing. Ange.in.l.in negotĳs.ff.de reg.iur.ad alios qui effecti sũt ciues alicuius ciuitatis, & in eorũ priuilegĳs apponuntur illa verba, in omnibus & per omnia habeantur pro ciuibus.nam tunc per ista verba geminata cessat fictio, & dicuntur veri ciues: ideo in simili dicit Bal.in prima consti.ff.in prin.ĩ fine. versic.qd aliud est esse ingenuum, & aliud haberi pro ingenuo: tñ si ista verba cõiungantur: puta qa dicatur in rescripto vel priuilegio habeaẽ & sit in genuus, tũc significant veritatẽ. & pro hac alleg.l.j. §.fi.qd quisq; iuris. & ibi Bal.reprehẽdit Bar.in.l.si is qui pro emptore.ff. de vsucapi.& ideo semel vidi consultũ quòd cũ legitimabatur spurius dicebatur in priuilegio habeaẽ & sit in omnibus, & per omnia legitimus qd dicit verè legitim[9], & excludit à forma statuti fœmina à successione si causa cognita, id est citatis filiabus fuit facta legitimatio & cum clausula nõ obstãte.& facit etiã qd per illum textũ voluit Lud. Roma.in cõsi.lxxx.vbi consuluit, statuto caue batur quòd de quęstionibus vertentibus ĩter extraneos nõ deberet fieri cõpromissum: modò quidam à suo consanguineo habebatur in omnib[9], & p omnia pro extraneo, cõsuluit quòd non possit fieri cõpromissum per illum tex.

b ¶ §.hæreditas. Vide Specul.in titulo, de instrumen.edié. §.visa de impugnatione testamenti, in fine.hanc opinionẽ sequuntur Baldus & Ang.hîc: & Bartol. in.l.j.de leg.j.i.j.co. & Imo.& Paul.de ca.in.l.ex duobus s.de vulg.& pupil. pro qua est glos.in l.eam quam.in gl. iij.C.de fideicommis.dum gl.alleg.l. qui liberis.§.j.de vulga.& pupil.& pro ista opinione optimè facit text. in.l.si in testamento.§.j.iuncta gloss. j.si quis omis.cau. testa.& in.l.si plures.de lega.iij.contrariam opinionẽ tenuit gloss.reputa singu.in.l.ex duobus.§.j.ff.de vulga. & pupilla.quã ibi sequuntur Bartol. Bal.& Ang.qui sibi contrarĳ fuerũt & mouentur mira ratione p.l.publi[9]. quę ratio nõ est bona, vt ibi dicã post Barto.& ideo ratio Bartoli hîc videtur verior cum simi.

c POMATES. ¶ No.quando. Vide Cuma.consilio lxxxiiij.

d POMATES. ¶ No.q ista. Vide Alexãd.ĩ.l.iij.in.iij. col.j.titu.j.

e ¶ Testamento.in princ. Et ad istum §.vide singu.limitationem in.l.qui filio.§.j.palle.& ibi Bal.q subtiliter loquitur.And.Barb.

f POMATES. ¶ Codicilli. Et dum dicit, qd succedens ab intestato habet tacitam voluntatem defuncti: limita vt habes hic in apostill.in text.& vide ad ista Bal.in l.si emancipati.in viij.col.C.de colla.

g ¶ Dicitur qd.facit l.fi.C.de test.And. Barb.

POMATES.
a Imperator. Vide Feli.in.c.cum inter priorem.in.iij.colũ. de excep.& tribus colũ.pręceden. vbi ponit de ista clausula.

b ¶ Enũciatio. Quã do Imperator aliquid statuit, quid operetur clausula ex certa scientia.& de alijs vide p Moder.in.l.si cõstat.de appel.

POMATES.
c Præterea. Vide Alexan.in.l.qui se pris. C.vnde libe.in illo articulo,an ista verba nolo adire,inducant repudiationẽ.& ibi Lãcel.& Ias. xvj.col.

d ¶ Quæro qui dicã tur. Et an gaudeãt priuilegio.l. fin.C. de sacr.san.eccle.& vide ibi Bal.& glo. sing.Andr. Barba.

e ¶ Qualiter probať. Vide de hoc q̃ dixi in.l.decẽ.ĩ.ij.apost. de verb.obl.

POMATES.
f ¶ Certũ est. Et no. q.l. posthumus.s. de iniust.test. habet locum in codicillis & in.l.filio pręterito.secundùm Bal.

POMATES.
g ¶ L.quod per manus. Ad declarationem huius vide Ol dra. cõsi.cxxxviij. in.xxxiiij.colum.

POMATES.
h ¶ Quidã referunt. Et p hãc.l. limitať secũdũ Bald.l.licèt Imperator.j.titu.j. quod habeat locũ qñ legata sunt valida à princi.secus si sint p nõ scripta.

enim.l.non meminit:puto q non sit necesse probare consuetudinẽ nam lex illa est scripta in vniuersis rusticis qui sunt sub imperio Romano:vt patet ibi circa medium.& in fine.l.non ergo requiritur quòd pręcederet illa consuetudo vel non.Item quãdo Im-
a peratorᵃ† statuit aliquid ex certa scientia,credendũ
3 est hoc esse verũ,& non debet in dubium reuocari.
vt.l.ij.C.de legi.&.l.j.s.de offic.pręfect.præto.& extrà de cõfirma.vti.vel inuti.c.j.&.ij.sed Imperator ibi statuẽdo reseruat cõsuetudinem omnibus rusticis:ergo pręsupponit q antè erat:ei ergo est stãdũ, pręterea,sicut in testamentis verba enunciatiua inducunt dispõnẽ vt ex testamẽto agatur:licèt aliter non probetur,vt.l.j.C.de falsa cau.adie. lega.&.l.ex hac scriptura.de donationibus &.l.legaui.de libe.le
b gat.ita enunciatioᵇ principis ibi habet vim dispositionis,vt ex illa.l.fieri possit,licèt de consuetudine
c non doceatur.Prætetea,ᶜ quando dispositio est certa,de causa non curatur,vt.l.cum tale.§.falsam,infrà de condi.& de. maximè si causa est impulsiua, vt.l.j.§.sexum.ff.de postu.sed ita est ibi:nam illud quod dicitur de consuetudine fuit causa impulsiua: & causa finalis fuit rusticitas eorũ:& quia stat in loco vbi copia hominum haberi nõ potest.vt ibi dici-
d tur.¶ Quæro,qui dicanturᵈ rustici. Respon.text. C.ne rustica.ad vllum obse.deuo.l.j.videtur intelligere rusticos omnes qui habitant extra muros ciuitatis,vel castri:tamen idem intelligeremus de castris comitatus,vbi non esset copia hominum,& sic non sunt castra insignia:illa enim non gaudent isto
4 priuilegio:vt exprimitur in dicta.l.vltima.¶ † Quęro:ibi dicitur si non possunt haberi septem testes suf
e ficiunt.v.qualiter probatur?ᵉ Certè eo ipso quòd qs dicit non poterant plures haberi.fundata est intentio sua,nisi probetur contrarium:vt.l.cum de indebito.suprà de proba.tutius tamen est quòd notari⁹ dicat,quòd facta inquisitione plures haberi nõ pos
5 sunt.¶ † Quæro vtrùm sit necesse quòd illi.v. testes deponant postea coram iudice text.in.l.vltima dicit quòd sic:quòd intelligo verum nisi testamentũ esset scriptum manu publici notarij:vt not.in.l.fin. C.de fideicommis.&.l.ij.§.fin.suprà quemadmo.te
6 sta.ape.¶ Vltimò† quæro an in dicto testamento sit necessaria scriptura.Pet.quòd non,vt nota.in dicta.l.vltima.licèt contrarium asserat gloss.suprà de testa.l.qui testamento.in fin.

Si post factum. Valent codicilli facti medio tempore,quo quis erat intestabilis,si tempore testamenti & mortis erat testabilis.hoc dicit.Diuide,primò ponit.q. Secundò vnam rationem.Tertio tollit aliam rationem,quæ videbatur facere pro eo.Quartò & illam partem determinat.secunda ibi:nam & testamentũ.tertia ibi:,nec simul.quarta ibi,sed dicem⁹.¶ Nã & testamentum.Iste versicu.habet diuersas lect.& sic diuersas literas:prout est in litera si eo.summaui vobis quòd faciat vnam rationem pro codicillis ta-
f lem.Certum estᶠ quòd testamentum valet:ergo codicilli debent valere:qui sequuntur vires testamenti,quàmuis eo tempore fecerit codicillos quo testamenti factionem non habebat:& debet exponi pro quàmuis.& hoc prout habetis in litera,si eo. Sed prout habetur in litera.sed eo.debet aliter diuidi,& aliter legi:vt tertia pars incipiat ibi:sed eo.& faciat vnam rationem contra codicillos:& illud quòd pręmiserat:nam & testamentum valet si iungatur cum q.vt sit ratio dubitandi hoc modo:quæritur an ex codicillis debeantur legata:ratio dubitandi est:quia testamentum valet.Sed in contrarium arguo:quia codicilli sunt facti eo tempore quo erat intestabilis. illam lecturam tangit gloss.super verbo,nõ habuit. & sequens gloss.super sequenti versicu.Tertia lectura est cum eo:& tunc alio modo diuidatur scilicet vt in tota illa pertinentia ponatur ratio dubitãdi quæ est:quia testamentum valet cum codicilli fuerint facti eo tpe quo non erat testabilis:sed tene primam lect.quia est magis clara quam gl.ponit super verbo,nam & testamentum,aliæ particulæ sunt claræ.¶ Opp.de.l.qui ex liberis.§.testamento.ĩ.de bo.poss.secundùm tab.Solu.intellige illam secũdũ istam,secundùm quod aliquo iudicio voluntatis ille emancipatus confirmaret testamentum primum:aliâs non valeret.& facit ad istum.§.j.de legatis.iij.l.j.§.j.¶ Venio ad versicu.nec similis.videtur quòd effectus mut⁹ non potest codicillari:quia nõ potest testari,vt.l.discretis.C.q test.fa. pos. ergo nec codicillari,vt.l.diuus.§.codicillos.s.eod.&.s.§. prox.Respondeo, aut tu intelligis de muto proprio:& tunc debet intelligi de codicillis postea factis mutitate cessante,vel si fecit stãte mutitate,intelligas q postea illud vitium cessauit,& aliquo voluntatis iudicio confirmauit,vt in pręcedenti casu.potest etiam intelligi in eo qui nõ est mutus propriè,sed per aliquod accidens infirmatus non potest loqui ad præsens,sed potest facere codicillos nutu,vt.infrâ de lega.iij.l.nutu.¶ Opponitur.hîc de alienis testatur. Contra,imò codicillatur.Solu.vt in gloss.quia verbum testari.largè ponitur.¶ Opp.quòd non licet de alienis testari,vt in authen.ingressi.C.de sac. san.eccle.Solu.quòd hîc erant sua tempore mortis.¶ Opponitur ad fin.q testamentum non valeat de iure ciuili.vt institu.de exhære.lib.in prin.Sol. non valet de iure ciuili:sed de iure prætorio confirmatur vt.l.posthumus. in principio.suprâ de iniusto testa.quod intellige si viuo testatore decesserit:aliâs secus.vt ibi dicetur.in casu tamen possunt valere codicilli,si testator eos confirmauit expressè post natiuitatem posthumi:licèt posthumus post testatorem decesserit.ita dicit gloss.& bene.Et aduerte,quòd posthumum appellat natum post testamentum non post mortem testatoris: aliâs esset impossibile,quòd testator confirmaret post natiuitatem posthumi:& ideo valet prout ex nunc,non prout ex nunc:scilicet confirmatione testatoris.

Si miles. Codicilli facti à milite possunt stare per se:ideo ad testamentum non referuntur.hoc dicit.

Si ei seruo. Si legatum non valet ab initio,confirmatur ex post facto:& impedimento ex vltima voluntate testatoris sublato.hoc dicit.¶ No.casum in quo cessat regula Catoniana:de quo plenè videbitis in.l.j.j.de reg.cato.rationem dic vt in gloss.

Si quis certi generis. Qui confirmat codicillos posteriores,videtur reprobare priores. hoc dicit.Contra hanc.l.facit text.infrà de lega.iij.l.si quis in prin.vbi à voluntate reprobante tacitè receditur per aliam simplicem voluntatem.Sol. hîc iteruenerunt duo actus,scilicet prima voluntas quæ confirmauit posteriores:& per consequẽs reprobauit priores:deinde secuta est volũtas posterior ex quibus duabus media reprobata intelligitur:ibi secus,vt ibi dicitur.

LEX IX.

ARisto. Non possunt fieri codicilli ab eo qui dubitat de statu suo,nisi sit miles.hoc dicit.

LEX X.

g **QVod per manus.** ᵍ Principale non potest confirmari ab accessorio.hoc dicit.

LEX XI.

QVi graui. Legata ab eo quem quis putabat insolidũ sibi successurum:puta si aliquis cũ eo succedat in partem non in totum debentur,fallit in libertate.h.d.Gl. signat aliquas opiniones dic vt in ea.materiam huius.l,& legis pe.j.eodem Dy.tractat in.l.cum pater.§.cum existimaret.ĩ.de leg.ij.

LEX XIII.

ILlud sine dubio.

SVMMARIVM.

1 *Verbum nolo,positum cum institutione directa trahitur ad fideicommissum.*
2 *Testator an uoluerit instituere directo,uel non,ex præsumptione colligitur.*

Tractari. Si testator fecit institutionem hæredis:in dubio videtur voluisse testari.hoc dicit.In codicillis idest in quadam scriptura non sufficiente ad testamentum,sed ad codicillos.hoc dicit.Dicitur hîc quòd est dubium an voluerit facere testamentum an codicillos. Contrà.imò voluit facere codicillos.vt ponitur in principio.Solu.expone codicillos vt dixi super text.& cessant contraria.¶ Not.duo primum con-
1 tra Iac.† de are.qui dicit,quòd vbicunq; ponitur verbum volo,positum cũ institutione directa trahitur ad fideicommissum,vt.l.sceuola.ff.ad trebel. quod est contra hanc legem.¶ Non obstat.l.sceuola.quia ibi constabat q
2 volebat facere codicillos:vt no.s.l.j.¶ Not.secundò,† quòd ex pręsumptione colligitur vtrùm testator voluerit instituere directò.vel non,& sic facit ad ea quę diximus in.l.centurio.s.de vulgari & pupilla.vbi ex presumptione inspicimus vtrùm testator voluerit substitutionem compendiosam intra tempus pubertatis trahi ad directam,vel non.

SVMMARIVM.

1 *Legata directa ab instituto in codicillis,quando à substituto debeantur.*

LEX XIIII.

h **QVidam referunt.** ʰ Hęc.l.diuiditur ia duas partes.prima,quando vnum hęredem instituit,& ei substituit,& post mortem primi codicillos fecit.Secunda quãdo plures hæredes instituit,& substituit, & codicillos fecit post mortem vnius.secunda ibi:quòd si duo prima pars breuiter hoc intendit.Sicut legatum est nullum quando relinquitur ei qui

tempore

a ¶ Debẽtur. Et idẽ ꝙ hic tenet Bar. in l. licet. & l. quę con ditio. in princip. de cõdi. & demõ. licet Bald. hic indistin-ctè dicat, ꝙ q̃n le-gata sunt pro non scripta: vt qa sunt relicta ab hærede, qui tẽpore facti le-gati mortuus erat, non videnẽ repeti-ta à substituto: & ita etiã tenet Ang. in d. l. licet veritas depẽdet ab illo ma gno dubio, videli-cet an portio here-ditatis non scripta transeat cũ onere, vel nõ. de quo ple-ne no. ꝑ gl. in. l. j. §. his ita. C. de cad. tol. cũ cõcor. nã te-nẽdo opi. ꝙ trãseat cũ onere vera est opi. Bar. hîc, & ĩ di-ctis locis: sed tenẽ-do ꝙ non transeat cũ onere, prout te-nuit Dyn. Bald. & Imo. & quãplures in. l. celsus. aliàs in-cipit, pater. §. fina. de leg. ij. & Cy. i. l. nõ iustã. ad trebel. quod est multũ su-stentabile ꝑ istã. l. tunc verius erit di-ctum Bal. & Ang.

b ¶ Abintestato. Adde ad limitatio-nẽ huius. l. in fine, quòd vbi testamen tum non valuit, tũc bene valent codicil li: vt dicit Bar. i. l. le gata inutiliter post princi. j. de lega. j. se quen do gl. ibi.

c ¶ Plotiana. Et sic fa cit secũdum Bal. ꝙ q̃n cõfirmãtur sta-tuta futura, videnẽ confirmari præsen tia. qđ bene notat Barto. in. l. verbum oportebit. de ꝟ. si. & all. istũ tex. Bar. in cõs. ccxxv. incip. statuto cauenẽ quod si mulier fuerit do-tata. Andrę. Barb.

tẽpore legati nõ est. ita quando relinquitur ab eo q tempore legati non viuit. hoc dicit. ¶ Oppo. relicta ab ĩstituto videnẽ repetita à substituto, vt. l. licet imperator. j. de leg. j. ergo à substituto debẽt, si à substituto relicta fuerunt. Rñd. possumus hoc intelligere 1 † quando in codicillis legata sunt relicta ab hærede nominatim: tũc nõ tenetur substitutus, vt. l. si plures in fine. j. de leg. iij. & ad legẽ falcidiam. l. j. §. id quod ex substitutione. & hoc innuit litera: quia hæres &c. & ibi ita vt ab instituto codicilli cõfirmarẽtur &c. dices tu: si hoc est verum, ergo nõ debentur à substituto, etiã si tẽpore codicillorum vixisset institutus. quod esset cõtra mentem huius. l. Sustinẽdo posses dicere, fateor quòd nõ debentur: sed non ideo quia ab initio non valuissent: sed quasi defecta ex postfacto propter hæreditatem nõ aditam à substituto. & huic potest adaptari tex. in prin. ibi, an perinde datio vel adeptio &c. Vel dicas & melius quòd hîc fuerũt legata relicta ab instituto sub nomine appellatiuo, hoc modo ab hærede meo nõ nominato nomine proprio: & tunc à substituto debentur[a] per dictã. l. licet imperator. j. de leg. j. scilicet si institutus viuebat tẽpore codicillorũ, aliàs secus, vt hîc quę est notabilis determinatio ad illã. l. rationẽ tãgam. j. proximo. §. quid si verba in codicillis fuerũt simpliciter prolata. Ia. de are. videtur dicere quod in dubio videtur dirigi sermo ad hæredẽ institutum in primo gradu. & quod alle. mihi nõ placet: quia sicut codicilli ab intestato referunẽ ad oẽs q ab ĩtestato quoquo gradu succederẽt, vt. l. si qs cum testamentũ nullũ. s. eo. ita eadẽ ratione facta ex testamẽto. referuntur ad oẽs q ex testamẽto hæredes extiterint quoquo gradu. Preterea pro hoc videtur tex. in. l. paterfamilias. §. j. s. de vulg. & pu. vt referatur ad hæredes oẽs q sunt ex iudicio testatoris primo, vel secundo gradu. facit. C. ad trebel. l. vlti.

Quod si. Aliàs incipit, post testamentũ. si nõ inuenis in libro dic qđ est de l. quidã. & hîc incipiat versi. qđ si duo &c. Legata in codicillis & duobus institutis relicta, vno eorũ mortuo ꝑ parte eius in effectu tãtum sunt legata inualida. hoc dicit cũ. l. sed cũ ea. quæ debet continuari ad istã secundũ veritatẽ, nisi cõiter veniat post. l. ab intestato. & ita glossator habuit: tñ debet intelligi vt. s. dixi. non erit hoc verũ de rigore: secus de æquitate, vt. j. eo. l. sed cũ ea. quã hîc iunge si nõ habes. ¶ Op. hîc legata fuerũt relicta per hæc verba, quisquis mihi hæres erit: ergo debẽtur à quocunꝗ q erit heres, vt. s. eo. l. si qs cũ testamentũ nullũ. Iaco. de are. dicit quod id verũ est q̃n nullũ est factũ testamẽtũ. secus q̃n aliquod: quia tũc referunẽ ad institutos ĩ primo gradu, vt. s. de vulga. & pup. l. q liberis. §. hæc verba. sed hoc nõ est verũ: imo referunẽ ad oẽs q sũt hæredes ex iudicio testatoris primo vel secũdo gradu, vt. l. paterfamilias. §. j. s. de vulg. & pupil. quare intelligo quòd hîc dicit, quisquis mihi hæres erit ex institutis. ¶ Opp. quòd hæreditas pro nõ scripta accrescit cũ onere suo, vel ad substitutũ vadit, vt. l. j. §. his ita. C. de cad. tollen. videbitur in. l. quæ conditio. j. de condi. & demon. si ergo hæreditas erit pro non scripta eodem modo legata, relicta ab instituto erũt ꝑ nõ scrip. ergo debent trãsire etiam ad substitutum. Respondeo, illud verum q̃n hæreditas erat pro non scripta, & per cõsequẽs legata respectu eius à quo relicta sunt. & sic nullo tẽpore cœperũt habere effectũ ab institutione: cũ institutio fuerit nulla, & substitutus habeat tanꝗ ipse fuerit prior: sed hæc institutio fuit aliqua: licet legata ꝑ nõ scrip. *haberenẽ* respectu eius à quo relinquũtur, & sic substitut⁹ habeat tãquã secũdus nõ tãꝗ primus. facit. s. de lib. & posthu. l. tertia. in fi. ¶ Op. j. e. l. penul. Dicit glo. illa corrigit istã. tu dic quòd cõcordat intelligẽdo illam cum determinatione. l. sed cum ea. j. eod. quam legi nunc simul.

LEX XVI.

Abintestato. [b] Ista lex seipsam summat in fine. vt ibi manifesti⁹ dicã &c.

LEX XVII.

Literæ quibus. Id quod dicit promittiẽ, exponitur in glo. duobus modis. Primo modo prout iacet in litera, ꝑmitto quòd te hæredem faciam. hoc non est verum: quia est cõtra bonos mores talis obligatio, vt. l. stipulatio hoc modo concepta. j. de verb. obl. Scdõ modo, quia in literis dixit, te hęredem facio. & tunc non valet vt testamẽtum: quia non est ibi solẽnitas. nec vt codicilli: quia datur ibi hæreditas. ita loquitur hîc. cætera sunt clara.

LEX XVIII.

c Plotiana. [c] Si actus importatus per verbum futuri tẽ d poris cadit in eo quod est de præterito: dispositio refertur ad aliud. h. d. facit. j. de condi. & de. l. cum tale. §. falsam. & qđ ibi no.

SVMMARIVM.

Auth. ex causa. non conseruat legata rupto testamento præteritione filij quem testator ignorabat viuere.

LEX XIX.

Is qui vnum. Relicta ab eo quem quis solum sibi successurum putat: si in parte succedit, pro parte debentur, si sint diuidua: si verò sint indiuidua, nihil. hoc dicit. ¶ Nota rationem in fin. ibi: quoniam &c. Et materiam huius. l. dicam in. l. cum pater. §. cum existimaret. j. de d leg. ij. vbi Dy. ponit. ¶ Vltimò nota.[d] fin. huius. l. 1 ad opinionem quam teneo per auth. ex † causa. qđ non conseruantur legata rupto testamẽto ex causa præteritionis filij quem ignorabat viuere: nam si sciuisset testator, nec tot legata fecisset, & ei non abstu e lisset: vt hîc in fi. [e] dixi in. l. filio preterito suprà de iniust. rup. & irrito testamento.

LEX XX.

Si palam. Nominatio heredis sine scriptura nõ facit vt scriptura continens legata sine institutione sit testamentum: sed vt codicilli habenẽ. hoc dicit. ¶ Oppo. s. eodem de. l. j. Solu. hîc non erat scriptum in tab. nomen hæredis. ibi sic. ¶ Oppo. C. de testa. de. l. errore. Solu. ibi fuit omissum errore scribentis: hîc voluntate testantis. ¶ Oppo. C. eo. l. fi. §. f illud. Dicit gl. illa magis concordat. ¶ Quæro vtrũ[f] ista nominatio hęredis valeat vt testamentum nuncupatiuum. Glo. hîc videtur dicere quod non: intelligendo quòd legata debeantur à venientibus ab intestato. Sed ĩ. l. si is qui. suprà de testa. videtur dicere g quòd institutio valeat: & ideo Dy. sustinet[g] vtranꝗ literam. aut enim apparet quòd testator volebat condere testamentum in scriptis: & procedit lect. hic posita: non enim valuit vt testamentum in scriptis: quia non fuit scriptum nomen hæredis, nec vt nuncupatiuum: quia testator noluit facere testamẽtum nũcupatiuum. aut non constat: & tunc illa nominatio hæredis si est facta coram legitimo numero testium valet vt testamẽtũ: & illa scriptura valeret, vt codicilli. & ita intelligatur glo. in. l. si is qui. suprà de testamen.

d ¶ Vltimò nota. Et vide Ang. in authẽ. ex cã. C. de libe. pręte. vbi nota. limitat opi. Bar. & in. l. ij. ff. de condi. inde. vbi oĩno enim vide. & Bar. ĩ. l. demonstra. ff. de condi. & demonst. And. Barb.

d ¶ Vltimò not. Vide Barb. cõsi. lx. in iiij. col. ij. vol.

e ¶ Vt hic in fi. sed si istud rectè cõsyderẽ facere videtur cõtra opi. Barto. qa secundũ opi. suam oĩa legata vitiari debẽt: qđ est cõtra istum text. Vide Imol. in. l. qui filiabus. j. de lega. j. in princi. post Barto. tu dic ꝙ imò non est cõtrã: qa Barto. loquitur quando nullus alius filius fuit institutus, videbatur. dicẽdum ꝙ sicut testãtor grauauit filium quem habebat, eodẽ modo grauasset eum quẽ habere ignorabat: & tñ iurisconsultus decidit cõtrarium, & sic facit ꝑ Bar. quòd à posthumo præterito ignoranter non debẽtur legata. de hoc vide Bal. cõsi. cccxxj. ij. vol.

f ¶ Quæro vtrùm. Et vide Ang. in. l. j. §. j. s. de heredi. insti. & Bal. in. l. j. C. de testa. & sic not. q̃n aliqs restituitur ad testãdum ius emphy. si non est mentio hæredis scripti, nõ valet testamentum. Andræ. Barba.

g ¶ Dyn. sustinet. Adde qđ no. Ang. & Imol. in. l. j. §. sin autẽ sic. de hæredi. insti.

Regestum.

a b c d e f g h i k l m n o p q r s t v x y z
A B Omnes sunt quaterniones.

PRAELECTIONVM IN Primam Infortiati Partem, summa diligentia repurgatarum, Authore Bartolo à Saxo ferrato, Iuris vtriusque Coryphæo primarióꝗ Duce, honestissimorũ hominum Iaco. ac Ioan. Senettonum Fratrum, impensa,

FINIS.

1 18811796

BARTOL.
in I.^m infort.
partem.

.5.

3

95

95

calibrite
colorchecker CLASSIC
mm